
BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
37
6 A
11
FONDO FORENSE

[illegible]

[illegible]

[illegible]

P. Nicolai Lisini ad simpliciter usum 1829

Tomu.

Beati-

C

Cantare

Castus

Christus

Cogitare

B

Boni

C

Cantare

Christus

Cogitare

d Comparatio

D

Dies

E

Ecclesia

Egressus

F

Fiduciam

Hære-

Humiliantur

I

M

Nemo

O

Omnes

Ostia,

Q

Quis ve-

Salamon,

T

V

Vestigare,

Vmbræ spiri-

Voluntario

Z

Indicis potiorum sententiarum in opera D. Bernardi primi Claræuallis Abbatis, finis.

TABVLA SVPER SERMONES GILLEBERTI IN CANTICA CANTICORVM.

QVOS INSERVIMVS IN CALCE PRIMI TOMI.

B

Bonum

Q

R

S

Sicut

Finis tabulę super sermones Gilleberti, in Cantica Canticorum.

INDEX SINGVLORVM SERMONVM,

Atque primo de aduentu Domini. qui sunt omnes in primo Tomo.

Solenni-

De triplici

FINIS.

INDEX EPISTOLARVM DIVI BERNARDI, AD ORDINEM

alphabeticum dispositus.

Archiepiscopo

Eidem.

INDEX IN APPENDICEM POSTERIOREM

Forma data

Tradere

INDEX CAPITVLORVM.

FINIS.

FRATER FRANCISCVS MAVROY CLAREVALLENSIS,

Ad lectorem Epigramma.

Ystica de sanctis excerpere sensa libellis,
Qui cupis, & sensus noscere præcipuos:
Quos sacra consueuit scriptura tenere secretos
Nec nisi diuinis enucleare viris:
Huc tentans celeri velox accurrere gressu,
Comperies subito talia quæque tibi
Si quoque de clara dubitans virtute, moueris
Vt tete solides: en tibi consilium.
Consule Bernardum, Bernardus, quæ dubitasti
Certa tibi tradit, si sua scripta legis.
Nam latebrosa nimis, & quæ fuscata videntur,
Aut digesta minus, clarificare solet.
Hunc tibi præstituas certis quandoque diebus
Optimè voluendum: tunc tibi proficies.
Quicquid enim dicas, est is, cui nemo secundus
Vita, doctrina, religione, modo.
Eloquio pollet, pollet pietate, sagaci
Non minus ingenio, simplicitate magis.
Fœlices nimium, quos sancti corpus honorat
Clareuallenses, si bene perspiciant.
Illic quæ tractas spirante volumina sancto
Numina conflauit maximus ille pater.
Hos tu præseruans duris Bernarde periclis
Fac vera maneant religione viri.
Fac nullæ moueant horum præcordia lites,
Omnia corrumpat iurgia, verus amor.
Fac sua contineant cum casta corpora mente:
Contemnantque leues orbis inanis opes.
Ad te iam rediens o lector, quæso sequenti
Nostro non segnis credito consilio.
Bernardum crebro legites: semperque profunda
Mente notes sancti dogmata sancta viri.

EPIGRAMMA AD LIBRVM.

I Nunc, & tandem totum Bernarde per orbem
Protinus exilias: ne tua fama cadat.
Diuinasque tuis sermonibus exprime leges:
Crimina fac homines deseruisse velint.
Vade precor, cunctis Bernarde legare suauis:
Flecte ad uirtutes pectora dura pias.
Tu quemcunque iuuat sanctos cognoscere patres:
Bernardum relegas inclyta scripta colens.
Rigida iamdudum feruescet amore voluntas:
Et mens doctrinæ dulcia mella feret.

EPIGRAMMA IOANNI EGIDII NVCERIEN. AD LIBRVM.

I Pede præcipiti totum Bernarde, per orbem.
Horret adire tuos lingua canina libros.
Hæc tua magnificas monumēta ferantur in vrbes
Ne pereat turpi candida fama situ.
Postulat hoc grauium prudentia clara virorum:
Quos trahit ad superos mens generosa lares

CARMEN ENCOMIASTICVM IN VITAM ET OBITVM

B. Bernardi Clareuallensis cœnobij primi Abbatis, ex viij. fastorum de diebus sacris.

F. Baptistæ Mantuani ordini Carmelitani facilè Antistitis depromptum.

Ernardi lux festa venit celeberrima Belgis.
Belga fuit, sex germanos vnamq; sororem
Traxit ad obsequium Christi. Deus omnibus vnum
Inspirauit opus, vitę genus omnibus vnum.
Mater adhuc prægnans vidit per somnia, crebris
Se gestare vtero catulum latratibus acrem.
Sic Deus ostendit, venturi qualia partus
Ora, & corda forent, contra genus omne malorū.
Ipse pudicitiam coluit, muliebria passus
Bella tamen Iuuenis, roseo quia candidus ore.
Corda paroxysmis grauibus torquebat, & igne
Quo Venus accendit teneras incesta medullas.
Cum peteret Celtas, & nox iam pallida cœlum
Clauderet, hospitium subiit temeraria noctu
Hospita sopito Iuueni petulanter adhæsit
Admouitque latus lateri, scelus ille repente
Horruit, & magno socus clamore vocatis
Nequitiam facto vicit terrore furentem.
Ingens forma malum, quo nulla nocentior herba
Per iuga Thessaliæ legitur, per Phasidis arua.
Tradidit ingenium sacris sermonibus, omne
Quod docuit Christus, quod prædixere Prophetę,
Quod didicit Moses panchæo in vertice, secum
Assiduè meditans sine pręceptoribus vllis
Sciuit, & idcirco syluas habuisse magistras
Se dicebat, inops vixit: sed munda volebat
Vestimenta, situm damnans, sordemque perosus.
Id curæ quod vulgus habet pro corpore, solam
Transtulit ad mentem vitiorum acerrimus hostis.
Si populis certamen erat, discordia regnis
Bernardus

Bernardus pacator erat, legatus ad vrbes
Ibat, & ad reges odium fracturus, & iram
Munere fungentem tali videre Alemani,
Videre Insubres quondam, videre Aquitaui.
Siquando in dubiis nutabant pectora rebus.
Ipse erat interpres ducens mortalia corda
De tenebris ad lumen, vti solet ignea lampas
Longinqua de turre micans adducere noctu
Turbine iactatos secura ad littora nautas.
Prodigiis, quod vix numero comprehendere fas est
Claruit: occultas hominum cognoscere curas,
Pellere auernales genios, curare iacentes
In languore potens, ideoque impleuerat orbem
Fama viri, nomenque volans peregrina per ora.
Sexdecies fundasse decem Cistertia tecta
Dicitur, vnius valuit prudentia tantum.
Sacra igitur meritis huius vigesima tanti
Est Aurora patris, qua sese in summa recepit
Limina supremi quod continet omnia, Cœli.

Reuerendus P. Valerius Fauentias, hæreticæ prauitatis Inquisitor in alma Vrbe Venetiarum, vidit, & approbauit omnia D. Bernardi opera nunc impressa.

A

D. BERNARDI CLARAEVALLENSIS COENOBII ABBATIS PRIMI SERMONVM OPVS.

De aduentu Domini, & sex circunstantijs eius, SERMO PRIMVS.

HODIE fratres celebramus aduentus initium: cuius vtique sicut & cæterarum solemnitatum nomen quidem celebre satis, & notum mundo, sed ratio nominis fortè non ita. Infœlices enim filij Adam, omissis veris & salutaribus studijs, caduca potius & transitoria quærunt. Quibus assimilabimus homines generationis huius: aut quibus comparabimus illos quos videmus a terrenis & corporalibus cõsolationibus auelli separarique non posse? Profectò similes sunt his, qui submersi periclitantur in aquis. Nimirum videas eos tenentes tenere: nec vlla ratione deserere quod primum occurrerit manibus, quicquid sit illud, licet tale sit
B aliquid, quod omnino prodesse non possit: vt sunt radices herbarum, cæteraque similia. Nam & si qui ad eos fortè veniant vt subueniant, nonnunquam solent apprehensos inuoluere secum: adeo vt iam nec sibi, nec illis auxilium ferre præualeant. Sic pereunt in hoc mari magno & spatioso: sic pereunt miseri, dum peritura sectantes omittunt solida: quibus apprehensis emergere & saluare possent animas suas. Neque enim de vanitate, sed de veritate dicitur: Cognoscetis eam & liberabit vos. Vos igitur fratres quibus tanquam paruulis reuelat Deus, quæ abscondita sunt a sapientibus & prudentibus, circa ea quæ verè salutaria sunt sedula cogitatione versamini, & diligenter pensate rationem aduentus huius, quærentes nimirum quis sit qui veniat, vnde, quo, ad quid, quando, & qua. Laudabilis sine dubio curiositas ista est & salubris, neque enim tam deuote Ecclesia vniuersa præsentem celebraret aduentum, nisi lateret in eo magnum aliquod sacramentum. Primo igitur loco cum Apostolo stupente & admirante, intuemini & vos quantus sit iste qui ingreditur: ipse enim est secundum Gabrielis testimonium altissimi filius, ac proinde coaltissimus ipse. Neque enim fas est Dei filium degenerem suspicari: sed æqualis fateri necesse est altitudinis & eiusdẽ penitus dignitatis. Nam & filios principum principes, & filios regum reges esse quis nesciat? Veruntamen quid sibi vult quod è tribus personis quas in summa trinitate credi- C mus, confitemur, & adoramus, non pater, non spiritus sanctus aduenit, sed filius? Minime quidem ego id factum arbitror sine causa. Sed quis cognouit sensum domini: aut quis consiliarius eius fuit? Neque enim sine altissimo trinitatis consilio factum est vt filius adueniret. Et si consideramus exilij nostri causam: fortassis aduertere possumus vel ex parte, quàm congruum fuerit à filio nos maxime liberari. Lucifer enim ille qui mane oriebatur, pro eo quòd altissimi similitudinem vsurpare tentauit, & rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo (quod vtique filij est) præcipitatus ilico corruit, quoniam zelauit pro filio pater, & opere dixisse videtur. Mihi vindictam & ego retribuam. Cõtinuo videbam Sathanam tanquam fulgur cadentem de cœlo. Quid tu igitur superbis terra & cinis? Si superbientibus angelis Deus non pepercit; quanto magis tibi putredo & vermis? Nihil ille fecit; nihil operatus est, tantum cogitauit superbiam, & in momento, in ictu oculi irreparabiliter præcipitatus est: quia iuxta euangelistam. In ueritate non stetit. Fugite superbiam fratres mei

Marginal references: Luc. 1. — Ro. 11. — Ro. 12. — Luc. 10. — Ioan. 8. — Eccl. 10. — Ioan. 8. — Mat. 11.

(quæso) multum fugite. Initiū omnis peccati
superbia: quæ tam uelociter ipsum quoque
syderibus cunctis clarius micantem, æterna
caligine obtenebrauit Luciferum: quæ non
modo angelum, sed angelorū primum in
diabolum cōmutauit. Vnde & protinus inui
dens homini, quam cōceperat in semetipso,
in eo peperit iniquitatem: suadēs vt lignum
vetitum gustans, fieret sicut deus, sciens bo-
num & malum. Quid enim polliceris, quid
promittis miser: cum filius altissimi scientiæ
clauem habeat? imo & ipse sit clauis Dauid,
Apo. 3. qui claudit & nemo aperit? in eo sunt om-
Colo. 2. nes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi:
tūne eos vt homini præstes, inique fura-
beris? Videtis quia vere iuxta domini sen-
tentiam: mendax iste est, & pater eius. Nam
Ioan. 8. & mendax fuit dicens: Similis ero altissi-
Isa. 14. mo, & mendacij pater cum in hominem
Gene. 3. quoque venenatum suę falsitatis semina-
Ps. 49. rium effudit, dicens: Eritis sicut dij. Tu quo
que ô homo, si vides furem curris cum eo?
Audistis fratres quid hac nocte lectum est in
Esaiæ 1. Esaia dicente domino. Principes tui infide
les: vel (vt alia trāslatio habet) inobedientes,
socij furum. Reuera enim principes nostri
Adam & Eua principia nostræ propaginis,
inobedientes & socij furum: qui quod filij
dei est, serpentis imo diaboli per serpentem
E consilio subripere tentant. Nec dissimulat
iniuriam filij pater (pater enim diligit fi-
lium,) sed continuo & in ipsum hominem
vindictam retribuit, & aggrauat super nos
manum suam. Omnes enim in Adam pec
cauimus, & in eo sententiam damnationis ac
cepimus omnes. Quid agat filius vidēs pro
se zelare patrem, & nulli penitus parcere
creaturæ? Ecce, inquit, occasione mei crea
turas suas pater amittit, altitudinem meam
primus angelus affectauit, & populum qui si
bi crederet habuit: sed continuo patris zelus
grauiter vindicauit in illum, percutiens
eum pariter cum omnibus suis plaga incura
bili, castigatione crudeli. Scientiam quoque
quę nihilominus mea est, surripere homo vo
luit, & ne illi quidem misertus est, nec pe-
1. Cor 9. percit oculus eius. Nunquid de bobus cura
est deo? Duas tantum fecerat nobiles creatu-
ras rationis participes, capaces beatitudinis,
Angelū videlicet atque Hominem: sed ecce
propter me angelos perdidit multos, homi
nes vniuersos. Ergo vt sciāt quia & ego dili
go patrem: per me recipiat quos quodammo
do propter me amisisse videtur. Si propter
me tempestas hæc orta est (ait Ionas) tollite *Ionæ 1.*
me, & mittite in mare. Omnes inuident mi
hi. Ecce venio & talem eis exhibeo memet-
ipsum, vt quisquis inuidere voluerit, quis-
quis gestierit imitari, fiat ei æmulatio ista
in bonum. Noui tamen in affectum mali-
tiæ & nequitiæ transisse angelos desertores,
nec ex ignorantia aliqua, seu infirmitate
peccasse, ideoque perire necesse est pœnite-
re nolentes. Patris enim amor, & honor F
regis iudicium diligit. Propter hoc enim &
ipse creauit homines ab initio, qui supple-
rent locum illum & ruinas Hierusalem re-
staurarent. Sciebat enim nullam angelis pa
tere redeundi uiam. Nempe nouit super- *Esa. 16.*
biam Moab quod superbus est ualde: & su-
perbia eius pœnitentiæ remedium non ad-
mittit, ac per hoc nec ueniæ. At uero homi
nis uice nullam postea condidit creaturam,
innuens ex hoc ipso redimendum adhuc ho
minem: quippe quem supplantauit aliena
malitia: ideoque prodesse ei potest charitas
aliena. Ita domine obsecro, complaceat tibi
ut eruas me: quoniam ego infirmus sum.
Quoniam de terra mea furtim sublatus sum, *Gen. 40.*
& hic innocens in lacum missus sum. Non
penitus quidem innocens, sed quantum ad
eum qui me seduxit, innocens aliquate-
nus. Mendacium mihi persuasum est do-
mine: ueniat ueritas ut possit falsitas de-
prehendi, & cognoscam ueritatem, & ue-
ritas liberabit me: si tamen deprehensæ fal-
sitati penitus renunciauero, & cognitæ adhæ
sero veritati. Alioquin non humana erit
tentatio, nec humanum peccatum: sed ob-
stinatio diabolica. Nam perseuerare in ma-
lo diabolicum est: & digni sunt perire cum
illo quicunque in similitudinem eius perma
nent in peccato. Ecce fratres audistis quis
sit qui veniat: considerate iam unde veniat,
& quo. Venit vtique de corde dei patris in
vterum virginis matris: venit à summo cœ
lo in inferiores partes terræ. Quid ergo?
Nónne & nobis in terra est conuersandum?
Est, si tamen in ea perstitit ille. Vbi enim
bene erit sine illo, aut vbi male esse poterit
cum illo? Quid mihi est in cœlo, & à te *Ps. 77.*
quid volui super terram? Deus cordis mei,
& pars mea deus in æternum. Nam & si *Ps. 22.*
ambulauero in medio vmbræ mortis, non
timebo mala, si tamen tu mecum es. Nunc
autem vt video & ad terras, & ad ipsum
quoque descendis infernum: non tanquam
vinctus, sed tanquam inter mortuos li-
ber:

ber: sicut lux quæ in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Vnde nec relinquitur anima in inferno, nec sanctum corpus in terra videt corruptionem. Christus enim qui descendit, ipse est & qui ascendit vt adimpleret omnia, de quo scri-
Act. 10. ptum est. Qui pertransiit benefaciendo &
Psal. 18. sanando omnes oppressos à diabolo. Et alibi: Exultauit vt gigas ad currendam viam, à summo cœlo egressio eius, & occursus eius vsque ad summum eius. Merito pro-
Colo. 3. inde clamat apostolus dicens: Quæ sursum sunt quærite vbi Christus est in dextera dei sedens. Incassum laboraret erigere corda nostra, nisi collocatum in cœlis salutis nostræ doceret auctorem. Sed videamus iam quæ sequuntur. Nam & si materia quidem copiosa inuenitur & vberrima valde, sed angustia temporis tantam sermonis longitudinem non admittit. Considerantibus ergo quis veniat, magna omnino, & ineffabilis maiestas innotuit. Suspicientibus vnde veniat, grandis planè patuit via, secundum eius testimonium qui prophetico præuentus
Esa. 30. spiritu, Ecce, (inquit) nomē domini venit de
H longinquo. Porro quo veniat intuentibus, apparuit inæstimabilis dignatio, & penitus inexcogitabilis, quod in carceris huius horrorem, tanta descendere dignata est celsitudo. Iam quis dubitet magnum aliquid in causa fuisse, vt maiestas tanta de tam longinquo, in locum tam indignum descendere dignaretur? Plane magnum aliquid, quia misericordia magna, quia miseratio multa, quia charitas copiosa. Ad quid enim venisse credēdus est? Hoc nanque est, quod iuxta propositum ordinem oporteat iam perscrutari. Nec sane laborandum est in hac parte, cum manifeste aduentus eius causam, & verba ipsius & opera clament. Ad quærendam quippe ouem centesimam, quæ errauerat de montibus properauit, & vt confiteantur manifestius domino misericordiæ eius, & mirabilia eius filijs hominum, propter nos venit. Mira quærentis dei dignatio, magna dignitas hominis sic quæsiti. In qua si gloriari voluerit, non erit insipiens: non quod aliquid esse uideatur tanquam à seipso, sed quod tanti eum fecerit ipse qui fecit. Omnes.n. diuitiæ, omnis gloria mūdi, & quicquid in eo cōcupiscitur minus est ad hanc gloriā: imo nec est ali-
Iob. 7. quid in cōparatione eius. Domine, quid est homo quia magnificas eū, aut quid apponis erga eū cor tuū? Attamen uelim nosse quid sibi uoluerit quod ad nos uenit ille, aut quare non magis iuimus nos ad illū? Nostra.n. erat necessitas, sed nec est consuetudo diuitum vt ad pauperes ueniant, nec si præstare uoluerint. Ita est fratres, nos magis ad eum I
venire dignum fuit, sed duplex erat impedi *1. Tit.* 6.
mentum. Nam & caligabant oculi nostri. Ille uero lucem habitat inaccessibilem, & iacentes paralytici in grabato, diuinam illam non poteramus attingere celsitudinem. propterea benignissimus saluator & medicus animarum descendit ab altitudine sua, & claritatem suam infirmis oculis temperauit. Induit se laterna quadam illo utique glorioso & ab omni labe purissimo corpore quod
suscepit. Hæc est enim illa leuissima planè & *Esa.* 19.
præfulgida nubes, supra quam ascensurum cum propheta prædixerat, ut descenderet in Aegyptum. Tempus est iam ipsum quoque considerare tempus, quo saluator aduenit. Venit enim (quod & uos credimus non latere) non in initio nec in medio temporis, sed in fine. Nec incongrue factum est, sed uere sapienter disposuit sapientia, ut cum magis esset necessarium, tunc primo ferret auxilium, pronos ad ingratitudinem Adę filios non ignorans. Verè enim aduesperascebat, & inclinata erat iam dies, recesserat paulominus sol iustitiæ: ita ut exiguus nimis splēdor eius aut calor esset in terris. Nam & lux diuinæ notitiæ parua admodum erat, & abundante iniquitate feruor refriguerat charitatis. Iam non apparebat Angelus, non loquebatur Propheta, cessabant uelut desperatione uicti, præ nimia utique duritia hominum & obstinatione: at ego (ait filius) tunc dixi, ecce venio. Sic, sic dum medium silentium tenerent omnia, & nox in suo cursu iter perageret, omnipotens sermo tuus domine à regalibus sedibus venit. Quod & apo-
stolus innuens aiebat: Quando venit pleni- K
tudo temporis, misit deus filium suum. Ni- *Galat.* 4.
mirum plenitudo & abundantia temporalium, obliuionem & inopiam fecerat æternorum. Opportunè ergo tunc aduenit ęternitas, quando magis temporalitas præualebat. Nam vt cætera sileam, ipsa quoque pax temporalis illo in tempore tanta fuit, vt ad hominis vnius edictum describeretur vniuersus orbis. Habetis iam & personam uenientis, & locum: utrumque id est, à quo & ad quem uenit: causam quoque & tempus non ignoratis. Vnum restat, uia scilicet per quam uenit, & hæc quoque diligēter re-

 quirenda:

quirenda: vt possimus (sicut dignum est) ei occurrere. Veruntamen sicut ad operandam salutem in medio terræ, venit semel in carne visibilis: ita quotidie ad saluandas animas singulorum in spiritu venit & inuisibilis, sicut scriptum est: Spiritus ante faciem nostrã Christus dominus. Et vt noueris occultum esse spiritualem hunc aduentum, In vmbra eius, inquit, viuemus inter gentes. Propterea dignum est, vt si non valet infirmus in occursum tanti medici procedere longius, saltem conetur erigere caput & aliquatenus assurgere venienti. Non te oportet o homo maria transfretare, non penetrare nubes, non transalpinare necesse est. Non grandis inquam, tibi ostenditur via, vsque ad temetipsum occurre deo tuo: prope est enim verbum in ore tuo & in corde tuo. Vsque ad cordis compunctionem & oris confessionem occurre, vt saltem exeas de sterquilinio miseræ conscientiæ. quoniam indignum est illuc auctorem puritatis intrare. Et hæc quidem de eo aduentu dicta sunt, quo singulorum mẽtes inuisibili dignatur illustrare præsentia. Libet autem & manifesti aduentus viam considerare. Quoniam viæ eius viæ pulchræ, & omnes semitæ eius pacificæ. Ecce inquit sponsa: venit is saliens in montibus, transiliens colles. Venientem vides o pulchra, sed cubantem videre ante non poteras. Dixisti enim. Indica mihi quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes. Cubans pascit angelos in illas perpetuas æternitates, quos satiat visione æternitatis & immutabilitatis suæ, sed ne ignores te o pulchra: quoniam mirabilis facta est visio illa ex te, confortata est & non poteris ad eam. Verunamen ecce egressus est de loco sancto suo: & qui cubans pascit angelos ipse cępit: sicque sanabit nos, & videbitur veniens & pastus, qui cubans & pascẽs ante videri nõ poterat. Ecce venit hic saliẽs in montibus transiliens colles. Montes & colles Patriarchas & Prophetas accipe, & quemadmodum venerit saliens & transiliens in libro generationis lege, Abraham genuit Isaac Isaac genuit Iacob, &c. Ex his montibus prodiit (vt inuenies) radix Iesse, vnde iuxta prophetam: Egressa est virga, & exinde flos ascẽdit, super quem requieuit spiritus septiformis. Quod manifestius alio in loco aperiens idem propheta. Ecce, inquit, virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel, quod interpretatur nobiscũ deus. Quem enim prius florem, ipsum dein de Emmanuelem, & quam dixerat virgam manifestius exprimens virginem nominauit. Sed necesse est altissimi huius sacramenti considerationem diei alteri reseruari. Digna est enim proprio sermone materia, præsertim quod in longum iam hodiernus sermo processerit.

Marginalia (left column): Thren. 4 · L · Prouer. 3. · Cant. 2. · Can. 1. · Matt. 1. · Esa. 11. · Esaiæ 7. (right column): M

In aduentu domini, de verbis Esaiæ ad Achaz, Pete tibi signum, vsque Butyrum & mel. Sermo secundus.

AVDIVIMVS suadentem regi Achaz Esaiam, petere signum a domino, siue in profundum inferni, siue in excelsum supra. Audiuimus responsionem eius, formam quidem habentẽ pietatis, sed non virtutem. Propter hoc denique ab eo qui intuetur cor, & cui confitetur hominis cogitatio, meruit reprobari. Non petam, inquit, & non tentabo dominum. Elatus erat Achaz fastigio solij regalis astutus humanæ sapiẽtiæ verbis. Audierat igitur Esaias a domino. Vade, dic vulpi illi, petat sibi signum a domino in profundum. Habet enim vulpes foueam, sed in infernum quoque si descenderit, adest qui comprehendat sapientes in astutia sua. Item. Vade, ait dominus, dic volucri illi, petat sibi signum in excelsum supra. Habet enim volucris nidum, sed & si in cœlum ascenderit, illic est qui superbis resistens propria calcat virtute superborum & sublimium colla. Veruntamen dissimulat ille potestatis excelsæ seu incomprehensibilis profunditatis sapientię quærere signum, & propterea signum bonitatis & charitatis domui Dauid ipse dominus promittit, vt quos nec potestas nec sapiẽtia terruit, alliciat saltem exhibitio charitatis. Potest tamen in eo quod ait in profundũ inferni, etiam charitas ipsa, qua maiorem nemo habuit, vt in infernum quoque pro amicis moriendo descenderet, nõ immerito designari, vt præcipiatur Achaz vel in excelsum regnantis expauescere maiestatem, vel descendentis ad infernos amplecti charitatem. Molestus est ergo non solum hominibus, sed etiam deo, quisquis nec maiestatem cogitat in timore, nec charitatem cum amore meditatur. Propter hoc, inquit, dabit dominus ipse vobis signum, in quo manifeste & maiestas & charitas innotescat. Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel,

Marginalia (right): Esa. 7. · Vbi supra. · A · Esa. 7.

Emmanuel, quod interpretatur nobiscum Deus. Noli fugere Adam, quia nobiscum Deus. Ne timeas o homo, nec audito Dei nomine terrearis: quia nobiscum Deus. Nobiscum carnis similitudine, nobiscum vtilitate. Propter nos venit tanquam vnus ex nobis similis nobis, passibilis. Denique butyrum
Vbi supra. inquit, & mel comedet. Ac si dicat, Paruulus erit & vescetur insatilibus alimentis. Vt
Ibidem. sciat, inquit, reprobare malum, & eligere bonum. Et iam hic bonum & malum audis, sicut in arbore vetita, sicut in ligno transgressionis. Sed multo melius a primo Adam, se-
Ps. 108. cundus iste partitur. Eligens enim bonum,
B malum reprobat, non sicut ille, qui dilexit maledictionem, & venit ei, & noluit benedictionem, & elongata est ab eo. Nam & in eo quod præmisit, butyrum & mel comedet, aduertere poteris paruuli huius electionem. Tantum assit eius gratia, vt quod præstat, vtcunque sentire digne & accommodate ad intelligendum proferre concedat.

Duo sunt in lacte ouis, butyrum & caseus. Butyrum pingue & humidum, caseus econtra aridus & durus. Bene enim paruulus noster eligere nouit: qui butyrum comedens, caseum vtique non comedit. Quæ est enim ouis centesima, quæ errauit, & in psalmo lo-
Ps. 118. quitur. Erraui sicut ouis quæ periit? Vtique
Mat. 12. genus humanum, quod benignissimus pastor quærit, alijs sane nonagintanouem ouibus in montibus derelictis. In hac igitur oue duo reperies, naturam dulcem, naturam bonam, & bonam valde tanquam butyrum, & pecca-
Vbi sup. ti corruptionem vt caseum. Vide ergo quam optime puer noster elegit, qui naturam nostram sine vlla peccati corruptione suscepit. Nam de peccatoribus legis, coagulatum est sicut lac cor eorum, in quibus vtique lactis puritatem corruperat fermentum malitiæ coagulum iniquitatis. Sic & apis habet mellis dulcedinem, habet etiam aculei punctionem. Apis vero est quæ pascitur inter lilia, quæ florigeram inhabitat patriam angelorũ Vnde & ad ciuitatem Nazaret, quod interpretatur flos, aduolauit, & ad suaueolentem perpetuæ virginitatis florem aduenit, illi insedit, illi adhæsit. Huius apis mel & aculeum
C non ignorat, qui misericordiam ei & iudiciũ
Ps. 100. cum propheta decantat. Attamen ad nos veniens, solum mel attulit & non aculeum, id est misericordiam, & non iudicium, ita vt
Luc 9. suadentibus quandoque discipulis vt ciuitatem, quæ suscipere eum noluit, præciperet igne consumi, responderit, filium hominis non venisse vt iudicaret, sed vt saluaret mundum. Non habebat aculeum apis nostra: quodammodo deposuerat illum, quando tanta indigna patiens misericordiam exhibebat, & non iudicium. Sed nolite sperare in iniquitate, nolite peccare in spe. Habet enim apis nostra quandoque assumere aculeum suum, & acriter nimis infigere illum in medullas hominum peccatorum. Quoniam pater non iu- *Ioan. 5.*
dicat quenquam, sed filio dedit omne iudicium. Nunc autem paruulus noster butyrum & mel comedit, quando bonum naturæ humanæ diuinæ misericordiæ sic vniuit in semetipso, vt esset homo verus, & peccatum non habens, Deus misericors & iudicium nõ exhibens. Ex his manifestum iam arbitror quænam sit virga de radice Iesse procedens, quis vero flos super quem requiescit spiritus sanctus. Quoniam virgo Dei genitrix virga est, flos filius eius. Flos itaque filius virginis, flos candidus & rubicundus, electus ex milibus. Flos in quem prospicere desiderant angeli, flos ad cuius odorem reuiuiscunt mortui: & sicut ipse testatur, flos campi est & non horti. Campus enim sine omni huma- *Can. 2.*
no floret adminiculo, non seminatus ab aliquo, non defossus sarculo, non impinguatus fimo. Sic omnino, sic virginis aluus flo- D
ruit, sic inuiolata, integra, & casta Mariæ viscera, tanquam pascuæ æterni viroris, florem protulere: cuius pulchritudo non uideat corruptionem, cuius gloria in perpetuũ non marcescat. O virgo virga sublimis, in quam sublime verticem sanctũ erigis, vsque ad sedentem in throno, vsque ad dominum maiestatis. Neque enim id mirum, quoniam in altum mittis radices humilitatis. O verè cœlestis planta, preciosior cunctis, sanctior uniuersis. O uerè lignum uitæ, quod solum fuit dignum portare fructum salutis. Deprehensa est maligne serpens uersutia tua, nuda ta est planè falsitas tua. Duo imposueras creatori, mendacij & inuidiæ infamaueras eum: sed in utroque conuictus es esse mentitus. Siquidem & ab initio moritur cui dixeras, *Gen. 3.*
nequaquã morieris, & ueritas Domini ma- *Ps. 116.*
net in æternum. Sed & nunc responde si po- *Rom. 8.*
tes quam ei arborem, cuius arboris fructum inuidere potuit, qui ne hanc quidem uirgam electam & fructum sublimem negauit? Etenim qui proprio filio non pepercit, quomodo non omnia simul cum illo donauit? Sed iam aduertistis (ut fallor) quoniam vir

go regia ipsa est via per quam saluator aduenit, procedens ex ipsius vtero tanquam sponsus de thalamo suo. Tenentes ergo viam quam priore (si meministis) cœpimus inuestigare sermone, studeamus & nos dilectissimi ad ipsum per eam ascendere, qui per ipsam ad nos descendit, per eam venire in gratiam ipsius, qui per eam in nostram miseriá
E venit. Per te accessum habeamus ad filium, o benedicta inuentrix gratiæ, genitrix vitæ, mater salutis, vt per te nos suscipiat, qui per te datus est nobis. Excuset apud ipsum integritas tua culpam nostræ corruptionis, & humilitas Deo grata nostræ veniam impetret vanitati. Copiosa charitas tua nostrorum cooperiat multitudinem peccatorum, & fœcunditas gloriosa fœcunditatem nobis conferat meritorum. Domina nostra, mediatrix nostra, aduocata nostra, tuo filio nos reconcilia, tuo filio nos commenda, tuo nos filio repręsenta. Fac o benedicta per gratiam quá inuenisti, per prærogatiuam quam meruisti, per misericordiam quam peperisti: vt qui te mediante fieri dignatus est particeps infirmitatis & miserię nostræ, te quoque intercedente, particeps faciat nos gloriæ, & beatitudinis suæ, Iesus Christus filius tuus dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

De triplici domini aduentu, & de septem columnis quas in nobis erigere debemus.
Sermo tertius. Vnde supra.

IN aduentu domini quem celebramus, si personam venientis intueor, non capio excellentiam maiestatis. Si attendo ad quos
F venerit, dignationis magnitudinem expauesco. Stupent certe angeli de nouo videntes infra se, quem supra semper adorant, manifeste iam & ascendentes, & descendentes ad filium hominis. Si considero propter quid venerit, amplector quoad possum inæstimabilem latitudinem charitatis. Si modum cogito, exaltationem agnosco humanæ conditionis. Venit siquidem vniuersitatis creator, & dominus, venit ad homines, venit propter homines, venit homo. Sed dicet aliquis: Quomodo venisse dicitur, qui sem
Ioan. 1. per vbique fuit? Erat quidem in mundo, & mundus per ipsum factus est, sed mundus eum non cognouit. Non ergo venit qui aberat, sed apparuit qui latebat. Vnde & humanam, in qua agnosceretur induit formam: qui nimirum in diuina, lucem habitat inacessibilem. Nec sane inglorium ma 1. Tim. 6.
iestati apparere in propria similitudine sua, quam fecerat ab initio: nec indignum Deo, a quibus in substantia sua non poterat agnosci, in imagine exhiberi, vt qui fecerat hominem ad imaginem & similitudinem suá, ipse hominibus innotesceret factus homo. Huius ergo aduentus tantæ maiestatis, tantæ humilitatis, tantæ charitatis, tantę etiam glorificationis nostræ, ab vniuersa ecclesia semel in anno solemnis memoria celebratur. Sed vtinam ita semel ageretur, vt semper id quippe dignius. Quantę enim insanię, vt post tanti regis aduentum, alijs quibuslibet negotijs homines velint seu audeant occupari, & non magis, omissis omnibus, soli eius cultui vacent, nec in eius pręsentia cuiusquam meminerint cæterorum? Sed non G
omnium est quod ait Propheta: Memoriam Ps. 144.
abundantiæ suauitatis tuę eructabunt, siquidem nec omnes hæc memoria pascit. Sane nemo quod non gustauit, sed neque quod tantum gustauit eructat. Ructus quippe non nisi de plenitudine & satietate procedit. Propterea quorum secularis est mens & uita, memoriam hanc & si celebrant, non eructant: sine deuotione & affectione dies istos arida quadam consuetudine obseruantes. Denique quod damnabilius est, ipsa quoque inæstimabilis huius dignationis memoria datur in occasione carnis, vt videas eos tanta solicitudine diebus istis vestium, atque etiá ciborum parare delitias, ac si hæc & huiusmodi quærat in natiuitate sua Christus, & ibi suscipiatur dignius, vbi hæc accuratius exhibentur. Sed ipsum audi dicentem. Su- Ps. 100.
perbo oculo & insatiabili corde, cum hoc non edebam. quid tanta ambitione vestes paras in natale meum? Detestor ego superbiam non amplector. Quid tanta solicitudine ciborum copias reponis in tempus illud? Damno ego carnis delitias, non accepto. Plane insatiabilis es corde tanta parans, & ex tam longo: nam corpori vtique & pauciora sufficerent, & quę possent opportunius inueniri. Celebrans ergo aduentum meum, labijs me honoras, sed cor tuum longe est a me. Non me colis, sed Deus tuus venter est, & gloria in confusione tibi. Infœlix omnino qui voluptatem corporis, & secularis colit gloriæ vanitatem. Beatus autem

tem populus cuius est dominus Deus eius.
H Fratres nolite vos æmulari in malignantibus, neque zelaueritis facientes iniquitatem. *Ps. 143.* *Ps. 30.* Intelligite magis in nouissima eorum, & compatimini eis ex animo, & orate pro eis qui præoccupati sunt in delicto. Hęc enim faciunt miseri, quia ignorantiam Dei habent. Nam si cognouissent, nunquam dominum gloriæ tanta aduersum se insania prouocarent. Nos autem dilectissimi excusationem de ignorantia non habemus. Planè nosti eum quisquis hic es: & si dixeris quia non noui eum, eris similis secularibus, mendax. Denique, si eum non nosti, quis te huc adduxit, aut quomodo huc venisti? alioquin quando tibi persuaderi posset charorum affectibus, corporis voluptatibus, seculi vanitatibus sponte abrenunciare & iactare cogitatum tuum in domino, & omnem sollicitudinem in eum proiicere: de quo nihil bene, imo tam male conscientia teste merueras? Quis tibi, inquam, persuadere id posset, si nescires quia bonus dominus sperantibus in se, animę quærenti ipsum, nisi cognouisses & tu quia suauis est dominus & mitis & multæ misericordiæ, & verax? Hæc autem vnde nosti nisi quia non solum ad te, sed etiam in te venit? Triplicem enim eius aduentum nouimus, ad homines, in homines, contra homines. Ad homines quidem indifferenter, non autem ita in homines aut contra homines. Sed quia primus & tertius noti sunt, vtpote manifesti, de secundo qui spiritualis & occultus est, ipsum audi dicentem. *Ioa. 14.* Si quis diligit me, sermonem meum
I seruabit, & pater meus diligit eum, & ad eum veniemus & mansionem apud eum faciemus. Beatus apud quem mansionem facies domine Iesu. Beatus in quo sapientia ædificat sibi domum, excidens columnas septem: beata anima quæ sedes est sapientiæ. *Ps. 88.* Quænam est illa? Anima vtique iusti. Merito planè, quia iustitia & iudicium præparatio sedis tuę. Quis in vobis est fratres, qui desiderat in anima sua sedem parare Christo? Ecce quænam illi serica, quæ tapetia, quod puluinar oporteat præparari. Iustitia, inquit, & iudicium pręparatio sedis tuæ. Iustitia virtus est, quod suum est vnicuique tribuens. Tribue ergo tribus quę sua sunt. Redde superiori, redde inferiori, redde æquali, cuique quod debes, & digne celebras aduentum Christi, parans ei in iustitia sedem suam. Redde, inquam, reuerentiam prælato & obedientiam, quarum altera cordis, altera corporis est. Nec enim sufficit exterius obtemperare maioribus nostris, nisi ex intimo cordis affectu sublimiter sentiamus de eis. Quod & si tam manifeste innotuerit indigna prælati alicuius vita, vt nihil omnino dissimulationis, nihil excusationis admittat, propter eum tamen a quo est omnis potestas, ipsum quem modo talem nouimus excelsum reputare debemus, non præsentibus personæ meritis, sed ordinationi diuinæ, & dignitati ipsius officij deferentes. Sic & fratribus nostris inter quos viuimus, ipso iure fraternitatis & societatis humanæ, consilij sumus & auxilij debitores. Hęc enim volumus, vt & ipsi nobis impendant, consilium quo erudiatur ignorantia nostra, auxilium quo iuuetur infirmitas nostra. K Sed fortè erit inter vos qui tacitus respondeat dicens: Quod ego consilium dabo fratri, cui nec vnum quidem dicere verbum fas est absque licentia? Quod ei auxilium impendere est, cum nec minimum aliquid agere liceat absque obedientia? Ad quod ego: Non deerit certe quod facias, tantummodo charitas fraterna non desit. Nullum ego consilium melius arbitror quàm si exemplo tuo fratrem docere studeas quæ oporteat, quæ non oporteat fieri, prouocans eum ad meliora, & consulens ei non verbo neque lingua, sed opere & ueritate. An vero vtilius aut efficacius auxilium aliquod est, quàm vt ores deuotè pro eo, vt non dissimules redarguere culpas eius: vt non modo nullum ei offendiculum ponas, sed & sollicitus sis quantum præuales tanquam Angelus pacis de regno Dei scandala tollere, & occasiones scandalorum penitus dimouere? Si talem te fratri auxiliarium & consiliarium exhibes, reddis ei quod debes, nec habet vnde causetur. Porrò si cui forte prælatus es, huic sine dubio teneris debitor sollicitudinis amplioris. Exigit à te & ipse custodiam & disciplinam. Custodiam quidem, vt possit cauere peccatum. Disciplinam verò, vt quod minus cauit, minime maneat impunitum. Quod & si nemini fratrum præesse videris, habes tamen sub te cui custodiam hanc & disciplinam oporteat exhiberi. Dico autem corpus tuum, quod sine dubio regendum accepit spiritus tuus. Debes ei L custodiam, vt non regnet in eo peccatum, nec membra tua arma fiant iniquitatis.

Debes & disciplinam, vt dignos faciat pœnitentiæ fructus castigatum, & subditum seruituti. Longè tamen grauiori & periculosiori debito tenentur adstricti, qui pro multis animabus reddituri sunt rationem. Quid ego infœlix, quo me vertam, si tantum thesaurum, si preciosum depositum istud quod sibi Christus sanguine proprio preciosius iudicauit, contigerit negligentius custodire? Si stillantem in cruce domini sanguinem collegissem, essetque repositus penes me in vase vitreo, quod & portari sæpius oporteret, quid animi habiturus essem in discrimine tanto? Et certe id seruandum accepi, pro quo mercator non insipiens (ipsa vtique sapientia) sanguinem illum dedit. Sed & habeo thesaurum istum in vasis fictilibus, & quibus multo plura quàm vitreis imminere pericula videantur. Accedit sanè ad sollicitudinis cumulum, & pondus timoris, quod cum & meam & proximi conscientiam seruare necesse sit, neutra mihi satis est nota. Vtraque abyssus est imperscrutabilis, vtraque mihi nox est, & nihilominus exigitur a me vtriusque custodia, & clamatur: Custos
Isa. 20. qui de nocte, custos qui de nocte: Non est
Gen. 4. mihi dicere cum Cain: Nunquid custos fra-
Ps. 126. tris mei sum ego? sed est fateri humiliter cum propheta: Quia nisi dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eã.
M In eo tamen excusabilis ego videor, si, vt prædixi, debitam exhibeo custodiam pariter & disciplinam. Quod si priora quoque quatuor non defuerint: dico autem erga prælatos reuerentiam, & obedientiam, consilium & auxilium erga fratres: quod ad iustitiam pertinet non imparatam sedem inueniet sapientia.

Et fortasis hæc videantur sex columnæ, quas excidit in ipsa domo quam ædificauit sibi, & septima quoque quærenda est, si forte & eam nobis notam facere ipsa dignetur. Quid vero prohibet sicut sex in iustitia, septimam quoque intelligi in iudicio? Neque enim iustitia sola, sed iustitia, inquit,
Ps. 87. & iudicium præparatio sedis tuæ. Denique si prælatis, & æqualibus, & inferioribus reddimus quod oportet, nihilne accipiet Deus? At ei planè quod debet retribuere nemo potest, quod tam copiose accumulauerit super nos misericordiam suam, quòd tam multa deliquerimus ei, quòd tam fragiles & nihili simus, quòd tam plenus & sufficiens ille sibi, & bonorum omnium nostrorum nó egens. Audiui tamen dicentem eum, cui incerta & occulta sapientiæ suæ reuelauerat, quia Ho-
nor regis iudicium diligit. Nihil quod in se Ps. 98.
est a nobis exigit amplius, tantum dicamus iniquitates nostras, & iustificabit nos gratis vt gratia commendetur. Diligit enim animam quæ in conspectu eius & sine intermissione considerat, & sine simulatione diiudicat semetipsam. Idque iudicium non nisi propter nos a nobis exigit, quia si nosmetipsos iudicauerimus, non vtique iudicabimur. Propterea sapiens veretur omnia opera sua, scrutatur, discutit, & diiudicat vniuersa.
Honorat quippe veritatem: qui & se & sua A
omnia in eo statu quo veritas habet & agnoscit veraciter, & humiliter confitetur. Audi denique manifestius a te iudicium exigi post
iustitiam. Cum feceritis, inquit, omnia Luc. 17.
quæ præcepta sunt vobis: dicite, serui inutiles sumus. Hæc planè quoad in hominem est digna sedis præparatio domino maiestatis: vt & iustitiæ mandata studeat obseruare, & semper indignum sese & inutilem arbitretur.

In aduentu domini, de duplici aduentu, & pennis deargentatis. Sermo quartus.

Dignum est fratres, vt tota deuotione domini celebretis aduentum: delectati tanta consolatione, stupefacti tanta dignatione, inflammati tanta dilectione. Nec vero solum cogitetis aduentum quo venit quærere & saluum facere quod perierat: sed & illum nihilominus quo veniet & assumet nos ad seipsum. Vtinam circa hos duos aduentus iugi meditatione versemini: ruminantes in cordibus vestris, quantum in priore præstiterit, quantum promiserit in secundo. Vtinam certè dormiatis inter medios cleros. Hæc sunt enim duo brachia sponsi: inter
quæ sponsa dormiens aiebat. Læua eius sub Can. 2.
capite meo, & dextera eius amplexabitur me. Nam in sinistra quidem eius (sicut alibi legimus) diuitiæ & gloria: in dextera longiturnitas vitæ. In sinistra eius, inquit, diui-
tiæ, & gloria. Filij Adam genus auarum & B
ambitiosum audite. Quid vobis cum terre- Prou. 3.
nis diuitijs & gloria temporali, quæ nec veræ nec vestræ sunt? Aurum & argentum nonne terra est rubra & alba, quam solus hominum error facit, aut magis reputat preciosam?

sam? Denique si vestra sunt hæc, tollite ea vobiscum. Sed homo cum interierit non sumet omnia: neque descendet cum eo gloria eius. Veræ ergo diuitię non opes sunt, sed virtutes: quas secum conscientia portat, vt imperpetuum diues fiat. De gloria quoque
2. *Cor.* 1. dicit Apostolus. Gloria nostra hæc est: testimonium conscientiæ nostrę. Hæc est vtique vera gloria quę est a spiritu veritatis. Ipse enim spiritus testimonium perhibet spiritui nostro, quod filij Dei sumus. Gloria *Rom.* 8. *Ps.* 61.
vero quam ab inuicem accipiunt qui gloriã (quæ est a solo Deo) non requirunt, vana est. Quoniam vani filij hominum. Insipiens tu qui merces cõgregas in saccum pertusum: qui thesaurum tuum alieno in ore cõstituis: ignoras quod arca ista non clauditur nec seras habet? Quanto melius sapiunt qui thesaurum suum ipsi sibi seruant, alijs non committunt? Verum nunquid semper seruabũt? Nunquid semper abscondent? Veniet cum manifesta erunt abscondita cordis: quæ vero fuerint ostentata non comparebunt. Hinc
Matth. 25. est, quod veniente domino fatuarum virginum lampades extinguuntur: & qui receperunt mercedem suam a domino nesciuntur. Propterea dico vobis charissimi: vtile est abscondere magis quàm ostentare, si quid habe
C mus boni: sicut & mendici cum eleemosynam petunt, non preciosas uestes ostendunt, sed seminuda membra aut vlcera si habuerint, vt citius ad misericordiam uidentis animus inclinetur. Quam regulam Publicanus *Luc.* 18.
ille seruauit multo melius Pharisæo, & ideo descendit iustificatus ab illo, idest præ illo. Tempus est fratres, vt iudicium incipiat a domo Dei, Quis finis eorum qui non obediũt Euangelio? Quod iudicium his, qui in hoc iudicio non resurgunt? Quicunque enim iudicari dissimulant eo iudicio quod nunc est: in quo princeps huius mundi eijcitur foras, iudicem expectent: vel magis timeant, a quo cum ipso principe suo foras eijcientur & ipsi. Nos autem si perfecte iudicamur nunc, securi saluatorem expectemus dominum nostrũ Iesum Christum: qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Tunc fulgebunt iusti, ita ut uideri possint docti pariter & indocti: fulgebunt enim sicut Sol in regno patris eorum.

Erit autem claritas solis septempliciter, id est sicut lux septem dierum. Adueniens enim saluator reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ: si tamen prius fuerit cor reformatum & configuratum humilitati cordis ipsius. Propter quod & dicebat: Discite a me quia *Matth.* 11.
mitis sum, & humilis corde. Considera sane in his verbis quoniam humilitas duplex est: altera cognitionis, altera affectionis quæ hic dicitur cordis. Priore cognoscimus quod nihil sumus: & hanc discimus a nobisipsis & D
ab infirmitate propria, posteriore calcamus gloriam mundi: & hanc ab illo discimus, *Phili.* 2.
qui exinaniuit semetipsum formam serui accipiens: qui etiam quæsitus in regnum, fugit: quęsitus ad tanta probra & ignominiosum supplicium crucis, sponte obtulit semetipsum. Sint ergo (si dormire volumus inter medios cleros, idest duos aduentus) pennæ nostræ deargentatę: vt illam scilicet virtutum formam teneamus, quam uerbo & exẽplo commendauit Christus pręsens in carne. In argento siquidem non incongrue intelligitur humanitas eius, sicut in auro diuinitas. Omnis itaque uirtus nostra tam longe est a uera uirtute, quam longe est ab ea forma: & omnis penna nostra ad nihilum valet, si non fuerit deargentata. Magna quædam penna est paupertatis: qua tam cito volatur in regnum cœlorum. Nam in alijs virtutibus quę sequũtur, promissio futuro tempore indicatur: paupertati non tam promittitur, quam datur. Vnde & pręsenti tempore enuntiatum est: quoniam ipsorum est regnum cœlorum: cum in cęteris dicatur: hæreditabunt, consolabuntur, & similia. Vide- *Matt.* 5.
mus autem pauperes aliquos, qui si ueram haberent paupertatem, non adeo pusillanimus inuenirentur & tristes: vtpote reges, & reges cœli. Sed hi sunt qui pauperes esse uolunt, eo tamen pacto vt nihil eis desit: & sic diligunt paupertatem, vt nullam inopiam patiantur. Sunt & alij mites, sed quandiu nihil dicitur vel agitur nisi pro eorum arbitrio. E
Patebit autem quàm longe sint a vera mansuetudine, si leuis oriatur occasio. Hęc mansuetudo quomodo hęreditabit, quę ante hæreditatem deficit? Alios quoque lugentes video, sed si de corde procederent illæ lachrymę, non tam facilè illico soluerẽtur in risum. Nunc autem cum abundantius ociosa verba & scurrilia profluant quam prius lachrymæ: lachrymas huiusmodi de his esse non arbitror, quibus consolatio diuina promittitur, quandoquidem post illas tam facile consolatio vilis admittitur. Alij tam vehementer contra aliorum delicta zelantur, ut uideri

possent

possent esurire & sitire iustitiā, si esset apud eos de suis quoque peccatis idem iudicium: sed nunc pondus & pondus vtrúque abominatio est apud Deum. Nam contra alios tam impudenter quàm inaniter æstuant: semetipsos tam insipienter quàm inutiliter palpant. Sunt alij misericordes de his, quę ad ipsos nō pertinent, qui scandalizantur si non datur omnibus abundanter: sic tamen vt ipsi ne in modico quidem grauentur. Qui si misericordes essent, de suo facere deberent misericordiam: si non possent de terrena substantia, de voluntate bona darent his, qui forte contra eos peccare viderentur, indulgentiam: darēt dulce signum, verbum bonum: quod est super datum optimum: vt eorum mentes ad pœnitentiam prouocarent. Denique & his & omnibus quos in peccato esse cognoscerent, compassionem impenderent & orationem. Alioquin misericordia eorum nulla est, & misericordiam consequuntur nullam. Item sunt qui peccata sua sic confitentur, vt videri possent ex desiderio mundandi cordis id agere (omnia enim in confessione lauantur) nisi quod ea quæ ipsi sponte dicunt aliis, ab aliis patienter audire non possunt. Qui si vere mundari desiderarent, vt videntur, non irritarentur, sed haberent eis gratiā, qui suas illis maculas demonstrarent. Sunt & alii qui si uiderint quempiam vel leuiter scādalizatum, valde soliciti sunt, quomodo eū in pacem reducere posint, & viderentur pacifici, nisi quod eorum commotio si forte quicquam contra eos factum dictúmve videbitur, tardius uniuersis poterit, difficiliúsque sedari. Qui nimirum si uere pacem diligerent, haud dubium quin eam quærerent sibiipsis. Deargentemus ergo pennas nostras in Christi conuersatione, sicut & martyres sancti lauerunt stolas suas in eius passione. Imitemur quoad possumus eum qui sic dilexit paupertatem, ut quamuis in eius manu essent fines terræ, tamen non habuit ubi caput reclinaret: ita, vt discipulos adhærentes ei, legamus fame compulsos spicas manibus confricasse, cum per sata transirent: quique tanquam ouis ad occisionem ductus est: & sicut agnus coram tondente se obmutuit, & non aperuit os suum: quem & super Lazarum & super ciuitatem fleuisse, & in orationibus pernoctasse legimus: risisse uero, aut iocasse nusquam: qui sic esuriuit iustitiam, ut cum propria non haberet, tantam pro peccatis nostris à seipso exegit satisfactionem. Vnde in cruce nihil aliud, quàm iustitiam sitiebat: qui pro inimicis mori non dubitauit & orauit pro crucifixoribus suis, qui peccatum non fecit: & imposita sibi ab aliis patiēter audiuit, qui pro reconciliandis sibi peccatoribus tanta sustinuit.

De medio aduentu & triplici innouatione. Sermo quintus. Vnde supra.

DIximus nuper his qui deargentauerūt pennas suas, dormiendū inter medios cleros, duos significantes aduentus, sed vbi sit dormiendum non diximus. Tertius enim quidam aduentus est medius inter illos: in quo delectabiliter dormiunt qui eum norunt. Illi enim duo manifesti sunt, sed non iste. In priore quidem in terris uisus, & cum hominibus conuersatus est: quando (sicut ipse testatur) & uiderunt & oderunt. In posteriore vero videbit omnis caro salutare Dei nostri. Et videbunt in quem transfixerunt. Medius occultus est, in quo soli eum in seipsis vident electi, & saluæ fiunt animæ eorum. In primo ergo uenit in carne, & infirmitate, in hoc medio in spiritu & uirtute, in vltimo in gloria, & maiestate. Per virtutem enim peruenitur ad gloriam. Quia dominus virtutum ipse est rex gloriæ. Et item alibi ait idem propheta: Vt viderem uirtutem tuá, & gloriam tuam. *Baruc* 3. *Ioan.* 15. *Luc.* 3. *Ioan.* 9. *Psal.* 23. *Psa.* 62.

Aduentus siquidem iste medius, via quædam est, per quam à primo ueniatur ad ultimum. In primo Christus fuit redemptio nostra, in ultimo apparebit vita nostra. In isto vt dormiamus inter medios cleros, requies est & consolatio nostra. Sed ne cui forte inuentitia videantur, quæ de hoc aduentu medio dicimus: ipsum audite. Si quis diligit me, inquit, sermones meos seruabit: & pater meus diliget eum, & ad eum ueniemus. Sed quid est, si quis diligit me sermones meos seruabit? Legi enim alibi. Qui timet Deum, faciet bona: sed plus aliquid dictum sentio de diligente, quia sermones dei seruabit. Vbi ergo seruandi sunt? Haud dubium quin in corde: sicut ait propheta: In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi. Sed quomodo in corde seruandi? An sufficit sola eos seruare memoria? At uero sic seruanti dicet Apostolus: Quoniam scientia inflat. Denique & memoriam facile delet obliuio. Sic serua sermonem Dei, quomodo melius seruare *Ioā.* 14. *Eccl.* 15. *Ps.* 118. 1.*Co.* 8.

seruare potes cibum corporis tui. Nam & ille panis uiuus est, & cibus mentis. Panis terrenus dum in arca est, potest à fure tolli, potest à mure corrodi, potest a uetustate corrúpi. Vbi vero comederis illum: quid horum
Luc. 11. timeas? Hoc modo custodi uerbum Dei: Beati enim qui custodiunt illud. Ergo traijciatur in uiscera quædam animæ tuæ: transeat in affectiones tuas & in mores tuos. Comede bonum, & delectabitur in crassitudine anima tua. Ne obliuiscaris comedere panem tuum, ne exarescat cor tuum, sed adipe & pinguedine repleatur anima tua. Si sic uerbum Dei seruaueris, haud dubium quin ab
I eo serueris. Veniet enim filius ad te cum patre, veniet Propheta magnus qui renouabit Hierusalem, & ille noua faciet omnia. Hoc enim facit hic aduentus: vt sicut portauimus imaginem terreni, sic portemus & imaginé cœlestis. Sicut fuit uetus Adam effusus per totum hominem & totum occupauit, ita modo totum obtineat Christus qui totum creauit, totum redemit, totum & glorificabit, quique totum hominem saluum fecit in sabbato. Erat in nobis aliquando uetus homo, præuaricator ille erat in nobis, tam in manu quàm in ore & in corde. In manu dupliciter per facinus & flagitium. In ore similiter, per arrogantiam & detractionem. In corde quoque per desideria carnis, & desideria gloriæ temporalis. Nunc autem si qua noua creatura in ipso, uetera transierunt, & contra facinus in manu, innocentia, contra flagitium, continentia est. In ore contra arrogantiam uerbum confessionis: contra detractionem verbum ædificationis, vt recedant vetera de ore nostro. In corde vero contra carnis desideria charitas, humilitas contra gloriam té poralem. Et uide si non in his tribus Christum Dei uerbum recipiant singuli electorum, quibus dictum est: Pone me signaculum super brachium tuum: signum super cor
Can. 8. tuum. Et alibi, Prope est verbum in ore tuo,
Ro. 10. & in corde tuo.

De triplici aduentu & carnis resurrectione. Sermo sextus. Vnde supra.

K Olo uos fratres non ignorare té pus uisitationis uestræ, sed ne illud quidem quid hoc tempore uisitetur in uobis. Animabus enim hoc tempus est non corporibus assignatum, quod uidelicet longe dignior anima corpore, priorem sibi solicitudinem naturali vendicet dignitate. Sed & prior reparanda est, quam constat corruisse priorem. Anima siquidem corrupta in culpam, fecit ut corpus quoque corrumperetur in pœnam. Denique si Christi membra volumus inueniri, sequendum nobis est sine dubio caput nostrum: vt videlicet prima nobis reparandarum sit sollicitudo animarum, pro quibus ipse iam uenit, & quarum prius mederi studuit corruptioni. Corporis vero curam illi tempori magis reseruemus, & differamus in illum diem, quo reformandi corporis gratia est uenturus, sicut meminit apostolus dicens: Saluatorem expectamus Dominum nostrũ Iesum Chri- Phil. 3.
stum, qui reformauit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. In priore siquidem aduentu tanquam præco, uel magis vere præco ipsius Ioannes Ba- Ioan. 1.
ptista clamat. Ecce, (inquit,) agnus Dei: ecce qui tollit peccata mundi. Non dicit morbos corporis, non molestias carnis, sed peccatum quod est morbus animæ, & corruptio mentis. Ecce qui tollit peccata mundi. Vnde? Vtique à manu, ab oculo, à collo, demum etiam à carne ipsa, cui altius infixum est. Tollit peccatum è manibus commissa peccata delens: tollit ab oculo purgans cordis intentionem: tollit à collo uiolentam remouens dominationem: sicut scriptum est: Sceptrum exactoris eius superasti Esa 9.
sicut in die Madian. Itemque, Computre- Esa. 10.
scet iugum à facie olei. Et Apostolus loqui- L
tur dicens: Vt non regnet peccatum in ue-
stro mortali corpore. Siquidem alio in loco Rom. 6.
ait idem Apostolus: Scio, inquit, quod non Rom. 7.
est in me bonum, hoc est in carne mea. Et alibi. Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Sciebat nimirum non prius liberandum se esse à pessima illa radice quę carni infixa est, à lege peccati quæ est in membris nostris, donec & ab ipso corpore solueretur. Vnde & cupiebat dissolui & cum Phil. 1.
Christo esse, sciens quod peccatum separans inter nos & Deum, penitus auferri non poterit donec liberemur a corpore. Audistis de quodam quem Dominus curauit a dæmonio, quoniam collidens & multum discerpẽs eum dęmon exiuit ab illo. Itaque dico uobis Mar. 9.
genus illud peccati, quod totiens conturbat nos (concupiscentias loquor & desideria mala) reprimi quidem debet, & potest per gratiam Dei, ut non regnet in nobis. Nec Rom. 6.
demus

Rom. 6. demus membra nostra arma iniquitatis peccato, & sic nulla damnatio est his qui sunt in Christo Iesu, sed non eijcitur nisi in morte: quando sic discerpimur vt anima separetur a corpore. Habes ad quid venerit Christus, & cui intendere debeat christianus. Propterea noli ò corpus, noli præripere tempora: potes enim impedire animę tuę salutem, tuam ipsius operari non potes. Omnia tempus habent, patere vt nunc anima pro se laboret, magis autem etiam collabora ei, quoniam si compateris & conregnabis. Quantū eius impedis reparationem, tantum impedis tuam: quod nimirum ante reparari non poteris, donec suam in ea Deus imaginem uideat reformatam. Nobilem hospitem habes ò caro, nobilem valde, & tota salus tua pēdet de eius salute. Da honorem hospiti tanto. Tu quidem habitas in regione tua: anima uero peregrina & exul apud te est hospitata. Quæso te, quis rusticus, si forte nobilis & præpotens quispiam apud eum uoluerit hospitari, non libenter in angulo domus suę, aut sub gradibus suis, uel in ipsis cineribus ac cubabit, cedens hospiti suo locum sicut dignum est potiorem? Et tu ergo fac similiter. Iniurias uel molestias tuas ne reputaueris: tātum ut hospes tuus honorifice possit apud te demorari. Honor tibi est ut pro eo interim te exhibeas inhonorum. Ac ne fortè despicias aut paruipendas hospitem tuum pro eo quòd peregrinus tibi uidetur & aduena: diligenter attende quid hospitis huius tibi præsentia largiatur. Ipse enim est qui tribuit oculis uisum: auditum auribus præstat: ipse est qui linguę uocem: palato gustum: motū membris omnibus subministrat. Si quid uitæ, si quid sensus, si quid in te decoris est, huius hospitis beneficium recognosce. Denique discessus eius probat, quid præsentia conferebat. Protinus enim anima discedente lingua silebit: oculi nihil uidebunt: obsurdescent aures: corpus omne rigebit: facies expallescet. In breui quoque totum cadauer putidū simul & putridum fiet, & decor omnis in saniem conuertetur. Vt quid ergo pro temporali qualibet delectatione contristas & lædis hospitem istum: quam nec sentire quidem vllo modo poteras nisi per ipsum? Ad hæc, si tantum tibi confert exul, & inimicitiarum causa a facie domini sui eiectus: quantum tibi præstabit reconciliatus? Noli o corpus, noli impedire reconciliationem illam: quoniā grandis tibi exinde gloria paratur. Patienter

Eccl. 3.

2. Tim. 2.

M

A

imò & libenter temetipsum expone ad omnia, nihil dissimules quod huic uideatur reconciliationi posse prodesse. Dic hospiti tuo: quia recordabitur dominus tui, & restituet te in gradum pristinum, & tu memento mei. Omnino enim memor erit tui in bonum, si bene seruieris illi, & cum peruenerit ad dominum suum suggeret ei de te, & loquetur bonum pro bono hospite, dicēs. Cum in ultionem culpæ suæ exularet seruus tuus: pauper quidam apud quem hospitatus sum fecit mecum misericordiam, & utinam retribuat pro me dominus meus. Primo siquidem omnia sua, dehinc etiam semetipsum exposuit utilitatibus meis, non parcens sibi propter me, in ieiunijs multis, in laboribus frequenter, in uigilijs supra modum: in fame & siti: etiam in frigore & nuditate. Quid igitur? Profecto non mentitur scriptura quæ dicit: Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet. O si forte gustare dulcedinem hanc, si forte gloriam istam ualeas estimare. Mira enim dicturus sum: sed tamen uera, & omnino indubitata fidelibus. Ipse dominus sabaoth, dominus uirtutum, & rex gloriæ: ipse descendet ad reformanda corpora nostra, & configuranda corpori claritatis suæ. Quanta erit illa gloria, quàm ineffabilis exultatio: quando creator vniuersitatis qui pro animabus iustificandis humilis ante uenerat & occultus, pro te glorificanda ò misera caro, sublimis veniet & manifestus: non iam in infirmitate, sed in gloria & maiestate sua? Quis cogitabit diem aduentus illius quando descendet cum plenitudine luminis: præcurrentibus angelis & tubæ concentu excitantibus de puluere corpus inops, & rapientibus illud obuiam Christo in aëra? Quousque igitur caro misera, insipiens, cæca, demens, & prorsus insana caro transitorias & caducas quærit consolationes, imo desolationes, si forte contingat repelli, & indignam iudicari hac gloria, magis autem nihilominus ineffabili inæternum excruciari pœna? Non sic obsecro fratres mei, non sic: quinimo delectetur in huiusmodi meditationibus anima nostra: quinetiam caro nostra requiescat in spe, saluatorem expectās dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit illam configuratam corpori claritatis suæ. Sic enim ait propheta: Sitiuit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea. Desiderabat quidem anima prophetalis aduentum priorem,

Gen. 40.

Ps. 144.

B

Psal. 62.

quo

quo se nouerat redimendam: sed multo amplius caro desiderabat aduentum posteriorē & glorificationem suam. Tunc enim implebuntur desideria nostra, & plena erit maiestate domini omnis terra. Ad quam gloriā, ad quam beatitudinem, ad quam denique pa
C cem, quæ exuperat omnem sensum ipse sua nos misericordia perducat: nec confundat nos ab expectatione nostra saluator quem expectamus Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia benedictus in secula.

De triplici utilitate aduentus Domini.
Sermo septimus.

SI deuote celebramus aduentum domini, id facimus quod oportet. Siquidem nō modo ad nos, sed propter nos uenit, qui bonorum nostrorum non eget. Verum nostræ quidem indigentiæ quantitatem manifestius ipsa dignationis eius indicat magnitudo. Nec modo periculum ægritudinis ex ipso precio medicaminis innotescit: sed & ualetudinum numerus ex multitudine remediorum. Vt quid enim diuisiones gratiarum sunt, si non uidetur necessitatum ulla diuersitas? Et quidem difficile est uniuersas uno sermone prosequi indigentias quas experimur: sed occurrunt mihi interim tres communes omnibus, & quodammodo principales. Nemo enim reperitur in nobis, qui non interim & consilij & auxilij & præsidij indigus uideatur. Nimirum generalis est humano generi miseria triplex: & quotquot degimus in regione vmbrę mortis, in infirmitate corporis, in loco tentationis si diligenter aduertimus, triplici hoc incommodo miserabiliter laboramus. Nam & faciles sumus ad seducendum, & debiles ad operandum, & fragiles ad resistendum. Si discernere uolumus inter bonū & malum, decipimur: si tentamus facere bo-
D num, deficimus: si conamur resistere malo, deiicimur, & superamur. Necessarius proinde saluatoris aduentus: necessaria sic præoccupatis hominibus præsentia Christi. Atque utinam sic ueniat, ut copiosissima dignatione sua & in nobis per fidem habitans illuminet cæcitatem nostram, & nobiscum manēs adiuuet infirmitatem nostram, & pro nobis stans fragilitatem nostram protegat & pro-
Rom. 8. pugnet. Si enim ille in nobis, quis iam decipiat nos? Si ille nobiscum, quid de cætero non possumus in eo qui confortat nos? Si ille pro nobis, quis contra nos? Fidelis consiliarius est, qui neque falli omnino nec falle re queat, fortis auxiliarius qui non lassescat, patronus efficax qui & ipsum satanam sub pedibus nostris uelociter conterat, & omnia eius machinamenta confringat. Nimirum ipse est Dei sapientia, cui semper in promptu sit instruere ignorantes: ipse Dei uirtus, cui facile sit & deficientes reficere, & eripere periclitantes. Ad hunc ergo tantum eruditorē fratres mei in omni deliberatione curramus: hunc tam strenuum adiutorem in omni operatione inuocemus, huic tam fido propugnatori in omni colluctatione cōmittamus animas nostras: qui ad hoc ipsum uenit in mundum, vt habitans in hominibus, cum hominibus, pro hominibus, & tenebras nostras illuminaret, labores leuaret, & pericula propulsaret.

Incipit Præfatio *beati Bernardi abbatis* E
in laudibus Virginis *matris.*

SCribere me aliquid & deuotio iubet, & prohibet occupatio. Veruntamen quia præpediente corporali molestia, fratrum ad præsens non ualeo sectari conuentum: id tātillum ocij quod uel mihi de somno fraudās in noctibus intercipere sinor, nō sinam ociosum. Libet ergo tentare id potissimum aggredi, quod sæpe animum pulsauit: loqui videlicet aliquid in laudibus uirginis matris, super illa lectione euāgelica, in qua Luca re- *Luc. 1.*
ferente dominicæ annunciationis continetur historia. Ad quod sane opus faciendum &si nulla fratrum, quorum me profectibus deseruire necesse est, vel necessitas urgeat uel utilitas moneat: dum tamen ex hoc non impediar quo ad quæque ipsorum necessaria minus paratus inueniar, non arbitror eos debere grauari si propriæ satisfacio deuotioni.

Incipit homilia prima Bernardi abbatis
in laudibus Virginis matris.

MIssus est angelus Gabriel a Deo *Luc. 1.*
in ciuitatem Galilææ cui nomen Nazareth, ad uirginem desponsatam uiro cui nomen erat Ioseph de domo Dauid, & nomen uirginis Maria. Quid sibi uoluit euangelista tot propria nomina rerum in hoc loco tam signanter exprimere? Credo quia noluit nos negligenter

F ter audire, quod tam diligenter studuit enar-
rare. Nominat siquidem nuncium qui mit-
titur, dominum a quo mittitur, uirginem
ad quam mittitur, sponsum quoque virgi-
nis, amborumque genus, ciuitatem ac re-
gionem proprijs designat nominibus. Vt
quid hoc? Putásne aliquid horum superua-
Matth. cue positum sit? Nequaquam. Si enim nec
10. folium de arbore sine causa, nec vnus ex pas-
seribus sine patre cœlesti cadit super terram:
putem ego de ore sancti euangelistæ super-
fluum diffluere uerbum, præsertim in sacra
historia uerbi? Non puto. Plena quippe
sunt omnia supernis mysterijs, ac cœlesti
singula dulcedine redundantia: si tamen di-
ligentem habeant inspectorem, qui nouerit
Ioel. 3. sugere mel de petra oleumque de saxo duris-
Esa. 45. simo. Nempe in illa die stillarunt montes
dulcedinem, colles fluxerunt lac & mel,
quando rorantibus cœlis desuper, nubibusq;
pluentibus iustum, aperta est terra læta ger
minans saluatorem: quando domino dante
benignitatem & terra nostra reddente fru-
Ps. 84. ctum suum, super illum montem montium,
montem coagulatum & pinguem, misericor
dia & ueritas obuiauerunt sibi, iustitia &
pax osculatæ sunt. Illo quoque in tempore
vnus iste inter cæteros montes non modi-
cus, beatus hic videlicet Euangelista, dum
desideratum nobis nostræ salutis exordium
suo mellifluo commendauit eloquio, ueluti
Ps. 147. perflante austro atque è vicino sole radiante
iustitiæ, quædam ex eo spiritualia fluxerunt
aromata. Vtinam & nunc Deus emittat uer
G bum suum, & liquefaciat ea nobis, perflet
spiritus eius, & fiant nobis intelligibilia ver
ba euangelica, fiant in cordibus nostris desi
derabilia super aurum & lapidem preciosum
multum, fiántque dulciora super mel & fauũ.
Textus. Ait itaque. Missus est angelus Gabriel a Deo:
non arbitror hunc angelum de minoribus
esse, qui qualibet ex causa crebra soleant ad
terras fungi legatione. Quod & ex eius no
mine palam intelligi datur, quod interpreta
tum fortitudo Dei dicitur: & quia non ab
alio aliquo fortè excellentiore se (vt assolet)
spiritu: sed ab ipso Deo mitti perhibetur.
Propter hoc ergo positum est a Deo, vel ideo
dictum est a Deo, ne cui vel beatorum spiri
tuum suum Deus antequam uirgini reuelas-
se putetur consilium, excepto duntaxat archã
gelo Gabriele, qui vtique tantæ inter suos
inueniri potuerit excellentiæ, vt tali & no-
mine dignus haberetur, & nuncio. Nec
discordat nomen a nuncio. Dei quippe vir-
tutem Christum quem melius nunciare de-
cebat, quàm hunc, quàm simile nomen ho
norat? Nam quid est aliud fortitudo quàm
virtus? Non autem dedecens, aut incongruũ
videatur dominum & nuncium communi
censeri vocabulo: cum similis in vtroque ap
pellationis, non sit tamen vtriusque similis
causa. Aliter quippe Christus fortitudo, vel
virtus Dei dicitur, aliter angelus. Angelus
enim tantum nuncupatiue, Christus autem
etiam substantiue. Christus Dei virtus & di- *1. Cor. 1.*
citur & est, quæ forti armato qui suũ atrium
in pace custodire solebat, fortior superue-
niens, ipsum suo brachio debellauit: & sic ei H
vasa captiuitatis potenter eripuit. Angelus
verò fortitudo Dei appellatus est, vel quod
huiuscemodi meruerit prærogatiuam officij
quo eiusdem nunciaret aduentum virtutis,
vel quia virginem natura pauidam, simpli-
cem, verecundam, de miraculi nouitate ne
expauesceret, confortare deberet. Quod &
fecit. Ne timeas, inquiens, Maria, inuenisti
gratiam apud Deum. Sed & ipsius sponsum
hominem vtique nihilominus humilem ac
timoratum: non irrationabiliter forsitan idẽ
angelus confortasse creditur, quanquam tũc
ab euangelista non nominetur. Ioseph in- *Matt. 1.*
quit, fili Dauid, ne timeas accipere Mariam
coniugem tuam. Conuenienter itaque Ga-
briel ad hoc opus eligitur: imo quia tale illi
negocium iniungitur, rectè tali nomine desi
gnatur. Missus est ergo angelus Gabriel a *Textus.*
Deo: quo? In ciuitatem Galilææ, cui nomen *Ioan. 1.*
Nazareth. Videamus si, vt ait Nathanael,
a Nazareth potest aliquid boni esse. Naza
reth interpretatur flos. Videtur autem mi-
hi quoddam semen fuisse diuinæ cognatio-
nis tanquam è cœlo iactatum in terras, allo-
cutiones & promissiones factæ cœlitus ad pa
tres, Abraham scilicet, Isaac & Iacob. De *Esa. 1.*
quo semine scriptum est: Nisi dominus sa-
baoth reliquisset nobis semen: sicut Sodoma
fuissemus: & quasi Gomorra similes esse-
mus. Floruit autem hoc semen in mirabili-
bus quæ ostensa sunt in exitu Israel de Aegy
pto in figuris & ænigmatibus per totum iter
in deserto, vsque in terram promissionis, &
deinceps in visionibus & vaticinijs Prophe- I
tarum, in ordinatione quoque regni ac sacer
dotij vsque ad Christum. Christus autem
huius seminis & horum florum non immeri
to fructus esse intelligitur: dicente Dauid,
Dominus dabit benignitatem, & terra no- *Ps. 84.*
stra

Ps. 131. stra dabit fructum suum. Et iterum: De
fructu ventris tui ponam super sedem tuam.
In Nazareth ergo nunciatur Christus nasci-
turus: quia in flore speratur fructus proces-
surus. Sed prodeunte fructu, flos decidit,
quia veritate apparente in carne, figura per-
transijt. Vnde & Nazareth ciuitas Galilææ
dicitur, id est transmigrationis: quia nascen
te Christo omnia illa transierunt, quæ supe-
rius enumeraui, quę vt ait Apostolus, in figu
1. Cor. 10. ra contingebant illis. Hos ergo flores & nos
qui iam fructum tenemus pertransisse uide-
mus, & dum adhuc florere videbantur, tran
Ps. 89. situri præuidebantur. Vnde Dauid: Mane
sicut herba transeat, mane floreat & trāseat:
Gal. 4. uespere decidat, induret & arescat. Vespere
etenim, idest quando uenit plenitudo tempo
ris in quo misit Deus unigenitum suum fa-
ctum ex muliere, factum sub lege: dicente
Esa. 43. ipso. Ecce noua facio omnia: uetera transie-
runt & disparuerunt, quomodo in nouitate
succrescentis fructus flores decidunt & are-
Esa. 40. scunt. Vnde rursus scriptum est: Fœnum
Ps. 75. aruit & flos decidit: verbum autem domini
manet in æternum. Credo, non ambigis
quin uerbum fructus sit: uerbum autē Chri
stus est. Bonus itaque fructus Christus qui
manet in æternum. Sed ubi est fœnū quod
aruit: vbi est flos qui decidit? Propheta re-
K spondeat: Omnis caro fœnum: & omnis
Esa. 40. gloria eius tanquam flos fœni. Si omnis ca-
ro fœnum: ergo carnalis ille populus Iudęo-
rum fœnum fuit. An non fœnum aruit, dum
idem populus ab omni spiritus pinguedine
vacuus, siccæ literæ adhæsit? An non etiam
flos decidit, quando gloriatio quam habebāt
in lege non remansit? Si flos non decidit,
ubi ergo regnum, ubi sacerdotium, ubi pro-
phetæ, ubi templum, ubi denique magnalia
illa, de quibus gloriari solebant & dicere,
Ps. 77. Quanta audiuimus & cognouimus ea, & pa
tres nostri narrauerunt nobis? Et iterum.
Quanta mandauit patribus nostris nota face
re ea, filijs suis. Et hæc dicta sunt pro eo
quod positum est in Nazareth ciuitatem Ga
lilææ. In illam ergo ciuitatem missus est an-
Textus. gelus Gabriel a Deo. Ad quem? Ad uirgi-
nem desponsatam uiro, cui nomen erat Io-
seph. Quæ est hæc uirgo, tam uenerabilis, vt
salutetur ab angelo: tam humilis, vt despon
sata sit fabro? Pulchra permixtio uirginitatis
& humilitatis, nec mediocriter placet Deo il
la anima, in qua & humilitas commēdat vir
ginitatem, & virginitas exornat humilitatē.

Sed quanta putas ueneratione digna est, in
qua humilitatem exaltat fœcunditas, & par-
tus consecrat uirginitatem? Audis virginē,
audis humilem: si non potes virginitatem
humilis, imitare humilitatem virginis. Lau
dabilis uirtus virginitas, sed magis necessaria
humilitas. Illa consulitur: ista præcipitur.
Ad illam inuitaris: ad istam cogeris. De illa
dicitur: Qui potest capere capiat, de ista di- L
citur: Nisi quis efficiatur sicut paruulus iste, Mat. 18.
non intrabit in regnum cœlorum. Illa ergo & 19.
remuneratur, ista exigitur. Potes denique
sine virginitate saluari: sine humilitate non
potes. Potest inquam placere humilitas quæ
virginitatem deplorat amissam: sine humi-
litate autem audeo dicere, nec uirginitas Ma
riæ placuisset. Super quem, inquit, requie- Esa. vlt.
scet spiritus meus, nisi super humilē & quie-
tum? Super humilem dixit, non super uirgi-
nem. Si igitur Maria humilis nō esset, super
eam spiritus sanctus non requieuisset. Si su-
per eam non requieuisset, nec impræegnasset.
Quomodo enim de ipso sine ipso cōciperet?
Patet itaque, quia vt de spiritu sancto cōcipe
ret, sicut ipsa perhibet, Respexit humilitatem Luc. 1.
ancillæ suæ Deus, potius quàm uirginitatē.
Etsi placuit ex uirginitate: tamen ex humili-
tate concepit. Vnde constat quia etiā ut pla-
ceret uirginitas, humilitas proculdubio fecit.
Quid dicis uirgo superbe? Maria uirginem
se oblita, gloriatur de humilitate: & tu negli
gendo humilitatem, blandiris tibi de uirgini
tate? Respexit (ait illa) humilitatem ancillæ Vbi sup.
suæ. Quæ illa? Virgo utique sancta, uirgo so
bria, uirgo deuota. Nunquid tu castior illa?
Nunquid deuotior? Aut nunquid tua fortè
pudicitia gratior castitate Mariæ? ut tu scili
cet sine humilitate placere sufficias ex tua,
quod illa non potuit ex sua. Denique, quāto
honorabilior es ex singulari munere castimo
niæ, tanto tibi tu maiorem iniuriam facis,
quòd eius in te decorem fœdas permixtione
superbię. Alioquin expedit tibi uirginē non M
esse, quàm de uirginitate insolescere. Non
omnium quidem est uirginitas: multo tamē
pauciorum est cum uirginitate humilitas.
Si igitur uirginitatem in Maria non potes
nisi mirari, stude humilitatem imitari, & suf-
ficit tibi. Quod si & uirgo & humilis exquis
quis es, magnus es. Est tamen maius aliquid
quod mireris in Maria: scilicet cum uirgini-
tate fœcūditas. A seculo enim nō est auditū,
ut aliqua simul mater esset & uirgo. Quòd
si & cuius mater attendas: quo te sua super
eius

eius mirabili celsitudine ducet admiratio? Nonne ad hoc vt te videas nec satis posse mirari? Nonne tuo imo veritatis iudicio illa quæ Deum habuit filium super omnes etiam choros exaltabitur angelorum? An nō deum & dominum angelorum Maria suum audacter appellat filium, dicens? Fili quid fecisti nobis sic? Quis hoc audeat angelorum? Sufficit eis & pro magno habent, quòd cum sint spiritus ex conditione, ex gratia facti sunt & vocati angeli, testante Dauid: Qui facit, inquit, angelos suos spiritus. Maria vero matrē se agnoscens, maiestatem illam cui illi cum reuerentia seruiunt, cum fiducia suum nuncupat filium. Nec dedignatur nuncupari deus quod esse dignatus est. Nam paulopost subdit euangelista. Et erat inquiens, subditus illis. Quis? Quibus? Deus hominibus. Deus, inquam, cui angeli subditi sunt: cui principatus & potestates obediunt, subditus erat Mariæ. Nec tantum Mariæ, sed etiam Ioseph propter Mariam. Mirare ergo vtrumlibet. & elige quid amplius mireris, siue filij benignissimam dignationem, siue matris excellētissimam dignitatem. Vtrinque stupor, vtrinque miraculum. Et quòd deus fœminæ obtemperet, humilitas absque exemplo: & quod deo fœmina principetur, sublimitas sine socio. In laudibus virginum singulariter cantitur, q sequūtur agnū quocūque ierit. Quibus ergo laudibus iudicas dignā, quæ ēt pit? Disce homo obedire, disce terra subdi, disce puluis obtemperare. De auctore tuo loquens euāgelista, Et erat, inquit, subditus illis: haud dubium quin Mariæ & Ioseph. Erubesce superbe cinis. Deus se humiliat, & tu te exaltas? Deus se hominibus subdit, & tu dominari gestiens hominibus, tuo te præponis auctori? Vtinam mihi aliquando tale aliquid cogitanti, deus respondere dignetur, quod & suo increpando respondit apostolo. Vade, inquit, post me Satana: quia non sapis ea quæ dei sunt. Quotiens enim hominibus præesse desidero, totiens deum meum præire contendo, & tunc verè non sapio ea quæ dei sunt De ipso namque dictum est. Et erat subditus illis. Si hominis o homo, imitari dedignaris exemplum, certe non erit tibi indignum sequi auctorem tuū. Si nō potes forsitan sequi eum quocunque ierit, dignare vel sequi quo tibi condescendit. Hoc est si non potes sublimem incedere semitam virginitatis, sequere vel deum per tutissimam viam humilitatis, a cuius rectitudine si qui etiam de virginibus deuiauerint, vt verum fatear, nec ipsi sequuntur agnum quocumque ierit. Sequitur quidem agnum coinquinatus humilis sequitur & virgo superbus, sed neuter quocunque ierit: quia nec ille ascendere potest ad munditiam agni qui sine macula est, nec is ad eiusdem mansuetudinem descendere dignatur, qua scilicet non coram tondente, sed coram occidente se obmutuit. Attamen saluberiorem elegit sequendi partem in humilitate peccator, quam in virginitate superbus, cum & illius immundiciam sua humilis satisfactio purget, & huius pudicitiā superbia inquinet. Sed felix Maria, cui nec humilitas defuit nec virginitas. Et quidem singularis virginitas quam non temerauit sed honorauit fœcunditas, & nihilominus specialis humilitas quam nō abstulit sed extulit fœcunda virginitas, & incomparabilis prorsus fœcunditas, quam virginitas simul comitatur & humilitas. Quid horum non mirabile, quid non incomparabile, quid non singulare? Mirum vero si non hæsitas in eorum pōderatione, quid tua iudices dignius admiratione, vtrum videlicet potius stupenda sit fecunditas in virgine, an in matre integritas, sublimitas in prole, an cum tanta sublimitate humilitas, nisi quòd indubitanter horum singulis præferenda sunt simul cuncta, & incomparabiliter excellētius est, atque fœlicius omnia percepisse quam aliqua. Et quid mirum si deus qui mirabilis legitur & cernitur in sanctis suis, mirabilem se exhibuit in matre sua? Veneramini ergo coniuges in carne corruptibili carnis integritatem, miramini etiam vos sacræ virgines in virgine fœcunditatem: imitamini omnes homines dei matris humilitatem. Honorate sancti angeli vestri regis matrem, qui nostræ adoratis virginis prolem, ipsum vtique nostrum pariter ac vestrum regem: nostri generis reparatorem, vestræ ciuitatis instauratorem. Cuius apud vos tam sublimis inter nos tam humilis a vobis pariter & a nobis detur, & dignitati debita reuerentia, & dignationi honor & gloria, in sæcula sæculorum. Amen.

Marginal notes: Luc. 2 (Fili quid fecisti); Ps. 103 (Qui facit angelos); Luc. 2 (Et erat subditus); Apo. 14 (In laudibus virginum); Mat. 16 (Vade post me); A, B, C (section letters).

Homilia II. *vnde supra.*

NOVVM quidem canticum illud quod solis dabitur in regno dei cantare virginibus, ipsam virginum reginam cum ceteris, imo primam inter cæteras esse canituram, nemo

est qui ambigat. Puto autem illam præter illud quod solis, licet cum omnibus, tamē virginibus ei, vt dixi, commune erit dulciori quodam atque elegantiori carmine lætificaturam esse ciuitatem Dei. Cuius vtique dulcisonos depromere vel exprimere modulos, ne ipsarum quidem virginum vlla digna inuenietur: q a soli merito decātādū seruabitur, quæ sola de partu & partu diuino gloriatur. Gloriatur dixerim de partu non in se, sed in ipso, quē peperit. Deus siquidem (Deus enim est quem peperit) matrem suam singulari in cœlestibus donaturus gloria, singulari in terris præuenire curauit & gratia, qua videlicet ineffabiliter & intacta conciperet, & pareret incorrupta. Porrò Deum huiusmodi decebat natiuitas, qua non nisi de virgine nasceretur. Talis congruebat & virgini partus, vt non pareret nisi Deum. Proinde factor hominum vt homo fieret, nasciturus de homine talem sibi ex omnibus debuit deligere, imò condere matrem: qualem & se decere sciebat, & sibi nouerat placituram. Voluit itaque esse virginē, de qua immaculata immaculatus procederet omnium maculas purgaturus. Voluit & humilem, de qua mitis & humilis corde prodiret, harum in se virtutū necessarium omnibus saluberrimumq; exemplum ostensurus. Dedit virgini partum, qui ei iam ante & uirginitatis inspirauerat uotū, & humilitatis prærogauerat meritum. Alioquin quomodo angelus eam sequētibus gratia plenam pronunciat, si quippiam uel parū boni quod ex gratia non esset habebat. Vt igitur quæ sanctum sanctorum conceptura erat pariter & paritura, sancta esset corpore, accepit donum uirginitatis: ut esset & mente accepit & humilitatis. His nimirum uirgo regia, gemmis ornata uirtutum, geminoque mentis pariter & corporis decore præfulgida specie sua & pulchritudine sua in cęlestibus cognita, cœli ciuium in se prouocauit aspectus, ita ut & regis animum in sui concupiscentiam inclinaret, & cęlestem nuntium ad se de supernis educeret. Et hoc est quod nobis hic euangelista commēdat, cum angelum perhibet à Deo destinatum ad virginem.

A Deo, inquit ad virginem, id est, a celso ad humilem, à domino ad ancillam, à creatore ad creaturam. Quanta dignatio Dei, quanta virginis excellentia? Currite matres, currite filiæ, currite omnes quæ post Euam, & ex Eua, & parturimini cum tristitia, & parturitis: adite virginalem thalamum, ingredimini E

si potestis pudicum sororis vestræ cubiculū. Ecce enim Deus mittit ad virginem, ecce affatur angelus Mariam. Apponite aurem parieti, auscultate, quid nunciet ei, si fortè audiatis, vnde consolemini. Lætare pater Adam, sed magis tu ò Eua mater exulta: qui sicut omnium parentes, ita omnium fuistis peremptores: &, quod infelicius est, prius peremptores, quam parentes. Ambo, inquam, consolamini super filia & tali filia, sed illa amplius de qua malum ortum est prius, cuius opprobrium in omnes pertransiit mulieres. Instat namque tempus quo iam tollatur opprobrium, nec habeat vir quid causetur aduersus fęminam, qui vtique dum se imprudenter excusare conaretur, crudeliter illam accusare non cunctatus est, dicens: Mulier quam dedisti mihi, dedit mihi de ligno, Gen. 3. & comedi. Propterea curre Eua ad Mariam, curre mater ad filiam, filia pro matre respondeat, ipsa matris opprobrium auferat: ipsa patri pro matre satisfaciat, quia ecce si vir cecidit per fœminam, iam non erigitur nisi per fœminam. Quid dicebas ò Adam? Mulier quam dedisti mihi, dedit mihi de ligno & comedi. Verba malitiæ sunt hæc, quibus magis augeas quàm deleas culpam. Veruntamē sapientia vicit malitiam, cùm occasionem veniæ, quam a te Deus interrogando elicere Sap. 7. F tentauit, sed non potuit, in thesauro indeficientis suæ pietatis inuenit. Redditur nempe fœmina pro fęmina, prudens pro serua, humilis pro superba, quæ pro ligno mortis gustum tibi porrigat vitæ, & pro venenoso cibo illo amaritudinis dulcedinem pariat fructus æterni. Muta ergo iniquæ excusationis verbum in vocem gratiarum actionis, & dic Domine, mulier quam dedisti mihi dedit mihi de ligno vitæ, & comedi, & dulce factum est super mel ori meo, quia in ipso viuificasti me. Ecce enim ad hoc missus est angelus ad virginem. O admirandam & omni honore dignissimam virginem, o fœminam singulariter venerandam, super oēs fœminas admirabilem, parentum reparatricem, posterorum viuificatricem. Missus est, inquit, angelus ad virginem. Virginem carne, virginē mente, virginē professione, virginē denique qualē describit Apostolus mente 1. Cor. 7 & corpore sanctā. Nec nouiter, nec fortuitu inuentā, sed a sæculo electā, ab altissimo præcognitā, & sibi præparatā, ab angelis seruatā a patribus præfiguratā, a prophetis promissā. Scrutare scripturas, & proba quæ dico. Vis,

ne vt & ego aliqua ex his testimonia hic in-
seram? Vt pauca loquar de pluribus, quam
tibi aliam prædixisse Deus videtur, quando
Gen.3. ad serpentem ait. Inimicitias ponam inter te
& mulierem? Et si adhuc dubitas an de Ma-
ria dixerit, audi quod sequitur. Ipsa conteret
Vbi supra. caput tuum. Cui hæc seruata victoria est,
nisi Mariæ? Ipsa proculdubio caput contriuit
venenatum, quæ omnimodam maligni sug-
gestionem tam de carnis illecebra, quàm de
mentis superbia deduxit ad nihilum. Quam
G verò aliam Salomon requirebat, cum dice-
Pro.31. bat: Mulierem fortem quis inueniet? Noue-
rat quippe vir sapiens huius sexus infirmita-
tem, fragile corpus, lubricam mentem, quia
tamen & Deum legerat promisisse, & ita vi-
debat congruere, vt qui vicerat per fœmi-
nam vinceretur per ipsam, vehementer admi
rans aiebat: Mulierem fortem quis inueniet?
Quod est dicere. Si ita de manu fœminæ pen
det & nostra omnium salus & innocentiæ re
stitutio, & de hoste victoria, fortis omnino
necesse est vt prouideatur, quæ ad tantum
opus possit esse idonea. Sed mulierem fortē
Vbi sup. quis inueniet? At ne hoc quæsisse putetur de
sperando, subdit prophetando. Procul & de
vltimis finibus precium eius, hoc est non vi-
le, non paruum, non mediocre, non denique
de terra, sed de cœlo, nec de cœlo proximo
terris pretium fortis huius mulieris, sed a
Esa.3. summo cęlo egressio eius. Quid deinde ru-
bus ille quondam Mosaicus portendebat,
Nu.17. flammas quidem emittens sed non ardens,
nisi Mariam parientem & dolorem non sen-
tientem? Quid rogo virga Aaron florida,
nec humectata, nisi ipsam cōcipientem, quā-
uis uirum non cognoscentem? Huius magni
Esa.11. miraculi maius mysterium Esaias edisserit,
dicens: Egredietur virga de radice Iesse, &
flos de radice eius ascendet: virgam, virginē:
H florem, virginis partum intelligens. Sed si u-
bi quòd nunc in flore Christus intelligi dici
tur superiori videtur aduersari sententiæ,
qua non virgæ flore, sed floris fructu designa
ri dicebatur, noueris in eadem Aaronica vir
ga quæ non solum floruit, sed & fronduit, &
fructum emisit non solum flore vel fructu,
sed ipsis etiam frondibus eundem significari.
Esa.14. Noueris & apud Moysem, nec fructu virgæ,
Esa.17. nec flore, sed ipsa virga demonstrari. Illa vti
que virga, qua ferientē, aqua vel diuiditur trā
situris, vel de petra excutitur bibituris. Nullū
aūt incōueniens est diuersis rebus diuersis ex
causis Christum figurari, & in virga quidem
potentiam, in flore verò fragrantiam, in fru-
ctu autem saporis dulcedinem, in frondibus
quoque sedulā eius intelligi protectionem,
qua videlicet paruulos ad se confugientes
sub vmbra alarum suarum protegere non de
sinit, siue ab æstu carnalium desideriorum,
siue à facie impiorum qui eos afflixerunt. Bo
na & desiderabilis vmbra sub alis Iesu: vbi
tutum est fugientibus refugium, gratum fes-
sis refrigerium. Miserere mei domine Iesu: Ps.56.
miserere mei: quoniam in te confidit anima
mea, & in vmbra alarum tuarum sperabo,
donec transeat iniquitas. In hoc tamen Esaię
testimonio, florem filium, virgam intellige
matrem? quoniā & virga floruit absque ger-
mine, & virgo concepit non ex homine. Nec
virgæ virorem floris læsit emissio, nec virgi
nis pudorem sacri partus editio. Proferamus
& alia virgini matri, deòque filio congrua
de scripturis testimonia. Quid illud Gedeo- I
nis vellus significat, quod vtique de carne tō Iudic.6.
sum, sed sine vulnere carnis in area ponitur
& nunc quidem lana, nunc verò area rore
perfunditur: nisi carnem assumptam de car-
ne virginis & absque detrimento virginita-
tis? Cui vtique distillantibus cœlis, tota se
infudit plenitudo diuinitatis: adeo vt ex hac
plenitudine omnes accepeꝛimus, qui vere si-
ne illa non aliud quam terra arida sumus.
Huic quoque Gedeonico facto propheticū
dictum pulchre satis conuenire uidetur: vbi
legitur, Descendet sicut pluuia in vellus. Nā Ps.71.
per hoc quod sequitur: & sicut stillicidia stillā
tia super terram, idem datur intelligi, quod
per inuentam rore madidam aream. Pluuia
quippe voluntaria quam segregauit Deus
hæreditati suæ, placidæ prius & absque stre-
pitu operationis humanæ suo se quietissimo
ellapsu uirgineū demisit in uterū, postmodū
verò vbique terrarū diffusa est per ora prædi
catorū, non iam sicut pluuia in uellus, sed si-
cut stillicidia stillātia super terrā, cū quodam
vtique strepitu uerborū ac sonitu miraculo-
rū. Siquidem recordatæ sunt nubes illæ quæ
portabant pluuiā, præceptū sibi fuisse cū mit
terentur. Quod dico uobis in tenebris, dici-
te in lumine: & quod in aure auditis, prædica Mat.10
te super tecta. Quod & fecerunt. Etenim in
oēm terrā exiuit sonus eorū, & in fines orbis
terræ verba eorū. Audiamus & Hierem. no-
ua ueteribus uaticinātē, & quē pñtē monstra
re non poterat, uenturū & ardenter desiderā Hie.31.
tē, & fidenter promittentem. Nouum inquit
creauit dominus super terrā: fœmina circūda
bit

K bit virum. Quę est hæc fœmina? Quis vero iste vir? Aut si vir, quomodo a fœmina circundatus? Aut si a fœmina circundari potest, quomodo vir? Et vt apertius dicam: quomodo potest simul & vir esse & in vtero matris? Hoc est.n. virum a fœmina circundari. Nouimus viros, qui scilicet infantiam, pueritiam, adolescentiam, atque iuuētutem transeuntes, ad gradum vsque senectuti proximum peruenerunt. Qui ergo iam adeo grandis est, quomodo a fœmina circundari potest? Si dixisset, fœmina circundabit infantem, vel fœmina circundabit paruulum, nec nouum videretur nec mirum. Nunc autem quia nil tale posuit, sed dixit virū, quærimus quæ sit hæc nouitas quam Deus fecit in terra: vt fœmina circundaret virum, & vir intra fœminei vnius corpusculi membra sese cohiberet? Quid est hoc miraculi. Núquid potest homo (vt ait Nicodemus) in ventrem matris suæ iterato introire & renasci? Sed verto me ad conceptū partūque virginalē, si forte inter plurima noua ac mira quę ibi pro fecto inspicit qui diligenter inquirit, ét hanc quam de Propheta protuli reperiam nouitatem. Porrò ibi agnoscitur longitudo breuis, latitudo angusta, altitudo subdita, profunditas plana. Ibi agnoscitur lux non lucens, verbum infans, aqua sitiens, panis esuriens. Videas si attendas potentiam regi, sapientiam instrui, virtutem sustentari: Deum denique lactentem, sed Angelos reficientem: vagientem, sed miseros consolantem. Videas si attēdas, tristari lætitiam, pauere fiduciam, salutē L pati, vitam mori, fortitudinem infirmari. Sed quod non minus mirandum est, ipsa ibi cernitur tristitia lætificans, pauor confortans, passio saluans, mors viuificans, infirmitas roborans. Cui iam illud quoque non occurrat quod quærebam? Nunquid non facile tibi est inter hæc fœminam agnoscere virum circundantem, cum Mariam videas virum approbatum a Deo Iesum suo vtero circumplectentem? Virum autē dixerim fuisse Iesum, non solum iam cum diceretur vir propheta, potens in opere & ser none, sed etiā cum tenera adhuc infantis membra, Dei mater blando vel foueret in gremio, vel gestaret in vtero. Vir igitur erat Iesus needum etiā natus, sed sapientia non ætate, animi vigore nō viribus corporis, maturitate sensuum non corpulentia membrorum. Neque.n. minus habuit sapientiæ, vel potius non minus fuit sapientia Iesus conceptus quàm natus, paruus quàm magnus. Siue ergo latens in vtero, siue vagiens in præsepio, siue iam grandiusculus interrogans doctores in templo, siue iam perfectæ ætatis docens in populo, ęque profecto plenus fuit spiritu sancto. Nec fuit hora in quacunque ætate sua, qua de plenitudine illa quam in sui conceptione accepit in vtero vel aliquid minueretur, vel aliquid eidem adijceretur, sed a principio perfectus, a principio, inquam, plenus fuit spiritu sapientiæ & intellectus, spiritu consilij & fortitudinis, spiritu scientię & pietatis, & spiritu timoris domini. Nec te moueat ꝙ de illo legis in alio loco, Iesus autem proficiebat sapientia & ętate & gratia apud Deum & homines. Nam quod de sapientia & gratia hic dictum est, non secundum quod erat, sed secundū quod apparebat intelligendum est, non quia uidelicet aliquid ei nouum accideret quod ante non haberet, sed quod accidere videretur, quando uolebat ipse ut uideretur. Tu homo cum proficis, non quando, nec quantum uis proficis, sed te nesciente tuus moderatur profectus, tua uita disponitur.

Ioan. 3. *Esa. 11.* *Luc. 2.* M

At uerò puer Iesus qui disponit tuam, ipse disponebat & suam, & qn̄ uolebat & quibus uolebat sapiens apparebat, qn̄ & quibus uolebat sapientior, quando & quibus uolebat sapientissimus, quāquam in se nunquam esset nisi sapientissimus. Similiter & cum semper omni gratia plenus fuisset, siue quam apud Deum, siue quā apud homines habere deberet, pro suo tn̄ arbitrio eam nunc plus nunc minus ostentabat, prout cernētium uel meritis congruere, uel saluti expedire sciebat. Cōstat ergo quia semper Iesus uirilem animum habuit, & si semper in corpore uir non apparuit. Cur denique dubito uirum fuisse in utero, quem inibi Deum fuisse non ambigo? Minus quippe est esse uirum q̄ esse Deum. Sed uide si non etiam hanc Hieremiæ nouitatem Esaias lucidissime aperit, qui nouos superius Aaronicos flores exposuit. Ecce, inquit, uirgo concipiet, & pariet filium. En habes fœminam scilicet uirginem. Vis & de uiro audire quid sit? Et uocabitur, ait, nomen eius Emmanuel, idest, nobiscū Deus. Fœmina itaque circundans uirum, uirgo est concipiens Deum. Vides q̄ pulchrè & concorditer sanctorum mira facta & mystica dicta sibiin uicem concinunt? Vides quam stupēdum sit hoc unum de uirgine, & in uirgine, factum miraculum, quod tot miracula præuenerunt, tot oracula promiserunt? Vnus nimirū fuit

Esa. 7. A

ſpiritus prophetarum: & licet diuerſis modis, ſignis & temporibus eandem rem diuerſi non diuerſo ſpiritu & prçuiderunt & prædixerunt. Quod Moyſi monſtratum eſt in rubo & igne, Aaron in virga & flore, Gedeoni in vellere & rore, hoc aperte Salomõ prævidit in forti muliere & eius precio, apertius Hieremias prçcinit de fœmina & viro, apertiſsime Eſaias declarauit de virgine & Deo. Gabriel tandem exhibuit ipſam ſalutando. Ipſa nanque eſt de qua nunc euangeliſta. Miſſus eſt, ait, Angelus Gabriel a Deo ad virginem deſponſatam Ioſeph. Ad virginem, inquit, deſponſatam. Quare deſponſatam? Cum eſſet, inquam, virgo electa, & vt oſtenſum eſt, virgo conceptura, virgo paritura, mirum cur deſponſata fuerit non nuptura. Nũquid vel hoc caſu factum quis dixerit? Non eſt caſu factum quod rationabilis cauſa commendat, cauſa valde vtilis & neceſſaria & diuini prorſus adinuentione conſilij digna. Dicam quod mihi, imò quod ante me patribus viſum fuit. Illa vtique fuit ratio deſponſationis Mariæ, quæ & dubitationis Thomæ. Mos ſiquidem Iudæorum erat vt a die deſpõſationis ſuæ, vſque ad tempus nuptiarũ, ſponſis ſponſæ traderentur cuſtodiendę, quatenus earum ipſi eo ſibi pudicitiam curioſius ſeruarent, quo ſibi ipſi fideliores exiſterent. Sicut ergo Thomas dubitando, palpando, conſtantiſsimus factus eſt dominicæ confeſſor reſurrectionis, ita & Ioſeph Mariam ſibi deſponſando eiuſque conuerſationem in tempore cuſtodię ſtudioſius comprobando, factus eſt pudicitiæ fideliſsimus teſtis. Pulchra vtriuſque rei conuenientia, & dubitatio Thomæ & deſponſatio Mariæ. Poterant quidem ſimilis erroris laqueum nobis inijcere, fidei videlicet in illo, caſtitatis in illa: veritatem in ſuſpitionem adducere: ſed valde prudenter, & pie factum eſt per contrarium, vt vnde metuebatur ſuſpitio, firma ſit certitudo. Nã & de filij reſurrectione citius quidem ego qui infirmus ſum crediderim Thomę dubitanti & palpanti, quàm Cephæ audienti & credenti: & de matris continentia facilius ſponſo eius cuſtodienti & experienti, quàm ipſi quoque virgini de ſola ſua conſcientia ſe defendenti. Dic quæſo, quis eam videns deſponſatam & grauidam, non potius diceret corruptam quàm virginem? Non autem decebat hoc dici de matre domini. Tolerabilius verò atque honeſtius fuit putari ad tempus Chriſtum de coniugio fuiſſe natum, quam de fornicatione. Sed non poterat, inquit, Deus apertum aliquod oſtendere ſignum: quo videlicet fieret, ut eius nec ortus infamaretur, nec mater criminaretur? Poterat utique: ſed non poterat latere dæmones, quod ſcirent homines. Oportebat autem a principe mundi aliquandiu celari diuini conſilij ſacramentum: non quod Deus ſi palam opus ſuum facere vellet, impediri poſſe ab illo metueret: ſed quia ipſe qui non ſolum potẽter, ſed etiam ſapienter quæcunque uoluit fecit, ſicut in omnibus operibus ſuis quaſdam rerum vel temporum congruentias propter ordinis pulchritudinem ſeruare conſueuit: ita in hoc quoque tam magnifico opere ſuo, noſtræ videlicet reparationis, non tantum potẽtiam ſuam, ſed & prudentiam oſtendere voluit. Et quanquam illud aliter quomodo vellet perficere potuiſſet, placuit ei tamen eo potius & modo & ordine hominem ſibi reconciliare, quo nouerat cecidiſſe, vt ſicut diabolus prius ſeduxit fœminam, & poſtmodũ virum per fœminam vicit, ita prius a fœmina virgine ſeducerẽ, & poſt a viro Chriſto aperte debellaretur, quatenus malitiæ fraudidum ars pietatis illuderet, ac maligni fortitudinẽ Chriſti virtus contereret, diabolo Deus & prudentior appareret & fortior. Ita quippe decuit incarnatam ſapientiam ſpiritalem vincere malitiam, quo non ſolum attingeret a fine vſque ad finem fortiter, ſed & diſponeret omnia ſuauiter. Attingit autem a fine vſque ad finem, ideſt a cœlo uſque ad infernum: Si aſcendero, inquit, in cœlum, tu illic es, ſi deſcendero ad infernum, ades. Vtrobique uerò fortiter quando & de ſupernis expulit ſuperbum, & apud inferos ſpoliauit auarum. Conueniens ergo erat ut ſuaiter quoque omnia cœleſtia ſcilicet & terrena diſponeret, quatenus & illinc deijciẽs inquietũ, reliquos in pace firmaret, & huc debellaturus inuidũ, nobis prius ſuę humilitatis & manſuetudinis ualde neceſſariũ exemplũ relinqueret, ſicque mirabili fieret moderamine ſapiẽtiæ, vt & ſuis ſuauis, & hoſtibus fortis appareret. Quid.n. prodeſſet diabolũ a Deo uinci, nobis manẽtibus ſuperbis? Neceſſario igitur deſponſata eſt Maria Ioſeph, quãdo per hoc & a canibus ſanctũ abſconditur, & a ſponſo uirginitas comprobatur, & uirginis tam uerecundiæ parcitur, q̃ famæ prouidetur. Quid ſapientius? quid dignius diuina prouidentia? Vno tali conſilio ſecretis cœleſtibus, & admittitur teſtis, & excludiẽ hoſtis, & inte-

Luc. 1. — B — C — Pſ. 138. — D

& integra seruatur fama virginis matris. Alioquin quando pepercisset iustus adulte-
Matt. 1. ræ? Scriptum est autem: Ioseph autem vir eius cum esset iustus, & nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam. Bene cum esset iustus, noluit eam traducere, quia sicut nequaquam iustus esset si cognitã ream consensisset, sic nihilominus iustus non esset si probatam innoxiam condemnasset. Cum ergo iustus esset, & nollet eam traducere, uoluit dimittere eam. Quare voluit dimittere eam? Accipe & in hoc non meam, sed patrum sententiam. Propter hoc Ioseph voluit dimittere eam, propter quod & Petrus
Luc. 5. dominum a se repellebat dicens. Exi a me domine, quia homo peccator sum: propter quod & Centurio a domo sua eum prohibe-
Matt. 8. bat, cum diceret. Domine non sum dignus vt intres sub tectum meum. Ita ergo & Ioseph indignum & peccatorem se reputans di-
E cebat intra se, a tali & a tanta nõ debere sibi vltra familiare præstari contubernium, cuius supra se mirabilem expauescebat dignitatem. Videbat & horrebat diuinæ præsentiæ certissimum gestãtem insigne, & quia mysterium penetrare non poterat, volebat dimittere eã. Expauit Petrus potentiæ magnitudinem, expauit Centurio præsentię maiestatem. Exhorruit nimirum & Ioseph sicut homo huius tanti miraculi nouitatem, mysterij profunditatem, & ideo occulte voluit dimittere eã. Miraris quod Ioseph prægnantis sese consortio virginis iudicabat indignum cum audias & sanctam Elisabeth eius nõ posse ferre præsentiam, nisi cum tremore quidem & reuerẽtia? Ait nanque, Vnde hoc mihi vt veniat
Luc. 1. mater domini mei ad me? Ideo itaque Ioseph voluit dimittere eam. Sed quare occultè & non palam? Ne videlicet diuortij causa inquireretur, exigeretur ratio. Quid enim vir iustus responderet populo duræ ceruicis, populo non credenti & contradicenti? Si diceret quòd sentiebat, quod de illius puritate comprobauerat, nonne mox increduli & crudeles Iudæi subsannarent illum, lapidarent illam? Quando nanque ueritati crederent tacenti in utero, quam postea contempserũt clamantem in templo? Quid facerent necdũ apparenti, cui postmodum impias manus iniecerunt, etiam miraculis coruscanti? Merito ergo vir iustus ne aut mẽtiri, aut diffamare cogeretur innoxiam, uoluit occulte dimittere eam. Sin verò aliter quis sentiat, & Ioseph sicut hominem dubitasse conten-
F dat, sed quia iustus erat noluisse quidem habitare cum ea propter suspitionem, nec tamẽ (quia pius erat) traducere uoluisse suspectam, & ideo uoluerit occulte dimittere eam: breuiter respondeo etiam sic dubitationem illã Ioseph fuisse necessariã, quæ diuino meruit certificari oraculo. Sic quippe scriptum est. Matt. 1.
Hæc autem eo cogitante, scilicet, quòd occulte dimitteret eam, apparuit ei Angelus in somnis dicens. Ioseph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Quod enim in ea natum est, de spiritu sancto est. Itaque propter istas rationes desponsata est Maria Ioseph, uel potius (sicut ponit euangelista) viro cui nomen erat Ioseph. Virum Luc. 1.
nominat, non quia maritus, sed quòd homo virtutis erat. Vel potius quia iuxta aliũ euangelistam vir non simpliciter, sed vir eius dictus est: merito appellatur, quod necessarie putatur. Debuit ergo vir eius appellari, quia necesse fuit & putari, sicut & pater saluatoris nõ quidem esse, sed dici meruit vt putaretur esse, dicente hoc ipso euangelista. Et ipse Ie- Luc. 3.
sus erat incipiens quasi annorum triginta, vt putabatur filius Ioseph. Nec vir ergo matris, nec filij pater extitit, quamuis certa (ut dictum est) & necessaria dispensatione vtrũque ad tempus & appellatus sit & putatus. Conijce tamen ex hac appellatione qua licet dispensatoria meruit honorari, adeo vt pater Dei & dictus & creditus sit: conijce & ex proprio vocabulo quod augmentum nõ dubitas interpretari, quis & qualis homo fuerit iste homo Ioseph. Simul & memento magni illius quondam Patriarchæ venditi in Aegy- Gen. 37.
pto, & scito ipsius istum non solum uocabu- G
lum fuisse sortitum: sed & castimoniam adeptum, innocentiam assecutum & gratiam. Siquidem ille Ioseph fraterna ex inuidia venditus & ductus in Aegyptum, Christi uenditionem præfigurauit. Iste Ioseph Hero- Matt. 2.
dianam inuidiam fugiens Christũ in Aegy- Gen. 39.
ptum portauit. Ille domino suo fidem ser- Matt. 1.
uans dominæ noluit commisceri. Iste do- Gen. 40.
minam suam domini sui matrem virginem agnoscens, & ipse continens fideliter custodiuit. Illi data est intelligentia in mysterijs somniorum. Isti datum est conscium fieri atque participem cœlestium sacramẽtorum. Ille frumenta seruauit non sibi, sed omni populo. Iste panem viuum è cœlo seruandum accepit tam sibi quàm toti mundo. Non est dubium quin bonus & fidelis homo fuerit iste Ioseph, cui mater desponsata est saluatoris.

ris. Fidelis, inquam, seruus & prudens, quem constituit dominus suæ matris solatium, suæ carnis nutritium: solum denique in terris magni consilij coadiutorem fidissimum. Huc accedit, quod dicitur fuisse de domo Dauid. Vere enim de domo Dauid: uere de regia stirpe descendit vir iste Ioseph, nobilis genere, mente nobilior. Planè filius Dauid, non degenerans à patre suo Dauid. Prorsus, inquam, filius Dauid non tantum carne, sed fide, sed sanctitate, sed deuotione: quem tanquam alterum Dauid dominus inuenit secundũ cor suum, cui tuto cõmitteret secretissimũ atque sacratissimum sui cordis arcanum, cui tãquã
H alteri Dauid incerta, & occulta sapientiæ suę manifestauit: & dedit illi non ignarum esse mysterij, quod nemo principum huius seculi agnouit. cui denique datum est quod multi reges & prophetæ cum vellent videre non viderunt, audire & non audierunt, non solũ videre & audire, sed etiam portare, deducere, amplecti, deosculari, & nutrire, & custodire. Non tantum autem Ioseph, sed & Maria descendisse credenda est de domo Dauid. Alioquin non esset desponsata viro de domo Dauid, si non esset & ipsa de domo Dauid. Ambo igitur erant de domo Dauid: sed in altera completa est veritas quam iurauit dominus Dauid, altero tantum conscio & teste adimpletæ promissionis. In fine autem versus, & nomen, inquit, virginis Maria. Loquamur pauca, & super hoc nomine quod interpretatum maris stella dicitur, & matri virgini valde conuenienter aptatur. Ipsa nãque aptissime syderi comparatur: quia sicut sine sui corruptione sydus suum emittit radium, sic absque sui læsione virgo parturit filium. Nec syderi radius suam minuit claritatem, nec virgini filius suam integritatem. Ipsa est igitur nobilis illa stella ex Iacob orta, cuius radius vniuersum orbem illuminat, cuius splendor & præfulget in supernis, & inferos penetrat, terras etiam perlustrans, & calefaciens magis mentes, quàm corpora: fouet virtutes, excoquit vitia. Ipsa, inquam, est pręclara, & eximia stella super hoc mare magnum, & spaciosum necessario subleuata,
I micans meritis, illustrans exemplis. O quisquis te intelligis in huius seculi profluuio magis inter procellas, & tempestates fluctuare, quàm per terram ambulare: ne auertas oculos à fulgore huius syderis, si nõ vis obrui procellis. Si insurgant venti tentationum, si incurras scopulos tribulationum: respice stellam, voca Mariam, si iactaris superbiæ vndis, si ambitionis, si detractionis, si æmulationis: respice stellam, voca Mariam. Si iracundia, aut auaritia, aut carnis illecebra nauiculam concusserit mentis, respice ad Mariam. Si criminum immanitate turbatus, conscientiæ fœditate confusus, iudicij horrore perterritus, barathro incipias absorberi tristitiæ, desperationis abysso: cogita Mariam. In periculis, in angustijs, in rebus dubijs, Mariam cogita, Mariam inuoca. Non recedat ab ore, non recedat à corde, & vt impetres eius orationis suffragium, nõ deseras conuersationis exemplum. Ipsam sequens non deuias: ipsam rogans non desperas, ipsam cogitans non erras. Ipsa tenente non corruis, ipsa protegente non metuis, ipsa duce non fatigaris, ipsa propitia peruenis, & sic in temetipso experiris, quam merito dictum sit, & nomen virginis Maria. Sed iam modice pausandum est, ne, & nos in transitu claritatem tanti luminis intueamur. Vt enim verbis apostolicis vtar: bonũ est nos hic esse: & libet dulciter con- *Mat.17.*
templari in silentio, quod laboriosa nõ sufficit explicare locutio. Interim autẽ ex deuota scintillantis syderis contẽplatione, feruentior reparabitur in his quæ sequuntur disputatio.

Homilia III. *vnde supra.*

K

Libenter ubi mihi congruere uideo verba sanctorũ assumo, quo vel ex vasculorũ pulchritudine gratiora fiant, quæque in eis lectori apposuerim. Vt autem nunc a propheticis verbis incipiam. Vę mihi non quidem sicut prophetę, quia tacui, sed quia locutus *Esaia 6.*
sum, quoniam vir pollutus labijs ego sum. Heu quot vana, quot falsa, quot turpia per hoc ipsum spurcissimum os meum euomuisse me recolo, in quo nunc cœlestia reuoluere verba præsumo. Vehemẽter timeo, ne iamiã audiam ad me dictum. Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum *Ps.49.*
per os tuum? Vtinam & mihi de superno altari non quidem carbo unus, sed ingens globus igneus afferatur, qui videlicet multam & inueteratam prurientis oris mei rubiginem ad plenum excoquere sufficiat, quatenus angeli ad uirginem, & uirginis ad ipsum grata inuicem, ac casta colloquia dignus habeat meo qualicunque replicare sermone. Ait enim Euangelista. Et ingressus Angelus ad eam, haud dubium quin ad Mariam, dixit, *Luc.1.*
Aue gratia plena, dominus tecum. Quo ingressus

gressus ad eã? Puto in secretarium pudici cubiculi, ubi illa fortassis clauso super se ostio orabat patrem in abscondito. Solent angeli astare orantibus, & delectari in his, quos vident leuare puras manus in oratione, holocaustum sanctæ deuotionis gaudent se offerre Deo in odorem suauitatis. Mariæ autem
L orationes quantum placuerint in conspectu altissimi angelus indicauit: qui ingressus ad eam tã reuerenter salutauit. Nec fuit difficile angelo per clausum ostium penetrare ad abdita uirginis, qui utique ex subtilitate substantiæ suæ hoc habet in natura, ut nec seris ferreis eius arceatur ingressus, quocunque suus eum impetus ferat. Angelicis enim spiritibus parietes non obsistunt, sed cuncta illis uisibilia cedunt, cuncta æque corpora quantumlibet solida, uel spissa penetrabilia sunt eis, ac peruia. Suspicandum igitur non est, quod apertũ inuenerit angelus ostiolum uirginis: cui nimirum in proposito erat hominum fugere frequẽtias, uitare colloquia: ne uel orantis perturbaretur silentiũ, uel continentis castitas tentaretur. Clauserat itaque cuam illa hora suum super se habitaculum virgo prudentissima, sed hominibus, nõ angelis. Proinde & si ad eam potuit intrare angelus: sed nulli hominum facilis patebat accessus.
Textus Ingressus ergo angelus ad eam dixit: Aue gra-
Act. 6. tia plena, dominus tecum. Legimus in actibus apostolorum, & Stephanum plenum gratia, & apostolos fuisse repletos spiritu sancto, sed longe dissimiliter a Maria. Alioquin nec in illo habitauit plenitudo diuinitatis corporaliter quemadmodum in Maria: nec illi conceperunt de spiritu sancto quomodo Maria. Aue, inquit, gratia plena: dominus tecum. Quid mirũ si gratia plena erat, cum qua dominus erat? Sed hoc potius mirandum, quomodo qui angelum miserat ad uir-
M ginem, ab angelo inuentus est esse cum uirgine. Itáne uelocior angelo fuit Deus, ut festinantem nuncium celerior ipse præueniret ad terras? Nec mirum. Nam cum esset rex in accubitu suo, nardus uirginis dedit odorem suum, & ascendit in conspectu gloriæ eius fumus aromatis, & inuenit gratiam coram oculis domini, clamantibus qui circun
Can. 3. stabant. Quæ est ista, quæ ascendit per desertum sicut uirgula fumi, ex aromatibus mirrhæ & thuris? Statimque rex egrediens
Psal. 18. de loco sancto suo, Exultauit ut gigas ad currendam uiam, & licet à summo cęlo egressio eius, nimio tamen peruolans desiderio præuenit suum nuncium ad uirginem, quam amauerat, quam sibi elegerat, cuius decorem concupierat. Quem prospiciens à longe uenientem gratulans & exultans ait Ecclesia: Ecce venit is saliens in montibus, transiliens Can. 3.
colles. Merito autẽ concupiuit rex decorem virginis. Fecerat enim quicquid longe antea præmonita fuerat a patre suo Dauid, dicente sibi: Audi filia, & vide, & inclina aurem Psal. 44.
tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui. Et si hoc feceris, concupiscet rex decorem tuum. Audiuit quippe & vidit, non vt quidam, qui audientes non audiunt, & videntes non intelligunt, sed audiuit & credidit, vidit & intellexit. Et inclinauit aurem suam ad obedientiam, & cor suum ad disciplinam, & oblita est populum suum & domum patris sui, quia nec populum suum augere prolis successione, nec domui patris sui relinquere curauit hæredem, sed quicquid honoris in populo, quicquid de paterna domo rerum terrenarum habere potuis- A
set, omnia arbitrata est vt stercora, vt Christum lucrifaceret. Nec fefellit eam intentio, quando & Christum sibi filium vendicauit, nec propositum pudicitiæ violauit. Bene igitur gratia plena: quæ & virginitatis gratiam tenuit, & insuper fœcunditatis gloriam acquisiuit. Aue, inquit, gratia plena, dominus tecum. Non dixit dominus in te, sed dominus tecum. Deus enim, qui vbique æqualiter totus est, per suam simplicem substantiam, aliter tamẽ in rationabilibus creaturis, quàm in cæteris, & ipsarum aliter in bonis, quàm in malis est per efficaciam. Ita sane est in irrationabilibus creaturis, vt tamen non capiatur ab ipsis. A rationalibus autem omnibus quidem capi potest per cognitionem, sed à bonis tantum capitur etiam per amorem. In solis ergo bonis ita est, vt etiam sit cum ipsis propter concordiã voluntatis. Nã dum suas voluntates ita iustitiæ subdunt, vt Deum nõ dedeceat velle quod ipsi volũt, per hoc, quod ab eius voluntate nõ dissentiunt, Deum sibi specialiter iungunt. Sed cũ ita sit cum omnibus sanctis, specialiter tamen cũ Maria, cum qua vtique tanta ei cõsensio fuit, vt illius nõ solũ voluntatẽ, sed etiã carnem sibi congiungeret, ac si de sua, virginisq; substantia vnũ Christũ efficeret, vel potius vnus Christus fieret: qui etsi nec totus de Deo, nec totus de uirgine, totus tamen Dei & totus virginis esset, nec duo filij, sed vnus utriusq; filius. Ait itaque: Aue gratia plena, dominus tecũ. Nec tan B

tum dominus filius tecum, quem carne tua induis: sed & dominus spiritus sanctus, de quo concipis, & dominus pater, qui genuit quem concipis. Pater inquam tecum, qui filium suum facit & tuum. Filius tecum, qui ad condendum in te mirabile sacramentum miro modo & sibi reserat genitale secretum, & tibi seruat virginale signaculum. Spiritus sanctus tecum, qui cum patre & filio tuum sanctificat uterum. Dominus ergo tecum. Benedicta tu in mulieribus. Libet adiungere quod Elizabeth, cuius hæc verba sunt, prosecuta subiunxit. Et benedictus fructus ventris tui. Non quia tu benedicta, ideo benedictus fructus ventris tui, sed quia ille te præuenit in benedictionibus dulcedinis, ideo tu benedicta. Vere etenim benedictus fructus ventris tui, in quo benedictæ sunt omnes gentes: de cuius plenitudine tu quoque accepisti cum cæteris, etsi differentius à cæteris. Ac propterea quidem benedicta tu, sed in mulieribus, ille verò benedictus non in hominibus, nō inter angelos, sed qui est, vt ait Apo
Rom. 9. stolus, super omnia benedictus Deus in secula. Dicitur benedictus vir, benedictus panis, benedicta mulier, benedicta terra, uel si quid tale in creaturis benedictū esse memoratur, sed singulariter benedictus fructus ventris tui, cum sit super omnia benedictus Deus in secula. Benedictus ergo fructus ventris tui. Benedictus in odore, benedictus in sapore, benedictus in specie. Huius odoriferi fructus
Gen. 27. C frangrantiā sentiebat qui dicebat. Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni, cui benedixit dominus. An nō vere benedictus, cui bene-
Psal. 33. dixit dominus? De sapore huius fructus qui-
Psal. 30. dam, quòd gustauerat taliter eructabat di-
1. Pet. 2 cens: Gustate & videte, quoniam suauis est dominus. Et alibi: Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ domine, quam abscōdisti timentibus te. Et alius quidam: Si tamen, inquit, gustatis quoniam dulcis est dominus. Et ipse fructus de se, inuitans nos ad se, qui edit me, ait, adhuc esuriet: & qui bibit me, adhuc sitiet. Vtique propter saporis dulcedinem hoc dicebat, qui semel gustatus magis excitat appetitum. Bonus fructus qui animarum esurientium & sitientium iustitiam,
Gen. 3. & esca & potus est. Audisti de odore, audisti de sapore, audi & de specie. Si enim fructus ille mortis non solum suauis fuit ad vescendum, sed etiam teste scriptura delectabilis aspectu: quanto magis huius vitalis fructus viuificum decorem debemus inquirere, in quem, teste alia scriptura, desiderant etiam angeli prospicere? Cuius pulchritudinem 1. Pet. 1.
in spiritu videbat, & in corpore videre cupiebat, qui dicebat. Ex Sion species decoris Psal. 49.
eius. Et ne mediocrem tibi videatur commendasse decorem, recole quod in alio Psal Psal. 44.
mo legis: Speciosus forma præ filijs hominum, diffusa est gratia in labijs tuis, propterea benedixit te Deus in æternum. Benedictus ergo fructus ventris tui, cui benedixit Deus in æternum. Ex cuius benedictione benedicta etiam tu in mulieribus: quia non potest mala arbor fructum facere bonum. Benedicta, inquam, tu in mulieribus, quę illam generalem maledictionē euasisti, qua D
dictum est. In tristitia paries filios: & nihi- Gen. 3.
lominus illam, qua secutum est. Maledicta sterilis in Israel, ac singularem consecuta es benedictionem, vt nec sterilis maneas, nec cum dolore parturias. Dura necessitas, & graue iugum super omnes filias Euæ. Et si pariunt cruciantur, & si non pariunt maledicuntur. Et dolor prohibet parere, & non parere maledictio. Quid facies virgo, quæ hæc audis, quæ hæc legis? Si parturis, angustiaris, si sterilis manes, malediceris. Quid eliges virgo prudens? Angustiæ, inquit, mihi sunt vndique: Melius est tamen mihi maledictum incurrere & castum manere, quàm prius quidē concipere per concupiscentiam, quod merito post cum dolore parturiā. Hinc etenim & si video maledictum, sed non peccatum: illinc verò & peccatum simul & cruciatum. Denique hæc maledictio quid aliud est, quàm hominum exprobratio. Neque ob aliud sanè dicitur sterilis maledicta, nisi quòd opprobrio & contemptui sit habenda tanquam inutilis & infructuosa, & hoc in Israel tantum. Mihi autem pro minimo est, quòd hominibus displiceo, dum me possim virginem castam exhibere Christo. O virgo prudens, o virgo deuota, quis te docuit Deo placere virginitatem? Quæ lex, quæ iustitia, quæ pagina veteris testamenti, vel præcipit, vel consulit, vel hortatur in carne non carnaliter viuere, & in terris E
angelicam ducere vitam? Vbi legeras bea- Rom. 8.
ta virgo, sapientia carnis mors est. &, Curam carnis ne perfeceritis in desiderio? Ro. 13.
Vbi legeras de virginibus, quia cantant canticum nouum, quod nemo alius can- Apo. 14.
tare potest, & sequuntur agnum quocun- Mat. 19.
que ierit? Vbi legeras, laudatos esse qui 2. Co. 10.
se castrauerunt propter regnum cœlorum?

Vbi

1.*Cor.* 7. Vbi legeras, In carne enim ambulantes, non secundum carnem militamus: &, Qui matrimonio iungit virginem suam bene facit, & qui non iungit melius facit? Vbi audieras: Volo vos omnes esse sicut & meipsum, *Vbi sup.* &, Bonum est homini si sic permaneat secũdum meum consilium? *Ibidem.* De virginibus, inquit, præceptum non habeo, consilium autẽ do. *Vbi sup.* Tu verò non dicam præceptum, sed nec consilium, nec exemplum, nisi quòd vnctio docebat te de omnibus, ac sermo Dei viuus & efficax ante tibi factus est magister, quàm filius, prius instruxerit mentem quàm indueret carnem. Christo ergo deuoues te exhibere virginẽ, & nescis quòd ipsi exhiberi te oportet etiam matrem? Eligis in Israel esse contemptibilis, & vt illi placeas cui te probasti, maledictum incurrere sterilitatis: & ecce maledictio benedictione commutatur, sterilitas fœcunditate recompensatur. Aperi uirgo sinum, expande gremium, præpara vterum: quia ecce facturus est tibi magna qui potens est: intantum vt pro maledictione Israel, beatam te dicant omnes generationes. Nec suspectam habeas prudens virgo fœcunditatẽ, F quia non auferet integritatem. Concipies, sed sine peccato. Grauida eris, sed non grauata: paries, sed non cum tristitia: nescies virum, & gignes filium. Qualem filium? Illius erit mater, cuius Deus est pater. Filius paternæ charitatis erit corona tuæ castitatis, sapientia paterni cordis erit fructus vteri virginalis. Deum denique paries, & de Deo cõcipies. Confortare ergo virgo fœcunda, casta puerpera, mater intacta, quia non eris in Israel vltra maledicta, neque inter steriles deputata. Et si adhuc malediceris ab Israel secundum carnem, non quia sterilem vident, sed quia fœcundã inuident: memento quòd & Christus maledictum pertulit crucis, qui te suam matrem benedixit in cœlis, sed & in terris ab Angelo benedicta, & a cunctis generationibus terræ merito beata prædicaris.

Textus. Benedicta ergo tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Quæ cum audisset turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista salutatio. Solent virgines quæ vere virgines sunt, semper pauidæ & nunquam esse securæ, & vt caueant timenda, etiã tuta pertimescere, scientes se in vasis fictilibus thesaurum portare preciosum, & nimis arduum esse viuere angelice inter homines & in terris more cœlestium conuersari, & in carne cœlibem agere vitam. Ac proindè quicquid nouum quicquid subitum fuerit ortum, suspectas habent insidias, totum contra se æstimant machinatum. Idcirco & Maria turbata est in sermone angeli. Turbata est, sed non perturbata. Turbatus sum, inquit, & non sum locutus, sed cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui. *Ps.* 76. G Ita ergo & Maria turbata est & non est locuta, sed cogitabat qualis esset ista salutatio. Quòd turbata est, verecundię fuit virginalis, quòd non perturbata, fortitudinis, quod tacuit & cogitauit, prudentiæ. Cogitabat autem qualis esset ista salutatio. Sciebat prudens virgo quòd sępe angelus satanæ transfigurat se in Angelum lucis, & quia nimirum humilis & simplex erat, nihil tale penitus a sancto Angelo sperabat, & ideo cogitabat qualis esset ista salutatio. Tunc Angelus intuitus virginem & varias eam secum voluere cogitationes facillime deprehendens pauidam consolatur: confirmat dubiam, ac familiariter uocans ex nomine, benigne ne timeat persuadet. *Textus.* Ne timeas, inquit, Maria, inuenisti gratiam apud Deum. Nihil hic doli, nihil hic fallaciæ est. Nullam circumuentionem, nullas hic suspiceris insidias. Non sum homo sed spiritus, & Dei Angelus non satanę. Ne timeas Maria, inuenisti gratiam apud Deum. O si scires quantum tua humilitas altißimo placeat: quanta te apud ipsum sublimitas maneat, angelico te indignam nec alloquio iudicares nec obsequio. Vt quid enim indebitam tibi dixeris gratiam Angelorum, quæ inuenisti gratiam apud Deum? Inuenisti quod quærebas, inuenisti quod nemo ante te potuit inuenire, inuenisti gratiam apud Deum. Quam gratiam? Dei & hominum pacem, mortis destructionem, vitæ reparationem. *Textus.* H Hæc est ergo gratia, quam inuenisti apud Deum. Et hoc tibi signum. Ecce concipies & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. Intellige prudens uirgo ex nomine filij promissi quantam & quàm specialem gratiam inueneris apud Deum. Et uocabis, ait, nomen eius Iesum. *Mat.* 1. Rationem huius uocabuli alius euangelista ponit, Angelo sic interpretante. Ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Duos Iesus lego in typo huius, quem nunc in manibus habemus pręcessisse, ambos populis præfuisse. Quorum unus populum suum de Babylone eduxit, alter suum in terram promissionis introduxit. Et illi quidem illos, quibus præerant,

præerant, ab hostibus defendebant, sed nunquid saluabant a peccatis eorum? Is autem noster Iesus & a peccatis saluat populum suum, & introducit in terram viuentium. Ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Quis est hic qui etiam peccata dimittit? Vtinam & me peccatorem dignetur dominus Iesus annumerare populo suo, vt saluum me faciat a peccatis meis. Vere enim beatus populus, cuius iste Iesus dominus Deus eius, quia ipse saluum faciet populum suum a peccatis eorum. Vereor autem ne multi se profiteantur esse de populo eius, quos tamen ipse nō habeat pro populo suo.
Mat. 15 Vereor ne plerisque, qui quasi in populo eius religiosiores esse videntur, ipse aliquando dicat: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum lōge est a me. Nouit enim dominus Iesus qui sunt eius, nouit & quos elegerit a principio. I
Luc. 6. Quid me vocatis (ait) domine domine, & non facitis quæ dico? Vis scire an pertineas ad populum eius, uel potius uis esse de populo eius? Fac quæ dicit Iesus: & computabit te in populo suo. Fac quæ iubet in Euangelio dominus Iesus, quæ iubet in lege & Prophetis, quæ iubet per ministros suos qui sunt in Ecclesia, obtempera eius vicariis pręposítis tuis, non tantum bonis &
Mat. 11 modestis, sed etiā discolis: & disce ab ipso Iesu, quia mitis est & humilis corde, & eris de beato populo eius quem elegit in hæreditatem sibi, eris de laudabili populo eius quem dominus exercituum benedixit, dicēs: Opus manuum mearū tu es, hæreditas mea Israel, cui ne forte Israel carnalem æmuleris etiam testimonium perhibet, dicēs. Populus quem
Psa. 17. non cognoui seruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi. Sed audiamus quid idem
Textus. angelus sentiat de illo. cui necdum concepto tale indidit nomen. Ait namque. Hic erit magnus, & filius altissimi uocabitur. Bene magnus qui filius altissimi merebitur appellari. An non magnus, cuius magnitudinis non est finis? Et quis magnus, ait, sicut Deus
Ps. 144. noster? Plane magnus qui tam magnus, quā
Ps. 112. altissimus, quia & ipse altissimus. Neq; enim
Phi. 2. altissimi filius rapinam arbitrabitur esse se æqualem altissimo. Ille merito arbitrandus est cogitasse rapinam, qui cum de nihilo in angelicam formam factus fuisset, factori suo se comparans vsurpauit, sibi quod filij altissimi proprium est, qui vtique in forma Dei a Deo non factus, sed genitus est. Altissimus enim Deus pater quamuis omnipotens sit, non potuit tamen vel æqualem sibi condere creaturam, uel inæqualem gignere filiū. Fecit itaque angelum magnum, sed non quantus ipse: & ideò nec altissimum. Solum K autem vnigenitum quem non fecit, sed genuit omnipotens omnipotentem, altissimus altissimum, æternus coæternum, ipsum sibi per omnia comparari, nec rapinam æstimat, nec iniuriā. Rectè ergo hic erit magnus qui filius altissimi uocabitur. Sed quare hic erit & nō potius est magnus, qui semper æqualiter magnus, non habet quo crescat, nec maior post cōceptum futurus sit, quam ante vel sit uel fuerit. An forte propterea dixerit erit, quia qui magnus Deus erat, magnus homo futurus sit. Bene ergo hic erit magnus. Magnus homo magnus Doctor, magnus Propheta. Sic enim dicitur de eo in Euangelio. Quia propheta magnus surrexerit in nobis. Luc. 7. Et a minori quodam propheta magnus itidem propheta uenturus promittitur. Ecce, inquit, ueniet propheta magnus, & ipse renouabit Hierusalem. Et tu quidem o virgo par uulum paries, paruulum nutries, paruulum lactabis, sed videns paruum cogita magnum. Erit enim magnus quia magnificabit eum Deus in conspectu regum, adeo vt adorent eum omnes reges, omnes gentes seruiant ei. Magnificet ergo & anima tua dominum, quia hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur. Magnus erit & magna faciet tibi qui Luc. 1. potens est, & sanctum nomen eius. Quod enim sanctius nomen, quam quòd filius L altissimi vocabitur? Magnificetur & a nobis paruulis magnus dominus, quos vt faceret magnos, factus est paruulus. Paruulus ait, natus est nobis: & filius datus est nobis. Nobis inquam non sibi, qui vtique ante Esa. 9. tempora multo nobilius natus ex patre, nasci temporaliter non indigebat ex matre. Non angelis quoque, qui cum magnum haberent, paruulum non requirebant. Nobis ergo natus, nobis, & datus, quia nobis necessarius. Iā de nobis nato & dato faciamus ad quod natus est & datus. Vtamur nostro in nostram vtilitatem, de saluatore salutem operemur. Ecce paruulus in medio statuitur. O paruulus, paruulis desideratus. O vere paruulus, sed malitia non sapientia. Studeamus effici sicut paruulus iste, discamus ab ipso, quia mitis est & humilis corde: ne magnus videlicet Deus, sine causa factus sit homo paruus, ne gratis mortuus, ne in vacuum crucifixus. Discamus eius humilitatem

ctem, imitemur mansuetudinē, amplectamur dilectionem, communicemus passionibus, lauemur in sanguine eius, ipsum offeramus propitiationem pro peccatis nostris: quoniā
Rom. 8. ad hoc ipse natus & datus est nobis. Ipsum oculis patris, ipsum offeramus & suis, quia & pater proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis tradidit illū, & ipse filius semetipsum exinaniuit formā serui accipiēs: ipse tradidit in mortē animam suā, & cum sceleratis reputatus est, & ipse peccata multorum tulit, & pro transgressoribus rogauit ut non perirēt.
Luc. 23. Non possunt perire pro quibus filius rogat
M ne pereant, pro quibus pater tradidit filiū in mortem ut uiuant. Aequaliter ergo ab utroque sperāda est uenia, quibus æqualis est in pietate misericordia, par in uoluntate potentia, una in deitate substantia, in qua unus cū eis spiritus sanctus uiuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

Homilia quarta. Vnde supra.

Pro. 10. On est dubium quicquid in laudibus matris proferimus ad filiū pertinere, & rursum cum filium honoramus, à gloria matris non recedimus. Nam si iuxta Salomonem, Filius sapiens gloria est patris, quanto magis gloriosum est matrem ipsius effici sapientiæ? Sed quid ego tēto in eius laudibus quam laudabilē prædicāt prophetæ, prohibet angelus narrat Euāgelista? Non ergo laudo, quia nō audeo: sed tātum replico deuotus quod iam explicauit per os euangelistę spiritus sanctus.
Textus. Sequitur nanque & ait: Et dabit illi Dominus Deus sedē Dauid patris sui. Verba sunt angeli ad uirginem de promisso filio, promittentis, quod debeat possidere regnū Dauid. Quòd de stirpe Dauid duxerit originem Dominus Iesus, nemo dubitat. Quæro autē quomodo dederit ei Deus sedem Dauid patris sui, cum ipse in Hierusalem non regnauerit, quinimo turbis eum uolentibus constituere
A tuere regem non acquieuerit, sed & ante fa-
Ioan. 18. ciem Pilati protestatus sit: Regnum meū nō
Esa. 6. est de hoc mundo. Denique quid magnum promittitur ei qui sedet super Cherubin, quē Propheta vidit sedentem super solium excelsum & eleuatum, sedere in throno Dauid patris sui? Sed nouimus quandā aliam Hierusalem ab ea, quę nunc est in qua regnauit Dauid significatam multo ista nobiliorē, multo diuiorem. Hanc igitur puto hic fuisse significatā, illo uidelicet usu loquendi, quò sæpe reperis in scripturis significās poni pro significato. Tunc sanè dedit illi Deus sedem Luc. 1.
Dauid patris sui, quando constitutus est rex ab eo super Sion montem sanctum eius. Sed hic Propheta de quo regno dixerat, expressius aperuisse uidetur, in eo quòd nō in Sion posuit, sed super Sion. Nam ideo fortassis dictum est super, quia in Sion quidem regnauit Dauid, super Sion verò regnum est illius de quo dictum est ad Dauid, De fructu uen Ps. 131.
tris tui ponam super sedem tuam, de quo & dictum est per alium Prophetam, Super solū Dauid, & super regnum eius sedebit. Vides quia ubique reperis super: Super Sion, Esa. 9.
super sedem, super solium, super regnum. Dabit ergo ei Dominus Deus sedem Dauid patris sui, non typicam sed veram, non temporalem sed æternam, non terrenam sed cœlestem. Quæ idcirco (ut iam dictum est) memoratur fuisse Dauid: quia hæc in qua temporaliter sedit, æternæ illius gerebat imaginem. Et regnabit in domo Iacob in æter- Textus.
B num, & regni eius nō erit finis. Hic quoque si domum Iacob temporalē accipimus, quomodo in illa quæ æterna non est, in æternū regnaturus est? Quærenda est ergo domus æterna Iacob in qua regnet in æternum, cuius regni non erit finis. An non denique domus illa Iacob exasperans impie abnegauit eum, & insipienter respuit ante faciem Pilati: quando illo perhibente, regem uestrum crucifigam? vno ore respondendo clamauit: Non habemus regem nisi Cæsarem? Requi Ioā. 19.
re itaque Apostolū, & discernet tibi cū qui in occulto Iudæus est, ab illo qui in manife- Rom. 2.
sto, & quæ in spiritu est circuncisionem ab ea, quæ fit in carne, & spiritualem Israël a carnali, & filios fidei Abrahæ à filiis carnis. Non enim, inquit, omnes qui erant ex Israël Colo. 2.
hi sunt Israëlitę, neque qui semen sunt Abra Rom. 9.
hæ hi filij. Sequere ergo & dic: Similiter non omnes qui ex Iacob, hi reputandi sunt in domo Iacob, Iacob quippe ipse est qui Israël. Solos igitur qui in fide Iacob perfecti inueniendi sunt, reputa in domo Iacob, vel potius ipsos noueris fore spiritualem & æternā domum Iacob, in qua regnabit Dominus Iesus in æternū. Quis ex nobis est qui iuxta interpretationē nominis Iacob, supplātet diabolū de corde suo, luctetur cum vitijs & concupiscentijs suis: vt nō regnet peccatū in suo mortali corpore, sed regnet in eo Iesus, & nunc quidē per gratiā, & in æternū per gloriam?

riam? Beati in quibus Iesus regnabit in æternum, quia & ipsi cum eo regnabunt, & re
C gni eius non erit finis. O quam gloriosum est regnum illud in quo reges congregati sunt, conuenerunt in vnum, ad laudandũ scilicet & glorificandum eum, qui super omnes est rex regum, & dominus dominantiũ.
Mat.13. De cuius splendidissima contemplatione fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum. O si & mei peccatoris meminerit Iesus in beneplacito populi sui, cum venerit in regnum suum. O si me in illa die, quando traditurus est regnum Deo & patri, visitare dignabitur in salutari suo, ad uidendum scilicet in bonitate electorum suorum, ad lætandum in lætitia gentis suæ, vt laudetur etiam à me cum hæreditate sua. Veni interim Domine Iesu, aufer scandala de regno tuo, quod est anima mea, vt regnes tu (qui debes) in ea. Venit enim auaritia, & vendicat in me sibi sedem, iactantia cupit dominari mihi, superbia vult mihi esse rex, luxuria dicit ego regnabo, ambitio, detractio, inuidia, & iracundia certant in meipso de meipso, cuius ego potissimum esse videar. Ego autem quantũ valeo resisto, renitor, quantum iuuor, Dominum meum Iesum reclamo, ipsi me defendo, quia ipsius me iuris agnosco. Ipsum mihi Deum, ipsum mihi Dominum teneo & dico, non habeo regem nisi Dominum Iesum. Veni ergo Domine, disperge illos in virtute tua, & regnabis in me, quia tu es ipse rex meus & Deus meus, qui mandas salutes Ia-
Textus. cob. Dixit autem Maria ad angelum. Quomodo fiet istud, quoniam virum nõ cognosco? Primo quidem prudenter tacuit, cum adhuc dubia cogitabat, qualis esset ista salutatio, malens nimirum humiliter non respon-
D dere, quàm temerè loqui quod nesciret. Iam vero confortata & bene præmeditata, angelo quidem foris loquente, sed Deo intus persuadente: erat enim Dominus cum illa dicẽte angelo, Dominus tecum, ita ergo cõfirmata fide scilicet depellente timorem lętitia, uerecundiam, dixit ad angelum. Quomodo fiet istud, quoniã virum non cognosco? Nõ dubitat de facto, sed modum requirit & ordinẽ. Nec enim quærit an fiet istud, sed quomodo. Quasi dicat. Cũ sciat Dominus meus testis conscientiæ meæ votũ esse ancillæ suæ non cognoscere uirum, qua lege, quo ordine placebit ei vt fiat istud? si oportuerit me frãgere votum vt pariam talem filium, & gaudeo de filio, & doleo de proposito. Fiat tamẽ voluntas eius. Sin verò virgo concipiã, virgo & pariã, quod utique si placuerit ei impossibile non erit, tunc scio uere, quia respexit humilitatem ancillę suæ. Quomodo ergo *Textus.*
fiet istud quoniam virum non cognosco? Et respondens angelus dixit ei. Spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi. Superius dicta est fuisse gratia plena, & nunc quomodo dicitur, Spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi? Nunquid potuit repleri gratia & needum habere spiritum sanctum, cum ipse sit dator gratiarum? Si autem iam spiritus sanctus in ea erat, quomodo adhuc tanquã nouiter superuenturus repromittitur? An forte ideo non dixit simpliciter, veniet in te, sed addidit super, quia & prius quidem E
in ea fuit per multam gratiam, sed nunc superuenire nunciatur, propter abundantioris gratiæ plenitudinem, quam effusurus est super illam? At verò cum plena iam sit, illud amplius quomodo capere poterit? Si autem plus aliquid capere potest, quomodo & ante plena fuisse intelligenda est? An prior quidem gratia eius tantum repleuerat mentem, sequens uerò etiam uentrem perfundere debeat, quatenus scilicet plenitudo diuinitatis, quæ ante in illa, sicut & in multis sanctorum spiritualiter habitabat, etiam sicut in nullo sanctorum corporaliter in ipsa habitare inciperet? Ait itaque. Spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi. Quid est: & uirtus altissimi obumbrabit tibi? Qui potest capere, capiat. Quis enim excepta fortassis illa, quę hoc sola in se fœlicissime meruit experiri, intellectu capere, ratione discernere possit, qualiter splendor ille inaccessibilis uirgineis sese visceribus infuderit, & ut illa inaccessibilem accedere ad se ferre potuisset, de portiuncula eiusdem corporis cui se animate contemperauit, reliquæ massæ vmbraculum fecerit? Et fortasse propter hoc maxime dictum est: Obumbrauit tibi, quia res nimirum in sacramento erat, & quod sola per se trinitas in sola, & cum sola uirgine uoluit operari, soli datum est nosse, cui soli datum est experiri. Dicatur ergo. Spiritus sanctus superueniet in te, qui utique sua potentia fœcundabit te. Et uirtus altissimi obumbrabit tibi, hoc est illum modum quo de spiritu sancto concipies Dei uirtus, & Dei sapiẽ F
tia Christus, sic in suo secretissimo consilio obumbrando conteget & occultabit, quatenus sibi tantum notus habeatur & tibi. Ac si

angelus

Angelus respondeat ad uirginem. Quid à me requiris, quod in te mox experieris? Sciens scies & fœliciter scies, sed illo doctore quo & auctore. Ego autem missus sum nunciare virginalem conceptum, non creare. Nec potest doceri, nisi à donante: nec potest addisci nisi à suscipiente. *Textus.* Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Quod est dicere, Quoniam non est de homine, sed de spiritu sancto, quod concipies, concipies autem altissimi uirtutē, hoc est filium Dei: ideoque & quod nascetur ex te sanctum, uocabitur filius Dei, id est, non solum qui de sinu patris in vterum tuum ueniens obumbrabit tibi, sed etiam id quod de tua substantia sociabit sibi, ex hoc iam vocabitur filius Dei, quemadmodum & is qui à patre est ante sæcula genitus, tuus quoque amodo reputabitur filius. Sic autem & quod natum est ex ipso patre erit tuus, & quod nascetur ex te erit eius: vt tamen non sint duo filii sed vnus. Et licet aliud quidem ex te, aliud ex illo sit, iam non tamen cuiusque suus, sed vnus utriusque erit filius. Ideoque & quod nascetur ex te sanctū vocabitur filius Dei. Attende quæso quàm reuerenter dixerit, quod nascetur ex te sanctum. Vt quid enim ita simpliciter sanctū, & absque additamēto? Credo, quia nō habuit quid proprie, dignéve nominaret. illud eximiū, illud magnificū, illud reuerendū, quod de purissima videlicet virginis carne cū sua G anima vnico patris erat uniendum. Si diceret sancta caro, vel sanctus homo, vel sanctus infans, quicquid tale poneret parum sibi dixisse videretur. Posuit ergo indefinite sanctum, quia quicquid illud sit quod virgo genuit, sanctum proculdubio ac singulariter sanctum fuit, & per spiritus sanctificationem, & per verbi assumptionem. *Textus.* Et adiecit angelus. Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua. Quid fuit necesse etiam huius sterilis, uirgini nunciare conceptum? Nunquid fortè dubiam adhuc & incredulam oraculo, recentiori voluit confirmare miraculo? Absit. Legimus & Zachariæ incredulitatem ab hoc ipso angelo fuisse castigatum. Mariam autem in aliquo reprehensam non legimus, quin potius fidem ipsius Elizabeth prophetante laudatam agnouimus. Beata es, inquit, quæ credidisti, quoniam perficientur in te, quæ dicta sunt tibi à Domino. Sed ideo sterilis cognatæ conceptus uirgini nunciatur, ut dū miraculum miraculo additur, gaudium gaudio cumuletur. Porrò necesse erat non modico lætitiæ & amoris præueniente inflammari incendio, quæ filium paternæ dilectionis cum gaudio spiritus sancti mox fuerat conceptura. Neque enim nisi in deuotissimo corde atque hilarissimo, tanta se capere poterat dulcedinis & alacritatis affluentia. Vel ideo conceptus Elizabeth nunciatur Mariæ, quia profecto decebat ut uerbum mox diuulgandum ubique, prius sciret uirgo per angelum, quàm audiret ab homine: ne mater uidelicet Dei à consiliis filij uideretur amota, si eorum quæ in terris tam prope gererentur remansisset ignara. H Vel ideo potius conceptus Elizabeth Mariæ nunciatus est, ut dum nunc saluatoris nunc præcursoris edocetur aduentum, rerum tempus & ordinem tenens ipsa melius postmodum scriptoribus ac prædicatoribus euangelii referet ueritatem, quæ & plenè de omnibus à principio cœlitus fuerit instructa mysterijs. Vel ideo adhuc nunciatur Mariæ cōceptus Elizabeth, ut audiens cognatam uetulam, & grauidam cogitet iuuencula de obsequio, sicque illa properante ad uisitandum paruulo Prophetæ locus & occasio detur, quo minori adhuc Domino sui officij ualeat exhibere primitias & dum ad seinuicem occurrit matrum infantumque ab alterutro excitata deuotio, mirabilius fiat miraculum de miraculo. Vide autem ne hæc tam magnifica, quę ab angelo audis prænunciata, ab ipso speres perficienda. A quo ergo si quęris, ipsum audi angelum. *Textus.* Quia non erit, inquit, impossibile apud Deum omne uerbum. tanquam diceret. Hæc quæ ego tam fideliter promitto, non de mea, sed de illius qui me misit uirtute præsumo: quia non erit impossibile apud eum omne uerbum. Quale enim illi uerbum impossibile poterit esse, qui omnia fecit in uerbo? Mouet me & hoc in uerbis angelicis, quòd signanter non ait, quia non erit impossibile apud Deum omne factum, sed omne uerbum. I An idcirco posuit uerbum, quia quàm facile possunt homines loqui, quod uolunt, etiam quod nullatenus facere possunt, tam facilè imò incomparabiliter facilius ualet Deus opere implere quicquid illi uerbo ualent exprimere? Dicam apertius. Si hominibus tam facile esset facere, quàm dicere quod uolunt, & ipsis quoque non esset impossibile omne uerbum. Nunc autem quoniam uulgaris, & uetus sermo est, multum interesse inter loqui

qui & facere, sed apud homines, non apud Deum, soli Deo, quia idem est facere quod loqui, idem loqui, quod velle: merito non erit impossibile apud Deum omne verbum. Verbi gratia. Potuerunt præuidere & prædicere Prophetæ virginem, vel sterilem concepturam ac parituram, sed nunquid facere, vt conciperent & parerent? Deus autem qui dedit eis posse præuidere, quam facile potuit tunc quod voluit per illos prædicere, tam facile potuit nunc quando voluit per seipsum, quod promisit implere. Siquidem apud Deum nec verbum dissidet ab intentione, quia veritas est: nec factum à uerbo, quia uirtus est: nec modus à facto, quia sapientia est, ac per hoc non erit impossibile apud Deum omne verbum. Audisti uirgo factum, audisti & modum, utrunque mirũ, vtrunque iucundum. *Zach. 9.* Iucundare filia Sion, & exulta satis filia Hierusalem. Et quoniam auditui tuo datum est gaudium & lætitia: audiamus & nos à te respõsum lætitiæ, quod desideramus, vt iam exultent ossa humiliata. Audisti, inquam, factum & credidisti, crede & de modo quod audisti. Audisti quia concipies & paries filium, audisti quòd non per **K** hominem, sed per spiritum sanctum: expectat angelus responsum, tempus est enim, vt reuertatur ad Deum qui misit illum. Expectamus & nos ô domina verbum miserationis, quos miserabiliter premit sententia damnationis. Et ecce offertur tibi precium salutis nostræ, statim liberabimur si consentis. In sempiterno Dei verbo facti sumus omnes, & ecce morimur, in tuo breui responso sumus reficiendi, vt ad vitam reuocemur. Hoc supplicat à te o pia virgo flebilis Adam cum misera sobole sua exul de paradiso, hoc Abraham, hoc Dauid. Hoc cæteri flagitant sancti patres, patres scilicet tui, qui & ipsi habitant in regione vmbræ mortis. Hoc totus mundus tuis genibus prouolutus expectat. Nec immerito, quando ex ore tuo pendet consolatio miserorum, redemptio captiuorum, liberatio damnatorum: salus denique uniuersorum filiorum Adam totius generis tui. Da virgo responsum festinanter. O Domina, responde verbum quod terra, quod inferi, quod expectant, & superi. Ipse quoque omnium rex, & Dominus quantum concupiuit decorem tuum, tantum desiderat, & responsionis assensum: in qua nimirum proposuit saluare mundum. Iis cui placuisti in silentio, iam magis placebis ex uerbo: cum ipse tibi clamet è cœlo: O pulchra inter mulieres, fac me audire vocem tuam. Si ergo tu eum facias audire uocem tuam, ipse te faciet uidere salutem nostram. Nunquid non hoc est quod quęrebas, quod gemebas, quod diebus & noctibus orando suspirabas? **L** Quid igitur? Tu es cui hoc promissum est, an aliã expectamus? Imò tuipsa, non alia. Tu inquam illa promissa, illa expectata, illa desiderata, ex qua sanctus pater tuus Iacobus iã morti appropinquans uitam sperabat æternam, cum dicebat: *Gen. 49.* Expectabo salutare tuum Domine. in qua denique & per quam Deus ipse rex noster ante secula disposuit operari salutem in medio terræ. Quid ab alia speras quod tibi offertur? Quid per aliam expectas quod per te mox exhibebitur, dũmodo præbeas assensum, respondeas verbum? Responde itaque citius angelo, imò per angelum Domino. Respõde verbum, & suscipe uerbum. Profer tuum, & concipe diuinum. Emitte transitorium, & amplectere sempiternum. Quid tardas? Quid trepidas? Crede, confitere, & suscipe. Sumat humilitas audaciam, uerecundia fiduciam. Nullatenus conuenit nunc ut uirginalis simplicitas obliuiscatur prudentiam. In hac sola re, ne timeat prudens virgo præsumptionem: quia etsi grata in silentio uerecundia, magis tamen nunc in uerbo pietas necessaria. Aperi uirgo beata cor fidei, labia confessioni, viscera creatori. Ecce desideratus cunctis gentibus, foris pullat ad ostium. O si te morante pertransierit, & rursus incipias dolens quærere quem diligit anima tua. Surge, curre, aperi. Surge per fidem, curre per deuotionem, aperi per confessionem. *Textus.* Ecce, inquit, ancilla Domini, fiat mihi secundum uerbum tuum. Semper solet esse gratiæ diuinę familiaris uirtus humilitas. Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. **M** Humiliter ergo respondet, vt sedes gratiæ præparetur. Ecce, inquit, ancilla Domini. Quę est hæc tam sublimis humilitas, quæ cedere non nouit honoribus, insolescere gloria nescit? *Iaco. 4.* Mater Dei eligitur, & ancillam se nominat. Non mediocris reuera humilitatis insigne, nec (oblata tanta gloria) obliuisci humilitatem. Non magnum est esse humilem in abiectione, magna prorsus, & rara virtus humilitas honorata. Si me miserum homuncionem meis decepta simulationibus ad aliquem, vel mediocrem honorem

tem prouexerit Ecclesia, Deo nimirum hoc vel propter mea, vel propter subditorum peccata permittente: nonne statim oblitus, qui fuerim talem me puto, qualis ab hominibus (qui cor non vident) putatus sum? Credo sane, conscientiā non attendo, & reputans non honorem virtutibus, sed virtutes honori, eo sanctiorem, quo superiorem me æstimo. Videas plerosque in Ecclesia de ignobilibus nobiles, de pauperibus diuites factos, subito intumescere, pristinæ obliuisci abiectionis: genus quoque suum erubescere, & infimos dedignari parentes. Videas & homines pecuniosos ad honores quosque Ecclesiasticos peruolare: moxque sibi applaudere sanctitatem, vestium duntaxat mutatione, non mentium: & dignos se æstimare dignitate, ad quam ambiendo peruenerunt, quodque (si audeo dicere) adepti sunt nummis, attribuere meritis. Omitto autē de his, quos excæcat ambitio, & honor ipse superbiendi eis materia est. Sed video (quod magis doleo) post spretam seculi pompam, nonnullos in schola humilitatis superbiam magis addiscere, ac sub alis mitis humilisque magistri grauius insolescere, & impatientes amplius fieri in claustro quam fuissent in sæculo. Quodque magis peruersum est, plerique in domo Dei non patiuntur haberi contemptui, qui in sua non nisi contemptibiles esse potuerunt: vt quia videlicet vbi a pluribus honores appetuntur, ipsi locū habere non meruerunt, saltem ibi honorabiles videantur, vbi ab omnibus honores contemnuntur. Video & alios (quod non sine dolore videri debet) post aggressam Christi militiā, rursus secularibus implicari negotijs, rursus cupiditatibus terrenis immergi: cum magna cura erigere muros, & negligere mores, sub prætextu quoque communis vtilitatis verba vendere diuitibus & matronis salutationes, sed & contra Imperatoris sui edictum concupiscere aliena, & sua cū lite repetere, non audientes Apostolum ex imperio regis tubicinantem.

1.Co.6. Hoc ipsum, inquit, delictum est in vobis, quòd causas habetis. Quare non magis fraudem patimini? Itáne mundum sibi & se mundo crucifixerunt, vt qui antea vix in suo vico, vel oppido cogniti fuerant, modo circumeuntes prouincias & curias frequentantes, regum notitias, principumque familiaritates assecuti sint? Quid de ipso habitu dicam, in quo iam non calor, sed color requiritur, magisque cultui vestiū, quàm virtutum insistitur? Pudet dicere, vincuntur in suo studio mulierculæ, quando a monachis precium affectatur in vestibus, nō necessitas, nec saltem forma religionis retenta in habitu. ornari nō armari appetūt milites Christi, qui dum se præparare ad præliū & contra aereas potestates prætēdere paupertatis insigne debuerant, quod vtique aduersarij valde formidant, in mollitie vestimentorum, pacis potius præferentes indicium, vltro se hostibus sine sanguine tradunt inermes. Nec aliunde hæc omnia mala contingunt, nisi quòd illam (qua sæculum deserimus) deserentes humilitatem, dum per hoc cogimur inepta denuo sectari studia secularium, canes efficimur reuertentes ad vomitum. Audiamus itaque quotquot tales sumus quid illa responderit, quæ Dei mater eligebatur, sed humilitatem non obliuiscebatur. Ecce, ait, ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Fiat, desiderij est signum, non dubitationis indicium. Et per hoc quòd dicit, fiat mihi secundum verbum tuum, magis intelligenda est affectum exprimere desiderantis, quàm effectum requirere, more dubitantis, quanquam nil obstet intelligi, fiat, esse uerbum orantis. Nemo quippe orat, nisi quod credit & sperat. Vult autem a se requiri Deus etiā quod pollicetur. Et ideò fortè multa, quæ dare disposuit prius pollicetur, ut ex promissione deuotio excitetur: sicque quod gratis daturus erat, deuota oratio promereatur. Sic pius dominus, qui omnes homines uult saluos fieri merita nobis extorquet a nobis, & dum nos præuenit tribuendo, quod retribuat gratis, agit ne gratis tribuat. Hoc utique prudens uirgo intellexit, quando præuenienti se muneri gratuitę promissionis iunxit meritum suæ orationis: fiat (inquiens) mihi secundum uerbum tuum. Fiat mihi de uerbo secundum uerbum tuum. Verbum, quod erat in principio apud Deum, fiat caro de carne mea, secundū uerbum tuum. Fiat obsecro mihi uerbum non prolatum, quod transeat, sed conceptum ut maneat, carne uidelicet indutum non aere. Fiat mihi non tantum audibile auribus, sed & uisibile oculis, palpabile manibus, gestabile humeris. Nec fiat mihi uerbum scriptum & mutum, sed incarnatum & uiuum: hoc est, non mutis figuris mortuis in pellibus exaratum, sed in forma humana meis castis uisceribus uiuaciter impressum: & hoc non mortui calami depictione, sed Sancti Spiritus operatione. Eo uidelicet modo fiat mihi, quo

quo nemini ante me factum est, nemini post me faciendum. Porrò multifariã multisque modis olim Deus loquutus est patribus in prophetis, & alijs quidē in aure, alijs in ore, alijs etiam in manu factum esse verbum domini memoratur: mihi autem, oro, vt in vtero fiat iuxta verbum tuum. Nolo autem vt fiat mihi aut declamatoriè prædicatum, aut figuraliter significatum, aut imaginatoriè somniatum, sed silenter inspiratum, personaliter incarnatum, corporaliter inuisceratum. Verbum igitur, quod in se nec poterat fieri, nec indigebat, dignetur in me, dignetur & mihi fieri secundum verbum tuum. Fiat quidem generaliter omni mundo, sed specialiter fiat mihi secundum verbũ tuum.

D *Excusatio eiusdē, quòd locum hunc euãgelicum post expositores alios explanare voluerit.*

LEctionem euangelicam exposui sicut potui, nec ignoro quòd non omnibus placebit, sed scio me ob hanc rē multorum fore indignationi obnoxiũ: & aut iudicabor superfluuus, aut præsumptor, quòd videlicet post patres, qui hunc ipsum locum plenisimè exposuerunt, rursus in eodem nouus expositor ausus fuerim mittere manum. Sed si quid dictum est post patres, quod non sit contra patres, nec patribus arbitror, nec cuiquam displicere debere. Vbi autem dixi, quòd à patribus accepi, dum sic absit typus præsumptionis, vt non desit fructus deuotionis, patienter audiant de superfluitate caulantes. Nouerint tamen, qui me tanquam de ociosa & non necessaria explanatione suggillant, non tam intendisse exponere euangeliũ, quàm ex euangelio sumere occasionem loquendi quod loqui delectabat. Si verò peccaui, quòd propriam magis ex hoc excitari deuotionem, quàm communem quæsierim vtilitatem, potens erit pia virgo apud suum misericordem filium hoc meum excusare peccatum, cui hoc meum qualecunque opusculum deuotisimè destinaui.

In vigilia natalis Domini, Sermo I.
De pronunciatione, Iesus Christus filius Dei nascitur in Bethleem Iudæ.

E SOnuit uox lætitię in terra nostra, vox exultationis & salutis in tabernaculis peccatorum. Auditum est verbum bonum, verbum consolatoriũ, sermo iucunditate plenus, dignus omni acceptione. Iubilate montes laudem, & omnia ligna syluarum. Plaudite manibus ante faciē domini, quia venit. Audite cœli, & auribus percipe terra, obstupesce, & lauda vniuersitas creaturę, sed tu magis o homo. Iesus Christus filius Dei nascitur in Bethleem Iudæ. Quis tam lapidei cordis, cuius anima nō liquefacta sit in hoc verbo? Quid annunciari dulcius poterat, quid delectabilius commendari? Quid tale vnquam auditum est, aut quid simile aliquando mundus accepit? Christus filius Dei nascitur in Bethleem Iudæ. O breue verbum de verbo abbreuiato, sed cœlesti suauitate refertum. Laborat affectio mellifluæ dulcedinis, copiam latius effundere gestiens, nec inueniens verba. Tanta siquidem est gratia sermonis huius, vt continuo incipiat minus sapere, si vel vnum iota mutauero. Iesus Christus filius Dei nascitur in Bethleem Iudę. O natiuitas illibata sanctitate, honorabilis mundo, amabilis hominibus collati magnitudine beneficij, inuestigabilis etiam angelis sacri profunditate mysterij, & in his omnibus admirabilis singulari excellentia nouitatis: vtpote quæ nec primam similem visa est, nec habere sequētem. O partus solus sine dolore, solus nescius pudoris, corruptionis ignarus, non reserans, sed consecrans uirginalis uteri templum. O natiuitas supra naturam, sed pro natura miraculi excellentia superans, sed reparans uirtute mysterij. Fratres, generationem istam quis enarrabit? Angelus nunciat, uirtus obumbrat, altisimi superuenit spiritus, uirgo credit, fide concipit, uirgo parturit, uirgo permanet. Quis non miretur? Nascitur altisimi filius Deus, de Deo genitus ante sæcula, nascitur uerbum infans, quis uel satis miretur? Nec sane ociosa natiuitas, aut infructuosa dignatio maiestatis. Iesus Christus filius Dei nascitur in Bethleem Iudæ. Vos, qui in puluere estis, expergiscimini & laudate, ecce dominus ueniet cum salute. Venit cum salute, uenit cum unguentis, uenit cum gloria. Neque enim sine salute Iesus, neque sine unctione Christus, nec sine gloria uenit Dei filius. Siquidem ipse salus, ipse unctio, ipse gloria, sicut scriptum est. Gloria patris filius sapiēs. Fœlix anima, quæ gustato salutis fructu trahitur, & currit in odore unguentorum ut uideat gloriam eius, gloriam quasi unigeniti a patre. Respirate perditi, uenit Iesus quærere & saluum facere quod perierat. Morbidi conualescite, uenit Christus, qui contritos corde

sanat vnctione misericordiæ suę. Exultate quicunque estis grandia concupiscentes, descendit ad vos filius Dei, vt regni sui faciat cohæredes. Ita obsecro sana me Domine & sanabor, saluum me fac & saluus ero, glorifica & ero gloriosus. Sic nempe benedicet anima mea Dominum, & omnia quæ intra me sunt nomini sancto eius, cum propitiatus fueris omnibus iniquitatibus meis, sanaueris omnes infirmitates meas, repleueris in bonis desiderium meũ. Hæc tria dilectissimi
G sapit mihi quod audio Iesum Christũ filiũ Dei. Quare.n. vocamus nomẽ eius Iesum, nisi quia ipse saluum faciet populum suum à peccatis eorũ? Aut quare Christus nominari voluit, nisi quia computrescere faciet iugũ à facie olei? Quare filius Dei factus est homo, nisi ut homines faceret filios Dei? Voluntati autem eius quis resistit? Iesus, qui iustificat, quis est qui condemnet? Christus qui sanat, quis est qui vulneret? Filius Dei qui exaltat, quis est qui humiliet? Nascitur ergo Iesus, gaudeat quisquis ille est, quem perpetuæ dãnationis reum adiudicabat conscientia peccatorum. Excedit quippe pietas Iesu omnem criminum quantitatem seu numerositatem. Nascitur Christus, lætetur quicunque vitijs expugnabatur antiquis. Siquidem ante faciem vnctionis Christi, nullus omnino stare poterit morbus animæ quálibet inueteratus. Nascitur filius Dei, exultet qui magna solet desiderare, quia magnus numerator aduenit. Fratres, hic est hæres, deuote suscipiamus eũ sic enim & hæreditas nostra erit. Qui enim proprium filium dedit, quomodo nõ omnia nobis simul cum illo donauit? Nemo diffidat, nemo hæsitet, habemus testimonium
Ioan.1. credibile nimis. Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Fratres habere voluit vnigenitus Dei, vt esset in multis fratribus primogenitus ipse. Vtique nihil hæsitet ipsa pusillanimitas fragilitatis humanæ, prius ipse factus est hominum frater, factus est ho-
H minis filius, factus est homo. Si & hoc homo iudicat incredibile, fidem astruunt oculi. Iesus Christus natus est in Bethleem Iudæ. Et uide dignationem. Non in Hierusalem ciuitate regia, sed in Bethleem, quę minima est in milibus Iuda. O Bethleem parua, sed iam magnificata à Domino magnificauit te qui factus est in te paruus ex magno. Lætare Bethleem, & per omnes vicos tuos festiuum hodie Alleluia cantetur. Quæ tibi ciuitas si audit non inuideat, preciosissimum illud stabulum, & illius præsepij gloriam? In vniuersa siquidem terra iam celebre est nomen tuum, & beatam te dicunt omnes generationes. Vbique gloriosa dicuntur de te ciuitas Dei, vbique psallitur, quia homo natus est in ea, & ipse fundauit eam altissimus. Vbique inquam prædicatur, vbique clamatur, quia Iesus Christus filius Dei nascitur in Bethleem Iudæ. Nec ociosum quod additur Iudę, siquidem admonet nos eius, quæ ad patres facta est re-
promissio. Non auferetur, inquit sceptrum *Gen.49.*
de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium. Salus quippe ex Iudæis sed salus vsque ad fines terræ. Iuda, ait, te laudabunt fratres tui. Manus tuæ in ceruicibus inimicorum tuorum, cætera quæ de Iuda illo nusquam legimus, sed in Christo videmus impleta. Ipse est enim leo de tribu Iuda, de quo & additur: Catulus leonis Iuda ad prædam, inquit, fili mi ascendisti. Magnus prædator Christus, qui priusquam sciat vocare patrem aut matrem, Samariæ spolia diripit. Magnus prædator Christus, *Esa.8.*
qui ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem, nec tamen abstulit quidquam, sed magis ipse dedit dona hominibus. Has itaque & cæteras similes prophetias impletas in Christo, de eo siquidem & prędictas ad mentem reuocat, quòd dicitur Bethleem Iudæ, nec omnino quærere est, vtrum à Bethleem possit aliquid boni esse. Sanè quod ad nos spectat, discimus etiam ex hoc quemadmodum suscipi velit, qui in Bethleem voluit nasci. Erat enim qui fortè ei sublimia quęrenda arbitraretur esse palatia vbi cum gloria, rex gloriæ susciperetur, sed non propter hoc à regalibus illis sedibus venit. In sinistra eius diuitiæ & gloria, in dex- *Prou.3.*
tera longiturnitas vitæ, horum omnium æterna in cœlis affluentia suppetebat, sed paupertas non inueniebatur in eis. Porrò in terris abundabat, & superabundabat hæc species, & nesciebat homo precium eius. Hanc itaque Dei filius concupiscens descendit vt eam eligat sibi, & nobis quoque sua ęstimatione faciat preciosam. Adorna thalamum tuum Sion, sed humilitate, sed paupertate. In his enim pannis complacet sibi, & Maria testimonium perhibente his sericis delectatur inuolui. Abominationes Aegyptiorum immola Deo tuo. Considera denique quòd in Bethleem Iudę nascitur,

& solicitus esto quomodo Bethleem Iudæ inueniaris, & iam non in te qui dem suscipi dedignetur. Bethleem quippe domum panis, Iuda sonat confessionem. Tu ergo si diuini verbi pabulo repleas animam tuam, fideliterque, & si non digna, certè quanta potes deuotione suscipias panem illum, qui de cœlo descendit, & dat vitam mundo, do-
K minicum videlicet corpus Iesu, vt veterem vtrem corporis tui noua illa resurrectionis caro reficiat & sustineat, quatenus nouum quod intus est vinum, hoc solidatus glutino valeat continere. si denique ex fide viuas & nequaquam gemere oporteat, quia oblitus sis comedere panem tuum: Bethleem factus es dignus planè susceptione dominica, si tamen confessio non defuerit. Sit proinde Iudea sanctificatio tua, confessionem & decorem induere, quam maximè stolam in ministris suis Christus acceptat. Denique breuiter tibi vtrunque commendat Apostolus:
Ro.10. Corde, inquiens, creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Iustitia siquidem in corde, panis in domo. Est
Mat.5. enim iustitia panis. Et beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Sit ergo in corde iustitia, & iustitia quæ ex fide est. Hęc enim sola habet gloriam apud Deum: sit etiam in ore confessio ad salutem, & securus iam suscipe eum, qui in Bethleem Iuda nascitur, Iesum Christum filium Dei.

In uigilia natalis domini, de eo quod scriptum est: O Iuda & Hierusalem nolite timere, cras egrediemini, & dominus erit uobiscum.

Sermo secundus.

2.Pa.20. IVDA & Hierusalem nolite timere. Veros alloquimur Iudęos non litera, sed spiritu, semen Abraham, cuius multiplicatio, sicut promissa legitur, sic videtur impleta. Neque enim filij carnis, sed filij promissio-
L nis deputantur in semine. Sed nec illi Hierusalem dicimus, quæ occidit Prophetas. Vnde enim illam consolemur, super quam Dominus fleuit, quæ data est in subuersionem? Illi dicimus quæ de cœlo noua descendit, nolite timere o Iuda & Hierusalem. Nolite timere veri confessores, qui non solum ore, sed toti pariter, & omni parte Domino confitemini induti confessionem sicut vestimentum, imò quorum omnia interiora Domino confitentur, & omnia ossa dicunt, Domine quis similis tibi? non sicut hi qui confitentur se nosse Deum, factis autem negant. Vera confessio est, si omnia opera nostra fratres, opera eius sint, & confiteantur ei. Confiteantur autem gemina quadam confessione, vt duplicibus vestiamini, id est confessione peccatorum vestrorum, & confessione laudis diuinæ. Ps. 85.
Tunc enim verè Iudæi eritis, si omnis vita vestra confiteatur vos peccatores, & dignos multò maioribus pœnis, Deum verò summe bonum, qui pro his leuibus & transitorijs pœnis, æterna condonat supplicia quæ meruistis. Quisquis enim ardenter non desiderat pœnitentiam, videtur operibus dicere non indigere se pœnitentia, & ita suam non confitetur culpam, aut non posse prodesse ei pœnitentiam, sic & diuinam non confitetur bonitatem. Vos autem estote ueri Iudęi, sed & Hierusalem vera, vt nihil iam timeatis. Est enim Hierusalem visio pacis. Visio non possessio, cuius fines Dominus posuit pacem, non initium sanè, nec medium. Si ergo pacem non habetis, imo quia perfectam in hoc sæculo habere non potestis saltem uidete eam, intuemini, considerate, & desiderate eam. Illuc sint oculi cordis ve- M
stri, ad pacem sese dirigat intentio vestra, vt omnia quæcunque facitis, huius pacis, quæ exuperat omnem sensum desiderio faciatis: in omnibus hoc intendatis, vt reconciliati pacem habeatis ad Deum. His dicimus nolite timere, hos consolamur, nō eos qui uiá pacis non cognouerunt. Nam si illis dicitur, cras egrediemini, comminatio non consolatio erit ista. Soli nimirum dissolui desiderant, & egredi concupiscunt, qui pacem vident, & sciunt, si terrestres domus eorum huius habitationis dissoluantur, quoniam ædificationem habent ex Deo, & non illi qui in insaniam versi suis compedibus delectantur. Denique hi tales moriendo, non tam egressi dicendi sunt, quam ingressi, qui non in lucem, non in libertatem vadunt, sed in carcerem, sed in tenebras, sed in infernum. Vobis autem dicitur: Nolite timere, cras egrediemini, & iam non erit timor in finibus 2.Par.20.
vestris. Multos quidem habetis hostes: carnem, qua nullus potest esse vicinoir hostis: præsens seculum nequam, quod vndique circun

confusum est vobis: principes tenebrarum, qui uiam uestram obsident in aëre collocati. Attamé nolite timere, cras egrediemini, id est in proximo. Cras enim in proximo est.
Gen. 30. Vnde & sanctus Iacob ait: Cras respondebit
Osea. 6. mihi iustitia mea. Tres enim dies sunt de quibus etiam legimus. Viuicabit nos post duos dies, in die tertia resuscitabit nos. Vnus sub Adam, alter in Christo, tertius cum Christo. Vnde & ibi subditur, sciemus sequemurque vt cognoscamus dominum, & hic dicitur cras egrediemini, & dominus erit
A vobiscum. His enim dicitur, qui dimidiauerunt dies suas, in quibus petit dies, in qua nati sunt, quæ est dies Adæ dies peccati, cui Hieremias quoque maledicebat, dicens: Ma-
Hie. 20. ledicta dies in qua natus sum. Omnes enim in illa nascimur. Vtinam pereat in nobis omnibus dies illa, quæ dies nebulæ & caliginis, dies tenebrarum & turbinis, quam in nobis fecit Adam, quam fecit inimicus, qui
Gene. 3. dixit: Aperientur oculi vestri. Ecce verò
Ps. 117. illuxit nobis dies redemptionis nouæ, reparationis antiquæ, felicitatis æternæ. Hæc est dies quam fecit dominus, exultemus & lætemur in ea, quia cras egrediemur. Vnde, nisi de conclaui huius sæculi, de ergastulo huius corporis, de compedibus necessitatis, curiositatis, vanitatis, & voluptatis: quæ etiam inuitis nobis pedes tenent affectionis? Quid enim spiritui nostro cum terrenis? Cur non spiritualia desiderat, spiritualia quærit, spiritualia sapit? O spiritus, qui de sursum estis, quid vobis cum infimis? Quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedens, quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Sed corpus quod corrumpitur ag-
Col. 3. grauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Necessitates multę miseri huius corporis detinét nos.
Sap. 9. Viscus quidam praui desiderij, & delectationis terrenæ volare non patitur, & citius retrahit mentem, si forte aliquando subleue-
B tur. Sed nolite timere, cras egrediemini de lacu miseriæ, & de luto fecis. Nam vt inde vos educeret, infixus est ipse quoque in limo profundi. Nolite ergo timere, cras egrediemini de corpore mortis, & de omni corruptione peccati. Agite diem istum in Chri-
1. Io. 2. sto, vt ambuletis sicut & ipse ambulauit. Qui enim dicit se in Christo manere, debet sicut ipse ambulauit, & ille ambulare. Nolite ergo timere, quia cras egrediemini, & sic semper cum domino eritis. Vel quia signanter dictum, & dominus erit uobiscum, sic intelligamus, ut dum sumus in corpore possimus nos esse cum domino, id est adhærere eius uoluntati, sed non ille nobiscum, ut consentiat uoluntati nostræ. Vellemus enim iam liberi esse, concupiscimus dissolui, egredi desideramus, sed adhuc differt ille certa ex causa. Cras egrediemur, & dominus erit nobiscum: ut quicquid uoluerimus uelit, & in nullo a nostra uoluntate discordet. Itaque Iuda & Hierusalem nolite timere, si perfectionem quam desideratis nondum potestis adipisci, sed quod minus habet imperfectio conuersationis, suppleat humilitas confessionis, & imperfectum uestrum uiderunt oculi Dei.
Propterea enim mandata sua mandauit cu- Ps. 138.
stodiri nimis, ut uidentes imperfectionem Ps. 118.
nostram deficere, & non posse implere, Ps. 62.
quod debet, fugiamus ad misericordiam, & dicamus: Quoniam melior est misericordia tua, super uitas: & qui non possumus in uestitu innocentiæ seu iustitiæ, appareamus uestiti confessione. Confessio
enim & pulchritudo in conspectu domini, C
si tamen sit, ut diximus, non oris tantum, sed etiam totius hominis, ut omnia
nostra dicant, domine quis similis tibi? Ps. 95.
idque solius pacis intuitu, & desiderio reconciliationis ad Deum. Talibus enim dicitur, o Iuda & Hierusalem nolite timere, cras egrediemini, id est quam cito a corpore exierit anima, omnes simul affectiones, omnia desideria quibus per uniuersum interim mundum dispersa & ligata tenebatur, dissoluentur, & egredietur de uisco hoc: & dominus erit uobiscum. Nimis id quidem uobis uideri potest, si ta-
men ad uos respicitis, & non ad ea quæ I
expectant uos. Nonne hoc uniuersus mundus expectat? Creatura enim subiecta est uanitati, & cadente homine, quem constituerat dominus dominum domus suæ, & principem omnis possessionis suæ, tota simul hęreditas corrupta est. Inde distemperatus aer, terra in operibus Adæ maledicta, &
omnia subdita uanitati. Nec sane repara- Rom. 8.
bitur hæreditas, donec reparentur hæredes. Vnde & iuxta Apostoli testimonium Ingemiscit quoque & parturit, usque adhuc.
Nec soli utique huic mundo, sed & angelis, Ps. 141.
& hominibus spectaculum facti sumus. Me inquit, expectant iusti donec retribuas mihi. Et martyres cum iudicii diem postula-

rent, non tanquam uindictæ cupidi, sed perfectionem desiderantes beatitudinis, quam tunc habituri sunt, acceperunt diuinum responsum: Sustinete modicum tempus, donec impleatur numerus fratrum vestrorum. Acceperunt ergo iam singulas stolas, sed non vestientur duplicibus, donec vestiamur & nos. Vadia tenemus, & obsides ipsa eorum corpora, sine quibus consummari non possunt, nec ea recipient sine nobis. Vnde de patriarchis, & prophetis, ait Apostolus. Deo melius aliquid prouidente pro nobis, vt non sine nobis consummarentur. O si cognosceremus, & nos quomodo expectant & quantum desiderant aduentum nostrum, quàm solicite quęrunt, quam libenter audiunt bona de nobis. Quid tamen de his loquor, qui didicerunt ex his quæ passi sunt compassionem, quando & ipsi nos angeli sancti desiderant? Nonne de vermiculis illis, & de puluere isto restaurandi sunt muri cœlestis Hierusalem? Putatis quantum desiderant ciues cœlestes instaurari ciuitatis suæ ruinas? Quomodo soliciti sunt vt veniant lapides uiui, qui coædificentur eis? Quomodo discurrunt medij inter nos, & Deum, fidelissime portantes ad eum gemitus nostros, & ipsius nobis gratiam deuotissime reportantes? Plane non dedignabuntur, vt simus eorum socij, quorum facti sunt iam ministri. Nonne enim omnes administratorij sunt spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis? Festinemus obsecro dilectissimi, festinemus, tota nos multitudo cœlestis curiæ expectat. Exultare angelos fecimus quando conuersi sumus ad pœnitentiam, proficiamus, & festinemus complere de nobis eorum lætitiã.

Apo. 6.

D

Heb. 11.

E Væ tibi quicunque es, qui deliberas redire ad lutum, reuerti ad vomitum. Putasne placatos habebis in iudicio, quos tanto & tam sperato priuare vis gaudio? Exultauerunt cum nos ad pœnitentiam venimus, tanquá super his, quos ab ipsa inferi porta cernerent euocari. Quid nunc erit, si ab ipsa paradisi ianua reuerti viderint, & abire retrorsum eos, qui iam pedem alterum in paradiso posuerunt? Nam & si corpora inferius, sed corda sursum. Currite fratres, currite: non soli angeli, sed & ipse angelorum uos creator expectat. Nuptiæ paratæ sunt, sed nondum plena domus, ad huc expectantur, de quibus nuptiæ impleantur. Expectat vos pater & desiderat, non solum propter nimiam charitatem suã, qua dilexit uos, vnde & unigenitus, qui in sinu patris est, ipse enarrauit. Pater, inquiens, amat uos, sed propter semetipsum, sicut loquitur per prophetam: Propter memetipsum ego faciam, non propter vos. Quis enim implendum dubitet, quod promisit filio, dicens: Postula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam? Et alibi: Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Non conterentur omnes inimici eius, dum nos qui sumus membra eius aliquatenus impugnabunt. Non implebitur hæc promissio, donec nouissima inimica destruatur mors. Nam de filio quis nesciat quantum desideret fructum natiuitatis, & totius vitæ, quam gessit in carne, denique fructum crucis, & mortis suæ precium sanguinis preciosi? Nonne traditurus est regnũ Deo & patri, qđ acquisiuit? Nonne ei restauraturus est creaturas suas, pro quibus pater illũ misit in terras? Expectat nos & spiritus sanctus. Est.n. charitas & benignitas, in qua prædestinati sumus ab æterno, nec dubium quin prædestinationem suam uelit impleri. Ergo quia paratę sunt nuptiæ & omnis nos curiæ cœlestis frequentia desiderat & expectat, curramus non quasi in incertum, curramus desideriis, & profectu virtutum. Proficere proficisci est. Dicamus singuli: Aspice in me & miserere mei, secundum iudicium diligentium nomen tuum. Non sicut ego merui, sed sicut illi decreuerunt miserere. Dicamus item, sicut fuerit voluntas tua. Scimus quoniam scriptum est: Si Deus pro nobis, quis contra nos? Aut quis accusabit aduersus electos Dei? An non licet, inquit, mihi, facere quod uolo? Hæc sit interim consolatio nostra charissimi, donec egrediamur, & dominus sit nobiscum. Qui magna sua misericordia, ad beatam illam egressionem, & ad clarum illud cras nos perducat, & in hoc quoque proximo cras visitare nos, & nobiscum esse dignetur, ut si quis forte in tentatione qualibet detinetur, ipso miserante qui prædicare uenit clausis apertionẽ cras egrediatur, ut cum gaudio salutari suscipiamus coronam paruuli regis nostri, ipso præstante, qui cum patre & spiritu sancto uiuit & regnat Deus, per omnia sæculorum. Amen.

Io. 15.

Ps. 2.
Ps. 109.

F

Ps. 118
Ro. 8.
Vbi sup.
Mat. 20

In uigilia

In vigilia natalis domini.
Sermo tertius.

G HODIE scietis, quia veniet dominus, & mane uidebitis gloriam eius. Quique terrigenæ, & filii hominum, audite. Vos qui in puluere estis expergiscimini & laudate, quia veniet medicus ad ægrotos, redemptor ad venditos, ad errãtes via ad mortuos uita. Venit quippe qui proiiciat in profundum maris omnia peccata nostra, qui sanet omnes infirmitates nostras, qui nos proprijs humeris ad propriæ dignitatis reportet originem. Magna est ista potentia, sed plus est miranda misericordia, quòd sic uenire uoluit, qui potuit subuenire. Hodie, inquit, scietis quia ueniet dominus. Verba hæc quidem suo loco & tempore in scriptura posita sunt, sed non incongruæ illa uigiliæ dominicæ natiuitatis Ecclesia mater aptauit. Ecclesia, inquam, illa quæ secum habet consilium, & spiritum spõsi & Dei sui, cui dilectus inter ubera commoratur, ipsam cordis sui sedem principaliter possidens, & conseruans. Nimirum ipsa est quę uulnerauit cor eius, & in ipsam abyssum secretorum Dei oculum contemplationis immersit, ut & illi in suo, & sibi in eius corde, perennem faciat mansionem. Cum ergo ipsa in scripturis diuinis, uerba uel alterat uel alternat, fortior est illa compositio, quam positio prima uerborum, & fortassis tanto fortior, quantum distat inter figuram & ueritatem, inter lucem & umbram, inter dominam & ancillam. Hodie scietis, quia ueniet dominus. Secundum æstimationem meam duo in uerbis istis dies nobis ex-
H pressius commendantur. Primus, qui a primi hominis lapsu labitur usque ad finem mundi, dies cui sancti sæpius maledixisse noscuntur. Ab illa enim lucidissima die, in qua conditus fuerat Adam eiectus est, & in has rerũ contrulus angustias, diem tenebrosum incurrit & penè a lumine ueritatis extinctus. In hac die nascimur vniuersi, si tamen dies debet & non potius nox vocari, nisi quod lumen rationis, quasi quãdam scintillulã nobis insuperabilis illa misericordia adereliquit. Secunda verò dies erit in splendoribus sanctorum, in perpetuas æternitates, cum inclaruerit illud serenissimum mane cui est misericordia repromissa, & absorpta erit mors in victoria: cũ dimotis vmbris & tenebris splendor veræ lucis sursum, & deorsum, intus & exterius cuncta pariter occupabit. Auditam fac mihi mane misericordiam tuam, ait sanctus, &, Repleti sumus mane misericordia tua. Sed ad nostrum diem reuertamur, qui tãquam custodia in nocte pro sua breuitate dicitur, qui tanquam nihilum, & inane ab illo familiari spiritus sancti organo nominatur, cum dicit: Qm̃ oẽs dies nostri defecerunt. &, Defecerũt sicut fumus dies mei, &, Dies mei sicut vmbra declinauerunt. Parui & pessimi sunt omnes dies vitæ meæ, ait ille sanctus patriarcha, qui vidit dominum facie ad faciem, qui cum eo tam familiariter loquebatur. Et quidem in hac ipsa die homini Deus rationem præstat, tribuit intelligentiam, sed necesse est vt exeuntem de hoc mundo illuminet lumine scientiæ suæ, ne si de domo carceris & vmbra mortis extinctus exierit illuminari non valeat in æternum. Ideò quippe vnigenitus Dei Sol iustitiæ tanquam immẽsi & præclari luminis cereus in huius mundi carcerem illuminatus est, & accensus, vt omnes qui illuminari voluerint, ad illum accedant, illique iungantur, ut nihil medium inter illos sit, & ipsum. Peccata enim nostra separant inter nos & Deum, sed illis sublatis, vero lumini illuminandi, & quasi concorporandi connectimur in idipsum: sicut lumen extinctum lumini lucenti, & ardenti sine aliquo medio coniungitur vt illuminetur, quatenus per exemplum uisibilium, effectus rerũ inuisibilium cognoscamus. Ad hoc igitur tã magnum & præfulgidum sydus, iuxta prophetam, illuminemus nobis lumen scientiæ, priusquã de mundi huius tenebris exeamus, ne de tenebris transeamus ad tenebras, & tenebras sempiternas. Quæ est autem ista scientia? Profecto scire quia ueniet dominus, & si quando ueniet, scire non possumus: Hoc est illud totum quod postulatur a nobis. At, inquis, ista scientia omnium est. Quis enim nesciat uel nomine tenus fidelis, quia ueniet dominus, quia uenturus est iudicare uiuos & mortuos, & reddere unicuique iuxta opera sua. Nõ omnium ista est scientia fratres mei, sed nec multorum: paucorum est, quia reuera pauci sunt qui saluantur. Putasne quia illi, qui cum male fecerint lætantur & exultãt in rebus pessimis, vel sciant, uel recogitẽt, quia ueniet dominus? Si dixerint ipsi, tu noli credere, quia qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est. Confitẽtur, ait Apostolus, nosse Deum, factis autem negant. Quia fides sine operibus mortua est,

Marginalia: Ps. 142. — Ps. 89. — Ps. 39. — Ps. 101. — Vbi sup. — I — 1. Io. 2. — K — Ad Tit. 2. — Iac. 2. — 1. Cor. 7

Non enim ita se omni impuritate pollueret, si dominum venturum scirent uel formidarent, sed vigilarent utique, & non sinerent tam grauiter persodi conscientias suas. Scientia autem ista in primo gradu operatur pœnitudinem & dolorem, vt risum in luctum, cantum in planctum, gaudium in mœrorem conuertat, & incipiant tibi displicere, quæ vehementer ante placuerant, & illa specialiter horreas, quæ specialiter appetebas. Sic enim
Eccl. 1. scriptum est: Quia qui addit scientiam, addit & dolorem, ut ueracis & sanctæ scientiæ sit dolor subsequens argumentum. In secundo uero gradu operatur correctionem, ut iam non exhibeas membra tua arma iniquitatis peccato, sed coertens gulam, iugules luxuriã, superbiam deprimas, & facias seruire corpus sanctitati, quod iniquitati ante seruierat. Pœnitudo enim sine correctione non prodest, sicut sapiens ait: Vnus ædificans, & vnus destruens, quid prodest eis nisi labor? Vnus orans, & vnus maledicens, cuius vocem exau
Ecc. 34. diet Deus? Qui enim baptizatur a mortuo, & iterum tangit eum, nihil proficit lauatio eius, sed iuxta saluatoris sententiam: Veren
Ioã. 5. dum est, ne ei aliquid deterius cõtingat. Sed quia hæc diutius haberi non possunt, nisi circa se multa circunspectione mens indefessa vigilet & attendat: in tertio gradu operatur solicitudinem, vt iam solicitus incipiat ambulare cum Deo suo, & ex omni parte scrute
L tur, ne vel in leuissima re tremendæ illius maiestatis offendatur aspectus. In pœnitudine accenditur, in correctione ardet, in solicitudine lucet, vt interius & exterius renouetur. Hic iam respirare incipit a tribulatione malorum & dolore, & timoris magnitudiné spirituali lætitia temperare, ne suorum enormitate scelerum, abundantiori tristitia absorbeatur. Hinc & si times a iudice, sperat a saluatore, cum iam in animo eius timor & lætitia obequitent, & obuient sibi, plerunque timor lætitiam superet, lætitia sæpius timorem excludat, & infra sui gaudij concludat arcanum. Fœlix conscientia, in qua luctamen huiusmodi indesinenter conficitur, donec quod mortale est absorbeatur a vita, donec euacuetur timor qui ex parte est, & succedat lætitia, quod perfectum est: quia non timor sempiternus, sed lætitia sempiterna erit ei. Iam verò sic ardens & lucens nondum in domo se esse confidat, vbi sine omni timore ventorum, accensum lumen soleat deportari, sed meminerit se esse sub dio, & vtrã que manu stupeat operire quod portat, nec credat aëri, etiam si videat esse tranquillum. Repente enim & hora qua non putauerit mutabitur, & si vel ad modicum manus remiserit, lumen extinguetur. Quòd & si etiam ardor portantis manus (vt quandoque fieri solet) adusserit, eligat potius pati, quam retrahere manus suas, quia in momento, in ictu oculi poterit exufflari. Si essemus in domo illa non manu facta, æterna in cęlis, vbi nullus inimicus intrat, nullus exit amicus, nihil
M esset timendum. Nunc verò tribus malignissimis & validissimis ventis expositi sumus, *Sẽper timẽdum ẽ quandiu sumus in hoc sæculo.* carni, diabolo, & mundo, qui conscientiam illuminatam moliuntur extinguere, insufflantes in cordibus nostris desideria mala, motus illicitos, & ita te repente turbantes, vt vix prænoscere valeas vnde venias, aut quo vadas. Ex quibus & si duo sæpius intermittunt, a tertio tamen nemo vnquam sufflandi inducias extorsit. Ideò vtrisque manibus & cordis & corporis anima est tegenda, ne forte quæ iam illuminata fuerat, extinguatur, nec cedendum vel recedendum etiam si grauis tentationum feruor vtriusque hominis statũ vehementer afflixerit, sed dicendum cum sancto. Anima mea in manibus meis semper: eli Ps. 118.
gamus potius ardere, quàm cedere. Et sicut quod in manibus nostris tenemus, non facile obliuiscimur: sic nunquam obliuiscamur negotium animarum nostrarum, & illa cura principaliter vigeat in cordibus nostris. Cũ ergo sic lumbi nostri accincti fuerint, & lucernæ ardentes, custodiendæ sunt vigiliæ noctis supra gregem cogitationum & actionum nostrarum, vt si in prima vigilia, vel secunda vel tertia dominus venerit, paratos nos inueniat. Prima vigilia est rectitudo operis, vt ad hanc quam iurasti regulam, omnem vitã exæquare coneris, nec transgrediaris terminos, quos posuerunt patres tui, in omnibus uiæ & uitæ huius exercitiis, non declinans ad dexteram, neque ad sinistram. Secunda puritas intentionis, ut simplex oculus totum corpus lucidum faciat, ut quidquid feceris, propter Deum facias, & ad locum vnde exeunt gratiæ reuertantur, ut
A iterum fluant. Tertia est custodia vnitatis, ut in congregatione positus uoluntates aliorum tuis uoluntatibus anteponas: vt non solum sine querela, sed & cum gratia inter fratres maneas, portans omnes, orans 2. Mac. 15.
pro omnibus, ut & de te quoque dicatur: Hic est fratrum amator, & populi Israel,

hic est, qui multum orat pro populo, & vniuersa sancta ciuitate Hierusalem. Ita ergo in hac die aduentus vnigeniti, nobis verã scientiam accendit, scientiam inquam illam, quæ nos doceat, quia veniet dominus, quæ sit morum nostrorum perpetuum & stabile fundamentum. Et mane, inquit, videbitis gloriam eius. O mane, o dies, quæ melior es in atrijs domini super milia, quando erit mensis ex mense, & sabbatum ex sabbato, cum splendor lucis, & feruor charitatis vsque in altissima illa magnalia terrarũ incolas illustrabit? Quis de te cogitare, nedum aliquid præsumat recitare? Interim tamen ędificemus fratres fidem nostram, vt si mirabilia illa, quæ nobis reseruantur, videre non possumus, saltem mirabilia, quæ propter nos in terris facta sunt, aliquantulum contemplemur. Tria opera, tres mixturas fecit omnipotẽs illa maiestas in assumptione nostræ carnis: ita singulariter mirabilia, & mirabiliter singularia, vt talia nec facta sint, nec facienda sint amplius super terram. Coniuncta quippe sunt adinuicem Deus & homo, mater & virgo, fides & cor humanum. Admirabiles istę mixturæ, & omni miraculo mirabilius, quomodo tam diuersa, tamque diuisa ab inuicem, inuicem potuerunt coniungi? Et primo quidem intuere creationem, positionẽ & dispositionem rerum, quanta sit videlicet in creatione potentia, quãta in positione sapientia, in compositione quanta benignitas. In creatione vide quàm multa, & quam magna potenter creata sunt, in positione quàm sapienter cuncta locata sunt, in bonitate quàm benigne suprema, & infima connexa sunt, tam amabili, quam admirabili charitate. Huic.n. limo terreno vim vitalẽ miscuit, vt in arboribus, vnde surgit venustas in folijs, in floribus pulchritudo, sapor in fructibus & medicina. Nec hoc contentus adiecit etiã vim sensibilẽ limo nostro, vt in pecoribus, quæ non solũ vitã habeant, sed & sentiãt, quinque partita sensificatione vigẽtes. Addidit adhuc honorare limũ nostrum, & ei vim rationalẽ immisit, vt in hominibus, qui nõ solum viuũt, sentiunt, sed & discernũt inter cõmodum & incõmodum, inter bonũ & malum, inter verũ & falsum. Voluit quoque infirmiora nostra abundãtiori gloria sublimare, & cõtraxit se maiestas, ut quod melius habebat, uidelicet seipsum, limo nostro coniungeret, & in persona una sibi inuicem vnirentur Deus & limus, maiestas & infirmitas tanta, uilitas & sublimitas tanta. Nihil enim Deo sublimius, nil vilius limo, & tamen tanta dignatione Deus descẽdit in limũ, tantaque dignitate limus ascẽdit ad Deũ, ut quicquid in eo Deus fecit, limus fecisse credatur: quicquid limus pertulit, Deus in illo pertulisse dicatur, tam ineffabili, quàm incõprehẽsibili sacramẽto. Et attende, quia sicut in illa singulari diuinitate trinitas est in personis, vnitas in substantia: sic in ista speciali commixtione trinitas est in substantijs, in persona vnitas: & sicut ibi personæ non scindunt vnitatem, vnitas non minuit trinitatẽ: ita & hic persona non confundit substãtias, nec substantiæ ipsæ personæ dissipant vnitatem. Summa illa trinitas hanc nobis exhibuit trinitatem, opus mirabile, opus singulare, inter omnia & super omnia opera sua. Verbũ enim & anima & caro in vnam conuenere personã, & hæc tria vnũ, & hoc vnũ tria, non confusione substantiæ, sed vnitate personæ. Hæc est prima & superexcellens mixtura, & hæc prima inter tres. Aduerte homo, quia limus es, & non sis superbus: quia Deo coniunctus es, & non sis ingratus. Secũda mixtura est virgo & mater, admirabilis planè & singularis. A sæculo nõ est auditum, ꝙ virgo esset, quæ peperit, quòd mater esset quę virgo permansit. Nunquam iuxta rerum ordinem uirginitas ubi fœcunditas prædicatur, nec fœcunditas ubi uirginitas integra conseruatur. Sola hæc est, in qua uirginitas & fœcunditas obuiauerunt sibi. Ibi semel factum est, quod factum non fuerat, nec fiet in æternum, quia nec primam similem uisa est, nec habere sequentem. Tertia est fides & cor humanum, & hæc quidem prima & secunda inferior, sed non minus forsitam fortis. Mirum enim est quomodo cor humanũ his duobus fidem accõmodauit, quomodo credi potuit, quòd Deus homo esset, ꝙ uirgo mãserit, quæ peperisset. Sicut ferrum & testa iungi nõ possunt, sic & hæc duo nequeunt cõmisceri, si non misceat glutinũ Spiritus sancti. Ergóne credendũ est, ꝙ iste Deus sit, qui ponitur in præsepio, qui uagit in cunis, qui omniũ infantiliũ necessitatũ iniurias patitur, qui flagellatur, qui conspuitur, qui crucifigitur, qui ponitur in sepulchro, & inter duós lapides cõcluditur excelsus & immensus? Illáne uirgo erit, quæ lactat puerum, cui maritus continuus comes est in conuiuio, in thalamo, qui ducit illã in Aegyptũ, reducit ab Aegypto, & solus cum sola tam longinquam, tam secretam conficit

 uiam?

uiã? Quomodo potuit hoc persuaderi generi humano, uniuerso orbi terrarũ? Et tamen tã facile, tã potẽter persuasum est, ut mihi id credibile faciat credentiũ multitudo. Iuuenes & uirgines, senes cũ iunioribus elegerunt mille mortibus mori, quam uel ad momentum ab ista fide deficere. Et hæc quidem mixtura excellens, sed excellentior secunda: tertia uerò excellentissima est. Primam auris audiuit, sed oculus non uidit: quia auditum est & creditũ usque in fines terræ, magnũ illud pietatis sacramentũ: sed tamẽ oculus (Deus) non uidit absque te, quomodo te intra uirginei uentris angustias humano corpori coniunxisti. Secundã oculus uidit, quia se fœcundã & uirginẽ illa singularis regina conspexit quæ conseruabat oĩa uerba hæc cõserẽs in corde suo: cognouit & Ioseph nõ minus testis, quàm custos tãtæ uirginitatis. Tertia in cor hominis ascendit, cũ quod factũ est, sicut factũ est creditũ est, cũ magis oraculo quàm oculo credidimus, cũ q̃ dicta, uel facta sunt tenemus firmissime nullatenus dubitãtes. In prima uide E quid, in secũda p quid, in tertia ꝑpter quid Deus dederit tibi. Dedit tibi Christũ ꝑ Mariã propter sanitatẽ. In prima remediũ est, quia ex Deo & homine cataplasma cõfectum est, quod sanaret oẽs infirmitates tuas. Contusæ sunt autẽ & cõmixtæ hę duæ species in utero uirginis tanquã in mortariolo, sancto spiritu tanquã pistillo illas suauiter cõmiscente. Sed qa indignus eras cui donaretur, datũ est Mariæ, ut per illã acciperes quicquid haberes, quæ per hoc, ꝙ mater est, genuit tibi Deum: per hoc ꝙ uirgo est, exaudita est pro reuerentia sua, i causa tua & totius generis humani. Si sola mater esset, sufficeret ei ut saluaretur ꝑ filiorũ generationẽ, si sola uirgo, sufficeret sibi, nec benedictus fructus uentris eius mundi preciũ esset. Cũ ergo in prima sit remediũ, in secunda adiutoriũ est, quia nihil nos Deus habere uoluit, quod per Marię manus non transiret. In tertia autem meritum est, quia cum hæc firmiter credimus, iam meritum habemus: & in fide sanitas est, quia qui crediderit saluus erit.

Item in uigilia natalis Domini. Sermo IIII.

Hodiernum quidem sermonem ordinis nostri consuetudo non exigit, sed crastina opus erit circa missarũ solemnia diutius occupari, & hora breuis sermonis longitudinem non admittet. Propterea non abs re puto præparare hodie corda uestra tantæ solemnitati, præsertim cũ sit profundissima sacramenti huius & incomprehensibilis altitudo, & tanquam fons uitę, quo magis hauriatur, F eo magis exuberans nunquã ualeat exhauriri. Denique scio quemadmodũ abundet pro Christo tribulatio uestra, & vtinã abundet & consolatio nostra per ipsum. Nam mundialem quidẽ consolationẽ vobis offerre nec libet, nec licet. Vilis enim est, & ad nihilum vtilis huiusmodi consolatio, & (quod magis est metuendũ) etiam verę ac salubris consolationis est impedimentum. Propterea qui delectatio est & gloria angelorũ, ipse factus est salus & consolatio miserorum: qui in ciuitate sua magnus & sublimis valde beatificat ciues, ipse in exilio paruulus & humilis valde lætificat exules: & qui in altissimis est gloria patris, factus est in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Paruulus enim datus est paruulis, vt magnus detur magnis, & quos iustificat paruulus, magnificet postmodum & glorificet magnus & gloriosus. Hinc sine dubio vas electionis, quod de plenitudine paruuli huius acceperat, (licet enim paruulus, sed plenus, plenus gratia & veritate, & in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter,) hinc vtique Paulus eructat *Ioan. 1.* verbum illud bonum, quod his diebus frequenter audistis: Gaudete in domino sem- *Colo. 1.* per, iterum dico gaudete. Gaudete, inquit, *Phil. 4.* de exhibitione, iterum gaudete de promissione: quoniam & res plena gaudio, & spes plena gaudio est. Gaudete, quia iam percepistis dona sinistræ, gaudete, quia expectatis præmia dexteræ. Læua, inquit, eius *Can. 2.* sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Læua quidem leuat, dextera suscipit. Læua medetur, & iustificat, dextera G amplectitur & beatificat. In læua eius merita, in dextera vero præmia continentur. In dextera, inquam, delitiæ, in sinistra sunt medicinæ. Sed attende pium medicum, attende medicum sapientem. Considera diligentius quàm noua medicamina portet, vide quam non modo preciosas, sed & speciosas attulerit medicinas, non solum perutiles ad sanitatis fructum, sed & delectabiles ad aspectum & suaues ad gustum. Denique primam eius medicinam, primum quod in sinistra portat attende, & conceptum inuenis sine semine. Intuere obsecro quale sit istud, quam nouum, quàm admirabile, quàm amabile,

amabile, quàm iucundum. Quid enim pulchrius quàm generatio casta, quid gloriosius quàm sancta & syncera conceptio, in qua nihil pudoris est, nihil sordis, nihil corruptionis? At quoniam minus fortassis detineret nos grata licet admiratio nouitatis, nisi fructus quoque salutis & vtilitatis consideratio, animum delectaret, conceptus iste non modo gloriosus in ipsa quasi exteriori specie, sed & preciosus in interiori uirtute, ut secun-
Prou. 3. dum quod scriptum est. In sinistra Domini
Iob. 13. gloria simul & diuitiæ inueniantur, diuitiæ inquam salutis, cum gloria nouitatis. Quis enim potest facere mundum de immundo conceptum semine, nisi qui solus sine omni illicita, & immunda conceptus est uoluptate? In ipsa radice & origine mea infectus & inquinatus sum, immunda est cóceptio mea, sed est à quo tollatur ista confusio. Ipse eam tollit, in quem solum ipsa non cadit. Diui-
H tias salutis habeo, quibus redimam propriæ conceptionis impuritatem, Christi purissimam conceptionem. Adde adhuc Domine Iesu, innoua signa, immuta mirabilia: nam priora quidem ipsa consuetudine viluerunt. Planè enim solis ortus & occasus, terræ fœcunditas, temporum vicissitudo, miracula sunt & magna miracula, sed totiens hæc vidimus, vt iam non sit qui attendat. Inno-
Esa. 36. ua signa, & immuta mirabilia. Ecce, ait,
Apo. 5. noua facio omnia. Quis hoc ait? Agnus vtique qui sedebat in throno. Agnus planè totus suauis, totus delectabilis, denique totus unctus. Hanc enim interpretationem habet nomen eius, quod est Christus. Cui poterit asper aut durus videri, qui nec ipsi matri in natiuitate quicquam asperitatis, quicquam intulit læsionis? O noua uere miracula. Conceptus fuit sine pudore, partus sine dolore. Mutata est in virgine nostra maledictio Euę. Peperit enim filium sine dolore. Mutata est, inquam, maledictio in benedictionem, sicut prædictum est per Angelum Gabrielem. Benedicta tu in mulieri-
Luc. 1. bus. O beata sola inter mulieres benedicta & non maledicta, sola à generali maledicto libera, & à dolore parturientium aliena. Nec mirum fratres si dolorem non intulit matri qui dolores totius mundi tulit, secundum
Esa. 53. quod Esaias ait: Quia uere languores nostros ipse tulit. Duo sunt quæ timet humana fragilitas, pudor & dolor. Vtrunque Christus tollere uenit, unde & utrunque suscepit, quando (ut cætera sileam) morte, & morte turpissima condemnatus est ab iniquis. Itaque vt fiduciam nobis daret, quòd tolleret hæc a nobis, prius matrem suam im- I munem ab vtroque seruauit, vt nec in conceptu quicquam pudoris, nec in partu quicquam doloris existeret. Accumulantur adhuc diuitię, crescit gloria, innouantur signa, & miracula immutantur. Non solum sine pudore conceptus, & sine dolore partus, sed & mater est sine corruptione. O vere nouitas inaudita. Virgo peperit, & post partum inuiolata permansit, fœcunditatem prolis cum carnis integritate, & gaudium matris habens cum virginitatis honore. Iam securus expecto promissam mihi gloriam incorruptionis in carne mea, quandoquidem conseruata per eum est incorruptio etiam in matre sua. Facile erit ei per quem mater ipsa incorruptionem non perdidit pariendo, vt & corruptibile hoc incorruptionem induat resurgendo. Habes tamen adhuc maiores diuitias, habes gloriam ampliorem. Mater est sine corruptione virginitatis, filius sine omni labe peccati. Non cadit in matrē Euæ maledictio, non cadit in prolem generalis illa conditio, de qua dictū est per prophetam.
Nemo mundus a sorde, nec infans, cuius est Iob. 25.
vnius diei vita super terram. Ecce infans sine sorde, solus inter homines verax, imo & veritas ipsa. Ecce agnus sine macula, agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Quis enim peccata melius tolleret, quàm is, in quem peccatum non cadit? Iste sine dubio lauare me potest, quem constat inquinatum non esse. Hæc manus opertum luto detergat oculum meum, quæ sola sine puluere est. Iste mihi festucam educat de oculo, qui non habet trabem in suo, imo iste trabem educat de meo,
qui nec exiguum puluerem habet in suo. Vi- K
dimus certe diuitias salutis & vitæ. Vidimus Ioan. 1.
gloriam eius, gloriam quasi unigeniti a pa- Luc. 1.
tre. Quæris a quo patre? Et filius altissimi vocabitur. Manifestum est quis altissimus sit. Sed ne quis remaneat locus dissi-
mulationis. Quod ex te nascetur sanctum Vbi su-
(ait angelus Gabriel ad Mariam) vocabitur pra.
filius Dei. O vere sanctum. Non dabis Ps. 15.
domine sanctum tuū videre corruptionem, quod nec matri quidem abstulit incorruptionem. Crescunt miracula, multiplicantur diuitiæ, thesaurus aperitur. Quæ generat, & mater & virgo est: qui generatur, Deus & homo est. Sed nunquid dabitur sanctum canibus, aut margaritæ porcis?

Abscondatur

Abscondatur certè thesaurus noster in agro, & pecunia nostra in sacculo reponatur. Operiatur conceptus sine semine matris desponsatione, partus sine dolore, vagitibus paruuli, & mœrore. Abscondatur & parturientis incorruptio legali purificatione, infantis innocentia solita circuncisione. Absconde, inquā, absconde Maria noui solis fulgorem, pone in præsepio, inuolue pannis infantem. Nam & ipsi panni diuitiæ nostræ sunt. Preciosiores siquidem panni saluatoris omni purpura, & gloriosus hoc præsepe auratis regum solijs, ditior denique Christi paupertas cunctis opibus, cunctisque thesauris seculi. Quid enim humilitate ditius, quid preciosius inuenitur, qua nimirum regnum cœlorum emitur, & diuina gratia acquiritur? Sicut scriptum est. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Et
L apud Apostolum. Deus superbis resistit, hu-
Matt. 5. milibus autem dat gratiam. Habes com-
Iaco. 4. mendatam a Deo humilitatem in natiuitate. In hac enim exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens, & habitu inuentus ut homo. Vis adhuc preciosiores diuitias & superexcellentem gloriam inuenire? Habes
Ioan. 15. charitatem in passione. Maiorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Hæ diuitiæ salutis & gloria sanguis preciosus quo redempti su-
Galat. 6. mus, & crux dominica in qua cum apostolo
1. Cor. 2. gloriamur. Mihi, inquit, absit gloriari, nisi in cruce domini mei Iesu Christi. Et dicebat: Nihil arbitratus sum me scire inter uos nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum. Ipsa est læua Christus Iesus, & hic crucifixus: nam dextera quidem Christus Iesus, & hic gloriosus. Christum, inquit, Iesum, & hunc crucifixum. Fortasse crux ipsa nos sumus, cui Christus memoratur infixus. Homo enim formam crucis habet: quam si manus extenderit, exprimet manifestus. Loqui
Ps. 68. tur autem Christus in psalmo. Infixus sum in limo profundi. Limum quidem nos esse manifestum est, quoniam de limo plasmati sumus. Sed tunc quidem limus paradisus fuimus, nunc uerò limus profundi. Infixus sum, inquit, non pertransij, non recessi. Vobiscum sum usque ad consummationem sæculi. Ipse est enim Emmanuel nobiscū
Gen. 38. Deus. Nobiscū utique, sed per sinistram. Sic enim olim Thamar pariente Zaram prius solam protulit manum, quę in sacramento dominicæ passionis coccineo alligata est filo.

Itaque iam quidem tenemus sinistram, sed adhuc clamare necesse est. Operi, manuum tua M
rum porriges dexterā. Nam delectationes in Iob 14.
dextera tua usque in finem. Domine ostende Psa. 15.
nobis dexteram & sufficit nobis. Gloria, in- Ps. 111.
quit, & diuitiæ in domo eius, utique qui timet dominum. Sed in domo tua domine quid? Profecto gratiarum actio & uox laudis. Beati qui habitant in domo tua domi-
ne, &c. Oculus enim non vidit, auris non Ps. 83.
audiuit, & in cor hominis non ascendit quæ 1. Cor. 2.
præparauit Deus diligentibus se. Lux est enim inaccessibilis, pax est quę exuperat omnem sensum, fons est qui ascensum, nescit, sed descensum. Non vidit oculus lucem inaccessibilem, nō audiuit auris pacem incom-
prehensibilem. Speciosi quidem pedes euan Ro. 10.
gelizantium pacem. Sed licet in omnem terram exierit sonus eorum, pax tamen quæ exuperat omnem sensum, nec ab ipsis quāta erat potuit capi, nedū aliorum auribus tradi. Ait
etiam Paulus ipse. Fratres ego me non arbi- Phil. 3.
tror comprehēdisse. Fides quidem ex auditu, Ioan. 14
auditus autem per uerbum Dei, sed fides non species, & promissio non exhibitio pacis. Et quidem pax nunc est etiam in terra hominibus bonæ voluntatis, sed quid est pax ista, ad illius plenitudinem & supereminentiam pacis? Vnde & ipse dominus ait. Pacem meam do uobis, pacem relinquo vobis. Meā siquidem quæ exuperat omnem sensum, & est pax super pacem. Necdum capaces estis, propterea do vobis patriam pacis, & relinquo interim uiam pacis. Sed quid est quod diximus, in cor hominis non ascendit? Vtique quia fons est & ascensum nescit. Scimus enim quia fontium natura est riuos sectari conuallium, montium ardua declinare, sicut
scriptum est: Qui emittis fontes in conualli- A
bus, inter medium montium pertransibunt
aquæ. Hoc autem est unde admonere sæpius Ps. 103.
studeo vestram charitatem, quia Deus super-
bis resistit, humilibus autem dat gratiā. Fons Iac. 4.
enim ad altiorē non ascendit, quàm sit locus eius unde procedit. Sed videri potest secundū hanc regulam non impediri à superbia vias gratiæ, præsertim quod ille primus superbus qui secundum scripturā rex est, super omnes filios superbiæ, dixisse nō legitur altior ero, sed ero, inquit similis altissimo. Attamen non mentitur apostolus, quoniam ille attollitur supra omne quod creditur aut quod colitur Deus. Horret humanus auditus verbum, sed utinam horreat simpliciter animus cogitatum malignū pariter

ter & affectum. Dico enim vobis, quòd non ille tantum, sed & omnis superbus extollitur supra Deum. Vult enim Deus fieri voluntatem suam, & superbus vult fieri suam. Iam videtur æqualitas, sed attende male congruã proportionem. Deus quidem in his tantum, quæ ratio approbat suam vult fieri voluntatem, superbus verò & cum ratione & contra rationem. Vides quoniam altitudo est, & non illuc perueniunt fluenta gratiæ. Nisi cõuersi fueritis, inquit, & efficiamini sicut paruulus iste (se autem dicit qui est fons vitę, in quo habitat, & vnde manat plenitudo omnium gratiarum) non intrabitis in regnum cœlorum. Para proinde riuulos, aggeres terrenę & elatæ cogitationis disperge, conformare filio hominis non primo homini: quia fons gratiæ in cor hominis, carnalis scilicet,
B & terreni non ascendit. Oculũ quoque purga, vt videre possis merissimam lucem, & aurem tuam inclina ad obediendum, vt quandoque peruenias ad quietem perpetuam, & pacem super pacem. Lux enim est propter serenitatem, pax propter tranquillitatẽ, fons
Ioan. 1. propter affluentiam, & æternitatem. Fontem assigna patri ex quo nascitur filius, & procedit spiritus sanctus, lucem filio qui est utique candor vitæ æternæ, & lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum, pacem spiritui sancto, qui nimirum super humilem, & quietum requiescit. Nec hoc dico tanquam propria ista sint singulorum. nam & pater lux est, vt sit filius lumen de lumine, & filius pax est, pax nostra qui fecit utraque vnum, & spiritus sanctus fons est aquæ salientis in vitam æternam. Sed quando ad hoc perueniemus? Quando adimplebis me Domine lætitia cum vultu tuo? Gaudemus in te, quoniam visitasti nos oriens ex alto, iterum gaudemus spectantes beatam spem in aduentu secundo. Sed quando veniet plenitudo letitiæ non de memoria, sed de præsentia, de exhibitione non de expecta-
Phil. 4. tione? Modestia vestra, ait Apostolus, nota fit omnibus hominibus, Dominus prope est. Dignum est enim vt & modestia nostra nota sit, sicut Domini Dei nostri modestia cunctis innotuit. Quid enim magis incongruũ, quã vt immoderatè agat homo, conscius propriæ infirmitatis, quandoquidem apparuit inter homines modestus Dominus maiesta-
Mat. 11. tis? Discite, inquit, à me quia mitis sum, &
C humilis corde, ut possit etiã modestia vestra innotescere cæteris. Iam quod sequitur, Dominus prope est, de dextera debet intelligi. Nam de sinistra ipse loquitur. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi. Prope est Dominus fratres mei, nihil soliciti sitis, in proximo est, & citius apparebit. Nolite deficere, nolite lassari: quærite eum dum inueniri potest, inuocate eum dum prope est. Prope est Dominus his qui tribulato sunt corde, prope est expectantibus eum, expectantibus eum in veritate. Denique uis nosse quam prope est? Audi sponsam de sponso canentem: Quoniã ecce stat post parietem. Parietem istum corpus tuum intellige, quod obstaculum expedit, vt eum qui prope est nondum ualeas intueri. Propterea Paulus ipse dissolui cupit, & cum Christo esse, & exclamans miserabilius. Infœlix, inquit, ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Sic & propheta in psalmo: Educ, inquit, de carcere animam meam ad confitendum nomini tuo. — *Mat. 28.* *Psal. 33.* *Can. 2.* *Phi. 1.* *Rom. 7.* *Ps. 141.*

Item in uigilia natalis Domini, de responsorio Sanctificamini hodie. Sermo V.

Anctificamini hodie, & estote parati: die enim crastina uidebitis maiestatem Dei in uobis. Celebraturi Dominicæ natiuitatis ineffabile sacramentum, iure quidem monemur fratres in omni sanctificatione præparari. Adest enim sanctus sanctorum, adest ipse qui dixit: Sancti estote, quia & ego sanctus sum, Dominus Deus uester. Alioquin quomodo dabitur sanctũ canibus, & margarita porcis, nisi prius illi ab iniquitate, isti ab illicita uoluptate purgati de cætero tota solicitudine fugiant: illi quidẽ uomitum, isti uolutabrum luti? Suscepturus olim diuina mandata carnalis Israël sanctificabatur in iustitijs carnis, in baptismatibus uariis, in muneribus & hostijs, quæ nõ poterãt iuxta cõscientiam perfectũ facere seruientẽ. Verũ hæc quidem omnia transiere, nimirũ usque ad tẽpus correptionis impositæ, quod utique iã aduenit. Opportunè igitur ex hoc iam perfecta nobis indicitur sanctificatio, interna mandatur ablutio, exigitur mũditia spiritualis, dicẽte Domino. Beati mundo corde, quoniã ipsi Deũ uidebunt. Ad hoc uiuimus fratres, ad hoc nati, ad hoc uocati sumus, ad hoc nobis dies hodiernus illuxit. Erat aliquãdo nox, qñ nemo poterat hæc operari. Erat nox in uniuerso orbe — *Leu. 20.* D *Mat. 5.*

orbe ante ueri luminis ortum, ante Christi natiuitatem. Erat nox etiam singulis quibusque nostrum ante suam cuiusque conuersionem & internam regenerationem. An non profundissima nox, & densissimæ tenebræ erant super uniuersam faciem terrę, cũ olim patres nostri factitios colerent Deos, & insano penitus sacrilegio ligna & lapides adorarent? An non etiam cuique nostrum caliginosa nox erat, cum tanquã sine Deo in hoc sæculo viueremus, cum ambularemus post concupiscentias nostras, cum sectaremur carnis illecebras, cum obtemperaremus desiderijs secularibus, cum exhiberemus membra nostra arma iniquitatis peccato, cũ seruiremus iniquitati ad iniquitatẽ, in quibus nunc merito erubescimus tanquam operibus tene-

E brarum? Qui dormiunt, nocte dormiunt,

1.Th.5. Apostolus ait: & qui ebrij sunt, nocte ebrij sunt. Et hæc quidem fuistis, sed excitati estis, sed sanctificati estis, si tamen filij lucis estis, & filij diei, non noctis neque tenebrarum. Siquidẽ præco diei est etiam ille qui clamat:

1.Pet.4. Sobrij estote & vigilate. Et Iudæis loquebatur in pentecoste de condiscipulis: Quomo-

Act.2. do hi ebrij sunt, cum sit hora diei tertia? Hoc

Ro.13. enim est quod ait eius coapostolus. Nox præcessit, dies autem appropinquauit. Abijciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, sicut in die honeste ambulemus. Abijciamus, inquit, opera tenebrarum, somnolentiam scilicet & ebrietatem (quoniam, vt supra meminimus, qui dormiunt, nocte dormiunt, & qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt) vt tanquam in die non dormitemus, sed ambulemus: atque hoc quidem honeste, non temulentè. Vides hominem cuius ad omne bonum dormitat anima eius præ tędio, in tenebris est usque adhuc. Vides inebriatum absinthio sapientem plusquam oportet non ad sobrietatem, cuius nec oculus uisu, nec auris impleatur auditu, qui pecuniam aut simile, aliquid diligens, non satietur, longam instar hydropici sitim bibens, filius noctis est & tenebrarum. Nec facile separantur hæc duo, dicente scriptura: Quoniam in desideriis est omnis ociosus, hoc est, in ebrietate omnis somnolentus. Sanctificemur ergo hodie & parati simus, parati quidem hodie nocturnũ

F excutiendo soporem. Porro sanctificati nihilominus tanquam in die ab ebrietate nocturna cupidinis noxiæ frenando furorem. In his enim duobus mandatis tota lex pẽdet & Prophetæ, quæ sunt declinare à malo, & facere bonum. Verum hoc hodie, nam crastina nec in sanctificatione erit, nec in præparatione, sed in uisione utique maiestatis. Crastina, inquit, die uidebitis maiestatem Dei in uobis. Hoc est quod ait patriarcha Iacob:

Cras mihi respondebit iustitia mea. Hodie Gen.30.

enim iustitia colitur, cras respondebit: hodie exercetur, cras fructificabit. Alioquin quod nõ seminauerit homo, nec metet. Nec enim tunc videbit maiestatem, qui contempserit interim sanctitatem: nec orietur ei Sol gloriæ, cui Sol iustitiæ ortus non fuerit: nec illucescet ei dies crastina, cui non luxerit hodierna. Nimirum idem ipse qui hodie quidem nobis factus est à Deo patre iustitia, apparebit cras uita nostra, vt & nos cum eo appareamus in gloria. Hodie enim paruulus nascitur nobis, vt non apponat homo magnificare seipsum, sed conuertamur magis, & efficiamur sicut paruuli. cras exhibebitur magnus Dominus, & laudabilis nimis, vt ipsi quoque magnificemur in laude, cum videlicet erit vnicuique laus à Deo. Nimirũ quos hodie iustificauerit, cras magnificabit, & consummationi sanctitatis succedet uisio maiestatis. Nec inanis uisio, quę non nisi in similitudine constat, similes enim ei erimus, quoniam uidebimus eum sicuti est. Vnde & hic quoque non simpliciter dicitur, uidebitis maiestatem Dei, sed additur signanter in uobis. Hodie nimirum tanquam in speculo, nos in eo videmus, dum nostra suscipit, cras uidebi-

mus eum in nobis, quando iam sua donabit G

cum ostendet nobis seipsum, & assumet nos ad seipsum. Hoc est quòd transeuntem sese ministraturũ fore promisit, de cuius interim plenitudine accepimus, non sanè gloriã pro gloria, sed gratiam pro gratia: sicut scriptum

est: Gratiam & gloriam dabit Dominus. Ne Psal.83.

ergo contemnas priora munera, si sequentia concupiscis, nec fastidias prius edulium si uis accipere quæ sequuntur. Vel pro ipso ferculo, in quo apponitur, quod apponitur, sumere non recuses. Ferculum enim imputribile fecit sibi pacificus noster, corpus incorruptibile aptans sibi: in quo salutis epulas mini-

straret. Non dabis, inquit, sanctum tuum ui Ps.15.

dere corruptionem. Illud vtique de quo Ga-

briel ad Mariã, Quod nascetur, ait ex te san- Luc.1.

ctum uocabitur filius Dei. Ab hoc igitur sancto hodie sanctificemur, ut maiestatem eius vbi dies illa aspirauerit videamus. Siquidem dies sanctificatus illuxit nobis, dies salutis, non gloriæ aut fœlicitatis. Denique donec

passio sancti sanctorum annunciatur, qui nimirum in parasceue passus est, id est in die præparationis, merito omnibus dicitur, sanctificamini hodie & estote parati. Sanctificamini magis ac magis de virtute in virtutem proficiendo, & estote parati perseuerando. In quibus tamen sanctificabimur? Legi de
Eccl.4. quodam, dicente scriptura: Quoniam in fide & lenitate ipsius sanctum fecit illum, neque enim hominibus sine lenitate, non plus quã Deo sine fide, placere possibile est. Meritò sanè in his monemur esse parati, quibus &
H Deo côueniamus, cuius maiestatem visuri sumus, & nobis inuicẽ, vt in nobis eã pariter uideamus. Propterea siquidẽ oportet nos prouidere bona, non solum coram Deo, sed etiã coram hominibus, vt non tantum regi nostro, sed & conciuibus & cômilitonibus nostris grati esse possimus. Et quidem ante om
Act.19. nia fides quærenda est, de qua legitur, Fide
Matt.5. mundans corda eorum. Beati.n.mundo corde, quoniam ipsi Deum uidebunt. Crede ergo te Deo, committe te ei, iacta in eum cogitatum tuum, & ipse te enutriet, vt fiducia-
Psal.29. liter & fideliter dicas: Dominus solicitus est mei: neque enim hoc sapiunt homines amantes seipsos, homines scioli & soliciti pro se ipsis, curam carnis perficientes in desideriis,
1.Pet.6. surdi ad uocem dicentis: Omnem solicitudinem vestram proiicientes in eum, ipsi enim cura est de uobis. Nam sibi quidem ipsi fidere, non fidei, sed perfidiæ est, nec cõfidentię, sed diffidentiæ magis in semetipso habere fiduciam. Is vere fidelis est, qui nec sibi credit nec in se sperat, factus sibi tanquam vas perditum, sed sic perdens animam suam, vt in vitam æternam custodiat eam. Porrò id quidem sola facit humilitas cordis, vt non sibi fidelis anima innitatur, sed deserens semetipsam ascendat iam de deserto innixa super dilectum, atque ideo delitiis affluens. Sanè vt perfecta sit sanctificatio, etiam mansuetudinem, & gratiam socialis vitæ à sancto san-
Mat.11. ctorum discamus oportet, sicut ipse ait: Discite à me quia mitis sum & humilis corde.
I Quid enim huiusmodi hominem dicere prohibet delitiis affluentem, qui suauis & mitis & multę misericordiæ, omnibus omnia factus est, & uniuersos perfundit oleo quodam mãsuetudinis & lenitatis, quo sic infusus est sic perfusus etiam & superfusus, vt stillare videatur undiquę? Fœlix qui gemina hac sanctificatione paratus dicere potest. Paratũ cor meũ Deus, paratum cor meum. Habet hodie quidẽ fructum suum in sanctificationẽ, cra- *Psa.56.*
stina die finem habiturus uitam æternã. Videbit enim maiestatem Dei, quod utique uita ęterna est: sicut & ueritas ait: Hæc est uita *Ioan.17.*
æterna, ut cognoscant te solum uerum Deũ, & quem misisti Iesum Christum. Reddet ei coronam iustitiæ iustus iudex in illum diem cui sanè altera non succedet. Tunc uidebit & affluet, & mirabitur & dilatabitur cor ipsius. Quousque dilatabitur? Vsque ad uidẽdam in se maiestatem Dei. Nolite arbitrari fratres, quòd illam uobis promissionem uerbis explicare possimus. Sanctificamini hodie & estote parati, crastina die uidebitis & gaudebitis & gaudiũ vestrũ implebitur. Quid.n. *Luc.6.*
maiestas illa nõ impleat? Etiã superimplebit & supereffluet, quando mensurã bonã & cõfertã & coagitatã & supereffluentem dabunt in sinus uestros. Vsque adeo quidem supereffluet, ut supra modũ in sublimitate excedat, nõ modo merita, sed & uota, sicut uerè potens est facere, supra quã nos intelligere aut sperare possumus. Nã desideria quidẽ nostra in tribus maxime cõstituta uidẽtur, quod decet, quod expedit, quod delectat. Hæc sunt quæ cõcupiscimus, omnes quidẽ omnia, sed K
alius magis hoc, alius illud. Ille sic deditus est uoluptati, ut nec honestatem satis reputet nec utilitatẽ: illæ quæstui magis incubans & honestũ dissimulat & iucundũ. ille uoluptatis pariter & utilitatis negligentior, solũ uel maxime honorẽ sectatur. Nec uerò reprehensibile desiderium horũ, sed si ibi quęreremus ea, ubi uerè inueniremus? Hæc enim ubi uerè sunt, unum sunt atque ipsum utique summum bonum, summa utilitas, summa gloria summa uoluptas. Atque hęc quidẽ quantũ interim capere possumus expectatio nostra est, & promissa nobis uisio maiestatis in nobis, ut Deus sit omnia in omnibus, omne iucundum, omne utile, omne honestum.

Item in uigilia natalis Domini de pro- *nunciatione ipsius*. *Sermo VI.*

AVditum audiuimus plenum gra- *Abdiæ 1.*
tia, dignũ acceptione, Iesus Christus filius Dei in Bethleem Iudæ nascitur. Anima mea liquefacta est in sermone isto, sed & spiritus meus in præcordiis meis æstuat, iucunditatem hãc & exultationẽ solito uobis desiderio eructare festinans. Iesus interpretatur saluator. Quid tã necessariũ perditis, quid tam optabile miseris,

seris, quid tã vtile desperatis? Alioquin unde salus. vnde vel tenuis aliqua spes salutis in lege peccati, in corpore mortis, in malitia hac diei & loco afflictionis, nisi noua nobis, & insperata nasceretur? At tu forte salutẽ optas, sed curationis acerbitatẽ teneritudinis pariter, & ægritudinis propriæ cõscius reformidas.
L Ne timeas, Christus est suauis planè, & mitis & multæ misericordiæ, vnctus oleo lætitiæ præ participibus suis, eis nimirũ, qui licet nõ ipsam plenitudinẽ, de plenitudine tñ huius accipiunt participiũ unctionis. Ne uerò suauẽ audiens, inefficacẽ fore autumes saluatorem, additur etiã filius Dei. Qualis. n. pater talis filius, cui subest cum voluerit posse. Aut forsitan vtilitate salutis & iucunditate unctionis audita, nescio quid submurmuras puto etiã de honestate solicitus. Saluatorem tibi gratularis adesse, vtpote iacens paralyticus in grabato, aut magis inter Hierusalẽ & Hierico semiuiuus in uia. Amplius autẽ lætaris nec durũ esse medicũ, nec grauibus uti medicinis, ne tibi forsitan intolerabilior videatur breuis ipsa curatio, quã diuturna ægritudo. Sic nimirum, sic usque hodie multi pereunt medicũ fugientes, ꝙ Iesum quidem nouerint, sed Christũ nesciant, humano sensu de multitudine & malignitate morborũ, paratæ sibi medelæ molestia æstimantes. Iam uerò si certus es de saluatore, & nihilominus Christũ esse cognoscis, non utentẽ cauterio, sed vnguento, non ustione, sed vnctione curantem: vnum adhuc arbitror ingenuã posse mouere creaturã, ne fortè (quod absit) saluatoris huius non satis condigna videatur esse persona. Puto tamen non usque adeo ambitiosus es & gloriæ cupidus, aut zelator honoris, ut ab uno quopiam è conseruis tuis si præstare posset hãc gratiã, suscipere detrectares.
M Nam si angelus aut archangelus esset, uel ex superiori quouis ordine spirituum beatorũ, multo minus animositas tua, quod causaretur, haberet. Nunc autem tanto ampliore tibi deuotione suscipiendus est iste saluator, quanto differentius præ ceteris omnibus nomen hæreditauit Iesus Christus filius Dei. Et vide si non euidentius hæc tria ad pastores loquens angelus commendauit gaudium magnum, quod euangelizabat, exponens, Quia, inquit, natus est uobis hodie saluator qui est Christus Dominus: Exultemus igitur fratres in hac natiuitate & multipliciter gratulemur in ea, quam & salutis utilitas, & vnctionis suauitas, & filij Dei maiestas tam eleganter illustrat, vt nihil desit ex omnibus quæ desiderantur, nec cõmodum, nec iucundum, nec honestum. Exultemus inquam ruminantes intra nosmetipsos & inuicem eructuãtes suaue verbum eloquium dulce, Iesus Christus filius Dei nascitur in Bethleem Iudæ. Nec mihi quis ad ista respondeat indeuotus, ingratus, irreligiosus. Non est hoc nouum, olim auditum est, olim factum est: olim natus est Christus. Ego enim dico olim & ante. Nec mirabitur olim & ante, cui propheticum illud occurrerit, in æternum & vltra. Natus est ergo Christus, non modo ante hæc nostra tempora, sed ante tempora vniuersa. Verum illa quidem natiuitas posuit tenebras latibulum suum, imo verò lucem magis habitat inaccessibilem, latet in corde patris in monte vmbroso & condenso. Vt ergo aliquatenus innotesceret, natus est. & in tempore natus ex carne, natus in carne factum est verbum caro. Quid tñ mirum si vsque hodie
A dicitur in ecclesia, Christus filius dei nascitur quãdo tam longe antea dicebatur (haud dubiũ quin de ipso) puer natus est nobis? Olim cœpit audiri verbũ hoc, & nemo sanctorum aliquando fastidiuit. Siquidẽ Iesus Christus filius Dei, heri & hodie & in æternum. Hinc nimirũ primus homo omniũ viuentium pater, magnum eructans sacramentum, quod in Christo & in ecclesia Apostolus postmodum euidẽtius cõmẽdauit: Relinquet, ait, homo & *Ephe. 5.* patrẽ & matrẽ, & adhærebit vxori suæ, & erũt *Gen. 2.* duo in carne una. Hinc nihilominus Abrahã pater omnium credentiũ exultauit vt videret diẽ hunc, & vidit & gauisus est. Alioquin qũ *Ioan. 18.* seruum iurantem sibi per Deum cœli, sub te *Gen. 24.* more suo manum ponere præcepisset, nisi ipsum vtique Deum cęli ex eodem nasciturum femore præuidisset? Hoc quoque consilium cordis sui homini secundum cor suum reuelauit Deus, cui iurauit veritatem & non frustrabitur eum: De fructu, inquiens, ventris tui *Ps. 131.* ponam super sedem tuam. Vnde & in Bethleem Iudæ nascitur (sicut angelus ait) ciuitate Dauid, utique propter veritatem Dei ad *Luc. 2.* confirmandas promissiones patrum. Hoc etiam multipharie multisque modis cæteris reuelatum est patribus & prophetis. Absit *Heb. 1.* autem vt à diligentibus Deum aliquando fuerit negligenter auditum, nisi fortè negligere uidebatur qui dicebat: Obsecro *Exo 4.* Domine mitte quem missurus es: aut fastidire qui clamabat: Vtinam dirumperes cęlos B & descenderes: cæteraque similia. Idipsum deinde

deinde Apostoli sancti uiderunt, & audierunt, & manus eorum tractauerunt de uerbo uitę, quibus singulariter aiebat: Beati oculi, qui uident quæ uos uidetis. Postremo hoc idem nobis quoque seruatum est fidelibus, utique thesauris fidei commendatum, ipso æquè dicente: Beati qui non uiderunt & crediderunt. Pars nostra hæc in uerbo uitę. Nec sanè contemptibilis ex qua nimirum uiuitur, & qua uincitur mundus: quoniam iustus ex fide uiuit. Et hæc est uictoria, quæ uincit mundum, fides nostra. Hæc est, quæ uelut quoddam æternitatis exemplar præterita simul & pręsentia, ac futura, sinu quodã uastissimo cõprehendit, ut nihil ei prętereat, nihil pereat, præeat nihil. Merito proinde in testimonium fidei uestræ, ubi facta est uox annunciationis huius in auribus uestris exultastis in gaudio, egistis gratias, prostrati solo tenus adorastis, concurrentes uelut sub umbra alarum eius, & sub pennis eius sperantes. Nunquid non singuli natiuitate saluatoris audita, clamastis in cordibus uestris, dicẽtes: Mihi autem adhærere Deo bonum est? Aut potius illud, quod idem propheta ait: Deo subiecta esto anima mea? Infœlix nimirum quisquis ficte prostratus, corde rigido corpus humiliauit. Est enim qui humiliatur nequiter, interiora autem eius plena sunt dolo. Quisquis enim necessitatem suã minus considerat, minus sentit incommoda, minus pericula pauet, minus deuote confugit ad remedia ortæ salutis, minus affectuose se subijcit Deo, minus fideliter psallit: Domine refugiũ factus es nobis. Huius adoratio minus accepta, huius prostratio minus uerax, huius humiliatio minus habẽs, huius etiã uictoriosa minus, imò & minus uiuida fides. Quid tamen dicit? Beati qui non uiderunt & crediderunt: Quasi non uideatur ipsum credere quodammodo iam uidere. Sed aduerte diligenter cui & quando dictum sit, ei utique, qui arguebatur ꝙ, quia uidisset credidisset. Neque enim idipsum est uidisse, & ideò credidisse, quod credendo uidisse. Alioquin Abraham pater quonam modo dominicum hunc uidisse diem nisi credendo, credendus est? Sed & illud quomodo accipietur quod hac nocte cantatum est nobis, Sanctificamini hodie, & estote parati, crastina die uidebitis maiestatem Dei in uobis: si non mente uidere est, pia deuotione repræsentare & recolere fide nõ ficta, magnũ illud magnæ pietatis sacramentũ, quod manifestatũ est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est mundo, assumptum est in gloria? Semper igitur nouũ quod semper innouat mentes, nec vnquã vetus, quod fructificare non cessat, quod in perpetuũ non marcescit. Hoc est enim sanctum, quod nõ datur videre corruptionem. Hic nouus homo, qui nullius vnquã vetustatis capax, etiã eos, quorũ inueterauerunt oĩa ossa, in verã vitæ transferat nouitatem. Inde est, ꝙ etiam in præsenti tam iucundissima annunciatione (si aduertistis) congrue satis dicitur non tã natus esse, quàm nasci. Iesus Christus filius Dei nascitur, in Bethleem Iudæ. Sicut. n. quodãmodo immolatur adhuc quotidie, donec mortẽ eius annunciamus, sic videtur & nasci, dũ fideliter repræsentamus eius natiuitatem. Die igitur crastina uidebimus maiestatẽ Dei, sed sanè in nobis nõ in seipso, vtique maiestatem in humilitate, virtutẽ in infirmitate, in homine Deum. Ipse est enim Emmanuel, quod interpretatur nobiscum Deus. Et euidentius audi: Verbum, inquit, caro factum est, & habitauit in nobis. Denique ex tunc & deinceps vidimus gloriã eius, sed gloriam quasi vnigeniti à patre, utique plenũ gratiæ uidimus, & ueritatis. Nõ enim gloriam potestatis aut claritatis, sed gloriam paternæ pietatis, gloriam gratiæ, de qua Apostolus: In laudem, inquit, gloriæ gratiæ suę. Sic ergo nascitur. Sed vbi putas? In Bethleẽ Iudæ, neque enim decet nos ita Bethleem præterire. Transeamus usque Bethleem, dicunt pastores, non Bethleem pertranseamus. Quid enim si pauper uiculus est? Quid si uidetur minima in Iudæa? Ne id quidem incongruũ ei, qui cum diues esset propter nos factus est pauper, & cum esset magnus dominus & laudabilis nimis, paruulus natus est nobis. Et dicebat, Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorũ. Itemque: Nisi cõuersi fueritis & efficiamini sicut puer iste, non intrabitis in regnum cœlorum. Vnde etiam stabulum elegit & præsepe, utique domum luteam, & diuersorium iumentorum, ut hunc esse scias, qui de stercore erigit pauperem, & saluos facit homines & iumenta. Vtinam autem inueniamur & nos Bethleem Iudę, ut in nobis quoque dignetur nasci, & audire mereamur, quia uobis timentibus Deum orietur Sol iustitiæ. Fortè enim est hoc, quod supra meminimus, ad uidendam in nobis domini maiestatem, & sanctificatione opus esse; & præ-

Margin notes: Mat. 13. Ioa. 20. Abdi. 2. Psal. 72. Psa. 16. Ps. 89. C. D. Ioan. 1. Ephe. 1. Mat. 5. Mat. 16. E. Mala. 4.

Ps. 113. & præparatione. Nam & iuxta prophetam, Facta est Iudæa sanctificatio eius, quia uidelicet omnia in confessione lauantur, & domus panis, quod Bethleem sonat, ad præparationem fortasse uidetur magnopere pertinere. Quomodo enim ille paratus est, vt excipere tantũ hospitem possit, qui dicit: quia Esa. 3. non est in domo mea panis? Denique quia imparatus erat quidam, necesse habuit amici ostium clausum media nocte pulsare & dicere: Luc. 11. Quia amicus meus venit ad me de via, & Ps. 111. non habeo quod ponã ante illum. Paratum Vbi supra. cor eius sperare in domino, ait propheta, haud dubium quin de iusto loquens. Confirmatum est cor eius, non commouebitur. Non est paratum cor, quod non est confirmatum. Scimus autẽ, ipso eodem teste propheta, quòd panis cor hominis confirmet. Ps. 103. Non est ergo paratum, sed aridũ & exangue cor eius, qui oblitus est comedere panem suum. Est autem paratus & non turbatus, vt custodiat mandata vitæ, qui oblitus ea, quæ retro sunt, in ea, quæ ante sunt se extendit. Vides quàm fugienda quædã, quàm sit quędam obliuio cupienda? neque enim totus Manasses Iordanem transijt, sed nec totus citra sibi elegit mansionem. F Est qui oblitus est domini creatoris sui, & est qui prouidet eum in conspectu suo semper, oblitus populum suum & domum patris sui. Et ille quidem cœlestia obliuiscitur, hic verò quæ sunt super terram: iste præsentia, ille futura, iste quæ videntur, ille quæ nõ videntur, postremo iste quæ sua sunt, ille quæ Iesu Christi. Vterque Manasses, vterque obliuiosus, sed alter quidẽ Hierusalem, alter Babylonis oblitus: alter eorum quæ impediunt, & iste paratus, alter sanè eorum magis quæ expediunt & quæ nõ expedit obliuisci, atque hic penitus imparatus ad videndam in se domini maiestatem. Neque enim est domus panis, in qua saluator oriatur, non est Manasses ille, cui appareat, qui Israel regit, & super Cherubin se-Psa. 79. det. Ezе. 14. Appare, inquit, coram Effraim, Beniamin, & Manasse. Ego arbitror istos tres esse qui saluantur, quos alius quidem propheta Noe, Danielem & Iob nominauit, eosdem quoque & tribus illis pastoribus designari, quibus nato angelo magni consilij gaudium magnum angelus euangelizauit. Luc. 2. Vide autem ne fortè ipsi sint & tres Magi venientes iam non modo ab Oriente, sed etiã ab Occidente, vt recumbant cum Abraham, Isaac, & Iacob. Fortè enim non incongrue videbitur ad Efraim quidem, quod fructificationem sonat, pertinere thuris oblationem, quod offerre incensum dignum in odorem suauitatis proprium sit eorum, quos posuit dominus, vt eant & fructum afferant, id est, Ecclesiæ prælatorum. Nam & Beniamin filius dexteræ offerat necesse est aurum, id est substantiam huius mundi, G ut uidelicet fidelis populus in parte dextera constitutus a iudice mereatur audire: Quia esuriui & dedistis mihi Mat. 25 manducare, &c. Porrò Manasses (si tamen is esse uoluerit cui appareat Deus) myrrham offerat mortificationis, quam quidẽ a nostra specialiter arbitror professione requiri. Et hęc dicta sint, ne ad eam partem tribus Manasse, quæ citra Iordanem substitit pertineamus, sed obliuiscamur magis ea, quæ retro sunt extenti & intenti ad anteriora. Nunc uerò redeamus usque Bethleẽ, & uideamus hoc uerbum quod factum est, quod fecit dominus & ostendit nobis. Domus panis est, ut iam diximus, bonũ est nos illic esse. ubi enim fuerit uerbum domini, non deest utique panis, qui confirmet cor, dicẽte propheta: Confirma me in uerbis tuis. Ps. 118. Nimirum in uerbo quod procedit de ore Dei uiuit homo, uiuit in Christo, uiuit in eo Christus. Ibi oritur, ibi apparet, nec omnino amat cor titubans, aut uacillans, sed stabile & confirmatum. Si quis murmurat, si quis hæsitat, si quis nutat, si quis cogitat reuolui in lutum, redire ad uomitum, deserere uotum, mutare propositum suum, non est Bethleem iste, non est domus panis. Sola enim fames, & fames ualida in Aegyptum eum descendere, porcos pascere, siliquas esurire cõpellit, utpote procul agentẽ a domo panis, a domo patris: in qua etiã mercenarij panibus abundare noscuntur. Non ergo in huiusmodi corde nascitur Christus, cui deest fidei fortitudo, utique panis uitæ, Abdi. 2. H scriptura teste: Quoniam iustus ex fide uiuit, quod uidelicet animæ uera uita (quæ ipse est) non nisi per fidem interim habitet in cordibus nostris. Alioquin, quomodo in illo nascitur Iesus, quomodo salus oritur illi, Mat. 10. quãdoquidem uera omnino certaque sententia est, quòd is tantum qui perseuerauerit usque in finem, saluus erit? Nam quod minime inueniatur in eo Christus, nec de eis sit quibus dicitur, quia unctionem habetis a sancto, Ioan. 5. ex eo uel maxime constat, quòd sine dubio etiam aruit cor illius, ex quo oblitus est comedere panem suum. Multo minus autem ad filium pertinet Dei, qui huiusmodi est,

di est, ꝙ non nisi super quietum & humilem ac trementé verba sua requiescat spiritus ipsius, nec sit vlla societas æternitati & tantæ mutabilitati ei qui est, & ei qui nunquam in eodem permanet statu. Cæterum quamlibet firmi, quamlibet fortes in fide, quamlibet parati, quamlibet panibus abundantes, ipso quidem largiente cui quotidie orantes dici-
Luc. 11. mus: Panem nostrum quotidianũ da nobis hodie, necesse habemus addere consequenter
1. Ioã. 1. dimitte nobis debita nostra. Alioquin si dixerimus quoniam peccatum non habemus, nosipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Nimirũ veritas ipse est, qui nõ simpliciter in Bethleem, sed in Betleem Iudæ nascitur Iesus Christus filius Dei. Præoccupemus igitur faciẽ Domini in cõfessione, vt sanctificati pariter & parati inueniamur & nos Bethleẽ Iudæ, atque ita nascẽtẽ Dominũ videre merea
I mur in nobis. Cęterũ si qua anima eousque profecerit (quod quidẽ est multos ad nos) vt sit fœcũda virgo, sit stella maris, sit plena gratia, & superuenientẽ habens in se spiritũ sanctũ, puto ꝙ nõ modo in ea, sed ex ea quoque nõ dedignabitur nasci. Nemo sanè id sibi arrogare præsumat, nisi quos ipse speciali designatione tanquam digito monstrauerit, di-
Mat. 12. cẽs: Ecce mater mea & fratres mei. Enimuero
Gal. 4. audi unum ex istis. Filioli mei, ait, quos iterũ parturio donec formetur Christus in vobis. Si enim nasci videbatur in eis cum formabatur Christus in eis, quomodo non etiam ab eo similiter nasci eum dicere quis præsumat, qui in ipsis quodammodo parturiebat? Et tu quidem impia synagoga hunc nobis filium peperisti, officio quidem matris, sed non matris affectu. Excussisti eum de sinu tuo extra ciuitatem eiiciens, & eleuans super terram, tanquam dicens ecclesiæ genitum pariter & ecclesiæ primitiuorum, quæ est in cœlis: nec mihi nec vobis sit, sed diuidatur. Diuidatur inquam non inter vtrasque, sed ab vtrisque. Expulsum enim & exaltatum & eleuatum, & quidem modicè satis, tamen vt nec in tuis esset mœnibus nec in terra, ferro vndique coarctasti: ne forte vel hac uel illac excederet, vt videlicet a te separatus, ad neutram perueniret illarum. Sæua nimirum mater, ita abortiuum facere voluisti, dum non esset qui excipere posset excussum. Age ergo quid profeceris, imò quàm nihil profeceris intuere. Vndique enim egrediuntur filiæ Sion, vt videant regem Salomonem in diademate quo coronasti eum. Relinquens matrem adhæret vxori suæ, vt sint duo in carne vna: & ciuitate pulsus, atque leuatus à terra, omnia trahit ad se, quippe qui est super omnia benedictus Deus in sæcula. Amen. K

In die natalis Domini, de fontibus saluatoris. Sermo I.

Randis quidem est dilectissimi hodierna dominicę natiuitatis solennitas, sed dies breuis cogit breuiare sermonem. Nec mirum, si facimus nos breue verbum, quando & Deus pater verbum fecit abbreuiatum. Vultis nosse quàm longum quàm breue fecit? Cœlum, inquit (hoc verbum) & ter- Hir. 23.
ram ego impleo. Nunc caro factum, in angusto locatum præsepio est. A sæculo, ait Pro Psal. 92.
pheta, & in sæculũ tu es Deus, & ecce factus est infans diei vnius. Ad quid hoc fratres, aut quæ necessitas fuit vt sic exinaniret se, sic humiliaret se, sic abbreuiaret se Dominus maiestatis, nisi vt vos similiter faciatis? Iam clamat exemplo, quod postmodum prædicaturus est verbo; Discite à me quia mitis sum Mat. 11.
& humilis corde: vt verax inueniatur, qui Mar. 6.
dicit: Cœpit Iesus facere & docere. Obsecro proinde & plurimum rogo fratres, non patiamini sine causa tam preciosum exemplar vobis exhibitum esse, sed conformamini illi & renouamini spiritu mentis vestræ. Studete humilitati quæ fundamentum est custosque virtutum, sectamini illam quæ sola potest saluare animas vestras. Quid enim magis indignum, quid detestandum amplius, quid grauius puniendum, quam vt L
uidens Deum cœli paruulum factum, vltra apponat homo magnificare se super terram? Intolerabilis impudentiæ est, vt vbi sese exi- Phil. 2.
naniuit maiestas, vermiculus infletur & intumescat. Hoc igitur est propter quod exinaniuit se formã serui accipiens, qui in forma Dei patri ęqualis erat, sed exinaniuit maiestate & potentia, non bonitate & misericordia. Quid.n. ait Apostolus? Apparuit, inquit be- Ad Tit. 3.
nignitas & humanitas saluatoris nostri Dei. Apparuerat antè potentia in rerum creatione, apparebat sapientia in earum gubernatione, sed benignitas misericordiæ nunc maximè apparuit in humanitate. Innotuerat Iudæis potestas, in signis atque portentis, vnde & in ea lege sæpius inuenies, ego Dominus, ego Deus. Philosophis quoque

abundantibus in sensu suo maiestas innotuit, quoniam iuxta Apostoli verba: Quod
Rom. 1. notum est Dei, manifestum est in illis. Veruntamen & Iudæi potestate ipsa premebantur, & philosophi scrutatores maiestatis opprimebantur a gloria: potestas subiectionem, maiestas exigit admirationem, neutra imitationem. Appareat Domine bonitas, cui possit homo, qui ad imaginem tuam creatus est, conformari: nam maiestatem, potestatem, sapientiam, nec imitari possumus, nec expedit æmulari. Quousque angustiata est misericordia tua in sola angelorum parte, reliquam occupat iudicium cum toto pariter humano genere?
Psal. 35. Domine in cœlo misericordia tua, & ueritas tua usque ad nubes, terram uniuersam condemnans & aëreas potestates. Dilatet
M misericordia terminos suos, extendat fines, expandat sinus, attingat à fine vsque ad finem fortiter, disponens omnia suauiter. Restrictus est Domine iudicio sinus tuus, solue cingulum tuum, & veni miserationibus affluens, supereffluens charitate. Quid tu times, ò homo, quid trepidas à facie Domini, quia venit? Venit non iudicare, sed saluare terram. Olim tibi persuasum est ab infideli quodam seruo, ut furtim tolleres, & imponeres regium diadema capiti tuo. Deprehensus in furto, quidni timeres, quidni fugeres à facie eius? Fortè enim iam gladium vibrabat ignitum.
Gen. 3. Nunc in exilio positus, in sudore uultus tui vescĕris pane tuo. Et ecce vox audita est in terra, quia dominator aduenit. Quo ibis à spiritu eius, & quo à facie eius
Ps. 138. fugies? Noli fugere, noli timere, non uenit cum armis, non puniendum, sed saluandum requirit. Et ne fortè dicas etiam
Gene. 3. nunc. Vocem tuam audiui, & abscondi me: ecce infans est & sine voce. Nam vagientis vox magis miseranda est, quam tremenda. Aut si cui fortè terribilis, sed non tibi. Paruulus factus est, tenera membra virgo mater pannis alligat, & adhuc timore trepidas? Vel in hoc scies, quia non uenit perdere te, sed saluare: eripere, & non ligare. Iam aduersus hostes tuos dimicat, iam superborum, & sublimium colla, tanquam Dei virtus, & sapientia calcat. Duo sunt tibi hostes, peccatum, & mors, id est, mors corporis & animæ. Vtrunque debellaturus aduenit, & ab utroque saluabit te, noli timere. Et iam quidem peccatum in propria persona uicit, quando humanam naturam sine ulla contagione suscepit. Grandis enim peccato facta est violentia, & re- A
uera expugnatum esse cognoscitur, quando natura quam se totam infecisse, & occupasse gloriabatur, ab eo penitus aliena in Christo inuenta est. Dehinc persequitur inimicos tuos, & comprehendit eos, nec conuertitur donec deficiant. Contra peccatum dimicans in conuersatione sua verbis pariter & exemplis oppugnat, sed in passione sua alligat illud, alligat planè fortem, & diripit vasa eius. Iam verò eodem ordine mortem quoque superat prius in seipso cum resurgit primitiæ dormientium, & primogenitus mortuorum: postmodum debellaturus eam pariter in omnibus nobis, quando videlicet suscitabit mortalia corpora nostra, & destruetur nouissima inimica mors. Propterea enim resurgens decorem indutus est, non sicut antea nascens pannis inuolutus est. Propterea qui prius sinu misericordiæ affluebat non iudicans quemquam, resurgens præcinxit se, & iustitiæ cingulo videtur quodammodo effluentem sinum misericordiæ collegisse, quoniam ex tunc præparatur ad iudicium, quod in nostra resurrectione futurum est. Nam & propterea paruulus àntea uenit, vt misericordiam prærogaret, & futurum in fine iudicium præcurrens, misericordia temperaret. Licet enim paruulus ad nos uenerit, non parum tamen attulit, non parum contulit nobis. Si quæris quid attulit, primo omnium attulit misericordiam, secundum Ad Tit.
quam (teste Apostolo) saluos nos fecit. Neque enim his tantum profuit, quos tunc præsens inuēnit, sed fons est qui nunquam 2.
poterit exhauriri. Fons nobis est Christus Do B
minus, unde lauemur, sicut scriptum est: Qui Apoc. 1.
dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris. Eccl. 14.
Veruntamen non iste solus aquarum est vsus, nec tantum sordes abluunt, sed & sitim Vbi supra.
extinguunt. Beatus uerò, ait sapiens, qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia meditabitur. Et post pauca. Aqua, inquit, sapientiæ salutaris potabit illum. Bene sapientiæ salutaris, quoniam sapientia carnis mors est, & sapientia mundi etiam ipsa inimica est Deo. Sola quæ ex Deo est sapientia salutaris est, quæ secundum beati Iacobi Iac. 3.
diffinitionem, primum pudica, deinde pacifica est. Nam sapientia carnis voluptuosa est, nō pudica. Sapientia mundi tumultuosa est,

non

non pacifica. Sapientia verò quæ ex Deo est, primum pudica est, non quærens quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, vt non suam quisque faciat voluntatem, sed consideret quæ sit voluntas Dei, deinde pacifica non abundans in suo sensu, sed alieno magis acquiescens consilio vel iudicio. Tertius aquarum vsus est irrigatio, quam profectò maximè necessariam habent nouellæ plantationes. Alioquin, aut minus proficient, aut ex toto peribunt præ siccitate. Quærat ergo deuotionis aquas quisquis seminauerit bonorum operum semina, ut irrigatus fonte gratiæ, bonæ conuersationis ortus, non arescat, sed in perpetua viriditate proficiat. Orat enim pro huiusmodi propheta,
Psal. 79. Et holocaustum tuum, inquiens, pingue fiat. Sic & in laudibus Aaron legis, quoniam sacrificium eius quotidianus ignis absumpsit. In quibus omnibus nihil aliud
C intelligendum videtur, nisi vt bona opera feruore deuotionis, & dulcedine spiritualis gratiæ condiantur. Putas inueniri poterit quartus fons, vt paradisum recuperemus, quatuor fontium irrigatione amœnissimum? Nam si terrenam paradisum denuo nobis reddendam non speramus, quomo-
Ioan. 3. do regnum cœlorum sperabimus? Si terrena, inquit, dixi vobis & non creditis: quomodo si dixero vobis cœlestia credetis? Nunc autem vt de exhibitione præsentium firma sit expectatio futurorum, paradisum habemus multo meliorem, & longe delectabiliorem quam primi parentes habuerunt, & paradisus noster Christus Dominus est. In quo tres quidem fontes iam
+ inuenimus, quartum quæramus. Habemus de fonte misericordiæ ad diluendas culpas, aquas remissionis, habemus de fonte sapientiæ ad potandum sitim nostram, aquas discretionis: habemus de fonte gratiæ ad irrigandas plantas bonorum operum, aquas deuotionis. Quæramus ad decoquendos cibos, aquas feruentes, aquas æmulationis. Hæ nimirum condiunt & decoquunt affectiones nostras, & ebulliunt
Ps. 38. de fonte charitatis. Vnde ait propheta. Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis. Alibi quoque.
Ps. 68. Zelus, inquit, domus tuæ comedit me. Si-
+ quidem ex dulcedine deuotionis diligens iustitiam, ex feruore æmulationis, odio habet iniquitatem. Et vide ne fortè de-
Esa. 12. fontibus illis prædixerit Esaias: Haurietis aquas in gaudio de fontibus saluatoris. Nam vt promissionem hanc vitæ præsentis esse noueris non futuræ, illud attende quod sequitur, dicetis in illa die: Confitemini Domino, & inuocate nomen eius. Inuocatio quippe D
præsentis temporis est, sicut scriptum est: Ps. 80.
Inuoca me in die tribulationis. Porrò ex his quatuor fontibus tres quidem proprie conuenire uidentur tribus ecclesiæ ordinibus, singuli singulis. Nam primus quidem communis est omnibus. In multis enim offendimus omnes, & necessarium habemus misericordiæ fontem ad diluendas ostensionem sordes. Omnes inquam peccauimus, & egemus gloria Dei. Et prælati Rom. 3.
& continentes & coniugati. Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosipsos seducimus: Quia ergo nemo mundus à sorde, 1. Ioã. 1.
necessarius est omnibus fons misericordiæ, & pari voto debent ad hunc fontem. Noë, Daniël, & Iob properare. De cætero quidem Iob maximæ sapientiæ fontem quærat, quoniam ipse magis inter medios laqueos ambulat, ita vt magnum videatur si à malo declinat. Danieli verò currendum est ad fontem gratiæ, cui nimirum pœnitentiæ opera, & labores abstinentiæ, deuotionis gratia necesse est impinguare: Oportet enim, vt nos maximè in hilaritate omnia faciamus. Quoniam hilarem dato- 2. Co. 9.
rem diligit Deus. Nam & terra nostra nequaquam fertilis est huiusmodi seminis, bonæ scilicet conuersationis: ideoque facile exarescet, nisi crebris irrigationibus adiuuetur. Vnde & in oratione dominica huiusmodi gratiam sub quotidiani panis nomine postulamus. Meritò sanè ne forte cadat super nos terribilis illa maledictio propheticæ imprecationis. Fiant sicut fœnum tecto- Ps. 128.
rum, quod priusquàm euellatur exaruit. E
Fons verò æmulationis Noë conuenit specialiter, quia maximè prælatos decet hic zelus. Quatuor itaque fontes istos, adhuc in carne viuentibus nobis in semetipso Christus exhibet: quintum qui est fons vitæ, post hoc sæculum repromittens, ad quem sitiebat propheta cum diceret: Sitiuit anima Ps. 41.
mea ad Deum fontem viuum. Fortassis etiam propter hos quatuor fontes quatuor in locis vulneratus est Christus adhuc viuens in cruce: propter quintum, cum iam tradidisset spiritum, transforatus est in latere. Viuebat adhuc quando foderunt ei manus & pedes, vt nobis adhuc viuentibus

quatuor fontes ex seipso proferret. Quintũ pertulit vulnus cum iam expirasset, ut in se nihilominus quintum nobis fonte post obitũ aperiret. Sed ecce, dum loquimur de mysteriis natiuitatis, ad scrutanda repente deuenimus sacramenta dominicę passionis. Nec mirum tamen si quærimus in passione, quid in natiuitate sua Christus attulerit. Tunc enim conscisso facco pecuniam, quæ latebat, in precium nostræ redemptionis effudit.

De tribus mixturis. Sermo II.
Vnde supra.

Ps. 110. Agna opera Domini, ait Propheta Dauid. Magna quidem omnia opera eius fratres, siquidem magnus & ipse: sed ad nos maxime spectant, quæ in eis maxima esse uidentur. Hinc est quod psallit idem Propheta, di-
Ps. 125. cens: Magnificauit Dominus facere nobiscũ.
F Denique quàm magnifice nobiscum agat, specialiter tria quædam eius opera clamant, primæ nostræ creationis, præsentis redẽptionis, futuræ glorificationis. Quàm magnificata sunt in singulis, opera tua Domine. Tuum est virtutem operum tuorum annunciare populo tuo, nos ipsa saltem opera non silemus. Triplicem fratres commixtionem in his tribus considerare, est cœlestis planè operis, & diuinæ virtutis. Nam in primo opere conditionis nostræ de limo terrę plasmauit hominem Deus, & inspirauit in faciem eius spiritum uitæ. Qualis artifex, qualis unitor rerum, ad cuius nutum sic cõglutinantur sibi limus terræ & spiritus uitæ? Limus quidẽ iam ante creatus erat, quando in principio creauit Deus cœlum & terram. At spiritus sanè non communem sed propriam habet conditionem, nec in massa creatur, sed singulari quadã excellentia inspiratur. Agnosce ò homo dignitatem tuam, agnosce gloriam conditionis humanæ. Est enim tibi cum mundo corpus, sic enim decet eum qui constitutus est super vniuersam huius creaturę corporeę molem, aliqua ei simulari ex parte: sed et tibi etiam sublimius aliquid, nec omnino cõparandus es cæteris creaturis. Compacta & confœderata sunt in te caro & anima, illa plasmata, hæc inspirata. Sed cuius interest hæc commixtio? Cui hac unione præstatur? Etenim iuxta sapientiam filiorum huius sæculi vbi sociantur summis inferiora, præualent qui potestatem habent, & humilioribus vtuntur pro libitu suo. Conculcat fortior
minus fortem, ridet sapiens indoctum, simplicem fallit astutus, potens despicit imbecillem. Non sic in opere tuo Deus, non sic tua commixtione, non ad hoc sociasti spiritum limo, sublimem humili, dignam & excellentem creaturam abiectę & inutili massę. Quis non uideat fratres, quantum corpori præstet anima? Nunquid non truncus esset insensibilis caro inanimata? Ab anima enim pulchritudo, ab anima incrementum, ab anima claritatis visus, & sonus vocis. Denique sensus omnis ab anima est. Charitatem mihi coniunctio ista commendat, charitatem in hac ipsa conditionis propriæ pagina lego. Charitatem in ipso statim principio non solum prædicat, sed ingerit mihi manus benignissima creatoris. Et quidem magna hæc coniunctio dilectissimi, sed si stabilis permansisset. Nunc autem licet diuino fuerit munita sigillo (ad imaginem quippe, & similitudinem suam creauit Deus hominem) heu diruptum est sigillum & vnitas dissipata, accedens pessimus ille latro recens adhuc sigillum fregit: & sic mutata similitudine di- Ps. 48.
uina comparatus est miser homo iumentis insipientibus & similis factus est illis. Rectum quippe fecit Deus hominẽ, atque hæc similitudo eius de quo scriptum est. Quia Ps. 91.
rectus Dominus Deus noster, & non est iniquitas in eo. Veracem quoque & iustum fecit eum, sicut & ipse ueritas, & iustitia est, nec vnitas ipsa posset disiungi, dum sigilli huius integritas permaneret. Verum superuenit falsarius qui indoctis sigillum promittens melius (væ væ) fregit, quod erat manu diuinitatis impressum. Eritis, inquit, Gene. 3.
sicut dij, scientes bonum & malum. O ma- H
leuole, ò maligne, ad quid eis huius similitudo scientiæ? Sint certè sicut dij, recti, iusti, veraces, sint sicut Deus in quem peccatum non cadit. Hoc quippe sigillo stante, stabit unitas illa. Iam experimur miseri quid nobis persuaserit versutia diabolicæ fraudis. Fracto nanque sigillo sequitur amarum dissidium, triste diuortium. Vbi est quod dixisti nequam, nequaquam moriemini? Ecce enim morimur omnes, & non est homo qui uiuat & non uideat mortem. Sed quid erit Domine Deus? Nunquam ne reparabitur opus tuum, & qui ceciderit, non adijciet vt resurgat? Non est qui reficiat, nisi qui fecit. Itaque propter miseriã inopum, & gemitũ pauperum

Ps. 11. rum nunc exurgam, dicit Dominus, ponam in salutari, fiducialiter agam in eo. Nihil siquidem proficiet inimicus in eo, & filius iniquitatis non apponet nocere ei. Nouam (inquit) ego facio commixturam, vbi & expressius & robustius pono sigillum, cum qui non ad imaginem meam factus, sed est ipsa imago, splendor gloriæ, & figura substantiæ, non factus sed genitus ante sæcula. Et ne fortè timeas esse frangendum, audi prophe-
Ps. 21. tam. Aruit, inquit, tanquam testa uirtus mea, sed talis testa quam nec ipse malleus vniuersæ terræ nocere vllo modo possit. Sanè cum prima ex duobus facta sit, secunda iam coniunctio fit ex tribus, vt discas ex hoc ipso ad sacramentum accedere trinitatis. Verbum quod erat in principio apud Deum, & Deus erat anima, quæ de nihilo creata est, & ante non erat, caro de massa corruptionis sine corruptione aliqua diuino segregata artificio, qualis nulla iam caro erat vinculo in-
I dissolubili in personæ coeunt vnitatem. Habes in his triplex genus potentiæ, quod non erat, creatum, quod perierat, reparatú, quod super omnia erat paulominus ab angelis minoratum. Hæc sunt euangelica illa sata farinæ quæ pariter fermentantur, vt sit panis angelorum, quem manducet homo, panis cor hominis confirmans. Fœlix mulier benedicta in mulieribus, in cuius castis visceribus superueniente igne sancti spiritus coctus est panis iste. Fœlix inquam mulier, quæ in hæc tria sata immisit fidei suę fermentum.
Luc. 1. Siquidem fide concepit, fide peperit, & vt ait Elizabeth. Beata quæ credidit, quoniam perfecta sunt in ea quæ dicta sunt ei à Domino. Nec mireris ꝙ fide eius mediante vnitum dixerim uerbum carni, quandoquidem & carnem ipsam de eius carne suscepit. Sanè ne hoc quidem præsenti expositioni obuiare potest, quod de cœlestis regni dicitur similitudine. Neque enim indignum uidetur si cœlorum regnum fidei Mariæ comparatur, qua & reparatur. Huius itaque vinculum vnionis nulla omnino soluere poterit creatura. Siquidem nec princeps huius mundi habet in eo quicquam, nec ipse Ioannes soluere dignus est corrigiam calceamenti. Quid tamen? Soluatur certe aliquatenus necesse est, alioquin, quod dissolutum est non resolidatur. Panis integer, thesaurus absconditus, sapientia occulta, quæ utilitas in his omni-
Apoc. 5. bus? Merito flebat Ioannes non inueniri qui aperiret librum, & solueret signacula eius. dum enim clausus staret, nemo ex nobis diuinam illam attingere sapientiam præualeret. Aperi tu librum agne Dei, vera mãsuetu-
do. Fodiendas expone Iudæo manus tuas & pedes tuos, vt qui in eis latet, procedat thesaurus salutis & copiosa redemptio. Frange denique esurientibus panem tuum. Solus enim frangere potes, qui solus vt confracta solides stare potes: & in ipsa confractione solus potestatem habes ponendi animam, & cum volueris resumendi. Tua igitur miseratione soluatur aliquatenus hoc templum, sed non penitus dissoluatur. Separetur ab anima caro, sed verbum sanè & carnis seruet incorruptionem, & animæ plenam conferat libertatē: vt sola inter mortuos libere agat educens vinctos de domo carceris, sedentes in tenebris & in vmbra mortis. Ponat anima sancta carnem immaculatam, sed resumendam tertia die vt moriens mortem perimat, & vita omnium cum resurgente resurgat. Ita factū est dilectissimi, & ita factū gaudeamus. Morte illa, mors mortua est, & regenerati sumus in spem vitę per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis. Iam quid futurum sit in vnione tertia, quis loquetur? Nec oculus vidit, nec 1. Cor. 2.
auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Consummatio erit illa cum tradiderit Christus regnum Deo & patri: & erunt duo non iam in carne una, sed in spiritu uno. Etenim si adhærens carni uerbum factū est caro, multo magis, qui adhæserit Deo, vnus spiritus erit cum eo. Et in hac quidem vnione media, humilitas exhibetur, & humilitas magna nimis: in ea uerò, quam expectamus, ad quam suspiramus, perfecta nobis (si tamen nobis) reposita glorificatio est. Quòd si meminimus in prima coniunctione, qua ex anima & L
carne compactus est homo, charitatem commendari, merito humilitas eminet in secunda, quia sola virtus est humilitatis læsę reparatio charitatis. Porrò, ꝙ unitur rationalis animæ creatura terreno corpori omnino nō est humilitati ascribere: siquidem non ex deliberatione propria carni miscetur, sed creando immittitur, immittendo creatur. Non sic sanè summus ille spiritus, qui cum esset magis bonus ipso beneplaciti sui arbitrio, accessit ad corpus incoinquinatum. Merito denique charitatem & humilitatem sequitur glorificatio, quia sine charitate nihil prodesse potest. Et nemo nisi qui se humiliat exaltabitur. Luc. 14.

In natali Domini, de loco & tempore & alijs circunstantijs. Sermo III.

DVo quædam rerum genera fratres, in hac natiuitate Domini considero non solum diuersa, sed & dissimilia valde. Siquidem & puer qui nascitur Deus est, & mater de qua nascitur virgo est, & partus ipse sine dolore est. Fulget in tenebris lux noua de cœlo, gaudium magnum angelus euangelizat. Laudat multitudo cœlestis militiæ, datur gloria Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Currunt pastores, inueniunt quod ad eos dictum est verbum, nunciant alijs, quicunque audiunt admirantur. Hęc & his similia dilectissimi diuinę virtutis sunt, non fragilitatis humanę. Vasa sunt aurea & argentea, quibus pro tanta solennitate in mensa Domini etiã egenis quibusque hodie ministratur. Non est nobis tollere ista non nobis datur aureus discus aut scyphus,
Pro. 23. sed qui in eis est cibus & potus. Diligenter
M considera, ait sapiens, quæ tibi apponuntur. Et ego quidem agnosco mea esse natiuitatis huius tempus & locum, infantilis corporis teneritudinem, paruuli vagitus & lacrymas, sed & ipsorum quibus primo annunciatur natiuitas saluatoris, paupertatem pastorum atque vigilias. Mea sunt hæc, pro me faciunt, mihi apponuntur, mihi proponuntur, imitanda. Hyeme natus est, nocte natus est Christus. Nunquid credimus casu factum, vt in tanta aëris inclemẽtia & in tenebris nasceretur, cuius est hyems & æstas, dies & nox? Non eligunt paruulli, cæteri quando nascantur, quippe quibus adhuc uix incipientibus uiuere, nullus subest rationis vsus, nulla eligendi libertas, facultas nulla deliberandi. Christus fratres, etsi homo erat, erat tamen in principio apud Deum & Deus erat eiusdem cuius nunc est sapientiæ, & potestatis, vtpote Dei virtus & Dei sapientia. Nasciturus itaque Dei filius, cuius in arbitrio erat quodcunque vellet eligere tempus, elegit quod molestius est præsertim paruulo & pauperis matris filio, quæ vix pannos haberet ad inuoluendum, præsepe ad reclinandum. Et cum esset tanta necessitas, nullam audio pellium fieri mentionem. Primus Adam pelliceis vestitur tunicis, pannis secundus obuoluitur. Non est ta'e iudicium mundi. Aut iste fallitur, aut mundus errat. Sed diuinam falli impossibile est sapientiam. Merito proinde & carnis prudentia, mors siquidem & ipsa inimica est Deo, & sæculi quoque prudentia stultitia nominatur. Quid enim? Christus vtique qui non fallitur, elegit quod carni molestius est. Id ergo melius, id vtilius, id potius eligendum, & quisquis aliud doceat vel suadeat ab eo tanquam à seductore cauendum. Iam verò etiam nocte uoluit nasci. Vbi sunt qui tam impudenter ostentare gestiunt semetipsos? Christus eligit quod salubrius iudicat, vos eligitis, quod reprobat ille. Quis prudentior è duobus? Cuius iudicium iustius, cuius sententia sanior? Denique tacet Christus, non se extollit, non magnificat, non prędicat, & ecce annunciat eum angelus, laudat multitudo cœlestis exercitus. Et tu ergo qui Christum sequeris, inuentum absconde thesaurum. Ama nesciri, laudet te os alienũ, sileat tuum. Adhuc autem in stabulo nascitur Christus, & in præsepio reclinatur. Et nonne ipse qui dicit: Meus est orbis terræ & plenitudo eius? Quid ergo stabulum elegit? Planè vt reprobet gloriam mundi, damnet seculi vanitatem. Necdum loquitur lingua, & quæcunque de eo sunt clamant, prædicant, euangelizant. Ipsa quoque infantilia membra non silent. In omnibus mundi iudicium arguitur, subuertitur, confutatur. Quis enim hominum, si daretur optio, non magis eligeret robustum corpus & ætatem intelligibilem quàm infantilem? O sapientia quę de occultis traheris, ò vere incarnata & velata sapientia. Et tamen fratres, ipse est promissus olim per Esaiam. Paruulus sciens reprobare malum, & eligere bonum. Malũ ergo voluptas corporis, bonum verò afflictio est. Siquidem & hanc eligit, & illam reprobat, puer sapiens, verbum infans. Verbum enim caro factum est, caro infirmat, caro infantilis, caro tenera, caro impotẽs omnis operis, omnis laboris impatiens. Et vere fratres verbum factum est caro, & sic habitauit in nobis. Dum esset in principio apud Deum lucem habitabat inaccessibilem, & non erat qui caperet illud. Quis enim inuestigauit sensum domini aut quis cõsiliarius eius fuit? Carnalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei, sed iam sapiat & carnalis, quia verbũ factũ est caro. Si nihil præter carnẽ nouit audire, ecce verbũ caro factũ est, audiat illud vel in carne. O homo, in carne tibi exhibetur sapientia illa quon dã occulta, ecce iã trahitur de occultis, & ipsis sese ingerit sensibus carnis

Marginalia (right column): 1. Co. 3. — A — Psa. 49. — Esa. 7. — Ioan. 1. — B — Esa. 40. — 1. Co. 2.

nis tuæ. Carnaliter (ut iam dixerim) prædicatur tibi, fuge uoluptatem: quia posita est mors secus introitum delectationis. Age pœnitentiam, quia per hanc appropinquat regnũ Dei. Hoc tibi prædicat stabulum istud, hoc præsepe clamat, hoc membra illa infantilia manifeste loquuntur, hoc lachrymæ & uagitus euangelizant. Plorat quippe Christus, sed non sicut cæteri, aut certè non quare cæteri solent. In aliis sensus, in Christo præualebat affectus. Patiuntur illi, non agunt utpote nec ipsius adhuc usum uoluntatis habentes. Illi ex passione lugent, Christus ex compassione. Illi iugum graue, quod est super omnes filios Adę, Christus filiorum Adæ peccata deplorat, & certè pro quibus nunc lachrymas fundit, postea fundet & sanguinem. O duritia cordis mei. Vtinam Domine sicut uerbum caro factum est, ita & cor meum carneum fiat. Siquidem, & hoc pollicitus es per Prophetam. Auferam, inquit, à uobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum. Fratres, lachrymæ Christi mihi, & pudorem pariunt, & dolorem. Ludebam ego foris in platea, & in secreto regalis cubiculi super me ferebatur iudicium mortis. Audiuit hoc unigenitus eius, exiit posito diademate, sacco uestitus, aspersus cinere caput, nudus pedes, flens & eiulans, quòd morte damnatus esset seruulus eius. Intueor illum subito procedentem, stupeo nouitatem, causam percunctor, & audio. Quid facturus sum? Adhuc ne ludam, & deludam lachrymas eius? Planè si insanus sum, & mentis inops, non sequar eum, nec simul cum lugente lugebo. Ecce unde pudor. Dolor & timor unde? Vtique quia ex consideratione remedij, periculi mei æstimo quantitatem. Nesciebam, sanus mihi uidebar, & ecce mittitur uirginis filius, filius Dei altissimi & iubetur occidi: ut uulneribus meis precioso sanguinis illius balsamo medeatur. Agnosce ô homo quam grauia sunt uulnera pro quibus necesse est Dominum Christum uulnerari. Si non essent hæc ad mortem & mortem sempiternam, nunquam pro eorum remedio Dei filius moreretur. Pudet itaque dilectissimi propriam negligenter dissimulare passionem, cui tantam à maiestate tanta exhiberi uideo cõpassionem. Compatitur filius Dei & plorat, homo patitur & ridebit? Sic & medicinæ æstimatio, & doloris mihi & timoris exaggeratio est. Verum si diligenter obseruem præcepta medici, erit etiam consolationis occasio. Sicut enim grauem agnosco morbum, cui tãta apponitur medicina sic & ex hoc ipso non incurabilem esse coniector. Neque enim preciosissimas species frustra insumeret medicus sapiens, imo sapientia ipsa. Porrò frustra insumi constat non solum si absque eis facilis esset curatio, sed multo magis si & cũ eis sit impossibilis. Animat itaque ad pœnitentiam, & accedit vehementius desiderium spes concepta. Sanè accedit ad consolationem ipsa quoque, quæ pastorius vigilantibus exhibita est uisitatio & allocutio angelorum. Væ uobis diuites qui habetis consolationem uestram, ut iam non mereamini habere cœlestem. Quam multi enim nobiles secundum carnem, quam multi potentes, quam multi sapientes huius sæculi: hora illa in stratis mollibus quiescebant, & nemo eorum dignus habitus est nouam uidere lucem scire magnum illud gaudium, angelos audire cantantes. Gloria in excelsis Deo. Agnoscant igitur homines, quia qui in labore hominum non sunt, uisitari ab angelis nõ merentur. Agnoscant quam placeat supernis ciuibus labor, cuius spiritualis intentio est, quandoquidem & eos qui pro uictu corporis, corporali vrgente necessitate laborant, suo dignantur alloquio, & alloquio tã felici. Nimirum humanam in eis agnoscunt ordinationem, qua constituit Deus, vt in sudore vultus sui vescatur Adam pane suo. Obsecro vos dilectissimi considerate diligentius quantum fecerit Deus pro vestra exhortatione & salute, nec infructuosus inueniatur in vobis sermo tam viuus & efficax, sermo fidelis & omni acceptione dignus, sermo non tam oris, quàm operis. Putatis fratres parum mihi molestum esse, si hoc ipsum verbum, quod nunc loquor ad vos vacuum & sine aliqua vtilitate deperire in cordibus vestris nossem? Et quis sum ego, aut quis est hic sermo meus? Si hunc tantullum vocis laborem inutilem esse doleret homo pusillus, imo & nihili: quàm iustius indignabitur Dominus maiestatis, si tantam eius operam nostra aut duritia, aut negligentia contingat euacuari? Auertat hoc à seruulis suis qui pro eorum salute induere dignatus est formam serui unigenitus Dei patris, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

Mat. 3.
Eze. 11.
C D
Gen. 3.
E

Item in natali Domini, de eo quòd pastores inuenerunt Mariam, & Ioseph & infantem positum in præsepio.

Sermo IIII.

AGnoscite fratres dilectissimi, quâta sit hodierna solennitas, cui & dies breuis, & terræ angusta est latitudo, loco pariter & tempore dilatatur. Noctem pręoccupat, cœlum replet antequam terram. Nox enim vt dies illuminata est, cũ intẽpestæ noctis hora pastores circunfulsit lux noua de cœlo. Et ut noueritis quo in loco solennitatis huius cœperint gaudia celebrari, quod iam angelis erat futurũ, omni populo gaudiũ euangelizatur, sed & confestim adest diuinis personans laudibus cœlestis exercitus multitudo. Hinc est ꝙ solẽnis ducitur nox ista præ cæteris, in psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus, & his potissimum in vigilijs sine vlla hæsitatione credendũ est, cœlestes illos principes præuenire coniunctos psallentibus, in medio iuuencularũ tympanistriarũ. Sed quam multa hodie gẽmis & auro fulgent altaria, quanti ubique pallijs parietes adornantur. Putas ad hæc diuertent angeli, & pannosos homines declinabunt? Si ita est, cur pastoribus ouiũ magis apparuere, quã terrę regibus, quã sacerdotibus templi? Cur & ipse saluator cuius est aurum
F pariter & argẽtũ, sacram in corpore suo dedicat paupertatẽ? Aut certè cur paupertas ipsa tã solicite enarratur ab angelo? Neque. n. sine certi ratione mysterij pannis saluator obuoluitur & ponitur in præsepio, quando id manifeste in signum nobis commendatur ab angelo. Hoc, inquit, vobis signũ. Inuenietis infantẽ pannis inuolutum. In signum positi sunt panni tui Domine Iesu, sed in signũ cui à multis usque hodie contradicitur. Multi quippe uocati, sed non multi electi, & ideo nec signati. Agnosco certè, agnosco Iesum magnũ sacerdotẽ, sordidis opertum vestibus dum altercaretur cum diabolo. Scientibus scripturas loquor, & quibus non ignota est prophetica visio Zachariæ. Vbi verò exaltatum est caput nostrum super inimicos nostros, ex hoc planè mutauit uestem, decorem induit amictus lumine sicut vestimento. Exẽplum dedit nobis, ut & nos eadem faciamus. Vtilior siquidem in conflictu lorica ferrea, quàm stola linea, licet oneri sit illa, hæc honori. Erit cum & membra sequentur caput, vt corpus iam vniuersum vno psallat spiritu, & dicat: Concidisti saccum meum, & circundedisti me lętitia. Inuenietis, inquit, infantem pannis inuolutum & positum in præsepio. Et post pauca: Venerunt (ait euangelista) festinantes, & inuenerunt Mariam & Ioseph, & infantem positum in prę sepio. Quid est, ꝙ sola ab angelo commẽdari videtur humilitas, nec tamen sola à pastoribus inueniri? Fortè specialius commendat angelus humilitatem: quia ruentibus cæteris per superbiam, ipse in humilitate stetisset. Aut propterea certè cœlitus annunciatur humilitas, G quòd hæc quasi propria virtus diuinæ exhibenda sit maiestati. Sola tamen non potuit inueniri, quia semper gratia datur humilibus. Inuenerunt ergo Mariam & Ioseph, & infantem positum in præsepio. Sicut enim saluatoris infantia manifestam prætendit humilitatem, sic per virginẽ cõtinentia, iustitia per Ioseph virum iustũ, cuius laus est in euãgelio, non incongrue designatur. Sanè continentiam deberi carni quis nesciat? Iustitia vero virtus est, quod suũ est cuique tribuens & hæc erga proximos est necessaria. Porrò humilitas Deo nos reconciliat, Deo facit esse subiectos, Deo placet in nobis, sicut ait uirgo beata. Respexit Deus humilitatem ancillæ suæ. Itaque qui fornicatur, peccat in corpus suum, qui iniuriosus est in proximum, qui extollitur & inflatur in Deum. Fornicator semetipsum dehonestat, iniuriosus molestat proximum, elatus quod in se est Deum inhonorat. Gloriam meam, Dominus ait alteri non dabo. Et superbus, ego, inquit, mihi eã (licet non dederis) vsurpabo. Nec enim placet ei angelica distributio, dans gloriam Deo, pacem hominibus. Non ergo colit Deum, sed aduersus eum extollitur impius planè & infidelis. Quæ est enim pietas, nisi cultus Dei? Quis verò Deum colit, nisi qui voluntariè ei subiectus est, & sicut oculi seruorum in manibus Dominorum suorum, sic oculi cordis eius ad Dominum Deum suũ? Vt ergo inueniatur in nobis semper Maria, & Ioseph, & infans positus in præsepio: sobriè & iustè, & piè viuamus in hoc sæculo. Propter hoc enim apparuit gratia Dei erudiens nos, & per hoc quoque illius gloria apparebit. Sic enim habes: Apparuit gratia Dei H omnibus hominibus erudiens nos, vt abnegantes impietatem & secularia desideria, sobriè & iustè, & piè viuamus in hoc sæculo, expectantes beatam spẽ, & aduentum gloriæ magni Dei. Apparuit in paruulo gratia ad eru-

Marginalia: *Luc.* 2. — *Zach.* 3. — *Psa.* 29. — *Luc.* 2. — *Luc.* 1. — *Esa.* 42. — *Ad Tit.* 2.

Luc.1. eruditionem. Sed hic erit magnus, sicut de eo Gabriel locutus est, & quos paruulus erudierit ad humilitatem cordis & mansuetudinem, magnificabit postmodum & glorificabit magnus & gloriosus adueniés Iesus Christus dominus noster.

In natali domini de uerbis Apostoli, Benedictus Deus, & pater domini, &c.
Sermo quintus.

2.Co.1.

Enedictus Deus & pater domini nostri Iesu Christi, pater misericordiarũ & Deus totius consolatiõis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. Benedictus, qui propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, filium suum dilectum in quo ei bene cõplacuit, misit, per quem reconciliati pacem habeamus ad eum, & idem sit nobis reconciliationis huius & mediator & obses. Non est quod vereamur fratres mei, sub tam pio mediatore, non est quod de tam fido obside dubitemus. Sed qualis mediator est, inquies, qui in stabulo nascitur, in præsepio ponitur, pannis inuoluitur, sicut cæteri, plorat vt cæteri, denique infans iacet vt cæteri consueuerunt? Magnus plane mediator est etiam in his omnibus, quæ ad pacem sunt non perfunctorie, sed efficaciter
I quærens. Infans quidem est, sed verbum infans, cuius ne ipsa quidem infantia tacet. Cõ
Esa.40. solamini consolamini, dicit dominus Deus vester, dicit hoc Emmanuel, nobiscum Deus.

Clamat hoc stabulum, clamat præsepe, clamant lachrymæ, clamant panni. Clamat stabulum, curando sese homini, qui in latrones inciderat præparari. Clamat præsepe, eidem homini qui iumentis comparatus fuerat pabulum ministrari. Clamant lachrymæ, clamant panni eiusdem ipsius cruenta iam vulnera ablui, & detergi. Siquidem nullo horũ
Luc.10. Christus eguit, nihilo horum illi propter se,
Ps.48. magis autem omnia propter electos. Verebũ
Mat.21. tur filium meum, ait pater misericordiarum. Verum id quidem domine, reuerentur eum. Sed qui? Non plane Iudæi ad quos missus, sed electi propter quos missus. Reueremur eum nos in præsepio, reueremur in patibulo, reueremur in sepulchro. Deuote suscipimus tenerum propter nos, cruentum propter nos pallidum propter nos, sepultum propter nos reueremur. Deuote adoramus eum magis, deuote amplectimur cum Simeone sancto infantiam saluatoris, suscipiẽtes misericordiam tuam in medio templi tui. Siquidem ipse est de quo legimus:
Misericordia domini ab æterno. Alioquin Ps. 102.
quid coæternum patri nisi filius & spiritus sanctus? Et vterque quidem non tam misericors, quam ipsa vere misericordia, nihilominus etiam pater misericordia est, atque hi tres non nisi vna misericordia, sicut vna essentia, vna sapiẽtia, vna diuinitas, vna maiestas. In eo tamen quòd pater misericordiarũ dicitur Deus, quis non videat velut proprio nomine filium designari? Et bene dicitur pater misericordiarum, cui proprium est mise- Psal.35.
reri semper & parcere. Sed forte quis dicat. Quomodo illi proprium est misereri, cuius
iudicia abyssus multa? Neque enim dicitur Ps.24.
omnes viæ eius sola misericordia, sed misericordia & veritas. Non minus iustus quàm
misericors est, cui misericordia & iudicium K
decantatur. Verum id quidem cui vult miseretur, & quem vult indurat: sed quòd miseretur proprium illi est, ex se enim sumit materiam, & velut quoddam seminarium miserendi. Nam quòd iudicat & condemnat nos eum quodammodo cogimus, vt longe aliter de corde ipsius miseratio, quàm animaduersio procedere videatur. Ipsum audi dicẽtem: Nunquid voluntatis meæ est mors impij, di
cit dominus: & non magis vt conuertatur & Eze.18
viuat? Recte igitur non pater iudiciorum, vel vltionum dicitur, sed pater misericordiarum: non modo quòd pater videatur misereri potius quàm indignari, & quemadmodũ pater filiorum misereatur timentium se: sed eo magis quòd miserendi causam & originẽ sumat ex proprio iudicandi, vel vlciscendi magis ex nostro. Sed si propter hoc pater mi
sericordiæ, quare pater misericordiarum? Se Ps. 1.
mel locutus est Deus (ait propheta) duo hæc audiui, quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia. Cæterum Apostolus nobis in vno verbo in filio uno ipsam quoque misericordiam duplicem commendat patrẽ, dicens non vnius tantum misericordiæ, sed misericordiarum: & Deũ non unius, sed totius con
solationis, qui consolatur nos non modo in 2.Cor.1
hac vel in illa, sed in omni tribulatione. Misericordiæ domini multæ, ait quidam, videli
cet quia multæ tribulationes iustorum, & de L
omnibus his liberabit eos dominus. Vnus Thren.3
est Dei filius, vnum uerbum, sed miseria nostra multiplex, non modo magnam misericordiam, sed & multitudinem quærit miserationum:

tationum. Fortè tamen propter substantiam duplicem qua subsistit humana conditio, cũ sit utraque tam misera, non incongrue duplex hominum dicatur esse miseria, licet sit multiplex in vtraque. Siquidem & corporis, & cordis nostri tribulationes multiplicatę sunt, sed ab vtrisque necessitatibus eruit, qui totum hominem saluum facit. Cum ergo vnus ille, & unicus Dei filius, & iam nunc uenerit propter animas, tollere scilicet peccata mundi, & secundo propter corpora sit uenturus, ut ea resuscitet & configuret corpori claritatis suæ non incongruum fortasse uidebitur, vt in eo ꝙ patrem misericordiarum benedicimus, duplicem hanc misericordiam cõfiteamur. Suscipiens enim humanæ naturæ corpus simul & animam non modo semel cõsolamini, sed (ut supra quoque meminimus) cõsolamini cõsolamini dicit dñs Deus uester, ut uidelicet certi simus ꝙ utrũque sit saluaturus, qui neutrum suscipere est dedignatus. Sed in quibus putas? Planè in populo suo. Ipse enim & nunc saluum faciet, non quoscũque sed populum suum a peccatis eorum, & postmodum non omne corpus, sed corpus humilitatis configurabit corpori claritatis suæ. Denique populum suum consolatur, utique populum humilem, quem saluum faciet, nam oculos superborum humiliabit. Vis nosse populum eius? Tibi derelictus est pauper,
M ait homo secundum cor Dei. Sed & ipse in
Ps. 9. euangelio: Vę uobis, inquit, diuites qui habe
Luc. 6. tis consolationem vestram. Vtinam nos dilectissimi in eo populo inueniri semper optemus, non cui dicit væ, sed quem consolatur dominus Deus suus. Quid enim consoletur eos qui suam habent consolationem? Nõ consolatur Christi infantia garrulos, non cõsolantur Christi lachrimæ cachinantes, non consolantur panni eius ambulantes in stolis, non consolantur præsepe & stabulum amantes primas cathedras in synagogis, sed æquanimiter forte vniuersam hanc consolationẽ expectantibus in silentio, dominum lugentibus, pannosis pauperibus cedere videbuntur. Cæterum audiant quòd & ipsi quoque angeli non alios consolantur. Vigilãtibus enim pastoribus & custodientibus vigilias noctis euangelizatur gaudium nouæ lucis, & eis natus dicitur esse saluator. Pauperibus atque laborantibus, non vobis diuitibus, qui vestrã habetis consolationem, & væ diuinum: inter ipsas vigilias noctis dies sanctificatus illuxit, & nox sicut dies illuminata, imo in diem mutata est, dicente angelo: Quia natus est vobis saluator, hodie vtique, non in hac nocte. Luc. 2.
Siquidem nox præcessit, dies autem appropinquauit, verus vtique dies ex die salutare Dei Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia benedictus in sæcula. Amen.

In natali sanctorum Innocentium, de quattuor continuis solennitatibus. scilicet Natiuitatis domini, ac sanctorum Stephani, Ioannis, & Innocentium.
Sermo Primus.

BENEDICTVS qui venit in Ps. 117.
nomine domini, Deus Dominus & illuxit nobis. Benedictum nomen gloriæ eius quod est sanctum. Neque enim ociose venit quod ex Ma A
ria natum est sanctum, sed copiose diffundit, & nomen & gratiam sanctitatis. Nimirum inde Stephanus sanctus, inde Ioãnes sanctus inde sancti etiam Innocentes. Vtili proinde dispensatione triplex ista solennitas natale domini comitatur, vt non modo inter contiguas solennitates deuotio continua perseueret, sed & fructus dominicæ natiuitatis exinde nobis, velut ex quadam prosecutione euidẽtius innotescat. Siquidem aduertere est in his tribus solennitatibus triplicẽ quandã speciẽ sanctitatis, nec facile præter hæc tria sanctorũ genera quartũ aliud posse arbitror in hominibus reperiri. Habemus in beato Stephano martyrij simul & opus & voluntatẽ, habemus solã voluntatẽ in beato Ioanne, solũ in beatis Innocentibus opus. Biberunt oẽs hi calicẽ salutaris, aut corpore simul & spiritu, aut solo spiritu, aut corpore solo. Calicẽ Mat. 20
quidẽ meum bibetis, ait dñs Iacobo & Ioanni, nec dubiũ quin de passionis calice loqueretur. Demũ cum Petro diceret. Sequere me, Ioa. 21.
euidenter eũ ad imitationem suæ prouocans passionis, conuersus ille vidit discipulũ, quẽ diligebat Iesus sequentẽ, non tã gressu corporis quã proptæ deuotiõis affectu. Et bibit ergo Ioannes calicẽ salutaris, & secutus est dominũ sicut Petrus, & si non omnimodo sicut Petrus. Quòd. n. sic mansit vt non ẽt passione corporea dominũ sequeretur, diuini fuit cõsilij sicut ipse ait. Sic eum volo manere donec veniã. Ac si dicat. Vult quidẽ & ipse seq, Vbi sup.
sed ego sic eũ volo manere. An verò de Inno B
cẽtũ coronis, qs dubitet? Ille pro Christo trucidatos infantes dubitet iter martires coronari, q regeneratos i Chro nõ credit inter adoptionis

ptionis filios numerari. Alioquin qñ coæuos sibi pueros, puer ille qui natus est nobis, non contra nos, propter se pateretur occidi? quod utique solo nutu poterat prohibere, uisi melius aliquid eis prouideret, ut quemadmodum cęteris infantibus, tunc quidem circuncisio, nunc uerò baptismus sine ullo proprię uoluntatis usu sufficit ad salutem, sic nihilominus pro eo susceptum martyrium illis sufficeret ad sanctitatem. Si quæris eorum apud Deum merita ut coronarentur, quære & apud Herodem crimina ut trucidarentur. An fortè minor Christi pietas, quam Herodis impietas, ut ille quidē potuerit innoxios neci dare, Christus non potuerit propter se occisos coronare? Sit ergo Stephanus martyr apud homines, cuius uoluntaria passio euidenter apparuit in eo uel maxime, ꝙ in ipso mortis articulo, tam pro persequentibus, quàm pro seipso solicitudinem gereret ampliorem, uinceretque in eo sensum corporeę passionis internæ compassionis affectus, ut illorum magis scelera, quàm sua uulnera plā geret. Sit Ioannes apud Angelos martyr, quibus tanquam spiritualibus creaturis spiritualia deuotionis eius signa certius innotuerunt. Cæterum hi sunt planè martyres tui Deus, ut in quibus nec homo nec Angelus meritum inuenit, singularis tuæ prærogatiua
C gratiæ euidentius commendetur. Ex ore in-
Psal. 8. fantium & lactentium perfecisti laudē. Glo
Luc. 1. ria in excelsis Deo, Angeli dicunt, & in terra pax hominibus bonæ uolūtatis. Magna quidem, sed audeo dicere, necdum perfecta laus
Mat. 19 donec ueniat, qui dicat. Sinite paruulos ad me uenire, quia talium est regnum cœlorū: & pax hominibus, etiam sine uoluntatis usu in sacramento pietatis. Considerent hæc, qui opere & uoluntate contentiosis solent disputationibus corrixari, considerent & aduertant neutrum negligi oportere, ubi non uidetur deesse facultas, præsertim cum utrunque sine altero, ubi tamen facultas deest non modo salutem conferre posit, sed etiam sanctitatem. Sed & hoc quoque firmiter teneant prodesse quidem opus sine uoluntate, non autem contra uoluntatem, ut unde saluātur infantes, inde magis damnentur ficte accedētes. Nihilominus sanè in quibusdam uoluntas sine opere sufficiens est, non autem cōtra opus. uerbi causa. Rapitur quis in bona quidem uoluntate, sed necdum perfecta, necdum idonea, martyrium sustinere. Quis illi audeat pro hac imperfectione negare salutem? Fortè enim propterea non sinitur in illam grauem tentationem venire, ne deficiat & damnetur. Nimirum si in hac tam infirma voluntate induceretur in eam, quæ supra ipsum est, tentationem, nec voluntas roboraretur, quis illum dubitet defecturum, negaturum, & si in eo mori contigerit etiam periturum? Qui enim erubuerit me coram Luc. 9.
hominibus, erubescam & ego eum, ait dominus, coram Angelis Dei. In ea igitur imperfecta volūtate, in qua saluatur quis, vbi deest facultas operis, iam nō saluari posset propter D
defectum operis, vel opus defectionis. Idem verò & in ignorantia posset accidere. Aemulemur proinde charitatem & sectemur bona opera fratres mei, nec infirmitatis, nec ignorantię peccata vllo modo paruipendentes. Magis autem soliciti & timorati, agamus gratias benignissimo & largissimo saluatori, qui humanæ salutis occasiones tam copiosa charitate perquirit, vt in his voluntatem & opus, in his sine opere voluntatem, in his etiā sine voluntate opus salutis inuenire lætetur, qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionē sui venire. Hæc est enim vita æterna, Ioan. 17.
vt cognoscamus patrem verum Deum, & quem misit Iesum Christum, qui vnus cum eo verus est Deus super omnia benedictus in sæcula. Amen.

In circuncisione domini, de circuncisione nostra, & triplici testimonio, quod habere debemus. Sermo primus.

POstquam consummati sunt dies Luc. 2.
octo, vt circunciderettur puer, vocatum est nomen eius Iesus. Audiuimus paucis, expressum magnum pietatis sacramentum. Audiuimus congruam lectionē verbo abbreuiato, quod fecit dominus super terram. Abbreuiatum enim in carne, amplius abbreuiatur suscepta etiam carnis circuncisione. Minoratus paulominus ab Angelis Dei filius humanam naturam induit, sed iam nec ipsum respuens remedium humanæ corruptionis, planè multò minoratus ab eis. Habes igitur hic magnū fidei documentum, habes & manifestum humilitatis exemplum. Adquid enim tibi cir- E
cuncisio necessaria, qui peccatum non commisisti, nec contraxisti? Quòd ipse non feceris ætas manifestat, quòd non cōtraxeris multo certius probat patris diuinitas, integritas matris. Summus sacerdos es, quem nec

super patre nec super matre contaminandum prophetatum est in lege, potius quam mandatum. Est enim tibi pater ab æterno, sed Deus est in quem peccatum non cadit. Est & mater ex tempore, sed virgo, nec parére potuit incorruptio corruptelã. Super hæc omnia circunciditur puer, agnus sine macula. Et si non eguit, tamen voluit circuncidi. Nec vestigium quidem vllum vulneris habens, alligaturam non refugit vulneris. Non sic impij non sic, non sic agit peruersitas elationis humanæ. Erubescimus vulnerum ligaturam, qui de vulneribus interdum etiam gloriamur. Quem nemo potest arguere de peccato, ipse peccati remedium, & verecundum pariter & austerum sine vlla necessitate suscepit, nec repulit cultrum lapideum, in quo solo vetus illa quæ raderetur rubigo nõ fuit. Nos econtra inuerecundi ad obscœnitatem culpæ erubescimus agere pœnitentiã, quod extremæ dementiæ est, male proni in vulnera, peius in remedia verecundi. Qui peccatum non fecit, nõ dedignatus est se peccatorem reputari, nos & esse volumus, & no- F lumus æstimari. Ita ne sano opus est medicina, & non potius male habentibus? Imo vero ita ne eget medicamine, non æger sed medicus? Quis hominum tantæ sibi non dicam glorię, sed vel innocentię conscius æquanimiter circuncid[illegible] manum admitteret? Christus vero patienter quæ non rapuit exoluit, qui venerat purgationem facere, non suscipere delictorum. Sed dicas: Quidni susciperet paruulus? Imo vero quidni susciperet humilis & mansuetus? Quidni obmutesceret coram circuncidente, qui coram tondente obmutuit, coram crucifigente siluit? Alioquin non erat illi difficile carnem suam integram conseruare ne scinderetur, qui fecerat ne virginalis vteri porta in exitu suo aperiretur. Non erat difficile paruulo prohibere, ne caro illa circuncideretur, quãdo nec mortuo fuit difficile custodire ne corrumperetur. Postquàm ergo consummati sunt dies octo vt circuncideretur puer, vocatum est nomen eius Iesus. Magnum & mirabile sacramentum. Circunciditur puer, & vocatur Iesus. Quid sibi vult ista connexio? Circuncisio nempe magis saluandi, quam saluatoris esse videtur, & saluatorem circuncidere decet q̃ circuncidi, sed agnosce mediatorem Dei & hominum, qui ab ipso natiuitatis suæ exordio diuinis humana sociat, ima summis. Nascitur ex muliere, sed cui fœcũditatis fructus sic accedat, vt non decidat flos virginitatis. Pannis inuoluitur, sed panni ipsi angelicis laudibus honorantur. Absconditur in præsepio, sed proditur radiante stella de cœlo. Sic & circuncisio veritatem susceptę probat humanitatis, & nomen quod est super omne nomen gloriam indicat maiestatis. Circunciditur tanquam verus Abrahæ filius: Iesus vocatur tanquam filius Dei. Neque enim ad G instar priorũ meus iste Iesus, nomen vacuũ, aut inane portat. Non est in eo magni nominis vmbra sed veritas. Cœlitus siquidem indictum nomen euangelista testatur: quod vocatum est ab Angelo priusquam in vtero cõciperetur. Et attende verbi profunditátem. Postquam natus est Iesus, Iesus vocatur ab hominibus, qui vocatus est ab Angelo priusquam in vtero conciperetur, idem quippe & Angeli saluator & hominis: sed hominis ab incarnatione, Angeli ab initio creaturæ. Vocatum est, ait, nomen eius Iesus, quod vocatum est ab Angelo. *Mat.1* In ore ergo duorum vel trium testium stat omne uerbũ, & ipsum quod in Propheta abbreuiatum, manifestius in Euangelio legitur, caro factum. Nos, fratres mei, nos respicit hæc parabola. Christus enim nec angelico eguit testimonio, nec humano, sed, vt scriptum est, omnia propter electos. *2. Tim. 2.* Triplex proinde quærendum nobis salutis proprię testimonium, ne fortè videamur assumpsisse nomen Dei nostri in vanum. Et nos enim fratres circuncidi necesse est, & sic nomen salutis accipere. Circuncidi sanè non litera, sed spiritu & ueritate: circuncidi, non uno membro, sed toto corpore simul. Licet enim magis in ea parte, in qua mandata est Iudæis circuncisio regnet additamentum Leuiatham, quod a malo est, & amputari debet, uniuersam tamen occupat carnem. A planta pedis usque ad uerticem non est in nobis sanitas, nec est aliqua pars, quæ non tabida sit hoc ueneno. Propterea sicut paruulus adhuc H in fide & dilectione populus congruum sibi mandatum exiguæ circuncisionis accepit, sic ubi creuit in uirum perfectiorem, toto iubetur corpore baptizari, quę totius est hominis integra circuncisio. Hinc est q̃ saluator noster & circuncidi octauo die, & post annum tricesimum dignatus est crucifigi, ubi in pœnam corpus omne distensum est, cuius similitudini mortis complantamur & nos, ut scribit Apostolus, nimirum quod nouissimè traditum est obseruantes. Quæ est ergo moralis circuncisio nostra, nisi quam commendat

idem

1. Tim. 6. idem Apostolus. Victum, inquiens, & uestitum habentes, his contenti simus? Optime prorsus circuncidit nos & superflua resecat uniuersa, uoluntaria paupertas, pœnitentiæ labor, regularis obseruatio disciplinæ. Cæterum in hac circuncisione triplex nobis quærendum est salutis nostræ testimonium ab Angelo & Maria & Ioseph. Oportet, inquã, ut ante omnia nobis magni consilij Angelus salutis nomen imponat. Dehinc & ipsius quoque congregationis necessaria est attestatio, quæ tanquam mater est singulorum. Mater, inquam, uirgo tanquam ea quam despondit Apostolus, uni uiro uirginem castam exhibere Christo. Sed nec ipsius ministri contemnendum est testimonium ei qui imitari quærit saluatoris exemplum. Hic est Ioseph, locum quidem obtinens sponsi, re autem uera seruus & dispensator, qui sanè pater uocatur, magis autem nutritius est. Sed dico eadem manifestius. Et ab his qui foris sunt fratres mei, & ab eo qui intus est habere oportet testimonium bonum. Cuius enim omnibus grata, nemini onerosa est cõuersatio, huic sine dubio propria de salute uniuersa fratrum congregatio attestatur. Frustra planè super his duntaxat quæ sunt in manifesto nequissimus ille fratrum accusator trahit in causam, quem excusat uniuersitas fratrum. Habet & a prælatis testimonium quisquis & peccata sæcularis vitæ & huius quoque temporis neligentias (quoniam in multis offendimus omnes) nisi fortè sanctiores nos arbitramur discipulo quem dilexit Iesus, humilis eis & pura confessione iudicanda semper exponit, & eorum satisfacere studet arbitrio. Iam ne in his quidem pessimi illius timenda est accusatio, quoniam non iudicabit dominus bis in idipsum. At fortè criminari volet intentionem, & in ea parte calumniam struere machinabitur, in qua nec fratrum nec ipsius patris testimonium satis efficax videatur. Necesse est ergo vt in hac parte opituletur nobis testis internus, qui magis cor quàm faciem intuetur. A quo sanè & incipiendum est, vt non prius quicquam concipiatur in animo, quàm ab eo salutis nomẽ acceperit. Vbi verò in opus processerit manifestum, expedit iam exteriora quoque sibi testimonia conciliare, sicut ait Apostolus. Prouidentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus.

(Margin: 2. Cor. 11. — I — Iaco. 3. — 2. Cor. 8)

In circuncisione domini de nominibus eius. Sermo secundus.

Postquam consummati sunt dies octo, vt circunciderctur puer, vocatum est nomen eius Iesus. Luc. 2. Ab initio Deus modum acceperat, & nihil unquam immoderatum illi placuit æquitati. Hinc fuit quòd non modo in K pondere, & mensura, & numero cõdidit vniuersa, sed & protinus ipsi homini modum præscripsit, mandatum contulit dicens: Ex Gen. 3. omni ligno paradisi comedes, de ligno autẽ scientiæ boni & mali ne comedas. Leuissimum planè mandatum, & larga omnino mẽsura. Sed transgressus est homo præscriptum sibi modum, & constitutum sibi terminum prętergressus. Vnde & auertens ab eo faciem suam Deus, vix tandem in diebus Abrahæ amici sui placabilis fieri incipiens, rursus modum instituit, promulgauit legem, sed non priori similem vsquequaque. Ea siquidem ad cautelam fuerat, hęc ad medelam. Ibi prohibitio facta ne superfluitas subintraret, hic iam indicta abscisio est, vt sacramenti remedio, quæ subintrauerat tolleretur. Postremo illa quidem in arbore data est lex ne fructu eius uesceretur, hæc in proprio corpore, ut caro præputij scinderetur. Nec dubium sanè, quin cætera quoque humani corporis membra additamentum illud Leuiatham occuparet, venenum scilicet concupiscentiæ, & immoderatæ atque inordinatæ illecebra uoluptatis, ut generalis quædam abscisio omnibus necessaria uideretur. Cæterum quia singulorum membrorum abscisionem humanæ carnis fragilitas, & infantilis ætatis infirmitas nullatenus sustineret, pio moderamine dispositio superna prouidit, ut in ea potissimum parte concupiscentia castigaretur, in qua uehementius eam sæuire constabat, & uiolentius malignari. In omni siquidem L contradicentium spiritui rebellione membrorum solum illud usqueadeò contumax inuenitur, ut contra omnem uoluntatis deliberationem ad inhonestos, & illicitos motus assurgat. Nam quòd hęc circuncisio octaua die fiebat, spem commendabat regni cœlestis, quòd uidelicet ad primum reflexus dierum circulus præferre quandam coronæ speciem uideretur. Hinc est quòd octaua potissimum dies, post solemnitates præcipuas celebratur, & in sermone domini, primæ beatitudini copulatur octaua, ut cœlestis regni demum

demum iterata promissio, euidenter nobis coronam fabricet. Merito sane dum circunciditur puer, qui natus est nobis, saluator vocatur, quod videlicet ex hoc iam cœperit operari salutem nostram, immaculatum illum pro nobis sanguinem fundens. Neque enim iam quærere est Christianis cur voluerit dominus Christus circuncidi, propter hoc siquidem circuncisus est, propter quod natus, propter quod passus. Nihil horum propter se, sed omnia propter electos. Nec in peccato genitus, nec a peccato circuncisus, nec mortuus est pro peccato suo, magis autem propter delicta nostra. Quod vocatum est, inquit, ab Angelo priusquam in vtero conciperetur. Vocatum planè, non impositum, nempe hoc ei nomen est ab æterno. A natura propria habet vt sit saluator, innatum est ei nomen hoc: non inditum ab humana vel angelica creatura. Sed quid dicimus, quòd egregius ille Propheta hunc ipsum puerum
M multis nominibus appellandum fore prædicens, hoc vnum tacuisse videtur, quod solum (vt præmonuit Angelus & testatur Euangelista) vocatum est nomen eius? Exultauit
Esa.9. Esaias, vt videret diem hunc, & vidit, & gauisus est. Denique & loquebatur gratulabundus & laudans Deum. Puer natus est nobis, filius datus est nobis, & factus est principatus eius super humerum eius: & vocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis. Magna quidem nomina. Sed vbi est nomen, quod est super omne nomen, nomen Iesu, in quo omne genu flectatur? Fortè in his omnibus vnum illud inuenies, sed expressum quodammodo & effusum. Nempe ipsum
Can.1. est de quo sponsa in cantico amoris. Oleum, inquit, effusum nomen tuum. Habes ergo vnū ex his omnibus appellationibus Iesum, nec omnino aut vocari posset, aut esse saluator, si forte quippiam horum defuisset. Nunquid non vere admirabilem eum singuli sumus experti, in mutatione vtique voluntatum nostrarum? Hoc nempe est saluationis nostræ principium, cum incipimus respuere quod diligebamus, dolere vnde lætabamur, amplecti quod timebamus, sequi quod fugiebamus, optare quod contemnebamus. Admirabilis planè, qui hæc operatur mirabilia. Sed nihilominus & consiliarium sese exhibeat necesse est in electione pœnitentiæ, & vitæ ordinatione: ne forte sit nobis absque scientia zelus, & voluntati bonæ prudentia desit. Sanè opus est vt Deum quoque probemus in remissione videlicet priorum delictorum, quia nec sine hac salus nobis A
cōstare potest: & nemo potest dimittere peccata, nisi solus Deus. Verum ne id quidem sufficit ad salutem: nisi fortem quoque experiamur in expugnando impugnantes nos, ne ab eisdem rursum concupiscentijs superemur: & fiant nouissima nostra peiora prioribus. Videtúrne iam aliquid deesse saluatori? Planè deesset quod maximum est: nisi & pater esset futuri seculi, vt per eum scilicet in immortalitatem resurgeremus, qui per præsentis seculi patrem generamur ad mortem. Neque hoc satis, si non etiam princeps pacis patri nos reconciliaret, cui traditurus est regnum, ne fortè sicut filij perditionis vtique non salutis, resurrecturi videremur ad pœnam. Multiplicabitur sanè eius imperium, vt meritò saluator dicatur: etiam pro multitudine saluandorum, & pacis non erit finis, vt veram noueris esse salutem, quę non possit timere defectum.

Item in circuncisione domini de die octauo.
Sermo tertius.

IN circuncisione domini fratres habemus quod amemus & admiremur: habemus etiam quod imitemur. Patet in ea magnum dignationis beneficium vnde gratias agamus: latet aliquid clausum, quod in nobis implere debeamus. Venit nanque dominus propter nos, non solum redimendos sanguinis effusione: sed & docendos verbis: & exemplis nihilominus instruendos. Sicut enim penitus erat inutile uiam scire si detineremur in carcere: ita redimi non prodesset, si uitæ ignaros, qui, primus inueniret: B
primus reduceret in carcerem retrudendos. Itaque in maiore quidem ætate patientiæ, & humilitatis: & super omnia charitatis cæterarumque uirtutum manifesta dedit saluator exempla: in infantia uerò figuris uelata. Sed antequam ad hæc discutienda ueniamus delectat aliquid prius de tanta, & tam manifesta dignatione loqui. Habent Angeli gloriam puram & perfectam: sed nec nos erimus sine gloria. Videmus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti a patre: gloriam misericordiæ, & affectus uere paterni: gloriam procedentis ex corde patris, & pa-

terna

ternà planè viscera exhibentis. Omnes enim peccauerunt (ait Apostolus) & egent gloria Dei. Et alio loco: Mihi (inquit) absit gloriari,
Ro.3. nisi in cruce domini nostri Iesu Christi. Quid enim nobis gloriosius, quàm quòd tā-ti æstimauit nos Deus? Quæve maior illi gloria, quam tanta dignatio, & tāta benignitas: eò vtique dulcissima quo tam gratuita? Nā pro impiis mortuus est. Videtis quantum fecit & pro qualibus. Pro qualibus vt non superbiamus: quātū ne desperemus. Propterea vt inueniamini non spiritum habere huius mundi, sed spiritum qui ex Deo est, & sciatis quæ a Deo data sunt vobis: nolite obsecro fieri sicut equus & mulus, sed sicut pium iu-
Ps.72. mentum, quod ait: Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum. Talia enim iumenta cognoscunt possessorem suum, & præsepe domini sui: in quo positum est eis piissimum fœnum, ipse qui panis est angelorum. Ipse enim est panis viuus de quo viuere debuit homo, sed quia homo iumētum factus C est, & panis factus est fœnum, vt vel sic viuat de eo. Et huius quidem mutationis sacramentum die natiuitatis celebratum est, quādo verbum caro factum est, cū sit omnis
Esa.40. caro fœnum. Ipsa ergo die minoratus est ab angelis, & habitu inuentus vt homo, hodie verò mirabilius aliquid audio. Iam minoratus est multo minus angelis, qui non solum formam hominis, sed formam habet peccatoris, & infigitur velut quodam cauterio latronis. Quid est enim circuncisio, nisi superfluitatis, & peccati indicium? In te domine Iesu quid est superfluum quod circuncidatur? Nonne tu verus Deus es de Deo patre: homo verus sine omni peccato de virgi-
Gen.17. ne matre? Quid facitis circuncidentes eum. Putatis quia super eum possit cadere illa sententia: Masculus cuius præputii caro circuncisa non fuerit, peribit anima ipsius de populo suo? Potest obliuisci pater filij vteri sui? Aut non cognosceret eum, nisi signum circuncisionis haberet? Imo vero si quomodo posset non agnoscere filium, in quo ei bene cōplacuit, ex hoc maximè signo poterat ignorare eum, inuenta in eo circuncisione, quam peccatoribus ipso prouiderat ob purgationem vtique delictorum. Sed quid mirum si caput pro membris accepit curationem, quam tamen in seipso non habuit necessariā? Nonne & in membris nostris sępe pro vnius infirmitate alteri adhibetur curatio? Dolet caput & in brachio fit coctura: dolent renes, & fit in tibia. Ita hodie pro totius corporis putredine cauterium quoddam infixum est in capite. Denique quid mirum, si pro nobis D dignatus est circuncidi, pro quibus dignatus est mori? Totus siquidem mihi datus, & totus in meos vsus expensus est. Ego enim audiens, quia transit ante carcerem filius magni regis cœpi altius gemere & miserabilius exclamare dicens. Fili Dei miserere mei. At ille sicut benignissimus, quisnam est, inquit, iste fletus & vlulatus quem audio? Et dicunt ei. Ipse est Adam proditor ille, quem pater vester trudi fecit in carcerem, donec cogitet quibus illum suppliciis faciat interire. Quid ageret cuius natura bonitas: cui proprium est misereri semper & parcere? Descendit in carcerem, venit vt educat uinctum de domo carceris. Iudæi vero non immemores odij quo oderant, patrem, exercent illud in filium. Vnde & ipse ait: Quia oderunt me, & patrem meum. Quid ergo fecerunt impii, quibus grauis erat etiam ad videndum? Hic est, inquiunt, hæres: venite, occidamus eum. Sic ergo occiderunt agnum Dei: in suam quidem perniciem, sed in salutem nostram. Illi enim sanguinem agni fuderunt, nos accessimus & bibimus illum. Accepimus calicem salutaris: & calix noster inebrians quàm præclarus est. Ecce vnde gratias agamus. Nam ante paucos dies celebrauimus aduentum eius in carcerem huius mundi, id est diem natalis: hodie vero celebramus quòd catenas & vincula nostra suscepit. Hodie enim qui peccatum non fecit, vt reos absolueret, innoxias manus eorum catenis inseruit, hodie sub lege factus est, qui legem dedit. Sed dicendum est, iam quid E in hac circuncisione nobis spiritualiter indicetur agendum. Neque enim sine causa in lege præceptum, nec sine causa cōm- Gen.17. pletum est in domino, vt octaua die fieret circuncisio. Sed quis cognouit sensum domini, aut quis consiliarius eius fuit? Assit nunc vestris desideriis aduocatus spiritus qui scrutetur alta Dei, & edisserat vobis sacramentum istud octauæ diei. Non ignoramus iam oportere hominem nasci denuo, nam propter hoc secundo natus est Dei filius. In peccatis si quidem nascimur omnes, & necesse habemus renasci in gratia, quam in baptismate quidem percepimus, sed heu totum periit in seculari vita.

Io.15. Mat.21

Nunc

Nunc primum miserante Deo uirtus gratiæ
in nobis operatur, vt in nouitate vitæ ambu-
lemus. Ergo nascitur homo quando sol iusti-
tiæ ortus in animo, peccatorum illuminat te
nebras, horrendumque Dei iudicium inter-
nis obtutibus offert: addens ad terroris vin-
culum, breuem dierum numerum & finem
incertum. Hęc planè uespera est, ad quam de
morabitur fletus, & necesse est addi matutini
lætitiam, ut auditam faciat nobis misericor-
diam suam. Sic enim fit vespere & mane dies
unus. Est autem dies ista iustitię, reddens uni
cuique quod suum est, nobis miseriam, mise
ricordiam Deo. In hac die puer nascitur: quā
do, ex his quæ diximus ad amorem pœniten
tiæ, & odium peccati animus excitatur. Sed
periculosum est si forte uelit inter seculi tur-
bas agere pœnitentiam: vbi nimirum alii ue
nenatis persuasionibus: alii undique exēplis
peioribus ad peccatum alliciant: alij adulatio
nibus in vanam gloriam, alij detractionibus
in impatientiam animum eius deiiciant. Pro
F cedat iam necesse est prudentiæ radius. Ostē
dat quantas & quam importunas præsertim
in hac generatione nequam opportunitates
& occasiones peccati offerat mundus, & inge
rat, quàm debilis sit ad illas humanus ani-
mus, maxime qui in peccati consuetudine sit
nutritus. In hac ergo die prudentiæ eligat
de præsenti seculo nequam fugere, dicens cū
propheta. Odiui ecclesiam malignantium,
Ps. 25. & cum impijs non sedebo. Sed nondum
sufficit hoc. Forte enim vult eligere solitudi-
nem non satis attendens propriam infirmita
tem, & periculosam diaboli luctam. Quid
enim periculosius quàm solum luctari con-
tra antiqui hostis versutias, à quo videatur,
& quem videre non possit? Itaque iam ha-
bet necessariam fortitudinis diem vt nouerit
custodiendam ad dominum fortitudinē suā,
& aciem multorum pariter pugnantium es-
se quærendam: vbi tot sunt auxiliarii quot
socij: & tales qui dicere possint cum Apo-
2.Co.2. stolo. Quia non ignoramus astutias inimi-
ci. Congregatio enim pro fortitudine sua,
terribilis est vt castrorum acies ordinata.
Væ autem soli, quia si ceciderit non habet
subleuantem. Quod si cuiquam ex antiquis
patribus gratiam hanc concessam audiuimus
non expedit temerè se committere huic peri
culo, nec oportet tentare Deum, sicut & ma-
gister noster de anachoretis loquens, qui nō
inquit, conuersionis feruore nouitio, &c.
Itaque in hac fortitudinis die ad id quod
iam cœperat, id est, Odiui ecclesiam mali-
gnantium: etiam addit quod sequitur. Laua-
bo inter innocentes manus meas. Verum G
cum eligit esse in congregatione multorum: Psa. 25.
nunquid eliget esse magister qui nondum di
scipulus fuit, & docere quod didicit nunquā.
Et quomodo, aut in se, aut in aliis mo
tus irrationabiles poterit temperare? Ne- Ephe. 5.
mo carnem suam hodio habuit. Quomodo
ergo putatis si iam magister suus fuerit ille:
quin facile sibi aliquando eo amplius quo fa
miliarius condescendat? Illucescat igitur dies
temperantiæ, vt quærat quomodo temperari
& refrenari possint incontinentes motus vo
luptatis, bestiales motus curiositatis, ceruico-
si motus elationis suæ. Eligat abiectus esse in
domo Dei sui, & subiectus esse magistro, sub
quo frangatur eius voluntas, & obedientiæ
freno cōcupiscentia reprimatur: fitque quod
ait propheta. Imposuisti homines super capi- Psa. 63.
ta nostra. Nec dedignandum seruo, quod
præcessit in domino. Siquidem non est ser-
uus maior domino suo. Ille enim cum iam Ioan. 13.
creuisset ætate & sapientia, & gratia apud
Deum & homines: cum iam duodecim anno
rum esset, & remansisset in Hierusalem: inuē
tus a beata virgine & Ioseph, cuius filius pu-
tabatur, in medio doctorum audiens illos &
interrogās: tamen descendit cum illis, & erat
subditus illis. Et tu ergo subditus esto pro-
pter illum. Sed iam tibi in ipsa obedientiæ
via, aliqua fortassis dura & aspera occurrere
possunt, vt accipias interdum præcepta non
nulla, quæ licet salubria sint, minus tamen
suauia videantur. Hæc si moleste cœperis
sustinere, si diiudicare prælatum, si murmu- H
murare in corde, etiam si exterius im-
pleas quod iubetur, non est hæc virtus pa-
tientiæ, sed velamentum malitiæ. Necesse est
ergo vt illucescat dies patientię, per quam
omnia dura & aspera tacita amplectaris con
scientia, te magis diiudicans & durius arguēs
cui nimirum displicent quæ ad salutē sunt,
& in cogitatione tua semper partem magi-
stri quoad potes aduersus temetipsum iuuās
teque in omnibus accusare, ipsum vero ma-
gis excusare laborans. Porro in hoc loco iam
cauendum tibi arbitror a superbia. Magnum Prou. 16
est enim omnino sic uincere temetipsum.
Melior est (ait Salomon) patiens viro forti, &
qui dominatur animo suo, expugnatore ur-
bium. Considera denique quam manifestè
propheta doceat necessariam esse humilita-
tem post patientiam, dicens. Veruntamen Ps. 51.

Deo subiecta esto anima mea: quoniam ab ipso patientia mea. Nonne videtur hic occasione patientiæ tentationē sensisse superbiæ?
Iaco. 4. Necesse est ergo vt illuminet cor tuū radius humilitatis, & declaret quid à te sit, quid à Deo, ut non altum sapias. Quoniam Deus superbis resistit: humilibus dat aūt gratiā. Iā vero cum in his diutius fueris exercitatus: roga dari tibi deuotionis lumen: die serenissimā & sabbatum mentis, in quo tanquam emeritus miles in laboribus vniuersis, viuas absque labore dilatato nimirum corde currens viam mandatorum Dei: vt quod prius cum amaritudine, & coactione tui spiritus faciebas: de cætero iam cum summa dulcedine
I peragas & delectatione. Hanc (ni fallor) gra-
Ps. 38. tiam petebat, qui ait: Remitte mihi vt refrigerer. Ac si dicat: Quousque in labore, & dolore isto crucior, & morte afficior tota die? Remitte mihi vt refrigerer. Verū & ad hanc quidem profectionem pauci (ni fallor) perueniunt in hac vita. Neque enim si quis aliquando videtur hanc habere: cōtinuò credat sibi necesse est: maximè si nouitius est, nec per prælatos ascenderit gradus. Pius enim dominus noster Iesus Christus pusillos corde blanditijs talibus solet allicere. Sed nouerint qui huiusmodi sunt gratiam hanc præstitam sibi esse non datam: vt in die bonorum memores sint malorum, & in die malorum non immemores sint bonorum. Longe aliter qui exercitatos habent sensus deuotionis huius fœlici fruuntur iucunditate. Sed multi tota vita sua ad hoc tendunt & nunquam pertendunt: quibus tamen si pie & perseuerāter conati sunt, statim vt de corpore exeunt, redditur quod in hac vita dispensatoriè est negatum: illuc perducente eos sola gratia, quo prius tendebāt ipsi cum gratia, vt consummati in breui, expleant tempora multa. Illis vero qui ad hanc deuotionis gratiam perueniunt, vnum videtur restare periculum, & omnino timendum eis à dæmonio meridiano. Ipse enim Satanas transfigurat se in angelum lucis. Hoc ergo timendum ei, qui tanta delectatione omnia facit: ne dum sequitur affectionem, corpus destruat per immoderatam exercitationem, ac deinde necesse habeat, non sine magno spiri-
K tualis exercitij detrimento circa debilitati curam corporis occupari. Ergo ne incurrat qui currit, illuminari necesse est lumine discretionis quæ mater virtutum est, & consummatio perfectionis. Hæc nimirum docet ne quid nimis, atque hæc est octaua dies in qua circunciditur puer: quia discretio verè circuncidit, vt non plus nec minus fiat. Nam & qui nimius est, fructum boni operis abscidit non circuncidit: sicut qui tepidus est, si minus facit. In hac ergo die nomen imponitur & nomen salutis, nec de eo qui sic conuersatur dubitem dicere, quòd suam ipsius salutem operetur. Vsque ad hunc enim diē dicere possunt angeli qui norunt secreta cœlestia: sed ego nunc primum ei fiducialiter nomen salutis impono. At verò, quia omnino rara ista auis est in terris: huius discretionis locum in vobis fratres suppleat virtus obediētiæ, vt nihil plus, nihil minus, nihil aliter quàm imperatum sit faciatis.

In Epiphania Domini, de uerbis Apostoli, Apparuit benignitas, & tribus apparitionibus. Sermo I.

Pparuit benignitas, & humanitas saluatoris nostri Dei. Gratias Deo per quem sic abundat consolatio nostra in hac peregrinatione, in hoc exilio, in hac miseria. Super his nanque sæpius vos admonere curamus, vt nunquam mente excidat peregrinos vos esse longè factos à patria, pulsos hęreditate. Quisquis enim desolationem non nouit, nec consolationem agnoscere potest. Quisquis con-
solationem ignorat esse necessariam, superest L
vt non habeat Dei gratiam. Inde est quòd homines seculi negotijs; & flagitijs implicati dum miseriam non sentiunt, non attendunt misericordiam. Vos quibus non frustra dictum est: Vacate, & videte; quoniam suauis
est Dominus: & de quibus idē propheta. Vir- Ps. 45.
tutem, inquit; operum suorum annunciabit Ps. 110.
populo suo: vos inquam; quos non detinet occupatio secularis: attendite quænam sit consolatio spiritualis. Vos qui non ignoratis exilium: audite quia de cœlo venit auxilium. Ap
paruit enim benignitas, & humanitas saluatoris nostri Dei. Priusquam appareret huma- Ad Tit. 3.
nitas, latebat benignitas. Siquidem & prius erat: nam & misericordia Domini ab æterno est. Sed unde tanta agnosci poterat? Promittebatur, sed non sentiebatur: vnde & à multis
non credebāt. Multifariè, quippe multisque Heb. 1.
modis loquebatur Dominus in prophetis. Hie. 29.
Ego inquiēs, cogito cogitationes pacis, & nō afflictionis. Sed quid respondebat homo afflictionē sentiens, pacē nesciens? Quousque di-
citis pax pax, & nō est pax? Propter hoc angeli Eze. 15. Esa. 53.

E pacis

pacis amarè flebant dicentes: Domine, quis credidit auditui nostro? Sed nunc credat homines vel visui suo: quia testimonia Dei credibilia facta sunt nimis. Vt enim nec turbatum quidem oculum lateat. In sole posuit tabernaculum suum. Ecce pax non promissa, sed missa: non dilata, sed data: non prophetata, sed præsentata. Ecce quasi saccum plenum misericordia sua, Deus pater misit in terram saccum, inquam in passione conciden dum, vt effundatur quod in eo latet precium nostrum. Saccum vtique, & si paruum, sed plenum. Paruulus siquidem datus est nobis: sed in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis. Postquam enim venit plenitudo temporis, uenit & plenitudo diuinitatis. Venit in carne, vt vel sic carnalibus exhiberetur: & apparente humanitate, benignitas agnosceretur. Vbi enim Dei innotescit humanitas: iam benignitas latere non potest. In quo enim magis commendare poterat benignitatem suam, quàm suscipiendo carnem meam? Meam, inquam, non carnem Adam, id est, non qualem ille habuit ante culpam. Quid tantopere declaret eius misecordiam, quàm quòd ipsam suscepit miseriam? Quid ita pietate plenum, quàm quòd Dei verbnm propter nos factum est fœnum? Domine quid est homo quia reputas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum? Hic attendat homo quanta sit cura eius Deo: hinc sciat quid de eo cogitet, aut quid sentiat. Non interoges ò homo ea quæ pateris, sed quæ passus est ille. Quanti te fecit ex his quæ pro te factus est agnosce, vt appareat tibi benignitas eius ex humanitate. Quanto.n.minorem se fecit in humanitate, tanto maiorem exhibuit in bonitate: & quanto pro me vilior, tanto mihi charior est. Apparuit (inquit Apostolus) benignitas & humanitas saluatoris nostri Dei. Magna planè, & manifesta benignitas, Dei humanitas, & magnum benignitatis indicium declarauit, qui humanitati addere nomen Dei curauit. Et quidem ad Mariam missus Gabriel angelus filium Dei loquitur: sed non nominat Deum. Benedictus Deus qui talem nobis de nobisipsis angelum dedit, vt noster ipse suppleret, quod ille non dixit. Nam & ipse spiritum Dei habuit. & eius spiritu locutus est, quod nobis valde necessarium fuit. Quid enim sic instruit fidem, spem roborat, charitatem accendit: quomodo humanitas Dei? Sed angelo nostro id reseruatum est, quod alij tacuerunt. Neque enim omnes omnia dicere congruum erat, vt à diuersis diuersa colligere gratulemus, & debitas singulis gratias referamus. Attamen vnum est in quo conueniunt Apostolus, & angeli, qui de Christi natiuitate loquuntur, id est in nomine saluatoris. Ad Mariam quidem tanquam plenius edoctam per spiritum, Gabriel loquens indicat nomen solum. Et vocabis, inquit, nomen eius Iesum. Ad Ioseph veniens angelus, non solum nomen protulit: sed & causam eius interpretatus edocuit dicens. Et vocabis nomen eius Iesum: ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Sed & pastoribus quoque annunciatur gaudium magnum, natum illis saluatorem Christum Dominum. Simile aliquid Paulus loquitur. Apparuit benignitas, & humanitas saluatoris nostri Dei. Bene dulce nomen, nullus ex ipsis tacuit quia hoc mihi maximè necessarium fuit. Alioquin quid agerem audiens Dominum venientem? Nunquid non fugerem, sicut Adam qui à facie eius fugit, sed non effugit? Nonne desperarem audiens, quia venit ille cuius legem sic præuaricatus sum, cuius patientia sic abusus sum, cuius beneficio tam ingratus inuentus sum? Quæ verò maior consolatio poterat esse, quàm in dulci vocabulo, in nomine consolatorio? Propterea & ipse dicit: quia non uenit filius, ut iudicet mundum: sed vt saluetur mundus per ipsum. Iam confidenter accedo, iam supplico fiducialiter. Quid enim timeam quando saluator uenit in domum meam? Ei soli peccaui, donatum erit quicquid indulserit ille. Vtique enim licet ei quod uult facere. Deus est qui iustificat, quis est qui condemnet? Aut quis accusabit aduersus electos Dei? Propterea gaudere nos oportet quòd in nostra uenerit: nunc enim facilis ad indulgentiam erit. Denique paruulus est, leuiter placari potest. Quis enim nesciat quia puer facile donat? Ecce si non fuerit pro minimo, possumus reconciliari pro minimo. Pro minimo, inquam, non tamen sine pœnitentia: sed quia minimum quiddam sit nostra ipsa pęnitentia. Pauperes sumus parum dare possumus: attamen recóciliari possumus pro paruo illo si uolumus. Totum quod dare possum miserum corpus istud est: illud si dedero satis est. Si quo minus addo & corpus ipsius. Nam illud de meo est: & meum est. Paruulus enim natus est nobis, & filius datus est mihi.

Marginalia: Psal. 92. Psal. 18. M. Iob 7. Ad Tit. 3. A. Luc. 1. Matt. 1. Lucæ 1. Ad Tit. 3. B. Ioa. 12. Rom. 8. Vbi supra.

De

De te domine suppleo quod minus habeo in me. O dulcissima reconciliatio. O satisfactio suauissima. O verè reconciliatio facilis, sed perutilis: satisfactio parua, sed nó par uipendēda. Etenim quàm facilis modo tam
C difficilis erit postea, & sicut modo nemo est qui reconciliari non possit: ita post paululū nemo qui possit: quoniam sicut benignitas apparuit vltra omnem spem, vltra omnem æstimationem: similem expectare possumus iudicij districtionem. Noli ergo contemnere Dei misericordiam: si non sentire vis iustitiā sed iram, sed indignationem, sed æmulatio-
Psa. 6. nem, sed furorem. Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Vt enim scires quanta districtio succedit, tanta illa mansuetudo præuenit. Ex magnitudine indulgentiæ, magnitudinem vltionis attende. Immensus est enim Deus, & infinitus in iustitia, sicut & in misericordia. Multus ad ignoscendum: multus ad vlciscendum. Sed misericordia quidem priora sibi vendicat: vt si voluerimus, districtio inuenire nó possit in quem sæuiat. Propter hoc enim benignitatem prærogauit, ut per eam reconciliati seueritatem videamus securi. Propterea uoluit non solum ad terras descendere, sed etiam innotescere: non solum nasci, sed & agnosci. Denique propter hanc agnitionem dies ista celebris habetur, & insignis dies apparitionis. Hodie enim Magi ab oriente venerunt: ortum solem iustitiæ requirentes, eū
Zach. 6. de quo legitur. Ecce uir, oriens nomen illi. Hodie adorauerunt nouum virginis partū, sequentes noui syderis ductum. Nonne & hic nobis est magna consolatio: sicut in illo de quo loquuti sumus Apostoli uerbo? Ille dixit Deum: isti non voce, sed opere dicunt. Quid facitis ò Magi, quid facitis? Lactentem puerum adoratis, in tugurio uili, in uilibus
D pannis? Ergóne Deus est iste? Deus certè in templo sancto suo: Deus in cœlo sedes eius: & uos eum quæritis in uili stabulo, in matris gremio? Quid facitis, quòd & aurum offertis? Ergo rex est ipse. Et ubi aula regia, ubi thronus, ubi curiæ regalis frequentia? Nunquid aula est stabulum, thronus præsepium, curiæ frequentia Ioseph & Maria? Quomodo ita insipientes facti sunt uiri sapientes, ut adorent paruulum despicabilem tam sua ætate, quàm paupertate suorum? Insipientes facti sunt, ut fierent sapientes, & prędocuit eos spiritus, quod postea præ-
1.Co.3. dicauit Apostolus. Qui uult sapiens esse, stultus fiat, ut sit sapiens. Quia enim per sapientiam mundus in sapientia sua Deum cognoscere non poterat: placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos fieri credentes. Nonne timendum erat fratres, ne scandalizarentur uiri isti: & illusos se crederent cum tanta indigna uiderent? A regia ciuitate, ubi regem quærendum coniectabant, ad Bethleem uillam paruulam diriguntur. Ingrediuntur stabulum, inueniunt inuolutum pannis infantulum. Non illis sordet stabulum: non pannis offenduntur, non scandalizantur lactentis infantia: procidunt, uenerantur ut regem, adorant ut Deum. Sed profecto qui illos adduxit ipse, & instruxit, & qui per stellam foris admonuit, ipse in occulto cordis edocuit. Hæc igitur Domini declaratio clarificauit hanc diem, & Magorum deuota ueneratio deuotam fecit, & uenerabilem. Nec sola hæc apparitio, sed altera quędam sicut à pa- E
tribus nostris accepimus hodie celebratur: quæ & si longo post tempore, facta creditur hoc ipso die. Cum enim iam Christus triginta aunorum tempus exegisset in carne, qui secundum diuinitatem idem ipse est, & anni eius non deficiunt: inter populares turbas ad baptismum Ioannis aduenit. Venit tanquam vnus è populo, qui solus erat sine peccato. Quis eum tunc crederet filium Dei, quis putaret Dominum maiestatis? Valde quidem humiliaris Domine: in imis absconderis, sed Ioannem latere non poteris. Nonne ipse est qui per maternum uterum te nondum natum, nondum natus agnouit? Nonne ipse est qui per utriusque materni uteri parietes te agnouit, & quia turbis clamare non potuit, saltem matrem suam motu exultationis edocuit? Nunc autem quid? Vidit eū Ioannes (ait Euangelista) uenientem ad se, & ait: *Ioan. 1.*
Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Vere agnus, vere humilis, vere mā suetus. Ecce, inquit, agnus Dei: ecce qui tollit peccata mundi. En ipse qui purgationē faciet delictorū: ecce sentinā nostram purgaturus aduenit: & tamē post hoc testimonium, baptizari uult à Ioanne. Tremit ille. Quid mirū? Quid inquā mirū, si tremit homo, nec audet attingere sanctum Dei uerticē, caput adorandum angelis, reuerendum potestatibus, tremendū princi[illegible]? Baptizari vis Domine Iesu? Vt q[illegible]n aut quid tibi opus fuit baptismate? [illegible]uid sano opus est medicina, aut mūdatione mūdo? Vnde tibi peccatū, ut ba-

 ptisma

F ptisma sit necessarium? Nunquid à patre? At patrem quidem habes, sed Deum, & æqualis es illi Deus de Deo, lumen de lumine. Nam in Deum peccatum cadere non posse quis nesciat? An verò de matre? Nam & matrem habes, sed virgo est. Quod ergo peccatum ex ea trahere potuisti, quæ te sine iniquitate cócepit, & salua integritate peperit? Quam macula habere potest agnus sine macula?
Mat. 3. Ego, inquit Ioánes, à te debeo baptizari, & tu venis ad me? Magna utrinque humilitas: sed nulla comparatio. Quomodo enim nõ humiliaretur homo coram humili Deo?
Vbi sup. Sine modo (inquit Dominus) decet enim sic nos implere omnẽ iustitiam. Acquieuit Ioannes & obediuit, baptizauit agnum Dei, & aquas lauit. Nos abluti sumus, non ille: quia nobis lauandis aquæ cognoscuntur ablutæ.

Sed fortassis minus credis Ioãnis testimonio: quia ipse homo est, & potes habere suspectum: cognatus eius est cui testimonium perhibet. Ecce testimonium maius Ioanne: testimonium aduenientis columbæ. Nec incongrue ad indicandum agnum Dei venit columba: quia nihil melius agno conuenit, quàm columba. Quod agnus in animalibus hoc colũba in auibus est. Summa vtriusque innocentia: summa mansuetudo, summa simplicitas. Quid enim sic alienum ab omni malitia, sicut agnus & columba? Nocere cuiquã nesciunt: lędere non nouerunt. Sed ne fortuito casu id euenisse causeris: ecce testimonium Dei patris. Ecce Deus maiestatis into-
Ibidem. nuit: Dominus super aquas multas, & vox patris audita est. Hic est filius meus dilectus,
G in quo mihi bene complacui. Vere enim hic est, in quo nõ est quod patri displiceat, quod
Ioan. 8. oculos maiestatis offendat. Vnde & ipse ait. Quia quæ placita sunt ei facio semper. Ipsum inquit, audite. Ecce Domine Iesu, vel iam nunc loquere. Quousque siles, quousque dissimulas? Diu tacuisti & valde diu, vel iam nunc loquendi licentiam habes à patre. Quandiu virtus & Dei sapientia, quasi infirmus aliquis, & insipiens lates in populo? Quandiu nobilis rex & rex cœli: fabri filium te pateris appellari pariter & putari? Ete-
Luc. 3. nim Lucas Euangelista testatur. Quoniam adhuc filius Ioseph putabatur. O humilitas virtus Christi, quantum cónfundis superbiam nostræ vanitatis? Parum aliquid scio uel magis scire mihi videor, & iam silere non possum: impudenter me & imprudenter ingerens & ostentans, promptulus ad loquendum, velox ad docendum, tardus ad audiendum. Et Christus cum tanto tempore silebat, cum seipsum abscondebat: nunquid inanem gloriam metuebat? Quid timeret ab inani gloria, qui est uera gloria patris? Vtique timebat, sed non sibi. Nobis timebat ab illa quibus nouerat esse timendum, nobis cauebat, nos instruebat. Tacebat ore, sed instruebat opere, & quod postea docuit uerbo, iam clamabat exemplo. Discite à me, quia Mat. 11. mitis sum, & humilis corde. Nam de infantia Domini parum aliquid audio: extunc iam usque ad hunc tricesimum annum nihil inuenio. Nunc vero iam latere non potest, qui tam manifeste demonstratur à patre. Nam in prima quoque apparitione H cum matre virgine voluit apparere, quod verecundia quædam in virginitate signaretur. Tertia quoque apparitio eius in Euangelio inuenitur, & hæc nihilominus hodie celebratur. Inuitatus enim ad nuptias Do- Ioan. 3. minus vino deficiente compassus eorum uerecundiæ, aquam mutauit in uinum. Hoc etiam (sicut ait Euangelista) signorũ eius fuit initium. Itaque in prima apparitione homo verus innotuit: ubi inter ubera matris infans apparuit. In secunda uero, uerum esse Dei filium patris indicat testimonium. In tertia uerò, uerus esse Deus demonstratur: ad cuius imperium natura mutatur. Tot testimoniis hodie confirmatur fides nostra: tot indiciis roboratur spes nostra, tot incentiuis inflammatur charitas nostra.

De Magis ubi exponitur illud de Canticis. Egredimini filiæ Sion. Sermo II. Vnde supra.

TRes apparitiones Domini legimus: una quidem die, sed non uno tempore factas. Et quidem mirabilis secunda, mirabilis tertia, sed prima apparitio mirabilius admirãda. Mirabilis aquarum mutatio, mirabilis Ioannis & columbæ pariter & paternæ uocis attestatio, sed illud mirabile magis, quod agnitus est à Magis. Nam quòd Deum agnoscant indicat adoratio, indicat thuris oblatio. Nec solum Deum, sed & regem agnoscunt, quod designatur in auro. Et in his I non latet eos magnum pietatis sacramentum: unde & myrra indicat moriturum. Adorant Magi, & offerunt munera adhuc sugenti

ſugenti matris vbera. Sed vbi eſt ò Magi, vbi eſt purpura regis huius? Nunquid viles panni iſti, quibus eſt inuolutus? Si rex eſt, diadema eius vbi eſt? Sed vos eum verè videtis in diademate, quo coronauit eum mater ſua, in ſacco mortalitatis. De quo reſurgens ait:
Pſal. 29. Quia conciditti ſaccum meum, & circundediſti me lætitia. *Can. 3.* Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater ſua &c. Egredimini virtutes angelicæ, incolæ ciuitatis ſupernæ. Ecce rex veſter, ſed in corona noſtra, in diademate quo coronauit eum mater ſua. Sed his delitijs vſque modo caruiſtis, hanc hactenus dulcedinem non guſtaſtis. Habetis ſublimitatem eius: ſed humilitatem eius non vidiſtis. Egredimini igitur, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater ſua. Veruntamen non eſt opus illis noſtra exhortatione: quoniam ipſi ſunt qui deſiderant in illum proſpicere. Illis enim quanto ſublimitas notior, tanto humilitas precioſior, & amabilior eſt. Vnde licet nobis maior ſit cauſa lætitiæ (nobis enim natus eſt, & *Luc. 2.* nobis datus) tamen ipſi nos præueniunt, ipſi nos exhortantur. Probat hoc angelus qui gaudium magnum euangelizat paſtoribus, & quæ cum eo facta eſt multitudo cœleſtis exercitus. Vobis ergo dicimus filiæ Sion animæ ſeculares, debiles delicatæ filiæ non filij: in quibus nihil eſt fortitudinis, nihil eſt viri-
K lis animi. Egredimini filiæ Sion: Egredimini de ſenſu carnis, ad intellectum mentis: de ſeruitute carnalis concupiſcentiæ, ad libertatem ſpiritualis intelligentiæ. Egredimini de terra veſtra & de cognatione veſtra, & de domo patris veſtri, & videte regem Salomonem: alioquin non erit tutum vobis videre eum eccleſiaſtem. Idem enim qui Salomon, id eſt pacificus in exilio eſt: Eccleſiaſtes, id eſt concionator erit in iudicio: Idida, id eſt dilectus Domini in regno. In exilio manſuetus, & amabilis, in iudicio iuſtus, & terribilis, in regno glorioſus, & admirabilis. Egredimini igitur, & videte re-
Ioan. 18. gem Salomonem: nam vbique rex eſt. Licet enim regnum eius non ſit de hoc mundo: tamen rex eſt etiam in hoc mundo. *Vbi ſupra.* Interrogatus ſiquidem. Ergo rex es tu? Ego, inquit, in hoc natus ſum, & in hoc ueni in mundum. Hic ergo rector eſt morum, in iudicio diſcretor meritorum, in regno diſtributor præmiorum. Egredimini proinde filię Sion, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater ſua: in corona paupertatis, in corona miſeriæ. Siquidem coronatus eſt, & à nouerca ſua corona ſpinea, corona miſeriæ, coronandus à familia ſua corona iuſtitiæ: quando exibunt angeli, & tollent de regno eius omnia ſcandala, quando veniet ad iudicium cum ſenioribus populi ſui: cum pugnabit pro eo orbis terræ, aduerſus inſenſatos. Coronat eum, & pater corona gloriæ, ſicut pſalmus ait: Gloria & honore coronaſti *Pſa. 8.* eum. Videte eum filiæ Sion in diademate quo coronauit eum mater ſua, ſuſcipite corona L nam paruuli, propter vos regis veſtri, & vnà cum Magis humilitatem eius adorate: quorum fidei deuotio vobis hodie proponitur in exemplo. Cui enim comparabimus & cui ſimiles æſtimabimus viros iſtos? Si latronis fidem, ſi Centurionis confeſſionem conſidero, in eo ſuperexcellere videntur iſti, quòd iam tum miracula multa fecerat, iam tunc à multis prædicatus fuerat, à multis adoratus. Attamen conſideremus quid & illi dixerint. Clamabat latro de cruce: Domine me *Luc. 23.* mento mei dum ueneris in regnum tuum. Ergóne per ſupplicium ille vadit in regnum? Quis indicauit tibi quoniam oportebat pati Chriſtum, & ſic intrare in gloriam ſuam? Tu quoque Centurio eum unde noſti? uidens quod ſic clamans expiraſſet. Verè, inquit, *Mat. 26.* hic homo filius Dei erat. Mira res, & omni admiratione digna. Propterea rogo uos intuemini, & videte quam occulta ſit fides: quàm lynceos oculos habeat diligentius conſiderate. Cognoſcit Dei filium lactentem, cognoſcit in ligno pendentem, cognoſcit morientem. Siquidem latro in patibulo, Magi in ſtabulo cognoſcunt: ille clauis infixum, iſti pannis inuolutum. Centurio verò vitã agnouit in morte. Iſti Dei virtutem in teneri corporis infirmitate: ille ſummum ſpiritum in expiratione, iſti Dei verbum in infantia cognouere. Siquidem quicquid illi ſermonibus iſti muneribus conſitentur. Latro Regem, Centurio Dei filium, ſimul & hominem pronunciat. Et hæc tria ipſa Magorum mune M ra indicant, niſi quòd thure non tam Dei filium monſtrauere, quàm Deum. Obſecramus ergo chariſſimi, proſit uobis tanta charitas quam uobis Deus maieſtatis exhibuit: tanta humilitas quam ſuſcepit: tanta benignitas, quæ uobis per Chriſti humilitatem apparuit. Agamus gratias redemptori & mediatori noſtro, per quem nobis innotuit

tam bona erga nos voluntas Dei patris. Siquidem talem iam nouimus eius animum, vt
1. Cor. 9. nõ immerito dicamus: Sic currimus, nõ quasi in incertum. Profectò enim tale est erga nos cor Dei patris, quale nobis expressit, qui de eius corde processit.

Item in Epiphania Domini. *Sermo tertius.*

NEcessarium nobis videtur fratres, iuxta cæterarũ solennitatum cõsuetudinem, etiam solennitatis hodiernæ vobis exponere rationem. Interdum enim contra vitia loquimur: & genus illud sermonis perutile: sed diebus cæteris videtur opportunius conuenire. Festiuis autem & maximè in præcipuis solennitatibus magis circa ea quę solennitatis sunt immorandum videtur, vt pariter & erudiatur animus, & excitetur affectus. Quomodo.n. celebrabitis quod nescitis, aut quõ scietis, nisi annuncietur vobis? Propterea non sit molestum his qui sunt in lege periti, si parum doctis morem gerimus, vt exigit ratio charitatis. Credo enim ne ipsos quidem suis epulis esse fraudandos: si minus eruditis tanquam popularibus turbis, grossiores prius apposue
A rint cibos. Ita verò apponent, si fraternæ charitatis intuitu placuerint eis quæ necessaria sunt non satis intelligentibus, & si fortasse sibi minus necessaria videantur. Sic autem fragmenta postmodum recolligent sibiipsis, si diligentius recogitantes subtiliora quæque tanquam munda animalia ruminauerint: quæ parum intelligibiles animos prę subtilitate effugerint. Solennitas igitur hodiernæ diei ab apparitione nomen accepit. Epiphania quidem apparitio est. Hodie ergo apparitio domini celebratur: non tantum vna, sed trina sicut à patribus nostris accepimus. Hodie enim paruulus rex noster paucis à natiuitate diebus transactis stella declarante primitijs gentium apparuit. Hodie quoque cũ iam triginta fermè in dispensatione carnis egisset annos: qui secundum diuinitatem idem ipse est, & anni eius non deficiunt: inter populares turbas absconditus ad Iordanẽ baptizandus aduenit: sed testimonio Dei patris innotuit. Hodie nihilominus cum discipulis suis vocatus ad nuptias, deficiente vino, signo admirabili suæ potentię aquas in vinum mutauit. Sed delectat eam, quæ in infantia saluatoris facta est, apparitionem & diligentius intueri: quoniam & dulcissima est, & specialius hodie noscitur celebrari. Hodie ergo sicut audiuimus in euangelica lectione Magi Hierosolymam venerunt ab oriente. Meritò sanè ab oriente veniunt, qui solis iustitiæ nouum nobis ortum annunciant: qui lætis rumoribus totum mundum illuminãt.
Nisi quòd infœlix Iudæa, quia lucem oderat B
ad fulgorem nouæ claritatis obtenebratur: & caligantes oculi eius coruscante radio solis æterni multomagis excæcantur. Venientes ergo ab oriente Magi, quid dixerint audiamus.
Vbi est qui natus est rex Iudæorum? Quàm Matt. 2.
certa fides, & nihil penitus hęsitans. Nõ quęrunt vtrum natus sit: sed fiducialiter loquuntur: & interrogant sine dubitatione: vbi sit qui natus est rex Iudæorũ. Porrò audito (nec mirum) nomine regis, rex Herodes successorem suspicatus expauit. Nec mirum si turbatur Herodes: sed quòd Hierusalem ciuitas Dei (quæ visio pacis est) cum Herode turbatur, quis non miretur? Videte fratres quantum noceat iniqua potestas: quomodo caput impium subiectos quoque suę conformat impietati. Misera planè ciuitas in qua regnat Herodes, quoniam Herodianæ sine dubio particeps erit malitiæ, & ad nouæ salutis ortum Herodiana mouebitur turbatione. Confido ego in Domino: quoniam inter nos minimè regnabit: etiã si adesse contingat, quod & ipsum Deus auertat. Nam Herodiana malitia, & Babylonica crudelitas est nascentem velle extinguere religionem, & allidere paruulos Israelis. Si quid enim ad salutem pertinens, si quid religionis oritur: quicunque resistit, quicunque repugnat, planè cum Aegyptijs paruulos Israelitici germinis necare conatur: imò cum Herode nascentem persequitur saluatorem, sed iam inchoatam prosequamur historiam. Credo si quis conscius est huius rei, studiosius sibi cauebit de cæ
tero, & Herodianum execrabitur animum: C
ne similem exitum sortiatur. Ergo quærentibus Magis regem Iudæorum, & sciscitante à scribis Herode dominicæ natiuitatis locum: illi iuxta Prophetam, nomen
ciuitatis edicunt. Cumque recessissent Ma- Textus.
gi, & reliquissent Iudæos: Ecce stella quam viderant in oriente antecedebat eos. Hinc manifestè datur intelligi, quoniam humanum flagitantes consilium, diuinum, amisere ducatum: & conuersos ad terrenum documentum, signum cœlestę deseruit.
Vnde & relicto Herode, continuo gauisi Textus.
sunt

ſunt gaudio magno ualde. Stella enim antecedebat eos, vſque dum ueniens ſtaret ſupra ubi puer erat. Et intrantes domum inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum. Vnde uobis hoc ò alienigenæ? Neque enim tantam inuenimus fidem in Iſraël. Sic uos non offendit uilis habitatio ſtabuli, non pauperies cunæ præſepij? Non uos pauperis matris præſentia: non lactentis infantia ſcandalizat? Denique apertis theſauris ſuis, ait Euangeliſta, obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Si ſolum obtuliſſent aurum, uideri fortaſſe poterant paupertati matris uoluiſſe conſulere, ut haberet nimirum unde paruulum poſſet filium educare. Nunc autẽ offerentes pariter aurum, thus, & myrrham: ſine dubio ſpiritualis oblationis genus inſinuant. Aurum enim inter diuitias ſeculi uidetur excellere, quod per eius gratiam omnes nos deuote obtulimus ſaluatori, cũ pro eius nomine ex integro dereliquimus ſub-
D ſtantiam huius mundi. Iam uerò neceſſe eſt, vt qui perfecte terrena contempſimus, flagranti deſiderio cœleſtia requiramus. Sic enim offerimus & thuris odoramẽtum: quo
Apoc. 5. nimirum, ut in Apocalypſi beati Ioannis legis, ſignificantur orationes ſanctorum. Vn-
Pſ. 140. de & Propheta in pſalmo, Dirigatur, inquit,
Eccl. 35. oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo. Sic & in alio loco legis, quia oratio iuſti cœlos penetrat. Oratio inquam: non cuiuſlibet, ſed iuſti. Nam qui auertit aurem ſuam ne audiat legem: oratio eius erit execrabilis. Porro ſi iuſtus eſſe volueris, & non auertere aurem tuam à mandatis Domini, ne auertat, & ipſe ſuam à precibus tuis: neceſſe eſt, vt non ſolum præſens ſeculum contemnas, ſed & ipſam carnem caſtiges & ſubijcias ſeruitu-
Luc. 14. ti. Nam qui dixit: Niſi quis abrenunciauerit
Mat. 19. omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Et alibi. Si vis eſſe perfectus, uade & uẽde omnia quæ habes, & da pauperibus, & ueni ſequere me. Idem ipſe in alio loco
Mat. 16. ait: Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucẽ ſuam, & ſequatur me.
Gala. 5. Quod exponens Apoſtolus, Quicunque, inquit, ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerũt cum vitiis & cõcupiſcentijs. Duas igitur alas habeat oratio noſtra, contemptum mundi & afflictionem carnis, nec dubium quin cœlos penetret, & dirigatur ſicut incenſum in conſpectu Dei. Erit enim gratum ſacrificium & acceptabilis oblatio noſtra; in qua cum auro, & thure fuerit etiam, & myrrha, quæ licet amara ſit, tamen perutilis eſt, & conſeruat corpus, quod mortuum eſt propter E
peccatum, ne defluens in vitium putrefiat. Hæc breuiter pro imitanda Magorum oblatione ſint dicta. Cæterum quoniam apparitionem hanc eſſe diximus, quid in ea appareat dignum eſt, vt quæramus. Vtique ſecundum verba Apoſtoli. Appa- Ad Tit. 3.
ruit benignitas, & humanitas ſaluatoris noſtri Dei. Ecce enim in Euangelica lectione Matt. 2.
audiuimus: quoniam intrantes domum Magi inuenerunt puerum cum Maria matre eius. In infantuli corpore, quod virgineo mater fouebat in gremio, quid niſi veritas ſuſceptæ carnis apparuit? Quid in eo, quòd cum matre paruulus inuenitur: niſi uerus homo, & verus hominis filius declaratur? Iam verò, & in ſecunda apparitione vide, ſi non manifeſte vocis paternæ teſtimonio Dei filius approbatur. Cœli nanque aperti ſunt ſuper eum, & deſcendit ſpiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba in illum, & vox patris audita eſt. Hic Matt. 3.
eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Satis equidem manifeſtum eſt ex hoc ipſo, ſatis euidens, & indubitabile, quoniam Dei filium neceſſe eſt Deum eſſe. Nam & filios hominum homines, & ipſorum quoque animalium fœtus ex eodem cũ eis genere eſſe nemo eſt qui dubitet. Veruntamen vt nullus ſacrilego errori remaneat locus, qui in prima apparitione verus homo, & filius hominis eſt declaratus, & in ſecunda verus nihilominus Dei filius: in tertia iam verus Deus, & auctor naturę probatur, ad cuius nutum natura mutatur. F
Nos ergo dilectiſſimi, Chriſtum Ieſum diligamus, vt verum hominem, & fratrem noſtrum, honoremus vt Dei filium, adoremus vt Deum. Secure credamus in eum, ſecure credamus ei noſipſos fratres mei, cui nec poteſtas deeſt ſaluandi nos, cum ſit verus Deus, & Dei filius: nec bona voluntas, cum ſit tanquam unus ex nobis uerus homo, & hominis filius. Quomodo nanque nobis erit inexorabilis, propter quos factus eſt ſimilis nobis paſſibilis? Iam ſi deſideratis ſuper his apparitionibus aliquid ad ędificationem morum audire, illud attendite, quòd primo omnium Chriſtus appareat puer cum uirgine matre; ut ſimplicitatem, & uerecundiam ante omnia quærendam nobis doceat eſſe. Nam & pue-

ris simplicitas naturalis, & cognata uirginibus verecundia est. Omnibus ergo nobis in cõuersionis nostræ initio nulla magis virtus necessaria est, quàm simplicitas humilis, & grauitas verecunda. In secunda uero apparitione venit saluator ad aquas baptismi, non quidem lauandus, sed magis à patre testimoniũ accepturus. Hæ sunt lachrymæ deuotionis, in quibus non indulgentia peccatorum, sed beneplacitum quæritur Dei patris, cum descendit in nos spiritus adoptionis filiorũ, testimonium perhibens spiritui nostro, ꝙ sumus filii Dei, vt mellifluam nobis uocem de cœlo videamur audire, quia uerè Deus pater in nobis complaceat sibi, nec parũ distat inter has lachrymas deuotionis, & ętatis utique iã uirilis, atque eas quas primęua ætas inter infantiæ uagitus emisit: lachrymas utique
G penitẽtiæ & confessionis. Veruntamẽ longè amplius utrisque præcellunt aliæ quędam lachrymæ, quibus & infunditur sopor vini. Illas enim lachrymas uerè in uinum mutari dixerim, quæ fraternæ compassionis affectu in feruore prodeunt charitatis: pro qua etiam ad horã tuiipsius immemor esse sobria quadam ebrietate uideris.

De circuncisione, baptismo, & uerbo Domini ad Ioannem, Sic decet nos implere omnem iustitiam. Sermo IIII. Qui legitur in octaua epiphaniæ.

Iosue 5. POpulo duræ ceruicis cultellus erat necessarius, & lapideis cordibus merito cultri lapidei debebantur, qualibus à Iesu Naue facta circuncisio memoratur. Noster autem Iesus tanquam agnus mãsuetus omnem austeritatem abstulit. Domine agnus es cum lana & lacte veniens: aufer à me obsecro cultellum istum. Durum enim videtur & crudele, paruulo recenter nato cultrum lapideum adhibere. Sic agit misericors. Duritiam duris cõgruam seruis, filiis commutauit in mansuetudinem, ut rubiginem originalis peccati quã uix cultellus eradere poterat, ex hoc iam cũ vnctione gratiæ facile lauet aqua. Nihil ergo mirũ si pro diuersitate temporũ mutata sint sacramenta: vt daretur utrisque quod congruum erat eis. Ipse verò Christus utrum-
H que suscepit, vt tanquam lapis angularis utrique parieti cohæreret, ac si duarum capita corrigiarum consuetudo connecteret: sicut & pascha figuratum ipse compleuit, & uerũ protinus inchoauit. Sed & propterea voluit circuncidi, vt ostenderet auctorem se esse ueteris legis sicut & euãgelii: quoniam qui per seipsum ait: Nisi quis renatus fuerit ex a- Ioan. 3.
qua & spiritu sancto, &c. Ipse idem per seruum suum prius dixerat. Omnis anima cuius præputii caro circuncisa non fuerit, peribit de populo suo. Quod si solum baptisma suscepisset, videri poterat refugisse circuncisionem, tanquam nihil ad se pertinentem. Si verò circuncideretur, & non baptizaretur, quomodo mihi persuaderi posset baptizari, circuncisione relicta? Nunc itaque post circuncisionem baptisma suscipiens illud mihi tenendum tradidit, quod vltimo suscepit. Denique communitatis amator & commendator qui habitare facit unius moris in domo, quomodo communitatem desereret & alios scandalizaret? Sic enim scandalizarentur videntes eum non circuncidi: sicut hodie scandalizaretur ecclesia si infantem videret non baptizari. Nec solum communitatis & vnitatis bonum commendare, sed humilitatem uoluit exhibere, ut ligaturam vulneratorum susciperet, qui solus erat absque vulnere. Hinc enim Apostolus di- Gala. 4.
cit: Misit Deus filium suum in mundum, natum ex muliere, factum sub lege. Verum ne quis fortè diceret, quòd circuncisus est, parentes fecerunt, paruulus enim erat, iam triginta annorum ad baptismum ipse perrexit. Inclinatur sub Baptistæ manibus ca- I
put tremendum potestatibus, principatibus adorandum. Quid mirum si Baptista contremuit? Quis uel ipsa cogitatione non contremiscat? O quam altum erit in iudicio caput, quod modo inclinatur, & uertex qui modo tam humilis videtur, quam sublimis & excelsus tunc apparebit? Sine, inquit, modo: sic enim decet nos implere omnem iustitiã. Siquidẽ qui in plenitudine temporis ue- Mat. 3.
nit, & in quo habitat plenitudo diuinitatis, nihil nouit nisi plenum. Nã legem nõ uenit soluere, sed implere. Est autem iustitia quædam stricta & angusta ualde: ita ut quàm cito pedem uerteris, in peccati foueam cadas, nec præponere se æquali, nec æquare præposito. Huius definitio est reddere unicuique, quod suum est. Altera latior, & amplior iustitia, nec æquare se pari, nec inferiori præponere. Sicut enim grandis, & grauis est superbia præferre se æquali, aut æquare prælato: ita magnæ humilitatis est inferiorem se exhibere æquali, aut æqualem inferiori.

Maxima

Maxima & plena iustitia est se inferiorem exhibere etiam ipsi inferiori. Sicut enim summa & intolerabilis superbia est superiori se præponere: ita inferiori se subdere, summa & plena iustitia est. Quod Ioannes ait: Ego à te debeo baptizari: de prima fuit, quia superiori se subdidit: quod autem Christus fecit, de plena iustitia fecit: siquidem ille seruuli sui manibus se inclinauit. Videat autem nunc quisque quem imitetur: hunc, an eum qui extollitur sup omne quod creditur Deus
K aut colitur. Studeamus & nos obsecro fratres adimplere omnem iustitiam. Ipsa enim est uia, per quam ad lætitiam uenitur. Nam lætitia præmium est: iustitia uero meritum & materia. Nam de ipsa iustitia erit lętitia nostra: quando Christus apparebit uita nostra: & nos apparebimus cũ ipso in gloria: quoniam ipse est qui factus est nobis a Deo patre iustitia. Beati uerò qui etiam nunc de iustitia lætantur, & exhilarantur in conscientijs suis: sugentes mel de petra, oleumque de saxo durissimo. Nunc autem uidetur laboriosa iustitia, sed ueniet quando in suauitate, & iucunditate sine omni labore desideretur & habeatur: ametur, & percipiatur, quando fruemur ipsa iustitia. Væ autem his qui prætergrediuntur uiam, qui relicta iustitia, uanam & transitoriam lætitiam quærunt. Cum enim de transitorijs quęrunt lætitiam, non poterit non transire transeuntibus his de quibus erat. Sicut enim lignis deficientibus deficit ignis: sic mundus transit, & concupiscentia eius: haud dubium quin & lætitia quoque.

Dominica prima post octauas epiphaniæ, de miraculo facto in Nuptijs & de eo quod dominus ait: Et vos similes hominibus expectantibus, &c.

Sermo primus.

IN lectione sancti Euangelij fratres hodie audiuimus, quia dominus noster iuit ad nuptias. Faciamus ergo quod alibi mo-
L net: & studeamus similes fieri hominibus expectantibus dominum suum quando reuertatur a nuptijs. Nam tenenti carrucam in agro, & uendenti aliquid uel ementi in foro: non dicitur quid expectas? neque enim similes sunt expectantibus. Ei uerò quem uidemus stare ante ianuam, pulsare crebrius, sæpius suspicere ad fenestras: nihil mirum si dicitur quid expectas? Illi ergo sunt similes expectantibus, qui non surda aure audierunt. Vacate & uidete, quoniam ego sum Deus. Veniet dominus expectantibus cum in ueritate: qualis erat qui dicit. Expectans expectaui dominum. Veniet tanquam reuertens à nuptijs inebriatus uino charitatis, & immemor iniquitatum nostrarum. Veniet non expectantibus tanquam reuertens à nuptijs: tanquam potens crapulatus à uino. Verè ebrius & immemor miserationum suarum. Tunc enim quantũ ad illos obliuiscetur misereri Deus. Veniet in ira, & indignatione tanquã furibundus: sed ô domine ne in furore tuo arguas me. Hæc modo non tam de præsentibus nuptijs, quàm pro earũ occasione sint dicta. Iam verò sequamur vnà cum discipulis ad nuptias euntem dominum, vt videntes quod facturus est pariter credamus cum illis. Deficiente vino dixit mater Iesu ad eum. Vinum non habent. Compassa est enim eorum verecundiæ: sicut misericors, sicut benignissima. Quid de fonte pietatis procederet nisi pietas? Quid inquam mirum si pietatem exhibẽt viscera pietatis? Nónne qui pomum in manu sua tenuerit dimidia die, reliqua diei parte pomi seruabit odorem? Quantum igitur viscera illa virtus pietatis affecit, in quibus nouem mẽsibus requieuit? Nam & antè mentẽ repleuit, quàm ventrẽ: & cum processit ex vtero, ab animo nõ recessit. Durior fortasse, & austerior videri posset responsio domini, sed nouerat ille cui loqueretur: & quis loqueretur, illa nõ ignorabat. Denique vt scias quomodo responsum ipsum acceperit, aut quantum de filij benignitate præsumpserit: ait ministris. Quæcunque præceperit vobis seruate, & facite. Erant autem ibi lapideæ hydrię sex positæ. Has nunc hydrias purificandis veris Iudæis, non litera, sed spiritu necesse habemus apponere, vel magis appositas demonstrare. Quia enim nondum peruenit ecclesia ad perfectam purificationem: quando eã sibi Christus exhibebit gloriosam non habẽtem maculam, neque rugam, aut aliquid huiusmodi: multis interim purificationibus opus habet, quatenus sicut abundant peccata, abundet indulgentia: sicut multiplicatur miseria, sic & misericordia: nisi quòd non sicut delictum, ita & donum. Gratia enim non solum peccata lauat, sed & merita donat. Sex igitur hydrię sunt positæ his qui post baptismum in peccata labuntur: de his enim loquimur,

Marginalia (right): Psa. 45. — Ps. 39. — Textus. — M — Textus.

quimur, quia de his sumus. Exuimus tunicā veterem: sed heu peius reinduimus eam. Lauimus pedes nostros: sed peius inquinauimus eos. Sicut ergo, quod alius inquinauerat, lauit alius: sic inquinatos à nobis, lauari opus est & a nobis. Aliena lauit aqua, quos culpa inquinauerat aliena. Nec tamen sic
A alienā dixerim, vt negem nostram, alioquin nec inquinaret. Sed aliena est, quia in Adam omnes nescientes peccauimus: nostra, quia & si in alio, nos tamen peccauimus, & nobis iusto Dei iudicio imputabatur licet occulto. Veruntamen ut iam non sit quod causeris ò homo, contra inobedientiam Adę datur tibi obedientia Christi, vt si gratis venundatus es, gratis & redimaris. Si nesciens in Adam peristi, nesciens viuificeris in Christo. Nescisti quando ad lignum vetitū vetus Adam tetendit manus noxias: nescisti nihilominus quando in ligno salutifero innoxias manus Christus extendit. A primo homine in te manauit macula, qua inquinatus es: à Christi latere aqua, qua mundatus es. Nunc iam inquinatus propria culpa: propria nihilominus aqua mundaberis, ab illo tamen & per illum, qui solus est purgationem faciens peccatorum. Prima ergo hydria & prima purgatio
Eze. 18. in compūctione est, de qua legimus, quoniā in quacūque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor. Secunda verò, confessio est. Omnia siquidem in confessione lauantur. Tertia, eleemosynarum largitio. Hinc enim habes in Euan-
Luc. 11. gelio, Date eleemosynam, & ecce omnia mūda sunt vobis. Quarta, remissio iniuriarū,
Vbi sup. secundum quod orantes dicimus. Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Quinta, est afflictio corporis: vnde & oramus vt mundi per ab-
B stinentiam Deo canamus gloriam. Sexta, est obedientia præceptorum, sicut audierunt discipuli, quod vtinam audire mereamur &
Ioan. 10. nos. Vos mundi estis propter sermonem quem loquutus sum vobis. Nimirum quia
Ioan. 8. non erant sicut hi quibus dicitur. Sermo meus non capit in vobis, sed in auditu verbi obaudierant ei. Hæ sunt sex hydriæ positæ in purificationem nostrā, quæ vacuæ sunt & plenæ vento, si pro inani gloria obseruantur. Aqua replentur, si timore Dei custodiantur, quoniam timor domini fons vitæ: aqua, inquam, timor domini est, & si minus sapida, sed optime refrigerans animam noxijs desiderijs æstuantem. Aqua est quæ iacula inimici ignita possit extinguere. Nam nec illud dissonat quòd aqua semper ima petit, & timor ad ima cogitationem deducit, & in inferioribus immoratur, atque loca horrenda pauida mente collustrat, iuxta illud. Vadam ad portas inferi. Sed diuina Esa. 38.
virtute aqua mutatur in vinum, quando perfecta charitas foras mittit timorem. Dicuntur autem lapideæ hydriæ: non tam propter duritiam, quàm stabilitatem. Capientes singulæ metretas binas vel ternas. Duę metretæ duplex timor, ne forte trudi in gehennam, ne fortè ab æterna vita contingat excludi. Sed quia de contingente futuro sunt ista, & blandiri potest sibi anima dicēs: postquam aliquandiu in voluptatibus tuis vixeris, ages pœnitentiam: nec ista iam cariturus, nec periturus in illa, bonum est adhibere & tertium: qui vtique spiritualibus notus est, eo vtilior quo de præsenti est. Timent enim qui nouerunt spiritualem cibum, ne quando fortè fraudentur eo. Ci- C
bo siquidem forti egent, qui manum miserunt ad fortia. Viuant de paleis Aegypti, qui deseruiunt in operibus luti, & lateris: nobis fortior cibus est necessarius: quoniam nobis grandis restat via, vt ambulemus in fortitudine cibi illius. Ipse est panis Angelorum, panis viuus, panis quotidianus. Hic est de quo nobis promissum est, quia centuplum accipiemus in hoc seculo. Sicut Mat. 19
enim mercenarijs, & quotidianus cibus datur in opere, & merces seruatur in fine: sic dominus vitam ęternam in fine reddet, & interim centuplum repromittit & exhibet. Quid ergo mirum si timet ne perdat hanc gratiam, qui iam consecutus est eam? Hæc est metreta tertia, quam sub disiunctione signanter posuit, eo quòd non omnium sit: quia nec omnibus centuplum repromissum, sed solis qui omnia reliquerunt.

De mutatione aquæ in uinum.
Sermo II. vnde supra.

IN operibus domini fratres, & minus capaces animos exterior cōsideratio pascit: & qui magis exercitatos habēt sensus, solidiorem intus cibū inueniunt & suauiorem, tanquam adipem medullamque frumenti. Sunt enim & exteriori specie delectabilia, & interiori virtute multo delectabiliora: quemadmodum & ipse exterius quidem speciosus

erat

erat forma præ filiis hominum: interius autem tanquam candor lucis æternæ, etiam ipsis supereminens multibus angelorum. Appa D rebat enim foris homo sine culpa, caro sine peccato, agnus sine macula. Quàm speciosi Naum, 1 pedes annunciantis pacem, annunciantis bona? sed multo speciosius & pretiosius caput eius: quoniam caput Christi Deus: Delectabilis aspectus hominis in quem peccatum non cadit: & beati oculi qui viderunt, sed multo magis beati mundo corde, quoniam ipsi Deũ Mat. 5. videbunt. Denique cum peruenisset ad nucleum, testam iam (licet decoram ualde) non reputabat Apostolus dicens: Et si cognoui 2. Co. 5. mus aliquando Christum secundum carnẽ, Ioan. 9. sed nunc iam non nouimus. Nimirum quia dominus ipse prædixerat: Caro non prodest quicquam, spiritus est qui viuificat. Sed hæc est sapientia quam loquitur Paulus inter perfectos, non inter eos quibus legimus ab eo 1. Co. 2. dem dictum: Nihil arbitratus sum me scire inter uos nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. Totus suauis est, totus salubris est, totus delectabilis, totus denique secundũ sponsæ uocem desiderabilis. Sicut autem in eo ostensũ ẽ, sic & in operibus eius reperies. Nã & superficies ipsa tanquam a foris considerata decora est ualde, & si quis fregerit nucem, intus inueniet quod iucundius sit, & multo amplius delectabile. Non sic apud patres ueteris testamenti reperies. Nam & in operibus eorum decora, & delectabilis est significatio mystica: ipsa tamen si per se considerentur, inuenientur aliquando minus digna, ut sunt E facta Iacob, adulterium Dauid, & multa similia. Preciosa quidem sunt fercula, sed uasa non adeo præciosa. Et fortasse propterea di Ps. 17. ctum est: tenebrosa aqua in nubibus aëris, quoniam tenebrosæ nubes illæ fuerunt, & subiũctum est de domino, præ fulgore in conspectu eius nubes transierunt. Credo iam ad uertistis ad quid hæc dicere uelim. Audistis enim hodie miraculũ factum in nuptiis, initium utique signorum domini, cuius & historia satis est admirabilis, & significatio amplius delectabilis. Magnũ enim diuinæ maiestatis indicium fuit, ad nutũ domini, aquam in uinum conuerti, sed est illa multo melior mutatio dexteræ excelsi, quam in ista præfigurauit. Omnes enim nos ad spirituales nuptias uocati sumus, in quibus utique sponsus est Christus dominus. Vnde canimus in psalmo. Et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Sponsa uero nosipsi sumus, si non uobis uidetur incredibile, & omnes simul una sponsa, & animæ singulorũ quasi singulæ sponsæ. Sed quando hoc sentire Ps. 38. poterit fragilitas nostra de Deo suo, quòd eo affectu se diligat, quo diligitur sponsa a sponso? Multum enim hæc sponsa sponso suo inferior genere, inferior specie, inferior dignitate. Attamen propter æthiopissam istam de longinquo filius æterni regis aduenit, & ut sibi desponsaret illam, etiam mori pro ea non timuit. Moyses quidem æthiopissam duxit uxorem, sed nõ potuit æthiopissæ mutare colorem. Chri- F stus uero quam adamauit ignobilem adhuc & fœdam, gloriosam sibi exhibebit ecclesiam non habentem maculam neque rugam. Murmuret Aaron, murmuret & Maria, non noua, sed uetus, non mater domini, sed soror Moysi. Non nostra inquam Maria, illa enim solicita est si quid forte deest in nuptiis. Vos autem ut dignum est murmurantibus sacerdotibus, murmurante Synagoga, toto affectu in gratiarum actione uersamini. Vnde enim tibi o humana anima: unde tibi hoc? Vnde tibi tam inæstimabilis gloria, ut eius sponsa merearis esse, in quem desiderant Angeli ipsi prospicere? Vnde tibi hoc ut ipse sit sponsus tuus, cuius pulchritudinem sol & luna mirantur: ad cuius nutum uniuersa mutantur? Quid retribues domino pro omnibus quæ retribuit tibi, ut sis socia mensæ, socia regni, socia denique thalami, ut introducat te rex in cubiculum suum? Vide iam quid de Deò tuo sentias, unde quantum de Deo præsumas. Vide quibus brachiis uicariæ charitatis redamandus & amplectendus sit, qui tanti te æstimauit, imo qui tanti te fecit: de latere enim suo te reformauit, quando propter te obdormiuit in cruce, & ob hoc somnum mortis excepit. Propter te a Deo patre exiuit: & matrem synagogam reliquit: vt adhærens ei vnus cum eo spiritus efficiaris. Et tu ergo audi filia & vide, & considera quanta sit erga te dignatio Dei tui, & obliuiscere populum tuum & domum patris tui. Desere carnales affectus, seculares mores dedisce: a prioribus vitiis abstine, consuetudines noxias obliuiscere. Quid enim putas? nonne stat angelus domini qui secet te mediam, si forte (quod auertat ipse) alterum admiseris amatorem? Iam enim desponsata es illi, iam

iam nuptiarum prandium celebratur, nam cœna quidem in cœlo & in aula æterna paratur. Veruntamen nunquid ibi vinum deficiet? Absit. Inebriabimur ibi ab vbertate domus Dei, & torrente voluptatis eius potabimur. Paratum est profecto illis nuptiis flumen vini, vini inquam quod lætificat cor.
Ps. 59. Siquidem fluminis impetus lætificat ciuitaté Dei. Nunc autem quoniam grandis nobis restat uia, prádium quidem accipimus hic, & si non in tanta copia, quòd plenitudo & satietas cœnæ reseruetur æternæ. Hic ergo non nunquam uinum deficit, gratia scilicet deuotionis, & feruor charitatis. Quotiens mihi necesse est fratres post lachrymosas querimonias uestras exorare matrem misericordiæ, vt suggerat suo benignissimo filio, quoniam uinum non habeatis? Et ipsa dico uobis charissimi si piè a nobis pulsata fuerit, non deerit necessitati nostræ, quoniam misericors est, & mater misericordiæ. Nam si compassa est uerecundiæ illorum a quibus fuerat inuitata, multo magis compatietur nobis, si pie fuerit inuocata. Placent enim illi nuptiæ nostræ, & pertinent ad eam multo amplius illis, nimirũ de cuius vtero tanquam e thalamo suo cœlestis sponsus processit. Sed quem non moueat quod in nuptiis illis respondit dominus benignissimæ, ac sanctissimæ matri suæ, dicens? Quid mihi & tibi est mulier? Quid tibi & illi domine? Nõne quod filio & matri?
Textus. H
Quid ad illam pertines quæris, cum tu sis benedictus fructus ventris eius immaculati? Nonne ipsa est quæ saluo pudore concepit, & sine corruptione te peperit? Nõne ipsa est, in cuius vtero nouem mensibus moratus es, cuius virgineis vberibus lactatus es: cum qua iam duodecim annorum factus de Hierusalem descendisti, & eras subditus illi? Núc ergo domine quid molestus es illi dicens, q̃d mihi & tibi? Multum per omnem modum. Sed manifeste iam video quòd non velut indignans, aut confundere volens virginis matris teneram verecundiam dixeris quid mihi & tibi? cum venientibus ad te (iuxta matris præceptum) ministris, nihil cunctatus facias quod illa suggessit. Vt quid ergo fratres, vt quid sic respõdeat prius? Vtique propter nos, vt conuersos ad dominum iam non solicitet carnalium cura parentum, & necessitudines illæ non impediant exercitium spirituale. Quandiu enim de mundo sumus, debitores non constat esse parentibus. At postquam reliquimus nosmetipsos, multo magis ab eorũ solicitudine liberi sumus. Vnde & legimus fratrem quendam in eremo conuersantem, cum ad eum carnalis frater auxilii gratia aduentasset respondisse, vt adiret alterum fratrem eorum, cum ille vtique iam obiisset. Cumque admiratus qui venerat responderet, quia ille obiit, eremita se quoque similiter obiisse respondit. Optime ergo nos docuit dominus ne soliciti simus super propinquis carnis nostræ plus quam religio postulet, quando ipse matri & tali matri respondit quid mihi & tibi est mulier? Sic & in alio loco cum suggereret ei quidam quoniam foris staret cum fratribus domini quærés ei loqui respondit. Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? Vbi modo sunt qui tam carnaliter & inaniter super carnalibus propinquis suis solent esse soliciti, ac si adhuc viuerent & ipsi cum eis? Sed videamus iam quid sequitur. Erant, ait euangelista, hydriæ sex positæ secundum purificationem Iudæorum. Vel ex hoc, potes manifestius aduertere non plenitudinem, sed præparationem nuptiarum esse, vbi nimirum adhuc opus est purificatione. Desponsationis ergo nuptiæ istæ sunt, nõ copulationis. Absit enim illis in nuptiis fore vasa purificationis: quando gloriosam sibi Christus ecclesiam exhibebit non habentem maculam neque rugã, aut aliquid huiusmodi. Vbi autem non erit macula, quæ purificatio erit necessaria? Nunc vtique lauandi tẽpus est, nunc purificationem patet esse necessariam: quoniam nemo mundus a sorde, nec infans cuius est vnius diei vita super terram. Nunc abluitur sponsa, nunc purificatur vt in cœlestibus illis nuptiis sponso suo sine omni macula præsentetur. Quæramus ergo hydrias sex, in quibus hæc ablutio Iudæorũ, id est confitentium purificatio fiat. Nam si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est, quæ sola liberat, sola saluat, sola lauat. Quod si confiteamur peccata nostra, non deerunt veris Iudæis purificationis hydriæ: quoniam fidelis est Deus qui dimittat nobis peccata, & emundet nos ab omni iniquitate. Ego quidẽ sex hydrias, sex obseruantias arbitror esse, quas ad purificanda confitentium corda sancti patres instituere, & omnes illas (ni fallor) hic poterimus inuenire. Prima siquidem hydria continentia est castitatis, qua diluitur quicquid ante luxuria inquinauit. Secunda uero ieiunium est, vt quod maculauerat crapula, nunc abstinentia mundet.

I
Marc. 3
Textus.
I. Ioa. I
K

Per

Per segnitiem quoque & ociositatem, quæ
inimica est animæ, multas contraximus sor-
Gen.3. des contra Dei sententiam, in sudore vultus
alieni non nostri pane vescentes: propter hoc
quoque tertia hydria nobis apponitur, vt sor
des illæ in labore manuum diluantur. Sic &
per somnolentiam cæteraque noctium & te
nebrarum opera multa deliquimus: ideo
quoque quarta hydria vigiliarum obseruan
tia ponitur, vt nocte surgentes ad confitendũ
domino, nõ bonas noctes præteriti temporis
redimamus. Iam verò de lingua quis nesciat
quam multum inquinauerit nos per uanilo
quia & mendacia, per detractiones & adula
tiones, per uerba malitię & verba iactantiæ?
Pro his omnibus necessaria est hydria quin-
ta, silentium scilicet custos religionis, & in
quo est fortitudo nostra. Sexta quoque hy
dria disciplina est, qua non nostro arbitrio,
sed alieno uiuimus, ut deleatur quicquid in
disciplinate uiuendo deliquimus. Lapidea
sunt hæc, dura sunt, sed necesse habemus in
L his lauari: nisi forte uoluerimus propter fœ
ditates nostras à domino accipere libellum
repudij. Attamen in eo quod dicuntur lapi
deæ, non solum duritia, sed multo melius so
liditas potest intelligi: quoniam non lauant
hæc, nisi firma stabilitate permanserint. Ait
Textus. ergo dominus ad ministros: Implete hydrias
aqua. Quid sibi istud uult domine? Mini-
stri soliciti sunt de uini penuria, & tu dicis,
implete hydrias aqua? Illi de poculis cogi-
tant, & tu præcipis ut uasa purificationis im
Gen.29. pleant? Sic omnino, sic suspiranti Iacob ad
Rachelis amplexus, Lia à patre supponitur.
Nobis fratres qui ministri sumus & serui ue
stri per Christum nobis præcipitur implere
hydrias aqua, quotiens deest uinum. Ac si di
catur. Illi deuotionem desiderant, uinum re-
quirunt, feruorem flagitant: sed nondum ue
nit hora mea, implete hydrias aqua. Quę est
enim aqua sapientiæ salutaris, & si non adeo
suauis, nisi fons uitæ & initium sapientiæ ti-
mor domini? Dicitur ergo ministris, Incutite
metum, & spiritu timoris nõ tam uasa quàm
corda replete: quia ut ad charitatem perue-
niant initiandi sunt à timore, ut dicát & ipsi:
A timore tuo concepimus domine & partu
riuimus spiritum salutis. Sed quomodo im
plebuntur hydriæ? Prædixerat enim Euan
gelista, capientes singulę metretas binas uel
ternas. Quę sunt duæ metretæ quæue tertia?
Vtique duplex timor, cõmunis & notus om-
nibus, ac tertius quidem minus communis,
& minus notus. Primus enim timor est, ne
cruciemur in gehenna. Secundus, ne exclusi
à uisione Dei priuemur tam inęstimabili glo M
ria. Tertius replet animam omni solicitudi
ne timidam, ne fortè deseratur à gratia. Et
quidem omnis timor domini sicut aqua ex-
tinguit ignem, sic extinguit peccati concupi-
scentiam: sed his maxime cum ad omnem tē
tationem statim occurrit ne fortè contingat
amittere gratiam, ut sibi derelictus homo la
batur quotidie de malo in peius, de periculo
minori in grauiorem culpam, quales utique
multos uidemus cum in sordibus sint, sorde-
scentes adhuc. Nam aduersus timoré istum,
non est unde sibi blandiatur anima, siue de
minori fortè quantitate peccati, siue de emen
datione futura. Talibus enim blandimentis
impediuntur aliquatenus duo prima genera
timoris. Pręcepit ergo nobis dominus ut hac
aqua hydrias impleamus. Sunt enim aliquã
do uacuæ & plenæ uento: siquis tamen adeo
insanus est, ut in eo per uanitatis studium, il
læ quas prædiximus obseruantiæ, mercede
perpetua uacuentur, ut sunt fatuæ uirgines,
in quarum uasis oleum non habetur. Inter-
dum autem quod peius est plenę quidē sunt,
sed plenæ ueneno, quod est inuidia, mur-
mur, rancor animi, & detractio. Propterea
ne fortè subintrent ista dum uinum deest, iu
bemur implere hydrias aqua, ut obseruentur
mandata domini in timore: quæ tunc muta
tur in uinum, cum timor expellitur à charita
te, & implentur omnia feruore spiritus & iu
cunda deuotione.

In conuersione sancti Pauli. Quomodo ad exemplum eius debemus conuerti. A
Sermo primus.

MErito quidem dilectissimi cõuer
sio Doctoris gentium ab uniuer
sitate gētium festiuis gaudijs ho-
die celebratur. Multos enim ab
hac radice ramos prodijsse uidemus. Con-
uersus Paulus, cõuersionis minister factus est
uniuerso mundo. Et multos quidem olim
in carne adhuc, sed non iam secundum car
nem ambulans, prædicationis officio conuer
tit ad Deum, nunc quoque in ipso felicius
uiuens & apud ipsum ne adhuc quidem ces-
sat ab hominum conuersione: dico autem
exemplo, oratione, doctrina. Propterea
denique conuersionis eius memoria frequen
tatur, quod & ipsa quoque memorantibus
utilis

vtilis inueniatur. In hac enim memoria & peccator spem veniæ concipit, & prouocatur ad pœnitentiam, & qui iam pœnitet, perfectæ conuersionis accipit formam. Quis desperet vltra pro magnitudine cuiuslibet criminis, quandoquidem Saulum audiat adhuc spirantem minarum & cædis in discipulos domini subito factum vas electionis? Quis dicat iniquitatis pondere pressus, assurgere iá ad studia meliora non valeo: quando in ipso itinere quo sanguinem sitiēs christianum, dirum toto pectore virus efflabat, persecutor crudelissimus in fidelissimum repente mutatus est prædicatorem? Magnifice siquidem
B in hac vna conuersione & misericordiæ magnitudo & efficacia gratiæ commendatur.
Luc. 9. Subito, ait Lucas, circunfulsit eum lux de cœlo. O verè inęstimabilis diuinæ dignatio pietatis. Illustrat cœlesti fulgore vel à foris, intus adhuc luminis incapacem. Qui needum infundi poterat, diuina saltem circūfunditur claritate. Et vox facta est. Lucis & vocis testimonia credibilia facta sunt nimis, nec dubitare est de veritate quæ sese ingerit per vtrasque, oculorum scilicet auriumque fenestras. Sic nimirum, sic in Iordane quoque supra caput domini & columba apparuit, & vox sonuit: sic & in monte quando transfiguratus est coram discipulis, & claritas visa est, & vox nihilominus patris audita. Saule, Saule, quid me persequeris? Verè deprehen
Textus. sus est Saulus: non est dissimulandi locus, non est facultas vlla negandi. In manibus sunt epistolæ crudelissimæ legationis, auctoritatis execrandę, potestatis iniquæ. Quid me persequeris? inquit. An non persequebatur Christum, qui Christi membra trucidabat in terris? An verò persecuti sunt Christum, qui sacratissimum illud corpus crucis affixere patibulo, & non persequebatur eum, qui aduersus corpus eius quod est ecclesia (est enim corpus eius etiam ipsa) odio furebat iniquo? Denique si proprium sanguinem dedit in precium redemptionis animarum, non tibi videtur grauiorem ab eo sustinere persecutionem, qui suggestione maligna, exemplo pernicioso, scandali occasione, auertit ab eo animas quas redemit: quàm à Iu-
C dæo qui sanguinem illum fudit? Agnoscite dilectissimi & expauescite consortia eorum qui salutem impediunt animarum. Horrendum penitus sacrilegium quod & ipsorum videtur excedere facinus, qui domino maiestatis manus sacrilegas iniecerunt. Videbatur iam cessasse persecutionis tempus, sed ut palam factum est, nunquam deest persecutio christiano, sed neque Christo. Et nunc quod grauius est, ipsi Christum persequuntur, qui ab eo vtique christiani dicuntur. Amici tui Deus & proximi aduersum te appropinquauerunt, & steterunt. Coniurasse videtur cōtra te vniuersitas populi christiani a minimo vsque ad maximum, à planta pedis vsque ad uerticem non est sanitas ul la: egressa est iniquitas à senioribus iudicibus uicarijs tuis, qui uidentur regere populum tuum: non est iam dicere, ut populus sic sacerdos, quia nec sic populus ut sacerdos. Heu heu domine Deus, quia ipsi sunt in persecutione tua primi, qui uidentur in ecclesia tua primatum diligere, gerere principatum. Arcem Sion occupauerunt, apprehenderunt munitiones, & uniuersam deinceps libere & potestatiue tradunt incendio ciuitatem. Misera eorum conuersatio, plebis tuæ miserabilis subuersio est. Atque utinam sola hac parte nocerent. Esset fortè qui dominica præmonitus, & præmunitus exhortatione daret operam, ipsorum non exempla imitari, sed obseruare præcepta, iuxta illud.
Quæ dicunt facite, & ad opera eorum nolite respicere. Nunc autem dati sunt sacri gradus in occasionem turpis lucri, & quæstum ęstimant pietatem. Copiosissimæ siquidem pietatis inueniuntur in suscipienda, imò accipienda magis animarum cura, sed hęc apud eos cura minor, & de animarum salute nouissima cogitatio est. An uerò Saluatori animarum grauior ulla esse poterat persecutio? Inique agunt & cęteri contra Christum, multique sunt nostris temporibus Antichristi. Meritò tamen & crudeliorem eam cēset persecutionem pro acceptis beneficijs, & grauiorem sęntit pro potestate quam proprijs sustinet a ministris: licet alij quoque multi contra proximorum salutem multifariè multisque modis & uarijs occasionibus agere uideantur. Hæc uidet Christus, & silet: hæc Saluator patitur, & dissimulat. Propterea dissimulemus nos quoque necesse est, & sileamus interim maximeque de prælatis nostris magistris ecclesiarum. Sic nimirum sic placet, & ipsis ut euadant nunc humana iudicia, ueniatque semel iudicium graue his qui præsunt, & potentes patiantur tormenta potenter. Vereor dilectissimi, ne quis forte sit & in nobis Domini persecutor, quia manifesta docuit ratio, impedire salutem, esse Mat. 24. D

esse persequi saluatorem. Quas ego de salute animæ meæ fratri illi gratias agere possum, qui mihi propinat detractionis fraternæ venenum? Merito detractores Deo odibiles describuntur, tanquam persequutores. Quid & is qui exemplo suo ad remissius agendum cæteros prouocat, aut singularitate turbat, aut inquietat curiositate aut impatientia sua & murmuratione molestat, aut quocúque modo cótristat spiritú Dei qui in eis est, scádalizás vnú de minimis istis credétibus in eú? Nóne & hic manifeste persequitur Christú? Vt ergo persecutorum & nomen & crimen longe sit semper a nobis, obsecro vos dilectissimi benignos semper & mites exhibeamus nos, inuicem supportantes in omni patientia, & ad id quod melius & perfectius est alterutrum prouocantes. Quis enim seruus sufficere sibi putat non persequi dominum, sed nec obsequi domino? Quam habiturus est gratiam si vt non resistit, sic nec assistit quidem? Denique si quis adeo pusillanimis est vt satis sibi reputet nec persequutorem esse nec coadiutorem Dei, audiat quid ipse loquatur. Qui non est mecum, cótra me est: & qui non colligit mecum, dispergit. Saule, Saule quid me persequeris? Et ille. Qui es domine? Hinc profecto datur intelligi quia vere circunfusa erat illi claritas, non infusa. Audiebat Paulus vocem domini, sed faciem domini non videbat, quoniam erudiebatur ad fidem: & vt ipse postea docuit fides ex auditu est. quis es? inquit. Ignotum enim persequebatur, & ideo consequutus est misericordiam, quia ignorans in incredulitate hoc fecit. Discite ex hoc fratres iustum iudicem Deum, non modo quid fiat, sed & quo animo fiat considerate, & cauete deinceps ne quis parua reputet, quamlibet parua scienter delinquere conuincatur. Nemo dicat in corde suo, leuia sunt ista, non curo corrigere, non est magnum si in his maneam uenialibus minimisque peccatis. Hæc est enim dilectissimi impœnitentia: hæc blasphemia in spiritum sanctum, blasphemia irremissibilis. Paulus quidem blasphemus fuit, sed non in spiritú sanctum, quia ignorans fecit in incredulitate. Non in spiritum sanctum blasphemás, ideo consequutus est misericordiam. Quis es domine? Et dominus ad eum. Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. Ego sum saluator, quem tu persequendo petis. Ego sum de quo tu in lege tua legis prædictum quod nescis impletum, quia Nazarenus vocabitur. Et ille. Domine quid me vis facere? Hæc plane fratres perfectæ conuersionis est forma. Paratum, inquit, cor meum Deus, paratum cor meum. Paratus sum & non sum turbatus, vt custodiam mandata tua. Domine quid me vis facere? O verbum breue sed plenum, sed viuum, sed efficax, sed dignum omni acceptione. Quam pauci inueniuntur in hac perfectæ obedientiæ forma, qui suam ita abiecerint voluntatem, vt ne ipsum quidem cor proprium habeant, vt non quid ipsi, sed quid dominus velit omni hora requirant, dicentes sine intermissione. Domine quid me vis facere? Et illud Samuelis, Loquere domine, quia audit seruus tuus. Heu plures habemus euangelici illius cæci, quám noui Apostoli imitatores. Quid vis, ait dominus ad cæcum illum, vt faciam tibi? Quanta est miseratio tua domine, quanta dignatio tua? Siccine dominus serui quærit vt faciat voluntatem? Vere cæcus ille, quia non considerauit, non expauit, non exclamauit. Absit hoc domine, tu magis, dic quid me facere velis. Sic enim decet, sic omnino dignum est, non meam a te, sed a me tuam quæri & fieri voluntatem. Videtis fratres, quia uere necessaria erat hoc in loco conuersio? Sic profecto, sic multorum vsque hodie pusillanimitas & peruersitas exigit, vt ab eis quæri oporteat, quid vis ut faciam tibi? non ipsi quærant, domine quid me uis facere? Considerare necesse habent ministri & uicarii Christi, quid sibi præcipi uelint, non ipsi considerant quæ uoluntas sit præceptoris. Non est obedientia eorum plena, non in omnibus parati sunt obsequi, non per omnia sequi proposuerunt eum, qui non suam, sed patris uenit facere uoluntatem. Discernunt & diiudicant eligentes in quibus obediant imperanti, imo in quibus præceptorem suum ipsorum obedire necesse sit uoluntati. Huiusmodi itaque & si tolerari se uideant & condescendi ac morem geri infirmitati suæ proficiant obsecro, pudeatque semper paruulos inueniri, ne quando forte audiant, quid debui uobis facere & non feci? & abutentibus patientia & benignitate prælati, fiat tandem multitudo exhibitæ miserationis, cumulus iustæ damnationis. Domine quid me uis facere? Et dominus ad illum. Surge & ingredere ciuitatem

Margin notes: Rom. 1. — E — Mat. 12. — Textus. — F — Textus. — Mat. 2. — Textus. — Ps. 56. — Ps. 118. — 1. Reg. 3 — Mat. 10 — G — Textus.

tem, ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. O sapientia suauiter vere vniuersa disponẽs. Eum cui tu loqueris erudiendum de volun-
H tate tua mittis ad hominem, vt socialis vitæ commendetur vtilitas, & edoctus per hominem discat & ipse secundum datam sibi gratiam hominibus subuenire. Ingredere ciuitatem. Videtis fratres non sine diuino consilio factũ esse, vt hanc ciuitatẽ dñi virtutũ ingrederemini, diu..ná discere voluntatem? Planè qui te salubriter terruit & conuertit cor tuum ad desiderandam volũtatem suam, ipse tibi dixit, surge, & ingredere ciuitatem. Sed audi quàm manifeste in his quæ sequuntur, voluntaria simplicitas & Christiana commẽdatur mansuetudo. Apertis oculis nihil videbat: ad manus autem tradebatur ab his qui comitabantur eum. Felix cæcitas, qua malè quondam illuminati in præuaricatione, tandem in conuersione oculi salubriter excæcantur. Sanè quod triduo Paulus sine cibo manet persistens in oratione, ad eos maximè pertinet, qui nouiter seculo abrenunciantes necdum in cœlesti consolatione respirant. Sustineant ergo & ipsi dominum in omni patientia, orent sine intermissione, quærentes, petẽtes, pulsantes: quia exaudiet eos pater cœlestis in tempore opportuno. Nõ obliuiscetur eorum in finem, veniet & non tardabit. Si triduo sustinueris eum nõ habẽs quod manduces, confide quia miserator & misericors dominus ieiunum te non dimittet. Exinde iubetur Ananias manus imponere Saulo, sed tanquam bene eruditus non cõtinuo acquiescit. Vide enim si non etiam Paulus ipse doctrinam hanc deinde tradidit discipulo: Nemini, inquiens, cito manus imponas. Vidit (ait dominus) virum imponentem sibi manus vt visum recipiat. Fratres, Paulus hoc cũ vidisset, non continuo illuminatus est. Nun- *1.Tim.5.*
I quid non expectauit Ananiæ manum, quia venturum eum fortè in somniis præuidit? Hæc dico charissimi, quia vereor ne quis fortè sit inter vos, qui solo sese somnio pręsumat illuminatum esse: nec iam æquanimiter patiatur ad manum trahi, sed ductorem sese profiteatur aliorum. Cui enim necdum administrationis cura iniuncta est, cui necdum credita dispensatio, cui necdum præceptum vt videat & prouideat his qui apertos oculos habentes nihil vident: quid hoc præsumere tentat: nisi quia meditatur inania & quasi somnia vana sectatur? Caueamus ab hoc vitio fratres: semper quod in nobis est, abiecti eligamus esse & ad manus trahi, mansuetudinem & humilitatem discẽtes a Christo domino: cui est honor & gloria in secula seculor. Am.

Sermo secundus. Vnde supra.

CONuersus est hodie Paulus, imo Saulus conuersus, versus est in Paulum. Siquidem factus est tanquam euangelicus ille paruulus, de quo dominus ait: Nisi conuersi fueritis & efficiamini sicut paruulus iste, non intrabitis in regnum cœlorum. Fortè enim seipsum dicebat. Nimirum ipse magnus dominus & laudabilis nimis, ipse paruulus qui datus est nobis. Nec tamen magnus interim sed paruulus exhibetur, vt seipsum faciat gratum & efficax necessariæ paruitatis exemplum. Ad paruulum ergo sit cõuersio tua, vt discas paruulus esse, tu quoque cum cõuerteris paruulus fias. Enimuero audi quam euidenter ipsum tibi (in quo constituit formam conuersionis) paruulum manifestat, signanter ea quæ sunt paruuli in seipso imitanda proponens. Discite a me, inquit, quia mitis sum & humilis corde. Gemina paruitas, humilitas & mansuetudo. Et illa interior, ista exterior paruitas: vtraque tamen non parua virtus est nempe quam paruulus ille tam magnus vnicum magisterium profitetur. Hodie ergo conuersus est Paulus, hodie desijt esse Saulus. Hodie factus est humilis & mitis corde. Probat oris confessio cordis humiliationem, dũ clamat. Domine quid me uis facere? Magis autẽ probat ipsa collatæ gratiæ magnitudo, quæ nimirum tam multa, nisi multum humili, data non fuit. Cæterum mansuetudo quoniam exterior quædam (vt diximus) paruitas & ob hoc manifestior est, tripliciter nobis in conuersione hac commendatur. Triplici quidem velut ariete mansuetudo nostra pulsatur, verborum iniuriis, damnis rerum, corporis lęsione. In his tribus, omnis exhibitio patientiæ, omnis exercitatio mãsuetudinis. Probata est illa virtus, quam nihil horum videtur concutere potuisse. Considerare libet quemadmodum Paulus super his omnibus in ipsa statim sua conuersione tẽtatus, verè iam Paulus inuentus, sit in hac parte verè mitis & patiens. Saule Saule quid me persequeris? Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Durũ equidem verbum, verbum increpatorium plenũ comminatione. Sane quod ad corpus pertinuit, cõcussus est & prostratus in terram. Vn

Margin notes (right column): *Mat.18.* (beside "Nisi conuersi fueritis"); K (beside "paruulus fias. Enimuero"); *Mat.11* (beside "humilis corde"); *Act 9.* (beside "probat ipsa collatæ"); E (beside "ta non fuit"); L (beside "nuit, cõcussus est").

vero

L verò & damno quoque probatus est? Et valde. Siquidem ipsum ei lumen ademptum est oculorum, & apertis, vt scriptum est, oculis nihil videbat. *Ibidem.* Experta est in his tribus & exercitata patientia Iob, quem in hac virtute opinatissimum Deus exemplar dedit. Sed vestræ in hoc industriæ relinquimus vestigandum. Sufficit nos monere formam veræ conuersionis magna ex parte in hac mansuetudine constitutam, vt pudeat eos qui conuersi esse debuerant, vel in corporum læsione, vel in damno rerum, vel quod magis indignum est, in verborum iniurijs inueniri peruersos penitus & auersos.

In purificatione beatæ Mariæ, de triplici misericordia. *Sermo* I.

Odie templi dominum, in templum domini virgo mater inducit: Ioseph quoque sistit domino, non suum, sed eius filium dilectum, in quo ei bene complacuit. Agnoscit iustus quem expectabat, Anna quoque vidua confitetur. Ab his quatuor primo hodierna processio celebrata est, quę postmodū exultatione vniuersę terræ in omni loco, & ab omni gente celebraretur. Nec sanè mirum si tunc parua fuit, quādoquidem paruus erat, qui suscipiebatur. Nullum ibi locum peccator habuit, omnes iusti, omnes sancti, omnes fuere perfecti. Sed nunquid hos tantum saluabis domine? Crescat corpus, crescat & miseratio. M Homines & iumenta saluabis domine, cum multiplicaueris misericordiam tuam Deus. In secunda iam processione præeunt turbæ, turbæ sequuntur, nec virgo portat sed asellus. Neminē itaque dedignatur: nec ipsos qui cōputruerunt tanquā iumenta in stercore suo. Non dedignatur inquam, sed si apostolica vestimenta nō desint, si doctrina eorum, si morum iustitia, si obedientia, si charitas cooperiat multitudinem peccatorum, ex hoc iam processionis suæ gloria non censebit indignos. Magis verò & ipsam quæ tā paucis collata videtur, nobis quoque ab ipso inuenire est reseruatā. Quidni reseruaret posteris, quā & prerogauit antiquis? Dauid rex & Propheta exultauit vt videret diem istū, & vidit & gauisus est. Alioquin si non viderat, vnde psallebat? Suscepimus, inquit, Deus misericordiam tuam in medio tēpli tui. Suscepit hanc misericordiam domini *Ps. 47.* Dauid, suscepit Simeon. Suscepimus & nos, & quicunque sunt præordinati ad vitam. Siquidem Christus heri & hodie & in æternū. In medio.n.templi misericordia est, nō in angulo aut diuersorio, quia nō est acceptio personarum apud Deum. In communi posita est, offertur omnibus, & nemo illius expers, nisi qui renuit. Deriuantur aquæ tuæ foras domine Deus, nihilominus tamen fons tuus tibi proprius est, & non bibit alienus ex eo. Qui tuus est, non videbit mortem donec viderit Christum Domini, ut securus dimittatur in pace. Quidni dimittatur in pace, qui Christum Domini habet in pectore? Ipse enim est pax nostra, qui per fidem habitat in cordibus nostris. Tu quomodo hinc exibis A anima misera quę ducē itineris Iesum ignoras? Ignorantiam enim Dei quidam habent. Vnde hoc? Nempe quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem. Et lux, inquit, in tenebris lucet, *Ioan. 1.* & tenebræ eam non comprehenderunt. Ac si dicat. Et in plateis deriuantur aquæ, & alienus non bibit ex eis: et misericordia in medio templi est, nec tamen accedunt quos manet æterna damnatio. Medius uestrū stat ò miseri, quem uos nescitis, ut morientes antequam videritis Christū Domini non in pace dimittamini: sed potius rapiamini à rugientibus præparatis ad escam. Suscepimus Deus misericordiam tuā in medio templi tui. *Ps. 45.* *Ps. 35.* Longe est hæc gratiarū actio à voce illa gementis. Domine in cœlo misericordia tua, & veritas tua vsque ad nubes. Quid enim? Videtúrne tibi in medio fuisse misericordia, cū apud solos cœligenas spiritus haberetur? At ubi sanè minoratus est Christus paulominus ab angelis, factusq; est Dei & hominū mediator, ac uelut lapis angularis pacificauit per sanguinem suū quæ in cœlis sunt, & quæ super terram: ex hoc planè iam suscepimus Deus misericordiam tuam in medio tēpli tui. Eramus enim & nos natura filij iræ, sed consequuti sumus misericordiam. Cuius irę filij, & quam misericordiam consequuti? Nempe filij ignorantiæ, ignauiæ, captiuitatis, & consequuti sumus sapientiam, virtutem, redemptionem. Ignorantia mu- B lieris seductæ excæcauerat nos, mollicies viri abstracti & illecti à propria concupiscentia, eneruauerat nos, malitia diaboli expositos iuste à Deo captiuauerat nos. Sic ergo nascimur vniuersi primum quidem viæ ciuitatis habitaculi prorsus ignari, deinde imbecilles & ignaui, vt etsi nota nobis esset

via vitæ, propria tamen præpediremur & detineremur inertia: postremo captiui sub pessimo crudelissimoque tyranno, vt licet prudentes essemus atque robusti, ipsa tamen miserę seruitutis opprimeremur conditione. Nunquid non misericordia & miseratione multa opus habet tanta miseria? Aut certe si iam salui sumus ab hac triplici ira per Christum qui factus est nobis sapientia à Deo patre & iustitia & sanctificatio & redemptio: quanta nobis vigilantia opus est dilectissimi, ne forte (quod absit) inueniantur nostra nouissima peiora prioribus, si denuo contingat iram incendere, vt pote qui non natura iam, sed propria voluntate filij iræ sumus? Amplectamur itaque misericordiam quam in medio templi suscepimus, & cum beata Anna non dimoueamur a templo. Templum enim Dei sanctum est, quod
1.Co. 3. estis vos, ait Apostolus. Prope est hęc misericordia, prope est verbum in ore vestro, & in corde vestro. Denique in cordibus vestris per fidem habitat Christus. Hoc templum eius, & hæc sedes eius, nisi forte excidit uobis, quoniam anima iusti sedes sapientiæ est. Quod ergo frequenter imò & semper
C admonere cupio fratres meos, obsecro & nunc ambulemus non secundum carnem in carne, ne displiceamus Deo, non simus amici huius seculi, ne Dei constituamur inimici. Resistamus ergo diabolo & fugiet à nobis, vt libere iam ambulemus in spiritu, & in corde
Sap. 9. sit conuersatio nostra. Siquidē corpus quod corrumpitur aggrauat & eneruat & effœminat animam, & terrena inhabitatio sensum multa cogitantem deprimit, vt ad cœlestia non assurgat. Vnde & sapientia huius mundi stultitia est apud Deum, & a maligno qui
1.Co. 3. superatur, ei & seruus addicitur. Porrò in corde suscipitur misericordia, in corde habitat Christus: in corde loquitur pacem in plebem suam, & super sanctos suos, & in eos qui conuertuntur ad cor.

De ordine & modo processionis.
Sermo II. Vnde supra.

GRatias redemptori nostro qui tam copiose præuenit nos in benedictionibus dulcedinis, sacramentis infantiæ suæ gaudia nostra multiplicans. Celebratis siquidem paulo ante Natiuitate, Circuncisione, & Apparitione eius, festus hodie nobis oblationis eius dies illuxit. Hodie nanque sistitur creatori terræ fructus sublimis, hodie placabilis & Deo placens hostia virgineis manibus offertur in tēplo, portatur à parentibus, à senibus expectatur. Offerunt Ioseph & Maria sacrificiū laudis, sacrificiū matutinum, Simeon & Anna suscipiunt. Ab his quatuor celebrata processio est, quæ per quatuor orbis climata D
solennibus hodie gaudijs ad memoriam reuocatur. Quia ergo festiuam hodie & nosipsi præter cæterarum consuetudinē solennitatū acturi sumus processionem, non inutile arbitror modum ipsius & ordinem diligentius intueri processuri sumus bini & bini candelas habentes in manibus, quoque succensas, nec quolibet igne, sed qui prius in ecclesia sacerdotali benedictionę fuerit consecratus. Ad hęc futuri sunt in processione nostra nouissimi primi, & primi nouissimi: & cantabimus in vijs Domini, quoniam magna est gloria Domini.

Merito sanè bini & bini procedimus, sic enim ob commendationem fraternæ charitatis & socialis vitæ missos a saluatore discipulos euangelia sacra testantur. Turbat processionem si quis solitarius incedere curat, nec sibi soli nocet, sed etiam cæteris est molestus. Hi sunt qui segregant semetipsos animales spiritum non habentes, nec solliciti seruare unitatem spiritus in uinculo pacis. Iam uerò sicut non est bonum esse hominem solum sic in conspectu Domini uacuum apparere est prohibitum. Cum enim arguantur ociosi tantis ipsi quoque, quos nemo conduxit: qui iam conducti sunt, si ociosi inuenti fuerint quid merentur? Fides quippe sine operibus Iaco. 2.
mortua est. Ipsa denique opera nostra in feruore agenda sunt & in desiderio cordis: vt sint lucernæ ardentes in manibus nostris.
A'ioquin timēdum est ne forte tepidos nos Luc. 12.
euomere incipiat, qui in euangelio loquitur E
dicens: Ignem ueni mittere in terram, & quid uolo nisi ut ardeat? Hic planè sacer & benedictus est ignis, quem pater sanctificauit & misit in mundum, & cui benedicitur in ecclesijs, sicut scriptum est: In ecclesijs benedicite Deo Domino. Habet enim etiam aduersarius noster utpote peruersus diuinorum operum æmulator, habet inquam ignem suum & ipse, ignem concupiscentiæ carnalis, ignem inuidiæ & ambitionis, quem saluator in nobis non accendere sed extinguere uenit. Denique si quis alienum hunc ignem in diuino offerre

præ-

præsumpserit sacrificio, etiam si patrem habeat Aaron, morietur in iniquitate sua. Porrò super hæc quæ de sociali uita & fraterna dilectione, de bonis operibus & feruore sancto dicta sunt: humilitatis uirtus maxima, maximeque necessaria est, ut honore præueniamus inuicem: nec modo priores, sed & ipsos iuniores sibi quisque præponat, quæ nimirū humilitatis perfectio est, & iustitiæ ple-
2. Cor. 9. nitudo. Et quoniam hilarem datorem diligit Deus, & fructus charitatis est gaudium in spiritusancto, cantemus, ut dictum est, in uijs Domini: quoniam magna est gloria Domini. Cantemus Domino canticum nouum, quia mirabilia fecit. In quibus omnibus si quis forsitan proficere dissimulat, & proficisci de uirtute in uirtutem, nouerit quisquis huiusmodi est, in statione, non in processione se esse: imo uerò & in regressione: quoniam in uia uitæ non progredi, regredi est, cum nihil adhuc in eodem statu permaneat.
F Porro profectus noster in eo consistit (ut sæpius me dixisse memini) ut nunquam arbitremur nos appræhendisse: sed semper extendamur ad anteriora incessanter conemur in melius, ut imperfectum nostrum diuinæ misericordiæ obtutibus iugiter exponamus.

Item in purificatione, de puero, Mariæ, & Ioseph. Sermo III.

PVrificationem beatæ Mariæ uirginis hodie celebramus, quę secundum legem Moysi facta est transactis à natiuitate Domini
Luc. 12. quadraginta diebus. In lege enim scriptum erat, ut mulier quę suscepto semine peperisset filium, immunda esset septem diebus, & octauo die circuncideretur puer: dehinc ablutioni & purificationi intenta, abstineret ab ingressu templi trigintatribus diebus: quibus expletis, offerret filium Domino cū muneribus. Sed quis non aduertat in ipso sententię huius initio, liberam matrem Domini ab hoc præcepto? Putas enim quia dicturus Moyses, mulierem quæ peperisset filium, immundam esse, non timuerit super matre Domini blasphemiæ crimen incurrere, & idcirco præmiserit suscepto semine? Alioquin nisi parituram præuidisset sine semine uirginem, quæ necessitas erat de suscepto semine fieri mentionem? Patet itaque quod lex ista matrem domini non includit, quæ non suscepto semine filium peperit, sicut prædictum erat per Hieremiam.
Quia nouum faceret Dominus super terram. Hier. 31.
Quæris quod nouum? Mulier, inquit G circundabit uirum. Non ab altero uiro uirum suscipiet, non humana lege concipiet hominem: sed intra uiscera intacta & intrega uirum claudet: ita sanè ut intrante & exeunte Domino iuxta alium prophetā: Porta Orientalis clausa iugiter perseueret. Hie. 44.
Putas ergo non poterat moueri animus eius & dicere, quid mihi opus purificatione? Cur abstineā ab ingressu templi, cuius uterus nesciens uirum templum factus est spiritus sancti? Cur non ingrediar templum, quæ peperi Dominum templi? Nihil in hoc conceptu, nihil in partu impurum fuit, nihil illicitum, nihil purgandum: nimirum cū proles ista fons puritatis sit, & purgationem uenerit facere delictorum. Quid in me legalis purificet obseruatio, quæ purissima facta sum ipso partu immaculato? Verè ò beata uirgo, uerè non habes causam, nec tibi opus est purificatione. Sed nunquid filio tuo opus erat circuncisione? Esto inter mulieres tanquam una earum, nam & filius tuus sic est in numero puerorum. Circuncidi uoluit, & non multomagis uelit offerri? Offer filium tuum uirgo sacrata, & benedictum fructum uentris tui Domino repræsenta. Offer ad nostram omnium recōciliationem hostiam sanctam, Deo placentem. Omnino acceptabit Deus pater oblationem nouam & preciosissimam hostiam, de qua ipse ait: Hic est filius meus Matt. 3.
dilectus, in quo mihi bene complacui. Sed H
oblatio ista fratres satis delicata uidetur, ubi tantum sistitur Domino, redimitur auibus, & ilico reportatur. Veniet quando non in templo offeretur, nec inter brachia Simeonis, sed extra ciuitatem inter brachia crucis. Veniet quando non redimetur alieno, sed alios redimet sanguine proprio: quia redemptionem eum misit Deus pater populo suo. Illud erit sacrificium uespertinum, illud est matutinum. Istud quidem iucundius, sed illud plenius. Istud enim tempore natiuitatis, illud iam in plenitudine ætatis, de vtroque tamen potes accipere quod propheta prædixit: Oblatus est quia ipse voluit. Nam & mo Esa. 53.
dò oblatus est, nō quia opus habuit nō quia sub legis edicto fuit, sed quia uoluit: & in cruce nihilominus oblatus est, nō quia meruit, non quia Iudæus præualuit, sed quia ipse voluit. Voluntariè sacrificabo tibi Domine,

quia voluntarie oblatus es pro mea salute, non pro tua necessitate.

Sed quid fratres nos offerimus, aut quid retribuimus illi pro omnibus, quæ retribuit nobis? Ille pro nobis obtulit hostiam preciosiorem quam habuit, nimirũ qua preciosior esse non potuit. Et nos ergo faciamus, quod possumus, optimum quod habemus offerentes illi, quod sumus vtique nosmetipsi. Ille seipsum obtulit, tu quis es qui teipsum offerre cunčteris? Quis mihi tribuat, vt obliuionẽ meam dignetur maiestas tanta suscipere? Duo minuta habeo Domine, corpus & animam dico, vtinam hæc tibi perfecte possim in sacrificium laudis offerre. Bonum enim mihi longeque gloriosius, atque vtilius est, vt tibi magis offerar, quàm deserar mihi ipsi. Nam id me ipsum anima mea conturbatur, in te verò exultabit spiritus meus, si tibi veraciter offeratur. Fratres morituro Domino Iudæus mortuas hostias offerebat, sed iã nunc Viuo ego, dicit Dominus: nolo mortẽ peccatoris: sed magis vt cõuertatur & uiuat. Non vult Dominus mortem meam, & non libenter offeram illi uitam meam? Hæc est enim hostia placabilis: Deo placens hostia, hostia uiua. Sed in obliuione illa Domini tres fuisse leguntur, & in obliuione nostra tria nihilominus à Domino requiruntur. Fuit in oblatione illa Ioseph sponsus matris Domini, cuius filius putabatur, fuit & ipsa virgo mater, & puer Iesus qui offerebatur. Sit ergo & in oblatione nostra constantia uirilis, sit constantia carnis, sit cõscientia humilis. Sit inquam in proposito perseuerandi animus virilis, sit in continentia castitas uirginalis, sit in conscientia simplicitas & humilitas puerilis. Amen.

Hie. 18. & 33.

In Septuagesima. Sermo I.

Agna mihi consolatio est fratres mei in verbo illo Domini. Qui est ex Deo, verba Dei audit. Propterea enim uos libenter auditis, quia ex Deo estis. Nec ignoro quod alio in loco dicit scriptura: Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia: sed multo aliter sunt ex eo qui secũdũ beati Ioannis Euangelium. Non ex voluntate carnis nati sunt, sed ex Deo. Vnde & inuenies ab eodem Ioanne in Epistola sua scriptum: Omnis qui natus est ex Deo, non peccat: sed generatio cœlestis conseruat illum. Non peccat, inquit, id est, non permanet in peccato: quia conseruat illum, vtique vt perire non possit ea, quæ falli non potest generatio cœlestis. Siue non peccat, id est, tantundem est, ac si non peccet: pro eo scilicet, quòd non imputatur ei peccatum: generatio enim cœlestis etiam in hac parte conseruat illum. Sed generationem istam quis enarrabit? Quis potest dicere. Ego de electis sum, ego de prędestinatis ad vitam, ego de numero filiorum? Quis hęc, inquam, dicere potest? reclamante nimirum scriptura: Nescit homo si sit dignus amore, an odio. Certitudinem utique non habemus sed spei fiducia consolatur nos, ne dubitationis huius anxietate penitus cruciemur. Propter hoc data sunt signa quædam, & indicia manifesta salutis. vt indubitabile sit eum esse de numero electorum, in quo ea signa permanserint. Propter hoc, inquam, quos præsciuit Deus, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, vt quibus certitudinem negat causa solicitudinis, vel fiduciam præstet gratia consolationis. Hoc enim est unde semper soliciti, & in timore & tremore humiliemur necesse est sub potenti manu Dei: quoniam quales sumus nosse possumus, vel ex parte: quales autem futuri sumus, id nosse penitus nobis impossibile est. Itaque qui stat, videat ne cadat: & in ea forma, quæ salutis indicium est, & argumentum prædestinationis, perseueret, atque proficiat. Porrò inter ea quæ fiduciam præstant & materiam spei, vnum illud maximum est, de quo nunc cœpimus loqui: qui de Deo est, verba Dei audit. Nonnullos enim sic interdum audientes inuenies, ac si nihil omnino ad eos pertineant, quæ dicuntur, non intrare cor suum, non discutere mores suos, non cogitare, ne fortè quod audiunt, dictum sit propter eos. Magis autem si fortè sermo Dei uiuus & efficax (qui suo, & nõ eius qui loquitur, arbitrio fertur, quocunque voluerit) si, inquam, manifestè aduersus vitia illa processerit, quibus sese illi sentiunt obligatos, dissimulant, & auertunt oculos cordis, aut qualibet adinuentione pallians uitia, & seducunt miseri semetipsos. In his ergo salutis signa non video: magis autem uereor, ne fortè propterea non audiant uerbum Dei, quia non sunt ipsi ex Deo. In vobis, fratres (gratia Deo) verè inuenio aures audiendi: nimirum cum in emendatione uestra sine mora apparet fructus uerbi: sed etiam inter loquendum (fateor) non-

Ioan. 18. Ro. 11. Ioan. 1. 1. Ioã. 5. Eccl. 9. K Rom. 8. L

nonnunquam sentire mihi videor feruorem studij vestri. Etenim quanto abundantius sugitis, tanto amplius replet vbera mea dignatio spiritus sancti, & tanto copiosus datur quod propinem vobis, quanto citius quod propinat hausistis. Propterea sæpius loquor vobis, etiam præter consuetudinem ordinis
Luc. 10. nostri. scio enim quis dixerit, Si quid supererogaueris, cum rediero reddam tibi. Initium septuagesimæ fratres hodie celebratur, cuius nomen in vniuersa ecclesia celebre satis habe
M tur. Iam verò dico vobis charissimi, quia plurimum in hoc nomine compatior mihi ipsi. Commouetur enim intra me spiritus meus spirans nimirum ad patriam illá, in qua nec numerus est, nec mensura, nec pondus. Quandiu enim in pondere & mensura & numero vniuersa corporis & animæ bona recipio? Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus? ego autem hic fame pereo. Nã de corporali cibo ad Adã dictum est, & peruenit vsque ad me. In sudore vultus tui vesce
Gen. 3. ris pane tuo. Sed & cum labor fuero panis datur mihi in pondere, potus in mensura, pulmenta in numero. Et de corporali quidẽ sic. Quid verò de spirituali? Vtique antequam comedam suspiro, atque vtinam cum suspirauero et fleuero vel fragmentum exiguum merear de cœlesti conuiuio, & tanquam catellus edam de micis quæ cadunt de mensa dominorum meorum. O Hierusalem ciuitas regis magni, qui te ex adipe frumenti satiat, & quá fluminis impetus lætificat, in te nec pondus vtique nec mensura, sed satietas est & affluẽtia summa. Sed nec habes numerum: quippe cuius participatio eius in idipsum. Ego verò qui totus sum in vicissitudine & numero, quando veniam ad vnam illam quam requiro? Quando satiabor apparente gloria tua domine? Quando inebriabor ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ quando potabis me? Nunc enim tam exigua sunt stillicidia stillantia super terram, vt nec glutire quidem possim saliuam meam. Sic omnino sic verum est fratres quoniam modo
A omnia dantur in pondere & mensura & numero: sed veniet dies quando omnia sunt cessatura. Nam de numero quidem legimus.
Ps. 146. Quoniam sapientiæ illius non est numerus.
Ps. 15. Et alio in loco apud eundem prophetam. Delectationes in dextera tua vsque ad finem. Audi etiam apud Apostolum pondus sine
2. Co. 4. pondere. Supramodum, inquit, in sublimitate æternum pondus gloriæ. Audi pondus æternum: sed attende quia præmiserit supramodum. Sic & Christum audio mensũ- Luc. 6.
ram sine mensura promittentem. Mensuram, inquit, consertam & coagitatam, & supereffluentem. Sed quando uenient ista? Profecto in fine præsentis septuagesimæ: quod est tempus captiuitatis nostræ. Sic enim legimus quod captiuitati à Babylonijs filij Israel terminum acceperunt annorum septuaginta quibus transactis redierunt in sua, cum instauratum est templum & ciuitas reædificata. At uerò captiuitas nostra fratres quando finietur, quæ tot annis ab initio vtique mundi protenditur? Quando liberabimur à seruitute ista? Quando restaurabitur Hierusalem ciuitas sancta? Vtique completa hac septuagesima, quæ ex denario & septenario constat, propter decem mandata, quæ accepimus, & septem impedimenta quibus à mandatorum obedientia retardamur. Primum enim impedimentum nostrum & occupatio grauis, est ipsa necessitas huius miseri corporis. Quod dummodo somnum, modo cibum, modo vestem, cæteraque similia quærit, haud dubium quin frequenter impediat nos ab exercitio spirituali. Secundo loco im B
pediunt nos vitia cordis, vt est leuitas, suspitio impatientiæ aut inuidiæ motus, laudis appetitus, & similia quæ quotidie experimur in nobis. Tertium & quartum impedimentum accipe prosperitatẽ huius seculi & aduersitatem. Sicut. n. corpus quod corrumpitur aggrauat animã, sic deprimit etiã terrena inhabitatio sensum multa cogitantẽ. Vtrinque ergo caue à laqueo tentationis, & quære arma iustitiæ à dextris & à sinistris. Quintum impedimentum grauissimum & periculosissimum ignorantia nostra est. In multis enim omnino incertum habemus quid agere debeamus: ita vt quid oremus sicut oportet nesciamus. Sextum impedimentum est aduersarius noster, qui tanquam leo rugiens circuit quęrens quem deuoret. Atque vtinã in istis sex tribulationibus liberaremur, vt vel in septima non tangeret nos malum, nec apprehẽderet nos periculum in falsis fratribus. Vtinã soli impugnarent nos maligni spiritus cum suggestionibus suis, & nihil nocerent homines perniciosis exẽplis, persuasionibus importunis, sermonibus adulationis vel detractionis, atque alijs mille modis. Videtis certe quàm necessariũ sit vt aduersus hæc septẽ pericula quibus impedimur, septiformis spiritus sancti auxilio subleuemur. Pro his enim

septem, quibus ab obseruantia decalogi retardamur, in luctu pœnitentiæ septuagesima præsens agitur. Vnde & reticetur interim al- C leluia solenne, & humanæ transgressionis historia miserabilis ab exordio recensetur.

De eo quod scriptum est. Immisit Dominus soporem in Adam. Sermo II. Vnde supra.

Gen. 2. Mmisit Dominus soporem in Adam. Immisit & in se ipsum factus nimirum secúdus Adam: sed est distantia fortè non parua. Ille enim soporatus videtur præ excessu contemplationis, Christus miserationis affectu: vt in illum soporem immiserit veritas in hunc charitas, cum vtraque sit Dominus. Ioan. 4. Ait enim Ioannes Euangelista. Deus chari- Ioã. 14. tas est. Et ipse Dominus. Ego sum via veritas & vita. Sanè soporem Christi solius charitatis fuisse nemo dubitat, vel nomine tenus christianus. Siquidem accubuit vt leo, non uictus planè sed victor, potestate propria ponens animam, somnum mortis excipiens propria voluntate. Cæterùm qualis & ille sopor dicendus sit fuisse vel credendus quem Dominus immisit in Adam, in quo sine sensu omnino doloris in mulierem ædificandam costa sublata est de latere dormientis? Mihi quidem non nisi incommutabilis veritatis intuitu, & abysso diuinæ sapientiæ corporis excedens sensibus obdormisse videtur, quod ex eius verbis vel maxime coniici potest. Rediens nimirum indicat quo abisset, dum tanquam ebrius de cella vinaria veniens & eructuans illud magnum sacramentum quod táto post in Christo & in ecclesia D apostolus commendauit. Hoc nunc, inquit, Gen. 2. os ex ossibus meis propter hoc inquit. Re- Ephe. 5. linquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ: & erunt duo in carne vna. An tibi penitus obdormiisse videtur qui in hanc vocem excitatus erupit, & non magis dicere Can. 5. potuisse. Ego dormio & cor meum vigilat? Verum id quidem sine præiudicio dixerim, si cui forte aliter visum fuerit, maxime si quid aliud in sanctorum paginis inuenitur. Neque enim communem arbitror fuisse soporem, aut nostri similem somnis, quos nec contemplationis excessus, nec miserationis affectus, sed infirmitatis defectus immittit, quos nec veritas nec charitas sed necessitas parit. Graue siquidem iugum super filios Adam. Non autem in principio super Adá: sed nunc iam super filios eius. Quid non graue miseris, quibus & viuere labor est? Quibus & (quod pauci videntur aduertere, sentire penitus nemo) ipse quoque sensualitatis vsus inuenitur oneri, adeo vt nequeat sustineri nisi alterna requie foueamur? Quid non labor & dolor & afflictio spiritus ex omnibus quæ sub sole sunt, quando & illud ei grauissimum est quo potissimum delectatur, uegetatio scilicet & sensificatio carnis? Nimirum quàm sit ei dulce consortium, triste diuortium manifestat, dum vix tandem auelli potest, dum corruptio ipsa corporis penitus intolerabilis est uegetanti. Sanè non Sap. 9. simpliciter corpus, sed corpus quod corrumpitur aggrauat animam, vt immunem ab hoc grauamine primi parentis animam nouerις extitisse, donec adhuc corpus gereret in- E corruptum. Nimirum in libertate posuit eum Deus, ut inter summa & infima uersans & in illa excederet sine difficultate, & ad hæc sine illecebra aut necessitate descenderet. Illa penetrans naturali uiuacitate & puritate mentis, hæc auctoritate diiudicans præsidentis. Denique adducta sunt animalia ad Adam, vt uideret quid uocaret ea: non ipse aliqua curiositate ductus est vt uideret ea. Non sic in nobis libera ratio, sed undique ei luctandum est. Sic enim & ab infimis uisco quodam captiua tenetur, & à summis indigna repellitur: ut nec ab his sine dolore possit auelli, nec ad illa sine magno gemitu uel raro queat admitti. Hinc nempe uim faciunt qui quærunt animam meam ut clamare ne- Ro. 7. cesse sit. Infœlix ego homo, quis me libera- Mat. 11. bit de corpore mortis huius? Inde priusquam comedam suspiro. Quia regnum cœlorum uim patitur, & uiolenti rapiunt illud. Nihilominus tamen & illic unitas & hic tenenda diuisio est, sicut & Adam soporatus est in contemplatione, & animalia nominum impositione discreuit. Sic nimirum sic & Abraam in sacrificio non quidem uolatilia, sed animalia legitur diuisisse. Et Martha erga multa turbatur, cum unú sit necessariú. Necessarium planè unum & maxime necessarium, quoniam hæc pars optima quæ nó auferetur. Cessabit diuisio cum uenerit plenitudo, & erit totius sanctè ciuitatis Hierusalem participatio in idipsum. Interim spiritus sapientiæ nó modo unicus, sed multiplex est: in- F teriora quidé in unitatem solidás, sed sub iudicio exteriora distinguens. Vtrunque tibi in primi-

primitiua ecclesia cōmendatur, quando multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna: ne volatilia scinderentur: diuidebatur autem singulis prout cuique opus erat, vt animalia secarentur. Sit igitur etiam in nobis charissimi vnitas animorum, vnita sint corda diligendo vnum, quęrendo vnum, adhærendo vni, & idipsum inuicem sentiendo. Sic nimirum exterior ipsa diuisio, & euadit periculum & scandalum non incurrit, dum videlicet & si propria cuique tolerantia, propria quoque nonnunquam in terrenis agendis sententia: sed & diuersa interdum dona gratiarum: nec membra omnia actum eundē videntur habere, vnitas tamen interior, & vnanimitas ipsam quoque multiplicitatem colligat, & constringat charitatis glutino & vinculo pacis.

In capite ieiunij quomodo debemus ungere caput nostrum, & faciem nostram lauare. Sermo I.

Odie dilectissimi, sacrum quadragesimę tempus ingredimur, tempus militiæ christianę. Non nobis singularis est hæc obseruatio vna omnium est quicunque in eandem fidei conueniunt vnitatem. Quidni commune sit Christi ieiunū omnibus christianis? Quidni caput tuum membra sequantur? Si bona suscepimus ab hoc capite, mala autem quare non sustineamus? An respuere tristia uolu-
G mus, & communicare iucundis? Si ita est, indignos nos capitis huius participatione probamus. Omne enim quod patitur ille pro nobis est. Quod si in opere salutis nostræ ei collaborare piget, in quo deinceps coadiutores nos exhibebimus illi? Non est magnum si ieiunet cum Christo, qui sessurus est ad mēsam patris cum ipso. Non est magnum si compatitur membrum capiti, cum quo & glorificādum est. Fœlix membrum, quod huic adhæserit per omnia capiti, & sequetur illud quocunque ierit. Alioquin si fortè abscindi separarique contingat, priuetur statim necesse est etiam spiritu vitæ. Quæcunque enim portio capiti non cohęret, vnde ei iam sensus aut vita? Nec sane deerit qui expositam occupet, ut ne tunc quidem sit absque capite. Germinabit rursum radix amaritudinis, uenenatum caput iterum pullulabit. Illud, inquam, caput, quod in eo contriuerat ante fortis mulier, mater ecclesia. Dico autem, quando per eam regeneratus est in spem uitæ, quem natura filium iræ, mater carnalis ediderat. Videbit ergo iam si fuerit qui reuelatos habeat oculos cordis, & spiritualiter intuetur horrendum omnino monstrum: corpus quidem hominis, caput autem dæmonis habens. Nō solum autem, sed etiam erunt nouissima hominis illius priora prioribus, cum vipereum illud caput, quod prius fuerat amputatum non absque septem nequioribus se reuertatur. Quis non solo contremiscat auditu? Tollens membrum Christi, faciam membrum dæmoniorū? Abscissus autē a corpore Christi, satanæ, miser, incorporabor? Sit procul à nobis semper execranda ista commutatio, fratres mei. Mihi omnino adhęrere, tibi bonum est, ò caput gloriosum & benedictum in secula, in quod & angeli prospicere concupiscunt. Sequar te quocunque ieris. Si transieris per ignem, non auellar à te, non timebo mala quoniam tu mecum es. Tu dolores meos portas, & pro me doles, tu prius transis per angustum passionis foramen, vt latū præbeas sequentibus membris ingressum. Quis nos separabit à charitate Christi? Ipsa enim est, per quam omne corpus per nexus, & iuncturas crescit. Hoc glutinum bonum, cuius meminit Esaias: Hæc per quam bonum est & iucundum, habitare fratres in vnum. Hoc unguentum, quod descendit à capite in barbam, à capite descendit & in orā vestimenti, ut ne minima quidem fimbria careat vnctione. In capite siquidem plenitudo gratiarum, de qua accipimus omnes, in capite uniuersitas miserationis, in capite inexhaustus fons pietatis diuinæ, in capite affluentia tota spiritualis vnguenti, sicut scriptum est: Vnxit te Deus, Deus tuus, oleo letitiæ præ participibus tuis. Ipsum tamen quod tam copiosè pater unxerat caput, Maria quoque vngere non veretur. Calumniantur quidem discipuli, sed respondet ueritas pro ea, quod bonum opus sit operata. Denique & nobis hodie quid pręcipit in Euangelio? Tu, inquit, cum ieiunaueris, unge caput tuum. Mira dignatio. Spiritus Domini super eum, eo quòd vnxit eum, & nihilominus tamen Euangelizans pauperibus, ait. Vnge caput tuum. Complacet sibi pater in filio, & dum vox sonat in æthere, descendit Spiritus in columba. Putatis, fratres, quia Christi baptismo chrisma defuerit? Manet Domini Spiritus super ipsum, & vnctum ab eo quis dubitet

H — Esa. 41. — Ps. 132. — Psal. 44. — Mat. 6. — Matt. 3.

Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Hęc planè spiritualis vnguēti fragrantia est. Vnxit pater filium præ participibus suis, in quo præ cæteris singulariter cō placet sibi. Pater enim diligit filium affectu vtique diuino & inexperto omni creaturæ. Vnxit inquam præ participibus suis, accumulans super eum vniuersa charismata benignitatis, mā suetudinis, & suauitatis, abundātius eum replens visceribus misericordiæ & miserationis. Vnctum denique misit ad nos, quē nobis exhibuit plenum gratiæ & miserationis. Sic vnctum à patre est caput nostrum, & nihilominus vngi postulat & à nobis. Cum ieiunaueris, inquit, vnge caput tuum. Itáne aquam petit à riuulo fons indeficiens? Petit sine dubio, aut certè repetit magis. Ad fontē enim vnde exeunt flumina reuertuntur, vt iterum fluant. Non verò, vt minus habens, quod dederat Christus repetit, sed ne tibi pereat quicquid ad eum referre uolueris. Siquidem etiam fluminis aqua si stare cœperit, & ipsa putrescet, & inundatione facta superueniēs repelletur. Sic planè, sic gratiarum cessat decursus ubi recursus non fuerit, nec modo nihil augetur ingrato: sed & quod acceperat uertitur ei in perniciē. Fidelis autem in modico, cēsetur dignus munere ampliori. Vnge igitur caput tuū, refundens in eum qui supra te est, quicquid in te est deuotionis, quicquid delectationis, quicquid affectionis. Vnge igitur caput tuum, ut si qua in te est gratia referatur ad ipsum, nec tuam quæras gloriā, sed ipsius. Vngit enim Christum qui bonus eius odor est in omni loco. Memento sanè aduersus hypocritas hunc processisse sermonem. Nolite, inquit, fieri sicut hypocritæ tristes. Non omnimodam nobis tristitiam interdicit, sed quæ in facie est coram hominibus. Alioquin cor sapientis ubi tristitia, & Paulū quoque discipulos contristas se non pīget pro eo, quod contristati sunt ad salutem. Non est talis tristitia hypocritarum non in corde, sed in facie est. Exterminant enim facies suas.

Matt.6. *Eccl.1.* K *Vbi sup.* *Eccl. 7.* *2.Cor.6.*

Nota proinde quod nō dixerit nolite esse sicut hypocritæ tristes, sed nolite fieri, hoc est fingi. Sic quippe vulgo dicitur. Tristem se facit, aut magnificat se, & qui beatificat te, in errorem te adducit & similia quæ simulationis sunt, non veritatis. Tu autem cum ieiunaueris vnge caput tuum, & faciem tuam laua. Exterminant illi faciem, tu autem lauare iuberis. Est autem facies, quę in facie est conuersatio. Hanc fidelis Christi seruus lauat, ne quod offendiculum præbeat intuenti, hypocrita magis exterminat, dum singularia magis & inusitata sectatur. Sed nec caput vngit cuius affectio elongatur à Christo, & vanis fauoribus delectatur. Vngit potius semetipsum, vt propriæ fragrantiam opinionis respergat. Aut certè quia manifestum est non esse caput hypocritæ Christum: nec suum tamen qualecunque caput vngere potest, cuius mens non propriæ testimonio conscientiæ, sed adulationibus demulcetur. Date nobis (aiunt fatuæ virgines) de oleo vestro. Cur hoc? Quia in uasis suis oleum non habent. Sed non est prudentium huiuscemodi oleum dare. Quod enim sibi fieri nolunt, quando ipsi facient alijs? Audi verò Prophetam, cui incerta & occulta sapientię sue reuelauerat Deus. Oleum, inquit, peccatoris non impinguet caput meū. Emunt oleum istud hypocritæ, sicut ait Dominus. Amen dico uobis, receperunt mercedem suam. Extermināt enim facies suas, vt appareant ieiunantes. Vides quàm breui sermone hypocritas & singularitatis notat & arguit vanitatis. Vide etiam quàm paucis & coram Deo suadeat bona, & coram hominibus prouidere. Vnge caput tuū & faciem tuam laua, hoc est sic te irreprehensibilem foris exhibe, vt diuinam tibi conciliare studeas gratiam, & ante oculos humanos nō propriam quęras gloriam, sed auctoris. Potest tamen & alio modo lota facies conscientia pura, & unctum caput intelligi mens deuota. Quòd si id probas, aduersus duplex vitium, quod maxime solent appetere ieiunantes, hæc duo uerba ablutionis, & vnctionis dicta videntur. Alius enim ieiunat studio vanitatis, & huic dicitur faciē tuā laua. Alius ieiunat cum impatientia & rancore, & huic opus est vt caput ungat. Est autem caput istud mens interior, quæ tunc vngitur in ieiunio, cum spiritualiter delectatur in eo. An uerò tibi nouum videtur, vt dicamus caput vngi ieiunio? Ego plus dico, etiā impinguatur. Nunquámne legisti quod scriptum est, vt alat eos in fame? Est ergo ieiunium corporis, capitis unctio, & carnis inedia refectio cordis. Quidni dixerim unctionem, quæ & medetur vulneribus, & exasperatas conscientias lenit? Emat igitur hypocrita ieiunio suo oleum peccatoris, ego meum interim non vendo ieiunium, & ipsum mihi oleum est quo vngar. Vnge, inquit, caput tuū, ne quid forte murmuris, aut impatien-

L *Mat.25.* *Ps. 140.* *Matt.6.* M *Ps. 33.*

impatientiæ subeat. Non solum autem sed & gloriare in tribulatione, sicut ait apostolus. Gloriare, inquam, sed absque omni studio vanitatis: vt sit etiam facies mundi ab oleo peccatoris.

Item in capite ieiunij, quomodo debemus conuerti ad dominum. Sermo II.

Ioel. 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio & fletu & planctu: & scindite corda vestra & non vestimenta vestra, ait dominus omnipotens. Quid sibi vult dilectissimi quod præcipit dominus vt conuertamur ad eum? Vbique enim est & replet omnia, & nihilominus complectitur vniuersa. Quo me vertam vt conuertar ad te domine Deus meus? Ps. 118. Si ascendero in cœlum tu illic es, si descendero in cœlum tu illic es, si descendero in infernum ades. Quid iubes quo conuertar ad te? supra, an infra, ad dexteram, an ad sinistram? A Consilium istud est fratres mei, secretum est quod solis credatur amicis. Mysterium regni Dei est, Apostolis reuelatur in aure nam turbis nihil dicitur absque parabola. Nisi conuersi fueritis, inquit, & efficiamini Mat. 18 sicut paruulus iste, non intrabitis in regnum cęlorum. Agnosce planè, quo velit vt conuertamur. Ad paruulum conuerti necesse est, vt discamus ab eo quia mitis est & humilis corde. Ad hoc siquidem paruulus datus est nobis. Sane idem & magnus est, sed in ciuitate Esa. 12. domini. cui & dicitur: Exulta & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui sanctus Israel. Quid tu inflaris o homo? Quid extolleris sine causa? Quid alta sapis & oculi tui omne sublime vident, quod tibi non cedet in bonum? Sublimis quidem dominus, sed non ita proponitur tibi. Laudabilis magnitudo illius, non etiam imitabilis. Eleuata est magnificentia illius & non poteris ad eã. Nec si te ruperis apprehendes. Accedet, in- Ps. 62. quit, homo ad cor altũ, & exaltabitur Deus. Excelsus siquidem dominus & humilia respicit, & alta a longe cognoscit. Humiliare, & apprehendisti. Hæc plane lex pietatis & propter hanc legem sustinui te domine. Si forte sublimitatis esset via proposita & illic iter quo ostenderetur salutare Dei, quanta facerent homines ut exaltarentur? Quàm crudeliter inuicem sternerent, inuicem conculcarent, quàm impudenter reperẽt manibusque & pedibus conarentur in altum, vt imponerent sese homines super capita aliena? Et certè qui contendit supergredi proximos B multas inueniet difficultates, multos habebit æmulos, multos patietur contradictores, ascẽdentes æquidem ex aduerso. Nihil uero facilius est volẽti, quàm humiliare semetipsum. Hoc verbum est dilectissimi quod omnino nos reddit inexcusabiles: vt ne tenue quidem nobis velamen prætendere liceat. Sed iam ad hunc paruulum ad mansuetudinis & humilitatis magistrum, quonam modo conuerti necesse sit uideamus. Conuertimini, inquit, ad me in toto corde vestro. Ioel. 2. Fratres si dixisset conuertimini, nihil addens: esset uobis forsitan liberum respõdere, Factum est: iam aliud propone mandatum. Nunc autem spiritualis (vt audio) conuersionis nos admonet, quæ non vna die perficitur, vtinam vel in omni vita, qua degimus in hoc corpore, valeat cõsummari. Corporis nanque conuersio si sola fuerit, nulla erit. Forma siquidem conuersionis est ista non ueritas, vacuam virtute gerẽs speciem pietatis. Miser homo qui totus pergens in ea quæ foris sunt & ignarus interiorũ suorum, putans aliquid se esse cum nihil Ps. 21. sit, ipse sese deducit. Sicut aqua effusus sum, ait Psalmista in persona hominis huiuscemodi, & dispersa sunt omnia ossa mea. Et alius quidem propheta. Comederunt, inquit, alieni Osee 8. robur eius & ignorauit. Exteriorem quippe superficiem intuens salua sibi omnia suspicatur, nõ sentiens vermem occultum, qui interiora corrodit. Manet tonsura, vestis necdum mutata est, ieiuniorum regula custoditur, statutis psallitur horis, sed cor longe est a C me, dicit dominus. 51 Mat. Attende solerter quid diligas, quid metuas, vnde gaudeas aut contristeris, & sub habitu religionis animum secularem, sub pannis conuersionis inuenies cor peruersum. Totum enim cor in his quatuor affectionibus est, & de his accipiendum puto quod dicitur vt in toto corde tuo conuertaris ad dominum. Cõuertatur proinde amor tuus vt nihil omnino diligas nisi ipsum, aut certe propter ipsum. Conuertatur etiam ad ipsum timor tuus, quia peruersus est timor omnis quo metuis aliquid præter eum, aut non propter eum. Sic & gaudium tuum & tristitia æque conuertatur ad ipsum. Hoc autem ita fiet si non nisi secundum eum doleas aut lęteris. Quid enim peruersum magis quã lætari cum malæfeceris, & in rebus pessimis exultare? Sed & ea quoque quæ secundũ carnem est tristitia, mortem operatur.

Si pe

Si pro tuo siue pro proximi peccato doles bene facis, & hæc tristitia est ad salutem. Si gaudeas ad munera gratiæ, hoc gaudium sanctum est, & securum gaudium in spiritu sancto. Debes & in dilectione Christi fraternis congaudere prosperitatibus, & aduersitatibus condolere, sicut scriptum est. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Verũ ne ipsa corporalis quidem est paruipendenda conuersio, quia spiritualis huius adminiculum noscitur esse non paruum. Inde est quod in loco hoc dominus cũ dixisset in toto corde, adiunxit protinus, in ieiunio, quod vtique corporis est. Volo tamen admonitos esse fratres meos, obseruandum illud non ab escis tantum, sed ab omnibus illecebris carnis, & vniuersa corporis voluptate. Imo vero ieiunandum longè amplius a uitiis, quam a cibis. Sed est panis a quo vos ieiunare nolo, ne forte deficiatis in via, & si nescitis, panem dico lachrymarum. Sequitur enim: In ieiunio, & fletu, & planctu. Exigit enim planctũ a nobis pœnitentia præteritæ cõuersationis, exigit fletum desiderium futuræ beatitudinis. Factæ sunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, ait propheta, cum dicitur mihi quotidie, ubi est Deus tuus? Parum ei placet huius vitæ nouitas, qui necdum uetera plangit, necdũ plangit admissa peccata, necdũ plãgit tempus amissum. Si non plangis, plane non sentis animæ vulnera, conscientiæ læsionem. Sed nec futura satis gaudia concupiscis, si nõ quotidie satis postulas ea cum lachrymis. Minus tibi nota sunt si non renuit consolari anima tua, donec veniant. Addit deinde propheta. Et scindite corda uestra & non vestimẽta uestra, Quibus uerbis manifeste prior illæ populus Iudæorum & duritiæ cordis & uanæ superstitionis arguitur. Crebra siquidẽ apud eos scissio uestium, sed non cordium esse solebat. Quando enim scinderentur corda lapidea, quæ nõ poterant nec circuncidi? Scindite, inquit, corda uestra, & non uestimẽta uestra. Quis in uobis est cuius uoluntas circa unum aliquid solet obstinatior inueniri? Scindat cor suum gladio spiritus quod est uerbum Dei, scindat illud, & in multas minutias festinet dispartiri. Alioquin non est conuerti ad dominum in toto corde, nisi scisso corde. Donec enim illam unam accipias in Hierusalem, cuius est participatio in idipsum multa interim tibi præcipiuntur: & si in uno offenderis, factus es omnium reus. Spiritus domini multiplex, ait sapiens, nec potes se- qui multiplicem sine multiplici scissione. Audi denique hominem quem secundum cor suum inuenerat Deus. Paratum, inquit, cor meum Deus, paratum cor meum. Paratum ad aduersa, paratum ad prospera, paratum ad humilia, paratum ad sublimia, paratum ad uniuersa quæcunque præceperis. Vis pastorem ouium facere, uis constituere regẽ populorum? paratum cor meum Deus, paratum cor meum. Quis ut Dauid fidelis ingrediens & egrediens, & pergens ad imperium regis? Et dicebat de peccatoribus: Coagulatũ est sicut lac cor eorum, ego uero legem tuã meditatus sum. Inde enim cordis duritia, inde mentis obstinatio, quia meditatur quis non legem domini, sed propriam uoluntatem. Scindamus itaque corda nostra dilectissimi, quatenus integra proinde uestimenta seruemus. Vestes enim nostræ uirtutes sunt. Bona uestis charitas, bona uestis obediẽtia est. Beatus qui custodit uestimenta hæc, ut non ambulet nudus. Denique beati quorum tecta sunt peccata, etenim charitas operit multitudinem peccatorum. Scindamus corda sicut prædictum est, ut hæc uestimenta integra seruemus quemadmodum integra seruata est tunica saluatoris. Nec modo integram seruat uestem scissio cordis, sed & talarem eam facit & polymitam, qualem a sancto patriarcha Iacob accepit filius qui præ cæteris amabatur. Hinc nempe uirtutum perseuerantia, hinc conuersationis pulchræ discolor unitas. Hinc illa est gloria regis filiæ in fimbriis aureis, circumamictæ uarietatibus. Potest tamen & alite, hæc scissio cordis intelligi, ut siquidem prauum fuerit, scindatur ad confessionem, si durum, ad compassionem. Quidni scindatur cor, ut uisceribus effluat pietatis? Quidni scindatur vlcus, ut sanies effluat? Vtilis prorsus utraque scissio, ut nec clausum lateat peccati uirus in corde, nec indigenti proximo claudamus uiscera misericordiæ, ut & ipsi consequamur misericordiã a domino nostro Iesu Christo, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

Ro. 6. — D — Ps. 41. — Ioel 2. — E — Sap. 7 — Ps. 56. — Ps. 118. — Ps. 31. — Iac. 5. — F

Item de ieiunio quadragesimæ. *Sermo* III.
Vnde supra.

Rogo uos dilectissimi, tota deuotione suscipite quadragesimale ieiuniũ, quod non sola abstinẽtia cõmendat, sed multomagis sacramentu. Nam si deuote usque modo ieiu-

nauimus,

tauimus, vtique sancto hoc tempore ieiunandum nobis est multo deuotius. Si quid.n. additur ad solitum abstinentiæ modum, núquid non valde indignum est vt nobis onerosum sit quod Ecclesia portat vniuersa nobiscum? Hactenus vsque ad nonam ieiunauimus soli, nunc vsque ad vesperam ieiunabunt nobiscũ pariter vniuersi reges & principes, clerus & populus, nobiles & ignobiles, simul in unum diues & pauper. Hęc idcirco dixerim fratres, ne quis fortè turbetur à pusillanimitate spiritus, & ieiunium præsens quis minori deuotione suscipiat, dum se fortaßis meminerit prioris quoque ieiunij pondus satis difficile tolerasse. Hoc enim quantum potest laborat aduersarius noster, vt holocaustum nostrum deuotionis pinguedine vacuetur, vt & minus acceptũ sit Deo, & conscientia nostra in spirituali gaudio minus exhilaretur: sicque de pusillanimitate tolerantiæ etiam conscientiæ pusillanimitas generetur. Cuius astutias non ignorantes, tota obsecro aduersus eum solicitudine vigilemus, & quia hilarem datorem diligit Deus, & ipsa quoque conscientia nostra, ampliori exinde fiducia subleuatur: vt deuotiora sint nostra ieiunia, solicite nobis totius ecclesiæ proponamus exempla. Sed quid de his loquor, quos habemus in hac ieiunij obseruatione consortes, quasi non multo excellentiores habeamus in ea duces imo & consecratores? Quanta deuotione suscipiendum est nobis quod à sancto Moyse tanquam hæreditario iure traditur, cui speciali præ cæteris Pròphetis prærogatiua facie ad faciem dominus loquebatur? Quanto feruore amplectẽdum est, quod Helias ille commendat, igneo curru raptus in cœlum? Ecce enim quàm multa milia à diebus illis generalis conditio

H mortis inuasit. Helias tamen vsque adhuc conseruante domino manus eius euasit. Iam verò si commendant ieiunium præsens Moyses & Helias, quamuis magni tamen conserui nostri, quantum commendat illud Iesus dominus noster, qui & ipse diebus totidem ieiunauit? Qualis ille est, non dicam monachus sed Christianus, qui minus deuote ieiunium suscipit quod ei tradit ipse Christus? Denique tanto deuotius imitandũ uobis est dilectißimis Christi ieiunantis exemplum, quanto certius est propter nos eum ieiunaße, non propter seipsum. Ieiunemus ergo charißimi, & deuote ieiunemus sancto hoc quadragesimæ tempore; ita sanè vt nouerimus quadragesimam nostram non solos quadraginta dies habere. Continuanda enim nobis est quadragesima cunctis diebus miseræ huius uitæ, dum per auxilium gratiæ (quæ in quatuor Euangelijs commendatur) necesse est nos decalogum legis implere. Errant planè qui paucißimos dies istos ad pœnitentiam sufficere credunt, cum certum sit totum vitæ huius tempus non nisi ad pœnitentiam institutum. Quęrite dominum, ait Propheta, non solum quadraginta diebus, sed dum inueniri potest: inuocate eũ dum prope est. *Esa. 55.* Neque enim tunc erit inuocandi tempus, quando nemini proximus erit Deus, sed alijs quidem pręsens, alijs verò nimis valde remotus. Interim sanè ex eo quod proximus dicitur manifestum est quod nondum habetur, sed tamẽ haberi & inueniri facile potest. Quis tibi videtur proximus fuisse ille qui in-

I cidit in latrones? Vtique qui fecit cum eo misericordiam. Ergo quia toto hoc tempore misericordiæ proximus est: quærite dominum charißimi dum inueniri potest, inuocate eum dum prope est. *Luc. 10.* Veruntamen pręsenti quadragesima maiore nobis est feruore quęrendus, quę non solum pars, sed & sacramentum est totius temporis huius. Propterea si fortè diebus cæteris studia vestra aliquatenus intepuerant, dignum est vt nunc in feruore spiritus recalescant. Quod si gula sola peccauit, sola quoque ieiunet, & sufficit. Si verò peccauerunt & membra cætera, cur non ieiunent & ipsa? Ieiunet ergo oculus qui deprædatus est animam, ieiunet auris, ieiunet lingua, ieiunet manus, ieiunet etiam anima ipsa. Ieiunet oculus à curiosis aspectibus & omni petulantia, vt bene humiliatus coërceatur in pœnitentia, qui male liber vagabatur in culpa. Ieiunet auris nequiter pruriens à fabulis, & rumoribus, & quæcunque ociosa sunt & ad salutem minime pertinentia. Ieiunet lingua à detractione & murmuratione, ab inutilibus uanis atque scurrilibus verbis: interdum quoque ob grauitatem silentij, & ab ipsis quæ videri poterant necessaria. Ieiunet manus ab ociosis signis, & ab operibus omnibus quæcunque non sunt imperata. Sed & multomagis anima ipsa ieiunet a vitijs & propria voluntate sua. Etenim sine ieiunio hoc cætera à domino reprobantur, sicut scriptum est: quia in diebus ieiuniorum vestrorum uoluntates uestræ inueniuntur. *Esa. 58.*

Item

K *Item de oratione, & ieiunio. Sermo* IIII.
Vnde supra.

QVia ieiunij quadragesimalis tempus aduenit, quod tota deuotione suscipere moneo charitatem uestram: dignum reor aliquatenus exponere quo fructu & quemadmodum oporteat ieiunare. Primum quidem fratres pro eo quod ab ipsis quoque licitis abstinemus, ea nobis quæ prius commisimus illicita condonantur. Quid uerò est condonari cómissa, nisi ieiunio breui ieiunia redimi sempiterna? Gehennam enim meruimus, ubi nullus unquam cibus est, consolatio nulla, terminus nullus: ubi guttam aquę diues postulat, *Luc.16.* & accipere non meretur. Bonum ergo & salutare ieiunium, quo redimuntur ęterna supplicia, dum remittuntur hoc modo peccata. Non solum autem abolitio est peccatorum, sed extirpatio uitiorum: non solum obtinet ueniam, sed & promeretur gratiam: non solum delet peccata præterita quæ cómisimus, sed & repellit futura quę committere poteramus. Dicam unum adhuc quod facile capiatis, sæpius, nisi fallor, experti. Ieiunium orationi deuotionem & fiduciam donat. Et uide quemadmodum sibiinuicem ieiunium & oratio socientur (sicut scriptum est. Frater *Eccl.35.* adiuuans fratrem ambo consolabuntur.) Oratio uirtutem impetrat ieiunandi, & ieiunium gratiam promeretur orandi. Ieiunium orationem roborat, oratio sanctificat ieiuniú & domino repræsentat. Quid enim ieiuniú L nobis proderit, si relinquatur in terra? quod absit. Subleuetur ergo ieiunium penna quadam orationis. Verum huic ne forte minus sufficiat, alteram quoque necesse est sociari. Oratio iusti, ait scriptura, penetrat cœlos. *ibidem.* Sint ergo ieiunio nostro, ut facile cœlos penetret, alæ duæ: orationis scilicet atque iustitię. Iustitia uerò quæ est, nisi quæ cuique reddit quod suum est? Noli ergo quasi solum attédere Deum. debitor enim es etiam prælatis, etiam fratribus tuis: nec uult Deus ut paruipendas, quos ipse minimè paruipendit. Neque enim sine causa, ait Apostolus. Prouiden *2. Co 9.* tes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus. Dicebas fortasse, sufficit mihi si tátum Deus approbat quod ago, quæ mihi de humano cura iudicio? Sed certus sis quod ei minimè placeat quicquid cum scandalo filiorum eius, & contra ipsius feceris uoluntatem, cui obedire te tanquam eius uicario oportebat. Sanctificate, inquit, ieiuniú: uocate cœtum. Quid est enim cœtum uo- *Ioel 2.* care? Vnitatem seruare, diligere pacem, fraternitatem amare. Superbus ille Pharisæus ieiunium habuit, ieiunium sanctificauit, qui nimirum & ieiunauit bis in sabbato, & gratias egit Deo. Sed non uocauit cœtum dicens: Non sum sicut cæteri hominú: ideoque *Luc. 18.* ala una nitens, ieiunium eius non peruenit in cœlum. Vos ergo charissimi lauate manus uestras in sanguine peccatoris, & omnino soliciti estote, ut alas duas habeat ieiuniú uestrum, sanctimoniam scilicet & pacem, si- M ne qua nemo uidebit Deum. Sanctificate ieiunium ut pura intentio, & deuota oratio diuinæ illud offerat maiestati: uocate cœtú, ut congruat unitati. Laudate dominum in *Ps. 149.* tympano & choro, ut cócors sit mortificatio carnis. Porrò quia & de ieiunio, & de iustitia aliqua diximus, dignum est ut de oratione quoque pauca loquamur. Hæc enim quantò efficacior est, si fiat ut debet, tanto callidius impediri ab aduersario solet. Interdú enim grauiter impeditur oratio à pusillanimitate spititus & timore immoderato. Hoc autem tunc solet fieri, cum sic cogitat homo propriam indignitatem, ut non conuertat oculos ad diuinam benignitatem. Abyssus *Psa. 41.* enim abyssum inuocat: abyssus luminosa, abyssum tenebrosam, abyssum misericordiæ, abyssum miseriæ. Profundum nanque est cor hominis, & imperscrutabile. Sed si magna est iniquitas mea, multò maior est domine pietas tua. Ideoque cum ad meipsum turbata fuerit anima mea, memor sum multitudinis misericordiæ tuæ, & respiro in ea: & cum introiero in potentias meas, nolo memorari iustitiæ tuæ solius. Veruntamen sicut periculum est si fuerit oratio nimis timida, sic in contraria parte non minus imo & maius periculum est, si fortè fuerit temeraria. De his qui sic orant audi quid loquatur ad Prophetam dominus: Clama, inquit, ne cesses, quasi tuba exalta uocem tuam, &c. Quasi tuba, inquit, quia in spiritu uehemen- *Esa. 58.* ti increpádi sunt temerarij. Me etenim quęrunt, qui seipsos nondum inuenerunt. Nec A hoc dico, ut peccatoribus auferam orádi fiduciam, sed uolo eos orare tanquam genté quæ peccatum fecerit non iustitiam. Orent pro indulgentia peccatorum suorum in animo contrito & spiritu humilitatis, quemadmodum publicanus ille: Deus, inquit, pro- *Luc.18.* pitius esto mihi peccatori. Temeritatem enim

enim dico, quando is in cuius consciētia pec catum adhuc, aut vitium aliquod regnat, ambulat in magnis & mirabilibus super se: minus solicitus pro periculo animæ suæ. Tertium periculum est, si sit oratio tepida, & nō ex viua affectione procedens. Timida quidē oratio cœlum non penetrat, quia restringit animum timor immoderatus, vt oratio non dicā non ascendere, sed nec procedere queat. Tepida verò in ascensu languescit, & deficit, eo quod non habeat vigorem. Nam temeraria ascendit, sed resilit, resistitur enim ei, nec tantum non obtinet gratiam, sed & meretur offensam. Quæ verò fidelis & humilis, & feruens oratio fuerit, cœlum sine dubio penetrabit: vnde certum est quod vacua redire non poterit.

Item de triplici modo orationis. Sermo V. Vnde supra.

Haritas qua pro vobis solicitus sum fratres mei, cogit vt loquar vobis, & vrgēte ea multò sæpius B loquerer, nisi tam multis occupationibus impedirer. Nec mirum si solicitus sum pro vobis, cum inueniam in meipso materiam multam, & occasionem solicitudinis. Quotiens enim propriam miseriam, & multimoda pericula cogito, haud dubium quin ad meipsum conturbetur anima mea. Nec minor mihi solicitudo est pro singulis quibuscunque vestrum, si tamen diligo vos tanquam meipsum. Nouit ipse qui scrutatur corda, quotiens in corde meo propriæ solicitudini præponderat solicitudo vestra. Nec mirum si multa mihi solicitudo est, & timor magnus conturbat me super omnibus vobis, quos video in tanta miseria, & in tantis constitutos esse periculis. *Periculum.* Ipsi enim (vt manifestum est) gestamus laqueum nostrū, vbique proprium circunferimus inimicum, carnem hanc loquor de peccato natam, in peccato nutritam, corruptam nimis ipsa origine, sed multò amplius praua consuetudine vitiatā. Hinc est quod tam acriter caro aduersus spiritum concupiscit, quod assiduè murmurat, & impatiens est disciplinæ, quòd illicita suggerit, quòd nec rationi obtemperat, nec inhibetur vllo timore. Huic accedit, hanc adiuuat, hac vtitur ad impugnandos nos callidissimus serpens, cui nullum aliud desiderium est, nullum studium, nullum negotium nisi effundere sanguinem animarum. Hic est qui iugiter machinatur malum, qui desideria carnis instigat, qui concupiscentiæ ignem naturalem quodammodo venenatis suggestionibus sufflat, illicitos motus inflammat, peccati occasiones parat: & mille nocendi artibus corda hominum tentare non cessat. C Hic est qui manus nostras proprio cingulo alligat, & (vt dicitur) baculo nostro nos cædit, vt caro quæ data est in adiutorium, in ruinam nobis, & in laqueum fiat. Sed quid prodest indicasse pericula si nulla cōsolatio, nulla adhibeantur remedia? *Remedium.* Grande quidē periculum est, & grauis lucta aduersus domesticum hostem, maximè cum nos aduenæ simus, & ille ciuis, ille suam inhabitet regionē, nos exules simus, & peregrini. Magnum quoque discrimen aduersus diabolicæ fraudis astutias, tam crebros, imo continuos habere conflictus quem nec videre quidem possumus, & quem nimis astutum fecerit tam natura subtilis, quàm longa exercitatio malitiæ eius. Veruntamen in nobis est si vinci nolumus, & nemo nostrum in hoc certamine deijcitur inuitus. Sub te est ô homo appetitus tuus, & tu dominaberis illius. *Gen. 4.* Potest inimicus excitare tentationis motum, sed in te est si volueris dare seu negare consensum. In tua facultate est si volueris inimicum tuū facere seruum tuum, vt omnia tibi cooperentur in bonum. Ecce enim inflammat inimicus desiderium cibi vanitatis, aut impatiētiæ cogitationes ingerit, aut excitat libidinis motum: tu solummodo ne consenseris, & quotiens restiteris totiens coronaberis. Veruntamen negare non possumus fratres: molesta sunt hæc, & periculosa, sed & in ipso certamine si viriliter resistimus, quædam pia tranquillitas de conscientia bona nascitur. D Credo etiam si cogitationes istas quàm cito in nobis aduertimus non patimur remorari, sed in spiritu vehementi animus aduersus illas excitatur: quoniam inimicus confusus abscedet à nobis, non tam libenter ilico reuertetur. Sed qui sumus nos, aut quæ fortitudo nostra, vt tam multis tentationibus resistere valeamus? Hoc erat certe quod quærebat Deus, hoc erat ad quod nos perducere satagebat: vt videntes defectum nostrum, & quod non est nobis auxilium aliud, ad eius misericordiam tota humilitate curramus. Propterea rogo vos fratres, vt semper ad manum habeatis tutissimum orationis refugiū, *Orationis refugium.* de qua etiam memini me paulò antè in fine sermonis esse locutum. Veruntamen quotiens

tiens de oratione loquor, verba quædam humanę cogitationis audite mihi uideor in corde uestro, quæ & ab alijs frequenter audiui, & nónunquam expertus sum in corde meo. Quid enim est quod licet nunquam ab oratione cessemus, vix vnquam experiri videatur aliquis nostrũ, quis sit orationis suæ fructus? Sicut ad orationem accedimus sic redire videmur, nemo nobis respondet verbum, nemo quicquã donat, sed laborasse uidemur incassum. Sed quid in Euangelio dicit do-
Ioan 7. minus? Nolite, ait, iudicare secundum fa-
E ciem, sed iustum iudicium iudicate. Quod est autem iustum iudicium, nisi iudicium fidei? quoniam iustus ex fide uiuit. Ergo iudicium fidei sequere, & non experimentum tuum: quoniam fides quidem uerax, sed experimentum fallax. Quæ est ergo ueritas fidei, nisi quod promittit ipse filius Dei?
Mar. 11. Quicquid orantes petitis credite, quia accipietis, & fiet uobis. Nemo uestrum fratres paruipendat orationem suam. Dico enim uobis, quia ipse ad quem oramus non paruipendit eam. Priusquam egressa sit ab ore nostro, ipse scribi iubet eam in libro suo. Et unum indubitanter è duobus sperare possumus: quoniam aut dabit quod petimus, aut quod nobis nouerit esse utilius. Nos enim quid oremus sicut oportet, nescimus: sed miseretur ille super ignorantiam nostram, & orationem benigne suscipiens, quod nobis aut omnino non est utile, aut non tam cito dari necesse est, minime tribuit: oratio tamen infructuosa, non erit. Ita sane si fecerimus quod monemur in psalmo, id est, si delectemur in domino. Ait enim sanctus
Psa 36. Dauid. Delectare in domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Sed quid ô Propheta quod tam absolute mones delectari in domino, ac si ad manum nobis sit huiusmodi delectatio? Delectationem cibi, somni, & quietis, & cæterorum quæ in terra sunt nouimus: Deus autem quam delectationem habet, ut in eo delectemur? Fratres mei, seculares hoc dicere possunt, uos non potestis. Quis enim uestrum est, qui non sæpe exper-
F tus sit conscientiæ bonæ delectationem, qui non gustauerit saporem castitatis, humilitatis, charitatis? Non est hæc delectatio potus neque cibi, aut similis cuiuslibet rei, delectatio tamen est, & maior omnibus illis: diuina enim est, & non carnalis delectatio, & cum in his delectamur, plane delectamur in
Luc. 16. domino. Sed causantur multi fortasse quod affectum hunc delectabilem & dulciorem super mel & fauum rarius experiantur: nimirum quia tentationibus interim exercentur, multoque uirilius agunt, si uirtutes ipsas nó pro delectatione quam experiantur, sed pro uirtutibus ipsis, & pro solo beneplacito Dei tota intentione, & si non tota affectione sectantur. Nec dubium quin optime complaceat qui huiusmodi est Prophetæ admonitioni, qua dicit. Delectare in domino, quoniam non de affectu loquitur, sed de exercitio. Affectus enim ille beatitudinis est, exercitium uerò uirtutis. Delectare, inquit, in domino, ad hoc tende, ad hoc conare, ut in domino delecteris, & dabit tibi petitiones cordis tui. Sed considera quod petitiones cordis dixerit, quas approbat iudicium rationis. Nec habes unde causeris, sed unde magis tanto affectu in gratiarum actione uerseris: quandoquidem tanta super te cura est Deo tuo, ut quotiens ignorans quæris quod tibi inutile est, non te audiat super hoc, sed mutet illud utiliori dono. Sic & pater carnalis paruulo quęrenti panem, libenter porrigit: quærenti cultellum quem non necessarium putat non consentit, sed magis panem ei quem dederat frangit, uel per aliquem ministrorum frãgi præcipit, ut nihil ille habeat periculi, nihil laboris. Porrò petitiones cordis in tribus credo constare: nec uideo quid præter illa electus quisque sibi debeat postu- G
lare. Duo quidem huius temporis sunt, id est, bona corporis & animæ: tertium uerò, beatitudo æternæ uitæ. Nec mireris quod bona corporis a Deo dixerim esse quærenda, quoniam eius sunt corporalia omnia, sicut & spiritualia omnia bona. Ab eo ergo petendum & sperandum nobis est, unde possimus in eius seruitio sustentari. Veruntamen pro necessitatibus animæ orandum nobis est & frequentius, & feruentius, id est, pro obtinenda gratia Dei, animæque uirtutibus. Sic & pro uita æterna tota pietate, & toto nobis orandum est desiderio, ubi nimirum corporis, & animæ plena, & perfecta sit beatitudo. In his ergo tribus ut cordis petitiones sint, tria nobis sunt obseruanda. Nam & in prima quidem superfluitas, & in secunda impuritas, & elatio interdum surrepere solet in tertia. Nonnunquam enim temporalia quæri solent ad uoluptatem, uirtutes ad ostentationem. Sed & uitam æternam fortassis aliqui nonin humilitate quærunt, sed tanquam in fiducia suo-

rum

rum meritorum. Nec hoc dico quia accepta gratia fiduciā donet orandi, sed nō oportet vt in ea constituat quisquam fiduciam impetrandi, hoc solum conferunt hæc præmissa dona, vt ab ea misericordia quę tribuit

H hæc, sperentur etiam ampliora. Sit ergo oratio quæ pro temporalibus est circa solas necessitates restricta: sit oratio quæ pro uirtutibus est animæ etiam ab omni impuritate libera, & circa solum beneplacitum Dei intenta: sit ea quæ fit pro æterna uita in omni humilitate, præsumens de sola (ut dignum est) miseratione diuina.

In quadragesima, de oratione dominica.
Sermo V I. *Vnde supra.*

Mat. 6. Fiat uoluntas tua sicut in cęlo & in terra. Voluntas domini fratres quæ prius angelos creauit faciens eosdem, postmodum in eis

Io. 1. facta beauit. Sicut enim verbum quod erat in principio, carnem suscipiens, dicitur (& vere dicitur) factum caro, sic uoluntas illa æterna in angelo facta est, cum angelicam omnino in se absorbuit uoluntatem. Quidni dicatur facta in angelo cum angelica facta est? Hæc .n. summa illius fœlicitatis est, hic uoluptatis cęlestis torrens, quod diuina uolūtas ipsa facta est etiam angelorum, ut quemadmodum placet Deo vniuersitas administrationis huius, sic & ipsi in cunctis gaudeāt in omnibus delectentur. Hoc igitur oramus ut hæc uoluntas sicut in cœlestibus facta est creaturis, fiat etiam in terrenis: ut sicut angelus sic & homo adhærens Deo unus cum eo spiritus sit. Sed heu me, quot obstacula separant, quot prohibent impedimenta? Obijcit

I sese malitia mediā, obijcit infirmitas, obijcit concupiscentia & ignorantia nostra. Inest enim nobis quasi a natura, magis autem ab exterminio naturæ affectio quædam pessima & libido nocendi, ut inextinguibilis inueniatur in miseris animabus nostris malitiæ delectatio. Quid uero longius a uoluntate diuina? Plane chaos magnum inter nos & illam firmatum est in hac parte: cum semper eum delectet præstare beneficia, & ingratis nobis econtra suggerat affectio crudelissima & innoxijs uelle nocere. Hinc omnis radix amaritudinis germinat, hinc inuidiæ, hinc detractiones, hinc dissensiones pullulant, hinc silu escunt inimicitiæ. At hæc quidem germina uirulenta præcidi semper necesse est falsæ iustitiæ, qua uidelicet extorquemus a nobis, ne cui faciamus quod nolumus nobis fieri, sed quæ uolumus ut faciant nobis homines & nos eis eadem faciamus. Eradicari tamen aut extirpari a cordibus nostris omnino non poterit malitia, donec in mundo fuerimus, qui totus positus est in maligno. Conteritur quidem serpentis caput, sed experiri est frequenter calcaneo insidiantem. Secundo loco ipsa quoque corruptibilis huius infirmitate corporis præpedimur, ne uoluntas nostra diuinæ ualeat cohęrere. Nobis quidem quod molestum sentimus non potest non displicere: & frequenter in his uoluntas nostra a diuina dissidet uoluntate, cui ne penitus aduersetur fortitudo est nobis necessaria, quæ secunda species est uirtutis. Nec sola impedit afflictio corporis, impedit & concupiscentia, qua multiplicibus & inexplebilibus distrahimur desideriis. Quādo autem poterit anfractuosa &

angulis plena uoluntas ei vniri, quæ rectissima est, & omnimodis indistorta? Hei mihi domine deus, quia undique mihi bella undique tela uolant, unique pericula, undique impedimēta. Quocūq. me uertā nulla usquā securitas est, & quæ mulcēt & quæ molestāt timeo & esuries & refectio, & somnus & uigi- Pro. 30.
liæ, & labor & requies militant contra me. Diuitias & paupertates ne dederis mihi, orat sapiens: nimirū quia utrobique laqueus, utrobique periculū. Quod si reprimit temperantia concupiscentiam (hoc quippe unicum in huiusmodi remedium est) erit quidem unio Rom. 7.
iam nonnulla, sed plena non erit. Hinc & Apostolus de se fatetur. Ego ipse, ait, mente consentio legi Dei, carne autem legi peccati, quæ est in membris meis. Ex parte ergo cohæret, & ex parte dissidet, donec ueniat quod perfectum est, & quod ex parte est euacuetur. Quarta est ignorantia, quam & ipsam nobis plurimum obesse non ignoratis. Quo enim pacto uoluntatem Dei pręuiam sequar ubi ignorō eam? Cognosco autem tantum ex parte, & necdum sicut cognitus sum. Propterea inquirenda sunt nobis cum omni desiderio incrementa prudentiæ: ut magis ac magis notam faciat nobis Deus uoluntatem suam, ut sciamus quid acceptum sit ei omni tempore. Sic uirtutum consummatio, iustitiæ, fortitudinis, temperantiæ, & prudentiæ vnionem illam tam fœlicem quam desiderabilem consummabit, ut sit nobis cum Deo una uoluntas, & quæcunque ei placent, placeant simul & nobis, atque hoc nobis erit

L erit (vt de angelis supradictum est) omnino perfecta iucunditas. Oramus autem vt adueniat regnum domini, quo videlicet nobis plena sit de regni potestate securitas. Quod autem petimus vt sanctificetur nomen eius, omnino iam supra nos in eius notitiam pergere concupiscimus. Vbi nimirum nobis in nobis, & fœlix securitas & secura fœlicitas fuerit in eum qui super nos est, tota iam spiritus vehementia rapiemur. Sanctificetur nomen tuum. Nomen eius gloria eius. Et illa quando non sancta? Fieri tamen dicitur sancta gloria eius, cum in sanctitate glorificatur a nobis, sicut & voluntatem eius, quę æterna est, in nobis (vt nostra fiat) fieri postulamus. Hoc ergo primum fieri petimus quod maximum est, vt nobis gloriæ illius innotescat sanctitas illibata. Exinde quod ad nos spectat optamus & regni potestatem propter securitatem, & voluntatis eius in nobis perfectionem propter iucunditatem. Sed quia necdū illa perfectione gaudentes, non sine magno labore diuinæ possumus obtemperare voluntati, opus est cibo ne deficiamus, opus est inquam pane quotidiano. Sæpius quoque oberrantes ab ea, & delinquentes, hoc est derelinquentes eam, necessario pro indulgentia supplicamus dicentes. Dimitte nobis debita nostra, &c. At ne fortè in eadem recidamus post acceptam veniam peccatorum, orandus a nobis idem ipse est, ne nos inducat in tentationem: sed magis educat nos, & liberet M a malo.

Item in quadragesima, de peregrino, de mortuo & crucifixo. Sermo VII.

1.Pet.2. OBsecro vos tanquam aduenas & peregrinos abstinere vos a carnalibus desideriis. Fœlices qui se præsenti seculo nequam aduenas & peregrinos exhibent, immaculatos se custodientes ab eo. Neque enim habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Heb.13. Abstineamus ergo a carnalibus desideriis, quæ militant aduersus animam tanquam aduenę & peregrini. Peregrinus siquidem via regia incedit, non declinat ad dexteram neque ad sinistram. Si fortè iurgantes viderit, non attendit. Si nubentes aut choros ducentes, aut aliud quodlibet facientes: nihilominus transit, quia peregrinus est, & nō pertinet ad eum de talibus. Ad patriam spirat, ad patriam tendit, vestitum & victum habens non vult aliis onerari. Beatus plane qui suum sic agnoscit, sic deplorat incolatum, dicens domino. Quoniā aduena ego sum apud te, & peregrinus sicut omnes patres mei. Ps.38. Magnum hoc quidem, sed fortè gradus aliquis altior est. Nam peregrinus & si non admiscetur ciuibus, aliquando tamen delectatur videre quę fiunt, aut audire ab aliis, aut ipse narrare quæ viderit: & his & huiusmodi, & si penitus non retinetur, detinetur tamen & retardatur, dum minus memor patriæ, minori accelerat desiderio. Nam & tanto tempore potest in his delectari, vt iam non solum remoretur, & minus cito veniat, sed & remanens ex toto nec tarde quidem perueniat. A Quis igitur est magis alienus ab actibus seculi quàm peregrinus? Profecto quibus dicit apostolus. Col. 3. Mortui.n. estis, & vita uestra abscōdita est cū Christo in Deo. Peregrinus nimirū pōt facile occasione viatici plus quā oporteat & detineri quærendo, & prægrauari portando. Mortuus, si desit etiam ipsa sepultura non sentit. Sic uituperantes ut laudantes, sic adulantes audit ut detrahentes, imo vero nec audit quia mortuus est. Omnino felix mors quæ sic immaculatum seruat, imo pœnitus alienum facit ab hoc seculo. Sed necesse est vt qui non uiuit in se, viuat Christus in illo. Hoc est enim quod ait Apostolus. Gal.2. Viuo autē iam non ego, uiuit vero in me Christus. Ac si diceret: Ad alia quidem omnia mortuus sum non sentio, non attendo, non curo: si qua vero sunt Christi, hæc viuum inueniūt & paratum. Nam si nō aliud possum, saltem sentio: placet quod ad eius honorem fieri uideo, displicent quæ aliter fiunt. Magnus omnino gradus est iste. At fortasse poterit aliquid adhuc superius inueniri. In quo ergo quęremus? In quo putas nisi in eo de quo nunc loquebamur, qui raptus est usque ad tertium cœlum? Quis enim prohibet tertiū cœlum dicere, si quem gradum supra istos poteris inuenire? Audi igitur ipsum de hac tanta altitudine non in se gloriantem, sed dicentem. Gala. 6. Mihi absit gloriari nisi in cruce domini nostri Iesu Christi: per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. B Non solum, inquit, mortuus mūdo, sed & crucifixus: quod est ignominiosum genus mortis. Ego illi, pariter & ipse mihi. Omnia quæ mūdus amat, crux mihi sunt: delectatio carnis, honores, diuitiæ, uanæ hominum laudes. Quæ uero mundus reputat crucem, illis affixum sum, illis adhęreo, illa toto amplector affectu. An

non maior iste est secundo, & primo gradu? Peregrinus si prudens est & non obliuiscitur suæ peregrinationis (licet cum labore) transit, & non magnopere secularibus implicatur. Mortuus ęquè blanda huius seculi sicut aspera spernit. Qui uero raptus est usque ad tertium cœlum, crux illi est omne cui mundus inhæret, & his adhæret quę mundo crux esse uidetur. Quanuis in his uerbis apostoli illud quoq; non incongruè posset intelligi, crucifixum ei mundum reputatione, ipsum verò mundo crucifixum compassione. Crucifixum enim mūdum uidebat obligationibus vitiorum, & ipse crucifigebatur ei per compassionis affectū. Pensemus singuli in quo gradu quisque sit positus, & studeamus proficere de die in

Psa.83. diem, quoniam de uirtute in uirtutem uidebitur Deus Deorū in Sion. Maximè uerò hoc sancto tēpore in omni obsecro puritate conuersari studeamus, ubi & certus & breuis dierum numerus positus est, ne desperet huma-

C na fragilitas. Nam si dicitur nobis in omni tempore soliciti estote omnino ad custodiēdam puritatem uestræ conuersationis, quis non desperet? Nunc autem monemur breui dierum numero, omnes aliorum temporum negligentias emendare, ut uel sic gustemus dulcedinem perfectę puritatis, & omni deinceps tempore in conuersatione nostra sanctæ huius quadragesimæ uestigia clara resplendeant. Conemur ergo fratres sanctum hoc tempus tota deuotione suscipere, & nūc magis arma spiritualia reparare. Nunc enim generali quodam totius orbis exercitu, contra diabolum saluator cōgreditur, beati qui sub tali duce strenuè militarint. Toto siquidem anno domestica regis familia militat, & assidua est in bellorum procinctu: semel autē & certo tempore uniuersum imperium generali congregatur exercitu. Fœlices uos qui domestici meruistis esse, quibus dicit Apostolus.

Eph. 2. Iam non estis hospites & aduenæ, sed estis ciues sanctorum & domestici Dei. Quid igitur facturi sunt qui toto anno pugnam susceperunt, quando & ipsi rudes & uacantes prius spiritualia arma arripiunt? Vtique solito amplius solitę opus est insistere pugnæ, ut magnā quædam uictoria regi nostro ad gloriam, nobis proueniat ad salutem.

De santo Benedicto abbate. Sermo.

Conuenientibus vobis in unum ad audiendum verbum salutis, magnus mihi timor fratres mei ne quis fortè minus dignè illud recipiat, & non sicut recipiendum est uerbū Dei. Scio enim terram quæ sæpius superue- D
nientem in se recipit imbrem, si fructum nō fecerit, reprobam fore & proximam maledicto. Et ego utique si possem benedictiones illi dare mallem, & non maledictiones. Imò verò ipsam benedictionem cœlestis patris uestri non meam (quam tamen ipso quidem dignante accipitis per os meum) opto vobis benedictionem manere semper, nec in maledictionem posse mutari. Celebramus hodie magistri nostri gloriosi Benedicti natalem, pro eo vobis, & de eo solennis ex more sermo debetur. Cuius dulcissimum nomen, cum omni uobis iucunditate amplectendum est, & honorandum, quoniā ipse dux vester, ipse magister, & legifer vester est. Delector quidē & ego in ipsius memoria, licet non meo sine rubore beati huius patris nomen audeam memorari. Est enim mihi de ipsius imitatione vobiscum seculi abrenunciatio, & monasticæ professio disciplinæ, sed singulariter sine uobis cum eo participo nomen abbatis. Abbas fuit, & ego. O abbas. & abbas. Nomen vnum, sed in altero sola magni nominis vmbra. Ministerium vnum, sed heu me, quàm dissimiles ministri, quantum ministratio ipsa dissimilis. Væ mihi si tam longe à te fuero ò beate Benedicte in futuro quàm à tuæ uestigijs sanctitatis longè esse reperior in præsenti. Sed non mihi hæc apud uos perorare necesse est. Scio quod scientibus me loquor, tantum peto vt pudorem hunc, & hunc timorem meū fraterna compassione leuetis. Quoniam ta- E
men omnino dispensatio mihi credita est, etsi non habeo apud me quod uobis apponam, quæram à beato Benedicto tres panes quibus vos pascam. Reficiat vos sanctitas eius, iustitia eius, pietas eius. Recolite dilectissimi, quod non omnes qui in processione Domini fuerunt, sua illi prostrauerint vestimenta. In illa, inquam, processione qnam annuente Domino in proximo sumus celebraturi, quando venienti Domino ad passionem, & sedenti super asellum populi occurrerunt, non omnes vestimenta sua prosternebant in via, sed cędebant aliqui ra-

mos de arboribus. Non erat hoc magnum: quod gratis acceperant, gratis dabát. Veruntamẽ ne ipsi quidem penitus ociosi fuerunt, sed nec à processione legũtur exclusi. Fratres mei, pium Christi iumentũ, qui cũ Propheta dicere potestis: Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum. vos quibus insidet Christus: quoniam anima iusti sedes est sapientiæ: & Apostolus prædicat Christũ Dei virtutẽ, & Dei sapientiam. Si non habeo uestes quas pedibus vestris prosternam, tentabo uel ramos cædere de arboribus, ut tantæ processioni, uel parum aliquid non desit ministerii mei. Arbor fuit beatus Benedictus grandis, atque fructifera, tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarũ. Vbi sunt decursus aquarum? Profectò in vallibus, quia inter medium montiũ pertransibunt aquæ. Quis.n. non videat etiam torrentes, montium ardua declinare, & mediam ad humilitatem semper diuertere uallis? Sic profectò sic Deus superbis resistit, humilibus dat gratiam. Securus hic fige pedẽ, quicũque es iumentum Christi: super hunc ramum innitere, semitam vallis incede. Nimirum in mente sibi sedem cõstituit serpens antiquus, mordẽs vngulas equi, vt cadat ascensor eius retro: propterea vallẽ magis elige ad ambulandũ, uallem elige ad plantandũ. Neque.n. uel in serendis arboribus montana solemus eligere, quòd frequẽter arida sunt, & petrosa. In vallibus pinguedo est, ibi proficiunt plantæ, ibi plena spica, ibi centesimus oritur fructus, iuxta illud. Et valles abundabunt frumento. Audis quia ubique vallis laudatur, ubique humilitas prædicatur. Ibi plantate, ubi decursus aquarum: quia ibi copia gratiæ spiritualis, & aquæ quę super cœlos sunt laudant nomen Domini: id est, cælestes benedictiones faciunt, vt laudetur. Stemus in hac, charissimi, & plantati stemus, ut non arescamus, non moueamur quocunque flatu, sicut scriptum est: Si spiritus habentis potestatem super te irruerit, locum tuũ ne deseras. Nulla.n. tentatio uobis præualebit, si non in magnis & mirabilibus super nos ambuletis: sed permaneatis radicibus firmis, in humilitate radicati, atque fundati. Sic fuit plantatus secus decursus aquarum, sanctus iste confessor Domini: quoniam fructum suum dedit in tempore suo. Sunt enim qui fructum non faciunt: sunt qui faciunt, sed non suum: sunt qui faciunt suum, sed non in tempore suo. Sunt, inquam, arbores infructuosæ, ut quercus & ulmus, & syluestres aliæ arbores: sed huiusmodi nemo plantat in horto suo, quia non faciunt fructum: & si quem faciunt, nõ humano esui aptus est, sed porcino. Tales sunt filij huius seculi, agentes in comessationibus & ebrietatibus, in crapula & uoracitate, in cubilibus & impudicitijs. Hæc nanque porcorum cibus sunt, quos Iudæus uerus prohibetur comedere: quia Christianus his non debet adhærere. Sicut enim caro porcina cum comeditur, nostrę adhæret carni, ut iam sit una caro: sic transgressor præcepti Dominici spurcos sibi sociat spiritus, & adhærendo eis, unus cum eis efficitur dæmon. Nam & idcirco in sacrificijs prohibetur animal illud offerri, quòd spurcos spiritus immundosque designet, qui relicta omni mundicia, solis sibi spurcicijs complacens, uitiorum & criminum semper cœno delectatur inuolui. Vnde & in Euangelio, legio illa maledicta, dum eijceretur ab homine, tanquam simile sibi animal porcos postulat, nec negantur. His fructum ferunt arbores infructuosæ, ad quarum radices securis posita iã videtur. Arbores autem quæ fructum faciũt sed non suum, hypocritæ sunt, cum Simone Cirenæo crucem portantes non suam: qui religiosa intentione carentes & angariantur & quæ non amant, amore gloriæ, quam desiderant, facere compelluntur. Nam in eo, quod dicitur. In tempore suo, arguuntur quidam ante tempus fructificare volentes. Nonne enim & arboribus nostris citius, quàm oporteat pullulantibus, timemus omnino floribus intempestiuis? Sic sunt aliqui quorum fructus, quia nimis properè, minus prospere oriuntur. Hi sunt qui in initio conuersionis suæ alijs fructificare continuo velle præsumunt, contraque legis decreta arare in primogenito bouis, & ouis primogenita tondere festinantes. Vultis nosse, quàm solicitè id vitauerit sanctus iste magister noster? Et hunc ramum vobis appono: quoniam tribus annis soli Deo notus, hominibus mansit incognitus. Fructum quidem multum tulit, ipsi cernitis, sed in tẽpore suo. Neque enim credebat tempus esse fructificandi, quando tanta carnis tentatione grauatus est, vt pene cederet, penè discederet. Ego enim nec istum quidem ramum præteribo, quoniam etsi hirsutus quodammodo spinarum aculeis quibus seipsum Domini Benedictus iniecit, tamen vtilis est omnino: utilis iumento Domini propter foueas tentationum,

Margin notes: Psa. 72. — 1.Co. 1. — Psa. 1. — F — Iaco. 4. — Psa. 64. — G — Mar. 5. — H

num, ne in eas incidat consentiendo, sed magis resistat & uiriliter agat sustineatque dominum ne desperet. Hic ergo fige pedem Christi iumentum, & disce quantumcunque acerba tentatio sæuiat, nõ cedere nec credere propterea derelictum te esse à Domi
Psa. 30. no, sed memineris scriptum esse. Inuoca me in die tribulationis, eruam te & honorifica-
I bis me. Ergo ut dicere cœperam non credebat Benedictus tunc esse fructificandi tempus, quando ad huc tantis tentationibus vrgebatur. Sed uenit tempus, & in tempore suo fructum dedit. De fructu eius sunt illa tria quæ superius tetigi: sanctitas eius, iustitia eius, pietas eius. Sanctitatem miracula probat, doctrina pietatem, vita iustitiam. Vides ò iumentum Christi ramos folijs virentes, floribus, onustos fructu? Super istos innitere, vt gressus rectos facias pedibus tuis. Sed quomodo tibi appono eius miracula? Nunquid vt miracula facere uelis? Nequaquam, sed ut miraculis eius innitaris: videlicet vt confidas & gaudeas quòd sub tali positus es pastore: quòd tantum meruisti habere patronum. Omnino enim valde potens est in cœlis, qui tam magnus & potens extitit in terris secundum magnitudinem gratiæ, magnitudine gloriæ exaltatus. Nam & iuxta radicum quantitatem rami prodire noscuntur: & quot radicibus arbor innititur, tot ramis, sicut aiunt, decoratur. Sic ergo licet non habeamus nostra, consolatio magna nobis esse debent patroni nostri miracula. Doctrina verò instruit nos, & dirigit gressus nostros in uiam pacis. Porrò uitæ iustitia omnino roborat & animat nos: ut tanto magis accendamur ad agenda quæ docuit, quanto certi sumus eum non alia docuisse quam fecerit. Sermo quidem viuus & efficax exemplum operis est: plurimum faciens suadibile quod dicitur, dum monstrat factibile quod suadetur. In hunc ergo modum & sanctitas confortat, pietas informat,
K iustitia confirmat. Quantæ enim pietatis fuit quod non solum præsentibus profuit, sed & pro futuris solicitus fuit? Non solum his qui tūc erant fructū tulit hæc arbor, sed utique hodie fructus eius & crescit & manet. Dilectus planè Deo & hominibus: cuius nõ sola præsentia in benedictione fuit, sicut sunt multi dilecti Deo soli, quia soli Deo iā cogniti: sed & memoria eius etiā nunc in benedictione est. Nā & usque hodie in triplicē amoris Dominici confessionem triplici hoc fructu pascit Domini gregem. Pascit vita, pascit doctrina, pascit intercessione. Per quem incessanter adiuti, fructificate & uos charissimi: quoniam in hoc positi estis, vt eatis & fructum afferatis. Vnde eatis? Vtique à vobisipsis sicut scriptum est. A voluptatibus tuis auertere. Nam & de Domino legimus. Quia exiit seminare semen suum. Ecce & hic habe- *Mat. 13.*
mus semen suum sicut & prius fructum suū. Imitemur & hunc fratres, quoniam ad hoc venit vt formam nobis traderet, & viam demonstraret. Fortassis & ipse Dominus arbor est, & debemus ab eo quoque ramos accipere, quos nostris pedimus apponamus: imò non fortasse, sed magis verè arbor est ipse & planta cœlestis, sed in terris plantata, sicut scriptum est. Veritas de terra orta est, & *Psa. 84.*
iustitia de cœlo prospexit. Ab eo igitur hunc ramum vobis appono, ut sicut seipsum exinaniuit hoc ipsum sentiatis in vobis: nisi quòd non tam ego appono quam Apostolus, apud quem legistis. Hoc sentite in *Phil. 2.*
uobis quod & in Christo Iesu: qui quum in L
forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens: in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Et vos fratres charissimi exinanite vos, humiliate vos, seminate vos, perdite vos. Seminate corpus animale, & resurget corpus spirituale. Perdite animas vestras, & in uitam æternam seruabitis eas. Vultis nosse quomodo id fecerit Apostolus ipse qui docuit? Siue, inquit, mente exce- *2. Cor. 5.*
dimus Deo: siue sobrij sumus vobis. Quid ergo tibi? Ego inquit, factus sum tanquam vas perditum. Bene seipsum perdit, qui nihil vnquam pro se facit: sed omnis eius intentio & omne desiderium tendit ad Dei placitum, & utilitatem fratrum suorum. In- *Gala. 6.*
fœlix enim qui seminat in carne, quia de car- *Esa. 32.*
ne metet corruptionem. Alibi uerò scriptū *Ps. 118.*
est. Beati qui seminant super omnes aquas. Sed quomodo super omnes aquas? Fortè & super aquas de quibus legitur. Et aquæ, quæ super cęlos sunt laudent nomē Domini: quæ sunt virtutes angelicæ, & cœlestes populi. Ita planè quoniā spectaculum facti sumus & angelis, & hominibus. Seminemus igitur hominibus exemplum bonū per aperta opera, seminemus angelis gaudiū magnum per occulta suspiria, & cætera huiusmodi quæ solis eis sunt nota. Gaudium.n. est angelis Dei super vno peccatore pęnitentiam agente. Hinc di- *2. Cor. 8.*

 cebat

M cebat Apostolus. Prouidentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus. Coram Deo dixit: coram eis, qui vultui Dei assistunt. Ipsis enim maximè placet, quũ vos vident occultè orantes, aut ruminantes psalmum aliquem, aut tale aliquid facientes. Sic seminate & uos, sic fructificate charissimi. Seminate & vos, quia tam multi ante uos seminauerunt, fructificate quia vobis seminauerunt. O genus Adam, quàm multi seminauerunt in te, & quàm preciosum semen: quàm malè peribis & quàm merito, si perierit in te tantum semen, simul & seminantiũ labor. Cui perditioni traderis ab agricola, si in te perierint hæc vniuersa? Seminauit in terra nostra tota trinitas, seminauerunt angeli pariter & Apostoli, seminauerunt mar-
Mat. 13. tyres, & confessores, & virgines. Seminauit
Luc. 6. & filius: ipse enim est qui exiit seminare semẽ suum. Pater enim non exijt, sed filius à patre processit & venit in mundum: vt qui prius erat cogitatio pacis in corde patris, fieret & ipse pax nostra in vtero matris. Seminauit & spiritus sanctus, quia & ipse venit, & apparuerunt discipulis dispartitæ linguæ tanquam ignis. Ita tota trinitas seminauit: pater scilicet panem de cœlo, filius veritatem, spiritus sanctus charitatem. Angeli quoque seminauerunt, quando cadentibus alijs ipsi steterunt. Dixit enim Lucifer ille, (sed non iam
Esa. 14. lucifer, sed tenebrifer & vesperus.) Sedebo
Eze. 10. in monte testamenti, similis ero altissimo. O impudens, ò impudens. Milia milium ministrant ei, & deciescentena milia assistunt, & tu sedebis? Cherubim, ait propheta, sta-
A bant, & non sedebant. Quid laborasti, ut iam sedeas? Omnes administratorij sunt spiritus missi in ministerium propter eos qui hæreditatem capiũt salutis, & tu sedebis? Quid seminasti, vt iam metas? Non est tuum, non est tuum hoc, sed quibus paratum est à patre. Quid eis inuides? Profectò ipsi sedebunt, ipsi inquam vermiculi terræ iudicantes sedebunt, & tu non modo, non stabis, sed iudicã-
1. Cor. 6. dus astabis. Nescitis, ait Apostolus, quia &
Ps. 125. angelos iudicabimus? Ipsi utique ibant, & flebant mittentes semina sua, uenientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos. Duo manipuli, sunt quos queris, honoris scilicet, & quietis. Sessionem affectas, & altitudinem, sed non sic, non sic: nõ colliges, quia non seminasti. Qui seminauerunt laborem, & utilitatem, metent honorem pariter & quietem. Pro confusione enim sua duplici, & labore, in terra sua duplicia possidebunt. Vnde & dicebat quidam: Vi-
de humilitatem meam, & laborem meum. Ps. 118.
Hodie audistis in Euangelio promittentem
Dominum, & dicentem discipulis: Sedebitis Mat. 9.
super sedes iudicãtes duodecim tribus Israël. Ecce quies sessionis, & honor iudicij. Nam & ipse Dominus ad hæc noluit peruenire, nisi per humilitatem & laborem. Vnde & morte turpissima condemnatus est, interrogatus tormentis, & opprobrijs saturatus: utique vt inimicus induatur confusione: ipse pariter & omnes qui imitantur eum, & prætergrediuntur viam. Ipse est, ò inique, ipse B
est qui sessurus est in sede maiestatis suæ similis altissimo, & coaltissimus ei. Hoc utique cogitauerunt angeli sancti, qui cadente maligno, apostasiæ illius non consenserunt: nobis relinquentes exemplum, vt quemadmodum ipsi elegerunt ministrare, sic & nos faciamus. Nam etiam qui laborem fugiunt, honorem captant, illum se nouerint imitari qui sessionem altitudinemque quæsiuit: & si non satis terret eos illius culpa, terreat, vel vindicta. Omnia enim in contrarium deuenerunt, vt formatus sit ad illudendum ei, & ignis æternus pręparatus est illi. Ad hæc vitanda, prudentiam nobis seminarunt sancti angeli, qui prius eam (alijs cadentibus) tenuerunt. Sed & Apostoli hanc ipsam seminauerunt nobis, quando recedentibus his qui sapientiam huius mundi sequebantur (quæ stultitia est apud Deum) & prudentiam carnis, quę mortem operatur, & inimica est Deo: ipsi Domino adhæserunt. Scandalizati enim illi audientes de sacramẽto carnis, & sanguinis vltrà non ibant cum eo: discipuli verò interrogati an & ipsi vel-
lent abire, responderunt. Ad quem ibimus? Ioan. 6.
Verba vitæ ęternæ habes. Necesse habemus fratres hanc prudentiam imitari: quia multi adhuc ambulant cum Iesu, donec veniatur ad edendum eius carnem, & bibendum sanguinem illius, ad communicandum, scilicet passionibus eius. hoc enim & uerbum illud, & ipsum sacramentum significat: extunc autem scãdalizantur, & abeunt retro dicentes: quia durus est hic sermo. Nos cum Aposto-
lis prudentes simus & dicamus. Domine ad C
quem ibimus? verba vitæ æternæ habes. Deut. 8.
Non discedimus à te, uiuificabis nos. Non in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo, quod procedit de ore Dei. Non solus mundus habet delectationem, sed multò

maior

Ps. 118. maior est in uerbis tuis. Vnde & Propheta ait: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo. Ad quem igitur ieramus? verba vitæ ęternæ habes Domine: & ea quę sunt super omnia, quæ mundus habere potest. Non solum ipsa vita, sed & promissio vitæ ęternæ, & expectatio iustorum lætitia est, & tanta lætitia, vt omne quod cõcupiscitur ei nõ valeat cõparari. Hanc igitur prudẽtiam nobis apostoli sancti seminauerũt. Martyres verò manifestum est fortitudinem seminasse. Porrò vero cõfessores seminauerunt iustitiam, quã in omni vita sua sequuti sunt. Hoc enim interest inter martyres & cõfessores, quod inter Petrum simul omnia relinquẽtem, & Abraham substantiam mundi in bonos vsus expendentem. Sic enim illi consumati in breui expleuerunt tempora multa: isti verò longa & multimoda traxere martyria. Virgines sanctæ planum est, quia temperantiam seminauerunt, quæ sic libidinem calcauerunt.

D *In annunciatione beatæ Mariæ, de uerbis Psalmi, Vt inhabitet gloria in terra nostra. Sermo I.*

T inhabitet gloria in terra nostra, misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt. Gloria nostra hæc
2. Co. 1. est (ait Apostolus) testimonium conscientiæ nostræ. Non quidem tale testimonium, quale ille superbus phariseus habebat seducta & seductrice cogitatione, testimonium perhibens de seipso, & testimoniũ eius verum nõ erat, sed cum spiritus ipse testimoniũ perhibet spiritui nostro. Porrò hoc testimoniũ in tribus consistere credo. Necesse est enim primo omnium credere, quod remissionem peccatorum habere non possis, nisi per indulgentiam Dei: deinde quòd nihil prorsus habere queas operis boni, nisi & hoc dederit ipse: postremo quòd æternam vitam nullis potes operibus promereri, nisi gratis detur & illa. Quis enim potest facere mundũ de immundo conceptum semine, nisi qui solus est mundus? Vtique quod factum est, non potest non fieri: ipso tamen nõ imputante erit quasi non fuerit. Quod Propheta quoque con-
Ps. 31. siderans, ait: Beatus vir cui non imputabit Dominus peccatum. De operibus uerò bonis certum omnino est, quòd nemo hæc habeat à seipso. Nam si stare non potuit humana natura adhuc integra, quantò minus poterit per seipsam resurgere iam corrupta? Certum est ad suam originem uniuersa quãtum in eis est tendere, & in eam semper esse E partem procliuiora. Sic & nos qui de nihilo creati sumus, constat quia si nobisipsis relinquimur, in peccatum semper (quod nihil est) declinamus. Iam verò de æterna uita scimus, quia non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, nec si unus omnes sustineat. Neque enim talia sunt hominum merita, vt propterea vita æterna debeatur ex iure, aut Deus iniuriam aliquã faceret, nisi eam donaret. Nam ut taceam, quòd merita omnia dona Dei sunt, & ita homo magis propter ipsa Deo debitor est quã Deus homini: quid sunt merita omnia ad tantam gloriam? denique quis melior est propheta, cui Dominus ipse tam insigne testimonium perhibet, dicens. Virum inueni, secundum cor meum? Veruntamen & ipse necesse habuit dicere Deo. Non intres in iudicium Ps. 142. cum seruo tuo Domine. Nemo itaque se seducat: quia si bene cogitare uoluerit, inueniet proculdubio, quòd nec cum decem milibus possit occurrere ei, qui cum uiginti milibus venit ad se. Verum hæc quæ nunc diximus non omnino sufficiunt, sed magis initium quoddam, & uelut fundamentum fidei sunt habenda. Ideoque si credis peccata tua non posse deleri nisi ab eo cui soli peccasti, & in quem peccatum non cadit, bene facis: sed adde adhuc, vt & hoc credas, quia per ipsum tibi peccata donantur. Hoc est testimonium quod perhibet in corde nostro spiritus sanctus, dicens. Dimissa sunt tibi peccata tua. Sic enim arbitratur Apostolus, gratis iustifi- F cari hominem per fidem. Ita de meritis quo- Ro. 3. que si credis non posse haberi nisi per ipsum, non sufficit donec tibi perhibeat testimoniũ spiritus ueritatis, quia habes ea per illum. Sic & de uita æterna habeas necesse est testimonium spiritus: quòd ad eam diuino sis munere peruenturus. Ipse enim peccata condonat, ipse donat merita, & præmia nihilominus ipse redonat. Porrò testimonia ista credibilia facta sunt nimis. Nam de remissione quidem peccatorum validissimum teneo argumentum, dominicam passionem. Vox siquidem sanguinis eius inualuit multo plus quam vox sanguinis Abel, clamans in cordibus electorum, remissionem omnium peccatorum. Traditus est enim propter peccata nostra: nec dubium quin potentior & effi-

cacior sit mors illius in bonum, quàm peccata nostra in malum. De bonis autem operibus argumentum nihilo minus efficax mihi est resurrectio eius, quia resurrexit propter iustificationem nostram. Porrò de spe præmiorum testimonium eius est ascensio, quia ascendit propter glorificationem nostram. Hæc tria in psalmis habes, dicente propheta. Beatus vir cui non imputabit Dominus peccatum, Et alibi. Beatus uir cuius est auxilium abs te. Item alibi: Beatus quem elegisti, & assumpsisti, habitabit in atrijs tuis. Hæc est gloria uera, gloria inhabitans: quia ab eo est qui per fidem habitat in cordibus nostris. Filij uerò Adam gloriam, quæ ab inuicem est quęrentes, gloriam quæ à solo Deo est non uolebant, sed sic gloriam extrinsecus fluentem; sectantes habebant, gloriam non in semetipsis, sed magis in alijs. Vis nosse unde sit homini inhabitans gloria? Dico breuiter quoniam ad mystica festinat intentio. Nam & ea sola proposueram in uerbis illis propheticis diligentius uestigare, sed reflexit ad moralia occurrens prima fronte apostolicus sermo de interna gloria, & testimonio conscientiæ. Sic ergo inhabitat hæc gloria etiam hic in terra nostra, si misericordia, & ueritas obuient sibi, & sese iustitia & pax osculentur. Præuenienti siquidem misericordiæ, ut ueritas nostræ conuersionis occurrat necesse est, ac de cætero sanctimoniam sectemur & pacem, sine qua nemo uidebit Deum. Vbi enim compungitur quis, iam tunc eum misericordia præuenit, sed nequaquam ingredietur donec ei ueritas confessionis occurrat. Peccaui Domino, ait ipse Dauid ad Nathan prophetam, cum de adulterio & homicidio argueretur: Et transtulit Dominus peccatum a te, ait propheta. Nimirum misericordia, & ueritas obuiauerunt sibi. Et hoc quidem, ut declines à malo. Iam uerò ut facias bonum, in tympano & choro tibi psallendum est, ut ipsa mortificatio carnis tuæ, & pœnitentiæ fructus, ac iustitiæ opera, in unitate & concordia fiant: quoniam unitas spiritus, uinculum est perfectionis. Neque ad dexteram, neque ad sinistram declinaueris. Sunt enim quorum dextera est dextera iniquitatis. Pharisæus ille cuius supra meminimus, non erat sicut cæteri hominum, sed ipse sibi (ut diximus) testimonium perhibuit, sed non uerum. Sane quisquis ille est in quo misericordia, & ueritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt, secure glorietur, sed in eo qui sibi testimonium perhibet in spiritu utique ueritatis. Vt inhabitet gloria in terra nostra, misericordia & ueritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt. Si gloria patris filius sapiens, cum sit sapientia ipsa, sapientior nemo: liquet profecto gloriam patris, Christum Dei uirtutem, & Dei sapientiam esse. Quia ergo multifariè multisque modis de eo prædictum fuerat in prophetis, quod in terris uidendus esset, & inter homines conuersaturus, quonam modo id factum sit, & impletis, quæ de eo per ora omnium prophetarum dicta fuerant, habitauerit gloria in terra nostra, Psalmista indicat in his uerbis, ac si manifeste dicat. Vt uerbum caro fieret & habitaret in nobis, misericordia & ueritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt. Magnum sacramentum fratres diligentius perscrutandum, nisi & intellectus mysterio, & ipsi quoque intellectui uerba deessent. Dico tamen utcunque modicum id quod sentio, si fortè vel occasionem dedisse uidear sapienti. Videre mihi uideor dilectissimi quatuor uirtutibus his amictum primum hominem ab ipso suæ creationis exordio, & (ut propheta meminit) uestiměto salutis indutũ. Est.n. in his quatuor illa salutis integritas, nec sine his omnibus potest constare salus: præsertim cũ nec possint esse uirtutes si abinnicem separentur. Acceperat ergo homo misericordiã custodem scilicet, atque pedissequam, ut ipsa præueniret, ipsa & sequeretur eum, ipsaque protegeret & conseruaret ubique. Vides qualem nutritiũ contulit paruulo suo Deus, qualem dedit pedissequam homini recens orto. Sed erat illi necessarius etiam eruditor tanquam ingenuæ & rationabili creaturę, ut non sicut iumentum aliquod custodiretur, sed tanquam paruulus educaretur. Cui sanè magisterio nemo poterat aptior inueniri, quam ueritas ipsa, quæ eum in agnitionem summæ perduceret aliquando ueritatis. Interim uerò ne sapiens inueniretur ut malum faceret, essetque peccatum ei tanquam scienti bonum & minime facienti, iustitiam quoque qua regeretur accepit. Adhuc autem & pacem qua foueretur, & delectaretur addidit manus benignissima creatoris. Pacem utique duplicem, vt nec intus pugnæ, nec foris timores, id est, nec caro concupisceret aduersus

Marginalia: Psal. 31. Psal. 83. Psal. 64. G H Heb. 1. Psal. 38. I

aduersus spiritum: nec esset ei creatura ulla formidini. Nam & bestiis omnibus libere imposuit nomina, & serpens ipse, qui uiolentia non præsumpsit, fraude magis eum aggressus est. Quid huic deerat, quem misericordia custodiebat, docebat ueritas, regebat iustitia, pax fouebat? Sed heu homo iste ad multam perniciem, & insipientiam sibi, descendit de Hierusalem in Hierico. Siquidem incidit in latrones, à quibus & ante omnia legitur despoliatus. An non despoliatus, qui Domino ueniente nudum se esse conqueritur? Nec uero poterat reuestiri, uel ablata sibi recipere uestimenta, nisi Christus amitteret sua. Sicut enim uiuificari in anima nisi interueniente corporali morte Christi non potuit, ita nec reuestiri sine eius despoliatione. Et unde si non propter has quatuor partes uestimenti, quod amiserat primus, & uetus homo iu totidem quoque diuisa sunt secundi, & noui hominis uestimenta. An forte quæris & tunicam inconsutilem, quæ non diuiditur, sed sorte prouenit? Ego diuinam arbitror esse imaginem, quæ nimirum nó assuta, sed insita, atque ipsi impressa naturæ, diuidi scindique nó potest: Ad imaginē nempe & similitudinē Dei factus est homo, in imagine arbitrij libertatē, uirtutes habens in similitudine. Et similitudo quidem perijt, ueruntamen in imagine pertransit homo. Imago siquidem in gehenna ipsa uri poterit non exuri, ardere sed non deleri. Hæc ergo non scinditur, sed sorte prouenit. Et quocunque perueniat anima, simul & ipsa erit. Nam similitudo non sic, sed aut manet in bono, aut si peccauerit anima, mutatur miserabiliter, iumentis insipientibus similata. Sed quia spoliatum uirtutibus quatuor hominem diximus, quonam modo singulis sit spoliatus, cógruum est, ut dicamus. Perdidit homo iustitiam, cum Eua serpentis. Adam mulieris uoci obediuit potius, quam diuinæ. Erat tamen residuum aliquid, quod apprehendere possent, idque Dominus suo illo scrutinio innuebat, sed abiecerunt etiam illud, conuersi in uerba malitię, ad excusandas excusationes in peccatis. Prior enim iustitiæ portio non peccare, secunda per pœnitentiam damnare peccatum. Perdidit & misericordiam cum sic exarsit Eua in concupiscentia sua, ut nec sibi, nec uiro, nec filijs parceret nascituris, simul omnes terribili maledicto, & necessitati mortis addicens. Adam quoque indignationi diuinæ mulierem pro qua peccauerat obiecit: quasi post tergum eius uolens declinare sagittam. Vidit enim mulier lignum quod esset pulchrū uisu, & ad uescendum suaue, & à serpente audierat tanquam Deos se futuros. Funiculus triplex difficile rumpitur, curiositatis, uoluptatis, & uanitatis. Hæc sola mundus habet, concupiscentiam carnis concupiscentiam oculorum, & superbiam uitæ. His abstracta & illecta misericordiam omnem crudelis mater abiecit. Sic & Adam qui mulieri male misertus est, ut cum ea peccaret, bene noluit misereri ut pœnam sustineret pro ea. Priuata est etiam mulier ueritate, primo quidem malè detorquens quod audierat morte morieris, & dicens, ne fortè moriamur: demum serpenti credens, penitus abneganti & dicenti nequaquam moriemini. Priuatus est & Adam ueritate, ubi eam confiteri erubuit, folia, hoc est excusationum operimenta prætendens. Siquidem ipsa dicit: Qui erubuerit me coram hominibus, erubescam & ego eum coram patre meo. Pacem quoque protinus amiserunt, quia nó est pax impijs dicit Dominus. Nónne enim contrariam legem inuenerant in membris suis, quos de nouo pudere cœperat nuditatis? Timui ego, inquit, eò quod nudus essem. Non sic miser non sic paulo antè timebas, non quęrebas folia, licet corpore nudus sicut & modo. Ex hoc sanè (vt prophetæ ipsius parabolam prosequamur, qui sibi obuiasse eas, & reconciliatas in osculo memorauit) grauis quædam inter virtutes videtur orta contentio. Siquidem ueritas & iustitia miserum affligebant, pax & misericordia zeli huius expertes iudicabant magis esse parcendum. Sunt etenim collactaneæ hę duę sibi, quemadmodum & priores. Vnde & factum est ut perseuerantibus illis in ultione & præuaricatorem hincinde cędentibus, & presentes molestias futuri cumulantibus comminatione supplicij, illæ secederent in cor patris redeuntes ad dominum qui illas dedit. Solus siquidem ipse cogitabat cogitationes pacis cum afflictionis plena omnia uiderentur. Siquidem non cessabat pax, non ei misericordia dabat silentium, sed pio quodam susurro paterna pulsantes viscera loquebantur. Nunquid in ęternum proijcet Deus, aut non apponet vt conplacitior sit adhuc? Nunquid obliuiscetur misereri Deus, aut continebit in ira sua misericordias

Marginalia: *Luc. 10.* — K — L — *Luc. 9.* — M — *Gen. 3.*

dias suas? Et quanuis diu multumque uisus sit dissimulare pater miserationum, ut interim satisfaceret zelo iustitię & ueritatis: nõ tamen infructuosa fuit supplicantiũ importunitas, sed exaudita est in tempore opportu-
A no. Fortè enim interpellantibus tale dicatur dedisse responsum. Vsquequo preces uestrę? Debitor sum & sororibus uestris, quas accinctas uidetis ad faciendam uindictam in nationibus, iustitię & ueritati. Vocentur & ueniãt,
Esa. 33. & super hoc uerbo pariter conferamus. Festinant ergo legati cœlestes, & ut uiderunt miseriam hominum & crudelem plagam, ut propheta loquitur, angeli pacis amarè flebant. Qui enim fidelius quærerent, aut rogarent quæ ad pacem sunt, quàm angeli pacis? Sanè ex deliberatione cõmuni ascendit ueritas ad constitutam diem, sed ascendit usque ad nubes: necdũ planè lucida, sed sub obscura & obnubilata adhuc zelo indignationis. Factum-
Ps. 35. que est ut legimus in propheta: Domine in cœlo misericordia tua, & ueritas tua usque ad nubes. Medius autem pater luminum residebat, & utraque pro parte sua utilius quod habebat loquebať. Quis putas illi colloquio meruit interesse, & indicabit nobis? Quis audiuit & enarrabit? Forte inenarrabilia sunt & non licet homini loqui. Summa tamen controuersiæ totius hæc fuisse uidetur. Eget miseratione creatura rationalis ait misericordia, quoniã misera facta est, & miserabilis ualde. Venit tempus miserendi eius, quia iam præteriit tempus. Econtra ueritas. Oportet, inquit, impleri sermonem quem locutus es domine. Totus moriatur Adam necesse est cum omnibus qui in eo erant, qua die uetitum pomum in præuaricatione gu-
B stauit. Vt quid ergo ait misericordia, ut quid me genuisti pater citius perituram? Scit enim ueritas ipsa, quoniam misericordia tua periit, & nulla est, si non aliquando misereris. Similiter autem econtrario & illa loquebatur. Quis enim nesciat, quod si prædictam sibi præuaricator sententiam mortis euaserit, periit, nec permanebit iam in æternum ueritas tua domine? Ecce uerò unus de Cherubim, id est, magni consilij angelus ad regem Salomonem suggerit esse mittendas. Quoniam filio, inquit, datum est omne iu-
Joan. 5. dicium. Et in eius ergo conspectu misericordia, & ueritas obuiauerunt sibi, eadem quæ supra meminimus uerba querimoniæ repetentes. Fateor, ait ueritas, zelum bonum misericordia habet sed utinam secundum scientiam. Nunc autem quid præuaricatori potius quàm sorori iudicat esse parcendum? At tu, inquit misericordia, neutri parcis, sed tanta indignatione sæuis in præuaricatorem, vt inuoluas pariter & sororem. Quid mali merui? si quid habes aduersum me dicito mihi. Sin autem, quid me persequeris? Grandis controuersia fratres, & intricata nimium disceptatio. Quis non illic diceret, bonum nobis erat si natus non fuisset homo iste? Sic erat dilectissimi omnino, sic erat, non uidebatur quomodo simul possent erga hominem misericordia & ueritas conseruari. Cumque adiiceret ueritas in ipsum quoque iudicem partis suæ iniuriam retorqueri, dicens cauendum omnino ne fieret irritum uerbum patris, ne sermo uiuus & efficax qualibet occasione euacuaretur, parcite C
quæso ait pax, parcite uerbis huiusmodi: non nos talis altercatio decet, uirtutum est in honesta contentio. Porrò iudex inclinans se, digito scribebat in terra. Erant autem verba scripturæ, quæ pax ipsa legit in auribus omnium. Ea siquidem propius assidebat. Hæc dicit, perij si Adam non moriatur: & hæc dicit, perij nisi misericordiam consequatur. Fiat mors bona, & habet utraque quod petit. Obstupuere omnes in uerbo sapientiæ & forma compositionis pariter atque iudicij. Siquidem manifestum fuit nullam eius querimoniæ occasionem relinqui: siquidem fieri posset quod utraque petebat, ut & moreretur, & misericordiã consequeretur. Sed id quomodo fiet? inquiunt. Mors crudelissima, & amarissima est mors terribilis, & ipso horrenda auditu. Bona fieri quanam ratio- Esa. 32.
ne poterit? At ille. Mors, inquit, peccatorum pessima, sed preciosa fieri potest mors sanctorum. An non preciosa erit, si fuerit ianua uitæ, porta gloriæ? Preciosa, inquiunt, Sed quomodo fiet istud? Fieri, ait, potest: si ex charitate moriatur quis, utique qui nihil Eze. 3.
debeat morti. Neque enim detinere poterit mors innoxium, sed forabitur (ut scriptum est) maxilla Leuiathan, & destruetur paries medius, solueturque chaos magnum, quod inter mortem uitamque firmatum est. Nimirum charitas fortis ut mors, imò & fortior morte si fortis illius intrauerit atrium, allegabit eum, & diripiet utique uasa eius, sed & ipso transitu suo ponet profundum maris uiam, ut transeant liberati. Bonus ui- D
sus est sermo, utpote fidelis, & omni acceptione dignus. Sed ubi poterit ille innocens

cens inueniri, qui mori velit non ex debito, sed ex voluntate, non ex malo merito, sed ex beneplacito suo? Circuit veritas orbem terræ, & nemo mundus à sorde: nec infans cuius est vnius diei vita super terram. Sed & misericordia cœlum omne perlustrat, & in angelis quoque ne dixerim prauitatem, minorem tamen inuenit charitatem. Nimirum hæc victoria alij debebatur, quo maiorem charitatem nemo haberet, vt animam suam poneret quis pro seruis inutilibus, & indignis. Nam etsi ipse iam nō dicit nos seruos, hoc ipsum immēsæ dilectionis est, & eximię dignationis. Nos autem etsi omnia, quę præcepta sunt nobis faceremus, quid aliud dicere deberemus, nisi qđ serui inutiles sumus? Sed quis eum super hoc conuenire pręsumeret? Redeunt ad constitutam diem veritas, & misericordia, anxiæ plurimum non inuento quod desiderabant. Tunc vero seorsum pax consolans eas, vos, inquit, nescitis quicquam nec cogitatis. Non est qui faciat bonū hoc,
Ioan. 11 *Psa.* 52. *Gen.* 6.
non est vsque ad vnum. Qui consilium dedit, ferat auxilium. Intellexit rex quid loqueretur, & ait: Pœnitet me fecisse hominem. Pœna, inquit, me tenet, mihi incumbit sustinere pœnam, pœnitentiam agere pro homine quem creaui. Tūc ergo dixit, ecce venio. Non enim potest hic calix transire, nisi bibam illum. Et accersito Gabriele, Vade, inquit, dic filiæ Sion, ecce rex tuus venit. Festinauit ille & ait: Adorna thalamum tuum Sion, & suscipe regem. Porrò uenturum regem misericordia, & veritas pręuenerunt, sicut scriptum est. Misericordia, & veritas præcedent faciem tuam. Iustitia thronum præparat, secundum illud, Iustitia, & iudicium præparatio sedis tuæ. Pax cum rege venit, ut propheta fidelis inueniretur qui dixerat. Pax erit in terra nostra cū venerit. Inde est quod nato domino, angelorū chorus canebat. Pax in terra hominibus bonæ voluntatis. Sed & tunc iustitia, & pax osculatæ sunt, quæ non modicè videbantur hactenus dissidere. Prior enim si qua erat ex lege iustitia non osculū, sed aculeum magis habebat vrgens timore, quàm prouocans dilectione. Sed nec habuit illa reconciliationem, sicut habet nunc quæ ex fide noscitur esse iustitia. Alioquin quid erat quod nec Abraham, nec Moyses, nec cæteri iusti temporis illius, in obitu suo pacem illam beatitudinis æternæ appręhendere, aut regnum pacis poterant introire, nisi quod minime adhuc iustitia, & pax sese fuerant osculatę? Ex hoc sanè dilectissimi feruentiore nobis zelo sectanda iustitia est. Siquidem iustitia, & pax osculatæ sunt, & indissolubile amicitiarum iniere fœdus: vt quicunque testimoniū iustitię secum tulerit, hilari uultu iam amplexibus lætis accipiatur à pace, in idipsum dormiens, & requiescens.

Zach 9. E *Psa.* 88. *Luc.* 2.

F

Item de septiformi spiritu in Christo, in annuntiatione dominica. *Sermo* II.

CONSIDERARE est fratres in solennitate hodierna dominicæ annunciationis, velut amœnissimam quandam planiciem, simplicem nostræ reparationis historiam. Iniungitur noua legatio angelo Gabrieli, & nouam virgo professa virtutem, nouæ salutationis honoratur obsequio. Antiqua excluditur maledictio mulierum, nouam noua mater accipit benedictionem. Impletur per gratiam, quæ concupiscentiam nescit, ut spiritu superueniente altissimi pariat filium, quæ virum dedignatur admittere. Intrat ad nos eadem porta salutis antidotum, qua venenum serpentis ingrediens, vniuersitatem generis humani occuparat. Innumeros huiuscemodi flores ex his facile est legere pratis, sed intueor mediam metuendæ profunditatis abyssum. Abyssus planè imperscrutabilis, incarnationis dominicæ sacramentum, abyssus impenetrabilis, verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Quis enim inuestiget, quis attingat, quis apprehendat? Puteus altus est & in quo hauriam non est mihi. Veruntamen solet interdum superposita puteis humectare linteamina vapor exhalans. Propterea sanè licet irrumpere uerear propriæ conscius infirmitatis, frequenter tamen velut super os huius putei expādo ad te domine manus meas, pro eo quod anima mea sicut terra sine aqua tibi. Et nunc siquidem quod (ascendente de deorsum nebula) tenuis ebiberit cogitatio, uobis fratres modicum illud sine inuidia communicare curābo, uelut expresso linteamine, uel exigua refundens cœlestis stillicidia roris. Quæro igitur qua ratione filius magis incarnatus sit quam pater aut spiritus sanctus, cum totius trinitatis nō modo ęqualis sit gloria, sed una eademque substantia. Sed quis cognouit sensum domini, aut quis consiliarius eius fuit? Altissimum est mysterium, nec nos oportet temere super huiuscemodi præcipitare sententiam.

G

tiam. Videtur tamen nec patris nec spiritus incarnationem in pluralitate filiorum effugisse confusionem, dum alius Dei, alius filius hominis diceretur. Videtur & illud maxime congruum, vt is specialiter filius fieret qui filius erat: ne quid esset ambiguitatis in nomine. Denique ipsa est virginis nostræ gloria singularis & excellens prærogatiua Mariæ, quòd filium vnum eundemque cum Deo patre meruit habere commun em, quam sanè periisse constat si non filius incarnaretur. Sed nec nobis alia dari posset occasio similis sperandæ salutis & hæreditatis factus quidem primogenitus in multis fratribus, qui unigenitus erat asciscet eos sine dubio in hæreditatem, quos uocauit in adoptionem. Si enim fratres, & cohæredes. Hic ergo Christus Iesus mediator fidelis, sicut in persona vna Dei hominisque substantiam copulauit ineffabili sacramento, sic & in ipsa reconciliatione consilio vsus al-
H tissimo, mediam non deseruit æquitatem, utrique tribuens quod oportebat, honorem Deo, homini miserationem. Hæc enim optima inter offensum Dominum & reum seruum forma compositionis, ut nec honorandi Domini zelo seruus opprimatur austeriori sententia: nec rursum dum huic immoderatus condescenditur, ille debito fraudetur honore. Audi igitur & diligenter obserua angelicam in huius mediatoris ortu
Luc. 2. distributionem. Gloria, inquiunt, in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Huius denique gratia obseruationis fideli reconciliatori Christo nec timoris spiritus defuit, quo patri semper reuerentiam exhiberet, semper ei deferret, semper gloriam eius quæreret: nec spiritus pietatis, quo misericorditer compateretur hominibus. Vnde & necessarium habuit spiritum quoque scientiæ per quem timoris pariter & pietatis distributio fieret inconfusa. Et nota quod in primo illo parentum nostrorum peccato tres quidem auctores extiterunt, sed manifeste defuerunt tria tribus. Dico enim Euam, diabolum & Adam.
1. Tim. 2. Non habuit Eua scientiam, quæ, ut ait Apostolus, seducta est in præuaricationem. Verum hæc quidem serpenti non defuit, qui callidior describitur cæteris animantibus sed pietatem malignus non habuit, qui ab initio factus est homicida. Adam verò pius fortè videtur mulierem non contristando, sed timorem Domini dereliquit, voci illius magis obediens quàm diuinæ. Vtinam magis timor Domini præualuisset in eo; sicut de Christo signanter legitur: I
Quia repleuit eum non pietatis spiritus, sed *Esa. 11.*
timoris. In omnibus enim & per omnia pietati proximorum timor Domini præferendus est, & solus ipse est qui totum sibi hominem debeat vendicare. In his igitur tribus, timore, pietate, & scientia, mediator noster reconciliauit homines Deo. Nam in consilio & fortitudine de manu aduersarij liberauit. Consilio siquidem pristino iure priuauit hostem, data potestate vt manus iniicere innocenti. Fortitudine præualuit: ne uiolenter posset retineri redemptor, dum victor ab inferis rediit, & uita omnium cum eo surrexit. Exinde cibat nos pane uitæ & intellectus, & potat aqua sapientiæ salutaris. Est enim intellectus, rerum spiritualium & inuisibilium verus animæ panis, confirmans cor nostrum, & ad omne opus bonum roborans in omni exercitatione spirituali. Carnalis autem homo qui non percipit ea quę sunt spiritus Dei, sed stultitia ei videntur, gemat & lugeat, dicens, Aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum. *Psa. 101.* Ecce enim mera & perfecta veritas est non prodesse homini si uniuersum mundum lucretur, animæ autem suæ detrimentum faciat. Sed quando id capere posit auarus? Sine causa laborat quisquis ei id persuadere conatur. Vt quid hoc? Nempe quia stultitia illi uidetur. Quid verius quam iugum Christi esse suaue? Appone homini seculari, & vide si non magis lapidem quam panem reputabit & certè huiusmodi intelligētia veritatis internæ viuit ănima, & hic est spiritualis
cibus. Non enim in solo pane viuit homo, sed K
in omni verbo quod procedit de ore Dei. Ve *Deu. 4.*
runtamen donec sapit tibi ueritas non sine difficultate ad interiora traiicitur. Vbi verò cęperis in ea oblectari, iam non cibus, sed potus est, & sine difficultate intrat in animam, quo videlicet spiritualis cibus intelligētiæ potu sapientiæ digeratur, ne ipsius interioris hominis artubus, id est affectibus siccitate laborantibus, oneri magis sit quā utilitati. Ex omnibus ergo quæ saluandis populis fuerant necessaria nihil penitus defuit saluatori. Ipse est enim de quo pręcinit Esaias: Egredietur uirga *Esa. 11.*
de radice Iesse, et flos de radice eius ascendet, & requiescet super eū spiritus Domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus cōsilij, & forti-

fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eũ spiritus timoris domini. Illud sanè diligenter attẽde, quod florẽ hunc de radice nõ de uirga dixerit ascensurũ. Quia etenim si noua Christi caro in virgine creata esset ex nihilo, quod æstimauerunt nonnulli, nõ de radice flos, sed fortè de virga dici poterat ascẽdisse. Nunc autem quia prodijt ex radice, sine dubio ab origine commmunem probatur habuisse materiam. Nam quod super eum spiritus requieuit, nihil in eo contradictionis fuisse declarat. In nobis enim quia non omnino superior est spiritus non requiescit, carne nimirum aduersus spiritum & spiritu aduersus carnem concupiscente: à quo conflictu nos liberet in quo nihil simile fuit no-
L uus homo, & verus homo, qui veram carnis nostræ suscepit originem, sed fermentum vetus concupiscentiæ non suscepit.

In annunciatione dominica, præsertim cum tertio sabbato quadragesimæ occurris, de adultera, Susanna, & beata Maria.
Sermo III.

Qvam diues es in misericordia, quàm magnificus in iustitia, in gratia quam munificus domine Deus noster. Non est qui similis sit tibi, munerator copiosissime, remunerator æquissime, piissime liberator. Gratis respicis humiles, iuste iudicas innocentes, misericorditer saluas etiam peccatores. Hæc sunt dilectissimi, quæ nobis in mensa diuitis huius patrisfamilias sanctarum testimonijs scripturarum, hodie quidem si diligenter aduertimus solito copiosius apponuntur. Nimirum hanc nobis copiam præstant, quæ pariter conuenerunt, sacrum videlicet tempus quadragesimæ, & sacratissima dies annunciationis dominicæ. Hodie enim in auribus nostris deprehensam in adulterio mulierem indulgentia redemptoris absoluit, hodie innoxium Susannę sanguinem liberauit, hodie quoque beatam virginem singulari munere
M gratuitæ benedictionis impleuit. Magnum conuiuium, vbi pariter nobis misericordia iustitia, & gratia apponuntur. Nunquid non misericordia esca hominum, salutaris omnino & efficax ad medelam? Nunquid non etiam iustitia panis cordis? Et quidem optime confirmans illud, vtpote cibus solidus ad
Matt. 5. nutrimentum. Denique beati qui esuriunt illum quoniam ipsi saturabuntur. Nunquid non cibus animæ gratia Dei sui? Dulcissimus sanè, & omnem habens in se suauitatem, & delectamentum saporis. Imò verò hæc sibi omnia pariter vendicans non modo delectat sed & reficit & medetur. Accedamus ad mensam hanc fratres mei, & ex singulis dapibus, vel modicum aliquid degustemus. In lege Moyses mandauit huiusmodi lapidari, aiunt de peccatrice peccatores, de adultera pharisęi, sed ad duritiã lapidei cordis uestri ille locutus est. Iesus aũt inclinauit se. Domine inclina cœlos tuos & descẽde. Ps. 143. Inclinans se & ad misericordiam flexus (neque enim Iudaici cordis erat) digito scribebat, non iam in lapide, sed in terra. Neque hoc tantum semel, sed hic quoque duplex scriptura, sicut apud Moysen tabulæ duæ. Et fortè veritatem & gratiam scribens & iterum scribens terræ impressisse videtur, secundum quod Ioannes Apostolus ait. Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Ioan. 1. Considera denique an videri posit de tabula veritatis legisse: vnde refelleret pharisæos. Qui sine peccato est vestrum, primus in eam lapidem mittat. A Verbum quidem abbreuiatum, sed viuum & efficax, & ancipiti gladio penetrabilius. Textus. Quàm grauiter enim ad verbum hoc saxea corda transfossa, quàm vehementer hoc uno lapillo contritæ sint lapideæ frontes, rubor ipse confusionis & clandestinus probauit abscessus. Meruit quidem adultera lapidari: sed is punire gestiat, qui dignus non est etiam ipse puniri. Is præsumat a peccatrice exigere ultionem, qui eandem excipere non meretur. Alioquin ipse uicinior, a se incipiat: in se prius sententiam ferat, exerceatque uindictam. Hæc ueritas. Cæterum adhuc minus est. Etsi accusatores refellit hæc ueritas, sed ream needum absoluit, scribat iterum, scribat gratiam, legat & audiamus. Nemo te condemnauit mulier? Nemo domine. Textus. Nec ego te condemnabo: uade & amplius noli peccare. O uox misericordiæ, Ps. 142. ò auditus lætitiæ salutaris. Auditam fac mihi manę misericordiam tuam: quia in te speraui domine. Sola nimirum spes apud te miserationis obtinet locum, nec oleum misericordiæ, nisi in uase fiduciæ ponis. Sed est infidelis fiducia, solius utique maledictionis capax, cum uidelicet in spe peccamus. Quanquam nec fiducia illa dicenda sit, sed insensibilitas quædam & dissimulatio perniciosa. Quæ enim fiducia ei, qui periculum

periculum non attendit? Aut quod ibi timoris remedium, ubi nec timor sentitur, nec materia ipsa timoris? Fiducia solatium est, nec eget ille solatio qui lætatur cum malè fecerit, & in pessimis rebus magis exultat. Rogemus itaque fratres responderi nobis quantas habeamus iniquitates & peccata, scelera nostra & delicta nobis desideremus ostendi. Scrutemur vias nostras & studia nostra: pericula que vniuersa vigili intentione pẽsemus. Dicat quisque in pauore suo, vadam ad portas inferi: vt iam non nisi in sola Dei misericordia respiremus. Hęc vera hominis fiducia à se deficientis, & innitentis domino suo. Hæc inquam vera fiducia cui misericordia non denegatur, Propheta attestante, quoniã beneplacitum est domino super timẽtes eũ, & in eis qui sperant super misericordia eius. Nec parua itaque suppetit nobis, in nobis quidem timoris, in ipso autem causa fiduciæ: suauis & mitis est, copiosæ misericordiæ: præstabilis super malitia, multus ad ignoscendum. Credamus sanè vel inimicis, qui in eo nihil aliud vnde occasionem struendæ calumniæ caperent, inuenerunt. Compatietur (aiunt) peccatrici, nec sibi oblatam vllatenus occidi patietur. Tenebitur itaque manifestus aduersarius legis, cum absoluerit lege damnatam. In vestrum ô pharisæi caput tota vestræ malignitatis adinuentio retorquetur. Diffiditis causæ, qui iudicium subterfugitis. Nam illa quidem sine iniuria legis absoluitur, quæ sine accusatore relinquitur. Sed consideremus fratres, quonã hinc abeant pharisæi. Videtisne duos senes (nam à senioribus exire cœperunt) quomodo in pomerio Ioachim absconduntur? Susannam quærunt vxorem eius: sequamur eos: nam iniqua cogitatione pleni sunt contra eam. Consentire nobis aiunt senes, aiunt pharisæi, aiunt lupi, qui ab alterius pauloante, licet errantis ouiculæ fuerãt deuoratione frustrati. Consentire nobis, & commiscere nobiscum. Inueterati dierum malorum, modo accusabatis adulterium, modo adulterium suadetis? Sed hæc est tota iustitia vestra, & quæ palam arguitis eadem agitis in occulto. Hinc fuit quòd existis vnus post vnum, cum ille omnium conscius occultorum, vestras tam valide percussisset conscientias dicens: Qui sine peccato est vestrum, primus in eam lapidem mittat. Merito proinde ad discipulos veritas ait. Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam scribarum & pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Alioquin dicemus, aiunt, contra te testimonium. Semen Chanaan & non Iuda: nec hoc quidẽ Moyses in lege mandauit. An qui decreuit adulteram lapidare, mandauit accusare pudicam? An qui iussit adulteram lapidibus opprimi, etiam iussit contra insontem testimoniũ ferri? Imò verò sicut adulteram, sic etiam falsum testem non impunitum esse præcepit. Sed qui gloriamini in lege, per legis pręuaricationem Deum inhonoratis. Ingemuit Susanna, & ait: Angustiæ mihi sunt vndique. Vndique enim mors. Hinc quidem corporea, inde spiritualis. Si hoc, inquit, egero, mors mihi est: si autem non egero, non effugiam manus uestras. Vestras o pharisæi manus, nec adultera effugit, nec pudica: vestras accusationes, nec sanctus, nec peccator euadit. Dissimulatis peccata vestra, vbi inueneritis aliena. Alioquin si quis fortè suum nõ habet, vestrũ ei impingitis crimen. Quid tñ Susanna facit inter mortẽ & mortem, animæ scilicet & corporis vndique angustiata? Melius est mihi, inquit, absque opere incidere in manus hominum, quàm derelinquere legem Dei mei. Nimirum sciebat ista quàm horrendum sit incidere in manus Dei viuentis. Nam homines cũ occiderint corpus, animæ non habent vltra quid faciant: ille autem timendus est qui potestatem habet & corpus, & animam mittere in gehennam. Quid familia Ioachim tardat? Irruat per posticum, nam in pomerio clamor auditur. Clamor vt luporum grauium, & balantis ouiculæ inter eos. Sed non patitur ab eis innoxiam deuorari qui ab ipsis eorum faucibus tam dignanter eripuit, etiam eripi non merentem. Merito proinde cum duceretur ad mortem, erat cor eius fiduciã habens in domino, quẽ vsque adeo timuisset vt timorem omnem postposuisset humanum, & ipsius legem & simul vitæ præposuisset & famæ. Non enim dictus fuerat sermo huiuscemodi aliquando de Susanna. Sed & parentes eius iusti erant, & vir eius honoratior omnium Iudæorum. Meritò igitur a iusto iudice iustam de iniustis obtinuit vltionem: quę tam vehementer iustitiam esuriuit, vt propter eam contemneret mortem corporis, opprobrium generis, luctum inconsolabilem amicorum. Et nos fratres si à Christo audiuimus, nec ego te cõdemnabo: si peccare iam nolumus contra ipsum: si in Christo uolumus pie uiuere, necesse est sustineamus persequutionem, ne malũ

B C D E
Mat. 5.
Dan. 12

pro malo, aut maledictum pro maledicto reddamus. Alioquin, qui patientiam non seruauerit perdet iustitiam, hoc est vitam perdet, hoc est perdet animam suam. Mihi vindictam & ego retribuam, dicit dominns. Ita prorsus est. Ipse retribuet, sed si ei vindictā serues, si non tollas ab eo iudicium, si non reddas retribuentibus tibi mala. Faciet iudicium, sed iniuriam patienti: in æquitate iudicabit, sed pro mansuetis terræ. Iam vobis (ni fallor) molestum est quòd delitiæ tardant. Non miremini si, delitię sunt. Non onerabunt quamlibet satiatos, nec à ructantibus quidem poterunt fastidiri. Missus est Gabriel Angelus à Deo, in ciuitatem Galilææ cui nomen Nazareth. Miraris quòd Nazareth parua ciuitas, & tanti regis núcio illustretur & tanto? sed magnus latet in hac parua ciuitate thesaurus, latet inquam, sed homines latet, non Deum. An non thesaurus de Maria? vbicunque illa est, & cor eius. Oculi eius super eam, vbique respicit humilitatem ancillæ suæ. Nouit cœlum vnigenitus Dei patris? Si nouit cœlum, nouit & Nazareth. Quidni sciat patriam suam? quidni nouerit hæreditatem suam? Cœlum ex patre, Nazareth ex matre vendicat sibi, sicut ipse se & filium Dauid, & dominum esse testatur. Cœlum cœli domino, terram autem dedit filijs hominum. Cedat ergo ei

Ps. 113. vtrunque necesse est in possesionem, qui nō

F modo dominus, sed & filius hominis est. Audi etiam quomodo terram sibi tanquam filius hominis vendicat, sed & communicat

Can. 2. tanquam sponsus. Flores, inquit, apparuerunt in terra nostra. Neque hinc discrepat quòd Nazareth interpretatur flos. Amat florigeram patriam flos de radice Iesse, & libenter inter lilia pascitur flos campi, & liliū conuallium. Commendat enim flores pulchritudo. Suaueolentia, & spes fructus, gratia triplex. Teque florem reputat Deus. Et bene ei complacet in te, si tibi nec honestæ conuersationis decor, nec bonæ opinionis fragrantia, nec intentio desit futuræ retribu-

Textus. tionis. Fructus enim spiritus est vita æterna. Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud dominum. Quantam gratiam? Gratiam plenam, gratiam singularem. Singularem, an generalem? Vtranque sine dubio, quia plenam, & eo singularem quo generalem: ipsa enim generalem singulariter accepisti. Eo inquam singularem quo generalem: nam sola præ omnibus gratiam inuenisti. Singularem quòd sola hanc inueneris plenitudinem. Generalem quòd de ipsa ple-

nitudine accipiant vniuersi. Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Singulariter quidem fructus ventris tui est, sed ad omnium quidem mentes te mediante peruenit. Sic nimirum, sic olim ros totus in vellere, totus in area, sed in nulla parte areę totus sicut in vellere fuit. In te sola rex ille diues, & præditus exinanitus, excelsus, humiliatus, immensus, abbreuiatus, & ab Angelis minoratus est: verus denique Deus, & Dei filius incarnatus. Sed quo fructu? Nempe vt omnes eius paupertate locupletemur, eius humilitate subleuemur, eius minoratione magnificemur, eius incarnatione adhærētes Deo incipiamus vnus esse spiritus cū eo. Sed quid dicimus fratres? Cuinam potissimum vasi gratia infundetur? Si (vt supra meminimus) capax quidem est misericordiæ fiducia, patientia verò iustitiæ, quale iam poterimus idoneum gratiæ receptaculum exhibere? Balsamum est purissimum, & solidissimum vas requirit. Et quid tam purum, quidve tā solidum, quàm humilitas cordis? Merito proinde humilibus dat gratiam: merito respexit Deus humilitatem ancillæ suæ. Quonam merito quæris? Eo vtique, quo animum humilem, meritum non occuparet humanum, quo minus libere influeret diuinæ gratiæ plenitudo. Sed ad hanc nobis humilitatem quibusdam erit gradibus ascendēdum. Primo enim cor hominis quē adhuc peccare delectat, nec miseram consuetudinē proposito meliore mutauit, ne sit gratiæ capax, proprijs vitijs præpeditur. Secundo quoque vbi corrigere mores, & priores nequitias de cætero non iterare proponit, ipsa tamen peccata præterita, licet iam amputata quodammodo videantur: dum in eo manent, gratiam non admittunt. Manent autē donec confessione lauentur, donec succedentibus dignis fructibus pœnitentiæ de medio fiant. Sed væ tibi si fortè vitijs, & peccatis perniciosior successerit ingratitudo. Quid enim tam euidenter gratiæ aduersatur? Tepescimus processu temporis à feruore cōuersationis nostrę, paulatim refrigescit charitas, abundat iniquitas, vt consummemur carne qui spiritu cœperamus. Inde enim est vt minus ea sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis, indeuoti pariter & ingrati. Timorem domini relinquimus, religiosam omittimus solitudinem: verbosi, curiosi, faceti, etiam detractores,

Textus. F G

ctores & murmuratores, vacantes nugis, fugitantes labores disciplinæ quoties sine nota id licet: quasi verò confestim sit etiam sine noxa. Quid ergo tantis repulsam obstaculis gratiam nobis deesse miramur? Iam
Colo. 3. verò si quis iuxta Apostolum vt verbũ Christi, verbum gratię in eo habitet gratus est, si quis deuotus, si quis solicitus, si quis spiritu feruens, caueat sibi ne suis fidat meritis, ne suis operibus innitatur: alioquin nec huiuscemodi quidem animum intrat gratia. Nimirum plenus est, nec in eo iam inuenit
Luc. 18. gratia locum sibi. Consideretis pharisæum illum orantem. Non erat raptor, non iniustus, non adulter. An sine fructibus pœnitentiæ erat? Ieiunabat bis in sabbato, decimas dabat omnium quæ possidebat. Sed ingratum forsitan suspicamini. Audite quid dicat. Deus gratias ago tibi. Sed non erat vacuus, non erat exinanitus, non erat humilis, sed elatus. Non enim quid sibi deesset scire studuit, sed exaggerauit meritum suum, nec erat solida plenitudo, sed tumor. Vacuus proinde rediit: quia plenitu-
I dinem simulauit. Nam publicanus ille qui exinanire seipsum, qui vacuum vas exhibere curauit, gratiam retulit ampliorem. Nos ergo fratres si gratiam cupimus inuenire: sic de cætero abstineamus a vitiis, vt de præteritis quoque peccatis digne pœniteamus. Nihilominus quoque soliciti simus, & deuotos nos Deo, & verè humiles exhibere: huiusmodi nempe animas gratanter respicit
Sap. 4. pio illo respectu, de quo sapiens ait. Quoniam gratia & misericordia Dei est in sanctos eius, & respectus in electos illius. Et fortè propterea quater reuocat animam quã
Cãt. 6. respicit, dicens. Reuertere reuertere Sunamitis, reuertere reuertere, vt intueamur te: quo videlicet nec in peccandi consuetudine, nec in conscientia peccatorum: sed nec in tepore & torpore ingratitudinis, aut in elationis cæcitate persistat. A quo nos quadripertito periculo reuocare & eripere dignetur, qui factus est nobis a Deo sapientia, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio Iesus Christus dominus noster, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus per infinita secula seculorum. Amen.

Dominica in ramis palmarum, de tribus ordinibus obsequentium Christo. Sermo primus.

NOn sine causa spiritum sponsi pariter & Dei sui habens ecclesia processionem hodie noua quadam & mira coniunctione addidit passioni. Nam processio plausum habet, passio planctum. Quoniam ergo sapientibus *Rom. 1.*
& insipientibus debitores sumus: videamus K
quid vtrisque conferat hæc coniunctio. Et prius quidem quid secularibus indicet: quoniam non prius quod spirituale, sed quod animale. Videat secularis anima, videat & intelligat: quoniam extrema gaudij luctus occupat. Propter hoc enim qui cętera quo- *Prouer.*
que cœpit facere & docere, non solum uerbis *14.*
prædicans, sed exemplis: quod ante prædixerat per Prophetam. Quoniam omnis caro *Esa. 40.*
fœnum, & omnis gloria eius tanquam flos fœni: etiam apparens in carne manifestè studuit probare in seipso. Vnde & processionis gloria voluit sublimari: qui paulo post sibi nouerat imminere diem ignominiosissimæ passionis. Quis ergo sperare iã debeat in incerto gloriæ tẽporalis, cũ videat in ipso quoque qui peccatũ non fecit creatore tẽporum & conditore vniuersitatis post exaltationem tantam, tantam nihilominus humiliationem sequi? In eadem.n.ciuitate, a plebe eadem & eodẽ tempore nunc quidem processionis gloria & diuinis est laudibus honoratus: postmodum verò interrogatus cõtumelijs, & tormẽto, & cũ sceleratis deputatus. Hic est transitorię finis lætitiæ: hic fructus gloriæ tempora- *Ps. 26.*
lis. Propterea prudenter orat Propheta vt cãtet dño gloria eius, & non compungatur. i. processionẽ habeat, quã passio non sequatur. Vobis aũt charissimi tanquam spiritualibus spiritualia comparantes, in processione quidem cœlestis patriæ repræsentamus gloriam, in passione monstramus viam. Nã si in pro- L
cessione quidem venit tibi in mẽtem futura illa lætitia, & exultatio multa nimis, qñ rapiemur in nubibus obuiam Christo in aëra: si tota concupiscentia videre desideras diem illam, quando suscipietur in cœlesti Hierusalem Christus dominus, caput cum omnibus membris portans triumphũ victoriæ applaudentibus iam nõ popularibus turmis, sed virtutibus angelicis clamantibus undique populis utriusque testamenti. Benedictus qui venit in nomine domini: si inquã cõsiderasti in

in processione quo properandum sit: disce in passione qua sit eundum. Hæc est enim via vitæ tribulatio præsens, uia gloriæ, uia ciuitatis habitaculi, uia regni secundum quòd
Luc. 23. clamat latro de cruce: Memento mei domine dum veneris in regnum tuum. Euntem in regnum vidit, quo cum peruenisset sui memorem esse rogauit. Peruenit ergo & ipse. Sed si vis nosse, quàm compendiosa uia, eadem die meruit cum domino esse in paradiso. Tolerabilem proinde reddit passionis laborem gloria processionis: quoniam amanti nihil difficile est. Ne mireris, quòd præsenti processione cœlestem dixerim repræsentari, quando unus, & idem in utraque suscipitur, etsi longè aliter & ab his. In hac enim processione irrationabili iuméto Christus insidet: in illa verò iumétum futurum est, sed rationale, quoniam homines, & iumenta saluos fa
Ps. 72. cies domine. Cui simile est illud. Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecũ.
M Et uide si non de processione loquitur cum sequitur. Tenuisti manum dexteram meam, & in uoluntate tua deduxisti me: & cum gloria suscepisti me. Ibi certè ne ipse quidem pullus deerit: quoniam etsi murmuret hæreticus paruulos non sinens venire, paruulorum baptismo detrahens, qui paruulus natus est, & primam paruulorum elegit aciem (innocentes loquor) hodie quoque paruulos à gratia non excludit: quia nec pietati incongruũ, nec maiestati eius difficile est, ut suppleat munus gratię, quod minus in eis habet natura possibile. Ibi non ramos arborum, non vilia vestimenta popularis turma prosternet: sed demittent pennas suas animalia sancta: deponent coronas suas ante thronum agni viginti quatuor seniores, & uirtutes omnes angelicæ quicquid habent gloriæ, uel decoris totũ ei ascribent: totũ ei attribuent. Iam verò quoniam de iumento, & uestibus, & de ramis arborum mentio facta est: considerare diligentius libet triplex obsequium, quod in processione hac exhiberi video saluatori. Primũ quidem a iumento cui insidet. Secundum ab eis qui sua illi uestimenta sternunt. Tertium vero ab his qui de arboribus ramos cædere perhibentur. Nõne tamen omnes reliqui ex eo, quod abundat sibi mittunt, & quasi sine grauamine obsequuntur domino: solum uero iumentum semetipsum exponit eius obsequio? Silendum mihi est, ut eleuationem caueatis, an magis loquar, ut habeatis consolationem? Iumentum cui insidet Christus, nonne vos estis, iuxta præceptum Apostoli glorificantes, & portantes Deum in corpori-
bus vestris? Expendunt enim seculares ho- A
mines in obsequium domini, non quidem 1.Co. 6.
corpora, sed quæ adiacent, & necessaria sunt corporibus, cum de terrena substantia eleemosynas largiuntur. Prelati quoque ramos cædunt de arboribus, verbi causa, cum de fide, & obediẽtia Abrahę, de castitate Ioseph, de mansuetudine Moysi, cæterorumque sanctorum virtutibus euangelizant. Verumtamen & illi de promptuarijs plenis largiuntur: & hi, quæ acceperunt gratis, gratis nihilominus dare iubentur. Omnes tamen si fideliter suo quisque intentus fuerit ministerio in processione saluatoris sunt, & cum eo ingrediuntur in sanctam ciuitatem: quoniã tres prȩuidit propheta saluandos: Noe cædentem ramos in arcæ fabricam: Danielem in vili edulio, & labore abstinentiæ factum tanquam iumentum saluatoremque portantem: tertium quoque Iob bene dispensantem substantiam huius mundi, & de uelleribus ouium suarum pauperum latera calefacientem. Cui tamen in processione illa Iesus propinquior, cui de tribus ordinibus salus vicinior, facile credo potestis aduertere.

In ramis palmarum, de passione, & processione, & quatuor ordinibus processionis. Sermo II.

NECESSE est, ut loquamur ho- B
die breuius propter angustiam temporis. Multa quidem nobis ministrat processio quam celebraturi sumus: sed eadem impedit ne dicere plura possimus. Celebraturi sumus hodie processionem, & paulopost audituri passionẽ. Quid sibi uult mirabilis ista coniunctio, aut quid cogitauerunt patres nostri passionem addentes processioni? Nam processio quidem meritò repræsentatur hodie, q̃ facta est hodie. Passio uerò cur addita est, quã sexta feria cõstat esse sequutã? Opportune vtique processioni passio coniuncta est, ut discamus in nulla lætitia huius seculi habere fiduciam: sciẽtes quoniam extrema gaudij luctus occupat. Propterea non simus stulti, ut occidat nos ꝓsperitas nostra, sed in die bonorũ non immemores simus malorũ: & ecõuerso. Istis.n. mixtũ est præsens seculũ: nõ secularibus tm̃, sed et̃ spiritualibus uiris. Nã secularibus uiris aliqũ, quæ placent, quandoque quæ

quæ displicent videmus accidere: & ipsis nihilominus spiritualibus, non semper tristia, non semper læta succedunt, sed vespere &
Iob 6. mane dies vnus. Et illud. Visitas eum diluculo, & subito probas illum. Verum hoc interim dum præsens seculum manet, vel manat magis & fluit. Cæterum post hoc seculum duo futura sunt secula valde diuisa & diuersa: ita vt in altero, non nisi fletus & stridor dentium, in altero sola gratiarum actio & vox laudis. Absterget enim Deus omnē lachrymā ab oculis sanctorum: & mors iam non erit amplius, neque luctus, neque cla-
C mor: sed nec vllus dolor: quoniam priora transierunt. Interim sicut amatores mundi multa patiuntur aduersa: sic nec ipsis seruis Dei omnia in hoc mundo optata succedunt. In die ergo malorum memores sunt bonorum, ne pusillanimes fiant & impatientes, si-
Ps. 48. cut is de quo legimus in psalmo. Confitebitur tibi cum benefeceris ei. In die quoque bonorum non immemores sunt malorum: ne extollantur & dicant in abundantia sua, non mouebimur in æternum. Sicut.n. secularium rerum prosperitas occidit stultū secularem, sic potest & abundantia spiritualis prosperitatis occidere indoctum spiritualem, atque ideo non spiritualem. Spiritualis quippe diiudicat omnia. Vnde autē eueniat quod stultum occidit prosperitas, & nō
Eccl. 7. sapientem, alibi habemus. Cor sapientis vbi
Vbi sup. tristitia, & cor stultorum vbi lætitia. Merito proinde ait. Bonum est magis ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij. Licet enim multos frangat aduersitas, tamen multo plures extollit prosperitas: sicut scri-
Ps. 60. ptum est. Cadent à latere tuo mille, sinistro scilicet per quod signatur aduersitas: & decem milia, id est multo plures à dextris tuis: in quibus prosperitas designatur. Denique quia vtrobique periculum est: orat sapiens,
Prouer. 30. & dicit. Diuitias & paupertates ne dederis mihi: ne fortè aut diuitiæ extollerent in superbiam: aut paupertas deijceret in impatiētiam. Vnde & dominus sicut in passione patiētiam, ita in processione humilitatem exhibere curauit. in illa enim tanquam ouis ad occisionem ductus est, & quasi agnus coram tondente obmutuit, & non aperuit os suum.
D Qui cum percuteretur, non comminabatur:
Luc. 24. sed magis orabat dicens. Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. In processione autem quid? Parabant sese populi: ut exirent obuiam ei, nec eum latebat qui nouerat quid esset in homine. Propter quod & ipse paratus est nō in curribus & in equis, nec in frenis argenteis, aut sellis auro tectis: sed humilis aselli tergo sedens suppositis Apostolorum vestibus quas ego de pretiosioribus regionis fuisse non credo. Sed quid fuit quòd processionem habere voluit, qui mox futurā nouerat passionem? Forte, vt amarior esset passio, quam processio præcessisset. Ab eodem enim populo, in eodem loco & ipso tēpore paucissimis diebus interpositis primo cum tanto triumpho susceptus, postea crucifixus est. O quàm dissimile est, tolle tolle crucifige eum: & benedictus qui venit in nomine domini, osanna in excelsis. Quàm dissimile rex Israel: & non habemus regem nisi Cæsarem. Quàm dissimiles rami virentes & crux, flores & spinæ. Cui prius sternebantur vestimenta aliena, ecce suis exuitur, & sors mittitur super ea. Væ tibi amaritudo peccatorum nostrorum, propter quæ soluenda tanta amaritudo necessaria est. Iam vero ad processionem accedens tanquam quatuor ordines in ea mihi videor intueri: & fortassis in hac nostra processione hodie omnes poterunt inueniri. Præibant enim aliqui & viam parabant: Ipsi sunt qui viam parant domino ad corda vestra, qui vos regunt & dirigunt gressus vestros in viam pacis. Alij se- E
quebantur, & hi sunt qui propriæ inscientiæ conscij deuote sequuntur, & adhærent semper vestigijs præcedentium. Erant quoque discipuli tanquam domestici lateri eius adhærentes. Ipsi sunt qui optimam partem elegerunt, qui in claustro soli Deo viuunt, semper Deo adhærentes, & eius placitum considerātes. Ipsum quoque iumentum, cui insidebat non defuit, quod designat duros corde, & animos quodammodo bestiales. Verum nō fuit animalium ibi huiusmodi copiosior multitudo, nec oportuit. Tales enim magis oneri sunt quàm honori, nec propter eos processio valde gloriosior est. Huiusmodi nanque cātare non norunt, sed male sonoros dant rugitus. Ipsi sunt qui virga semper & calcaribus egent. Attamen nec ipsos relinquit dominus, dum disciplinam ferre voluerint. His enim dicitur: Seruite domino in timore, & apprehendite disciplinam nequando irascatur dominus, & pereatis de via iusta. Postquam enim iumentum hoc disciplinam ferre noluerit: quid restat nisi vt abijciat eum dominus cum indignatione quadam, & protinus exeat à via, currens ad spinas & tribulos,

los, à quibus suffocatur verbum Dei, qui sunt diuitiæ huius mundi & voluptates carnis? Sed si qui tales sunt hic quibus grauis sit ordo & omnia onerosa, quos pungi frequenter oporteat & urgeri: obsecramus eos vt studeant de iumentis si fortè queāt in homines commutari, & computari inter eos, ut aut de præcedentibus, aut de adhærentibus & collateralibus, aut de sequētibus sint.
F Quod si non faciunt, obsecro, ut uel in eo quod sunt permaneant, & patiēter interim ferant quæ salubria sunt, etsi minus suauia, donec cōplaceat domine respicere humilitatem eorum, & in melius aliquid eos promouere. Vultis autem ut aliquatenus consolemur iumentum nostrum? Scimus equidē quia cantare non nouit. Neque enim de eis
Psa.18. est qui dicere possit. Cantabiles mihi erant iustificationes tuę, in loco peregrinationis meę. Attamen unū est, quod nemini cæterorum tā prope est dominus. Nam nec ipsi qui hinc inde adhærent, tam prope eum habent ut iumentum cui insidet. Et audi hoc
Ps.33. ipsum à propheta. Prope est dominus his qui tribulato sunt corde. Nā & mater quē ęgrotantem nouit filium magis fouet, & sæpius amplectitur eum. Nemo igitur indignetur: nemo contemnat dum uoluerit esse Christi iumentum. Etenim qui scandalizauerit vnum de pusillis istis, illum grauiter offendit, qui eos tāquam mater gremio suæ fouet misericordiæ, donec roborentur. Vnde & morum infirmitates patientissimè ferēdas beatus Benedictus admonuit. Quatuor ergo sunt genera in processione domini. Boni prudētes, & boni simplices, hi sunt qui præeunt, & qui sequuntur. Bonos autem addidi, quia prudentes non boni iniqui sunt, iuxta illud: Sapientes sunt, ut
Hier.4. faciant mala, & simplices nō boni stulti sunt. In processione autem domini, nec iniquus locum habet, nec stultus. Porrò qui adhærent ei contemplatiui sunt. Qui portant eū
G & onerantur eo: ipsi sunt duri corde, & parum deuoti. Sed ecce omnes sunt in processione domini: & nemo ex ipsis faciem eius uidet. Nam qui præcedunt occupati sunt in paranda uia, soliciti circa peccata, & tentationes aliorum. Qui sequuntur ipsi omnino faciem eius videre non possunt, sed sicut Moysi dictum est posteriora eius vident. Iumentum cui insidet nunquam ad uidendum leuat oculos: sed pronū est semper in terram. Qui uerò adhærent ipsi aliquando videre possunt, sed raptim & non continuè nec plenè: dum adhuc sunt in uia. Attamen quātum ad alios, ipsi magis facie ad faciem eum uident: iuxta quod uere de Moyse scriptum est, quia cęteris quidē prophetis per uisiones, & somnia: Moysi uerò facie ad faciem loquebatur. Quantum ad plenā sanè uisionem, nec ipse Moyses dum uiueret in hoc mundo impetrare potuit faciei ipsius uisionem: quia sicut ipse ait, Non uidebit Exo.33. me homo, & uiuet. Non uidebor, inquit, in hac uita: non uidebit quis faciem meam in hac uia, & in processione ista. Ipse itaque magna pietate sua donet nobis sic in eius processione perseuerare dum uiuimus, ut in magna illa processione, qua cum suis omnibus à patre suscipiendus est, & traditurus regnum Deo & patri, sanctam ciuitatem ingredi mereamur, cū eo qui uiuit, & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

De quinque diebus processionis, refectionis, passionis, requietionis, resurrectionis. Sermo III. Vnde supra. H

CVM vniuersa fecerit Deus in numero, pondere, & mensura: specialius tamen ea tēpora quibus in terris uisus est, & cū hominibus conuersatus est: quæcunque in eis operatus, locutus, aut passus est, ita disposuit, ut ne minimum quidem momentum, ne unum iota à sacramento uacauerit, aut pręterierit sine mysterio. Euidentius tamen quatuor proximos dies, & ipsum quem hodie colimus illustrauit: diem processionis, diem refectionis, passionis, requietionis, & resurrectionis suæ. Notabiles admodum dies, & inter cæteros insignes magis. Prima siquidem die gloriam suscipere dignatus est humanam: & cum ingenti quodam tripudio, & exultatione uniuersæ terræ Hierosolymam non proprijs (ut hactenus consueuerat) pedibus, sed iumento uectus intrare. Et hæc quidem præparatio ad passionem fuit, excitata hinc maximè inuidia sacerdotum. Sanè uenturas aliquando turbas, ut raperēt, & eum regem facerent, fugiens legitur declinasse. Nunc vero etiam nō quæsitus affuit, ut tanquam rex Israel susciperetur, & pręd icaretur ab eis: quinetiam in hæc ipsa præconia eorum (quod dubium nō est) animos excitauit. Sic nimirum & de passione aduertere est. Exiit quandoque, & abscondit se ab

eis, scilicet Iudæis. Nec volebat iam ambulare palam in Iudæa: quia quærebant eum interficere. Sciens autem quòd uenerit hora eius tanquam potestaté habens, spontaneus
I ipse se obtulit passioni. Decebat nempe pontificé nostrum tentari per omnia pro similitudine absque peccato, ut tanquá verus homo & prospera hominum, & aduersa opportune vitaret, opportune susciperet, & vtrarúque rerú in se ipso nobis salutare præberet exemplum. Vt enim temperantiæ est præconia populi & seculi eius prospera declinare: sic interdú iustitiæ est, certa quidé dispésatione admittere ea. Persecutio quoque & temporalis omnis aduersitas pro loco & tempore prudenter aliquando fugienda erit: cum auté necesse fuerit, viriliter toleranda. Et in his quidem duobus (prosperitaté & aduersitaté loquor) humana omnis vita uersatur. Nihilominus autem in illis quatuor notissimis utique speciebus virtus uniuersa consistit. Ita ergo omnem virtuté implere decuit eum in quo plenius habitabat omnis plenitudo virtutis, ut notum fieret omnibus, quia is sciret maxime abundare, sciret & penuriá pati. Non enim Dei sapientia de his erat, quos occidere prosperitas sua non Dei uirtus de his quos perdere posset auersio. Vtrunque.n. scriptum est, quod prosperitas non tamen omniú, sed stultorú occidat illos: auersio utique non quorumlibet, sed paruulorum perdat illos. Quàm modeste tamé hanc ipsam videtur gloriá suscepisse ad triumphalé occursum in asino ve-
Mat. 21. niens non in curribus aut in equis? Et dicebat: Si quis vobis aliquid dixerit: dicite, quia Dominus his opus habet. Opus magnum,
K opus salutis. Népe homines & iumenta saluos facere venerat: multiplicans misericordiam suá Deus. Initia nostræ conuersionis fouet ista dignatio, vt primú ex ancilla filiú generemus. Solutus est ad mandatum Domini qui antea tenebatur, aut non ualens, aut non uolens benefacere, aut utroque fortius vinculo alligatus, nec volés scilicet nec valens. Non nouit interim purius in domino gratulari: persuasum tenet placere ei quod agit, & consolatur in eo quod sibi eú quodammodo se facere reputet debitoré: sæpius memorás, quia Dominus his opus habet. Nam processu téporis in eo magis afficitur vt suo solicitetur debito, & timeat ne forte tantis beneficijs inueniatur ingratus: dicens, quia seruus inutilis sum & bonorú meorum non eges. At hæc quidé verax affectio & fidelis: hic filius liberæ, cú quo ancillæ filius hæres esse nó possit. Ita ergo in hac processione. Cæterú ante passioné affectuo sius paterfamiliàs refectioné suis curauit domesticis exhibere: & in hoc quoque apparuit benignitas & humanitas saluatoris. Cú enim dilexisset suos in finem dilexit eos, & dicebat: Desiderio desideraui hoc pascha Luc. 22. manducare vobiscum antequá patiar. Oportebat enim. Expetierat eos satanas ut cribraret sicut triticum: opus erat præuenire refectionem. Denique qui refecti paulominus defecerunt, quid ieiuni fecissent? Hinc fuit quòd non modo corpora, sed etiam corda refecit, & ea quá maximè. Neque enim cor L poralis passio, sed tentatio spiritualis instabat, quod singulariter ille futurus esset donec tráfiret. Ea nimirú hostia sicut sola prodesse potuit, sic sola suffecit: nec Christú decuit simul & Petrú, aut Iacobú, vel Ioanné pro salute hominú pati. Crucifixi tamé fuere cú eo alij duo, sed duo nequá: de quibus nulla prorsus suspicio posset haberi: tanquá ex eis minus efficax sacrificium suppleretur. Quibus ergo panibus in cœna refecit Apostolos? Vt ego arbitror quinque. Meus, Ioan. 4. inquit, cibus est, vt faciam voluntatem patris mei. Cibus vtique, sed cibus cordis. Quid enim æquè confirmat & cor roborat humanum? quid ita in omni necessitate cófortat & sustentat, vt diuinæ uoluntatis executio, uelut in quendam animæ uentrem conscientiam scilicet eius ingesta? Sic & sermonem diuinæ exhortationis, & promissionum eius consolationé, & orantiú lachrymas, panes cordis esse solus ille ignorat, cuius iam aurit cor pro eo quòd suum ipsius pané comedere sit oblitus. Super omnia autem caro Domini uerè est cibus, & cibus uitæ, panis de cœlo uiuus. Nullú ex his in hac tá soléni cæna Domini defuisse reperies, si diligéter aduertas. Recúbétibus adhuc discipulis surgit à cœna, præcingitur linteo: aquá ponit in peluim, discipulorú pedes abluit & extergit. Nó est uolútas carnis & sanguinis hæc, sed uolútas patris & sanctificatio nostra. Denique si nó lauero te (ait Dominus ad Petrú obnixius repugnanté) nó habebis parté mecú. Scimus auté quis dixit, Eú M qui uenit ad me nó eijciam foras, quia descen Ioan. 13. di de cœlo, nó vt faciá uoluntaté meá, sed Ioan. 6. uoluntaté eius qui misit me. Opportune autem & utique more suo, post exemplum operis,

operis, exhortationem sermonis adiunxit. Inter loquendum quoque (nam copiosissimus extitit sermo) multis eos promissionibus proper instantem maximè passionem resouere & refocillare curauit: de resurrectione sua, de aduentu paracleti: de eorum cõfirmatione, & aliquando assumptione ad seipsum. Nec multo post uentũ est ad orationẽ, & vsque tertio factus in agonia orabat. Vbi quidẽ nõ solis oculis, sed quasi mẽbris omnibus fleuisse videtur: vt totum corpus eius, quod est ecclesia totius lachrymis corporis purgaretur. Nã de sacramẽto quidẽ corporis, & sanguinis sui nemo qui nesciat hanc quoque tantam & tam singularẽ alimoniã ea primũ die exhibitam: ea die cõmendatã & mandatã deinceps frequentari. Ex hoc iam dies sequitur passionis. In qua nimirũ sicut totũ hominem saluum fecit, sic de toto se fecit hostiam salutarẽ: corpus exponens tantis supplicijs & iniurijs: animum verò geminæ cuiusdã humanissimæ compassionis affectui: hinc quidem super mœrore inconsolabili sanctarũ fœminarum, inde super desperatione & dispersione discipulorum. In his quatuor crux dominica fuit: & hæc omnia propter nos passus est, qui tãta charitate compassus est nobis. Veruntamen quæ de ipso erant finem habuere, sicut
A ipse lamentantibus mulieribus ait. Finem vtique celerrimum & celeberrimum primo quidem requiẽ: deinde resurrectionẽ. Nos quoque si festinamus in illam ingredi requiem per multas tribulationes nobis (si meminerimus) transeundum est. Et prius quidem donec sumus in tribulatione, magnũ nobis videtur aspirare ad requiem: tanquã nihil simus amplius desideraturi. Verũ non erit nobis requies (ne in requie quidẽ ipsa) à desiderio gloriæ, à desiderio resurrectionis. A modo (inquit) iam, dicit spiritus, vt requiescant à laboribus suis. A labore ergo requiescunt qui in Domino moriuntur, sed non requiescunt interim à clamore. Denique sub throno Dei clamant animæ occisorum: quia etsi nihil habeant, quod molestet: nondum tamen totum habent, quod delectet, donec requiem resurrectio, nec sabbatum pascha sequatur.

Feria quarta hebdomadæ pœnosæ, de passione Domini. Sermo.

VIgilate animo fratres: ne infructuosè vos huius tẽporis sacramenta pertranseant. Copiosa est benedictio: date receptacula munda, deuotas animas, sensus uigiles, affectus sobrios, puras cõscientias exhibete tãtis charismatibus gratiarũ. Nimirũ admonet uos solicitudinis huius non modo specialis ipsa cõuersatio quã professi estis: sed & generalis ecclesię obseruatio, cuius filij estis. Vniuersi siquidem Christiani sacra hac septima B
na, aut præ solito, aut præter solitum pietatem colunt, modestiam exhibent, humilitatẽ sectantur, induunt grauitatẽ, ut Christo patienti quodammodo cõpati uideantur. Quis.n.tam irreligiosus qui non cõpungatur? quis tam insolens ut non humilietur? quis tam iracundus, vt nõ indulgeat? quis tã deliciosus vt non abstineat? quis tã flagitiosus, vt nõ contineat? quis tam maliciosus, ut nõ pœniteat his diebus? Merito quidẽ. Nẽpe adest passio Domini vsque hodie terram mouens, petras scindens, aperiens monumẽta, propè est etiam resurrectio eius: in qua solennitatem celebrabitis altissimo Domino: utinam usque in altissima, quæ fecit magnalia alacritate, & auiditate spiritus subeuntes. Nihil in mundo poterat melius fieri, quàm quod factũ est à Domino his diebus. Nihil mundo poterat melius uel utilius cõmendari, quàm ut ritu perpetuo celebret, & singulis annis memoriale eius in desiderio animæ, & memoriam abundãtiæ suauitatis suæ eructet. Vtrunque autẽ propter nos, ꝙ in utroque nobis salutis fructus in utroque uita spiritus nostri. Mirabilis passio tua Domine Iesu, quæ passiones omniũ nostrũ propulsauit: propiciata est omnibus iniquitatibus nostris, & nulli unquã pesti nostræ inuenitur inefficax. Quid.n.tã ad mortem, quod non tua morte saluetur? In hac igitur passione fratres tria specialiter cõuenit intueri: opus, modũ, causam. Nã C
in opere quidem patientia, in modo humilitas, in causa charitas commendatur. Patientia autem singularis, quòd uidelicet cũ supra dorsum eius fabricarent peccatores, cum sic extenderetur in ligno, ut dinumerarentur omnia ossa eius: cum fortissimum illud prpugnaculum, quod custodit Israël, undique fędaretur, cũ foderẽtur manus & pe-

des sicut agnus ad occisionem ductus sit, & tanquàm ouis coram tondente, non aperuit os suum non aduersus patrem murmurans à quo missus fuerat, non aduersus humanũ genus pro quo quæ non rapuit exoluebat: non denique vel contra populum ipsum peculiarem sibi, à quo pro tantis beneficijs tanta mala recipiebat. Plectuntur aliqui pro peccatis suis & humiliter sustinent: hoc ipsum tamen eis ad patientiam reputatur. Flagellantur alij non tam purgandi quàm probandi coronandíque, & maior in eis patientia comprobatur & commendatur. Quomodo non maxima censeatur in Christo, qui in funiculo hęreditatis suæ ab his quibus specialiter aduenerat saluator, crudelissima morte mulctabatur sicut fur, nullum omnino peccatum, nec actu proprio, nec contractu, sed nec in quo crescere posset habens? Nimirum in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis, non vmbraticè, sed corporaliter: in quo Deus est mundum reconcilians sibi non figuratiue, sed substantialiter: qui denique plenus est gratię & ueritatis, nõ cooperatiue, sed personaliter. Vt faciat opus suum

Esa. 18. alienum est opus eius ab eos (Esaias loqui-

D tur) quia & opus suum fuit quod dedit ei pater ut faceret: & alienũ ab eo vt talis talia sustineret. Ita ergo habes in opere patientiã. Nam modum ipsum (si diligenter attendas) non modo mitem, sed & humilem corde cognosces. Nempe in humilitate iudiciũ eius sublatum est cum nec ad tãtas blasphemias, nec ad falsissima quæ sibi obijciebantur crimina responderet. Vidimus, inquit, eum & non erat ei aspectus, non speciosum forma præ filijs hominum, sed opprobrium hominum & tanquam leprosum: nouissimum virorum plane virum dolorum à Deo percussum & humiliatum: ita vt nulla esset ei species neque decor. O nouissimum & altissimum ò humilem & sublimem, ò approbriũ hominũ & gloriã angelorũ. Nemo illo sublimior, nemo humilior denique. Sputis illitus est, opprobrijs saturatus est morte turpissima condẽnatus est, cum sceleratis deputatus est. Nihilne merebitur vel ista humilitas, quæ hunc habet modum: imò quæ tam est vltra modum? Sicut est patientia singularis sic & humilitas admirabilis, vtraque sine exẽplo. Vtranque tamen magnifice causa ipsa commendat, nimirum charitas est. Propter nimiam quidem charitatem suam, qua dilexit nos Deus, ut seruum redimeret, nec pater filio, nec sibi filius ipse pepercit. Vere nimiã, quia & mensuram excedit, modum superat,

planè supereminens vniuersis. Maiorem, in- Ioan. 15.

quit, charitatem nemo habet, quàm ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Tu maiorem habuisti domine ponens eam etiã

pro inimicis. Cum enim adhuc inimici esse- E

mus, per mortem tuam, & tibi reconciliati sumus & patri. Quænam alia videbitur esse uel fuisse, uel fore huic similis charitati? Vix pro iusto quis moritur: tu pro impijs passus es: moriens propter delicta nostra, qui venisti iustificare gratis peccatores, seruos facere fratres, captiuos cohæredes, exules reges. Nec sanè aliud aliquid patientiam hanc & humilitatem æque illustrat, quàm quòd tradidit in mortem animam suam, & peccata multorum tulit: etiam pro transgressoribus rogans ut nõ perirent. Fidelis sermo & omni acceptione dignus. Quia enim voluit, oblatus est. Non modo uoluit, & oblatus est, sed quia voluit. Solus nimirum potestatem habuit ponendi animam suam: nemo eam abstulit ab eo vltro. Cum acce-

pisset acetum dixit: Consummatum est. Nihil restat adimplendum: iã non est quod Ioan. 19.

expectem. Et inclinato capite (factus obediẽs vsque ad mortem) tradidit spiritum. Quis tam facile quando vult dormit? Magna quidem infirmitas mori, sed planè sic mori virtus immensa. Nempe quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. Potest humana vesania sibiipsi in mortem sceleratas inicere manus, sed non hoc est ponere animã suã vrgere eã magis & violenter abrumpere quã ad nutum ponere est. Tibi impie Iuda misera planè facultas fuit non ponendi animam, sed pendendi: nec tradente te, sed trahente laqueo nequissimus ille spiritus tuus exiuit,

non emissus à te, sed amissus. Solus in mor- F

tem tradidit animam suam, qui solus uirtute propria regressus ad uitam. Solus potestatem habuit ponendi, qui solus facultatẽ ęquè habuit liberã resumendi, imperium habens vitæ & mortis: Digna ergo charitas tã inestimabilis, humilitas tam admirabilis, patientia tam insuperabilis. Digna planè tam sancta, tam immaculata hostia, tã acceptabilis, dignus est agnus qui occisus est accipere fortitudinem, facere ad quod venit, tollere peccata mundi. Ego autẽ dico peccatum triplex quod inualuit super terram. Putatis quod dicere velim concupiscentiam carnis, & cõcupiscentiã oculorum, & superbiã vitę? Funiculus

tulus triplex est qui difficile rumpitur: propterea multi trahunt, imò trahuntur hoc funiculo vanitatis, sed prior ille ternarius nō immeritò prævalet in electis. Quomodo enim nō illius patientiæ recordatio omnem arceat voluptatem? quomodo non illius humilitatis consideratio superbiam vitæ prorsus extundat nam charitas illa planè digna cuius meditatio sic mentem occupet si totam sibi vendicet animam, ut omnino vicium curiositatis exufflet. Fortis igitur contra hæc passio saluatoris: sed aliud ego triplex æque peccatum quemadmodum virtus crucis expugnat dicere cogitaui, & id fortè vtilius audiatur. Primum quidem originale, secundum personale dixerim, tertium singulare. Et originale quidem maximum illud delictum vocatur, quod à primo Adam contrahimus in quo peccauimus omnes,
G pro quo morimur vniuersi. Maximum planè quod sic totum non modò genus humanum: sed & quælibet ipsius generis occucupat, ut nō sit qui euadat, non sit usque ad unum. A primo homine usque ad nouissimum protenditur, & in singulis quoque à planta pedis usque ad verticem diffunditur hoc venenū. Sed & aliter nihilominus in uniuersam dilatatur ætatem, ab ea scilicet die qua sua quemque concipit, vsque ad eā qua cōmunis cū recipit mater. Alioquin unde graue iugum super omnes et totos filios Adam, idq; a die exitus de uentre matris eorū, vsq; in diem sepulturę in matrē omniū? In sordibus generamur, in tenebris confouemur, in doloribus parturimur. Ante exitū miseras oneramus matres: in exitu more vipereo laceramus: mirū ꝙ nō ipsi pariter laceramur. Primā vocē plorationis edimus, merito quidē vtpote vallē plorationis ingressi, ut nobis illud sancti Iob ex omni parte possit aptari. Homo natus de muliere, breui uiuēs tēpore, repletur multis miseriis. Quam verū uerbum hoc sit, nō nos uerba docuere, sed uerbera. Homo (inquit) natus de muliere, nihil abiectius. Et ne fortè ex ipsa sibi uoluntate corporeorum sensuum, quā de sensibilibus hauriat blandiatur: in ipso statim introitu de exitu quoque terribiliter admonetur cū dicitur, breui uiuens tempore. At ne spaciolū illud quod inter ingressum & egressum relinquitur, sibi liberū putet, repletur, ait, multis miserijs. Multis & multiplicibus (inquā) miserijs corporis, miserijs cordis, miserijs cū dormit, miserijs dum uigilat, mise-

Iob. 14.

rijs quaquauersum se uertat. Nimirum ipse H quoque natus ex uirgine imò factus ex muliere (sed benedicta in mulieribus) qui loquitur ad matrem. Mulier ecce filius tuus: *Ioan. 19.* etiam breui viuens tempore super terram: & nihilominus multis est repletus miserijs, in illa breuitate appetitus insidijs, interrogatus contumelijs, pulsatus iniurijs, uexatus supplicijs, conuitijs lacessitus. Túne hanc sufficere dubites obedientiam quæ reatum omnem primæ præuaricationis absoluat? imò uerò non sicut delictum, ita & donum. Nam peccatum ex uno in condemnationē: gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Et graue quidem omnino delictum illud originale, quod non solum personam inficit, sed & naturam. Personale tamen cuique grauius est, cum iam laxatis habenis exhibemus undique membra nostra arma iniquitatis peccato: non modo iam alieno, sed proprio crimine compediti. Singulare verò est grauissimum quod commissum est in Dominum maiestatis, cum uiri impij virum iustum iniuste occiderunt: & sacrilegas manus in ipsum Dei filium iniecerunt crudelissimi homicidæ: imò (si fas est dicere) etiam deicidæ. Quid duo præcedentia ad tertium? Ad hoc expalluit & expauit tota machina mundialis, & penè in antiquum chaos sunt omnia reuoluta. Ponamus aliquem de regni principibus terram regiam populasse in uastitate hostili: ponamus aliū qui cum esset de conuiuio & consilio regis unicum eius filium proditorijs manibus suffocasset. Nunquid non primus respectu I secundi innocens uidebitur & immunis? Sic est omne peccatum quantum ad hoc peccatum: & tamē hoc peccatum in se pertulit, qui seipsum fecit peccatū, vt de peccato dānaret peccatū. Per hoc enim omne peccatū tam originale, quam personale deletū est, & ipsum quoque singulare eliminatum est per seipsum. Argumentū mihi est à maximo, ꝙ duo minora sunt explosa. Et ecce argumentum. Peccatum multorū tulit, & pro transgressoribus rogauit ut non perirent. Pater ignosce illis, quia nesciūt quid faciūt. Volat irreuocabile verbū tuū domine, nec reuertetur ad te vacuū: sed faciet ad quod misisti. Vide nunc opera Domini quæ posuit prodigia super terrā. Flagellis cęsus est, spinis co- *Luc. 23.* ronatus, clauis cōfossus, affixus patibulo, opprobrijs saturatus: omniū tñ dolorū immemor: ignosce, ait, illis. Hinc multę miseriæ

corporis, hinc multæ misericordiæ cordis, hinc dolores, hinc miserationes, hinc oleum exultationis, hinc sanguinis guttæ decurrentis in terram. Misericordiæ Domini multæ, sed & miseriæ Domini multæ. Vincéntne miseriæ misericordias, an misericordiæ miserias superabũt? Vincăt misericordiæ tuæ antiquæ domine, vincat sapientia malitiã. Magna.n. illorũ iniquitas, sed nunquid nõ maior pietas tua domine? Multum per omnẽ modũ. Nunquid redditur pro bono malũ, ait, quia foderunt foueã animæ meæ? Planè
Hier. 18.
K foderunt in patiẽtiæ foueã: occasiones indignationis plurimas & permaximas ministrantes. Sed quid horum fouea ad abyssum mansuetudinis tuæ? Retribuentes mala pro bonis foueam foderunt, sed charitas non irritatur, non præcipitatur, nunquam excidit, non in foueam ruit, & pro retributis malis cumulat bona. Absit vt muscæ morituræ exterminent suauitatem vnguenti, quod de tuo corpore fluit: quia apud sinum tuum misericordia, & copiosa apud eum redemptio. Muscę morituræ miserię sunt, muscæ morituræ blasphemiæ sunt, muscæ morituræ insultationes sunt, quas tibi reddit generatio praua & exasperans. Tu autem quid? In ipsa eleuatione manuum tuarum cum iam sacrificium matutinum in holocaustum vespertinum transiret: in ipsa inquam virtute incensi, quod cœlos ascendebat, terram operiebat, inferos respergebat, exaudiẽdus pro reuerentia tua clamas: Pater ignosce illis quia nesciunt quid faciũt. O quàm multus es ad ignoscendum, ò quàm magna multitudo dulcedinis tuæ domine. O quàm longè cogitationes tuæ à cogitationibus nostris: ò quàm firmata est etiam super impios misericordia tua. Mira res. Ille clamat ignosce, Iudęi crucifige. Molliti sũt sermone eius super oleum, & isti sunt iacula. O charitas patiens, sed & compatiens. Charitas patiens est, sufficit. Charitas benigna est, cumulus est. Noli uinci à malo, charitas abundans, sed vince in bono malum, superabundãs est. Non enim sola patientia, sed benignitas
L Dei ad pœnitentiam Iudæos adduxit, quia benigna charitas: etiã quos tolerat amat, & amat tam ardenter. Patiens charitas dissimulat, expectat, sustinet delinquentẽ: sed benigne trahit, adducit, conuerti facit ab errore viæ suę, denique cooperit multitudinem peccatorũ. O Iudæi lapides estis, sed lapidẽ percutitis molliorẽ: de quo resonat tinnitus pietatis & ebullit oleum charitatis. Quomodo potabis domine desiderantes te torrente voluptatis tuæ, qui sic perfundis crucifigentes te oleo misericordiæ tuæ? Patet igitur quia hæc passio potentissima est ad exhaurienda omnium genera peccatorum. Sed quis scit si data est mihi? Mihi data est, quia alteri dari non potuit. Nunquid angelo? Sed ille non eguit. Nunquid diabolo? Sed ille non resurgit. Denique non in similitudinem angelorum (absit autem ut in similitudinem dęmonum) sed in similitudinem hominum factus & habitu inuentus vt homo exinaniuit semetipsum, formam serui accipiẽs. Filius erat, & factus est tãquã seruus. Non solũ formam serui accepit vt subesset, sed etiam mali serui vt vapularet, & serui peccati vt pœnam solueret cũ culpam non haberet. In similitudinem (inquit) hominum non hominis: quia primus homo nec in carne peccati, nec in similitudine carnis peccati creatus est. Christus enim in uniuersali hominum miseria pressius & profundius se immersit, ne subtilis ille diaboli oculus magnum hoc pietatis deprehenderet sacramentum. Ideo habitu & omni M
habitu inuentus est ut homo, nec in eo quãtum ad naturæ debitum signum aliquod singularitatis apparuit. Quia ita enim inuentus est ideo crucifixus. Paucis autem re- 1. Cor. 2.
uelauit seipsum vt essent qui crederent: reliquis autem absconditus est. Quia si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Ad hoc etiam illi singulari peccato ignorantiã copulauit, vt sub aliqua iustitiæ vmbra ignorãtibus posset ignosci. Duo autem nobis in hæreditatẽ reliquerat ille vetustus Adam, qui fugit à facie Dei laborẽ uidelicet & dolorẽ: laborem in actione, dolorem in passione. Non hoc ipse audierat in paradiso, quẽ acceperat vt operaretur & custodiret illũ. Operaretur delectabiliter, custodiret fideliter et sibi et posteris suis. Christus Dominus laborẽ & dolorẽ cõsiderauit, vt traderet eos in manus suas: imò se magis in manus eorũ fixus in limo profundi, & intrauerũt aquæ istæ vsq; ad animã eius. Vide (ad patrẽ inquit) humilitatẽ meã & la- Psal. 118.
borẽ meũ: quia pauper ego sum, & in laboribus à iuuẽtute mea. Laborauit sustinẽs, manus eius in laboribus seruierũt. De dolore uide quid dixerit. O uos omnes qui transi- Thren. 1.
tis per uiã, attẽdite et uidete si est dolor sicut Esa. 53.
dolor meus. Vere languores nostros ipse tulit

lit,& infirmitates nostras ipse portauit, uir dolorum pauper & dolens, tentatus per omnia absque peccato. Et in uita passiuam habuit actionem,& in morte passionem actiuam sustinuit, dum salutem operaretur
A in medio terrę. Proinde memor ero quãdiu fuero laborum illorum quos pertulit in prędicando, fatigationem in discurrendo, tentationum in ieiunando, vigiliarum in orando, lachrymarum in compatiendo. Recordabor etiam dolorum eius, conuiciorum, sputorum, colaphorum, subsannationum, exprobrationum, clauorum, horumque similium, quæ per eum & super eum abundãtius transierunt. Facit ergo mihi fortitudo, facit similitudo: sed si accesserit etiam imitatio, vt sequar vestigia eius. Alioquin etiã exquiretur à me sanguis iustus qui effusus est super terram, nec immunis ero ab illo tã singulari scelere Iudæorum: quòd videlicet tantæ charitati ingratus fuerim: quòd spiritui gratiæ contumeliam fecerim, quòd sanguinem testamẽti pollutum duxerim, quòd conculcauerim filium Dei. Sunt plerique qui laborem & dolorem patiuntur, sed necessitas in causa est nõ volũtas, & hi nõ sunt conformes imaginis filij Dei. Sunt qui ex uoluntate sustinent, sed non est ei sors, neque pars in sermone isto. Vigilat tota nocte luxuriosus, non solum patienter, sed & libẽter, ut suam expleat voluptatem: vigilat raptor vestitus ferro, vt diripiat prædam: vigilat fur, vt domum perfodiat alienam. Sed hi omnes & horum similes longè sunt à labore & dolore quem considerat Dominus. Homines autem bonæ uoluntatis, qui christiana voluntate diuitias paupertate cõmutauerunt, vel etiam non habitas, tanquam habitas contempserunt, relinquentes omnia propter ipsum, sicut & ipse reliquit omnia
B propter ipsos, sequuntur eum quocunque ierit. Huiusmodi autem imitatio ualidissimum argumentum mihi est, quod passio saluatoris & similitudo humanitatis in meã transeunt vtilitatem. Hic enim sapor, hic fructus est & laboris & doloris. Vide ergo quam magnificauerit facere tecum illa maiestas. De omnibus quæ in cœlo & sub cœlo sunt, dixit & facta sunt. Et quid facilius dictu? Sed nunquid solo verbo factum est, cũ te quem fecerat refecit? Triginta & tribus annis super terram uisus, & cum hominibus conuersatus: etiam habuit in factis calumniatores, in dictis insultatores, non habẽs vbi caput suum reclinaret. Quare hoc? Quia verbum à sua subtilitate descenderat & grossius acceperat indumentum. Nam caro factum fuerat, & ideo grossiori & morosiori opere vtebatur. Sicut autem cogitatio vestit sibi vocem corpoream absque sui diminutione, vel ante vocem, vel post vocem: sic filius Dei assumpsit carnem non cõmixtionem passus, neque diminutionem, nec ante carnem, nec post carnem. Apud patrem inuisibilis, sed hic manus nostræ tractauerũt de verbo vitæ, & quod erat ab initio, vidimus oculis nostris. Hoc autem uerbum, quia carnem purissimam & animam sanctissimam vnierat sibi, libere moderabatur actiones corporis sui, tum quia sapientia, & iustitia erat: tum quia nullam habebat prorsus legem in membris suis repugnãtem legi mentis suæ. Meum verbum, nec sapientia, nec iustitia est, sed tamen utriusque capax, & possunt ei hæc abesse, & adesse: abesse autem facilius. Familiare enim C
magis iam nobis est carnis nostræ seruire vitijs, quàm actiones, & passiones eius ordinare: pro eo quòd omnis ætas ab adolescentia prona est in malum, inter flagella quoque, & gladios, etiam sub discrimine mortis ad suas ambiens voluptates. Fœlix cuius cogitatio, hoc est verbum nostrũ, omnes actiones suas ad iustitiam dirigit, ut & intentio sana sit, & operatio recta. Fœlix qui passiones corporis sui propter iustitiam ordinat, vt quicquid patitur, propter Dei filium patiatur: quatenus & a corde tollatur murmuratio, & in ore versetur gratiarum actio & uox laudis. Qui sic extulit se iste tollit grabatum suum, & uadit in domum suam. Grabatum nostrũ corpus est, in quo prius languidi iacebamus, seruientes desiderijs & concupiscentijs nostris. Nunc portamus illud cum spiritui obedire cogimus, & mortuum nostrum portamus: quia corpus mortuum est propter peccatum. Ambulamus tamẽ nõ currimus: quia corpus, quod corrũpitur aggrauat animã, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Ambulamus etiã in domũ nostrã. In quam domũ? In matrẽ omniũ, quia sepulchra eorum domus illorũ in æternum. Vel potius in domum nostram, quã habemus ex Deo non manu factam æternã in cœlis. Qui sub hoc onere ambulamus posito eo, quid putatis quo curremus? Quomodo uolabimus? Planè super pennas uentorum. Amplexa-

tus es nos Dominus Iesus per laborem, &
D dolorem nostrum. Amplectamur eum
nos quoque uicarijs quibusdam amplexibus propter iustitiam, & iustitiam suam, actiones ad iustitiá dirigendo, passiones propter iustitiam sustinẽdo. Dicamus quoque cum sponsa. Tenui eum, nec dimittam. Dicamus etiam cum patriarcha, non dimittam
Gen. 32. te nisi benedixeris mihi. Quid enim iam superest nisi benedictio? Quid post amplexum, nisi osculum restat? Si sic adhærerem Deo: quomodo nõ iá clamare liberet. Oscu
Can. 1. letur me osculo oris sui? Ciba nos interim Domine lachrymarum pane, & potũ da nobis in lachrymis in mẽsura: donec perducas nos ad mensuram bonã & confertã & coagitatam, quã dabis in sinus nostros, qui es in sinu patris super omnia benedictus Deus in secula. Amen.

In cœna Domini, de baptismo, & de sacramento altaris, et ablutione pedum. Sermo.

HI sunt dies quos obseruare debemus: dies pleni pietate & gratia, quibus etiam sceleratorum hominum mentes ad pœnitentiam prouocantur. Tanta siquidem est uis sacramentorum eorum, quæ diebus istis recolũtur, vt possint ipsa quoque lapidea scindere corda, & pectus omne licet ferreum emollire sufficiát. Denique videbimus usque hodie ad passionem Christi non modo cœlestia compati, sed terram moueri, & petras scindi, & in confessione peccatorum aperiri
E monumenta. At verò quoniam sic est in spiritualibus cibis, sicut & in corporalibus, ut in quibusdam statim præsto sit sapor, in aliquibus oporteat laborare: quę manifesta sunt, nostro non indigent ministerio: quæ uero clausa sunt diligentem uolunt habere consideratorem. Neque enim tradit mater paruulo nucem integeam, sed frangit eam & nucleum porrigit. Sic & ego uobis fratres charissimi si possem sacramenta, quæ clausa sunt aperire debueram: sed quia minus possum, rogemus vt uobis pariter, & mihi mater sapientia frangat nuces istas, nuces inquã quas protulit sacerdotalis virga virtutis, quam emisit Dominus ex Sion. Multa quidem sunt sacramẽta, & scrutandis omnibus hora non sufficit. Fortassis etiam aliqui uestrum imbecilles sunt ad tanta simul capienda. De tribus itaque sacramentis, quæ satis congrua sunt huic tempori dicendum erit, quod Dominus ipse donauerit. Sacramentum dicitur sacrum signum, siue sacrum secretum. Multa siquidem fiunt propter se tãtum: alia verò propter alia designanda, & ipsa dicuntur signa & sunt. Vt enim de usualibus sumamus exemplum: datur annulus absolute propter annulum, & nulla est significatio: datur ad inuestiẽdum de hæreditate aliqua, & signum est: ita ut iã dicere possit qui accipit. Annulus nõ valet quicquam, sed hæreditas est quam quære-
bam. In hunc itaque modũ appropinquans F
passioni Dominus de gratia sua inuestire curauit suos, vt inuisibilis gratia signo aliquo visibili pręstaretur. Ad hæc instituta sunt omnia sacramenta, ad hæc eucharistiæ participatio, ad hæc pedum ablutio, ad hæc denique ipse baptismus initium sacramentorum omnium: in quo complãtamur similitudini mortis eius, unde & trina mersio, tridui quod nunc celebrandum est formã gerit. Sicut enim in exterioribus diuersa sunt signa, & ut cœpto immoremur exemplo, uariæ sunt inuestituræ secũdum ea, de quibus inuestimur: verbi gratia, inuestitur canonicus per librum, abbas per baculũ, episcopus per baculũ & annulum simul: sicut inquam in huiusmodi rebus est, sic & diuisiones gratiarũ diuersis sunt traditę sacramentis. Quę est gratia unde per baptismum inuestimur? Vtique purgatio delictorum. Quis.n. potest facere mundum de immundo conceptũ semine, nisi qui solus est mundus, & in quem peccatum non cadit Deus? Huius quidem gratiæ sacramentũ prius erat circuncisio, ut originalis rubiginẽ culpæ, quæ manauerat à parentibus primis, cultellus eraderet: sed ueniente Domino qui agnus est, totus suauis & mitis, cuius iugum suaue est & onus leue, optime satis mutatum est, vt inueteratã rubiginẽ cũ vnctione sancti spiritus aqua dilueret, & acerbitas illa cessaret. Sed forte quærat aliquis & dicat. Si deletũ est in baptismo quod cõtraximus à parentibus: cur adhuc manet cupiditatis fomes, & uelut incentiuum quoddam peccati? Neque enim dubium quin à primis parentibus in nos traducta sit lex ista peccati. Omnes siquidem in peccatrice uoluptate genera-
mur: propterea licet inuiti, illicitos quos- G
dam motus concupiscentiarum, & tãquam bestiales sentimus. Dixi uobis sępius, nec
mente

mente excidere debet: quoniam in casu primi hominis cecidimus omnes. Cecidimus autem super aceruum lapidum, & in luto: vnde non solum inquinati, sed etiam vulnerati, & grauiter quassati sumus. Lauari quidem citò possumus: ad sanandum verò opus est curatione multa. Lauamur igitur in baptismo, quia deletur chirographũ damnationis nostræ: & gratia hæc nobis confertur, ne iam nobis concupiscentia noceat, si tamen a consensu abstineamus, atque ita tanquam sanies inueterati vlceris remouetur, dum tollitur damnatio & responsum mortis, quod prius inde manabat. Sed quis poterit tam efferos motus frangere? quis pruritum vlceris huius ferre queat? Confidite quia & in hoc gratia subuenit, & vt securi sitis, sacramenti dominici corporis & sanguinis preciosi inuestituram habetis. Duo enim illud sacramentum operatur in nobis: vt videlicet & sensum minuat in minimis, & in grauioribus peccatis tollat omnino consensum. Si quis vestrum non tam sæpe modo, non tam acerbos sentit iracundiæ motus, inuidię, luxuriæ, aut cæterorum huiusmodi: gratias agat corpori & sanguini domini, quoniam virtus sacramenti operatur in eo, & gaudeat quòd pessimum vlcus accedat ad sanitatem. Sed tamen quid agimus, quod hoc in corpore peccati, & in hoc tempore malo non possumus esse sine peccato? Nunquid desperabimus? Absit. Si dixerimus (ait beatus Ioannes) quia peccatũ non habemus, nosipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Si autem confessi fuerimus peccata nostra, fidelis Deus est qui remittat nobis peccata, & emundet nos ab omni iniquitate. Nam vt de remissione quotidianorum minime dubitemus, habemus eius sacramentum, pedum ablutionem. Quæris fortè vnde sciam quòd sacramentum sit huius remissionis: maximè cũ ipse dominus promiserit Petro dicens. Quod ego facio tu nescis modo: scies autem postea: nihil autem de sacramẽto locutus est: sed tantum exemplum, inquit, dedi vobis, vt & vos ita faciatis. Verum multa habebat illis dicere, sed tunc portare non poterant. Ideoque nec ex toto voluit eos anxios, & suspectos relinquere, nec dicere quod tunc non caperent. Vis autem nosse quia pro sacramento illud est, non pro solo exemplo factum? Illud attende quod Petro dictum est. Si non lauero te, non habebis partem mecum. Aliquid igitur latet quod necessarium est ad salutem, quando sine eo, nec ipse Petrus partem haberet in regno Christi, & Dei. Vide enim si non expauerit Petrus ad tantæ comminationis terrificum verbum, si non agnouerit salutare esse mysterium cum respondit. Domine non tantum pedes meos, sed & manus & caput. Et vnde scimus, quia ad diluenda peccata quæ non sunt ad mortem: & a quibus plenè cauere nõ possumus ante mortem ablutio ista pertineat? Ex eo planè, ꝙ offerenti manus & caput pariter ad abluendum responsum est. Qui lotus est non indiget, nisi vt pedes lauet. Lotus est qui grauia peccata non habet, cuius caput, id est, intentio, & manus, id est, operatio & conuersatio munda est: sed pedes qui sunt animæ affectiones, dum in hoc puluere gradimur ex toto mundi esse non possunt quin aliquando vanitati, aliquando voluptati aut curiositati plus quàm oportet cedat animus vel ad horam. In multis enim offendimus omnes. Veruntamen, nemo contemnat aut paruipendat. Impossibile est enim cum eis saluari, impossibile est ea dilui, nisi ꝑ Christum Iesum & a Christo. Nemo inquam perniciosa securitate dormitet, declinans in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis, quoniam (vt audiuit Petrus ab ipso) nisi lauerit ea Christus, non habebimus partem cum eo. Nec ideo tamen pro eis necesse est nimis esse solicitos: ignoscet facile, imo & libenter, si tantummodo nos agnoscamus. In huiusmodi nanque quasi ineuitabilibus & negligentia culpabilis est, & timor immoderatus. Hinc est quod in oratione quam ipse constituit quotidie pro peccatis illis voluit nos orare. Sicut enim de concupiscentia diximus, quòd licet damnationem abstulerit, quia iuxta Apostolũ, Nulla dãnatio est his, qui sunt in Christo Iesu: tamen ad humiliandos nos ipsam adhuc patitur viuere in nobis, & grauiter affligere nos, vt sentiamus quid nobis gratia pręstet, & semper ad illius auxiliũ recurramus: sic & de minoribus istis peccatis pia dispensatione nobiscum agitur: vt non penitus auferantur, sed in illis nos erudiat Deus, vt cũ minima cauere nõ possumus, certi simus ꝙ non nostris viribus maiora superemus: semperque timorati, & omnino soliciti simus quõ eius gratiam nõ amittamus, quã nobis tam multipliciter necessariã esse sentimus.

Marginal notes: H — 1. Ioan. 1. — Ioan. 13. — ibidem. — I — Iaco. 3. — Rom. 8. — K

In die sancto Paschæ, de septem signaculis, quæ soluit agnus. Sermo I.

Apoc. 5. Vicit leo de tribu Iuda. Vicit planè maliciā sapiētia attingēs a fine usque ad finē fortiter, & suauiter uniuersa disponēs: sed ꝑ me fortiter, suauiter mihi. Vicit Iudæorum blasphemias in patibulo, fortem armatū alligauit in atrio, & de ipso mortis imperio triumphauit. Vbi enim sunt opprobria tua Iudeę? ubi sunt fabulæ uasa captiuitatis? vbi est mors victoria tua? Confusus est calumniator, raptor spoliatus est. Nouum genus potentiæ, hactenus victoriosa mors obstupescit. Quid tu Iudæe? quid pridie ante crucem agitabas caput sacrilegum? quid sacrum hominis Christi caput exagitabas opprobrijs? Christus, inquit, rex Israel descen-
Mat. 27. dat de cruce. O venenata lingua uerbum
Io. 11. maliciæ, sermo nequam. Non est hoc Caipha, quod paulo antè dicebas: Expedit, ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. At illud quia mendaciū non erat, non loquebaris de proprio: non à temetipso dicebas, Si rex Israel est, descendat de cruce. Hoc plane tuum est: magis autem eius qui mendax est ab initio. Quid enim consequentiæ videtur habere vt descendat, si rex Israel est, & non magis ascendat? Sic non meministi semper antique, quam confusus abscesseris olim, cum dicere præsum-
L psisses, Mitte te deorsum: &, Hæc omnia ti-
Mat. 4. bi dabo, si procidens adoraueris me. Sic tibi Iudæe, excidit quod audisti quia Dominus regnauit a ligno, vt regem abneges, quia manet in ligno. Sed forsitan nec audisti: quia non Iudæis, sed nationibus, hęc annunciatio debebatur. Dicite, inquit, in nationi-
Ps. 95. nibus, quia Dominus regnauit a ligno. Merito proinde titulum regni præses gentilis inscripsit ligno, nec potuit Iudæus vt voluit corrumpere tituli inscriptionem: nedum impedire Dominicam passionem & nostrā redemptionē. Descendat (inquiunt) si rex Israel est. Imo vero quia rex Israel est, titulum regni non deserat: virgam imperij non deponat, cuius nimirum imperium super humerum eius, sicut præcinit Esaias.
Esa. 9. Nol: (inquiunt Iudæi ad Pilatum) noli scri-
Io. 19. bere rex Iudæorum: sed quia ipse dixit, Rex sum Iudæorum. Et Pilatus: Quod scripsi, scripsi. Si Pilatus quod scripsit scripsit, Christus non perficiet quod incœpit? Ipse enim cœpit, & saluabit nos. Sed dicunt: Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere. Imo vero si descenderit, neminem saluum faciet. Cum enim saluus esse non possit, nisi qui perseuerauerit vsque in finem, quanto minus poterit esse Saluator? Alios ergo saluos fecit: nam saluatiōne, cum sit salus ipse nō indiget. Operatur salutem nostram, nec caudam deesse patitur sacrificio vespertino hostiæ salutari. Nouit inique, quid cogites. Non tibi dabit occasionem surripiendæ nobis perseuerantiæ, quæ sola coronatur. Non M faciet obmutescere prædicatorum linguas consolantium pusillanimes, & dicentium singulis: Tu locum tuum ne deseras: quod sine dubio sequeretur, si respōdere possent, quia Christus suum deseruit. Proni enim sunt sensus hominis & cogitationes in malū. Sine causa (maligne) parasti sagittas tuas in pharetra, & discipulorum suspiria cumulas opprobriis Iudęorum. Illi quippe desperant, isti improperant: sed Christo neutra tela nocebunt. Aliud tempus elegit confortandis discipulis, & aliud aduersarijs confutandis. Interim patientiam magis exhibet humilitatem commendat, obedientiam implet, perficit charitatem. His nanque virtutum gemmis quattuor cornua crucis ornantur. Et est supereminentior charitas, a dextris obedientia, patiētia a sinistris: radix virtutū humilitas in profundo. His ditauit trophæū crucis cōsūmatio Dñicę passionis, cū ad Iudæorū blasphemias humilis, ad vulnera patiēs: intus linguis, clauis exterius pūgeretur. Nā & charitas in eo perfecta est, ꝙ pro amicis animā posuit, & obedientia consūmata, cū inclinato capite tradidit spiritū, factus obediēs usque ad mortē. His spoliare dotibus, hac priuare gloria Christi satagebant ecclesiā, qui dicebāt: Si rex Israel est, descēdat de cruce. Nimirū, vt nō sit iā obediētiæ forma, nō incētiuū amoris, nō patientiæ vel humilitatis exēplū, sed deleri habeāt ex A
Euangelio verba illa suauissima & dulciora super mel & fauū: Maiorē hac dilectionē nemo habet, quā vt animā suā ponat quis pro amicis suis, Et ad patrē: Opus consummaui quod dedisti mihi ut faciā. Itēque ad discipulos: Discite a me quia mitis sum, & humilis corde. Et ego si exaltatus fuero a terra, omnia trahā ad meipsum. Hoc est. n. quod dolet uenenati serpentis astutia, exaltatum in deserto serpentē æneū, cuius intuitu sanētur vulnera quę inflixit. Alioquin quo nam alio

Io. 15. Io. 15. a Io. 17. a Mat. 11. d Io. 12. e Nu. 21. b

alio instigante misisse credimus uxorē Pi la-
Mat.27.e ti ad ipsum dicētem: Nihil tibi & iusto illi: multa enim passa sum hodie per visum propter eum? Timebat ergo iam tunc, sed nunc maximè, virtute crucis eneruari se sentiens inimicus. Sera ducitur pœnitentia, & quos instigauit ad crucifigendū, instigat ad suadendū, vt de cruce descēdat. Denique si rex Israel est, inquiunt, descēdat de cruce, & credimus ei. Hæc planè serpētis astutia, hæc
Mat.5.e. adinuentio nequitiæ spiritualis. Audierat impius saluatoris vocē dicentis: Non sum missus nisi ad oues, quæ perierunt domus Israel: & nouerat quantum pro salute illius populi zelum gerere videretur: propterea malitiose nimis linguas erudiēs blasphemorum suggerebat vt dicerent: descendat, & credimus: quasi iā nihil posset obstare quin descenderet, qui eorum credulitatem tantopere desideraret. Sed quid machinatur: aut cui parat insidias versipellis? Nempe ei, in quo nihil proficiet inimicus, & filius iniqui
B tatis non apponet nocere ei. Non mouetur vana pollicitatione, qui nouit omnium corda: sicut nec exprobratione blasphema mitissimus omnium mouebatur. Eò quippe tendebat malitiosa suasio, non vt ipsi crederent, sed nostra quoque siqua erat fides in
Deut.32. eum, omnimodis deperiret. Legentes enim Dei perfecta sunt opera, quando fateremur Deum, qui salutis opus reliquisset imperfectum? Sed audiamus quid ad hæc Christus
Soph.3.b. respondeat per prophetam: Quæris signa Iudeæ? Expecta me in die resurrectionis meæ. Si vis credere, maiora iam tibi opera demonstraui. Multiplicaui signa: sanitates perfeci heri & pridie, hodie magis habeo consummari. An non maius erat quod vidisti è corporibus obsessis spiritus exire malignos, & de grabatis suis exilire paraliticos: quam è manibus meis, vel pedibus clauos resilire quos infixisti? Sed patiendi tempus est, non faciendi, & passionis horam sicut præuenire frustra conatus es, sic nec poteris impedire. Sed si adhuc generatio praua & adultera signum quærit, non ei dabitur nisi signum Ionæ prophetæ. Non signum descensionis, sed resurrectionis. Quòd si Iudæus non quærit, amplectatur & gaudeat Christianus. Vicit enim leo de tribu Iuda. Suscitatus est paterna voce leonis catulus: clauso prodijt tumulo, qui de patibulo non
Marc.16.a. descendit. An vero id maius sit, inimici nostri sint iudices, qui tam curiose munierant monumentum: signantes lapides cum custodibus. Hunc enim lapidem magnum valde, de quo mulieres illæ deuotæ inuicem quærebātur, facta iā resurrectione dominica, reuoluit angelus, & resedit (sicut scriptū est) super eū. Constat proinde clauso exijsse C
tumulo rediuiuū corpus, quod clauso virginis vtero natū processit in vitā, & ad discipulos clausis introiuit ianuis in cōclaui. Sed est locus vnde clausis noluit pcedere ianuis, carcer vtique gehēnalis. Cōfregit siquidem ferreos vectes, repagula vniuersa contriuit, vt libere suos educeret, quos redemerat de manu inimici: & plenis egrederentur portis agmina sanctorū dealbatorū, qui lauerunt stolas suas, & candidas eas fecerūt in sanguine agni. Cādidas prorsus in sanguine agni: qa exiuit cū eo, & in eo etiā aqua dealbans: & testimoniū perhibet ipse, q vidit. Aut certe cādidas in sanguine agni nouelli: sanguine lacteo cādido & rubicūdo: sicut habes in *Can.5.c.*
cātico Canticorū: dilectus meus (ait sponsa) candidus & rubicundus electus ex milibus. Inde est, quòd in stola candida & fulgureo vultu, testis quoq; resurrectionis apparuit. Iam si cōfutādis Iudæorū calūnijs sufficere videtur hoc ipsum, q clauso egressus est monumēto, cui insultātes dicebāt: Si rex Israel est, descēdat de cruce: (curiosius nanque monumentum claudere & signare studuerant, quàm infigere clauos) si igiī vicit leo de tribu Iuda, in hoc ipso processu, & maius demōstrauit opus quam peterēt: ipsum iam resurrectionis miraculū, cui poterit cōparari?

Legimus nonnullorū præcessisse resurrectiones, aut magis certe suscitationes, sed istius præambulas, quibus & duplici priuilegio noscitur præeminere. Nam cæteri quidē D
resurrexerāt mortui iterū morituri, christus resurgēs ex mortuis iā nō moritur: mors illi vltrà non dominabitur. Illi mortui denuo *Rom.6.b.*
opus hñt iterū resuscitari: Christus q mortuus est peccato, mortuus est semel: q autē viuit, uiuit Deo: uiuit in ęternitate. Meritò proinde resurgentiū primitiæ Christus: qui ita resurrexit ut cadere nō adijciat, qui solus attigit immortalitatem. Est & aliud, in quo resurrectionis huius innotescat gloria singularis. Quis.n. in oibus cæteris suscitauit aliquando semetipsum? Ineffabile istud est, ut à morte se excitet ipse, qui dormit: singulare est: nō est qui faciat, nō ē usque ad unū. He- *4.Re.4.f.*
lisæus propheta mortuū suscitauit, sed alterum, nō seipsum. Ecce.n. quot annis iacet in mo-

in monumento, quòd a se non potest, sperans ab alio suscitari: ab eo vtique qui triũphauit mortis imperium in seipso. Inde est quòd cæteros quidem dicimus, suscitatos, Christum resurrexisse, qui solus virtute propria victor prodijt de sepulchro. Siquidem & in hoc vicit leo de tribu Iuda. Quantum poterit, imò quid non posse videbitur viuens, & dicens patri. Resurrexi, & adhuc sum tecum: qui tam potens extitit deputatus cum mortuis, sed inter mortuos liber? Nec vero resurrectionem distulit vltra tertium diem: vt Propheta fidelis inueniatur, qui dixit. Viuificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos. Decet nimirum vt quemadmodum caput præcessit, sequantur membra. In patibulo sexta feria redemit hominem, ipsa die qua fecerat hominem in initio: sequenti die sabbatizauit in monumento, cõsummato opere quod susceperat. Tertia vero, quæ prima dierum est, primitiæ dormientium apparuit mortis victor nouus homo. Ita & nos quicunque sequimur caput nostrum: tota die hac qua plasmati & redempti sumus, non cessemus agere pœnitentiam, non cessemus tollere crucẽ nostram, perseuerantes in ea sicut ipse perseuerauit, donec dicat spiritus vt requiescamus a laboribus nostris. Neminem audiamus fratres: non carnem & sanguinem, nõ spiritum quemlibet, descensum a cruce suadentem. Persistamus in cruce, moriamur in cruce: deponamur aliorum manibus, nõ nostra leuitate. Caput nostrum deposuere viri iusti: nos ergo dignatione sua Angeli sancti deponant: vt consummata viriliter die crucis, secunda, quæ post mortem est, quiescamus suauiter, dormiamus fœliciter in sepulchris: expectantes beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei: qui resuscitabit corpora nostra tertia demum die, configurata corpori claritatis suæ. Fœtent quatriduani, sicut de Lazaro scribitur. Iam fœtet domine: quatriduanus est enim. Adinuentio filiorum Adam, quartam formauit diem, quam a domino non accepit. Propterea corrupti sunt, & abominabiles facti sunt tanquam iumenta quæ in stercore suo putruerunt. Diuinæ siquidem ordinationis est triduum quod prædiximus: in labore, in requie, in resurrectione. Non placent hæc filijs hominum, sed suam volunt præferre diem: differentes pœnitentiam, vt indulgeant voluptati. Non est hæc dies quam fecit dominus: quatriduani facti sunt, & iam fœtent. Non nouit hanc quod de Maria natum est sanctum: tertia resurrexit die, ne videret corruptionem. Vicit itaque leo de tribu Iuda. Occisus est agnus, sed leo vicit. Leo rugiet: quis non pauebit? Leo, inquã, fortissimus bestiarum, qui ad nullius pauebit occursum, scilicet leo de tribu Iuda. Paueant qui abnegauerunt, qui dixerunt. Nõ habemus regem nisi Cæsarem. Paueant qui dixerunt. Nolumus hunc regnare super nos. Redit siquidem accepto regno, & malos male perdet. Vultis nosse quia redit accepto regno? Data est mihi, inquit, omnis potestas in cœlo & in terra. Sed & pater in psalmo. Postula a me, ait, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuã terminos terræ. Reges eos in virga ferrea: & tanquam vas figuli confringes eos. Fortis siquidem leo est, non crudelis: grauis tamen indignatio eius: & intolerabilis ira columbæ. Sed pro suis leo rugiet, nõ in suos. Paueant alieni: tribus Iuda magis exultet. Gaudeant qui induti sunt cõfessione, quorum omnia ossa dicunt. Domine quis similis tibi? Leo de tribu Iuda, radix Dauid. Dicitur enim Dauid visu desiderabilis, vel manu fortis: & idem ait. Ante te omne desiderium meum, & fortitudinem meam ad te custodiam. Radix, inquit, Dauid. Nõ Dauid radix eius, sed ipse radix Dauid: quia portat & non portatur. Merito Dauid sancte filium tuum vocas dominum tuum: quia non tu radicem portas, sed radix te. Radix fortitudinis tuę & desiderij: radix desiderabilis, radix fortis. Vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid: aperire librum, & soluere septem signacula eius. Apocalypsis verba sunt hæc. Discant qui non legerũt: recolant qui nouerunt. Vidi, inquit Ioannes, in dextera sedẽtis super thronum librũ signatum sigillis septem, & non erat qui legeret, vel aperiret. Ego, ait, flebam multum, quod nemo aperire librum dignus inueniretur. Et vnus de senioribus dixit mihi. Ne fleueris. Ecce vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid. Et vidi, & ecce in medio throni agnum stantem tanquam occisum. Et veniens accepit librum de dextera sedentis in throno, & aperuit librum, factaque est lætitia magna, & gratiarum actio. Leonem Ioannes audierat, & agnum vidit. Agnus occisus est: agnus accepit librum: agnus aperuit, & apparuit leo. Denique dignus est

(aiunt

Marginalia: Osee 6.a; E; Ioan.11.a; F; Amos 3.b; Ioan.19.c; Matt.28.d; Psal.2.b; Psal.37.b; G; Apoc.5.b

(aiunt seniores) agnus qui occisus est, accipere fortitudinem. Non mansuetudinem amittere, sed accipere fortitudinem: & vt agnus maneat, & leo sit. Plus dico: vt mihi videtur, idem etiam liber est, qui non poterat aperiri. Quis enim dignus inueniret
Matt. 3. aperire hunc librum? Indignum se profite-
Mar. 1. a tur & ipse Baptista Ioannes, quo inter na-
Luc. 3. tos mulierum maior nemo surrexit. Non
Ioan. 1. sum, inquit, dignus soluere corrigiam calceamenti eius. Venerat enim ad nos calceata maiestas, diuinitas incarnata: uenerat Dei sapientia, sed in libro clauso utique & signa-
H to. Quod ligabat corrigia calceamenti, hoc claudebant signacula libri. Sed quid dicimus super his septem? An forte triplex animæ uirtus, ratio, memoria, & uoluntas, & quadrifaria corporis compositio: ex elementis uidelicet quatuor, in his septem est intelligenda, ut nihil de ueritate humanitatis defuisse nouerimus saluatori? An magis humanitas eius ipse est liber, & quærenda sunt signacula septem? Septem enim quædam arbitror inueniri quibus maximè celabatur in carne præsentia maiestatis, ut non posset aperiri liber, & sapientia, quæ latebat agnosci. Sunt autem quæ occurrunt interim, matris desponsatio, qua partus uirginis, & conceptionis puritas uelabatur: ita ut hominis fabri filius, fabricator hominis putaretur. Infirmitas etiam corporis, qua nimirũ plorans, uagiens, lactens, & dormiens, & cæteris subiacens necessitatibus carnis, latebat inter hæc uirtus diuinitatis. Sic & circuncisionis signum suscipiens, peccati remedium, ægritudinis medicinam, qui morbum omnem tollere uenerat & peccatum, & item in Aegyptum fugiens a facie Herodis reguli: nec Dei filius agnosci poterat, nec rex cœli. Quid trina illa tentatio inimici: in deserto, in pinnaculo, supra montem? Si filius Dei,
Matt. 4. a inquit, es: dic ut lapides isti panes fiant. Et item: Mitte te deorsum. Neutrum Christus fecit: ut signaretur liber: ut falleretur astutus. Denique eousque seductus est ut haberet iam pro constanti hominẽ esse purum, & in tantam uesaniam superbia cæca
I proruperat, ut nõ diceret ultra, si filius Dei es, sed, hæc omnia tibi dabo si procidẽs adoraueris me. Sextum est signaculum crucis, ubi pependit inter latrones, & cum iniquis deputatus est Dominus maiestatis. Clausit & sepultura librum hunc, nec ullum signaculum omnino sic obstruxit, sic occultauit magnum pietatis sacramentum. Sepulto nimirum Domino sola restare desperatio uidebatur: adeo ut discipuli dicerent: Quia Luc. 24. c
nos sperabamus. Quis non illo fleret in tẽpore clausum arctius librum, & nõ esse qui aperiret? Sed ne fleueris ultra Ioannes sancte: etiãtu noli flere Maria. Procul sit luctus: tristitiæ nebula dissipetur. Lætamini in Domino & exultate iusti, & gloriamini omnes Esa. 32. a
recti corde. Dignus est agnus, qui occisus est, leo qui resurrexit. Postremo liber ipse dignus est aperire seipsum. Resurgens nimirũ à mortuis, resurgens autem uirtute propria, & post tres dies sicut prædixerat, testimonium perhibentibus inimicis, & resurgens in tãta maiestate & gloria: indicat manifeste quæcunque prædiximus signacula, uel operimenta uoluntaria non necessaria, nec cõditionis fuisse, sed dignationis. Quid tu nuper Iudæe signabas lapidem monumẽti? Quia seductor ille dixerat adhuc uiuens: Post tres dies resurgam. Vere seductor, sed pius, non malitiosus. Denique seduxisti me Hie. 20. b
Domine, & seductus sum (ait Propheta uester in persona uestra) fortior me fuisti, & inualuisti. Seducit uos ò Iudei in passione: nam in resurrectione inualuit, & præualuit uincens leo de tribu Iuda. Etenim si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Quid ergo facturus es? Et prædi- 1. Co. 2. b
K
xit, & iam reuixit: Diligenter explora signa- Luc. 11. d
culum sepulturæ: apertum est enim. Datur Mat. 12. d
tibi signũ Ionæ prophetæ: quia & hoc prædixit ipse. Egreditur Ionas de uentre ceti, Christus de corde terræ tertia die procedit. Nisi ꝙ manifestè plus quàm Ionas hic: qui semetipsum uiriliter, & ab ipso utero mortis eduxit. Propterea uiri Niniuitæ consurgent contra uos in iudicio: propterea ipsi iudices uestri erunt: quia prophetæ obtemperauerunt, uos nec Domino prophetarum. Vbi est quod dicebatis. Descendat de cruce, & credimus ei? Crucis signaculum dirumpe- Mat. 27. e
re uoluistis, promittentes ad fidem uos introituros. Ecce apertum non diruptum est, introite. Alioquin si non creditis resurgẽti, utique nec credidissetis descendenti. Sic uos scandalizabat crux Christi. Verbum.n.crucis Iudæis quidẽ scãdalũ est: ait Apostolus. 1. Co. 1. d
Excitet uos saltem nouitas resurrectionis. Inuenimus nos in cruce gloriã. Nobis qui saluamur Dei uirtus est! & omnium (ut ostẽdimus) plenitudo uirtutum. Sit uobis pars, uel in resurrectione. Sed forte & illa, imò multò

multo magis illa vos scandalizat, & odor vitæ nobis in vitam, vobis est odor mortis in mortem. Quid ergo insistimus? Non sustinet audire symphoniam & chorum senior fratrer, occisum nobis saginatum vitulum indignatur. Foris stat, omnino non acquiescit intrare. Ingrediamur nos fratres, & epulemur in azymis synceritatis & veritatis: etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. Amplectamur cōmendatas nobis in cruce virtutes: humilitatem, patientiam, obedientiam & charitatem. In hac quoque tam præcipua solennitate quid cōmendetur nobis, sedula cogitatione pēsemus. Nempe resurrectio, transitus & transmigratio. Christus enim fratres non recidit hodie, sed resurrexit: non redijt, sed transijt: transmigrauit, non remeauit. Denique & ipsum quod celebramus Pascha, transitus, nō reditus interpretatur: & Galilæa, vbi videndus nobis promittitur qui resurrexit, non remeationē sonat, sed transmigrationem. Credo iam aliquorū ingenia præuolant: & quorsum hæc velint tendere, suspicantur. Dicimus tamen breuiter: præsertim ne deuotionē vestram in tanta solennitate, sermonis videatur prolixitas onerare. Si post consummationē crucis in nostram hanc mortalitatē, & vitæ præsentis ærumnas Christus dominus reuixisset: ego cum fratres non transisse dicerem, sed redijsse: nō transmigrasse in sublimius aliquid, sed ad statum remeasse priorem. Nunc autem, quia transijt in nouitatem vitæ, nos quoque inuitat ad transitum, vocat in Galilæam. Propterea siquidem ꝙ mortuus est peccato, mortuus est semel, quia ꝙ iam viuit, viuit non carni, sed Deo. Quid nos dicimus, qui sacram domini resurrectionem Paschæ priuamus nomine, vt sit nobis in reditum magis quàm in transitum? Luximus his diebus, compunctioni & orationi, grauitati & abstinentiæ dediti: cæterorū negligentias temporum sacro hoc quadragenario redimere & diluere cupiētes. Communicauimus passionibus Christi: complantati ei denuo sumus per baptismū quendam lachrymarum, pœnitentię, confessionis. Si ergo mortui sumus peccato, quomodo viuemus adhuc in illo? Si negligentias laximus, quid causæ est vt recidamus nunc easdē? Inueniemur nunc iterum curiosi ante, verbosi vt ante, pigri & negligentes ante: vani, suspiciosi, detractores, iracun, cæterisque implicit vitijs quæ tā anxie deplorauimus his diebus? Laui pedes meos: quomodo iterum inquinabo eos? Exui me tunicam meam: quomodo induam eam? Non est transmigratio hæc fratres: non sic videbitur Christus, non hoc iter quo ostendat nobis Deus salutare suum. Denique qui retro respicit, indignus est regno Dei. Sic amatores seculi, inimici crucis Christi, cuius in vanum accepto nomine dicuntur Christiani: toto hoc tempore quadragesimali ad instantes inhiant dies resurrectionis, heu vt liberius indulgeant voluptati. Obnubilat fratres solēnitatis lætitiam materia tristior: sed ipsius plangimus solennitatis iniuriam, quam dissimulare non possumus, nec in ipsa, imò minus in ipsa. Proh dolor, peccandi tempus, terminus recidendi, facta est resurrectio saluatoris. Ex hoc nempe comessationes & ebrietates redeunt, cubilia & impudicitiæ repetuntur: & laxantur concupiscentijs frena: quasi ad hoc surrexerit Christus, & non magis propter iustificationem nostram. Sic honoratis miseri Christum, quem suscepistis? Venturo parastis hospitium, confitentes peccata cum gemitu: castigantes corpora, eleemosynas impendentes: & ecce susceptum proditis inimicis, imò exire compellitis, priores nequitias admittendo. Neque enim cohabitatio esse potest luci ad tenebras, Christi cum superbia, cum auaritia, cum ambitione, cum fraterno odio, cum luxuria, cum fornicatione. Quid enim minus præsenti debetur, quàm venturo? Quid minus reuerentiæ resurrectionis tempus exigit quàm passionis? Sed vos (ut manifestum est) neutram honoratis. Nam si compateremini, & conregnaretis: si commoreremini, & conresurgeretis. Nunc autē ex sola consuetudine temporis & simulatione quadam humiliatio illa processit, quam non sequitur exultatio spiritualis. Propter hoc (ut ait apostolus) multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Propter hoc crebra in diuersis regionibus hominū mortalitas specialiter his diebus. Quid enim? Deprehēsi estis inter angustias præuaricatores, non qui præuaricati estis, sed qui persistitis in peccato addentes præuaricationē: aut penitus impœnitentes, aut tepidè pœnitentes, nec pericula fugientes, vel post miserā experientiā incentiua peccati. Irretiuit uos inimicus perplexis (ut ait scriptura) neruis testiculorum. Si hac conscientia Christi sacramenta refugitis: nihil uobis commune cum Christo

Marginal notes: Luc. 15. e — 1. Cor. 5. — L — M — Luc. 9. a — A — 1. Co. 11. g — Iob. 40.

Christo, non habetis vitam in vobis. Ipsum
Ioan.6.f. audite dicentem: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Si indi-
B gne suscipitis, iudicium vobis manducatis, sanctum domini non diiudicantes. Redite ergo præuaricatores ad cor, & in toto corde quærite dominum, & odite malum: pœnitẽtes non verbo tantum & lingua, sed spiritu & veritate. Quia vero non satis cecidisse piget hominem (vt videtur) qui adhuc manere disponit in lubrico: aut errasse, qui ducẽ non quærit: sit vere compunctionis iudiciũ opportunitatis fuga: subtractio occasionis. Alioquin timẽdum valde ne dies ista (siquidem & ipsa posita est in ruinam & resurrectionem multorum in Israel) reprobet vos vel tanquam manifeste alienos a Christo, Christo non communicantes, vel tanquam socios Iudæ, in quem intrauit satanas post buccellam. Sed quid ad nos fratres de his qui foris sunt iudicare, nisi quod in eodem nos fuisse laqueo plangimus, ab eodem erutos gratulamur, sola misericordia operante, in quo miserabiliter eos detineri fraterna charitate dolemus? Vtinam autem vel nos iam sanctificati, & penitus alieni ab hac misera & sacrilega consuetudine inueniamur, nec quicquam in nobis pereat aut minuatur de exercitio spirituali sacræ resurrectionis aduentu, sed transire magis, & excrescere studeamus. Quicunque enim post lamenta pœnitentiæ non ad carnales redit consolationes, sed in fiduciam diuinæ miserationis excedit, ingreditur nouam quandam deuotionem, & gaudium in spiritu sancto: nec tam compungitur præteritorum recordatione peccatorum, quàm delectatur memoria, & inflammatur æternorum desiderio præ-
C miorum: is plane est qui cum Christo resur-
Col.3.a git, qui Pascha celebrat, qui festinat in Galilæam. Vos ergo charissimi si cõsurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram: vt quemadmodum Christus resurrexit a mortuis per gloriam patris, ita & vos in nouitate uitæ ambuletis: ut a seculari lætitia, & cõsolatione mundi per compunctionem, & tristitiam quæ secundum Deum est, ad deuotionem sanctam, & spiritualem uos transire gaudeatis exultationem: ipso præstante qui transiuit ex hoc mundo ad patrem, & nos quoque trahere post se, & in Galilæã vocare dignatur, ut semetipsum nobis ostẽdat, q̃ est sup oĩa Deus benedictus in sæcu. Am.

In tempore resurrectionis, ad Abbates, de lectione Euangelica, Maria Magdalenæ, & Maria Iacobi, & Salome, &c.

Sermo Secundo.

ACcepimus ab Apostolo habitare Christum per fidem in cordibus nostris. Vnde uidetur nõ incõgrue intelligi posse tandiu Christum in nobis uiuere, quandiu uiuit fides. At postquam fides nostra mortua est, quodammodo Christus mortuus est nobis Porro fidei uitam, opera attestantur, sicut scriptum est. Opera quę dedit mihi pater, ipsa testimonium perhibent de me. Nec discrepare uidetur ab hac sententia, qui fidẽ sine operibus mortuam asserit in semetipsa Sicut enim corporis huius uitam ex motu suo dignoscimus, ita & fidei uitam ex operibus bonis. Itaque uita quidem corporis est anima per quam mouetur & sentit, uita uero fidei charitas est: quia per illam operatur: sicut in apostolo legis. Fides quæ per dilectionẽ operatur. Vnde & refrigescẽte charitate fides moritur, sicut corpus anima recedente. Tu ergo si uideris hominem in bonis operibus strenuum, & feruore conuersationis hilarem: viuere in eo fidem nõ dubites, in dubitata tenens uitæ illius argumenta. Sed sunt nõnulli qui cũ spiritu cœperint, heu, carne postea consummantur. Scimus autẽ quia iã nõ permaneat in eis spiritus uitæ q͂a scriptũ est: Nõ permanebit spiritus meus in homine in æternũ, q͂a caro est. Quòd si non p̄maneat spiritus, haud dubiũ quin excidat charitas, quæ nimirũ diffusa est in cordibus nostris p spiritũ sanctũ q datus est nobis. Porro fidei vitã (ut iã diximus) in charitate constituit, q fidẽ per dilectionẽ perhibuit operari. Hinc ergo colligitur, recedẽte spiritu fidem mori: q̃m spiritus est qui uiuificat. Denique si sapere sc̃d'm carnẽ mors est, nõ dubiũ quin illi quos uiuere lætabamur, quãdiu facta carnis spiritu mortificabant, secundũ carnẽ uiuentes plangendi sint tãquã mortui. Vnde & in eodẽ Apostolo legis: Si, inquit, secundũ carnẽ uixeritis, moriemini, si aũt spiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis. Væ tibi q̃cunque es canis reuersus ad uomitũ, & sus lota in uolutabro luti. Non eos tm̃ loquor qui corpore, sed etiã eos qui corde redeunt in Aegyptum, seculi huius oblectamenta

Ephe 3.
Ioan.10.f
D
Iac.2.d
Gala 5.a
Gene.6.a
Rom.5.a
Rom.8.a
E

oblectamenta sectantes, ac proinde fidei vitam quæ est charitas non habentes. Si quis enim diligit mundum, non est charitas patris in eo. Quis magis mortuus eo qui fouet ignem in sinu, peccatum in conscientia, nec sentit, nec expauescit, nec excutit? Ecce igitur Christus in sepulchro, fides mortua est in animo. Quid faciemus ei? Quid fecerunt sanctæ mulieres, quæ solæ ex omnibus suis ampliori tenebantur affectu? Emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum. Nunquid vt suscitarent? Et nos scimus fratres, quia suscitare nostrum non est, sed vngere nobis incumbit. Cur hoc? Nempe ne fœteat qui huiusmodi est, ne sit cæteris odor mortis, ne perefluat, & penitus dissoluatur. Emant proinde aromata sua tres mulieres, mens, lingua, manus. De his enim vt arbitror, Petrus mandatum accepit tertio pascere gregem domini. Pasce, inquit, mente, pasce ore, pasce opere. Pasce animi oratione, verbi exhortatione, exempli exhibitione. Quærat igitur mens aromata sua, ante omnia compassionis affectum, dehinc rectitudinis zelum: & inter hæc discretionis spiritum non omittat. Quotiens peccantē videris fratrem, continuo procedere debet compassionis affectus, tanquam cognatus humanitati, quippe quem cōcipis ex teipso. Vos (inquit Apostulus) qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, cōsiderans teipsum, ne & tu tenteris. Et cum exiret dominus baiulans sibi crucem, & plāgerent super eum nondum quidem omnes tribus terræ, sed mulieres paucæ, conuersus ad eas. Filiæ, inquit, Hierusalem, nolite flere super me: sed super vosipsas flete, & super filios vestros. Ordinem diligenter attēde. Super vos, inquit, primo: deinde super filios vestros. Temetipsum attende vt alijs noueris compati, vt arguas in spiritu lenitatis. Teipsum considera, ne & tu tenteris. Sed quia exemplum efficacius persuadet, & altius imprimit animo, mitto vos ad sanctum illum senem: qui cum audisset peccasse vnū ex fratribus, amarissime flebat, inquiens. Ille hodie, & ego cras. Qui sic flebat super se, putas quia non compassus sit fratri? Hic itaque compassionis affectus multis siquidē prodest, quia animus liberalis contristare quem pro se viderit anxium, erubescit. Sed quid agimus quòd nonnulli dura ceruice & attrita sunt fronte, vt quo magis eis compatimur, tanto magis nostra & compassione & patientia abutuntur? Nonne sicut compatiebamur fratri, ita ipsi iustitiæ compatiendum est, quā videmus tam impudenter abijci, tam imprudenter prouocari? Scio quia si qua in nobis est charitas, contemptū hūc Dei ferre æquanimiter non possumus. Hic est zelus iustitię quo aduersus delinquentes accendimur, tanquam pietate ducti erga eā quam contemni videmus iustitiam Dei. Veruntamen oportet vt priora sibi vendicet compassionis affectus. Alioquin in spiritu vehementi conterimus naues Tharsis, conterimus quassatum calamum: extinguimus linum fumigans. Sed cum vterque aderit videlicet & compassionis affectus, & zelus iustitiæ, necesse est vt adsit spiritus discretionis, ne fortè cum oporteat hunc exhiberi ille procedat, & indiscretio ipsa confundat uniuersa. Habeat itaque mens nostra tertium spiritū discretionis, vt miscens apte temporibus tempora, opportune æmulari & nihilominus ignoscere sciat. Samaritanus sit, custodiens & obseruans quando oleum misericordiæ, quando vinum feruoris exhibeat. Et ne fortè meum putetis inuentum, Prophetam audite in psalmo hæc eadem & eodem ordine postulantem. Bonitatem, inquit, & disciplinam & sciētiam doce me. Sed unde hæc nobis? Neque enim talia profert uirtutum germina terra cordis nostri. sed magis spinas & tribulos germinat nobis. Emere ergo oportet. A quo autem emenda sunt? Ab eo utique qui ait. Venite emite absque argento & absque ulla commutatione uinum & lac. Non ignoratis quid lactis dulcedo, quid vini designet austeritas? Quid est autem emere sine argento & sine commutatione? Non talis est emptio apud amatores huius sæculi, sed apud auctorem sæculi alia esse non potest. Propheta enim dixit domino. Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges. Quam igitur commutationem ei dabis homo pro gratia sua qui nullius eget, & cuius sunt uniuersa? Gratia gratis datur, etiam cum emitur gratis emitur: quia quod datur pro ea, nobis melius retinetur. Tria ergo aromata mentis nummo propriæ uoluntatis emenda sunt, quam quidem dimittentes nihil amittimus, etiam & lucramur plurimum commutantes illam in melius, ut cōmunis fiat quæ propria fuit. Porrò communis voluntas charitas est. Emimus ergo absque commutatione recipientes quod nō habui-

Marginalia: Ioan. 21. d; Gala. 6. b; F; Luc. 23. d; G; Ps. 118.; Esaiæ 55.; Psal 15.; H

habuimus, & quod habuimus melius retinentes. Quando uerò compatietur fratri qui in propria uoluntate nescit cõpati nisi sibi? aut quando amans seipsum diliget iustitiam, & odio habebit iniquitatem? Simulare quidem potest ante oculos hominum etiam & semetipsum seducere ut cum priuato amore vel odio ducitur, compassionis affectum aut zelum putet esse iustitiæ. Verum facile est nosse quàm sint aliena à propria uoluntate, quę propria sunt charitatis, cui illa recta fronte contrariam se cõstituit.

1. Cor. 13. Nam charitas benigna est, charitas super iniquitate nõ gaudet. Iam de spiritu discretionis scimus, quia nihil sic illum extinguit quomodo uolũtas propria subuertens corda hominum & rationis oculos claudens. Emenda proinde sunt tria mentis aromata affectus compassionis, rectitudinis zelus, & spiritus discretionis, nummo (vt dictum est) propriæ uoluntatis. Linguæ quoque aromata tria nihilominus sunt, modestia in increpando, copia in exhortãdo, efficacia in persuadendo. Vis habere hęc aromata? Eme illa à Domino Deo tuo. Eme, inquã, sicut & priora sine commutatione: ut aliquid recipias, perdas nihil. Eme à Domino moderatam correptionem, quia omnino magnum quoddã bonum & datũ optimũ est, & quod

Iaco. 3. habeant pauci. linguam. n. (vt ait beatus Iacobus) nemo domare potest. Videas multos (syncera licet intẽtione & benigno accedant animo) leuiter dicere quod grauiter audiatur. Volat irreuocabile uerbũ: & quod sanare debuerat (quia mordacius fortè uidetur) exasperat & exulcerat magis, quando negligentiæ additur impudentia, etiã & impatiẽtia cumulatur, ut qui sordidus erat sordescat adhuc, declinãs in uerba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis, ac more phrenetici non solũ repellens, sed & mordere tentans medici manũ. Multis quoque nõ suppetit verborũ copia, sed præ sermonis inopia linguam suã palato adhęrescere sentiunt, quod & ipsum interdũ solet audiẽtibus obesse non parũ. Alijs verò ad manum est abundãtia multa sermonis, sed quę dicũt minus sapiunt, minus acceptantur, & quia gratiã nõ habent, minus efficacia sunt quæ loquuntur. Vides quã necesse sit emere ab eo à quo omne bonũ est, à quo omnis sciẽtia, modestiã in increpando, copiã in exhortando, efficatiã in persuadendo. Proinde eme ista nummo confessionis, ut prius peccata tua confitearis, quã ad expurganda accedas aliena. Magnum prorsus & mirabile sacramentum animæ suscitatio: Vide ne ad illud immundus accedas. Quod si fortè nõ potes innocens, imo quia non potes, laua inter innocentes manus tuas antequam circundes monumentũ Domini, omnia siquidem in cõfessione lauantur. Et hæc ablutio K in quandam innocentiã tibi deputabitur, vt inter innocentes assistas. Ad altaris officium nemo accedit in ueste communi, sed quisquis accessurus est, albis induitur. Et tu ergo cum ad Domini monumentum properas, lauare, dealbare, induere uestimentis gloriæ, vt dicatur tibi. Confessionem & decorẽ induisti. Quia ubi confessio, ibi in conspectu Domini pulchritudo est. Hæc pro eo dicta sunt vt aromata linguæ moderata increpatio, copiosa exhortatio, efficax persuasio nummo confessionis emantur. Veruntamen legimus & quotidianis etiam experimentis didicimus, cuius vita despicitur, restat ut prædicatio contemnatur. Paret ergo & manus aromata sua ne subsannet nos sapiens tanquam pigrum illum, cui labor sit manum ad os porrigere, ne possit dicere in quem arguit. Tu qui alium doces, teipsum non doces. alligas enim onera grauia & importabilia, & imponis ea in humeros hominum, digito tuo nolens ea mouere. Dico uobis, sermo quidem viuus & efficax exemplũ est operis, facile persuadens quod intendimus, dum factibile probet esse quod suademus. Pro huiusmodi habeat necesse est etiã manus aromata sua continentiam in carne, misericordiã in fratre, patientiã in pietate. Vnde Apostolus ait. Sobrie & iuste & pie uiuamus. Hęc. n. tria sunt conuersationi nostræ maxime necessaria quoniam primũ debemus nobis, secundũ proximo, tertiũ Deo. Nã qui fornicatur, in corpus suũ peccat magno illud priuans honore, & pauendo adijciens, pudendoque dedecori, tollens membrũ Christi & faciens membrũ meretricis. Ego autẽ non ab ea tantũ quę tam abominabilis est, sed ab omni uoluptate carnis continendũ dico. Ante omnia igitur perfectã hanc continentiã quære, quam debes tibiipsi. Nemo. n. tibi propinquior est. Dehinc adde misericordiam quam debes proximo, quia cum eo saluandus es. Deinde patientiã quam debes Deo, quia ab eo saluandus es. Omnes enim qui pie uolũnt uiuere in Christo persequutionem patientur.

Marginalia (left column): I (beside "pias, perdas nihil").
Marginalia (right column): Ps. 103 (beside "gloriæ, vt dicatur tibi"); Nota. (beside "num, digito tuo"); Ad Tit. 2. (beside "uiuamus"); L (beside "Nã qui fornicatur"); 2. Tim. 3. Actu. 14 (beside last lines).

Et per multas tribulationes oportet nos intrare in regnũ cœlorũ. Vide ergo ne p impatiétiã pereas, sed vniuersa pro eo sustine, qui prior pro te maiora sustinuit, & apud quem infructuosa patientia non erit, sicut
Psal. 9. ait propheta: Patientia pauperum non peribit in finẽ. Porrò hæc manus aromata nummo subiectionis emuntur. Hæc est enim quæ dirigit gressus nostros, & sanctę conuersationis gratiam promeretur. Nam si conttaria lex inuéta est in membris nostris per inobedientiam, quis nesciat per obedientiã continentiam dari? Ipsa quoque est quæ misericordiam ordinare nouit, ipsa quæ patiétiam & docet & donat. Cum his igitur aromatibus accede ad eum in quo fides mortua est. Verum si consideremus quam magnum sit ad nos suscitare eum qui huiusmodi est, quàm difficile sit uel accedere ad cor eius quod lapidea quædã obstinatio, & impudentia clausit, puto quòd dicere habea-
M mus & nos. Quis reuoluet lapidem ab ostio monumenti? Attamen dum sic trepidi veremur accedere cunctantes ad tam grande miraculum, fit nonnunquam vt solita pietate, præparationem cordis nostri audiat auris diuina, & ad uocem virtutis eius resurgat qui erat mortuus. Et ecce angelus Domini, hilaritas quędã in vultu illius tanquã in ostio monumenti nobis apparet, & fulgor quidã index resurrectionis, vt aperte uideatur facies eius immutata, accessum præbens nobis ad cor suũ, imò & aduocans, ipsumque obstinationis suæ reuoluens lapidẽ & sedens super eũ: ita vt suscitata fide ipsa etiã linteamina quibus obuoluta fuerat ipse demonstret. Dumque omnia quæ in corde suo prius actitabantur aperit, & confitetur quomodo seipsum sepelierat intus, ipsam tepiditatem, & negligentiam suam prodens.
Matt. 28. Venite, inquit, & videte locum ubi positus erat Dominus.

In tempore resurrectionis, de mersione Naaman septies in Iordane, & de mudatione septemplicis lepræ, & de septem apparitionibus Domini resurgentis, quibus septem dona spiritus sancti designantur.

Sermo III.

Icut in corporum medicina prius purgationes adhibentur deinde refectiones, ut scilicet prius exinaniatur corpus ab humoribus noxijs, dehinc cibis sanioribus foueatur, sic medicus animarum Dominus A
Christus, cuius tota dispensatio quam exhibuit in carne medicina salutis est, ante passionem suam septem dedit purgationes, post resurrectionem suam totidem cibos salubres pariter & suaues. Helisæus noster 4. Re. 5.
Naamã leprosum septies in Iordane mergi præcepit, qui interpretatur descensus. In descensu Domini nostri Iesu Christi, id est in humilitate conuersationis eius quam exhibuit ante passionem, mundamur & purgamur. In resurrectione vero, & uita quam ostendit quadraginta diebus reficimur, & delectabilibus pascimur alimentis. Septempliciter enim occupauit nos lepra superbiæ, in proprietate possessionum, in gloria vestium, in uoluptate corporum, in ore quoque dupliciter similiter & in corde. Prima est lepra domus, qua diuites esse volumus in hoc sæculo, sed ab ista mundamur si immergimur in Iordane, id est in Christi descensu. Inuenimus enim quoniam ille cùm esset diues, propter nos pauper factus est. Descendit ab inenarrabilibus cœli diuitijs, & veniens in mundum nec istas qualescunque diuitias habere uoluit, sed in tanta paupertate venit ut natus continuò poneretur in præsepio, quia ei non erat locus in diuersorio. Denique quis nesciat quoniam filius hominis non habebat vbi caput suum reclinaret? Qui bene mergitur hic, quando quæret diuitias huius mundi? Et uerè magna abusio, & magna nimis, ut diues esse uelit vermiculus vilis propter quem Deus maięstatis & Dominus Sabaoth voluit pauper
fieri. Porrò in lepra vestis omnem sæculi B
huius pomposam intellige vanitatem. Nam ab illa nihilominus in Iordanis mersione mundaberis, ubi inuenies Christum Domini vilibus pannis inuolutum factum opprobrium hominum, & abiectionem plebis. A lepra quoque corporis mundamur in ipso Iordane, si bene cogitantes dominicam passionem erubescimus sequi corporis voluptatem. At in ore (ut diximus) duplex est lepra. Cum enim aduersi quicquam contigerit murmuramus, & impatientiæ verbum tanquam lepræ sanies effluit. sed ab hac mundamur si illum attendimus qui tanquam ouis ad occisionẽ ductus est, & non aperuit os suum. Qui cũ malediceretur nõ remaledicebat, cũ pateretur

retur non comminabatur. In prosperis quoque contra eum qui dixit. Non qui seipsum commendat ille probatus est, commendamus nosmetipsos, non in multa patientia, sed in arrogantia, & inquinat nos altera lepra, verbum iactantiæ. Vt ergo mundemur ab illa mergamur in Iordane, & imitemur eum qui non quærebat gloriam suam. Vnde & dæmonia, quæ clamabant, quia ipsa esset Dei filius, præcipiebat obmutescere, & illuminatos cæcos dicere prohibebat. In corde duplex est lepra, propria uoluntas, & proprium consilium. Lepra vtraque nimis pessima, eoque perniciosior, quo magis interior. Voluntatem dico propriam, quæ non est commmunis cum Deo & hominibus, sed nostra tantum, quando, quod uolumus non ad honorem Dei, non ad utilitatem fratrum, sed propter nosmetipsos facimus non intendentes placere Deo & prodesse fratribus, sed satisfacere proprijs motibus animorum. Huic contraria est recta C fronte charitas, quę Deus est. Hęc enim aduersus Deum inimicitias exercens est, & guerram crudelissimam. Quid enim odit aut punit Deus pręter propriam voluntatẽ? Cesset voluntas propria & infernus nõ erit. In quẽ enim ignis ille desæuiet, nisi in propriam voluntatem? Etiam nunc cum frigus aut famem, aut aliquid tale patimur, quid lęditur nisi propria voluntas? Quod si uoluntarie sustinemus, ipsa iam voluntas communis est, sed infirmitas quædam & velut pruritus uoluntatis adhuc de proprio est, & in illo omnes pœnas sustinemus donec penitus consumatur. Nam uoluntas illa proprie dicitur cui assentimus, & cui se liberum inclinat arbitrium. Hæc autem desideria, & concupiscentię, quę inuitos tenent, non uoluntas, sed corruptio voluntatis est. Porrò uoluntas propria quo furore Dominus maiestatis impugnet, audiant, & timeant serui propriæ uoluntatis. Primo nanque seipsam subtrahit, & subducit eius dominatui, cui tanquam auctori seruire iure debuerat, dum efficitur sua. Sed nunquid contenta erit hac iniuria? Addit adhuc, & quod in se est omnia quoque, quæ Dei sunt tollit, & diripit. Quem enim modum sibi ponit humana cupiditas? Nõne qui per usuram acquirit pecuniam modicam, similiter mundum lucrari conaretur uniuersum, si non deesset possibilitas, si suppeteret uoluntati facultas? Dico fiducialiter, nemini, qui sit in propria voluntate, posset uniuersus mundus sufficere. Sed utinam uel rebus istis esset contenta, ne in ipsum (horribile dictu) desæuisset auctorem. Nota. D Nunc autem & ipsum (quantum in ipsa est) Deum perimit uoluntas propria. Omnino enim uellet Deum peccata sua, aut uindicare non posse, aut nolle, aut ea nescire. Vult ergo eum non esse Deum, quæ quantum in ipsa est, uult eum, aut impotentem, aut iniustum esse, aut insipientem. Crudelis planè & omnino execranda malicia, quæ Dei potentiam, iustitiam, sapientiam perire desiderat. Hæc est crudelis bestia, fera pessima, rapacissima lupa, & leæna sæuissima. Hæc est immundissima lepra animi propter quam in Iordane mergi oporteat, & imitari eum qui non uenit facere uoluntatem suam. Vnde & in passione, non mea inquit uoluntas, sed tua fiat. Lepra uerò proprij consilij eò perniciosior est quò magis occulta, & quantò plus abundat, tantò sibi quisque sanior esse uidetur. Hæc illorum est qui zelum Dei habent, sed non secundum scientiam, sequentes errorem suum, & obstinati in eo, ita vt nullis uelint consilijs acquiescere. Hi sunt unitatis diuisores, inimici pacis, charitatis expertes, uanitate tumentes, placentes sibi, & magni in oculis suis, ignorantes Dei iustitiam, & suam uolentes constituere. Et quæ maior superbia, quàm ut unus homo toti congregationi iudicium suum præferat, tanquam ipse solus habeat spiritum Dei? idololatriæ scelus est non acquiescere, & quasi peccatum ariolandi repugnare. Eant nunc qui se faciunt religiosiores aliis, qui non sunt sicut cæteri hominum, ecce arioli, & idololatræ facti sunt: si tamen uel ei, qui dixit hoc plus, quàm sibi iudicant esse credendum. Neque huic dissonat veritatis sermo, quem dixit. Si E ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus. Matt. 18. Sed ubi poterit hæc lepra mundari nisi in Iordane? Ibi mergere, quicunque huiusmodi es, & attende, quid fecerit magni consilij angelus, quomodo consilium suum postposuerit consilio, vel magis uoluntati mulieris vnius (beatam uirginem loquor,) & fabri pauperis, ipse est Ioseph. Inuentus enim in medio doctorum audiens eos, & interrogans

rogans quodammodo increpatus a matre
Luc. 2. est. Fili quid fecisti nobis sic? At ille. Quid erat, inquit, ꝙ me quærebatis? Nesciebatis quia in his, quę patris, mei sunt, oportet me esse? At illi non intellexerunt verbum. Et quid fecit verbum? Nō capiebatur in se descēdit, ita, vt esset etiam subditus illis. Quis iam non erubescat obstinatus esse in consilio suo, quando suū sapientia ipsa deseruit? Sic mutauit consilium suū, vt quod iā tunc ceperat, extūc usque ad tricesimū ætatis suæ annū prorsus dimiserit. nihil. n. ab hoc duodecimo anno de eius doctrina, vel operibus inuenis vsque ad annos triginta. Sed fortè quærendū ab ipso est quomodo voluntatē suā, consiliūmve reliquerit. O Domine voluntas de qua dixisti, vt non fieret, si bona non erat, quomodo tua erat? Si bona erat quare derelicta est? sic & consilium si nō bonum, quomodo tuum? si bonum quomodo
F relinquendum? Et bona erant, & eius erāt, neque minus tamen relinquenda ob hoc videlicet, vt fierent meliora. Neque. n. oportebat propria præiudicare communibus. Erat ergo voluntas Christi, & bona erat qua di-
Mar. 14. cebat. Si fieri potest, transeat à me calix iste, sed ea de qua dicebat, fiat volūtas tua, melior erat: quia cōmunis nō solū patris, sed & Christi ipsius (oblatus est enim, quia ipse uoluit) & nostra: Nisi. n. granum frumenti cadens in terram mortuum esset, ipsum solū maneret, mortuū verò multum fructum attulit. Atque hæc volūtas patris erat, ut uidelicet haberet quos adoptaret in filios, Christi erat, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Nostra erat, quia pro nobis faciebat, vt redimeretur. De consilio idem dicimus. Christi. n. erat, & bonum erat consiliū illud quod ait, quia in his quæ patris mei sunt, oportet me esse. Sed quia illi nō intellexerunt mutauit illud consiliū, vt nos mundaret ab ea lepra, quæ proprij consilij est. Exemplum. n. dedit nobis, vt & nos ita faciamus. Nam ab initio nouerat quid esset facturus, sed voluit formam nobis huius humilitatis exhibere, & ad lauandam pessimā hanc lepram diuinum in seipso parare Iordanem. Audiant igitur vtrique pariter, qui propriæ voluntatis, & qui proprij consilij lepra sordent, audiant quid spiritus dicat ecclesijs breui vno versiculo lepram utran-
Iac. 3. que condemnans. Sapientia, ait, quæ de sursum est, primum quidem pudica est contra proprię voluntatis impuritatem, deinde pacifica contra consilij proprij obstinatam rebellionem. Dum ab his septē purgatus fuerit æger, tanquam post septem cellas quęrat septem fercula, quæ sunt septem spiritus sancti dona. Porrò sicut in vita Domini ante G
passionem septē purgationes inuenimus, sic & in apparitionibus septē, quæ post resurrectionem factæ leguntur, septē illa dona spiritus sancti possumus inuenire. In prima spiritū timoris accipe, quando mulieribus sanctis venientibus descendit angelus de cœlo & terræmotus factus est, ita vt ipsas timore perterritas oportuerit ab angelo consolari. In spiritu pietatis apparuit Simoni, quia magna & omnino & uerè Domino Iesu digna pietatis dignatio, ꝙ ei quasi singulariter & ante cæteros dignatus est apparere, quē præ cæteris de negatione eius reā conscientia confundebat, vt vbi abundauit delictū, superaubndaret & gratia. In spiritu sciē Rom. 5.
tiæ duobus pergentibus in Emaus scripturas exposuit, incipiēs à Moyse & prophetis. In spiritu fortitudinis ianuis clausis intrauit ostendens manus & latus, sicut solent in signū virtutis clypeorum foramina demonstrari. In spiritu cōsilij frustra in piscatione laborantes, mittere in dexteram rete consuluit. In spiritu intellectus aperuit illis sensum ut intelligerent scripturas. In spiritu sapientię die quadragesimo apparuit eis, qn̄ uidentibus illis eleuatus est, & uiderunt filiū hominis ascendentem vbi erat prius. Vsque ad illam enim diem quasi per stulticiā prædicationis saluos faciebat credentes, postquā verò coram eis ascendit ad patrem, iam cœpit sapientia declarari.

In tempore resurrectionis: quomodo quibusdam nondum natus est Christus, quibusdam nondum passus, quibusdam nondum resurrexit, quibusdam nondum ascendit in cœlum, quibusdam nondum misit spiritum sanctum. Sermo IIII. H

Omnia quæ de Saluatore legimus medicamina sunt animarū nostrarum. Videamus ergo ne quando fortè dicatur de nobis. Curauimus Babylonem, & non est sanata. Cogitet unusquisque, quantum operentur in eo tam salutaria medicamenta. Sunt enim quibus nondum natus est Christus, sunt quibus nondum est passus, sunt quibus non resurrexit, usque adhuc.

adhuc. Alijs quoque nondum ascendit, alijs nondum misit spiritum sanctum. Quomodo enim operatur eius humilitas, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se ęqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens: quomodo inquam Dei humilitas in superbo homine operatur? Quæ illius humilitatis vestigia in his qui adhuc toto desiderio terrenis diuitijs & honoribus inhiant? An non modo exilaratur conscientia vestra fratres mei, quod dicere potestis: Paruulus natus est nobis? Sunt quibus nondum est passus Christus, qui labores fugiunt & mortem metuunt usque adhuc, quasi verò ille & labores sustinendo, & mortem moriendo non uicerit. Sunt quibus nondum surrexit, qui in laborum anxietate & afflictione pęnitentię mortę afficiuntur tota die, nondum spirituali consolatione recepta. Sed nisi breuiati fuissent dies illi, quis posset sustinere? Alijs surrexit Christus, sed nondum ascendit, imò cum eis adhuc pia dulcedine cômoratur in terris, his scilicet qui in deuotione sunt tota die, flent in orationibus, suspirant in meditationibus suis, & omnia festiua & iucunda sunt eis, & per omnes dies illos côtinuû Alleluia cantatur. Sed oportet lac eis subtrahi, vt discât vesci solido cibo, & expedit eis ut Christus uadat, & hæc têporalis deuotio subtrahatur. Sed quâdo hoc capere poterût? Desertos sese à domino, priuatos gratia côquerentur. Sed expectent paululû, sedeant in ciuitate, donec induâtur solidiori quadâ virtute ex alto & maiora percipiant charismata spiritu sancti, sicut Apostoli promoti sunt in gradû altiorem & supereminentiorê viam charitatis ingressi, non iam soliciti quomodo flerent paululû, sed quomodo magnam quadam victoria de communi aduersario triumpharent, & conculcarent Sathanam sub pedibus suis.

Phil. 2.
Esa. 9.
I

In octaua Paschæ, de tribus testimonijs in cælo & in terra. Sermo I.

1. Ioan. 5.

OMne quod natum est ex Deo vincit mundum. Postquam vnigenitus Dei non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo hominis quoque dignatus est fieri filius, & habitu inuentus ut homo, non immerito iam de cœlesti generatione exiguitas humana præsumit. Neque enim indignum est Deo, eorum fieri patrem, quorum se Christus fecerit fratrem. hinc est quòd beatus Ioannes, qui sæpius nobis ac studiosius hanc commendat adoptionem filiorum Dei, in ipso quoque euangelij sui principio, Quotquot, inquit, receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. Huic ergo uerbo simile est quod audiuimus hodie de eius epistola recitari. Omne, inquit, quod natum est ex Deo, vincit mundum. Quotquot enim sunt Christi, cum Christo eos mundus odit, sed cum Christo superatur pariter & ab ipsis. Nolite, ait, mirari si odit uos mundus, scitote quia priorem me uobis odio habuit. Et item. Confidite, inquit, quia ego uici mundum. Sic nimirum manifesta fit sermonis illius veritas quem ait apostolus. Quos præsciuit, inquit (haud dubium quin Deus pater) & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui. Vide côformationem. Post ipsum adoptantur, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus: post ipsum odit mûdus eos, post ipsum & ab eis uincitur mûdus. Bene ergo quod natû est ex Deo uincit mûdû, vt sit testimonium cœlestis generationis uictoria tentationis, & sicut is qui filius est per naturam mundum cum suo principe triumphauit: sic & nos victores inueniamur quotquot sumus filij adoptionis. Victores sanè, sed in ipso qui côformat nos, in quo & possumus omnia, quia hęc est victoria quę uincit mûdum, fides nostra. Fide siquidem in Dei filios adoptamur, fidem in nobis mundus in maligno positus odit atque persequitur, fide quoque & uincitur, sicut scriptum est. Sancti per fidem vicerunt regna. Quidni ascribuatur fidei uictoria cuius est etiam vita? Iustus, inquit, ex fide viuit. Quotiens ergo tentationi resistis, quotiens vincis malignum, noli proprijs tribuere viribus, noli in te, sed magis in Domino gloriari. Quando enim fortis ille armatus tuæ cederet infirmitati? Audi denique quid dominici constitutus pastor ouilis admoneat. Aduersarius, inquit, vester diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret, cui resistite fortes in fide. Vides quemadmodum sibi ueritatis testimonia concinant? Paulus fide regna vicisse sanctos, Petrus principi mundi resistêdum in fide, Ioannes quoque Hæc est, inquit, victoria quæ uincit mundû fides nostra. Sequitur. Quis est qui uincit mundum, nisi qui credit quoniam Iesus est filius

K
Ioan. 1.
1. Ioan. 5.
Ioan. 15.
Ioan. 16.
Rom. 8.
Heb. 11.
Abdia 1.
L
1. Pe. 5.
Heb. 11.
1. Pe. 5.
1. Ioan. 5.
Textus.

filius Dei? Certum id quidem fratres, omnem qui non credit in filium Dei, ex hoc ipso iam non modo victum esse, sed etiam iudicatum. Sine fide enim impossibile est placere Deo. Veruntamen potest fortè mouere quod tam multos uidemus credentes Iesum filium Dei esse, adhuc tamen mundi nihilominus cupiditatibus irretitos. Quid ergo? ait, Quis est qui uincit mundum, nisi qui credit quia Iesus est filius Dei, cum & ipse iam mundus id credat? An non ipsi quoque dæmones & credunt & cōtremiscunt? Sed dico. Putásne filium Dei reputat Iesum quisquis ille est homo, qui ipsius nec terretur cōminationibus, nec attrahitur promissionibus, nec præceptis obtemperat, nec cōsilijs acquiescit? Nonne is etiam si fateatur

Iaco.2. se nosse Deum, factis tamen negat? Porrò

M fides sine operibus mortua est in semetipsa. Nec sanè mirum uideri potest si nequaquā vincit, quæ nec uiuit quidem. Quæris quęnam sit uiuida & uictoriosa fides? Illa sine dubio, per quam Christus habitat in cordibus nostris. Christus.n.& uirtus est & uita

Colo. 3. nostra. Cum Christus apparuerit vita uestra (ait Apostolus) tunc & uos apparebitis cum ipso in gloria. Vnde gloria nisi de victoria? Aut quare cum ipso apparebimus, nisi quia in ipso & uincimus? Denique si his tantum data est potestas filios Dei fieri, qui suscipiunt Christum, de his quoque so-

1.Ioan.5. lis intelligendum est quod dicitur. Omnis qui natus est ex Deo, vincit mundum. Inde est quòd hic quoque cum dixisset, quis est qui uincit mundū nisi qui credit quia Iesus est filius Dei? vt planius faceret eam commēdari fidem, per quam (vt dictū est) Christus in cordibus nostris habitat, addidit cō-

Vbi sup. tinuo de ipsius aduentu dicens: Hic est qui venit per aquā & sanguinē Iesus Christus. Adhuc autem supereminētiorem viam ostēdens, & spiritus est inquit qui testificatur, quoniam Iesus est filius Dei. Sanè quòd interponit (signanter repetens) non in aqua solum, sed in aqua & sanguine, ad Moysi

Exod.2. differentiam arbitror accipiendum. Moyses quidem in aqua uenit, à qua & nomen accepit vt Moyses vocaretur. Recolant quibus nota est historia veteris testamenti, quēadmodū in Aegypto dum paruuli omnes Israelitici germinis necarentur, expositum in aquis Moysen tulerit filia Pharaonis. Et vide si non manifestè Christi, & in hoc ipso videtur præcessisse figura simili nempe cū Pharaone etiā Herodes suspicione laborās A ad eadē conuersus est crudelitatis argumenta, sed eodem modo est & ipse delusus. Vtrobique pro unius suspecta persona trucidatur numerositas puerorum, utrobique qui quærebatur, euadit. Et quomodo Moysen filia Pharaonis, ita Christum quoq; Aegyptus (quæ non immeritò Pharaonis intelligitur filia) suscepit conseruandum. Manifestè tamen plusquam Moyses hic, utpote qui uenerit non in aqua tantum, sed in aqua & sanguine. Aquæ enim multæ, populi multi. Venit ergo in aqua tantum, qui congregauit quidem populum, sed populum non redemit. Nam & ipsa quoque de seruitute Aegyptia liberatio, non Moysi, sed agni sanguine facta est, liberando nos præfigurans à uana nostra conuersatione huius seculi sanguine agni immaculati Christi Iesu. Hic est uerus legifer noster, apud quem copiosa est redemptio: mortuus est enim non tantū pro gente, sed ut filios Dei qui dispersi erāt congregaret in vnum. Memento sanè hunc esse Ioānem, qui uidit, & testimonium perhibuit, & scimus quia uerum est testimonium eius exisse de latere Domini dormientis in cruce sanguinem simul & aquā: quo uidelicet dormienti nouo Adæ noua de latere suo proferretur pariter & redimeretur ecclesia. Sic ego hodie quoque ad nos per aquā & sanguinē venit, ut sit aqua & sanguis testimoniū aduentus eius fideique victricis. Nō solū autē, sed testimoniū est maius his quod perhibet spiritus ueritatis. Horū triū B testimonium verum certumque est, & fœlix anima quæ meretur illud accipere. Tres enim sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis. In aqua quidem baptismū intellige, in sanguine martyriū, in spiritu charitatē. Spiritus.n. est qui viuificat, & fidei vita dilectio. Denique si quæris quid spiritui, & charitati? respōdeat Paulus. Quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per spiritū sanctū, qui datus est Rom. 5.

nobis. Necessario quoque spiritus additur aquæ & sanguini, cui eodē Apostolo teste 1.Co. 13.

sine charitate quicquid habeas nihil prosit. Iā uerò quia baptismū aqua, martyriū diximus sanguine designari: memento & unicum & quotidianum esse baptismum, similiter & martyrium. Est enim & martyrij genus, & quædā effusio sanguinis in quotidiana corporis afflictione. Est et baptismus aliquis in compunctione cordis, & lachrymarum

rum

rum assiduitate. Sic quippe infirmis, & pusillis corde necesse est, ut quem semel pro Christo ponere non sufficiunt, saltem mitiori quodam, sed diuturniori martyrio sanguinem fundant. Sic & baptismi sacramentum quoniam iterari non licet, his qui sæpius in multis offendunt, frequenti oportet
Psa. 6. ablutione suppleri. Vnde & propheta: Lauabo, inquit, per singulas noctes lectum meũ lachrymis meis stratum meum rigabo. Vis ergo nosse quis est qui vincit mundũ? Quæ in eo vincenda sunt, diligentius in-
1. Ioan. 2. tuere. Siquidem, & hoc ipsum beatus iste
C Ioannes indicat dicens: Charissimi nolite diligere mundum, neque ea quæ in mũdo sunt. Omne enim quod in mundo est, cõcupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorũ, & ambitio sæculi. Hæ sunt tres turmæ quas fecerũt Chaldæi, sed memini quoque
Gene. 32. sanctum Iacob fecisse tres turmas, cũ timeret à facie Esau rediens de Mesopotamia. Et vobis ergo aduersus triplex genus tentationis triplici opus est munimento, vt carnis quidẽ concupiscentia ipsius mortificatione vincatur quam (si meministis) in sanguinis testimonio diximus intelligendã? oculorum verò concupiscentiam superet studiũ compunctionis, & assiduitas lachrymarum. Porrò ambitionis uanitatem uirtus charitatis excludat, quæ sola castificat animum, sola purgat intentionem. Certum quippe trium phati mundi testimonium est, si corpus castiges, & subijcias seruituti, ne pernitiosa libertate seruiat voluptati, si fletui præbeas oculos magis quàm petulentiæ, vel curiositati, si denique spirituali dilectione flagrãs nulli animum dederis vanitati. Meritò sanè vnus est qui in terra pariter, & in cœlo testimonium perhibet spiritus, quia sibi corporis afflictio cessabit, siue lachrymarum fons exiccabitur, sed charitas nunquam excidit. Prælibatio quædam est in præsenti, consummatio, & plenitudo in futuro manet. Veruntamen licet maneat post aquam, & sanguinem spiritus (aqua quippe & sanguis regnum Dei non possidebunt) interim tamen, aut uix, aut nullo modo inuenire est spiritum sine illis, quoniam hi tres, inquit, unum sunt: vt quolibet ex his tribus defi-
D ciente, adesse cætera non præsumas. Simul uerò iuncta testimonia ista credibilia facta sunt nimis, nec poterit cui in terris suppetunt hęc carere testimonio vel in cœlis. Confitetur Dei filium corã hominibus non verbo neque lingua, sed opere & ueritate, & filius quoque confitebitur eum corã angelis Dei. An uerò ei deesse poterit in testimonio pater, cui filiũ videat attestantẽ? Sine dubio confitebitur & ipse quod viderit in abscondito. Sed neque spiritus quidem à patre filioque dissentiet, quippe qui patris filijque sit spiritus. Denique quonammodo careat testimonio eius in cœlo, qui habere illud meruit & in terra? Tres ergo sunt qui testimonium dant in cœlo, pater, & filius, & spiritus sanctus. Et ne quam fortè dissonantiam suspiceris, hi tres unum sunt. Magnum profecto habituri sunt testimonium quos in cœlo pater susceperit tanquam filios & hæredes, filius asciuerit tanquam fratres & cohæredes, spiritus sanctus adhærẽtes Deo vnum spiritum faciat esse cum eo. Est enim spiritus ipse indissolubile vinculum trinitatis, per quem sicut pater, & filius unum sunt, sic & nos unum sumus in ipsis, eo miserante, qui pro discipulis hoc ipsum orare dignatus est Iesu Christo Domino nostro.

De ijsdem testimonijs. Sermo II. Vnde supra.

EX epistola beati Ioannis hodie E
nobis est lectio recitata, in qua discimus testimonium dari triplex in cœlo, triplex in terra. Et quidem pro meo sapere illud stabilitatis, hoc reparationis est signum: illud angelos, istud homines: illud beato à miseris, istud iustos discernit ab impijs. angelis siquidem qui in prima illa præuaricatione superbiente Lucifero in ueritate steterunt, merito testimonium perhibet visio trinitatis, hominibus quos diuina miseratio saluat spiritus aqua, & sanguis. Quidni perhibeat testimonium pater à quibus honoratus est, ut pater? Tibi verò maligne sic loquitur. Si ergo pater, vbi est honor meus? Careas omni- Mala. 1.
no necesse est testimonio patris, cuius tibi gloriam vsurpare conaris, non honorare cũ cupiens, sed æquare. Sedebo inquit, in mon- Esaia 14.
te testamenti, & similis ero altissimo. Itáne modo creatus, patri spirituum consedebis? Et certè necdum tibi dixit: Sede à dextris meis. Si nescis ò impudens, vnigenitus ille Ps. 109.
est, cui æterna generatione patris æqualitas collata est, & consessus. Tu rapinam cogitans esse æqualis Deo, filio gloriam in-

uides, gloriam quasi vnigeniti à patre, ut ne ab ipso quidem testimonium merearis habere. An verò poterit detestato à patre & filio utriusque spiritus attestari? Abominatur superbum profecto & inquietum, qui super quietum & humilem requiescit, amator pacis, & vnitatis consecrator, aduer-
F sum te pro pace & unitate zelatur. Quid mirum fratres si timemus ne fortè pusillam hanc vineam domini depasci singularis ferus incipiat? Quantos enim cœlestis vineę palmites prima illa singularitas cóculcauit? Sed forte superbiam quidem in eo facile ad uertistis, non autem singularitatem. Dico ergo. Vbi stabat vniuersitas angelorum, nunquid caruit singularitatis uitio, qui se dere uelle præsumpsit? An forte quæritis unde mihi nota sit hæc statio angelorum? Duos teneo idoneos testes, quorum uterque quod uidit hoc testatur. Vidi Dominum sedentem (ait Esaias) Seraphim au
Esa. 6. tem stabant. Et Daniel, Milia, inquit,
Daniel. 7. milium ministrabant ei, & decies centena
Heb. 1. milia assistebant ei. An & tertium desideratis, ut in ore trium testium stet omne uerbú? Apostolum profero qui usque ad tertium raptus est cœlum, & rediens loquebatur. Nonne omnes administratorij sunt spiritus? Siccine ubi stant omnes, uniuersi ministrát, tu pacis inimice sedebis? Planè cótristas spiritum, qui habitare facit unius moris in domo. Offendis charitatem, quia scindis unitatem, rumpis uinculum pacis. Merito proinde angelorum, qui suum nec ordiné, nec domicilium reliquere, charitati, unitati, & paci spiritus attestatur, à quo sanè tua, & inuidia, & singularitas & inquietudo reprobatur. Et hæc quidem de eo testimonio, qd' datur in cœlis. Est & aliud qd' datur in terra, ad discernendos utique, qui in ea sunt exules ab indigenis, hoc est cœli ciues à ciuibus Babylonis. Quando enim sine testimonio electos suos deserat Deus? Aut certè quænam eis esse poterat cósolatio inter spé
G & metum solicitudine anxia fluctuantibus, si nullum omnino electionis suę habere testimonium mererentur? Nouit Dominus qui sunt eius, & solus ipse scit quos elegerit à principio. Quis uerò scit hominú, si est dignus amore uel odio? Quod si ut certum est, certitudo nobis omnino negatur, nunquid non tanto delectabiliora erunt, si qua forte electionis huius signa possimus inuenire? Quam enim requiem habere potest spiritus noster dum prædestinationis suæ nullum adhuc testimonium tenet? Fidelis proinde sermo & omni acceptione dignus, quo salutis testimonia commendátur. Hoc sanè uerbo & electis cósolatio ministratur, subtrahitur reprobis excusatio. Cognitis siquidem signis uitæ, quisquis hæc negligit, manifeste conuincitur in uano accipere animam suam, & pro nihilo habere terram desiderabilem cóprobatur. Tres sunt, inquit, qui testimoniú dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis. Scitis fratres: quia in primo homine peccauimus omnes, in ipso etiam ceci dimus uniuersi. Cecidimus sanè in carcerem, luto pariter & lapidibus plenum. Exinde iacebamus captiui, inquinati, conquassati, donec uenit desideratus gentibus, qui nos redimeret, ablueret, adiuuaret. Hic est enim qui sanguinem proprium dedit in redemptionem, aquam simul produxit de latere suo in ablutionem, emisit deinde de excelso spiritum suum qui adiuuaret infirmitatem nostram. Vis ergo nosse an hæc H
aliquid operentur in te, ne forte reus sis sanguinis Domini quem euacuas quantum in te est, sed & aqua ipsa, quæ debuerat mundare in sordibus permanenti iudicium damnationis accumulet, spiritus quoque cui resistis non liberet maledictum a labijs suis? Cauendum enim ne sint tibi hæc infructuosa, quæ necessario essent pariter & damnosa. Quis est autem qui testimonium habet effusi non sine causa sanguinis Christi, nisi qui continet à peccatis? Seruus enim peccati est qui peccatum facit, ut si deinceps continere potuerit, & iugum abijcere miseræ seruitutis, certissimum sit testimoniú redemptionis, quam operatur sine dubio sanguis Christi. Verum non sufficit peccatori continentia, si non etiá adsit pœnitentia. Habet ergo, & ab aqua testimonium, qui laborat in gemitu suo lauans per singulas noctes lectum suum. Sicut enim sanguis ille redemit, ut non regnet peccatum in nostro mortali corpore, sic aqua illa abluit ab his peccatis, quæ commisimus ante. Sed quid erit, quòd longo catenarum usu, & carceris habitatione crudeli, confracti sumus, atque collisi defecimus in uia uitæ? Inuocemus spiritum uiuificatorem & adiutorem, confidentes, quia dabit pater, qui est in cęlis spiritum bonum petentibus se. Sanè nouum superuenisse spiritum certissime cóuersatio noua testatur.

Iam vt breuiter repetã, a sanguine & aqua & spiritu habere est testimonium, si contines a peccatis, si dignos agis pœnitentiæ fructus, si facis opera vitæ.

In rogationibus, De tribus panibus.

Luc. 11. Vis uestrũ habebit amicũ, &c. Quid est, quòd amicum vnum perhibet aduenisse, nec tamen contentus est quærere panem vnum? Putásne tam voracem ęstimabat amicum, vt non posset vni sufficere panis vnus? Nam vni quidem tres apponere panes inconsequens omnino videtur. Puta ergo cum uxore & mancipio hominem aduenisse, ut suum cuique panem apponere uelit amicus. Ego quidem amicum uenientẽ ad me, non alium intelligo, quàm meipsum. Nemo quippe charior mihi, nemo germanior est. Ad me ergo de uia uenit amicus, cum transitoria deserens ad cor redeo, sicut scriptum est. Redite præuaricatores ad cor. Esaiæ. 45. Deinde tũc uerè sibi quisque amicus est, cũ de uia redit, quoniã qui diligit iniquitatem odit animã suam. A die itaque conuersionis meę, de uia ad me uenit amicus. Venit de regione longinqua, ubi pascere porcos & ipsorum siliquas insatiabiliter esurire solebat. Venit fame laborans, confectus inedia, attenuatus ieiunio. Venit necesse habẽs inuenire amicũ, sed heu me, pauperem elegit hospitem, & uacuum ingreditur habitaculum. Quid faciam huic amico misero & miserabili? Omnino enim nõ habeo quod ponam ante illum. Fateor amicus est, sed ego mendicus. Quid uenisti ad me amice in necessitate tanta? Non sum mendicus, & non K est in domo mea panis. Festina, inquit, discurre, suscita amicũ tuum illum magnum, quo maiorem dilectionem nemo habet, sed Matt. 7. neque substantiam ampliorem: Quære, pete, pulsa, quia omnis, qui quærit inuenit, & qui petit accipit, & pulsanti aperietur. Clama & dic, amice commoda mihi tres panes. Qui sunt isti panes fratres? Vtinam mereamur accipere eos. Forte enim & ipsos nemo scit, nisi qui accipit. Credo tamen petendos nobis esse tres panes, Veritatis, Charitatis, Fortitudinis. His tribus egere me fateor, ueniente ad me amico de uia, ueniente autem (ut dixi) cum uxore & mancipio. Deficit quippe ratio mea (ipse est enim uir) præ ignorantia ueritatis, languet & uoluntas præ inedia affectionis, infirmatur caro præ inopia fortitudinis. Nam & ratio minus intelligit quæ agenda sunt, & uoluntas minus diligit intellecta, & ad hęc etiam corpus, quod corrumpitur aggrauat animam, ut non quæcunque uolumus, illa faciamus. Aruit cor meum etiam & corpus meum, quia oblitus sum comedere panem meum. Neque enim paterer hunc defectum, si iugiter exercitata esset ratio in inquisitione ueritatis, uoluntas in desiderio charitatis, caro in operatione uirtutis. Commoda ergo mihi amice tres panes, ut intelligam, ut diligam, ut faciam uoluntatem tuam. Sic enim uiuitur, & in talibus uita spiritus mei, dicente scriptura. Psal. 29. Quoniam uita in uoluntate eius.

In ascensione Domini, De Euangelica lectione. Sermo I. L

ECVMBENTIBVS undecim discipulis: apparuit illis Iesus. Matt. 16. Apparuit uerè benignitas & humanitas saluatoris. Multam enim fiduciam præstat, quòd libentius assit orationi incumbentibus, quando nec recumbentibus quidem dedignatur adesse. Apparuit inquam benignitas eius, qui cognouit figmentum nostrum, nec dedignatur necessitates nostras, sed miseratur, si tamen curam carnis non in desiderio facimus, sed in necessitate: Quod considerans idem Apostolus. Siue manducamus, 1. Co. 10. inquit, siue aliquid aliud facimus, omnia in gloriam Domini faciamus. Potest tamen, quod recumbentibus apparuit ad id quoque referri, quod alibi calumniantibus Iudæis aduersus discipulos non ieiunantes, Non possunt, inquit, filij sponsi lugere quandiu cum eis est sponsus. Sequitur. Et exprobrauit incredulitatem illorum & duritiam cordis, quia his, qui uiderant eum Matt. 9. Textus. resurrexisse non crediderant. Audis Christum discipulos increpantem: imo quod Christus increpat apostolos. durius sonat etiam exprobrantem, ne quandocunque, sed ea hora, qua eis corporalem presentiam subtracturus, uideri poterat magis ab increpatione parcere debuisse. Noli ergo indignari de cætero si te quoque aliquando Christi uicarius increpauerit. Id enim exhibet quod ascensurus ab eis in cœlum, suis Christus legitur exhibuisse discipulis: Sed quid est fratres quod dicit, his qui

qui viderant eum resurrexisse non crediderant? Aut qui fuere, quorum beati oculi gloriosum resurrectionis dominicæ meruerunt videre miraculum? Neque enim resurgentem illum quisquã legitur aut creditur vidisse mortalium. Restat ergo de angelis accipiendum, quibus vtique resurrectionis testimonium perhibentibus Apostolorum pusillanimitas hæsitauit. Iam verò vt faciat quod scriptum est. Bonitatem & disciplinam & scientiam doce me, visitationis gratiam, exprobrationis censuram, prædicationis quoque doctrina sequatur, & dicat. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Sed quid ad hæc dicemus fratres? Magna nimis videtur secularibus hominibus in hoc verbo data fiducia, vereorque ne dare eam incipiant in occasionem carnis, blandientes sibi plus quàm oporteat sine operibus de baptismo & credulitate. Veruntamen consideremus quod sequitur. Signa autem eos qui crediderunt hæc sequentur. Nec minor fortasse videbitur ipsis quoque religiosis ex hoc verbo prouenire desperatio, quam ex verbo priore vanæ spei data secularibus occasio videretur. Quis enim ea quæ in præsenti loco scripta sunt signa, videtur habere credulitatis sine qua nemo poterit saluari, quoniam qui non crediderit condemnabitur. Et sine fide impossibile est placere Deo. Quis inquam dæmonia eijcit, linguis nouis loquitur, serpentes tollit? Quid ergo? Si nemo hęc habet aut perpauci nostris videntur habere temporibus, aut nemo saluabitur, aut hi soli qui his muneribus gloriantur, quæ non tam merita sunt quàm indicia meritorum, adeo vt multi dicentes. Nónne in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? audire habeant in iudicio, nescio vos, discedite a me operarij iniquitatis. Vbi est quod ait Apostolus cum de iusto iudice loqueretur, qui reddet unicuique iuxta opera sua: si (quod absit) quærenda sunt in iudicio signa potius, quàm merita? Sunt tamen & ipsa merita signa quędam certiora utique & salubriora. Nec difficile arbitror nosse quemadmodum intelligi signa possint præsentia, ut sint indubitata signa credulitatis, ac per hoc & salutis. Primum enim opus fidei per dilectionem operantis cordis compunctio est, in qua sine dubio eijciuntur dæmonia, cum eradicantur è corde peccata. Exinde qui in Christum credunt

M; Psal. 118.; Mar. 16.; Vbi sup.; Heb. 11.; A; Mat. 7.; Rom. 2.; In cõpunctione eijciuntur dæmonia.

linguis loquuntur nouis, cum iam recedunt uetera de ore eorum, nec de cætero uetusta protoparentum lingua loquuntur declinantium in uerba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Vbi uerò compunctione cordis & oris confessione priora sunt deleta peccata: ne recidiuum patiantur, & iam sint posteriora peiora prioribus, serpentes tollant necesse est, id est, ut uenenatas suggestiones extinguant. Quid tamen agendum, si qua fortè radix pullulat, quæ tam uelociter nequeat extirpari, sed stimulat animum concupiscentia carnis? Profecto si mortiferum quid biberint, non eos nocebit: quoniam iuxta saluatoris exemplum, cum gustauerint nolent bibere, id est, cum senserint nolent consentire. Sic enim non eos nocebit, quia nulla dominatio est his qui sunt in Christo Iesu concupiscentię sensus absque consensu. Quid tamen? Molesta certè & periculosa, & sic corruptę & infirmæ affectionis lucta: sed qui crediderint, super ægros manus imponent & bene habebunt, id est, ægras affectiones bonis operibus operient, & hoc remedio curabuntur. B

Item in die ascensionis, quomodo ascendit super omnes cœlos, ut adimpleret omnia. Sermo II.

SOlennitas ista fratres charissimi gloriosa est, &, ut ita dicam, gaudiosa, in qua & singularis Christo gloria, & nobis spiritalis lætitia exhibetur. Consummatio enim & adimpletio est reliquarum solemnitatum & fœlix clausula totius itinerarij filij Dei. Qui enim descendit, ipse est & qui ascendit hodierna die super omnes cœlos, vt adimpleret omnia. Iam enim cum se Dominum uniuersorum, quæ sunt in terra & in mari, & in inferno probasset, non restabat, nisi ut aeris: & cœlorum se esse Dominum argumentis similibus, uel certè potioribus approbaret. Terra enim cognouit Dominum, quia ad uocem uirtutis eius cum clamasset magna uoce, Lazare ueni foras, mortuum reddidit. Cognouit mare, quia solidũ se præbuit sub pedibus eius, ita ut apostoli eum putarent phantasma esse. Cognouit infernus cuius ipse portas æreas & uectes ferreos confregit, ubi & ligauit illum insatiabilem & homicidam qui uocatur diabolus & Satanas. Profecto qui mortuos suscitauit leprolos C

prosos mundauit, cæcos illuminauit, claudos firmauit, & omnes exsufflauit infirmitates, Dominus omnium fuit, & eadem manu qua fecerat, quæ defecerant recipiebat. Sic & qui in ore piscis cum ipso pisce staterem inueniri prædixit, patet proculdubio, quia maris & omnium, quæ in mari mouentur Dominus fuit. Qui uerò traduxit aëreas potestates & affixit eas cruci suæ, claret quia super infernales officinas potestatem accepit. Hic est enim qui pertransijt benefaciendo & sanando omnes oppressos à diabolo, qui stetit in loco campestri, ut doceret turbas, ante præsidem ut alapas sustineret, toto tempore quo in terris uisus est, & cum hominibus conuersatus in laboribus multis, stans & operans salutem in medio terræ. Ad claudendam igitur tunicam tuam inconsutilem domine Iesu, ad perficiendam fidei nostræ integritatem, restat vt videntibus discipulis per medium aëris sicut aëris dominus ascẽdas super omnes cœlos. Extunc probabitur quia dominus vniuersorum tu es, quia omnia in omnibus adimplesti, & iam tibi profecto debebitur ut in nomine tuo omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur quia tu es in gloria & in dextera patris.

In hac dextera sunt delectationes usque in finem, & ideò monet Apostolus ut quæ-
Colo.3. ramus quę sursum sunt, ubi Christus est in dextera Dei sedens: quia illic profectò thesaurus noster est Iesus Christus, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi, in quo habitat omnis plenitu-
D do diuinitatis corporaliter. Qui tamẽ putatis fratres, quantus dolor & timor irruperit apostolica pectora, cum eum uiderunt à se tolli & attolli in aera, non scalis adiutũ nõ subleuatum funibus, etsi angelico comitatũ obsequio, non tamẽ fultum auxilio, sed gradientem in multitudine fortitudinis suæ? Impletum est quod eis dixerat. Quo ego ua-
Ioan. 8. do, uos non potestis uenire. Quocunque enim terrarum ijsset eum indiuisibiliter sequerentur, mare (sicut Petrus fecit aliquandu) cum eo etiam submergendi intrarent,
Sapien. 9. sed hac sequi non poterant: quia corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Dolor ergo nimius erat, quia uidebant illum (propter quem omnia reliquerant) à suis sensibus, & aspectibus tolli, ut non possent ablato à se sponso, filij sponsi non lugere: timor, quia orphani relinquebantur in medio Iudæorum nondũ confirmati uirtute ex alto. Benedicens ergo eis ferebatur in cœlum, fortè concussis illius singularis misericordiæ visceribus cũ miseros suos & pauperem suam scholam relinqueret, nisi quòd ueniebat parare eis locum, & quia expediebat ut præsentiam eis subtraheret corporalem. Quàm fœlix, quàm digna ista processio ad quam ne ipsi quidem adhuc Apostoli digni fuerunt admitti, cum & animarum sanctarum, & cœlestium virtutum triumphali pompa deductus ad patrem, sedet à dextris Dei. Nunc E
verè adimpleuit omnia, quia natus est inter homines, cum hominibus conuersatus est, ab hominibus & pro hominibus passus & mortuus est, resurrexit, ascendit, sedet ad dexteram Dei. Agnosco tunicam desuper contextam per totũ, quam superna illa mansio claudit, ubi adimpletus est, & adimpleuit omnia Dominus Iesus Christus. Verũtamen quid mihi & solẽnitatibus istis? Quis me consolabitur domine Iesu, quia te non uidi in cruce suspensum, plagis liuidũ, pallidum morte, quia nõ sum crucifixo compassus, obsecutus mortuo, ut saltem lachrymis meis loca illa uulnerũ delinirẽ? Quomodo me dereliquisti insalutatũ, cũ formosus in stola tua rex gloriæ in alta cœlorũ te recepisti? Prorsus renuisset cõsolari anima mea, nisi me angeli in uoce exultationis præuenissent, qui dixerunt. Viri Galilæi quid statis aspiciẽtes in cœlũ? Hic Iesus qui assumptus *Act.1.*
est à uobis in cœlũ, sic ueniet quemadmodũ uidistis cũ euntẽ in cœlum, sic inquiunt ueniet. Ergóne veniet quærere nos in illa tam singulari quàm uniuersali processione, cũ pręcedentibus omnibus angelis & subsequẽtibus hominibus uniuersis descendet iudicare uiuos & mortuos? Proculdubio veniet, sed quomodo ascendit, non quomodo ante descendit. Humilis.n. prius uenit animas saluare, sublimis autẽ ueniet cadauer istud resuscitare, & configurare corpori claritatis suæ, ut infirmiori huic uasculo abũdãtiorẽ impendere videatur honorem. Tunc enim videbitur cũ potestate magna & maiestate, qui prius in infirmitate carnis latuerat. Intuebor & ego eum, sed non modo: videbo eum, sed non prope: ita vt hæc secunda glo F
rificatio priori glorificationi propter excellentem gloriam manifeste præluceat. Manipulus primitiarum nostrarum Christus oblatus

latus est, ad dexteram patris assumptus, & assistit nunc vultui Dei pro nobis. Sedet autem ad dexteram habens in dextera misericordiam, in sinistra iudicium, & misericordiam multam nimis, & iudicium multum nimis: in dextera aquam, in sinistra ignem immobiliter tenens. Et quidem corroborauit misericordiam suam super timentes se secundum altitudinem cœli a terra, vt maiores cumulos miserationum domini sentiant quàm sit spatij inter cœlum & terram: propositum namque Dei super illos manet immobile, & misericordia domini ab æterno & vsque in æternum super timentes eum. Ab æterno per prædestinationem, in æternum per glorificationem. Similiter & in reprobis terribilis est super filios hominum, & vtrinque stat fixa sententia æternitatis, & in his qui salui fiunt, & in his qui pereunt. Quis scit si omnium uestrum quos hic video nomina scripta sunt in cœlis, & in libro prædestinationis annotata? Vocationis enim & iustificationis vestræ aliqua signa mihi uideor intueri in conuersatione huius tantæ humilitatis. Quanto putas gaudio replerentur omnia ossa mea, si id scire contingeret? Sed nescit homo utrum sit dignus amore an odio. Propterea dilectissimi perseuerate in disciplina quam suscepistis, vt per humilitatem ad sublimitatem ascendatis, quia
G haec est uia, & non alia præter ipsam. Qui aliter vadit cadit potius, quam ascēdit, quia sola est humilitas quæ exaltat, sola quæ ducit ad vitam. Christus enim cum per naturam diuinitatis non haberet quo cresceret vel ascenderet. quia ultra Deum, nihil est, per descensum quomodo cresceret inuenit, veniēs incarnari, pati, mori, ne moreremur in æternum: propter quod Deus exaltauit illum, quia resurrexit, ascendit, sedet ad dexte-
Mat. 26. rā Dei. Vade & tu fac similiter. Neque enim ascendere potes nisi descēderis, quia ut æterna lege fixum est. Omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur. O peruersitas, o abusio filiorū Adā, quia cū ascendere difficillimū, sit descēdere aūt facillimū, ipsi & leuiter ascēdūt & difficilius descēdūt, parati ad honores & celsitudines graduū ecclesiasticorū, ipsis etiam angelicis humeris formidandos. Ad sequendum autem te domine Iesu uix inueniuntur qui uel trahi patiantur, qui uelint duci per uiam man-
Can. 1. datorum tuorum. Alij enim trahuntur, qui
Vbi sup. possunt dicere, Trahe me post te, alij ducuntur. qui dicunt. Introduxit me rex in cellaria sua. Alij rapiuntur sicut Apostolus raptus est ad tertium cœlum. Et primi quidem fœlices, qui in patientia sua possident animas suas. secundi fœliciores, quia ex voluntate sua confitentur ei. tertij fœlicissimi qui in profundissima Dei misericordia, quasi quodammodo sepulta iam arbitrij sui potestate in diuitias gloriæ, in spiritu ardoris rapiuntur, nescientes siue in corpore, siue extra corpus, hoc solū scientes quòd rapti sint. H
Beatus qui ubique te ducem habet domine Iesu, non illum refugam spiritum, qui statim ascendere voluit & tota diuinitatis dextera percussus est. Nos autem populus tuus & oues pascuæ tuæ sequamur te, per te ad *Io. 14.*
te. Quia tu es uia, ueritas, & uita, uia in exēplo, ueritas in promisso, uita in præmio. *Ioan. 6.*
Verba enim æternæ uitæ habes, & nos cognoscimus, & credimus, quia tu es Christus filius Dei uiui, qui es super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

De intellectu & affectu. Sermo tertius, *unde supra, & legitur in octauis.*

HOdie cœlorum dominus, cœlorum alta cœlesti potentia penetrauit, & infirma carnis tāquā nubila quædam excutiens, induit stolam gloriæ. Eleuatus est Sol in ortu suo, incaluit & inualuit. Dilatauit & multiplicauit radios super terram, nec est qui se abscōdat a calore eius. Rediit ad regionem sapientiæ, sapientia Dei, ubi omnes bonum & intelligunt, & requirunt, intellectu perspicacissimi, affectu paratissimi, ad audiendam *Sap. 9.*
vocem sermonum eius. Nos autem in regione ista sumus ubi plurimum est malitię, sapientiæ parum, quia corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Per I
sensum hic ego arbitror intellectum designari, qui tunc uere deprimitur, cum multa cogitat, cum non colligit se circa illam unā & unicam meditationem quæ concipitur de ciuitate illa cuius participatio eius in id ipsum. Huiusmodi intellectum oportet deprimi & distrahi per multa, multis & multiplicibus modis. Animam uero hic æstimo dici affectiones, quæ corrupto corpore diuersis passionibus afficiuntur, quæ mitigari nunquam possunt ne dicam sanari, donec voluntas unum quærat, & tendat ad unum.

Duo

Duo ergo sunt, quæ in nobis purgāda sunt, intellectus, & affectus. Intellectus ut nouerit, affectus ut uelit. Fœlices & uerè fœlices illi duo uiri Helias, & Enoch, quibus omnes materiæ, & occasiones ablatæ sunt, quę eorum intellectum impediant uel affectum, quia soli Deo uiuentes, nec nouerunt nisi
Sap. 4. Deum, nec cupiunt nisi Deum. Denique & de Enoch legitur, quia raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam illius. Intellectus noster turbatus erat, ne dicam cæcatus, affectus inquinatus erat, & multum inquinatus: sed Christus intellectum illuminat, spiritus sanctus affectum purgat. Venit enim filius Dei, & tot & tanta mirabilia in mundo operatus est, ut non immerito intellectum nostrum ab omnibus mundanis rebus euocauerit, ut semper cogitemus, & nunquam cogitare sufficiamus, quia mirabilia fecit. Verè latissimos nobis ad spaciandum intelligentiæ cāpos dereliquit, & torrens cogitationū istarum profundissimus est, qui iuxta prophe-
Eze. 47. tam non possit transuadari. Quis enim suf-
K ficiat cogitare qualiter rerum dominus præuenerit nos, uenerit ad nos, subuenerit nobis, & singularis illa maiestas uoluerit mori ut uiueremus, seruire ut regnaremus, exulare ut repatriaremus, & usque ad seruilissima opera inclinari, ut constitueret nos super omnia opera sua? Talem se obtulit apostolis apostolorum dominus, ut iam non inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt intellecta conspicerent, sed ipse facie ad faciem uideretur, qui omnia fecit. Et quia discipuli carnales erant, & Deus spiritus est, nec bene conuenit spiritui, & carni, umbra corporis sui temperauit se eis, ut obiectu uiuificę carnis viderent verbum in carne, solem in nu-
Thre. 4. be, lumen in testa, cereum in laterna. Spiritus enim oris nostri Christus dominus, cui diximus. In vmbra tua uiuimus inter gentes. In umbra (inquit) tua inter gentes, non inter angelos, ubi purissimum lumen purissimis oculis intuebimur. Vnde & uirtus altissimi obumbrauit uirgini, ne nimio splendore præstricta, diuinitatis fulgur etiam singularis aquila tolerare non posset Ad hoc autem carnem eius proposuit, ut omnem cogitatum eorum ab humanis rebus ad carnem suam (qua & mirabilia dicebat, & mirabilia faciebat) adunaret, & sic de carne transferret ad spiritum, quia spiritus est Deus: & eos qui adorant eum in spiritu & veritate oportet adorare. Non tibi videtur eis intellectum illuminasse, cum aperuit illis sensum, et intelligerent scripturas, ostendens, quia hæc oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis, & ita intrare in gloriā suam. Sed illi sanctissimæ carni eius assuefa- L
cti, uerbum de discessu eius audire non poterant, ut eos relinqueret, pro quo omnia reliquissent. Quare hoc? Quia intellectus illuminatus erat, sed nondum purgatus affectus. Vnde & benignus magister blande eos ac dulciter consolabatur dicens: Expedit uo Ioan. 16.
bis, ut ego vadam. Si enim non abiero, paracletus non veniet ad uos. Sed quia hęc locutus sum uobis, tristitia impleuit cor uestrū. Quid est quod Christo commorante in terris spiritus sanctus ad eos venire nō potuit? An carnis illius cōsortiū abhorrebat, q̄ de ipso & per ipsum in virgine & de uirgine matre concepta erat, & nata? Absit. Sed ut ostēderet nobis per quā ambularemus uiā, formam apponeret cui imprimeremur. Et ille quidem illis plorantibus eleuatus in cœlū, spiritum sanctum misit, qui affectum eorū, id est, uoluntatem mundauit, imo potius alterauit, ut iam magis dominum uelint ascēdisse, quàm prius detinuisse uoluerant. Impletum est, quod eis prædixerat, uos autem contristabimini, sed tristitia vestra conuertetur in gaudium. Sic ergo eorum intelligentia per Christum illuminata est, & uolūtas emundata per spiritum: ut sicut bonum nouerint, sic & velint, quod solum perfecta religio uel religiosa perfectio est. Recordor nunc Helisæi sancti, cui cum Helias dixisset vt in discessu, uel ascensu suo postularet qd' vellet, respondit. Oro ut fiat spiritus tuus duplex in me. At ille. Rem difficilem po- 4 Reg. 2.
stulasti. Attamen si uideris quando tollar à M
te, erit quod petisti. Nónne tibi videtur Helias ascendentis domini signare personā: Helisæus uerò chorum apostolicum in ascēsione Christi anxie suspirātem? Sicut enim Helisæus ab Helia nullo pacto auelli poterat, sic nec apostoli à Christi præsentia poterant separari. Vix enim tandem eis persuasit, quia sine fide impossibile esset placere Deo. Quis est ergo spiritus ille duplex qui quæritur, nisi illuminatio intellectus, & affectus purgatio? Res difficilis, quia rarus in terris est qui illum habere mereatur. At tamen, inquit, si uideris quando tollar a te, erit quod petisti. Nihil est quod propter hoc habeant perdere uel debeāt alumni tui domi-

domine Ieſu, quia uidentibus illis es eleuatus in cœlum, & deſiderantibus oculis te ſequuti ſunt gradientem in multitudine fortitudinis tuæ. Vel certè ſpiritum duplicem
Ioan. 14. dicere poſſumus illud quod ſaluator ad diſcipulos ait. Qui credit in me, opera quæ ego facio & ipſe faciet, & maiora horum fa-
Actu 5. ciet. Nonne maiora Chriſto per Chriſtum tamen fecit Petrus, de quo legitur quia in plateis ponebantur infirmi in lectulis, vt veniente Petro ſaltem vmbra illius obumbraret quenquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus ſuis? Nuſquam enim dominus vmbra ſua inuenitur infirmitates ſanaſſe. Non dubito ego intellectum omnium veſtrum (qui hic eſtis) illuminatum eſſe, ſed non affectum æquè eſſe purgatum, maniſeſtis approbabo cõiecturis. Omnes quod bonum eſt noſtis, & viam per quam incedere, & quomodo in ea incedere debeatis, ſed voluntas non vna eſt. Quidam enim ad omnia viæ & vitæ huius exercitia non ſolum
A ambulant ſed & currunt, imo potius volãt. vt eis & vigilię breues, & cibi dulces, & pãni ſuaues, labores non ſolum tolerabiles, ſed & appetibiles videantur. Alij autem non ſic, ſed corde arido & affectione recalcitrante vix trahuntur ad hæc, vix gehennali timore compelluntur. Quoſdam nec compellimus quidem, quibus frons mulieris meretricis facta eſt, & nolunt erubeſcere. Sunt iterũ multi inter nos, qui de vno pane comedunt nobiſcum, dormiunt nobiſcum, cantat nobiſcum, laborant, miſeri & miſerabiles, vtpote ſocij tribulationis, ſed conſolationis nõ ita. Nunquid abbreuiata eſt manus domini, vt omnibus donare non poſſit, qui aperit manum ſuam, & implet omne animal benedictione? Quid ergo in cauſa eſt? Illud omnino, quia non vident Chriſtum cum tollitur ab eis, id eſt, nõ cogitant quomodo eos orphanos reliquerit, ꝙ peregrini & aduenæ ſint ſuper terram, ꝙ tandiu feculenti corporis horrido carcere teneantur, & non ſint cũ Chriſto. Huiuſmodi autem ſi diu ita permanſerint ſub onere, aut opprimuntur & ſuccumbunt, aut quodammodo in inferno ſunt, vt nunquam ad plenum reſpirent in luce miſerationum domini, nec in libertatẽ ſpiritus, quæ ſola facit iugum ſuaue & onus leue. Inde autem tam pernicioſa tepiditas emanat, quia affectus, id eſt, voluntas corũ nondum purgata eſt, nec bonum ſic volunt ſicut nouerunt, a propria cõcupiſcentia abſtracti grauiter & illecti. Amant enim in carne ſua terrenas conſolatiunculas, ſiue in verbo, ſiue in ſigno, ſiue in facto, ſiue in ali- B
quo alio: & ſi hæc interrumpunt aliquando, non tamen penitus rumpunt. Inde eſt, ꝙ raro affectiones ſuas dirigunt in Deum, & eorum compunctio non continua ſed horaria eſt. Impleri autem viſitationibus ſubiacet, & quanto magis illis euacuabitur, tanto amplius iſtis implebitur: ſi multum, multum, ſi parum, parum. Vel certè ſi magis probas, nunquam iſtæ illis miſceri poterunt in æternum, quia vbi vaſa vacua non inuenit, oleum ſtare neceſſe eſt: nec mittunt vinum nouum niſi in vtres nouos vt ambo conſeruentur. Neque enim ſpiritus & caro, ignis & tepiditas in vno domicilio commorantur, præſertim cum tepiditas ipſi domino ſoleat vomitum prouocare. Si enim apoſtoli adhuc carni dominicæ inhærentes quæ ſola ſancta (quia ſancti ſanctorum) erat, ſpiritu ſancto repleri nequiuerunt donec tolleretur ab eis: tu carni tuę (quæ ſordidiſsima eſt, & diuerſarum ſpurcitiarum phantaſiis repleta) aſtrictus & conglutinatus, illum meraciſsimum ſpiritum te poſſe putas ſuſcipere, niſi carneis iſtis conſolationibus funditus renunciare tentaueris? Reuera cum inceperis, triſtitia implebit cor tuum: ſed ſi perſeueraris, triſtitia conuertetur in gaudium. Tunc enim purgabitur affectus & volũtas renouabitur, vel potius noua creabitur: vt omnia quæ primò difficilia imo impoſsibilia videbantur, cum multa percurrantur dulcedine & auiditate. Emit- *Pſal.130.*
te, inquit, ſpiritum tuum & creabuntur, & renouabis faciem terrę. Sicut per faciem exterior homo cognoſcitur, ſic per volũtatem C
demonſtratur interior. Emiſſo ergo ſpiritu creatur & renouatur facies terræ, id eſt, terrena voluntas fit cœleſtis, parata ad nutum citius obedire. Beati qui tales ſunt: quia non ſolum malum non ſentiunt, ſed in mira quadam cordis dilatione commorantur. De illis enim quos ſupra cõmemorauimus, terribiliter ait Deus. Non permanebit ſpi- *Gen.6.*
ritus meus in hominibus iſtis, quia caro ſunt, id eſt, carnales, & quicquid in eis ſpiritus fuerat, in carnem euanuit. Quia igitur chariſsimi hodierna dies eſt, in qua ſponſus aufertur a nobis, & nõ ſine tumultu aliquo animorum noſtrorum: ad hoc tamen vt mittat nobis ſpiritũ veritatis, ploremus & oremus vt dignos nos inueniat uel potius efficiat,

ciat, & repleat domum istam ubi sumus sedentes, quatenus nõ uexatio sed unctio eius doceat nos de omnibus: sicque & intellectu clarificato & affectu purificato, ueniat ad nos, & apud nos faciat mansionem. Et sicut serpens Moysi deuorauit omnes serpentes magorum, sic iste cum uenerit, absorbebit omnes carnales affectiones & delectationes nostras & consolationes, ita ut de labore requiem, de tribulatione lætitiam, de cõtumelia gloriam habeamus, sicut illi quos repleuerat, ibant gaudentes a conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Spiritus enim Iesu, spiritus bonus, spiritus sanctus, spiritus rectus, spiritus dulcis, spiritus principalis, quicquid in hoc sæculo nequam uidetur difficile & angustum, leue facit & latum: opprobrium gaudium iudicat, despectionem exultationẽ
D esse persuadet. Scrutemur ergo iuxta Prophetam uias nostras, & studia nostra, leuemus corda nostra cum manibus, ut in solennitate sancti spiritus gaudeamus, & abundãtius gaudeamus, qui nos inducat in omnẽ, sicut promisit Dei filius, ueritatem.

Thre. 3.

In die ascensionis, de duobus non bonis montibus, & de septem ascensionibus Christi. Sermo quartus.

SI natiuitatis & resurrectionis dominicæ digna deuotione solennia celebramus, hodiernum quoque ascensionis diem non minus deuote conuenit celebrari. In nullo siquidem a festiuitatibus illis ista degenerat, sed finis earum & adimpletio est. Merito quidem solẽnitatis & lętitiæ dies agitur, quando sol ille supercœlestis, sol iustitiæ nostris se pręsentauit obtutibus, nube carnis & mortalitatis sacco, fulgorem suum, & lucem temperans inaccessibilem. Magna quoque lætitia & exultatio multa nimis, quando conscisso sacco, lætitia circundatus est, factaque de medio sacci ipsius non quidem substantia, sed uetustate, sed corruptione, sed miseria, sed uilitate, nostræ dedicauit primordia resurrectionis. Veruntamen quid mihi & solennitatibus istis, si conuersatio mea usque adhuc detinetur in terris? Quis uerò uel desiderare præsumeret ascensum cœli, nisi quia is qui descenderat prior ascendit? Dico ergo uobis, non multo mihi tolerabilior uideretur exilij huius habitatio quàm gehenna, nisi dominus Sabaoth
E reliquisset nobis semen fiduciæ, & expectationis, quando eleuatus est in nubibus, & spem fecit credentibus. Denique nisi ego abiero, inquit, paracletus non ueniet ad uos. Quis paracletus? Vtique per quem diffunditur charitas, & iam spes non confundit. Ille paracletus per quem in cœlis sit conuersatio nostra uirtus ex alto, per quam sursum sint corda uestra. Vado, inquit, parare uobis locum: & si abiero, iterum ueniam & assumam uos ad meipsum. Vbi enim fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ. Vidésne quemadmodum cæterarum solennitatum ea, quam hodie celebramus, & consummationem habeat, & fructum declaret, & augeat gratiam? Sicut enim cætera omnia eius qui nobis natus est, & nobis datus, ita ipsa quoque ipsius ascensio propter nos facta est, & facit pro nobis. In nostra siquidem uita, multa (quantum in nobis est) uidemur agere casu, multa necessitate, sed Christus Dei uirtus & Dei sapientia neutri potuit subiacere. Quæ enim Dei uirtutem necessitas cogeret, aut quid ageret Dei sapientia casu? Omnia proinde quæcuuque loquutus est, quæcunque operatus est, quæcunque passus est ne dubites fuisse uoluntaria, plena sacramentorum, plena salutis. Hæc scientes si quid aliquando eorum quæ de Christo sunt in nostram scientiam uenire contingat, non sic audiendum est tanquam si inuentitium quidpiam proferamus, sed tanquam id quod etiam priusquam causa sciretur, constaret nequaquam sine causa fuisse. Sicut
F enim qui scribit certis rationibus collocat uniuersa, ita quæ a Deo sunt, ordinata sunt, maximeque ea quæ præsens in carne est operata maiestas. Sed uæ angustæ cognitioni, uæ paupertati scientiæ nostræ, qui tantum ex parte cognoscimus, & parte modica. Vix scintillulę quędam nobis elucent de tanta luminis copia, de lucerna posita super candelabrum. Sanè quantominus singuli capimus, tanto fidelius cæteris communicanda sunt quę singulis reuelantur. Et ego fratres quæ mihi ad uestram ædificationem de ascensione imò de ascensionibus suis donare ipse dignatur, nec uolo nec debeo subtrahere uobis, præsertim ꝙ hæc sit spiritualium prærogatiua donorum, ut communicata nõ minuantur. Aliquibus fortasśis hæc nota sunt, quibus similiter reuelata sunt, sed

Ioan. 16.

Ioan. 14.

ſed propter eos qui forte non aduerterunt ſublimioribus intenti, aut alijs occupati, ſeu etiam propter eos qui minus capacis intelligentiæ ſunt, mihi incumbit loqui, quæ ſentio.

Ephe. 4. Christus qui deſcendit ipſe eſt, & qui aſcendit Apoſtoli verba ſunt hæc. Ego autẽ credo eum in hoc ipſo, quòd deſcenderit aſcendiſſe. Sic enim oportebat Chriſtũ aſcẽdere, vt nos aſcendere doceremur. Cupidi quidem ſumus aſcenſionis: exaltationem cõcupiſcimus omnes. Nobiles enim creaturæ ſumus, & magni cuiuſdam animi, ideoque altitudinem naturali appetimus deſiderio. Sed væ nobis, ſi voluerimus eum ſequi qui

Eſa. 14. ait: Sedebo in mõte teſtamenti, in lateribus aquilonis. Heu miſer in lateribus aquilonis. Frigidus eſt mons ille, nõ te ſequimur. Poteſtatis habes concupiſcentiam, altitudinem

G præſumis potentiæ. Quanti tamen vſque hodie fœda ſequuntur infeliciaque veſtigia, imò verò quàm pauci euadunt quibus nõ dominandi libido dominetur? Hinc eſt ꝙ benefici vocantur qui poteſtatem habent, hinc ꝙ laudatur peccator in deſiderijs animæ ſuę. Potentibus ſiquidem omnes adulantur, inuident omnes. Quem ſequimini miſeri homines, quem ſequimini? An nõ videtis Sathanam tanquam fulgur de cœlo cadentem? Nonne iſte eſt mons in quem aſcendit angelus, & diabolus factus eſt? Vel illud aduertite, quòd poſt caſum ſuum inuidia cruciante male ſolicitus de ſupplantãdo homine, illius tamen montis aſcenſum nullatenus auſus eſt ſuadere ei, in quo nimirũ pro inani aſcenſu tam immane pręcipitium cognoſceretur expertus. Sed non defuit verſuto hoſti quid ageret. Similem ei montem

Gen. 3. alterum demonſtrauit. Eritis, inquiens, ſicut dij, ſcientes bonum & malum. Pernicioſa etiam hęc aſcenſio, imò magis deſcenſio eſt de Hieruſalem in Hiericho. Peſſimus mons inflans ſcientia, in quem tamẽ vſque hodie videas tanta concupiſcentia plurimos repere filiorum Adam, ac ſi non nouerint quantum pater eorum in illius montis aſcẽſu deſcenderit, imò quàm grauiter ceciderit quantum tota deiecta ſit & conquaſſata poſteritas. Nondum ſanata ſunt vulnera, quæ tibi in aſcenſu montis illius inflicta ſunt, licet adhuc in patre lateres, & nunc iterum in propia perſona conaris aſcendere vt ſit error nouiſſimus peior priore? Quænam miſeris tam dira libido? Filij hominum vſque quo graui corde, vt quid diligitis vanitatem

H & quæritis mendacium? An ignoratis, quoniam infirma mundi elegit Deus vt confundat fortia: & ſtultos mũdi elegit Deus, ut cõfundat ſapiẽtes? Nõ nos Dei comminatio terror reuocat perdituri ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobaturi? non patris exemplum, non denique ſenſus ipſe noſter, & durę experiẽtia neceſſitatis, cui ſumus addicti per inſipientem ſcientiæ appetitum? Ecce vobis fratres mõtem demonſtrauimus alium, non in quem aſcendatis, ſed quem fugiatis. Ipſe eſt in quẽ aſcendebat, qui voluit eſſe ſicut Deus ſciens bonum & malum, ipſe quem uſque hodie filij eius accumulant & eleuãt, nihil inueniẽtes tam vile vnde non velint nomen eleuare ſcientiæ. Videas alium literarum, alium mundialis curę, iſtum placitationum diſplicentium Deo, illum ſeruilis cuiuſlibet artis tam vehementer affectare ſcientiam, vt laborem non reputet, tantummodo vt poſſit aliquibus doctior reputari. Sic ædificant Babel, ſic putant ad Dei ſe peruenturos ſimilitudinem: ſic concupiſcunt, quod nõ expedit, quod expedit omittentes. Quid vobis & montibus iſtis in quorum aſcenſu tanta difficultas eſt, & tam grande periculum? aut cur eum deſeritis montem cuius & facilis eſt aſcenſus & perutilis? Poteſtatis ambitio angelum fœlicitate priuauit angelica. ſcientię appetitus hominem immortalitatis gloria ſpoliauit. Conetur quis aſcendere in montem poteſtatis, quantos putas contradictores habebit, quantos inueniet repulſores, obſtacula quanta, quàm difficilem uiã?

I Quid ſi tandem eum adipiſci contigerit, quod optabat? Potentes ait ſcriptura, potenter tormenta patientur, ut præſentes ſolicitudines, & anxietates quas poteſtas ipſa parit omittam. Cupidus alter eſt inflantis ſcientiæ, quantum laborabit, quantum anxiabitur ſpiritus eius? Et tamen audiet, nec ſi te ruperis apprehendes. In amaritudine morabitur oculus eius, quoties videre contigerit cui ſe poſteriorem iudicet aut putet ab alijs reputari. Quid cum intumuerit multũ? Perdam, inquit Dominus, ſapientiã ſapiẽtiũ, & prudẽtiã prudẽtium reprobabo. Iã ne multis immorer, vidiſtis (vt arbitror) quam fugiẽdus nobis ſit mons vterque, ſi ſi præcipitium angeli, ſi caſum hominis expaueſcimus. Montes Gelboe, nec ros nec pluuia veniant ſuper uos. Quid tamen agimus? Aſcendere ſic non expedit, & aſcendendi

Marginal references (right column): *Pſal 4.* — *1. Co. 1.* — *Sap. 6.* — *1. Co. 1.*

dendi tenemur concupiscentia. Quis docebit nos ascensum salubrem? Quis nisi de quo legimus. Quoniam qui descendit ipse
Ephe. 4. est & qui ascendit? Ab ipso demonstranda nobis erat ascẽsionis via, ne ductoris imò se ductoris iniqui aut vestigiũ aut consilium sequeremur. Quia ergo non erat quo ascenderet descendit altissimus, & suo nobis descensu suauem ac salubrem dedicauit ascensum. Descendit de monte potentiæ carnis infirmitate circundatus: descendit de monte scientiæ: quoniam placuit Deo per stultitiã prædicationis saluos facere credentes. Quid enim tenello corpore & infantilibus membris uidetur infirmius? Quid indoctius apparet paruulo, qui sola matris ubera nouerit? Quis impotẽtior eo cuius omnia membra clauis affixa, cuius omnia dinumerantur ossa? Quis insipientior eo qui tradebat in mortem animam suam, & quæ non rapuit tunc exoluebat? Vides quam multũ descenderit, quantum à potentia sua, quantũ à sapientia sua exinanierit semetipsum. Sed non potuit altius montem bonitatis ascendere, nec suam commendare expresśius charitatem. Nec mirũ si descendendo Christus ascendit, quando priorũ uterque cecidit ascendendo. Et mihi quidẽ uidetur montis
Psal. 24. huius ascensorẽ quærere qui dicebat. Quis
Esaiæ 2. ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Forte etiã Esaias ascensionis desiderio cadentes intuens homines ad hunc reuocabat montẽ exclamans. Venite ascendamus in mõtem Domini. An non manifeste eos de priorum montium ascensione redarguens montis huius prædicat ubertatem: qui ait, ut quid suspicamini montes coagulatos? Mons coagulatus
Psal. 66. mons pinguis. Hic est igitur mons do-
Psal. 67. mus Domini præparatus in uertice mon
Can. 2. tium, super quos salientem sponsum inspexerat quę dicebat. Ecce uenit is saliens in montibus. Docebat enim ignarum uitæ trahebat paruulum, infantulũ deducebat. Ideoque uelut quibusdam passibus ibat, ut de uirtute in uirtutẽ uideretur Deus deorum in Sion. Iustitia enim eius sicut mõ
Psa. 16. tes Dei. Sed iam (si placet) saltus etiam ipsos
L intueamur quibus exultauit ut gigãs ad currendam uiam, & cuius egresśio à summo cœli per gradus quosdam usque ad summũ eius occurrit. Primum ergo constitue montem illum in quem ascendit, cum Petro &
Mat. 17. Iacobo & Ioanne: ubi & transfiguratus est ante eos. Refulsit facies eius ut sol, & uestimenta eius facta sunt alba sicut nix. Resurrectionis gloria ista est, quam in mõte spei contemplamur. Vt quid enim ascendit ut transfiguraretur, nisi ut doceret nos cogitatione ascendere ad futuram illam gloriam quæ reuelabitur in nobis? Fœlix cuius meditatio in conspectu Domini est semper, qui in corde suo delectationes dexteræ Domini usque in finẽ sedula cogitatione reuoluit. Quid enim graue illi poterit uideri qui semper mente tractat, quòd non sint condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam? Quid concupiscere poterit in seculo nequam cuius oculus semper uidet bona Domini in terra uiuentium semper uidet æterna præmia? Tibi dixit cor Psa. 26.
meũ (propheta loquitur Domino) tibi dixit cor meum, exquisiuit te facies mea: faciem tuam Domine requiram. Quis mihi tribuat ut omnes surgentes stetis in excelso & uideatis exultationem quæ uentura est uobis à Domino? Non sit molestum uobis obsecro quòd in monte hoc aliquando diutius immoremur. Poterimus. n. cæteros festinantius pertransire. Veruntamẽ in isto Mat. 17.
quẽ non detineat sententia illa sancti Petri M
quam in eo protulit & de eo. Domine (inquiens) bonum est nos hic esse? Quid est bonum est, imò quid aliud uidetur bonum quam in bonis animam demorari, quãdoquidem adhuc corpus non potest? Puto ꝙ eius qui ingrediebatur in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei, in uoce exultationis & confesśionis sonus epulantis fuerit, bonũ est nos hic esse. Quis enim ex uobis secum cogitans futuram illam uitam, sed lætitiam, sed iucunditatem, sed beatitudinem, sed gloriam filiorũ Dei: quis inquam talia tranquilla secum conscientia uoluens non continuo de plenitudine intimæ suauitatis eructat, domine bonum est nos hic esse? Nõ sanè in hac ærumnosa peregrinatione ubi corpore detinetur sed in suaui ac salubri illa cogitatione in qua corde uersatur. Quis mihi dabit pennas sicut columbæ, & uolabo, & requiescã? Psal. 54.
Vos autem filij hominum, filij hominis qui descẽdit de Hierusalem in Hierico, filij hominum vsquequo graui corde? Ascẽdite ad cor altũ, & exaltabitur Deus. Hic est enim mons in quo transfiguratur Christus. Ascẽdite, & scietis quoniam Dominus sanctum suũ mirificauit. Obsecro uos fratres mei, nõ

grauẽtur corda veſtra in curis ſecularibus: nam de crapula, & ebrietate (gratias Deo) nõ magnopere neceſſe habeo vos admonere. Exonerate obſecro corda ueſtra graui mole terrenarum cogitationum, vt ſciatis mirificatum à Domino ſanctum ſuum Leuate corda ueſtra cum manibus quibuſdam cogitationum, ut transfiguratum Dominũ videatis. Formate in cordibus ueſtris non
A modo patriarcharũ & prophetarum tabernacula, ſed omnes domus illius cęleſtis multiplices manſiones ſecundum eum qui circuibat immolans in tabernaculo Domini hoſtiá uociſerationis cantans, & pſalmum
Pſal. 83. illum dicens Domino. Quam dilecta tabernacula tua domine virtutũ, cõcupiſcit & deficit anima mea in atria Domini. Circuite & uos chariſſimi cũ pietatis & deuotionis hoſtia, viſitantes animo ſedes ſupernas & multas quę in domo patris ſunt manſiones humiliter proſternentes corda ueſtra ante thronum Dei & agni, cum reuerentia ſupplicantes ſingulis ordinibus angelorum, patriarcharum numerum, cuneos prophetarum, & ſenatum apoſtolicum ſalutantes, coronas martyrum ſuſpicientes purpureis rutilantes floribus, redolentes lilijs, choros uirginum admirantes, atque ad melliſluũ noui cantici ſonum quantum præualet infirmitas cordis erigentes auditũ. Hæc recorda
Pſal. 41. tus ſum (propheta loquitur Domino) & effudi in me animá meam. Quæ? Quoniã tranſibo in locum tabernaculi admirabilis vſ-
Pſal. 76. que ad domũ Dei. Et item: Memor fui (inquit) Dei & delectatus ſum. Quem viderũt Apoſtoli vidit & iſte, nec diſsimili, ut arbitror, viſione: niſi quòd ſpirituale totum ha-
Eſa. 53. buit huius viſio, corporeum nihil. Omnino non uidit eum ſicut is qui dicebat. Vidimus eum, & non erat illi ſpecies neque decor. Transfiguratum proculdubio uidit & ſpecioſum forma præ filijs hominum, qui delectatum ſe perhibet ſicut & Apoſtoli, bonũ
Mat. 17. eſt (inquiunt domino) nos hic eſſe. Et vt
B nihil deſit propoſitæ ſimilitudini, illi quidem proni cecidiſſe leguntur, hic vero ſuũ fatetur ſpiritũ defeciſſe. Quàm magna multitudo dulcedinis tuę domine, quã abſcondiſti timentibus te. Aſcendentes igitur in hunc montem & reuelata facie gloriam Domini ſpeculantes haud dubium quin clamare habeatis & uos, trahe nos poſt te. Quid enim prodeſt ſcire quo ſit eundum, ſiquidem qua debeas ire non noueris? Alterum proinde montẽ aſcendas neceſſe eſt, in quò prędicantem audias, & ſcalam erigentem octo diſtinctam ſcalaribus cuius ſummitas cœlos tangit. Beati qui perſequutionem pa Mat. 5.
tiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorũ eſt regnum cœlorum. Iam ſi primum aſcenderis montem iugi meditatione ſupernæ gloriæ, iſtum nihilominus montem aſcendere non grauaberis, ut in lege eius mediteris die ac nocte: ſicut idem propheta non ſolum meditabatur in præmijs, ſed & in mandatis Domini quæ dilexit. Sic enim audies & tu, & quo eam ſcitis propter aſcenſionem primam, & uiam ſcitis propter ſecundam. Propterea in corde tuo pone uiam veritatis inquirere, ne fortè ſis de eorum numero qui viã ciuitatis habitaculi nõ inuenerunt. Magis autem ſolicitus eſto aſcendere non modo cogitatione cœleſtis gloriæ, ſed & conuerſatione quæ cœleſtem gloriam mereatur. Tertiũ nihilominus montẽ lego, in Can. 2.
quem aſcendit ſolus orare. Vides ergo quã bene ſponſa in canticis, ecce, inquit, venit iſte ſaliens in montibus. In primo transfigu C
ratus eſt, ut ſcires quo tenderes: in ſecundo verba vitæ loquutus eſt, ut ſcires qua perueníres: orauit in tertio, vt eundi & perueniẽdi bonã obtinere ſtudeas uoluntatẽ. Scienti Iaco. 4.
enim bonũ & non facienti peccatũ eſt illi. Propterea ſciens quoniã in oratione datur bona voluntas, cũ uideris quæ agenda ſunt vt conualeſcas ad agẽda quæ uideris, aſcende tu ad orationem, ora inſtanter, ora perſeueranter, ſicut ille pernoctabat in oratione & dabit pater bonus ſpiritum bonum petẽti ſe. Et vide quàm utiliter orationis tempore etiam corporalis loci ſecretum quęrimus quando hoc ille non ſolum docuit verbo, Intra, inquiens, in cubiculum tuum & Matt. 6.
clauſo oſtio ora patrem tuum: ſed commendauit exemplo, nec domeſticorum quenquam admittens: ſed ſolus aſcendens ad orationem. Putas poterimus aliquid amplius de eius aſcenſionibus inuenire? Poterimus vtique. Volo enim vt nec iumenti ipſius ſis immemor ſuper quod legitur aſcendiſſe. Volo vt nec ipſam crucis aſcenſionem omittas. Nam & in illa exaltari oportebat filium hominis. Et ego, inquit, ſi exaltatus fuero à Ioan. 12.
terra, omnia trahã ad meipſum. Itaque cum iã & cognitio ſuppetit & velle adiacet, quid agis quod perficere bonũ non inuenis? ſed aſinini quidã & beſtiales motus legem contrariã habẽt & captiuare te uolũt. Quid inquam

quã facies super concupiscentijs irrationabilibus, quæ sunt in membris tuis? Vrget te etiã cũ ieiunare cõsentis gulę illecebra: cũ uigilare proponis, somnolentia premit. Quid faciemus huic asino? Asininum.n. istud est cõmune cũ asinis: quia homo cõparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Ascende Domine super asinũ istũ, conculca hos bestiales motus, quia domari debent ne dominari præualeant. Nisi.n. calcati fuerint cõculcabũt nos nisi premantur, opprimient nos. Propterea sequere anima mea & in hac ascensione Christũ Dñm, vt sub te sit appetitus tuus, & tu domineris illius. Nã vt in cœlũ ascendas prius necesse est leuare te super te, calcãdo carnalia desideria, quæ in te militãt aduersum te. Sequere etiã ascendentẽ cruce exaltatũ à terra: vt nõ solũ super te, sed & super omnẽ quoque mundũ mentis fastigio colloceris, vniuersa, quæ in terris sunt deorsum aspiciens, & despiciens sicut scriptum est. Cernent terram de longe Nulla te mundi oblectamẽta inclinent, nullæ aduersitates deijciant. Absit tibi gloriari nisi in cruce Domini tui Iesu Christi, per quem tibi mũdus crucifixus est: vt quæ mũdus appetit crucem reputes, & tu crucifixus mundo, illis quæ mundus crucem reputat, toto inhæreas amore. Iam uerò quid ex hoc restat, nisi ut ad illum ascẽdas qui est supra omnia Deus benedictus in secula? Dissolui iam & esse cum Christo multo magis optimum. Beatus uir cuius est auxiliũ abs te, ait propheta ad Dominum, ascensiones in corde suo disposuit, ibit de uirtute in uirtutem usque ad uidendum Deum Deorũ in Sion.

D

Psal. 48.

Esa. 33.

Psal. 73.

E Hæc est ultima ascensio in qua implentur omnia, sicut ait Apostolus. Christus, qui descendit, ipse est & qui ascendit: ut adimpleret omnia. Sed de illa ascensione quid dicam? Quo ascendemus? ut vbi Christus est & nos simus. Quid ibi erit? Oculus Deus non vidit absque te, quæ præparasti diligentibus te. Desideremus hanc fratres mei, suspiremus ad eã iugiter, & eo magis affectus vigeat quo deficit intellectus.

Ephe. 4.
Esaiæ. 64.
1. Cor. 2.

De magnanimitate, longanimitate, & unanimitate. Sermo V.

Acto. 1.

Riplicem nobis in ecclesia primitiua uirtutem sanctus Lucas breui sermone commẽdat, ubi post Dominicam ascensionem vnanimiter eos in oratione perseuerasse describit, expectantes cœlestem consolationẽ cuius acceperant repromissionem. Laudabili siquidem magnanimitate pusillus grex pastoris solatio destitutus, minime tamen dubitans quoniam illi cura esset de eis, sed paternam pro eis gereret solicitudinem, deuotis pulsabat supplicationibus cœlum, certus quòd penetraret illud iustorum orationes, nec pauperum preces spernerentur à Domino, aut sine copiosa benedictione redirent. Sed nec sine longanimitate persistebant indeficientes, iuxta illud propheticum. Si moram fecerit expecta eum, quia veniens veniet & non tardabit. Porrò vnanimitas quidem legitur euidenter expressa, quòd hæc sola diuini spiritus charismata mercatur. Neque enim ẽ Deus dissensionis sed pacis, neque habitare facit nisi vnius moris in domo: Iure igitur præparationem cordis eorũ audiuit auris diuina, nec ab expectatione sua confudit eos, qui & magnanimes & lõganimes & vnanimes essent. Certissima nanque hæc testimonia sunt fidei, spei, charitatis. Et quidem euidenter spes longanimitatem, vnanimitem charitas operatur, Nunquid fides quoque magnanimum facit? Et sola, Quicquid.n. sine fide præsumitur, non est vlla animi solida magnitudo, sed uentosa quædã inflatio & tumor inanis. Vis audire magnanimem virũ? Oĩa, inquit, possum in eo qui me confortat. Imitemur triplicẽ hanc præparationem fratres, si desideramus supereffluentem mensuram spiritus obtinere. Omnibus enim præter Christum ad mẽsurã datur spiritus, sed mensuræ cumulus supereffluentis videtur quodammodo excessisse mensuram. Euidens fuit magnanimitas in conuersione nostra, sit etiam in consummatione longanimitas, sit unanimitas in conuersatione. Huiusmodi siquidem animabus cœlestis illa Hierusalem desiderat instaurari, quibus nec fidei magnitudo desit in suscipiendo onere Christi, nec longitudo spei in persistendo, nec charitatis iunctura, quod est vinculum perfectionis.

Abac. 2.

F

Phili. 4.

Item in ascensione Domini, de intellectu & affectu. Sermo VI.

Odie sedenti in throno antiquo dierum, cõsessurus pariter oblatus est filius hominis, & erit deinceps nõ modo germen G

 Domi-

Domini in magnificentia & gloria, sed & fructus terræ sublimis. Fœlix vnio, & amplectendum ineffabilibus gaudijs sacramentũ. Idem enim & germẽ Domini, & fructus terræ: idem & ipse Dei filius, & fructus uentris Mariæ est. Idem filius Dauid, & Dominus, de quo hodie gaudium eius impletum est,
Psa.109.d unde olim præcinens aiebat: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis. Quomodo enim non Dominus germen Domini? Idem tamen & filius eius, vtpote fructus terræ sublimis, fructus virgæ, quæ de radice Iesse processit. Hodie igitur suum hunc, & hominis filium apud semetipsum pater clarificat claritate, quam habuit priusquã mũdus fieret apud ipsum. Hodie veritatem, quæ de terra orta est, cœlum sibi redditam gloriatur. Hodie sponsus aufertur à filijs, &
Matt. 9. lugendum eis est, sicut ipse prædixit. Non enim poterant filij sponsi lugere donec spõsus cum eis erat: sed uenit dies, vt auferatur
Mat.17.b ab eis, vt de cætero lugeant & ieiunent. Vbi illud iam Petre, quod dixeras: Domine bonum est nos hic esse, faciamus hic tria tabernacula? Ecce enim ingressus est amplius & perfectius tabernaculum, non manufactũ,
H id est non huius creationis. Quomodo ergo iam bonum est nos hic esse? Imò vero molestum est, graue est, periculosum est. Nimirum vbi malitiæ plurimum, sapiẽtiæ modicum, si tamẽ vel modicum inuenitur, ubi viscosa omnia, omnia lubrica, operta tenebris, obsessa laqueis peccatorum: ubi periclitantur animæ: vbi spiritus affliguntur sub sole, vbi tantum vanitas & afflictio spiritus est. Leuemus igitur fratres mei, leuemus in cœlum corda cum manibus: & ascendentem Dominum sequi velut quibusdam passibus deuotionis & fidei contendamus. Erit.n.cũ sine mora, sine difficultate obuiã illi in nubibus rapiemur: & id poterunt corpora spiritualia, quod merito interim nequeunt spiritus animales. Nunc enim quantis conatibus corda leuare necesse est: quæ quidem (ut miserabiliter satis in libro propriæ experiẽ
Sap.9 a tiæ legimus) & corruptio corporis aggrauat & terrena inhabitatio deprimit? At fortè tradendum est quid sit leuare cor: aut quẽadmodum illud oporteat eleuari, sed tradendum
Colo. 3.a dum sanè ab Apostolo, quàm a nobis. Si consurrexistis, inquit, cum Christo, quæ sursum sunt quærite vbi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Ac si manifestius dicat. Si consurrexistis, & coascendite: si cõuiuitis, & conregnate. Sequamur fratres sequamur agnum quocunque ierit, sequamur patientem, sequamur & resurgentem, sequamur multo libentius ascendentem.
Crucifigatur uetus homo noster simul cum I
illo: ut destruatur corpus peccati: ut ultra nõ seruiamus peccato, mortificatis nimirũ mẽbris nostris, quæ sunt super terram. Sed & quomodo ipse resurrexit à mortuis per gloriam patris: ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. In hoc enim mortuus est & resurrexit, vt peccatis mortui, iustitiæ viuamus. Cæterum quoniam vitæ nouitas locũ exigit tutiorem, & resurrectionis dignitas altiorem expetit gradum, sequamur etiam ascendentem, quærere videlicet, & sapere, quæ sursum sunt vbi ille est, non quæ super
terram. Quæris quis ille sit locus? Aposto- Gala.4.a
lum audi. Quæ sursum est, inquit, Hierusalem libera est, quæ est mater nostra. Vis scire quænam ibi sint? Visio pacis est. Lauda Ps. 147.b
Hierusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion: qui posuit fines tuos pacem. O pax quæ exuperas omnem sensum: ò pax etiam super pacem: ò mensura super mensuram, conferta & coagitata & supereffluens. Compatere igitur Christo anima Christiana: cõresurge, coascende: quod est, declina a malo, & fac bonum: inquire pacem, & persequere eam. Sic nimirum Paulus in actibus Apostolorum de continentia, & iustitia & spe vitæ
æternæ memoratur docuisse discipulos. Sic Act.13.b
veritas ipsa monet in Euangelio præcinge- Luc.12.e
re lumbos, lucernas accendere, & deinceps hominibus expectantibus Dominum suum similes inueniri. Cæterum gemina quædam (si bene aduertistis) ascensio nobis ab Apostolo commendatur, in eo quòd & quærere, & sapere monuit non infima, sed superna. Quam fortasse distinctionẽ ne ipse quoque propheta prætermisisse omnino ui-
debitur dicens: Inquire pacem, & persequere K
re eam: ut hoc sit pacem sequendam quæ- Psa.33.b
rere, persequi inquisitam, quod est sapienda quærere, quæsita sapere, quæ sursum sunt non quæ super terram. Nimirum donec diuisa sunt corda nostra, & multos interim sinus inueniuntur habere: nec sibi omnibus cohærere uidentur, uel particulatim ea, & membratim quodammodo leuare necesse est, ut in superna illa Hierusalem colligantur: cuius participio eius in idipsum, ubi non tantum singuli, sed & omnes pariter

ter incipiant habitare in vnum non modo scilicet nō diuisi in semetipsis, sed nec inter seipsos. Ecce enim vt tanquam principalia cordis ipsius membra distinguam: est intellectus in nobis, est & affectus: & hi quoque sæpius sibi inuicē aduersantes: vt alter summa petere, alter appetere infima videatur. Quantus vero is dolor, quàm grauis animæ cruciatus, dum sic distrahitur, sic dilaceratur, sic abrumpitur à seipsa, vel ex ea saltem quam omnibus experiri in promptu est, corporis scissione conijciat: si quis in suo spiritu animaduertere perniciosa & periculosa insensibilitate non neglexerit. Distrahuntur hominū crura, & longioris obice ligni remouentur ab inuicē pedes. & dū adhuc cutis integra manet, quis tamen ille est cruciatus? Sic sic affligi plangimus miseros, qui corporaliter inter nos cōuersantes, illuminati forte similiter, sed dissimiliter, inueniuntur affecti. Intelligūt pariter bona quæ faciant, sed nō pariter diligunt intellecta. Nam de ignorantia fratres, quænā excusatio nobis, quibus nunquā doctrina cœlestis, nunquā diuina lectio, nunquā spiritualis eruditio deest? Quæcunque vera sunt, quæcunque pudica, quęcunque iusta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famę: si qua virtus, siqua laus disciplinæ, hęc disci tis & accipitis, hæc auditis pariter, & uidetis, in exemplis videlicet & uerbis eorū qui inter uos sunt perfecti, quorū & hortatio, & cōuersatio plenius erudit vniuersos. Vtinam autē hęc vt intellectum admonēt, moueant & affectum, ne sit intus amarissima contradictio, & diuisio molestissima dum hinc quidem sursum trahimur, sed retrahimur inde deorsum. Nimirū aduertere potes in omnibus fere religiosis congregationibus, viros repletos consolatione, superabundantes gaudio, iucundos semper & hilares, feruentes spiritu, die ac nocte meditantes in lege Dei crebo suspicientes in cœlū: & puras manus in oratione leuantes, solicitos obseruatores conscientiæ, & deuotos sectatores bonorū operū, quibus amabilis disciplina, dulce ieiuniū, uigiliæ breues labor manuū delectabilis, & uniuersa denique cōuersationis huius austeritas refrigerium videatur. Contra sane inuenire est homines pusillanimes & remissos, deficiētes sub onere, uirga & calcaribus indigentes, quorū remissa lætitia, pusillanimis tristitia est, quorum breuis & rara cōpunctio, animalis cogitatio, tepida conuersatio quorū obedientia sine deuotione, sermo sine circunspectione, oratio sine cordis intentione, lectio sine ædificatione, quos denique (vt videmus) uix gehēnæ metus inhibet, vix pudor cohibet, vix frenat ratio, vix disciplina coercet. Nō tibi horum vita inferno penitus appropinquare vī, dum intellectu affectui, & affectu intellectui repugnante, necesse habent mittere manū ad opera fortiū, qui cibo fortiū minime sustentantur, socij plane tribulationis, sed non consolationis? Exurgamus obsecro quicunque eiusmodi sumus, resarciamus animas spiritum recolligamus, obijciētes perniciosam tepiditatem, etsi non quia periculosa est, & Deo solet (vt interdum miserabiliter plangimus) etiam uomitum prouocare: certe quia molestissima, plena miseriæ & doloris, & inferno plane proxima vmbra mortis iure cēsetur. Si quęrimus quę sursum sunt, ēt sapere & prælibare interim studeamus. Forte enim poterit intellectui & affectui non inconuenienter aptari, quòd & quærere quæ sursum sunt & sapere admonemur: vt in principalibus (quēadmodum supra dictum est) membris suis corda nostra manibus quibusdam pij conatus & exercitij spiritualis leuare studeamus ad Deum. Omnes (ni fallor) quæ sursum sunt quęrimus intellectu fidei, & iudicio rationis, sed non æque forsitan sapimus omnes quę sursum sunt tanquā inescati his q̄ sunt super terrā, violēto quodā præiudicio affectionis. Vnde .n. ea quā pauloante ostendimus animorū diuersitas, tāta disparilitas studiorū, cōuersationū tāta dissimilitudo? Vnde spiritualis gratię inopia tāta quibusdā cùm alijs copia tāta exuberet? Profecto nec auarus nec inops est gratiæ distributor, sed vbi uacua vasa desunt, stare oleū necesse est. Vndique se ingerit amor mundi: cū consolationibus imò desolationibus suis obseruat aditus: per fenestras irruit, mentē occupat, sed non eius qui dixit: Renuit cōsolari anima mea: memor fui Dei, & delectatus sum. Præoccupatū nempe secularibus desiderijs animū, delectatio sancta declinat: nec misceri poterūt vera uanis, æterna caducis, spiritualia corporalibus, summa imis: vt pariter sapias quæ sursum sunt, & quæ super terrā. Felices nimirū viri illi per quos dominica ascensio legitur præsignata, Enoch raptus, trāslatus Helias. Felices plane qui soli iam Deo uiuunt, soli uacant intelligendo, dili-

L M A Psal 76.a

diligendo, fruendo. Neque.n.corpora, quæ corrumpuntur, illas aggrauant animas: aut terrena inhabitatio sensus eorum tanquam multa cogitātes deprimit, qui cū Deo ambulasse noscuntur. Factum est impedimentū omne de medio: occasio uniuersa sublata: materies nulla relicta est, q̄ eorū affectū aggrauet, uel deprimat intellectū. Nā & priorem ob hoc raptū scriptura cōmemorat, ne forte vincat malitia sapientiā, & intellectus eius, vel anima ultra decipi valeat, aut mutari.
Sap. 4. Nobis aūt vnde in his tenebris veritas, unde charitas in hoc sæculo nequā, in hoc mūdo qui totus positus est in maligno? Putas erit qui intellectū illuminet, q̄ui inflāmet af
B fectum? Erit vtique si cōuertamur ad Christum, vt uelamē de cordibus auferatur. Hic
Esa. 9. a est.n.de quo scriptū est, Habitantibus in regione vmbrę mortis: lux orta est eis. Siquidē prioris ignorātiæ tēpora despiciens Deus an
Actu. 17. nunciauit hominibus, vt oēs ubique agerēt pœnitentiā, secundū quod Paulus Atheniēsibus tradit. Memento etenim Dei verbū & sapiētiam incarnatā: cuius utique opus erat toto illo tēpore quo videri in terris, & inter homines conuersari dignata est ineffabilis illa virtus, illa gloria, illa maiestas, illuminare oculos cordis, etiam suadere fidem hominibus, prædicatione pariter, & ostensione si
Esaiæ. 61. gnorū. Denique spiritus domini, ait, super
Ioan. 12. f me: ad euangelizandum pauperibus misit me. Et apostolis loquebatur: Adhuc modicum lumen in vobis est, ambulate dum lucem habetis, ut non tenebræ vos cōprehendant. Nec modo ante passionem, sed & post resurrectionem in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis, & loquēs de
Acto. 1. a regno Dei: quando & sensum eis ut scripturas intelligerent legitur aperuisse, intellectū potius informabat, quam purgabat affectū. Quando.n.ad spiritualia affici possent animales? Imò verò ne ipsam quidē meram lucem poterant aliquatenus sustinere, sed exhiberi illis oportuit uerbū in carne, solē in nube, lumen in testa, mel in cera, cereum in laterna. Spiritus ante faciē illorū Christus dominus, sed nō utique sine umbra in qua
C viuerēt interim inter gētes. Vnde & virgini legitur obūbrasse, ne vehemētiori reuerberata splendore, ad candidissimā illam lucem purissimumque fulgorem diuinitatis, etiam illius aquilæ posset acies hebetari. Minime tamen vel nubes ipsa leuis esse potuit ocio sa, sed ea quoque vsus est in salutē, & discipulorū animos qui nec ad fidei intellectū sine aliqua mutatione affectus poterāt promoueri, nec assurgere adhuc ad spiritualia præualebant, in suæ carnis prouocauit affectum, vt amore quodā humano operāti mira, mira loquenti homini adhærerent, amore utique carnali adhuc, sed tam ualido, ut cæteris omnibus præualeret. Nimirum hic Exod. 7.
erat ille Moysi serpens, qui serpentes magorū Aegypti oēs pariter deuorauit. Denique Mat. 19. d
ecce nos, inquiunt, reliquimus omnia, & secuti sumus te. Beati siquidem oculi qui videbant dominum maiestatis in carne præsentem, auctorem uniuersitatis inter homines conuersantē, uirtutibus coruscātem, infirmos curantem, mare calcātē, mortuos suscitantem, dæmonijs imperantem, & potestatem similem hominibus conferentē: mitē & humilē corde, benignum, affabilē, misericordiæ uisceribus affluentē, agnum Dei peccatū non habētem, & omnium peccata portantem. Beatæ aures quæ uerba uitæ ab ipsius incarnati uerbi ore percipere merebantur, quibus enarrabat unigenitus qui est in sinu patris, & nota faciebat quæcunque audisset a patre, ut fluenta doctrinæ cœlestis ab ipsius ueritatis purissimo fonte haurirēt, uniuersis postmodum gentibus propinanda imò eructanda potarent. Quid mirum D
fratres si implebat tristitia cor eorum, cum ab eis sese pronunciaret iturum, & adderet: Quò ego uado, uos non potestis uenire modo? Quidni concuterentur uiscera, turbarēt Ioan. 8.
affectus, hæsitaret animus, hæreret uultus, paueret auditus, nec omnino æquanimiter discessionis eius sermo posset admitti, ut relinqueret eos pro quo oīa reliquissent? Cæterùm non ut maneret in carne, sed ut trāsferretur ad spiritum, totus ab eo in illā carnem discipulorū fuerat collectus affectus, ut dicere esset aliquando: Et si cognouimus 2. Cor. 5.
Christum secundum carnem, sed nunc iam non nouimus. Vnde & benignissimus ille magister blandis eos resouens consolationibus, ait: Rogabo patrem meum, & alium paracletum dabit uobis, spiritum ueritatis: Ioan. 14.
qui uobiscum maneat in ęternum. Et item: Ego ueritatem dico uobis, expedit uobis ut ego uadam. Nisi enim abiero, paracletus Ioan. 16.
non ueniet ad uos. Grāde mysteriū fratres mei. quid enim sibi uult, Nisi ego abiero, paracletus non ueniet? Itane inuisa paracleto presentia Christi, aut contubernium Dominicæ carnis Spiritus sanctus horrebat,

bat, quæ (sicut angelo prænunciante cognouimus) ne concipi quidem nisi eo superueniente potuerit? Quid est ergo. Nisi ego abiero, paracletus non ueniet? Nisi carnis pręsentia vestris subtrahatur aspectibus, spiritualis gratiæ plenitudinem occupata mēs non admittit, non recipit animus, nō capit affectus. Quid vobis videtur fratres? Si hæc ita sunt, imò quia ita sunt, audeat quis de cętero phantasticis quibusdam illecebris deditus, sectās lenocinia carnis suę, carnis utiq; peccatricis, genitæ in peccatis, assuetæ peccatis, in qua denique bonū non est, illū pariter expectare paracletum? Audiat inquā qui huic sterquilinio semper inhæret, qui carnē fouet, in carne seminat, carnem sapit: illam nihilominus consolationem, supernæ uisitationis, torrentem uoluptatis illum, illā sperare gratiā spiritus uehemētis, quam (ut ueritas ipsa testatur) ne cum ipsa quidem uerbi carne percipere vllatenus Apostoli potuerunt? Errat omnino si quis cœlestem illā dulcedinem huic cineri, diuinum illud balsamū huic ueneno, charismata illa spiritus misceri posse huiusmodi illecebris arbitratur. Falleris Thoma sancte, falleris, si uidere Dominum speras ab Apostolorum collegio separatus. Non amat ueritas angulos, nō ei diuersoria placent. In medio stat, id est disciplina communi, communi uita, cōmunibus studijs delectatur. Vsque quo miser diuerticula captas, & consolatione propriæ volūtatis tanto labore quæritas, tanto rubore mendicas? Et quid facio? inquis. Eijce ancillam & filium eius: non. n. hęres erit filius ancillæ cum filio liberę. Nulla (ut dictū est) conuentio ueritati & vanitati, luci & tenebris, spiritui & carni, igni & tepiditati. Sed dum ille moratur, inquies, sine aliqua consolatione esse non possum. Imò uerò si mora fecerit, expecta eum: quia ueniens ueniet, & non tardabit. Apostoli decē dies in hac expectatione sederūt, perseuerātes unanimiter in oratione cum mulieribus & Maria matre Iesu. Et tu igitur orare disce, disce quærere, petere, pulsare, donec inuenias, donec accipias, donec aperiatur tibi. Nouit Dominus figmentū tuum, fidelis est, nō te patietur tentari, supra id quā possis. Confido in ipso, quod si fideliter expectaueris, nec diē decimū expectabit. Præueniet certè in benedictionibus dulcedinis desolatā animā & orantē, ut feliciter & non ad insipientiā tibi cōsolari renuens, in ipsius memoria delecteris inebriatus ab ubertate domus, & uoluptatis eius torrente potatus. Sic nimirū & Helisæus quondam orasse legitur, cum dulcissimum illud solatium Heliæ præsentium sibi plangeret subtrahendam. Sed considera diligentius quid orauerit, quidue responsum sit postulanti. Oro, inquit, Domine, vt fiat spiritus tuus duplex in me. Nimirum duplicari ei spiritum oportebat, ut magistri abeuntis absentiam gratia duplicata suppleret. Vnde & Helias ad eū: Si videris, inquit, quando tollar à te, fiet quod petisti. Duplicauit enim spiritum visio abeuntis, cum euidenter raptus in cœlum, vniuersa pariter eius desideria secum tulit: ut inciperet ipse quoque iā sapere, quæ sursum sunt, non quæ super terram. Duplicauit spiritum visio abeuntis: ut intellectui spirituali spiritualis iungeretur affectus, cum ipsa vtique cui potissimum inhærebat, carne raptus in cœlum: quod euidentius in Apostolis inuenitur impletum. Vbi enim uidentibus illis suus ille Iesus tam manifestè eleuatus est & ferebatur in cœlum, vt nemo eorū opus haberet interrogare, quo uadis, ipsa iam (ut ita dixerim) oculata fide edocti sunt supplices in cœlū leuare oculos, puras tendere manus, promissa sibi dona charismatū postulātes, donec fieret repentè de cœlo sonus aduenientis spiritus uehementis, aduenie̅tis utique ignis quē Dominus Iesus mittebat in terram, volens vehementer accendi. Cōstat siquidem eos & prius spiritum accepisse, cum uidelicet insufflauit eis, & dixit, Accipite Spiritum sanctum: sed spiritum planè fidei & intelligentiæ, non feruoris, quo magis illuminaretur ratio, quam inflammaretur affectio, dum duplicati utique spiritus opus fuit. Quos enim uerbum patris disciplinam & scientiam antè docuerat, & intellectu adimpleuerat corda eorum, aduenie̅s utique postmodum ignis diuinus, & inueniens iam receptacula munda infudit uberius dona charismatum, & in spiritualem omnino mutauit amorem, ut accensa in eis charitas fortis ut mors, iam non modò fores, sed ne ipsa quidem ora propter metum Iudæorū claudere dignaretur. Cui nos gratia pro nostræ exiguitatis modulo præparantes, exinanire per omnia nosmetipsos, & à delectationibus miseris, & caducis consolationibus euacuare studeamus dilectissimi corda nostra, maximeque instante nunc die festo, & feruētius & fiducialius

Marginalia: E; Abacuc 2.; Acto. 1.; F; 4. Re. 2. b; G; Ioan. 20.

vnanimiter perseueremus in oratione, vt sua nos visitatione, sua consolatione & confirmatione dignetur spiritus ille benignus, spiritus dulcis, spiritus fortis, infirma roborans, aspera planans, corda purificans: qui cum patre & filio idipsum, sed non is ipse est: vt tres vnum, & vnum tres esse verissime prorsus, & fidelissimé catholica ecclesia fateatur a patre adoptata, à filio desponsata, à spiritu sancto confirmata, quibus vt vna substantia, sic eadem nihilominus gloria in sæcula sæculorum. Amen.

H

In festo Pentecostes. Sermo I.

CElebramus dilectissimi hodie spiritus sancti solennitatem, tota cum iucũditate celebrandã, dignam omni deuotione. Dulcissimum enim quiddã in Deo spiritus sanctus est, benignitas Dei, & idem ipse Deus. Proinde si celebramus sanctorum soléna, quanto magis eius à quo habuerunt, ut sancti essent quotquot fuere sancti? Si veneramur sanctificatos, quanto magis ipsum sanctificatorem conuenit honorari? Hodie itaque festiuitas est spiritus sancti, qua uisibiliter apparuit inuisibilis, sicut & filius cũ sit nihilominus inuisibilis in seipso, dignatus est exhibere se in carne uisibilem. Hodie spiritus sanctus reuelat nobis aliquid de seipso, sicut ante de patre, & filio aliquid nouerámus. Nam perfecta trinitatis cognitio, vita æterna est. Nunc autem ex parte cognoscimus, reliqua credimus, quę minime sufficimus comprehendere. Et de patre quidem noui creationem, clamantibus creaturis: Ipse fecit nos, & non ipsi nos. Inuisibilia enim Dei à creatura mundi, per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. At vero æternitatem, & immutabilitatem ipsius cõprehendere, multum est à me: lucem habitat inaccessibilem. De filio autem magnum aliquid noui (eius gratia) scilicet incarnationem. Nam generationem eius quis enarrabit? Quis comprehendat ęqualem genitum genitori? Iam & de spiritu sancto si nõ processionem, qua ex patre filioque procedit, (illa enim mirabilis facta est scientia ex me, confortata est, & non potero ad eam, noui tamẽ aliquid, videlicet inspirationem. Duo enim sunt, vnde procedat, & quo. Processio à patre & filio, posuit tenebras latibulũ suũ, sed processio ad homines, hodie cœpit innotescere, & est iam fidelibus manifesta. Et prius equidem (quoniam sic oportebat) signis visibilibus inuisibilis spiritus suum declarabat aduentum: nunc eius signa quo spiritualiora sunt, eo magis congrua, eo magis videntur spiritu sancto digna. Venit tũc super discipulos in linguis igneis, ut verba ignea loquerentur, & legem igneam linguæ igneæ prædicarent. Nemo conqueratur, quod minime nobis illa manifestatio spiritus fiat. Vnicuique enim datur manifestatio spiritus ad vtilitatẽ. Denique si dicere opus est, nobis illa manifestatio potius, quam apostolis facta est. Ad quid enim illis necessariæ linguæ gentium, nisi ad conuersionem gentium? Fuit in eis alia quædam manifestatio magis ad eos pertinens, & hæc vsque hodie fit in nobis. Manifestum enim fuit indutos esse uirtute ex alto, qui de tanta pusillanimitate spiritus ad tantam deuenere constantiam. Non est iam fugere, non est abscondi propter metum Iudæorum, constantius modo prædicant quàm delitescerent ante timidius. Denique mutationem illam dexteræ excelsi, manifeste declarat principis apostolorum prius quidem inter ancillæ verba formido, postmodum inter principũ verbera fortitudo. Ibant (ait scriptura) gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu cõtumeliam pati, quem sane prius cum duceretur ad concilium, solum reliquerant fugientes. Quis dubitet aduenisse spiritum vehementem, qui mentes eorum inuisibili illustraret potentia? In hunc modum etiam modo, quę spiritus operatur in nobis, testimoniũ perhibent in nobis de eo. Quia igitur mandatũ accepimus ut declinãtes à malo faciamus quod bonum est, uide quemadmodũ spiritus in utroque adiuuat infirmitatem nostram. Nam diuisiones gratiarum sunt, idẽ aũt spiritus. Propterea ad declinandũ à malo tria operatur in nobis, cõpũctionẽ, supplicationẽ, remissionẽ. Initium enim reuertendi ad Deũ, pœnitentia est, quã sine dubio spiritus operatur, nõ noster, sed Dei: idque & certa ratio docet, & confirmat auctoritas. Quis enim cum ad ignem uenerit algens, & fuerit calefactus, dubitabit ei ab igne venisse calorem, quem habere non poterat sine illo? Sic ergo qui prius in iniquitate erat frigidus, si postmodum feruore quodam pœnitentiæ accendatur, alium sibi spiritum, qui suum arguit & diiudicat, non dubitet

Psal. 96. Rom. 1.

I

1. Cor. 12

K

Acto. 5. g

1. Pe. 3. b

dubitet aduenisse. Habes hoc & in Euangelio, vbi cum loqueretur de spiritu quem
Ioan. 16. accepturi erant credẽtes in eum: Ille, inquit, arguet mundum de peccato. Sed quid prodest pœnitere de culpa, & non supplicare pro uenia? Necesse est vt etiam hoc spiritus operetur, dulcedine quadam spei replens animum, per quam fiducialiter postules ni-
L hil hæsitans. Visne ostendam tibi etiam hoc opus esse spiritus sancti? Vtique dum abest ille, tale aliquid in tuo spiritu nõ inuenies. Denique ipse est in quo clamamus, abba pater. Ipse qui postulat pro sanctis, gemitibus inenarrabilibus. Et hęc quidẽ in corde nostro. Quid autẽ in corde patris? Sicut in nobis interpellat pro nobis, ita & in patre delicta donat cũ ipso patre. Aduocatus noster ad patrẽ in cordibus nostris, Dominus noster in corde patris. Itaque quod postulamus: idẽ ipse donat, qui donat, ut postulemus: & sicut nos erigit pia quadam fiducia, ita Deum inclinat ad nos magis pia misericordia sua. Itaque ut omnino scias quia remissionem peccatorum spiritus sanctus operatur, audi quod aliquando audie-
Ioan. 20. f runt Apostoli: Accipite spiritũ sanctũ: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Et de malo quidẽ declinando sic. Porrò ad faciendũ bonũ, quid in nobis spiritus bonus operatur? Profectò monet, & mouet, & docet. Monet memoriã, rationẽ docet, mouet uoluntatem. In his.n. tribus tota consistit anima. Memoriæ suggerit bona in cogitationibus sanctis, atque ita ignauiam nostrã torporemque repellit. Propterea quotiens huiusmodi suggestionẽ boni senseris in corde tuo, da honorem Deo, & age reuerentiã spiritui sancto, cuius vox sonat in auribus tuis: Ipse nanque est qui loquitur iustitiam.
Ioan. 14. f Et in euangelio habes, quia ille suggeret uobis omnia quæcunque dixero uobis. Et aduerte quid præmiserit. Ille docebit uos om-
M nia. Dixeram.n. quia docet rationẽ. Multi siquidẽ monentur ut bene faciant, sed minime sciunt quid agẽdum sit, nisi adsit denuo gratia spiritus sancti: & quam inspirat cogitationem, doceat in opus proferre, ne uacua in nobis sit gratia Dei. Sed quid? Scienti bonum & non facienti, peccatũ est illi gratia. Propterea non solum moneri & doceri, uerumetiam moueri, & affici ad bonum necesse est ab eo vtique spiritu qui adiuuat infirmitatem nostram, & per quem in cordibus nostris diffunditur charitas, quę est bona voluntas. Itaque cum sic adueniens spiritus totam possederit animam, suggerẽdo, instruendo, afficiendo, loquens semper in cogitationibus nostris, ut audiamus, & nos quid loquatur in nobis Dominus Deus, rationem illuminans, uoluntatem inflãmans, nõ tibi uidetur, quia totam domũ impleuerint dispertitæ linguæ tanquam ignis? Nã in his tribus superius dictum est animã consistere totã. Sin autẽ dispertitæ linguæ propter multiplices cogitationes, sed earũ multiplicitas, & uno lumine ueritatis, & uno charitatis feruore, sit tanquam ignis. Aut certè domus impletio fini potius reseruetur quando mensuram bonam, & confertam, & coagitatam supereffluentẽ dabunt in sinus nostros. Sed quando hæc erunt? Profecto cum completi fuerint dies Pentecostes. Felices uos qui iam intrastis quinquagesimam requiei & iubileum annum. Fratres nostros loquor, quibus iam dixit spiritus, ut requiescant à laboribus suis. Etenim hoc quoque inter eius opera reperimus. Duo nanque tempora celebramus A
fratres, quadragesimæ vnum, alterum quinquagesimæ, illud ante passionem, istud post resurrectionem: illud in compunctione cordis, & lamentis pœnitentiæ, istud in deuotione spiritus, & alleluia solenni. Prius quidem tempus ipsa est uita præsens: posterius verò quietem sanctorum significat, quæ est post mortem. Cum autem uenerit illius quinquagesimæ finis, in iudicio, scilicet & resurrectione, completis diebus Pentecostes, aderit plenitudo spiritus, & totam replebit domum. Plena siquidem erit omnis terra maiestate eius, quando non solum anima, sed & ipsum corpus spirituale resurget, si tamen iuxta Apostoli monitum, dum adhuc est animale fuerit seminatum.

Eadem die Pentecostes.
Sermo II.

Hodie dilectissimi cœli distillauerunt à facie Dei Sinai à facie Dei Israel, & pluuia uoluntaria segregata est hæreditati Christi. Spiritus enim sanctus procedens à patre, largiori munere suæ maiestatis in Apostolos superuenit, & tribuit eis charismatum dona. Post magnificentiam enim resurgentis, post gloriam ascendentis, post

post residentis sublimitatem, non restabat nisi ut expectatio iustorum lætitia adueniret, & cœli muneribus cœlestes homines implerentur. Vide autem si non & sententiarum pondere, & verborum ordine hæc omnia Esaias longe ante prædixit. Erit (inquit) in die illa germen Domini in magnificentia & gloria, & fructus terræ sublimis, & exultatio his qui saluati fuerint de Israël. Germen Domini Iesus Christus solus de mundissimo conceptus semine: quia etsi in similitudine carnis peccati, non tamen in carne peccati. Etsi filius carnis Adæ, non tamen filius præuaricationis Adæ, quia nõ fuit natura filius iræ, sicut reliqui omnes qui in iniquitatibus sunt concepti. Istud ergo germen quod de uirga Iesse virore virgineo pullulauit, in magnificentia fuit cum resurrexisset à mortuis, quia tunc domine Deus meus magnificatus es vehementer, confessionem & decorem induens, amictus lumine sicut vestimento. Quanta autem ascendentis gloria, cum medius angelorum, & animarum sanctarum ad patrem duceeris, & triumphatrice palma cœlis inuectus, susceptum hominem in ipsa diuinitatis claudis idẽtitate? Quis cogitet (nedũ loquatur) quàm sit fructus terræ sublimis in consessu ad dexteram patris, quod vtique cœlestium oculos reuerberat naturarum, quod angelicus intuitus contremit, non attingit? Veniat ergo exultatio domine Iesu his qui saluati sunt de Israël, Apostolis tuis quos elegisti ante mundi constitutionem. Veniat spiritus tuus bonus qui sordes abluat, & infundat virtutes, in spiritu iudicij, & spiritu ardoris Dei. Eia igitur fratres, cogitemus super nos & in nos opera trinitatis ab initio mundi vsque ad finem, & uideamus quàm solicita fuerit illa maiestas, cui administratio pariter & gubernatio seculorũ incũbit, ne nos perderet in æternum. Et potenter quidem omnia fecerat, & sapienter omnia gubernabat, & utrarũque rerum tam potentiæ quàm sapientiæ signa manifestissima tenebantur in creatione, & conseruatione machinæ mundialis. Et bonitas quidẽ in Deo erat, & bonitas multa nimis, sed latebat in corde patris, cumulãda quandoque super genus filiorũ Adam tempore opportuno. Dicebat tamen Dominus: Ego cogito cogitationes pacis, vt mitteret nobis illũ qui est pax nostra, qui fecit vtraq; vnũ: ut iã daret pacẽ super pacem, pacem his qui longe, & pacẽ his qui prope. Verbũ igitur Dei in sublimi cõstitutũ, ut ad nos descenderet, propria benignitas inuitauit, misericordia traxit, veritas qua se promiserat venturum cõpulit, puritas vteri virginalis salua uirginis suscepit integritate, potẽtia eduxit, obedientia in omnibus deduxit, patientia armauit, charitas verbis & miraculis manifestauit. Prorsus amplissima mihi nũc materia & malorũ meorũ suppetit, & bonorum Domini mei, vt cũ cogitauerim vias meas, conuertã pedes meos in testimonia sua. Illa enim bona ineffabilia sunt, quia (ut breui verbo cuncta concludam) nihil melius inuenire potuit vnde nos redimeret sapientia Dei, in omni sapientia sua. Sed & mala circundederant nos quorum non erat numerus: quia peccaui (iustus loquitur) super numerũ arenæ maris. Et propter nomen tuum domine propitiaberis peccato meo, multũ est enim. Missus est coluber tortuosus à diabolo, vt venenum per aures mulieris in ipsius mentem transfunderet, & sic refunderet in totius posteritatis originem. Missus est interim Gabriel angelus à Deo vt verbum patris per aurem virginis in ventrem, & mentem ipsius eructaret, vt eadem viam intraret & antidotum, qua uenenum intrauerat. Vere vidimus gloriam eius, gloriam quasi unigeniti a patre: quia totũ paternum est, quod de corde patris Christus attulit nobis, vt nihil in filio Dei nisi dulce nisi paternũ humani generis trepidatio suspicetur. A planta pedis vsque ad uerticem nõ erat in nobis sanitas: errraueramus ab utero: in vtero damnati antequã nati: quia de peccato & in peccato cõcepti. Christus ergo ibi primũ medicinam apposuit, ubi primus vulneri patebat locus: & substantialiter vtero uirginis illapsus, de spiritu sancto conceptus est: vt conceptionem nostrã mũdaret, quam spiritus malus si non fecerat, tamen infecerat: ut non esset etiam in utero vita ipsius ociosa, dum nouem mensibus purgat vulnus antiquum, scrutans (vt dicitur) usque ad imũ putredinem virulentã, vt sanitas sempiterna succederet. Et tunc iã operabatur salutẽ nostrã in medio terræ, in utero videlicet virginis Mariæ, qui mirabili proprietate terræ mediũ appellatur. Ad illã enim sicut ad mediũ, sicut ad arcã Dei, sicut ad rerum causam, sicut ad negociũ seculorũ respiciũt, & qui in cœlo habitant, & qui in inferno, & qui nos præcesserunt, & nos, qui sumus,

Esa. 4. a B C Hier. 29. c 2. Pa. 29. a Psa. 28. c D

E sumus, & qui sequentur, & nati natorum, & qui nascentur ab illis. Illi qui sunt in cœlo, vt resarciantur: & qui in inferno, vt eripiantur; qui præcesserunt, vt Prophetæ fideles inueniantur: qui sequuntur, vt glorificentur. Eo beatam te dicunt omnes generationes genitrix Dei, domina mundi, regina cœli. Omnes, inquam, generationes. Sunt.n. generationes cœli & terræ. Pater spirituum (ait Apostolus) ex quo omnis paternitas in cœlo, & in terra nominatur. Ex hoc ergo beatam te dicent omnes generationes, quæ omnibus generationibus vitam & gloriam genuisti. In te enim angeli lętitiam, iusti gratiam, peccatores veniam inuenerunt in æternum. Merito in te respiciunt oculi totius creaturæ, quia in te & per te & de te benigna manus omnipotentis quicquid creauerat recreauit. Placebitne tibi domine Iesu, vt dones mihi vitam tuam sicut dedisti conceptionem? quia non solum conceptio mea immunda, sed mors peruersa, vita periculosa, & post mortem restat mors grauior, mors secunda. Non solum, ait, conceptionẽ meam, sed & vitam meam, & hoc per singulos ætatum gradus infantiæ, pueritiæ, adolescentiæ, iuuentutis tibi donabo: adiiciens mortem, resurrectionem, ascensionem, & missionem spiritus sancti. Hoc autem ideo vt conceptio mea emundet tuam: vita mea instruat tuam: mors mea destruat tuam: resurrectio mea præcedat tuā: ascensio mea præparet tuam: porro spiritus adiuuet infirmitatem tuam. Sic enim plane videbis & viam per quam ambules, & cautelā qua ambules, & ad quam ambules mansionem. In

Ephe. 3. c

F vita mea cognosces vitam tuam, vt sicut ego paupertatis & obedientię, humilitatis & patientiæ, charitatis & misericordiæ indeclinabiles semitas tenui: sic & tu eisdem vestigijs incedas, non declinans ad dexteram neque ad sinistram. In morte autem mea dabo tibi iustitiam meam, dirumpens iugum captiuitatis tuę, expugnans hostes qui sunt in via vel iuxta uiam, ut non apponant amplius nocere tibi. His autem completis reuertar in domum meam unde exiui, & ouibus illis quæ in montibus remanserant, & quas propter te reliqueram, ut non te ducerem, sed reportarem, reddam faciem meam. Et ne de absentia mea uel murmures uel cōtristeris, mittam tibi spiritum paracletum, qui tibi donet pignus salutis, robur uitæ, scientię lumen. Pignus salutis, ut ipse spiritus reddat testimonium spiritui tuo, ꝙ filius Dei sis: qui certissima signa prædestinationis tuæ cordi tuo imprimat & ostendat: qui donet lætitiam in corde tuo, & de rore cœli si non continue, tamen sæpissime mentem tuam impinguet: robur uitæ, ut quod per naturā tibi est impossibile, per gratiam eius non solum possibile, sed & facile fiat: ita ut in laboribus, in uigilijs, in fame & siti, & in omnibus obseruantijs (quæ nisi farinula ista dulcorentur, prorsus mors in olla appareat) delectabiliter incedas sicut in omnibus diuitijs. Scientiæ lumen, ut cum omnia benefeceris, te seruum inutilem putes: & quicquid boni in te inueneris, illi tribuas a quo omne bonum est, sine quo non paruum aliquid, sed nihil omnino potes incipere, ne perficere dicam. Sic ergo spiritus iste in tribus illis te do- G
cebit omnia, sed omnia quæ ad tuā pertinẽt salutẽ, quia in ipsis est plena & absoluta perfectio. Hoc est quod per Prophetā idem spiritus dicit. Seminate uobis ad iustitiam, ubi pignus salutis ostenditur: metite spem uitæ, ubi uitale robur accipitur: illuminate uobis lumen scientiæ, quod uerbis proprijs subinfertur. Vnde & spiritus iste super Apostolos in igne apparuit, propter lumẽ pariter & ardorem. Quos.n. repleuerit, & spiritu feruere & in ueritate cognoscere facit, quia sola misericordia est quæ eos & præuenit & perducit. Multū sibi de hac misericordia undique contraxerat puer dñi, cū diceret. Misericordia eius præueniet me. Et misericordia tua ante oculos meos est, et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus uitæ meæ, & q me coronat in misericordia & miserationibus, & Deus meus misericordia mea. Quàm dulciter dñe Iesu cū hominibus conuersatus es, q̃ abūdāter multa & magna bona hominibus largitus es, q̃ fortiter tam indigna quā aspera pro hominibus passus es, ita ut liceat sugere mel de petra, oleumque de saxo durissimo. Duro ad uerba, duriore ad uerbera, durissimo ad crucis horrēda: quia in omnibus his sicut agnus coram tondēte se obmutuit, & non aperuit os suum. Vides igitur q̃ uerū dixerit ille qui dixit, dominus solicitus est mei. Pater ut seruū redimat, filio non parcit, filius seipsum libentissimè tradit, spiritum sanctum vterque mittit, & ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. O duri & indurati & obdurati filij Adam, quos non emollit tanta benignitas, tāta flamma, tam ingens ardor amoris, tam

Oseæ 10. c
I
Psal. 58. b
Psal. 25. a
Psal. 22. b
Psa. 102. a
Psal 29. d
H

tam vehemens amator, qui pro vilibus sarcinulis tam preciosas merces expendit. Non enim corruptibilibus auro vel argento redemit nos, sed precioso sanguine suo quem effudit abunde: quia largiter vndeq; sanguinis de corpore Iesu per quinque partes emanauerunt. Quid vltra debuit facere & non fecit? Illuminauit cæcos, reduxit erroneos, reconciliauit reos, iustificauit impios, triginta & tribus annis super terram visus cũ hominibus conuersatus, pro hominibus mortuus, qui de Cherubim & Seraphim & omnibus angelicis virtutibus dixit & facta sunt, cui subest cum voluerit omnia posse.

Nota. Quid ergo a te quærit qui tanta solicitudine te quæsiuit, nisi te solicitum ambulare cũ Deo tuo? Hanc solicitudinem non facit nisi spiritus sanctus qui scrutatur profunda pectorum nostrorum, discretor cogitationũ & intentionum cordis, qui nec minimam paleam intra cordis quod possidet habitaculum patitur residere, sed statim igne subtilissimæ circunspectionis exurit spiritus dulcis & suauis qui nostram voluntatem flectat, imò erigat & dirigat magis ad suam, vt eam & veraciter intelligere, & feruenter diligere, & efficaciter implere possimus.

I *Item in eadem solennitate.* **Sermo III.**

QVam libenter vobis communicem si quid mihi superna dignatione sensero inspiratum, nouit spiritus ipse, cuius hodie solennitatem, & solennitatem præcipuam celebramus, vtinam deuotione præcipua. Ipse est enim dilectissimi, qui vos sedere facit non solum in ciuitate, sed & in domo vna, ut sedeat super sedentes, ut requiescat super humiles & trementes ad sermones suos. Ipse est qui uirgini obumbrauit, Apostolos roborauit, ut & uirgineo corpori temperaret deitatis accessum, & Apostolos indueret uirtute ex alto, feruentissima scilicet charitate.

Ps. 149. b Hanc nimirum Apostolicus ille chorus loricam sese induit sicut gigas ad faciendam uindictam in nationibus, increpationes in populis: ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Quia enim in domum fortis, ligare eũ & uasa eius diripere nitebantur † opus erat fortitudine ampliori. Alioquin quam multum erat ad ipsos ut de morte triũpharent, & ne ipsæ quidem porte inferi præualerent aduersus eos, si nõ uigeret in eis quæ in eis vinceret dilectio fortis vt mors, dura sicut infernus æmulatio? Hunc sibi zelum imbiberant cum vino ebrij putarentur. Et verè ebrij vino, sed non eo quo ab incredulis ebrij credebantur. Plane inquam ebrij, sed vino nouo quod veteres quidem vtres nec mererentur accipere, nec continere valerent. Hoc enim vinum vera illa uitis sudes K rat de excelso, vinum lætificãs cor, nõ statũ mẽtis euertens, uinũ germinãs uirgines, nõ apostatare faciens etiã sapiẽtes. Nouũ uinũ sed habitantibus super terram. Nam in cœlis quidem olim copiosissime redundabat non in utribus nec in testis uasis, sed in cella vinaria, in spiritalibus apothecis. Fluebat per uicos & plateas omnes illius ciuitatis uinum in quo lætitia cordis, non carnis luxuria est, nam terrigenæ & filij hominum uinum eiusmodi non habebant. Sic igitur cęlum quidẽ uino proprio fruebatur quod terra interim nesciebat, sed ne ipsa quidem terra penitus inops carne Christi gloriabatur, cuius præsentiã nihilominus cœlum sitiebat. Quidni fidelissimum fieret grauissimumq́ue commercium inter cœlum & terram, inter angelos & Apostolos, ut exhiberetur illis caro Christi, istis uinum cœli, essetq́ue in terra spiritus, caro in cœlis, ac deinceps omnia omnibus cõmunia in æternum? Nisi, inquit, ego abiero, paracletus non ueniet ad uos. *Ioan. 16.* Hoc est dicere. Si non dederitis quod amatis, nõ habebitis quod desideratis. Expedit ergo vobis, vt ego vadã: uos quoque de terra ad cœlum, de carne ad spiritum translaturus: filius enim spiritus, pater spiritus, spiritus sanctus, spiritus est, Denique spiritus ante faciẽ nostram Christus Dominus, sed & pater quia spiritus est, tales quærit adoratores, qui adorent eum in spiritu & ueritate. Spiritus tamen sanctus quasi specialiter spiritus dicitur, quod ab vtroque procedat firmissimum, & indissolubile vinculum trinitatis, tanquam proprie L sanctus, ꝙ sit donum patris & filij. omnem sanctificans creaturam: quamuis pater quoque & spiritus & sanctus, itemq́ue & filius, & spiritus & sanctus sit. Ex quo omnia, per *Ro. 11. d* quem omnia, in quo omnia ait Apostolus. Tria in magno huius mundi opere cogitare debemus uidelicet quid sit, quomodo sit, ad quid sit constitutus. Et in esse quidem rerum inæstimabilis potentia commendatur quòd tam multa, tam magna, tam multiplici-

† Aliàs, mittebantur.

tipliciter tam magnificè sunt creata. Sanè in modo ipso sapientia singularis elucet: quòd hæc quidem sursum, hæc verò deorsum, hæc in medio ordinatissimè sint locata. Si verò ad quid factus sit mediteris, occurrit tam vtilis benignitas, tam benigna vtilitas, quæ etiã ingratissimos quosque multitudine & magnitudine beneficiorum possit obruere. Potentissime siquidem ex nihilo omnia, sapiẽtissime pulchra, benignissime vtilia sunt creata. Veruntamen & fuisse nouimus ab initio & adhuc multos esse videmus in filijs hominum, qui in bonis inferioribus sensibilis mundi huius, tota sensualitate depressi, totos se dederunt his quæ facta sunt, quonammodo vel ad quid facta sint negligentes. Quid istos, nisi carnales dicamus? Paucissimos esse iam arbitror, legimus tamẽ nõnullos quandoque fuisse, quibus summum studium fuit atque vnica solicitudo modũ & ordinem inuestigare factorum, adeò vt plerique non modo vtilitatem rerum perquirere dissimulauerint, sed & ipsas magnanimiter spreuerint, cibo paruissimo vilissimoque contenti.
M Ipsi quidem sese philosophos vocant, sed a nobis curiosi & vani rectius appellantur. Vtrisque igitur successerunt viri prudentiores vtrisque, qui nimirũ & quæ facta sunt & quomodo facta sunt transilientes, intenderunt aciem mentis, vt ad quid facta sunt viderent. Nec latuit eos, quoniam omnia propter semetipsum fecit Deus, omnia propter suos. Aliter tamen propter se, aliter propter suos: in eo quippe quod dicitur omnia propter se, præueniens commendatur origo: in eo autem quod dicitur omnia propter suos, magis exprimitur fructus sequens. Omnia fecit propter semetipsum, gratuita videlicet bonitate: omnia propter electos suos, pro eorum scilicet vtilitatẽ, vt illa quidem efficiens causa sit, hæc finis. Hi sunt spirituales viri sic utentes hoc mundo tanquam non vtentes, sed in simplicitate cordis sui quærentes Deum, ne illud quidẽ magnopere vestigantes quonam modo mundialis hæc machina volueretur, primi voluptate, secundi vanitate, ter-
Psa. 118 n tij veritate impleti. Gaudeo vos esse de hac schola, de schola videlicet spiritus, vbi bonitatem & disciplinam, & scientiam discatis, & dicatis cum sancto. Super omnes docentes me intellexi. Quare? inquam? Nunquid quia purpura & bysso me indui, & quia lautioribus epulis abundaui? Nunquid quia Platonis argutias, Aristotelis versutias intellexi: aut ut intelligerẽ laboraui? Absit inquã, sed quia testimonia tua exquisiui. Fœlix qui in hoc sancti spiritus thalamo cõmoratur, ut possit intelligere triplicem illum A
spiritum: de quo idem ipse puer domini super seniores intelligens clamabat, & decantabat. Ne proiicias me a facie tua, & spiritũ Psal. 50.
sanctum tuum ne auferas a me. Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis. Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali cõfirma me. Spiritum sanctum ipsum intellige proprio nomine designatum. Rogat ergo ne proijciatur a facie eius tanquam aliquid immundum: quia spiritus iste odit sordes, nec habitare poterit in corpore subdito peccatis. Cui enim proprium est peccata repellere: ipsi & proprium est peccata odisse, nec in vno domicilio pariter morabuntur tanta munditia, & immunditia tanta. Recepto ergo sancto spiritu per sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum: audet quis ante faciem eius apparere tanquã lotus & mundus: utpote qui contineat se ab omni malo, & qui actiones & si non cogitationes frenauerit. Sed quia peruersæ & immundę cogitationes separant a Deo: orandum est, vt cor mundum creetur in nobis: Sapien. 1.
quod vtique fiet si spiritus rectus fuerit in nostris visceribus innouatus. Spiritum rectum (quod ait) filio potest non inconuenienter aptari, qui nos veterem hominem exuens nouum induit, qui nos renouauit in spiritu mentis nostræ tãquam in visceribus nostris, vt cogitemus quæ recta sunt, vt ambulemus in nouitate spiritus, & non in literæ vetustate. Formam enim rectitudinis de cœlis attulit, reliquit in terris: immiscens sanè & mittens dulcedinem rectitudinis in omnibus operibus suis, sicut de eo idem ipse prædixerat. Dulcis & rectus dominus, B
propter hoc legem dabit delinquentibus in Psal. 24.
uia. Castigato ergo corpore per sanctitudinem operum: mundato corde uel potius innouato per rectitudinem cogitationum redditur lætitia salutaris, ut iam in lumine uultus Dei ambules, & in nomine eius exultes tota die. Quid igitur restat, nisi ut spiritu principali confirmeris? Patrem intellige spiritum principalem: non quòd maior, sed quòd solus a nullo: cum ab eo sit filius: spiritussanctus ab utroque. In quo autem confirmatio hæc, nisi in charitate? Aut

quod

quod donum aliud tam dignũ patre? quod
Rom. 8. munus aliud tam paternum? Quis nos (ait Apostolus) separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculũ, an persecutio, an gladius? Certi sitis, quia neque mors, neque vita, neque cætera alia quæ Apostolos tam multipliciter quàm audacter enumerat, poterũt nos separare a charitate dei, quæ est in Christo Iesu. Nunquid non hoc confirmationẽ ab omni huius sententiæ parte demonstrat? Scis vas tuum possidere in sanctificatione & honore, & non in passione desiderij? spiritum sanctum accepisti tibi. Vis ut quæcunque tibi vis ab omnibus fieri, tu quoque facias illis, & quod tibi fieri non vis, alij ne feceris? spiritum rectum ad opus proximi suscepisti. Hæc est enim rectitudo quam lex vtraque cõmendat, & quæ naturæ indita est, & quæ
C tradita per scripturã. Iam si in vtroque bono & in his quę ad vtrunque pertinent firmiter perseueras: principalem spiritum (quẽ solũ deus approbat) recepisti. Alioquin quæ modo sunt, modo non sunt, is qui verè est, non acceptat, nec in caducis istis sibi potest æternitas complacere. Itaque si desideras vt in te deus eligat partem sibi: esto solicitus sicut tibi spiritum sanctum, sicut proximo spiritum rectum: sic ei quoque tanquam vero principi, & patri spirituum spiritum principalem exhibere. Verè multiplex spiritus, qui tam multipliciter filius hominum inspiratur, vt non sit qui se abscondat à calore eius. Siquidem conceditur eis ad vsum, ad miraculum, ad salutem, ad auxilium, ad solacium, ad feruorem. Ad vsum quidem vitæ, bonis & malis, dignis pariter & indignis communia bona abundantissimè tribuens: ita vt videatur hic discretionis limitem non tenere. Ingratus, qui in his quoque beneficium spiritus non agnoscit. Ad miraculum, in signis & prodigijs, in varijs virtutibus quas per quorumlibet manus operetur: ipse est antiqua miracula suscitans, vt ex præsentibus fidem astruat pręteritorum. Sed quia nõnullis hanc quoque gratiam siue propria vtilitate largitur: tertia infunditur ad salutem: cum in toto corde nostro reuertimur ad dominum deum nostrum. Porrò ad auxilium datur, cum in omni colluctatione adiuuat infirmitatem nostram. Nam cum
D testimonium perhibet spiritui nostro quòd filij dei sumus, ea inspiratio est ad consolationem. Datur etiam ad feruorem, cum in cordibus perfectorum vehementius spirans validum ignem charitatis accendit, vt non solum in spe filiorum dei, sed etiam in tribulationibus glorientur contumeliam gloriam reputantes, opprobrium gaudium, despectionem exaltationem. Omnibus nobis (ni fallor) datus est spiritus ad salutem, ad feruorem non ita. Pauci enim sunt qui hoc spiritu repleantur: pauci qui studeant ęmulari. Contenti sumus angustiis nostris, nec respirare in libertatem illam, non saltem ad eam spirare conamur. Oremus fratres ut cõpleantur in nobis dies pentecostes, dies remissionis, dies exultationis, dies uerissimi iubilæi: & inueniat nos semper spiritus sanctus omnes, propter pręsentiam corporalem pariter propter cordium unitatem, in eodẽ loco per promissam stabilitatem, ad laudem & gloriam sponsi ecclesiæ Iesu Christi domini nostri, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

In natiuitate sancti Ioannis Baptistæ, de lucerna ardente & lucente. Sermo.

SIT procul ab his conuentibus fratres increpatio illa prophetæ Iudaica reprobantis conuenticula, & dicentis: Iniqui sunt cœ- Esa. 1.
tus uestri. Hi nimirùm cœtus non iniqui, sed planè sancti, sed religiosi, sed pleni gratia, digni benedictione. Conuenitis siquidem ad audiendum deum: cõuenitis ad laudandum, ad orandum, ad adorandum. Sacer est conuentus uterque, placens deo, angelis
familiaris. State ergo in reuerentia fratres, E
state in solicitudine & deuotione mentis: maximeq; in loco orationis, & in hac schola Christi, & auditorio spiritali. Nolite considerare dilectissimi, quæ uidentur & temporalia sunt, sed magis quæ non uidentur æterna. Secundum fidem non secundum faciem iudicate. Terribiliter siquidem metuẽdus est locus uterque, nec maior adesse credendus est numerus hominum quam angelorum. Patet utrobique sine dubio porta cœli, scala illa erecta est, ascendunt & descẽdunt angeli super filium hominis. Gigas nanque est iste filius hominis: cœlum ei sedes est, terra scabellum pedum eius. Et eleuata est magnificentia eius super cœlos: manet tamen nobiscum usque ad seculi consummationem. Ascendunt & descendunt itaque ad deum angeli sancti: quia caput & cor-

& corpus vnus est Christus. Nec tamen ubi caput, sed ubicunque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ, licet non possit caput a corpore separari. Denique & ipse ait: Vbi duo uel tres cōgregati fuerint in nomine meo, in medio eorū sum. Sed fortè quis dicat. Vbi est modo Christus? Ostende nobis Christum, & sufficit nobis. Quid curiosos circunducitis oculos? Num ad uidendum, & non magis ad audiendum conuenitis? Dominus Deus aperuit mihi aurem, ait propheta. Aurem meam aperuit, ut audiam quid loquatur, non oculum (ut uideam uultum eius) illuminauit. Aut certè suam mihi aperuit aurem, non faciem reuelauit. Post parietem stat, audit, & auditur: sed necdum apparet. Audit orantes, erudit audiētes. An experimentū eius quęritis, qui in me loquitur Christus? Ego, inquit, qui loquor iustitiam. Quidni loquatur ore, quòd ipse plasmauit? Quidni suo utatur ut libet artifex instrumento? Non tantum aures eorū, sed & labia mea aperi Domine: ego enim labia mea non prohibebo domine, tu scisti. Bene enim omnia facis, & surdos facis audire, & mutos loqui. Audite ergo fratres quid de Ioanne loquatur, cuius solennis hodie natiuitas celebratur. Ipse, inquit, erat lucerna ardens & lucens. Magnū testimonium fratres mei. Magnus enim est cui perhibetur, sed maior est ipse qui perhibet. Ille (inquit) erat lucerna ardens & lucens. Est enim tantum lucere vanum, tantum ardere parum, ardere & lucere perfectum. Audi quid dicat scriptura. Sapiens permanet, ut sol stultus autem, ut Luna mutatur. Quia enim splendet Luna sine feruore, modo plena, modo exigua, modo nulla videtur. Mutuatum siquidem lumen nunquam in eodem permanet statu, sed crescit, deficit, extenuatur, adnihilatur, & penitus non comparet. Sic sic qui conscientias suas in alienis labiis posuerunt, modo magni, modo parui sunt, modo nulli, secundum quòd adulantium linguis, vel uituperare placuerit, uel laudare. At uerò solis splendor igneus est, & cum feruet acrius, etiam oculis lucidior exhibetur. Sic sapientis ardor internus, fortis lucet, & si non ei datur utrunque, curat semper ardere magis, ut pater suus, qui uidet in abscondito reddat ei. Væ nobis fratres si luxerimus tantum. Nam lucemus quidem & magnificamur ab hominibus, sed mihi pro minimo est, ut ab humano iudicer die. Qui enim iudicat me, Dominus est, qui feruorem ab omnibus exigit: splendorem verò non ita. Ignem (inquit) ueni mittere in terram, & quid uolo nisi, ut accendatur? Hoc nempe commune mandatum: hoc est quod exigitur ab uniuersis, nec ulla si deesse contigerit admittitur excusatio. Cæterum singulariter Apostolis & apostolicis uiris dicitur: luceat lux uestra coram hominibus: nimirum tanquam accensis: & uehementer accensis, & quibus non timeatur à flatu quolibet, aut impulsione uentorum. Dictum est & Ioanni, sed illi in aure audiunt: Ioannes in spiritu tanquam angelus eruditur. Nimirum tanto propinquior Deo, quanto uox uerbo uicina: cui nulla uoce alia media, quod foris sonet oporteat intimari. Neque enim Ioannem prædicatio, sed inspiratio docuit, quem repleuit spiritus in utero matris suæ. Vere ardens & uehementer accensus, quem sic præoccupauit flamma cœlestis, ut iam Christi sentiret aduentum, qui necdum sentire poterat, uel seipsum. Nimirum nouus ille ignis qui recens illapsus è cœlo per os Gabrielis in aurem intrauerat uirginis, & per matris aurem introiuit ad paruulum: ut ab ea hora uas electionis suæ spiritus sanctus impleret, & lucernam Christo Domino pararet. Fuit ergo iam tunc ardens lucerna, sed interim adhuc sub modio donec super candelabrum poneretur, & luceret omnibus qui erant in domo Domini. Illo enim in tempore solum adhuc potuit illuminare modium suum: soli interim lucere matri magnum ei pietatis sacramentum reuelans ipso motu nouæ exultationis. Vnde mihi hoc (inquit) ut ueniat mater Domini mei ad me? Quis enim tibi indicauit matrē Domini mulier sancta? Vnde me nosti? Vt facta est (inquit) uox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in utero meo. Illuminauit ergo iam tunc modium suum sub quo latebat: sed quem non latebat ardens lucerna sub modio, totum paulopost mundum nouis illustratura fulgoribus. Illa erat (inquit) lucerna ardens & lucens. Non ait lucens & ardens: quia Ioannis ex feruore splendor, non feruor prodijt ex splendore. Sunt enim qui non eo lucent, quia feruent sed magis feruent ut luceant. At isti plane non feruent charitatis spiritu, sed studio uanitatis. Vultis nosse quemadmodū arsit Ioan-

Marginalia: Mar. 14. — Mat. 18. — Esa. 58. — 1. Cor. 12. — F — Ioan. 5. — Eccl. 27. — G — Luc. 12. — Mat. 5. — H — Luc. 1. — Vbi sup. — Ioan. 5.

Ioannes & luxit? Ego utrunque in eo tripliceni posse arbitror inueniri, & ardorem scilicet & splendorem. Ardens enim erat in seipso uehementi austeritate conuersationis: erga Christum intimo quodam & pleno feruore deuotionis: erga peccantes proximos constantia liberæ increpationis. Luxit nihilominus (ut paucis dixerim) exemplo, digito, uerbo: & seipsum ostendens ad imitationem, & luminare maius quod latebat ad peccatorum remissionem, & ipsas quoque tenebras nostras illuminans, sicut
Psal. 17. scriptum est. Quoniam tu illuminas lucernam meam, domine Deus meus illumina tenebras meas: utique ad correptionem.

I Considera igitur hominem angelico promissum oraculo, conceptum miraculo, sanctificatum in utero, & nouum in nouo homine pœnitentiæ mirare feruorem. Victum
1. Tim. 6. & uestitum (ait Apostolus) habentes his contenti simus. Apostolica perfectio ista est, sed Ioannes etiam hæc contempsit. Denique audi dominum in Euangelio. Venit
Matt. 11. (inquit) Ioannes non manducans, nec bibens, planè nec uestiens. Sicut enim nō est locusta cibus, nisi aliquorum fortè irrationabilium animalium, sic nec pilus cameli hominum est indumentum. Quid tu pilos tuos camele deposuisti? Vtinam gibbum magis deposuisses. Quid uos irrationabiles feræ & reptilia deserti, cibos exquiritis delicatos? Ioannes sanctus homo missus a Deo, imo Angelus Dei, sicut ait pater. Ecce mitto
Luc. 7. Angelum meum ante te. Hic ergo Ioànes quo nullus maior in natis mulierum innocentissimum illud corpus sic castigat, sic extenuat, sic affligit: uos indui festinatis bysso & purpura, & splendide epulari? Heu hic est præsentis totus honor Dei, hæc Baptistæ reuerentia tota: hæc natiuitatis eius prophetata quondam lætitia est. Cuius.n. memoriam agitis, ô nimis delicati cultores, cuius celebratis natalem? Nónne illius qui in eremo fuit hirsutus ueste, confectus inedia? Quid existis in desertum uidere filij Babylonis? arundinem uento agitatam? Quid igitur? Hominem mollibus uestitū? Nutritum mollibus? In his nempe tota uersatur hæc uestra celebritas: in popularis fauoris aura sectanda, in gloria uestium, & uoluptate ciborum. Sed quid hæc ad Ioannem?
K Neque enim Ioannes fecit sic, aut talibus unquam potuit delectari. Multi (in-
Luc. 1. quit Angelus) in natiuitate eius gaudebūt. Verum id quidem multi in natiuitate eius gaudent: & paganis ipsis (ut audiuimus) læta est & solennis. Illi celebrant quod ignorant, sed non ita debuerant christiani. Nunc uerò & ipsi in hac beati Ioannis Baptistæ natiuitate gaudent: sed utinam de natiuitate, non de uanitate. Quid est enim nisi uanitas uanitatum quicquid sub sole est, aut quid amplius habet homo de uniuerso labore suo quo laborat? Fratres, sub sole est quicquid oculis cernitur, quicquid huic corporeæ luci subiacere uidetur. Quid uerò illud nisi uapor ad modicum parens? Quid illud nisi fœnum & flos fœni? Omnis caro fœnum (ait dominus) & omnis gloria Esaie 40.
eius quasi flos fœni. Fœnum aruit & flos decidit: uerbum autem domini manet in æternum. In hoc uerbo laboremus fratres, in quo & uiuere & gaudere possimus in æternum. Operemur non cibum qui perit, sed qui permanet in uitam æternam. Quis ille? Non in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo quod procedit de ore Dei. Seminemus in hoc uerbo charissimi, seminemus in spiritu: quoniam qui in carne seminant, solam habent metere corruptionem. Luc. 6.
Gaudeamus intus & non sub sole, sed iuxta Apostolum tanquam tristes propter humilitatem & grauitatem: semper autem gaudentes propter internam consolationem. Gaudeamus dilectissimi in natali beati Ioānis, & gaudeamus de ipsa natiuitate. Copiosa quidem nobis in eius recordatione L
causa: multiplex est materia gaudiorum. Ille erat lucerna ardens & lucens: & Iudæi uoluerunt exultare in luce eius: ipse uerò potius gaudebat in feruore deuotionis, gaudebat ad uocem sponsi tanquam amicus sponsi. Nobis in utroque gaudendum est, in altero quidem ei, nobis in altero congaudendum. Ardebat enim sibi, nobis autem lucebat. Gaudeamus in feruore eius ad imitationem, gaudeamus in lumine, non tamen ibi manentes, sed ut in lumine eius uideamus lumen. Lumen utique uerū quod non est ipse, sed cui testimonium perhibet ipse. Venit Ioannes (ait dominus) nec Matt. 11.
manducans nec bibens. Incentiuum feruoris id mihi est, & materia humilitatis. Quis enim in nobis est fratres, qui Ioannis pœnitentiam intuens suam non dico magnificare, sed alicuius saltem momenti reputare præsumat? Quis audeat murmurare in laboribus suis, & dicere, satis est quod patior, nedum

nedum nimis? Quæ enim homicidia, quæ sacrilegia aut flagitia sic puniebat Ioannes in se ipso? Accendamur ad pœnitentiá fratres, interrogemus cósciencias nostras, & animemur ad ultionem exigendam de nobis, vt horrendum posſimus euadere iudicium Dei viuentis. Quicquid verò minus est feruoris humilitas suppleat puræ cófesſionis. Fidelis est Deus ſi confiteamur iniquitates nostras, ſi miserias nostras exponamus, ſi nó excusemus infirmitates nostras, dimittet nobis peccata nostra. Ex hoc sanè & erga proximorum delicta feruorem intuere Ioánis.
M Hic nempe dignus est & rationi consentaneus ordo, ut incipiendum tibi memineris à te ipſo. Ab occultis (inquit) meis munda me: & ab alienis parce seruo tuo. Genimina
Psal.18. uiperarum (ait Ioannes) quis ostendit uo-
Luc.3. bis fugere à uentura ira? De quanto mentis feruore procedere putas ſcintillas iſtas, imo carbones desolatorios? Sic neque phariſæis
Vbi sup. parcens, Nolite, inquit, dicere quia patrē habemus Abraham: potens est enim Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ. Sed minus hoc uideatur, ſi uel ipsum veretur potentis vultum, & non tota libertate ſpiritus arguit peccantem regem crudelē atque ſuperbum: ſacra quadam uehementia ad hoc ipsum prodiens de deserto, ſi uel blanditijs eius uel ipſo mortis terrore mouetur. Metuebat, inquit, Herodes Ioannem, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. At ille nihil ob hoc parcens: non licet, ait, tibi habere eam. Ligatus quoque & in carcerem truſus, nihilominus ſtetit in ueritate, & occubuit pro ueritate fœliciter. Ferueat etiam in nobis zelus iſte chariſsimi. Ferueat amor iuſtitiæ, odium iniquitatis. Nemo (fratres) vitia palpet: peccata diſſimulet nemo. Nemo dicat, nunquid custos fratris mei ſum ego? Nemo quod in ſe est æquanimiter ferat, cum viderit ordinem deperire, minui diſciplinam: Eſt enim conſentire ſilere cú arguere posſis: & ſcimus quia ſimilis pœna facientes maneat & conſentiētes. Iá uerò ſuper humili & omnino feruentiſſima deuotione Ioannis erga Dominum
A quid loquamur? Inde.n. exultauit in utero: inde expauit Iordane baptizaturus eú inde non modo Christú qui putatur, ſed uel ipſam corrigiá calciaméti eius ſoluere dignú ſe eſſe negabat: inde gaudebat amicus ſponſi ad uocem ſponſi: inde gratiam ſe accepiſſe pro gratia fatebatur: illum autem non ad menſuram habere ſpiritum, ſed plenitudinem de qua omnes acciperent clamitabat. Nónne Deo ſubiecta eris anima mea? Alio- *Psal.61.* qui nó ero lucerna ardés: niſi toto corde, tota mente, & ex omnibus uiribus meis diligam Dominum Deum meum. Sola enim est charitas quę accendit ad ſalutem: ſola quam infundit & inflammat ſpiritus, quem extinguere prohibemur. Habes quemadmodum Ioannes arſerit, & in hoc ipſo quēadmodum luxerit, indicatum eſt ſi aduertiſti. Neque enim ardorem eius noſſe poteras niſi luxiſſet. Luxit ergo vt ſupra memini exēplo, digito, uerbo, opere ſeipſum Chriſtum indice noſmetipſos nobis ſermone declarans. Tu puer propheta altisſimi voca- *Luc.1.* beris (ait pater) præibis enim ante faciem Domini parare vias eius. ad dandam ſcienciam ſalutis plebi eius. Ad dandam, inquit, non ſalutem (neque enim ille lux,) ſed ſciētiam ſalutis, vt teſtimonium perhiberet de lumine. Scientiam, inquit, ſalutis, in remisſionem peccatorum. Num ſalutis ſcientiam ſapiens paruipendere poteſt? Ponamus tamen necdú veniſſe Ioannem, necdú ſignificaſſe de Chriſto. Vbi ſalutem quæremus? Peccaui peccatum grande quod ſanguine vitulorum uel hircorum deleri non poteſt: B quia non holocauſtis delectatur altisſimus. Memoria mea infecta eſt fece huius amurcæ, non eſt nouacula quæ membraná hanc radere posſit: quia tota totam imbibit fecē. Si peccati mei oblitus fuero, ſtultus ſum & ingratus. Si in memoria mea permanet, arguet me in æternú. Quid igitur faciá? Ibo ad Ioanné, & audiá vocē lætitiæ, miſericordiæ vocem, ſermonē gratiæ, verbum remisſionis & pacis. Ecce, inquit, agnus Dei: ecce *Ioan.1.* qui tollit peccata mundi. Et alibi. Qui ha- *Ioan. 3.* bet ſponſam, inquit, ſponſus eſt. Oſtendit igitur quia uenit Deus, quia ſponſus, quia agnus. Quia Deus, certum eſt ꝙ peccata remittere posſit, ſed utrú velit adhuc in quæſtione eſt. Vult ꝑfectò, quia ſpóſus eſt, quia amabilis eſt. Et Ioánes amicus ſpóſi eſt, quia ſponſus niſi amicos habere non nouit. Et licet uelit glorioſam ſpóſam nó habentē maculá, aut rugá, aut aliquid eiuſmodi non tamē quærit talē. Vbi enim illá inueniret? Sed *Hier. 3.* talē potius ipſe facit: talē ſibi exhibet ipſe. Audi denique quid dicat per prophetá. Vulgò dicitur. Nunquid mulier, ſi dormierit cum altero uiro, reuertetur ad uirú ſuú priorem? Tu autem fornicata es cum amoribus

multis: reuertere tamen ad me, & ego suscipiam te. Ecce quòd possit, ecce quòd uelit. Sed tu fortassis timeas eam, quam facere venit delictorum purgationem, ne vstione & scissione ossa & medullas ossiũ collidat, C ne dolorem inferat morte grauiorem. Audi, agnus est, in mansuetudine venit cum lana & lacte, solo verbo iustificans impium. Quid enim (iuxta comicum) facilius dictu? Mat. 8. Tantum, inquit, dic uerbo, & sanabitur puer meus. Vt quid ergo deinceps hæsitemus fratres, & non omni fiducia ad thronũ gloriæ ascendamus? Agamus Ioãni gratias, & eo mediante transeamus ad Christum, quia ut ait ipse illum oportet crescere, me autem minui. Quomodo minui? Splendore utique non feruore. Retraxit radios, recollegit se, ne fieret sicut is qui totum profert spiritum suum. Illum, inquit, oportet crescere, qui exhauriri non potest: de cuius plenitudine omnes accipiant: me autem minui, cui datus est spiritus ad mensuram, & danda magis opera vt ardere semper valeã quàm lucere. Præcessi solem tãquam sydus matutinum, abscondi necesse est orto iam sole. Non est mihi nisi modicum olei quo ungar, uolo illud in uase tutius quàm in lampade possidere.

In vigilia Petri & Pauli Apostolorum. Sermo.

IN sanctorum vigilijs necesse est uigilare hominem spiritualem, qui solennitates eorum celebrare desiderat in spiritu & ueritate. Aliæ.n. carnaliũ, aliæ spiritualiũ vigiliæ. Illi & nitidiores cultus, & epulas præparant lautiores, & fortassis in ipsis vigilijs operantur opera tenebrarũ, lætantur cũ malefecerint, & exultãt in rebus pessimis. Vos D nõ ita didicistis Christũ, qui Christũ secuti estis, qui omnia reliquistis, qui vigilanti oculo vigiliarum nomen debetis attẽdere. Ad hoc enim uigiliæ proponuntur, vt euigilemus si in aliquo peccato vel negligentia dormitamus, & præoccupemus faciem sanctorum in confessione. Non sic filij huius seculi non sic, qui potẽtes sunt ad bibendũ uinum, & uiri fortes ad miscendam ebrietatem, qui obdormierunt in flagitijs, & & facinoribus suis. Illud vos non lateat, quia qui ebrij sunt, nocte ebrij sunt, & qui dormiunt, nocte dormiunt, & frustra ionat eis nomen vigiliarum sanctarum, cum ipsi magis dormire studeant quàm uigilare. Vos non estis filij noctis, neque tenebrarum, sed lucis & Diei, vt non vos præoccupent natalitij sanctorum dies & inueniant imparatos. Tria sunt igitur, quæ in festiuitatibus sanctorum vigilanter considerare debemus, auxilium sancti, exemplum eius, confusionem nostram. Auxilium eius, quia qui potens in terra, potentior est in cœlis ante faciem Domini Dei sui. Si enim dum hic uiueret misertus est peccatoribus, & orauit pro eis: nunc tantò amplius quantò verius agnoscit miserias nostras, orat pro nobis patrem: quia beata illa patria charitatem eius non immutauit sed augmentauit. Neque enim quia impassibilis omnino, ideò & incompassibilis factus est: sed nunc potius induit sibi viscera misericordiæ, cum ante fontem misericordiæ existit. Est & alia causa quæ magis vrget sanctos, ut solliciti sint de nobis quia iuxta vocem Apostoli Deus prouidet E pro nobis ne sine nobis consummentur, sicut ait sanctus Dauid: Me expectant iusti donec retribuas mihi. Debemus etiam at- Psal. 141. tendere exemplum eius quia quandiu in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est, non declinauit ad dexteram, neque ad sinistram: sed uiam regiam tenuit donec veniret ad illum qui dicit: Ego sum Ioan. 14. via ueritas & uita. Intuemini humilitatem operum eius, auctoritatem verborum eius, & tunc uidebitis quomodo tam uerbo quam exemplo luxerit inter homines: qualia nobis uestigia dereliquerit vt ambulemus per ea, & non erremus in eis. Verè iuxta prophetam, Semita iusti recta est, rectus callis iusti ad ambulandum. Sed Esa. 26. & diligentiori intuitu confusionem nostram inspiciamus: quia homo ille similis nobis fuit passibilis, ex eodem luto formatus ex quo & nos. Quid ergo est quod non solum difficile, sed impossibile credimus vt faciamus opera quæ fecit, ut sequamur uestigia eius? Confundamur fratres, & contremiscamus ad uocem istam, si fortè hæc confusio adducat nobis gloriam, si fortè generet gratiam nobis timor ille. Homines isti fuerunt qui præcesserunt nos, qui tam mirabiliter processerunt per uias uitæ, ut uix eos homines fuisse credamus. Sic ergo in sanctorum festiuitatibus, & gaudere, & confundi debemus: gaudere, quia

quia patronos præmisimus: confundi, quia eos imitari non possumus. Ita semper gaudium nostrum in hac valle lachrymarum, lachrymarum pane condiri debet, vt semper non solum extrema, sed & prima gaudii luctus occupet: quia & si magna est gaudiorum materia, sed maxima est dolorum. Memor fui Dei, clamat iustus, & delectatus sum: sed & statim subiungit. Defecit spiritus meus, turbatus sum, & non sum loquutus. Quod si hæc in vigilijs uniuscuiusque sancti cogitare debemus, quid faciemus in solennitate sanctorum, & summorum Apostolorum, Petrum & Paulum loquor? Sufficeret vnius festiuitas ad infundendam exultationem vniuersæ terræ, sed amborum iuncta est ad cumulum gaudiorum, vt quomodo in uita sua dilexerunt se, ita & in morte non sint separati. Quid illis potentius dum fuerunt in terris? quorum alteri traduntur claues regni cœlorum, alteri magisterium gentium: alter Ananiam & Sapphiram occidit in uerbis oris sui, alter donat quicquid donat in persona Christi, & cum infirmatur tunc fortior est & potens. Quã potentiores sunt in cœlis, qui tam potentes fuerunt in terris? Et qui nobis reliquerunt maiora exempla, quàm illi qui in fame & siti, in frigore & nuditate, & in omnibus illis, quæ Paulus enumerat, iugiter sunt afflicti, & demũ fœlici martyrio regna cœlestia cõcẽderunt? Vere nobis rubor confusionis sunt, quos uix audemus respicere, ne dicam imitari. Oremus ergo eos, ut ipsi propicium nobis reddant amicum suum iudicem nostrum, qui est Deus benedictus in secula. Amen.

F

Psal. 76.

G *In die festo eorundem. Sermo I.*

Loriosa nobis solennitas illuxit, quam præclari martyres martyrum duces, Apostolorũ principes morte clarissima consecrarunt. Isti sunt Petrus & Paulus duo magna luminaria, quos Deus in corpore ecclesiæ suæ constituit quasi geminum lumen oculorum. Hi mihi traditi sunt in magistros & in mediatores: quibus secure me cõmittere possim: quia & notas mihi fecerunt vias vitæ, & mediantibus illis ad illum mediatorem ascendere potero, qui uenit pacificare per sanguinem suum, & quæ in cœlis, & quæ in terris sunt. Ille enim in vtraque natura purissimus est, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Quomodo ad illum accedere audebo, qui sum supramodum peccãs peccator, qui peccaui supra numerum arenæ maris, cum ille purior, ego impurior esse non possim? Verendum ne incidam in manus Dei uiuentis, si illi appropinquare, vel inhærere præsumpsero, quem à me tanta differentia diuidit, quantum distat inter bonum & malum. Propterea dedit mihi Deus homines istos, qui & homines essent, & peccatores, & maximi peccatores, qui in seipsis, & de seipsis discerent, quàm late alijs misereri deberent. Magnorum.n. criminum rei magnis criminibus facile donabunt ueniam, & in qua mensura mensum est eis remetientur nobis. Peccauit peccatum grande Petrus Apostolus, & fortassis quo grandius nullũ est, & tam velocissime, quàm facillimè veniam consecutus est, & sic vt nihil de singularitate sui primatus amitteret. Sed & Paulus qui in ipsa viscera nascentis ecclesiæ, tã singulariter, quàm incomparabiliter grassatus est, per ipsius filij Dei vocem ad fidem adducitur, & pro tantis malis, tantis bonis repletus est, vt vas electionis fieret ad portãdum nomen eius coram gẽtibus & regibus, & filijs Israël. Vas dignum & cœlestibus ferculis repletum: de quo & sanus escam, & infirmus accipiat medicinam. Tales decebat humano generi pastores & doctores constitui, qui & dulces essent & potentes, & nihilominus sapientes. Dulces, ut me blãde & misericorditer susciperent. Potentes, vt fortiter protegerent. Sapientes, ut ad uiã & per uiam ducerent, quæ ducit ad ciuitatem. Quid Petro dulcius, qui tam dulciter ad se omnes conuocat peccatores, sicut & actus apostolici, & epistolarum eius series attestatur? Quid illo potentius cui & terra obediuit, cũ mortuos reddidit, & mare sub pedibus eius se calcabile præbuit, qui Simonem magum spiritu oris sui in aëre attigit, qui claues regni cœlorum tam singulariter accepit, vt præcedat sententia Petri sententiam cœli? Denique quodcunque ligaueris (inquit) super terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Quid autem illo sapientius, cui nũ caro & sanguis reuelauit? Libentissime Paulum sequor, qui prę nimia dulcedine luget eos, qui peccauerunt & nõ egerunt

H

Matt. 16.

I

egerunt pœnitentiam: qui fortior est omni principatu & potestate, sapientiam & medullam sacrorum sensuum, non à primo vel secundo, sed à tertio cœlo largiter asportauit. Hi sunt magistri nostri, qui à magistro omnium vias vitæ plenius didicerunt, & docent nos vsque in hodiernum diem. Quid ergo docuerunt, vel docent nos Apostoli sancti? Non piscatoriam artem, non scenofactoriam, vel quicquid huiusmodi est: non Platonem legere, non Aristotelis versutias inuersare, non semper discere, & nunquam ad veritatis sciẽtiam peruenire. Docuerunt me viuere. Putas parua res est scire uiuere? Magnum aliquid imo maximum est. Non uiuit qui superbia inflatur, qui luxuria sordidatur, qui cæteris inficitur pestibus: quoniam non est hoc viuere, sed vitam cõfundere, & appropinquare usque ad portas mortis. Bonam autem vitam ego puto, & mala pati, & bona facere, & sic perseuerare vsque ad mortem. Dicitur vulgo, quia qui bene se pascit, bene viuit: sed mentita est iniquitas sibi: quia non bene viuit, nisi qui bonum facit. Arbitror autem, quòd tu qui in congregatione es, bene uiuis, si viuis ordinabiliter, sociabiliter, & humiliter. Ordinabiliter tibi, sociabiliter proximo, humiliter Deo. Ordinabiliter, ut in omni conuersatione tua solicitus sis obseruare vias tuas, & in conspectu Domini, & in cõspectu proximi: cauens & tibi à peccato, & illi à scandalo. Sociabiliter, vt studeas amari & amare,
K blandum te & affabilem exhibere: supportare non solum patienter, sed & libenter infirmitates fratrum tuorum, tam morũ, quã corporum. Humiliter, vt cum hæc omnia feceris, spiritum uanitatis studeas exufflare, qui ex huiusmodi nasci solet, & quantumcunque illum senseris, negare omnino consensum. Sic & in patiendo malum, quoniã triplex est, triplicem prouidentiam adhibere te oportet. Est.n. quod à te pateris, quod à proximo, quod à Deo. Primum est, austeritas pœnitentiæ: secundum, vexatio alienæ malitiæ: tertium flagellum correctionis diuinæ. In eo quod a te pateris, debes voluntarie sacrificare, quod a proximo, patienter ferre, quod a Deo, sine murmure, & cũ gratiarum actione sustinere. Non sic multi filiorum Adam, qui errauerunt in solitudine in inaquoso. Errauerunt planè & errant a via veritatis, qui in solitudinem superbiæ recedentes, socialem vitam habere non volunt: quorũ singularitas associari non potest. Sed & in inaquoso: quia nullo imbre lachrymarum compuncti in terra sterili, & arenti perpetua siccitate morantur. Propterea viam ciuitatis habitaculi nõ inuenerunt: quia inueterati in terra aliena coinquinati sunt cum mortuis, deputati cũ his qui in inferno sunt. Nõ erat ita solitarius ille de quo sanctus Hieremias ait: Bonum est viro cũ portauerit iugũ ab adolescẽtia sua. Sedebit solitarius & tacebit, quia leuauit se super se. Illi errauerũt, sed iste sedebit semper. Illi.n. errant corde: iste autẽ non sedet, sed sedebit solitarius, cũ habuerit honorem singularitatis, illius videlicet iudiciariæ potestatis insigne, quod sancti in terra possidebunt, cũ lętitia sempiterna erit eis. Quare? Quia leuauit se super se, id est, cũ adolescẽs esset, & ætatis lubricæ sentiret ardores, senẽ induit, relinquens, quod erat assumẽs quod nõ erat. Leuauit, inquit, se super se: quia nõ respicit ad se: sed ad illũ qui est super se. Sedebit.n. & tacebit, etiã modò a strepitu diabolicarũ suggestionũ, a strepitu carnaliũ desideriorũ, a strepitu mundi. Fœlix anima, quæ linguas istas non exaudit: audiat licet: illa multum fœlicior (si tamẽ aliqua est) cui penitus non loquuntur. Hæc est sapientia quam Apostolus loquitur inter perfectos, abscondita in mysterio: quã nemo principum seculi huius cognouit. Sic me Apostoli & uiuere & cõscendere docuerunt. Gratias tibi Domine Iesu, qui abscondisti hæc a sapientibus & prudẽtibus, & reuelasti ea paruulis istis qui te secuti sunt, & reliquerunt omnia propter nomen tuum.

Thren. 3.

L

1. Co. 2.

In eadem solennitate. Sermo II.

Ancti isti quorum solennis hodie passio celebratur, multam nobis de se loquendi causam, multam quoque materiã præbuere. Verũ ego vnum timeo, ne totiens audita uerba salutis vilescere nobis incipiant tanqua verba. Vilis siquidẽ & volatilis res
M verbum hominis, nullius molis, nullius põderis, nullius pretii, nullius soliditatis. Aẽrẽ uerberat, vnde & verbũ dicitur, & sicut folium, quod vento rapitur, effluit, & non est qui consideret. Nemo vestrũ fratres sic accipiat: imò nemo sic despiciat verbum Dei. Dico.n. vobis: bonũ illi fuisset, si non audisset homo ille. Fructus uitæ sunt uerba Dei,

non

non folia:& si folia, sed aurea sunt. Proinde non paruipendantur, non pertranseant, nõ præteruolét. Ipsa quoque colligite fragmenta ne pereant. Terra enim quæ sæpius superuenientem susceperit imbrem, & non fecerit fructum, terra reproba est, proxima maledicto. Sic & ea quæ in euangelio sterilis ficulnea legitur, si postea quàm foderit circa eam vineæ cultor, atque miserit stercora, nihilominus sterilis inuenta fuerit: nónne iam securis ad radicem illius arboris est
Luc 13. ponenda? Et ego dico vobis, si minus boni in secularibus inuenerit maiorem in eis Dominus habiturus est patientiam, quàm in nobis, quibus cœlestium consolationũ pluuiam voluntariam segregauit: quibus non sarculus disciplinæ, non paupertatis & vilitatis stercora defuerunt. An non stercora sunt abominationes AEgyptiorũ, quas immolamus Deo nostro? Stercora planè vilia ad aspectum, sed ad fructum vtilia. Non refugiat hanc fœditatem, qui fœcunditatem desiderat. Siquidem ex deformi stercorum aceruo, qui portatur in agrum, formosus surget aceruus manipulorum, qui reportabi-
A tur ex argo. Propterea non uilescat vobis uilitas preciosa: sed preciosius cunctis thesauris Aegypti Christi improperium æstimate. Veruntamen terrenum habentibus sterquilinium ipsa quoque cœlestis nõ deest pluuia: quæ est orationum deuotio, iucunda ruminatio psalmodiæ, dulcis meditatio, consolatio scripturarum. Denique & hæc ipsa pluuia est, quam accipitis per os meũ, si quando de flumine, cuius impetus letificat Dei ciuitatẽ, & torrente voluptatis illius aliqua super vos, dum de eis loquimur stillicidia stillare contigerit. Sed necesse habeo interdũ circunfodere, quandoquidem posuerunt me custodem, & cultorem in vineis. Heu qui meã non colui, nec custodiui. Necesse habeo tamen, dum hũc occupo locum & circunfodere nonnunquã, & apponere stercora. Molestum id quidẽ, sed dissimulare nõ audeo: sciens multò amplius securim nociturã quàm sarculũ, ignem quàm fimum. Itaque & arguere, & increpare interdum necesse est: nec ignoro fimũ esse verbũ increpatoriũ, verbũ improperij, & quod si non excuset necessitas ipsum quoque minus deceat proferẽtẽ. Sed q̃d agimus ꝙ hoc fimo & si aliquos impinguari, sed alios pla-
Eccl. 22. nè & lapidari, & indurari uidemus? Hinc náque scriptũ est. De stercore boũ lapidabitur piger. An non impinguatur, qui increpatus benignè accipit, mansuetè respondet, libenter emendare conatur? Hæc planè salubris & fœcunda impinguatio est, vt corripiat me iustus in misericordia & increpet: oleum: autem peccatoris non impinguet caput meũ. Ex ea siquidem pinguedine quã B
generat oleum peccatoris, abundantius pullulant spinæ & tribuli, & omnis radix amaritudinis germinat copiosius. Itaque qui iustorum increpationem misericordiam nominat: satis indicat quemadmodũ suscipienda, sit, quàm benigno animo, quàm deuota mente: quantaque ei gratia sit habenda. Sic enim accipientibus nobis erit impinguatio salubris, non fertilis vitiorum quemadmodum oleũ peccatoris: sed fructus illius quẽ secundum Apostolũ habemus in sanctifica-
tionem. Quid autem faciamus tibi ô piger, Roma. 6.
qui ad hanc misericordiam irritaris magis & exasperaris? Nónne bonũ fimum sparsi
in agro tuo? Vnde ergo lapides habet? Sed Psa. 10.
tu inimice homo: quoniam qui diligit iniquitatem, odit animã suam: tu inquam inimice homo hoc fecisti: qui desidiam tuã nõ excutere, sed excusare pergens fimum tibi peruertis in lapides, et vnde impinguari debueras, lapidaris. Hæc idcirco dicta sunt fratres, vt noueritis quàm benignè audiendũ sit, quàm deuote suscipiendum, quàm solicitè conseruandũ quicquid ad animarũ salutem pertinet, & non sicut uerbum hominũ, sed sicut (quod verè est) uerbum Dei, siue illud consolatorium, siue commonitorium, siue etiam increpatorium audiatur. Excessi fateor, ipsius propemodum festiuitatis oblitus, sed (ut arbitror) non ad insipientiam uobis, si firmiter inhæserint animo quæ audistis. Et nunc iam de solennitate ipsa uel breuiter aliquid loqui tentemus. Apostolorum C
Christi festus agitur dies, quibus sanè plurimum à nobis honorẽ deberi scio. Sed utrũ
possit aliquis exhiberi hæsito satis. Nimis e- Psa. 138.
nim honorati sunt amici tui Deus: nimis confortatus est principatus eorum. Quid enim? Si in terra adhuc positi omnia poterant: non quidem in se, sed in Christo: quid non poterunt hodie uiuentes in æterna fœlicitate cum ipso? Mortales adhuc & morituri imperium uitę & mortis uidebantur habere: solo nimirum uerbo mortificantes, uiuos, & mortuos suscitantes: quantò magis nunc cum honorati sunt nimis: nimis cõfortatus est principatus eorũ? Sed quid

eſt fratres? Cū apoſtolorum beata hodie me
moria celebretur: nunquid natiuitatis ſeu
conuerſionis eorum, aut certè vitæ, vel mi
raculorum ſolennis agitur commemoratio?
Non eſt fratres natiuitatis humanæ ſolen-
nitas, ſicut paulo ante beati Ioannis diem
natalitium celebraſtis. Ille enim naſcens
honoratur, quia naſcitur ſanctificatus.
Denique in Ioanne ſolo celebrior eſt paſ-
ſione natiuitas: quia & ſi paſſus pro Chri
ſto eſt, cum pro iuſtitia & ueritate occu-
buit: euidentius tamen natus pro eo eſt, ni
mirum homo miſſus à Deo qui in hoc na-
tus eſt, & ad hoc uenit in mundū, vt perhi-
beret teſtimonium veritati. Sed neque con-
uerſionem apoſtolorum, aut eorum mira-
cula hodie recenſemus: ſicut cæteris diebus
alijs, alterius quidem conuerſio, alterius de
carcere liberatio facta per angelū feſtiuis ec
cleſiæ gaudijs ad memoriā reuocatur. Mor-
tem ſpecialius veneratur: quia nihil inter
D homines humano iudicio plus horretur.
Conſiderate fratres eccleſiæ ſanctæ iudiciū,
ſecundū fidem, non ſecundum faciem iudi-
cantis. Mortem ſiquidem apoſtolorū in eo-
rum recolit ſolennitate præcipua. Hodie ni
mirum Petrus crucifixus eſt, hodie decolla-
tus eſt Paulus. Hęc hodiernæ cauſa feſtiuita
tis: hæc præſentium materia gaudiorum. In
his igitur feſtum agens diem & lętum, ſine
dubio ſpiritum ſponſi habet eccleſia, ſpiritū
Pſal. 115. Domini: in cuius conſpectu (ſicut habes in
pſalmo) precioſa eſt mors ſanctorū. Quan-
tos enim dum paterentur Apoſtoli credi-
mus affuiſſe, qui nequaquam precioſis mor
tibus illorum inuiderent? Viſi ſunt enim
oculis inſipientium mori, & æſtimata eſt
afflictio exitus eorum. Et ſic quidē viſi ſunt
Pſa. 138. oculis inſipientium. Mihi (ait propheta) ni-
mis honorati ſunt amici tui Deus: nimis cō-
fortatus eſt principatus eorum. Fratres ami
ci Dei mori uidentur oculis inſipientium,
ſed in oculis ſapientium iudicantur potius
obdormire. Denique & Lazarus dormie-
bat, quia amicus erat: & cum dederit dile-
ctis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini.
Studeamus fratres viuere vita iuſtorum,
ſed morte eorum mori multò magis deſide
remus. Sapientia enim iuſtorum nouiſſima
præfert: ibi nos iudicās, ubi nos inuenerit.
Omnino neceſſe eſt vitæ præſentis finem fu
turæ cohærere principio, nec ibi tolerabilis
diſſimilitudo eſt. Sicut enim ſi quis duo ſibi
(ut ita dixerim) cinctoria cōſuere, aut colli-
gare voluerit minus de reliquis partibus cu
rans, ipſa quę ſibi copulanda ſunt capita vni
formiter parat, ne diſſideant a ſeipſis: ita di- E
co uobis quantumlibet extiterit conuerſa-
tio ſpiritualis, ſi carnalis fuerit conſumma-
tio noſtra, uitæ illi ſpirituali penitus non co
hęret, nec caro & ſanguis regnū Dei pote
rūt poſſidere. Fili (ait Sapiēs) memorare no Eccle. 7.
uiſſima tua, & non peccabis. Nimirū quòd
hæc maximè recordatio faciat timoratum:
timor expellat peccatum, negligentia non
admittat. Hinc & Moyſes de quibuſdam.
Vtinam (ait) ſaperent & intelligerent, ac no Deut. 32.
uiſſima prouiderent. In quibus utique ver
bis tria nobis video commēdari, ſapientiā,
intelligentiam, prouidentiam. Arbitror ſa-
nè tribus eas aſſignari poſſe temporibus,
ut ęternitati quędam imago reformari vi-
deatur in nobis, præſentia moderātibus per
ſapientiam, præterita per intelligentiam di-
iudicantibus, nouiſſima prouidentibus ad
cautelam. Hæc nempe ſpiritualis eſt exerci-
tij ſumma: hæc forma ſtudij ſpiritualis, vt
ſapiēter diſponamus preſentia noſtra, reco-
gitemus in amaritudine animæ noſtræ præ
terita, futura quoque ſollicitè ꝓuideamus.
Sobrie & iuſte, & pie uiuamus in hoc ſecu- Ad Tit. 2.
lo (ait Apoſtolus) ut uidelicet in præſenti ſo
brietas obſeruetur, vt iuſta ſatisfactione
præterita quę nobis ſine fructu ſalutis præ-
teriere tempora redimantur, ut pietatis cly
peum imminentibus de futuro periculis op
ponamus. Sola eſt enim quæ ad omnia va-
let pietas, cultus ſcilicet Dei humilis & de-
uotus, nec aliter nobis eſt prouidere nouiſ-
ſima, niſi vt uniuerſa quæ nobis imminere
videntur pericula, ſedula nobiſcum cogita- F
tione verſantes, diſcamus de noſtra omni-
no induſtria, magis autem de noſtris diffide
re meritis, & ſoli diuinę nos protectioni
committere pio quodam mentis affectu piæ
intentionis in ipſum, cuius datum optimū,
& donum perfectum eſt, conſummatio fœ-
lix, & mors præcioſa. Habens in euangelio
tria hæc ipſo tibi ſermone Domini commē
data. Beati, inquit, pauperes, beati mites, Mat. 5.
beati qui lugent. Beati qui futura ſapiunt,
præ deſiderio cœleſtium interno quodam
ſapore mētis præſentia reſpuētes. Beati qui
nouiſſima prouident, in māſuetudine ſuſci
pientes inſitū verbū quod eorū ſaluare ani
mas poteſt, & pietate cordis ad futurā tēdūt
hæreditatē. Beati qui priſtinū intelligentes
errorē, crebris lauāt lachrymis lectū ſuum.

Vides

Vides quid optat uir sanctus, quid obtinere cupit eis pro quibus orat. Vtinam, inquit, saperent & intelligerent, ac nouissima prouiderent. ac si manifestius dicat: Vtinam esset in eis spiritus sapientiæ & intelligentię atque consilii. Vtinã hæc in nobis inueniantur fratres, vt suauiter omnia nostra per sapientiã disponamus, vt intellectu præterita peccata dãnemus, ut prouideamus futura cõsilio. Vtinã sapiamus ad præsentis uitæ moderationẽ: vtinã intelligamus ad præteritæ correptionẽ: vtinã deuota in Deũ fide prouideamus, vt fœlicẽ habeamus (ipso miserãte) consummationem. Hic.n.est funiculus triplex, quo trahimur ad salutẽ, ordinata conuersatio, rectum iudicium, fides deuota.

G *Item in solennitate eorundem, de lectione libri Sapientiæ: Hi sunt uiri misericordiæ. Sermo III.*

Eccl. 44. Eritò fratres Apostolis sanctis attribuit mater Ecclesia, quod in sapientię libris legitur. Hi sunt uiri misericordiæ, quorũ iustitiæ obliuionẽ nõ acceperunt, cũ semine eorũ permanent bona. Sunt.n. hi plane uiri misericordiæ, siue quia misericordiã consequuti, siue quia misericordia pleni, seu quia misericorditer a Deo nobis donati sunt. Et uide quã misericordiã cõsequuti sunt. Paulũ interroga de seipso, vel magis sponte confi-
1. Tim. 1. tentẽ ausculta: Qui fui blasphemus, & persequutor & iniquus, sed misericordiã consequutus sum. Quis.n.nõ audiuit quanta mala fecerit sanctis in Hierusalẽ? Nec solũ in Hierusalẽ, sed & per totã Iudæã insaniæ ferebatur habenis, vt Christi mẽbra laniaret in terris. Denique hac furia vectus ibat, sed præuẽtus à gratia est. Ibat spirans minarũ, & cædis in discipulos Domini, & discipulus Domini factus est: cui ostẽderetur, quãta eũ oporteret pro nomine ipsius pati. Ibat dirũ toto corpore virus exhalans, & subitò in electionis vas mutatus est, ut iam cor illius eructaret verbũ bonũ, verbũ pium, & diceret: Domine quid me uis facere? Hęc utique
Actu. 9. hæc mutatio dexteræ excelsi. Meritò proin-
1. Tim. 1. de loquebatur: Fidelis sermo & omni acce-
H ptione dignus: quoniã Dominus Iesus uenit peccatores saluos facere: quorũ primus ego sum. Hoc ergo apud beatũ Paulũ fiduciæ & consolationis accipite fratres, ut ad Dominum iam conuersos, non nimis cruciet præteritorum conscientia delictorum: sed tãtum humiliet vos sicut & ipsum. Ego
1. Co. 15. sum, inquit, minimus Apostolorum, qui nõ sum dignus vocari Apostolus: quia persequutus sum Ecclesiam Dei. Ita & nos humiliemur sub potenti manu Dei, & fiduciam habeamus, quia & nos misericordiam consequuti sumus, abluti sumus, sanctificati sumus. Et hoc quidem omnibus nobis: quoniam omnes peccauimus, & egemus hac gloria Dei. Verum apud beatum Petrum aliud habeo, quod apponã, eo charius quo rarius: & quo singularius, eo sublimius. Nam peccauit Paulus, sed ignorãs fecit in incredulitate sua. Petrus cum cecidit, apertos habebat oculos. Porrò vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia. Eorum siquidem qui peccant antequam Deum nouerint, antequam miserationes eius experti sint, antequam portauerint iugum suaue, & onus leue: priusquam deuotionis gratiam, & consolationes acceperint Spiritus sancti: eorum inquam copiosa redemptio est, & tales omnes nos fuimus. At eorum qui post conuersionem suam peccatis & uitijs implicantur ingrati acceptæ gratiæ: & post missam manum ad aratrum retro respiciunt tepidi, & carnales facti, aut post agnitam uiam ueritatis retro eunt apostatę manifesti: eorum utique perpaucos inuenias, qui post hæc redeant in gradum pristinum: sed magis in I sordibus positi, sordescant adhuc. Super quos Propheta deplorat: Quomodo obscu
Thren. 4. ratum est aurum, inquit, mutatus est color optimus, & qui nutriebantur in croceis: amplexati sunt stercora? Nec tamen si quis huiusmodi est, desperamus de eo, tantum vt resurgere velit citò. Quantò enim diutius permanebit, tantò euadet difficilius. Beatus verò qui tenebit, & allidet paruulos Babylonis ad petram. Etenim si creuerint, vix poterunt superari. Filioli hęc dico, vt non peccetis: sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem, qui potest, quod nos minimè possumus: tanquam qui cecidit non adijciat in malum, vt profundius cadat, sed magis vt resurgat, confidens, quòd nec ei negabitur uenia, si tamen ex corde confiteatur peccata sua. Si enim is de quo loquimur Petrus post tam grauem lapsum, ad tantam rediit eminentiam sanctitatis: quis de cætero desperet, si tantum egredi uoluerit à peccatis? Attende quod scriptũ est: Egressus foras fle-

uit amarè. In egressu confessionē oris, in amaro fletu compunctionē cordis intellige. Et attende quòd tunc primum recordatus est uerbi, quod dixerat Iesus: tunc primum cordi fuit verbum quo prædicta fuerat eius infirmitas: cum euanuit præsumpta temeritas. Væ tibi qui post lapsum fortiorem te nobis exhibes. Vt quid tā rigidus es in tuā ipsius perniciē? Inclinare potius, vt melius erigaris, & ne prohibeas frangi, quod distortum est, vt possit melius solidari. Quid indignaris increpanti gallo? tibi potius indignare. Pluuiam voluntariam (ait Psalmista) segregabis Deus hæreditati tuæ, & infirmata est. Bona infirmitas, quæ segregatur hæreditati, quæ medicum non repellit. Induratos enim tanquam vas figuli in uirga ferrea conteret, & hæreditas infirmata est ait, tu verò perfecisti eam. Audistis certè, quàm misericordiam consequuti sint Apostoli nostri: vt iā nemo ex vobis super peccatis præteritis vltra quam necesse sit confundatur, in cubili conscientiæ suæ cōpunctus. Quid enim? Fortè peccasti in seculo. Nunquid amplius Paulo? Quod si & ipsa in religione, nunquid plus Petro? Attamen, illi in toto corde pœnitentiam agentes, non modo salutem, sed & sanctitatem consequuti sunt: etiam & salutis ministerium & magisteriū adepti sunt sanctitatis. Et tu ergo fac similiter, quoniam propter te scriptura loquitur: viros illos esse misericordiæ: utique propter multam misericordiam, quam consequi meruerunt. Potes tamen in hoc uerbo etiam illud non inconuenienter accipere, uiros misericordiæ fuisse Apostolos, id est plenos misericordia, seu uiros misericordiæ datos ecclesiæ uniuersæ. Scimus enim quod uiri isti, nec sibi uixere, nec sibi mortui sunt: sed ei qui pro ipsis mortuus est: magis autē nobis omnibus propter illū. Quantum.n. proderit nobis eorum iustitia, quando ipsa quoque, sicut ostensum est, tantum profuere peccata? Pro nobis facit eorum uita, eorum doctrina, etiam & mors ipsa. Etenim in cōuersatione continentiam in prædicatione sapientiam, in passione sua patientiam nobis beati Apostoli cōtulerūt. Quartum usque hodie conferre non cessant misericordia pleni, quod est sanctarum fructus orationum. Quanuis & in ipsa eorum uita adhuc inuenias, quod adnumeres, fiduciam scilicet, quam nobis miraculorum exhibitione præbuerunt. Et quis enumeret quam multa nobis per eos beneficia prouenerunt? Bene ergo de eis scriptura loquitur: quoniā hi sunt uiri misericordiæ. Et addidit. Quorum iustitiæ obliuionem non acceperunt. Vis ut nec tua accipiat obliuionem? A triplici caue periculo, & florebit in æternum ante Dominum. Legis enim, quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo. Legis, si auerterit se iustus à iustitia sua, & cætera. Omnium iustitiarum eius non recordabor. Legis quibusdam dicendum in iudicio, non noui uos: illis sine dubio qui receperunt mercedem suam. Ergo omnis iustitia tepida, omnis transitoria, omnis uēdita erit in obliuionem coram Deo. Sed non ita Apostolorum iustitiæ, quod ex eo satis apparet, quod sequitur. Cum semine eorum permanēt bona. Manēt enim usque hodie in nobis Apostolorum uestigia, & eorum religio, quia ex Deo est, non potest dissolui. Vestes Israëlitici populi quadraginta annis in deserto perseuerauerunt integræ: multo magis Apostolorum vestes super iumentum saluatoris impositæ. Cū semine (inquit) eorum. Quod est semen, quia sequutus adiungit, Hæreditas sancta nepotes eorum? Iidem profectò & semen sunt, & nepotes. Meministis credo (scientibus enim legem loquor) meministis inquam legalis mandati, ut suscitet frater superstes semē fratri defuncto sine semine. Quis sine semine? Singulariter, ait, ego sum donec transeam. Ideoque resurgens: Vade (inquit) dic fratribus meis. Ac si dicat. fratres sunt, faciant quod fratres. Ergo per Euangeliū ipsi nos genuerunt: nō tamen sibi, sed Christo, quia per Euangelium Christi. Hinc est quod moleste tulit Paulus quosdā eorum dici à quibus geniti fuerant per Euangeliū: indignās aduersus eos qui dicebant: Ego sum Pauli, ego sum Cephæ, ego Apollo: Christi magis omnes & fieri uolens & dici. Itaque semen Apostolorum sumus per prædicationē, sed per adoptionem & hæreditatem semē Christi, & Apostolorum nepotes.

K — *Psal. 97.* — *Vbi sup.* — *Eccl. 46.* — L — *Apoc 3.* — *Ezec. 18.* — *Mat. 7.* — M — *Psal. 140.* — *Ioan. 20.* — *1. Co. 1.*

De David & Golia, & quinque lapidibus. Sermo.

Vdiuimus ex libro Regum Goliam uirum procerę staturæ, pręsumentem super multa fortitudine, & magnitudine corporis sui: uociferantem aduersus phalangas Israël, *1. Reg. 7.*

Israël, & prouocantem eas ad singulare certamen. Audiuimus etiam à Deo suscitatum spiritum pueri iunioris, ut indigne ferret uirum spuriū & incircūcisum castris Israel, & Dei summi exprobrantē agminibus. Spe
A ctauimus procedētē adolescētulū in funda, & lapide aduersus monstruosæ magnitudinis hominem, loricatum & clypeo protectū ac galea, cæterisque terribilem militaribus armis: si qua in nobis erant uiscera pietatis non potuimus nō timere sic ineunti conflictum, non congaudere uincenti. Laudauimus magnanimitatem paruuli, quòd comederet animam eius zelus domus Dei, & opprobria exprobrantium ei à se non duceret aliena, sed tanquam ad propriam mouere tur iniuriam, & doleret super contritione Ioseph. Mirati sumus tantam in adolescente fiduciam, fiduciam quanta nō inueniretur in uniuerso Israël. Collatam denique cœlitus uictoriam, & diuina manifeste patratam uirtute, tam læti suscepimus, quā solliciti certamen expectauimus, armati fide paruuli, & gloriantis propria in uirtute gigantis. Iam si spiritalem secundum Apostoli testimonium legem esse non ignoramus & scriptam esse propter nos, non solum exterioris superficiei oblectandos aspectu, sed interiorum quoque sensuum gustu tanquā medulla tritici satiandos: considerandum nobis est quisnam uideatur iste Golias, qui populo Dei iam repromissionis terram ingresso, iamque multis ex hostibus triumphanti, solus exprobare præsumit, elatus & inflatus spiritu carnis suæ. Credo enim non incongrue in superbo homine superbiæ uitium designari. Ipsum nāque est peccatum maximum, quod Dei populo magis insultat, & insurgit specialiter aduersus eos qui
B cætera iam uideantur uicisse peccata. Hinc est quod prouocat ad singulare certamen tanquam cæteris iam subactis. Nam & Philistæi illo in tempore timebant omnino aduersus Israël inire conflictum, nisi quod de Golia enormis magnitudinis uiro eorum fiducia tota pendebat. Vnde enim eiusmodi animā superbia tentet quam sibi subiugauit inuidia, seu tepidas ea, quæ solet Dei uomitum prouocare, aut pigritia quæ facit ut bonū stercoribus lapidetur? Vnde inquā ei superbia, unde extollentia oculorū cui adeo cætera uitia dominantur, ut diiudicari se ab uniuersis tanquam male sibi conscius arbitretur? Quis deniq; nisi manu fortis, qui cætera iam sibi potenti uirtute uitia subiugauit, aduersus nequissimum superbiæ uitiū dimicaturus accedat? Procedat, inquit Dauid manu fortis, quoniam non est uincere tantum hostem nisi, in manu forti. Armetur ipse contra Goliam, qui & ursum vicerit & leonem. Videat sanè vtrum Saulis ei arma possint prodesse, utrum seculari sapiētia & philosophicis traditionibus seu etiam diuinarū superficie scripturarum, quam nimirum occidentem literam uocat Apostolus: uideat inquam utrum his armis debellare superbiam, utrum hac uia humilitatem apprehendere possit: ut onerari sese magis quam roborari sentiens huiusmodi arma atque impedimenta proijciat, iactans omnino cogitatum suum in Domino, & de propria penitus desperans industria, sola fide armatus non reputet Goliæ proceritatem: ne
C forte magnitudinis eius mole prematur, sed potius psallat spiritu, psallat & mēte: do minus, inquiens, defensor uitæ meç, &c. Nā & Petrus dum nec uentorum violentiam, nec maris profundum, corporisque pondus cōsideraret in uerbo Domini iactans semet ipsum, nec perire potuit nec timere. At ubi uidit uentum ualidum uenientem, timuit: ipsoque timore protinus mergi cœpit. Simile aliquid etiā nunc athletæ nostro rex Saul suadere tentat: Non potes (inquiens) resistere Philistæo isti, nec pugnare aduersus eum, quoniam puer es, hic autem uir bellator ab adolescentia sua. Veruntamen nō acquiescit ille tale aliquid meditari, sed præsumens de uirtute eius, cuius auxilio priora certamina iam uicisset, accedit intrepidus. Colligit igitur (abiectis armis Saulis) quinque lapides de torrente, quos nimirum (cū leuia quæque tolleret) leuigare torrens potuit, sed non etiam tollere secum. Torrens quippe quem pertranseat anima nostra seculum præsens est, scriptura teste: Quoniam generatio aduenit & generatio præterit, tanquam tumens unda undam impellens. Quia ergo omnis caro fœnum & omnis gloria eius tanquam flos agri, huiusmodi leuia facile secum trahit torrens innundans: uerbum autem Domini nullis fluctibus cedens, manet in æternum. Arbitror proinde non incongrue quinque lapidibus istis, quinquepertitum uerbum intelligi, comminationis, promissionis, dilectionis, imitationis, & orationis. Horum quippe uerborum latet patens copia in diuina-

[Marginal notes: 2. Cor 3. — *Thren.* 3. — *Mat.* 14. — 2. Re. 17. — *Eccle.* 1. — *Esa.* 40.]

D diuinarum reperitur serie scripturarum. Et forte ipsa sunt quinque uerba quorum me- 1. Cor. 7. minit Paulus, malens quinque verba loqui in sensu, quam decem milia in lingua. Præterit enim figura huius mũdi, & iuxta aliud 1. Ioan. 2. testimonium. Et mundus transit & concupiscentia eius. Hęc autem uerba transeunte mundo non modo manent, verumetiam leuigantur magis, dum pertransẽútibus pluribus multiplex est scientia. Iam verò collectos istos lapides contra superbiæ spiritum dimicaturus Dauid in vase memoriæ suæ reponat, considerans quanta nobis comminetur Deus, quanta promittat, quantam nobis exhibeat charitatem, & quàm multa nobis sanctitatis exempla proponat: quemadmodum denique orationum nobis vbique commendet instantiam. Hos inquam lapides secum tollat, quisquis superbiæ uitiũ debellare festinat, vt quoties venenatum audet erigere caput quibuslibet ex his lapidibus manu cogitationis ei occurrat, percussus in fronte Golias deijciatur opertus confusione. In quo sanè conflictu funda quoque necessaria est longanimitatis formã habens, quam huic maxime certamini nulla ratione deesse necesse est. Quoties ergo vanitatis cogitatio mentem pulsat, si intimo cordis affectu diuinas expauescere cœperis comminationes, seu promissiones eius desiderare, non sustinet Golias utriuslibet lapidis iactum, sed reprimitur ilico tumor omnis. Quod si venerit in mentem dilectio illa tã ineffabilis, quam tibi Deus maiestatis exhibuit, an non ilico inardescens ad charitatem E prorsus abominari incipis & abijcere vanitatem? Sic & exempla sanctorum si diligenti tibi consideratione proponas, erit sine dubio ad reprimendam elationẽ cogitatio ista perutilis. Iam uerò si fortè insurgente subito elatione nihil ex his quæ diximus apprehendere quiuerit manus tua, toto feruore ad eam conuertere quę sola restat orationẽ, & continuo quem eleuatum videras & exaltatum sicut cedros Libani subuersus impius iam non erit. Sed quæras fortasse quemadmodum suo ipsius gladio Goliæ possis abscindere caput, id enim tanto tibi iucũdius, quanto molestius hosti. Dico breuiter, quoniam expertus loquor, & qui facile capiant & aduertant sine mora, quod in semetipsis crebro sentiunt agitari. Quoties te prouocante uanitate ad recordationem comminationis diuinæ seu promissionis, aut cæterorum quę supra diximus confundi cœperis & erubescere, deuictus est quidem Golias, sed forsitan adhuc uiuit. Accede itaque propius ne fortè resurgat, & stans super eum mucrone proprio caput eius abscinde, de ea ipsa quæ te appetit vanitate perimens uanitatem. Elata siquidem cogitatione pulsatus, si ex ea ipsa materiam & occasionem sumas humilitatis, quo nimirum humilius deinceps & abiectius tanquam de superbo homine sentias de teipso: Goliam vtique Goliæ gladio peremisti.

De euangelica lectione, vbi sustinens dominum septem panibus turba reficitur. F
Sermo primus.

Isereor super turbam, quia iam triduo sustinent me, nec habẽt quod manducent. Euangelium Matt. 15. fratres ob hoc scriptum est ut legatur: nec ob aliud legitur quam ut rationabilem consolationem vel desolationem exinde capiamus. Est enim sæcularibus consolatio uana, de terrenarum affluentia rerũ, vana nihilominus de earum penuria desolatio. At Euangelium speculum veritatis nemini blanditur, nullum seducit, talem in eo se quisque reperiet qualis fuerit, vt nec ibi timore trepidet vbi non est timor: nec lętetur cum male fecerit. Sed quid dicit scriptura? Si quis auditor est uerbi & non factor, Iaco. 1. hic comparatur uiro consideranti uultum natiuitatis suę in speculo. Considerauit enim se & abijt & statim oblitus est qualis fuerit. Nos autem fratres non sic obsecro non sic, sed consideremus nosmetipsos in ea quam audiuimus sacri Euangelij lectione, vt proficiamus ex ea, & corrigamus secundum eam si qua in nobis deprehendimus corrigenda. Propter hoc enim optat Propheta dirigi uias suas, ad custodiendas Psal 5. iustificationes domini. Tunc (inquiens) Ps. 118. nõ confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis. Et ego quidem non confundor, sed glorior pro vobis fratres mei, quoniam saluatorem in deserto sequuti, existis ad eum extra castra: sed vereor ne quis forte in triduana expectatione pusillanimis inueniatur, & in Aegyptum seculi huius G nequam uel corde, uel etiam & corpore reuertatur. Merito proinde clamat diuina scriptura & dicit. Expecta dominum, uiri- Psal. 26. liter age, & confortetur cor tuum, & sustine domi-

dominum. Sed quandiu necesse est sustinere? Prorsus donec misereatur tui. Quæris quando? Misereor, inquit, super turbam, quia iam triduo sustinent me. Viam enim trium dierum eas necesse est in deserto, si gratum Deo tuo offerre volueris sacrificium, & triduo sustineas saluatorem, si miraculi panibus desideras satiari. Prima est dies timoris, dies inquam declarans & illuminans tenebras tuas, interiores scilicet, & horrendum gehennæ supplicium demonstrans: in quo sunt tenebræ exteriores, huiuscemodi siquidem cogitatio sicut ipsi nostis, nostræ solet exercere primordia conuersionis. Secunda est pietatis dies, qua respiramus in luce miserationum Dei. Tertia dies est rationis, in qua ueritas innotescit, vt tanquam ex debito quodam naturæ sine aliqua contradictione, creatori subiecta sit creatura, seruus seruiat redemptori. Ex hinc iubemur iam discumbere ut charitas ordinetur in nobis, ex hinc aperit dominus manum suam, & implet omne animal benedictione. Verùm quoniam Apostolis dicitur, facite homines discumbere, quorum nos (licet ad confusionem nostram) habetis uicarios qualescunque, discumbere vos admonemus fratres charissimi, ut refe-
H ncti pane benedictionis subsistere possitis in uia: ne fortè misera necessitate compulsi descendatis & uos in Aegyptum, & incipiant uobis illudere qui necdum uobiscum in deserto sequuti sunt saluatorem. Miseri sanè & ipsi qui non exiere cum exeuntibus, sed planè miserabiliores omnibus hominibus, qui profecti quidem cum alijs, sed non cum alijs sunt refecti.

Porrò si qui fuere qui discumbentibus alijs post dumeta seu diuersoria quæuis absconditi latuere, homines eiusmodi ieiunos vacuosque remansisse quis nesciat? Sic & eos nihilominus qui leuitate & curiositate ducti, circunquaque vagantes minime resederunt, aut qui resederunt quidem, sed non in ordine nec in numero cæterorum. Hortamur proinde charitatem uestram, & pastorali solicitudine admonemus ne quis ex uobis inueniatur angulos ámare, sectari latebras, quærere diuerticula: quoniam qui male agit odit lucem, & non uenit ad lucem vt non arguantur opera eius. Sed nec inueniantur in nobis, qui circunferantur omni vento doctrinæ, instabiles & inquieti, nihil in se soliditatis, nihil grauitatis habentes, tanquam puluis quem proijcit uentus à facie terræ. Nam de his quid dicam quorum manus contra omnes, & manus omnium contra ipsos? Hi sunt qui separant semetipsos, animales, spiritum non habentes: quoniam nemo in spiritu Dei loquens dicit anathema Iesu. Nequissima planè & perniciosissima pestis: quoniam uniuersos unius obstinatio turbat, & fit omnibus discordiæ fomes, materia scandalorum. Denique prophetam audi, qui de uinea domini loquens. Singularis, inquit, ferus depastus est eam. Pro huiusmodi rogo & obsecro uos fratres mei fugite simulationem omnem & angulos propriæ uoluntatis, fugite inquietudinē & spiritum leuitatis, fugite obstinationem, & nequissimum uitium singularitatis, nisi fortè (quod absit) fraudare uultis animas vestras panis edulio benedicti. Iam uero ne longius protraham uos, septem panes quibus reficiamini isti sunt. Primus panis uerbum Dei in quo uita hominis est, sicut & ipse testatur. Secundus panis obedientia est, quoniam meus cibus est, inquit, ut faciam uoluntatem eius qui misit me. Tertius panis meditatio sancta, de qua scriptum est. Cogitatio sancta conseruabit te. Et quę alio in loco nominari uidetur panis uitæ & intellectus. Quartus panis orantium lachrymæ. Quintus uerò pœnitentiæ labor est. Nec mireris ꝙ laborem aut lachrymas panem dixerim, nisi fortè excidit tibi quod in propheta legisti. Cibabis nos pane lachrymarum. & item in alio psalmo. Labores, inquit, manuum tuarum quia manducabis, beatus es & bene tibi erit. Sextus panis est iucunda unanimitas socialis, panis inquam ex diuersis granis confectus, fermētatus utique sapientia Dei. Porrò septimus panis est Eucharistia, quoniam panis, inquit, quem ego do, caro mea est pro mundi uita.

1. Cor. 12. — I — Psal. 76. — Luc. 4. — Ioan. 4. — Ioan. 6. — Psal. 79. — Psal. 127. — Ioan. 6.

De septem misericordijs. Sermo secundus. Vnde supra. K

Misericordias domini in æternū cantabo. Vt quid. n. mihi insipiens nescio quæ cogitatio de pœnitētię huius onere murmurat, ut aggrauet illud super ceruicem meam? Aliud onus sentio, suauius quidem, sed utique multo maius. Sic. n. onerat me miserationibus suis Deus, sic cōcludit, sic obruit beneficijs suis, ut onus aliud sentire nō possim. Psal. 88.

Quid. n.

Quid enim retribuã Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Tanta tribuit & tãta retribuit, & tu mihi de alio onere loqueris? Deficit spiritus meus, prorsus deficit in tanta beneficiorum consideratione. Et licet dignas non sufficiam gratias agere, sed ingratitudinẽ prorsus odit anima mea. Peremptoria siquidem res est ingratitudo, hostis gratiæ, inimica salutis. Dico ego vobis, quoniá pro meo sapere nihil ita displicet Deo præsertim in filijs gratiæ, in hominibus conuersionis, quemadmodum ingratitudo. Vias enim obstruit gratiæ, & vbi fuerit illa, iã gratia accessum non inuenit, locum non habet. Hinc mihi fratres tristitia magna, & dolor continuus est cordi meo, quod nonnullos tam pronos ad leuitaté, ad risum, & ad scurrilia verba tam faciles video: vt pertimescã valde ne fortè plusquã expediat diuinæ misericordiæ sint immemores, & ingrati tam multis beneficijs suis, aliquando deserantur
L à gratia quam non vt gratiam venerantur. Nam de eo quid dicam, qui in murmure & impatientia obstinato perdurat animo, aut quem pœnitet adhæsisse Deo, & contra morem & contra rationem bonum factum pœnitentia comitatur, qui sine dubio miserationibus Dei, non modo nõ habet gratiam sed contumeliã reddit? Omnino enim quãtum in se est parum honorat eum à quo vocatus est, quisquis ei seruit in tristitia & rancore, si tamen seruire ei quis potest in ea tristitia quæ secundum carnem est & mortem operatur. Putas ergo quia maior illi detur gratia, & non magis etiam quod videtur habere auferatur ab eo? Nónne enim iure perditum reputatur, quod ingrato donatũ est? Aut dedisse non pœnitet, quod perisse videtur? Oportet proinde gratum esse hominẽ & deuotum, qui percepta gratiæ munera, non modo manere sibi desideret sed & multiplicari. Nemo sanè est qui non facile si quærit inueniat, vnde plurimum sit obnoxius Deo, quoniam non est qui se abscondat à calore eius. Sed nos maxime, quos segregauit sibi, & assumpsit ad seruiendũ sibi soli, si iuxta apostolum: Non accepimus spiritum huius mũdi, sed spiritum qui ex Deo est: vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis: omnino plurima inueniemus, vnde continuas ei gratias agere debeamus. Quis enim in nobis est qui non confiteri possit, quoniam misericordia tua magna est super me? Itaque de tanta multitudine miserationum Domini, vobis breuiter aliquas proponere velim, vt qui sapiens est, occasione accepta sapientior fiat. Septem ergo in me video misericordias Domini, quas & vosipsi credo facile inuenietis in vobis. Prima est quod à multis peccatis adhuc in seculo positum custodiuit, prima inquam non inter omnes quas mihi impendit, sed prima inter has septem. Quis enim non videat quod sicut in multis cecidi, sic & in alia poterã cecidisse peccata, nisi omnipotentis pietas conseruasset? Fateor & fatebor, nisi quia Dominus adiuuit me, paulominus cecidisset in omne peccatum anima mea. Et hæc quanta dignatio pietatis, quod ingratum & paruipendentem sic gratia conseruabat, quod in multis contrarium & contemnentem, nihilominus ab alijs benignissime protegebat? At secunda miseratio tua super me Domine, quoná poterit explicari sermone, quam benigna, quàm liberalis, quamq; gratuita fuerit. Ego peccabã & tu dissimulabas. Non continebam à sceleribus, & tu à verberibus abstinebas. Prolongabam ego multo tempore iniquitatem meam, & tu Domine pietatem tuam. Sed quid prodesset expectatio, nisi sequeretur pœnitudo? Cumulus esset dãnationis, dicente Domino: Hæc fecisti & tacui. Tertia proinde miseratio fuit, quod visitauit cor meum & immutauit, vt amara fierent quæ male dulcia prius erant: qui lætabar cum malefacerem & exultabam in rebus pessimis, inciperem demum recogitare ei annos meos in amaritudine animæ meæ. Et nunc Domine commouisti terram cordis mei & conturbasti eam, sana cõtritiones eius, quia commota est. Multi enim pœnitentia ducti sunt sed infructuosa, quoniam pœnitẽtia eorũ reprobata est, sicut & prior culpa. Itaque & hæc miseratio quarta fuit, quòd pœnitentẽ misericorditer suscepisti, vt in eorum numero inuenirer, de quibus psalmista: Beati, inquit, quorũ remissæ sunt iniquitates. Sequitur misericordia quinta, per quam mihi continendi deinceps & emẽdatius viuendi præstitisti virtutem, ne recidiuum paterer, & esset nouissimus error peior priore. Omnino enim manifeste tuæ est (Domine Deus) & non humanæ virtutis, susceptum semel peccati iugum à ceruicibus excutere, quoniam omnis qui facit peccatũ seruus est peccati: nec est liberari nisi in manu forti. Iam verò postquã in his quinque miserationibus à malo liberaueris, vt fiat quod

Margin notes: Nota. — Roma. 8. — M — Psa. 49. — A — Psal. 31.

Psal. 37. quod scriptum est: Declina à malo & fac bonum, in duabus alijs bona largiris. Hæ duæ sunt, gratia promerendi, quia videlicet munus bonæ conuersationis indulges: & spes obtinendi, qua donas homini indigno, & peccatori de tua toties experta bonitate vsque ad cœlestia speranda præsumere.

De fragmentis septem misericordiarum. Sermo III. vnde supra.

Scitis quid fecerim septem uobis hodie misericordias proponendo? Septem vtique panes distribui. Nam si factę sunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, B quantomagis diuinę miserationes? Multo enim dulcius istæ sapiunt, reficiunt multo melius, ampliusque confirmant cor hominis. Verum multa nobis, ni fallor, ex his panibus hodie cecidere fragmenta. Nam, & ego ipse sentiebam inter frangendum multas è manibus euadere micas, atque inter digitos properantis elabi. Vtrum ipsi collegeritis aliqua, uos uideritis. Ego, si nondum fastiditis, nostra, quæ mihi collegeram sine inuidia communicabo, ne fortè incurram maledictionem abscondentis frumenta in populis. Primus itaque panis, si bene memini, conseruatio gratiæ fuit, qua me licet indignum, à multis peccatis adhuc in seculo positum custodiuit. Huius ergo tria teneo fragmenta, habentia prorsus magnum delectamentum saporis & alimoniam uitæ. Tribus siquidem modis à peccato me memini conseruatum, occasionis subtractione, resistendi data uirtute, affectionis sanitate. Multa enim in peccata facile cecidissem, si data esset occasio, sed Dei miseratione non me talis opportunitas apprehendit. In multa quoque paulominus cecidissem grauiter impulsus uiolentia tentationis, sed uirtutem dedit Dominus rex uirtutum, ut sub me esset appetitus meus, & ei quam sentiebam concupiscentiæ minimè consentirem. Sed & à quibusdam tam longè me fecit miseratio tua Domine, ut penitus abominarer ea, & ne ulla quidem eorum me tentatio molestaret. Secundus quoque panis fuit expectatio, qua tardabat ultionem, indulgentiã C cogitabat. Et huius ergo panis tria fragmenta accipite, cogitantes longanimitatem quã exhibuit, electionem prædestinationis suę, quam impleri uoluit, & charitatem nimiã qua nos dilexit. Propter hoc enim expectãs expectauit me Dominus, & non intendit mihi, sed oculos suos auertit à peccatis meis quasi nolens aduertere quantum delinquerem. Propter hoc inquam dissimulabat, ut commendaret patientiam suam, ut impleret electionem suam, ut confirmaret charitatem suam. De tertio quoque pane eius, scilicet misericordiæ, qua conuertit nos ad pœnitentiam, tria non tam fragmenta quàm frusta uobis appono. Tunc enim, ut bene memini, concussit cor meum, excitans illud ut aduerteret suorum uulnera peccatorum, & vulnerum sentiret dolorem. Etiam, & terruit deducens ad portas inferi, & præparata iniquis supplicia monstrans. Et ut nihil iam noxiæ remaneret delectationis, meliorem mihi consolationem inspirãs spem indulgentiæ dedit. In his tribus ego conuersus sum, credo quòd & vosipsi. Iam verò quarti panis, ipsa est indulgentia, obsecro uos diligenter colligite fragmẽta ne pereãt. Sunt enim salubria ualde, & dulciora super mel & fauum. Sic enim ex toto indulsit, & tam liberaliter omnem donauit iniuriam, ut iam non damnet ulciscendo: nec confundat improperando: nec minus diligat imputando. Sunt enim aliqui sic donantes iniuriam, ut non ulciscantur, sæpius tamen improperent. Sunt & alij qui sileant licet, manet tamen alta mente reposta, & rancorem tenent in animo, quarum utique neutra plena indulgentia est. Longè ab his omnibus D benignissima est diuinitatis natura, liberaliter agit, ignoscit plenariè, ita ut propter fiduciam peccatorum, sed pœnitentium, ubi abundauit delictum, soleat & gratia superabundare. Testis est Paulus gẽtium doctor, qui plus omnibus cum diuina gratia laborauit. Testis est Matthæus de Teloneo electus in Apostolum, cui etiam noui Testamenti primum scriptorem esse donatum est. Testis & Petrus, cui post trinam negationem, totius ecclesiæ pastoralis cura commissa est. Testis denique etiam famosissima illa peccatrix, cui in ipso conuersionis initio tanta multitudo dilectionis cõcessa est, tanta postmodum indulta gratia familiaritatis. Quis accusauit Mariam, & pro se eam oportuit respondere? Si Pharisæus murmurat, si Martha conqueritur, si scandalizantur apostoli, Maria tacet: Christus excusat, etiam & laudat tacentem. Denique illud quantę prærogatiuæ, quantę excellentiæ fuit, quòd re-

sur-

surgentem à mortuis prima uidere, tangere prima meruit? Sed iam trāseamus ad alia. Bonum est quidem nos hic esse, ubi datur fiducia peccatoribus, sed oportet etiam cætera non tacere. Itaque & in continentia ipsa, quæ est panis quintus, tria nihilominus inuenio unde merito clamare possim:
Luc. 1. Quia fecit mihi magna qui potens est. Fortè paruum aliquid reputatis continentiam uestram, sed ego non ita. Scio enim quos habeat oppugnatores, & quantæ illam necesse sit esse uirtutis, ut possit resistere talibus.
E Primus siquidem continentiæ nostræ hostis, caro est aduersus spiritum concupiscēs. Quàm domesticus hostis, quàm perniciosa lucta, quàm intestinum bellum? Hostē hūc crudelissimum nec fugere possumus, o anima mea, nec fugare, circumferre illum necesse est, quoniam alligatus est nobis: nam quod periculosius est, & miserabilius, hostē nostrum ipsi cogimur sustentare, perimere eum non licet. Vide ergo, quàm solicite te custodire necesse sit ab ea, quæ dormit in sinu tuo. Veruntamen non est hic solus aduersarius mihi, alium adhuc habeo qui circuncinxit, & obsedit me undique: & si ignoratis, hostis ille est præsens seculum nequā. Conclusit inimicus uias meas, & per quinque portas, quinque uidelicet corporis sensus iaculis suis uulnerat me, & mors intrat per fenestras meas. Sufficere nimis poterant isti duo. Sed, heu me, ecce uideo uentum ualidum uenientem ab aquilone, à quo panditur omne malum. Et nunc quid superest aliud? Domine salua nos: perimus. Ecce.n. malleus uniuersæ terræ. Ecce serpens callidior cunctis animantibus. Ecce inimicus ille quem nec uidere possum, quantominus cauere? Neque.n. est colluctatio seruare uolentibus cōtinentiā, cōtinentiā autē dico non a sola luxuria, sed à cęteris quoque, sicut necesse est, uitijs, & peccatis: non aduersus carnem, & sanguinem tantum, sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus. Et quis est qui
F
Psal. 10. iacula eorum ignea possit extinguere? Parauerunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde. Sed & narrauerunt ut absconderent laqueos, & dixerunt. Quis uidebit eos? Nunc quidem aperte, & uiolenter, nunc occulte, & fraudulenter, semper autem malitiose, & crudeliter impugnant, & persequuntur nos. Et ad hæc toleranda ne dicam superanda, quis idoneus? Credo iam uobis aliquatenus innotescit continentiæ difficultas, ut iuxta apostolū sciatis, quæ à Deo donata sunt uobis. Omnino enim in domino facimus hanc uirtutem, & ipse ad nihilum deducit tribulantes nos. Ipse est qui non modo carnem nostram cum concupiscentijs suis, sed & præsens seculum nequam cum curiositatibus suis, & uanitatibus, etiam & ipsum cum tentationibus suis conterit satanam sub pedibus nostris. Nunquid non merito dixeram inueniendum in continentia, unde clamarem, quia fecit mihi magna qui potens est? Iam uerò sexti panis fragmenta accipite. Est autem panis iste gratia promerendi bona, scilicet æternæ uitæ, quam gratiam in tribus maxime constare arbitror, in odio præteritorum malorū, & contemptu præsentium bonorum, & desiderio futurorum. septimus quoque panis est spes obtinendi, cuius nihilominus teneo fragmenta tria, & eorum sapor dulcis admodum gutturi meo. Tria inquam sunt quæ sic roborant, & confirmant cor meum, ut nulla me penuria meritorum, nulla consideratio propriæ uilitatis, nulla æstimatio cœlestis beatitudinis, ab altitudine spei deiicere possit in ea firmiter radicatum. Deside- G
ratis ea, an reseruanda sunt propter eū qui dixit: Mel inuenisti? comede quod sufficit tibi. Sic completur hodie quod de seipsa sapientia prophetauit: & nūc idipsum uideo, quoniam qui edunt me, adhuc esurient. Proinde non uos protraham ultra, sed nec uestram fraudabo esuriem, quoniam quidē sic paratos uideo, ac si necdum sumpseritis quicquam. Tria considero in quibus tota spes mea consistit, charitatem adoptionis, ueritatem promissionis, potestatem redditionis. Murmuret iam quantum uoluerit insipiens cogitatio mea dicens: Quis enim es tu, aut quanta est illa gloria, quibusve meritis hanc obtinere speras? Et ego fiducialiter respondebo. Scio cui credidi, & certus sum, quia in charitate nimia adoptauit me, quia uerax in promissione, quia potēs in exhibitione, licet enim ei facere quod uoluerit. Hic est funiculus triplex qui difficile rumpitur, quem nobis à patria nostra in hunc carcerem vsque demissum firmiter obsecro teneamus: vt ipse nos subleuet, ipse nos trahat, & pertrahat vsque ad conspectum gloriæ magni Dei, qui est benedictus in secula. Amen.

In

In natali sancti Victoris confessoris, sepulti in monasterio Arremarensi Trecensis diœcesis qui obijt quarto Kalendas Martij.

H *Sermo primus.*

VIctoris uita & gloria specialis, non tam ad gloriam quàm ad uirtutem prouocat omnes qui recto sunt corde. Non recti plane sed peruersi est animi ante quærere gloriam quàm exercere virtutem, & uelle coronari qui legitime non certauerit. Vanũ est uobis, inquit, ante lucem surgere. Ita est. Frustra ad celsitudinem nititur gloriæ, qui prius non claruit uirtute. Frustra fatuæ uirgines sponso obuiam surgunt, quarum lampades extinguuntur: & ideo fatuæ quia uacuis gloriantur lampadibus, uirtutis oleum non habentes. Absit mihi gloriari nisi in gloria illorũ, quibus Propheta congratulans ait. Domine in lumine uultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die, & in iustitia tua exaltabuntur. Et infert. Quoniam gloria virtutis eorum tu es. Pulchre non eorum, sed uirtutis eorum gloria commendatur. Quæ enim sine uirtute est gloria, profecto indebita uenit, præpropere affectatur, periculose captatur. Virtus gradus ad gloriã: uirtus, mater gloriæ est. Fallax gloria & uana est pulchritudo quam illa non parturiuit. Sola est cui gloria iure debetur, & secure impenditur. Sancto Victori nec uirtus, nec gloria deest: sed quemadmodum ambæ res, & quo ordine in homine processerunt, id operæprecium intueri. Pugnauit fortiter, uiriliter superauit, & sic demum gloria & honore coronatur. Quomodo nempe inglorius remansisset bellator fortis, humilis Victor? quanquam nec in die uirtutis suæ sine gloria fuit signis, & prodigijs admirandus. Habemus dilectissimi in uita Victoris, & quod digne miremur & qđ salubriter imitemur. Miror vina dedisse in eterno, non uitem sed fontem. Miror & stupeo infantem adhuc in utero pauori fuisse pauendis dæmonio, quippe ab ipsis præcognitũ, & iam tunc ex nomine designatum. Nec uacuum nomen ubi hostium fuga & extorta confessio uictoriam concessit infantulo. Quis item non miretur furem à dæmone deprǽhensum, & rursum à dæmone mox hominem liberatum? Quis non etiã omni admiratione stupendũ ducat, carne circũdatum hominem, cœlis patentibus, carnis oculos superno infigere lumini, & uidere uisiones Dei, angelico insuper mulceri cãtico, docteri oraculo? Hæc atq; similia in sancto homine ueneramur, non æmulamur. Merito quidem quĩ & sine salutis periculo possunt nõ fieri, & sine salutis periculo nequeunt usurpari. Tutius sanè æmulanda solidiora q̃ sublimiora, & q̃ magis uirtutem redoleant, gloriã minus. Studeamus proinde moribus conformari, cui in mirabilibus similari, & si uolumus, non ualemus. Aemulemur in uiro sobrium uictũ, deuotũ affectum, æmulemur mansuetudinẽ spiritus, castimoniã corporis, oris custodiam, animi puritatẽ, ponere frenum iræ & modum linguæ, dormire parcius, orare frequentius, commonere nosmetipsos psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus, diebus iungere noctes, & diuinis laudibus occupare. Aemulemur charismata meliora. Discamus ab ipso qđ mitis & humilis corde fuit. Aemulemur inquã qđ extitit liberalis in pauperes, iucundus ad hospites, patiens ad peccantes, benignus ad oẽs. Hoc .n. melius. In his forma est cui imprimamur, in miraculis gloria à qua reprimamur. Illa lætificẽt, ista ædificent: moueãt illa, ista promoueãt. Epulemur dilectissimi ad mensam diuitis uocati mensam abundantẽ panibus, delitijs cumulatã. An non diues q exẽplis nos reficit, protegit meritis, lætificat signis? Diues planè, in cuius hodie cõuiuio solenni angeli & hoies pariter congregantur. Hi ut reficiantur, illi ut delitientur. Isti ut proficiãt, illi: ut gaudeãt. Cuius uita repleta bonis, quid nisi mensa referta cibis? Nec tũ omnibus oĩa apponuntur, sed ut tollat quisque quod sibi expedire & cõuenire uidebit. Et ego quidẽ consilio salubriori diligenter considero q̃ mihi apponuntur. Cautum est mihi eligere mea, & aliena non tangere. Nõ extendam manũ ad gloriã miraculorum ne si attentauero quod desuper nõ accepi, perdã merito & quod uideor accepisse. Nõ leuo cũ illo oculos ad rimanda secreta cœlestia, ne oppressus à gloria confusus resiliã, sero confugiens ad consiliũ sapientis, qui ait. Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris. Infertur mensis uinum nouum aquarũ rubentiũ: non tango, qa non mihi appositũ scio, q similiter elementa mutare, naturas innouare non ualeo. Cerno item in mensa Victoris angelos illum audisse canẽtes. Nunqvid uidebo & ego mihi super nos exhiberi cantores: aut certè citharœdos illos de

Marginalia: *Psal. 126.* (beside "coronari qui legitime non certauerit"); *Psal. 88.* (beside "gloria illorũ"); I (beside "do nempe inglorius"); K (beside "liberalis in pauperes"); *Eccl. 3.* (beside "Altiora te ne quæsieris"); L (beside "naturas innouare").

de Apocalypsi coram me citharizare in citharis suis? Imperat ille dæmonibus adhuc in corpore uiuens, uinctum in corpore soluit corpore iam solutus. Cibi sunt sed non mei, equidem iucundi & sapidi: sed non tãgit illos anima mea, quoniam non est inopi mihi unde sufficiam talia redhibere. At si diligenter considero, ecce præ oculis in mẽsa sancti, censura iudicij, disciplinæ vigor, sanctitatis speculum, uitę forma, uirtutis insigne. Hæc a me & absque præsumptione sumuntur, & salubriter insumuntur: & si dissimulo, districte reposcuntur. Audi adhuc quænam mihi iure apposita putem. Si panem doloris, & uinum compunctionis de diuitis mẽsa obtuleris, tollo securus qui sum
Psal. 41. pauper & inops. Erunt mihi lachrymæ meæ paues die ac nocte, & poculum meum cum fletu miscebo. Pars mea hæc qui dolenda commisi. Nec me tamen pigebit vt æstimo cibi huius, quoniam qui apposuit scientiam addidit & dolorem. Sed & si temperantiæ, si iustitiæ, si prudentiæ uel fortitudinis exempla appareant, ea incunctanter sumo, sciens quia talia oportet me præparare. Hæc mihi apponi, hæc a me repetitum iri non dubito. Nunquid signa & prodigia exigenda a nobis sunt, ut ea diuiti vicissim præparemus? Fratres vasa sunt in honorem illi qui nos inuitauit, non cibi pauperum. Tu ergo qui inuitatus es, diligenter considera quid tibi ille, quid sibimet ap-
M posuerit: non enim quicquid in mensa apponitur, tibi apponitur. Quid si in poculo aureo fuerit propinatum? Non poculum tibi sed potus apponitur. Sume potum & pone aurum. Ergo exempla bonorum operum & rectitudinem morum paterfamilias communicat ita domesticis, vt prærogatiuã sibi retineat in miraculis. In his tamen atque illis, ille glorificandus est, cuius munus sancte uiuere, cuius uirtus signa facere est, qui in trinitate perfecta viuit & regnat Deus in secula seculorum. Amen.

De eodem. Sermo secundus.

Gaudete in domino dilectissimi, qui inter continua suæ pietatis beneficia indulsit hominẽ mundo, cuius multi saluarentur exẽplo. Iterum dico gaudete, quod factus de medio appropriauit Deo, ut multo plures eius intercessione saluentur. Habet ex hominibus cui hominum peccata donet misericors & miserator dominus. Habet tẽpus & locum intercedẽdi plus & misericors aduocatus. Equidem locum quietum & tempus feriatum. In terris visus est, ut esset exemplo: in cœlum leuatus est, ut sit patrocinio. Hic informat ad vitam, illic inuitat ad gloriam. Factus est mediator ad regnũ, qui fuit incitator ad opus. Bonus mediator, qui sibi iam postulans nihil, totum in nos transferre desiderat, & supplicantis affe-
ctum, & supplicationis fructum. Quid .n. A
quærat sibi qui nullius eget? Dominus cõseruat eum & uiuificat eum, & beatum facit eũ in gloria, nihil illi deerit in loco pascuæ collocato. Hæc dies gloriosæ migrationis eius, dies lætitiæ cordis eius, exultemus & lętemur in ea. Introiuit in potentias domini, gaudeamus quia nunc potentior est ad saluandum. Hodie Victor posito corpore quo solo præpediri ab introitu gloriæ uidebatur, tanto alacrior quanto expeditior penetrauit in sancta, similis factus in gloria sanctorum. Hodie de nouissimo & humili loco quem sibi ex consilio saluatoris elegerat, ipso summo patrefamilias euocante verus amicus ascendit superius, & est illi gloria coram simul discumbentibus. Hodie despecto mundo & mundi principe triumphato, supra mundũ verè uictor ascendit, accipiens de manu domini coronam victoriæ. Ascendit autem cum immensa suppellectili meritorum, clarus triumphis, miraculis gloriosus. Pausat miles emeritus, & post labores sudoresque sacræ peractæ militiæ locatur fœliciter, coronatur sublimiter. Anima eius in bonis demorabitur. Quæris vbi? Cum Abraham Isaac & Iacob in regno cœlorum. Ita cum talibus & tali in loco sibi sedet. Sedet excelsa & fulgida, sedet lætabunda & laudans. Sedet delicata & ornata monilibus suis, stipata malis, fulcita floribus. Sedet inquam sibi uacua curis, delitijs affluens, abundans ocij & quietis ad uacandum sapientiæ. Quæ sedit & fleuit super flumina Babylonis, sedet modo ad fontem uitæ, & conuersatio illi secus torrentem B
voluptatis, cuius impetus lętificat ciuitatem Dei. Inuenit sibi fontem hortorum, puteũ aquarum uiuentium, & cum Samaritana potatur aqua sapientiæ salutaris, ut non sitiat in æternum. Datur illi de fructu manuum suarum, & laudant eam in portis opera eius, & gl[illegible] testimonio conscientiæ. Conscientiæ

scientiæ dico suæ non alterius. Sedet media angelorum, digna planè eorum consortio, quorũ desiderio flagrat, puritate nitet, castimonia decoratur. Sedet inter Apostolos vir apostolicæ gratiæ: nec est quod se abscõdat a cuneo prophetarũ, qui quẽ illi prædixerũt, glorificauit & portauit in corpore suo. Neque se putat victoriosis martyrum choris Victor noster arcendum, qui duro & diuturno martyrio viuentem sui corporis hostiam immolauit. Sedet veteranus miles debita iam suauitate & securitate quietus. Securus quidem sibi, sed nostri solicitus. Non enim cum putredine carnis simul se exuit visceribus pietatis: néc sibi sic induit stolá gloriæ, ut nostræ pariter miseriæ suæque ipsius misericordiæ obliuionem indueret. Non est terra obliuionis quam anima Victoris inhabitat, nõ terra laboris ut occupetur in ea, non deniqùe terra sed cœlum est. Nunquid cœlestis habitatio animas quas admittit indurat, aut memoria priuat aut spoliat pietate? Fratres latitudo cœli dilatat corda, non arctat, exhilarat mentes, non alienat, affectiones non contrahit, sed
C extendit: In lumine Dei serenatur memoria, non obscuratur. In lumine Dei discitur quod nescitur, non quod scitur dediscitur. Superni spiritus illi qui ab initio cœlos inhabitant, nunquid quia incolunt cœlos, despiciunt terras, & non magis eas visitant & frequentant? Nunquid quòd semper videt faciem patris, ministerium euacuat pietatis?
Hebr. 1. Omnes nihilominus administratorij spiritus sunt, missi in ministerium propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Quid ergo? Discurrunt angeli & succurrunt hominibus, & qui ex nobis sunt nesciunt nos: nec norunt iam compati in quibus passi sunt & ipsi? Qui dolores nesciunt, sentiunt tamen nostros: & qui venerunt de magna tribulatione non recognoscunt iam in quo
Psal. 141. fuerunt? Scio qui dixit. Me expectant iusti donec retribuas mihi. Iustus est Victor etiam expectans nostram proculdubio retri-
Gene 40. butionem. Non est ille pincerna Pharaonis, qui inuentam gratiam retinuit sibi, prophetæ sui pariter & captiui minime recordatus. Minister Christi est, Christum sequitur. Non est ille oblitus suæ promissionis, nec socio passionis regni consortium denegauit. Non est discipulus contra magistrum, nõ potest victor quicquã facere nisi quod uiderit magistrũ facientẽ. Opera quæ ille fecit, & iste fecit similiter. Iam cœlos ingressus quos & antè apertos beatis oculis suspiciebat, verè nunc reuelata facie speculatur gloriam Dei, absorptus quidem, sed nõ oblitus clamorem pauperum. Beata visio qua in eãdem imaginem transformatur de claritate in claritatẽ, tanquã à spiritu domini. Paruulus ad pugnã, magnus ad uictoriã D
matris viscera necdum exiens & iam eijciẽs dæmonia, cum incremento virtutum ac meritorum Victor uiuens inter peccatores translatus est. O uirum præcipuæ sanctitatis, qui antè sanctus quàm natus, antè opere quam nomine Victor. Adhuc vtero clausus iam de hoste triumphauit. O venerandam etiam ipsis angelis sanctitatem, quã pari studio etsi dispari voluntate, & mali fugitant & frequentant boni. Nec facile dixerim quid uirum astruat sanctiorem horum fauor, aut pauor illorum. Corpore denique terras, mente cœlos inhabitans: aliquando familiarius aliquid nunciantes, aliquando ineffabili cantus suauitate plausibiles supernorum voces spirituum audiebat. Verè anima tua Victor, una ex gemmis, quę tibi in cruce apparuerunt. Verè infixa cruci, cum diuinæ inserta gloriæ, eandem sibi claritatis imaginem induit quam inuenit. Vincenti expandit gremium suum, qui pugnanti dederat spiritum suum. O victrix anima quæ sicut passer transuolans, mũdi laqueos euasisti: respice ad incautas animas intricatas illis, periclitãtes in illis, ut tuo patrocinio eruamur. O miles emerite qui christianę militiæ duris laboribus angelicæ fœlicitatis requiem commutasti: respice ad imbelles & imbecilles cõmilitones tuos, qui inter hostiles gladios & spiritales nequitias tuis laudibus occupamur. O uictor inclite, qui & de terra & de cœlo gloriosissime triumphasti, illius gloriam nobiliter superbus despiciens & huius regna pie violentus diripiens respi E
ce de cœlo ad uinctos terræ, ut hæc sit tuorum consummatio triumphorum, si & nobis domum vicisse te sentiamus. Nam si ex te nomẽ tibi, perfecta ueritas nominis ex nostra liberatione censebitur: & certè deest interpretationi quandiu nos qui tui sumus minime liberamur. Quàm pium quàm dulce quàm suaue ô uictor in hoc loco afflictionis & in hoc corpore mortis te canere, te colere, te peccati. Nomen tuum & memoriale tuum fauus distillans in labijs captiuorum, mei & lac sub lingua eorum, qui tui memo-

ria delectatur. Eia ergo fortis athleta, dulcis patrone, aduocate fidelis: exurge in adiutoriũ nobis, ut & nos de nostra ereptione gaudeamus, & tu de plena victoria glorieris. Omnipotens pater, peccauimus tibi facti filij alieni, sed appropiauimus in Victore, qui dum vicit cupiditatem suam, vincat & iram tuam nos quoque in gratiam potenter restituat. O victor Iesu te in nostro Victore laudamus, quia te in illo uicisse cognoscimus. Da ei pijssime Iesu sic de sua in te uictoria gloriari, ut non subeat obliuio nostri. Fili Dei immitte ei nostri semper in conspectu tuo memorẽ esse, nostram in tuo tremendo iudicio suscipere & agere causam, qui cum patre & spiritu sancto viuis & regnas Deus per omnia seculorum. Amen.

In festo beatæ Mariæ Magdalenæ. Sermo.

F HOdie misericordia & veritas obuiauerunt sibi, & multitudo miserationum Domini in peccatricem fœminam refusa est. Filius enim uirginis, peccatricis & mẽstruatæ manibus attrectatur, Deumque atque Dei filiũ mulier infrunita contingit. Tãgit pedes mundi, atque mũdantis, immũda, & vestigijs creatoris mulier criminosa procũbit: Transit in affectum cordis præuaricatrix, & redit ad cor: & magnitudinem scelerũ, lachrymarũ multitudo condemnat. Dissimulat pietas tangentis officium, & obsequiorum instãtiam remuneratorius ille maiestatis oculus fœlici de dignatione non inspicit. Osculatur Maria pedes Christi frequentibus osculis, & oculis inundantibus uestigia redemptoris infundit, tergit crinibus, odoriferis illinit & irrorat vnguẽtis. Videt & inuidet singularitatis amator, & vtrunque redarguit Pharisęi iactantia, illum ignorãtiæ, præsumptionis istã. Sed deliberãs prouidentia suspendit iudicium dũ affectat obsequium, & inuectiuam retinet præparatam, donec Mariæ sacrificiũ in holocaustũ pertranseat. Gaudent angeli super peccatrice pœnitentiam agente, & odoris fragrantia cœlestis ille conuentus aspergitur, saluantemque saluandam tota misericordiæ dul-
Rom. 5. cedo pertingit. Vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia, & numerositatem criminum præponderans pietas intercludit. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ domine in peccatricis confessione, quã iusta reprehensio in Pharisæi superbia & abusione? Enumeratur obsequentis obsequium, & per obliquũ tangitur indignantis iniquitas, tota literali cohærentia Simonis inuidiam impugnante. Et quia ubi spiritus Domini, ibi libertas dimittuntur illi peccata multa quæ multum diligit: immittuntur illi, qui multum negligit. Non erat satiatus ab uberibus sponsæ, nec induerat compassionis affectum, legem relegens quæ misericordiam nescit, nouit iustitiam. Lex dura duris & lapideis promulgata, parata percutere, nesciens misereri. Lex excludens pœnitentiæ locum, veniam negans, emendationis ignara. Lex vinum durum & acidum de botris amarissimis eliquatum, consecratum feritati, deriuatum Israëli, saluatori propinatum. Vinum de quo dentes bibentium obstupescunt: non de genimine uitis illius quod saluator bibit nouum in regno patris sui. Vere meliora sunt ubera sponsæ vino isto. Quænam, ais sunt ista? Procedat in medium Paulus Apostolus, & ubera felici lacte manantia nobis assignet. Gaudere, inquit, cum gaudentibus, flere cum flentibus. O quàm breui sermociunculo totius religionis depinxit insigne, quam eleganti clausula proposuit pietatem, æquitatem statuit, submouit inuidiam? His uberibus mater ecclesia lactat proficientes, nutrit perfectos. Gaudere, inquit, cũ gaudentibus. Facessat hinc secularis plausus insania, & lætitia mundialis abscedat, quia nõ est gaudere impijs, dicit Dominus. Nunquid illorum os gaudio repleri æstimas, qui lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis? Sed nec illi qui laudibus adulatorijs rapiuntur, diuinæ iubilationis agnouere lætitiam. Nunquid qui vestiuntur purpura & bysso, & epulantur quotidie splendide, gaudium & lætitiam obtinebunt? Absit vt in terra suauiter viuentium gaudiorum inueniatur materia, cum tantis alternationibus tota mundi facies immutetur, ut eleuans allidatur, & respiret allisus. Sed est gaudium continua sibi iucunditate firmissimum, quod perfectus animus de secura sibi conscientia pollicetur. Mens. n. ab huius mundi aspergine pure pressèque detersa, & in diuinæ contemplationis acumen totum desiderij sui figens affectum, gaudens gaudet in Domino, & exultat anima sua in Deo salutari suo. Talis animæ minas aspernatur, nescit timorem, spem fallam eludit, &

Marginalia (right column): G; 2. Co. 3. d; Canti. 1. a; Rom. 12. c; Pro. 2. c; H

omnium scandalorum immunis, in pace in
Psal. 118. idipsum dormiēs requiescit. Pax multa dili
gentius legem tuam (ait iustus) & nō est illis
scandalum: Nouerat.n. quia lictores non
persequuntur martyres, sed coronant. Cū
huiusmodi gaudentibus gaudet Apostolus
& vt abundantius gaudeant, tota securitate
promittit. Hoc gaudium certum & plenum
est: tanto quœcertius, idē, quāto uicinius cir-
ca identitatem imprimitur. Hæc est mamil
la congratulationis, de qua lac exhortatio-
nis effunditur, quo nutriuntur perfecti, vt
cum auulsi fuerint à lacte isto, epulentur ab
introitu gloriæ Dei. Secunda est flere cum
flentibus. Nunquid Apostolus præcipit fle-
re rerum amissionem, intermissionem volu
I ptatum, filiorum mortes, morborum instan
tiam, grauitatem inopiæ, potentiam fortio-
rum? Absit. Plorandi enim sunt qui tali-
ter plorant. Religiosa enim tristicia, aut alie
num luget peccatum, aut proprium. Beati
quorum luctus in hac intentione versatur,
quia consolatoriam possunt in hac expecta
re dulcedinem. O quàm leni & dulcissimo
spiritu imbutus est spiritus illius, qui nouit
in spiritu lenitatis peccantem instruere, su-
spēdere vindictam, & affectuosis visceribus
inuiscerare sibi peccatorem donec vitæ red
datur. De hac compassionis mamilla lac cō
solationis effunditur, & hoc lacte pauit A-
postolus illos, qui solido cibo vesci nō pos-
sunt. Amator innocentiæ, pacis amicus, pa-
tientiæ cibus, patientibus compatiens, & cō
gaudens gaudentibus, perfectionis metam
cursu consummato contingit. Hæc sunt ube
ra lacteis irrorata liquoribus, meliora vino,
lacte dulciora, misericordiam sonantia, re-
dolentia pietatem. Fragrantia, inquit, vn-
Can. 1. a guentis optimis. Digna prorsus vbera, de
quibus eliquatur vnguentorum infinitas,
odorata diffluxione, ciuitatem Dei uiuentis
circunquaque respergens. Hęc sunt vnguen
ta, quæ regina Saba attulit in Hierusalem;
3. Re. 10. de quibus dicit Scriptura. Non sunt allatā
ultra aromata tam multa, quam ea quę de-
dit regina Saba Salomoni. Quam excellen-
ter apposuit optima spiritus ille subtilis;
qui totam sibi libri huius rapit positionem?
Est enim vnguentum bonum, quod Maria
pedibus Saluatoris infudit, est & melius,
quod eadem (si tamen eadem) super caput
K recumbentis effudit: est & optimum; quod
& ipsa præparauit toti corpori Christi. Pri-
mum vnguentum contritionis est, de recor-
datione peccatorum, de spiritu contrito, &
contribulato descendens. Hoc infunduntur
pedes illius qui ambulat super pennas ven-
torum: hic adorat Maria in loco vbi stete-
runt pedes eius. Steterunt, inquam, quia va
lidissima amoris manu pedem vtrunque re
tinuit, donec vtrunque perungeret, & audi
ret criminum remissionem, & dimissionem
in pace. Remittuntur, inquit, tibi peccata,
& vade in pace. Magnam prorsus miseriam Luc. 7. g
magna misericordia diluit & abstergit, &
hoc quidem festinanter, quia sine ullo in-
teruallo coniunguntur & lachrymę pecca-
tricis, & misericordia saluatoris. Remittun
tur peccata, & in pace dimittitur: vt & de
præterito sit solicita, & secura de futuro. Pe
des isti sunt misericordia & iudicium: quo-
rum alterum sine altero osculari, vel teme-
raria securitas est, vel desperatio fugienda.
Quis enim Dei misericordiam indesinen-
ter attendens, non statim tepidioris vitæ
quietem exoptet? Cum enim recogitat vni
uersitatis Dominum formam serui pro ser
uis suscipere, triginta & tribus annis opera-
ri salutem nostram in medio terræ huius,
capi, ligari, lanceari, crucifigi, & hoc totum
pati pro filijs hominum: statim deceptoria
spe sibi blanditur & alludit, gaudet obser-
uari in misericordia & miserationibus, iu-
dicium nescit, ignorat iustitiam, & pu-
nienda æstimat non puniri. Fallitur qui sic
osculatur misericordiæ pedem, ut pedem iu L
dicii non attendat, qui totum de misericor
diæ pede præsumit, hoc solum ad salutem
sufficere credens, quod credit. Rursus cum
abducit os, & iudicij pedem crebrioribus
osculis intertangit, subeutitur carnis ani-
mæque substantia, & vtriusque hominis sta
tum vehementior aura percellit. Horrendū Heb. 10. f
enim est incidere in manus Dei uiuentis, of-
fendere creatorem, nescire Dominum, recal
citrare dominantis imperio, qui habet pote
statem corpus & animam ponere in gehen-
nam. Terribilis certè (sicut ait Apostolus) Ibidem.
quædam expectatio iudicij, quando ignis
in conspectu eius exardescet, & uirtutes
cœlorum mouebuntur, & uacillantibus
conscientijs latitudinem mundi ualidissi-
mus ignis aduret. Nihil prorsus terri-
bilius, quam uidere latronis officinam ple
nam sanguine, cumulatam opprobrijs, tor-
mentis undantem? Quis hæc diutius co-
gitans non statim contremiscat, & in despe-
rationis rotetur abyssum? Non est igitur

 huic

huic pedi morosius incumbendum, ne pietatis intuitum ferocia iudicantes excludat. Vtrunque igitur inungat pedem animę pœnitentis affectus, & nunc misericordiā amplectens, nunc iudicium deosculans contribulati spiritus offerat holocaustum. Vide Mariam iudicij pedem fortiter attendentem dum nobilis & lasciua mulier conuiuantium faciē non attendit, sed extensu corpore prouoluitur pedibus maiestatis, doloris plena, timoris impatiens, compūctionis
M iaculo vulnerata. Sed & misericordiæ pedē labijs impressioribus osculatur, in cuius spe firmiter inhæret uestigijs redēptoris, donec audiat, Remittuntur tibi peccata tua. Sanè preciosum vnguentum, quo non solū terrena domus, sed etiam cœlestis aspergitur. Vilissimæ autem sunt species de quibus conficitur, & magna earum copia intra nostros hortulos poterit inueniri. Peccata igitur nostra plantata in conscientijs nostris, quorū numerositas præ multitudine numerari nō potest, species eius sunt. Ipsa igitur in mortariolo pœnitentiæ, macerationis pistillo cō tusa, & respersa discretionis oleo, doloris igne suppōsito, & in aheno disciplinæ cocta vnguentum exhibent preciosum & acceptū pedibus Saluatoris. Compendiosè autem illud consequimus, sapienti rerum occasionē penitus relinquentes. Et licet materia videatur indignior, interim tamen bonum est vnguentum illud, quod domum replet, penetrat cœlos, angelos lætificat, & beatæ ciuitati lætitiam refundit & gaudium. Hoc est
Psal. 50.d sacrificium iustitię: quia sacrificium Deo spiritus contribulatus. Secundum vnguentum est deuotionis de recordatione beneficiorū Dei. Prorsus dignissima huius unguenti compositio: & in istius comparatione prioris est conspersio vilipendenda. Eius enim species de cœlesti paradiso allatæ sunt, & in terra filiorum hominum nequeunt inueniri. Virtutes enim diuinitus collatæ, & in mortariolo pectoris pistillo diligentissimę meditationis contritæ, & exultationis oleo superfusæ, suffuso igne iustitiæ in hu-
A militatis aheno decoctę, faciunt vnguētum & odore & virtute mirabile: quod solum super caput Domini recumbentis posit effundi, & exhiberi reuerentię maiestatis. Sed & hoc recolligimus breuiter: illis qui multa de paucis excipere cognouerunt, uerborum multitudinem reseruantes. Notanda tamen vtriusque differentia, & secundi sublimitas attendenda, quoniam illud est sacrificium deo spiritus contribulatus & istud sacrificium laudis, quod honorificat Deum. Pedes igitur vngimus saluatoris, cum de peccatis compungimur: vngimus caput, cū de collatis virtutibus, virtutum largitori gratias cumulamus. Interstitij tamen morositas inter pedes esse debet & caput: quia profecto difficillimus, & præsumptuosus saltus est à vestigijs ad verticem Domini transuolare. Neque enim eadem, quę vnxit pedes, vnxit & caput: cum illa meretrix nihil horum fecisse legatur, secūdum illud: Verte impios, & non erunt. Vnxit ergo Pro. 12. a
Maria sanctum Domini verticem, profecto iam electa, iam familiaris effecta, longeque a peccatricis illius obuoluta vestigijs, quam infœlix ille septenarius confundebat. Porrò si duo præmissa vnguenta tantæ dignitatis sunt, vt alterum pedibus, alterum complaceat capiti dominantis: illud tertium, quod optimum est & superexcellens, vbinam inuenire poterimus? Sed absit vt sponsa veritatis à veritate dissentiat, & tale aliquid habere se iactitet, quod habere non possit. Est ergo tertium vnguentum pietatis: quod est super omnia aromata morbis omnibus, & periculis salutare, quodque nulli vnquam pesti inuenitur inefficax. De ipso nanque sic legitur. Maria Mag B
dalene, & Maria Iacobi, & Salome, eme- Mar. 16.
runt aromata, vt venientes vngerent Ie- a
sum. Vidésne in prima fronte capituli propositum, quod non vna vel duæ, sed tres vix sufficiunt ad emendum tantæ compositionis vnguentum? Intelligis quia non pedes, aut caput, sed totum crucifixi corpus sibi vendicat ista confectio? Confectio sine dubio preciosa, quæ toti sufficiat corpori creatoris. Et attende, quia vnguentum pedibus infusum, adeo dignantissima lenitate suscepit, vt Pharisæum murmurantem parabolica prolixitate conuinceret, & retorto sugillaret exemplo. Sed & de refuso super caput eius vnguento discipulos indignantes coarguit, bonum mulieris opus esse protestans: & tumidam eorum animositatem verbis compescuit moderatis. Hoc verò tam salubre, tamque mirificum, in mortuo suo corpore noluit expendi, quod viuo vtique reseruabat. Duo enim corpora habet Christus, vnum quod suscepit ex virgine, alterum ecclesiæ, quod charius habet benignitas redimentis. Denique illud

illud pro isto morti exposuit & tormentis, addictus cruci, iunctus sceleratis, morte tur pissima condemnatus. Poterimúsne tam salubrem conficere confectionem? Vniuersæ miseri miseriæ, tam animarum quàm corporum, oculo pietatis inspectæ, species eius sunt. Iste igitur in mortariolo largitatis, dulcedinis pistillo confractæ, & delinitæ
C charitatis oleo, succenso compassionis igne, & in aheno perseuerantiæ dispumatæ, vnguentum faciunt ipsis etiam angelis admirandum. Sunt viri diuitiarum in domo Domini virtutum, inuestigemus an apud eos huiusmodi habeantur vnguenta. Primus occurrit mihi Paulus (sicut vbique so-
2.Co.11.g let) totus præsenti delibutus vnguẽto. Quis infirmatur, inquit, & ego non infirmor? Fœlix anima facta sibi tanquam uas perditum ut omnium miserias in sua continentia colligaret, totum se toti corpori Christi donauerat, omnibus omnia factus, ut omnes lucrifaceret. Sed & ille simplex & rectus & timens Deum, uide quomodo non hominem, imò uerò hominem, & quod uerius
Iob.29.c est super hominem ambulabat. Oculus, inquit, fui cæco, & pes claudo, pater eram pauperum, &c. Qui sic eum hoc unguento perunxerat, ut de misericordiæ thalamo lar
1.Re.15. gius irroratus exiret. Samuelem recolo, qui
g non semel, sed omnibus diebus vitæ suæ lugebat super Saul, cum sciret illum longius ab oculis diuinitatis elongatum. Non cessabat tamen compassio quæ condolentis animum irrepserat, fundens lachrymas etsi nõ
2.Re.13. profuturas, puras tamen. Dauid parrici-
g dam filium continua deploratione plorabat, plorans in eo non carnis necessitudinẽ, sed fidei destructionem. Cerne quomodo
Gene.45. Ioseph totus hoc melle illitus erat. Veniunt fratres non iam ante fratrem, sed ante Dominum assistentes, conscij proditionis, ho-
D micidij rei fratricidij successores. Videt eos Ioseph, & omniũ iniuriarũ immemor, dulcissimis fletibus inundatur, & pietatis adeps qui intus latitat, foras per oculos emanat. Fugit odium, nescit iram, tempus iracundiæ non reseruat: reddens bonum pro
Exod.32.c malo, pro crudelitate dulcedinem. Pœne quin oblitus sim Moysen adeo sacri liquoris huius rore perfusum, vt totus ex eo superfundatur & profluat. Peccat Israël, & Moyses peccantem recõciliare nititur creatori, sed dissimulat Dominus exaudire rogantem. Promittit plurima Moysi creator omnium: & feriendi licentiã quærit à Moyse, qui Moysen fecit. Dimitte me, inquit, ut irascatur furor meus cõtra eos, & faciam te in gentem magnam. Respondit Moyses. Si dimittis, dimitte. Alioquin dele me de libro quem scripsisti. Obstupescenda profecto dulcedo. Et principatum respuit gentis alienæ, & de libro uiuentium deleri desiderat, nisi peccantibus dimittatur offensa. Hæc sunt vnguenta propitiationis & misericordiæ, quę à sponsę vberibus eliquantur infirmitates omnes fugantia, profligantia passiones. Fœlix Maria unxit pedes Iesu: fœlicior eadem unxit caput auctoris: fœlicissima quæ rorem unguentarium toti corpori Christi pręparauit. Considera quàm uehementissimo dilectionis affectu beata hęc mulier diligebat Christum regem. Domine, inquit, si sustulisti eum, dicito mihi: Ioan.20 d
& ego eum tollam. Quem eum Maria? Cũ de nullo feceris mentionem, ad quem relationẽ facias? Putásne quod in omnibus cordibus uersetur ita memoria dilecti tui, sicut &
in cõsistorio cordis tui? Et ego inquit, eũ tollã. Mira res. Hominem perfectæ ætatis: uirũ cuius corpori vix cẽtũ libræ sufficiũt vnguẽtorum: tenerrima mulier portabis & tolles? Ardens & affecta locutio, quæ de puritatis amore refusa, promittit quod implere non potest. Nihil enim amanti difficile esse videtur. Quis desperare debeat, tanta peccatrice non solum veniam, sed & gloriã consequente? Ipsa hodie intercedat pro peccatis nostris, & placatũ nobis reddat iudicẽ nostrũ amicum suũ, qui est super omnia benedictus Deus in secula, Amen.

In assumptione beatæ Mariæ Sermo I.

Virgo hodie gloriosa cœlos ascendens supernorum gaudia ciuiũ copiosis sine dubio cumulauit augmentis. Hæc est enim cuius salutationis uox & ipsos exultare facit in gaudio, quos materna adhuc viscera claudunt. Quòd si paruuli necdum nati anima liquefacta est vt Maria locuta est: quid putamus quænam illa fuerit cœlestium exultatio, cum & uocem audire, & uidere faciem, & beata eius frui præsentia meruerunt? Nobis uerò charissimi, quæ in eius assumptione solennitatis occasio, quæ causa lætitiæ, quæ materia gaudiorum? Marię præsentia totus illustratur orbis, adeo ut & ipsa iam

cœlestis patria clarius rutilet uirgineæ lampadis irradiata fulgore, Merito proinde resonat in excelsis gratiarum actio & uox laudis, sed plangendum nobis, quàm plaudendum magis esse uidetur. Quantum enim de eius præsentia cœlum exultat, nunquid non consequens est, ut tantum lugeat hic noster inferior mundus eius absentiam? Cesset tamen querela nostra quia nec nobis hic est manens ciuitas: sed eam inquirimus ad quam hodie Maria benedicta peruenit. In quam si conscripti ciues sumus dignum profecto est etiam in exilio, etiam super flumina Babylonis eius nos recordari, eius communicare gaudijs, eius participare lætitiam, maximeque eam quæ tam copioso impetu lætificat hodie ciuitatē Dei: vt sentiamus & ipsi stillicidia stillantia super terrā. Præcessit nos regina nostra, præcessit & tam gloriosè suscepta est, ut fiducialiter sequantur dominā seruuli clamātes, Trahe nos post te: in odore vnguentorum tuorum curremus. Aduocatam præmisit peregrinatio nostra: quæ tanquam iudicis mater, & mater misericordiæ suppliciter & efficaciter salutis nostræ negocia pertractabit. Pręciosum hodie munus terra nostra direxit in cœlum, ut dando & accipiendo fœlici amicitiarum fœdere copulentur humana diuinis, terrena cœlestibus, ima summis: Illo enim ascendit fructus terræ sublimis, vnde data optima & dona perfecta descendunt. Ascendens ergo in altū virgo beata dabit ipsa quoque dona hominibus. Quidni daret? Siquidem nec facultas ei deesse poterit nec uoluntas. Regina cœlorum est, misericors est. Denique mater est vnigeniti filij Dei. Nihil enim sic potest potestatis eius seu pietatis magnitudinem cōmendare, nisi forte aut non creditur Dei filius honorare matrem: aut dubitare quis potest omnino in affectum charitatis transisse Mariæ viscera, in quibus ipsa quæ ex Deo est charitas nouem mensibus corporaliter requieuit. Et hæc quidē propter nos dixerim fratres, sciēs difficile esse ut in tanta inopia charitas illa perfecta non quærēs, quæ sua sunt, valeat inueniri. Vt tamen interim sileam beneficia quę pro illius glorificatione consequimur: si eam diligimus, gaudebimus vtique, quia uadit ad filium. Plane, inquam, congratulabimur ei, nisi forte (quod absit) inueniri gratiæ omnimodis inueniamur ingrati. Quem enim incastellum mundi huius intrantem prius ipsa susceperat: ab eo suscipitur hodie sanctam ingrediens ciuitatem. Sed cum quanto putas honore, cū quanta putas exultatione, cum quanta gloria? Nec in terris locus dignor vteri virginalis templo in quo filiū Dei Maria suscepit, nec in cœlis regali solio in quo Mariam hodie Mariæ filius sublimauit. Fœlix nimirū utraque susceptio: ineffabilis vtraque, quia vtraque inexcogitabilis est. Vt quid enim ea hodie in ecclesijs Christi euangelica lectio recitatur, in qua mulier benedicta in mulieribus excepisse intelligitur saluatorē? Credo vt hæc quam celebramus, ex illa susceptione aliquatenus ęstimetur, imò ut iuxta illius inæstimabilem gloriam inæstimabilis cognoscatur & ista. Quis enim etiam si linguis hominū angelorumque loquatur, explicare queat quemadmodum superueniente spiritu, obumbrante virtute altissimi caro factum sit uerbum Dei per quod facta sunt omnia, & Dominus maiestatis quē non capit uniuersitas creaturæ, intra virginea sese clauserit viscera factus homo? Sed & illud quis cogitare sufficiat, quàm gloriosa hodie mundi regina processerit, & quanto deuotionis affectu totam eius occursum cœlestium legionum prodierit multitudo, quibus ad thronum glorię canticis sit deducta, quam placido uultu, quàm serena facie, quā diuinis amplexibus suscepta à filio, & super omnem exaltata creaturam, cum eo honore quo tanta mater digna fuit, cum ea gloria quæ tantum decuit filium? Fœlicia prorsus oscula labijs impressā lactentis, cui uirgineo mater applaudebat in gremio. Verum nunquid non fœliciora censebimus quæ ab hore sedentis in dextera patris hodie in beata salutatione suscepit, cum ascenderet ad thronum gloriæ, epithalamium canens & dicens: Osculetur me osculo oris sui? Christi generationem, & Mariæ assumptionem quis enarrabit? Quantum enim gratiæ in terris adepta est præceteris, tantum & in cœlis obtinet gloriæ singularis. Quòd si oculus non vidit, nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit quæ præparauit Deus diligentibus se: quod præparauit gignenti se, & (quod omnibus est certum) diligenti præ omibus, quis loquatur? Fœlix planè Maria, & multipliciter fœlix, siue cum excipit saluatorem, siue cum a saluatore suscipitur: vtrobique mira dignitas virginis matris: vtrobique amplectēda

Luc.10.g da dignatio maiestatis. Intrauit, inquit, Iesus in quoddam castellum, & mulier quædã excepit illum in domum suam. Sed laudibus magis vacandum est, quòd festiuis præconijs hæc dies debeatur. Quia verò copiosam nobis materiã lectionis huius verba ministrant: cras quoque cõuenientibus nobis in vnum communicãdum erit sine inuidia, quod fuerit desuper datum, vt in memoria tantæ virginis non modò affectus deuotionis excitetur, sed & mores ædificentur ad profectum conuersationis, in laudem & gloriam filij eius Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in secula.

Item in eadem solennitate, de euangelica lectione. *Sermo* II.

Ibidem. Ntrauit Iesus in quoddam castellum. Opportunè satis hoc mihi in loco prophetica exclamatio assumẽda videtur. O Israël quam magna est domus Domini, & ingens locus possessionis eius? An non ingẽs, cuius comparatione castellum dicitur terræ

Baruc 3.c huius spatiosissima latitudo? An non ingẽs patria & regio inæstimabilis, quando ab ea saluator aduenicns, cum ingrederetur orbẽ terræ, introiret castellum? Nisi forte castellum quis aliud intelligendum putet, quàm atrium fortis armati principis mũdi huius,

K cuius vasa diripere fortior superuenit. Festinemus in illam ingredi beatitudinis amplitudinem fratres, vbi nemo alium coangustãt: vbi possimus cum omnibus sanctis cõprehendere quænam sit longitudo & latitudo, sublimitas & profundum. Neque id desperemus, quandoquidem ipse cœlestis habitator patriæ etiam & creator, nostri huius castelluli angustias non refugit. Sed quid introijsse eum dicimus in castellum? Etiam in angustissimum virginalis vteri diuersorium introiuit. Denique & mulier quędam excepit illum in domũ suam. Fœlix mulier quæ iam non exploratores Hierico, sed potius fortissimum illum expoliatorem stulti illius, qui verè, vt luna mutatur non legatos Iesu filij Naue, sed ipsum magis suscipere meruit verum Iesum filium Dei. Fœlix inquam, mulier, cuius domus saluatore suscepto inuenta est munda quidem. sed planè non uacua. Quis enim uacuam dixerit, quã salutat angelus gratia plenam? Neque hoc solũ: sed adhuc quoque in eum superuenturum asserit spiritum sanctũ. Ad quid putas, nisi vt etiam superimpleat eam? Ad quid nisi vt adueniente iam spiritu plena, sibi eodem superueniente, nobis quoque superplena & supereffluens fiat? Vtinã fluant in nos aromata illa, charismata scilicet gratiarum: vt de plenitudine tanta omnes accipiamus. Ipsa nempe mediatrix nostra, ipsa est per quam suscepimus misericordiam tuã Deus, ipsa per quam & nos Dominum Iesum in domos nostras excipimus. Et nobis enim singulis castra sunt singula, & singulæ domus, & sapientia pulsat ad ostia singulorum. Si quis ei aperuerit, introibit, cœnabitque cum eo. Est vulgare prouerbium, L

quod multorum in ore, magis autem in corde versatur: Bonum, inquiunt, seruat castellum, qui custodierit corpus suum. Sapiens tamen non sic, sed magis, inquit, Omni custodia serua cor tuum, quia ex ipso vita procedit. Esto tamen, cedendum sit multitudini: bonum castrum custodiet, qui custodierit corpus suum. Illud sanè quærendum, quænam huic sit adhibẽda custodia castro. Rectène custodisse tibi, videtur anima illa corporis sui castrum, cuius membra velut coniuratione facta inimico eius Dominiũ tradidere? Sunt enim qui cum morte fœdus inierunt, pactum pepigerunt cum inferno. Incrassatus est, inquit, dilectus, & recalcitrauit, incrassatus, impinguatus, dilatatus. Hęc Deu.32. planè custodia, quæ laudatur à peccatoribus in desiderijs carnis suæ. Quid vobis videtur fratres? Num & in hac parte cedendum est multitudini? Absit. Paulum magis interrogemus, vtpote ducem strenuum militiæ spiritualis. Dic nobis Apostole, quæ sit tua custodia castri? Ego, ait, sic curro nõ 1.Co.9.d quasi in incertum, sic pugno non quasi aërem verberans. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte cum alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar. Et alio in Rom.6.b loco: Nõ regnet, inquit, peccatum in vestro mortali corpore ad obediendum concupiscentijs eius. Vtilis profecto custodia, & fœlix anima, quæ sic custodierit corpus suum, vt nunquam sibi vendicet illud inimicus. M Fuit enim aliquãdo cum hoc meum castrum tyrannidi suæ impius ille subiecerat, sibi potestatiue membris imperans vniuersis. Quantum eo nocuerit tempore, præsens adhuc indicat desolatio, & egestas. Heu nec continentiæ murum in eo, nec patientiæ antemurale reliquit.

Exterminauit vineas, messuit seg tes, arbores extirpauit: quippe etiã oculus iste meus deprædabatur animam meam. Denique nisi quia Dominus adiuuit me, paulominus habitasset in inferno anima mea. Dico autem infernum inferiorem, vbi nulla confessio, unde nemini datur exire. Cæterum etiam tunc nec carcer illi deerat nec infernus. Ab ipso nempe coniurationis & perditionis pessimæ deprehensa principio, non alibi, quam in domo propria carcerali est mancipata custodiæ, nec aliis quàm suæ illius familiæ data tortoribus. Erat enim illi conscientia carcer, erant tort. res ratio, & memoria: atque hi quidem crudeles, austeri & immisericordes: sed longè minus rugientibus illis præparatis ad escam, quibus erat iamiamque tradenda. Sed benedictus Deus qui non dedit me in captionem dentibus eorum. Benedictus, inquam, Dominus qui visitauit & fecit redemptionem. Cum enim inferiori eam carceri tradere malignus, & tortoribus acceleraret, sed & castrum ipsum ignibus cremare perpetuis, vt digna periurijs fieret retributio mẽbris. fortior superuenit. Intrauit in castellum Iesus: qui fortem alligans, eius vasa diripuit: vt quæ prius erãt
A in contumeliam, faceret in honorem. Contriuit portas æreas, & confregit ferreos vectes vinctũ de domo carceris & umbra mortis educens. Porrò egressus eius in confessione. Ipsa est enim scopa qua mundatus carcer & ornatus, deinceps regularium institutionum iuncis quibusdam pulchrè uirentibus de carcere redit in domum. Habet ergo mulier iam domum suam, habet vbi suscipiat cum cui super tantis beneficijs extat obnoxia. Alioquin uæ ei si eum excipere renuit, si non detinet, si non cogit manere secum, quoniã aduesperascit. Rediens. n. qui prius eiectus est, mundatam quidem & ornatam domum inuenit, sed uacantem. Relinquitur si quidem mulieri domus sua deserta, quam Saluatoris hospitio dignam exhibere neglexit. Quomodo? inquis, Poteritne domus mundata confessione priorum delictorum, & obseruatione regularium institutionum ornata, indigna adhuc iudicari habitaculo gratię, Saluatoris ingressu? Poterit sine dubio, si superficie tenus emundata, & iuncis (vt dictum est) strata virentibus interius plena sit luto. Quis enim suscipiendum Dominum arbitretur in dealbatis mortuorum sepulchris, quæ videntur à foris speciosa, intrinsecus autem spurcitia, & sanies uniuersa repleuit? Esto siquidem, vt aliquando tanquam ipsa superficie delectatus incipiat primum apponere pedem ei, qui huiusmodi est, primam aliquam visitationis suæ gratiam indulgendo: nunquid non resiliet illico cum indignatione? Nunquid non effugiet clamitans: Infixus sum in limo profundi, & non est substantia? Virtutis enim species, & non veritas, quasi qualitas est non substantia. Neque verò ingressum eius exterioris potest conuersationis tenuis superficies sustinere: quoniam omnia penetrat, & in intimis cordibus eius habitatio est. Quòd si nequaquam spiritus disciplinæ subditum manifestè peccatis corpus inhabitat, fictum vtique non modo declinat, sed & effugit, atque elongatur ab eo. An uerò aliud est, quam fictio execranda, si peccata superficietenus radas, non intrinsecus eradices? Certus esto quoniam pullulabit uberius: & emundatam, sed uacantem domum cum nequioribus septem qui eiectus fuerat hostis malignus intrabit. Reuersus enim ad uomitum canis, odibilis erit multo plus quam antè: & fiet filius gehennæ multipliciter, qui post indulgentiam delictorum in easdem denuo sordes inciderit, vt sus lota in volutabro luti. Vis videre mundatam, ornatam, & vacantem domum? Hominem intuere qui confessus est, & deseruit manifesta peccata præcedentia ad iudicium, & nunc solas mouet manus ad opera mandatorum, corde penitus arido, ductus consuetudine quadam planè quasi vitula Effraim docta d ligere trituram. Exteriorum, quæ ad modicum valent, ne vnum iota præterit, sed camelum glutit dum culicem liquat. In corde enim seruus est propriæ voluntatis, cultor auaritiæ, gloriæ cupidus, ambitionis amator, aut hæc omnia, aut singula quęque intus vitia fouens: & mentitur iniquitas sibi: sed Deus nõ irridetur. Videas enim interdum sic palliatum hominem, vt seducat etiam semetipsum, penitus non attendens vermem qui interiora depascitur. Manet enim superficies, & salua sibi omnia arbitratur. Comederunt (ait propheta) alieni robur eius: & ignorauit. Dicit quia diues sum, & nullius egeo: cum sit pauper & miser. & miserabilis. Nam & inuenta occasione ebullire saniem, quæ latebat in vlcere, & excisam non extirpatam arborem

Marginalia (right): B — Psal. 68. a (beside "clamitans: Infixus sum"); Nota. (beside "Reuersus enim ad"); C (beside "ambitionis amator"); Oseæ 7. a (beside "Comederunt").

arborem in siluam pullulare uideas densiorem. Quod periculum si uolumus declinare, securim ponamus necesse est ad radices arborum, non ad ramos. Non sola inueniatur in nobis exercitatio corporalis ad modicum ualens: sed inueniatur utilis ad omnia pietas, & exercitium spirituale. *Textus.* Mulier, inquit, Martha nomine excepit illum in domum suam, & huic erat soror nomine Maria. Sorores sunt, & debent esse contubernales. Occupatur hæc circa frequens ministerium, illa dominicis est intenta sermonibus. Ad Martham spectat ornatus, sed impletio ad Mariam. Vacat enim domino, vt non sit domus vacans. Sed mundationem cui possumus attribuere? Erit enim, si & hoc inuenerimus, domus in qua saluator suscipitur, & munda & ornata, & non uacans. Demus eam Lazaro, si & uobis ita uidetur: Et ei siquidem fraternitatis iure cum sororibus est domus ista communis. Dico autē Lazarum quem quatriduanum iamiamque fœtentem à mortuis excitat uox uirtutis: ut D uideatur satis congruè formam gerere pœnitentis. Intret ergo domum saluator, & frequenter uisitet: & eam quam pœnitens Lazarus mundat, ornat Martha, & Maria replet internę dedita contemplationi. Sed forte curiosus quisquam requirat cur in præsenti euangelica lectione nulla prorsus Lazari mentio fiat. Arbitror sanè ne id quidē à proposita similitudine dissidere. Virginalem etenim domum intelligi uolēs spiritus siluit non incongruè pœnitentiam, quæ malum utique comitatur. Absit.n.ut proprij quicquam inquinamenti domus hæc aliqñ habuisse dicatur, ut in ea proinde scopa Lazari quæreretur. Quòd si originalem à parentibus maculam traxit, sed minus à Hieremia sanctificatam in utero, aut non magis à Ioanne spiritu sancto repletā credere prohibet pietas Christiana. Hæc.n.festis laudibus nascens honoratur. Postremo cum omnimodo constet ab originali contagio sola gratia mundatam esse Mariam: quippe cū & nunc in baptismate sola hanc maculā lauet gratia, & sola eā raserit olim petra circuncisionis: ut omnino pium est credere, proprium Maria delictum non habuit, nihilominus ab innocentissimo corde etiam pœnitentia longe fuit. Sit ergo Lazarus apud eos quorū necesse est ab operibus mortuis conscientias emundari: secedat inter uulneratos dormientes in sepulchris, ut in thalamo uirginali inueniantur Martha & Maria tantum. Ipsa est enim quæ Elizabeth grauidæ & grandæuæ quasi mensibus E tribus humili deseruiuit officio, ipsa uerba omnia quæ de filio dicebantur, conseruabat conferens in corde suo. Neminem ergo moueat quòd suscipiens mulier dominum, non Maria, sed Martha uocatur: quando in hac vna & summa Maria, & Marthę negocium, & Mariæ non ociosum ocium inuenitur. Omnis quidem gloria filiæ regis abintus, nihilominus tamen in fimbrijs aureis circumamicta est uarietate. Non est de numero fatuarum uirginum prudens uirgo. Lampadem habet, sed in uase oleum portat. An forte excidit uobis Euangelica illa parabola, quæ fatuas uirgines prohibitas narrat ab introitu nuptiarum? Erat equidem domus earum munda, uirgines enim erant. Erat ornata, quia simul omnes, id est, fatuæ cum prudentibus lampades ornauerunt: sed erat vacans, quia in uasis suis oleum non acceperunt. Hinc est ꝙ nec ab eis suscipi in domos suas, nec admittere eas dignatur sponsus cœlestis ad nuptias. Non sic mulier illa fortis, quæ serpentis caput contriuit. Habes enim post multa in laudibus eius, quia non extinguetur in nocte lucerna ipsius. In suggillationem hoc dicitur fatuarum, quæ veniente media nocte sponso, conqueruntur sero & dicunt. Quia lampades nostræ extinguuntur. *Mat.25.a* Processit igitur gloriosa uirgo, cuius lampas ardentissima ipsis quoque Angelis lucis miraculo fuit, vt dicerent. Quæ est ista quæ progreditur sicut aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol? *Can.6.* Clarius enim cæteris rutilabat, quam repleuit oleo gratiæ F præ participibus suis Christus Iesus filius eius dominus noster.

Item vnde supra. Sermo III.

INtrauit Iesus in quoddam castellum, & mulier quædā Martha nomine excepit illum in domum suam. *Luc.10.* Quid est fratres, quòd è duabus sororibus altera tantum dominum legitur excepisse, & ea ipsa quæ uidetur inferior? Optimam enim partem elegit Maria, teste ipso quem Martha suscepit: sed prior natu Martha uidetur, & salutis initium sibi magis actiō, quàm contemplatio noscitur uendicare. Laudat Christus Mariam, sed à Martha suscipitur. Amat Rachelem *Gen.29.*

lem Iacob, sed Lia supponitur ignoranti. Si de fraude queritur, audiat non esse consuetudinis, ut iuniores prius tradantur ad nuptias. Quòd si luteam hanc cogites domū, facile erit nosse quemadmodum in ea dominum Martha magis excipiat quàm Ma-
1.Cor.6.d ria. Quod enim ait apostolus: Glorificate, & portate Deum in corpore uestro: Marthæ dicitur non Mariæ. Hæc nimirum corporis vtitur instrumento, cum illi potius sit
Sap. 9.d impedimento. Denique corpus, inquit, quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Nunquid & operantem? Martha igitur in domum suam excepit sal-
G uatorem in terris, Maria potius cogitat quē admodum suscipiatur ab eo in domo non manu facta æterna in cœlis. Fortè tamen & ipsa dominum suscepisse videtur, sed in spi-
Textus. ritu. Dominus enim spiritus est. Huic, inquit, (haud dubium quin Marthæ) soror erat nomine Maria: quæ etiam sedens secus pedes Iesu, audiebat verbum illius. Vides, quòd utraque suscepit verbum, hæc in car-
Textus. ne, illa in voce. Martha autem satagebat circa frequens ministerium. Quæ stetit, & ait: Domine, non est tibi curæ, quòd soror mea reliquit me solam ministrare? Putas in domo in qua Christus suscipitur, uox murmurationis audietur? Fœlix domus, & beata semper cōgregatio est, vbi de Maria Martha conqueritur. Nam Mariæ Martham æmulari prorsus indignum, prorsus illicitum est. Alioquin vbi legitur Mariam causantem, quia soror mea reliquit me solam vacare? Absit absit, ut qui Deo uacat, ad tumultuosam aspiret fratrum officialium uitam. Martha semper insufficiens sibi, & minus idonea uideatur, alijsque magis id operis, quod administrat optet imponi. Respondit autem ei Iesus: Martha Martha solicita es, &
Textus. turbaris erga plurima. Vide prærogatiuam Mariæ, quem in omni causa habeat aduocatum. Indignatur siquidem pharisæus, conqueritur soror, etiam discipuli murmurant: vbique Maria tacet, & pro ea loquitur Chri-
Textus. stus. Optimam, inquit, partem elegit sibi Maria, quæ non auferetur ab ea in æternum. Hoc unum illud necessarium est, hęc una quam propheta, tam sedule requirebat: Vnam, inquit, petij à domino,
Psal.26 b hanc requiram. Quid tamen sibi uult fra-
H tres, quòd optimā partem Maria dicitur elegisse? Vbi iam erit quod aduersus eam proferre solemus, si quando forte administrantis Marthæ turbationem, inæqualitatem diiudicare uoluerit: Melior est iniquitas ui- Eccl. 42.d
ri, quam benefaciens mulier? Vbi erit & Ioan.12.d
illud: Si quis mihi ministrauerit hono- Mat.20.d
rificabit eum pater meus? & illud: Qui maior est uestrum, erit minister uester? Postremo quæ consolatio est laborāti, quasi in eius suggillationem, partem sororis attollere? Vnum ergo arbitror è duobus, ut aut de electione Maria laudetur, quòd pars ipsa, quantum in nobis est, sit omnibus eligenda: aut certe ut neutrum dicatur defuisse, nec in partem quamlibet pręcipitasse sententiā, sed ad obedientiā pceptoris in utrūlibet sit parata. Quis enim sicut Dauid fidelis ingrediens egrediens, & pergens ad imperium regis? Denique paratū, inquit, cor Psal.56.b
meum, paratum cor meum, non semel tm̄, sed & secundo, & uacare tibi, & proximis ministrare. Hæc planè pars optima, q̄ non auferetur. hæc mens optima, q̄ non mutabitur quocunque uocaueris eā. Bonum, in- 1. Ti. 3.e
quit, acquirit gradum, qui bene ministrauerit: forte meliorē, qui bene uacauerit Deo, optimū autē, qui perfectus est in utroque. Vnum adhuc dico, si tn̄ id de Martha licet suspicari. Nonne .n. quasi ociosam reputasse uidetur, quam sibi dari petijt adiutricē? Sed carnalis est, & omnino non percipit, q̄ sunt spiritus Dei, si quis forte uacantem animam sua de uacatione redarguit. Audiat igitur I
optimam esse hanc partem, quæ maneat in æternum. Nunquid non rudis quodammodo uidetur anima, quæ diuinæ contemplationis penitus expers, illam intrauit regionem, ubi hoc unum omnium opus, unum studium, eadem uita? Sed consideremus fratres quemadmodum in hac domo nostra tria hæc distribuerit ordinatio charitatis, Marthæ administrationem, Mariæ contemplationem, Lazaro poenitentiam. Habet hæc simul quæcunque perfecta est anima, magis tamen uidentur ad singulos singula pertinere, ut alij uacent sanctæ cōtēplationi, alij dediti sint fraternæ administrationi, alij in amaritudine animæ suę recogitēt annos suos tanquam uulnerati dormientes in sepulchris. Sic planè sic opus est, ut Maria pie & sublimiter sentiat de deo suo, Martha benigne & misericorditer de pximo, Lazarus miserę & humiliter de seipso. Gradū suum Eze. 14.d
quisq. cōsideret. Si inuēti fuerint i ciuitate hac Noe, Daniel, Iob, ipsi iustitia sua liberabuntur,

buntur, ait dominus, sed filium aut filiã non liberabunt. Nemini nos blandimur, utinam nec uestrum quispiam se seducat. Quibus .n. nulla credita est dispensatio, administratio nulla commissa: his omnino sedendum erit aut secus pedes Iesu cum Maria, aut certe cũ Lazaro intra septa sepulchri. Quidni erga multa turbetur Martha, quę solicita est pro multis? Tibi ergo, cui necessitas hæc non incumbit, è duobus unum est necessa-
K rium, aut non turbari penitus, sed delectari magis in domino: aut si id necdum potes, turbari non erga plurima, sed (ut de se Propheta loquitur) ad teipsum. Iterum dico, ne quis de ignorantia habeat excusationem. Oportet te frater ad quem de fabricanda, seu regenda inter undas diluuij arca nihil spectat, aut uirum esse desideriorũ, ut Daniel erat, aut cum beato Iob virum dolorũ, & scientem infirmitatem. Alioquin vereor ne tepidum te & nauseam prouocãtem euomat ex ore suo qui te inuenire cupit, aut sui consideratione calidum, charitatis igne flagrãtem, aut tuaipsius cognitione frigidum, & aqua compunctionis ignita diaboli iacula restinguẽtem. Sed & ipsam quoque Marthã admonitam esse necesse est id maxime quæri inter dispensatores, ut fidelis quis inueniatur. Erit autẽ fidelis, si neque quæ sua sunt quærat, sed quæ Iesu Christi, ut sit intentio pura: nec suam faciat, sed domini uoluntatem, vt sit actio ordinata. Sunt.n. quorum non simplex est oculus, & recipiunt mercedem suam. Sunt qui feruntur proprijs motibus animorum, & contaminata sunt uniuersa quæ offerunt, quippe cum uoluntates eorum inueniantur in eis. Veni nunc mecũ ad nuptiale carmen, & cõsideremus quemadmodum sponsus sibi sponsam uocat, nec vllum omiserit ex his tribus, nec addiderit
Can.2.c ultra. Surge, inquit, propera amica mea, formosa mea, columba mea, & ueni. An non amica est, quæ dominicis lucris intenta, fide-
L liter ipsam quoque pro eo ponit animã suã? Quotiens.n. pro uno ex minimis eius spirituale studium interponit, totiens pro eo spiritualiter ponit animam suam. An non formosa, quæ reuelata facie gloriã domini speculando, in eandem imaginem transformatur de claritate in claritatem tanquam à domini spiritu? An non columba, quæ plãgit & gemit in foraminibus petræ, in cauernis maceriæ, tanquam sepulta sub lapide? Mulier, ait, Martha nomine excepit eum in domum suam. Certum est huius tenere locum fratres officiales, quos fraternæ charitatis intuitus uarijs administrationibus deputauit. Vtinam aũt & ego ipse inter dispensatores fidelis merear inueniri. Quibus.n. conueniẽtius uidetur aptãdum quod dñs ait, Martha Martha solicita es, q̃ prælatis, si tñ digne in solicitudine præsunt? Aut quis turbatur erga plurima, nisi cui & Mariæ uacantis & Lazari pœnitentis, sed & ipsorum quibus onera sua partitur, uniuersa incũbit solicitudo? Vide Martham solicitam, uide Martham erga plurima turbatam, Apostolum loquor, qui prælatos solicitudinis admonens gerit ipse solicitudinem omnium ecclesiarũ. Quis 2.Co.11.g infirmatur, inquit, & ego nõ infirmor? Quis scandalizatur, & ego nõ uror? Suscipiat igitur Martha dñm in domum suam, cui nimirum credita est dispensatio domus. Mediatrix est, ut sibi pariter & subiectis salutẽ obtineat, suscipiat gratiam: sicut scriptum est. Suscipiant montes pacem populo, & col Psal.71.a les iustitiam. Suscipiãt & cæteri coadiutores M eius singuli pro qualitate ministerij sui, excipiant Christum, seruiant Christo, ministrent ei in membris suis: ille in infirmis fratribus, ille in pauperibus, ille in hospitibus & peregrinis. Quibus ita solicitis circa frequens ministerium, uideat Maria quemadmodum uacet & uideat qm̃ suauis est dominus. Videat, inquam, quàm deuota mente, quàm tranquillo sedeat animo secus pedes Iesu, prouidens cũ semper in conspectu suo, & uerba ex ore eius excipiens, cuius & aspectus delectabilis, & eloquium dulce. Diffusa est .n. gratia in labijs eius, & est speciosus forma præ filijs hominum, immo etiam super omnem gloriam Angelorum. Gaude & gratias age Maria quæ partem optimam elegisti. Beati enim oculi qui uident quæ tu uides, & aures quæ merentur audire quod audis. Beata plane quæ venas susurri diuini percipis in silentio, in quo utique bonũ est homini dominum expectare. Simplex esto, non tantum sine dolo & simulatione, sed & absque multiplicitate occupationum, ut tecũ sit sermocinatio eius, cuius & uox dulcis, & facies decora. Vnum caue, ne abũdare incipias in sensu tuo, & uelis plus sapere q̃ oportet sapere: ne forte dum lucem sectaris, impingas in tenebras, illudente tibi dæmonio meridiano: de quo non est huius tẽporis disputare. Nã Lazarus quo deuenit? Vbi posuistis eum? Sorores alloquor, quæ A

sepe-

sepelierunt fratrem prædicatione, & ministerio, exemplo, & oratione. Vbi ergo posuistis eum? Absconditus est fossa humo, sub lapide iacet, non facile inuenitur. Propterea non erit incongruum quatriduano quartum reseruare sermonem, ut iuxta saluatoris exemplum audientes: Ecce quem amas infirmatur, & nos maneamus hic die isto.

Item in eadem solennitate. *Sermo* IIII.

Tempus loquendi est omni carni cum assumitur incarnati uerbi mater in cœlum, nec cessare debet à laudibus humana mortalitas: cum hominis sola natura supra immortales spiritus exaltatur in uirgine. Sed de eius gloria nec silere deuotio patitur, nec dignum aliquid sterilis concipere cogitatio, aut inerudita potest locutio parturire. Hinc est, quòd & ipsi cœlestis curiæ principes in consideratione tantæ nouitatis clamant nõ
Can. 8. b sine admiratione: Quæ est ista, quæ ascendit de deserto delicijs affluens? Ac si manifestius dicant: Quanta est hæc, & vnde ei ascendenti utique de deserto affluentia tanta deliciarum? Nec enim pares inueniuntur delitiæ, uel in nobis quos in ciuitate domini lætificat fluminis impetus, qui à uultu gloriæ uoluptatis gloria potamur. Quæ est ista, quæ de sub sole, ubi nihil est nisi labor & dolor, & afflictio spiritus, ascendit delicijs spiritualibus affluens? Quidni delicias dixerim virginitatis decus, cum munere fœcunditatis, humilitatis insigne, distillantem charitatis fauum, misericordiæ uiscera, plenitudinem gratiæ, prærogatiuam gloriæ singularis? Ascendens igitur de deserto regi- B
na mundi, etiam angelis sanctis, ut canit ecclesia, speciosa facta est, & suauis in delicijs
Psal. 84. suis. Desinant tamen deserti huius mirari delicias, quia dominus dedit benignitatem, & terra nostra dedit fructum suum. Quid mirantur de terra deserta Mariam ascendere delicijs affluentem? Mirentur potius pauperem Christum de cœlestis regni plenitudine descendentem. Longe enim ampliori miraculo dignum videtur Dei filium paulominus ab angelis minorari, quã Dei matrem super angelos exaltari. Illius siquidem exinanitio, facta est repletio nostra: illius mi
2. Cor. 8. seriæ, mundi deliciæ sunt. Denique cum diues esset, propter nos pauper factus est, ut nos eius inopia ditaremur. Sed & crucis ignominia, credentium facta est gloria. Adhuc autem, & ad monumentum properat vita nostra, ut quatriduanum reducat à monumento: & eum, de quo vobis hodie, si, meminit charitas vestra, sermo debetur, Lazarum quærit, ut quæratur & inueniatur à Lazaro. In hoc enim est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quia ipse prior dilexit nos. Age igitur domine, quære quẽ amas, vt & amantem facias, & quærentem. Quære vbi posuerunt eũ. iacet enim clausus, ligatus, oneratus. Iacet in ergastulo conscientiæ, tenetur vinculis disciplinæ, & tanquam lapide superposito premitur, & opprimitur onere pœnitentiæ, maximè quòd desit interim fortis, vt mors dilectio, & charitas omnia sustinens. Et in his omnibus iam fœtet domine: quatriduanus est enim. Cre- C
do iam multorum ingenia præuolant, ut intelligant quem velim dicere Lazarum. Eum *Ezech.* 8.
sine dubio qui nuper peccato mortuus fodit sibi parietem, vt videat abominationes *Esa.* 2.
multas, & malas praui, & inscrutabilis cordis sui, & iuxta prophetam alium ingressus est in petram, absconditus fossa humo à facie furoris domini. Sed quid est, Domine iã fœtet, quatriduanus est enim? Forte enim fœtorem istum & quatuor dies istos non cõtinuo quiuis intelligat. Ego primam arbitror timoris diem, qua nimirum irradiante cordibus nostris peccato morimur irradiante cordibus nostris peccato morimur, & quodammodo sepelimur in conscientijs nostris. Secunda, ni fallor, agitur in labore certaminis. solet nempe inter primordia conuersionis acrius insurgere tentatio prauæ consuetudinis, & vix extingui possunt iacula ignita diaboli. Tertia nihilominus doloris etiam videtur dum recogitat quis annos suos in amaritudine animæ suæ, nec tã laborat declinando futura, quam præterita plangendo deplorat. Miraris quòd hos dixerim dies? Sed sepulturæ debentur dies nebulæ, & caliginis, dies luctus, & amaritudinis. Sequitur dies pudoris non dissimilis tribus, quando iam horribili confusione operitur anima miseranda, dum nimis considerat, quæ & quanta deliquerit, & in oculis cordis tetras versat imagines peccatorũ. Animus huiuscemodi nihil dissimulat, sed diiudicat, sed aggrauat, sed exaggerat vniuersa: non sibi parcit durus iudex in semetipsum. Vtilis quidem exacerbatio, & D
digna

digna miseratione crudelitas, facile sibi diuinam concilians gratiam, dum pro eo mens æmulatur etiam contra seipsam. Veruntamen Lazare ueni foras: ne in tanto fœtore diutius immoreris. Caro putrida putredini proxima est: & qui confunditur uehemētius & tabescit, prope est ut desperet. Propterea Lazare ueni foras. Abyssus abyssum inuocat: abyssus luminis & misericordiæ, abyssum miseriæ & tenebrarum. Maior illius bonitas quàm iniquitas tua: & ubi peccatum abundat, superabundare gratiam facit. Lazare, inquit, ueni foras. Ac si manifestius dicat, quousque conscientiæ tuæ caligo te detinet? quandiu in cubiculo tuo graui corde compungeris? Veni foras, procede, respira in lucem miserationum mearū. Hoc enim est quod in Propheta legisti. Infrenabo os tuum laude mea, ne pereas. Euidentius quoque Propheta alius de seipso. Ad meipsum, inquit, anima mea turbata est, propterea ero memor tui. Iam uerò quid sibi uult quod ait: Tollite lapidem, & post pauca: soluite eum? Nunquid post visitationem gratiæ consolantis cessabit agere pœnitentiam, quoniam appropinquauit regnum cœlorum: aut abijciet disciplinā: ne forte irascatur dominus, & pereat de uia iusta? Absit hoc. Tollatur lapis, sed pœnitentia maneat, non iam premens & onerās, sed uiuidam & robustam mentem roborās atque confirmans: nimirum cuius cibus sit (quem antea nesciebat) domini facere uoluntatem. Sic & disciplina non iam constringit liberum, secundum illud. Iustis nō est lex posita: sed voluntarium regit & dirigit in uiam pacis. Super hac Lazari suscitatione manifestius psallit Propheta. Non derelinques animam mea in inferno. quia, vt dixisse memini secundo huius festiuitatis die, infernus quidam, & carcer animæ, rea conscientia est. Nec dabis sanctum tuum (non suum ipsius, sed tuum utique, quem ipse sanctificas) uidere corruptionem. Corruptioni siquidem proximus erat quatriduanus qui cœperat iam fœtere. Prope erat ut penitus dissolu[illegible]etur, & veniens in profundum maloru[illegible] [illegible]emneret impius, sed prçuentus uoce [illegible], & ab ea uiuificatus gratias agit dice[illegible]. [illegible]otas mihi fecisti vias uitæ, adimpl[illegible]s me lætitia cum uultu tuo. Ad ipsius t[illegible]dem contemplationem euocasti & ed[illegible]sti ab inferno animam meam: dum an[illegible]atur super me spiritus meus: intuens conscientię proprię faciē nimis abominandam. Clamauit, inquit, uoce magna, Lazare ueni foras. Magna utique uoce, non tam sono clamosa, quàm pietate & uirtute magnifica. Sed quo deuenimus? Nunquid non supra cœlos uirginem prosequebamur euntem? Et ecce cum Lazaro descendimus in abyssum. A splendore uirtutis, ad fœtorem quatriduani procliuis decurrit oratio. Cur hoc nisi quia pondere proprio ferebamur: & trahebat nos materia, tanto uberior utique, quanto familiarior. Fateor imperitiam meam: pusillanimitatē propriam non abscondo. Non est equidem quod me magis delectet, sed nec est quod terreat magis quam de gloria virginis Mariæ habere sermonem.

Vt enim sileam interim ineffabile priuilegium meritorum, & prærogatiuā penitus singularem, tanto eam deuotionis affectu amplectuntur, honorant, suscipiunt (ut dignum est) uniuersi, vt licet de ea loqui gestiant omnes, tamen quicquid dicitur de indicibili, eo ipso quod dici potuerit, minus gratum sit, minus placeat, minus acceptetur. Quidni minus sapiat quicquid de incomprehensibili gloria compræhendere potuerit mens humana? Ecce enim si in ea laudauero uirginitatem, mihi multæ uirgines post eam uidentur offerri. Si humilitatem prædicauero, inuenięntur forte uel pauci qui (docente filio eius) mites facti sunt, & humiles corde. Si magnificare uoluero misericordiæ eius multitudinem, sunt aliqui misericordiæ uiri, etiam & mulieres. Vnum est in quo nec primam similem uisa est nec habere sequentem, gaudia matris habens cū uirginitatis honore. Optimam partem elegit sibi Maria, optimam planè: quia bona fœcunditas coniugalis, melior autem castitas uirginalis: prorsus autem optima est fœcunditas uirginea, seu fœcunda uirginitas. Mariæ priuilegium non est, non dabitur alteri, quia non auferetur ab ea. Singulare est: sed cōtinuo etiam indicibile inuenitur, vt nemo assequi possit, sic nec eloqui quidem. Quid si & illud adijcias, cuius mater? Quæ iam poterit lingua, etiam si angelica sit, dignis extollere laudibus uirginē matrem, matrem autem non cuiuscunque, sed Dei? Duplex nouitas, duplex prærogatiua: duplex miraculum, sed digne prorsus amplissimeque conueniens. Neque enim filius alius uirginem: nec Deum decuit partus

Marginalia (left): Esa. 48. — Psal. 41. b — E — 1. Ti. 1. b — Psal. 15 c — ibidem. — ibidem.

Marginalia (right): Textus. — F — G

tus

tus alter. Veruntamen non hoc tantum, si diligenter attendas, sed cæteras quoque virtutes singulares prorsus inuenies in Maria, quæ videbantur esse communes. Quæ.n. vel angelica puritas virginitati illi audeat comparari, quæ digna fuit spiritus sancti sacrarium fieri, & habitaculum filij Dei? Si rerum precia de raritate pensamus, quæ prima in terris angelicam proposuit ducere vitam, super omnes est. Quomodo, inquit, fiet istud, quoniam virum non cognosco?
Luc. 1.c Immobile propositum virginitatis, quod nec angelo filium promittente aliquatenus titubauit. Quomodo, inquit, fiet istud? Neque enim eo modo quo fieri solet in cęteris. Virum penitus non cognosco nec filij desiderio, nec spe prolis. Quanta verò, & quàm preciosa humilitatis virtus cum tanta puritate, cum innocentia tanta, cum conscientia prorsus absque delicto, immo cum tantæ gratiæ plenitudine? Vnde tibi humilitas, & tanta humilitas o beata? Digna planè quam respiceret Dominus, cuius decorẽ concupisceret rex, cuius odore suauissimo ab æterno illo paterni sinus attraheretur accubitu. Vide enim quàm manifestè sibi concinant virginis nostræ canticum, & nuptiale carmen: nimirum cuius vterus, sponsi tha-
Ibidem. e lamus fuit. Audi Mariam in euangelio. Re-
H spexit, inquit, humilitatem ancillæ suæ. Au-
Cant. 1.d di eandem in epithalamio: Cum esset rex, inquit, in accubitu suo: nardus mea dedit odorem suum. Nardus quippe herba humilis est, & pectus purgat: vt manifestum sit humilitatem nardi nomine designari, cuius odor, & decor inuenerit gratiã apud Deũ. Sileat misericordiam tuã virgo beata si quis est, qui inuocatam te in necessitatibus suis sibi meminerit defuisse. Nos quidẽ seruuli tui cæteris in virtutibus congaudemus tibi, sed in hac potius nobis ipsis. Laudamus virginitatem: humilitatem miramur, sed misericordia miseris sapit dulcius, misericordiã amplectimur charius, recordamur sæpius, crebrius inuocamus. Hæc est enim, quæ totius mundi reparationem obtinuit, salutem omnium impetrauit. Constat enim pro vniuerso genere humano fuisse solicitam cui dictum est: Ne timeas Maria: inuenisti gra-
Luc. 1.c tiam, vtique quam quærebas. Quis ergo misericordiæ tuæ o benedicta, longitudinẽ, & latitudinem, sublimitatem, & profundũ queat inuestigare? Nam longitudo eius vsque in diem nouissimum inuocantibus eam subuenit vniuersis. Latitudo eius replet orbem terrarum: ut tua quoque misericordia plena sit omnis terra. Sic & sublimitas eius ciuitatis supernæ inuenit restaurationem, & profundum eius sedentibus in tenebris, & in vmbra mortis obtinuit redemptionem. Per te enim cœlum repletũ: infernus euacuatus est: instauratæ ruinæ cęlestis Hierusalem: expectantibus miseris vita perdita data. Si potentissima, & pijssima I
charitas & affectu compatiendi, & subueniendi abundat effectu, æquè locuples in vtroque. Ad hunc igitur fontem sitibunda properet anima nostra. Ad hunc misericordiæ cumulum tota solicitudine miseria nostra recurrat. Ecce iam quibus potuimus votis ascendentem te ad filium deduximus, & prosecuti sumus saltem a longe, virgo benedicta. Sit pietatis tuæ ipsam quã apud Deũ gratiam inuenisti, notam facere mũdo: reis veniam, medelam ægris, pusillis corde robur, afflictis consolationem, periclitantibus adiutorium, & liberationem sanctis tuis precibus obtinendo. In hac quoque die solennitatis, & lætitiæ dulcissimum Mariæ nomen cum laude inuocantibus seruulis, per te regina clemens, gratiæ suæ munera largiatur Iesus Christus filius tuus dominus noster: qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

In eadem solennitate.
Sermo V.

INtrauit Iesus in quoddam castellum. Quod Dominus ac Luc. 10.g
saluator noster semel, & in vno loco visibiliter tunc temporis dignatus est operari: hoc etiam nunc ubique terrarum in cordibus electorum operatur quotidie inuisibiliter. Ecce enim euangelio loquente audiuimus, quòd in quoddam castellum intrauit Iesus, & mulier quædam Martha nomine excepit illũ: & reliqua. Quod est autem hoc castellum, K
nisi cor humanum, quod priusquam Dominus ad illud veniat, cupiditatis fossa vallatur, muroque obstinationis clauditur, atque in interiori latitudine sua Babylonica turre erigitur? Tria certe in omni oppido sunt maxime necessaria: victualia quibus sustententur, munitio qua protegantur, arma quibus hostibus resistant. Sic ergo, & huius castelli inco-

læ

læ uictum habent voluptatem corporis, & seculi uanitatem, quibus pascuntur. Habēt & qua teguntur proprij cordis duritiam: ut uerbi Dei sagittis potentibus uix aut nunquam penetrari ualeant. Accincti sunt armis, carnalis. s. sapientiæ argumentis, quibus contra hostes repugnant. Vnde scriptū est. Filij huius seculi prudentiores, filijs lucis in generatione sua sunt. At uerò Christo uisitante & intrante castellum hoc euertitur, & pro eo nouum aliud pulchrum ac spirituale construitur, impleturque quod dicitur. Si quis in Christo noua creatura, vetera trāsierunt, & ecce facta sunt omnia noua. Sublata quippe cupiditate expanditur ingens sinus desiderij: ut ad eius aduentum multo magis anhelet mēs ad cœlestia, quàm prius terrenis incubuerat. Iam ponitur murus continentiæ, antemurale patientiæ. Surgit autem hoc opus à fundamento fidei, & crescit per dilectionem proximi usque ad charitatem Dei, quæ est in superiori tabulatu, & in propugnaculis eiusdem muri: quia nimirum tunc perfecta est uirtus continētiæ, quando in unitate fidei cum proximis communiter uiuentes, non supplicij metu, uel humanæ laudis appetitu, sed solo diuini amoris obtentu à peccatis nos continemus. Vel certè ideo charitas Dei (qua scilicet nos diligit) super murum esse uidetur, ut pro continenti suo pugnare significetur, & quia continentia crebris ualidisque tentatoris ictibus resistere non possit nisi eius gratia protegatur. Idcirco. n. antemurale patiētiæ ponitur, ne ad impugnandam cōtinentiam facilis diabolo pateat accessus. Qui ergo protegente patientia continenter uiuunt: ipsi bene cum Apostolo protestantur & dicunt. Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia: an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Vides quàm solidus sit continentium murus, quos neque mors, neque uita, neque angeli, neque principatus, neque potestates, neque uirtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura aliqua potest separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu. Sed iam pulsemus ad eius portas, portas scilicet iustitiæ, ut aperiantur nobis, ingressique per eas uideamus intus magna opera domini exquisita in omnes uoluntates eius. Ibi enim operante ipso construitur tanquam in monte Sion Euangelica illa

Luc. 16. b

1. Cor. 5. d

L

Rom. 8. g

turris, per quam humiliato corde ascendunt in cœlum sancti de conualle plorationis. Ascendunt, inquam, non uirtute sua, sed auxilio & gratia Dei: sicut ait spiritus sanctus per Prophetam Dauid. Beatus uir cuius est auxilium abs te, ascensiones in corde suo disposuit. Quæris ubi? In conualle plorationis, hoc est in humilitate uitæ præsentis. Et eandem ipsam gratiam replicat dicens. Etenim benedictionem dabit legislator. Quo autem pertingat ascensus, uel ad quem fructum perducat ascendentes ipsa gratia, protinus subiungit. Ibunt, inquit, de uirtute in uirtutē: uidebitur Deus Deorum in Sion. Hæc est merces, & hic est finis, & fructus nostri laboris, uisio scilicet Dei. Quis non hunc tantum fructum rebus omnibus uisibilibus, & inuisibilibus incomparabiliter præferat? Quis est, cuius vel gelidum pectus hoc desiderium non accendat? Hæc est. n. illa gratia, quam nobis commendat beatus Ioannes Euangelista dicens. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia. Ex quibus scilicet uerbis innuitur quòd triplicem gratiam diuinitus accepimus: vnam qua conuertimur: aliam qua in tentationibus adiuuamur: tertiam qua probati remuneramur. Prima nos initiat, per quam uocamur: secunda prouehit, qua iustificamur: tertia cōsummat, qua glorificamur. Et prima quidem beneplacitum est, secunda meritum, tertia præmium. De prima dictum est, & de plenitudine eius omnes accepimus: de duabus reliquis dictum est, & gratiam pro gratia, id est, munera gloriæ æternæ pro merito temporalis militiæ. Sic ergo prima gratia in muro continentiæ ad quam uocamur, fit secunda in ascensu turris quam ascendimus, fit tertia in eius culmine quo peruenimus. Hic itaque, id est, in hoc culmine, cum ad illud perueniunt qui bene proficiunt, fiunt iam locus & sedes domino, de qualibus scriptum est. Illuc enim ascenderunt tribus, tribus domini testimonium Israel ad confitendum nomini domini: quia illic sederunt sedes in iudicio. Et quidem dum adhuc erant in muro continentiæ, & in acie stabant, impugnari poterant, & primo tanquam adiutor notus erat in Iudæa Deus: cum uero iam in ista statione consistunt, ubi dominum speculantur, in Israel magnum nomen eius, & factus est in pace locus eius, & habitatio eius in Sion.

M

Psal. 83. b

ibidem.

Ioan. 1. b

A

Ps. 121. a

Ibi confregit potentias, arcum, scutum, & gladium, & bellum: quia ibi nullus motus carnis resistit, sed omnimodis subiecta est spiritui. Hunc locum ardenter desiderabat Propheta cum diceret. Si dedero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem téporibus meis donec inueniam locum domino. Hoc etiam uolare cupiens, quis, inquit, dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo & requiescam? Iam vero si quæratur de castelli huius habitatoribus, quis cibus ad sustentádum, quod munimen ad protegendum, quæve arma suppetant ad repugnandum, possumus satis rationabiliter respondere, quòd quemadmodũ carnalibus carnis opera fuerunt uictus: ita his multo melior cibus sit fructus spiritus. Cibus etiam eorum est, vt faciant uoluntatem patris omnipotentis. Cibus eorum est verbum Dei, quo pascuntur omnes sancti, tam homines, quàm Angeli. Vnde scriptũ est. Non in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo quod procedit de ore Dei. Munimentum eorum est (sicut dictum est) murus continentiæ, & antemurale patientiæ. Habent contra hostes arma quæ descripsit Apostolus, loricam iustitiæ, scutum fidei, galeam salutis, & gladiũ spiritus, quod est uerbum Dei. Nec quenquam moueat, quod idem verbum dixerim esse & cibum, & gladium, quasi impossibile vel absurdum sit. In rebus quidem materialibus aliud hoc, aliud est illud, & alibi quæritur hoc, alibi illud. In rebus uero spiritualibus non aliud hoc est, quam illud: nec alibi quæritur hoc, alibi illud, sed omnia sunt nobis in Deo, & est Deus omnia in nobis. Ecce.n. in natura rerum quid tam diuersum quàm panis & lapis? & tamen si ad intellectum mysticum referas: utrunque idem significat. Nam idem Christus est dictus & panis & lapis: panis scilicet uiuus: & lapis quẽ reprobauerunt ędificantes. Vtrunque quidem est per significationem, licet neutrum sit per proprietatem. Sed iam reuertamur ad propositum. Intrante Iesu in hoc castellum, duę sorores Martha & Maria, id est, operatio & intellectus, excipiunt illum. Excipiunt dixerim: an excipiuntur? Sed siue hoc, siue illud dicatur, utrunque prodest illis, non Iesu. Et Iesus quidem cum ad illas uenit, duo confert eis congruentia singulis: uirtutem & sapientiam. Virtutem operationi: sapientiam intellectui. Vnde etiam ab Apostolo prędicatur Dei uirtus, & Dei sapientia. Sed quid est, quod intrantem eum Martha excipit, discurrit, ministrat: Maria uero secus pedes sedens ingressi, in eius uerbum cor suspendit: nisi quòd prius est actio, postea uero contemplatio? Quisquis enim ad intelligentiam peruenire desiderat, profecto necesse est, ut prius per omnia bona sese diligenter exerceat, sicut scriptum est. Fili concupiscens sapientiã, conserua iustitiam: & Deus præbebit illam tibi. Et alibi. A mandatis tuis intellexi. Et fide purgans corda eorum. Qua fide? Fide per dilectionem operante. Habet Martha (dum agit) formam bene operantis, Maria uerò speciem exprimit contemplationis, dum sedet, dum tacet, dum interpellata nõ respondet: sed tantum in Dei uerbum toto mentis studio intendit, ac solam quam diligit gratiam diuinæ cognitionis cætera respuens medullitus haurit: forisque velut insensibilis redditur, dum intus ad contéplanda domini sui gaudia fœlicissime rapitur. Sine dubio talis est illa quæ in canticis loquitur. Ego dormio, & cor meum uigilat. Duobus autem modis Martha excipit dominum, & duplex ei conuiuium parat, quia duobus modis excluserat eum. Duo quippe sunt in operatione, quæ nobis Deum auferunt, flagitia scilicet & facinora. Flagitia dicimus scilicet quæ in nobis, facinora quæ in proximos peccando committimus. Item sunt duo quæ Deum reddunt, continẽtia & beneuolentia: ut scilicet ex contrarijs contraria curentur. Hinc enim scriptũ est. Sicut exhibuistis membra uestra seruire immunditiæ iniquitati ad iniquitatem, ita & nunc exhibere ea seruire iustitiæ in sanctificationem. Dum ergo parandis talibus epulis occupatur Martha multum satagens pro parte sua, uult etiam Mariam, id est, intellectum & omnia interiora sua actioni insistere, operique suo perficiendo operum dare. Itaque conqueritur de sorore quod ab ea non adiuuetur, non tamen ad ipsam, sed potius ad dominum querelam dirigens. Domine non est tibi curę, quòd soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi ut me adiuuet. Vbi sanè aduertenda est delatio quędam, & honoris obsequium erga dominum: quòd scilicet ipso præsente non sit ausa Martha euocare Mariam, quinimmo & apud ipsum querelã deposuerit, ipsumque dominũ uocauit, in cuius potestate sit imperare

Psa.131.a
Psal.54.b
Deut.8.a
Matt.4.a
B
Ephes.6.c
Textus.
2.Cor.1.d
C
Eccle.1.d
Ps.118.n
Actu.10.c
Cant.5.a
Rom.6.d
D
Textus.

perare

ſperare ſorori quicquid neceſſe fuerit. Non ergo miremur ſi quempiam laborantem & bene operantem aduerſum fratrem vacantē murmurare videamus, quia hoc in euangelio legimus Martham feciſſe aduerſus Mariam. Quòd autem Maria quādoque murmurauerit aduerſus Martham, eo quod eius actionibus implicari vellet, nuſquam omnino reperitur. Neque enim vtrunque ſimul agere competenter ſufficeret, & curis ſcilicet exterioribus deſeruire, & internis ſapientiæ deſiderijs vacare. De ipſa quippe ſapientia ſcriptum eſt: Et qui minoratur actu, percipiet illam. Propterea Maria ſedet, immotaque manet, nec vult interrumpere ſilentij quietem, ne iucundam amittat contemplationis dulcedinem: pręſertim cū intus ipſum audiat Dominum dicentem: Vacate & videte quoniam ego ſum Deus. Hinc ſanè conſiderandum eſt tria eſſe, quæ impediunt contemplationem. Equidem animæ noſtrę oculus, intelligentia. Siquidem enim oculo corporis lux corporea, & cætera, quæque corporalia videntur: ita Deus qui eſt lumen incircunſcriptum, & eius inuiſibilia, vtcunque intellectu percipiuntur. Differunt autem in hoc exterior & interior oculus, quòd exteriori quidem corporea lux extrinſecus ut uideat admouetur, interiori uero creatoris lumen intrinſecus, ut diſcernat infunditur. Vtrunque uero oculum tria ſunt, quæ ad uidendum impediunt. Primum ergo de exteriori, atque uiſibili diſſerat ratio noſtra, ut de rebus uiſibilibus (ordine diſputandi) facilius adſurgat ad intelligibilia. Poteſt ſanè fieri, ut ille ſanus ſit, & pateat: ſed quoniam lux exterior ei deſit, nil videat. Econtrario fit aliquando, ut præſens quidem ei lux ſit: ſed fortè ſanguine, ſeu quolibet humore concreto turbatus, cernere minime poſſit. Iterum ſolet plerumque contingere, ut neutrum deſit ei nec lux nec ſalus, ſed tamen aliqua pulueris iniectione lędatur, quo fit, vt eius acies retundatur. Sunt ergo tria quæ hunc oculum impediunt, tenebræ, humor concretus, puluis iniectus. Hæc ipſa ſunt etiam quibus interior oculus impeditur, ſed alia nomina ſortiuntur. Nam quod hic tenebræ, ibi peccata dicuntur. Ipſa uero peccata confluunt in memoriam quaſi in quandam ſentinam: & hic eſt ille humor concretus: Quod autem hic puluis dicitur, hoc ibi cura terrenorū actuum nuncupatur. Hæc igitur tria ſunt, quæ oculum intelligentiæ confundunt, atque à contemplatione ueri luminis excludunt: tenebræ ſcilicet peccatorum: recordatio eorundem peccatorum: cura terrenorum actuum. Primo illo morbo turbatum ſe plangebat propheta cum diceret: Dereliquit me virtus mea: & lumen oculorum meorum & ipſum nō eſt mecum. Cum enim luce iuſtitiæ deſtituimur, nil aliud quàm peccatorum noſtrorum tenebras inuenimus. Item ſecundo ſe grauari ſentiebat cum dicebat: Conuerſus ſum in ærumna mea dum configitur ſpina: peccatorum ſcilicet recordatio. Tertio occupari ſe conqueritur cum dicit: Quia cinerem tanquam panem manducabā. Cinerem ſcilicet actionis pro pane contemplationis. Quicunque ergo mentis oculum diuinæ contemplationi vult intendere, profecto neceſſe eſt, ut eum prius ab hoc triplici impedimento ſtudeat purgare. Quod ſi quis facere contendat, nouerit contra triplicem morbum triplex quoque fore remedium. Nam primus quidem per confeſſionem, ſecundus per orationem, tertius curatur per quietem. Hoc tertio, id eſt cura actionis poterat ab intentione ſua præpediri Maria. Ideoque miniſtrante Martha ſedet ipſa, manetque quieta: Illa igitur conquerente, & iſta tacente, audiamus quid dominus pro Maria reſponderit. Martha, Martha, inquit, ſolicita es, & turbaris erga plurima. Erga plurima quidem turbaris, dum & tibi continentiam, & proximis paras neceſſitatis impenſam. Nam ut continentiā habeas, ſolicita es uigilare, ieiunare, corpus tuū caſtigare. Vt cæteris præſtes, inſtas operi, ut habeas unde tribuas neceſſitatem patienti. Porro erga hæc plurima turbaris, ſed unum eſt neceſſarium. Niſi enim opus tuū in unitate feceris Deo qui unus eſt, acceptū (teſte ipſo) profecto non erit. Scriptum quippe eſt. Non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum. Hinc eſt, quòd in illa piſcina mouebatr aqua, & ſanabatur unus. Hinc eſt quòd decem leproſis mundatis, unus regreſſus eſt cū magna uoce magnificās Deū. Cur etiam Dominus cæteris reprobatis, teſtimonium laudis aſcribit dicens: Nonne decem mundati ſunt, & nouem ubi ſunt? Non eſt inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo, niſi hic alienigena. Paulus quoque ait: Omnes quidem currunt, ſed unus accipit brauium, His itaque, & alijs quamplurimis

Eccl. 38. c
Pſa. 45. b
E
F
Pſal. 37. b
Pſal. 31. a
Pſal. 101.
Textus.
G
Pſal. 13. a
Ioan. 5. a
Luc. 17. d
1. Cor 9. d

plurimis scripturarū eloquijs pspicue doce
mur quā vnitas ꝓbabilis sit, maximè aūt ex
pñti loco ubi Dominus ait. Porro unū est
necessariū. Sed sciendum quòd alia est uni-
tas sanctorum, quam ex scripturis iam com-
mendauimus. Alia est facinorosorum, quæ
nihilominus ex eisdem scripturis ostenditur
Psal. 2. a & improbatur. De hac enim scriptum est:
Astiterunt reges terræ, & princeps conuene
runt in unum aduersus Dominum & aduer
Mat. 22. b sus Christū eius. De hac iterum euāgelista.
Abeuntes Pharisæi consilium inierunt vt
Ioan. 11. f caperent Iesum in sermone. Et iterū. Col-
legerunt pōtifices & Pharisæi concilium. Vt
quid hoc? Sicut Ioannes testatur, ut interfi
H cerent Iesum. Quàm uero pertinax sit ista
reproborū vnitas, docet ipse Dominus qui
de corpore diaboli ad beatum Iob loquitur
Iob. 41. a dicens: Corpus illius quasi scuta fusilia &
compactum squamis se prementibus. Vna
uni coniungitur, & ne spiraculum quidem
incedit per eas. Vna alteri adhærebit, & te-
nentes se nequaquam separabuntur. Talis
vnitas immo vero peruersitas solet esse alio
rum fratrum tepide ac remisse conuersantiū
quibus si quid honestatis, aut insigne cuius-
quam bonæ consuetudinis persuadere velis
promptiores sunt maiori dispendio ac diffi-
cultate grauiori resistere, quàm facili com-
pendio assequi vellē, quod rectum esse con-
stiterit. Peruersa & execranda talis vnitas.
Hac ergo a cordibus & sermonibus nostris
exclusa, illam quę bona est & tantum bo-
norum est, prosequamur. Et ipsa quidem
gemina est. Alia est enim quæ iustificat,
alia quæ glorificat. Illa meritum, ista præ-
mium est. Denique de illa scriptum est:
Act. 4. f Multitudinis credentium erat cor vnum, &
anima vna. De hac autem: Qui adheret
1. Cor. 6. d Domino, vnus spiritus est. Et quoniam in
futuro magis speranda est (res est enim futu
ri temporis magis quam præsentis) eam in-
terim omittamus. & à Deo speremus potius
quam tractemus. Illam vero quæ iustificat,
quæ etiam nunc potissimum necessaria est,
in usum nostri operis assumamus. Ipsa est
enim decus suauitatis, quam dulcedine sacra
Ps. 132. a insonat psalmista: Ecce quàm bonum &
quàm iucundum, habitare fratres in vnum.
I Cuius unitatis cum descripsisset sermo pro-
pheticus pulcritudinem, eius etiam non
tacuit vtilitatē: quoniam illic, inquiens
mandauit dominus benedictionem & ui-
tam. hic scilicet benedictionem, & in futuro
seculo vitam æternam. Ipsa est, inquam,
vnitas quam summa diligentia obseruandā
tradidit Apostolus, dicens: Soliciti seruare
unitatem spiritus in uinculo pacis. Seruatur Ephe. 4. a
autem hoc vnitatis bonum duobus modis
ab his qui curam gerunt seruandi. Debet
quisque perfectus vnitatem habere ad seip-
sum: debet & ad proximum. Ad seipsum
per integritatem, ad proximum per confor-
mitatem. Omnis quippe creatura, & maxi-
mè rationalis debet suum principium imita
ri. Si ergo Deus noster vnus est, dicente
Moyse: Audi Israel, Dominus Deus tuus Deut. 6. a
vnus est: sed & ille cum sit unus, & idem,
atque in seipso perfectus, nec vllo indigens,
inest ei tamen benignitas erga nos, & amor
ex beneuolentia in nos veniens: debemus
& nos quisque sibi vnus esse per integrita-
tem virtutis, & unum cum proximis per
vinculum dilectionis. Hanc imitationem
loquens de charitate commendat nobis
Apostolus Ioannes dicens. Quia sicut ille 1. Io. 4. d
est, & nos sumus in hoc mundo. Sed hanc
vnitatem, quam quenque sibijpsi diximus
habere debere, tria sunt quæ solent impe-
dire: nimietas, pusillanimitas, leuitas. Et
nimij quidem sunt qui putāt se posse, quod
non possunt: & quod non acceperunt, prę-
sumunt. Quorum speciem tenebat Petrus
in passione Domini, cum diceret: Domine, Luc. 22. e
tecum paratus sum & in carcerem, & in
mortem ire. Pusillanimes contrarij sunt ni-
mijs. Et horum quoque tenuit imaginem K
Petrus, cum diceret: Exi à me, quia homo Ibid. 5. b.
peccator sum Domine. Leues sunt & in
constantes, qui circunferuntur omni uento
doctrinæ. quibus quod paulo antè placuit,
nunc displicet: & quod nunc eligunt, post
paululum reprobant: Sed quid prodest hæc
uitia enumerasse, nisi etiam doceamus qui-
bus remedijs ea possit quisque in semetipso
curare? Persequantur unitatis inimicos,
nec cōuertamur donec deficiant. Igitur con-
tra nimietatem opponenda est consideratio
propriæ fragilitatis. Ipsa enim est quæ odio-
sam præsumptionem potissimum deijcit.
Contra pusillanimitatem habenda est diui-
næ fiducia potestatis, ut quod tuis uiribus
non posse putas, ex illius adiutorio possis,
& cum Apostolo dicas: Omnia possum in Phili. 4.
eo qui me confortat Domino Iesu Christo.
Contra leuitatem adhibenda est cōsultatio
senioris, scilicet ne doctrinis uarijs & pe-
regrinis abducaris: sed facias, quod lex
diuina

diuina præcipit: Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: maiores tuos, & dicent tibi. Diximus de illa vnitate, quã habet quisque ad seipsum, dicamus & de illa quam habet ad proximum. Sed illa duobus modis habetur, dum & nos per dilectionem tendimus in alterum: & alterius quoque vicissim in nobis recipimus affectum. Et hæc etiam duobus modis impeditur, obstinatione & suspicione. Obstinatio non permittit nos ad alterius cor ingredi, nec suspicio patitur cre-
L dere nos ab alijs amari. Ita fit, vt, dum nec nos alium obstinati diligimus, nec nos ab alijs diligi suspiciosi putamus: unitas quæ cũ proximis habenda est impediatur. Verum huic duplici morbo duplex charitas medetur, illa scilicet, quæ non sua quęrit, & iterum illa, quę omnia credit. Habeat obstinatus charitatem non quærentem, quæ sua sunt, & alios diligat. Habeat suspiciosus charitatem omnia credentem, & ab alijs se diligi sine dubio credat.

De beata virgine Maria. Sermo.

Luc. 1. c Ve gratia plena. Non in sola virginitate constare poterat gratiæ plenitudo: neque enim omnibus est de ea accipere. Fœlices qui non inquinauerunt vestimenta sua, & cũ regina nostra virginitatis priuilegio gloriantur. Sed num vnam tantum benedictionem habes, ò domina? Et mihi obsecro, vt benedicas. Perijt virtus illa à me, non est iã vel aspirare ad illam. Computrui in stercore meo, vt iumentum factus sum. Sed nunquid non erit mihi etiam aliquid apud te? Non erit ubi possim esse tecum: quia iam sequi non valeo quocunque ieris? Quærit angelus puellam, quam præparauit Dominus filio Domini mei. Bibit ipse de hydria tua, cognata sibi virtute delectatus. Sed nunquid non etiam iumentis potum tribues? Bibit angelus, quòd virum non cognoscis:
M bibant iumenta, quòd de humilitate singu-
Ibidem. lariter gloriaris. Respexit, inquit, Dominus humilitatem ancillæ suæ. Nam virginitas sine humilitate fortasse habet gloriam, sed non apud Deum. Humilia semper excelsus respicit, qui alta à longe cognoscit: & humilibus dat gratiam, qui superbis resistit. Sed forte ne quidem his duabus metretis plena est hydria tua, capax est ipsa quoque tertiæ metretæ, vt iam non solum homines & iumenta, sed ipse quoque ex ea bibat Architriclinus. Hoc enim vinum bonum, quod seruauimus vsque adhuc. Haurit minister angelus, vt ferat architriclino: patrem dico, qui trinitatis principium, architriclinus merito nominatur. Ait siquidem angelus fœcunditatem eius commendans, quæ tertia est metreta: Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei. Ac si dicat. Cum eo solo tibi est generatio ista communis.

Item de eadem virgine Maria, de verbis Apocalypsis beati Ioannis. Sermo.

 Ignum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim. Vehementer quidem nobis dilectissimi, vir vnus & mulier vna nocuere, sed gratias Deo: per unum nihilominus virum, & mulierem vnam omnia restaurantur, nec sine magno feruore gratiarũ. Neque enim sicut delictum, ita & donum, sed excedit damni æstimationẽ beneficij magnitudo. Sic nimirũ prudentissimus & clementissimus artifex, quod quassatum fuerat, nó confregit, sed utilius omnino refecit, vt uidelicet nobis nouum formaret Adam ex ueteri, Euam transfunderet in Mariam. Et quidem sufficere poterat Christus: siquidem & nunc omnis sufficientia nostra ex eo est, sed nobis bonum non erat esse hominem solum: Congruum magis ut adesset nostræ reparationi sexus uterque, quorum corruptioni neuter defuisset. Fidelis planè & potens mediator Dei & hominum homo Christus Iesus, sed diuinam in eo reuerentur homines maiestatem. Absorpta uidetur in deitatem humanitas, non quòd mutata sit substantia, sed affectio deificata. Non sola illi cantatur misericordia, cãtatur pariter & iudicium: quia etsi didicit ex his, quę passus est compassionem, ut misericors fieret, habent tamen & iudiciariam potestatem. Denique Deus noster ignis consumens est. Quidni uereatur peccator accedere, ne quemadmodum fluit cera à facie ignis, sic pereat ipse à facie Dei? Iam itaque ne ipsa mulier benedicta in mulieribus uidebitur ociosa: inuenietur equidem locus eius in hac reconciliatione. Opus est enim mediatore ad mediatorem istum, nec alter nobis utilior, quam Maria.

Apo. 12. a (margin, beside "Signum magnum")
A (margin, beside "æstimationẽ beneficij")
Deu. 4. d / Heb. 2. g (margin, beside "Deus noster ignis")

ria. Crudelis nimirum Eua, per quam serpens antiquus pestiferum etiam ipsi viro virus infudit: sed fidelis Maria, quæ salutis antidotum & viris & mulieribus propinauit. Illa enim ministra seductionis, hæc propitiationis: illa suggessit præuaricationẽ, hæc
B iniecit redemptionem. Quid ad Mariam accedere trepidet humana fragilitas? Nihil austerum in ea, nihil terribile, tota suauis est, omnibus offerens lac & lanam. Reuolue diligentius euangelicæ historiæ seriem vniuersam, & si quid forte increpatorium, si quid durũ, si quod denique signum uel tenuis indignationis occurrerit in Maria, de cætero suspectã habeas, & accedere verearis. Quod si (vt verè sunt) plena magis omnia pietatis & gratiæ, plena mansuetudinis & misericordiæ, quæ ad eam pertinent inueneris, age gratias ei qui talẽ tibi mediatricẽ benignissima miseratione prouidit, in qua nihil possit esse suspectũ. Denique omnibus omnia facta est sapientibus, & insipientibus copiosissima charitate debitricem se fecit, omnibus misericordiæ sinum aperit, vt de plenitudine eius accipiant vniuersi: captiuus redẽptionem, æger curationem: tristis consola-
1 tionem, peccator veniam, iustus gratiam, angelus lætitiam, denique tota trinitas gloriã, filij persona carnis humanæ substantiam, vt non sit qui se abscondat à calore eius. Putásne ipsa est sole amicta mulier? Esto siquidem, vt de præsenti ecclesia intelligendum propheticæ visionis series ipsa demonstret, sed id plane non inconuenienter Mariæ videtur attribuendum. Nimirum ea est, quę velut alterum Solem induit sibi. Quemadmodum enim ille super bonos & malos indifferenter oritur, sic ipsa quoque præterita non discutit merita: sed omnibus sese exorabilem, omnibus clemẽtissimam præbet, omniũ denique necessitates amplissimo quodã
C miseratur affectu. Nam & defectus omnis sub ea, & quicquid fragilitatis seu corruptionis est, excellentissima quadam sublimitate præ cæteris omnibus excedit & supergreditur creaturis, vt merito sub pedibus eius luna esse dicatur. Alioquin nihil magnum dixisse videbitur, vt sit luna ista sub pedibus eius, quam super omnes angelorum choros, super Cherubim quoque & Seraphim exaltatam nefas est dubitare. Solet autem luna non modo defectum corruptionis, sed & stultitiam mentis, nonnunquam vero ecclesiam huius temporis designare. Illam quidem propter mutabilitatem, hanc sanè propter susceptum aliunde splendorem. Vtraque vero (vt ita dixerim) luna sub Mariæ pedibus congrue satis ponitur, alio tamen, atque alio modo. Siquidẽ stultus, vt luna mutatur: sapiens autem permanet vt sol. In sole nimirum & feruor & splendor stabilis, in luna solus splendor, atque is omnino mutabilis & incertus, qui nunquam in eodem statu permaneat. Iure ergo Maria sole perhibetur amicta, quæ profundissimam diuinæ sapientiæ vltra quam credi valeat, penetrauit abyssum: vt quãtum sine personali vnione creaturæ conditio patitur, luci illi inaccessibili videatur immersa. Illo nimirum igne prophetæ labia purgantur, illo igne Seraphim accenduntur. Longè vero aliter Maria meruit non velut summatim tangi, sed operiri magis vndique & circunfundi, & tãquam ipso igne concludi. Candidissimus sanè, sed & calidissimus huius mulieris amictus: cuius omnia tam excellenter irradiata noscuntur, vt nihil in ea non dico tenebrosum, sed obscurum saltem, vel minus lucidũ sed ne tepidum quidem aliquid, aut non feruentissimũ, liceat suspicari. Insipientia verò omnis lõge sub pedibus eius est, vt penitus absit hæc ab insipientium mulierum numero, & collegio. virginum fatuarum. Immo verò & vnicus ille stultus, & totius stultitiæ princeps, qui vere mutatus, vt luna sapientiam perdidit in decore suo, sub Mariæ pedibus conculcatus, & contritus miseram patitur seruitutem. Nimirum ipsa est quondam à Deo promissa mulier serpentis antiqui caput uirtutis pede contritura: cuius planè calcaneo in multis versutijs insidiatus est, sed sine causa: sola enim contriuit vniuersam hæreticam prauitatem. Alius non de substantia carnis suæ Christum edidisse dogmatizabat, alius paruulum nõ peperisse, sed reperisse sibilabat, alius (vel post partũ) viro cognitam blasphemabat, alius Dei matrem audire non sustinens, magnum illud nomen theotocos, impijssime sugillabat: sed contriti sunt insidiatores, conculcati supplantatores, confutati derogatores, & beatam eam dicunt omnes generationes. Denique & continuo per Herodem draco insidiatus est parienti, vt nascentem excipiens filium deuoraret, quòd inimicitiæ essent inter semen mulieris & draconis. Iam si ecclesia lunæ magis intelligenda uidetur uocabulo, quòd uidelicet non ex se splen-

Eccl. 27. b

D

deat,

Ioan.15. deat, sed ab eo qui dicit: Sine me nihil
E potestis facere: habes mediatricem quam ti
Apo.12.a bi pauloante commendauimus, euidenter expressam. Mulier, inquit, amicta sole, & luna sub pedibus eius. Amplectamur Mariæ vestigia fratres mei, & deuotissima supplicatione beatis illius pedibus prouoluamur. Teneamus eam, nec dimittamus donec benedixeris nobis. Potens est enim. Nempe uellus est medium inter rorem & aream, mulier inter solem & lunam, Maria inter Christum & ecclesiam constituta. Sed forte miraris non tam vellus opertum rore, quàm amictam sole mulierem. Magna siquidem familiaritas, sed mira omnino vicinitas solis & mulieris. Quomodo enim in tam vehementi feruore tam fragilis natura subsistit? Merito quidem admiraris Moyses sancte, & curiosius desideras intueri. Veruntamen solue calceamenta de pedibus tuis, & inuolucra pone carnalium cogitatio
Exod.3.a num, si accédere concupiscis. Vado, inquit, & uidebo visionem hanc magnam. Magna planè visio rubus ardens sine combustione, magnum signum mulier illæsa manens amicta sole. Non est rubi natura, opertum vndique flammis, manere nihilominus incombustum: non mulieris potentia vt sustineat solis amictum. Non est uirtutis humanæ, sed nec angelicæ quidem, sublimior quædā
Luc.1.d necessaria est. Spiritus sanctus, inquit, superueniet in te. Et tāquam respondeat illa quoniam spiritus est Deus, & Deus noster ignis consumens est. Virtus, ait, non mea, nō tua, sed altissimi obunbrauit tibi. Nihil itaque mirum, si sub tali obumbraculo talis etiam
F à muliere sustineatur amictus. Mulier, inquit, amicta sole: planè amicta lumine tan-
Ro.13.d quam vestimento. Non percipit forte carnalis, nimirū spirituale est, stultitia illi uidet. Non sic videbatur Apostolo qui dicebat: Induimini Dominū Iesum Christū. Quàm familiaris ei facta es domina, quàm proxima, imò quā intima fieri meruisti, quantam inuenisti gratiam apud Deum? In te manet, & tu in eo: & vestis eum & vestiris ab eo. Vestis eum substantia carnis, & vestit ille te gloria suæ maiestatis. Vestis solem nube, & sole ipsa uestiris. Nouum enim fecit
Hier.31. Dominus super terram, vt mulier circundaret virum nec alium, quā Christū, de quo
Zach.6. dicitur: Ecce uir, Oriens nomen eius. Nouū quoque fecit in cœlo ut mulier sole appareret amicta. Denique, & coronauit eū, & vicissim ab eo meruit coronari. Egredimini fi Can.3.
liæ Sion, & uidete regē Salomonē in diademate quo coronauit eū mater sua. Verū hoc alias. Interim sanè ingredimini magis, & uidete reginā in diademate quo coronauit eā filius suus. In capite, inquit, eius corona stel Textus.
larū duodecim. Dignum planè stellis coronari caput, quod, & ipsis longe clarius micans, ornet eas potius quàm ornetur ab eis. Quidni coronēt sidera quā sol vestit? Sicut dies verni circundabant eā flores rosarum, & lilia conuallium. Nimirū lęua sponsi sub capite eius, & iā dextera illius amplexatur eā. Quis illas æstimet gemmas? Quis stellas nominet quibus Mariæ regiū diadema compactū est? Supra hominē est coronæ huius rationē exponere indicare cōpositionem. Nos G
tamen pro modulo nostræ exiguitatis abstinentes à periculoso scrutineo secretorū, nō incongrue forsitan duodecim stellas istas, duodecim prærogatiuas gratiarum intelligere videamur, quibus Maria singulariter adornatur. Siquidē inuenire est in Maria prærogatiuas cœli, prærogatiuas carnis, prærogatiuas cordis, etsi fuerit ternarius iste per quaternariū multiplicatus: habemus forte stellas duodecim, quibus reginæ nostræ diadema perfulgeat vniuersis. Mihi sane singularis rutilat fulgor: primo quidē in Mariæ generatione, secūdo in angelica visitatione: tertio in spiritus superuentione: quarto in filij Dei innenarrabili conceptione. Sic & in his quoque sidereum planè irradiat decus, ꝙ virginitatis primiceria, ꝙ sine corruptione fœcūda, ꝙ sine grauamine grauida, quòd sine dolore puerpera. Nihilominus etiam speciali quodam splendore in Maria coruscant mansuetudo pudoris, deuotio humilitatis, magnanimitas credulitatis, martyrium cordis. Vestræ quidem sedulitatis erit singula quæque diligentius intueri. Nos interim satisfecisse videbimus, si breuiter ea potuerimus demonstrare. Quid ergo sidereū micat in generatione Marię? Planè ꝙ ex regibus orta, ꝙ ex semine Abrahæ, quòd generosa ex stirpe Dauid. Si id parū videtur, adde ꝙ generationi illi ob singulare priuilegiū sanctitatis diuinitus noscitur esse concessa, quòd longe antè eisdem patribus cœlitus repromissa, quòd mysticis præfigurata miraculis, quòd oraculis pręnunciata propheticis, Hanc.n. sacerdotalis virga dū sine H
radice floruit, hanc Gedeonis vellus dum in medio siccæ areæ maduit, hanc in Eze-

chielis visione Orientalis, porta quæ nulli vnquam patuit præsignabat. Hanc denique præ cæteris Esaias nunc virgam de radice Iesse orituram promittebat, nunc euidentius uirginem parituram. Merito signű hoc magnum in cœlo apparuisse scribitur, quod tanto ante de cœlo noscitur fuisse promis-
Esa. 7.c sum. Dominus ait: Ipse dabit vobis signum. Ecce uirgo concipiet. Magnum profecto signum dedit: quia & magnus ipse qui dedit. Huius ergo prærogatiuæ fulgor, quorum non uehementer reuerberat aciem oculorũ? Iam in eo quod tam reuerenter atque officiosissimè ab archangelo salutata est, ut iam in regali solio supra omnes cœlestium ordines regionum exaltatam cernere uideretur, & paulo minus adoraturus fœminam, qui solebat ab hominibus hactenus æquanimiter adorari, excellentissimum nobis uirginis nostræ meritum, & singularis gratia cómendatur. Nihilominus fulget etiam nouus ille conceptionis modus, ut non in iniquitate, quemadmodum cæteræ omnes, sed superueniente spiritusancto sola, & de sola sanctificatione Maria conciperet. Nam quòd verum Deum, & Dei filiũ genuit, vt idem ipse Dei atque hominis filius unus omnino Deus & homo prodiret ex Maria, abyssus est luminis, nec facile dixerim, ꝙ vel angelicus oculus ad huius fulgoris vehementiam
I non caliget. De cætero sane & uirginitatem carnis, & propositũ, virginitatis, & ipsius quoque propositi nouitas euidenter illustrat: quòd uidelicet in libertate spiritus legis Mosaicæ decreta transcendens, illibatã Deo corporis simul & spiritus sanctimoniã uouit. Probat enim propositi inuiolabile fundamentum, ꝙ tam constanter promittenti filium angelo respondit: Quomodo fiet istud quoniã virũ non cognosco? Forte enim propterea primo turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista salutatio, ꝙ benedicta sese audisset in mulieribus, quæ nimirũ benedici in uirginibus semper optabat. Et ex tunc quidẽ cogitaba qualis esset ista benedictio, ꝙ iam uideretur esse suspecta. Vbi uero in promissione filij manifestum virginitatis periculum videbatur non potuit ultra dissimulare quin diceret: Quomodo fiet istud, quoniã, uirum non cognosco? Merito proinde & illam meruit benedictionem, & hanc non amisit: ut longe gloriosior fiat, vt uirginitas ex fœcunditate, & ex uirginitate fœcunditas, ac mutuis sese radijs illustrare hæc duo sidera videantur. Magnum enim virginem esse, sed uirginẽ matrem esse, longe amplius per omnem modum. Iure etiã illud molestissimum tædium quo reliquæ omnes grauidæ mulieres laborare noscuntur, sola non sensit, quę sola sine libidinosa voluptate cócepit. Vnde & in ipso suę conceptionis initio, quando potissimum cęteræ mulieres miserabilius affliguntur, Maria tota alacritate montana conscendit, vt Elizabeth ministraret. Sed & ascendit Bethleem imminente iam partu, portãs preciosissimum illud depositum, portans onus leue, portans à quo portabatur. Sic K
& in partu quàm lucidum est quòd noua exultatione nouam edidit prolem, sola inter mulieris à communi maledicto & dolore parturientium aliena si rerum precia de raritate pensamus, nihil his potest rarius inueniri. Siquidem omnibus istis nec primam similem uisa est, nec habere sequentem. Ex quibus nos si ea fideliter intuemur, sine dubio admirationem concipimus, sed uenerationem, sed deuotionem, sed consolationem. Cæterũ quæ restant adhuc, & imitationem requirunt. Non est nobis ante ortum tã multifariè multisque modis promitti diuinitus, cœlitus prænunciari: sed nec ab archangelo Gabriele tã nouę salutationis obsequijs honorari. Minus autẽ cętera duo communicat nobis, planè secretũ suum sibi. Sola enim est de qua dicitur: Quod in ea *Mat. 1. e*
natũ est, de spiritu sancto est. sola cui dici- *Luc. 1. d*
tur: Quod ex te nascetur sanctũ, uocabitur filius Dei. Offerantur regi uirgines, sed post eã: nã primatũ sola vendicat sibi. Multo magis autẽ sola sine corruptione concepit, sine grauamine tulit, sine dolore filium parturiuit. Itaque nihil horũ à nobis exigitur, sed exigitur plane non nihil. Nunquid enim si defuerit nobis etiam mansuetudo pudoris, si humilitas cordis, si magnanimitas fidei, si compassio mentis: negligentiam nostram munerũ singularitas excusabit? Gratissima sane gemma in diademate, micans in capite stella, rubor in facie hominis uerecundi. An uerò quis putat quòd hac caruerit gratia, quæ gratia plena fuit? Pudibunda fuit Ma- L
ria: ex euangelio id probamus. Vbi enim aliquando loquax, ubi præsumptuosa fuisse uidetur? Foris stabat quærens loqui filio, nec materna auctoritate, aut sermonem interrupit, aut inhabitationem irruit in qua filius loquebat. In omni denique tex-

textu quatuor euangeliorum (si bene meminimus) non nisi quater Maria loquens auditur. Primo quidem ad angelum, sed cũ iam semel, atque iterum allocutus eam fuisset. Secundo ad Elizabeth, quando vox salutationis eius Ioannem exultare fecit in utero, & ea magnificante Mariam, ipsa magis Dominũ magnificare curauit. Tertio ad filiũ, cum iam esset annorũ duodecim, quod ipsa & pater eius dolentes quęsissent eum. Quarto in nuptijs ad filium & ministros. Et is quidem sermo certissimus index ingenitæ mansuetudinis, & virginalis verecũdiæ fuit. Aliorum quippe verecundiam suã reputãs, sustinere non potuit, non potuit vini dissimulare defectum. Vbi sanè increpata est à filio (tanquam mitis & humilis corde) nec illi respondit, nec tamen desperauit, ministros admonens facere quod diceret eis. Nũquid nõ ab initio venisse pastores, & primã
Lucæ 2.c omnium Mariam inuenisse leguntur? Inuenerunt, ait Euangelista, Mariã & Ioseph, & infantem positum in præsepio. Sic & magi quoque, si recolis, nõ sine Maria matre eius puerũ inuenerunt, & inducens in templum Domini, templi Dominum, multa quidem à Simeone audiuit tam de Deo, quã de seipsa, ad loquendum tarda, velox ad audien-
M dum. Et quidem Maria conseruabat omnia verba hæc conferens in corde suo, sed in his omnibus, neque de ipso incarnationis dominicæ sacramento quodcunque uerbum fecisse reperies. Væ nobis qui spiritum habemus in naribus, vę qui totum proferimus spiritum, qui iuxta illud comici, pleni rimarum effluimus undique. Totiens denique
Teren. in Eunucho. Maria filium audiuit, non modo turbis loquentem in parabolis: sed & discipulis seorsum regni Dei mysteria reuelantẽ, vidit miracula facientem: vidit deinde in cruce pẽdentẽ, vidit expirantẽ, vidit resurgentẽ, vidit & ascendentem, sed in his omnibus quotiẽs verecundissimę virginis, quotiens pudicissimæ turturis vox memoratur audita? Denique legis in actibus Apostolorum, quod re-
Actu. 1.b deuntes a monte Oliueti vnanimiter perseuerabant in oratione: Qui? Si forte Maria affuit, nominetur prima, quæ super omnes est, tam filij prærogatiua, quã suæ priuilegio sanctitatis. Petrus, & Andreas, ait, Iacobus, & Ioannes, & cæteri qui sequuntur: hi omnes perseuerabant vnanimiter cũ mulieribus & Maria matre Iesu. Itáne & mulierũ sese vltimã exhibebat, vt nouissima omnium poneretur? Vere carnales adhuc discipuli, quibus necdũ spiritus erat datus, quia Iesus necdum fuerat glorificatus, quando facta est inter illos contentio de primatu: cũ Maria quanto maior erat, humiliaret se non modo de omnibus, sed & præ omnibus. Merito facta est nouissima prima, quæ cum prima esset omnium, sese nouissimã faciebat.
Meritò facta est omnium domina, quæ se omnium exhibebat ancillam. Merito denique super angelos exaltata est, quæ & infra viduas & pœnitentes, infra eam de qua eiecta fuerant septem dęmonia, ineffabili sese mansuetudine inclinabat. Obsecro uos filioli, æmulamini hanc uirtutem: si Mariam diligitis, si contenditis ei placere, æmulamini modestiam eius: nihil enim tam idoneũ homini, nihil tam congruum christiano, maximeque monachum nihil adeo decet. Et quidem manifesta satis in virgine ex hac ipsa mansuetudine virtus humilitatis elucet.
Nimirum collactaneæ sunt humilitas, & mansuetudo, in eo confœderatæ germanius qui dicebat. Discite à me quia mitis sum & humilis corde. Sicut enim mater præsumptionis elatio, sic mansuetudo vera non nisi ex vera humilitate procedit. Nec in sola tantum Marię taciturnitate commendatur humilitas, sed euidentius resonat in sermone. Audierat. Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei. Et nihil aliud, quam ancillam eius se esse respondit. Inde uentum est ad Elizabeth, & continuo virginis gloria singularis eidem per spiritum reuelatur. Denique & mirabatur personam venientis, dicens: Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me? Commẽdabat & vocem salutantis adijciens: Vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis exultauit in gaudio infans in vtero meo, & beatificat fidem credentis: Beata (inquiens) quæ credidisti, quoniam perficientur in te, quæ dicta sunt tibi à Domino. Magna quidem præconia, sed & deuota humilitas nihil sibi passa retinere, in eum magis uniuersa refudit, cuius in se beneficia laudabantur. Tu (inquit) magnificas matrem Domini, sed magnificat anima mea Dominum. In voce mea filium perhibes exultasse in gaudio, sed exultauit spiritus meus in Deo salutari meo: & ipse quoque tanquam amicus sponsi gaudet ad uocem sponsi. Beatam esse dicis, quæ credidisset: sed credulitatis, & beatitudinis causa respectus est

Margin notes (right column): A; Mat. 11.d; Luc. 1.d; Ibidem.; B

supernæ pietatis, vt ex hoc magis beatam me dicant omnes generationes, quia ancillam humilem & exiguam respexit Deus. Veruntamen nunquid putamus fratres, Elizabeth sanctam in eo quod per spiritum vtique loquebatur, errasse? Absit. Beata plane quam respexit Deus, & beata quæ credidit. Hic enim magnus diuinæ respectionis extitit fructus: Ineffabili siquidem artificio spiritus superueniens tantæ humilitati magnanimitas tanta in secretario virginei cordis accessit, vt (quemadmodum de integritate & fœcunditate prediximus, hæ quoque nihilominus sunt stellæ ex respectu mutuo clariores) quòd videlicet nec humilitas tanta minuit magnanimitatem, nec magnanimitas tanta humilitatem, sed cum in sua æstimatione tã humilis esset, nihilominus & in promissionis credulitate magnanimis, vt quæ nihil aliud quàm exiguam sese reputabat ancillam, ad incomprehensibile hoc mysterium, & admirabile commercium, ad inscrutabile sacramentum nullatenus se dubitaret electam, & veram Dei & hominis genitricem crederet mox futuram. C Agit hoc nimirum in cordibus electorum gratiæ prærogatiua diuinæ, vt eos nec humilitas pusillanimes faciat, nec magnagnimitas arrogantes, magis autem cooperentur sibi, vt non solum nulla ex magnanimitate subintret elatio, sed hinc maxime prouehatur humilitas, vt inueniantur eo amplius timorati, & largitori munerũ nõ ingrati, ac vicissim ex occasione humilitatis nulla surrepat, sed quo minus de sua quisque vel in minimis præsumere cõsueuit, eo amplius etiam in magnis quibusque de diuina virtute confidat. Martyrium sane virginis (quam nimirum inter stellas diadematis eius, si meministis, duodecimam nominauimus) tam in Simeonis prophetia, quàm in ipsa dominicæ passionis historia commendatur. Positus est hic (ait sanctus senex de paruulo Iesu) in signũ cui contradicetur: & tuam ipsius animam (Luc. 2. c) (ad Mariam autem dicebat) pertransibit gladius. Vere tuam, ò beata mater, animam gladius pertransiuit. Alioquin non nisi eam pertransiens, carnem filij tui penetraret. Et quidem postea, quàm emisit spiritum tuus ille Iesus (omnium quidem, sed specialiter tuus) ipsius planè non attigit animam crudelis lancea, quæ ipsius (nec mortuo parcẽs, cui nocere non posset) aperuit latus, sed tuã vtique animam pertransiuit. Ipsius nimirum anima iam ibi non erat, sed tua planè inde nequibat auelli. Tuam ergo pertransiuit animã vis doloris, vt plus quàm martyrem non immerito prædicemus, in qua nimirum corporeæ sensum passionis excesserit compassionis affectus. An non tibi plus D quàm gladius fuit sermo ille (reuera pertransiens animam, & pertingens vsque ad diuisionem animæ, & spiritus:) Mulier, ecce filius tuus? O commutationem. Ioannes tibi pro Iesu traditur, seruus pro Domino, discipulus pro magistro, filius Zebedæi pro filio Dei, homo purus pro Deo vero. Quomodo non tuam affectuosissimam animam pertransiret hęc auditio, quando & nostra licet saxea, licet ferrea pectora sola recordatio scindit? Non miremini fratres, quòd (Rom. 1. d.) Maria martyr in anima fuisse dicatur. Miretur qui non meminerit se audisse Paulum inter maxima gentium crimina memorantem, quòd sine affectione fuissent. Longè id fuit à Mariæ visceribus longè sit a seruulis eius. Sed fortè quis dicat. Nunquid nõ eũ præscierat moriturũ? Et indubitanter. Nunquid non sperabat cõtinuò resurrecturũ? Et fidenter. Super hæc doluit crucifixũ? Et vehementer. Alioquin quisnam tu frater, aut unde tibi hæc sapientia, vt mireris plus Mariam compatientem, quàm Mariæ filium patientem? Ille etiam mori corpore potuit, ista commori corde non potuit? Fecit illud charitas, qua maiorem nemo habuit: fecit & hoc charitas, cui post illam similis altera non fuit. Iam te mater misericordię per ipsum sincerissimæ tuæ mentis affectum, tuis iacens prouoluta pedibus luna, mediatricem sibi apud solem iustitiæ constitutũ deuotis supplicationibus interpellat, vt E in lumine tuo videat lumen, solis gratiam tuo mereatur obtentu, quam vere amauit præ omnibus, & ornauit stola glorię induens, & coronam pulchritudinis ponens in capite tuo. Plena es gratiarum, plena rore cœlesti, innixa super dilectum, delicijs affluens. Ciba hodie pauperes tuos domina, ipsi quoque catelli de micis edant: nec puero Abrahę tantum, sed & camelis potum tribuas de supereffluenti hydria tua, quia tu verè puella es præelecta & pręparata altissimi filio tuo, qui est super omnia benedictus in secula. Amen.

In natiuitate Mariæ, de aquæ ductu.
Sermo.

Foecundæ uirginis amplectitur cœlum præsentiam, terra memoriam ueneratur. Sic nimirum totius boni illius exhibitio, hic tenuis quędam libatio primitiarũ:
Ps. 101. d ibi res, & hic nomen. Domine, inquit, nomen tuum in ęternum, & memoriale tuum in generatione & generationem. Generatio & generatio, non angelorum profecto, sed hominum est.

Vis scire quia nomen & memoriale eius
Matt. 6. b in nobis est, præsentia in excelso? Sic orabitis, inquit. Pater noster qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum. Fidelis oratio, cuius ipsa primordia & diuinæ adoptionis, & terrenæ peregrinationis admoneant, ut hoc scientes ꝙ quandiu non sumus in cœlo, pe-
f regrinamur à domino, gemamus intra nosmetipsos adoptionem filiorum expectantes præsentiam utique patris. Signanter proinde & de Christo Propheta loquitur dicens.
Thren. 4. d Spiritus ante faciem nostram Christus dominus, in umbra eius uiuemus inter gentes. Nam inter cœlestes quidem beatitudines non in umbra uiuitur, sed potius in splendo-
Psa. 109. a re. In splendoribus sanctorum, inquit, ex vtero ante luciferum genui te. Verum id quidem pater. At mater sane eundem ipsum in splendore non genuit, sed in umbra, non nisi ea tamen qua obumbrauit altissimus. Merito proinde canit ecclesia, non illa quidem ecclesia sanctorum, quæ in excelsis & in splendore est: sed quæ interim
Cant. 2. d peregrinatur in terris. Sub umbra eius, ait, quem desideraueram sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Lucem quippe meridianam ubi pascit sponsus, sibi petierat indicari, sed repressa est, & pro plenitudine luminis umbram, pro satietate interim gustũ recepit. Denique non ait, sub vmbra eius quam desideraueram: sed, sub umbra eius quem desideraueram sedi. Neque.n.ipsius experierat umbram, sed ipsum profecto meridiem, lumen plenum de lumine pleno. Et fructus, ait, dulcis gutturi meo: ac si dicat, gustui meo. Vsquequo non parcis mihi, nec dimittis me, ut glutiam saliuam meã?
Psal. 33. Quousque manet illa sententia. Gustate, & uidete quoniam suauis est dominus? Et quidem suauis gustui, & dulcis gutturi, ut merito etiam super hoc sponsa proruperit in uocem gratiarum actionis & laudis. Sed quando dicetur. Comedite amici & bibite, & inebriamini charissimi? Iusti epulen- G
tur (ait Propheta) sed in conspectu Dei, Cant. 5. a
vtique non in umbra. Et de seipso. Satia- Psal. 67. a
bor, ait, cum apparuerit gloria tua. Sed & dominus ad Apostolos ait. Vos estis qui per Luc. 22. e
mansistis mecum in tentationibus meis, & ego dispono uobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum, ut edatis & bibatis super mensam meam. Sed ubi? In regno meo, inquit. Beatus planè qui manducabit panè in regno Dei. Sanctificetur itaque nomen tuum: per quod utcunque interim in nobis es domine per fidem in cordibus habitans, quoniam nomen tuum iam inuocatum est super nos. Adueniat regnum tuum. Veniat vtique quod perfectũ est, & euacuetur quod est ex parte. Habetis (ait Apostolus) fru- Rom. 6. d
ctum uestrum in sanctificationem, finem uero uitam æternam. Vita æterna fons indeficiens, qui uniuersam irrigat superficiem paradisi. Nec modo irrigat, sed inebriat, fons ortorum, puteus aquarum uiuentium, quæ fluunt impetu de Libano: & fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. Quis uero fons vitæ, nisi Christus dominus? Cum Christus Colo. 3.
(inquit) apparuerit uita uestra: tunc & uos apparebitis cum ipso in gloria. Sane ipsa sese plenitudo exinaniuit, vt fieret nobis iustitia & sanctificatio & remissio, necdum apparens vita, aut gloria, aut beatitudo. Deri- Prouer. 5.
uatus est fons vsque ad nos, in plateis deriuatæ sunt aquę, licet non bibat alienus ex eis. Descendit per aquæductum uena illa H
cœlestis, non tamen fontis exhibẽs copiam, sed stillicidia gratię arentibus cordibus nostris infundens alijs quidem plus, alijs quidem minus. Plenus equidem aquæductus, ut accipiant cæteri de plenitudine, sed non plenitudinem ipsam. Aduertistis iam, ni fallor, quem velim dicere aquæductum qui plenitudinem fontis ipsius de corde patris excipiens, nobis edidit illũ, sed si non prout est, prout capere poteramus. Nostis enim cui dictum sit. Aue gratia plena. An vero inueniri potuisse miramur unde talis ac tantus fieret aquæductus, cuius nimirum summitas instar profecto scalæ illius quã uidit Patriarcha Iacob, cœlos tangere, imò & trã- Gen. 28.
scendere cœlos, ut uiuidissimũ illum aquarum quæ super cœlos sunt, posset attingere fontem? Mirabatur & Salomon, & uelut Prou. 31. b
desperanti similis aiebat, Mulierem fortẽ quis

quis inueniet? Nimirum propterea tanto tempore humano generi fluenta gratiæ defuerũt, quod necdum intercederet is de quo loquimur tam desiderabilis aquæductus. Nec mirabere diutius expectatum, si recordaris quot annis Noë vir iustus in arcæ fabrica laborarit, in qua paucæ.i.octo animæ saluæ factæ, idque satis ad modicum tempus. Sed quomodo noster hic aquæductus fontem illum attigit tam sublimem? Qũo putas nisi vehementia desiderij, nisi feruore deuotionis, nisi puritate orationis? Sicut scriptũ est.

Eccl.35.d Oratio iusti penetrat cœlos. Et quis iustus, si non Maria iusta, de qua sol iustitiæ ortus est nobis? Quomodo ergo illa inaccessam

I attigit maiestatem, nisi pulsando, petendo, quærendo? Denique & quod quærebat, inuenit: cui dictum est. Inuenisti gratiã apud Deum. Quid? Plena est gratia, & gratiam adhuc inuenit? Digna prorsus inuenire quod quærit, cui propria non sufficit plenitudo, nec suo potest esse cõtenta bono: sed quem-

Eccl.24.c admodum scriptũ est. Qui bibit me, adhuc sitiet: petit supereffluentiam, ad saluté uniuersitatis. Spiritus sanctus ait, superueniet in te, & preciosum illud balsamum tanta tibi copia, tantaque plenitudine influet, ut copiosissime effluat circunquaque. Ita est, iam sentimus, iam exhilarantur facies nostræ in

Cant.1.a oleo, iam clamamus, Oleum effusum nomé tuum, memoriale tuũ in generatione & generationem. Verum id quidem non in uanum, & si oleum effunditur, sed non perit. Propterea siquidem & adolescétulæ paruulæ.i.animæ, sponsum diligunt, idque nõ parum: & vnguentum descendens de capite, non modo barba, sed & ipsa uestimenti ora suscepit. Intuere ò homo consilium Dei, agnosce consilium sapientiæ, consilium pietatis. Cœlesti rore aream rigaturus, totum vellus prius infudit. Redempturus humanum genus, precium uniuersum contulit in Mariam. Vt quid hoc? Forte ut excusaretur Eua per filiam, & querela uiri aduersus fœminam deinceps sopiretur. Ne dixeris ultra (ò Adam) mulier quam dedisti mihi dedit mihi de ligno uetito: dic potius. Mulier quam dedisti mihi, me cibauit fructu benedicto. Pijssimum sane consilium, sed

K latet forsitan aliud, nec totum hoc est. Verum id quidem, sed parum est (ni fallor) desiderijs vestris. Dulcedo lactis est, elicietur forte si fortius premimus, & pinguedo butyri. Altius ergo intueamini quanto deuotionis affectu à nobis eam uoluerit honorari, qui totius boni plenitudinem posuit in Maria: ut proinde si quid spei in nobis est, si quid gratiæ, si quid salutis, ab ea nouerimus redundare, quæ ascendit delicijs affluens. Ortus plane deliciarum, quem nõ modo afflauerit ueniens, sed & perflauerit superueniens auster ille diuinus, ut undique fluant, & effluant aromata eius, charismata.i.gratiarum. Tolle corpus hoc solare, quod illuminat mundum, ubi dies? Tolle Mariam hanc maris stellam, maris utique magni & spatiosi: quid nisi caligo inuoluens, & umbra mortis, ac densissimæ tenebræ relinquũtur? Totis ergo medullis cordiũ, totis præcordiorum affectibus, & uotis omnibus Mariam hanc ueneremur, quia sic est uoluntas eius qui totũ nos habere uoluit per Mariã. Hæc inquam uoluntas eius est, sed pro nobis. In omnibus siquidé & per omnia prouidens miseris, trepidationem nostram solatur, fidem excitat, spem roborat, diffidentiam abigit, erigit pusillanimitatem. Ad patrem uerebatis accedere: solo auditu territus ad folia fugiebas. Iesum tibi dedit mediatorem. Quid non apud talem patrem filius talis obtineat? Exaudietur utique pro reuerentia sua: pater enim diligit filium. An uero trepidas & ad ipsum? Frater tuus est & caro tua, tentatus per omnia absque peccato, ut misericors fieret. Hunc tibi fratrem Maria dedit. Sed forsitan & in ipso ma L iestatem uereare diuinam, quòd licet factus sit homo, manserit tamen Deus.

Aduocatum habere uis & ad ipsum? ad Mariam recurre. Puta siquidé humanitas in Maria, non modo puta ab oĩ contaminatione, sed & puta singularitate naturę. Nec dubius dixerim, exaudietur & ipsa pro reuerẽtia sua. Exaudiet utiq; matré filius, & exaudiet filiũ pater. Filioli, hæc peccatorũ scala, hæc mea maxima fiducia est, hæc tota ratio spei meę. Quid enim? Potéstne filius aut repellere, aut sustinere repulsam? non audire, aut non audiri filius potest? Neutrũ plane. Inuenisti (ait Angelus) gratiã apud Deũ. Fœliciter. Semper hæc inueniet grãm, & sola est gratia qua ęgemus. Prudens uirgo nõ sapiẽtiã, sicut Salomon, nõ diuitias, nõ honores, non potentiã, sed gratiã requirebat. Nimirũ sola est gratia qua saluamur. Quid nos alia concupiscimus fratres? Quæramus gratiã, & per Maria quæramus: quia quod quærit, inuenit, & frustrari non potest. Quæramus gratiam

gratiam, sed gratiam apud Deum: nam apud homines gratia fallax. Quærant alij meritum, nos inuenire gratiam studeamus. Quid enim? Num gratię est, quòd hic sumus? Profectò misericordiæ Domini est, quòd non sumus consumpti nos. Qui nos? Nos periuri, nos adulteri, nos homicidæ, nos raptores, purgamenta utique mundi hu-
M ius. Consulite conscientias uestras fratres, & videte, quia ubi abundauit delictum, superabundat & gratia. Maria non prætendit meritum, sed gratiam quærit. Denique vsqueadeo fidit gratiæ, & non altum sapit, ut salutationem angelicam uereatur. Maria, inquit, cogitabat qualis esset ista salutatio. Nimirum sese salutatione angelica reputabat indignam. Et forsitan talia meditabatur. Vnde hoc mihi, vt veniat angelus domini mei ad me? Ne timeas Maria, ne mireris angelum venientem, & maior angelo uenit. Ne mireris angelum domini, & dominus angeli tecum. Postremo quidni videas angelum, cum iã angelice uiuas? Quidni visitet angelus uitæ sociam? Quidni salutet ciuem sanctorum, & domesticam Dei? Angelica plane vita virginitas: & qui non nubent, neque nubentur, erunt sicut angeli Dei. Videsne quòd & hoc nihilominus modo aquæductus noster ascendit ad fontem, nec sola iam oratione cœlos penetrat, sed etiam incorruptione, quæ proximum Deo
Sap. 6.e facit, sicut Sapiens ait? Erat enim uirgo sancta corpore, & spiritu, cui specialiter esset dicere: Conuersatio nostra in cœlis est. Sancta inquam corpore & spiritu, ne quid forsitan super hoc dubites aquæductu. Sublimis equidem ualde, sed nihilominus integerrimus manet. Ortus conclusus, fons signatus, templum domini, sacrarium spiritus sancti. Nec enim est fatua uirgo, cui non modo oleum est, sed olei plenitudo in uase recondita. Ascensiones in corde suo dispo-
A nit, conuersatione pariter (sicuti iam diximus) & oratione ascendens. Denique abijt in montana cum festinatione, & salutauit Elizabeth, & in ministerio eius erat quasi mensibus tribus, ut iam tunc posset dicere matri mater, quod tanto post filio dixit filius: sine modo, sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Plane montana conscendens, cuius iustitia sicut montes Dei. Tertius enim hic ascensus uirginis fuit, ut funiculus triplex difficilè rumperetur. Feruebat siquidem in quærenda gratia charitas, splendebat in carne uirginitas, humilitas in obsequio eminebat. Etenim si omnis qui se humiliat exaltabitur: quid hac humilitate sublimius? Venisse eam mirabatur Elizabeth, & dicebat: Vnde hoc mi- Luc. 1.
hi ut ueniat mater domini mei ad me? Sed iam magis miretur quòd instar utique filij, & ipsa non ministrari venerit, sed ministrare. Merito proinde cantor ille diuinus in ipsius admiratione præcinens, aiebat: Quæ Canti. 6.d
est ista, quæ ascẽdit sicut aurora consurgẽs, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis, ut castrorum acies ordinata? Ascendit plane supra omne humanum genus, ascendit vsque ad angelos, sed & ipsos quoque transcendit, & cœlestem omnem supergreditur creaturam. Nimirum supra angelos hauriat necesse est, quam refundat hominibus aquam uiuam. Quomodo, iuquit, fiet Textus.
istud, quoniam uirum non cognosco? Vere sancta corpore, & spiritu, & integritatem carnis habens, & propositum integritatis. Textus.
Respondens autem angelus, dixit: Spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi. Ne me interrogaueris, inquit, supra me est, & non potero ad illud. spiritus sanctus, non angelus, superueniet
in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi, B
non ego. Ne steteris, uel inter angelos uirgo sancta, sublimius aliquid tuo sibi ministerio propinandum terra sitiens præstolatur. Paululum cum pertransieris eos, inuenies quem diligit anima tua. Paululum inquam, non quia non incomparabiliter supereminieat, sed quòd inter eum, & ipsos medium nihil inuenias. Transi ergo uirtutes, & dominationes, Cherubim quoque & Seraphim, ut ad eum peruenias de quo uociferantur adinuicem, Sanctus, sanctus, Esa. 6.
sanctus dominus Deus Sabaoth. Quod enim ex te nascetur sanctum, uocabitur filius Dei. Fons sapientiæ uerbum patris in excelsis: hoc uerbum mediante te caro fiet: ut dicit, Ego in patre, & pater in me: dicat Ioã. 14.b
nihilominus, quia ego a Deo processi & ve- Ioan. 1.a
ni. In principio, inquit, erat uerbum. Iã scatet fons: sed interim tantum in semetipso. Denique, & verbum erat apud Deũ: lucem profectò habitans inaccessibilem, & dicebat dominus ab initio: Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis. Sed penes te est co- Hie. 29.c
gitatio tua, & quid cogites, nos nescimus. Quis.n. cognouit sensum dñi, aut qs cõsiliarius eius erat? Descendit itaque cogitatio

pacis

pacis in opus pacis. Verbum caro factum est, & habitat iam in nobis. Habitat plane per fidē in cordibus nostris, habitat in memoria nostra, habitat in cogitatione: quia usque ad ipsam descendit imaginationem.
C Quid enim prius cogitaret homo de Deo, nisi forsitan idolum corde fabricaretur? Incomprehensibilis erat & inaccessibilis, inuisibilis & inexcogitabilis omnino. Nunc vero compræhendi uoluit, uideri uoluit, cogitari voluit. Quonam modo inquis? Nimirum iacens in præsepio, in uirginali gremio cubans, in monte predicans, in oratione pernoctans, & in cruce pendens, in morte pallens, liber inter mortuos, & in inferno imperans: seu etiam tertia die resurgens, & Apostolis loca clauorum victoriæ signa demonstrans, nouissime coram eis cœli secreta conscendens. Quid horum non uerè, non piè, non sanctè cogitatur? Quicquid horum cogito, Deum cogito, & per omnia est Deus meus. Hæc ego meditari dixi sapientiam, & prudentiam iudicaui eructare memoriam suauitatis: quoniam in huiusce modi nucleis uirga sacerdotalis copiose produxit, quam in superius hauriens, uberius nobis Maria refundit. In supernis plane, & ultra Angelos. quæ verbum ex ipso patris corde suscepit, vt scriptum est. Dies diei
Psal. 18. a eructat uerbum. Vtique dies pater: siquidem dies ex die salutare Dei. An non etiam virgo dies? Et præclara. Rutilans plane dies, quæ procedit sicut aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol. Intuere igitur quemadmodum vsque ad Angelos plenitudine gratiæ, supra Angelos superuenien te spiritu sancto peruenit. Est in Angelis charitas, est puritas, est humilitas. Quid horum non enituit in Maria? Sed ostensum est superius, ut quidem à nobis ostendi potuit: supereminentiam prosequamur. Cui enim Angelorum aliquando dictū est.
D Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi: ideoque & quod nascetur ex te sanctū, vocabitur filius Dei? Denique ueritas de terra orta est, non de angelica creatura: nec Angelos, sed semen Abrahæ appræhendit. Magnum est Angelo, ut minister sit domini, sed Maria sublimius quiddam meruit, vt sit mater. Fœcunditas itaque virginis supereminens gloria est, tantoque excellentior Angelis facta munere singulari, quanto differentius præ ministris nomen matris accepit: hanc inuenit gratiam plena iam gratia, vt charitate feruida, uirginitate integra, humilitate deuota: fieret nihilominus sine uiri cognitione grauida, sine muliebri dolore puerpera. Parum est quod ex ea natum est, sanctum vocatur, & est filius Dei. De reliquo fratres curandam nobis summopere est, ne uerbum quod de ore patris ad nos egressum est virgine mediante, uacuum reuertatur: sed per eandem nihilominus uirginem gratiam pro gratia referamus. Eructemus memoriam, donec præsentiam suspiramus, & suæ reddantur origini fluenta gratiæ, ut uberius fluant. Alioquin nisi ad fontem redeant, exsiccantur, & infideles in modico, quod maximum est accipere non meremur. Modicum plane memoria ad præsentiam, modicum ad id quod cupimus, magnum ad id quod meremur: longe infra desiderium, sed nihilominus supra meritum. Sapienter proinde sponsa, & pro hoc modico non modice gratulatur. Cum enim dixisset. Indica mihi ubi pascas, ubi cubes in meridie: Cant. 1. b E
recipiens exigua pro immensis, & pro pastu meridiano libans sacrificium vespertinum, minime tamen vt solet fieri murmurat aut tristatur, sed gratias agit, & in omnibus sese exhibet deuotiorem. Nouit enim quòd si fidelis fuerit in umbra memoriæ, lucem præsentiæ sine dubio obtinebit. Itaque qui reminiscimini domini, ne taceatis, & ne detis silentium ei. Nimirum qui præsentem habent dominum, exhortatione nō indigent: & quod ait Propheta alius. Lauda Hierusalem dominum, lauda Deum tuū Ps. 147. a
Sion: congratulationis est potius quàm cōmonitionis. Qui in fide ambulant, egent abominatione ne taceant, & ne dederint silentium ei. Loquitur enim & loquitur pacem in plebem suam, & super sanctos suos, & in eos qui conuertuntur ad cor. Cæterū Psal. 17. d
cum sancto sanctus eris, & cum uiro innocente innocens eris: & audientem sese audiet, & loquenti sibi loquetur. Alioquin silentium ei dedisti si taceas. Sed unde si taceas? A laude? Ne taceatis, inquit, & ne detis silentium ei, donec stabiliat, & donec ponat Hierusalem laudem in terra. Laus Hierusalem iucunda, & decora laudatio. Nisi forte Angelos ciues Hierusalem Esa. 62. d
mutuis opinamur laudibus delectari, & decipere de uanitate in idipsum. Fiat uoluntas tua pater, sicut in cœlo & in terra, ut laus Hierusalem stabiliatur in terra. Quid enim

enim modo est? Non quęrit angelus ab angelo gloriam in Hierusalem, & homo ab
F homine laudari cupit in terra? Execranda peruersitas, sed eorum sit qui ignorantiam Dei habent, qui obliti sunt Domini Dei sui. Vos qui reminiscimini Domini, ne taceatis à laude eius, donec stabiliatur & perficiatur in terra. Est enim silentium irreprehensibile, imò & laudabile magis. Est & sermo
Tren. 3. c non bonus. Alioquin non diceret propheta bonum esse homini præstolari cum silentio salutare Dei. Bonum silentiũ à iactãtia, bonum à blasphemia, bonum à murmure & detractione. Alius enim ob laboris magnitudinem, & pondus diei exasperatus, animo murmurat, diiudicat eos qui pro anima sua peruigilant, tanquam reddituri vtique rationem. Clamor est, sed supra omne silentium clamor iste animi obdurati silere facit (quam audiri non patitur) vocem verbi. Alius pusillanimitate spiritus in expectatione deficit, pessimumque hoc Verbum blasphemiæ est, quod nec in hoc seculo remittitur, nec in futuro. Tertius in magnis ambulat, & in mirabilibus super se, dicens: Manus nostra excelsa, putans se aliquid esse, cum nihil sit. Quid loqueretur huic qui loquitur pacem? Dicit enim quia diues sum, & nullius egeo. Porro veritatis sententia est. Væ uobis diuitibus,
Luc. 6. d
Mat. 5. a quia habetis hic consolationem vestrã. Contra vero: Beati, inquit, qui lugent, quoniã ipsi consolabũtur. Sileat ergo in nobis lingua maledica, lingua blasphema, lingua magniloqua: quoniam bonum est in hoc triplici silentio salutare Domini prestolari, vt dicas: Loquere, domine, quia audit ser-
1. Re. 3. b uus tuus. Eiusmodi quippe uoces non ad eum sunt, sed aduersus eum, sicut legislator
G murmurantibus ait: Non enim contra nos
Exo. 16. b est murmur vestrum, sed contra Dominũ. Ita tamen ab his taceas ne omnino taceas, ne dederis silentium ei. Loquere illi contra iactantiam in confessione, vt obtineas veniam de præterito. Loquere in gratiarum actione contra murmurationem, vt ampliorẽ inuenias gratiam in præsenti. Loquere in oratione contra diffidentiam, ut consequaris & gloriã in futuro. Confitere inquã pręterita, & pro præsentibus gratias age, ac deinceps ora studiosius ꝓ futuris, ut ne ipse quidẽ sileat à remissione, ab immissione, a promissione. Ne taceas inquã, ne dederis silentiũ ei, loquere ut & ipse loquatur, & dicere possis: Dilectus meus mihi, & ego illi. Iucunda vox, & eloquium dulce. Nimirũ nõ vox murmuris hæc, sed uox turturis est. Et
Ps. 136. a ne dixeris: Quomodo cantabimus cãticum
Canti. 2. c Domini in terra aliena? non iam aliena re-
Ibid. d putabitur, de qua sponsus ait: Vox turturis audita est in terra nostra. Audierat enim dicentem: Capite nobis vulpes paruulas: & forte ex eo in uocem exultationis erupit ut diceret: Dilectus meus mihi, & ego illi. Plane uox turturis, quæ tam uiuenti quã mortuo singulari vtique castimonia suo compari perseuerat, ut eam neque mors neque vita à Christi separet charitate. Intuere etenim vtrunnam aliquid hunc dilectũ auertere potuerit à dilecta quo minus ei & peccanti & auersæ perseueraret. Glomeratæ nubes radios solis offendere contendebant, vt iniquitates nostræ separarent inter nos, & Deum, sed incaluit sol, & uniuersa dissoluit.
H
Cant. 6. d Alioquin qnando redijsses ad eum, nisi ille tibi perseuerasset, nisi clamasset: Reuertere, reuertere Sunamitis, reuertere, reuertere, ut intueamur te? Esto ergo illi, & tu nihilominus perseuerans, ut nullis ab eo flagellis, aut laboribus auertaris.

Mat. 20. d Luctare cum angelo ne succumbas: quia regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. An non lucta, Dilectus meus mihi, & ego illi? Notam fecit dilectionem suã, experiatur & tuam. In multis.n. tentat te Dominus Deus tuus. Declinat sæpius, auertit faciẽ, sed nõ in ira. Probationis istud est, non reprobationis. Sustinuit te dilectus, sustine tu dilectũ, sustine, viriliter age. Non illũ vicere peccata tua, te quoque ipsius flagella non superent, & obtinebis benedictionem. Sed quando? Cum aurora fuerit, cum
Gene. 32. f aspirauerit iam dies, cum stabilierit Hierusalem laudem in terra. Ecce, inquit, vir luctabatur cum Iacob usque mane. Auditam fac mihi mane misericordiam tuam, quia speraui in te Domine. Non tacebo, nec dabo tibi silentium vsque mane, vtinam nec ieiuniũ. Nimirum dignaris & pasci, sed inter lilia. Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia. Nimirum & supra, si meministi, in eodem cantico euidenter expressum est, quòd florum apparitio turturis comitetur auditum. Sed attende, ꝙ locum non cibum indicare videtur, nec quibus pascitur exprimit, sed inter quæ. Forte enim non cibo, sed consortio pascitur liliorum: nec hlijs vescitur, sed versatur. Nimirum odore po- I
tius

tius quàm sapore lilia placēt, & uisui magis sunt apta, quam esui. Ita ergo pascitur inter lilia donec aspiret dies, & uenustati florum fructuum succedat ubertas. Interim quippe florum non fructuum tempus est, dum in spe magis, quàm in re sumus: & per fidem non per speciem ambulantes, expectatione magis, quam experientia gratulamur. Considera denique floris teneritudinem, &
2.Co.4.b memento verbi, quod ait Apostolus. Quia habemus thesaurū istum in uasis fictilibus. Quanta enim uidentur imminere pericula floribus? quàm facile spinarum aculei liliū perforatur? Merito proinde canit dilectus. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. An non erat inter spinas, qui dicebat.
Psa.119 b Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus? Cæterum & si iustus germinat sicut lilium, sed non ad lilium sponsus pascitur, nec in singularitate complacet sibi. Audi denique inter lilia commorantem. Vbi, inquit,
Mat.18.c duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Amat semper media Iesus, diuerticula semper & reclinatoria reprobat filius hominis, Dei & hominum mediator. Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia. Curemus habere lilia fratres, extirpare spinas & tribulos, & inserere lilia festinemus: si quando forte & ad nos pascendos dignetur dilectus descendere. Apud Mariam utique pascebatur, idque copiosius pro multitudine liliorum. An non lilia uirginitatis decus, humilitatis insigne, supereminentia charitatis?
K Erunt tamen & nobis lilia, quamuis inferiora valde, sed ne inter hæc quidem dedignabitur pasci sponsus: siquidem eas quas prædiximus actiones gratiarum deuotionis hilaritas illustrauerit, orationem intentionis puritas candidauerit, confessionem indulgentia dealbauerit, sicut scriptum est.
Esa.1.c Si fuerint peccata uestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra quasi uermiculus, uelut lana alba erunt. Cæterum quicquid illud est quod offerre paras, Mariæ cōmendare memento, ut eodem alueo ad largitorem gratię, gratia redeat quo influxit. Neque enim impotens erat Deus, & sine hoc aquæductu infundere gratiā prout uellet, sed tibi vehiculum voluit prouidere. Forte enim manus tuæ, aut sanguine plenæ, aut infectæ muneribus, ꝙ non eas ab omni munere excussisti. Ideoque modicum istud quod offerre desideras, gratissimis illis & omni acceptione dignissimis Mariæ manibus offerendum tradere cura, si non uis sustinere repulsam. Nimirum candidissima quędam lilia sunt, nec causabitur ille liliorū amator inter lilia non inuentum, quicquid illud sit quod inter Mariæ manus inuenerit.

In festiuitate sancti Michaelis. Sermo I.

Ngelorum hodie memoria celebratur, & exigitis debitum pro tanta solennitate sermonem. L
Sed quid de angelicis spiritibus uiles loquantur uermiculi? Credimus sane & indubitata fide tenemus diuina eos præsentia, & visione beatos sine fine lætari in bonis domini, quæ oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt. 1. Cor.
Quid ergo de his homo loquatur hominibus, quæ nec ipse quidem cogitare, nec illi saltem audire sufficiant? Profecto si ex abundātia cordis os loquitur, sileat nihilominus lingua necesse est ex inopia cogitationis. Attamen si multum est ad nos loqui de ea claritate & gloria qua in semetipsis, imò in Deo suo Angeli sancti nostris omnino supereminent cordibus: de ea loquamur quā nobis exhibent gratia & charitate. In supernis enim spiritibus non solum admirabilis dignitas, sed dignatio amabilis inuenitur. Dignum est proinde fratres vt gloriam non capientes, tanto magis amplectamur misericordiam, qua nimirum constat nihilominus abundare domesticos Dei, cœli ciues, principes paradisi. Testatur denique Apostolus ipse qui raptus vsque ad tertiū cœlū beatę illi curiæ meruit interesse, atque eius nosse secreta: qm̄ omnes administratorij sunt spiritus, missi in ministerium propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Neque id cuiquā incredibile uideatur, quādoquidē ipse quoque creator & rex Angelorum venit nō ministrari, sed ministrare, & animam suam dare pro multis. Vt quid ergo ministeriū illud Angelorum quispiam dedignetur, de quo præcedit eos cui in excelsis tota cum auiditate & fœlicitate ministrant? Si & hinc dubitas, utique qui uidit, testimonium perhibuit. M
Milia, inquiens, milium ministrabant ei, & decies centena milia assistebant ei. Dan. 7. c
Alius quoque Propheta ad patrem de filio loquens, ait. Psal. 8. a
Minuisti eum paulominus ab Angelis. Sic plane, sic decet vt uincat & humilitate qui sublimitate uincebat, sitque tanto

to minor Angelis, quanto inferiori sese ministerio mancipauit: qui tanto excellentior est, quanto differentius præ eis nomen hæreditauit. Sed quæras fortasse in quo minoratus uideatur ab Angelis cum ministrare venit, quandoquidē (vt supra meminimus) in ministerium mittuntur & illi? In eo utique q non modo ministrauit, sed ministratus est, eratque unus & idē qui ministrabat, & qui ministrabatur. Merito proinde sponsa in Canticis canticorum. Ecce (inquit) uenit is saliens in montibus, transiliens colles. Ministrans.n. salijt inter Angelos, sed & ipsos transilijt ministratus. Ministrant.n. Angeli, sed de alieno, offerentes Deo bona opera non sua, sed nostra, ac nobis eius gratiam referentes. Vnde & scriptura dicens. Qm ascendit fumus aromatum in conspectu domini de manu Angeli, solicite præmisit data ei fuisse incensa multa. Nostros.n. sudores non suos, nostras non suas lachrymas offerunt Deo, nobis quoque eius munera referunt, & non sua. Non sic minister ille sublimior cunctis, sed humilior uniuersis, qui semetipsum obtulit sacrificium laudis, qui patri offerens animam suam, nobis ministrat vsque hodie carnem suam. Huius utique tanti ministri gratia nihil mirum si dignanter nobis imò & libenter Angeli sancti ministrent. Ipsi.n. amant nos, quia nos Christus amauit. Dicitur certe vulgari quodam prouerbio. Qui me amat, amat & canem meum. Nos vero ò beati Angeli, catelli sumus domini illius quem tanto affectu diligitis, catelli inquam cupientes saturari de micis, quæ cadunt de mēsa dominorum nostrorū, qui estis uos. Et hæc dixerim fratres, vt ampliorē de cætero erga beatos Angelos fiduciam habeatis, ac proinde familiarius in omni necessitate uestra eorum inuocetis auxilia: sed & dignius in eorum præsentia cōuersari, & magis ac magis eorum vobis conciliare gratiam, captare beneuolentiam, exòrare clementiam studeatis. Cuius rei gratia necessarium duco alias quoque charitati vestræ exponere causas, quæ ipsos beatos Angelos pro nostra infirmitate reddant solicitos: absque sua sane anxietate, sed non absque utilitate nostra, nec ad detrimentū fœlicitatis suę, sed ad nostræ salutis augmētū.

Cant. 2. c

Apo. 8. a

A

Constat sine dubio rationis participes, & capaces beatitudinis humanas animas angelicæ (si dicere id audeamus) cognatas esse naturę: nec decet vos, ò beati spiritus contra legis præceptum dedignari quam uisitare debetis speciem uestram, licet in multam (ut ipsi cernitis) deiecta sit uilitatem. Sed neque arbitramur uos superni ciues, ciuitatis uestræ excidio delectari, & ruina murorum quos semirutos ipsi uidetis. Cuius instaurationem si desideratis (ut dignū est) frequenter quæso ante thronum gloriæ uerbum precis iterate dicentes. Benigne fac domine in bona uoluntate tua Sion, ut ædificētur muri Hierusalem. Si diligitis decorem domus Dei (imò quia diligitis) experiantur zelum uestrum uiui & rationales lapides, qui soli in instaurationem eius uobis possunt coædificari.

B

Psal. 50. d

Hic est dilectissimi funiculus triplex, quo de excelso cœlorum habitaculo ad consolandos, ad uisitandos, ad adiuuandos nos attrahitur supereminens charitas Angelorū propter Deum, propter nos, propter seipsos. Propter Deum utique, cuius tanta erga nos misericordię viscera ipsi quoque (vt dignū est) imitantur. Propter nos, in quibus nimirum propriam similitudinem miserantur. Propter seipsos, quorum ordines instaurandos ex nobis toto desiderio præstolantur. In ore enim paruulorum qui lacte modo vescuntur, & nondum solido cibo perficienda est laus illa maiestatis diuinæ, cuius habentes primitias angelici spiritus, beata nimirum delectatione fruuntur: sed tanto auidius nos expectant, quanto consummationis eius expectatione & expetitione solicitantur. Quæ cum tamen ita sint, pensate quanta etiam nobis solicitudine opus est dilectissimi, vt dignos nos exhibeamus eorum frequentia, & eo modo conuersemur in conspectu Angelorum, ne forte sanctos offendamus obtutus. Væ enim nobis, si quando prouocati peccatis, & negligentijs nostris indignos nos iudicauerint præsentia & uisitatione sua, ut iam necesse habeamus & nos plangere, & dicere cum Propheta. Amici mei, & proximi mei aduersum me appropinquauerunt & steterunt. Et qui iuxta me erant de longe steterunt, & vim faciebant qui quærebant animam meam. Elongatis nimirum eis quorum præsentia protegere nos, & propulsare poterat inimicum. Quod si tam necessariam habemus familiaritatem dignationis angelicæ, cauenda nobis eorum offensa, & in his maxime exercendum, quibus eos nouimus oblectari. Sunt enim plurima quæ eis placent,

C

Psal. 37. b

& quæ

& quę in nobis inuenire delectat: vt est sobrietas, castitas, paupertas uoluntaria, crebri in cœlum gemitus, & orationes cum lachrymis, & cordis intentione. Attamen super omnia hæc vnitatem & pacem à nobis exigunt Angeli pacis. Quidni maxime delectentur in his quæ formam quandam ciuitatis suæ repræsentant in nobis, vt mirentur Hierusalem nouam in terra? Dico autem ut quomodo ciuitatis illius participatio est in idipsum: sic & nos idipsum sentiamus, idipsum dicamus omnes, & non sint in nobis schismata: sed magis omnes simul vnum corpus simus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Econtra uero nihil æquè offendit, & ad indignationem prouocat eos, quomodo dissensiones & scãdala si forte inueniantur in nobis. Audiamus siquidẽ quid loquatur ad Corinthios
1.Cor.3.a Paulus. Cum enim sit inter uos zelus & contentio, nónne carnales estis, & secũdum hominem ambulatis? In epistola quoque
Iudæ 1.f Iudæ Apostoli legimus sic. Hi sunt qui segregant semetipsos, animales spiritum non habentes. Videre est animam hominis,
D quemadmodum uniuersa corporis membra uiuificet cohærentia sibi. Separa ergo quod uis à iunctura cæterorum, & uide an de cætero illud uiuificet. Sic est omnis qui dicit, anathema Iesu: quod nemo dicit loquens in spiritu Dei: quia anathema separatio est. Sic & inquam, omnis qui ab unitate diuiditur, ne dubites quin ab eo recesserit spiritus vitæ. Digne igitur contentiosos, & qui separant semetipsos, Apostoli carnales uocãt & animales, spiritum non habentes. Dicunt ergo sancti illi, & beati spiritus, ubi scãdala inuenerint & dissensiones. Quid nobis & generationi huic spiritum non habenti? Nam si adesset spiritus, per eum utique charitas diffunderetur, & unitas non scinderetur. Et dicunt. Non permaneamus cum hominibus istis in æternum: quia caro sunt. Quæ enim conuentio luci ad tenebras? Nos de regno unitatis & pacis sumus, & homines istos in eandem unitatem & pacem sperabamus esse uenturos. Nunc autem qua ratione nobis cohæreant qui dissident à seipsis? Videtis quàm congruat huic solennitati Euangelica lectio, quæ sic deterret nos à scandalo paruulorum, quandoquidem tam uehementer Angelis displi-
Mat.18.a cent scandala? Qui scandalizauerit unum de pusillis istis, durum est quod sequitur. Sed iam præterit hora, ad missas nobis eundum est. Peto ne sit uobis molesta dilatio, quę poterit non inutilis fore, si capitulum præsens sermone altero diligentius prose- E
quamur.

In eadem solennitate. Sermo II.

Vdistis fratres Euangelicam lectionem aduersus eos, qui pusillos scandalizant, satis terribiliter intonantem. Nemini blanditur veritas, neminem palpat, nullum seducit, aperte denuncians, quoniam Væ homini illi per quem scandalum uenit. Bonum Mat.18.a
erat ei si natus non fuisset homo ille. Natus sane denuo, natus ad uitam, natus de spiritu, & nimirum carne postmodum consummatur. Expedit ei (si quis est) qui scandala suscitat in hac domo, in hac sancta Deo placita, & Angelis eius admodum grata ac familiari congregatione, ut suspendatur in collo eius mola asinaria, & pro suaui iugo, & leui onere saluatoris, graui mole terrenæ cupiditatis humeris eius imposita demergatur in profundum maris huius, magni & spaciosi manibus, quod est sine dubio seculum nequam. Minus enim damnabile erat ei in seculo magis perire, quàm in monasterio. Perire siquidem necesse est hominem qui charitatem non habet, etiam si tradiderit corpus suum ita ut ardeat. Et hoc dixerim fratres, non quasi minus bene de vobis sentiam, aut regnare uideatur in uobis nequissimum istud uitium: sed ut in ea charitate, & unanimitate, & pace in qua statis in domino, soliciti sitis perseuerare, & abundare magis. Quæ est enim spes nostra, & F
gaudium nostrũ, & corona gloriæ? Nonne unitas & unanimitas uestra, in qua gaudeo uos inueniri fraternitatis amatores, & ante omnia mutuam in uobismetipsis charitatem habentes, quod est uinculum perfectionis? Propter quod obsecro uos, sic state in domino charissimi. In hoc enim cognoscunt omnes etiam Angeli sancti, quòd Christi estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicem. Denique si tenetis memoria quam uobis præcedenti sermone tradidimus triplicem angelicæ erga nos charitatis, & solicitudinis causam, potest hinc quoque fraternę dilectionis utilitas magnifice commendari. Facile siquidem conside rare est homini, qui non diligit proximum,

nullam ex his quas tunc diximus, suppetere causam. Nunquid enim Christi gratia diligemur ab angelis, si de mutuæ dilectionis inopia cognouerint nequaquam eius nos esse discipulos? Nunquid diligemur ab eis propter nosipsos, id est, spiritualis naturæ similitudine, si inuenimur non diligere humanæ naturæ nostræ consortes: imo vero si ex eis, quæ inter nos sunt contentionibus, carnales nos magis, quàm spirituales esse constiterit? Denique nunquid diligent nos propter seipsos, & futuram de nobis ciuitatis suæ restaurationem, si (quod absit) unum, quo solo uniri, & coædificari eis possumus, defuerit glutinū G charitatis? Quomodo sperabunt reædificandos de nobis perpetuos ciuitatis illius muros, si cognouerint, si viderint nos nō lapides esse uiuos qui possint inuicem cohęrere: sed magis puluerem quem proijciat ventus à facie terræ, quem vnius verbi flatus in turbinem excitet, & suscipionis Mat.18.a cuiuslibet leuissima aura dispergat? Et hęc quidem dixisse sufficiat pro eo, quod ait dominus: Si quis scandalizauerit vnum de pusillis istis. Credo enim quòd maiori solicitudine deinceps ab hac tam nequissima peste cauebitis.

Iam uero quem non moueat, quod se- Mat.5.b quitur in euangelio? Si oculus tuus scandalizauerit te, erue eum, & cætera. Nunquid enim corporalem hunc oculum monemur eruere, aut unam ex manibus istis, similiter & unum abscindere pedem? Absit à nobis huiusmodi carnalis omnino, & nimis ridiculosa cogitatio. Sed postquam ab interioribus scandalis deterruit nos sermo diuinus asperè satis, sicut audistis, consiliū dat quid de eo nobis agendum sit scandalo quod interius patimur contrariam inueniētes legem in membris nostris. Ipse enim nouit figmentum nostrum, quòd eiusmodi scandalum non tam facile à nobis ualeat euitari. Porro tripliciter fieri scandalum illud, quotidiano nobis nosse licet experimento. Interdum enim est in nobis spiritualis intentionis oculus simplex, & qui gratiæ magis, quam noster dicendus sit: sed scandalizat nos oculus noster, & qui verè à nobis est, dum voluntas nostra aliā minus castam importune ingerit intentionem. Sed habemus iam super hoc salubre consilium saluatoris. Erue eum, inquit, & Ibid. b proijce abs te. Hoc autem fiet, si non consentias, si abijcias, si resistas. Simili modo H de manu ac pede est intelligēdum. Cum.n. bonis operibus intentos, ad alia opera trahere uoluntas propria conatur, manus nostra est quæ scandalizat nos: sed abscindi debet, & proijci à nobis, ut non ei consentiamus. Sic etiam proficere in sancta conuersatione, & ascendere per gradus scalæ, quæ Iacob apparuit, ac iuxta quod ait Psalmista: De virtute in virtutem ire desiderantes, sæpius scandalum patimur à pede quodā pusillanimitatis, & negligentiæ nostræ, qui nimirū descendere magis ac remissius ire conatur: sed abscindi eum necesse est, ut pes gratiæ, qui stat in directo, currere possit sine offensione, sine scandalo, sine impedimento. Quod autem dicit, bonum nobis esse ad vitā intrare cū oculo, aut manu, aut pede, quā duos habentes ire in gehennam ignis: eos notat qui voluntatē suā, siue bona, siue mala sit, æquè sequūtur, & ingrediūtur duabus vijs, nunc bona, nunc mala sectantes, secundum quod variantur desideria sua. Quibus merito utilius fuerat gratiæ in omnibus inhærere, & ubi obuiat ꝓpria volūtas, abscindere; & à seipsis abijcere eā. Est aūt cū multo tempore in abscissione propriæ uoluntatis nostræ exercitati aliquatenus eā domamus, ut discat iā nō superbire, sed magis sine omni scandalo, vel contradictione Deo subiecta sit anima nostra, nec iam abijcere necesse sit oculū nostrū, nempe qui simplici adhærens oculo factus est & ipse simplex, aut certe iā nō alter est oculus, sed unus cū eo, Apostolo I teste: Qm̄ qui adhæret domino, unus spiritus est cū eo. Quod aūt de oculo dictū est, de manu quoque, & pede eodē modo est intelligendū. Cuius.n. voluntas ex affectione, & cum desiderio gratiæ cohæret, ut nec concupiscat mala agere, nec bona minora, nec minus bene, quàm gratia suggerit: hic planè perfectus est uir. Sed pax ista potius est fœlicitatis: abscisio uero scandalorum, & tentationum uictoria, fortitudinis: illa, inquā, gloriæ, hæc virtutis.

Psal.83.b

1.Cor.6.d

In festiuitate omnium sanctorum, de lectione euangelica. Sermo I.

FEstiuitatem hodiernam sanctorum omnium cum omni deuotione dignū est celebrari. Nimirum si magna uidetur, & est, beati Petri solennitas, seu beati Stephani,

aut cuiuslibet cæterorum, quanta ista est, quæ non vnius tantum est, sed uniuersorũ? Verum non ignoratis fratres secularibus id moris esse, ut diebus festis festiua sibi conuiuia parent: & quanto fuerit solennitas clarior, tanto splendidius epulentur. Quid ergo? Nonne & his qui conuertuntur ad cor, cordis delitiæ sunt quærendę, & spiritualibus spiritualia comparãda? Propterea iam paratum est conuiuium nostrum fratres, iam cocta sunt omnia, & epulandi tempus aduenit. Dignum est enim ut prius anima satietur, quòd hæc portio sine dubitatione, & sine comparatione sit potior, præsertim cum sanctorum solennitates manifestũ
K sit ad animas magis, quàm ad corpora pertinere: & quæ animarum sunt, animæ plus acceptent, quippe naturali quadam eis cognatione cõiunctæ. Quibus propterea quoque sancti isti compatiuntur amplius, propterea magis desiderant animarum bona, & plus earum refectionibus delectantur, quoniam & ipsi similes nobis fuere passibiles; & ipsi peregrinationis huius & exilij miserabilis deplorauere molestias: & ipsi graue huius corporis onus, & tumultus seculi, & tentationes experti sunt inimici. Nihil itaque dubium quin grauior eis sit, & multo acceptabilior illa festiuitas, qua intenditur epulis animarum, quàm sit ea, quæ celebratur a secularibus curam carnis perficientibus in desiderijs voluptatum. Veruntamen vnde nobis animarum panis in terra deserta, in loco horroris, & uastæ solitudinis? Vnde nobis sub sole spiritualis cibus, ubi nihil est nisi labor & dolor, & afflictio spiritus? Sed scio quis dixerit: Petite, & accipietis. Et il-
Matt. 7. a lud: Si vos cum sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris, quanto magis pater vester cœlestis è cœlo dabit spiritum bonum petẽtibus se? Nec ignoro, quàm obnixe tota hac nocte, & die petieritis mendicantes dari vobis panem de cœlo uiuum: non eũ qui corpus corroborat, sed qui confirmat cor hominis. Nam conuiuas quidem non ausim dicere, sed mendici sumus præbenda Dei vi
L uentes. Mendici, inquam, iacentes ante ianuam regis prędiuitis, ulceribus pleni, & cupientes saturari, imo & sustentari de micis, quæ cadunt de mensa dominorum nostrorum, quorum celebramus hodie solennitatem. Nempe delitijs affluunt, & mensuram accipiunt bonam, & confertam, & superefluentem. Confidimus autem quoniã erit qui det nobis; chaos enim magnum & distantia est multa nimis inter liberalitatẽ, & benignitatem Dei, & auari diuitis crudelitatem. Propterea dedit hodie pater noster panem. Patrem enim misericordiarũ, patrem esse necesse est etiam miserorum. Dedit, inquam, nobis panem de cœlo, & cibaria in abundantia; quorum vtinam ego fidelis coquus, utinam anima mea coquina utilis videatur.

Siquidem ad præparanda fercula uestra, tota hac nocte concaluit cor meũ intra me, & in meditatione mea exarsit ignis ille sine dubio quem dominus Iesus misit in terrã, & voluit vehementer accendi. Nã spiritualem cibum, & coquinam, & ignem habere necesse est spiritualem. Super est iam vt distribuam quæ paraui: vos autem considerate potius dantem dominum quàm ministrum distribuentem. Ego enim, quantum in me est, nihil aliud sum quàm conseruus vester, qui vobiscum pariter & mihi & vobis (sicut ipse dominus nouit) mendico panem de cœlo, & alimoniam vitę. Propterea non ego vobis, sed pater vester ipse est qui dat uobis panem de cœlo uiuum: ipse vos pascit, & operibus & sermonibus, etiam & carne filij sui, qui est uere cibus. Nam & de operibus lego; Meus cibus est vt faciam voluntatem patris mei: & de uerbis: M
Quoniam non in solo pane viuit homo, *Ioan. 4. e*
sed in omni verbo quod pcedit de ore Dei. *Deu. 8. a*
Ergo nunc quidem cibari habemus factis eius & uerbis, post hæc etiam illibatum dominici corporis sacramentum in altaris mẽsa sacrosancta (ipso propitio) percepturi. Legimus in euangelio hodie, quoniam uidens turbas Iesus, ascendit in montem. Præ- *Mat. 5. a*
dicantem enim dominum, de ciuitatibus & castellis populi sequebantur: quorum saluabat animas, sanabat corpora: & adhærebant ei, affatu pariter & aspectu illius delectati: cuius nimirum uox suauis, & facies decora, sicut scriptum est: Speciosus forma *Psal. 44. a*
præ filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis. Talis est quem nos sequimur, cui adhæremus, totus desiderabilis, in quem nõ solum populi, sed & ipsi quoque angeli sancti desiderant prospicere. Quid uobis suauius apponemus? Nimirum hæ sunt delitiæ angelorum. Gustate proinde, & uidete quoniam suauis est dominus. Et huic suauitati, huic sapori, huic sapientię quæ trahitur de occultis, omne quod desideratur, nõ ualet

ualet comparari. Quid enim? Miraris in sole splendorem, in flore pulchritudinem, in pane saporem, in terra fœcunditatem? Sed à Deo hæc uniuersa donata sunt: nec dubium quin multo amplius reseruauerit sibi, quã dederit creaturis. Iam ne hoc quidem ociosum putemus, quòd ascendit in montem, ni mirum quod tanto antè prædictum est, tanquam à longè clamante Propheta: Super
Esa. 40.b montem excelsum ascende tu qui euangelizas Sion, exalta in fortitudine uocem tuã
A qui euangelizas Hierusalem. In qua ascẽsione si uos melius non habetis, ego illud intel
Actu. 1. a ligẽdum puto quod in initio Actuum Apostolorum beatus Lucas meminit, dicens: Primum quidem sermonem feci de omnibus ô Theophile, quę cœpit Iesus facere & docere. Vtique non iuxta Pharisæorum mortem, qui alligabant onera grauia & importabilia, & imponebant ea in humeros hominum, digito autem suo nolebant ea mouere. An non bonus animæ panis est iste, & plurimum confirmans cor hominis? Fiducialiter sequor te domine quocunque ieris, & secure incedo uiam mandatorum tuorum, sciens quòd per eam præcesseris ipse. Secure, inquam, viam mandatorum tuorum curro, quandoquidem noui, quòd a summo cœlo egressio tua ad currendam hanc uiam: & occursus tuus vsque ad summum eius fuerit per hanc uiam. Non possum modo fratres in hunc modum singula masticare: uos estote animalia munda & ruminantia, ut fiat sicut scriptum est.
Pro. 21. c Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis. Cogit enim succingere, forsitan & præscindere uerbum, tam breuitas
Textus. horæ, quàm materiæ magnitudo. Videns turbas Iesus ascendit in montem. Videns miserationis intuitu, quoniam erant sicut oues errãtes non habentes pastorem. Quid est quod priusquam docere inciperet, ascendit in montem, nisi quòd in hoc ipso docuit necesse habere prædicatores uerbi Dei desideriis animi, & conuersione sancta ad sublimia tendere, & virtutum con-
B scendere montem? Et cum sedisset, accesse-
Textus. runt ad eum discipuli eius cum sedisset, inquit: Alioquin quis ad excelsum illum gigantem posset accedere. Benignissimè prorsus inclinauit se, & exinaniuit usque
Ps. 138. a ad sessionem, ut dicat patri: Tu cognouisti sessionẽ meam, & resurrectionẽ meam. Sedit enim, vt ad eum quẽ ne ipsi quidem angeli stantem attingere poterant, etiam publicani & peccatores accedant: accedat Maria Magdalene, accedat & latro de cruce. Et cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius. Accesserunt non tam incessu pedum quam affectu cordis, & imitatione virtutum.

Bene autem non turbæ, non quilibet de populo, sed discipuli accesisse dicũtur: quatenus sicut testamẽtũ vetus datũ legitur in monte Syna, solo Moyse ascendente, & po- Exo. 24. d
pulo expectante deorsum: sic & modo susciperent montes pacem populo, & colles iustitiam: & uelut in tenebris, quibusdam, & in occulto diceretur Apostolis, quod postea dicerent in lumine: & audirent in aure quod prædicarent postmodum super tecta. Vnde & sequitur: Et aperiens os suum Textus.
docebat eos. Aperuit nunc os suum, qui prophetarum prius aperuerat ora. Hinc est quod legitur in Psalmo, propheta dicente: Domine, labia mea aperies, & os meum Psa. 50. d
annunciabit laudem tuam. Nunc autẽ qui Heb. 1. a
multifarie multisque modis olim locutus fuerat in prophetis, demum suo ipsius ore C
locutus est, tanquam si diceret: Et qui loquebar, ecce adsum. Beati qui audierunt loquentem in carne sapientiam: beati qui uerbi Dei uerba quæ ab ipsis ore processerunt, audierunt. Veruntamẽ quod audierunt illi, adhuc reseruatur nobis: quia & nos audire possumus, quamuis nõ ab ipso. Aperiens os suum docebat eos, dicens: Beati pauperes spiritu. Vere apertum est os eius, in quo omnes thesauri sapientiæ & scientiæ sunt reconditi. Et uere eius hæc doctrina, qui in Apocalypsi loquitur: Ecce noua facio omnia, qui per prophetã ante prædixerat: Aperiam os meũ, eructabo abscondita a constitutione mundi. Quid.n. tam absconditum, Apo. 21. b
quam paupertatẽ esse beatam? Attamen ve- Psa. 77. a
ritas loquitur, quæ nec falli nec fallere potest: & ipsa est quæ dicit quoniam beati pauperes spiritu. Sic uos insensati filij Adam diuitias quæritis, diuitias desideratis usque adhuc: cum iam beatitudo pauperum diuinitus cõmendata, predicata mundo, credita sit ab hominibus? Quærat eas paganus, qui sine Deo viuit. Quærat Iudęus, qui terrenas promissiones accepit. Sed qua fronte magis, aut qua mente Chistianus diuitias quærit, postquã Christus beatos esse pauperes prædicauit? Quousque filij alieni, quousque uanitatem loquetur os vestrum, ut beatum

dicatis populum cui hæc sunt, hæc visibilia, hæc præsentia: cum filius Dei os suum aperiens locutus sit veritatem, beatos esse pauperes, & væ diuitibus? Sed diligenter attende, quòd non simpliciter pauperes nominat, propter plebeios pauperes necessitate miserabili, non laudabili uoluntate. Spero equidem profutura eis apud diuinitatis misericordiam hanc ipsam afflictionis suæ miseriam: scio tamen Dominum hoc in loco non de huiusmodi fuisse locutum, sed de his qui possunt dicere cum propheta. Voluntarie sacrificabo tibi. Attamen nec voluntaria quidem paupertas omnis laudem habet apud Deum. nam & philosophi omnia sua reliquisse leguntur, vt expediti mũdialibus curis, studio vanitatis possent vacare liberius: & nolebant censu abundare terreno, vt abundarent magis in sensu suo. Hos discernit, quod dictum est spiritu, id est spirituali voluntate. Beati vero pauperes spiritu, spirituali scilicet intentione, desiderio spirituali, propter solum beneplacitum Dei, & animarum salutem: quoniã ipsorum est regnum cœlorum. Sed quis est qui sic loquitur, qui sic beatificat pauperes, & sic dicat? Putas poterit verum esse? Erit sine dubio: siquidem verax & potens est qui promittit. Si murmurat inimicus, respondebitur ei. An non licet mihi facere quod volo? Nonne oculus tuus nequam est, quia ego bonus? Si tu iure humiliatus es pro eo, quod aduersum me exaltare te uoluisti, nonne qui se humiliant propter me, merito sunt exaltandi? Et uerè fratres, si miserrimus ille è cœlo deiectus est quoniam affectauit celsitudinem, altitudinem concupiuit, sublimitatem præsumpsit, nonne consequens est beatos esse, qui sponte in paupertatis humilitatem sese deponunt, & iuxta Domini promissionem ipsorum est regnum cœlorum, quod perdidit iste? Et attende, quàm sapienter ordinauerit sapientia, contra peccatum primũ remedium primum opponens. Ac si apertius dicat: Vis obtinere cœlum, quod perdidit superbiens angelus, qui confisus est in virtute sua, & in multitudine diuitiarum suarum? Paupertatis vilitatem amplectere, & tuum erit. Sequitur. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Bene optime. Sic enim oportebat (commendata paupertate) etiam mansuetudinem prædicari: quoniam relinquentibus omnia, prima solet esse tentatio de molestijs corporis, & afflictione carnis insolita. Quid uero paupertas ꝓderit, si (quod absit) pauper in murmurationem deueniat, factus exasperans, & impatiens disciplinæ? Optime quoque post regni promissionem minus aliud regnum velut in arram datur, vt secundum scripturam promissionẽ habeamus vitæ eius, quæ nunc est pariter & futuræ, & de exhibitione præsentium firma sit expectatio futurorum. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Hanc ergo terram corpus nostrum intelligo. Quod si possidere vult anima, si regnare desiderat super membra sua, necesse est vt sit ipsa mitis, & superiori suo subiecta, quoniam tale inuenient inferius suum, qualem se exhibuerit superiori. Armatur enim creatura ad vlciscendam sui iniuriam creatoris. Et ideo nouerit anima quæ rebellem sibi inuenit carnem suam, se quoque minus, quàm oporteat, superioribus potestatibus esse subiectam. Mansuescat ipsa, & humilietur sub potenti manu Dei altissimi, subiecta sit Deo, & his pariter quibus vice eius habet obedire prælatis: & cõtinuo corpus suum inueniet obediens, & subiectum. Veritas enim est, quæ loquitur: Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Et vide si nõ aduersus secundi peccati uulnus, secunda processerit medicina. Prima siquidem post angelicæ prȩuaricationis ruinam Eua peccauit, inquietudine spiritus agitata, & interdicti dominici iugum suaue, & leue onus abijciens: quoniam expectare noluit, vt de manu Domini unde iam cætera acceperat, perfectionem quoque beatitudinis mereretur, sed præripere illam serpentis consilio attentauit. Propter hoc paradisum perdidit, terram delitiarum: propter hoc in ipso corpore contrariam legem inuenit. Sed iam fortassis ad hanc Domini vocem desiderio mansuetudinis ȩstuas, & conquereris super asperitate cordis tui, & bellunis quibusdam motibus, atque indomita feritate. Attende ergo. quod sequitur. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Equum indomitum flagella domant, animam immitem contritio spiritus, & assiduitas lachrymarum. Ergo in omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, mortis horrorem, iudicij tremendum discrimen, ardentis gehennæ metum ab oculis cordis tui elongari nullatenus patiaris. Cogita peregrinationis

D — Psal. 53.b — E — Textus. — F — 1. Tim. 4. — Textus.

nationis tuæ miseriam, recogita annos tuos in amaritudine animæ tuæ: cogita vitæ humanę pericula, cogita fragilitatem propriá: & in huiusmodi cogitatione si perseuraueris: dico tibi, parum senties quicquid foris
G videtur esse molestum, dum toto corde circa interiorem molestiam occuparis. Sed nec patietur Dominus sine consolatione te esse, quoniam pater misericordiarũ est, & Deus totius consola tionis, & complebitur omnino quod veritas pollicetur: Beati qui lugẽt, quoniam ipsi consolabuntur. Concordat autem huic sententiæ, etiam illud quod in Salomone legisti: Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij. Propterea beata esses Eua, si post culpam consolationem quæreres lachrymarũ, & conuersa ad pœnitentiam veniam citius obtineres. Núc autem miserrimam quæsisti consolationem de simili casu viri tui, & veneno pessimo, nequissimo videlicet vitio totam infecisti posteritatem tuam: ut usque hodie perditionem alterius, alter suam reputet consolationem. Misera prorsus Euæ consolatio, & eorum qui miseriam hanc imitantur: sed beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Verum quid aliud est hęc consolatio, quàm procedens de spe veniæ gratia deuotionis, & suauissima delectatio boni, & gustus sapientiæ licet exiguus, quibus interim benignus Dominus afflictam refrigerat animá? Sed gustus ille nihil aliud est quàm irritamentum desiderij, & incentiuum amoris: sicut scriptum est: Qui edunt me, adhuc esurient: & qui bibunt me, adhuc sitient. Propterea illico subinsertur. Beati qui esuriũt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.
H Qui esurit, esuriat amplius, & qui desiderat, abundantius adhuc desideret: quoniá quantumcunque desiderare potuerit, tantum est accepturus. Imò uerò non secundum imperfectionem modumve desiderij, quoniam qui donec perfectè habeat, perfectè desiderare non potest: sed nec & perfecte habere, donec perfectè desideret: sed mẽsuram accepturus est bonam, & confertam, & coagitatam, & supereffluentem. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Infirmiori palato cordis, & animæ languenti adhuc dura & insipida res videtur esse iustitia: sed qui gustauerunt, ecce ipsi sciunt, quam beati sunt qui esuriunt illam, quoniam ipsi saturabuntur. O vere fœlix & gloriosa satietas, ò sanctum conuiuium, ò desiderabiles epulæ, vbi nimirum anxietas nulla, nullum poterit esse fastidium, quoniam satietas summa, & summum inerit desiderium. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Iam uero hoc verbum aduersus Adam procedere credo, qui portionẽ quidem aliquam videtur tenuisse iustitiæ, in eo quòd mulieri quidem compassus est: sed si esurisset iustitiam, curasset sine dubio reddere, quod debebat, non modo vxori, sed multo magis creatori. Debebat enim vxori compassionem vtique, & disciplinam tanquam inferiori. Caput enim mulieris uir. Debebat autem Deo obedientiam, atque subiectionem. Sed quid putamus fratres, quàm plurimi, vsque hodie factum illud grauiter diiudicant, & tamen insipiẽter imitantur? Indignantur aduersus Adam quòd
I obedierit voci vxoris suæ plusquam Dei, & ipsi quotidie Euam suam, carnem uidelicet audiunt plusquam Deum. Fratres si modo præsentem videremus Adam in eo articulo positum, ascendentibus cogitationibus in cor eius, coarctari inter precem vxoris, & præceptum creatoris, nonne clamaremus aduersus illum dicẽtes: Caue tibi miser, uide ne feceris, seducta est mulier, non acquiescas ei? Vt quid ergo quoties apprehendit nos tentatio similis, non persuademus similiter nobis ipsis? Beati enim qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Sed quid potest esse omnis iustitia nostra coram Deo? Nonne iuxta prophetam velut pannus menstruatæ reputabitur: & si districte iudicetur, iniusta inuenietur omnis iustitia nostra, & minus habens? Quid ergo de peccatis erit, quã do ne ipsa quidem pro se poterit respondere iustitia? Propterea obnixe cum propheta clamantes. Non intres in iudicium cum seruo tuo Domine: tota humilitate ad misericordiam recurramus, quæ sola potest saluare animas nostras, & solicite pensemus, quod sequitur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam cõsequentur. Et attende. Quemadmodum Zacheus breuiter uno uerbo utrunque complectitur dicens. Dimidium bonorum meorum do pauperibus, & si quempiam defraudaui, reddo quadruplum. Vides quantum esuriuit iste iustitiam, cui non suffecit æqua mensura reddere, nisi reddat quadruplum. Misericordia quoque magna est, quod dimidium

Eccl. 7. a
Eccl. 24. e
Textus.
Ephe. 5.
Esaiæ. 64.
Ps. 142. c
Textus.
Luc. 19. b

midium bonorum suorum dat pauperibus.
K Veruntamen non silebo ego quod sentio. Laudem Domini loquetur os meum: Domini plane, non uestram. Neque enim uobis, sed nomini eius do gloriam. Zachæus certe cuius laus est in euangelio, dimidium bonorum suorum dedit pauperibus: sed ego multos Zachæos hic video, qui nihil sibi ex omnibus reliquere. Quis mihi scribet hoc euangelium de Zachæis istis, imò de Petris istis? quis fiducialiter loquatur Domino: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te? Sed scriptũ est iam in euangelio æterno, in libro vitæ scriptum est & signatum. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam cõsequentur. Iam vero fratres Adæ crudelitatem hæc sententia tangit, qui videbatur uxoris amore peccasse. Ecce enim scimus ò Adam quia os de ossibus tuis, & caro de carne tua est, & eius amore peccasti. Videamus nunc quãtum diligas eam. Venit Dominus igneum tenens gladium in ultionem præuaricationis, oppone te discrimini propter illam, & dic. Domine, mulier infirmior est, mulier seducta est: mea est iniquitas, meum peccatum, in me solum vindicta procedat. Sed non loquitur sic. Mulier, inquit, quam dedisti mihi dedit mihi de ligno, & cætera. O peruersitas, pœnam pro ea suscipere refugis, & culpam admittere non recusasti? Quomodo proh dolor, omnia confudisti, perniciose misericors, vbi seuerus esse debueras: & perniciosius crudelis, vbi misericordiam
L impendere oportebat? Nam delinquere propter illam nullo modo, satisfacere uero pro ea libenti animo debuisti. Sic enim oportet fieri fratres, ut nunquam propter alium homo peccet, quod est iustitiæ: & libenter aliena peccata portet, quod est misericordię. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Sequitur: Beati mundo corde quoniam ipsi Deum videbunt. Beati plane & omnino beati qui videbunt in quem desiderant angeli prospicere, quem uidere vita ęterna est. Tibi dixit cor meum, exquisiuit te facies mea: faciem tuam domine requiram. Quid enim est in cœlo, & à te quid volui super terram? Defecit caro mea & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Quando adimplebis me letitia cum vultu tuo? Væ mihi ab immunditia cordis mei, qua impediente necdum mereor ad beatam illam visionem admitti. Quanta sollicitudine fratres, quanto studio danda est opera vt mundari possit oculus quo videndus est Deus? Et ego quidem triplici sorde inquinari me sentio, cõcupiscentia carnis, & concupiscentia gloriæ temporalis, & pręteritorum conscientia delictorum. Sunt enim in anima motus quidam vtrorumque desideriorum, quos nec ratione nec viribus extinguere possum quandiu sum in hoc seculo nequam, & in corpore mortis teneor alligatus. Attamen contra sordes istas orationis oppono remedium, & propterea sicut oculi seruorum in manibus Dominorum suorum, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum donec misereatur nostri: qui solus mundus est, & potest facere mundum de immundo conceptum semine. Sic & contra peccati conscientiam remedium confessionis est institutum, & omnia in confessione lauantur. Ecce hæc sunt quæ mundant oculum cordis, oratio & confessio. Porro, Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum uidebunt. Videbunt quidem in fine facie ad faciem: videbunt etiam nunc, sed per speculum in ænigmate: & núc cognoscent ex parte, perfectè postea cognituri. Omnis enim in cuius conscientia clausum adhuc peccatum viuit, aut peccat in spe, & ita sentit de Deo tanquam si minus ei peccata displiceant: aut peccat in desperatione, immisericordem sentiens Deũ. Quorum vtrique merito dicitur: existimasti inique quòd ero tui similis quoniam neuter Deum uidet, sed mentitur iniquitas sibi, formans sibi idolũ pro eo quod nó est ipse. Beati uero mundo corde, quoniam ipsi soli Deum vident, soli de eo sentiunt in bonitate: sicut uere bonus est, ita ut nemo bonus sit nisi ipse. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum uidebunt. Miseri proinde Adam & Eua, qui conuersi in uerba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis, dum confessionis mundationem fugiunt, immundo remanent corde, & à facie Domini eijciuntur. Sequitur. Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Merito filij nomine uocabuntur, qui filij opus impleuerint. Ipse enim est per quem reconciliati pacem habemus ad Deum, ipse qui pacificauit in sanguine suo quę in cœlis sunt & quę super terram, mediator Dei & hominũ homo Christus Iesus. Et attende quemadmodum

Marginalia: Mat. 19. c — Gen. 3. b — Textus. — M — Psal. 49. d — Ibid. 26. d — A

dum in tribus quidem prioribus sibiipsi reconciliatur anima, in duobus quæ sequuntur proximo, in sexto Deo. In septimo etiam alios reconciliat, tanquam receptus in gratiam Domini, & fœlici familiaritate donatus. Nam paupertate, & mansuedine, fletu, renouatur in anima similitudo quædam & imago æternitatis omnia tempora complectentis, dū paupertate futura meretur, mansuetudine sibi pręsentia vendicat, luctu pœnitentiæ præterita quoque recuperat, sicut scriptum est. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Porro, iustitia, & misericordia perfecte proximo cohæremus, dum quicquid nolumus nobis fieri, alijs non faciamus per iustitiam, & quęcunque volumus vt faciant nobis homines, & nos faciamus illis per misericordiā. Iam reconciliati nobis, reconciliati etiam proximo, fiducialiter per munditiā cordis reconciliamur Deo. Beati vero qui de sua recōciliatione nō ingrati, & pro fratribus suis pie soliciti, eos quoque quantum præualent, & sibi, & Deo reconciliare laborant. Quibus enim laudibus dignum, quanto amplectendum putas affectu fratrem illū qui sine querela conuersans inter fratres, tota solicitudine cauet, ne quid in eo sit quod ab alijs portari oporteat: et quicquid in alijs est onerosum, patientissime portat, singulorum scandala sua reputat: qui & cum Apostolo loquitur: Quis scandalizatur, & ego non vror? quis infirmatur, & ego non infirmor? Beati pacifici, quoniā filij Dei vocabūtur. Non est enim Deus dissensionis, sed pacis: ideoque filios pacis Dei quoque filios dignum est appellari. Iam quæ sequitur octaua beatitudo, martyrum est prærogatiua: cuius nobis tolerantiæ nec tempus uidetur esse nec uirtus. Honoratur nunc iustitia magis quantum in facie est: aut nulli, aut pauci pro eo sustinent persecutionem. Felices tamen si qui sunt, quoniam ipsorum est regnum cœlorum, vt eos nemo persequatur. Quòd si multiplex fuerit tribulatio, tunc quoque multiplicius exultandum, non intuentibus, quæ videntur incommoda, sed præmia quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna. Beati, inquit, eritis cum vos oderint homines, & cum separauerint vos, & eiecerint, & dixerint omne malū aduersum vos mentientes propter me. Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces vestra copiosa est in cœlis copiosior longe quàm sit labor in terris. Veruntamen quid sibi vult quòd eadem promissio facta est pauperibus & martyribus, nisi quia uere martyrij genus paupertas voluntaria est? Beatus vir, ait propheta, qui post aurum non abijt, nec sperauit in thesauris pecunię. Quis est hic, laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in uita sua. Quid mirabilius aut quod martyrium grauius est, quam inter epulas esurire, inter vestes multas & preciosas algere, paupertate premi inter diuitias quas offert mundus, quas ostentat malignus, quas desiderat noster iste appetitus? An non merito coronabitur qui sic certauerit, mundum abijciens promittētem, irridens inimicum tentantem, & (quod gloriosius est) de semetipso triumphans, & crucifigens concupiscentiam prurientem? Denique propterea pauperibus pariter, & martyribus regnum cœlorum promittitur, quia paupertate quidem emitur: in passione pro Christo absque omni dilatione percipitur.

Margin notes (left column): Esa. 38. c — B — 2. Co. 11 g — Matt. 5. 4 — Textus. (right column): Eccl. 31 a — C

In eadem solennitate. Sermo. II.

Quia sanctorum omnium festiuā hodie dilectissimi omnique dignissimam deuotione memoriam celebramus, operæpreciū puto de communi eorum fœlicitate in qua beata iam requie perfruuntur, & futura quā pręstolantur consumatione, adiuuante spiritu sancto sermonem facere charitati vestræ, ita sane ut non opinionis propriæ cōiecturas, sed diuinorum librorum sequar auctoritatem, ne prophetare videar de corde meo, sed innitar quoad potero testimonijs scripturarum. Erit enim præstante Domino triplex sermonis vtilitas, quatenus agnita (vel ex parte aliqua) fœlici retributione sanctorum, abundantiori deinceps sollicitudine ipsorum inhærere vestigijs, ac feruentiori desiderio ad eorum suspirare consortia, propensiori quoque deuotione eorundē nos commendare patrocinijs studeamus. Fidelis quippe sermo, & omni acceptione dignus, ut quos solenni veneratione prosequimur, etiam simili conuersatione sequamur: quos beatissimos prædicamus, ad eorum beatitudinem tota auiditate curramus, quorum delectamur præconiis, subleuemur eorum patrocinijs. D

Nec sane parum fructuosa inuenitur memoria festiua sanctorum, languorem, teporem, errorem que depellens, cum eorum intercessione iuuetur infirmitas nostra, consideratione beatitudinis excitetur negligentia nostra, ignorantia quoque nostra ipsorum erudiatur exemplis. Propterea cum perfecte eruditos uos ad imitanda sanctorum uestigia, hodierna sancti Euangelij lectione, & ipsius domini sermone non dubitem, erecta nimirum ante oculos uestros scala per quã uniuersus (quem hodie ueneramur) sanctorum chorus ascendit, nec ignorẽ in implorãdis eorum suffragijs totum paulominus noctis, & diei huius religiosa deuotione tempus expensum iam de eorum fœlicitate loqui, uel exiguum aliquid attentabo, quod donauerit ipse qui eos & magnificat iam & glorificat, quos uocauit prius atque iustificauit. Legimus in Propheta. Conuertere anima mea in requiem tuam, quia dominus benefecit tibi: quia eripuit animam meam de morte, oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapsu. Et in alio psalmo. Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo uenantium. Multa quoque similia in diuinarum reperisse mihi uideor serie scripturarũ uerba hominum qui liberatos se esse non sine multa admiratione lætãtur, uerba perfectæ securitatis, & felicitatis immensæ, vocem gratiarum actionis & lętitiæ, quam pro meo sapere his q luteas adhuc domos inhabitant, & in sudore uultus sui comedunt panem suum, omnino non arbitror cõuenire. Quis enim eorum gloriabitur castum se habere cor? Quis audeat gloriari contritum esse laqueum, liberatos pedes à lapsu, reclamante nimirum Apostolo, & dicente. Qui stat, uideat ne cadat? Vnde & de semetipso. Infœlix, inquit, ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Et alio in loco. Fratres, inquit, ego me nõ arbitror comprę hendisse. Vnum autem, quæ retro sunt oblitus, & in ea quæ ante me sunt extentus, sequor ad palmam, &c. Itemque. Ego, ait, sic curro non quasi in incertum, sic pugno non quasi aërem verberans, sed castigo corpus meum, & seruituti subijcio: ne forte cum alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiat. Hæc tamen plane tuba militiæ est, hæc verba ducis strenui fortiter dimicantis. Nam superiora quidem potius triumphantis, aut certe necdum quidem triumphantis, sed cũ victoria iam redeuntis de prælio & futuram magni triumphi dum læta ac secura consciẽtia præstolantis. Quid enim loquitur reuersus de prælio fortis miles, seruus fidelis? Conuertere iam, inquit, anima mea in requiem tuam. Dum enim in corpore mortis domino militares, nulla requies erat, tum pro labore certaminis, tum pro periculo exitus adhuc incerti. Hinc excitabat tumultus tentationum, inde succumbendi metus grauius solicitabat. Habebat tamen fratres & tunc gloriam miles Christi, licet & requiem non haberet. Ait siquidem strenuus ille & fortis miles, cuius & paulo ante fecimus mẽtionem. Gloria nostra hæc est, testimoniũ conscientiæ nostræ. Quod conscientiæ testimonium non sic intelligendum puto, tanquam ipsa sibi conscientia attestetur. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. Est ergo testimonium conscientiæ in quo gloriatur Apostolus, non quod perhibeat conscientia, sed quod loquitur spiritus ueritatis in ipsã, testimonium perhibens spiritui nostro quod filij Dei sumus. Est enim testimonium cõscientiæ non perhibentis, sed percipientis. Cum enim veritas applaudit, cum iustitia attestatur, Dei sine dubio commendantis vox est, & spiritus sancti testimonium perhibentis, ac si decertãti viriliter militi rex suus, pro cuius amore & honore decertat, prope assistens lętus applaudat, laudet fortia facta, proximam clamitet esse uictoriam, parata iam præmia, & coronam polliceatur æternam. In quo testimonio gloriatur siquidẽ probatus & strenuus miles, minime tamen quiescit, sed tanto acrius uiriliusque decertat. Itaque dum adhuc militant, gaudent vtique electi Dei, sed tantum de primitijs spiritus, qui & infirmitatem eorum adiuuat uirtute sua, & pusillanimitatem sua consolatur attestatione. Vnde & is (de quo loquebamur) Apostolus. Non est, inquit, regnũ Dei esca & potus, sed iustitia, & pax, & gaudium in spiritu sancto. Iam uerò consummato militiæ tempore, gaudium habent sancti etiam in spiritu suo, donec adueniat dies illa qua introire mereantur in gaudium domini sui, gaudium habituri, & in ipso corpore suo. Sic habemus in psalmo: signatum est super nos lumen uultus tui domine, dedisti lætitiam in corde meo. Vnde? Plane ex his quę sequuntur. A fructu frumenti, uini, & olei sui. Audiuit enim eiusmodi anima uocem dicentis. Date ei de fructu manuum

Margin notes: Psa. 114. b (at "uit. Legimus in Propheta"); Ps. 123. a (at "meos à lapsu"); E; 1. Co. 10. c (at "mante nimirum Apostolo"); Rom. 7. d (at "stat, uideat ne cadat"); Phili. 3. a (at "Fratres, inquit"); 1. Co. 9. d (at "quor ad palmam"); Psa. 114. b (at "Conuertere iam"); F; 2. Cor. 1. c (at "Gloria nostra hæc est"); 1. Cor. 10. (at "Non enim qui seipsum"); Rom. 14. e (at "Non est, inquit, regnũ"); G; Psal. 4. b (at "Sic habemus in psalmo")

nuum suarum, & laudent eam in portis o-
Prou.31.b pera eius. Vnde & Ioanni scribere iube-
tur in Apocalypsi, quoniam beati mor-
tui qui in domino moriuntur. Quare bea-
ti? Amodo enim iam dicit spiritus, vt re-
quiescant à laboribus suis. Vnde & in ipso
de quo paulo ante loquebamur psalmo, eis
quæ supra posuimus verbis adiunctum est:
Psal 4 b In pace in idipsum, dormiam & requiescá.
Apo.14. c Et de operibus habemus in Apocalypsi:
Opera enim illorum sequuntur illos. Ad
quid uero sequuntur, nisi ut laudent eos in
portis? Ad quid sequuntur nisi ut multipli
cemur à fructu eorum, & accipientes de fru-
ctu manuum suarum, saginétur uituli quos
ex prophetico testimonio cum reædificabun
tur muri Hierusalem, super altare domini
nouimus imponendos? Interim quippe sub
altari eos esse, & non supra, ipse nos doceat,
cuius testimonium credibile factum est ni-
Apo.13. c mis, qui (vt scribit in Apocalypsi) sub altari
ipso eorum etiam uoces audiuit. Adhuc er-
go signatum est super eos lumen uultus do-
Apoc.6. c minici, & licet non plenam, habent tamen
lętitiam multam in corde suo, donec ueniat
dies illa qua implebit eos lætitia cum uultu
H suo. Interim inquam conuertantur animæ
illę in requiem suam, donec ueniat dies qua
introire mereantur in requiem domini.
Adhuc laudant eas in portis opera sua, do-
nec ueniat cum erit unicuique laus à Deo.
Videtis fratres quáta est unitas scripturarú,
q̃ uno sensu & eisdem pene uerbis de beati-
tudine loquantur animarum? Iam uero
nemo ex vobis paruam aliquam requiem,
aut lætitiam suspicetur eorum, qui ab omni
penitus molestia liberi recogitát annos suos
in dulcedine animæ suæ, lætátur pro diebus
quibus humiliati sunt, annis quibus uiderút
mala, cum iucunda admiratione & mira iu-
cunditate considerant pericula, quæ euase-
runt, labores quos pertulerunt, certamina
quæ uicerunt, & pro his omnibus certa &
indubitata fide expectant beatam spem, &
aduentum gloriæ magni Dei & saluatoris
sui, qui resuscitabit corpora eorum configu-
rata proprij corporis claritati. Quanta est
fœlicitas eorum, quàm immensa lætitia, qui
nimirum triplici gaudio de recordatione
transactæ uirtutis, de exhibitione præsentis
quietis, de certa expectatione futuræ cósum
mationis exultant? Nam de futura illa có-
summatione habemus uocem eorum in fine
eius psalmi, de quo superius loquebamur.

Dicunt enim singulæ animæ quibus iam da
tum est ad hanc requiem peruenire. In pa- Psal.4 b
ce in idipsum, dormiam & requiescam, qm̃
tu domine singulariter in spe cóstituisti me.
Singulariter inquam in spe, non iam inter I
spem & metum, vbi prius non sine solicitu-
dine & anxietate plurima fluctuabam. Sic &
de præsenti sanctorum requie habemus in
alio psalmo scriptú. Conuertere anima mea Ps.114. b
in requiem tuam, quia dominus benefecit ti
bi. Bene inquam fecit, quamuis necdum
optime. Denique audi quàm bene. Quia
eripuit animam meá de morte, oculos meos
à lachrymis, pedes meos à lapsu.i.a peccato
omni, & à peccati pœna, à timore quoque
& à periculo recidédi penitus liberauit. Hoc
est suauissimum animę stratum, quod nullis
iam lauet, aut riget lachrymis, qm̃ absterget
Deus omnem lachrymam ob oculis eius.
Hoc cubile in quo iam non compungitur,
nec conuertitur in ærumna sua dum cófigi-
tur spina. Exijt.n. de terra illa quæ spinas et I
& tribulos germinabat. Hoc plane stratum
animæ, quod minime iam uersatur in infir-
mitate eius, qm̃ uniuersa quæ infirmitatis e-
rant, pariter transierunt. Hæc est, inquam, Matt.26.
animæ suauissima & saluberrima requies
conscientia munda, quieta, secura. Sit ergo
beatæ animæ culcitra conscientiæ suæ puri-
tas, sit capitale tranquillitas, sit opertorium
eius securitas: vt in hoc interim strato dor-
miat delectabiliter, fœliciter requiescat. Iá
uero de recordatione transactæ uirtutis ha-
bes in psalmo 123. manifeste uerba eorum
quæ superius quoque commemoraui. Cósi-
derant.n. & multa cum admiratione recogi
tant à quibus laqueis quantísve periculis di
uino meruerint auxilio liberari, exultantes
in Domino dicunt: Nisi quia Dominus e- Ps.123. b
rat in nobis, dicat nunc Israel, nisi quia Do-
minus erat in nobis: cum exurgerent homi K
nes in nos, forte viuos deglutissent nos. Tor
renté pertransiuit anima nostra, forsitan per
transisset anima nostra aquam intolerabi-
lem. Et addunt: Benedictus dominus qui
non dedit nos, in captionem dentibus eorú.
Sed & verba quæ iam tépore suæ resolutio
nis instante loquebatur Apostolus, de eo in
quo nunc fœliciter requiescit statu præsum-
pta, videntur & nunc ei multo melius con-
uenire: núc enim iam secure loquitur: Bonú 2.Ti.4. b
certamé certaui, cursum consummaui, fidé
seruaui: de reliquo reposita est mihi corona
iustitię, quam reddet mihi Dominus in illú
idem

diem iustus iudex. Hæc sunt dico vobis fratres, hæc modo sunt vniuersa sanctorum negocia, hic cibus, hic somnus eorum: & propterea voluit spiritus sanctus scribi verba ea quæ protulimus cæteraque similia, vt ex his aliquatenus innotesceret nobis status eorum. Longe aliter tamen afficiuntur in huiusmodi meditationibus, & multo amplius delectantur quam nostra aut cogitatio capere, aut explicare queat oratio. Audi enim quomodo laborat propheta inculcans, & multiplicans verba, nec tamen sic digne magnificare valens quod intendit. Quam magna, inquit, multitudo dulcedinis tuæ domine, quam abscondisti timentibus te.
Esa. 30. c Quid tamen addidit? Perfecisti, inquit, eis qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum. Est ergo multitudo dulcedinis quæ abscondita est, magna quidem & magna valde, necdum tamen perfecta: quoniam in manifesto perficietur, non in abscondito,
L quando non sub altari requiescent sancti, sed super thronos tanquam iudices residebunt. Ad requiem enim exutæ à corporibus animæ sanctæ protinus admittuntur. ad plenam
Ps. 131. b autem gloriam regni, non ita. Me expectant iusti (ait propheta, cum adhuc detineretur in custodia corporis huius) donec retribuas mihi. Et vox diuina ad animas sanctas corporum suorum resurrectionem flagi-
Apo. 6. c tantes: Sustinete modicum tempus, donec impleatur numerus fratrum vestrorum. Sed iam sermo claudendus est: vocant enim nos missarum adhuc celebranda solennia. Quod ergo restat adhuc de eadem materia, sermoni alteri reseruemus.

In eadem celebritate. Sermo III.

ADuertistis nisi fallor ex his quæ præcedente sermone sunt dicta, tres esse sanctarum status animarum. Primum uidelicet in corpore corruptibili, secundum sine corpore, tertium in betitudine consummati. Primum denique in tabernaculis, secundum in
Psal. 83. a atrijs, tertium in domo Dei. Quàm dilecta tabernacula tua Domine uirtutum: multo magis tamen atria concupiscibilia, secundum quod addit. Concupiscit & deficit anima mea in atria domini. Sed quoniam in ipsis quoque atriis nonnullus (ut audis) defectus est, beati omnino qui habitant in domo tua Domine. Lætatus sum plane in his quę dicta sunt mihi fratres, quo-
niam in domum domini ibimus. Quod si M quæritur vnde id tam fiducialiter præsumã, inde sine dubio quòd iam multi ex nobis in atriis stent expectãtes donec recipiant corpora sua, donec impleatur numerus fratrum. In illa enim beatissimam domum nec sine nobis intrabunt, nec sine corporibus suis: id est nec sancti sine plebe, nec spiritus sine carne. Neque enim præstari decet integram beatitudinem, donec sit homo integer cui detur, nec perfectione donari ecclesiam imperfectam. Propterea cum resurrectionem expectarent corporum, sicut priore sermone iam diximus, acceperunt diuinum responsum dicens: Sustinete modicum tempus donec compleatur numerus fratrum vestrorum. Acceperunt iam singulas stolas, sed non vestientur duplicibus donec vestiamur & nos: quomodo de patriarchis & de pphetis ait apostolus. Deo melius aliquid *Heb. 11. g*
prouidente pro nobis, vt non sine nobis consummarentur. Stola enim prima ipsa est quã diximus fœlicitas & requies animarũ, secunda vero immortalitas & gloriam corporum. Vnde & dicunt: Vindica domine sanguinem sanctorum tuorum qui effusus est: non tanquã vindictæ cupidi, nec de propriæ vltionis zelo: sed ex desiderio resurrectionis, & glorificationis corporum suorum quam nimirum vsque in diem iudicij differendam esse non dubitant. Sed vnde hoc tibi ô misera caro, ô fœda, ô fœtida, vnde tibi hoc? Animæ sanctæ quas propria Deus insigniuit imagine, te desiderant: quas redemit proprio sanguine, te expectãt: & ipsarum sine te compleri letitia, perfici gloria, consumari beatitudo non potest. Adeo siquidem viget in eis desiderium hoc A naturale, vt necdum tota eorum affectio liberè pergat in Deum, sed contrahatur quodammodo, & rugam faciat dum inclinantur desiderio tui. Vnde & beatus Ioannes qui multa nobis de eo statu in quo fœliciter beatæ animæ requiescunt, per spiritũ reserauit. Sine macula inquit, sunt ante thronũ dei. *Apo. 14. a*
Sine macula, inquit, sed necdũ sine ruga: donec veniat dies, cum sibi gloriosam Christus exhibebit ecclesiam nõ habentẽ maculã neque rugã. In his nanque qui adhuc militant, nec sine macula quidẽ ecclesia est: quoniã nemo mũdus a sorde, nec infans cuius est vnius diei vita super terrã quã vtique vitã beatus Iob militiã esse testat. In his vero *Iob 7. a*
qui

qui sub altari Domini requiescunt, iā quidē sine macula est ecclesia, sicut habes in psalmo: Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in mōte sancto tuo? Qui ingreditur, inquit, sine macula. Hic ergo requiescet in monte Domini qui ingreditur sine macula, qui verò fuerit sine ruga, exaltabitur supra montem. Sed si vis scire quādo erunt sine ruga animæ sanctæ, quando extendentur cœli sicut pellis, quæ dilatatur penitus, ut nec minima quidem ruga inueniatur in ea: tunc sine dubio quando iam sequētur agnum quocunque ierit. Vere enim extendi, & dilatari necesse est animas quibus vbique sequendus est agnus. Quo enim vadit? Attingit profecto à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter.

Psal. 14 a

B Vis adhuc nosse quo eat agnus, & quo necesse habeant beatæ animæ sequi eum? In omnibus requiem quæsiui. Hæc est planè requies Domini non intercisa, non circa aliquid certum restricta quoniam in omnibus gaudet, in omnibus delectatur, in omnibus requiem quærit & inuenit. Nā & bona ei placent in seipsis, & delectatur nihilominus bona ordinatione malorum. Diligit misericordiam & iudicium: nec modo in bonorū gloria sibi complacet, sed in ipsis quoque vtpote iustis supplicijs impiorum. Quid ergo? Putásne poterit humana anima in hoc gaudium Domini sui, & in hanc eius requiem intrare, ut & ipsa quoque in omnibus delectetur: nec aliqua iam priuata affectione cōtrahatur in rugam, sed transeat in affectum quendam generalem atque diuinum? Poterit sine dubio si fidelis inueniatur super pauca, quę accepit militiæ suę tēpore id est super artus, super sensus, super appetitus suos quos suscepit regendos, ut in his probetur quam fidelis sit Domino suo. Sciat igitur seruus Christi vas suū possidere in sanctificatione, glorificet & portet Deum in corpore suo: nec dubium quin fidelem in modico seruum supra multa constituat Dominus liberalis & diues. Supra multa planè, quādo constituet eum Dominū domus suæ, & principem omnis possessionis suæ. Neque id uobis incredibile videatur fratres tanquam à meipso id loquar, quoniam ueritas ipsa manifeste id pollicetur, cuius de promissione omnino dubitare non licet. Beatus, ait, seruus ille quem cum uenerit Dominus eius, inuenerit sic facientem. Amen dico uobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum. Tunc enim fidelis seruus constituitur super omnia bona Domini sui, cum in gaudium eius meretur intrare, cum eo deinceps lætari in vniuersis, in cunctis gaudere, in omnibus delectari. Etenim qui adhæret Deo (Apostolo teste) unus cum eo spiritus efficitur, & uoluntas eius omnino diuinæ adhęrens uoluntati fit una cum ea, ut nihil iam quod contra eam sit, inueniatur in omnibus creaturis, sed uniuersa fiant, uel magis maneant pro eius arbitrio. Hæc est ergo beata spes quam expectant animæ sanctæ: & licet in gratiarum actione uersentur pro ea fœlicitate in qua requiescunt, adhuc tamen orant & clamant ad Deum pro ea consummatione quam præstolantur. Vnde quemadmodum sine macula quidem uetustatis, sed non sine ruga contractionis eas diximus esse: sic ad gratiarum actionem iam peruenisse uidentur, sed necdum ad uocem laudis, quoniam perfectum perfectos laudare decet, ut laudetur cum hæreditate sua: quando iam & ipsi laudabunt eum, & erit unicuique laus a Deo. Vnde & propheta signanter futuri temporis uerbo usus uidetur. Beati, inquiens, qui habitant in domo tua domine, in secula seculorum laudabunt te. Nam & beatus Ioannes in Apocalypsi nō uocē laudis, sed potius uocē precis audiuit. Sic. n. habes. Sub altari Dei audiui uoces occisorum. Quas uoces? Vindica domine sanguinē sanctorum tuorum qui effusus est. Vox precis, non laudis est ista. Sed quousque a longe circundamus altare istud, & ueremur accedere? Desiderat, nisi fallor, charitas uestra audire sacramentum altaris huius, & sacrum secretumque nosse mysterium. Sed quis ego sum qui sanctorum cubiculum facile audeam temerarius perscrutator irrumpere? Quasi uerò non legerim scrutatorem maiestatis opprimendum à gloria. Veruntamen pauscemus hic si placet hodie, si forte pulsantibus nobis aperire dignentur mysterium altaris illius inhabitatrices animæ sanctę, non nostro merito sane, sed propter eum qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo: agnoscentes, & nos inter ciues, & domesticos Dei, nec tanquam hospites, & aduenas a secreta illa habitatione censeant propulsandos.

Matth. 24 a

C

1. Cor. 6. d

Psal. 83. a

Apo. 6. c

D

In eodem festo. Sermo IIII.

Non legas hunc sermonem imo legendus est, uti rarior felici

Apo. 6. Vm de altari illo cęlesti sub quo beatus Ioannes sanctorũ voces audiuit, sermo incidisset, distulimus (sicut meminisse arbitror charitatem vestrã) ut oratione præmissa securior nobis ad tam sacrũ secretumque cubiculum pateret accessus. Tempus est, ut iã dicamus, quod de eo nobis sentire datum est, sine præiudicio sanè si cui forte aliter fuerit reuelatum. Illud ergo primum mouere potest, quid sibi velit quòd beatus Ioannes sub altari Dei audisse se perhibet sanctarum uoces animarum, cum saluator in Euangelio de Lazari anima loquens non sub altari Dei, sed in sinum Abrahæ dicat
Luc. 16. e eam ab angelis deportatam. Nã & sanctus
Iob 14 e Iob, vt apparet, nequaquam ad altare Dei
E ausus est aspirare, cum diceret: Quis mihi hoc tribuat, vt in inferno protegas me, & abscondas me donec pertranseat furor tuus & constituas mihi tempus in quo recorderis mei? Sed iam venerat tempus fratres, illud quod beatus Iob postulabat, iam recordandi tempus, iam uenerat tempus miserandi, quãdo sanctorũ uoces sub altari Dei beatus Ioannes audiuit. Donec enim ueniret desideratus ille qui sanguine suo deleret chirographum damnationis nostræ, & flammeum attingens gladium aperiret credentibus regna cœlorum, nullus omnino cuiquam sanctorum ad ea patebat accessus, sed prouiderat eis Dominus in inferno ipso locum quietis, & refrigerii, chaos magnum firmans inter sanctas illas animas, & animas impiorum. Quamuis enim vtręque in tenebris essent, non utræque erant in pœnis, sed cruciabantur impij, iusti uero consolabantur. Quod autem in tenebris essent, beati Iob testimonio didicimus qui se quoque
Iob. 10. in locum tenebrosum & opertum mortis caligine perhibeat iturum. Hunc ergo locum obscurum quidem, sed quietum, sinũ Abrahæ Dominus vocat: pro eo, ut arbitror, ꝙ in fide & expectatione quiesceret saluatoris, Abrahæ, n. fides tam manifeste probata est, & approbata, vt primus ipse futuræ incarnationis Christi meruisset accipere promissionem. In hunc ergo locum saluator descendens contriuit portas æreas, & vectes ferreos confregit, ductosque vinctos de do-
F mo carceris sedentes quidem, hoc est quiescentes, sed in tenebris & umbra mortis: iam tunc quidem sub altari Dei collocauit, abscõdens eos in tabernaculo suo in die malorũ, & protegens eos in abscõdito tabernaculi sui, donec veniat tempus in quo procedant completo iam numero fratrũ, & percipiant regnũ quod eis paratum est ab origine mundi. Iã uerò sicubi forte præsens quoque sanctorũ requies Abrahę sinus vocat, certũ est de Euangelio hanc inoleuisse consuetudinẽ: licet neminem oporteat dubitare lõge aliũ hunc sinum esse, quã illud, quippe cum ille in tenebris, hic in luce multa, in inferno ille fuerit, iste in cœlo. Non incõgrue tamen etiam nunc dictum videtur patriarcharum filios paternum in sinum recipi, cũ ad eorum consortium ab hoc seculo trãsire meruerint. Porrò altare ipsum de quo nobis habendus est sermo, ego pro meo sapere nihil aliud arbitror esse, quã corpus ipsum Domini saluatoris. Credo autẽ ꝙ & ego super hoc sensum eius habeã, præsertim cum audiã eum in Euangelio promittentẽ. Vbi-
cunque fuerit corpus, illuc congregabũtur Luc. 17. g
& aquilæ. Interim ergo sub Christi humanitate fœliciter sancti quiescũt, in quã nimirũ desiderant etiã angeli ipsi prospicere, donec ueniat tẽpus quando iã non sub altari collocẽtur, sed exaltentur super altare. Sed qui dixi? Nũquid humanitatis Christi gloriam, non dicam hominum, sed vel angelorum assequi poterit quis, nedum superare? Quonam igitur modo super altare dixerim exaltandos eos qui nũc sub altari quiescũt? Visione vtique & contemplatione, nõ præ-
latione. Ostendet. n. nobis filius (ut pollici- G
tus est) semetipsum, nõ in forma serui, sed in forma Dei. Ostendet etiam nobis patrem & Spiritum sanctum, sine qua nimirum uisione nihil sufficeret nobis: quoniam hæc est uita ęterna, vt cognoscamus patrẽ uerũ
Deũ, & quem misit Iesum Christũ, & in eis Ioã. 17. a
(quod nõ est dubium) etiam spiritum vtriusque. Transiens quippe ministrabit nobis nouas utique & usque ad tẽpus illud nobis penitus inexpertas delicias manifestæ suę cõtẽplationis. Vnde & beatus Ioãnes in epi-
stola sua: Nunc, inquit, filij Dei sumus, sed 1. Io. 3. a
nondũ apparuit quid erimus. Et addit. Scimus autem quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quia uidebimus eũ sicuti est. Audi denique sponsam in Cantico canticorum fiducialiter loquentem, & spe quidem iam super altare locatã: Læua eius (haud du-
bium quin sponsi) sub capite meo, & dexte- Cant. 1. a

ra illius amplexabitur me. Transcendit .n. beata anima Christi incarnationem & humanitatem, quę nimirum lęua eius iure uocatur: ut diuinitatem eius, & maiestatem eius, quam non incongrue dexteram nominat sublimius contépletur. Tripliciter.n.fratres, in æterna illa, & perfecta beatitudine fruemur Deo, uidétes eũ in omnibus creaturis, habétes eũ in nobisipsis, & quod his omnibus ineffabiliter iucundius sit atque beatius, ipsam quoque cognoscétes in semetipsa trinitatem, & gloriã illam sine ullo ænigmate mundo cordis oculo contemplantes.
H In hoc enim erit vita æterna, & perfecta, vt cognoscamus patrem, & filium cum sancto spiritu, & videamus Deum sicuti est: id est non modo sicut inest nobis videlicet aut cæteris creaturis, sed sicut est in semetipso. Vnde duo illa uelut circuniacentia esse videntur quæ prædiximus, & quasi cortex tritici. Hæc uerò cognitio summa beatitudinis, tritici medulla, adeps frumenti quo nimirum ciuitas sancta Hierusalem satiatur. Verum quam magna est beatitudo illa tam abscon-
1.Co.2.e dita ab oculis nostris? Nec.n.oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quanta claritas, quãta suauitas, quanta iucũditas maneat nos in illa cognitione. Pax Dei est illa, quæ exuperat omnẽ intellectũ, quanto magis omnem sermonem nostrum? Quod ergo nulli datum est experiri, nullus
Luc. 6 f conetur effari. Mensuram, ait Dominus, plenam & confertam, & coagitatam, & supereffluentem, dabunt in sinus vestros. Plenam vniuersitate creaturarũ, confertam in interiore homine nostro, coagitatã in exteriore, & supereffluentẽ in Deo ipso. Ibi cumulus fœlicitatis, ibi supereminens gloria, ibi supereffluens beatitudo. Nã quomodo vidẽdus sit in creaturis, quomodo in nobis habẽdus, possumus vel ex parte cõijcere, ex ipsis nimirum quas accepimus iam primitijs spiritus. Cognitio autem illa omnino adhuc nobis incognita est, mirabilis facta est, confortata est, ut non possimus ad eã. At uerò quemadmodum in creaturis videndus sit, possumus aliquatenus intelligere, ni
I mirum cum & modo videatur in ipsis: un-
Rom.1. de & philosophi (Apostolo teste) per ea quæ facta sunt Dei inuisibilia conspexere. Verũ quãtuncunque proficiat quis intelligẽdo cõspicere, quã potentissime, quã prudẽtissime, quã benignissime maiestas æterna omnia fecerit, cuncta regat, nũc creet omnia, nũc regat, ordinet vniuersa: prorsus modicum ab eo quod est comprehendit. Veniet autem quando iam (vt in pręcedenti sermone diximus) sequemur agnum quocunque ierit: & in omnibus consequemur creaturis, ut in omnibus gaudeamus, quod est gaudium Domini Dei nostri. Gaudeamus sane in omnibus, sed non aliunde quam de ipso: sicut, & ipse non alijs fruitur, sed semetipso. Iam vero quemadmodum in nobis habendus sit, & hoc vel ex parte possumus cogitare. Constat enim animarum triplicem esse naturam: unde, & sapientes mundi huius animam humanam, rationalem, irascibilem, concupiscibilem esse tradiderunt. Quam utique triplicem vim animæ ipsa quoque natura & quotidiana experimenta nos docent. Porro quemadmodum circa rationale nostrum, & scientia, & ignorantia constat tanquam habitus, & priuatio: sic & circa concupiscibile desiderium & contemptus, & circa id quod dicitur irascibile, & lætitia pariter, & ira uersatur. Implebit ergo Deus rationale nostrum luce sapientiæ: ita ut penitus nobis nihil desit in ulla sapientia. Implebit concupiscibile nostrum fonte iustitiæ, vt omninò desideremus eam, & ea penitus repleamur: sicut scriptum est: Beati qui esu- Mat. 5.a riunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Nulla enim alia res implere po- K test desiderium animæ, nulla alia præter iustitiam beatificare animam potest. Cum ergo repleuerit Deus concupiscibile nostrum iustitia, quicquid respuere debet anima respuet, quicquid debet concupiscere concupiscet: & ex omnibus id magis appetet, quod magis fuerit appetendum. Merito denique concupiscibili nostro iustitiam attribuimus ex quo nimirum, aut iusti, aut iniusti reputamur. Iam verò quod dicitur in nobis irascibile, cum repleuerit illud Deus, perfecta erit in nobis tranquillitas, & in summam iucunditatem, atque lætitiam replebitur pace diuina. Et uide si non etiam in his tribus perfecta quantum sanè ad animam spectat beatitudo consistat: quando scientia iam non inflat propter iustitiam, iam non contristat propter lætitiam, vt cesset prouerbium illud. Qui apponit scientiam, ap- Eccl. 1. ponit & dolorem: quoniam iustitia, nec indiscreta erit propter scientiam, nec onerosa propter lętitiam: quando lætitia, nec inepta erit propter scientiam, nec impu-

ra propter iustitiam. Sed in his omnibus nihil adhuc exterior homo noster accepit.
Psal.71.d Ipsi ergo, vt inhabitet gloria etiam in terra nostra, & iuxta alium prophetam repleatur maiestate Domini omnis terra, quatuor sunt quærenda, quem nimirum constat ex elementis quatuor esse compactum. Nec mireris quòd plurimus indignere videtur qui miserior est, cum & in psalmo legeris dicen
Ibid.62.a te propheta. Sitiuit in te anima mea, quàm
L multipliciter tibi caro mea? Habeat ergo terra nostra immortalitatem, ne iam timeat denuo se in puluerem redigendam. Resurgens enim corpus nostrum iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur. Sed quid proderit si forte contingat in æternum uiuere in miserijs & ærumnis passibilitatis huius, qua nimirũ incessanter corruptibile hoc corpus affligitur: & si non semel, utique semper moritur? Habeat certe etiam aliquando omnimodam impassibilitatem: ab humoribus enim inordinatis causas aiunt procedere passionum. Sed iam desiderat corpus nostrum etiam leuitatem, secundum eã nimirum quam habet ex aëre portionem. Tanta itaque futura credenda est corporum leuitas & agilitas beatorum, vt possint, si velint, absque omni mora seu difficultate ipsam quoque cogitationum nostrarum sequi ad omnia velocitatem. Quid vltra deest, ad perfectam corporis beatitudinem? Sola utique pulchritudo. Hanc perfectissimam habituri, nõ immerito possumus attribuere ei parti quam habemus ab igne.
Philip.3.c Saluatorem enim expectamus (ut ait Apostolus) qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ, exhibens quod pollicitus est, quoniam fulge
Mat.13.f bunt iusti sicut Sol in regno patris eorum. Sic ergo replebit animas nostras Deus, cũ perfecta in eis scientia fuerit, perfecta iustitia, perfecta lætitia. Sic replebitur maiestate omnis terra, cum fuerit corpus incorruptibile, impassibile, agile, configuratũ denique
M corpori claritatis suæ. Et uide ne forte isti sint septem panes quibus quatuor hominũ milia saluator legitur satiasse, è quibus eiusdem numeri sportas plenas Apostoli reseruandas sustulerunt. Nunc enim reficimur panibus istis, cum iucunda meditatione beatam spem ruminamus, donec veniat cum iam non de spe, sed de re ipsa & exhibitione gaudentes, quasi plenas sportas recipere pro panibus singulis mereamur.

In eodem festo. Sermo V.

Festiua nobis est dies hæc, & inter præcipuas solennitates, hodierna solennitas numeratur. Quid ergo dicimus, cuius Apostoli, cuius martyris, cuius sancti? Nõ unius alicuius singulariter, sed pariter vniuersorum. Omnes siquidem nouimus festiuitatẽ omniũ sanctorum dici, & esse quam hodie celebramus. Omnium inquam, siue cœlestium siue terrestrium. Sunt enim sancti de cœlo, & sunt sancti de terra: itemq́ue eorũ qui de terra sunt, quidam adhuc in terra, aliqui iam in cœlo. Celebratur ergo festiuitas omnium horum communiter, sed forsitan non uniformiter. Neque hoc mirum, cum non sit ne ipsa quidem sanctitas omniũ vniformis, sed inter sanctos & sanctos distet, idque non parum. Nec modo dico quia alius alio sanctior (hæc enim quantitatis potius quam qualitatis distantia est) sed ꝙ non mõ magis & minus, uerũetiã aliter, atque aliter sanctos dici & uere dici inueniamus. Et forte inter angelos atque homines assignari possit ista diuersitas sanctitatis pariter, & celebritatis. Neque enim tanquam A triumphantes honorari posse uidentur, qui nunquam pugnasse noscuntur. Aliter tamẽ honorandi sunt nimis etiam ipsi tanquam amici tui Deus, cuius nimirum uoluntati semper adhæserunt, tanta utique felicitate, quanta facilitate. Nisi fortè in eo pugnasse creduntur, quod peccantibus alijs uiriliter persistiterunt, non abeuntes in concilio impiorum, sed singuli quique dicentes: Mihi autem adhærere Deo bonum est. Celebran Psal.72.d da ergo in eis gratia præueniens in benedictione dulcedinis, honoranda benignitas Dei non ad pœnitẽtiã adducẽs, sed abducẽs ab omnibus quibus pœnitentia deberet: nõ eripiẽs a tẽtatione, sed à tẽtatione cõseruãs. Aliud sanè in his sanctitatis genus, & proprio modo uidebitur honorandum, qui uenerunt ex magna tribulatione, & dealbauerunt stolas suas in sanguine agni: qui post multos agones iam nunc triumphant in cœlis coronati, quoniam legitimè certauerunt. Est ne adhuc sanctorum tertium genus? Est, sed occultũ. Sunt enim sancti qui adhuc militant, adhuc pugnant, currunt, needũ comprehenderunt: Temerariè forsitan huiusmodi videar dicere sanctos, sed tamẽ noui vnũ ex his non ueritum dicere Deo: Custodi Psa.85.a animam

Rom. 8. e animam meam, quoniam sanctus sum. Sic & apostolus diuinorum conscius secretorum, euidentius ait. Scimus quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt sancti. B Hæc nimirum diuersitas appellationis in nomine sanctitatis, ut alij quidem iam secundum consummationem sancti vocentur, alij iuxta solam adhuc prædestinationem. Latet ergo huiusmodi sanctitas penes Deum, clausa est, & clause quodammodo celebratur. Eccl. 9. Siquidem nescit homo vtrum amore an odio dignus sit, sed in futurum omnia reseruantur incerta. Sit ergo istorum celebritas sanctorum in corde Dei: quoniam nouit Dominus qui sunt eius, & ipse scit quos elegerit à principio. Sit etiam apud administratorios illos spiritus, qui mittuntur in ministerium propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Nos in uita sua laudare hominem prohibemur. Quomodo nanque secura laudatio, vbi nec ipsa vita secura? Non coronabitur nisi qui legitime certauerit (ait tuba illa cœlestis) & legem certaminis ab ore 2. Ti. 2. a ipsius legislatoris ausculta. Qui perseuerauerit vsque in finẽ, hic saluus erit. Matt. 10. & 24. Nescis quis sit perseueraturus, nescis quis sit legitime certaturus, nescis q̃s coronã sit acceptu rus. Illorum lauda uirtutem, quorum iam certa victoria est: illos deuotis extolle præconijs, quorum secure potes adgaudere coronis. Cantauimus sanctis hac nocte, dicentes. Psa. 33. Timete Dominum omnes sancti eius: sed non istis. Non, inquam, eos qui perseuerauerunt vsque in finem, timere hortabamur, quia scriptum est. Iam non erit timor in finibus nostris. Illis potius dicebamus sanctis, quibus custodia multiplex necessaria est pro multitudine periculorum. C Siquidem non est eis colluctatio aduersus Ephe. 6. carnem, & sanguinem tantum, sed aduersus principatus quoque & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitię in cœlestibus. Egent plane custodia, qui tam multipliciter non modo cominus, sed eminus appetuntur, & vbi tot pugnæ foris, non debent intus deesse timores: vt merito his dicatur: Psa. 33. b Timete Dominum omnes sancti eius. Tota interim beatitudo nostra est timere Deũ Prou. 28. c dicente scriptura. Beatus homo qui est semper est pauidus. Psa. 127. Et item psalmista ait. Beati omnes qui timent Dominum, qui ambulant in viis eius. Cæterum longe aliter beati in quibus perfecta charitas foras misit timorem, nec iam timẽt ambulantes in uijs eius, sed laudant potius habitãtes in domo, sicut idem ait: Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabũt te. Psal. 83. Nostra ergo fœlicitas, nostra interim festiuitas in timore Dei: nam illorum magis in exultatione & laude versatur. Inde est, quòd secure laudantur homines qui nõ sua iam viuunt vita, sed Dei: nam hominum vtique vita tentatio est. Est autem gemina quędam securitas laudis huius, nisi quòd forte uidebitur, si diligenter attendimus, intra alteram, altera comprehendi. Siquidem non est, quod laudare uereamur verissime certissimeque laudabiles: non est quod glorificare cunctemur sic absorptos in gloria, ut nostra omnino nequeant laudatione moueri. Non enim est quo uanitas intret, vbi veritas iam totum occupauit. Sed quænam, inquies, gloria sanctis? D Neque enim singuli sese glorificant, quia scriptum est: Non te laudet os tuum. Non vicissim alter alterum laudat, quia in laudem conditoris intenti, & extenti, in quo nimirum tota eis reposita est beatitudo, mutuis nunquam uacare laudibus possunt, dicente propheta, sicut supra quoque meminimus. Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te. Psa. 83. a Veruntamen non acquiesco expertus gloriæ credere sanctos, maxime propter illud quod Apostolus ait: Quod in pręsenti est momẽtaneum, & leue tribulationis nostræ, supra modũ in sublimitatem æternã gloriæ pondus operabitur in nobis. 1. Co. 4. d Et propheta: Visita nos in salutari tuo ad uidendum in bonitate electorum tuorum: ad lætandum in lætitia gentis tuæ, ut lauderis cũ hæreditate tua. Ps. 105. a Nõ. n. ait, ut lauderis ab hæreditate tua, sed, cũ hæreditate tua, ut cõis intelligatur futura laudatio. Quòd si ipsa laudat hæreditas Dominũ, hęreditatẽ quis laudet, ab Apostolo audiamus: Tũc, inquit, unicuique laus erit. 1. Cor. 4 a A quo? A Deo. Magnus laudator, & uehementer ambienda laudatio. Fœlix commutatio laudis, ubi & laudare beatum est, & laudari. Ad quid ergo sanctis laus nostra, Psal. 105. ad quid glorificatio nostra, ad quid nostra hæc ipsa solennitas? Quo eis terrenos honores, quos iuxta ueracem filij promissionem honorificat pater cœlestis? Quo eis præconia nostra? Pleni sunt. Prorsus ita est

E est dilectissimi, bonorum nostrorum sancti non egent, nec quicquam eis nostra deuotione præstatur. Plane quòd eorum memoriam ueneramur, nostra interest, non ipsorum. Vultis scire quantum intereſt nostra? Ego in me (fateor) ex hac recordatione sentio desiderium uehemẽs inflam̃ari, & desiderium triplex. Vulgo dicitur. Quod non uidet oculus, cor non dolet. Oculus meus, memoria mea. & cogitare de sanctis, quodammodo eos uidere est. Sic nempe portio nostra in terra uiuentium, nec modica sane portio, si tamẽ ut decet memoriam affectio comitetur: sic inquam conuersatio nostra in cœlis est. Veruntamen non sic nostra, sicut illorum. Ipsorum enim substantia ibi est, nostra autem desideria: ipsi per præsentiam, nos per memoriam ibi sumus. Quando & nos addemur ad patres nostros? quando essentialiter pręsentabimur eis? Hoc.n. primum desiderium, quod in nobis sanctorum memoria, uel excitat, uel incitat magis, ut eorũ tam optabili societate fruamur, & mereamur conciues & contubernales esse spirituum beatorum, misceri cœtui patriarcharum, cuneis prophetarum, senatui apostolorum, martyrum exercitibus numerosis, confessorum collegijs, uirginum choris: in omnium denique colligi & collætari communione sanctorum. Singulorum quippe recordationes quasi scintillæ singulę, imò quasi ardentissimæ faces deuotos accendunt animos, ut eorum & conspectum sitiant, & complexum, adeo ut plerunque etiam inter eos esse se reputent: modo ad omnes simul, modo ad hos uel ad illos tota auiditate, & F uehemẽtia corda uibrantes. Alioquin quid istud negligentiæ, quid pigritiæ, imò quid uecordiæ est, ut non crebris suspirijs & feruentissima affectione abrumpere hinc, & in illa tam felicia agmina iaculari animos studeamus? Væ nobis à duritijs cordis nostri, væ à peccato gentium, quas Apostolus memorat sine affectione fuisse. *Rom. 1. d* Præstolatur nos ecclesia illa primitiuorum, & negligimus: desiderant nos sancti, & paruipendimus: expectant nos iusti, & dissimulamus. Excitemur aliquando fratres, resurgamus cum Christo, quæramus quæ sursum sunt, quæ sursum sunt sapiamus. Desideremus desiderantes nos, properemus ad præstolantes nos, expectãtes nos uotis præoccupemus animorum. Ecce enim nihil in hac nostra communione securitatis, nihil perfectionis, nihil quietis: & tamen hic quoque quàm bonum & quàm iucundum, habitare fratres in unum. Quicquid enim siue interius, siue exterius molestum occurrit, ipso quoque tam germanorum consortio fratrum cum quibus est nobis cor unum & anima una in Deum tolerabilius inuenitur. Quàm dulcior erit, quàm delectabilior, quàm beatior unio, ubi nulla suspicio esse poterit, nulla dissensionis occasio, ubi omnes perfecta charitas indissolubili fœdere colligabit: ut sicut pater & filius unum sunt, sic & nos unum simus in ipsis? Non tantummodo societas, sed etiam fœlicitas nobis est optanda sanctorum: ut quorum desideramus præsentiam, gloriam quoque feruentissimis studijs ambiamus. Neque enim perniciosa hæc ambitio, aut illius affectatio gloriæ G ullatenus periculosa est. Nam quod dicimus. *Ps. 113. b* Non nobis domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam, huius temporis uox est, quando & ipsi Angeli clamant. Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis. *Luc. 2. b* Noli me tangere, ait, nondum enim ascendi ad patrem meum. *Ioan. 20. d* Verbum gloriæ est. Nempe filius sapiens gloria patris. Noli ergo, ait gloria, noli me tangere. Noli interim quærere gloriam, fuge potius, & uide omnino ne me tetigeris donec perueniamus ad patrem, ubi sit gloriatio omnis iam secura. Ibi ibi in domino laudabitur anima mea, audiant mansueti, & lætentur. Nunquid non uidetur audisse dicentem. Noli me tangere nondum ascendi ad patrem meum, quæ in cantico clamat. Fuge dilecte mi fuge? *Cant. 8. d* Hoc est enim quod supra meminimus. Non nobis domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Vnde & in hymno hodie nos canimus. Des pacem famulis, nos quoque gloriã per cuncta tibi secula: iuxta angelicam.s. distributionem. Quia enim tentatio est uita *Iob 7. d* hominis super terram, merito in terra homini non gloria, sed pax est quærenda: pax cum Deo, pax cum proximo, pax cum seipso. O custos hominum, quare me posuisti contrarium tibi, & factus sum mihimetipsi grauis? Vicina nimirum lucta & intestina seditio, bellum non ciuile, sed domesticum, spiritus aduersus carnem, & caro aduersus spiritum concupiscens. Vnde hoc, nisi quia posuisti me contrarium tibi? H Tu enim uera libertas, tu uita, tu gloria, tu sufficientia, tu beatitudo: ego pauper & miser

& miser & miserabilis, confusus & humiliatus usquequaque, mortuus propter peccatũ, venundatus sub peccato. Denique tu perfecta & sancta uoluptas, & requies spirituũ beatorum posuisti me ab initio cõtra Eden (voluptatem sonat) in labore utique & ærumna. Attamen dicis. Conuertimini ad me in toto corde vestro. Liquet quia sumus auersi, quos ut reuertamur hortaris. Liquet quia contrarij, quos reuocas ut conuertamur. Sed quomodo? In ieiunio, inquit, & fletu & planctu. Mira res. Itane in ieiunio tu uersaris, & fletu degis, & in planctu habitas? Procul à te omnia ista: procul ipse ab his uehementer. Nimirum regnum tuum in Hierusalem, quam satias adipe frumenti: nec ibi luctus & clamor, sed nec ullus dolor: magis autem gratiarum actio, & vox laudis. Iusti, inquit, epulentur in conspectu Dei, & delectentur in lætitia & exultatione. Quomodo ergo in ieiunio & fletu & planctu conuertemur ad ipsum? An uero iustus eum in lætitia & exultatione: qui uerò nondum iustus est, non nisi in ieiunio & fletu & planctu reperiet? Ita plane, sed iustus qui iam conspectum meruerit, non qui adhuc uiuat ex fide. Nimirum quod ait dominus. Cum ipso sum in tribulatione, ad eum pertinet, qui per fidem ambulat: non autem qui ad faciem iam peruenit. Equidem utrisque est caput unũ, sed non uno modo membris omnibus exhibetur. Quibusdam enim ostenditur caput hirsutum spinis, inclinatum in cruce, ut humilientur pariter, pariter & compũgantur. Quibusdam gloriosum apparet, ut ab ipso glorificentur, ut in ipso glorientur facta ei similia, quem uident sicuti est. Hoc ergo secundum desiderium, quod ex sanctorum commemoratione flagrat in nobis, ut sicut illis sic nobis etiam Christus appareat uita nostra, & nos quoque cum ipso appareamus in gloria. Interim nempe non sicut est, sed sicut pro nobis factum est caput nostrũ nobis repræsentatur, non coronatum gloria, sed peccatorum nostrorum circundatum spinis, dicẽte scriptura. Egredimini filiæ Sion, & uidete regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater sua. O regem, ò diadema. Mater siquidem synagoga, non matrem sane se exhibens, sed nouercam, regem nostrum corona spinea coronauit. Pudeat sectari gloriam membra, quibus caput suum tam inglorium exhibetur, non habens speciem aut decorem, uel aliquid eiusmodi. Nimirum Salomon est, quod interpretatũ est pacificus, sane quod in præsenti est, non utique beatificus, aut glorificus: ut in omnibus angelicum illud elogium commendatur, quo terris pacem, cœlis gloriam tradidere runt. Pudeat sub spinato capite membrum fieri delicatum, ꝙ omnis ei interim purpura non tam honoris sit, quàm irrisionis. Videre est tamen hodie multis in locis non sine multa ambitione, & comessatione præsentem diem honorari. Honorari, an dehonestari dicam? Ipsi uiderint qui hæc agunt. Ipsorum est enim huiusmodi celebritas, non sanctorum: quod sibi libet faciunt, non quod sanctis. Erit cum uenerit Christus, nec mors eius ultra annunciabitur, ut sciamus quoniam ipsi quoque mortui sumus, & cum eo abscondita est uita nostra, apparebit caput gloriosum, & cum eo membra glorificata fulgebunt: cum uidelicet reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum gloriæ capitis, quod est ipse. Hanc ergo gloriam tota & tuta ambitione concupiscamus, ne forte audiamus & nos: quia gloriam quæ abinuicem est quæritis, & gloriam quæ a solo Deo est non uultis. Sane ut eam nobis sperare liceat, & ad tantam beatitudinem aspirare, summopere nobis desideranda sunt suffragia quoque sanctorum: ut quod possibilitas nostra non obtinet, eorum nobis intercessione donetur. Miseremini mei miseremini mei, saltẽ vos amici mei. Nostis ipsi periculum nostrum, nostis figmentum nostrũ, nostis ignorantiam nostram, & dolos aduersariorum: nostis eorum impetus, & nostram fragilitatem. Vobis enim loquor qui in eadem tentatione fuistis, qui eosdẽ superastis conflictus, eosdem laqueos euasistis, qui didicistis ex his quæ passi estis, compassionem. Confido equidem & de Angelis, ꝙ nec ipsi suam uisitare speciem dedignentur, maxime quia scriptum est. Visitabis speciem tuam, & non peccabis. Cæterum & si de eis mihi arbitror præsumendum ob spiritualis substantię, & rationalis formæ similitudinem, ampliori tamen fiducia ad eos mihi reor utẽdum, quos habere me nouerim, & in ipsa humilitate consortes, ut oporteat eos familiarius, & specialius misereri ossi de ossibus suis, & carni de carne sua. Denique transeuntes ex hoc mundo ad patrem, sancta nobis pignora reliquerunt. Apud nos siquidem

Marginalia: Ioel. 2. c — Psal. 67. a — Psal. 90. c — I — Cant. 3. d — K — Iob 19. — Iob 5. d — L

dem corpora eorum in pace sepulta sunt, quorum nomina uiuent in seculum, id est, quorum nunquam gloria sepelitur. Absit absit à vobis animæ sanctæ Aegyptia illa
Gen.40.c crudelitas pincernæ Pharaonis, qui in gradum pristinum restitutus, statim oblitus est Ioseph sancti, qui in carcere tenebatur. Nõ enim erant unius capitis membra, nec aliqua pars fideli, cum infidele, aut vlla societas Israelitę ad Aegyptium, non plus quàm luci ad tenebras. Interpretatur enim Aegyptus tenebræ, Israel vero videns Deum: atque ideo vbicunque Israel erat, lux erat. Non sic noster Iesus crucifixi secum latronis potuit obliuisci: factum est vtique, quod promissum est: ipsa die qua compassus est, & conregnauit. Nos quoque si non sumus ipsius capitis membra cuius & sancti, unde eis tam solennibus hodie uotis & tanto gra
1.Co.12.d tulamur affectu? Cæterum qui dixit: Si gloriatur vnum membrum, congaudent omnia membra: hoc quoque nihilominus ait, quòd si patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra. Hęc igitur nostra & eorum cohærentia est, ut nos congratulemur eis, ipsi compatiantur nobis: nos deuota meditatione regnemus in eis: ipsi in nobis, & pro nobis militent pia interuẽtio-
M ne. Nec est quòd de eorum pia erga nos solicitudine dubitemus, quandoquidem non consummandi sine nobis, sicut supra meminimus, expectant nos usque adhuc retribuatur nobis, ut uidelicet in nouissimo die magno festiuitatis omnia simul in virum perfectum cum suo tã excelso capite membra concurrant, & laudetur cum hæreditate sua Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus, & laudabilis, & gloriosus in secula. Amen.

In transitu sancti Malachiæ Episcopi. Sermo unicus.

DE cœlo uobis hodie dilectissimi, copiosa quædam est benedictio destinata, & fideliter eã non distribui, uobis quidem dãnosum esset, mihi uero periculosum, cui nimirum hæc dispensatio uidetur esse commissa. Timeo itaque damnum uestrum, timeo damnationem meam, si forte dicatur: Paruuli petierunt panem, & non fuit qui
Thren.4.a porrigeret illis. Scio enim quam necessaria uobis sit è cœlo ueniens consolatio, quos constat illecebris carnalibus & oblectamẽtis secularibus uiriliter abrenunciasse. Nemo sane beneficij esse cœlestis, & superno dubitet consilio diffinitũ, ut episcopus Malachias hodie inter nos obdormiret, & desideratam inter nos haberet sepulturam. Cum enim nec folium quidem arboris sine diuino nutu cadat in terram, quis tam hebes, ut non euidenter in huius beati uiri aduentu & transitu magnum prorsus consilium supernæ pietatis aduertat? A finibus A
terrę, terram hic positurus aduenit, alia quidem occasione festinans, quamuis ob specialem erga nos charitatem id plurimum desiderasse noscatur. Multa quidem in itinere ipso impedimenta sustinuit, nec transfretare permissus est, donec appropinquaret tempus consummationis eius, & terminus qui non poterat præteriri. Quem quidem multis ad nos peruenientem laboribus, tanquam angelum Dei pro reuerentia sanctitatis suæ suscepimus, sed & nos ipse pro sua mansuetudine & humilitate altius radicata, longe supra, quam mereremur deuoto suscipiebat affectu. Paucos deinde apud nos dies fecit in incolumitate sua dũ socios præstolaretur, qui dispersi in Anglia fuerant, cum regis illius uana suspicio Dei hominem impediret. Iamque omnibus ad eum collectis, ad Romanam pro qua uenerat curiam parabat iter: cum subito infirmitate præuentus sensit protinus ad cœleste magis sese palatium euocari, ideo melius aliquid prouidente pro nobis, ne à nobis egressus alibi consummaretur. Nullum quidem in eo non dico mortis, sed uel grauis ægritudinis signum medicis apparebat, ille tamẽ exhilaratus spiritu aiebat omnimodis oportere, ut hoc anno Malachias ab hac uita egrederetur. Laboratum est econtra, & deuotis precibus apud Deum, & quibuscunque potuimus modis, sed illius præualuere merita, ut desiderium cordis eius tribueretur ei, & non fraudaretur uoluntate labiorum suorum. Sic enim pro uotis omnia ei con- B
currere, ut hunc maxime locum diuina sibi inspirante clementia elegisset, & hunc quoque ex longo optaret sepulturæ habere diem, quo fidelium omnium generalis memoria celebratur. Sed & illud nostra hęc gaudia merito cumulauit, quòd fratrum nostrorum ossibus de priore cœmeterio huc asportandis, & recondendis, eadẽ nobis dies auctore Deo fuisset electa.

Quæ

Quæ nimirum deportantibus nobis, & ex more psallentibus idem vir sanctus plurimum sese illo cantu delectari dicebat, & nō multo post ipse quoque secutus est somno suauissimo & fœlicissimo soporatus. Agimus itaque gratias Deo super omnibus dispositionibus suis, quòd indignos nos beatæ mortis eius honorare præsentia, quòd pauperes suos preciosissimo corporis eius locupletare thesauro, quod infirmos nos tanta ęcclesiæ suæ voluit fulcire columna. Alterum siquidem è duobus signum illud quod nobis in bonum factum est persuadet, quòd aut placitus Deo sit locus, aut sibi placitum facere uelit ad quem tantæ sanctitatis virum à finibus terrę moriturum sepeliendumque perduxit. Cæterum populo illi affectuosius condolere, & eius quæ tam miserabili ecclesiæ dirum hoc vulnus non pepercit inferre, credulitatem mortis vehementius abhorrere, beatis huius patris charitas ipsa compellit. Dira profecto, & inexhorabilis mors, quę tanta hominum multitudinem vnius percussione mulctauit: cæca & improuida, quæ Malachię ligauit linguā, impediuit gressus, C dissoluit manus, oculos clausit. Illos inquam, deuotos oculos qui pijssimis fletibus diuinam peccatoribus reconciliare gratiam consueuere. Illas mundissimas manus quæ laboriosis, & humilibus operibus exerceri semper amauerant, quæ dominici corporis hostiam salutarem pro peccatoribus totiens offerebant, & sine ira, & disceptatione in oratione leuabantur in cœlum, quæ infirmis multa beneficia præstitisse, & signis varijs effulsisse noscuntur. Illos quoque speciosos gressus euangelizantis pacem, euangelizantis bona, illos pedes qui toties fatigati sunt studio pietatis, vestigia illa digna quę semper deuotis osculis premerentur. sancta deniquè labia illa sacerdotis quæ custodiebant scientiam, os iusti quod sapientiam meditabatur: & linguam eius quæ iudicium loquens, imò & misericordiam, tantis mederi solebat uulneribus animarum. Nec mirum fratres, iniquam esse, quam generauit iniquitas: inconsideratam, quam no scitur seductio perperisse.

Nihil inquam mirum si ferit sine discretione, quæ venit ex præuaricatione, si sit crudelis & fatua, quæ ex antiqui serpentis fallacia, & mulieris insipientia prodijt. Quid tamen causamur quòd Malachiam ausa sit attentare, fidele equidem membrum Christi, quando & ipsum Malachię pariter, & omnium electorum caput furibunda peruasit? Peruasit vtique immunem sed, non immunis euasit. Impegit in uitam mors, & inclusit intra se uitam morte, & absorpta est mors à uita. Hamum sibi deuorans inde teneri cœpit, vnde visa est tenuisse. at fortasse quis dicat: Quo- D modo mors à capite superata uidetur, quæ tanta adhuc libertate sæuit in membra? Si mors mortua, quomodo Malachiam occidit? Si uicta, quomodo adhuc præualet vniuersis: & non est homo qui viuat, & non uideat mortem? Victa plane mors opus diaboli, & peccati pœna, victum peccatum causa mortis, victus & malignus ipse, & peccati author, & mortis. Nec modo uicta sunt hæc, sed & iudicata iam & damnata. Diffinita quidem, sed nondum promulgata sententia est. Denique iam diabolo ignis paratus, etsi nondum ille præcipitatus in ignem, modico adhuc tempore sinitur malignari. Tanquam malleus cęlestis opificis factus est malleus vniuersæ terræ. Terit electos ad eorū vtilitatē, reprobos conterit in eorum dānationem. Qualis ergo paterfamilias, tales & domestici eius, peccatū scilicet & mors. Nā & peccatum licet simul cum Christo cruci ipsius non dubitetur affixum, adhuc tamen interim non regnare quidem, sed habitare etiam in ipso dum viueret Apostolo permittebatur. Mentior si non ipse ait: Iam non *Rom. 7 d* ego operor illud sed quod habitat in me peccatum. Sic & mors ipsa minime quidem adhuc abesse cogitur, sed cogitur non obesse. Erit autem cum dicetur: Vbi est mors victoria tua? Et ipsa siquidē inimica nouissima destruetur. Nunc uero moderante eo qui imperium habet uitæ & mortis, & mare ipsum certis litorum coercet metis, mors ipsa dilectis Domini somnus refrigerij est, propheta attestante qui ait: Cum E dederit dilectis suis somnum, ecce hære- *Psal.85.d* ditas Domini. Pessima quidem mors peccatorum, quorum, & natiuitas mala, & uita peior: sed preciosa est mor sanctorum. Preciosa plane tanquam finis laborum, tanquam victoriæ consumatio, tanquam vitæ ianua, & perfectæ securitatis ingressus. Congratulemur itaque fratres congratulemur, ut dignum est patri nostro: quia & pium est defunctum plangere Malachiam, & pium magis Malachiæ congaudere viuenti. Nunquid non uiuit? Et beate. Nimirum

visus est oculis insipientium mori, ille autẽ est in pace. Denique iam conciuis sanctorũ, & domesticus Dei psallit pariter, & gratias
Psal.65 c agit dicẽs: Transiuimus per ignem, & aquã, & eduxisti nos in refrigerium. Transiuit plane uiriliter, & fœliciter pertransiuit. Verus Hebreus Pasca celebrauit in spiritu, & no-
Luc.22. b bis transiens loquebatur: Desiderio desideraui hoc Pascha manducare apud uos. Transiuit per ignem, & aquam, quem non tristia frangere, nec detinere mollia potuerunt. Est enim deorsum nos locus quem sibi totum vendicat ignis, adeo vt ne minimam quidem aquæ guttam de Lazari digito mi-
Luc.16. f ser ille diues ibi habere potuerit. Est, & sursum ciuitas Dei quam lætificat fluminis impetus, voluptatis torrens, calix inebrians quã præclarus. In hoc sane medio boni, & mali scientia, continetur, & uoluptatis & tribula-
F tionis hic capere est experimentum. Infœlix Eua in has uicissitudines nos induxit. Hic plane dies & nox: nam in inferno tantũ nox, & in cœlo tantum dies. Beata proinde anima quæ utrunque pertransit, nec uoluptati in hęrens, nec deficiens in tribulatione. Breuiter vobis unum aliquid ex multis huius uiri magnificis actibus arbitror referendum, in quo strenue satis & ignem, & aquam noscitur pertransisse. Magni illius Patricij Hyberniensium Apostoli sedem metropolitanã tyrannica sibi progenies successionis ordine creans archiepiscopos vendicabat, hæreditate possidẽs sanctuariũ Dei. Rogatus itaque à fidelibus Malachias noster, ut tantis sese malis opponeret, animam suam in manibus suis ponens accessit intrepidus, suscepit archiepiscopatum, tradens sese discrimini manifesto, ut tanto crimini finem daret. Inter pericula rexit ecclesiam: post pericula sibi continuo successorem alterum canonice ordinauit. Ea siquidem conditione susceperat, vt postquam cessante persecutionis rabie alter secure posset institui, ad sedem propriam remeare permitteretur. Vbi sine ecclesiasticis secularibusve reditibus in congregationibus religiosis quas ipse extruxerat, degens inter eos tanquam vnus eorum, usque ad hoc tempus uixit absque vlla proprietate. Sic Dei hominem examinauit non exinaniuit tribulationis incendium (siquidem aurum erat) sic nec illecebra tenuit aut resoluit: nec curiosus spectator in uia substitit propriæ peregrinationis oblitus. Quis vestrum fratres non uehementer eius imitari cupiat sanctitatem, si id audeat vel sperare? Credo igitur libentius audituros, si dicere forte poterimus quid sanctorum fecerit Malachiam. Sed G
ne nostrum forsitan minus accetabile testimonium videatur, scripturam audite dicentem: In fide, & lenitate ipsius sanctum fe- Eccl.45.a
cit illum. Fide calcabat mundum, Ioanne 1. Io. 5.a
attestante qui ait: Hæc est uictoria quæ uincit mundum, fides nostra. Nam in spiritu lenitatis dura quælibet & aduersa æquo animo tolerabat. Hinc quidem post Christum fide calcabat Maria, ne caperetur illecebris: inde in patientia sua possidebat animam suam, ne molestijs frangeretur. De his Psa. 90. b
.n. duobus habes in psalmo casuros a latere tuo mille, & decẽ milia à dextris tuis, ꝙ multo plures prosperitatis fallaciæ quã aduersitatis flagella deijciãt. Nemo itaque nostrũ charissimi, plana mollioris viæ superficie delectatus, iter illud marinum sibi commodius arbitretur. Magnos hic campus montes habet. Inuisibiles quidem, sed eo ipso periculosiores. Laboriosior forte uia uidet̃ inter ardua collium, & aspera rupium, sed expertis longe securior, & desiderabilior inuenitur. Vtrobique tamen laborem, utrobique periculum esse nouerat qui dicebat: Per 2.Co.6.b
arma iustitiæ à dextris & à sinistris: ut merito congratulemur eis qui transierunt per ignem & aquam, & in refrigerium sunt educti. Refrigerium vultis audire? Vtinam id vobis alius loqueretur. Nam ego quod non gustaui, eructare non possum. Videor tamen mihi hodie super hoc refrigerio, Malachiam audire dicentem: Conuertere ani- Ps 114.b
ma mea in requiem tuam, quia Dominus H
benefecit tibi: quia eripuit animam meam de morte, &c. In quibus verbis quid intelligam, paucis audite. Siquidem inclinata est iam dies, & longius quam speraueram sermo processit, quòd inuitus euellar à paterni dulcedine nominis, & Malachiam silere lingua formidans finem facere vereatur. Mors animæ fratres mei peccatum est, nisi forte excidit vobis quod in propheta legistis: Anima quæ Eze. 18.a
peccauerit, ipsa morietur. Triplex proinde congratulatio est hominis ab omni peccato & labore, & periculo liberati. Ex hoc siquidẽ nec peccatũ in eo habitare dicit̃: nec pęnitentiæ luctus indicit̃, nec ab ullo deinceps lapsu ei prædicit̃ esse cauẽdũ. Posuit Helias palliũ, nõ est quod timeat, nõ est, quod tãgi nedum

teneri ab adultera uereatur. Currũ conscendit: non est iam trepidare ne cadat: suauiter scandit, non laborans volatu proprio, sed celer in uehiculo sedens. Ad hoc nos refrigerium dilectissimi, tota animi auiditate curramus in odore unguentorum huius beati patris nostri, qui nostrum hodie torporem in feruentissimum desiderium uisus est excitasse. Curramus inquam, post eum crebrius illi clamantes: Trahe nos post te, & affectu cordis, & profectu cõuersationis deuotas omnipotenti misericorrdiæ gratias referentes, quòd indignis seruulis, quibus propria desunt merita, aliena saltem uoluit suffragia non deesse.

Epistola de eodem, ad fratres de Hybernia.

I RElígiosis fratribus qui in Hybernia sunt, & his maxime congregationibus quas beatæ memoriæ Malachias episcopus fundauit, frater Bernardus Clareuallis uocatus abbas, Paracleti consolationem. Si haberemus hic ciuitatem manentem, copiosissimis iure lachrymis plangeremus talem nos amisisse conciuem. Cæterum si futuram magis inquirimus, ut opportet: est quidem non modica doloris occasio tam necessario duce destitui: debet tamen zelum temperare sciẽtiæ, & dolorem spei fiducia delinire. Nec mirari quempiam decet si gemitum extorquet affectus, si desolatio lachrymas exprimit: modum tamen adhibere necesse est, imò non modice etiam consolari intuentes non quæ uidentur sed quæ non uidentur. Quæ enim uidentur, temporalia sunt: quæ autem non uidentur, æterna. Primum quidem congratulandum est animæ sanctæ, ne nos arguat de inopia charitatis, dicens, & ipse quod Dominus ad Apostolos ait: Si diligeretis me, gauderetis vtique quia uado ad patrem. Præuenit nos ad patrem spiritum spiritus patris nostri. Nec modo charitatis inopes, sed ingratitudinis etiam rei esse conuincimur super omnibus quæ per eum nobis beneficia prouenere, si non congratulamur ei qui de labore ad requiem, de periculo ad securitatem, de mundo transijt ad patrem. Itaque & pium est Malachiam flere defunctum, & pium magis Malachiæ congaudere viuenti. Nunquid non uiuit? Vtique, & beate. Visus est oculis insipientium mori ille autem est in pace. Dehinc etiam vtilitatis propriæ consideratio exultandum nobis suggerit, & lætandum, quòd tam potens suos patronus ad cœlestem curiam, tam fidelis præcesserit aduocatus: cuius & feruentissima charitas obliuisci nequeat filiorum, & probata sanctitas obtineat gratiam apud Deum. Quis enim nunc Malachiam sanctum aut minus posse prodesse, aut minus suos diligere audeat suspicari? Profecto cum diligeretur prius certiora nunc sua delectionis a Deo capit experimenta, & cum dilexisset suos, in finem dilexit eos. Absit autem, vt tua nunc ò anima sancta, minus efficax æstimetur oratio, quando præsenti uiuidius supplicare est maiestati, nec iam in fide ambulas, sed in specie regnas. Absit ut imminuta necdum exinanita tua illa tam operosa charitas reputetur, cum ad fontem ipsum charitatis æternæ procumbis pleno hauriens ore, cuius, & ipsa prius stillicidia sitiebas. Non potuit morti cedere charitas fortis, vt mors, imò & morte fortior ipsa. Nam, & decedens non erat immemor vestri, affectuosius vos commendans Deo, & nostram quoque exiguitatem solita illa sua mansuetudine, & humilitate exorans, vt vestri non obliuisceremur in finem. Vnde, & dignum duximus scribere vobis, vt sciatis nos, & in spiritualibus, si quid nostra in his exiguitas per beati huius patris nostri merita unquam potuerit, & in corporalibus, si quando forte opportunitas præberetur, omnem uobis consolationem impendere tota deuotione paratos. Et nunc quoque dilectissimi. Hyberniensis ecclesiæ grauem hanc destitutionem toto miseramur affectu, & eo amplius vobis compatimur, quo nos amplius ex hoc nouimus debitores. Magnificauit enim Dominus facere nobiscum, cum locum nostrum dignatus est beatæ mortis eius honorare præsentia, & præciosissimo corporis eius locupletare thesauro. Nec molestum sit vobis, quòd apud nos habeat selputuram: quando sic ordinauit Deus secundum multitudinem misericordiæ suæ, ut uos eum uiuum haberetis nobis habere liceat vel defunctum. Et nobis siquidẽ communis uobiscum pater ille erat & est. nam in morte ipsius hoc nobis confirmatum est testamentum. Quamobrem sicut nos huius tanti patris gratia uniuersos uos tanquam germanos fratres totis amplectimur uisceribus charitatis, sic & de uobis

Ioan. 14. a

K

L

 idem

idem sentire spiritualis ipsa cognatio persuadet. Hortamur autem uos fratres, ut beati huius patris nostri semper curetis sectari uestigia, eo studiosius, quo uobis certius sancta eius conuersatio diuturnis experimentis innotuit. In hoc enim veros uos eius filios esse probabitis, si paterna viriliter instituta seruetis: & ut in eo uidistis, & audistis ab eo, quẽadmodũ vos oporteat ambulare, sic ambuletis, & abũdetis magis. Siquidem gloria patris sapientiã filiorũ. Nam & nostram non mediocriter excutere desidiam, & reuerentiam incutere cœpit præsens nobis tantæ perfectionis exemplar. Atque utinam sic nos post se trahat vt pertrahat in tam recenti virtutũ eius odore, auidius alacriusque currẽtes. Orãtẽ pro nobis vniuersitatem vestram Christus custodiat.

Prou. 10. a

M

In calendis Nouembris, de verbis Esaiæ: Vidi Dominum sedentem super solium excelsum. Sermo I.

Esa. 6. a

Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum, & plena erat omnis terra maiestate eius: Sublimis quædam uisio prophetico nobis sermone describitur. Vidi, inquit, Dominum sedentem. Magnum spectaculũ fratres, & beati oculi qui viderunt. Quis non toto desiderio concupiscat tantæ maiestatis gloriam contemplari? Hoc quippe sanctorum omnium vnicum semper desiderium fuit. Ipse est enim in quem desiderant angeli prospicere, quẽ videre est vita ęterna. Sed aliam fratres, audio prophetæ eiusdem, & eiusdem Domini longe dissimilem visionem. Siquidem Esaias iste est qui in alio loco sic loquitur: Vidimus eum, & non erat ei species neque decor, & æstimauimus eum tanquam leprosum, &c. Vbi illud primum considerandũ est, quòd communis illa, hæc propheticæ prærogatiuæ propria videatur. Non sine causa sane ibi vidimus, scriptum est: & hic, vidi: nisi, vt illam quidem intelligas esse communem, hanc uero excellentiæ singularis. Siquidem absque specie, & decore vidit eum, & spreuit Herodes: viderunt quoque ipsi Iudæi qui, & dinumerauerunt omnia ossa eius. Iam uero super hac uisione beata manifeste propheta denuncians ait. Tollatur impius ne videat gloriam Dei.

Esa. 53. a

A

Multipharie ergo multisque modis non solum locutus in prophetis, sed & uisus est à prophetis. Agnouit eum Dauid minoratum ab angelis, Hieremias etiam uidit eum cum hominibus conuersantem, Esaias modo super solium excelsum, modo non solum infra angelos, aut inter homines, sed tanquam leprosum se uidisse testatur, idest, non in carne tantum, sed in similitudine carnis peccati. Tu quoque si desideras videre sublimem, humilem prius Iesum videre curato. Intuere prius exaltatum in deserto serpentem, si videre desideras regem in solio residentem. Ista te humiliet visio, vt illa exaltet humiliatum: Reprimat, & sanet ista tumorem tuum, vt illa repleat, & satiet desiderium tuum. Exinanitum vides? non sit ociosa visio, quia exaltatum ociose uidere non poteris. Similis eris illi cum uideris eum sicuti est, esto & nunc similis ei videns eum sicut propter te factus est. Si enim ne in humilitate quidem similitudinem eius abnuis, certa tibi sublimitatis quoque similitudo debetur. Nunquam ille socium tribulationis à communione glorię patietur arceri. Denique usque adeo non dedignatur passionis suæ consortem, & in regnum mittere secum, vt in cruce confitens latro eadem die cum eo fuerit in paradiso. Hinc est, quod ait etiam ad Apostolos: Vos estis qui permansistis mecum in tribulationibus meis, & ego dispono uobis regnum. Quia ergo si compatimur, & conregnabimus, sit interim meditatio nostra fratres Christus, & hic crucifixus. Ipsum ponamus signaculum super cor, signaculum super brachium nostrum. Ipsum amplectamur brachijs quibusdam vicariæ dilectionis, ipsum sequamur studio piæ conuersationis. Hoc enim iter quo ostendatur, & nobis ipse, qui est salutare Dei: sane non iam sine specie, & decore, sed in claritate tanta, vt maiestas eius repleat orbẽ terrarũ. Opportune siquidẽ uisione prima tanquã hyemali adhuc tẽpore non super solium, sed inferiori atque humiliori habitatione videtur. Duplicem quippe solet habere magna domus quælibet mansionẽ, æstiuam superius, inferius hyemalem. Igitur dum ipsa etiã discipulorũ corda brumali adhuc glacie stringerẽtur, & Petrus quoque non minus gelido corde quã corpore calefaceret se ad prunas, tempus omnino non erat habitãdi in solio, uel potius apparẽdi. At ubi cãtabit cãticũ nouũ: Hyems abijt, et recessit, flores

Luc. 22. c

B

Cant.2.c flores apparuerunt in terra nostra: opportu nè iam tunc ascendetur in solium: & habitabit Dominus in excelso. Puta ergo Esaiam cum hęc loqueretur, illius gloriam temporis oculo præuidisse prophetico. Esa.6.a Vidi, inquit, Dominum sedentem super soliū excelsum, &c. Sed quid putamus quale est solium istud fratres? Neque enim altissimus in manifestis, & manufactis inhabitat. Nulla omnino materia corporalis apta tanto solio, tanto habitatori uidetur. Viuis est construenda lapidibus fabrica spiritualis, quam uera, & æterna uita sua inhabitare digne- C tur. Quòd si minus tanto ædificio sufficit angelica creatura, præuaricatorum utique minorata præcipitio, suscitet certe de terra inopem, & de puluere erigat pauperem, ut collocet eum cum principibus, & soliū glo- Psa.112.a riæ compleat. Et fortasis propterea ipse qui vidit, non modo excelsum solium, sed & eleuatum quoque describit, ut proinde, & angelorum stabilis celsitudo, & hominum misericors eleuatio designetur. Quæ sequuntur, diligentiorem & ipsa considerationem desiderare uidentur: sufficiat hodie, uel cœpisse.

Item de eodem. *Sermo* II.

Esa.6.a PLena erat (ait contemplator noster de eo quem super solium uiderat) maiestate eius omnis terra. Adueniat regnum tuū, ut maiestate tua sicut cœlum repletur, repleatur & terra. Vt quid enim princeps huius mundi tanto ubique furore debacchatur, nisi quia terra data est in manus impij? Sed & hæc est hora eius, & potestas tenebrarum. Erit certè quando qui in cœlo locum non habuerit, & ab ipsa quoque terræ superficie exturbabitur, miser cauernis utique subterraneis recludendus. Hinc quoque Propheta Dauid sanctorum prosperitate præmissa de maligno & angelis seu mem- Psal.1.b bris eius adiecit & ait. Non sic impij non sic, sed tanquam puluis quem proijcit uentus à facie terræ. Nulla iam tunc tentandi facultas erit, inquietandi nulla libertas, possibilitas nulla nocendi. Replebitur maiestate eius omnis terra, quando iam uolunta- D tis eius transgressio nulla erit. Magis autem quando creatura ipsa liberabitur a seruitute corruptionis huius, propter quam ingemiscit, & parturit usque adhuc. Erit enim cœlum nouum, & terra noua, ut quaqua verteris oculos, in ipsa tibi rerum facie diuina uideatur quodammodo resplendere maiestas. Sed & est tibi altera quædam terra ꝓpinquior, & super hac amplior iustiorque solicitudo. Nemo quippe carnem suā Ephe.5.f odio habuit. Consolare ergo eam, ut & ipsa requiescat in spe: audiens nimirum, quia replebitur maiestate Domini omnis terra. Quomodo.n. nunc carnem nostram dilectissimi, maiestatis diuina repleat, cum & magnus ille Paulus primitias tantum spiritus habens ingemiscat miserabiliter satis & dicat, Scio quia non est in me, hoc est in car Rom.7.d ne mea bonum? Et certè iam non dominabatur peccatū in eius mortali corpore. Nota tamen adhuc & corpus mortale perhibe Ibidem.b. ri, & peccati quoque solum dominium ne- Rom.7.b gari. Erat enim etiam tunc lex peccati in membris eius, quàm quidem maiestatis plenitudo cum uenerit prorsus excludet. Non solum autem, sed & nouissima inimica destruetur mors. Replebitur ergo maiestate Domini terra nostra, quādo prorsus de medio fiet, & peccati omnis sensus, & debitum mortis. Replebitur inquam omnis terra nostra Domini maiestate, quando resurrectionis gloria uestietur, induet immortalitatis stolam, configurabitur denique claritati corpus Christi. Saluatorem siquidem Phili.3.d expectamus, qui reformabit corpus humi- E litatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Quid adhuc murmuras caro misera, quid adhuc recalcitras, & aduersus spiritum concupiscis? Si te humiliat, si castigat, si redigit in seruitutem, id profectò in tuo genere nō minus tua interest, quàm ipsius. Quid eis inuides, qui de operibus uermium, & murium pellibus in gloriam mendicare non erubescunt, cultu indigno uiris, interdicto & mulieribus, semetipsos dehonestantes potius, quàm ornantes? Reforment ipsi, aut magis certè deforment corpora sua, te, si fueris corporis humilitatis, reformabit idem artifex qui formauit. Illam, si non desipis, præstolabere manum, ut quod fecit, ipsa reficiat. Iam uero quid in ipsa prophetica uisione sequatur attende. Et ea, inquit, quæ sub Esa.6.a ipso erant, replebant templum. Propterea sanè dixi, humiliare sub potenti manu Dei, ut exaltet te in tempore uisitationis. Vide, ut sub ipso inueniaris, alioquin non esse poteris cum ipso. Quid-

enim putas, indifferenter admittet homines in illud tantæ beatitudinis templum, qui ne ipsos quidem angelos indifferenter reliquit in eo? Aut non discernet inter glebas, qui discreuit inter stellas? Examinabit certe argentum, qui ipsum quoque aurum probauit & reprobauit. Qualem ergo putas necesse est hominem inueniri, qui repudiati locum angeli sortiatur? Plane immunem ab omni iniquitate, sed ab ea maxime quæ in ipso quoque angelo. non ad leuem offensam, non ad momentaneam iram inuenta est, sed ad odium sempiternum. Semel turbauit superbia regnum illud, concussit muros, etiam prostrauit ex parte, & parte non modica. Quid ergo? Facilène deinceps admittenda videtur? Nunquid non odit ciuitas illa & vehementer huiusmodi pestem abominatur? Certi estote fratres, eum qui superbis non pepercit angelis, nec hominibus parciturum. Non est contrarius sibiipsi, non est personarum acceptor, similia sunt iudicia eius. Sola ei placet humilitas, siue in angelo, siue in homine: & qui sedet in throno, solos eligit subditos è quibus repleat tẽplũ. Scriptum quippe est: Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat, & humilia respicit in cœlo & in terra? Vide aũt ne forte Michaelis verbũ sit, superbo illi dicenti: Similis ero altissimo: in faciem resistentis. Michael quippe interpretatũ dicitur, quis vt Deus? Bene ergo propheta cũ dixisset vidisse se dominũ super solium excelsum & eleuatum, ne forte aut excelsum intellegeres de eo dictum qui ait: Ascendam super altitudinem nubium: aut eleuatum referres ad eos homines qui in superbiam eriguntur: addit: Et ea, quæ sub ipso erant, replebant templum: vt manifeste intelligas non eam altitudinem cõmendari, quæ extollitur aduersus eum, sed eos in templo siue in solio fore, qui sub eo sunt, alios quidem excelsos stabilitate solida, alios ex imo leuatos miseratione diuina. Ac ne forte obijcias ditioni eius uniuersa subesse, nec quicquam determinationis habere quod ait, Quæ sub ipso erãt, ut solam quæ uoluntaria est, & ex feruore charitatis procedit, approbaret & commendaret Dei subiectionem, addidit & de Seraphim, de quibus & nos loco suo dicemus, quòd ab eo fuerit datum. Et ea, inquit, quę sub ipso erant, replebant templum. Ab initio siquidem creauerat angelos Deus in quibus beati illius templi plenitudo cõstaret, sed nõ in omnibus beneplacitum est ei, quia & in ipsis (ut scriptum est) angelis suis reperit prauitatem. Fuit quippe in eis qui diceret. Ponam sedem meam ad aquilonem: & populum qui sibi crederet habuit. Miser ipse, qui sine Deo esse maluit, quàm sub Deo, miseri illi qui uidentes furem cucurrerunt cum eo. Exierunt infœlices, & uacuus relictus est locus, quem accipiet alter. Nonne Deo subiecta eris anima mea? Alioquin nec tibi locus erit in tẽplo, quia quæ sub ipso erant, replebant templum. Frustra pulsabunt fatuę uirgines, in uanum clamabunt ubi impletę fuerint nuptiæ discumbentium, & ianua clausa erit. Infœlix anima, cui a nuptijs illis contigerit excludi. Infœlix de quo clamabitur: Tollatur impius ne uideat gloriam Dei. Vt quid enim lucem hanc temporalem miser ille uidet, qui gloriam illam non merebitur intueri? Vtinam nihil unquam uidisset oculus meus, si illa (quod auertat Deus) frustrandus est uisione. Eant superbi, insolescãt magis, extollantur, inflentur, appetant semper in cumulo apparere: ut cum uenerit æquitatis linea, à plenitudine eijciantur. Tu uerò non sic, sed Deo subiecta esto anima mea, subiecta sanè ex animo, subiecta cum feruore deuotionis, quia Seraphim stabant super illud. Cum quibus stemus, & nos hodie fratres, nec dimoueamur à templo isto, in quo omnes dicunt gloriam, quia gloria contemplantur Domini nostri Iesu Christi, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

F

Psa. 112. a

G

Esai. 14. d

H

Item de eodem, *Sermo* III.

On uobis arbitror excidisse de duobus Seraphim hodie uobis habẽdum esse sermonem propter illud Esaiæ: qui postquam Dominum sese uidisse testatus est super solium residentẽ, addit Seraphim stare super illud. Seraphim quidem dilectissimi sicut frequenter audistis, nomen est supernorum spirituũ, ordinis unius de nouẽ summi, atque supremi. Verum hoc loco, ut arbitror, non in ea ponitur significatione, præsertim cum innumera illa sint agmina, hic duo tãtũ Seraphim describũtur. Et ego quidẽ fratres, si licet in hac parte unicuique abũdare in

Esaiæ 6. a

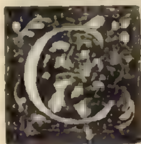
in suo sensu, in duobus Seraphim duplicem arbitror intelligi creaturam rationabilem, angelicam scilicet & humanam. Nec mireris hominem Seraphim factum, memento quia creator & dominus Seraphim factus
I est homo. Ad contumeliam tuam ò superbe, qui creatus inter Angelos, inter Angelos stare non meruisti, ecce rex noster nouos in terra Angelos fabricaturus aduenit. Atque vt tabescas amplius, & liuore proprio torquearis: non qualescunque nec inferiores alicuius ordinis Angelos, sed Seraphim.
Luc. 12. f Audi enim quid ipse loquatur. Ignem, inquit, ueni mittere in terram, & quid uolo nisi ut accendatur? Vult ergo Seraphim fabricari, ut ibi stent unde tu corruisti. Seraphim, inquit, stabant super illud. Vt quid ergo tu qui mane oriebaris Lucifer, in ueritate non stetisti, nisi quia Seraphim nó fuisti? Seraphim quippe ardens vel incendens interpretatur. Tu vero habuisti miser lucem, sed ardorem non habuisti. Bonum erat tibi si ignifer magis esses quam lucifer, nec immoderato appetitu lucendi, ut eras frigidus ipse, frigidam quoque eligeres re-
Esa. 14. d gionem. Dixisti enim. Ascendam super altitudinem nubiú, sedebo in lateribus aquilonis. Quid festinas mane oriri Lucifer? quid gloriaris super sidera, quibus aliquando clarius rutilare uideris? Breuis omnino erit gloriatio tua. Sequitur sol iustitiæ quē te esse uana simulatione iactabas, cuius feruore pariter & splendore in nihilum redactus omnino dispareas. Frustra quoque paras uenturum in fine seculorum dominum tanquam ueri solis ortum in damnato illo quem assumpturus es homine præuenire, & extolli super omne quod dicitur, aut colitur Deus: quia & tunc aduentus eius illustratione penitus destrueris.

K Quàm melius, & certe non ad insipientiam sibi Ioannes Baptista, siquidem & ipse lucifer fuit, non sua prǽsumptione, ne & ipse fur esset & latro, sed Dei patris auctorita-
Luc. 7. d te præmissus est ante dominum. Ecce, inquit, mitto Angelum meum ante faciem
Ps. 131. c tuam, &c. Habes & in psalmo de eodem. Paraui lucernam Christo meo. Ille enim erat lucerna ardens & lucens, & uoluerunt Iudæi ad horam exultare in lumine eius, sed non ipse. Vnde ergo? Ipsum interroga, ipse de se loquatur. Amicus, inquit, sponsi
Luc. 7. a stat, & gaudio gaudet propter uocem spósi. Stat ergo Ioannes: neque enim arundo est vento agitata. Stat quia amicus, stat quia ardens est, & Seraphim stare describuntur. Vere amicus sponsi, qui procedentis de thalamo suo non ęmulatur gloriam, sed parat viam, sed prædicat gratiam: ut & ipse de plenitudine eius accipere mereâtur: Lucet ergo Ioannes, tanto utique clarius, quanto amplius feruet, tanto uerius, quanto minus appetit lucere. Fidelis lucifer, qui solis iustitiæ non usurpare uenit, sed prænunciare splendorem. Non sum ego (inquit) Christus, venit fortior me post me, cuius nō sum dignus soluere corrigiam calceamenti eius. *Ioan. 3. d*
Et illud. Ego baptizo uos aqua, ille baptizabit uos spiritu sancto & igne. Ac si manifeste lucifer dicere uideatur: Quid admiramini intuentes splendorem meum? Non sum ego sol, longe alium uidebitis eum: in eius comparatione tenebrę sum, & non lux. Ego tanquam sidus antelucanum matutino vos rore perfundo, ille emittet in feruore radios suos, soluet glacies, paludes siccabit, L
algentes calefaciet, pauperibus erit pro uestimento. Nec sane dissonat à uerbo iudicis vox pręcursoris, sed manifeste ignem à Ioanne promissum Christus exhibuit dicens.
Ignem ueni mittere in terram. Dicas fortassis in igne ut feruorem, sic & splendorem esse. Non contendo, licet feruor ei quodammodo substantialior uideatur: ipsum potius audiamus quid magis in igne commendet. Ignem (ait) ueni mittere in terram, quid uolo nisi ut ardeat? Cognouisti certe quid uelit. Sed ne illud quidem ignoras, quòd uita in uoluntate eius, & seruus sciens, nec faciens domini uoluntatem, plagis plurimis habeat uapulare. Quid lucere festinas? Nondum illud aduenit tempus in quo fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum. Interim perniciosus est iste appetitus lucendi: feruere enim multo melius. Denique si tam uehemēter splendorem desideras, quod uideri uis esse curato, & primum quære feruorem, nec dubium quin & splendor adijciatur tibi. Alioquin incassum laboras: quia uanus splendor, absque feruore. Mutuata aut magis certe simulata lux est quæ non ab igne procedit. Quod autem alienum est, ad modicum poteris usurpare. Erit maior confusio, quod non erat tuum, uoluisse uideri. Luna (ut aiunt) habet absque feruore splendorem, sed & ipsum mutuatur à sole, ideoque tam frequenter imò & semper mutatur, nec unquam in eodem *Luc. 12. f*

Eccl.27.b eodem statu permanet. Sic profectò stultus vt luna mutatur, sapiens permanet ut sol. Ille, inquam, stultus qui in decore suo perdidit sapientiam, id est, qui refriguit in splendore. Cecidit ergo Lucifer ut fulgur de cœlo, Seraphim uero *1.Co.13.d* stabant super illud. Stant plane Seraphim: quia charitas nunquam excidit. Stant attoniti, & suspensi in contemplatione sedentis in throno, stant in æterna incommutabilitate, & æternitate incommutabili. Tu sedere tentasti ò impie, propterea tui moti sunt pedes, & effusi sunt gressus tui. Filius est qui sedet in throno, dominus sabaoth, cum tranquillitate iudicans omnia. Sola sedet trinitas, quæ sola habet immutabilitatem, sola est apud quam non est transmutatio, nec uicissitudinis obumbratio. Seraphim uero stant immutabiles quidem, sed suo modo, non in eius comparatione. Stant extendentes se & intendentes in eum in quem prospicere concupiscunt. Qui sedere præsumpsit, seipso uoluit esse contentus, vnde solam hodie quoque malitiam esurit: quia solam habet hanc à semetipso. Cum loquitur mendacium, de proprio loquitur: quia mendax est, & pater eius. Quod audis de uerbo mendacij, intellige & de opere malitię. Et licet male sibi in malo complaceat, sufficere tamen sibi nunquam poterit, nec in ipso. Sola proinde sedet trinitas summa, quę sola in se est, & ideo sola uere est: sola se fruitur, sola nullius eget, sola sufficit sibiipsi.

Item de eodem. Sermo quartus. A

CVM dixisset Propheta. Et *Esa.6.a* Seraphim stabant: adiunxit deinde & ait. Sex alæ vni, & sex alæ alteri. Quid sibi uolunt alæ istæ fratres? Ergóne etiam cum hyems transierit, & sedebit rex super solium, volandum adhuc erit & ipsis Seraphim, vt possint diuersis occurrere necessitatibus diuersorum, ab imminentibus liberare periculis, opem ferre laborantibus, in tribulatione positos consolari? Absit ut in illo æternæ beatitudinis regno necessitas, aut periculum, aut labor, aut tribulatio sit, cui oporteat subueniri. Ad quid ergo tunc alæ? Placet mihi statio illa, omnino sic volo manere, nec aliquid prorsus admitto quo mihi stabilitas illa depereat. Veruntamen scio beatæ Esaia, quòd Propheta es tu, & spiritum eius habens, qui abundantia pietatis excedit hominum non modo merita, sed & uota. Salua mihi sit illa tam amata stabilitas: iam si quid alæ istæ ad beatitudinem addiderint, non recuso. Credo autem sicut in statione immutabilitatem, sic & in uolatu alacritatem promitti, ne uidelicet insensibilis quædam & quasi lapidea stabilitas æstimetur. Sed dicas. Et si alas habere necesse est, quare tam multas? Quid sibi vult multiplicitas ista pennarum? Audi quod sequitur. Duabus alis uelabant caput, duabus pedes, duabus velabant. In quibus uerbis uidere mihi uideor quod de statione dictum est, uolatu manifestius explicari. Quo enim B Seraphim uolant, nisi in eum cuius ardent amore? Vide flammam quasi uolantem & stantem simul, nec miraberis iam Seraphim stantes uolare, stare uolantes. Sed quia diximus quo uolant, ipsas quoque quibus uolant alas exigere religiosa curiositas vestra videtur. Certius posset & credibilius testimonium perhibere cui datum est & uidere. Ego tamen opinor non incongrue pennas istas agnitionem & deuotionem intelligi posse, quibus in eum qui supra ipsos est, Seraphim rapiuntur, Leuat quippe cognitionis

mirála, sed sola non sufficit. Ruit citius qui una tantum ala uolare cõtendit: & quo magis attollitur, peius colliditur. Experti sunt hoc philosophi gentium: qui cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum. Denique traditi in reprobum sensum, vsque in ipsas etiam passiones ignominiæ corruerunt. Adeo vera probatur illa sententia. Scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi. Sic & zelus, absque scientia, quo vehementius irruit, eo grauius corruit, impingens nimirum atque resiliens. Vbi verò intelligentiam charitas, agnitionem deuotio comitatur, volet secure quisquis eiusmodi est, volet sine fine, quia uolat in æternitatem. Iam super ea quæ præmittitur capitis, & pedum velatione extat à patribus probata sententia, Dei caput pedesque velari, eo quòd lateat quid ante mundum fuerit, quidve futurum post consummationem. Et hoc quidem pro eo quòd distinctè in Latinis codicibus scriptum est, caput eius, & pedes eius. Testatur autem interpres noster in Hebræo verbum esse commune quod interpretari possit eius & suam, vt Seraphim iuxta Hebræi sermonis ambiguitatem, vel faciem pedesque Dei, vel suam faciem ac pedes operire dicantur. Vnde & mirum videri potest cur è duobus eum magis in interpretatione elegerit sensum, quem visionis ipsius consequentia minus videtur admittere, vt videlicet & uelarent pariter caput pedesque sedentis, nisi quòd Origenis expositionem secutus est in hac parte. Quod si de ipsis quoque Seraphim licet accipere, sic pinge ea vt operto capite & pedibus, solum appareat corpus medium, sed & ipsum quoque non penitus, propter eas nimirum alas quibus uolare perhibentur. Considero siquidem quasi quoddam caput corpus & pedes meos in uerbis Apostoli, quibus ait. Quos enim præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui: & quos prædestinauit, hos & vocauit. Quos autem vocauit, hos & iustificauit. Et quos iustificauit, hos & magnificauit. Ita initium meum solius gratiæ est, & non habeo quid mihi in prædestinatione attribuam siue vocatione. Non sic sane ab opere iustificationis alienus sum, operatur & illud gratia, sed plane mecum. Vidésne quemadmodum Seraphim in medio appareat aliquatenus? Porrò consummatio quidem & ipsa solius gratiæ est: nec est mihi in hac parte, uel cum ea, siue in ea gloriari, quasi coadiutor videar, aut cooperator. Velat itaque Seraphim caput suum duabus pennis, si & ueraciter cognouerit, & humiliter fateatur quia misericordia eum sola præuenerit. Velat & pedes alis æquè duabus, si misericordiæ quoque quæ subsecutura est, nec ignarus extiterit, nec ingratus. Quam sane capitis & pedum velationem, & nunc quoque negligere non oportet, licet tunc maxime perficienda sit, quando iudex sedebit super solium, & astantes sibi Seraphim & agnitione ueritatis subtilius illustrabit, & inflammabit vehementius charitatis ardore. In quorum numero indignos nos seruos nominis sui, ipsa de qua locuti sumus constituere dignetur misericordia, quæ ab æterno est, & usque in æternum super electos, in medio quidem aliquatenus ostendens liberum arbitrium, meriti gratia principium & finem omnino soli uendicans sibi: ut sit nobis alpha & o dominus Deus noster, & pro vtroque iure clamemus. Non nobis domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Amen.

Iac. 4. d
C
Rom. 8. f
D
Ps. 113. b

Vnde supra. Sermo V.

Ommendant nobis sacræ literæ Christum dominum, & ex patre, & in patre, & cum patre, & à patre, & pro patre, & etiã sub patre. Quòd dicitur ex patre, ineffabilis est natiuitas: quòd in patre, consubstantialis unitas: quòd cum patre, æqualitas maiestatis. Sane enim tria hæc ab æterno. Cæterum si ex patre nascens, quid in patre, aut E cum patre? Non incongrue forsitan in patre cubans, cum patre sedens dicatur. Et audite consessus huius, & huius accubitus rationem. Sicut enim sessio maiestatem, sic confessio æqualitatem exprimit maiestatis, præsertim cum sit ei sedes à dextris patris, non sane sub pedibus, uel quasi à tergo. Et sedere quidem iam quiescere est, sed iacere magis. Quid autem delectabilius, & quodammodo dulcius esse uidebitur filio, quòd in patre est, an quòd cum patre omnibus præest? In quo putas horum summa illa pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, & singularis requies domini competentius assignetur? Etsi digne ore id exprimi nequeat, corde tamen forsitan pie concipitur: ut salua quidẽ in omnibus illius indiuisibili simplicitate essentiæ, inter gloriæ æqualitatem, & substantiæ unitatem, uelut similis quædã ei, quæ inter consessum & accubitum est cogitari posse distinctio uideatur. Denique parum uidetur sponsæ uidere sedentem, cubantem sibi flagitat indicari. *Cant.1.b* Indica mihi, ait, quem diligit anima mea, ubi cubes in meridie. Sed & animæ omni quæ sanum sapit, dulcius sapit per omnem modũ quod *1.Co.6.d* Apostolus ait. Qui adhæret Deo, unus spiritus est: *Mat.19.d* quam quod Apostolis dicitur. Cũ sederit rex in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos iudicantes: haud minus utique iucundior sessione cubatio. Ego in patre, ait filius, & pater in me est. Non potuit expressius substantiæ unitas commendari. Vbi.n. vterque in altero, nihil quasi exterius licet nihil interius cogitari, simplicissimam magis credi necesse est in ambobus substantiæ F vnitatem. Veruntamen aliquatenus huic *1.Ioã.4.c* simile est quod dicitur. Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo: nisi quod hic quidem spiritualis quædam unio, secundum quòd supra memorauimus. Qui adhæret Deo, non quidem unum, id est, non una substantia, sed unus spiritus est: illic uero naturalis potius, & substantialis unitas designatur. Vnde & habes in Euangelio. Ego & pater unum sumus. *Ioan.10.f* Illud proinde iuxta præfatam similitudinem tanquam cubiculum unigeniti, & quasi summa quædam domini requies est. Nos quoque per hanc uoluntatum unionem, & adhæsionem spiritus, quam nimirum charitas facit, pro nostro quidem modulo, in hoc suum cubiculum, & in suam requiem factus etiam primogenitus introducit. Iam uero quod dicitur à patre, ambulantem significat, & ad eum quem proximo ipso præstante celebraturi sumus spectat incarnationis eius aduentum. Hinc nimirum & ipse ait. Ego enim à Deo processi, & ueni. *Ioan.8.e* In terris denique uisus, & cũ hominibus conuersatus *Ibid.1.d* medius nostrum, quem nesciebamus stetit, uerus quidẽ Emmanuel, nobiscum Deus, nobiscum stans, sed pro pâtre. Quòd enim nobiscum stetit, adiutorium: quod pro patre stetit, zelum designat. Paternam nanque quærebat in omnibus gloriam, cuius & uenerat facere voluntatem. Cæterum si pendentem considerès, si Christum & hunc crucifixum attẽdas, ibi maxime euidentissimeque eum sub patre reperies: hoc enim proprie ac specialiter ad humanę pertinuit naturæ humilitatem: G secundum quam ipse ait. Pater maior me est. *Ioan.14.e* Dicerène audebimus, quòd aliquando fuerit etiam sine patre? Nemo id præsumeret, si non prior ipse dixisset. Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? *Matt.27.* Quasi quædam enim ibi derelictio fuit, ubi nulla fuit in tanta necessitate uirtutis exhibitio, nulla ostensio maiestatis. Habemus itaque Christum ex patre nascentem, in patre cubantem, cum patre sedentem, a patre ambulantem, pro patre stantem, sub patre pendẽtem, sine patre quodammodo morientem. Quonam igitur modo ex his uidisse eũ credemus Esaiam, cum diceret. Vidi dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum? *Esa.6.a* Longe enim per omnem modum dissimilis ea uisio fuit, de qua alibi idem propheta. Vidimus eum, inquit, & non erat ei species nẽque decor: & æstimauimus eũ tanquam leprosum, & percussum à Deo, & humiliatum. *Ibid.53.a* Item utrobique uidit eundẽ, sed non uidit eodem modo, ac per hoc quodammodo non eundem. Ibi enim vidit eũ liuidum plagis, saturatum opprobrijs, afflictum supplicijs, lacessitum iniurijs. Vidit denique contemptibilem, uidit penden-

tem,

Ibidem. b tem, vidit propter nos morientẽ:& ait: Attritus est propter scelera nostra, cuius liuore sanati sumus. Ibi inquam nouissimus virorum apparuit, & despectus: hic autẽ erat plena omnis terra maiestate ipsius. Ibi vir dolorum, & sciens infirmitatem, hic Domi
H nus sedẽs. Et illa quidem communis visio verbo pluralis numeri designatur, hæc autẽ tam singularis est, quam sublimis. Ibi ergo tãquã unus de multitudine, uidimus ait: hic uero tanquam solus & solitarius leuans se supra se, vidi, inquit, Dominum sedentem, &c. Sanè competẽter Dominus dicitur, qui sedere conspicitur. Sedere enim præsidentis est, sedere dominantis est & regnantis. Maximè vero sedere super solium, dominationem notat: nam sedere simpliciter, aliquando & humiliationem. Cæterum vt prædiximus, qui in patre cubat delicians, cum patre imperans sedet, ibi sponsus amabilis, ibi Dominus admirabilis. Denique gloriosus Deus in sanctis suis, mirabilis in maiestate sua. Vidi, inquit, Dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum, & plena erat omnis terra maiestate eius: & ea quæ sub ipso erãt replebant templum. Quæ enim sub ipso erant? Nunquid ipsum, quod dixerat solium quamlibet excelsum & eleuatũ, sub ipso tamen nihilominus erat? Si enim ipse super solium sedens, solium plane sub ipso. Et quomodo illud replebat templum? Deinde quando & ipsa iam terra omnis plena est maiestate eius, quomodo templum adhuc, vel unde repletur? Enimuero disce ex his quæ audis, solium non machinã imaginari corpoream, sed angelicam intelligere creaturam. Si enim sedes est sapientię anima iusti, quàm dignior sedes angeli sancti? Hoc planè solium gloriæ eius excelsum per naturam, sed multo magis per gratiam eleuatum. Excelsos enim fecit eos natura condi
I tionis, eleuatos gratia confirmationis, de
Ps. 32. b qua dicitur. Verbo Domini cœli firmati sunt. Ea igitur agmina angelorum in quibus sedet Deus, & quæ sub ipso sunt, templum replent, licet iam terra omnis ipsius plena sit maiestate. Vbique enim regnat, vbique imperat, vbique maiestas eius, sed gratia forte non ita. Non inquam ubique sicut potestas, sic & uoluntas eius bona &
Mat. 6. b beneplacens & perfecta. Alioquin quid est quod dicimus. Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra? Fit enim uoluntas eius de omnibus, fit per omnes, nõ in omnibus tamen. In electis spiritibus fit uolũtas Dei qñ eis efficitur cũ ipso una uoluntas. Hæc sanè adhæsio spiritualis unum spiritum faciens, sicut multitudinis quoque credentium cor unum & anima una legitur extitisse. Et ea Act. 4. f quæ sub ipso erant, replebant templum. Replebant omni benedictione spirituali, replebant consolatione diuina, replebant diuisionibus gratiarum. Replebant denique fructu sanctificationis: siquidem domum tuã Domine decet sanctitudo. Replebant diuersis charismatum donis, spiritu sapientiæ & intellectus, consilij & fortitudinis, scientiæ & pietatis, & replebant illud spiritu timoris Domini. Seraphim stabant super illud. Nõmen est ordinis angelorum summi, atque supremi: ut merito stare super cæteros describantur, & ipsi tamen quamlibet cæteris præstent, astant nihilominus Domino præsidenti, deuotum utique ministerium, & plenum reuerentiæ obsequium exhibentes. Aliter enim Domini, aliter angeli, aliter hominis intelligi conuenit stationem. Stat K Christus pro patre zelans, patri gloriam quærens, & tãquam fidelis unigenitus, imò & primogenitus patris, zelo patris adiuuans adoptiuos. Sic illum Stephanus stantem ui- Act. 7. g dit, quem habuit adiutorem: sic propheta Psa. 43. d in adiutoriũ eum surgere precabatur: Exurge, inquiens, Domine, adiuua nos. Sanè angelica statio ministratio est, dicente propheta: Milia milium ministrabant ei, & decies Daniel 7. centena milia assistebant ei. Nam hominis c quidem stare, persistere est in uigore animi, & obseruatione propositi. Sic Moyses stetit in confractione & in conspectu Domini, ut auerteret iram eius: sic stetit Phinees, & placauit. Seraphim stabant super illud.

Quid sibi uult quòd non unum, nõ plurimos stantes uidisse se perhibet propheta, sed duos? Duos siquidem ei apparuisse constat ex eo quod secutus adiunxit. Sex alæ uni, & sex alæ alteri. Et bene duo stabant. Væ enim soli: quia si ceciderit, non habet Eccl. 4. subleuantem. Væ tibi superbe spiritus, solitudinis & solitariæ præsumptionis amator. Non stetisti in ueritate, expulsus est pes superbiæ, stare non potuit. Solus sedere uolẽs, tanquam fulgur cecidisti de cœlo, non habiturus aliquando subleuantem. Sex alæ uni, & sex alæ alteri. Ad quid multiplicitas ista pennarum? Duabus, inquit, uelabant caput eius, & duabus pedes, & duabus uolabant. Grande mysterium, & profundũ utique

vtique sacramentum. Attentas in vobis hæc verba desiderant aures, sed multo magis disertam in nobis linguam exigunt, maximeque animum spiritualem. Dico vobis
L tamen vtcunque quod sentio, nec sanè affirmans dico, sed coniectans quodammodo & opinās. Quid enim æstimare vetat, deiecto Lucifero ad peruigiles excubias Seraphim constitutos, sicut eiecto homine, teste scriptura: Cherubim ad custodiā posuit Deus? Nec incongrue forsitan Cherubim flammeus traditur gladius, vt a ligno vitæ incisio pariter & incensio, quibus nihil carni terribilius, manum prohibeāt corporalem. Porro Seraphim tantum alas accipiūt, quantum velamine arceant oculum spiritualem. Deniq; duabus, inquit, velabant caput eius & duabus pedes, vt nec alta Dei, nec profunda eius iniquus ille valeat cōtemplari. Erit cum reuelabitur gloria domini, sed non erit hoc nisi factum fuerit ante, quod scriptum est: Tollatur impius ne videat gloriam Dei. Interim sanè velatur caput, velantur pedes, vt medium quidem aliquid eidē impio videndum, sed ad inuidendum vtique relinquatur. Et velantur alis, quæ nimirum sic illum arceant, ut istos sustineant & sustollāt. Quærendum tamen prius quibus alis volare dicantur, quia duabus, inquit, volabant.
Gen.3.d Nec incongrue forsitan duas istas naturæ & gratiæ dicimus: præsertim cū prius quoque in his ipsis etiam solii celsitudo & eleuatio a nobis fuerit assignata. Viuaci siquidē per naturam intellectu, & feruēti nihilominus affectu per gratiam in eum, qui supra ipsos est extenti iugiter & intenti, stare quidem vt diximus per ministerium, sed & uo-
M lare per studium perhibentur. Licet enim velent caput domini, velent etiam pedes, sed sibi ista non velant, magis autem sedule volant & volitant inter ista: & alta potētiæ eius, & profunda sapientię uestigantes. Nec sanè scrutatores sunt maiestatis, vt proinde opprimantur a gloria, quòd non minus diligant, quàm intelligāt, vtpote quos ille regit & agit spiritus, qui scrutatur etiā alta Dei. Superbus ille Lucifer lucem præferens non ignem habens alteri tantum innixus alæ, casum facere potuit, non volatum. Exultauit enim lucidus esse, non feruidus, non incensus, quod Seraphim sonat. Non ergo stetit, quia cōtempsit, sed nec volare potuit, quod præsumpsit. Sustulit eum naturæ viuacitas, sed in suam planè perniciem, quippe quem defectus gratiæ mox deiecit. Nec dissimilis sanè illorum casus, qui cum cognouissent Deum, non glorificauerunt aut gratias egerunt, quo tandem merito traditi sunt in reprobum sensum, & obscuratum est insipiēs cor eorum. Denique & ipsi eorum principi interpositum est uelamen, quod nulla iam naturæ uiuacitate pertranseat, ut ipsius qui super solium sedet, caput aut pedes ualeat intueri. Siquidem Seraphim stantes & astantes duabus alis caput uelant, duabus pedes. Non est corporalis diuina substantia, nec in formam hominum membris distincta corporeis. Spiritus est Deus: & quæ de eo dicuntur, spiritualiter uestiganda. Alioquin quis nobis reuelabit hoc caput, & pedes istos quos geminis alis seraphim uelant, nisi spiritus ipse qui nouit omnia, quæ in
eo sunt, & scrutatur etiam alta Dei? Ego A
enim opinor ipsa esse, quæ in hoc loco capitis nomine designantur. Itaque secundum hūc sensum caput eius, maiestas eius: potestas eius, sempiterna uirtus atque diuinitas. Caput eius, iuxta illud propheti-
cum. Iustitia tua sicut montes Dei. Nempe Psal.35.
quod sequitur. Iudicia tua abyssus multa, non incongrue forte uidebitur pedum posse appellatione signari. Sunt enim uelut quidam pedes eius, inuestigabiles uiæ eius, inscrutabilia iudicia eius, profundū sapientiæ, & irreprehensibilis quædā, sed incomprehensibilis dispositio eius. Ad hoc pedes ipsum quoque dominicę incarnationis mysteriū specialiter cognoscitur pertinere, & omnis pariter operatio nostræ salutis. Cernere est, quā sit iustitia illa sublimis, quā sicut montes Dei propheta esse miratur. Nostra.n. (si qua est) humilis iustitia, recta forsitan, sed non pura. Nisi forte meliores nos esse credimus, quā patres nostros, qui non minus ueraciter quā humiliter aiebāt: Omnes iustitiæ nostræ tanquam pannus men-
struatæ mulieris. Quomodo enim pura iu- Psal.64.
stitia, ubi adhuc non potest culpa deesse? Recta proinde interim uideri potest iustitia hominum, si tamen peccato non consentiant, ut non regnet in eorum mortali corpore. Nam primi hominis in initio quidem non modo recta, sed ēt pura fuit, quandiu ei datū est nec sentire peccatum. Cæterum & hæc ipsa quoniam firma non fuit & puritatē facile perdidit, & ne ipsam quoqȝ retinuit rectitudinē suam. Sanè apud ange-
los iustitia recta, pura, & firma est, sublimis B

quidem:

quidem: sed adhuc longe inferior quàm diuina. Non enim innata est eis, sed a Deo collata: ut natura ipsa, quod ex se est, non modo iustitiæ, sed etiam iniustitiæ capax inueniatur. Nunquid non ista est prauitas quędam quam in Angelis suis vera illa iu-
Ps. 142.b stitia legitur inuenisse? Non enim iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens, ait, is qui Dei iustitiam minime ignorabat. Nec ait, omnis homo: sed omnis viuens, forte vt ne ipsos angelicos eum noueris spiritus excepisse. Viuunt enim & ipsi tanto verius, quanto propius astant ei apud quē est fons vitę. Nihilominus etiam iusti sunt, sed ex eo, non coram eo: munere eius, non in eius comparatione. Ipsa enim sibi iustitia est, cuius voluntas nō tam æqua quàm ipsa æquitas. Et utraque non aliud quàm ipsa substātia est. Illa ergo iustitia verissime sicut mons est, quæ recta est, quæ pura est, quæ firma est, & ut ita dixerim, etiam substantia est. Quanta enim in hoc capite latet altitudo? Quanta gloria est, quantaque sublimitas in hoc vmbroso & condenso monte reposita? Quibus tamen putamus alis hoc caput Seraphim velant, vt nulla suæ subtilitate naturæ, nulla rationis perspicacitate nequā oculus in illius queat irrumpere veri luminis claritatem? Duabus, ni fallor, alis; sitę uidelicet ipsorum gloriæ, & fœlicitatis. Ineffabiliter siquidem delectantur in admiratione contemplationis illius, nec minus gloriantur in ipsius veneratione. Iniquus ille admirationem quidem, sed non venerationē habens, quia subdi noluit per venerationē, figi non valuit per admirationem. Denique admirationem ipsam in æmulationem conuertit, nec venerari dignatus, sed conatus est imitari. Quàm melius Seraphim sua ipsa admiratione fœlices, veneratione etiam uenerabiles fiunt, ueram in ipso habentes gloriam cui seruire regnare est, & apud quem omnis, qui se humiliat exaltatur? Et nunc audi quemadmodum his duabus alis ipsum quod diximus caput domini, ne iniquus ille inspiciat, velare Seraphim videātur. Quoties enim sursum dirigit aciem, in angelicam statim fœlicitatē & gloriam malignus offendit, & offundit oculum pessimus humor liuor proprius, vt penetrare vltra non posit. Sic nimirum quasi gemino quodam velamine ne sublimiora prospiciat inuidus præpeditur, ad illorum quos superiores habere dolet, modo quidem fœlicitatem, modo gloriam, modo vtranque simul, reuerberata acie contabescens. Quis enim tam grauis pruritus oculi, quàm inuidia est? Nec vero alijs liuor ... nuidus, quàm aliena gloria & fœlicitate torquetur. Miseria enim (ut aiunt) inuidia caret. Sed & pedes domini, quibus nimirum impenetrabilem iudiciorum eius abyssum, & dispositionis eius diximus uias inuestigabiles designari, duabus æquè alis velant Seraphim, Ego autem dico, prudentia & fidelitate, Cum enim & fideles pariter ministri sint & prudentes, sic diuina negocia gerunt, & saluti prouident electorum, ut malignus ille depræhenderę omnino non posit. Ex hoc pedum velamento factum reor ut nesciens dominum glorię fecerit crucifigi: ex hoc quotidie fieri vt salutis nostræ negocijs ignorans seruiat & inuitus, sero postmodum plangens quòd dum obesse uoluit, inuentus est profuisse. Sic nimirum per administratorios spiritus illuditur eius astutia, quòd & fideles sint qui detegere nolint, & prudentes qui norint tegere diuina erga nos prouidentiæ & dispositionis arcana. Cæterum sicut è supremis duabus alis nequissimus ille admirationem habuit, sed venerationem (ut diximus) sic è medijs quoque spiritualem ei intellectum natura, sed non etiam gratia affectum dedit: sed nihilominus ex infimis istis facile satis animaduertere est quàm inuentus sit fidelitatis expers, non autem similiter caruisse prudentia. Nisi forte alium aliquem putas esse qui dictus est callidior cunctis animantibus serpens. Forte etiam non incongrue dicimus quoniam eo ipso tam irreuocabilis casus eius, irreparabilisque collisio fuerit, quod ex his quas diximus alis, sicut in parte dextera nulla affuerit, sic in læua nulla defuerit. Non ita sane duo illi quos Prophetica nobis visio commendauit stantes, & adstantes domino maiestatis. Cuius etiam duabus (ut dictum est) vt alis caput velant, ipsa equidem sua admiratione in qua delectantur fœliciter, ac ueneratione in qua sublimiter gloriantur, Duabus etiam pedes, fidelitate uidelicet atque prudentia. Porrò duabus uolant, naturæ ut diximus perspicacia, & efficacia gratiæ. Sane mediam quasi quandam longitudinem nudam visibilemque relinquunt, longanimitatem dico, & benignitatem Dei ad pœnitentiam homines inuitantis. Omnibus enim cernere est quemadmodum solem suū super bonos

nos & malos oriri faciat, & pluat super iustos & iniustos. Hac nimirum charitate verus ille Salomon quasi quædam media sua constrauit propter filias Hierusalem: vt quibus altiora se quærere, & profunda uestigare non licet, in his saltem medijs valeāt exerceri, & ad sublimium subtiliumque exinde rerum contemplationē promoueri aliquando mereantur. Cæterum nequissimus ille ex hac uisione & in præsenti torquetur acrius, & grauius cruciabitur in futuro. Primum quidem quod ipsam uobis longanimitatem benignitatis inuideat, deinde quod nequaquam sibiipsi hac saltē occasione prouideat, vt ad pœnitentiam adducatur.

In festo sancti Martini, de exemplis obedientiæ. Sermo.

PVto, sermonem à nobis expetit tam uester iste conuētus, quàm aduētus harum honorabilium personarum, quas de lōginquo gratulamur adesse. Sane audirem eos ipse libentius: sed quoniam eligunt, imò & exigunt magis ut loquar, mihi si non licet audire eos, eis necesse est obaudire. Et quidem viuus est nobis sermo tam multa mansuetudo eorum, qui uidelicet meritis sanctiores,
F dignitate superiores, sapiētia locupletiores, non modo ad uisitandos, sed etiam ad audiendos nos dignati sunt declinare. Efficax eruditio, & omni digna acceptione doctrina. Siquidem non uerbo & lingua, sed opere & veritate nos admonēt imitatores suos esse, sicut ipsi sunt Christi, & discere quod ab ipso utique didicerunt, mites esse, & humiles corde. Sic Maria Elizabeth petiit, cōiugatam uirgo, ancillam domina, præcursoris matrē iudicis mater, Dei genitrix seruuli genitricem. Sic postmodum Iesus etiam ipse Ioannem adiit, & adiit baptizandus, vtpote quem decebat implere omnem iustitiam. Vos quoque reuerendi patres deteriorē nobis non facitis partem uestram. Ad audiendum quippe quàm ad loquendum uelociores, etiam inter ipsos qui vestro magis eguerunt documento. Nam nos quidem quia omnem nō possumus implere iustitiam, uel nonnullam uobis exhibere curamus, iustum esse non ignorātes inferiorem superioribus
Ioan. 3. d obedire. Sed unde loquemur? Qui de terra est, de terra loquitur: ait uox illa clamantis. De terra ergo loquamur, quia de terra subsistimus, & in terra. Audite quique terrigenæ & filij hominum, vobis dicimus, & de vobis. In terra orimur, in terra morimur, reuertentes in eam unde sumus assumpti. Hic nobis angustus introitus, mora breuis, sola mors certa. Cogitur totus Adam iudicium portare quod meruit. Dilatatus est uehementer, multiplicatus est, & repleuit terram. Attamen uelit nolit, quantumcun- G que recalcitret, uniuersus adhuc fert sententiam quam excepit. Terra, inquit, es, & in terram ibis. Grauis equidem sententia, sed Gen. 3. non sine grandis misericordiæ temperamento. Dura admodum, sed si merita penses, indulgentiæ plena. Siquidem non minus iuste peccanti diceretur terra es, sed ex hoc sub terram ibis. Iustus foret etiam tunc iustus dominus, & laudabilis nimis. Dignus plane qui laudaretur, sed non ego idoneus qui laudarem. Alioquin tunc quoque nihilominus uere dicerem, si tamē dicere possem. Iustus es domine, & rectum iudicium tuum. At non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te: sed nos qui uiuimus, benedicimus domino. Pepercisti ergo creaturæ tuę, pepercisti glorię nominis tui, vt descendentem de Hierusalem, minime tāmen usque in Hierico patereris abduci. Semiuiuus adhuc relictus in uia semilaudare possum: ubi totus uixero, ibi totus erumpam in laudem, & dicent omnia ossa mea. Domine, quis similis tibi? Propter hoc nempe cum iratus fuisses, misericordiæ meministi, non damnans hominem in loco perditionis: sed in loco afflictionis humilians. Quid causaris homo, quid sententiam quęreris duriorem? Terræ addictus es, factus è terra, ut ipsa tibi sit patria quæ materia fuit. Sed audire, inquies, uelim: quia spiritus es, & ad spiritum ibis. Siquidem etiā spiritus sum, quod ad animam pertinet, nec portionem hanc mei dubitauerim potiorē. Audiui sane ab Apostolo, quia dominus spi- 2. Cor. 3. a ritus est, & ab ipso domino, quia spiritus est Ioan. 4. c Deus. Nec modo spiritus, sed spirituum pa- H ter. Vt quid ergo tenet me mater carnis, quia caro ex parte: spirituum pater non recipit, cum ex parte sim spiritus? Scio scio, agit hoc non tam substantia ipsa quàm culpa. Sicut. n. peccatores spiritus inter cœlum & terram uentosum hoc medium tenent, unde & potestates huius aëris nominantur: sic peccata nostra inter nos & Deum separant, inter creatorem patremque spirituum,

tuum, & spiritualem utique creaturam. Traxit animam corpus in regionem suam, & ecce prævalens opprimit peregrinam. Factum est nempe talentum plumbi, non aliunde tamen nisi, quia sedet iniquitas super illud. Corpus enim aggrauat animam, sed vtique quod corrumpitur: corrumpitur autem, imò etiam apostolo teste mortuum est propter peccatum. Itaque licet quodammodo cœlum sit homo, cœlestibus sine dubio spiritibus similis, substātia simul & forma, substantia quidē qm̄ spūalis, forma vero, quia rōnalis, ęst: minime tū leuare eū duo illa sufficiūt, vt mereatur audire, quia cœlū es, & in cœlum ibis. Frustra glorietur de libertate arbitrij, quæ in mente est: captiuus ducitur in legem peccati, quæ in carne est. Nam & si forsitan videretur duplex funiculus posse alteri æquè duplici prævalere, vt videlicet quem sibi terra gemino quodam iure, tanquam patria pariter & materia vendicat, ob geminam nihilominus, quę prædicta est, substantiæ scilicet, & formæ similitudinem, cœlum quoquæ recipiat vt cœlestem: sed iam triplicatus inferior ille & deorsum trahens peccato equidem accedente funiculus, nisi illinc quoque occurrerit gratiā, non rumpetur. Sane vbi illa affuerit, haud dubium quin soluatur facile grauis iste quo trahimur, imò quē trahimus funiculus iniquitatis. Hæc.n. inter nos & Deum non separās interuenit, sed reparans, & coniungens. Itaque ibo mihi ad montem gratiæ, & colles miserationum, quarum thesauros omnes repositos audio penes Christum. Ibo ad eum qui est plenus gratiæ, & veritatis, si forte accipiam aliquid de plenitudine illa, imò si forte accipiar in plenitudine illa: vt cum cæteris aliquando membris occurram in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Nemo quippe ascendit in cœlum: nisi qui descendit de cœlo. Fidelissimus plane, & benignissimus mediator, qui quidem non discreuit, sed fecit vtraque unum, medium parietem macerię soluens, donans nobis omnia delicta, delens quod aduersum nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci: expolians principatus, & potestates, traduxit confidenter palā triūphans illos, pacificansque per sanguinem suum quæ sunt in cœlo, & quæ super terrā. Propter hanc nempe salutem quam in medio terrę erat operaturus, nō confestim sub terra posuit hominem, sicut peccando meruerat, sed in terra. Siquidem respirandum est nobis, & nulla tenus desperādum donec in terra adhuc interim cōstituti, & suspicere cœlum possumus, & suscipere data optima & dona perfecta desursum a patre luminū, à patre spirituum, à patre misericordiarum. Nam & propterea rectum fecit hominem, etiā corpore ipso, & os homini sublime dedit, cum prona utique spectent animantia cætera terram: ut attollens ad sidera uultus illico suspiret, ubi tā beatā, & perennem conspicit mansionem. Nónne enim pie, & fideliter intuentibus nobis uehementissimū quoddam incentiuum amoris, & prouocatio flagrantissimi desiderij est uisio ipsa tā lucidissimæ regionis? Non sunt stellæ cœli similes glebis terræ. Inter splendorem Solis, & caliginē soli huius, non parua distātia est. Forte tamen hic quoque nōnulla, sed in suo genere pulchra uidentur: & hæc ipsa undique mixta non pulchris, ut aurum in luto, gemma in sterquilinio, lilium inter spinas. Tota pulchra es patria mea, & macula non est in te: tota pulchra es, absque eo quod intrinsecus latet. Quid illud? Nempe illi beati angelici spiritus, & animæ sanctorū, quæ iam ingredi meruerūt in locum tarbernaculi admirabilis uqsue ad domum Dei. Sicut enim sunt corpora terrestria, sic sunt & corpora cœlestia, sed longe vero alia cœlestiū gloria, quàm terrestrium: sic sunt cœlestes spiritus & terrestres, nec minor sane distantia inter eos. Angeli, Archangeli, Virtutes, Principatus, Potestates, Dominationes, Throni, Cherubim, & Seraphim. Bene nomina noui. Forte hoc totum est. Quid enim amplius capiam terrigena de cœlestibus carnalis homo de spiritualibus, & diuinis? Verumtamen etsi ignoro quid lateat in his tantis appellationibus, illud equidem certissime noui, quòd magnum, & mirabile aliquid sub hac tanta uerborū maiestate clausum sit, & signatum. Non sine causa cœlū hoc dicitur: plane eximiū nescio quid celatur in eo. Celatur, inquam, sed tamen non negatur fidei usquequaque. Videre enim nobis datur in terra ipsam exteriorem cœli pulchritudinem non adire: internam quoque gloriam secretorum eius etsi non comprehendere, conceditur uel audire. Videmus patriam, sed à longe salutamus: odoramus illas delicias, non gusta-

Q

Sapiē. 9. d
Rom. 7. b
I
Ioan. 3. b
K
L

gustamus. Enimuero non sine causa unigenitus qui est in sinu patris, ipse nobis in regione hac vmbræ mortis, quam inhabitamus, cœlestium gloriam spirituum sanè per fidem enarrat, corporum vero per speciem manifestat. Audi, inquit, filia, & vide. Et fa-
Psa.44. c ctum est. Quorsum ista? Inclina, ait, aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui. Vult nos ponere contumaciam, discere obedientiam, apprehendere disciplinam. Vult nos etiam obliuisci posteriora, despicere inferiora, terrenos mores, & vitia genuina deserere, cœlestia sapere, superna quærere, anterioribus inhiare. Vult & illum tantum decorem domus suæ ingenuam concupiscere creaturam: quo scilicet in eandem imaginem transformetur Dei claritate in claritatem, tanquam à Domini spiritu, ac proinde concupiscat etiam
M rex decorem illius, vtique spiritualem. Sed in quo visus ille inquies, vel auditus inclinare me aurem, & obaudire monet? nam quòd desiderium pariat, manifestum est. Sanè ergo considera uniuersam hanc cœlestium gloriam corporum incessanter legibus obtemperare diuinis, nec unquam sibi positas in tam continuis motibus metas excedere temporum, aut locorum terminos transgredi constitutos. Sed & ipsos spiritus tam sublimes audi omnes administratorios esse, & in ministerium mitti dignantissimum, vt ne indignum dicam, minime tamen puto reperies in scripturis aliquando quenquam illorum, vel contradixisset mittenti, vel erga ipsos tam inferiores, se propter quos in ministerium mittebantur, saltem tenuiter fuisse commotum. Exempla sunt obedientiæ, si diligenter attendas, eo sanè acceptabiliora, quo in materia digniori. Sed noui quid ad ista submurmurat sensus hominis, & cogitatio prona semper ad malum. Quid tu mihi, inquit, elementorũ proponis obedientiam supernorum? Quasi vero, aut sensus vllus in eis, aut ulla uigeat deliberatio rationis, & non potius agi ipsa, quàm agere videantur. Quid vero, vel ipsorum angelorum obedientiam sic commẽdas? Sentiunt quidem angeli, sed delectabilia sola, obedientes equidem creatori, sed tã fœlici, quàm facili uoluntate. Quidni obediant? Semper enim vident faciem patris, quem videre, perfecta beatitudo, æterna gloria, summa uoluptas est. Produc nobis Domine patriarchas, & prophetas, uiros obedientes præceptis tuis, obedientes ex uoluntate, obedientes contra propriam voluntatem. Factum est. Exhibetur nobis (vt cæte- A
ros breuitatis causa prætereani) exhibetur inquam nobis Abraham ad præceptũ Domini exiens de terra sua, eijciens ancillam, & filium eius, etiam charissimum filium Isaac immolare paratus. Quid hic humana astutia poterit cauillari? Forte respondeat quoniam multipharie multisque modis apparens eis Deus, suscipiebatur hospitio, participabat conuiuio, animabat alloquio, instruebat consilio, donabat filiis, illustrabat victorijs, diuitijs cumulabat. Quid dices, cum uenerit Christus factus obediens patri, usque ad mortem, mortem autẽ crucis? Multum, inquit, per omnem modum. Quãdo enim vnigenitũ Dei patris, Dei uirtutẽ, & Dei sapientiã Christũ, quando præsumerem æmulari? Oblatus est, quia ipse voluit, quando & quantum voluit passus est, vtpote verus quidem homo, sed uerus nihilominus Deus. Imò uero ne ipsam apostolicam obedientiã afferas uelim: quos nimirum iuxta propheticam promissionem oculis suis uidisse constat præceptorem suũ, & auribus suis uocem audisse monentis. Vnde & unus eorum expressius scribens ait: Quod audi- 1.Ioã.1. a
uimus, quod uidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ palpauerunt de uerbo uitæ. Quidni relinquerẽt omnia, quidni ad omnia sequerentur tantæ præsentiam maiestatis? Quid ego non facerem si mihi eadem copia præstaretur? Sed non fecit taliter omni nationi, non præeunti, utique non sequenti. Siquidẽ, ut multi reges B
optauerunt uidere & non uiderunt, sic nihilominus uenerunt iam dies, quando desideremus uidere diem unum filij hominis, nec tamen mereamur. Opportune ergo iã Martinus ad medium ueniat, ut de medio fiat occasio peccatorum. Hodie enim ille per omnia similis nobis plane, & sensibilis, & passibilis, sed & longe post illa patriarchaliũ, & propheticarum tempora uisionũ, & homo purus, nihil de natura diuinitatis habens: credens autem in eũ quẽ nõ uidit, plenus fructu obedientiæ, & uirtutum locuples, solum deseruit, polum subijt, terræ cõmendans, quòd habebat è terra, spiritum dirigens ad patrem spirituum, cui fideliter in adoptionis spiritu deseruiuit. Non fuit cœleste corpus, sed nec spiritus quidẽ cœlestis, rationale animal, etiam & mortale, terrige-

na, filius hominis. In terra natus est, in terra educatus, in terra exercitatus, & probatus, in terra etiam consumatus. Nec uero patriarcha erat, aut unus ex prophetis. De quibus sane in euangelio veritas ait: quia lex, &
Mat.11.b prophetæ vsque ad Ioannem. Multo magis non erat ipse Christus, sed erat tamen Christus in ipso, haud aliter vtique quam per fidem. Enimuero iuxta hunc modum etiam modo prope est verbum in corde tuo, & in ore tuo, tantũ si recto quæsieris corde. Nempe Apostolo interpretante verbum fidei
Heb.13.b istud est, de quo Moyses ait. Vnde, & alibi idẽ Apostolus, Iesus Christus, inquit, heri,
C & hodie, & in æternum. Hesternum quidẽ ab initio seculi usque ad ascensionem dominicam, hodiernum vero diem exinde vsque ad seculi consummationem, porro ęternum intellige post communem omnium resurrectionem. Nulli horum deest Christus, nulli deest Iesus, nulli deest vnctio, nulli salus. Patriarchis, & prophetis in uisione exhibitus est, Apostolis in humanitate, Martino in fide, angelis iam in specie. Quam sane speciem & electis omnibus ostensurum sese promiserat, non quidem hodie, sed in æternum. Denique iam transierat heri, iam illud nostrum illuxerat hodiernum, cũ Apo-
2.Co.5.d stoli loquerentur: Et si cognouimus Christum secundum carnem, sed iam nunc non nouimus. Videtur tam etiam in hoc mane de carnibus agni nonnihil esse seruatum: sed quod residuum est, utique iam datur igni: quod uidelicet usque hodie eadem caro nobis, sed spiritualiter vtique non carnaliter exhibeatur. Neque enim est quòd causemur nostro huic negatam tempori siue eam quæ ad patres veteris testamenti facta est apparitionem, siue eam, quæ Apostolis exhibita est præsentiam carnis eius. Siquidem fideliter considerantibus neutram deesse liquebit. Adest.n. nobis etiam nunc carnis ipsius uera substantia, haud dubium sane quin in sacramento. Adsunt reuelationes, sed in spiritu, & uirtute: ut tempori gratiæ, quod nũc est, nihil in ulla gratia de-
1.Co.2.b esse probetur. Denique nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se, nobis tamẽ reuelauit per spiritũ suum. Nec mireris ꝙ carnales eis manifestationes exhibuit: qui carnalẽ eius præstolabantur aduen-
D tum. Nobis enim tanto efficacior gratia, & reuelatio dignor necessaria est, quãto nimirum excellentiora constat esse quæ expectamus. Itaque (vt supra diximus) Martinus iste Christus non fuit, sed tamen Christum habuit: non quomodo angeli in præsentia maiestatis, non quomodo Apostoli in uisione humanitatis, non quomodo olim locutus est in uisione sanctis suis, sed quomodo eum etiam nunc habet ecclesia in fide, & sacramentis. Non erat ille lux, sed lucerna plane ardens, & lucens, de Ioanne dictum est. Sed si illum protulero, puto dicetis: Maximus hominum est, plusquam propheta est, etiam angelus est Dei patris, sicut ipse testatur: Ecce mitto angelũ meum, &c. Et Marti- Luc.7.d
nus lucerna erat ardens, & lucens: eũ saltẽ nõ pigeat imitari. Sed imitari in eo, quod est imitabile, non autẽ quod mirabile exhibetur. Ad mensam diuitis sedes hodie, diligenter considera, quæ tibi apponuntur. Discerne inter cibos, & vasa ciborum. Illos enim iuberis tollere, sed non illa. Diues est iste Martinus, diues in meritis, diues in miraculis, diues in uirtutibus, diues in signis. Diligenter ergo considera, quæ apponuntur tibi, quænam videlicet ad admirationẽ, quæ vero ad imitationem. Aut certe qui sequitur in scriptura, illa, quoniam talia oportet te præparare: diligenter considera quid apponitur, & in quo Suscitauit Martinus tres mortuos, quot nimirũ saluatorẽ legerat suscitasse. Reddidit visum cæcis, surdis auditũ, mutis loquelam, claudis gressum, aridis sospitatem. Euasit diuina virtute pericula, pro- B
prij corporis obice flammas repulit, immanẽ sacrilegæ machinæ molem columna pariili è cœlo descendente prostrauit, leprosum mundauit osculo, curauit oleo paralyticam, dæmones vicit, angelos vidit, futura præuidit. Verũ hæc quidẽ cæteraque eiusmodi altissima quæ fecit magnalia, quidni mirifica quædã vasa dixerim diuitis huius, auro grauia, gemmis micantia, pariterque materia, & opere preciosa? Noli in his saporem quærere, sed mirare splendorem. Luceat in huiusmodi lucerna nostra, ut in lumine eius videamus lumen, quod quidem purum prout in se est, necdũ præuales intueri. Non enim est iste lux, sed ut testimonium perhibeat de lumine: & appareat tibi interim gloriosus Deus in sancto suo, dum non potes ad gloriã eius sicut est in seipso. Cęterum ne putaueris ornatas quidẽ Martini lampades, sed vacuas inueniri: non est fatua virgo, habet in vasis oleũ, habet uinũ in phialis: habet in-

tra paropsides istas ciborum copiam, delicias utique spiritales: ut non modo uideant & mirentur, sed edant pauperes, & saturentur, atque in illis quidem Dominum laudent: porro in his uiuát corda eorum. Alioquin quomodo mortui laudabũt te Domine? Vt ergo sit iucunda decoraque laudatio in admiratione, ẽt uiuant ex imitatione, & ut auidius sumant delicias, ipsas quoque diuitias curiosius contemplentur. Sic nimirũ
F inter splendorem, & feruorem lucernæ huius vicarijs quibusdam affectibus discurrendũ, ut nobis alter ex altero cõmendetur, & ex mutua collatione uterque complacitior fiat. Siquidẽ humilis fuit, & spiritu pauper iste Martinus, sicut euidentissime probat effectus ipse diuinæ gratiæ, quam profecto tã multam, nisi multum humilis non dedisset. Vt tamen pauca virtutum eius indicia promam, pauperem illum spiritu beatus nouit Hilarius, cum imponere ei diaconatus officium tentans, nec præualens, q indignum sese vociferaretur: exorcistam eum esse præcepit, in quo quidem locus iniuriæ uideretur, sciens nimirum, q humiliorem ordinationem minime repudiaret. Pauper fuit, veste sordidus, crine incultus, facie despicabilis: quæ quidem licet in electione eius à quibusdã maleuolis obiecta fuissent, & in ipso tamen episcopatu sicut scriptum est penitus non mutauit. Denique, quia vere pauper fuit spiritu Martinus, pauper, & modicus meruit nominari. Audi vero mansuetudinẽ eius, suo illo Sulpitio sic scribente. Tantamq; aduersus omnes iniurias patientiam assumpserat, ut cum esset summus sacerdos, impune etiam ab infimis clericis læderetur, nec propter id eos, aut loco vnquam amouerit, aut à sua quantum in ipso fuit charitate repulerit, quod quidem in Brixio manifeste probatum, omnes vos arbitror meminisse. Eum nempe ex omnibus sibi successorem elegit, & de tãta post futura aduersitate præmonuit: postremo in fide, & lenitate ipsius sanctũ fecit illum, ad cuius os aures suæ fuerant cum responderet homini, qui de eo sciscitabatur: Si illum delyrum quæris, prospi-
G ce eminus. Ecce cœlum solito sicut amens respicit. Crebro siquidem homo Dei, vtpote terram despiciens, cœlum suspiciebat. Nempe sciebat ad hoc sese, ut supra meminimus, rectam in corpore accepisse staturam, sciebat illic esse thesaurum suũ, sciebat illic sedere in patris dextera Christum suũ, sciebat nunquam sese donec illuc perueniret, quod desiderabat assecuturum. Vnde & hoc ipsum, q delyrus uocabatur in terra, merito non attendit, cuius nimirum cõuersatio esset in cœlis, cuius oculi in capite suo. Sane illuc etiam lachrymæ eius à maxilla ascẽdere consueuerant, quibus sic abũdabat, ut soleret pro illorũ quoque qui obtrectatores sui uidebantur flere peccatis. Sane quantũ iustitiam esurierit, tum in cæteris eius actibus, tũ specialiter in idololatriæ persecutione probatum est, in templorum destructione, in statuarũ deiectione, in successione locorum. Vbi se quoque aliquando non est veritus dare discrimini, ut occasio tanti criminis de medio tolleretur. Nam misericordem eum in paupere se expertum saluator ipse apud angelos gloriabatur, datã sibi medietatem uestis ostentans. Vtinam nobis etiam miseris apud summum iudicem, in cuius admirabile tabernaculum introiuit, misericordiam illam exhibere dignetur, qua & illos olim morti destinatos, & tormentis uarijs deputatos eripuit, pro quibus ante terreni iudicis ianuam nocte media scribitur iacuisse. Quomodo enim non audiret eũ nunc, qui tunc quoque fecit audiri? Porrò munditiam cordis eius illud; uel maxime indicat, quòd non est confusus inimico loquens in porta. Nihil in me funeste reperies, Abrahæ me sinus recipit. Nam in opere pacificorum feliciter plane consummans labores suos, licet dierum suorum finẽ non ignoraret, clericos tamen adijt dissidentes inter quos reformata pace, in pace ipse quieuit. Cęterum persecutiones quas sustinuit propter iustitiam, longũ est numerare quomodo apud Iulianum Augustum in ciuitate Vuangionum intrepidus, imo & illato terrore constantior, custodiæ mancipatus est, vt inermis postero die Barbaris opponeretur: quomodo circa alpes sub securi, quam in verticem eius latro uibrabat, securissimus fuit: quomodo illum Mediolani Auxentius Arrianus grauiter insectatus, multisque appetitum iniurijs tandem de ciuitate exturbauit: quomodo & alibi prius aduersus sacerdotum perfidias acerrimè pugnans, supplicijs fuit affectus, publice virgis cæsus, inde quoque exire compulsus est, quomodo item in cuiusdam fani euersione cum gentilis eum stricto gladio peteret, nudam ceruicem prębuit percussuro, donec ille extollens ad ictum dexteram, cecidit

cidit resupinus: quo alter cum cultro ferire voluit, sed ferrũ de manibus eius elapsum, repente disparuit. Pro quibus oĩbus dubiũ nõ est multipliciter coronari eum, qui quidem etsi nõ semel effectu consummatæ passionis, sed totiens, matryr fuit affectu deuotissimæ voluntatis. Comedite iam amici,
I & bibite, & inebriemini charissimi. Sic.n. viuitur, & in talibus vita spiritus vestri. Nisi forte beatos prędicat sermo diuinus, qui mortuos suscitant, cæcos illuminant, morbidos sanant, leprosos mũdant, paralyticos curant, dęmonibus imperant, futura prænunciant, miraculis coruscant: & non magis pauperes spiritu, mites, esurientes, & sitientes iustitiam, misericordes, pacificos, persecutionem propter iustitiam sustinentes. Ignoscite mihi fratres, exemplum obedientiæ paulominus præteriui, quod quidem vel solum iuxta præpositum ordinem in Martino quoque nobis conuenit exhiberi. Sane morã facimus, sed vt arbitror bonum est nos hic esse: tardius enim hodie venimus ad Martinum. Domine, inquit, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem: fiat voluntas tua. O uere sanctissimam animam, o inestimabilem charitatem, o obidiẽtiam singularem. Bonum certamen certasti, cursum consummasti, fidem seruasti, de reliquo superest tibi corona iustitię quam reddet tibi Dominus hodie iustus iudex: & adhuc dicis, non recuso laborem, fiat uolũtas tua. Obtulisti plane Isaac: unicum illum quem diligis, quod in te est iugulasti. immolasti singulare gaudium tuũ pia deuotione, paratus redire iterum in pericula, innouare certamina, denuo subire laborem, sustinere tribulationem, prolongare tentationẽ, deinde differri adhuc ab illa tanta fœlicitate, & diu desiderata societate spirituum beatorum, atque in huius mortalitatis ærumnas ab ipso introitu gloriæ reuocari: postremo (quod maximum est) a Christo tuo peregrinari diutius, si modo ipse uoluisset. Nec sane dubium quin am-
K pliorem gratiam mereatur qui paratum se exhibet etiam ante mandatum, quàm qui obedire satagit post mandatum. Magna quidem obedientia uestra angeli sancti, sed quod dicere audeam pace uestra, nescio an inueniatur in uobis quisquam paratus in tale aliquando ministerium mitti, in quo necesse habeat nõ uidere faciem patris. Magnum est Petre quòd dominum secuturus omnia reliquisti, sed audiui te in monte dicentẽ ubi transfiguratus est corã uobis: Domine bonũ est nos hic eẽ, faciamus hic tria tabernacula. Non est hoc, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborẽ. Paratũ cor tuũ Martine, paratũ cor tuum, siue manere in corpore, siue dissolui, & esse cum Christo. Et magna quidẽ in horrẽda morte securitas, magna in uisione Christi desideranda, & tã feruenter ac singulariter desideranda perfectio reperitur: sed id quidẽ longe amplius per omnẽ modũ, quòd qui mori non metuis, imò qui tanto desiderio præsentiã Domini concupiscis, uiuere quoque non renuis, & expectatione molestissima fatigari: in quo.n. alio non obedire potuerat, qui in hoc tanto articulo, tam deuote clamabat, fiat uoluntas tua? Hæc ergo pars nostra sit fratres in conuiuio hodierno, hanc nobis obedientiam in mensa pauperis, imò iam diuitis huius appositam diligenter consideremus, scientes qm̃ ipsa est, quæ a nobis exigitur, ipsa quam oportet nos præparare, ut singuli quiq; dicamus: quia paratus sum & non sum turbatus, ut custodiam mandata tua. Nec modo semel, aut in parte, sed paratum cor meum Deus, paratum cor meũ, paratum ad utrumque, & in nullo tuã præscribens dispositionem. Forte hoc cupio, & specialiter, & uehementer, sed ne quidem illud recuso: sicut fuerit uoluntas in cœlo, sic fiat. Desidero requiem, sed non recuso laborem, fiat uoluntas tua.

Mat. 17. a
Psa. 118. b
L

De sancto Clemente papa et martyra de tribus aquis. Sermo.

Reciosa in conspectu Domini mors sanctorũ eius. Audiat peccator, & irascatur, dentibus suis fremat, & tabescat. Deprehensus est in astucia sua, cecidit in foueam quam fecit, in laqueum incidit quem tentẽdit. Inuidia siquidem diaboli mors intrauit in orbem terrarum, sed ecce preciosa facta est mors sanctorum. Audi igitur hostis uitæ, mortis auctor attende. Quid ualet iam fraus tua, uersutia tua quid nocet? Imo uerò ut plus doleas, etiam omnia cooperãtur in bonum his qui secundum propositum uocati sunt sancti. Neque enim alter quã ipsa (quæ tui est operis) de te hodie beatus martyr cuius solennia celebramus, morte corporis triumphauit: fecit siquidem de

Ps. 115. e
Rom. 8.

 necessitate

de necessitate virtutem, pœnam peccati in meritum gloriæ cõmutauit: fidelem se probauit in modico, vt dignus inueniret supra multa constitui. Modicum nanque erat, & omnino modicũ quicquid prius acceperat anima illa beata, quantum ad eam gloriam
M quam præsenti promeruit passione. Omnis enim delectatio huius mundi, vniuersa eius gloria, quicquid denique in eo cõcupiscitur, prorsus modicum est, in illius fœlicitatis, in illius gloriæ, in illius beatitudinis cõparatione: si tamẽ vel modicum dici debet, & non potius nihilum, vapor ad modicũ parẽs. Acceperat beatus Clemens nobile genus, amplas possessiones, hæreditatem multã, scientiam quoque quamplurimã, ita, vt optimus quidem illius temporis philosophus haberetur. Acceperat hæc vniuersa à Domino: Dei enim dona sunt etiam hæc. Fidelem ergo se probauit ei qui dederat, cum pro eius amore vniuersa contempsit, omnia detrimentũ faciens, & arbitratus, vt stercora, vt lucrifa-
Iob. 2.b ceret Christum. Sed forte murmurat etiam nunc inimicus, pellẽ, inquiens, pro pelle, & omnia, quæ habet homo dabit pro anima sua. Quid ergo? Putas, ꝙ in ipsa corporis sui vita quam accepit à Domino, infidelis inueniatur, ut uel ipsam præferat illi? Ecce habes potestatem, irrue in eũ per satellites tuos, vt coarctetur e duobus, aut a Domino necesse habens, aut a corpore separari. Varia, & immania exquire genera tormentorum, sed noueris te martyri nostro fabricare coronas. Sicut enim ipsa vitę huius ornamenta, & adiumenta contempsit, sic contemnit, & ipsam, corpus omne tibi exponit in mortẽ, & in faciẽ maledicit tibi, atque idola tua sacro ore blasphemat. Dominum Deũ suum etiam inter tormenta tua libere prędicat, in igne cõ-
A fitetur. Coronabitur ergo quia legitimè certauit, quia fideliter uicit, quia nec blãdimentis uitæ huius, nec mortis horrore à charitate Christi potuit separari. Dic quæso nobis anima sancta quæ sic corpus tuũ supplicijs exponebas, obsecro diligebas illud, an non?
Ephe. 5. Vtique diligebam, inquit, nemo enim vnquam odio habuit carnẽ suam. Diligebam ergo eã, sed parum diligebam tanquã ancillam, & multo magis diligebã Dominũ Deũ. Vtque probatio esset dilectionis, operis exhibitio: libenter ipsam quoque pro eius gloria mortẽ corporis amplectebar. Quid nos ad hęc dicimus fratres? Congratulamur martyri, sed iam gloria eius non sine nostra confusione est. Ecce enim beatus Clemens homo erat similis nobis passibilis, eadem circundatus infirmitate, & carni suæ eodem uinculo naturalis affectionis inhærens. Si ergo ille sic glorificauit Christum in corpore suo, & calicem salutaris accepit: quid nos retribuimus Domino pro omnibus, quæ retribuit nobis? Eadem certe insigniuit imagine, eodem sanguine nos redemit, & vocauit in eandem hæreditatem incorrruptibilẽ, & incontaminatam, æternam, conseruatam in cœlis. Vt quid ergo non possumus, & nos cum beato Clemente Christi bibere calicẽ? Sed forte respondent aliqui, possemus si opportunitas non deesset, sed persecutionis tempus cessauit. At ego fateor, non satis crediderim ita dicentibus. Quid enim? Quotidie ceditis punctioni acus vnius, & mucroni uos arbitramini posse resistere? In minimis probate conflictibus quam viriliter in maiori certamine stare possitis. Ecce enim B
uobis non dicitur: Sacrificate idolis, & uiuite: aut si hoc non vultis, oportet vos diuersis suplicijs interire. Nouit Dominus figmentum nostrum, nec dat nobis tam forte certamen. Beato Clementi certamen forte dedit, vt vinceret, & disceret quoniam omnium potentior est sapientia. Vestrum autem certamen quale est fratres mei? Quotidie vobis suggeritur in cordibus vestris, frange ordinem tuum, murmura, detrahe, age remissius, infirmitatem simula, responde ei qui forte durius locutus est, vt satisfacias desiderio tuo: nec dicitur cuiquam, nisi hæc feceris, morieris: sed ut multum, cum difficultate, & labore resistes animo tuo. Et quis sustineret tanta? Hæc enim intus audire hæc respondere consueuimus exhortantibus nos, aut foris homini, aut intus spiritui sancto. Si ergo in huiusmodi certamine periclitamur, si vix resistimus, si interdum etiam succumbimus, quid in illo tam graui certamine faceremus? Si iuncis fragilibus cedit infirmitas nostra, quomodo telis resisteret? Videtis quomodo ad nihilum redacti sumus, & sicut solent mulieres, aut paruuli, pugnantes laudamus alios, pugnare ipsi non possumus. Quid tamen agimus? Omnes certe ad nuptias agni vocati sumus, & in conspectu eius vacuos apparere non licet. Diligenter ergo consideremus, quæ apponuntur nobis, quoniã talia oportet nos præparare. Considerauit beatus Clemens vinum sibi appositũ esse a Domino

C no, & ipse quoque quoniã diues fuit ad nuptias illas, uinum nihilominus proprij sanguinis effusione portauit. Sed nos pauperes sumus, & vinum Domine non habemus. At ille, implete, inquit, hydrias aqua. Ergóne & ipsa suscipietur aqua si attulerimus eã? Vtique suscipietur. Nam & ipsam cũ uino nobis appositam inueniet, qui secũdum monita sapientis diligenter considerauit, quæ sibi apponuntur, ab eo nimirũ, qui uenit non in aqua solum, sed in aqua & sanguine. Testimonium.n.perhibuit, qui uidit quòd aperto latere Domini dormientis in cruce exierit sanguis & aqua. Et nos ergo fratres, ut uel fideles nos probemus Deo nostro, si martyrium sanguinis non habemus (martyrium enim testimonium est) quæramus, vel testimoniũ aquæ, & ne ipsum quidem despiciet Deus. Tres sunt enim qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis. Beati quibus trinum suppetit testimoniũ, quoniã funiculus triplex difficile rũpitur. Nos si sanguinis testimoniũ nõ habemus, habeamus spiritum, & aquã: quoniam sine spiritu, nec sanguis, nec aqua sufficit, imo vero si spiritus ipse sine aqua, aut sanguine inuenitur, sufficit testimonium eius: quoniam spiritus veritatis est, nec sanguis, nec aqua quicquam proderunt à seipsis, sed spiritus est, qui testificatur in illis. Sanè tamen, aut vix, aut nunquam sine aqua, aut sanguine spiritum arbitror inueniri. Propterea charissimi quęramus, vel aquam, qui sanguinem non habemus. Et quoniam hydriarum supra fecimus mentionem, quæramus mensuras binas, uel ternas quas hydriæ
D capiebant. Nam & Christus triplicẽ nobis apponit aquam, & perfectus omnis, qui fuerit in nobis sicut ipse, qui videlicet tres metretas habere potuerit. Propter hoc.n.sub distinctione dicit, binas uel ternas, ut duas ad minus constet necessarias esse, tertiam non ab omnibus exigendam. Accipe igitur triplicem aquam, quam tibi saluator apponit. Plorat super Lazarum, & super ciuitatem Hierusalem, & hæc est aqua prima. Sudauit imminente iam passionis hora, & hæc est aqua secunda, non ab oculis tantũ, sed à toto corpore manans. Hæc autem rubea est, sanguineique coloris, sicut scriptum
Luc. 22. c est. Et factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. Iam verò tertia est aqua, quam & prædiximus de latere eius unà cum sanguine emanasse. Et tu ergo primam quidẽ habes si rigas lachrymis tuis cõscientiæ tuæ stratum, & dolore compunctionis præteritorũ diluis maculas peccatorum. Secundã aquã habes, si in sudore vultus tui vesceris pane tuo, & labore pœnitentiæ corpus tuũ castigas, ac restringis concupiscentiæ flammã. Est autẽ sanguinei coloris siue propter laborem, seu etiã propter ipsum quẽ extinguit concupiscentiæ ignem. Iam uero si proficere potes vsque ad deuotionis gratiam, potaberis aqua sapientiæ salutaris, & spiritus Christi, qui super mel dulcis est, fiet in te fons aquæ salientis in uitam æternam. Et memento hanc esse aquã, quæ procedit de latere dormientis, & sine omni molestia fluit. Oportet.n.iam mortuũ E
esse mundo, qui in hac voluerit gratia delectari. Ergo vt breuiter repetã, prima quidem à præteritis delictis abluit conscientiã: secunda, vt futura caueas extinguit concupiscentiam, tertia si ad eam peruenire merueris, potat animam sitientem.

In vigilia sancti Andreæ Apostoli. Sermo.

SAnctorum festa præcipua patrũ sanxit auctoritas votiuis præuenienda ieiuniis. Vtiliter plane, & non ad insipientiam nobis, si affuerit qui aduertat. Multa siquidẽ quotidie peccata cõtrahimus, & in multis offendimus omnes: nec tutum omnino est celebrandas suscipere festiuitates sacras, maximęque eas, quæ maximę sunt, nisi prius abstinentiæ purificatione præmissa, quo & digniores, & capaciores inueniamur spiritualium gaudiorum. Sic enim iustus in principio sermonis accusator est sui, nec nisi à propria reprehensione laudes incipit alienas. Quod si etiam iustus trepidat solicitus pręuenire eum, qui ipsas quoque paratus est iustitias iudicare: quid agimus nos, quorum interim iudicata non fuerint, & tecta peccata? Timendum valde est ne forte manifesta inueniantur præcedentia ad iudicium. Si nec iustus sine modestia, & uerecundia quadam ad sanctorum præsumit accedere laudes: quanto magis peccator in cuius ore non est laus speciosa, timeat semper necesse est vocem illam. Quare tu enarras F
iustitias meas? siue illam: Amice, quomodo *Psa. 49. c*
huc intrasti non habens vestem nuptialem? *Mat. 22. b*
Beati proinde qui stolã suam, dico autem

gloriam conscientiæ suæ, soliciti sunt omni tempore conseruare immaculatam, semper splendidam exhibere. Sed quia pauci sunt, qui sic omni custodia seruent cor suū, pauciores aūt (si tamē uel pauciores) qui in omni sanctimonia conseruent illud, necesse est frequenti abstinentia maculas diluere subintrantes, pręcipue cū præcipua quælibet solennitas aduenerit celebranda. Non modo tū præparatio est ad proximam celebritatē obseruatio præmissu ieiunij, est & admonitio quædam eruditioque non parua. Discimus ex hoc ipso quænam vera sit uia festiuitatis æternæ. Quid est.n. quòd ieiunijs solennia præuenimus, nisi ꝙ per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei? Indignus quippe solenni lætitia est, qui statutam uigilię abstinentiam non obseruat. Plane, inquam, si renuis affligere animam tuam in uigilia, indignus iure censeris requie, & exultatione festiua. Est autem vniuersum præsentis pœnitētiæ tempus, vigilia quædam solennitatis, magni & æterni sabbati, quod præstolamur. Nec causaberis uigiliam longiorem, si æternitatem festiuitatis attendas. Licet.n. habere præparationē soleant solennia diurna diurnam: illa cum æterna sit, non exigit tamen æternam. Sed quo nos rapit iucundior illius memoria fœlicitatis? Hoc enim nomine, & sæpius, & forte dignius nominatur illa festiuitas.

G Redeundum nobis est ad id quod pr̨ manibus est. Hodierni itaque ieiunii, & eius quā præstolamur solennitatis, & lætitiæ causa est beata passio Andreæ apostoli. Dignum est.n. ut si cum eo pendere non possumus, cum eo, uel ieiunemus. Nam & ipsum, cum biduo pēderet in cruce, ēt ieiunasse quis dubitet? Inueniamur ergo uel in exiguo communicantes passioni eius, & si non simul affixi patibulo, simul afflicti ieiunio: ut miserante Deo etiam coronæ participes simus, & in præsenti quoque spiritualiū socii gaudiorum. Quomodo enim non exultemus in memoria triumphi eius quē in ipsa sui præsentia supplicii, tam uehementer nouimus exultasse? An non erit læta festiuitas, ubi & crux ipsa plena est gaudio? Siquidem & festiuum solemus nominare quod lætum est, & crux à cruciatu vtique dicitur, aut certe cruciatus à cruce. Quanta proinde exultatione vniuersę terræ celebrandum tantæ nouitatis miraculum, tam magnificum opus diuinæ uirtutis? Andreas homo erat similis nobis passibilis, & tam uehementi ardore spiritus crucem sitiebat, tam inaudito a seculis gaudio tripudiabat cum paratum sibi eminus patibulum conspexisset. O crux, inquit, diu desiderata, & iam concupiscenti animo pręparata, securus, & gaudens uenio ad te, ita ut & tu exultans suscipias me. Videtis, quia non se capit præ magnitudine gaudii? Ita, inquit, ut & tu exultans. Ergone tanta est exultatio ut exultet, & ipsa crux, nec læti quicquam habeat, sed totū lætitiæ sit? Aut quis dicat minus, contra consue- H tudinem, supra rationem, ultra naturā, crucifixum exultare, quàm crucem? Illi sensum lætitiæ natura negauit, huic si quid præualet, gaudium omne exterminat, ingeritque dolorem. Amator, ait, tuus semper fui, & desideraui amplecti te. Fratres, ignis uibrās est, non lingua loquens: & si lingua, certe ignea est. Carbones sunt ignis illius quē de excelso Christus miserat in ossibus meis. Atque utinam desolatorii nobis sint, consumentes, & exurentes quicquid in nobis est carnalis affectionis. Quales enim scintillę sunt istæ, aut a quanto interiori incendio micant? Plane beate Andrea, granum sinapis est fides tua, quæ tam insperatum vbi teri cœpit, cœpit ex se proferre feruorē. Quid si paulo amplius tereretur? Quis feruorem illum animus, quis verba illa sustinere posset auditus? Dum enim minus minaretur Egeas, adhuc granum sinapis despicabile uidebatur. Integrum erat, nesciebamus quid intus lateret. Dominus, inquit, me misit ad istam prouinciam, in qua non paruum ei populum acquisiui. Accedat comminationis pistillum, longe iam acrius sapiet, constantiusque loquetur. Terrendum eum putat Egeas crucis supplicium minitans, sed non est ita. Accenditur magis in uerbo hoc, & libere clamat: Ego si patibulum crucis expauescerem, crucis gloriam non prædicarem. At vbi paratum sibi lignum intuitus est, ex hoc iam plane totus ignescens applaudebat, & blandiebatur illi amatæ suę, offi- I ciosissimè salutabat, deuotissime suscipiebat, magnifice attollebat eā, & in ipsius pręconio gloriabatur, clamans magis affectione, quam voce: Salue crux preciosa, quæ decorem, & pulchritudinem de membris dominicis accepisti: Salue crux, quæ in corpore Christi dedicata es, & ex membris eius, tāquam margaritis ornata. Merito proinde crucis amatorē venerant quicūq; sunt serui

ui crucis, sed ab his ampliorem iure deuotionem exigit qui specialibus proposuerunt tollere crucem suam. Vobis hoc, & de uobis dico fratres mei, qui non surda aure au-
Luc. 14. f. distis illam euangelicam tubam: Qui non baiulat crucē suam, & sequitur me, non potest meus esse discipulus. Parati estote, totā animi diligentiam huic adhibete solennitati, & corde magno celebrate eam: quia magnus omnino consolationis pariter, & exhortationis thesaurus uobis repositus est in ea, si fuerit qui fodiat, & scrutetur.

In die Sancti Andreæ, de Mundis piscibus, Sermo I.

CElebrātes hodie gloriosum beati Andreæ triumphum, in uerbis gratiæ quę procedebant de ore eius, exultauimus, & delectati sumus. Neque enim locus poterat esse tristitiæ, ubi tam uehementer lætabatur, & ipse. Nemo ex nobis compassus est sic patienti: nemo ausus est plangere exultantē. Alioquin, & nobis ipse non incongruè dicere poterat, quod Saluator crucē baiulans
Luc. 23. d sequentibus se, & lugentibus, ait: Filiæ Hierusalem nolite flere super me, sed super uos ipsas flete. Denique cū ducerē ipse beatus
K Andreas ad crucem: populus qui sanctū, & iustum dolebat iniuste damnari, prohibere uoluit ne puniretur: sed magis ipse instantissima prece prohibuit eos, ne non coronaretur, imò ne nō pateretur. Desiderabat siquidem dissolui, & cum Christo esse, sed in cruce quā semper amauerat. Desiderabat regnum intrare, sed per patibulū. Quid enim dicit illi amatæ suæ? Per te, inquit, me recipiat, qui per te me redemit. Ergo si diligimus eum, congaudemus ei, nō solū, quia coronatus, sed & quia crucifixus: quia desiderium animæ eius tribuit ei Dominus, & posuit in capite eius coronā de lapide precioso. Veruntamen dum congratulamur ei, ꝙ diu desideratæ crucis frui mereatur amplexu, mirum ualde est si nō ipsum eius miramur gaudium cui congratulamur. Dum enim noctis huius uigilias celebrantes, in uerbis tantæ exultationis cantando delectaremur, putas non fuit in nobis qui secū cogitaret, & diceret? Quid sibi uult hoc, aut unde tam noua lætitia? Certè, & crux preciosa est, & crux amari potest, & crux habet exultationem? Ita est, fratres mei. Si fuerit qui colligat, semper lignum crucis uitam germinat, fructificat iucunditatē, oleum lætitiæ stillat, balsamū sudat spiritualiū charismatum. Non est syluestris arbor, lignum uitę est apprehendentibus eam. Arbor fructifera, arbor salutifera est: alioquin quomodo Dominicā occuparet terram? Illam dico preciosissimam glebam, cui clauorum est infixa radicibus. Si non esset hæc precio- L
sior cunctis, fructuosior uniuersis, nunquā illo plantaretur in horto, nec illam permitteretur uineam occupare. Deinde quid mirū si cruci suauitatē dedit, qui dedit & igni? Aut quomodo crux iudicatur insipida, ubi dulce sapit, & flamma? Quid enim sapiebat Laurentio ignis, cum irrideret carnifices iudicē subsannaret? Quid nos ad ista dicemus fratres, quòd non sapit etiam nobis, quæ pro Christo est tribulatio, nec gustamus, & nos manna absconditū? Sic enim uictus esset omnino diabolus, nec haberet penitus, quod afferret. Sufficeret nobis hoc unum aduersus duplicē maliciam inimici. Habet q̄ppe nequissimus ille laqueos, habet, & iacula: utpote callidissimus uenator hominum, solum sitiens sanguinem animarū. Alios telis apperit maliciosę cuiuslibet suggestionis, & in eis uulnerat multos, quorum tenuis est patientia. Alios uoluptatibus irretire laborat, & in his includit multitudinē copiosam eorū, q̄ in terra repunt, aut uolitant iuxta eum. Sit ergo gaudiū in tribulatione, & iam nō habet malignus unde illiciat, non habet unde deijciat: liberati sumus à laqueo uenantium, pariter, & à uerbo aspero. Nihil enim proficiet inimicus in eo quem crux Christi delectat, si carnalem suggesserit delectationem: & filius iniquitatis non apponet nocere ei, si ad exasperandum animum eius quālibet immittere tentauerit amaritudinem. Non curat delicias qui ieiunio pascitur, multo minus murmurare pro eo potest, in quo etiam delectatur. Planè altissimum posuit refugium suū: ubi M
nec muscipula inimici timenda sit, nec sagitta, imò uerò mundus piscis est, squamas pariter, & pennulas habens. Porrò sicut frustra iacitur rete ante oculos pennatorum, sic frustra iacitur telum in squamas loricarum. Huiusmodi siquidem pisces mundos esse legalis sanctio iudicat, qui & pennis leuantur, & proteguntur squamis: siue illi in mari sint, siue in flumine, siue in stagno. Habet etiam mare hoc magnum, & spatiosum

ſum piſces mundos, & dominica dignos mē ſa: quia ex his qui in ſeculi latitudine habitu actuque verſantur, reliquit ſibi multa milia quos Apoſtolica ſagena trahit, ut cū educta fuerit, ſegregentur a malis. Vbi ſane ſedebit, & hic noſter piſcator hominum, qui totam nunc poſt ſe Achaiam trahit. Habet & flumen piſces mundos, quicunque inter diſpenſatores fideles inueniuntur. Fluuius quippe eſt prædicatorum ordo, non in eodem permanens loco, ſed extendēs ſe & currens, vt diuerſas irriget terras. Sunt & in ſtagno mundi piſces, qui in clauſtro Deo ſeruiunt in ſpiritu & uirtute. Meritò ſiquidem ſtagnis monaſteria comparantur, ubi quodammodo incarcerati piſces euagandi non habeāt libertatem, quo videlicet parati ſint ſemper ad epulas ſpirituales, dicentes ſinguli intra ſe. Quando veniet qui nos deferat? Cunctis diebus quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea. Porro vt de lege ſupra meminimus, ſiue in mari, ſiue in flumine, ſiue in ſtagno, illi mūdi ſunt piſces,
A qui ſquamas & pennulas habent. Sunt autem ſquamæ multæ, ſed una ex eis quodammodo lorica contexitur: quia vna eſt patientiæ virtus, licet ſingulis tribulationibus exhibere ſingulas uideamur. Iam uero ſicut ſquamas ad patientiam, ſic pennulas quoque ad hilaritatem arbitror non incongrue poſſe referri. Hilaritas quippe leuat & ſubleuat, vt ſaltus quoſdam in altum dare uideatur quiſquis exhilaratur. Sane vt duas habeamus pennulas, duplex nobis hilaritas quærenda eſt. Et forte propterea docet Apoſtolus (ille enim uere pennas habēbat, quibus & in tertium uſque cœlum raptus eſt, & volauit etiam in Paradiſum) non ſolum gloriari in ſpe, ſed etiam gloriari in tribulationibus. Prorſus ſublime volat quiſquis ille eſt quem non modo futurorum expectatio bonorum, ſed præſentium quoque malorū exhibitio ipſa delectat ita vt in eo etiam glorietur. Talem inuenimus hunc beatum Apoſtolum, talem miramur, talem merito prædicamus.

Vnde & triplicem hic licet conſiderare gradum, incipientium, perficientium, perfectorum. Initium ſapientiæ timor domini: *Eccl.1.b*
medium, ſpes, charitas, plenitudo. Denique Apoſtolum audi, quia plenitudo legis eſt *Rom.13.e*
charitas. Qui initiatur à timore, crucem Chriſti ſuſtinet patienter: qui proficit in ſpe, portat libenter: qui vero conſummatur in charitate, amplectitur iam ardenter. Solus etenim ille eſt qui dicere poſſit, quia amator tuus ſemper fui, & deſideraui amplecti te. Longe eſt uox illa ab eo qui ſuſtinet B
quidem, ſed optaret omnino ſi poſſet non veniſſe in hanc horam. Denique (ſi non videor temerarius) longe eſt ab ea voce. Pater, ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte. *Mat.29.d*
Quid enim? Certe ſuper aſellum aſcenderat, vt ne hic quidem hoſtibus relinqueretur. Agnoſco plane in duce belli puſillanimorum trepidationem, agnoſco ægroti uocem in medico, agnoſco infirmantem gallinam cum pullis, conſidero charitatem, ſtupeo miſerationem, expaueſco dignationem. Miſericors dominus, non beati Andreæ robuſtum ſibi ſuſcepti affectum: quia non eſt *Mat.9.b*
ſanis opus medicus, ſed male habentibus. Si quem forte dignatio ſcandalizat, plane meretur audire. Nónne oculus tuus nequā eſt, quia ego bonus? Huic.n.odor uitæ in *Mat.20.b*
mortem eſt. Quid magnum fuerat domine Ieſu ſi accedente hora propter quam ueneras, intrepidus ſtares, tanquam qui poteſtatem habebas ponendi animam tuam, & nemo eam tollebat à te? An non longe glorioſius fuit, quandoquidem totum propter nos agebatur, ut nō modo paſſio corporis, ſed etiam cordis affectio pro nobis faceret: & quos viuificabat mors tua, tua nihilominus & trepidatio robuſtos, & mœſtitia lætos, & tædium alacres, & turbatio quietos ſaceret, & deſolatio conſolatos? Lego quidē *Ioan.11.d*
in Lazari reſurrectione quia infremuit ſpiritu, & turbauit ſeipſum. Sed eſto interim quia ſe ipſe turbauit non conditionis neceſſitate, ſed ſuæ beneplacito voluntatis. Nunc autem aliquid iam amplius audio. Vſque C
adeo ſiquidem præualuit ea quæ fortis eſt vt mors dilectio, vt Chriſtum Angelus Dei confortauerit. Quis, quem? Euangeliſtam *Luc.22.e*
audi. Apparuit (inquit) Angelus confortans eum. Quem eum? Plane eum cui naſcituro clauſus patuit virginis vterus, cuius nutu in uinum aqua mutata eſt, cuius tactu lepra fugata, ſub cuius plantis ſolidum mare ſtetit, ad cuius vocem mortui ſurrexerunt. Denique eum qui portat omnia uerbo uirtutis ſuę, per quem facta ſunt omnia, per quem uniuerſa ſubſiſtunt, etiam & Angelus ipſe. Et quid dicam? quem eum? Minus *2.Cor.5.d*
enim morarer ſi non penitus eſſet indicibilis. Confortans eum. Quem eum? Cuius ne ipſe quidem confortator ſuus capere poterat

terat maiestatem. Rogo te Angele quem consolaris? An ignorabas quis esset ad quē consolandum ueniebas? Certe consolator est, certe paracletus est. Alioquin non diceret alium paracletum à patre mittendū Apostolis, si non esset & ipse paracletus. Denique agnosco & in hoc ipso paracletum maximum, agnosco paracletum benignissimū, qui prope sit his qui tribulato sunt corde. Non despero iam domine etiam si molesta mihi uideatur tribulatio quam patior, etiā si pusillanimis sum, etiam si desidero ut transferatur calix à me. Non despero inquam, dummodo audiam ipse. Verūtamen non sicut ego uolo, sed sicut tu. Didici etiā ex hoc ipso non ad carnalem siue caducam recurrere consolationem, sed ad angelicam, sed ad spiritualem, sed ad cœlestem. Ita plane, dummodo non murmurem: id enim D penitus separaret à te, si non citius resipiscerem: non renuo etiam si opus habeo consolari. Quid enim? Agnosco vocem meam in saluatore: & de salute desperem? Plane in patientia mea possidebo animam meam.

Veruntamen proficere volo si possum, nec statim adepta salute esse cōtentus. Qui timet Deum (ait Sapiens) faciet bona: sed parum est. Scriptum est enim. Declina à malo & fac bonum: inquire pacem, & persequere eam. Noli esse salute cōtentus, quære pacem, ne tibi sit in periculo etiam salus ipsa. Audi ergo Angelum nato eo qui factus est pax nostra, exultantem atque canentem. Pax in terra hominibus bonæ voluntatis. Quæ autem bona, nisi ordinata voluntas? Quænam est illa? inquis. Profecto quę rationi consentanea est, dicenti: quia non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Hoc si iam sentire cœpisti, haud dubium quin libenter feras crucem domini, & dicas: Paratus sum, & non sum turbatus vt custodiam mandata tua. Attamen si uis perfectus esse, unum adhuc tibi est necessarium. Quid illud? inquis. Profecto gaudium in spiritu sancto. Siquidem & is qui timore coërcetur & patiens est, & qui ratione spei ducitur, & beneuolus est: nisi etiā fuerit feruens spiritu, facile labi potest. Porro quæ per spiritum diffunditur charitas, & patiens & benigna est, & quod est amplius, nunquam excidit. In primo denique mandato quod parentibus nostris datum est, si diligenter cōsideres, & Eua patiens, & Adā

Sap. 15.
Psa. 36. e
Luc. 2.
Rom. 8. d
Ps. 118. b

beneuolus fuisse uidetur. Quia tamen uterque cecidit, liquet quòd stabili non erat ille uel illa gradu. Vidit mulier lignum (ait scriptura) quòd esset pulchrum uisu, & ad vescendum suaue. Non tibi uidetur vix continere manum? Sic & ubi a serpente interrogata est, uide si non manifeste sonant verba eius molestum ei fuisse mandatum. Ex omni (inquit) ligno paradisi comedimus, de ligno autem scientię boni & mali dixit nobis, ne comedamus. Non dicit, sic est uoluntas creatoris: quare sic, ipse nouit: nobis sufficit obedire, quia uita nostra in uoluntate eius. Itaque facile seducta est mulier & promissioni credere, & acquiescere persuasioni. Vix autem non seductus est, sed subuersus mulieris amore. Optaret. n. semper seruare mandatum quod sibi utile nouerat, si non mulier ei aliud suaderet. Nec aliquam in seruando mandato uisus est pati difficultatem, sed quæ bona uoluntas erat, non habuit fortitudinem, quia non habuit feruorem. Fortis quippe est ut mors, non patientia aut spes, sed dilectio. Non timor aut ratio, sed spiritus fortitudinis est. Dicit patientia, sic oportet fieri: quia timore urgetur. Dicit uoluntas bona, sic expedit, & sic agendum est: quia spei attrahitur ratione. Charitas uero quę inflammatur à spiritu, neque sic oportet dicit, neque sic expedit: sed sic uolo (inquit) sic cupio, sic desidero uehementer. Videtis quanta sublimitas, uidetis quanta securitas, quantaque suauitas charitatis? Fœlix anima quæ ad hunc charitatis peruenerit statum. Nec sane desperandum nobis, quandoquidem eius qui ad hunc peruenit gradum, ob hoc maxime memoria celebratur: ut ipsius & inuocemus auxilium, & prouocemur exemplo. Plus dico, & ex nobis nonnullos uidere mihi uideor in hoc gradu. Si dicis beatum Andreā Apostolum esse, nec posse te, qui pusillus es, eius sequi uestigia: pudeat uel eos qui tecū sunt non imitari. Nemo repente fit summus: ascendendo non uolando appræhenditur summitas scalæ. Ascendamus igitur uelut duobus quibusdam pedibus, meditatione & oratione. Meditatio siquidem docet quid desit, oratio ne desit obtinet. Illa uiam ostendit, ista deducit. Meditatione denique agnoscimus imminentia nobis pericula, oratione euadimus, præstante domino nostro Iesu Christo.

E
Gen. 3. b
Cant. 8.
F

Vnde

Vnde supra. Sermo II.

BEati Andreæ Apostoli solénitas hodie celebratur: quam si pia solicitudine perscrutemur, multa inueniemus in ea, quæ ædificent animas nostras. In ipso siquidem conuersionis suę initio, magnum nobis perfectę obedientiæ præstat exemplum. Quod quidem christianis omnibus necessarium: nobis tamen est charius amplectẽdum, qui nimirũ specialiter ex ipsa professione nostra tenemur obedientiæ debitores. Sapiens nũmularius est, imò ipsa sapientia, cui necesse
G habemus reddere hunc obediẽtiæ nummũ: nec suscipiet eum nisi & integer inueniatur, & sine aliqua falsitate. Nam si discutimus, si diiudicamus, & in hoc quidem præcepto obedimus, sed non in illo fractus est nummus: nun suscipiet eum Christus, à quo nimirum tenemur nummi integri debitores. Omnes.n. obedientiam simpliciter & sine vlla exceptione promisimus. Quòd si quis obediat quidem, sed simulatoriè & ad oculum, murmuret autem in abscondito, falsus est nummus eius: plumbum habet non argentum, & iniquitas sedet super talentum plumbi. Dolose agit, sed in conspectu Dei, qm̃ Deus non irridetur. Vis audire perfectę obedientiæ formam? Vidit dominus (ait
Matt.5.c Euangelista) Petrum & Andream mittentes rete in mare, & ait illis. Venite post me, faciam uos fieri piscatores hominum. Faciã (inquit) de piscatoribus piscatores: imò prædicatores. At illi continuo nihil diiudicantes, aut hæsitanses, non soliciti unde viuerent, non considerantes quonammodo rudes homines, & sine literis prædicatores fieri possent: nihil denique interrogantes, sine omni mora relictis retibus, & naui secuti sunt eum. Agnoscite fratres, quoniã propter uos scripta sunt hæc, propser uos singulis annis in ecclesia recitantur: vt discentes veræ obedientiæ formam, castigetis corda vestra in obedientia charitatis. Hęc nimi-
1.Co.9.b rum est, quæ sola commendat obedientiæ nummum, hoc illius argentum est probatũ
1.Co.13.a atque purgatum. Sola est charitas, quæ obe
H dientiam gratam facit & acceptabilem Deo. Hilarem quippe datorem diligit Deus. Et item. Si tradidero (inquit) corpus meũ ita vt ardeam, charitatem autem non habeam: nihil mihi prodest. Vultis ut de ipsa quoque beati huius Apostoli passione quam nimirum hodie celebramus, loquamur aliquid ad laudem Christi, & ædificationem vestram? Audistis certe cum peruenisset beatus Andreas ad locum ubi crux parata erat, quomodo confortatus sit in domino, & per spiritum, quem una cum cęteris Apostolis in igneis linguis acceperat, uerba uere ignea loqueretur. Videns ergo paratam eminus crucem, nequaquam (ut exigere videtur mortalis infirmitas) facies eius expalluit, nequaquam sanguis eius gelatus est, non stetere comæ, aut uox faucibus hæsit: non contremuit corpus, nec mens turbata est, non recessit, ut assolet, intellectus. Ex abundantia cordis os locutum est, & charitas quæ feruebat in corde, quasi scintillas quasdam ardentissimas emittebat in uoce. Quid enim beatus Andreas cum sibi paratam (vt dixi) crucem eminus cerneret, loquebatur? O crux, inquit, diu desiderata, & iam concupiscenti animo præparata: securus & gaudens uenio ad te, ita ut & tu exultans suscipias me discipulum eius qui pependit in te, quia amator tuus semper fui, & desideraui amplecti te. Obsecro fratres, homo est qui loquitur hæc, an non est homo, sed Angelus, aut noua aliqua creatura? Homo plane similis nobis passibilis. Nam I
passibilem eum passio ipsa testatur, qua appropinquante tam lętabundus exultat. Vnde ergo in homine noua hęc exultatio, & lætitia hactenus inaudita? Vnde & in tanta fragilitate tanta constantia? Vnde in homine tam spiritualis mens, tam feruens charitas, animus tam robustus? Absit ut à seipso tantam ei credamus inesse virtutem. Donũ perfectum est, descendens à patre luminum, ab eo utique qui facit mirabilia magna solus.

Plane spiritus erat dilectissimi, qui adiuuabat infirmitatem eius, per quem diffundebatur in corde ipsius fortis charitas vt mors, imò & fortior morte. Cuius ò si & nos participes inueniamur. Ecce enim molestus est nobis pœnitentiæ labor, corporis afflictio grauis, abstinentia onerosa: in vigilijs dormitat anima nostra præ tædio, non ob aliud sane quàm propter inopiam spiritus. Ipse enim si adesset, adiuuaret sine dubio infirmitatem nostram: & sicut beato Andreæ crucem & mortem ipsam, sic nobis quoque laborem & pœnitentiam nostram faceret non solum non molestam, sed etiam desiderabilem atque omnino delectabilem esse. Spiritus enim meus (ait dominus) *Eccl.24.c*

super

super mel dulcis, ita, vt ne ipsa quidem dulcedini eius præualere queat amarissima licet mortis amaritudo. Quid non temperabit illa dulcedo, quæ mortem quoque facit esse dulcissimam? Quæ resistere possit asperitas vnctioni illi, quæ mortem quoque
Ps. 126. a facit suauissimam? Cum dederit (ait) dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini. Quam molestiam non expellit gaudium illud, quod mortem quoque ipsam facit esse
K lætissimam? Quęramus hunc spiritum fratres, tota solicitudine operam demus, ut mereamur habere hunc spiritum, imò, vt quem iam habemus, abundantius habeamus. Quicunque enim spiritum Christi non habet, hic non est eius. Nos autem nõ accepimus spiritum huius mundi, sed spiritum qui ex Deo est, vt sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis. Testimonium præsentiæ eius præbent opera ipsa salutis, & vitæ, quæ nullatenus agere possemus, nisi spiritus qui uiuificat, spiritus saluatoris adesset. Quæramus igitur, vt dona sua multiplicet Deus in nobis, & spiritum suũ augeat, qui iam primitias dedit. Nullum enim omnino præsentiæ eius certius testimonium est quàm desiderium gratiæ amplioris, quoniã
Eccl. 24. c ipse dicit: Qui edunt me, adhuc esurient: & qui bibunt me, adhuc sitient. Sed fortasse multorũ nobis conscientiæ iã respondent. Desideramus quidem hunc spiritum qui sic adiuuet infirmitatem nostrã, sed inuenire non possumus. Et ego dico, propterea non inuenitis, quia non quæritis: propterea nõ accepitis, quia non petitis. Petitis, & non accipitis, eo ꝙ negligenter petatis. Nihil enim aliud expectat, nihil aliud quęrit Deus, nisi ut sedulo, & cum desiderio requiratur. Denique quando negabit patientibus, qui etiam non petentes prouocat, & hortatur,
Mat. 7. b vt petant? Si vos, inquit, cum sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris, quanto magis pater uester cœlestis de cœlo dabit spiritũ bonũ petẽtib. se? Petite ergo charissimi, petite sine intermissione, petite sine hæsita-
L tione: in oibus operibus uestris dulcissimi semper huius ac suauissimi spiritus pſentiã, & auxilium inuocate. Et nos enim fratres cum beato Andrea necesse habemus tollere crucem nostram, imò cũ eo quem, & ipse secutus est Domino saluatore. Inde enim sic lætabatur, inde sic exultabat, quòd non solum pro eo, sed etiam cum eo mori uideretur, & complantari similitudini mortis eius, vt compatiens etiã cõregnaret. Cũ quo vt simul crucifigamur, & nos attentius auribus cordis audiamus uocem dicentis: Qui vult uenire post me, abneget semetipsum, Luc. 9 c
& tollat crucẽ suã, & sequatur me. Ac si dicat, Qui me desiderat, se despiciat: qui vult facere voluntatẽ meã, discat frangere suam. Sed continuo bella insurgunt, armãtur protinus aduersum nos inimici. Et nos armemur contra, imitemur arma regis nostri, ut tollamus, & nos crucem nostram, in qua de inimicis omnibus triumphemus. Audi enim quid Psalmista promiserit, imò spiritus sanctus per os eius. Scuto, inquit, circundabit te veritas eius, haud dubium quin altissimi. De eo siquidẽ loquebatur, sicut mani- Psal. 90. a
feste indicant ipsius psalmi præcedentia uerba. Ad quid fratres scuto circundamur, nisi quia nos undique bella circundant? Denique quid causę sit, ut te scuto circũdet, attẽde. Scuto, inquit, circũdabit te veritas eius. Ad quid enim? Nõ timebis, inqt, à timore nocturno. A sagitta uolante in die, à negocio perambulante in tenebris, ab incursu, & dæmonio meridiano. Vidésne quam ne- M
cesse sit, vt scuto circundet te ueritas, quem sic hostium tela circundant? Ab inferiore enim parte timor nocturnus insurgit, à sinistris sagitta volat in die, à dextris perambulat negocium tenebrosum: & vt nihil sit vacuum, à superiori parte dæmonium meridianum insurgit. Nos autem miseri & miserabiles uicinis tot serpentibus, & igneis telis undique volantibus, insurgentibus inimicis, nihilominus perniciosa securitate, & negligentia dormitamus, torpemus otio: vanitatibus, & scurrilitatibus indulgemus, tã pigri ad spũalia exercitia, ac si iã pax sit, & securitas, & nõ sit militia vita hominis super terrã. Hoc est (dico vobis charissimi) quod me uehementius terret, quod omnino timoris acerbissimi gladio transuerberat animam meam: quòd inter tanta pericula minus timorati, minus exercitati, minus quã necesse sit soliciti uideamur. Siquidẽ unũ è duobus hæc ipsa negligentia nostra probat, aut omnino traditos nos hostibus, & nescire: aut si inter hæc conseruamur, ei qui tuetur nos, ingratos nimirum inueniri. Quorum vtrũque quid periculi habeat, satis manifestum est. Propterea obsecro uos dilectissimi, ipsa nos excitet hostiũ malitia peruigil, & instãtia eorũ maligna, qua tam seduli, tam soliciti sunt in nostrã perditionem,

nem, nos quoque solicitos faciat & circũspectos, ut in timore & tremore nostram ipsorum salutem operemur. Ecce.n.in cruce salus nostra tantũ, ut ei uiriliter inhæreamus. 1.Cor.1 b Verbum crucis (ait Apostolus) pereuntibus quidem stultitia, his autem qui salui fiunt.i. nobis, virtus Dei est. Ipsa est scutum quo A circundamur, ut eius quatuor cornua quadripharia hostium tela repellant. Sic ergo inferius cornu contra timorem nocturnum .i.aduersus pusillanimitatem quæ de carnis afflictione procedit, vt id quod sub nobis est corpus castigare uiriliter studeamus, ac subijcere seruituti. Si quis vero nobis in faciem maledicit, si quis aperte mala suadere conatur, in die volat sagitta, & à sinistris est, sinistro nihilominus cornu crucis excipienda. Quod si adulatur, si quasi consulentis animo uenenum propinat fraternæ detractionis, & odium seminare conatur, si denique iniquum aliquid tanquam iustum persuadere tentat, à dextris est mihi ille: sed Iudas est, osculo me prodit, & dextro cornu crucis negotium perambulans in tenebris necesse est propulsari. Sed ecce dæmonium meridianum, superbiæ scilicet spiritus, qui nimirum in splendore maiori virtutum acrius insurgere solet. Hæc autẽ quàm perniciosa sit, sæpius vobis intimare curamus. Initium quippe omnis peccati & causa totius perditionis superbia est. Propterea quisquis es, qui salutem tuã operari studes, aduersus hanc, super caput tuum cornu crucis habere memento, vt non eleueris in superbiam, non exaltetur cor tuum, non ambules in magnis neque in mirabilibus super te: sed tela ea quæ de sublimi ueniunt, supereminẽs capiti tuo cornu crucis excipiat. Sane hoc solum est cui salutis pariter & regni titulus inscribitur: quia solus qui se humiliat, saluari & exaltari meretur. Luc. 14. Iam ut B breuiter repetam, quatuor hæc cornua sunt, continentia, patientia, prudentia, & humilitas. Fœlix anima quæ in hac cruce gloriatur & triumphat, tantum ut perseueret in ea, & nullis valeat tentationibus deijci. Oret igitur quisquis in hac cruce est, oret cum beato Andrea dominum & magistrum suum ne patiatur eũ de cruce deponi. Quid enim malignus ille non audeat, quid non præsumat impius attentare? Quod Egeæ manibus de discipulo, hoc Iudæorũ linguis facere cogitauerat & de magistro. In utroque tamen sera pœnitentia ductus, victus & confusus abscessit. Vtinam abeat similiter & à nobis, eo uincente qui & in se & in discipulo triumphauit. Faciat ipse ut mereamur & nos in hac nostra qualicunque cruce pœnitentiæ, quam pro ipsius nomine tulimus, fœliciter consummari, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

In obitu deuoti Humberti monachi.
Sermo.

Vmbertus famulus domini mortuus est, deuotus famulus, seruus fidelis. Ipsi vidistis quomodo nocte præterita inter manus nostras expirauit tanquam vnus ex uermiculis terræ. Per hoc triduum fatigauit eum mors, & demolita est intra fauces suas, vt satiaretur sanguine quem sitiuit. Eia fecit quod potuit, occidit carnem, & ecce recondita est in corde terræ. Separauit à nobis dulcem amicum, prudentem consiliarium, auxiliarium fortem. Nec mihi, nec vobis pepercit insatiabilis homicida, mihi C minus. Siccine separas amara mors? O bestia crudelis, ò amaritudo amarissima, ò fœtor & horror filiorum Adam. Quid fecisti? Occidisti, possedisti. Sed quid? Carnem vtique solam. Animæ.n.habes quid facias. Volat ad creatorem suum: quem tam ardẽter concupierat, tam fortiter secuta fuerat omnibus diebus uitæ suæ. Sed & ipsum corpus quod uideris habere, auferetur à te: cũ tu nouissima inimica destrueris, & absorberis in uictoria. Reddes utique, reddes aliquando corpus istud, quod ad signum aduẽtus tui tantus hesterna die sputis & excreationibus, ac multiplici sordium squalore repleueras, lætabunda & laudans, quia hunc tuis laqueis irretijsses. Veniet vnigenitus patris cũ potestate magna & maiestate Humbertum quærere, & illud idem cadauerosum corpus configurare corpori claritatis suæ. Tu autem quid? Profecto (quod in Hieremia scriptum est) in nouissimo dierum stulta remanebis: & Humberto in æternum uiuente, tu in perpetuum morieris. Euomuit Prophetam marina bestia quã deglutierat: & tu Humbertum reddes, quem uideris tuo vastissimo uentre conclusisse. De cætero fratres, factitium uobis sermonem in omni forma sanctitatis ille Dei seruus exhibuit, quẽ & longum fecit & magnum. Longum, quantum ad longinquitatem viæ: magnũ, quantum

Hier. 17. b
Ionæ 3.

quantum ad uitæ sublimitatem. Non oportet me amplius aperire os meum, si bene retinuistis sermonem eius, si vestris illum cordibus impressistis. Quinquaginta annos, & eo amplius uixit in seruitio illius, cui seruire regnare est: quia à puerilibus annis locatus est in sanctuario Dei. Nobiscum triginta annis ab ipso pene principio monasterij huius conuersatus est, non solum sine querela, sed & cum gratia: cuius ex hoc memoria in benedictione erit nobis & generationi, quæ uentura est. Sicut aduena & peregrinus pertransiit viam & uitam istam, quantum minus potuit de mundi rebus accipiens, utpote sciens quia non erat de hoc mundo. Non habebat hic manentem ciuitatem, sicut nec patres sui: sed in anteriora extentus sequebatur ad palmam supernæ uocationis. Nihil habet mundus quod iure clamet in eo, uel de eo: quia nec mundus ei placuit, nec ipse mundo. Quantum parcius potuit de substantia eius accepit, & minus accepisset, si non obedientia coegisset. Victum & vestitum habens, his contentus fuit, non ad superfluitatem, sed ad necessitatem: nisi quòd ipsam quoque necessitatem, superfluitatem esse sępius causabatur. Ante hos paucos dies, si bene memini, dum colloqueremur adinuicem, dicebat se monasterij huius præbendarium esse, & nullius tanquam utilitatis hominem pasci in domo Dei. Erat enim uere mitis, & humilis corde: & cum cæteris floreret uirtutibus, gratiam tamen mansuetudinis specialiter obtinebat. Ideo se amabilem & affabilem omnibus exhibebat, sicut erat amabilis valde. Veruntamen in his omnibus, quàm circuncisum fuerit os eius & lingua, omnes uos plenissime cognouistis, qui tamdiu vidistis eius conuersationem, & sermonem eius audistis. Quis unquam ex ore eius sonum detractionis, uerbũ scurrilitatis, sermonem glorię, inuidiæ uocẽ audiuit? Quis eum, vel alios iudicantem, vel iudicanti consentientem aliquando depræhendit? Quis eum loquentem inania audire potuit? imò quis non ab eo timuit, si talia forte loqueretur, audiri? Nimirum solicite custodiebat vias suas, vt non delinqueret in lingua sua, sciens quia qui in verbo non offendit, hic perfectus est vir. Longe à te Humberte. Væ illud Euangelicum. Væ vobis qui ridetis nunc, quia flebitis. Nunquid aliquis vestrum eum ridentem & inter multos ridentes inuenit? Serenabat quidem vultum suum assidentium gratia, ne fieret onerosus, sed risum integrum si bene recolitis non admisit. Porro quanti feruoris in opere Dei diebus & noctibus fuerit, non solum vidistis, sed etiam admirati estis vsque ad diem mortis suæ. Cum enim ferè iam ad decrepitam peruenisset ætatem, præter incommoda senectutis, etiam tot & tantis infirmitatibus, quas multi vestrum non ignorant, lassatus atque quassatus: erat tamen, vt dicitur, animus victor annorum, & cedere nesciens infirmitati. Denique in frigoribus & caloribus per montes & valles ascendens & descendens, iuuenum laborem prosequebatur, ita vt admirationi esset omnibus & stupori. Si eum quandoque propter multitudinem negociorum consilij gratia retinuissem, tristis perseuerabat & nubilus donec vestro consortio redderetur. Rarissime vnquam solennibus vigilijs quas non raro anticipabat, rarissime cęteris horis psallentium in choro inuentus est defuisse: nec nisi ea necessitate vt ex instanti responsum mortis habens infirmitas sequeretur. Porro in refectorio vix communibus vtens cibis siquid forte aliud apponeretur, aut non accipiebat, aut tam moleste accipiebat, vt super hoc uniuersitatem nostram sæpius molestaret. Decreuerat aquam bibere semper, si non totis viribus restitissem. Vinum si quandoque bibere cogeretur: erat vinum colore potius quàm sapore, adeo illud aquis nimijs obruebat. Vix unquam obedientia compellente infirmitorium introiuit: vix cum intrasset teneri potuit. Fateor minus obediens in hac parte, quòd auctoritatis suæ mole me premeret. Laudo eum, in hoc non laudo: quia sicut uos scitis, non parum in huiusmodi perstitit obstinatus. Credo quia si quid triste sensit, propter hoc sensit, quòd minus nobis consensit de necessitate corporis sui. Sed qualis erat in consilijs? Purus utique & discretus, quod ego tanto melius noui, quanto sæpius tetigi pectus eius. Non solus autem noui hoc, nouit & vniuersitas vestra. Quis denique multitudine vel magnitudine tentationum percussus, non audiuit ab ore eius, & radicem tentationis, & curationis remedium? Ita.n. percurrebat omnes angulos conscientiæ infirmantis, vt credere posset qui cõfitebatur, eum vidisse omnia, omnibus interfuisse. Quantę autẽ charitatis erat? Sic se induerat viscera

Iac.3.a
Luc.6.

viscera pietatis, vt omnes excusaret, pro omnibus intercederet, nescientibus illis pro quibus loquebatur: non personarum acceptor, sed necessitatum. Erat ergo humilis corde, dulcis sermone, strenuus opere, feruens charitate, in commisso fidelis, in consilio circumspectus & prudens. Compositus erat super omnes homines quos uiderim in diebus istis, vnus & idem perseuerans omni tempore & omni hora. Plane in semitis domini Iesu posuit uestigia, nec retraxit pedem donec cursum itineris consummaret. Ille fuit pauper, pauper etiam iste fuit. Vixit ille in laboribus, & hic in laboribus multis. Crucifixus est ille, & iste multis & magnis crucibus affixus, stigmata Iesu tulit in corpore suo, adimplens ea quę deerãt passionum Christi etiam in carne sua. Resurrexit ille, iste resurget. Ille ascendit in cœlum, & iste creditur ascensurus. Ascensurus plane cum rex gloriæ propter nos descendet, sicut prius ascenderat, ut notam faciat potẽtiam suam: cum non minoris excellentiæ sit descendere

Act. 1. a per aëra, quàm per aërem ascendisse. Sic enim olim Angeli prædixerunt: quia hic Iesus qui assumptus est a uobis in cœlum, sic ueniet quemadmodum uidistis eum euntem

Eccl. 11. d in cœlum. Nec laudaueris hominem in uita sua, dicit scriptura, pro eo quòd non est secura laudatio nisi post mortem. Hoc &

H ego in eo studiose seruaui, qui dum uiueret, in huiusmodi non aperui os meum: ne forte possemus, vel ego adulationis notam, uel ille culpam incurrere uanitatis. Ex hoc sane neutrum iam timetur: nec ego eum uideo, & ille forsitan me non audit. Sed & si audiat, non mouetur hominum uerbis, fortius inhærens atque felicius uerbo Dei. Nihil proficiet inimicus in eo, & uanitatis suggestor non apponet nocere ei. Ecce iam coram te est pater dulcissime, fons ille puritatis, quem tanto ardore animi sitiebas: ecce immersus es in illum diuinæ pietatis abyssum, cuius memoriam abundantiæ suauitatis tam deuote eructare solebas. Quis enim tam deuotus prædicator pietatis diuinæ, quis humanæ puritatis commendator tam studiosus, quis utriusque rei tam affectuosus amator erat? aut cui aliquãdo quinque verba locutus est, in quibus non uera puritas resonaret, in quibus non sancta Dei pietas audiretur? Non ergo super te doleo, cui desiderium animæ tuæ tribuit Deus, mihi potius ademptum doleo si dele consiliũ, auxilium grande, uirum unanimem, hominẽ secundum cor meum. In me hæc omnia mala ceciderunt. In me transierunt iræ tuæ domine Iesu, & terrores tui conturbauerunt me. Elongasti à me amicum & proximum, & notos meos à miseria extrahens, me in miserijs reliquisti. Abstulisti mihi germanos carne, germaniores spiritu, & in tuis negocijs, & in secularibus secundum te sapientes. Sustulisti hinc alios atque alios, qui onus meum portabant, onus grande quod mihi imposuisti. Vnus mihi propè solus Humbertus supererat è tantis necessarijs meis, eo suauior amicus, quo antiquior: & hunc tulisti, quoniam tuus erat. Ego solus ad uerbera relinquor, ego morior in singulis, & omnes fluctus tuos induxisti super me. Vtinam quem flagellas, occidas semel, & nõ mi serum hominem tot & tantis mortibus serues. Veruntamen non contradico sermonibus sancti: sed qui cœpit, ipse me cõterat, & hæc mihi consolatio sit, vt affligens dolore, non parcat. Ego in flagella paratus sum, si forte pius pater in beneficia flagella commutet. Vnde & uerba non murmure plena sunt, sed dolore. Non ploro Humbertum (neque enim ille plorandus est, qui uocatus est ad mensam diuitis,) sed super me & super uos ploro, super domum istam, super cęteros fratres nostros, qui omnes ab eius ore consilium expectabant. Sic & saluator crucem suam tanquam latro suum laqueũ portans, cum mulieres quæ eum à Galilæa secutæ fuerant, super se lamentantes respiceret, conuersas ad eas dixit. Filiæ Hierusalem nolite flere super me, sed super uosipsas flete, & super filios uestros. Etenim ea quæ Luc. 23. b de me sunt, finem habent. Quæ uidetis mihi pręparari, temporalia sunt: quę non uidetis, æterna. Si temporalia sunt, transitoria sunt: si transitoria sunt, & mortalia sunt: & transeundi, uel moriendi argumentũ hoc solum est, quia uideri possunt. Temporalia fuerunt quę in Humberti morte conspeximus, sed iam obtinet gaudium & lætitiam in perpetuas æternitates. Non est ergo lugendus nobis, cui nec luctus, nec dolor est. Sed nec pro nobis quibus ille sublatus est murmurandum est, magis gratias agamus, quòd tamdiu concessus est nobis. Siquidẽ (ut ego arbitror) decennium iam decursum est, quòd non uixit, nisi nobis & pro nobis: atque hic timor meus est, ne ideo translatus sit, quia non eramus iam digni consortio illius.

illius. Quis scit tamē si idcirco sublatus fuerit, vt nos suis intercessionibus protegat apud patrem? Vtinam ita sit. Si enim tantæ charitatis erat dum esset nobiscum, vt omnia, quæ ad corporeā necessitatem spectant libentius mihi quam sibi cederet: quanto magis nunc cum illi summæ charitati (quæ Deus est) inhæret, maiorē habet in me gratiam, & charitatem? Sed forsitan nunc de me & de conuersatione mea plenius nouit veritatem, nec compatitur, vt solebat, sed vt vereor indignatur. Quod si etiam propter peccata nostra abstulit eum Deus: vtinam idem ipse obtineat vt nobis hoc ipsum misericorditer relaxetur, ne pœnam super pœnam sustineamus. De reliquo fratres, dico vobis, si sequeremini vestigia eius, non tam facile in vanis cogitationibus, & ociosis sermonibus, in iocis, & scurrilitatibus laberemini: quia in his multū perditis, & de vita vestra, & de tempore vestro. Volat irreuocabile tempus, & dum creditis vos cauere pœnam istam minimam, incuratis ampliorem. Illud enim scitote, quia post hanc vitam in purgabilibus locis cētupliciter, quæ fuerint hic neglecta, redduntur vsque ad nouissimum
L quadrantem. Scio ego quia durum est homini dissoluto apprehendere disciplinam, verboso silentium pati, vagari solito stabilem permanere: sed durius, & multo durius erit futuras illas molestias tolerare. Et homo iste qui hic sepultus est, multa in principio (sicut ipse cognoui) super huiusmodi tentamenta sustinuit, sed cum multo luctamine pugnauit, & vicit. Et sicut tunc ei durum erat pugnam in tentationibus sustinere, sic ei modo durius esset ad illas ineptias reuolare, qui bona consuetudo peruenerat in naturam. Exercete vos in doctrina ista & attendite formam illam quam uidistis in eo, & audistis: vt ad eum perueniatis, ad quem ipse peruenit, qui est benedictus in secula. Amen.

In dedicatione ecclesiæ. Sermo I.

Estiuitas hodierna fratres, tanto nobis debet esse deuotior, quanto familiarior est: Nam cæteras quidē sanctorū solēnitates cum ecclesiis aliis habemus cōmunes: hæc verò sic nobis est propria, vt necesse sit, vel a nobis eam, vel à nemine celebrari. Nostra est, quia de ecclesia nostra: magis autem nostra, quia de nobisipsis: Miramini forsitan, & erubescitis celebrari festa de uobis, sed nolite fieri sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus. Quid enim lapides isti potuerunt sanctitatis habere, ut eorum solennia celebremus? Habent utique sanctitatem, sed propter corpora uestra. An uerò corpora uestra sancta esse quis dubitet, quæ templum sancti spiritus sunt, ut sciat unusquisque possidere uas suum in sanctificatione? Itaque sanctæ sunt animæ propter inhabitantem spiritum Dei in uobis. Sancta sunt corpra propter animas, sancta est etiam propter corpora domus. Adhuc certe corruptibili tenebatur in carne, & in corpore peccati, in quo, & graue adulterij crimē admisit illius anima qui dicebat: Custodi animam meam, quoniam sanctus sum. Mirabilis plane deus in sanctis suis, non modo in cœlestibus, sed etiā in terrenis. Vtrobique sanctos habet & in utrisque mirabilis est, illos quidem beatificans, istos sanctificans. An experimentum quæritis eius de qua loquimur sanctitatis, & sanctorū uobis istorū miracula desideratis ostendi? Multi certe ex uobis à peccatis & uitiis in quibus computruerunt tanquā iumenta in stercore suo exiere uiriliter: & quotidie impugnantibus eis potenter resistunt, iuxta apostolū qui de sanctis loquēs utique: Conualuerunt, inquit, de infirmitate, fortes facti sunt in bello. Quid mirabilius, quando is qui prius uix per biduū poterat à luxuria, crapula, & comessationibus, & ebrietatibus, à cubilibus, & impudicitiis, cæterisque similibus, & dissimilibus uitiis continere nunc ab eis continet multis annis, tota utique uita sua? Quod maius miraculum, quando tot iuuenes, tot adolescentes, tot nobiles: uniuersi denique quos hic uideo, uelut in carcere aperto tenētur sine uinculis, solo Dei timore cōfixi, quòd in tanta perseuerant afflictione penitentiæ ultra uirtutem humanam, supra naturam, contra consuetudinem? Ipsi credo uidetis quanta iam possemus inuenire miracula, si perscrutari sigillatim liceret singulorum exitum de Aegypto, & deserti uiam, id est abrenunciationem seculi, introitum monasterio conuersationem. Quid uero sunt hæc, nisi manifesta inhabitantis in uobis spiritus sancti argumenta? Nam habitare in corpore animā probant uitales motus corporis, habitare in anima spiritum probat

Ps. 31. c

M

Ps. 85. a

Heb. 11.

A

vita spiritualis. Illud ex visu, & auditu dignoscitur: istud ex charitate, & humilitate cæterisque virtutibus. Vestra est igitur fratres charissimi, vestra est hodierna festiuitas.
Psal.9.g Vos dedicati estis Domino, vos elegit, & assumpsit in proprio. Tibi (inquit propheta) derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor. Quàm bene commutastis dilectissimi, quicquid habere potuistis in seculo, quando nunc relinquendo ea, proprij esse meruistis auctoris seculi, & eum habere pro priam possessionem, qui sine dubio portio
Ps. 143. c & hæreditas est suorum. Neque enim, sicut dixerunt filij iniquitatis, beatus populus cui hæc sunt, temporalia scilicet quæ præmi serat, promptuaria eructantia ex hoc in illud, oues fœtosæ, & similia: non inquam beatus populus cui hęc sunt, sed beatus po-
B pulus cuius Dominus Deus eius. Videte ergo si non dignum sit, vt festum agamus diē quo nos assumpsit in proprios, & inuestiuit se per ministeriales, & vicarios suos:
Zach.2. b vt fiat sicut iam olim promiserat: Ego, inquiens, in medio eorum ero eorum Deus: nos autē populus eius, & oues pascuæ eius. Quādo enim domus ista per manus pontificum dedicata est Domino, propter nos sine dubio factum est: non solum qui pręsentes sumus, sed, & quicunque vsque in finem seculi Domino sunt in hoc loco militaturi: In nobis proinde spiritualiter impleri necesse est, quæ in parietibus visibiliter præcesserunt. Et si vultis scire, hæc vtique sunt: aspersio, inscriptio, inunctio, illuminatio, benedictio. Hæc vtique in hac visibili domo fecere pontifices, hæc & Christus assistent pontifex futurorum bonorum inuisibiliter quotidie operatur in nobis. Primo siquidem aspergit nos hyssopo, vt mundemur, lauemur, dealbemur, dicaturque de
Cant. 8.b nobis: Quę est ista, quæ ascendit dealbata? Lauat inquam nos in confessione, lauat nos lachrimarum imbre, lauat sudore pœnitentiæ: magis autem lauat nos aqua illa preciosa quæ de fonte pietatis, id est ab eius latere emanauit: Aspergit nos hyssopo, quæ humilis herba est, & pectoris purgatiua: aqua sapientiæ salutari, quæ est timor Domini, initium sapientiæ, & fons vitæ: etiam condimentum salis admiscem, ne sit insipidus timor sine spe, sine deuotione. Non solum autem, sed inscribit digito dei in quo eiiciebat dæmonia, haud dubium quin in spiritu sancto. Inscribit inquam

legem suā non iam in lapide, sed in tabulis C
cordis carnalibus, propheticam implens promissionem qua se pollicitus est ablaturum cor lapideum, & carneū cor esse daturum id est non durum, non obstinatum, non Iudaicum: sed pium, sed mansuetum, sed tractabile, sed deuotum. Beatus quem tu *Eze. 11.d*
erudieris Domine, & de lege tua docueris *Psa.93.b*
eum. Beati inquam qui docti, & memo- *Ibi.102.d*
res sunt mandatorum eius, sed ad facien- *Iaco. 4.d*
dum ea. Alioquin scienti bonum, & non *Luc. 12 f*
facienti, peccatum est illi: & seruus sciens voluntatem Domini sui, & non faciens, plagis vapulabit multis. Vnde necesse est vt vnctio spiritualis gratiæ adiuuet infirmitatem nostram, obseruantiarum, & multimodæ pœnitentiæ cruces, deuotionis suæ gratia liniēs: quia nec sine cruce sequi Christū, & sine vnctione crucis asperitatem ferre quis posset? Hinc est quòd multi abominantur, & fugiunt penitentiam, crucem quidem videntes, sed non etiam vnctionem. Vos qui experti estis, ecce scitis quia uere crux nostra inuncta est, & per gratia spiritus adiuuantis suauis, & delectabilis est pœnitentia nostra, & vt ita dicam, amaritudo nostra dulcissima. At postquam vnctio gratiæ huius præcesserit, iam lucernam suam Christus non ponit sub modio, sed super candelabrum: quia tempus est ut luceat
lux nostra coram hominibus, & videant ope *Matt. 5.*
ra nostra bona, & glorificēt patrem nostrū qui in cœlis est. Iam uerò benedictionem quidem expectemus in fine, quando aperiet manum suam, & implebit omne ani
mal benedictione. Nam in quatuor pręmissis merita cōstant, in benedictione sunt D
præmia. In benedictione tota complebitur gratia sanctificationis, quando iam in domum transibimus non manu factam æternam in cœlis. Ipsa est quæ construitur uiuis ex lapidibus, angelis scilicet, & hominibus. Simul enim ędificatio, & dedicatio ipsa complebitur. Disiuncta nimirum ligna, & lapides, domum non faciunt, nec in eis habitare quis potest: sola uero coniunctio domum facit. Sic cœlestium spirituum perfecta unitas, sine ulla sibi diuisione connexa integrām, & congruam de reddidit habitationem, quam ineffabiliter beatificat in habitans gloria maiestatis. Quis enim sic sciret uniuersa regū cōsilia aut quis eorum omnia dicta uel facta sic nosset, non modo palatij ligna, & lapides, si non deesset illis intelli-

intelligentiæ sensus? Itaque cœlestis illius
curię lapides viui ac rationabiles diuinis
intersunt consilijs, & trinitatis mysteria no-
runt, audiuntque verba ineffabilia, quæ nõ
licet homini loqui. Beati qui habitant in do
mo tua Domine: in secula seculorum lauda
Psal. 83. a buntte. Quanto enim plus uident, plus in-
telligunt, plus agnoscunt; tãto plus diligũt,
tanto magis laudant, tanto amplius admirã
tur. Verũ quia cohærere quidẽ sibi domum
illam, & perfecte connexam esse iam dixi-
mus, superest ut iuncturam, & connexionẽ
ipsam aliquatenus exprimamus. Legimus
Esa. 41. b in Esaia. Glutino bonum est. Duplici sibi
igitur cohærent lapides illi glutino: cogni-
E tionis plenæ, & perfectæ dilectionis. Tanto
siquidem maiori ad se inuicem dilectione
copulantur, quanto ipsi charitati, quæ Deus
est uiciniores assistunt: sed nec vlla separare
eos abinuicem suspicio potest, ubi nihil om
nino, quod in altero sit, alterum latere pa-
1. Cor. 6. d titur penetrãs omnia radius ueritatis. Quo-
niam enim qui adhæret Deo, vnus spiritus
est cum eo: nihil dubium est quin perfectè
adhærentes ei beati spiritus cum eo pariter
& in eo penetrent uniuersa. Ad hanc do-
mum si peruenire desideras, sic concupiscat
& deficiat anima tua in atria Domini, sicut
Ps. 26. b propheta clamat. Vnam petij à Domino,
Ps. 131. a hanc requiram, ut inhabitem in domo Do
mini omnibus diebus uitę meæ. Ipsum ni-
hilominus imitare prophetam, qui sicut
iurauit Domino, uotum uouit Deo Ia-
cob, si introiero in tabernaculum domus
meæ, & cætera. Sed hinc alio sermone
nobis tractandum erit, quod Dominus ipse
donauerit.

Item in eadem solennitate. **Sermo II.**

OLim rex gloriosus, & propheta
Domini Dauid sanctus religio-
sa quadam cœpit cogitatione
moueri, indignum iudicans,
2. Re 7. quod nullam adhuc Dominus sabaoth do-
1. Par. 17. mum haberet in terris: ipse uerò domum
inhabitaret regiæ dignitatis. Hoc ipsum
fratres, nos quoque decet cogitare, fideliter,
F & uiriliter effectui mancipare. Nam quòd
licet Deo placuerit cogitatio illa prophetæ,
opus tamen reseruatum est Salomoni: alia
ratio est, forte prolixiore indigens disputa-
tione. Iam uero, ò anima tu quidem subli-
mi in domo habitas, quæ a Deo tibi fabri-
cata est. corpus hoc dico: quod sic compe-
git, quod sic aptauit, quod sic ornauit, &
ordinauit, ut gloriose in eo, & delectabili-
ter habitares. Sed & ipsi corpori domum
fecit excelsam aptissimam, & decoram, di-
co autem sensibilem hunc, & inhabitabilẽ
mundum. Nonne ergo indignum reputas,
ut tibi fecerit domum, tu uero ei templum
ædificare dissimules? Adhuc domum qui-
dem habes, sed certa esto, quoniam in bre-
ui casura est domus tua: & tu nisi prius pro-
uideris aliam, eris pluuiæ uento, & frigori
exponenda. Heu à facie frigoris eius, quis
sustinebit? Fœlix proinde, & multum fœ- Ps. 147.
lix anima, quæ dicere potest: Scimus quo- 2. Cor. 5.
niam si terrestris domus nostra huius habi-
tationis dissoluatur, quod ędificationem ha
bemus ex Deo, domum non manu factam,
æternam in cœlis. Propterea iam ne dede- Psa. 131. a
ris, ò anima somnum oculis tuis, & palpe-
bris tuis dormitationem, donec inuenias lo
cum Domino, tabernaculum Deo Iacob.
Sed quid putamus fratres? Vbi inuenitur
huius ædificij locus, aut quis poterit esse ar-
chitectus? Nam uisibile istud templum uti-
que propter nos factum est ad nostram ha-
bitationem. Neque enim altissimus in ma-
nu factis habitat. Quod ergo ædificabi-
mus templum ei, qui dicit & uere dicit: Cœ
lum & terram ego impleo? Tribularer ual- Hie. 23. d
de, & anxiaretur super me spiritus meus, ni
si & audio eum de quodam dicentem. Quia G
ego & pater ad eum ueniemus, & mansionẽ Ioan. 14. c
apud eum faciemus. Ita iam scio vbi præpa-
randa sit domus ei, quoniam non capit eũ
nisi imago sua. Anima capax illius est, quæ
nimirum ad eius imaginem est creata. Pro-
pter quod iam festina, adorna thalamum
tuum Sion: quoniam complacuit Domino
in te, & terra tua inhabitabitur. Exulta satis
filia Sion, habitabit in te Deus tuus. Dic cũ
Maria tua. Ecce ancilla Domini: fiat mi- Luc. 1. d
hi secundum uerbum tuum. Dic iuxta bea- Ibidem.
tę Elizabeth uerbum: Et unde hoc mihi, ut
ueniat maiestas Domini mei ad me? Quan-
ta enim Dei benignitas, quanta dignatio,
quanta dignitas, quanta gloria animarum,
qp Dominus uniuersorum, & qui nullam
habet indigentiam, templum sibi fieri iubet
in illis? Itaquè fratres toto cum desiderio,
& digna gratiarum actione studeamus ei tẽ
plũ ædificare in nobis: primo quidẽ soliciti
ut in singulis deinde, ut in omnibus simul
inhabitet: quia nec singulos dedignatur nec
uniuersos.

Mat.12.b vniuersos. Primo igitur loco studeat vnusquisque ne dissideat ipse à semetipso, quoniam omne regnũ in seipsum diuisum desolabitur, & domus supra domum cadet: nec intrabit Christus, vbi fuerint parietes declinati, & maceriæ depulsæ. Nonne enim corporis sui domum integram anima vult habere, & exire illam necesse est, si fuerint à se inuicem membra dispersa? Videat ergo, & ipsa si desiderat habitare Christum per fidem in corde suo, id est in seipsa: solicite caueat ne à se inuicem membra eius dissideãt
H id est ratio, voluntas, atque memoria. Sit ergo sine errore ratio, vt bene congruat volũtati. Talem enim voluntas amat. Sit & volũtas sine iniquitate, quoniam ratio talem approbat. Alioqui si sese iudicat anima propter voluntatis prauitatem in eo, quod per rationem probat, bellum intestinum est, & discordia periculosa: quoniam voluntatem huiusmodi ratio semper suggillat, sed accusat, sed diiudicat, sed condemnat. Propter
Mat. 5. a quod ait Dominus in Euangelio: Esto consentiens aduersario tuo dum es in via cum illo, ne forte aduersarius tradat te iudici, & iudex tradat te tortoribus, & cętera. Sit etiã memoria sine sorde, vt nullum in ea peccatum maneat, quod non pura confessione, & dignis fructibus pœnitentiæ deleatur. Alioquin conscientiam in qua peccatum latet, & voluntas odit, & ratio execratur. Bonũ proinde parat habitaculum Deo, cuius nec ratio decepta, nec volũtas peruersa, nec memoria fuerit inquinata. Iam verò sic se habentibus singulis, etiam omnes nos connecti, & conglutinari necesse est, mutua vtique charitate, quæ est vinculum perfectionis. Nam cognitio quidem perfecta in hac vita haberi non potest, forsitan nec oportet. In cœlesti quidem domo cognitio dilectionis est nutrimentum, hic vero esse poterat detrimentum. Quis enim gloriabitur castũ se habere cor? Propterea facile erat, & confundi cognitum, & cognoscentem offendi. Ibi iucunda erit cognitio, vbi macula
I iam non erit. Illa ergo domus connexa firmius est tanquam in æternum mansura, hęc tanquam tabernaculum bellatorum minus sibi perfectæ cohęret. Illa nimirum domus lætitiæ, ista militiæ est. Illa domus laudis, ista orationis. Hæc inquam est vrbs fortitudinis nostræ, illa est ciuitas requiei nostræ. Proinde si victoriosi fuerimus hic, illic erimus gloriosi: habentes loco galeæ diadema, sceptrum, & palmam pro gladio, pro scuto chlamydem deauratam, pro thorace stolam iucunditatis. Interim sane premi magis, quam perimi videtur vtilius, & sustinere pondus clypei & loricę, quàm maligni iaculis igneis vulnerari. A quibus nos superna sua protectione custodiat, qui est benedictus in secula. Amen.

Item in eadem celebritate.
Sermo III.

DOmus hæc fratres, æterni regis est oppidum, sed obsessum ab inimicis. Quotquot igitur in ipsius arma iurati sumus, & eius militiæ dedimus nomina, triplici nobis opus esse nouerimus apparatu ad custodiã castri huius: munitione videlicet, & armis, & alimentis. Quæ est ergo munitio? Vrbs fortitudinis nostræ Sion (ait propheta) saluator ponetur in ea murus, & antemurale. Murus continentia, antemurale patientia Esa.26.a est. Bonus continentiæ murus, qui sic vndique circundat, & circuncingit, vt nec per oculorum fenestras, nec per cæteros sensus detur ingressus morti. Bonum antemurale patientię, quod primos hostium sustinet impetus, vt inter plurima tẽtamenta stemus uiriliter, & perseueremus iugiter incõcussi. K Vnicum quippe remedium est dum continentia quatitur, & quodammodo nutat, obijcere patientiam, & quantumcunque ferueat sensus peccati, negare omnimodo consensum. In patientia vestra, inquit, pos- Luc.21.d sidebitis animas uestras. Ponitur ergo in ciuitate saluator ipse murus, & antemurale, factus nobis à Deo patre iustitia, & prophetæ patientia, sicut idem ait: Quoniam tu es Psa.70.a patientia mea Domine. Murus inquam ponitur in cõuersatione, antemurale in passione, ab omnibus carnis, & seculi præsentis illecebris abstinens, & aduersa sustinens fortiter vniuersa. Oportet autem, & arma parare, sed arma spiritualia potentia Deo, non modo ad resistendum, sed ad impugnandum quoque, & expugnandum uiriliter inimicum. Induite vos armaturam Dei, ait Apostolus, & cætera. Quid e- Ephe.6.b nim putamus fratres? Grauis equidem nobis est inimici tentatio, sed longe grauior illi oratio nostra. Lædit nos iniquitas eius, atque uersutia, sed multo amplius nostra eum simplicitas, & misericordia torquet.

Humi-

Humilitatem nostram non sustinet, vritur charitate nostra, mansuetudine, & obedientia cruciatur. Iā verò nec fame quidē urgeri possumus, vt hostibus castrum tradere compellamur: quoniam gratias ago Deo, non uenit super nos terribilis illa commi-
Amos 8.d natio prophetæ, imò Domini per prophe-
L tam, famis uidelicet, & sitis, non panis,
Matt.4 d & aquæ, sed audiendi verbum Dei. Sic e-
& Deu.8. nim habemus: Non in solo pane viuit ho-
a mo, sed in omni uerbo, quod procedit de ore Dei. Itaque non nobis alimenta desunt qui, & sermones frequenter, & frequentius sacras lectiones audimus: & interdum quoque spiritualis deuotionis gustamus delicias, tanquam si catuli edant de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum, cœlestes illos conuiuas dico, qui replentur ab vbertate domus Dei. Habemus etiam panem lacrymarum, qui licet minus suauis, optime tamen confirmat cor hominis. Ha-
Ioan.4.c bemus, & obedientiæ panem, de quo loquitur ad discipulos Dominus: Meus (inquiens) cibus est, vt faciam voluntatem patris mei. Habemus super omnia de cœlo panem viuum, corpus Domini saluatoris, in cuius vtique fortitudine cibi, omnis aduersæ partis deijcitur fortitudo. Sic ergo munita est castri dominici fortitudo, vt nihil iam timere oporteat, si tamen fideliter, & viriliter agere uoluerimus: vt videlicet nec proditores, nec pauidi, nec desides inueniamur. Nam proditores quidem fiunt quicunque in hoc Domini castrum inimicos eius introducere moliuntur, quales sunt utique detractores Deo odibiles, qui discordias seminant, nutriunt scandala inter fratres. Sicut enim in pace factus est locus Domini, sic in discordia locum diabolo fieri manifestum est. Non miremini fratres, si durius loqui uideor: quia ueritas neminem palpat. Omnino proditorem sese
M nouerit si quis forte (quod absit) uitia quęlibet in hanc domum conatur inducere, & templum Dei speluncam facere dæmoniorum. Gratias Deo, non multos hic inuenimus huiuscemodi. Sed tamen deprehendimus interdum forte nonnullos qui colloquantur hostibus, et paciscantur fœdus cum morte, hoc est moliantur (quod in eis est) imminuere ordinis disciplinam, intepescere feruorem, turbare pacem lædere charitatem. Verum nos quidem caueamus ab eis quantum possumus: sicut scriptū est de qui-
busdam, Iesus autem non credebat se eis. Di- Ioan.12.d
co autem vobis, quia licet portentur modo, sed portabunt cito graue iudicium, nisi se citius emendauerint, sicut graue damnum moliuntur inferre. Quid enim frater? Vanitati aut tepiditati seu cuilibet alteri vitio fidem seruas operibus, & Deo per tonsuram mentiris? Optimum certe castrum tulisti Christo, si inimicis eius tradideris Claram vallem. Optimos inde singulis annis, & preciosos in oculis suis reditus accipit: & prædam multam quam hostibus eripuit, in hunc munitionis suæ locum solet inducere, & habet fiduciam multam in fortitudine eius. Ecce enim quos redemit de manu inimici, & de regionibus congregauit eos, à solis ortu, & occasu, ab aquilone, & mari. Quibus ergo proditorem castri huius postquam deprehensus, & comprehensus fuerit (neque enim latere aut fugere potest) quibus inquam putas exponendum esse supplicijs? Non utique communi cæterorum morte damnabitur, exquisitis illum necesse est interire tormentis. Sed non modo plus A
immoror circa ista, credo melius deinceps ab hac tam execrabili proditione cauebimus, studentes de cætero maiori solicitudine non attrahere, sed repellere vitia, quęcunqde illa sint, seu carnalia, seu etiam secularia, ne proditorum notam, vel pœnam incurrere mereamur. Secundo loco etiam illud cauendum, ne quis forte pusillanimitate deiectus, fugiat a munitione, ibi trepidans timore ubi non est timor, vbi uerò summum periculum, insana temeritate securus. Hostilibus enim manibus hostilibus gladijs se exponit, quicunque est ille qui fugit, ac si ignoret quoniam hostes illi omnino carent misericordia, crudeles quidem in alienos, sed multo crudeliores in suos, quippe crudelissimi in seipsos. Iam verò tertium quoque periculum breuiter dico, quia hora prętęrijt, dum vestræ, ut dignum est, salutis plurimum cupidus, diuersis morum infirmitatibus remedia diuersa conquiro. Quid prodest si nec prodere castrum nec relinquere velis, sed segnis, & desidiosus in eo permaneas? Toto proinde animo tota virtute dilectissimi commissum nobis castrum Domini, & regis nostri manu tenere laboremus, soliciti contra omnes inimica versutias, & aduersus omnia eius machinamenta parati, sicut scriptū est: Resistite diabolo, & fugiet a uobis. At quoniā sci- Iaco. 4. d

Psa. 125. a mus à quo dictum sit: Nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra uigilat qui custodit eam: humilemur sub potenti manu altissimi; nos & domum istam tota deuotione eius misericordiæ committentes, vt ipse nos custodiat ab omnibus insidijs inimicorum omnium, ad laudem, & gloriã nominis sui, quod est benedictum in secula. Amen.

B

Vnde supra, de triplici mansione *Sermo.* IIII.

Votiuis laudibus celebramus hanc diem, & festiuis eam gaudijs honoramus. Quòd si nec religiosis competit, nec sapientes decet ignorare quid venerentur, aut celebrare, quod nesciant, quærendum nobis est in cuius id agitur, uel in quorum commemoratione sanctorum. Nec uerò id mihi ex me arbitror præsumendum: prior loquatur alter cuius testimonium maius sit, & credibilius videatur. Miramini forte cur ista pręloquimur, cum vestris sese obtutibus ecclesia præsens manifestius ingerat cuius anniuersaria dedicatio celebratur. Quis enim parietes eius sancto dicere vereatur, quos manus sacratæ pontificum tantis sanctificauere mysterijs? Extunc quoque, & deinceps sanctarum inibi lectionum resultare frequentia, sanctorum orationum deuota murmurare susurria, sanctarum reliquarum honorari beata præsentia, sanctorum spirituum indefessa noscitur custodia uigilare. Dicas forsitan, cætera quidem euidentia sunt; sed quis angelicas sese vidisse excubias gloriatur? Et si tu forte non vides, est

C tamen qui uidet, ipse qui mittit. Quis ille? Nimirum qui loquitur per prophetam:

Esa. 62. a Super muros tuos Hierusalem constitui custodes. Est quidem sursum Hierusalem, quæ est libera mater nostra, sed minime crediderim super muro eius constitutos esse custodes, in cuius laudibus Propheta de-

Ps. 147. a cantat: Qui posuit fines tuos pacem. Tu uerò si id parum iudicas, perge audire, quod

Apoc. 21. g sequitur in testimonio præcedēti. Tota die, inquit, & tota nocte in perpetuum non tacebunt. Siquidem aduertere est, uel ex hoc, non hanc esse Hierusalem de qua legisti: Portæ eius non claudentur per diem: nox enim non erit in ea. Illa ergo Hierusalem nec uicissitudines patitur, nec custodibus eget, nostris potius custodes necesse est, & diebus, & noctibus deputari. Super muros tuos Hierusalem constitui custodes. Benignus es domine, nec nostrorum hac fragili protectione murorum potes esse contentus; sed ipsis hominum prælatis hominibus angelicam quoque custodiam superponis, vt muros defensent, & eo qui murorum ambitu continentur. Ita pater quoniam sic est placitum ante te, sic necessarium nobis. Insufficiens enim est ministratio nostra, nisi, & nobiscum, & pro nobis administratorios spiritus in ministerium mittas, vt hæreditatem capiamus salutis. Quid enim si non uidemus obsequium, cum experiamur auxilium? Quid si non meremur aspectum, cum sentiamus effectum? Discimus certè, vel ex hoc ipso inuisibilia visibilibus præferenda, Quæ enim uidentur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna. 2. Co. 4.

Denique in inuisibilibus visibilium causa consistit, ut secundum Apostolum: Inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, a creatura uisibili intellecta conspiciantur. Sic nimirum Iudæos olim de inuisibili peccatorum indulgentia sanctum Dei blasphemantes, sanitatis corporeæ signo visibili confutauit. Vt sciatis quia filius hominis potestatem habet in terra dimittendi peccata, tunc ait paralitico: Tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. Sic, & pharisæum illum murmurantem aduersus medicum qui salutem operabatur, & succensentem languidæ, quæ saluabatur, manifestis reuicit indicijs, obsequia mulieris enumerans. Errabat siquidem qui tanquam adhuc peccatricem horrebat, quæ diuinis inhærens vestigijs, rigabat fletibus, tergebat crinibus, osculo premebat, vngebat vnguento. Quis enim crimina iam deleta recenseat, quis tangenti succenseat, quis eam peccatricem censeat, quæ dum commissa deplorat, odit iniquitatem: dum osculatur pedes Domini, diligit iustitiam: & rursum dum tergit crinibus, exhibet humilitatem: dum ungit vnguento, mansuetudinem præfert? Nunquid possibile est regnare peccatum in animo contrito, & spiritu ingemiscenti, aut non multa charitas operit multitudinem peccatorum? Dimissa sunt ei peccata multa: quoniam dilexit multum. Merito proinde iam non peccatrix iuxta tuam pharisæe sententiam, sed sancta, & discipula Christi vocabitur, à quo etiam didicit in tā breui esse mitis, & humilis corde. Nimirū hoc est, quod in propheta legisti,

D

Roma. 1. e

Mar. 2. b

Luc. 7. g

Pro. 12. a

E

sed

sed forsitan neglexisti: Vere impios, & non erunt. Sic charissimi, sic & antiquus ille accusator fratrum, si in quibus, & vos erubescitis præterita peccata vestra uobis improperet, Apostolum audite magnifice consolantem vos, & dicentem. Hæc quidem, fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis. & illud. Habens núc quidem fructum vestrum in sanctificationem, finem verò vitam æternam. Et manifestius imprimens: Templum Dei, ait, sanctum est, quod estis vos. Nimirum ipse est cuius reuerentiæ primam in huius sermonis principio reseruauimus vocē, dum quæreremus sanctos, quorum sanctimoniæ congratulamur deuotione solenni. Licet enim parietes hos, & dici sanctos, & esse faciat consecratio episcoporum, frequentatio scripturarum, instantia orationum, reliquiæ sanctorum, visitatio angelorum: minime tamen eorum sanctitas propter se credenda est honorari, quos nec propter se certum est sanctificari. Quinimmo sancta est propter corpora domus, corpora propter animas, animæ propter spiritum inhabitantem. Neque hinc dubitet quis, cum inuisibilis eius gratię visibile nobis signum fiat in bonum. Dico autem in eo, quod & ipsi instar illius euangelici paralytici surgitis, quòd corporeum hoc grabatum in quo iacebatis languidi, tam facilè tollitis quòd denique ambulatis in domum vestram. Illam sane domum de qua lætamini dicentes cum propheta: In domum Domini lętantes ibimus. O admirabilis domus, & dilectis tabernaculi, & atrijs concupiscibilibus præferenda. Quam dilecta tabernacula tua domine virtutum: concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini. Verum multo magis beati qui habitant in domo tua domine, in secula seculorum laudabunt te. Siquidem gloriosa dicta sunt de te, domus Dei. In tabernaculis enim gemitus est pœnitentiæ, in atrijs gustus lætitiæ, in te satietas gloriæ. Hæc quidem est infima domus orationis, media expectationis, tu gratiarum actionis, & laudis. Fœlix proinde qui hic declinauerit a malo, qu od est culpa, & fecerit bonum: ve illic a malo, quod est pœna liberetur, & in te recipiat bonum. Hic nimirum primitiæ spiritus, illic diuitiæ, in te plenitudo: ubi bona illa mensura conferta, & coagitata, & superefluens detur in sinus vestros. Hic denique fiunt sancti, illic securi, in te beati. Hæ siquidem primitiæ spiritus, quæ militantibus interim prærogantur: sanctitas in conuersatione, pietas in intentione, virtus in colluctatione. In sanctitate côuersationis pœnitentiæ fructus intellige, & corporalia quæque diuinorum exercitia mandatorum. At quoniam hæc, nisi simplex fuerit oculus, simplicia esse non possunt, necessario pietas intentionis, & puritas cordis exigitur, ne vel honoris ambitus, vel laudis surrepat appetitus: sed solus ille desideretur qui solus desiderium replet, & ad proprij fontis originem omnis, quam accepimus gratia reuertatur. Memento tamen solam ex omnibus perseuerantiam coronari, nec eam facile posse inter tot discrimina uendicari, nisi multiplicem obtineas in tam multiplici colluctatione virtutem. Hæc in tabernaculis. Porro in atrijs, quæ post molestos conflictus amœna iucunditate fouendos excipiunt exeuntes, tam diuitiæ spiritus erogantur: requies a laboribus, securitas a solicitudinibus, pax ab hostibus. Ipse enim amodo iam dicit spiritus, vt requiescant a laboribus suis, qui tanto feruore ocium hactenus interdicere, labores indicere consueuit. Ipse seorsum à curis vacet, & ab omni solicitudine sequestrabit, qui modo consilia ponit in anima sua, & solicitam facit erga multa turbari. Ipse iam parta uictoria in pace in idipsum suauiter dormire præstabit, qui dum adhuc leo rugiens fremit, & ad uigilias excitat, & accingit ad pugnam. Verum in his, ut supra legimus, liberatio magis à malo quàm boni muneratio est: nisi quod dura nos nostrę necessitatis experientia cogit, absentiam mali, boni cumulos æstimare: quemadmodum conscientia grauiorum immunitatem criminū, plenitudinem reputat sanctitatis. Hinc aduertere est, quàm longe agimus à summo bono, qui carere culpa iustitiam, carere miseria beatitudinem iudicamus. Absit autem vt talé quis putet vbertatē domus filius, & torrentē uoluptatis, & si qua sunt alia, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascēdit, quæ pparauit Deus diligētibus se. Nec ergo audire uelis ò homo, ꝙ auris hominis nō audiuit, nec ab homine quæras, ꝙ humanus nec oculus uidet, nec animus capit. Nec tamen hinc penitus taceamus: nostrā hanc patriā a longe salutantes, triplicē quandā adorare uidemur, potentiæ scilicet, & magnificētię, & gloriæ repromissionem. Siquidem homo erat, & filius captiuitatis

Marginalia (left): 1.Co.6.c; Roma.6.; 1.Co.3.c; 6.d; Psa.121.a; F; Psa.83.a; Idem. — (right): Rom. 8; G; Ps. 1 6.; H

Psal.70.c uitatis huius, qui dicebat: Introibo in potentias Domini. Cæterum nos scire possumus, quid sit infirmitate carere, tanquam infirmitate circundati. Quid verò sit virtute indui, & potentiam introire, nec modo potentiam, sed & multam potentiam forte, & om-
Rom.8.f nipotentiã interim scire nõ possumus. Clamat etiam testis fidelis, quia quos iustificauit, illos & magnificauit. At magnificentiã eam præsertim, quam procedere deceat à magnitudine cuius, nec finis, nec numerus est, vtinam nostrę interim exiguitati, liceat expectare: nam æstimare non licet. Iam vero, ne ipsius quidem vereri necesse est, aut habere suspectam gloriæ promissionem: fœliciter tunc, & fiducialiter hauries gloriam, à cuius interim appetitu tantis comminationibus deterreris. Erit enim tunc vnicuique laus à Deo, secura certe, & sempiterna, finis pariter & discriminis expers, & vt scri-
Ps.146.a ptum est. Iucunda decoraque laudatio. Eia ergo fratres, viriliter interim in tabernaculis militemus, vt suauiter deinde in atrijs requiescamus: vt nouissimè in domo sublimiter gloriemur, cum momentaneum hoc, & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublime æternum pondus gloriæ operabitur in nobis, cum in Domino lau-
I dabimur tota die, in veritate, vtique non in vanitate.

Item in dedicatione Ecclesiæ, de gemina consideratione sui. Sermo V.

Tiam hodie fratres solennitatẽ agimus, & pręclaram? Atque id quidem facile dixerim: sed si pergitis quærere cuius sancti, illud forte iam non ita. Quoties enim Apostoli seu martyris, vel confessoris alicuius memoria celebratur, haud difficile est dicere cuius: vtputa sancti Petri, & Stephani gloriosi, aut scilicet patris nostri Benedicti, uel alicuius cæterorum magnorum principum magnæ curię cœli. Nunc verò nullius eorum solennitas agitur, agitur tamẽ nonnulla solennitas. Nec modo nonnulla, sed non parua. Et si iam vultis audire, festiuitas est domus Domini, templi Dei, ciuitatis regis æterni, sponsæ Christi. Nemo sanè ambigit sanctam esse sponsam sancti sanctorum, & omni celebritatis honore dignis-
Ibid.92.d & 64.a simam. An uero domum Dei sanctam esse quis dubitet, de qua legitur. Domum tuam decet sanctitudo? Sic & sanctum est templum eius, mirabile in æquitate: sed & ciuitatem sanctam Ioannes sese vidisse testatur. Vidi, inquit, sanctam ciuitatem Hie- Apo.21.a
rusalem nouam descendentem de cœlo, à Deo paratam, tanquam sponsam ornatam viro suo. In quibus sanè uerbis aperire iam cœpi, quod adhuc (fateor) dissimulare uolebam. Dico autem, quòd eadem sponsa, quæ ciuitas est, sed & templum quoque K
& domus nihilominus sit. Neque id mirum, præsertim cum similiter unus sit, qui se ei sponsum dignatur, & regem, & Deum & patremfamilias exhibere. Necdum tamen uobis arbitror satisfactum, donec euidentius, quæ domus huius patrisfamilias, quod hoc templum Dei, quæ ciuitas regis istius, quænam denique huius gloriosi sponsi sponsa dici, & esse meruerit, audiatis. At ego super hoc quidem non parum uereor loqui, quid sentiam, ne quem uestrũ (quod absit) aut minus fideliter, aut minus humiliter audire contingat: ne quis forsitan ab hoc auditorio, aut elatus præ magnitudine gloriæ, aut incredulus exeat præ pusillanimitate spiritus sui. Opto enim semper vos, & fideles, & humiles inueniri, quod utrunque summopere sit necessarium ad salutem. Solis nanque humilibus ipse dat gratiam, cui etiam sine fide placere impossibile est. Opto igitur, & omnibus modis cupio, ut & paruulos, & magnos immo (ut plus miremini) nihil aliud, quàm grande aliquid ei uos exhibere curetis. Neque enim sine magno animo bona illa tam magna capere, aut uim facere poteritis regno cœlorum, non plus, quàm idem cœlorum regnum intrare: nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli. Non sum ho- Mat.18.a
mo profundi sensus, non possum uobis, quod non gustauerim eructare. Dicam tamen, quid interdum in me sentiam actitari, ut si quis forte sibi utile iudicauerit, imitetur. Quia enim olim persuasum est Eccl.30.d
mihi, ut miserear animæ meæ placiturus exinde Deo meo, frequenter de ea recogito: utinam autem magis semper liceret. Erat quando id actitari minime libebat, nẽ- L
pe, quòd minus (si tamen minus, & non magis minime) diligerem eam. Quomodo enim amat, quis cuius mortem amat? Quod si, ut uerum est, & indubitabile mors animæ iniquitas est, absolutam proinde li- Psa.10.d
quet esse sententiam, q̃ iniquitatem qui diligit,

ſigit, odit animam ſuam. Oderam ergo eã, & odiſſem adhuc, niſi hoc mihi quodcunque amoris eius initium, is qui prior eam dilexerat, contuliſſet. Ipſius proinde beneficio nonnunquam de ea cogitans, videor mihi in ea (fateor) velut duo quædam contraria inuenire. Si ipſam prout in ſe eſt, & ex ſe iuxta rei veritatem intueor, nihil de ea verius ſentire poſſum, quàm ad nihilum eſſe redactam. Quid modo neceſſe eſt ſingulas eius miſerias numerare, quàm ſit onerata peccatis, obſuſa tenebris, irretita illecebris, pruriens concupiſcentijs, obnoxia paſſionibus, impleta illuſionibus, prona ſemper ad malum, in vitium omne procliuis, poſtremo totius confuſionis & ignominiæ impleta? Nimirum ſi ipſe quoque iuſtitiæ noſtrę omnes ad lumen veritatis inſpectæ, velut pannus menſtruatæ inueniuntur, iniuſtitiæ deinceps quales reputabuntur? Si lumen, quod in nobis eſt tenebræ ſunt, ipſe tenebræ quantæ erunt? Facile eſt cuique noſtrum ſi ſua melius uniuerſa, & ſine diſſimulatione veſtiget, & iudicet ſine acceptione perſonæ, atteſtari per omnia apoſtolicæ veritati, & liberè proclamare: Qui ſe putat aliquid eſſe, cum nihil ſit: ipſe ſe ſeducit. Quid eſt homo, quia magnificas eum (ait fidelis, & deuota confeſſio) aut apponis erga eum cor tuum? Quid? Sine dubio vanitati ſimilis factus eſt homo, ad nihilum redactus eſt homo, nihil eſt homo. Quomodo tamen penitus nihil eſt, quem magnificat Deus? Quomodo nihil, erga quem appoſitum eſt cor diuinum? Reſpiremus fratres, & ſi nihil ſumus in cordibus noſtris, fortè in corde Dei poteſt aliud latere de nobis. O pater miſericordiarum, ò pater miſerorum, quid apponis erga eos cor tuum? Scio ſcio: vbi eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum. Quomodo ergo nihil ſumus, ſi theſaurus tuus ſumus? Omnes gentes quaſi non ſint, ſic ſunt ante te, & tanquam nihilum, & inane reputabuntur. Siquidem ante te, ſed non ſic intra te. Sic in iudicio veritatis tuæ, ſed non ſic in affectu pietatis tuæ. Nimirum vocas ea, quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt. Et non ſunt ergo, quia quæ non ſunt uocas: & ſunt, quia vocas. Licet.n. non ſint quantum ad ſe, apud te tamen ſunt, uti que iuxta Apoſtolum non ex operibus iuſtitiæ, ſed ex vocante. Sic nimirum ſic conſolaris in tua pietate, quem in ueritate tua humiliaſti: vt magnifice dilatetur in tuis, qui merito anguſtiatur in uiſceribus ſuis. Siquidem vniuerſæ vię tuę miſericordia, & ueritas, requirentibus teſtamentum tuum, & teſtimonia tua. Teſtamentum utique pietatis & teſtimonia ueritatis. Lege homo in corde tuo, lege intra teipſum de teipſo teſtimonia ueritatis, etiam hac communi luce iudicabis te indignum. Lege in corde Dei teſtamẽtum, quod firmatum eſt in ſanguine mediatoris, & inuenies, quàm longe aliud ſpe poſſidere, quàm re tenere videris. Quid eſt, inquit, homo, quia magnificas eum? Magnus vtique: ſed in illo: ſiquidem magnificatus eſt ab illo. Aut quomodo non magnus apud illum, cui tam magna cura eſt de eo? Ipſi.n. cura eſt de nobis, ait Apoſtolus Petrus. Et propheta: Ego autẽ mendicus ſum, & pauper, Dominus ſolicitus eſt mei. Planè artificioſa connexio vtriuſque conſiderationis, qua uelut vno momento deſcendens pariter, & aſcendens, & ſe pauperem, & mendicum, & Deum pro ſe ſolicitum vidit. Angelicum eſt iſtud aſcendere, & deſcendere ſimul. Videbitis, ait, angelos aſcẽdentes, & deſcendentes ſuper filium hominis. Neque enim talis aliqua uiciſſitudo in eorum aſcenſionibus, & deſcenſionibus eſt, ſimul & mittuntur in miniſterium propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis, & aſſiſtunt vultui maieſtatis: Deo miſericorditer prouidente, vt & nobis ſit conſolatio, & eis tribulatio nulla. Alioquin quando æquanimiter paterentur ab illo vultu gloriæ in quem ſemper proſpicere deſiderant, propter nos, vel ad modicum ſeparari? Denique ipſam audi in Euangelio veritatem, Angeli eorum, ait (haud dubium quin paruulorum) in cœlis ſemper uident faciem patris: ſic uidelicet paruulorum cuſtodię deputati, ut non priuati ullo modo beatitudine ſua. Hinc eſt, quod Ioannes ſanctus ciuitatem Hieruſalem deſcendentem uidit, ſtantem non potuit intueri. Et aduerte, quòd deſcendentem dixerit, non cadentem. Cecidit enim quondam non minima pars ciuitatis illius, ſed ea quidem minime ſancta, quippe cui grauiſſimus caſus fuit, quod totius inimica facta eſt ſanctitatis. Verum hanc quidem ruinam, & terribilem caſum Ioannes uidere non potuit, quia necdum erat: ſed uidit uerbum, quod in principio erat, uidit principium, quod Apoſtolis loquebatur: Videbam ſatanam, tanquam ſulgur cadentem de cœlo. Itaque pars illa, quæ cecidit, Deo reparanda

Margin notes: Eſai.64.b; Matt.6.c; M; Gala.6.a; Iob 7.d; Rom.3.c; Pſal.24.b; A; Iob 7.d; 1.Pe.5.a; Pſal.39.d; Ioan.1.g; Mat.18 b; Apo.21.a; B; Luc.10.c

parandа est, cum implebit ruinas, & reædificabit muros Hierusalem, non tamẽ ex his qui ceciderunt. Hæc autem, quę descendẽs apparuit, iã parata erat, sicut secutus adiunxit, à Deo paratam. Siquidem quod descendunt non cadunt angeli sancti, diuina pręparatio facit: à quo nimirum hæc ipsa eis, & uoluntas præparata est, & facultas.
Hebr. 1. d Vnde non solum administratorios, sed & missos in ministerium, quoque Apostolus testatur. Quidni mittat angelos, pro quibus, & ipse a patre uoluit mitti? Quidni pro eis inclinet cœlos, pro quibus ipse quoque cœlorum rex inclinauit se, ita, vt digito in terram scriberet. Domine inclina cœlos tuos? Parum est. Et descende. Quid ultra? Vt quibus condescendit, faciat etiam conscendere sibi. Cæterum, ut iam dixi, angelicus ascensus, & descensus caret uicissitudine, nos autem modo hac, modo illac versari necesse est: quòd nec supra diutius stare liceat, nec expediat
C infra longius demorari. Ascendunt, ait, usque ad cœlos, & descendunt usque ad abyssos, anima eorum in malis tabescebat. Vt quid hoc? Propterea sanè anima eorum in malis interim plus tabescet, quam delectetur in bonis, quòd hæc in te, illa uero
Mat. 19 d tantum in ipse uideantur haberi. Quis poterit saluus esse? dicunt discipuli saluatoris. Et ille: Apud homines hoc impossibile est, sed non apud Deum. Hæc tota fiducia nostra, hæc unica consolatio nostra, hæc tota
Rom. 11. d ratio spei nostrę. Sed de possibilitate iam certi, de uoluntate quid agimus? Quis scit si est dignus amore an odio? Quis nouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Hic iam planè fidem nobis subuenire necesse est, hic oportet succurrere ueritatem: ut quod de nobis latet in corde patris, nobis per ipsius spiritum reueletur, & spiritus eius testificans persuadeat spiritui nostro, quod filij Dei sumus. Persuadeat autem uocando, & iustificando gratis per fidem, in quibus nimirum uelut medius quidam transitus est ab æterna prædestinatione ad futuram magnificationem. Propterea sanè geminam illam consideratione, alteram quidem iudicij, & ueritatis, alterã uero non incongrue uocari credimus fidei, & pietatis. Nec mirabere in humanis qualitatibus tam dissimilia reperiri, si solerter aduertas quanta, & in ipsa eius substantia conuenisse uidetur diuersitas naturarum.

Quid enim spiritu uitæ sublimius? Quid uerò humilius limmo terræ? Quam profectò tam discohærentium in homine cohærentiam rerum, ipsos quoque sapientes sæculi huius arbitror non latuisse cum hominem diffinirent, animal rationale mortale. D
Mirabilis siquidem copula rationis, & mortis, mira societas discretionis, & corruptionis. Sic nimirum sic in moribus, sic in affectibus, sic in studijs hominum non minor, forte, & amplior cõtrarietas inuenitur: ut si totam prauitatem seorsum intuearis, ac rursum quicquid boni uidetur inesse, consideres sigillatim, plenum censeas esse miraculo, quod tam aduersa conuenerit. Inde homo nunc quidem Bariona nunc vero satana meretur audire. Nolite mirari hoc. Recolite ex euangelio cui dictum sit (& utrunque in Mat. 16.
ueritate: nam utrunque ab ipsa ueritate dictum) prius quidem beatus es Simon Bariona: nec multo post, uade retro satana. Vnus ergo utrunque, etsi non utrunque ex uno: Illud enim ex patre, istud ex homine, ipse tamẽ utrũque erat. Vnde Bariona? Quia nõ caro nec sanguis, sed pater ei, quod locutus est reuelauit? Vnde satanas? Quia sapuit, quæ erãt hominũ nõ quæ Dei. Iã si utraque consideratione diligenter inspexerimus nos quid sumus, imo in una, quã nihil in altera, quam magnificati, quippe pro quibus etiam sollicitudinem gerat tanta maiestas, & cor suum apposuerit erga nos: puto temperata uidetur gloriatio nostra, sed forsitan magis aucta, est solidata tamen, ut non in nobis, sed in Domino gloriemur, quibus nimirum in hoc solo respirare est, ut dicamus: Si decreuerit saluare nos, continuo liberabimur. Ex hoc iam in illa superiori specula, uel paululum immorantes, quæramus domum Dei, quæramus templum, quæramus ciuitatem, quæramus, & sponsam. Ne- E
que enim oblitus sum, sed cum metu, & reuerentia dico, nos sumus. Nos inquam sumus, sed in corde Dei. Nos sumus, sed ipsius dignatione, non dignitate nostra. Non usurpet quod Dei est, ut non apponat homo magnificare seipsum, alioquin quod illius erat faciens Deus, exaltantem se humiliabit. Quòd etsi nos puerili animositate gratis saluari uolumus, merito non saluamur. Excludit miseriæ dissimulatio miserationem, nec dignatio locum habet ubi fuerit præsumptio dignitatis: prouocat uerò compassionem humilis confessio passionis.

Sanè

Sanè hæc sola facit, ut nos ipse tanquam diues paterfamiliàs alat in fame, & sub eo panibus abundantes inueniamur proinde domus eius, cui nunquam deest alimonia vitæ. Et memento quòd domum suam domum orationis esse diffiniat: quia & hoc prophetico satis uidetur testimonio conuenire: qui ab ipso nos in orationibus vtique cibandos pane lachrymarum, & in lachrymis potum asserit accepturos. Cæterum iuxta eundem Prophetam, sicut supra quoque meminimus, domum istam decet sanctitudo, ut uidelicet pœnitentiæ lachrymas puritas continentiæ comitetur, & quæ iam domus est, fiat subinde etiam templum Dei. Sancti estote, inquit, quia sanctus sum dominus Deus vester. Et Apostolus. Nescitis quia corpora vestra templum sunt spiritus sancti, & spiritus sanctus habitet in uobis? Si quis templum Dei violauerit, disperdet eum Deus. Nunquid tamen uel ipsa iam sanctimonia sufficit? Pax quoque necessaria est, Apostolo teste, qui ait. Pacem sectamini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. Hæc est quæ facit vnius moris habitare fratres in vnum, nouam vtique regi nostro uero pacifico ędificans ciuitatem, quæ & ipsa Hierusalem nominetur, quod est visio pacis. Vbi enim sine fœdere pacis, sine obseruantia legis, sine disciplina & regimine acephala multitudo congregata fuerit, non populus, sed turba vocatur: non est ciuitas, sed confusio Babylonem exhibet, de Hierusalem habet nihil. Sed quemadmodum fieri posse uidebitur, ut rex tantus in sponsum transeat, ciuitas promoueatur in sponsam? Sola hoc potest, quæ nihil non potest, charitas fortis vt mors. Quomodo non facile istam leuet, quæ illum iam inclinauit? Verum hinc tibi nullatenus consulenda prior illa quam diximus consideratio tui, hic quàm potissimum fidei magnanimitas exercetur. Denique & ipse ait. Desponsaui te mihi in fide, desponsaui te in iudicio & iustitia: eius, non tuam intellige (desponsaui te in misericordia & miserationibus. Si non fecit ille quod sponsus, si non tanquam sponsus amauit, si non zelatus est tanquam sponsus, noli acquiescere sponsam te arbitrari. Itaque fratres mei, si per abundantem refectionem magni patrisfamiliàs domus esse probamur, si templum Dei per sanctificationem, si ciuitas summi regis per socialis vitæ communionem, si sponsa immortalis sponsi per dilectionem puto iam non esse quod dicere verear nostram esse solennitatem, Nec miremini quod in terris agitur hæc celebritas, si quidem agitur & in cœlis. Nempe si (ut ueritas ait, & non potest non esse verum) super uno peccatore pœnitentiam agente gaudium est in cœlis etiam Angelis Dei, non est dubium multiplex esse super tam multorum pœnitentia peccatorum. Adhuc amplius vultis audire? Etiam gaudium domini, fortitudo nostra. Collætemur ergo Angelis Dei, congaudeamus Deo, & in gratiarum actione præsens solennitas agatur: quia quanto nobis domestica, tanto amplius debet esse deuota.

Mat.21.b Psal.79.a Psal.92.d 1.Co.6.d F Heb.12.d G Luc.15.b

Sermo VI. Vnde supra.

DOmestica nobis celebritas dedicatio domus nostræ, magis autem domestica nostra ipsorum dedicatio. Nostra siquidem illa aspersio, nostra illa benedictio, nostra cōsecratio fuit: quę per manus sanctorum celebrata Pontificum, etiam hodie anniuersario reditu votiuis laudibus ad memoriam reuocatur. Nunquid de lapidibus cura est Deo? Non parietes dicunt, sed homines. Ipsi enim cura est de nobis. Vnus homo erat Iacob, & dormiens vidit descendentes Angelos & ascendentes. Parum est hoc, etiam dominum Angelorum adesse testatus est dicens. Vere dominus est in loco isto, & ego nesciebam. Miratur enim gratiam, & dignationis magnitudinem expauescit. Quàm terribilior est iste locus, quàm euidentius certiusque dominus est in loco isto: vbi nimirum non modo duo aut tres, sed tam multi in ipsius congregati nomine perseuerant. Nemo iam nesciat, nemo vestrum ignoret. Siquidem non accepimus spiritum mundi huius, sed spiritum qui ex Deo est: ut sciamus quæ à Deo data sunt nobis. Terribilis planè locus, & dignus omni reuerentia, quem fideles uiri inhabitant, quem Angeli sancti frequentant, quem sua quoque præsentia dominus ipse dignatur. Quomodo enim tantus Patriarcha nescire potuerat quod non esset locus vbi non esset Deus? Sed fortè aliud esse miratus est, vbi ait. Vere dominus est in loco isto. Ibi vere est, & uere dominus est, ubi

Gen.28.d H

vbi in eius nomine Angeli simul & homines congregantur. Licet.n.in omni loco sit qui nullo clauditur loco, signanter tamen dicimus. Pater noster qui es in cœlis: quod aliter illic & proprio quodam modo præsentem se exhibeat, non quidem ipse diuersus, sed diuersa distinguens. Est ergo in omni loco omnia uniuersaliter continens, omniaque disponens, sed longe tamen aliter atque aliter. Apud homines malos est præstans atque dissimulans, apud electos homines operans & seruans, apud superos pascēs & cubans, apud inferos arguens & damnās. Facit solem suum oriri etiam super malos,
I sed vbi malorum interim dissimulatio est, quodammodo ueritas non est. Itaque si dicere licet, apud impios est in dissimulatione, apud iustos in ueritate, apud Angelos in fœlicitate, apud inferos in feritate sua. Durum uobis sonat quòd feritate dixi? ego uerò & iram uereor & furorem. Domine ne in furore tuo arguas me, &c. Vere, inquit, dominus est in loco isto. Vbi enim pluit super iustos & iniustos, pater est, pater misericordiarum, expectans homines ad pœnitentiam.
Heb.10.f Vbi damnat obstinatos, iudex est, & horrendum incidere in manus Dei uiuentis. Vbi cubat, sponsus est: & beata anima quam introduxerit in cubiculum suum. Cęterum in loco isto uere dominus est, si tamen seruiamus ei in spiritu & ueritate. Non enim uere dominus erat apud eos quibus dice-
Luc. 6. g bat. Quid uocatis me domine domine, & non facitis quæ dico? Testantur sacræ literæ in Paradiso olim positum primū Adam vt operaretur, & custodiret illum. Sic secundus Adam in ecclesia sanctorum, in congregatione suorum, in orto deliciarum (si quidem delicię suæ esse cum filijs hominum) ita inquam, & ipse dominus est in loco isto
Ps.126.a ut operetur atque custodiat. Alioquin sicut nisi quia dominus ędificauerit domum, in uanum laborauerunt qui ædificant eam: sic nihilominus nisi ipse custodierit ciuitatem, frustra uigilat qui custodit eam. Porro Angelos ascendentes & descendentes esse in loco isto, Patriarchalis ipsa uisio manifestat. Ascendentes ut uideant faciem patris, descendentes ut prouideant nobis. Quid ergo nos, quomodo hic esse debemus, in
K quanta reuerētia stare in loco isto, ubi Deus est operans, & seruans ascendentes & descendentes? Nimirum pœnitentes & expectantes esse nos conuenit. Hoc est enim obliuisci quæ retro sunt, ignorare, reprobare, recogitare annos illos in amaritudine animæ nostræ, ac deinceps cogitatione simul & auiditate extendere nos in anteriora. Ad hoc uenimus, in hoc positi sumus. Hæc sunt quæ exiguntur à nobis, pręteritorum pœnitudo peccatorum, & futurorum expectatio præmiorum.

Præfatio in explanationem psalmi. Qui habitat.

Considero labores uestros fratres, non sine magno miserationis affectu. Quæro consolationem quam exhibere possim, & corporalis occurrit: sed ea nō prodest quicquam, magis & obesse plurimum potest. Siquidem modica sementis detractio, non modicum messis est detrimētum, & si pœnitentia vestra minuatur miseratione creduli, paulatim gemmis corona uestra priuatur. Quid tamen agimus? Vbi Prophetæ farinula? Siquidem mors in olla est, & mortificamini tota die in ieiunijs multis, in laboribus frequenter, in uigilijs supra modum, pręter ea quæ intrinsecus sunt, cōtritio cordium, & multitudo tentationum. Mortificamini, sed propter eū qui mortuus est pro uobis. Quòd si abundat tribulatio uestra pro eo, abundabit consolatio vestra per eū, ut in eo delectetur anima, quæ in his renuit consolari. Apud ipsum nanque ipsa quoque tribulatio magna quædam consolatio poterit inueniri? Nonne enim certum est supra uires humanas, ultra naturam, contra consuetudinem esse quæ sustinetis? Alius igitur portat ista, ille sine dubio qui (secundum Apostolum) portat omnia uerbo uirtutis suæ. Nonne ex hoc iam suo ipsius gladio inimicus perimitur, & magnitudo tribulationis de qua tentare solebat, ipsa magis tentationes exuperat tanquam certissimum diuinæ præsentiæ argumentum? Quid.n. timendum nobis, si adest qui portat omnia? Dominus protector uitæ meæ, à quo trepidabo? Nam & si ambulauero in medio umbrę mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Quid est, quod totam molem terræ sustinet? Et uniuersus orbis cui innititur? Nam si est aliquid quod sustineat cætera, ipsum à quo sustinetur? Non inuenitur nisi uirtutis uerbum omnia portans. Verbo enim domini cœli firmati sunt, & spiritu

Marginalia (right column): 4.Reg.4. — L — Heb.1.a — Psal.26.a — Psal.32.b

& spiritu oris eius omnis virtus eorum.

¶ Propterea ut sit uobis in verbo domini consolatio, maxime his diebus quibus (sicut omnino dignum est) aliquatenus maior est labor vester, non erit inutile tractare uobiscum aliquid de scripturis sanctis, quod etiã aliqui uestrum rogauerunt. Vnde nobis eligendus est psalmus ipse de quo tentationis occasionem inimicus assumpsit, ut inde confringantur arma maligni, unde sibi usurpare præsumpsit. Propterea nolo uos ignorare fratres, quoniam manifestè imitatores sunt inimici, quicunque de scripturis sanctis aliquid non sanctè vsurpant, & detinent veritatem Dei in mendacio, sicut solent quandoque nonnulli. Cauete hoc dilectissimi; quia prorsus diabolicum est, & de parte eius se esse probant qui id faciunt in suam ipsorum perniciem, salutaria scripta peruertere molientes. Sed non modo plus immoror, sufficit credo breuiter tetigisse. Iam de ipso quem elegimus psalmo aliqua præstante domino disserere & explanare tentemus.

M

IN EXPLICATIONE primi versus Psalmi Qui habitat.

SERMO PRIMVS.

Psal. 90.

QVi habitat in adiutorio altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur. Quis sit diuini inhabitator adiutorij, per non inhabitantes illud melius potest agnosci. Tria siquidem eorum reperies genera. Vnum non sperantium, aliud desperãtium, tertium frustra sperantium. Neque enim inhabitat in adiutorio Dei, qui non posuit Deum adiutorem suum, sed confidit in uirtute sua, & in multitudine diuitiarum suarum. Surdus namque ad Prophetæ uocem dicentis. Quærite dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum prope est, & sola temporalia quęrens, æmulatur in malignantibus, pacem peccatorum uidens, & elongatur ab adiutorio altissimi, quod sibi ad hæc necessarium esse non reputat. Sed quid nobis de his quæ foris sunt iudicare? Timeo fratres, ne forte etiã sit in nobis qui non habitet in adiutorio altissimi, sed confidat in virtute sua, & in multitudine diuitiarum suarum. Forte enim feruorem habet aliquis, potens in uigilijs, in ieiunijs, in labore, & cæteris huiusmodi, aut etiam multorũ (ut sibi uidetur) diuitias meritorum longo tempore acquisiuit, & in his confidens remissior est in timore Dei, facile iam ad ociositates, & curiositates perniciosa quadam securitate declinat, murmurat, detrahit, diiudicatque. Qui profectò si habitaret in adiutorio Dei, attenderet utique sibi, & timeret offendere quem sibi cognosceret adhuc tam necessarium esse. Tanto siquidem amplius timere Deum, & magis solicitus esse debuerat, quanto maiora eius munera iam percepit. Neque.n. quæ habemus ab eo, seruare aut tenere possumus sine eo. Nunc verò (quod non sine dolore loquimur, aut uidemus) sunt aliqui, qui in conuersionis initio satis timorati & soliciti sunt, donec initium aliquod conuersionis acceperint, & cũ multo magis desiderare debuerant, iuxta illud. Qui edunt me, adhuc esurient: incipiunt sic agere ac si dicant. Vt quid ei seruiamus ultra, quãdo iam habemus quod daturus est? O si scires quàm parum est quod habes, & hoc ipsum quàm cito perdes si non seruauerit ille qui dedit. Hæc enim duo sunt quæ valde solicitos & subiectos Deo nos reddere possunt: vt non simus de his, qui propterea non habitant in adiutorio altissimi, quia non reputant illud sibi necessariũ esse, & hi sunt qui non sperant in domino:

Esa. 55. a
A
Eccl. 24. e
B

Sunt autem & alij qui & desperant, hi scilicet qui considerantes imbecillitatẽ propriam, deficiunt & obruuntur à pusillanimitate spiritus, habitantes in carne sua, & circa infirmitatem propriam semper intenti, vt omnia quæ patiuntur, cursim enumerare parati sint. Vbi enim intenderis ingenium, valet. In adiutorio autem Dei non habitant, neque nouerunt illud, quod nec assurgere valeant vt aliqñ cogitent illud.

Sunt autem alij qui sperant quidem in domino, sed frustra: quia sic de misericordia eius sibiipsis blandiuntur, vt à peccatis suis nõ emendentur: vana est omnino spes ista, & hæc cõfundit, eo quòd charitas desit. Contra hos Propheta. Maledictus, inquit, qui peccat in spe. Et alius. Beneplacitum est domino super timẽtes eum, & in eis qui sperant super misericordia eius. Dicturus qui sperant, signanter præmisit, super timẽtes Ps. 146. b

tes eum. Frustra siquidem sperat qui contemptu suo gratiam à se repellit, & spem suã prorsus euacuat. Nullus ergo horum trium habitat in adiutorio altissimi. Primus.n. habitat in meritis suis, secundus in pœnis,
C tertius in vitijs. Immunda habitatio tertij, anxia secundi, stulta & periculosa primi. Quid enim stultius quam habitare in domo vix adhuc inchoata? Consummasse te putas? At cum consummauerit homo, tunc incipit. Denique ruinosa est omnino hæc habitatio, & quæ sustentari magis opus habeat & fulciri quam inhabitari.

Nónne vita præsens fragilis est & incerta? Simile esse necesse est quicquid fundatur in ipsa. Quis enim super fragile fundamentum, stabile credat ædificium? Periculosa habitatio eorum qui in meritis suis sperant, periculosa, quia ruinosa. Eorum verò qui consideratione propriæ infirmitatis desperatione deijciuntur, habitatio est anxia, & eos in tormentis diximus habitare. Quãdiu enim & pœnas sustinent in quibus nocte & die conteruntur, & eis quoque quas nondum sentiunt amplius cruciantur, vt non sufficiat diei malitia sua, sed opprimuntur his quoque quæ fortasse nunquam experientur: quæ tormenta, quis infernus intolerabilior potest excogitari, præsertim quia & tanto labore premuntur, & cœlestis panis non sustentantur edulio? Hi sunt qui in adiutorio altissimi non habitant: quia desperant. Priores autem idcirco non quærunt: quia nequaquam sibi illud necessarium sentiunt. Extremi uerò propterea longe sunt: quia eo modo quærunt auxilium Dei quo obtinere non possunt. Soli enim in adiutorio altissimi habitant, qui id solum obtinere desiderant, id solum amittere trepidant: sedula circa illud & solicita cogitatione versantes, quę est vtique pietas, cultus Dei. Beatus planè qui sic habitat in adiutorio altissimi: quia in protectione Dei
D cœli commorabitur. Quid ei nocere poterit eorum quæ sub cœlo sunt, quem Deus cœli protegere & conseruare uoluerit? Porrò sub cœlo sunt quæcũque nocere possunt, sub cœlo sunt aëreę potestates, sub cœlo pręsens seculum nequam, & caro aduersus spiritum concupiscens. Optimè igitur dictũ est, In protectione Dei cœli commorabitur: ut nihil eorum quæ sub cœlo sunt timere possit quisquis protectionem eius habere meruerit: siue ita dictum sit ut ad uersum sequentem oratio dependeat. Qui habitat in adiutorio altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur: dicet Domino, Susceptor meus es tu: & sit quod dicitur, In protectione Dei cœli commorabitur, expositio pręcedentis partis. Qui habitat in adiutorio altissimi: aut magis addere uideatur, ut non solum adiutorium ad operandum bonum, sed protectionem quoque ad liberandum à malo doceat esse quærendam. At uerò diligenter attende, quod in protectione dicit: non in præsentia. Angelus in pręsentia eius exultat, ego utinam possim in eius protectione morari. Ille beatus in præsentia, ego utinam in protectione sim securus. Dei cœli, inquit. Licet enim ubique esse non dubitetur, sic tamen in cœlo est, vt ad eius comparationem nec esse uideatur in terris. Propter quod & orantes dicimus. Pater noster qui es in cœlis. Sicut enim anima cum in toto quoque sit corpore, excellentius tamen E
& singularius est in capite, in quo sunt oẽs sensus, (nam in cæteris omnibus membris vix vnum exercet solum, scilicet tactũ, vnde quantum ad eum modum quo in capite est, cætera membra uidetur quodammodo non tam inhabitare quam regere) ita si præsentiam illius cogitemus qua beati Angeli perfruuntur, uidere possumus vix aliquem Dei protectionẽ & nomen habere. Fœlix tñ anima quæ vel hanc protectionem meretur. Dicet.n. domino, Susceptor meus es tu. Verum id quidem sermoni alteri reseruemus.

Adhuc de primo uersu. Sermo secundus. Vnde supra.

QVi habitat in adiutorio altissimi, ait propheta, dicet domino, susceptor meus es tu, & refugiũ meum, Deus meus, sperabo in eum. Dicet in gratiarum actione, Confitemini domino misericordiæ eius, super dupliei adiutorio eius. Omnis enim qui adhuc in adiutorio habitat, non in regno, & frequenter opus habet fugere, & interdum cadit. Fugere inquam dum in hoc corpore sumus à facie tẽtationis persequẽtis oportet. Quòd si minus celeriter fugimus, aliquando (ut assolet) impellimur & euertimur, sed dominus suscipit nos. Ipse itaque refugium est, ut venientem cum stercoribus boum pigrorum lapidatorem impigri fugiamus & euadere possimus fœdam nimis lapidationem. Ipse

F Ipse quoque susceptor est, vt etiam cũ ceciderimus non collidamur, quoniam supponit manum suam. Cum ergo tentationis impetum sentimus in cogitatione, statim fugiamus ad ipsum, & humiliter postulemus auxilium. Quòd si forte præoccupauerit nos (vt aliquando) cum tardius quàm oporteat ad eum confugimus, soliciti simus vt suscipiat nos manus Domini. Homines enim aliquando cadere necesse est dum in hoc seculo detinentur: sed alij colliduntur, alij non, quia Deus supponit manum suam. Sed quomodo eos discernere poterimus, vt segregemus iuxta Domini exemplũ agnos ab hœdis, iustos ab iniustis? Nam
Pro. 24.b & iustus septies in die cadit. Verum hoc interest inter eorum casus, quòd iustus suscipitur à Domino, ideoque resurgit fortior. Iniustus autem cum ceciderit, non adiiciet vltra, vt resurgat, immo verò, aut in pudorem noxium, aut in impudentiam cadit. Aut.n. excusat, ꝙ fecit, & hic est pudor adducens peccatũ: aut fit ei frons meretricis, & iã nec Deũ timet, nec hominẽ reueretur, sed prædicat peccatum suum sicut Sodoma. Iustus verò super manũ Domini cadit, & miro quodam modo etiam ipsum ei peccatum in
Rom. 8.e iustitiam cooperatur: Scimus enim quoniã diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. Nónne cooperatur nobis ille casus in bonum, vnde, & humiliores efficimur, & cautiores? Nónne Dominus cadẽtem illum suscipit, qui ab humilitate suscipitur? Impulsus euersus sum, vt caderem
Ps. 117.b (ait propheta) sed nihil profecit qui impu-
G lit me, quoniam Dominus suscepit me. Sic
Textus. ergo dicet fidelis anima Domino, Susceptor meus es tu. Possunt omnia dicere, creator meus es tu: possunt, & animalia dicere, pastor meus es tu. Possunt omnes homines dicere, redemptor meus es tu. At verò susceptor meus es tu, is tantum dicere potest qui habitat in adiutorio altissimi. Vnde, & ad-
Textus. didit. Et Deus meus. Cur nõ Deus noster? Quia in creatione, in redẽptione, cæterisque communibus beneficijs est Deus omnium: sed in tentationibus suis tanquã proprium eum habent singuli electorum. Sic enim paratus est suscipere cadentem, & eripere fugientem, ut uideri possit relictis omnibus alijs ei soli operam dare: propterea ea expedit omni animæ Deum semper attendere tanquam proprium non modo adiutorem, sed etiam inspectorem. Quomodo enim negligens poterit fieri, qui intuentẽ se Deũ nunquã desinit intueri? Aut quomodo non quasi propriũ illum habere videtur, qui sic eũ super se uidet intentũ, vt omnia interiora eius, & exteriora omni hora considerare non cesset: omnesque non solũ actus, sed etiam ipsos subtilissimos animæ motus perscrutetur atque diiudicet? Hic igitur nõ immerito dicere potest, Deus meus sperabo in eũ. Et attende, ꝙ nõ dixerit, speraui, aut spero: sed, sperabo. Hoc, inquit, est uotũ meũ, hoc propositũ meũ, hęc intentio cordis mei. Reposita est hęc spes mea in sinu meo, & in hac perseuerabo. Sperabo in eũ. Nec despe- H
rabo, nec frustra sperabo, quia maledictus qui peccat in spe: & nihilominus qui peccat in desperatione, sed nec esse uolo de his qui nõ sperant in Domino. Sperabo, inquit, in eũ. Sed iã dic nobis quo fructu, qua mercede, quo lucro? Quoniam ipse liberabit me de laqueo venantiũ, & a uerbo aspero. Sanè Textus.
laqueum hunc, & hoc verbũ, in diem alterum, & sermonẽ si placet alterũ differamus.

De tertio versu. Sermo tertius, Vnde supra.

DEus meus sperabo in eum: quoniã ipse liberauit me de laqueo venãtiũ, & a uerbo aspero. Ego vtiq; fratres, in hoc verbo magna meipsius pietate cõpungor, & valde misereor animæ meæ. Ipse liberauit me de laqueo venãtiũ. Ergóne bestię sumus nos? Bestiæ prorsus. Homo cũ in honore esset, non intellexit, cõparatus est iumentis insipienti-
bus. Bestiæ profecto sunt homines, oues er- Ps. 48.c
rantes non habentes pastorem. Quid superbis ò homo? quid te sciolum iactas? Vide quia bestia factus es, cui uenãdæ laquei pręparantur. Sed qui sunt venatores isti? Venatores vtique pessimi, & nequissimi, callidissimi, & crudelissimi. Venatores qui cornu non sonant, vt non audiantur, sed sagittant in occultis immaculatum. Ipsi rectores sunt tenebrarum harum, astutissimi versutia, &
malitia diabolicæ fraudis, ita, vt sicut est an- I
te uenatorem bestia, sic ad eorum comparationem sit quilibet astutissimus hominum, præter eos duntaxat qui cum Apostolo non ignorant cogitationes eorum, quibus in Dei sapientia datum est fraudes deprehendere malignorum. Obsecro uos nouellæ plantationes Dei, uos qui nondum

nondum exercitatos habetis sensus ad discretiónem boni & mali, nolite sequi cordis uestri iudicium, nolite abundare in sensu uestro: ne uos tanquam rudes adhuc versutus ille venator decipiat. Nam siluestribus illis & omnino bestialibus bestijs (seculares homines loquor) apertos satis expandit laqueos, utpote quos facile capiendos esse nō dubitat. Vobis autem qui tanquam prudentiores cerui serpentes necatis, & desideratis ad fontem uiuum, subtiliores occultat laqueos, & callidiora fraudis suę argumenta conquirit. Vnde obsecro vos humiliamini sub potenti manu Dei pastoris vestri, & acquiescite eorum consilijs qui melius norūt venatoris illius versutias, edocti diuturno lōgi temporis exercitio, & crebris experimentis, tam in se quàm in multis. Sed ecce quia iam uenatores & bestias nouimus, quisnam sit laqueus iste, quærendum est. Nolo ego adinuenire ex me, nec dubium aliquod tradere uobis. Ostendat nobis Apostolus laqueum istum, ipse enim venatorum illorū non ignorat cogitationes. Dic nobis inquam beate Paule, quis sit laqueus iste diaboli, à quo se liberatam fidelis anima con-

1.Ti.6.b gratulatur? Qui volunt, inquit, diuites fieri in hoc seculo, incidunt in tentationes, & in laqueum diaboli. Ergóne laqueus diabo-

K li diuitiæ sunt huius seculi? Heu quàm paucos inuenimus, qui ab hoc laqueo liberati exultent, quàm multos qui dolent quòd parum sibi uidentur irretiti, & adhuc quantū possunt ipsi se inuoluere, & intricare laborant. Vos qui reliquistis omnia, & secuti estis non habentem ubi caput suum reclinaret filium hominis, exultate & dicite. Quoniam ipse liberauit me de laqueo uenantiū. Confitemini illi toto corde, tota anima, tota virtute, & ex ipsis medullis cordis gratias ei agite, dicentes. Quoniam ipse liberauit me de laqueo venantium. Et ut noueritis quàm magnum sit beneficium hoc, & sciatis quæ à Deo donata sunt uobis, audite quod sequitur. Et à uerbo aspero. O homo, vel magis bestia: laqueum non timebas? Time vel malleum. A verbo, inquit, aspero. Quod est hoc uerbum, nisi illud insatiabilis gehennæ, Affer, affer, percute, dilacera, cito interfice, velociter spolia detrahe? Quid est verbum asperum, nisi, Tollatur impius ne videat gloriam Dei? Quomodo exultant venatores capta bestia, & clamant tolle tolle, infige uerubus, infer prunis, & male bullientibus impone lebetibus? Verbum asperum fuit quod protulit domus exasperans populus Iudæorum. Tolle tolle: crucifige eum. Quam horribile uerbum, quam aspe-

rum, quam crudele? Vere dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus. Hoc uerbum asperum tu sustinuisti domine. Cur, nisi ut nos liberares à verbo Ioan. 19.

aspero? Sit iam pietatis tuæ, ut non sustineamus nos, quod tu dignatus es sustinere pro nobis. Respondent homines seculares cum eis suademus agere pœnitentiam, & dicunt. Durus est hic sermo. Nempe hoc est L

quod in Euangelio legimus. Loquebatur de pœnitentia ipsa dominus, sed in figura, tanquam his quibus non erat datum nosse mysterium regni Dei. Cum audirent dicentem. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, dixerunt. Durus est hic sermo, & abierunt retrorsum. Quid autem est manducare eius carnem, & bibere sanguinem, nisi communicare passionibus eius, & eam conuersationem imitari quam gessit in carne? Vnde & hoc designat illibatum illud altaris sacramētum ubi dominicum corpus accipimus: ut sicut uidetur illa panis forma in nos intrare, sic nouerimus per eam quā in terris habuit conuersationem ipsum intrare in nos, ad habitandum per fidem in cordibus nostris. Cum enim iustitia ingreditur, ille ingreditur qui factus est nobis à Deo patre iustitia. Sed & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Sed tamen adhuc multi Ioan.6.f

nobis dicunt. Durus est hic sermo. Ergóne durum est momentaneum hoc & leue tribulationis, quod supra modum in sublimitate æternum pondus glorię operatur in nobis? Durum est breuissimo & leuissimo labore cruciatus illos, & tormenta redimere, quæ nullus terminus finiat, nullus animus sufficiat cogitare? Durum uobis uidetur cum dicitur. Agite pœnitentiam? Erratis, sed auditurí estis aliquando verbum asperum, sermonem durum, auditionem malam. Ite maledicti in ignem æternum. Ita dico uobis hoc timete, hoc durum reputate, & inuenietis, quia iugum domini suaue est, & onus eius leue. Si in seipso suaue illud credere necdum potestis, uel hoc nō ignoratis quoniam huius comparatione suauissimū est. Vos autem fratres mei, uos pennati, ante quorum oculos frustra iacitur rete, uos qui diuitias huius seculi penitus reliquistis. quid 2.Cor.4.

M

Mat.25.

timeatis

timeatis à uerbo aspero; quoniam iam liberati estis à laqueo? Fœlix tu Idithum, pro quo psalmi quidam inscripti sunt, qui transilisti laqueum, vt omnino lõge fieres à verbo aspero. Quibus enim dicetur: Ite maledicti in ignem æternum: Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare: quibus inquam dicetur, nisi his qui substantiam huius mundi habuere? Nunquid non valde exhilarantur ad verbum hoc corda vestra, & spirituali iucunditate replentur? Nunquid non pretiosiorem ducitis paupertatem vestram thesauris seculi? Siquidem ipsa est, quæ liberat vos à verbo aspero. Quomodo nanque à nobis exigat Deus, quod pro ipsius amore relictum est? Et tamen etiam hoc facitis, & de labore manuum vestrarum Christus alitur, & vestitur, ut nihil desit. Agite ergo gratias, exultate, & dicite: Quoniam ipse liberauit me de laqueo uenantium, & à uerbo aspero. Exultate inquam, sed adhuc interim cum tremore. Læ tos vos esse volo, sed nondum securos. Gaudentes in spiritu sancto, sed tamen pauentes adhuc, & cauentes à recidiuo. Quid enim uobis ultra pauendum est? Vnum utique, idque grauissimum, peccatum Iudæ peccatum apostasiæ. Bene enim factum est, vt pennas acciperetis sicut columbę, & uolaretis ad requiescendum. Nam in terra non erat requies, sed labor & dolor, & afflictio spiritus. Quid ergo timendum est sic uolãti, nisi ne forte cadauer uel simile aliquid in terra uideat cuius desiderio tractus uideatur à uenatoribus illis pessimis, & præparatis laqueis capiatur, & sint nouissima hominis illius peiora prioribus? Hoc inquam omnino timendum est, ne quis aut corde solo, aut etiam corpore ad uomitum reuertatur. Legimus enim de filijs Israel quia corde redierunt in Aegyptum. Nam corpore reuerti clausum post corũ talos rubrũ mare prohibebat. Hoc est quod uehementer singulis quibusque, timendum est, nequando forte catenus Deum offendant, ut manifeste abijciantur, & euomantur ab eo: aut si pudor neget apostasiam corporis, tepor ipse paulatim ingerat apostasiam cordis: ut uidelicet in habitũ religionis cor seculare gerant, & quicquid secularis cõsolationis inuenire potuerint, amplectantur. Neque. n. sumus nos Apostolo sanctiores, qui tamen uerebatur ne forte cum alijs prædicasset, ipse reprobus efficeretur. Sed id tandiu timendum est, donec laqueus cõtritus sit, donec corpus istud anima deposuerit. Nam & ipsum corpus laqueus quidam est, unde, & oculus legitur animam deprædari. Minime ergo decet esse securum hominem, qui secum portat laqueum suum: imo vero bonũ est magis habitare in auditorio altissimi, vt per eum possit laqueus euitari.

Ibidem. A 1. Co. 9. d Thre. 3 f B

De quarto versu. Sermo quartus, vnde supra.

Scapulis suis obumbrabit. Confitenti humiliter, & deuote gratias referenti, nõ immerito ampliora beneficia promittuntur. Nam qui fidelis inuenitur in modico, iure constituetur super multa: sicut econtrario accipiendis indignus est, qui fuerit de acceptis ingratus: Itaque deuotæ illi gratiarum actioni respondet spiritus, non id solum, inquiens, faciet, sed & scapulis suis obumbrabit tibi. Credo in his scapulis geminã Dei promissionem intelligendam, uitæ scilicet eius, quæ nũc est, pariter & futuræ. Si enim solum promitteret regnũ, & in itinere deesset uiaticum, omnino conquererentur homines & responderent: Magnum quidem est quod promittitur, sed perueniendi illuc nulla facultas datur. Propterea, qui post hoc seculum uitam promisit æternam, ipse dandum etiam in hoc seculo centuplũ prouidentissima pietate præmisit. Quid iam excusationis habes o homo? Profecto obstructum est os loquentium iniqua. Quid plus afferet ad tentandum, nisi quia longa futura est uia tua? Etsi grandis tibi restat uia, cur hoc timeas, cui fortis cibus datur, ne deficere possis in uia? Helię utique cibus allatus est ab angelo, quo nullus in humana consuetudine uilior inuenitur, scilicet panis, & aqua: tanta tamen fortitudo collata est, vt quadraginta diebus ambulans non fatigaretur nec esuriret. Vis tibi hunc cibum ab angelis ministrari? Mirum ualde, si non uis. Quòd si cibum hunc desideras, & angelica ministeria non superba, sed humili magis ambitione requiris, audi quomodo scriptũ sit de domino, quia tentãte diabolo, & suadente ut de lapidibus faceret panem, restitit & dixit: Non in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo, quod procedit de ore Dei. Deinde tentationibus superatis, & tentatore fugato, accesserunt angeli, & ministrabãt ei.

Textus. Mat. 19. d 3. Re. 19. b C Deu. 8. a Mat. 4. a

ei. Et tu ergo si uis habere ministerium angelorum, fuge consolationes sęculi, & tentationibus resiste diaboli. Renuat consolari anima tua in alijs, si uis in Dei memoria delectari. Cum esuris, currere suadet ad pa-
Mat. 4. a nem. At tu potius audi dicentem. Non in solo pane viuit homo. Cur enim tanta varietate distraheris, ut modo cibum modo potum, modo vestem, aut lectum, nisi pro sola corporis necessaria sustentatione requiras, qui in uno, id est, in uerbo Dei potes hæc omnia inuenire? Manna enim est, omnem saporem habens, & odoris delectationem: & requies est uera & syncera, suauis, & salubris, iucunda, & sancta. Hæc promissio est uitæ præsentis. Nam promissio-
Esa. 34. a nem futuræ quis explicet? Si expectatio iustorum lætitia, & tanta lætitia, vt omne, quod desideratur in seculo, non valeat ei comparari: ipsum quod expectatur quid erit? Oculus non uidit Deus absque te, quę
D præparasti diligentibus te. Sub his itaque scapulis quatuor nobis beneficia conferuntur. Sub his enim abscondimur, sub his in occursu accipitrum, & miluorum protegimur, quæ sunt aëreæ potestates: sub his umbraculum salubre refrigerat nos, & repellit nimirum solis feruorem, sub his quoque ali-
Psal. 26. b mur, & fouemur. Ait enim Propheta in alio Psalmo: Quoniā abscōdit me in tabernaculo suo in die malorū. id est, dū adhuc dies mali sunt, & in terra aliena sumus, quæ data est in manus impij, in qua nō est regnū pacis, nec Deus pacis regnat in ea. Nam si regnat, quid est, quod orantes dicimus: Adueniat regnū tuū? Necesse igitur est obscōdere interim si quid habemus boni, quoniam thesaurum regni cœlorum qui inuenit ho-
Matt. 9 b mo abscondit. Propter quod etiam corporaliter in claustris, & in syluis abscondimur. Et si scire vultis quantum in hac absconsione lucramur, credo nullum hic esse qui, si quartam partem eorum, quæ facit, in sæculo actitaret, non adoraretur, vt sanctus, reputaretur, vt angelus: nunc autem quotidie tanquam negligens arguitur, & increpatur. Parúmne hoc lucrum ducitis, quòd non reputamini sancti antequam sitis? An non timetis ne forte huc vili mercede hac recepta, in futuro mercedem non habeatis? Necessaria est ergo hęc absconsio non solum ante oculos aliorum, sed etiam multo magis ante teipsum. Hoc enim ha-
Luc. 17. c bet dominica illa sententia: Cum feceritis omnia quæ præcipiuntur uobis, dicite, Ser- E
ui inutiles sumus: quod debuimus facere fecimus, væ enim nobis si non fecissemus. Et hæc est utique magna uirtus, & summa securitas, quando, & pie uiuis: & tamen plus attendis, quę desunt tibi, quàm quæ obtinuisse videris, oblitus, quæ retro sunt, & extendens te in anteriora. Hæc igitur est absconsio, quam sub scapulis Domini pręstari dixeramus: qualis forsitan absconsio fuit, vel obumbratio quæ Mariæ facta est a spiritu sancto, ad cælandum videlicet tam incomprehensibile sacramentum. De protectione quoque idem ait propheta ille: Obumbrasti super caput meum in die belli. Ps. 139. b
Sicut enim videos uenientem accipitrem mater expandit alas suas, vt pulli subeant, & habeant tutum refugium: sic nobis parata, & quodammodo dilatato sinu extensa est summa illa, & ineffabilis pietas Domini nostri. Vnde, & supra dixit: Quoniam refugium meum es tu. Iam verò sub ipsis quoque scapulis, & umbraculum salubre, & protectionem habemus. Sicut enim iste corporeus sol licet bonus sit, & ualde necessarius, tamen & feruor eius si temperatus non fuerit, infirmo capiti, & splendor infirmis oculis nocet, nec est solis culpa, sed infirmitatis: sic etiam sol iustitiæ est. Vnde Eccl. 7. a
& dicitur: Noli nimium iustus esse. Non quod iustitia bona non sit, sed quia dum adhuc infirmi sumus, oportet ipsa bona gratia temperari, ne forte elationis, aut indiscretionis vitium incurramus. Quid est, F
quòd incessanter orantes, & supplicantes non possumus ad eam quam desideramus, gratiæ abundantiam peruenire? Putatis quia auarus, aut inops factus est Deus, impotens, aut inexorabilis? Absit hoc, prorsus absit: sed ipse cognouit figmentum nostrū, & scapulis suis obumbrat nobis: Non tamē a petitione propterea cessandū est, quia etsi non dat ad satietatem, dat tamen ad sustentationem: etsi cauet nobis a feruore nimio tamen fouet nos tāquam mater calore suo. Hoc est enim quartum, quod diximus sub scapulis eius nobis pręstari, ut tanquam pulli in calore materni corporis foueamur, ne fortis vagantes moriamur, refrigescente nimirum charitate: quæ non diffunditur in nobis nisi per spiritū qui datur nobis. Sub his igitur pennis eius securus sperabis, vt videlicet de exhilaratione præsentium munerum firma sit expectatio futurorum.

De prima parte quinti uersus, Sermo V. Vnde supra.

Mat.14.d Cuto circũdabit te veritas eius. Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem. Et quis hoc dixerit, scitis: & tempus scitis. Domini enim est verbum istud instante iã passione sua. Et attendite quoniam ipse quidem erat passurus, & non discipuli: nec tamen pro se dicebat orandum, sed pro illis.
Luc.22.d Vnde ad Petrum: Ecce satanas expetiuit uos ut cribraret sicut triticũ: ego autem rogaui pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquã
G do conuersus confirma fratres tuos. Si tantũ illos oportebat timere in passione Domini quantum nobis timẽdum est fratres, in passione nostra? Vigilate proinde & orate, ut non intretis in tentationem: quoniam un-
Iob.7.a dique circundati estis tentationibus. Vnde & legistis, quia tentatio est uita hominis super terram. Itaque si tot tentationibus plena est uita nostra, ut non immerito tota ipsa tentatio debeat appellari: peruigili circũspectione opus est, & oratione ne inducamur in eam, unde est, & illud in oratione Dominica: Et ne nos inducas in tentationẽ.
Mat.6.b Quia ergo undique sic circundatus es tentationibus scuto, circundabit te ueritas eius: ut quemadmodum, undique bella, ita undique sint & pręsidia. In quo omnino illud manifestum est, spirituale scutum esse oportere, quod circundare potest. Veritas autem circundat, quia uerax qui promittit, & sic
2.Co.10.c exhibet, ut promittit. Fidelis Deus, ait Apostolus, qui non patietur uos tentari, supra id quod potestis. Non incongrue sane scuto cõparatur gratia diuinæ protectionis, quod in superiori parte amplum, & latum est, vt caput humerosque custodiat: in inferiori vero strictius, ut minus oneret, maximè, quod graciliores sint tibiæ, nec tam facilè uulnerentur, sed nec adeo periculosum sit illis in partibus vulnerari. Sic omnino sic militibus suis Christus ad inferiora tuenda, id est, carnem, magnam (vt ita dixerim) strictitatem, atque penuriam rerum temporaliũ donat: nec vult eos illarũ multitudine præ-
H grauari, sed vt victum, & vestitum habẽtes,
2.Ti.6.b quemadmodum ait Apostolus, his contenti simus, in superioribus vero ampliorem latitudinem, & abundãtiam gratię spiritualis. Sic enim habes: Primum quærite regnum Dei, & iustitiam eius, & omnia adijcientur uobis. De uictu vtique dixit, & uestitu. Vnde dixerat solicitos esse non debere. Nam Mat.6.d
& hæc ipsa pater noster cœlestis benignissima pietate ministrat, ob duplicem, scilicet causam: ne vel omnino crederemus insensum si ista negaret, & sic desperaremus: vel illorum nimia solicitudo, spiritualis exercitii fieret detrimentum. Sine his enim, neque uiuere, neque Deo seruire est. Cæterum quanto strictius, tanto melius. Itaque scuto circundabit te ue- Textus.
ritas eius, non timebis à timore nocturno, a sagitta uolante in die, a negocio perambulante in tenebris, ab incursu, & dæmonio meridiano. Hæ sunt quatuor tentationes quibus, undique circundati necesse habemus circundari etiam scuto Domini, ut sit nobis à dextris, & à sinistris, ante & retro. Hoc enim præmonitos vos esse uolo, neminem super terram absque tentatione uicturum, vt cui forte tollitur aliqua, alteram securus expectet: aut forte non securus, sed pauidus magis, & sic petat ab ea liberari, ut nunquam sibi in corpore mortis huius libertatem perfectam, seu requiem audeat polliceri. Qua in re consideranda est nobis, tam benigna erga nos diuinæ pietatis dispensatio, vt quibusdam nos tentationibus patiatur diutius occupari, ne forte periculosiores occurrant: ab aliquibus vero I
citius liberet, vt possimus in aliis, quas nobis utiliores fore præuidet exerceri. Verum considerandum nobis est (sed non modo) quæ sint istæ quatuor quas hic ponit. Credo enim, quod in hoc ordine, quo hic numerantur, contra eos, qui conuertuntur insurgunt, & uelut principes sunt omnium tentationum.

De secunda parte quinti versus, & de sexto uersu. Sermo sextus, vnde supra.

Olet in diuinis scripturis aduersitas designari per noctem, & scimus, quia aduersus eos, qui conuertuntur, primum esse certamen de molestijs corporis consueuit. Caro.n. hactenus indomita, castigari, & in seruitutem redigi nequaquã ęquanimiter patitur, sed adhuc memor recẽs perditæ libertatis acrius cõcupiscit aduersus spiritum, maximæque in his pœnis, in quibus estis uos

quotidie morientes: immo verò morte affecti tota die, quæ, & supra vires sunt, & vltra naturam, & contra cōsuetudinem vestram. Quid igitur mirum? Turbant ista maximè eos qui necdum cōsueuerunt, necdum satis in promptu habent recurrere ad orationes, resurgere ad meditationes sanctas, vt sic releuetur diei pondus, & æstus. Necessarium plane nobis inter ipsa nostræ conuersionis initia scutum Domini, vt nō
K timeamus à timore nocturno. Bene autem dicitur non timendum à timore nocturno, & non dicitur à nocte, quia non ipsa afflictio tentatio est, sed magis timor ipsius. Nam, & omnes laboramus, cum tamen non omnes inde tentemur: & qui tentantur, multomagis timore futuræ pœnæ, quā præsentis dolore læduntur. Quia ergo timor ipse tentatio est, congrue dictum est ei qui circundatur scuto Domini, quòd à tentatione hac non timebit. Forte impugnabitur, forte tentabitur, forte timebit noctem, sed non ei timor iste nocebit. Magis autem si non fuerit dominatus, tunc immaculatus erit, & emundabitur, sicut scriptum
Iob. 41. c est, quia territi purgabuntur. Caminus est timor iste, sed vt examinet, non exurat, veritas facit. Nocturnus plane, & tenebrosus timor, sed facile hunc radius veritatis exuperat. Ingerit enim oculis cordis nunc quidē peccata, quæ fecimus: ut quemadmodum de se propheta ait, etiam nos in flagella parati simus, annunciantes iniquitatem nostram, & cogitantes pro peccato nostro.
Psa. 37. c Nūc vero æterna supplicia, quæ meruimus ut in eorum cōparatione quæ euadimus, uniuersa quæ patimur, delicias reputemus. Nunc quoque cœlestia præmia ad quæ tendimus, crebro uidelicet memorantes, quoniā non sunt condignæ passiones huius tēporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur
Rom. 8. d in nobis. Nunc etiā ea quæ pro nobis pertulit Christus, ut crebro considerantes quāta sustinuit illa maiestas pro inutilibus seruis, erubescamus nō sustinere uel parua pro nobis. Sed fortasse præualuit ueritas, præ-
L sertim tam mulu plex, & usquequaque circundans non repellere modo, sed etiam expellere penitus hunc timorem. Nox præcessit: ut filius lucis, & diei honeste ambulans, time sagittā. Leuiter uolat, leuiter penetrat: sed dico tibi nō leue infligit uulnus, cito interficit. Nimirū sagitta hęc uana gloria est, nō ē unde hęc ipugnet pusillanimes, & remissos. Qui feruentiores esse uidētur, ipsi paueant, ipsi sibi caueant in hac parte: nihilominus adhuc soliciti non deserere scutum inexpugnabile veritatis. Quid enim aliud tam contrarium vanitati? Nec sane huic opponenda sagittæ secreta illa, & quodammodo intima ueritatis exigimus: semetipsam nouerit anima, de se teneat ueritatem. Difficile prorsus (ni fallor) homo uerbis laudantium, hominem in uita sua abduci poterit altum sapere, si se intus ad lucem ueritatis solicita consideratione discutiat. Nonne enim si propriam cogitat conditionem, dicturus est sibi, Quid superbis terra, & cinis? Nonne si propriam cōsideret corruptionem, fateatur necesse est quoniā non est in eo bonum? Sed, & si forte aliquid habere uidetur, non inueniet puto quod respondeat apostolo dicenti: Quid habes quod non accepisti? Et alibi: Qui 1. Co. 4 b
stat, uideat ne cadat. Postremo si fideliter 1. Co. 10. c
computet, facile illi erit aduertere, quòd nec cum decem milibus possit occurrere ei, qui cum uiginti milimus uenit ad se, & omnes iustitias suas tanquam pannum mēstruatæ reputari. Eadem quoque ueritas, & eis nihilominus opponenda est tentationibus quæ sequuntur. Neque.n. uel sic desistit hostis antiquus, sed ad collidiora forte conuertitur argumenta. Firmam probauit utique latere turrim, non est quod uel à sinistris pusillanimitate timoris, uel à dextris eam humanis concutere laudibus, in utraque iam molitione frustratus attentet. Sed si uiribus, inquit, deiicere nequeo: forte decipere possum alicuius ingenio proditoris. Quis putas erit hic proditor? Plane cupiditas, radix iniquitatis, ambitio subtile malum, secretum uirus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, liuoris parens, uitiorum origo, criminum fomes, uirtutum ærugo, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium, ex remedijs morbos creans, generans ex medicina languorem. Cōtēpsit unā gloriā, ait, qm̄ uana est: forte solidius aliquid affectaret, forte honores, forte diuitias. Quātos hoc negotiū perambulans in tenebris trudi fecit in tenebras exteriores, ueste spolians nuptiali, & uirtutum exercitia fructus pietatis euacuans? Quantos ergo pestis hæc nequiter supplantatos turpiter quoque deiecit, ut cęteri quique quos latuit occultus effossor, subitam expauescerent ad ruinā? Quid uero hūc fouet uermē aliud

quàm

quàm mentis alienatio, & obliuio veritatis? Aut quid nisi veritas hunc prodēdum vestigat proditorem, & negocium arguit te-
Mat.16 d nebrarum? Nimirum hæc est, quæ dicit:
Sap.6.a Quid prodest homini si vniuersum mundū lucretur, se autem perdat, & detrimentum sui faciat? Et item: Potentes, ait potenter tor-
A menta patientur. Hæc est, quæ sedula suggestione reducit in mentem, quàm sit in ambitu friuola consolatio, graue iudiciū, usus breuis, finis ignotus. Hucusque tentationes Domini: quartam inimicus non præsumit afferre. Illa enim de ignorantia est, nec dubitat sapientissimū, qui sic moderabatur responsiones suas, vt in nullo vnquam posset deprehendere, quod quærebat. Prima siquidem tentatione esurienti suadebat de lapidibus panem facere: sed ille, nec posse, nec non posse respondens, cibum alium prætendit, dicens. Non in solo pane viuit homo, &c.
Mat.4.a Secunda vero tentatione præcipitium suadebat, promittens, quia non læderetur si filius Dei esset, & sic videns omnis ciuitas laudaret eum, & magnificaret, & nec esse se, nec non esse respondit. Tertia de ambitione fuit, quando omnia regna mundi promisit, si cadens adoraret eum. Vidésne, quòd ambitionis via, adoratio diaboli est, qua uidelicet ad honores, & gloriam mundi perueniendum suis ille adoratoribus pollicetur? Quarta ut dixi tentatione apud eum abstinuit, cuius nimirum tantam esset expertus prudentiam ex responsis. Quid autem aduersus alios faciat quos videt omnimodo diligere iustitiam, & odisse iniquitatem? Quid nisi, ut iniquitatem palliet uirtutis imagine? Quos enim perfectos, boni nouerit amatores, malum eis sub specie boni nō mediocris, sed perfecti, persuadere conatur ut citò consentiat, qui magnopere diligit bonum, & facilè qui currit incurrat. Hoc est igitur dæmonium non modo diurnum,
B sed meridianum. An non hoc timuit Maria, quando ad nouam angeli salutationem
2.Co.2.c expauit? An non hoc insinuabat Apostolus cum diceret. Non enim ignoramus cogitationes eius? Ipse enim angelus satanæ trāsfigurat se in angelum lucis. An non denique hoc ipsum metuebant discipuli, quando uidentes Dominum super mare ambulantem clamabant putantes phantasma esse? Et vide, quam bene cōgruit, quòd quarta uigilia nocte fuisse dicitur, quando contra tentationem quartam uigilasse discipuli perhibentur. Nec uerò in re manifestissima nostro arbitror opus esse eloquio, quòd uidelicet sola sit ueritas, quæ palliatam detegit falsitatem. Quatuor has tentationes etiam in generali statu ecclesiæ haud difficilè diligens considerator inueniet. Nonne enim timor nocturnus exercebat nouellam adhuc ecclesiæ plantationem, quando omnis, qui occiderat seruos Dei, arbitrabatur se obsequium præstare Deo? Demum persecutione cessante, & die reddita turbauit eam grauius, & afflixit sagitta uolans, quando exierunt aliqui de ecclesia inflati spiritu carnis suę, inanis & uolatilis gloriæ cupidi, & uolentes sibi facere nomen linguas suas magnificando, diuersa & peruersa dogmata fabricauerunt. At nunc quidem pax à paganis, pax ab hęreticis: sed non est pax à falsis filijs. Multiplicasti gentem Domine Iesu, sed non magnificasti lętitiam: quoniam multi sunt uocati, pauci verò electi. Omnes Christiani, & omnes ferè, quæ sua sunt quærunt, non quæ Iesu Christi. Ipsa quoque C
ecclesiasticæ dignitatis officia in turpē quæstum, & tenebrarum negocium transiere: nec in his salus animarum, sed luxus quæritur diuitiarum. Propter hoc tondentur, propter hoc frequentant ecclesias, missas celebrant, psalmos decantant. Pro episcopatibus, & archidiaconatibus, abbatijs, aliisque dignitatibus impudenter hodie decertatur, ut ecclesiarum reditus in superfluitatis, & uanitatis vsus dissipentur. Superest, ut reueletur homo peccati, filius perditionis, dæmonium non modo diurnum, sed & meridianum: quod non solum transfiguratur in angelum lucis, sed extollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur. Nimirum insidiatur crudelius calcaneo matris ecclesiæ, à qua dolet caput suum esse contritum. Hic planè grauissimus erit incursus, sed ab hoc quoque ecclesiam electorum ueritas liberabit, propter eos breuians dies, & dæmonium meridianum destruens illustratione aduentus sui. Et hæc quidē dicta sunt de tentationibus istis: nā & in sermone quodam super Cantica cāticorum memini me super his tractasse similiter, cum meridiani Ser.30.
huius dæmonii mentio incidisset, ex occasione, scilicet meridiani accubitus sponsi, quem sibi sponsa petierat indicari.

D *De septimo uersu, Sermo septimus.*
Vnde supra.

N spe uiuimus fratres, nec deficimus in tribulatione præsenti quia in expectatione simus indefectibiliũ gaudiorũ. Neque.n.vana vobis hęc expectatio, aut dubia spes videtur, innixa nimirum æternæ promissionibus veritatis. Deinde etiam ex perceptione præsentium munerum firma est expectatio futurorũ, & præsentis gratiæ virtus nimis credibiliter attestatur fœlicitatem promissæ gloriæ sine dubio secuturã. Nempe Dominus virtutũ ipse est rex gloriæ, & in hymno quoque, eundẽ votis cantamus patrẽ perennis glorię, patrem potentis gratiæ: cui & in Psalmo canimus, quia misericordiã, & veritatem diligit Deus gratiã, & gloriam dabit
Psal. 83.c Dominus. Viriliter ergo sustineat in hoc seculo pietas colluctationẽ, & persecutionẽ, quamlibet æquanimiter patiatur. Quidni toleret omnia, quæ ad omnia valet, promissionẽ habens eius uitæ, quæ nunc est, & futurę? Repugnet fortiter impugnanti, quia & repugnanti propugnator aderit indefessus, & triumphanti non deerit largissimus
Textus. remunerator. Scuto, inquit, circũdabit te ueritas eius. Necessaria plane insuperabilis protectio ueritatis, nõ modo interim in carne degenti, sed postmodũ exeunti, & nunc quidẽ ob periculosos conflictus, tunc uero ob monstruosos occursus spiritũ malignorũ.
E Nempe & sanctissimã illam gloriosi Martini animam uoluit pars inimica nocere, & cruenta bestia sciens, quod modicũ tam tẽpus, haberet, tota profecto insania malitiæ infatigabilis, nõ est uerita propè assistere ei quoque in quo nihil habebat. Immo uerò ad ipsum etiam regẽ gloriæ accedere impudentissima temeritas illa præsumpsit, sicut ipse
Ioan. 14.d testatur. Venit.n. princeps mundi huius, & in me nõ inuenit quicquã. Fœlix anima, quę sic interim tentationũ iacula scuto ueritatis repulerit, ut nil prorsum venenatũ in se coalescere passa, omnino nõ confundatur cum loquetur inimicis suis in porta. Nihil in me funeste reperies. Fœlix quẽ sic circũdat clypeus ueritatis, ut introitũ quoque, & exitũ eius custodiat: exitũ utique ab hac uita, & introitum in futuram, quo uidelicet nec moliatur à tergo, nec à facie mali quippiam inimicus attentet. Siquidem omnino opus erit illic custode, opus erit duce fideli, opus erit consolatore magno propter horribiles illas uisiones: non minus, quam hic adiutore, & propugnatore contra inuisibiles tentatores. Glorificate, itaque dilectissimi, & portate interim Christum in corpore uestro, onus delectabile, suaue pondus, sarcinam salutarem, etiamsi premere aliquãdo fortè uidetur, etiamsi interdum latera tundit, & flagellat recalcitrantem, etiamsi quando in camo, & freno maxillas constringit, & coercet omnino fœliciter. Esto ut iumentum. Homo, inquit, cum in honore *Psal. 48.c*
esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. F
Quid enim tantopere, uel plangit propheta, uel arguit in homine similitudinem iumentorum, præsertim qui alio quodam loco de se loqui, & dicere Deo non sine quadam congratulatione uidetur: Vt iumen- *Psa. 72.d*
tum factus sum apud te, & ego semper tecũ? Puto, immo non puto, sed scio similitudinẽ aliquam iumentorum hominis commendari, sed plane non eam, quæ in non intelligẽdo, & insipientiæ, sed patientiæ imitatione consistat. Neque enim succensentis similiter, sed ne plangẽtis quidem uideretur uox si dixisset. Homo cum sub onere Dei esset, non recalcitrauit, ut iumentum factus est apud eum. Quis enim non illi iumento plurimum inuideret, cuius in humili tergo ad commendationem inestabilis suæ mansuetudinis dignatus est sedere Saluator: si cum illius tam preciosi oneris gestatione intelligentiam quoque tam singularis habuisset honoris? Vt iumentum igitur esto, minimè tamen iumentum: patienter quidem sustinens onus, sed honorẽ intelligens: sapienter, & delectabiliter cogitans tam ipsius oneris qualitatem, quam propriam utilitatem. Magnus ille Ignatius, discipuli quem diligebat Iesus auditor, martyr noster, cuius preciosis reliquiis nostra ditata est paupertas. Mariam in pluribus quas ad eam scripsit Epistolis, Christiferam consalutat. Egregrius plane titulus dignitatis, & commendatio honoris immensi. Nempe cui seruire, regnare: gestare hunc, non onerari est, sed ornari. Cæterum unde ei de quo nunc loquebamur. Saluatoris asello uerendum ullatenus uidebatur, ne sub illa tali sarcina deficere posset in uia? An uero timendus ei, aut luporum in- G
cursus, aut raptorum occursus, uel præcipitium seu periculum, aliquod sub tan-

to præside metuendum? Fœlix qui sic tulerit Christum, vt à sancto sanctorum in sanctam ciuitate mereatur induci. Non est omnino, quod timeat ne, vel in uia aliquod offendiculũ, vel repulsam in ianua patiatur. Illi nempe iumento viam parabant fideles populi, huic angeli sancti quoniam angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Sed non sunt hæc præoccupanda modo series magis ipsa scripturæ expositionis ordine sequenda est. Cadent à latere, inquit, tuo mille, & decem milia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabit. Hic enim versus hodie nobis tractandus est, non ignoratis. In præcedenti sanè capitulo, quod nouissime tractabatur, dictum est, si recolitis, quemadmodum à quatuor quibusdam maximis equidem grauissimisque tentationibus huius vitæ protectio liberet ueritatis: videlicet à timore nocturno, à sagitta volante in die, à negocio perambulante in tenebris, ab incursu, & dæmonio meridiano. Quod igitur sequitur cadent à latere tuo mille, &c. futuræ magis vitæ arbitror assignandum. Vnde, & in principio sermonis huius meministis adhuc, ni fallor, sententiæ apostolicæ, qua videlicet valere ad omnia pietatem, vitæ quoque eius, quæ nunc est, & futuræ promissionem habere commendat. Audite ergo, & audite in lætitia cordis vestri, quod ad futuræ vitæ promissionem, vestramque expectationem pertinere uidetur. Vbi est thesaurus vester, sit & cor vestrum. Et quidem studiose audistis præsentia, non sum immemor, sed studiosius decet futura audire. Nam, & pseudoprophetam (Balaam dico) recolite qui historias nostis, & ipse, inquam, iniquus iustorum mortem optabat, & nouissima sua horum similia fieri precabatur. Tantus est pietatis fructus tanta iustitiæ merces, vt ne ab ipsis quidem non desiderari queat impijs, & iniustis. Minus tamen oblectat canticum, Sion salices Babylonis. Suspendenda proinde organa apud eos, lamentandum magis super flumina Babylonis, si forte persuaderi eis possit, vt plangant. Hic planè cantandum est, vbi non deerunt qui tota alacritate spiritus saltent ad uocem psalterij, ad canticum Sion: & vehementia quadam sacri desiderij ad eam gestiant præuolare, dicentes: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & uolabo & requiescam? Quid enim aliud exultare, quàm ex seipso saltare est? Minus sapit ijs qui medio adhuc periclitantur in mari, iactantur undis, aguntur fluctibus, quamlibet fauorabile sit, quod de remoti, & propriam desperati tranquillitate seu amœnitate littoris nunciatur. Sed nec ad eiusmodi pertinet animam, quod hodie nobis propositum est neque enim talis quæpiam adhuc meretur audire: Cadent à latere tuo mille, & decem milia a dextris tuis. Memento cui hæc promissio facta sit. Nempe ei qui habitat in adiutorio altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur. Audiat igitur is qui salutis portui cogitatione iam, & auiditate appropinquat, qui præiactata uelut quadam anchora spei suæ, terræ illi desiderabili inconuulsibiliter inhæsisse uidetur cunctis diebus quibus nunc militat expectans donec ueniat immutatio sua. Certissima sanè, & præcipua propinquatio portus huius, hæc ipsa conuersatio eius in qua positi estis, exitus præparatio est, uocationis uidelicet, & iustificationis diuinæ. In his nempe duobus fidelis quædam constituta est connexio uelut cuiusdam æternitatis ad æternitatem, idest magnificationis ad prædestinationem: quarum equidem sicut prædestinatio nullo est præcisa principio, sic & magnificatio nihilominus nullo unquam fine claudenda. Ne uero eam quã diximus quasi geminæ huius æternitatis mediam connexionẽ esse putes nostrę adinuentionis, Apostolum audi, si non eandem tibi manifestius ipse commendat: Quos enim præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, quomodo putas, aut quo ordine magnificabit? Siquidem quæ a Deo sunt, ordinata sunt. Nũ a prædestinatione ad magnificationẽ saltu quodã peruenies repẽtino? Prouide tibi medium pontem, aut magis ingredere iam paratum. Quos prædestinauit, inquit, hos, & uocauit: quos autem uocauit, hos & iustificauit. Et quos iustificauit, hos & magnificauit. Hæc uia equidem bona uidetur nonnullis hominibus, sed & bona est, nihil super eius fine timendum. Non tibi sunt uiæ huius suspecta nouissima, perge securus, tanto uiuidius, quanto certius ea iam propinquare uidentur: nempe tenes media, quomodo non nouissima propinquarent? Agite, inquit, pœnitentiam, appropinquabit enim regnum cœlorum. Sed regnum, inquies, cœlorũ uim patitur, & uiolenti

Margin notes (left column): Textus. — Textus. — H — 1. Ti. 4. c — Psa. 54. b
Margin notes (right column): I — I — Rom. 8. f — K — Mat. 3. a

lenti diripiunt illud. Nullus mihi ad hoc nisi per medios hostium cuneos patet eccessus, in itinere medio sunt gigantes, in aëre volitant, obsident transitum, obseruant transeuntes. Attamen fiducialiter age, ne timeas. Magni sunt, multi sunt: sed cadent a latere tuo mile, & decem milia à dextris tuis. Cadent vndique, nunquam tibi deinceps in perpetuum nocituri: parum est, non appropinquaturi. Equidem uidebit peccator, & irascetur, sed a latere veniet: quod videlicet præueniat te misericordia Dei tui, eadem quoque nihilominus etiam misericordia subsequatur, & introitum videlicet tuum (vt quidem supra meminimus) & exitum tuum custodiens. Alioquin quid in illo tam terribili spiritualium nequitiarum occursu humani possent consistere sensus, quòd non intolerabili concuterentur horrore? Quid putatis fratres, si uel vni alicui è tam multis principibus tenebrarum in medium vestri irruere, & in tota feritate sua ac tenebrosi enormitate corporis apparere licer et: quis illũ posset, uel corporis sensus sustinere, vel cordis? L Denique ante hos paucos dies (ipsi scitis) vnum quendam ex vobis, & prius dormientem, & postea excitatum tam grauiter phantasia nocturna perturbare permissa est, vt vix illa die rationis compos, vix potuerit esse securus. Etiam omnes vos pariter expauistis, cum territus ille terribilem nimis exclamasset in uocem. Erubescendum sanè, quòd vsqueadeo fides in vobis, vel dormientibus visa fuerit obdormisse, sed ad nostram sine dubio factum est admonitionem, vt tota solicitudine meminerimus aduersum quos nobis sit colluctatio, ne quando scilicet, aut ignari hostilis inuidiæ, aut protectioni diuinæ inueniamur ingrati. Ex vehementissimo siquidem proprij cruciatu liuoris in tantum prorupit malitia inueterata furorem, his præsertim diebus sanctis acrius sese indicãs vestra deuotione torqueri. Eodem sanè tabescentis insaniæ zelo, sed licentia ampliori exeuntibus sanctis adest, non nisi a latere tamen: neque enim, vel occurrere iam à facie quasi vt uim faciat, vel à tergo repere tanquam, vt decipiat permittetur. Sed nec iuxta iter quidem scandalum de cætero ponet tibi: ad te enim non appropinquabit, nõ modo nõ attinget, vt feriat, sed nec accedet, ut terreat. Puto enim id uerebaris ne te forsitam grauis ad illas tam monstruosas effigies, & laruasium tanta multitudinem facierũ horrores inuaderet, sed egregius tibi paracletus, & efficacissimus aderit consolator, ipse nimirum de quo legisti. Coram illo procidēt Psa. 71.b Aethiopes, & inimici eius terram lingent. Planè ad nihilum deducetur in conspectu eius malignus: sic timentes se glorificabit. Præsente te domine Iesu quantumlibet irruant hostes: immo non irruant, sed ruant, M confluant undique, sed ut fluant, & pereant a conspectu Domini, quemadmodum fluit cera a facie ignis. Quid enim metuam deficiētes, quid trementes paueam, quid uerear Ps. 137.b cadentes? Etsi ambulauero in medio umbræ mortis, non timebo mala, dummodo tu mecum sis domine Deus meus. Siquidem protinus aspirabit dies, & inclinabuntur umbræ, cadent hincinde principes tenebrarum. Quos enim nunc quoque, dum inter malignas eorum occultasque suggestiones per fidem adhuc non per speciem ambulamus, fides tamen uictoriosa triumphat: quomodo non facilius ipsa iam tunc propalatæ cognitio ueritatis euidens cum suis illis tenebrosis ferrugineisque imaginibus exufflabit? Nec causeris forte de numero, uel ipsam saltem multitudinem uerearis. Memento sanè, quod ad unum saluatoris imperium ab obsesso iam, & diu possesso unius hominis corpore dæmonum legio tota discessit, & ne ipsos quidem ausa est nisi ab eo iussa contingere porcos: quanto magis ipso duce quotquot fuerint undique cadent cum ingenti admiratione, & confusione, dicentes: Quæ est ista, quæ ascendit sicut aurora cõsurgens, pulchra, ut luna, Cant. 6.a electa vt sol, teribilis, vt castrorum acies ordinata? Intrepidus itaque, & omnino impauidus, magis autem gratulabundus, & laudans oculis tuis considerabis: nec sanè iam, vel impugnationem sustinebis, uel furorem pauebis, sed magis retributionẽ peccatorũ videbis. Et quidē uidētur sufficere posse hodie, quæ dicta sunt, sed adhuc sanè aliquos A uestrũ nonnulla arbitror expectatione suspēdi. Mouet. n. studiosiores quosque (ni fallor) quid nã sibi velit, q a dextris quidē decē milia, à sinistris uero mille perhibet esse casuros. Nam latus sane, quòd simpliciter dicitur, non nisi sinistrum hoc loco licere accipi puto, præsertim, quòd dextrum quidem incontinenti proprio designetur ex nomine. Et quidem non sine certi ratione mysterij a sinistris multos, sed mul-

to plures à dextris casuros esse prædixisse videatur. Nisi forte quis tam hebes fuerit & insulsus, vt in eo quod dicitur mille & decē milia, certam exprimi putet numeri taxationem, & non magis superabundantem comparationem. Nos enim sic non diuinas scripturas accipimus, sed neque ecclesia Dei. Cadent ergo à sinistris quidem mille, à dextris autem decem milia: quòd uidelicet abundātiori malignitate & velut copiosiore manu dextris insistere partibus, dextrum latus appetere consueuissent. Quod quidem, si magnum illud ecclesiæ corpus considerare libet, facile satis aduertimus longe acrius impugnari spirituales uiros ipsius ecclesiæ quàm carnales: quæ nimirum duo eius latera, dextrum sinistrumque puto non inconuenienter accipimus. Agit hoc sanè superba semper inuidiosa malitia, perfectiores quosque uehementius pulsans, iuxta illud: Esca
Iob 40. c
B eius electa. Et iterum. Absorbebit fluuiū, & non mirabitur, & habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius. Agit, inquam, & si non sine certa diuini dispensatione consilij: qui quidem nec imperfectiores supra id quod ferre possunt tentari permittit, faciens cum tentatione prouentum; & perfectioribus non modo gloriosiores, sed numerosiores parat ex hoste triumphos. Tota ergo pariter electorum ecclesia coronabitur: quod ex utraque parte sui legitime certauerit, utroque nimirum cornu tam potenter interim uentilans inimicos, ut paulopost manifestius cadere uideantur à latere eius mille, & decem milia à dextris eius. Sic nimirum olim iam quidem Dauid perfectiore uirtute probata, necdum verò propalata in Israel reprobatione Saulis, canebant in
1. Reg. 18. b
choro dicentes. Percussit Saul mille, & Dauid decem milia. Sin autem ad singulos magis placet hoc referri, non vobis deest ne in hac quidē parte spiritualis intelligētiæ via, dummodo propriam super hoc experiētiam consulatis. Longe siquidem ampliori solicitudine, & calliditate multiplici pars aduersa uulnerare in nobis dexterā satagit, quàm sinistram, nec tam corporis profectò quàm cordis laborat auferre substantiam. Vtranque nimirum prosperitatem humano generi inuidere noscuntur, utraque eos fœlicitate priuare contendunt, & cœlesti uidelicet & terrena, sed longe amplius rore cœli, quàm pinguedine terræ. An uerò incongrue hęc dixerimus duo latera, quibus nimirum duplicem hominis substantiam constat inniti, C vos iudicate. Nam quòd spiritualia quidem bona attribuimus dexteræ, sinistræ uerò carnalia, minimè prorsus uereor arguendum, & præsertim à uobis, quibus semper studij est nec dexteram aliquando sinistram, nec sinistram dexteram reputare. Nec verò aliter vera quidem sapientia probat, quàm ut in sinistra diuitiæ & gloria, in dextera autē sit longiturnitas vitæ: nam & hoc sanè nullatenus expedit ignorare, quænam uobis uehementius instet peruicax hostium multitudo: illic nempe studiosius repugnandū vbi grauior urget necessitas, vbi totum belli imminet pondus, & vbi colluctationis ratio vniuersa consistit: unde uobis paratur tota aut uictis ignominiosa captiuitas, aut uincētibus gloria triumphalis. Denique propter hoc, non quidem ad insipientiā vobis, tundendum libere aduersario uidemini latus exposuisse sinistrum, ut dexterum proinde tota solicitudine conseruetis. Hæc nimirū commendata à Christo, & Christianis omnibus imitanda serpentis prudentia est, vt caput solum toto (si necesse fuerit) exposito corpore tueatur. Hæc vera philosophia, hoc consilium sapientis, ut omni custodia seruetur cor, quia ex ipso vita procedit. Hæc denique gratia, & misericordia Dei in seruos eius, & respectus in electos illius: ut in eorum interim sinistram quidem velut dissimulans, dexteræ semper studiosus protector assistat. Hinc est quod de seipso Propheta testatur. Prouidebam dominum in Psal. 15. c
conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi ne commouear. Nunquid & illius D
manum dexterā, & solam eam putas dexteram tenuisse, cuius totam in facultatem pariter, & in carnem licere passus est, quicquid libere uisum est inimico? Veruntamen animam, inquit, eius serua. Vtinam mihi sem Iob 2. b
per à dextris sis Iesu bone, utinam semper teneas manum dexteram meam. Scio enim, & certus sum quoniam nulla nocebit aduersitas si nulla dominetur iniquitas. Tondeatur interim & tundatur sinistrum latus, pulsetur iniurijs, uellicetur opprobrijs: libens illud expono dum à te custodiat, dummodo sis ipse protectio mea super manum dexterā meam. Forte enim mille qui à sinistro casuri sunt, homines magis intelligendi sunt quàm dæmones. Hi nimirum uobis non nisi ob tēporalia quęlibet aduersantur & trāsitoria bona, quæ quidem aut nos habere inui-

inuidiosa malignitate suspirent, aut cupiditate iniusta sese potius doleant non habere. Forte.n.mundi huius conantur auferre substantiam, forte fauorem hominum, forte ipsam corporum uitam. Vsque huc sequire humana persecutio potest, animæ verò nõ habent quid faciant. Nam dæmones quidem superna nobis, & æterna potius inuidere noscuntur, non tamen vt sibi cedat quod irreparabiliter amiserunt: sed ne illuc pauper de puluere suscitatus accedat, vnde ipsi in gloria conditi irreparabiliter ceciderunt. Indignatur & liuore tabescit obstinata malignitas humanam fragilitaté obtinere, quod retinere ipsa non meruit. Sed & si quando forte cuiuis temporalia damna, aut inferre
E conantur, aut gratulantur inferri: hæc eorũ tota molitio est, vt iactura exterior vel eidẽ ipsi vel alteri occasio sit interna: sicut è regione homines quoties ea suadere nobis, aut quolibet modo efficere curant vnde dextera nostra lædatur, non hoc quidem principaliter agere, sed temporale aliquod cuiuis prouenturum, vel sibi scilicet, vel nobis, vel alteri forte cuipiam, aut detrimentum, aut emolumentum exinde seu captare seu propulsare uelle uidentur. Nisi forte eatenus quis in dæmonem transierit ex homine, vt optare ullo modo possit quemlibet sibi inimicissimum hominem æterna damnatione mulctari. Quid nos miseri dormitamus à spirituali studio quos tam multipliciter infestatur nequitia spiritualis? Et pudor est dicere, & silere prohibet vis doloris. Quantos enim inuenire est fratres, ex his quoque qui in religionis habitu & proposito degũt perfectionis, quos terribilis illa Prophetæ senté-
Ps. 136.b tia comprehendisse uidetur. Si oblitus fuero tui Hierusalem, obliuioni detur dextera mea. Nempe sinistri custodiæ lateris tota solicitudine incubantes callent admodum, sed sapientia huius sæculi, cui abrenunciasse debuerant: ea quoque nihilominus quam
Gala. 1. a reuelat caro & sanguis: quibus iuxta Apostolum noluisse acquiescere uidebantur. Denique videas eos tam auide lucra captare præsentia, tam seculariter transitorijs utilitatibus adgaudere, ad terrenarum damna vel minima facultatum tam pusillanimiter turbari, tam carnaliter super his decertare, discurrere tam impudenter, tam irreligiose
F secularibus sese implicare negocijs, ac si hoc esset tota eorum portio, hæc vniuersa substantia. Attentius sane agricola pauperem excollit fundum, sed cui forte nulla amplior preciosiórve sit possessio. Buccellam panis in sinu suo mendicus abscondit: quod in saccellis suis solum hoc metalli genus ærugInet. Tu quid ita extremę huic paupertati, & quidem proprij male prodigus laboris, incumbis? Est & alia tibi possessio & si forte remota. Erras. Nil tam prope nos q̃ quod intra nos est. At forte non quidem longius positam, sed inutilem esse causaris, vt hic tibi quærendam magis sufficientiam putes. Falleris, ibi magis inuenies, immo non inuenies nisi ibi. An verò ęstimas quod vel operam tuam non exigat, vel minus respondeat operanti? Aut certe in tuto credis esse locatam, nec vlla deinceps solicitudine custodia egere? Quodlibet horum sapias, scito q̃ desipias uehementer. Ibi n. quam maximè quę seminauerit homo, hæc & metet. Sed & qui parce seminat, parce & metet: qui uerò in benedictionibus sem inauerit, de benedictionibus & metet, vt faciat vnum tricesimum, vnum sexagesimum, vnum centesimũ. Habes autem thesaurum istum in uasis fictilibus, si tamen adhuc habes. Puto.n.iam amisisti, puto iam sublatus est, puto iam comederunt alieni robur tuum, & ignorasti, nec potes thesauro tuo cor apponere: quippe qui thesaurum ipsum nõ habeas. Alioquin quæso te, si tam solicitus es, si nec minima spernis, si tam prudenter seruas paleas tuas, etiam horreum tuum seruare memento & custodire. Immo verò non exponas thesaurum tuum, qui sic incubas sterquilinio tuo. Forte.n.illud tibi inuident mille, sed istum obsident decem milia, nec minus superabundantes astutia, & crudelitate quàm numero. Cadent, inquit, à latere tuo mille, & decem milia à dextris tuis: uerte illuc oculos fidei: forte enim iam irruperunt aditus, forte iam libere diripiunt omnia, forte iam spolia ipsa distribuunt. Quid sinistro lateri tam male studiosus obseruator inheres, nisi quod non in latere iam tibi esse, sed in facie sinistra videntur, quòd hæc prouideras in conspectu tuo semper: & qui tangit hoc, non latus tetigisse putetur, sed pupillam oculi tui? Cæterum iam nunc tibi prouide quisquis es dextri negligens, sinistri lateris cultor, ne cum hœdis locum accipias in sinistra quam elegisti. Asperum uerbum est fratres, non immerito expauistis. At cauere non minus necesse est, quam pauere. Et quidem dominus meus Iesus post cætera inæsti-

1. Co. 9. & Gala. 6. b
G

inæstimabilis suę erga me beneficia pietatis, etiam dextrū sibi propter me passus est latus fodi: quod videlicet non nisi de dextera mihi propinare vellet, non nisi in dextera locum parare refugij. Vtinam ego talis merear esse columba, quæ in foramine petræ habitet, & in foramine lateris dextri. Considera tamen hoc vulnus eum penitus non sensisse. Neque enim illud excipere voluit, nisi iam soporatus in morte: ut moneret te quandiu viuis, in huius semper lateris vigilare custodia, sed & mortuam censeri eā animam oportere, quæ quidem perniciosa insensibilitate dissimulet in dextera sibi vulnus infligi. Meritò quidem in sinistro latere positum esse dicitur cor hominis, ꝙ affectio eius prona sit semper & procliuis in terram. Nec sanè ignorabat hoc qui miserabiliter ingemiscens: Adhæsit, inquit, pauimento anima mea, viuifica me secundum verbum tuum. Sed ne is quidem in hoc pondere nos conditionis humanæ, & grauedine cordis uolebat remanere, qui sic admonens loquebatur: Leuemus corda nostra cum manibus ad Deum. Planè id suadebat, ut a sinistro latere erigerentur ad dextrum. Secularis milicia fratres, in sinistro tantum latere clypeum portat: non imitemur, si inter eos nolumus deputari, quos huic seculo militare cōstat, nō Christo. Nemo, inquit, militans Deo, implicat se negocijs secularibus: hoc est scutum applicat nō tam dextræ quàm sinistrę. Attamen fratres, utrunque nobis latus tegendum est, si meministis. Scuto, inquit, circundabit te ueritas eius. Et Apostolus ipse: Per arma, inquit, iusticiæ à dextris, & à sinistris. Ceterùm ipsam audi iusticiam. Forte enim non eadem utrique lateri forma præscribitur. Nempe hinc quidem mandatur: Non uosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum irę. Inde uerò præcipitur: Nolite locum dare diabolo. Et item. Resistite diabolo, & fugiet à uobis. Audi adhuc quomodo tegas latus utrunque, Prouidentes bona, ait idem Apostolus, non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Hæc est enim uoluntas Dei: ut benefacientes, non modo tabescere malignorum dæmonum inuidiā, uerumetiā obmutescere faciatis imprudentium hominū ignorantiam. Nunquid tamen in æternum erit nobis hæc protectio necessaria? Aut certe ab utroque latere hostile agmen instabit? Erit quando non modo nō instabunt, sed nec stabunt quidem. Cadent à latere tuo mille, & decē milia à dextris tuis. Siquidē nec humana malicia iam tunc habebit quid faciat, nec dæmonum milia plus uerebimur, quàm totidem uermium agmina uel muscarum. Haud aliter denique intuebimur eos quàm filij Israel transmisso iam mari rubro, undique fuit Aegyptios mortuos, sed, & totas curruum ire in profundū cernebant, ut & nos scilicet (longè tamen securius, & delectabilius) cantemus Domino quòd gloriose honorificatus sit, equum pariter, & ascensorem eius deijciens in abyssum.

Marginalia (left): H; Psa. 118. d; 2. Ti. 2. a; 2. Cor. 6. b; Rom. 12. d; Ephes 4. f; Iaco. 4. b; 1. Co. 8. d; I

De octauo versu, Sermo octauus.

Vnde supra.

Breuius quidem uobis aliquādo dilectissimi, loqueremur, si crebrius id liceret: quod & uos credimus nōnunquam aduertere potuisse. Cæterū quoties ipsa diei præoccupante malicia, pluribus fortè diebus molestissimū sustinuimus à uestra exhortatione, & consolatione silentiū, neminem uestrum reor oportere mirari si tempus ipsum redimere cupiētibus nobis, sermo rarior interdū protractior uideatur. Hoc sanè nobis actum sit breui procemio, ut hesterni pariter hodiernique sermonis, illius quidē prolixitas, huius uerò breuitas excusata, apud uos habeatur. Vereor siquidē minus gratā fore nonnullis, uel fuisse illā, vel istā fore, aut magis utrāque, quā alterā. Scuto, inquit, circundabit te ueritas eius: non timebis à timore nocturno: à sagitta volāte in die, a negocio perambulante in tenebris, ab incursu, & dæmonio meridiano. Cadent à latere tuo mille, & decē milia a dextris tuis, ad te autē nō appropinquauit. Diximus hinc præcedētibus sermonibus, ꝙ dignata est ueritas ipsa largiri, quemadmodū scilicet fidelē animā interim quidē a tentationibus, postmodum uero a difficultatibus tueatur. Quæ tamen utraque breuius quidē in alio psalmo idem iste propheta commendans: In te, inquit, eripiar a tentatione, & in Deo meo trāsgrediar murū: quod ipso nimirum duce, nec hic gradiens offendiculum, nec egrediens hinc obstaculum pateretur. In altero ergo crebra ereptio, in altero plena iam, & secura liberatio designatur. Nam in hoc sanè tertio, quod adiungit. Veruntamen oculis tuis conside-

Marginalia (right): K; Textus.; Psal. 17. d

considerabis, etiam fœlicitatis non modicæ promissionem arbitror contineri. Cadent, inquit, à latere tuo mille, & decem milia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabit. Veruntamen oculis tuis considerabis. Ita oro domine, ita fiat. Cadant illi, & non cadam ego: paueant illi, & nõ paueam ego: confundantur illi, & non confundar ego.

L Euidentius siquidem paucis hoc loco uerbis, & animæ mihi immortalitas commendatur, & ipsius quoque fides astruitur corporeæ resurrectionis. Nempe ruentibus illis futurus sum ipse qui uideam, & ne illi quoque quibus eorum nouissimam intueat retributionem oculi defuturi. Neque enim simpliciter oculis, sed oculis (ait) tuis considerabis: istis utique qui nunc languent præ inopia, & deficiunt dum speras in Deum tuum. Et uere fratres, deficiunt oculi dum Rom. 8. c speramus. Quod enim uidet quis, quid sperat? Spes, inquit, quæ uidetur, non est spes. Ipsis ergo iam tunc cõsiderabis oculis, quos modo quidem nec leuare audes ad cœlum, ipsis planè qui totiens interim fluunt lachrymis ac crebris compunctionibus atterũtur. Nec enim nouos tibi instaurandos putes, sed tuos utique restaurandos. Quid tamen de oculo dixerim, & si minutissima, eminentissima tamen excellentissimaque humani corporis portione? Reposita est in sinu nostro beata spes, ex promissione utique ueritatis, nec capillum quidem de capite periturum. Forte tamen idcirco signanter uisio promittitur oculorum, quòd hoc quidem summum interim animæ desiderium uideaPsa. 26. d tur, ut uideat bona. Credo, inquit, uidere bona domini in terra uiuentium. Supremas nimirum corporis sui fenestras supernæ aperiri desiderat ueritati, per speciẽ ambulare gestiens, quàm per fidem. Sanè fides ex auditu, non ex uisu. Denique substantia est sperandarum rerum, argumentum non apparentium. Et in fide ergo sicut & in spe

M deficit oculus, auris proficit sola. Dominus Esa. 50. b Deus aperuit mihi aurem, ait Propheta, sed quandoque etiam oculum reuelabit. Erit quando iam non dicetur. Audi filia & uide, & inclina aurem tuam: sed leua potius Esa. 6.4. b oculos tuos, & contemplare. Quid? Planè & 1. Cor. 2. b iucunditatem & exultationem, quam thesaurizat super te Deus tuus. Quid? planè non ea modo quæ interim quidem & si non uidere adhuc & audire, tamen & credere potes: uerum etiam quod sicut non uidit oculus, sic nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quod præparauit Deus diligẽtibus se. Nimirum tanta capiet oculus resurrectionis, quanta nec auditus, nec animus ipse nunc capiat. Ob hanc denique tam uehementem animæ concupiscentiam uidendi, scilicet quod audit & credit, alium quoque euidentissimum futuræ præconem resurrectionis ipsorum propriam mentionem fecisse arbitror oculorum. Rursum, ait, circundabor pelle mea, & in carne mea uidebo Iob 19. d Deum saluatorẽ meum: quem uisurus sum ego ipse & non alius, & oculi mei conspecturi sunt. Et adiecit: Reposita est hæc spes mea in sinu meo. Forte tamen considerandum attentius quòd ait, oculi mei, sicut & in psalmo, oculis tuis cõsiderabis. Nunquid Psal. 90. b enim mei esse oculi nunc uidentur? Planè non mei. Nonnunquam sanè uisi sunt fuisse mei, quod ipsi quoque ad eam pertinere noscantur quam male seruaturus accepit paternæ substantiæ portionem. Nempe velociter profligata est, vniuersam citius dissipaui. Occupauit membra omnia lex peccati, libere intrabat mors per fenestras meas, cuius nimirum factus eram seruus etiã ego ipse. Miser equidem seruus, non sanè homini seruiens, sed immundo pecori & cœnoso. Neque enim mercenaria saltem conditione famulabar, sed planè seruili. Nisi forte mercedem quis dari putet, cui etiã cibus negatur, cibus quoque ipsa esurie perniciosior. Cupienti siquidem porcorum siliquas nemo dabat, ut porcis uiuerem, nec conuiuerem porcis. Deinde nunquid meus tunc oculus erat, quando deprędabatur animam meam? Qua quidem necessitate demum coactus sum beneficium resignare in manu dominatoris, vt quod omnino nõ poteram, ipse sibi illud ab hostili tyrannide uendicaret. Considerate attentius dilectissimi, & animaduertite in qua nam potestate euaseritis Pharaonis intolerabile iugum: ut iam membra vestra non sint arma iniquitatis peccato, nec regnet ultra in mortalibus corporibus uestris. Non est hoc operis uestri fratres, dextera domini facit uirtutem, solus hoc potest ille qui nihil omnino nõ potest. Ne dixeritis, manus nostra excelsa, sed tam salubriter quam ueraciter confitemini, quia dominus facit hæc omnia. Denique nemo sibi dubitet omnimodis esse cauendum, ne forte donec adhuc dies mali sunt, & nulla vsquam securitas homini, hanc suam possessionem A

sionem de manu tam pij, tamque prouidi tutoris, in periculosam, perniciosamque interim libertatem recipere uelle præsumat. Quod enim æmulatur pater, pro te æmulatur: nec inuidentiæ, sed prouidẽtię est quod sibi totam iubet manere substantiam ne pereat tibi. B Denique ubi ad magnam illam sanctamque ciuitatem perueneris, cuius fines posuit pacem, ubi nullus iam hostium timeatur incursus, non modo reddet te tibi, sed dabit insuper & seipsum. Interim sanè à uoluntatibus tuis auertere, & Deo dicata membra nulla tibi temeritate usurpes, sciẽs quòd pietati sanctificata, non absque graui sacrilegio in usus uanitatis, curiositatis, voluptatis, aut eiusmodi secularis operis assumantur. 1.Cor.6.d Nescitis (ait Apostolus) quod corpora vestra templum sunt spiritus sancti quem habetis a Deo, & non estis vestri? Et item: Corpus, inquit, nun fornicationi. Sed cui? Nunquid tibi? Plane sit tibi liberum, sed si eripere illud, aut ereptum saltem deinceps à fornicationis impetu vendicare proprijs viribus potes. Quod si forte non potes, immo quia uere non potes, sit corpus non fornicationi, sed domino: seruiatque interim sanctificationi, ne corruptioni denuo peius seruire contingat. Rom.6.c Humanum dico (ait Apostolus) propter infirmitatem carnis uestræ. Sicut exhibuistis membra vestra seruire iniquitati ad iniquitatẽ, ita nũc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem. Verum id quidem propter infirmitatem, ut ipse quoque præmisit. Cæterum vbi resurrexit in virtute quod in infirmitate fuerat seminatũ, nulla iam erit necessitas seruiendi. Vbi & securitas libera fuerit, & secura libertas, quidni multo magis reddat eum sibi? Quidni potius libertate donet fidelem seruum magnus ille paterfamilias, quandoquidem & super omnia C bona sua constituet eum? Iam tunc ergo oculis tuis considerabis, si tamen eos fideliter agnoueris interim esse eius, non tuos. Nam & pręter eam quam diximus uoti vtique tam necessarij rationem, quo nimirum membra ipsa quæ tibi à peccati tyrannide vendicare omnino nõ posses, proprijs abrenuncians uoluntatibus, diuino cultui mancipasti: nunquid uel modo tua esse uidentur in quibus adhuc cõtraria lex & si non regnat, habitat tamen in quibus pœna peccati secundus equidem hostis tuus, non modo manet, sed & præualet, & libere dominatur? Túnc tuum dixeris corpus quod mortuum est propter peccatum, aut animæ esse quod animam aggrauare non cessat? Plane si quis suum illud dicere cupit, non aliud conueniẽter dixisse uidebitur, q̃ onus suum, quàm carcerem suum. Alioquin quonam modo tuos dixeris oculos, quos sanè (uis, non uis) totiens somnus occupat, fumus turbat, exiguus puluis sauciat, noxius humor obnubilat, dolor acerbus excruciat, vel ipsa demum nouissima mors excæcat? At tunc planè tui erunt, quando omnia ista non erunt, vt vere iam tuis oculis considerare sit, quibus nimirum pro libitu deinceps utaris ad omnia tam libere quam secure. Neque.n. auertendi de cætero erunt oculi ne videant vanitatem, ꝙ purissimam uideant ueritatem: multo minus intrabit per fenestras mors, quòd ipsa quoque inimica nouissima destruatur. An verò times eos è tanta plenitudine luminis, vbi singuli iusti tanquam singuli soles fulgeant, aliquando caligaturos fore? Timendum id planè, si non ipsos quoque oculos sicut cætera humani corporis membra resurrectio glorificaret. Et retributionẽ peccatorum uidebis. D Hoc planè eis graue tormentum, & magnus quidam malorũ cumulus erit. Forte.n. quodcunque solatium uideretur, eorũ quos tam malitiose impugnauerint, in tormentis suis, vel conscientiã latere, uel ipsos saltem declinare posse conspectus. Veruntamen & si illis ex hac nostra consideratione immensum quoddam miseriæ põdus accedat, nobis quę necessitas erit, quæ utilitas, quæ uoluptas? Quid.n. modo tam irreligiosum, imò quid tam inhumanũ & execrabile videretur, quàm cruore quantumlibet inimicorum, quãtumlibet iniquorum pascere velle oculos, & oblectare aspectus supplicijs miserorum. Attamen sicut videbit peccator & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet (prius.n. benedicti uocabuntur in regnum, quàm maledicti in caminum deijciantur ignis æterni, quo uidelicet acrius doleant uidentes quid amiserint) sic iusti quoque uidebunt & lætabuntur considerantes quid euaserint. In illa ergo tanta separatione quemadmodum hœdis agnorũ diuisio grauissimi liuoris occasio fiet, sic electis è regione consideratio reproborum, immensa quædam materia gratiarum actionis & laudis. Vnde.n. iusti tã magnifice gratias agerent, nisi cũ illa inexcogitabili fœlicitatę qua perfruuntur, ipsam quoque retributionem

nem cernerent iniustorũ, à quibus equidem sola misericordia redemptoris segregatos sese esse fidelissimè & deuotissimè recordantur? Vnde verò impij tanto animi furore tabescerent, nisi in regnum summæ beatitudinis coram sese uidissent alios introduci, & tunc demum in illos sese fœtores, in illos horrores, in illos æterni incendij cruciatus, in illas denique immortalis mortis miserias gemerent esse damnatos? Ibi.n.inquit, erit fletus, & stridor dentium. Fletus quidem ob ignem qui non extinguitur. Stridor uerò ob vermem qui non moritur. Planè fletus ex dolore, stridor dentium ex furore. Fletum nempe tormentorum immanitas, stridorem dentium vehementia ipsa tabescentis inuidiæ, & obstinata malignitas extorquebit. Ita ergo retributionem peccatorum uidebis, ne videlicet ignarus tanti periculi, ingratus aliquando liberatori posse fieri uideatis. Non solum autem, sed & securitas perfecta iustorum, erit visa retributio peccatorum: quo videlicet nec humanam aliquando, nec diabolicam ultra uereri malitiam possint, qui nimirum cadentibus à latere suo mille, & decem milibus à dextris suis, non modo eos cadere uiderint, sed & cadere in gehennam. Putas.n.timere adhuc non poterant, & calli diorem cunctis animantibus serpentem habere suspectum, præsertim seductæ quondã in Paradiso non immemores mulieris: nisi cum toto iam corpore suo ultricibus traditũ flammis, & inter se & eum magnum planè iam chaos firmatum esse conspicerent? Tertium quoque hoc nihilominus peccatorum tibi consideratio ipsa præstabit, ut ex comparatione deformitatis eorum eminentius gloriosiusque resplendeas. Sic nimirum sibi inuicem collata contraria, suę quidem vtrũque uidetur suscepisse augmentum aliquod qualitatis: ut album nigro si conferat, & hoc cãdidius, & illud tetrius apparebit. Sed audi certius super hoc testimonium propheticum sermonem. Lætabitur, ait, iustus cum viderit uindictam. Vt quid ita? Manus suas lauabit in sanguine peccatoris. Planè nõ inquinabit in sanguine, sed lauabit: vt unde ille cruentus magis, inde ille nitidior uideatur: vnde ille plus sorbet, inde iste pulchrius elucescat. Nullam forte ex his tribus causis humanus refugere, vel modo inueniatur affectus: sed non propter aliquid horum sapientia in eorum ridebit interim, quod tamen sine ulla dubitatione factura est. Nempe ipsa prædicit quæ mentiri omnino nõ potest. Quia uocaui, & renuistis; extendi manum meam, & nõ fuit qui aspiceret. Et post pauca. Ego quoque in interitu uestro ridebo, & subsannabo cum uobis quod timebatis aduenerit, cum irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit. Quid ergo in insipientium interitu sapientiæ credimus placiturum, nisi iustissimam suam dispositionem, & irreprehensibilẽ ordinem rerum? Sanè quod sapientiæ tunc placebit, sapientibus quoque placeat necesse est vniuersis. Non igitur tibi durum uideatur fore quod dicitur. Oculis tuis considerabis: quando & ridebis in eorum interitu: non quòd velut quadam immanitate crudelitatis in ipsa tibi ultione complaceat, sed ꝙ modus ipse pulcherrimus diuinæ ordinationis ultra quam credi possit, iustitiæ zelatorẽ & amatorem ęquitatis oblectet. Vbi optimè omnia constituta, & suum cuique cessisse locum, immo in suum quemque cessisse, plenius & perfectius illustrante ueritate cognosces: quomodo non omnia considerare, & in omnibus omnium moderatorem magnificare libebit? Pulchrè omnino Petrus Apostolus filium perditionis in locum suũ abijsse testatus est, quòd in aëre crepuerit medius aëriarum collega potestatum: vtpote quem ueri Dei, & ueri pariter hominis, qui de cœlo venisset operaturus salutem in medio terræ: huius inquam proditorem, nec cœlum reciperet, nec terra sustineret. Itaque oculis tuis cõsiderabis, & retributionem peccatorum videbis. Primo quidem ob tuam euasionem, secundo ob omnimodam securitatem, tertio quoque ob comparationem, quarto ob ipsius iustitiæ perfectam æmulationem. Erit.n.iam tunc non misericordiæ, sed iudicij tempus: nec ulla omnino credenda est erga impios futura illic miseratio, vbi nec vlla speranda est correctio. Procul erit humanæ infirmitatis illa mollities, qua tamen interim pro tẽpore charitas vtitur ad salutem, amplissimo quodã uidelicet expansæ sagenæ sinu & bonos & malos colligens pisces.i.affectus iucũdos pariter & molestos. Verum hoc quidem in mari. Nam in littore solos eliget bonos, sic uidelicet gaudens cũ gaudentibus, vt ex hoc iam cũ flentibus flere non possit. Alioquin quomodo in nobis iudicabitur hic mundus, nisi huius teneræ affectionis obliti, introductique fuerimus in cellam uinariam, secundum eũ qui dixit.

Marginalia: E; Mat.13.f (beside "fletus, & stridor dentium"); F; Psal.57.b (beside "ticum sermonem"); Prou.1.a (beside "test. Quia uocaui"); G; Act.1.c (beside "Apostolus filium perditionis"); H.

Ps.70.c dixit. Introibo in potētias domini, domine memorabor iustitiæ tuę solius? Nec modo quidem considerare permittimur personam pauperis, aut misereri eius in iudicio: sed cum molestia licet, coërcēdus eiusmodi pietatis affectus, & æquitatis est dictanda sententia. Quanto magis vbi nulla animi colluctatio, ubi nulla poterit subintrare molestia,
Ps.140.b oportet impleri quod dictum est. Absorpti sunt iuncti petræ iudices eorum? Absorpti planè in affectum iustitiæ, & petræ soliditatem cui iuncti sunt imitātes. Iuncti, inquit, petræ, quam profectò solam ut sequerentur, cætera omnia reliquerunt. Nempe hoc est quod interroganti Petro quidnam accepturi
Mat.19.d essent, petra ipsa respondit. Cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & uos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel. Hæc quoque Propheta ait. Dominus ad iudicium ueniet cū
Esa.3.c senioribus populi sui. Tu ne putes flexibile quippiam inueniēdum in iudicibus iunctis
1.Co.6.d petrę. Qui adhęret Deo, Apostolus ait, vnus spiritus est: qui & petræ iungitur, lapis vnus.
Psal.72.d Ad quod sane Propheta non immerito su-
& 140.b spirans. Mihi, inquit, adhęrere Deo bonum est. Ita ergo absorpti sunt iuncti petræ iudices eorum. O familiaritatis gratiam, ò honoris culmen, ò fiduciæ priuilegium, ò prærogatiuam securitatis perfectæ.

Quid enim tam pauendum, quid tā plenum anxietatis, & uehementissimæ solicitu- I
dinis excogitari potest, quam iudicandum astare illi tam terrifico tribunali, & incertā adhuc expectare sub tam districto iudice sen-
Heb.10.f tentiam? Horrendum est (ait Apostolus) incidere in manus Dei uiuentis. Iudicemur interim fratres, & terribilem illam expectationem præsenti studeamus declinare iudi-
1.Ti.5.d cio. Non iudicabit Deus bis in idipsum. Sanè ut quorundam peccata, sic & quorundam studia bona manifesta sunt præcedētia ad iudicium: ut illi quidem non expectātes sententiam, proprio statim pondere criminum in tartara deijciantur: isti verò è regione paratas sibi sedes tota libertate spiritus sine vlla cunctatione conscendant. Fœlix paupertas voluntaria omnia relinquentiū, & sequentium te domine Iesu. Fœlix planè quæ tam securos, immo tam gloriosos faciat in illo singulari fragore elementorum, & in illo tremendo examine meritorum, in illo tanto discrimine iudiciorum. Iam uerò audiamus quid ad tantas promissiones deuota & fidelis anima respondeat, ne forte aut diffidere, aut secus quàm oporteat fidere uideatur. Quoniam tu es, inquit, domine spes Textus.
mea. Quid tam sobriè, quid tam pie poterat dici? Sed nec aliud huic verbo videtur posse cōuenientius responderi, quàm quod sequitur. Altissimum posuisti refugium tuū. Cæterū ignoscite nobis fratres, hodie quoque promissæ etiā terminos breuitatis paulominus excessisse uidemur.

De nono uersu. Sermo IX. Vnde supra. K

Etiam fratres hodie aliquid audiamus de promissione patris, de expectatione filiorum, de fine huius nostræ peregrinationis, de mercede laboris, de fructu captiuitatis. Et quidem dura omnino captiuitas non modo illa communis quam ex ipsa iam cōditione generis toleramus humani, sed hæc quoque qua volūtates mortificare proprias, etiam perdere proprias in hoc mundo animas festinātes, in hos tam rigidæ compedes disciplinæ, in hunc tam grauis pœnitentiæ carcerem dedimus nosmetipsos. Miseranda seruitus planè, sed si coacta, sed si non spontanea uideretur. Nunc uerò cum uoluntariè sacrificetis Deo, nec ingeratur ulla, nisi per ipsam uoluntatem violentia voluntati, profectò aliquid in causa est. Illud puto aliquid, quo maius aliquid esse nō potest. An verò plangendum uidetur quālibet magnū quālibet laboriosum, quod propter eū fiat? Et si magnitudo ipsa laboris interdum forte extorqueat compassionem, sed multo magis causæ consideratio exigit cōgratulationem. Quid ꝙ bona omnia non modo propter eū constat fieri, sed per eum? Deus enim est, Phili.2.b
qui operatur in uobis, & velle & perficere pro bona uoluntate. Ipse ergo auctor, ipse remunerator operis, ipse remuneratio tota: vt summum illud bonum, cuius nimirum tam perfecta est simplicitas in seipso, duplex quodammodo uideatur in nobis causa bo- L
norum, effectiua scilicet, & finalis. Bene ergo dilectissimi ꝙ in his omnibus tam multis laboribus uestris non modo subsistitis, sed etiam superatis, propter eum qui dilexit vos. An verò non per eum? Et manifestè. Sicut enim abundant pro Christo tribulationes nostræ (ait Apostolus) ita abundant etiam consolationes nostræ per ipsum.

Vstatus

2. Co.1. a Vsitatus sermo, communis sermo propter
Deum, sed planè vbi non uacuè dicitur pro
fundissimus sermo. Crebrò sonat in ore ho-
minum, etiam à quorum corde longe esse
probatur. Omnes sibi propter Deum præ-
stari postulant, propter Deum flagitant sibi
subueniri. Facile quoque ipsa petuntur pro
pter Deum, quæ tamen non sunt, secundũ
Deum: & id sibi fieri quis obsecrat propter
Deum, quod non desiderat propter Deum,
magis autem fortè contra Deum. Cęterum
viuus planè, & efficax sermo, ubi non per-
functoriè, non usurpatoriè, non uelut quo-
dam vsu loquendi, vel arte persuadendi: sed
ex pinguedine, ut dignum est, deuotionis,
& pura animi intentione procedit. Nempe
& mundus transit, & concupiscentia eius:
nec satis vtiliter posita, aut stabilita firmi-
ter, uel cadente eo, quæ pro eo facta sunt, ui
debuntur. Vbi enim causa ipsa deficiet, quo
modo non omnia quoque, quæ ei videban
Esa. 40 b tur innixa, pariter euacuabuntur? Propter-
ea denique, & qui in carne seminant, de car
ne habent metere corruptionem: quòd vi-
delicet omnis caro fœnum, & gloria eius
M tanquam flos fœni: & vbi fœnum aruerit,
Mat.24.e florem quoque nihilominus cadere sit ne-
cesse. Solus qui est causa, indeficiens est: nec
flos fœni, sed verbum Domini manet in æ-
ternum. Denique cœlum, inquit, & terra
transibunt, verba autem mea nõ transibũt.
Prudenter itaque dilectissimi, & vtiliter ele
gistis propter verba labiorum eius custodi-
re vias duras. illic seminantes, vbi ne mini-
ma quidem portio vestri seminis valeat de-
2. Co.9. b perire. Sanè: Qui parce seminat, non quidẽ
non metet, sed parcè metet. Nẽpe, qui me-
tit, mercedem accipit: & scimus quis promi-
sit, ne eum quidem, qui pro nomine suo ca-
licem aquæ frigidæ dederit sitienti, merce-
Mat.10.d de propria cariturum. Nunquid tamen in
Mar.4 c qua mensura mensus fuerit, sibi quoque re-
metietur: aut in retributione ęquabitur ei,
qui non aquam porrigens, sed sanguinẽ fun
dens, propinatum sibi biberit calicem Sal-
uatoris? Non est hic calix aquæ frigidæ, sed
calix inebrians, quàm præclarus, calix uini
Iob 14.a meri, & quidem plenus mixto. Solus enim
merum habuit uinum Dominus meus Ie-
sus, qui solus perfecte mundus, & semper e-
tiam potest facere mundum de immundo
conceptum semine. Solus plane merum ha-
buit vinum, qui nimirum, & secundum di-
uinitatem sapientia est, ubique attingens
propter munditiam suam, & nihil inquina-
tum cadit in eum: & secundum humanita-
tem peccatum non fecit, nec inuentus est do
lus in ore eius: solus non debito conditio-
nis gustauit mortem, sed suæ beneplacito uo
luntatis, sane non ob propriam vtilitatem;
bonorum enim nostrorum nõ eget: sed nec A
tanquam retribuens nobis gratiam pro gra
tia, qui non aliter pro amicis mortuus est,
nisi pro acquirendis, uidelicet, vt amicos fa
ceret ex inimicis. Cum enim adhuc inimici
essemus, reconciliati sumus Deo per sanguĩ
nem filii sui. Aut potius pro iam amicis,
& si nondum quidem amantibus, sed tamẽ
iam amatis In hoc est enim gratia, nõ qua-
si nos dilexerimus Deum, sed prior ipse di-
lexit nos. Vis nosse, quàm longe prior? Be- 2.Co. 1.a
nedictus Deus, & pater Domini nostri Iesu
Christi (ait Apostolus) qui benedixit nos in
omni benedictione spirituali in cœlestibus
in Christo Iesu, sicut elegit nos in ipso ante
mundi constitutionem. Et post pauca: Gra
tificauit, inquit, nos in dilecto filio suo.
Quomodo ergo non dilecti iam tunc in il-
lo, quando electi in illo? Quomodo non ei
grati, in quo gratificati sumus? Sic ergo
Christus, secũdum tempus, quidem pro im-
piis mortuus est: secundum prædestinatio-
nem autem pro fratribus, & amicis. In his
ergo omnibus merum est uinum ipsius e-
quidem, & solius, vti ne quispiam cæterorũ
præsumere audeat non esse, quod sibi pro-
pheticum illud aptetur: Vinum tuum mi- Esa. 1.f
xtum est aqua. Primum, ꝙ nemo interim
mundus à sorde, nemo gloriari possit om-
nino se castum habere cor. Deinde, quòd
mortis debitum persoluant quandoque ne-
cesse est. Tertio, quòd potentes pro Christo
animas hoc sibi compendio vitam mercan-
tur æternam: sed & uæ eis, si ipsius erubesce-
rent testimonium. Quartò, quòd præroga- B
tæ sibi, & gratis exhibitæ tãtæ dilectioni im
parem nimis exiguamque rependant. Atta-
men ne hoc mixtum, qui sine mixtura est
dedignatur, adeo, vt fiducialiter Apostolus
dicat implere se, quæ desunt passionũ Chri
sti in corpore suo. Sit ergo licet electis pari- Colo. 1.d
ter omnibus viuus, idemque denarius vitæ
reddendus æternæ; & in ipsa tamen sicut
stella à stella differt in claritate, & alia clari
tas solis, alia claritas lunæ, alia stellarum: sic
erit & resurrectio mortuorum, & quamuis
domus vna, diuersæ tamen in ea sunt man-
siones: ut uidelicet quantum quidem ad æ-
ternitatem

ternitatem

ternitatem, & sufficientiam: & qui parum, non minoretur: & qui multum, non abundet: quantum verò ad eminentiam, & discretionem meritorum unusquisque accipiat secũdum suum laborem, ne quid omnino pereat quod in Christo sit seminatũ. Hæc autem dicta sunt fratres, vt illius tam spiritualiter responsi, quod hodie nobis considerandum est, gratia comendetur.

Quoniam tu es Domine spes mea. Quicquid igitur agendum sit, quicquid declinandum, quicquid tolerandum, quicquid optãdum, tu es domine spes mea. Hæc vna mihi omnium promissionum causa, hæc tota ratio meæ expectationis. Prætendat alter meritum, sustinere se iactet põdus diei, & æstus, ieiunare bis in sabbato dicat, postremo non esse sicut cæteros hominum glorietur: mihi autem adhærere deo bonum est, ponere in Dño Deo spem meam. Sperent in alijs alij, forte hic in scientia literarum, hic in astutia sæculi, ille in nobilitate, ille in dignitate, ille in alia qualibet vanitate confidat: propter te omnia detrimenta feci, & vt stercora arbitror, quoniã tu es Domine spes mea. Speret qui vult in incerto diuitiarum: ego verò ne ipsa quidem nisi abs te victui necessaria spero, nimirum verbo tuo confidens, in quo abieci omnia. Quærite primum regnum Dei, & iustitiam eius, & omnia adijcientur vobis. Nempe tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor. Si mihi præmia promittuntur, per te obtinenda sperabo: Si insurgant aduersum me prælia, si sæuiat mundus, si fremat malignus, si ipsa caro aduersum spiritum concupiscat: in te ego sperabo. Fratres, hoc sapere, ex fide viuere est, nec alius ex sententia dicere potest: Qm̃ tu es domine spes mea, nisi cui intus sit persuasum à spiritu, ut (quemadmodum monet propheta) iactet cogitatum suum in domino, sciens ꝙ enutriendus sit ab eo: iuxta illud quoque Petri apostoli: Omnem solicitudinẽ vestrã proijcientes in eum: ipsi enim cura est de vobis. Vt quid enim si hæc sapimus, ut quid cũctamur abijcere omnino spes miseras, vanas, inutiles, seductorias: & huic vni tam solidæ, tam perfectę, tam beatę spei, tota deuotione animi, toto feruore spiritus inhęreret? Si quid illi impossibile, si quid uel difficile est, quære aliud in quo speres. Sed verbo omnia potest. Quid facilius dictu? Attamen huiusmodi dictum intelligas volo. Si decreuerit saluare nos, continuo liberabimur: si uiuificare placuerit, uita in uoluntate eius est. Si præmia ęterna largiri, licet ei quod uult facere. An uerò de facilitate iam non dubitas, sed ipsa tibi est suspecta uoluntas? Plane & uoluntatis testimonia credibilia facta sunt nimis. Maiorem hac dilectionem nemo habet, quàm ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Denique quando in se speranti desit illa maiestas, quæ tam studiose monet in se sperari? Planè non derelinquit sperantes in se. Adiuuabit eos, ait, & eruet eos à peccatoribus, & saluabit eos. Quare? Quibus meritis? Audi quod sequitur: Quia sperauerunt in eo. Dulcis causa, attamen efficax, attamen irrefragabilis. Nimirum hęc est iustitia, sed quæ est fide est, non ex lege. De quacunque tribulatione, inquit, clamauerint ad me, exaudiã eos. Ecce numera tribulationes, secundum multitudinem earum consolationes eius lætificabunt animam tuam: dummodo ad alium non conuertaris, dummodo clames ad eũ, dummodo speres in eum: nec humile aliquid uel terrenũ, sed altissimum ponas refugium tuum. Quis sperauit in eo, & confusus est? Facilius est cœlum & terram transire, quàm uerbum eius euacuari. Altissimũ, inquit, posuisti refugium tuum. Non accedet illuc tentator, non calumniator ascendet, non pessimus ille fratrum accusator attinget. Nempe ei dicitur hoc (recolite psalmi primordia) ei dicitur, qui in protectione altissimi commoratur, illuc refugiens a pusillanimitate spiritus, & tempestate. Quæ quidem duplex est necessitas fugiẽdi, quod uidelicet, & foris pugnæ, & intus timores. Minus enim fugere oporteret, si vel interior magnanimitas exteriores tumultus viriliter sustineret, uel exteriori, tranquilitate pusillanimitas propria foueretur. Altissimum, ait, posuisti refugium tuum. Sæpe illuc fugiamus fratres, munitus est locus, nullus ibi timetur hostis. Vtinam magis semper ibi manere liceret. Sed non est hoc temporis huius. Quod modo refugium est, quandoque habitaculum erit, & habitaculum sempiternum. Interim sanè etsi persistere non conceditur, frequenter tamen est recurrendum. Nempe ad omnem tribulationem, ad omnem denique cuiuscunque modi necessitatẽ, aperta est nobis urbs cõfugij: Sinus matris expansus est. Parata sunt foramina petræ. Patent uiscera misericordiæ dei nostri. Hoc refugiũ qui declinat, nihil mirũ si effugere

si effugere non meretur. Iam quidē fratres quæ dicta sunt, ad expositionem uersus huius uidentur posse sufficere, si dixisset propheta: Quoniam in te speraui; sicut in aliis Psalmis quibusdam inuenitur. Cæterum, quod dicit: Tu es Domine spes mea, fortè amplius aliquid sonat, & sublimius, ꝙ uidelicet non modo in eo speret, sed eum. Conuenientius siquidem spes nostra dicitur, ꝙ speramus, quàm in quo speramus. Sunt autem fortè nonnulli qui à Domino obtinere temporalia, seu spiritualia, quælibet concupiscunt: sed perfecta charitas solum sitit, quod summum est, tota desiderij uehementia clamans: quid enim mihi est in cœlo, & à te, quid uolui super terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Pulchre nobis, vtrunque paucis verbis hodie Hieremiæ prophetæ lectio cōmendauit. Bonus es Domine sperantibus in te, animę quærenti te. Vbi sanè, & ipsam numeri discretionem prudenter aduerte, ꝙ sperantes quidem in eo pluraliter dixerit, ꝙ hoc videatur cómune multorū: quærentem uero eum singulariter, quòd singularis sit puritatis, singularis gratiæ, singularis perfectionis, nō modo nil sperare nisi ab eo, sed nil quærere nisi eum. Quòd si bonus illis, quanto magis isti? Merito proinde quærenti illū animæ, responde tur. Altissimum posuisti refugium tuum. Neque enim sic Deum sitiens anima, aut cū Petro ei in terreno monte facere tabernaculum, aut cum Maria deinceps eum tangere uult in terra, sed planè clamat: Fuge dilecte mi, assimilare capreæ, hinnuloque ceruorū super montes Bethel. Audiuit enim dicentē: Si diligeretis me, gauderetis utique: quia uado ad patrem, quia pater maior me est. Audiuit dicentem: Noli me tangere: nondum enim ascendi ad patrem. Et cœlestis iam non ignara consilii clamat cum apostolo. Et si cognouimus Christum, secundum carnem, sed nunc iam non nouimus. Super montes, inquit, Bethel, super omnem videlicet potestatem, & principatum, super angelos, & archangelos, Cherubim quoque, & Seraphim. Neque enim alii sunt montes domus Dei, quòd sonat Bethel, plane in dextera patris, ubi iam non sit pater maior eo, in dextera altissimi coaltissimum apprehendere concupiscens. Hæc enim est uita æterna fratres, ut patrem cognoscamus uerum Deum, sed & quem misit Iesum Christum uerum nihilominus & unum cum eo Deum super omnia, benedictum in secula. Amen.

Psa. 72. d
F
Thre. 3. c
Mat. 17. a
Ioan. 20 d
Canti. 8. d
Ioan. 14. d
Ioan. 20. d
2. Co. 5. d
G

De decimo uersu, Sermo X. vnde supra.

NEc nostra est, nec noua uobis, sed nota omnino sententia, in præcipuis quibusque partibus nostræ fidei, quid non sit, quàm quid sit, & sciri posse facilius, & periculosius ignorari. Idē sane, & spei non inconuenienter tribui posse videtur. Longe.n. facilius mens humana tantorum experta malorum, quibus sit caritura, quā quibus perfruitura, cōprehendit. Nempe germana fidei speique cognatio est: vt quod illa futurū credit, hæc sibi incipiat sperare futurum. Merito proinde apostolus fidē sperandarū rerū substantiā esse diffinit, ꝙ videlicet, & nō credita nemo sperare, non plus quā supra inane pingere possit. Dicit ergo fides: Parata sunt magna, & inexcogitabilia bona à Deo fidelibus suis. Dicit spes: Mihi illa seruantur. Nā tertia quidem charitas: Curro, mihi ait, ad illa. Cæterum, vt iam memini, difficile omnino, aut etiam impossibile est illorū qualitatem inuestigare bonorum: nisi cui forte (iuxta illud apostoli, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparauit Deus diligentibus se) reuelauit ipse per spiritum suum. Sane quantumlibet perfectus in carne adhuc mortali degens: nisi enim esset hic quædam, ut ita dixerim, imperfecta perfectio, non diceret apostolus: Quotquot perfecti sumus, idipsum sentiamus: idipsum profecto, quod præmiserat: Non quasi iam acceperim, aut iā perfectus sim: etiam Paulus ipse necesse est fateatur, quia nunc cognosco ex parte. Et itē: Videmus nunc per speculum, & in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Quod ergo homini interim noscitur capabilius, sane pia, & prouida inculcatione amplius commendatur. Proprium enim est afflictorum, molestiis eximi, summam reputent fœlicitatem: & carere miseria, summam beatitudinem arbitrentur. Vnde propheta in psalmo. Conuertere, inquit, anima mea in requiem tuam, quia dominus benefecit tibi: nec ulla tamē collatæ munera fœlicitatis enumerat, sed adiungit: Quia eripuit animā meā de morte, oculos meos a lachrymis, pedes meos à lapsu. In quibus sanè verbis patenter indicat quantam sibi requiem, quantaque

Heb. 11. a
1. Co. 2. e
Philip. 3. e
H
1. Co. 13. d
Psa. 114. b

taque Domini beneficia iudicet a tribulationibus, & periculis liberari. Cui profecto sententiæ illud quoque, quod de psalmo nonagesimo hodie nobis tractandum est, simile inuenitur. Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Est autem versus ipsius, quantum nos capimus, facilis intelligentia, ad quam forte ex uobis iam aliqui præuolarint. Neque. n. tam rudes estis, aut spiritualis studij tam expertes, vt non facillimè inter uos, & tabernacula vestra, & rursum inter id quod malum, & flagellum dicitur discernatis. Nam, & Apostolum sanè audistis dicentem: cum iam bonum certamen certasset, velocem fore depositionem tabernaculi sui. Sed quid ego Apostoli verba memoro? Quasi verò ignorare possit miles tabernaculum suum, aut docendus sit exemplo alieno. Videmus sanè nonnullos tabernacula sua in turpissimæ captiuitatis domicilia commutasse: nec militare in his, sed miseram gerere seruitutem. Immo verò (quod omnino ridiculum est) sic errant aliqui, & in tantam obliuionem, & spiritualem phrenesim deuenerunt, vt nihil sese aliud putare quàm suum hoc exterius tabernaculum videantur. Quid enim aliud quam non modo Dei, sed & sui ignorantiã habent, qui tanquam mortui a corde, omnem insumunt operam circa carnem, sic intendentes tabernaculo suo, ac si nunquam putent esse casurum? Veruntamen cadat necesse est, atque id quidem in breui. An non seipsos nescire videntur, qui sic dediti sunt carni, & sanguini, ac si omnino nihil aliud quam carnem solum se esse reputent, sic in uano accipientes animas suas, tãquam prorsus ignorent animas se habere? Si separaueris preciosum a vili (ait Dominus) tanquã os meum eris: hoc est, si solerter discreueris inter exteriorem interioremque substantiã, vt non plus tabernaculo tuo timeas a flagello, quam tibi ipsi a malo. Hoc enim malum est, vnde dicitur: Declina a malo, & fac bonum. Hoc malum, quod sua quidem anima animam priuat, quod separat inter te, & Deum: vt eo regnante, tanquam corpus sine anima, sic sit anima sine Deo, planè mortua in semetipsa, instar vnius eorum quos tanquam sine Deo in hoc seculo fuisse, Apostolus memorabat. Nec sanè dixerim, vt uel ipsam odio habeas carnem tuam. Dilige eam tanquam tibi datam in adiutorium, & ad æternæ beatitudinis consortium præparatam. Cæterum sic amet anima carnem, ut non ipsa in carnem transisse putetur, dicaturque ei a Domino: Non permanebit spiritus meus in homine, qui caro est. Diligat anima carnem suam, sed multo magis suam ipsius animam seruet. Amet Adam Euam suam, sed non sic amet, vt uoci eius plus obediat quam diuinæ. Denique ne ipsi quidem expedit sic amari, ut videlicet cui interim caues a flagello paternæ correptionis, thesaurizes iram æternæ damnationis. Genimina viperarum (ait Ioannes) quis demonstrauit uos fugere a uentura ira? Facite dignos fructus pœnitentiæ. Ac si euidentius loqueretur: Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus: Sustinete uirgam corripientem, ne sentiatis malleum conterentem. Quomodo dicunt nobis carnales homines: Crudelis est, uita uestra, non parcitis carni uestrę? Esto, non parcimus semini. In quo ei magis parcere poteramus? An non melius est illi renouari, & multiplicari in agro, quam in horreo putrefieri? Heu computruerunt iumenta in stercore suo. Sic uos parcitis carni uestræ? Simus nos crudeles interim non parcendo, at uos plane parcendo crudeliores. Siquidem etiam nunc caro nostra requiescit in spe, uideritis uosipsi quid ignominiæ interim uestra sustineat, quid miserię eam maneat in futurum. Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Hic duplex est stola, & gemina quędam immortalitas commendatur. Vnde enim nisi ex separatione animæ, & corporis mors procedit? Inde est, quòd mortuum corpus exanime nominatur. Vnde autem separatio hæc, nisi ex flagellis præsentibus, ex qualibet doloris uehementia, ex ipsius corporis corruptione, ex pœna peccati? Merito timet proinde, & odit flagellum caro nostra: quo nimirum ab ipsius animæ tam delectabili honorabilique consortio amarum nimis diuortium patiatur. Cæterũ interim quidẽ donec renouet, uelit nolit, sustineat illud necesse est. Expedit autẽ sic tolerare ut prorsus euadat, & flagellũ deinceps nõ appropinquet tabernaculo tuõ. Iã uerò (ut suprà meminimus, & incessanter cõuenit meminisse) uera animę uita Deus est: & inter hęc quoq; separat malũ, sed malũ animæ, quod non est aliud quã peccatũ. Eia fratres nugari libeat, ociositatibus indulgere delectet. Nimirũ gemino hoc serpẽte uicino, qui duplicẽ nobis au-

1.Ti. 4. b — I — Hie. 15. d — Psal. 36. e — K — Gen. 6. a — Mat. 3. b — A — Ioel. 1. d — Textus. L

ferant uitã, alter corporis, alter cordis: quidni securè dormiamus, nisi ꝙ negligentia in grauiori periculo, nõ tã securitatis est, quã desperationis iudicium? Et quidem optãdũ nobis ab vtroque liberari: sed cauendũ sanè interim peccatum, quã peccati pœna, & eo studiosius à malo, quã a flagello declinãdum, quo perniciosius, & omnino infœlicius sit à Deo animam, quàm à corpore separari. Sanè vbi prorsus de medio factum fuerit omne pèccatum, causa quidem omnino sublata, nec ipse quoque deinceps manebit effectus, ut quomodo accedere iã ad te malum omnino non poterit: sic nec flagellum quidem valeat appropinquare tabernaculo tuo, ꝙ videlicet, tam longè sit ab exteriori homine, quælibet pœna, quã longe fuerit culpa ab interiori. Neque enim dicit, Non erit in te malum, aut flagellum in tabernaculo tuo: sed non accedet, nõ appropinquabit. Siquidem est considerare homines in quibus peccatum non modo habitat, sed & regnat: nec iam proximũ magis, aut magis intimum posse esse uidetur, nisi fortè cum sic dominabitur eis, ut nullo modo deinceps ualeat non dominari. Est autem, & alios inuenire, in quibus quidem adhuc manet peccatum, sed iam non dominatur, aut præualet in eis, euulsum quodãmodo, necdum tamen expulsum: deiectũ, sed nõ prorsus eiectum. Constat sanè ab initio nõ fuisse sic, sed in parentibus primis ante primã illam mandati præuaricationem, nõ modo nõ regnasse peccatum, sed nec fuisse quidẽ. Attamen quodammodo iam tunc prope illis fuisse uidetur, quod tã facilè persuasum est, quod tam festinanter intrauit. Quid vero aliud admonebat, quã & ipsam quoque peccati pœnam, etsi necdum inesse corporibus, iam tamen uelut pro foribus esse, quã dixit. In quacunque die comederitis de ligno scientiæ boni, & mali, morte moriemini? Fœlix proinde expectatio, & beata spes nostra, quorum tam longe gloriosior futura est resurrectio, quàm fuerit prima cõditio, ut nec culpa omnino, nec pœna, nec malum, scilicet, nec flagellũ, aut regnet, aut habitet, aut regnare, aut habitare iam possit aliquando in animabus, seu in corporibus nostris. Non accedet (inquit) ad te malũ, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Nempe nil tam remotum, quàm quod abesse ultra non potest. Sed quid agimus fratres? Vereor deprehendi. Nempe horam hanc magnus ille, & communis abbas noster, & uester nõ vacationi sermonum, sed operi manuũ noscitur assignasse. Puto tamẽ ignoscet facile, præsertim non immemor religiosæ fraudis illius qua Romanus olim tribus annis ei in specu posito pie ministrauit. Pie siquidem (ut legimus) patris sui oculis furabatur horas, & quem sibi surripere ad manducandum poterat, certis diebus Benedicto panem ferebat. Et ego quidem nõ dubito fratres, pluribus qui inter uos sunt, abundantiorem spiritualium delitiarũ suppetere copiam: sed quod uobis communico, non surripio mihi. Quinimo, & securius, & suauius quicquid illud sit, quod Dominus donat, sumo vobiscum: nec enim alimonia hæc distribuendo minuitur, sed potius augetur ministrando. Veruntamen, quòd aliquando uobis loquimur præter consuetudinem ordinis nostri, non nostra id agimus præsumptione, sed de uoluntate venerabiliũ fratrum, & coabbatum nostrorum, qui id nobis etiã iniungunt, quod tamen sibi quidem passim nolunt omnino licere. Nempe aliam mihi rationem, & singularem necessitatem esse nouerunt. Neque enim modo loquerer vobis, si possem laborare vobiscum. Illud forte uobis efficacius uerbum foret, sed & conscientiæ meæ magis acceptum. Cæterum quando id mihi peccatis meis exigentibus, & onerosi huius (ut ipsi scitis) tam multiplici infirmitate corporis, & ipsa quoque temporis necessitate negatur: vtinam dicens, & non faciens in regno Dei, vel minimus merear inueniri. Amen.

Gen. 2. c

De XI. versu, Sermo XI. Vnde supra.

Scriptum est, & veraciter scriptũ quia misericordiæ Domini, ꝙ consumpti non sumus, quòd non tradidit nos in manus inimicorum nostrorum. Vigilat super nos indefessus, & peruigil ille singularis clementiæ oculus, non dormit, neque dormitat, qui custodit Israel. Id quidem necesse. Non enim dormit, neque dormitat, qui impugnat Israel. Et sicut ipse solicitus est nostri, & ipsi cura est de nobis: sic ille solicitus est ut nos mactet, & perdat, & una ei cura, ne forte qui auersus est reuertatur. Nos autem, aut non attendimus, aut minus attendimus

Tren. 3. c

dimus reuerentiam præsidentis, protegentis custodiam beneficia largientis, ingrati gratiæ, imò tam multiplicibus gratijs quibus præuenit nos, & subuenit nobis. Et nunc quidem per seipsum implet splendoribus animas nostras, nunc per angelos visitat, nunc per homines instruit, nunc etiam
Rom.15.a consolatur, & erudit per scripturas. Quæ-
C cunque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: ut per patientiam, & consolationem scripturarum spem habeamus. Bene ad doctrinam, ut per patien-
Rom.5.a tiam speremus. Siquidem (vt alibi dictum est) doctrina viri per patientiam noscitur, sed & patientia probationem operatur, probatio uero spem. Quid nos soli nobis non adsumus, quid soli negligimus nosipsos? An ideo dissimulandum nobis, quia vndique subuenitur nobis? Imò uero propterea studiosius vigilandum. Neque enim tam magna pro nobis in cœlo pariter, & in terra solicitudo gereretur, si non magna nobis incumbere necessitas uideretur: non tam multiplex nobis custodia, nisi ob multiplices insidias poneretur. Fœlices proinde fratres nostri qui iam liberati sunt de laqueo venantium, qui de tabernaculis militantium ad atria quiescentium transierunt malorum timore sublato, in spe singulariter constituti. Vni illorum imo vniuersitati dicitur: Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Sane considera non ad hominem qui secundum carnem uiuit, sed ad eum qui in carne degens secundum spiritum ambulat, hanc fieri promissionem. Siquidem non est distinguere inter illum, & tabernaculum illius. Confusa in eo sunt omnia tanquam in filio Babylonis. Denique huiusmodi homo etiam caro est, nec in eo spiritus manet. Vbi autem non fuerit spiritus bonus, quando deerit malum? Porro vbi malum, flagellum quoque appropinquet, necesse est. Semper enim malum pœna comitatur. Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit taberna-
D naculo tuo. Magna promissio, sed unde id sperare licet? Quomodo malum, & flagellum euadam, quomodo effugiam, quomodo elongabo, vt non appropinquent mihi? Quo merito, qua sapientia, qua uirtute?
Textus. quoniam angelis suis mandauit de te, ut custodiant te in omnibus uijs tuis. In quibus omnibus uijs? Quibus declinas a malo, quibus fugis à ventura ira. Multæ sunt viæ, & genera multarum viarum: magnum profecto periculum viatori. Quàm facile in multarum occursu errabit in uia sua, qui uiarum discretione caruerit. Nam neque angelis mādatum, vt in omnibus vijs custodiant nos, sed in omnibus uiis nostris. Sunt autem a quibus, & in quibus oporteat custodiri. Scrutemur proinde vias nostras fratres, etiam vias dæmonum: vias quoque beatorum spiritum, & uias Domini inuestigemus. Et quidem supra me est, quod incipio, sed adiuuabitis orationibus vestris, vt aperiat mihi thesaurum intelligentię suæ, & voluntaria oris mei beneplacita faciat sibi Deus. Viæ igitur filiorum Adam in necessitate, & cupiditate versantur. Ab utraque siquidem ducimur, & ab vtraque trahimur: nisi, quod uidemur magis vrgeri necessitate, trahi cupiditate. Et necessitas quidem specialiter corpori tribuenda uidetur. Nec simplex illa est, sed anfractus habens plurimos, plurimaque dispendia: nam compendia pauca admodum, si qua tamen. Quis hominum nesciat, quod necessitas hominum reuera quam multiplex sit? Quis sufficiat quàm sit multiplex explicare? Ipsa nos erudit experientia E
ipsa uexatio dat intellectum. In his quisque docetur quàm necesse habeat clamare ad dominum, nō de necessitate, sed de necessitatibus meis erue me. Nec modo ab hac via necessitatis, sed ab ea quoque, quæ cupiditatis est optabit educi, quisquis non surda aure monita sapientis exceperit. Quid enim ille ait? A uoluntatibus tuis auertere. Et item: Eccl.18.d
Post concupiscentias tuas non eas. Siquidem è duobus malis longe melius est in necessitate gradi, quàm in cupiditate. Multiplex illa, sed ista amplius per omnem modum, imò vltra omnem modum multiplicior inuenitur. Res cordis est ista cupiditas, propterea tanto maior, quanto anima plus est quam corpus. Denique hæ sunt uiæ, quæ uidentur hominibus bonæ, sed finem non habent nisi cum demergunt in profundum inferni. Si inuenisti uias hominū illud quoque considera ne forte de his dictum sit: Contritio, & infœlicitas in uijs eorum: ut Psal.13.b
sit contritio in necessitate, infœlicitas in cupiditate. Quomodo in cupiditate infœlicitas? id est non fœlicitas, ut putatur. Quid enim si cui forte uidetur in terrenarū affluentia rerum fœlicitas arridere cupita? Eo ipso infœlicior est, quo uehementius ipsam pro

fœlicitate amplectitur infœlicitatē, aut magis immergitur ei, & absorbetur ab ea. Væ filijs hominū ab hac fœlicitate falsa, atque fallaci. Væ qui dicit, quia diues sum, & nullius egeo: cum sit pauper, & nudus, & miser & miserabilis. Et necessitas quidem ex infirmitate carnis, cupiditas ex cordis inedia, & F obliuione procedit. Idcirco alienum mendicat anima, quòd oblita sit comedere panem suum, propterea terrenis inhiat, quod minimè cœlestia meditetur. Videamus, & dæmonum vias: Videamus, & caueamus, videamus, & fugiamus eas. Siquidē viæ illorum præsumptio, & obstinatio. Scire vultis vnde id sciam? Considerate eorum principē, qualis ille est, tales, & domestici eius. Considerate viarum ipsius principia, si non manifeste in immanissimam statim præsumptionē prosilierit dicens: Sedebo in monte testamēti in lateribus Aquilonis, similis ero altissimo. (Esa. 14.) Quàm temeraria, quamque horrenda præsumptio. Nunquid non illic ceciderunt omnes, qui operantur iniquitatem, expulsi sunt, nec potuerunt stare? Propter præsumptionem stare non potuerunt: propter obstinationem qui cecidit, non adijciet, vt resurgat. Ex hac nanque spiritus vadens, ex illa non rediens est. Et mira quidem præsumptio dæmonum, sed non minus mira obstinatio est, quòd superbia eorum semper ascēdit, propterea non est illis cōmutatio. Quia enim conuerti noluerunt à uia præsumptionis, inciderunt in uiam obstinationis. Quā peruerso, & euerso sunt corde filij hominū quicunque sectantur vestigia dæmonū, ingrediuntur dæmonum vias? Hæc enim tota aduersum nos spiritualium colluctatio nequitiarum est, ut nos seducant, vt nos inducant in vias suas. vt deducant in eis, perducant ad destinatum finem, qui paratus est eis. Fuge homo præsumptionem, ne gau- G deat de te inimicus tuus. Nempe in his maxime uitiis gaudet, in seipso expertus, quā difficile possis ab hac tanta voragine respirare. Nolo autem ignorare vos fratres, quonam modo descendatur, imo cadatur in illas. Primus enim, vt interim occurrit, gradus descensionis huius, dissimulatio est propriæ infirmitatis, iniquitatis, inutilitatis: dum sibi parcens, sibi blandiēs, sibi persuadens homo aliquid se esse, cum nihil sit, iam ipse se seducit. Secundus gradus, ignorantia sui. Vbi enim in primo gradu inutilia sibi consuerit perizomata foliorum, quid superest, nisi vt vulnera recta non uideat, præsertim cum ad hoc solum texerit, ne videret? Ex hoc tandem fit, vt etiam alio reuelante, vulnera non esse contendat conuersus in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Atque is quidem tertius gradus est admodum vicinus, imo contiguus præsumptioni. Quid enim mali iam actitare vereatur, qui præsumit, & defensare? Cæterum difficile hic hærebit in tenebris, & lubrico, præsertim cum non desit etiam angelus Domini malus persequens, & impellens. Itaque quartus gradus, vel quartum potius præcipitium contemptus est, vt quemadmodum scriptura dicit. Impius cum venerit in profundum (Pro. 18.) malorum contemnat. Ex hoc & deinceps magis, ac magis super eum vrget puteus os suum, dum videlicet eiusmodi animam cōtemptus tradit impœnitentiæ, impœnitentia obstinatione firmatur. Hoc est iam peccatum, quod neque in hoc seculo, neque in futuro remittitur: quia cor durum, & indu- H ratum, nec timet Deum, nec hominem reueretur. Qui sic in omnibus uijs suis adhæret diabolo, manifeste factus est unus spiritus cum eo. Et uiæ quidem hominum quas superius demonstrauimus, ipsæ sunt de quibus dicitur. Tentatio vos non apprehen- (1. Co. 10.) dat nisi humana, & quia humanum est peccare. Porro vias diabolicas à natura hominis alienas esse quis nesciat, nisi quòd in nonnullis ipsa sibi consuetudo induisse naturam uideatur? Cæterum etsi quorundam hominum sit, non humanum tamē, sed diabolicum est in malo perseuerare. Quæ uero sunt sanctorum angelorum uiæ? Profecto illæ quas unigenitus enarrauit, dicens: Videbitis angelos ascendentes, & descen- (Ioan. 1. g) dentes super filium hominis. Ascensio igitur, & descensio viæ illorum. Ascensio propter se: descensio, vel potius condescensio propter nos. Sic beati illi spiritus ascendunt per contemplationem Dei, descendūt per compassionem tui, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. Ascendunt ad vultum eius, descendunt ad nutum eius: quoniā angelis suis mandauit de te. Nec tamen, uel descendendo visione gloriæ fraudātur: quia semper vident faciem patris. Puto & uias (Psa. 24. b) Domini vultis audire. Multum præsumere uideor, si me illas promisero ostensurum. Legitur autem de ipso. Quoniam docebit (Ibidem.) nos vias suas. Cui enim alteri crederetur?

Docuit

Docuit itaque vias suas cum aperuit labia prophetæ, ut diceret. Vniuersæ viæ Domini
I misericordia, & ueritas. Ita ad singulos, ita ad omnes communiter venit, in misericordia scilicet, & ueritate. Vbi enim multa iam fuerit de miseratione præsumptio, sed obliuio ueritatis, non continuo ibi Deus. Sed neque ubi terror multus ex recordatione ueritatis, nulla autẽ de memoria misericordiæ consolatio. Nam neque ueritatẽ tenet, qui misericordiam (ubi uerè est) non agnoscit, nec uera esse sine ueritate misericordia potest. Itaque ubi misericordia, & ueritas obuiauerunt sibi, sese etiam iustitia, & pax osculantur, nec is abesse potest, cuius in pace factus est locus. Quanta audiuimus & cognouimus (siquidẽ patres nostri annũciauerunt nobis) super hac culpa tam fœlici misericordiæ, & ueritatis. Misericordia tua, & ueritas tua susceperũt me, ait propheta. Et alio
Psal. 39.c & 25.a loco: Misericordia tua, inquit, ante oculos meos est, & complacui in ueritate tua. Sed
Psal. 88.b & Dominus ipse de eo. Veritas mea, & misericordia mea cum ipso. Sed considera etiã manifestos aduentus Domini, quemadmodum scilicet in eo quidem, qui iam præsumptus est misericordem teneas saluatorem. Porro in eo qui in fine promissus est, ueracem sustineas retributorem. Nam & hinc forte uidebitur dictum: quia misericordiam & ueritatem diligit Deus, gratiam & gloriam dabit Dominus, quamuis & in priore quoque aduentu recordatus sit misericordiæ suæ, & ueritatis suę domui Israel, & in posteriori, licet iudicaturus sit orbem terræ in æquitate, & populos in ueritate sua, non tamen futurum iudiciũ fiet sine misericordia, nisi forte ei qui non fecerit miseri
K cordiam. Hæc sunt etenim æternitatis itine
Abac. 3.b ra, de quibus apud prophetã sic habes. Incuruati sunt colles mũdi ab itineribus ęternitatis eius. Ad manũ est unde id facillime probare possim. Siquidẽ misericordia Domini ab ęterno, & usque in æternũ. Et ueritas Domini manet in æternũ. Ab his itineribus incuruati sunt colles mũdi, superbi dęmones, principes mundi huius tenebrarum harũ: qui uiam ueritatis, & misericordiæ nescierunt, neque meminerunt semitarũ eius. Quid illi & ueritati, qui mẽdax est, & pater
Ioan. 8 f eius? Denique habes manifeste de eo scriptũ quoniam in ueritate non stetit. Quã uero longe fuerit à misericordia, etiã inflicta nobis ab illo miseria nostra testatur, quando ille unquam misericors fuit, qui homicida ab initio erat? Postremo qui sibi nequã, cui bonus? Quam nequissimus ille sibi, qui nũquam super proprium iniquitati dolet, nunquam super propria damnatione compungitur? Nimirum falsa pręsumptio à via veritatis extrusit, crudelis obstinatio viam misericordiæ interclusit. Inde enim nec in se vnquam assequi, nec à Domino misericordiam consequi potest. In hunc ergo modum tumidi illi colles incuruati sunt ab itineribus æternitatis, dũ à uijs Domini (quæ quidem recte sunt) per anfractus suos, & distorta non tam itinera quàm præcipitia corruerunt. Quàm vero prudentius, atque vtilius alij quidem colles ab his itineribus incuruati, & humiliati sunt ad salutem.
Non enim incuruati ab his tanquam ab eorum rectitudine dissidentes, sed quod ipsa eos incuruauerunt itinera æternitatis. L
An non incuruatos iam cernere est colles mundi, dum sublimes quippe ac potentes deuota subiectione inclinantur ad Dominum, & eius vestigia adorant? Nunquid non incuruantur, cũ ab ipsa sua perniciosa celsitudine vanitatis, & crudelitatis, ad humiles semitas conuertuntur misericordiæ & veritatis? Ad istas nimirum domini vias non modo bonorum spirituum, sed etiam electorum viæ hominum diriguntur. Et primus quidẽ gradus misero homini emergenti de profundo vitiorum, illa est misericordia qua miseretur filio matris suæ, miseretur animæ suę proinde placens Deo. Imitatur enim qui huiusmodi est, magnũ illud diuinæ miserationis opus: compunctus cum eo qui prior pro eo punctus est, moriens, & ipse quodammodo pro salute sua, nec parcens sibiipsi. Hæc miseratio prima excipit redeuntem ad cor, & hæc intra ipsa viscerum actitatur arcana. Super. est vt via regia progrediatur, & procedat vsque ad veritatem: & quod sæpissime cõmendamus vobis, cordis contritionẽ oris confessio comitetur. Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Conuersus ad cor paruulus fiat in oculis suis necesse est, sicut veritas ait: Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruulus iste, non intrabitis in regnum cœlorum. Non ergo velit dissimulare, quod non valet nescire, quàm ad nihilum redactus sit. Non confundatur in lucem prodere veritatis, q̃ nõ sine miserationis affe- M Rom. 10 c Mat. 18.a

Qui viderit in occulto. Sic ingreditur homo misericordiæ uias, & ueritatis, uias utique Domini, vias vitæ: & fructus viarum, salus
Heb.1.d est viatoris. Vias quoque angelorũ ad easdẽ
Mat.20.d nihilominus tendere manifestum est. Cum enim ascendunt ad contemplationem, inquirunt veritatem, de qua & desiderando satiantur, & satiando desiderant. Cum uero descendunt, faciunt nobiscum misericordiã, vt custodiant nos in omnibus vijs nostris. Administratorij enim spiritus sunt missi in ministerium propter nos. Planè ministri nostri, non Domini nostri. Et in hoc unigeniti formam imitantur, qui non venit ministrari, sed ministrare: qui stetit inter discipulos tanquam qui ministrat. Fructus angelicarum viarum, quod ad ipsos spectat, sua ipsorũ beatitudo, & obedientia charitatis: quod autẽ ad nos pertinet, inde quidẽ obtentus diuinæ gratiæ, hinc uero custodia uię nostræ. Siquidẽ angelis suis mãdauit de te, ut custodiant te in omnibus indigentijs tuis, in omnibus desiderijs tuis. Alioquin facilè est tibi incurrere vias mortis, ut videlicet, aut de necessitate in obstinationem, aut in præsumptionẽ de cupiditate prorumpas: quæ quidem iam non hominum, sed dæmonum viæ sunt. In quo enim, tam facilè inueniri solent homines obstinati, quàm in eo, quod aut ad necessitatẽ pertinere simulant, aut arbitrantur? Quicquid moneas (ait ille) ego quod possum possum, & non ultra possum. Tu si hic sis, aliter sentias. Vnde uero in præsumptionem, nisi ex quodã impetu uehementioris desiderij prosilimus?
A Interim ergo mandauit angelis suis Deus, non quidem, ut amoueant te à uijs tuis: sed ut in eis ipsis te custodiant, & quasi per uias suas, uias tuas dirigant in uias ipsius. Quonam modo? inquis. Nempe, ut quod angelus ex sola charitate purius agit, tu propria saltem necessitate compulsus, & admonitus descendas, & condescendas exhibere proximo misericordiam, & rursum cum eodem angelo leuans desideria tua, tota animi cupiditate ascendere studeas ad summã, & perpetuam veritatem: Hinc enim monemur leuare corda nostra cum manibus, hinc audimus quotidie sursum corda. Hinc quoque
Psa. 4 a negligentes arguimur, & dicitur nobis. Filij hominũ, usquequo graui corde? ut quid diligitis uanitatem, & quæritis mendaciũ? Exoneratũ n. cor & leue, leuatur magis, ut quærat, & diligat ueritatem, Nec mireris, quòd in uias Domini secum nos admittere, imo, & immittere non dedignentur, qui custodire dignantur in nostris. Quam fœlicius tamen in eis ipsi ambulant, quamque securius. Cæterum, & ipsi quoque longè inferius ab eo, qui ueritas ipsa, & ipsa misericordia est, in misericordia, & ueritate uersantur. Quam uero congrue suis quæque gradibus, sibique competentibus disposuit Deus. Summam rerum tenet ipse, qui summus est, ipse supra quem nihil est, ultra quem nihil. Porrò angelos sanctos non in summo quidem posuit, sed in tuto: quippe ei, qui in summo stat uicinius adhęrentes, ac proinde confirmatos uirtute ex alto. Nam homines, quidem nec in summo, B
nec in tuto sunt, sed in cauto. Denique, & in solido sunt: id est, in terra, habentes locũ imum, sed non infimum: unde & possibile, & necesse sit, ut sibi caueant. Dæmones autem in pendulo huius aeris uagi uętosique uagantur. Indigni siquidem cœlos conscendere, ad terram tamen descendere dedignantur. Et hodie quidem ista sufficiant, atque utinam eiusdem ipsius munere sufficientes ei gratias referre ualeamus, ex quo & sufficientia nostra est. Non enim suf- 1.Cor. 5.b
ficientes sumus, uel cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, nisi ipse dederit nobis, qui dat omnibus affluenter, & est super omnia benedictus in secula seculorum. Amen.

De XI. *versu*, *Sermo* XII.
Vnde supra.

SI memineritis, hesterno sermone uias dęmonum præsumptionẽ diximus, & obstinationem, nec tacuimus quare id diceremus. Possumus tamen, si necessarium iudicatis, uias eorum uia adhuc alia inuestigare. Nam & si omnimodis eas occultare laborent, multipliciter eos prodit Spiritus sanctus, multipliciter in Scripturis sanctis declarat semitas iniquorum. Legimus siqui- Psal. 11.b
dem de eis omnibus, quoniam in circuitu 1.Pe. 5.b
impij ambulant. Legimus de eorum prin- Iob 1. b et
cipe, quoniam circuit quęrens quem deuo- 2. a
ret. Quod & ipse fateri cogitur in præsen- C
tia maiestatis, vt inter filios Dei astans, & unde ueniat requisitus: Circuiui, ait, terram, & perambulaui eam. Dicamus, itaque uias eius circuitionem, & circunucutionem.

Ista enim ad nos, illa utitur in seipso. Semper ille extollitur, sed deijcitur semper: superbia eius ascendit semper humiliatur. Nunquid non circuitus iste? Qui enim in circuitu ambulat, proficiscitur quidem, sed proficit nihil. Væ homini, qui sequitur hunc circuitum, qui nunquam a propria voluntate recedit: si conaris auellere, paululum sequi videbitur, sed in dolo. Circuitus est, aliunde reditum parat, non ab ea penitus abducetur. Satagit vndique, vndique fugitat, hæret tamen semper propriæ voluntati. Veruntamen si mala est circuitio propria, longe equidem peior circumuentio aliena. Ea siquidem vel maxime diabolum facit. Sed quomodo fratres, ut miserum hominem circumueniat, superbissimus ille descendit? Vide circuitum impij, etiam in hoc ipso. Oculi eius omne sublime vident: attamen ima quoque ipsa curiose uestigat, sed ut magis ascendat, vt vehementius intumescat, & dum conculcauerit humilem, sibi videatur ipse sublimior, sicut scriptum est: Dum superbit impius, incenditur pau- *Psal.138.* per Quàm peruerse ascendentes, & descendentes angelos bonos, angelus malus æmulatur? Ascendit studio vanitatis, descendit liuore malignitatis. Cuius mendax ascensio, eius crudelis descensio est: expers ille (ut heri diximus) misericordiæ, & veritatis. Cæterum si descendunt maligni, ut circumueniant, gratias ei cuius mandato descendunt, & benigni angeli, ut subueniant nobis, ut custodiant nos D in omnibus vijs nostris. Neque hoc solum, sed in manibus, inquit, portabunt te, ne unquam offendas ad lapidem pedem tuum. Quanta nobis fratres, in huius scripturæ verbis, & eruditio, & admonitio, & consolatio exhibetur? Quis in omnibus Psalmis tam magnificè pusillanimes consolatur, negligentes admonet, erudit ignorantes? Vnde id quoque fidelibus suis prouidentia voluit diuina præstare, ut in ore ipsorum versiculi Psalmi huius hoc maxime quadragesimale tempore uersarentur. Nec aliunde, quàm ex ipsius usurpatione diaboli sumpta uidetur occasio, ut in hoc quoque nequissimus ille seruus filijs seruiat, vel inuitus. Quid enim tam molestum ei, quid nobis esse potest tam iucundum, quàm ut etiam malum eius nobis cooperetur in bonum? Angelis suis mandauit de te, ut custodiant te in omnibus uijs tuis. Confiteantur Domino misericordiæ *Ps.106.a* eius, & mirabilia eius filijs hominum. Confiteantur, & dicant inter gentes: quoniam magnificauit Dominus facere cum eis. Domine quid est homo, quia innotuisti ei, aut quid apponis erga eum cor tuum? Apponis cor erga eum, geris pro eo solicitudinē, curam illius habes. Denique ei mittis unigenitum tuum, immittis spiritum tuum, promittis etiam vultum tuum. Et ne quid in cœlestibus uacet ab opera solicitudinis nostræ, beatos illos spiritus propter nos mittis in ministerium, custodiæ nostrę deputas, nostros iubes fieri pædagogos. Parum E est enim quod facis angelos tuos spiritus, facis & angelos paruulorum. Denique angeli eorum semper vident faciem patris. Illos utique tam fœlices, & tuos ad nos, & nostros ad te angelos facis. Angelis suis *Mat.18.b* mandauit de te. Mira dignatio, & uerè magna dilectio charitatis. Quis enim, quibus, de quo, quid mandauit? Studiosè consideremus fratres, diligenter commendemus memoriæ hoc tam grande mandatum. Quis enim mandauit, cuius sunt angeli, cuius mandatis obtemperant, cuius obediunt uoluntati? Nempe angelis suis mandauit de te, ut custodiant te in omnibus uijs tuis: nec cunctantur quin etiam in manibus tollant te. Summa, ergo maiestas mandauit angelis, & angelis suis mandauit. Illis utique sublimibus, tam beatis, tam proximis sibi cohærentibus, tam familiariter adhærentibus, & uerè domesticis Dei: Mandauit de te. Tu quis es? Domine, quid est homo quòd memor es eius, aut filius hominis quoniam reputas eum? quasi verò non sit homo putredo, & filius hominis uermis. Sed quid putas mandauit de te? Nunquid scripsit contra te amaritudines? Nunquid ut contra folium quod uento rapitur, ostendant potentiam suam, & stipulam siccam persequantur? Nunquid ut tollant impiū ne uideat gloriam Dei? Mandandum istud est, non mandatum. Non recedas ab adiutorio altissimi, in protectione Dei cœli commorare, ne de te illud quandoque mandetur. Quem enim protexerit Deus cœli, nō de eo illud mandabitur, sed pro eo. Et quod interim non mandatur, pro eo differtur, ut sint omnia propter electos. Denique paran F tibus ire seruis, & continuo superseminata *Mat.13.d* colligere zizania cupientibus prouidus paterfamilias: sinite, inquit, vsq; ad messem, ne fortè

ne forte eradicetis simul, & triticum. Quomodo igitur tandiu conseruabitur interea? Hoc plane, hoc opus præsens, hoc mandatum tẽporis huius. Itaque angelis suis mandauit de te, ut custodiam te. O triticum inter zizania, ò granum inter paleas, ò lilium inter spinas, Gratias ei fratres, gratias ei, & pro nobis pariter, & pro uobis. Preciosum depositum nobis commiserat, fructum crucis suæ, precium sanguinis sui. Non est contentus custodia hac tam parum tuta, tam parum utili, tam fragili, tam insufficienti. Super muros tuos Hierusalem constituit custodes. Nempe etiam ipsi qui uidentur muri, aut in muro ipso columnæ, his custodibus egent, & maxime. Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus uiis tuis. Quantam tibi debet hoc uerbum inferre reuerentiam, afferre deuotionem, conferre fiduciam. Reuerentiam pro præsentia, deuotionem pro beneuolentia, fiduciam pro custodia. Caute ambula, vt uidelicet cui adsunt angeli (sicut ei mandatum est) in omnibus vijs tuis. In quouis diuersorio, in quouis angulo, angelo tuo reuerentiam habe. Tu ne audeas illo præsente, quod uidente me non auderes. An præsentẽ esse dubitas quem non vides? Quid si audires, quid si tangeres, quid si olfaceres? Vide quia non solo visu rerum præsentia comprobetur.

G Non omnia visui subiacent, nec corporalia quidẽ: quanto magis spiritualia procul sunt ab omni sensu corporeo, & spiritualiter potius uestiganda? Si fidem consulas, ea tibi angelicam probat præsentiam non deesse.

Heb.11.a Nec dixisse piget, quoniam fides probat: quam nimirum Apostolus argumentum nõ apparentium esse diffinit. Adsunt igitur, & adsunt tibi, non modum tecum, sed etiam pro te. Adsunt, ut protegant, adsunt, ut prosint. Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Siquidem soli ei

Iac.1.c honor, & gloria. Quare ei soli? quia ipse mãdauit, & omne datum optimum non nisi ab illo est. Veruntamen etsi ille mandauit, ipsis quoque qui, et ei ex tanta charitate obediũt, & nobis subueniunt in tanta necessitate, ingratos esse non licet. Simus ergo deuoti, simus grati tantis custodibus, redamemus eos honoremus eos, quantum possumus, quantum debemus. Totus tamen ei reddatur, & amor et honor noster, a quo tã ipsis quã nobis est totum unde honorare possumus, uel amare, unde amari honorariue meremur. Neque enim Apostolus ubi ait: Soli Deo honor, & gloria: prophetico credendus est obuiare sermoni, qui sibi etiam amicos Dei nimis honorificatos esse testatur. Puto autem simili esse illud uerbum Apostoli, ei quod item ait: Nemini quicquam debeatis nisi, ut inuicem diligatis. Siquidem nõ hoc uoluit, ut alia quælibet debita negarentur, præsertim cum idem ipse dicat: Cui honorem, honorem: & cætera in hunc modum. *1.Ti.1.d* *Ps.138.c* *Rom.3.c* *Ibidem.b*

H Vt ergo plenius intelligas quid in utroque senserit, quidve monuerit: uide quemadmodum inter radios solis minora quælibet luminaria non uidentur. Nunquid amota modo sidera arbitramur, nunquid extincta? Minime quidem, sed ampliori claritate quodammodo tecta, interim apparere non posse. Sic ergo dilectio illa quæuis debita superans, quasi sola regnare debet in nobis: ut quicquid debetur cęteris: sibi uendicet, & ex dilectione omnia faciamus. Sic diuinus præualere debet honor, & quodammodo præiudicare uniuersis, ut solus ipse non modo præ omnibus, sed in omnibus honoretur. Idipsum sane putes dictum etiam de amore. Quid enim extra ipsum reliquit cęteris, qui totum cor, totam animam, totam uirtutem domino Deo suo in dilectione donauit? In ipso itaque fratres, affectuose diligamus angelos eius, tanquã futuros aliquando cohæredes nostros, interim uero actores, & tutores a patre positos, & prępositos nobis. Nunc enim filij Dei sumus, etsi nõdum appareat quid erimus, eo ꝙ adhuc paruuli sub tutoribus, & actoribus simus, tanquam nihil interim differentes à seruis. Cæterum etsi tam paruuli sumus, & tam magna nobis, nec modo tam magna, sed & tam periculosa uia restat, quid tamen sub tantis custodibus timeamus? Nec superari nec seduci, minus autẽ seducere possunt qui custodiũt nos in omnibus uijs nostris. Fideles sunt prudẽtes sunt, potentes sunt, quid trepidamus? Tantum sequamur eos, adhæreamus eis, & in protectione Dei cœli cõmoremur. Vide I

.n. quam necessaria sit ista protectio, ista custodia in uijs tuis. In manibus (inquit) portabunt te, ne unquã offendas ad lapidem pedem tuum. Parum tibi videtur, quòd non sit lapis offensionis in uia? Cõsidera quæ sequuntur: Super aspidẽ, & basiliscũ ambulabis, & conculcabis leonẽ, & draconẽ. Quàm necessarius pędagogus imò etiã baiulus, prę sertim paruulo inter hæc gradienti? In manibus *Textus.*

nibus (inquit) portabunt te. In tuis quidẽ vijs custodient te, & deducent paruulũ quã potest paruulus ambulare. Cæterum non te patientur tentari supra quàm sustinere potes, sed in manus tollent, vt pertranseas offendiculum. Quàm facile transit qui illis portatur manibus, quàm suauiter (iuxta vulgare prouerbium) natat, cuius alter sustinet mentum. Quotiens ergo grauissima cernitur urgere tentatio, & tribulatio uehemens imminere, inuoca custodem tuum, doctorẽ tuum, adiutorem tuum, in opportunitatibus, in tribulatione. Inclama eum, & dic. Domine, salua nos, perimus. Non dormit neque dormitat: & si ad tempus quandoque dissimulet, ne forte periculosius ab illius te manibus ipse præcipites, si te eis ignoraueris sustentatum. Spirituales enim sunt manus istę, & auxilia utique spiritualia, quæ singulis electorum pro cuiusque discriminis modo & obiectæ difficultatis tanquam lapideæ molis quantitate, ab his qui sibi deputati sunt Angelis spiritualiter, & multipliciter exhibentur. Dico ego tamen aliqua ex his quæ communia magis arbitror, & paucis K qui inter uos sunt inexperta. Turbatur aliquis uehementer, seu corporali quouis incommodo, seu tribulatione aliqua seculari, seu acedia spiritus, & quadam animi defectione languescens. Iam tentari incidit supra quam ualeat sustinere, iam impinget, & offendet in lapidem, si non fuerit qui subueniat. Quis vero est lapis iste? Ego illum *Esa.8. c* intelligo lapidem offensionis, & petram scandali, in quam si offenderit quis, collidetur: super quem vero ceciderit, conteret eum. Lapidem utique angularem, electum, preciosum, qui est dominus Christus. In hunc lapidem offendere, est murmurare aduersus eum, scandalizari a pusillanimitate spiritus & tempestate. Itaque opus illi est angelica ope, angelica consolatione, angelicis manibus, qui iam deficit, iam propemodum offendit in lapidem. Et uere offendit in lapidem qui murmurat & blasphemat, seipsum collidens, non eum in quem furibundus impingit. Arbitror sane uelut duabus quibusdam manibus eiusmodi homines interdum ab Angelis supportari, ut quodammodo nõ sentientes transeant quod tantopere formidabant, nec parum mirentur postmodum tam super posteriori facilitate, quam super difficultate priori.

Vultis scire quas intelligam duas manus? Duplicem utique demonstrationem, dum videlicet hinc quidem tribulationis breuitas, inde æternitas retributionis ostenditur: aut magis pingitur, vel imprimitur cordi, vt intimo affectu sentiat, quoniam momentaneum hoc & leue tribulationis nostræ supra modum in sublimitate ęternam pondus gloriæ operatur in nobis. Quis vero istas L tam bonas per bonos non credat fieri, cum certum sit, quòd econtrario malæ utique fiant immissiones per angelos malos? Habetote familiares angelos fratres mei, frequentate eos sedula cogitatione & deuota oratione, qui semper uobis adsunt ad custodiam & consolationem.

De XII. uersu. Sermo XIII.
Vnde supra.

Possumus hunc uersum qui in manibus est, videlicet, In manibus portabunt te, & cætera: nõ modo de præsenti consolatione dictum accipere, sed etiam de futura. Nempe custodiunt nos in vijs nostris angeli sancti, sed uia finita (quod est utique uita finita) in manibus tollunt. Nec enim desunt nobis testes fideles. Proxime lectum est vobis de beatissimo patre nostro uere per omnia Benedicto, quòd dum intentam oculorum aciem in splendore coruscæ lucis habere uideretur, vidit Germani animam Capuani episcopi in sphæra ignea ab angelis in cœlum deferri. Sed quid huiusmodi testimonia requirimus? Ipsa in Euangelio ueritas de mendico & ulceroso ait, quoniam *Luc.16. f* portatus est ab angelis in sinum Abrahæ. Neque enim in illa tã noua nobis tamque incognita regione ambulare ipsi possemus, præsertim cum tantus sit lapis in uia. Quis lapis? Qui in lapidibus olim consueuerat adorari, qui lapides obtulit domino dicens. Dic ut lapides isti panes fiant. Porro pes *Matt.4. a* tuus, affectio tua: pes animæ, quam in ma- M nibus angeli portant, ne offendant ad lapidem pedem tuum. Quomodo enim non uehementissime turbaretur anima, si sola hinc egrederetur, si illas sine consolatione ingrederetur vias, si inter illos lapides suis pedibus graderetur? Etenim uero manifestius audi, quàm necesse habeas portari in manibus alienis, nec alijs quam angelicis tamen. Super aspidem & basili- *Textus.* scum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem,

draconem. Quid inter hæc faceret pes humanus? Quid humanæ affectionis inter tã terribilia monstra constaret? Nempe nequitiæ spirituales sunt, & quidem non incõgruis appellationibus designatæ. Siquidem & de his dictum, quod nequaquam vobis excidisse reor: Cadent à latere tuo mille, & decem milia à dextris tuis. Quis uero scire potest, an diuisæ sint inter eos operationes malitiæ, ministeria iniquitatis: vt ex diuersis officijs, quin potius maleficijs, uocabula quoque diuersa sortiti nominentur? Alius siquidem aspis, alius vero basiliscus, alius autem leo, & alius quidem draco, ꝙ uidelicet suo quidem inuisibili modo varie quoque noceant, quasi alius morsu, alius quoque ui su, alius autem rugitu uel ictu, alius quidem
Mat.17.c flatu? Legi etiam de quodam genere dęmoniorum, quod non eijciatur nisi in orationibus & ieiunijs. Nihil poterat namque verbum Apostolicæ increpationis ad illud. Quomodo non illud aspis erat, illa utique de psalmo aspis surda, & obturans aures ne
Psal.57.a vocem audiat incantantis? Vis non terreri
A à tam terrifico monstro, vis securus post mortem ambulare super aspidem istam? Caue ne interim post eam ambules, caue ne imiteris, & non erit quod paueas in futuro. Enim vero vitium est cui reor eiusmodi spiritum dominari: & si vultis scire, ipsa est circuitio, à qua vobis hesterno sermone monuimus esse cauendum. Ipsa obstinatio est, aduersus quam pridie loquebamur. Nec.n. piget quotiens datur occasio, ab hac tam graui peste præmunire uos, ut eam omnimodis fugiatis: quòd hæc quidem sit summa quædam religionis subuersio, & uere iuxta
Deut.32.e testimonium legislatoris venenum aspidum insanabile. Dicitur aspis hinc alteram autem quam pressius potest terræ infigere: inde uero alteram caudæ immissione nihilominus obturare, ne audiat. Quid ad hæc incantantis uox, quid sermo faciet prædicantis? Orabo pro eo, humiliabo in ieiunio animam meam, baptizabor pro mortuo v-berrimo quodam profluuio lachrymarum apud quem uiderim nihil humanæ incantationis quamlibet sapientiam, nihil quantũcunque admonitionis industriam pręualere. Nouerit tamen uir pertinax non cœlo sese, sed solo infigere caput, quòd sapientia quę desursum est, non modo pudica, sed & pacifica sit: hæc autem magis, ut ita dicam, aspidica nisi terrena esse non potest. Sed nec adeo obsurdesceret, nisi cauda quoque obturaret auditum. Quæ est hæc cauda? Finis intentionis humanæ. Hęc surditas desperata, dum hinc quidem uelut terræ infixus, propriç quisque inhęret uoluntati: in-
B de uelut reflectens caudam, finem aliquem meditatur, & infigit animo quod desiderat adipisci. Nolite obsecro fratres, nolite obturare aures, nolite aliquãdo obdurare corda uestra. Inde enim tam mordax & amarus sermo inuenitur in ore hominis obstinati, ꝙ nulla ad eum penetrare queat beneuolentia monitoris. Inde aspidi uirus in linguæ aculeo perseuerat, ꝙ aduersus linguam incantatoris tanto se studio obturarit. At basiliscus, vt aiunt, uenenum in oculo gerit, pessimum animal, & præ omnibus execrabile. Nosse cupis oculum venenatum, oculum nequam, oculum fascinantem? Inuidiam cogitato. Quid vero inuidere, nisi malum *Inuidere*
videre est? Si non esset ille basiliscus, nun- *quid.*
quam per eius inuidiam mors intrasset in orbem terrarum. Væ homini misero, quòd inuidum non præuidit. Superemus & uitiũ hoc dum adhuc uiuimus, si post mortem volumus ministrum tantę nequitiæ non timere. Nemo alterius bonum inuido aspiciat oculo. Nempe hoc ipsum iam quod in se est, tabe sua illud inficere, & quodammodo interficere est. Qui hominem odit, homici- *1. Io. 3. c*
da illum veritas ipsa testatur. Quid & ille qui bonum odit in homine, nunquid non homicida poterit appellari? Adhuc uenit homo, & ille iã reus est mortis eius. Adhuc ardet ignis quem dominus Iesus misit in terram, & inuidus tanquam qui spiritũ extinxerit, iã damnatur. Væ uobis à dracone. Immanis est bestia, flatu igneo quicquid attigerit, necat: non modo bestias terrę, sed & vo-
C lucres cœli. Haud alium ego dracone hunc q̃ spiritum iracundiæ reor. Quantos ẽt sublimis ut uidebatur uitæ, flatu huius draconis miserè satis adustos, turpiter in huius os ingemimus cecidisse? Quàm melius sibiipsis irasci potuerant ne peccarent? Nimirũ affectio naturalis ira hominũ est, sed abutentibus bono naturæ grauis perditio est, & miseranda pernicies. Occupemus illã fratres, in quibus expedit, ne forte ad inutilia illicitaq; prorumpat. Sic nimirũ solet amorem amor expungere, solet timor timore depelli. Noli- *Luc.12.a*
te timere eos q corpus occidunt, ait dñs, animę aũt nõ habent quid faciant. Et cõfestim, ostendam autem, ait, uobis quem timeatis.

Timere

Timete autem eum qui potestatem habet corpus & animam mittere in gehennã. Ita dico uobis, hunc timete. Ac si manifestius dicat. Hunc timete, ne illos timeatis. Repleat vos spiritus timoris domini, & timor alienus locum non habebit in uobis. Et ego vobis dico. Non autem ego, sed ueritas: non ego, sed dominus. Nolite irasci eis qui transitoria vobis auferunt, qui conuitia inferunt, qui ingerunt forte supplicia, & post hoc faciunt nihil. Ostendam autem vobis cui debeatis irasci. Irascimini ei quæ sola vobis nocere potest, sola facere, vt omnia illa non prosint. Vultis scire quænam illa sit? Iniquitas propria. Ita dico vobis, huic irascimini. Nulla enim nocebit aduersitas, si nulla dominetur iniquitas. Qui perfectè huic irascitur, cæteris non mouetur, magis
Psal.35.d & amplectitur ea. Ego (inquit) in flagella
D paratus sum. Sit damnum, sit conuitium, sit læsio corporalis, paratus sum, & non sum turbatus: quoniam dolor meus in conspectu meo semper. Quidni exteriora omnia paruipẽdam in huius æstimatione doloris?
3.Re.16.c Filius (inquit) vteri mei persequitur me, &
Psal.39.b conuitianti seruulo indignabor? Cor meum dereliquit me, dereliquit me uirtus mea, & lumen oculorum meorum: & damna temporalia plangam, aut incommoda corporalia reputabo? Hinc nimirum non modo mansuetudo oritur cui draconis flatus non noceat, sed etiam magnanimitas, quam rugitus leonis non terreat. Aduersarius vester
1.Pet.5.c tanquam leo rugiens, ait Petrus. Gratias magno illi leoni de tribu Iuda: rugire iste potest, ferire non potest. Rugiat quantum vult, tantum non fugiat ouis Christi. Quanta minatur, quanta exaggerat, quanta intentat? Non simus bestiæ, vt nos prosternat vacuus ille rugitus. Sic enim perhibent qui talia curiosius vestigauerunt, ad rugitũ leonis nullam bestiam stare posse, ne eam quidem quæ aduersus ictum eius tota animositate repugnat: & plerunque superat ferientem, quæ non sustinet rugientem. Vere bestia, uere rationis expers, qui tam pusillanimis est vt solo timore cedat, qui sola futuri exaggeratione laboris victus, ante conflictũ
Heb.12.b non telo, sed tuba prosternitur. Nondum restitistis vsque ad sanguinem, ait strenuus ille dux qui leonis huius nouerat uanum esse rugitum. Et alius quidam. Resistite (in-
Iac.4.b quit) diabolo, & fugiet à vobis.

De XII. uersu & XIII. Sermo XIIII. E
Vnde supra.

AGamus fratres gratias factori nostro, benefactori nostro, redemptori nostro, remuneratori nostro, aut potius spei nostræ. Ipse enim retributor, ipse retributio nostra, nec aliud iam quàm ipsum expectamus ab ipso. Primũ quod nobis pręstitit, nobisipsi sumus. Siquidem ipse fecit nos, & non ipsi nos. Parúmne tibi uidetur illud, quia te fecit? Cogita qualem te fecit. Nempe etiam secundum corpus egregiam creaturam, sed secundum animam magis, vtpote imagine creatoris insignem, rationis participem, capacem beatitudinis sempiternæ. Porro secundum ambo simul præ cæteris creaturis maxime admirandam, cohęrentem sibi incomprænhensibili artificio, inuestigabili sapientia conditoris. Itaque tam magnum hoc donum, quam magna res homo. Sed quàm gratuitum putas? Planum est, quia nihil ante promeruit, qui penitus nihil fuit. An postea sperabatur gratiam retributurus auctori? Dixi domino, Deus meus es tu, *Psal.15.a*
quoniam bonorum meorum non eges. Nõ igitur necessariam retributurus gratiam ei, qui sic per omnia sibi sufficit, sed deuotas relaturus gratias ei qui sic meruit, sperabatur. Quidni gratias agat? Si quis oculorũ lumen, si quis vsum aurium, si quis narium, si quis manuum, si quis pedem tibi præpeditum aliquo modo reparasse uideretur, si quis sopitam quauis occasione excitasse in F
te rationem: quis non alius tibi uehementissime succenseret, si quando forte beneficij huius immemorem, aut benefactori depræhendisset ingratum? Enim vero dominus Deus tuus, ipsa etiam tibi instrumenta largitus, ex nihilo fecit hæc omnia. Nec modo fecit, sed & compegit etiam & formauit, ac suo quoque illustrauit officio. Quomodo non is omni iure sibi gratias exigit ampliores? Nam ne hoc quidem (licet maximo) contentus munere, qui dedit ut esses, qui ante nõ fueras, adiecit etiam unde subsisteres, qui iam eras. Nec minus liberaliter hoc, quàm illud mirabiliter est operatus. Faciamus (inquit) hominem ad imaginem *Gen.1.c*
& similitudinem nostram. Quid uerò postea? Et præsit piscibus maris, & bestijs terræ, &c. Nam & cœlestia sese elementa in vsus creasse tuos, ante docuerat. Nempe

facta

facta memorantur vt essent in signa & tempora & dies & annos. Cui putas? Nulli vtique nisi tibi. Cæteræ siquidem omnes creaturæ aut in nullo egent his omnibus, aut non intelligunt ea. Quàm copiosus in secundo hoc beneficio, quam liberalissimus fuit. Quanta igitur largitus est ad sustentationem, quanta ad eruditionem, quanta ad consolationem, quanta ex hoc iam ad correptionem, quanta etiam ad delectationem. Verum hæc duo gratis, & dupliciter gratis
Psal. 32. b fecit. Quid dico dupliciter gratis? Sine merito tuo, fine labore suo. Nempe dixit, & facta sunt. An idcirco minus deuotus, minus obnoxius, minus gratus es, quòd hæc
G quidem sicut pro nihilo, ita de nihilo fecit? Peruersi cordis est occasiones ingratitudinis vestigare. Nemo id facit nisi, qui etiam gratis esset ingratus. Puto enim neutrum tibi propterea minus vtile, quàm quod præstanti minime difficile fuit. Alioquin si forte quod ei laboriosum, tibi magis commodum ducis, ex teipso tibi iudicium hoc: nec te alibi illud putem quam apud te didicisse. Sic præstares libentius ipse fratri tuo absque incommodo tuo. Verum & si gratis præstare uelles, nolles tamen vt hanc tibi ille prætenderet ingratitudinis causam. Cæterum ex hoc iam tertium opus tuæ redemptionis attende. Non est velamen excusationis, laboratum prorsus in ea. Gratis hoc quoque præstitum est, sed gratis quod ad te pertinet. Nam quod ad illum, plane non gratis. Saluus factus es pro nihilo, non de nihilo tamen. Quid ad hæc dormitat affectio? Imo vero mortua est illa, non dormit quæ huic beneficio non respondet, quæ se totam non effundit in gratiarum actionem, & vocé laudis. Nam & cætera duo euidentissime tertium hoc commendant, ut in eis quoque vera fuisse dilectio cóprobetur: non propterea de facili præstãs quod nollet aliter, sed quod non aliter oporteret. Itaque fecit te Deus tuus, fecit tã multa propter te, facit propter te & semetipsum. Verbum caro factum est,
Ioan. 1. b. & habitauit in nobis. Quid adhuc restat? Factus est ipse tecum caro vna, te quoque secum faciet spiritum vnum. Non recedant hæc quatuor a corde tuo, non ab ore, non à
H memoria, non ab affectione. Hæc cogita semper, in his iugiter delectare. His uelut quibusdam stimulis vrgés solicita animam tuam, his facibus eam inflãmare curato ad redamãdum eum qui tam multipliciter suú tibi erga te commendat amorem. Memento sane quod idem ait. Si diligitis me, man- Ioan. 14. b
data mea seruate. Serua igitur mandata creatoris tui, serua mandata benefactoris tui, redemptoris tui, remuneratoris tui. Sed si hęc quatuor, quot sunt mandata? Omnes nouimus decem esse. Itaque per quaternarium hunc decalogum legis multiplicans, ueram habes quadragesimam, tenes quadragesimã spiritualem. Tantum sta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Caue serpentis astutiam, obserua insidias inimici. Nempe quadruplici tentamento quadripharíam impedire conatur actionem quam exigeris gratiarum. Tentatus est in his omnibus Christus, vt veraciter ab Apostolo scri- Heb. 4. d
beretur. Tentatus per omnia pro similitudine absque peccato. Erit forte qui miretur & dicat quartam sese domini tentationem non legisse. Verum vt ego arbitror, non hoc diceret si legisse se meminisset, quoniã Iob 7. a
tentatio est vita hominis super terram. Hoc enim qui meminit, non ea tantum triplici tentatione tentatum fuisse dominum arbitratur, quæ facta est in ieiunio deserti, in pinnaculo templi, in uertice montis. Sane in his omnibus erat manifesta tentatio. Verum illa quæ extunc & deinceps usque ad mortem crucis ei non defuit, & si occultior, vehementior tamen fuit. Nec hoc quoque I
à proposita similitudine videtur abhorrere. Nam & tria illa beneficia quæ iam transiere, euidentissima & in lucem posita esse noscuntur. Sane quod ad spem uitæ æternæ pertinet, nondum exhibitum, necdum propalatum est nobis. Nihil proinde mirum si sit minus aperta tentatio, ubi etiam causa tẽtationis occulta. Cæterum & diuturnior & ualidior ipsa est, quòd aduersus spem nostram quicquid habet malignitatis exerat inimicus. Itaque primo quidem ut auctori naturæ ingratos faciat, ampliorem ingerit pro natura solicitudinem, quemadmodum etiam ipsi Christo esurienti ausus est dicere. Dic ut lapides isti panes fiant. Quasi ve Mat. 4. a
ro figmentum nostrum ignoret ipse qui finxit, aut non curet homines, qui cœli uolucres pascit. Quàm uero ingratus est ei qui propter hominem, vniuersum hunc condidit mundum, quisquis vt substantiam eius quam concupiscit obtineat, prouidens non veretur adorare malignum.

Hęc omnia (inquit) tibi dabo si procidens adoraueris me. Túne illa fecisti miser?

fer? Quomodo dabis quæ ille creauit? aut quomodo abs te speranda, quomodo tua adoratione petenda, quæ ab illo condita in illius posita sunt ditione? Iam in hoc quòd ait. Mitte te deorsum, caue tibi quicunque es qui templi pinnaculum conscendisti. Caue tibi speculator domus domini. Caue tibi, qui in ecclesia Christi locum cerneris tenere sublimem. Quàm ingratus enim, imò quàm iniuriosus es illi magno sacramento
K pietatis, si in illo quæstum æstimes pietatē. Quàm infidelis ei qui ministerium hoc sanguine proprio consecrauit, si eo quæras gloriam tuam quæ nihil est, quæras quæ tua sunt, non quæ Iesu Christi? Quàm indignè respondes eius dignationi, qui in dispensatione humilitatis suæ sublimem esse te fecit, cœlestia tibi sacramenra commisit, cœlestem forte & ampliorem quàm ipsis spiritibus cœlestibus tradidit potestatem. Si deorsum ipse te mittas, sapies nō quæ sursum sunt, sed quæ super terram. Sed & omnis qui de uirtutum eminētia, ad inanis gloriæ sese demittit, & deijcit appetitum, haud dubium quin domino virtutum, qui tanta inter nos tolerauit, vt nobis formam huius imprimeret sanctitatis, pro gratia contumeliam reddat. Consideremus diligentius fratres, ne forte prima illa tentatio quæ corporalis necessitatis occasione animum turbat, aspidi debeat comparari. Hoc enim animal quodammodo violentum morsu nocet, obturat aurem ne audiat uocem incantantis. Quid vero agere nititur in hac parte tentator, nisi ut aduersus consolationem fidei aurem cordis obstruat & obturet? Sed non profecit inimicus in eo, non illius præclusit auditum, qui ait. Non in solo pane uiuit homo, sed in omni uerbo quod procedit de ore Dei. Nam in eo quòd ait: hæc omnia tibi dabo si procidens adoraueris me: in malum insidiantis suadibilem sibilum animaduertite draconis. Ferunt illum in arena latitantem, etiam aues volantes flatu attrahere venenato. Quàm venenatus hic flatus fuit, hæc omnia tibi dabo si procidens ado-
L raueris me. Verum non erat ista quælibet auis, nihil potuit draconis flatum ad illam. De basilisco quid dicimus? Monstruosus cæteris solo visu hominem inficere & interficere perhibetur. Ni fallor, uana-
Mat. 6. a gloria est. Videte ne (inquit) iustitiam vestram faciatis coram hominibus ut uideamini ab eis. Ac si dicat. Cauete oculos basilisci. Sed cui nocere dicitur basiliscus? Ei qui non uiderit basiliscum. Alioquin si prior eum uideas, iam non tibi nocet (ut aiunt) magis moritur ipse. Ita est fratres. Non uidentes necat inanis gloria, cæcos & negligentes, qui se ei ostentant, qui se exponunt: & non potius ipsi inspiciunt, non attendunt, non discutiunt illam, non uident denique quàm sit friuola, quàm sit caduca, quàm vana, quàm inutilis. Si quis eum intueatur hoc modo, moritur basiliscus, nec iam occidit eum gloria, sed occiditur magis, & occidit ei quodammodo uersa in puluerem, imò redacta in nihilum. Puto autem non est quęrere quid ad inanem gloriam ea tentatio una sit pertinere vbi dictū est. Si filius Dei es, mitte te deorsum. Vt *ibid. 4. a*
quid enim hoc nisi ut uideretur, ut laudaretur à basilisco? Et uide quomodo seipsum occultauerit basiliscus, quasi ut non possit ante uideri. Scriptum est (inquit) *Psal. 90. c*
quoniam Angelis suis mandauit de te, & in manibus tollent te. Quid scriptum est maligne, quid scriptum est? Angelis suis mandauit de te. Quid mandauit? Animaduertite & uidete quoniam subticuit malignus & fraudulentus, quod malignitatis suæ commenta dissolueret. Quid enim man M
dauit? Nempe quod in psalmo sequitur. Vt custodiant te in omnibus uijs tuis. Nunquid in præcipitijs? Qualis uia hæc de pinnaculo templi mittere se deorsum? Non est via hæc, sed ruina: & si uia, tua est, non illius. Frustra in tentationem capitis intorsisti, quod scriptum est ad corporis consolationem. Huic enim necesse est custodiri, cui timendum ne offendat ad lapidem pedem suum. Non est quòd custodiatur, cui non est quod timeatur. Quid uero taces & illud quod sequitur. Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem? Te enim hæc parabola tangit. Monstruosa malignitas, monstruosis appellationibus conculcanda signatur. Nec modo ab ipso capite, sed etiam à corpore vniuerso. Siquidem aduersus dominum post ternam confusionem hanc non iam serpentina calliditate, sed crudelitate usus est leonina, usque ad contumelias, ad flagella, ad alapas, ad mortem, & mortem crucis. Sed manifeste etiam leonem te conculcauit leo de tribu Iuda. Sic & aduersum nos fratres, ut in cæteris omnibus viderit se frustratum, toto iam furore persecutionem

secutionem suscitat qualis non fuerit ab initio: vt vehementia tribulationis regnum cœleste sperantibus intercludat.

Fœlix anima, quæ & ipsum leonem potenti virtute conculcans, violenter illud rapere præualebat. Ex hoc itaque dilectissimi, taquam super aspidem, & basiliscum cautus, & solicitius ambulemus. Caueamus omnem radicem amaritudinis, vt nemo nostrũ
A mordax inueniatur, nemo audax, vel ardens nemo inexorabilis, aut rebellis. Nec uero deorsum mittamus nos, sed trãscẽdamus, & transeamus letalẽ glorię temporalis obtutũ,
Prou.1.a vt quõ scriptũ est: Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum, Conculcemus quoque leonem pariter, & draconem, vt nequeillius rugitus terreat, nec istius flatus inficiat. Videntur hæc quatuor monstra affectionibus æquè quatuor singula singulis incubare. Cui ergo potissimum draco insidiatur? Aestimo quia cupiditati, ꝙ hanc nouerit esse radicem malorum omnium, & quæ maxime cor sub-
Mat.4.b uertat. Inde enim etiã quasi consulens dixit, hæc omnia tibi dabo. Nam de leone quidẽ manifestum est, ꝙ nisi ad ianuã timoris terrificos non dat rugitus. Porro tristitiæ fores aspis obseruat, quòd eas maxime morbibus suis peruias arbitretur. Vnde, & ad Christũ Dominum donec iam esurientem cerneret, non accessit. Econtra sane caueat necesse est lætitia basiliscum, ꝙ eo potissimum aditu venenatos ingerere soleat radios oculorum nec vana gloria nisi ob lætitiæ noceat vanitatem. Illud quoque considera an forte virtutes quatuor, quatuor his tentationibus opponere valeamus. Leo rugiet, quis non timebit? Si quis ille fuerit, fortis erit. Sed frustra to leone draco obsconditur in arena, vt virulentis flatibus attrahat animam, insufflãs ei quodam modo concupiscentiam terrenorum. Quis putas illius præteruitabit insi-
B dias? Nemo utique nisi prudens. At forte dum ad ista descendere caues, vrget quis molestia: & ecce protinus aspis adest. Nam opportunum tẽpus sibi inuenisse videtur. Quis non exasperabitur ab aspide ista? Nempe vir temperans, & modestus, qui sciat abundare, & penuriam pati. Puto ex hac occasione fascinare te volet male blandiens oculus nequam. Quis auertet faciem suam? Profecto iustus, qui nõ modo nõ ipse sibi accipere gloriam, quæ Dei est, sed ne ab alio quidem recipere velit oblatam: si tamẽ ille sit iustus qui iuste, quod iustum est exequatur, qui iustitiam suam non faciat coram hominibus, qui denique etsi iustus fuerit, caput non leuet. Hæc enim uirtus specialiter in humilitate consistit: Hęc intentionẽ purgat, hęc quoque meritum omne eo veracius, & efficacius obtinet, quo minus arrogat sibi.

De XIIII. versu, Sermo XV. Vnde supra.

VEnite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis: & ergo reficiam vos: dicit Dominus. Tollite iugum meũ super vos, & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. Mat.11.d
Laborantes ad refectionem inuitat, ad requiem prouocat oneratos. Non tamen interim onus subtrahit, aut laborem, magis autem onere alio, alio labore commutat: sed onere leui, suaui iugo, in quibus requies ac refectio, etsi minus appareat, tamen inuenia-
tur. Graue onus iniquitas sedens super ta- C
lentum plumbi. Sub hac gemebat sarcina Ps.37.a
qui dicebat: Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meũ: & sicut onus graue grauatæ sunt super me. Quod ego onus Christi, ꝙ onus leue? Vt quidẽ ego sentio onus, beneficiorũ, dulce onus, sed ei qui sentit, ei qui experitur. Alioquin si nõ inuenias, si nõ aduertas, graue omnino, & periculosum. Oneriferum animal homo tempore suæ mortalitatis. Si adhuc portat peccata sua, onus est graue, si iam forte exoneratus est à peccatis, minus quidem graue: sed si sanum sapiat, non minus grande onus inueniet hanc ipsam quam diximus exonerationem. Onerat nos cum exonerat Deus, onerat beneficio
cum exonerat peccato. Vox onerati: Quid Ps.115.a
retribuam Domino pro omnibus, quæ re- Luc.5.b
tribuit mihi? Vox onerati: Exi à me, quia Iob.31.e
homo peccator sum Domine. Vox onerati: Semper enim quasi tumentes super me fluctus, timui Deum. Semper, inquit, timui: sicut ante, sic post acceptam indulgentiã peccatorum. Beatus homo qui ita semper est pa-
uidus, nec minori angitur solicitudine, ne I
forte obruatur beneficijs, quàm peccatis. Ad hoc siquidem diuina nobis tam sedula erga nos, & tam profusa beneficentia commendatur, vt solicitemur ad gratiam, inuitemur ad dilectionem. Angelis suis mandauit de te, vt custodiam te in omnibus uijs tuis. Quid ultra potuit tibi facere, & non fecit? Nunquid

quid cogites ingenua creatura. Habes gratiam angelis Domini, sed ad ipsum ambis Dominum angelorum. Oras, & optas, vt nunciis non contentus, ipse quoque qui lo-
D quebatur, assit: nec te quasi per medium, sed sui oris osculo osculetur. Audisti super aspidem, & balisicum leonem pariter, & draconem tibi ambulandú fore, nec super dracone ipso uictoriam Michaelis, & angelorum eius ignoras. Veruntamen non Michae
Iob 17.c li, sed Domino clamant desideria tua. Libera me, & pone me iuxta te, & cuiusuis manus pugent contra me. Hoc nempe non est modo alijs, sed ipsis quoque altioribus altius captare refugium, vt ex sententia profitenti quoniã tu es Domine spes mea, merito respondeatur, altissimum posuisti refugium tuum. Non enim dedignatur esse spes miserorũ miserator, & misericors Dominus: nõ seipsum liberatorem simul, & protectorem in se sperantibus exhibere recusat. Quoniam in me sperauit (inquit) liberabo eum: protegam eum, quoniam cognouit no
Ps. 126.a men meum. Nempe, nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra uigilat qui custodit eã, siue ille homo siue etiam angelus esset. Mõtes in circuitu Hierusalem, sed parum hoc, imo nihil hoc foret, si non etiam Dominus in circuitu esset populi sui. Merito proinde
Can. 3.a in Cantico sponsa describitur inuentis licet vigilibus (imò ab eis magis inuẽta: nec enim eos ipsa quærebat) nõ substitisse, nec cõtenta fuisse vigilibus, sed percõtata breuiter de dilecto, ad ipsum ocyus peruolasse. Erat enim cor eius nõ in vigilibus, sed in Domino fiduciam habẽs. Et aliter forte suadentibus aie-
Psa. 10.a bat: In domino confido: quomodo dicitis
E animæ meæ, transmigra in montem sicut
1. Co. 1. b passer? Minus vigilanter id obseruarant Corinthi, cum ostensis quasi vigilibus secederent apud eos, & minime pertransirent. Ego quidem Cephæ, ego autẽ Pauli, aiunt. ego uero Apollo. Sed quid fecerunt uigiles sobrij, uigiles circunspecti? Non enim poterant sibi suscipere sponsam, qui bene eam æmulabantur, qui æmulabantur Dei æmulatione, qui desponderant vni viro virginẽ castam exhibere Christo. Percusserunt me & vulnerauerunt me, ait. Vt quid ita? Ni fallor, vrgebant, vt pertransiret, proinde
Cant. 5.c inuentura dilectum. Denique etiam tulerunt pallium meum (inquit) haud dubium quin, ut curreret expedita. Animaduertere est, quam ualide percutiat, quibus sagittis Apostolus uulneret eos qui diuertisse apud uigiles uidebantur. Nunquid Paulus pro uobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis? Et item: Cum enim dicit quis. Ego sum Pauli: alius autem ego sum Apollo: nonne homines estis? Quid ergo est Apollo, quid uero Paulus? Ministri eius cui credidistis. Quoniam in me sperauit, liberabo eum. Non in uigilibus, non in homine, nõ in angelo, sed in me (inquit) sperauit, nihil boni nisi ex me, ne per ipsos expectans. Omne enim datum optimum, & omne donum perfectũ desursum est, descendens à patre luminum. Ex me uigiliæ hominum utiles, circa opera utique manifesta, eis nimirum custodes homines deputaui. Ex me excubiæ angelorum obseruantiũ, secretiores motus spiritualiter solicitantium, propulsantium suggestores iniquos. Cęterum intima sane custodia secretissimæ intentionis, non modo ex me, uerumetiam per me fiat necesse est, quod illo quidem humanus nequeat, sed ne angelicus quoque oculus penetrare. Agnoscamus triplicem hanc custodiam fratres, & exhibeamus nos eis quales cuique conuenit exhiberi. Prouideamus bona coram hominibus, coram angelis, coram Deo. Contendamus placere omnibus per omnia, sed maxime ei qui maximus est super omnia. In conspectu angelorum psallamus ei, ut in eis impleatur, quod scriptum est: Qui timent te, uidebunt me, & lætabuntur, quia in uerbo tuo supersperaui. Obediamus præpositis nostris, qui peruigilant tanquam reddituri rationem pro animabus nostris, ut non cum tristitia hoc faciant. Et quidem gratias Deo ex cuius solo munere uenit, non est quod multum uos moneam, non est quòd multũ uobis timeam in hac parte. Quod enim est gaudium meum, & gloria mea, nisi prompta obeditio, & irreprehensibilis conuersatio uestra? Quid si certo cognoscerem ne angelos quidem amplius aliquid in uobis cognoscere, quod dedeceat, apud neminem uestrum ex anathemate Hierico quippiam occultari, non murmurare aliquem, nõ detrahere in occulto, non simulatorie agere, uel remisse, non ignominiosas uoluere animo cogitationes, quibus solet (heu) interdũ ipsa quoque pars corporis perturbari? Magnum hoc mihi gaudij incrementum, sed nondum utique plenitudo. Non. n. tam magni sumus, ut possit nobis adeo esse pro mi-

Iac. 1.c
F
Psal. 118. k
Heb. 13.a
G

nimo, ab homine iudicari non posse, minus autem nihil conscios esse nobis. Cæterum si occultissimum iudicem timent etiam magni, quantum nos ad illius examinis memoriam conuenit trepidare? O si mihi contingeret certum esse nil esse in omnibus nobis illum offendens oculum qui solus perfecte nouit quid sit in homine, videns in eo, & quod in se ille non videt. Hoc vel maxime iudicium vestigemus fratres, & eo amplius frequentemus in timore, & tremore ipsius considerationem, quo minus comprehēdere possumus inuestigabilem abyssum iudiciorum Dei, & irrefragabilem dispositionem. Cum hoc timore spes habet meritum, cum hoc metu fructuose speratur. Est autem is ipse timor firmissima quædā, & efficax materia spei, si quis prudenter aduertat. Siquidem maximum, quoddam Dei donum timor iste, & ex perceptione præsentium firma est expectatio futurorum. Postremo beneplacitum est Domino super timentes eū, & vtique uita in uoluntate eius, & in beneplacito eius salus æterna. Quoniam in me sperauit, liberabo eum. Dulcissima liberalitas, in se sperantibus non deesse. Hoc enim totum hominis meritum, si totū spē suam ponat in eo, qui totum hominem saluum facit. In te sperauerunt patres nostri, sperauerunt, & liberasti eos, ad te clamauerunt, & salui facti sunt: in te sperauerunt, & non sunt confusi. Quis enim sperauit in eo, & confusus est? Sperate in eo omnis congregatio populi. Quemcunque enim locum calcauerit pes vester, vester erit. Pes vester vtique spes vestra est: & quantumcunque illa processerit obtinebit, si tamen in Deum tota figatur, vt firma sit, & non titubet. Quid timeat aspidem, aut basiliscum? quid leonis rugitus, aut draconis sibil is expauescat? Quoniam in me sperauit, liberabo eum. Porro liberatum quidem ne iterum egeat liberari, protegam eum, & conseruabo, si tamen cognouerit nomen meum, ne sibi tribuat, quòd liberatus est, sed nomini meo det gloriam. Protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. In præsentia enim vultus glorificatio, in notitia nominis protectio exhibetur. Spes in nomine, res in facie est. Quod enim videt quis, quid sperat? Fides vtique ex auditu, & ea quidem, iuxta eundem Apostolum, est rerum substantia sperandarum. Protegam eū quoniā cognouit nomen meum. Non nouit nomen eius qui illud assumit in uanum, qui dicit ei Domine Domine, & non facit, quæ dicit ipse. Non nouit nomen eius, qui eum nec honorat, vt patrem, nec ut Dominum timet. Nō nouit nomen eius, qui ad vanitates, & insanias falsas conuertitur. Beatus uir cuius est nomen domini spes eius, & non respexit in vanitates, & insanias falsas. Hoc nomen cognouerat, qui dicebat: Non enim est aliud nomen datum hominibus in quo oporteat saluos fieri. Nos quoque si nouimus nomē sanctum, quod inuocatum est super nos, desiderandum vtique nobis, vt semper sanctificetur in nobis: atque ita orandum iuxta doctrinam, vtique saluatoris. Pater noster qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum. Denique audi, quid sequatur in psalmo. Clamauit ad me, & ego exaudiam eum. Hic fructus notitiæ nominis, clamor orationis, porro fructus clamoris exauditio saluatoris. Quomodo enim, aut non inuocans exaudiri poterat, aut nomen Domini nesciens inuocare? Gratias ei qui manifestauit hominibus nomen patris, fructum salutis in eius inuocatione cōstituens, sicut scriptum est: Quicunque inuocauerit nomen Domini, saluus erit.

Marginalia: Psa.145.b; Psal.21.a; H; Rom 8 e; Heb.11.a; Psa.39.a; Acto. 4.c; I; Mat.6.b; Textus.; Ioel.2.g

De XV. versu, Sermo XVI.
Vnde supra.

Clamauit ad me, & exaudiā eum. Hoc plane est testamentum pacis, hoc pietatis fœdus, hoc pactum misericordiæ, & miserationis. Sperauit in me, liberabo eum. Nomen meum cognouit, protegam eum: inuocauit me, & ego exaudiam eum. Nisi enim hæc aut similia diceret, quis non diffideret? Quis gloriabitur castū se habere cor? Nunc autem apud te propitiatio est, & propter hanc legem tuam sustinui te Domine. Dulcis lex, quæ meritum exauditionis in clamore cōstituit postulationis. Clamauit (inquit) ad me, & exaudiam eum. Merito non exauditur qui clamare dissimulat, aut omnino non postulans, aut tepide postulans, & remisse. Siquidem in Dei auribus desiderium uehemens clamor magnus: e regione autem remissa intentio uox submissa. Quando illa penetrabit nubes? quando audietur in cœlis? Nempe vt clamandum sibi nouerit homo, inter primordia suæ orationis ipsum, quē oraturus est patrem in cœlis esse protinus

Marginalia: Textus.; K

nus admonetur, quod videlicet impetu quodã spiritus, illo sibi iaculantium esse meminerit orationẽ. Spiritus est Deus, & in spiritu clamet necesse est quisquis clamorem suum ad eum desiderat peruenire. Sicut n. non faciem hominis respicit, tanquam homo, sed magis intuetur cor: sic ad cordis potius vocem, quam corporis aures eius: cui merito dicitur: Deus cordis mei. Hinc est, quòd Moyses foris tacens intus auditur, dicente
Exo. 14. d Domino. Quid clamas ad me? Clamauit ad me, & exaudiam eum. Non immerito. Clamorem magnũ sanè magnitudo necessitatis extorsit. Quid enim clamans petiit nisi consolationem, liberationẽ, glorificationem? Alioquin quo modo super his exauditur, si pro aliis clamat? Exaudiam eũ ait. In quo exaudies Domine, uel in quibus? Cũ ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum. Ad magnum illud triduum, quod proxime sumus celebraturi, hunc mihi ternarium arbitror referendum. Siquidem & ipse propter nos tribulationẽ, & dolorem inuenit, quando proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contẽpta. Veruntamen, quæ de ipso erant, sicut ante mortem prædixerat, finem habuerunt: & sicut in morte dixit, consummata sunt: & extunc sabbatizauit. Nec dilata est gloria resurrectionis die tertia, summo diluculo sol iustitiæ de tumulo ortus est nobis. Ita ergo fructus pariter tribulationis, & veritas
L ereptionis, in manifestatione glorificationis apparuit. Nihilominus quoque, & in nobis simile quoddam triduum posse videbitur assignari. Cũ ipso sum (ait) in tribulatione. Quando hoc nisi in die tribula-
Ioan. 16. g tionis nostræ, in die crucis nostræ, dum impletur, quod ipse ait. In mundo quidem
2. Ti. 3. c pressurã habebitis: & quod Apostolus eius: Omnes qui pie volunt viuere in Christo, persecutionem patiuntur? Nam liberatio plena, atque perfecta ante diem sepulturæ esse non poterit, quòd maneat iugum graue super filios Adam a die exitus de uentre matris eorum, usque in diem sepulturæ in matrem omnium. In hac ergo die eripiam eũ (inquit) quando nihil iam vltra, quod uel corpori, vel animę faciat, mundus habebit. Sane glorificatio diem ultimũ manet, diem resurrectionis, quando surget in gloria, quod in ignominia interim seminatur. Vnde scimus, quod nobiscũ sit in tribulatione? Ex eo utique, quod in ipsa tribulatione nos sumus. Quis n. sustineret, quis subsisteret, quis persisteret sine eo? Omne gaudium existi- Iaco. 1. a
memus, cum in tribulationes varias incide- Acto. 4. d
rimus fratres mei, non modò, quia per multas tribulationes, oportet nos intrare in regnum Dei: sed quoniam iuxta est Dominus his qui tribulato sunt corde. Si ambulauero Psal. 33. d
in medio vmbræ mortis, ait quidam, non Psal. 22. a
timebo mala, quoniam tu mecum es. Ita ergo nobiscum est omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Quando autem nos erimus cum ipso? Nimirum quando rapiemur obuiã Christo in aera, & sic sem- M
per cum Domino erimus. Quando apparebimus cum ipso in gloria? Nempe cum Christus apparuerit vita nostra. Interim sanè abscondatur necesse est, ut præcedat tribulatio ereptionem, ereptio glorificationẽ.
Vox liberati. Conuertere anima mea in re- Psa. 114 d
quiem tuam, quia Dominus benefecit tibi: quia eripuit animã meam de morte, oculos meos a lachrymis, pedes meos a lapsu. Eripiam eum, & glorificabo eum. Felix qui te interim consolatorem, & adiutorem habet, adiutor in opportunitatibus, in tribulatione. At quàm felicior quẽ iam eripuisti, & exenuisti tantis malis, quàm felicior qui iam exẽptus de laqueo venatiũ, qui iã raptus est, ne malicia mutet intellectũ illius, aut ne fictio decipiat animã eius. Longe tamen præ his omnibus felicissimus ille erit, quem assumpseris ad teipsum, quem repleueris in bonis domus tuæ, & claritati tuæ cõformaueris eum. Et nunc filioli clamemus in cœlum, & miserebitur nostri Deus noster. Clamemus in cœlum: quia sub cœlo omnia labor & dolor, vanitas & afflictio spiritus.
Denique prauum est cor hominis, & imper- Hier. 17. b
scrutabile, proni sensus eius in malum. Nõ est in me bonũ, hoc est, in carne mea. Lex peccati in ea habitat, aduersus spiritum concupiscit. Postremò, & cor meum dereliquit me, & corpus mortuũ est propter peccatum. Sufficit autem diei quoque malitia sua: & est mundus ipse positus in maligno. Quàm nequã in omnibus seculũ præsens, quã nequiter aduersus animã secularia desideria militare noscuntur? Sunt & principes A
mundi huius tenebrarum harum, spirituales nequitiæ, aereæ potestates, & inter eas callidior cunctis animantibus serpens. Hæc ergo sub sole omnia. Hæc omnia sub cœlo. Ad quod horum confugium facis? In quo horũ oĩm speras solatij aliquid, aliquid auxilij

xilij inuenire? Si quæras intra te, aruit cor tuum, & obliuioni datum te reperis, tanquã
Psal. 30.d mortuum a corde. Si infra te, corpus quod
Sap. 9.d corrumpitur, aggrauat animam. Si circa te, etiam terrena habitatio deprimit sensum multa cogitantem. Quære ergo supra te, sed cautus esto uentosa agmina transilire.
Iaco. 1.c Quia enim omne datum optimum, & omne donum perfectum nonnisi desursum esse nouerunt, medium iter latrunculi obsedere. Transi ergo transi peruigiles illas nequitias, quæ tam indefesse custodiunt, & obseruant ne quis in illam possit euadere ciui-
Gen. 39.c tatem. Si te percusserint, si uulnerauerint, di-
Mar. 14. mitte eis pallium, quod in Aegypto olim Ioseph adulterę dereliquit: dimitte sindonẽ, ut cum euangelico illo iuuene profugias nu-
Iob 1.b dus ab eis. Nunquid non solum pallium eius, & sindonem dederat Deus in manus impij, in cuius facultatem, & carnem dans potestatem, veruntamen animam, ait, illius serua? Ita ergo sursum cor, sursum clamor, sursum desideria, sursum conuersatio, sursum intentio, & omnis expectatio tua desursum sit. Clama in cœlum, ut exaudiaris, & qui in cœlis est pater mittat tibi auxilium
B de sancto, & de Sion tueatur te. Mittat interim auxilium de tribulatione, eripiat à tribulatione, glorificet in resurrectione. Magna sunt hæc, sed tu magne domine promisisti. Ex tua promissione speramus, inde audemus dicere: Si corde clamemus pio, certe debes ex promisso. Amen.

De ultimo versu, *Sermo* XVII. *Vnde supra.*

BEne nobiscum agitur fratres, satis competit huic tempori versus psalmi. Celebraturis proxime dominicam resurrectionem, iam nunc cuique nostrum sua promittitur, ut festiuius in capite suo factum recolant membra, quod in seipsis præstolantur aliquando faciendum. Congruus finis psalmi, vbi psallentis finis promittitur tam beatus. Iucunde completur, dum in corsponde-
Textus. tur repletio tam iucunda. Longitudine, inquit, dierum replebo eum, & ostenda illi salutare meum. Sepius vos admoneo fratres, quòd iuxta Pauli sententiam promissionem habeat pietas vitæ eius, quæ nunc est pari-
1. Ti. 4.a ter, & futuræ. Vnde, & idem ait: Habetis
Rom. 6.c nunc quidem fructum vestrum in sanctificationem, finem uero uitam ęternam. Ipsa est, quæ hoc loco promittitur plenitudo, ipsa longitudo dierum. Quid enim tam longum, quam, quod æternum est? Quid tam longum, quam, quod nullo fine præciditur? Bonus finis uita æterna, bonus finis qui finem non habet. Et sane cuius finis bonus est, ipsum quoque bonũ est. Amplecta- Heb. 12. d
mur itaque sanctificationẽ, qm̃ bona est, qm̃ C
finis eius uita sine fine. Sanctimoniam sectemur, & pacem, sine qua nemo uidebit Deũ. longitudine, inquit, dierum replebo eum, & ostendam illi salutare meum. Dextræ Dei est ista promissio, munus est dextrę, quam sibi olim sanctus porrigi optabat. Operi, in- Iob. 14.c
quit, manuum tuarum porriges dexteram: delectationes in dextera hacvsque in finem. Hanc nimirũ, & ille sibi porrigi optauit, & obtinuit dexterã, de quo psalmista ait: Vitã Psal. 20.a
petiit a te, & tribuisti ei longitudinẽ dierũ in seculũ & in seculũ seculi. Manifestius denique sapiẽs dixit: In sinistra illius diuitiæ, & gloria, in dextera eius longiturnitas uitę. Quis est homo qui uult uitam, diligit dies Pro. 3. c
videre bonos? Hæc enim uita qua uiuimus, magis mors est: nec simpliciter vita, sed vita mortalis. Moritur homo dicimus, quando morti certissimè appropinquat. Quid vero agimus ex quo primum incipimus viuere, nisi morti appropinquare, & incipere mori? Sed, & dies qualescunque Gen. 47. b
vitę huius pauci, & mali sunt, sicut sanctus patriarcha testatur. Ibi vere viuitur, vbi viuida vita est, & vitalis. Ibi dies boni, ubi interminabilis longitudo dierum. Gratias ei qui tam non modo fortiter, sed & suauiter disponit vniuersa. Eorum nempe paucitas dierum finietur breui, quorum sufficit cuique malitia sua. Vbi aũt dierum bonitas æternitas quoque non deerit. Longitudine dierũ replebo eũ. Quod prius dixerat, glorificabo eum, euidentius hoc uersiculo declarauit. Cui tamen non sufficeret ab eo glorificari, cuius perfecta sunt opera? Non enim tanta immensitas nisi in immensum quempiam glorificare potest. Necesse est D
magna sit glorificatio a magnifica gloria, 1. Pet. 1. d
quæ descendit. Voce delapsa à magnifica gloria, ait Petrus. Bene magnifica gloria glorificant tam magnifice, in longitudine, in multitudine, in plenitudine claritatis. Fallax gloria, & vana est claritas, dies hominũ breuis. Sapiens eiusmodi nõ optabit, magis loquetur ex corde ei qui intuetur cor. Et

diem

diem hominis non desideraui: tu scis. Ego tamen plus aliquid quàm nō desiderat desidero, ut ne recipiam quidem. Scio enim cu-
Ioan.5.g ius vox sit: Ego charitatem ab homine non accipio. Quam uerò miseri, qui gloriā, quæ abinuicem est quærimus, & nolumus eam, quæ à solo est Deo. Sola siquidem eam quā solam negligimus, longitudinem habet sola
Esa.40.b repletionem. Breues dies hominis, & dies eius tanquam flos agri sic efflorebit. Exsiccatum est, inquit, fœnum, & cecidit flos: verbum autem Domini in æternum manet. Verus nimirum dies qui non nouit occasum, æterna ueritas, vera æternitas, ac proinde vera æternaque satietas. Alioquin quomodo gloria illa replebit, quæ fallax, & uana est? Denique, & inanis dicitur, vt noueris te ex ea magis exinaniri posse, non posse repleri. Bonum ergo interim magis abiectio quàm elatio est, bonum magis necessitas quàm uoluptas: quod cum utraque res citius transeat, altera pœnam habeat altera sit parituta coronam. Vtilis tribulatio, quę probationem operatur, ducit ad gloriam. Cum ipso sum, inquit, in tribulatione, eripiam
E eum, & glorificabo eum. Agamus gratias patri misericordiarum qui nobiscum est in tribulatione, & in omni tibulatione nostra nos consolatur. Res enim, ut dixi, necessaria tribulatio, quæ in gloriam uertitur, tristitia, quæ mutatur in gaudium. Gaudium sane longum, quod nemo tollit a nobis, gaudium multiplex, gaudium plenum. Res necessaria est illa necessitas, quæ coronam parit. Non contemnamus fratres: semen modicum est: magnus exinde fructus exurgit. Forte insipidum, forte acerbum est, forte granum sinapis. Non consideremus, quæ uidentur, sed quæ non uidentur in eo.
1.Cor.4.d Quæ enim uidentur, temporalia sunt: quę autem non uidentur, æterna. Prelibemus primitias gloriæ, gloriemur in spe glorię magni Dei. Non solum autem, sed vt dicam expressius, gloriemur in tribulatione. In ea siquidem spes gloriæ est. Vide si non hoc ipsum docere uoluit Apostolus cum
Rom.5.a subiunxit: Quoniam tribulatio patientiam operatur, &c. Manifeste aduertere est in his uerbis cum præmisisset Apostolus gloriari in spe: non aliud aliquid sed amplius eum addidisse dicendo. Non solum autem, sed & gloriari in tribulationibus. Non enim altera gloriatio commendatur, sed aditur vbi spes gloriæ, ubi ipsa spei gloriatio requiratur. Siquidem in tribulatione spes gloriç, imò & ipsa in tribulatione gloria cótinetur: sicut spes fructus in semine, sic & ipse fructus in semine est. In hunc modum etiam modo regnum Dei intra nos est thesaurus ingens in fictili vase, in agro uili. Est, F inquam, sed absconditum est, fœlix qui ibi inuenerit illud. Quid ille? Nempe qui messem magis cogitauerit quàm sementem. Oculus fidei inuenit hunc thesaurum, non secundum faciem iudicans, sed uidens, quæ non apparent, sed intuens, quæ non uidentur. Quàm ueraciter hunc thesaurum inuenerat, quem uolebat inueniri, & ab alijs, qui dicebat: Momentaneum hoc, & leue tri *2.Co.4.d* bulationis nostrę, supra modum in sublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis. Non dixit remunerabitur, sed ęternum pondus gloriæ operatur in nobis. Latet gloria fratres mei, abscondita nobis est in tribulatione, in momentaneo hoc latet æternitas, in hoc leui pondus sublime, & supra modum. Interim ergo festinemus nobis emere agrum illum, emere thesaurum illum, qui absconditus est in agro. Omne gaudium existimemus cum in varias incide rimus tribulationes. Dicamus ex animo di *Eccl.7.a* camus ex sententia. Bonum magis ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij. Cum ipso sum in tribulatione, ait Deus. & ego aliud interim requirā, quàm tribulationem? Mihi adhærere Deo bonum est. Non *Psal.72.d* solum autem, sed & ponere in Domino spem meam: quia eripiam eum, inquit, & glorificabo eum. Cum ipso sum in tribulatione. Deliciæ, inquit, meę esse cum filijs ho *Pro.8.d* minum. Emmanuel nobiscum Deus. Aue *Luc.1.c* gratia plena, ait angelus ad Mariam: Dominus tecum. In plenitudine gratiæ nobiscum est, in plenitudinem gloriæ erimus nos cum eo. Descendit, vt prope sit his qui tribulato sunt corde, ut nobiscum sit in tribulatione nostra. Erit autem quando rapiemur in nu- G bibus obuiam Christo in aëra, & sic semper cum Domino erimus, si tamen curemus interim eum habere nobiscum, vt sit comes viæ, qui patrię redditor est futurus: imò qui tunc patria modo sit via. Bonum mihi domine tribulari dum modo ipse sis mecum, quàm regnare sine te, epulari sine te, sine te gloriari. Bonum in tribulatione magis amplecti te, in camino habere te mecum, quam esse sine te, uel in cœlo. Quid enim mihi in *Psa.72.e* est in cœlo, & a te, quid uolui super terram?

Aurum probat fornax, & viros iustos tentatio tribulationis. Ibi ibi cũ eis es Domine, ibi in tuo nomine cõgregatis medius astas, sicut olim cum tribus pueris es dignatus e-
Dan. 3. g tiam ethnico apparere, vt diceret, quia species quarti, similis filio Dei. Quid trepidamus, quid cunctamur, quid refugimus hunc caminum? Sæuit ignis, sed Dominus nobiscum est in tribulatione. Si Deus nobiscum, quis contra nos? Nihilominus quoque si ille eripit, quis est qui rapiat de manu eius? Quis est qui de manu eius possit eruere? Postremo si ille glorificat, quisnam alius inglorium faciet? Si ille glorificat, quis humiliabit? Audi denique quanam gloria ip-
Textus. se glorificet. Longitudine, inquit, dierum replebo eum. Et primo quidem in eo, quòd dierum nomen pluraliter posuit, non vicissitudinem aliquam, sed multitudinem uoluit commendare. Alioquin si uicissitudinem suspicatis, melior est dies vna in atrijs
Psa. 83. c Domini super milia. Legimus sanctos atque
H perfectos uiros etiam ab his diebus nostris plenos, migrasse dierum: nec sanè aliud quã uirtutum plenos, plenos intelligimus gratiarum. Nimirum in hanc plenitudinem velut de die in diem, de claritate in claritatem, nõ quidem à suo, sed a Domini spiritu transformantur. Si ergo dies gratia dicitur, si (ut supra meminimus) etiam dies hominis claritas, quæ ab homine est, & male nitens gloria, quam abinuicem quærimus: quomodo non magis verus dies, & plenus meridies ueræ gloriæ plenitudo? Quòd si dies plurimos diuisione dicimus gratiarum, quomodo non in multiplici gloria dierum intelligitur multitudo? Postremo euidentius audi sine ulla vicissitudine dies multos. Erit lux
Esa. 30. f lunę sicut lux solis (ait propheta) & lux solis septempliciter sicut lux septem dierum. Istis (ni fallor) cunctis diebus vitæ suæ psalmos suos cantare in domo Domini rex fidelis optabat. Erit enim deuotos esse Deo ad singula tanta, & tã multiplicis gloriæ munera, & in omnibus sempergratias agere, quasi cunctis diebus psalmos dicere nomini eius. Longitudine dierũ replebo eum. At sic manifestius dicat: Scio quid desideret, scio quid sitiat, quid sapiat ei. Non ei aurum, vel argentum sapit, non voluptas, non curiositas, non dignitas aliqua secularis. Omnia detrimentum facit, omnia aspernatur, & arbitratur vt stercora. Exinaniuit penitus se metipsum, nec se ex his patitur occupari quibus nouit se non posse repleri. Nõ ignorat ad cuius imaginem conditus sit, cuius magnitudinis capax sit: nec sustinet de modico crescere, vt de maximo minuatur. Ita- I
que longitudine dierum replebo eum, quẽ nisi lux vera reficere, nisi æterna implere nõ potest. Siquidẽ nec longiturnitas illa terminũ, nec claritas illa occasum, nec satietas illa fastidiũ habet. Erit enim securitas de æternitate, gloriatio de ueritate, exultatio de satietate. Et ostendã illi salutare meum. Nimirũ extunc videre merebitur, quod optauit, cũ sibi rex glorię gloriosam exhibebit ecclesiã, non habentem maculam ob splendorẽ diei, sed neque rugam ob omnimodam plenitudinem sui. Alioquin ad illius fulgorem luminis sicut non impurus, sic nec turbatus quidem in aliquo animus, vel inquietus as-
surgit. Inde est, quòd nunc quoque (vt su- Heb. 12. d
pra memini) sanctimoniam simul, & pacẽ sectari præcipimur, q̃ sine his nemo videat Deum. Cum ergo repleuerit in bonis desiderium tuum, vt non aliud sit, quod requiras, sereno pemtus ex ipsa plenitudine animo, uidere iam poteris serenitatem illam, illam plenitudinem maiestatis, similis Deo factus, q̃ videas cũ sicuti est: aut forte iã plenus omni gloria in semetipso, etiã foris salutationẽ quã operatus est Deus, & plenã maiestate eius omnẽ terrã undique circũspiciet deliciosissimus deliciosissimi seculi habitator: ad hoc quoque referri posse uidebitur, q̃ adiecit. Et ostendam illi salutare meũ. Alioquin accipiamus si magis placet etiam hoc modo, ut ipsos quos promiserat dies, in hac
ostensione salutaris exponat. Longitudine, Ps. 120. e
inquit, dierum replebo eum. Et tanquam
quæreres vnde erit dies in ciuitate de qua K
legimus, quia non lucebit ibi sol per diem, nox enim non erit in ea: ostendam illi, ait, salutare meum: ut quemadmodum, & in illa scriptura dicitur: Lucerna eius sit agnus.
Ostendam illi salutare meum. Non iam in Apo. 21. g
fine erudiam, non iam exercebo in spe, sed specie ad implebo. Ostendam illi salutare meum, ostendam illi Iesum meũ, ut in æternum iam uideat in quem credidit, quem di-
lexit, quem semper optauit. Ostende nobis Psa. 84. a
Domine misericordiam tuam, & salutare tuũ da nobis. Ostẽde nobis salutare tuũ, &
sufficit nobis. Qui. n. videt illũ, videt, & te: Ioa. 17. a
quia ipse in te, & tu in ipso. Hæc est aũt uita æterna, ut cognoscamus te uerum Deum, & quẽ misisti Iesum Christum. Itaque tũc dimittes

mittes seruum tuum Domine, secundú verbum tuum in pace, cum viderint oculi mei salutare tuum, Iesum tuum, Dominú meú, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

Sequuntur Sermones eiusdem de diuersis.

De nimia quadam fallacia præsentis uitæ. Sermo.

Iob 7. a Era omnino sententia fratres, quoniam tentatio est uita hominis super terram. Siquidem fallax est, nec simpliciter fallere consueuit. Vt enim multipliciter illudat hominibus, mutat faciem, mutat uocem, modo ait, modo negat, nec erubescit: de ipsa quátitate sua diuersis diuersa loquitur, imo
L & eidem diuerso tempore cótraria quoque suggerit, & aduersa. Modo enim se breuem esse causatur, modo simulat longiorem. Cú peccare delectat adhuc, gemit altius pro breuitate sua. Nec breuitas falsa, sed gemitus fallax, quod id memoret cum mœrore, vnde magis oportuerat gratulari. Siquidé bonum est ei si sic agere perseuerat, ut flagitijs eius quibus uoluntas modum non ponit, uel necessitas finem ponat. Expedit ei qui semper anima moritur, ut corpore citius moriatur, magis autem ei bonum erat si natus non fuisset homo ille. Et ipsa denique uitę memoria breuioris remediú magis, quá incentiuum debuerat esse peccati, sicut scri-
Eccl. 7. d ptum est. Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Quod si usque adeo regnat in te peccatum, imo usque adeo delectat te seruire peccato, ut doleas tibi modicú tempus esse quo seruias ei, sed eousque latá diligis viam, vt omnimodis optes si posses eam etiam facere longam: uelis nolis, non longe est finis eius, sed tu fateor longe es à regno Dei, & firmissimum pepigisse uideris cum morte fœdus, pactum cum inferno.
Ps. 106. a Errauerunt (ait propheta) in solitudine in inaquoso, uiam ciuitatis habitaculi non inuenerunt. Solitudo hęc superborum est, quia solos sese reputant, solos appetunt reputari. Literatus est, odit socium. Astutus in negocijs secularibus, neminem uellet si-
Nota. bi similem inueniri. Pecuniosus est, si dite-
M scere uiderit alterum, cruciatur. Fortis est, aut formosus, da ei parem, & contabescit. Solitarius est, sed erroneus. Errat in solitudine sua: non enim solus habitare poterit super terram. Nec mirum, quod solitudini huic, inaquosum additur: vt dicatur, in solitudine in inaquoso. Sicut enim in solitudinibus aquæ deesse solent, & loca deserta sterilia quoque, & arida esse consueuerunt, sic superbiam impœnitentia comitatur. Elatum enim cor, durum & expers est pietatis, ignarum compunctionis, siccum ab omni rore gratiæ spiritualis, quia superbis Deus, resistit, humilibus uero dat gratiam. Qui Iaco. 4. b
emittis fontes in conuallibus, inter mediú Ps. 103. b
montium (ait propheta) pertransibút aquæ. Hinc est quòd de seipso miserabiliter conquerens ait. Anima mea sicut terra sine aqua tibi. Siquidem aquę inopia non mo- Ps. 142. b
do aridum, sed & sordidum facit dum non est quo laueris: & humanum cor lachrymas nesciens, non modo durum, sed & impurú esse necesse est. Lauabo, ait, per singulas noctes lectum meum, ut conscientiæ maculas diluam. Lachrymis meis stratum meum Psa. 6. b
rigabo, ne in me quoque fiat, quod scriptú est, de semine, quod cecidit supra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem. Errauerunt in solitudine in inaquoso, viam Mat. 13. a
ciuitatis habitaculi non inuenerunt. Errauerunt plane in inuio, & non in uia. Neque enim uia est lata uia. Rectitudo quippe ad uiam, latitudo ad planitiem magis, quam ad uiam pertinet. Solitudo inuia lata est uia, & ubi nulla est uia, totum est uia. Sic est uita exposita uitiis, latissimos habés A
hinc inde terminos, quia nullos terminos habens. Nec uita sanè dicenda est, qua nimirum soli uiuitur morti, Apostolo te- Rom 8 c
ste qui ait. Quia si secundum carnem uixeritis, moriemini. Sic nec circuitus uia, & tamen impiorum est uia, sicut scriptum est: In circuitu impij ambulant. Ipsa est Psa. 11. b
spaciosa uia, cuius latitudinis spacium nullis clauditur metis, ubi nec lex est, nec pręuaricatio. Huiusmodi ergo filiis diffidentię qui totos sese corporeis uoluptatibus, & propris uoluntatibus tradiderunt, fiducialiter fallax uita breuem sese esse fatetur, ut carnaliter doleant, quòd instar principis sui modicum tempus se habere cognoscant, atque eo uehementius ad omne flagitium inardescant, sicut quidam dicere referuntur. Non nos prætereat flos temporis, coronemus nos rosis, antequam marcescant. Nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra, nullus sit expers luxuriæ

luxurię nostræ, vbique relinquamus signa lætitiæ, quoniã hæc est pars, & hæc est sors
Sap. 2. b nostra. Et manifestius. Manducemus, & bibamus, cras. n. moriemur. Verum id quidẽ respondebit eis cras iustitia sua: nec manentem hic ciuitatem habent, vel ipsi qui viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt. Sed ꝙ eo magis peccare festinãt, prorsus insaniũt. Sane eisdẽ ipsis si quando forte imminentis sibi mortis cœperint horrere memoriam, & terribilem expectationem iudicij contremiscere, continuo vitæ huius fallacia longã se esse mentitur, vt quam pauloante breuẽ esse doleant peccato vitam, nunc eandem
B repente inueniant, vsque adeo prolongatã, vt secure se posse putent non modicã adhuc partem cõsumere in peccatis, quod reliqua longa sit, & sufficiat ad agendam pœnitentiam pro peccatis. Cæterum sicut prioribus nisi respuerint, timor quẽ timent eueniet, imo grauius, quàm quòd uerentur accidet eis, vt nõ modo flagitiorũ tempus velociter transeat, sed & succedat tempus, aut magis æternitas suppliciorũ: ita & his cũ dixerint pax & securitas, repentinus superueniet interitus, vt nõ possit nec dimidiare dies quibus sese somniant adhuc esse victuros, non illam, quam sibi pollicẽtur dimidiationem
Isa. 22. d explere dierum. Vobis fratres, nec iam à tristitia verę breuitatis, nec à fallaci consolatione simulatæ lõgitudinis timeo, quod certissime iam cœperitis ire in ciuitatem habitationis, nec ambuletis in inuio, sed in via. Vereor autem ne vobis quoque, sed aliter vita ipsa simulatione longitudinis illudere velit, non consolationem hinc afferens, sed magis inferens desolationem. Vereor, inquã ne longiorem sibi vitam superesse quis reputans, & grandem sibi restare autumãs viã obruatur a pusillanimitate spiritus, & labores tantos, & tam diuturnos sustinere posse desperet: quasi vero non secundum multitudinem dolorum suorum in corde suo consolationes diuinæ lætificent animas electorum. Et nunc quidem secundum multitudinem dolorum, dum adhuc quasi ad mensuram dantur. Cæterum post hæc, delectiones non iam cõsolationes in dextera eius, usque
C in finem, Concupiscamus illam dexterã fratres, quæ totos amplexabitur nos, suspiremus ad delectationes illas: ut sicut breue est omnino tẽpus, etiam pauci videantur nobis
Rom. 8. d dies præ amoris magnitudine. Non sunt cõdignæ passiones huius temporis ad futurã gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Iucunda promissio, & votis omnibus amplectenda. Non enim astabimus quasi inanes, & vacui spectatores, nec gloria quasi extrinsecus reuelabitur nobis, sed in nobis. Videbimus. n. Deum facie ad faciem, sed non extra nos, quia in nobis erit, vtique omnia in omnibus. Nimirum plena erit gloria illa etiam omnis terra, quanto magis anima ipsa replebitur? Replebimur, inquit, in bonis domus Psa. 64. a
tuę. Et quid dico, ꝙ non aderit nobis gloria sed inerit? Nunc quoque in nobis est, sed tunc reuelabitur. Nunc enim filij Dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus. Fratres mei, si non accepimus spiritum huius mundi, sed spiritum qui ex Deo est, sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis. Ego. n. dico quoniam omnia. Et si mihi non creditis, apostolo credite: Qui proprio, ait, filio Rom. 8. f
non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non omnia etiam cum illo nobis donauit? Hæc nempe potestas filiorum Dei, quam dedit his qui receperunt eũ. Hęc gloria cuiusque fidelis, gloria quasi adoptati a patre, per eum utique cuius gloriam uidimus, gloriam quasi vnigeniti a patre. Audi denique potestatem: Omnia, inquit, possibilia sunt credẽti. Sed adhuc mul- Marc. 9. d
ta, inquies, grauiter inquietat, multa euidentius aduersantur. Et miror quomodo om- D
nia data memores, quibus fere nulla famulantur ad votum. Seruire nobis videntur aliqua, sed cum labore nostro, nec nisi prius seruierimus eis. Iumenta ipsa nisi fuerint a nobis nutrita, nisi domita, nisi fuerint pabulo sustentata, nõ adiuuant. Terra ipsa, quæ debuerat nobis esse germanior, non sine sudore vultus nostri patrẽ nobis ministrat, imo & cum coluerimus eam, spinas & tribulos germinat nobis. Et cætera omnia denique si diligenter cõsideremus, seruitium a nobis magis exigunt, quã exhibent nobis: vt ea interim sileã, quæ sunt parata nocere, vt est ignis ad exurendũ: aqua ad submergẽdum feræ ad lacerandũ. Et hæc quidem ita se habent, sed tamen nõ mentitur apostolus etiam alio loco manifestius asseuerans scire se quoniam diligentibus Deum omnia co- Rom. 8. e
operantur in bonũ, his qui secundum propositum vocati sunt sancti. Veruntamen solerter attende, ꝙ non ad libitũ famulari, sed cooperari dicit ad bonum. Neque. n. ad uoluntatẽ seruiunt, sed ad utilitatẽ: non ad uoluptatem, sed ad salutem, non ad uotum, sed ad

ad commodum nostrum. Vsqueadeo siquidem in hunc modum omnia nobis cooperātur in bonum, vt inter hæc omnia etiam ea quæ nihil sunt numerentur, molestia, morbus, & ipsa mors etiam, & peccatū, quæ quidem constat naturas nō esse, sed naturæ corruptiones. An uerò ei peccata ipsa non cooperantur in bonū, qui ex eis humilior, feruentior, solicitior, timoratior, & cautior in-
E uenitur? Hę sunt ergo primitiæ spiritus, hæ primitiæ regni, hæc gloriæ prælibatio, hoc potestatis initium, & arra quædā paternæ hęreditatis. Cæterum cū venerit, quod perfectū est, euacuabitur, quod ex parte est, ut ad uotum deinceps omnia disponantur, ꝙ indissolubili uinculo copulata sibi vtile, & iucundum separari ultra non possint. Hoc nēpe erit illud æternū gloriæ pondus de quo
2.Co.4.d identidem ait Apostolus. Momentaneum, inquit, hoc & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ
Nota. pondus operatur in nobis. Perge ergo murmurare, & dicere: Longum est, graue est, nō possum tam immania, & tam diuturna portare. Apostolus momētaneum, & leue perhibet esse, quod tolerat, & certe necdum a Iudæis quinquies quadragenas vna minus accepisti, necdum nocte ac die in profundo maris fuisti, necdum plus omnibus laborasti, postremo necdum, usque ad sanguinem restitisti. Vide ergo, quàm non sunt condignæ ad gloriam passiones. Quod tribulationis est, momentaneum est & leue: quod gloriæ, æternum est, & pondus etiam supra modum in sublimitate. Quid in incertum tibi dies, & annos numeras? Transit hora, trāsit & pœna: nec accedunt sibi, sed potius, & succedunt. Non sic gloria, non sic remuneratio non sic merces ipsa laboris: nescit vicissitudinem, nescit finem, manet tota simul, &
Psa. 39.a manet in æternum. Cum dederit (inquit) dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domi-
F ni. Sufficit enim nunc cuique diei malitia sua, nec laborem suum poterit reseruare sequenti, sed omnium merces laborū in vna
2.Ti.4.b illa die reddetur, cui altera nō succedit. Re-
Psal. 83.c posita est mihi corona iustitiæ (ait Apostolus) quā reddet mihi non in illis, sed in illū diem iustus iudex. Melior est.n. dies vna in atrijs illis super milia. Guttatim pœna bibitur, liquando sumitur, per minutias transit: nam in remuneratione torrens est uoluptatis, & fluminis impetus, torrens inundans lætitiæ, flumen gloriæ, & flumen pacis. Flumen plane est, sed quod affluat, non quod fluat, vel effluat. Flumen vocatur, non quod transeat, vel pertranseat, sed quòd abundet. Aeternum, inquit, gloriæ pondus. Nō.n. nobis gloriosa vestis, non gloriosa domus: sed ipsa gloria promittitur. Si quid vero illorū, aut similium aliquando dicitur, figura est. Nā in ueritate iustorū expectatio, non aliquod lætum, sed ipsa lætitia est. Gaudent in cibis, gaudent in pompis, gaudēt in diuitijs, gaudēt & in vitijs homines: sed luctus extrema occupat eiusmodi gaudiorū, quòd gaudium in materia conuertibili mutari necesse sit remutata. Accenditur cereus: non purū lumen est, sed lucerna, siquidem ignis ipse propria fomenta consumit, nec nisi ipsa consumptione fouetur. Porro deficiente materia etiam ipse deficiet, & vbi illam uideris prorsus exustam, hunc quoque nihilominus extinctum esse reperies. Sicut ergo flammæ illius nouissima fumus occupat, & caligo, sic lætitia lætæ rei in tristitiam cōmutatur. Nobis autem non fauum mellis, sed purissimum, & liquidissimū mel reposuit Deus, G
ipsam plane lætitiam, uitam gloriam, pacem, uoluptatem, amœnitatem, fœlicitatem, iucunditatem, & exultationem thesaurizauit nobis Dominus Deus noster: & hæc omnia unum, ut sit participatio Hierusalem in idipsum. Et hoc unum, & idipsum non nisi ipse, sicut supra meminimus, dicente Apostolo, quoniam erit Deus omnia in omnibus. Hæc merces nostra, hæc corona 1. Co.1.d
nostra, hoc brauium nostrum, ad quod utinam sic curramus, ut comprehendamus. Colo. 3.b
Fratres, nunquam prudens agricola seminādi opportunitatem reputat lōgiorem, quòd futuræ messis desiderat ubertatem. Vestri autem dies non minus, utique quàm capilli omnes numerati sunt: & sicut pilus de corpore, sic & momentum de tempore non peribit. Habentes ergo talem promissionem charissimi, non deficiamus, aut fatigemur aliquando, nec graue causemur onus Christi, quod teste ipso leue est, uel iugum, quod reuera suaue est: sed ad omne, quod uidemur portare pondus Dei, æternum gloriæ pondus cogitemus. Ad quam nos sua miseratione perducat uirtutū Dominus, & rex gloriæ, cui interim deuota humilitate clamamus: Non nobis Domine non nobis, sed Psa.113.b
nomini tuo da gloriam.

De

De obedientia, patientia, & sapientia. Sermo.

Bsecro vos fratres,per commu-
nem salutem, studiose suscipite
datam vobis oportunitatem o-
H perandæ salutis. Obsecro per
Ps. 136.a misericordiã pro qua, tam miserabiles vos
facere studuistis,facite ad quod uenistis, ad
quod ascendistis de fluminibus Babylonis.
Super flumina Babylonis (ait propheta) il-
lic sedimus & fleuimus, dum recordaremur
tui Sion. Nulla uobis hic nutriendorum
liberorum cura, nulla solicitudo quomodo
placeatis vxoribus: non de nundinis, non
de negocijs secularibus,non de ipso victu &
vestitu necesse est cogitare. Procul à vobis
magna quidem ex parte diei malitia,& soli-
citudo vitæ. Sic abscondit vos Deus in ab-
scondito tabernaculi sui. Vacate itaque di-
lectissimi,& videte quoniam ipse est Deus.
Psal.9 b Verum vt hoc quandoque possitis, curan-
dum est vobis prius, vt videatis quid estis
vos,& iuxta eiusdem prophetæ vocem,sciãt
gentes quoniam homines sunt. Huic du-
plici considerationi tota hæc vestra vocatio
tribuatur,sicut sanctus orabat: Deus noue-
rim me,nouerim te. Quomodo enim natus
sibi videtur homo, si labores fugitans, &
dolores? Aut quomodo scit se esse homi-
nem,qui ad id paratus non est ad quod na-
Iob. 5. b tus? Homo, inquit, natus ad laborem.
Nam ad laborem natum se dubitet, qui nõ
natus est in dolore. Sed dolorem parturien
tis,clamor:laborem, prolis fletus indicat &
Psal.9.d vagitus.Quoniam tu laborem & dolorem
consideras,ait propheta. Labor in actioni-
bus:dolor in passionibus est.Proinde qui se
nouerat hominẽ, ad vtrumque paratus sup
Psal.56.a plici confessione dicebat: Paratum cor meũ
Psa.118.b Deus paratum cor meũ. Et geminam hanc
I præparationem euidentius exprimens, de
Psal.37.d actione quidem:Paratus sum,ait, & nõ sum
turbatus,vt custodiam mãdata tua. De pas-
sione verò: Ego,inquit, in flagella paratus
sum, & dolor meus in conspectu meo sem-
per. Nemo sane in hac misera uita geminã
hanc vexationem se euadere glorietur. Ne-
mo quippe ex omnibus filijs Adæ sine labo
re hic viuit,nemo sine dolore. Est qui decli-
nat aliquos, sed incidit proculdubio in gra
Psa. 72. a uiores. In labore, inquit, hominum non
sunt, & cum hominibus non flagellabun-
tur. Non tamen continuo sine labore sunt,
aut minime flagellantur. Denique pro-
pterea,inquit,tenuit eos superbia. Grauis *Ibidem.*
equidem labor. Operti sunt iniquitate,
& impietate sua, grauibus plane flagellis.
Siquidem non est gaudere impijs, dicit Do
minus. Quòd enim nec laboris anxieta-
tem,nec flagelli sentiunt læsionem,ipsa iam
insensibilitas vehementiam indicat passio-
nis. Sudat pauper in opere foris, sed nun-
quid minus anxie diues intus in ipsa sua co
gitatione laborat? Aperit iste os suum in
oscitatione,aperit ille in eructatione, & in-
terdum ille grauius fastidio, quàm iste ine-
dia cruciatur. Postremò velint nolint,non
modò homines, sed etiam dæmones, & fa-
ciunt, & patiuntur quod prouidentia sum-
ma disposuit. Cæterùm nec leprosa obediẽ-
tia,nec canina patientia commendatur. In-
de est quòd non simpliciter petimus, ut fiat
voluntas Domini, quam in omnibus, &
per omnia fieri certissimè constat(volunta-
ti enim eius quis resistit?) sed ut fiat sicut
in cœlo,& in terra. Quam nimirum adie-
ctionem duabus quoque præcedentibus pe
titionibus nihilominus reor aptandam, ut
patrem nostrum qui in cœlis est exoremus, K
quatenus,& nomen eius sanctificetur,& re
gnum eius adueniat,& uoluntas fiat. Hæc
omnia sicut in cœlo,sic & in terra:alioquin
ubi non sanctificatur nomen eius? Vbi iam *Phili. 2. b*
regnum eius non uenit,quando in nomine
Iesu omne genu flectitur,cœlestium, terre-
strium, & infernorum? Scio te quis es san-
ctus Dei,ait etiam ipse malignus. At longè
aliter,& dissimili prorsus affectione nomẽ
istud sanctificatur in cœlis,ubi tam inenar-
rabili iucunditate clamatur, Sanctus, san-
ctus,sanctus Dominus Deus Sabaoth. Sic
& regnat non in terra solum, uerumetiam
in gehenna,imperium habens uitæ, & mor
tis. Sed omnino dissimiliter regnat in his,
qui inuiti seruiunt, & qui uoluntarie fa-
mulantur.Bonus cibus obedientia, de qua
nimirum, & ipse Dominus ait. Meus cibus *Ioan.4.c*
est, ut faciam uoluntatem patris mei. Et *Psa.127.a*
propheta: Labores(ait)manuum tuarum,
quia mãducabis,beatus es,& bene tibi erit.
Bonus cibus patientia pauperum,quę non
peribit in finem,panis lachrymarum,panis
doloris.Veruntamen vtrique necessariũ est
condimentum, sine quo uterque insipidus
non modo non reficiat, sed gustatus affe-
rat mortem. Durissimus equidẽ cibus uter-
que fratres, & nisi aliquod tertium sapo-
rabile

rabile apponatur, vtique mors in olla. Quid verò tam saporabile quàm sapientia? Nempe lignum uitæ est, quod & ipsas aquas Marath per Moysen dulcorauit. Farinula est, quæ pulmentum prophetarum per Helisæũ saporauit. Ignis est, qui semper ardere præcipitur in altari. Oleum est, ob cuius inopiam virginibus fatuis ostium clauditur nuptiarum. Sal est, quod nulli sacrificio deesse iubetur. Inde est quòd insulsos homines dicimus, quos intelligi volumus minime sapientes. Et dominus sal in nobis habere præcipit. Apostolus quoque omnem nostrum sermonem sale monet esse conditum. Puto tamen hanc ipsam quam obedientiæ & patientiæ tertiam addi volumus, sapientiam nihilominus triplicem inueniri, vt nostrum hoc condimentum uelut tribus quibusdam herbis conficiatur. Opus est vt iustitia sit in intentione, hilaritas in operatione, humilitas in reputatione. Insipida namque Deo & insulsa quodãmodo nostra obedientia seu etiam patientia est, nisi omnium quæ uel agimus uel patimur, ipse sit causa: quia & quicquid facimus, iubemur facere in gloriam Dei: & non si quid patimur, sed si quid propter iustitiam patimur, beati. Oportet autem pusillanimitatem quoque & tristitiam in omnibus quæ agenda sunt vel toleranda, caueri: quia hilarem datorẽ diligit Deus. Denique hilaritas ipsa & deuota uoluntas ad eam, quam supra diximus, pręparationem specialiter noscitur pertinere. Porro elationem super omnia fugere necesse est? Quisquis enim altum sapit, & opus eius & patientia nanum sapit: nec grauior ullus sapor, aut magis contrarius est veritati. Vidésne quàm sit utile homini scire se hominem, vt proinde sit paratus ad mandatorum obedientiam, & tolerantiam flagellorum, ac deinceps studeat, vt qui nec laborem interim potest effugere nec dolorem, sic saltem laboret & doleat, ut hæc sibi in cibos transeant salutares? Siquidem melior est obedientia, quàm uictimę, & melior est patiens viro forti. Inobedientia est causa mortis, omnes experimur, omnes morimur propter eam. Impatientia, ànimæ perditio est, dicente domino. In patientia uestra possidebitis animas uestras. Nihilominus autem sapientia quoque quam diximus necessaria est ad salutem. Siquidem non solum propter inobedientiam quibus obediẽtia defuit, aut propter impatientiam qui patientia caruerunt: sed & qui non habuerũt sapientiam, propter suam insipientiam perierunt. Et hæc quidem ut sciant homines quoniam homines sunt, actionibus iam & passionibus deputati. Erat quando in actione & meditatione positus erat homo, sine passione habens actionem, habens etiam sine labore meditationem. Dico autẽ quando positus est in paradisum, vt operaretur & custodiret. Verum hinc quoque si non caderet, erat aliquando promouendus ut sola iam frueretur contemplatione: sicut & ex hoc inferiori gradu quem modo tenet, nisi resurgere satagat, in infimum est quãdoque casurus: videlicet ut in sola iam passione versetur, quòd nec opus nec ratio, sed tantum passio apud inferos sit. Fœlix quidem cuius animam corpus non aggrauabat, quia nec corrumpebatur. Sed longe fœlicior si ad hoc peruenisset, ut minoratus actu, plenius perfectiusque perciperet sapientiam, gratis diligens corpus, tanquam in nullo indigens corpore. Esset enim hic pulcherrimus ordo, & erit adhuc quando erit. Neque enim aliquatenus desperandum, ut uidelicet sicut anima Deo, sic animę caro dicere uideretur. Quoniam bonorum meorum non eges, adimplebis me lætitia (ait) cum uultu tuo. Inde plenitudo, inde satietas, cum apparuerit gloria tua. Nam quod de corporum reformatione, & conformatione claritati corporis eius expectamus, ex abundanti quodammodo & mensurę superefluentia erit: vt fœliciter quidem in ipsius glorificatione, sed non principaliter gaudeamus. Vxor, inquit, tua sicut uitis abundans, in lateribus domus tuæ. Honorabitur caro, sed iuxta mensuram: non in medio domus habitans, sed seorsum: nec in facie nobis, sed in latere constituta. Filij tui sicut nouellæ oliuarum in circuitu mensæ tuæ. Nimirum opera etiam ipsa non deerunt, sed quę nunc fiunt, non quæ fient tunc: sicut scriptum est. Opera enim illorum sequuntur illos. Verum & si gratulemur & agamus gratias Deo super his quæ ipsius adiutorio gessimus, non primum tamen eis locum dabimus, sed in circuitu locabuntur.

Nunc uerò in regione corporum habitantes, corporibus sumus obnoxij, & ex quo dissipauerunt legem domini parẽtes nostri, non modo faciendi tempus est, sed etiam patiendi, & omnium nostrum amplius labor & do-

Exod. 15. d
4. Reg. 4. g
Leui 6 c
L
Mat. 25 a
Leui. 2. d
Mat. 9. d
& 14. g
Colos 4. b
2. Co. 9 b
M
Eccl. 4. b
A
Ps. 15. a
Ps. 127. a
Ibidem.
Apo. 14. c

& dolor. Durus equidem cibus est, hordeaceus panis, sed offenso rege, pulsus palatio miles quamlibet delicatus, ad unum fortè B quem solũ habet seruulum diuertere opus habebit: ibi fouere latebras, & insolita capere prandia: apud cũ regales delicias pultibus rusticanis, ac nobiles stratus sterquilinio mutare seruuli, iuxta illud Propheticæ Thren.4. a lamentationis. Qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora. Ibique hoc maximè propheta deplorat, oblitas propriæ cõditionis ingenuas creaturas tantam dissimulare miseriam: nec modo nõ reputare quod tolerant, sed tanquam bona magna complectì quæ paulo minus extrema sunt mala.

Ibidem. Propterea siquidem & de seipso ait. Ego vir videns paupertatem meam in uirga indignationis eius. Gemamus nos sub hoc onere fratres, & præsentes deploremus ærumnas: frequenter quisque nostrum in uocẽ Roma.7.d piæ quærimoniæ erumpat, & clamet. Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Studeamus etiam furari aliquando nosmetipsos, & à pessimis occupationibus istis surripere uel ad horam: iaculari animos, uibrare corda in id quod suum est, & quod quanto naturalius, tãto suauius Psal.45.b est. Hoc enim est quod dicitur. Vacate & videte quoniam ego sum Deus. Neque.n. est oculorum uisio ista, sed cordium, cum Matt.5.b dominus dicat. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Proprium hoc cordis bonum: nec seruili ad hoc indiget instrumento: proprius enim animæ cibus Psa.101.a est, de quo propheta. Aruit, inquit, cor meũ, quia oblitus sum comedere panem meum. Sanè quod dicimus, dictu facili..s nihil est, in comparatione dicimus operum: ꝙ longè sit uolubilior lingua quam dextera: & leuius hęc ad uerbum, quam ad actũ illa mo- C uetur. Alioquin & dictu & actu cogitatus facilior est, ꝙ in eo quidem suo ipsius ore loquatur anima, suis videat oculis, suis manibus operetur. Quamuis & hic interdum laborare eam necesse est etiam in gemitu suo, & intra proprium quoque cubile cõpungi. Siquidẽ vsque adeò uita nostra inferno appropinquauit, qui solius utique passionis est locus, ut & actionẽ passio, imò & ipsam quoque cogitationem actio & passio pariter occuparint. Nónne enim nobis quodãmodo passiuę sunt actiones, & in cogitationibus etiam dolor & labor? Heu uitula Effraim, docta diligere trituram, assueta iugo, ignara quietis. Quando ueniam & apparebo ante faciem Dei? Quando cessabunt hæc omnia, & iam non erit amplius neque luctus, neque clamor, sed nec ullus dolor, neque labor ullus? Quando inebriabit animam ubertas domus Dei, & torrens ille indeficiens uoluptatis diuinę? Quando totã sibi eam serenissimi contemplatio luminis uendicabit? Filioli, concupiscamus in atria domini, crebro suspiremus illuc. Patria nostra ipsa est, odoremus saltem & à longè salutemus eam. Amen.

De cantico Ezechiæ regis. Sermo.

VIri sanguinem & dolosi non dimidiabunt dies suos, perseuerãtes in sua uetustate usque ad mortem, & hoc quia non timẽt dominum. Verum qui timore Dei initiatur ad sapientiã, is continuò dimidiat dies suos, exclamans præ timore. Vadam ad portas inferi. Cuius utique inferi metu cum cœperit quiescere à malis, incipit de bonis quærere consolationẽ, quia necesse est in alterutro consolari. Est autem bona consolatio de spe salutis æternæ, in quam sublatis peccatis, quæ separabant inter ipsum & Deum, per Dei gratiam reuiuiscit & hilarescit. In quo cum cœperit proficere, hoc est piè uiuere in Christo, necesse est (teste scriptura) persecutionem patiatur: ut recens gaudiũ uertatur in mœrorem, & dulcedo boni vix summis (vt ita dicam) labijs attacta, in amaritudinem commutetur, ita ut libeat dicere. Versa est cithara mea in luctum, & cãtatio mea in plorationem. Plorat ergo amarius amissam dulcedinem, quàm prius fleuerat admissam peccatorum amaritudinem, & hoc tamdiu facit, donec Deo miserante consolatio redit. Qua denuò redeunte, cognoscit eam quam passus est tentationem probationem fuisse, non desolationem: porro probationẽ fuisse ad eruditionem, non ad destructionẽ, sicut scriptum est. Visitas eum diluculo, & subitò probas illum. Vnde & cognito suo de tentatione profectu, non tantum non refugit: sed etiam tentari appetit. Proba me, inquiens, & tenta me. Crebris itaque huiusmodi vicissitudinibus inter gratię uisitationem, & tentationis probationem, in schola uirtutum proficiens faciente utique uisitatione ne deficiat, tentatione ne superbiat: & tali tandem exercitio mundato oculo interiori,

Psal.54.d
D
2.Tim.3.e
Iob.30.a
Ibidem.
Psal.25.a

teriori, statim adest lex, cui fideliter inhærere cupiens, sed corpore pressus non præualens, ad seipsum nolens dolensque resilit. E
Gustato tamen aliquatenus quàm dulcis est dominus, eius etiam cum ad sua redierit, in cordis palato saporé retinet, quo fit ut iam ipsum, non ipsius quæcunque bona desideret. Et hęc est charitas nō quærens quæ sua sunt: hæc facit filium non quærentem sua, sed patrem diligentem. Timor quippe faceret seruum in sua commoda declinantem, spes mercenarium sua lucra sectantem. Per
Esa. 38. a hos proculdubio gradus Ezechias transijt, & innotuit transituris. Ego dixi in dimidio dierum meorum, vadam ad portas inferi. Ac si diceret, Cum deposita imagine terrestris hominis, imaginé cœlestis vellem portare, cœpi à timore, vt præscriptum est: Concipiens exclamaui, uadam ad portas inferi. Quo tamen timore nequaquam desperans, quęsiui residuum annorum meorú, vt iam mihi uiuere inciperem, qui cōtra me vixeram vsque adhuc. Quæsiui autem ab
Ioan. 15. a illo qui dixit. Sine me nihil potestis facere. Neque enim ad ipsum sine ipso, non dicam reuerti, sed nec conuerti quidem poteram:
Psal. 77. c vtpote spiritus vadens & nō rediens. Quæsiui ergo residuum annorum meorum. Quo accepto (nō enim negat qui incitat ad quærendum) statim veram experior sententiam
Eccl. 2. a sapientis, qui ait. Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Tentationibus itaque cum vrgeret, & spes recens quam conceperam salutis, mihi iamiamque intercludi videretur: dixi, non uidebo dominum Deú
F in terra uiuentium: quod vtique in abundantia præsumpserim. Dixi enim in abundantia mea, non mouebor in æternum, non attendens ꝙ in voluntate tua, non in potestate mea, præstitisti decori meo uirtutem. Quamobrem auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus, nequaquam iam visurus dominum Deum, id est patrem, in terra viuentium. Non aspiciam hominem vltra, uidelicet filium, de quo dictum est.
Hier. 17. b Et homo est, & quis cognouit eum? Sed
Esa. 66. a nec habitatorem quietis, id est spiritum sanctum, de quo scriptum est. Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem
Textus. & quietum? Addidit quoque. Generatio mea ablata est & conuoluta est à me. Hoc est, bonorum operum proles, quam ex timore cœperam parturire, ut de anima nostra possit dici, & quæ multos habebat filios, infirmata est. Ablata est autem pia hæc soboles, & conuoluta est à me quasi tabernacula pastorum: ad tempus vtique credita, non tradita in æternum. Item adiecit. Præcisa *Textus.*
est velut à texente uia mea: vt dicerem profectus vitæ meæ non in mea, sed in manu omnipotentis, sicut tela in manu texentis: quádoquidem dum adhuc ordirer, hoc est, statim in initio succidit me, quatenus eodē pene tempore & dederit, & tulerit quod donarat. Sed si defecit uirtus mea, non tamen dereliquit me, ne qui cœperat, nō posse perficere uideretur. Quid multa? In ueritate mox cōperi, quia uirtus in infirmitate perficitur, & ait. Bonum mihi quia humiliasti *2. Co. 12. c*
me. Cognoui enim, quia de mane vsque ad vesperam finies me, id est, consummabis *Textus.*
me. Non in solo mane visitationis, aut tátum in vespera tentationis, sed in utroque G
simul erit perfectio mea. Stultus ego qui tantum sperabam usque ad mane, cum Dauid dicat. A custodia matutina usque ad noctem speret Israel in domino. Et quoniam pusillus in spe, quasi leo sic contriuit omnia ossa mea: robur omne uidelicet, de quo adhuc sub tutela gratiæ futurorum im- *Ps. 129. b*
prouidus confidebam. Contriuit autē quis, nisi aduersarius noster diabolus, qui tanquá leo rugiens circuit quærens quem deuoret? *1. Pet. 5. b*
Tu ergo domine ex hac contritione humiliatum & probatum de mane usque ad uesperam finies me, quoniam & factum est mane & uespere dies unus. Quamobrem ego vt didici, benedicam dominum in omni tépore, hoc est mane & uespere non sicut ille qui confitebitur tibi cum benefeceris ei: nō sicut illi, qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt: sed dicam cum sanctis. Si bona suscepimus de manu domini, mala autem quare non sustineamus? *Iob. 2. b*
Et in mane quidem sicut pullus hirundinis sic clamabo, in uespere autem meditabor ut columba, quatenus & cum gratiæ matutinú arriserit, in modum hirundinis exultans & clamitans gratias agam pro uisitatione, & cum vespera ingruerit, non deerit sacrificiú vespertinum, cum instat columbæ gemens, lachrymas fundam in tribulatione. Sic .n. deseruiet tempus utrunque Deo, cum & ad vesperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Mœrens mœrebo in uespera, quo lætus fruar matutino. Placet utrunque H
Deo, & peccator compunctus, & iustus deuotus:

notus: cui è regione displicet tam ingratus iustus, quàm peccator securus. Aut certe sicut pullus hirundinis hac illacque discurrens, Marthæ me officijs mancipabo, hilarem datorem me exhibens omni necessitatem patienti, & meditabor, ut columba: gemendo vtique, quod obstat dum, quod restat intueor. Hoc autem faciam mane, & vespere, hoc est prius, & posterius, iuxta quod in typum vtriusque vitę dictum est à
Gen. 29. c Laban. Non est consuetudinis, ut minores ante tradamus ad nuptias, quanquam indifferenter de altera ad alteram transeatur. Quod significare Iob puto, vbi ait: Si dormiero, dico, quando surgam? & rursum expectabo uesperam. Quiescens quippe in uespera contemplationis, mane desiderabat quo surgeret ad actionem: rursumque negotijs fatigatus, expectabat vesperam, libenter repetens ocia contemplationis. Potest, & per garrulam auiculam, cantus simul psallentium in ecclesia, & per gementem columbam, priuata orationum suspiria designari. Sed mediam sententiam magis uel-
Textus. le uidetur sequens versiculus: Attenuati sunt oculi mei suspicentes in excelso. Siue enim dicatur, attenuati, hoc est subtiles facti, pro assiduitate suspiciendi in excelso, videlicet sublimia atque excelsa contemplan-
Psa. 118. b di, siue intelligatur, attenuati, id est reuerberati, & a suo quodammodo acumine imminuti, iuxta illud: Defecerunt oculi mei in eloquium tuum. Et rursum: Memor fui Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum, &
I defecit spiritus meus. Siue ergo illo, siue hoc modo accipiatur, non aliud quam contemplatio designatur. Cæterum posterior expositio sequentibus magis conuenire videtur. Ait enim: Domine uim patior. Quasi dicat: Domine non sponte, sed inuitus retrahor, & arceor a tui contemplatione: quia
Sapi. 9. d corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terreno inhabitatio sensum multa cogitantem. Responde ergo tu ò conditor pro me, qui nosti naturæ conditionem. Aut si peccata mea hoc faciunt, nec est culpa naturæ, sed meæ pessimę consuetudinis, etiam sic nihilominus responde pro me affigens peccata cruci, & sanguine tuo delens, ut non sit, quod me impediat contemplantem. Nam quid dicam, aut quid respondebit mihi cum ipse fecerit? Ad quem me videlicet alium vertam, aut quis alius respondebit prę me, cum ipię nō alius

hanc mihi difficultatem imò impossibilitatem imposuerit, dando super me illam sententiam. In sudore uultus tui comedes panem tuum? Quod si non fecerit, legitur: Gen. 3. d
sed fecerim: arguit se, quòd quasi culpam in auctorem retorserit, cum de natura causatus est, totum sibi imputat, & suis peccatis dicens, quid dicam, aut quid respondebit mihi, cum ipse fecerim? hoc est, id quod patior, peccando meruerim. Quamobrem vnum est, quod facere possum. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Nempe non sum dignus, vt valeam te recogitare cum dulcedine, faciam, quod possum, cogitabo meipsum in amaritudine animæ meæ. Lucem habitas inacessibilem, K
nec queo diu infirmam mentis aciem radio tui fulgoris infigere, & ob hoc confusus redeo ad consuetas, & familiares mihi tenebras uitę meæ pristinæ: non quidem in eis iterum iacendo cum mortifera delectatione, sed puniendo eas, & recogitando in amaritudine animæ meę. Oportebat quidem si fieri posset reuiuere me (ut ita loquar) denuo, quod male dixi: sed quia hoc non possum, saltem recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ, faciam recogitando, quod reoperando non possum. Recogitabo autem tibi, quia tibi soli peccaui, ut in quo ego me condemno, tu iustificeris, & uincas misericordia cum de me iudicabis. Iam quidem, & ante cogitaueram ea, sed quia non satis punita sunt, quę me adhuc impedire possunt, rursum redeo ad ea recogitanda in amaritudine animæ meæ, quousque, ita penitus extirpata sint, ut iam impedire non possint. Nec infructuosum (ut arbitror) erit hoc studium. Nempe si sic uiuitur, imò quia sic uiuitur, non quidem carne, sed spiritu, & in talibus vita spiritus mei: hoc est tam in me consideratione quam in tui contemplatione, magis ac magis corripies me, & uiuificabis me. Siquidem corripior, cum me cogitando compungor; reuiuisco, cum te subleuatus vtcunque intueor. Itaque ostendendo me mihi corripies, ostendendo te viuificabis. Porro uiuifices necesse est: quia ecce in pace amaritudo mea amarissima. Amaram passus sum amaritudinē pro peccatis in principio conuersionis, unde exclamaui, vadam ad portas inferi: amariorē pro terroribus in profectu cōuersationis, quādo dixi: nō L
uidebo Dominū Deū in terra uiuentium,

Sed

Sed ecce iam peccatis pœnitentia punitis, & sopitis terroribus, quę impugnare solebant, in hac tamen pace amarissimam sustineo amaritudinem pro defectu cõtemplationis. Verum qui & mihi peccata miserando donasti, & tentationes iuuãdo superasti, etiam nunc ò domine reddes mihi lętitiam salutaris tui. Hoc quippe est quod ait. Tu autem eruisti animam meam vt non periret: in conflictu uidelicet uitiorum siue in impetu tentationum: proiecisti post tergum tuũ omnia peccata mea, secũdum multitudinem miserationum tuarum. Nec immerito. Neque enim infernus cõfitebitur tibi, quo utique ego pene descenderam cum irruentibus pulsaret tentationibus: quippe quia nisi Deus adiuuit me, paulominus habitasset in inferno anima mea. Sed neque mors laudabit te, qua nimirum aliquando detinebar, dum adhuc iacerem mortuus in peccatis: nec expectabunt qui descendunt in lacum, veritatem tuam: qui scilicet post gustatam dulcedinem contemplationis in lacum descendunt desperationis. Mors siquidem est iacenti in peccatis ante conuersionem: infernus succumbenti tentationibus post acceptam remissionem: lacus verò desperanti post expertam contemplationem. Nam quanto quis ad altiora profecerit, tanto grauius si corruerit colliditur, quando ruit. Non itaque infernus confitebitur tibi, hoc est, qui iam quidem sunt conuersi, sed tentationibus superantur. Neque mors laudabit te. Hi utique qui necdum conuersi sunt aut confessi, lætantur potius cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis. A mortuo quippe quasi qui non sit perit cõfessio. Nec expectabunt qui descendunt in lacum, veritatem tuam: quos de fastigio diuinæ contemplationis in lacum propriæ diffidentiæ forte deuolui contigerit. Quod proculdubio fit cum nimia quis tristitia post acceptam tantam lætitiam absorbetur. At uerò viuens ipse confitebitur tibi. Est qui uiuens carne, mortuus est spiritu, & est qui mortuus carne, nihilominus mortuus est spiritu: sed horum neuter laudabit te, aut confitebitur tibi. Cæterum uiuens, viuens ipse confitebitur tibi. Qui uidelicet non tantum carne, sed & spiritu uiuit, ipse confitebitur tibi, sicut & ego hodie hac me duplici uita tuo munere uiuere confido. Sequitur. Pater filijs notam faciet ueritatem tuam. Non reuelatur seruo veritas, quia seruus nescit quid faciat dominus eius. Sed nec mercenarius rapitur ad contemplãdam veritatem, qui propriam quęrit utilitatem. Filio autem pater notam faciet ueritatem suam, quem audit dicentem. Veruntamen non quod ego uolo, sed quod tu pater. Reuelatur itaque seruo Dei potestas, mercenario fœlicitas, filio ueritas: non quòd in Deo ista discreta sint, cui idem posse quod fœlicem & ueracem esse: sed quòd à creatura creator pro diuersis eiusdem creaturæ affectibus, diuersis sentiatur respectibus. Cum sancto enim sanctus, & cum peruerso erit peruersus. Audi denique vocem filij. Domine saluum me fac. Quare? forte ne ardeat in inferno, forte ne fraudetur præmio? Non, inquit, sed psalmos nostros cantabimus cunctis diebus uitæ nostrę in domo domini. Non, inquit, quæro salutem, ut pœnas uitem, aut in cœlo regnem: sed ut te in æternum cum illis laudem, de quibus scriptum est. Beati qui habitant in domo tua domine, in secula seculorum laudabunt te. Seruus dicit. Vadam ad portas inferi. Mercenarius. Non videbo dominum Deum in terra uiuentiũ. Filius: Psalmos nostros cantabimus cunctis diebus uitæ nostræ in domo domini. Cui simile est illud. Aperite mihi portas iustitiæ: ingressus in eas confitebor domino. Et qui timet ire ad portas inferi, & qui Deum cupit uidere propter quietem sui, vterque profecto quærit quæ sua sunt. Porro qui psalmos cantare desiderat in domo domini, non sua uel pericula fugit, uel lucra appetit, sed illum proculdubio diligit quem laudare gestit cunctis diebus vitæ suæ. Laudatur non immerito in æternũ, qui uiuit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

Marginalia (left column): Textus. — Psal. 93. b — M — Prou. 2. c — Eccl. 17. d — Textus.
Marginalia (right column): Mat. 26. d — A — Psal. 17. d — Psal. 83. d — Ps. 117. e

De triplici cohærentia vinculorum, clauorum, & glutinorum. Sermo.

Non hic stamus tota die ociosi. Scimus. n. & quid quærimus, & quis est qui nos conduxit. Deũ quærimus, Deum expectamus. Non est parua res, nec parui animi, cum illa quæ singulari pietatis nomine gloriatur, sæpius sese quæratur esse frustratã, dicẽs. Quęsiui illum, & non inueni. Est. n. sicut amabilis, ita etiam admirabilis: quia cũ non quæritur inuenitur, & non inuenitur cũ quęritur. Si nati essemus ex quo factus est homo super

Marginalia: B — Cant. 5. b

super terram, & vsque ad centum milia annorum uita nostra extenderetur, non esset tamen cõdigna quæsitio huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis.
Esa.55.d Ecce nunc tempus quærendi, ecce nunc dies inueniendi præ manibus sunt. Quęrite, inquit, dominum dum inueniri potest: inuocate eum dum prope est. Erit tempus quãdo nõ erit locus, cum ille fons miserationis interminabili siccabitur siccitate. Quæretis me, inquit, & non inuenietis. Bonus es domine animæ quærenti te. Si quærenti, quanto magis inuenienti? Si tam dulcis est memoria, qualis erit præsentia? Si mel & lac dulce est sub lingua, quid erit supra linguam? Hinc probate uos fratres, si in uia estis, si non exorbitatis. Lætetur, inquit, cor quærentium dominum. Si gaudetis ad labores, si inoffenso, si indefesso pede curritis viam mandatorũ Dei: si quotidie veriusque hominis status recentior est ad proficiendum & perficiendum quàm ad incipiendũ, profecto quæritis faciem eius semper. Quo ergo abijt dilectus ex dilecto? & quæremus eum. Vbi est? Quid dixi miser? Sed ubi non est? Altior est cœlo, inferno profundior, latior terra, mari diffusior. Nusquam
C est, & vbique est, quia nec abest vlli, nec ullo capitur loco. Ipse hic est, sed ego hic nõ sum. Quàm uerisimilius uideretur ut tu hic non esses, & ego hic essem domine. Sed ego nec hic nec alibi sum, quia ad nihilum redactus sum, & nesciui. Vere ad nihilum,
Psal.72.b id est ad peccatum, & nesciui: quia non fui ibi cum primus parens meus deuorauit me morsu amarissimo. Hinc est quòd corde confractus & corpore, diffluo in uoluptates, in amaritudines, habens innatam culpam, pœnam cognatam, totus fluidus & eneruis.
Ioan.7. Ille autem qui idem ipse est, qui dicit. Ego sum qui sum, uèraciter est, cui est esse quod est. Quæ ergo participatio, quæ conuentio illius qui non est, ad illum qui est? Quomodo possunt iam diuersa coniungi? Mihi (ait sanctus) adhærere Deo bonum est: immediate ei coniungi non possumus, sed per medium aliquod poterit fieri fortassis ista coniunctio. Et ne diutius uos protraham, tria sunt uincula quibus ei astringimur: & sic tria, ut sola cum solis istis vel istorum similibus omne quod ligatur ligetur. Et primum accipite funes. Secundum clauos ligneos uel ferreos. Tertium gluten. Primum astringit fortiter & dure: secundum fortius & durius: tertium suauiter & secure. Fune quodammodo alligatus est redemptori, si quis forte dum uehementiori tentatione turbatur, proponit sibi honestatis intuitum, memoriã promissionis, & hoc interim se fune retinet, ne propositum penitus abrumpatur. Durum profecto uinculum & molestũ, sed & periculosum nimis, & quod diu tenere non possit. Siquidem putrescũt funes, & pudoris uinculũ aut obliuiscimur, aut abrumpimus cito. Est autem qui clauis configitur domino maiestatis, quem timor Dei ligat, qui non expauescit ad uultus hominum, sed ad memoriam gehennaliũ tormentorum. Et hic quidem peccare nõ metuit, sed ardere. Durius tamen & fortius primo imprimitur, quia cum ille vacillet in proposito, iste propositum non amittit. Tertius vero glutine ei conglutinatur, id est charitate, qui tam suauiter quàm secure ligatus adhærens Deo, unus spiritus est cum eo. Iste est qui quæcunque undecunque, siue quę facit, siue quæ ei fiunt, ad suum commodum reuocat & retorquet. Beatus huiusmodi homo, & abundanti spiritus influens maiestate, qui suauis & unctus portat omnes, & neminem onerat ipse: qui terribilius & horribilius ipsa gehenna iudicat in re leuissima vultum omnipotentis scienter offendere. Hic est fratrum amator & populi Israel.
Hic est qui multum orat pro populo, & pro ciuitate sancta Hierusalem. Glutino bonũ est, ait Esaias. Bonum est reuera & iucundum, quia alia duo (ne mala dixerim) comparatione istius grauia & importabilia sunt. Sed ille misericors oculus, qui nouit figmentum nostrum, neminem saluandorum dimittit in primo, sed prouehit ad secundum: & nec ibi deserens, de secundo perducit ad tertium. Primo siquidem quia pudet deserere, æstuantes vix sustinemus ad horam, secundo iam timentes & sperãtes proficimus, tertio perficimur amantes. Sic igitur duobus præcedentibus timore pariter & pudore exclusis, in solius amoris reclinatorio cõmoratur. Ita & Christus prius quidem ligatur, secundo crucifigitur, tertio glutinosa aromatum inunctione linitur: non quod opus haberet corpus illud huiusmodi aromatibus solidari, quod dissolui omnino non poterat, aut videre corruptionẽ: sed qui propter nos Iudæorum sputa sustinuit, propter nos quoque fidelium non est dedignatus vnguenta. Et attende quòd uix unius diei spatio

Right margin notes: D (beside "diu tenere non possit"); *2. Mach. 15.c* (beside "Hic est qui multum orat"); *Esa.41.b* (beside "est, ait Esaias"); E (beside "tertio perficimur amantes").

spatio in funibus, & clauis moratus cum unctione victor, qui victurus perenniter resurrexit. Sic & dilectos in duobus prædictis nō diutius patitur immorari, sed ungit eos unctione misericordiæ suæ, vt crucifixi mūdo, & mundus illis, iam resurgant in nouitate spiritus, & dicant. Quis nos separabit à charitate Dei? Hoc glutine agglutinauit nos sibi ille diuinus intuitus à constitutione mūdi, ut essemus sancti, & immaculati in conspectu eius in charitate. Scimus enim quia qui natus est ex Deo, non peccat, quia generatio cœlestis seruat eum. Generatio cœlestis est æterna prædestinatio, qua Deus præuidit nos conformes fieri imaginis filii sui. Ex his nullus peccat, id est in peccato perseuerat: quia nouit Dominus qui sunt eius, & propositum Dei manet immobile. Etsi horrendorum criminum nota Dauid inuritur, etsi Maria Magdalenæ septem dæmonijs cumulatur, etsi princeps apostolorū in profundum negationis submergitur: nō est tamē qui de manu Dei possit eruere. Quos enim prædestinauit, hos & uocauit, & quos uocauit, hos & iustificauit. Nonne huic adhærere Deo bonū est? Quærite fratres, quærite Dominum, & confirmamini, quærite faciem eius semper. Quærite Dominum, & viuet anima uestra. Et anima mea, inquit, illi uiuet, quæ mundo mortua est. Quę enim mundo viuit, non illi viuit. Sic ergo quæramus eum, ut & semper quæramus, & cū venerit quęrere nos, dicatur de nobis. Hæc est generatio quærentium Deum, quærentium faciem Dei Iacob. Sicque aperiantur portæ ęternales, & introeat rex gloriæ, & nos cum illo, qui est Deus benedictus in secula. Amen.

Rom. 8 g

F

Ibidem.

Psal. 23. b

De verbis Abacuch prophetæ, Super custodiam meam stabo: quòd aliter reprobis, aliter electis sapiat uerbum Dei. Sermo.

Ioan. 6.

Legimus in euangelio, quòd prædicante Domino, & sub mysterio edendi corporis sui discipulos ad communicādum passionibus suis admonente, dixerint quidam. Durus est hic sermo, & ex hoc iam non fuerint cum eo. Interrogati uerò discipuli an & ipsi vellent abire. Domine, inquiunt, ad quem ibimus? Verba uitę ęternæ habes. Ita dico uobis fratres, usque hodie quibusdam manifestum est quoniam verba, quæ loquitur Iesus, spiritus & uita sunt, & propterea sequuntur illum: aliis dura videntur & miseram alibi quærunt consolationem. Sapientia siquidem in plateis clamat, in lata uidelicet, & spaciosa via, quæ ducit ad mortem, ut reuocet ambulantes per eā. Denique quadraginta annis, inquit, proximus fui generationi huic, & dixi, semper hi errāt corde. Habes & in alio psalmo: Semel locutus est Deus. Semel utique, quia semper: una enim, & non interpolata, sed continua. & perpetua locutio est. Reuocat autem peccatores ad cor, de cordis errore redarguit, pro eo quòd ibi habitet ipse, ibique loquatur faciens nimirum, quod docuit per prophetam dicentem Loquimini ad cor Hierusalem. Nam Babylon quoniam terra est, nec potest sustinere vniuersos sermones eius elongatur a corde, & in carne magis ambulat, tanquam mortua à corde, imo tanquam columba seducta non habens cor. Vult enim lætari cum malefecerit, & exultare in rebus pessimis, audiensque uocem Domini huiusmodi gaudia nullatenus approbantem, sed detestantem, sed arguentē, sed condemnantem, fugit & abscōdit se in similitudine præuaricatoris Adę. Sed heu me quàm uile operimētum quæris misera anima, quam inutile quæris operimentum. Folia.n. sunt, quæ intexis, folia, inquā, quæ nil tibi caloris præbeāt, nil habeant soliditatis. Orto denique sole arescent, & ventus vrens disperget illa, tu uero nuda, & misera remanebis. Tunc ergo nihil opertum, quod non reueletur, quoniam ueniet Dominus qui, & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Non erit iam quo lateas misera. Frustra dices montibus, cadite super nos, & collibus, operite nos, quoniam nudam, & apertam oportebit te stare ante tribunal Christi, ut audias uocem iudicij, quæ uocem consilij contempsisti. Ecce.n. quid loquitur Deus. Agite, inquit, pœnitentiam, & dissimulant multi, & continent aures suas, & dicunt. durus est hic sermo. Non sic impii non sic dissimulare poteritis cum sonabit asperum illud uerbum, & auditio mala. Ite maledicti in ignem æternum. Videtis fratres, quam salubriter admoneat nos propheta, vt si vocē eius audieritis hodie, non obduremus corda nostra. Eadē enim pene uerba & in euangelio legitis, & in propheta. Ait.n. Dominus

G
Psa. 94. a
Psa. 61. c
Esa. 40. a
H
Matt. 4. a
Mat. 25. d
Ioan. 10. c

Psal.9 4.b in euangelio: Oues meæ vocem meam audiunt. Et sanctus Dauid in psalmo: Populus, inquit, eius (haud dubium quin domini) & oues pascuæ eius: hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra. Vtilius nanque, & multo salubrius est hodie audire eum consulentem, consolantem, admonentem, docentem, & ut multum arguentem, increpantem, corripientem: quàm in die illa tam amara, tam lugubri, tam tenebrosa audire illum iudicantem, indignantem, ulciscentem, sæuientem, condemnan-
Ps.140. b tem. Bonum, inquam, mihi vt humilier, ut corripiat me iustus in misericordia & increpet me, quàm ut oleum peccatoris impinguet caput meum, ne forte terra inueniar, quam percutiat uirga oris sui, quando vasa
Psa. 16. b figuli virga ferrea conterentur. Bonum mihi propter uerba labiorum eius cum propheta custodire uias duras, quam pariter cum impio interfici spiritu labiorum eius.

I Nunc autem si quid amaritudinis sentio in uoce eius, non sine dulcedine est: quoniam cum iratus fuerit, misericordiæ recordabitur: imò uerò, & ipsa indignatio non aliunde quàm de misericordia est. Quos enim amat, arguit, & castigat, & flagellat omnem filium quem recipit: visitans in uirga iniquitates eius, & in verberibus peccata ipsius, : misericordiam autem suam non dispergit ab eo. Propterea qui prudentes sunt, nō operiunt uulnera sua sed detegunt: & confitentur Domino quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius: & sic vinum reprehensionis infundit, ut non desit oleum consolationis. Propterea, inquam, sapiens apprehendit disciplinam nequando irascatur Dominus, & iam secundum multitudinem iræ suæ non querat, sed
Eccle.7. d recedat zelus eius ab ipso. Inde est enim, quòd sapientis cor ubi tristitia, cor uerò stultorum vbi lætitia: sed tristitia illius conuertetur in gaudium, & extrema gaudij illorum
Abac.2. a luctus occupabit. Audi denique Abacuch prophetam quomodo dominicam non dissimulet increpationem, sed sedula ac solicita circa eam cogitatione versetur. Ait enim: Super custodiam meam stabo, & figam gradum in munitionem: vt uideam quid dicat mihi, & quid respondeam ad arguentem me. Et nos ergo fratres obsecro super custodiam nostram stemus, quoniam tempus militiæ est. Nec in sterquilinio huius miseri corporis, sed in corde vbi Christus habitat, in iudicio, & consilio rationis sit conuersatio nostra: ita sane, ut non in ipsa habeamus fiduciam, nec fragili innitamur custodiæ, sed figamus gradum in munitionem firmissimæ petrę Christo totis uiribus innitentes, K
Psal.39.a sicut scriptum est: Qui statuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos. Sic ergo cōstituti, & stabiliti iam contemplemur, ut videamus qui dicat nobis, & quid respōdeamus ad arguentem nos. Primus enim contemplationis gradus iste est dilectissimi, vt incessanter consideremus quid uelit Dominus, quid placeat ei, quid acceptum sit coram ipso. Et quoniam in multis offendimus omnes, & fortitudo nostra in illius rectitudinem uoluntatis offendit, nec coniungi ei aut coaptari potest: humiliemur sub potenti manu Dei altissimi, & omnino soliciti simus miserabiles nos exhibere in oculis misericordiæ eius, dicentes: Sana me Domine,
Hier.17.b & sanabor, saluum me fac, & saluus ero. Et
Psa. 40 a illud: Domine miserere mei, sana animam meam quia peccaui tibi. Postquam enim in huiusmodi cogitationibus mundatus est oculus cordis, iam nō in spiritu nostro cum amaritudine, sed in diuino magis spiritu cū multa delectatione uersamur: nec iam consideramus, quæ sit uoluntas Dei in nobis, sed quæ sit in seipsa. Vita enim in uoluntate eius, ut hoc nobis in omnibus vtilius atque omnino commodius esse non dubitemus, quod eius congruit uoluntati. Et propterea quam solicite conseruare uolumus uitā animæ nostræ, tam soliciti simus quoad possumus ab ea non deuiare. Deinde cum iam in spirituali exercitio aliquatenus profecerimus ducem sequentes spiritum qui scrutatur etiam alta Dei, cogitemus quam suauis sit Dominus, quam bonus in semetipso, o- L rantes cum propheta: vt uideamus uoluntatem Domini, & uisitemus iam non cor nostrum, sed templum eius, & cum eodem pro
Psal.26.b pheta nihilominus dicentes: Ad meipsum
Ibid.41.b anima mea conturbata est, propterea memor ero tui. In his enim duobus tota spiritualis conuersationis summa versatur, vt in nostra consideratione turbemur, & contristemur ad salutem, in diuina respiremus: vt de gaudio spiritus sancti habeamus consolationem, & hinc timorem, & humilitatem, inde uero spem concipiamus, & charitatem.

De cute, carne, & ossibus animæ. *Sermo.*

BEatus Dauid in psalmo 33. de iustis loquitur dicens. Multæ tribulationes iustorũ, sed de omnibus his liberabit eos Dominus. Custodit Dominus omnia ossa eorum vnum ex his non conteretur. Quod nemo dictum esse de corporeis ossibus arbitretur, præsertim cum tot beatorum martyrũ ossa confracta sint manibus hominum impiorũ & contrita dentibus bestiarum. Sed miranda prorsus, & miseranda humanarum conditio animarum, quæ licet tam multa foris ingenii viuacitate percipiant, nulla tamen perspicacitate semetipsas sicut sunt nosse, aut cohitare sufficiant, sed egeant omnino figuris, & ænigmatibus quibusdam corporearum similitudinum, vt ex visibilibus, & exterioribus possint, vel aliquatenus inuisi-
M bilia, atque interna conijcere. Ponamus, itaque velut quandam animæ cutem cogitationem, carnẽ affectionem, vt consequẽter os eius intentionẽ possimus accipere. Sic.n. erit in ossis integritate animæ uita, in carnis incorruptione sanitas, in cutis specie pulchritudo. Quæ sunt ergo tribulationes iustorum, nisi ꝙ interdum decoloratur cutis, cũ videlicet inutilis cogitatio in corde uersatur? nonnunquam uero etiam caro vulneratur, quando scilicet ad hoc usque cogitatio perniciosa procedit, ut delectatione corrumpatur affectio. Nam ossa quidem iustorum omnino integra, atque illæsa custodiuntur à Domino, ut nunquam frangatur propositũ cordis eorũ, nunquam salubris intentio conteratur: ut uidelicet concupiscẽtiæ titillanti etiam detur assensus. Sicut.n. peccati cognatio decolorat, affectio vulnerat: sic cõsensus omnino animam necat. Caueamus ergo dilectissimi cogitationes inutiles, vt animarum nostrarũ facies decora permaneat: ut obliti, quæ retro sunt, id est, populum nostrum, & domũ patris nostri, concupiscat rex speciem nostram. Exeamus de terra nostra, ut non comprehendat nos cogitatio spectans ad uoluptatem carnis. Exeamus & de cognatione nostra, idest a cogitationibus curiositatis, quæ nimirũ cũ in sensibus corporeis habitet, carnali utique cognata est uoluptati. Exeamus etiã de domo patris nostri, ut fugiamus cogitationes superbię & uanitatis. Eramus nos aliquando sicut & cæteri filij irę, eramus & nos ex patre diabolo, qui nimirum rex est super omnes filios superbię, & in montibus elationis sedem sibi, atque habitaculum infœlicissimum præparauit. Quòd si fortè aliquando A
talis aliqua cogitatio mentem subierit, tota solicitudine laboremus citius abluere, & eradere sordem, qua nos maculari conspicimus, clamantes cum propheta ac dicentes: Asperges me Domine hyssopo, & mundabor: lauabis me, & super niuem dealbabor. *Psal. 50. a*
Iam uero si quando fortè per incuriam, & negligentiam nostram transierit cogitatio inutilis etiam in affectum cordis, scientes quoniam non macula est iam, sed plaga: tota festinatione ad auxilium spiritus, qui adiuuat infirmitatem nostram, recurramus, clamantes illud de Psalmo, & dicentes: Domine miserere mei, sana animam meam: quia peccaui tibi. *Psal. 40. a* Humanæ.n. sunt tentationes istæ, nec ex toto caueri possunt, quãdiu in hoc corpore mortis peregrinamur à Domino. Nemo tamen paruipendat, aut dissimulet ista, quoniam etsi nõ mortifera sunt, certè periculosa. Intẽtionẽ uero & propositũ mentis ea solicitudine custodiamus fratres, qua uitam animarũ nostrarum uolumus custodire, quoniam illud omnino est peccatum ad mortem, cum ex consensu, & deliberatione delinquimus proprio iudicio condemnati. Nec ideo sane id dixerim, ut desperet, si quis fortè dilecti huius sibi conscius est, sed ut expauescat pręcipitium, & qui cecidit, adijciat citius, ut resurgat. Nouerit.n. excidisse se a iustitia, quicunque eiusmodi est. Cuius os confractum est, & cõminutum, nouerit pręcisum se a corpore Christi: de quo nimirũ legitur. Os non comminuetis ex eo. *Exo. 12. g* Vnde & in passione sua licet B
plagis uirgarũ in liuorem decolorata sit cutis, ut liuore eius nos sanaremur, licet clauis uulnerata sit caro, & lancea latus eius apertũ, ut sanguine eius redimeremur: os tamen non est comminutũ ex eo. Propterea, & sanctus Dauid. *Ps. 138. e* Non est, inquit, occultatum os meũ a te, quod fecisti in occulto. *Ps. 101. a* Et in alio Psalmo: Ossa, inquit, mea ut cremium aruerunt. Quod tũc fit, cum omnẽ delectationẽ boni prorsus amisisse uidetur anima, solamque sibi aridæ intentionis fortitudinem reseruasse. Et uide ne fortè tale aliquid etiam beatus Iob pateretur, cum diceret. Pelli meę consumptis carnibus adhęsit os meũ, ut uidelicet corrupta affectione vix solã sibi intentionem spiritualis cogitatio uendicaret. *Iob. 19. e*

De uerbis Apostoli Qui gloriatur, in Domino glorietur, de triplici gloria. Sermo.

1. Cor. 1. d Vi gloriatur, in Domino glorietur. Nouerat Apostolus gloriã propriam esse creatoris, nõ creaturę, secundum illud: Gloriam
Esa. 42. b meam alteri non dabo: & gloria in excelsis
Luc. 2. b Deo, & in terra pax hominibus bonæ uolũtatis. Itemque, Non nobis Domine non no
Ps. 113. d bis, sed nomini tuo da gloriam. Sed considerauit rationalem creaturam adeo affectare gloriam, vt aut vix, aut nunquam ab hoc compesci desiderio possit, quippe, quæ ad imaginem facta est creatoris. Propterea secundum datam sibi à Deo sapientiam, saluberrimum adinuenit consiliũ, dicens: Quan
C doquidem persuaderi nobis non potest non gloriari: saltem qui gloriatur in Domino
1. Cor. 3. d glorietur. Et considera quantum superexcedit Pauli philosophia, philosophiam sapientium mundi huius, quæ nimirum stultitia est apud Deum. Cum enim nonnullos uiderent philosophi alienis delectari laudibus, & gloriam abinuicem quærere: qui inter eos fuere pręcipui, prudenter aduerterũt vanam esse huiuscemodi gloriam, & penitus contemnendam. Sed considerantes deinde ac studiosius inquirentes quænam appetenda esset gloria sapienti, hic iam plane euanuerunt in cogitationibus suis propriã cuique sufficere gloriam arbitrantes: quasi uero anima, quæ a semetipsa esse non potest, a se possit esse beata. Sicut ergo cupidi laudis alienæ tota solicitudine operam dabant ea operari, quæ mirarentur homines, & laudarent: sic isti sola ea iudicabant sectanda esse, quę interior arbiter animus approbaret. Et hæc quidem summa philosophia sapientium huius mundi est, ipsa quoque minus habens, licet propinquior ueritati. Vnde, & utranque gloriam sublimi ueritatis contemplatione transcendẽs Apostolus: Qui gloriatur, inquit, non in altero, non in se, sed in Domino glorietur. Et eam, quæ ueritati videbatur esse uicinior, maiori proinde redarguens solicitudine, &
2. Cor. 10. d condemnans certo iudicio veritatis: Non enim, inquit, qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. Vt quid enim aut de alterius hominis, aut de meo ipsius iudicio solicitus sum,
D cuius nec vituperio reprobus nec laude probatus inueniar? Fratres, si me ante vestrum oporteret tribunal astare, merito super vestris laudibus gloriarer. Quòd si uel meo ipsius essem iudicandus examine, iure meo ipsius testimonio contentus, propriis laudibus delectarer: nunc autem cum nec uestro, nec meo, sed dei sim iudicio præsentandus: quantæ insipientiæ, imò, & insaniæ est, aut in uestro me, aut in meo ipsius testimonio gloriari: pšertim cũ ipse sit cuius oculis omnia nuda sunt, et aperta, & cui nequaquã opus sit, ut quis ei testimonium perhibeat de homine? Merito proinde apostolus ipse uanę, & fallacis glorię reprobator. Mihi, 1. Co. 4. a
inquit, pro minimo est ut a uobis iudicer, aut ab humano die: sed neque me ipsum iudico. Nihil enim mihi conscius sum, sed nõ in hoc iustificatus sum: qui autem iudicat me, Dominus est. In quibus uerbis illud quoque diligenter considerandũ est, quòd alienum quidem iudicium pro minimo habens, suum quoque nequaquam sequeretur quanuis non illud adeo pro minimo iudicaret habendum. Nemo enim scit hominum quæ sunt in homine, nisi spiritus hominis qui in ipso est, ut comparatione interioris testimonij, exterius omnino pro nihilo sit habendum. Quid enim mihi cum eorum laudibus quibus ignotus sum? Quòd si uel ipse qui in homine est spiritus, omnia quę hominis sunt nosse posset, profecto sufficeret testimonium eius. Nunc autem prauũ est cor hominis, & imperscrutabile etiam sibiipsi, adeo ut præsentia quoquæ magna ex parte ignoret, futura uero sua omnino nosse non possit: quia aliquatenus nouit E
præsentia, si non reprehendat nos conscientia nostra, non quidem gloriam, sed fiduciam habemus ad eũ, sicut beatus Ioan- Ioan. 2. & 3. d
nes ait. Cum autem ueritatis ipsius quã nihil latet, sententiam de nobis tenere meruerimus, in ea plane securius poterimus gloriari. Interim uero nolite ante 1. Co. 4. a
tempus iudicare (ait apostolus) donec ueniat Dominus, qui, & illuminabit abscondita tenebrarum. Illa enim perfecta omnino erit, & secura gloriatio, cum erit unicuique laus à deo. Nunc quoque licet non plenarie, licet non sine timore, & solicitudine multa, aliquatenus tamen in Domino gloriamur, testimonium perhibente spiritu sancto spiritui nostro, quòd filii dei sumus. Hinc enim uere possumus gloriari quòd tantum hbemus patrẽ, quòd maiestati ineffabili cura est de nobis. Vnde, & propheta

Iob. 7. d pheta: Domine, inquit, quid est homo quia magnificas eum, aut quid apponis erga eũ
1. Co. 4. b cor tuum? Itaque qui gloriatur, iam non in meritis suis glorietur. Quid enim habet, quod non acceperit? Si autem accepit, quid gloriatur quasi non acceperit? In eo ergo a quo accepit glorietur, non quasi ipse magnus sit, sed quia magnificet eum Deus: hoc est, ut in illis, quæ acceperit non quasi ea nõ acceperit, sed quasi qui ea acceperit glorietur. Neque enim ait Apostolus, si autem accepisti, quid gloriaris, sed, quid gloriaris, inquit, quasi non acceperis? vt nõ prohibeat,
2. Co. 10. d sed doceat gloriari. Sed quid sibi uult, quod ait, non. n. qui seipsum commendat, ille pro
F batus est, sed quẽ Deus cõmendat? Quis est enim quem in hoc seculo commẽdat Deus? Quomodo commendabit veritas eũ qui adhuc reprehensibilis inuenitur? Denique
Apoc 3. d ego, inquit, quos amo, arguo, & castigo. Hęccine commendatio est tota? Prorsus, quantum mihi videtur, ipsa est. Quæ est enim melior, & efficacior commendatio, quàm diuinæ erga nos testatio charitatis? Testimoniũ vero amoris eius nullũ credibilius, nullum certius in hac uita, quam quod deside-
Psa. 40 b rat propheta, ubi ait: Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me. Hæc nanque increpatio qua iugiter nobis suggerit in occulto spiritus veritatis quid desit nobis: superbiam, negligentiam, ingratitudinẽque repellit. Quo triplici vitio omne paulominus religiosorum hominum genus periculose laborat, pro eo, quòd minus attenta cordis aure percipiant, quid intus loquatur is qui neminẽ palpat spiritus veritatis. Quod nonnullis exinde prouenit (nisi fallor) quòd propriæ gloriæ cupidi, nulla ratione quiescere possunt, cũ in seipsis penitus nihil inueniũt unde possint aliquatenus gloriari. Perfecta autẽ, & secura gloriatio est cum veremur omnia opera nostra, sicut testatur bea-
Esa. 64. b tus Iob de seipso, & cum Esaia propheta omnes iustitias nostras, nõ aliud quã pannũ mẽstruatæ reputandas esse cognoscimus. Nihilominus tamen confidimus etiam, & gloriamur in Domino, cuius misericordia tanta est super nos, vt a grauioribus quidem, & quæ ad mortem peccata sunt custodias nos, & tam benigne ipsa imperfectionis nostræ
G delicta, & conuersationis impuritatem nobis manifestare, & agnitam condonare dignetur, quatenus in humilitate, & solicitudine, & gratiarum actione firmiter radicati, iam non in nobis, sed in Domino gloriemur.

De diuersis affectionibus animæ, & diuersis nominibus secundum eas, Sermo.

QVod diuersis nominibus Deum nunc quidem patrem, nunc magistrum vocemus, aut Dominum, non illius simplicissimæ, & omnino inuariabilis naturæ diuersitas ulla in causa est: sed affectionum nostrarum multiplex variatio secundum diuersos profectus animæ, vel defectus. Videntur enim quædam animæ sub patrefamilias agere, quędam sub Domino quędam sub magistro, quædã quoque sub patre, & nonnullæ cum sponso, vt cum proficientibus proficere, cum immutatis mutari uideatur, & ipse, qui iuxta prophetam mutat quidẽ creaturas, & mutabuntur, licet idem ipse sit, & anni eius non deficiant. Denique quid Ps. 101. d
in alio psalmo idem propheta ad ipsum loquatur attende: Cum sancto, inquit sanctus Psa. 17. d
eris, & cum uiro innocente innocens eris, & cum electo electus eris: atque, ut magis miremur, & cum peruerso perueteris. Et quemadmodum sic mutetur, imò sic mutet immutabilis ipse secutus adiungit: Quoniam tu populum humilem saluum facies, & oculos superborum humiliabis. At uero quoniam non prius, quod spirituale, sed H
prius quod animale, deinde quod spirituale: uidentur mihi quatuor interdum conuersionem nostram præcedere, status vnus sub nobis ipsis, tres sub principe mundi huius. Est enim anima sub seipsa, cum propriam sequitur voluntatem, libertate perniciosa gaudens. Hic est filius ille prodigus Luc. 15 c
qui portionem paternę substantię, quæ se contingebat accepit: ingenium scilicet, memoriam, vires corporis, cęteraque similia bona naturę: quibus non ad diuinam, sed ad suam vtetur uoluntatem, essetque tanquam sine Deo in hoc seculo. Est autem interim homo sub se, cum propriæ satis faciẽs uoluntati, necdum tamẽ possidetur a uitijs, & peccatis: quoniam qui facit peccatum, iam nõ suiipsius seruus est, sed peccati. Iam tunc ergo proficiscitur in regionem longinquam, qui prius quidem separatus erat, sed necdum elongatus a patre. Accepta siquidem portione substantiæ factus est sui iuris, & quãuis recessit ab auctore proximus tamen

men fuit quandiu ab opere nō recessit. Hoc autem tandiu fit dum licita quidem, sed nō expedientia pro sua sequitur voluntate. At postquam recesserit, & à seipso, declinans, scilicet in peccatum, tunc iam in longinquā vere proficiscitur regionem, quoniam ab eo qui summe, & singulariter est, nihil longius eo, quod nullo modo est: nihilque remotum magis ab eo, a quo, & per quem, & in quo sunt omnia, quam peccatum, quod
I nihil est inter omnia. Porro iustum diuinæ vltionis iudicium est, ut fugitiuum patris filium alter sibi vsurpet in seruum. Vnde & profectus in regionem longinquam vni ciuium legitur adhæsisse, quam ego non aliū, quam vnum ex malignis spiritibus intelligēdum puto, qui pro eo, ꝙ obstinatione irreparabili peccant, & transierunt in affectum malitiæ, & nequitiæ, iam non sunt hospites & aduenæ, sed quasi ciues, & inhabitatores peccati. Quid est autem, ꝙ cui dicitur adhæsisse pauper adolescens, & peregrinus, nisi ꝙ factus est subditus illi? Denique quemadmodum adhæsit, sequentia manifestant.
Ibidem. Sic enim habes: Adhęsit vni ciuium regionis illius: & misit eum in uillam suam pascere porcos. Et nota, quòd famis necessitate ei
Gen. 42. a ui maligno dicitur adhæsisse, sicut Israel tēpore famis descendisse legitur in Aegyptū. Periculosa plane, & perniciosa esuries, quæ liberos addicat miserę seruituti, subiciat operibus luti & lateris, porcis associet, imo & seruos faciat esse porcorum. Vnde autem egestas tanta ei, qui diues aduenerat, collectis nimirum omnibus, quæ de paterna substantia, in suam acceperat portionem? Ex eo siue dubio, quod præmissum est dissipasse bona sua viuendo luxuriose cum meretricibus: propterea, inquit, cœpit egere. Porro meretrices istas concupiscentias carnis intellige, cum quibus luxuriose uiuendo dissipat bona naturæ, dum eis abutitur ad uoluptatem.
Eccl. 1. f Hinc, vt iam diximus, egestas succedit perniciosa (teste scriptura) quod non satietur oculus visu, nec auris impleatur auditu. Mittitur ergo pascere porcos, corporeos scilicet sensus, qui uolutabro luti, & spurcitiis
K oblectantur. Et vide ne forte hi sint porci, quos eiecti ab homine maligni spiritus intrant. Eiectum enim a rationali nostro, id est, mente, peccatum sensibus corporis hæ-
Rom. 7. d ret, Apostolo teste, quòd mente consentiat legi Dei, carne vero legi peccati, quæ est in membris nostris. Vnde & in alio loco. Scio,
Ibidem. inquit, quod non est in me bonum, hoc est in carne mea. Quid tamen agendum est cū sic eiecti ab homine porcos inhabitant spurci spiritus, nisi quęrenda remedia lachrymarum, & currendum ad aquas, quarum abundantia malā uiuida radix peccati suffocetur in eis? Quanuis hæc omninoda peccati extinctio, fini potius reseruata videtur. Hæc ex cursu quodam sunt dicta, ut proinde manifestius assignarem quonammodo cū, quē sub semetipso reperit, sibi malignus subiiciat, tanquam fortis armatus intrās, & possidens atrium in quo pauper, & debilis inuentus est habitator. Veruntamen tripliciter mihi videntur homines esse sub principe tenebrarum. Primum quidem, nec volentes, nec nolentes, quod cōuenit his qui necdum habent voluntatis vsum: sunt tamen vasa iræ propter originale peccatum, donec alligato forti vasa eius diripiat fortior, per sacramentū aduenięs, uerus utique Moyses, qui in aqua uenit, nec in aqua solū, sed in aqua, & sanguine. Secūdo modo volētes, cū iā voluntarie peccāt. Tertio quoque modo nolentes, cū iam resipiscere vellent, nisi ꝙ peccati consuetudine miserabiliter obligati iusto Dei iudicio, qui in sordibus sunt sordescunt adhuc. In quo tertio statu laborasse L
videtur prodigus ille filius, & uere prodigus nimis, qui non modo dissiparat sua, sed & semetipsum subiecerat miseræ seruituti, infœlix venundatus sub peccato, cum ad se reuersus ait: Quanti mercenarii in domo *Luc. 15. d*
patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo? Si quis expertus est in semetipso, facile credo in his verbis animum miserabilem recognoscet. Quis enim peccati consuetudine obligatus non se fœlicem reputaret si datum ei esset esse, tanquam vnum ex his quos in seculo tepidos uidet viuentes sine crimine, minime tamen quærentes, quæ sursum sunt, sed quæ super terram? Quanti, inquit, mercenarii in domo patris mei abundant panibus, id est, consolantur in innocentia sua, & fruuntur propriæ conscientiæ bono: ego autem hic fame pereo, id est, insatiabilibus crucior peccatorum desiderijs, & affectibus vitiorum? Potest tamen intelligi, quòd *Amos 8. d*
non fame panis, nec siti aquæ, sed fame, & siti diuini uerbi, quam & Iudææ propheta minatur, sese perhibeat laborare. Et hæc dixerim non quòd ita sit, sed quòd ita sentiat miser humiliatus sub peccato. Neque

enim gloriantur conscientiæ testimonio, quorum secularis & mercenaria intétio est, sed peccator compunctus reputat sanctissimum quacunque ex causa alterum uideat innocentem. Fac me, inquit, sicut vnum ex mercenarijs tuis. Ecce hic iam primus est status quo sub Deo cœperunt esse homines, qui tanquam mercenarii sub patrefamilias
M viuunt. Hi sunt quos in seculo videmus, aut nullo, aut exiguo desiderio ęternorum velut sub mercede seruire Deo, & ab eo terrena petere, quæ desiderant. Iam uero secundo statu incipit esse sub Domino, qui tanquam seruus carcerem timet, & metuit ne subigatur pœnis. In quo sane statu conuersio est, exitusque à seculo, & introitus uitæ:
Eccle.1. b unde & legis. Principium sapientię timor
Esa.26. a Domini. Et alius quidam propheta. A timore, inquit, tuo concepimus, & parturiuimus spiritum salutis. Huic gradui tertius admodum proximus, & quasi permixtus est, eorũ scilicet qui paruuli adhuc in Christo lac cõcupiscunt tanquam sub magistro, & pædagogo viuentes. Id nanque cõuenit maximè nouitijs, qui nimirum si forte in consolationibus meditationis sanctæ, lachrymarum, psalmodiæ, & cœterorum huiusmodi cœperint delectari, quasi pueriliter timent ne magistrum offendant, ne vapulent, defraudentur munusculis quibus solet eos eruditor ille benignissimus allicere. Hi sunt qui prouident Dominum in conspectu suo semper, & commouentur si vel ad horam abesse cõtigerit: nec iam seruiliter timent supplicia, sed tanquam paruuli metuunt plagas uirgarum, apprehendentes disciplinam magistri, nequando irascatur, & pereant de via iusta: ne deuotionis gratia subtrahatur, & molesta eis omnia fiant, laborent tædio quodam, & quasi vapulent intus in anima: in amaritudine scilicet cogitationum. Hęc enim uerbera quibus castigat suos paruulos Deus, quę melius experimẽto dignoscimus,
A quàm sermone. Vnde, & ipse Dominus lo-
Psal.88.c quitur per Prophetam: Si dereliquerint filij eius legem meam, &c. uisitabo in uirga iniquitates eorum, & in uerberibus peccata eorum. In his itaque primordijs, & quasi infantili ætate sic uicissim sibi succedũt timor Domini, & disciplina magistri, ut nunc in isto, nũc in statu illo sese inueniat quisquis
Ioa.13. b solicitus fuerit diligenter hoc obseruare. Inde est, quòd nouellæ adhuc ecclesię loquens simul utriusque nominis meminit, dicens: vocatis me magister, & Domine, & bene dicitis: sum etenim. Agnoscant hic locum suum nouicij nostri, vt solliciti sint de cætero sedulè magis circa ista versari: ante omnia siquidem timor eis necessarius est, quo nimirum peccata possint præterita delere, cauere futura. Timor enim Domini (vt ait Eccl. 1. e
scriptura) expellit peccatum, siue quod iam admissum est, siue quod tentat intrare. Expellit sane illud quidem pœnitendo, hoc resistendo. Sed quoniam arcta, & ardua est via quæ ducit ad vitã: tanquã paruulis in Christo pædagogus vobis, ò filij, ac nutricius necessarius est, qui doceat, deducat, foueat vos, & tanquam alludat paruulis, ac blanditiis quibusdã cõsoletur ne pereat ætas infirma. Propterea nõ ego, sed magis eccl. siæ princeps, pastor vos admonet: Quasi modo 1.Pet.2.a
geniti infantes rationabiles sine dolo lac cõcupiscite, ita sane vt in eo nequaquam permaneatis, sed in eo crescatis in salutẽ. Quod Esa. 66. d
alia quędã scriptura manifestius exprimẽs loquitur sic: Gaudete gaudio omnes qui lugebatis super eã (haud dubium quin Hierusalem, de ea siquidẽ loquebatur) vt potemini, ait, à lacte, & satiemini ab vberibus cõsolationis eius, & cum auulsi fueritis à lacte, epulemini ab introitu gloriæ eius. Ipse est .n. status filij iam robustæ ætatis, qui sub patre viuit, nec lacte iam potatur, sed vescitur solido cibo, oblitus sane quę retro sunt, in quibus seruilis oculus in amaritudine morabatur: sed ne ipsa quidem præsentia considerans, nec paruas paruulorum consolationes captans, magis extendens se in anteriora, ad palmam supernæ vocationis, & introitum futurę beatitudinis, expectans beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei. Euacuauit enim, quę erãt paruuli, nec circa eiusmodi suaues quidem, sed non perennes consolationes hactenus occupatur. Sed quia iam profecit in uirum perfectum, in his, quæ patris sunt oportet eum esse, suspirare ad hæreditatem, sedulaque circa eam meditatione versari. Nunquid enim mercenarium eum quis ęstimet, qui paternæ inhiat hæreditati, eamque toto affectu expetit, et expectat, qua nimirum filij mercedẽ esse, nõ mercenarij propheta testatur? Cũ dederit, inquit, dilectis suis somnum, Psa.126.a
ecce hæreditas Domini filij merces fructus ventris. Inuenitur tamen alter gradus sublimior, & affectus dignior isto, cum penitus castificato corde nihil aliud desiderat ani-

ma, nihil aliud à Deo quęrit, quàm ipsum Deum. Crebro siquidem didicit experimēto quoniam bonus Dominus sperantibus
C in se, animæ quærenti ipsum, ita vt iam ex affectu cordis atque sententia clamet illud de spalmo: Quid enim mihi est in cœlo,
Psal.72.d & à te quid volui super terram? Defecit caro mea, & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea deus in æternum. Neque enim suum aliquid, non felicitatem, non gloriam, non aliud quicquam tanquam priuato suiipsius amore desiderat animā quę eiusmodi est: sed tota pergit in Deum, vnicuique ei ac perfectum desiderium est vt introducat eam rex in cubiculum suum, vt ipsi adhæreat, ipso fruatur. Vnde, & iugiter reuelata facie quoad potest cœlestis sponsi gloriam speculando, in eandem imaginem transformatur de claritate in claritatē, tan-
Can.4.d quam à Domini spiritu. Ex hoc plane audire meretur: Tota pulchra es amica mea: Audet, & ipsa loqui: Dilectus meus mihi, & ego illi. Atque in huiusmodi fœlicissima, & iucundissima cōfabulatione delectatur gloriosa cum sponso.

Psa.84 b *De uerbis psalmi: audiam quid loquatur in me Dominus Deus. Sermo.*

Rom.1.c
Nuisibilia Dei (apostolo teste) à creatura mundi per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur. Et est velut cōmunis quidā liber, & catena alligatus (ut assolet) sensibilis mundus iste, vt in eo sapientiam Dei legat quicunque voluerit. Erit tamen cū cœlum plicabitur sicut liber, in quo vtique deinceps legere habeat necesse, quoniam erūt
Ioan.6.e omnes docibiles Dei: & quemadmodū crea
D tura cœli, sic & creatura mundi iam nō per speculum, & in ænigmate, sed facie ad faciē Deum videbit, & sapientiam eius ad liquidum contemplabitur in seipsa. Interim vero opus habet humana anima velut quodā vehiculo creaturæ, vt ad cognitionem creatoris assurgat, cum ecōtra longe beatus perfectiusque angelica natura in creatore notitiam habeat creaturæ, ad quam nimirum excellentiam licet ad modicum raptā fuisse videtur anima illa, quæ collectum sub uno solis radio mundum vniuersum conspexit: de quo miraculo beatus papa Gregorius in libro dialogorum scribens: Videnti, inquit, creatorem, angusta est omnis creatura. Felices proinde qui satiantur ex adipe frumenti, nec opus habent sugere mel de petra, oleumque de saxo durissimo, qui uidelicet inuisibilia Dei, non in inuisibilibus rimando perquirunt, sed in ipsis ad liquidum intellecta conspiciunt. Verum, ut iam diximus, angelicæ fœlicitatis illud est, non fragilitatis humanę. Quæramus igitur per ea saltem, quæ facta sunt, intellectum inuisibilium Dei: quæ si in cæteris creaturis intellecta conspicit anima, necesse est, ut longe amplius conspiciat, & intelligat multo subtilius in ea creatura, quæ facta est ad imaginē creatoris, hoc est in seipsa. Nullus Deo uicinior gradus inter omnes, quę sub sole habitant creaturas, quàm anima humana:
ut merito propheta dicat ad ipsum: Beatus Psal.83.b
uir cuius est auxilium abs te, ascensiones in Ibidem.
corde suo disposuit. Et post pauca. Ibunt, E
inquit, de uirtute in uirtutē, uidebitur Deus Deorum in Sion. Propterea incessanter hortamur uos fratres, ut ambuletis uias cordis, & sit anima uestra in manibus uestris semper, ut audiatis quid loquaī in uobis Deus, quoniam loquetur pacem. Quibus loquetur pacem? Vtique in plebem suam, & in sanctos suos. Quæ est plebs, aut qui sunt sancti? Ipsi nimirum qui conuertuntur ad cor. Vnde & sequitur. Et in eos qui conuertuntur ad cor. Nos tamen in his uerbis tria solemus intelligere hominum genera, quibus solis Deus loquitur pacem, sicut, & propheta alius tres tantum præuidit sal-
uandos, Noe, Danielem, & Iob, contra- Ezec 14.c
rio quidem ordine, sed eosdem ordines exprimens, cōtinentium scilicet, prælatorumque, & coniugatorum, si tamen continentes à carnalibus illecebris ad ea, quæ cordis sunt, id est, ad spiritualia desideria conuertantur. Vnde & Daniel uir desideriorum ab angelo nominatur. Et prælati prodesse magis studeant, quàm præesse, quoniam ipsos maxime decet sanctitudo, unde & in psalmo sancti specialiter appellantur. Et coniugati mandata non transgrediantur, ut merito plebs Domini, & oues pascuæ eius debeant nominari. Imo uero, & in nobisipsis (quoniam inde est nobis amplior solicitudo) tres istos ordines assignare solemus, plebem quidem intelligentes officiales fratres, qui exterioribus, & quasi popularibus negocijs occupantur. At uero qui conuertuntur ad cor, ipsi sunt claustrales, quos nulla impedit occupatio, sed

libere

F libere uacant, vt videant quoniam suauis est dominus. Super utrunque parietem Deus loquitur pacem, quoniam idem est ad quod tendunt: licet non eadem via. Est psalterium iucundum cum cithara, nec minus iucundus est sonus citharæ quàm psalterij, licet hæc ab inferioribus reddat sonum, illud à superioribus. Veruntamen optimam partem elegit Maria, licet non minoris fortasse meriti sit apud Deum humilis conuersatio Marthæ, sed de electione Maria laudatur, quoniam illa quidem omnino (quod ad nos spectat) eligenda: hæc vero si iniungitur, patienter est toleranda. Iam quod interponitur, super sanctos suos: ad prælatos pertinet, quibus nimirum utraque uita necessaria est. Et ipsorum est utrisque prouidere, & copulare sibi parietes è diuerso uenientes: quoniam angularis lapidis (qui est Christus Iesus) vicarij constituti sunt. Nec dubium quin longe periculosior cæteris eorum sit administratio. Tamen si bene administrauerint, gradum bonum sibi acquirent, & maiorem abundantiam, & superefluentem mensuram accipient pacis, ut de eis merito dicatur. Quoniam super sanctos pacem loquitur Deus. An uero dubitet quis quos dixerit sanctos? Audiat Esaiam.
Esa.60.c Vos, inquit, sancti domini uocabimini ministri Dei nostri. Proposueram exemplum aliquod dare quemadmodum ex sua ipsius consideratione ad spiritualem intelligẽtiam assurgere humanus debeat animus, sed necesse est in diem alterum & sermonem alterum differre.

G

De vita, & quinque sensibus animæ. Sermo.

Magna est dico uobis charissimi, & nimirum inexcusabilis negligentia nostra, qui cogitationibus ociosis uacantes tempus amittimus, quibus nimirum nec penetrandæ nubes, nec maria transfretanda ut salubres inueniamus cogitationes: sed propè est (vt
Deu.30.c ait Moyses) uerbum in ore nostro & in cor-
Rom.10.b de nostro: & infinitas in nobismetipsis utilium cogitationum occasiones & seminaria possumus inuenire. Denique si tam inerudita & negligens fuerit anima, ut nec interiora sua sufficiat perscrutari, attẽdat ea quę foris agit palàm & manifestè, & in ipsis quoque si diligenter quæsierit, inueniet sapientiam. Ecce enim scriptum est. Da occasionem sapienti, & sapientior erit. Prou.9.b Considera ò anima quid impendas corpori tuo, & inuenies sine dubio, quòd uitam ei sensúmque ministras: & uitam quidem in toto corpore inuenies uniformem. Verbi gratia. Neque enim aliter uiuit oculus, quàm articulus. Sensum vero non ita. Quære ergo vt tibi quoque anima tua (quæ est sine dubio Deus tuus) similia largiatur. Neque enim viuere dicenda est anima quæ ueritatis non habet cognitionem, sed adhuc mortua est in semetipsa, quemadmodum & ea sine sensu, quæ necdum habet dilectionem. Est ergo animæ uita ueritas, sensus charitas. Nec mireris quòd interdum animæ impiorum notitiam habent ueritatis, quæ tamen expertes sunt charitatis, quando & in corporibus nonnullis uitam reperis sine sensu, ut sunt H arbores cæteraque similia. Animata quidem, sed animatione: non anima, quemadmodum & animæ iniquorum ueritatis habent notitiam naturali ratione, quæ tamen interdum adiuuatur à gratia, cum nullatenus sane animetur ab ea. In his autem quibus & cognitionem ueritatis, & dilectionẽ anima spiritualis infundit, non exteriori quolibet modo, sed tanquam anima ipsorũ cui adhærentes vnus spiritus fiũt cum ea, in his, inquam, indiuisa est cognitio ueritatis, secũdum quod dictum est de uita corporis. Eadem enim cognitione & minima, & maxima compræhendis. Porro dilectione quidem si diligenter aduertas, uariam, & fortassis secundum quinque sensus corporis quinquepertitam poteris inuenire. Est enim amor pius quo parentes diligimus. Est amor iucundus quo socios diligimus. Est & erga omnes homines amor iustus, erga inimicos amor uiolentus, erga Deum sanctus siue deuotus. In his omnibus si diligenter attendis, proprium erga singulos, & omnino diuersum ab alijs modum inuenies. Denique si considerare curiosius delectat, non immerito fortasse uidebitur primus, id est, parentum amor tactui conuenire, q̃ hic sensus sola proxima & corpori iũcta percipiat, quemadmodum amor ille nullis exhibetur nisi proximis carnis nostræ. Sed nec illud quidem discrepat à ratione similitudinis, quòd hic solus è sensibus per corpus diffunditur uniuersum, quoniam & amor ille naturalis est omni carni, adeo ut ipsa animalia bruta & diligunt fœtus suos, & diligantur ab

I ab eis. Amor quoque socialis uidere licet quàm proprie dicatur gustui conuenire, ob maiorem profectò dulcedinem, & quoniam hic sensus solus est, quo magis eget humana uita. Nec uideo qua ratione uiuere dicendus est saltem hac communi uita, qui non eos diligit inter quos uiuit. Amor autem generalis, quo uidelicet omnes homines diliguntur, odoratus habet similitudinem, in eo vtique quòd hic sensus iam remotiora percipiat, & quòd non ex toto carnalis delectationis expers, eo tamen tenuiorem eam habeat quo diffusiorem. Auditus autē multo magis remotiora capit, nec inter homines ab amante quisque remotior est quàm non amans. Denique cum in cæteris sensibus nonnulla carnis ipsius oblectatio sit, & magis ad carnem pertinere uideantur, auditus pene totus exit à carne, & ei dilectioni non immerito conuenire uidetur, cuius tota causa obedientia est: quam pertinere ad auditum satis euidens est, cum cæterarum unde diximus dilectionum nonnulla à carne sumatur occasio. Porro uisus quidem in eo sibi uendicat amoris diuini similitudinē, quòd cæteris omnibus excellentior & singularis cuiusdam naturæ, perspicacior quoque cæteris inuenitur, & discernit multo remotiora. Denique odoratus quidem & auditus videntur utique remota sentire, sed ad se magis quem sentiant aërem creduntur attrahere. Visus autem non ita, sed magis ipse exire uidetur, & ad remota procedere. Sic & in dilectionibus est. Quodammodo.n. attrahimus proximos quos tanquam nosipsos diligimus.
K Attrahimus & inimicos, quos ad hoc diligimus vt sint & ipsi sicut nos, id est, ut sint amici. Deum uero si, ut dignum est, tota uirtute, tota anima, toto corde diligimus, ipsi magis in eū pergimus, & tota festinatione in eum qui ineffabiliter super nos, properamus. Iam uero & id manifestum est, quoniam in corporis sensibus uisus, quidem cæteris omnibus, auditus reliquis tribus dignior, odoratusque & gustum & tactum & si non utilitate, dignitate tamen superare uidetur, & gustus tactui superexcellere: quod manifestat etiam dispositio ipsa membrorum. Oculis siquidem in summitate locatis, aures inferiores esse quis nesciat? Sic & auribus nares, & fauces naribus, ipsis quoque faucibus manus pariter & reliquas corporis partes ad quas pertinet tactus, subesse manifestum est. Secundum ergo hunc modum & in sensibus animæ considerare licet alterum altero digniorem: quod quia facile iam potestis aduertere, breuitatis causa prætereo. Illud quoque uestræ nihilominus diligentiæ considerandum relinquo, quòd quemadmodum artus corporis cadere necesse est quàm cito desierit eos anima uegetare, sic & eás quas diximus affectiones, quæ sunt uelut quædam animæ membra, sine anima ipsius animæ (quæ Deus est) cadere omnino necesse est, quatenus uidelicet aut ex toto non diligatur quod diligendum est, aut non diligatur ad quod debet, aut quomodo debet. Sunt.n. L
qui parentes carnaliter tantum diligunt, & ipsi quoque confitentur domino cum benefecerit eis. Sed huiusmodi dilectio aut omnino uocanda dilectio non est, aut caduca est, aut decidens in terrena.

De duplici baptismo, & de relinquenda propria voluntate. Sermo.

Citis fratres (firmissime enim tenetis catholicam veritatem) quòd in baptismate abrenunciantes diabolo pater cœlestis adoptet, & in regnum filij claritatis suæ de potestate transferat tenebrarum. Nimirum ipsa est stola prima quā uere cito proferre ministros paternus iubet affectus, non oris petitionem, non desiderium cordis expectans, sed & ipsum intellectum præueniens in benedictionibus dulcedinis. Quotquot enim baptizati sumus in Christo Iesu, Christum induimus. Gala. 3. d
De quo & alius clamat testis & ipse fidelis, quia quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. Ioan. 1. b
Nec vero inanis est aut infirma potestas, quia nimirum certi sumus continuo & nos quoniam neque mors, neque uita, neque uirtutes, neque angeli, neque altitudo, neque profundum poterit nos separare à charitate Dei, quę est in Christo Iesu. Rom. 8. g
Sed attende quanta enumerauit Apostolus (eius enim uerba sunt) minime tamen adijciens, nec nosipsi. Nimirum hæc est libertas qua Christus nos liberauit, ut nulla penitus creatura auellere nos, aut uim facere possit. Soli id deserere possumus propria uoluntate abstracti, & illecti a propria concupiscentia. Præter hanc enim nihil est quod M
timeamus. Denique donec uolútatis usum, & facultatē deliberandi renatus quisque recipiat,

cipiat, a charitate Dei separari omnino non potest. Securus interim degit sub protectione & aduocatione Domini Dei sui, non est, quod vereatur ex omnibus. At ubi sanè discretionis annos ingrediés redditur sibi, cæterorú vtique uiolétiá nec túc quidé formidare necesse est, sed ab ea, quæ dormit in sinu caueat, propria scilicet uolútate. Erit forte peccatú in foribus, sed appetitus eius sub eo est, tantum ipse aperire renuat, consentire recuset. Denique primos parentes non ursus, aut leo, sed potius serpens, callidior vtique, non fortior cæteris animantibus supplantauit. Nec mulierem vir, sed mulier virum. Serpens ò Eua decepit te, decepit profecto, non impulit, aut coegit. Mulier tibi o Adam de ligno dedit, sed offerendo vtique, non uiolentiam inferendo. Neque enim potestate illius, sed tua factum est voluntate, vt eius voci plus obedieris quàm diuinæ. Cæterum si ille sibi non præcauit ignarus nos saltem nobis tot exemplis præmoniti caueamus. Imò uero quoniam periclitati sumus, & nos miserabiliter in hac parte, de cætero iam remedium aliquod tátis prouidere malis solicite studeamus. Quádo enim fortis ille armatus, quem fortior superueniens alligauit atrium illud olim suú valuit uiolentia aliqua obtinere? Sed uacuum sibiq́ue insipienter expositum domicilium reperit, & cum alijs septem nequioribus, non fortioribus ingrediens, non irruens, libere habitauit. Quis uero illum admisit, nisi propria uoluntas? Ipsa est, quæ in potestatem tenebrarum denuo redijt, quę nos iterum subdidit mortis imperio. Veni Domine Iesu etiam nunc. Iesu bone eiice iterum fortiter, quem nos insipienter admisimus. Tunc enim uere liberi erimus etiam nunc, si nos liberaueris. Irritum fecimus fœdius primum, tibi peccauimus Domine, satanæ, & operibus eius obligantes denuo nosmetipsos, iugo iniquitatis colla ultranea submittentes, & subijcientes nos miseriæ seruituti. Itaque fratres mei rebaptizari nos conuenit, secundum fœdus inire necesse est, opus est professione secunda nec iam sufficit abrenúciare diabolo, & operibus eius, mundo pariter abrenunciandum est, & propriæ uoluntati. Ille enim seduxit, ille tradidit nos. In priori nimirum baptismate, quando nihil nobis adhuc uoluntas nostra nocuerat, satis fuerat abrenunciare diabolo, cuius profecto inuidia peccatum pariter, & mors per unum ingrediens, in omnes homines pertransiuit. Cæterum postquam mundi fallentis illecebras, & infidelitatem propriæ voluntatis manifeste sumus experti, decætero iam in secundo (ut ita dixerim) conuersionis nostræ baptismate merite prorsus, & non ad insipientiam nobis, non resartire tantummodo fœdus primum, sed etiam roborare soliciti, ipsis quoque affectibus pariter abrenunciamus. Studeamus proinde dilectissimi, immaculatos nos ab hoc seculo custodire, scientes quoniam religio munda, & immaculata coram Deo hæc est. Caueamus autem a propria uoluntate tanquam a uipera pessima, & nequissima, & quæ sola deinceps damnare possit animas nostras.

A (left margin, beside "ruens, libere habitauit") — B (right margin, beside "Caueamus autem")

De primordijs, medijs, & nouissimis nostris, Sermo.

Fili memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Recole primordia, attende media memorare nouissima tua. Hæc pudorem adducunt ista dolorem ingerunt illa metum incutiunt. Cogita unde ueneris, & erubesce: ubi sis, & ingemisce: quo uadas, & contremisce. Vide ne adijcias adhuc ignorare, ne forte super te ueniat terribilis illa comminatio qua sponsus intonat dicens: Si ignorans te ò pulchra inter mulieres, egredere, & abi post greges sodalium tuorum. Primo siquidem cum in honore esses ò homo non intellexisti, unde comparatus es iumentis insipientibus, & similis factus es illis. Iam si nec vexatio intellectum dederit auditui, etiam post greges abibis, illis nihil mali sentientibus, malis expositus vniuersis. Agnosce ergo primordia tua. & erubesce cóparatum te esse iumentis: memorare nouissima tua, & time ne abeas etiam post iumenta. Erubesce inquam, quòd pro consortio angelorum, consortium sortitus es pecorum, non modo in necessitatibus corporis, sed etiam in affectibus cordis. Cum iumentis partiris cibum terræ, quia panem angelicum, panem fastidisti cœlestem. Non solum autem, sed etiam, quod peius est, in recto corpore curua est anima. & in corpore manet humanę animæ similitudo, in anima uero bestiali similitudine mutata est similitudo Dei: An non confunderis

Eccl. 7. d — Cant. 1. d — Psa. 43. c — C

ris sursum caput habere, qui sursum cor nō habes? corpore rectus stare, qui corde repis in terra? An non repere est in terra carnem sapere, carnalia desiderare, carnalia quærere? Veruntamen quia ad imaginem & similitudinem Dei creatus es, si perdidisti similitudinem similis factus iumentis, sed in imagine pertransisti. Ergo si in sublimi positus non intellexisti quoniam limus esses, noli infixus in limo profundi ignorare quia imago Dei es, & erubesce quòd peregrinam ei superduxeris similitudinem. Memor nobilitatis tuæ, pudeat te tantæ deiectionis. Ne ignores pulchritudinem tuam, ut de fœditate amplius confundaris. Hæc est iuxta Salomonem confusio adducens gloriam, quando à tanta gloria cecidisse confunderis. Eras enim aliquādo gloria & honore coronatus, constitutus super opera manuum domini, incola paradisi, angelorum ciuis, & domesticus domini Sabaoth. Hinc deiecisti teipsum in has interiores tenebras, vnde ad exteriores quoque & palpabiles tenebras eijciēdus eris aliquando, si non caues. Ab ista inquā gloria filiorum Dei deposuisti temetipsum, à fœlici illa & dulcissima patria, ab orto uoluptatis exulem te fecisti. Ecce unde uenisti: vis nosse quo deuenisti? In locum utique afflictionis. Siquidem uita tua inferno
D appropinquauit. Quid enim hic nisi labor & dolor, & afflictio spiritus? Sed nunc ita contigit tibi, ac si puer in carcere natus sit, & in carcere sit nutritus, & quia nunquam viderit lucem, miretur super tristitia & anxietate matris suæ. Illa enim scit vnde doleat, & quia nouit bona, grauiora sunt ei mala, & recordatione pacis amaritudo eius amarissima est. Tibi magna bona uidentur minora mala, & præ maioribus compedibus quibus assuetus es, minores annulos requiē putas. Comedere appetis, quia fames te cruciat. Vtrunque labor est, sed quia fames grauior magis, comedere nescis esse laborem. Denique postquam fames depulsa fuerit, uide si nō grauius ducis comedere, quàm esurire. Sic se habent uniuersa sub sole, ut nihil sit in eis uere iucundum, sed ab uno semper transire uelit homo ad aliud, solaque uicissitudine releuetur utcunque, ac si prosiliat ab aqua in ignē, & inde rursus in aquā resiliat, vtpote qui neutrum ferre possit. Omnis siquidem laboris remediū, alterius laboris initium est. Nemo in hoc seculo nequam quod vult habere potest, quando-quidem nec iustus iustitia satiatur, nec uoluptuosus uoluptate, nec curiositate curiosus, nec ambitiosus inani gloria. Ecce unde doleas si nondum insensibilis factus es. Ecce vnde doleas, ꝙ in exilio positus es, in deserto moraris, & in tenebris ambulas & in lubrico, & in sudore vultus tui vesceris pane tuo. An non in amaritudine moratur oculus tuus, quotiens ista considerat & deplorat pariter cum propheta. Heu mihi, quia in- E
colatus meus prolongatus est? Habes iam Ps. 119. a
primordia, habes etiam media: sed nouissi- Eccle. 7. d
ma quæ sunt? Nam de eis dicitur, ꝙ eorū memor non peccabis. Ipsa sunt mors, iudicium, gehenna. Quid horribilius morte? quid iudicio terribilius? Nam gehenna nihil potest intolerabilius cogitari. Quid metuet si quis ad ista non trepidat, non expauescit, non timore concutitur? O homo si pudorem perdideras ad nobilem creaturā pertinentem, si dolorem nō sentiebas afflictionis, quod est etiam carnalium: uel timorem non omittas, quoniam ille est etiam iumentorum. Oneramus asinum & fatigamus in laboribus plurimis, & nō curat, quia asinus est. At si in ignem impellere, si in foueam præcipitare uelis, cauet quātum potest, quia vitam diligit, & mortem timet. An non tibi ergo iustum videtur, ut qui modo iumentis insensibilior fuerit, post iumenta ipsa compellatur abire, & in tormentis positus locum teneat posteriorem? Time ergo ò homo, quod in morte separandus es à bonis omnibus huius corporis, & tam dulce carnis & animæ uinculum amarissimo secan- Heb. 10. f
dum diuortio erit. Time quòd in terribili iudicio ei præsentandus es, in cuius manus horrendum est incidere: & eo examinante quem nihil latet, si quidem inuenta fuerit in te iniquitas, alienandus ab uniuersitate quietis & gloriæ, & segregandus à numero beatorum. Time quòd in gehenna cruciatibus ęternis & immensis exponendus es, in sorte diaboli & angelorum eius, in igne ęterno, qui præparatus est eis. Hic ergo timor F
initium sapientiæ dicitur, non pudor, non dolor: quia neuter eorum sic initiat ad sapientiam, neuter tantam habet efficaciam. Vnde est quod non dicitur memorare primordia, aut media, sed nouissima, & nō peccabis. Validior enim est & vehementior spiritus timoris ad resistendum peccato, quàm pudor & dolor: quia pudor de multitudine, & dolor de qualicunque huius mundi

mundi consolatione capit solatium, timor vero non inuenit unde consoletur. Nam in morte non magnum, nō paruum aliquid de bonis huius mundi tecum delaturus es, in iudicio nec fallere nec resistere possibile erit: in gehenna penitus nulla consolatio, sed perpetuum væ, vlulatus, & fletus, & stridor dentium.

De triplici misericordia, & quatuor miserationibus. Sermo.

Psal. 50.a Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam. Sicut sunt peccata minima, sunt mediocria, sunt & magna: sic est misericordia parua, mediocris, & magna. Magnus ergo peccator magna misericordia opus habet: ut ubi abundauit delictum, superabundet & gratia. Paruam misericordiā dico expectationem qua non statim punit peccantem, sed expectat ad pœnitentiam. Paruam autem non in se, sed ad comparationem aliarum. Alioquin magna plane, magna omnino misericordia, expectatio domini est. Nam peccantem angelum omnino non expectauit, sed præcipitauit: hominem quoque peccantem non distulit, sed protinus expulit de paradiso. Nunc iam expectat, dissimulat, sustinet decem annis, viginti, vsque ad senectutem, & senium. Et si consideremus quanta & quàm plurima peccata quotidie fiunt, nónne leuia reputamus illa quæ tam continuo damnationis excepere sententiam? Nihil proinde mirum si ipsius quoque prophetæ pene moti sunt pedes, pene gressus effusi, quoniam zelabat super iniquos pacem peccatorum uidens: si peccatores ipsi dicunt, quomodo scit Deus, & si est scientia in excelso? Sed hæc est gratia crucis Christi, & uirtus. Viuo ego dicit dominus, nolo mortē peccatoris, sed vt magis conuertatur & uiuat. Quantum vero mihi videtur, vox Christi resurgētis est ista. Ac si dicat, uelit nolit Iudæus, uiuo ego. Nolo mortē peccatoris qui mori uolui pro peccatoribus. Volo ut fructuosa sit mors mea, & copiosa per eam redemptio. Hīc ergo misericordiam domini qua tardat ferire, paratus ignoscere: paruam non quidem in seipsa, sed aliarum comparatione nominaui, quia hęc si quidem sola fuerit, nullatenus sufficit ad salutem, imò uero iudicium damnationis accumulat, vt dicatur: hæc fecisti, & tacui. Apostolum proinde audiamus more suo terribiliter intonantem. An diuitias bonitatis eius, inquit, (haud dubium quin Dei) & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam patientia Dei ad pœnitētiam te adducit? Tu autem secundum duritiam tuam & cor impœnitens thesaurizas tibi iram in die iræ. Thesaurizas, inquit, tibi thesauros iræ pro prærogatis thesauris misericordiæ quos contemnis, & euacuas in te misericordiam Dei. Sed secundum quid? Secundum duritiam tuam, ait, & cor impœnitens. Quis autem scindet duritiam istam, nisi qui passione sua petras scidit? Quis dabit cor pœnitens, nisi à quo est omne datū optimum? Hæc est secunda misericordia omnino maior priore, quę facit ne prima sit infructuosa, & conuertatur in damnationem mortis, dando scilicet pœnitentiam, sine qua expectatio non modo non prodest, sed obest plurimum. Et hæc quidem in leuibus peccatis potest sufficere, quoniam in his à quibus abstinere non possumus dum gestamus corpus peccati, ad salutem sufficere potest pœnitentia quotidiana. At in grauioribus quidem, & quę peccata ad mortē sunt, opus est nō modo pœnitentia, verum etiam continentia. Difficilis prorsus res, & soli diuinæ uirtuti possibilis, susceptum semel peccati iugum à ceruicibus excutere: quoniam qui facit peccatum, seruus est peccati, nec est iam liberari nisi in manu forti. Hęc est magna misericordia magnis necessaria peccatoribus, de qua dicitur. Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam, & secundum multitudinem miserationum tuarum, &c. De quatuor filiabus magnæ misericordię dictum est, quæ sunt immissio amaritudinis, subtractio opportunitatis, uirtus resistendi, & sanitas affectionis. Quandoque enim ei qui peccato quouis obligatus tenetur, pie immittit dominus amaritudines quasdam, quæ mētem occupant hominis, & expellūt perniciosam delectationem peccati. Quandoque subtrahit opportunitatem, nec tentari patitur infirmitatem. Quandoque uirtutem donat resistendi quod maius est, ut scilicet tentationem sentiens uiriliter agat, & non consentiat. Quandoque affectionem sanat, quod perfectissimum est, & in quo prorsus tentatio tollitur: ut non solum non consentiatur ei, sed nec sentiatur quidem.

Marginalia: G; Psal. 72.a; Ezec. 18.g; Psal. 49.d; Rom. 2.a; H; Psal. 50.a; I

De

De septem donis spiritus sancti contra septem vitia. Sermo.

SApientia uincit malitiam, dum satanam conterit Dei uirtus, & Dei sapientia Christus. Attingit ergo à fine vsque ad finem fortiter, in cœlo quidem deijciendo superbum, in mundo superãdo malignum, in inferno spoliando auarum. Et disponit omnia suauiter, in cœlo stantes angelos confirmando, in mundo uenundatos redimědo, in inferno captiuos liberando. Aut si melius placet, accipiamus hoc modo. Ordinata procedit acie aduersus septem peccati gradus spiritus septiformis. Et primus contra negligentiam timor exurgit, nimirũ ipse est quo concutitur anima, discutitur conscientia, excutitur sopor læthalis, incutitur solicitudo. Denique qui timet Deũ, nihil negligit, sed veretur omnia opera sua. Cæterum ut grauior sit cõflictus, squama squamæ iungitur, & comitantia sunt in humano corde negligentia sui, & curiositas cæterorum. Triplex enim (vt ait sapiens) incommodum eijcit de domo inhabitantem: fumus, stillicidiũ, mala uxor. Quando vero hæc deerunt negligenti? Propria quidem qui negligit, fumum non abigit, uxorem non corrigit, tectum non reficit. Fumant peccata nullo
K misericordiæ studio, nullis lachrymarum vndis extincta, & fumus ille teterrimus & intolerabilis. Malignatur uoluntas ipso neglectu quotidie deterior semetipsa. Stillat superni iudicis indignatio ex defectu utique charitatis, quæ sola operit multitudině peccatorum. Egrediatur vtique foras necesse est, & curiosius exteriora consideret qui sic interna despicit, præterita non respicit, præsentia non inspicit, futura non prospicit. Euidenter proinde curiositati pietas aduersatur, & quem illa à corde euocat, ista reuocat. Nimirum pietas illa est cultus Dei, & in corde colitur, qui in corde cognoscitur habitare. Parit autem curiositas experientiam mali, vt facile qui per multa uagatur offendat, facile cadat in laqueum, facile inueniat quod perniciose delectet. Confligit sane aduersus hanc scientiæ spiritus, docens eligere bonum, reprobare malum: docens quid perniciosum sit, quidve expediat expe-
Gen. 34. a riri. Veruntamen in multis iam in concupiscentiam experientia transire videtur. Habes ergo hos gradus in Dina filia Iacob, quã nimirum ad uidědum alienigenas mulieres egressam, Emor filius Sichem rapuisse, corrupisse, ac deinde tristem blãditijs deleniſſe legitur, ita ut illius animæ anima eius adhæserit. Dico autem in concupiscentiam, & ut propheta meminit, in affectum cordis transisse hominem qui legem spreuit, honestatě abiecit, valefecit pudori: timorem autem domini penitus transilijt, soloque uehitur appetitu, sequitur cõcupiscentiam solam, sola trahitur uoluptate, & est apud eum pro ratione uoluntas. Contra hanc igitur con- L
cupiscentiam mali dimicat fortitudo: neque enim ulla iam nisi in manu forti liberatio est. Indicat sibi homo ieiunia, corpus castiget & subijciat seruituti, ne forti iam de radice colubri egrediatur regulus, de concupiscentia consuetudo. Quemadmodum enim misera nimium & miserabilis humana fragilitas sine pruritu concupiscentiæ, aut impetu desiderij sola consuetudine ipsa ad illicita trahatur, vtinã omnibus liceat ignorare. Nimirum peccatum faciens, seruus est pecca- Ioan. 8. d
ti, seruus plane diaboli, ad praua quæque prout ducitur sequens, à quo nimirum captiuus tenetur ad ipsius uoluntatem. Est autem consuetudo hæc grauis quædam & perniciosa catena, soluenda utique facilius quàm rumpenda: vt hic maxime uulgare illud prouerbium videatur usurpari, industriam uiolentia potiorem: vt quemadmodum vis vi repellitur, & feruore spiritus feruor extinguatur desideriorum, ut maligni artem arte deludas, & consuetudini consiliũ opponas. Alioquin si forte uiolentiã quæras & castigationem corporis speres cõsuetudini præualere, timědum omnino est ne sit perniciosus labor, & prius ipsa substãtia deficiat q̃ inolita concupiscentia, præsertim ꝙ altera quædam natura sit ipsa cõsuetudo. Necessarium itaque est consiliũ uel ab ipso magni consilij angelo ministratum, uel ab homine aliquo spirituali qui cogitationes satanæ spiritualiaque remedia nõ ignoret. Subtrahenda nobis occasio est & opportunitas fugienda peccati. Legimus fratres, in eremo M
fornicationis spiritu quempiam impugnatum, laudabili prorsus industria à patre curatum. Aduocans.n. senior fratrem alterum secreto, iussit ut eundem lacesſiret iniurijs, & prior ipse quasi accepta ab eo iniuria quæreretur. Anxiabatur ille, & cõfusus uehemẽter, sic in breui oblitus est pristinæ tentationis, vt quærenti de ea non sine admiratione

plurima

plurima responderet. Papæ, uiuere non licet: & fornicari libet? Sed forte nedum uenit cui uictoria reposita est, quē triumphus manet, cui corona debetur, & cōtemptus ex consuetudine prodit, ut tanto liberius, quāto desperatius peccans, totas iam concupiscētię laxet habenas, toto impetu feratur in pręceps, sicut scriptum est. Peccator cum uenerit in profundum malorū contemnit. Hunc ergo contemptum necesse est vt spiritus intellectus impugnet, illuminās tenebras cordis, & lucem diuinæ misericordiæ, & copiosæ miserationis infundens. Intelligentia nempe diuinis & altissimis rebus attribuenda est, quas quidem ratio humana nullatenus, difficile autem uel fides ipsa cōpræhendere possit, vt est illud. Vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia. Iam si contemptus perstiterit, accedere necesse est & malitiam, ut quam potest consolationē desperatus miser admittat, & cui non est pars in bonis, lætetur uel in malis, lætetur cū malefecerit, & exultet in rebus pessimis. Ex his ergo solum hoc remedium est, ut ipsa aduersus malitiam sapientia congrediatur, propriaque dextera prælietur, quæ succumbere omnino non nouit. Quando.n.liberetur qui in habitationem descendit, nisi præueniatur in benedictionibus supernæ dulcedinis, vt clauum clauo expellat, & pestiferā dulcedinem uitiorum iucunditas spiritualis vnctionis excludat? Attingit ergo à fine vsque ad finem fortiter sapientia uictrix eradicando singula vitia, singulasque inserendo uirtutes. Excutitur siquidem negligentia, ut timoris spiritus repleat mentem, abijcitur curiositas ut succedat pietas, experientia mali fugatur, apponiturque scientia. Sic & concupiscentiæ præualet fortitudo, & consilium consuetudine amputat, & intellectus uigens contenptum amouet, & disparente omnino malitia, sapientia regnat. Qua quidem triūphante, de cætero miseram illam animam quam perniciose negligentia soporauerat, peius excitauerat curiositas, attraxerat experientia, tenuerat concupiscentia, ligauerat consuetudo, contemptus in carcerem truserat, malitia iugulauerat: timor suscitat, pietas blande demulcet, scientia quid actum sit indicans, dolorem apponit, quod suum est, fortitudo erigit, consilium soluit, intellectus educit de carcere, sapientia mensam ponit, refocillat esurientem, & salutaribus reparat alimentis.

Pro. 18. a

Rom. 5. d

A

De eo quod scriptum est. Beatus homo qui inuenit sapientiam, & qui affluit prudentia. Sermo.

QVid in hoc mundo agimus fratres, aut quid facimus de hoc mundo? Si saluari cōtendimus à pręsenti seculo nequam, quid ad hoc mundo decernimus? Si exire uolumus, quid compedes nostros nobiscum trahere laboramus? Ponamus aureos esse, sed multo melius est sine his liberari, quàm eorum occasione teneri. Non æstimemus precium, sed impedimentum consideremus, ne præter ipsam quæ dura satis reputanda est conditionis necessitatem, etiam cupiditatis visco inhęrere hic incipiamus, & inanis solicitudinis nexibus irretiri. Quid enim in compedibus faciat quis, percūctari forte minus congruum iudicetur, ꝙ uidelicet ad patiendum magis, quàm ad aliquid faciēdum soleant homines compediri: & actionis impedimenta compedes sunt, adminicula passionis. Agendū tamen nobis aliquid in hoc muudo, agenda utique pœnitentia, sed ad passionem hæc potius, quàm ad actionē uidebitur pertinere. Nihilominus tamen agēdum hic nobis aliquid: non quidem de hoc mundo, sed in hoc mundo. Cum.n.legatur Adam in loco uoluptatis ab initio positus vt operaretur, quis sanum sapiens, filios eius in loco afflictionis ad feriandum positos arbitretur? Operemur ergo, sed cibū qui non perit: operemur opus salutis nostrę. Operemur in uinea domini: ut denarium diurnū accipere mereamur. Operemur in sapientia quæ dicit. Qui operantur in me, non peccabunt. Ager.n.est mundus: ait ueritas. Fodiamus, in eo thesaurus absconditus latet, et fodiamus eum. Ipsa est.n.sapientia quæ trahitur de occultis. Omnes eam quærimus: omnes cōcupiscimus eam. Sed frustra quærit qui in lectulo suo quærit: neque.n.in terra suauiter uiuentium inuenitur. Lectulus est, & ibi gigantem quæris? Tuus est, & ibi speras inuenire eum qui diuersoria semper ignorat? Si quæritis, inquit, quærite: conuertimini & uenite. Quæris unde? A lectulo tuo. Quæris unde conuertaris? A voluntatibus, inquit, tuis auertere. Etsi in voluntatibus meis nō inuenio: ubi, inquis, inuenio sapientiam? Vehementer enim eam cōsiderat anima mea: nec inuenisse sufficiet si contigerit inuenire; nisi mensuram bonam

Prou. 3. b

B

Eccl. 24. e

Mat. 13. f

C

Esa. 21. c

Ibid. 8. d

nam, & cōfertam, & coagitatam, & supereffluentem ponā in sinum meum. Merito quidem. Beatus.n.homo qui inuenit sapientiā: & qui affluit prudentia. Quære ergo dum inueniri potest: dum prope est, inuoca illū. Vis audire, quam prope sit? Prope est uerbum in corde tuo, & in ore tuo, tantū illud recto si quæsieris corde. Erige cor, surge de lectulo tuo, ut non frustra audias admonentem sursum habere cor. Sic enim inuenies corde sapientiam: ore afflues prudentia, sed affluere non effluere, uel euomere cura. Nimirū mel inuenisti si inuenisti sapientiam tantum ne multū comedas: ne satiatus euomas illud. Sic comede, ut semper esurias. Nā ipsa dicit: Qui me edunt, adhuc esuriēt. Noli multum reputare, quod habes noli satiari ne euomas: & hoc ipsum quod uideris habere, auferatur a te: quippe qui ante tēpus quærere destitisti. Neque enim dum potest inueniri, dum prope est, ab inquisitione, vel inuocatione cessandū est. Aliter quoque sicut qui mel comedit multum (ut ait idem Salomon) non est ei bonum: ita qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Quid tu Pilate seorsum interrogas Dominū, ut tibi susurret in aure quid sit ueritas? Multū est ad te: non dabitur sanctū cani, nec margarita porco. Quęre potius fidei in gustū: satietatē intelligētiæ interim ne requiras. Merito fratres, reuerberata acie protinus resiliuit: & respōsum nō sustinēs, egressus est ad Iudæos, qui ambulare cœperat in magnis, & mirabilius super se, quid esset veritas percontatus. Quocirca quæramus sapientiam in corde: & sapientiā, quę est ex fide quemadmodum Apostolus ait. Non plus sapere, quam oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem. Sobria siquidem sapientia est in pœnitudine peccatorum præteritorum: in contemptu præsentium commodorum: in desiderio futurorum præmiorum. Inuenisti plane sapientiā, si prioris vitæ peccata defleas: si huius seculi desiderabilia paruipendas: si æternam beatitudinem toto desiderio concupiscas. Inuenisti sapientiam, si tibi orum singula sapiunt prout sunt, vt hęc quidem amara, & omnino fugienda, ista quoque velut caduca, & transitoria contenenda, illa vero, ut perfecta bona totis appetenda desiderijs, intimo quodam animi sapore diiudices, & discernas. atque hæc quidem sobria, est sapientia, & uomitum nescit, vbi & timoris frigus ex recordatione peccatorū, & charitatis feruor ex appetitu diuinarū promissionum, tepiditatem amouet earū, quæ nūc sunt pessimarum occupationum: ut nec euomas sapientientiam, nec euomaris ab ea. Sicut enim beatus homo qui inuenit sapientiam: sic etiam beatus uir uel beatior etiam qui morabitur in sapientia: forte enim hoc ad affluentiam spectat. Sane in his tribus ore affluit sapientia, vel prudentia, si sit in ore confessio propriæ iniquitatis: si gratiarum actio, & uox laudis, si etiam sermo ædificationis. Nimirum creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutē: atque in principio quidem sermonis iustus accusator est sui. Nam in medio magnificare Dominum: in tertio quoq; (si eatenus affluit sapientia) ædificare proximum debet, An uero, & in opere affluendum est sapientia? Est maxime. Quæramus ergo, & in opere triplicē affluentiam: nam, & olim est a sapiente quodam, q sapientia tripliciter describeretur. Itaque si uos melius non habetis: puto ego, quod ad opus pertinet, copiose satis affluere sapiētia quicunque inter uos continenter, patienter, & obedienter conuersatur, tantum vt fidelis obedientia propriam mortificet voluntatem, humilis continentia carnalem pariter, & secularem amputet voluptatem, hilaris patientia utranque simul, & corporalem scilicet, & mundialem uiriliter sustineat aduersitatem.

Deu. 30. c & Roma. 10. b — Eccl. 24. c — D — Pro. 25. d — Ro. 12. a — E — Prou. 3. b — Ro. 10. b — Pro. 18. e

De triplici genere bonorum, & uigilantia super cogitationibus, Sermo.

ET propensius studium, & cura vigilantior nostris esset cogitationibus adhibēda fratres mei, nostris inquam quibus tam sanctarum meditationum assidue materia ministratur: nocte enim & die nobis propheticæ, & euangelicæ, sed & apostolicæ uoces canuntur, & leguntur, quæ & pœnam minantur inferni, & gloriam regni pollicentur. Vnde ergo nobis tam vanæ, tam noxiæ, tam obscœnæ cogitationes, quæ nunc immunditia, & eleuatione, nunc superbia, & ambitione cęterisq; passionibus extorquēt nos, ut uix aliquando in serenitatem sanctarum cogitationum respiremus? Væ nobis a torpore, & tepore cordis nostri, qui permittimus nos his vanitatibus ocupari, & non magis ex instanti transilimus in bona Domini, siue in naturalia, siue in spiritualia, seu F

etiam in æterna. Et quidem naturalia bona magna, spiritualia maiora, sed maxima sunt æterna. In primis reparamur, in secundis exercitamur, extendimur, & beatificamur in tertijs: Si non potes oculum meditationis in illam sublimitatem æternalium bonorũ infigere, quia stãtia sunt, & omnem sensum exuperant: in bonis gratiæ, quæ sunt in exercitio virtutum, visum reflecte, vt videas, quàm puræ conscientiæ, quàm liberæ frontis sit versari, & conuersari in castitate, & charitate, in patientia, & humilitate cæterisque virtutibus, quæ amabilem Deo, placabilem, & imitabilem hominibus reddunt. Quòd si & hęc nimis sublimia sunt, & trãsgredientia infirmitatem tuam, demitte oculos tuos in bona naturæ, quæ tibi tam familiaria esse debent, quantum tu familiaris es

G tibi. Nec sic dicimus bona naturæ quasi gratiæ non sint, sed ideo quòd ipsi naturæ quodammodo ingenita, & complantata fuerunt antequam fieret peccatum illud, quod non solum personam infecit, sed etiam naturam. Extunc non ita nobis ad manum prouenisse monstratur propter vulnus inflictũ, cum tamẽ nos illa in nobis, & circa nos esse tã rationibus, quàm affectionibus plerũque

1.Cor.12. sentiamus. Et quia nos ex anima, & corpore consistimus, iuxta vocem apostoli: ab animali parte, id est, à bonis corporis incipiamus, ut non sit prius quod spirituale est, sed quod animale. Sunt autem omnia bona corporis, & quæ ei solummodo debeamus, sanitas. Nihil autem ei ultra dandũ est, uel quęrendum, sed hoc termino ligandum, & frenandum est, cum fructus eius nullus sit, & mors sit finis illius. Sed hic fouea est, ꝙ nolo vos lateat. Insidiatur enim voluptas sanitati, & tam subtili malignitate prosequitur, ut uix eam quis uel possit cauere uel nouerit. Quòd si uoluptati seruitur, non sanitati, hoc iam de natura non est, sed sub natura, quę morti manus dat, cum magistram cõstituit uoluptatem. Inde etiam est, ꝙ multi ad tam bestiales, & rebelles impetus descenderunt, vel (ut dicam verius) ceciderunt, ut uoluptatem præferant sanitati, & illisipsis sæpissime uolũtentur, quæ sciunt difficiles, & acutissimas subsequi passiones. Sicut autem corporis natura est sanitas, ita cordis natura est puritas: quia turbato oculo non uidebitur Deus: & cor humanum ad hoc factum

H est, ut suum uideat creatorem. Si uero sanitati corporis solicita est prouidenda custodia, puritati cordis tanto solicitior est impendenda, quanto pars ista dignior illa esse conuincitur. Hic tamen simpliciter accipimus puritatem, ut uidelicet omnia quæ agimus, pure, & humiliter confiteamur Domino in oratione, homini in confessione, & dicamus: Dixi, confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Et quia sociale animal sumus, ex his quæ in nobis sunt, ad ea, quæ circa nos sunt, transeamus: ut si fieri potest quod ex nobis est pacem habeamus cũ omnibus hominibus. Hæc enim est lex naturalis societatis, ut omnia quæcunque nobis fieri nolumus, alijs non faciamus: & quæ nobis fieri uolumus, aliis impendere studeamus. Sicut ergo debemus sanitatem corpori, puritatem cordi: sic & fratri pacem: Iam hinc transeundum est ad sanctorũ animas, quæ de huius mortalitatis carcere ad cœlorum gaudia volauerunt. His profecto debemus imitationem: quia similes fuere nobis passibiles, & notas nobis fecerunt uias uitæ, quas tam infatigabiliter, quàm interminabiliter tenuerunt. Sed, & illis qui non in tanta sanctitate seu peracta pœnitentia exierunt, cõpassionẽ debemus, & orationẽ propter similis naturæ consortium, vt pius pater auferat scoriam eorum, & in beneficia flagella commutet, & sic tandem reconsignet ad beatæ gaudia ciuitatis. Si enim tauri cum taurum mortuum inuenerint, plorant, mugiunt, & quasi quibusdam debitis humanitatis obsequiis fraterna funera prosequuntur: quid debet homo homini, I quem, & ratio docet, & trahit affectio? Sicut ergo sanctis animabus imitationem, sic minus sanctis compassionem debemus: illinc exemplum, hinc gemitum haurientes. A sanctis uero angelis auxilium quærendũ est, & occultis suspiriis, & frequentia lachrymarum: ut illi supereminenti maiestati preces nostras offerant, referant gratiam, quia administratorii spiritus sunt, missi propter nos, ut hæreditatem capiamus salutis. Ab Hebr. 1.d illo autem rerum omnium Domino pietas quærenda est, ut ille cuius natura bonitas, cui proprium est misereri semper, & parcere, non respiciat multitudinem iniquitatũ nostrarum, sed secundum multitudinẽ miserationum suarum misereatur nostri. Ipsi enim nos, & amorem debemus, & subiectionem cum omni reuerentia, & humilitate. Amorem, quia fecit nos, & benefecit nobis

Psa. 31. b

subiectionem, quia super nos est, & hoc præcipit nobis, terribilis in consiliis super filios hominum. Ita ergo, & sanitatem corpori, puritatem cordi, pacem fratri, imitationem sanctis, compassionem mortuis debemus: auxilium ab angelo, pietatem à deo postulemus. Ex area naturalium bonorum habere debemus, & quærere, vt sciamus quia cum hæc, quæ omnia mandata sunt, & data naturæ fecerimus, serui inutiles sumus: quæ debuimus facere, fecimus. Aut vix enim aut nunquam inuenitur aliquod præceptum datum hominibus, quod transeat terminos possibilitatemque naturæ. In his autē bonis, sicut prędiximus, reparamur, & quasi quodammodo restituimur in antiquum, dum ad ingenitatem naturæ suauitatem reuertimur, dum etiam nobis, & his qui circa nos sunt, & eis qui supra nos sunt, debitum rerum ordinem exhibemus. Et hęc quidem pro bonis naturalibus. Spiritualia autem bona in quibus exercemur vt ad eterna tendamus, ipsa eadem sunt: sed alia, quia alio intuitu considerata, cum plurimus tamen aliis quæ lōgum est enumerare. Illa enim iuxta naturam, hæc supra naturā esse noscuntur: Nam & spirituali exercitio non sanitatem debemus corpori, sed seruitutem, sed afflictionē, sed laborem, iuxta vocem illius spiritualis & summe spiritualis hominis qui dicebat: Castigo corpus meū, & in seruitutē redigo. Nec istam tantū cordi puritatem debemus, vt pure, & humiliter cōfiteamur peccata nostra, sed ut in intentione, & opera hanc circūspectionē exhibeamus vt & vita nostra sit fructuosa, & fama gloriosa, non quæ fructificet sibi, sed deo: non quæ glorificet se, sed patrem suū qui in cœlis est. Pacem quoque non solū fratribus exhibendam dicimus in via ista, sed cum his qui oderunt pacem, esse pacificum, portate omnes, & à nemine velle portari. Confitemur etiam non modo compassionem mortuis & orationem, sed in spe etiam congratulationem adhibendam: quia, & si contristandum est, quòd in locis purgatoriis patiuntur, multo amplius collætandū, quod prope est, vt abstergat Deus omnem lachrymā ab oculis eorū, & iā nō sit neq; luctus, neq; clamor, sed nec vllus dolor, quæ prima abierūt. Sanctis vero animabus nō iam imitationem nec à sanctis angelis tantummodo quærere debemus auxilium, sed ardenter desiderare conspectum eorum, & esse cum illis, & videre quę sint illæ colūnę cœli quæ sustinent orbem terrarū, in quibus rutilat, & relucet tantum, & tam excellens diuinitatis insigne. In Domino autē non solū pietas quærenda est, sed, & in eum tota affectio dirigenda, vt diligamus nos propter ipsum, & suspiciamus quæ sit illa maiestas quę cuncta faciat, cūcta contineat, & in quam desiderant rationabiles creaturæ prospicere. Hæ sunt semitæ spiritualis exercitii, in quibus religiosa mēs & dilatatur, & delectatur, eorum quæ sunt retro oblita, & ad anteriora, id est, æterna bona se extendens, sequitur ad palmam supernæ vocationis. Nunquid non supra naturam beatus ille Andreas apostolus, cuius solennitas prę manibus est, transilierat, qui dicebat. O bona crux diu desiderata, & iam concupiscenti, animo præparata, securus & gaudens venio ad te? Alterati hominis est ista vox, & qui de bonis naturæ ad gratiæ bona surrexerat: vt non solum gloriaretur in spe, sed, & in tribulationibus, & gaudēs iret à conspectu concilii, quod dignus esset pro nomine Iesu contumeliam pati. Non modo enim patienter, sed, & libenter, verum, & ardenter ad tormenta sicut ad ornamenta, ad pœnas sicut ad delicias properabat. Porro quidem æterna bona illa bona sunt quæ nec oculus uidit, nec auris audiuit, & quæ nunquam exeūt ab illa patria, quæ nescit nisi gaudium, & iubilationem. Ibi nihil deest, ecce abundantia qua impleatur humana cupiditas. Quæ est ista copia ubi nihil quod nolis sit, totum sic quod velis? Fiat pax (ait propheta ad Hierusalem) in uirtute tua, & abūdātia in turribus tuis. In illis inquam turribus quæ iuxta prophetam alium gemmis ædificabuntur, ubi adipe frumenti, non cortice sacramenti satiabit nos Deus. Quòd si nihil deerit nobis, aliquid autem uos latuerit, nunquid erit gloria consumata? Ideo nihil latebit nos, & ecce sapientia qua curiositas hominis satietur. O sapientia qua tunc omnia quę in cœlo, & quæ in terra sunt, perfectissimę cognoscemus in ipso fonte sapientiæ rerum omnium cognitionem bibentes. Non me suam suspiciones, nō timebo consilia, quia ciuitas illa (iuxta Ioannem) purissimo uitro similis erit, ut sicut per uitrū lucidissime cernimus, sic aliorū conscientias clarissime uideamus: Quid si, & nihil defuerint, & nihil latuerit, maneat autem timor, & anxietas amittendi? Ideo nihil terret, & ecce potētia qua

Marginalia: K; 1.Cor.9.d; L; M; Psa.121.b; Apoc.21 f

Psal.147. qua humana infirmitas roboretur. Qui posuit, inquit, fines tuos pacem, & confortauit seras portarum tuarum, ita ut nullus inimicus intret, nullus exire possit amicus. Vbi ergo summa abundantia, summa sapientia, summa potentia est, puto quod nihil desit plenitudini beatitudinis, quantum spectat ad summam fœlicitatis humanæ. Hæc sunt bona naturæ, gratiæ, gloriæ, bona humanitatis, bona uirtutis, bona æternitatis. Hæc cogitemus, hęc ruminemus fratres, & iuxta
A præceptum legis reuocemus ruminationẽ, quia sic uiuitur, & in talibus uita spiritus nostri. Sic.n.cogitatio sancta seruabit nos,
Ibid.18.d ut dicamus cũ sancto: Meditatio cordis mei in conspectu tuo semper, Domine adiutor meus, & redemptor meus.

De triplici custodia: manus linguæ, & cordis. Sermo.

OMnes nobis causamur deesse gratiam, sed iustius forsitan ipsa sibi quæritur gratia deesse nõnullos. Nempe res cordis est gratia deuotionis ista quam quærimus, & hoc munere ipse se fraudat qui internum ei dissimulat receptaculum exhibere. Cæterum vnde illi cura cordis, cui nę ipsa quidẽ adhuc oris circunspectio, seu manus custodia subest: Non sibi deesse miretur consummationem, qui nec initium apprehendit, sed ne is quoque, qui initium iam tenere videtur, si ad medium nõ peruenit. Magnum est homini sęculari mũdas habere manus, monacho nõ est magnum, sed plane magnum ei malum esse probatur, ne ipsarum quidẽ contagia declinare. Imo vero, & in ipsis quoque manibus longe amplior munditia, & iustitia abundãtior à nobis exigitur, quã
1.Co.7.b ab illis. Nimirum illis dicitur: Fugite forni-
Ephe.4.c cationem, & qui furabatur, iam non furetur: cæteráque similia: quæ qui fecerint: regnum non cõsequentur. Nunquid, & nobis ab huiusmodi contagiis operum, & tam graui manuum contaminatio timen-
B dum est? Sed quo nitidiores manus, eo grauius quoque minor in eis neuus ostendit, & sicut preciosam vestem exigua quæuis macula turpius decolorat. Nobis ad immunditiam minima quęlibet inobedientia sufficit, nec iam neuus est, sed grauis macula, si in actionibus nostris vel minorum residet negligentia mandatorum. Hæc igitur operum diligentia seruandorũ, initia nostræ conuersationis exercet: dum adhuc quidem modicum, sed tamen iam lumen in nobis est, nisi forte magnum se putant habere lumen quibus veritas ait: Cũ Lu.17.c ffeceritis omnia quæ pręcepta sunt vobis, dicite quia serui inutiles sumus, quæ debuimus facere fecimus. Sed hoc, inquies, propter humilitatem monuit esse dicendum. Plane propter humilitatem: sed nunquid contra ueritatem? Cæterum si circa factorum quoque custodiam inuenimur adhuc negligentiores: nemo sapiens eum liquare culicem moneat, qui utinam non glutiat, uel camelum. At si iam manus mundatæ fuerint (nec sic quidem continuo ad cor transitu) labijs sane mundandis secundum studiũ, & media solicitudo debetur. Quod si dixeris, rarus est, qui sermones suos in iudicio disponere videatur: uel ex hoc disces quam sit rara perfectio, cum nec perfectum inueniri omnibus esse commune. Quis sane numeret quantas modicum linguæ membrum contrahat sordes: quàm multiplex in labijs incircuncisis immunditia coaguletur, quam sit grauis pernicies oris incircunspecti? Est enim lingua dissoluta in sermonibus ociosis, est lingua impu C dica, est & magniloqua: quarum prima lasciuiæ sequens arrogantiæ famulatur. Est etiã lingua dolosa, & item lingua maledica, quarũ altera in falsiloquam, & adulatoriam subdiuiditur: altera uerò nunc in facie cõtumelias irrogat, nunc detrahit in occulto. Quod si de omni, uel ocioso uerbo quodcũque locuti fuerint homines, Deo sunt reddituri rationẽ in die iudicij: quãto districtus de uerbo mendaci, mordaci, & iniurioso, de elato, uel lasciuo, de adulatorio, aut detractori iudicabũtur? quã uera sentẽtia fratres, Pro.10.e in multiloquio nõ effugiẽdũ peccatũ. Vt.n. pręterea cętera, si proptcrea est ociosum uerbum, quod nullam rationabilem causam habeat, quam rationem de eo redere poterimus, quod est præter rationem? Nemo nostrum fratres, parui æstimet tempus quod in uerbis cõsumitur ociosis. Siquidẽ tẽpus acceptabile est, & dies salutis. Volat uerbum irreuocabile, uolat tempus irremeabile, nec aduertit insipiens quid amittat. Libet, confamulari, aiunt, donec hora prætereat. O donec prætereat hora, ò donec pertranseat tempus. Donec hora prætereat, quam tibi ad agendam pœnitentiam, ad obtinendam ueniam, ad acquiren-

 dam-

dam gratiam, ad gloriam promerenda, mise ratio conditoris indulget. Donec transeat tempus quo diuinam tibi repropiciare debueras pietatem, properare ad angelicam societatem, suspirare ad amissam hæreditatem, aspirare ad promissam fœlicitatem, excitare remissam voluntatem flere commis-
D sam iniquitatem. Sic nimirum sic agricolæ cum diu desiderata affuerit opportunitas seminandi, sic uinitores cum expectatum tempus putationis aduenerit inuenisse occupationes, & quasi irreprehensibiliter sine opere diem transegisse lætantur? Sic instantibus nundinis institores nectere moras, occasiones quærere solent, ne quem forte sibi ex eis quæstum prouenire contingat? Sic denique pauperes mendicantes cum multis clamoribus euocatus tandem affuerit eleemosynarum distributor, diuerticula captant, & concurrentibus socijs vacuos ambiunt occupare recessus, & souere latebras in angulis platearum? Vtinam tamen, uel solum tempus uitæ amitteretur in uerbis, sed multi in his et uitá amittere comprobantur: nec modo ipsi amittere, sed adimere quoque, & hoc fratribus suis. An non amittunt vitam detractores Deo odibiles, odibiles vitæ? Fugit uita quos odit: & quos vita fugit, mori necesse est. An non, & ipse moritur, qui venenú bibit, ꝙ ei malesuada detractoris lingua propiciat? Siquidem furtim ei dilectionis vita subtrahitur: & dum nescit, paulatim in eo fraterna charitas refrigescit. Auditurus est forsitan ipse quoque cui detrahitur: vndique enim verba volant, & multorum prius ora sermo pertransiens, difficile fieri potest quin singulorum creuerit linguis, & quasi iam prouectus referatur ad eum ad cuius spectat offensam. Itaque scandalizabitur audiens, & tabescet, eoque facilius extinguetur in eo charitas, quo am-
E plius ante viuere videbatur. Si inimicus,
Psal. 54. b ait, meus maledixisset mihi, sustinuissem vtique: & quidem cauet sibi prudens auditor, cauet, & ipse si non desipit, qui sibi nouerit esse detractum ille ne ueneno inficiatur iste ne scandalo perturbetur. Sed quod in se est tamen lingua maledica, & illius percutiens conscientiam, & istius uulnerans charitatem, secum pariter vtrumque peremit. Nunquid non vipera est lingua ista? Ferocissima plane, nimirum, quæ tam læthaliter tres inficiat flatu vno. Nunquid non läcea est ista lingua? Profecto, & acutissima, queę tres penetrat ictu uno. Lingua, inquit, Ibid. 59. a eorum gladius acutus. Gladius equidem anceps, imò triceps est lingua detractoris. Nec uerò eiusmodi linguam ipso etiam mucrone quo dominicum latus confossum est crudeliorem dicere verearis. Fodit enim hæc quoque Christi corpus, & membrum de membro, nec iam examine fodit, sed facit exanime fodiendo. Ipsis quoque nocentior est spinis quas illi tam sublimi capiti furor militaris imposuit, seu etiam clauis ferreis quos sanctissimis manibus illis, & pedibus consummatio Iudaicæ iniquitatis infixit. Nisi enim huius, quod nunc pungitur, & transfoditur corporis sui uitam illius uitæ corporis prætulisset, nunquam illud pro isto mortis iniuriæ, crucis ignominiæ tradidisset. Et dicimus: Leuis res sermo, tenera, mollis, & exigua caro lingua hominis: quis sapiens magnipendat? Leuis quidem res sermo, quia leuiter uolat, sed grauiter vulnerat: leuiter transit, sed grauiter vrit: leuiter penetrat animum, sed non leuiter exit: profertur leuiter, sed non leuiter F
reuocatur. facile uolat, atque ideo facile uiolat charitatem. Vilis res est musca moriens, sed exterminat oleum suauitatis. Tenerum membrum lingua, attamen uix teneri potest: substantia quidem infirmum atque exiguum, sed usu magnum, & ualidum inuenitur. Modicum membrum est, sed nisi caueas, magnum malum. Tenuis est, & lata aptissimum uacuandis cordibus instrumentum, sicut multorum mihi inter uos conscientias arbitror attestari, nisi forte omnes tam perfecti simus, ut nunquam nobis post longas confabulationes inuenta sit mens quodammodo uacua, meditatio minus deuota, sicca magis affectio, & holocaustum orationis non adeo pingue propter uerba siue, quę diximus, siue etiam, quæ audiuimus, uerba tamen. Facile enim lingua labitur, nec minus facile illabitur cordi, ita, ut multis loquendú minus profuerit, quòd propriá cohibuerint, dú non cauerint alienú. Vtilis est frater qui tibi loquitur, sapiens est, religiosus ac timens Deum plus dico, angelus est, & angelus lucis, etiam sic caue tibi ne audias unde lædaris. Nec personam tibi uelim suspectam esse, sed linguam, præsertim in sermocinatione communi. Bona quidem columbæ simplicitas, sed in hac parte quoque serpentis astutiam nó omittas. Maria ne angelicú quidem uerbum sine discussione

Luc.1.e sione præteriens, cogitabat qualis esset ista salutatio. Tu quoque qui crebris experimẽtis saltem solerter aduertisti quantum noceāt verba, non desipies si solicitus fueris,
G quandoquidẽ interesse necesse est collocutioni non modo ori circunspectionem, sed & arui nihilominus adhibere cautelam. Non miremini quòd huic gradui proficientium diutius immoremur, plures siquidẽ inter vos proficientes esse credimus, quàm perfectos. Forte tamen nimij videamur in suggillatione verborum. Sed mementote quoniam lingua est, quæ contra vitia linguæ loquitur, vt in eo vel maxime haberi debeat excusata, quòd nec sibi parcat, & aduersus propria quoque suiipsius pericula muniat audientes. Ventus est sermo, sed
Cant.4.d non semper est ventus vrens. Surge (inquit) aquilo, veni auster, persla ortum meum, & fluant aromata illius. Est quoque magna nihilominus sermonis vtilitas, & frequenter in lingua fructus preciosissimus reperitur. Nempe iusti vita ex fide est, & fide ex auditu, auditus per verbum dei. Quomodo enim viuet quis nisi crediderit? Quomodo credet nisi audierit? Quomodo audiet nisi annuncietur ei? Sane propterea maiorem ei diligentiam, & diligentiorem custodiam conuenit exhiberi, quòd sit iuxta scripturam mors, & vita in manibus
Prou.18.d linguæ. Alioquin si sola inesset vita, nec circuncisio quidem ei, sed sola mors, etiā abscissio deberetur. Nunc verò ponenda nobis ori nostro custodia, & ostium circūstantiæ labiis, vt nec vitalem ædificationẽ clausura damnet æterna, nec læthalis pernicies liberum sortiatur egressum. Vigilemus
H itaque super opera nostra fratres, ne vel omittamus quod præceptum, vel quod prohibitum est committamus. Hortatur nos ad bipertitam hanc custodiam prosecta, cum
Psal.36.e dicit: Declina à malo, & fac bonum. Vigilemus nihilominus super verba nostra, ne in eis vel offendere deū, vel proximum nocere contingat. Fœlix siquidem quẽ in omni confabulatione duplex timor ille solicitat, duorum consideratio stimulat auditorum: primum quidem diuinæ maiestatis, in cuius manus incidere prorsus horrendum: dehinc fraternæ infirmitatis, cui nihilominus persacile est offendiculum dare. Puto tamen ne eum quidem qui in verbo cauet offensionem, perfectum adhuc dici oportere, nisi forsitan comparatione prioris qui tantum super opera vigilabat. Nam, & veritas in euangelio de vigilantibus seruis & aduentum Domini præstolātibus loquẽs
Si (inquit) in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit: beati sunt serui illi. Quod nequa Luc.12.e
quam de prima, sed nec de secunda dictū quidem reperies. Est autem vigilia hæc Prou.4.d
super cor, cui sane omnem iam custodiam exhibere sapiens monet nimirum quia ex ipso uita procedit. Ego tamen etiam hanc constare arbitror specialiter in duobus: vt videlicet super affectionum pariter, & cogitationum suarum greges mens solicita vigilanter intendat. Et bene huic datur omnis custodia à quo cęteras quoque duas procedere constant: nisi forte (quod absit) simulationis gerantur studio: & pietatis habeant speciem, non virtutem. Sicut enim I
fontis vena scaturiens nisi fossas ante repleuerit adiecentes, nec refluere, nec sedare, nec in altum sese tollere præualebit, quòd videlicet aliàs occupetur: sic humanus animus, donec eas quas prædiximus manus & linguæ custodias solerter impleat, nec ad perfectā hanc suiipsius poterit reflecti curā nec iucunda deuotionis tranquillitate frui, nec in sublimem diuinæ contemplationis proficere gradum. Eia fratres, si supernę uisitationis gratiam quærimus, sic quęramus: si spirituales cōsolationes desideramus percipere, sic petamus: si cælum nobis aperiri cupimus, sic pulsemus. Hoc denique triplici modo vigilemus, si ad nuptias uolumus intrare cum nostro sponso Iesu Christo Domino, qui est benedictus in secula. Amen.

De verbis apostoli: Non est regnum dei esca & potus. Sermo I.

On est regnum dei esca, & potus, sed iustitia, & pax, & gaudium in spiritu sancto. Quid Ro.14.c
prætergredimur viam, qui ad gaudium properamus? Est quidem gaudium de regno Dei, sed non præmium est. Est gaudium de regno Dei, sed non gaudium carnale, non gaudium seculare, non gaudium cuius extrema luctus occupat, sed in quod magis tristitia vertitur: non denique gaudium eorum qui lætantur cum malefecerint, & exulatio quæ in rebus pessimis est, sed gaudium in spiritu sancto. K
Vnde autem hoc gaudium interim, nisi

de iustitia, & pace procedit? Ipsa ergo procedant tanquam cellulæ mellis, vt facile adhuc labilem liquorem suauitatis solidior possit materia continere. Erit quando iam ipso simplici melle fruemur, & gaudium nostrum plenum, & purum erit, ut non modo in spiritu, sed de ipso quoque spiritu gaudeamus. Erit quando omnimodis erit gaudium spirituale, ut nullis iam corporeis occasionibus excitetur, non operibus misericordiæ, non lacrymis pœnitentiæ, non exercitatione iustitiæ, non probatione patientiæ, sed ipsa magis præsentia spiritus in quē desiderant etiam angeli prospicere. Interim sane uelut salis loco sapientia mihi cætera condit, tanquam non sit, & ipsa cibus. Interim prius quam comedam, suspiro, & nec tunc quidem permittor, vt glutiam saliuam meam. Est enim sapiens, cui quæque res sapiunt prout sunt. Cui verò ipsa iam in se prout est sapientia sapit, is non modo sapiens, sed etiam beatus est. Nempe hoc est uidere Deum sicuti est, atque hic quidem fluminis impetus lætificans ciuitatem Dei. Hic torrens voluptatis, hæc denique vbertas inebrians est. Nunc uerò Domine vinum non habent: deficit enim in his interim nuptijs vinum, uinum vtique carnalis illecebræ, & concupiscentię secularis. Fel Deu.32.e draconum, inquit, vinum eorum, & venenum aspidum insanabile. Semper nobis hoc vinum deficiat fratres mei, quia non est hoc uinum bonum. Bonum vinum non ex uinea impuritatis, sed ex hydria purifica- L tionis hauritur. Bonum uinum non ex vua Gomorræ conficitur, sed ex aqua Iu- Ioan.2.b dææ. Seruasti, inquit, bonum uinum vsque adhuc. Nam optimum quidem uinū seruat etiam adhuc, quod videlicet non ex aqua conficiendum, sed exprimendum magis ex botro illo magno terrę promissionis, qui interim in vecte portatur, dum secundum carnem nouimus Christum, & hunc crucifixum. Nunquid non illi uinum defecerat, qui dicebat: Renuit consolari anima mea? Psal.76.a Sed, & uinum aqua factum gustasse visus est, cum subiunxit: Memor fui Dei, & delectatus sum. Quid enim faciet in præsentia, qui in sola memoria delectatur? Sic & Apostoli plane uinum aqua factum gustauerant, quando ibant gaudentes a conspectu consilij: quoniam digni habiti sunt, pro nomine Iesu contumeliam pati. Quomodo non vinum ex aqua gaudium de contumelia? Nimirum implebatur iam promissio veritatis, quę ad eos facta erat hoc modo: Tristitia vestra conuertetur in gaudium: Ioan.16.d hoc est, aqua uestra vertet in uinū. Miraris, quòd in uinum aqua mutatur? etiam transit in panem, nisi forte oblitus es comedere panem tuum, cum de quo legisti: Cibabis Psal.79.a nos pane lachrimarum, & potum dabis nobis in lacrimis in mensura. Denique audi mensurā. Erāt, ait, lapideæ hydriæ sex positę, secūdum purificationem Iudæorum. Si Ioan.2.b uerus Iudæus es, non carne, sed spiritu: sex annis seruies, in septimo liber egredieris, in sex hydrijs purificaberis, sex diebus M operaberis, in sex tribulationibus liberaberis, in septima non tanget te malum. Non solum autem liberaberis in eis, sed & uinum bibes ex eis, vbi cœperis (iuxta Apostolum gloriari non solum in spe, sed etiam in tribulationibus. Hoc enim est duplex interim gaudium, quod habes in spiritu sancto, de memoria futurorum bonorum, & malorum præsentium tolerantia: Nil quippe in his carnale sapit, nil seculare, nil uanum, sed spiritus veritatis, & cœlestis sapientia est, cuius in utraque suauitas prælibatur. Gaudete Phil.4. in Dño semper ait apostolus iterū dico gaudete. Et duplicis huius gaudij materiam secutus adiunxit: Modestia vestra nota sit omnibus hominibus, Dominus prope est. Quid modestia, nisi mansuetudo, & patentia est? Gaudeamus ergo de his, quæ expectamus, quoniam Dominus prope est. Iterum gaudeamus de his, quæ sustinemus, vt modestia nostra omnibus nota sit. Nimirum tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio verò spem, spes autem non confundit. Sane, ut idoneus fiat animus geminæ huic spirituali lætitiæ capessendæ: duo equè ad iustitiam exercendam, duo nihilominus ad conseruandam pacem necesse est præmittantur, quę quidem vtraque copiosius nobis scriptura sacra commendat. Si quidem iustitiæ exer- Tob.4.e citatio in his duobus mandatis tota pendere Matt.7.b videtur, ut quod sibi quis fieri non vult, alij non faciat, sicut ad gentes missa epistola continet Apostolorum, & quemadmodum A ad eosdem Apostolus dicit. Quæcunque uolumus, ut nobis faciant homines, & nos faciamus illis. Cæterum quoniam in multis offendimus omnes, impossile est in hoc loco, & tempore scandalorum (neque enim ad huc uenerunt angeli, qui de regno

gno Dei tollant omnia scandala, sed nec sumus in illa beata ciuitate cuius fines pacem posuit Deus) propterea impossibile hic, & modo pacem inter nos conseruari, nisi & is qui in aliquo forte offendit proximum, animosam elationẽ, & qui offensus est, nihilominus caueat inexorabilẽ obstinationem.

Studeamus itaque fratres mei & humiles ad satisfaciendũ his qui aliquid habent aduersum nos, & ad remittendũ his, qui offenderũt nos, faciles inueniri: quia nõ solũ mutuæ inter nos pacis conseruatio constat in his duobus, sed ne ipsa quoque diuina sine his propiciatio poterit obtineri, quod nec munus ab eo recipiat, qui nõ prius ierit, vt fratri reconcilietur, & dimissum etiã ab eo delictũ strictius exigat qui conseruo suo debitũ non remittit. Iam si manent in nobis iustitia pax, & gaudium in spiritu sancto, tria hęc: non quasi securi simus pro eo, quod regnum Dei intra nos est, sed eo magis in timore, & tremore nostram ipsorum salutem operemur, scientes nimirum, quòd hunc tãtum thesaurum, adhuc in uasis fictilibus habeamus.

Item de eisdem verbis apostoli: Non est regnum Dei esca, & potus.

Sermo II.

B

Olet Apostolus Paulus in uerbis esse breuis, in sententiis copiosus. Non ignorauit hoc ille tam eloquentiæ, quã sapiẽtiæ dotibus approbatus, qui singula Pauli uerba tonitrua iudicabat. Tam signãter.n. vniuersa depromit, & sic intonat spiritu & uirtute, vt in serie ordinem, in sensu plenitudinem, in utroque connexionẽ mirabiliter extendat. Rom.14.c Nõ est (inquit) regnum Dei esca, & potus, sed iustitia, & pax, & gaudium in spiritu sancto. Quid ad hæc dicitis uos gulosi, & luxuriosi, quorũ Deus uenter est, quorũ omnis vsus, aut in ventre, aut sub uẽtre est, Iaco. 5. a qui (vt ait Iacobus Apostolus) in luxurijs 2.Cor. 6 c enutristis corda, & corpora uestra? Audite, Amos 6.d audite, quia esca uentri, & uẽter escis, Deus autem hunc, & has destruet. Væ vobis qui dormitis in lectis eburneis, & lasciuitis in stratis vestris: qui comeditis vitulum de armento, & bibitis vinum defecatum, & primis vngimini vnguentis. Filij hominum vsquequo graui corde, quia corpore pingui vt quid diligitis vanitatem, & ueritatẽ negligitis? Pinguedo carnis, delitiæ corporis, saturitas uentris, aut ante mortem uos deserẽt, aut vos in morte illas relinquetis. Quoniam (inquit sanctus) cum interierit, non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria eius. Psal 48.d Ibidem .c Sicut oues in inferno positi sunt: mors depascet eos: Quam bene sicut oues? quia detracto vellere mundialium diuitiarũ, dure pressęque detosi, sempiternis nudi deputabuntur incendiis. Mors depascet eos: quia C semper morientur ad uitam, & semper uiuent ad mortem. Ergo hic caro vermibus, illic anima ignibus deputatur: donec rursus infœlici collegio, colligati, tormentis pœnalibus socientur, qui socij fuerunt in vitijs. O delicate qui delitijs, & diuitiis circunfusus, atque confusus, confusionem expectas, & mortem: non est regnum Dei esca, & potus, non purpura, & byssus, quia diues ille utroque circunfluus, in puncto ad inferna descendit. Luc.16. d Quid ergo? Sed iustitia, & pax & gaudium in spiritu sancto. Attendis, & intendis, quia gaudium in fine est? Sic fatui filii Adam, & præcipiti saltu justitiam transilientes, & pacem, rem finalem in principium conuertere, & peruertere uultis? Nemo.n. est qui gaudere non velit. Non stabit, & non erit illud, quia sicut non est pax impiis, sic nec gaudere impiis, dicit Dominus. Esa. 48.d Non sic impii non sic. Prius est iustitiam facere, inquirere pacem, & persequi eam, & sic demum apprehendere gaudium: imo a gaudio comprehendi. Sic angelicus ille conuentus prius iustitiam fecit, cum stetit in veritate, & ueritatis deseruit desertorem. Post hæc illa pace firmati sunt, quæ exuperat omnem sensum, quia cum diuersis honoris primatibus ambiantur, nullus qui murmuret, qui inuideat nullus. Ps. 147. a Lauda tu Hierusalem Dominũ, lauda Deũ tuum Sion, quoniam confortauit seras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te, qui posuit fines tuos pacem. Lauda, & laudes replica, quia munitissimis uectibus, & D inconuulsibilibus seris clausæ sunt portæ tuæ, nullus inimicus intrat, nullus exit amicus, benedicti filii tui in te, omni benedictione spirituali in cœlestibus cũ Christo. Iam non est timor in finibus tuis, quia posuit fines tuos pacem: nullæ tibi tentationes nulla sese cogitationum turma confundit, quia versipellis ille, & tortor longe est a muris tuis, & a filiis tuis. Et illo qui idẽ est, omnia in idẽtitate cõsolidat, atq; cõiungit.

Cuius participatio, inquit, in idipsum. Hoc iam tertio hauriunt aquas in gaudio de fontibus Saluatoris, & nudis (vt ita dicam) oculis diuinitatis intuentur essentiam, nulla corporeorum phantasmatum imaginatione decepti. Ecce gaudium in fine, sed sine fine. Miseri nos qui ab illa fœlici regione repulsi in hanc descendimus: imo cecidimus uanitatem. Filij Sion (ait propheta) inclyti & amicti auro primo, quomodo reputati sunt in uasa testea? Filij Sion illius uidelicet speculatiuæ ciuitatis, quam ædificauit Dominus, ut uideatur in gloria sua: filii supernæ Hierusalem, quæ libera est mater nostra: inclyti per dignitatem conditionis, amicti auro primo, per diuinitatis imaginem. Quomodo ergo ex his nos quidem reputati sumus in uasa testea, in hæc lutea, & fragilia corpora degenerauimus? Exhibent enim angeli fratres charissimi, iustitiam Deo, pacem inter se, gaudium sibi. Sic & tu homo noli prius rapere, quod tuum est, & iustitiam, quam Deo, & pacem quam proximo debes, contemnere. Iustitia uirtus est qua redditur
E unicuique, quod suum est. Tu non solum
Psa.35.d iustitiam, sed multas, & multiplices iustitias debes creatori. Iustus enim Dominus, & iustitias dilexit. Iustitia tua sicut mōtes Dei. Bene sicut montes, quia plures cumulos miserationum suarum ingessit tibi. Et prius quidem te cum cæteris, & inter cætera creauit, non sine magna prerogatiua dignitatis. Dixit enim de omnibus, & facta sunt. Post hæc uehementissimo tui amori inflammata maiestas illa redemit te. Nunquid uerbi facilitate? Non. Sed triginta annis operatus est salutem tuam in medio terræ, affixus cruci, addictus morti, ludibriis deputatus. Deus tuus factus est frater tuus, nō angelorum frater, quia nusquam angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. Commune quidem habes, quòd factus es: quòd frater es, speciale. Adiecit adhuc erga nos specialius quoddam, quod de lata nos, & spaciosa uia, quæ ducit ad mortem, digito suo traxit, & posuit in consilio iustorum, & congregatione. Quid ultra debuit facere, & non fecit? Cuius uel saxeum pectus tanta, & talia à tanto, & tali collata beneficiorum multitudo non emolliat? Quicquid igitur es, quicquid potes, debes creanti, redimenti, uocanti: sed cum iustitiam feceris, fac & pacem, Quamdiu enim sumus in hoc uase testeo, & fragilitate complexionis humanæ, non possumus inueniri scādalorum prorsus immunes. Si igitur recordatus fueris, quòd frater tuus habet aliquid aduersum te, sis humilis ad ueniam petendam: si tu habes aduersus illum, sis facilis ad dandam, & omnia membra erunt in
pace. Sic enim ad duo ista charitatem, & F
humilitatem paratissimi, nō poterimus dissensionē sentire. Discite (inquit) a me, quia Mat.11.d
mitis sum, & humilis corde: mitis, quod pertinet ad charitatem, quia charitas patiens est, benigna est: humilis, quod ad ipsam uerbi spectat proprietatem. Sic procedentibus erit gaudium in Spiritu sancto. Loquar quod expertus nouit, inexpertus ignorat: animalis enim homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Nunquid non plerunque orantibus nobis omnia uiscerum succutiuntur occulta ad memoriā gaudij illius, quod est in Hierusalem, quæ sursum est, quæ est mater nostra, & lachrymarum unda uultus meditantium superfundit? O si duraret. Si oblitus fuero tui Hierusalem, obliuioni detur dextera mea: adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui, si non proposuero Hierusalem, in principio lætitiæ meæ. Vere in principio lætitiæ, quia finis illic repositus est. quando conscindens saccum meum Domine Iesu, & circundabis me letitia, ut cantet tibi gloria mea, & non compungar? Principium gaudij illius quod hic quandoque sentimus, stilla est, guttula est, de flumine illo est descendens, cuius impetus lætificat ciuitatem Dei. Quandoque ueniet tempus, ut perennibus gaudiis nos in ipso diuinitatis fonte profundius immergamur, ubi unda undam sine intercapedine & interpolatione continuet. Quando ueniam, & apparebo ante faciē Dei? Quando transibo in locum tabernaculi admirabilis
usque ad domum Dei? Quando sicut au- G
diuimus, sic uidebimus in ciuitate Domini uirtutum. Eia igitur fratres, huic fœlici ternario fideliter insistamus, & semper simus memores uerbi illius:

Amice ad quid uenisti? Mat.26.e
Quia non ad hoc uenimus, ut simulatoria specie regem interficiamus, sed ei seruiamus qui est benedictus in secula.

De

De uerbis Domini: Omnis qui se exaltat, humiliabitur. Sermo.

Luc. 18.c

OMnis qui se exaltat, humiliabit: & qui se humiliat, exaltabitur. Si consideramus diligenter fratres, gradus hominum quatuor inueniemus: dico autem summam fœlicitatem in cœlo ad quam suspiramus, mediam infœlicitatem in paradiso unde cecidimus, itemque mediam infęlicitatem in hoc mundo, pro qua gemimus, & in inferno extremã infœlicitatem quam merito formidamus. Breuius tamen dicere possum, uitam, & umbram vitæ: umbram mortis, & mortem. Itaque nec in summo nec in imo positi timemus descendere, ascendere cupimus, eo magis anxij, quo uidemur viciniores infimis quam supremis: & ecce dicitur nobis: quia omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. Quid nam sibi vult, cancellata hæc connexio exaltationis, & humiliationis? Itáne parum est Domine, quòd in ueritate tua humiliasti nos, quia adhuc exigis, vt apponat homo humiliare seipsum? Et quidem restat adhuc quo possimus humiliari, sed qui illo ceciderit, iam non adijcet, vt resurgat: qui humiliatus fuerit vsque illuc, frustra speret exaltationem, siquidem humiliasti nos in loco afflictionis, & operuit nos umbra mortis. Vsqueadeo vita nostra inferno appropinquauit, quo nos humiliabimus vltra? Quæ utilitas in sanguine nostro, si descenderimus in corruptionẽ? Sane nihil aliud infra nos est quam irreparabilis illa corruptio, post vmbrã mortis nõ restat nisi mors, post locũ afflictionis solus superest locus mortis. Qui se, inquit, humiliat, exaltabitur. Si dixisset, qui humiliatus fuerit exaltabitur, exultassem vtique, tanquam certissime humiliatus, & uehementer. Nunc uero cum dicat, qui se humiliat exaltabitur, angustiæ mihi sunt undique, nec ignoro quid eligam, sed quid agam. Exaltari cupio, quia summopere id necessarium. Siquidem neque hic manentem habeo ciuitatem, nec bonum esset hic manere, etiam si liceret. Porro inferius adhuc ire perire est. Iam enim locum teneo inferiorem, & qui solum habeat intra se infimum, hoc est infernum: si me illuc humiliauero, non est spes exaltationis: si me non humiliauero, identidem desperatio est exaltationis: quia qui se humiliauerit exaltabitur, & is tantum. Si hoc egero, mors mihi est: si autem non egero, & ab exaltatione repulsus, nec sic effugiam manus mortis. Sed si hoc difficile patet, saltem, quod præmissum est consideremus.

H

I Omnis qui se exaltat, ait, humiliabitur. Quem enim veritas humiliat, ipse quomodo se exaltat? Neque hic dicimus quo, sed quomodo: quia non locus uidetur deesse, sed virtus. Non inquam, deest homini quo exaltare se possit, sed deest omnino qui possit. Est quidam uoluntas multa, sed nulla facultas. Nempe velint nolint homines, communis totius Adæ, totius humani generis vox est: In veritate tua humiliasti me. Quisquis autem in ueritate humiliatur, veraciter humiliatur, nec nisi fallaciter exaltatur. Quid est autem falso exaltari, nisi uere non exaltari? Gratias, ei, quia non dixit, omnis qui se exaltauerit, exaltabitur. Quomodo.n. conaremur in uanum exaltari, si id arbitraremur, quando ne ipsa quidẽ nunc desperatio proficiendi, appetitum cohibet exaltandi? Et forte hoc est, quod ait. Qui se exaltat, humiliabitur: nec pertinet ad affectum qui nullus est, sed affectum qui stultus est.

Ibidem.

Ps. 118. K

Quantos enim videmus humiliatos, sed non humiles, percussos, sed non dolentes: curatos quidem a Domino, sed ne ipsa curatio ratione sanatos. Hi sunt qui sub sentibus esse delicias computant, dissimulantes peccata, quæ actitant, lubricum in quo titubant, tenebras quibus caligant, laqueos inter quos ambulant, locũ afflictionis quem inhabitãt, corpus mortis, quod gestant, iugum graue, quod tolerant, grauiorem cõscientiam quã occulant, grauissimam sententiam quam expectant. Talis ille erat, cui Ioannes in Apocalypsi scribere iubebatur: Dicis quia diues sum, & nullius egeo, & nescis quia tu es pauper, & miser, & miserabilis, & cæcus, & nudus. Nec mirum si sit uana, & mendax exalatio filiorum hominum: siquidem uani sunt, & mendaces. Humiliat eos ueritas, exaltat vanitas. Et dilexerunt magis tenebras quam lucem, amplectentes exaltantem se uanitatem, & quærentes mendacium. Porro contra ueritatem, quæ se humiliat uotis, & studiis quibus possunt dissimulationibus & conatibus friuolis recalcitrantes. Fecimusne aliquiud? Puto quia inuenimus etiã quomodo humiliat homo seipsum. Dicε autem, vt adhæreat humilianti se veritati,

Apoc. 3. d

K

tati, nec dissimulet, sed cooperetur ei deuoto pietatis affectu. Proinde cauebo deinceps quàm solicite potero duritiam cordis, sentiam, & plangam dolorem meum, ne si forte insensibile fuerit, sit etiam insanabile vulnus meum. Ero uir uidens paupertatem meam in virga indignationis eius, ne veniat anima mea in consortio eorum de

Hier. 5. a quibus veritas ait. Percussi eos, & non doluerunt.

Hier. 51. a Et item. Curauimus Babylonem, & non est sanata. Grauis curatio humiliatio hæc, sed grauior morbus superbia est, quæ utinam sic curetur, ut sanetur hac cura. Consentiam itaque aduersario meo, acquiescam iudici meo, cedam denique urgenti aculeo, ne bis pungat. Tale enim reor esse quod dominus ait. Omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Ac si dicat. Quisquis contra stimulum recalcitrat, duplo pungetur: parcetur autem ei, qui senserit & dederit locum iræ.

L *De verbis libri sapientiæ. Iustum deduxit dominus per vias rectas, &c. Sermo.*

Sap. 10. a

IUstú deduxit dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam sanctorum: honestauit illum in laboribus, & compleuit labores illius. Est iustus, qui in principio sermonis accusator est sui, & est iustus, qui ex fide uiuit, & est iustus qui absque terrore est. Et primus quidem bonus, qui accedit ad uiam: secundus melior, quia currit per uiam: tertius optimus, quia iam appropinquat ad finem viæ. Hic tamen accipiamus primum quem velocius inuenimus. Hunc deduxit dominus, & non alius, quia ipsius est de via iniquitatis ad viam veritatis reducere, & deducere per eam. Per vias (inquit) rectas. Viæ domini viæ rectæ, uiæ pulchræ, viæ plenæ, viæ planæ. Rectæ sine errore, quia ducunt ad vitam. Pulchræ sine sorde, quia docent munditiam. Plenę multitudine, quia totus iam mundus est intra Christi sagenam. Planæ sine difficultate, quia donant suauitatem. Iugum enim eius suaue est, & onus eius leue. Et ostendit illi regnú Dei. Regnum Dei conceditur, promittitur, ostenditur, percipitur. Conceditur in prædestinatione, promittitur in uocatione, ostenditur in iustificatione, in glorificatione percipitur. Vnde est illud. Venite benedicti Mat. 25. d
patris mei percipite regnum Dei. Sic enim M
ait Apostolus. Quos prędestinauit, hos & Rom. 8. f
vocauit: & quos uocauit, illos & iustificauit: quos autem iustificauit, illos & magnificauit. In prædestinatione est gratia, in uocatione potentia, in iustificatione lætitia, in magnificatione est gloria. Et dedit illi scientiam sanctorum. Scientia sanctorum est hic temporaliter cruciari & delectari in æternú. Et in contrarium scientia malorum relabitur. Alia est scientia mundi quæ docet uanitatem, & alia scientia carnis quæ docet uoluptatem. Illa tanquam pater, ista tanquam mater nobis est. Sicut enim mater filio suo semper optat quietem, & omnem prorsus laborem claudit a filio suo: sic caro incrassata, impinguata, dilatata recalcitrat, nec minimis saltem digitis patitur se contingi. Et sicut pater vult filium suum huc illucque discurrere, ut addiscat vnde aliquando magnificetur: sic & mundus vult hominem multis laboribus intricari, ut habeat unde superbiat, unde infletur & desipiat de vanitate in idipsum. Sanguisugæ duæ sunt filiæ, id est propriæ uoluntatis, quæ quasi radix est, duæ filiæ sunt, vanitas & voluptas, clamantes: affer, affer. Hæ nunquam satiantur, nunquá dicunt: sufficit. Si quis has plene in se contriuerit, non immerito sibi illam vocem poterit coaptare. Quoniam (inquit) pater meus & mater mea dereliquerunt me, dominus autem assumpsit me. Honestauit illum in laboribus. Nonne nos & in ipsis laboribus nostris honestamur, cum omnia quæ facimus, ad vnitatis uinculum adunamus, ut non in nobis sit pondus & pondus, mensura & mensura, quia utrunque abominabile A
est ante Deum? Nonne & hæc uilitas, hæc deformitas, hæc semicincta honorantur & adorantur à principibus terræ? Væ nobis, si exultauerimus nisi in Christo & pro Christo: væ nobis, si uendibilem obtulerimus paupertatem. Et compleuit labores illius, vel illic in perseuerantia, ut usque in finem iustitiam non relinquat: vel illic in gloria, vt gaudeat in ęternum. Fœlix utraque completio, tum & hic moritur iustus plenus dierum, & illic oritur in plenitudine dierum, vtrobique plenus, & hic gratia, & illic gloria, quia gratiam & gloriá dabit dominus.

De

De quadruplici debito. Sermo.

IN uia estis fratres, quæ ducit ad vitam, in via recta & impolluta quæ ducit ad ciuitatem sanctam Hierusalem, illam quæ libera est, quæ sursum est, quæ est mater nostra. Arduus quidem ascensus eius, vtpote per ipsam montis summitatem incisus: sed via compendiosior laboris magnitudinem vel temperat, vel excludit. Vos autem tam fœlici facilitate, quàm facili fœlicitate uiam istam non solum itis, sed curritis: quia exonerati estis & accincti, nihil ponderis super dorsa portantes. Non sic aliqui non sic, qui quadrigas & quadrigalia onera pertrahentes montis circuitum ambire decernunt, & plerunque per deuexa montis præcipitan-
B tur, ut vix finem inueniant viæ suę. Fœlices igitur uos, qui uos & uestra sine omni exceptiuncula reliquistis, per ipsum montis uerticem iter facitis ei qui ascendit super occasum, dominus nomen illi. Illi verò qui quamuis Aegyptũ fugerint, tamen ad quæque Aegyptia tenerrime resuspirant, uiam ciuitatis habitaculi non inuenerunt: sed voluntatum suarum grauissimis sarcinis prægrauari, uel sub onere, uel cum onere cadunt, ut uix ad cursum perueniant destinatum. Quid enim est (gratias illi cuius gratia hoc totum factum est) quòd uita uestra vitam apostolicam repræsentet? Illi reliquerunt omnia, & in schola saluatoris sub eius præsentia congregati hauserunt aquas in gaudio de fonte saluatoris, ipsum uitæ fontem in ipso fonte bibentes. Beati oculi qui viderunt. Nunquid non & vos non in præsentia, sed in absentia ipsius, non ad uerba oris eius, sed ad vocem nunciorum eius, simile aliquid fecistis? Defendite uobis hanc prærogatiuam, quòd illi ad visum & ad verbum, vos ad auditum & nuncium credidistis. Sic state in domino charissimi, ut quemadmodum illi in fame & siti, in frigore & nuditate, in laboribus, & ieiunijs, & vigilijs, & cæteris obseruantijs iustitiæ, viam regiam tenuerunt: sic & uos & si non eorum meritis, tamen exercitijs aliquatenus coæquati dicatis domino Deo uestro, cum
Psal. 89. d veneritis ante thronum gloriæ ipsius. Lętati sumus pro diebus quibus nos humiliasti, annis quibus vidimus mala. In uerita-
C te dico vobis, quia in veritate estis in uia recta, in uia sancta quæ perducat ad sanctum sanctorum. Mentior (quod ad consolationem vestram dico) si non ex manibus huius peccatoris, monachorum nouitiorum & conuersorum animę ad cœlestia gaudia uolauerunt, tam liberæ quàm libertate de carcere nostrę mortalitatis. Si quæritis unde id sciam, scitote quia certissima mihi signa inde facta sunt & ostensa. Non est igitur quod vobis vel pro vobis timeam à uiribus satanę & ministrorum eius, cum nouerim illius fortitudinem per redemptoris vulnera traductam & deductam ad nihilum. In spiritu enim fortitudinis fortem fortior ille contriuit, portas æreas, & vectes ferreos confringens. A uersutijs & astutijs illius formido mihi est ꝓ uobis, in quibus partim subtilitate naturæ, partim experientia temporum sub tot annorum milibus eruditus, fragilitatem humanæ naturæ quaquauersum se verterit non ignorat. Sic ille insatiabilis homicida primis parentibus nostris non ursos, non leones, non fortia terræ animalia delegauit: sed tortuosum & callidum serpentem, qui per sinuosa uolumina nunc caput cauda, nunc caudam capite tegere consueuit. Denique & serpens non fortior erat, sed callidior cunctis animantibus terræ: ait scriptura. Vnde & ab interrogatione incepit, mentem mulieris explorans, *Gen. 3. a* sciens ingenio non uiribus laborandum. Cur præcepit vobis dominus Deus (inquiens) ne comederetis de ligno scientiæ boni & mali? Quæ respondit. Ne forte moriamur. Quod Deus pro certo posuerat dicens. Quacunque die comederitis, morte moriemini: ista sub dubio supponit, ne D forte (inquiens) si comederimus moriamur. Et audi ingenium malitiamque serpentis. Nequaquam (inquit) moriemini. Deus affirmat, mulier dubitat, satan *Ibidem.* negat. Sic & ego timeo ne sicut serpens Euam deduxit astutia sua, sic & sensus uestri corrumpãtur à castitate quæ est in Christo Iesu. Putasne aliquis in uobis est qui dicat in cogitationibus suis, cur præcepit vobis Deus ut istam regulam teneretis? Secundum enim impetum spirituum vestrorum huic tepido remissiorem, illi feruenti vitam arctiorem proponit, hoc solum expetens & expectans, ut quoquo modo tollat eum à concilio iustorum & congregatione. Profecto spiritus ille qui tibi hoc suggerit, spiritus mendax est, spiritus potestatem habens, qui tibi inuidet locum tuum.

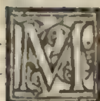
Vnde

Eccl. 10. Vnde & sapiens huius rei non ignarus. Si spiritus potestatem habentis super te ascenderit, ait: locum tuum ne dimiseris. Absit enim ut spiritus ueritatis qui te huc adduxit, te reducere uelit: quia non est in ore eius, est, & non, sed est in illo, est: sicut irrefragabilis auctoritas testatur. Nemo (ait
1.Co.12.a Apostolus) loquens in spiritu Dei, dicit anathema Iesu. Iesus, saluator siue salus: anathema, separatio interpretatur. Qui uerò tibi separationem à salute submurmurat: nec Dei spiritus est, nec à Deo: quia spiritus sanctus non dispergere, sed colligere uenit: qui semper reuocat dispersos Israel in terrã suam. Quid? Vitam fortiorem aliquis
E quærat? Dico uobis quia ista fortissima est, & quę ex omni parte, si dissimulare nolueris, primæ illi scholæ saluatoris pro sua possibilitate respondeat. An audes ad molliorẽ vel cogitando descendere? O si cognouisses & tu quàm multa & quàm multis debeas: uideres quàm nihil sit quod facis, q̃ nec inter minima numerandum ad comparationem debitorum tuorum. Vis scire quæ & quibus debeas? Primo Christo Iesu debes omnem uitam tuam, quia ipse uitam suam posuit pro uita tua: & cruciatus amaros sustinuit, ne tu perpetuos sustineres. Quid tibi dirum uel durum esse poterit, cũ recordatus fueris quia ille in forma Dei, in die æternitatis suæ, in splendoribus sanctorum ante luciferum genitus, splendor & figura substantię Dei: venit ad carcerem tuũ, ad limum tuum, infixus (ut dicitur) vsque ad cubitos in limo profundi? Quid non suaue tibi: cum tibi collegeris omnes amaritudines domini tui, & rememoraberis primum quidem illarum infantilium necessitatum: deinde laborum quos pertulit in prædicando: fatigationem in discurrendo: tentationum in ieiunando: vigiliarum in orando: lachrymarum in compatiendo: insidiarum in colloquendo: postremo periculorũ in falsis fratribus, conuitiorum, sputorum, colaphorum, flagellorum, irrisionum, subsannationum, exprobrationum, clauorum, horumque similium: quæ in salutem nostri
F generis triginta & tribus annis operatus & passus est in medio terræ? O quam indebita miseratio: quàm gratuita & sic probata dilectio: quàm inopinata dignatio: quam stupenda dulcedo: quàm inuicta mansuetudo: regem gloriæ pro despicatissimo uernaculo, imò uermiculo crucifigi? Quis audiuit unquam tale, aut quis vidit huic simile? Vix enim pro iusto quis moritur: ipse pro iniustis & inimicis mortuus est, eligens exulare à cœlis, ut nos reportaret ad cœlos: amicus dulcis, consiliarius prudens, auditor fortis. Quid retribuam domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Nónne si conferrentur in me omnes vitæ filiorum Adam, & omnes dies sæculi, & labores omnium hominum qui fuerunt, qui sunt, & qui erunt, nihil esset ad comparationem corporis illius quod spectabile & stupẽdum est virtutibus etiam supernis in cõceptu de spiritu sancto, in ortu de uirgine, in uitæ innocentia, in doctrinę affluentia, in coruscationibus miraculorum, in reuelationibus sacramentorum? Vides igitur quia sicut exaltãtur cœli à terra, sic exaltata est uita illa à uita nostra: quæ tamen posita est pro uita nostra. Sicut nihil ad aliquid nullam habet comparationẽ, ita & uita nostra nullam habet ad uitam illius proportionem, cum illa dignior, ista miserior esse non possit. Nec me putes rem exaggerare sermonibus: quia hic deficit omnis lingua, nec sufficit oculus, uel ad intuẽdum tantæ dignationis arcànum. Cum ergo ei donauero quicquid sum, quicquid possum: nónne illud sic est sicut stella ad solem, gutta ad fluuium, lapis ad montem, granum ad aceruum? Non habeo nisi minuta duo, imò minutissima corpus & animam, uel potius unum minutum, uoluntatẽ G meam: & non dabo illam ad uoluntatem illius, qui tantus tantillum tantis beneficijs pręuenit, qui toto se totum me comparauit? Alioquin si illam retinuero, qua fronte, quibus oculis, qua mente, qua conscientia vado ad uiscera misericordię Dei nostri, & audeo perfodere illud fortissimum propugnaculum quod custodit Israel, & illius sanguinis non guttas, sed undas à quinque partibus corporis in meum precium detorquere? O generatio peruersa, & infideles filij, quid facietis in die calamitatis de longe uenientis? ad cuius fugietis auxilium? Sed nunquid huic soli debitor sum, cui uix parum aliquid retribuere possum? Exigunt à me præterita peccata mea futuram uitam meam, ut faciam fructus dignos pœnitẽtiæ, & recogitem omnes annos meos in amaritudine animæ meę. Et ad hæc quis idoneus? Peccaui super numerum arenæ maris: & multiplicata sunt peccata mea, & non sum dignus videre altitudinem cœli præ multitudine

tudine iniquitatis meæ: quoniam irritaui
Psal.39 c iram tuam, & malum coram te feci. Circundederunt me mala quorum non est numerus, comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui vt viderem. Quod ergo sine numero est, quomodo numerabo? Quomodo satisfaciam cum cogar reddere debitum vsque ad nouissimum quadrantem? Sed & delicta quis intelligit? Ait illa cœlestis fistula Ambrosius. Facilius inueni eos qui innocentiam seruauerunt, quàm
H qui congruam egerunt pœnitentiam. Sed & quantumlibet pœniteat, quantumlibet se affligat & maceret, propter nomen tuum, non propter meum meritum propiciaberis
Psal.24 c peccato meo domine (ait iustus) multum est enim. Cum ergo quicquid uiuis, quicquid sapis, quicquid habes, quicquid potes, huic uni rei dedicaueris, nunquid aliquid est, vel inter aliqua computandum? Pauloante uitam tuam pro uita sua Christo reddideras: & nunc iterum eam totam præcedentium exigit recordatio peccatorum. Nunquid (vt uulgo dicitur) de vna filia duos generos statuisti facere? Quid si tertium tibi debitorem ostendam, qui non minus acriter quàm veraciter vendicat eam sibi? Puto quòd & tu possidere desideras ciuitatem de qua dicitur. Gloriosa dicta sunt
Psal.86 a de te ciuitas Dei. Gloriam illam quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, regnum omnium seculorum, uiuere in æternum, in perpetuas hæreditates. Credo quòd velis esse æqualis angelis Dei in cœlo, esse etiam hæres Dei, cohæres Christi, & in plateis supernæ Sion melos angelicum auscultare, & videre quicquid illud sit, cum Christus tradiderit regnum Deo patri, & erit Deus omnia in omnibus, postremo esse similis Deo, & uidere eum sicuti est. Nec dubito quin & concupiscas suspicere, & umbras declinantes, & diem aspirantem, cum illuxerit illa solemnis dies, & nubila rerum excusserit: quando iam non inclinabitur dies, sed erit
I æterna meridies, quando erit plenitudo feruoris & lucis, solis statio, tenebrarum exterminatio, desiccatio paludum, fœtorum depulsio. Nónne ad hoc emendum, totum te, & quæcunque, & vndecunque contrahere poteris, dare oportebit? Et cum uniuersa complecueris, non tamen putes esse condignas passiones huius temporis, uel corporis ad futuram gloriam quę reuelabitur in nobis. An sic impudens es vel imprudens, vt minutum tuum quod sibi tam Christi uita, quàm peccati pœnitentia certatim rapiunt, etiam ad hoc conquirendum, uel audeas numerare? Quid dices si & quartum debitorem in medium adduxero, qui sibi etiam iure primatus sui superiores tres cedere velit? Ecce in ianuis est qui fecit cœlum & terram, & creator tuus est, tu creatura: tu seruus, ille dominus: ille figulus, tu figmentum. Totum ergo quod est, illi debes, à quo totum habes, illi pręcipue domino qui & te fecit, & benefecit tibi, qui tibi ministrat siderum cursus, aëris temperiem, fœcunditatem terrę, fructuum ubertatem. Huic reuera totis medullis, totis uiribus seruiendum: ne forte indignationis oculo te respiciat, & despiciat, & conterat in æternum & in seculum seculi. Non arbitror autem quòd te tanta raptet insania, vt & hic minutum tuum nominare nedum numerare præsumas. Expone ergo mihi cui horum quatuor proponas reddere quod debes: cum unusquisque tam internus quàm æternus exactor sit: ut te possit singulariter suffocare. Eia domine uim patior: responde pro me. In manus tuas commendo minutum meum: tu persolue omnibus, tu ab omnibus libera, quia tu es K
Deus, & non homo: & quod hominibus impossibile est, possibile est tibi. Quod habui, & feci. Domine habe me excusatum: quia imperfectum meum uiderunt oculi tui. Quis ergo amplius gruniet dicens. Nimium laboramus, nimium ieiunamus, nimium uigilamus: cum nec millesimę imò nec minimæ parti debitorum suorum valeat respondere? Hæc est fortasse fratres illa uera vestra quadragesima, non exterior, sed interior, quæ non corticem sacramenti, sed adipem frumenti contineat. Si enim vnicuique istorum quatuor & pro se & per se omnem decalogi perfectionem debetis: profecto decem quater ducta quadragesimam uestram faciunt: quam custodire uos oporteat omnibus diebus vitæ vestræ. Et ipse qui vos congregauit in loco isto, uitam vestram conseruet in opere sancto: ut cum ipse apparuerit uita vestra, & vos appareatis cum ipso in gloria.

De

De septem spiritibus, Sermo.

MAgister gentium Paulus ex occasione ipsius spiritualis naturæ qua uiuimus, ad spirituale̅ conuersationem excitans discipulos ait: Si spiritu uiuimus, spiritu, & ambulemus. Ac si dicat: Si caro non prodest quicquam, sed spiritus est, qui uiuificat ipsam separare oportet preciosum a uili, & digniorem præponere partem: vt secundum spiritum ambulemus, non secundum carnem. Ad spiritum enim debet fieri conuersio carnis, ut seruiat ipsa, & non seruiatur ei, vt dicat spiritus seruo suo, veni, & ueniat: fac hoc, & faciat illud. Sic enim erit vxor nostra sicut vitis abundans, & saluabitur per generationem filiorum, qui sunt opera bona, si fuerit ipsa quidem in lateribus domus nostræ, id est in abscondito, & humili loco: anima uerò resideat in medio tanquã domina tanquam paterfamilias, tanquam iudex: ut fiat, quod scriptum est: Anima mea in manibus meis semper. Maledictus enim spiritus ille qui partem suam deteriorem facit. Maledictus homo qui pascit sterilem, & uiduę non benefacit. Denique, ut testatur idem Apostolus: Si secundum carnem uixerimus, moriemur quoniam, qui in carne ambulant, Deo placere non possunt: & qui seminant in carne, de carne metent corruptionem. Si autem spiritu facta carnis mortificauerimus, uiuemus: quoniam qui spiritu Dei aguntur, hi filij Dei sunt, & qui seminant in spiritu, de spiritu metent vitam æternam. Prudenter proinde fratres, & non ad insipientiam nobis spiritualem elegimus vitam, castigare scilicet corpus, & seruituti subijcere, & Deum qui spiritus est adorare in spiritu, & ueritate. Sed quia spirituum diuersa sunt genera, necessaria est nobis eorum discretio, pręsertim cum ab Apostolo didicerimus nõ omni spiritui esse credẽdum. Videri enim potest minus eruditis, & qui parum exercitatos habent sensus omnem cogitationem nõ alterius quàm ipsius humani spiritus esse sermone̅: quod non ita esse, & certa fidei ueritas probat, & diuinarum testimonia scripturarũ. Audiã (inquit propheta): non quid ego loquar, sed quid loquatur in me Dominus Deus. Et alius propheta: Angelus, inquit, qui loquebatur in me, &c. Et in psalmo didicimus fieri immissiones etiã per angelos malos. Vnde, & timet Apostolus, ne sicut serpens decepit Euam astutia sua: sic, & discipulorum quibus loquitur corda decipiantur, ad eo utique cuius ipse Paulus astutias non ignorat, Vnde, & dicit: Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi retores tenebrarum harum. Esse tamen spiritum carnis non bonum, manifeste id e̅ Apostolus indicat, ubi inflatos spiritu carnis suæ quosdam esse testatur. Esse etiam spiritum huius mũdi declarat ubi gloriatur in Domino, pro se pariter, & pro discipulis suis, nõ quòd eũ acceperint: sed spiritum qui a Deo est, ut sciamus, inquit, quæ a Deo donata sunt nobis. Sunt ergo hi duo satellites maligni illius principis tenebrarum: vt dominetur spiritus nequitiæ spiritui carnis, & spiritui huius mundi. Quisquis ergo ex his tribus spiritibus spiritui nostro loquatur: ne credamus ei, quoniam sanguinẽ sitiunt, non quidem corporum, sed quod grauius est animarum. Sed quoniam spiritualis omnium natura est, a sermonibus eorum cognoscemus eos: & quis spiritus sit qui loquatur, ipsa suggestio declarabit. Semper enim spiritus carnis mollia, spiritus mundi vana, spiritus malitiæ semper amara loquitur. Quotiens ergo importunæ (ut assolet) carnalis cogitatio mentem pulsat: uerbi gratia, cum de potu, de cibo, de somno, cæterisque similibus ad carnis curam pertinentibus cogitantes, humano quodam inardescimus desiderio: certum sit nobis spiritum carnis esse qui loquitur: & tanquam aduersarium repellamus eum, dicentes: Vade retro satana, quoniam non sapis ea quæ Dei sunt: sed magis sapientia tua inimica est Deo. Cum autem non de illecebris carnis, sed de ambulatione seculi, de iactantia, & arrogantia, cæterisque similibus cogitatio uana versatur in cordibus nostris, spiritus mundi est, qui loquitur, longe perniciosior hostis, & maiori solicitudine repellendus. Interdum verò satellitibus istis terga uertentibus princeps ipse habens iram magnam tanquam leo rugiens insurgit aduersus nos, cum uidelicet non ad voluptate carnis, aut sæculi uanitatem, sed ad iram, ad impatientiam, ad inuidiam, ad amaritudinem animi prouocamur: importune in gerendo si quid minus amicabiliter minusve discrete factum uidetur, aut dictũ: si qua denique, aut in signo, aut in opere quolibet data uidet̃ indignationis

Marginal notes: Gala. 6. a; L; Psa. 118. o; Rom. 8. c; Ibidem.; 1. Ioã. 4. a; M; Psal. 84. b; Zach. 1. c; 2. Co. 11. a; 2. Cor. 2. e; Eph. 6. b; 1. Cor. 2. e; A; Mat. 8. d

gnationis occasio, materia suspitionis. Huic ergo cogitationi non aliter quàm ipsi diabolo resistendum est: nec aliter ab ea quàm ab ipsa perditione cauendum. Scriptum est enim. In patientia uestra possidebitis animas uestras. Fit tamen aliquando vt spiritus noster à quolibet horum trium crebro superatus, & seruus addictus illi in suam ipsius perniciem (heu) vices illius agat, vt iam sine omni alterius spiritus suggestione ipsa ex anima, aut uoluptuosas, aut uanas, aut amaras pariat cogitationes. Iam uerò non facile arbitror posse discerni, quando noster ipse loquitur spiritus, quandóve loquentem alterum audiat quemlibet è tribus illis. Sed quid refert quicunque loquatur, dum vnũ & idem sit quod loquuntur? Quid refert loquentis nosse personam, dum constat perniciosum esse quod loquitur? Si inimicus est, resiste uiriliter inimico: si tuus ipse spiritus est, argue eum, & miserabiliter plange, quòd in tantam miseriam, & tam miserabilem deuenerit seruitutem.

Luc.21. d

B

Quotiens verò super castigando corpore, humiliando corde, seruanda vnitate, & charitate fratribus exhibenda, seu cęteris virtutibus acquirendis, conseruandis, amplificandis, salubris cogitatio in mente uersatur, diuinus sine dubio spiritus est qui loquitur, aut per se ipsum sane, aut per angelũ suum. Et quemadmodũ de humano aut maligno spiritu dictum, sic & de angelico & de diuino. Nec facile est quis loquatur discernere, nec ignorare periculosum: præsertim cum certum sit angelum bonum nũquam loqui ex semetipso, sed Deum esse qui loquitur in ipso. Studiosius igitur deinceps consideremus quonam modo malignorum illorum spirituum suggestiones audire, imò quanta indignatione abijcere debeamus, auertentes aures nostras ne audiamus sanguinem, & sapientiam quam reuelat caro & sanguis: paruulos quoque Babylonis, cogitatus scilicet mundanos ab ipso initio tenentes, & allidentes ad petram: ipsum etiam malignum cum tentationibus suis à conspectu cordis nostri abijcientes, & deducentes ad nihilũ. Eas uerò cogitationes quæ iustitiæ & ueritatis nos admonent, tota deuotione suscipientes diuinæ dignationi gratiam habeamus: nec aliquãdo tantę benignitatis inueniamur ingrati, scientęs quoniam ipse est qui loquitur iustitiam: ipse enim cuius sermo veritas est. Quantæ enim temeritatis, imò quantæ insaniæ est, si forte dum alloquitur nos dominus maiestatis, nos insensati auertamus aurem, & ad nescio quas ineptias cõuertamur? Quanta est hæc iniuria, & quàm grauiter uindicanda, cum uilissimus uermis clamãtem ad se audire dedignatur creatorem vniuersitatis? Quanta uerò & quàm ineffabilis diuinæ dignatio bonitatis, quæ quotidie conspicit nos infœlices auertentes aures, obdurantes corda, & nihilominus clamat ad nos, & iugiter clamitat in plateis? Vere in plateis, quia in latitudine charitatis. Ecce enim bonorum meorum nõ eges domine: & tamen dicis. Conuertimini filij hominum. Et iterum clamitas. Reuertere reuertere Sunamitis, reuertere reuertere, vt intueamur te. Propterea obsecro vos dilectissimi, qui reminiscimini domini, ne taceatis, & ne detis silentium ei: audientes iugiter quid loquatur in vobis dominus Deus, quoniam loquitur pacem. Fœlix & beata anima quæ venas susurrij diuini percipit in silentio, frequenter iterans illud Samuelis. Loquere domine, quia audit seruus tuus. Hic ergo hodiernus sermo finem accipiat, vt etiam tacentibus nobis Deum intus audiamus loquentem & suadentem de regno suo, tanto utilius, quanto subtilius per internam inspirationem. Si qua tamen adhuc de audiẽda hac domini uoce ipse suggesserit, alio sermone tractabimus, ne præsertim in tam utili ac spirituali merita mentes uestras longitudine sermonis oneremus.

C

Cant.6 d

D

1.Reg.3 b

De multiplici vtilitate verbi Dei. Sermo.

TEnetis credo quemadmodũ hesterno sermone de ea, quę nobis admodum necessaria est, discretione spirituũ admonuerimus solicitudinẽ vestrã, vt cõtra venenatos serpentis antiqui sibilos, cõtra mortiferos syrenę cãtus, aures cordis iugiter obturare studeatis, vt nec spiritũ carnis loquentẽ mollia, nec spiritũ mundi vana suggerentẽ, nec spiritum nequitiæ audiatis immittentem amaritudines, & scandala seminantem. Sed huius spiritus astutias nosse necesse est, huius cogitationes nõ expedit ignorare. Interdum.n. transfigurat se malignus ille & nequã spiritus in angelũ lucis, vt virtutis simulatione plus noceat. Sed & tunc quoque si diligenter aduertimus nonnunquã nisi amaritudinis, & discordiæ seminaria spargit.

Suadet

E Suadet enim nonnullis singularia ieiunia quædam, vnde cæteri scandalizentur: non quia ieiuniũ diligat, sed quia scandalo delectetur. Multa quoque in hunc modum solet afferre, quæ tamen à diuina sapientia facile discernantur, si apostolicam illam beati Iacobi diffinitionem præ oculis habeamus, qui diuinam describens sapientiam ait: Sapientia, quæ à Deo est, primum quidem pudica est, deinde pacifica. Omnem ergo cogitationem in qua hæc duo non concurrunt, à Dei sapientia alienam esse non dubite. Eam ergo, quæ pudica uidetur, nec ad vitia trahit aperte, sed virtutis prætendit imaginem, tunc demum à Deo noueris esse, si pacifica sit, si prelati tui, atque spiritualium fratrum approbatur iudicio, quoniam non faciet Dominus Deus uerbum, quod nõ reuelauerit seruis suis. Quanta vero deuotione, quanta humilitate, quanta solicitudine cogitatio salubris non aliter, quàm diuinæ dignationis sermo suscipi debeat, & hesterno sermone partim iam diximus, & hodierno nihilominus aliquanto latius persuadere conabimur. Beati enim qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Vultis nosse quàm beati? Primum quidem sonans in auribus animæ vox diuina conturbat, terret, diiudicatque: sed continuo si bene aduerteris, viuificat, liquefacit, calefacit, illuminat, mundat. Denique & cibus noster est, & gladius, & medicina, & confirmatio, & requies resurrectio quoque & cõsummatio nostra.

Iaco. 3. d

Luc. 11 d

F Nec mireris, quòd uerbum Dei iam nunc inueniatur omnia in omnibus esse, quantũ spectat ad iustificationem, siquidem & futurum est omnia in omnibus ad glorificationem. Audiat & illud peccator, & conturbabitur uenter eius: a uoce illa carnalis anima contremiscet. Omnia nanque cordis secreta rimatur, atquæ diiudicat sermo uiuus, & efficax, cordium atque cogitationum perscrutator. Vnde & licet mortuus in peccato, si audieris vocem filii Dei, viues. Sermo enim quem loquitur, spiritus, & uita est. Si cor tuum induratum est, memento scripturæ dicentis: Emittet uerbum suum, & liquefaciet ea. Et item. Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Si tepidus es, & euomi sam formidas, non discedas ab eloquio Domini, & inflammabit te, quia eloquiũ eius ignitum ualde. Quod si tenebras ignorantiæ plangis, diligenter audi quid loquatur in te Dominus Deus, & erit lucerna pedibus tuis verbum Domini, & lumen semitis tuis. At fortassis tanto amplius doles, quanto clarius peccata etiam minima illuminatus agnoscis: sed sanctificabit te pater in veritate, quæ est vtique sermo eius, ut inter Apostolos audire merearis: Iam uos mundi estis propter sermonem quem locutus sum uobis. Iam vero cum laueris manus tuas: ecce parauit in conspectu tuo mensam, vt non solo de pane uiuas, sed ex omni verbo, quod procedit de ore Dei, & in fortitudine cibi illius curras uiam mandatorum eius. Vbi si consistunt aduersum te castra, & prælium tentationis insurgit, arripe gladium spiritus, quod est uerbum Dei, & in eo facile triumphabis. Quòd si forte (ut est certaminis consuetudo) contigerit aliquando uulnerari, mittet uerbum suum, & sanabit te, & eripiet te de interitionibus tuis: ut in te quoque impleatur, quod ait Centurio, cuius fides tam magnifice commẽdatur: Domine (inquit) dic tantum uerbo, & sanabitur puer meus. Sed etsi titubas adhuc, cõfitere, & clama: Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei: & in uerbis suis confirmabit te: ut experimento discas, quoniam uerbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis uirtus eorũ. In his atque huiusmodi perseuera, in talibus iugiter exercere, donec iam dicat spiritus, ut requiescas à laboribus tuis. In hoc uerbo quiesces dulciter ac suauiter saporaberis donec ueniet hora, cum omnes qui in monumentis sunt audient uocem eius, & procedent. Sed quò? Alij quidem in iudicium, alii uero in uitam æternam. Et quis scit si est dignus amore, vel odio? Tunc maxime memor esto uerbi tui seruo tuo Domine, in quo mihi spem dedisti, ut ab auditione mala non timeam, sed beata magis auditio perducat ad uisionem, cum dices: Venite benedicti patris mei, &c. Quicunque enim confitebitur me coram hominibus, ait ipse, hunc & ego confitebor in conspectu patris mei, & angelorum sanctorum, quod nobis cõferre dignetur ipse, qui constitutus est iudex uiuorum, & mortuorum. Amen.

Ps. 147. e

Can. 5. e

Ioa. 15. a

G

Matt. 8. a

Psal. 27 e

Mat. 25. d

Luc. 12. a

De

H *De quatuor modis orandi, de obsecratione, oratione, postulatione, & gratiarum actione. Sermo.*

1. Ti.2.a Vatuor mihi videntur orandi modos exprimere apostoli verba dicentis: Volo primum fieri obsecrationes: deinde orationes, postulationes, gratiarum actiones. Sũt enim quos adhuc peccati conscientia terret, & cruciat, nondum accepta resistendi uirtute, tunc scilicet cum primum ipsos in peccatorum cœno iacentes spiritus veritatis irradiat, & excitans erubescere facit, & timere Deum dum uident immanitatem criminum, meritorum exiguitatem, & uelut ardẽtem coram se gehennã expauescentes, quoniam in seipsis boni nil inueniunt, aliunde
Exo. 23.b apprehendunt unde tegantur. Sciunt enim
34.c quòd non sit tutum in conspectu Domini Dei sui uacuos apparere contra legis præceptum, & multo minus id præsumere plenis stercoræ manibus audent. Quia ergo timent, & merito timent per seipsos accedere, pudent quasi per alios supplicare. Tale est illud orationis genus quo solemus uti dicentes: Sancte Petre, ora pro nobis, & similia. Maxime uero illud obsecratio est manifesta: Per passionem tuam, libera nos Domine, & cætera in hunc modum. Tale enim uidetur, ac si latro deprehensus, & iam vicinus suspendio, quando penitus desperat, nec inuenit in se unde ueniam deprecetur, extendens brachia dicat: quia sic passus est Christus: ut eorum a quibus tenetur, ani-
I mos moueat ad pietatem. Credo ego de ta-
Mat.11.b libus dici posse, quia regnum cœlorum uim
Lu.18.b.c patitur, & violenti rapiunt illud. Vim facie-
Matt. 9 c bat regno cœlorum publicanus ille, qui dũ non auderet oculos ad cœlos leuare, ipsum cœlum ad se potuit inclinare. Simile aliquid mulier illa egisse videtur, quæ profluuium sanguinis habens, dum timeret ad Christum accedere, fecit ab eo uirtutem exire. Furtim enim tetigit fimbriam, & curata est ab infirmitate, unde & indignantis quodam modo uerbum uidetur, quod de ea dominus ait: Quis me tetigit? Et addidit: Sensi à me exire uirtutem. Non credo, quod sit inter nos quispiam, sed fortè nonnulli in sæculari habitu, uel conuersatione potuerunt aliquando experiri, quid loquor, ut inuiti fluxum sanguinis paterentur, eius inquam sanguinis qui regnum Dei non possidebit.

Etenim qui facit peccatum, seruus est pecca- Ioan. 8. b
ti: nec sua se poterit continere uirtute, etiã cum uolet. Huic ergo minime expedit per seipsum ad Christum accedere, sed tangere, si quam inuenerit eius fimbriam, hoc est eũ considerare hominem, quem humiliorem viderit, & extremum in ecclesia, quæ est uestis Christi: eum inquã qui elegit abiectus esse in domo Dei, oporret considerare, quoniam is uere est fimbria posita in hora uestimenti, ad quam utique spiritualis unguenti descendens a capite copia tota decurrit. Hunc si beneficijs aliquibus seu prece humili, aut confessione pura tetigerit, ut affectũ eius erga se moueat ad compatiendum sibi, habeat fidem, & sine dubitatione sanabitur. Illud tamen nouerit fimbria, non a se, sed a Christo exiisse uirtutem, qui & tangi se pro
testatur in fimbria. Expressi nunc uobis quã- K
tum potui quale sit, & cui animæ necessarium genus obsecrationis. At uero iam continendi virtute accepta seculus accedit, qui sibi conscius fuerit pro delictis præteritis, ueniam quærens, & oratione utens, quæ nostri oris est ratio, quando iam ore suo loquitur cum Deo suo. Hinc illud est, ꝙ Maria Magdalene, quanquam non minus humilis hæmorrhoissa illa: non sic tamen ueretur accedere, sed rigat lachrymis pedes, capillis tergit, ungit unguento, osculatur ore deuoto? Vnde satis liquet, quòd omnino iam proposuerat in corde suo à peccato deinceps abstinere: & quasi profluuium stabat. Quod si iam cõsecutus es, & tu, primum est vt ipsi Domino in oratione loquens, recogites annos tuos in amaritudine animæ tuæ. Dehinc postquam in lamentis pœnitentiæ aliquandiu perseuerãs, hilaritatẽ quedã, & fiduciam conceperis indulgentiæ, accede iam ad postulationes: vt secure tanquam receptus in gratiã Domini, tibi, & conseruis tuis audeas petere quod oportet. At fortassis requiras, vnde aut quomodo nosse poteris, vtrũ hanc consecutus sis indulgentiam. Sic nimirum conseruandæ humilitatis gratia, diuina solet pietas ordinare: vt quanto quis plus proficit, eo minus se reputet profecisse. Nam, & vsque ad supremum exercitii spiritualis gradum, si quis eousque peruenerit, aliquid ei de primi gradus imperfectione relinquitur, vt sibi primum videatur adeptus. Attamen scio, quòd hodie lectum sit euangelio, dixerat Iesus paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua: & reputatum

est ei ad blasphemiam. At ille, cui nimirum cogitatio hominis confitetur: Quid (inquit) cogitatis mala in cordibus vestris? Blasphemare me blasphematis, & quasi ad excusandum vim visibilis curationis, virtutem mihi inuisibilem vsurpare. Sed ego vos potius blasphemos esse conuinco, signo probans visibili inuisibilem potestatem. Vt sciatis (inquit) quia potestatem habet filius hominis in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectũ tuum, & ambula. Et tu ergo si iam surgis desiderio supernorum, grabatum tollis, corpus scilicet à terrenis eleuans voluptatibus, vt iá non feratur anima concupiscentiis eius: sed magis ipsa, vt dignum est, regat illud, & ferat quod non uult, si demũ ambulas, quæ retro sunt obliuiscẽs, & ad ea quæ ante sunt te extendens desiderio, & proposito proficiendi, curatum te esse non dubites. Neque enim surgere poteras si non aliquatenus onus esset alleuiatũ, & nec grabatum tollere nisi exoneratus magis, quia nec ambulare in feruore conuersationis, cum peccatorum graui mole possibile est. Propter quod fiducialiter iam postulare potest, qui eiusmodi est, tantum caueat ne forte, aut postulet non postulanda, aut minus postulet, quæ à Deo sunt postulanda: aut ea tepide quęrat quæ toto affectu, & omni tempore sunt quærenda. Petitis, & non accipitis
Iaco. 4. a (ait Iacobus) eo quòd male petatis, utpote
M in concupiscentiis uestris. Sic agit omnis qui terrena quęrit ultra necessitatem, qui mundialem gloriam sectatur aut uoluptatem.
Tale est etiam quod solent sæculares homines mortem inimicorum in orationibus postulare, cæteraque similia quæ non oportet. At uerò temporalia si defuerint, petenda quidem sunt quantum necessitas humana requirit: sed iuxta beati Gregorij sententiam non sunt hæc nimirum requirenda. In quo genere etiam illa spiritualia sunt, sine quibus nihilominus salus constare potest, vt sermo sciẽtiæ, gratia curationum, omniaque de quibus certum non habemus quid expediat nobis: utpote si te fatiget tentatio, supplicandum quidem pro ea, ut auferatur à te, sed non nimis obnixè, quoniam in talibus meminisse semper oportet apostolicæ illius sententiæ: Nos enim quid oremus
Rom. 8. a sicut oportet nescimus: & Deo magis committere, quàm temere aliqud apud nos desiuire. Hæc autem sunt toto affectu, & omni tempore postulãda: hæc sunt pro quibus incessanter, & quam obnixè poterunt, ad Deum clament desideria tua, ut habeas gratiam eius bonam, & placere possis in oculis pietatis ipsius, & in eo uiuas, & moriaris in ipso, ut gloriam eius uidere, & ipso frui in perpetuum merearis. De his enim dictum est: Sine intermissione orate. Vnde, Luc. 18. a
& Propheta: Exquisiuit, inquit, te facies Psal. 26. a
mea, faciem tuam Domine requiram. Et alibi, Vnam petij a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus uitæ meæ. Porrò ad quartum genus orationis, quod est gratiarum actio, perpaucos attingere credo, & quo rarius, eo præciosius est. Multam enim prorsus gratiam inueniet apud Deum, quem iuxta promissionem suam exaudit antequam inuocetur: & testimonium reddet spiritui eius spiritus, quem habet ex Deo, quoniam exauditum est desiderium eius, ita, ut certus iam nõ orare, sed gratias agere possit. Sic enim habes in Lazari resu'citatione, ubi Dominus, licet prius nihil orasset: Pater, inquit, gratias ago tibi, quia audisti me. Prima igitur, Ioan. 11. a
id est, obsecratio uerecundo fiat affectu. Secunda, quam proprie diximus orationẽ affectu puro: ut uidelicet non dissimulemus peccata non nos palpemus: scientes, quòd sic quisque inuenit gratiam apud Deum, si inuentus fuerit durus iudex in semetipsum. Tertia, id est, postulatio amplum quærit affectum, & fiducię latitudinem sicut scriptũ est: Postulet autem in fide nihil hæsitans. Iacob. 1. a
Credo enim propterea dictum: Quemcunque locum calcauerit pes uester, uester erit, Iosue. 1. a
quòd tantum impetrabimus, quantum porrexerimus pedem fidei. Quarta, quę est gratiarum actio, ipsa debet esse deuotione plenissima, & delicijs affluens iam uerò de reuerentia orationis, in eo quod lectum est in capitulo ipsius regulæ, uos modò solicitauit auctoritas, ex cuius occasione aliqua de oratione dicenda putaui. Illud tamen breuiter dico, nonnullos (ut arbitror) experiri interdum in oratione ariditatem, & hebetudinem quandam mentis, ut solis orantes labijs non satis attendant, neque quid dicant, B
neque cui loquantur, pro eo, quòd uelit ex consuetudine quadam cum minus digna reuerentia, & solicitudine accesserunt. Quid enim aliud cogitare debet frater intrans ad orationem, quam propheticum illud: Ingrediar in locum tabernaculi admirabi- Psal. 41. a
lis

lis usque ad domum Dei? Omnino siquidē oportet nos orationis tempore curiam intrare cœlestem, illam utique curiam in qua rex regum stellato sedet solio, circundante innumerabili, & ineffabili beatorum spirituū exercitu. Vnde & ipse qui uiderat, quia maiorem numerum non inuenit. Milia, ait, mi- Dan.7.c lium ministrabant ei, & decies centena milia assistebant ei. Quanta ergo cum reuerentia, quanto timore, quanta illuc humilitate accedere debet a palude sua procedens, & repens ranuncula vilis? Quam tremebundus, quam supplex, quam denique humilis, & solicitus, & toto intentus animo maiestati gloriæ, in præsentia angelorum, in concilio iustorum, & congregatione assistere poterit miser homuncio? In cunctis igitur actionibus nostris multa opus est animi uigilantia, sed præcipue in oratione. Etenim sicut in regula nostra legimus, licet hora omni, & omni loco oculi Domini super nos speculentur, maxime tamen in oratione. Licet enim semper uideamur, sed nūc etiam præsentamus, & ostendimus nos quasi facie ad faciem cum Deo loquentes. Porro quanuis ubique sit Deus, in cœlo tamen orandus est, ibique orationis tempore cogi- C tandus: ut mens nostra non oratorii tecto, non aeris spatio, non ipsa retardetur nubiū densitate, iuxta eam formam, quæ nobis a Christo tradita est, ubi ait. Sic orabitis: Pa- Matt.6.b ter noster qui es in cœlis. Cœlum enim quadam prærogatiua etiam sedes siue thronus Dei uocatur: quia ad eam comparationem qua Deum in cœlis angeli sancti, & electorum animæ uident, nos miseri, & peregrini super terram uix solum nomen habere uidemur. Sic igitur oret qui orat, tanquam assumptus, & præsentatus ei qui sedet super excelsum thronum in angelis, qui minime ceciderunt, & eleuatū in hominibus quos suscitauit de puluere inopes, & erexit, de stercore pauperes: sic, inquam, semetipsum consideret, & sic attendat, tanquam præsentatum Domino maiestatis, ut di- Gen.18.d cat cum Abraham: Loquar ad dominum meum, cum sim puluis, & cinis. Et quia tuo præcepto commonitus, tua institutione formatus, id præsumo Domine fons pietatis.

Quomodo uoluntas nostra diuinæ uoluntati tripliciter subyci debeat, Sermo.

Vdistis nunc ex regula nostra fratres de humilitate sententiam, cui ego, quotiens legitur, toto animo intentos uos esse uolo. Insipiens est enim, & insanus quicunque *Forte, religione.* in aliis uitæ meritis, quicunque in alia regione seu sapientia, nisi in sola humilitate confidit. Apud Dominum fratres, ſius habere non possumus, quoniam in multis offendimus omnes, sed nec fallere eum, ipse enim nouit abscondita cordis, quanto magis opera manifesta? vtique nec resistere uiribus, D quoniam omnipotens est. Quid ergo restat nisi ad humilitatis remedia tota mente confugere, & quicquid in alijs minus habemus, de ea supplere? Sed, ò mira uanitas, ò mira fatuitas cordis nostri, cuius elationem perfecte reprimere, cuius ceruicosos motus omnino domare, humilitatis materia tanta non sufficit, quin superbiat adhuc terra & cinis.

Porro totius humilitatis summa in eo uidetur consistere, si uoluntas nostræ diuinæ (ut dignum est) subiecta sit uoluntati, sicut ait propheta. Nonne Deo subiecta erit anima mea. Scio quidem creaturam omnem ve- Psal.61.a lit nolit subiectā esse creatori. Sed a creatura rationali uoluntaria subiectio quæritur, ut uoluntariè sacrificet Domino, & confiteatur nomini eius: non quia terribile, & sanctum, non quia omnipotens, sed quia bonum est. At uero subiectionem istam tripli cem esse necesse est, ut quod certū est Deū uelle, id nos uelimus omnino: & quod certū est eum nolle, similiter execremur, & nos. Quod autē incertū est utrū velit, aut nolit, neque uelimus ex toto, neque penitus non uelimus. Hic certe fratres, in hoc medio totū periculum est religiosorum, dum infœliciter blandimur nobis, & palpantes seducimus nosmetipsos. Huic accedit, ut dissimulemus Domini quærere uoluntatem, ſdum, nostram facere, & aliquam de ignorātia habere uolumus excusationē. Quis enim est il- E le tam infœlix monachus, qui id nolle audeat, quod certus est Deum uelle: aut quòd certus est eum nolle, id uelle præsumat? Sed in medio periculū est his qui iā egressi de seculo, in loco cōuersionis habitat tanquā in paradiso uoluptatis: sicut in medio paradisi

lignum tráſgreſſionis poſitum erat, in quo præuaricati ſunt parentes primi, lignum ſcientię boni, & mali, non tantum boni, uel mali ſolius, ſed boni, & mali. Propterea rogo uos fratres, diligenter attendite quia nihil mihi occurrit, quod vtilius poſſitis audire: Vbi certa eſt Dei uoluntas, omnino noſtra ſequatur, in his videlicet de quibus certum aliquid in ſcripturis inuenimus, aut ipſe ſpiritus manifeſte clamat in cordibus noſtris, quid ſentiendum ſit, vt eſt charitas, humilitas, caſtitas, obedientia: hæc approbemus indubitanter, & appetamus, quæ placere Deo ſcimus indubitanter. Sed & ea omnimodis odiſſe debemus, de quibus certum eſt, quod oderit ea Deus: ut eſt apoſtaſia, fornicatio, iniquitas, impatientia. In his uero rebus de quibus nihil certi poſſumus inuenire, nihil certum uoluntas noſtra definiat, pendeat inter utrunque, aut ſaltem neutri parti nimis inhæreat, cogitans ſemper ne forte altera pars Deo magis placeat, & parati ſimus uoluntatem eius ſequi in quacunque partem eam cognouerimus inclinari. Nemo ſuper his, quę certa ſunt hæſitet, nemo dubia, pro certis admittat, nemo ſibi in dubijs iudicium vendicet, præcipitétve ſententia, & experiemur, quod ſcriptú eſt: Pax *Pſa.118.x* F multa diligentibus legem tuam Domine, & non eſt illis ſcandalum. Vnde enim ſunt ſcandala, unde turbatio, niſi quòd propriam ſequimur voluntatem, & temere, quod uolumus in corde noſtro definientes, ſi quo modo id prohiberi contingat, aut impediri: continuo etiam in impatientiam, in murmurationem, in ſcandalum proni ſumus, non attendentes quoniam omnia cooperantur in bonum his qui ſecundum propoſitum uocati ſunt ſancti, & qui nobis caſus videtur, ſermo quidem Dei eſt, ſuam nobis indicans voluntatem? At quicunque nihil certum, de huiuſmodi in corde poſuerit: in quamcunque partem poſtea conuertatur, ſcandalizari non poterit. Aut ſi quis facere cogitat unde mandatum certum non habet, ſi uoluntatem ſuam ſuſpenſam tenuerit donec prælatum interroget, & ab eo quærat Domini uoluntatem, cui uice ipſius obedit, non turbabitur quicquid ei præcipiatur quoniam pax multa diligentibus legem tuá Domine, & non eſt illis ſcandalum. Porro quod dixi voluntatem ſuſpenſam teneat, aut voluntatem ſuam diuinæ ſubijciat voluntati, non de cócupiſcentijs deſideriorum, non de affectionibus dico. Illud enim impoſſibile eſt, dum adhuc in hoc peccati corpore, in hoc corpore mortis anima detinetur. Quid enim eſſet aliud quam uita æterna, tota affectione diuinam in omnibus ſequi uoluntatem? Sed conſenſum noſtrum neceſſe eſt diuinæ ſubijcere uoluntati, ſi pacé æternam, & pacem deſideramus habere præſentem, ſicut ſcriptum eſt: Pacem meam do uobis, pacem relinquo uobis. *Ioan.14.e* Domine (ait G propheta) in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt, tota die. Alius.n.ambulat in lumine vultus ſui, ſolicitus facere ſuá uolútaté, & beneplacitú cordi ſuis cóſiderans. Alius ambulat in lumine, vultus humani, in eo ſemper intentus quid hominibus placeat, quid mundus iudicet: de quo dic propheta Diem hominis non concupiui, Domine tu ſcis. *Hie.17.b* Contritio, & infœlicitas in uijs eorum, & uiam pacis non cognouerunt, non eſt timor Dei ante oculos eorum. *Pſal.13.b* Nam qui timor Dei ſemper habet præ oculis, uiæ eius uiæ pulchræ, & omnes ſemitæ eius pacificæ. *Prou.3.c* Venite ad me, inquit, omnes, quis laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam uos: *Mat.11.d* quos ueſtræ ſeu alienæ voluntatis dura premit ſeruitus: & inuenietis requiem animabus veſtris. Iugum enim meú ſuaue eſt, & onus meum leue. Quanto.n.benignior, & dulcior eſt diuina clementia quolibet homine, tanto ſuauis eſſe manifeſtum eſt iugum eius cæteris omnibus. Propterea homines ſibi ipſis, aut alijs hominibus placere ſtudentes confuſi ſunt, ſed qui in lumine vultus tui ambulant Domine id ſolum cogitantes quomodo tuam faciant uoluntatem, & toto corde contendentes placere tibi: nunc quidem in nomine tuo exultabút, & non erit illis ſcandalum. Demum in iuſtitia tua exultabunt, quando exuentes infirmitates ſuas, & intrátes potétias Domini memorabútur iuſtitię tuæ ſolius, ut eá tunc teneát ſine labore quá modo ſequi laboránt. H

Contra peſſimum vitium ingratitudinis, Sermo.

Agna eſt ſuper nos dilectiſſimi, magna ualda miſericordia Dei noſtro, quos tá ineffabili ſpiritus ſui virtute, tá ineſtimabili dono gratiæ ſuæ eripuit a uana noſtra conuerſatione huius ſeculi, in quo eramus aliquando tanquam ſine Deo, aut certe (quod execra-

execrabilius est) etiam contra Deum, non ignorantiam habentes, sed contemptum: cuius vitæ, aut potius mortis (anima enim, quæ peccauerat, ipsa moriebatur) utinam frequenter in oculis cordis nostri tetra uersetur imago, quanta uidelicet cæcitas, quanta peruersitas illa fuerit, ut sedula meditatione pensantes miseriæ pondus: etsi non tam perfectè sicut est aliquatenus tamen æstimare possimus liberatricis misericordię quantitatem. Iam uerò si quis ex uobis diligenter considerare, non negligat, non modo vnde erutus, sed ubi sit constitutus, non solum quid euaserit, sed & quid acceperit: non tantum unde reuocatus sit, sed etiam quo uocatus, inueniet sine dubio cumulum huius misericordiæ omnino mensuræ prioris excedere quantitatem. Neque enim fecit taliter omni nationi, vt non solum iudicia, sed & consilia sua manifestaret eis: sed omnino magnificauit facere nobiscum, non solum in seruos assumens, sed
I eligens in amicos. Neque enim nos eligimus eum, sed ipse eligit nos, & posuit nos, ut eamus, et fructum afferamus: fructum inquam non solum non peremptorium, quod ad iudicium pertinens notum sit etiam seruis, sed nec periturum quidem, quod de consilio est, & reuelatur amicis. In hoc siquidem positi sumus, ut non peccato seruiamus. Ipse enim est peremptorius labor: nec seculo quoque, quemadmodum hi quos videmus subditos curis terrenis, etsi non culpis: corporalibus officijs, etsi non flagitijs implicatos, & in ea, quæ præterit huius mundi figura, pro sua suorumque præsenti sustentatione laborantes, quorum utique labor etsi non ad damnationem, minimè tamen pertinet ad salutem, ita, ut etsi conseruauerint fundamentum, detrimentum tamen patiantur, pereuntibus, quæ superædificauerant, ipsi uerò salui sint, sic tamen quasi per ignem. Nobis autem quid dicitur? Quod consilium datur amicis? Operamini non cibum qui perit, sed quid permanet in uitam æternam. Nec cessamus ab operando hoc cibo etiam cum terrenis forte occupamur operibus, aut obedientia dictante, aut fraternæ charitatis intuitu, quoniam dissimilis nobis intentio est ab his quorum laborem periturum esse prædiximus. Dissimili proinde radice inhærens labor similis non similiter habet perire, quoniam radicatus est in ea, quæ nunquam perit æternitate. Denique si forte non quidem illicita, nec tamen expedientia sectantes prioris forsitan fornicatione relicta stetissemus in coniugij castitate, non capientes, quod de cœlibi vita datum nouimus esse cõsilium, sed a rapinis, & fraudibus abstinentes, licite proprijs rebus vte- K
remur, necdum tamen ad perfectionem euangelicam attingentes: sicut scriptum est: Si uis esse perfectus, vade, & uende omnia, *Mat. 19.c*
quæ habes, & ueni sequere me, &c. Hoc ipsum quantæ pietatis esset, si a tantis criminibus in quibus multi ex uobis inuoluti solum in se responsum mortis, & iudicium certæ damnationis haberent datum esset, uel in inferiori aliquo respirare gradu? Prodi- *Luc. 15. d*
gus certè filius ad filiorum numerum aspirare timebat, beatum se reputans si forte, uel in mercenariorum numero recipi mereretur: minime tamen sufficere potuit paternæ pietati, nisi tam copiosam ei misericordiam exhiberet, cui posset, & ipse qui nunquam a patre discesserat senior filius inuidere. Sic, & nos dilectissimi, abundanter effusa super nos misericordia Dei nostri, de filijs iræ, & diffidentiæ non solum ad electorum recepit numerum, sed uocauit ad collegium perfectorum. Nam, & si forte aliquorum negligentia ad perfectionem non assurgit, nisi uiderint, quid excusationis possint afferre, quoniam apostolicam omnes nos uitam professi sumus, apostolicæ professioni nomina dedimus vniuersi. Quod sanè non de ea gloria sanctitatis dixerim, quam non sibi tantum, sed uniuerso orbi suscipere meruerunt, sicut scriptum est: Suscipiant mon- *Psa. 71. a*
tes pacem populo, & colles iustitiam: sed de eorum potius professione qua pro omnibus Petrus loquitur dicens: Ecce nos reliqui- *Mat. 19. c*
mus omnia, & secuti sumus te. Sed iam omnino mouet fratres mei, quid sibi uelit, L
quod minus erga nos liberalis nunc diuina clementia uideatur, ut quibus tanta contulit non rogantibus, non desiderantibus immo, & fortassè recusantibus: nunc orantibus, obsecrantibus, postulantibus sępissimè, immo continue, uideatur multa minora negare. Quid enim putamus charissimi? Abbreuiata est manus Domini, an forte thesauri gratiæ defecerunt? Quid inquam putamus, verum uoluntas mutata sit, an immutata facultas? Neutrum sanè de eo æstimare licet, neutrum fas est credere de omnipotenti, & immutabili maiestate. Quid sibi uult ergo, quod incessanter orantes,

obsecrantes, postulantes, nō exaudit quibus tantam, & tam gratuitam misericordiam 2.Co.12.b prærogauit? Nam si respondeat quis, quod Apostolo Paulo responsum est, sufficere nobis gratiam Dei planè omnino fallitur, cum pro ea, quàm maximè uniuersæ orationes, obsecrationes, & postulationes nostrę fiant, ne ambulemus in magnis, aut in mirabilibus super nos, orantes nobis dari humilitatem quanta decet non dico sanctos, sed monachos peccatores: obsecrantes patientiam nobis tribui quanta nō dico in martyribus inuenta est, sed professioni nostræ necessaria est: postulantes charitatem quantā non dico angelis, sed patribus qui fuere homines similes nobis passibiles, etiam, & peccatores, diuino munere collatam agnouimus ex testimonio scripturarum. Væ generationi huic miseræ ab imperfectione sua, cui sufficere uidetur insufficientia immo inopia tanta. Quis enim ad perfectionem illam quam scripturæ tradunt, uel aspirare uidetur? Non sine causa sanè cum sint nobis eadem cum patribus conuersionis initia, dispar valde conuersationis profectus inuenitur, adeo, ut cum eos profecisse de die in diē & cursum consummasse legamus, apud nos magnus æstimaretur si quis, uel ipsa conuersionis suę primordia conseruaret, ut nō minus humilis, aut timoratus, non minus solicitus, & circunspectus, non minus feruens spiritu, non minus patiens ac mansuetus in medio quam in initio uideretur. Quantos enim uidemus quasi oblitos sui, & peccatorum suorum, Dei quoque, & beneficiorum eius immemores, sic non redimere, sed amittere tempus, ut de moribus, & affectionibus suis uix ultima apud ipsos mentio fiat? Quid istos aliud agere dixerim, qui scurrilitates, detractiones, iactantiæ, & impatientię uerba non reputant, facile contristant proximos, immo spiritum Dei qui in eis est, pusillorum scandala paruipendunt, ad increpationem aliorum, aut negligentia quadam dormitare uidentur, aut iracundiæ facibus inflammātur, & cum his quasi gens, quæ fecerit iustitiam, accedunt libere ad ecclesiam, psallunt cum alijs, sed non spiritu neque mente, orationis tempore nescio quas ineptias meditantur, & ne ipso quidem tremendo angelis participare uerentur dominici corporis sacramento: quid, inquam, istos aliud agere dixerim quam securos iam de gratia Domini sua fiducialiter de ea quā longo tempore promeruerint familiaritate præsumere? Hoc nempe est, quod vulgari prouerbio dicitur: Familiaris Dominus A fatuum nutrit seruum. Sed ubi est dilectissimi, quod totiens canitis: Quoniam Psal.38.c aduena ego sum apud te, & peregrinus, sicut omnes patres mei? Heu heu, non inuenitur qui redeat, & agat gratias Deo, nisi hic alienigena. Nonne decem mundati Luc.17.d sunt, & nouem ubi sunt? Meministis credo uerba saluatoris hæc esse, nouem illorum ingratitudinem arguentis. Bene siquidem orasse, obsecrasse, postulasse leguntur, qui leuauerunt vocem dicentes: Iesu fili David, miserere nobis. Sed defuit eis quarta quam adiecit Apostolus gratiarum actio quando nec redierunt nec egerunt gratias Deo.

Multos quoque videmus usque hodie satis importunè petentes, quod sibi deesse cognouerint: sed paucos admodum nouimus, qui dignas super acceptis beneficijs gratias agere videantur. Nec reprehensibile, quod instanter petimus, sed plane petitioni negat effectum, quòd inuenimur ingrati. Et forte hoc etiam clementia esse uidetur, ingratis negare, quod postulant, ne contingat nobis, ut tanto grauius de ingratitudine iudicemur quanto magis accumulatis beneficijs ingrati probabimur extitisse. Ergo misericordiæ res est in hac parte subtrahere misericordiam, quemadmodum irę, & indignationis misericordiam exhibere, eam sanè de qua per prophetam ipse pater misericordiarum loquitur dicens: Misereamur impio, & non discet facere iustitiam. Esa. 26.b Quam multos enim videmus & plangimus B fratres, qui dummodo maneat habitus, & tonsura, salua sibi omnia arbitrantur? non considerantes miseri, quemadmodum ingratitudinis uermis interiora corrodens, ob hoc tantum corticem quem uident transforrare dissimulet, ne forte recogitent, & erubescant, ipsaque uerecundia emendentur. Qui sic interdum in nonnullis consumpta esse interiora uniuersa præsumit, ut non uereatur ad ea quoque, quæ foris apparent, uenenatum ducere caput: nisi forte quos uidemus manifeste apostatare à Deo, repente fieri pessimos arbitramur: & non magis paulatim defecisse, cum comederint alieni robur eorum, & nescierunt. Vides ergo non omnibus prodesse, quòd à lepra secularis conuersationis, cuius pecca-

ta manifesta sunt, emundantur: sed nonnullis peius in occulto ingratitudinis vlcus oriri, quod tanto periculosius sit, quanto interius. Et bene Saluator hinc in Euangelio nouem illos vbi sunt quærit, quoniam longe est à peccatoribus salus. Sic enim & primū hominem post peccatum vbi sit interrogat, & in iudicio nescire se profitebitur operarios iniquitatis, cum legamus in psalmo.

Luc. 17. d

Psal. 1. b

Quoniā nouit Dominus viam iustorum, & iter impiorū peribit. Nec sine causa in nouenario inuenti sunt, qui non redeunt ad Saluatorem, in quo nimirum numero quaternatio quinarius iungitur, & est non bona mixtio corporeæ sensualitatis, & euangelicæ traditionis. Quod tunc fieri solet, cum sic volumus quatuor euangeliis obedire, ut quinque corporis sensus pariter oblectare uelimus. Fœlix autem Samaritanus ille, qui cognouit se nihil habere, quod non accepisset, idcirco seruauit depositum, & cum gra-

C tiarū actione ad Dnm̄ est reuersus. Fœlix qui ad singula dona gratiæ redit ad eum in quo est plenitudo omniū gratiarum, cui dū nos pro acceptis nō ingratos exhibemus, locū in nobis facimus gratię, ut maiora adhuc accipere mereamur. Omnino enim sola nos a profectu cōuersationis impedit ingratitudo nostra, dum quodammodo amissum reputans dator, quod ingratus accepit, cauet sibi de cętero tāto plura amitteret, quāto plura conferret ingrato. Fœlix proinde, qui se alienigenam reputans, etiam pro quibusque minimis beneficiis non minimas refert grates, gratuitum esse non dubitans, neque dissimulans, quòd alieno impēditur, & ignoto. Nos autem miseri, & miserabiles cum in initio, adhuc alienos nos æstimamus, timorati satis, satis deuoti, & humiles inuenimur, tam facile postmodum obliuiscimur, quam gratuitum sit quicquid accepimus, & præsumentes non bene quasi de familiaritate Dei, nequaquam aduertimus, quod mereamur audire, quoniam inimici Domini domestici eius. Tanto enim facilius nunc offendimus eum, quanto ea grauius, quæ à nobis committuntur iudicanda nouerimus esse: cum in psalmo legamus, quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique. Obsecro itaque fratres mei, humiliemur magis, ac magis sub potenti manu Dei, & ab hoc tā

Psal. 54. b

D maximo, tam nequissimo uitio ingratitudinis longe fieri studeamus: ut tota deuotione in gratiarum actione uersantes, conciliemus nobis gratiam Dei nostri, quæ sola potest saluare animas nostras. Nec uerbo tantum, vel lingua, sed opere, & ueritate exhibeamus nos gratos ei, qui gratiarum actionem magis, quam dictionem a nobis exigit dator gratiarum Dominus Deus noster, qui est benedictus in secula. Amen.

De eo quod legitur in Iob, in sex tribulationibus liberabit te, & in septima non tanget te malum. Sermo.

Iob 5. c

DIgnum valde est, & omnino exigit ratio æquitatis, ut quibus a constitutione mundi regnum paratur, ipsi etiam sese regno parare non negligant, ne parato regno inueniantur forsitan qui regnaturi fuerāt imparati. Sic enim legimus de cœna quadam, dicente Domino. Quoniam quidem cœna parata est, sed qui uocati erunt non fuerunt digni. Quærimus ergo quemadmodum regno parato parari debeant reges futuri. Etsi piè quærimus, cum propheta, utique dicere non audemus. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in mōte sancto tuo? Qui ingreditur, inquit, sine macula. Sed hæc, inquies, præparatio soli Christo conuenire uidetur. Nemo enim cæterorum omnium mundus a sorde, nec infans cuius est uita unius diei super terram. Itaque solus intrabit, qui solus agnus est sine macula, solus argui non potuit de peccato, quod non ab eo factum est, nec in eo inuentum. Solus plane summus pontifex meus, nec in patre, nec in matre contaminatus est, ut lex dicit: patrem quippe sed Deum: matrem quoque, sed uirginem habens: unde & solus ingreditur sancta sanctorum, & nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo filius hominis, qui est in cœlo. Quid ergo nos? Itáne continuo desperabimus? Immo uero sperabimus, & hinc maxime. Licet enim solus, sed profecto totus intrabit, & os non comminuetur ex eo. Non sine membris caput inuenitur in regno, si tamen membra fuerint conformia sibi, & cohærentia capiti suo. Conformia sane moribus, cohærentia fide. Habet enim conformationem quantum potest, habet, & cohærentiam ipsa etiam minor ætas, dum, & similitudinis mortis eius mersione illa triplici com-

Mat. 22. a

Psa. 14. a

Iob. 15. b

E

 plantatur

plantatur, & fidem in inuolucro quodam recipit, quod necdum capax sit euolutæ. Benignus est nimirum spiritus sapientiæ, & quem traducta culpa ligauerat, indulta iustitia soluit. Sed non ita deinceps liberabit
Hebr.10.e maledictum à labiis suis. Voluntarie enim peccanti post agnitam gratiam non relinquitur hostia pro peccato. Sed neque sic liberabit à suis quomodo ab alienis labiis maledictum. Maledictio fratres, grauis est macula, & scimus quoniá non quod intrat in os coinquinat hominé, sed quod de ore egre-
Mat.15.b ditur. Inde ergo macula, inde maledictio
F à labiis suis, sed nõ semper à propriis. Neq; n. de corpore, vel corde proprio originalis in paruulum culpa procedit, cui non modo consensus, sed ne vllus quidem interim potest sensus esse peccati. Quomodo tamen maledictum à labiis suis non liberat spiritus, aut voluntarie peccantibus non relinquitur hostia, nisi quia non illi denuo crucifigitur Christus, nec complantatur iterum similitudini mortis eius per baptismum? Propria iam eo lachrymarum vnda exigitur, propriam baiulare crucem, propria mortificare membra, & propriam immolare hostiam necesse est. Sine causa aliter diceret, credo propriis labiis expietur oportet propriorum maledictio labiorum: per multas enim tribulationes in regnũ Dei intrare necesse est, & nemo nisi per tribulationes ingreditur, aut proprias, aut alienas.
Act.14.d Sola nimirum secundi Adæ tribulatio purgat, quos contaminauit offensio sola prioris, non quòd propria cuiquam sufficere possit satisfactio. Quid enim est vniuersa pœnitentia nostra, nisi quòd si non compatimur, omnino nõ possumus conregnare? Quod enim in nobis minus est, ipse supplet: modicum tamen illud quodcunque nostrum est, non patitur reseruari. Quòd si fidei cohærentia sine morum conformitate nequaquam saluat adultos, longe minus saluere poterunt opera sine fide. Facilius enim membrum inhærens capiti si deforme est reformatur, quàm diuulsum quálibet simile copuletur. Et ipsum tamen quod deforme est, aut conforme fieri imagini fi-
G lii sui, & capitis sui, aut certè tandem auelli ab eo, necesse est anathema esse à Christo, ne in illa plenitudine corporis eius inueniatur quippiam indecorum. Vbi ergo macula propria, propria quoque purgatio iure requiritur: & si contaminatio multiplex opus est etiá tribulatione multiplici. Vnde enim tribulatio nisi dum resistitur contaminationi, concupiscentiæ repugnatur? Quid uerò in homine purum ab hac macula, immune ab hoc contagio poterit inueniri? Ab intus manat, de corde exit pestiferum uirus ac deinceps corpus occupat uniuersum, mentem desideriis afficit, membra illecebris inficit. Inde pruritus aurium, oculorum petulantia inde olfaciendi uoluptas, inde in faucib. tam inordinata delectatio, inde in uniuerso corpore molliciei sensus, & libido perniciosa tangédi, inde intus in anima ebrietas illa desideriorũ, & fornax quędá ambitionis, auaritiæ, inuidiæ cõtumaciæ, nequitiæ, & omniũ denique uitiorũ affectibus uehementer accensa. Quot enim corpus illecebras, quot oblectamenta mundus habere uidetur, tot patitur tribulationes, tot sustinet tentationes uir iustus. Et quemadmodum ambulans quis in carne, sensuum uoluptate delectatur, & delicias computat esse sub sentibus: sic, & omnis, qui in spiritu seminaret desiderat, spinas, & tribulos, quos propria terra ex maledicto utique germinat, potius eradicare quam propagare contendit, quippe, qui conuertitur in ærumna sua, quotiens configitur spina. Huic ergo tam multipharíæ H pesti, per singula quæque resistere, quàm multiplex tribulatio? A planta pedis usque ad uerticem non est sanitas in me, totum infecit concupiscentia, lex peccati in membris omnibus inuenitur, undique per fenestras mors intrare contendit, & intus fomes totius nequitiæ periculosius sæuit, crudelius malignatur. Minime tamen in hac tam multiplici lucta deficiendum, aut desperatione cedendum est. Licet enim abundent tribulationes, pro Christo, sed abundant, & consolationes per ipsum. Denique audi consolationem. Peccatum in foribus est nisi ipse aperias, non intrabit. Appetitus in corde prurit, sed sub te est: nisi sponte cesseris, nil nocebit. Audi consolationem. Consensum cohibe ne pręualeant Gen.4.a hæc, & immaculatus eris, vt sine macula ingrediaris, & ipse ad habitandum in tabernaculo, & requiescédũ in monte sancto Domini dei tui. Si tui non fuerint dominati, tunc immaculatus eris, & emundaberis à delicto maximo. Maximum plane delictum, quod interiorem, & exterioré hominem occupat vniuersum. Audi adhuc consolationem. In sex, inquit, tribulationibus

Iob 5.c nibus liberaberis, & in septima non tanget te malum. Si puer Hæbræus es, sex annis seruiens liber egredieris in septimo. Sex tibi tribulationes sunt contra desideria cordis, & quinque pertitam sensualitatis corporeæ uoluntatem: sed in his sex liberaberis a septima, non quidem ne ueniat, sed ne lædat, ne
I noceat, ne tangat te malum. Veniet quidem mors: ipsa. n. est septima tribulatio: sed somnus erit dilectis Domini, & ecce hæreditas eius. Erit ianua uitę, erit initium refrigerii, erit sancti illius montis scala, & ingressus in locum tabernaculi admirabilis, quod fixit Deus, & non homo. In septima, itaque non tanget te malum. Malum utique triplex, quod eos manet in septima, qui in sex tribulationibus dissimulant perfecte interim liberari, nec in sex hydrijs purificantur ad liquidum, ut exhibeantur in nuptiis spõsi nõ habentes maculam, neque rugam. Monet enim eos horror in exitu, dolor in transitu, pudor in conspectu gloriæ magni Dei. Vnde nobis ista dissimulatio est fratres mei? Vnde hæc tam perniciosa tepiditas? Vnde hæc securitas maledicta? Quid seducimus miseri nosmetipsos? Forsitan iam diuites facti sumus, forsitan iam regnamus. Nonne ostium domus nostræ horribiles spiritus illi obsident? Nonne exitum nostrum laruales illæ facies præstolantur? Quis illæ pauor erit ò anima mea, cum dimissis omnibus quorum tibi est tam iucunda præsentia, tã gratus aspectus, cohabitatio ipsa, tam familiaris sola ingrediẽs incognitã penitus regionẽ occursantia tibi cateruatim ruere teterrima, illa monstra uidebis? Quis tibi in die tantæ necessitatis occurret? Quis tuebitur a rugientibus præparatis ad escam? quis cõsolabitur? quis deducet? Filioli mei, memoremur hæc nouissima nostra, ne peccemus. Nam & per ignem nobis transeundum est, & uniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. Ibi enim aurum no-
K strum uertetur in scoriam, ibi reuelabitur uniuersa impuritas, ibi veritas ipsa accepto tempore, quod nobis interim datum contemnentibus, iustitias iudicabit. Quid uero illic omnes iustitiæ nostræ, nisi pãnus menstruatæ reputabuntur? Quicquid nunc paruipendendo transimus, palpando tegimus, dissimulando negligimus, quanto illic cruciatur uindex flamma consumet? Vtinam magis nunc daret, quis capiti meo aquas, & oculis meis fontem lachrymarum? forte enim non reperiret ignis exurẽs, quod interim fluens lachryma diluisset. Iam uero post ignem illum putas residuum aliquid inuenietur in nobis? Aut tantum erit, ut audeamus illud vultui maiestatis offerre: aut eius sic astare conspectui? Quis ille pudor erit, quęue confusio, post tanta beneficia tã tepidos, tam imperfectos, tam vacuos apparere ante faciem Dei nostri? Fugiebat Adã vt absconderetur ab eo, post vnius vtique pomi vetiti gustum, quid nos post tanta flagitia post tanta facinora præsumemus? Quãdo ab hac confusione purgabitur oculus cordis, cui nũc operam dare negligimus, ut irreuerberata acie ueri illius solis radios valeat intueri? Sicut fluit cera à facie ignis, sic peribunt peccatores a facie Dei. Ingrediatur vtique putredo in ossibus meis, & subter me scateat, vt requiescam in die tribulationis huius septimæ, & in ea non tangat me malum. Malum hoc triplex, horroris Psal. 67.a doloris, & pudoris. Fœlix siquidem anima, quæ fiducialiter inimicis suis loquetur in porta. Quid hic astas cruenta bestia? Nihil L in me funeste reperies. Fœlicior cuius opus non arserit, quem superædificasse aurum, argentum, lapides preciosos, examen illud inueniet. Fœlicissimus qui sine vlla nube confusionis reuelata penitus facie gloriam Domini speculando, in eandem imaginẽ transformabitur, & similis erit illi, uidens eum sicuti est, utique super omnia Deus benedictus, & laudabilis, & gloriosus in secula seculorum. Amen.

De diligendo Deo. Sermo.

NOlite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt. Omnia enim quæ in mundo sunt, cõcupiscentia carnis, & concupiscentia oculorum, & ambitio spiritus, quæ non sunt ex patre. Quid ergo? Sunt aliqua ex patre, quibus nobis ista recompensentur. Sunt utique omnino dulciora his, & amabiliora, sed hæc non creduntur seruis, multo minus inimicis. Quisquis vero amicus uoluerit esse huius mundi, inimicus Dei cõstituetur. Amicis creditur consiliũ, quibus dicitur. Quia omnia quæcunque audiui a patre meo, nota feci vobis. Exponit beatus Gre Ioan. 15.b gorius, quia amor ipse, notitia est. Est ergo triplex amor, qui tria illa excludat, quæ non sunt ex patre. Et propterea credo ter interrogatur

Ioan. 21.c rogatur Petrus, Amas me, amas me, amas Deut.6.a me? Sed, & forte hæc sunt de quibus in lege præcipitur. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua, id est, diliges dulciter, siue affectuose, diliges prudenter, diliges fortiter. M Siquidem amor cordis simile quiddam habet carnalis amoris: nam affectiones propriæ cordis esse dicuntur. Anima verò aliquanto iam superius sonat, vnde & merito dicitur sedes sapientiæ, vt merito videatur illi attribuendum prudenter diligere Deum. Sane ad affectuosum illum quẽ dicimus cordis amorem plurimum valet incarnationis Christi cogitatio, sed, & totius dispensationis quam gessit in carne, & maxime passionis. Videns enim Deus homines omnino carnales effectos, tantam ei dulcedinem exhibuit in carne, ut durissimi cordis sit quisquis eum toto affectu nõ diligat. Volẽs siquidem nobilẽ creaturã hominem recuperare, si, inquit, inuitum coëgero, asinum habeo, non hominem, quoniam quidem non libens veniet nec spontaneus, vt Psal.52.b possit dicere. Voluntariè sacrificabo tibi. Nunquid asinis dabo regnũ meum? Nunquid de bobus cura est Deo? Vt ergo habeam voluntariũ, terrebo eum, si forte conuertatur & viuat. Et comminatus est acerbiora, quæ excogitari possunt, tenebras æternas, vermes immortales, ignem inextinguibilem. Cum autẽ nec sic homo reuocaretur, ait: Non solum timidius, sed etiam cupidus est: promittam ei quod potissimum desiderabile videatur. Desiderant homines aurũ & argentum, & similia, & super hæc omnia vitam desiderant. Manifestũ est hoc, & valde manifestum. Si, inquit, tantopere desiderant miserã hanc laboriosam vitam, & momentaneam, quantum diligent vitam quietam, æternam, beatam? A Promisit itaque vitam æternam, promisit quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Videns autẽ quod nihil proficeret. Vnum, inquit, restat adhuc. Inest homini non solum timor & cupiditas, sed & amor, nec quicquam in eo vehementius ad trahendũ. Venit igitur in carnem, & tam amabilem se exhibuit, ut illam nobis impenderet charitatem, qua maiorem nemo habet, ut animam suam daret pro nobis. Quisquis sanè nec ob hoc quidẽ conuerti uoluerit, nonne merito audiet: Quid debui facere tibi, & non feci? Et uere in nullo sic commendat Deus charitatem suam, quomodo in mysterio incarnationis eius, & passionis: in nullo sic reuelatur eius pietas, in nullo sic apparet benignitas, quomodo in humanitate, Apostolo teste, qui ait: Apparuit benignitas & humanitas saluatoris nostri Dei. Ad Tit.3.b Nam potentia quidem occultata est, quoniam in infirmitate uenit. Vnde Abacuch: Abscondita est, inquit, fortitudo eius, haud Abac.3.a dubium quin in cruce, cuius cornua in manibus eius. Sapientia quoque abscondita est, & incarnata. Placuit enim ei per stultitiam uerbi, saluos facere credentes. Nonne quodammodo stultum se fecerat, qui tradidit in mortem animam suam, & tulit peccata multorũ, & quæ non rapuit, tunc exsoluebat? Nonne ebrius erat vino charitatis, Marc.8.d & immemor sui, contra Petri consilium dicentis: Propitius esto tibi? Itaque abscondita est fortitudo, maximeque uelata & incarnata B sapientia, sed benignitas non potuit amplius declarari, nec abundãtius exprimi, non euidentius commendari. Porro id quidẽ ad affectuosum cordis amorem diximus pertinere. Nam uidere est homines sic affectos erga huiusmodi, ut uix sine lachrymis audiunt, uel recordentur. Hic ergo amor contra concupiscentiam carnis est. Quid enim dulce sit ei in carne, cui tanta dulcedo est in Christi passione? Verum hæc dulcedo falli potest si desit prudentia, & iam difficile caueri poterit in melle uenenum. Necesse est igitur adesse prudentiam, qua diligenter interiora mysteria inuestigare possimus, ut parati simus omni poscenti reddere rationem. Hic amor prudens excludit curiositatem. Siquidem animus his intentus, temporalium non poterit esse curiosus, dicens cum propheta: Quomodo dilexi legem tuam Dominem, Psa.118. tota die meditatio mea est. Tertium est, ut fortiter quisque diligat, quatenus sicut falli non potest, ita nec cogi possit, paratus omnia pati propter iustitiam. Quis autem nesciat eum, qui rex cœli sit, terrena regna & honores non ambire, sed magis abijcere? Porro beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, Matt.5.a quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Itaque de his tribus nunc Petrus interrogatur, quia prius inuentus fuerat minus habens. Audiens enim primo de passione Domini, ferre non potuit, tanquam dulciter diligens, sed absit, inquit, à te, utpote insipienter amans. Vnde & audire meruit: Vade

Marc.8 d Vade retro satana, quoniam non sapis ea
C quæ Dei sunt. Simile aliquid in Apostolis
Ioan.14.d erat, quibus dicebatur. Si diligeretis me, gauderetis utique quia uado ad patrem: immo uerò quia diligunt, dolent. Et diligunt & non diligunt: diligunt dulciter, sed non sapienter. Nocte verò ipsa qua tradendus erat dominus, & dulciter & prudenter dili-
Luc.22. d gebat Petrus, cum diceret. Tecum paratus sum & in carcerē & in mortem ire: sed non diligebat fortiter: quoniam qui cecidit, stabili non erat ille gradu. Nondum uenerat virtus ex alto, qua accepta non negauit, sed
Actio.5.e libera voce usus. Vos, inquit, iudicate utrū Deo magis obedire oporteat an hominibus. An non congrue de dilectione requiritur,
Ioan.21.c qui pascendo præponitur gregi? Ille.n.præesse debet alijs qui uino charitatis inebriatus æstuat immemor sui: ut nō quærat quæ sua sunt, sed magis quæ Iesu Christi. Et nota quia requisitus Petrus an diligat plus his, tantum respondit se diligere, non audens affirmare quod prius se dixisse temere confundebatur, & fortasse propterea contristatus
Mar.14.b est. Dixerat enim prius. Etsi omnes scandalizati fuerint in te, sed non ego.

De ligno, fœno, & stipula. Sermo.

NVsquam est securitas fratres, neque in cœlo, neque in paradiso, multo minus in mundo. In cœlo enim cecidit Angelus sub præsentia diuinitatis. Adam in paradiso de loco voluptatis. Iudas in mundo de schola saluatoris. Hæc idcirco dixerim, ne quis sibi
D de loco isto blādiatur, quia dicitur locus iste sanctus est: quia non locus homines, sed homines locum sanctificant. Sunt.n.etiam inter nos tria genera hominum, ipsaque satis incongrua & ordini & homini qui hanc viā ingressus est. Sunt.n.qui bene inceperunt, sed statim defecerunt. Et sunt qui nunquā inceperunt, sed in sua mollitie permāserunt & permanent. Et sunt qui rapiantur spiritu leuitatis, tardi ad audiendum, ueloces ad loquendum, paratissimi cursim enumerare quod faciunt, si quid faciunt tamen. Nunquid uel istos repellet Deus? Non, si in fundamento permanserint, sed salui erunt, sic tamen quasi per ignem. Per quem ignem?
1.Cor. 3.e Dicit Apostolus. Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus Iesus. Si quis ædificauerit super fundamentum hoc lignum, fœnum, stipulam: detrimentum patietur. Ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem. Fundamentum Christus est, lignum fragile est, fœnum molle, stipula leuis. Lignum sunt qui fortiter incœperunt, sed fracti non renodantur. Fœnum sunt, qui fugienda mollitie tepefacti, nec summitate digiti (vt dicitur) labores arduos attingere volunt. Stipula sunt, qui leuitatis motibus exufflati, nunquam in eodem statu permanent. Et timendum quidem est de istis, sed non desperandum: quia si in fundamento Christum habuerint, hoc est in hac uia uitam finierint, salui erunt, sic tamen quasi per ignem. Ignis tria habet, fumum, lu- E
cem, ardorem. Fumus excitat lachrymas, lux uicina illuminat, ardor adurit. Ita & qui eiusmodi est, fumum hoc est amaritudinem in mente habere debet, quia tepidus est, quia remissus est, quia leuis, quia ordinem quantum in se est subruit & perturbat. Sed & lucem in ore, vt qualis est in mente, talem se in confessione & dicat & plangat, vt & linguam acuat conscientia, & conscientiam arguat lingua. Necesse est quoque vt ardorem sentiat in corpore, id est, pœnitentiæ tribulationem, & si non multimodam, aliquam tamen. Putas quia sic compunctos corde, ore confessos, corpore fatigatos abijciet, qui omnes homines uult saluos fieri, & neminem vult perire? Sunt & alij qui ædificant super fundamentum hoc, aurum, argentum, & lapides preciosos, qui uehementer incipiunt, uehementius proficiunt, vehementissimè perficiunt, non attendentes quid caro posit, sed quid spiritus velit.

De triplici genere cogitationum nostrarum. Sermo.

ADmonet nos beatus Benedictus Prou.4.d
(fratres) solicitos esse circa cogitationes nostras, sapiētis utique consilium sequens, qui omni custodia cor custodire suadet, quoniam ex ipso vita procedit. Tria igitur occurrunt genera cogitationum, à quibus multa solicitudine cauere necesse sit eos qui conuertūtur ad cor, & dignum Deo in semetipsis tem- F
plum exhibere festinant. Sunt enim nonnullæ interdum cogitationes penitus ociosæ, & ad rem non pertinentes: quas tam facile abijcere quàm recipere facile posit anima,

ma, dummodo sit secum habitans in corde suo, & adsistens dominatori vniuersæ terrę. Sunt & aliæ cogitationes uiolentæ magis & fortius adhęrentes, quæ uidelicet ad necessitates naturæ pertinēt, & quasi ex eodem adsumptæ limo de quo & nos facti sumus, si paululum insederint, auelli nequeunt sine læsione & difficultate. Sæpe enim sic afficit nos cogitatio carnalis de cibo, de potu siue uestimento, ut uix eradicari queat de cordibus nostris: quod non aliunde est, nisi quòd & ipsa limosa & viscosa quodammodo, limosam nihilominus & glutinosam inuenerit terram. Non sine causa enim dictum est, hominem plasmatum non de terra qualibet, sed de limo. Vide enim quàm limosum sit corpus, quod ipsi quoque spiritui tā fortiter & penè indissolubiliter inhæret, vt vix cum multa afflictione possit aliquando separari. Quid ergo agendum cū limosa illa cogitatio mentem subierit? Planè exclamandum nobis est cum sancto Iacob atque dicendum. Ruben primogenitus meus non crescas: ascendisti enim cubile patris tui. Rubea enim & carnalis atque sanguinea huiusmodi concupiscentia est: quæ tunc cubile nostrum ascendit, cum non solū memoriam tangit cogitatione, sed & ipsum voluntatis stratum ingreditur & polluit praua delectatione. Bene autem primogenitus noster dicitur appetitus ille carnalis, qui ab ipso nimirum initio vitæ nostræ, in nobis pullulat, cum cętera uitia processu temporis ex malitia mundi huius uarijsque occasionibus contrahantur. Oportet ergo reprimere, quem extinguere non possumus appetitum: vt quam cito cubile nostrum ingreditur, crescere eum nullatenus patiamur, sed sub nobis sit, quemadmodum dicit scriptura. Subter te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. Iam verò tertium cogitationum genus immundum nimis ac fœtidum est, quod nec admittere quidem ulla ratione debemus, sed longe prælentire fœtorem, tota uirtute repellere, toto animo propulsare, & conuersi statim ad gemitus, lachrymis atque suspirijs inuocantes spiritum, qui adiuuet infirmitatem nostram. Sic nimirum confusus abscedens non tam facile deinceps simile aliquid uiriliter resistentibus nobis malignus hostis offerre uel afferre præsumet. Dico autem cogitationes illas immundas penitus ac fœdas, quæ ad luxuriam, ad auiditiam & uanam gloriam pertinent, cæteraque uitia detestanda. Oportet enim si mundas conseruare uolumus animas nostras, adhuc longe agentibus cogitationibus huiuscemodi multa cū indignatione occurrere, & exufflare à nobis, ut nullus eis detur accessus. Et primum quidem genus cogitationum ociosarum, scilicet ad rem non pertinētium, lutum est, sed lutum simplex, id est, non inhærens nec fœtens, nisi forte diutius immoretur in nobis, & per incuriam ac negligentiam nostram in alterum genus cogitationum uertatur: quod quotidie experimur. Dum enim ociosa tanquam minima spernimus, ad turpia atque inhonesta dilabimur. Secundum verò cogitationum genus non lutum simplex, sed ut iam diximus, uiscosum ac limosum est. Nam tertium quidem sic cauendum est non tanquam lutum aut limus, sed tanquam immundissimum ac fœtidissimum cœnum.

Gen.49.a (margin, beside "cob atque dicendum")
G (margin, beside "noster dicitur appetitus")
Gene.4.a (margin, beside "ra. Subter te erit")
H (margin, beside "immoretur in nobis")

De triplici iudicio, proprio, humano, & diuino. Sermo.

SIc nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. I.Cor.4.a Minister Christi sic debet conuersari, ut ex moribus exterioris hominis qui uidetur, existimetur cōpositio interioris animi qui non uidetur, ne uel ab alio uel à seipso possit iudicari, sed dicat cum eodem Apostolo. Mihi pro minimo est ut à uobis iudicer, aut ab humano die: sed neque me ipsum iudico: qui autem iudicat me, dominus est. In quibus verbis notanda sunt tria iudicia, humanum, suum cuiusque proprium, & diuinum. Et humanum quidem potest iudicare de rebus exterioribus, quę sensibus corporis percipiuntur: de interioribus uero non potest. Hinc enim scriptum est. I.Cor.2.c Quis enim scit hominum quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui est in eo? Quapropter de his quæ sunt in homine, potest iudicare spiritus hominis qui in ipso est: I longe verò præstantius de his ipsis iudicat Deus, cuius needum fatetur Apostolus euasisse iudiciū, qui tamen iam humanum transcendisset & proprium. Porro humanum contemnebat qui dicebat. Mihi autem pro minimo est vt à uobis iudicer, aut ab humano die. Sed neque proprium timebat, qui dicebat. Sed neque meipsum iudico, nihil enim mihi cōscius sum. Solum ergo restabat diuinum:

de quo ait. Qui autem iudicat me, dominus est. Debet tamen quisque quantum potest se irrepræhensibilem exhibere, primum quidem coram Deo, sed deinde etiam corã hominibus. Hoc nempe est quod alibi loquitur idem Apostolus, dicens. Prouidentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus. Tribus siquidem modis prouidemus bona coram hominibus, id est habitu, actione, sermone. Habitu, ne sit notabilis: actione, ne sit repræhensibilis: sermone, ne sit contemptibilis. Tribus etiam coram Deo, cogitatione, affectione, & intentione. Nam & cogitatio debet esse sancta. Vnde scriptum est. Cogitatio sancta seruabit te, & affectio pura, & intentio recta. Sunt autem tria ista, id est, cogitatio, affectio, intentio, in anima. Sed in ea quoque proprijs singula locis distincta videntur. Nam cogitatio in memoria est, affectio in voluntate, intentio in ratione consistit. Atque ut eorum vsum ac differẽtiam clarius videamus, sumamus nobis exemplum de rebus exterioribus. In corporibus si quilibet deformis color cutem tãtum inficiat, corpus quidem turpius redditur, sed nil ei de sua sanitate ex hoc adimitur. Si ergo carni putredo aliqua vel liuidus tumor insederit, iam non solum decus corporis, sed salus quoque perturbatur. Quòd si languor forsitan inualescens, cum ipsa carne ossa quoque medullitus occuparit, tunc demum de vita non immerito potest desperari. Eodem modo in anima si peccatum suggeritur memoriæ per cogitationem, nullum tamen præbuerit aut voluntas affectum, aut deliberatio ipsa consensum: fateor quidem deformitas est, nec audire interim anima illa meretur. Tota pulchra es amica mea: & si næuus est, sed non morbus. Quòd si voluntas quoque præoccupata sensu delectationis afficitur, resistit tamen adhuc deliberatio rationis, infirmatur quidem, sed necdum moritur anima, clamet tamen necesse est. Sana me domine, & sanabor. Tunc verò mori dicitur, quando & ipsa ratio ad peccatum per intentionem curuatur: tunc enim consentit. Et de tali dicitur. Anima quę peccauerit, ipsa morietur. Hunc triplicem gradum deplorauit Dauid ex persona Adam, dicens domino expellenti de Paradiso in latam huius seculi euagationem. Confirmasti super me manum tuam. Et quoniam carnalia desideria sunt pœna peccati: non est sanitas in carne mea à facie iræ tuæ. Iam uerò nec robur est rationis. Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum. Qui rursus eosdem gradus ex persona iusti decantat dicens. Memor fui Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum. Delectatus enim per uoluntatẽ, exercitatus per rationem. Ne ergo à memoria repellat Deum irruens turba plurimarũ cogitationum, quæ solent effluere tanquam vilis plebs in atrium, ponatur ad eius portã ianitor, cuius nomen est recordatio proprię professionis: vt cum turpibus sese cogitationibus senserit animus prægrauari, increpet se & dicat sibi. Túne hæc debes cogitare, qui sacerdos es, qui clericus es, qui monachus es? Cultor iustitiæ debet in se quicquam iniquum admittere? Decet seruum Christi, amatorem Dei tale aliquid ad modicum meditari? Hæc dicendo, excludet fluxum illicitæ cogitationis per recordationem propriæ professionis. Similiter ad portam voluntatis in qua solent manere carnalia desideria, tanquam in domo domestica familia, statuatur ostiarius qui uocatur recordatio cœlestis patriæ. Hic enim potest prauum desiderium quasi cuneus cuneum expellere: & ipsum qui ait. Ecce sto ad ostium & pulso: sine cunctatione recipere. Iam uerò ad thalamum rationis talis & tã ferox adhibendus est custos qui nemini parcat, sed quicunque hostis siue clam siue palam ingredi præsumpserit, procul eũ arceat, & hic sit recordatio gehennæ. In cæteris siquidem, id est, memoria & voluntate, non ita est intolerabile si uel memoria recipiat quandoque vagam cogitationem, uel uoluntas impuram affectionem. Hoc verò grauissimum & omnino damnosum, si unquam ratio perdiderit rectitudinem intentionis.

Marginalia (left column): Rom.12.d; K; Hier.17 c; Eze.18.a; Psal.37.a — (right column): Psal.76.a; L; Apoc.3.d; M; Psal.23.a

De uerbis psalmi uicesimitertij. Quis ascendet. Sermo.

QVis ascendet in montem domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Verbum exhortationis est fratres mei: ut quandoquidem omnes ascendere nitimur, omnes tendimus in sublime, sursum aspiramus omnes, omnes conamur in altum: illuc studeamus ascendere, vbi bonum sit nos esse, ubi securum sit nos esse, vnde cadere non oporteat, ubi stare possimus. Nec modo ut desiderium

derium prouocet, ascensorem montis huius Propheta requirit: verumetiam vt ascẽdere cupientem, modum doceat ascendendi. Fœ-
Psa.83. b lix qui huius montis ascensiones in corde suo disposuit, concupiscens & deficiens in atria domini. Siquidem mons iste mons vber, bonorum omniũ cumulus, mons vo-
Ibidem. luptatis æternæ, domus Dei est. Et qui habitant in domo tua domine, in secula seculorum laudabũt te. Audi testem fidelem quia
Baruc.3.e mons est domus ista. O Israel quàm magna domus domini, & ingens locus possessionis eius, magnus & non habens consummationem, excelsus & immensus. Imò uerò nõ solum mons est, sed & mons mõtium, & multæ in eo mansiones, multi montes. Denique etiam fundamenta eius in mõtibus sanctis.
Psa.86. a Et ne hoc quidem sanctus tacuit Esaias.
Esa.2. a Erit, inquit, mons domus domini pręparatus in uertice montium, & eleuabitur super
A colles. Quidni montiũ mons, fundatus exultatione vniuersæ terræ: vbi tam multiplex omnium delectabilium copia, vbi copiarũ omnium plenitudo? Erit enim mons pacis, mons gaudij, mons uitæ, mons gloriæ. Et hi omnes montes vnus mons cõsummatæ fœlicitatis. An non mons pacis, pax super pacem, pax quæ exuperat omnem sensum? Planè mons magnus pax in corde, pax in carne, pax ab iniquis hominibus, pax cum omnibus proximis, pax ab ipsis dæmonibus,
Ioan.16.e pax cum Deo, & pacis non erit finis. Erit gaudium, sed quale dominus ait, gaudium plenum, securum gaudium, quod nemo tollet à nobis, sed & uitam habituri sumus, & abundantius habituri, ꝙ nõ possit inefficax
Ioan.10.b esse tanti pastoris aduentus, qui ad hoc ipsum venit ad oues (sicut ipse testatur) vt vitam habeant, & abundantius habeant.

Nunquid nõ etiam mons tibi uidetur æternum gloriæ pondus supra modum in sublimitate? Porro ex his omnibus, & si qua possunt similiter desiderabilia cogitari, una est
Luc.6. f beatitudinis mensura bona, conferta, coagitata, supereffluens, ac si plurimos montes, alium quidem aureum, alium argenteum, alium ex hyacinthis & smaragdis atque omnium gemmarum gloria, alium quoque ex vermiculo purpura & bysso cæterisque eiusmodi opibus pariter coaceruans in unũ redigas montem. Omnia enim nobis multiplica reddentur. Et qui aurum & argentum, lapides preciosos superædificauerit fundamento, ædificium humile in immensos montes excreuisse mirabitur, & ex modico B
semine magnor metet non tam manipulos, quàm aceruos manipulorum. Quis ergo ascendet in montem domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens, manibus, & mundo corde. Beatus ille, si quis tamen ille est. Sed quis gloriabitur innocentes manus aut castum se habere cor? Nemo mun *Iob. 25. b*
dus à sorde, nec infans cuius est vnius diei vita super terram. Vnus tamen est inter noxios innocens, mundus inter impuros, inter mortuos liber: vnus est, & non æstimabitur alius absque eo. Ipse est de quo legisti. Nemo ascendit in cœlum, nisi qui *Ioan.3. b*
descendit de cœlo, filius hominis qui est in cœlo. Erat enim innocens manibus, qui peccatum non fecit, sed multa bona operatus Iudæis libere aiebat. Quis ex vobis arguet me de peccato? An verò mundissimũ *Ioan.8. f*
cor fuisse quis dubitat vnitum personaliter sapientiæ, in quam nihil inquinatum incurrit, attingit autem vbique propter suam mũditiam? Sed non in uano accepit animam suam, qui solus potestatem habuit ponendi animam suam, & iterum resumendi. Non *Ioan.10.d*
in vano accepit nascens, non in uano posuit moriens, non in uano recepit resurgens. At quomodo nõ in dolo iurauit proximo suo, quomodo nõ in uano accepit animam suã, quomodo non in uano omnia illa perfecit, si hic solus accipiat benedictionem? Itáne *Luc.vlt.g*
oportebat Christum pati, resurgere, & sic introire in gloriam suam? Sua erat. Quæ vtilitas in sanguine eius, dum omnes descen C
dimus in corruptionem? Quæ ueritas in promissione si (utsupra meminimus) nemo ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo descen- *Ioan.3. b*
dit? Esto, hic accipiat benedictionem, misericordiam quare? At non solus hic accipiet, aut certè magis non soli sibi accipiet, si aduertas. Perge enim per sacra uerba prophetica, & uide quonam modo (velut occultè) multitudinem subinducit. Loquebatur de vno & dicebat, hic accipiet. Sed continuo hunc transfudit in hanc generationem, & ait. Hæc est generatio quærentium: vt in uno non personæ singularitatem intelligas, sed spiritus vnitatem. Nimirum hic sponsus & hæc sponsa est, & scimus quis dixerit. Iam non sunt duo, sed vna caro. Ita ergo hic ascendet, hic accipiet benedictionem, sed ascendent etiam cum eo uel magis in eo qui ab eo accipient benedictionem. Audi hoc à Propheta. Etenim be- *Ps.83. e*
nedi-

nedictionem dabit legislator, ibunt de uirtu
Luc. vlt. g te in uirtutem. Atque hoc est propter quod
oportebat Christũ pati, & resurgere à mor-
tuis, ut prædicetur in nomine eius pœniten
tia & remissio peccatorum, & pœnitentia ad
innocentiam, remissio ad munditiam depu
Ps. 31. a tetur. Beatus enim, non in quo non inue-
nerit, sed cui non imputabit dominus pecca
Act. 13. d tum. Inueni, ait, hominem secundum cor
Iob. 25. d meum. Nunquid ut gloriari possit castum
Ps. 50. d se habere cor? Non: quia stellæ non sunt
mundę in conspectu eius, sed cor contritum
& humiliatum Deus non despiciet. Cor
contritum proximum cordi mundo, & hoc
est esse iuxta cor Dei. Siquidem prope est
D his qui tribulato sunt corde. Samaritanus
Psal. 33. d est, proximus ei qui incidit in latrones. Non
iurabit in dolo huic proximo suo, sed faciet
Mat. 19. d quod promisit. Amen dico vobis, sedebi-
tis & uos iudicantes. Simus ergo & nos di-
lectissimi pro nostro quidẽ modulo & ma-
nuum innocentiæ, & cordis munditiæ secta
tores. Ante omnia quidem soliciti, & si pe-
nitus cauere pro humana fragilitate nõ præ
ualemus, quantum tamen declinare à malo
possumus non modo actionis, sed & cogita-
tionis. De cętero quoque ne in uano acce-
perimus animas nostras rationales, exercea-
mus nos in operibus bonis, & consilio ra-
tionis utamur. Quomodo enim non fru-
stra humanam accipit homo animam, qui
tanquam unum ex irrationabilibus animan
tibus incubans corporeis voluptatibus solũ
sequitur carnis appetitum? Addit quoque
propheta. Nec iurauit in dolo proximo
suo. Sicut enim munditiam intra nos, er-
ga proximum innocentiam conuenit obser-
uari: sic & in nobis, & erga proximum exer
cenda uirtutis opera, opera pietatis. Non
ergo simus nobis inutiles, ne in vano recepe
rimus animas nostras: non simus inutiles
proximo nostro, ne in vano ei iurasse pro-
Ps. 102. c bemur. Nouit figmentum nostrum spiri-
tus qui loquebatur per prophetam, nec de
vtilitate proximi simpliciter uoluit commo-
nere. De iuramento nos conuenit, ut agno-
scamus debitum, vt promissam fidem irri-
tam facere vereamur. Omnes enim proxi-
mis iurati sumus cum quibus in ecclesię ve-
E nimus vnitatem. Et hæc professio fidei
Christianæ, ut qui uiuit, iam non sibi ui-
uat, sed ei qui pro omnibus mortuus est.
2. Cor. 5. c Nec mihi dicat quis. Ei uiuam, sed tibi
non: quandoquidem ille non solum pro o-
mnibus vixit, sed & pro omnibus mortuus
est. Quomodo enim ei uiuit qui negligit
sic ab eo dilectos? Quomodo ei uiuit qui
legem eius non implet, qui mandatum eius
non seruat? Quæris legem, quæris man-
datum? Hoc est, inquit, mandatum meum,
vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. Et Apo *Ioan. 13. d*
stolus. Alter alterius onera portate, & sic *Gala. 6. a*
adimplebitis legem Christi. Noli ergo pu-
tare gratuitum bonum quod exhibes pro-
ximo, ut liceat etiam dissimulare si uelis.
Debitor es, sacramenti cautione, & propria
professione teneris. Hic ergo accipiet be-
nedictionem à domino, & misericordiam à
Deo salutari suo. Hic, quia vnus accipit
brauium. Sed ne unum hominem putes,
hæc est generatio quærentium dominum.
Hic accipiet benedictionem: quia caput & *1. Cor. 9. d*
corpus vnus est Christus. Sed hæc est gene
ratio: quia in mensura ætatis plenitudinis
Christi omnes pariter occurremus. Et for-
te idem ipse dominus mons domini est, de *Ephe. 4. d*
quo dicitur. Quis ascendet in montem do
mini, aut quis stabit in loco sancto eius?
Nimirum ipse est abscissus sine manibus la- *Dan. 2. g*
pis qui in montem creuit immensum: ipse
qui exaltatus à terra omnia trahit ad se:
mons coagulatus, mons pinguis. Vt quid
vos Iudæi, vt quid suspicamini montes *Ioan. 12. e*
coagulatos, montem in quo beneplaci-
tum est Deo habitare in eo? In Beelze- F
bub, inquiunt, principe dæmoniorum eij- *Mat. 12. e*
cit dæmonia. Execranda suspicio, & bla-
sphemia repræhensibilis. Princeps est Chri
stus, & magnus princeps, cuius ne ipsi qui- *Luc. 11. b*
dem dæmones possunt effugere principa-
tum. At illorum regnum in seipsis diui-
sum desolabitur. Huius regnum inte-
grum atque perfectum, & regni eius non
erit finis. Distat ergo inter principem & *Ibidem.*
principes, nec ulla comparatio inter mon- *Luc. 1. e*
tem coagulatum & pinguem, & montes tan
tum coagulatos. Vester iste Beelzebub mons
coagulatus, sed non pinguis, magis autem
sterilitate perpetua maledictus. Mons,
quia elatus est: coagulatus, quia squama
squamæ coniungitur, & coagulatum est
sicut lac cor eorum. Christus dominus *Ps. 118. d*
mons est, mons coagulatus, & mons pin-
guis. Mons est sublimitate, coagulatus mul
torum congerie, pinguis charitate. Et nunc
vide quomodo trahit ad se omnia, quomo
do ei omnia uniantur unitate substantia-
li, personali, spirituali, sacramentali.

Habet in se patrem cum quo est una substãtia, habet assumptum hominem cũ quo est vna persona, habet adhęrẽtem sibi fidelem animam cum qua est spiritus vnus, habet sponsam ecclesiam vnam omnium electorum, cum qua est caro una. Et forte carnalis hæc unio dicenda fuisse videbitur, sed sacramentalem dicere malui, dignius hoc vocabulum arbitratus, pręsertim occasionem dãte Apostolo, vbi ait. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in ecclesia. Pinguissimus plane & uberrimus mons in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: siquidem propterea vnxit cũ oleo lætitiæ præ participibus suis. Mons cœlestium aromatum, mons charismatum spiritualium, non ad mensuram accipiens spiritum, sed omnimodam obtinens plenitudinem gratiarum. Magnus mons, in quo omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi sunt, in quo tota humanitatis ueritas, tota diuinitatis inhabitat plenitudo: excelsus & immensus: in quo omnia instaurantur quæ in cœlis & quæ super terrã, ut sit Deus omnia in omnibus. Venite, ascendamus in hunc montem fratres, & si via nobis uidetur ardua, exoneremus nos: si arcta, etiã exinanire nos non parcamus: si longa, tanto magis festinemus: si laboriosa, clamemus ei. Trahe nos post te, in odore vnguentorum tuorum curremus. Fœlix qui sic cucurrerit vt compræhendat, immo vt ipse compræhẽdatur, & in illam amplitudinem montis & plenitudinem corporis Christi mereatur admitti. Fœlix qui in illum beatificum montem tam desideranter & perseueranter ascenderit, vt in loco sancto locum accipiẽs stationis, Deo patri in sancto eius appareat, simul & uideat uirtutem eius & gloriam. Haud aliam sanè quàm eundem ipsum mõtem montium, montem coagulatum & pinguem, Iesum Christum dominum nostrũ. In quo nimirum per prædestinationem ab æterno apparuit ei qui dilexit nos & gratificauit in dilecto filio suo, in quo elegit nos ante mundi constitutionem. Sed iam tunc cognoscemus sicut & cogniti sumus, cum plenius & perfectius exaltatus altissimus & vberrimus ille mons omnia trahet ad se, qui est super omnia benedictus in secula.

Amen.

Ephes. 5. *G* *Ephe. 5. g* *Psal. 67. d* *Psal. 44. b* *Colo. 2. a* *Cant. 1. a* *1. Cor. 9. d* *Psal. 62. a* *H* *Ephes. 1. a* *1. Cor. 13. c*

De uerbis Origenis. Sermo.

Nocere possunt, vt vereor, forte nonnullis uerba quæ heri lecta sunt uobis, ex homilia scilicet Origenis super capitulum illud legis, vbi Aaron & filij eius uinum bibere prohibentur cum accessuri sunt ad altare: si recipiant ea simpliciter sicut sonare videntur. Saluator meus, inquit, luget etiã nunc peccata mea, & tandiu est in mœrore quandiu nos persistimus in errore. Plurima quoque alia in hunc modum abundantius forsitan quàm circunspectius dicta, nec tam sobriè quàm discrete. Quidnam sibi vult insolitus iste grunitus, aut quis inter vos nescio quid submurmurat? Scio quidem doctos in lege diuina huiusmodi uerba ridere, sed nihilominus & minus sapientibus me confiteor debitorem. Nec modo de intellectu Origenis quæstio est, potuerit forsitan hyperbolicè loqui: ipse uiderit, nihil interest nostra. Quamuis ne hoc quidem silendum arbitror quòd euidentissime illum contra fidem nonnulla scripsisse, sanctorum patrũ tradat authoritas, atque ideo non sine circunspectione monet esse legendum. Verùm nos in præsenti non quid ipse senserit quærimus, sed id agere cupimus vt vos omnes quod ad sanam doctrinã pertinet sentientes, nihil moueamini verbis illis. Absit enim vt in cœlo credatur locus esse tristitiæ, sicut nec culpæ. Nemo ibi delinquere, nemo lugere potest, sicut nec in terra quidem pœna vlla fuisset, nisi iniquitas præcessisset. In cœlo vtique sola iustitia, sola nihilominus lætitia est: in inferno solum peccatum, & pœna peccati: porro in medio utraque inueniũtur, atque ideo neutra consummata. In multis offendimur, quia in multis offendimus omnes. quoniã enim nullus in cœlo passionis locus esse poterat uel doloris, propterea sanè unigenitus Dei patris passione sua hominẽ redempturus, sicut carnem in qua pateretur (qui pati non poterat in diuinitate) suscepit, sic etiã in terris uisus est, & cum hominibus conuersatus est, vt humiliaret etiam semetipsum in loco afflictionis. Hic ergo turbare se, pauere quoque dignatus est & tædere, tentatus per omnia pro similitudine absque peccato. In terra inquam vere lachrymatus est Iesus, vere contristatus, vere passus, uere mortuus, vere sepultus: sed vbi surrexit, uetera transierunt.

Leu. 10. b I *Iaco. 3. a* *Baruc. 3. d* *Ps. 43. c*

fierunt. Noli vltra dilectum tuum in tuo
quærere lectulo: surrexit, non est hic. Vox
Cant.3.a sponsæ est. In lectulo meo quæsiui, quem
Ma.28.a diligit anima mea: quæsiui, & non inueni.
Maria fuit quæ Dominũ quæsiuit in lectu-
lo, quæsiuit in tumulo, nec inuenit. Magis
autem inuenerunt eam vigiles, & dixerunt.
K Quid quæris viuentem cum mortuis? Fuit
quidem cum mortuis, sed iam non est: fuit
inter mortuos, sed & tunc liber fuit. Siqui-
dem ipse sese turbauit, ipse animam suam
posuit, quia oblatus est: & omnis ei infirmi
tas de voluntate fuit, non de necessitate.
1.Cor.1.d Vnde & quod infirmum erat Dei, fortius
erat hominibus: q͂ esset tunc quoque etiam
inter paruulos magnus, inter infirmos vali-
dus, inter mortuos liber. Videtur quidem
& in nostris aliquando tribulationibus esse
nonnulla libertas, cum videlicet pro pecca-
tis proximorum libera & liberali charitate
laborem pœnitentiæ sustinemus, lugentes
pro eis, ieiunantes pro eis, vapulantes pro
eis, & quæ non rapuimus exoluentes. Vnde
1.Co.9.c & Paulus: Cum libere essem, inquit, ex om
nibus, omnium me seruum feci. Cæterum
nihil hoc ad libertatem illius, qui nihil pro-
prij delicti habuit, qui nihil morti debuit,
nihil meruit tribulationis. Nam & nobis
quidem etiam voluntarias illas tribulatio-
nes etsi proximus exigere forsitan ex iure nõ
potest, exigit tamen Deus. Etsi proximo for-
te videtur quis reddere plusquam debeat,
Deo tamen nemo unquam totum reddit
1.Cor.4. quod debeat. Mihi autem, inquit Aposto-
lus, pro minimo est, ut à uobis iudicer, aut
ab humano die, sed neque meipsum iudico.
Nota sanè, quod alibi ait: Si nosmetipsos
iudicaremus, non utique iudicaremur. Et
item: Spiritualis homo omnia diiudicat.
2.Co.11.g Non enim iudicare hic potuit, sed diiudica
re: quod utique discernere & probare est:
1.Co.2.d sicut item ait. Beatus qui se non iudicat in
Rom.14.d eo, quod probat. Itaque pro minimo illi
L erat, ut ab eis iudicaretur, quibus nihil sese
debiti officij subtraxisse sciebat, nihil peccas-
se in aliquẽ, sed magis omnibus præstitisse,
1.Co.11.g adeò ut secura ingenue loqueretur: Quis
infirmatur, & ego non infirmor? Quis scan
1.Cor 9.c dalizatur, & ego non uror? Nam & Iudæis
Iudæus factus est, ut Iudæos lucrifaceret: &
his qui sine lege erant, tanquam sine lege:
postremò omnibus omnia factus est, ut om
nes saluos faceret. Meritò proinde pro mi-
nimo illi erat, ut ab eis iudicaretur, quibus
usqueadeo sese sine offensione præbuerat:
inter quos sic honorificauerat ministerium
suum. Sed neque ipse se diiudicabat in eo,
quod probabat, perfecte etiam sibi quod
debebat impendens, corpori castigationem,
animæ miserationem, atque omnem custo-
diæ solicitudinem cordi suo, ut nec in se
quoque peccati conscius haberetur. Sed non 1.Cor.4.
in hoc, inquit, iustificatus sum: qui autem
iudicat me, Dominus est. Illius enim pror-
sus nequeo declinare iudicium: & si iustus
fuero, non leuabo caput, quoniam omnes
iustitiæ meæ tanquam pannus menstruatæ
coram illo. Non est qui in conspectu eius Esa.64.b
iustificetur, non est usque ad unum. Cæte- Ps.142.a
rorum siquidem nemo est, quem non opor- Psal.5.a
teat dicere Deo. Tibi peccaui, sed magnus
qui in ueritate potest dicere, tibi soli. Solus
ille etiam inter mortuos penitus liber fuit,
qui peccatum non fecit, cuius iustitia sicut
montes Dei. Cæterum iam nec inter mor-
tuos est, sed assumptus ab eis, mutatus cor- M
pore, mutatus corde, ingressus in potentias
Domini, & omni infirmitate priuatus, exu-
tus nimirum sordidas illas uestes, quibus
sanè apud Zachariam prophetam primo ue Zach.3.a
stitus apparuit, & indutus splendidis, sicut Psal.29.c
loquitur in Psalmo: Cõcidisti saccũ meum,
& circundedisti me lætitia. Quia enim ue-
ram humanæ carnis & animæ substantiam
suscepit, ueram utriusque naturam: nec cor
poris illi defuerunt, nec animæ passiones,
sed ex hoc iam glorificatus est in utroque.
Puto autem quod utriusque glorificationẽ
breui uno uersiculo propheta comprehen-
dit dicens: Dominus regnauit, decorem
induit, induit Dominus fortitudinem. De- Psal.92.a
corem sanè in corpore claritatis, fortitudi-
nem uerò in perturbabili statu mentis. De-
nique tristis est, inquit, anima mea, sed us-
que ad mortem. Vnde & inclinans caput Mat.26.d
dixit: Consummatum est: ne quid dein- Ioan.19.f
ceps infirmitatis in eo liceat suspicari. Sed 2.Co.12.g
ait iste: Si Apostolus ipsius luget quosdam
qui ante peccauerunt, nec pœnitentiá ege-
runt in his quæ gesserunt, quid dicam de
ipso, qui filius dicitur charitatis? Et deinde:
Cum ergo quæ nostra sunt quæsierit, nunc
iam nos non quærit, nec quæ nostra sunt
cogitat, nec de erroribus nostris mœret, nec
perditiones nostras deflet, & contritiones
qui fleuit super Hierusalem? Item: Nunc, Psal.85.e
inquit, quia misericors, & miserator est
Dominus, maiori affectu quam Apostolus

suus flet cum flentibus, & luget eos qui antè peccauerunt. Nec enim putãdum est, quòd Paulus lugeat pro peccatoribus, & fleat: Dominus auté meus abstineat à fletu. Hæc quidem sic accipere, quidni adhuc dilectum in lectulo quærere dicam? Nescit mortuus extra tumulum, nescit infirmus extra lectum, nescit paruulus extra lectulum quærere quem diligit anima sua. Verum ille (vt suprà meminimus) non minus corde, quàm corpore glorificatus (immò tanto amplius, quanto amplior anima, & gloriæ capacior est, quàm caro) sicut non potest negligere suos, sic nec lugere pro eis. Sed quando humana fragilitas eiusmodi capere possit affectum, qui sine miseria misereatur, & sic diligat eum, qui dolet, aut qui periclitatur, vt tamen ipse omnino nec doleat, nec turbetur? Veruntamen etsi id longe supra nostram experientiam est, Deo tamen nihil impossibile est. Potest igitur non modo sibi, sed, & suis omnibus, quos infirmitate carnis exutos, virtute induit, & in potentias introduxit, eam conferre dilectionem, quæ gaudeat cum gaudentibus, nõ auté fleat cum flẽtibus, & sic eos quos amat, efficacissimè & affectuosissimè vniat, ut ipsa tamen imperturbabilis perseueret. Nec dubium sanè quin longe præstantior sit ea dilectio, quemadmodũ medicina (si quæ tamẽ eiusmodi est) preciosior vtique iudicatur, quæ sic curat vulnera vt inter curandũ nec virtus eius in aliquo, nec substantia minuatur: quàm ea quę sic curat, vt curando de-
Rom.6.b ficiat aut corrumpatur. Licet ergo fleuerit
B Dominus super Hierusalẽ, ex hoc iam omnino non flebit: sicut mortuus est, sed resurgens ex mortuis iam non moritur: sicut fuit in lectulo, sed exurgens iam in lectulo non inuenitur. Habet tamen etiam nunc ineffabiliter ampliorem affectum, & efficatiorem, quàm habeant qui lugent pro delinquentibus, aut pro fratribus ponunt animas: quamuis ipse quidem consummato nimirum opere suo, neutrum deinceps sit fa-
Mat.13.f cturus. Nostræ infirmitatis illud est, quorum adhuc in mari sagena trahitur, & ex omni genere piscium congregat, nihilominus discernens: Ille enim, nec modo ille, sed & Apostoli, & cæteri qui cum eo sunt sancti, ad littus, vtique peruenerunt, nec mixtos pisces in vasis posuere, sed electos, & bonos tantum: nam malos vtique foras miserunt. Quantos ego interim cogor trahere malos pisces, quantos anxios & molestos intra sagenam meam congregaui, quando vobis adhæsit anima mea. Congratulor proficientibus: iucunda affectio bonus est piscis. Condoleo deficientibus, fleo cum flentibus, angor pro periclitantibus, infirmor cum infirmantibus, vror cum scandalizatis. Grauia sunt hæc, & acerba, utique mali pisces. Malos autem dixerim Psa.54.b
non propter culpam, sed propter pœnam. Faciat Deus ne à multitudine malorũ pisciũ obruamur pusillanimitate spiritus, & tempestate, donec perueniamus ad optati littoris stationem, ubi malos separemus & secludamus a bonis, ut uidelicet de cætero, nec luctus, nec clamor, sed nec ullus dolor, aut etiam timor sit in finibus nostris, sed gratiarum actio, & uox exultationis. C

Parabola, quæ beato Bernardo *ascribitur, de filio regis.*

REx diues & prępotens Deus omnipotens filium sibi fecit hominem, quẽ creauerat, cui sicut puero delicato pædagogos delegauit legem, prophetas, cęterosque tutores & auctores usque ad pręfinitum tempus eius consummationis. Instruxit eum, & monuit, Dominum eum paradisi constituens, omnesque thesauros gloriæ suę ei ostendẽs & repromittens si se non desereret. Et ne quid deesset bonis eius, etiam liberum arbitrium ei indulsit, ut bonum eius esset uoluntarium, non coactum. Accepta licentia boni & mali, cœpit eum tædere bonorum suorum, à concupiscentia sciendi bonum & malum. Egressus igitur de paradiso bonę conscientiæ, noua quærens quæ nesciebat, qui nulla adhuc, nisi bona nouerat, paternis legibus & pædagogis relictis manducauit de ligno scientiæ boni & mali contra uetitum patris: & abscondens se miser & fugiẽs à facie Domini, cœpit uagari puer insipiens per montes altitudinis, per ualles curiositatis, per campos licentiæ, per nemora luxuriæ, per paludes uoluptatum carnalium, per fluctus curarum secularium. Vidẽs antiquus prædo lasciuum puerum sine custode, sine rectore, procul à domo patris uagantem, accessit, & pomula illa inobedientię manu malæ persuasionis ei porrigens: postquam consensum ab eo elicuit, aggressus est miserum, & in terram, id est in terrena

D rena eum desideria præcipitans, pedesque, id est mentis affectiones, ne resurgat, fortissimis ei secularis concupiscentiæ uinculis alligans, manusque operationis, & oculos mētis, misit eum in nauium malæ securitatis, & flante uehementer uento adulationis, transuexit eum in longinquam regionem dissimilitudinis. Veniens ille in regionem non suam uenalis factus est omnibus, qui prætergrediuntur uiam. Discit porcos pascere, siliquas porcorum manducare: dediscit omnia, quæ didicerat, & discit, quæ nesciebat, seruilia scilicet opera. Vinctusque in desperationis carcere, ubi in circuitu impij ambulant, in mola illa impiæ circuitionis cogitur molere emolumento malæ conscientiæ. Proh dolor. Et ubi nunc est pater ille potentissimus, & dulcissimus atque liberalissimus? Nunquid potest obliuisci filium uteri sui? Absit, absit. Non obliuiscitur, sed miseretur, dolet, & conqueritur de absentia, & perditione filij sui. Mandat amicis, sollicitat seruos, omnesque suscitat ad requirendum eum. Vnus seruorum timor, ad imperium Domini filij fugitiui uestigia prosequens, in profundo carceris inuenit filium regis, carnalibus peccatorum sordibus obsitum, uinculis, & catenis malę consuetudinis ligatū, miserū, & amentem, in miserijs securū, & ridentem. Quē uerbis, & uerberibus urgens, ut exiret, & rediret tanta miserum confusione deiecit, ut sicut morti iam uicinus iaceret, & adhæreret in terra uenter eius. Egressus e uestigio alius, cui nomen spes uidensque filium regis a timore non erutū,

E sed obrutū: non adiutū, sed deiectū, accessit leniter, & suscitans de terra inopē, & de stercore erigens pauperē: Leuansque caput eius, & coacta in unum consolationis ueste, oculos eius detergens, & faciem: Heu, inquit, quanti mercenarij in domo patris tui abundant panibus, tu autem hic fame peris? Surge obsecro, & uade ad patrem tuum, & dic ei: Pater fac me sicut unum ex mercenarijs tuis. Tunc ille tandem uix ad se modicum reuersus: Tune es, inquit, spes? & quomodo spei introitus potuit patere in tantum, & tam horribile profundū desperationis meę? Ego ego, inquit, sum spes a patre tibi transmissa, te adiutura, te non desertura, donec te introducam in domum patris tui, & in cubiculum genitricis tuæ. Et ò, inquit ille, dulce leuamen laborum, dulcis consolatio miserorum, ò una, & non infima de tribus cubiculi regis assistricibus, uides carceris mei profundum immane, uides uincula, quæ tamen ad ingressum tuum iam maxima ex parte dirupta sunt, & dissoluta, uides concaptiuorum meorum immanem multitudinem, fortitudinem, uelocitatem, astuciam: & quis tibi locus hic? At spes, ne timeas, inquit, qui nos adiuuat, misericors est: qui pro nobis pugnat, omnipotens est: pluresque sunt nobiscum quam cum illis. Super hæc omnia adduxi tibi a patre missum equum desiderij, cui cum insederis, me duce ab his omnibus securus proficisceris. Dixit, & mollibus stramentis piæ deuotionis submissis, & bonorum exemplorum calcaribus additis, equo desiderij imposuit filium regis, sed frenum defuit, tanta erat festinatio fugiendi.

F Illico equus currit infrenis, trahit spes ante, timor autem retro uerberibus vrget, & minis. Tunc uidentes hoc turbati sunt principes Edom, robustos Moab obtinuit tremor obriguerūt omnes inhabitatores Chanaan. Irruat super eos formido, & pauor in magnitudine brachij tui, fiant immobiles quasi lapis donec pertranseat filius tuus Domine, filius tuus iste, quem possedisti. Sed cum sic feruntur pręcipites, effugiunt quidē, sed non sine periculo: quia sine modo, sine consilio. Propter quod a patre transmissa accurrit prudētia, una de summis principibus palatij, in comitatu amicam habens temperantiā, & tenens currentes. Parcius, inquit, obsecro parcius, dicit. n. Salomō: Qui festinus est, pedibus offendit. Si sic curritis, offenditis, si offenditis, caditis, si caditis, filiū regis, quem suscepistis liberandum, inimicis redditis. Nam si ceciderit, illico manus eorum erit super eum. Hæc dicens, frenum discretionis imposuit feruido illi equo desiderij, eiusque habenas temperantiæ regendas commisit. Cumque timor retro de uicinia, & uirtute inimicorum, & tarditate fugæ causaretur. Vade, inquit, prudentia, retro satana, scandalum es nobis. Fortitudo & laus nostra Dominus, & factus est nobis in salutem. Et ecce fortitudo miles Domini egregius, accurrens per campum fiduciæ, extracto gladio lætitiæ. Nolite, inquit, turbari, plures nobiscum sunt, quam cum illis. Tunc prudentia curiæ cœlestis assueta consilijs, cauete, inquit, obsecro, quia hæreditas illa ad quam in initio festinatur (sicut dicit Salomon) in fine benedictione carebit. Proficiscimini igitur, non tam festinanter, G

Pro. 19. a

Pro. 20. e quam prudenter. Inimici enim non sunt in itinere, sed iuxta iter scandalum solent ponere in biuijs, & triuijs, & uiarum anfractibus. Præcedam itaque: uos autem tenete uiam iustitiæ: & uelociter introducemus uos in castra sapientiæ, quæ iam non procul sunt a nobis. Sapientia enim est
Eccl. 1. d de qua dicitur: Concupiscens sapientiam, disce iustitiam. Sic itaque dum uiam carpunt, urget timor, spes trahit, munit fortitudo, temperantia moderatur, prouidet, & instruit prudentia, ducit, & perducit iustitia, appropinquat filius regis castris sapientiæ. Quæ noui hospitis audito aduentu præoccupat eum qui cōcupiscit, occurrit, & ostendit se in uijs hilariter. Fossa uero profundæ humilitatis castra cingebat: super quam fortissimus, & pulcherrimus murus obedientiæ ædificatus cœlos penetrabat, quem bonorum exemplorum historiæ undique depictæ mirabiliter decorabant. Aedificatus autem erat cum propugnaculis, mille clypei ex eo dependebant, omnis armatura fortium. Porta professionis omnibus patens: ianitor in limine dignos inducens, & indignos abijciens. Præco super portam clamans: Si quis diligit sapientiam, ad me declinet, & eam inueniet: & eam dum inue-
H nerit, beatus est, si tenuerit eam. Huc filius regis, occurentis sibi sapientię ducatu intro ductus, immò ulnis deportatus, familiæ regiæ ualatus obsequijs ad medię ciuitatis arcem perducitur, ubi ipsa ædificauit sibi domum: scidit columnas septem subdidit sibi gentes, superborum, & sublimium colla propria uirtute calcauit. Ibi collocatur in lecto sapientiæ, quem ambiunt sexaginta fortissimi ex fortibus Israel, uniuscuiusque ensis super fœmur suum. Adest Dauid in tympano, & choro, in cordis, & organo: cæterique cœlestis curię paranymphi gaudentes, & exultantes magis super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonagintanouem iustis qui non indigent pœnitentia. Et ecce ueniens ab Aquilone uentus turbinis, & ignis inuoluens totā concussit dumum sapientię, castra turbauit. Egressus est enim Pharao cum curribus, & equitibus, persequens fugientem Israel. Cogitauerunt etiam unanimiter simul aduersus eum, testamentum disposuerunt tabernacula Idumęorū, & Ismaëlitę, Moab & Agareni, Iebal, & Amō, & Amalech, alienigenæ cum habitantibus Tyrum. Etenim

Assur ille magnus exterminator diabolus uenit cum illis. Quid multa? Obsessa est ciuitas, iam surgunt tentationum machinę, urget undique inimicus ille, in insidijs draco, in aperto leo, cogit socios, ignes inijcit, perfodit muros, bella suscitat, insidias submittit, totius urbis minitans excidium. Intus uerò timor, & angustiæ, & a uehementi, & improuiso hostium impetu omnes turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius, & omnis sapientiā eorum deuorata est, & clamauerunt ad Dominum cum tribularentur. Curritur ad arcem sapientiæ: mala nun- I
ciantur: consilium quæritur. Reuersa enim ad se prudentia consulit sapientiam quid facto opus sit. Illa accelerandum testatur, & regis summi quærendum consilium. Et quis, inquit, ibit nobis? At sapientia, oratio inquit. Et ne moram faciat in eundo, ascendat super equum fidei. Quæsita diu oratio, & in tanto tumultu uix tandem inuenta adest: ascendit super equū fidei, proficiscitur per uiam cœli, nec cessat donec intret portas Domini in confessione, atria eius in hymnis. Et sicut familiare mancipiū cum fiducia accedens ad thronum gloriæ eius, exponit necessitatis suæ negocium. Audito rex filij periculo, conuersus ad cōsortem regni sui charitatem: O, inquit, quem mittam, & quis ibit nobis? At illa, ecce ego, inquit, mitte me. Tunc rex, Præualens, inquit, præualebis, & liberabis eum: egredere, & fac ita. Illico egressam a facie Domini reginam cœli charitatem tota comitatur militia cœlestis: ueniēsque, & descendens in castra, a uirtute, & lætitia præsentiæ suæ illico omnia exhilarauit, commota composuit, turbata pacauit. Reddita est miseris lux, timidis fiducia. Redit coram spes, quę pœne aufugerat, fortitudo, quę pœne corruerat. Resumit constantiam tota sapientiæ militia. At inimici ciuitatem obsidentes, quęnam est, inquiunt, exultatio in castris? Non fuit tanta exultatio heri, et nudiustertius. Vę nobis, uenit Deus in castra: uæ nobis. Fugiamus Israelem: Deus enim pugnat pro eis. Sic fugiētibus inimicis, gratiæ Dei impetus lætificat ciuitatem Dei, sanctificauit tabernaculū suū altissimus. Deus in medio eius nō K
cōmouebitur, adiuuabit eā Deus manè diluculo. Conturbatæ sunt gentes, & inclinata sunt regna: dedit uocē suam, mota est terra. Dominus uirtutū nobiscum susceptor noster Deus Iacob. Suscipiens ergo puerum

Dei

Dei, puerum suum regina charitas euexit ad cœlum, patrique Deo repræsentauit. Cui pater placidus ac serenus occurrens, cito, inquit, proferte stolam primam, & induite illum, & date annulum in manu eius, & calceamenta in pedibus eius. Et producite vitulum saginatum, & occidite illum. Epulari enim, & gaudere oportet, quia iste filius meus mortuus fuerat, & reuixit, perierat, & inuentus est. Nota hic quatuor in pueri nostri liberatione. Primo pœnitentiam, sed fatuam. Secundo fugam, sed temerariam, & irrationabilem. Tertio pugnam, sed trepidam, & meticulosam. Quarto victoriam validam, & sapientem. Quæ omnia in vnoquolibet fugiente de seculo inuenies. Primo enim est egens, & insipiens: postea præceps, & temerarius in prosperis: deinde trepidus, & pusillanimis in aduersis: postremo prouidus, & eruditus, & perfectus in regno charitatis.

De tribus ordinibus Ecclesiæ ad patres in capitulo factis, Sermo.

L Psal. 10. c HOc mare magnum & spatiosum, in quo vtique certum est nihil aliud quàm præsens seculum amarum fluctuans designari, tribus hominum generibus suo cuique modo peruium est, vt transeant liberati. Tres enim sunt Noe, Daniel, & Iob, quorum primus naui, secundus ponte, tertius vado transit. Porrò tres homines, tres ordines Ecclesiæ signant. Noe quidem arcam rexit ne periret diluuio, ubi protinus rectorum ecclesiæ formam agnosco. Daniel uir desideriorum abstinentiæ, & castimoniæ deditus, ipse est soli Deo uacans pœnitentium, & continentium ordo. Iob quoque substantiam huius mundi bene dispensans in coniugio, fidelem designat populum terrena licite possidentem. De primo igitur, & secundo nobis habendus est sermo: quoniã assunt uenerabiles fratres, & coabbates nostri de numero prælatorum, assunt & monachi de pœnitentium ordine: à quo tamen nec nos abbates alienos reputare debemus, nisi forte (quod absit) officij nostri gratia nostræ fuerimus professionis immemores. Tertium igitur coniugatorum uidelicet ordinem magis succincte transcurro, tanquam minus ad nos pertinentem. Ipse est, qui maxime mare magnum uado pertransit, laboriosum prorsus, & periculosum etiam & longum habens iter: quippe qui nulla uię compendia captet. Nam quòd periculosum sit iter, in eo patet quod tam multos in eo perire dolemus, tam paucos uidemus sicut necesse est pertransire. Valde enim difficile est, pręsertim diebus istis quibus malitia nimis inualuit, inter undas huius mundi uoraginẽ uitiorum, & criminaliũ peccatũ foueas declinare. At continentiũ quidẽ ordo, & ponte pertransit, quod iter breuius, & facilius, & securius esse nemo est qui nesciat. Sed omitto laudes, pericula magis ostendo: hoc .n. multo melius atque utilius est. Recta quidem semita vestra charissimi, & securior cõiugatorum via, non tamen omnino secura. Timendum enim periculũ triplex, id est ne forte, aut æquare se alteri, aut respicere retrò aut certe in medio ponte stare, aut residere quis uelit. Neque .n. ullum ex his tribus pontis patitur angustia, & arcta via, quæ ducit ad uitam. Contra ergo primum periculum oremus singuli cum propheta: Ne ueniat pes superbiæ: quoniam ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem. Nam de eo qui mittens manum suam ad aratrum, postea retro conuertitur, certum est quoniam labitur statim, & pelagus operit caput eius. Sed & qui stare uoluerit, non quidem relinquens ordinem, sed proficere in eo dissimulans, cadat necesse est ab his qui sequuntur impulsus, & euersus. Arcta enim est uia, & impedimento est proficere, & proficisci volẽtibus. Hinc est, quod iugiter arguunt, & reprehendunt, quòd ferre nequeunt tepiditatis eius segnitiem, quod uelut quibusdam stimulis vrgẽt, & impingunt manibus: ut unum necesse sit è duobus, aut proficere scilicet, aut prorsus deficere: Minime igitur oportet sistere gressum: retrospicere quoque, aut æquare nos alijs, multo expedit minus: sed tota humilitate currendum nobis properandum, nequando forte is qui egressus est, ut gigas ad currendam viam, longe a nobis fiat, quem si bene sapimus prouidentes in conspectu nostro semper, & in eius odore tracti facilius citiusque curremus. Nec uero angusta nimis inuenietur pontis semita currere in ea volentibus: tribus enim compactus est lignis: ut qui perfecte eis inniti uoluerint, nõ labatur in itinere pes eorum. Hæc autem sunt pœna corporis, paupertas substantiæ mundialis, & humilitas obedientię. Nam & per multas tribulationes oportet nos intrare

M (margin, beside "declinare")
Psal. 35. d (margin, beside "ad uitam")
A (margin, beside "litate currendum")

Act.14.d intrare in regnum cœlorum: & qui uolunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum diaboli: & quem a Deo suo exturbauit inobedientia, sine dubio per obedientiã recto tramite ad eum redit. Hæc itaque sibi inuicem compacta esse necesse est. Nam nec pœna corporis inter diuitias stabilis, nec obedientia sine pœna facile potest esse discreta, & paupertas in uoluptate, & uoluntate propria nullius potest esse momenti, & obedientia in diuitijs, & uoluptate nec stabilis nec gloriosa. At uerò his ritè compositis vide si non tria maris huius pericula euasisti, concupiscentiam carnis, concupiscentiã oculorum, & superbiam vitę. Rite inquam compositis, ut in pœna quidem nodum impatientiæ, in paupertate vero cupiditatis scrupulum, in obedientia næuum caueas propriæ voluntatis. Nam, & qui murmurauerunt a serpentibus perierunt: & qui volunt diuites fieri (non ait qui sunt, sed qui uolunt fieri) incidunt in laqueum diaboli.

1.Ti.6.b

B Sed & illud quid refert si forte (quod absit) non quidem diuitias, sed ea ipsa, quæ paupertatis sunt, toto affectu desideres, aut etiã ardentius quam diuitias cupiant homines seculares? Quid distat quęcunque substantia desideretur, dum ęqualiter sit corruptus affectus, nisi quòd tolerabilius illud uideri potest, quæ pluris esse uidentur, plurimum desiderare? Porro quisquis, uel aperte, uel occulte satagit, ut quod habet in uoluntate, hoc ei spiritualis pater iniũgat, ipse se seducit si forte sibi quasi de obedientia blandiatur. Neque enim in ea re ipse prælato, sed

M.r.4. magis ei prælatus obedit. Veruntamen quia iuxta sententiam saluatoris, in qua mensura mensi fuerimus, remetietur nobis: bonum est homini hoc ad cumulum dare, ut de eorum sit numero quibus mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & supereffluẽtem dabunt in sinus suos. Sufficit enim ad salutem, corporis molestias patienter ferre: sed cumulus est etiam libenter in feruore spiritus eas amplecti. Sufficere potest superflua non requirere, sed nec propter ipsa si forte desint necessaria murmurare: sed cumulus est etiam exultare, & libenter quærere quomodo alius magis habeat necessaria, & ipse penuriam patiatur. Sufficit quoque ad salutem, si nec impatientia nec simulatione ad id quod desideras inuitum velis prælati animum inclinare: sed cumulus est etiã fugere ea quibus uoluntatem propriam sen-

seris oblectari, quantum sanè bona cũ conscientia potes. Porro prælati quidem ipsi C sunt qui descendunt mare in nauibus faciẽtes operationem in aquis multis. Neque enim certa pontis aliqua seu vadi semita coarctantur: ut libere possint vsquequaque discurrere, & occurrere singulis, ut oportet, ac dirigere pontis semitam seu vadi ordinare gradientes pericula inuestigare ac declinare, excitare tepidos, pusillamines sustentare. Denique ascendunt vsque ad cœlos, & descendunt vsque ad inferos, nunc quidem spiritualia tractantes atque sublimia nunc infernalia, & horribilia facta diiudicantes. Sed quæ poterit nauis inueniri quæ tam immanes sustineat fluctus, & in tanto secura possit esse discrimine? Vtique fortis, ut mors dilectio, durat sicut infernus æmulatio: quia iuxta, quod alibi habes, Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem. Necessaria est, & omnino necessaria nauis illa prelatis, tribus compacta lateribus, quæ est utique forma nauium: ut sit nimirum iuxta Pauli doctrinam, charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Puritatẽ quidẽ cordis in eo prælatus habeat, ut prodesse desideret, non præesse: ut.s. propriũ cõmodũ, vel honorẽ seculi, seu aliud quidpiã suum in prælatione non quærat, pręter solum beneplacitum Dei, & animarum salutem. Sed cum intentione pura, irreprehensibilis quoque necessaria est conuersatio, ut forma factus gregis incipiat facere, & docere: secundum magistri nostri regulam, quæcunque docuerit discipulis esse contraria, hæc in suis actibus indicet non agenda, ne forte submurmurare possit frater quem arguit, & dicere: Medice cura te ipsum. Talis D enim occasio plurima damnatio prælati, plurima subditorũ perditio est. Non quòd ego bene id caueam, idcirco sic loquor: sed & mihi, & omnibus pariter ueritas clamat, quoniã oportet irreprehensibilem esse eum qui præest, ita, vt secura conscientia cũ Domino respondeat exprobrantibus sibi verbũ: Quis ex uobis arguet me de peccato? Non ꝙ sine peccato penitus esse possit in hac misera vita, sed ꝙ ea, quæ arguit in discipulis, oportet summopere vitare magistrum. Ob hoc qualis est in conuersatione, talis sit necesse est etiam in occulta cogitatione: ne uidelicet foris humilis, intus elatus sit, in corde suo pręsumens de sapientia seu uirtute, aut sanctitate sua: quæ est sine dubius fides ficta,

Cant.8.e
1.Ti.1.b
Luc.4.d
1.Ti.3.a
Ioan.8.f

ficta, quādo nō sicut ostendit humilitas cōuersationis, in sola Dei pietate confidit. Et uide quā proprie his tribus, cordis scilicet puritati, conscientiæ bonæ, & fidei non fictæ, conuenire videantur alia quoque ipsius apostoli verba dicentis: Mihi autē pro
1.Co.4.a minimo est, vt à nobis iudicer, aut ab humano die, &c. Nō me iudico, inquit, quia nihil mihi conscius sum, quod meū aliquid quærā, sed quæ Iesu Christi. Sed & pro minimo mihi est, vt a vobis iudicer, propter consciētiam bonā, & irreprehensibilem conuersationem. Qui autem iudicat me, inquit, Dominus est: vt in eo solo spem suā positā esse doceret, humiliatus sub potenti manu Dei. Sed & illud tu iudica vtrum possit his conuenienter aptari trina Petri interrogatio, vt hoc sit dicere. Amas me, amas me, amas
E me? Habes charitatem de corde puro, & cōscientia bona, & fide nō ficta? Merito siquidem interrogatur an charitatem habeat piscator hominum constituendus.

Exhortatorij ad fratres de altitudine, & bassitudine cordis. Sermo I.

DE eo quod nuperrime dictum est sursum alios, alios deorsum aspicere, habeo adhuc aliquid, quod vestræ non sileam charitati. Nam earum quidem cogitationū quas expressimus tunc, si bene meministis, licet perfectior altera, utraque tamen vtilis est. Sunt autem qui alio modo, aut sursum cor habeant, sicut fecit Deus hominem rectum, & secure respōdeant ad exhortantis vocem presbyteri. Habemus ad Dominum. Sunt & alii qui similes brutis animalibus inclinati deorsum, derisui sese faciant esse immundis spiritibus, qui profecto clamitant illudētes: Incuruare, vt transeamus. Scitis enim quod in congregatione plurimorum impossibile est vnius omnes fortitudinis esse seu corporum, seu morum: nam utramque infirmitatem patienter ferre regulæ nostræ monet auctoritas, & utrique aliquatenus condescendere iubet charitas. Videt hoc alter quispiam, & fortassis incipit inuidere cui condolere debuerat. Hinc accidit, vt sæpe beatificet eum in corde suo, ea de re vnde miserum se ille reputat molestè fe-
F rens necessitatem suam. Omnino igitur incuruatum se esse, & basso corde carnem sapere probat, apud quem ne ipsa quidem miseria caret inuidia. Sed eis quas certa charitatis consideratione alienæ necessitati dispensationes prælatus impendit, talibus apponit cor suum, similia quærens: murmurat aduersus eum qui denegat irrationabiliter postulanti. Hinc suspiciones, detractiones, & scandala suscitantur. Non idcirco id loquor charissimi, quasi magnopere vobis habeam conqueri super hac re, sed præmonere uos, & præmunire necessarium duxi propter multos qui inter vos sunt teneri, & delicati: quibus, aut ætas, aut infirmitas rigorem communis regulę exigit aliquatenus temperari. Gratias ei de cuius munere venit, quia multos hic video quorum mens intenta Deo tam longe facta est ab illo infimo cogitatu, vt iuxta se positos debiliores prorsus ignorent, se minus omnibus facere conquerantur. Nimirum quia superiores semper attendunt, cum Apostolo obliti, quæ retro sunt, & extenti in anteriora. Quantum putas illos ego admiror, quantum ueneror in corde meo, quantum amplector charitatis affectu, qui velut nescientes eos quos secum quotidie uident, vnum forte, aut duos, seu etiam plures quos in maiore feruore spiritus viderint, sibi ex omnibus eligunt, & cum ipsi forte meliores sint, semper tamen illorum sibi præponunt, & proponunt in Domino sancta studia, & exercitia corporalia seu etiam spiritualia. Memini me altera quoque iam vice dixisse, sed iterum repetere non grauabor, quam sublimi aliquando meditationi G
monachus† quidam laicus toto intendit spatio vigiliarum. Etenim sommo mane apprehēsum me in adiutorium trahit, & prostratus pedibus. Væ mihi, inquit, quia monachum in uigilijs vnum cōsideraui in quo triginta virtutes numeraui, quarum ne unā quidem in me inuenio. Et fortasse nullam ille tantam habebat, quanta hæc ipsa erat religiosæ æmulationis humilitas. Hic itaque fructus sit nostri huius sermonis, vt aliorum altiora semper attendat, quia in eo plenitudo constat humilitatis. Nam si forte in re aliqua maior tibi fratre aliquo gratia collata videtur, sed in multis (si bonus æmulator fueris) iudicare te poteris inferiorem. Quid enim si forte laborare, aut ieiunare plus illo potes, & ille te patientia superat, præcedit humilitate, supereminet charitate? Quid enim tota die super id quod videris habere, insipienti cogi-

† Alias frater quidā laicus.

 tatione

tatione uersaris? Esto magis solicitus, ut scias quid desit tibi. Hoc enim melius. Vtinã fratres nos sic essemus cupidi gratiæ spiritualis, quemadmodum seculares homines pecuniæ temporalis. Debuimus certe, & multum debuimus vincere in bono malum & tanto amplius desiderare, quanto preciosius est, quod desideramus, sed utinam, vel æquales esse possimus. Magna enim confusio, magna ualde, quòd ardentius illi perniciosa desiderant, quam nos vtilia: citius illi ad mortem properant, quam nos ad uitam.
H Quanto enim desiderio pecuniæ crucietur auarus, quanto gloriæ appetitu ambitiosus exæstuet, quam uiolenter denique sua trahat quemque voluptas, quis explicet? Videas certe eos, quicquid adepti sunt paruipendere, non attendere, quanto labore, & desiderio ea vix tandem consequi potuere, quoniam vilescunt eis omnia præ desiderio minoris forte rei, quam alteri cœperint inuidere.

Et tu ergo non magnopere cogites, quæ tibi videris habere, nisi forte interdum, vt gratias agere possis, & te noueris debitorem ei qui dedit, seu gratia consolationis, cum id necesse fuerit, ne qualibet ex causa tristior fias. De cætero ea semper magis attende, quæ alius habet, tu non habes, quòd hæc cogitatio in humilitate te custodiat, & a descensu tepiditatis elonget, magis autem, & accendat desiderio proficiendi. Vide autem quantum è regione malum cogitatio illa parturiat, qua sedule verlas in animo, quod tibi habere uideris, & alterum quempiam æstimas non habere. Hinc enim eleuaris in superbiam, dum te præponis alteri. Hinc proficere negligis, dum te magnum quempiam arbitraris. Hinc demum incipis, & deficere, dum tibi alterius comparatione etiam nimis egisse uideris, sicque in tepiditatem incidis, & incipis remissius agere. Scimus autem, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam, & quia maledictus, qui opus Dei negligenter fecerit. Beati vero qui esuriunt, & sitiũt iustitiam: quia si spiritu facta carnis mortificauerimus, uiuemus: si uero secundum carnem uixerimus, moriemur.

Iaco. 4. b
Hie. 48. d
I

Vnde supra, Sermo secundus.

Aec est generatio quærentium Dominum, quærentium faciẽ Dei Iacob. E diuersis, & diuersa quęrentibus hominum turbis animo fatigatus, quam desiderantur ad hunc cuneũ hodie spiritum refocillaturus accessi. Gratias Deo, non sum fraudatus a desiderio meo, non frustratus a spe mea. Cõcupiui uidere, uidi, & liquefacta est anima mea. Repletus sum consolatione, superabundo gaudio, omnia interiora mea nomini Domini benedicunt, omnia ossa mea dicũt, Domine quis similis tibi? Nempe prospiciens eminus cum accederem, fateor, uidere mihi corporaliter uisus sum quos in spiritu quondam propheta præuidit, & continuo subiit animum, quod ore ille deprompserat, ut cum eo psallerem dicens. Hæc est generatio quęrẽtium Dominum: Multę sunt generationes hominum, & (ni fallor) tertia ista generatio, quæ nunc viget, & apparet in uobis. Prima siquidem generatio, nec quęrens adhuc Dominum, nec quæsita fuit a Domino, cum in obliuione mentis, & reatũ iniquitatis unumquemque genuit mater sua. Secunda proinde statim (sicut necesse erat) ex aqua, & spiritu remedium nobis exhibuit festinatum, & fuit illa generatio nondum quidem generatio quærentium, sed tamen iam quęsitorum, quod nec scientes adhuc quærere Dominum, nec ualentes ipse quæsierit. Quæsiuit igitur nos, & acquisiuit in generatione secunda, vt essemus iã populus acquisitionis. Si adhuc forte senior frater murmurat, & inuidia contabescit, dicitur ei. Quoniam epulari, & gaudere oportebat, quia hic frater tuus perierat, & inuentus est. Cæterum ad hoc statim quæsiuit nos Dominus, ut quęreretur tempore opportuno, cum iam posset quæri, posset, & inueniri. Væ nobis quoniam tam diu dissimulauimus, & neglexímus, quærere vitam, quærere eum, qui solus bonus est quærentibus se, animæ speranti in se. Væ tibi generatio praua, & exasperans, mala, & adultera generatio, mendacium usque hodie quæritans, & diligens uanitatem, nec seruans fidem cui desponsata fueras ueritati. Nunquid non opus habet eiusmodi generatio nasci denuo, iterum generari? Et maxime. Nempe genimina uiperarũ facti, tanto magis, nunc necesse habent in uentrem

Psal. 23. b
Psal. 34 b
K

uentrem matris gratiæ iterato introire, & nasci, quanto facta noscuntur posteriora eorum deteriora prioribus. Gratias ipsi gratię, & si dici potest, plusquam gratuitæ miserationi, quę beneficijs obruit non modo immeritos, sed nimirum male meritos, & ingratos. Gratias ei qui regenerauit vos etiam hac uice in spem uitæ, ut adoptionem filiorum reciperetis. Voluntariè enim nunc proprie genuit uos, verbo utique veritatis, Nã quòd prius uos genuit sacramento equidem pietatis, etsi uoluntarium generanti genitis tamen uoluntarium esse non potuit, in
L quibus adhuc nullus uoluntatis vsus, nullũ rationis exercitium fuit, ac proinde nulla generationis ipsius agnitio, nulla tanti notitia genitoris. Nunc demum uoluntaria generatio uoluntarium exhibet sacrificium, iuxta illud: Voluntariè sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo Domine, quoniam bonum est. Hæc est generatio quærentium Dominum. Quærentium, an habentium dicam? Habentium vtique, & quærentium. Alioquin non possent quærere non habentes. Sed quid habentes, aut quid quærentes? vel potius quomodo requirentes? Verbo geniti, uerbum habent. Nunquid non uerbum Dominus? Ioannem audi. Et Deus erat uerbum. Quid ergo iam amplius quærit generatio quærentium Dominum? Considera quid sequatur in psalmo. Hæc est generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Iacob. Eundem proinde habent pariter, & requirunt, quia unus idemque, & uerbum patris, & splendor paternæ gloriæ est. Et is quidem non quæsitus habere forsitan potest, non habitus autem quæri omnino non potest. Denique ipsa est, quæ de se loquitur sapientia. Qui ędit me, adhuc esuriet. Potens ipse est præstare etiam se non quærenti, qui (ut supra ostendimus) de cumulo gratiæ, & beneditione dulcedinis quęrit, & præuenit adhuc quærere non ualentes. Nemo autem ante idoneus quærere quam habere, quia nemo, inquit, uenit ad me, nisi pater meus traxerit
M eum. Adest ergo, qui trahit, & quodammodo, necdum adest, qui non alio trahit quam ad seipsum. Nunquam enim nec usquam sine filio pater adest per fidem, ut ad speciem trahat. Quomodo ergo nunc non exultet spiritus meus, quomodo non sine modo iucundetur in generatione ista quærentium Dominum? Nempe testimonium credibile nimis gustatæ sapientiæ, est esuries ipsa tam vehemens. Certissima mihi probatio, & indubitabile argumentum quia habetis quem sic quæritis: & in uobis habitat, qui tam ualide trahit uos ad seipsum. Non enim humanę possibilitatis est cursus iste, eius dextera facit uirtutem, cui semper necesse est, ut clametis: Trahe nos post te, in odore vnguentorum tuorum curremus. Non inquam ab homine forma ista conuersationis, nec aliud experimentum quærimus eius qui in uobis habitat christus, quam quòd ita quæritis Christum. Videtis enim fratres qualem spiritum accepistis: spiritũ qui ex Deo est, ut sciatis, quæ a Deo donata sunt uobis. Audiuimus apostolicum, audiuimus & propheticum, etiam, & euangelicum gradum, quibus nihil a nobis arbitror posse sublimius affectari. Sanè è singulis mihi uideor in vobis aliquid, & magnum aliquid inuenire. Quis enim cœlibem vitam, vitam cœlestem, & angelicam dicere vereatur? Aut, quòd in resurrectione futuri sunt omnes electi, quomodo non iam nunc estis sicut angeli Dei in cœlo, a nuptijs penitus abstinentes? Amplectimini fratres, preciosissimam margaritam, amplectimini sanctimoniam vitæ, quæ uos efficit sanctorum similes, & domesticos Dei dicente scriptura: Incorruptio facit proximum esse Deo. Ita
A ergo non vestro quidem merito, sed gratia Dei estis quod estis: quod ad castitatem, & sanctimoniam spectat, angeli quidem terreni, aut potius cœli ciues: sed interim in terra peregrini. Quandiu enim sumus in hoc corpore, peregrinamur a Domino. De prophetia quid diximus? Lex & prophetæ usque ad Ioannem: ueritas ait. Veruntamen non erat ille aduersarius, sed discipulus utique veritatis, qui dicebat etiam post Ioãnem. Ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus. Cessauit ergo prophetia, quia iam cognoscimus: necdum tamen tota cessauit, quia adhuc ex parte. Cum uenerit, inquit, quod perfectum, euacuabitur, quod ex parte est. Siquidem ante Ioannem qui fuerunt prophetæ vtrunque aduentum Domini prophetabant, & quasi neutra adhuc pars salutis in notitia, sed utraque profetia erat magnum sanè prophetandi genus cui uos deditos esse conspicio, magnum prophetiæ studium cui uos uideo mancipatos, quod illud? Nempe iuxta Apostolum non considerare, quæ uidentur, sed quæ nõ uidentur,

Psa. 53. b
Ioan. 1. a
Psal. 23. b
Eccl. 24. c
Ioan. 6. e
Cant. 1. a
Sap. 6. e
Luc. 16. e
1. Co. 13. e
Ibidem
2. Co. 4. d

videntur, sine dubio prophetare est. Ambulare in spiritu, ex fide uiuere, quæ sursum sunt quærere, non quæ super terram: obliuisci quę retro sunt, & extendi in anteriora, ex magna parte prophetare est. Alioquin quonam modo nisi per spiritum prophetiæ conuersatio nostra in cœlis est? Sic nimirũ
B prophetæ olim quasi non inter homines erant sui tẽporis, sed uirtute & impetu quodam spiritus dies illos transilientes exultabant ut uiderent diem domini, & uidebant, & lætabantur in ea. Sed & professionem
Mat.19.d apostolicam audiamus. Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Si gloriari liceet, habemus gloriam: sed si sapimus, habere curabimus apud Deum. Hæc enim uera est gloriatio, vt qui gloriatur, in domino glorietur. Nam neque manus nostra excelsa, sed dominus fecit hæc omnia. Fecit nobis magna qui potens est, ut merito magnificet anima nostra dominum. Ipsius.n.magno munere factum est, ut magnum illud propositum vnde magni gloriabantur Apostoli, magnificè sequeremur. Forte etiam si in hoc quoque gloriari uoluero, non ero insipiens. Veritatem.n.dicam, esse hic aliquos qui plusquam nauem & retia reliquere. Quid verò illud quod ipsi quidem Apostoli reliquerant omnia, sed vt præsentem in carne dominum sequerentur? Non est nostrum dicere, securius ipsum dominũ audiamus. Quia uidisti me, inquit, Thoma credi
Ioan.20.g disti: beati qui non viderunt, & crediderũt. Forte etiam prophetandi genus excellentius esse yidebitur, non intendens quibuscũque temporalibus rebus & transituris aliquãdo: sed spiritualibus & æternis, nihilominus in vase fictili: thesaurus castitatis illustrior, in carne fragili ex aliqua parte probabilior virtus. Vbi ergo angelica in hoc corpore conuersatio, in corde prophetica expectatio, in
C vtroque apostolica perfectio inuenitur: quantus iste cumulus gratiarum? Quid retribuitis domino pro omnibus quæ retribuit vobis? Sublimis gradus, sed eo amplius
Luc.10.c periculosa ruina. Nunquid non tres cœli sunt quos ascendimus? Itaque qui stat, videat ne cadat. Videbam, inquit, satanam tanquam fulgur de cœlo cadentem. Ex alto corruit, confractus & comminutus est, desperata est plaga eius. Factus est spiritus eius uadens, & non rediens. Nunquid & vos vultis abire? Satanas ruit, nunquid & ruitis vos secum? Quàm salubrius vobis stare in vijs domini, stare in gratia in qua statis. Non.n.beatus uir qui non abijt in via peccatorum, beatus magis cuius est auxilium abs te domine. Ibunt.n.huiusmodi de virtute in uirtutem, ad videndum Deum Deorum in Sion, ad uidendum in bonitate electorum tuorum, vt lauderis cum hæreditate tua. Ipsi nempe hæreditas, ipsi sunt Dij, & filij excelsi omnes. Itaque fratres mei, quãdoquidem verissimè certissimeque hæc est generatio quærentium dominum, quærentium faciem Dei Iacob: quid vobis dixerim aliud quàm quod idem propheta ait. Lætetur cor quærentium dominum: quærite dominum & confirmamini: quęrite faciem eius semper? Et quod alius quidam *Ps.104.a* dicit. Si quæritis, quærite. Quid est, si quæritis, quærite? In simplicitate cordis *Esa.21.e* quęrite illum. Non aliud tanquam illum, non aliud præter illum, non aliud post illum. In simplicitate cordis quærite illum. Simplex natura, simplicitatem cordis exiquirit. Denique & cum simplicibus sermocinatio eius. Vir duplex animo, inconstans est in omnibus vijs suis. Non potest quem quæritis inueniri ab his qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Aeternitas est: quo nisi perseueranter quæsita, minime inuenitur. Væ etiam peccatori terram ingredienti duabus vijs. Nemo enim duobus dominis seruire potest. Ne hanc quidem duplicitatem amat integritas illa, perfectio illa, illa plenitudo. Indignum.n. est ei, vt inueniendam se præbeat, nisi perfecto eam quæsieris corde. Cæterùm si odibilis est canis reuersus ad suum vomitum, & sus luta in volutabro luti, sed & ipsum quoque quem inuenerit tepidũ, ex ore suo euomere incipit Deus: simulator & proditor vbi parebunt? Si maledictus qui facit opus Dei negligenter: qui fraudulenter fecerit, quid meretur? Fugiamus hanc duplicitatem charissimi, & a fermento Pharisæorum omnimodis caueamus. Veritas est Deus, & tales quęsitores requirit, qui quærunt eum in spiritu & veritate. Si nolumus frustra quærere dominum, quæramus ueraciter, quæramus frequenter, quæramus perseueranter: ut nec pro illo quęramus aliud, nec cum illo aliud, sed nec ab illo ad aliud conuertamur. Facilius est .n.cœlum & terram transire, quàm vt sic quærens non inueniat, sic petens non accipiat, sic pulsanti non aperiatur.

Quo-

E *Quomodo malum duplex cooperetur in bonum. Sermo tertius, unde supra.*

Auperes quidem videmur & sumus: sed si spiritum qui ex Deo est accipiamus, vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis: magna ab eo gloria, magna nobis est collata po
Ioan.1.b testas. Quotquot, inquit, receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. An nō potestas filiorum Dei est ista, quando etiam
Rom. 8. e nobis seruiunt uniuersa? Sciebat.n.Apostolus ipse quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. Sed forte dicat aliquis vestrum, quid hoc ad me? & in pusillanimitate cordis sui talia meditetur. Glorientur certe de potestate filiorum Dei, in quibus filialis erga eum feruet amor, viget affectus: ut præsumant omnia sibi cooperari in bonum, qui Deum diligunt in veritate. Ego verò mendicus sum & pauper, carens affectu filiali, expers dignæ deuotionis. Sed attende quod sequitur. Nullum.n. desperationi locū reliquit in scriptura sua, qui alio loco sic loquitur. Vt per patientiā & consolationem scripturarum spem habeamus. Affectus.n.ille quem quæris, pax est, non patientia: in patria est, non in via: nec eos qui eiusmodi sunt, à scriptura opus est consolari. Ergo per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus, etiā si nondum possumus apprehendere pacem. Propterea cum dixisset diligentibus Deum omnia cooperari in bonū, solerter addidit, his qui secundum propositum vocati sunt
F sancti. In quo verbo non te terreat sanctitatis nomen, quando non secundum meritum, sed secundum propositum, non secundum affectionem, sed secundum intentionē sanctos vocat, iuxta illud prophetæ. Custo-
Ps.85.a di animam meam, quoniam sanctus sum. Illam.n.quam putas sanctitatē ne ipse quidē Paulus corruptibili adhuc grauatus corpore arbitrabatur se comprehendisse. Vnum
Phil.3.c autem, inquit, quæ retro sunt oblitus, & in ea quæ ante me sunt extendens, sequor ad palmam supernæ vocationis. Vides quia licet nondum apprehendisset brauium, habebat tamen propositum sanctitatis. Et tu ergo si proposueris in corde tuo declinare à malo, & facere quod bonū est, tenere quod accepisti, & proficere semper in melius, sed & si quid aliquando minus recte egeris (vt est humana fragilitas) non in eo persistere, sed pœnitere & corrigere quantum præuales: eris sine dubio sanctus & tu, sed cui interim clamare necesse sit. Custodi animam meam, quoniam sanctus sum. Vis ergo nosse quemadmodum huiusmodi sanctis omnia cooperantur in bonum? Non modo curro per singula, quia in longum protrahi sermonem hora non patitur. Eundum nobis est, iam.n.campanam audiuimus, iam uespertinę tempus orationis aduenit. Audite ergo verbum abbreuiatum quemadmodum nobis vniuersa seruiant, omnia cooperentur in bonum, Inimici nostri sint iudices. Etenim si quidem illi pro nobis, quis contra nos? Si pro nobis faciunt hostes nostri, quomodo non omnia simul cum illis? Porro duo nobis (vt manifestum est) aduersantur hostium genera, malum videlicet duplex, quod facimus & quod patimur. G
Hæc autem, vt apertius dixerim, sunt culpa & pœna. Itaque cum sit nobis vtraque contraria, erit si voluerimus vtraque pro nobis, vt hæc quidem ab illa liberet, & item aduersus istam iuuet illa, nec parum. Ecce enim compungimur in cordibus nostris, & in cubili conscientię super delictis præteritis, sed delinit conscientiam, & corrodentium peccatorum dentes conterens reducit ad spem veniæ pœnitentia ista & voluntaria pœna quam patimur: non solum autem præterita, sed & futura repellit. Nam & tentantia propulsat vitia, & nonnulla sic perimit, vt rarò aut nunquam erigere caput audeant uenenatum. Sic pœna facit pro nobis aduersus culpam, ut uel omnino non sit, uel sit minor. Culpa verò nihilominus agit, ut aut non sit, aut minor sit pœna. Non quidem vt omnino non sit, siue à quantitate sua minoretur, quod nullatenus expediret: sed vt non sit pœna, aut minor sit pœna, videlicet ut aut non sit, aut minus sit onerosa. Quisquis enim perfectè senserit onus peccati, & animæ læsionem exteriorem, utique aut parum sentiet, aut ex toto non sentiet corporis pœnam, nec reputabit laborem quo peccata nouerit deleri præterita, futura caueri. Sic enim sanctus Dauid *2.Reg.* conuiciantis serui non *16.b* reputauit iniurias, memor filij persequeris.

Vnde

H *Vnde supra de duabus mensis.*
Sermo quartus.

Abor iste fratres, exilij & paupertatis nostræ nos admonet, profecto & iniquitatis. Vt quid enim morte afficimur tota die, in ieiunijs multis, in vigilijs abundantius, in laboribus & ærumnis? Nunquid ad hæc creati sumus? Absit, nam licet homo natus sit ad laborem, sed minime ad laborem creatus est: natiuitas est in culpa, ideo & in pœna. Omnes enim oportet nos gemere cum
Psal. 50. a propheta. In iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Aliena ab utrisque prima creatio, quia sicut nec culpam, ita nec pœnam Deus fecit. Quod de ea quæ maior est omnium, morte videlicet apertè scriptura testatur. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum. Et in alio loco. Deus mortem non fecit. Itaque sicut laborantibus manibus nec oculus propterea clauditur, nec avris abstinet ab auditu, sic imò & multò melius laborante corpore, mens quoque ipsa suo intenta sit operi vt non vacet. Causam laboris cogitet in labore, ut ipsa ei pœna quam patitur, culpam pro qua patitur, repræsentet. Et dum videt uulnerum ligaturam, ipsa sub pannis vulnera meditetur. Huiusmodi siquidem cogitatione humiliamur sub potenti manu Dei, & dulci quadam pietate mens plena, miserabilem se exhibet in oculis eius. Hinc
Eccl. 30. d quippe scriptura nos admonet. Miserere, inquiens, animæ tuæ placens Deo. Nec dubium quin ea quæ Deo placet miseria facile
I possit eius misericordiam obtinere. Et ne dixerimus, vnde miserendum sit animabus nostris? Nisi enim insipienter dissimulauerimus, multa in eius miseratione digna poterunt inueniri. Vnum tamen dico, ut occasionem vobis dedisse videar, & cætera quoque similiter aduertatis. Nonne velut inter duas mensas positi epulantes hinc inde spectamus ieiuni? Sic sumus omnino, sic sumus. Vnde ergo sic positis risus, vnde iocus, vnde leuitas, vnde superbia, vnde extollentia oculorum? An forte non agnoscimus mensas, non consideramus epulas, delicias non uidemus? Hinc mihi sunt quos video deliciose viuentes in omnibus bonis sensibilis huius mundi: inde contemplor alios quibus disposuit Christus regnum, ut edant & bibant super mẽsam eius in regno patris sui. Vtrobique uideo similes mei homines, fratres meos, & heu me ad neutram licet extendere manum. Ab vtraque mensa prohibeor, ab hac quidem professionis, ab illa corporis vinculo, ut nec ad inferiorẽ audeam, nec ad superiorẽ accedere possim. Quid inter hæc restat nisi comedere panem doloris, ut sint mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, si quis forte cœlestium conuiuarum misericordia motus, in os latrantis sub mensa catelli, vel exigua aliqua deliciarum illarum fragmenta dimittat? Nam inferior quidem consideratio qua nobis ipsis compatimur eorum respectu quos nouimus deliciosè uiuentes in hoc seculo, infirmæ adhuc animæ est, nec omnino talis mihi placet affectio in anima spirituali. Longius enim positus est à iudicio veritatis, qui beatificat quos uelut miserrimos lugere debuerat, qui K
peccant & non agunt pœnitentiam: & se miserum reputat non sanè consensu iudicij, sed affectionis sensu, quòd non sit sicut illi, qui id magis optare debuerant, vt omnes essent sicut ipse. Hoc tamen solum tali in cogitatione laudabile est, si miseriam ipsam quam reputat, pro amore siue timore Dei patiẽter ferre deliberat, & cum pietate quadam dicit Deo. Propter uerba labiorum *Psal. 16. b*
tuorum ego custodiui uias duas. Et hæc quidem cogitatio inchoantium est, tãquam lac paruulorum. At uerò cum iam proficere cœperit anima, & affectione sequi iudiciũ rationis, omnia proculdubio detrimentum faciet, & quasi stercora arbitratus lugebit cum propheta super eos qui amplexati sunt stercora. Ipse uerò sancta quadam humilique superbia hæc vniuersa despiciet, & magna in altitudine animi collocatus non beatum dicet populum cui hæc sunt, sed miserum planè, beatum uerò cuius dominus Deus eius. Verùm dum hic ita sui comparatione miseretur illis, inueniet utique quorum comparatione, sui quoque misereatur, si suspexerit ad cœlestes diuitias, & delectationes in dextera domini vsque in finem.
Vnde fit ut qui prius de inferiori irriguo la- *Rom. 8. d*
chrymas fundens plangebat dicens, quoniam propter te mortificamur tota die: iam de superiori abundantiores emittat fletus dicens.
Heu mihi, quia incolatus meus *Ps. 119. a*
prolongatus est.

Prologus

PROLOGVS BEATI BERNARDI IN SERMONEM SEQVENTEM.

L *Hugoni militi Christi, & magistro militiæ Christi.*

ERNARDVS Clareuallis solo nomine Abbas, bonum certamen certare. Semel & secundo & tertio (ni fallor) petijsti à me Hugo charissime, ut tibi tuisque commilitonibus scriberem exhortationis sermonem: & aduersus hostilem tyrannidem quia lanceam non liceret, stilum uibrarem, asserens uobis non parum fore adiutorij, si quos armis non possum, literis animarem. Distuli sanè aliquandiu, non quòd contemnenda uideretur petitio, sed ne leuis præcepsque culparetur assensio, si quod melius melior implere sufficeret, præsumerem imperitus, & res admodum necessaria per me minus forte commoda redderetur. Verum uidens me longa satis huiuscemodi expectatione frustratum, ne iam magis nolle quàm non posse uiderer, tandem ego quidem quod potui feci, lector iudicet an satisfeci. Quanquam & si cui forte aut minimè placeat, aut non sufficiat, non tamen interest mea, qui tuæ pro meo sapere non defui uoluntati.

INCIPIT SERMO EXHORTATORIVS B. BERNARDI ABBATIS CLAREVALLENSIS, AD MILITES TEMPLI.

CAPITVLVM PRIMVM.

M
OVVM militiæ genus ortum nuper auditur in terris, & in illa regione quam olim in carne præsens uisitauit oriens ex alto: ut unde tunc in fortitudine manus suæ tenebrarum principes exturbauit, inde & modo ipsorum satellites filiós diffidentiæ in manu fortium suorum dissipatos exterminet, faciens etiam nunc redemptionem plebis suæ, & rursum erigens cornu salutis nobis in domo Dauid pueri sui. Nouum inquam militiæ genus, & seculis inexpertum, qua gemino pariter conflictu infatigabiliter decertatur, tum aduersus carnem & sanguinem, tum contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus. Et quidem vbi solis uiribus corporis corporeo fortiter hosti resistitur, id quidem ego tam non iudico mirum, quàm nec ratum existimo. Sed & quando animi uirtute vitijs siue dæmonijs bellum indicitur, ne hoc quidem mirabile, & si laudabile dixerim, cum plenus monachis cernatur mundus. Cæterum cum vterque homo suo quisque gladio potenter accingitur, suo cingulo nobiliter insignitur, quis hoc non æstimet omni admiratione dignissimum, qnod adeo liquet esse insolitum? Impauidus profecto miles, & omni ex parte securus, qui vt corpus ferro, sic animum fidei lorica induitur. Vtrisque nimirum munitus armis, nec dæmonem timet, nec hominem. Nec uerò mortem formidat, qui mori desiderat. Quid enim vel uiuens vel moriens metuat, cui uiuere Christus est, & mori lucrum? Stat quidem fidenter libenterque pro Christo, sed magis cupit dissolui, & esse cum Christo: hoc enim melius. A
Securi igitur procedite milites, & intrepido animo inimicos crucis Christi propellite, certi quia neque mors, neque uita poterit vos separare à charitate Dei quę est in Christo Iesu: illud sanè vobiscum in omni periculo replicantes. Siue uiuimus, siue morimur, domini sumus. Quàm gloriosi reuertuntur victores de prælio, quàm beati moriuntur martyres in prælio. Gaude fortis athleta si uiuis & uincis in domino, sed magis exulta & gloriare si moreris & iungeris domino. Vita quidem fructuosa, & victoria Rom. 8. b

ria gloriosa: sed vtrique mors sacra iure pręponitur. Nam & si beati qui in domino moriuntur, num multò magis qui pro domino moriuntur?

Et quidem siue in lecto siue in bello quis moritur, preciosa erit sine dubio in conspectu domini mors sanctorum eius. Cæterum in bello tanto profectò preciosior, quāto & gloriosior. O uita secura, vbi pura consciētia. O inquam uita secura, ubi absque formidine mors expectatur, immo & exoptatur cum dulcedine, & excipitur cum deuotione. O vere sancta & tuta militia, atque à duplici illo periculo prorsus libera, quo id hominum genus solet frequenter periclitari, vbi duntaxat Christus non est causa militandi. Quotiens nanque congrederis tu
B qui militiam militas secularem, timendum omnino ne aut occidas hostem quidem in corpore, te uerò in anima: aut fortè tu occidaris ab illo & in corpore pariter & in anima. Ex cordis nempe affectu non belli euentu pensatur uel periculum vel uictoria Christiani. Si bona fuerit causa pugnantis, pugnæ exitus malus esse non poterit: sicut nec bonus iudicabitur finis, vbi causa non bona & intentio non recta præcesserit. Si in voluntate alterum occidendi te potius occidi contigerit, moreris homicida. Quòd si præuales, & uoluntate superandi uel uindicandi forte occidis hominem, viuis homicida. Non autem expedit siue mortuo siue viuo, siue victori siue victo esse homicidam. Infœlix uictoria, qua superans hominem, succumbis vitio. Et ira tibi aut superbia dominante, frustra gloriaris de homine superato. Est tamen qui nec vlciscendi zelo, nec vincendi typo, sed tantum euadendi remedio interficit hominem: sed ne hanc quidem bonam dixerim victoriam: cum de duobus malis in corpore quàm in anima mori leuius sit. Non autem quia corpus occiditur, etiam anima moritur: sed anima quæ peccauerit, ipsa moritur,

De militia seculari. Capitulum secundum.

Vis igitur finis fructúsve secularis huius non dico militiæ, sed malitiæ, si & occisor læthaliter peccat, & occisus æternaliter
1. Co. 9. b perit? Enimuero ut uerbis utar Apostoli.
C Et qui arat, in spe debet arare: & qui triturat, in spe fructus percipiendi. Quis ergo ò milites hic tam stupendus error, quis furor! [illegible]am non ferendus, tantis sumptibus ac laboribus militare, stipendijs uerò nullis nisi aut mortis aut criminis? Operitis equos sericis, & pendulos nescio quos panniculos loricis superinduitis: depingitis hastas, clypeos & sellas: frena & calcaria auro & argento gemmisque circumornatis, & cū tanta pompa pudendo furore & impudenti stupore ad mortem properatis. Militaria sunt hæc insignia, an muliebria potius ornamenta? Nunquid fortè hostilis mucro reuerebitur aurum, gemmis parcet, serica penetrare non poterit? Denique quod ipsi sæpius certiusque experimini, tria arbitror esse necessaria prælianti, ut scilicet strenuus industriusque miles & circunspectus sit ad se seruandum, & expeditus ad discurrendū, & promptus ad feriendum. Vos per contrarium in oculorum grauamen fœmineo ritu comam nutritis, longis ac profusis crinibus, ac camisijs propria uobis uestigia obuoluitis, delicatas ac teneras manus amplis & circunfluentibus manicis sepelitis. Super hęc omnia est, quod armati conscientiā magis terret, causa illa nimirum satis leuis ac friuola, qua uidelicet talis præsumitur & tā periculosa militia. Non sane inter uos aliud bella mouet, litesque suscitat, nisi irrationabilis iracundiæ motus, aut inanis glorię appetitus, aut terrenæ qualiscunque possessionis cupiditas: talibus certe ex causis neque occidere, neque occumbere tutum est.

De noua militia. Capitulum tertium. D

T uero Christi milites securi præliantur prœlia domini sui, nequaquam metuentes, aut de hostium cæde peccatum, aut de sua nece periculum: quandoquidem mors pro Christo uel ferenda uel inferenda & nihil habeat criminis, & plurimū gloria mereatur. Hinc quippe Christo, inde Christus acquiritur: qui nimirū & libenter accipit hostis mortem pro ultione, & libentius præbet seipsum militi pro cōsolatione. Miles inquā Christi securus interimit, interit securior. Sibi præstat cū interit, Christo cū interimit. Non enim sine causa gladium portat. Dei etenim minister est ad uindictam malefactorum, laudem uerò bonorum. Sanè cum occidit malefactorem: non homicida, sed (ut ita dixerim) malicida, & planè Christi uindex

vindex in his qui male agunt, & defensor Christianorum reputatur. Cum autem occiditur ipse, non perijsse, sed peruenisse cognoscitur. Mors ergo, quã irrogat, Christi est lucrum, quam excipit, suum. In morte pagani christianus gloriatur, quia Christus glorificatur. In morte Christiani regis liberalitas aperitur, cum miles remunerandus educitur. Porro super illo lætabitur iustus cũ viderit vindictã, de isto dicet homo. Si utique est fructus iusto: utique est Deus iudicans eos in terra. Non.n. vel pagani negãdi essent, si quo modo aliter possent a nimia infestinatione seu oppressiõe fideliũ cohiberi. Nunc autẽ melius est, vt occidantur, quã certe relinquatur uirga peccatorum super sortem iustorum: ne forte extẽdant iusti ad iniquitatem manus suas. Quid enim? Si percutere in gladio omnino fas non est christiano, cur ergo præco saluatoris contentos fore suis stipendijs militibus indixit, & nõ potius omnem militiam interdixit? Si autem (quod uerum est) omnibus fas est ad hoc ipsum duntaxat diuinitus ordinatis, nec aliud sane quicquã melius professis, quibus quæso potius quam quorũ manibus, & uiribus urbs fortitudinis nostræ Sion pro nostro omnium munimine retinetur, ut depulsis diuinæ transgressoribus legis, secura ingrediatur gens iusta custodiens ueritatem? Secure proinde dissipentur gentes, quæ bella uolũt & abscindantur qui uos conturbant, & disperdantur de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem, qui repositas in Hierosolymis Christiani populi inæstimabiles diuitias tollere gestiunt, sancta polluere, & hęreditate possidere sanctuarium Dei. Exerat gladium, uterque fidelium in ceruices inimicorum, ad destruendam omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiã Dei, quæ est Christianorum fides, nequando dicant gentes, ubi est Deus eorum? Quibus expulsis reuertetur ipse in hæreditatem domumque suam, de qua iratus in Euangelio: Ecce, inquit, relinquetur uobis domus uestra deserta, & per prophetam ita conqueritur. Reliqui domum meam, dimisi hæreditatem meam. implebitque illud propheticũ. Redemit Dominus populum suũ, & liberauit eum: & uenient, & exultabunt in monte Sion, & gaudebunt de bonis Domini. Lætare Hierusalem, & cognosce iam tempus uisitationis tuę. Gaudete & laudate simul deserta Hierusalem, quia consolatus est Dominus populum suum, redemit Hierusalẽ, parauit Dominus brachium suum sanctum in oculis omnium gẽtium. Virgo Israel corrueras, & non erat qui subleuaret te. Surge iam, excutere de puluere uirgo captiua filia Sion. Surge inquam, & sta in excelso, & uide iucunditatem, quæ uenit tibi a Deo tuo. Non uocaberis ultra derelicta, & terra tua non uocabitur amplius desolata, quia cõplacuit Domino in te, & terra tua hæreditabitur. Leua in circuitu oculos tuos, & uide omnes isti congregati sunt, uenerunt tibi. Hoc tibi auxilium missum de sancto. Omnino per istos tibi iamiamque illa persoluitur antiqua promissio. Ponã te in superbiã seculorum, gaudium in generatione, & generationem, & suges lac gentium, & mamilla regum lactaberis. Et item: Sicut mater consolatur filios suos, ita & ego consolabor uos & in Hierusalem consolabimini. Vidésne, quam crebra veterũ attestatione noua approbatur militia, & quòd sicut audiuimus, sic uidimus in ciuitate Domini uirtutum? Dummodo sanè spiritualibus non præiudicet sensibus literalis interpretatio, quo minus scilicet speremus in ęternum, quicquid huic tempori significando ex prophetarum uocibus usurpamus, ne per id quod cernitur, euanescat, quod creditur, & spei copias imminuat penuria rei, præsentiumque attestatio sit euacuatio futurorũ. Alioquin terrenæ ciuitatis temporalis gloria nõ destruit cœlestia bona, sed astruit: si tamen ista minime dubitamus illius tenere figuram, quæ in cœlis est mater nostra.

Psal. 57. b — E — Luc. 3. c — Mat. 23. d — Hie. 12. b — F — Ibid. 21. — Esa. 52. a — Esa. 60. e — G

De conuersatione militum templi. Capitulum quartum.

Sed iam ad imitationem seu ad confusionem nostrorũ militũ nõ plane Deo, sed diabolo militãtiũ, dicamus breuiter Christi equitum mores, & uitã, qualiter in bello domive conuersentur, quo palam fiat quantum ab inuicẽ differant Dei seculique militia. Primo quidem utrolibet disciplina non deest, obedientia nequaquam contemnitur quia teste scriptura, & filius indisciplinatus peribit, & peccatum est ariolandi repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. Itur & reditur ad nutũ eius qui præest: induitur, quod ille donauerit: nec aliunde uestimentum seu alimentũ præsumitur.

Eccl. 22. a — 1. Re. 15. e

Et in victu, & vestitu cauetur omne superfluum, soli necessitati consulitur. Viuitur plane in communi iucunda, & sobria cōuersatione, absque vxoribus, & absque liberis. Et ne quid desit ex euangelica perfectione, absque omni proprio habitant vnius moris in domo vna, soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis.
H Dicas vniuersæ multitudinis esse cor vnum, & animam vnam, ita quisque non omnino propriam sequi voluntatem, sed magis obsequi satagit imperanti. Nullo tempore, aut ociosi sedent, aut curiosi vagantur, sed semper dum procedūt (quod quidem raro contingit) ne gratis comedant panem, armorum seu vestimentorum vel scissa resarciunt, vel vetusta reficiūt vel inordinata componunt, & quæque postremo facienda magistri voluntas, & communis indicit necessitas. Persona inter eos minimè accipitur, defertur meliori, non nobiliori. Honore se inuicem præueniunt, alterutrum onera portant, vt sic adimpleant legem Christi. Verbum insolens, opus inutile, risus immoderatus, murmur, vel tenue siue susurrium, nequaquam ibi deprehenditur inemendatum. Scacos & aleas detestantur, abhorrent venationem, nec ludicra illa auium rapina (ut assolet) delectantur. Mimos & magos, & fabulatores, scurrilesque cantilenas, aut ludorum spectacula, tanquā vanitates, & insanias falsas respuunt & abominantur. Capillos tondent, scientes iuxta Apostolum ignominiam esse uiro si comā nutrierit. Nunquam compti, raro loti, magis autem neglecto crine hispidi, puluere fœdi, lorica chaumate fusci. Porrò imminente bello, intus fide foris ferro non auro se muniunt, quatenus armati, & non ornati, hostibus metū incutiant, nō prouocent auaritiā. Equos habere cupiūt fortes, & ueloces, non tamen coloratos, aut phaleratos: pu-
I gnam quippe non pompam, uictoriam, sed non gloriā cogitantes & studentes magis esse formidini quam admirationi. Deinde non turbulenti, aut impetuosi, & quasi ex leuitate præcipites, sed consulte, atque cum omni cautela, & prouidentia seipsos ordinantes, & disponentes in aciem: iuxta, quod de patribus scriptum est. Veri profecto Israelitæ procedunt ad bella pacifici. At uero ubi uentum fuerit, ad certamen, tum demum pristina lenitate postposita, tanquam
Ps. 138. d si dicerent. Nonne qui oderunt te Domine oderam, & super inimicos tuos tabescebā? irruunt in aduersarios, hostes velut oues reputant, nequaquam etsi paucissimi, vel sæuam barbariem, vel numerosam multitudinem formidantes. Nouerunt siquidem non de suis præsumere viribus, sed de virtute domini sabaoth sperare victoriam: cui nimirū facile esse confidunt iuxta sententiam Ma- 1. Ma. 3. b
chabæi concludi multos in manus paucorū c
& non esse differentiam in conspectu Dei cœli liberare in multis, & in paucis, quia nō in multitudine exercitus est victoria belli, sed de cœlo fortitudo est. Quod frequentissime experti sunt, ita vt plerunque, quasi persecutus sit vnus mille, & duo fugarint decem milia. Ita denique miro quodam ac singulari modo cernuntur, & agnis mitiores, & leonibus ferociores, ut pene dubitem quid potius cēseam appellandos, monachos videlicet an milites, nisi quod utrunque forsan congruentius nominarim, quibus neutrum deesse cognoscitur, nec monachi mansuetudo, nec militis fortitudo. De qua re quid dicendum nisi, quod a Domino factū est istud, & est mirabile in oculis nostris?
Tales sibi elegit Deus, & collegit à finibus terræ ministros ex fortissimis Israel, K
qui ueri lectulum Salomonis sacrum, scilicet sepulchrum vigilanter fideliterque custodiant, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi.

De templo, Capitulum quintum.

Est uero templum Hierosolymis in quo pariter habitāt, antiquo & famosissimo illi Salomonis impar quidem structura, sed nō inferius gloria. Siquidem vniuersa illius magnificentia in corruptibilibus auro, & argēto, in quadratura lapidum, & uarietate lignorum continebatur, huius autem omnis decor, & gratię venustatis, ornatus, pia est habitantium religiositas, & ordinatissima conuersatio. Illud varijs extitit spectandum coloribus, hoc diuersis virtutibus, & sanctis actibus venerandum. Domum quippe Dei Psal. 92. a
decet sanctitudo: qui non tam politis marmoribus, quam ornatis moribus delectatur & puras magis diligit mentes, quā superauratos parietes. Ornatur tamen huius quoque facies templi, sed armis, non gemmis: & pro antiquis coronis aureis, circumpendentibus clypeis paries operitur: pro candelabris, thuribulis, atque vrceolis, domus vndique

dique frenis, sellis, ac lanceis communitur. Plane his omnibus liquido demonstrantibus eodem pro domo Dei feruere milites zelo, quo ipse quondam militum dux vehe-
L mentissimè inflammatus armata illa san-
Mar. 11. b ctissima manu, non tamen ferro, sed flagello, quod fecerat de resticulis, introiuit in templum, negociantes expulit, nummulariorum effudit æs, & cathedras vendentium columbas euertit, indignissimum iudicans orationis domum huiuscemodi forensibus infestari. Tali proinde sui regis permotus exemplo deuotus exercitus multo sane indignius longeque intolerabilius arbitrans sancta pollui ab infidelibus quam a mercatoribus infestari, in domo sancta cum equis, & armis commoratur, tam ab ipsa, quam a cæteris sacris omni infidelitatis spurca, & tyrannica rabie propulsata, ipsi in ea die noctuque tam honestis, quam vilibus officijs occupantur. Honorant certatim Dei templum sedulis, & sinceris obsequijs, iugi in eo deuotione immolantes non quidem veterum ritu pecudum carnes, sed vere hostias pacificas, fraternam dilectionem, deuotam subiectionem, voluntariam paupertatem. Hæc Hierosolymis actitantur, & orbis excitatur. Audiunt insulæ, & attendunt populi de longe, & ebulliunt ab Oriente in Occidentem tanquam torrens inundans gloriæ gentium, & tanquam fluminis impetus lætificans ciuitatem Dei. Quodque cernitur iucundius, & agitur commodius, paucos admodum in tanta multitudine hominum illo confluere videas, nisi utique sceleratos, & impios, raptores, & sacrilegos, homicidas, periuros, adulteros: de quorũ profecto profectione sicut duplex quoddam constat prouenire bonum, ita duplicatur, & gaudium, quandoquidem tam suos de suo discessu læ-
M tificát, quam illos de aduentu quibus subuenire festinant. Prosunt quippe vtrobique non solum vtique istos tuendo, sed iam etiã illos non opprimendo. Itaque lætatur Aegyptus in profectione eorum, cum tamẽ de protectione eorũ nihilominus lætetur mõs Sion, & exultent filię Iudæ. Illa quidem se de manu eorum, ista magis in manu eorum liberari se merito gloriatur. Illa libenter amittit crudelissimos sui uastores, ista cum gaudio suscipit sui fidelissimos defensores, & vnde ista dulcissime consolatur, inde illa æque saluberrime desolatur. Sic Christus sic nouit ulcisci in hostes suos, ut non solũ de ipsis, sed per ipsos quoque frequenter soleat tanto gloriosius, quanto, & potentius triumphare. Iucunde sane, & commode, ut quos diu pertulit oppugnatores, magis iam propugnatores habere incipiat: faciatque de hoste militem, qui de Saulo quondam persecutore fecit Paulum prædicatoré. Quam- Luc. 15. b
obrem non miror si etiam superna illa curia iuxta testimonium saluatoris exultat magis super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super plurimis iustis, qui non indigent pœnitentia, dum peccatoris, & maligni tantis proculdubio prosit conuersio, quantis, & prior nocuerat conuersatio. Salue igitur ciuitas sancta, quam ipse sanctificauit sibi tabernaculum suum altissimus, quo tanta in te, & per te generatio saluaretur. Salue ciuitas regis magni, ex qua noua & iucunda mundo miracula nullis temporibus defuere ab initio. Salue domina gen- A
tium, princeps pronunciarum, patriarcharum possessio, prophetarum mater, & apostolorum, & initiatrix fidei, gloria populi Christiani, quam Deus semper a principio passus est oppugnari: vt uiris fortibus sicut virtutis, ita fores occasio, & salutis. Salue terra promissionis, quę olim fluens lac, & mel tuis duntaxat habitatoribus, nunc uniuerso orbi remedia salutis, uitæ porrigis alimenta. Terra inquam bona, & opima, quæ in fœcundissimo illo sinu tuo ex arca paterni cordis cœleste granum suscipiens, tantas ex superno semine martyrum segetes protulisti, & nihilominus ex omni reliquo fideli genere fructum fertilis gleba tricesimum, & sexagesimum, & centesimum super omnem terram multipliciter procreasti. Vnde & de magna multitudine dulcedinis tuæ iucundissime satiati, & opulentissime saginati, memoriam abundantiæ suauitatis tuæ ubique eructant qui te uiderũt, & usque ad extremum terræ magnificentiã gloriæ tuæ loquuntur eis, qui te non uiderunt, & enarrant mirabilia, quę in te fiunt. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. Sed iam ex his quibus affluis delicijs nos quoque pauca proferamus in medium, ad laudem, & gloriam nominis tui.

De Bethleem, Capitulum VI.

Abes ante omnia in refectione animarum sanctarum Bethleem domum panis, in qua pri-
B mũ is qui de cęlo descenderat, pariente virgine panis viuus apparuit. Monstratur piis ibidem iumentis præsepiũ, & in præsepio fœnum de prato virginali, quo vel sic cognoscat bos possessorem suũ
Esa. 40. d & asinus præsepe Domini sui. Omnis quippe caro fœnum, & omnis gloria eius vt flos fœni.

Porrò suum homo quia in quo factus est honorem non intelligendo, comparatus est
Psa. 48. c iumentis insipientibus, & similis factus est illis: verbum panis angerolum factum est pabulum iumentorum, vt habeat carnis fœnum quod ruminet, qui verbi pane vesci penitus disfueuit, quousque per hominem
B Deum priori redditus dignitati, & ex pecore rursus conuersus in hominem, cũ Paulo
1. Co. 5. d dicere possit: Et si cognouimus Christum secundum carnem, sed nunc iam non nouimus. Quod sanè non arbitror quempiam dicere posse veraciter, nisi qui prius cum Petro ex ore veritatis illud item audieri.
Ioan. 6. g Verba quæ ego locutus sum vobis spiritus & vita sunt, caro autem non prodest quicquã. Alioquin qui in verbis Christi vitam inuenit, carnem iam non requirit, & est de numero beatorum qui non viderunt, & crediderunt. Nec enim opus est vel lactis poculum nisi vtique paruulo, vel fœni pabulum iumento. Qui autem non offendit in verbo, ille perfectus est vir, solido planè vesci cibo idoneus: & licet in sudore vultus sui, panem verbi comedit absque offensione. Sed, & securus ac sine scandalo loquitur dei sapiantiam duntaxat inter perfectos spiritualibus spiritualia comparans cum ta-
C mẽ infantibus siue pecoribus cautus sit pro captu quidem eorum proponere tantúmodo Iesum Christum, & hunc crucifixum. Vnus tamen idemque cibus ex cœlestibus pascuis suauiter quidem, & ruminatur a pecore, & manducatur ab homine, & uiro vires, & paruulo tribuit nutrimentum.

De Nazareth, Capitulum VII.

Ernitur & Nazareth, quæ interpretatur flos, in qua is qui natus in Bethleem erat tanquã fructus in flore coalescens nutritus est Deus infans: vt floris odor fructus saporem præcederet, ac de naribus prophetarum, faucibus se Apostolorum liquor sanctus infunderet, Iudæisque tenui odore cõtentis, gustu solido reficeret christianos. Senserat tamen hunc florem Nathanaël, quod super omnia aromata suaue redoleret. Vnde & aiebat: A Nazaret potest aliquid boni Ioan. 1. g
esse? sed nequaquam sola contentus fragrãtia, respondentem sibi. Veni, & vide, Philippum secutus est. Imo uero miræ illius suauitatis admodum respersione delectatus, haustuque boni odoris factus saporis auidior, odore ipso duce, ad fructum vsque sine mora peruenire curauit, cupiens plenius experiri, quod tenuiter præsenserat, pręsensque degustare, quod odorauerat absens. Videamus & de olfactu Isaac, ne forte aliquid, quod pertineat ad hæc ipsa, quæ in manibus sunt, protenderit. Loquitur de illo scriptura sic. Statimque ut sensit vestimentorum eius fragrantiam (haud du- D
bium quin Iacob) Ecce, inquit, odor filij Gen. 27. d
mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Vestimenti fragrantiam sensit, sed vestiti præsentiam non agnouit: soloque vestis tanquam floris odore forinsecus delectatus, quasi fructus interioris dulcedinem nõ gustauit, dum & electi filij simul, & sacramenti fraudatus cognitione remansit. Quo spectat hoc? Vestimentum profecto spiritus, litera est, & caro verbi. Sed ne nũc quidem Iudæus in carne verbum, in homine sic deitatem, nec sub tegmine literæ sensum præuidet spiritualem: forisque palpans hœdi pellem, quæ similitudinem maioris, hoc est primi, & antiqui peccatoris expresserat, ad nudam non peruenit veritatem. Non sanè in carne peccati, sed in similitudine carnis peccati, qui peccatum non facere, sed tollere veniebat apparuit, ea scilicet de causa, quam ipse non tacuit, ut qui non vident videant, & qui uident cæci fiant. Hac ergo Ioan. 9. g
similitudine deceptus Propheta, cæcus hodie quem nescit, benedicit, dum quem lectitat in libris, ignorat, & in miraculis, & quẽ propriis attrectat manibus, ligando, flagellando, colaphizando, minimè tamen, vel resurgen-

1. Cor. 2. b resurgendo intelligit. Si enim cognouissent, nunquam dominum gloriæ crucifixissent. Percurramus succincto sermone, & cætera loca sancta, & si non omnia, saltem aliqua: quoniam, quæ admirari per singula non sufficimus, libet, vel insigniora, & ipsa breuiter recordari.

E *De monte Oliueti, & ualle Iosaphat, Capitulum VIII.*

Ascenditur in montem Oliueti, descenditur in uallem Iosaphat: vt sic diuitias diuinæ misericordiæ cogites, quatenus horrorẽ iudicij nequaquam dissimules. quia etsi in multis miserationibus suis multus est, ad ignoscendum, iudicia tamen eius nihilominus abyssus multa, quibus agnoscitur valde omnino terribilis super filios hominum. Dauid denique, qui montẽ Oliueti demonstrat, dicens. Homines, & iumenta saluabis Domine, quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam Deus? etiam iudicij uallem in eodem psalmo commemorat dicẽs: Non veniat mihi, inquiens, pes superbię, & manus peccatoris non moueat me. Cuius, & præcipitium se omnino perhorrescere fatetur cum in alio psalmo ita loquitur orãs: Confige timore tuo carnes meas a iudicijs enim tuis timui. Superbus in hanc vallem corruit, & conquassatur, humilis descendit, & minimè periclitatur. Superbus excusat peccatum suum, humilis accusat, sciens quia Deus non bis iudicat in idipsum, & quòd si nosmetipsos iudicauerimus, non vtique iudicabimur. Porrò superbus non attendens quam horrendum sit incidere in manus Dei viuentis, facile prorumpit in uerba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Magna reuera malitia, tui te non misereri, & solum post peccatum remedium confessionis a te ipso repellere, ignemque in sinu tuo inuoluere potius quam excutere, nec

Psal. 35. b

Ibidem. d

Ps. 118. p

F præbere aurem consilio Sapientis qui ait:

Eccl. 30. d Miserere animæ tuæ placens Deo. Proinde qui sibi nequam, cui bonus? Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eijcietur foras, hoc est de corde tuo si te tamen humiliando ipse diiudicas. Erit iudicium cœli quando ipsum vocabitur cœlum desursum, & terra discernere populum suum, in quo sanè timendum ne proijciaris tu cum ipso, & angelis eius, si tamen inuentus fueris iniudicatus. Alioquin spiritualis homo qui omnia diiudicat, ipse a nemine iudicabitur. Propter hoc ergo iudicium incipit a domo Dei, vt suos quos nouit iudex cum venerit inueniat iudicatos: & iam nil de eis habeat iudicare, quando videlicet iudicandi sunt hi, qui in labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. 1. Co. 2. d

De Iordane, Capitulum IX.

Qvam læto sinu Iordanis suscipit christianos qui se Christi gloriatur consecratum baptismate. Mentitus plane est Syrus ille leprosus, qui nescio quas Damasci aquas aquis prætulit Israelis, cum Iordanis nostri deuotus Deo famulatus totiens probatus extiterit, siue quando Heliæ, siue quando Helisæo, siue etiam (vt antiquius aliquid recolam) quando Iosue, & omni populo simul (impetum mirabiliter inhibens) sic cum in se transitum præbuit. Denique quid in fluminibus isto eminentius, quod ipsa G trinitas sibi quadam euidenti præsentia dedicauit? Pater auditus, visus spiritus sanctus, filius est, & baptizatus. Merito proinde ipsam eius virtutem quam Naaman ille consulente propheta sensit in corpore, iubente Christo uniuersus quoque fidelis populus in anima experitur.

De loco Caluariæ. Capitulum X.

Exitur etiã, uel iam in Caluariæ locum, vbi verus Helisæus ab insensatis pueris irrisus, risum suis insinuauit eternũ, quibus ait: Ecce ego, & pueri mei quos mihi dedit Deus. Boni pueri, quos per contrarium illorum malignantium ad laudem excitat psalmista dicens: Laudate pueri dominum laudate nomen domini. Quatenus in ore sanctorum infantium, & lactentium perficeretur laus, quę ex ore defecerat inuidorum, eorum utique de quibus queritur ita: Filios enutriui, & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Ascendit itaque crucem caluus noster, mundo pro mundo expositus: & reuelata facie ac discooperta fronte purgationem peccatorum faciens, probrosæ, & austeræ mortis tam non erubuit ignominiam,

4. Re. 2. d
Esa. 8. d
Psa. 112. a
Esa. 1. a

quam nec pœnam exhorruit, ut nos oppro-
brio ſempiterno eriperet, reſtitueret gloriæ.
Nec mirum. Quid enim erubeſceret qui ita
lauit nos a peccatis, non quidem, ut aqua
diluens, & retinens ſordes, ſed veluti ſolis
radius deſiccans, & retinens puritatem? Eſt
quippe Dei ſapientia ubique attingens pro
H pter munditiam ſuam.

De ſepulchro. *Capitulum* XI.

INter ſancta ac deſiderabilia lo-
ca ſepulchrum tenet quodam-
modo principatū, & deuotio-
nis plus neſcio quid ſentitur
vbi mortuus requieuit, quam ubi uiuens cō
uerſatus eſt. Atque amplius mouet ad pieta
tem mortis, quàm vitæ recordatio, puto ꝙ
illa auſterior, hæc dulcior videatur: magiſ-
que infirmitati blandiatur humanæ quies
dormitionis, quàm labor conuerſationis:
mortis ſecuritas, quàm vitæ rectitudo. Vita
Chriſti, viuendi mihi regula extitit: mors a
morte redemptio. Illa vitam inſtruxit, mor
tem iſta deſtruxit. Vita quidem laborioſa,
ſed mors precioſa: utraque uerò admodum
neceſſaria. Quid enim Chriſti prodeſſe po-
terat, ſiue mors nequiter viuenti, ſiue dam-
nabiliter morienti? Nunquid denique, aut
mors Chriſti etiā nunc male vſque ad mor
tem viuentes à morte æterna liberat, aut
mortuos ante Chriſtum ſanctos patres uitæ
Pſa. 86.g ſanctitas liberauit? ſicut ſcriptum eſt: Quis
eſt homo qui viuet, & non videbit mortē,
eruet animam ſuam de manu inferi? Nunc
ergo, quia vtrunque nobis pariter neceſſa-
rium erat, & pie viuere, & ſecure mori: &
viuendo uiuere docuit, & mortem morien-
do ſecuram reddidit: quoniam quidem re-
ſurrecturus occubuit, & ſpem fecit morien-
I tibus reſurgendi. Sed addidit, & tertium
beneficium, cum etiam peccata donauit, ſi-
ne quo vtique cætera non ualebant. Quid
enim (quantum quidem ad ueram ſummā
que beatitudinem ſpectat) quantalibet uitæ
rectitudo, ſeu longitudo prodeſſe poterat il
li qui vel ſolo originali peccato teneretur a-
ſtrictus? Peccatum quippe præceſſit, ut ſe-
queretur mors: quod ſane ſi cauiſſet homo,
mortem non guſtaſſet in æternum. Peccan-
do itaque vitam amiſit, & mortē inuenit,
quoniam quidem & Deus ita prędixerat, &
iuſtum profecto erat, ut ſi peccaret homo,
moreretur. Quid namque iuſtius poterat
quàm recipere talionem? Vita ſiquidem
Deus animæ eſt, ipſa corporis. Peccando vo
luntariè volens perdidit viuere, nolens per-
dat, & viuificare. Sponte repulit vitam cum
viuere noluit, non valeat eam dare cui, uel
quatenus voluerit. Noluit anima regi à
Deo, non queat regere corpus. Si non pa-
ret ſuperiori, inferiori cur imperet? Inuenit
conditor ſuam ſibi rebellem creaturam, in-
ueniat anima ſuam ſibi rebelem pediſſequā.
Tranſgreſſor inuentus eſt homo diuinę le-
gis, inueniat ipſe aliam legem in membris
ſuis repugnantem legi mentis ſuæ, & capti-
uantem ſe in legem peccati. Porro pecca-
tum (vt ſcriptum eſt) ſeparat inter nos, & Rom 6.d
Deum, ſeparet proinde etiam mors inter Eſa. 59.a
corpus noſtrum, & nos. Non potuit diuidi
a Deo anima niſi peccando, nec corpus ab
ipſa niſi moriendo. Quid itaque auſterius
pertulit in ultione, id ſolum paſſa a ſubdito,
quod præſumpſerat in auctorem? Nihil
profecto congruentius quā ut mors operata
ſit mortem, ſpiritualis corporalem, culpabi-
lis pœnalem, uoluntaria neceſſariam. Cum K
ergo hac gemina morte ſecundum utran-
que naturam homo damnatus fuiſſet, altera
quidem ſpirituali, & uoluntaria, altera cor-
porali, & neceſſaria: utrique Deus homo
una ſua corporali ac uoluntaria benigne, &
potenter occurrit, illaque una ſua noſtram
utramque damnauit. Merito quidem. Nam
ex duabus mortibus noſtris, cum altera no-
bis in culpæ meritum, altera in pœnę debi-
tum reputaretur, ſuſcipiens pœnam, & ne-
ſciens culpam, dum ſponte, & tantum in cor
pore moritur, & uitam nobis, & iuſtitiā
promeretur. Alioquin ſi corporaliter non
pateretur, debitum non ſoluiſſet: ſi non uo-
luntarie moreretur, meritum mors illa non
habuiſſet. Nunc autem ſi (ut dictum eſt) mor
tis meritum eſt peccatum, & peccati debitū
mors, Chriſto remittente peccatum, & mo-
riente pro peccatoribus, profecto iam nul-
lum eſt meritum, & ſolutum eſt debitum.
Cæterum unde ſcimus, quòd Chriſtus poſ-
ſit peccata dimittere? Hinc proculdubio,
quia Deus eſt, & quicquid uult poteſt: Vnde
autē, & quod Deus ſit? Miracula probāt. Fa
cit quippe opera, quę nemo alius facerè poſ-
ſit, vt taceam oracula Prophetarum, nec nō
& paternę uocis teſtimonium elapſę cęlitùs
ad ipſum a magnifica gloria. Quod ſi Deus
pro nobis, quis contra nos? Deus qui iuſtifi
cat, quis eſt qui condęnet? Si ipſe eſt, & non
alius

alius cui quotidie confitemur dicentes, Tibi soli peccaui: quis melius, imò quis alius remitere potest quod in eum peccatum est? L Aut quomodo ipse non potest, qui omnia potest? Denique ego quod in me delinquitur valeo si volo donare & Deus non queat in se commissa remittere? Si ergo peccata remittere, & possit omnipotens, & solus possit, cui soli peccatur: beatus profecto cui non imputabit ipse peccatum. Itaque cognouimus quod peccata Christus diuinitatis suę potentia valuit relaxare. Porro iam de voluntate quis dubitet? Qui enim nostram, & induit carnem, & subiit mortem: putas suam nobis negabit iustitiam? Voluntarie incarnatus, voluntarie passus, voluntarie crucifixus, solam à nobis retinebit iustitiam? Quod ergo ex deitate constat illum potuisse, ex humanitate innotuit, & voluisse. Sed vnde rursum confidimus, quod mortem abstulit? Hinc planè, quòd eam ipse qui non meruit pertulit. Qua enim ratione iterum exigeretur à nobis, quod pro nobis ille iam soluit? Qui peccati meritum tulit, suam nobis donando iustitiam: ipse mortis debitum soluit, & reddidit vitam. Sic nanque mortua morte reuertitur vita, quemadmodum ablato peccato redit iustitia. Porrò mors in Christi morte fugatur, & Christi nobis iustitia imputatur. Verum quomodo mori potuit qui Deus erat? Quoniam nimirum & homo erat. Sed quo pacto mors hominis illius pro altero valuit? Quia & iustus erat. Profecto namque cum homo esset, potuit mori: cum iustus, non debuit gratis. Non quidem peccator mortis sufficit soluere debitum pro altero peccatore, M cum quisque moriatur pro se. Qui autē mori pro se non habet, nunquid pro alio frustra debet? Quanto sane indignius moritur qui mortem non meruerit, tanto is iustius ꝓ quo moritur, viuit. Sed quæ, inquis, iustitia est, ut innocēs moriatur pro impio? Nō est iustitia, sed misericordia. Si iustitia eēt, iam nō gratis, sed ex debito moreretur. Si ex debito ipse quidem moreretur: sed is pro quo moreretur, non viueret. At verò si iustitia non est, non tamen contra iustitiam est. Alioquin & iustus, & misericors simul esse non posset. Sed etsi iustus nō iniuste ꝓ peccatore satisfacere valeat, quo tamen pacto etiam vnus pro pluribus? Etenim satis esse videretur ad iustitiā, si vnus vni moriēs vitā restituat. Hinc iā respōdeat apostolus: Sicut.n. inquit, per vnius delictū in omnes homines in condemnationem, sic & per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationem uitæ. Sicut.n. per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita & per unius hominis obedientiā iusti cōstituuntur multi. Sed forte vnus pluribus iustitiam quidem restituere potuit, uitam non potuit? Per unum, ait, hominem mors, & per vnum hominem vita. Sicut.n. in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes uiuificabuntur. Quid enim? Vnus peccauit, & omnes tenentur rei: & vnius innocentia soli reputabitur uni? Vnius peccatum omnibus operatum est mortē, & unius iustitia uni uitam restituet? Itane Dei iustitia magis ad condemnandum, quàm ad restaurandum valuit? Aut plus potuit Adam in malo, quàm Christus in bono? Adæ peccatum imputabitur mihi, & Christi iustitia non pertinebit ad me? Illius me inobedientia perdidit, & huius obedientia non proderit mihi? Sed Adæ, inquis, delictum meritò omnes contrahimus, in quo quippe omnes peccauimus: quoniam cum peccauit, in ipso eramus, & ex eius carne per carnis concupiscentiam geniti sumus. Atqui ex Deo multò germanius secūdum spiritum nascimur, A quàm secundum carnem ex Adam: secundū quem etiam spiritum longè antè fuimus in Christo, quàm secūdum carnem in Adam, si tamen & nos inter illos numerari confidimus, de quibus Apostolus. Qui elegit nos, inquit, in ipso (haud dubium quin pater in filio) ante mundi constitutionem. Quod autem etiam ex Deo nati sunt, testatur Euangelista Ioannes, ubi ait: Qui non ex sanguinibus, neque ex uoluntate carnis, neque ex voluntate uiri, sed ex Deo nati sunt. Item ipse in epistola: Omnis qui natus est ex Deo, non peccat: quia generatio cœlestis conseruat eum. At carnis traducem, ais, carnalis testatur concupiscentia: & peccatum quod in carne sentimus, manifestè probat, quòd secundum carnem de carne peccatoris descendimus. Sed enim nihilominus spiritualis illa generatio non quidem in carne sentitur, sed in corde, ab his duntaxat qui cum Paulo dicere possunt: Nos autem sensum Christi habemus: in quo & eatenus profecisse se sentiunt, ut & ipsi cum omni fiducia dicāt: Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quòd sumus filij Dei. Et illud: Nos autem non spiritum huius mundi accepimus,

Rom. 5. d *Ibidem.* *Ephe. 1. a* *Ioan. 1. b* *1. Ioa. 3. g* *1. Cor. 2 d* *Rom. 8. c* *1. Cor. 2 c*

cepimus; sed spiritum, qui ex Deo est: vt sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis. Per spiritum ergo qui ex Deo est charitas diffusa est in cordibus nostris: sicut & per carnem, quæ est ex Adam, manat concupiscentia nostris insita menbris. Et quomodo ista, quæ, à progenitore corporum descendit, nunquam in hac vita mortali à carne recedit: sic ille procedens ex patre spirituum, ab intentione filiorum duntaxat perfectorum nunquam excidit. Si ergo in Deo nati, & in Christo electi sumus, quænam iustitia est, vt plus noceat humana atque terrena, quam valeat diuina cœlestisque generatio: Dei electionem vincat carcarnalis successio, & æterno eius proposito carnis præscribat temporaliter traducta concupiscentia? Quinimo si per vnum hominem mors, cur non multo magis per vnum, & illum hominem vita? Et si in Adam omnes morimur, cur non longe potentius in Christo viuificabimur? Denique non sicut delictum, ita, & donum. Nam iudicium ex vno in condemnationē, gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Christus igitur, & peccata dimittere potuit, cum Deus sit: & mori, cum sit homo: & mortis moriendo soluere debitum, quia iustus: & omnibus vnus ad iustitiam vitamque sufficere: quandoquidem, & peccatum, & mors ex vno in omnes processerit. Sed hoc quoque necessarie omnino prouisum est, quòd dilata morte homo inter homines dignatus est aliquandiu conuersari, quatenus crebris, & veris locutionibus ad inuisibilia excitaret, miris operibus astrueret fidem, rectis moribus instrueret. Itaque in oculis hominum Deus homo sobriè, & piè conuersatus, vera locutus, mira operatus, indigna passus, in quo iam defuit nobis ad salutem? Accedat & gratia remissionis peccatorum, hoc est vt gratis peccata dimittat: & opus profecto nostræ salutis consummatum est. Non autem metuendum, quòd donandis peccatis aut potestas Deo, aut voluntas passo, & tāta passo pro paccatoribus desit, si tamen soliciti inueniamur digne, vt oportet, & imitari exempla, & venerari miracula, doctrinę quoque nō existamus increduli, & passionibus non ingrati. Itaque totum nobis de Christo valuit, totum salutiferum, totumque necessarium fuit, nec minus profuit infirmitas quam maiestas: quia etsi ex deitatis potētia

B — Rom. 5. c — C

peccati iugum iubendo submouit, ex carnis tamē infirmitate mortis iura moriēdo concussit. Vnde pulchrè ait Apostolus: quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. Sed, & illa eius stultitia per quam ei placuit saluum facere mundum, vt mundi confutaret sapientiam, confunderet sapientes: quòd videlicet cum in forma Dei esset, Deo æqualis, semetipsum exinaniuit formam serui accipiens: quod diues cum esset, propter nos egenus factus est, de magno paruus, de celso humilis, infirmus de potēte: quòd esuriit, quòd sitiit, quod fatigatus est in itinere, & cætera quæ passus est voluntate non necessitate: hæc ergo ipsius quædam stultitia nōne fuit via prudentiæ, iustitiæ forma, sanctitatis exenplum? Ob hoc item Apostolus: Quod stultum est, inquit, Dei, sapientius est hominibus. Mors ergo à morte, uita ab errore, à peccato gratia liberauit. Et quidem mors per iustitiā suā peregit uictoriam quia iustus exoluendo quæ non rapuit, iure omnino quod amiserat accepit. Vita uerò quæ ad se pertinuit, per sapientiam adimpleuit: quę nobis uitæ, & disciplinæ documentum ad speculum extitit. Porro gratia ex illa (ut dictum est) potestate peccata dimisit, quę omnia quæ cunque uoluit fecit. Mors itaque Christi, mors est meæ mortis: quia ille mortuus est ut ego uiuerē. quo pacto enim iam non uiuat, pro quo moritur uita? Aut quis iam in uia morum, seu rerum notitia errare timebit duce sapientia? Aut unde iam reus tenebitur, quem absoluit iustitia? Vitam quidem se ipse perhibet in Euāgelio: Ego sum, inquiens, uita. Porrò duo sequentia testatur Apostolus dicens: Qui factus est nobis iustitia, & sapientia à Deo patre. Si ergo lex spiritus uitæ in Christo Iesu liberauit nos à lege peccati & mortis: ut quid adhuc morimur, & nō statim immortalitate uestimur? Sanè ut Dei ueritas impleatur. Quia enim misericordiam, & ueritatē diligit Deus, necesse est mori quidē hominem, quippe quod prædixerat Deus: sed à morte tamen resurgere, ne obliuiscatur misereri Deus. Ita ergo mors, etsi nō prepetuò dominatur, manet tamē propter ueritatem Dei, uel ad tempus in nobis: quemadmodū peccatū etsi iam nō regnat in nostro mortali corpore, nō tamē deest penitus nobis. Proinde Paulus ex parte quidem liberatum se a lege paccati, & mortis gloriatur, sed rursum se utraque nihilominus lege aliqua grauari

Rom. 1. d — D — 1. Cor. 1. d — Ioan. 14. b — 1. Cor. 1. d — E — Rom. 7. d — 2. Cor. 5. a

uari ex parte cõqueritur siue cum aduersus peccatũ miserabiliter clamat: Inuenio aliã legem in mẽbris meis, & cætera. Siue cum ingemiscit grauatus(haud dubium quin lege mortis) redemptionem expectans corporis sui. Siue itaque hæc, siue alia quæcunque in hunc modum (prout in talibus in suo quisque abundat sensu) ex occasione sepulchri christianis sensibus suggerantur, puto, quòd non mediocris dulcedo deuotionis infundatur cominus intuenti, nec parum proficitur cernendo etiam corporalibus oculis, corporalem locum dominicę quietis. Etsi quippe iam vacuum sacris membris, plenũ tamen nostris, & iucundis admodum sacramentis. Nostris inquam, nostris, si tamen tam ardenter amplectimur, quam indubitãter tenemus, quod Apostolus ait: Consepulti enim sumus per baptismum in mortem, vt quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus. Quam dulce est peregrinis post multam longi itineris fatigationem, post plurima terræ marisque pericula, ibi tandem quiescere, ubi & agnoscitur suum dominum quieuisse. Puto iam præ gaudio non sentiunt, uix laborem, nec grauamen reputant expensarum: sed tanquam laboris præmium cursusve brauium assecu-
F ti, iuxta scripturæ sententiam, gaudent uehe-
Iob 3. d menter cum inuenerint sepulchrum. Nec casu, vel subito, aut veluti lubrica popularis fauoris opinione id tam celebre sepulchrum nactum esse putetur, cum hoc ipsum tantis retro tẽporibus Esaias tam aper-
Esa. 11. c te prædixit: Et erit, inquit, in die illa radix Iesse qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur, & erit sepulchrum eius gloriosum. Reuera ergo impletum cernimus, quod legimus prophetarum, nouum quidem intuenti, sed legenti antiquũ: vt sic adsit de nouitate iucunditas, ut de uetustate non desit auctoritas. Et de sepulchro ista sufficiant.

De Bethphage. *Capitulum* XII.

QVid de Bethphage dicam uiculo sacerdotum, quam pene prætermiseram, vbi & confessionis sacramentũ, & sacerdotalis ministerij mysteriũ continetur? Bethphage quippe domus buccæ interpretatur. Scriptũ est
Deut. 13. autẽ, Prope est uerbum in ore tuo, & in cor
Rom. 10. b de tuo. Non in altero tantum, sed simul in utroque verbum habere memineris. Et quidem verbum in corde peccatoris operatur salutiferã contritionẽ: verbum uerò in ore noxiam tollit confusionem, ne impediat necessariam confessionem. Ait enim scriptura:
Eccl. 4. c Est pudor adducens peccatum, & est pudor adducẽs gloriam. Bonus pudor est quo peccasse, aut certe peccare confunderis: & omnis licet humanus arbiter forte absit, diui-
G num tanquam humanũ tanto verecundius reuereris aspectum, quanto, & verius Deum quam hominem cogitas puriorem. Tantoque eum grauius offendi a peccante, quanto constat longius ab illo esse omne peccatum. Huiuscemodi proculdubio pudor fugat opprobriũ, parat gloriã, dũ aut peccatũ omnino nõ admittit, aut certe admissum, & pœnitẽdo punit, & confitendo expellit, si tamen gloria etiam nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ. Quod si quispiã confiteri confunditur, id quoque unde compungitur talis pudor peccatũ adducit, & gloriam de conscientia perdit quando malum quod ex profundo cordis compunctio conatur expellere, pudor ineptus obstruso labiorum ostio non permittit exire, cum eum exemplo Dauid dicere potius oportere. Et
Psal. 39. b labia mea non prohibebo, Domine tu scisti. Qui & seipsum redarguens, puto super hominum stulto, & irrationabili pudore: Quoniam tacui, inquit, inueterauerũt ossa mea.
Psal. 31. b Vnde, & optat ostium poni circunstantiæ la-
Ps. 140. a bijs suis, ut oris ianuam, & aperire confessioni, & defensioni claudere norit. Denique & apertè hoc ipsum orans petit a domino sciens quia confessio, & magnificentia opus eiũs. Et ꝙ videlicet nostram malitiam, & ꝙ æque diuinæ bonitatis, & virtutis magnificentiam minime tacemus, magnum quidẽ geminæ confessionis bonum, sed Dei est do-
Ps. 140. a num. Ait itaque: Non declines cor meum in uerba malitię ad excusandas excusationes in peccatis. Quamobrem ministros uerbi sacerdotes cautè necesse est ad utrunque
H uigilare solicitos, quo videlicet delinquentiũ cordibus tanto moderamine uerbũ timoris, & cõtritionis infligant, quatenus eos nequaquã a verbo confessionis exterreant, sic corda aperiant vt ora non obstruant, sed nec absoluant etiã compunctũ nisi viderint & cõfessum, quãdoquidẽ corde creditur ad

Rom.10.c iustitiam, ore autem confessio fit ad salu-
Eccl.17.c tem. Alioquin a mortuo (tanquam, qui non est) perit confessio. Quisquis igitur verbum in ore habet, & in corde non habet aut dolosus est, aut vanus. Quisquis vero in corde, & non in ore, aut superbus est, aut timidus.

De Bethania. *Capitulum* XIII.

SAne non omnino (etsi multum festinem) debeo trāsire silenter domum obedientiæ, Bethaniā videlicet, castellum Mariæ, & Marthæ, in quo Lazarus est resuscitatus, vbi nimirum, & utriusque vitæ figura, & Dei erga peccatores mira clementia, necnon & virtus obedientiæ vna cum fructibus pœnitentiæ commendatur. Hoc ergo in loco breuiter intimatum sufficiat, q̄ quidem nec studium bonæ actionis, nec ocium sanctæ contemplationis, nec lachryma pœnitentis extra Bethaniam accepta esse poterunt illi, qui tantam habuit obedientiam, vt uitam, quam ipsam perdere maluerit, factus obe-
I diens patri, usque ad mortem. Hæ sunt illæ
Esa.51.a profecto diuitiæ, quas sermo propheticus ex verbo Domini pollicetur: Cōsolabitur, inquiens, dominus Sion, & cōsolabitur omnes ruinas eius, & ponet desertum eius quasi delicias, & solitudinem eius quasi hortū Domini, gaudium & lętitia venietur, in ea gratiarum actio, & vox laudis. Hę igitur orbis decimæ, hic thesaurus cœlestis, hæc fidelium hæreditas populorum, vestræ sunt charissimi credita fidei, vestræ prudentię, & fortitudini commendata. Tunc autem cœleste depositum secure, & fideliter custodire sufficitis, si nequaquam de ipsa vestra prudentia, vel fortitudine, sed de Dei tantum adiutorio vbique præsumitis, scientes quia nō in fortitudine sua roborabitur uir, & ideo dicentes cum propheta. Dominus firmamentū meū, & refugiū meum, & liberator meus. Et illud. Fortitudinem meām ad te custodiā, quia Deus susceptor meus, Deus meus, misericordia eius præueniet
Psal.17.a me. Et item. Non nobis Domine non
Psal.58.b nobis, sed nomini tuo da gloriam: ut in om-
Ps.113 b nibus sit ipse benedictus, qui docet ma-
Psal.43. nus vestras ad prælium, & digitos vestros ad bellum.

Incipiunt capitula sermonis sequentis, de conuersione ad clericos.

1 Quod nemo conuerti ad Dominum, nisi Dei voluntate præuentus, & eius voce interius clamante possit.

2 Quod ipsa vox Domini omnibus sese offerat, & animam sibiipsi nolentem K præsentet.

3 Quod per hanc animæ ratio quasi in libro omnia propria deprehendere, reprehendere, diiudicare, & discernere ualeat.

4 Quod qui diligit iniquitatem, non solū animam, sed etiam carnem suam odire probetur.

5 De pœna post mortem, tam animę, quā carnis, & pœnitentia infructuosa.

6 In præsenti vermis conscientię sentiendus ac suffocandus, non immortalitatem fouendus, & nutriendus.

7 Quod facile quibusdā videtur, ut uoci diuinę obtemperet voluntas humana.

8 Qualiter uoluntas hominis per gulam, curiositatem, ac superbiā, & per omnes sensus carnis renitatur uoci diuinæ.

9 Vt ratio animæ iam tandē vexata, præsumptæ facilitatis arguatur, & difficultate confundatur.

10 Respiratio consolationis quando huiuscemodi pauperibus spiritu beatitudinem audit promitti regni cœlestis.

11 Quod hoc regnū sperare non possit in cuius adhuc carne peccatum regnat, & ideo attendendum, quod sequitur: Beati mites.

12 Appetitus gulæ, & libidinis actus, & exitus quis habeatur: curiositas, uanitas, & amor diuitiarum, quē finē habeant.

13 De indigna seruitute uitiorum, & incer L titudine mortis.

14 De infidelitate diuitiarum cōgregatarū.

15 Quod temporalia opera quasi semina sunt mercedis æternæ.

16 Quod impossibile peccatum latere.

17 Quid sentiendum de his qui impiè agunt, si & illi pereunt, qui bona bene non fecerunt.

18 Quod spiritui timore Dei correpto, & ad bonum parato resistat caro.

19 Contra hanc luctam lugendum, post luctam cōsolandū, quia beati qui lugēt.

20 Post luctum & consolationem ad cœlestia contemplanda accedendum est.

21 In

21 In hac contemplatione quiescendum, gustuque eius delectandum, & erudiendum est.
22 Quòd gustu contemplationis refectus, habet intelligere diuina: quia beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam.
23 Quòd peccata nostra punita, & remissa, nec iterata nil obesse possunt, sed cooperantur potius in bonum.
24 De misericordia, quę penitenti promittitur, ac miseranti. Beati, inquit, misericordes.
25 Quòd, ut Deus uideatur, cor mundandum est: quia beati mundo corde, &c.
26 De pacato pacante, & pacifico.
27 Increpatio ad ambitiosos, qui nō prius ipsi mundato corde se Deum alijs pacificare præsumunt.
M
28 Admiratio, quòd quidam supremum pacificorum gradum sibi vsurpant, qui nullum inferiorum nec primum quidem attigerunt.
29 Exprobatio, quòd incontinentes sacros ordines impudenter temerare non uerentur.
30 Exhortatio ad pœnitentiam, & ut prius humilia sapiant, ut postmodum diguè alta conscendant.
31 De persecutione sustinenda secundum ultimam beatitudinem, Beati qui persecutionem patiuntur: Beati eritis, cū uos oderint, &c.

Quòd nemo conuerti ad Dominum, nisi Dei uoluntate præuentus, & eius uoce interius clamante possit.

Cap. I.

AD audiendum, ut credimus uerbum Dei conuenistis: neque enim causa nobis alia uestrę huius tam auidę concursionis occurrit. Approbamus utique desiderium hoc, & laudabili studio congaudemus. Beati enim, qui audiunt uerbum Dei, sed si custodiunt illud. Beati enim qui memores sunt mandatorum eius, sed ut faciant ea. Ni mirum uerba uitæ æternæ habet, & uenit hora (utinam, & nunc sit) quando audient uocem, eius: & qui audierint, uiuent. Si quidem uita in uoluntate eius. Et si uultis scire uoluntas eius, conuersio nostra. Denique ipsum audite. Nunquid uoluntatis meæ est mors impij, ait Dominus, & non magis, ut conuertatur, & uiuat? Ex quibus uerbis euidenter agnoscimus, quoniam uera nobis uita non nisi in conuersione est, nec aliter ad eam patet ingressus, dicente Domino: Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnū cœlorum. Merito sane paruuli soli intrant, nam puer paruulus minat eos: qui in hoc ipsum natus, & datus est nobis. Quæro igitur uocem quam audiant mortui, & cum audierint uiuant, fortè enim, & mortuis Euangelizare necesse est. Et occurrit interim uerbum breue, sed plenum, quod os Domini locutum est, ut Propheta testatur: Dixisti, ait (loquens sine dubio ad Dominum Deum suum) conuertimini filij hominum. Nec immeritò sanè a filijs quidem hominum uidetur exigenda conuersio peccatoribus utique necessaria. Nam supernis spiritibus ea magis, quæ rectos decet in dicta laudatio est, eodem Propheta psallente. Lauda Deum tuum Sion, cæterum quod ait. Dixisti: meo quidem iudicio non negligenter prætereundum est, nec simpliciter audiendum. Quis enim humanis comparare audeat dictis, q̄ dixisse dicitur Deus? Viuus profecto est sermo Dei, & efficax, & uox eius in magnificentia, & uirtute. Denique ipse dixit, & facta sunt. Dixit: Fiat lux, & facta est lux. Dixit cōuertimini filij hominum, & cōuersi sunt. Ita plane conuersio animarum opus diuinæ uocis est, non humanæ. Simon Ioannis piscator hominū in hoc ipsum uocatus, & constitutus a Domino, incassum tamen, & ipse laborans tota nocte nil capiet, donec in verbo domini rectè iactās cōcludere possit multitudinē copiosam. Vtinā iactemus, & nos hodie in hoc uerbo rete verbi, & experiamur, q̄ scriptū est: Ecce dabit uoci suę uocē virtutis. Si mendaciū loquimur, id plane de proprio est. Sed & tunc forsitan nostra iudicabitur uox esse non Domini, si quæramus, quæ nostra sunt, non quæ Iesu Christi. Cęterū etsi loquimur iustitiā Dei, & gloriā Dei quærimus, effectū tamē ab eo solo sperare ab eo postulare necesse est: ut uoci suæ uocē uirtutis accōmodet. ad hanc ergo interiorē uocē aures cordis erigi admonemus, vt loquentem Deum intus audire, quam foris hominem studeatis. Illa enim uox magnificentiæ, & uirtutis, deserta concutiens, deserta discutiens, torporem excutiens animarum.

Marginal notes: Luc. 11. d; Ps. 102. d; Ioan. 5. c; A; Mat. 18. a; Hie. 3. d; Ps. 147. a; Heb. 4. c; B; Psal. 67. g

Quod

Quod ipsa vox Domini omnibus se offerat, & animam sibiipsi nolentem præsentet. *Capitulum II.*

NEc sane laborandum est, vt ad vocis huius perueniatur auditum labor est potius aures obturare, ne audias. Nimirũ uox ipsa se offert, ipsa se ingerit: nec pulsare interim cessat ad ostia singulorum. Denique quadraginta annis, inquit, proximus fui generationi illi, & dixi, semper hi errant corde. Adhuc nobis proximus est, adhuc loquitur, & non est forte qui audiat. Adhuc dicit, hi errant corde, adhuc sapientia clamitat in plateis. Redite præuaricatores ad cor. Hoc nempe initium loquendi domino: & hoc uerbum ad omnes, qui cõuertuntur ad cor, præcessisse uidetur, & non modo reuocans eos, sed reducens, & statuens contra faciem suam. Est enim non tantum uox uirtutis, sed & radius lucis annuncians pariter hominibus peccata eorum, & illuminans abscondita tenebrarum. Nec uero ulla internæ huius vocis hac lucis differentia est, cum unus idemque sit Dei filius, & uerbũ patris, & splẽdor gloriæ, sed animæ quoque substantia in suo quidem genere etiam ipsa spiritualis, & simplex, sine vlla distinctione sensuum sic tota, si tamen tota dicenda est, ut & uidens pariter, & audiens uideatur. Quid enim illo agitur siue radio, siue uerbo, nisi ut nouerit semetipsam? Aperitur siquidem conscientiæ liber, reuoluitur misera uitæ series, tristis quædam historia replicatur, illuminatur ratio, & euoluta memoria uelut quibusdam eius oculis exhibetur. Vtraque uero nõ tam ipsius est animæ, quã anima ipsa, ut eadem sit & inspiciens, & inspecta: contra suam statuta faciem, & a uiolentis quibusdam apparitoribus immissarũ vtique cogitationum coacta proprio interim iudicanda assistere tribunali. Quis sane iudicium hoc sine tribulatione sustineat? Ad meipsum anima mea turbata est (ait propheta domini) & tu contra faciem tuam, sine arguitione, sine turbatione, sed confusione, statui non posse miraris?

Psa. 94. b

C

Ps. 142. a

D.

Quod per uocem Dei animæ ratio. quasi in libro omnia mala propria deprehendere, reprehendere, diiudicare, discernere ualeas. *Cap. III.*

NEc a me spetes audire, quid in memoria tua ratio deprehendat, quid diiudicet, quid decernat. Applica intus auditum, deflecte oculos cordis, & proprio disces experimento quid agatur. Nemo enim scit quæ sunt in homine nisi spiritus hominis qui in ipso est. Si superbia, si inuidia, si auaritia, si ambitio, aut similis aliqua pestis abscondita est, vix effugere poterit hoc examen. Si fornicatio, si rapina, si crudelitas, si fraus vlla, aut quælibet culpa admissa est, internum hunc iudicẽ non latebit reus ipse nec inficiabitur coram eo. Transiit. n. uelociter totus ille pruritus delectationis iniquæ, & uoluptatis illecebra tota breui finita est, sed amara, quædam impressit signa memoriæ, sed uestigia fœda reliquit. In illud siquidem repositorum uelut in sentinã aliquam tota decurrit abominatio, immunditia tota defluxit. Volumen grande cui uniuersa inscripta sunt stilo, utique ueritas: amarum iam uenter tolerat, etsi fauces miseras breui transiti dulcedine quadam friuola uisum est oblectasse. Ventrem meum doleo miser, uentrem meum doleo. Quidni doleam uentrem memoriæ, ubi tanta cõgesta est putredo? Quis nostrum fratres, exteriorem hanc uestẽ qua tegitur, si repẽte obscœnis undique sputis illitam, & fœdissimis quibusque sordibus inquinatã cõsideret, nõ uehementer exhorreat, nõ uelociter exuat, non indignanter abiiciat? Itaque qui nõ uestem, sed semetipsum intus sub ueste talem reperit, eo amplius doleat, & animo constернetur oportet, quo propius tolerat, quod exhorret. Neque. n. ut tunicã abiicit suã, sic abiicere contaminata anima poterit, & seipsam. Denique quis in nobis tantæ patiẽtiæ est, & uirtutis, ut si forte (quemadmodũ de Maria sorore Moysi legitur) carnem suã subitanea quadã lepra male candentem uiderit, æquo animo stare possit & gratias agere creatori? Quid uero est caro ista, nisi corruptibilis quædam tunica qua uestimur? At quid lepra hæc corporea electis omnibus æstimanda, nisi paternæ uirga correptionis, & purgatio cordis? Ibi tribulatio uehemẽs, & iustissima causa doloris est, cum excitatus a somno

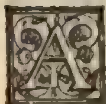
1. Co. 2. c

E

Nu. 12. e

a somno miserę uoluptatis, interiorem cœperit quis deprehendere lepram, quam sibiipse multo studio, & labore quæsiuit. Licet .n. nemo oderit carnẽ suam, sed multo minus odisse poterit anima semetipsam.

Quod diligens iniquitatem, odit animam & carnem suam. Capitulum IIII.

Psa. 10. b F T forte aliquem moueat illud de psalmo: Qui diligit iniquitatem, odit animam suam. Ego autem dico, odit, & carnem. An non odit, cui gehennæ cumulos mercatur in dies, & cui secundum duritiam suam, & cor impœnitens thasaurizat irã in die iræ? Cæterum hoc odium tam carnis, quam animæ, non in affectu, sed in effectu potius inuenitur. Sic nimirum odit, & phreneticus carnẽ suam cum sibiipsi manus inferre laborat, rationis deliberatione sopita.

An uero grauior vlla phrenesis iudicatur quam impœnitentia cordis, & peccandi obstinata voluntas? Siquidẽ manus nepharias inijcit sibiipsi, nec carnem, sed mentem lacerat, & corrodit. Si uidisti hominem scalpere manus, & usque ad sanguinem confricare, euidentem habes in eo similitudinẽ animæ peccantis expressam. Cedit siquidem voluptas illa dolori, & succedit pruritui cruciatus. Neque id ignorabat, sed dissimulabat ille dũ scalperet. Sic laceramus proprijs manibus animas infœlices, nisi quod tanto grauius quanto excellentior est spiritualis creatura, & cui difficilius medeatur. Neque id quidem inimicitiarum studio gerimus, sed stupore quodam insensibilitatis internæ. Effusus siquidem animus damna interiora non sentit: quia nec intus est, sed in ventre forsitan, aut, sub uentre. Denique, & animus quorundam in patinis, quorundam in loculis inuenitur. Vbi est thesaurus tuus, inquit, ibi est cor tuum. Quid uero mirum si propriam minime sentiat anima læsionẽ, quæ suiipsius oblita, & penitus absens sibi, in longinquam profecta est regionem? Erit antem cum in semetipsam reuersa cognoscet quam crudeliter miserę venationis obtentu euisceraiut semetipsam. Neque enim id sentire poterat dum vilem muscarum prædam desiderio captans insatiabili, aranearum instar ex uisceribus proprijs intexere retia videretur.

Matt. 6. c

G

De pœna tam animæ quam carnis, & pænitentia infructuosa post mortem. Cap. V.

Rit autẽ hic reditus sine dubio uel post mortem, cum uniuersa quibus ad uagandum foras, & inutiliter sese occupandum in eam, quæ preterit huius mundi figurã egredi consueuerat, ostia corporis clausa erunt, ut necessario maneat in seipsa, cui nullus iã pateat exitus à seipsa. Verum is quidem perniciosissimus erit reditus, & miseria sempiterna, quando iam pœnitentia haberi poterit, agi non poterit. Vbi enim deerit corpus actus non erit. Sane ubi nulla fuerit actio, nec satisfactio quidem ulla poterit inueniri. Quocirca pœnitentiam quidem habere, dolere est: nam pœnitentiam agere, remedium doloris est. Neque enim carenti manibus erit vltra leuare cor in cœlum cum manibus: sed quisquis ante obitum carnis non redierit ad ipsum, in seipso maneat necesse est in æternum. Sed in quali seipso? Qualem sese fecerit in hac uita, qualem inuenerit exiens ab hac uita: nisi quòd fortasse erit nonnunquam deterior. nam melior, qui malus est nunquam erit. Habet. n. hoc H ipsum, quòd nunc ponit, quandoque recipere corpus, non tamen ad pœnitentiam, sed ad pœnam. Vbi nimirum peccati ipsius, & carnis quodammodo similis uidebitur esse conditio, ut quemadmodum culpa semper puniri poterit, nec unquam poterit expiari: sic nec in corpore aliquando tormenta finiri, nec corpus ipsum exinaniri ualeat in tormentis. Merito quidem ultio sempiterna desæuiet, quod nunquam possit culpa deleri, & nec substantia carnis deficiet, ne simul cogatur etiam afflictio carnis terminari. Hæc fratres mei, qui pauet, cauet: nam qui negligit, incidit.

Quod vermis conscientiæ in præsenti sentiri ac suffocari debet, non immortalitatem foueri ac nutriri. Cap. VI.

T ergo redeamus ad uocem vnde processimus: expedit nobis profecto redire ad cor, dum illic iter quo ostendat nobis salutare suum, qui tanto studio pietatis illuc reuocat præuaricatores. Nec sentiri interim pigeat

pigeat morsus vermis interni, aut periculosa quædam animi amaritudo, & perniciosa mollities persuadere queat vt præsentem velimus dissimulare molestiam. Optimum est tunc sentiri vermem, cum possit etiam suffocari. Itaque mordeat nunc vt moriatur, & paulatim desinat mordere mordẽdo. Rodat interim putredinem, ut rodendo cõsumat, & ipse quoque pariter consumatur,
I ne foueri incipiat in immortalitatem. Ver-
Esa. 66. g mis, inquit, eorum nõ morietur, & ignis eorum non extinguetur. A facie illorum mor suum quis sustinebit? Multiplex.n.nunc consolatio arguentis cõscientiæ releuat cruciatum. Benignus est Deus qui non patitur nos tentari ultra quàm possumus, nec uermem hunc supra modum patitur malignari. Maximeque inter initia conuersionis oleo misericordiæ linit ulcera: ut nec morbi quantitas, nec difficultas curationis ultra q̃ expedit innotescat: magis autem arridere videtur facilitas quædam, quæ postmodum euanescit, quando iam exercitatos habenti sensus certamen forte datur vt uincat, & discat quoniam omnium potentior est sapientia. Interim sanè audiens quis vocem domini. Redite præuaricatores ad cor, & tantis in interiore cubiculo obscœnitatibus deprę hensis, singula quæque rimari satagit, & quoniam hæc influxerint aditu curiosus uestigator explorat, nec difficile patet foramen imò & foramina contuenti. Sed nec parum illi ex hac consideratione doloris accedit, cũ per fenestras proprias mors ista depræhenditur introijsse. Multa siquidem admisisse videtur petulantia oculorum, multa pruritus aurium, multa quoque olfaciendi, gustãdi, tangendique uoluptas. Nam spiritualia quidem vitia (quorum supra meminimus) difficile adhuc prout sunt, carnalis examinat. Vnde fit ut quæ sunt grauiora, aut minus, aut minime sentiat, nec tam superbiæ, aut inuidiæ, quàm flagitiosorum, aut facinorosorum recordatione actuum mordeatur.

K *Quod quibusdam facile videtur voluntatem humana obtemperare voci diuinæ.*
Capitulum VII.

T ecce iterum vox de nubibus dicens. Peccasti, quiesce. Et quod dicitur, tale est. Iam sentina redundans, domum omnem intolerabili fœtore contaminat, & vanum tibi est dum adhuc sordes influant, exhaurire: dum peccare non destiteris, pœnitere. Quis.n.eorum ieiunia probet, qui ad lites & contentiones ieiunant, & percutiunt pugno impie, sed uoluntates & voluptates propriæ inueniuntur in eis? Non tale est ieiunium quod elegi, dicit dominus. Esa. 58. b

Claude fenestras morti, obsera aditus, foramina obstrue diligenter, & sic demum nõ subeuntibus nouis, sordes poteris expurgare vetustas. Aestimat homo facile quod iubetur implendum, tanquam ignarus exercitij spiritualis. Quis enim prohibeat, inquit, quo minus imperem membris meis? Indicit igitur gulæ ieiunia, crapulam interdicit, obturari pręcipit aures ne audiant sanguinem, auertit oculos ne videant vanitatem, manus non ad auaritiam, sed ad eleemosynam magis extendit: quibus forte & laborem imponere velit, prohibens latrocinia, sicut scriptũ est. Qui furabatur iam non furetur, magis autem laboret manibus suis quod bonũ est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. Cæterum dum suas quibusque membris in hunc modum leges promulgat, & decreta proponit, interrumpunt subito uocem iubentis, & vno impetu clamant. Vnde hæc noua religio? Facere iubes ut libet. Ephes. 4. e
Sed inuenietur qui nouis decretis obuiet, L
qui nouis legibus contradicat. Quis.n.ille est? inquit, Et illa. Nimirum ipsa quæ paralytica iacet in domo, & male torquetur. Ipsa est.n.in cuius nos pridem deputasti obsequium (si non ignoras) ad obediendum utique concupiscentijs eius. Expalluit miser ad hanc uocem, & confusus obmutuit. Anxiabatur.n.in eo spiritus eius. At membra quidem ad suam illam infœlicissimam dominam incunctanter accedunt, vt aduersus dominum crudeliter interpellent, & imperia duriora causentur. Plangit gula parsimoniæ sibi modum adhibitum, prohibitã crapulæ voluptatem. Oculus quæritur indictas lachrymas, petulantiam interdictam. Quibus hæc & similia prosequentibus excitata & uehementer exacerbata voluntas. Somniúmne est, inquit, an fabula quod narratis? Tum vero opportunum suæ tempus nacta quærimoniæ lingua. Omnino, ait, sic est vt audistis. Nam & ego à fabulis & mendacijs iussa sum reticere, & nihil deinceps nisi serium, imò & penitus necessarium loqui.

Qualiter voluntas hominis per gulam, curiositatem, ac superbiam, & per omnes sensus carnis renititur voci diuinæ.
Capitulum VIII.

M EXilit igitur vetula furens, & totius oblita languoris, procedit horrentibus comis, veste lacerata, pectore nudo, scalpens ulcera, frendens dentibus & arescens, atque ipsum inficiens aëra flatibus virulentis. Quidni cũfundatur, si quid adhuc superest rationis, ad talem miseræ voluntatis occursum & incursum? Hæc, inquit, est tota tui coniugij fides, sic compateris male patienti? Vsqueadeo super dolorem vulnerum meorum addere pepercisti? Subtrahendum forsitan ex immoderata dote aliquid videbatur, sed quid relinquitur hoc sublato? Solũ hunc languenti miserè præstitisti, & omnia eius obsequia quemadmodum sint distributa aliquando, cognouisti. Nunc autem si tibi forsitan morbi huius pessimi quo laboro, triplex malignitas excidisse potuit, sed non mihi. Siquidem voluptuosa sum, curiosa sum, ambitiosa sum, & ab hoc triplici vlcere non est in me sanitas à planta pedis vsque ad verticem. Itaque fauces, & quæ obscœna sunt corporis, assignata sunt voluptati, quandoquidem velut de nouo necesse est singula recenseri. Nam curiositati pes vagus & indisciplinatus oculus famulãtur. At vanitati quidem aures & lingua seruiũt, dum per illam impinguat caput meum oleũ peccatoris, per hãc ipsa suppleo quod in laudibus meis alij minus fecisse videntur. Valde enim delector & recipere ab alijs, & cum opportune possum etiam tradere alijs laudes meas, & meo & alieno ore semper cupiens prædicari. Cui potissimum morbo tuum quoque ingenium plurima solet adhibere fomenta. Porro manus ipsas quibus
A est vndique motus, non vni specialiter alicui operi deputamus, sed modò uanitati, modo curiositati, modò voluptati sedulum satis exhibent famulatum. Quibus ita dispositis, non mihi hæc omnia vel in vno satisfacere aliquando potuerunt, quòd non satietur oculus visu, nec auris impleatur auditu, atque utinam inter spectandum totum aliquando corpus fieret oculus, aut inter prandendum in fauces membra omnia verterentur. Tú ne igitur mihi id modicum consolationis quod utcunque mendico, tentas surripere? Dixit, & cum indignatione & furore recedens. Teneo, inquit, longumque tenebo.

Vt ratio animæ iam tandem vexata præsumptæ facilitatis arguatur, & difficultate confundatur.
Capitulum IX.

IAm uero rationi ipsa uexatio dat intellectum, iam innotescit aliquatenus huius negocij difficultas, iam p̃sumpta facilitas euanescit. Videt.n.memoriam plenã spurcitiarum, videt abundantius alias atque alias influere sordes, uidet ipsas fenestras morti patulas claudi omnino non posse: & quòd adhuc præsidens voluntas languida dominetur, ex cuius ulceribus sanies uniuersa profluxit. Videt denique anima sese contaminatam, nec per alium, sed per propriũ corpus, nec aliunde quam a seipsa. Est autem quoddam animæ, sicut memoria quæ inficitur, sic uoluntas ipsa quæ inficit. Denique tota ipsa nihil est aliud quàm ratio, memoria, & uoluntas. Nunc autem & ratio minus habens, cęca quodammodo quòd hactenus ista non viderit, infirma omnino ꝙ re agnita quidem præualuit temperare, & memoria fœdissima pariter & fœtidissima, & voluntas languida & horrendis ulceribus undique scaturiens inuenitur. At ne quid ex omnibus quæ sunt hominis relinquatur, ipsum etiam corpus rebelle est, & singula membra, fenestræ singulæ quibus mors intrat ad animam, & incessanter exuberat ipsa confusio. B

Respiratio consolationis pauperibus spiritu. Capitulum X.

AVdiat ergo anima quæcunque eiusmodi est uocem diuinam, & audiat cum stupore & admiratione dicentem. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Matt.5.a Quis spiritu pauperior eo qui in toto spiritu suo non inuenit requiem, nõ inuenit vbi caput reclinet? Hoc quoque consilium pietatis, vt qui sibi displicet, placeat Deo: & qui propriam domum odit, domum vtique plenam spurcitiæ & infœlicitatis, inuitetur ad domum gloriæ, domum non

non manu factam æternam in cœlis. Nec mirum si ad huius dignationis magnitudinem expauescit, si difficile credit huic auditui, si vehementi stupore admiratur, & ait: Ergo ne beatum hominẽ miseria facit? Cæterum quisquis eiusmodi es, non diffidas, nõ miseria, sed misericordia facit beatum: sed huius propria sedes miseria est, vt humiliatio in humilitatem transeat, necessitas in uirtutem. Pluuiam voluntariam (inquit) segregabis Deus hęreditati tuæ, & infirmata est, tu vero perfecisti eam. Vtilis prorsus infirmitas, quæ medici manum requirit: & salubriter à se deficit, quam perficit Deus.

Psal. 67. b

Quod regnum sperare non posit, in cuius adhuc carne peccatum regnat. *Capitulum.* XI.

Ed quia non est uia ad regnum Dei sine primitijs regni, nec sperare potest cœleste regnum, cui nec super propria membra adhuc regnare donatur, sequitur vox dicens: Beati mites, quoniam ipsi hęreditabunt terram. Ac si euidentius dicat: Mitiga efferos uoluntatis motus, & crudelem bestiam mansuefacere cura. ligatus est, soluere studeas quod rumpere omnino non posis. Eua tua uita est. Vim facere, aut eatenus offendere nullo modo præualebis. Nec mora, respirans homo inter hęc verba, atque id quoque facilius reputans, licet uerecundus accedit, & delinire satagit uiperam inflammatam. Arguit vitæ carnalis illecebras, & consolationes secularis nugacitatis accusat tanquam exiguas & indignas, sed & breuissimas quoque & perniciosissimas omnibus amatoribus suis.

Matt. 5. a

Appetitus gulæ & libidinis, & cæterarum uanitatum, quem finem habeant. *Capitulum.* XII.

Vper hoc, ait, nequam & inutili seruo tuo & ipsa fatere. Nec enim inficiari potes, ne in modico quidem tibi vniuersas eius obsequia satisfacere aliquando potuisse. Voluptas gutturis quæ tanti hodie æstimatur, uix duorum obtinet latitudinem digitorũ & eius tam modicæ partis tam exigua delectatio quanta operatur solicitudine, quantam deinde molestiam parit? Hinc monstruosius dilatantur renes & humeri, hinc tumentes uteri non tam impinguantur quã imprægnantur aruina: & dum carnis onus ossa non sustinẽt, etiam morbi varij generatur. Sic libidinis illecebrosa vorago, quãtis laboribus & dispendijs, interdum & famæ vel honoris, aut etiam vitę ipsius periculo comparatur, ut ad modicum flagrans sulphureus vapor furentes stimulis agat, & apum par uolantium ubi malè grata mella fuderit nimis tenaci feriat icta corda morsu, cuius appetitus anxietatis & vecordiæ, actus abominationis & ignominiæ, exitus pœnitudinis & verecũdię plenus esse dignoscitur. Cæterũ spectacula uana rogo quid corpori præstant, quid ue animæ conferre uidentur? At certè nihil in homine cui curiositas prosit inuenies. Friuola prorsus & inanis ac nugatoria consolatio, & nescio quid illi durius imprecer, quã ut semper habeat quod requirat, qui iucundæ quietis pacem fugitans, curiosa in quietudine delectatur. Liquet sanè vel ex hoc ipso nihil his omnibus delectationis inesse, quorum solus transitus iuuat. Cæterum uanitas uanitatum quam nihil sit, vel ex ipso nomine manifestius indicatur. Vanus utique labor, qui studio uanitatis assumitur. Odoxa doxa, ait Sapiens, in milibus mortalium nihil aliud quàm aurium inflatio uana. Et tamẽ quantam putas infœlicitatem hæc ipsa non tam fœlix uanitas quàm uana fœlicitas parit? Hinc nanque cæcitas cordis, sicut scriptum est: Popule meus, qui te beatificant, in errorem te inducunt. Hinc ceruicosus furor animositatis, hinc suspicionis labor anxius, hinc liuoris crudele tormentum, & cremantis inuidiæ miserior, quàm miserabilior cruciatus, hinc diuitiarum amor insatiabilis longè amplius desiderio torquet animam, quã refrigeret usu suo: vtpote quarum acquisitio quidem laboris, possessio vero timoris, amissio plena doloris inuenitur. Postremò ubi multæ opes, multi etiã qui comedunt eas: & vsus quidem diuitiarum apud alios, diuitibus solum nomen cedit & solicitudo. Et in his omnibus pro tã exiguis, aut magis ne exiguis quidem, sed nullis eam paruipendere gloriã, quam nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se: non tam insipientiæ, quã infidelitatis esse videtur.

Boeth li. 3 de Conso. num. 7

Idẽ eo. li. prosa 6

Esaiæ 3. b

Eccle. 5. e

F *De seruitute uitiorum et incertitudine mortis.* Cap. XIII.

Nec immeritò sanè mundus hic positus in maligno, uana promissiõe deludit animas propriæ conditionis & nobilitatis oblitas: quas non pudeat porcis in ministerio subiugari, in desiderio sociari, nec sic tamẽ infœlici edulio satiari. Vnde enim hæc tanta pusillanimitas & abiectio tam miserabilis, ut egregia creatura capax æternę beatitudinis & gloriæ magni Dei, utpote cuius sit inspiratione condita, similitudine insignita cruore redempta, fide dotata, spiritu adoptata, miseriam non erubescat sub putredine hac corporeorum sensuum gerere seruitutem? Merito planè ne eos quidẽ apprehendere potest, quę talẽ deserens spõsum, tales sequitur amatores. Meritò siliquas esurijt & non accepit, qui porcos pascere maluit, quàm paternis epulis satiari. Insanus siquidẽ labor pascere sterilem quæ quæ non parit, & viduæ benefacere nolle: omittere curam cordis, & curam carnis agere in desiderio: impinguare & fouere cadauer putridum, quod paulo post uermium esca futurum nullatenus dubitatur. Nã seruire mammonæ, & auariciam colere (quòd est seruitus idolorum) aut uanitatem sectari, prorsus degeneris animæ indicium esse quis nesciat?

De infidelitate diuitiarum congregatarum. Capitulum XIIII.

G Esto tamen magna sint & honesta quæ mundus interim amatoribus suis erogare videtur, sed infida esse quis nesciat? Certa nimirum eorum breuitas, & ipsius quoque breuitatis finis incertus: sæpe uiuentem deserunt: nam morientem nec rarò sequuntur. Quid verò in rebus humanis certius morte, quid hora mortis incertius inuenitur? Non miseratur inopiam, non diuitias reueretur, non generi cuiuslibet, non moribus, non ipsi denique parcit ætati, nisi quòd senibus quidem in ianuis, adolescentibus in insidijs est. Infœlix proinde qui in huius vitæ tenebris & lubrico fidens perituram insumit operã, nec aduertit quoniam vapor est ad modicum parens, & vanitas vanitatum. Obtinuisti tandem ambitiosè quam ex longo concupieras dignitatẽ? serua quòd habes. Implesti pecuniose loculos tuos? solicitus esto ne perdas. Vberes fructus attulit ager tuus? dirue horrea tua vt maiora ædifices, muta quadrata rotundis: dic animæ tuæ, habes multa bona reposita in annos plurimos. Erit enim qui dicat: Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te: quæ autem parasti cuius erunt? Luc. 12.c

Quòd temporalia opera quasi semina sunt mercedis æternæ. Cap. XV.

H Atque vtinam tantum congregata perirent, & non deterius ipse quoque periret congregagator eorum. Esset vtique tolerabilius perituro, quàm peremptorio insudare labori. Nunc vero stipendia peccati mors: & qui in carne seminat, de carne metet corruptionem. Nec enim opera nostra transeunt vt videntur, sed temporalia quæque velut æternitatis semina iaciuntur. Stupebit insipiens cum ex hoc modico semine copiosam viderit exurgere messem, seu bonam, seu malam, pro diuersa qualitate sementis. Hoc qui cogitat, nullum omnino paruum reputat esse peccatum, quòd futuram messem potius ęstimet, quàm sementem. Seminant ergo dum nesciunt, & seminant dum occultant homines iniquitatis mysteria, dum vanitatis consilia celant, dũ perambulãt in tenebris negocia tenebrarũ.

Quod impossibile sit peccantem latere. Capitulum. XVI.

Parietes, inquit, sunt vndique: quis me videt? Esto, nemo te videat, non tamen, nullus. Videt te angelus malus, videt te angelus bonus, videt & bonis & malis maior angelis deus, videt accusator, videt testium multitudo, videt & ipse iudex cuius te oportet assistere tribunali, sub cuius sane oculis velle delinquere tam insanum, quã horrẽdum incidere in manus dei viuentis. Noli esse securus, latent insidiæ quas latere non possis. Latent, inquam, insidiæ, I quas vt deprehendere ipse nõ potes, sic nõ potes ipse non deprehendi. Audit planè qui plantauit aurem, & qui finxit oculum, ipse considerat. Non illius solis arcet radios macoris

maceria lapidum, quos ipse creauit, non uel ipse corporis huius paries veritatis excludit aspectum. Nuda sunt eius oculis omnia, penetrabilior est ancipiti gladio. Ipsas quoque non modo cernit, sed & discernit cogitationum vias, & medullas affectionum. Denique si non totam humani cordis abyssum, & quicquid in ipso latet inspiceret præ ipso, non ille iam nil sibi conscius iudicantis sese domini sententiam tantopere formi-
1. Co.4.a daret. Mihi (inquit) pro minimo est ut à vobis iudicer, aut ab humano die, sed neque meipsum iudico: nihil.n.mihi cõscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. Qui autẽ iudicat me, dominus est. Si tu obiectu parietis, aut cuiuslibet simulationis prætentu, humana frustrari posse iudicia gloriaris, certus esto non illum vera crimina præterire qui de falsis etiam accusare criminibus consueuit. Si tantopere eius qui nihilominus forte tuam vereatur, proximi conscientiam reformidas, multo minus eos contemnas quibus odiosa magis iniquitas, & longe amplius execrabilis corruptio est. Si denique Deũ nõ times, & solos hominũ reuereris aspectus, memor esto hominẽ Christũ hominũ facta ignorare non posse: vt quod corã me attentare minime prorsus auderes, multo minus audeas coram ipso: quodque non dico non liceret, sed nec liberet quidẽ præ-
K sumere vidente conseruo, inspiciente domino uel cogitare penitus exhorrescas. Alioquin si carnis oculum magis quàm gladiũ qui carnes habet deuorare formidas: & is quoque timor quem times, eueniet tibi, & accidet quod uereris. Nihil opertum quod non reueletur, uel occultum quod non sciatur. Arguentur à luce in lucem prolata opera tenebrarum: nec modo obscœnitatum abominanda secreta, sed inique commercia vendentium sacramenta, & fraudulenta suspiria adinuenientium dolos, & iudicia subuertentium, qui nouit omnia, nota faciet vniuersis: cum cœperit scrutator ille cordis & renum scrutari Hierusalem in lucernis.

Quid sentiendum sit de his qui impie agunt. Capitulum XVII.

Vid ergo ibi facturi sunt, imó potius quid passuri qui crimina commiserunt, vbi audituri sunt. Ite in ignem æternum, qui pietatis opera non fecerunt? Quando vero admittetur ad nuptias, qui nec lumbos præcinxit ut abstineret à malo, nec lucernã tenuit vt faceret bonum: quando nec virginitatis integritas, nec lampadum claritas solius olei poterit excusare defectum? Aut quis illos manere credendus est cruciatus, qui in hac vita non solum mala, sed forte pessima perpetrant, si sic sunt cruciãdi qui hic bona receperunt, vt in medio flammæ æstuantibus linguis, ne minimæ quidẽ stil- L
læ obtinere refrigerium queant? Caueamus ergo mala opera, nec includentis sagenæ fiducia, libere intra ecclesiam delinquamus: hoc scientes quia non omnes quos sagena trahit, piscatorum vasa recipient, sed erit cum ad littus venerint, eligent bonos in vasa, malos autem foras mittent. Neque hoc contenti lumborum cingulo, accendamus etiam lucernas nostras, & instanter operemur bonum: cogitantes ꝙ omnis arbor nõ modo quæ malum fecerit fructum, sed etiã quæ bonum non fecerit, excidetur, & in ignem mittetur, illum utique ignem ęternũ qui paratus est diabolo & Angelis eius. Cæterum sic declinemus à malo, vt faciamus bonum: inquiramus pacem, non gloriam prosequamur. Illa enim Dei est, & eam alteri non dabit. Gloriam, inquit, meam alteri non dabo. Et dicebat homo secundum Esa. 42. b
cor Dei. Non nobis domine non nobis, Ps. 131. b
sed nomini tuo da gloriam. Recordemur etiam scripturæ dicentis. Si recte offeras & non recte diuidas, peccasti. Recta est fratres, illa nostra diuisio, nemo detractet. Alioquin si cui forsitan minus placet, sciat non nostram esse, sed Angelorum. Priores enim Angeli cecinerunt, Gloria in excelsis Luc.2. b
Deo, & in terra pax hominibus bonæ uolũtatis. Seruemus ergo in vasis oleum, ne forte (quod absit) clausas iam nuptiarum ianuas frustra pulsantes, verbum audiamus amarum, & deintus nobis sponsus respondeat. Nescio uos. Adhuc tamen mors posita est non modo secus iniquitatem, sterilitatem, uanitatem, sed & secus introitum ipsius etiam uoluptatis. Quocirca opus est M
fortitudine aduersus tentamenta peccati, ut rugienti leoni resistamus fortes in fide, & ignita ipsius iacula hoc ipso clypeo uiriliter repellamus. Opus est iustitia, ut operemur bonum. Opus est prudentia, ne cum fatuis virginibus reprobemur. Opus denique tẽperantia, ne uoluptatibus indulgentes, audiamus

diamus aliquando, quod miser ille epularum pariter, & uestium splendore finito, dum misericordiam precaretur audi-
Luc.16.f uit. Memento fili, quòd recipisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu uero cruciaris. Plane terribilis Deus in consiliis super filios hominum, sed si terribilis est, etiã misericors inuenitur, dum futuri formam iudi-
Eze.18.a cii non occultat. Anima enim quæ peccauerit, ipsa morietur, & palmes qui fructum non fecerit, excidetur. Virgo cui defuerit oleum, a nuptiis excludetur, & qui bona receperit in hac vita, cruciabitur in futura. Quod si forte contingat in uno quolibet simul hæc quatuor inueniri, ea plane extrema desperatio est.

Quod spiritui ad bonum parato resistis caro. *Capitulum* XVIII.

HAec igitur, & his similia intus suggerit ratio voluntati, eo copiosius quo perfectius illustratione spiritus edocetur. Fœlix sane cuius uoluntas sic cesserit, & acquieuerit consilio rationis, ut a timore con-
A cipiens, promissionibus deinceps cœlestibus foueatur, & parturiat spiritum salutis. At forte inuenietur rebellis, & obstinata voluntas, & nec impatiens solum, sed & monitis peior, & minis durior, & adhibitis acerbior blandimentis. Inuenietur forsitan, quæ nihil mota suggestionibus rationis, imo, & graui furore commota respondeat dicens. Quousque uos patior? prædicatio uestra in me non capit. Scio quòd astuti estis, sed astutia uestra in me locum non habet. Forte & aduocans membra singula, solito amplius solitis iubet obedire cõcupiscentijs, nequitijs deseruire. Hinc nimirum est illud, quod quotidianis discimus experimentis eos, qui cõuerti deliberant, tentari acrius a concupiscentia carnis, & vrgeri grauius in operibus luti, & lateris, qui Aegyptum egredi, & Pharaonis imperium effugere moliuntur.

Quòd lugendum sit, & post luctum consolandum. *Cap.* XIX.

VTinam autem, qui eiusmodi est, declinet impietatem, & terribile illud profundum caueat, de quo scriptum est. Impius Prou. 18.
cum uenerit in profundum malorum, contemnit. Fortissima siquidem potione curatur: & periclitabitur facile, nisi multa solicitudine studeat medici obtemperare consilijs, obseruare præcepta. Vehemens est tentatio, & proxima desperationi, nisi totum colligat, & ad miserandum animæ suæ B
quam adeo miseram, & miserabilem, uidet, conuertat affectum, & audiat uocem dicentem. Beati qui lugent, quoniam ipsi Mat. 5.a
consolabuntur. Lugeat abundanter: quia lugendi tempus aduenit, & ad sorbendas iuges lachrymas ista sufficiunt. Lugeat, sed non sine pietatis affectu, & obtentu consolationis. Consideret nullam sibi inueniri requiem in seipso, sed omnia plena miseriæ, & desolationis. Consideret non esse bonum in carne sua, sed in seculo nequam nihil nisi uanitatem, & afflictionem spiritus contineri. Consideret, inquam, nec intus, nec subtus, nec circa se sibi occurrere consolationem: ut vel tandem aliquando discat quærendam sursum, & desursum esse sperandam. Lugeat interim plangens dolorem suum, exitus aquarum deducat oculus eius, & palpebra non quiescat. Nimirum purgatur lachrymis oculus ante caligans, & acuitur uisus, ut intendere posit in serenissimi luminis claritatem.

Quod post consolationem ad cœlestia contemplanda accedendum est. *Cap.* XX.

EX hoc sane suspiciat per foramẽ, prospiciat per cancellos, prædulcem radium prosequatur obtutu, & magorum sedulus imitator, lumen lumine quærat. Inueniet enim locum tabernaculi admirabilis, ubi panem angelorum manducet homo, inueniet paradisum C
uoluptatis plantatum a domino inueniet hortum floridum, & amœnissimum, inueniet refrigerij sedem, & dicet: O si audiat uocem meam misera illa uoluntas, ut ingrediens uideat bona, & uisitet locum istum: huc nimirũ inueniet requiem ampliorẽ, &

me quoque eo minus inquietabit, quo minus inquietabitur ipsa. Neque enim mentitur qui dixit: Tollite iugum meum super vos, & inuenietis requiē animabus vestris. In huius fide promissionis exacerbata blandius alloquatur, & simulata quadam hilaritate, & spiritu mansuetudinis eam conueniens dicat: Cesset penitus indignatio tua: non ego sum qui te offendere possim: tuum est corpus, tuus & ego ipse: non est quod timeas, non est quod verearis. Nec mirum si forte amarius adhuc reddiderit illa responsum, ut dicat, quia multæ cogitationes ad insaniam nos adduxerunt: sustineat interim æquanimiter ac dissimulet omnino, quod agitur, donec inter loquendum inducens alia pro aliis, opportune aliquando inferat dicens: Inueni hodie ortum pulcherrimū. & amœnissimum locum: bonum esset illic nos esse: nam & tibi nocet in hoc lecto ægritudinis, in hoc doloris strato versari, in hoc cubili tuo graui corde compungi. Aderit dominus quærenti se, animæ speranti in se, aderit votis supplicibus, & verbis eius efficaciam ministrabit. Excitabitur desiderium voluntatis, ut non modo videre locū, sed & introire paulatim, & mansionem inibi facere concupiscat.

Mat. 11.a

D

Quòd in hac contemplatione requiescendum sit. Capitulum XXI.

Nec verò locum reputes corporalem paradisum hunc voluptatis internæ. Non pedibus in hunc ortum, sed affectibus introitur. Nec terrenarum ibi commendatur arborum copia, sed virtutum utique spiritualium iucunda decoraque plantatio. Ortus conclusus, ubi fons signatus in quatuor capita deriuatur, & ex vna sapientiæ vena virtus quadripertita procedit. Splendidissima quoque inibi lilia vernant: & cū flores apparent, etiam vox turturis auditur. Illic nardus sponsę fragrantissimum præstat odorē, & cætera quoque aromata fluūt, Austro spirante, Aquilone fugato. Ibi media est arbor vitæ, malus illa de cantico cunctis preciosior lignis siluarum, cuius & umbra spōsam refrigerat, & fructus dulcis gutturi eius. Ibi continentiæ nitor, & syncerae veritatis intuitus oculos cordis irradiat: auditui quoque dat gaudium & lætitiam dulcissima vox consolatoris interni. Ibi quibusdam spei naribus influit iucundissimus odor agri pleni cui dominus benedixit. Ibi auidissime prælibantur incomparabiles delicię charitatis, & succisis spinis ac uepribus quibus antea pungebatur, unctione misericordiæ perfusus animus in conscientia bona fœliciter requiescit. Quæ quidem non inter vitæ æternæ prēmia, sed inter temporalis militiæ stipendia deputantur: nec ad futuram pertinent, sed ad eam magis, quæ nunc est ecclesiæ promissionem: hoc enim centuplum est quod in hoc seculo seculi cōtemptoribus exhibetur. Nec tibi illud nostro speraueris eloquio commendandum, solus spiritus est qui reuelat, sine causa paginam consulis, experientia magis require. Sapientia est cuius precium nescit homo, de occultis trahitur, nec in terra suauiter viuentium inuenitur ista suauitas. Nimirum suauitas Domini est: nisi gustaueris, non uidebis. Gustate, inquit, & videte quoniam suauis est Dominus. Manna absconditum est, nomen nouum est, quod nemo scit nisi qui accipit. Non illud eruditio, sed vnctio docet: nec scientia, sed conscientia comprehendit. Sanctum est, margaritæ sunt, nec faciet ipse quod prohibet, qui cœpit facere, & docere. Neque enim canes, aut porcos iam reputat, quos prioribus abrenunciantes facinoribus atque flagitijs etiam consolatur per apostolum, dicens: Hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis: tantum caueat ne reuertatur canis ad vomitum, nec sus lota ad volutabrum luti.

E

Psa. 33.b

1.Cor.6.a

Quòd gustu contemplationis refectus habet intelligere diuina. Cap. XXII.

In huius ergo ostio paradisi diuini susurri vox auditur, & sacratissimum secretissimumque consilium quod absconditum est a sapientibus, & prudentibus, paruulis reuelatur. Cuius sanè vocis auditum non sola iam ratio capit, sed gratanter eum communicat & voluntati: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Altissimum plane consilium, & inæstimabile sacramentum. Fidelis sermo & omni acceptione dignus, qui de cœlo nobis à regalibus sedibus uenit. Facta est valida fames in terra, & omnes iam non egere cœpimus, sed ad extremam iam venimus egestatem. Denique, & comparati sumus iumentis

Mat. 5.a

F

iumentis insipientibus, & similes facti sumus illis: etiam porcorum siliquas insatiabiliter esurimus. Qui pecuniam diligit, non satiatur: qui luxuriam diligit, non satiatur: qui gloriam quærit non satiatur. Denique, qui mundum amat, nunquam satiatur. Noui ego homines satiatos hoc mundo, & ad eius omnem memoriam nauseantes. Noui satiatos pecunia, & satiatos honoribus, satiatos voluptatibus, & curiositatibus huius mundi, nec mediocriter, sed usque ad fastidium satiatos. Et facile est cuique nostrum hanc satietatem per Dei gratiam obtinere: neque enim parit hanc copia, sed contemptus. Sic fatui filij Adam porcorum vorando siliquas, non esurientes animas, sed esuriem ipsam pascitis animarum. Sola nimirum hoc edulo inedia uestra nutritur, sola fames alitur cibo innaturali. Et dico plenius exempli gratia, vnum sumens è multis quæ humana vanitas concupiscit. Nō prius satiabuntur corda hominum auro, quàm auro corpora satientur. Nec indignetur auarus, & de ambitiosis & luxuriosis, etiam & de facinorosis eadem sententia est. Siquis mihi forte non credit, experientiæ credat, vel proprię, vel multorum. Quis in vobis
G est fratres, qui satiari cupiat, & desiderium suum optet impleri? Incipiat esurire iustitiam, & non poterit non satiari. Panes illos desideret qui in domo patris abundant, & inueniet sese continuo siliquas fastidire porcorum. Gustum iustitiæ, vel exiguum studeat experiri, vt eo ipso desideret amplius, & amplius mereatur, sicut scriptum est: Qui
Eccl.24.c edit me, adhuc esuriet: qui bibit me, adhuc sitiet. Hoc enim cognatum magis spiritui, & naturalius desiderium uehemētius occupas cor humanum, cæteraque viriliter desideria pellit. Sic nimirum fortem armatum fortior superat, sic clauus clauo solet extundi. Beati ergo, qui esuriunt, & sitiunt iustitiā, quoniā ipsi saturabuntur. Nondum quidè ipsa qua non satiabitur homo, & viuet, sed cæteris vniuersis, quæ prius insatiabiliter fuerunt concupita: ut ex hoc sibi uoluntas ad seruiendum prioribus concupiscentijs corpus uendicare desistens, rationi prorsus exponat magis autem urgeat ipsa seruire iustitiæ in sanctificationem: non minore zelo, quam prius exhibuisset seruire iniquitati ad iniquitatem.

Quòd peccata punita nec iterata nil possunt obesse Cap. XXIII.

Aeterum iam, & uoluntate mutata, & in seruitutē redacto corpore uelut siccato iam aliquatenus fonte, & oppilato foramine tertium adhuc idque grauissimū restat, de purganda scilicet memoria, exhauriēda sententia. Quomodo enim a memoria, mea excidet uita mea? Membrana uilis, & tenuis H
atramentum forte prorsus ebibit, qua deinceps arte delebitur? Non enim superficie tenus tinxit, sed prorsus totam intinxit. Frustra conarer eradere, ante scinditur charta, quā characteres miseri deleantur. Ipsam.n. forte memoriam delere posset obliuio, ut uidelicet mente captus eorum non meminerim, quæ commisi. Cæterum, ut memoria integra maneat, & ipsius maculæ deleantur, qua nouacula posset efficere? Solus itaque sermo uiuus, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti: Dimittuntur tibi peccata tua. Murmuret Pharisæus, & dicat: Quis Mar. 2.a
potest dimittere peccata nisi solus Deus? Mihi enim qui id loquitur Deus est, & nō ęstimabitur alius ab illo qui adinuenit omnem viam disciplinæ, & dedit illam Iacob puero suo, & Israel dilecto suo: post hæc in terris Baruc.3.d
visus est, & cum hominibus cōuersatus est. Huius indulgētia delet peccatū, nō quidē, ut a memoria excidat, sed quod prius inesse pariter, & inficere consueuisset, sic de cætero insit memoriæ, ut eā nullatenus decoloret. Multorum enim nunc peccatorum, quæ uel a nobis, uel ab alijs commissa nouimus, recordamur: sed propria quidē inquinant, aliena non nocent. Vt quid hoc, nisi quòd in his erubescimus singulariter, hæc nobis singulariter imputanda uerremur? Tolle damnationem, tolle timorem, tolle confusionem quæ quidem omnia plane plena remissio tollit, & non modo non oberunt, sed etiam cooperabuntur in bonum ut deuotas ei referamus gratias qui remisit. I

De misericordia, quæ promittitur miseranti. Capitulum XXIIII.

IAm verò supplicanti pro ea, congrue respondetur: Beati misericordes, qm̄ misericordiam cōsequētur. Miserere ergo animę tuæ, qui Deū tibi vis misereri. Laua per Mat. 5.a

 singulas

singulas noctes lectum tuum lachrymis tuis stratum tuum rigare memento. Si compateris tibiipsi, si laboras in gemitu pœnitentiæ, (primus hic gradus misericordiæ est) misericordiam vtique consequeris. Quòd si forte magnus, & multus peccator es, ac magnam quæris misericordiam, ac multitudinem miserationum, tu quoque misericordiam tuam magnificare, & multiplicare labora, reconciliatus esto tibiipsi: nam, & tibi grauis factus eras, quòd positus esses contrarius Deo. Et hac sane in domo propria reformata pace eandem necesse est prius erga proximos dilatari, vt nouissime osculetur te, & ipse osculo oris sui, & quemadmodum
Rom. 5. a scriptum est: Reconciliatus, pacem habeas ad Deum. Dimitte his, qui in te peccauerunt, & dimittetur tibi, quod ipse peccasti, dum secura conscientia oraueris patrem, &
Matt. 6. b dixeris: Dimitte nobis debita nostra, sicut, & nos dimittimus debitoribus nostris. Si forte quempiam defraudaueris, redde, uel simplum, quod superest da pauperibus, & misericordiam prestans misericordiam con
Esa. 1. c sequeris. Si fuerint peccata tua sicut coccinum, quasi nix dealbabuntur. Et si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba
K erunt. Vt non confundaris super cunctis ad inuentionibus tuis quibus preuaricatus es, in quibus nunc erubescis, fac eleemosynam, si non potes de terrena substantia, de voluntate bona: & omnia munda erunt: non modo illuminata ratio, & correcta voluntas, sed ipsa quoque memoria munda erit: vt ex hoc iam voceris ad dominum, & audias uocem dicentis: Beati mundo corde.

Quod vt Deus videatur, cor mundandum est. Capitulum XXV.

Matt. 5. a
Eati mundo corde, quoniam ipsi Deũ uidebunt. Magna promissio fratres mei, & totis desiderijs affectãda. Hæc. n. uisio, con-
1. Ioa. 3. a firmatio est sicut Ioãnes Apostolus ait: Nũc filij Dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus. Scimus quia cũ apparuerit, similes ei erimus: quia uidebimus eum sicuti est.
Ioan. 17. a Hæc uisio uita æterna est, sicut ipsa in euangelio ueritas ait: Hæc est uita æterna ut cognoscant te solum uerum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Odibilis macula, quæ beatam nobis adimit uisionem, & execrabilis negligentia qua dissimulamus interim illius oculi mundationem. Vt. n. corporeus nobis uisus, aut humore interiori, aut exterioris infectione pulueris impeditur: sic & intuitus spiritualis interdum quidẽ propriæ carnis illecebra, interdum curiositate seculari, & ambitione turbatur. Quod quidem non minus nos experientia propria, quam diuina pagina docet: ubi legitur scriptum: Corpus quod corrumpitur, aggra- Sap. 9. d
uat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multam cogitantem. L
In utroque tamen solum quod hebetat, & cõfundit obtutum, peccatum est: nec aliud inter oculum & lucem, inter Deum, & hominem separare videtur. Quandiu enim in hoc corpore sumus, peregrinamur a domino: non utique corporis est culpa, huius scilicet, quod gerimus corpus mortis: magis autem, quòd corpus peccati sit caro, in qua bonum non est, sed potius lex peccati. Interdum tamen corporeus oculus non adhuc festuca manente, sed iam sublata, uel exufflata aliquandiu caligare uidetur, quod quidem, & ipsum in interiori oculo, qui in spiritu ambulat, sepius experitur. Neque enim ubi ferrum extraxeris, continuo uulnus redditum est sanitati, sed tunc primum necesse est adhibere fomenta, & operã dare curationi. Nemo ergo sentinam eiiciens, mundatum sese protinus arbitretur, quinimmo nouerit se multis purificationibus egere. Nec modo lauandum aqua, sed & purgandum, & examinandum igni, ut dicat: Transiuimus per ignem, Psa. 65. e
& aquam, & eduxit nos in refrigeriũ. Beati Matt. 5. a
ergo mundo corde, quoniam ipsi deum uidebunt. Nunc quidẽ per speculum in enigmate, in futuro autem facie ad faciem, ubi nimirum faciei nostræ fuerit consummata mundities, ut sibi eam exhibeat gloriosam non habentem maculam neque rugam.

De peccato, patiente, & pacifico. Capitulum. XXVI.

VBi oportune illico subinfertur. Bea Ibidem.
ti pacifici, quoniam filij Dei uoca M
buntur. Est enim homo pacatus, qui bona pro bonis reddens, quãtum in se est, nemini uult nocere. Est alius patiens, qui nõ reddens mala pro malis, etiam potens est sustinere nocentem. Est, & pacificus, qui bona pro malis reddẽs, in promptu habet, & prodesse nocenti.

Primus

Primus quidem paruulus est, & facile scandalizatur: nec facile qui huiusmodi est, in hoc seculo nequam, & pleno scandalis poterit obtinere salutem. Secundus (vt scriptum est) in patientia sua possidet animam suam. Nam tertius quidem non modo suam possidet, sed & multorum animas lucrifacit. Primus quantũ in ipso est pacem habet. Secundus pacem tenet. Tertius pacem facit. merito proinde beatificatur nomine filij, ꝙ opus filij impleuerit, vt post suam non ingratus reconciliationem, etiam alios reconciliet patri suo. Siquidem qui bene ministrauerit, bonum gradum sibi acquirit, nec in domo patris gradus melior credendus est esse quam filij. Si enim filij, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, vt quemadmodum dicit: Vbi ipse est, ibi sit, & minister suus. Fatigauimus vos prolixitate sermonis, & detinuimus vltra quam oporteret. Ex hoc iam finem loquacitati nostræ, quem non imperat verecundia videtur imperare, vel hora. Mementote tamen Apostoli, quem aliquando verbum prędicationis vsque in mediam noctem legitis protraxisse. Vtinam adhuc (ut ipsius uerbis vtar) sustineatis modicum quid insipientiæ meæ. Aemulor enim uos Dei æmulatione.

Rom. 8. c
Ioan. 12. b
1. Co. 11. a

A *Increpatio ad ambitiosos, qui non mundato corde Deum alijs pacificare præsumunt.* Cap. XXVII.

Filioli mei, quis demonstrabit võbis fugere a ventura ira? Nemo enim magis iram meretur, quã amicum simulans inimicus. Iuda osculo tradis filium hominis, homo vna nimis, qui simul mecum dulces capiebas cibos, qui in paropside manum pariter intinxisti? Non est tibi pars in oratione qua orat ad patrem, & dicit: Pater ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt. Væ uobis qui clauem tollitis non scientiæ solum, sed auctoritatis: nec ipsi introitis, multipliciter impeditis quos introducere debuistis. Tollitis enim & nõ accipitis claues. De quibus dominus queritur per prophetam: Ipsi regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & ego non uocaui eos. Vnde tantus prælationis ardor, vnde ambitionis impudentia tanta, unde uesania tanta præsumptionis humanæ? Audeátne aliquis vestrum terreni cuiuslibet reguli, non præcipiente, aut etiam prohibente eo occupare ministeria, præripere beneficia, negocia dispensare? Nec tu Deum putes, quæ in magna domo sua a vasis iræ aptis in interium sustinet, approbare. Multi quidem veniunt, sed considera quis vocetur. Ordinem ipsum dominici sermonis attende: Beati, inquit, mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Ac deinde: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Mũdi cordes vtique vocat pater cœlestis, qui non quærunt, quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi: nec quod sibi utile, sed quod multis. Petre, inquit, amas me? Domine, tu scis quia amo te. Pasce oues meas. Quando enim sic amatas oues committeret non amanti? Nimirũ hoc quæritur inter dispẽsatores, vt fidelis quis inueniatur. Væ ministris infidelibus, qui necdũ reconciliati recõciliationis alienæ negocia quasi homines, qui iustitiam fecerint apprehendunt. Væ filijs iræ, qui se ministros gratiæ profitentur. Væ filijs iræ, qui pacificorum sibi vsurpare gradus, & nomina non verentur. Væ filijs iræ, qui fideles sese mediatores pacis, vt peccata populi comedant, mentiuntur. Væ qui ambulantes in carne Deo placere non possũt, & placere uelle pręsumunt.

Luc. 24. c
Osee 8. a
Matt. 5. a
B
Ioan. 21. e

Quòd quidam pacificorum gradus sibi vsurpent. Cap. XXVIII.

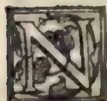
Non miramur fratres quicunque præsentem statum ecclesię miseramur, non miramur de radice colubri regulum orientem. Non miramur si uindemiat vineam domini, qui institutam a domino prætergreditur viam. Impudenter enim pacifici gradum, & filij Dei uices occupat homo, qui nec primã quidem adhuc vocem domini ad cor reuocantis audiuit: aut siquando forsitan cœperit audire, resiliens fugit ad folia, vt absconderetur in eis. Propterea necdum peccare quieuit, sed longam adhuc trahit restem: necdum factus est uir videns paupertatem suam, sed dicit quiá diues sum, & nullius egeo, cum sit pauper, & nudus, & miser & miserabilis. Nihil illi de spiritu mansuetudinis, quo præoccupatos in delicto possit instruere, considerans seipsum ne, & ipse tentetur. Compunctionis lachrymas nesciens lætatur magis cum malefecerit, & in rebus pessi-

C

pessimis exultat. Nimirũ unus eorũ est, q-
Luc. 6. d bus dñs ait. Væ vobis qui ridetis nunc, qm̃
flebitis. Pecuniã non iustitiã concupiscunt
oculi eius, & omne sublime uidet: miserabi
liter esurit dignitates, gloriam sitit huma-
nam procul ab eo misericordiæ viscera, sæ-
uire potius, & tyrannum exhibere lætatur,
quæstum æstimat pietatem. Quid de
munditia cordis loquar? Vtinam non il-
lud obliuioni dedisset tanquam mortuus a
corde, vtinam non esset columba seducta
non habens cor, vtinam esset, quod uel de-
foris est mundum, nec ea, quæ corporalis
est maculata tunica inueniretur, ut obedi-
Esa. 52. c ret, uel in hac parte dicenti: Mundamini,
qui fertis vasa domini.

Exprobratio, quòd incontinentes sacros ordines non uerentur

Cap. XXIX.

On accusamus vniuersitatẽ, sed nec uniuersitatẽ possumus excusare. Reliquit sibi dominus multa milia. Alioquin nisi eorum nos excusaret iustitia, & illud nobis semen sanctum dominus Sabaoth reliquisset, olim iam sicut Sodoma subuersi essemus, &
D sicut Gomorra similiter periissemus. Dilatata siquidem uidetur ecclesia, ipse etiam cleri sacratissimus ordo fratrum numerus super numerum multiplicatus est. Verum etsi multiplicasti gentem Domine, non magnificasti lætitiam, dum nihil minus apparet decessisse meriti, quam numeri acessisse. Curritur passim ad sacros ordines, & reuerenda ipsis quoque spiritibus angelicis ministeria homines apprehendunt sine reuerentia, sine consideratione. Neque enim signum regni occupare cœlestis, aut illius timent imperij gestare coronam, in quibus auaritia regnat, ambitio imperat, dominatur superbia, sed & iniquitas, & luxuria etiam principatur: in quibus, & pessima forte appareat intra parietes abominatio, si (iuxta Ezechielis prophetiam) parietem fodiamus, ut in domo Dei uideamus horrendum. Siquidem post fornicationes, post adulteria, post incestus, nec ipsæ quidem apud aliquos ignominiæ passiones, & turpitudinis opera desunt: vtinam non fierent, quæ usqueadeo non conueniunt, ut nec Apostolum hęc scribere, nec nos dicere oporteret, vt nec dicentibus crederetur, quòd humanum aliquando occupauerit animum tam abominanda cupido. Nunquid non olim ciuitates illę spurcitiæ huius matres diuino prædamnatę iudicio,
Gene. 19. e & incendio sunt deletæ? Nunquid non gehennalis flamma moram non sustinens, execrabilem illam præuenit tollere nationem, quòd ipsius specialiter essent peccata manifesta pręcedentia ad iudicium? Nunquid non & ipsam vtpote consciam tantæ E
confusionis tellurem absumpsit ignis, sulphur, & spiritus procellarum? Nunquid non in lacum horribilem solum omne redactum est? Amputata sunt hydræ capita quinque, sed heu innumera surrexerunt. Quis reædificauit vrbes flagitij, quis turpitudinis mœnia dilatauit, quis extendit propagines virulentas? Væ uæ, inimicus hominum sulphurei illius incendij reliquias infœlices circunquaque dispersit, execrabili illo cinere ecclesiæ corpus aspersit, & ipsorum quoque ministrorum eius nonnullos sanie fœtidissima spurcissimaque respersit. Heu genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, quis inter tua illa primordia tam diuina, & spiritualibus affluentem charismatibus Christianæ religionis ortum, credere posset posse talia in te aliquando reperiri?. Ingrediuntur cum hac macula tabernaculum Dei viuentis, inhabitant cum macula, templum sanctum domini polluentes, iudicium multiplex accepturi, quod & tam grauissimas conscientias gerunt, & nihilominus sese ingerunt in sanctuarium Dei. Tales enim non modo non placant Deum, sed magis irritant, dum uidentur in cordibus suis dicere: Non requiret. Irritant plane, & infensum reddunt sibi: uereor ne in his quibus eum repropitiare debuerant. Vtinam magis turrim inchoaturi, sedentes computarẽt ne forte sumptus non habeant ad perficiendum. Vtinam qui continere nõ ualent, perfectionem temerarie profiteri, aut cœlibatui dare nomina vererentur. Sumptuosa si- F
quidem turris est, & uerbum grande, quod non omnes capere possunt. Esset autem sine dubio melius nubere quam uri, & saluari in humili gradu fidelis populi, quam in cleri sublimitate, & deterius uiuere, & districtius iudicari. Multi enim, non quidẽ omnes, sed tamen multi, certum est, nec latere queunt præ multitudine, nec præ impudentia quærunt: multi utique libertatem in qua vocati sunt, in occasionẽ carnis dedisse uidentur, abstinen-

abstinentes remedio nuptiali, & in omne deinceps flagitium effluentes.

Exhortatio ad pœnitentiam, vt prius humilitati post exaltentur.
Capitulum. XXX.

PArcite obsecro fratres, parcite animabus vestris, parcite sanguini qui pro vobis effusus est. Horrendũ cauete periculum, ignem, qui paratus est declinate. Inueniatur tandem non irrisoria perfectionis professio, exhibeatur etiam filius in specie pietatis, non sit inanis cœlibis vitæ forma, & uacua veritatis. Quidni periclicetur castitas in deliciis, humilitas in diuitiis, pietas in negotijs, veritas in multiloquio, charitas in hoc seculo nequam? Fugite de medio Babylonis, fugite, & saluate animas vestras. Conuolate ad urbes refugij, ubi possitis, & de præteritis agere pœnitentiam, & in præsenti obtinere gratiam, & futuram gloriam fiducialiter præstolari. Non vos retardet conscientia peccatorum, quia vbi illa super-
G abundauerunt, superabundare gratia consueuit, non pœnitentiæ austeritas ipsa deterreat. Neque enim condignæ sunt passiones huius temporis ad præteritam culpam, quę remittitur, non ad præsentem cõsolationis gratiam, quæ immittitur, non ad futuram gloriam, quæ promittitur nobis. Denique nulla est tanta amaritudo, quam non prophetica farina dulcoret, quam non sapidam reddat sapientia lignum uitæ. Si verbis nõ creditis, operibus credite, exemplis acquiescite plurimorum. Currunt vndique peccatores ad pœnitentiam, & natura pariter & consuetudine delicati, exteriorẽ omnino asperitatẽ nõ reputant, vt exasperatę cõsciẽtiæ leniantur. Nihil credẽtibus impossibile, nil amantibus difficile, nil asperũ mitibus, nil humilibus arduum reperitur, quibus & gratia fert auxiliũ, & obediendi deuotio lenit imperium. Quandiu ambulatis in magnis, & mirabilibus super uos? Magnum prorsus, & mirabile est ministrum esse Christi, & mysteriorum Dei esse dispensatorem. Longe super uos est ordo pacificorum, nisi forte omissis gradibus præ ostensis saltare magis, quam ascendere libet. Vtinam tamen quisquis sic intrat, si fieri posset, tã fideliter ministraret, quam fiducialiter se ingessit. At difficile fortassis, & impossibile est, vt ex amara radice ambitionis suauis fructus prodeat charitatis. Dico ego, *Luc. 14.d*
si vultis audire, imo non ego, sed Dominus. Cum uocatus fueris ad nuptias, recumbe in nouissimo loco: quia omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. H

De persecutione sustinenda secundum vltimam beatitudinem.
Cap. XXXI.

BEati, inquit, pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Considera diligẽter non pacidicos, sed pacificos commendari. Sunt enim qui dicunt, & non faciunt. Sane quẽadmodum non auditores legis iusti sunt, sed factores, sic nõ annunciatores pacis sunt beati, sed actores. Vtinam tamen nostri quicunque videntur hodie pharisæi (forte enim aliqui sunt) etsi non facerent, saltem dicerent, quod oportet. Vtinam qui sine sumptu Euangelium ponere nolunt, ponerent, vel pro sumptu, vtinam vel Euangelizarent, ut manducarent. Mercenarius, inquit, *Ioan. 10.a*
videt lupum uenientem, & fugit. Vtinam hodie quicunque pastores non sunt, mercenarios gregi uellent se exhibere, non lupos, vtinam ipsi non læderent, vtinam non fugerent nemine persequente, vtinam non exponerent gregem, donec lupus ueniens uideretur. Nimirum sustinendi fuerant, si inuenirentur, præsertim tempore pacis, recipientes mercedem suam, & pro mercede sua saltem in custodia gregis laborantes, dũmodo non ipsi turbarent gregem, & gratis auerterent a pascuis iustitię, & ueritatis. Nã persecutio quidem indubitanter mercenarius a pastoribus segregat, & discernit. Quã I
do enim transitoria damna non timeat, qui temporalia lucra sectatur? Quando terrenam sustineat persecutionem propter iustitiam, qui terrenam mercedem plusquam iustitiam quærit? Beati, inquit, qui perse- *Matt. 5.a*
cutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Pastorum hæc beatitudo, non mercenariorum, multo minus latronum est, vel luporum. Vsqueadeo siquidem persecutionem nõ sustinent propter iustitiam, vt persecutionem malint, quam iustitiã sustinere. Nẽpe contraria est operibus eorũ, grauis est etiam eis ad audiendum. Cæterũ propter auaritiam,

propter ambitionem paratos eos videas vniuersa pericula subire, suscitare scandala, sustinere odia, dissimulare opprobria, negligere maledicta: vt non minus perniciosa sit animositas talium, quam pusillanimitas mercenarium. Veris ergo pastoribus dicit pastor eorum, pastor bonus qui pro ouibus suis animã suam ponere non pepercit:
Ibidem. Beati eritis cum vos oderint homines, & cum separauerint vos, & eiecerint, nomen vestrum tanquam malum propter filiũ hominis. Gaudete in illa die, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis. Siquidem non est, quod fures timeant, qui sibi in cœlo thesaurizant. Non est quod causentur de multiplici tribulatione, vbi multiplicationem mercedis attendunt. Quinimo gaudeant magis, vt dignum est, quod non tam persecutio, quam remuneratio augeatur, & exultent eo abundantius, quo plura sustinent propter Christum, ut eos proinde copiosior merces maneat apud ipsum.
K Quid timidi estis modicæ fidei? Fidelis extat sententia irrefragabili veritate subnixa, quia nulla nocebit aduersitas, si nulla dominetur iniquitas. Sed parum est nocere, etiã proderit, & copiosius proderit, dummodo sit iustitia in intentione, Christus in causa, apud quem patientia pauperum nõ peribit in finem. Ipsi gloria, & nunc, & semper & in secula seculorum. Amen.

Expliciunt sermones beati Bernardi de tempore, & sanctis, & de diuersis vtilibus materijs.

INCIPIVNT BEATI BERNARDI parui sermones.

SERMO PRIMVS.

EATA illa, & sempiterna trinitas, pater & filius, & Spiritus sanctus, unus deus scilicet, summa potentia, summa sapientia, summa benignitas creauit quandã trinitatem ad imaginem, & similitudinem suam, animam videlicet rationalem, quę in eo præfert vestigium, quoddam illius summe trinitatis, quod ex memoria, ratione, & voluntate consistit. Creauit autem eam L hoc modo, ut manens in illo, participatione eius esset beata: auersa ab illo quocunque se conferret, remaneret misera. Sed hęc trinitas creata elegit potius per motum propriæ uoluntatis cadere, quam ex gratia conditoris per arbitrium stare. Cecidit ergo per suggestionem, delectationem, consensum, ab illa summa, & pulchra trinitate, scilicet potentia, sapientia, puritate, in quandam contrariam, & fœdam trinitatem, scilicet infirmitatem, cæcitatem, immunditiã. Memoria enim facta est impotens, & infirma, ratio imprudens, & tenebrosa, uoluntas impura. Porro memoria, quæ simplicis diuinitatis potentiam stans cogitabat, ab illa cadens, & uelut super saxa corruens, in tres partes confracta dissilijt, scilicet in cogitationes affectuosas, onerosas, ociosas. Affectuosas voco illas, in quibus ipsa afficitur, ut in curis rerum necessariarum, edendi, bibendi, cæterorumque similium. Onerosas, in exterioribus administrationibus, & occupationibus duris. Ociosas, quibus, noc afficitur, nec oneratur, & tamen ab æternorum contemplatione per illa distenditur, ut si cogitet uerbi gratia, equum currentem, aut auẽ uolantẽ. Rationis quoque triplex casus est. Siquidem eius erat discernere inter bonum, & malum, uerum & falsum, commodum, & incommodum. In quibus discernendis tanta modo caligine cæcatur, ut sæpe in contrarium ducat iudicium, recipiens malum pro bono, falsum pro uero, noxium pro commodo, & M econuerso. Nunquam uero in his falleretur, si nunquam lumine à quo creata est priuaretur. Sed quia, & ipsa inde cecidit, proculdubio nihil aliud, quam tenebras suæ cæcitatis inuenit. Vnde factum est, ut, & instrumentum perderet, scilicet illud triuium sapientię, ethicam, logicam, physicam, quas nos possumus aliis uocare nominibus, moralem, inspectiuam, & naturalem scientiam. Siquidem per ethicam eligitur bonum, & reprobatur malum, per logicam cognoscitur uerum, & falsum: per physicam commodum, & incommodum, id est, quid in usum assumendum sit, quid respuendum. Sequitur uoluntas, cuius ruina similiter tripertita est. Quæ enim summæ benignitati, & puritati inhærere, & eam solam diligere debuit: per propriam iniquitatẽ a supernis in hæc infima lapsa, per cõcupiscentiam

cupiſcentiam carnis, & concupiſcentiã oculorum, & ambitionẽ ſeculi terrena dilexit. Quid hoc infœlicius caſu poteſt æſtimari, vbi pereunte memoria, ratione, voluntate tota animæ ſubſtantia perimitur? Veruntamen hunc tam grauem, tam tenebroſum, tam ſordidum lapſum noſtræ naturæ reparauit illa beata trinitas, memor miſericordię ſuę, immemor culpæ noſtrę. Venit ergo à patre miſſus Dei filius, & dedit fidem: poſt filium miſſus ſpiritus ſanctus, & dedit charitatem. Per hæc duo, id eſt fidem, & charitatem, facta eſt ſpes redeundi ad patrẽ. Et hæc eſt trinitas, ſcilicet fides, ſpes, charitas, per quam velut per tridentem reduxit de limo profundi ad amiſſam beatitudinẽ illa incommutabilis, & beata trinitas mutabilem, lapſam, & miſeram trinitatem. Et fides

A quidem illuminauit rationem, ſpes erexit memoriam, charitas verò purgauit uoluntatem. Cum ergo uenit, ut dictum eſt, Dei filius, factus eſt homo, qui erat Deus: tanquam medicus bonus dedit præcepta, quibus obſeruatis reformaretur ſalus amiſſa. Vt verò præceptis faceret fidem, exhibuit ſigna. Vt eorundem præceptorum perſuaderet utilitatem, promiſit beatitudinem. Eſt igitur fides alia præceptorum, alia ſignorum, alia promiſſorum: id eſt qua credimus in Deum, qua credimus Deum, qua credimus Deo. Per fidem præceptorum credimus in Deum. Credere autem in Deum, eſt in eum ſperare, & eum diligere. Per fidem ſignorum credimus Deum, qui talia poteſt, & omnia poteſt. Per fidem promiſſorum credimus Deo, qui quicquid promittit, veraciter complet. Similiter quoque ſpes triplex eſt, & procedit de prædicta triplici fide. Nam de fide præceptorum oritur ſpes veniæ: de fide ſignorum, ſpes gratiæ: de fide promiſſorum, ſpes glorię. Charitas itidem ternario numero colligitur, de corde puro, & de conſcientia bona, & fide non ficta. Puritatem debemus proximo, conſcientiam nobis, fidem Deo. Puritas autem eſt, ut quicquid agitur, aut ad utilitatem proximi, aut ad honorem fiat Dei. Maxime autem exhibenda eſt proximo, quia Deo manifeſti ſumus. Proximo autem non poſſumus, niſi

B in quantum illi cor noſtrum aperimus. Conſcientiam bonam faciũt in nobis duo, pœnitentia, & continentia, quando ſcilicet per pœnitentiam peccata commiſſa punimus, & per continentiam deinceps punienda non committimus: & hanc debemus nobis. Poſt hæc ſupereſt fides non ficta: quæ Deo vigilanter exhibenda eſt, vt nec propter proximum cui nos impendimus, offendamus Deum: nec propter conſcientiam, quam per pœnitentiam, & continentiam in humilitate cuſtodire volumus, minus exequamur mandatorum Dei obedientiam, & hæc eſt fides non ficta. Non ficta autem ponitur ad differentiam mortuę fidei, & fictę. Mortua fides eſt, quæ ſine operibus eſt. Fides ficta, quæ ad tempus credit, & in tempore tentationis recedit. Vnde etiam ficta, id eſt fragilis dicitur. Hæc omnia breuius poſſumus colligere, ut facilius commendentur memoriæ. Dicamus ergo. Eſt trinitas creatrix, pater & filius & ſpiritus ſanctus, ex qua cecidit creata trinitas, memoria, ratio, & voluntas. Et eſt trinitas per quam cecidit, uidelicet per ſuggeſtionem, delectationem, cõſenſum. Et eſt trinitas in quam cecidit, uidelicet impotentia, cæcitas, immũditia. Rurſus trinitas, quæ cecidit, id eſt memoria, ratio, voluntas. Singulæ cuiuſque tripertitus excidit caſus. Memoria cecidit in tres ſpecies cogitationum: affectuoſas, oneroſas, ocioſas. Ratio in triplicem ignorantiã: boni & mali, ueri & falſi, commodi, & incommodi. Voluntas in concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum, ambitionem ſeculi. Eſt trinitas per quam reſurgit fides, ſpes, charitas. Quæ trimembres habent ſubdiuiſiones. Eſt enim fides præceptorum, ſignorum, promiſſorum: eſt & ſpes veniæ, gratiæ, gloriæ: & eſt charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. C

Sermo ſecundus.

AVe Maria gratia plena. Non in ſola virginitate conſtare poterat gratiæ plenitudo: neque enim omnibus eſt de ea accipere. Fœlices qui non inquinauerunt veſtimẽta ſua, & cum regina noſtra uirginitatis priuilegio gloriantur. Sed num vnam tantum benedictionem habes, o domina? Et mihi obſecro vt benedicas. Periit virtus illa à me, non eſt iam vel aſpirare ad illam. Computrui in ſtercore meo, ut iumentum factus ſum. Nunquid non erit mihi etiam aliquid apud te, non erit ubi poſſim eſſe tecũ, quia iam ſequi non valeo quocunque ieris? Quærit angelus puellam quam præparauit domi- Gen. 27. d

dominus filio domini sui. Bibit ipse de hydria tua, cognata sibi uirtute delectatus, sed nunquid non & iumentis potum tribues?
Gen.24.e Bibit angelus quòd virum non cognoscis, bibent iumenta quòd de humilitate singulariter gloriaris. Respexit (inquit) dominus
Luc.1.e humilitatem ancillæ suæ. Nam virginitas sine humilitate habet fortasse gloriam, sed non apud deum. Humilia semper excelsus respicit, & alta à longe cognoscit. Humi-
Ps.137.a libus dat gratiam, superbis resistit. Sed for
Iacob 4.b te ne in his quidem duabus metretis plena
D est hydria tua: capax est etiam tertiæ, ut nō modò angelus & iumenta, sed ipse iam bibat architriclinus. Hoc enim uinum bonū,
Ioan.2.b quod seruauimus usque adhuc. Minister angelus haurit, sed ut ferat architriclino. Patrem loquor, qui principium trinitatis
Luc.1.a architriclinus iure uocatur. Ait sanè angelus, fœcunditatem Mariæ cōmendans, quę tertia est metreta: Quod ex te nascetur sanctum, uocabitur filius Dei. Ac si dicat: Cū eo solo tibi est generatio ista cōmunis.

Sermo tertius.

AVe Maria gratia plena. Bene plena: quia Deo & angelis & hominibus grata. Hominibus per fœcunditatem, angelis per uirginitatem, Deo per humilitatem. In hoc tertiò à Domino se respectam testatur, qui
Ps.137.a humilia respicit, & alta à longe cognoscit. Sicut enim oculi satanę omne sublime vident, ita oculi Domini omnem humi-
Cant.6.d lem intuentur. Vnde ait in Cantico Canticorum: Reuertere reuertere Sunamitis, reuertere reuertere, ut intueamur te. Quater dicit reuertere, propter quadruplicem superbiam, per quam auersa a Domino non uidebatur. Est enim superbia cordis, superbia oris, superbia operis, superbia habitus. Superbia cordis est, quādo homo in oculis suis magnus est. Contra quā Sapiens orat dicens. Extollentiam oculorū
Eccl.23.a meorum ne dederis mihi. Et alibi: Væ qui
Isa.5.e sapientes estis in oculis uestris. Superbia o-
E ris uel linguæ, quæ & iactantia dicitur, est quando homo non solum magna de se sentit, sed etiam loquitur. Vnde Psalmista: Disperdat Dominus uniuersa labia dolosa,
Psal.11.a & linguam magniloquam. Superbia operis est, quando homo exteriori quadam superbia, ut magnus appareat agit. De qua idem psalmista ait: Non habitabit in me- Ps.100.b
dio domus meæ, qui facit superbiam. Superbia habitus est, quando homo ut gloriosus uideatur, preciosis se ornat uestib. Vnde Paulus: Non in ueste preciosa. Et Dominus: Qui mollibus uestiuntur, in do- 1.Tim.2.c
mibus regum sunt, ubi superbia abundat. Mat.11.a
Sunt autē quinque, quę ad remedium tam mortiferę pestis a Domino rationali animę sunt posita: locus, corpus, tentatio diaboli, prædicatio Christi, & eius conuersatio. Locus, quia exilium: corpus, quia onerosum, tentatio, quia inquietat: Christi prædicatio, quia ædificat: & eius conuersatio, quia informat. His quasi quinque sensibus Deus humilitatem operatur in anima. Sicut enim anima uita est corporis, ita Deus uita est animæ: & sicut corpus mortuū est quod per quinque sensus ab anima non uegetatur, ita anima mortua est quæ per hæc a Domino non humiliatur.

Sermo quartus.

INtrauit Iesus in quoddam castellum, & mulier quædā Martha nomine excepit illum in domū suā. Castellū vbi Luc.10.g
Christus intrauit, uoluntaria est pau- F
pertas, quæ habitatores suos à gemina impugnatione qua huius mundi amatores expugnantur, reddit securos, scilicet propria inuidia & aliena. Paupertas enim dum putatur misera, aliena caret inuidia: & quia est uoluntaria, nemini quicquam inuidet. Duæ istæ sorores, duas uitas amatorū paupertatis significant. Quidam cum Martha soliciti Domino Iesu duo pulmentaria præparant, scilicet correctionem operis cū salsamento contritionis, & opus pietatis cum condimento deuotionis. Hi verò qui cum Gal.6.b
Maria soli Deo uacant, considerantes quid sit Deus in mūdo, quid in hominibus, quid in reprobis: contemplantur quia Deus est mundi rector & gubernator, hominū liberator & adiutor, angelorum sapor & decor, in seipso principium & finis, reproborum terror & horror. In creaturis mirabilis, in hominibus amabilis, in angelis desiderabilis, in seipso incomprehensibilis, in reprobis intolerabilis.

Dies

Sermo quintus.

Psal. 17.a DIes diei eructat uerbū. Dies diei, angelus uirgini. Dies angelus propter beatitudinem, uirgo dies propter integritatis uirtutē. Et nox nocti indicat scientiam. Serpens nox propter maliciam: mulier nox propter ignorātiam. Dies diei eructat verbum. Deitas uirginitati de utero paternæ maiestatis, in utero maternæ integritatis. Aliter dies diei eructat uerbum, Deus pater animæ rationali
G per fidem illuminatæ. Et nox nocti indicat scientiam, creatura rationalis animæ rationali nondum per fidem illuminatæ. Vnde
Rom. 1.c Apostolus: Inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur à creatura mundi. Vnde nos dicimus, verbum indicatum, verbum inspiratum, uerbum eructatum. Primum fecit cognitionem, secundum conuersionem, tertium uiuificationē. Primum obfuit, secundum nō profuit, tertium uiuificauit. Primum obfuit, quia cū cognouissent Deum, non sicut Deū glorificauerunt, aut gratias egerunt: sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum. Secundum nō profuit: quia non data est lex quæ posset uiuificare. Tertium uiuificauit: quia per crucē redemit. Primum totum deforis, secundū foris & intus, tertium totum intus. Et nota, quia quod eructatur, de plenitudine eructantis cum quodam ipsius substantię sapore profertur, & iccirco sapientia incarnata dicitur habens in se omnē plenitudinē. In miraculis cognitionem, in doctrina cōuersionem, in passione uiuificationem. Vn
Ose. 9.a de ait Propheta. Venite & reuertamur ad Dominū: quia ipse cæpit, & sanabit nos: percutiet & curabit nos. Viuificabit nos post duos dies, scilicet cognitionis & conuersionis: in die tertia suscitabit nos, uoce uerbi incarnati per primam suam resurrectionem: & uiuemus in conspectu eius uiuificati per passionem, serenius illuminati per miraculorum cognitionem: sequemurque ut cognoscamus Dominū instructi per doctrinæ
H conuersionem.

Sermo sextus.

EGredimini filiæ Sion, & videte regē Salomonem. Non dicit Ecclesiasten aut Ididan. Nam & his nominibus appellatus est rex ille: & significat Iesum Christum nostrum uerum Salomonē, qui est Salomon, idest, pacificus in exilio: Ecclesiastes, idest concionator in iudicio: Idida, id est dilectus Domini in regno. Vbique rex. In exilio rector morum, in iudicio discretor meritorum, in regno distributor præmiorum. In exilio mansuetus, in iudicio iustus, in regno gloriosus. In exilio amabilis, in iudicio terribilis, in regno admirabilis. In diademate quo coronauit eū mater sua. Est autē hęc corona misericordiæ, & in hac mirabilis. Coronauit eum & nouerca sua corona miseriæ, & in hac cōtemptibilis. Synagogā loquor, quæ se ei non matrem exhibuit, sed nouercam. Coronabit eum familia sua corona iustitiæ, & in hac terribilis. Coronat eum pater suus corona gloriæ, & in hac desiderabilis. Videant ergo eū peccatores in corona miserię, id est spinea, & cōpungantur. Videant eū filiæ Sion animæ affectuosę in corona misericordiæ, & imitentur. Videbunt eum impij in corona iustitiæ, & peribunt. Videbunt eum sancti in corona gloriæ, & perpetualiter gaudebunt. Egredimini filię Siō, animę delicatæ de sensu carnis ad intellectū mentis, de seruitute carnalis concupiscētiæ ad libertatem spiritualis intelligentiæ, & videte regem Salomonem in diademate quo I
coronauit eum mater sua. Coronātur quidem & alij imitatores ipsius, sed hoc ex industria adiuti per gratiam. Solus iste à matre coronatus est, quia solus cum ordinatis affectionibus tanquā sponsus è thalamo procedit ex vtero matris. Sunt autem affectiones istæ quatuor notissimæ, amor & lætitia, timor & tristitia. Absque his non subsistit humana anima, sed quibusdam sunt in coronam, quibusdam in confusionem. Purgatæ enim & ordinatæ, gloriosam in virtutum corona reddunt animam. Inordinatæ per confusionem deiectam & ignominiosam. Purgantur autem sic. Si amantur quę amāda sunt, si magis amantur quæ mā gis amāda sunt: si non amantur quæ amanda non sunt, amor purgatus erit. Sic & de cæteris. Ordinantur autem sic: Initio timor, deinde lætitia, post tristitia,

tia, in consummatione amor. Compositio quarum talis est. De timore & lætitia nascitur prudentia, & est timor causa prudentiæ, lætitia fructus. De lætitia & tristitia nascitur temperantia, cuius est tristitia causa, lætitia fructus. De tristitia & amore nascitur fortitudo, & est tristitia causa fortitudinis, amor fructus. Clauditur circulus coronæ. De amore & timore nascitur iustitia, & est timor causa iustitiæ, amor fructus.

Considera ergo quomodo istæ affectiones ordinatæ virtutes sunt, inordinatę perturbationes. Si timorem sequatur tristitia, desperationem generat, si amorem lætitia, dissolutionem. Sequatur ergo timorem læ-
K titia, quia timor futura cauet, lætitia de pręsenti gaudet, prudentis cautelæ finem lætitia possidet. Probet ergo lætitia timorē. Probatus timor nihil aliud quam prudētia est. Comitetur lætitiam tristitia, quia moderate lęta amplectitur, qui tristia reminiscitur. Temperet ergo lætitiam tristitia. Temperata lætitia nihil aliud quàm temperantia est. Iungatur amor tristitiæ, quia fortiter sustinet tristia, qui per amorem quæ sunt amāda desiderat. Cōfortet ergo amor tristitiam. Confortata verò tristitia nihil aliud quàm fortitudo est. Iungatur amor timori, quia ordinate amandis inhæret, qui timenda non negligit. Ordinet ergo amor timorē: ordinatus timor nihil aliud quàm iustitia est. Duæ affectiones lętitia & tristitia non se extendunt ad alia: in nobis enim lætamur & in nobis tristamur. Amor & timor ad alia se extendunt. Timor enim affectio est naturalis quæ nos coniungit superiori per inferiorem partem, & habet se ad solum deum. Amor affectio est quę nos coniungit superiori, & inferiori, & æquali, & habet se ad deum & proximum. In his autem duobus perfecta consistit iustitia, vt timeamus deum propter potētiam, amemus propter bonitatem, & proximum propter naturę societatem.

Sermo septimus.

QVid est quod dicimus beatam Mariam purificari? Quid vero quod ipsum Iesum dicimus circuncidi? Enim verò tam non indiguit illa purificatione, quàm nec ille cir-
L cuncisione. Nobis ergo & hic circuncidi-tur, & illa purificatur, prębentes exemplū pœnitentibus, vt a vitijs continentes, primum per ipsam continentiam circuncidamur, deinde à commissis per pœnitentiam purificemur.

Sermo octauus.

QVid est autem quod Maria portat Iesum in vtero, Ioseph in humero, in Aegyptum scilicet iens & inde rediens: Simeon portat in brachijs? Significant isti tres, tres electorum ordines, Maria prædicatores, Ioseph pœnitentes, Simeon bonos operatores. Qui enim alijs euangelizat, quasi Iesum in vtero portat, vt cū alijs vel potius alios ei pariat. De talibus erat beatus Paulus, qui dicebat: Filioli mei quos iterū parturio, donec Christus formetur in vobis. Gal.4.c.
Qui verò pro Christo laboribus fatigātur, qui persecutiones patiuntur, qui nulli mala inferunt, sed ab alijs illata patienter ferunt, merito isti portare eum in humeris dicuntur: quibus & ab ipsa veritate dicitur: Luc.9.c.
Qui vult venire post me, abneget semetipsum, &c. Si quis autem est qui porrigat panem esurienti, potum sitienti, cæteraque misericordiæ opera solicite impendat egenti: nonne iste rectè videtur eum portare in brachijs? Huiusmodi enim dicturus est in iudicio dominus: Quandiu fecistis vni ex minimis meis, mihi fecisti. Mat.25.d

Sermo nonus.

SApientia ædificauit sibi domum, &c. M
Cum multis modis sapientia intelligatur, quærēdum est, quæ sapientia ædificauit sibi domum. Dicitur enim sapientia carnis, quæ inimica est deo: & sapientia huius mundi, quæ stultitia est apud deum: utraque ista secundum Iacobum apostolum terrena est, animalis, diabolica. Secundum hanc sapientiam dicuntur sapientes ut faciant mala, bene autem facere nesciunt: & in ipsa sua sapientia arguuntur & perduntur, sicut scriptum est: Comprehendam sapientes in astutia eorū, & perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Et utique talibus sapientibus uidetur mihi digne & competenter dictum Salomonis aptari, quo ait: Est malitia quam uidi sub sole, uirum qui

Prou. 9. a
Rom. 8. b.
1. Cor. 3. d
Iac. 5
Iob 5 b
1. Cor. 3. d

qui uidetur apud se sapiens esse. Nulla talis sapientia, siue carnis, siue mundi ædificat, immo destruit quamcunque domũ inhabitat. Est ergo alia sapientia quæ desursum est: primum quidem pudica, deinde pacifica. Hic est Christus dei virtus, & dei
1.Cor.1.d sapientia, de quo apostolus: Qui factus est, inquit, nobis sapientia à deo, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio. Hæc itaque sapientia quæ dei erat, & deus erat, de sinu patris ad nos veniens, ędificauit sibi domũ, ipsam scilicet matrem suam virginem Mariam: in qua septẽ columnas excidit. Quid est in ea septem columnas excidere, nisi ipsam dignum sibi habitaculum fide & operibus præparare? Nimirum ternarius nume
A rus ad fidem propter sanctam trinitatem, quaternarius pertinet ad mores propter quatuor principales virtutes. Quòd autem in beata Maria sancta trinitas fuerit (fuerit dico per præsentiam maiestatis) vbi solus filius erat per susceptionem humanitatis, testatur nuncius cœlestis, qui ei arcana my-
Luc.1 steria reserans, ait: Aue gratia plena, dominus tecũ. Et post pauca: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Ecce habes dominũ, habes virtutem altissimi, habes spiritum sanctum, habes patrem & filium & spiritum sanctũ. Neque enim potest esse, aut pater sine filio, aut sine patre filius, aut sine vtroque procedens ab vtroque spiritus sanctus, ipso fi-
Ioan.14.b lio dicente: Ego in patre, & pater in me est. Et iterum: Pater autem in me manens, ipse facit opera. Manifestum est fuisse in corde virginis fidem sanctæ trinitatis. Vtrum autem & quatuor principales virtutes tanquã quatuor columnas possederit, inquisitione dignum uidetur. Primum ergo videamus an fortitudinem habuerit. Quę nimirum virtus quomodo illi abesse potuit, quæ abiectis secularibus pompis, spretisque voluptatibus carnis soli deo in virginitate uiuere proposuit? Nisi fallor, hæc uirgo est quæ apud Salomonem legitur: Mulierem
Pro. 13.d fortem quis inueniet? Procul & de vltimis finibus precium eius. Quæ adeo fortis fuit, vt illius serpentis caput contereret, cui à do-
Gen.3.c mino dictum est: Inimicitias ponã inter te & mulierem, & inter semen tuum & semen
B illius, ipsa conteret caput tuum. Porro ꝙ temperans, prudens & iusta fuerit, ex angeli collocutione, & sua ipsius responsione luce clarius comprobamus. Salutata quippe tam uenerabiliter ab angelo: Aue gratia plena, dominus tecum: non se extulit quasi quæ ex singulari gratiæ priuilegio benediceretur, sed siluit: & qualis esset insolita hæc salutatio, secum cogitauit. Qua in re quid nisi temperans fuit? At uerò cum de cœlestibus mysteriis ab eodẽ angelo doceretur, diligenter quæsiuit quomodo conciperet ac pareret, quæ uirum vtique non cognosceret: & in hoc sine dubio prudens extitit: Iustitię autem pręfert insigne vbi se ancillam domini confitetur. Nam quòd iustorũ sit confessio, testatur qui ait: Veruntamen Ps. 139.c
iusti confitebuntur nomini tuo, & habitabunt recti cum uultu tuo. Et alibi iustis dicitur: Et dicetis in confessione, opera domini uniuersa bona valde.

Fuit igitur beata uirgo Maria fortis in proposito, temperans in silentio, prudens in interrogatione, iusta in confessione. His itaque quatuor morum columnis, & tribus fidei prædictis extruxit in ea sibi domum sapientia cœlestis, quæ adeo mentẽ eius repleuit, vt de plenitudine mentis fœcundaretur & caro, ac uirgo singulari gratia eandem ipsam sapientiam carne tectã pareret, quam prius mente pura conceperat. Nos quoque si eiusdem sapientię fieri domus uolumus, necesse est ut eisdem septem columnis extruamur, id est ut fide & moribus ei præparemur. Et in moribus quidam solam C
puto sufficere iustitiam, cæteris tamen uirtutibus circumfultam. Itaque ne errore fallatur ignorantiæ, sit ei præuia prudentia. Sint hincinde temperãtia atque fortitudo, ne forte labatur, vel in dexteram, uel in sinistram partem declinando.

Sermo decimus.

ET uocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, deus fortis, pater Esa. 9 b
futuri seculi, princeps pacis. Admirabilis est in natiuitate, consiliarius in prædicatione, deus in operatione, fortis in passione, pater futuri seculi in resurrectiõe, princeps pacis in perpetua beatitudine. Hæc etiam nomina possunt ei cõgrue assignari in opere nostræ salutis. Nã primo dicitur admirabilis in cõuersione nostræ uoluntatis, quæ mutatio est solius dexteræ excelsi. Postmodum dicitur consiliarius in reuelatione suæ voluntatis, quando reuelat quid sequendum sit iam conuersis. Act.9 b

Vnde

Vnde Paulus conuersus dicebat: Domine quid me vis facere? Conuersi autem necesse est compūgantur pro præteritis delictis, in quorum remissione dicitur deus, cuius tantum est, peccata remittere. Hinc est q̄ saluatore nostro in terra remittēte peccata, Iudæi dicunt eum blasphemare, quasi qui
1.Tim.3.e assumeret sibi quod erat solius dei. Quarto dicitur fortis. Iuxta sententiam enim apostoli necesse est, ut omnes qui pie volunt viuere in Christo Iesu, persecutionem patiantur. Sed quis sustineret, nisi ille iuuaret?
D Vnde Dauid: Nisi quia Dominus adiuuit
Psl.93.c me, paulominus habitasset in inferno anima mea. Cú ergo nos in tribulatione protegit, cú ipsas aerias potestates arcet à nobis ac repellit, quid aliud in hoc opere dici potest nisi fortis? Vnde dictum est: Dominus
Psa..23 b fortis & potens, Dominus potens in prælio. Et quoniam ipsa conuersio, & vita nostra in Christo agenda est non intuitu temporalium rerum, sed spe futurorum bonorum: ideo quinto loco ponitur, pater futuri seculi. Pater scilicet in regeneratione
1.Cor.11.g corporum nostrorum. Quia verò omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabitur: ut discernat immutationē iustorū ab iniquorum resurrectione, ponitur sexto loco princeps pacis. Qua obtenta, tota perfectio impletur, nec iam ultra aliud quicquā appetendum relinquitur. Ipsa est enim in cuius exultatione concinit Psalmista, dicēs:
Ps.147.a Lauda Hierusalem Dominum, lauda Deū tuum Sion: quoniam confortauit seras portarum tuarum, benedixit filijs tuis in te, qui posuit fines tuos pacem. Horum sex nominum consequentiam & uirtute breuiter atque eleganter comprehendit uno nomine angelus loquens ad Ioseph: Et uocabis (in-
Matt.1.d quit) nomen eius Iesum. Cuius uidelicet
Ibidem. nominis exponens rationem: Ipse enim, ait, saluum faciet populum suum à peccatis eorum.

E

Sermo undecimus.

Filius Dei apparuit, ut nos adiuuaret & erudiret: quod potest, quia est virtus patris & sapientia. Virtus adiuuat, sapientia erudit & informat. Infirmitati auxiliū est necessarium. Cæcitas eruditione indiget & doctrina. Erudiuit sane faciens abnegare impietatem & secularia desideria, ut sobriè, & iustè & piè viuamus. Impietas erat Ad Tit.2.c
incredulitas, quia Deum nec credebamus nec colebamus. Deum enim sicut pium est colere, sic impium est abnegare. Secularia desideria sunt cōcupiscentia carnis, cōcupiscentia oculorū, superbia vitę: quæ trahūt & inclinant ad amorem seculi. istis abnegatis uiuit homo sobriè, refrenans cōcupiscentiam carnis, concupiscentiam oculorū, superbiam uitæ. Postquam verò incipit esse sobrius, contra duplicem ebrietatem duplicem ponit sobrietatē. Ebrietas exterior uoluptatum effusio, interior curiositatum occupatio. E contra sobrietas exterior uoluptatum refrenatio, interior curiositatū exclusio. Ita viuit homo sobrie quantum ad seipsum, iustè quantum ad proximum, cui exhibet quod iustum est. Iustitia est in duobus: in innocentia, & in beneficentia. innocentia iusticiam inchoat, beneficentia cōsummat. Piè quantū ad Deum. Pietas est in duobus: vt de nobis non præsumamus, sed in Deo perfecte confidamus: vt per eum omnia mundi impedimenta uincamus. In Deo non est diffidendum, sed secure & fiducialiter est agendum. ipse tanquam pius F
& laudabilis medicus prius bibit potionem quam parabat suis, id est passionē & mortem sustinuit, & sic sanitatem immortalitatis accepit, & impassibilitatis, docens suos ut confidenter biberent potionem quæ generat sanitatem & vitam: & qui post passionem vita æterna viuit, spem dat nobis vt idem speremus ab eo securi.

Sermo duodecimus.

Erant ibi positæ lapideæ sex hy- Ioan. 2.a
driæ secundum purificationem Iudæorū. intelligamus has sex hydrias positas, esse sex obseruantias seruis Dei propositas, in quibus tāquam iudæi purificari debeant. Sunt autē illæ, silentium, psalmodia, vigiliæ, ieiunium, opus manuum, carnis munditia. In hydria silētij purificamur à peccatis, quæ uerbositate contrahimus. Cuius vitij sunt octo species. Est enim uerbum stultum, uanum, mendax, ociosum, dolosum, maledicum, impudicum, excusatorium. Quæ nimirum pestis de loquacitate nascitur, & per silentij censuram, aut euertitur funditus, aut certè ne multū noceat, reprimitur. in psalmodia fit duplex confessio, ubi & peccator de culpis

de culpis compungitur, & Deo laudes super iudicia iustitię suæ dicuntur. In hac ergo hydria Iudæus quisque, qui scilicet recte confitetur, purificatur ab immundo spiritu blasphemiæ, cui ante conuersionē subiacebat. Dum.n. seipsum laudaret, ac Deum accusaret, quid aliud, quā blasphemus erat?
G An non sunt blasphemi qui dicunt, non est
Eze. 18. f æqua uia Domini? An non insipiens ille
Esa. 52. a blasphemus qui dicit in corde suo, non est Deus? Iam uero conuersus, & confessus, cāticisque diuinis instructus, correcta uita corrigit & uerba, seque ipsum accusans, mala sibi cōputat: Deum autem laudans, bonum quod in se uidet, non sibi, sed illi applicat: & hoc totū agitur in psalmodia. Per psalmodiam accipe quicquid Deo agitur cum mentis melodia, siue sint psalmi, siue hymni, siue etiam quæcunque cantica. Tertiam hydriam posui superius uigilias: has semper debet comitari orationem instantia. Vnde & dominus in Euangelio legitur in oratione pernoctasse, & discipulos suos exhortans
Mar. 14. d utrumque simul coniunxit, dicens: Vigila-
& Luc. 22. te & orate, ut nō intretis in tentationē. Tales vigiliæ abluunt nos a sordibus, quas contraximus per somnolentiam resoluti, dum obliuione quadam a via salutis intepuimus ac torpuimus. Quarta hydria est ieiunium, de quo quis dubitet an & ipsum purificet? Vera est illa sententia. Contrarijs curantur contraria. Si ergo per gulā peccauimus, & ingluuiem, quid restat nisi, ut per abstinentiā reparemur? Nec solū huius uitij fit per ieiunium purificatio, insuper, & uirtus ad expellendos dæmones cōparatur, dicēte do-
Marc. 9 e mino. Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione, & ieiunio. Sequitur quinta hydria, quæ dicitur opus manuum. In quo si quæratur an sit aliqua purificatio, facile po-
H test inueniri per multa. Nam ut plurima præteream, hoc solum quanti sit præconij, quantæ gratiæ, quis digne ęstimet suo se quemque labore transigere, ac nullius aliquid desiderare? Ac ne me quisquam putet hæc magis declamatorie, quā ex ueritate proferre, audiat ipsum doctorē nostrū in fide, & ueritate apostolū Paulum scribentem ad
1. Thes. 4. a Thessalonicenses, hæc ipsa docentē, & præcipientē. Rogamus uos, inquit, fratres, ut abūdetis magis, & operā detis, ut quieti sitis, & ut uestrū negociū agatis, & operemini manibus uestris sicut præcepimus uobis, & ut honeste ambuletis ad eos qui foris sunt, & nullius aliquid desideretis. Audiat eūdē ip- 2. Thes. 3. b
sum facientem, quę docebat. Ipsi.n. scitis, inquit, quemadmodum oporteat vos imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter uos, neque panem gratis māducauimus ab aliquo, sed in labore, & fatigatione, nocte, & die operantes, ne quem vestrum grauaremus. Itē audiat docentem, quæ faciebat. Cū essemus apud vos, hæc denunciabamus uobis, quoniam si quis non vult operari, nec manducet. Vides, quam solicite obseruandū præcepit doctor gētium opus manuū? Cur hoc tantopere curauit, nisi quia sicut bonus, & diligens pastor hoc ouium saluti plurimum expedire prouidit? Restat ultima carnis munditia. In hac fit purificatio ab illa quinquepertita corporis illecebra, uisus auditus, gustus, odoratus, tactus. Et cætera quidem prędicta, id est silentium, psalmodia, uigiliæ, ieiunium, opus manuum exerceri sine ista possunt: sed si lumbi præcincti I
non sint, id est si desit carnis munditia, lucernę ardentes quid proderunt? Hinc ergo colligendum est, ꝙ sit necessaria huius hydriæ purificatio, quæ sola omnibus supradictis ęquipollentem obtinet uim salutis. Et notandum quod in his omnibus obseruantijs quatuor primas debemus nobis, quintā proximo, sextam Deo. Nam silentium, psalmodiam, uigilias, ieiunium debet quisque exercere propter seipsum, hoc est propter suam disciplinam, opus manuum propter proximum, ne quem grauet, sed magis habeat unde tribuat necessitatem patiēti, carnis munditiam propter Deum, ut illi placeat, & eius uoluntatem faciat. Vnde scriptū 1. Thes. 4. a
est. Hæc est enim uoluntas Dei sanctificatio uestra, ut abstineatis uos a fornicatione, vt sciat unusquisque vestrum suum uas possidere in sanctificatione, & honore. Quòd autem illæ hydriæ lapideæ dicuntur significat, quòd sine aliqua difficultate obseruari non possunt, & quòd dura, & aspera est uia, quæ ducit ad uitam. Vel certe lapideæ dicuntur propter fortitudinem, ne facile frangantur, aut dissoluantur, & effundatur liquor gratiæ, qui in eis continetur, ꝙ utique cito contingere posset, si uel fictiles essent, uel ligneę, seu cuiuslibet alterius fragilis materię. Vel etiam lapideo, id est Christianæ, a lapide Christo, ut scilicet in fide Christi fiant.

Sermo

K

Sermo XIII.

Ioann. 2. a

Apientes singulę metretas binas uel ternas. Hic primùm sciendum est, quòd huiusmodi hydriæ aliquando sunt uacuæ, aliquando sunt plenæ. Plenę autem aliquando ueneno, aliquando aqua, interdum etiam uino. Vacuæ quippe, & inanes sunt, cum pro inani gloria, uel aliquo temporali emolumento fiunt. Plenæ ueneno sunt, si cum murmure, & animi rancore gerantur. Aqua plenæ dicuntur, cum ex timore Dei obseruantur. Siquidem per aquam timor intelligitur. Vnde, & apud Salomonem legitur: Timor Domini, fons uitę. Vino autem plenæ sunt, cum timor uertitur in amorem, cum charitas excludit timorem, cũ ea quæ prius obseruabantur timore pœnæ, iam exercentur delectatione, & amore iusticiæ. Vt uacuæ uel ueneno infectæ sint nõ uult Dominus: ut impleantur aqua, iubet Dominus: ut autem aqua in uinum uertatur, hoc facit Dominus. Sed quibus implere hydrias aqua imperat Dominus? Ministris utique, quos, & constituit super familiam suam, ut dent illis in tempore tritici mensuram: quibus tamen Maria primum suggesserit dicens: Quodcunque, dixerit uobis, facite. Quo exemplo innuitur, quòd officium prędicationis non debent usurpare sibi, nisi quos Maria, id est mater gratia prius instruxerit. Alioquin dicetur eis: Regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & ego ignoraui. Implent ergo ministri hydrias aqua, pdicant mira de dulcedine regni, intẽtãt horrẽda de terrore supplicij: fit summus auditoribus de utroq. timor, ne uel illo fraudentur, uel isto plectantur, & ita capiunt hydriæ metretas binas. Quid est autem uel ternas? Addatur illis duobus tertius timor, & capiunt hydriæ metretas ternas. Et illi quidem duo prędicti timores de futuro, sunt ualde utiles. Sed est alius timor de pręsenti multo probabilior, quo timet homo, & semper est pauidus ne interna gratia deseratur. Quisquis igitur hoc timore repletus fuerit, profectò binis metretas ternas addidit. Notandum autem quòd cum hydriæ plenæ factæ sunt usque ad summum, tunc aqua uersa est in uinum bonum: quia nimirum ordo rationis est, ut si timor est initium charitatis, perfectum sequatur etiam plenitudo dilectionis. Vnde etiã architriclinus dicit ad sponsum: Omnis homo primùm uinum bonum ponit: & cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Tu autem seruasti uinum bonum usque, adhuc? Consuetudinis est secularium hominum, ut cum aliquem honorẽ adipisci desiderant, cæteros sibi prius per amorem acquirant: cum uerò adepti fuerint, elati potestate eos ipsos per timorẽ sibi postmodum subijciunt, quibus prius priuati non terrorẽ, sed amorẽ exhibuerãt. Isti ponunt primum bonum uinum, id est amorem: & cum inebriati fuerint tunc id quòd deterius est, id est timorem. Econtrario facit sponsus noster. Semper enim seruat ad ultimum bonum vinum: quod uerò in eius comparatione deterius est, antè propinat dicens: Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in timore. Si ex timore te feceris ipsius seruũ, faciet te ex charitate amicum suum. Et sic aqua timoris commutabitur in uinum dilectionis. Ad hoc enim purificaris in illis sex hydrijs aquis timoris, ad hoc in timore accedis ad ipsum tãquam seruus ad dominũ, ut de seruo proueharis in filium.

Pro. 14. d — Ioann. 2. a — Osee 8. a — L — Ioann. 2. a — M — Eccl. 1. a

Sermo XIIII.

Apoc. 5. b

Cce uicit leo de tribu Iuda: radix Dauid aperire librum, & soluere septem signacula eius. Septem signacula sunt, temporalis natiuitas, legalis circumcisio, matris purgatio, fuga in Aegyptum, carnis necessitudo baptismus, passio. Hęc siquidem sunt ueræ quædam humanitatis insignia, quibus se teneri ac ligari uoluit incarnata Dei sapientia. Ipsa quippe est secunda in trinitate persona, & licet eandem incarnationem simul fecerint pater & filius, & Spiritus sanctus, non tamen pater, aut Spiritus sanctus est incarnatus, sed solus filius. Impleuit quidem, & pater, & Spiritus sanctus carnem filij, à quo neuter eorum poterat separari: sed impleuit maiestate, non susceptione. Ideoque filius ostendit in carne potẽtiam patris per opera, exhibuit bonitatem Spiritus sancti remittendo peccata, & quod ipse erat, id est sapientia, occultauit per illa prædicta signacula. Facta est igitur res mira, & obstupenda. Infirmata est uirtus summa, & ut ita dicam (si dici liceat, quod tamen reuerenter dico) quasi infatuata est sapientia. Nec erubesco dicere, quod non erubuit doctor gentium docere. Sic nempe credidit, sic docuit, sic scriptum

A

1.Co.1.d sic scriptum reliquit. Nos, inquit, prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam: ipsis autem uocatis Iudæis atque Græcis, Christum Dei uirtutem, & Dei sapientiam: quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus: & quod infirmum est Dei fortius est hominibus. Veruntamen hæc virtus abscondenda erat, & in humilitate perficienda: ut omnium implerentur oracula prophetarum. Passus est ergo in cruce impassibilis Deus: & in carne nostra mortali mortuus ac sepultus immortalis Dei filius. Sed ecce tertia die resurrexit a mortuis: & qui agnus extiterat in passione, leo factus est in resurrectione. Surrexit, & uicit leo de tribu Iuda: quia mortē quam ex infirmitate nostra pertulit, ex uirtute sua resurgendo calcauit. Resurgens.n.a mortuis, iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur. Resurgendo autem, & in cœlum ascendendo, librum aperuit, quia nimirum ex auctoritate sacræ scripturæ, ꝙ Deus esset, innotuit. Vnde scriptū est: Exaltare super cęlos Deus, & super omnem terram gloria tua. Septem quoque eiusdem libri signacula soluit, quando eloquia sacra fidelium mentibus reserauit: & quicquid de mysteriis suis lex, & prophetæ sub allegoriis prædixerant, de his scilicet, quæ per hominem temporaliter gessit, de se prædicta, & in se ac per se completa, luce clarius indicauit.

Rom 6. b

Ps. 107. a

Sermo decimusquintus.

B

Mar.16.a

Vid est, quòd post mortem eius tres illæ sanctæ mulieres emerunt aromata, ut in monumento positum vngerent eū? Quid in sua actione nobis reliquerunt imitandū? Res enim gesta (ut ait beatus Gregorius) aliquid in sancta ecclesia signat gerendum. Et nos ergo si Christum mortuum, id est, fidem Christi mortuam in corde cuiuspiam fratris senserimus, danda nobis opera est, ut ad ungendum corpus mortuum emptis aromatibus accedamus. Significant autem tres illę mulieres tres in nobis efficientias, quæ sibi congrua comparant aromata. Quę sunt illa? Mens, manus, lingua. Omnis enim qui emit, dat & accipit aliquid: & quod dat perdit, vt possideat quod accipit. Dat igitur mens nummum propriæ uoluntatis, & comparat affectum compassionis zelum iustitię, discretionem consilij. Dat manus obedientiam, & emit in tribulatione patientiam, in opere perseuerantiam, in carne continentiam. Dat lingua nummum confessionis, & accepit modum in correctione: copiam in exhortatione, efficaciam in persuasione. Talibus unguentis compositis, dum ad monumentum simul uenerint colloquuntur inuicem, & dicūt: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumentis? Lapis iste est, vel nimia tristitia, uel pigritia, uel duritia, quæ dum cordis aditum obstruit, frustra ad ungendum mortuum mens, uel manus, vel lingua cum quibuslibet aromatibus uenit. Sed quoniam scriptum est: Pręparationem cordis eius audiuit auris tua: vident lapidem reuolutum, introeunt in monumentū: & quem vngere volebant mortuum, audiūt suscitatum. Quis hoc indicat? Quis hoc prędicat? Angelus utique testis resurrectionis. videtur scilicet huius in quo Christus resurrexit, vultus lætior, aspectus venustior, sermo purior, incessus modestior, & ad omne opus bonum spiritus promptior. Quæ omnia quid sunt aliud quam quidam internæ resurrectionis hilaris nuncius? Cætera quoque, quæ in Christi resurrectione gesta, vel dicta sunt, utpote de inuento sudario, ac de de ipso domino in Galilæa uidendo, & alijs quæ euangelica continet historia, possunt nimirum iuxta cœptam tropologiam interpretari: ut quod historice præcessit in capite consequenter etiam credatur fieri moraliter in eius corpore.

Ibidem.

C

Psa. 9. g

Sermo decimussextus.

1.Ioa.5.b

Res sunt, qui testimonium dant in cœlo, pater & filius, & spiritus sanctus. Tres in terra, spiritus, aqua, & sanguis. Similiter in inferno, ut in Esaia legimus: Vermis eorū nō morietur, & ignis eorū nō extinguetur. Duo mala sunt vermis, & ignis: altero roditur conscientia, altero concremantur corpora. Tertium additur desperatio, quæ in eo utique intelligitur, quod dicitur non morietur, & non extinguetur. His qui in cœlo sunt, datur testimoniū beatitudinis: his qui in terra, iustificationis: his qui in inferno sunt, damnationis. Primum testimonium est gloriæ, secundum gratiæ, tertium iræ.

Esa.66. g

Sermo XVII.

D

Luc. 11. a

Eniens ad nos de uia noster amicus, id est, quilibet conuersus proximus: tribus panibus reficiendus est. Primus panis est continentia, qua restringitur corpus ne deinceps per mortiferas uoluptates defluat. Secundus est humilitas, qua instruitur anima, ne de ipsa sua continentia superbiat. Tertius est feruor charitatis, quo accenditur spiritus, ut utrunque, id est, corpus, & animam in castitate, & humilitate perseueranter custodiat. His tribus, uirtutibus, id est, castitatis, humilitatis, charitatis, tanquam tribus panibus reficitur homo Dei, & roboratur, ut secundum Apostolum in die aduentus domini sit integer spiritus, anima, & corpus. Spiritum autem uoco gratiam, quæ (iuxta Apostolum eandem) adiuuat infirmitatem nostram ne deficiamus, donec suo tempore metamus bonum, quod seminamus. Vocatur primus panis carnalis, uel corporalis, secundus rationalis, tertius spiritualis. Hi panes quotiens desunt, a Deo requiendi sunt. Merito autem tres, quærũtur, quia tres reficiẽdi ueniunt: anima quasi uir, caro quasi coniunx, spiritus uelut utriusque uernaculus. Et notandum, quòd non ait, Da: sed, Commoda mihi tres panes, quasi redditurus: quia sacerdos peccatori conuertenti debet quidem gratiam diuinitus impetrare, fructum uero eiusdem gratiæ non sibi debet, sed Deo referre.

Sermo XVIII.

E

Ioan. 3. b

Emo ascendit in cęlum nisi qui de cœlo descendit, filius hominis qui est in cœlo. Dominus, & Saluator noster Iesus Christus uolens nos docere quomodo in cœlum ascenderemus, ipse fecit, quod docuit, ascendit in cœlum. Et quoniam ascendere non poterat, nisi prius descenderet: descendere autem eum, uel ascendere non patiebatur diuinitatis suæ simplicitas: quippe quæ nec minui potest nec augeri, aut aliquo modo uariari: assumpsit in unitatem suæ personæ naturam nostrã, id est humanã in qua descenderet, & ascẽderet uiãque nobis, qua, & nos ascenderemus, ostenderet. Quod totum indicant sancti Euangelii uerba proposita. In eo enim quod dictum est: Nemo ascendit in cœlum nisi qui descendit, assumptio humanæ naturæ exprimitur: in eo autem, quod infertur, Qui est in cœlo diuinitatis suæ incommutabilitas ostenditur. In quibus uerbis illud etiam innuitur, quòd ipse sit uia per quam ascendamus, ipse patria ubi maneamus: uia scilicet transeuntibus, patria peruenientibus. Manens itaque, quod erat in natura sua, descendit, & ascendit propter nos in nostra: attingens nimirum a fine usque ad finem Sapie. 8. a
fortiter, & disponens omnia suauiter. Descendit siquidem quo inferius non decuit, ascendit quo celsius non potuit. Ipsumque descensum egit fortiter, quia uirtus erat: ascensum disposuit suauiter, quia sapientia erat. Descendit autem dictum est, non cecidit: quia qui cadit, sine gradu ruit: qui autem descendit, gradatim pedem ponit. Sunt F
ergo gradus in descendendo, sunt in ascendendo. In descendendo primus quidem gradus est a summo cœlo usque ad carnem, secundus usque ad crucem, tertius usque ad mortem. Ecce quousque descendit. Nunquid amplius potuit? Poterat iam certe rex noster dicere, & quasi quodam operis effectu clamare: Quid ultra debui facere, Esaie. 5. a
& non feci? Maiorem hac dilectionem Ioa. 15. a
nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Vidimus descensum, uideamus, & ascensum. Sed & ille quoque triplex est, & eius primus gradus gloria resurrectionis, secundus potestas iudicij, tertius cõcessus ad dexteram patris. Et de morte quidem meruit resurrectionem, de cruce iudicij potestatem: ut quoniam in illa iniuste iudicatus est, de illa iustam obtineret iudicis censuram, ipso post resurrectionem dicente: Data est mihi omnis potestas in Mat. 28. d
cœlo, & in terra. Ipsam uero serui formam, id est, carnem in qua passus, & mortuus est, resuscitatam euexit super omnes cœlos, & super omnes angelorum choros, usque ad dexteram patris. Quid hac dispositione suauius, ubi mors absorbetur in uictoria, ubi ignominia crucis uertitur in gloriam? ut de illa dicant sancti: Absit mihi Gala. 6. d
gloriari nisi in cruce domini nostri Iesu Christi: ubi, & ipsa carnis humilitas ex hoc mundo trãsit ad patrem. Hac ascensione nihil sublimius, hoc honore nihil gloriosius dici potest, aut cogitari. Sic per incarnationis suæ mysteriũ descendit, & ascẽdit dominus, relinquens

G relinquens nobis exemplum vt sequamur vestigia eius. Sumamus, & nos de mysterio eius moribus nostris exemplum. Qui enim dicit se in Christo manere, debet sicut ipse ambulauit, & ipse ambulare. Descendamus per viam humilitatis, ponatúrque nobis primus eius gradus, id est primus profectus, nolle dominari, secúdus velle subiici, tertius in ipsa subiectione quaslibet contumelias, & iniurias illatas æquanimiter pati. Primo gradu caruit in cœlo Lucifer ille, qui
Esa. 14. d dixit in corde suo: In cœlum ascendam, super astra Dei exaltabo solium meú: sedebo in monte test. mẽti, in lateribus Aquilonis: ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo. Hæc dicens irreparabiliter cecidit de cœlo: & hoc ideo forte, quia omnino intolerabilis superbia est velle dominari. Secundo gradu caruerunt primi homines in paradiso, qui licet sua maluerint uoluntate abuti, quam creatori subiici: non tamen præsumpserunt cæteris suæ sortis dominari. Ideoque culpa eorum, & pœna longe extitit dissimilis superbiæ, atque ruinæ diaboli: vnde & diuina clementia quandoque meruerunt reparari. Tertium gradum non habent qui ad tempus credunt, sed in tempore tentationis recedũt. Hæc dicimus vt sciamus à quorum imitatione declinare debeamus. Nam, & diabolus, & homo vterque ascendere præpostere voluit: hic ad scientiam, ille ad potentiam, ambo ad superbiam. Non sic ascendere velimus, quin potius audiamus prophetam quærenté quo
H modo ascendendum sit. Quis, inquit, a-
Psa. 23. a scendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus, & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec iurauit in dolo proximo suo. Vbi notandum, quod triplicem gradũ ascendendi constituit. Primus gradus est innocentia operis: secundus, munditia cordis: tertius fructus ædificationis. Quos gradus miro modo inuenimus in superioribus gradibus descensionis. Ibi quippe fuerat tertius gradus, tolerantia iniuriarum. Ipsa est enim quæ probat huius ascensionis primũ gradum, id est, innocentiam operis. Ibi secúdus fuerat patiẽtia subiectionis: & ipsam operatur munditia cordis, quæ est secundus ascensionis gradus. Ad hoc enim doctores prælatos habemus, vt cor mundemus, dicẽte
Ioan. 15 a Domino: Iam vos mũdi estis propter sermonem quẽ locutus sum vobis. Ibi etiã primus gradus fuerat cõtemptus dominationis: hic tertius est fructus ædificationis. Quisquis autem dominari non appetit, is profecto fructuose præest cæteris instituendis.

Sermo decimusnonus.

QVis ascendet in mõtem domini? Psal. 23 a
Ascendit quidem semel Christus corporaliter super altitudinem cœlorum, sed, & nunc ascẽdit quotidie spiritualiter in cordibus electorum. Si ergo volumus, & nos cum eo ascendere, ascendendum nobis est in montes virtutum de vallibus vitiorum. Est autem gemina species ipsorum uitiorum. Alia enim I sunt quæ nocent nobis, alia quæ proximis. Illa flagitia, ista vocantur facinora: & hæc omnia dicuntur vallis lachrymarum, quia omni fletus fluuio plangenda est vita peccatorum. De valle flagitiorum ascenditur ad montem castitatis triplici continentia, membrorum, sensuum, cogitationum. In prima continentia cohibetur actus, in secunda uitatur aspectus, in tertia resecatur affectus. Item de valle facinorum ascenditur in montem innocentiæ. Hic erigitur scala: Quo tibi non vis fieri, alij ne facias: & ponitur in ea triplex gradus timoris, vel eius scilicet qui patitur ne reddat talionem, vel superioris potestatis ne inferat vltionem, vel interni iudicis qui reddit vnicuique secundum opera sua. Cum autem ad hunc monté ascenderint, iam iusti sunt, & ex fide viuunt, sed necesse est eos secundum apostolum persecutionem pati. Itaque confugiendum est de monte innocentiæ ad monté patientiæ: & hic quoque erigitur scala triplicé gradus. Primus est domini passio, secundus martyrum fortitudo, tertius præmij magnitudo. Possunt sane gradus isti dici gradus pudoris, sicut in innocentia fuerunt gradus timoris. Et nota, ꝙ mons iste patientiæ secundũ hos gradus est arduus, spinosus, aridus. Arduus propter difficultatem imitandi passionem domini: spinosus propter aculeos tentationum, quæ multiplices sunt, damna scilicet rerum, contumeliæ uerborum, cruciatus corporum, in quibus sancti martyres examinantur: aridus propter retributionem præmiorum, quę nõ in hoc seculo speratur, sed in futuro. Post hunc montem restat ei K alius mons ascendendus, mons scilicet montium: ad quem cũ peruenerit, iã in eo Deus

Psa. 75.a requiescit. Vnde scriptum est. Factus est in pace locus eius. Sed & in hoc mõte pacis erigitur scala charitatis, vnde Dominus dicit. Matt. 7.b Tob. 4. Quæcunque uultis, ut faciant vobis homines, & uos facite illis. Volumus siquidem retribui nobis, volumus ignosci, uolumus gratis dari.

Sermo vigesimus.

DE spiritu sancto testatur Scriptura, quia procedit, spirat, inhabitat, replet, glorificat. Procedere dicitur duobus modis: unde, & quo. Vnde? a patre, & filio. Quo? Ad creaturam. Procedendo prędestinat: spirando uocat, quos prædestinauit: inhabitando iustificat, quos uocauit: replendo accumulat meritis, quos iustificauit: glorificando ditat præmijs, quos accumulauit meritis.

Sermo vigesimusprimus.

Ioan. 16 b SPiritus sanctus arguit mundum de peccato, quod dissimulat: de iustitia, quá non ordinat, dum sibi, nõ Deo eam dat: de iudicio, quod usurpat, dum tam de se, quam de alijs temere iudicat.

Sermo vigesimussecundus.

QVi mihi ministrat, me sequatur. Quidam sunt qui non sequuntur Christum, sed fugiunt. Alij non sequuntur, sed præeunt. Nonnulli sequuntur, sed non assequuntur.
L Alij uero sequuntur, & consequuntur. Non sequuntur, sed fugiunt, qui necdum peccare desistunt, de quibus scriptum est. Omnis
Ioann. 3. c qui male agit, odit lucem. Et propheta. Ecce
Psa. 72.d isti qui elongant se a te, peribunt. Non sequuntur, sed præeunt, qui magistrorũ sentẽtijs suas præferunt. Quorũ imaginem tenebat Petrus, cum pro salute nostra volentem
Mat. 16.c pati dominũ increparet, dicẽs. Absit a te domine, non erit tibi hoc. Sequuntur, sed non assequuntur, qui segniter ac remisse agunt, vel usque ad finem non perseuerantes de medio itinere reuertuntur. Talibus dicit
Heb. 12.c Apostolus. Remissas manus, & dissoluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus uestris, vt non claudicans, quis erret, magis autem sanetur. Sequuntur, & consequuntur, qui uiam humilitatis eius deuoto mentis affectu perseueranter imitantur. Huiusmodi uere sequuntur Dominum.
Qui mihi ministrat, me sequatur: idest, me Ioan. 12. d
imitetur. Quo fructu? Vt ubi sum ego, Ibidem.
inquit, ibi sit & minister meus. Fructus itaque huius imitationis, mansio est æternæ beatitudinis.

Sermo XXIII.

QVi uult uenire post me, per me, ad Luc. 9. d
me. Post me, quia ueritas sum, per me, quia uia sum: ad me, quia vita sum. Qui uult uenire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem
suam, & sequatur me. Tria proposuit Chri- M
stus, Dei uirtus, & Dei sapientia, angelis magni consilii, animę rationali ad imaginem trinitas factę, scilicet seruitutem, uilitatem, asperitatem. In abnegatione sui seruitus, in toleratione crucis vilitas, in imitatione Christi designatur asperitas, ut quæ per inobedientiam de statu trinæ fœlicitatis ceciderat humiliata afflictione trinæ miseriæ per obedientiam resurgat. Ceciderat enim a seipsa, a societate angelorum, a uisione Dei: id est, a libertate, a dignitate, a beatitudine. Audiat ergo consilium, ut abnegando semetipsam, id est propriam voluntatem, sui libertatem recuperet: tollendo crucem suam, id est, carnem suam cum uitijs, & concupiscentijs crucifigendo, per continentiæ bonum recuperet societatem angelorum: sequendo Christũ, idest, eius passionem imitando, recuperet claritatis eius uisionem: quia si compatimur ei, & conregnabimus.

Sermo vigesimusquartus.

PReciosam in conspectu Domi- Ps. 115. a
ni mortem sanctorum eius facit aliquando uita, aliquando causa, aliquando uita simul cũ causa. In confessoribus, qui in Domino moriuntur, facit preciosam uita. In martyribus, qui pro Domino moriuntur, facit eam preciosam, aliquando sola causa, aliquando causa pariter, & uita. Et illa quidem mors preciosa est, quam commendat uita: preciosior uero, quam facit causa, preciosissima uero, quam pręuenit uita simul cum causa.

Sermo

A

Sermo XXV.

Ibidem. PRecioſa in conſpectu Domini, mors ſanctorũ eius. Tria ſunt quæ ſanctum faciunt hominem uictus ſobrius, actus iuſtus, ſenſus pius. Victus ſobrius erit, ſi continenter, ſi ſocialiter, ſi obedienter: ſi ideſt, caſtè, charitatiuè, humiliter uixerimus. Per continentiam enim caſtitas, per ſocialitatem charitas, per obedientiam humilitas acquiritur. Et hęc eſt uirtus, quę animam perfectè Deo ſubditam, ſub umbra alarũ ipſius facit ſecurè uiuere. Actus iuſtus erit ſi fuerit rectus, diſcretus, fructuoſus. Rectus per bonam intentionem, diſcretus per menſuram poſſibilitatis, fructuoſus per utilitatem proximorum. Senſus pius erit, ſi fides noſtra Deum ſentit ſumme potentem, ſumme ſapientem, ſumme bonum: ut per eius potentiam, noſtram credamus adiuuari infirmitatem: per eius ſapientiam, noſtram credamus corrigi ignorantiam: per eius bonitatem, noſtram credamus dilui iniquitatem. Tria ſunt, quæ mortem ſanctorum faciunt precioſam, quies a labore, gaudium de nouitate, ſecuritas de ęternitate.

Sermo XXVI.

Mat.13.f TRiplicem nobis commendat gradum parabola triplex lectionis unius. Ager eſt corpus. Huic dum adhuc dominantur paſſiones deſideriorum, iacet incultus, & obnoxius maledicto. Spinas, & tribulos germinat, quid intus lateat ignoratur. Quis enim eo tempore idoneum reputet ferre dignos

B pœnitentiæ fructus? Quid tam inſipienter exponis anima corpus tuum? Neſcis, quid abſconditum ſit in eo. Quid niſi regnum cœlorum? Inuenire eſt in eo ſalutis opera, quibus regnum cęlorum poteris adipiſci. Eme ergo agrum, & a concupiſcentiis tuis tibi uendica corpus tuum, dato nimirum precio fomentis, & occaſionibus ipſarum concupiſcentiarum. Vbi uero theſaurum effoderis, eſto iam negociator, & precioſas margaritas quære. Si præcioſiſsimam unam inueneris, etiam tũc uende quicquid habes, & eme eam. Quæ eſt tamen una tam precioſa? Neque enim mirum, ſi pro theſauro uendidit quæcunque habeba: : id eſt, pro diuitijs ſalutis, & peccata, & peccati fomenta deſeruit. Hæc quippe ſola prius habebat. Nunc autem ubi theſaurum hunc reperit, quomodo quærit bonas margaritas, & pro una omnia uendidit? Ego unam hanc nihil aliud, quam unitatẽ arbitror eſſe. Quęrit autẽ bonas margaritas, qui in opere ſalutis ſuę non eſt cõtentus inferioribus bonis, ſed ſumma, quęque, & excellentiora perquirit. Nihil ergo precioſius inueniens unitate, non parcat omnibus cæteris propter eã: ieiunijs, uigilijs, orationibus audacter præferat unitatem. Volo autem, ut in ea quoque ſic maneat, non quaſi unus ex omnibus, ſed quaſi cum omnibus unus. Latum expandat ſinum, ex omni genere affectionem claudat intra uiſcera ſua, omnibus omnia fiat, & cõgaudere paratus, & compati: gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Erit enim cum ad littus ueniens, malos piſces a ſagena charitas excludet, quicquid moleſtum eſt, foras mittetur. C

Sermo XXVII.

EOdem ordine quo præceſſit culpa, ſubſecuta eſt etiã culpæ medicina. Primum peccatum eſt factum in cœlo per ſuperbiam præuaricatoris angeli, qui dixit in corde ſuo: In cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum: ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis: aſcendam ſuper altitudinem nubium. ero ſimilis altiſſimo. In ſeipſo tumuit, & de ſorte beatorũ ſpirituum eiectus cœlorum regnum amiſit. Contra hoc peccatum dictum eſt: Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Secundum peccatum commiſſum eſt, per inobedientiam mulieris in paradiſo. Ex hoc peccato facta eſt caro rebellis ſpiritui, ut quoniam ſpiritus eius non fuit ſubiectus creatori, nec caro ſit ſubiecta ſpiritui. Contra hoc eſt dictum. Beati mittes, quoniam ipſi poſſidebunt terram. Horum duorum peccatorum comprehendit dominus medicinam dicens: Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde. Tertium peccatũ fuit, quod ipſa mulier uirum quoque ſecum traxit in culpam. Debuit quidem illa peccatum ſuum deflere, nec addere peccatum peccato: ſed in hoc ſe putauit habere conſolationem, ſi uirum faceret peccati ſui participem. Quodammodo. n. naturale eſt unumquemque uelle ſiue in uitijs, ſiue in uirtutibus

Eſa.14.d

Matt.5.a

Ibidem.

Matt.11.d

D bus associare sibi consortem. Contra hoc
Matt.5.a peccatum est istud remedium: Beati, qui lu
1.Tim.2. gent, quoniam ipsi consolabuntur. Quartū
a peccatum commisit Adam, qui consensit.
Adam enim (sicut, ait Apostolus) non est
seductus, mulier autem seducta in præuaricatione fuit. Illa per ignorantiam, iste peccauit per infirmitatem. Peccauit autem nimis diligendo vxorem, non quia eius voluntatem fecit, sed quia eam uoluntati prætulit
Gene.3.c diuinę. Vnde, & a domino ei dictum est. Pro eo, quod obedisti uoci uxoris tuę plus quā meę, maledicta terra in opere tuo. Iustū quippe erat, vt illius magis uolūtatē faceret cui plus debebat. Quis vero ambigat plus eū debere conditori quam vxori? Siquidē uxori erat astrictus tātū per amorē Deo autē per timorē, simul, & amorē. Plus ergo debuerūt ualere duo uincula ad tenēdū eū erga Dei præceptum, quam unum tantū erga coniugis affectum. Contra hoc quartū peccatum, adhi-
Mat 5.a bitum est remediū: Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Habuit quidem Adam iustitiā, a iusto Deo creatus iustus: sed quia non eam ex libero arbitrio direxit, facile ab ea per idem liberum
Psal.44.b arbitrium defluxit. Quo contra dicitur per psalmistam de Christo: Dilexisti iustitiā, & odisti iniquitatem. Quintum æquè peccatū commisit, qui propriam culpam retorsit in
Gene.3.b uxorem, cum ait: Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi. Primo quidem crudelis in se, qui peccatū suū excusauit: secundo in uxorem quam accusauit. Et utrique satis sumpta est digna de peccato uindicta, quando eam accusauit, cuius
E amore peccauit. Cōtra hoc peccatū dictum
Matt.5.a est: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiā consequentur. Sextum peccatum fecit Eua, quæ cum increparetur a domino cur hoc fecisset, respondit ei: Serpēs decepit me,
Gene.3.b & comedi. Sic declinauit, & ipsa in uerba
Ps.140.a malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis, refundens culpā in serpentē, quasi immunis a crimine, cum nil obfuisset suggestio serpentis, si illa negasset assensum propriæ uoluntatis, & forte præcessit in ea aliquis motus superbiæ, vnde seduci meruit a
Matt.5.c serpente. Contra quod dictū est: Beati mundo corde, quoniā ipsi Deum videbūt. Septimum peccatum factū est extra paradisum,
Gene.4.b quando Cain consurrexit aduersus Abel fratrem suum, & interfecit eū. Ex eo iam tempore inueteratū est, vt mali insurgāt in bonos, & opprimant eos. Huius peccati remedium est illud: Beati pacifici, quoniam filij Matt.5.a
Dei uocabuntur. Quod si ab infestatione cessare noluerint iniqui, patienter tolerent eos iusti, audientes consolationem, quę sequitur, & dicit: Beati qui persecutionem pa Ibidem.
tiuntur propter iustitiam: quoniām ipsorū est regnum cœlorum. Ecce quam necessarius fuit aduentus Christi, qui carnem subiiceret spiritui, hominem pacificaret sibi dum reconciliaret homini.

Sermo vigesimusoctauus.

LEx per Moysen data est, gratia, Ioan.1.b
& ueritas per Iesum Christum F
facta est. Duplex in lege veteri Matt.19.c
præceptorum genus inuenio. Rom.13.c
Sunt enim moralia quædam, ut est: Nō con Exo.20.a
cupisces, nō adulterabis, honora patrē tuū, & his similia. Sunt etiam figuratiua, & umbratilia quædam, vt est taurorum immolatio, & sanguis hircorum. Veruntamen carnalis ille populus, nec illa implere poterat, nec in his obtinere salutem. Vnde, & saluator in euangelio, legis præcepta improperat
Pharisęis, quòd propter traditiones suas irrita facerent Dei mandata, ipsa sine dubio in quibus esset ædificatio morum. Nā de cæteris ipse loquitur per prophetam Dedi eis pręcepta non bona: ipsa plane in quibus esset umbra futurorum. Quæ enim consequentia rationis, ut homine peccante aries Mar.7.c
mulctaretur, & diceret cum propheta: Quæ Eze.20.a
non rapui, tunc exoluebam? Merito sane Psa.68.a
non bona præcepta populus nō bonus accepit, dicente propheta: Cum sancto sanctus Psa.17.d
eris, & cum peruerso peruerteris. Nouerat enim Iudæorum corda carnalia, unde, & carnalia eis tradidit sacramenta, quæ non possent iuxta conscientiam perfectum facere seruientem in iustitijs carnis. Venit proinde plenus gratia, & veritate Christus dominus noster, ut ex hoc iam moralia quidem impleantur per gratiam: quæ uero umbratilia, & mystica fuerant, reuelata veritate deinceps non ad literam obseruentur, sed secundum spiritum spiritualiter intelligātur. Propterea iam non aries, vel taurus homine peccante mactatur, sed uiua corporis hostia rationale, & acceptabile sacrificium in ieiuniis, & laboribus veniam meretur pariter, & gratiam.

Sermo

Sermo uigesimusnonus.

G

1.Cor. 4.a Ic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Minister Christi sic debet conuersari, ut ex moribus exterioris hominis qui uidetur existimetur cópositio interioris animi, qui non videtur, ne uel ab alio, vel a seipso possit iudicari, sed dicat cum eodem apostolo.
Ibidem. Mihi pro minimo est, vt a vobis iudicer, aut ab humano die, sed neque meipsum iudico. Qui autem iudicat me dominus est. In quibus verbis notanda sunt tria iudicia. Humanum, suum cuiusque proprium, diuinum. Et humanum quidem potest iudicare de rebus exterioribus, quæ sensibus corporis percipiuntur: de interioribus vero non
1. Co.2 c potest. Hinc enim scriptum est. Quis enim scit hominum, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in eo est? Quapropter de his, quæ sunt in homine, potest iudicare spiritus hominis, qui in ipso est. Longe vero præstantius de his ipsis iudicat Deus, cuius necdum se fatetur apostolus euasisse iudicium, qui tamen iam & humanum transcendisset, & proprium. Porro humanum
1.Co. 4.a contemnebat, qui dicebat. Mihi autem pro minimo est, ut a vobis iudicer, aut ab huma
Ibidem. no die. Sed neque proprium timebat, qui dicebat. Sed neque meipsum iudico. Nihil enim mihi conscius sum. Solum ergo resta-
Ibidem. bat diuinum, de quo ait. Qui autem iudicat me, dominus est. Debet tamen quisque quantum potest irreprehensibilem se exhibere primum quidem coram Deo, sed de-
H inde coram hominibus. Hoc nempe est,
1. Co.8.d quod alibi loquitur idem apostolus dicens. Prouidentes bona non tantum corá Deo, sed coram hominibus. Et notandum, quod tribus modis prouidentur bona coram hominibus, id est, habitu, actione, sermone. Habitu, ne sit notabilis: actione ne sit reprehensibilis: sermone, ne sit contemptibilis. Tribus etiam modis coram Deo, cogitatione, affectione, intentione. Nam & cogitatio debet esse sancta, vnde scriptum est. Cogitatio sancta seruabit te, & affectio pura, & intentio recta. Sunt autem tria ista, id est cogitatio, affectio, intentio, in anima: sed in ea quoque proprijs singula locis distincta uidentur. Nam cogitatio in memoria, affectio in uoluntate, intentio in ratione cósistit. Atque ut eorú vsum ac differétiá clarius videamus, sumamus nobis exemplum de rebus exterioribus. In corporibus si quilibet deformis color cutem tantum inficiat, corpus quidem turpius redditur, sed nil ei de sanitate sua ex hoc adimitur. Si ergo carni putredo aliqua, vel liuidus tumor insederit, iam non solum decor corporis, sed salus quoque turbatur. Quod si languor forsitan inualescens, cum ipsa carne ossa quoque medullitus occuparit, tunc demum de vita nó immerito poterit desperari. Eodem modo in anima si peccatum suggeritur memoriæ per cogitationem, nullum tamen præbuerit aut voluntas affectum, aut deliberatio ipsa consensum: fateor quidem, deformitas est, Cant.4.b nec audire interim anima illa meretur. To- I
ta pulchra es amica mea. Cæterum, & si næuus est, sed non morbus. Quod si voluntas, quoque ipsa, iam sensu delectationis afficitur, resistit tamen adhuc deliberatio rationis, infirmatur quidem, sed necdum moritur anima: clamet tamé necesse est. Sana me Hie. 17.b
domine, & sanabor. Tunc enim mori dicitur, quando & ipsa ratio ad peccatú per intentionem curuatur. Hoc nempe est pecca- Eze. 18.a
tum, de quo dicitur. Anima quæ peccauerit ipsa morietur. Hunc triplicem gradum deplorat Dauid ex persona peccatoris, dicens domino. Expellendó de paradiso, in latam huius seculi euagationem. Confirmasti super me manum tuam. Et quoniam carnalia Psa. 37. a
desideria sunt peccati pœna. Non est sani- Ibidem.
tas in carne mea, a facie iræ tuæ. Iam uero vbi robur deest rationis, non est pax ossibus meis, a facie peccatorum meorum. Qui rursum eosdem gradus ex persona iusti decantat dicens. Memor fui Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum. Delectatus enim di- Psal.76.a
cit per uoluntatem, exercitatus per rationé. Ne ergo a memoria expellat Deum irruẽs turba plurimarum cogitationum, quæ solent effluere tanquam vilis plebs in atrium: ponatur ad eius portam ianitor cuius nomé est recordatio propriæ professionis, vt cum turpibus sese cogitationibus senserit animus prægrauari, increpet se, & dicat sibi. Túne hæc debes cogitare qui sacerdos es, qui clericus es, qui monachus es? Cultor iustitiæ debet in se huiusmodi, quicquam admittere? decet seruum Christi, amatorem Dei, tale aliquid, vel ad modicum meditari? Hæc dicendo excludes fluxum illicitæ cogitationis per recordationem K
propriæ professionis. Similiter ad por-

tam voluntatis in qua solent manere carnalia desideria tanquam in domo domestica familia, statuatur ostiarius qui vocatur recordatio cœlestis patriæ. Hic enim potest prauum desiderium quasi cuneus cuneum expellere, & ipsum, qui ait. Ecce sto ad ostium, & pulso: sine cunctatione recipere. Iam vero ad thalamum rationis talis, & tã ferox adhibendus est custos qui nemini parcat, sed quicunque hostis siue clam siue palam ingredi præsumpserit, procul eum arceat: & hic sit recordatio gehennæ. In cæteris siquidem, id est, memoria, & voluntate non ita est intolerabile, si vel memoria recipiat quandoque vagam cogitationem, vel voluntas impuram affectionem. Hoc vero grauissimum est, & omnino damnosum, si vnquam ratio perdiderit intentionis rectitudinem.

Sermo tricesimus.

1.Cor.5.f

Icut portauimus imaginem terreni hominis, portemus, & imaginem cœlestis. Duo homines sunt, vetus, & nouus. Adam vetus, Christus nouus. Ille terrenus, iste cœlestis: illius imago vetustas, istius imago nouitas. Est autem triplex vetustas, & econtrario, triplex nouitas. Est enim vetustas in corde, in ore, in corpore: in quibus tribus modis peccauimus, cogitatione, locutione, & opere. In corde sunt desideria carnalia, L & secularia, id est, amor carnis, & amor seculi. Similiter in ore est gemina vetustas, arrogãtia & derogatio. Item gemina in corpore, flagitia, & facinora. Hæc omnia sunt imago veteris hominis, & hęc omnia renouãda sunt in nobis. Si non esset vetustas in

Eph. 4.f corde, non diceret apostolus: Renouamini spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem qui secundum deum creatus est in iustitia & sanctitate veritatis. Item si non esset vetustas in ore, non diceret scriptura: Recedant uetera de ore vestro. Et apostolus

1.Re. 2.a dicit. Omnis sermo malus non procedat de

Ephes.4.g ore vestro, sed qui bonus est, ad ædificationem fidei, vt det gratiam audiẽtibus. Sed & de vetustate corporis mẽtionem facit, cum

Rom.6.d dicit. Sicut exhibuistis membra vestra seruire immũditiæ, & iniquitati ad iniquitatem. De cuius renouatione etiam subiungit: Ita nũc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in santificationẽ. Renouet ergo cor nostrũ à carnalibus, & secularibus desideriis: vt exclusis illis, introducatur amor Dei, & amor patriæ cœlestis. Recedãt ab ore nostro arrogantia, & derogatio, & succedant pro his vera peccatorum nostrorum cõfessio, & bona de proximis æstimatio. Pro flagitiis, & facinoribus, quæ uetustas est corporis, assumatur continentia, & innocẽtia, ut scilicet contrariis uirtutibus contraria uitia depellãtur. Hanc supradictam renouationẽ facit Christus habitans in nobis per fidẽ, sicut ipse ait: Esa. 44.e

Ecce noua facio omnia. Vnde & ad sponsam Cant. 8.b

loquitur in Canticis: Pone me ut signaculũ M

super cor tuũ, ut signaculum super brachiũ tuum. Habitans igitur in corde est sapiẽtia, habitans in ore ueritas, habitans in corpore iustitia.

Sermo tricesimus primus.

Pectaculum facti sumus mundo, & angelis, & hominibus. Ita 1.Co. 4.b

plane, & malis & bonis pariter. Illos enim solicitat inuidiæ passio, istos compassio misericordiæ, ut in nos incessanter intendant: illi quidem defectum nostrum, isti profectum desiderantes. Nimirum in probatione sumus, inter paradisum & infernum interim medij, uelut inter claustrum, & seculum constituti. Diligenter cõsideratur utrinque quid agimus, utrique dicitur, o si ad nos transeat: intentione quidem dissimili, sed non dispari forsitan uoluntate. Quod si ita omnium oculi in nos: nostri quo abierunt, aut quare soli ipsi recesserunt à nobis? A dextris siquidem, & à sinistris tanto studio circunspecti, soli dissimulamus inspicere uitam nostram: soli nosmetipsos negligimus intueri, nec uetentes deceptorios, nec administratorios saltem spiritus reuerentes. Me expectant iusti, donec retribuas mihi. Et item: Me expectaue- Ps. 141.a

runt peccatores, ut perderent me. Hinc mi- Ps. 118.m

hi gehenna, inde corona paratur, & inter hanc atque illam medium nugari libet, oscitare delectat? Vsqueadeo nec trahor desiderio, nec periculo terreor, nec cupidus plane nec pauidus, in quibus magis fuerat necessarium: perniciosissime insensibilis ad vtrumque. Exurgamus aliquando fratres, A

nec in uano accipiamus animas nostras, pro quibus alij tanto zelo, uel in bonum uigilant, uel in malum. Non est res parua, quam sic insectãtur hostes, ciues sic pstolantur.

Sermo

Sermo XXXII.

Sque hodie in ciuibus Babylonis aquarum effusio, id est confusio cogitationum, terram facit inanem, & vacuam. Dum. n. fluctuat circa carnē cogitatio vniuersa, nul-
Gene. 1. a lum ex ea sperare est fructum salutis. Diuidantur ergo, aquæ ab aquis, quatenus anima quoque (vt dignum est) partem sibi vendicet solicitudinis, & meditationis. Sane inferiores certis limitibus coerceantur, certis continneantur alueis, necessitatis terminos non excedant, proinde superiores copio-
Ps. 84. b sius dilatentur. Ex hoc sane dat Dominus benedictionem, & terra nostra dabit fructum suum.

Sermo XXXIII.

Vm in populo Dei carnales alij sint, & alij spirituales, nec illi tamen ęternorum, nec isti carēt omnimodo temporalium desiderio. In eo sane distant, ꝙ plus alia appetunt alii, & secundum ea, quæ præferūt, aut spirituales, aut carnales iudicantur. Hinc est quod in benedictionibus Iacob, & Esau, & ros cœli, & terræ pinguedo nominatur, sed
Gen. 27. d non eodem ordine in vtroque. Det tibi
B Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam, ait Isaac ad Iacob. Ad Esau vero. In pinguedine terræ, inquit, & in rore cœli desuper, erit benedictio tua. Quid autē singuli præferant, a studiis eorum, & solicitudinibus innotescat.

Sermo XXXIIII.

Ntegra, & perfecta moralitas in duobus præcipue consistit, in euitandis uitiis, & appetendis uirtutibus, quoniā nō sufficit a malo abstinere, si non & bonum faciamus.
Psal. 36. e Inde Psalmista: Declina à malo, & fac bonum. Fugiamus ergo vitia, amplectamur virtutes. Historias igitur summatim delibā-
Gen. 42. & 43. a Exo. 1. c tes, moralitatis fructus decerpamus. Fames coegit Israel intrare in Aegyptum: statim reperit ibi nouum dominum, & de libero seruus efficitur. Ex illius regionis inhabitatione redigitur sub potestate Pharaonis: qui masculos præcepit interfici, fœminas reseruari. Israel operibus luti, & lateris duriter affligitur. Pharao paleas ministrat laborantibus. Fames coegit. Non fames panis, neque sitis aquæ, sed audiendi verbum Dei, compellit multos intrare Aegyptum: hoc verbum Dei est lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc
Ioan. 1. a mundum. Vnde psalmista: Præceptum do-
Psa. 18. b mini lucidum, illuminans oculos. Qui hāc lucem sequitur, non ambulat in tenebris, sed habet lumen uitæ. De luce præceptorū transitur ad lumen præmiorum. Qui huius diuini uerbi patitur egestatem, cogitur intrare Aegyptum, id est, tenebras. Inuoluitur. n. tenebris ignorantię, & subiacet domi- C
nio Pharaonis, id est, diaboli, qui princeps est Aegypti, hoc est tenebrarum, iuxta illud apostoli. Non est nobis colluctatio aduer- Ephes. 6. b
sus carnem, & sanguinē, sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarū harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus. Sub iugo Pharaonis fiūt lutea opera, id est, dissoluta, & sordida. Ab ipso dantur paleæ, id est, leues cogitationes. Palearū est leuiter accendi, & in momento consumi. Sic & malæ cogitationes a diabolo immissæ cito in mentibus nostris accenduntur, carnis mollitie consentiente. Sed si viriliter studeamus resistere, Deo iuuante protinus extinguuntur. Paleis accensis coquebatur lutum, & solidabatur in lateres: & prauæ cogitationes, quę sunt lutum, paleis delectationis accenduntur. Quæ cum transeunt in actum, tunc decoquuntur cum uero ducuntur in consuetudinem, tūc solidantur.

Sermo. XXXV.

Eatus uir qui nō abijt in cōsi- Psal. 1. a
lio impiorum. Pij sunt qui in Deum credunt, & ipsum colūt. Est enim pietas cultus Dei. Hic autem cultus in tribus consistit, fide, spe, & charitate, quę sunt inuisibilia. His tribus carent impij, qui Deum non colunt, & quorū consilium est uisibilia inuisibilibus, terrena cœlestibus præponere. Horum caput, & princeps est diabolus, qui primus a pietate recessit, & impius factus etiā homines in paradiso positos, ab eadem pietate fraude sua deiecit, uolens eos habere socios sui erroris, & participes iniquitatis. Ille enim Euam se- D
duxit, & illa uirum sibi subdidit. Similiter adhuc dæmon suggerit carni, caro spiritui,

& fit

& sit impiorum consilium. Dicunt enim sibi inuicem. Omnium nostrum sic vnum marsupium. Ponunt ergo in memoria quasi in marsupio quisque obolum suum: dæmon scilicet suggestionem, caro delectationem, spiritus consensum. Inde tanquam de symbolo comparant sibi victum competentem. Caro quidem combustionem ignis scilicet qui nõ extinguitur, spiritus malã conscientiam, id est, vermen qui non moritur. Dæmon aũt emit vtriusque sanguinem. Ad hoc consiliũ impiorũ itur quatuor modis. Quidã.n.trahũtur inuiti, alij attrahũtur illecti, alij seducũtur ignari, alij sequũtur spõtanei. Istis necessariæ sunt quatuor virtutes, ꝑ quas armati resistãt ne in cõsilio eant. Inuitis necessaria est fortitudo qua resistãt vsque ad mortem minis, cruciatibus, & damnis. Illi qui attrahuntur illecti, indigent temperantia quæ reprimit illicita desideria, nec cedit promissionibus, nec emollitur blanditiis. Illis qui seducũtur ignari, est opus prudentia quæ ab vtilibus inutilia discernit, & docet quid tenendum, quidve reiiciendum sit. Iustitia indigent illi qui sequuntur spontanei. Iustitia est rectitudo voluntatis, quæ nec amat peccare, nec peccato consentire. Iustitia, & fortitudo sedem habent voluntatem: quia voluntas iusta debet esse, & fortis. Est autem iustitia ordinata hoc modo, scilicet mala respuens, bonis meliora præponens. Hanc non uidetur habuisse Adam,
E qui malo consentiens, quod utile erat deseruit. Prudentia, & temperantia sedem habẽt in ratione, quia ratio prudens debet esse, & temperata. Est quippe prudentia, ratio docta, scilicet à gratia uitare contagia iniustitiæ propter iustitiam. Vitat quidem non solum iniustitiam apertam, sed etiam illa quæ sunt aliquo modo contra iustitiam, attendens non quod licet, sed magis quod expedit: uitans diuitias, & quædam alia, non quia illicita, sed quia iustitiæ solent esse impedimenta. Sed propter quosdam qui ex hypocrisi hoc fatiunt, additur, propter iustitiam. Iustitia est perfectio animæ rationalis. Aliæ uirtutes sunt ad eius acquisitionẽ uel conseruationem, fortitudo, temperantia, prudentia, quę iustitiã conseruant ne amittatur aut minuatur. Postqua uero perfecta est iustitia, & transit in affectum cordis: idẽ est quod illa tria quia fortis est prudẽs, tẽperata. Qui non abiit. Abire pertinet ad illos qui sunt in cõstantes, & leuiter possunt impelli. Quod quidam uolentes euitare, fiunt euidẽter obstinati nullius consilio acquiescentes, propositum suum immobiliter tenentes: & ideo adiunctum est, & non stetit, scilicet ut nec leuis sit nec obstinatus. Via peccatorum est mundus, vel propria uoluntas, quæ est superbia, ex qua omnia mala: sicut ex commuui sunt bona. Et in cathedra pestilentiæ, non sedit. Sedet, qui docet exemplo suo faciens peccare alios. Cathedra est hæc, & quatuor pedibus subsistit. Primus pes est malitia, secundus contemptus Dei, tertius in reuerentia, quartus astutia. Malitia est amare malũ, & saporẽ mali habere: & malũ, qa malũ est diligere, sicut facit diabolus, & nonnulli iniqui. Sed quia fit aliqñ ut tales timeãt deum non timore bono, sed ne incurrant, uel damnum rerum, uel corporis cruciatum: ut amplius fiant mali, contemnunt, & ipsum Deũ & fit secundus pes contemptus Dei. Item posset fieri ut malum amarent, Deum contemnerent, sed inhiberet eos pudor hominum cum quibus habitant: ideo ad augmentum mali sequitur tertius pes irreuerentia, ut nec deum timeant, nec homines reuereãtur. Ad consummationem uero malitiæ adest quartus pes astutia, ut sciãt uti tribus prędictis, miscentes oleo uenenum, & melli acetum. Eminens pars cathedrę cui sedens inhæret, est potentia. Si enim potens est qui prædicta habet, tunc plurimum nocet, uel si potentem sibi allicere potest, quem consilio suo seducat, & ad malum impellat. Deinde apponitur puluinar, ut suauiter sedat. Puluinar fit de leuibus pennis auium, significans uanam gloriam, & fauorem popularem, quibus homines delectati extolluntur. Scabellum pedibus supponitur ne terram tangant. Tales enim nonnulli terrenas actiones non faciunt, sed spirituales simulant, ut magis decipiant. Horum doctrina est quasi pestilentia, multa loca occupans, & uastans. Sed in lege Domini uoluntas eius. Superiori uersu dictum est quid sit respuendum: in hoc aũt dicit quid sit appetendum. In illo dictum est tanquam declina à malo: in hoc autem, & fac bonum quod utique est ambulare in lege. Sed qm̃ hæc uia agitur non gressu corporis, sed affectu mentis: ideo dictum est: In lege domini uoluntas eius. Velle enim (teste beato Gregorio) mente ire est. Per hanc uiam incedunt, & quasi quendam currum ducunt tria genera hominũ, seruus mercenarius,

Psal. 1 A
F
Ibidem.
G

rius, filius. Trahunt autem eundem currũ iumenta, quorum nomina sunt, comminatio & promissio. Super comminationẽ seruus sedet, super promissionẽ mercenarius. Horum uterque trahit currum, alter timore, alter cupiditate, & uterque proprijs stimulis impellitur. Solus filius qui nec timore quatitur, nec illicitur cupiditate, sed spiritu dilectionis agitur, sine labore aut læ-
Rom. 8. c sione uehitur in curru. Quicunque enim spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei. Habet etiam currus ille quatuor rotas, illas scilicet quatuor animi affectiones notissimas, amorem & lætitiam, timorem & tristiciã. Amant enim reprobi temporalia, & lætantur cum malefecerint: sed hunc amorem & hanc læticiã sequitur timor & tristicia sempiterna. Electi verò quibus dicitur: Mun-
Ioan. 16. d dus gaudebit, uos autem contristabimini, sed tristicia uestra uertetur in gaudium: ponunt primas rotas timorem & tristiciã, posteriores amorem & læticiam. Ipsis etenim commutatur timor in charitatem, tristicia in læticiam sempiternam. Notandum autem, quòd hæc uia legis Domini consummatur sex diebus. Et prima quidem dicta est gemitus cordis, secunda confessio oris,
H tertia largitio propriæ possessionis, quarta labor corporis, quinta abnegatio propriæ uoluntatis, sexta contemptus mortis. In septima fit quies ab omnibus prædictis, sperans octauam resurrectionis. Et in lege eius meditabitur die ac nocte. In quocunque statu sit homo positus, nunquam recedendum est illi à lege Domini, sed semper in die bonorum non immemor sit malorum, & in die malorum memor sit semper bonorum. Potest etiam per diem & noctem contemplatiua & actiua vita intelligi, quæ ambæ continentur in lege Domini.

Sermo tricesimussextus.

Psa. 52. a DIxit insipiens in corde suo, non est Deus. Deus licet unus sit & unum sit, tamen non sui varietate, sed animi nostri mutatione gustantibus nobis diuersos videtur habere sapores. Sapit enim timenti iusticiã & potentiam, sapit amanti bonitatẽ & mi-
Psal. 61. c sericordiã. Vnde & alibi ait idem iste Propheta: Semel locutus est Deus, duo hæc audiui: quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia. Idem quippe est audire hoc quod gustare, quia utrumque fit una & simplicissima mente. Itaque semel locutus est Deus: quia unum genuit uerbum. Cęterũ nos per unum uerbum duo hæc audimus siue sapimus, quia potestas Dei est, & tibi domine misericordia. At is quidẽ penitus insipiens est, cui nec timorem Deus sapit nec amorem. Discat quantum uult, ego sapientem non dixerim, dum nec timebit nec diliget Deũ. Quomodo.n.dixerimus in sapiẽ- Eccl. 1. &
tia consummatũ, quem video nec initiatũ? Prou. 1. b
Nã initiũ sapientiæ timor Domini: cõsum- I
matio amor, media sibi vendicat spes. Cui ergo nec iusticiam sapit Deus per timorem, nec misericordiam per amorem, is planè dicit in corde suo, Non est Deus. Deũ enim non putat, quem nec iustũ nec piũ reputat.

Sermo tricesimusseptimus.

Orrupti sunt, & abominabi- Psal. 13. et
les facti sunt in studijs suis, nõ 52. a
est qui faciat bonum, non est usque ad vnum. Habet anima corruptionem suam, habet & corpus suã. Corruptio animæ tripartita est, quadripertita est corporis. Corpus siquidem cõstat ex quatuor elementis. Anima uerò in triplici ui subsistit. Est enim rationalis, concupiscibilis, irascibilis. Rationalem, cuius sanitas est cognitio veritatis, corrumpit superbia. Corrupta autẽ fallitur duobus modis: in cognitiõe sui, & cognitione Dei. Cõcupiscẽtiã corrũpit uana gloria, irã inuidia. Corruptio corporis dicitur abominatio, & fit quatuor modis, secundũ quatuor elemẽta ex quibus cõstat. Quatuor.n.sunt, quæ corpus corrũpũt, curiositas, loquacitas, crudelitas, uoluptas. Sunt autẽ quatuor partes corporis, in quibus singulis maximè uigẽt singula elementa. Nã in oculis est ignis; in lingua quæ uocem format, aer, in manibus quarũ proprie tactus est, terra: in mẽbris genitalibus, aquas. Has quatuor partes corrũpit illa quadripertita pestis. Oculos scilicet curiositas, linguã loquacitas, manus crude- K
litas, genitalia uoluptas. Sic fiũt homines corrupti, & abominabiles, corrupti in anima abominabiles in corpore: corrupti corã Deo, abominabiles corã hominibus. Non est qui faciat bonũ, non est usque ad unum. Quatuor genera sunt hominũ, quorum omnium nullum est, quod faciat bonum nisi unum. Quidam enim sunt, qui Deum nec intel-

intelligunt nec requirūt: & hi mortui sunt. Alii intelligunt quidem, sed non requirūt, & hi impij sunt. Alij requirunt, non autē intelligunt: & hi fatui sunt. Alij uero & intelligunt, & requirunt: & hi sancti sunt. De quibus solis dici potest, quia ipsi sunt qui faciunt bonum.

Sermo tricesimusoctauus.

Ps. 15. a MVltiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea accelauerunt. Quid dissimulant homines in vita sua agere pœnitentiam, & extrema de confessione præsumunt? Quomodo sub vnius horæ articulo reuocari posse æstimant omnia animæ membra, cuius concupiscentiæ & desideria per totum mundum sparsa sunt, & vbique terrarū velut
Ibidem. quodam visco tenentur? Non dico, ait dominus, quin & talium salucm aliquos, potens sum enim in momento omnia reuocare: sed non congregabo conuenticula corū de sanguinibus: idest, qui in sanguine perseuerant, donec multiplicatis infirmitatibus deserantur à peccatis antequam deserāt ea, non magna talium conuenticula cōgregabo. Si bene memini, in toto canone scripturarum unum latronem inuenies sic sal-
L uatum. Noli ergo huic tam periculosæ ex-
Ioan. 3. b pectationi credere temetipsum. Et quidem spiritus nō modo vbi vult, sed quādo vult, spirat, nec ei difficile est de subito perfectā dare contritionem cordis, quam uix multo tempore alij consequuntur: sed vnde scis ꝙ tunc tibi ita subuenire velit, quem tu inte-
Sap. 1. b rim sic repellis? Benignus quidem est spiritus sapientiæ, sed non liberabit maledictū à labijs suis. Audi quis ille sit: Maledictus qui peccat in spe.

Sermo tricesimusnonus.

Psa. 20. a PRæuenisti eū in benedictionibus dulcedinis. Triplex nobis necessaria est benedictio, prçueniens, adiuuans, & cōsummans. Prima misericordiç, secunda gratiæ, tertia gloriæ. Præuenit misericordia cōuersionem, adiuuat gratia conuersationem, perficit gloria, cōsummationem. Nisi trinam hanc benedictionem dederit deus, nō potest dare terra nostra fructū salutis. Neque enim aut inchoare bonum donec à misericordia præueniamur, aut agere bonum donec adiuuemur à gratia, aut consummari in bonis possumus donec gloria repleamur. Verum in his tribus non immerito dulcius sapit ea quæ non modo immeritos, sed & male meritos prçuenit: ut dum adhuc filij sumus iræ, & operamur opera mortis, ipse cogitet super nos cogitationes pacis, & ne petentibus quidē, imò & impetentibus: nō inuocantibus, sed prouocantibus: non interpellantibus, sed M etiam repellentibus, spiritum bonum, spiritum vitæ, adoptionis spiritum largitur. Quid illi animæ dulce sapiat, cui misericordia tanta non sapit? Merito proinde benedictio dulcedinis nominatur ea quç præuenit, quia quæ adiuuat fortitudinis, quæ cōsummat plenitudinis est.

Sermo quadragesimus.

POpulus quem non cognoui, seruiuit mihi. Non esset magnæ admiratio- Psa. 17. g nis, si populus à deo cognitus seruiret illi. Cum uero incognitus illi seruiat, & in auditu auris obediat, mirę laudi adscribendum est. Ex hoc genere cognitorum, & nō cognitorū, & cognoscentium, & non cognoscentium sunt qua- I tuor differentiæ. Quidam enim sunt qui à deo cognoscuntur & deum cognoscūt, alii non cognoscuntur nec cognoscunt, alij cognoscuntur quidem sed ipsi non cognoscūt, alij non cognoscuntur & tamen cognoscūt. Cognoscere dei, est fœlicem facere: cognoscere hominis est gratias agere. Qui ergo cognoscuntur à deo, & deum cognoscunt, sancti angeli sunt, qui ab eo fœlices facti, eius laudibus semper vacant, & obsequiis deseruiunt. Qui nec cognoscuntur nec cognoscūt, pauperes sunt necessarij, quos nec rerū temporalium copia ditat, nec beatificat seruitus diuina. Qui autem cognoscuntur sed non cognoscunt, diuites sunt huius seculi, qui acceptis quidem opibus afluūt, sed carnalibus desiderijs huius seculi pressi, nunquam ad cœlestia cor suspendunt. Qui A uero non cognoscuntur & cognoscunt, pauperes sunt voluntarij quos nec tribulatio, nec angustia, nec alia quæcunque pericula possunt separare à charitate dei. Et hi nimirum multis modis probantur aduersis, durisque fatigantur tribulationibus, sicut scriptum est: Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis. Ex Eccl. 27. a quo-

Psal.21.a quorum item persona loquitur Psalmus: Deus deus meus respice in me, quare me dereliquisti? Nunquid non incogniti videntur qui orant vt respiciantur? Veruntamen licet derelicti videantur, ipsi tamen deum cognoscunt: & ex persona cognoscétium statim in eodem psalmo subinfertur: Deus deus clamabo per diem, & non exaudies: & nocte, & non ad insipientiam mihi. De his ergo uox diuina dicit: Populus quem non cognoui, seruiuit mihi. Ac si aperte diceret angelis suis: Quid si uos mihi seruitis quos fœlices facio, quandoquidem illi mihi seruiunt quos in sua paupertate derelinquo? Et quid si uos mihi obeditis qui faciem meam videtis, cum & illi obediant qui me tantum audiunt, & non vident? Vident quippe angeli, audiunt homines. Audiuit scilicet & obediunt, vt quandoque similes angelis facti, mereantur ipsi quoque videre. Itaque auditus est meritum videndi, visio præmium audiendi. Et prius est audire, videre posterius, sicut
Psal.44.c scriptum est: Audi filia, & vide. Quisquis ergo in futuro deum videre desiderat, profecto necesse est vt in præsenti prius deum audiat, & in auditu auris obediat.

B *Sermo quadrasimusprimus.*

Psal.33.d Ors peccatorum pessima. Mala in amissione mundi, quia non possunt sine dolore separari ab eo quem diligunt. Peior in dissolutione carnis, à qua euellûtur eorum animæ à spiritibus malignis. Pessima in tormentis inferni, quando corpus & anima perpetuis simul addicuntur ignibus. Econtrario bonorum mors optima, quoniam quidem fit ibi quies à labore, fit iucunditas de nouitate, fit securitas de æternitate.

Sermo quadragesimussecundus.

Deu.7.c TRia sunt, tabernacula, atria, domus. In tabernaculis sunt omnes iusti in carne uiuentes & laborantes, quia tabernacula laborantium sunt & militantium. Tabernaculum vero habet tectum, sed fundamento caret, & portabile est: quia iusti in præsentibus non sunt fundati, sed inquirunt ciuitatem desursum fundamenta habentem. Fides etiam eorum quæ est fundamentum, non est in terrenis, sed in domino. Tectum habent, id est, munimentum gratiæ & protectionem. Atria sunt domui vicina, amplitudinẽ habentia. In illis sunt animæ sanctæ corporibus exutæ quæ in latitudine sunt, deposita carnis angustia. Atria habent fundamentũ sed non tectum, quia animæ quæ in amore dei sunt non ruunt, vnde stantes erant Ps.121.a
pedes nostri, sed non habent tectũ, adhuc C
expectantes augmentum, quod non erit nisi in resurrectione corporum suorum. Post ipsam sane resurrectionẽ cum angelis erunt in domo, quæ habet fundamentum & tectum. Fundamentum est stabilitas æternæ beatitudinis, tectum consummatio & perfectio ipsius.

Sermo quadragesimustertius.

PAratum cor meum deus, paratũ cor Ps.56.a
meum. Via regia fratres, nec ad dexteram declinat, nec ad sinistrã. Porro inuenire est hominem semel quidem paratum, non quidem secundo. Si dixerit ei deus, Eiice ancillam & filium eius, Gen.21.b
dico autem opera carnis: non cunctatur. Gen.22.b
Si dixerit, Immola mihi filiuum tuũ quem diligis Isaac: hoc plane iam patienter audire non potest, vt fraternæ vtilitatis aut vnitatis gratia, spiritualis sustinere videatur studii detrimenta. Quidni abiiciat facile seruus Christi quicquid ad corporeã pertinet voluptatem? At vero spirituali iucunditate æquanimiter fraudari quando aut obedientia cogit, aut fraternæ charitatis ratio postulat, hoc plane magnum & deo gratum offerre est holocaustum. Memento tamen nõ Isaac in hoc sacrificio, sed arietem contumacię iugulari.

Sermo quadragesimusquartus.

ECce quam bonum & quam iucundũ Ps.132.a
habitare fratres in vnum. Est vnitas naturalis, vnitas carnalis, vnitas virtualis, vnitas moralis, vnitas spiritualis, vnitas socialis, vnitas personalis, vnitas principalis. Vnitas naturalis est inter corpus & animam. Vnitas carnalis in- D
ter virum & mulierem, de qua dictum est: Gen.2.d
Erunt duo in carne vna. Vnitas virtualis est quæ hominem sibiipsi coniungit, ut nõ per diuersa effluat, sed cum propheta, vnã petat

Psal. 26. b petat à domino. Vnitas moralis est quæ nos coniungit proximo. Vnde Psalmista: Qui habitare facit vnius moris in domo.
Psa. 67. a Vnitas spiritualis est quæ nos cõiungit deo.
1. Cor. 6. a Vnde apostolus: Qui adhæret deo, vnus spiritus est. Vnitas socialis inter angelos, quibus omnimodis idem velle est, idẽ nolle. Vnitas personalis in Christo. Vnitas principalis, quæ & substantialis est in trinitate. Ecce quam bonum & quàm iucundum. Sunt quædam bona & iucunda, sunt quædam nec bona nec iucunda. Sunt quædam bona & non iucunda, sunt quædam iucunda & non bona. De bonis & non iucũdis peruenitur ad bona & iucunda. De iucundis & non bonis peruenitur ad non bona & non iucunda. Bona & non iucunda sunt continentia, patientia, disciplina. Iucunda & non bona, uoluptas, curiositas, & vanitas. Nec bona nec iucunda, inuidia, tristitia, acedia. Bona & iucunda, honestas, charitas, & puritas. Ad hoc bonum & iucundum obtinendum, necessaria est vnitas virtualis, & vnitas moralis. Primam disturbant pusillanimitas & leuitas. Pusillanimitas facit propositum relinquere, leuitas mutare. Alteram ostinatio, suspicio, & simulatio disturbant. Obstinatio non recipit proximũ, suspicio non credit proximo, simulatio non se iungit proximo. Spes æternorum expellit pusillanimitatem, humilis
E obedientia leuitatem. Obstinatio humilitate, suspicio & simulatio charitate pellũtur.

Sermo quadragesimusquintus.

Eccl. 15. c Non est speciosa laus in ore peccatoris. Etiã quæ est in ore peccatoris pœnitentis, non videtur speciosa: quia adhuc de peccati recordatione & memoria confusionem patitur, & frequenter inde compungitur. Sed tamen in eo est vtilis & fructuosa confessio, etsi nõ speciosa decoraque laudatio. Postquàm vero de beneficijs dei proficiẽs adhæret diuinæ laudi & in ea assidue delectatur & proficit, ita ut nihil aliud placeat ei: tũc in ore eius est speciosa laus dei, ad similitudinẽ agricolæ, qui dum stercorat agrũ suum, totus in luto est & stercoribus, non est pulcher labor eius, etsi sit fructuosus: sed quando colligit manipulos segetis, tunc labor est speciosus & dulcis.

Sermo quadragesimussextus.

Omni custodia serua cor tuum, quia ex ipso vita procedit. Duobus autem modis vita à corde procedit. Aut quia corde creditur ad iustitiam, & iustus ex fide uiuit, & fide mundatur cor & mundo corde deus videtur, idest, agnoscitur, & hæc est uita æterna, ut cognoscant te vnũ deum, & quẽ misisti Iesum Christum, aut quia Christus vita nostra, qui nunc per fidem habitat in cordibus nostris, erit cũ apparebit, & nos cum ipso apparebimus in gloria: & qui nũc latet in corde, tunc quasi de corde ad corpus procedet, quãdo reformabit corpus humilitatis nostræ configuratũ corpori claritatis suæ. Vnde & alius apostolus ait: Nunc filij dei sumus, & nondũ apparuit quid erimus. Sed considerandum est quomodo dicat: Omni custodia serua cor tuum. Solent dicere homines huius seculi, bonum castellum custodit qui corpus suũ custodit. Nos autem non sic, sed sterquilinium vile custodit qui custodit corpus suum: apostolo teste. Quoniam qui seminat in carne, de carne metet corruptionem. Qui uero, inquit, in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. Ac si dicat colendum, custodiendum magis animę castrum, quoniam ęterna ex ipso vita procedit. Sed castrum illud in terra inimicorum situm vndique impugnatur: & idcirco omni custodia, id est, ex omni parte vigilanti solicitudine est muniendum, inferius, superius, ante & retro, a dextris & à sinistris. Inferius impugnat concupiscentia carnis quæ militat aduersus animã, quia caro concupiscit aduersus spiritum. Superius imminet iudicium dei. Horrendum est enim incidere in manus dei uiuentis. Solicite satis hac parte cor suum custodierat, qui dicebat: semper enim quasi tumẽtes super me fluctus timui deum. Retro mortifera delectatio est, quę oritur ex recordatione præteritorum peccatorum. Ante instantia tentationum. A sinistris vero arrogantium fratrum, & murmurantium inquietudo. A dextris obedientium fratrum deuotio. Possunt enim hi quoque (nisi caueatur) duobus nocere modis, aut bonis eorum actibus inuidendo, aut singularem gratiam æmulãdo. Vigilet ergo aduersus carnem rigor disciplinæ: contra iudicium dei, iudiciũ propriæ cõfessionis: & hoc sit duplex, manifestum

Marginal notes (right column): Prou. 4. d; Rom. 10. a; Matt. 5. a; Ioan. 17. c; F; Phili. 3. d; 1. Ioã 3. d; Gal. 6. b; Heb. 10. f; Iob 31. a; H

1. Co.11. stum de manifestis, occultum de occultis. Vnde ait apostolus: Si nosmetipsos diiudicaremus, non vtique iudicaremur. Contra delectationem, quæ procedit de recordatione preteritorum peccatorum, frequentia lectionis. Contra instantiam tentationis instantia supplicis orationis. Contra fratrum inquietudinem, patientia & cōpassio. Aduersus obedientium fratrum feruorem, congratulatio, & discretio. Congratulatio enim expellit inuidiam, discretio nimiam ęmulationem.

Sermo XLVII.

Pro. 25. b
El inuenisti? noli multum comedere, ne forte satiatus euomas illud. Potest non incongrue hoc loco mellis nomine, fauor humanæ laudis intelligi. Meritoque non ab omni, sed immoderato mellis huius edulio prohibemur. Est enim cum utiliter humanas laudes recipimus, fraternæ duntaxat intuitu charitatis, & ad salutem eorum qui nobis propterea facilius acquiescunt. Hac ergo parcitate seruata, mellis huius moderata comestio non nocebit. Si quid uero amplius est, a malo est, & in perniciē conuertetur. Inuēto enim melle immoderatius H vescitur, quisquis apponens omnino cor suū fauore humanę laudis inflatur, incrassatur, impinguatur, a quo se propheta sanctus custodiri deprecatur a Domino, non quidem mellis, sed olei satis vicina appellatione ipsum, quem prædiximus, fauorem exprimens, ubi ait. Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Ps. 140. b Vis nosse quando euomat immoderatus epulator mellis edulium, quod usque ad satietatem sumens modum parcitatis excessit? Tunc sine dubio laudes quibus satiabitur, nō aliū fructum quærens, sed fauore ipso contentus humano: tunc inquam multa cum anxietate euomit, quod cum perniciosa delectatione comedit, cū alium quemlibet laudari audiens inuidia contabescit. Mens enim dedita uanitati, & arrogantia tumens, laudem alterius suam reputat uituperationem.

Sermo XLVIII.

Vo loca sunt animæ rationalis, inferior quem regit, & superior in quo requiescit. Inferior quē regit, corpus superior in quo quiescit Deus. De utroque potest recte intelligi, quod scriptum est. Si ascenderit super te spiritus potestatem habentis, locum tuum ne dimiseris: uel inferiorem, scilicet regendo, vel superiorem quiescendo. Eccl. 10. a Sed hoc quod prius dixi, conuenit rudibus adhuc, & imperfectis, quibus loquitur apostolus. Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ. Sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra uestra seruire iustitiæ in sanctificationem. I Habet quippe anima tria facere in corpore, viuificare, sensificare, regere. Sed siue auferatur vita, siue sensus perturbetur, de neutro condemnatur. Sin vero tentatori uicta succubuit, hoc illi ad peccatum reputatur. Dicitur ei ergo ne ascendente super eam spiritu, locum suum deserat, hoc est ne ingruente tentatione membra sua arma iniquitatis peccato exhibeat. Notandum autem, quod dicitur. Si ascenderit super te spiritus potestatem habētis. Nihil quippe aduersus nos malignus spiritus potest nisi missus, aut permissus. Vnde cum eius sit uoluntas semper mala: nunquam potestas est nisi iusta. Nam uoluntas quidem mala ex seipso sibi inest, potestatem vero non aliunde quam a Deo habet. Quam tamen potestatem semper moderatur dominus, ne scilicet ex nequitia voluntatis plus puniat, quam eorum exigūt merita qui puniuntur. Et hæc de inferiori loco dicta sunt. Cæterum de superiori hoc intelligitur, ne quietem mentis, quā in Deo habet, tentante diabolo deserat, sed undecūque ille tentauerit, ipsa in Deo fixa constanter in tranquillitate permaneat. Hæc posterior sententia conuenit perfectis, qui cum Helia dicere possunt: Viuit Dominus Deus Israel, in cuius conspectu sto. 4. Reg. 3. b Et illud de Ioanne Apostolo, quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. 1. Ioa. 4. d Hæc inquam sententia conuenit perfectis, qui iam in sua conuersatione, quodammodo imitantur statum æternitatis.

Sermo

K *Sermo quadragesimusnonus.*

Eccl.11.b Siue ad Austrum siue ad Aquilonem arbor ceciderit, ibi erit. Austri calor & leuitas in sacra scriptura bonam solet habere significationē. Ab Aquilone vero panditur omne malum. Porro homines sicut arbores vidit aliquis. Exciditur autem arbor in morte, & quocunque ceciderit, ibi erit: quia ibi te iudicabit deus, vbi inuenerit. Ibi inquam erit immutabiliter & irretractabiliter. Videat quo casura sit antequam cadat, quia postquàm ceciderit, non adiiciet vt resurgat, sed nec vt se vertat. Quo uero casura sit arbor, si scire volueris, ramos eius
Psal.. 40 attende. Vnde maior est copia ramorum &
& Hie. 8 ponderosior, inde casuram ne dubites, si tamen fuerit tunc excisa. Rami nostri, desideria nostra sunt: quibus ad Austrum extendimur, si spiritualia fuerint: si carnalia, ad Aquilonem. Quæ verò preponderent, medium corpus indicat. Ea nanque præpōderant, quæ secum traxerint corpus. Sic enim est corpus nostrum inter spiritum cui seruire debet, & carnalia desideria quæ militāt aduersus animam, siue potestates tenebrarum, ac si vacca sit inter raptorem & rustisticum constituta. quicquid ille minetur, quicquid intendant, si vaccam nō duxerit, rusticus vicit. Sic quantuncunque sæuiat malignus, quantuncunque praua desideria
Rom. 6 crucient: si vas suum sibi vendicat anima, vicisse credenda est, ut quemadmodum ait apostolus: Non regnet peccatum in nostro
L mortali corpore: sed sicut exhibuimus mēbra nostra seruire iniquitati ad iniquitatē, sic exhibeamus seruire iustitiæ in sanctificationem.

Sermo quinquagesimus.

Boues sunt qui in opere dei strenue exercentur: qui seminant in lacrymis, sed in gaudio metent. Isti sane quæcūque sunt mundi huius arbitrantur vt stercora. Piger verò cuius sabbata videntes hostes derident, dehonestatur ab hostibus in ocio suo, sicut boues strenui in laboribus suis honestantur à deo. Quem enim maligni spiritus pigrum vident ad spiritualia exercitia, in cogitationibus eius ingerunt importune terrena, velut de stercoribus boum massas coagulantes, & pigrum sicut dignus est, lapidantes.

Sermo quinquagesimusprimus.

Omnia fecisti in pondere & mēsura, & numero. Ad differentiam ipsius diuinæ essentiæ dictū est. Creaturæ enim in pondere & mensura & numero factæ sunt, solus creator his omnibus caret. Pondus in dignitate rei consideratur. In pondere igitur facta est, quæ rei sui generis est comparanda, aut secundum maius, aut secundum minus, aut secundum æquale. Pondus habet quæ quanti valet æstimari potest. Mensura vero, in loco & tempore consideratur. Quòd si locū solum accipimus corporalem, incorporeorum mensura in tempore erit, & nō in loco. Neque enim anima in loco potest esse corporeo, nec corpus, de quo magis videtur, locus animæ est. Quomodo enim corpore clauditur, quæ sic vegetat exteriora sicut interiora, sic est in superficie cutis, sicut in visceribus intimis? Sed ex affectione carnali & consuetudine corporum sic errat anima, vt seipsam nesciat nisi corporeā cogitare. Vbi est enim thesaurus eius, ibi est & cor. Hoc sapit quod diligit. Affectionibus siquidem obligata & illita terrenis, suam ipsius faciem considerare non potest. Infixa est in limo profundi, & seipsam non videt, sed putat formam suam esse luteam illam quam portat imaginem. Sed omnino aliter est: & aliter cōsideratur mensura animæ secundum locum. Locus siquidem vnicuique rei, finis est suæ substantiæ. Substātia vero animæ in ratione, in memoria, in cōsilio, in iudicio, cæterisque similibus est: quæ omnia suo quoque fine clauduntur. In mensura est ergo factus omnis spiritus præter diuinum, quia & ratio eius, & memoria, & cætera omnia suam habent mensurā. In numero facta sunt omnia, vel secundum partium compositionem, vt sunt corpora: vel secundum varietatē & mutabilitatem, vt sunt etiam incorporea. Solus deus est, in quem nec pōdus, nec mensura cadit omnino, nec numerus. Vnus deus est: nō habet sui generis cui valeat comparari. Vnus est & solus ipse penitus inæstimabilis, æternus quoque & immensus, indiuisus & omnino inuariabilis.

Sermo

Marginal notes: Sap. 11 (beside "Omnia fecisti"); M (beside "si locū solum accipimus"); Mat. 6 c (beside "est & cor. Hoc sapit").

A

Sermo LII.

Can. 1.a

Osculetur me osculo oris sui. Tria sunt oscula: primum, pedum: secundum manuum: tertium, oris. Cum primo conuertimur, pedes Domini osculamur. Duo autem sunt pedes Domini, misericordia, & ueritas. Hunc utrunque pedem Deus conuertentium cordibus imprimit, & utrunque pedem peccator quisque, si uerè conuertitur, amplectitur. Si enim solam misericordiam sine ueritate reciperet, per præsumptionem caderet. Rursus si ueritatem sine misericordia reciperet, nihilominus per desperationem periret. Sed ut fiat saluus, ad utrunque pedem humiliter prouoluitur, ut per ueritatem peccata damnet, & per misericordiam ueniam speret: & hoc primum osculum. Secundum osculum fit, cum primum ad bona opera consurgimus. Tunc manus domini osculamur, cum ei nostra bona opera offerimus, uel cum ab eo uirtutum dona recipimus. At uero tertium osculum tunc fit, cum iam consumpto luctu pœnitentiæ, iam acceptis uirtutum donis mens cœlesti desiderio inspirata ad secreta interioris cubiculi gaudia impatiens amoris introduci desiderat: cum dulcibus suspirijs uocem animi interrumpentibus pio cordis

Psal. 26.c affectu decantat: Vultum tuum Domine requiram. Et ita ex uehementi desiderio fit ei præsens sponsus: quem sic amat, quem sic affectat, cui sic suspirat. Primum itaque osculum fit in remissione peccatorum,

B & dicitur propiciatorium. Secundum fit in donis uirtutum, & uocatur muneratorium. Tertium fit in contemplatione cœlestium, & vocatur contemplatorium. Sciendum est autem, esse duo genera contemplationis. Quidam enim sunt qui ascendunt, & cadunt: alij uero qui rapiuntur, & descendunt. Ascendunt sicut illi de quibus

Roma.1.c scriptum est: Cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt. Gratias non egerunt: quia uiribus, suis & ingenio tribuerūt, quod Deus reuelauit illis. Ideo sequitur casus eorum: &

Ibidem. euanuerunt in cogitationibus suis. Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Electi uero rapiuntur, sicut Paulus, & sui similes. Sed & descendunt, ut ea, quæ per excessum mentis uiderint, loquantur paruulis: eo sane modo quo capiantur ab ipsis. Rapitur Paulus, cum dicit: Sine 2.Cor.5.c

mente excedimus Deo. Descendit cum dicit: Siue sobrij sumus uobis. Hoc posteriori genere contemplationis rapi desiderat anima perfecta in castissimos amplexus sponsi sui dicens: Osculetur me osculo oris sui. Cant.1.a Ac si diceret: Ego non uiribus meis, non industria, non meritis ad contemplanda gaudia domini meis assurgere ualeo: sed ipse osculetur me osculo oris sui, id est eius gratia fiat: non per doctrinam, non per naturam, sed per gratiam suam osculetur me osculo oris sui. Miro autem modo gratiam operantis, & opus, & modum operis eleganter expressit. Cum enim dicit. Osculetur: operantis gratia monstratur. Cum C autem supponit, osculo: ipsum opus, id est contemplatio designatur. Cum uerò adiungit, oris sui, modum operis, scilicet quo fiat contemplatio, euidenter expresit. Per os quippe uerbum intelligitur. Fit autem contemplatio ex condescensione uerbi Dei ad humanam naturam: per gratiam, & exaltationem humanæ naturæ ad ipsum uerbū per diuinum amorem. Nec absurdum cuiquam uideri debet, si in contemplatione uerbi Dei hæc ita distinguamus: cum eiusdem quoque uerbi Dei incarnationem eodem ordine factam Euangelium testetur. Ibi etenim gratia præmittitur, cum ab angelo uirgo salutatur. Aue, inquit, gratia plena. Etenim cuius sit, & quanta sit ipsa gratia, subiungit dicens: Dominus tecum. Opus Luc.1.c etiam eiusdem gratiæ subinsertur, cum dicitur: Benedictus fructus uentris tui. Fructus namque uentris tui, incarnatio est uerbi. Modus uero tanti operis edocetur, ubi dicitur: Spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus Altissimi obumbrauit tibi. In quibus operibus uerbi, siue his, quæ de Euangelio protulimus, siue his quæ de Canticis canticorum exposuimus, manifestè constat, & istam scilicet incarnationem ex sola ubertate diuinæ gratiæ esse factam: nec illam, id est contemplationem quandoque humana uoluntate, sed diuino tantum munere prouenire posse. Et notandum, quòd hæc ipsa contemplatio tribus modis pro diuerso statu temporum distinguitur. Et primo quidem uocatur cibus, secundo potus, tertio ebrietas. Vnde, & in consequentibus electi quoque uoce sponsi inuitantur dicentis: D Comedite amici, & bibite, & inebriamini Can.5.a charissimi. Prius comedunt, dum in carne

adhuc corruptibili degunt. Postmodum vero corpore exuti, & in cœlum translati iam bibere dicuntur eadem, quæ prius comederant: quia iam per speciem contemplantur sine labore, quæ prius prr fidem crediderant, dum in corpore positi peregrinarentur à domino, & in sudore vultus sui uescerentur pane suo: sicut, & nos facilius sumimus ea, quę bibimus, quam illa, quę mandimus quia in illis nonnullus labor, in his leuis est transitus. In hoc ergo statu positi sancti bibere quidem possunt, sed inebriari non possunt: quoniam a perfectissima contemplatione diuinitatis quodammodo retardantur, dum adhuc resurrectionem sui corporis in fine seculi præstolantur. Qua facta ita corpus menti, & Deo mens inhærebit, ut iam deinceps nihil sit quo ab interna ebrietate contemplationis reuocari posit. Prima itaque inuitatione quia comedunt uocantur amici, id est chari: in secũda, quia bibunt, chariores: in tertia quia inebriantur, charissimi. Quia meliora sunt ubera tua uino. Duo sunt ubera sponsæ, unum congratulationis, alterum compassionis. Vnde Apostolus his duobus paruulos fouens, Gaudere, ait cum gaudentibus: flere cum flentibus. Vinum accipitur desiderium seculare, de quo scriptum est: Fel draconum uinum eorum, & venenum aspidum insanabile. Fragantia unguentis optimis, innuit, ꝙ aliqua sunt vnguenta bona, aliqua meliora, quibus omnibus superferantur hęc optima. Dicamus ergo tria genera esse unguentorũ. Primum fit de recordatione peccatorum, cũ pro ipsis compungimur, & veniã petimus, & hoc vnguentum bonum est, quia cor cõtritum, & humiliatum Deus non spernit. Effunditur auté ad pedes domini, ibique remunerationé accipit, scilicet remissioné peccatorum, cum dominus dicit: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Secundum vnguentum fit de recordatione beneficiorum Dei. Et hoc rectè ad caput effunditur: quia virtutes non nisi ad Deum, a quo sunt referuntur. Hoc auté vnguentum iam charius est, quia de hoc scriptum est. Vt quid perditio ista vnguẽti facta est? Poterat enim venundari plusquam trecentis denarijs, & dari pauperibus. Sed hanc perditionem approbat dominus cum dicit: Sinite eam. Quid illi molesti estis? Pauperes enim semper habetis vobiscum, me auté non semper habebitis. Non solũ approbat, sed etiã remunerat, cũ dicit: Amen dico uobis, ubicunque prędicatum fuerit hoc Euangelium, in toto mundo dicetur, & quòd hæc fecit in memoriam eius. Tertium ergo vnguentum componitur de præciosis aromatibus, sicut quibusdam sanctis mulieribus scriptum est, quòd emerunt aromata, vt uenientes vngerunt Iesum. Sed huius tertij vnguenti non fit aliqua effusio, vel perditio, quia noluit dominus illud super corpus suum mortuum effundi, sed seruari uiuo corpori suo, id est, ecclesiæ sanctæ, cui nimirum mulieres, quæ cum vnguentis uenerant, mittuntur resurrectionem Euangelizare. Primum itaque vnguentum vocatur vnguentum compunctionis, & absumitur igne contritionis. Secundum deuotionis, & absumitur igne charitatis. Tertium vocatur vnguentum pietatis, quod non absumitur, sed integrum conseruatur.

Cant. 1. a — Rom. 12. c — Deu. 32. e — E — Psa. 50. d — Luc. 7. g — Matt. 26. a — Ibidem. — Ibidem. — Mar. 16. a — F

Sermo LIII.

SIcut de Christo duo sunt, unum nobis incognitum, scilicet generatio diuina, de qua scriptum est: Generationem eius quis enarrabit? alterum cognitum, vt generatio, vel opera humana, ita etiam de Spiritu sancto aliud eius nostris est mentibus occultum, scilicet quomodo procedat a patre, & filio, cum sit æqualis, & coæternus eidem patri, & filio: aliud uero ipso docente manifestum, videlicet quibus modis operetur gratiam suam in nobis. Duplex quippe est operatio Sancti spiritus. Operatur enim in nobis aliud propter nos, aliud propter proximos. Propter nos, id est, propter vtilitatem nostram, operatur in nobis primò compunctionem, consumendo peccata. Secundò deuotionem, vngendo, & sanando vulnera. Tertio creando intellectum tanquam pane cõfirmat nos, & roborat. Quarto hæc ipsa multiplicius augendo, & amorem infundendo, quasi vino inebriat. Cætera charismata, id est, sapientia, consilia, & huiusmodi, dantur nobis ad vtilitatem aliorum. Vnde Apostolus cum destributione donorũ loqueretur, non ait simpliciter: alij datur sapiẽtia, alij scientia: sed addit dicens, Sermo scientiæ, sermo sapientiæ: vt ostenderet, ꝙ huiusmodi dona propter alios dantur, scilicet, ut alij ędificẽtur. In quibus operibus cauendũ est duplex periculum, ne uel illa,

Esa. 53. c — 1. Co. 12. b

G illa, quæ dantur propter nos, diuidamus proximis: vel illa quæ propter proximos, reseruemus nobis. Si.n. quæ pro vtilitate aliorum accepimus, retinemus tantũ nobis, charitatem non habemus, & dicitur nobis. Eccl. 20. d Sapientia abscondita, & thesaurus inuisus, quæ utilitas in utrisque? Rursus si de donis Dei velimus innotescere hominibus, non Deo in occultis cordis placere, humilitatem 1. Cor. 4. b perdimus, & merito illa voce increpamur. Quid habes, quod nõ accepisti? Sic utroque modo periclitamur, hinc humilitatẽ, illinc amittendo charitatem. Et quis sinehumilitate, & charitate, potest saluus fieri? Rectus ergo profectus nostri ordo est, ut illis donis, scilicet compunctione, & cæteris studeamus impleri primum, deinde si per gratiam spiritus sancti cætera supercreuerint, id est sapientia, & scientia, curemus illa proximis partiri. Ita sane obtinebimus illud spiritus sancti donum, quod vocatur discretio spirituum, si ea, quæ nobis tantum congruunt, nobis reseruamus, & ea, quæ ad aliorum vtilitatem conferuntur, nobis largiamur, & proximis.

Sermo quinquagesimusquartus.

Can. 1. a Mat. 11. OSculetur me osculo oris sui. Os patris intelligitur filius. Nemo autem nouit filium nisi pater, & nemo nouit patrem nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. At verò cuicunque fit ista reuelatio, siue patris siue filij, non fit nisi per spiritum sanctum.

H Hinc est quòd cum Petrus dixisset domino: Mat. 16. c Tu es Christus filius Dei viui: ille respon- Ibidem. dit: Beatus es Simon Bariona, quod interpretatur filius columbæ: quia caro, & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui 2. Cor. 2. c est in cœlis. Et apostolus cum præmisisset quòd oculus non uidit, & auris non audiuit, & cætera. Statim subiunxit, nobis autem reuelauit Deus per spiritum suum. Videtur ergo sponsa gratiam habere spiritus sancti, per quam cognoscat filium æqualem patri. Nec dicitur, osculetur me ore suo, (quod solius filij est dicere, non cuiusquã creaturę: quippe, quæ nullo modo potest esse æqualis patri) sed osculo oris sui. Porro osculum commune est osculantis, & osculati. Si igitur se inuicem osculantur pater, & filius, quid est eorum osculum, nisi spiritus sanctus? Hoc itaque flagrat sponsa osculari, osculetur me, inquiens, osculo oris sui. Hoc osculum testatur etiam Paulus eam accepisse, cum dicit. Quoniam Gala. 4. b estis filij, misit Deus spiritum filij sui in corda nostra, clamantem, abba pater. Hoc osculum pollicebatur, & ipse saluator, cum ad instantiam orationis exhortaretur discipulos. Si uos, inquit, cum sitis mali, Mat. 7. b nostis bona data dare filijs vestris, quanto magis pater vester, qui in cœlis est dabit bona, id est, spiritum bonum petentibus se? Ex huius osculi impressione suscipit anima rationalis ab ipso sponso suo uerbo Dei cognitionem, & amorem veritatis, quæ duo quasi labia imprimit ei ipsa Dei virtus, & Dei sapientia. I Siquidem sapientia cognitionem, uirtus confert amorem. Habet & ipsa anima similiter duo labia quibus osculatur sponsum suum, id est rationem, & uoluntatem. Rationis est percipere sapientiam, uoluntatis uirtutem. Si sola ratio percipiat sapientiæ cognitionem, & uoluntas non habet uirtutis amorem, non est plenum osculum. Aut si sola uoluntas obtineat amorem, & ratio minime percipiat cognitionem, nihilominus est semiplenum. Tunc uero plenum, & perfectum est, quando & sapientia illustrat rationem, & uirtus afficit uoluntatem.

OSculetur me osculo oris sui. Tria sunt oscula, reconciliatorium, muneratorium, contemplatorium. Primum Canti. 1. a ad pedes: secundum, ad manum: tertium, ad os sumitur. In primo accipitur remissio peccatorum: in secũdo, munus uirtutum, in tertio, cognitio secretorum. Vel ita, osculum doctrinæ, naturæ, gratiæ.

Sermo quinquagesimusquintus.

 DVo sunt ubera sponsæ, congratulatio, & compassio Gemina lactis species: exhortatio, & consolatio. Tria unguenta, compunctio, deuotio, pietas. Compunctio de recordatione peccatorum, deuotio de recordatione beneficiorum, pietas ex consideratione miserorum.

K

Sermo quinquagesimussextus.

Duo sunt pedes Dei: misericordia, & iudicium. His circuit, & perambulant iugiter spirituales mentes exultans vt gigas ad currendam viam: si tamen tales sunt de quibus merito dicat: Habitabo in illis, & deambulabo in eis. Hos ergo pedes primo vngit anima peccatrix illo primo vnguento quod dicitur cōpunctionis. Denique Maria quæ peccatrix erat vnxit pedes Iesu. Nec mediocre sane vnguentum hoc videatur, de quo scriptum est: Et domus impleta est ex odore vnguenti. Nec mirum, cum etiam in cœlestibus sentiatur huiusmodi vnguēti fragrantia, veritate attestante quæ ait: Gaudium est angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente. Verum quantumlibet vnguentum hoc preciosum videatur, tamen comparatum alteri quod appellatur deuotionis, & conficitur ex memoria beneficiorum diuinorum, quo, & vngitur caput Domini, vile, & nullius precij intelligitur. Denique de illo dicitur: Cor contritum, & humiliatum Deus non despicies. De isto veró: Sacrificium laudis honorificauit me. Caput ex eo vngis, cum de suis donis Deo gratias agis. Siquidem caput Christi, Deus. Deitas ergo in Christo tangitur, quotiens ad laudē ipsius eius beneficia memoramus, sicut nō tam deitas quàm humanitas necesse est ut cogitetur, cum non eius dona, sed nostra peccata recordamus. Nam in carnis assumptiōe duos illos pedes ad hoc accepisse cognoscitur, id est misericordiam, & iudiciū, vt peccator qui ad caput, id est ad deitatem accessum non habebat, ad pedes, id est ad humanitatē accederet. Nisi enim pes ille quem diximus misericordiam, ad hominem assumptū pertineret, Paulus de illo nō diceret: Tētatū aūt per omnia pro similitudine absque peccato, vt misericors fieret. Et nisi iudicium æquè ad hominem pertineret, ipse homo Deus de seipso non dixisset: Et potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est. Itaque ad hos pedes viri doloris, & scientis infirmitatem, peccator accedere non dubitans, fidenter loquitur. Nunc autem cum fiducia accedimus ad thronum gratiæ. Non .n. habemus pontificem qui non sciat compati infirmitatibus nostris. Peccatrix, ergo ad pedes, iusta ad vngendum caput accedit. Tanto autem vnguentum capitis illo alio quod pedibus apponitur preciosius est æstimandum, quanto species quibus cōficitur, illis constat esse preciosiores. Has quippe facile, & absque labore in nostra regione reperimus. Peccatores siquidem omnes sumus. Porro illas difficile ac de longinquo valde, vtpote de paradiso Dei asportatas suscipimus. Omne enim datum optimum, & omne donum perfectum desursum est descendens à patre luminum. Quid denique huiuscemodi vnguento excellentius, de cuius effusione etiam Apostoli murmurasse dicuntur dicentes: Vt quid perditio hæc? potuit enim venundari, & dari pauperibus. Sed, & nūc quoque cum forte videtur quispiam vacare Deo, tantæque deuotionis, & gratiæ, ut merito credatur ungere caput Christi, persistens iugiter in sancta quiete, & gratiarum actione, & diuinæ delectatione deuotionis, non desunt qui hoc perditionem dicant, & iusto ut sibi uidetur murmure conqueruntur, quod is qui pluribus prodesse poterat, quiescat sibi, non quòd sanctitati inuideant, sed quòd prouideant charitati. Cæterum ipsa charitas Deus huiuscemodi animæ plerunque parcit, quā uidet spiritualibus studijs delectari, maximeque si talem eam nouerit, quæ adhuc pusillanimitate, & imbecillitate, ut mulier sit, & necdum in uirum perfectum profecerit: quod utique melius ipse discernit, qui intuetur cor, quàm homines, qui in facie tantum vident, & secundum faciem iudicant, cum uidelicet minimè attendunt non esse eiusmodi facilitatis deuotę quiescere, & fructuosè occupari: humiliter subesse, & utiliter præesse, regi sine querela, & regere sine culpa: obedire sponte, & imperare discretè, bonum denique esse inter bonos, & bonum inter malos: immo etiam esse pacatum inter filios pacis, & his, qui oderunt pacem, exhiberi pacificum. Sciens, ergo Iesus qui sint quiue non sint idonei implicari curis pro tali delicata anima, quam pro sui adhuc teneritudine tractandis negocijs minus sufficere sentit, aduersus aliud sentientes, & ob hoc eius quietem tanquam infructuosam bono quidem zelo, sed non secundum scientiam insimulantes, ipso respondet affectu: Quid molesti estis huic mulieri? Nam etsi (quod fatendum

Marginalia: Psal.18.b; Ioa.12.a; Luc.15.b; Psa.50.d; Psal49.d; 1.Cor.11 d; L; Hebr.4.a; Ioan.5.a; Hebr.4.d; Iaco.1.c; Ma.26.a; M; Ibidem.

A fatendum est) melius est ad quod illam trahere tentatis, bonum tamen opus est, quod operata est in me. Sinite eam interim operari, bonum quod potest. Noui enim ego, quòd adhuc mulier sit. Cum autem mutatione dexteræ excelsi de muliere factus fuerit uir (quod, & me quando tamen erit latere non poterit, quia me prouocante promouebitur, me quoque seruante tenebi-
Eccl.42.c tur) tunc melior erit iniquitas uiri quã nũc benefaciẽs mulier. Vnde, & illud melius spero. Nec reputo perditionẽ vnguenti huius effusionem, in quo, & mulieris deuotio designatur, & mea præfiguratur sepultura. Huc accedit, quòd tam late suam fragrantiam circunquaque diffundit, quare ubicunque prædicatum fuerit hoc euangelium, dici etiam habeat, quod & hæc fecit in
Mat.26.a eius commemorationem.

Sermo quinquagesimusseptimus.

IAm ad tertium unguentum accedamus. Sane in duorum præmissorum alterutra collatione, priore sequens absque omni ambiguitate cognoscitur esse melius longeque excellentius. Illud autem mirum videtur, si tertium aliquod inueniri queat, quod ambobus iure debeat anteponi, iuxta
Cant.1.a quod optimum unguentum sponsa sua redolere vbera glorietur. Alioquin optima non sunt si non uincunt, & meliora, sicut & meliora ueraciter non dicuntur nisi, quæ superant bona. Porro tantæ excellentiæ unguentum illud secundum, quo caput ungitur, inuentum est, ut uix quælibet ei diui-
B tiæ non dico præferri, sed nec saltem conferri posse uideantur. Ego tamen non crediderim sponsam esse mentitam, quippe, quæ habeat sponsum ipsam ueritatem, cuius, & hic uerba loquitur, qui utique sicut fallere non uult, ita nec falli potest. Alioquin frustra desiderat, & suspirat ueritatis amplexibus iungi, mentiens ueritati. Quæ enim mendacio societas cum ueritate?
Psal. 5.b Quin potius ueritas perdit omnes, qui loquuntur mendacium. Fortassis in euangelio si quærimus, inuenimus præcessisse,
Mar.16.a & huius figuram. Maria, inquit, Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, ut uenientes vngerent Iesum. Vidésne in prima fronte propositi capituli quanti æstimandum sit etiam hoc materiale unguentum, cuius aromatibus comparandis non una, vel duę sufficere potuerũt? Vna primum, una, & secundum atrulit vnguentum. Ad hoc autem comparandum, & præparandum tres pariter conuenerunt, vt simul uidelicet emerent, quod per se singulæ non poterant, & sic uenientes ungerent Iesum. Non solum pedes, aut solum caput, sed ut uenientes, inquit, ungerent Iesum, id est totum corpus. Sed attende, quòd tam preciosi huius vnguenti Christus pati noluerit perditionem fieri, & ideo non inuento corpore reportarunt illud, & iussæ sunt exhibere uiuo, quod præparauerant mortuo. Quod & fecerunt, cum protinus nunciato gaudio resurrectionis, discipulorum (qui proculdubio membra Christi, & membra uiua erant) tristia corda delinire curarunt. Quæ utique membra nisi C plus illo crucifixo corpore Christus diligeret, pro his illud crucifigendum non tradidisset. Liquet itaque, quòd duo illa tanto hoc ultimum præcellit vnguenta, quanto Christus hoc suum corpus, id est ecclesiam cui exhibetur, illo quod ex eo ungi voluit, quod & propter huius redemptionem tradi uoluit, constat esse amabilius.

Sermo quinquagesimusoctauus.

REuertere reuertere Sunamitis, Cant.6.d reuertere reuertere, ut intueamur te. Reuertere primo ab inepta lætitia, reuertere secundo ab inutili tristitia, reuertere tertio ab inani gloria, quarto reuertere à latenti superbia. Inanis gloria est, quæ ab ore hominum venit extrinsecus. Superbia latens oritur intrinsecus. Cum hæc omnia vitia reliquerit animus, intuebitur eam sponsus eius. Ob hoc autem debet ab allijs abstinere, ut digna fiat eius complexibus. Vnde, & ad eam dicitur, Reuertere reuertere, ut intueamur te.

Sermo quinquagesimusnonus.

EMissiones tuæ paradisus. Vox Cant.4.d illius cœlestis Hierusalem, congaudentis huic, quę peregrinatur in terris. Sunt autem tres emissiones. Prima coniugatorum pœnitentium in mundo. Secunda conuersorum continentium in claustro. Tertia

prælatorum prædicantium, & orátium pro Dei populo. De prima emissione, id est, pœnitentia dicunt angeli, quibus gaudium
D est super vno peccatore pœnitentiam agen
Luc.15. b te: Quæ est ista, quę ascendit per desertum
Cant.3. b sicut aurora consurgens? Ascendere autem
6.d. 8. b dicitur hęc anima pœnitens per desertum, terram, scilicet inuiam, & inaquosam, peccatorum suorum recordando. Ascendit sicut uirgula, eadem peccata humiliter confitendo. Quæ confessio recte fieri sicut uirgula fumi dicitur, quia per plures peccatorum species, tanquam fumus de thuribulo per plura foramina deriuatur. Et notandum, quod cum fumus nunquam habeat splendorem, nonnunquam tamen habere possit odorem. Quod hic fumus confessionis odorem quendam pietatis habeat, in-
Ibidem.G nuitur ex his, quæ subiunguntur. Ex aromatibus myrrhæ, & turis, & uniuersi pulueris pigmentarii. Confessionem debet semper comitari myrrha, & thus, id est mortificatio carnis, & oratio cordis. Alterum enim sine altero, aut parum, aut nihil prodest. Nam si quis carnem mortificet, & orare dis-
Psal.49. e simulet, superbus est, & dicitur ei. Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinē hircorum potabo? Item si orauerit, & carnem suam mortificare neglexerit, audiet.
Luc.6. g Quid vocatis me Domine Domine, & non
Pro.28. b facitis, quæ dico? Et illud. Qui auertit aurē suam, ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Vtrunque ergo alteri suffragatur,
Cant.3. c dum constat, quod alterū sine altero reprobatur. Sequitur. Et vniuersi pulueris pigmētarij. Post recordationem, & confessionem peccatorum, post mortificationem, & orationem, exhibendus est fructus eleemosynarū.
E Quæ bene puluis dicuntur, quia de terrena substantia fiunt. Pigmentarius uero, quia suauissimum odorem remittunt. Hinc est,
Act.10. a ꝙ Cornelio bene agēti dictum est. Orationes tuæ, & eleemosynæ tuæ ascēderunt. Vel vniuersi pulueris pigmentarij, ideo dicitur: quia non solum magna, sed etiam minima, quæque peccata cōterēda sunt per confessionem, & diluenda per compunctionem.

Hæc de prima emissione dicta sufficiant.

Sermo. LX.

Secunda est uita continentium in claustro, vel eremo. In hac emissione nulla fit deserti mentio, aut fumi seu pœnitentiæ, sed lucis, splendoris, atque virtutis. Denique in huius laude angelica voce cantatur. Quæ est ista, quę ascendit sicut aurora con- *Cant.6.d*
surgens, pulchra vt luna, electa ut sol, terribilis vt castrorum acies ordinata? In quibus verbis triplex virtus eius ostenditur, humilitas, castitas, charitas. Aurora quippe finis est noctis, & initium lucis. Nox autem vitam peccatoris, lux significat vitam iusti. Aurora ergo, quæ fugat tenebras, lucem nūciat, merito humilitatem designat, quia sicut illa diem, & noctem, ita ista diuidit iustum, & peccatorem. Nam hinc, id est, ab humilitate iustus quisque incipit, & deinde proficit. Vnde etiam ipsa aurora consurgens dicitur, ut uidelicet virtutum structura surgens ab humilitate, tanquam proprio fundamento erigatur. Igitur ad ostenden- F
dam eius humilitatem dictum est. Sicut aurora consurgens, Illud uero, quod sequitur, pulchra ut luna, castitatem demonstrat. Porro luna dicitur splendorem suum non a se habere, sed a sole trahere, quantoque magis solis conspectui cernenda opponitur tanto maiore sui parte ab eiusdem solis lumine illustratur. Similiter congregatio seu quæque fidelis anima, si ueri solis obtutibus offeratur intuenda, sine dubio ex uisione illius admittit protinus in se decus quoddam pulchritudinis, & uenustatem castitatis. Vnde fit, ut ex eius lumine crescens, & proficiens etiam ad perfectionem prouehatur, ut recte dicatur de illa, quod sequitur. Electa ut sol. Quare ut sol? An ideo quia refulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum? Sed ibi unde sicut sol fulgebunt, nisi de splendore uestis nuptialis? Ipsa est enim qua utique in terris positi uestiendi erant illi quibus dictum est. Vos autem sedete in ciuitate donec induamini uirtute ex alto. Hac virtute charitatis, quam vestis illa nuptialis significat, quisquis indutus fuerit, eamque in se recte ordinauerit, erit proculdubio terribilis hostibus suis, vt castrorum acies ordinata. Nam de cæteris quidem uirtutibus quantascunque sine charitate habuerit, non curant dæmones. Cum uero charitatem, & ipsam ordinatam in acie uiderint,

G rint, illico praecipites aguntur in fugam. Potest in eo quod dicitur, Electa ut sol, perseuerantia intelligi, quae tantum electorum est: in eo autem quod sequitur, Terribilis ut castrorum acies ordinata, discretio mater uirtutum, per quam terrentur, & fugantur daemones, acquiruntur, & conseruantur uirtutes. Possunt, & alia multa in hac secunda emissione congruè, & intelligi, & dici, sed haec pauca de multis dixisse sufficiat. Tertia emissio conuenit sanctis praedicatoribus, de quorum uita, & doctrina etiam uox illa sub admiratione profertur: Quae est ista quae ascendit de deserto delicijs affluens, innixa super dilectum suum? In prima emissione dictum fuerat. Quae est ista quę ascendit per desertum, in hac autem quae ascendit de deserto: quia nimirum ibi penitentes compungunt spinae, per quas incedunt: hic uerò Doctores quicquid de seculo subripere potuerunt, sublimi mente calcauerunt. Ideò dictũ est de deserto delicijs affluẽs. Sed quęrendum est, quae sint illae deliciae, quibus affluere dicuntur, & quis ille dilectus, aut cur super eum inniti dicatur. Neque enim paruae aestimandae sunt, quae à supernis ciuibus deliciae nominantur. Siquidem huiuscemodi deliciae mentis sunt non uentris, animi non corporis, spiritus non carnis, rationis non sensualitatis, interioris non exterioris hominis Quas ut breuiter aliquo modo describam, ipsae sunt abundans infusio gratiae spiritualis. Beata illa anima cui talis gratia infunditur, quę in benedictionibus supernę dulcedinis praeuenitur, ut templum Dei, & oraculum Spiritus sancti efficiatur. Tali quippe animae deesse non possunt diuitiae salutis, sapientia, & scientia, & eiusdem salu-

H tis optimus thesaurus timor Domini. Quibus delicijs cum abundauerit, & repleta fuerit, exaltet iam in ecclesijs Dominum, & in cathedra seniorum laudet eum. Quod in aure audiuit, in cubiculis praedicet iam super tecta, & sic affluet delicijs. Affluere.n. dictum est uerbo doctrinae insistere, exemplo uitae lucere, opus spirituale instanter exercere. Sed necesse est ut in his omnibus non suam, sed auctoris sui quaerant gloriã. Ipse est enim dilectus eius, de quo scriptum

Canti.2. d est: Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi.

Luc. 9. e Et de quo pater: Hic est filius meus dilectus: ipsum audite. Super quem innitẽdum est, ut ui delicet illius gratiae auxilio ascribatur opus eius à quo omnia, per quem omnia, & ad quem omnia referuntur. Cur autem super eũ inniti debeat, ipse dilectus qui docet hominem scientiam, plenius nos doceat. Ait ille discipulis suis, quos huiusmodi delicijs implebat: Ego sum uitis, uos palmites. Sicut *Ioa. 15. a* palmes non potest facere fructum, nisi manserit in uite, sic, & uos nisi in me manseritis. Et iterum: Sine me, inquit, nihil potestis facere. Ac si aperte diceret: Si delicijs uultis affluere, innitimini super me. Sed iam uideamus quomodo illi affluant, & innitantur. Veniat in medium unus pro omnibus ille praedicator egregius. Eia beatissime Paule affluе delicijs tuis. Certè cum Euangelium ac Hierusalem per circuitum ad Illyricũ praedicasses, cum sine sumptu ipsum Euangeliũ posuisses, cum coelestes thesauros fideique sacramentum Gręcis ac Barbaris, sapiẽ- I tibus, & insipientibus ut prudens ac fidelis dispensator erogasses: cum mortificationẽ Iesu in tuo mortali corpore circuntulisses, & inter multas admirandas uirtutes tuas quas tu potuisti facere, nos uix possumus enarrare, etiam illud cum omni auctoritate, sine omni arrogantia, cum esses Apostolorum tuo iudicio minimus, tamen ausus es dicere: Gratia Dei in me uacua non fuit, *1.Co.15.b* sed abundantius omnibus illis laboraui. Magnae, & ut ita dicam, deliciosae deliciae. Sed ne illas amittas, innitere super dilectum tuum. Non autem ego, inquit, sed gratia dei mecum. Rursum affluе: quoniam, ut verum *Ibidem.* fatear, delectant valde tales deliciae. Omnia possum, ait. Iterum innitere. In eo, inquit, qui me cõfortat. Item dicit Apostolus: Qui *Philip4. c* gloriatur, in Domino glorietur: hoc est, qui *2.Co.10. c* delicijs affluit, super dilectum suum innitatur. Haec de tribus emissionibus in significatione trium generum hominum, quos in hac uita continet sancta ecclesia, quos etiam apud Ezechielem designant Noe, Daniel, & Iob, adiuuante Domino diximus: quamuis in singulis quibusque perfectis possint non inconuenienter assignari. Et in his quoque prima emissio est poenitentia, secunda iustitia, tertia doctrina. Primo enim poenitendo conuertuntur, secundo bene uiuendo iustitiam exercent, tertiò si bene profecerint, ipsam iustitiam quam vita tenent, verbo docent. Sed quoniam virtutibus insidiantur vitia, & ita iuxta sunt posita, vt qui ab illis deuiauerit, istorũ laqueos incurrat: oportet, vt sit poenitentia sine pudore, ne. s. erubescat confiteri commissa peccata,

caueat iustitia simulationem, eliminet prælatio elationem. Vbi enim magnitudo, gratiarum est, ibi etiam magnitudo discriminis est.

K

Sermo. LXI.

Canti. 5. a Canti. 1. a Canti. 3. a

Veni in hortum meũ soror mea sponsa. Alibi dicitur. Introduxit me rex in cellarium suũ. Alibi dicitur, in cubiculum suum. Hæc triplex introductio fit animæ rationali à sponso suo, uerbo scilicet Dei, secundum triplicem sensum scripturarum. historicum, moralem, mysticum. In horto est hystoricus, in cellario moralis, in cubiculo mysticus. In horto, id est, in historia continetur triplex trinitatis operatio: creatio cœli, & terræ, renouatio cœli, & terræ, confirmatio cœli, & terrę. Pater creauit, filius reconciliauit, Spiritus sanctus confirmauit. Et aliud tempus est creationis, aliud confirmationis, aliud reconciliationis: sicut, & in horto aliud est tempus plantationis, aliud fructus colligendi, aliud vescendi. Creatio, & reconciliatio sunt præsentis, confirmatio futuri seculi. In principio temporis creauit pater, in plenitudine temporis reconciliauit filius, post omne pręsens tempus confirmabit Spiritus sanctus. De patre dixit filius. Pater meus, vsque modo operatur. Et de se subiunxit. Et ego operor. Similiter & Spiritus sanctus in consummatione seculi vere poterit dicere. Pater & filius, usque modo operantur, & ex hoc iam operor ego: cum scilicet iam fecerit corpora nostra spiritualia, corpusque adhæserit spiritui, & spiritus Deo, hoc ipsum corpus eodem Spiritu sancto sic confirmante, ut iam deinceps absque ullo temporis interuenientis momento fiat, quod scriptum est. Qui adhæret Deo, unus spiritus est.

Ioan. 5. c Ibidem.

L

1. Cor. 6. d

De creatione instituit nos uetus testamentum, & promittit recõciliationem. Reconciliationem exhibet nouum testamentum, & spondet confirmationem.

Sermo. LXII.

Secunda introductio est in cellarium. Hoc cellarium continet moralem scientiam, & habet tres distinctas mansiones. Primo dicitur aromatica. Secunda fructuaria. Tertia cella vinaria. In prima sunt qui bene se habent cum prælatis, in secunda, qui cum æqualibus, in tertia, qui cum subditis. Est ergo prima cella disciplinæ, secunda naturæ, tertia gratiæ. Qui enim perfectæ conuersationis nititur cumulum attingere fit, primum discipulus, & ingreditur cellam disciplinæ, in qua mores eius a magistro uarijs virtutibus velut a pigmentarijs aromata diuersis speciebus componũtur. Vnde & ista cella dicitur aromatica, quia tales quique dum vltro amplectuntur disciplinæ laborem, optimum alijs exemplo suo effundunt imitationis odorem. inde consequenter ingrediuntur in secundam cellam naturæ: quoniam illi quidem cæteris condiscipulis concordare facile possunt, qui sub magistro propriam uoluntaté frangere didicerunt. Et hæc cella vbi cum cæteris communiter uiuitur, congrue cella naturæ dicitur: quia omnes homines æquales quidem natura genuit, sed alios, alijs meritorum causa, vel præposuit, vel supposuit. Dicitur etiam fructuaria, quia magnæ vtilitatis est, si quisque gratiam, quam accipit, in alterutrum administrat. Vnde scriptum est. Frater fratrem adiuuans, exaltabitur sicut ciuitas munita. Et item dicit propheta. Ecce quam bonum, & quam iucundũ habitare fratres in vnum. At uero cum cõsummati plene fuerint in hac secunda cella naturæ, tunc tandem ingredi possunt tertiam, quę est gratiæ, ut etiam cęteris instituendis præsint, qui cum cæteris iuste, & sine querela uixerint. Et hæc quoque cella dicitur vinaria, ut scilicet ferueant charitate, qui cæteris pręsunt in regimine. Dicitur etiam cella gratiæ, quod nomen, scilicet aliis quoque duabus possit esse commune. Nam & disciplina, & socialis vita donum gratiæ est, ista tamen sibi illud uendicat specialiter, quoniam quidem multum facile est subijci, vel sociari, rarum vero, & difficile ad aliorum regimen utiliter quemuis posse transferri. His tribus cellis continentur, & formãtur omnium hominum mores. Omnes enim homines uel sunt pręlati, uel ęquales, uel

M

Prou. 18. c

Ps. 132. a

uel subditi. Quemadmodum autem eligũ
tur de ortis quæque potiora, & in cellariis
reponuntur, ubi etiam distincta habent lo
ca in quibus seruentur: ita de historia su-
mitur, & quasi reconditur in cellario mo-
ralis sensus, vnde omnis humana vita in-
A struatur. Legunt etenim ibi prælati qua-
1.Pet.5.a les se exhibere subditis debeant, cum eis di
2.Cor.1.d citur: Non dominantes in clero, sed forma
facti gregis. Et illud: Non quia domina-
mur fidei uestræ, sed adiutores sumus gau
Ioan.10.b dij vestri. Et dominus in euangelio: Bo-
nus pastor animã suam dat pro ouibus suis.
Inueniunt etiam in eadem scriptura æqua-
les, qualiter se habere debeant inuicẽ, cum
Galla.6.a legunt: Alter alterius onera portate, & sic
Rom.12.c adimplebitis legem Christi. Et illud: Ho-
nore inuicẽ præuenientes: & multa in h ũc
modum. Habent ibi & subditi quod eorũ
mores cõponat: quomodo scilicet subdi eos
maioribus oporteat, quibus dicitur: Obe-
Heb.13.c dite præpositis uestris, & subiacete eis. Ipsi
enim peruigilant quasi rationem reddituri
pro animabus vestris.

Sermo sexagesimustertius.

Entes tui sicut grex tonsarum
Canti.4.a quæ ascenderunt de lauacro,
omnes gemellis fœtibus, & ste
rilis non est in eis. Spiritus san
ctus de cuius secretiori fonte canticorũ flu-
men emanat, in his (vt sentio) dentibus
mysteria nobis non parua cõmendat. Non
sunt hi dẽtes de quibus dicitur: Deus cõte-
Psal.57.a ret dentes eorũ in ore ipsorũ, uel de quibus
Iob.41.a ad virũ sanctũ uox diuina proclamat: Per
gyrũ dentiũ eius formido. Dentes isti lacte
candidiores. Quippe sponsę sunt, cuius spe
ciẽ cõcupiuit altissimus. quæ nõ habet macu
lam neque rugã. Cum.n. tota candida sit,
B candidior probatur in dentibus. Noua ta-
men & inaudita comparatione in illius lau-
des perorat dicens: Dẽtes tui sicut grex ton
sarum. Quid in hac rogo similitudine di-
gnum est, ut eam de cœlestibus arcanis de-
scendisse credamus? Magnũ prorsus & ma
gno animo magnifice sciendum. spiritus.n.
est qui loquitur, qui cũ loquitur, nec vnũ
potest iota vacuum præterire. Aliquid pro
fecto est in his dentibus inuolutum, quod
euolutum sacratioris intelligẽtiæ præsignet
arcanum. Dentes enim candidi sunt & for
tes: carnem non habent: carent corio: ni-
hil intra se pati possunt: non est dolor sicut
dolor eorum: clausi sunt labijs ne videan-
tur: indecens est cum videntur nisi riden-
do: toti corpori masticant cibum: nullum
inde saporem habent, non facile consumũ-
tur: per ordinẽ positi sunt: superiores alij,
& alij inferiores, & cum inferiores moue-
antur, superiores nunquam. Huiusmodi
dẽtes ego arbitror homines monasticæ pro-
fessionis, qui viam compendiosiorem & se-
curiorem vitam eligentes, de toto ecclesiæ
corpore quod candidum est, candidiores es
se videntur. Quid enim illis candidius qui
toti us immunditias spurcitiæ euitantes, co
gitationum sicut actionũ peccata deplorãt?
Quid fortius illis quibus tribulatio pro so-
latio, contumelia pro gloria, inopia pro
abundantia ducitur? Isti carnem non ha-
bent, quia in carne carnem obliti audiunt
ab apostolo: Vos autem in carne non estis, Rom.8.b
sed in spiritu. Corio carent: quia nito- C
rem & distensionem mundanarum solicitu
dinum non habentes, in pace in idipsum
dormiunt & requiescunt. Nihil morari in-
tra se patiuntur, quia nec modicũ quidem
offendiculum tolerabile reputant aut intra
se, aut in conscientijs singulorum. Hinc
est illa vestra opportuna importunitas, qua
tam sæpe fatigatis nos vt multotiens etiam
cum necesse non sit, multum in his diei ex-
pendatis. Non est dolor sicut dolor eorũ:
quia nihil tam horrendum & horribile est
sicut murmur & dissensio in congregatio-
ne. Clausi sunt labijs ne videantur, sic &
nos materialibus vallis circuncingimur, ne
secularium oculis & accessui pateamus. In-
decens est si appareant, nisi interdum for-
te ad risum: quia nihil turpius quàm mona
chus per urbes & castella discurrens, nisi cũ
illa cogit quæ operit multitudinem peccato
rum. Charitas enim risus est, quia hilaris
est. Læta quidem, non tamen dissoluta.
Toti corpori masticant cibum dentes, quia
ipsi pro toto ecclesiæ corpore uidelicet tam
viuis quàm mortuis orare sunt constituti.
Nullum inde saporem habere debent, nul-
lam sibi gloriam assignare: sed dicere cum
propheta: Non nobis domine non nobis,
sed nomini tuo da gloriam. Non facile con Psa.113.d
sumuntur: quia quanto annosiores, tanto
feruentiores: & eo rapidius currunt, quo
vicinius appropinquant ad palmam. Per
ordinem positi sunt. Vbi enim aliquid or-
dinatum est si hic non est, vbi cibus & po-
tus, uigilare & dormire, laborare & quie-
scere,

scere, ambulare, & sedere, & cætera omnia, in numero, & mensura, & pondere constituuntur? Superiores, & inferiores sunt, D
quia inter nos prælati, & subditi sunt, & sic superiores inferioribus iunguntur, vt inferiores à superioribus non discordent. Cum autem inferiores moueantur, superiores nunquam moueri debent: quia, & si subditi quandoque turbentur prælatorum est in mente composita perdurare. Sicut grex tonsarum, inquit. Quam bene monachi tonsis ouibus comparantur: quia reuera tōsi sunt, quibus, nec corda, nec corpora, nec aliquid mundanum in proprietate relictum est. Quæ ascenderunt de lauacro. Lauacrum baptismus est de quo ascendit qui ad celsitudinē vitę perfectionis intendit. Descēdit autem, qui se uitæ mancipat inhonestæ. Omnes gemellis fœtibus: quia & verbo pariunt, & exemplo. Et sterilis non est in eis, quia nullus est infœcundus.

Sermo sexagesimusquartus.

3.Re.19. a
TImuit Helias Hiezabel, & surgens abiit quocūque tulit eum uoluntas, uenitque in Bersabee Iuda, & dimisit ibi puerum suum, & perrexit in desertum. Cumque uenisset subter vmbram iuniperi, & sederet proiecit se, & dormiuit. Et angelus domini tetigit eum, & dixit illi: Surge, & comede. Et respexit: & ecce ad caput suum subcinericius panis, & uas aquæ. Comedit ergo, & bibit, & ambulabit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, usque ad montem Dei Oreb. Per Heliam quippe qui interpretatur dominus, vel dominus fortis, intelligitur quilibet iustus, qui persecutionem patitur propter iustitiā.
E Vnde illud: Beati qui persecutionem pa-
Mat. 5. tiuntur propter iustitiam. Qui metuens Hiezabel, id est malitiam seculi, uel tyrranidem diaboli, surgit de tentatione peccaminum, & abit quocunque eum tulerit voluntas a domino sibi collata. Venitque in Bersabee Iuda, in sanctam ecclesiam: quæ dicitur Bersabee, id est puteus septimus, propter abundantem septiformis spiritus gratiā, quę inibi fidelibus diuiditur: uel puteus satietatis, propter mysteriorum Dei profunditatem, & sanctarum scripturarum refectionē. De hac profunditate habemus in Psalmo: Tenebrosa aqua in nubibus aeris. Et rursus: Iudicia tua abyssus multa. Ad eiusdem *Psal.17. b*
considerationem Apostolus expauescens, & *Psal.35. b*
pauescendo deficiens, clamare compellitur: *Rom.1. d*
O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientię Dei, &c. De hac satietate legis in Psalmo: *Psal.22. a*
Super aquā refectionis educauit me. Et itē: *Psal.35. b*
Inebriabūtur ab ubertate domus tuæ. Huiusmodi ebrietas nō inducit fastidiū, sed indeficiētē quibusdā desiderijs prouocat appetitū. In hoc sacre lectionis pelago agnus ambulat, & elephas natat. In catholicæ doctrinæ mēsa iuxta modulū intelligētiæ sufficientes singulis epulæ apponūtur. Hæc est paradisus deliciarū, hic est ortus omniū pomorū. Veniens itaque in Bersabee in sanctā ecclesiam, vt dictum est, currit ad confessionem, quæ per Iudam notatur: & dimittit ibi puerum suum, id est puerilem sensum, uel pristinorum actuum debilitatem: & pergit in desertum, id est, in istius mundi contem- F
ptum. Quo post quam uenit, sedet, id est, a *Psa.131. a*
seculari tumultu quiescit, cantans cum propheta: Hęc requies mea in seculum seculi. Proiicit se, id est, vilem se reputat suis abrenuncians desiderijs iuxta illud euangelicū: Qui vult venire ad me abneget semetip- *Luc.9. c*
sum. Obdormiuit in umbra iuniperi, quia in atrijs domus Dei secundum sensus corporis uacat omnino ab omnibus prauitatibus, dicens cum psalmista: In pace in idip- *Psal. 4. b*
sum, dormiam, & requiescam. Tunc angelica uisio tangit eum, excitans ad bonum operandum, & ad altiora consurgendum. Respicit ad caput suum, id est, ad Christum, qui caput est ecclesiæ. Et ecce subcinericius panis, id est, pastus diuini dogmatis, forinsecus quidem rudis, sed medullitus inestabiliter confortatiuus, & dulcis. Et vas aquę, hoc est fons lachrymarum cum cordis compunctione. Comedit, & bibit, id est, adimplet, quæ audit: & pergit in fortitudine ad montem Dei, ad celsitudinem videlicet beatitudinis.

Sermo LXV.

ERat fames in terra, & filij pro- 4.Re.4. d
phetarum habitabant coram Helisæo, quibus fecit apponi pulmentum. Cumque gustassent de coctione, exclamauerunt: Mors in olla, uir Dei. Et non potuerunt comedere. At ille: Afferte, inquit, farinam. Et misit in ollam, & ait: Infunde turbæ. Et comedit

medit: & non fuit quicquam amplius amaritudinis in olla. Fames in terra, penuria
G uerbi Dei in mente humana: filij Prophetarum, filij prædicatorum. Propheta interpretatur uidens. Et sancti prædicatores nõ ab re Prophetæ appellantur, qui & arcana mysteriorum Dei contemplantur: & prout uident mores hominum, adhibent modos curationum. Helisæus salus Domini interpretatur, quo nomine quiuis prælatus & doctor ecclesiȩ decenter censetur: cuius salubri persuasione Domini salus populis annunciatur, & annunciando impertitur. Hic talis ex debito sui officij apponit subiectis ollam grandem, herbas agrestes continentem, idest admonitionẽ de grauibus disserentem, acerbitate refertã sed tamen igne sancti Spiritus succensam. Subditi ergo perhorrescentes sermonum austeritatẽ clamãt, Mors in olla: & non possunt gustare. Sapiens igitur dispensator non affert, imò afferri iubet farinam, quoniam non præbet, sed hortatur habere charitatem, cuius condimento redduntur dulcia, quæ prius uidebantur amara. Potest namque prædicator monita salutis auribus circunstantium insonare, sed nemo nisi solus Deus ualet saporẽ charitatis palato cordis infundere. Vnde Gregorius: Nisi sit intus spiritus qui doceat, doctoris lingua exterius in uacuũ laborat. Alius est sapor cœli, alius est sapor terrȩ. Haudquaquam nobis placere potest sapor cœli, dum saporẽ quærimus coci nostri. In deserto dantur coturnices & mãna, id est in loco disciplinæ maiora & minora
Exod. 16. c mandata. Cum uidissent filij Israel man-
Ibidem. na, dixerunt ad inuicem, Manhu? quid
H est hoc? Ignorabant enim quid esset. Quib. ait Moyses: Iste est panis quem dedit Dominus uobis ad uescendũ. Huius facti mysterium in Euangelio Ioannis cõuenienter
Ioan. 6. f aperitur, ubi Dominus ait: Amẽ amen dico uobis, nisi manducaueritis carnem filii hominis, &c. Multi ergo ex discipulis audientes dixerunt: Durus est hic sermo, quis potest eum audire? Ex hoc multi abierunt retrò. Ad hunc itaque modum cum aliqui simplices ad conuersionem ueniunt, seueritatem regulæ expauescunt, si fiat eis sermo de mundi contemptu, de uirtutũ uitiorũque conflictu: si anxietas uigilandi, assiduitas orandi, parsimonia ieiunãdi ab ipsis requiritur, dicunt cõquerendo inter se. Quid est hoc? Quis tot & tanta implere sufficiat? Nesciũt enim quanta sit uirtus assumptio dinis. Sed pastor eis consolatorie habet respondere, & de afferenda eos solicitare farina.

Sermo sexagesimussextus.

HAurietis aquas in gaudio, de fontibus Saluatoris. *Esa. 12. b* Pro paradiso quem perdidimus, restitutus est nobis Christus saluator. Sicut ergo de uno fonte paradisi deriuãtur quatuor flumina ad irrigãdum paradisum, ita de pectoris eius arcano procedunt quatuor fontes, ex quibus hauriuntur quatuor aquarum genera, unde tota per uniuersum mundum rigatur ecclesia. Sunt autem quatuor fontes, ueritas, sapientia, uirtus & charitas. Ex his ergo fontibus hauriũtur aquȩ, ex singulis scilicet singulæ. Nam de fonte ueritatis sumuntur aquæ iudiciorũ: de fonte sapientiæ, aquæ consiliorũ, de fonte uirtutis, aquȩ præsidiorũ: de fonte charitatis, I
aquȩ desideriorum, In aquis iudiciorũ cognoscimus quid liceat, uel quid nõ liceat. In aquis consiliorum discernimus quid expediat, uel quid non expediat. Sed quia electis uiris recte per hæc gradientibus nõ desunt tentationes (tentantur autem de duobus, aut terroribus ut concutiantur, aut blandimentis ut seducantur) idcirco armandi sunt contra terrores præsidijs diuinæ uirtutis, contra blandimenta desiderijs supernæ charitatis. Desiderijs enim meliorũ superantur (ut ait quidã sanctus) desideria deteriorum. Vel sic possumus procedere. Quid prodest nosse quid liceat & expediat (quod utique docent iudicia atque cõsilia) si posse perfici minimè cõtingat? Ideo post aquas iudiciorum & consiliorum, quærendæ sunt aquæ præsidiorũ. Rursum & posse quid ualeat, si horum omnium non sit finis charitas? Recte itaque post iudicia, post cõsilia, post prȩsidia, hauriũtur de fonte charitatis desideria, ut uidelicet quicquid sapimus aut loquimur, quicquid operamur aut patimur, æternæ uitæ finis concludat. Sed ut hȩc quædicta sunt de fontibus, & aquis clarius eluceant, scripturarum testimonijs reor esse comprobanda, aurique similitudines quas protulimus uermiculandas argento. Ac primũ ꝙ dictũ est quatuor illos fontes de pectore Iesu manare, nullum arbitror

trorambigere. Quomodo autem ex eisdem fontibus hauriantur prędictę aquæ, id elaborandum est, Veniat ergo Dauid & dicat quod ex fonte ueritatis procedant iudi-
K cia. Hoc certe uidetur sensisse cum diceret:
Psa. 16. a De uultu tuo iudicium meum prodeat. Neque enim uir sanctus iudicium suum diceret, quod de uultu dei, id est de ueritate non prodiret. Nouerat enim electos dei ueritatis iudicijs tanquam uirga ferrea regi, & quia sub eorum regimine se esse sentiebat, exultans psallebat: iudicia dei uera iustifica-
Psal. 18. c ta in semetipsa: desiderabilia super aurum & lapidem preciosum multum, & dulciora super mel & fauum. A quibus ne forte per incuriā deuient, audiant uocem patris per eundem prophetam comminantis. Si in iu-
Psal. 88. e dicijs, inquit, meis non ambulauerint, & mandata mea non custodierint uisitabo in uirga iniquitates eorum, & in uerberibus peccata eorum. Hæc mysteria diuini iudicij reserabat cœlestis regni clauicularius cum diceret: Tempus est ut incipiat iudicium de domo dei. si autem primum à no-
1. Pet. 4. d bis, quis finis eorum qui non crediderunt dei euangelio? Et hoc de electis dictum est. Cæterum est aliud de reprobis iudicium, quod nihilominus ab ipsa ueritate proce-
Rom. 2. a dit. Vnde & per Paulum dicitur: scimus enim quoniam iudicium est secundum ueritatem in eos qui talia agunt. Et utrumque quidem iudicium complectitur ipsa ue-
Ioan. 9. g ritas, dicens: in iudicium ego ueni in hūc mundum, ut qui non uident uideant, & qui uident cæci fiant. Vtrunque autem di-
Mat. 25. d scernit cum item dicit: Et ibunt hi in supplicium ęternum, iusti autem in uitā æternam. si uidimus quomodo de fonte ueritatis hauriuntur iudicia: uideamus quomodo de fonte sapientię propinentur consilia.
L Quis dubitet apostolum Paulū esse sapien-
2. Pet. 3. d tem, cum & Petrus eius coapostolus sapientiam ei datam esse astruat, & eiusdem apostoli tota uerborum series nil aliud quam sapientiā redoleat? Proferat igitur consilia, & ipsa per nos doceat quid peregrinātibus & ad cœlestem patriam festinātibus expediat. De uirginibus, inquit, præceptum domi-
1. Cor. 7. c ni non habeo, consilium autem do, tanquā misericordiam consecutus à domino ut sim fidelis. Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse, hoc est in uirginitate manere. si de uirginibus præceptum haberet, nil aliud quàm quod præciperetur liceret. Nunc uero cum utrunque liceat, uel nubere, uel non nubere, quid compendiosius didici potuit quàm bonum est homini sic esse, præsertim cum & necessitatis instantia frequenter obrepere soleat, & cito mori ipsa tēporis breuitas vrgeat, totiusque mūdi figura prætereat? Item cum de vidua loqueretur: Beatior, inquit, erit si sic (idest *Ibidem.*
innupta) permanserit secundum consilium meum. Ac ne de proprio corde, & nō potius de fonte sapientiæ uideretur hoc ipsum consilium deprompsisse, subiecit dicens:
Puto quòd & ego spiritum dei habeam. *Ibidem.*
Sed cur ego paucis immoror exemplis, cum in eius verbis omnis sexus, omnis ętas, omnis conditio consilium inueniat si diligēter quærat salutis? Quod si quis curiosius velit perspicere vtrum verum sit quod dictum est de sapientia consilia manare, legat libros qui inscribuntur Sapientiæ, vbi totus orationis contextus consilia parare videtur. Si
verò consultius & vtilius studet uitam inde M
eligere, audiat ipsam salubriter inuitantem sapientiam. Si uis, inquit, ad vitam ueni *Mat. 19. c*
re, serua mandata. Quæris cuius? Deū, *Ecclés. 12.*
inquit, time, & mandata eius obserua. Audiat eam ipsam materno affectu inclamantem: Da mihi cor tuum. O quantum uel- *Pro. 23. e*
lem & ego cor meum in eius verbum suspēdere, de cuius ore mirifico tam dulcia vitę consilia audio personare. Vtinam autem & linguæ meæ calamū in eius fonte possem intingere, quo idoneus essem ea quoque quæ restant de duobus fontibus, id est virtutis & charitatis, vtiliter exarare. Et quoniam quatuor illi fontes ita sibi inuicem saporem transfundunt, vt qui de uno biberit, quadam ineffabili dilectionis dulcedine inuitetur ad alium: libet iam de sapientia ad uirtutem transire, & qualiter illinc hauriātur aquæ præsidiorum, quantum ab ipsa uirtute adiuuor ostendere. Sicut autem superius dixi gemina esse veritatis iudicia, quia scilicet determinant quid liceat, vel quid nō liceat: itidem sapientiæ duo, hoc est quid expediat, vel quid non expediat: ita & hic agnoscamus de fonte virtutis hauriēdas duplices præsidiorum aquas, quæ vel abluant electos a culpis, uel refrigerent in tormentis. De utrisque sumamus exemplum. Refert Lucas euangelista, quòd quædam mu- *Luc. 8. f*
lier quæ fluxum sanguinis patiebatur, erogata in medicos tota substantia cū minime curari

curari potuisset, accesserit retro & tetigerit fimbriam uestimenti domini, & confestim steterit fluxus sanguinis: Iesum uero dixisse. Quis me tetigit? Cumque discipuli re-A spondererent, turbæ te comprimunt & affligunt, & dicis, quis me tetigit? Rursum repetiisse, tetigit me aliquis: nam & ego noui uirtutem de me exisse. Ecce quas aquas præsidij hauserit mulier de fonte uirtutis, quibus abluta est à profluuio sanguinis, quę nulla medicorũ arte poterat sanari. Quod si quis obiiciat prolatum testimoniũ nihil ad rem præsentis operis pertinere, eo ꝙ illa mulier nequaquam abluta esse uideatur à culpis, sed tantum ab ægritudine carnis, nouerit moris esse diuinæ uirtutis prius cor-Mat.9.a di mederi quam corpori. Vnde & alibi cum quidam ei paralyticus offerretur curandus, tanquam bonus & pius medicus uolens sanare prius quod erat potius, id est mentem quam carnem: ait idem paralytico: Confide fili, remittũtur tibi peccata tua. Itaque sanata cõscientia, consequenter sanatur cor-Ibidem. pus, cum dicitur: Surge, tolle lectum tuũ, & uade in domum tuam. Sic ergo & huius cor mulieris prius abluit intus per donum Act.15.c fidei, sicut scriptum est: Fide mundans corda illorum, per quam meruit exterius impetrare salutem corporis. Hoc enim innuit Luc.8.g ipse dominus, cum dicit: Filia, fides tua te saluam fecit, uade in pace. Quod autem de hoc ipso fonte uirtutis hauriãtur aquæ præsidij in tormentis, ostẽdunt & illi tres pueri in fornacis incendio æstuãtis positi, quibus ipsa flamma refriguit, & præcipuè inclytus ille martyr Vincentius, qui cum grauiter torqueretur, non solum tolerasse, sed etiam tortorem suum cõstanter prouocasse fertur his uerbis: Insurge (inquit) & toto malignitatis spiritu debacchare, uidebis me B dei uirtute plus posse dum torqueor, quam possis ipse qui torques. Possent plura de hoc fonte uirtutis copiosius dici, sed eũ succinctè prætereo: quia de fonte uirtutis bibere potius quã scribere desidero. Ad hunc fontem inuitamur redemptoris nostri uoce Ioan.7.f dicentis: Si quis sitit, ueniat & bibat, & de uentre eius fluent aquæ uiuæ. Et sequutus euangelista exposuit ad quem fontem nos Ibidem. inuitaret dicens: Hoc autem dixit de spiritu quem accepturi erant credentes in eum. Quẽ, nisi spiritum charitatis, quẽ mũdus non potest accipere, sed soli accipiunt qui uiuere credunt in eum? Ex hoc ergo fonte hauriamus nobis aquas desideriorũ, ipsasque partiamur in geminos riuulos, ut sicut eiusdẽ charitatis duo sunt præcepta, ita sint & desideria gemina, quibus impleantur ipsa præcepta. Aliud est enim desideriũ quo deus propter seipsum, aliud quo proximus diligitur in deo, uel propter deum. In illo nullus modus, sed ex toto corde, tota anima, tota uirtute diligitur deus: in hoc autem præscribitur quidam modus, cum dicitur: Diliges proximum tuũ sicut teipsum. Mat.22.d Illo flagrabat propheta, cum diceret: Sicut Psal.41.a ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita de- Psal.83.a siderat anima mea ad te deus. Et itẽ: Concupiscit & deficit anima mea in atria domini. Hoc exhibebat apostolus Romanis, qui- Rom.1.a bus scribebat: Desidero enim uidere uos, ut aliquid gratiæ spiritualis impertiar uobis. Et dominus in euangelio discipulis suis: Desiderio desideraui hoc pascha manduca- Luc.22.b re uobiscum antequam patiar. Et notan- C dum quod ad illud excitatur mens humana specialiter tribus affectionibus ac prouehitur, unde & deum diligere toto corde, tota anima, tota uirtute iubetur. Prima quidem dulcis, secunda prudens, tertia fortis est. Primã habuit Petrus, cum domino mori dissuaderet: Ex corde enim dulciter dili- Marc.8.d gebat, cuius passionem expauescebat. Sed Ibidem. cum audiret: Vade retro satana, non sapis quæ dei sunt, sed quæ hominis: his uerbis eruditus & intelligens quid boni haberet mors Christi, cœpit tota anima prudenter diligere quem prius tantũ diligebat dulciter toto corde, necdum uero diligebat tota uirtute. quod si faceret, nec propter mortis discrimen eum negaret. At uero post resurrectionem & ascensionem dato desuper spiritu, tunc demũ tota uirtute dilexit, pro quo etiam horrendum crucis suppliciũ postmodum subire non expauit. Erga charitatem quoque proximi exercemur tripliciter, uel ut ædificetur ipsa charitas ubi non est, uel certe ne pereat uel minuatur ubi est. Quisquis autẽ hanc puro affectu erga proximũ operatur, illam proculdubio quæ deus est, ulterius promeretur.

De donis spiritus sancti, Sermo continens septem capitula. Capitulum primum.

PRima gratia est timor domini. Qui hanc habet gratiam, omnẽ odit iniquitatẽ, iuxta illud psalmistæ: Iniquitatẽ Psa.118.a odio

odio habui, & abominatus sum. Et alio loco: Omnem uiam iniquitatis odio habui.
D Scriptum nãque est. Timor Domini odit
Prou.3.a malum. Et item: Time Deũ, & recede à
Iob 1.a malo. Et de Iob dicitur: Vir timens Deũ, & recedens à malo. Sine hac gratia prima gratiarũ, quæ totius religionis exordiũ est, nullum bonũ pullulare uel manare potest. Sicut enim securitas uel desidia causa est, & mater omnium delictorũ, sic timor Domini radix est & custos omniũ bonorũ. Vnde scriptũ est: Si non in timore Domini tenueris te instãter, cito subuertetur domus tua.
Eccl.27.a
Omne nãque uirtutum ædificiũ illicò uergit in præcipitium, si huius gratiæ amiserit
Pro.23.b presidium. Vnde Salomon ait: In timore Domini esto quotidie, quia habebis spem in nouissimo, & præstolatio tua non auferetur.
Philip.2.b
Hinc & Apostolus: Cũ metu & tremore uestram salutem operamini. Et quid plura? Connexa sunt timor & religio, nec manere potest alterum absque altero. Vn-
Act.10.c de cornelius uir religiosus ac timẽs deum,
Luc.2.d & Simeon iustus & timoratus. Vnde Salo-
Eccl.12.d mon: Deum, inquit, time, & mãdata eius obserua. Hunc uerò sic habere debemus, quomodo asserit se habuisse Iob beatissimus.
Iob.31.c
Semper quasi tumentes super se fluctus deum timuit. Per hunc timorẽ dei uniuersa deserimus, mundo abrenunciamus, nosque ipsos, sicut dominus ait, abnegamus nobis. Si quis vult post me uenire, ab-
Luc.9.c neget semetipsũ. Iste ergo diuinus timor qui eum quem perfectè imbuit, paupertati subiicit, & à malo diuidit, ita est primus in ordine gratiarum, sicut paupertas in serie beatitudinum. De qua dominus in cæ-
E terarum fundamento virtutũ eam ponens,
Matt.5.a ait: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

Capitulum secundum.

SECVNDVM Charisma est spiritus pietatis, illi secundæ quæ in euangelio ponitur beatitudini: simile, de qua dominus sic ait. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.
Mat.5.a De talibus dominus in Esaià ait: Spi-
Esa.61.a ritus domini super me, ad annunciandum
Num.12.a mansuetis misit me. Moyses quoque mitissimus erat super omnes homines qui morabãtur in terra. De talibus Iob dicit: Domi-
Iob 5.b nus ponit humiles in sublime: & mœrentes erigit sospitate. Vnde illud de domino di- Psal.83.d
citur: Humiles spiritu saluabit. Econtra de Iaco.4.b
superbis dicitur: Dominus superbis resistit. Prou.16.c
Ante ruinam exaltatur cor. Superbia de supernis ad ima præcipitat, humilitas de imis ad superna eleuat. Angelus enim in cœlo superbiens ad tartara corruit, homo in terra se humilians ad cœlos ascendit. Tãto vero quisque debet esse humilior, quanto est sublimior. Vnde scriptum est: Quãto magnus es humilia te in omnibus, & corã deo Eccl.3.c
inuenies gratiam. Hinc ipse dominus ad Mat.20.d
discipulos ait: Qui voluerit inter uos primus esse, erit vester seruus. Item cum feceritis omnia quæ præcepta sunt uobis, dicite: Serui inutiles sumus. item ipse dicit: Luc.17.
Discite à me quia mitis sum & humilis corde. Mat.11.a
Sine hac humilitatis uirtute, reliquæ virtutes nequeunt prodesse. Vnde beatus Gregorius ait: Qui uirtutes sine humilitate congregat, est quasi qui in uentum puluerem portat. F
Sicut enim puluis venti ualidi flatu dispergitur, sic omne bonũ sine humilitate inanis vento gloriæ rapitur. Multo etiam melius est peccatorem esse humilem, quam iustum arrogantem. Quod a domino euidenter ostenditur, vbi publicanus & pharisæus in exemplum adducuntur, sicut quidam sapiens ait. Melior est in malis factis humilis confessio, quam in bonis factis superba gloriatio. Luc.18.b

Capitulum tertium.

TErtium donũ est spiritus scientiæ, de quo Salomon ait: Qui addit scientiam, addit & dolorem. Eccl.1.d
Vera nanque scientia est scire nos mortales & caducos & fragiles esse, & in hoc exilio, & in hoc ergastulo, in hac peregrinatione, in hac ualle lachrymarum dolendum & lugendum esse. Vnde dicitur in tertia beatitudine, huic tertio dono congruenti: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabũtur.
Item Væ uobis qui nunc ridetis, quia plorabitis. Mat.5.a Luc.6.d
Hinc Salomon ait: Risus dolori miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat. Prou.14.b

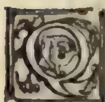
Capitulum

Capitulum quartum.

Varta gratia est spiritus fortitudinis, quartæ in euangelio beatitudini similis, de qua dicitur: Beati qui esuriunt & sitiunt iu-
Mat.5.a stitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Qui enim iustitiam esurit & sitit, contra quælibet aduersa fortis insuperabilis & imperter-
G
Prou.28.a ritus exiltit. Vnde Salomon ait: Iustus vt
Prou.12.c leo confidit, & absque terrore erit. Item:
Heb.11.g Non contristabitur iustus quicquid ei acciderit. Hoc spiritu erant præditi omnes de quibus loquitur Apostolus: Sancti ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tẽtati sunt, in occisione gladij mortui sunt. Circuierũt in melotis, in pellibus caprinis, egẽtes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus. In solitudinibus errantes, in mõtibus & in speluncis & in cauernis terræ.
Rom.8.g Hæc & apostolus ipse, qui ait: Quis nos separabit à charitate Christi: Tribulatio, & cætera. Iste spiritus omnem alienam malitiam sustinet, & aduersus hostiles insidias
Cant.6.a instruit & munit. Vnde sponsus in spõsæ præconio ait: Pulchra es amica mea, suauis & decora sicut Hierusalem, terribilis vt Castrorum acies ordinata.

Capitulum quintum.

Vintum donum est consilij spiritus, qui aliis facit compati & misereri, illi competens de qua dicitur quintæ beatitudini:
Mat.5.a Beati misericordes, quoniam ipsi miseri cor
Prou.22.b diam consequentur. Hinc & Salomon ait: qui pronus est ad misericordiam, benedicetur. Hanc principaliter tripharíam exercemus, uel quando sex eius quæ in euangelio leguntur opera implemus, uel quando delinquentes corrigere, & ad bonum redu-
H cere studemus, uel quando iniurias nobis illatas facile indulgemus. Iste secundus clementiæ modus, siue consilij spiritus, Deum fecit semetipsum exinanire, formam serui accipere, scilicet ut sic posset ouem errantem corrigere, & ad proprium ouile redu-
Gala.1.a cere. Vnde apostolus ait: Semetipsum de-
2.Ti.4.a dit pro peccatis nostris, ut nos eriperet de præsenti seculo nequam. Huic consulendi modo sic oportet insistere, ut iniungitur ab Apostolo monente: insta opportune importunè. Est & alius consulendi modus, scilicet discretionis uirtus, qua ueras à palliatis atque simulatis virtutibus discernimus, qua etiam ipsum satanam hypocrisis auctorem dignoscimus. Ipse enim satanas (ut ait apostolus) trãsfigurat se in angelum lucis: *2.Co.11.c*
& iuxta beati Cypriani dictũ, ministros iniusticiæ subornat, noctẽ afferentes pro die, interitum pro salute. Ista quidem cæterarũ uirtutum magistra ac domina, omnes alias proinde temperat, ac supernè gubernat, & ne ultra uel citra euagentur licenter, imperialiter ac discretè cõseruat. Vnde Boethius: Virtutes medium tenent. Si uel ultra uel infra quam oportuerit fiat, a uirtute discedítur.

Capitulum sextum.

Exta gratia est spiritus intelligentiæ, illi sextæ beatitudini *Matt.5.a*
congruus: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum uidebunt. Nisi enim mentis intuitus diligenter purificatus fuerit, mystica ac diuina liquidè intel *Sapiẽ.1.b*
ligere nequit. Nam scriptum est: Spiritus I
sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se a cogitationibus quæ sunt sine intellectu. Vnde Salomon: Abominatio Domini, *Prou.15.c*
cogitationes malæ. Peruersę cogitationes separant a Deo. Qui ergo uult sincerum ac lucidum intellectum habere, prauarum cogitationum phantasias ac nebulas studeat effugare, & omni diligentia & cautela cor ser
uare. Vnde Salomon: Omni custodia *Prou.4.d*
serua cor tuum, quoniam ex ipso uita procedit.

Capitulum septimum.

SEptimũ donum est spiritus sapientiæ, quidã internus sapor, ac suauissimus gustus. Vnde Psalmista: Gustate & *Psa.33.b*
uidete, quoniam suauis est Dominus. *Psa.45.b*
Et item: Vacate & uidete. Et iterum: *Psa.33.a*
Accedite ad eum, & illuminamini. Hoc *Mat.5.a*
diuinæ sapientiæ interno gustu superna prælibamus, uidelicet contẽplantes quã amœnum sit angelicis cœtibus interesse, ubi nil poterit quod displiceat esse, nil quod placeat abesse. Ista septima gratia illi ueræ beatitudini congruit, de qua ait Dominus: Beati pacifici, quoniam filij Dei uocabuntur. Qui enim mentem pacificam & serenam

serenam habent, de supernis dulcius sapiunt
Tro. 19.b & subtilius uident. Nam quisquis patien-
Ps. 118. x tior, eo probatur esse sapientior. Vnde Salomon. Doctrina viri, per patientiam dignoscitur. De talibus alibi dicitur. Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scādalum. Hæ septem gratiæ, sunt septem mulieres virum vnum apprehendentes, septē spiritus super florem requiescentes, septem in candelabro lucernæ fulgentes, septem
K in lapide oculi, septem spiritus ante thronum Dei.

Finiunt beati Bernardi parui sermones cum adiecto sermone de donis spiritus sancti.

SEQVITVR EIVSDEM LIBER CONTINENS diuersas morales ac vtiles sententię.

Psal. 65.

ACTVS est in pace locus eius. Est pax ficta, ut in Iuda, est inordinata, ut in Adam, & Eua. Harum neutra est locus Dei. Sola pax Christiana, quā dominus reliquit, & dat discipulis suis, ipsa est in qua Dominus requiescit. Hæc offertur per sanctos prædicatores uniuerso generi humano sed eam quidem repellunt, aliqui recipiunt. Nos vero excutientes puluerem pedū nostrorum super odientes pacem, ad dilectorē eiusdem pacis nos conferamus. Eorum alij dicuntur recipientes pacem, alij retinentes pacem, alij facientes. Possunt & alijs nominibus uocari, scilicet pacati, patientes, pacifici. Et hæc nomina sortiuntur secundum di-
Matt.5. a uersos status pacis in quibus proficiunt. Nā
Luc. 21. d pacati per hanc pacem possident terrā cor
L poris sui, quia mites sunt. Patientes possident animam suam, quibus dicitur: In patientia vestra possidebitis animas uestras. Pacifici possident non solum suam, sed etiā aliorum in quibus faciunt pacem. Vnde merito filij Dei uocantur. Pacati ergo dicūtur, qui pacem recipiunt, de quibus scriptū est:
Mat. 10. b Si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illū pax vestra. Sed quia pusilli sunt, scandalis exagitati cito pacem, quam receperat perdunt. Patientes autem sunt, qui receptam retinent, nec quauis iniuria exasperati eam amittunt. Istis tanquam robustioribus præ-
cipitur. Pacem diligite, & sanctimoniam si- Heb. 12. d
ne qua nemo videt Deum. Pacifici uero qui non solum in se, & in alijs eam faciunt, sed etiam volentes auferre diligunt, sicut scri-
ptum est. Cum his qui oderunt pacem, erā Ps. 119 b
pacificus: ecce isti sunt in quibus requiescit & mansionē Deus facit. Ecce isti sunt, quos sicut filios Deus diligit, & de quibus tanquā uiuis lapidibus templum sibi sapientia construit. De quo ædificio, ne vllo impulsu possint labefactari, ipso Deo inhabitāte pariter, & operante, ad similitudinem lapidis quadrantur quatuor modis, superius, inferius, a dextris, & a sinistris. Superius, cū diuinę voluntati suam humiliter, & prudenter subijciunt. Inferius, cum carnem subiectam temperanter regunt. A dextris, iuste bonos amplectendo. A sinistris, malos fortiter tolerando.

ANte omnia sine murmuratione sint fratres. Forte aliqui leue peccatum æstimant murmurare, sed non hic qui ante omnia monet esse cauendum. Puto autē M
ne illum quidē leue reputasse, qui murmu- Phil. 2. b
rantibus aiebat: Non contra nos est mur- Exo. 16. b
mur uestrum, sed contra Dominum. Nos 1. Co. 10.
enim quid sumus? Sed ne illum quoque b
qui dixit: Non murmuraueritis, sicut quidā murmurauerunt, & perierunt ab extermi-
natore. Illo nimirum exterminatore, qui po Ps. 147. a
situs est in hoc ipsum, vt a terminis beatæ illius ciuitatis arceat murmurantes, & longe faciat a finibus eius, cui dicitur: Lauda Hierusalem Dominum, lauda Deum tuū Sion, qui posuit fines tuos pacem. Nihil enim cōmune habent murmur, & pax gratiarum actio, & detractio zelus amaritudinis, & vox laudis. Itaque in ore trium, & talium testiū stet hoc verbum, vt pestem istam murmurationis summopere nobis nouerimus esse cauendum.

TRes sunt quibus reconciliari debemus hominibus, angelis, Deo. Hominibus per aperta opera, angelis per occulta signa, Deo per puritatem cordis. Nam de operibus, quæ coram hominibus facienda
sunt, scriptum est. Luceat lux uestra coram Mat. 5 b
hominibus, vt videant vestra opera bona, & glorificent patrem uestrum, qui in cœlis
est. De angelis dicit Dauid. In conspectu an Psa. 137. a
gelorum psallam tibi. Occulta autem signa sunt gemitus, suspiria, usus cilicij, & cætera pœniten-

pœnitentiæ insignia, quæ angelis placent. *Luc.15.b* Vnde est illud: Gaudium est angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente. Vt autem Deo reconciliemur, nec operibus, nec signis, sed puritate, & simplicitate cordis indigemus. *Math.5.a* Scriptum est enim: Beati *Mat.6.c* mundo corde, quoniam ipsi Deum uidebunt. Et illud: Si oculus tuus fuerit simplex, & cætera.

A Qvatuor sunt genera hominum regnū cœlorum possidentium. Alij violenter rapiunt, alii mercantur, alii furātur, alii ad illud compelluntur. Rapiunt qui dereliquerunt omnia, & sequūtur Christum: de quibus dicitur: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorū. *Mat.5.a* Sunt alij inferioris gradus, à quibus metuntur carnalia, dum eis spiritualia seminātur, & his loquitur in Euāgelio dominus: Facite *Luc.16.b* vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis, recipiant uos in æterna tabernacula. Tales dicuntur mercatores, quia dant in præsenti pauperibus tēporalia, quæ possident, vt in futuro recipiant ab eis æterna, quæ non nisi per eos habere merentur. Necesse est enim omnes qui in futuro iudicio examinandi sunt, vel esse iudicis amicos, vel apud iudicem intercessores habere amicos. Habēt ergo primum beatitudinis locum, qui intercedunt, habent hi pro quibus intercedunt secundum. Sunt alij qui nonnulla bona occulte faciunt pro quibus merentur regnum cœlorum: sed tamen furari illud dicuntur, quia laudem humanam uitantes, solo diuino testimonio contēti sunt. Horum figuram tenuit mulier illa in Euangelio, quæ fluxum sanguinis patiens, cogitauit *Luc.8.f* intra se dicens: Si tetigero fimbriam uestimenti eius salua ero. Quo dicto, accessit occulte, & tetigit, & salua facta est. Alii sunt qui compelluntur: uerbi gratia, vt pauperes necessarij, quos scilicet hic ignis paupertatis Deo dispensante purgat, ne in futuro B ignis iudicij puniat. De quibus scriptum *Luc.14.c* est: Compelle intrare, ut impleatur domus mea. Compelluntur multi uarijs necessitatibus, & oppressionibus afflicti: qui mira Dei prouidentia dum temporalem pœnam si nō libenter, tamen patienter sustinent, uitam consequuntur æternam.

Qvantum distat inter pastorem, & gregem, tantum debet distare inter episcopum, & plebē. Stat ille sublimis & rectus, curuat ille caput solo depressus, Vnde poeta: Pronaque cum spectent anima *Ouidius. Meta.1.* lia cætera terram, Os homini sublime dedit. Ille regit, iste regitur: ille pascit, iste pascitur: vt ex ipsa forma, & habitu uterque discernatur. Habet ille in manu uirgam qua ferit, vel potius ducat, & reducat ouem. Quid est autē habere in manu uirgam, nisi in opere disciplinam, ut subiectos suos exemplo magis instruat quam uerbo? Erubescunt enim superbi esse discipuli, si eos inhumilitate pręcesserint magistri. Vnde, & de domino scriptum est: Quæ cepit Iesus facere, & docere. *Acto.1.a* Habet etiā baculum, quo feriat lupum. Virga ouē baculo lupum. Hoc est, mites, & obedientes debet lenius corripere, duros uerò corde, & improbos acrius arguere: cumque necesse fuerit, etiam anathematis sententia ferire. Tenet carnem in fune, zelum scilicet in discretione, ne sit de illis de quibus scriptum est: Habent zelum (aliàs æmulationem) Dei, sed non secundum scientiam. *Rom.10.a* Habet etiam pastor bonus panem in pera, hoc est uerbum Dei in memoria.

C Dvo sunt amores carnalis, & spiritualis: ex quibus colliguntur quatuor modi diligendi, scilicet diligere carnem carnaliter, spiritum carnaliter: carnem spiritualiter, spiritum spiritualiter. In his fit quidam profectus, & ascensus ab inferioribus ad superiora. Nam ut homines qui tantum nouerant diligere carnem carnaliter, ad hoc proficerent, ut Deum quoque diligerent spiritualiter, Deus caro factus est, & loquendo, & conuersando cum hominibus, primum ab eis carnaliter dilectus est. Cum autem pro amicis suis animam ponere uellet: iam spiritum diligebāt, sed adhuc carnaliter. Vnde, & Petrus loquenti de passione sua respondit: Absit a te Domine, non erit tibi *Mat.16.c* hoc. Sed cum per eandem passionem fieri mysterium redemptionis agnoscerent, in ipsa passione iam carnem spiritualiter diligebant. Resurgente autem eo, & ascendente, spiritum spiritualiter amant, lætique decantant: Etsi cognouimus secundum carnē *2.Cor.5.d* Christum, sed nunc iam non nouimus. Nos quoque carnē nostram carnaliter diligimus: cum eius desideria diligimus, & perficimus. Spiritum carnaliter, quando eum flendo, suspirando, gemendo in oratione conterimus. Carnem spiritualiter, cum eam spiritui subiectam in bonis spiritualiter exercentes, cum discretione seruamus. Spiritum spiritualiter, cum etiam ipsa spiritualia studia

nostra fraternæ utilitati ex charitate postponimus.

D Est ad Deum quidam redeundi modus primi hominis casui oppositus. Adam quippe in paradiso positus primo perdidit circunspectionem Dei. Testatur enim beatus Augustinus, quod nequaquam tentator hominem de paradiso eiecisset, nisi aliqua elatio in animam hominis præcessisset, cum uerissime scriptum sit: Ante ruinam

Prou.16.c exaltatur cor. Secundum perdidit iustitiam, quando uxoris voci plus quam diuinæ obediuit. Iustitia enim est virtus, quæ suum vtique reddit. Tertio amisit iudicium, cũ post peccatum correctus, oblique per mulierem retorsit propriam culpam in auctorem, di-

Gen.4.b cens. Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi. Eisdem ergo uirtutum gradibus redeundum est homini in exilio posito, quibus primus expelli meruit de paradiso. Primum itaque faciendum est iudicium, deinde exercenda iustitia, tandem circunspectio adhibenda. Et iudicium quidem nobis, ut nosipsos iudicemus, & accusemus: iustitiam proximo, circunspectio-

Mich.6.b nem debemus Deo. Hanc redeundi uiam ostendit nobis Micheas propheta dicẽs: Indicabo tibi ò homo quid sit bonum, & quid Deus requirat a te: utique facere iudicium, & diligere misericordiam, & ambulare solicitè cum Deo tuo. Hanc salutis uiam testatur Apostolus Christum docuisse, di-

ad Tit.2.e cens: Apparuit gratia Dei Saluatoris nostri omnibus hominibus erudiens nos, vt abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobrie, & iustè, & piè uiuamus in hoc seculo, &c. Sobriè scilicet quantum ad nos,

E iustè ad proximũ, pie ad Deum. Qui etiam manifestius intulit circunspectionem Dei,

Ibidem. dicens. Expectantes beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi. Et in multis alijs Scripturæ sacrę locis si hic ordo uiæ, & institutio uitæ quæratur, potest inueniri, ut illud:

Eccl.14.d Beatus uir qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia meditabitur, & in sensu cogitabit circunspectionem Dei. Moratur, siquidem in sapientia, & sapiens est, qui semetipsum hic diiudicat, ut æternum Dei

1.Co.11.g iudicium euadat. Si enim (ait Apostolus) nosmetipsos diiudicaremus, non utique iudicaremur. Sapiens est non secundum sapientiam huius seculi, sed secundum illam, quæ trahitur de occultis, per quam vtique miro Dei opere agitur, ut electi quique tunsionibus, & pressuris hic attriti, in ædificio ueri Salomonis sine sonitu mallei postmodum collocentur.

Quatuor gradibus distinguitur omnium electorum profectus. Primo enim fit quisque amicus suæ animæ, secundo fit amicus iustitiæ, tertio sapientię, quartò fit sapiens. In primo profectu vitat omnia, quæ animam possunt offendere, & diligit ea, quę eam possunt mulcere. Horret ergo infernum, & cœlum concupiscit: ita potest implere illud diuinum praeceptum, quod in prima conuersione sua accepit. Diliges proximum tuum sicut teipsum. Nam dum secundum carne ambu- Mat.22.d

lat, nullo modo potest. Cum autem spi- F

ritu Dei agitur, facile potest. Quid enim habeat emolumenti homo, si proximus eius ardeat inferno? aut quid perdiderit, si secum fuerit in paradiso? Neque enim talis est illa paradisi haereditas, vt possidentium numero minuatur. Diligit ergo proximum, quem non vult malum pati, sicut nec seipsum, & quem sicut seipsum vult possidere cœlum. Hoc autem suo, id est, hominis spiritu, quando posset, ut scilicet expauesceret gehennam, ac cœlestia desideraret? Sed potest hoc illius spiritu cui dictum est: Si ascendero in cœlum, tu il- Ps.138.b

lic es, &c. Spiritus quippe sapientiae ubique praesens, nouit quid in cœlo, & quid agatur in inferno. Cumque mẽtem humanam repleuerit, & de pœnis inferni incutit timorem, & cœlestium amorem infundit: sicque facit hominem amare seipsum, & dicit ei: Miserere animae tuæ, placens Deo. Primum Eccl.30.d

igitur est diligere se, deinde proximum. Non enim dictum est, Diliges te sicut proximũ, sed diliges proximũ sicut te. Hoc modo fit amator animæ suæ per spiritũ sanctũ quem ex fide accepit. Accepto autem hoc dono, non debet eo solo contentus esse, sed ad maiora prouehi, & in melius proficere. Viuit autem iam per spiritum. Sed si per spiritum uiuimus (ait Apostolus) spiritu, & ambulemus. Et alibi dicit: Nos uerò Gala.5.c

omnes reuelata facie gloriam Dei speculan- & 6.a

tes, in eandem imaginem transformamur 2.Co.3.a

a claritate in claritatem, tanquam a Domini spiritu. Hoc ipsum, & Psalmista de sanctis uideatur sensisse: Benedictionem, in- Psal.83.b

quit, dabit legislator, ibunt de uirtute in

G virtutem, videbitur Deus deorum in Sion. Ambulet,& iste quem in manibus habemus eat, & proficiat donec ad quartum gradum perueniat. Ibi sine dubio fatus sapiens, videbit Deum Deorum in Sion. Porro eo ipso quod dixi, qui bene diligit animam suam, debet etiam diligere iustitiam. Alioquin si diligit iniquitatem, odit plane non diligit animam suam. Diligendo autem iustitiam transit ad secundum gradum, & audit illud Sapie.1.a sapientię praeceptum: Diligite iustitiam qui iudicatis terram. Quam si perfecte dilexerit, debet pro ea ferre patienter omnem pœnã & quãcunque illatã cõtumeliã. Duo quippe pręstabit ei iustitia, vnum vt faciat quod debet, alterum vt patiatur, quod debet, scilicet vt si bonum non fecerit quod debuit, malum quod meruit patiatur. Sic miro modo ne deserendo quidem iustitiam ab ipsa deserimur, dum per ipsam quilibet pręuaricationis reatus punitur. Neque.n. est qui se abscondat à calore eius. Hanc autem pœnam non solum vir iustus non horret, verumetiam libenter excipit, dum per eam praeteritae uitae peccata purgari fideliter Pro.12.c credit. Hinc enim scriptum est. Non contristabit iustum quicquid ei acciderit. Opponit igitur variis voluptatibus quibus corruit, contraria medicamenta per quae resurgat. Verbi gratia: cecidit per in obedientiam, per obedientiae laborem redit ad vitam: lubricus extitit ac dissolutus, per continentiae studium rigoremque disciplinae reparatur. Patitur ab ipsis elementis mundi pœnam, quorum vsum dudum inflixerat H ad voluptatem. Quibus cruciatibus cum diu tanquam aurũ in fornace probatus fuerit, quantum scilicet dignum iudicabitis, qui in pane lachrimarum nos cibat, & potum dat nobis in lachrimis in mensura, incipit iam consolari, & audit illam Esaiae uo Esa.40.a cem dicentis: Consolamini popule meus: dicit Deus uester. Loquimini ad cor Hierusalem, & aduocate eam, quoniam completa est malicia eius, id est, afflictio: dimissa est iniquitas illius. Suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis. Postquã uero consolationem receperit, solicitus est & quaerit quomodo placeat ei cui se probauit. Facit quicquid boni facit, ut soli placeat suo conditori. Transit ad tertium gradum sui profectus, ut sit scilicet amicus sapientiae, quae materno affectu loquitur sibi cum dicit: Prębe fili cor tuum mihi. Cum ergo ad hũc gradum peruenerit, nihil aliud Prou.15.c ei restat nisi ut ad quartum ascendat, ubi dicitur esse sapiens. Hoc autem fit, quando iam operatur non ut ipse Deo placeat, quod utique in tertio gradu fecerat: sed quia placet ei Deus, uel quia placeat Deo quod operatur: Quisquis talis est, potest cum tota fiducia ac securitate cõscientię illud sapiẽtis canticum decantare. In omnibus requiem quęsiui, &c. Hic enim requiescit in omnibus, cum per omnia ei placeat Deus, qui Eccl.24.a non Dei uoluntatem ad suam curuare, sed suam didicit ad Dei uoluntatẽ erigere. Morabitur in hęreditate Dñi, sicut ei eiusdem Dñi uoce promittitur, cum dicitur: Terram I in qua dormis tibi dabo, hoc est quietem Gene.8.a istam ad quam peruenisti labore tuo,& munere meo, stabilem tibi faciam atque perpetuam. Quod autem subiungit, & semini tuo, sic possumus intelligere, vt non solum spiritui detur trãquillitas ista, & hic, & in futuro, sed etiam semini tuo, id est, operibus tuis dabitur corporis tu glorificatio.

TRia sunt loca, cœlum, terra, infernus: & habent singula habitatores suos: cœlum solos bonos, terra mixtas, infernus solos malos.

QVatuor sunt quae mpediunt confessionem, pudor, timor, spes, desperatio. Quosdam enim impedit pudor, qui scilicet pro sola confusione dicere erubescunt peccata quae commiserunt. De quo per Salomonem dicitur: Est confusio Ecclc.4.c adducens peccatum. Quo contra de his qui confitentur, iterum dicitur: Est cõfusio adducens gloriam. Quos etiam commendat Ps.103.a propheta dicens: Confessionem, & decorem induisti. Et alibi: Confessio, & magnificentia opus eius. Alios impedit timor. Timent enim si confiteantur, ne grauis eis pœnitentia iniungatur: & hos Iob.6.c arguit Iob dicens: Qui timet pruinam, irruet super eum nix. Sunt autem nonnulli qui in hoc mundo adhuc aliquid concupiscunt, nec putant se adepturos quod desiderant, si hominibus quales sint, innotescant. Horum confessionem impedit spes, id est, cupiditas potiendi desiderij: talibus comminatur dominus in euangelio. Vae prae- K gnantibus, & nutrientibus in illis die- Mat.24.b bus. Sunt item alij qui nil horum verentur, sed solum hoc timent, quia post peccatorũ confessionem ab ipsius abstinere mini-

mè possent. Et his obest desperatio. Quibus
Pro. 18. a nõ incongruè illud pót aptari. Peccator cum venerit in profundum malorum, cõtemnit. Fit verò nonnunquam vt hęc omnia simul
Ioã. 11. b confessionem impediant. Sed qui quatuor
Eccl. 17. f his malis premitur, rectè iam in monumento iacet, & velut ille euangelicus quatriduanus fœtet. Scriptum est enim: A mortuo velut qui non sit, perit confessio. Quod si is
Ioan. 11. f mortuus est qui non confitetur, vtique reuiuiscet qui confitebitur. Veniat ergo Iesus, & dicat: Veni foras. Et ad vocem eius illico suscitabitur mortuus. Excipiat hic noster mortuus exhortationem, & non differat confessionem. Dicatur ergo illi quê pudor afficit: Cur te pudet peccatum tuum dicere, quem non puduit facere? Aut cur erubescis Deo confiteri, cuius oculis non potes abscondi? quòd si fortè pudor est tibi vni homini, & peccatori peccatum tuum exponere, quid facturus es in die iudicij, vbi omnibus exposita tua conscientia patebit? Hæc itaque tria proponenda sunt contra pudorem, scilicet consideratio rationis, reuerentia intuentis dei, conparatio maioris confusionis. Similiter contra timorem opponenda sunt tria. Considerandũ enim est quàm sit longa pœna inferni, quàm grauis, quam infructuosa. Econtrariò verò præsentis temporis pœnitentia breuis est, & leuis, & fructuosa. Con-
L tra spem quoque itidem tria opponuntur, bona scilicet futuri seculi, pręsentis vitæ bonis maiora, certiora, durabiliora: ad quorũ comparationẽ quicquid in hoc mundo desiderari potest, modicum est & incertum: & ut ita dicam, momentaneum. Ita contra desperationem vincendi peccatum, tria sunt remedia. Primũ est vigor ipse propositi boni quem assumit ex confessione. Secundum est gratia Dei, quam meretur ex humilitate. Tertium est auxilium, quod ex eius habet cui confitetur compassione.

Dvo sunt in quibus cõsistit nostra salus, iustificatio, & glorificatio. Altera initium, altera perfectio est. In illa labor, in hac autem fructus laboris est. Et nũc quidem iustificatio fit per fidem, nam glorificatio erit per speciem. Quanta autem sit in futura uita glorificatio sanctorũ, humanus
Esa. 64. a interim non potest attingere intellectus. De illa enim scriptum est, quòd oculus non vidit, nec auris audiuit, & cetera. Hac ergo interim omissa, quoniam vires nostras excedit, de iustificatione, quæ nunc agitur aliquid ad ędificationem fratrum nostrorũ, quod necessariũ visum est, loquamur. Ipsa est. n. uia per quã fit trãsitus ad glorificationẽ, dicẽte apostolo: Quos pręd estinauit, hos Rom. 8. f
& vocauit: & quos vocauit, hos, & iustificauit. Quos aũt iustificauit, hos & magnificauit. Neque. n. poterit obtineri magnificatio, nisi iustificatio præcesserit: cum illa meritum, illa præmium sit. Hoc in euangelio M
docuit dominus, qui cum discipulis euange Mat. 5. c
lizaret regnum Dei, primum eis proposuit iustitiam, dicens: Nam nisi abundauerit iustitia vestra plus quàm scribarum, & pharisæorum: non intrabitis in regnum cœlorũ. Notandum autem quod sicut in illo beatitudinis regno pręsentem se electis suis exhibebit Dominus ad glorificationem, ita etiã se eisdem ipsius exhibet in via peregrinationis ad iustificationem, vt à quo scilicet glorificandi sunt per speciem, ab ipso prius iustificentur per fidem. Et quidem tria sunt à quibus abstinere debent quicunque iustificari desiderant. Primo utique ab operibus prauis, secundo a carnalibus desideriis, tertio à curis seculi. Item tria sunt quibus debent insistere, quæ etiam continet sermo domini in monte, eleemosina, ieiunium, oratio. Sic enim adimpletur iustificatio, dum ab interdictis vitiis abstinent, & bona, quæ praecepta sunt fideliter exercent. Opponantur ergo prauis operibus opera misericordiæ, contra carnalia desideria adhibeantur ieiunia, & pro curis seculi succedat amor dei, & frequentia orationis.

PAstorum est uigilare super gregem propter tria necessaria, uidelicet ad disciplinam, ad custodiam, ad preces. Ad disciplinã propter morum correctionem, ne grex commissus propria molestia deficiat. Ad custodiam propter diabolicam suggestionem, ne hostili seducatur caliditate. Ad preces propter tentationum instantiam, ne vincatur a pusillanimitate. In disciplina rigor iustitiæ, in custodia spiritus consilii, in prece af- A
fectus compassionis.

DVas ad intelligendum se condidit uniuersitatis auctor creaturas, hominem, & angelum. Hominem iustificant fides, & memoria, angelum beatificant intellectus, & præsentia. Et quia homines quandoque perducendi sunt ad æqualitatem angelorum, necesse est, ut interim iustificentur

per

Esaie.6.b per fidem, & proficiant ad intellectũ. Scriptum est enim: Nisi credideritis, nõ intelligetis. Itaque fides via est ad intelligendum: nam mũdatur cor fide, ut intellectus videat deum. Similiter & memoria dei, via est ad præsentiam dei. Qui enim hic habet mandatorũ eius vt ea faciat memoriã, merebitur quãdoque ut eius quoque uideat præsentiam. Habeant igitur intellectum & præsentiã angeli dei in cœlo, habeamus & nos eius fidem & memoriam in mundo.

TRes sunt status animæ. In corpore, posito corpore, recepto corpore. Primus datus est ei ad agendam pœnitentiam, reliqua duo ad habendam requiẽ vel pœnam, scilicet prout gesſit in corpore, siue bonum, siue malum. Ad agendã vero pœnitentiã tria sunt necessaria, tempus, corpus, & locus. Quod tẽpus sit necessariũ, dicit apostolus: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Similiter & de corpore idem scribit: Omnes nos oportet manifestari ante tribunal Christi, ut referat quisque propria corporis prout gessit. Sed & de hoc loco loquitur scriptura dicens: Si ascenderit super te spiritus potestatem habentis, locum tuum ne deseras. Porro tempus in tria diuiditur, in præteritũ, in præsens, in futurum. Horum nullum perdit quisquis rectè pœnitentiam agit. Nã præteritũ quidem quod perdiderat restaurat, dum in amaritudine animæ suæ omnes annos suos recogitat. prę̨sens autẽ tenet iam per exercitium operis. Futurum verò per constantiam boni propositi. De pręterito loquitur apostolus, cum dicit: Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. Ad præsentis vero operationem hortatur nos cũ dicit: Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. Futuri nos admonet dominus, cum ait: Qui perseuerauerit usque in finẽ, saluus erit. Corpus quoque necessariũ est ad agendam pœnitentiã. In corpore quippe possumus mala pati, & bona operari. Pati scilicet pro commissis delictis, operari pro adipiscendis æternis præmiis. Qui ergo corpore caret, dignos pœnitentiæ fructus facere quomodo valet? Et notandum quod pœnitentia quæ per corpus geritur, breuis est & leuis. Breuis, quia corporis morte terminatur. Leuis, quia per societatem corporis fertur facilius. Grauis siquidem esset, si eam solus animus portaret.

Marginal references (left column): 2.Cor.6.a; 2.Cor.5.b; B; Eccl.10 a; Ephe. 5.d; Galla.6.c; Mat. 10.c

Cum verò & ipsi corpori eius patitur pondus, quanto magis inde corpus oneratur, tanto amplius animus exoneratur. Locus etiam uidetur necessarius esse & vtilis, ecclesia scilicet vitæ præsentis, in qua quisquis dum in corpore viuit, pœnitentiam rectè agere negligit, nullum in futuro salutis remedium obtinere poterit. C

TRiplici morbo laborat genus humanum. Principio, medio, & fine, idest, natiuitate, vita, & morte. Natiuitas immunda, vita peruersa, mors periculosa. Venit Christus, & contra triplicem hunc morbum attulit triplex remediũ. Natus est enim, uixit, mortuus est: atque eius natiuitas purgauit nostrã, mors illius destruxit nostram, & vita eius instruxit nostram.

SIcut æger ad medicum, sic esse debet peccator ad creatorem suum. Qui ergo peccator est, debet orare deũ, sicut æger medicum. Duobus autem modis impeditur oratio peccatoris, vel nulla uel nimia luce. Nulla luce illustratur, qui peccata sua nec uidet nec confitetur. Econtrario nimia luce obruitur qui ea tanta videt ut de indulgentia desperet. Horum neuter orat. Quid ergo? Temperanda est lux, ut peccata sua videat peccator & confiteatur, ac pro ipsis oret ut remittantur. Primo ergo eius oratio debet fieri verecũdo affectu, hoc autem fit cum necdum peccator audet per seipsum accedere ad deum, sed quærit aliquem sanctum uirum, aliquem sanctum pauperem spiritu, qui sit in ora vestimenti domini tanquam fimbria, per quẽ habeat accessum. Huius orationis tenuit typum illa euangelica mulier quæ fluxum sanguinis patiebatur, cupiensque sanari accessit, & intra se cogitauit dicẽs: Si tetigero fimbriã uestimenti eius, salua ero. Secunda oratio fit puro affectu: & hoc fit, quando scilicet peccator iam per seipsũ accedit, & ore proprio confitetur. Talis orationis reliquit nobis exẽplum illa peccatrix, quæ lachrymis rigauit pedes Domini, & capillis capitis sui tersit, de qua dictum est à Domino: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Tertia oratio effunditur amplo affectu: & hoc fit, quando is qui pro se orauerat, orat iam pro alijs. Sic orauerunt Apostoli pro muliere Chananæa pro filia sua rogante. Dimitte, inquiunt, illam, quia clamat post nos. Quarta oratio emittitur

Marginal references (right column): Luc. 8.f; Luc.7.g; Mat.15.c

 titur

titur deuoto affectu, quæ de cordis puritate sine vlla hæsitatione cum gratiarum actione depromitur. Talem orationem fecit ipse dominus quando quatriduanum de monumento Lazarum resuscitauit, & ait: Pater gratias ago tibi, quia audisti me. Tales orationes docuit nos apostolus facere frequentes, dicens: Sine intermissione orate, in omnibus gratias agite. Has quæ dictæ sunt quatuor orationum species, idest, uerecundam, puram, amplam, deuotã, nuncupat apostolus aliis nominibus, & ad eas nos hortatur dicens: Obsecro primo omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones. Nam obsecrationes uerecundo, orationes puro, postulationes amplo, gratiarum actiones fiunt affectu deuoto.

Ioan.16.c *1.Th.5.d* *1.Tim.2.a*

E Diximus de generibns affectionũ & orationũ, dicamus etiam qua puritate sit orandum. Et quidem tria uidẽtur mihi hic esse necessaria, quibus orationis intentio firmiter est astringenda. Considerare nanque debet is qui orat, & quid petit, & ipsum quem petit, & seipsum qui petit. In eo autem quod petit, duo debet attendere, ut secundum deum sit quod postulat, & ut hoc ipsum in summo affectus desiderio habeat. Verbi gratia. Si mortem inimici, si læsionem seu deiectionẽ proximi orando petierit, non est secundum deũ talis oratio, cum ipse præcipiat & dicat: Diligite inimicos uestros: benefacite his qui oderũt uos: & orate pro persequentibus & calumniantibus uos. Si uero peccatorum remissionem, si spiritus sancti gratiam, si uirtutem atque sapientiam, si fidem, ueritatem, iustitiam, humilitatem, patientiam, mansuetudinẽ, & cætera spiritualia charismata quæsierit, & ea cogitando uehementer affectauerit, hæc secundum deũ est oratio, & hæc verè meretur audiri. De huiusmodi enim orationibus loquitur per Esaiam deus: Antequam clament ego exaudiam, adhuc illis loquentibus ego audiam. Sunt & alia quæ cũ desunt, a deo dantur, & possunt esse uel non esse secundum deum, quantum duntaxat interest finis ad quam referuntur, ut est corporis sanitas, pecunia, cæterarũque rerum affluentia: quæ etsi a deo sint, non tamen sunt magnipendenda, nec ex desiderio possidenda. Similiter & in ipso quẽ petit, debet duo considerare, bonitatem, & maiestatem. Bonitatẽ qua gratis uelit, & maiestatem qua planè possit dare quicquid petitur. Sed & in seipso qui petit debet nihilominus duo attendere, id est, ut pro suis meritis nihil accepturum putet, sed de dei misericordia tantum quicquid rogauerit, impetraturũ speret. Tunc ergo dicitur cor purum, quando tria hęc quæ dicta sunt, & eo modo quo dicta sunt, cogitat. Et quisquis hac puritate & intentione cordis orauerit, exaudiri se sciat, quia sicut testatur Petrus apostolus: Non est personarum acceptor deus, sed in omni gente qui timet deum & operatur iustitiã, acceptus est illi.

Luc.6.d *Esa.65.d* F *Act.10.c*

Mors animæ obliuio, de qua morte suscitatur hoc modo. Per memoriam sentit, per obedientiam audit, per intelligentiam uidet, per circunspectionem olfacit, & gustat per dilectionem.

QVatuor sunt genera uolũtatis humanæ. Sicca in reprobis & terrenis, quorum corda nullo rore gratię perfunduntur. Recta in inchoantibus, qui uitæ pristinæ fortitudinem relinquentes, ad boni operis rectitudinem mutatione uoluntatis assurgunt. Deuota in proficientibus, qui vsu orationis assiduæ in amorem bene agendi cœlitus eriguntur. Beata in cõsummatis, qui pene nihil aliud nisi deum cogitantes, in ipso totius desiderii sui finem reponunt. Inter siccam & rectam voluntatẽ chaos quoddam firmatum est, ut qui voluerit transire non possit, peruersa scilicet intentio. Inter rectam & deuotam, inolita consuetudo. Inter deuotam & beatam, corporalis affectio. Quæ tria quasi quidam lapides dum in uia nostri operis se opponũt, ne de uirtute in uirtutem ascendamus, impediuut.

G

RAtionalis creatura ad hoc se debet diligere, ut beata sit: & Deum, per quẽ solum beatificari possit, cuius insecutor & æmulus ad hoc elaborat, ut eam in utraque sui qualitate corrumpat. Corporeã igitur qualitatem appetitu gulæ, & fluxu luxurię deprauat penitus & corrumpit, iumentumque carnis his duobus aculeis agitatum in præcipitia mortis impellit. Inuisibilem ergo humanæ substantiæ portionem spiritualibus aggreditur armis, eamque gemina peste inficiens, tumore superbiæ, & auaritiæ labe commaculat: sicque totam massam fermenti huius colluuione corrumpens, homini præripit beatitudinem, quam amisit.

QVatuor sunt quorum in hac uita obsequijs deseruimus, caro, mundus, diabolus, Deus. Carni militamus gulæ illecebris seruiẽdo, luxuriæ stimulis obsequẽdo. Mundo militamus auariciæ æstibus anhelando, honoris altitudinem affectando. Diabolo militamus bonorũ profectibus inuidendo, & contra Deum superbiæ spiritu intumescendo. Deo militamus pietatis operibus humiliter insistendo, potestates aerias uirtute spiritus oppugnando. Habent & singuli principes isti donatiua sua propria.
H Caro suis tyronibus elargitur momẽtaneã uoluptatem: mundus transitoriam sublimitatem: diabolus perpetuam captiuitatem: Deus interminabilem fælicitatem. Hæc sola præponderat.

EVangelica sanctione præceptum est, ut in uia mortalitatis huius terrenis affe-
Ioã. 10.a ctibus inhęrentem neminẽ salutemus. Quos autem ab hac uita suspensos uiderimus, illis securæ salutationis gaudium ostẽdamus. Vnde & in Euangelio tria salutationis genera inuenimus. Virgo siquidem Ma-
Luc. 1. b *Ibidem.* *Ioã. 20.c* ria salutauit Elizabeth, angelus veró Mariam, Dominus autem Iesus discipulos salutauit post resurrectionem. Cum ergo uidemus eos qui in sterilitate uitę huius senuerant, montana confessionis ascendendo, seruorem pœnitentiæ quasi filium quendam concipere: illis uicem salutationis, illis in verbo Domini remissionis & gratiæ & venię largitatem debemus offerre. Quos verò in sanctitate & castimonia Domino seruire conspicimus, inuitando ad meliora, benedictionem & gratiæ fœcunditatem eis necessario promittamus. Quos sane in cõclaui remotioris uitæ positos, ad imitationis Apostolicæ fastigium tendere uidebimus: illis quietis & pacis geminam soliditatem, cuius etiam in suo corpore quædam præludia sentiunt, uiuæ uocis ministerio spondeamus

I DOminum Iesum Christum subire crucis & mortis ignominiam, tria quædam præcipua coactione uoluntaria compulerunt. Filialis & pura obedientia, qua prioris inobedientiæ periculum solueretur. Compassibilis & communis miseria, quę illius iustitiam inflexibilem, virgam ferream ad misericordiã hortabatur. Erat miseria illa & ponderosa & grauis, quæ ceruices hominum communis peccati & mortis conditione premebat. Publica & generalis, quæ iustos & iniustos simili damnationis sentẽtia pariter obligat. Continua & perennis, quę nisi per Christum redemptionis gratia fieret, irremediabilis captiuitatis nexu omne genus Adam damnationis voragine absorbebat. porro tertium quod spontaneæ cogit in mortem, celeberrima & solennis victoria, cuius successu, ineuitabilis diaboli & mortis potentia in monumento gloriose & efficaciter erat imminuenda.

TRibus modis exaltat dominus caput nostrum: mentem scilicet a terrenis affectibus suspendendo, ut spe cœlestium transitoria contemnamus: diuinam scientiam conferendo, ut eorum quæ temporaliter non videntur, scientiam teneamus: ad amorem cœlestium subleuando, vt in carne positi, ipsam quoque carnem diuinæ dilectionis altitudine transcendamus.

Homines habent triformem statum viuendi. Non delinquere, quod agit vtique timor seruilis. Nolle delinquere, quod exhibet filialis. Non posse delinquere, K quod sola confert beatitudo perennis.

Quatuor esse dicuntur quæ nostræ gratiam deuotionis ad augent. Memoria peccatorum, quæ hominem reddit humilem apud se. Recordatio pœnarum, quæ illum solicitat ad bene agendum. Considratio peregrinationis, quæ illum hortatur visibilia debere contemni. Desiderium vitæ perennis, quę hominem incitans ad perfectum, cogit eum a terrenis affectibus uoluntatis mutatione suspendi.

NOstræ inscientiæ tarditatem erudit dominus tribus modis. Indulti beneficij largitate, quæ nostræ duritiam mentis emollit & excitat ad amorem. Frequenti uerbum seueritate, quę præstans intellectum audiui, incutit nobis timorem. Contemptus publica utilitate, quo implens facies nostras ignominia parit nobis uerecundiam & ruborem.

Motus & titillatio carnis nostræ, tribus ex causis contingit. Ex præcedenti cogitatione, cum formas & imagines illicitas intus trahentes, in earum retractatione turpiter commouemur. Ex uentris plenitudine: quia cum uenter ciborum cumulositate

distenditur, caro lasciuiens ad motum luxuriæ concitatur. Ex maligni spiritus impugnatione, quia quo iustos superare se minime posse considerat, eo per carnis titullationem grauius eos impugnat.

L AVctoritate scripturarũ male cogitare, & male dicere, & male facere prohibemur, quia in male cogitare vel immunditia est, cũ res sordidę, & impuræ memoria reuoluũtur: vel superbia, cũ animus quasi superior super proximos suos erigitur, & inflatur: vel auaritia, cum diabolo instigante contra præceptum dei res proximi cõcupiscitur. Necesse est enim malæ cogitationi horum trium aliquid semper inesse. In male dicere vero sermo est vel superuacuus ratione, & vtilitate carens: vel detractorius, fraterna bona inuida corrosione, & odij instinctu diminuens: vel adulatorius, caput alicuius falsa olei delinitione demulcens. In male facere quoque opus est vel simulatorium, cũ aliud intendimus quàm opere demonstramus: vel impium, cum proximos nostros lædimus: vel impudicum, cum nos aliquo modo sordidamus.

DE conualle plorationis ascensuri semper ad altiora tendere & anhelare debemus. Est enim quasi quoddam desertum vita ista mortalis, de qua dicitur: Terra deserta inuia, & inaquosa. Sed triformis est species desertorum. Est quippe desertum momentanea scilicet vanitas, quã despicere vitę moderatione debemus. De

Cant. 3. c & 8. d quo deserto ascendere nos oportet, sicut dicitur: Quæ est ista quæ ascendit de deserto delicijs affluens, innixa super dilectũ suum? Delicijs affluimus, cum virtutibus abundamus. Super dilectum innitimur, cum Deo

M ascribimus quicquid boni operamur. Est aliud desertum, Christianæ simplicitatis humilitas: vocata desertum, quia fere nullus est imitator. Christi qui studeat illud bonũ

Ibidem. operari. Per hoc desertum necesse est ascẽdamus. Vnde dicitur: Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus? Sicut virgula fumi ex aromatibus ascendimus, cum virtutum studio, & disciplina exercitati proximos nostros ad bene agendi similitudinem incitamus. Est aliud quoque desertum, innocentiæ purioris simplicitas vel integritas. Ad hoc debemus ascendere, quia ad veram munditiam, vt simus sancti corpore, & spiritu, debemus anhelare. Ascendamus ergo de deserto momentaneæ vanitatis per desertum humillimæ simplicitatis ad desertum integerrimę puritatis.

DOminus noster habet propriè sagittas, quibus hostes suos vulnerat, & in brachio virtutis expugnat. Sunt autẽ tres sagittæ, quibus hostes sauciantur. Stimulus amissæ pecuniæ, quia valde conteritur, qui instrumenta uiuendi, & satellites uoluptatum diuitias amisisse reminiscitur. Sequitur pestis corporalis molestiæ, quæ ut eius uias ex omni parte sepiat, eum quem ad peccatum festinare considerat, etiã corporis contritione flagellat. Sequitur malleus infernalis memoriæ, quia cum se homo undique circunseptum pondere pœnarum corporalium pensat, etiam ad illam quæ sine caret angustiam oculus porrigens, horribilem gehennæ fornacem timida secum cõsideratione tractat. A

SVnt & aliæ tres sagittæ, quibus Dñs etiam eos sauciat quos ad degustandam dulcedinem suæ dilectionis inuitat. Quarum prima est timor castus: qui ideo sic uocatur, quia, & timeri dominum à seruo iubet, & seruum ab illicitis continere respectu Domini admonitione continua ꝑsuadet. Sequitur amor deuotus: qui dum mentem occupauerit, totã igne suauissimæ dilectionis accendit. Sequitur desiderij uirtus, quæ dum latitudinem conscientiæ ueluti aura lenis afflauerit, ea quæ retro sunt mens oblita, ad solam faciem conditoris anhelans, quia sui uoti finem minime consequitur, contabescit.

Oblatio nostræ laudis quam Deo immolamus, triformis esse debet. Affectuosa, ut mens concordet uoci. Fructuosa, ut ædificationem pariat intuenti. Gratiosa, ut placeat conditori qui gratis dedit.

Decretis, & adhortationibus sanctorum patrum bene cogitare, & bene dicere, & bene facere iugiter admonemur: quia in bene cogitare cogitatio est uel honesta nihil impuritatis contrahens, uel humilis nihil superbum sapiens, uel pia nihil crudele moliens. In bene dicere uero sermo est, uel auditori commodum afferens, uel humilis nihil inanis eloquentiæ lepore turgescens, uel uerisimilis nihil fuco simulationis obtectum in sua prętextione prætẽdens. In bene facere quoque factum, uel purum, B quod munditiam exhibet, uel pium, quod misericor-

misericordiã redolet, vel pudicũ quod oculus intuentium non assendat, aut violet.

VSitatum est satis, & tritum, seculũ istud merito cæcitatis, & ignorantiæ suæ, Aegypti vocabulo nuncupari. Quod nimirum quotiens mutatione voluntatis egredimur, tria nobis occurrunt. Stimulus cupiditatum, qui veluti mare rubrum sensum rationis nostræ tumidis, & procellosis vndis cogitationum inuoluit: & nisi virga discreti iudicij aquæ superiores ab inferioribus secernantur, subruit funditus, & demergit. Sequitur cumulus tentationum quasi alter Iordanis aluei sui metas excedens, & terram corporis nostri solito plenius occupans, nisi arca testamenti id est, sententia veritatis intercedens impetus illius refrænet, & ipsum penitus arefaciat, & exsiccet. Sequitur aculeus molestiarum, qui cum ingruerit quasi iterum Iordanis Helisæo occurrentes, sumendum Heliæ pallium, & medijs fluctibus opponendum: ut quicquid nos temporaliter cruciat respectu Dominicæ passionis sapore mutato, noua nobis suauitate dulcescat.

VIæ, quæ ducunt ad mortem ratione trifaria diuiduntur. Alia ærumnosa, alia laboriosa, alia deliciosa. Aerumnosa est in pauperibus, qui in paupertate sua regio spiritu, & diuite animo tumescentes, ab inopia temporali ad æternam miseriã transferuntur. C Laboriosa est in auris, & cupidis, qui dum diuersarum anxietate curarum miserabiliter distenduntur, obliuiscuntur ea, quærere, quæ Dei sunt, & auaritiæ æstibus anhelantes, usque ad vitæ terminum ab inquietudine temporali ad æterni laboris angustias transferuntur. Deliciosa in diuitibus delicatis, qui in delicijs, & voluptatibus enutrientes corpora, & corda sua, post dulcedines momentaneas, & horarias suauitates, ad sempiternas amaritudines deferuntur.

VIa quoque, quæ ducit ad vitam, simili ratione distinguitur. Est enim alia sanguinea, alia purpurea, alia lactea. Sanguinea in martyribus, qui in sanguine agni suorum corporum indumenta lauerunt, & per iter martyrij triumphalis altitudinis solium attigerunt. Purpurea est in confessoribus, qui in sua carne uestigie Dominicæ passionis per abstinentiam expresserunt, & in suis corporibus vulnerum Christi stigmata portauerunt. Lactea in virginibus, quę inseipsi puritatis angelicæ candidatum, & virtutes sanctimoniæ consecrauerunt, & per viam munditiæ ad amplexus, & thalamos veri sponsi virtutum pennis fœliciter euolarunt.

LIgna sunt omnes iusti, qui plantati in medio ecclesiæ temporalis facere debét fructus vitæ qui maneant. Videat autem quisque, vt eligat sibi locum irriguum, in quo fructificans proferat in tempore suo vitæ fructum. Sunt autem tres decursus aquarum. Incitamenta scripturarum: quæ per minas, & promissa honestam in homine suscitant voluntatem. D Charismata gratiarum: quæ hominem spiritualem ex animali efficiunt, ad sui prouisionem, & curam informando, & docendo omnem veritatem, ministrant operum fœcunditatem. Stillicidia lachrymarum: quæ dum uenas intentionis atque propositi suo rore irrigant, & infundunt ne lignum moriatur, perseuerantiam largiuntur. Qui iuxta hæc fluenta radicatus fuerit, per menses singulos faciet fructum, & folia ligni illius ad suauitatem gentium.

NOn uno eodem que modo omnes qui ebrij fuerint, debriantur. Aliud est uinum malitiæ, quod effluit de vua fellis & a diabolo initium habuit: qui amaritudinem peccati, & mortis humano generi propinauit: quo debriantur iniqui conformes facti ei. Aliud est vinum molestiæ, quod emaneat de labrusca conditionis humanæ, quæ domino suo acetum iniquitatis apposuit. Hoc uino quisquis inebriatus, non iniuste, sed meritò peccati sui a Deo hoc perpeti comprobatur. Aliud est uinum gratiæ, quod ex botro Cypri, id est, conditoris largitate discurrit, & hoc est mustum quo sponsi filij debriantur: quod mittitur etiam & in utres nouos.

REges sunt, & sacerdotes omnes electi, & eos oportet oleo vnctionis inungi. Est autem oleum triforme. Aliquid siquidem est oleum effusionis: videlicet verbum Dei quo initiantur veterem hominem E exeuntes: vt quasi adolescentulę in amorem sponsi surgant. Aliud est oleum puritatis: quo lagenæ operum nostrorum impleri debent: quod, in lampade diuini feruoris ignem debet incessanter nutrire. Aliud uero oleum exultationis: charitas uidelicet principalis: quæ mentem quam repleuerit dilatat, ut gustans quam suauis est dominus

nus, in vertice iustitiæ sedens in solo Deo glorietur, & gaudeat.

CHristiani à Christo nomen acceperūt: & operæprecium est, vt sicut sunt hære des nominis, ita sint imitatores sancti-tatis. Tria ergo sunt quæ in Christo nobis expressa, plenis uiribus exercere debemus: videlicet improbare viuaciter seculi uani-tatem: quia, & Iesus ne rex constitueretur à turbis, aufugit. Exercere viriliter pœni-tentiam: quia, & Iesus sicut agnus occisus est. Et habere veraciter geminam charita-tem: quia Iesus pro inimicis orauit.

SEptem gradus descensionis habet humi litas. Abdicationem rerum: exemplo apostolorum. Abdicationem vestium: sicut Helias, & Ioannes. Corporis exerci-tium: vt Paulus. Directionem in prospe-ris: instar Dauid pauperis, & regis. Patien tiam in aduersis: sicut Iob, & Thobias. Pro-prium adhorrere consilium, & propriæ uo-luntatis affectum.

F ARma virtutis quibus arma nequitiæ expugnantur, sunt hæc. Plena peccati cognitio, quę expellit tenebras volu-ptatis. Pœnitentialis afflictio contra dul-cedinem carnalitatis. Humilis, & vera con-fessio contra venenum iniquitatis. Sufficiēs, & digna correctio in mutatione pristinæ uoluntatis. Perseuerantię plena successio, ut perfecta subrogetur custodia sanitatis.

Necessaria sunt pœnitentiæ tria hęc. Ab-stinentia, per quam carnis superbia edoma-tur. Lectio, cuius fructu reformandus in ui-gorem animus saginatur. Oratio cuius mu-nimine, & tutela uirtutum examina prote-guntur.

Humilitatis uirtus habet hęc tria. Su-periori subdi, ut ad eius æqualitatem nul-la ambitione, uel inuidia rapiatur. Æquali non pręferri, ne illicito appetitu superior velle fieri videatur. Minori subdi potius, quam præponi, ut ex hoc humilitatis ueritas comprobetur.

Non omnes uniformiter gradiuntur ad Deum. Quidam passu, sicut illi, qui terre-norum curis impliciti, uix aliquando respi-rant, ut domini recordentur. Quidam mo-desto incessu qui domini seruitio mancipa-ti, & Deo quidem seruiunt, & tamen erga seipsos indulgentiores existunt. Alij ueloci, id est, rapido cursu: sicut hi qui super carne sua se mouentes, & se, & transitoria con-temnentes, celeriter proficiscuntur ad Deum, hoc solummodo cupientes, in pace quiesce re in idipsum.

G Electos tria in futuro manent. Inter-na satietas, eterna iucunditas, iucun-da uoluptas. De his dicitur: Exultent iu-sti, &c. Psa.67.a

Triforme est desiderium electorum. Vna nimiter habitare in domo. Vnde est: Vnam petij à domino. Victoriam obtinere de mun do. Vnde est: Quis me liberabit de corpore mortis huius? Præsentialiter frui Deo. Vn-de est, & illud: Cupio dissolui, & esse cum Christo. Psal.26.b Rom.7.b Phili.1.c

Trifarius est prælatorum timor. Ne au-dientium animos exquisitior apparatus, commoueat, ne interni iudicis oculos im-moderatior usus offendat, ne iustitiæ retri-butio in præsenti eis fiat.

Triformis est sanctorum dolor: quia ce-ciderunt de paradiso, quia tenentur in exi-lio: quia differuntur à regno.

In mōte montiū Christo, fuerūt hęc duo, coagulum passionis, & pinguedo sanctitatis.

Vituli quos domino immolare debemus tres sunt. Nouæ conuersionis effectus: quasi vitulus nouellus cornua producens, & vn-gulas. Sacræ religionis profectus, qui est vi tulus tenerrimus de armento. Consumma tę virtutis affectus, qui est uitulus saginatus.

Quadriformis est pressura nostra. Corru ptibilis carnis angustię: quæ sunt dolores mortis. Temporalium præssurarum mole-stiæ: quæ sunt torrentes iniquitatis. Occul-ti hostis latentes insidiæ, quæ sunt dolores inferni. Deceptoriæ facies mundanæ glo-rię, quę sunt laquei mortis. H

Fumus est ab ira: Dei quia in cōsideratio ne iræ Dei electi compunguntur. Ignis à fa-cie eius: quia per cognitionem, & præsentiā eius ad amorem accēduntur. Caligo sub pe-dibus eius, quia per districtū illius examē re probus desperationis nebulis obscuratur.

Ambulat dominus superpennas uentorū cū electi eius dulcedinem, uel tenuiter attin guntur. Volat, cum de incircunscripta eius substantia nihil percipiūt. Vnde est: Fuge di-lecte mi. Ponit dominus tenebras profundi tatis, & altitudinis latibiculum diuinitatis suæ in sole manifestationis, & laboris taber-naculum carnis suæ, in luce puritatis, & san ctimoniæ habitaculum mansionis suæ. Cant.8.d

Portas suas mundus habet quibus ingre dimur ad eum, quæ sunt, corrupta sensuali-tas, & incesta cupiditas. Vnde est: Appropin-quaue- Ps.106 b Mat.16 a

Act.12.b quæsierunt vsque ad portas mortis. Portæ Eze.43.a inferi, cæca desperatio, & dura obstinatio. Vnde est: Portæ inferi non præualebunt. Portæ cœli, humilis patientia, quæ est porta ferrea ducens ad ciuitatem: & amoris concordia, quæ est porta orientalis.

Genera retributionis sunt quatuor, duo Mat.5.g in hoc seculo, & duo in futuro. Retributio 6.a.c prosperitatis, & abundantiæ impiorum. Vnde est: Receperunt mercedem suam. Damnationis, & ignominiæ eorũ, familiaritatis & gratię iustorum, dulcedinis amoris, & gloriæ. Duo autem sunt, quæ remunerantur, iustitia operis, & puritas cordis. I

Tres sunt lucernæ. Regula disciplinæ Christus, quæ accenditur, ut drachma perdita inueniatur. Forma veritatis in Euangelio, quæ ponitur super cãdelabrũ. Sciẽtiæ puritas in corde bono, quæ illuminatur a dño.

Pedes nostri esse debent sicut ceruorum, & sicut vituli.

Alij sunt filij alieni, qui mentiuntur: alij filij Belial, qui non cognoscunt Deũ, alij filij Israel, qui cognoscunt.

Triforme est semen. Veritatis, & iustitiæ, quod in terra iactum facit fructum centuplum: iniquitatis, & malitiæ, quod est geminẽ viperarum: erroris, & malitiæ, quod est Chanaan, & non Iuda.

Sapientia Dei quasi perdix fouet filios, quos non peperit, quasi gallina congregat pullos sub alis, quasi aliqua prouocat ad volandum.

Trifaria est uestis nostra. Pœnitentialis anxietas, quę est vestis uiduitatis: religiosa maturitas, quæ est uestis iucunditatis: sincera integritas, quæ est uestis uirginum.

Vestes Esau, honestas vitæ, & maturitas disciplinæ, pelliculæ hœdorũ, abiectio noxiæ uetustatis, & mortificatio pro- Gen.27.d priæ voluntatis. Cibi, hilaris obedientia, & humilis abstinẽtia. Pater tangi filiũ apposita probationis manu. Osculatur secretę inspirationis instinctu. Benedicit religionis ꝑfectu.

K Tria sunt necessaria puritati. Integritas actionis, simplicitas intentionis, tranquillitas deuotionis.

Puritas tria confert. Spiritum libertatis, gaudium securitatis, firmitudinẽ charitatis.

Reprobi aliquãdo sunt sicut fumus, quia in sua altitudine euanescũt. Aliquãdo sicut puluis, quia nullum charitatis humorẽ proferunt. Aliquãdo sicut certa, quia ad calorẽ, id est, impulsum tẽtationis facilè liquefiunt.

Portæ Sion, Ecclesiæ sunt sacramẽta, sine quibus Ecclesiã nõ intramus. Portæ iustitiæ sunt virtutes medię, quas temporaliter exercemus. Portæ æternales sunt præcipuę uirtutes, quas etiã in futuro habituri sumus.

Tria sunt quibus obnoxij sumus Deo. Signaculum naturæ, quod ad similitudinem Dei facti sumus. Talentum fidei, quod per bonum opus Deo integrũ resignare debemus. Titulus professionis, quo ad seruiẽdũ Deo sponsionis vinculis alligamur.

Tribus modis nos interrogat Deus. Promulgatione præcepti, ut nostra nobis obedientia nota fiat. Inuectione flagelli, vt patientia nostra proximis innotescat. Reuelatione secreti, ut se nobis uirtus humilitatis aperiat.

Tribulatio tria confert. Exercitiũ, ne uirtus amoris ocii tepore frigescat. Probationẽ: ut nostræ constantiæ fortitudo ad exemplũ hominibus innotescat. Præmium, ut iuxta tribulationis modum immensum gloriæ põdus accipiat. L

Aduersitati tria sunt opponenda. Electorũ agones, & angustię, quas patiũtur qui piè uiuũt. Redẽptoris afflictiones, & modestię, quas ei sęuissimi principes intulerũt. Dispositio moderatricis iustitiæ, cuius altitudinẽ quasi uirgę Ioseph summitatẽ nõ discutere, sed adorare debemus. Hæc sunt tria illa ostia uectes, & termini, quibus dominus circundat mare seculi.

Triforme est exercitium electorum. Austeritas ieiuniorũ qua excolitur terra carnis vt fructum ferat. Assiduitas lectionum, qua reficitur animus, ut homo interior pinguescat. Instantia orationum, qua mens ad cœlestium appetitum assurgat.

Auctor mirabiliũ Deus, tria quædã mirabilia operatus est in Maria. Integritatẽ munditię mirabiliter suscitauit, vt arca testamẽti auro purissimo tegeretur. Puritatem uirgineam potenti aliter fœcundauit, ut rubus ardens non combureretur. Ima supernis ineffabiliter copulauit, ut scala Iacob mediante terrena cœlestibus unirentur.

Tria nobis cõtulit Mariæ fęcunditas. Auertit iugũ captiuitatis antiquæ, remisit irã indignationis diuinę, deleuit notam iniquitatis humanæ.

Electi tria præstolantur in futuro. Quod in eis mortale est à uita penitus absorberi: perennis gloriæ compensatione ditari: Deũ sicuti est, insatiabiliter contemplari.

Reprobi

M Reprobi tria sperare dicuntur. Voluptatem corpoream sibi ad sufficientiam cumulari, momentaneam gloriam ad beatitudinem suffragari, mores suos & opera nullo posse iudicio reprobari.

Imitator Christi tria debet agere. Simplicis innocentię sensum tenere, ut cũ Christo puer efficiatur. Abiectum & humilem habitum amare, ut infantiæ Christi pannis uilib. inuoluatur. In disciplina simpliciter ambulare, ut cum Christo in præsepio positus inueniatur.

Spiritus sunt administratorij, qui curam habent salutis nostræ: sunt operatorij, qui auctores existunt sospitatis humanæ: sunt contemplatorij, qui assistunt vultui maiestatis diuinę.

Beati spiritus uisione satiantur, dulcedine debriantur, charitate sociantur.

Homines Deum expectantes debent esse suspensi quando ueniat, dubij quid eis deserat, hilares & deuoti, diligentius adornati: tria sperantes in eo, nuptialem præsentiam, familiarem gratiam, liberalem munificentiam.

Tres sunt species nuptiarum. Prima reconciliationis per fidẽ, in qua sunt tria fercula. Peccatorum ablutio, gratiæ consecutio, naturæ reformatio. Secunda adoptionis per spem, in qua etiam sunt, eloquij diuini consolatio, alimonię cœlestis communio, dulcedinis internę prælibatio. Tertia est glorificationis perfectæ per charitatem. Cuius fercula sunt, æterna incorruptio, uera glorificatio, perennis Dei uisio.

A Tres sunt equorum species. Mundialis superbia, cuius ascensor cadit retrò. Spiritualis scientia, cuius collo circundatur hinnitus. Integralis mundicia, quam omnis cœlorum exercitus sequitur in uestimentis albis.

Verba consolationis Dei sunt, ablutio culpæ, restitutio gratię, euasio exilij, consecutio regni, consortium diuinitatis, adeptio æternitatis.

Arma fidelium tria sunt. Sapientiæ plenitudo, quæ est funda. Dauid, de qua sententiarum lapides emittũtur. Patientiæ firmitudo, quę est baculus, quo luporum rabies propulsatur. Charitatis amplitudo, quæ est pera Dauid, de qua orationes proferuntur.

Tria prelatis necessaria sunt. Viua fidei & doctrinæ sinceritas, ut inhabitent in eadem regione. Studiosa bene operandi sedulitas, ut vigilias cum pastoribus celebrent. De salute subditorem diligens curiositas, ut custodiant gregem suum.

Bubulcus habere debet duo. Votis suauitatem, quæ laborem mulceat operantiũ. Aculei punctionem, quæ torporem excutiat pigritantium.

Tres sunt species pœnitentiæ. Simulatoria & infructuosa, cuius exemplum est in Esau & in Saul. Crudelis & desperata, sicut in Cain & Iuda. Vtilis & consummata, sicut in Maria & Zachæo: cuius partes sunt quinque. Contritio in corde, confessio in ore, maceratio in carne, correctio in opere, perseuerantia in uirtute. B

Tria inueniuntur in Petro: fidei vnitas, pœnitentiæ ueritas, amoris soliditas.

Tria sunt genera mutationum. Sublimitas in humilitatem: quando verbum carnem assumpsit. Contemptibilitas in maiestatem: quando se homo Deus corã discipulis transformauit. Mutabilitas in æternitatem. quando resurgens cœlum regnaturus ascendit.

Ea quæ agimus, vel in lumine vultus hominum facimus, ut hominibus placeamus: vel in lumine vultus nostri, vt benefacere, quod malum est nos credamus: vel in lumine vultus Dei, ut ipsi soli quicquid boni in nobis est, humiliter ascribamus.

Tria sunt, quæ patientiam subruunt. Anxietas nimia doloris, causa iusta innocentis, indignitas inferentis.

Qui a societate recedit, amittit conuentorum solatia, prosequendo socios subit fastidia: aberrans facile sequitur deuia: incurrit sæpius vitæ naufragia.

Magistri operum Pharaonis tres sunt. Fœtidus ardor æstuantis luxuriæ: anxius furor sæuientis auaritię: noxius appetitus inanis gloriæ.

Tres sunt in nobis principes, quos necesse est mori, ut Christus uiuat. Prudentia secularium, quæ est Ioseph. Eloquentia spiritualium, quæ est Moyses. Copia temporalium, quæ est Iosue.

Triforme est impiorum refugium. Deceptricis documentum fallaciæ: quæ est Phiton. Secularis munimentum potentiæ: quæ est Ramesse. Simulatricis figura iustitiæ: quæ est ciuitas solis. Has iubet Pharao ædificari. C

Tres sunt calices quos Dominus nobis propinat, pœnitentiæ & doloris, qui est plenus

plenus mixto. Patientiæ & laboris: quem bibit Iesus. Beneuolentiæ & amoris: qui est inebrians & præclarus.

Quinque sunt torrentes. Crudelitatis & maliciæ, qui est Cyson: apud quem Iabin occiditur Philosophialis eloquẽtiæ: hic est Cedron, ultra quem Iesus egreditur. Passionis & angustiæ: hic est in uia, de quo Iesus dicitur bibisse. Cœlestis sapiẽtiæ, apud quem Helias pascitur. Iucunditatis & læticiæ, quo potantur electi.

Tribus modis renouamur. Carne per baptismi mysterium ab originali peccato: opere per pœnitentiæ remedium ab actuali delicto: carne & spiritu per resurrectionis donum.

Species terræ quadriformis est. Flos & uiriditas temporalium bonorum, quæ irrigatur sicut paradisus. Vtilis uita & conuersatio electorũ, de qua oritur panis. Amœnitas cœlestium mansionum: quæ fluit lacte & melle. Situs gehennalium locorum: quæ est terra miseriæ & tenebrarum.

Quadrisarium est genus deserti. Inuia mundani exilii solitudo, de quo Dauid: In terra deserta inuia & inaquosa, &c. Disciplinæ Christianæ difficilis altitudo: in qua peregrinantur filij Israel. Cœlestis Hierusalem delectabilis amplitudo: in qua relinquuntur oues nonagintanouem. Gehennalis miseriȩ terribilis habitudo, quæ est desertum solitudinis.

D

Quatuor sunt species curruum. Elationis & dominij, in quo mergitur Pharao. Humilitatis & studij, in quo sedet Eunuchus. Deuotionis & obsequij, in quo sedens Ioseph occurrit patri. Amoris & desiderij, in quo rapitur Helias.

Triformis est ascẽsus Domini. Victoriosus, quo ascendit super occasum. Speciosus, quo ascendit super cœlos cœlorũ. Gloriosus, quo ascendit super pennas ventorũ.

Regnum cœlorum alij uiolẽter rapiunt, ut pauperes spiritu: alij mercantur, ut illi qui faciunt amicos de mammona iniquitatis: alij furantur, ut mulier quæ tangit fimbriam: alij compelluntur intrare, ut pauperes seculi.

Quatuor sunt quæ veram conferunt humilitatem. Vilitas operis, assiduitas subiectionis, comparatio melioris, iudicium conditoris.

Tria sunt iudicia: alienum, proprium, diuinum.

Preciosam mortem aliquando facit uita, ut in confessoribus: aliquando causa, ut in martyribus, aliquando uita & causa, ut in plerisque.

Tria sunt præputia quæ prȩciduntur. Carnis præputium in Iudæo, cordis præputium in Christiano, linguȩ præputium in perfecto.

Quatuor sunt tempora, præfigurationis, prænunciationis, uisitationis, redẽptionis. E

Modis quatuor uisitat nos Deus: Exhibitione prȩcepti. præceptũ enim aliud carnale, aliud spirituale. Asperitate flagelli, cuiusmodi sunt quinque causȩ. Vt ab iniquitate corrigat, ne quis de collata uirtute superbiat, ut uirtus hominibus innotescat, ut alios eius exemplo compescat, ut corona cumuletur & crescat. Nouitate miraculi: quod uisibile est & inuisibile. Inspiratione subtili.

Quater luctatus est Iacob. In utero cum Esau, in adolescentia cum eodem, in Mesopotamia cum Laban, in Bethel cũ angelo.

Iesus dicitur ter fleuisse. In ipso ortu, genus humanum: processu temporis, Lazarum: ad ultimũ in Hierusalẽ futurũ casum.

In fronte aliquando lepram, aliquando Thau, aliquando laminã aureã gerimus.

Dominus sedet aliquando in valle Iosaphat, aliquando in monte, aliquando in solio excelso.

Tonitruum aliud igneũ, aliud pluuiale.

Duo sunt calcaria, quibus urget propheta asinã suam. Pudor, ne temporaliter polluatur: timor, ne æternaliter puniatur.

Tria sunt quæ nos restringũt & cohibẽt, & quasi cinctoria dici possunt. Corporeæ mortis memoria, quæ est zona pellicea qua cingebatur Helias & Ioannes. probabilitas & decor pudicitiæ, qua cingitur Aaron accedens ad Deum. Amor religionis & iusticiæ, quæ est zona aurea, & ea præcingitur Iesus ad mammillas. F

Quatuor uirgines sunt, quas in coniugium sociare debemus. Eloquentia philosophialis, quæ est Zelpha ancilla Iacob. Sententia iurisdicialis, quȩ per Baalã designatur. Innocentia actualis, quæ Lia potest dici. Contemplatio spiritualis, quȩ Rachel intelligitur.

Duo sunt oculi sponsȩ. Rerum habentiũ consideratio, quæ est uelut flamma ignis: & cœlestis patriȩ digna æstimatio, in qua uulneratur cor sponsi.

Vestimenta

Vestiméta communia ministris Dei tria sunt. Cœlestis sapientia, quę est Ephod, & caput operit: perseuerans iustitia, quę poderis est, & totum corpus induit: carnalis con tinentia, quæ lumbos cingit.

Candelabra in scripturis reperiũtur tria. Legalis obscuritas, quæ sphęrulas habẽt, & lilia: prophetalis subtilitas, quæ habẽt duas oliuas in cacumine suo, & Euangelica ueritas, quæ habet in medio sui similem filio hominis.

Munitiones quibus anima vallatur, tres sunt. Sedula circunspectio, quæ est sepes, san ctorũ intercessio, quæ est vallũ firmissimũ, diuina protectio, quæ est murus protegens ab incursu hostium.

Spem nostrã triplex ratio discutit, & roborat. Humilitas collatę sapientiæ, quod est ouum in aqua coquere, firmitas constantis G patientię, quod est ouum igni assare, ueritas inspirationis occultæ, quod est ouum in sagimine frigere.

Tria sunt quibus Deus vindictã exercet in hostes. Lauacri salutaris remediũ, quod velut mare rubum occidit Aegyptios. Pœnitentię condigne exercitium, quod uelut sulphur peccatores interimit. Districtionis extremæ iudicium, quod velut ignis ad uocẽ Heliæ inuoluit.

Lectus animæ, in quo pausat, tripertitus est. Grauitas debilitatis corporeæ, quã sibi languidus sanatus substernit. Tranquillitas quietæ conscientiæ, in qua fugiente Dauid statua ponitur. Hæc est cui duæ culcitræ supponuntur. De præterito securitatis, & fiduciæ amplitudo, de futuro remunerationis, & premii certitudo. Ceruical quod supponitur capiti, diuinæ familiaritatis, & gratiæ largitudo. Lectus tertius humilitas superioris gloriæ, quæ est lectus floridus, quẽ sexaginta fortes ambiunt.

Vitreæ per quas solis radius infunditur, tres sunt: charitatis integritas, per quam peccati remissio se infundit: humilitatis puritas per quam Mariæ gratia cœlestis illapsa est: intellectus subtilitas, per quam radius sapiẽtiæ cor illustrat.

Septem lampades thronum electæ mẽtis illuminant, charismata, scilicet spiritus, quæ plenius propheta prosequitur. Quæ dum oleũ glorię iucundique timoris, & infirmitatis cœlesti igne consumunt, lumen ueritatis H incessabiliter administrant.

Quod nobis apponitur ad edendum, trifarium est carnis edulium: hœdus de capris in fructu pœnitentiæ, quem Iacob obtulit Isaac, ut benediceretur, vitulus de armẽto in actu iustitiæ, quem Abraham expẽdit in cibos angelorum: uitulus saginatus in cumulo gloriæ, quem pater recepto filio legitur uictimasse.

Triplex est hortus in quo electæ animæ spaciantur. Molestia corruptibilis uitæ, quæ est hortus nucum, in quo Susanna lauatur. Amœnitas iucunditatis supernae, quae est hortus deliciarũ in quo ponitur Adam, vt operetur, & custodiat. Dulcedo, & suauitas visionis diuinae, quae est hortus cõclusus, in quo Ioseph statuit sibi monumentũ in petra excisum. Munda quoque cõscientia, pro sui diuersitate hos in se suscipit hortos.

Esuriei nostrae mensae tres apponũtur: legis & Euangelij sacramentũ, in quo sumũtur sapientiae dapes, catholicæ institutionis mysterium, ubi accipitur caro piscis assi, & fauus mellis: aeternæ satietatis arcanũ, quod intra velum est, & panes continet propositionis, & uitae.

Thesauri quos thesaurizare debemus, tres sunt. Desideriũ pietatis in corde, qui abscõditur in agro, vt ematur. Doctrina ueritatis in ore, quae est thesaurus niuis, & grãdinis. Assiduitas perseuerãs in homine, quæ habet frumentũ, & hordeũ, & oleũ & mel. Hi sunt thesauri Magorũ, qui aurũ, thus, & I myrrham nato Domino obtulerunt.

Quatuor differentiæ panũ in scripturis reperiuntur, quibus diuersæ generis humani deplorantur miseriæ, panis coctus in stercore humano, bouino, cinere, & clibano, quibus diuersi affectus mentis humanæ exprimuntur.

Altaria quibus vota superponere debemus, tria sunt: diuinarũ sanctionũ expletio, quod fit de lignis sethim in deserto: beatorũ multiplex aduocatio, quod fit de lapidibus, quos ferrum non tetigit redemptoris humilis incarnatio, quod fit de terra.

Puellæ quæ euertunt sensum nostrum, tres sunt. Teneritudo carnis nostræ, quę est Dalida, quæ Sampsoni eruit oculos. Amœnitas mundialis gloriæ, quæ est Hiezabel, & Naboth occidit. Diffidentia futuræ vitæ, quæ est filia Herodiadis, & aufert caput prophetæ.

Duæ sunt tribus Leui, & Iudæ, ex quibus sacerdotes sumuntur, Aaron, & Christus, & eorum successio. Quod qualiter conueniat,

niat, ex nominum interpretatione poterit coniectari.

Aquilæ dominico corpori assidentes tres sunt. Magnitudo potentię laicalis grandis, & magnarum alarum. Abusio propositi clericalis, quæ ponit in cœlo nidum suum: Humilium subtilitas spiritualis, quæ prouocat ad volandum pullos suos.

Quadripertitum est officium sacerdotale viuam carnis hostiam immolare, quod Leuiticum est: uirtutum charismata Deo offerre, quod est incendere aromata, & filiorum
K Aaron est, cum feruore martyrij cœlum intrare, quod est introire cum sanguine sancta sanctorum: gratiæ, & precum uota cœlo transfundere, quod est panem, & uinum Deo offerre.

Fontes quibus animæ lauantur, tres sunt. Anxietas contritionis, quæ irrigat superficiem terræ humilitas confessionis, quæ posita est extra vrbem: deuotio compunctionis, super quam Iesus moratur, & sedet.

Panes quibus alimur in hac uita tres sunt. Purgatorius cum amaritudine, quem mulier Sarreptana ministrat in fame: consolatorius cum dulcedine, quem angelus apponit quiescentis in umbra: solidus cum fortitudine, qui perducit ad montē Dei Oreb. Hi in tribus portionibus corporis Dominici continentur.

Lucernæ, quæ noctem uitę huius illustrant, tres sunt. Intelligentiæ uigor in animo, quę accenditur, ut drachma reperiatur. Sapientiæ splendor in verbo, qui in alto ponitur, ut lumen eius videatur. Iustitiæ forma in proximo, quæ uenienti ad nuptias antefertur, vt candelabris portari possit.

Tres riui salutis fluxerunt a corpore Iesu. Verbum doloris in quo confessio, sanguis aspersionis in quo afflictio, aqua emundationis in qua compunctio.

Piscinæ tres in Scriptura reperiuntur. Vetustas erroris, quæ est post duos muros. Sensualitas carnis in qua decumbebat languidi. Perspicacitas rationis, quæ est in uia agrifullonis.
L In his adaquantur oues, & holocausta lauantur.

Fomenta ignis tria in nobis. Stipula cogitationis immundæ. Fœnum locutionis prauæ. Lignum operations illicitæ, Hæc ad ignem nos nutriunt, nisi superioribus fontibus extinguantur.

Contemplatiuorum fenestræ tres sunt. Originaria, quę est uersus Orientē. Gubernatricia, quæ uergit ad austrum. Cōsummatiua, quæ respicit ad Occidentem.

Quatuor fontes irrigant hortum Dei: reatus proprij deploratio, quę circuit terram Aethiopiæ: excessionis fraternę cōpassio, quæ vadit contra Assyrios: indultæ gratię consideratio, quæ medium interſecat Babylonis: desideriosa charitatis affectio, quę circuit omnem terram Euilath. Hi fontes habent irriguum superius, & irriguum inferius, habentes aquas maris, fluminis, fontis, & niuis.

In scutella Dei tria fercula continentur: clarius perspicuitatis, quæ fulgebit, ut sol: integritas, quæ erit, ut angeli: firmitas æternitatis, quæ erit, ut Deus.

Ostia per quæ transitur ad uitam, tria sunt: fidei ueritas, retro quam Sarra ridet: spei firmitas, quę est in latere arcæ: charitatis soliditas, quam obseruant Cherubim cū flammeo gladio.

Triforme uinum est in scypho Dei, rubicundum in longanimitate sanctorum, quod letificat Isaac in ægritudine: album in remuneratione iustorum, quo debriatur Noe: nigrum, & acidum in damnatione prauorum, quod Iesus gustat, sed non uult bibere. M

Vestis qua sacerdos uti debet, triplex est, exterioris operis grossitudo, quo induitur Aaron coram populo, spiritualis sanctimoniæ habitudo, quā apud se Rebecca abscondit, & ea utitur Aaron in tabernaculo: contemplatiue dulcedinis pulchritudo, quæ inconsutilis est, & ea utitur Iesus.

Tunicæ quibus uestimur, tres sunt: castigatiua corporis edomatio, quæ pellicea est, & induit Adam: constantis perseuerantiæ longitudo, qua dilectus amicitur Ioseph: remuneratricis gratiæ largitudo, qua uestitur Iesus.

Seraphim sexalæ sunt. Duę pedales, pudor de pręteritis, & metus de futuris. Laterales quibus uelatur, timor deprimens, & spes sustollens. Capitaneæ, humilitas prouehens, & charitas perficiens.

Solia duo Deus habet: angelicam substantiam, quæ est excelsum solium, & humanam naturam, quæ est solium eleuatum.

Quatuor animalibus quatuor pennæ sunt: timor, & pœnitentia, quæ corpus uelant: amor, & spes, quæ sibi iunguntur, & uolant.

Animalibus nouæ legis sex alę insunt, naturalis suggestio, legalis institutio prophetalis

talis assertio, Euangelica sanctio, Apostolica iussio, Ecclesiastica consuetudo.

A Cubile Iesu triplex est: unitas testamentorum, quæ est quasi uterus uirginalis: Ecclesia electorum, quæ est quasi præsepium: conscientia purgatorum, quæ est quasi sepulchrum in petra.

Tria sunt quę nobis in sanctis apponuntur ad edendum: exterior corporis habitudo, quam tria sata constituunt: in uultu grauitas, in habitu uilitas, in incessu maturitas. Hic est panis quo quinque millia saturatur, & est hordeaceus. Sequitur interior spiritus aptitudo, quam tria quoque sata constituunt, in prosperis humilitas, in aduersis soliditas, in cunctis mediocritas. Hic est panis siligineus, quo quatuor milia saturantur. Sequitur superior, & Deo similis pulchritudo. Huius sata cōstituit in Deo & homine charitatis triformitas, quæ amicum & inimicum complectitur, & diligit propter Deum. Hic est panis frumentitius, qui spiritussancti uapore decoquitur, & panis angelorum uocatur.

Duæ sunt domus Dei. Exterior rerū ministra curiositas, quę tabernaculum est super quod apparet gloria Domini, & recedit Deo uacans, & seruiens deuota simplicitas, quæ templum est, & de loco nō mouetur.

Duę sunt arcæ in ueteri lege. Textus historiæ literalis, quæ habet in se homines & iumenta. & sensus continentiæ spiritualis, quæ habet manna & uirgam Aaron.

In scriptura inueniuntur tres currus: Ela
B tio potentiæ temporalis, cuius auriga est tumor pręsumptionis & audaciæ, habens equum robur propriæ confidentiæ. Rotæ eius præceps mobilitas uanitatis, & fœlix successio prosperitatis. Hic est currus Pharaonis, in quo moritur Rechab. Sequitur
Exo.14.g altitudo conuersationis & vitę. Auriga eius
& 15.c sermo commotionis diuinæ, habens equū, uotum perseuerantiæ. Rotæ eius horrenda terribilitas tormentorum, & mira delectabilitas præmiorū. Hic est currus in quo legit cum Philippo Eunuchus. Sequitur cel
Act. 8.c situdo contemplationis & gratiæ. Auriga eius amor cœlestis patriæ, habens equum desiderium beatitudinis & uitæ, Rotæ, improbatio gloriæ mundialis, & diuinæ reuerentia Maiestatis. Hic est currus igneus, in quo Helias rapitur in cœlum.

4.Reg.2. b.c. Tria sunt operimenta altaris. De peccatis pœnitentialis afflictio, quæ est cilicium: de uenia laudis & lætitiæ magnitudo, quæ est uelut æs sonans: de gratia præcordialis iubilatio, quæ rutilat uelut aurum.

Claues quæ nobis occulta reserant, tres sunt. Anxij temporis austeritas, quæ aperit puteum abyssi: præsumptiue spei subtilitas, quæ reserat regnū cœlorū: uere dilectionis conspicuitas, quæ est clauis Dauid.

Fluuij quibus peccatores se lauant, duo sunt. Fluxus corruptionis & lasciuiæ, pestis adulationis & fallaciæ, qui sunt Abana & Pharphar fluuij Damasci.

Quibus iusti se balneant, duo sunt. Inuectio corruptionis & contumeliæ, suauitas consolationis & gratiæ, qui sunt Ior & Dan fluuii Iudæ. C

Cantica fidelium quatuor sunt. Victoriæ, quod submerso canitur Pharaone. Ad Exo.15.a hortationis, quod terram promissionis cōcinunt intraturi. Lætitiæ, quod de susce- Num.34 2.Re.2.a ptione filij cātat Anna. Fortitudinis, quod Dauid cantat de manu Saulis ereptus.

Quatuor species herbarum sunt in horto Dei. puritas corporalis mundiciæ, quæ est quasi lilium: gratia spiritualis innocentiæ quæ est quasi hyssopus: ueritas liberalis eloquētiæ, quæ est quasi uiola: iusticia operationis continuę, quæ est quasi rosa.

Martyrium sine sanguine triplex est. parcitas in ubertate, quam habuit Dauid & Iob: largitas in paupertate, quam exercuit Tobias & uidua: castitas in iuuentute, qua usus est Ioseph in Aegypto.

Duo sunt pedes, quibus uti debemus, natura & consuetudo.

Equi quibus ad cœlum euehimur, tres sunt: Dolor ex pœnitudine, cuius singulas coluber mordet. Huius sella est de ueniae perceptione praesumptio, frenū & camus solatia scripturarum, & exemplaria ueterū. Calcaria quibus urgetur, de reatus enormitate consulio, de pœnae cōsideratione formido. Fouea, desperatio. Sequitur feruor ex religione, cui supersedet Mardocheus in ueste regia. Huius sella temperans discretionis grauitas, frenum & camus suspecta conditio carnis suę, & utilis emersio perseuerantiae. Calcaria exercendæ honestatis D cupiditas, & fraternæ commoditatis auiditas. Fouea intemperantia. Sequitur desiderium ex amore, cui datur fortitudo, & circundatur hinnitus. Calcaria, fluxa labilitas praesentium, stabilis aeternitas futurorum. Ductor, affectuositas uidendi

Deum.

Deum. Fouea indiscretio.

1. Re.24. a Speluncæ in libris sacris inueniũtur tres. Peruersa impietas voluntatis, quæ est latronum, in qua Saul purgat ventrem. Gen.23.d Solida firmitas æquanimitatis: quæ fit in altari, & est unius cubiti. Exercitium geminæ pietatis. Hæc est spelunca duplex, in qua patriarchę sepeliuntur.

Quatuor sunt arma quibus principaliter communimur. Prudens, & humilis intelligẽtia, quę est quasi galea, & caput operit: mediocris, & parca tẽperantia, quæ est lorica, & pectus tegit: perseuerans, & patiens constantia, quæ est quasi scutum, & dexteram munit: retributrix æquitatis iustitia, quæ est gladius utrobique incidens ad diuisionem animæ, & spiritus.

Tria sunt sacrificia. Pia contritio habens butyrũ humilitatis, & absinthium indignationis: digna operatio habens oleum discretionis, & acetum confusionis: gratiarũ actio habens balsamum deuotionis, & uenenum ingratitudinis.

Quatuor sunt in quibus anima captiuatur. Mundialis nequitia, inutilis tristitia, inanis gloria, latens superbia.

E Cœli ad quos rapimur, tres sunt. Dignitas ecclesiasticæ puritatis, ad quam rapitur Helias in corpore, ueritas angelicę subtilitatis ad quã rapitur Ezechiel in spiritu, summæ incircunscriptio deitatis, ad quã rapiuntur animæ electorum.

Sex sunt refugij ciuitates. Interdictæ prę-uaricationis cautio, sequendæ præceptionis obeditio, propitiandæ diuinitatis ambitio. Hæ sunt in terra Chanaan. Mundanæ fabricæ consideratio, urbis tyrannicæ iugis inspectio, & supereminens uerbi Dei cognitio. Hæ sunt trans Iordanem, & sunt de sorte Leuitica.

Paradisorum tria genera sunt. Voluptuosa dulcedo uisibilium, quę irrigatur sicut ortus deliciarum: sincera puritas spiritualium, quæ in se conseruat hominem: deliciosa ueritas supercœlestium, ubi Paulus audit arcana uerba.

Montium genera quatuor sunt. Montes 2.Reg.1.b Gelboe, ubi abiicitur clypeus Saul. Montes Amos 3. c Samariæ, qui nimis eriguntur. Montes Ar-Eze.36. a meniæ, super quos arca requieuit. Montes Israel, qui expandunt ramos suos.

Quæ nos reuocant a proposito nostro, duo sunt. Rubor incepti operis, & desperatio exequẽdæ uirtutis. Hi Rechab & Banaa, qui occidunt Hisboseth in stratu suo.

Pallia quibus nostra nuditas operitur, quatuor sunt. Vetustas erroris, & nequitiæ, quæ est quasi perizoma uerẽdorũ. Gene. 3. b Nouitas cõuersationis, & uitæ, qua Rebecca descen- Gen. 28. g dẽs de camelo operuit uultũ suũ. Integritas F cœlestis sanctimoniæ, quam Helias reliquit 4. Re. 2. e Helisæo, & diuidit Iordanẽ. Claritas immortalitatis æternę, quod est palliũ sapphirinũ, quo in die festo utitur Mardochæus.

Bonus est Deus tẽporale beneficiũ largiter impẽdendo. Patiens est vltionẽ peccatorũ misericorditer differendo. Lõganimis est reos ad pœnitentiam inuitando.

Hostes quibus tradimur, tres sunt. Immũdorũ desideriorum impuritas, quę sunt quasi muros rodentes posteriora. Corporalium passionum obscœnitas, quæ sunt quasi locustę more scorpij percutientes. Rationis, & sensus obstinata peruersitas, quę sunt serpẽtes igniti.

Latrones qui nobis optima quæque furãtur, quatuor sunt. Hebetati intellectus secordia tollens nobis sciẽtiã ueritatis. Hic latro apud Psalmistã dicitur negotiũ in tene- Psal. 90. b bris. Indomitæ carnis lasciuia rapiens meri- Ibidem. tũ integritatis, & dæmoniũ dicitur meridia- Ibidem. nũ. Fauorabilis auræ iactantia tollens plenitudinem sanctitatis, & dicitur sagitta volãs in die. Vitæ huius amor, & appetentia, rapiens præmiũ æternitatis, & dicitur timor nocturnus. Hi sunt latrones Syriæ.

Oscula tria sunt. Reconciliatorium, quo duo pedes domini misericordia, & iustitia cõiunguntur. Remuneratoriũ, quo duæ manus opus creatricis iustitiæ, & modus gubernationis cõtinuæ cõplectuntur. Cõtemplatorium, quod sumitur ad os, & uerbũ Dei, atque hominẽ in unitate miranda cõnectat. G Possunt quoque dici Naturale, quando spontanea uoluntate ducimur ad bonũ. Doctrinale, quando admonitione alterius inuitamur ad Deum. Gratiosum, quando iucunda inspiratione trahimur ad bene agendum.

Vocationes tres sunt. Diuina, sicut in Paulo. Humana in quinque milibus conuersis ad uocem apostolorum. Necessaria in primo eremita Paulo.

Cõtẽplatio dicitur cibus in hac uita, ubi in sudore uescimur pane nostro. Potus in futura, ubi libere, & sine dolore sumitur. Ebrietas in ultimo, cum anima recepto corpore congaudebit: unde dicitur. Come-

dite amici, &c.

Cant. 5. Exo. 10. Act. 10. b Exo. 14. d Contemplatiui alij ascendunt, & corruūt sicut bestia, quæ tangit montem, alii rapiuntur, & descēdunt, sicut Petrus post excessum descendit de cœnaculo.

Duo sunt vbera. Compassio de qua fluit lac consolationis, quo nutriuntur infirmi: congratulatio, unde fluit lac adhortationis, vnde sustentantur validi.

Vnguēta tria sunt. Cōpunctio de memoria peccatorū, quę infundit pedes Iesu. Deuotio ex recordatione beneficiorū, qua perungitur caput Iesu. Pietas ex consideratione miserorū, quæ ad vngendum corpus Iesu à mulieribus præparatur.

Nu. 17. d H 1. Re. 17. e Virgæ tres sunt. Virga Moysi, quæ diuidit mare rubrū. Virga Aaron, quæ confert sacerdotium. Virga Dauid pastoralis propulsans aduersarium.

Triplex fuit forma Iesu. Communis, & despecta: sole clarior, & tota splendida: spiritualis, & diuina, sed humanis visibus temperata.

Cibi Israel tres sunt. Azyma sciētiæ secularis in exitu de Aegypto. Manna intelligentiæ in deserto. Palma victoriæ triumphalis in promissionis regno.

Diuinorū conscij secretorū tres sunt. Agnitæ fidei firmissimus executor: ingruentiū vitiorū strenuus supplantator: perceptæ gratiæ humilis confessor: hi sunt Petrus, Iacobus, & Ioannes.

Tres ex omni populo liberantur. Noe, Daniel, & Iob.

Tres in sacerdotium assumuntur. Moyses, Aaron, & Samuel.

Latrones innocentiæ vestē diripiunt, tentationum sagittis confodiunt, cœlesti cōsolatione destituunt.

A domina nostra rei habent ueniā, iusti gratiam, angeli lætitiam.

Bona prouidere coram hominibus debemus. Habitu, ne sit notabilis: actione, ne sit reprehensibilis: sermone, ne sit cōtemptibilis. Coram Deo cogitatione sancta, affectione pura, intentione recta.

Duo sunt in Christo. Generatio diuina, I & generatio humana: & in spiritu sancto processio, & gratia. Operatur aliud in nobis propter nos, vt cōpunctionē dimittēdo peccata, deuotionē sanando opera, amorē reuelando cœlestia. Propter proximos aliud, vt doctrinam sermonum, gratiam curationum, &c.

Duplex est periculū, ne vel ea quæ propter nos, diuidamus proximis: vel ea, quæ propter proximos, reseruemus nobis. Hæc est discretio spirituum.

Ianitor memoriæ, recordatio professionis: uoluntatis ianitor, memoria patriæ cœlestis: portitor intentionis, consideratio gehennalis.

Modi diligendi sunt quatuor. Carnē amare carnaliter, spiritū carnaliter, carnem spiritualiter, spiritum spiritualiter.

Tres sunt panes quos de via veniēs quęrit amicus: continentia, humilitas, charitas. Luc. 11. b

Pax triformis. Ficta, vt in Iuda. Inordinata, ut in Adam, & in Eua. Vera, quā Christus reliquit discipulis suis.

Sequentiū pacē tria sunt genera. Pacati, qui in pace possident terrā suā: patiētes, qui in patientia sua possident animas suas, pacifici, qui pacem faciunt inter discordes.

Contemplatores alij ascendunt, & cadūt ut illi qui euanuerūt in cogitationibus suis: alij rapiuntur, & descendunt, vbi siue mente excedimus Deo.

Quadrus lapis est superius amando cœlestia, inferius contemnendo terrena, a dextris vilipendendo prospera, a sinistris ęquanimiter sustinendo contraria.

Minuendi sanguinis duplex est causa. Interdū qualitas, interdū quantitas obest. Nec minus perniciosa immoderata abundantia, quā corruptio. Sanguis animæ meę, volūtas mea. Naturæ siquidē cognatus præ cæteris humoribus sanguis dr̄, & animæ uita in volūtate est. Minuatur ergo praua voluntas, quæ morbi causa est spiritualis. Minuatur inquā dū penitus exhauriri exsiccarique nō pōt. Scindatur, & aperiatur vena ferro compunctionis, ut peccati, etsi nō omnis sensus, certe cōsensus effluat, & abiiciatur. An dubitas inueniri, & in anima sanguinis nō inutilis inutilē abundātiā? Audi sapientē medicū qui & ipsum docet iustitię sanguinē minuēdū. Noli, inquit, nimiū esse iustus. Simile est & illud apostoli. Nō plus sapere, quam oportet, sed sapere ad sobrietatē. Cui putas venæ parcendū est, si & iustitia, & sapientia egent minutione? Quis. n. sanguis utilior? Illud tamē memento, nec nimis iustū, iustū, nec ebriā (vt ita loquar) sapientiā oportet sapientiā nominari. Sic nimirū, & in sanguine corporis inuenire est vbi exercuerit nimis, nō iam nutrimentum, afferre corpori, sed detrimentum. Quamobrem si peccare dele-K Eccl. 7. Ro. 12.

erat adhuc, sanguis uitiosus est, & minuere festinato. Si vis agere pœnitentiam, castigare, ut oportet membra, corpus affligere, iudicare temetipsum, ut nó in incidas in manus Dei viuentis: iustũ id quidem, sed ne quid nimis. Alioquin reprimẽdus feruor immoderatus ne noceat vnitati, seruiat in-
L discretioni.

Gen. 48. d Pars tua sumus domine, quam tulisti de
Hebr. 4. c manu Amorrei in gladio, & arcu tuo. Gladius tuus sermo viuus, & efficax. Arcus tuus incarnatio tua. Ibi. n. velut curuato sapientię ligno, & pio quodã modo flexa diuinitate, neruus carnis vehementer extẽsus, & humanitas ineffabiliter aucta cognosci-
1. Pet. 2. b tur. Pars ergo tua sumus, & populus acquisitionis tuæ, quẽ acquisiuisti verbo prædicationis, & mysterio incarnationis.

In circuncisione domini, nec neruus rumpitur, nec os cõminuitur, ut robustiora queque, & firmiora seruẽtur illæsa: Aperit autẽ cutis, amputatur caro, sanguis effunditur, vt illecebrosa mollities castigetur. In carne quidẽ peccatũ quod in ea manet intellige, porro in cute operimentum eius, in sanguine vero incentiuum. Hæc igitur vera circuncisio spiritu non litera, si velamen excusationis, & dissimulationis per cõpunctionẽ cordis, & confessionẽ oris amoueas: si peccati consuetudinẽ correctioni cõuersionis abscindas: si denique, vt necessarium est, occasiones quoque peccati, & fomitem fugias concupiscentiam.

Mat. 2. b Obtulerunt Magi domino aurũ, thus, & mirrham. Hæc fortassis pro loco, & tẽpore necessaria videbantur. Audi preciũ ob paupertatẽ myrrhæ vnguẽtũ ob infantilis (vt assolet) corporis teneritudine, thuris odoramentũ ob sordidã stabuli mansionem. Nos
M vero quoniam illa iã omnia transierũt, offeramus ei acceptabiliora munera, myrrhę vnctionem in communionẽ socialis uitæ, thuris speciẽ in suaueolentiã bonæ famæ, auri splendorem in conscientiæ puritatem, quo uidelicet, nec de officiosa conuersatione familiarem gratiam, nec de laudabili opinione inanem gloriam, sed honorem Dei, & fratrum vtilitatem quęrere studeamus.

Caueamus fratres, ne vasorum interim vacuo splendore decepti, sero conqueri habeamus quod lampades nostræ extinguuntur. Ego enim reor minimè fuisse accensas,
Mat. 25. a quę tunc uidentur extingui. Sic nẽpe habes: Simile est regnũ cœlorum decẽ virginibus, quæ accipientes lampades suas. Accipientes dixit, non accendentes. Quomodo. n. accenderunt, quæ non sumpserunt oleũ secum? Aut vbi ignis materia defuit, quomodo ignis fuit? At lucet castitas etiam ex seipsa. Sed quanto lucidior lampas ardens, quam sine igne, tanto pulchrior casta generatio cũ charitate. Sic & a cæteris voluptatibus temperantia, & patiẽtia in aduersitatibus, honestas in conuersatione, & circunspectio in sermone, eleemosyna quoque, & eiusmodi opera pietatis naturali quadã placere gratia, & veluti ingenito decore etiã apud fatuas uirgines renitere uidẽtur. At qm̃ vitrea magis, quàm ignea claritate fulgebant, eo ipso lampades suas arbitrabantur extingui, quo nimirum inanem hunc splendorem ab ęterna conspexerunt luce reprobari.

Quãta est miseria nostra, & indigẽtia nostra quã multiplex; Etiam verbis opus habe- A
mus. Et cũ vtrunque sit miserũ non iam mirũ quod inter nos: mirũ magis, quod etiã ad nosipsos. Nemo scit, quæ sunt in homine, 1. Cor. 2. c
nisi spiritus hominis qui est in ipso. Chaos Luc. 16. f
magnum inter nos firmatũ est, nisi interueniente quasi instrumento uerborũ fiat adinuicẽ transitus quidã cordiũ in cõmunicatione cogitationũ. Hac necessitate inuẽta sunt uerba. Quis nesciat? Verũtamẽ, & nosipsos Psa. 61. a
uerbis iam alloqui necesse est. Nónne Deo subiecta eris anima mea propheta ait. Ab ipso. n. salutare meũ. Et cui non frequenter necesse est animã reuocare suã, aduocare rationem suam, suos conuocare affectus? Cui nõ opus est crebro seipsum conuenire verbis, increpare minis, solicitare monitis, urgere accusationibus? Quinetiã ratiocinijs suadere expedit: quale est ab ipso. n. salutare meũ, & consolari aliquando iuxta illud; Quare tri- Psal. 42. b
stis es anima mea, & quare cõturbas me? Et interdũ uelut excitare, & dicere: Lauda ani- Ps. 145. a
ma mea dominũ, & nonnunquã diligentius Ps. 102. a
cõmonere de quibus oportet, vt est: Benedic anima mea domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius. Nẽpe cor meũ dereliquit me, & necesse habeo ad meipsum, immo ad me alterũ loqui. Atque id interim tãto amplius quãto minus sum adhuc reuersus ad cor, reuersus in me, unitus deniq. mihiipsi. Nã ne inuicẽ quidẽ erit iã uerbis uti, ubi in unũ utiq. uirũ perfectũ occuremus omnes. Opportune igitur lingue cessabunt, nec me- B
dius requiret interpres, ubi usqueadeo medium omne charitate cõstrauerit ille vnicus

 mediator

mediator, ut & nos in vnum facti simus in ipsis qui vere sempiterneque vnum sunt, Deo patre, & ipso domino Iesu Christo.

Com. 4. c Eccl. 12. Psa 54. e Ps. 140. a MEl, & lac sub lingua eius. Id quidẽ necesse: Nã quod in lingua est, durũ sonat. Verba sapientis quasi stimuli, & sicut claui in altum defixi. Alius est cuius molliti sunt sermones super oleum, sed oleum peccatoris non impinguet caput meũ. Corripiat me magis iustus, & increpet, nam hoc in misericordia est, quam illud impinguet oleum caput meum, in quo est dolus. Pulchrè enim nõ molles, sed molliti dicũtur sermones, vel suasoris adulatoris, vel suasoris iniqui, quod sit in eis non tam vera, & solida, quam superducta, & simulata suauitas. Psa. 9. e Siquidem ipsi sunt iacula. Denique sub Psa. 39. d lingua eius quid? Audi prophetam: Labor, & dolor. Porrò sub lingua eius mel, & lac, qui iuxta eundem prophetam laborẽ fingit in præcepto. Miraris fingere veritatem, nam mirari licet, dubitare non licet. Luc. 24. d Si & alterũ testem quæris, lege in euangelio quia finxit se longius ire. Quidni figmentum figmento exhibeat? Siquidem ipse nouit figmentum nostrum, vtique laboris impatiens, dilationem non sustinens, fragile ad vtrunque. Pie ergo prouidit, vt haberet pietas promissionem uitæ eius, quæ nũc est, & futuræ, nec laborem verum imponeret, sed magis fingeret in præcepto. Audi quomodo laborem fingere ipse se prodat: C Tollite iugum meum super vos, & inuenietis requiem animabus vestris. Mat. 11. d Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. Quomodo non fictus labor, vbi non labor, Ibidem. sed requies inuenitur? Ita ergo labor in lingua, mel, sub lingua. Quid supra linguam? 2. Co. 12. a Ineffabilia, quæ non licet homini loqui. Miseri qui solum, quod in lingua sonuit attendentes, nec quod sub lingua reconditum, nec quod supra repositum fuit, capere potuerunt. Ioann. 6. f Durus est hic sermo, inquiunt. Mat. 10. d Durus equidem, sed tamen idem est verbum vitæ. Qui non baiulat crucem suam, Luc. 14. f & sequitur me, non est me dignus. Si quis venit ad me, & non odit patrem, & matrem adhuc autem, & animam suam, non est me dignus. Quid durius poterat dici? Noli errare. Lapis videtur, panis est. Durus in cortice, sed suauissimus in medulla. Tentat te domus Deus tuus. Fidei exercitatio, & probatio dilectionis est fictio ista laboris. Esto tamen, lapis sit. Num tu credis quod & dæmones credunt? Si filius Dei es, dic ut Mat. 4. a lapides isti panes fiant. Omnes nouimus quis hoc dixit. Non dubitat ille posse solo dictu (quo quidem facilius nihil est) ex lapide panem facere quem filium Dei esse credit. Fas est, & ab hoste doceri. Dicamus, & nos filio Dei, dic vt lapides isti panes fiãt. Nam, & ille qui hominum vtique non dæmonum uenerat in salutem, sic consutauit aduersarios, ut paruulos erudiret. Nõ enim dicens quod ille voluit, sed quod oportuit nos audire, vt videlicet noster hic lapis panis fieret, non illius. Non, inquit, in solo pa Ibidem. ne viuit homo, sed in omni uerbo, quod D procedit de ore Dei. Quid tu ad hęc ueritatis inimice submurmuras? Quod quidem ipse fateris, & negare omnino non potes, potens est filius Dei dicere, ut lapides panes fiant. Vbi ergo ille de uerbis Dei ait, & generaliter, ait quia sic uiuitur, & in talibus vita spiritus mei, quid tu mihi subsibilas ad quoduis eorũ, dicens: Durus est hic sermo? Quæ Dei filius dixit, & facta sunt alimenta vitæ: túne saxa dixeris, qui filius Dei non es? Non sum ego qui te arbiter (quod temeraria prorsus rapina arbitratus es ipse) esse te æqualem Deo, ut dicente te panis in lapidem reuertatur. Qui filius Dei non es, sine causa Phil. 2. a dicas, ut lapides isti panes fiant. Nec minus frustra tuum nobis apponas pro pane lapidem, scorpionem pro ouo, pro pisce serpentem. Væ enim his qui panem lapidem, lapi- Isa. 5. a dem panem dicunt, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem: iugum Christi asperum, & esse sub sentibus delicias reputantes. Has delicias ego nolim. Opto magis gustare Psal. 33. b & videre quoniam suauis est dominus. Hoc enim non frustra is ipse qui monet, studuerat experiri. Denique ait: Quam dulcia fau Ps. 118. n cibus meis eloquia tua. Et rursum: Quam Psa. 30. c magna, inquit, multitudo dulcedinis tuæ domine, quam abscondisti timentibus te. Vbi putas absconditur? Nempe sub lingua sua, sub capite eius, quæ dicit: Leua eius sub capite meo: & dextera illius amplexabitur me. Canti. 2. a Licet enim in promissione uitæ eius, quę nunc est, dulcedo, & multitudo dulcedinis, & magna quoque, & quam magna sit multitudo, perfectio tamẽ non nisi in promissio E ne futuræ. Perfecisti, inquit, his qui sperant Psal. 30. c in te, in conspectu filiorũ hominum. Quid perfecit? Non est hic sermo in lingua, sed supra linguã. Ideo. n. auris nõ audit, quia nec lingua, protulit, ꝗ præparauit Deus his qui diligunt

diligunt eum. Nec sanè in abscondito consummatio illa, sed in conspectu filiorum hominum erit. Congrue uero non adhuc perfectum, sed iam perfecisse cum sperantibus
Rom. 8. c ait. Spe enim salui facti sumus.

INter Babylonem, & Hierusalē nulla pax est, sed guerra cōtinua. Habet vnaquęque ciuitas regē suum. Rex Hierusalem Christus dominus est, rex Babylonis diabolus. Et cum alterum in iustitia alterum in malitia regnare delectet, rex Babylonis quos potest de ciuitatibus Hierusalem per ministros suos scilicet spiritus immundos seducere, ut seruire eos faciat iniquitati ad iniquitatem, in Babylonem trahit. Vnde dum unum de ciuibus suis constitutus speculator super muros Hierusalem trahi cerneret, nunciauit regi captam prædam in Babylonem duci. Rex
Rom. 6. d verò Hierusalem aduocans spiritum timoris, militem in talibus strenuum: Vade, inquit, eripere prædam nostram. Ille, vt semper ad omnia imperata paratus cum velocitate hostes persequitur, & in auribus factus eorum est repente sonus tanquam adue-
F nientis spiritus vehementis. Timor enim
Acto. 1. super eos intonuit, & ad uocem virtutis eius hostium robur omne contremuit: quos in fugam conuersos timor non lōgius prosecutus est, sed ereptum conciuem reducebat ad propria. Verum vnus ex aduersarijs tristitiæ spiritus non erat cum eis quando timor aduenit. Hic cum cerneret socios subito fugientes, ab insidiis in quibus latebat, ocyus aduolauit. A timore, inquiunt, solo factum est istud, & est opprobrium omnibus nobis. At ille ne timeas a timore isto. Scio enim quid facto opus sit. Ibo, & ero spritus mendax in angulis semitarum, & amicum me simulabo timoris. Noui enim hominem, nec est agendum cum eo vi, sed fraude. Vos autem spectate finem. fecit, vt dixerat, & viarum compendia captans præcessit timorem. Referensque iter per uiam qua gradiebatur timor, obuius ei factus est, amica, sed iniqua cum eo colloquia commiscens, ita, vt seducere eum cœperit, & timor nescius bono animo sequebatur. Prope iam erat, vt eos in foueam desperationis impelleret. Sed spectator regi indicat quid agatur. Rex autem unum de militibus suis, spem scilicet, præcepit accersiri, quem cum equo desiderij, & ense lætitię in auxilium iubet accelerare timoris. Fidelis miles ad imperium egrediens, cum peruenisset ad locum, vibrans ensem lætitiæ, tristitiam effugauit. Sicque liberatum conciuem, & impositum equo desiderij præcedens trahebat funiculo promissionum, & timor sequens vrgebat facto flagello de funiculis peccatorum. Ibat igitur voluntarius equus, hic attractus, inde compulsus sed in tam rapido cursu timendum ei fuerat ab incursu. Vnde, & collegerunt milites G
Babylonici consilium dicentes: Quid facimus quia sic euadit, quem iam quasi cum securitate possidebamus? Quomodo plausus inferni uersus est in planctum, & per solos duos milites gaudium est in cœlis super sui liberatione conciuis? Quomodo periit versutia diabolicæ fraudis? Vnus autem ex eis cæteris nequior, cum sceleris huius opifex esset prophanum protulit consilium, dicens: Vos nescitis quicquam, nec cogitatis quia modo ad capiendum facilior sit, etsi captus difficilius eripi possit. Vos igitur a longe prosequimini, ego me in angelum lucis transfiguro, vt ignaros vitę tanquam aduenas, & peregrinos docendi simulatione decipiam. Hunc igitur in modum fraude deposita, regi nostro speculator annunciat, venire quidem hominem equo inpositum desiderij, sed plus quam oporteat properare eo, quòd frenum, & sella deesset. Hostes, inquit, a longe prosequuntur, alij tanquam inueterati malorum viarum compendia captant. Sed & nunc vnum uideo in quo armorum nostrorum relucet effigies, a nobis tamen ille exiuit. Necesse est eat qui interrogare nouerit eum, noster es, an aduersariorum? Porro rex, cuius animū cura semper solicitat animarū, duos cōsiliarios suos emittit, prudentiam, & temperantiam. Quartū temperantia quidem equo frenum discretionis imposuit, & spem moderatius incedere persuasit. Prudentia vero timore increpans, & arguēs improbitatis, de futuro cōmonuit H
& equo sellā circūspectionis apposuit, ut nō caderet ascensor eius retro, sed retro præteriti confessione peccati, antè meditationi iudicij, a sinistris patientiæ inniteretur a dextris humilitati. Porrò spes, & timor dedere calcaria, spes in dextro pede expectationem præmij, timor in sinistro supplicij metū. Et Luc. 24. e
facta mora cū aduesperasceret, & inclinata esset iā dies, rursus cōgregati sunt hostes in multitudine, vt dimicent contra eos. Pauet timor, spes accelerat: sed vix tandē ad consiliū eos prudentia tēperantiaque reuocauit.

Rom.13.d Et illa: Videtis,inquit,quia dies præcessit,&
Ioan.12.f nox appropinquauit: & qui ambulat in te-
3.Reg.19. nebris,nescit quo vadat? Porro vobis gran
b dis restat via,nec parua est hostium multitu
do. Est autem miles quidam regi nostro fi-
delissimus quem ego noui, castrum habens
prope nos positum, & firmissimum est habi
taculum: quia in petra posuit nidum suum.
Iob.39.d Diuertamus ad illum si placet, quia bonum
est illic esse. Quod cum placuisset omni-
bus,& ducem itineris quęsissent, ait pruden
tia: Armiger meus ratio præcedet nos: est e-
nim gnauus viarum,& notus iustitiæ, vtpo-
te consanguineus eius. Præcedentiæ ita-
que ratione, cæteris subsequentibus anteue
nit ratio:& salutata iustitia,nunciauit hospi
tes aduentare.Quærit,illa qui sint unde, ad
quid veniant, sciscitatur. Et cum rem co-
gnouisset, hilari vultu surgens fugientibus
occurrit cum panibus,& obuiauit illis quasi
mater honorificata, susceptamque animam
ab equo deposuit, & in penetralibus domus
I animam collocauit. Insequitur hostilis exer
citus, & castrum obsidens vndique inqui-
rit si quis fortite pateret ingressus, ac tan-
quam leo circuit quærens quem deuoret.
1.Pe.5.b Sed cum undique illud munitum inueniũt,
tentoria figunt, & excubias ordinant: ne
quis ingredi, aut egredi valeat, ut mane fa-
cto instructis machinis diruant, & irruant
super eos.Interim pauor pauiditate, & soli-
citudine non piger, nec vnquam securus
commilitones excitat,iustitiam conuenit,de
munitione loci,de præparationes armorum
quærit,adiciens,& illud ne fortè sustẽtatio-
ni deficiant alimenta. Ad hæc iustitia re-
spondit: Situs loci, vt animaduertere pote-
stis,saxosus,& inacessibilis est,nec in armis
nec in machinis inimicorum timet insul-
tum. Sed quia aridus est, paucos habet
indigenas quos arido hordeacei panis cibo
vtcunque sustentat. Et nunc supersunt no-
bis quique hordeacei, & duo pisces. Et ti-
Ioan.6.a mor, Quid hæc,inquit, sunt inter tantos?
Luc.11.d Cœpit igitur magis pauere, & tedere, &
arguens animam quod ab equo desiderij
descendisset, illud sæpius memorabat, esse
nouissima hominis illius peiora prioribus.
Equus enim ille perpeti cursu festinus aduo
K labat ad urbem nunc solius rationis com-
missus ducatui. Ipse,inquit,videris,nec me-
lius erat tibi tunc magis quam nunc. Prope
iam erat, ut aduersus spem contraria sen-
tientem timor insurgeret, sed temperantia
prudentiam aduocauit. Accersita prudentia
improbitatem timoris obiurgans.In aduer-
sarios,inquit,tuus,o timor mucro deseuiat.
Necis quia rex noster,rex virtutum est,dñs Ps.23.b
fortis, & potens dñs potẽs in prælio? Eat igi
tur nuncius qui suorum necessitate exponat
adiutorium flagitet, auxiliatorem adducat.
Et quis ire poterit? ait timor. Tenebræ
operiunt terram, & muros obsidet hostium
peruigil multitudo, & nos ignari uiæ tâquã
in regione longinqua. Aduocauerũt igitur
hospitẽ suũ iustitiã.Si quid,inquiunt, potes
adiuua nos.Quibus illa: Bono animo esto-
te.Est enim mihi nũcius fidelissimus regi be
ne notus,& curiæ,oratio scilicet, quæ in se-
creto noctis silentio per ignotas semitas ar-
cana cœli penetrare,& cubiculum regis adi-
re,& opportuna importunitate pium regis
animum flectere non indoctus,supplicatio-
ne miserabili laborantibus auxilium solitus
impetrare. Eat ille si placet: ecce enim
præsto est. Cumque respondissent omnes,
placet: prudentia quid regi insinuet dictan-
te,iustitia,ut fideliter agat, & ne vacuus re-
uertatur præcipiente cæteris, & maximè ti-
more,ut iter acceleraret deprecantibus, per
occultos quosdam muri exitus dimissus est.
At ille hostium cuneos penetrans securus,
omni aue uelocior,in momento,in ictu ocu
li usque ad portas nouæ Hierusalem perue- L
nit. Quas cum clausas reperisset, & pul-
sasset,ianitoribus ægrè ferentibus quod in-
tempestæ noctis silentio ciuitatem impleret
clamoribus, & regi ipsi importunus esse nõ
uereretur,ille perseuerabat pulsans, & am-
plius loquebatur. Aperite mihi, inquit, Psa.117.e
portas iustitiæ, & ingressus in eas confite- Psa.36.d
bor domino regi nostro in ore meo secun-
dum multitudinem dolorum meorum qui
sunt in corde meo. Hæc,inquit,porta do
mini mei: iustitia me misit ad uos, ut intro
ducat ad regem, quia ad ipsum habeo secre-
ta,quæ perieram. Vox turbinis audita est
in terra nostra. Et cum cognouisset nun-
cium esse iustitiæ, introduci eum præce-
pit. Ingressa oratio ad regem adorauit, 4.Reg.5.
& ait: Rex in ęternum uiue. Et ille: Luc.10.g
Recténe sunt omnia circa dominum tuum,
& quæ illius sunt? Et oratio: Rectè domi
ne: vestri gratia. Porrò unum est necessa-
rium. Seruus ille uester a cornibus uni-
cornium, ad imperiũ regis ereptus diuertit
ad militem uestrum dominum meum,& do
mine mi terra illa australis, & arens est, &
cibum

cibum non habet. Det dominus benedictionem, & terra nostra det fructum suum, & congregati hostes in multitudine, ut dimicent contra nos. Da nobis domine auxilium de tribulatione: quia non est alius qui pugnet pro nobis, nisi tu Deus noster. Porro rex noster, cuius natura bonitas, motus his lachrimis, ait: Quem mittemus? Ad quem charitas: Ecce ego domine, mitte me. Rex autem quærebat de socijs, sed charitas domesticam sibi familiã respondit sufficere. Exit ergo una cum nobili illo comitatu suo, gaudio, pace, patientia, longanimitate, benignitate, bonitate, mansuetudine. His stipatus dux in signis progreditur, certusque de uictoria erecto signo triumphali primã pertransit inimicorũ secundamque custodiam. Cumque uenisset ad portã, ultro aperta est ei. Ad cuius ingressum facta est lætitia magna in oppido. Cumque suadente gaudio uociferarentur omnes, & acclamarent, exortus clamor cæterorũ castra perterruit. Et illi: Quæ est ista, inquiunt, uox exultationis in auribus nostris de castris Israel? Nõ ita erat heri, & nudiustertius. Forte uenit eis auxiliũ & impetũ faciẽt in nos. Fugiamus ergo Israel: dominus enim pugnat pro eis contra nos. Interim charitas moræ impatiens ordinari exercitum, aperiri portas, & persequi præcepit inimicos, apertè denuncians. Vadam ad portas inferi. Sicque vno impetu uniuersus charitatis exercitus procedit, quos Babylonii non ferentes fugiunt, sed non effugiunt. Cadunt a latere timoris mille, & a dextris charitatis decem milia.

INCIPIT EXPOSITIO VENERABILIS BERNARDI ABBATIS CLAREVALLIS, in Cantica canticorum.

SERMO PRIMVS.

OBIS fratres alia, quam aliis de seculo, aut certe aliter dicenda sunt. Illis siquidem lac potum dat, & non escam, qui Apostoli formam tenet in docendo. Nam spiritualibus solidiora apponenda esse, itidem ipse suo docet exemplo. Loquimur, inquiens, non in doctis humanæ sapientiæ uerbis, sed in doctrina spiritus, spiritualibus spiritualia comparantes. item: Sapientiam loquimur inter perfectos, quales vos nimirum esse confido, nisi frustra forte iam ex longo studijs estis cœlestibus occupati, exercitati sensibus, & in lege Dei meditantes die ac nocte. Itaque parate fauces non lacti, sed pani. Est panis apud Salomonem, isque admodum splendidus sapidusque, librum dico, qui Cantica Canticorum inscribitur. Proferatur si placet, & frangatur. Nam de verbis Ecclesiastes satis (nisi fallor) per Dei gratiam instructi estis mundi huius cognoscere, & contemnere uanitatem. Quid & parabolas? An non uita & mores uestri iuxta eam, quæ in ipsis inuenitur doctrinam sufficienter emendati sunt & informati? Proinde illis ambobus prælibatis quos nihilominus de amici arca præstitos accepistis, accedite, & ad tertium hunc panem, ut probetis forsitan potiora. Cum enim duo sint mala, quæ uel sola, uel maxime militant aduersus animã, uanus scilicet amor mundi, & superfluus sui, pesti utrique duo illi libri obuiare noscuntur, alter sarculo disciplinę praua, quæque in moribus, & carnis superflua resecans, alter luce rationis in omni gloria mundi fucum uanitatis sagaciter deprehendens, veraciterque distinguens a solido ueritatis. Denique uniuersis humanis studiis ac mundanis desideriis prætulit Deum timere, eiusque obseruare mandata.

Margin: M; 1. Co. 3. a; Ibidem.; Psal. 1. a & 118. n; B

data. Merito quidem. Verè etenim sapientiæ primum illud initium, secundum consummatio est: si tamen constat vobis non aliud veram, & consummatam esse sapientiam, quàm declinare à malo, & facere bonum. itemque recedere a malo neminè posse perfectè absque timore Dei, nec bonum opus omnino esse præter obseruantiam mandatorum. Depulsis ergo duobus malis duorū lectione librorum, cōpetenter iam acceditur ad hunc sacrum theoricumque sermonem, qui cum sit amborum fructus, non nisi sobriis mentibus, & auribus omnino credendus est.

C Alioquin ante carnem disciplinæ studijs edomitam, & mancipatam spiritui, ante spretam, & abiectam seculi pompam, & sarcinam, indigne ab impuris lectio sancta præsumitur. Quomodo nempe lux incassum circunsudit oculos cæcos vel clausos, ita animalis homo non percipit ea, quæ

1. Cor. 2. d sunt spiritus Dei. Quippe spiritussanctus

Sap. 1. b disciplinæ effugiet fictum, quod est uita incontinens. Sed nec erit ei vnquā pars cum mundi vanitate, cum veritatis sit spiritus.

Ioa. 14. b Quæ enim societas ei, quæ desursum est sapientiæ, & sapientiæ mūdi, quæ stultitia est apud Deum, aut sapientiæ carnis, quæ & ipsa inimica est Deo? Puto autem, quod iam non habebit, vnde aduersum nos murmuret is qui nobis de via uenit amicus, cū &

1. Co. 3. b tertium istū insumpserit panē. Sed quis fran-

Rom. 8. a get? Adest paterfamilias, cognoscite dūm in

Luc. 11. a fractione panis. Quis .n. alter idoneus? Nō

Luc. 24. c equidem ego mihi istud temere arrogauerim. Sic spectetis ad me, vt ex me non expectetis. Nā & ego vnus sum de expectātibus, mendicans, & ipse vobiscum cibum animæ

Apo. 3 b meæ, alimoniā spiritus. Reuera pauper, &

Is. 144. d inops pulso ad eū qui aperit, & nemo clau-

Thre. 4. dit, super sermonis huius profundissimo sacramento. Oculi omniū in te sperant domine. Paruuli petierunt panē, non est qui frangat eis. Speratur id a benignitate tua. O piissime frange esurientibus panem tuum, meis quidem (si dignaris) manibus, sed tuis viribus. Dic quęso nobis à quo, de quo, ad quē-

Can. 1. a ve dicitur. Osculetur me osculo oris sui? Aut quale est istud ita subitaneū, & factum

D repente de medio sermonis exordium? Sic quippe in verba prorumpit quasi quempiā loquentem præmiserit, cui consequenter respōdentē, & hāc introducat personā, quæcūque est ipsa, quæ osculum flagitat. Deinde si se osculari a nescio quo vel petit, vel præcipit, cur signanter, & nominatim ore, & ore suo, quasi aliud, quàm os, aut alienum, & non potius suum exhibere sibi soleant osculantes? Quanquam ne hoc quidem dicit. Osculetur me ore suo: sed aliud profecto inusitatius. Osculo, inquit, oris sui. Et quidem iucundum eloquium, quod ab osculo principium sumit, & blanda ipsa quædam scripturæ facies facilè afficit, & allicit ad legendum, ita ut quod in ea latet, delectet etiā cum labore inuestigare: nec fatiget inquirēdi fortè difficultas, vbi eloquii suauitas mulcet. Verum quem non ualde attentum faciat istiusmodi principium sine principio, & nouitas locutionis in ueteri libro? Vnde constat hoc opus non humano ingenio, sed spiritus arte ita compositum, ut quamuis sit difficile intellectu, sit tamen inquisitu delectabile. Sed quid? Titulum præterimus? Nō Mat. 5. e

oportet ne unum quidem iota: quando, & Ioann. 6. b

minutias iubemur colligere fragmentorū, ne pereant. Titulus talis est. Incipiunt Cantica canticorum Salomonis. Obserua in primis pacifici nomen quod est Salomon, conuenire principio libri, qui incipit a signo pacis, id est, ab osculo, simulque aduerte huiuscemodi principijs solas ad hanc intelligendam scripturam mentes inuitari pacificas, quæ sese iam a uitiorum uendicare perturbationibus, & curarum tumultibus præualent. Dehinc ne hoc quoque ociosum pu E

tes, quod non simpliciter Cantica, sed Cantica canticorum habet inscriptio. Multa quippe legi cantica in scripturis, & nullum illorum memini taliter appellari. Cecinit Israel carmē Domino, q gladium pariter & iugum euaserit Pharaonis, gemino maris mirabiliter liberatus, simul, & uindicatus

obsequio. Non tamen quod cecinit dictum Exo. 15. a

est Canticū cāticorū, sed si bene recolo, Ce- Iudic. 5. a

cinit (ait Scriptura) Israel carmen hoc domi Iudi. 16. a

no. Cecinit etiam Delbora, cecinit, & Iu- 1. Reg. 2

dith, cecinit & mater Samuelis. Prophetæ quoque aliqui cecinerunt, & nemo eorum legitur appellasse canticū suū Cantica canticorū. Sanè omnes (ni fallor) cecinisse reperies pro quocūque suo suorūmve percepto cōmodo. Verbi gratia pro obtētu uictoriæ, pro euasione periculi, aut pro cupitę rei quahscūque adepto beneficio. Ita ergo plerique cecinerunt singuli pro singulis causis, ne ingrati diuinis beneficiis inuenirētur: iuxta il-

lud. Cōfitebitur tibi cū benefeceris ei. At ve Psa. 48. b

ro rex ille Salomō sapientia singularis, sublimis,

limis gloria, rebus affluens, pace securus, nullius talium eguisse cognoscitur pro quo accepto ista decantare libuerit. Sed nec scriptura ipsa sui uspiam tale aliquid significare videtur. Itaque diuinitus inspiratus, Christi & ecclesiæ laudes, & sacri amoris gratiam, & æterni connubii cecinit sacramenta, simulque expressit sanctę desideriū animę, & epitalamij carmen exultans in spiritu, iucundo composuit eulogio, figurato
F tamen. Nimirū uelabat & ipse instar Moy
Exod.3.a si faciem suam, non minus forsitan in hac parte fulgentem, eo quod illo adhuc in tempore nemo aut rarus erat qui reuelata facie gloriam istam speculari sufficeret.

Igitur pro sui excellentia reor nuptiale hoc carmen huiusmodi titulo prę signitum, vt merito Cantica canticorum singulariter appelletur, sicut is quoque cui canitur, singulariter est dictus rex regum, & dominus
1.Ti.6.c dominantium. Cæterum uos si uestrā experientiam aduertatis, nōne in victoria qua vicit mundum fides uestra, & in exitu ue-
1.Ioā.5.c stro de lacu miseriæ & de luto fecis cātastis
Psa.39.a & ipsi domino canticum nouum quia mira
Psa.97.a bilia fecit? Rursus cum adiecit primum su-
Psal.39.a pra petram statuere pedes uestros, & dirigere gressus uestros, puto quòd & tunc nihilominus pro indulta nouitate vitæ immissum sit in os uestrum canticum nouum, carmen deo nostro. Quid cum pœnitentibus uobis non solum peccata dimisit, sed insuper promisit & præmia, num multò magis spe gaudentes futurorum bonorum, cantastis in vijs domini, quoniam magna est glo
Ps.137.b ria domini? At si cui fortè uestrum clausum uel obscurum aliquid de scripturis interdū eluxerit, tunc prorsus necesse est pro percepta cœlestis panis alimonia diuinas mulceat aures in uoce exultationis & confessio
Psal.41.a nis sonus epulantis. Sed & in quotidianis exercitijs & bellis quæ nulla hora pie in Christo uiuentibus desunt à carne, à mun
Iob.7.a do, à diabolo, sicut militiam esse uitā hominis super terram incessanter experimini in uobismetipsis, quotidiana necesse est cantica pro assecutis uictoriis innouari.

G Quotiens tentatio superatur, aut uitium subiugatur, aut imminens periculum declinatur, aut laqueus insidiantis deprehenditur, aut annosa & inueterata quæcunque animæ passio semel perfecteque sanatur, aut multum diuque cupita & sæpius petita virtus tandem aliquando dei munere obtinetur, quid nisi totiens (iuxta prophetam) persona gratiarum actio & uox laudis, & ad singula quęque beneficia benedicitur deus in donis suis? Alioquin ingratus reputabitur cum discussio venerit, qui non poterit dicere deo: Cantabiles mihi erant iustifica Ps.118.g tiones tuę in loco peregrinationis meæ. Arbitror vos in uobisipsis illa iam recognoscere quæ in psalterio nō Cantica canticorum, sed Cantica graduum appellantur, eo quòd ad singulos profectus vestros iuxta ascensiones quas quisque in corde suo disposuit, singula sint cantica depromēda ad laudem & gloriam promouentis. Quonam modo impleatur aliter ille versiculus non uideo: Vox exultationis & salutis in tabernaculis iusto- Psa.117.b rum: aut certe apostoli illa pulcherrima sa- Colo.3.c luberrimaque exhortatio: In psalmis, hym Eph.5.d nis & canticis spiritualibus cantātes & psallentes in cordibus uestris domino.

Sed est canticum quod ex sui singulari dignitate & suauitate cunctis merito quæ memorauimus, & siqua sunt alia antecellit, & iure hoc appellauerim Canticum canticorum, quia cęterorum omniū ipsum est fructus. istiusmodi canticum sola unctio do- H cet, sola addiscit experientia. Experti recognoscant, inexperti inardescant desiderio non tam cognoscendi, quam experiendi. Nō est enim strepitus oris, sed iubilus cordis: non sonus labiorum, sed motus gaudiorum: uoluntatum, non uocum consonantia. Non auditur foris, nec enim in publico personat: sola quæ cantat audit, & cui cātatur, idest sponsus & spōsa. Est quippe nuptiale carmen exprimens castos iucundosque complexus animorum, morum concordiam, affectuumque consentaneam ad alterutrum charitatem.

Cæterum non est illud cantare seu audire animæ puerilis & neophytæ adhuc & recenter cōuersæ de seculo, sed prouectæ iam & eruditæ mentis, quæ suis nimirum profectibus deo promouente intantum iam creuerit, quatenus ad perfectam ætatem, & ad nubiles quodammodo peruenerit annos, annos dico meritorum non temporū, facta nuptijs cœlestis sponsi idonea, qualis denique suo loco plenius describetur. Sed prępterit hora quæ nos exire urget ad opera manuum & paupertas, & institutio regularis. Cras in nomine domini quod cœperamus prosequemur de osculo, quia de titulo hodiernus sermo nos expediuit.

De

De incarnatione Christi per patriarchas & Prophetas prænunciata, & ardentissimè ab eis expectata.

Sermo secundus.

Rdorem desiderii. Patrum suspirantium Christi in carne præsentiam frequẽtissime cogitãs, compungor & cõfundor in me
I metipso, & nunc uix contineo lacrymas, ita pudet teporis torporisque, miserabilium temporum horum. Cui nanque nostrũ tantum ingerat gaudium gratiæ huius exhibitio, quantũ ueteribus sanctis accenderat desiderium promissio. Ecce enim quã multi in hac eius quæ proxime celebrãda est natiuitate gaudebunt, sed utinam de natiuitate, non de uanitate. Illorum ergo desiderium flagrans, & piæ expectationis affe-
Can. 1. ctum spirat mihi uox ista: Osculetur me osculo oris sui. Senserat nimirum in spiritu quisquis tũc spiritualis esse poterat, quãta
Psa. 44. foret gratia diffusa in labijs illis: propterea loquens in desiderio animæ, aiebat: Osculetur me osculo oris sui: nimirũ omnimodis cupiens tantæ suauitatis participio non fraudari. Dicebat enim perfectus quisque: Quo mihi ore hęc seminiuerbia Prophetarum? Ipse potius speciosus forma prę filiis hominũ, ipse me osculetur osculo oris
Exod 4. sui. Non audio iam Moysen, impeditioris
Esa 6. siquidem linguæ factus est mihi. Esaiæ la-
Hier. 1 bia immunda sunt: Hieremias nescit loqui, quia puer est; & prophetæ omnes elingues sunt. Ipse ipse quẽ loquuntur, ipse loquatur, ipse me osculetur osculo oris sui. Non in eis iam aut per eos loquatur mihi, quo-
Psal. 17. niam tenebrosa aqua in nubibus aeris: sed ipse me osculetur osculo oris sui, cuius gratiosa præsentia, & admirandæ fluenta doctrinæ fiant in me fons aquæ salientis in ui
K tam æternam. Quem unxit pater oleo lætitiæ præ consortibus suis, nunquid non ex ipso mihi uberior infunditur gratia, si tamen dignetur me osculari osculo oris sui? Cuius utique sermo uiuus & efficax oscu-
Ioan. 4. b lum mihi est, non quidem coniunctio labio-
Psal. 44. b rum quæ interdum pacem mentitur anima-
Hebr. 4. c rum, sed planè infusio gaudiorum, reuelatio secretorum, mira quædam & quodammodo indiscreta commixtio superni luminis & illuminatæ mẽtis. Adhærens quippe
1. Cor. 6. d Deo, unus spiritus est: Merito proinde uisiones & somnia non recipio, figuras & ænigmata nolo: ipsas quoque angelicas fastidio species. Quippe & ipsos longe superat Iesus meus specie sua & pulchritudine sua. Non ergo alium siue angelum siue hominem, sed ipsum peto osculari me osculo oris sui. Nec sane pręsumo me osculatũ iri ab ore ipsius: (est enim hoc assumpti hominis unicæ fœlicitatis & prærogatiuæ singularis) sed humilius ab osculo oris sui peto me osculari: quod commune utique est multorum qui dicere possunt: Et nos om- Ioan. 1. b
nes de plenitudine eius accepimus. Intendite. Sit os osculans uerbũ assumens, osculatum caro quæ assumitur, osculum uero quod pariter ab osculante & osculato conficitur, persona ipsa ex utroque cõpacta mediator Dei & hominum homo Christus Iesus. Hac ergo ratione sanctorum nemo dicere præsumebat: Osculetur me ore suo: sed tantum, osculo oris sui: ipsi sanè seruantes prerogatiuam istam, cui singulari- L
ter semelque eos uerbi impressum tunc est, cum ei se corporaliter plenitudo omnis diuinitatis indulsit. Fœlix osculum, ac stupenda dignatione mirabile: in quo non os ori imprimitur, sed Deus homini unitur. Et ibi quidem cõtactus labiorum complexum significat animorum, hic autem consideratio naturarum diuinis humana componit, quę in terra sunt & quæ in cœlis pacificãs. Ephe. 2. c
Ipse est enim pax nostra, qui fecit utraque unum. Ad hoc igitur osculũ sanctus quis- Eccl. 15. b
que antiqui temporis suspirabat, eo quòd Colo. 2. a
iucunditatem & exultationem thesaurizari super eum, & thesauros omnes sapientię & scientiæ in ipso absconditos præsentirẽt, cuperentque & ipsi de plenitudine eius accipere. Sentio, placet uobis quod dicitur. Hier. 29. c
Sed accipite & alium sensum. Non latuit Amos 3. b
sanctos & ante aduentum saluatoris Deum Luc. 18. f
super mortalium genus cogitare cogitationes pacis. Nec enim faceret uerbum super terram, quod nõ reuelaret seruis suis Pro- Luc. 1. f
phetis. Erat tamen uerbum hoc absconditum à multis. Fuit nanque in tempore illo rara fides in terris: & tenuis admodũ spes in pluribus quoque illorũ qui expectabant redemptionem Israel. Qui uerò præsciebant, ipsi & prædicebant Christum in carne uenturum, & cum ipso pacem. Vnde quidam eorum: Et pax erit, inquit, in terra nostra, cum uenerit. Immo per ipsum Dei gratiam homines recuperaturos cum omni

omni fiducia, sicut diuinitus acceperant, prædicabant. Quod, & præcursor Domini Ioannes suo tempore impletum agnouit, & perhibuit, Gratia (inquiens) & veritas per Iesum Christum facta est: & ita verum esse omnis nunc Christianus populus experitur. Cæterùm illis prænunciantibus pacē, moram autem paciente auctore pacis, nutabat populi fides, dum non erat qui redimeret, neque qui saluum faceret. Itaque causabantur homines moras, quod ille totiens nunciatus necdum veniret princeps pacis, sicut locutus fuerat per os sanctorum qui à seculo sunt prophetarum eius: & suspectas habentes promissiones, signum promissę reconciliationis (quod est osculum) flagitabant: ac si nunciis pacis vnus quilibet responderet de populo: Quousque tollitis animas nostras? Iam olim prædicitis pacem, & non venit: promittitis bona, & adhuc turbatio. Ecce hoc ipsum multipharie multisque modis, & angeli patribus, & patres nostri annunciauerūt nobis, dicentes, pax pax, & non est pax. Si mihi vult esse persuasum Deus quod de suæ beneplacito voluntatis tā crebra iam legatione spōdet nec exhibet, osculetur me osculo oris sui, sicque signo pacis faciat de pace securum. Nam verbis iam quomodo credam: Opus magis est opere verba firmari. Probet veridicos nuncios suos Deus, si tamen nuncij eius sunt: & sequatur eos ipse, vt sępius promiserunt, quia sine ipso possunt facere nihil. Misit puerum, tulit baculum, & necdum est vox neque vita. Non surgo, non suscitor, non excutior de puluere, non respiro in spem, si non propheta ipse descendat, & osculetur me osculo oris sui. Huc accedit quod is qui nostrum profitetur se mediatorem ad deum Dei filius est, & Deus est. Et quid est homo vt innotescat ei, aut filius hominis vt reputet eum? Quę mihi fiducia vt tante me audeam credere maiestati? Vnde inquā terra & cinis præsumo Deum curam habere mei? Ad hæc diligit patrem suum, me verò opus non habet, bonorum meorum non eget. Vnde ergo constabit mihi quod mediator meus in patre nequaquam si? Tamē si verè (vt dicitis) decreuit misereri Deus, cogitatque vt complacitior sit adhuc, statuat testamentum pacis, & fœdus perpetuum feriat mihi in osculo oris sui. Vt quę procedunt de labiis suis, nō faciat irrita: exinaniat se, humiliet se, inclinet se, & osculetur mę osculo oris sui. Vt ex æquo partibus congruens mediator neutri suspectus sit, Deus filius Dei fiat homo, fiat filius hominis, & certum me reddat in hoc osculo oris sui. Securus suscipio mediatorem Dei filium, quem agnosco, & meum. Minime planè iam mihi suspectus erit. Frater enim, & caro mea est. Puto enim, spernere me iam non poterit os de ossibus meis, & caro de carne mea. Ita ergo vetus quærela sacrosanctum osculum, id est incarnandi uerbi mysterium exigebat dum longa & molesta expectatione fatigata fides deficeret, & infidelis populus aduersus promissa Dei victus tædio murmuraret. A dinuentio mea est si non hoc idem & vos recognoscitis de scripturis. Inde profectó erant querulæ illæ, & plenæ murmure voces: Manda, remanda. Expecta, reexpecta; Modicum ibi: modicū ibi. Inde anxiæ illæ, & plenæ pietate preces: Da mercedem Domine sustinentibus te, vt prophetæ tui fideles inueniantur. Item: Suscita domine precationes quas locuti sunt in nomine tuo prophetę priores. Inde blandę illæ, & plenę cōsolatione promissiones: Ecce apparebit Dn̄s, & non mentietur: si morā fecerit, expecta eum, quia veniens veniet, & non tardabit. Item: Prope est ut ueniat tēpus eius, & dies eius non elongabuntur. Et ex persona promissi: Ecce ego, inquit, declino in vos ut flumen pacis, & ut torrens inundās gloriæ gentium. In quibus uerbis satis apparet, & prædicatorum instantia, & diffidentia populorum. Sic itaque, & plebs murmurabat, & fides nutabat: & (iuxta Esaie uaticinium) angeli pacis amarè flebant. Ne ergo uniuersum genus humanum moram faciente Christo desperatione periret, dum se contemni suspicaretur infirma mortalitas suæ quæ reconciliationis cum Deo de gratia totiens repromissa diffideret: sancti qui de spiritu certi erant, certitudinem de carnis præsentia exoptabant, ac signum reformandæ pacis propter pusillanimes, & incredulos omni instantia requirebant. O radix Iesse qui stat in signum populorum, quàm multi reges, & prophetæ uoluerunt te uidere, & non uiderunt? Fœlix tamen ex omnibus Simeon, cuius senectus in misericordia uberi. Is nempe exultauit ut uideret desiderij signum, & uidit, & gauisus est: acceptòque osculo pacis, in pace dimittitur, ante tamen apertè pronuncians Iesum esse natum in signum cui contradicendum erat.

Omnino

Marginalia: Ioan. 1. b; M; Psa. 7. a; Luc. 1. g; Ioā. 10. e; Hier. 8. d; Ioan. 1. a; 4. Re. 4. e; A; 1. Tim. 2. b; Gen. 2. d; Esa. 28. e; B; Ezec. 36. e; Ibidem.; Abac. 2. a; Esa. 14. a; Esa. 66. d; Esa. 33. b; Esa. 11. e; Luc. 2. d; Psal. 91. b; C

Lucæ 2. d Omnino ita fuit. Contradictum est exorto signo pacis, sed ab his qui oderunt pacem. Nam pax hominibus bonę voluntatis maleuolis autem petra scandali, & lapis offensionis. Herodes denique turbatus est, &
Mat. 2. a omnis Hierosolyma cum illo. Siquidem
Ioan. 1. b in propria venit, & sui eum non receperũt.
Fœlices illi sua pernoctatione pastores, qui signi huius visione digni habiti sunt. Iam tunc se abscōdebat a sapientibus, & pruden
Luc. 10. d tibus, & reuelabat paruulis. Et Herodes uidere voluit: sed quia non bona voluntate, non meruit. Pacis siquidem signũ erat, datum tantum hominibus bonę voluntatis.
Herodi verò, & similibus eius non dabitur nisi signum Ionæ prophetæ. Porro ad pastores, Et hoc (ait angelus) uobis signũ. vobis humilibus. vobis obedientibus: vobis non alta sapientibus: vobis vigilantibus, & in lege Dei meditantibus die ac nocte. Hoc, inquit, uobis signũ. Quod? Quod angeli promittebāt, quod populi requirebat, quod prophetæ prædixerant, hoc fecit Dominus nunc & ostendit vobis: in quo recipiant increduli fidem, pusillanimes spem, perfecti securita-
Luc. 2. b tem. Hoc ergo vobis signum. Cuius rei si-
2. Cor. 5. d gnum? Indulgentiæ, gratię, pacis, & pacis
Rom. 5. a cuius non erit finis. Hoc est ergo signum:
Inuenietis infantem pannis quidem inuolutum, & positum in præsepio: Deus est tamen in ipso mundum reconcilians sibi: Morietur propter peccata vestra, & resurget porpter iustificationem vestram, vt iustifica
D ti per fidem, pacem habeatis ad Deum. Hoc
Esa. 7. b signum pacis propheta quondã regi Achaz proponabat petendum à Domino Deo suo siue in excelso supra, siue in inferno deorsũ Sed impius rex recusauit non credens miser quod in signo hoc iam sumis in pace socianda essent: quatenus, & inferi Domino descēdente salutati osculo sancto signum pacis, & ipsi recipiant, & superni spiritus idipsum nihilominus cũ ad cœlos redierit, æterna suauitate participent. Sermo finiendus est, sed vt quod in eo disputandum est, breui recolligam summã, patet hoc sanctum osculum: duabus ex cau sis necessariè indultum mũdo vt & infirmis faceret fidē: & desiderio satisfaceret perfectorũ. Porro ipsum osculũ esse non aliud quam mediatorē dei, & hominũ, hominem Iesum Christũ. Qui cũ patre, & spiritu sancto viuit, & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

De osculo pedis, manus, & oris domini, &c.
Sermo tertius

HOdie legimus in libro experientiæ. Conuertimini ad vosipsos, & attendat vnusquisque cōsciētiam suam super his quę dicenda sunt. Explorare velim si cui unquam vestrum ex sententia dicere datum sit: Osculetur me osculo oris sui. non est enim cuiusuis hominum ex affectu hoc dicere: sed E
si quis ex ore Christi spirituale osculũ uel semel accepit, hunc proprium experimentum profecto solicitat & repetit libens. Ego arbitror nemiem vel scire posse quid sit, nisi qui accipit. Est quippe manna absconditum: & solus qui edit, adhuc esuriet.
Est fons signatus, cui non communicat alienus: sed solus qui bibit, adhuc sitiet. Audi expertũ quomodo requirit: Redde mi- Psal. 50. c
hi, inquit, læticiam salutaris tui. Minime ergo id sibi arroget mei similis anima onerata peccatis, suæque adhuc carnis obnoxia passionibus, quæ suauitatem spiritus necdum senserit, internorum ignara atque inexperta penitus gaudiorũ. Ostendo tamen ei quæ huiusmodi est, locum in salutari sibi congruentem. Non temere assurgat ad os serenissimi sponsi, sed ad pedes seuerissimi domini mecum pauida iaceat, & cũ publicano terram tremens non cœlũ aspiciat: ne confusa in luminaribus cœli facies assueta tenebris opprimatur à gloria: atque insolitis reuerberata splendoribus maiestatis, densioris rursum cęcitate caliginis obuoluatur. Non tibi ò quæcunque es, talis anima, non tibi ille locus uilis aut despicabilis videatur, vbi sancta peccatrix peccata deposuit, induit sanctitatē. Ibi Aethiopissa mutauit pellem, & in nouum restituta candorem, iam tunc fiducialiter veraciterque respondebat exprobrantibus sibi uerbum: Nigra sum, sed formosa, filiæ Hierusalē. Miraris quanã id arte potuerit, uel quibus obtinuerit meritis? Paucis accipe. Fleuit amare, Canti. 1. b
& de intimis uisceribus lōga suspiria trahēs, F
salutaribus intra se succussa singultibus feleos humores euomuit. Cœlestis medicus celerrimè subuenit: quia uelociter currit ser Ps. 147. a
mo eius. Nunquid nō potio est sermo dei? Psal. 7. c
Est vtique fortis, & vehemēs & scrutans cor Heb. 4. c
da & renes. Denique sermo dei viuus & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti,

pertingens

pertingés usque ad diuisioné animæ ac spiritus, compagum quoque & medullarum, & discretor cogitationum. Huius ergo beatæ pœnitentis exemplo prosternere & tu ò misera ut desinas esse misera, prosternere & tu in terram, amplectere pedes, placa osculis, riga lachrymis, quibus tamen non illum laues, sed te, & fias vna de grege tonsarum quæ ascendunt de lauacro: ita sanè ut suffusum pudore ac mœrore vultum nó ante sustollere audeas: quá audias & ipsa,
Luc. 7. g Dimittútur tibi peccata tua: quàm audias,
Esa. 25. a Consurge consurge captiua filia Sion, cósurge, excutere de puluere. Sumpto itaque ad pedes primo osculo, nec sic quidem præsumes statim ad osculú oris assurgere: sed erit tibi gradus ad ipsum mediú quoddá aliud osculum quod secundo loco ad manum accipies. De quo & talem accipe rationem. Si dixerit mihi Iesus, Dimittuntur tibi peccata tua: nisi ego peccare desiero, quid proderit? Exui tunicam meam, si reinduero eam, quátú profeci? Si rursus pedes meos quos laueram inquinauero, núquid aliquid lauisse valebit? Sordens omni genere vitiorum iacui diu in luto fecis: sed erit sine dubio recidenti, quam iacenti deterius. Denique qui me sanum fecit, ipsum mihi di-
G
Ioan. 5. c xisse recordor. Ecce, sanus factus es, vade, iam amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. Qui autem dedit uoluntatem pœnitendi, opus est ut addat & continendi uirtutem: ne iterem pœnitenda, faciamque nouissima mea peiora prioribus. Væ enim mihi etiam pœnitenti, si statim subtraxerit manú, sine quo nihil possum facere. Nihil inquá, quia nec pœnite-
Eccl. 7. b re nec cótinere. Audio proinde quod consulit sapiens. Verbum (inquit) in oratione ne iteres. Paueo & quod iudex intentat arbori non facienti fructum bonum. Fateor, pro huiusmodi nó sum omnino contentus priori gratia qua iam malorum sum pœni-
Matt. 3. b tens, nisi & secundam accepero: ut uideli-
2. Pet. 3. b cet dignos faciam pœnitentiæ fructus: & deinceps non reuertar ad vomitum.

Hoc ergo restat mihi prius petendum & accipiendum quam præsumam altiora & sacratiora contingere. Nolo repéte fieri summus: paulatim proficere volo. Quantum displicet deo impudétia peccatoris, tantum
Eccl. 3. b pœnitentis uerecundia placet. Citius placas eum si mensuram tuá seruaueris, & altiora te non quæsieris. Longus saltus & arduus est de pede ad os, sed nec accessus cóueniens. Quid enim? Recenti adhuc respersus puluere, ora sacra continges? Heri de luto tractus, hodie vultui gloriæ præsentaris? Per manum tibi transitus sit. Illa prius te tergat: illa te erigat. Quomodo erigat? Dádo vnde præsumas. Quid istud? Decor continentiæ, & digni pœnitentiæ fructus, quæ sunt opera pietatis. Hæc te de stercore erigent in spem audiendi potiora. Sanè H
accipiendo donum, osculare manum, hoc *Ps. 113. a*
est, non tibi, sed nomini eius da gloriam. Da semel & da iterum, tum pro donatis criminibus, tum pro collatis uirtutibus. Aut certe uideto unde munias frontem contra ictus istos. Qui habes quod non accepisti? *1. Cor. 4. b*
Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?

Iam tandem in osculis duobus geminú habens diuinæ dignationis experimentum, forsan non confunderis præsumere sanctiora. Quantum quippe crescis in gratia, tantum & in fiducia dilataris. Inde fit vt & ames ardentius, & pulses fidentius pro eo quod tibi deesse sentis. Porro pulsanti aperietur. Iam summum illud quodcúque est summæ dignationis & miræ suauitatis osculum credo non negabitur sic affecto. Hæc via: hic ordo. Primo ad pedes procidimus, & ploramus coram domino qui fecit nos, ea quæ fecimus nos. Secundo manú quæ- *Psal. 94. b*
rimus subleuantis & roborátis genua dissoluta. Postremo cum ista multis precibus & lachrymis obtinemus, tum demú audemus forsitan ad ipsum os gloriæ caput attollere (pauens & tremens dico) non solum speculandum, sed etiam osculandum, quia spiritus ante faciem nostrá Christus dominus: cui adhærentes in osculo sancto, vnus spiritus ipsius dignatione efficimur. Tibi domi- *Psa. 26. a*
ne Iesu tibi merito dixit cor meum, exqui- I
siuit te facies mea, faciem tuá domine requiram. Nempe auditam fecisti mihi mane misericordiá tuá, cum iacenti primú in puluere, tuaque deosculanti reuerenda vestigia, quod male uixeram remisisti. Porro in progressu diei lætificasti animá serui tui, cum deinde in osculo manus etiam bene uiuendi gratiam indulsisti. Et nunc quid restat, ò bone domine, nisi ut iam in plenitudine lucis, in feruore spiritus, ad oris quoque osculum dignáter admittens adimpleas me lætitia cum vultu tuo? Indica mihi ò sua- *Psa. 15. c*
uissime ò serenissime, indica mihi vbi pa- *Cant. 1. b*
scis,

ſcis, vbi cubas in meridie. Fratres, bonum eſt nos hic eſſe, ſed ecce auocat nos diei malitia. Hi ſiquidem qui modo ſuperueniſſe nunciantur, tratum cogunt rumpere magis quàm finire ſermonem. Ego exibo ad hoſpites, ne quid deſit officiis eius de qua loquimur charitatis: ne forte, de nobis audi-
Mat. 23 a. re contingat: Dicunt enim, & non faciunt. Vos orate interim vt volũtaria oris mei beneplacita faciat Deus ad veſtram ipſorũ ędificationem, & laudem, & gloriã nominis ſui.

De triplici profectu animæ, qui fit per oſculum pedis, manus, & oris domini.
Sermo. IIII.

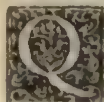

Riplicem quendam animæ profectum, ſub nomine trium oſculorum ſermo heſternus complexus eſt. Nũquid excidit vobis? Is mihi hodierna diſputatione proſequendus erit, prout parare dignabitur in dulcedine ſua pauperi Deus. Diximus, ſi recolitis, illa oſcula ſumi ad pedes, ad manum, ad os, ſingula ſingulis referentes: In primo ſane primordia dedicantur noſtræ conuerſionis. Secundum autem proficientibus indulgetur. Porrò tertium ſola experitur, & rara perfectio. Ab hoc ſolo quod vltimum poſitum eſt, ſumpſit exordium ſcriptura iſta quam tractare ſuſcepimus, & ipſius cauſa reliqua duo à nobis adiuncta ſunt. An uerò neceſſariè, vos iudicabitis. Puto enim facies ipſa eloquij facile admonet, & iſta requirere. Mirum verò ſi non, & vos aduertitis oportere reuera eſſe aliud ſiue alia oſcula à quibus illud oris diſtinguere voluit
Cant. 1. a qui dixit: Oſculetur me oſculo oris ſuis. Cur enim cùm ſufficere poterat dixiſſe ſimpliciter, oſculetur me: pręter morem tamen uſũmque loquendi diſtinctè, & ſignanter adiecit, oſculo oris ſui, niſi ut oſtenderet ipſum quod petebat oſculũ ſummum eſſe, non ſolum? Nonne denique ita inuicem loquimur, oſculare me uel da mihi oſculum, & nemo ſequitur ut dicat ore tuo, ſiue oſculo oris tui? Quid alterutrum oſculari parantes, num uerſus inuicem ora tendimus, quę tamen abinuicem non requirimus nominatim? Denique qui narrat (uerbi gratia) à domino ſuceptũ in oſculo prodito-
Mar. 14. c rẽ. Et oſculatus eſt (ait) eum: nec addidit ore ſuo, uel oſculo oris ſui: Sic nimirũ omnis, & qui ſcribit, & qui loquitur cõſueuit.

Sunt ergo hi tres animarum affectus ſiue profectus expertis duntaxat ſatis noti, & manifeſti, cùm aut de actis malis indulgentiam, aut de bonis agendis gratiam, aut ipſius etiam indultoris, & benefactoris ſui præſentiam, eo quidem modo quo in corpore fragili poſſibile eſt, obtinet intueri. Ceterum primum, & ſecundum qua ratione oſcula nominauerim, manifeſtius accipite. Oſculum pacis indicium eſſe omnes nouimus. Porrò autem ſi (ut ſcriptura loquitur) Sap. 1. 4
peccata noſtra ſeparant inter nos, & Deum tollatur de medio quod intereſt, & pax eſt. Cùm ergo ſatisfacimus ut ablato quod ſeparat peccato reconciliemur, indulgentiam quam recipimus quid niſi quoddam oſculũ dixerim pacis? Idque interim non alibi, quã ad pedes ſumendum. Humilis quippe, & uerecunda debet eſſe ſatisfactio qua emẽdatur ſuperba tranſgreſſio. At cum etiam ad uiuendum emendatius, deoque digniuſ conuerſandum, placita quadam amplioris gratiæ familiaritate donamur, cum ampliori fiducia caput iã leuamus de puluere, largitoris (ut aſſolet) manum oſculaturi, ſi tamen de accepto munere non noſtram, ſed auctoris gloriam quærimus, eique ſua dona & non nobis aſcribimus. Alioquin ſi in te & non magis in Domino gloriaris, propriã profectò, & non Domini manũ oſculari cõuinceris, quod (iuxta beati Iob ſententiam) Iob. 31. b
eſt iniquitas maxima, & negatio in Deum. Si ergo ad ſcripturæ teſtimonium propriam gloriam querere propriam eſt oſculari manum: profectò qui dat gloriam Deo, Dei dicitur non incongruè manum oſculari. Et in hominibus quidem ita eſſe uidemus, ſeruos uidelicet offenſorum dominorum oſculari ſolere pedes cùm ab ipſis ueniam petunt, & pauperes diuitum manus cùm ab eis munus accipiunt. Verùm quia ſpiritus eſt Deus, Ioan. 4. c
& nullis ſimplex illa ſubſtantia membris diſtincta corporeis: erit forſan qui nullatenus de illo recipiat tale aliquid, ſed à me ſibi des manus & pedes flagitet demonſtrari, ſicque probari quod de oſculo pedum manuſue diſtinio. Sed quid ſit & ego viciſſim ab ipſo meo ſcilcitatore de ore quoque Dei requiſiero quatinus quod de oris oſculo ſcriptura loquitur, ad Deum pertinere demonſtret? Nempe aut cum iſto ſimul & illa habet, aut cũ illis pariter & iſto caret. Sed.n. & os habet Deus quo docet hominẽ ſcientiam, & manũ habet, qua dat eſcã omni carni, &

ni: & pedes habet, quorum terra scabellũ est, ad quos nimirum peccatores terræ cõuersi atque humiliati satisfaciunt. Hæc inquam, habet Deus omnia per effectum, nõ per naturam. Inuenit profecto apud Deũ & uerecunda confessio quo se humiliando deiiciat, & prompta deuotio ubi se innouando reficiat, & iucunda cõtemplatio ubi excedendo quiescat. Omnia omnibus est qui omnia administrat, nec quicquã est omniũ
1. Ti. 6. c proprie. Nam quod in se est, lucẽ habitat
Phili. 4. b inaccessibilem, & pax eius exuperat omnẽ sensum, & sapientiæ eius non est numerus, & magnitudinis eius non est finis, nec potest eum uidere homo ut uiuat. Non quòd longe ab unoquoque sit, qui esse omnium est, sine quo omnia nihil: sed ut tu plus mireris, & nil eo præsentius, & nil incomprehensibilius. Quid nempe cuique rei
A præsentius, quam esse suum? Quid cuique
Ps. 146. a tamen incomprehensibilius, quam esse om
Exo. 33. d nium? Sane esse omnium dixerim Deum,
1. Ioan. 4 c non quia illa sunt quod est ille, sed quia ex ipso & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Esse est ergo omnium quæ facta sunt, ipse
Rom. 11. d factor eorum, sed causale, non materiale. Tali proinde modo dignatur illa maiestas suis esse creaturis, omnibus quidem ꝙ sunt, animantibus autem quod & uiuunt, porrò ratione utentibus lux, rectè uero utentibus uirtus, uincentibus gloria. Et in his omnibus creandis, gubernandis, administrandis, mouendis, promouendis, innouãdis, firmandis, nullis corporeis indiget instrumentis, qui omnia solo uerbo & corpora creauit & spiritus. Animæ corporibus & corporeis egent sensibus, per quæ sibi inuicem innotescant & ualeant. At non ita omnipotens Deus, cui de sola uoluntate celeris suppetit sufficientia tam creandis rebus, quam ordinãdis prout uoluerit. Valet cui uult, quantum vult, & absque corporaliũ officio obsequiove membrorum? Quid? Ad intuenda quæ condidit ipse, putas sibi requirat corporei sensus adiutorium? Nihil omnium omnino latet aut effugit lucẽ ubique præsentem, nec tamen ut agnoscat aliquid, necessariũ habet renunciantis sensus ministerium. Nec solum uniuersa nouit sine corpore, sed & innotescit mundis corde sine corpore. Dico autem idem latius
B ut planius fiat. Sed forte quia finiendi iam sermonis angustia non admittit, cõsilii magis est ut in crastinum differamus.

De quatuor generibus spirituum, uidelicet dei, angeli, hominis, & pecoris
Sermo. V.

Quatuor spirituum genera nota sunt uobis, pecoris, noster, angelicus, & qui custodit istos. Non est ex omnibus cui siue propter se, siue propter aliũ, siue propter utrunque necessariũ corpus non sit, corporisue similitudo, excepto duntaxat illo cui omnis tam corporalis, quã spiritualis creatura meritò confitetur & dicit: Deus meus Psal. 15. a
es tu: quoniã bonorum meorũ non eges. Et primum quidem ita corpore egere constat, ut nec subsistere absque illo utcunque possit. Simul quippe & uiuificare desinit & uiuere ille spiritus, quando moritur pecus. Verum nos uiuimus quidem post corpus: sed ad ea quibus beate uiuitur, nullus nobis accessus patet nisi per corpus. Senserat hoc qui dicebat: inuisibilia Dei per ea Rom. 1. e
quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Ipsa siquidẽ quæ facta sunt, id est corporalia & uisibilia ista, non nisi per corporis instrumentum sensa in nostram noticiam ueniunt. Habet ergo necessarium corpus spiritualis creatura quę nos sumus, sine quo nimirum nequaquã illam scientiã assequitur, quam solam accipit gradum ad ea de quorum fit cognitione beata. Hic si mihi obii- C
citur de paruulis regeneratis, quod absque scientia rerũ corporalium exeuntes de corpore, ad beatam uitam nihilominus transire credantur, breuiter respondeo, hoc illis conferre gratiam, non naturã. Et quid ad me de miraculo Dei, qui de naturalibus dissero? Iam ꝙ & supercœlestes spiritus opus corporibus habeãt illa maxime certos nos faciat uera & uere diuina sententia. Nonne omnes, ait, administratorii spiri- Heb. 1. d
tus sunt, missi in ministerium propter eos qui hæreditatem capiunt salutis? Quonam ergo modo implent ministeriũ suũ absque corpore, præsertim apud uiuentes in corpore? Denique non est discurrere, nec de loco ad locum transire nisi corporum, quod frequenter angelos facere tam indubitata quam nota probat auctoritas. Hinc est ꝙ & uisi sunt patribus, & ad eos intrauerũt, & manducauerunt, & pedes lauerũt. Ita inferior superiorque spiritus propriis corporibus egẽt, sed tamẽ quibus iuuent, nõ etiam iuuentur. At pecus quidem ex debito ser-

uitutis

uirtutis & ad usus tãtum temporalium corporaliumque necessitatum iuuando seruit: ideòque ille spiritus & cum tempore transit, & cum corpore deficit. Seruus quippe non manet in domo in æternum: licet qui bene eo vtuntur, omnem usum huius temporalis seruitutis ad questum referant æternorum. Angelus uerò curat satagitque in libertate spiritus administrare officium pietatis, futurorum bonorum promptum mortalibus alacrẽque ministrum sese exhibens, utpote suis in æternũ futuris ciuibus & cohæredibus supernæ iucunditatis. Ille ergo vt iure seruiat, iste ut pie subueniat, ambo proculdubio suis corporibus egẽt ut iuuẽt. Nam in quo ipsi eis iuuentur, non video: ad profectum duntaxat æternitatis. Irrationalis nempe spiritus etsi corporalia per corpus & ipse hauriat, nunquid tamen eousque iuuatur corpore suo, vt per corporalia & sensibilia quæ per ilud sentit, etiam ad spiritualia, & intelligibila proficiẽdo pertingat? Ad quæ tamen capessenda pro suo corporali temporalique obsequio noscitur iuuare illos, qui omnem vsum rerum temporalium ad fructũ transferunt æternarum, vtentes hoc mundo tanquam non vtentes. Porrò autem super cœlestis spiritus absque adiutori corporis, & absque intuitu horũ quæ per corpus sentiũtur, sola profecto suę vicinitate ac viuacitate naturæ sufficit apprehẽdere summa, & intima penetrare. An nõ hoc apostolus intellexit, qui cũ diceret: Inuisibila Dei per ea quæ facta sunt intellecta cõspiciũtur: adiecit portinus, à creatura mundi? Nimirum quoniam à creatura cœli, non ita. Quo enim is inuolutus carne, & terræ incola spiritus ex consideratione sensibilium proficiens, gradatim quodammodo paulatimque nititur peruenire: eo ille cœlestium habitator ingenita subtilitate ac sublimitate sua in omni velocitate facilitateque pertingit, nullo utique sensus corporei adminiculo fultus, nullo corporei mẽbri adiutus officio, nullo corporeæ cuiuscunque rei informatus intuitu. Cur enim inter corpora spirituales scrutetur sensus, quos in libro vitæ, & absque contradictione legit, & absque difficultate intelligit? Cur in sudore uultus sui laboret excutere grana de paleis, de vuis uina, & de amurca oleũ, qui ex omnisatis abundeque ad manum habet? Quis mendicet victum suum per domos alienas, in sua abũdans panibus? Quis puteum fodere curet, & in terræ visceribus venas aquarũ cum labore rimari, cui vltro affatim aquas lympidas fons viuus emanat? Nec brutus ergo nec angelicus spiritus ad ea capessenda quæ beatam spritualem faciunt creaturam, suis vllo modo corporibus adiuuantur, ille quidem pro innata stoliditate non capiens, iste verò pro excellentioris gloriæ prærogatiua non indigens. Porrò hominis spiritũ qui medium quendã inter supremũ, & infimũ tenet locum, vsqueadeo ad vtrunque necessarium habere corpus manifestum est, vt absque eo nec ipse proficere, nec alteri prodesse possit. Nam ut taceam menbra cætera corporis, officiaue membrorum, quonam modo quæso aut sine lingua instruis audientem, aut sine auribus percipis instruentem? Itaque cũ absque corporis adminiculo nec bestialis spiritus seruilis conditionis soluere debitũ, nec spiritualis cœlestisque creatura implere ministerium pietatis nec rationalis anima tam proximo, quam etiam sibi sufficiat consulere ad salutem, liquet omnẽ creatum spiritum siue vt iuuet, siue ut iuuetur simul, & iuuet, corporeo prorsus indigere solatio. Quid enim si qua animantia quantum ad vsum sui reperiantur incommoda, nullisque apta vsibus humanarum necessitatum? Prosunt profecto uisu, & si non vsu, vtiliora cordibus intuentium, quám vtentiũ corporibus esse possent. Etsi nociua, etsi etiam perniciosa temporali hominum constet esse saluti, non tamen deest eorum corporibus vnde cooperentur in bonũ his qui secundum propositum vocati sunt sancti, & si non cedendo in cibum, aut exhibendo ministerium, certe ingenium exercendo, iuxta eum qui vtique omni vtenti ratione prę sto est cõmunis disciplinæ profectum, quo inuisibilia Dei per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. Nam & diabolus eiusque satellites, cùm sit semper eorũ maligna intentio, nocere quidem semper cupiunt: sed bonis ęmulatoribus quibus dicitur. Quis vobis nocere poterit, si boni æmulatores fueritis? absit vt possint: magis autem prosunt, & nolentes, cooperanturque in bonum bonis. Cęterùm angelica corpora vtrumnam ipsis spiritibus naturalia sint sicut hominib. sua, & sint animalia sicut homines, immortalia tamen, quod nondum sunt homines: porrò ipsa corpora mutent, & versent in forma, & specie qua volũt quando apparere uolũt, densantes & solidantes ea quantum volũt, cum

Marginalia: Ioan. 8. d (beside "ideòque ille spiritus"); D (beside "cohæredibus"); Rom. 1. c (beside "Inuisibila Dei"); E (beside "informatus intuitu"); F (beside "latio. Quid enim")

cum tamen in sui veritate præ subtilitate naturę, atque substantię suæ impalpabilia sint & nostris omnino inattingibilia uisibus: an vero simplici spirituali substantia subsistentes, corpora cũ opus est sumant, rursumque
G expleto opere ponant in eandẽ de qua sumpta sunt materiam dissoluenda: nolo, ut a me requiratis. Videntur patres de huiusmodi diuersa sensisse, nec mihi perspicuum est vnde alterutrum doceam, & nescire me fateor. Sed & uestris profectibus non multũ conferre arbitror harum rerum notitiam. Illud autem scitote, nullum creatorum spirituum per se nostris mentibus applicari, ut uidelicet nullo mediante nostri siue corporis instrumento, ita nobis immisceatur, & infundatur, quo eius participatione docti siue doctiores, uel boni siue meliores efficiamur. Nullus angelorũ, nulla animarũ hoc modo mihi capabilis est, nullius ego capax. Nec ipsi angeli ita se alterutrum capiunt. Sequestretur proinde prærogatiua hæc summo ac incircunscripto spiritui, qui solus cũ docet angelum, siue hominem scientiam instrumentum non quærit nostræ corporeæ auris sicut, nec sibi oris. Per se infunditur, per se innotescit, purus capitur a puris. Solus nullius indiget, solus, & sibi, & omnibus de sola omnipotenti uoluntate sufficiens. Operatur tamẽ immensa, & innumera per subiectã creaturã corporalem siue spiritualem, sed quasi imperans, non quasi mendicans. En (uerbi gratia) quòd linguam meam corporalem assumpsi nunc in opus suum, docere uidelicet uos, cum per se absque dubio facilius suauiusque id posset, profecto indulgentia est, non indigentia. In profectu siquidem uestro meritum quærit mihi, non sibi solatium. Idipsum sapere opus est omni homini operanti bonum, ne forte in se de bonis Domini, & non in Domino glorietur.

H Est tamen qui bonum operatur non uolens, siue homo malus, siue angelus malus, & constat non fieri propter eum, quod fit per eum, cum prodesse nullum bonum possit inuito. Igitur ei quidem dispensatio tãtum credita est, sed nescio quomodo, gratius iucundiusque sentimus bonum, quod per malum dispensatorem ministratur. Ipsa est ergo causa cur, & per malos Deus faciat bona bonis, non autem, quòd opera eorum indigeat in benefaciendo. Porrò his, quæ ratione, uel sensu carentia sunt, multo minus Deum egere quis dubitet? Sed quando in opus bonum, & ipsa concurrunt, apparet quoniam omnia seruiunt ei cui merito est dicere. Meus est orbis terræ. Aut certe, *Psa. 49. b* quia nouit, quæ per quæ conuenientius fiãt de seruitute corporeæ creaturæ non efficaciam quærit, sed congruentiam. Esto deinde, quòd corporum ministeria opportune plerunque diuinis operibus applicentur, ut uerbi gratia, pluuiæ uiuificandis seminibus & multiplicandis segetibus, & fructibus maturandis: quid proprio, quæso de corpore facere habet, cui ad nutum indifferenter uniuersa corpora cœlestia, atque terrestria obsequi cõstat? Plane superfluo haberet suum qui nullum sibi reperit alienũ. Verũ si cuncta, quæ hoc loco dicẽda occurrunt, præsenti uelimus sermone concludere, sermo modum excedet, & uires forsitan aliquorum. Propterea quæ restant, sub alio seruemus absoluenda principio.

De summo, & incircumscripto spiritu qui est Deus, & quomodo misericordia, & iudicium dicantur pedes Domini. Sermo *V* I. I

VT præcedenti sequens sermo cohæreat, tenetisne datum superius solum summum, & incircunscriptum spiritum ad omne, quod facere, uel fieri uult, corporis instrumento siue obsequio non egere? Demus ergo securi ueram soli Deo sicut immortalitatem, ita & incorporeitatem, quòd solus spirituum uniuersam corpoream naturam eo usque transcendat, ut quocunque corpore in quocunque opere non indigeat, solo spirituali nutu cum uult ad quęcunque uult agenda contentus. Sola igitur est, quæ nec propter se, nec propter alium solatio corporei instrumenti opus habet illa maiestas, cuius omnipotenti arbitrio incunctanter præsto est omne opus, omne altum inclinat, omne aduersum cedit, omne creatum fauet, etiam nullo interueniente, uel subueniente solatio corporali, siue spirituali. Docet uel monet sine lingua, præbet uel tenet sine manibus, sine pedibus currit, & succurrit pereuntibus. Actitabat ista, & cum patribus prioribus seculis, experiebantur homines sedula beneficia, sed latebat eos beneficus. Ille quidem attingebat a fine, usque ad finem *Sap. 8. a* fortiter, sed disponens omnia suauiter non

sentiebatur ab hominibus. Et gaudebant de bonis domini, & dominum sabaoth (eo, quod cum tranquilitate iudicaret omnia) omnino nesciebant. Ab ipso erant, sed non cum
K ipso. Per ipsum viuebant, sed non ipsi. Et ipso sapiebant, sed non ipsum, alienati, ingrati, insensati. Hinc demum factum est, ut quod erant, quod viuebant, quod sapiebant non auctori tribuerent, sed naturæ ascriberent, aut certe (quod insipientius erat) fortunæ. Propriç quoque industriæ atque virtuti multi multa arrogabant. Quanta sibi usurparunt seductorij spiritus? quanta soli, & lunæ data sunt quanta terris, & aquis attributa? quanta etiam manufactis fabrilibusque mortalium deputata operibus? Herbis, arbustis, minutissimis uilissimisque se-
Psal. 105. c minibus pro numinibus deferebatur. Heu sic homines perdiderunt, & commutauerunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum. Quorum Deus miseratus errores, de monte umbroso, & condenso dignanter egrediens, in sole posuit taber-
Ibid. 18. a naculum suum. Obtulit carnem sapientibus: carnem, per quam discerent sapere, & spiritum. Nam dum in carne, & per carnem facit opera non carnis, sed Dei, naturæ utique imperans, superansque fortunam, stultam faciens sapientiam hominum, demonumque debellans tyrannidem, manifeste ipsum se indicat esse per quem eadem, & ante fiebant, quando fiebant. In carne inquam, & per carnem potenter ac patenter operatus mira, locutus salubria, passus indigna, euidenter ostendit quia ipse sit, qui potenter, sed inuisibiliter secula condidisset, sapienter regeret, benigne protegeret. Deni-
L que dum euangelizat ingratus, signa præbet infidelibus, pro suis crucifixoribus orat: nónne liquido ipsum se esse declarat, qui cum patre suo quotidie oriri facit solem suũ super bonos, & malos, & pluit super iustos & iniustos? Hoc enim est, quod ipse aie-
Matt. 5. g bat: Si non facio opera patris mei, nolite
Ioan. 10. g credere. En aperit os carnis suæ docens in monte discipulos, qui in silentio angelos in cœlestibus docet. En ad tactum corporeæ manus curatur lepra, fugatur cæcitas, auditus reparatur, lingua muta resoluitur, discipulus propè mersus erigitur, & is indubitanter agnoscitur cui dixerat longe ante Dauid: Aperis tu manum tuam, & imples omne ani-
Psa. 144. d mal benedictione. Et item: Aperiente te
Ps. 103. d manum tuam, omnia replebuntur bonitate.

En secus corporales pedes iacens ac pœnitens audit peccatrix: Remittuntur tibi peccata tua, & recognoscit eum de quo ex multis retro temporibus scriptum legerat: Egre- Matt. 9. a
ditur diabolus ante pedes eius. Vbi nempe Abac. 3. a
peccatum remittitur, ibi proculdubio diabolus de corde peccatoris expellitur. Hinc uniuersaliter de cunctis pœnitentibus dicit: Ioan. 12. a
Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eiicietur foras, quòd scilicet humiliter confitenti remittat Deus peccatum, & diabolus eum quem in hominis corde inuaserat, amittat principatum. Denique ambulat super undas carnalibus pedibus, cui necdum carne vestito iam Psalmista præcinerat: In mari via tua, & semitæ tuç Psa. 76. d
in aquis multis. Quod est: Conculcas corda tumentia superborum, & fluxa desideria carnalium comprimis, iustificans impios, & superbos humilians. Quod tamen M
quia inuisibiliter fit, carnalis non sentit a quo fit. Vnde, & subdit, Et vestigia tua non cognoscentur. Hinc rursus pater ad filium, Sede, inquit, a dextris meis, donec ponam Ps. 109. a
inimicos tuos scabellum pedum tuorum: hoc est, donec omnes, qui te contemnunt, tuæ uoluntati subiiciam, siue inuitos, & miseros, siue uoluntarios, & beatos. Ita- 1. Cor. 2. c
que hoc opus spiritus quia caro non percipiebat, animalis quippe homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei: opus fuit, vt corporalibus pedibus corporaliter incubans, & corporalibus labijs pedes eosdem deosculãs, veniã peccatorum peccatrix perciperet: sicque illa mutatio dexteræ excelsi, qua mira- Psal. 76. c
biliter, sed inuisibiliter iustificat impium, etiã carnalibus innotesceret. Verũ illos spirituales pedes dei, quos primo loco spiritualiter osculari pœnitentem oportet, præterire me non oportet. Noui ego curiositatem vestram, quæ nil sua uoluntate inscrutatum omnino prętereat. Nec uerò ducendum contemptui, nosse quibus scriptura pedibus tam frequenter Deum commemorat, nunc quidem stare, vt ibi: Adorabimus in loco Psa. 131. b
vbi steterunt pedes eius: nunc verò ambulare, ut ibi: Et habitabo in illis, & deambulabo in eis: nunc etiã currere, iuxta illud: Exul- Psa. 18. c
tauit, vt gigas ad currẽdam viã. Si rectè apostolo uisum est caput Christi referre ad deitatem, puto, & nobis non incongrue videri pedes ad hominem pertinere: quorum alterum misericordiam, alterum iudicium nominemus. Nota sunt uobis duo ista uocabula: &

A la:& de plerisque scripturæ locis ambo pariter si cogitatis occurrunt. Quia vero misericordiæ pedem Deus in carne cui se vniuit assumpserit, docet epistola ad Hebræos, tentatum perhibens per omnia Christum pro similitudine absque peccato, vt misericors fieret. Quid illum alterum qui iudiciũ nuncupatus est, nõne ad hominem æque assumptum, & ipsum pertinere ipse Deus homo aperte significat, vbi datã sibi perhibet a patre potestatem iudicium facere, quia filius hominis est? His duobus ergo pedibus apte sub vno diuinitatis capite cõcurrentibus natus ex muliere, factus sub lege, inuisibilis
Baruc.3.d Emmanuel in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. His certe pertransit, & nunc benefaciendo, & sanando omnes oppressos a diabolo, sed spiritualiter, sed inuisibiliter. His inquam pedibus deuotas perambulat mentes, incessanter lustrans scrutansque corda, & renes fidelium. Vide autẽ ne forte hęc illa sint sponsi crura, quæ spõsa tam magnifice commendat in consequentibus, comparans ea (ni fallor) columnis marmoreis fundatis super bases aureas. Pulchre omnino, quoniam quidem incarnata Dei
Psa.48.a sapientia (quæ auro designatur) misericor-
Psal.24.b dia, & veritas obuiauerũt sibi: denique vniuersæ uiæ Domini misericordia, & veritas. Fœlix mens cui semel dominus Iesus vtrũque infixerit pedẽ. A duobus signis cognoscite eam, quæ huiusmodi est, quæ secum necesse est referat diuinis impressa uestigijs. Ipsa sunt timor, & spes: ille iudicij, ista miseri-
B cordiæ repræsentans imaginem. Merito be-
Ps.146.b neplacitum est Deo super timentes eum, &
Pro.1.a in eis qui sperant super misericordia eius: cũ sapientiæ timor initiũ sit, spes profectus. Nam consummationem sibi charitas vendicat. Quæ cum ita sint, non paruus fructus est in primo hoc osculo, quod ad pedes accipitur, tantum curato, vt neutro frauderis illorum. Porro enim si iam dolore peccati, & iudicij timore compungeris, veritatis iudiciique vestigio labia impressisti. Quod si timorem doloremque diuinæ intuitu bonitatis, & spe consequendæ indulgentiæ temperas, etiam misericordiæ pedem amplecti te noueris. Alioquin alterum sine altero osculari non expedit, quia & recordatio solius iudicij in barathrum desperationis præcipitat, & misericordiæ fallax assentatio pessimam generat securitatem. Datũ est & mihi misero nonnunquam sedere secus pedes Domini Iesu, & modo hunc, modo illum tota deuotione amplecti, inquantum me sua benignitas dignabatur admittere. At si quãdo miserationis oblitus stimulante conscientia, iudicio paulo diutius inhærerem: mox metu incredibili, ac miserabili confusione deiectus, & tenebroso circunfusus horrore, hoc solum palpitans de profundis clamabã: Quis nouit potestatẽ iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare? Quod si eo relicto pedem misericordiæ plus tenere contingeret, tanta econtrario incuria, & negligentia dissoluebar, vt confestim, & oratio tepidior: & actio pigrior, & risus promptior, & sermo incautior, & omnis denique vtriusque hominis status inconstantior ap- C
pareret. Proinde magistra instructus experientia, non iudicium iam solum, aut solam misericordiam, sed misericordiam pariter, Ps.100.a
& iudicium cantabo tibi Domine. In æternum non obliuiscar iustificationes istas. Cantabiles mihi erunt ambę pariter in loco peregrinationis meæ: quousque misericordia superexaltata iudicio, miseria conticescat, ac sola cantet tibi de cętero gloria mea, & non Psal.70.a
compungar.

De amore ardenti quo anima diligit Deum, & de attentione habenda quando homo orat, uel psallit coram Deo. & angelis eius. Sermo VII.

Ipse mihi laborem suscito, qui vos sponte prouoco ad quærendum. Quia enim ego primi osculi occasione spirituales Dei pedes proprijs diffinitionibus, ac nominibus equidem ex abundanti demonstrare curaui, vos pergitis inquirere, & de manu, quę secundo loco osculãda proponitur. Annuo, gero vobis morem, insuper nõ manum, sed manus ostendo, propriisque distinguo vocabulis. Latitudo vna, altera fortitudo dicatur: quod, & tribuat affluenter, & defendat potenter, quod dederit. Vtranque profecto osculabitur, qui ingratus non fuerit: Deum utique bonorum omnium sicut largitorẽ, ita & conseruatorem recognoscens, & confitens. Satis de duobus osculis dictum esse reor, videamus, & de tertio. Osculetur, inquit, me osculo oris sui. Qui di- Canti.1.a
cit? Sponsa. Quænam ipsa? Anima sitiens D
Deum. Sed pono diuersas affectiones: ut ea quæ proprie sponsæ congruit, distinctius

elucescat: Si seruus est, timet a facie domini. Si mercenarius, sperat de manu domini. Si discipulus, aurem parat magistro. Si filius, honorat patrem. Quę uerò osculum postulat, amat. Excellit in naturæ donis affectio hæc amoris: præsertim cum ad suum recurrit principium, quod est Deus. Nec sunt inuenta æquè dulcia nomina quibus verbi animæque dulcis adinuicem exprimerentur affectus, quemadmodum sponsus, & sponsa: quippe quibus omnia communia sunt, nil proprium, nil a se diuisum habentibus. Vna utriusque hæreditas, una domus, una men-
Gen. 2. d sa, vnus thorus, una etiam caro. Denique
Ephes. 5. g propter hanc relinquet ille patrem, & ma-
Psal. 44. c trem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Hæc quoque iubetur nihilominus obliuisci populum suum, & domum patris sui, vt concupiscat ille decorem eius. Si ergo amare specialiter sponsis principaliterque conuenit, non immerito sponsæ nomine censetur anima, quę amat. Amat autem, quæ osculum petit. Non petit libertatem, non mercedem, non hæreditatem, non denique, vel doctrinam, sed osculum. More plane castissimæ sponsæ ac sacrum spirantis amorem, nec omnino volentis flammam dissimulare quam patitur. Vide enim quale præripiat sermonis exordium. Magnū quid a magno petitura, nullo tamen, vt assolet, utitur blanditiarum fuco: nullis circunuolutio
E nibus ad id quod desiderat ambit. Non facit procemium, non captat beneuolentiam: sed ex abundantia cordis repente prorumpens, nudè frontoseque satis, osculetur me, ait, osculo oris sui. An non tibi quasi dicere manifestè videtur: Quid mihi est in cœlo, & a te quid volui super terram? Amat profectò caste, quę ipsum quem amat, quærit, non aliud quicquam ipsius. Amat sanctè, quia non in concupiscentia carnis, sed in puritate spiritus. Amat ardenter, quæ ita proprio debriatur amore, ut maiestatem nō cogitet. Quid enim? Respicit terram, & facit eam tremere: & ista se ab eo postulat
Can. 1. & 2. osculari? Ebriáne est? Ebria prorsus. Et forte tunc cum ad ista prorupit, exierat de cella vinaria, quo se nimirum introductam postmodum gloriatur. Nam, & Dauid
Psal. 35. b de quibusdam dicebat Deo: Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. O quanta amoris vis, quanta in spiritu libertatis fiducia.
1. Ioan. 4. c Quid manifestius, quam quod perfecta charitas foras mittit timorem? Verecunde tamen non ad ipsum sponsum sermonem dirigit: sed ad alios tanquā de absente, osculetur me, inquiens, osculo oris sui. Grandis quippe res petitur, & opus est verecundia comitari precem, commendare petentem. Itaque per domesticos, & intimos accessus ad intima quæritur, ambitur ad desideratum. Quinam illi? Credimus angelos sanctos astare orantibus, offerre Deo preces, & uota hominum, ubi tamen sine ira, & disceptatione leuari puras manus perspexerint. Probat hoc angelus ita loquens Tho. 12. d
ad Tobiam: Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas: ego obtuli orationem tuam domino. puto id vobis satis, & alijs scripturæ testimonijs persuasum. Nam quod psalentibus quoque dignanter admisceri sancti angeli soleant, quid eo manifestius quod psalmista ait: Præuenerunt principes coniuncti Psal. 67. d
psallentibus in medio iuuencularum tym- Ps. 137. a
panistriarum? Vnde, & dicebat: In conspectu angelorum psallam tibi. Doleo proinde aliquos vestrum graui in sacris uigilijs deprimi somno, nec cœli ciues reuereri, sed in præsentia principum tanquam mortuos apparere, cum vestra ipsi alacritate permoti, uestris interesse solennijs delectetur. Vereor ne uestram desidiam quandoque abominantes, cum indignatione recedant, & incipiat unusquisque vestrum sero cum gemitu dicere Deo: Longe fecisti notos meos a me: posuerunt me abo- Psal. 87. d
minationem sibi. Et illud: Elongasti a Ibidem. d
me amicum, & proximum, & notos meos Psal. 37. c
à miseria. Item: Qui iuxta me erant, de longe steterunt, & uim faciebant qui quærebant animam meam. Pro certo enim si se a nobis boni spiritus elongauerint, impetus malignorum quis sustinebit? Dico ergo his qui eiusmodi sunt: Maledictus Giere. 48.
qui opus Dei facit negligenter. Dicit quoque non ego, sed dominus: Vtinam te cali- Apoc. 3.
dum, aut frigidum inuenissem: sed quia te tepidum inueni, incipiam te euomere ex ore meo. Eapropter attendite principes vestros cum statis ad orandum, uel psallendum, & state cum reuerentia, & disciplina, G
& gloriamini, quia angeli uestri quotidie Mat. 18. b
uident faciem patris. Nimirum in ministerium propter nos: qui hęreditatem capimus Heb. 1. d
salutis:

falutis: deuotionem nostram in superna ferunt, referunt gratiam. Vsurpemus officium quorum sortimur consortium, ut in ore in-
Psa.8.a fantium, & lactentium perficiatur laus. Dica
Psa.46.b mus eis: Psallite Deo nostro psallite. Atque audiamus eos uicissim respondentes: Psallite regi nostro psallite. Laudē ergo cum cœli cantoribus in commune ducentes, vtpote ci ues sanctorum, & domestici Dei, psallite sapienter. Cibus in ore, psalmus in corde sapit. Tantum illum terere non negligat fidelis, & prudens anima quibusdam dentibus intelligentiæ suæ, ne si fortè integrum glutiat, & non mansum, frustretur palatum sapore desiderabili, & dultiori super mel, & fauum. Offeramus cum Apostolis in cœlesti conuiuio, & in dominica mensa fauum mel-
1.Cor.5.b lis. Mel in cera, deuotio in litera est. Alio-
1.Co.14 c quin litera occidit, si absque spiritus condi-
Ioan.6.e mento glutieris. Si autem cum Apostolo
Eccl.24.c psallas spiritu, psallas & mente, cognosces, &
Esa.55.a tu de illius veritate sermonis quem dixit Ie-
Psal.19.a sus: Verba, quæ locutus sum vobis, spiritus & vita sunt. Et item quem legimus dicente sapientia: Spiritus meus super mel dulcis. Sic delectabitur incrassitudine anima tua, sic holocaustum tuum pingue fiet. Sic placabis regem: sic placebis principibus: sic denique totam tibi curiam beneuolam reddes, & odorati odorem suauitatis in cœlesti-
H bus, de te quoque dicent: Quæ est ista, quæ ascendit per desertum sicut uirgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vni-
Psa.77.f uersi pulueris pigmentarij? Principes, inquit, Iuda duces eorum, principes Zabulon, & principes Neptalim, hoc est, confitentium, continentium, contemplantium. Norunt siquidem principes nostri regi suo acceptam esse psallentium confessionem, continentium fortitudinem, contemplantium puritatem, & soliciti sunt exigere a nobis istiusmodi primitias spiritus, quæ profectò non aliud sunt quam primi, & purissimi fructus sapientiæ. Quod enim non ignoratis, Iudas laudans, vel confitens, & Zabulon habitaculum certitudinis, Neptalim ceruus emissus interpretatur: quia nimirum agilitatis suæ saltibus exprimitur speculantis excessus, sed & opaca penetrare nemorum (vt ille sensuum) consueuit. Scimus autem qui dixerit: Sacrificium laudis honori-
Psal.49.d ficabit me. Verum si non est speciosa laus in
Eccl.15.b ore peccatoris, nónne perinecessariam habetis continentiæ uirtutem per quam fiat, vt non regnet peccatum in uestro mortali corpore? Porrò continentia non habet meritū apud Deum, quæ gloriam requirit humanā. Ideoque maxime opus est ēt puritate intentionis, qua soli mens vestra Deo, & placere appetat, & valeat inhęrere. Neque Psal.62.c
enim aliud est inhærere Deo, quam uidere Psal.72.d
Deum: quod solis mundi cordibus singulari fœlicitate donatur. Cor mundum habebat Dauid qui dicebat Deo: Adhæsit anima mea post te. Item: Mihi autem adhærere Deo bonum est. Videndo adhærebat, & adhærendo videbat. Animæ ergo in his exercitatæ cœlestes sese nuncij familiares exhibent & frequentes, præsertim si frequenter orantem persenserint. Quis dabit mihi per vos, ò benigni principes, petitiones meas innotescere apud Deum? Non enim Deo, cui etiam cogitatio hominis confitetur, sed apud Deum, hoc est ipsis qui cum Deo sunt tam beatis virtutibus, quàm carne solutis spiritibus. Quis suscitabit me de terra inopem, Ps.112.a
& de stercore eriget pauperem, vt sedeam cum principibus, & solium gloriç teneam? Non ambigo quin gratanter in palatio colligant quem dignanter in sterquilinio visitant. Denique lætati sunt de conuersione, & in assumptione non agnoscent? Hos itaque puto inter orandum alloqui sponsam, & ipsis tanquam sponsi domesticis ac sodalibus desiderium cordis sui aperire, cum ait: Osculetur me osculo oris sui. Et vide familiare amicumque colloquiuum animæ in carne suspirantis cum cœlestibus potestatibus. Gestit in oscula: petit, quod cupit, non tamen nominat quem amat: quia illos nosse non dubitat, utpote de quo sibi frequens cum illis soleat esse confabulatio. Propterea non dicit. Osculetur me ille, vel ille, sed osculetur me tantum: sicut, & Maria Magdalena non exprimebat ex nomine quem quęreret: sed tantum aiebat ei quem putabat ortulanum: Domine si tu sustulisti eum. Quem Ioan.20.a
eum? Non aperit: quia palam omnibus esse credit quod a suo corde, nec ad momentum recedere potest. Ita ergo, & ista loquens so- K
dalibus sponsi sui tanquam conscijs, & quibus se nouerat manifestā: tacito nomine repente in hæc de dilecto verba prorumpit: Osculetur me osculooris sui. De quo iā osculo nolo vos diutius protrahere, sed sermone crastino audietis quicquid orantibus vobis suggerere mihi inde dignabitur docens de omnibus vnctio. Neque enim hoc secretum

reuellat caro, & sanguis: sed is qui scrutatur profunda Dei spiritussanctus, qui a patre filioque procedens, cum ipsis pariter viuit, & regnat in secula seculorum, Amen.

Quomodo per osculum oris Dei significatur spiritus sanctus, quem ecclesia sibi petit dari ad notitiam sanctæ trinitatis.

Sermo VIII.

Odie uobis sicut hesterna promissione tenetis, de summo, id est de oris osculo disputare propositum est. Audite attentius, quod sapit suauius, & gustatur rarius, & intelligitur difficilius. Mihi uidetur (ut paulò altius inchoem) ineffabile quoddã atque inexpertum omni creaturæ osculum designasse, qui ait: Nemo nouit filium nisi pater, & nemo nouit patrem nisi filius, aut cui uoluerit filius reuelare. Pater enim diligit filium, & singulari dilectione amplectitur: summus æqualem, ęternus coęternum: vnus vnicum. Sed enim non minori ipse a filio affectione astringitur: quippe pro cuius amore, & moritur, ipso attestante cum ait: Vt sciant omnes quia diligo patrem, surgite eamus. Haud dubium quin ad passionem. Illa itaque mutua gignentis genitique cognitio pariter, & dilectio, quid nisi osculum est suauissimum, sed secretissimum? Ego oro certo ad tantum, & tam sanctũ diuini amoris arcanum ne ipsam quidem angelicam admitti arbitror creaturam. Etenim Paulo hoc ipsum sapiente, pax illa exuperat omnẽ etiam angelicum sensum. Vnde nec ista (quanquam multum præsumens) audet tamen dicere osculetur me ore suo: soli illud scilicet reseruans patri: sed aliquid minus postulans, osculetur me, inquit, osculo oris sui. Videte nouam sponsam nouum osculum accipientem, non tamen ab ore, sed ab osculo oris. Insufflauit, inquit, eis, haud dubium quin Iesus Apostolis, id est, primitiuæ ecclesiæ, & dixit: Accipite spiritum sanctum. Osculum profecto fuit. Quid? Corporeus ille flatus? Non: sed inuisibilis spiritus qui propterea in illo dominico flatu datus est, ut per hoc intelligeretur, & ab ipso pariter tanquam à patre procedere, tãquã vere osculum, quod osculanti osculatoque commune est. Itaque sufficit sponsæ si osculetur ab osculo sponsi, etiam si nõ osculetur ab ore. Nec enim exiguum quid aut vile putat osculari ab osculo, quod nõ est aliud nisi infundi spiritu sancto.

Ioan.10.c

Mat. 26. c

L

Phili.4.b

Ioan.20.c

Nempe si rectè pater osculans, filius osculatus accipitur: non erit ab re osculum spiritumsanctum intelligi, utpote qui patris filiique perturbabilis pax sit: gluten firmum, indiuiduus amor, indiuisibilis vnitas. De ipso igitur audet sponsa, ipsumque infundi sibi fidenter sub osculi nomine petit. Tenet quippe aliquid vnde non desit occasio pręsumendi. Dicens enim filius: Nemo nouit filium nisi pater, & nemo nouit patrem nisi filius: adiecit, aut cui voluerit filius reuelare. Non autem diffidit sponsa quin sibi velit, si cui voluerit. Petit ergo audenter dari sibi osculum, hoc est spiritum illum in quo sibi, & filius reueletur, & pater. Alter enim sine altero nequaquam innotescit. Vnde est illud: Qui videt me, videt & patrem meum. Et illud Ioannis: Omnis qui negat filium, nec patrem habet. Qui autem confitetur filium, & patrem habet. Ex quibus liquido cõstat quia nec pater sine filio, nec filius sine patre agnoscitur. Merito proinde non in alterius tantum, sed in vtriusque cognitione constituit summam beatitudinem qui dicit: Hæc est uita æterna, ut cognoscant te uerum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Denique, & qui sequuntur agnum, referuntur habere nomen eius, & nomen patris eius scriptum in frontibus suis, quod est de vtriusque notitia gloriari.

M

Luc.10.d

Ioan.14.a

1.Ioan.2.c

Ioan.17.a

Sed dicit aliquis: Ergo, & spiritussancti agnitio nõ est necessaria, ut cum dixerit esse vitã ęternam nosse, & patrem, & filium, de spiritu sancto tacuerit. Est vtique: sed ubi, & pater, & filius perfectè agnoscitur, vtriusque bonitas, quæ spiritussanctus est, quomodo ignoratur? Neque enim integrè homo homini innotescit, quandiu latet utrumnam bonę an malæ sit voluntatis: quanquam, & cum dictum est, hęc est uita æterna, vt cognoscant te uerum Deum, & quem misisti Iesum Christum, profecto si missio illa bene placitum tam patris benignè mittentis, quam filij uoluntariè obediẽtis demonstrat, non omnino tacitum est de spiritu sancto, ubi tantæ utriusque gratiæ mentio facta est. vtriusque siquidem amor, & benignitas spiritus sanctus est.

Apo.14.a

A

Trinæ ergo huius agnitionis infundi sibi gratiam, quantũ quidẽ capi in carne mortali potest, sponsa petit, cum osculum petit.

Peus

Petit autem a filio: quia filij est cui uoluerit reuelare. Reuelat ergo filius seipsum cui vult, reuelat & patrem. Reuelat autem sine dubio per osculum, hoc est per Spiritū sanctum, Apostolo teste, qui ait: Nobis autem reuelauit Deus per spiritum suum. At uero dando spiritum per quem reuelat, etiam ipsum reuelat. Dando reuelat, & reuelando dat. Porro reuelatio, quæ per Spiritū sanctum fit, non solum illustrat ad agnitionem sed etiam accendit ad amorem dicente Paulo: Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Et ideo forsan de his qui cognoscentes Deum non tanquam Deum glorificauerūt non legitur, quòd spiritu sancto, reuelante cognoscerent: quia cum cognoscerent, non amauerunt. Sic quippe habes. Deus enim illis reuelauit. Nec enim adiunctum per spiritum suum, ne sibi sponsæ osculum mētes impiæ usurparent, quę contentæ ea quæ inflat, eam quæ ædificat nescierunt. Denique ipse Apostolus dicat, per quid cognouerunt. Per ea, inquit, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Vnde & constat quia nec perfecte cognouerunt, quem minime dilexerunt. Si enim integre cognouissent, bonitatem qua pro eorum redemptione in carne nasci, & mori uoluit, non ignorassent. Audi denique quid eis de Deo reuelatum fuerit. Sempiterna (ait) uirtus eius, & diuinitas. Vides quia quod sublimitatis, quod maiestatis est, in præsumptione spiritus non Dei, sed sui rimati sint, quòd autē mitis sit, & humilis corde, non intellexerint. Nec mirum, quia & caput eorum Behemoth nihil humile, sed (sicut de eo legitur) omne sublime videt. Quo contra Dauid non ambulabat in magnis, neque in mirabilibus super se, ne scrutator maiestatis opprimeretur a gloria. Vos quoque, ut caute in arcanis sensibus pedē figatis, mementote semper, quod Sapiens admonet. Altiora (inquit) te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris. *In spiritu ambulate in illis*, & nō in sensu proprio. Doctrina spiritus non curiositatem acuit, sed charitatem accendit. Merito proinde sponsa, quem diligit anima sua inquirens, non se suę carnis sensibus credit, non curiositatis humanę inanibus ratiocinijs acquiescit: sed petit osculum, id est spiritum sanctum inuocat, per quem accipiat simul & scientiæ gustum, & gratię condimentū. Et bene scientia, quæ in osculo datur, cum amore recipitur, quia amoris indicium osculum est. Scientia ergo, quæ inflat, cum sine charitate sit, non procedit ex osculo. Sed nec qui zelum Dei habent, & non secundum scientiam, sibi ullatenus arrogent illud. Vtrunque enim munus simul fert osculi gratia, & agnitionis lucem, & deuotionis pinguedinem. Est quippe spiritus sapientiæ, & intellectus, qui instar apis ceram portantis, & mel, habet omnino, & unde accendat lumen scientiæ, & unde infundat saporem gratię. Neuter ergo se osculum percepisse putet, siue qui ueritatem intelligit, nec diligit: siue qui diligit, nec intelligit. Sane in osculo isto, nec error locum habet, nec tepor. Quamobrem geminę gratiæ sacrosancti osculi suscipiendæ paret eregione duo labia sua, quæ sponsa est, intelligentiæ rationem, sapientiæ uoluntatem: ut de pleno osculo glorians mereatur audire. Diffusa est gratia in labijs tuis, propterea benedixit te Deus in æternum. Itaque pater filium osculans, plenissime illi arcana suæ diuinitatis eructat, & spirat suauitatem amoris. Scriptura hoc significante, cum ait: Dies diei eructat verbum. Cui sanè sempiterno singulariterque beato complexui, nulli omnino (vt iam dictum est) creaturæ interesse donatur, solo vtriusque spiritu teste ac conscio mutuæ agnitionis, & dilectionis. Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Sed dicat mihi fortasse aliquis. Tibi ergo unde innotuit, quod nulli fateris creditum creaturæ? Profecto unigenitus qui est in sinu patris, ipse enarrauit. Enarrauit, dixerim, non mihi misero, & indigno, sed plane Ioanni amico sponsi, cuius hæc uerba sunt, non solum autem, sed & Ioanni Euangelistæ, utique discipulo quem diligebat Iesus. Placita enim fuit Deo, & anima illius, digna prorsus nomine, & dote sponsæ, digna sponsi amplexibus, digna denique, quæ recumberet super pectus Domini. Hausit Ioannes de sinu unigeniti, quod de paterno hauserat ille. Nec solus ipse tamen, sed & omnes quibus, idem aiebat magni consilij angelus. Vos dixi amicos, quia omnia quæcunque audiui a patre meo, nota feci uobis. Hausit & Paulus cuius Euangelium non est ab homine, neque ab homine illud accepit, sed per reuelationem Iesu Christi. Profecto hi omnes tam fœliciter,

Marginalia: 1. Cor. 2. c; Rom. 5. a; Rom. 1. c; B; Ibidem.; Iob. 41. c; Ps. 130. a; Pro. 25. b; Eccl. 3. c; C; Psal. 44. a; Psal. 17. a; Rom. 11. d; D; Ioan. 15 b; Gala. 1. a

quam veraciter dicere possunt. Vnigenitus, qui erat in sinu patris, ipse enarrauit nobis. Et illa enarratio quid eis nisi osculum fuit? Sed osculum de osculo, & non de ore.
Ioan. 10. f Audi siquidem osculum de ore. Ego, & pater vnum sumus. Item. Ego in patre, & pater in me est. Osculum est ore ad os sumptum, sed nemo appropiat. Osculum plane dilectionis, & pacis, sed dilectio illa supereminet omni scientiæ, & pax illa omnem sensum exuperat. Veruntamen, quod oculus nō vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Paulo reuelauit Deus per spiritum suum, hoc est per osculū oris sui. Igitur filium in patre, & patrem esse in filio osculum de ore est. Quod autem legitur.
1. Cor. 2. c Non enim accepimus spiritum huius mundi, sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis: osculum sane de osculo est. Et vt apertius alterutrum distinguamus, qui plenitudinem capit, osculū de ore sumit: qui uero de plenitudine, osculum de osculo recipit. Magnus quidem Paulus, sed quantumlibet sursum porrigat
E os, etiam si se usque ad tertium cœlum extendat, circa os altissimi tamen necesse est, ut remaneat, & modo suo contentus in se subsistat, & cum pertingere ad uultum gloriæ non valebit, condescendi sibi, & ex alto transmitti osculum humiliter petat. Qui uero non rapinam arbitratur esse se æqualem Deo, ita ut audeat dicere. Ego & pater unum sumus: quia ex æquo coniungitur, ex æquo complectitur: non osculum de loco inferiori mendicat, sed pari celsitudine os ori coniungit, & singulari prerogatiua osculum de ore sumit. Christo igitur osculum est plenitudo. Paulo participatio, ut cum ille de ore, iste tantum de osculo osculatum se glorietur. Fœlix tamen osculum per quod non solum agnoscitur Deus, sed & diligitur pater: qui nequaquam plene cognoscitur, nisi cum perfecte diligitur. Quæ in uobis anima sensit aliquando in secreto conscientiæ suæ spiritum filij clamantem, abba pater? Ipsa ipsa paterno se diligi præsumat affectu, quæ eodem se spiritu quo, & filius, affectam sentit. Confide quæcunque es illa, confide nihil hęsitans. In spiritu filij, filiam cognosce te patris, sponsam filij, & sororem. Vtroque uocabulo eam, quæ huiusmodi est inuenies appellari. Ad manum est unde id probem, non multum laborabo. Vox sponsi est ad ipsam. Veni in

Philip. 2. a
Ioan. 10. f

hortum meum soror mea sponsa. Soror siquidem est, quia ex uno patre: sponsa, quia in uno spiritu. Nam si carnale matrimonium constituit duos in carne una, cur non magis spiritualis copula duos coniunget in uno spiritu? Denique qui adhęret Deo, unus spiritus est. Sed audi etiam de patre, quam amanter, quamque dignanter, & filiam eam nominat, & nihilominus, tanquā nurum propriam ad filij blandos inuitet amplexus. Audi (inquit) filia, & uide, & inclina aurem tuam: & obliuiscere populum tuū & domum patris tui, & concupiscet rex decorem tuum. Ecce a quo ista flagitat osculum. O sancta anima reuerentiam habe, quoniam ipse est Dominus Deus tuus: & fortasse non osculandus, sed adorandus cū patre, & Spiritu sancto in secula seculorum. Amen. Cant. 5. a F Psal. 44. e

De vberibus sponsi, id est. Christi, quorum vnum dicitur expectatio eius erga peccatorum, & alterum dicitur benigna susceptio eius, quando peccator conuertitur ad pœnitentiam. ***Sermo*** IX.

ACcedamus iam ad librum, uerbisque sponsæ rationem demus, & consequentiam. Pendent enim, & prærupta nutant absque principio. Ideoque præmittendum cui competenter cohæreat. Ponamus proinde istos quos sponsi sodales diximus, visitandi salutandique gratia, sicut heri, & nudiustertius, accessisse nunc quoque ad sponsam, ipsamque submurmurantem, & tædentem reperisse, mirari causam, & quasi alloqui in hunc modum. Qui noui accidit? Quid te cernimus solito tristiorem? Quæ inopinati murmuris causa? Certè cū auersa, & alienata ires post amatores tuos, cum quibus male erat tibi, compulsa tandem reuerti ad virum tuum priorem, nonne ut saltem merereris tangere pedes, multis precibus, & fletibus institisti? Recolo, inquit. Quid? Obtento eo, simulque accepta in osculo pedum indulgentia de offensis, nunquid non rursus facta impatiens, & tanta nequaquam dignatione contenta, sed maioris familiaritatis cupida, secundam quoque gratiam eadem qua prius instantia postulasti, & impetrasti, ita ut in osculo manus adepta sis virtutes nō paucas & nō paruas? Nō diffiteor, ait. Et isti enimue- G

ro num tu es quæ iurare, & obtestari solebas si unquam ad osculum manus per uenire daretur, sufficere iam tibi, nil te de cętero petituram? Ego. Quid igitur? Forte horum quę acceperas quippiá ablatum causaberis? Nihil. An verò times repetitú iri ꝙ tibi de mala tua pristina conuersatione indultum præsumpseras? Non. Age tamen dic unde queamus satisfacere tibi. Nō quiesco (ait) nisi osculetur me osculo oris sui. Gratias de osculo pedum, gratias & de manus: sed si cura est illi vlla de me, osculetur me osculo oris sui. Non sum ingrata, sed amo. Accepi, fateor, meritis potiora, sed prorsus inferiora votis. Desiderio feror, non ratione. Ne quæso causemini præsumptionem vbi affectio vrget.
Ps. 98. d Pudor sanè reclamat: sed superat amor. Nec ignoro, quod honor regis iudicium diligit, sed præceps amor, nec iudicium præstolatur, nec consilio temperatur, nec pudore frenatur, nec rationi subiicitur.
H Rogo, supplico, flagito, osculetur me osculo oris sui. En gratia ipsius multis iam annis castè sobrièque viuere curo, lectioni insisto, resisto vitiis, orationi incumbo frequenter. Vigilo contra tentationes, recogito annos meos in amaritudine animæ meæ. Sine querela me arbitror quantum in me est conseruari inter fratres. Superioribus potestatibus subdita sum, egrediens, & regrediens ad imperium senioris. Aliena non cupio: mea potius & me pariter dedi. In sudore vultus mei comedo panem meum. Cæterum quod
Osee 10. e in his omnibus est, totū cōstat de cōsuetudine, de dulcedine nihil. Quid, nisi (iuxta prophetam) vitula Effraim sum, docta diligere
Luc. 17. c trituram? Denique in euangelio qui hoc solum quod facere debet, facit, seruus inutilis reputatur. Mandata forsan vtcunque adimpleo sed anima mea sicut terra sine aqua in illis. Vt igitur holocaustū meū pingue fiat, osculetur me, quęso, osculo oris sui.

Plerique vestrum mihi quoque (vt memini) in priuatis confessionibus suis conqueri solent super huiuscemodi arentis animi languore, atque hebetudine stolidæ mētis, quod Dei scilicet alta atque subtilia penetrare nequeant, quod de suauitate spiritus aut nil aut parum sentiant. Quid isti, nisi ad osculum suspirant? Suspirant planè, & inhiant spiritui sapientiæ, & intellectus, intellectus vtique quo pertingant, sapientiæ qua gustent quod intellectu apprehenderint. Ego in hoc ipso affectu sanctum puto orasse prophetam cum diceret: Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea, & labiis exultationis laudabit os meum. Psa. 62. b
I Osculum omnino petebat, & illud osculum in cuius tactu perfusis labiis pinguedine gratiæ specialis sequeretur, quod alibi idēipse precatur? Repleatur os meū laude, vt cantem gloriam tuam, tota Die magnitudinem tuam. Psa. 70. b Denique, & ructauit vbi gustauit: quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine quam abscondisti timentibus te. Psa. 30. e Satis hoc osculum detinuit nos, & necdum me illud (vt verum fatear) digne satis expressisse confido. Sed transeamus ad reliqua: quia id melius impressum quàm expressum innotescit.

Sequitur. Quia meliora sunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis. Canti. 1. a Et hæc verba cuius sint, auctor non loquitur, relinquens nobis libere commentari cui potissimum personæ conueniant. Mihi verò non deest vnde illa cōgruenter assignē siue sponsæ, siue sponso, siue etiā sponsi sodalibus. Et primū sponsæ qualiter cōgruant, indicabo. Interim confabulantibus illa pariter atque illis, accessit ipse de quo sermo erat. Vtique libens appropriat de se loquentibus. Sic solet. Sic euntibus in Emaus, & conferentibus inter se, iucundum se facundúque exhibuit comitem. Nempe hoc est quod in euangelio pollicetur: Mat. 18. c Vbi duo vel tres congregati Esa. 65. d fuerint in nomine meo, ego sum in medio eorū. Et per prophetā: Antequā, ait, clamēt ego exaudiā, adhuc loquētibus illis dicā, ecce adsum. Ita ergo nūc nō vocatus affuit, delectatus verbis præuenit preces. Arbitror ꝙ interdū nec verba expectat, sed solis cogitationibus aduocetur. Psa. 9. g
K Denique ait homo qui inuentus est secundū cor dei: Desiderium pauperum exaudiuit Dn̄s, præparationē cordis eorum audiuit auris tua. Attendite, & vos vobis in omni loco, scientes quoniam omnia vestra norit, scrutans corda, & renes Deus, qui finxit sigillatim corda vestra & intelligit omnia opera vestra. Sponsa ergo sponsum adesse persentiens subsistit. pudet enim præsumptionis in qua se deprehēsam intelligit. Nam verecundius id moliri per internuncios existimarat, moxque conuersa ad ipsum, temeritatem prout valet excusare conatur: quia meliora sunt, inquiens vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis. Ac si dicat: Si altum sapere

uideor, tu fecisti o spōse, qui in dulcedine uberum tuorum tanta me dignatione lactasti, quatenus omni metu tui charitate, non mea temeritate depulso audeam plus forte quàm expediat. Audeo sanè pietatis memor, immemor maiestatis. Hęc pro verborum consequentia dicta sint. Nunc qualis sit ista vberum sponsi commendatio, videamus. Duo sponsi vbera, duo in ipso sunt ingenitæ mansuetudinis argumenta, quod patienter expectat delinquentem, & clemēter recipit pœnitentē. Gemina, inquā dulcedo suauitatis exuberat in pectore dñi Iesu, longanimitas videlicet in expectādo, & in donādo facilitas. Et audi quia non sit hoc inuentum meum. Legis profecto de longanimitate: An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? Idem An ignoras quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Adhoc siquidem diu suspendit sententiam vltionis à cōtemnēte, vt quandoque exhibeat gratiā remissionis in pœnitente. Non enim vult mortem peccatoris, sed ut conuertatur, & viuat. Ponamus exempla, & de altero vbere, quod dictum est remittendi facilitas. Legis, & de ipsa Quacunque hora ingemuerit peccator peccatum suum remittetur ei. Legis: Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad dominū & miserebitur eius: & ad Deum nostrum: quoniam multus est ad ignoscendum. Pulchrè Dauid paucis comprehendit vtrūque dicens: Longanimis, & multum misericors. Huius ergo geminę bonitatis experimento in eam se fiduciam excreuisse fatetur sponsa, vt auderet petere osculum: quid mirū (dicens) si sic præsumo de te o sponse, quę de tuis vberibus tantam sum experta abundantiam suauitatis? Ergo ad audendum me prouocat dulcedo vberum tuorum, nō meorum confidentia meritorum. Quod autem dicit, Meliora sunt vbera tua vino, hoc est: Pinguedo gratiæ quæ de tuis uberibus fluit, efficatior mihi est ad spiritualēm profectum, quam mordax increpatio prælatorum. Nec solum meliora uino, sed & fragrantia unguentis optimis: quia non modo internæ dulcedinis lacte præsentes alis, sed bonæ quoque opinionis grato odore respergis absentes, bonum habēs testimoniū, & ab his qui intus, & ab his qui foris sunt. Habes, inquam lac intus, & foris unguēta quoniam quidem non essent quos lacte reficere, si nō prius odore attraheres. Sanè de his unguentis si quid dignum consideratione contineant, uidebitur posthæc, cum eo uentum fuerit ubi dicit in consequentibus In odore unguentorum tuorum curremus. Nunc iuxta promissum nostrum hæc ipsa uerba quæ sponsæ data sunt, an, & sponso congruant uideamus. Sponsa loquente de sponso, repente (ut dixeram) adest ille, annuit uoto, dat osculum, impletque in ea sermonem qui scriptus est: Desiderium cordis eius tribuisti ei, & uoluntate labiorum eius non fraudasti eum. Quod, & probat ex eius uberum repletione. Tantæ nempe efficatiæ osculum sanctum est, ut ex ipso mox cum acceperit illud spōsa cōcipiat, tumescētibus nimirum uberibus, & lacte quasi pinguescentibus in testimoniū. Quibus studiū est orare frequēter, experti sunt, ꝙ dico. Sæpe corde tepido, & arido accedimus ad altare, orationi incūbimus: persistentibus autē repēte infunditur gratia, pinguescit pectus, replet uiscera inundatio pietatis, & si sit qui premat, lac conceptæ dulcedinis ubertim fundere non tardabunt. Dicat ergo: Habes sponsa quod petisti, & hoc tibi signū, quia meliora facta sunt ubera tua uino. Hinc te scilicet noueris osculum accepisse, quod te concepisse sentis. Vnde, & ubera tibi intumuerūt, facta in ubertate lactis meliora uino sciētię secularis, quæ quidē inebriat, sed curiositate, non charitate implens: non nutriens: inflans, non ædificans: ingurgitans, non confortans. Sed demus, & sodalibus ista depromere: Iniuste, inquiunt, murmuras aduersus sponsum: quia id plus ualet quod ille iam dedit, quam quod tu petis. Quod enim postulas, te quidem delectat: sed ubera quibus paruulos alis, quos & paris, meliora: hoc est necessariora sunt uino contemplationis. Aliud siquidem est quod unius lætificat cor hominis, & aliud quod lętificat multos. Nam etsi Rachel formosior, sed Lya fœcundior est. Noli ergo nimis insistere osculis contemplationis, quia meliora sunt ubera prędicationis. Occurrit & alius sensus, quem quidem non proposueram, sed minime præteribo. Vt quid enim uerba hæc non magis conuenire ecclesijs dicamus, quibus præest in solicitudine tamquā paruulis mater aut nutrix? Nec. n. ęquanimiter ferunt iuuēculę & tenerę adhuc animæ, illā uacare quieti, cuius plenius erudiri doctrina, & exēplis informari desiderāt. An non

Marginalia: Rom. 2. a; Ibidem.; L; Ezec. 18. g; Ibidem.; Esa. 55 b; Psa. 102. b; M; Cant. 1. a; Psal. 20. a; A

non denique talium in subsequenti compescitur inquietudo, vbi sub graui cōtestatio
Cant. 2. b ne prohibentur suscitare dilectā quousque ipse velit? Hæ itaque sentientes osculis inhiare sponsam, secretum quærere sibi, fugitare publicum, declinare turbas, & curæ ipsarum propriam præferre quietem noli (inquiunt) noli: quia maior in vberibus quā in amplexibus fructus existit. Per ea siquidem nos vendicas à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animam, eripis mūdo, & acquiris deo. Hoc ergo est ꝙ aiunt, quia meliora sunt ubera tua uino.

B Carnis, inquiunt, uoluptatem qua paulo ante tanquā vino ębriæ tenebamur, uincunt hæ quas tua nobis ubera stillant deliciæ spirituales. Et pulchre uino comparant carnalem affectum. Vt enim vua semel expressa non habet iam quod denuo fundat, sed perpetua ariditate damnatur, sic caro in pressura mortis ab omni prorsus sua delectatione siccatur, nec ultra reuirescit ad li-
Esa. 40. b bidines. Vnde propheta: Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius tanquā flos fœni. Exsiccatum est fœnum, & cecidit flos.
Gala. 6 b Et apostolus: Qui seminat in carne, de carne & metet corruptionem. Et rursum: Esca
1. Cor. 6. c uentri, & uenter escis, deus autem & hunc & has destruet. Vide autem ne non carni tantum, sed & mundo fortè competat ista proportio. Siquidem & ipse transit & concupiscentia eius. Et cum omnia quæ in mūdo sunt finem habeant, finis eorum nō erit finis. Verum vbera non sic. Hæc enim cū exhausta fuerint, rursum de fonte materni pectoris sumunt quod propinent sugentibus. Meritò proinde meliora carnis seculive amore asseruntur ubera sponsæ, quæ nullo unquam lactentium numero arefiunt, sed semper abundant de uisceribus charitatis ut iterum fluant. Flumina siquidē fluūt de uentre eius, fitque in ea fons aquæ salien
Ioan. 7. f tis in uitam æternam. Cumulatur deinde laus uberum fragrantia unguentorū, quòd non solum uerborū sapore pascant, sed & factorum opinione redoleant. Iam quæ sint ubera, quæ tumida lacte, qualibus delibuta unguentis, sub alio sermonis principio Christo adiuuante mōstrabimus, Qui cū
C patre & spiritu sancto uiuit & regnat deus per omnia secula seculorum. Amen.

De tribus unguentis spiritualibus, scilicet deuotionis contritionis, & pietatis.

Sermo X.

Non sum ego profundi sensus, neque adeo perspicacis ingenii ut noui quippiam ex me adinuenire possim: sed est fons magnus & indeficiens os Pauli, ꝙ patet ad nos. De ipso haurio mihi etiā nunc in ostēsione uberum sponsę, sicut & frequēter soleo. Gaudere, inquit, cum gaudentibus, Rom. 13. c
flere cum flentibus. Materni breuiter exprimuntur affectus: quia nec dolere paruuli, nec ualere queūt absque illa quæ genuit. Vtrobique necesse est suis eam cōformari uiscenbus. Igitur iuxta Pauli sententiā, duas illas affectiones duobus spōsæ uberibus assignabo, compassionem uni, & congratulationem alteri. Alioquin paruula est, & nōdum nubilis, si nondum ubera mihi, si se uidelicet neque ad congaudendum sentiat promptam, neque pronam ad condolendū. Talis si forte ad regimen animarū, seu ad officium prædicationis assumitur, alijs quidem non prodest, sibi uerò obest plurimū. Porro sese ingerere, quantæ impudentiæ est? Sed redeamus ad ubera sponsæ, ac pro diuersitate uberum diuersas & lactis species proponamus. Nam congratulatio quidem exhortationis, compassio uerò consolationis lac fundit. Porrò utramque speciē ubertim cœlitus irrorari pio pectori suo spiritualis mater totiens sentit, quotiens osculū sumit. Videas eam mox plenis uberibus par- D
uulis incubare lactandis, & ex uno quidem cōsolatoria, ex altero uero exhortatoria uberius ministrare, prout singulis cōuenire uidebit. Verbi causa: Si quē forte ex his quos genuit in Euangelio, deprehēderit forti aliqua tentatione concussum, & inde turbatū ac tristem pusillanimemque factum nō posse iam ferre uim tentationis, quomodo cōdolet, quomodo mulcet, quomodo plangit, quomodo consolatur, quot argumenta pietatis mox repetit, quibus erigat desolatum? Econtra si promptum, si alacrem, si bene proficiētem cognouerit: exultat, aggreditur salutaribus monitis, accendit amplius, instruit de quibus potest ut perseueret, utque in melius semper proficiat exhortatur. Omnibus se conformat, omnium in se

se transfert affectus, matrē se denique probat non minus deficientium quā proficientium. Quanti hodie secus affectos se ostendunt, de his dico qui animas regere susceperunt. Quod enim sine miserabili gemitu dicendum non est: Christi opprobria, sputa, flagella, clauos, lanceam, crucē, & mortem, hæc omnia in fornace auariciæ conflant, & profligant in acquisitionem turpis quæstus, & precium vniuersitatis suis marsupiis includere festināt: hoc solo sane à Iuda Scariothis differentes, quod ille horum omne emolumentum denariorum numero compensauit: isti voraciori ingluuie lucrorum infinitas exigunt pecunias. His insatiabili desiderio inhiant, pro his ne amittant, timent: & cum amittunt dolent, harum in amore quiescunt quantum duntaxat liberū eis est a seruandi vel augmentandi cura. Animarum nec reputatur casus, nec salus. Non sunt profectò matres, qui cum sint de crucifixi patrimonio nimium incrassati, impinguati, dilatati, non cōpatiuntur super contritione Ioseph. Quæ mater est, nō dissimulat: habet vbera, & non uacua. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus nouit, nec cessat exprimere de vbere quidē congratulationis lac exhortationis, de vbere verò compassionis lac consolationis. Et de sponsæ vberibus & vberum lacte ista sufficiant.

E

Iam qualibus etiam vnguentis eadē vbera redoleant, indicabo, si tamē vestris orationibus iuuer, ut quod inde mihi sentire datum est, detur & eloqui digne ad audientium vtilitatem. Alia sponsi, atque alia sponsę vnguenta sunt, quemadmodū & sua cuique vbera. Sed de sponsi quo in loco tractandum sit, superius pręfixum est. Nunc sponsæ vnguentis intendamus, idque attentius, tanquam his quæ scriptura nō mediocriter commendauit, ita vt ea pronunciauerit nō simpliciter bona, sed optima. Et pono diuersas species vnguentorum, quo ex pluribus ea quę potissimum sponsæ vberibus congruant, eligamus. Est vnguentum contritionis, & est unguentum deuotionis, est & pietatis. Primum pungitiuum dolorem faciens. Secundum temperatiuum, dolorem leniens. Tertium sanatiuum, etiam morbum expellens. Nunc de singulis latius disseramus. Est ergo vnguentum quod sibi conficit anima multis irretita criminibus, si cum incipit cogitare vias suas, colligat, cōgerat, conteratque in mortariolo conscientiæ multas ac varias species peccatorū suorum, & intra ęstuātis pectoris ollam simul omnia coquat igne quodam pœnitentiæ & doloris, ut possit dicere cū propheta: Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis. Ecce hoc est unum vnguentum quo anima peccatrix suæ cōuersionis primordia condire debet, plagisque suis recentibus adhibere. Primum namque sacrificiū deo spiritus contribulatus. Quādiu ergo nō habet tanquā pauper & inops vnde sibi melius ac preciosius componat vnguentū, non negligat parare interim istud, licet de uilibus speciebus, quia cor contritum & humiliatum deus nō despiciet. Tanto autem minus vile diuinis apparebit conspectibus, quanto plus sibi illa viluerit in recordatione peccatorum suorū: Tamen si illi visibili quo visibiliter vncti à peccatrice corporei pedes dei referuntur in euangelio, inuisibile hoc & spirituale fuisse dicimus figuratum: non omnino vile reputare poterimus. Quid enim de illo legitur? Et domus, inquit, impleta est ex odore vnguenti. Peccatricis manibus distillabatur, & extremis membris corporis, id est pedibus fundebatur: & tamen non vsque adeo contemptibile aut vile fuit, quin totam domū vis aromatū & suauitas repleret odoris. Quod si attendamus quanta in vnius peccatoris conuersione fragrantia respergatur ecclesia, & quantis fiat odor vitæ ad vitā quiuis pœnitens si publice perfecteque pœniteat, profecto & de hoc æque indubitanter pronunciabimus, quia domus impleta est ex odore vnguenti. Denique & supernas beatorū mansiones attingit pœnitentiæ odor (ita vt teste ipsa veritate) magnū gaudium sit inter angelos dei super uno peccatore pœnitentiam agente. Gaudete pœnitentes, pusillanimes confortamini, vobis dico quos nuper conuersos de seculo, & à vijs vestris prauis recedentes excipit mox amaritudo & cōfusio animi pœnitentis, ac velut retentium adhuc vulnerum dolor nimius excruciat & perturbat. Securæ manus vestræ distillent myrrhæ amaritudinem in salubrem hāc vnctionem: quia cor contritum & humiliatū deus non despiciet. Non est omnino spernenda nec vilis æstimanda huiuscemodi vnctio, cuius odor non solum homines prouocat ad correctionem, sed & angelos ad exultationem inuitat. Sed est vnguentum

F

G

Psal. 38. a

Psal. 50. d

Ibidem.

Mat. 26. a

Ioā. 12. a

Luc. 15. d

Psa. 50. d

tanto

tanto isto profecto preciosius, quāto de melioribus compositum speciebus. Huius si quidem species ne longe quærantur, penes nos & absque difficultate reperimus, ac de nostris hortulis taliū perfacile copiam tollimus quotienscūque necessitas poscit. Quis enim non satis de proprio cum vult ad manum habet iniquitates & peccata, si nō dissimulat? Hæ autem sunt (sicut recognoscitis) species vnguēti primi quod iam descripsimus. At verò secundi huius aromata, terra nostra nequaquam profert, sed procul & de ultimis finibus ea nobis conquirimus.

H Nempe omne datum optimū, & omne donum perfectum desursum est descendens à patre luminum. *Iaco. 1.c* Fit enim vnguentum illud de diuinis collatis humano generi beneficijs. Fœlix qui ipsa sibi studiose colligere, & ante mentis suæ oculos digna cū gratiarum actione reducere curat. Profecto cum fuerint in vasculo pectoris pistillo crebræ meditationis contusa atque contrita, deindeque igne sancti desiderij simul decocta omnia, & demum impinguata oleo lætitiæ, erit vnctio longe preciosior, excellentiorque priore. *Psa. 49. d* Sufficit ad probandum eius testimonium, qui ait: Sacrificium laudis honorificabit me. Nec dubium quin excitet ad laudandum beneficiorum recordatio. Porrò cum scriptura hoc solum testetur de illo alio quia nequaquā despicitur, liquet amplius esse cōmendatum quod & honorificat. Denique illud pedibus apponitur, hoc capiti. Si enim in Christo caput ad diuinitatem referēdum est, dicente Paulo, caput Christi Deus: *2. Co. 11. a* proculdubio caput vngit qui gratias agit, quoniam Deum tangit, non hominem. Non quia non sit homo qui deus est, siquidē deus & homo vnus est Christus: sed quia omne bonum à deo, non ab homine est, etiam ipsum quod per hominem ministratur. Profecto enim spiritus est qui uiuificat, caro nō prodest quicquam. Propterea & maledictus qui spem suā ponit in homine: quoniam etsi spes nostra tota merito pendet ex homine deo, nō

I tamē quia homo, sed quia deus est. Itaque illud pedibus, hoc capiti exhibetur: quoniam & humiliatio contriti cordis humilitati congruit carnis, & maiestatem decet glorificatio. En quale vnguentum proposui vobis, quo se nimirum tangi caput illud tremendum principatibus non ducit indignū, imo & honoris insigne iudicat, dicens: Sacrificium laudis honorificabit me. *Psa. 49. d* Quamobrem non est pauperis & inopis seu pusilli cordis animæ conficere istiusmodi vnctionem, nēpe cuius aromata & species sola continentia possidet, quę tamē de libertate spiritus & cordis puritate descendit. Quæ. n. pusillanimis est & modicę fidei mens, rei suæ familiaris tenuitate constringitur, nec valet præ inopia ociari ad vacandum diuinis laudibus seu his quæ laudes pariunt intuendis beneficijs. Et si quando certe conatur assurgere, confestim domesticarum necessitatū curis vrgentibus reuocatur ad sua, & in spe cōprimi, propria egestate compellitur. Quod si huius miserię quæritur à me causa, dicā quod ipsi in uobis (nisi fallor) aut esse aut fuisse recognoscetis. Duabus de causis videtur mihi huiuscemodi animi ægritudo & diffidentia solere contingere, aut de nouitate videlicet conuersionis, aut certe de conuersationis tepore, etiam si in conuersione longum tempus habuerit.

Vtrunque profecto humiliat & deijcit conscientiam, & inquietam facit, dum siue pro tēpore siue pro tepore antiquas animi passiones necdum in se emortuas sentit, & necesse proinde habens resecandis intēdere de cordis ortulo spinis iniquitatū, & vrticis cupiditatum, longius à semetipsa euagari nō sinitur. Quid enim? Qui laborat in gemitu suo, poterit ne simul & in Dei laudibus exultare? K Quo nam modo in ore gemētis & plangētis sonabit pariter illud Esaiæ, gratiarum scilicet actio, & uox laudis? *Esa. 51. d* Nam sicut à sapiēte accepimus, musica in luctu, importuna narracio est. *Eccl. 22. a* Denique gratiarū actio beneficium sequitur, non præcedit. Quæ autem adhuc in tristicia est anima, beneficio non gaudet, sed indiget. Habet ergo unde preces offerat, nō autem unde referat grates. Quomodo enim recolet beneficium quod non accepit? Meritò proinde dixi non esse animæ pauperis conficere hoc vnguētum, quod de recolendis diuinis beneficijs componi debet: quoniam non potest uidere lucem, donec tenebras intuetur. Nempe in amaritudine est, occupatque memoriam tristis recordatio peccatorum, nec libet lætum quippiam simul admittere. Idcirco talibus denunciat spiritus Propheticus dicens: Vanum est uobis ante lucē surgere. Quod est: Frustra surgitis ad intuenda beneficia quæ delectant, nisi prius recepto lumine consolationis de reatibus qui *Ps. 126. a*

contur-

conturbant. Non est ergo pauperum hoc vnguentum. Sed videte quinam de eius
Act. 5.d copia non immerito glorientur. Ibant gaudentes apostoli à conspectu concilij, quoniã digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Multum sibi profecto instillauerant de pinguedine spiritus, quorum lænitas non dico verbis, sed nec verberibus
L cessit. Erant enim diuites in charitate, quæ nullis exhauritur expensis, & de ipsa facile holocausta medullata offerre sufficiebant. Fundebant passim sudantia pectora liquorem sanctũ quo imbuta plenius erant quan
Act. 2. b do loquebãtur varijs linguis magnalia Dei, prout spiritus sanctus dabat eloqui illis. Nec dubium quin & illi abundarent iisdẽ vnguentis, quibus apostolus testimonium perhibebat dicẽs: Gratias ago deo meo semper pro uobis in gratia dei quæ data est vo-
1.Cor.1.a bis in Christo Iesu: quia in omnibus diuites facti estis in illo. in omni verbo & in omni scientia, sicut testimonium Christi confirmatum est in uoibs, ita vt nihil vobis desit in vlla gratia. Vtinam & pro uobis ego has ipsas gratias referre possim, ut uideam uos diuites in uirtutibus, alacres in laudibus dei, spirituali hac pinguedine abundantius redũdantes in Christo Iesu dño nostro.

De duobus hoc est fructu & modo pertinẽsibus ad opus humanæ redẽptionis. Ser. XI.

Dixi in fine sermonis, nec me iterare piget, quod cupiã vos omnes fieri sacræ vnctionis participes, illius videlicet in qua dei beneficia cum lætitia & gratiarum actione recolit sancta deuotio. Hoc enim bonum est, tum propter releuandos vitæ præsentis labores, qui utique tolerabiliores nobis fiũt exultantibus in laude Dei: tum quia nihil ita proprie quendam terris repræsentat cœlestis habitationis statũ, sicut alacritas lau-
M dantium Deum: scriptura dicente: Beati
Ps. 83.a qui habitant in domo tua domine in secula seculorum laudabunt te. De hoc præcipue vnguento puto dixisse prophetam: Ecce
Psa.132.a quam bonum & quam iucundum habitare fratres in unum, sicut vnguentum in capite. Neque enim priori videtur congruere posse. Illud enim etsi bonũ sit, non est tamen iucundũ: quia recordatio peccatorum amaritudinem facit, non iucunditatẽ. Sed nec qui illud faciunt, in vnum habitant, cũ quisque peccata propria lugeat atque deploret. Qui uero in gratiarum actione uersantur, deum solum intuentur & cogitant, ac per hoc ipsi vere habitant in vnum. Bonũ est autem quod faciunt, quia seruant ei iustissime gloriã cuius est: & nihilominus iucundum, quia delectat. Quamobrem suadeo vobis amicis meis reflectere interdum pedem à molesta & anxia recordatione viarum vestrarum, & euadere in itinera planiora serenioris memoriæ beneficiorũ dei: vt qui in uobis confundimini, ipsius intuitu respiretis. Volo vos experiri illud quod sanctus propheta consulit dicens: Delectare Psa. 36.a
in domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Et quidem necessarius dolor pro peccatis, sed si non sit continuus. Sane interpoletur lætiori recordatione diuinæ benignitatis, ne forte præ tristitia induretur cor, & desperatione plus pereat. Misceamus absinthio mel, ut salubris amaritudo salutẽ dare tunc possit, cum immixto temperata dulcore bibi poterit. Audi denique deum quomodo ipse contriti cordis temperat amaritudinẽ, quomodo pusillanimẽ à desperationis barathro reuocat, quomodo blandæ & fidelis promissionis melle mœrentẽ consolatur, erigit diffidentem. Ait per Prophetã: A
Ego infrenabo os tuum laude mea ne intereas. hoc est: Ne interitu facinorum tuorũ Esa. 48. b
nimiam incurras tristiciam, atque instar effrenis equi desperatus in præceps ruas & pereas. Freno te (inquit) inhibebo indulgentiæ meæ, & meis laudibus erigam, respirabisque in bonis meis, qui de tuis confunderis malis, dum me sane benigniorẽ quã te culpabiliorẽ inuenies. Hoc freno si infrenatus fuisset Cain, nequaquã desperãdo dixisset: Maior est iniquitas mea, quã ut ueniam Gene 4. b
mœrear. Absit, absit Maior. n. est eius pietas, quã quæuis iniquitas. Ideò iustus nõ cõ Prou. 18.a
tinuẽ, sed tãtũ in principio sermonis accusator est sui. Porro autẽ in Dei laudes extrema sermonis claudere cõsueuit. Videte denique iustũ hoc ordine procedẽtẽ. Cogitaui, ait, Ps. 118.
uias meas, & cõuerti pedes meos in testimonia tua, ut uidelicet qui cõtritionẽ & infœlicitatẽ in uiis proprijs ppessus fuerat, in uia testimoniorũ Dei delectaretur, sicut in omnibus diuitiis. Et uos igitur exẽplo iusti si de uobis in humilitate sẽtitis, sentite & de dño in bonitate. Sic. n. legitis apud sapiẽtẽ: Senti
te de Dño in bonitate, & in simplicitate cor Sap. 1.a
dis quærite illũ. Hoc autẽ facile mẽti persuadet diuinæ munificẽtiæ frequẽs, imò cõtinua recordatio. Alioquin quomodo implebitur apostolicũ illud: in omnibus gratias agẽtes,

si ea

si ea pro quibus gratiæ debêtur, à corde re-
B cesserint? Nolo uos Iudaico notari oppro-
brio, de quibus scriptura testatur q̄ nō fue
rint memores benefactorum eius, & mirabi
Psal.77.b liū eius quæ ostēdit eis. Verū q̄m bona quę
largiri mortalibus nō cessat misericors, mise
rator dn̄s recolere, & recolligere omnia, om
Ps. 105.a ni homini impossibile est (quis enim loque-
tur potentias Domini, auditas faciet om-
nes laudes eius?) id saltem quod præcipuum
est, & maximum, opus videlicet nostrę redē
ptionis à memoria redemptorum aliquate-
nus non recedat. In quo opere duo potis-
simum quæ nunc occurrunt, vestris studii
intimare curabo. Et hoc quàm paucis ad
compendiū potero memor illius sententiæ
Da occasionem sapienti, & sapientior erit.
Prou. 9.b Duo ergo illa sunt, modus, & fructus: Et
modus quidē Dei exinanitio est, fructus ue-
ro nostri de illo repletio. Hoc meditari, san
ctæ spei seminarium est, illud summi amoris
incentiuum. Vtrunque profectibus nostris
necessarium, ne aut spes mercenaria sit, si
amore non comitetur: aut amor tepescat, si
infructuosus putetur. Porro fructum talem
Luc. 6. f expectamus nostri amoris, qualem ipse quē
amamus promisit, mensura, (inquiens)
plenam, & cofertam, & coagitatam, & su-
peressfluentem dabunt in sinum vestrum.
Mensura ista (ut audio) erit sine mensura.
Sed velim scire cuius rei futura sit illa men-
sura, vel potius ille immensitas quę repro-
mittitur. Oculus non vidit Deus absque te,
C quæ præparasti diligentibus te. Dic nobis
tu qui præparas, quid præparas? Credimus
Isa. 64.a cōfidimus, reuera sic promittis, replebimur
in bonis domus tuæ. Sed quibus, quęso,
bonis vel qualibus? Forte frumento, vino,
oleo, auro, atque argento, lapidibusve pre-
ciosis? Sed hęc nouimus, & vidimus, & vi-
demus, & fastidimus. Id quærimus quod
oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in
cor hominis ascendit. Hoc placet, hoc sapit,
hoc delectat inquirere, quodcunque est il-
Ioan.6.e lud. Erunt, inquit, omnes docibiles Dei, &
ipse erit omnia in omnibus. Vt audio ple-
nitudo quam expectamus à Deo, non erit
nisi de Deo. Quis verò comprehendat quā
magna multitudo dulcedinis in breui isto
sermo comprehensa sit: Erit Deus omnia in
omnibus? Vt de corpore taceam, in anima
tria intueor: rationem, voluntatem, memo
riam: & hæc tria ipsam animam esse, Quā-
tum cuique horum in præsenti seculo de-
sit de integritate sua, & perfectione, sentiē
omnis qui ambulat in spiritu. Quare hoc,
nisi quia Deus nōdū est omnia in omnibus.
Hinc est quòd, & ratio sæpissime in iudiciis
fallitur, & voluntas quadruplici perturbatio
ne iactatur, & memoria multiplici obliuio-
ne confunditur. Triplici huic uanitati no-
bilis creatura subiecta est non volens, in spe
tamē. Nā qui replet in bonis desideriū ani
mæ, ipse rationi futurus est plenitudo lucis,
ipse voluntati multitudo pacis, ipse memo-
riæ cōtinuatio ęternitatis. O veritas, chari-
tas, æternitas. O beata, & beatificās trinitas,
ad te mea misera trinitas miserabiliter suspi-
rat, quoniā à te infœliciter exulat. Discedēs
ad te quantis se intricauit erroribus, dolori- D
bus, timoribus. Heu me qualē pro te cōmu-
tauimus trinitatē? Cor meū conturbaū est, Ps.37. b
& inde dolor: dereliquit me uirtus mea, &
inde pauor: & lumē oculorum meorū non
est mecū, & inde error. En quā dissimilem
trinitatē o animæ meæ trinitas exulās offen
disti. Verūtamē quare tristis es anima mea, Psa. 41. b
& quare cōturbas me? Spera in deo, q̄m ad-
huc cōfitebor illi: cū error uidelicet à ratio
ne, à uoluntate dolor, atque a memoria ti-
mor oīs recesserit, & successerit illa quā spe
ramus mira serenitas, plena suauitas, æterna
securitas. Primū illud faciet ueritas deus,
secūdū charitas deus, tertiū summa potestas
deus, ut sit deus oīa in omnibus, ratiōe reci-
piēte lucē inextinguibilē, uolūtate pacē im-
perturbabilē cōsequēte, memoria fonti inde
ficiēti æternaliter inhærēte. Videritis vos re
cte ne primum illud filio, spiritui sancto sē-
quēs, patri ultimū assignetis, sic tamē ut ni-
hil horū uel patri uel filio, uel spiritui sācto
subtrahatis, ne cui forte personarū aut pleni
tudinē minuat distinctio, aut proprietatem
tollat perfectio. Simul & hoc aduertite, q̄d
simile filij huius seculi experiātur de carnis
illecebris, de mūdi spectaculis, & de pōpis sa
tanæ cū tamē hoc totū sit unde vita pręsens
eludit miseros amatores suos, dicēte Ioāne:
Quicquid in mūdo est, cōcupiscētia carnis 1. Ioā. 2.c
est, & cōcupiscētia oculorū, & ambitio secu-
li. Hęc de redēptionis fructu. In modo quo E
que quē (si recolitis) Dei esse exinanitionem
diffinimus, tria item præcipue uobis intuen
da commēdo. Non enim simplex aut mo-
dica illa exinanitio fuit, sed semetipsum Philip.2.a
exinaniuit usque ad carnem, ad mortem,
ad crucem. quis digne penset quantæ fuerit
humilitatis, mansuetudinis, dignationis,
dominum

dominum maiestatis carne indui, mulctari morte turpare cruce? Sed dicit aliquis: Nō valuit opus suum reparare creator absque illa difficultate? Valuit, sed maluit cum iniuria sui, ne pessimum atque odiosissimum vitium ingratitudinis occasionem vltra reperiret in homine. Sane multum fatigationis assumpsit, quo multæ dilectionis hominem debitorē teneret, commoneretque gratiarum actionis difficultas redemptionis, quem minus esse deuotum fecerat conditionis facilitas. Quid enim dicebat homo creatus, & ingratus? Gratis quidem conditus sum, sed nullo auctoris grauamine vel labore. Siquidem dixit, & factus sum, quemadmodum, & uniuersa. Quid magnū est quālibet magna in uerbi facilitate donaueris? Sic beneficium creationis attenuans humana impietas, ingratitudinis materiam
Ps. 140. c inde sumebat unde amoris causam habere
Psal. 62. c debuerat, idque ad excusandas excusationes in peccatis. Sed obstructum est os loquentium iniqua. Luce clarius patet quantum modo dispendium fecit: de domino seruus, de diuite pauper, caro de verbo, & de Dei filio, hominis filius fieri non despexit. Memento iam te etsi de nihilo factum, non tamen de nihilo redemptum. Sex die-
F bus condidit omnia, & te inter omnia. At vero per totos triginta annos operatus est salutem tuam in medio terræ. O quantum laborauit sustinens. Carnis necessitates, hostis tentationes, nonne sibi crucis aggrauauit ignominia, mortis cumulauit horro-
Psal. 35. b re? Necessarie quidem. Sic sic homines, &
Ibidem. iumenta saluasti Domine, quemadmodū multiplicasti misericordiam tuam Deus? Hæc meditamini, in his versamini. Talibus odoramētis refouete viscera vestra, quę diu torsit odor molestior peccatorum, vt abundetis, & his vnguentis nō minus suauibus quàm salutaribus. Nec tamen adhuc vos putetis habere illa optima quæ in spōse vberibus commendantur. De quibus incipere, modo finiendi iam sermonis angustia prohibet. Quæ dicta sunt de aliis, tenete memoria, probate vita, & de his iuuate me precibus vestris vt digne loqui possim quod, & dignum sit tantis sponsæ deliciis, & vestras animas ad amorem ficet sponsi Iesu Christi domini nostri. Amen.

De precioso vnguento pietatis: & de veneratione habēda a subditis erga prælatos suos.

Sermo duodecimus.

DVo me vnguenta vobis tradidisse recordor. Vnum contritionis, delicta multa complectens. Alterum deuotionis, multa cōtinentes beneficia. Ambo salubria, sed nō ambo suauia. Primum siquidem pungitiuū sentitur, quia mouet ad compunctionem amara recordatio peccatorum, & dolorem facit: cum sequens mitigatorium sit, diuinæ bonitatis intuitu consolationem dante, & se dante dolorem. Sed est vnguentum quod G ambobus longe antecellit, & hoc appellauerim pietatis, eo quòd fiat de necessitatibus pauperum, de anxietatibus oppressorum, de perturbationibus tristium, de culpis delinquentiū, & postremo de omnibus, quorumlibet miserorum ærumnis, etiam si fuerint inimici. Despicabiles videntur species istæ, sed est super omnia aromata vnguentū quod ex eis conficitur. Sanatiuum est: Beati enim misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Igitur multæ mise- Matt. 5
riæ collectæ, atque oculo pietatis inspectæ, ipsæ sunt species ex quibus vnguenta optima componuntur, sponsę digna vberibus, sponsi sensibus grata. Fœlix mens quæ talium collectione aromatū sese ditare & impinguare curauit, infundens ea oleo misericordiæ, & ardore decoquens charitatis. Quis putas est iucundus homo qui misere- Ps. 111.
tur, & commodat, pronus compati, subuenire promptus, dare quàm accipere beatius iudicans: ignoscere facilis, irasci difficilis, vlcisci penitus non acquiescens, & per omnia proximorum æque ut proprias respiciēs necessitates? O quæcunque es anima sic affecta, sic imbuta rore misericordię, sic affluens pietatis uisceribus, sic te omnibus omnia faciens, sic facta ipsa tibi tanquam uas perditum, ut cæteris presto ubique semper succurras atque succuras, sic denique mortua tibi, ut uiuas omnibus: tua planè tertium optimumque unguentum fœlix possides, & manus tuæ distillauerunt totius H suauitatis liquorem. Non exiccabitur in tempore malo, nec feruor persecutionis ebibet illum: sed semper Deus memor erit omnis sacrificij tui, & holocaustum tuum pingue fiet. Sunt uiri diuitiarum in ciuitate Domini uirtutum, quæro an apud aliquos hæc

hæc vnguenta inueniantur. Et primus occurit (sicut vbique solet) mihi Paulus vas electionis, reuera vas aromaticum, vas odoriferum, & refertum omni puluere pigmentario. Christi enim erat bonus odor Deo
1.Co.15.d in omni loco. Multæ profecto suauitatis fragantiam longe lateque spargebat pectus illud, quod sic affecerat solicitudo omnium ecclesiarum. Vide enim quales species, & qualia aromata coaceruauerat sibi. Quotidie, inquit, morior propter vestram glo-
2.Co.11.g riam. Et rursum: Quis infirmatur, & ego
1.Co.15.d non infirmor? Quis scandalizatur, & ego
2.Co.11.g non uror? Et multis talibus (quæ vobis bene nota sunt) abundabat diues iste in componendis unguentis optimis. Decebat nanque primis, & purissimis aromatibus redo-
Gala.4.c lere ubera, quæ Christi membra lactarent, quorum Paulus mater erat, pro certo parturiens semel, & iterum donec Christus formaretur in eis, ac membra capiti suo reformarentur. Audi, & de alio diuite quomodo ad manum habebat electas species de qui-
Iob.31.d bus optima unguenta conficeret. Foris, in-
Iob.29.c quit, non mansit peregrinus. Ostium meum
I viatori patuit. Item: Oculus fui cęco, & pes claudo. Pater eram pauperum, conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam. Si negabam quod uolebant pauperibus, & oculos viduæ expectare feci. Si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea. Si despexi prætereuntem eo, quòd non haberet indumentum, & absque operimento pauperem. Si nō benedixerunt mihi latera eius, & de vellribus ouium mearum calefactus est. Quanto putamus vir iste odore terram resperserat in his operibus? Singula opera singula erant aromata. His propriam repleuerat
Gen.45.a cōscientiam, vt fœtorem putridæ carnis internæ suauitatis exhalatione sibi temperaret. Ioseph postquam uniuersam Aegyptum post se fecit currere in odore unguentorum suorum, etiam suis venditoribus eandē demum fragrantiam propinauit. Equidem increpatoria verba vultu proferebat irato, sed erumpebant lachrymæ de pinguedine cordis, non iræ indices, sed gratiæ proditrices.
.Re.15.g Samuel lugebat Saul qui se quærebat occidere, & ad ignem charitatis incalescente pectore liquefactus intus pietatis adeps foras emanabat per oculos. Ob bonum denique quem circunquaque diffuderat suæ opinionis odorem, refert de eo scriptura, quia cognouerunt omnes a Dan vsque Bersabèe, 1.Re.3.d
quòd fidelis Samuel propheta esset domini. Quid de Moyse dicam, quanto adipe, & pinguedine, & ipse repleuerat viscera sua? Nec domus illa exasperans in qua pro tempore versabatur, potuit unquam in omni murmure, & furore suo unctionem spiritus qua semel imbutus fuerat exterminare, quo minus inter assiduas lites, & quotidiana iurgia K
ipse in sua mansuetudine perduraret. Meri- Nu.12.a
to testatus est spiritus sanctus de eo, quòd esset mitissimus omnium hominum qui morabantur super terram. Siquidem cum his qui oderant pacem, erat pacificus, in tantum ut populo ingrato, & rebelli non modo non irasceretur, sed & irascentem Deum suo interuentu leniret, sicut scriptum est: Dixit ut Psal.15.d
disperderet eos, si non Moyses electus eius stetisset in confractione in conspectu eius, ut auerteret iram eius ne disperderet eos. Denique si dimittis (ait) dimitte: sin autem Exod.32.c
dele me de libro tuo quem scripsisti. O uere hominem vnctum vnctione misericordiæ. Loquitur plane parentis affectu, quam nulla possit delectare fœlicitas, exortibus quos parturiuit. Verbi gratia, si diues quispiam mulieri pauperculæ dicat: Ingredere tu ad prandium meum, sed quem gestas infantulum relinque foris, quoniam plorat, & molestus est nobis: nunquid faciet? Nónne magis eliget ieiunare, quam exposito pignore charo sola prandere cum diuite? Ita nec Moysi sedet solum se introduci in gaudium domini sui, foris scilicet remanente populo, cui licet inquieto, & ingrato, uice pariter, & affectione matris inhæret. Dolet viscera, sed tolerabiliorē sibi iudicat tortionem, quā euulsionem. Quid Dauid mansuetius, qui illius mortem lugebat, qui suam semper sitierat? Quid benignius, quam ut eius 2.Reg.1.
moleste ferret decessum, cui succedebat in re- 2.Re.19.a
gnum? Sed & de morte parricidæ filij, quam difficile consolationem admisit? Ma- L
gnam profecto optimæ vnctionis copiam Psa.131.a
præferebat talis affectio: ideo & securus orabat, dicens: Memento domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius. Ergo hi omnes habuerunt vnguenta optima, quibus hodieque per uniuersas ecclesias suauissime redolent. Nec solum ipsi, sed & quicunque se in hac vita ita beneuolos, & beneficos præbuerunt, ita inter homines humane viuere studuerunt, quatenus omnem quam uisi sunt habuisse gratiam non sibi tenerent,

sed in commune deducerent, æstimantes se amicis pariter, & inimicis, sapiétibus, & insipientibus debitores: cumque fuissent vtiles omnibus, humiles in omnibus, & præ omnibus extiterunt dilecti Deo & hominibus quorum fragrátia in benedictione est: quotquot inquam tales præcesserunt, fragrarunt suis temporibus, fragrant & hodie vnguentis optimis. Tu quoque si donum quod de super accepisti, nobis contubernalibus tuis libenter impertiaris, si te exhibeas vbique inter nos officiosum, si affectuosum, si gratum, si tractabilem, si humilem: testimoniú habebis ab omnibus, quòd fragres, & ipse vnguentis optimis: Omnis in uobis, qui fraternas infirmitates tam corporum, quam animorum non solum patienter supportat, sed insuper si licet, & si valet iuuat obsequiis, confortat alloquiis, cósilijs informat: hoc non potest propter disciplinam, sollicitis saltem orationibus solatiari non cessat infirmo: omnis inquam qui talia operatur in uobis, bonum omnino spargit odorem inter fratres, & odorem de unguentis optimis. Balsamum in ore, huiuscemodi frater
[M] in congregatione, monstratur digito, & di-
[2. Macha.] cunt de eo omnes: Hic est fratrum amator,
[15.c] & populi Israel, hic est qui multum orat pro
[Mar.16.a] populo, & uniuersa sancta ciuitate. Sed recurramus ad euangelium, atque aliud quod forte spectet, & ad hęc unguenta, requiramus. Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, vt uenientes vngerent Iesum. Quænam ista unguenta tam preciosa, ut Christi corpori parentur, & comparentur, tam copiosa, ut toti sufficiát? Neutrú quippe duorum præcedentiú, aut emptú aut factú specialiter ad opus dñi, aut
[Mat.26.a] toto in corpore legitur fuisse diffusum, sed
[Mar.14.a] de subito introducitur mulier uno quidem in loco osculans pedes, & unguento vngens: in altero uero, vel ipsa uel altera habens alabastrum unguenti, & illud mittens in caput. Cæterum nunc emerunt aromata, vt venientes ungerent Iesum. Emunt non unguenta, sed aromata: & unctio in obsequiú domini non facta assumitur, sed noua conficitur: nec ad vngendam tantum aliquam corporis partem, verbi gratia pedes, aut caput, sed sicut scriptum est, ut uenientes vngerent Iesum, quod est totius complexio, non partis distinctio.

Tu quoque si te induas viscera misericordiæ, liberalem benignumque exhibeas non tantum parentibus siue cognatis tuis, aut quos tibi vel benefactores tenes, uel benefacturos speras, ná & Ethnici hoc faciút, sed (iuxta Pauli cósiliú) studeas operari bonú ad omnes, ita ut propter Deú nec inimico officiú humanitatis corporale seu spirituale negandú subtrahendúque existimes: [A] constat te quoque abundare vnguentis optimis nec caput aut pedes dñi tantú, sed passim [Esa. 48.b] quantum in te est vngere suscepisse totum corpus, quod est ecclesia. Et forte prouide ob hoc Dominus Iesus paratam sibi confectionem expendi noluit in suo corpore mortuo, vt seruaret viuo. Viuis enim ecclesia, quæ manducat panem uiuum qui de cœlo descendit. Ipsa est charius corpus Christi, quod ne mortem gustaret, morti illud alterum traditum fuisse nullus christianus ignorat. Ipsam ungi, ipsam foueri desiderat, ipsius infirma membra cupit fomentis accuratioribus reuelari. Ipsi ergo preciosa unguenta retinuit, cum anticipans horam, & accelerans gloriam, mulierum deuotionem non elusit, sed instruxit. Renuit ungi, sed parcens, non spernens. Non recusans obsequium, sed reseruás proficuum. Proficuum dico non huius materialis atque corporalis unguenti, sed plane spiritualis, ꝙ in isto designatum est. In isto ergo pepercit magister pietatis, unguentis optimis pietatis, quę membris suis indigétibus tam corporaliter quam spiritualiter omnino cuperet exhiberi. Denique pauloante cum in caput eius, aut etiam in pedes funderetur unguentum, ipsumque satis preciosum, nunquid prohibuit? Imò, & obstitit prohibentibus. Nam, & Simoni indignanti, quòd se tangi a peccatrice permitteret, longam texuit reprehensionis parabolam, & alijs perditionis unguentum causantibus respondit [B] dicens: Quid molesti esti huic mulieri? [Mat.26.b] Nonnunquam ego (ut modicum faciam excessum) cum sederem mihi ad pedes Iesu mœrens, & offerés sacrificium spiritus contribulati in recordatione peccatorum meorum, aut certe ad caput siquando, uel raro starem, & exultarem in recordatione beneficiorú eius, audiui dicentes: Vt quid perditio hæc? [Ibidem] Causantes uidelicet, ꝙ soli uiueré mihi, qui (ut putabant) multis prodesse possem. Et dicebant: Potuit enim uenundari multo, & dari pauperibus. Sed non bonum mercatú mihi est etiá si uniuersum mundú lucrer, meipsum perdere, & detrimentum

mei

Eccl. 10. a mei facere. Vnde intelligens verba hæc inter illas esse, quas scriptura loquitur muscas morituras, quæ perdunt suauitatem unguēti, recordatus sum diuinæ illius sententię.
Esa. 3. b Popule meus, qui te beatificant, in errorem inducunt. Verum audiant excusantem Dominum, & respondentem pro me, qui me
Mat. 26. a quasi de ocio incusant. Quid, inquit, molesti estis huic mulieri? quod est. Vos uidetis in facie, & ideo secundum faciem iudicatis. Nō est vir (vt putatis) qui pos sit mittere manum ad fortia, sed mulier. Qui tentatis ei imponere iugum ad quod ego eum minus sufficientem intueor? Bonum opus operatur in me. Stet in bono quandiu non conualescit ad melius. Siquando de muliere in uirum, & uirum perfectum profecerit, poterit, & in opus perfectionis assumi. Fratres, reuereamur episcopos, sed uereamur labo-
C res eorum. Si labores pensamus, non affectamus honores. Agnoscamus impares uires nostras, nec delectet molles, & fœmineos humeros uirorum supponere sarcinis: nec obseruemus eos, sed honoremus. Inhumane nempe eorum redarguis opera, quorū onera refugis. Temerarie obiurgat uirum de prælio reuertentem mulier nens in domo. Dico enim. Si is qui de claustro est, eū qui uersatur in populo, interdum minus districte minúsve circunspecte sese agere deprehē derit (verbi gratia in uerbo, in cibo, in somno, in risu, in ira, in iudicio) non ad iudicandum confestim prosiliat, sed meminerit scri-
Eccl. 42. c ptum. Melior est iniquitas viri, quam benefaciens mulier. Nam tu quidem in tui custodia uigilans benefacis, sed qui iuuat multos, & melius facit, & uirilius. Quod si implere non sufficit absque aliqua iniquitate, id est, absque quadam inæqualitate uitæ, & conuersationis suæ, memento, quia charitas
Iaco. 5. d operit multitudinem peccatorum. Hæc dicta sint contra geminam tentationem, qua sepæ uiri religiosi episcoporum, vel ambire gloriam, vel excessus temere iudicare diabolicis instigationibus incitantur. Sed redeamus ad unguenta sponsæ. Vidésne, quam sit præferendum cæteris istud pietatis unguentum, de quo solo permissum non
Mat. 10. d est perditionem fieri? In tantum perditio de ipso non fit, ut nec aquæ frigidæ munus irremuneratum sinatur. Bonum tamen contritionis unguentum, quod de recordatione peccatorum conficitur, mittiturque in
Psal. 50. d pedes Domini; quia cor contritum, & humiliatum Deus non despiciet. Cæterum longe
D melius esse arbitror id quod dicitur deuotionis, factum de recordatione beneficiorū Dei, quippe quod, & capiti idoneum repu-
Psal. 49 d tatur, ita ut perhibeat de ipso Deus. Sacrificium laudis honorificabit me. Porro utrūque vincit unctio pietatis, quæ de respectu miserorū fit, & per uniuersum Christi corpus diffunditur. Corpus dico non illud crucifixum, sed quod illius acquisitum est passione. Optimum reuera unguentum, in cuius comparatione cætera, nec respicere se
Mat. 9. b ostendit qui ait: Misericordiam uolo, & nō sacrificium. Hanc ergo potissimum inter cæteras uirtutes redolere puto ubera sponsæ, quę sponsi per omnia gestit congruere uoluntati. An non odore misericordię Thabita etiam in morte fragrabat? Et ideo cito de morte conualuit: quia præualuit odor
Act. 9. g uitæ. Sed audite uerbum abbreuiatum super præsenti capitulo. Quisquis, & inebriat uerbis, & fragat beneficijs, sibi dictum putet, quia meliora sunt ubera tua uino, fra-
Cant. 1. e grantia unguentis optimis. Et ad hæc quis idoneus? Quis nostrum unum saltem horum integre perfecteque possideat, ut non uidelicet interdum, & in dicendo sterilior, & in operando tepidior sit? Sed est quæ merito, & non dubie hoc præconio glorietur, ecclesia utique, cui nunquam de uniuersitate sua deest, & unde inebriet, & unde fragret. Quod enim sibi deest in uno,
1. Co. 12. b habet in altero, secundum mensuram donationis Christi, ac moderationem spiritus di-
E uidentis singulis prout uult. Fragrat ecclesia in his qui sibi faciunt amicos de mammona iniquitatis, inebriat in ministris uerbi, qui uino lætitiæ spiritualis infundunt terram, & inebriant eam, & fructum referunt in patientia. Ipsa audacter secureque sese nominat sponsam, tanquam quæ uere habet ubera meliora uino, & fragrantia unguētis optimis. Quod etsi nemo nostrum sibi arrogare præsumat, ut animam suam quis audeat sponsam domini appellare: quoniam tamen de ecclesia sumus, quæ merito hoc nomine, & re nominis gloriatur, non immerito gloriæ huius participium usurpamus. Quod enim simul omnes plene integreque possidemus, hoc singuli sine contradictione participamus. Gratias tibi domine Iesu, qui nos charissimę ecclesię tuę aggregare dignatus es, non solum, vt fideles essemus, sed ut et tibi uice spōsæ, in amplexus iucūdos, ca-

ros, æternosque copularemur, reuelata, & ipsi facie speculantes gloriam tuam, quæ tibi communis pariter est cũ patre, & spiritu sancto in secula seculorum. Amen.

De gloria, & laude Deo semper attribuenda pro omnibus bonis eius nobis impensis. Sermo XIII.

Rigo fontium, & fluminũ omnium mare est: virtutũ, & scientiarũ dominus Iesus Christus. Quis enim dominus virtutum
1. Re. 2. a nisi ipse est rex gloriæ? Sed & iuxta Annæ canticum, idem ipse Deus scientiarum Do-
F minus est. Continentia carnis, cordis industria, voluntatis rectitudo, ex illo fonte manant. Non solum autem, sed & siquis callet ingenio, si quis nitet eloquio, si quis moribus placet, inde est. Inde scientiæ, inde sa-
Colo. 2. b pientiæ sermo. Thesauri siquidem sapientiæ, & scientiæ ibi omnes absconditi sunt. Quid? Casta consilia, iusta iudicia, sancta desideria, nonne riuuli fontis illius sunt? Quòd si copiæ aquarũ secretis subterraneisque recursibus incessanter æquora repetũt, vt inde rursus ad visus vsusque nostros iugi, & insatigabili erumpant obsequio, cur non etiam spirituales riui, vt arua mentiũ rigare non desinant, proprio fonti sine fraude, & sine intermissione reddantur? Ad locũ vnde exeunt reuertantur flumina gratiarum, vt iterum fluant. Remittatur ad suum principium cœleste profluuiũ, quo vberius terræ refundatur. Qualiter inquis? Qualiter dicit apostolus. In omnibus gratias agen-
1. The. 5. d tes. Quicquid sapientię, quicquid te virtutis habere confidis, Dei virtuti, & Dei sapiẽtiæ deputa Christo. Et quis tam insanus (ais) ut
Luc. 18. b aliunde præsumat? Nemo plane, adeo, vt & pharisæus gratias agat, cuius tamen iustitiæ non est laus à Deo. Nec enim illa gratiarũ actio (si bene recolis euangelium) gratiorẽ eum facit. Quare? Quia quicquid in ore deuotum sonuerit, cordis non sufficit excusare tumorem apud eum qui alta a longe cognoscit.

psa. 137. b Deus, o Pharisæe, non irridetur. Putas
1. Co. 4. b tu habes aliquid, quod non accepisti? Nihil, inquit, & ideo gratias refero largitori. Si omnino nihil, ergo nec meritum præcessit in te vllum, vt illa de quibus gloriaris ac-
G ciperes. Quod si & fatearis, primo quidem frustra inflaris aduersus publicanũ, qui ideo non habet, quod tu, quia non accepit, vt tu. Deinde vide etiam ne nõ integre sua dona resignes Deo, & tibi inflectens aliquid de gloria, & honore ipsius, fraudis merito arguaris, & fraudis in Deum. Si enim de his, quæ iactas, ex te tibi quippiam forte arrogares, falli te magis, quam velle fraudare crederem, & errorem corrigerem. Nunc vero quia gratias agendo, probas te tibi nihil tribuere, sed Dei esse dona, tua merita prudenter agnoscere: certe cæteros aspernendo prodis te, quòd in corde, & corde locutus sis, altero commodans linguam mendacium, altero veritatis vsurpans gloriam. Non enim iudicares publicanum contemnendum præ te, si non præ illo te honorandum cẽseres. Sed quid respondens apostolo præscribenti & dicenti. Soli Deo honor & gloria? Quid 1. Ti. 1. b
angelo distinguenti, & docenti, quid sibi retinere placeat Deo, & quid partiri dignetur hominibus? Non gloria, inquit, in excelsis Luc. 2. b
Deo, & in terra pax hominibus bonæ uolũtatis. Cernitisne pharisæum agentẽ gratias, labiis quidem honorare Deum, cordis autem sententia se? Sic usu quodam magis, qua sensu vel affectu personare in ore multorum gratiarum actionem aduertere est, in tantum, vt homines quoque sceleratissimi ad quæque flagitia, & facinora sua soleant gratias Deo agere, quòd bene prospereque (vt quidem ipsi sapiunt) cesserit sibi in adimpletione peruersarum voluntatũ suarum. Audias (uerbi gratia) furem cum impię H
machinationis male cupitum manipulum reportarit, exultantem clam, & dicentem. Deo gratias, non inanes uigilias feci, nocturnum laborem meum non perdidi. Similiter qui hominem interfecit, nonne gloriatur, & refert gratias, quòd præualuit aduersus æmulum, aut de hoste se uindicauit? Et nihilominus adulter tripudians gestit in Dei laudes, quòd diu optato concubitu tandem potitus sit. Non ergo omnis gratiarum actio accepta est Deo, nisi quæ de cordis pudica, & uera simplicitate procedit. Pudica sane dixerim propter eos qui, & de malis actibus suis gloriantes, Deo gratias agere solent, quasi Deus more ipsorum lætetur cum male fecerint, & exultet in rebus pessimis. Audiet qui huiusmodi est. Exi- prou. 1. e
stimasti inique, quòd ero tuĩ similis? arguã psal. 69. d
te, & statuam contra faciem tuam. Mera uero adiunxi propter hypocritas, qui Deum quidẽ de bonis suis, sed verborum glo-

glorificantes, corde retinent quod ore præbuerant, & quoniam dolose agunt in conspectu eius, inuenitur iniquitas eorum ad odium. Illi impie mala sua Deo, isti Dei bona fraudulenter intorquent sibi. Et quidem primum illud tam stultum tamque seculare quodammodo etiam bestiale est, vt necesse non habeam de ipso monere vos: Cæterum sequens religiosis maximè, & spiritualibus viris insidiari solet. Magna, & rara virtus profecto est, vt magna licet operantem, ma-
I gnum te nescias, & manifestam, omnibus, tuam te solum latere sanctitatem. Mirabilem te apparere, & contemptibilem reputare: hoc ego ipsis virtutibus mirabilius iudico. Fidelis reuera famulus es, si de multa gloria domini tui etsi non exeunte ex te, tamen transeunte per te, nil tuis manibus adhærere cogitant. Tunc iuxta prophetam proiicis auaritiam ex calumnia, & excutis manus
Esa. 33. c tuas ab omni munere. Tunc iuxta man-
Marc 5. b datum domini, lux tua lucet coram hominibus, ad glorificandum non te, sed patrem,
Phili. 2. c qui in cœlis est. Sed & imitator Pauli fide-
& 4. d liumque prædicatorum, non prædicantium
Mat. 25. b semetipsos, æque nec tu, quę tua sunt quæris, sed quæ Iesu Christi. Quamobrem audies, & tu: Euge serue bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam. Ioseph cum domum, & omnia bona Aegyptij domini sui sibi credita sciret, dominam non ignorauit exceptam, &
Gene. 39. ob hoc non acquieuit contingere. Non est, inquit ex omnibus boni domini mei, quod non in mea potestate sit, vel non tra-
1. Co. 7. diderit mihi, præter te, quę vxor eius es. Mulierem nouerat gloriam esse viri, & iniquũ sibi iudicauit vice contraria inglorium facere eum qui se fecerat gloriosum. Aduertit homo Dei sapientia prudens, virum vxoré fortiter tanquam propriam zelare gloriam, sibique ipsi retinuisse seruandam, non alij credidisse, & manum ad non concessum extendere non præsumpsit. Quid ergo? Homo zelat gloriam suã, & Deum audet velle fraudare de sua quasi non zelantem? Sed audi quid dicat. Gloriam, inquit, meam al-
K teri non dabo. Quid ergo dabis nobis Do-
Esa 48. b mine, quid dabis nobis? Pacem, inquit, do
Ioa. 14. d vobis pacem relinquo vobis. Sufficit mihi: Gratanter suscipio quod relinquis, & relinquo quod retines. Sic placet, sic mea interesse non dubito. Abiuro gloriam prorsus, ne forte si vsurpauero non cõcessum, perdam merito, & oblatum. Pacem volo, pacem desidero, & nihil amplius. Cui non sufficit
pax, non sufficis tu. Tu es enim pax nostra, Ephe. 2. c
qui fecisti vtraque vnum. Hoc mihi necessarium, hoc satis est, reconciliari tibi, reconci-
liari mihi. Nam ex quo posuisti me con- Iob 7. d
trarium tibi, factus sum etiam mihimetipsi grauis. Cautus sum, nec ingratus fore beneficio datæ pacis, nec sacrilegus inuasor gloriæ tuæ. Tibi domine, tibi gloria tua maneat illibata, mecum bene agitur si pacem habuero. Golia prostrato, lætatus est populus pace recepta, sed Dauid singulariter extitit gloriosus. Iosue, Iepthe, Gedeon, Sanson, Iudith quoque, quanquam fœmina, gloriose in diebus suis triumpharunt de hostibus, sed pace cum gaudio fruentibus cæteris
nemo eis cõmunicauit in gloria. Iudas Ma- 1. Mac. 4.
chabæus multis, & ipse inclytus victorijs, cũ g
frequenter exultanti populo pacem fortiter pugnãdo tribuisset, nunquid gloriam quandoque est partitus alicui? Denique, & facta est, inquit, non gloria, sed lætitia magna in populo. Quid minus ab his omnibus conditor omnium fecit quominus, & ipse debeat gloriari singulariter? Solus cuncta creauit, solus de hoste triumphauit, solus captiuos liberauit, & socium habebit in glo-
ria? Et brachium, inquit, meum auxi- L
liatum est mihi. Item: Torcular calcaui so- Esa. 63. b
lus, & de gentibus non est uir mecum. Quid Ibidem.
mihi ergo cum victoria si nec in prælio fui? Impudentissime mihi arrogo, vel gloriam absque uictoria, vel victoriam sine pugna.
Sed suscipite montes populo, pacem suscipi Psal. 71. a
te nobis non gloriam, ipsi soli eam seruan-
tes qui solus, & pugnauit, & vicit. Ita quæso Luc. 2. b
ita sit, gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ uoluntatis. At uerò non bonæ sed plane iniquæ uoluntatis est, qui nequaquam pace contentus, superbo oculo, & insatiabili corde inquietus anhelat, & ad gloriam Dei, nec pacem proinde retinens, nec gloriam apprehendens. Quis credat parieti, si se dicat parturire radium quem suscipit per fenestram? Aut si glorientur nubes quòd imbres genuerint, quis non irrideat? Mihi liquido cõstat nec de carnalibus oriri riuos aquarum, nec de labijs, vel dentibus verba prudentiæ, etsi sensus ultra corporeus non attingat. Si qua sane in sanctis digna laude uel admiratione intueor clara luce veritatis discutiens, profecto reperio laudabilem siue mirabilem alium apparere, atque

alium esse, & laudo Deum in sanctis eius: siue sit Helisæus, siue ille magnus Helias, mortuorum vtique suscitatores, ipsi quidē suo non imperio, sed ministerio foris exhibent nobis noua, & insueta: Deus uero in ipsis manens ipse facit opera: inuisibilis, & inacessibilis in se, in suis spectabilis atque
M mirabilis est, & solus mirabilis, qui facit mi-
Psa. 71. d rabilia solus. Nec laus calami, laudabilis est pictura siue scriptura, nec gloria linguæ, aut labiorum sermo bonis. Tempus est,
Esa. 10. d vt & propheta loquatur. Nunquid gloriabitur, inquit, securis contra eum qui secat in ea, aut exaltabitur serra contra eum a
2. Co. 1. e quo trahitur? Quomodo si eleuetur virga contra eleuantem se, & exaltetur baculus qui utique lignum est, sic contra dominum omnis qui gloriatur, si non in domino glorietur. Si gloriandum est, Paulus me docuit unde, & in quo. Gloria, inquit, nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Securus glorior, si teste conscientia de gloria cōditoris nihil mihi vsurpo. Securus plane: quia iam non contra dominum, sed in do-
Ioan. 5. g mino. Hæc nobis gloriatio non solum non prohibetur, sed & suadetur, cum dicitur: Gloriam abinuicem quæritis, & gloriam, quæ a solo Deo est non vultis? Reuera gloriari in solo Deo, non nisi a solo Deo est. Nec mediocris ista gloria, quippe tam uera quam de ueritate, & in ueritatem tam rara, ut uix vel paucis perfectorum perfecte
Psal. 61. c glorietur in ea. Eant ergo vani filij hominum, mendaces filij hominum, eant & decipiant ipsi de uanitate in idipsum. Nā sapiens gloriator probabit opus suum, atque ad lumen ueritatis diligenter examinabit, & sic habebit in semetipso gloriam, & non in ore alterius. Stultus sum si Cistellæ labiorum tuorum gloriam meam crediderо, & cœpero mendicare eam abs te cum habere voluero. Nónne nempe in tuo arbitrio est probare me, vel improbare,
A prout volueris? Sed si retineo penes me, ip-
2. Ti. 1. c se fidelius seruo mihi: Imo nec mihi eam credo, ipsi potius repono seruandam, qui potens est depositum meum seruare in illum diem, cautus in custodiendo, fidelis in restituendo. Secura tunc erit unicuique laus a Deo, his duntaxat qui humanas laudes contempserit. Nam gloria in confusione eorū, qui terrena sapiunt, dicente etiam Dauid:
Psal. 52. b Qui hominibus placent, confusi sunt, quoniam Deus spreuit eos. Fratres, si hæc scitis, nemo vestrū velit laudari in uita ista: quia quicquid hic fauoris captas quod ad Deum non retuleris, ipsi furaris. Tibi enim vnde gloria putide puluis, tibi unde? De uitæ sanctitate? Sed spiritus est qui sanctificat, spiritus dico, non tuus, sed Dei. Et si prodigiis aut signis effulgeas, in manu tua fiunt, sed uirtute Dei. An blanditur popularis fauor, quòd verbum bonum, & bene forte deprompseris? Sed Christus donauit os, & sapientiam. Nam lingua tua, quid nisi calamus scribę? Et hoc ipsum mutuo accepisti. Talentum creditum est, repetendum cum vsura. Si inuentus fueris ad opus impiger, ad fructum referendum fidelis, pro labore tuo mercedem accipies. Si quo minus, tolletur a te talentum, & nihilominus exigetur lucrum, & uocaberis seruus nequam, & piger. Omnis igitur de bonis multiformis gratiæ apparentis in vobis referatur ad ipsum laus laudabilium siquidem uniuersorum auctorem, & largiorem. Idque non ficte, quemadmodum ab hypocritis, nec so- B
la consuetudine, sicut a secularibus: sed nec quadam necessitate, vt iumēta ferendis oneribus applicantur: sed sicut decet sanctos, sinceritate fida, deuotione solicita, hilaritate grata, sed non dissoluta. Immolantes itaque hostiam laudis, & reddentes uota nostra de die in diem, curemus omni uigilantia iungere sensum vsui, affectum sensui, exultationem affectui, grauitatem exultationi, humilitatem grauitati, libertatem humilitati, quo interdum liberis pugnatæ mentis passibus procedamus, & excedamus per inusitatas quasdā affectiones spirituales lætitias in iubileis amœnitatibus, in lumine Dei, in suauitate, in spiritu sancto, probantes nos comprehensos in his quos propheta intuebatur cum diceret: Domine in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die, & in iustitia tua exaltabuntur. At fortasse aliquis mihi dicat: Bene admones, sed si ea diceres, quæ tuo proposito conuenirent. Expectate paulisper. Non sum immemor. Nónne in manibus est id tractare quod dicitur:
Oleum effusum nomen tuum? Hoc opus, Cant. 1. a
hic labor est. Et quę præmisimus, an fuerint Aenei. 6.
necessaria, uos uideritis. Nunc quod ad me attinet, quia hinc aliena non sint, paucis aduertite. Nō recordamini in sponsę uberibus extremā commendatam esse suaueolentiam unguentorū? Quid ergo consequentius quā

ut eandem fragrantia sponsa, ne sibi arrogare putetur, de sponsi beneficio recognoscat? Cui plane sensui illa omnia, quæ prætaxauimus, subseruire cognoscitis. C Quod ubera, inquit, mea sic redolent, & sic placent, nec studiis, nec meritis ascribo meis: sed tuę, ô sponsæ tribuo largitati, de oleo utique effuso nomine tuo. Hoc pro literæ consequentia. Cæterum explanatio ipsius capituli, cuius occasione super nequissimo vitio ingratitudinis præsentem sermonem tam in longum protraximus, tempus aliud, & aliud exordium sermonis desiderat. Nunc hoc solum admonitos vos esse sufficiat: si sponsa utique de omni uirtute sua, vel gratia minime audet sibi quippiam arrogare, quanto minus adolescentulæ forte, quæ nos sumus? Dicamus proinde, & nos sponsæ vestigia in-
Ps. 113. b sectantes, dicamus. Non nobis domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Dicamus non uerbo, & lingua tantum, sed opere, & ueritate, ne forte (quod nimis uereor)
Psal. 77. d dicatur, & de nobis. Quoniam dilexerant eum in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei: cor autem eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habiti sunt in testamento eius. Dicamus ergo dicamus, clamantes plus medullis cordis, quam labijs oris. Saluos fac nos Domine Deus noster, & congrega nos de nationibus, ut confiteamur nomini sancto tuo, non nostro, & gloriemur in laude non nostra, sed tua, in secula seculorum. Amen.

D *De ecclesia fidelium Christianorum: & de synagoga Iudæorum perfidorum.* *Sermo* XIIII.

Ps. 75. a
Isa. 9. a
Psa. 33. a
Otus in Iudæa Deus, in Israel magnum nomen eius. Populus gentium qui ambulabat in tenebris, uidit lucem magnam, quæ erat in Iudæa, & in Israel, uoluitque accedere, & illuminari, ut qui aliquando non populus, nunc populus esset, lapisque unus angulari ambos in se parietes uenientes è diuerso reciperet, & esset de cætero in pace
1. Pet. 2. b locus eius. Porro fiduciam dabat inuitantis
Rom. 15. a uox, quæ iam sonuerat. Lætamini gentes
Ps. 75. a cum plebe eius. Ergo accedere uoluit, sed ueruit synagoga, immundam asserens ecclesiam de gentibus, & indignam, idololatriæ fecem, & ignorantię cęcitatem improperás, & dicebat. Tu enim quo merito? Noli me tangere. Cur? inquit. An Iudæorum tantum Deus? Nonne, & gentium? Etsi Rom. 3. d
mihi certe meritum deest, sed non illi misericordia. Nunquid solummodo iustus est? Est misericors. Domine ueniat mihi miserationes tuæ, & uiuam. Ps. 118. k
Et rursum. Misericordiæ tuæ multæ Domine, secundum Ibidem.
iudicium tuum uiuifica me: quod nimirum temperatum, misericordia est. Quid faciet iustus, & misericors Dominus, altera gloriante in lege, & applaudente iustitiam sibi, nec indigente misericordia, sed despiciente ipsam, quæ indiget, altera è regione propria cognoscente delicta, confitente indignitatem, renuente iudicium, flagitante misericordiam: quid inquam faciet iudex, & ille E
iudex cui, & iudicare, & misereri sic utrunque familiare est, ut neutrum altero familiarius? Quid sane possit conuenientius, quam ut pro suo, quæque accipiat uoto, iudicium illa, ista misericordiam? Iudæus iudicium quærit, & habeat: gentes autem super misericordia honorant Deum. Est & iudicium, ut qui cõtemnunt Dei misericordem iustitiam, & suam uolunt constituere (quæ profecto nõ iustificat, sed accusat) eidẽ suę iustitię relinquantur, opprimẽdi magis quam iustificandi.

Est quippe ex lege (quę neminem unquã duxit ad perfectum) est iugum, quod neque ipsi, neque patres eorum unquam portare potuerunt. Sed synagoga fortis est, non curat onus leue, nec iugum suaue. Sana est, non est ei opus medicus, nec unctio spiritus. Confidit in lege, liberet eam si potest. Non autem data est lex, quæ possit uiuificare, insuper & occidit. Litera enim occidit. 2. Cor. 3. b
Propterea, inquit, dico uobis moriemini in peccatis uestris. Hoc ergo iudicium, ô synagoga, quod flagitas. Errori tuo cæca, & contentiosa desereris, donec plenitudo gentium (quas superba spernis, & inuida repellis) introeat, & agnoscat etiam ipsa ipsum, qui notus in Iudæa Deus, quodque est in Israel magnum nomen eius. Hoc quippe Ioan. 9. g
in iudicium uenit Iesus in hunc mundum, ut qui non uident uideant, & qui uident ceci fiant. Ex parte tamen quia non repellet Ps. 93. c et
dominus plebem suam: ex toto, seruans sibi 94. a
ad semen apostolos, & multitudinem credẽ F
tium quorum erat cor unum, & anima una. Luc. 1. c
Sed nec repellet in finem, reliquias saluaturus. Iterum enim suscipiet Israel puerũ suũ, & recordabitur misericordię suæ, ut ne ibi

Iac.2.c quidem iudicium deserat comes misericordia, vbi nullũ ipsa reperit locum. Alioquin si pro meritis recepisset, iudicium profecto, sine misericordia ei qui non facit misericordiam. Habet quippe Iudæa oleum multum diuinæ notitiæ, idque in se tanquam in vase clausum auara retinet. Peto, & non miseretur, nec commodat. Sola Dei cultum sola notitiam, sola vult possidere magnum nomen eius. Nec zelat sibi, sed inuidet mihi. Ergo tu domine iudica iudicium meum, & nomen tuum magnũ magnificetur adhuc, & oleum, quod multũ est, multiplicetur magis. Crescat, ebulliat, effundatur, deriuetur, & in gentes, & sentiat omnis caro salutare Dei. Quo pacto (vt vult Iudæus ingratus) tota in barba Aaron remaneat unctio salutaris? Non barbæ, sed capitis est. Caput autẽ nõ barbæ solius, sed & totius est corporis. Capiat sane prima, nõ sola. Refundat, & inferioribus membris, quod accepit ipsa desuper. Descendat descendat, & in ubera ecclesiæ supernus liquor. Auida quippe nimis hunc sibi exprimere de barba non despicit. Persusaque rore gratiæ, ut se non ingratam probet, dicat: Oleũ effusum nomen tuum.
Cant.1.a Sed exuberet quęso adhuc, & perueniat, usque in oram vestimenti, in me vtique omniũ nouissimo, atque indignissimo, de vestimento tamẽ. Nã & ego illud mihi de ma-
G ternis uberibus tanquã paruulus in Christo iure profecto pietatis efflagito. Quod si murmuret homo cui de bonitate oculus nequam est, domine responde pro me. De vultu tuo iudicium meum prodeat, & non de supercilio Israel. Imo responde pro te, & dic calumniatori, tibi quippe calũniatur, quòd
Mat.20.b tribuas gratis. Dic proinde illi: Volo, & huic nouissimo dare similiter. Displicet Pharisæo. Quid mussitas? Ius meum, uoluntas est iudicis. Quid iustius ad meritum, quid ad præmium ditius? An non licet ei, quod vult facere? Mihi quidem misericordia, sed tibi minime iniuria fit. Tolle quod tuum est, & uade. Si decreuerit saluare & me, quid tu perdis? Exaggera quantum vis merita, & extolle sudores, melior est misericordia Do-
Psa.62.a mini super vitas. Fateor, non sustinui pondus diei, & æstus, sed iugum suaue, & onus leue pro beneplacito patrisfamilias porto. Opus meum vix unius est horæ: & si plus, præ amore non sentio. Iudæus proprias exercitet uires, mihi probare libet, quæ sit uoluntas Domini bona, & beneplacens, & perfecta. Ex ea sane operis ac temporis damna mihi resarcio. Ille pacto conuentionis, ego placeo placito uoluntatis inito credo, & nõ ad insipientiam mihi. Nam uita in uoluntate eius. Illa mihi reconciliat patrem, illa hæreditatem restituit, etiam cumulationi gratia symphonię, & cantus, & epularum ac totius exultantis familiæ celeberrima gaudia suscitat mihi. Si indignatur frater meus senior Luc.15.g ille, qui hœdum comedere mauult cũ amicis suis foris, quã mecum in paterna domo uitulum saginatum, respondebitur illi: Epulari, & gaudere oportet, quia hic filius meus H Ibidem. mortuus fuerat, & reuixit, perierat, & inuentus est. Adhuc synagoga foris epulatur cum amicis suis dæmonibus, quibus satis placet, quòd hœdũ peccati insipiens deuorat transglutiens, & reponens, atque quodammodo occultans sibi illud in uentre socordiæ, & insipientiæ suæ, dum contemnens Dei iustitiam, & suam uolens constituere, dicit se nõ habere peccatum, nec morte egere uituli saginati, mundam siquidem iustamque ex legis operibus se reputans. At uero ecclesia scisso uelo occidentis literæ in morte uerbi crucifixi, audacter ad eius penetralia pręeunte spiritu libertatis irrumpit, agnoscitur, placet, sortitur æmulę locum, fit sponsa, fruitur præreptis amplexibus, & in calore spiritus Christo domini cui confricatur inhęrens, stillante ac fundente undique sui oleũ exultationis, hoc illa præ participibus suis excipiens, ait. Oleum effusum nomen tuum. Quid mirum si ungitur, quæ unctum amplectitur? Ecclesia ergo recumbit intus, sed ecclesia interim perfectorum. Spes tamen est, & nobis. Excubemus pro foribus, qui minus perfecti sumus, spe gaudentes. Sponsa, & sponsa soli interim intus sint, mutuis secretisque fruantur amplexibus, nullo strepitu carnalium desideriorum, nullo corporeorum phantasmatum perturbante tumultu. Turba uero adolescentularum, quæ absque huiusmodi inquietudinibus nondũ esse possunt, foris expectet. Expectentque I securæ scientes ad se illud spectare, quod le- Psal.44.d gunt. Adducentur regi uirgines post eam, proximæ eius afferentur tibi. Et ut quæque sciat cuius spiritus sit, uirgines dico illas, quæ ante Christo fœderatæ, quam fœdatæ mundi complexibus, ipsi firmiter perseuerant, cui se tanto fœlicius quanto maturius deuouerunt: proximas uero, quæ pristinam suã deformitatẽ in qua mundo huic quandoque

doque conformes, mundi principibus, id est spiritibus spurcis in omni carnali cõcupiscentia sese turpiter prostituerant, tandé aliquando erubescentes & exeuntes in noui hominis formam, quanto serius, tanto syncerius reformare festinant. Et hæ & illæ sanè proficiant, non deficiant neque fatigentur, etsi necdum plene in se sentiunt vnde dicant & ipsæ: Oleum effusum nomen tuum. Nec enim audent adolescentulæ per se facere verba sponso. Tamen si magistræ vestigijs pressius inhærere student, effusi olei saltem odore delectabuntur, & incitabuntur etiam de odoris perceptione cupere & quærere potiora. Frequenter ego ipse (quod fateri non verecundor) maximeque in initio conuersionis meæ, corde durus & frigidus, & quærens qué uellet diligere anima mea, nec adhuc enim diligere poterat quem nondum inuenerat, aut certe minus quàm vellet diligebat, & ob hoc quærebat vt magis diligeret, quem nequaquam quæreret, nisi iam aliquatenus dilexisset. Cum ergo eum quærerem in quo recalesceret atque requiesceret spiritus meus, utique torpens & languens, nec ulla de parte occurreret qui succurreret, per qué uidelicet pruina rigẽs quæ sensus stringebat internos dissolueretur, & uernalis illa suauitas ac spiritualis amœnitas reuerteretur, tunc magis ac magis languebat & tædebat & dormitabat anima mea præ tædio tristis pene & desperans, & mussitans secum illud: A facie frigoris eius quis sustinebit? cum subito forte ad affatum vel etiam aspectum cuiuspiã spiritualis perfectique viri, interdum & ad solam defuncti seu absentis memoriam flabat spiritus & fluebant aquæ: & erant mihi lachrymæ illæ panes die ac nocte. Quidnam istud nisi odor exhalãtis vnctionis qua erat ille perfusus? Non enim vnctio, quæ ad me nimirum nisi homine mediante nó pertingebat. Ea propter etsi gaudebam de munere, confundebar tamen & humiliabar ꝙ sola ad me tenuis exhalatio, & non pinguis aspersio peruenisset. Odoratu quippe delectatus non tactu, indignum me proinde cognoscebã cui per se ipsum dulcesceret Deus. Et nunc idipsum si accidat, auidus quidem suscipio munus indultum, gratumque habeo: sed dolens doleo per me ipsum nõ meruisse, atque (vt dicitur) de manu in manum minime accepisse, cum obnixe id peterem. Pudet nimirum magis ad hominis

K (beside "na rigẽs quæ sensus stringebat internos dis-")

Ps. 147. b (beside "rans, & mussitans secum illud: A facie fri-")

Ibidem. (beside "lam defuncti seu absentis memoriam flabat")

Psal. 41. a (beside "spiritus & fluebant aquæ: & erant mihi la-")

quam ad Dei moueri memoriam. Et nunc cum gemitu clamo: Quando ueniã & apparebo ante faciem Dei? Existimo & aliquos vestrum idem esse expertos, & experiri interdum adhuc. Qua in re quid sentiendum nisi quòd nostra aut superbia cõuincitur, aut humilitas custoditur, aut fraterna charitas nutritur, aut desiderium excitatur? Vnus idéque cibus & ægrotis est medicina, & ęgrotatiuis dieta. Porro & debiles confortat, & delectat valentes. Vnus idemque cibus & languorem sanat, & seruat sanitatem: & corpus nutrit, & palato sapit. Sed redeamus ad verba sponsæ, & sic curemus audire quæ ait, vt studeamus sapere & quod sapit. Sponsa, ut dixi, ecclesia est. Ipsa est cui plus dimissum est, & quę plus diligit. Quod æmula improperat ei ad conuicium, hoc sibi ipsa inflectit ad cõmodum. Inde mansuetior ad correptioné, inde patientior ad laborem, inde ardentior ad amorem, inde sagacior ad cautelam, inde humilior pro cõscientia, inde acceptior pro uerecundia, inde ad obediendum paratior, inde ad gratiarum actionem deuotior ac solicitior. Denique illa (ut dictum est) murmurante & memorante merita sua, & labores, & pondus diei, & æstus, ecclesia beneficium recolit dicens: Oleum effusum nomen tuum. Hoc plane testimonium Israel ad confitendum nomini domini. Non tamen Israel secundum carnem, sed eius qui secundum spiritum est. Nam hoc ille quo pacto dicat? Non quòd non habet oleum, sed non habet effusum. Habet, sed reconditum, habet in codicibus, sed non in cordibus. Foris hęret in litera: contrectat manibus vas plenum, sed & clausum, nec aperit vt vngatur. Intus intus est vnctio spiritus, aperi & vngere, & iam nõ eris domus exasperans. Quid facit oleum in vasis, si non sentias & in mẽbris? Quid tibi prodest pium saluatoris nomẽ lectitare in libris, nec habere pietatem in moribus? Oleũ est. Effunde, & senties virtutem eius, quæ triplex est. Sed Iudæus ista fastidit, uos audite. Volo dicere cur nomen sponsi oleo cõparetur, quod nondum dixeram. Et tres huius rei occurrunt causæ. At quoniam pluribus uocabulis appellatur (eo quòd nullum quo proprie dicatur inuenitur, ineffabilis quippe est) prius nobis inuocãdus est spiritus sanctus, ut de multis vnum quod vult hoc loco intelligi (quoniam scripto designare

Psal. 41. e (beside "quam ad Dei moueri memoriam. Et nunc")

L (beside "dum nisi quòd nostra aut superbia cõuinci-")

Canti. 1. a (beside "ficium recolit dicens: Oleum effusum no-")

Ps. 121. a (beside "men tuum. Hoc plane testimonium Israel")

M (beside "exasperans. Quid facit oleum in vasis, si")

designare non placuit) per se nobis aperire dignetur. Sed hoc quoque alias. Nam etsi in promptu nunc essent omnia, & neque vos onerati, nec ego fatigatus essem, hora tamen finem indicit. Tenete in quo atten tos uos reddidit, ut non sit cras necesse repetere. Hoc incumbit, hoc in manibus est, docere scilicet cur nomen sponsi oleo comparetur: & quod de nominibus. Et quoniam nō possum ego à me dicere quicquā, indicta oratio est, ut nobis sponsus ipse reuelet per spiritum suum Iesus Christus dominus noster: cui est honor & gloria in secula seculorum. Amen.

A *Qualiter hoc nomen Iesus est medicina salubris fidelibus Christianis in omnibus aduersis. Sermo. XV.*

BEnignus est spiritus sapientiæ, & non cōsueuit esse difficilis se inuocantibus, qui sæpe & antequam inuocetur, dicit: Ecce
Sap.1.b adsum. Audite iam quod orantibus uobis
Isa.58.c per me indicare dignatur de eo, quod heri ad hoc ipsum distulimus, & orationum uestrarum fructum tempestiuum percipite. En ostendo nomen quod oleo merito comparatur, & quo merito, dicā. Multa quidem sponsi uocabula sparsa per omnem diuinam paginam legitis, sed in duo ea uobis uniuersa complector. Nullum ut arbitror reperietis, quod non aut pietatis gratiam, aut potentiam maiestatis sonet. Spiritus ita dicit etiam per sibi familiarius organum. Duo hæc audiui: quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia. Ergo se-
Psal. 61.c cundum maiestatem sanctū & terribile no-
Ps.110.b men eius. Secundum pietatem non est no-
Act.4.c men aliud sub cœlo datum hominibus, in
Hie.23.b quo oporteat nos saluos fieri. Sed exemplis
Esa.7.c magis perspicuum fiet. Hoc est, inquit, nomen quod uocabunt eum, Dominus iustus noster. Nomen patientiæ est. Item: Et uocabitur nomen eius Emmanuel. Pietatem insinuat item ipse de se: Vos uocatis
Ioan.13.b me, ait, magister & Domine. Primū gratiæ est, secundū maiestatis. Non.n.minus pium est docere animū scientiā, quā præbere escam corpori. Rursum propheta: Voca
B bitur, inquit, nomen eius admirabilis, con
Isa.9.b siliarius, Deus fortis, pater futuri seculi, princeps pacis. Primū, tertium, quartū, maiestatem sonant, reliqua pietatem. Quod horum ergo effunditur? Profecto maiestatis ac patientiæ nomen, in id quod est pietatis gratiæ, quodāmodo transfunditur, ipsumque effunditur abunde per Iesum Christum Saluatorem nostrum. Nomen (uerbi causa) quod Deus est, nonne in id quod est nobiscū Deus, hoc est in Emmanuel liquescit & deficit? Sic admirabilis in id quod est consiliarius, sic Deus & fortis in ea quæ sunt pater futuri seculi, & princeps pacis. Et Dominus iustus noster, misericors & miserator Dñs. Non dico nouū quid quondā quoque nihilominus Abrā in Abrahā, & Sarrai in Sarram effusa sunt, & iam tunc salutiferæ effusionis celebratū præfiguratumque mysterium recordamur. Vbi iam illud quod apud antiquos tam terribiliter quam frequēter intonare solebat, Ego Dominus, Exo.20.a
ego Dominus? Mihi dictatur oratio, cuius Leuit.20.
principiū nomine dulci paterno sequentiū Num.35
obtinendarum petitionū præbet fiduciam. d
Serui nominantur amici, & resurrectio nō Esa.27.a
tantum discipulis, sed fratribus nunciatur. Nec mirum si cum uenit plenitudo temporis, facta est effusio nominis, Deo quippe quod
per Iohelem promiserat adimplēte, & effun Iohel.2.g
dente de spiritu suo super omnē carnem, cū tale aliquid & apud Hebræos olim cōtigisse legam. Credo uos præuolare & scire iam quid dicere uelim. Quale erat, inquam, quod
sciscitanti Moysi primo responsum est: Ego C
sum qui sum, & qui est, misit me ad uos? Exo.3.a
Nescio an uel ipse Moyses caperet sic, si nō uidelicet effunderetur. Sed fusum est, & captum est. Nec modo fusum, sed & effusum. Nam infusum iam erat. Iam cœli habebant illud: iam angelis innotuerat. Est autē foris missum: & quod angelis ita erat infusum, ut esset & priuatū, effusum & in homines est, ita ut iam túc merito clamaretur de
terra: Oleū effusum nomē tuū, si nō ingra Cant.1.a
tæ plebis exosa peruicacia obstitisset. Ait.n. Exod.3.a
Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob. Currite gentes, ad manū est salus, effusum est nomen quod quicunque inuocauerit, saluus erit. Angelorum Deus, etiā hominum Deum se nominat. Oleum misit in Iacob, & cecidit in Israel. Dicite fratribus uestris: Date nobis de oleo uestro. Si nolunt, rogate Dñm olei ut mittat & uobis. Dicite: Aufer opprobriū nostrū. Ne quæso insultet maleuolus dilectæ tuæ, quā a finibus terræ euocare placuit tibi tanto utique dignátius, quāto minus dignam. Decetne obsecro ut benigni patrisfamilias inuitatos

inuitatos seruus nequã excludat? Ego sum (ais) Deus Abrahã, & Deus Isaac, & Deus Iacob. Et nõ amplius? Effunde, effunde, aperi manũ tuã adhuc, & impleo omne animal benedictione. Veniant ab oriente, & occidẽte, & recunbant cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno cœlorũ. Veniãt ueniãt tribus tribus domini: testimoniũ Israël ad cõfitẽdũ nomini dñi. Veniant, & recũbant, epulẽtur, & delectẽtur in lętitia, & vnus vbique resonet in voce exultationis & confessionis sonus epulantis, oleũ effusum nomẽ tuũ. Vnũ scio, si Philipum, & Andream habuerimus ostiarios, repulsam omnino non patimur quicunque oleũ petimus, quicunque volumus Iesum videre. Incunctanter Philippus dicet Andreæ: Andreas autem, & Philippus dicent Iesu Iesus autem quid? profecto quod Iesus. Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solũ manet. Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Moriatur igitur granum, & surgat gentium seges. Oportet pati Christum, & resurgere à mortuis, & prædicari in nomine eius pœnitentiam, & remissionẽ peccatorum non solum in Iudæam, sed etiam in omnes gentes, quatinus ab uno nomine quod est Christus, milia milium credentium Christiani dicantur, & dicant: Oleũ effusum nomen tuum. Agnosco enim nomen quod in Esaia legi. Seruos suos, inquit vocabit nomine alio, in quo qui benedictus est super terrã benedicetur in domino. Amen. O nomen benedictum. O oleum vsquequaque effusum. quousque, de cœlo in Iudæam, & inde in omnem terram excurrit, & de toto orbe clamat ecclesia: Oleũ effusum nomen tuum. Effusum plane, quod nõ solũ cœlos terrasque perfudit, sed aspersit, & inferos, adeo vt in nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, & dicat: Oleum effusum nomen tuum. Ecce Christus, ecce Iesus. utrunque infusum angelis, vtrunque effusum in homines, & illos homines qui computruerant tanquam iumenta in stercore suo, homines, & iumenta saluans, quemadmodum multiplicauit misericordiam suam Deus. Quàm carum, quã vile. Vile, sed salubre. Si vile non esset, nõ mihi effunderetur. Si salubre non esset, non me lucraretur. Particeps nominis sum, sum & hęreditatis. Christianus sum: frater Christi sum. Si sum quod dico, hæres sum Dei, cohæres autem Christi. Et quid mirum si sponsi effusum est nomen, cum ipse quoque effusus sit? Nã semetipsum exinaniuit formã serui accipiens. Denique ait: Sicut aqua effusus sum. Effusa est plenitudo diuinitatis habitans super terrã corporaliter, ut de illa plenitudine omnes, qui corpus mortis gestamus caperemus, ac vitali odore repleti diceremus: Oleũ effusum nomẽ tuum. En quod nomen effusum, & qualiter, & quatenus. Cur vero oleũ? Nam hoc nondũ dixi. In sermone superiore dicere cœperã, sed interuenit subito aliud quod prædicendũ videbatur: quanquã intermiserim ultra quàm credidi. Quod non aliud esse reor nisi quòd fortis mulier sapientia misit manum ad colum, & digiti eius apprehenderunt fusum. Nouit enim modicã, lanam vel linum in lõgum producere filiũ, atque in telæ extẽdere latitudinem, & sic omnes domesticos suos uestire duplicibus: Est proculdubio inter oleum & nomen sponsi similitudo, nec ocio se spiritus sanctus alterutrũ cõparauit. Ego autem dico in triplici quadã qualitate olei, quod lucet, pascit, & ungit si uos melius nõ habetis. Fouet ignem, nutrit carnem, lenit dolorem lux, cibus, medicina. Vide idẽ nunc & de sponsi nomine. Lucet prędicatum: pascit recogitatum, inuocatum lenit, & ungit. Et percurramus singula. Vnde putas in toto orbe tanta, & tam subita fidei lux nisi de prædicato Iesu? Non ne in huius nominis luce Deus nos uocauit in admirabile lumẽ suum, quibus illuminatis, & in lumine isto videntibus lumen, dicat merito Paulus: Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in domino. Hoc denique nomen coram regibus, & gentibus, & filiis Israel portare iussus est idẽ apostolus, & portabat nomẽ tãquã lumẽ, & illuminabat patriam, & clamabat ubique: Nox præcessit, dies autẽ appropinquauit: abiiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, sic ut in die honeste ambulemus. Et monstrabat omnibus lucernã super candelabrũ: annuntiãs in omni loco Iesum, & hũc crucifixũ. Quomodo lux ista inspl ẽduit ac prestrinxit cunctorũ intuẽtiũ oculos, quãdo de ore Petri tãquã fulgur egrediẽs, claudi vnius corporales plantas solidauit, & bases multosque spiritualiter cœcos illuminauit? Nũquid nõ ignẽ sparsit cũ ait: In nomine Iesu Christi Nazareni surge & ambula? Nec tñ lux ẽ nomẽ Iesu, sed est & cibus. An nõ totiẽs cõfortaris quotiẽs recordaris?

Marginalia: Mat. 8. b; psa. 121. a; D; psal. 41. a; Ioan. 12. c; Ibidem.; Esa. 65. c; Phili. 2. b; E; Rom. 8. c; Phili. 2. a; psal. 21. c; Pro. 31. c; F; Ephes. 5. b; Rom. 13. d; Act. 3. c

cordaris? Quid æque mentem cogitantis impinguat? Quid ita exercitatos reparat sensus: virtutes roborat, vegetat mores bonos atque honestos: castas fouet affectiones? Aridus est omnis animæ cibus si non oleo isto infunditur. Insipidus est si non hoc sale
G conditur. Si scribas, non sapit mihi nisi legero ibi Iesum. Si disputes aut conferas, nõ sapit mihi nisi sonuerit ibi Iesus. Iesus mel in ore, aure melos, in corde iubilus. Sed est, & medicina. Tristatur aliquis nostrum? veniat in cor Iesus, & inde saliat in os, & ecce ad exortum nominis lumẽ, nubilũ omne diffugit, redit serenum. Labitur quis incrimen, currit insuper ad laqueum mortis desperando? nonne si inuocet nomen vitæ confestim respirabit ad vitam? Cui aliquando stetit ante faciem salutaris, nominis duritia (vt assolet) cordis, ignauiæ torpor, rancor animi, languor acediç? Cui fons forte siccatus lacrhymarum, inuocato Iesu non continuo erupit vberior, fluxit suauior? Cui in periculis palpitanti, & trepidanti, inuocatũ virtutis nomen non statim fiduciam prçstitit, depulit metum? Cui quæso, in dubiis æstuanti, & fluctuanti, non subito ad inuocationem clari nominis emicuit certitudo? Cui in aduersis diffidenti, iamiamque deficienti, si nomen adiutorij sonuit, defuit fortitudo? Nimirũ morbi, & languores animæ isti sunt, illud medicina. Denique, & probare licet. Inuoca me, inquit, in die tribulationis eruam te, & honorificabis me. Nihil ita iræ impetum cohibet, superbiæ tumorem sedat, sanat liuoris vulnus, restringit luxuriæ fluxum, extinguit libidinis flammam, sitim temperat auaritiç, ac totius indecoris fugat pruriginem. Siquidem cum nomino Iesum hominem mihi propono mitem, & humilẽ corde, benignum, sobrium, castum, misericordem, & omni denique honestate ac san-
H ctitate conspicuum, eũdemque ipsum Deũ omnipotentem, qui suo me, & exemplo sanet, & roboret adiutorio. Hæc omnia simul mihi sonant cum insonuerit Iesus. Sumo itaque mihi exempla de homine & auxilium a potente, illa tanquam pigmentarias species, hoc tanquam vnde acuam eas, & facio confectionem, cui similem medicorum nemo facere possit. Hoc tibi electuarium habes o anima mea, reconditum in vasculo vocabuli istius quod est Iesus, salutiferum certe, quodque nulli vnquam pesti tuæ inueniatur inefficax. Semper tibi in sinu sit, semper in manu, quo tui omnes in Iesum, & sensus dirigantur, & actus. Denique, & inuitatis: Pone me, inquit, signaculum in corde tuo: signaculum in brachio tuo. Sed hoc alias. Nunc verò habes vnde, & brachio medearis, & cordi. Habes inquam in nomine Iesu vnde actus tuos vel prauos corrigas, vel minus perfectos adimpleas: itemque vnde tuos sensus aut serues ne corrumpantur, aut si corrumpantur, sanes. Habuit & Iudæa quosdam Iesus quorum vacuis gloriatur vocabulis. Illa .n. nec lucent, nec pascunt, nec medentur. Idcirco synagoga in tenebris est vsque adhuc, fame & infirmitate laborãs. Et non sanabitur nec satiabitur quousque sciat meum Iesum dominari Iacob, & finiũ terræ, & conuertatur ad vesperam, & famem patiatur vt canes, & circumeat ciuitatem. Et illi quidem præmissi sunt tanquam baculus ad mortuum, prophetã preuenientes, & sua interpretari nomina nequiuerũt. Va-
I cua quippe erant. Superpositus mortuo baculus est: & non erat vox neque sensus: quoniam baculus erat. Descendit qui baculũ misit, & mox saluum fecit populum suũ à peccatis eorum, probãs se esse quod dicebatur. Quis est hic qui etiam peccata dimittit? Nimirum qui dicit: Salus populi ego sum. Iam vox, iam sensus est, & patet eum nõ inane portare nomen instar priorum. Sentitur infusa salus, & beneficium non tacetur. Intus sensus, foris vox. Compũgor, & cõfiteor & confessio vitam indicat. A mortuo enim tanquam qui non est perit confessio. Ecce vita, ecce sensus. Suscitatus perfecte sum: integra est resurrectio. An aliud mors corporis est, nisi cũ sensu priuatur, & vita? Peccatum quod mors animæ est, nec compunctionis mihi sensum, nec cõfessionis reliquerat vocem, & erã mortuus. Venit is qui pecata dimittit, & utrunque restituit: & dicit animæ meæ? Salus tua ego sum. Quid mirum si cedit mors vbi vita descendit? Iam corde creditur ad iustitiã, & ore confessio fit ad salutẽ. Iã oscitat puer, & oscitat septies: & dicit: Septies in die laudẽ dixi tibi dñe. Videte hunc septenarium. Sacer numerus est, nõ uacat. Sed melius hoc alij seruamus sermoni: quo famelici, & non fastidiosi ad tam bonas epulas accedamus, inuitante nos spõso Ecclesiæ Domino nostro Iesu Christo, qui est super omnia Deus benedictus in secula amen.

Psal. 49. c
Cant. 8. b
4. Re. 4. e
Mar. 2. a
Eccl. 17. e
psal. 34. a
Rom 10. f
4. Re. 4.
psa. 118. a

De cordis contritione, & de tribus speciebus ueræ confessionis. Sermo XVI.

K

QVid sibi ergo vult septenarius iste? Nescio enim an ita simplex quispiam in nobis sit qui ociosas esse has vices, & numerum hunc putet fortuitum. Ego nec illud vacare reor quòd propheta incumbens super mortuum, ad mensuram puerilis corporis sese contraxit, os suum ori illius coniunxit, oculisque oculos, & manibus manus. Spiritus sanctus sic omnia fieri, & sic scribi fecit, ad eruditionem proculdubio illorum spirituum quos corrupti circumuenit infida societas, ac stulta mundi sapientia desipere docuit. Corpus quippe quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Propterea nemo miretur ac moleste recipiat si in his scrutandis tanquam quibusdam spiritus sácti apothecis curiosus existo, cum sciam quia sic viuitur, & in talibus vita spiritus mei. Dico tamen his qui præuolantes ingenio, in omni sermone ante pene flagitant finē quàm principium teneant: debitorem me etiam tardioribus esse, & maxime. Sed nec studium tam esse mihi vt exponam uerba, quàm ut imbuam corda. Et haurire, & propinare me oportet, quod non fit celeriter percurrendo: sed tractando diligenter, & exhortando frequenter. Quáquā & præter spem quoque meā diu nos discussio detinuit sacramentorum. Putaui fateor unum ad hoc sermonem sufficere: syluamque istam umbrosam latebrosamque allegoriarum pertransire nos citò: & ad planiciem moralium sensum itinere diei quasi unius peruenire: sed secus contigit. Biduū quippe iam in eo expendimus: & adhuc restat uia. Ictus oculi eminus summitates ramorum, & montium cacumina peruolabat: sed uallium subteriacens uastitas, & densitas dumetorum frustrabatur obtutus. Nunquid (uerbi gratia) Helisęi miraculū præuidere ualebam, quia nobis uidelicet de gentium uocatione, & repulsione Iudæorum differentibus, ita de subito in medium prosiliret? Et nunc quandoquidē incidimus, non pigeat nos paululum immorari, consequenter ad id quod intermittimus, postea reuersuros. Siquidem animarum cibus nihilominus est iste. Canibus quoque ac uenatoribus plerūque contingit à bestia, quam aggressi erant desistere, & sequi aliam quæ inopinantibus forte occurrerit. Non paruū fiducię robur pręstat mihi, quòd magnus ille uir Propheta potens in opere, & sermone, de excelso monte cœlorum descendens uisitare dignatus est me, cū sim cinis, & puluis: misereri mortuo: inclinare se iacēti: contrahi & coæquari paruo, cæco parturi lumen oculorum suorū: & os mutū oris proprij osculo soluere: debilesque manus suarū roborare contactu. Sauiter rumino ista, & replentur uiscera mea: & interiora mea saginantur: & omnia ossa mea germinant laudem. Hoc semel cōtulit uniuersitati, hoc quotidie singulis in nobis actitari sentimus, & cordi scilicet tribui intelligentiæ lumē, & oris ædificationis uerbū, & manibus opus iusticiæ. Dat sentire fideliter, dat proferre uiriliter, dat efficaciter adimplere. Et est funiculus triplex, qui difficile rūpitur ad extrahēdas animas de carcere diaboli, & trahendas post se ad regna cœlestia: si rectè sentias, si dignè proloquaris, si uiuendo confirmes. Oculis suis tetigit meos, interioris hominis frontem claris luminaribus ornans, fide & intellectu. Ori meo iunxit suum, & mortuo signū pacis impressit: quoniam cum adhuc peccatores essemus, reconciliauit nos Deo, iusticię mortuos. Os ori applicuit, iterato inspirás in faciem meā spiraculum uitæ: sed sanctioris quá primo. Nam primò quidem in animam uiuentem creauit me: secundo in spiritum uiuificantē reformauit me. Manus suas meis superposuit, exemplum præbens bonorum operum formam obedientiæ: aut certè manus suas misit ad fortia: ut doceret manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum. Et oscitauit, inquit, puer septies. Sufficiebat ad gloriam manifestandi miraculi oscitasse semel: sed multiplicitas, & insignis numerus mysterij admonent. Si illud ignē uniuersi humani generis primū quidē exanime corpus attendas: uides ubique Ecclesiā (ex quo uitam Propheta incumbente recepit) quasi septies oscitare: quia septies in die laudem dicere consueuit. Si teipsum aduertas in hoc te nouerit uita uiuere spirituali, ac mysticum hunc implere numerum, si sensualitatis tuæ quinarium, charitatis binario subijcis, exhibesque (iuxta Apostolum) membra tua seruire iusticiæ in sanctificationem, quæ prius exhibuisti seruire iniquitati ad iniquitatem: aut certe si eundem quinarium proximorum

Marginal notes: 4. Reg. 4 — Sap. 9. d — Esa. 38. e — L — M — Eccle. 5. e — 4. Reg. 4. f — Gene. 2. b — Prou. 31. e — 4. Reg. 4 — psal. 118. x

A mortum saluti impertiens, ad perficiendum septenarium duo hæc adiicias, misericordiam scilicet, & iudicium cantare Deo. Habeo, & alias septem oscitationes: septẽ videlicet experimenta sine quibus vera, & certa salus rediuiui spiritus minime constat, quatuor ad sensum compunctionis, tria ad confessionis solum pertinentia. Si uiuis, si vox, si sensus est, tu quoque eadem in te recognoscis. Porro sensum ex integro recuperasse te sciat, si tuam conscientiam quadruplici sentis compunctione morderi: pudore gemino, & gemino metu: nam vitam ad perficiendum septenarium triplex confessionis species attestatur, de quibus postea videbitur. Nonne, & sanctus Hieremias in suo planctu obseruat hunc numerum? Et tu igitur in tua pro te lamentatione formam habens propheticam, Deum cogita factorem tuum, cogita, & benefactorem, cogita patrem, cogita Dominum. Ad omnia reus es, plange per singula. Ad primum, & vltimum repondeat timor tuus: ad duo media pudor. Pater sane non metuitur, cum pater sit. Patris enim est misereri semper, & parcere. Et si percutit, uirga non baculo percuit, & cum percusserit sanat. Paterna uox est: Percutiam, & ego sanabo. Non est proinde quod à patre formides, qui etsi quandoque feriat ut emendet, nunquam tamen vt uindicet. At uero cogitantem, quod patrem offenderim, est certe quod pudeat: etsi nõ quod terreat. Voluntarie genuit me verbo veritatis, non stimulo carnalis cupiditatis excussit, quẽadmodum genitor carnis meæ. Deinde etiam non perpecit vnigenito pro sic genito: Ita ipse quidem patrem se exhibuit mihi, sed non ego me illi vicissim filium. Quanam fronte attollo iam oculos ad vultum patris tam boni tam malus filius? Pudet indigna gessisse genere meo, pudet tanto patri vixisse degenerem. Exitus aquarum deducite oculi mei. operiat confusio faciem meam, vultum meum pudor suffundat, occupentque caligo. Deficiat in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus. Proh pudor, quem fructum habui in quibus nunc erubesco? Si in carne seminaui, de carne non metam nisi corruptionem. Si in mundo, & ipse transit, & concupiscentia eius. Quid? Caduca, vana, & prope nulla, & quorum finis mors est, insœlix, & insanus præferre non erubui æterni patris amori, & honori.

Deu.32.f (margin, at "sanabo")
B (margin, at "Voluntarie")
Psa 68. b (margin, at "se degenerem")
Psal.30. c (margin, at "que caligo")
Gala.6. b; 1.ioan.2.c (margin, at "tam nisi corruptionem")

Confundor confundor audire: Si ego pater: vbi est honor meus? Sed, & si pater non esset: obrueret me beneficiis. Instaurat aduersum me testes (ut alia innumera taceam) huius corporis victum, & vsum tẽporis huius, & super omnia sanguinem dilecti filij clamantem de terra. Pudet ingratudinis, quanquam ad confusionis cumulũ arguar etiam reddidisse mala pro bonis, & odium pro dilectione. Minime quidem mihi à benefactore, sicut nec à patre timendum. Verus quippe beneficus est, dans affluenter, & non improperans. Non improperat dona, qui dona sunt: & beneficia sua mihi dedit, non vendidit. Denique sine pœnitentia sunt dona eius. At quanto de illo benignius: tanto de me indignius sentire cogor. Erubesce, & dole nihilominus anima mea, qm̃ etsi illum nõ repetere & nõ improperare decet: nos tamen omnino dedecet ingratos immemoresque extitisse. Heu, quid vel nunc tandẽ retribuã domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Quòd si segnior forte suas partes minus exequitur pudor: timor sanè excitetur in adiutoriũ. Excitetur, ut excitet. Sepone parum pia vocabula benefactoris, & patris, atque ad austeriora conuertere. Nempe qui legitur pater misericordiarum, & Deus totius consolationis: legitur nihilominus Deus ultionum Dominus. Legitur Deus iudex iustus & fortis. Legitur terribilis in consiliis super filios hominum. Legitur Deus zelans. Quòd pater est, quod beneficus est, tibi est: quod Dominus ac creator, sibi. Etenim propter semetipsum fecit omnia, scriptura teste. Qui ergo quod tuum est tibi defendit ac seruat, putas, & pro se aliquando non zelabit: putas sui non requiret principatus honorem? Propter hoc irritauit impius Deum, quia dixit corde suo, non requiret. Et quid est in corde suo dicere, non requiret, nisi non metuere quod requirat? Sed requiret usque ad nouissimum quadrãtem: requiret, & retribuet abudanter faciẽtibus superbiam. Requiret à redempto seruitium: honorem, & gloriam ab eo quem plasmauit. Esto quod dissimulet pater: ignoscat beneficus: sed non dominus, & creator. Et qui parcit filio, non parcet figmento, non parcet seruo nequam. Pensa cuius sit formidinis & horroris, tuum atque omnium contempsisse factorẽ, offendisse dominum maiestatis. Maiestatis est

Mala.1.a (margin, at "Confundor")
Iaco.1.a (margin, at "dum. Verus")
C (margin, at "properat dona")
Psa.115.a (margin, at "decet ingratos")
2.Cor.1.a (margin, at "pater misericordiarum")
psa.55.a; psal.7.; Exo.20.a; Esa.48.b; 37.g. &; psal 9.f (margin, at "& fortis" to "teste")
D (margin, at "Pensa")

est timeri, domini est timeri, & maxime huius maiestatis, huiusque domini. Nam si reum regiæ maiestatis quamuis humanę, humanis legibus plecti capite sancitum sit, quis finis contemnentium diuinã omnipotentiam erit? Tangit montes, & fumigãt: & tam tremendam maiestatem audet irritare vilis puluiculus, vno leui flatu mox dispergendus, & minime recolligendus? Ille ille timendus est, qui postquam occiderit corpus, potestatem habet mittere & in gehennam. Paueo gehennam, paueo iudicis vultum, ipsis quoque tremendum angelicis potestatibus. Contremisco ab ira potentis, a facie furoris eius, à fragore ruentis mundi, a conflagratione elementorum, a tempestate ualido, a uoce archangeli, & a verbo aspero. Contremisco a dentibus bestiæ infernalis, a uentre inferi, a rugientibus præparatis ad escam: horreo vermen rodentem, & ignem torrentem, fumum & vaporem & sulphur, & spiritum procellarum. Horreo tenebras exteriores. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, vt pręueniam fletibus fletum & stridorem dentium, & manuum pedumque dura vincula & pondus catenarum prementium, stringentium, vrentiũ, nec consumentium? Heu me mater mea, vt quid me genuisti filium doloris, filium amaritudinis, indignationis & plorationis æternæ? Cur exceptus genibus, cur lactatus vberibus, natus in combustionem, & cibus ignis? Qui sic afficitur, sensum proculdubio recuperauit, & in duplici metu isto, itemque pudore illo æque duplici habet oscitationes quattuor. Tres quæ restant ex uoce confessionis adiiciet, & nequaquam dicetur iam de eo, quod non sit uox neque sensus, si tamen de corde humili, simplici, fidelique processerit illa confessio. Omne ergo quod remordet conscientiam, confitere humiliter, pure, fideliter, & has uices implesti. Sunt qui gloriantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis: quos notans propheta, peccata sua, inquit, prædicauerunt sicut Sodoma. Verum hos ab hac disputatione tanquã seculares amoueo. Nam quid ad nos de his qui foris sunt? Quanquam & de his qui religiose vestiti & religione professi sunt, nonnunquã audimus aliquos reminisci & iactitare impudentissime mala sua præterita, quæ (verbi gratia) aliquando uel fortiter gladiatorio, uel argute literatorio gessere conflictu, seu aliud quid secundum mundi quidem vanitatem fauorabile, secundum animæ uero salutem nociuum, perniciosum, damnosum. Secularis adhuc animi indiciũ est hoc: & humilis habitus qui gestatur a talibus, non sanctę nouitatis est meritũ, sed priscæ uetustatis operculum. Nõnulli talia quasi dolendo & pœnitendo rememorant, sed gloriam intentione captantes, cõmissa suã non diluunt, sed seipsos illudunt. Nam Deus non irridetur. Veterem hominem nõ exuerunt, sed nouo palliant. Non proditur aut proiicitur vetus fermentum illa confessione: sed statuitur, secundum illud: Inueterauerunt ossa mea dum clamarem tota die. Pudet reminisci quorũdam tantam proteruiam, ut non pudeat eos cum exultatione lugenda iactitare, quòd & post susceptum sanctum habitum callide quempiã supplãtauerint, & circũuenerint in negocio fratrem, aut quod talionem pro conuicio vel maledictio, idest malum pro malo, aut maledictum pro maledicto audacter reddiderint. Sed est confessio eo periculosius noxia, quo subtilius vana, cum ipsa etiam inhonesta & turpia de nobis detegere non ueremur, non quia humiles sumus, sed ut esse putemur. Appetere autẽ de humilitate laudem humilitatis est non uirtus, sed subuersio. Verus humilis vilis vult reputari, nõ humilis prædicari. Gaudet contemptu sui, hoc solo sane superbus quòd laudes cõtemnit. Quid peruersius, quidue indignius quam ut humilitatis custos confessio superbiæ militet, & inde velis uideri melior unde videris deterior? Mirabile iactantiæ genus, ut non possis putari sanctus, si nõ appareas sceleratus. At talis confessio speciem habens humilitatis non uirtutem, non solum ueniam non meretur, sed & prouocat iram. Nunquid profuit Saul quòd se ad increpationẽ Samuelis peccasse cõfessus est? Culpabilis proculdubio fuit illa confessio, quæ culpam non diluit. Quomodo enim humilem contemneret confessionem humilitatis magister, & cui humilibus dare gratiam certe ingenitum est? Omnino non poterat non placari, si quæ in ore sonuit, in corde radiasset humilitas. Ecce cur humilem esse debere cõfessionẽ dixi. Oportet autem & esse simplicem. Non intentionẽ (forte quia latet homines) excusare delectet si sit rea, nec leuigare culpam quæ grauis

Marginalia: psa. 143. b; Hie. 9. a; E; prou. 2. c; Esa. 3. b; F; psal. 31. b; G

uis est, nec alieno adumbrare suasu cũ inuitum nemo coegerit. Primum illud non cõfessio est sed defensio, nec placat sed prouocat. Sequens monstrat ingratitudinem, ex quo minor reputatur culpa, eo minuitur & gloria indultoris. Sed enim minus libenter beneficium datur, quod minus grate mi nusve necessarie prouenire sentitur. Veniã proinde sibi adiudicat qui munus largitoris attenuat: quod quidem omnis qui reatum suum verbis alleuiare conatur, facit. Iam à postremo primi hominis dehortetur exẽplum, nec culpam siquidem diffitentis, nec tamen consequentis veniam, non dubium quin ob reatus mulieris admixtionem. Genus excusationis est, cum argueris tu, alium incusare. Porro excusare te uelle quãdo corriperis, quã sit non modo minime fructuosum sed & perniciosum, sanctum Dauid interroga. Verba nempe malitiæ excusationes in peccatis appellat, ne in ea declinet cor suum rogans & supplicans. Merito quidẽ. In animã etenim suã peccat qui se excusat, repellens proinde à se indulgentiæ medicinam, & sic vitam sibi proprio ore intercludens. Et quænam maior malitia, quã propriam armari in salutem, & linguæ tuæ temetipsum mucrone cõfodere? Denique qui

Eccl. 14. a
H sibi nequam, cui est bonus? Sit autem & fidelis confessio, vt confitearis in spe, de indulgentia pœnitus non diffidens, ne tuo te ore non tam iustifices quàm cõdemnes. Iudas certe proditor domini, & Cain fratricida confessi sunt, & diffisi sunt. Alter. Peccaui, inquit, tradens sanguinem iustum.

Mat. 27. a
Alter. Maior est iniquitas mea, quam vt veniam merear: & verax licet, nil eis pro-

Gene. 4. b
fuit infidelis confessio. Hæ itaque tres confessionis obseruantiæ, iunctæ quatuor superioribus compunctionis, septenarium implent. Iam vero sic compunctus, & sic confessus, ac propria proinde certus de vita, certus quoque nihilominus es (ut arbitror) vacuo nequaquam nomine appellari Iesum, eum qui in te talia valuit & voluit operari, nec vacue subsecutum fuisse baculum quem præmiserat. Non venit vacue, quia non venit vacuus. Nam quo modo vacuus, in quo habitauit plenitudo? Neque enim ei datus est ad mensuram spiritus. Denique & venit in plenitudine temporis, plenũ proinde ve nire se indicans. Bene plenum, quẽ vnxit

Ps. 144. b
pater oleo lætitiæ præ consortibus suis. Vnxit & misit plenũ gratiæ & veritatis. Vnxit vt vngeret. Omnes ab eo vncti sunt, qui de plenitudine eius meruerunt accipere.

Esa. 61. a
Ideo ait: Spiritus domini super me, eo ꝙ vnxerit me, ad annunciandũ mansuetis misit me: vt mederer contritis corde, ut prædicarem captiuis indulgentiã, & clausis apertionem, ut prædicarem annum placabilem I
domino. Veniebat (vt audis) vngere contritiones nostras, ac lenire dolores. Ideoque venit vnctus, venit mansuetus & mitis, & multæ misericordiæ omnibus inuocantibus se. Sciebat se ad infirmos descendere, exhibuitque qualem oportuit. Et quoniam multę erant infirmitates, multa quoque prouidus medicus medicamina curauit afferre. Attulit spiritum sapientiæ & intellectus, spiritum consilii & fortitudinis, spiritum scientiæ & pietatis, & spiritũ timoris domini. Vides quot phialas plenas odoramentis cœlestis medicus præparauit ad sananda vulnera illius miseri qui incidit in latrones? Septem sunt numero, septem fortasse præfatis oscitationibus excitandis accõmodatę. Spiritus enim vitæ erat in phialis. Ex his profecto infudit oleum meis vulneribus. Infudit & vinum, sed minus quam olei. Sic nempe congruebat infirmitatibus meis, vt misericordiam superexaltaret iudicio, quemadmodum vino oleum superfertur infusum. Attulit proinde quinque cados olei, vini non nisi duos. Vinum siquidem timor tantum & fortitudo fuere, reliqua quinque oleum propria suauitate designant. In spiritu denique fortitudinis tanquam potens crapulatus a vino descẽdit ad inferos, cõtriuit portas ęreas, & vectes ferreos confregit, alligauit fortem, & uasa captiuitatis eripuit. Descendit nihilominus in spiritu timoris, sed timendus, non timidus. O sapientia, quanta arte medendi in vino & oleo animæ meæ sanitatem restauras, fortiter suauis, & suauiter fortis. Fortis pro me, & suauis mihi. Denique attingis à fine usque ad finem fortiter, & disponis omnia suauiter, propellens inimicũ, & infirmum fouens. Sana me domine & sanabor, psallam & confitebor nomini tuo, &

Ps. 77. g

dicam: Oleum effusum nomen tuum. Non K
vinum effusum (nolo enim ut intres in iudicium cum seruo tuo) sed oleum, quia coronas me in misericordia & miserationibus. Oleũ plane, quod dum supernatat cunctis quibus immiscetur liquoribus, liquido illud designat nomẽ, quod est super omne

Can. 1. a
Psal. 142. & 102. a

omne nomen. O nomen præsuaue, & prædulce. O nomen preclarum, prelectum, & præexcelsum, & superexaltatum in secula. Hoc vere oleum, quod exhilarat faciem hominis, quod caput ieiunantis impinguat, ut oleum peccatoris non sentiat. Hoc nomen nouum, quod os Domini nominauit, quod & uocatum est ab angelo priusquam in utero conciperetur. Hoc non solum Iudæus, sed quicunque inuocauerit saluus erit, in tantũ usquequaque effusum est. Hoc pater donauit filio, sponso ecclesiæ domino nostro Iesu Christo, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

Esa. 52. a *Luc. 2. e* *Iohel. 2. g*

Sermo XVII. *in quo tractatur de Luciferi deiectione.*

PVtamus ne satis processum est in sanctuario Dei dum scrutamur mirabile sacramentum, an ad perscrutandum adhuc si quid restat, audemus spiritum ad interiora sequi? Spiritus nempe iste scrutatur non solum hominum corda, & renes, sed etiam profunda Dei: & siue ad nostra, siue ad alia, securus sequor eum quocunque ierit. Tantum ut custodiat corda nostra, & intelligentias nostras, ne forte cum non aderit adesse putemus, nostrumque pro ipso sequamur sensum deuiantes. Venit nanque, & uadit prout uult, & nemo facile scit vnde veniat, aut quo vadat. At istud sine damno fortasse salutis nescire licet. Cæterum quando veniat, vel quando vadat, id plane periculosissime ignoratur. Cum enim hæ spiritus sancti circa nos dispensatoriæ quidem uicissitudines vigilantissime non obseruantur, fit vt nec absentem desideres, nec præsentem glorifices. Nempe qui idcirco recedit, vt auidius requiratur, quonã modo si abesse nescitur, requiritur? Et rursum qui dignanter ad hoc redit, vt consoletur, qualiter digne pro sua maiestate suscipitur, si nec adesse sentitur? Mens ergo, quæ ignorat abscessum, patet seductioni, & quæ reditum non obseruat, erit ingrata uisitationi. Petiit quondam aliquid Helisæus à magistro, cum discessum eius imminere præsensit, nec obtinuit, sicut scitis, nisi ea quidem conditione, si uideret quando tolleretur a se. In figura contigit hoc illis, scriptum est autem propter nos.

L (margin, beside "quor eum quocunque")

Ioan. 8 b

4. Re. 2. a

Vigiles esse, & soliciti circa opus nostræ salutis (quod mira subtilitate ac suauitate diuinæ suæ artis incessanter actitat spiritus in intimo nostri) prophetico docemur, & monemur exemplo. Nunquã sane sine nostra cõsciẽtia magistra unctio, quæ docet, de omnibus, tollatur a nobis, si duplicato uolumus munere non fraudari. Nunquã cum venerit inueniat imparatos, sed semper vultus suspensos expansosque habẽtes sinus ad largã domini benedictionem. Tales denique quærit, similes hominibus expectantibus dominum suũ quãdo reuertatur à nuptiis: qui vtique ab illis supernæ mensæ copiosis delicijs uacua nunquam reuertitur manu. Vigilandũ proinde, & uigilandum omni hora, quia nescimus qua hora spiritus uẽturus sit seu iterum habiturus. It & redit spiritus, & qui stat eo tenente, deserente cadat necesse est: sed nõ collidetur, quia dominus rursum supponit manum suam. Et has alternare uices non cessat in his qui spirituales sunt, uel quos potius spirituales proinde ipse creare intendit visitans diluculo, & subito probãs. Denique septies cadit iustus, & septies resurgit: si tamen cadat in die, ut se cadere uideat & cecidisse sciat, & resurgere cupiat, & requirat manum adiuuantis, & dicat. Domine in voluntate tua præstitisti decori meo uirtutem: auertisti faciem tuam a me, & factus sum conturbatus. Aliud est dubitare de veritate, quod patiaris necesse est cũ spiritus minime spiritu minime spirat, & aliud sapere falsitatem, quod facile caues si eandem tuam ignorantiam non ignoras, quatenus dicas, & tu. Et si quid ignoraui, ignorantia mea mecum est. Sancti Iob sententia est. Agnoscite. Pessimę matris ignorantiæ, pessimæ itidem filiæ duæ sunt, falsitas, & dubietas. Illa miserior, ista miserabilior. Perniciosior illa, ista molestior. Cum loquitur spiritus, cedit utraque: & est non solum ueritas, sed & certa veritas. Est quippe ueritatis ille spiritus, cui contraria falsitas est. Est & sapientiæ, quæ cum sit candor uitæ æternæ, & vbique attingat propter munditiam suam, obscurum ambigui non admittit. Cauenda sane cum spiritus iste non loquitur, etsi non molesta dubietas, certe falsitas execranda. Aliud est enim sub incerto hoc vel illud opinando sentire, aliud temere affirmare, quod nescias. Aut ergo loquatur semper spiritus, quòd nostri quidem minime arbitrij est: aut quãdo silere placet, hoc ipsum indicet, & loquatur saltem suum silentium,

M (margin, beside "mus munere non fraudari")

Luc. 12. g

prou. 24 b

psal. 29 b

Iob 19 a

A (margin, beside "tas, sed & certa veritas")

ne ipsum nobis falso præire putantes, nostrum pro ipso male securi sequamur errorem. Et si suspenderit ambiguo, non relinquat mendacio. Est qui dubie profert mendacium, nec mentitur, & est qui ueritatem quam nescit affirmat, & mentitur. Nam & ille non quidem quod non est esse, sed se quod credit credere dicit, & verum dicit, etiam si hoc uerum non sit, quod credit: & is cum se certum unde non est certus dicit, verum non dicit, etiam si uerum sit de quo asserit. His præmissis ad cautelam talia inexpertorum, sequar iam spiritũ sicut consido præeuntem, eadem tamen cautela si potero quam præmisi, & tentabo facere ipse, quod doceo, ne dicatur, & mihi: Tu qui alios doces, teipsum non doces. Distinguẽdum sane inter manifesta, & dubia, nec illa scilicet adduci in dubium, nec ista temere affirmari. Quod quidem ipsum de magisterio sperandum est spiritus. Nec enim nostra ad illud omnino industria sufficit. Quis nouit hominum an id quod inter homines iudicatum a Deo sermo superior (à quo uidelicet, si bene memini, quartus est iste) patefecit, in supernis quoque iudicium iam factum præcesserit? Quod dico, tale est. Putásne, Lucifer ille qui mane oriebatur, sed præpropere eleuabatur, antequam uerteretur in tenebras, generi nostro inuiderit, & ipse olei effusionem, ut per seipsum iam tunc indignabundus mussitaret dicens intra se quodammodo: Vt quid perditio hæc? Hoc ego non assero dicere spiritum, sed nec contradicere dico. Nescio enim. Potuit autem contingere (si tamen incredibile non putetur) plenum sapientia, & perfectum decore, homines præscire potuisse futuros, etiam & profecturos in parem gloriam. Sed si præsciuit, in Dei uerbo absque dubio uidit, & in liuore suo inuidit, & molitus est habere subiectos, socios dedignatus. Infirmiores sunt, inquit, inferioresque natura non decet esse concives, nec æquales in gloria. An forte prodit impiam hanc eius machinationem illa præsumpta ascensio sessioque significans magisterium? Ascendam, inquit, super montem excelsum, & sedebo in lateribus Aquilonis: quo altissimi quandam proinde similitudinem obtineret, si quemadmodum ille super Cherubim sedens gubernat omnem angelicam creaturam, ita & ipse altus sederet, regeretque genus humanum. Absit. Iniquitatẽ meditatus est in cubili suo, mentiatur iniquitas sibi. Nos alium non cognoscimus iudicem quam auctorem. Non diabolus, sed dominus iudicabit orbem terræ: ipse Deus noster in seculum, & in seculum seculi: ipse reget nos in secula. Ergo in cœlo concepit dolorem, & in paradiso peperit iniquitatem prolem malitię, matrem mortis, & ærumnarum omniumque prima parens superbia. Nam etsi inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum, initium tamen omnis peccati superbia. Verum quid illi profuit? Nihilominus tu in nobis es Domine, & nomẽ tuum inuocatum est super nos. Et dicit populus acquisitionis, dicit ecclesia redemptorum: Oleum effusum nomen tuum. Cum eiicior ego, tu illud effundis post me, & in me: quoniam cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis. Accepit tamen satan regnum super omnes filios superbiæ, factus princeps tenebrarum harum, vt regno humilitatis etiam superbia militet, dum in uno suo principatu temporali, & tali multos humiles excelsos ęternosque reges constituit. Iucundum iudicium, vt superbus ille humilium malleator, eisdẽ ipsis nesciens fabricet coronas perpetuas, impugnãdo omnes, & omnibus succumbendo. Siquidem ubique, & semper iudicabit dominus populos, & saluos faciet filios pauperum, & humiliabit calumniatorem. Vbique, & semper defensabit suos, propulsabit nocentes, & tollet uirgam peccatorum desuper sortem iustorum, vt non extendant iusti ad iniquitatem manus suas. Eritque tandem cum ex toto arcum cõteret, & confringet arma, & scuta cõburet igni. Tu tibi miser sedẽ collocas in Aquilone, plaga nebulosa, & frigida, & ecce suscitantur de puluere inopes, & de stercore pauperes, vt sedeant cum principibus, & soliũ gloriæ teneant, doleasque impleri illud: Pauper, & inops laudabunt nomen tuum. Gratias tibi pater orphanorũ, & iudex pupillorũ, incaluit super nos mons coagulatus, mons pinguis, cœli distillauerũt a facie Dei Sinai, effusum est oleum, dilatatũ est nomẽ, quod nobis, & cui nos inuidebat iniquus. Dilatatum inquam vsque ad corda, & ora paruulorũ, & in ore infantium, & lactentiũ perficitur laus. Porro peccator videbit, & irascetur, & erit sicut ira implacabilis sic flãma inextinguibilis, quę iã parata est ei, & angelis eius. Zelus dñi exercituũ faciet hoc. Quomodo me amas deus meus, amor meus? quomodo

Rom. 2. c — B — Esa. 14. d — C — Sapiẽ. 10. b — Hier. 14. b — Canti. 1. a — Psal. 45. b — D — Psal. 8. a — Esa. 111. b

modo me amas, ubique recordans mei, ubique zelans salutem egeni, & pauperis, non solú aduersum homines superbos, sed etiam aduersus sublimes angelos? In cœlo & in terra iudicas domine nocentes me, expugnas impugnantes me. Vbique subuenis, vbique assistis, vbique à dextris es mihi domine ne commouear. Hæc cantabo domino in uita mea, psallá Deo meo quandiu sum. Hæ uirtutes eius, hæc mirabilia eius, quę fecit. Hoc primum & maximum iudicium, quod mihi illa conscia secretorum aperuit virgo Maria.
Luc. 1. e
Deposuit, inquiens, potentes de sede, & exaltauit humiles. Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Secundum autẽ simile est huic, quod iam audistis, ut qui nõ uident uideant, & qui uident cæci fiant.
Ioan. 9. g
In his duobus iudicijs cõsoletur se pauper,
Psa. 118. g k
& dicat. Memor fui iudiciorum tuorũ a seculo domine, & cõsolatus sum. Sed reuertamur ad nosipsos, scrutemurque uias nostras & ut in ueritate id possimus, inuocemus spiritũ ueritatis, & reuocemus ab alto quo nos eduxerat, quatenus antecedat nos etiam ad nos, quoniã sine ipso possumus nihil. Nec verendum, quòd dedignetur cõdescendere nobis qui potius si uel exiguũ quid absque ipso conamur, indignatur. Nõ est.n. illa uadens, & non rediens, sed ducit nos, & reducit de claritate in claritatẽ, tanquam domini spiritus, quandoque rapiens ad se in lumine suo, quandoque cõtemperans, & illuminans tenebras nostras: vt siue supra nos, siue apud nos, semper in luce, semper ut filij lucis ambulemus. Transiuimus allegoriarũ vmbras: uentũ est ad indaganda moralia.

Aedificata est fides, instruatur uita: exercita
Psa. 110. b
tus est intellectus, dirigetur actus. Siquidem intellectus bonus omnibus facientibus eum si tamen, & actus, & intelligentia dirigãtur in laudem, & gloriam domini nostri Iesu Christi, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

De duabus operationibus spiritus sancti, quarum una uocatur effusio, & alia, infusio, Sermo XVIII.

Cant. 1. a

OLeum effusum nomen tuum. Quid certũ demõstrat spiritus sanctus nobis in nobis occasione huius capituli? Profecto (quod interim occurrit) geminæ cuiusdam suę operationis experimentum. Vnius quidem qua nos primo intus virtutibus solidat ad salutem, alterius uero qua foris quoque muneribus ornat ad lucrum. Illas nobis, F
hæc nostris accipimus: uerbi gratia, fides, spes, charitas, nobis propter nos dantur. Absque his quippe salui esse nõ possumus. Porro scientię seu sapientiæ sermo, gratia curationis prophetia, similiaque, quibus carere cũ integritate etiã salutis propriæ possumus, proximorum proculdubio in salutem expendenda donantur. Et has spiritus sancti operationes quas uel in nobis uel in alijs experimur, ut ex re nomina accipiant, infusionem si placet, atque effusionem nominemus. Cuinã ergo harũ conuenit oleum effusum nomen tuũ? Nonne effusioni? Nam de infusione, infusum potius, quã effusum dixisset. Denique de uberum foris spirante fragrantia, & nõ de internis sponsæ uirtutibus prolatũ est, oleũ effusum nomen tuũ. Denique ob bonũ odorẽ uberũ extrinsecus perfusorum, ait sponsa. Oleum effusum nomen tuum: ascribens ipsum odorem nomini spõsi, tanquã oleo effuso super ubera. Et quicunque munere gratiæ exterioris perfusum se sentit, quo & ipse alijs refundere possit, etiã huic dicere est, oleũ effusum nomen tuum. Sed sane cauẽdum in his, aut dare, quod nobis accepimus: aut quod erogandum accepimus, retinere. Rem profecto proximi retines tibi, si (uerbi causa) plenus uirtutibus cũ sis, forisque nihilominus donis scientiæ, & eloquẽtiæ adornatus, metu forte, aut segnitiæ, aut minus discreta humilitate uerbum bonum, quod posset prodesse multis, inutili, immo & damnabili ligas silentio, certe G
maledictus, quòd frumenta abscondis in populis. Rursum quod tuum est spargis, & perdis, si priusquã infundaris tu, totus semiplenus festines effundere, contra legem arãs Deu. 15. b
in primogenito bouis, & ouis primogenitũ tondens. Nimirum uita, atque salute, quam alteri das, te fraudas, dum sana uacuus intẽtione, glorię inanis uento inflaris, aut terrenę cupiditatis ueneno inficeris, & læthali apostemate turgens interis. Quamobrem si sapis, concham te exhibebis, & non canalem. Hic siquidem pene simul, & recipit, & refundit. Illa uero donec impleatur expectat, & sic quod superabundat sine suo damno communicat, sciens maledictum, qui partem suam facit deteriorem. Et ne meum consilium contemptibile ducas, audi sapientiorem me. Stultus (ait Salomon) profert totum spiritum suum simul, sapiens prou. 29. b

reseruat in posterum. Verum carnales multos hodie habemus in ecclesia, conchas vero perpaucas. Tantæ charitatis sunt per quos nobis fluenta cœlestia emanãt, vt ante effundere quam infundi velint, loqui quàm audire paratiores, & prompti docere quod nõ didicerunt, & alijs præesse gestientes, qui seipsos regere nesciunt. Ego nullum ad salutem pietatis gradum illi gradui anteponendum existimo, quem sapiens posuit dicens:
Eccl. 30.d Miserere animæ tuæ placens Deo. Quòd si non habeo nisi parumper olei quo ungar, putas tibi debeo dare, & remanere inanis? Seruo illud mihi, & omnino nisi ad prophe-
H tæ iussionem non profero. Si institerint rogitantes aliqui ex his qui forte existimaut de me supra id quod uident in me, aut au-
Mat. 25.a diunt aliquid ex me, respondebitur eis: Ne forte non sufficiat nobis, & vobis ite potius ad uendentes, & emite vobis. Sed charitas,
1. Co. 13.b inquis, non quærit, quæ sua sunt. Et tu scis quamobrem? Non quęrit, quæ sua sunt, profecto quia non desunt. Quisnam quærat quod habet? Charitas, quæ sua sunt, id est propriæ saluti necessaria nunquam non habet. Nec modo habet, sed etiam abundat. Vult abundare sibi, vt possit, & omnibus. Seruat sibi quantum sufficiat, vt nulli deficiat. Alioquin si plena non est, perfecta non est. Cæterum tu frater cui firma satis propria salus nõdum est, cui charitas adhuc aut nulla est, aut adeo tenera atque arundinea, quatenus omni flatui cedat, omni credat spiritui, omni circunferatur vento doctrinæ, imò cui charitas tanta est, ut ultra mandatum quidem diligas proximum tuũ plus, quam teipsum, & rursum tantilla, vt contra mandatum fauore liquescat, pauore deficiat, perturbetur tristitia, auaritia cõtrahatur, protrahatur ambitione, suspicionibus inquietetur, conuicijs exagitetur, curis euiscceretur, honoribus tumeat, liuore tabescat, tu inquam ita in proprijs teipsum sentiens, quanam dementia, quæso, aliena curare, aut ambis, aut acquiescis? Sed enim audi quid
2. Co. 8.c consulat cauta vigilque charitas. Non quòd
Eccl. 7.c alijs, inquit, sit remissio, vobis autem tribu-
I latio, sed ex æqualitate. Noli nimirum esse
psa. 161.a iustus. Sufficit, ut diligas proximum tuum tanquam teipsum, hoc quippe est ex æqualitate. Dicit enim Dauid: Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea, & labijs exultationis laudabit os meum infundi nimirum prius volens, & sic effundere. Nec solum infundi prius, sed & impleri, quatenus de plenitudine eructaret, non oscitaret de inanitate. Caute qnidem: ne quod alijs remissio, sibi esset tribulatio. Et nihilominus caste imitans illum de cuius plenitudine omnes accepimus. Disce, & tu non nisi de pleno effundere, nec Deo largior esse uelis. Concha imitetur fontem. Non manat ille in riuum, nec in lacum extenditur donec suis satietur aquis. Non pudeat concham non esse suo fonte profusiorem. Denique ipse fons vitæ plenus in seipso, & plenus seipso, nónne primum quidem ebulliens, & saliens in proxima secreta cœlorum, omnia impleuit bonitate, & tunc demum impletis secretioribus superioribusque partibus erupit ad terras, ac de superfluo homines, & iumenta saluauit, quemadmodum multiplicauit misericordiam suam Deus? Prius interna repleuit, & sic exundans in multis miserationibus suis uisitauit terram, & inebriauit eam, multiplicauit locupletare eam. Ergo & tu fac similiter. Implere prius, & sic curato effundere. Benigna prudensque charitas affluere consueuit, non effluere. Fili mi, ne percffluas, ait Salomon. Et Apo- Heb. 2.a
stolus: Propterea, inquit, debemus intendere his, quæ dicuntur, ne forte pereffluamus. Quid enim? Túne Paulo sanctior, sapientior Salomone? Alioquin, nec mihi sedet ditari ex te exinanito. Si enim tu ti- K
bi nequam, cui bonus eris? De cumulo si vales adiuua me. Sinautem, parcito tibi. Sed iã audite, quæ & quanta saluti propriæ necessaria sint, quæ & quanta infundi oporteat prius quam effundere præsumamus, quæ tamen impræsentiarum breuiter colligere potero. Hora siquidem iam multum ascendit, & sermonis vrget ad finem. Accedit medicus ad vulneratum, spiritus ad animam. Quam enim non reperiat gladio diaboli vulneratam etiam post sanatum vulnus antiqui delicti medicamento baptismatis? Ergo ad illam animam, quæ dicit: psa. 37.a
Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices, meæ à facie insipientiæ meæ: cum accedit spiritus, quid primo opus est? Vt tumor, uel vlcus quod forte supercreuit in uulnere, & potest impedire sanitatem, ante omnia amputetur. Abscindatur itaque ferro acutæ compunctionis vlcus inueteratæ consuetudinis. Sed est acerbus dolor, leniatur proinde vnguẽto deuotionis, quod nõ est aliud nisi concepta de spe indulgentiæ exultatio.

Hanc

Hanc continendi parit facultas, & victoria de peccato. Iam gratias agit, & dicit. Dirupi
Ps. 115. b sti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis. Deinde apponitur medicamentum pœnitentiæ, malagma ieiuniorum, uigiliarum, orationum, & siqua sunt alia pœnitentium exercitia. In labore cibandus est cibo boni
Ioan. 4. c operis, ne deficiat. Quod opus sit cibus, inde doceris. Meus cibus est, inquit, vt faciam
L uoluntatem patris mei. Itaque comitentur pœnitentię labores pietatis opera, quæ consortent. Magnam, ait fiduciam pręstat apud altissimum eleemosyna. Cibus sitim exci-
Tob. 4. b tat, potandus est. Accedat cibo boni operis orationis potus componens in stomacho cõscientiæ, quod bene gestum est, & commendans Deo. Orando bibitur uinum lętificans cor hominis, vinum spiritus, qnod inebriat, & carnalium uoluptatum infundit obliuionem. Humectat interiora arentis conscientiæ: escas bonorum actuum digerit, & deducit per quædam animæ membra, fidem roborans, spem confortans, uegetans ordinansque charitatem, & impinguans mores. Sumpto cibo potuque quid iam restat nisi, vt pauset ęgrotus, & quieti cõtemplationis post sudores actionis incumbat? Dormiens in contemplatione Deum somniat, per speculum quidem in ænigmate, non autem facie ad faciem interim intuetur. Tamen sic non tam spectati quam coniectati, idque raptim, & quasi sub quodã coruscamine scintillulæ transeũtis, tenuiter uix attacti inardes-
Esa. 26. b scit amore, & ait. Anima mea desiderauit te in nocte, sed & spiritus meus in præcordijs meis. Talis amor zelat: hic decet amicum sponsi: hoc necesse est ardeat fidelis seruus, & prudens, quem constituit dominus super familiam suam. Hic replet: hic seruet: hic ebullit: hic iam securus effundit, exundans, & erumpens, ac dicens. Quis infirma-
1. Co. 11. g tur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uror? Prædicet, fructificet,
M innouet signa, immutet mirabilia, non est quo se immisceat uanitas, ubi totum occupat charitas. Siquidem plenitudo legis, &
Rom. 13. c cordis est charitas, si tamen plena. Deus denique charitas est, & nihil est in rebus, quod possit replere creaturam factã ad imaginem Dei, nisi charitas Deus, qui solus ma-
1. Ioa. 4. b ior est illa. Eam nondum adeptus periculosissime promouetur, quantislibet alijs uideatur pollere uirtutibus. Si habuerit omnem scientiam, si dederit omnem substantiam suam pauperibus, si tradiderit corpus suum ita, vt ardeat, absque charitate uacuus est. En quanta prius infundenda sunt: ut effundere audeamus de plenitudine non de penuria largientes. Primo quidem compunctio, deinde deuotio, tertio pœnitentiæ labor, quarto pietatis opus, quinto orationis studium, sexto cõtemplationis ocium, septimo plenitudo dilectionis. Hæc omnia operatur unus, atque idem spiritus, secundũ operationem, quæ infusio apellatur: quatenus illa, quę effusio dicta est, pure, & ob hoc tute iam administretur ad laudẽ, & gloriam domini nostri Iesu Christi. Qui cum patre, & spiritu sancto uiuit, & regnat Deus in secula seculorum. Amen.

De nouem ordinibus angelorum.

Sermo XIX.

ADhuc sponsa amatoria loquitur adhuc pergit amplius prosequi laudes sponsi. Et gratiam prouocat dum monstrat eam, quã iam acceperat, in se uacuam non fuisse. Audi etenim quid secuta adiungit. Propterea, Can. 1. a
inquit, adolescentulę dilexerunt te nimis. Quasi dicat. Nõ frustra, nec inaniter nomẽ A
tuum exinanitum est, o sponsæ, atque effusum in ubera mea: propterea .n. adolescentulæ dilexerunt te nimis. Propter quid? Propter nomen effusum, & propter ubera ex eo perfusa. Inde quippe excitatæ sunt in amorẽ sponsi, inde sumpserunt, ut diligant. Sponsa infusum munus excipiente, illæ mox sensere fragrantiam, quæ longè a matre minime esse poterant: atque illa suauitate repletæ di-
cunt: Charitas Dei diffusa est in cordibus Rom. 5. a
nostris per spiritum sanctũ qui datus est nobis. Ergo ipsarũ deuotionẽ sponsa cõmẽdãs. Hic, inquit, fructus, o sponsæ effusi nominis tui, ꝙ propterea adolescẽtulæ dilexerunt te. Effusum siquidem sentiunt, quod integrum capere non ualebant: propterea dilexerunt te. Effusio quippe, nomen facit capabile, captus amabile, sed adolescentulis duntaxat. Qui capaciores sunt, integro gaudent, effuso non indigent. Angelica creatura irrepercussa mentis acie intuetur diuinorum iudiciorum abyssum multam, quorum summæ æquitatis ineffabili delectatione beata gloriatur insuper affectui ea mancipari per suũ ministerium, ac palam fieri, & propterea di-
ligit merito Dominum Christum. Nonne Heb. 1. d

omnes, ait, administratorij spiritus sunt, missi in ministerium propter eos qui hæreditatem capiunt salutis? Porro archangelos (vt eis aliquid differentius ab his qui simpliciter angeli sunt tribuamus) mirabiliter credo delectat, quòd ipsis quoque æternæ sapientię consiliis familiarius admittuntur, eadé-
B que per ipsos locis, quæque suis, atque temporibus summo moderamine dispensantur. Et hęc causa, quòd diligunt Dominum Christũ & ipsi. Illæ quoque beatitudines, quæ uirtutes ex eo forsitan appellatæ sunt, quòd uirtutum ac prodigiorum occultas perpetuasque causas fœlici curiositate rimari ac mirari diuinitus ordinatæ, signa quæ, & quando uolunt ex omnibus elementis terris potenter exhibeant, & ipsæ ergo exinde non immerito inardescunt diligere dominum virtutum, & Dei uirtutem Christum. Plenum quippe est suauitatis, & gratię, incerta & occulta sapientiæ in ipsa sapientia intueri: plenum nihilominus honoris, & gloriæ, causarum in Dei verbo absconditarum mundo spectandas mirandasque in manu ipsorum dirigi efficientias. Sed & illi spiritus qui potestates nominantur, dum crucifixi nostri diuinam omnipotétiam ubique fortiter attingentem intueri ac magnificare delectantur, exturbare, & debellare dæmonum hominumque cõtrarias potestates pro his qui hæreditatem capiunt salutis, accipiunt potestatem. Et hi nonne iustissimam habent causam, vt diligant Dominum Iesum? Sunt & super istos principatus qui ipsum altius speculantes, & liquido peruidentes vniuersitatis esse principium, & primogenitum omnis creaturæ: tanta proinde principatus dignitate donantur, ut ubique terrarum habeant potestatem quasi de summo quodam rerũ cardine regna, & principatus, & quaslibet pro arbitrio mutare, & ordinare dignitates,
C pro quorumque meritis facere primos nouissimos, & nouissimos primos: deponere potentes de sede, & exaltare humiles. Et hęc istis quoque ratio diligendi. Sed diligunt, & dominationes. Cur? Nescio quid subtilius sublimiusque indagare de Christi interminabili, atque irrefragabili dominatu, laudabili quadam præsumptione feruntur, quòd scilicet vbique uniuersitatis non solum potens, sed & præsens, supra infraque obsequi rectissimę uoluntati suæ cursus temporum, motus corporum, nutus mentium, ordine utique pulcherrimo cogat, idque cura tam uigili, ut ne cuncto quidem, aut iota vni, vt dicitur, horum omnium debitum subtrahere famulatum ullatenus liceat: opera tamen tam facili, vt turbationem seu anxietatem ullam omnino gubernator non sentiat. Intuentes ergo Dominum Sabaoth tanta cum tranquillitate omnia iudicantem, intentissimæ suauissimæque contemplationis stupore nimio, sed sensato rapti in illud diuinæ claritatis, tam ingens pelagus recipiunt sese in secretiori quodam miræ trãquillitatis recessu, vbi tanta pace, ac securitate fruuntur, vt quiescentibus ipsis pro reuerentia prærogatiuæ tanquam vere dominationibus ministrare, & militare uideatur cætera multitudo. In thronis sedet Deus. Et puto quòd his spiritibus, supra omnes qui memorati sunt, & iustior causa, & copiosior sit materia diligendi. Etenim si intres hominis regis cuiuscunque palatium, nonne cum plenum sit sellis, scamnis, cathedrisque regia sedes in eminenti posita cernitur? Et non est necesse quęrere ubi rex sedere solitus sit: nimirum mox occurrit manifesta sedes eius, cæ- D
teris altior ornatiorque sedilibus. Sic quoque omni decoris ornatu cunctis alijs præeminere spiritibus istos intellige, in quibus speciali quodã stupendæ dignationis munere diuina elegit residere maiestas. Quòd si sessio significat magisterium: puto illũ qui vnus est nobis magister in cœlo, & in terra Dei sapientiam Christum, cum alias quidẽ ubique attingat propter munditiam suam, specialius tamen istos atque principalius, tãquã propriã sedem sua illustrare præsentia, & inde tanquã de solemni adiutorio docere angelũ, docere hominẽ scientiã. Inde angelis diuinorum notitia iudiciorũ, inde consiliorũ archangelis: ibi uirtutes audiunt quãdo, & ubi, & qualia proferant signa. Ibi denique vniuersi, siue sint potestates, siue principatus, siue dominationes, discũt profecto, quid ex officio debeant, quid pro dignitate præsumant, & (quod præcipue cautũ est omnibus) accepta potestate ad propriã uoluntatẽ seu gloriã non abuti. Illa tamen cœli agmina, quæ Cherubim nuncupãtur (si eis sui vocabuli seruetur interpretatio) arbitror nil habere, quod ab ipsis, aut per ipsos accipiãt, cum de ipso fonte ad plenum haurire liceat ipso ea per se domino Iesu dignanter introducente in omnem plenitudinẽ ueritatis, & thesauros sapiẽtiæ sciẽtiæque (qui in eo omnes absconditi sunt) largissime reuelãte. Sed

nec ea, quę appellata sunt Seraphim, quippe quæ ipsa charitas Deus in se adeo traxit, & absorbuit, atque in eundem rapuit sanctæ
E affectionis ardorem, ut unus cum Deo esse spiritus uideantur: instar profecto ignis, qui aërem quem inflammat dum suum ei totū calorem imprimit, induitque colorem, non ignitum, sed ignem fecisse cernitur. Amant itaque præcipue cōtemplari in Deo illi quidam spiritus scientiam cuius non est numerus: hi uero charitatem, quæ nunquam excidit. Vnde, & nomina ista sortiti sunt ex eo quippe in quo præeminere uidentur. Nā Cherubim quidem plenitudo scientiæ. Seraphim uero incendentia, uel incensa dicuntur. Diligitur ergo ab angelis Deus ob iudiciorum suorum summam æquitatem. Ab archangelis ob consiliorum summam moderationem. Porro a uirtutibus ob benignissimā exhibitionem miraculorum, per quæ incredulos dignantissime trahit ad fidem. A potestatibus vero ob illā iustissimę potētię vim qua solet a pijs malignantibus propulsare, & arcere crudelitatem. Verum a principatibus ob æternā, & originalem illam uirtutē qua dat esse, & essendi principium omni creaturæ superiori, & inferiori, spirituali, & corporali, attingens a fine usque ad finem fortiter. A dominationibus quoque ob placidissimā voluntatem, qua licet vbique dominetur in fortitudine brachij sui, uirtute tamen potentiori pro sua ingenita lenitate, & imperturbabili tranquillitate disponit omnia suauiter. Diligitur, & a Tronis ob beneuolentiam magistrę sapientiæ sine inuidia sese communicantis, & unctionem, quæ gratis docet de omnibus. Cæterum a Cherubim propterea
F diligitur, quia Deus sciētiarū dominus est, & sciens quid cuique opus sit ad salutem, discrete prouideque dona sua digne poscentibus prout nouit expedire distribuit. A Seraphim quoque quia charitas est, & nihil odit eorum, quę fecit, & uult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Hi ergo omnes prout capiunt diligunt. Sed enim adolescentulę quoniam minus sapiūt, minus & capiunt, nec omnino sufficiunt ad tam sublimia. Paruulæ quippe in Christo sunt, lacte & oleo nutriendæ. Ergo uberibus sponsæ opus sumere habent vnde diligant. Habet oleū effusum sponsa, ad cuius illę excitantur odorē gustare, & sentire quam suauis est dominus. Cumque amore flagrantes
Cant. 1. a persenserit, cōuertens se ad sponsum, Oleū ait effusum nomen tuū, propterea adolescentulæ dilexerunt te nimis. Quid est nimis? Valde, uehementer, ardenter. Vel certe magis ex obliquo vos qui nuper venistis tangit spiritualis sermo, vestrā illam (quā, & nos frequenter reprimere conati sumus) minus discretam uehementiam, imò intemperantiam prorsus nimiū obstinatam redarguēs. Non uultis esse communi contenti vita. Non sufficit vobis regulare ieiunium, non solennes vigilię, non imposita disciplina, nō mensura quam uobis partimur in vestimentis, & alimentis: priuata prǣfertis communibus. Qui uestri curam semel nobis credidistis, quid rursum de uobis vos intromittitis? Nam illam qua totiens Deum conscientijs vestris testibus offendistis, propriam scilicet voluntatem uestram, ecce nunc iterum magistram, habetis, non me. Illa vos naturæ docet uno parcere, rationi non acquiescere, non obtemperare seniorum consilio, G
vel exemplo, non obedire nobis. An ignoratis quia melior est obedientia quam victimæ? Nō legistis in regula vestra, quod quicquid sine uoluntate, vel consensu patris spiritualis fit, vanæ glorię deputabitur, non mercedi? Non legistis in euangelio quam formam obediendi puer Iesus pueris sanctis tradiderit? Nam cum remansisset in Luc. 2. g
Hierusalem, & dixisset in his, quæ patris sui erant oportere se esse: non acquiescentibus parentibus eius, sequi illos in Nazareth nō despexit, magister discipulos, Deus homines, verbum, & sapientia fabrum, & fœminam. Quid? etiam addit sacra historia. Et erat, inquit, subditus illis. Quousque vos sapientes estis in oculis vestris? Deus se mortalibus credit, & subdit, & uos in uijs uestris adhuc ambulatis? Bonum receperatis spiritum: sed non bene vtimini eo. Vereor ne alium pro isto recipiatis, qui sub specie boni supplantet uos, & qui spiritu cœpistis, carne consummemini. An nescitis quia 2. Cor. 11. c
angelus satanæ multotiens transfigurat se in angelum lucis? Sapientia est Deus, & uult se amari non solum dulciter, sed & sapienter. Vnde Apostolus: Rationabile, inquit, Rom. 12. a
obsequium uestrum. Alioquin facillime zelo tuo spiritus illudet erroris, si scientiam negligas. Nec habet callidus hostis machinamentum efficacius ad tollendam de corde dilectionem, quam si efficere possit, ut in ea incaute, & non cum ratione ambuletur. Quamobrem ego cogito modos

H quosdam tradere uobis, quos operępretium est Deum diligentibus obseruare. Sed quia hic sermo finem desiderat, cras eos, si Deus uitam mihi, & ocium quod nunc habemus ad differendum seruauerit explicare conabor. Tunc enim recreatis nocturna quiete sensibus, & (quod est pręcipuum) oratione præmissa alacriores, ut iustum est, ad sermonē de dilectione conueniemus, præstante Domino nostro Iesu Christo, cui honor, & gloria in secula seculorum, Amen.

De triplici modo dilectionis qua Deum diligimus. Sermo XX.

1. Co. 16. T à magistri verbis sermo exordium sumat: Qui non amat dominum Iesum, anathema sit. Valde omnino mihi amandus est, per quam sum, uiuo, & sapio. Si ingratus sum, & indignus. Dignus plane est morte, qui tibi Domine *Iesu* recusat viuere, & mortuus est: & qui tibi non sapit, desipit, & qui curat esse nisi propter te, pro nihilo est, & nihil est. Denique quid est homo
psa. 143. a nisi quia tu innotuisti ei? Propter temetipsum Deus fecisti omnia: & qui esse vult sibi & non tibi, nihil esse incipit inter omnia.
Eccl. 12. Deum time, & mandata eius obserua: hoc est, inquit, omnis homo. Ergo si hoc est omnis homo, absque hoc nihil omnis homo. Inclina tibi Deus modicum id quod me dignatus es esse, atque de mea misera uita suscipe obsecro residuum annorum meorum: pro his uero quos uiuendo perdidi
Psal. 50 b quia perdite vixi, cor contritum, & humiliatum Deus non despicias. Dies mei sicut I
vmbra declinauerunt, & præterierunt sine fructu, impossibile est, ut reuocē placeat, ut recogitem tibi eos in amaritudine animæ meæ. *I*am de sapientia, ante te est omne desiderium meum, & propositum cordis mei. *S*i qua esset in me, seruarem ad te. Sed Deus tu scis insipientiam meam: nisi, quòd hoc ipsum fortasse sapere est, quòd & ego agnosco eam, & quidem ex munere tuo. Auge illud mihi minime quidem ingrato pro munusculo, sed solicito pro eo, quod deest. Pro his ergo ita sum amans te quātum possum. Sed est quod me plus mouet, plus vrget, plus accendit. Super omnia inquam reddit amabilem te mihi Iesu bone calix quem bibisti, opus nostrę redēptionis. Hoc omnino amorem nostrū facile vendicat totum sibi. Hoc inquam est quod nostrā deuotionē, & blandius allicit, & iustius exigit, & arctius stringit, & afficit vehementius. Multū quippe laborauit in eo saluator, nec in omni mundi fabrica tantū fatigationis auctor assumpsit.
Illa denique dixit, & facta sunt, mandauit, & creata sunt. At uero hoc, & in dictis suis sustinuit contradictores, & in factis obseruatores, & in tormentis illusores, & in morte exprobatores. Ecce quomodo dilexit. Adde, ꝙ hanc ipsam dilectionē non reddidit, sed addidit. Nā quis prior dedit, & retribuetur ei? psa. 32. b
Sed vt sanctus Ioannes euangelista ait? Nō quia nos dilexerimus Deum, sed quia ipse prior dilexit nos. Denique dilexit etiā non existētes. Sed adiecit, & resistētes diligere, iuxta Pauli testimoniū dicentis: Quoniā cum adhuc inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortē filij eius. Alioquin si nō dilexisset inimicos, nondū possedisset amicos: sicut necdum quos sic diligeret essent, si nō dilexisset qui nondū essent. Dilexit aūt dulciter, sapienter, fortiter. Dulce nēpe dixerim quod carnē induit, cautū, ꝙ culpam cauit, forte quod mortem sustinuit. Nā quos sane in carne uisitauit, carnaliter tamē nequaquā amauit, sed in prudentia spiritus. Spiritus quippe ante faciem nostrā Christus dñs, æmulans nos Dei æmulatione, nō hominis, & certe saniori qua primus Adā Euam suā. Itaque quos in carne quæsiuit, dilexit in spiritu, redemit in uirtute. Plenū prorsus omni suauitatis dulcedine, videre hominem hominis conditorem. At dū naturam prudenter selegit a culpa, etiā potenter mortem protulit a natura. In carnis assumptione cōdescendit mihi, in culpæ uitatione cōsuluit sibi, in mortis susceptione satisfecit patri, amicus dulcis, consiliarius prudens, adiutor fortis. Huic securus me credo, qui saluare me uelit, nouerit, possit. Quē quæsiuit, hunc, & vocauit per gratiā suam: nūquid uenientē eiiciet foras? Sed nec uim nec fraudem metuo profecto vllā, ꝙ me videlicet de manu eius possit eruere, qui & uincentē omnia vicit mortē, & seductorē uniuersitatis serpentem arte utique sanctiore delusit, isto prudentior, illa potētior. Carnis quidē assumit veritatē, sed peccati similitudinem, dulcē prorsus in illa exhibens consolationem infirmo, & in hac prudenter abscondens laqueū deceptionis diabolo. Porro, ut patri nos reconciliet, mortē fortiter subit, & subigit, fundens precium nostræ redemptionis sanguinem suū. Ergo nisi

Right margin notes: Rom. 11. b (beside "didit. Nā quis prior dedit"); 1. Ioa. 4. b (beside "Sed vt sanctus"); Rom. 5. b (beside "xta Pauli"); K (beside "adhuc inimici"); L (beside "diabolo. Porro").

nisi amasset dulciter, non me in carcere requisisset illa maiestas. Sed iunxit affectioni sapientiam, qua tyrannum deciperet: iunxit & patientiã, qua placaret offensum Deũ patrem. Hi sunt modi quos uobis promiseram, sed præmisi eos in Christo, ut cõmendabiliores haberetis. Disce ô Christiane à Christo quemadmodum diligas Christũ. Disce amare dulciter, amare prudẽter, amare fortiter. Dulciter, ne illecti: Prudẽter, ne decepti: Fortiter, ne oppressi ab amore domini auertamur. Ne mundi gloria seu carnis voluptatibus abducaris, dulcescat tibi præ his sapientia Christus. Ne seducaris spiritu mendacij & erroris, lucescat tibi veritas Christus. Ne aduersitatibus fatigeris, confortet te virtus dei Christus. Zelum tuum inflammet charitas, informet scientia, firmet constantia. Sit feruidus, sit circunspectus, sit inuictus. Nec teporem habeat, nec careat discretione, nec timidus sit. Et vide ne forte tria ista tibi & in lege tradita fuerint, dicente deo. Diliges dominum Deum tuũ ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota uirtute tua. *Deut.6.a* Mihi uidetur (si alius competentior sensus in hac trina distinctione non occurrit) amor quidem cordis ad zelum quendã pertinere affectionis, animæ uero amor ad industriã seu iudicium rationis, uirtutis autẽ dilectio ad animi posse referri constantiam uel uigorẽ: M Dilige ergo dñm Deum tuũ toto & pleno cordis affectu: dilige tota rationis vigilantia & circunspectione, dilige & tota uirtute, ut nec mori pro eius amore pertimescas, sicut scriptum est in consequentibus: quoniam fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio. Sit suauis & dulcis affectui tuo dominus Iesus, contra male vtique dulces uitæ carnalis illecebras, & uincat dulcedo dulcedinem, quemadmodum clauum clauus expellit. Sed sit nihilominus intellectui præuia lux, & dux rationi, nõ solum ob cauendas hæreticę fraudis decipulas, & fidei puritatẽ ab eorum uersutiis custodiendam, uerum ut cautus quoque sis nimiam & indiscretam uehementiam in tua conuersatione uitare. Sit etiam fortis & constans amor tuus, nec cedens terroribus, nec succumbens laboribus. Ergo amemus affectuose, circunspecte, & ualide, scientes amorẽ cordis, quem affectuosum dicimus, absque eo qui dicitur animę, dulcem quidem, sed seductibilẽ; istum uero, absque illo qui uirtutis est, rationabilem esse, sed fragilem. Et uide in manifestis exemplis hoc ita esse ut dicimus. Cũ ægre ferrent discipuli quod de ascensuri magistri discessu ab eodem ipso audierant, audierunt: Si diligeretis me, gauderetis utique, quia uado ad patrem. *Ioan.14.b* Quid ergo? Non diligebant de cuius discessione dolebant? Sed diligebant quodammodo & non diligebant. Diligebant dulciter, sed minus prudenter. Diligebant carnaliter, sed non rationabiliter. Denique diligebant toto corde, non autem tota anima. Dilectio eorum contra salutem eorum. Vnde & aiebat: Expedit uobis ut ego uadam, *Ibidem.* A culpans consilium, non affectũ. Loquenti item de morte sua futura, obuiare sibi conantem Petrum, qui eum tenere diligebat, cum ita ut meministis increpãdo repressit, quid in eo aliud, quam imprudentiam reprehendit? Postremo quid est, Non sapis quæ Dei sunt: *Mar.8.d* nisi, non sapienter diligis, humanum sequens affectum, contra diuinum consilium? Et uocauit satanam, eo quod saluti etsi nesciens aduersaretur, qui Saluatorem mori prohiberet. Vnde & correctus, repetentem postmodum triste uerbum minime iam mori uetuit: sed se commoriturũ esse promisit. Non autem impleuit, quia necdum ad tertium peruenerat gradum, in quo uirtute tota diligitur. Erat tota anima doctus diligere: sed adhuc infirmus: bene instructus, sed parum adiutus: nõ ignarus mysterij, sed martyrii pauidus. Non plane illa fortis, ut mors dilectio tũc fuit quę morti succubuit. Fuit autem postea, cum ex promissione Iesu Christi indutus uirtute ex alto, tanta tandem cœpit uirtute diligere, ut in cõcilio prohibitus prædicare nomen sanctum, cõstanter prohibentibus responderet: Obedire oportet magis Deo, *Act.5.c* quam hominibus. Tunc demum tota uirtute dilexit, cum nec uitæ suæ pepercit pro dilectione. Maiorem siquidem charitatem nemo habet, quàm si animam suam ponat quis pro amicis suis. *Ioã.15.b* Quam etsi minime tunc posuit, iam tamen exposuit. Ergo nõ abduci blanditijs, nec seduci fallacijs, nec iniurijs frangit toto corde, tota anima, tota uirtute diligere est. Et nota amorem cordis quodammodo esse carnalem, quod magis erga carnẽ Christi, & quę in carne Christus gessit uel iussit, cor humanũ afficiat. B Hoc repletus amore, facile ad omnẽ de huiusmodi sermonem compungitur. Nihil audit

audit libentius, nihil legit studiosius, nihil frequentius recolit, nil suauius meditatur. Inde holochausta orationum tanquã ex adipe vituli saginati impinguat. Astat oráti hominis Dei sacra imago, aut nascentis, aut lactẽtis, aut docẽtis, aut moriẽtis, aut resurgẽtis aut ascendẽtis & quicquid tale occurrerit, vel stringat necesse est animũ in amorẽ virtutũ, vel carnis exturbet vitia fuget illecebras, desideria sedet. Ego hanc arbitror præcipuã inuisibili Deo fuisse causam, quod voluit in carne videri, & cum hominibus homo conuersari, vt carnalium videlicet qui nisi carnaliter amare non poterant, cunctas primo ad suç carnis salutarẽ amorẽ affectiones retraheret, atque ita gradatim ad amorẽ perducere spiritualem. Nonne denique in
Luc. 18.c hoc gradu adhuc stabãt qui aiebãt: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te? Solo profecto corporalis præsentiç amore reliquerãt omnia, adeo vt salutaris futuræ passionis, & mortis ne audire quidem verbum æquanimiter sustinerent, sed nec gloriam ascendentis postmodum nisi cũ graui mœrore suspicere. Hoc enim est quod eis dicebat:
Ioã. 16. b Quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum. Itaque in sola interim
C rim gratia præsentis suæ carnis eos ab amore omnis carnis suspenderat. Monstrabat
Ioan. 6.g autem postea eis altiorem amoris gradum
2.Cor.5.d cum diceret: Spiritus est qui viuificat, caro non prodest quicquam. Puto hũc ascẽderat iam qui dicebat: Etsi cognouimus Christũ secundum carnem, sed nunc iam non nouimus. Fortassis, & nihilominus propheta in hoc ipso stabat cum diceret: Spiritus ante fa
Thre. 4. d ciem nostram Christus Dominus. Nã quod
Ibidem. subiũgit, sub vmbra eius viuemus inter gentes: mihi videtur ex persona incipientium addidisse, ut quiescant saltem in vmbra qui solis ferre ardorem minus validos se sentiũt & carnis dulcedine nutriantur, dũ necdum valent ea percipere quæ sunt spiritus Dei. Vmbram siquidem Christi, carnem reor es-
Luc. 1.d se ipsius, de qua obumbratum est, & Mariæ, vt eius obiectu feruor splẽdorque spiritus illi temperaretur. In carnis ergo deuotione interim cõsoletur, qui viuificantem spiritũ necdum habet, eo dũtaxat modo quo habẽt illi qui aiunt: Spiritus ante faciẽ nostram
2. Co. 5.d Christus Dominus. Et itẽ: Etsi cognouimus Christũ secundũ carnẽ, sed nunc iam nõ nouimus. Nam alias quidẽ nequaquã sine spiritu sãcto vel in carne diligitur Christus, etsi non in illa plenitudine. Cuius tamẽ mẽsura deuotionis hæc est, vt totum cor illa suauitas occupet, totum sibi ab amore uniuersæ carnis ac carnalis illecebræ uendicet. Hoc quippe toto corde diligere est. Alioquin si carnis meæ quanlibet consanguinitatẽ vel voluptatẽ forte præfero carni Domini mei: per quod me videlicet minus ea implere cõtingat, quæ in carne manens verbo, & exemplo me docuit: nonne liquido constat, ꝙ toto nequaquã diligo corde, cum id diuisum
habens partem impendere uidear carni eius D
partem intorquere ad propriam? Denique *Luc. 18. c*
ait: Qui amat patrẽ aut matrem plus quam me, non est me dignus. Et qui amat filium aut filiam plus quam me, nõ est me dignus. Ergo ut breuiter dicã, toto corde diligere, est omne ꝙ blãditur de carne propria uel aliena, sacrosanctæ carnis eius amori postponere. In quo, & mũdi æque gloriã cõprehendo, quia gloria mũdi gloria est carnis: & qui in ea delectantur, carnales esse non dubium est. Licet uerò donum, & magnum donum spiritus sit istiusmodi erga carnẽ Christi deuotio, carnalem tamen dixerim hunc amorẽ illius utique amoris respectu, quo nõ tam uerbum caro iam sapit, quam uerbũ sapientia, uerbũ iusticia, uerbũ ueritas, uerbũ sanctitas, pietas, uirtus: & siquid aliud ꝙ sit huiusmodi dici potest. Et hæc nẽpe omnia Christus, qui factus est nobis sapiẽtia à Deo &, iusticia, & sanctificatio, & redẽptio. An tibi æque, & uno modo affecti uidẽtur, is quidẽ qui Christo passo piè cõpatitur, cõpungitur & mouetur facilè ad memoriã horũ quç pertulit, atque istius deuotionis suauitate pascitur, & cõfortatur ad quæque salubria, honesta, pia: itemque ille qui iusticiæ zelo semper est accensus, qui ueritatem ubique zelat, qui sapientiæ feruet studijs, cui amica sanctitas uitæ, & morũ disciplina, cuius mores erubescunt iactantiam, abhorrent detractionem: inuidiam nesciunt, superbiam
detestantur, omnẽ humanã gloriã non solũ E
fugiunt, sed & fastidiunt & contẽnũt omnẽ in se carnis, & cordis impuritatem uehementissime abominantur & persequuntur, omne denique tanquam naturaliter & malum respuunt, & quod bonum est amplectuntur? Nonne si compares utriusque affectiones, constat quodammodo illum superiorẽ respectu quidem huius amare quasi carnaliter? Bonus tamen amor iste carnalis, per quem uita carnalis excluditur, contemnitur & uin-

& uin-

& uincitur mundus. Proficitur autē in eo cū fit & rationalis, perficitur cū efficitur etiā spiritualis. Porro rationalis tunc est cum in omnibus quæ oportet de Christo sentiri, si dei ratio ita firma tenetur, vt ab ecclesiastici sensus puritate nulla verisimilitudine, nulla hæretica seu diabolica circunuentione aliquatenus deuietur. Itēque cum in propria conuersatione illa cautela seruatur, ut discretionis meta nulla superstitione uel leuitate, vel spiritus quasi feruentioris uehemētia excedatur. Et hoc esse tota anima Deum diligere, iam supra diximus. Quòd si etiā adiuuantis spiritus vigor tantus accedat, vt nulla vi laborum vel tormentorum, sed nec mortis metu iustitia vnquam deseratur, in hoc etiam tota virtute diligitur, & est amor spiritualis. quod nimirum nomē huic specialiter amori congruere puto: ob prærogatiuam vtique plenitudinis spiritus qua præcellit. Et hæc sufficiant pro eo quod sponsa dicit: Propterea adolescentulæ dilexerūt te nimis. In his quę sequuntur, dignetur nobis aperire thesauros misericordiæ suæ ipse custos eorum Iesus Christus dn̄s noster. Qui uiuit & regnat cū patre in vnitate spiritus sancti deus per oīa secula seculorū. Amē.

Cant. 1. a (margin)
F
Matt. 5. c (margin)

Qualiter sponsa, idest, ecclesia trahi se optat post sponsum, idest, Christum.
Sermo. XXI.

Cant. 1. a (margin)

TRahe me post te: in odore vnguentorum tuorum curremus. Quid? sponsane ergo necesse habet trahi, & hoc post sponsum? Quasi vero inuita eum & non libens sequatur. Sed non omnis qui trahitur, inuitus trahitur. Nec enim infirmū aut debilem, cum uidelicet qui se ire non valet, trahi ad balneum seu ad prandium piget, etsi reum pigeat trahi ad iudiciū uel ad pœnā. Denique trahi vult quæ & hoc rogat. Non autem rogaret, si sequi per seipsam dilectū prout vellet, valeret. Vt quid vero non valet? An infirmam fateamur & sponsam? Si vna quæuis ex adolescentulis infirmā se diceret, & peteret trahi, nequaquam miraremur. At vero de sponsa quæ trahere & & alios vtpote fortis & perfecta posse sufficere videbatur, cui nō durum sonet, quòd & ipsa trahi tanquā infirma vel debilis necesse habeat? De quanam anima iam confidimus, quòd valida sit & sana, si illam infirmam dici consenserimus quæ pro sui singulari perfectione & excellentiori virtute sponsa domini nominatur? An ecclesia forte id dixerit cum intueretur dilectum ascendentem, gestiens eum sequi, atque assumi cum ipso in gloria? Quanquam & quantæuis perfectionis anima, quandiu quidem gemit sub corpore mortis huius, & huius seculi nequam retinetur inclusa carcere, vincta necessitatibus, torta sceleribus, lentius segniusque assurgat necesse est ad contemplanda sublimia, nec omnino liberum habet sequi sponsum quocunque ierit. Hinc lachrymosa vox illa gementis: Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Hinc supplex illa precatio: Educ de carcere animam meam. Dicat proinde, dicat cum gemitu etiam sponsa: Trahe me post te: quia corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. An hoc dicat cupiens dissolui & esse cū Christo, præsertim dum uideat eas propter quas manere ipsam in carne necessarium videbatur, bene proficientes amare iam sponsum, & stare in tuto charitatis? Siquidem hoc præmiserat, Propterea, inquiens, adolescentulę dilexerunt te. Nunc ergo quasi dicat, ecce adolescentulæ amant te, & amando firmiter inhærent tibi, meque minime iam opus habent, nulla mihi causa in hac uita ulterius commorandi. Idcirco ait: Trahe me post te. Hoc sentirem, si dixisset, trahe me ad te. Nunc vero quia dicit post te, magis illud mihi postulare videtur, ut conuersationis eius valeat uestigia sequi, ut possit ęmulari uirtutem, & normam tenere uitæ, & morum quæat apprehendere disciplinā. In his quippe maxime opus est adiutorio, quo valeat abnegare semetipsum, & tollere crucem suam, & sic sequi Christū. Hic prorsus trahi necesse habet sponsa, nec sane trahi ab alio quam ab eo ipso qui ait: Sine me nihil potestis facere. Scio, inquit, me nequaquā posse peruenire ad te nisi gradiendo post te, sed neque hoc quidem nisi adiutam abs te: ideoque precor ut trahas me post te. Beatus siquidem cuius est auxilium abs te, ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrymarū, peruenturus quandoque ad te in montibus gaudiorum. Quā pauci post te ò domine Iesu ire uolunt, cum tamen ad te peruenire nemo sit qui nolit, hoc scientibus cunctis quia delectationes in dextera tua usque in finem. Et propterea

G
Rom. 7. d (margin)
Cant. 1. a (margin)
Sapiē. 9. d (margin)
Phili. 1. c (margin)
H
Psa. 83. b (margin)

pterea uolunt omnes te frui, at non ita, & imitari: conregnare cupiunt, sed non con-
Nu. 23.d pati. Ex his erat ille qui dicebat. Moriatur anima mea morte iustorum, & fiant nouissima mea horum similia. Optabat sibi extrema iustorum, sed non ita, & principia.

Mortem spiritualium optant sibi etiam carnales, quorum tamen vitam abhorrent, scientes preciosam mortem esse sanctorum: quoniam cum dederit dilectis suis somnū, ecce hereditas domini: & quia beati mor-
Isa. 33.d tui qui in Domino moriuntur, cum econtrario iuxta prophetæ sententiam, mors peccatorū pessima sit. Nō curant quęrere quem tamē desiderant inuenire, cupientes consequi, sed non, & sequi. Non sic illi quibus
Luc. 22.c aiebat. Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis. Beati qui digni ha-
Ps. 15.c biti sunt testimonio tuo benigne Iesu. Ipsi
I reuera ibant post te, & pedibus, & affecti-
Matt. 4.c bus. Notas eis fecisti uias vitæ, uocans eos
Ioan. 12.d post te, qui uia, & uita es, & dicens: Ve-
Mat. 19. nite post me, faciam vos fieri piscatores hominum. Item: Qui mihi ministrat, me sequatur: & vbi sum ego, illic, & minister meus erit. Dicebant ergo gloriantes: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Sic itaque, & dilecta tua relictis omnibus propter te, concupiscit semper ire post te, semper tuis inhærere vestigiis, ac sequi te quocunque ieris, sciens, quoniam viæ tuę viæ pulchræ, & omnes semitæ tuæ pacificę & quia qui sequitur te, non ambulat, in tenebris. Precatur autem se trahi, quoniam iustitia tua sicut montes Dei, nec sufficit ad illam suis viribus. Precatur se trahi (ut as-
Ioan. 6.e solet) quia nemo venit ad te, nisi pater tuus traxerit eum. Porro quos pater trahit, trahis & tu. Opera quippe quæ pater facit, hæc, & filius similiter facit. Sed familiarius a filio postulat trahi tanquam à sponso proprio quem pater misit obuiam ei ducem ac præceptorem, qui sibi preiret in via morum, & præpararet iter uirtutum, & erudiret eam sicut semetipsum, & viam prudentię doceret, & traderet ei legem uitæ, & disciplinæ, & sic merito ipse cōcupisceret decorē eius. Trahe me post te, in odore unguētorū tuorū curremus. Propterea opus habeo trahi, qm̄ refriguit paulisper in nobis ignis amoris tui, nec ualemus a facie frigoris huius currere modo sicut heri, & nudiustertius. Curremus autē postea, cum reddideris lętitiam salutaris tui, cum redierit melior temperies gratiæ, cum sol iustitiæ iterum incaluerit, & pertransierit tētationis nubes, quæ hunc operire ad horam cernitur, atque ad lenem flatum auræ brandioris solito cœperint vnguenta liquescere, & aromata flue- K
re, & dare odorem suum. Tunc curremus, in odore illo curremus. Spirantibus inquā unguētis curremus, qm̄ abscedet torpor qui nunc est, & reuertetur deuotio, & iā nō erit opus nobis ut trahamur: quippe odore excitati, vt sponte curramus. Nunc vero interim trahe me post te. Videsne illum qui in spiritu ambulat, nequaquam permanere in vno statu, nec eadem semper facilitate proficere, & quod non sit in homine uia eius, sed quemadmodum ei spiritus moderator prout vult dispensat, nunc segnius nunc alacrius quæ retro sunt obliuisci, & ad interiora sese extendere? Puto quod hoc ipsum si attenditis, vestra vobis experientia intus respondet, quod ego foris loquor. Ergo cum te torpore, acedia vel tædio affici sentis, noli propterea diffidere aut desistere à studio spirituali, sed iuuantis require manum, trahi te obsecrans sponsæ exemplo donec denuo suscitante gratia factus promptior alacriorque, curras, & dicas: Viam mandato Ps. 118.d
rum tuorū cucurri, cum dilatasti cor meum Sic autem quandiu adest gratia, delectare in ea, ut non te existimes donum Dei iure hæreditario possidere, ita videlicet securus de eo, quasi nunquam perdere possis. ne subito cum forte retraxerit manū, & subtraxerit donū, tu animo concidas, & tristior quā Psa. 29.b
oportet fias. Denique ne dixeris in abun- L
dantia tua, non mouebor in æternum: ne Ibidem.
etiam illud quod sequitur, dicere cū gemitu Eccl. 11.c
quidem cogaris: Auertisti faciem tuā a me & factus sum conturbatus. Curabis potius (si sapis) pro consilio sapientis in die malorum non immemor esse bonorum, atque in die bonorum non immemor esse malorum Ergo in die uirtutis tuæ noli esse securus, sed clama ad Deum cum propheta, & dic: Cum defecerit virtus mea, ne derelinquas Psal. 70.b
me. Porrò in tempore tentationis consolare & dic cum sponsa: Trahe me post te, in odore unguentorum tuorum curremus. Sic te non deseret spes in tempore malo, nec in bono prouidentia deerit, eris que inter aduersa, & prospera mutabilium temporum tenens quādam ęternitatis imaginem, utique hanc inuiolabilem, & incōcussam constātis animi æqualitatem, benedicens Dominum

in omni tempore, proindeque uẽdicas tibi etiam in huius nutabundi seculi dubijs euẽtibus certisque defectibus perennis quodãmodo incommutabilitatis statum, dum te cœperis renouare, & reformare in insigne illud antiquũ similitudinis æterni Dei, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obrumbratio. Quippe sicut ipse est, ita, & tu eris in hoc mũdo, nec in aduersis timidus, nec in prosperis dissolutus. In hoc, inquam nobilis creatura facta ad imaginẽ, & similitudinẽ eius qui se fecit antiqui honoris dignitatẽ receptare iam iamque, & recuperare se indicat, cũ sibi indignũ ducit huic labenti seculo conformari, reformari magis satagens (iuxta Pauli doctrinam) in nouitate sui sensus in eam similitudinem in qua se conditam nouit, ac per hoc etiam cogens (ut dignum est) seculum istud quod propter se factum fuit, uersa uice mirum in modum conformari sibi, dum omnia ei cooperari in bonum incipiunt, tanquam in propria, & naturali forma, abiecta de generi species recognoscentia Dominum suum, cui ad seruiendum creata fuere. Vnde arbitror illum sermonem quem dixit de se unigenitus, uidelicet si exaltaretur à terra, omnia traheret ad se ipsum: cunctis quoque eius fratribus posse esse communẽ, his utique quos pater præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratrib. Et ego igitur si exaltatus fuero terra (audacter dico) omnia traham ad meipsum. Nec enim temerarie usurpo mihi fratres mei uocem, cuius me induo similitudinem. Quod si ita est, nõ putent diuites huius seculi fratres Christi sola possidere cœlestia, quia audiunt dicentem: Beati pauperes spiritu. quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Non eos, inquam æstiment sola cœlestis possidere, quia ea sola audiũt in promissione: possident, & terrena, & quidem tanquam nihil habentes, sed omnia possidẽtes: non mendicantes ut miseri sed ut Domini possidentes, eo pro certo magis Domini, quo minus cupidi. Denique fideli homini totus mundus diuitiarum est. Totus plane: quia tam aduersa, quàm prospera ipsius æquè omnia seruiunt ei, & cooperantur in bonum. Ergo auarus terrena esurit ut mendicus, fidelis contemnit ut Dominus. Illle possidendo mendicat, iste contemnendo seruat. Quære à quouis eorum, qui insatiabili corde lucris temporalibus inhiant quidnam de his sentiat qui sua uendentes, & dantes pauperibus, regna cœlorũ pro terrena mercantur substantia, sapienter agant, necne? proculdubio respondebit, sapienter. Quære item cur quod approbat, ipse non facit? Nõ possum, inquiet. Quare? profectò quia domina auaritia non permittit: quia liber non est: quia non sunt sua quę possidere uidetur: sed nec ipse sui iuris: Si uerè tua sunt, expende ad lucra, & pro terrenis cælestia cõmutato. Si non uales, fatere te pecuniæ tuę non Dominum esse, sed seruum: custodem, non possessorem. Denique, & conformaris crumenæ tuæ, tanquam seruus dominæ suę dum quomodo ille illi necessario, & congaudet gaudenti, & dolenti condolet: tu quoque cum cresente tuo marsupio crescis pariter animo, & cum decrescente decrescis. Nam, & contraheris tristitia, cum illud exinanitur: & lætitia solueris, aut certè inflaris superbia cum impletur. Hoc ille. Nos uero sponsæ curemus æmulari libertatem atque cõstantiam, quæ sicut bene instructa in omnibus, & erudita corde in sapientia, scit abũdare, scit, & penuriam pati. Cum se rogat trahi, ostendit quid desit sibi, non pecuniæ, sed uirtutis. Rursum cũ se nihilominus de spe rediturę gratiæ consolatur: etsi deficere, non tamen diffidere se probat. Dicit ergo: Trahe me post te, in odore unguentorũ tuorum curremus. Et quid mirum si indiget trahi, quæ post gigantem currit, quæ cõprehendere nititur eum, qui salit in montibus, transilit colles? Velociter, ait currit sermo eius. Non ualet ex æquo currere, non potest pari cum illo celeritate contendere: qui exultat ut gigas ad curendam uiam, non potest suis uiribus, & propterea rogat se trahi. Fessa sunt, inquit deficio, noli me deserere: sed trahe me post te ne incipiã uagari post amatores alios, nec curram quasi in incertũ. Trahe me post te: quia satius mihi est ut me trahas, ut scilicet uim qualemcunque mihi aut terrendo minis, aut exercendo flagellis inferas, quàm parcens in meo me torpore male securam derelinquas. Trahe quodam modo inuitam, ut facias uoluntariam. Trahe torpentem, ut reddas currentem. Erit quando non indigebo tractore: quoniam uoluntarie, & cum omni alacritate curremus. Non curram ego sola, etsi solam me trahi petierim: current & adolescẽtulæ mecum. Curremus pariter, curremus simul: ego odore vnguentorum tuorum, illæ meo excitatæ

Iac. 1.c
Rom. 12.c
M
Ioan. 12.c
Ibidem.
Matt. 5.a
A
B
Psa. 147.a
Psal. 18.b

excitatæ exemplo atque hortatu. ac per hoc oẽs in odore vnguentorũ tuorũ curremus. Habet spõsa imitatores sui sicut, & ipsa est Christi. Et ideo nõ ait singulariter currã, sed curremus. Sed oritur quæstio, cur similiter cũ se petiit trahi etiã adolescentulas nõ adiũxit ut non trahe me, sed trahe nos diceret. Quid.n. fortène spõsa indiget trahi, & adolescẽtulæ nõ indigent? O pulchra, o fœlix, o beata, edissere nobis huius distinctiõis rationẽ. Trahe me, ais. Quare me, & nõ nos An hoc bonum inuides nobis? Absit. Ne-
C que enim protinus dixisse adolescentulas te cum esse cursuras, si sola post sponsum ire uoluisses. Cur ergo pluraliter mox subiunctura curremus, trahi te singulariter postulasti? Charitas, inquit, ita postulabat. Disce per hoc verbum à me in spirituali exercitio duplex auxilium desuper sperare, correptionem, & consolationem. Altera foris exercet, altera visitat intus. Illa reprimit insolẽtiam, ista infiduciam erigit. Illa operatur humilitatẽ, ista pusillanimitatem cõsolatur. Illa cautos, ista deuotos facit. Timorem Dñi docet illa, ista ipsum timorem infuso temperat gudio salutari, sicut scriptum est: Lætetur cor meum vt timeat nomen tuum.
Psal. 15. b Item: Seruite Domino in timore, & exulta-
Psal. 2. c te ei cum tremore. Trahimur cum tentationibus, & tribulationibus exercemur. Currimus, cum internis cõsolationibus, & inspirationibus visitati, tãquam in suauco lentibus vnguentis respiramus. Ergo quod austerum, & durum videtur: retineo mihi tanquam forti, tanquam sanæ, tanquam perfectæ, & dico singulariter, trahe me. Quod suaue & dulce, tibi tanquam infirmo communico, & dico, curremus. Noui ego adolescentulas delicatas, & teneras esse, & minus idoneas sufferre tentationes, & propterea mecum volo vt curram, sed non ut mecum trahantur. Volo habere socias consolationes, non autem, & laboris, Quare? Qoniam infirmæ sunt, & vereor ne deficiant, ne succumbant. Me, inquit, o spõse corripe, me exerce, me tenta, me trahe post te: quoniam ego in flagella parata sum, & potens ad sustinendum. Certatim simul
D curremus, id est sola trahar sed simul curremus. Curremus curremus, sed in odore unguentorum tuorum, non in nostrorum fiducia meritorum. Nec in magnitudine virium nostrarum currere nos confidimus sed in multitudine miserationum tuarum. Nã, & si qñ cucurrimus, ac uoluntariẽ fuimus, nõ fuit uolẽtis neque currẽtis, sed miserẽtis Dei. Reuertatur miseratio, & curremus. Tu quidẽ in uirtute tua tanquã gigas, & po-
tẽs curris: nos nisi vnguẽta tua spirauerint, Rom. 9. c
nõ curremus. Tu quẽ pater unxit oleo lætitiæ prę cõsortibus tuis, curris in ipsa unctione, nos in illius odore curremus. Tu in ple-
nitudine, nos inodore. Tẽpus esset ut persol Ps. 44. b
uerẽ ꝙ de unguẽtis spõsi lõge supra ꝓmisisse me memini, si nõ huius sermonis longitudo uetaret. Differo ergo. Nã & materiæ dignitas arctari molesta breuitate nõ patitur. Rogate dñm vnctionis, ut uoluntaria oris mei beneplacita facere dignetur, ad insinuãdũ uestris desiderijs memoriã abũdãtiæ suauitatis suæ, quæ est in sponso Ecclesiæ Iesu Christo Domino nostro, & cætera.

De quatuor unguẽtis sponsi, atque de quatuor uirtutibus cardinalibus. Sermo. XXII.

SI ita speciosa, ita magnifica sponsæ unguenta inuẽta sunt, quẽadmodũ cũ tra-
ctarẽtur audistis: spõsi qualia sunt? Etsi E
digne ea nos prout sunt nõ sufficimus explicare: haud dubiũ tamẽ quin excellẽtior horũ uirtus, & gratia efficacior sit, quorũ solus non solũ adolescentulas, sed ipsam quoque spõsam odor excitat ad currendũ. Si.n. aduertis, nil tale de propriis unguẽtis ausa est polliceri. Et quidẽ illa optima esse gloriatur, sed nõ dicit tamẽ quia in eis cucurrisset aut curreret, ꝙ in istorũ solo odore promitit. quid si ipsã vnctionẽ in se effusam sentiret, cuius ita tenui exhilarata fragrãtia permouetur ut currat? Mirũ si non & uolaret. Sed dicit aliquis: Desine iã cõmendare, satis cũ ea cœperis assignare, apparebit quid sint. Nõ. Minime ego istud polliceor. Sane an uel ipsa sint quæ aio suggerũt dicẽda, crede mihi, adhuc nescire me fateor. Existimo.n. spõsum uarias aromatũ atque unguentorũ habere species, & nõ paucas, & alias quidem esse in quibus singulariter oblectatur sponsa, tanquã propinquior ac familiarior, alias uero quę usque ad adolescẽtulas perueniũt, alias quæ pertingũt etiã ad longe positos & extraneos, ut nõ sit qui se abscõdat à calore eius. Sed licet suauis dñs uniuersis, maxime tñ domesticis. Et quãto quis ei familiarius pro uitæ meritis ac meritis puritate appropiat, tãto eũ arbitror recentiorum aromatũ
& unctionis suauioris sentire fragrantiam. F
Porro in huiusmodi non capit intelligẽtia nisi quantum experientia attingit. Ego uerò haud temere mihi arrogari spõse prę-

roga-

rogatiuã. Nouit sponsus quibus delicis spiritus foueat dilectam, quibus singulariter refocillet sensus eius inspiratiõibus, & mulceat odoramentis. Sit sibi fons proprius, in quo ei non communicet alienus, nec indignius bibat ex eo. Est quippe ortus conclusus, fons signatus. Cæterum deriuantur
Cant. 4. b aquæ inde in plateas. Eas me habere ad manum fateor, dum tamen nemo mihi molestus sit aut ingratus si de publico haurio & propino. Nam vt paulisper ministerium meum in hac parte commendem, non nullius profecto fatigationis est atque laboris, quotidie scilicet exire & haurire etiã de manifestis riuulis scripturarum, & ex eis singulorũ necessitatibus inseruire, ut absque suo labore quisque uestrũ præsto habeat aquas spirituales ad omne opus, verbi gratia ad lauandum, ad potandum, ad cibos coquendos. Et nimirum aqua sapientiæ salutaris sermo diuinus, non modo potens, sed & lauans, dicẽte domino: Et uos mundi estis propter sermonẽ quẽ locutus sum uobis. Sed & crudos carnis cogitatus igne spiritus
Ioan. 13. b sancti accedente coquit diuinum eloquiũ, ac vertit in sensus spirituales & cibos mentis, ita ut dicas: Concaluit cor meum intra
Psa. 38. a & 15. me, & in meditatiõe mea exardescet ignis. Qui mente sane puriori per seipsos apprehendere sublimiora sufficiunt quã per nos proferantur, nõ solum non prohibeo, sed & multũ congratulor, dum & ipsi nos patiantur simpliciora simplicioribus ministrare.
G Quis dabit mihi vt omnes prophetent? Vtinam mihi necesse non esset in his occupari. Vtinam aut alteri cura incũberet ista, aut certe (ꝙ mallẽ) nemo in vobis esset qui ea indigeret, essentque omnes docibiles dei, & ego possem uacare & videre qm̃ sponsus est Deus. Nunc vero quẽ minime interim non dico intueri, sed ne inquirere quidem licet (quod sine lachrymis non loquor) regem in decore suo sedentem super Cherubim, super solium excelsum & eleuatum, in ea forma qua æqualis patri in splendoribus sanctorum ante luciferũ genitus est, in qua & semper desiderant angeli eũ prospicere, Deũ apud Deũ, ipsũ saltẽ hominẽ homo hominibus loquor secũdũ eã formã in qua ut se manifestum nimia sua dignatione & dilectione præberet, minoratus ab angelis, in sole posuit tabernaculum suum, tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Suauem magis quàm sublimem, & vnctum nõ altũ loquor, qualẽ denique spiritus dñi vnxit, & misit euãgelizare pauperibus, mederi cõtritis corde, prædicare captiuis indulgentiã, & clausis apertionẽ, prędicare annũ placabilẽ dño. Saluo igitur cuique ꝙ forte sublimius subtiliusque de sponsi vnguentis speciali munere sentire sibi & experiri donatũ est, ego ꝙ de cõmuni accepi, profero in cõmune. Ipsi siquidẽ fons vitæ, ipse fons signatus, de intra ortũ cõclusum erũpens, per os Pauli fistulã suã, tanquã vere illa sapiẽtia quæ iuxta beati Iob sententiarum trahitur H
de occultis in quatuor sese riuos diffudit, &
deriuauit in plateas, vbi uidelicet & assignat nobis eum factum a Deo sapientiã, & Iob 28. c
iusticiã, & sanctificationem, & redemptionem. Ex his utique quatuor riuis tanquam preciosissimis vnguentis, (nil enim obstat utrunque intelligi, & aquam & vnctionem: aquã quia mũdant, vnctionẽ quia fragrãt) ex his inquã quatuor pręmissis tanquã vnguentis preciosissimis super montes aromatum de cœlestibus speciebus confectis, tanta ecclesiæ nares odoris suauitas repleuit, vt mox à quatuor mundi partibus excitata illa dulcedine, supernũ properaret ad sponsum, tanquam vere illa regina Austri festinans, à finibus terræ audire sapientiam Salomonis, opinionis siquidem odore prouocata. 3Re. 10. a
Sane & ecclesia non ante currere valuit in odore sui Salomonis, quousque is qui ab æterno ex patre sapiẽtia erat, factus est ei in tẽpore à patre sapientia, quo ipsius odorem percipere posset. Sic iustitia, sic sanctificatio, sic & redemptio nihilominus ei factus est, ut horum quoque in odore currere posset, cum hæc æque omnia in se ante omnia esset. Nam & in principio quidem Ioan. 1. a
erat uerbum, sed tunc demum ad uidendũ ipsum pastores uenerunt festinantes, cum nunciatum est factũ. Denique & loquũtur adinuicẽ: Transeamus usque Bethleem, & videamus hoc uerbum quod factum est, ꝙ fecit dominus, & ostendit nobis. Et sequi- Luc. 2. b
tur quia venerunt festinantes. Prius non se mouebant, dum verbum erat tantũ apud deum. At ubi uerbum quod erat, factum est, ubi hoc dominus fecit & ostendit, tunc uenerũt festinãtes: tunc cucurrerunt. Quo Ioan. 1 a
modo ergo in principio erat uerbũ, sed uerbũ erat apud Deũ, factũ est autẽ quatenus esse inciperet & apud homines: sic nihilominus in principio sapiẽtia erat, erat iusticia, erat sãctificatio & redẽptio, sed angelis, ue-

esset & hominibus: fecit eũ hæc omnia pater, & fecit quod pater. Denique qui factus est, inquit, nobis sapientia a deo, & non ait simpliciter, qui factus est sapientia, sed qui factus est nobis sapientia: qm̃ quod erat angelis, factus est & nobis.

At angelis, inquis, quomodo redemptio fuerit, nô video. Nec enim auctoritas scripturarum vspiam assentire videtur eos aliquando aut peccato extitisse captiuos, aut morti obnoxios vt necessariam haberent redemptionem, exceptis duntaxat illis qui superbiæ lapsu irremediabili corruentes redimi deinceps non merentur. Si itaque angeli nunquam redempti sunt, alij vtique non egentes: alij non promerentes, illi quidem quia nec lapsi sunt: hi autem quia irreuocabiles sunt, quo pacto tu dicis dominum Iesum Christum eis fuisse redemptionem? Audi breuiter. Qui erexit hominẽ lapsum, dedit stanti angelo ne laberetur, sic illum de captiuitate eruens, sicut hunc à captiuitate defendens. Et hac ratione fuit æque vtrique redemptio, soluens illum, & seruãs istum. Liquet ergo sanctis angelis dominũ Christum fuisse redemptionem, sicut iustitiam, sicut sapientiam, sicut sanctificationem: & nihilominus tamẽ hæc ipsa quatuor esse factum, propter homines, qui inuisibi- K lia Dei non nisi per ea quæ facta sunt intelle- *Rom. 1.e* cta conspicere possunt. Sic ergo omne quod erat angelis factus est nobis. Quid? Sapientia, iustitia, sanctificatio, redemptio. Sapientia in prædicatione, iustitia in absolutione peccatorum, sanctificatio in conuersatione quã habuit cum peccatoribus, redemptio in passione quam sustinuit pro peccatoribus. Vbi ergo hæc a Deo factus est, tunc ecclesia odorem sensit, tunc cucurrit. Vide iam quadrifariam vnctionem, vide effluentissimam atque inæstimabilem suauitatem eius, quem vnxit pater oleo lætitiæ præ cõsortibus suis. Sedebas ò homo in tenebrosis & vmbra mortis per ignorantiam veritatis, sedebas vinctus catenis delictorum. Descendit ad te in carcerem non vt torqueret, sed vt erueret de potestate tenebrarum. Et primo quidem veritatis doctor depulit umbrã ignorantię tuæ, luce sapientiæ suæ. Per iustitiam deinde quæ ex fide est, soluit funes peccatorum, gratis iustificans peccatorem. Quo gemino beneficio impleuit sermonem *psa. 145. b* illum sancti Dauid: Dominus soluit cõpeditos, dominus illuminat cæcos. Addidit quoque sancte inter peccatores viuere, & sic tradere formam vitæ tanquã viæ qua redires ad patriam. Ad cumulum postremo pietatis tradidit in mortem animam suam, & de proprio latere protulit precium satisfactionis quo placaret patrẽ: per quod illum plane ad se uersiculum traxit: Apud dominum misericordia, & copiosa apud eum re- L demptio. Prorsus copiosa, quia non gutta, *ps. 129. aa* sed unda sanguinis largiter per quinque partes corporis emanauit. Quid tibi debuit facere, & non fecit? Illuminauit cæcum, soluit vinctum, reduxit erroneum, reconciliauit reum. Quis non post illum libenter atque alacriter currat, qui & ab errore liberat, & errata dissimulat, qui deinde merita viuendo tradit, præmia moriendo conquirit? Quam excusationem habet qui in odore horum vnguentorum non currit, nisi ad quem forte odor minime peruenit? Sed enim in omnem terram exiuit odor vitæ: quoniam misericordia domini plena est terra, & miserationes eius super omnia opera eius. Ergo qui uitalem hanc sparsam vbique fragrantiam non sentit, & ob hoc non currit: aut mortuus est, aut putidus. Fragrantia fama est, pręuenit opinionis odor, excitat ad currendum, perducit ad vnctionis experimentum, ad brauium visionis. Vox una lætãtium, omnium peruenientiũ: Sicut audiuimus, sic vidimus in ciuitate domini uirtutum. Omnino propter mansue- *Psal. 47. b* tudinẽ quæ in te prædicatur, currimus post te domine Iesu, audientes quòd non sper-nas pauperem, peccatorem non horreas. Non horruisti confitentem latronem, non lachrymantem peccatricẽ, nô Chananæam supplicantem, non deprehensam in adulterio, non sedentem in telonio, non supplicantem publicanum, non negantem discipulum, non persecutorem discipulorum, non ipsos crucifixores tuos. In odore horũ currimus. Porro sapientiæ tuæ odorem ex M eo percipimus quod audimus, quia si quis *Iac. 1. a* indiget sapientia, postulet eam a te, & dabis ei. Aiunt siquidem quòd des omnibus affluenter, & non improperes. At uero iustitię tuæ tanta vbique fragrãtia spargitur, vt non solum iustus, sed etiam ipsa dicaris iustitia, & iustitia iustificans. Tam ualidus denique es ad iustificandum, quã multus ad ignoscẽdum. Quamobrem quisquis pro peccatis compunctus esurit & sitit iustitiam, credat in te qui iustificas impium, & solam

solam iustificatus per fidē, pacē habebit ad
Deum. Sanctitatem quoque suauissime, &
copiosissime tua redolet, non solum conuer
satio, sed & conceptio. Peccatum siquidem
non cōmisisti, nec contraxisti. Qui ergo iu-
stificati a peccatis sectari desiderant delibe-
rantque sanctimoniam, sine qua nemo vi-
Leui.19.b debit Deum, audiant te clamantem. Sancti
Psa.144.b estote quoniā ego sanctus sum. Considerent
vias tuas, & discant a te quia iustus sis in
omnibus vijs tuis, & sanctus in omnibus o-
peribus tuis. Iam redemptionis odor quan-
Ioan.12.c tos currere facit? Cū exaltaris a terra, tunc
prorsus omnia trahis ad teipsum. Passio tua
vltimum refugium, singulare remedium.
Deficiente sapientia, iustitia non sufficiente
sanctitatis succumbentibus meritis, illa suc-
1.Cor.3.b currit. Quis enim de sua, vel sapientia, uel
iustitia, vel sanctitate præsumat sufficientiā
ad salutem? Non quod sufficientes, inquit,
simus cogitare aliquid a nobis, tanquam ex
A nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Ita-
Ps.115.a que cum defecerit virtus mea, non contur-
Psal.12.b bor, non diffido, scio quid faciam. Calicem
Psa.24.b salutaris accipiam, & nomen Domini inuo-
&.138.d cabo. Illumina oculos meos Domine, vt
Rom.8.g sciam quid acceptum sit coram te omni tē-
pore, & sapiens sum. Delicta iuuētutis meę,
& ignorantias meas ne memineris, & iustus
sum. Deduc me Domine in uia tua, & san-
ctus sum. Veruntamen nisi interpellet san-
guis tuus pro me, saluus non sum. Pro his
omnibus currimus post te, dimitte nos,
quia clamamus post te. Nec currimus æqua
liter omnes in odore omnium vnguento-
rum, sed uideas alios uehemētius studijs fla-
grare sapientiæ, alios magis ad pœnitentiā,
spe indulgentiæ animari, alios amplius ad
virtutum exercitium vitæ, & conuersatio-
nis eius prouocari exemplo, alios ad pietatē
passionis memoria plus accendi. Putamus
nos de singulis posse reperire exempla? Cur
rebant in odore sapientiæ qui missi fuerant
Ioan.8.e à Pharisæis, cum reuersi dicerent. Nunquā
homo sic locutus est. Vtique admirantes
doctrinam, & confitentes sapientiam. Cur-
Ioan.3.a rebat in hoc ipso odore sanctus Nicode-
mus, qui uenit ad Iesum nocte, in splendore
multo sapientiæ: de multis quippe instru-
Luc.7.g ctus edoctusque recessit. Verum in odore
iustitiæ cucurrit Maria Magdalena, cui di-
missa sunt peccata multa, quoniam dilexit
multum. Iusta profecto, & sancta, & non
iam peccatrix quemadmodū pharisęus ex-
probrabat, nesciens iustitiam seu sanctitatē
Dei esse munus, non opus hominis, & quia
non modo iustus, sed & beatus cui non im
putabit Dominus peccatum. An oblitus B
erat, quomodo vel suam ipsius, vel alterius
corporalem tangendo lepram fugarat, non
contraxerat? Sic tactus a peccatrice iu-
stus iustitiam impertit, non perdit, nec
sorde peccati, qua illam mundat, se inqui-
nat. Cucurrit & publicanus, qui cum propi *Luc.18.c*
ciationem peccatis suis humiliter implora-
ret, descendit iustificatus, teste ipsa iustitia.
Cucurrit Petrus, qui lapsus fleuit amare, *Luc.22.g*
quateuus culpam dilueret, recuperaret iusti
tiam. Cucurrit Dauid, qui reatum agnoscēs *1.Re.12.*
& confitens, audire meruit. Et dominus trā *d*
stulit a te peccatum tuum. Porro in sancti-
ficationis odore Paulus currere sese testatur
cum Christi se imitatorem esse gloriatur di
cens ad discipulos. Estote imitatores mei, *Phili.3.d*
sicut & ego Christi. Cucurrerunt, & om-
nes qui aiebant. Ecce nos reliquimus om- *Mat.19.*
nia, & secuti sumus te. Desiderio quippe *d*
sequendi Christum reliquerant omnia.
Hortatur generaliter uniuersos ad eundem
odorem ista sententia. Qui se dicit in Chri *1.Ioa.2.a*
sto manere, debet sicuti ille ambulauit, & ip
se ambulare. Iam qui in odore cucurrerint
passionis, si audire uis, uniuersos martyres
accipe. En quatuor unguenta assignata ha-
betis, primum sapientię, secundum iustitiæ,
tertium sanctificationis, quartum redēptio-
nis. Tenete nomina, percipite fructum: &
compositionis modum, vel numerum spe-
cierum quibus confecta sunt, nolite require
re. Non enim facile in sponsi unguentis hęc
præsto esse possunt nobis, quemadmodū in
superioribus illis sponsæ fuerunt. In Chri- C
sto nempe rerum plenitudo est sine nume- *psa.146.a*
ro, & sine modo. Nam & sapientiæ eius nō *Psal.35.b*
est numerus, & iustitia ipsius sicut montes
Dei, sicut montes æterni, & sanctitas singu-
laris, & redemptio inexplicabilis. Dicendū
& hoc: quia frustra huius seculi sapientes de
quatuor uirtutibus tam multa disputaue-
runt, quas tamen apprehendere omnino
nequiuerunt, cum illum nescierint qui fa-
ctus est nobis a Deo sapientia docens prudē
tiam, & iustitia delicta donans, & sanctifica
tio in exemplum temperantię continenter
viuens, & redemptio in exemplum patien-
tiæ fortiter moriens. Forsitan dicit aliquis.
Cætera bene cōueniunt, sed sanctificatio ad
tēperantiā minus proprię referri uidetur.

Ad quod respondetur primum id esse continentiam, quod temperantiam. Deinde, usitatum in scripturis sanctificationem pro continentia seu munditia poni. Denique quid ille apud Moysen tam crebræ sanctificationes aliud erant, quam quædam purificationes hominum temperantium se a cibo, a potu, a concubitu, hisque similibus. Sed audi ipsum præcipue Apostolum, quam familiare habeat, vel uti, vel usurpare sanctificationem in hoc sensu. Hæc est, inquit, uoluntas Dei, sanctificatio vestra, ut sciat unusquisque uestrum suum uas possidere in sanctificatione, & non in passione desiderij. Item. Non. n. uocauit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem. Liquet, ꝙ sanctificationem pro temperantia ponit. Educto itaque in lucem, quod sub oscurum videbatur, redeo ad id vnde digressus erã.

1. The. 4. a

Ibidem.

D Quid vobis cum uirtutibus qui Dei uirtutẽ Christum ignoratis? Vbinam, quæso uera prudentia, nisi in Christi doctrina? Vnde uera iustitia, nisi de Christi misericordia? Vbi uera temperantia, nisi in Christi uita? Vbi uera fortitudo, nisi in Christi passione? Soli ergo qui eius doctrina imbuti sunt, prudentes dicendi sunt: soli iusti, qui de eius misericordia ueniã peccatorũ consecuti sunt, soli tẽperantes, qui eius uitã imitari studẽt: soli fortes, qui eius patientiæ documẽta fortiter in aduersis tenent. Incassum proinde quis laborat in acquisitione uirtutũ, si aliũde eas sperandas putat, quã a domino uirtutum, cuius doctrina, seminarum prudẽtiæ: cuius misericordia opus iustitiæ: cuius uita, speculum temperantiæ: cuius mors, insigne est fortitudinis. Ipsi honor & gloria in secula seculorum. Amen.

De tribus modis contemplationis circa Deum sub figura trium cellarum.

Sermo XXIII.

Canti. I. a

Ntroduxit me rex in cellaria sua. Ecce unde odor, ecce quo curritur. Dixerat quia currendum, & in quo currendum: sed quo currendum esset, non dixerat. Ergo ad cellaria curritur, & curritur in odore, qui ex ipsis procedit, sponsa illum solita sua sagacitate præsentiente, & cupiente in ipsius plenitudinem introduci. Verum de cellarijs his quid sentiendum putemus? Cogitemus ea interim loca quædam redolentia penes sponsum, plena odoramentis, referta delicijs. In istiusmodi nempe officina potiora queque ex horto siue ex agro seruãda reponuntur. Illuc ergo pariter currunt. Qui? Spiritu feruentes animæ. Currit sponsa, currunt adolescentulę: sed quæ amat ardẽtius, currit velocius, & citius peruenit. Perueniẽs non dico repulsionem, sed nec cunctationẽ patitur. Sine mora aperitur ei, tanquam domesticę, tanquam charissimæ, tanquam specialiter dilectæ, & singulariter gratæ. Adolescentulæ autem quid? Sequuntur a longe: Neque enim cum adhuc infirmę sint, pari possunt deuotione cum sponsa currere nec ipsius omnino imitari desiderium, & feruorem: ideoque tardius peruenientes, foris remanent. At charitas sponsæ non quiescit, neque insolescit (vt assolet) successibus suis, vt eas obliuiscatur, consolans magis, & hortans ad patientiam, quatenus æquanimiter, & sui ferant repulsam, & illius absentiã. Denique, & nũciat eis gaudium, quod percepit, non ob aliud sane nisi, vt sibi congaudent, dum sibi confidant minime alienum fore a se quicquid gratiæ matri accesserit. Nam nec illa ita proficere curat, quo ipsarũ negligat curam, nec iuuandos suos profectus putat illarũ damno. Quocunque proinde meritorum prærogatiua tollatur ab illis, charitate absque dubio, & pia solicitudine necesse est eam semper esse cum illis. Oportet denique eam sponsum suum imitari, & petentem nimirum cœlos, & nihilominus in terris cum suis se fore usque ad consummationem seculi pollicentem. Sic & ista quã tumuis proficiat, quantumlibet promoueatur: cura, prouidentia, atque affectu ab his quas in Euangelio genuit, nunquam amouetur, nunquam sua uiscera obliuiscitur. Dicat itaque eis, Gaudete, confidite. Introduxit me rex in cellaria sua: putate & uos pariter introductas. Sola introducta uideor, sed soli non proderit. Vestrum omniũ est meus omnis profectus: uobis proficio, uobiscum partibor quicquid plus forte uobis meruero. Vis indubitanter scire, quia in hoc sensu & affectu locuta sit? Audi quid illæ respondeant. Exultabimus, & lætabimur in te. In te, inquiunt, exultabimus & lętabimur. nã in nobis needum meremur. Et addunt. Memores uberum tuorum: hoc est, æquanimiter sustinemus dum uenias, scientes te plenis ad nos reuersuram uberibus. Tunc nos confidimus exultare, & lętari, memores interim

E

F

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem. interim vberum tuorum. Quod adiungūt, super uinum, significant se adhuc quidem pro sui imperfectione carnaliū desideriorū (quæ uino designantur) recordatione pulsari, uinci tamen eadem desideria memoria abundantiæ suauitatis, quam iam ex uberibus fluentem expertæ sunt. Dicerem de uberibus, si non me satis dixisse superius meminissem. Nunc uerò vides quomodo de matre præsumunt, quomodo eius lucra, & gaudia sua reputant, propriæ repulsæ iniuriam illius introductione consolantes. Minime ita confiderent, nisi matrem agnoscerent.

Audiant hoc prælati qui sibi commissis semper volunt esse formidini, utilitati raro.
Psal.2.c Erudimini qui iudicatis terrā. Discite subdi-
G torū matres vos esse debere, non dominos. Studete magis amari quam metui. Et si interdum seruitute opus est, paterna sit non tyrannica. Matres fouendo, patres vos corripiendo exhibeatis. Mansuescite, ponite feritatem. Suspendite verbera, producite vbera: pectora lacte pinguescant, non typho turgeant. Quid iugum vestrum super eos aggrauatis, quorum potius onera portare debetis? Cur morsus a serpente paruulus, fugit conscientiam sacerdotis, ad quem eum magis oportuerat tanquam ad sinum recurrere matris? Si spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu le-
Gala.6.a nitatis, considerans vnusquisque seipsum, ne & ipse tentetur. Alioquin ille in peccato
Ezech.3.c suo morietur. sanguinem autem eius, ait, de manu tua requiram. Sed hæc alias. Nunc quoniam literæ consequētia ex his quæ prætaxauimus manifesta est, uideamus iam de cellarijs quid spiritualiter sentire debeamus. In consequentibus mentio fit etiam de orto, & de cubiculo, quæ ambo nunc adiungo illis cellarijs, & in præsentem disputationem assumo. Nam simul tractata, melius ex inuicem innotescent. Et quæramus si placet tria ista in scripturis sanctis, ortum, cellarium, cubiculum. In ipsis nempe libenter Deum sitiens anima versatur, & moratur, sciens se ibi absque dubio inuenturam quē sitit. Sit itaque ortus simplex ac plana histo-
H ria, sit cellarium moralis sensus, sit cubiculum arcanum theoricæ contemplationis. Et primum quidem historiam ad ortum puto non immerito deputari, quod in ea inueniantur uiri virtutum tanquam ligna fructifera in orto spōsi, & in paradiso Dei, de quorum bonis actibus ac moribus quot sumis exempla, tot carpis poma. An forte quis ambigat Dei esse plantationem bonum hominem? Audi sanctum Dauid de uiro bono *Psal.1.a*
quid canat: Erit, ait, tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo, & folium eius non defluet. Audi Hieremiam eodem spiritu concinentem, & eisdem pene verbis: Erit tanquam lignum, inquit, quod *Hie.17.b*
plantatum est secus decursus aquarū, quod ad humorem mittit radices suas, & non timebit cum uenerit æstus. Item propheta: *Psal.91.c*
Iustus, ut palma florebit, & sicut cedrus Li- *Psal.51.b*
bani multiplicabitur. Et de seipso: Ego autem sicut oliua fructifera in domo Dei. Est ergo historia ortus, & ipsa tripertita. Continetur nanque in ea cœli, & terræ creatio, reconciliatio, & reparatio. Creatio quidem tanquam orti satio siue plantatio. Reconciliatio autem quasi germinatio satorum, vel plantatorum. Tempore nempe suo roran- *Esa.45.d*
tibus cœlis desuper, & nubibus pluentibus iustum, aperta est terra, & germinauit saluatorem, per quem facta est cœli terręque reconciliatio. Ipse est enim pax nostra, qui fe- *Ephes.2.c*
cit vtraque unum, pacificās in sanguine suo quæ in terris sunt, & quæ in cœlis. Porro reparatio futura est in fine sæculi. Erit enim cœlum nouum, & terra noua, & colligentur boni de medio malorum, tanquam fructus de orto, in Dei promptuaria I
reponendi. In die illa (ut scriptum est) *Esa.4.a*
erit germen domini in magnificentia, & gloria, & fructus terræ sublimis. Habes igitur tria tempora in orto historici sensus. In morali quoque disciplina tria æquè aduertere est, cellas quasi tres in cellario vno. Et idcirco forsitan pluraliter cellaria dixit, & non cellarium, cellarum videlicet hunc numerum cogitans. Infra denique introductam se gloriatur in cellam vinariam. Nos ergo quia legimus: Da occasionem *Prou.9.b*
sapienti, & sapientior erit: habentes occasionem ex uocabulo quod spiritus sanctus cellæ huic censuit imponendum, reliquis quoque duabus nomina imponamus, aromaticam vni, & unguentariam alteri. Causas horum vocabulorum videbimus postea. Nunc autē aduerte cuncta apud sponsum salubria cuncta suauia reperiri, vinum, vn- *Iudic.9.b*
guenta, aromata. Vinū (scriptura teste) læti- *Ps.103.b*
ficat cor hominis. Exhilarari nihilominus faciem in oleo legis, quo utique puluis pigmētorū infunditur, ut vnguenta fiāt. Aromata

nō modo grata suauitate odoris, sed ui quoque medendi utilia sunt. Merito se introductam illuc exultat sponsa, ubi tanta redundat vbertas gratiæ. Sed habeo, & alia nomina, puto & euidentiorem sui gerentia rationem. Et ut suo ordine nominentur, primam nuncupauerim disciplinæ, secundam naturæ, postremam gratiæ. In priori discis iuxta ethicæ partis rationem inferior esse, in sequenti par, in posteriore superior: hoc est sub alio, cum alio, super alium. Vel sic: Subesse, coesse, præesse. Primò ergo discis esse discipulus, secundo socius, tertio, & magister.
K Equidem omnes homines natura ęquales genuit. At quoniam bono naturæ in moribus superbia deprauato, facti sunt, sunt homines æqualitatis impatientes, contendentes inuicem superiores constitui, atque alterutrum supergredi cupientes, & inanis gloriæ cupidi, inuicem inuidentes, inuicē prouocantes: primo omnium in cella priori iugo disciplinæ insolentia morum domanda est, quousque duris ac diutinis seniorum attrita legibus humilietur, & sanetur ceruicosa uoluntas, bonumque in se naturæ, quod superbiendo amiserat, obediēdo recipiat, dū solo iam naturali affectu non metu disciplinæ, cum uniuersis naturæ suæ socijs, id est, cum omnibus hominibus socialiter quantum in se est, quieteque sese habere didicerit, in cellam tandem naturæ transiens, experiensque quod scriptum est: Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare fratres in unum, sicut unguentum in capite. Accedit nimirum disciplinatis moribus tanquam tritis speciebus oleum lætitiæ bonū naturæ, & fit unguentum bonum atque iucundum. Quo quasi unctus redditur homo suauis, & mitis, homo sine querela, neminē circumueniens, neminem concutiens, neminem lædens, nemini se superextollēs, aut præferens, insuper, & libenter communicans in ratione dati, & accepti. Puto, si bene intellexisti, utriusque cellæ proprietates, non incongruè me hanc unguentariam illā aromaticam appellasse testaberis. In illa deniq; sicut pigmētorum uires atque fragrantia pistilli extorquet, & exigit uiolenta contusio, sic rectorū morū elicit quodammodo, & exprimit naturalē uim uis magisterij, & districtio disciplinę. In hac autē uoluntariæ, & tanquam innatæ affectionis grata mansuetudo sponte officiosa currit, instar planè unguenti quod est in capite, ad leuē caloris tactū descēdentis ac diffluentis per totū. Itaque in cella disciplinæ tanquam siccæ ac simplices aromatum species continentur, & inde aromaticam eam denominandam putaui. In ea uero, quæ naturæ dicta est, quoniam iā quasi confecta reponuntur, & seruantur unguenta, nihilominus ex re nomen, & ipsa accepit ut unguētaria nuncupetur. Nam uinariam quoque cellam non aliam sanè sui nominis arbitror ferre rationem, nisi quòd in ea uinum zeli in charitate feruentis reconditur. Nec debet omnino pręesse alijs, qui in eam needum meruit introduci. Oportet prorsus hoc uino æstuet, qui alijs præsidet, quemadmodum doctor gentium æstuabat, quando dicebat: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uror? 2. Co. 11. g
Alioquin improbè satis præesse affectas, quibus prodesse non curas, & quorum non zelas salutem, subiectionem nimis ambitiose uendicas tibi. Hanc ego cellam quoque gratiæ nominaui, non q absque gratia, uel reliquas duas obtinere omnino quis possit: sed ob plenitudinē, quę singulariter in ista percitur. Denique plenitudo legis, est charitas, & qui diligit fratrem, legem impleuit. Vidisti M
rationem uocabulorum, uide & differentiā Rom. 13. c
cellarum. Nec enim paris facilitatis seu facultatis eiusdem est, petulātes uagesque sensus atque intemperantem carnis appetitum magistri comprimere metu, ac rigida disciplinæ cohibere censura, & spōtaneo affectu bene cum socijs conuenire: castigatis sub se rula uiuere moribus, & sola magistra uoluntate gratum paribus gerere morem. Nam neque unius rursum quis dicat esse meriti uniusúe uirtutis, solicialiter uiuere, & utiliter præesse. Quā multi denique sub præceptore quieti uiuunt quos si iugo absoluas, uideas non posse quiescere, nec se ullo modo æqualibus seruare innoxios. Itēque innumeros cernes simpliciter ac sine querela inter fratres cōuersari, super fratres nō solum inutiliter, sed & insipiēter, & nequiter. Quadā siquidē bona mediocritate contēti sunt, qui huiusmodi sunt, sicut eis mensurā gratiæ partitus est Deus: minimè quidē egētes magistro, nec tamen idonei magisterio. Prioribus ergo sequentes quidē in moribus antecellunt, sed utrisque superiores existunt, qui superiores esse sciunt. Denique, & accipiūt in promissione qui bene præsunt, constituti super omnia bona domini sui. At pauci profecto qui utiliter, pauciores qui, & humiliter

Ps. 132. a (margin, beside "riensque quod scriptum est")
L (margin, beside "pellasse testaberis")

militer præsint. Facile tamen vtrunque adimplet qui matrem virtutum discretionem perfecte adeptus, uino nihilominus charitatis vsque ad contemptum propriæ gloriæ, vsque ad suipsius obliuioné, & nō ad quærenda, quæ sua sunt debriatur, quod solo ac miro spiritus sancti magisterio intra cellam
A vinariam obtinetur. Virtus siquidem discretionis absque charitatis feruore iacet, & feruor vehemens absque discretionis temperamento præcipitat. Ideoque laudabilis cui neutrum deest, quatenus, & feruor discretionem erigat, & discretio feruorem regat. Ergo taliter oportet esse moratum eum qui præest. Optimum autem in moribus dixerim, & summam disciplinæ huius perfecte apprehendisse, cui totas has cellas absque offendiculo percurrere, & circuire donatum est, qui in nullo prorsus, aut resistat prioribus, aut inuideat paribus, aut subiectis, vel desit in cura, vel in superbia præsit, prælatis obediens, socijs congruens, subditis vtiliter condescendens. Quod quidem perfectionis insigne haud dubius sponsæ annuerim.
Cant. 1. a Innuit hoc etiam sermo quem dixit: Quia introduxit me rex incellaria sua: dum non in unam aliquam cellam, sed in cellaria pluraliter se introductam ostendit. Iam ad cubiculum veniamus. Quid & istud? Et id me præsumo scire quid sit? Minime mihi tantæ rei arrogo experientiam, nec glorior in prærogatiua, quæ soli seruatur beatę sponsæ, cautus iuxta illud Græcorum, scire meipsum, vt sciam etiam cum propheta, quid desit mihi. Tamen si nihil omnino scirem, nihil dicerem. Quod scio, non inuideo vobis, nec subtraho. Quod nescio, doceat vos
Psa. 93. b qui docet hominem scientiam. Dixi, & meministis, in theoricæ contemplationis arcano regis esse quærendum cubiculum. Sed quomodo de unguentis dixisse me scio, mul
B ta videlicet, & diuersa penes sponsum ea esse, nec omnia præsto omnibus, sed sua quibusque pro diuersitate indulta meritorum: sic quoque non unum puto cubiculum regi esse, sed plura. Nam nec vna est regina profecto, sed plures, & concubinæ multæ sunt, & adolescentularum non est numerus. Et unaquæque inuenit secretum sibi cum spon
Esa. 24. c so, & dicit: Secretum meum mihi, secretum meum mihi. Non omnibus vno in loco frui datur grata, & secreta sponsi præsentia, sed ut cuique paratum est a patre ipsius. Non enim nos cum eligimus, sed ipse elegit nos, & posuit nos, & vbi ab eo quisque positus est, ibi est. Denique mulier vna compuncta secus pedes domini Iesu sortita est locũ, cum altera suæ deuotionis fructum ad caput inuenerit, si tamen altera. Porro Thomas in latere, Ioannes in pectore, Petrus in sinu patris, Paulus in tertio cœlo, secreti huius gratiam sunt assecuti. Quis nostrum digne distinguere sufficiat has ueritates meritorũ, uel potius præmiorum? Ne omnino tamen præterijsse, quod ipsi nouimus uideamur, prior mulier strauit sibi in tuto humilitatis, posterior in solio spei. Thomas in solido fidei, Ioannes in lato charitatis, Paulus in intimo sapientiæ, Petrus in luce ueritatis. Sic ergo apud sponsum mansiones multę sunt, & siue regina, siue concubina, siue etiam de numero sit adolescentularum, congruum quæque pro meritis accipit ibi locum, terminumque quousque liceat sibi contemplādo procedere, & introire in gaudium domini sui, & rimari dulcia secreta sponsi. Quod suo loco distinctius quantum dignabitur ipse suggerere, demonstare conabor. C

Nunc uerò id nosse sufficiat, nulli adolescentularum, nulli concubinarum, nulli, uel reginarum patere omnino accessum ad secretum illud cubiculi quod suæ illi columbæ formosæ, perfecti vni vnicum sponsus seruat. Vnde, nec ego sane indignor si non ad illud admittor, præsertim cum constet mihi ne ipsam quidem sponsam interim adhuc ad omne, quod vult peruenire secretum. De Cant. 1. b
nique, & flagitat indicari sibi vbi pascat, ubi cubet in meridie. Sed audite quousque peruenerim, aut me peruenisse putauerim. Nec enim iactantiæ deputandum est, quod in uestros pando profectus. Est locus apud sponsum de quo sua iura decernit, & disponit consilia ipse uniuersitatis gubernator leges constituens omni creaturæ, pondus, & mensuram, & numerum. Et locus ille altus, & secretus, sed minime quietus. Nam etsi ipse quantum in se est disponit omnia suauiter, disponit tamen, & contemplantem qui forte eo loci peruenerit, quiescere non permittit: sed mirabiliter quanuis delectabiliter rimantem, & admirantem fatigat, redditque inquietum.

Pulchre utrũque in cōsequētibus sponsa exprimit, & delectationē uidelicet istiusmodi cōtemplationis, & inquietudinem, ubi, & se dormire, & cor suum uigilare fatetur.

Nam in somno quidem suauissimi stuporis placidæque admirationis sentire quietem, in vigilijs vero inquietę nihilominus curiositatis ac laboriosæ exercitationis pati se fa-
D tigationem significat. Hinc beatus Iob. Si
Iob 7. a dormiero, ait, dico, quando consurgam? & rursus expectabo vesperam. Sentisne in his verbis sanctam animam velle interdum molestam quodãmodo declinare suauitatem, eandemque rursum suauem molestiam affectare? Non.n.dixisses quando consurgam, si ex toto ei quies illa suæ contẽplationis placuisset: sed etsi ex toto displicuisset non denuo expectasset horam quietis, id est vesperam. Non igitur locus est iste cubiculi, vbi nequaquam per omnem modum quiescitur. Est item locus, de quo super rationalem reprobam quidem creaturam immobilis uigilat secretissima, & seuerissima animaduersio iusti iudicis Dei, terribilis in consilijs super filios hominum. Cernitur inquã a timorato contemplatore hoc loco Deus iusto, sed occulto iudicio suo reproborũ, nec diluens mala, nec acceptans bona, insuper, & corda indurans, ne forte doleant, & resipiscant, & conuertantur, & sanet eos. Et hoc non absque certa, & æterna ratione: quod tãto formidolosius constat esse, quanto immobilius fixum extat in æternitate. Pauendum valde, quod in propheta de huiusmodi legimus, vbi loquens ad angelos suos Deus sic
Esa. 26. b ait: Misereamur impio. Quibus pauentibus
Ibidem. atque quærentibus. Non ergo discet facere iustitiam? Non, inquit, subdensque causam. In terra, ait, sanctorum iniqua gessit, & nõ uidebit gloriam Domini. Timeant clerici, timeant ministri ecclesiæ, qui in terris sanctorum quas possident, tam iniqua gerunt,
E vt stipendijs, quæ sufficere debeant minimè contenti, superflua quibus egeni sustentandi forent, impie sacrilegeque sibi retineant: & in vsus suę superbiæ, atque luxuriæ victũ pauperum consumere non vereantur: duplici profecto iniquitate peccantes, quòd, & aliena diripiunt, & sacris in suis uanitatibus & turpitudinibus abutuntur. Talibus ergo cum in præsentiarum parcere, ac misereri, ne in æternum parcat, cuius iudicia abyssus multa aduertitur: quis hoc loco requiem, quærat? Habet hęc visio tremorem iudicij, non securitatem cubiculi. Terribilis est locus iste, & totius expers quietis. Totus inhorrui siquando in eum raptus sum, illam apud me replicans cum tremore sen-tentiam. Quis scit si est dignus amore an odio? Nec mirum si titubo ego ibi (folium vtique, quod a uento rapitur, & stipula sicca) ubi, & maximus ille contemplator suos, quoque fatetur pene motos fuisse pedes, pene effusos gressus. Et dicebat. Zelaui super iniquos, pacem peccatorum videns. Quare? In labore, inquit, hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur, ideoque tenuit eos superbia, ne humilientur ad pœnitentiam, sed damnentur propter superbiam cum superbo diabolo, & angelis eius. Nam qui in labore hominum non sunt, in labore dæmonum profecto erunt, dicente iudice. Itẽ maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius. Est tamen Dei locus, & iste, plane non aliud, quã domus Dei & porta cœli. Hic nempe timeri dicitur Deus. Hic sanctum & terribile nomẽ eius, & tanquam ingressus gloriæ. Initium plane sapientiæ timor Domini. Nec te moueat, quòd initium sapientiæ huic demum loco dederim, & non priori. Ibi quippe in quodã quasi adiutorio suo docentem de omnibus magistram audimus sapientiam, hic & suscipimus. Ibi instruimur quidem, sed hic afficimur. Instructio doctos reddit, affectio sapientes. Sol non omnes quibus lucet, etiam calefacit: sic sapientia multos quos docet, quid sit faciendum, non continuo etiam accendit ad faciendum. Aliud est multis diuitias scire, aliud & possidere: nec notitia diuitem facit, sed possessio. Sic prorsus, sic aliud est nosse Deũ, & aliud timere: nec cognitio sapientem, sed timor facit, qui & afficit. Túne sapientẽ dixeris, quem sua scientia inflat? Quis illos sapientes nisi insipientissimus dicat, qui cũ cognouissent Deum, non tanquã Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt? Ego magis cum apostolo sentio, qui insipiẽs cor eorum pronunciat. Et bene initium sapientiæ timor Domini: quia tunc primum Deus animæ sapit, cum eam afficit ad timẽdum, non cum instruit ad sciendum. Times Dei iustitiam, times potentiam, & sapit tibi iustus, & potens Deus: quia timor sapor est. Porro sapor sapientem facit, sicut scientia scientem, sicut diuitiæ diuitem. Quid ergo prior locus? Tantum præparat ad sapientiam. Illic præpararis, ut hic initieris. Præparatio, rerum cognitio est. Verum hanc facillime sequitur elationis tumor, si non reprimat timor, ut merito dicatur: Initium sapientiæ

Eccl. 9. a
Iob 13. d
psa. 72. a
Ibidem.
Mat. 25. d
Gen. 28. d
psa. 110. b
F
Ibidem.
Eccle. 1. b
Rom. 1. c

G pientiæ timor domini, qui se pesti insipientię primus opponit. Ibi itaque quidã accessus est ad sapientiam, hic & ingressus. Porro nec hic nec ibi speculanti perfecta est quies: quia illic Deus apparet tanquam solicitus, hic tanquam turbatus. Non ergo cubiculum quæsieris in his locis, quorum alter auditorium quasi docentis, alter prætorium iudicis magis apparet.

Sed est locus vbi vere quiescens, & quietus cernitur Deus, locus omnino non iudicis, non magistri, sed sponsi, & qui mihi quidem (nam de alijs nescio) plane cubiculum sit, siquando in illum contigerit introduci. Sed heu rara hora, & parua mora. Clare ibi agnoscitur misericordia domini ab æterno, & usque in æternũ super timentes eũ. Et fœ-
psa.118.b lix qui dicere potest Particeps ego sum omnium timentiũ te, & custodientium mandata tua. Stat propositum Dei, stat sententia pacis super timentes eũ, ipsorum & dissimulans mala, & remunerans bona, ut miro modo eis non modo bona, sed & mala coope-
Psal.31.a rentur in bonum. O solus vere beatus cui
Rom. 3. c non imputauit dominus peccatũ. Nam qui
Rom. 8. f non habuerit peccatũ, nemo. Omnes enim peccauerũt, et omnes egent gloria Dei. Quis accusabit tamen aduersus electos Dei? Sufficit mihi ad omnem iustitiam solum habere propitium cui soli peccaui. Omne quod mihi ipse non imputare decreuerit, sic est quasi non fuerit. Non peccare, Dei iustitia est: ho-
1.Ioã. 3.b minis iustitia, indulgentia Dei. Vidi hæc, &
H intellexi illius sententię veritate: Omnis qui natus est ex Deo non peccat: quia generatio cœlestis seruat eum. Generatio cœlestis æterna prædestinatio est, qua electos suos Deus dilexit, & gratificauit in dilecto filio suo an-
Psal. 62.a te mundi constitutionem sic in sancto apparentes sibi, ut uiderent virtutem suam, & gloriam suam, quo eius forent consortes hæreditatis, cuius & appareret conformes imaginis. Hos ergo aduerti quasi nunquam peccasse, quoniam & si qua deliquisse videntur in tempore, non apparent in æternitate: quia charitas patris ipsorum cooperit mul-
Psa. 31. a titudinem peccatorum, & dixi beatus quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata: cum subito tãta mihi quoque de me suborta fiducia, & infusa lætitia est, quantus certe in loco horroris, id est in loco secundæ uisionis non præcesserat timor, ita vt mihi visus sim tanquam vnus ex illis beatus esse. O si durasset. Iterum iterumque visita me domine in salutari tuo, psa.105.a
ad uidendum in bonitate electorum tuorum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ. O ueræ quietis locus, & quem non immerito cubiculi appellatione censuerim, in quo Deus non quasi turbatus ira, nec velut distentus cura prospicitur, sed probatur uoluntas eius in eo bona, & beneplacens, & perfecta. Visio ista non terret, sed mulcet, inquietam curiositatem non excitat, sed sedat, nec fatigat sensus, sed tranquillat. Hic uere quiescitur. Tranquillus Deus tranquillat omnia, & quietum aspicere quiescere est. Cernere est regem post diurnas forensium quasi lites causarum, dimissis a se turbis, cu I
rarum molestias declinantem, petentem de nocte diuersorium, cubiculum introeuntem cum paucis, quos hoc secreto, & hac familiaritate dignatur, eo certe securius, quo secretius quiescentem, eo serenius se habentem, quo placidius solos intuentem quos diligit. In hoc arcanum, & in hoc sanctuarium Dei si quem forte vestrum aliqua hora sic capi, & sic abscondi contigerit, vt minime auocet, aut perturbet, vel sensus egens, vel cura pungens, vel culpa mordens, vel ea certę, quæ difficilius amouentur irruentia imaginum corporearum phantasmata: poterit quidem hic cum ad nos redierit, gloriari, & dicere. Introduxit me rex in cubicu- Cant.1.a
lum suum. Quod tamen an ipsum sit de quo exultat sponsa non temere affirmauerim. Est tamen cubiculum, & cubiculum regis: quia nimirum de tribus quos triplici assignauimus visioni, solus factus est in pace locus iste. Vt enim aperte monstratum est, & in priori exigua, & in secundo nulla percipitur quies, cum & illic apparens admirabilis, ad indagandi studium exerceat curiositatem, & hic innotescens terribilis, infirmitatem concutiat. At uerò tertio isto in loco non plane terribilis, nec tam admirabilis quam amabilis apparere dignatur, serenus & placidus, suauis, & mitis, & multæ misericordiæ omnibus intuentibus se. Iam vt horum, quæ de cellario, orto, cubiculo, longiori sunt disputata sermone, memoria vestra compendium teneat: mementote trium temporum, trium meritorum, trium quasi præmiorum. In orto aduerte tempora, merita in cellario, præmia in triplici illa contemplatione cubi K
culum inquirentis. Et de cellario quidem ista sufficiant. Porro de orto, uel cubiculo

si qua addenda, aut alia forte, quam dicta sint, modo aduertenda occurrerint, loco suo non prætereamus. Sinautem, sufficiant, quæ dicta sunt, & minime iterentur, ne vnquam in fastidium (quod absit) veniant ea, quæ proferuntur ad laudem, & gloriam sponsi ecclesiæ domini nostri Iesu Christi, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

Hic ostenditur qualiter beatus Bernardus diu distulerit prosequi præsens opus, propter schisma quod in ecclesia suscitauerat Petrus Leonis contra verum papam Innocentium secundum: tandem diuina clementia suffragante, beatus Bernardus ipsum schisma sedauit: & omnes ecclesiæ aduersarios, mortuo Petro Leone, cum papa Innocentio pacificauit: & postmodum ad opus hoc, quod intermiserat, repedauit. Sermo XXIIII.

Hoc demum tertio fratres reditũ ab vrbe nostrum clemẽtior oculus è cœlo respexit, & vultus tãdem serenior desuper arrisit nobis, quieuit Leonina rabies, finem accepit malitia, ecclesia pacem recepit. Ad nihilum deductus est in cõspectu eius malignus, qui eam per hoc ferme octennium diro schismate conturbarat. Num vero ego gratis de tan- L tis periculis ero redditus vobis? Vestris desiderijs donatus sum, vestris me profectibus paro: quorum viuo meritis, volo viuere studiis, & saluti. Quodque dudum cœpta in Canticis me exequi vultis, libenter quidem accipio, & dignum arbitror interruptũ potius resarcire sermonem, quam noui ordiri quippiam. Vereor autem ne dissuetum per id temporis animum, & distentum diu habitum, non solum ad tam diuersa, sed etiam ad tam indigna, dignitas materiæ prout oportet non admittat. Sed si quod habeo, hoc vobis do: poterit, & fideli obsequio meo. Deus, etiam quod non habeo dare vt dem. Si non, culpetur sane ingenium, non voluntas. Locus autem vnde incipere debemus (ni fallor) iste est. Recti diligunt te. Quod *Cant. 1. a* antequam explanare incipiamus quid sit, videamus cuius sit, quisnam hoc videlicet dicat. A nobis nanque exigitur, quod auctor non loquitur. Et fortasse melius adolescentulis id damus, vt suis verbis, & hoc addant. Recti diligunt te. Et cui hoc potissimum personæ congruere iudicamus? Si adolescentulis, matri sine dubio id loquuntur. Siquidem cum dixissent ei. Exultabimus, & lætabimur in te, memores vberum tuorum *Ibidem. a* super vinum: nec dubium quin matri loquerentur: continuato sermone hoc quoque intulerunt. Recti diligunt te, puto propter aliquas de numero ipsarum, quæ non idem saperent, licet pariter currere viderẽtur, quæ sua sunt quærentes, & non ambulantes simpliciter, neque sincere, sed speciali gloriæ ma- M tris inuidentes, & captantes occasionẽ murmurãdi aduersus eam, ex eo nimirum, quòd sola in cellaria introijsset. Quod non est *2. Co. 11. f* aliud nisi, quod Apostolus ait: periculum in falsis fratribus. Ipsæ sunt denique quibus exprobrantibus subinde pro se satisfacere cogitur, vbi eis ita respondet. Nigra sum, *Cant. 1. b* sed formosa, filiæ Hierusalem. Itaque propter murmurantes, & blasphemantes dicitur ab his, quæ bonæ, quæ simplices, quæ humiles, & mansuetæ sunt, ab his inquam dicitur sponsæ, consolandi gratia. Recti diligunt te. Non sit tibi, inquiunt, cura de iniqua reprehensione blasphemarum harũ, cum constet, quia recti diligunt te. Bona profecto consolatio cum blasphemamur a malis bene facientes, si recti diligant nos. Omnino sufficit aduersus os loquentiũ iniqua, opinio bonorum cum testimonio conscientiæ. In Domino laudabitur anima *Psa. 33. a* mea, audiant mansueti, & lætentur. Mansueti, inquit, lætentur, mansuetis placeam, & æquanimiter odio, quicquid in me iactare uoluerit liuor perditarum. Ergo in hoc sensu puto appositum, recti diligunt te. Nec absurde, ut æstimo, cum ubique pene in choro adolescentularum tales inueniam, quæ acta sponsæ curiose obseruent, derogandi non imitandi causa. Torquemur in bonis seniorum suorum, malis pascuntur. Videas ambulare seorsum, conuenire sibi, & sedere pariter, moxque laxare procaces linguas in detestandum susurriũ. Vna uni coniungitur, nec spiraculum incedit in eis, tanta est libido detrahendi, audiendiue detrahentem. Ineunt fami- A liaritatem ad maledicendum concordes ad discordiam. Conciliant inter se inimicissimas amicitias, & pari consentanee malignitatis affectu celebratur odiosa collatio. Haud secus egere quondam Herodes, & *Luc. 23. b* Pilatus, de quibus narrat euangelium, quia facti sunt amici in illa die, hoc, est in die dominicæ passionis. Conuenientibus sic

in

1.Cor.11.b in unum, non est dominicam cœnam manducare, sed magis propinare, & bibere calicem dæmoniorum, dum importantibus linguis aliorum perditionis virus, aliorum aures intrantem mortem libenter excipiũt.
Hiere.9.f Sic quippe iuxta prophetam, intrat mors per fenestras nostras, cum prurientes auribus, & oribus, læthale poculum detractionis inuicem nobis ministrare contendimus. Non veniat anima mea in concilio detrahentium: quoniam Deus odit eos, dicente
Rom.1.d apostolo: Detractores Deo odibiles. Quam sententiam Deus ipse loquens in psalmo, au
Psa.110.a di quomodo affirmat: Detrahentem, inquit secreto proximo suo, hunc persequebar. Nec mirum, cum id præcipue vitium charitatem quæ Deus est, & quidem cæteris acrius, impugnare, & persequi cognoscatur, quemadmodum vos quoque potestis aduertere. Omnis qui detrahit, primum quidem seipsum prodit vacuum charitate: deinde quid aliud detrahendo intendit, nisi ut is cui detrahit, veniat in odium vel contemptum ipsis apud quos detrahit? Ferit ergo charitatem in omnibus qui se audiunt, lingua maledica: & quantum in se est, ne-
B cat funditus, & extinguit: non solum autẽ, sed & in absentibus uniuersis ad quos volãs verbũ forte per eos qui præsentes sunt peruenire contigerit. Vides quàm facile, & in breui ingentem multitudinem animarũ velociter currẽs sermo tabe malitiæ huius inficere possit? Propterea dicit de talibus pro-
Psa.130.b pheticus spiritus: Quorum os maleditione
Ibidem. & amaritudine plenum est, veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Vtique tam veloces, quàm velociter currit sermo. Vnus est qui loquitur, & vnum tantum verbum profert, & tamen illud vnum verbum vno in momento multitudinis audientium dum aures inficit, animas interficit. Cor siquidem felle liuoris amarum per linguæ instrumentum spargere, nisi amara non potest, dicente Domino. Ex abundãtia
Luc.6.g cordis os loquitur. Et sunt species pestis huius, dum alij quidem nudè atque irreuerenter vti in buccam venerit, virus euomant detractionis. Alij autem quodam simulatę verecundiæ fuco conceptam malitiam quã retinere non possunt, adumbrare conantur. Videas præmitti alta suspiria, sicque quadam cum grauitate, & tarditate, vultu mœsto, demissis superciliis, & voce plangẽti egredi maledictionem, & quidem tanto per suasibiliorem, quanto creditur ab his qui audiunt, corde inuito, & magis condolentis affectu, quàm malitiose proferri. Doleo inquit, uehementer, pro eo quòd diligo eum satis, & nunquam potui de hac re corrigere eum. Et alius: Mihi quidem, ait, bene cõpertum fuerat de illo istud, sed per C
me nunquam innotuisset. At quoniam per alterum patefacta est res, veritatem negare non possum: dolens dico, reuera ita est. Et addit: Grande damnum. Nam alias quidem in pluribus valet, cæterum in hac parte (vt verum fateamur) excusari minime potest. His paucis aduersus malignissimũ vitium commemoratis, reuertamur ad explanandi ordinem, & demonstremus qui sint hoc loco intelligendi recti. Non enim arbitror sentire quẽpiam rectę intellgẽtię, secundum corpus rectos dici eos qui sponsam diligunt. Propterea demonstranda à nobis est spiritualis, id est, animi cordis ue rectitudo. Spiritus est qui loquitur, spiritualibus spiritualia comparans. Ergo secundum animum non secũdum terrenam, & feculentam materiã Deus hominẽ rectum fecit. Ad imaginem quippe, & similitudinem suam creauit illum. Ipse verò quemad psal.91.c
modum psallis, rectus dominus deus noster, & nõ est iniquitas in eo. Rectus itaque deus rectum fecit hominem similem sibi, id est sine iniquitate, sicut non est iniquitas in eo. Porro iniquitas cordis est, non carnis vitium, vt per hoc noueris in spirituali portione tui, & non in crassa luteaque substantia Dei similitudinem conseruandam fore siue reparandam. Spiritus enim est Deus, & eos qui uolunt similes ei uel perseuerare, uel fieri, oportet intrare ad cor, atque in spiritu id negocij actitare: ubi reuelata facie speculantes gloriam Dei, in eandem imaginem trãsformentur, de claritate in claritatem, tanquam à Domini spiritu. Quanquam, & cor D
poris staturam dedit homini Deus rectã, forsitan ut ista corporea exterioris uiliorisque rectitudo figmenti hominem interiorem illum qui ad imaginẽ Dei factus est spiritualis suæ seruandæ rectitudinis admoneret, & decor limi deformitatem argueret animi. Quid enim indecentius quam curuũ recto corpore gerere animum? Peruersa res est & feda, luteum vas quod est corpus de terra, oculos habere sursum, cœlos libere suspicere, cœlorũque luminaribus oblectare aspectus: spiritualẽ verò cœlestemque creaturã.

suam

suos econtrario oculos, id est internos sensus atque affectus, trahere in terram deorsum, & quae debuit nutriri in croceis, haerere luto tanquam vnam de suibus, amplexarique stercora. Erubesce anima mea diuinã in pecorinam commutasse similitudinem. Erubesce volutari in cœno, quæ de cœlo es. Erubesce anima (ait corpus) in mei consideratione. Creata similis creanti recta, me quoque accepisti adiutoriũ simile tibi, utique secundum lineamenta corporeæ re-
Eph. 5. f ctitudinis. Quocunque te vertas, siue ad deũ sursum, siue ad me deorsum (nemo siquidem carnem suam vnquã odio habuit) ubique occurrit tibi species decoris tui, ubique pro statu tuæ dignitatis habes de magisterio sapientiæ familiarem admonitionem. Me ergo meam (quam tui gratia accepi) retinẽte, & seruante prærogatiuam, tu quomodo non confunderis amisisse tuam? Cur suam in te conditor intuetur abolita similitudinem, cum tuam in me tibi conseruet, assi-
E dueque repræsentet? Iam omne adiutoriũ quod tibi ex me debebatur, vertisti tibi in cõfusionem: abuteris obsequio meo, indigne humanum corpus inhabitas, brutus, & bestialis spiritus. Istiusmodi ergo curuæ animæ non possunt diligere sponsam, quoniã non sunt amicæ sponsi, cum sint mũdi.
Iac. 4. b Qui vult, inquit, amicus esse huius mundi, inimicus Dei constituitur. Ergo quærere, & sapere quæ sunt super terram, curuitas animæ est: & e regione meditari ac desiderare quæ sursum sunt, rectitudo. Et hanc rectitudinem, vt sit perfecta in omnibus, inueniri necesse est sensu atque consensu. Illum vero rectum corde dixerim, qui, & recte in omnibus sentiat & à recto quod sentit, in nullo dissentiat. Ecce de quibus dicitur ad sponsam: Recti diligunt te. Qui videlicet in omnibus, recte, & recto acquiescunt. Rectum reuera te dixerim, si recte in omnibus sentias, & factis non dissentias. Inuisibilis animi statum nunciet fides, & actio. Rectum iudica, si fide catholicum, & iustum opere probaueris. Si quò minus, curuum censere non dubites. Sic nempe habes Si recte offers, & recte non diuidis, peccasti. Recte quidem quodcunque horum offers, recte autem ab alterutro ea non diuidis. Noli esse rectus oblator, & prauus diuisor. Quid diuidis actum a fide? Inique diuidis fidem perimens tuam. Nam fides sine operibus mortua est. Munus mortuum offers deo

Si enim quædam anima fidei ipsa deuotio Iac. 2. d
est, quid fides quæ non operatur ex dilectione, nisi cadauer exanime? Bene honoras deũ F
munere fœtido? bene placas tuæ fidei interfector? Quomodo hostia pacifica, vbi tam Gene. 4. b
sæua discordia est? Non mirum si Cain insurrexit in fratrem, qui suam prius occiderat fidem. Quid miraris, o Cain, si ad tua non respicit munera qui te despicit? Nec hoc mirum si non respicit ad te, quia ita diuisus es in te. Si manum deuotioni quid animum das liuori? Non concilias Deum tibi, discors tecum. Non placas, sed peccas etsi nondum quidem impie feriendo, sed tamen diuidendo non recte. Etsi necdum fratricida, iam tamen fideicida teneris. Nunquid redus vel quãdo manum porrigis deo, cuius cor in terram trahit liuor, & fraternũ odium? Quomodo rectus, cuius fides mortua, cuius opus mors, cuius nulla deuotio, amaritudo multa? Erat quidem in offerente fides, sed non in fide dilectio. Recta oblatio, sed crudelis diuisio. Mors fidei est separatio charitatis. Credis in Christum? fac Christi opera, ut uiuat fides tua. Fidem tuã dilectio animet, probet actio. Non incuruet terrenum opus, quem fides cœlestiũ erigit. Qui te dicis in Christo manere, debes sicut ipse ambulauit, & tu ambulare. Quod si propriam gloriam quęris, florenti inuides, absenti detrahis, reponis lædenti te: hoc Christi non fecit. Confiteris te nosse Deum, factis autem negas? Non recte plane, sed impie linguam Christo, animam dedisti diabolo. Audi ergo quid dicat: Ad Tit. 1 d
Homo iste labiis me honorat, cor autẽ eius Marc. 7. b
longe est à me. Non es profecto rectus, qui G
tam non recte diuidis. Non potes attollere caput pressum diaboli iugo. Non te surrigere præuales, cui dominatur iniquitas. Ini- Psa. 37. a
quitates tuę supergressę sunt caput tuum, & sicut onus graue grauatæ sunt super te. Iniquitas denique se det super talentum plũbi. Vides quod non faciat hominem rectum fides etiam recta, quæ non operatur ex dilectione? At qui sine dilectione est, non habet unde diligat sponsam. Sed nec opera quamuis recta rectum cor efficere sufficiunt sine fide. Quis enim rectũ dicat hominem non placentem Deo sine fide autem impossibile est placere Deo. Qui nõ placet Deo, Heb. 11. d
non potest illi placere deus. Nam cui placet Deus, Deo displicere nõ potest. Porrò cui nõ placet Deus, nec sponsa eius. Quomodo

ergo

ergo rectus qui nec Deum diligit, nec Ecclesiam Dei cui dicitur: Recti diligunt te? Cant. 1.a Si ergo nec fides sine operibus, nec opera sine fide sufficiunt ad animi rectitudinē: nos qui in Christū credimus fratres, rectas studeamus facere uias nostras & studia nostra. Leuemus corda nostra cū manibus ad Deū, ut toti recti inueniamur, fidei nostræ rectitudinem rectis actibus comprobantes, dilectores sponsæ, dilecti à sponso Iesu Christo Domino nostro, qui est deus benedictus in secula. Amen.

De nigredine & formositate sponsæ, id est Ecclesiæ, quid sint.
Sermo. XXV.

H Ecce quod dixeram in sermone, quia æmulis lacessentibus spōsa respondere cogatur, quæ corpore quidem de numero adolescentularum esse uidentur, animo autē longe sunt. Ait nempe: Nigra sum sed formosa, filiæ Hierusalem. Cant. 1.b Patet quòd detraherent ei, nigredinem improperantes. Sed aduerte spōsæ patientiam ac benignitatem. Non modo enim non reddidit maledictū pro maledicto, sed insuper benedixit, filias Hierusalem uocans, quæ magis pro sua nequitia filiæ Babylonis, uel filiæ Baal, aut si quod aliud nomen improperij occurrisset, appellari meruerant. Sanè didicerat à Propheta, imò ab ipsa vnctione quæ docet suauitatem, calamum quassatum non cōterendum, & linum fumigans non extinguendum. Esa. 42.a Propterea non putauit amplius irritandas satis commotas per se, nec quicquam addendum stimulis inuidiæ qua torquebātur. Psa. 119.b Magis autem cum his, qui oderunt pacem studuit esse pacifica, sciens se etiam insipientibus debitricem. Maluit ergo ipsas fauorabili demulcere uocabulo, quia curę fuit ei infirmarum potius operam dare salui, quàm propriæ ultioni. Omnibus quidem optanda est illa perfectio, propriè autē optimorum forma est prælatorum. Sciunt quippe boni fidelesque præpositi languentium sibi creditam animarum curam, non pompam. Cumque internum murmur cuiuspiam illarum querule uocis indicio deprehendunt, etsi in ipsos usque ad conuicia & contumelias prorumpentis, medicos se, I & non dominos agnoscentes, parant confestim aduersus phrenesim animæ non uindictam, sed medicinam. Hæc igitur ratio cur sponsa filias Hierusalem dicat eas ipsas quas maleuolas sustinet atque maledicas, uidelicet ut in blando sermone deliniat murmurantes, commotionem sedet, sanet liuorem. Scriptum est enim. Lingua pacifica compescit lites. Prou. 15.d Alias uero filiæ reuera Hierusalem quodammodo sunt quæ huiusmodi sunt, nec falso ita eas nominat sponsa. Siue enim propter sacramenta Ecclesiæ, quę indifferenter quidem cum bonis suscipiunt, siue propter fidei æque communem confessionem, siue ob fidelium corporalem saltem societatem, seu etiam propter spem futuræ salutis, à qua omnino nō sunt quādiu hic uiuunt, uel tales desperandę, quantumlibet uiuant desperatæ: non incongrue filię Hierusalē nominantur. Videamus iam quid illud fuerit dicere: Nigra sum, sed formosa. Nullane in his uerbis repugnantia est? Absit. Propter simplices dico, qui inter colorem & formam discernere nō nouerunt, cum forma ad compositionem pertineat: nigredo color sit. Nō omne denique quod nigrum est, continuo deforme est. Nigredo (uerbi causa) in pupilla non dedecet. Et ingredi quidam lapilli in ornamentis placent. Et nigri capilli candidis uultibus etiam decorem augent & gratiam. Sic tibi quoque facile aduertere est in rebus innumeris. Quanquam sine numero sunt, quæ in superficie quidem reperies decoloria: in compositione uero decora. Tali K fortassis modo potest sponsa cum pulchritudine utique compositionis, næuo non carere nigredinis, sed sane in loco peregrinationis suæ. Alioquin erit cum eam sibi in patria exhibebit spōsus glorię gloriosam non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi. At uero nunc si diceret, quia nigredinem non haberet, seipsam seduceret. & ueritas in ea non esset. Quamobrem ne mireris quia dixit: Nigra sum: & rursum nihilominus, quia formosa sit, gloriatur. Quomodo enim non formosa, cui dicitur. Veni formosa mea? Cui autem dicitur, Veni, nondum peruenerat: ne forte quis putet hoc dictū nō quidē huic nigræ, quæ adhuc laborat ueniēdo in via: sed beatæ illi quæ iā prorsus absque nigredine regnat in patria. Sed audiamus unde nigram, & unde formosam se dixerit. An nigram quidem ob terrā conuersationē quā prius habuit sub principe huius mūdi, imaginem

imaginem terrestris hominis adhuc portás: formosam uerò de cœlestis similitudine quã postea commutauit, ambulans iam in nouitate vitæ? Sed si hoc est: cur non magis de præterito, Nigra fui, & non nigra sum, dicit? Si cui tamen placet hic sensus: id quod
Cant. 1. b sequitur, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis: sic oporteret intelligi, vt de veteri quidem conuersatione Cedar, de noua uero Salomonis se dixerit tabernaculum. Hoc enim esse pelles quod tabernaculum, propheta ostendit dicens: Repente vastata sunt tabernacula mea: subitò pelles meç. Prius igitur nigra sicut vilissima tabernacu
L la Cedar: postea formosa sicut pelles glorio
Hie. 4 e si regis. Sed uideamus quomodo ad statum potius vitæ potioris utrunque respiciat. Si cõsideremus habitum exteriorem sanctorum, eum qui in facie est, quàm sit humilis utique & abiectus, & quadam neglectus incuria: cum tamen identidem intus reuelata facie gloriam Dei speculantes, in eandem imaginem transformentur de claritate in claritatem, tanquam à Domini spiritu: nonne unaquælibet talis anima meritò nobis uidebitur posse respondere exprobrantibus sibi nigredinem: Nigra sum, sed formosa? Vis ubi denique demonstrem animã, & nigram pariter & formosam? Epistolæ, inquiunt, graues sunt: sed prçsentia corpo
2. Co. 10. c ris infirma, & sermo contemptibilis. Paulus hic erat. Itane Paulum o filiæ Hierusalem, de præsentia corporis æstimatis, & tãquam decolorem deformemque contemnitis, quia cernitis homũculum afflictari in fame & siti, in frigore & nuditate, in laboribus plurimis, in plagis supra modum, in mortibus frequenter? Hæc sunt quæ denigrant Paulum. Pro huiusmodi doctor gentium reputatur inglorius, ignobilis, niger, obscurus: tanquam denique peripsema huius mundi. Enimuero nõne ipse est qui rapitur in paradisum, qui unum alterumque perambulans, usque ad tertium sui puritate penetrat cœlum? O uere pulcherrima anima, quam etsi infirmum inhabitanté corpusculum, pulchritudo cœlestis admittere non despexit: angelica sublimitas non reie
M cit, charitas diuina non repulit: hanc vos dicitis nigram? Nigra est, sed formosa, filiæ Hierusalem. Nigra uestro, formosa diuino angelicoque iudicio. Et si nigra est, forinsecus est. Sibi autem pro minimo est, ut a uobis iudicetur, aut ab his qui secũdum faciem iudicant. Homo siquidem uidet in facie, Deus autem intuetur cor. Propterea etsi nigra foris, sed intus formosa, ut ei placeat cui se probauit. Non enim uobis, quibus si adhuc placeret, Christi seruus nõ esset. Fœlix nigredo quæ mentis candorem parit, lumen scientiæ, conscientiæ puritatem. Audi denique quid per prophetam Deus promittat istiusmodi nigris, quos aut humilitas pœnitentiæ, aut charitatis zelus, tanquã solis æstus decolorasse uidetur. Si fuerint, ait, peccata uestra ut coccinũ, quasi Esa. 1. e
nix dealbabuntur: & si fuerint rubra quasi uermiculus, uelut lana alba erunt. Nõ plane contemnenda in sanctis ista nigredo extera, quæ candorem operatur internum, & sedem proinde præparat sapiẽtiæ. Candor Sap. 7. d
est enim vitæ æternç sapientia, ut sapiẽs diffinit: & candidam oportet esse animam, in qua ipsa sedem elegerit. Quod si anima iusti sedes est sapientiæ, haud dubie dixerim animam iusti esse candidam: & fortassis iusticia ipsa candor est. Iustus autẽ erat Pau- 2. Ti. 4. b
lus, cui reposita fuerat corona iusticiç. Candida proinde Pauli anima erat, & sapiẽtia sedebat in ea, ita ut sapientiam loqueretur inter perfectos, sapientiam in mysterio abscõditam, quam nemo principum mundi hu- A
ius agnouit. Porrò hunc in eo sapientiæ iusticiæque candorem nigredo illa exterior de præsentia corporis infirma, de laboribus plurimis, de ieiuniis ac uigiilijs multis, aut operabatur, aut promerebatur. Ideoque & quod nigrum est Pauli, speciosius est omni ornatu extrinseco, omni etiam regio cultu. Nõ cõparabitur ei quantalibet pulchritudo carnis, non cutis utique nitida, & arsura non facies colorata vicina putredini, non uestis preciosa obnoxia uetustati, nõ auri species, splendorue gemmarum, seu quæque talia, quæ omnia sunt ad corruptionem. Meritò proinde omnis cura sanctorum, spreto ornatu cultuque superfluo exterioris sui hominis, qui certe corrumpitur, omni se diligentia prçbet, & occupat excolendo ac decorando interiori illi, qui ad imaginẽ Dei est, & renouatur de die in diem. Certi sunt enim, Deo non posse esse quicquã acceptius imagine sua, si proprio fuerit restituta decori. Propterea & omnis gloria eorum intus, non foris est: hoc est, non in flore fœni, aut in ore uulgi, sed in Domino. Vnde & dicunt: Gloria nostra hæc est, testimo- 2 Co. 1. c
nium conscientiç nostrç: quod cõscientiæ solus

solus sit arbiter Deus: cui soli placere desiderant: & cui placere, sola vera, & summa gloria est. Nō mediocris planè gloria illa quæ intus est, in qua gloriari dignatur, & dominus gloriæ, dicente Dauid: Omnis gloria eius filiæ regis ab intus. Et tutior sua cuique gloria, dum habet eam in semetipso, & non in altero. At non in solo fortassis cādore interno, sed in exteriori quoque nigredine gloriādum, nequid omnino sanctis depereat, sed omnia cooperentur in bonum. Non solum igitur in spe, sed, & gloriari in tribulationibus. Libenter, ait, gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me uirtus Christi. Optanda infirmitas quę Christi virtute compensatur. Quis dabit mihi non solum infirmari, sed, & destitui ac deficere penitus à memetipso, vt Domini virtutum virtute stabiliar? Nam uirtus in infirmitate perficitur.

psal. 44. c

B

2. Co. 12. c

Ibidem.

Denique ait: quando infirmor, tunc fortis sum, & potens. Quod cum ita sit, pulchre sponsa conuertit sibi ad gloriam quod ei pro opprobrio ab æmulis intorquetur, non modo formosam, sed, & nigram esse se glorians. Non enim erubescit nigredinem, quam nouit præcessisse, & in sponso: cui similari quantę etiam glorię est? Nil sibi gloriosius proinde putat quā Christi portare opprobrium. Vnde vox illa prorsus exultationis, & salutis: Absit mihi gloriari, nisi in cruce Domini mei Iesu Christi: Grata ignominia crucis ei qui crucifixo ingratus non est. Nigredo est, sed forma & similitudo domini. Vade ad sanctum Esaiam, & describet tibi qualem in spiritu illum viderit. Quem namque alium dicit virum doloris, & scientem infirmitatem, & quia nō erat ei species neque decor? Et addidit: Non putauimus eum tanquam leprosum, & percussum à Deo, & humiliatū: Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra, & liuore eius sanati sumus. Ecce vnde niger. Iunge, & illud sancti Dauid. Speciosus forma præ filliis hominum, & habes totum in sponso quod sponsa de se hoc in loco testata est. Num tibi recte, & ipse videtur secundum ea quæ dicta sunt ęmulis posse respondere Iudæis: Niger sum sed formosus, filii Hierusalem? Niger planè: cui non erat species neque decor. Niger: quia vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abiectio plebis. Denique seipsum

Gal. 6. d

Isa. 53. a

Ibidem.

C

psal. 44. a

psa. 21. b

fecit peccatum, & nigrum dicere vereat? Intuere sanè pannis sordidum, plagis liuidum, illitum sputis, pallidum morte, & nigrum vel tunc profecto fatebere. Percūctare etiam apostolos eundem ipsum qualē in monte perspexerint, aut certe angelos in qualem prospicere concupiscant, & nihilominus formosum mirabere. Ergo fomosus in se, niger propter te. Quam formosum, & in mea forma te agnosco Domine Iesu, non ob diuina tantum quibus effulges miracula, sed, & propter veritatem, & mansuetudinē, & iustitiam. Beatus qui te in his hominem inter homines conuersantem diligenter obseruans seipsum præbet pro viribus imitatorem tui. Hoc iam beatitudinis munus formosa tua primitias suæ dotis accepit, nec quod formosum est tui imitari pigra, nec quod nigrum sustinere concusa. Vnde, & dicebat: Nigra sum, sed formosa filiæ Hierusalem. Et addidit similitudinem sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. At istud obscurum est, nec attingendum omnino fatigatis. Habetis tempus ad pulsandum. Si non dissimulatis, aderit qui reuelat mysteria: nec cūctabitur aperire, qui, & ad pulsandum inuitat. Ipse est enim qui aperit, & nemo claudit: sponsus ecclesiæ Iesus Christus Dominus noster qui est benedictus in secula seculorum, Amen.

D

Apo. 3. b

Sermo vigesimussextus, in quo beatus Bernardus interserit plāctum, & mærorē suum pro morte venerabilis Gerardi monachi fratris sui.

Icut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. Hinc incipiēdum, quia hic desiit sermo superior. Hoc expectatis audire quid sit, & qualiter ei quod proximo tractatum est capitulo coaptetur: quia similitudo est. Potest enim hoc ita subiunctum fuisse ut utraque pars similitudinis ad id solū respondeat quod ibi præcesserat. nigra sum. Potest, & ita ut duobus illis duo ista, id est singulis referantur. Ille sensus simplicior, iste obscurior est. Sed tentemus vtrumque: & prius quidem hunc qui difficilior apparet. Non autem in duobus primis, sed in duobus duntaxat extremis difficultas est. Nam Cedar quidem (quod interpretatur tenebræ) aperte satis cum nigredine conuenire

Cant. 1. b

nigra uidetur : sed pelles Salomonis cum for[illegible]sitate non ita. Porrò tabernacula in eandem [illegible] nominus concurrere conuenientiã [illegible] non uideat? Quid enim tabernacula; nisi nostra sunt corpora, in quibus peregrinamur? Nec enim habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Sed &

E militamus in eis tãquã in tabernaculis: prorsus uiolenti ad regnum. Denique militia

Iob 7.a est uita hominis super terram. Et quandiu militamus in hoc corpore, peregrinamur à Domino, idest à luce. Nam dominus lux est : & inquantum quisque cum eo non est, in tantum in tenebris est, hoc est in Cedar. Flebilem proinde uocem illam agnoscat suam : Heu mihi quia incolatus meus

Psa.119.a prolongatus est, habitaui cũ habitantibus Cedar, multum incola fuit anima mea. Est ergo hoc habitaculum nostri corporis non ciuis mansio, aut domus indigenæ : sed aut tabernaculum militantis, aut stabulum uiatoris. Est inquã hoc corpus tabernaculum, & tabernaculum Cedar, quod nimirũ animam quasi obiectu sui, incircunscripti luminis interim nunc fraudat aspectu : nec sinit omnino uidere illud, nisi per speculum quidem & in ænigmate, non autem facie

2.Co.13.d ad faciem. Videsne unde Ecclesiæ nigredo, unde pulcherrimis quoque animabus nonnulla rubigo inhæserit? De tabernaculo profectò Cedar : de exercitio laboriosæ militiæ : de diuturnitate miseri incolatus : de angustijs ærumnosi exilii : de corpore denique fragili & graui, quia corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit

Sapiē.9.d terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Propterea & cupiunt dissolui : ut corpore leuatæ, Christi auolent in amplexus. Vnde & gemens una de miseris aiebat :

Rom. 7.d Infœlix ego homo, quis me liberabit de cor

F pore mortis huius? Scit nimirum quæ huiusmodi est, quod non possit in tabernaculo Cedar carere ad purum macula aut ruga, non quantulacunque nigredine : & cupit exire, ut se possit exuere. Et hæc ratio cur sponsa nigram se dixerit sicut tabernacula Cedar.

Sed enim quomodo formosa sicut pelles Salomonis? At nescio quid sublime ac sacrarum sentio in his pellibus inuolutum, quod minime ausim omnino contingere, nisi ad nutum sane ipsius, qui reposuit & si-

Prou.25.d gnauit. Legi nimirum : Qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Supersedeo igitur & differo. Vobis interim curæ erit solito impetrare fauorem uestris precibus : ut eo alacriores quo fidentiores redeamus ad id, quod attentioribus eget animis. Et fortassis inueniet pius pulsator, quod temerarius scrutator non posset, quãquam & mœror finem imperat, & calamitas quam patior. Quousque enim dissimulo, & ignis quem intra meipsum abscõdo, triste pectus adurit, interiora depascitur? Clausus latius serpit, sæuit acrius. Quid mihi & cantico huic qui in amaritudine sum? Vis doloris abducit intentionem, & indignatio Domini ebibit spiritum meum. Subtracto siquidem illo per quem mea in Domino studia utcunque libera esse solebant, simul & cor meum dereliquit me. Sed feci uim animo, ac dissimulaui usque huc, ne affectus fidem uincere uideretur. Denique plorantibus aliis ego (ut aduertere potuistis) siccis oculis secutus sum inuisum funus, siccis oculis steti ad tumulum quousque cuncta peracta sunt

exequiarum solennia. Indutus sacerdota- G libus, solitas in eum orationes proprio ore compleui, terram meis manibus ex more ieci super dilecti corpus terram meis mox futurum. Qui me intuebantur, flebant & mirabantur quod non flerem ipsę : cum nõ illum quidẽ, sed me potius qui illum amisissem, omnes miserarentur. Cuius enim uel ferreum pectus super me ibi non moueretur, quem uideret Gerardo superstitem? Commune damnum, sed præ meo non reputabatur infortunio. At ego quibus poteram uiribus fidei, reluctabar affectui, nitens uel inuitus non moueri frustra addictione naturæ, vniuersitatis debito, conditionis usu, potentis iussu, iudicio iusti, flagello terribilis, Domini uoluntate. Pro huiusmodi semper extunc & deinceps exegi à memetipso non indulgere multo fletui, multum tamen turbatus & mœstus. Nec potui imperare tristiciæ, qui potui lachrymę : sed ut scriptum est, Turbatus sum, &

non sum locutus. At suppressus dolor al- Psal.76.a tius introrsum radicauit, eo (ut sentio) acerbior factus, quod non est exire permissus. Fateor, uictus sum. Exeat necesse est foras quod intus patior. Exeat sane ad oculos filiorũ, qui scientes incommodum planctum humanius æstiment, dulcius consolentur. Scitis, o filij, quam iustus sit dolor meus, quam dolenda plaga mea. Cernitis nempe

pe quam fidus comes deseruit me in uia hac qua ambulabam, quam uigil ad curam, quã non segnis ad opus, quam suauis ad mores.
H Quis ita mihi pernecessarius? cui æque dilectus ego? Frater erat genere, sed religione germanior: Dolete quæso, vicem meã vos, quibus hęc nota sunt. Infirmus corpore eram, & ille portabat me. Pusillus corde eram, & confortabat me. Piger, & negligens, & excitabat me. Inprouidus & obliuiosus, & commonebat me. Quo mihi auulsus es? quo mihi raptus è manibus homo vnanimis, homo secundum cor meum?

Amauimus nos in vita: quomodo in morte sumus separati? Amarissima separatio, & quam non posset omnino afficere nisi mors Quando .n. me viuus viuũ desereres? Omnino opus mortis, horrendum diuortium. Quis.n.tã suauis vinculo mutui nostri non pepercisset amoris, nisi totius suauitatis inimica mors? Bene mors, quæ unum rapiẽdo, duos furiosa peremit. An nõ mors etiã mihi? Immo plus mihi, cui vtique omni morte infœlicior vita seruata est. Viuo ut viuens moriam, & hoc dixerim uitam? Quam mitius me priuares, o austera mors, vitæ usu quam fructu. Nam vita sine fructu grauior mors. Denique duplex malum ligno paratur infructuoso, securis & ignis.
psal.76.a Mat.3.c Ergo meis laboribus inuidens, elongasti à me amicum, & proximum: per cuius maxime studium erant (si quando erant) fructuosi. Satius proinde mihi fuisset periclitari vita quam tua Gerarde præsentia, qui meorum in domino studiorum eras solicitus incitator, fidelis adiutor, cautus examinator.
I Cur quæso aut amauimus, aut amisimus nos? Dura conditio, sed mea miseranda fortuna, non, & illius. Nam tu chare frater si charos amisisti, chariores utique recepisti. Me uero quænam iam miserum consolatio manet post te unicum solatium meum? Placita fuit pariter utrique societas corporum pro morum concordia: sed solũ me diuisio uulnerauit. Commune quod libuit: quod triste, & lugubre, meum: in me transierunt iræ, in me confirmatus furor est. Erat ambobus alterutrum grata præsentia, dulce consortium, suaue colloquium: sed tãtas utriusque delicias ego per
Ibidem. didi, tu mutasti. Et quidem immutatis illis retributio multa. Quanto fœnore gaudiorum, ac benedictionum cumulo cares hodie nobis frater charissime: tanto habes certe pro me tantillo repositam tibi Christi præsentiam. Nec dispendium sentis absentiæ à nobis tuæ angelorũ admixtus choris. Non est igitur quod causeris tu de nostra quasi subtracta tibi præsentia, cui affatim sui suorũque copiã Dominus maiestatis indulsit. At ego pro te quid? quam uellem scire quid nam santias nunc de me illo unico tuo, medius nutante curis, & pœnis, destituto te baculo imbecillitatis meæ: si tamen licet adhuc cogitare de miseris: ingresso abyssum luminis, atque illo pelago ęternæ fœlicitatis absorpto: forte enim etsi nostri nos secundum carnem, sed nunc iam non nosti: & quoniam introisti in potentias Domini, memoraris iusticiæ eius solius, immemor nostri. Psa.70.c Cæterũ qui adhæret Deo, unus spiritus est, & in diuinum quẽdam totus immutatur affectum: nec potest iam sentire aut sapere nisi Deum, & quod sentit aut sapit Deus, plenus Deo. 1.Co.6.d Deus autem charitas est Ioan. 4. e
K & quanto quis coniunctior Deo, tanto plenior charitate. Porrò impassibilis est Deus sed non incompassibilis, cui proprium est misereri semper & parcere. Ergo & te necesse est misericordem esse, qui inhæres misericordi quamuis iam minime miser sis: & qui non pateris, compateris tamen: affectus proinde tuus non est imminutus sed immutatus, nec quoniam deum induisti, nostri cura te exuisti: & ipsi enim cura est de nobis. 1.Pet.g.a 2.Co.13.d psa.73.d Esa.49.d Quod infirmum est abiecisti, sed non quod pium. Charitas denique nunquam excidit: Non obliuisceris me in finem. Videor mihi quasi audire fratrem meum dicentem: Nunquid mater obliuisci poterit filii vteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Non expedit prorsus. Scis ubi verser, ubi iaceam, ubi reliqueris me. Non est qui porrigat manum. Ad omne quod emerserit, respicio ad Gerardum vt consueuerã, & non est. Heu tunc ingemisco miser, sicut homo sine adiutorio. Quem consulam in ambiguis, cui in aduersis fidã, quis portabit onera, quis pericula propulsabit? Nonne ubique gressus meos Gerardi oculi anteibant? Nonne tuum Gerarde pectus curæ meæ notius quã meũ ipsius habebant, familiarius incursabãt, acrius urgebãt? Nõne in lingua tua illa placabili & potenti meã à sermonibus seculi frequẽtissime uẽdicabas,

& amico

Esa. 50 b & amico reddebas silentio? Dominus dede
L rat illi linguam eruditam, ut sciret quando deberet proferre sermonem. Ita denique in prudentia responsorum suorum, & in gratia data sibi desuper, & domesticis satisfaciebat & exteris, ut pene me nemo requireret cui prior forte Gerardus occurrisset. Occurrebat autem aduentantibus, opponens se, ne subito meum ocium incursaret. Si quibus sane per se satisfacere nō quibat, hos perducebat ad me, cæteros emittebat. O uirum industrium, ò amicum fidelem: & amico gerebat morem, & officijs charitatis non deerat. Quis uacua ab eo recessit manu? Si diues, consilium: si pauper, subsidium reportabat. Nec quærebat quæ sua sunt, qui se medijs ingerebat curis ut ego uacarem. Sperabat enim (sicut erat humillimus) maiorem de nostra quiete fructum, quam si uacaret ipse. Interdum tamen postulabat absolui, & alteri cedere, quasi qui melius prouideret. Sed ubi ille inueniretur? Nec petulanti aliquo (ut assolet) in eo officij detinebatur affectu, sed solo intuitu charitatis. Siquidem plus omnibus laborabat, & minus omnibus accipiebat, ita ut sæpe cum alijs necessaria ministraret, egeret ipse in pluribus, uerbi causa cibo aut ueste. Denique cum se sentiret decessui propinquare: Deus, inquit, tu scis quod quantum in me fuit semper optaui quietem mihi intendere, tibi uacare. Sed implicitum tenuit timor tuus, uoluntas fratrum, & studium obediendi, super omnia abbatis pariter & fratris germana dilectio. Ita est. Gratias tibi frater, de om-
M ni fructu meorum, si quis est in Domino, studiorum. Tibi debeo si profeci, si profui. Tu intricabaris & ego tuo beneficio feriatus sedebā mihi, aut certe diuinis obsequiis sanctius occupabar, aut doctrinæ filiorum vtilius intendebam. Cur enim securus intus non essem, cum te scirem agentem foris manum dexteram meam, lumen oculorum meorum, pectus meum, & linguam meā? Et quidem indefessa manus, oculus simplex,
psal. 36. f pectus consilii, lingua loquens iudicium, sicut scriptū est: Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium. Sed quid dixi foris agentē illum, quasi interna Gerardus nesciret, ac spiritualiū expers esset donorum? Norunt qui illum norunt spirituales, quam uerba eius spiritum redolerent. Norunt contubernales, quam mores eius & studia non carnem saperent, feruerent spiritu. Quis illo rigidior in custodia disciplinę, quis in castigando corpus suum districtior, suspensi vel sublimior in contemplando, subtilior in differendo? Quotiens cum eo disserēs ea didici quæ nesciebam, & qui docturus aduenerā, doctus magis abscessit? Nec mirū de me, cū magni ac sapiētes viri idipsum nihilominus ex illo sibi accidisse testentur. Nō cognouit litera- psal. 70. e turā, sed habuit literarū inuentorē sensum, habuit & illuminātē spiritū. Nec in maximis tantum, sed & in minimis maximus erat, quid (uerbi causa) in ædificiis, in agris, ortis, aquis, cunctis denique artibus seu operibus rusticorum, quid inquam uel in hoc rerum genere Gerardi subterfugit peritiā? Cæmentarijs, fabris, agricolis, ortolanis, sutoribus atque textoribus facile magister erat. Cumque omniū iudicio omnibus esset sapientior, solis in suis oculis non erat sapiens. Vtinam multos etsi minus sapientes, non plus tangeret illa maledictio. Væ qui sapientes estis in oculis uestris. Scientibus Isa. 5. e
A ista loquor, & adhuc plura his de illo, & maiora compertis. Parco tamen, quia caro mea & frater est, hoc tamen securus addo, mihi utilis in omnibus & præ omnibus fuit. Vtilis in paruis & magnis, in priuatis & publicis, foris & intus. Merito ex eo pendebam totus, qui mihi totum erat. Solum pene reliquerat mihi prouisoris honorem & nomen. Nam opus ipse faciebat. Ego uocitabar abbas, sed ille præerat in solicitudine. Merito requieuit in illo spiritus meus, per quem licebat delectari domino in omnibus, prædicare liberius, orare securius. Per te inquam mihi frater mi mens sobria, & grata quies, sermo efficatior pinguior oratio, frequentior lectio, & feruētior affectus. Heu sublatus es, & hæc omnia simul. Tecum omnes pariter abiere deliciæ, & lætitiæ meæ. Iam curæ irruunt, iam molestiæ hincinde pulsant, & angustiæ vndique solum me repererunt, solæ mihi te abeunte remanserunt, solo sub sarcina gemo. Aut ponere aut opprimi necesse est, quia tu tuos humeros subduxisti. Quis mihi tribuat cito mori post te? Nam pro te noluim nec te tua fraudare gloria. Porro super uiuere tibi, labor, & dolor. Viuam quoad viuam in amaritudine, viuam in mœrore: & hæc sit mihi consolatio, ut mœrendo affligar. Non parcā, & iuuabo manū domini.

Etenim

Etenim manus Domini tetigit me, Me inquam tetigit,& percuſcit,non illum, quem vocauit ad requiem. Me occidit, cum ſuccidit illum. Nunquid enim occiſum quis dixerit quem plantauit in uita? At quod illi vitæ ianua fuit,mihi planè eſt mors:meque illa morte mortuum dixerim,non hunc qui obdormiuit in Domino. Exite exite lachrymę iampridem cupientes:exite, quia is qui uobis meatum obſtruxerat, commeauit. Aperiātur cataractæ miſeri capitis,& erumpant fontes aquarū, ſi forte ſufficiāt ſordes diluere culparum quibus iram merui. Cum conſolatus fuerit ſuper me Dominus, tunc fortaſsis, & ego merear conſolari, ſi tamen non pepercero à mœrore.Nam qui lugent, ipſi conſolabuntur. Propterea condeſcendat mihi omnis ſanctus, & in ſpiritu lenitatis, qui ſpiritualis eſt,ſuſtineat lamentantem.

Matt.5.a

Luctus meus humano quæſo penſetur affectu, non vſu. Videmus nempe mortuos quotidie plangere mortuos ſuos,fletū multum,& fructum nullum. Non culpamus affectum,niſi cum excedit modum,ſed cauſam. Ille nimirum naturæ eſt,& eius turbatio pœna peccati, hæc vanitas, & peccatum. Etenim ibi ſola (niſi fallor) plorantur damna glorię carnis, vitæ præſentis incommoda. Et plorandi qui ita plorant. Nunquid ego ſic? Similis mihi affectus,ſed altera cauſa,diſsimiliſque intentio. Nulla mihi ſanè querela de omnibus, quæ ſunt mundi. In his profecto, quæ ſunt Dei ademptum doleo fidele auxilium, ſalutare conſilium. Gerardum lugeo, Gerardus eſt in cauſa,frater carne, proximus ſpiritu, ſocius propoſito.

C

Adhæſit anima mea animæ illius:& vnā fecit de duabus nō conſanguinitas,ſed vnanimitas. Carnis quidem neceſsitudo non defuit: ſed plus iunxit ſocietas ſpiritus, conſenſus animorum,morum conformitas. Cū ergo eſſemus cor vnum & anima una, hanc meam pariter,atque ipſius animam pertranſiuit gladius,& ſcindens mediam partem locauit in cœlo, partem in cœno deſeruit. Ego ego illa portio miſera in luto iacens, truncata parte ſui,& parte potiori, & dicitur mihi, ne fleueris? Auulſa ſunt uiſcera mea à me,& dicitur mihi, ne ſenſeris? Sentio,ſentio, vel inuitus,quia nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea ænea eſt: ſentio prorſus, & doleo, & dolor meus in conſpectu meo ſemper. Nam ſane nos poterit duritiæ, & inſenſibilitatis arguere ille qui verberat,quomodo illos de quibus ait. Percuſsi eos,& non doluerunt. Affectū meum confeſſus ſum,& non negaui. Carnalem quis dixerit, ego humanum non nego,ſicut nec me hominem. Si nec hoc ſufficit,nec carnalem negauerim. Nam & ego carnalis ſum, venundatus ſub peccato,addictus morti, pœnis & ęrumnis obnoxius. Nō ſum (fateor) inſenſibilis ad pœnas mortem horreo meam,& meorum. Meus Gerardus erat,meus plane. An non meus qui frater ſanguine fuit,profeſsione filius,ſolicitudine pater, conſors ſpiritu, intimus affectu? Is receſsit a me,ſentio, læſus ſum,& grauiter. Ignoſcite filij: immo ſi filij, vicem dolete paternam. Miſeremini mei, miſeremini mei,ſaltem vos amici mei,qui certe conſideratis,quā grauia pro peccatis recepi de manu Domini. In uirga indignationis ſuæ percuſsit me,digne pro meritis, dure pro viribus. An leue qs dixerit, uiuere me abſque Gerardo,niſi qui ignorat quid mihi cū Gerardo? Nec tamen contradico ſermonibus ſancti. Nec reprehendo iudicium quo recepit quiſque quo dignus eſt, ille coronā quā meruit,ego quam debui pœnam. Nunquid quia ſentio pœnam,reprehendo ſentētiam? Humanum eſt illud,hoc impium. Humanum inquam, & neceſſe affici erga charos,ſiue delectabiliter cum præſto ſunt, ſiue cum abſunt,moleſte. Non erit ocioſa ſocialis couuerſatio, præſertim inter amicos: & quid effecerit mutuus amor in ſibi præſentibus, horror indicat ſeparationis,& dolor de inuicem in ſeparatis. Doleo ſuper te Gerarde chariſsime,non quia dolendus,ſed quia ablatus. Et ideo fortaſsis dolendum mihi potius ſuper me, qui bibo calicē amaritudinis. Et ſolus dolendus, quia ſolus bibo. Non enim & tu. Solus ego patior,quod ſolent pariter pati qui ſe diligunt cum ſe amittunt. Vtinam non te amiſerim,ſed præmiſerim, vtinam vel tarde aliquādo ſequar te quocunque ieris. Non enim dubiū quin ad illos ieris quos circa mediū extremæ noctis tuæ inuitabas ad laudem, cum in vultu & voce exultationis ſubito erupiſti in illud Dauidicum, ſtupentibus qui aſsiſtebant. Laudate Dominum de cœlis, laudate eum in excelſis. Iam tibi frater mi nocte adhuc media dieſcebat,nox ſicut dies illuminabatur. Prorſus illa nox illuminatio tua in delicijs tuis. Accitus ſum ego ad id miraculū, videre

D *Iob 19.c*

E *pſa.148.a* *pſa.138.b*

dere exultantem in morte hominem, & insultantem morti. Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? Iam non stimulus, sed iubilus. Iam cantando moritur homo, & moriendo cantat. Vsurparis ad lætitiam mater mœroris, vsurparis ad gloriam gloriæ inimica, vsurparis ad introitum regni porta inferi, & fouea perditionis ad inuentionem salutis, idque ab homine peccatore. Iuste nimirum, quia tu inique in hominem innocentem, & iustum potestatem temeraria vsurpasti. Mortua es, ò mors, & perforata hamo quem incauta glutijsti, cu-
Osee.13.d ius illa uox est in propheta: O mors ero mors tua, morsus tuus ero inferne. Illo inquam hamo perforata, transeuntibus per medium tui fidelibus, latum lætumque exitum pandis ad uitam. Gerardus te non formidat larualis effigies. Gerardus per medias fauces tuas transit ad patriam, non modo securus, sed & lætabundus, & laudans. Cum ergo superuenissem, & extrema iam psalmi me audire clara uoce complesset, su-
Psal.30.b spiciens in cœlum ait: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et repetens eundem sermonem, ac frequenter ingeminans, Pater, pater, conuersus ad me, exhilarata quidem facie, Quanta, inquit dignatio
F Dei patrem hominum esse? quanta hominum gloria, Dei filios esse, & hæredes? Nam si filij, & hæredes. Sic cantabat quem nos lugemus, in quo & meum (fateor) luctum pene in cantum conuertit, dum intentus gloriæ eius, propriæ fere miseriæ obliuiscor. Sed reuocat me ad me pungens dolor, facileque a sereno illo intuitu tanquam a leui excitat somno perstringens anxietas. Plangam igitur, sed super me, quia super illum
Luc.27.d iam vetat ratio. Puto enim si opportunitas daretur, modo diceret nobis: Nolite flere super me, sed super uosipsos flete. Planxit merito Dauid super parricida filio, cui perpetuo sciret obstructum exitum de uen-
2.Reg.1. tre mortis mole criminis. Merito super Saul, & super Ionatham: quibus æquè absorptis semel, emersio iam non sperabatur. Et quidem resurgent, sed non ad uitam. Immo ad vitam, vt uiui in morte infœlicius moriantur. Quanquam de Ionatha possit non immerito hærere sententia. At mihi etsi non ista suppetit plangendi ratio, non tamen nulla. Plango primum super mea ipsius plaga, atque huius iactura domus. Plango deinde super pauperum necessitatibus, quorum Gerardus pater erat. Plango certè, & super vniuerso statu nostri ordinis, nostræ professionis, qui de tuo Gerarde zelo consilio, & exemplo robur non mediocre capiebat. Plango postreme, etsi non super te, propter te tamen. Hinc prorsus, hic afficior grauiter, quia uehementer amo. Et nemo mihi molestus sit, dicens non debere sic affici: cum benignus Samuel super reprobo rege, & pius Dauid super parricida filio satisfecerint affectioni, & non ad iniuriam fidei, non in superni suggillatio- G
nem iudicij. Absalon, fili mi (ait sanctus 2.Re.17.g
Dauid) fili mi Absalon: & ecce plus quam Luc.19 f
Absalon hic. Saluator quoque videns ciuitatem Hierusalem, & præuidens ruiturã, fleuit super eam. Et ego propriam, & quæ in præsenti est desolationem non sentiam? Plagam meam recentem, & grauem non doleam? Ille fleuit compatiendo, & ego patien Ioan.11.e
do non audeam? Et certe ad tumulum Lazari, nec flentes arguit, nec à fletu prohibuit, insuper, & fleuit cum flentibus. Et lachry- Ibidem.
matus est, inquit, Iesus. Fuerunt lachrymę illæ testes profecto naturæ, non indices diffidentiæ. Denique, & prodiit mox ad uocem eius qui erat mortuus, ne continuo putes fidei præiudicium dolentis affectum. Sic nec fletus vtique noster infidelitatis est signum, sed conditionis indicium. Nec quia Iob.6.a
percussus ploro, arguo ferientem, sed prouoco pietatem, seueritatem flectere satago. Vnde, & uerba mea dolore sunt plena, non tamen, & murmure. Nunquid non plenum iustitiæ protuli, quod unius sententiæ complemento, & punitus est qui debuit, & coronatus qui meruit? Et adhuc dico. Bene utrunque fecit dulcis, & rectus dominus: Misericordiam, & iudicium cantabo tibi domine. Cantet tibi misericordia quam fecisti cum seruo tuo Gerardo, cantet, & iudicium quod nos portamus. In altero bonus, in altero iustus laudaberis. An solius laus bonitatis? Est, & iustitiæ: Iustus es do- Psal.118.f
mine, & rectum iudicium tuum? Gerardum H
tu dedisti, Gerardum tu abstulisti: & si dolemus ablatum, nõ tamen obliuiscimur quod datus fuit, & gratias agimus quod habere illum meruimus, quo carere intantum nó uolumus, inquantum non expedit. Recordor Domine pacti mei, & miserationis tuæ, ut magis iustificeris in sermonibus tuis, & uincas cũ iudicaris. Cũ pro causa ecclesiæ anno Psa.50.a
præterito Viterbij essemus, ægrotauit ille,
&

& inualescente languore cum iam proxima
uideretur uocatio, ego ægerrime ferens co-
mitem peregrinationis, & illum comitem
in terra relinquere aliena, nec resignare his
qui mihi eum commiserant, quoniam ama
batur ab omnibus, sicut erat amabilis v al-
de. conuersus ad orationem cum fletu, &
gemitu. Expecta, inquam, Domine us-
que ad reditum. Restitutum amicis tol-
le iam eum si uis, & non causabor. Exau-
disti me Deus: conualuit, opus perfecimus,
quod iniunxeras, rediuimus cum exultatio-
ne reportantes manipulos pacis. Porro
ego oblitus pene sum meæ conuentionis,
sed non tu. Pudet singultuum horum, qui
præuaricationis me arguunt. Quid plu-
ra? Repetisti commendatum, recepisti
tuum. Finem uerborum indicunt lachry-
mæ, tu illis Domine finem modumque in-
dixeris.

De ornatu sponsæ, & qualiter quælibet anima sancta cælum dicatur. Sermo XXVII.

I QVia debitis humanitatis officijs
amicum reuertentem in patriá
prosecuti sumus, redeo fratres
ad propositum ædificádi, quod
intermiseram. Incongruum namque est
flere lætantem, & sedenti ad epulas, lachry-
Esa. 33. c mas multas ingerere, importunum. Sed
Marc. 5. b etsi nostras defleamus ærumnas, ne id qui-
dem oportet nimis, ne non tam amasse il-
lum, quam nostra quæsisse de illo commo-
da uideamur. Temperet sane dilecti gau-
dium moestitiam desolatorum, & tolera-
bilius fiat nobis, quod nobiscum non est,
quia cum Deo est. Fretus ergo orationibus
uestris uolo in lucem, si possum, prodere
quicquid illud est, quod opertum illis pelli-
bus sentio, quæ in exemplum decoris spon
sæ productæ sunt: hoc (si recolitis) tactú fuit,
sed indiscussum remansit: porro discussum,
& declaratum quomodo nigra sit sicut ta-
bernacula Cedar. Quomodo ergo sicut
pelles Salomonis formosa, quasi Salomon
in omni gloria sua quicquam habuerit con
dignum decore sponsæ, & gloria ornatus
eius? Et quidem si non ad decorem spon-
sæ, sed ad nigredinem potius nescio quas
pelles istas, sicut & tabernacula Cedar re-
spicere diceremus: fortassis competeret, nec
deesset, unde id congruere monstraremus,
sicut & monstrabimus. At uero si sponsæ
claritati quarumcunque decorem pellium
comparandum putamus, hic prorsus opus
nobis est eius ad quē pulsastis auxilio, qua-
tenus mysterium hoc digne aperire possi-
mus. Quid namque eorum, quæ in faciem
lucent, si internæ cuispiam sanctæ animæ
pulchritudini comparetur, non uile ac foe- K
dum recto appareat æstimatori? Quid in-
quam tale in se ostendit ea, quæ præterit fi-
gura huius mundi, quod æquare speciē ani-
mæ possit illius, quæ extra terreni hominis
uetustatem, eius qui de coelo est, decorem
induit, ornata optimis moribus pro monili
bus, ipso purior sicut & excelsior æthere, so-
le splendidior? Noli ergo respicere ad istum
Salomonem, cum indagare cupis cuiusmo-
di te pellibus similem in decore sponsa glo-
rietur. Quid est ergo quod dicit. Formo- Canti. 1. b
sa sum sicut pelles Salomonis? Magnum &
mirabile quiddam, ut ego æstimo, si tamen
nō hunc, sed illū hic attēdimus, de quo dici
tur. Ecce plus quā Salomō hic. Nam usque-
adeo is meus Salomon Salomon est, ut non
modo pacificus (quod quidē Salomō inter-
pretatur) sed & pax ipsa uocetur. Paulo Ephe. 2. c
perhibente, quia ipse est pax nostra. Apud
istum Salomonem non dubito posse inue-
niri, quod decori sponsæ omnino compara-
re non dubitem: & præsertim de pellibus
eius aduerte in psalmo. Extendens, ait, coe- Psa. 103. e
lum sicut pellem. Non ille profecto Salo-
mon (etsi multum sapiens, multumque po
tens) extendit coelum sicut pellem, sed is po
tius qui non tam sapiens, quam ipsa sapien
tia est, ipse prorsus extendit, & condidit.
Istius siquidem, & non illius illa uox est.
Quando præparabat coelos (haud dubium Prou. 8. a
quin Deus pater) ego aderam. Aderat sine
dubio præparanti coelos sua virtus suaque
sapientia. Nec putes astitisse ociosam, & L
quasi ad spectandum solummodo: quia di-
xit, Aderam, non etiam præparabam. Respi
ce paulisper inferius, & inuenies aperte sub-
iungentem. Quia erat cum eo componens
omnia. Denique ait. Quæcunque. n. pater fa Prou. 8. c
cit, hæc & filius similiter facit. Et ipse ita- Ioan. 5. c
que extendit coelum sicut pellem. Pulcher- psa. 103. c
rima pellis, quæ in modum magni cuiusdā
tentorij uniuersam operiens faciem terræ,
solis, lunæ, atque stellarum varietate tā spe-
ctabili humanos oblectat aspectus. Quid
hac pelle formosius? Quid ornatius coelo?
Minime tamen, uel ipsum ullatenus con-

ferendum gloriæ, & decori sponsæ, eo ipso succumbens, quod præterit, & hæc figura ipsius, ut pote corporea, & corporeis subiacēs sensibus. Quæ enim uidentur, temporalia sunt, quæ autem non uidentur, ęterna. Sed est rōnalis q̄dā sponsæ species, spiritualisque effigies, ipsaque æterna, quia imago æternitatis. De cor eius (uerbi gratia) charitas est:
1.Co.13.c & charitas, sicut legitis, nunquā excidit. Est
Psal.111.a certè, & iustitia, & iustitia eius, inquit, ma-
Psa.9.d net in seculum seculi. Est etiam patientia, & legitis nihilominus: quia patientia pauperum non peribit in finem. Quid uoluntaria paupertas, quid humilitas? Nónne
Psal.18.d altera regnum æternum, altera æquè exaltationem promeretur æternam? Eo quoque spectat, & timor domini sanctus permanens in seculum seculi. Sic prudentia, sic temperantia, sic fortitudo, & si quæ sunt uirtutes aliæ, quid nisi margaritę sunt quædam in sponsę ornatu, splendore perpetuo corus-
M cantes? Perpetuo inquam, quia sedes, & fundamentum perpetuitatis. Nec enim perpetuæ beatæque uitę omnino locus in anima est, nisi medijs quidem interiectisque uirtutibus. Vnde Propheta Deo (qui
psa.88.c utique uita beata est) Iustitia, inquit, & iu-
Ephes.3.d dicium pręparatio sedis tuæ. Et Apostolus dicit Christum habitare non omnimodo quidem, sed signanter per fidem in cordi
Mat.21.d bus nostris. Domino quoque sessuro super asellum uestes suas discipuli substrauerunt: significantes, Saluatorē, seu salutem nequaquā insidere nudæ animæ, quam nō uidelicet uestitam inuenerit doctrina, & moribus Apostolorū. Et ideo Ecclesia promissionē habens futuræ fœlicitatis, curat interim prę-
psa.44.c parare, & præornare se in uestitu deaurato, circundata uarietate gratiarum atque uirtutum (qualē quidem ex parte descripsimus) quo digna, & capax plenitudinis gratiæ inueniatur. Cæterum spirituali huic tam pulchræ uarietati quam de prima interim stola in quadam ueste suæ sanctificationis accepit, nullo pacto ego comparauerim in decore cœlum hoc uisibile atque corporeum: quamuis in suo genere quidem siderea uarietate pulcherimum. Sed est cœ-
psal.67.g lum cœli, de quo Propheta: Psallite, inquit, Domino, qui ascendit super cœlum cœli ad Orientem. Et hoc cœlum intel-
psa.135.a lectuale ac spirituale, & qui fecit cœlos in intellectu, creauit illud & statuit in sempiternum, ipsumque inhabitat. Ne uero putes sponsæ deuotionem citra illud remanere cœlum, in quo scit habitare dilectum.
Vbi enim thesaurus eius, ibi & cor eius. Mat.6.e
Aemulatur sanè assistentes uultui, ad quem A
suspirat, & quibus se interim non ualet uidendo associare, studet conformare uiuendo, moribus magis, quàm uocibus cla-
mans: Domine, dilexi decorem domus psal.25.d
tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Prorsus de hoc cœlo minime sibi indignum ducit ducere similitudinem. Hoc extentum sicut pellis, non spacijs tamen locorum, sed affectibus animorum. Hoc miris uariisque artificis distinctum operibus. Diuisiones autem sunt non cœlorum, sed beatitudinum. Nam alios quidem posuit angelos, alios autem Archangelos: alios uerò Virtutes, alios Dominationes, alios Principatus, alios Potestates, alios Thronos, alios Cherubim, atque alios Seraphim. Sic stellatum cœlum hoc. Sic depicta hæc pellis. Hæc una de pellibus mei Salomonis, & hæc pręcipua in omni ornatu multiformis gloriæ eius. Habet autem grandis ista pellis, quam plurimas in se ęque Salomonis pelles: quoniam unusquisque beatus, & sanctus qui ibi est, pellis est utique Salomonis. Benigni siquidem sunt atque extendi in charitate, pertingentes usque ad nos, quibus gloriam quā habent, nō inuident, sed optāt, ita ut ex ipsis huius rei gratia demorari, apud nos nō grauētur, seduli circa nos, & curam gerentes nostri, omnes administratorij spiritus, missi in ministerium propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis. Quamobrem sicut cœ-
lū cœli singulariter diciturvniuersa illa mul Hebr.1.d
titudo collecta beatorū: sic & cœli cęlorum propter singulos, qui vtique cœli sunt, nominantur: & ad singulos spectat, quod dici-
tur, Extendens cœlum sicut pellem. Videtis B
credo, quænam illæ pelles, & cuius sint Sa- psa.103.c
lomonis, de quarum spōsa similitudine gloriatur. Nunc iam intueamini eius gloriam, quę & cœlo se comparat: & illi cœlo, quod tanto est gloriosius, quanto diuinius. Nec immeritò usurpat inde similitudinem, unde originē ducit. Nā si propter corpus quod de terra habet, tabernaculis Cedar se assimilatur non & propter animā, quæ de cœlo est, æquè similē se esse glorietur, pręsertim cū vita testetur originē, testetur naturæ dignitatem, & patriæ? Vnum Deum adorat, & colit quomodo angeli, Christū super omnia amat quomō angeli, casta est quomodo

modo angeli idque in carne peccati, & fragili corpore, quod non angeli, quærit postremo, & sapit, quæ apud illos sunt, non quæ super terram. Quod euidentius cœlestis insigne originis, quàm ingenitam, & in regione dissimilitudinis retinere similitudinem, gloriam uitæ cœlibis in terra, & ab exule vsurpari, in corpore denique pene bestiali uiuere angelũ? Cœlestis sunt ista potentiæ, non terrenæ, & quòd uerè de cœlo sit anima quæ hæc potest, aperte indicantia. Audi tamen apertius. Vidi, inquit, ciuitatem sanctam Hierusalem nouam, descendentem de cœlo, à Deo paratam tanquam sponsam ornatam uiro suo: & addidit. Et audiui uocẽ magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitauit cũ eis. Ad quid? Credo ut sibi acquirat sponsã de hominibus. Mirares. Ad sponsam ueniebat, & absque sponsa non ueniebat. Querebat sponsam, & sponsa cũ ipso erat. An duæ erant? Ab sit. Vna est enim, ait colũba mea. Sed sicut de diuersis ouium gregibus unum facere uoluit, ut sit unum ouile, & unus pastor: ita cum haberet sponsam inhærentem sibi a principio multitudinem angelorum, placuit ei, & de hominibus conuocare ecclesiam, atque unire illi, quæ de cœlo est, ut sit una sponsa, & sponsus unus. Ergo ex adiecta ista, perfecta est illa, non duplicata, & agnoscit de se dictum: Vna est perfecta mea. Porro vnam conformitas facit, nunc quidem in simili deuotione, postea verò, & in pari gloria. Habes itaque utrunque de cœlo, & sponsum scilicet Iesum, & sponsam Hierusalem. Et ille quidem ut uideretur, semetipsum exinaniuit formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus, ut homo. At illam in quanam putamus forma seu specie, aut in quo habitu uidelicet descendentem uidit ille qui uidit? An forte in frequentiam angelorum, quos vidit descendentes, & ascendentes super filium hominis? Sed melius dicimus quod sponsam tunc uiderit, cum uerbum in carne vidit, agnoscens duos in carne una. Dum enim sanctus ille Emmanuel terris intulit magisterium disciplinæ cœlestis dum supernæ illius Hierusalem, quæ est mater uostra, uisibilis quædã imago, & species decoris eius per ipsum nobis, & in ipso expressa innotuit: quid nisi in sponso sponsam perspeximus, unũ eundemque dominũ gloriæ admirantes, & sponsum decoratũ corona, & sponsam ornatam monilibus suis? Ipse igitur, qui descendit, ipse est, & qui ascendit: ut nemo ascendat in cœlum, nisi qui de cœlo descendit, unus idemque dominus, & sponsus in capite, & sponsa in corpore. Nec frustra in terris uisus est homo cœlestis, cum de terrenis cœlestes quam plurimos fecerit sibi similes, ut sic quod legitur: Qualis cœlestis, tales, & cœlestes. Extunc igitur in terra uiuitur more cœlestium, dum instar supernæ illius beatæque creaturæ, hæc quoque, quæ à finibus terræ uenit audire sapientiam Salomonis, cœlesti uiro nihilominus casto inhæret amore: etsi necdum quomodo illa iuncta per speciem, tamen sponsata per fidem, iuxta promissum Dei dicentis per prophetam: Sponsabo te mihi in misericordia, & miserationibus, & sponsabo te mihi in fide. Vnde magis magisque conformari satagit formæ, quæ de cœlo venit, discens ab ea uerecunda esse, & sobria, discens pudica, & sancta, discens patiẽs atque compatiens, postremo discens mitis, & humilis corde. Et ideo mortis huiuscemodi contendit, & absceus placere ei in quem angeli prospicere concupiscunt, vt dum desiderio feruet angelico, probet se proinde ciuem sanctorũ, & domesticam Dei, probet dilectã, probet sponsam. Ego puto omnem animam talem nõ modo cœlestem esse propter originem, sed, & cœlum ipsum posse nõ immerito appellari propter imitationem. Et tunc liquido ostendit, quia uere origo ipsius de cœlis est, cum conuersatio eius in cœlis est. Est ergo cœlum sancta aliqua anima, habens solem intellectum lunam, finem, astra uirtutes. Vel certe sol iustitię zelus aut feruens charitas, & luna continentia. Quomodo enim claritas, ut aiunt, lunæ non nisi a sole est: sic absque charitate seu iustitia cõtinentiæ meritum nullum est. Hinc denique sepiens: O quàm pulchra est, inquit, casta generatio cum charitate. Porro stellas dixisse virtutes non me pœnitet, considerantem congruentiam similitudinis. Quomodo nempe stellæ in nocte lucent, in die latent: sic vera virtus, quæ sæpe in prosperis non apparet, eminet in aduersis. Illud sane cautelæ est, hoc necessitatis. Ergo uirtus est sidus, & homo virtutum, cœlum. Nisi quis forte cum Deum per prophetam dixisse legit, Cœlum mihi sedes est: cœlũ hoc volubile visibileque intelligendum existimet

Apo.21.a Ibidem. C Cant.6.c Ioan.10.c philip.2.a D 2.Co.15.f Osee 2 d Ephes.1.d E Sapiẽ.4.a Esa.66.a

stimet, & non potius illud de quo alibi apertius scriptura cómemorat: Anima inquiens, iusti sedes est sapientiæ. Qui autem ex doctrina sapit saluatoris spiritum esse Deum, atque in spiritu adorandum: etiam sedem ei non ambigit assignare spiritualem. Ego vero fidenter id fecerim, non minus in hominis iusti quam in angelico spiritu. Confirmat me in hoc sensu maxime illa fidelis promissio: Ego (ait filius) & pater ad eum (id est ad sanctum hominem) veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Prophetam quoque non de alio dixisse cœlo arbitror: Tu autem in sancto habitas laus Israel. Manifeste autem Apostolus dicit, habitare Christum per fidé in cordibus nostris. Nec mirum si libenter inhabitat cœlum hoc dominus Iesus, quod utique non quomodo cęteros dixit tantum, ut fieret, sed pugnauit, ut acquireret, occubuit ut redimeret. Ideo, & post laborem voto potitus ait: Hæc requies mea in seculum seculi, hic habitabo quoniá elegi eam. Et beata cui dicitur: Veni electa mea, & ponam in te thronum meum. Quid tu tristis es nunc ò anima mea, & quare conturbas me? Putásne, & tu penes te inuenias locum domino? Et quis nobis locus in nobis huic idoneus glorię, sufficiens maiestati? Vtinam, vel mereamur adorare in loco ubi steterunt pedes eius. Quis dabit mihi saltem vestigijs adhærere sanctæ cuiuspiam animę, quam elegit in habitationem sibi? Tamen, & si dignetur infundere, & meam animam unctione misericordiæ suæ, atque ita extendere sicut pellem, quæ utique cum ungitur, dilatatur, quatenus & ego dicere valeam: Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum: potero etiam ipse fortassis ostendere in meipso, etsi nó cœnaculum grande stratum vbi possit recumbere cum discipulis suis, attamen vbi saltem reclinet caput. A lónge suspicio illos certe beatos de quibus dicitur: Et inhabitabo in eis, & deambulabo in illis. O quanta illi animæ latitudo, quanta, & meritorum prærogatiua, quæ diuinam in se præsentiam, & digna inuenitur suscipere, & sufficiens capere? Quid illa cui, & spatia suppetunt, & deambulatoria ad opus quidem maiestatis? Non est profecto intricata forensibus causis curisve secularibus, nec certe ventri, & luxuriæ dedita, sed nec curiosa spectandi, seu cupida omnino dominandi, vel etiam tumida dominatu. Oportet namque primo quidem his omnibus vacuam esse animam, vt cœlum fiat, atque habitatio Dei. Alioquin quomodo poterit vacare, & uidere quoniam ipse est Deus? Sed & odio siue inuidiæ, aut rancori minime prorsus indulgendum, quoniá in maleuolam animam nó introibit sapientia. Deinde necesse est eam crescere ac dilatari, vt sit capax Dei. Porro latitudo eius, dilectio eius: sicut dicit Apostolus: Dilatamini in charitate. Nam etsi anima minimè, cum sit spiritus, quantitatem corpoream recipit, tamen confert illi gratia quod negatum est a natura. Crescit quidem, & extenditur, sed spiritualiter. Crescit non in substantia, sed in uirtute. Crescit, & in gloria. Crescit etiam in templum sanctum in domino. Crescit denique, & proficit in uirum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Ergo quantitas cuiusque animæ æstimetur de mensura charitatis quam habet, ut verbi gratia, quæ multum habet charitatis magna sit, quæ parum parua: quæ uerò nihil, nihil: dicente Paulo: Si charitatem non habuero, nihil sum. Quòd si quantulamcumque habere cœperit, ut saltem diligentes se diligere curet, ac salutare, vel fratres suos, & eos qui se salutant: iam non nihil quidem illam animam dixerim, quę in ratione dati, & accepti socialem saltem retinet charitatem. Veruntamen iuxta sermonem domini quid amplius facit? Nec amplam proinde nec magnam, sed planè angustam modicamque censuerim animam quam adeo modicæ charitatis esse cognouerim. At si grandescat, & proficiat, ita ut transiens limitem angusti obnoxijque amoris huius, latos fines bonitatis gratuitæ tota libertate spiritus apprehendat, quatenus largo quodam gremio bonæ uoluntatis ad omnem seipsam curet extenderę proximum, diligendo vnumquemque tanquam seipsam: nunquid iam illi rectè dicetur: Quid amplius facis? quippe, quæ seipsam tam amplam facit? Amplum inquam gerit charitatis sinum, quæ complectitur vniuersos etiam quibus nulla se nouit carnis necessitudine iunctam, nullis spe percipiendi commodi cuiusquam allectam, nulla percepti redhibitione obnoxiá, nullo denique omnino astrictam debito, nisi illo sane de quo dicitur: Nemini quicquam debeatis, nisi ut inuicem diligatis. Verum si adijcias etiam usquequaque vim facere regno charitatis, ut usque ad ultimos eius terminos occupare illud pius inuasor præualeas,

præualeas, dum ne inimicis quidẽ claudẽda viscera pietatis existimes, benefacias his quoque qui te oderunt, ores, & pro persequentibus ac calumniantibus te, necnon & cum his qui oderunt pacẽ esse pacificus studeas: tunc prorsus latitudo cœli, latitudo tuæ animæ, & altitudo non dispar, sed nec dissimilis pulchritudo: impleturque tũc de-
I mum in ea, quod dicitur. Extendens cœ-
Psal.103.c lum sicut pellem. In quo iam miræ latitudinis, altitudinis, ac pulchritudinis cœlo summus, & immensus, atque gloriosus non modo dignanter habitat, sed & spaciose deambulat. Vidésne quales in se habeat ecclesia cœlos, cum sit nihilominus ipsa in sua quidem vniuersitate ingens quoddã cœlum extentum a mari vsque ad mare, & a flumine vsque ad terminos orbis terrarum? Vide etiam consequenter cui, & in hoc ipso assimiles eam, si tamen non tibi excidit illud, quod paulo ante memoratum est huius rei exemplar, de cœlo videlicet cœli, & de cœlis cœlorũ. Ergo exemplo illius, quæ sursum est mater nostra, hæc quoque, quę adhuc peregrinatur, habet coelos suos, homines spirituales vita, & opinione conspicuos, fide puros, spe firmos, latos charitate, contemplatione suspensos. Et hi pluentes pluuiam verbi salutarem, tonant increpationibus, coruscãt miraculis: hi enarrant gloriam Dei, hi extenti, sicut pelles super omnem terram, legem vitæ, & disciplinæ digito quidem Dei scriptam in semetipsis ostendunt, ad dandam scientiam salutis plebi eius: ostendunt, & euangelium pacis, quoniam Salomonis sunt pelles.

Agnosce iam in his pellibus supernarum illarum imaginem, quæ in sponsi ornatu
Psal. 44.e non longe superius describebantur. Agnosce similiter, & reginam astantem a dextris eius, circũamictam similibus ornamentis, non tamen paribus. Nam etsi huic etiam in loco peregrinationis suæ, & in die uirtutis
Psa.109.b suæ, in splendoribus sanctorum, non mini-
K ma claritatis, atque decoris est portio: differenter tamen illũ coronat integritas, & cõsummatio gloriæ beatorum. Quanquam & sponsam dixerim perfectam, atque beatam, sed ex parte. Nam ex parte tabernaculũ Cedar, formosa tamen, siue in illa portione sui quæ iam beata regnat, siue etiam in illustribus viris, quorum etiã in hac nocte sua sapientia, atque virtutibus tanquã coelũ suis
Dan.12.a sideribus adornatur. Vnde propheta. Qui docti, inquit, fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad iustitiam erudiũt multos, quasi stellę in perpetuas ęternitates. O humilitas, o sublimitas. Et tabernaculum Cedar, & sanctuarium Dei, & terrenum habitaculum, & coeleste palatium: & domus lutea, & aula regia: & corpus mortis, & templum lucis: & despectio denique superbis, & sponsa Christi. Nigra est, sed formosa, fi- Canti.1.b
liæ, Hierusalem, quam etsi labor, & dolor lõgi exilij decolorat, species tamen coelestis exornat, exornant pelles Salomonis. Si horretis nigram, miremini, & formosam. Si despicitis humilem, sublimem suscipite. Hoc ipsum quam cautum, quam plenum consilij, plenum discretionis, & congruentiæ est, quòd in sponsa deiectio ista, & ista celsitudo secundum tempus quidem eo moderamine sibi pariter contemperantur, ut inter mũdi huius varietates, & sublimitas erigat humilem, ne deficiat in aduersis: & sublimem humilitas reprimat, ne euanescat in prosperis? Pulchræ omnino ambæ res cum adinuicem contrariæ sint, sponsę tamen pariter cooperantur in bonum, subseruiunt in salutem. Et hæc pro eo, quod sponsa videtur L
de pellibus Salomonis inducere similitudinem. Restat tamen aperiendus ille super eodem capitulo sensus, quem in principio commemoraui, & promisi, qualiter videlicet tota ad solam nigredinem similitudo referatur: qua quidem non estis promissione fraudandi. Cęterum id differendum in aliud sermonis principium: tum quia hoc iam huius flagitat longitudo, tum etiam, vt præueniat ex more oratio ea quæ in laudem, & gloriam sunt referenda sponsi ecclesiæ Iesu Christi Domini nostri: qui est Deus benedictus in secula seculorum. Amen.

De nigredine, & formositate sponsi, & quomodo non per uisum, sed potius per auditum corporis peruenitur ad notitiam ueritatis.

Sermo XXVIII.

TEnetis credo cuius, & quibus Salomonis pellibus decorem sponsæ sentiam comparatum, si tamen ad ostensionem commẽdationemque referatur decoris data ex his similitudo. At si ad nigredinem magis referenda putetur, sicut & illa de tabernaculis

Cedar: non equidem aliunde occurrit mihi quicquam de pellibus huiusmodi Salomonis, nisi quas forte rex in usum tabernaculi soleret assumere, si quando in tentorijs habitare liberet, quas utique (si quæ tamen fuerunt) obscuras sine dubio, & terras esse necesse fuit, tanquam, quæ quotidiano forent
M expositæ soli, & frequentium iniurijs pluuiarum. Neque id frustra, sed vt is qui intus repositus erat ornatus, nitidior seruaretur. Hoc exemplo sponsa non negat nigredinem, sed excusat: nec probro ducit qualemcunque habitum quem charitas for-
2.Co.11. g met, iudicium veritatis non improbet. Denique quis infirmatur, cum quo non infirmetur? Quis scandalizatur, & non uritur? Induit se compassionis nęuum, vt morbum in altero passionis leuet, uel sanet. Nigrescit candoris zelo, lucro pulchritudinis. Multos candidos facit vnius denigratio, nō cum tingitur culpa, sed cum afficitur cura.
Ioan.11.f Expedit, inquit, ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Expedit, ut vnus pro omnibus denigretur similitudine carnis peccati, & non tota gens nigredine condemnetur peccati. Splendor & figura substantiæ Dei obnubiletur in forma serui pro uita serui. Candor vitę æter-
Psa.44.a nę nigrescat in carne purganda. Speciosus forma præ filiis hominum, pro filiis hominum illuminandis obscuretur in passione, turpetur in cruce, palleat in morte, ex toto non sit ei species, neque decor, vt sibi speciosam, atque decoram acquirat sponsam Ecclesiam sine macula, & sine ruga. Agnosco pellem Salomonis, imo ipsum in in pelle foris nigra Salomonem amplector. Habet & Salomon nigredinem, sed in pelle. Foris niger, in cute niger, non intus. Alioquin omnis gloria eius filiæ regis ab intus. Intus diuinitatis candor, decor uirtutum, splendor gloriæ, innocentiæ puritas
A Sed tegit hæc despicabilior infirmitatis color, & quasi absconditus uultus eius, & despectus, dum tentatur per omnia pro similitudine absque peccato. Agnosco denigratę formam naturæ. Agnosco tunicas illas pelliceas protoplastorum peccātium habitum.
Phili.2.a Denique semetipsum denigrauit formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus ut homo. Agnosco sub pelle hœdi (qui peccatum significat) & manum, quæ peccatum non fecit, & collū per quod mali cogitatio non trāsiuit. Ideo que non est inuentus dolus in ore eius.
Noui quod sis lenis natura, mitis, & humi Esa.53.c
lis corde blandus aspectu, suauis spiritu. Et Psal.44.b
quidem unctus oleo lętitiæ pręconsortibus tuis. Vnde ergo nunc instar Esau pilosus & hispidus? Cuius nam rugosa & terra imago hęc, & unde hi pili? Mei sunt, nam pilosæ manus similitudinem proximi exprimunt pecatoris. Meos agnosco hos pilos, & in pelle mea uidebo Deum Saluatorem
meum. Non tamen Rebecca sic illum indu Iob.19.d
it: sed Maria, tanto digniorem qui benedictionem acciperet, quanto sanctior quæ peperit. Et bene in meo habitu: quia mihi benedictio uendicatur, mihi postulatur hære-
ditas. Siquidem audierat: Postula à me, Psal.2.b
& dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Tuam inquit, hæreditatem, tuamque possesionē dabo tibi. Quomodo dabis ei, si sua est? Et quomodo suam mones ut postulet? Aut quomodo sua, si necesse habet ut postulet? Mihi proinde postulat, qui meam ad hoc
induit formam ut suscipiat causam. Quip B
pe disciplina pacis nostrę super eum dicēte Esa.53.b
Propheta. Et Dominus in eo posuit iniqui Heb.2.d
tatem omnium nostrum: unde debuit fratribus per omnia similari, sicut ait Apostolus, ut misericors fieret. Propterea uox quidē
uox Iacob: manus autem, manus sunt E- Gene.27.e
sau. Suum est, quod auditur ex eo: quod in eo uidetur, nostrum. Quod loquitur, spiritus, & uita est: quod apparet, mortale & mors. Aliud cernitur, & aliud creditur. Nigrum sensus renunciat, fides candidū & formosum probat. Niger est, sed oculis insipientium, nam fidelium mentibus formosus ualde. Niger est, sed formosus. Niger reputatione Herodis, formosus confesione latronis, Centurionis fide. Quam formosum aduerterat qui exclamauit. Verè homo
hic filius Dei erat. Sed in quo aduertit, ad- Mar.15.d
uertendum. Si enim attenderet quod apparebat, quomodo formosus, quomodo filius Dei? Quid nisi deforme, & nigrum oculis spectantium occurrebat, cum expansis in cruce manibus, medius duorum nequam risum malignantibus daret, fletum fidelibus? Et solus erat risui, qui solus poterat esse terrori, solus honori debuerat. Vnde igitur aduertit pulchritudinem cruci-
fixi, & quod is sit filius Dei, qui cum psal.53.d
iniquis reputatus est? Respondere aliquid ad id, nostrum nec fas nec opus est.

Nec

Nec enim euangelistæ hoc diligentia prçteriit. Sic enim habes: Videns autem Centu-
Mar.15.d rio qui ex aduerso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Verè hic homo filius Dei erat
C Ergo ad vocem credidit, ex voce agnouit filium Dei, & non ex facie. Erat enim fortasse ex ouibus eius, de quibus ait: Oues meæ uocem meã audiunt, & cognosco meas
Ioan.10.a & cognoscunt me meæ. Auditus inuenit quod non uisus. Oculum species fefellit, auri veritas se infudit. Oculus pronunciabat infirmum, oculus fœdum, oculus miserũ, oculus morte turpissima cõdemnatum. Auri Dei filius, auri formosus innotuit: sed nõ Iudæorũ quia erant incircũcisi auribus. Merito Petrus abscidit auriculam serui: ut uiã faceret veritati, & ueritas liberaret eum id est liberum faceret. Erat ille Centurio incircuncisus, sed non aure, qui ad unam expirantis uocem sub tot infirmitatis indiciis Dominum maiestatis agnouit. Ideoque nõ despexit quod vidit, quia credidit quod nõ uidit: Non autem credidit ex eo quod vidit sed ex eo proculdubio quod audiuit, quia fides ex auditu. Dignum quippe fuerat per superiores oculorum fenestras veritatem intrare ad animam: sed hoc nobis o anima, seruatur in posterum, cum videbimus faciẽ. Nunc autem vnde irrepsit morbus, inde remedium intret, & per eadem sequatur vestigia vita mortem, tenebras lux, venenum serpentis, antidotum veritatis: & sanit oculum qui turbatus est, ut serenus videat quẽ turbatus non potest: Auris prima mortis ianua, prima aperiatur, & vitæ. Auditus qui tulit, reparet visum, quoniam nisi crediderimus, non intelligemus. Ergo auditus
Psal.50.b ad meritum, visus ad prçmium. Vnde propheta: Auditui meo, inquit, dabis gaudi-
D um & lætitiam: quod fidelis retributio audi
Matt.5.a tionis, beata visio sit, & beatæ meritum visionis fidelis auditio. Beati, ait mũdo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Porro fide oportet mũdari oculum qui videat deũ
Act.15.c queãdmodũ habes: Fide mundans corda eorũ. Interim ergo dũ nec dum paratus est uisus auditus excitetur, auditus exercitetur, auditus excipiat veritatẽ. Fœlix, cui veritas attestatur dicens: In auditu auris obediuit
Psa.17.g mihi. Dignus qui videam, si priusquã uideam, obedisse inueniar. Securus videbo, ad quem me obedientię munus præcesserit.
Esa.50.b Quam beatus qui ait: Dominus Deus aperuit mihi aurem, & ego non contradico, retrorsum non abij. Vbi & voluntarie habes obedientię formam, & longanimitatis exẽplum. Qui enim non contradicit, spontaneus est: & qui retro nõ abiit, perseuerat. Vtrumque necessarium, quoniam hilarem datorem diligit Deus. Et qui perseuerauerit usque in finem, hic saluus erit. Vtinam 2.Cor.9.b Matt.10.c
& mihi aperiat aurem Dominus, intret ad &c 24.b
çor meum sermo veritatis, mundet oculum Psal.9.g
& lætæ præparet visioni, ut dicam Deo etiã Ioan.15.a
ipse: Prçparationem cordis mei audiuit auris tua. Vt audiam à Deo, etiam ipse cum Luc.11.d Deu.6.a
cæteris obedientibus: Et vos mundi estis 1.Re.3.b
propter sermonẽ quem locutus sum vobis. Psal.84.b
Nec omnes mundantur qui audiũt, sed qui E
obediunt. Beati qui audiunt, & custodiũt illud. Talem requirit auditum qui mandat dicens: Audi Israel. Talem offert qui ait: Loquere Domine, quia audit seruus tuus. Talem spondet qui dicit: Audiam quid loquãtur in me Dominus Deus. Et ut scias etiam spirtum sanctum hunc in animæ spirituali profectu ordinem obseruare, ut videlicet prius formet auditum, quã lætificet visum: Audi, inquit, filia, & vidẹ. Quid in- Psal.44.c
tendis oculum? Aurem para. Videre desideras Christum? oportet te prius audire eum, audire de eo, ut dicas cum videris:
Sicut audiuimus, sic vidimus. Immensa Psal.47.b
claritas, uisus angustus, & non potes ad eã. Potes auditu, sed non aspectu. Clamantẽ denique Deum, Adam ubi es non videbã iam peccator, audiebam tamem. Sed auditus aspectũ restituet, si pius, si vigil, si fi- Gen.3.b
delis præcesserit. Fides purgabit, quem turbauit impietas. Et quem inobedientia clausit, aperiet obedientia. Denique à manda Ps.118.n
tis tuis intellexi, inquit, quòd intellectum reddat obseruatio mandatorum, quem tulit trãgressio. Aduerte adhuc in sancto Isaac quomodo præ cæteris sensibus auditus in iam sene viguerit. Caligant oculi patriarchæ, palatum seducitur, fallitur manus, nõ fallitur auris. Quid mirum si auris perci- Rom.10.c
pit veritatem, cum fides ex auditu aditus Gene.27.c
per verbum Dei, verbum Dei veritas sit? Vox, inquit, vox Iacob est: nihil verius. Manus autem, manus sunt Esau: nihil falsius. Falleris, manus similitudo decepit te. Nec in gustu veritas etsi suauitas est. Nam quomodo habet veritatem, qui se putat edere venationem, cum domesticis vescatur hœdorum carnibus? multo minus oculus qui nihil videt. Non est ueritas in

F in oculo, non sapientia. Væ qui sapientes estis, ait, in oculis vestris. Num bona sapientia, cui maledicitur? Mūdi est, ac per hoc stultitia apud Deum. Bona, & vera sapientia trahitur de occultis, vt sapit beatus Iob. Quid foris eam quæris in corporis sensu? Sapor in palato, in corde sapientia est. Ne quæras sapientiam in oculis carnis, quia caro, & sanguis non reuelat eam, sed spiritus. Nō in gusto oris: nec enim inuenitur in terra suauiter viuentium. Non in tactu manus cum sanctus dicat: Si osculatus sum manū meam ore meo, quod est iniquitas maxima & negatio in Deum. Quod tunc fieri arbitror, cum donum Dei quod est sapientia, non Deo, sed meritis asscribitur actionum. Sapiens fuit Isaac, sed tamen errauit in sensibus. Solus habet auditus uerū, qui percipit verbum. Merito carnem rediuiuā verbi tangere prohibetur mulier carnaliter sapiens, plus quippe tribuens oculo quam oraculo, id est carnis sensui, quam verbo Dei. Quem enim mortuum vidit, resurrecturum non credidit, cum tamen hoc promiserit ipse. Denique non quieuit oculus vsque dum satiatus est uisu, quoniam non erat consolatio fidei, nec Dei rata promissio. Nonne cœlum, & terra, & quicquid omnino carnis oculus attingere potest, ante habent transire, & perire, quam iota unum aut unus apex ex omnibus quæ locutus est Deus? Et tamen cessauit a fletu in uisū oculi, quæ noluit consolari in verbo Domini, pluris habens experimentum quam fidem. At experimentum fallax. Mittitur ergo ad G certiorem fidei cognitionem: quæ utique apprehendit quod sensus nescit, experimētum non inuenit. Noli me tangere (inquit) hoc est, dissuesce huic seducibili sensui, innitere verbo, fidei assuesce: fides nescia falli, fides inuisibilia comprehendes, sensus penuriā non sentit. Denique transgreditur fides etiā rationis humanæ, naturæ vsum, experientię terminos. Quid interrogas oculū ad ꝙ nō sufficit? Et manus quid explorare conatur quod supra ipsam est? Minus est quicquid ille vel illa renunciet. Sane fides pronunciet de me, quæ maiestati nihil minuat Disce id habere certius, id tutius sequi, ꝙ illa suaserit: noli me tangere, nondum.n. ascendi ad patrem meum. Quasi uero iam ascenderit, tunc tangi ab ea velit aut possit. Et vtique poterit, sed affectu non manu, voto non oculo, fide non sensibus. Quid tu me (ait) modo tangere quæris, quæ sensu corporis gloriam æstimas resurrectionis? Non recordaris quomodo tempore adhuc meæ mortalitatis transfigurati ad horā moriturí corporis gloriam oculi discipulorum sustinere nequiuerunt? Adhuc quidem tuis sensibus gero morem formam ingerendo seruilem, quam de consuetudinem recognoscas. Cæterum mirabilis facta est gloria mea ex te, confortata est, & non poteris ad eam. Differ ergo iudicium, suspende sententiam, & tantæ rei diffinitionem ne credas sensui, fidei reseruato. Illa dignius, illa diffiniet certius, que plenius comprehendet. H Denique comprehendit illo suo mystico ac profundo sinu quę sit longitudo, latitudo, sublimitas, & profundum. Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, illa in se quasi quodam inuolucro clausum portat, seruatque signatum. Illa igitur digna me tanget, quæ patri consedentem suscipiet non iam in humili habitu, sed in cœlesti carne ipsa, sed altera specie. Quid deformem vis tangere? Expecta ut formosum tangas. Nam qui deformis modo tunc formosus. Deformis tactui, deformis aspectui. Deformis denique deformi tibi, quæ sensibus plus inhæres, fidei minus. Esto formosa, & tange me. Esto fidelis, & formosa es. Formosa formosum, & dignius tanges, & fœlicius. Tanges manu fidei, desiderij digito, deuotionis amplexu. Tanges oculos mentis. At nunquid adhuc nigrum? Absit. Dilectus tuus candidus, & rubicundus. Formosus plane, quem circundāt flores rosarum, & lilia conuallium, hoc est martyrum virginumque chori. Et qui medius resideo vtrique non dissideo choro, uirgo, & martyr.

Quomodo denique candidis non cōgruo uirginum choris, uirgo, uirginis filius, uirginis sponsus? quomodo non roseis martyrum, causa, uirtus, fructus, & forma martyrii? Talem talis taliterque tange, & dices Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex milibus. Milia milium cum dilecto, & decies centena milia circa dilectū & nemo ad dilectum. Num tibi uerendum erit ne forte in quempiam de multitudine errore incidas quærendo quem diligis? I Non prorsus ambiges quem nam eligas? facile occurret electus è milibus, cunctis insignior, & dices: Iste formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis

Marginalia: Esa. 5. c; Iob. 8. c; Iob. 31. c; Ioan. 20. d; Ibidem.; Psa. 138. a; 2. Cor. 2. c; Cant. 5. c; Ibidem.; Esa. 63. a

tudinis suæ. Non ergo in pelle nigra, quæ hactenus sane ingerenda fuit oculis persequentium, ut contemnerent occidendum: aut etiam amicorum, ut recognoscerent rediuiuum: non, inquam, iam in pelle occurret nigra: sed in ueste alba, speciosus forma non modo præ filiis hominum, sed etiam præ uultibus angelorũ. Quid me uis tangere in humili habitu, seruili forma, specie contemptibili? Tange cœlesti decorum specie, gloria & honore coronatum: diuina quidem maiestate tremendum, sed ingenita serenitate gratum ac placidum. Inter hæc aduertenda prudentia sponsæ, & profunditas sermonũ eius, quæ sub figura pellium Salomonis, scilicet in carne rimata est Deum, in morte uitam, summam gloriæ & honoris inter opprobria, & sub nigro denique habitu crucifixi candorem innocẽtiæ, splendoremque uirtutum, sicut illæ utique pelles cum essent nigræ atque despectæ, preciosa & præcandida prædiuitis regis in se ornamenta seruabant. Merito nigredinem nõ contemnit in pellibus, decorem qui sub pellibus est aduertens. Et ideo quidam illã cõtempserunt, quia hunc minime cognouerunt.

1. Cor.2.b Si enim cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Non cognouit Herodes, & idcirco despexit. Non cõgnouit synagoga, quæ nigredinem illi passionis & infirmitatis improperans: Alios, ait, saluos fecit, seipsum nõn potest saluũ facere. Christus rex Israel descendat de cruce, & credimus ei. Sed cognouit latro de cruce, licet in cruce, qui & innocentiæ puritatem confessus est: Hic autem (inquiens) quid mali fecit? Et gloriam regiæ maiestatis simul est protestatus. Memento mei, dñe, cum ueneris in regnum tuum. Cognouit centurio, qui filium Dei clamat.

Mat.27.c K

Luc.23.c

Ibidem.

Mat.27.f

Cognoscit Ecclesia, quæ & æmulatur nigredinem, ut decorem participet. Non cõfunditur nigra uideri, nigra dici, ut dicat dilecto: Opprobria exprobantium tibi, ceciderunt super me. At sane nigra instar pellium Salomonis, foris scilicet, & non intus. Neque enim intus nigredinem meus Salomon habet. Denique non ait: Nigra sum sicut Salomon, sed sicut pelles Salomonis: quod in superficie tantum sit uteri nigredo pacifici. Peccati nigredo intus est, & prius interiora culpa commaculat, quàm ad oculos prodeat. Denique de corde exeunt cogitationes malæ, furta, homicidia, adulteria, blasphemiæ, & hæc sunt quæ coinquinant hominem: sed absit ut Salomonem. Minime prorsus apud uerum pacificum istiusmodi inquinamenta reperies. Oportet nãque esse sine peccato eũ, qui tollit peccata mundi, quo ad reconciliandos peccatores inuentus idoneus, iure sibi nomen uendicet Salomonis. Sed est nigredo affligentis pœnitentiæ: cum assumitur lamentatio pro delictis. Hãc fortassis nõ abhorreat in me Salomõ, si sponte tamen induam mihi pro peccatis meis: quia cor cõtritum & humiliatũ Deus non despiciet. Est & afficientis compassionis, si afflicto condoleas, & fraternũ te decoloret incommodum. Nec hanc profectò reiiciendam putat noster pacificus, quippe quã & sibi ipse pro nobis dignãter induit, qui peccata nostra tulit in corpore suo super lignum. Est & persecutionis: quæ etiã pro summo ornamento habetur, siquidem suscipiatur pro iustitia & ueritate. Vnde est illud: Ibant gaudentes discipuli à cõspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Denique beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Hac potissimum gloriari Ecclesiam arbitror, hanc libentius imitari de pellibus sponsi. Denique & habes in promissione: Si me persecuti sunt, & uos persequentur. Vnde & addidit sponsa: Nolite me considerare quòd fusca sim, quia decolorauit me sol: hoc est, nolite me notare quasi deformen, quia cernitis pro ingruente persecutione minus florentem, minus secundum gloriam seculi decoloratam. Quid exprobratis nigredinem, quam feruor persecutionis, non conuersationis pudor inuexit? Vel solem dicit zelum iustitiæ, quo accenditur & accingitur aduersus malignantes, dicens Deo: Zelus domus tuæ comedit me. Et illud: Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt uerba tua inimici mei. Illud quoque: Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam. Item: Nonne qui oderunt te dñe oderã, & super inimicos tuos tabescebã? Etiã illud sapiẽtis caute obseruat: Filiæ, ait, tibi sunt? noli ostẽdere lætũ uultũ ad ipsas: ut scilicet remissis, & mollibus & fugitiuis disciplinam, nõ candoré serenitatis, sed obscurũ seueritatis exhibeat. Vel decolorari à sole, est ignescere charitate fraterna, flere cum flentibus, cum infirmantibus infirmari, uri ad scandala singulorũ. Vel sic: Sol iustitiæ

Psal.68.b

Mat.15.b

Psal.50.d L

1. Pet.2.d

Act.5.g

Mat.5.a

Ioan.5.c

Cant.1.b

Psal.68.b

psal.118

Ibidem. f

psa.138.g

Eccl.7.c M

iusticiæ decolorauit me Christus, cuius amore langueo. Languor iste coloris quædam exterminatio est, & defectus in desiderio animæ. Vnde & dicit: Memor fui Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum, & defecit spiritus meus. Ergo instar urentis solis desiderij ardor peregrinantem in corpore decolorat, dum vultui gloriæ inhiantẽ, impatientẽ facit repulsa, & excruciat amantem dilatio. Quis nostrum ita sancto amore ardeat, ut desiderio uidendi Christum omnem colorem præsentis gloriæ lætitiæque fastidiat & deponat, illa ei prophetica uoce contestans: Et diem hominis non desideraui: tu scis? Item cum sancto Dauid: Renuit consolari anima mea: idest, præsentium bonorum inani lætitia despicit colorari. Vel certe, Decolorauit me sol, sui nimirum comparatione splendoris, dum appropians illi, ex eo me obscuram deprehendo, nigram inuenio, fœdam despicio. Cæterum alias quidem formosa sum, quid fuscam dicitis solius solis pulchritudini succũbentem? At sensui priori uidentur magis assentire ea quæ sequuntur. Adiiciens siquidem: Filii matris meę pugnauerunt contra me: persecutionem passam se esse aperte significat. Sed hinc aliud sermonis principium ordiemur, quoniã sufficere hac uice possunt, quæ accepimus de gloria sponsi Ecclesiæ Domini nostri Iesu Christi dono ipsius, qui est Deus benedictus in secula, Amen.

Psal. 76. a
Hier. 17. c
Psal. 76. a
A

De querimonia Ecclesiæ contra suos impugnatores, uel contra illos qui impugnant unitatem fraternam. Sermo. XXIX.

Ilij matris meæ pugnauerũt cõtra me. Annas & Caiphas & Iudas Ischarioth filii synagogæ fuerunt, & hi contra Ecclesiam æque synagogæ filiam in ipso exortu ipsius acerbissime pugnauerunt, suspendentes in ligno collectorẽ ipsius Iesum. Iam tunc siquidem Deus impleuit per eos quod olim præsignauerat per Prophetam, dicens: Percutiam pastorem, & dispergentur oues. Et fortassis illius uox illa est in cãtico Ezechię: Præcisa est uelut à texente uita mea, dum adhuc ordirer, succidit me. De his ergo atque alijs, qui de illa gente Christiano nomini contra dixisse sciuntur, puta dictum à sposa: Filii matris meæ pugnauerunt contra me. Et pulchre filios matris suæ, non autem & patris sui illos uocat, qui non habebant patrem Deũ, sed ex patre diabolo erãt: homicidæ utique, sicut & ille homicida erat ab initio. Propterea nõ dicit. Fratres mei, aut filii patris mei: sed filii, inquit, matris meæ pugnauerunt contra me. Alioquin si non ita distingueret, uideretur etiam apostolus Paulus comprehẽsus in his de quibus conqueritur, quod & ipse aliquando persecutus sit Ecclesiam Dei. Sed misericordiam consecutus est: quia ignorans hoc fecit manens in incredulitate, & approbauit Deum se habere patrem, fratrem Ecclesię tam ex patre quàm ex matre esse. Sed attende quo modo nominatim filios matris suæ, & solos inculat, quasi soli in culpa sint. Quanta & ab exteris passa est, iuxta illud apud Prophetam: Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea, & supra dorsum meum fabricauerũt peccatores. Quid ergo singulariter filios matris tuæ causaris, quæ te minime ignoras, & ex aliis atque aliis nationibus sæpissime impugnatam? Ad mensam diuitis uocatus, diligenter, inquit, considera quæ tibi apponuntur. Fratres, ad mensam Salomonis sedemus. Quis ditior Salomone? Non de terrenis dico diuitiis, quanquã & ipsis Salomon abundaret. Sed intuemini præsentem mensam, quomodo supernis est referta deliciis. Spiritualia sunt & diuina, quę nobis in ea apponũtur. Diligẽter ergo, inquit, cõsidera, quæ tibi apponũtur, sciens quia talia te oportet pręparare. Ego utiq; quod in me est diligenter attendo id mihi apponi in his uerbis spõsę, & ad meam prorsus doctrinam cautelamque respicere, quod ita ex nomine ac sola exprimitur persecutio à domesticis, & tacentur tot & tam grauia quæ ubique terrarum nihilominus ex omni natione, quæ sub cœlo est ab infidelibus, ab hæreticis & schismaticis pertulisse cognoscitur. Noui sponsæ prudentiam, nec putauerim casu hæc illam, aut quasi immemorem præteriisse. Sed profecto id expresius plangit, quod & sentit differentius, quodque uigilantius nobis cauendum existimat. Quidnã hoc? Malũ utique intestinũ atque domesticũ. Hoc tibi manifeste in Euãgelio ore ipsius Saluatoris exprimitur, cum dicit: Et inimici hominis domestici eius. Hoc & in Propheta: Homo, inquit, pacis meæ, qui edebat panes meos, magnificauit super me

Mat. 26. c
Zach. 13. c
Esa. 38. c
Ioan. 8. f
B
1. Co. 15. c
1. Ti. 1. c
Psa. 128. a
prou. 23. a
C
Mat. 10. c
Mich 7. b
Psal. 39. b

Psal. 54 b me supplantationem: Item: Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtique. Et si is qui odorat me, super me magna locutus fuisset, abscondissem me forsitã ab eo. Tu vero homo vnanimis dux meus, & notus meus, qui simul mecum dulces capiebat cibos, hoc est, quod à te patior conuiua, & contubernali meo, id molestius sentio, fero ęgrius. Scitis hæc querimonia cuius, & de quo sit.

Agnoscite ergo, & sponsam eodem de filiis matris suæ conquerentem affectu, quoniam in eodem spiritu, cùm ait. Filij matris meæ pugnauerunt contra me. Vnde psa. 37. a & alibi loquitur: Amici mei, & proximi mei aduersum me appropinquauerunt, & steterunt: Longe quęso à uobis facite semper hoc tam abominibile & detestabile malum, vos qui experti estis, & quotidie experimini quã Psa. 132. a bonum sit, & quam iucundum habitare fratres in unum, si tamen in unum, & non in scandalum. Alioquin nec iucundum plane nec bonum, sed pessimum ac molestissimum. D Væ autem homini illi per quem vnitatis vinculum iucundum turbatur. Iudicium profecto portabit quicunque est ille. Ante mihi contingat mori, quam audire in vobis quempiam iuste clamitantem: Filii matris meæ pugnauerunt contra me. Nonne pręsentis cõgregationis ta nquam vnius matris filijs omnes vos estis, singuli alterutrum fratres? Quid ergo foris uos conturbare aut contristare possit, si intus be- 1. Pet. 3. c ne estis, & fraterna pace gaudetis? De- 1. Co. 12. d nique quis uobis nocere poterit (inquit) si boni æmulatores fueritis? Quamobrem æmulamini charismata meliora, ut bonos uos probetis æmulatores. Carisma peroptimum, charitas est. Plane incomparabile quod nouæ sponsæ cœlestis sponsæ Ioã. 13. d totiens inculcare curabat, nunc quidem dicens. In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad- Ioã. 15. b inuicem. Nunc uero: Mandatum nouum do uobis, ut diligatis inuicem: & Hoc est præceptum meum, ut diligatis inuicem: itẽque orans unum eos fore sicut ipse, & pa- 1. Cor. 13. a ter unum sunt. Et uide si non ipse Paulus 1. Co. 12. d qui te ad charismata meliora inuitat, inter cætera charitatem in sũmo ponit, siue cum fide, & spe dicit eam esse maiorem, & superiminentem scientiæ: siue cum innumeracis pluribus aut mirabilibus supernæ gratiæ 1. Co. 13. a donis, tandem ad superexcellentiorem uiã nos mittit: haud aliam profecto illam quam charitatem diffiniens, Denique quid nam huic comparandum putemus, quę ipsi pręfertur martyrio ac fidei trãsferenti mõtes? Hoc igitur est quod dico: Pax uobis à uobis sit, & omne quod extrinsecus minari uidetur, non terret, quia non nocet. Nam E econtrario quicquid foris blandiri apparet, nulla est profectò consolatio, si intus (quod absit) seminarium discordæ germinauerit. Proinde dilectissimi, pacem habete ad uos & nolite lædere inuicem, non facto, non uerbo, non signo qualicunque: & ne quis forte exacerbatus, & præoccupatus à pusillanimitate spiritus, & tempestate Deum interpellare cogatur aduersus eos, qui se leserint aut cõtristauerint, & prorumpere in uerbum graue contingat, Filij matris meæ pugnauerunt contra me. Sic enim peccãtes in fratrem, in Christum peccatis, qui ait: quod Mat. 25. d uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Nec cauendum à grauioribus tantum offensis, uerbi gratia ab aperto conuicio seu maledicto: sed à clãdestino quoque & uenenato susurio. Non inqua, sufficit os custodire ab his, & his similibus, cauenda sunt, & leuia si tamem leue debeat dici, quodcũque in fratrem præsumpseris uolũtate lædẽdi cum hoc solo si irasceris illi, diuini reus iudicij tenearis. merito quidem. Nam quod tu leue putas, & ob hoc leuitus præcipitas, plerunque alius aliter accipit, tanquam homo uidens in facie, & secundum faciem iudicans, para tus festucam trabem suspicare & scintillam putare fornacem. Non.n. est 1. Co. 13. b omniũ charitas illa quæ omnia credit. Pro- Gen. 8. d ni sunt autẽ sensus hominis, & cogitationes ad malũ potius suspicandũ, quã ad bonũ credendũ: præsertim ubi disciplina silẽtij, nec te, qui in causa es excusase permittit: nec illum uulnus suspicionis aperire, quod patitur, ut curettur. Ira vritur ille, & moritur clauso F & læthali vulnere intra semetipsũ gemens, dũ totus in ira & disceptatione positus, nil aliud fideas versare in mẽte possit, nisi iniuriã quã accepit. Nõ potest orare, nõ potest legere, non sanctum aut spirituale aliquid meditari. Et ita intercepto uitali spiritu, dum suis destituta alimẽtis vadit ad mortẽ anima pro qua Christus mortuus est, quid tu interim quęso animi habes? Quid oratio tua aut opus quodcunque interim feceris sapit tibi, contra quem nimirũ Christus anxie clamat de pectore fratris tui quem cõtristasti,

ſtaſti, Filius (inquiens) matris meæ pugnat contra me: & qui ſimul mecũ dulces capiebat cibos, repleuit me amaritudine?

Quod ſi dixeris illũ non tam grauiter pro tam leui cauſa debuiſſe turbari: Reſpondeo. Quanto leuior eſt, tanto à te leuius potuit nõ committi: quanquam neſcio quomodo leue dicas (ut iam dixi) quicquid amplius eſt quã iraſci, cum vel hoc ipſum obnoxium eſſe iudicio ex ore ipſius acceperis iudicis. quid enim? Tune leue dixeris, in quo offenditur Chriſtus, unde ad Dei iudicium pertrahi habes, cum horrendum ſit incidere in manus Dei uiuentis? Tu ergo accepta forte iniuria (quod quidem interdum non accidere in his conuentibus difficile eſt) non continuo, more ſecularis, oblique referire fratrem reſpõſione feſtines, ſed neque ſub ſpecie quaſi corripiẽdum verbo acuto, & vrenti transfigere audeas vllatenus animam, pro qua Chriſtus affigi cruci dignatus eſt, non grunnire quaſi increpando, non labiis muſſitare quaſi murmurando, non narem contrahere, aut cachinnare quaſi ſubſannando, non frontem rugare quaſi inuehendo aut comminando. Sane commotio tua ibi moriatur vbi oritur nec permittatur exire quæ mortem portat, ne perimat, vt dicere poſſis, & tu cum propheta: Turbatus ſum, & non ſum locutus. Quoſdam altius intellexi ſentire iſtud quaſi de diabolo, & angelis eius dictum, qui cũ fuerint, & ipſi filij Hieruſalem illius quæ ſurſum eſt mater noſtra: ex quo lapſi ſunt, non ceſſant ſororem ſuam eccleſiam impugnare. Sed neque contendo ſi quis uſurpet hoc etiam in bonam ſignificationem, ſecũdum quod ſpirituale qui ſunt in eccleſia, aduerſus carnales fratres ſuos dimicant in gladio ſpiritus, quod eſt verbũ Dei, uulnerãtes eos ad ſalutẽ, atque ad ſpiritualia iſtiuſmodi impugnationibus prouehentes. Vtinam corripiat me iuſtus in miſericordia & increpet me, percutiens, & ſanans, occidens & viuificans, quo audeã, & ego dicere: Viuo autem iam non ego, uiuit uero in me Chriſtus. Eſto (inquit) conſentiens aduerſario tuo dum es cum eo in uia, ne tradat te iudici, & iudex tortori: Bonus aduerſarius, cui ſi conſentiens ero, non erit unde aut iudex me calumnietur, aut tortor. Ego profecto ſi quos veſtrum aliquando pro huiuſmodi contriſtaui, non me pœnitet. Contriſtati enim ſunt ad ſalutem. Et quidem neſcio me id feciſſe vnquam abſq; mea quoque magna triſtitia, ſecundum illud: Mulier cùm parit, triſtitiam habet. Sed abſit vt iam meminerim preſſuræ, tenens fructũ doloris mei, dum perinde uideam Chriſtũ formatum in ſobole: Neſcio autem quomodo etiam tenerius mihi aſtricti ſunt qui poſt increpatoria, & per increpatoria tandem conualuerunt de infirmitate quam qui fortes ab initio permanſerunt, non indigẽtes iſtiuſmodi medicamento.

Ergo in hunc ſenſum poterit eccleſia ſeu anima diligens Deũ dicere quod decolorauit eam ſol, mittendo ſcilicet, & armando de filiis matris eius qui eam ſalubriter expugnarent, & captiuam ducerent ad fidem amoremque ipſius, multis vtique confixã ſagittis illis de quibus ſcriptum eſt: Sagittæ potentis acutæ. Et item: Sagittę tuę infixę ſunt mihi. Ideoque ſequitur, & ait, Quoniam non eſt ſanitas in carne mea: vt ſecũdum animam ſanior proinde fortiorque factus dicat: Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma. Et cum apoſtolo. Quãdo enim infirmor, tunc potens ſum, & fortis. Vides quia carnis infirmitas robur ſpiritui augeat, & ſubminiſtret uires? Ita ecõtrario noueris carnis fortitudinem debilitatem ſpiritus operari. Et quid mirum ſi hoſte debilitato, tu fortior efficeris. Niſi forte illam tibi inſaniſſime ducas amicam, quæ nõ ceſſat concupiſcere aduerſus ſpiritum. Video ergo ſi non prudenter ſagittari, & impugnari ſalubriter poſtulat ſanctus cum dicit in oratione: Confige timore tuo carnes. Optima timor ille ſagitta, qui configit, & interficit carnis deſideria, ut ſpiritus ſaluus ſit. Sed, & qui caſtigat corpus ſuum, & in ſeruitutẽ redigit, nonne is tibi videtur etiã manum contra ſe pugnãtis ipſe iuuare? Eſt & ſagitta ſermo Dei viuus, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti. De quo ſaluator: Non veni (inquit) pacem mittere, ſed gladium. Eſt etiam ſagitta electa amor Chriſti, quæ Mariæ animam non modo cõfixit, ſed etiã petranſiuit ut nullam in pectore uirginali particulã uacuã amore relinqueret: ſe toto corde, tota anima tota uirtute diligere, & eſſet gratia plena. Aut certe pertranſiuit eã, ut ueniret usque ad nos, & de plenitudine illa omnes accipe remus, & fieret mater charitatis, cuius pater eſt charitas Deus, parturiens & in ſole ponẽs tabernaculũ eius, ut ſcriptura impleretur

Marginalia: Heb. 10. c — G — pſal. 76. a — Epheſ. 6. d — pſa. 140. b — Deu. 32. f — Gala. 2. d — Mat. 5. d — H — Ioan. 16. d — pſa. 119. b — pſal. 37. a — Mat. 26. d — 2. Co. 12. c — Gal. 5. c — I — Pſa. 118. p — Heb. 4. c — Mat. 10. d

Esa.49.b retur quæ dicit: Dedi te in lucē gētium, ut sis salus mea usque ad extremū terræ. Hoc enim impletū est per Mariā, quæ in carne uisibilem edidit, quem inuisibilem nec de carne nec cum carne suscepit. Et illa quidem in tota se grande & suaue amoris uulnus accepit: ego uerò me fœlicem putauerim, si summa saltē quasi cuspide huius gladii pungi interdum me sensero, vt uel modico accepto amoris vulnere, dicat etiā anima mea: Vulnerata charitate ego sum. Quis mihi tribuet in hunc modum non modo uulnerari, sed & expugnari omnino usque ad exterminationem coloris & caloris illius, qui militat aduersus animā? Si exprobrauerint
K filiæ huius seculi illi animæ, quæ huiusmodi est, dicentes pallidam & sine colore esse, nonne tibi congrue posse respondere uidebitur: Nolite me considerare quòd fusca sim: quia decolorauit me sol? Et si se ad hoc meminerit peruenisse adhortationibus seu increpationibus aliquorum seruorum Dei æmulantium eam Dei æmulatione, nonne consequenter ueraciterque inferre poterit: Quia filij matris meę pugnauerunt contra me? Erit ergo sensus (iuxta quod dictum est) ut Ecclesia seu studiosa quæuis anima id loquatur, non quasi gemens aut conquerens: sed quasi gaudens & gratias agens, insuper & glorians quod pro nomine & amore Christi digna sit fusca, seu decolor esse & dici: atque hoc ipsum ascribat non suæ industrię: sed gratiæ & misericordiæ prȩuenientis se, & mittentis ad se. Nam quomo
Rom.10.c do crederet sine prædicante? Quomodo autem prædicarent nisi mitterētur? Filios matris suæ contra se pugnasse memorat nō vt irata, sed ut non ingrata. Vnde & sequitur. Posuerunt me custodem in uineis. Quod uerbū utique si spiritualiter examinetur, puto nil in se querimonię aut rancoris habere uidebitur, sed magis fauorabile aliquid redolere. Verum ad id contingendum prius sane quam manum apponere audeamus (locus enim sanctus est) concilians dus est nobis solitis precibus, & sic consultandus ille spiritus qui scrutatur alta Dei, aut certe vnigenitus, qui est in sinu patris sponsus Ecclesiæ Iesus Christus
L Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in secula seculorum. Amen.

Qualiter populi fidelium seu animæ electorum per uineas significantur, quarum Ecclesia custos dicitur, & de prudentia carnis, quæ est mors.

Sermo. XXX.

POsuerunt me custodem in uineis. Qui? Tui ne illi oppugnatores, quos proxime memorasti? Audite & intelligite si non se ab illis ipsis fatetur ista promotam, à quibus & passam. Nec mirū tamen, siquidem fuerit causa pugnandi intentio corrigendi. Nam quis nesciat multos amicabiliter utiliterque multotiens oppugnatos? Quam multos quotidie experimur pijs impugnationibus prælatorū ad meliora proficere, prouehi ad altiora? Ergo illud potius demonstremus si possumus, quemadmodū aduersus Ecclesiam pugnatum sit a filiis matris suæ & hostili animo, & damno utili. Id enim iucundius, cum qui nocere intendunt, prosunt & nolentes. Vtrunque uero sensum tenet superior interpretatio, quoniam quidem non defuerunt, & qui bene, & qui male æmularētur eam diuersa intentione pugnantes, sed utrique profuerunt. Intantum denique se profecisse ex iis quæ ab æmulis passa est gloriatur, ut pro una uinea quam sibi abstulisse uisi sunt, super multas se gaudeat cōstitutā. Hoc mihi (inquit) M
præstitere pugnādo cōtra me & cōtra uineā meam, qui dicunt: Exinanite exinanite usque ad fundamentum in ea, uti unā pluribus commutarim. Hoc quippe est quod psa.136.b
infert, uineam meam non custodiui: tanquam causam subiungens unde hoc illi contigerit, ut non in una iam, sed in pluribus custos posita sit. Et litera quidem sic est. Sed si eam simpliciter sequimur contenti eo solo quod sonare in superficie illa uidetur, putabimus nos legere in scriptura sancta de his uineis corporeis & terrenis, quas quotidie cernimus de rore cœli, & de pinguedine terræ accipere unde fundunt uinum in quo est luxuria: & sic nihil nō dico Dñi sponsæ dignum: sed nec cuiuis cęterarum congruū quid de tam sancta & diuina scriptura attulisse uidebimur. Quæ enim conuenientia sponsis & custodiæ uinearū? Sed etsi conuenire putetur, unde docebimus fuisse aliquando Ecclesiam istiusmodi deputatam officio? Nunquid de uineis cura est

Deo?

Deo? Si autem spirituali sensu uineas ecclesias, idest, fideles interpretamur populos, iuxta prophetæ sensum dicentis: Vinea domini saboth domus Israel est: incipiet fortassis elucere nobis quomodo sponsę minime indignum sit fieri custodem in vineis, puto quidem q & non parua insuper, & in hoc ipso apparebit prærogatiua, si quis diligentius curet aduertere quantum vbique per orbem in huiusmodi uineas dilatauerit terminos suos à die illa, qua Hierosolymis à filiis matris suæ expugnata est, & exturbata, una cum prima illa sua nouella plantatione, multitudinem dico credentiũ quorum legitur fuisse cor unum, & anima una. Et ipsa est quã modo fatetur se minime custodisse: sed non ad insipientiã sibi. Nec.n. ita inde euulsa in persecutione fuit, ut non alibi plãtaretur, atque aliis locaretur agricolis, qui reddãt fructus eius temporibus suis. Nõ prorsus nõ periit, sed migrauit, etiã creuit & dilatata est, tanquã cui benedixit Dominus. Denique leua oculos tuos, & uide si non operuit montes umbra eius, & arbusta eius cedros Dei: si non extendit palmites suos usque ad mare, & usque ad flumen propagines eius. Nec mirum: Dei enim ædificatio est, Dei agricultura est. Ipse fœcundat, ipse propagat, ipse putat & purgat eam ut fructum plus afferat. Quando nempe sua destitueret cura uel opera, quam plantauit dextera eius? Non plane habenda neglectui, in qua Apostoli palmites, Dominus uitis, & pater eius agricola est. In fide plantata, in charitate mittit radices, defossa sarculo disciplinę, stercorata pœnitentium lachrymis, rigata prædicantium uerbis, & sic sane exuberans uino in quo est lætitia, sed nõ luxuria, uino totius suauitatis, nullius libidinis. Hoc certe uinum lætificat cor hominis, hoc cõstat & angelos bibere cum lætitia. Denique gaudẽt in conuersione & pœnitentia peccatorum, salutem hominum sitientes. Lachrymæ pœnitentium uinum eorũ, quod in illis vitæ odor, sapor gratiæ sit, indulgentiæ gustus, reconciliationis iucunditas, sanitas redeuntis innocentiæ, serenatæ suauitas conscientiæ. Ergo ex illa una uinea quã sæuæ persecutionis uisa est deleuisse tempestas, quãtæ in uniuersa terra propagatæ refloruerũt? Et in his omnibus custos posita sponsa est, ut nõ contristetur, quod primã uineã non custodiuit. Consolare filia Sion: si cæcitas ex parte contigit in Israel, quid tu perdis? Mirare mysterium, & noli plangere detrimentum. Dilata sinum, & collige plenitudinem gentium. Dic ciuitatibus Iudæ: Vobis oportebat primum loqui uerbũ Dei: sed quoniã repulistis illud, & indignos vos iudicastis æternæ uitę, ecce cõuertimur ad gentes. Moysi sane oblatũ est a deo, si præuaricatorum populum vellet dimittere, & diuinæ exponere vltioni, ipsum quidem fieri posse in gentem magnam: sed ille renuit. Quare? Ob nimiam profecto dilectionem qua illi fortiter deuinctus populo tenebatur, & quoniã nõ requirebat quæ sua sunt, sed Dei honorem, & non quod sibi utile foret, sed quod multis. Et ille quidem sic. Ego autem consilio secretiori puto hoc munus diuinitus pro sui magnitudine seruatũ sponsæ, ut ipsa potius & non Moyses mitteretur in gentẽ magnam. Non enim oportebat amicum sponsi præripere sponsæ benedictionem, & propterea non quidẽ Moyses, sed noua sponsa cui dicitur: Ite in mũdum uniuersum, prædicate euangeliũ omni creaturę: ipsa, inquam, prorsus missa est in gentem magnam. Num in maiorem potuit quàm in vniuersitatem? Et facile vniuersitas cessit portanti pacem, gratiam offerenti. Sed non sicut gratia, ita & lex: quàm dissimili vultu ad omnem conscientiam se offerunt suauitas huius, & illius austeritas. Quis sane ex æquo respiciat condemnantem & consolantem, reposcentẽ & ignoscentem, plectentẽ & amplectentem? Non pari profecto acceptabitur voto vmbra & lux, ira & pax, iudiciũ & misericordia, figura & veritas, uirga & hæreditas, frenum & osculum. Graues denique Moysi manus testibus Aaron & Hur. Graue legis iugum testibus ipsis apostolis, qui hoc & sibi & patribus importabile clamitant: Graue iugum, & vile præmium: nam terra est in promissione. Pro huiusmodi non est Moyses missus in gentem magnam. Verum tu mater ecclesia promissionẽ habens vitæ quæ nunc est, & futuræ, facile in duplici gratia obtines ab uniuersis te recipi, & propter iugum suaue, & propter regnũ sublime. Pulsa de ciuitate, ab vniuersitate exciperis, dum sic prouocat quod promittis, vt quod imponis non terreat. Quid adhuc vnius vineæ plangis damnum, quod tanto tibi fœnore compẽsatum est? Pro eo quod fuisti derelicta, & odio habita, & non fuit qui

Marginalia: Esa. 5. b; A; Act. 4. f; Psal. 79. b; 2. Co. 3. b; B; Act. 13. g; Exo. 32. b; Mar. ul. d; C; Exo. 17. c; Act. 15. e

psal.60.c qui per eam transiret. Ponam te (inquit) in superbiam seculorum, gaudium in generatione, & generationem: & suges lac gentium & mamilla regum lactaberis, & scies quia ego Dominus saluans te, & redemptor tuus fortis Iacob. Tali itaque modo dicit sponsa positam custodem in vineis, & quia uineá suam non custodiuit. D Ego loci huius occasione meipsum reprehendere soleo, quod animarum susceperim curam, qui meá non sufficeré custodire, vineas animas interpretans. Quod si probas, & tu hanc nostram interpretationem, vide etiam consequenter an recte quoque dicamus fidem, vitem: uirtutes, palmites: botrum, opus deuotionem, uinum? Heb.11.b Siquidé nec palmes absque vitæ, nec virtus sine fide aliquid est. Sine fide.n. impossibile est placere Deo, fortasse & displicere necesse erit. Rom.14.d Denique omne, quod non est ex fide, peccatum est. Hoc ergo considerare oportuit illos, qui me posuerunt custodem in uineis, si videlicet propriam custodissem. At quanto tempore inculta iacuit, & deserta, redacta in solitudiné? Prorsus defecerat vinum ex ea, arefactis præ sterilitate fidei, uirtutum palmitibus. Erat fides, sed mortua. Quomodo enim non mortua sine operibus? Et id quidem in seculari vita. Cæterum conuersus ad dominum, meliuscule cœpi, fateor, custodire, non tamen prout oportuit. Et quis nempe ad hoc idoneus? Psa.126.a Nec sanctus propheta, qui ait. Nisi dominus custodierit ciuitatem, frustra uigilat qui custodit eam. Quantis etiam tunc memini me patere insidijs illius qui sagittat in occultis immaculatum? Quantum nobis, o uinea mea furtiuis subreptum est machinamentis eo ipso tempore quo uigilantius intendere cœpimus curæ, & custodiæ nostri? Quot & quales piorum botros operú aut præfocauit ira, aut tulit iactantia, aut fœdauit inanis gloria? Quanta ab illecebra E gulæ, quanta ab acediæ spiritu, quanta a pusillanimitate spiritus, & tempestate sustinuimus? Sic eram, & nihilominus tamen posuerunt me custodem in uineis, non considerantes, quid de mea ego facerem, vel fecissem, nec audientes arguentem magistrum ac dicem. Si quis domui suæ præesse nescit, quomodo ecclesię Dei diligentiam habebit?

Miror audaciam plurimorú, quos uidemus de suis uineis non colligere nisi spinas, & tribulos, uineis tamen dominicis etiam se ingerere non uereri. Fures sunt, & latrones non custodes, neque cultores. Hoc illis. Ve autem mihi etiam nunc a periculo uineæ meæ, imo magis nunc quando pluribus intentus, minus circa unam diligens, minusque solicitus fieri cogor. Nec sepem circundare, nec torcular fodere in ea licet. Heu destructa est maceria eius, & uindemiant psal.79.b eam omnes qui prætergrediuntur uiam. Patet exposita tristitiæ, iracundiæ, atque impatientię peruia. Demoliuntur eam sedulæ quędam vulpeculę instantium necessitatú. Irrumpunt undique anxietates, suspitiones, solicitudines. Turbæ discordantium, causarum molestiæ, rara hora desunt. Non est prohibendi facultas, non copia declinandi, sed nec orandi spacium. Quo imbre lacrymarum perfundere sufficiam sterilitatem animæ mea? Vineæ meæ, uolui dicere, sed de psalmo sic incidit propter usum, & sensus idem est. Nec piget erroris, qui admonet similitudinis, quia non de vinea sermo est, sed de anima. Ergo anima cogitetur, cú F uinea legitur. Siquidem sub huius specie, & nomine illius sterilitas deploratur. Quibus ergo lachrymis rigabo sterilitaté uineæ meæ? Omnes palmites eius aruerunt præ inopia. Iacent sine fructu, eo q; non habeát humorem. Iesu bone, quos fasciculos sarméntorum ex eis in tuo quotidie sacrificio ustio contriti cordis mei te teste absumit? Sit obsecro sacrificium tibi spiritus contribulatus psal.50.d cor contritum, & humiliatum Deus ne despicias. Et ego quidem sic pro imperfecto meo traho ad me capitulum præsens. Perfectus autem omnis erit, qui alias dicere poterit. Vineá meá non custodiui: illo uidelicet sensu quo saluator loquitur in Euangelio. Qui perdiderit animam suam propter me, Mat.10.d inueniet eam. Idoneus plane, & dignus qui ponatur custos in uineis, quem propriæ cura uineæ a commissarum diligentia, & solicitudine non impedit, aut retardat. Dum non quærit, quę sua sunt, neque quod sibi utile est, sed quod multis. Propterea sane Pe Luc.22.d tro cura ista credita est in tam multis uineis quæ erant de circuncisione, quia homo paratus erat, & in carcerem, & in morté ire, usque adeo suæ uineę, id est, suæ animæ nó detinebatur amore quo minus curæ intenderet creditarum. Merito & Paulo inter gétes tam ingens sylua credita est uinearum, quod & ipse in suæ custodia uineæ minime curiosus inuentus sit, ita ut non solum alli-

gari, sed & mori in Hierusalem paratus fuerit propter nomen domini Iesu Christi. Denique nihil horum uereor, inquit, nec facio animam meam preciosiorem quã me. Optimus æstimator rerum, qui nil suorum sibi præferendum existimet. Quam multi saluti propriæ modicam vilissimamque pecuniam prætulerunt? paulus nec animam. Non inquit, facio eam preciosiorem quam me. Ergo differentiam facis inter te, & animam tuam. Prudenter quidem tu tibi pluris es quam quiduis tuum. Sed quomodo non tua, anima tua? Arbitror quod quia Paulus iam tunc in spiritu ambularet, & mente consentiret legi Dei, quoniã bona est, idcirco hanc ipsam mentem suam tanquam principale ac supremum quiddã sui, dignum duxerit suimet potius quam suæ cuiuspiam rei nomine designare: reliquum verò quod constat naturæ esse inferioris, & inferiori proinde uilíorique essentiæ (quod est corpus) inhærere non modo officio uiuificãdi ac sensificandi, sed & fouendi nutriendique desiderio: hoc, inquam, sensuale atque carnale appellatione sui homo spiritualis indignum iudicans, inter sua magis censuit deputandum, quam se personaliter exprimendum per illud. Cum me dico, inquit, excellentius, quod in me est, in quo & sto per gratiã Dei, id est, mentem rationemque intellige. Cum loquor animam meam, hoc inferius accipe, quod carni animandę vides accommodatũ, etiam, & iunctum in concupiscentia. Id me fuisse quidẽ, sed iam non esse agnosco, quia non secundum carnem adhuc ambulo, sed secundum spiritum. Viuo ego iam non ego, uiuit uero in me Christus. Secundum mentem ego, secundum carnem non ego. Quid enim si carnaliter etiam nunc anima concupiscit? Iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Et ideo non me quidem, sed tamen meum dixerim quod in me carnaliter sapit, idque non aliud quam ipsam animam. Reuera enim animæ portio est carnalis affectio eius, & uita quã administrat corpori. Hanc ergo animam suã Paulus spernebat præ se, paratus pro domino non solum alligari, sed mori in Hierusalem, & sic perdere animam suam iuxta consilium domini. Tu quoque si propriam deseras uoluntatem, si corporis uoluptatibus perfecte renuncies, si carnem tuã crucifigas cum vitijs, & concupiscentijs, sed & mortifices membra tua, quæ sunt super terrã: pro-

Act. 21. c

G

Rom. 7. c

H

Rom. 8. a
Gala. 2. d
Rom. 7. c

babis te Pauli imitatorẽ, qui non facies animam tuam preciosiorem teipso: probabis, & Christi discipulum etiam illam perdẽdo salubriter. Et quidem prudentius eam perdis, ut custodias, quam custodis, ut perdas. Nam qui uoluerit animam suam saluam facere, perdet eam. Quid hic vos dicitis obseruatores ciborum, morum neglectores? Hippocrates, & sequaces eius docent animas saluas facere in hoc mundo: Christus, & eius discipuli perdere. Quemnam vos è duobus sequi magistrum eligitis? At manifestum se facit qui sic disputat, Hoc oculis, hoc capiti, & illud pectori, uel stomacho nocet. Profecto unusquisque quod a suo magistro didicit, hoc in medium profert. Num in euangelio legisti has differentias, aut in prophetis, aut in literis apostolorum? Caro, & sanguis pro certo reuelauit tibi hãc sapientiam, non spiritus patris. Est enim carnis hæc sapientia. Sed audi quid de ipsa nostri medici sentiant. Sapientia (inquiunt) carnis mors est. Item: Sapientia carnis inimica est Deo. Num Hippocratis, seu Galeni sententiam, aut certe de schola Epicuri debui proponere uobis? Christi sum discipulus; Christi discipulis loquor. Ego si peregrinum dogmata induxero, ipse peccaui. Epicurus atque Hippocrates, corporis alter uoluptatem, alter bonam habitudinem præfert, meus magister vtriusque rei contemptum prædicat. Animæ in corpore uitam, quam summo studio iste unde sustentet, ille unde, & delectet inquirit, atque inquirere docet, saluator monet, & perdere. Quid enim tibi aliud de Christi adiutorio sonuit cum paulò ante clamatum est: Qui amat animam suam, perdet eam? Perdet eam, dixit siue ponendo, ut martyr, siue affligendo, ut pœnitentes. Quanquam genus martyrij est, spiritu facta carnis mortificare, illo nimirum quo membra cæduntur ferro, horrore quidẽ mitius, sed diuturnitate molestius. Vidésne hac sententia magistri mei carnis sapientiam condemnari, per quam utique, aut in luxum voluptatis diffluitur, aut ipsa quoque bona ualetudo corporis vltra quam oporteat appetitur? Denique, quod vera sapientia in uoluptates non effluat, audisti profecto a sapiente ne inueniri quidem hanc in terra suauiter uiuentium. Qui autem inuenit, dicit: Super salutem, & omnẽ pulchritudinem dilexi sapientiam. Si super salutem, & pulchritudinem, quanto magis super

Mat. 16. d

I

Rom. 8. a
Ibidem.

Iob. 28 c

Sapiẽ 7 a
K

super voluptatem, & turpitudinem? Quid uero prodest temperare a voluptatibus, & inuestigandis diuersitatibus complexionũ, ciborumque uarietatibus exquirendis, quotidianam expendere curam? Legumina (inquit) ventosa sunt, caseus stomachũ grauat, lac capiti nocet, potum aquæ nõ sustinet pectus, caules nutriunt melancholiam, choleram porri accendunt, pisces de stagno, aut de lutosa aqua meæ penitus cõplexioni non congruunt. Quale est hoc, vt in totis fluuijs agris, ortis, cellarijsve reperire uix possit, quod comedas? Puta te, quæso, monachum esse, non medicum, nec de complexione iudicandum, sed de professione. Parce obsecro primum quidem quieti tuę; parce deinde labori ministrantium, parce grauamini domus, parce conscientię. Conscientiæ dico nõ tuæ, sed alterius, illius uidelicet qui prope sedens, & edens, quod sibi apponitur, de tuo singulari ieiunio murmurat. Scandalo quippe est ei aut tua odiosa superstitio, aut duritia quam forte putat illius qui tibi habet prouidere. Scandalizatur, inquã, in tua singularitate frater iudicans te superstiticiosum, tanquam superflua quæritatem: aut certe me durum causans, qui non perquiram victui tuo necessaria. Frustra sibi quidam blandiuntur de exemplo Pauli hortantis discipulum non bibere aquam, sed modico uti uino propter stomachum, & frequentes suas infirmitate. Qui attendere debent
L primum quidem Apostolum minime sibi ipsi rem istiusmodi suadere, sed nec discipulum æquè exposcere sibi. Deinde non monacho hoc intimari, sed episcopo, cuius uita teneræ adhuc, & nascenti ecclesiæ pernecessaria esset. Timotheus hic erat. Da mihi alterum Timotheum, & ego cibo eũ si vis etiam auro, & potobalsamo. Ceterũ tu tibimetipsi dispensas, misertus tui. Suspecta est mihi (fateor) tua ipsius in te dispensatio, & vereor tibi illudi sub tegmine, & nomine discretionis a carnis prudentia. Id te saltem volo admonitum esse, ut si tibi ita autoritas Apostoli placet de bibendo uino, modico, quod ille adiunxit, non prætermittas. Et de hoc satis. Sed reuertamur ad sponsam, & discamus ab ea uineas proprias utiliter non custodire, præsertim nos qui uidemur deputati custodes in uineis sponsi ecclesię Iesu Christi domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in secula, Amen.

De excellentia diuinæ uisionis, & qualiter in præsenti sanctis uiris gustus diuinæ præsentiæ uariatur pro uarijs animæ desiderijs. Sermo XXXI.

INdica mihi quẽ diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie. Studiosis mẽtibus verbum sponsus frequenter apparet, & non sub una specie. Quid ita? profecto quoniã hondũ uidetur sicuti est. Nempe illa uisio stat, quia forma stat, quæ tunc M videtur. Est enim, nec vllam capit ex eo, ꝙ est, fuit, uel erit mutationem. Tolle nempe fuit, & erit, unde iam transmutatio, aut uicissitudinis obumbratio? At quicquid ueniens ex eo, quod fuit non cessat tendere in id quod erit, transitum sane habet per est, sed omnino non est. Nam quomodo est, quod nunquam in eodem statu permanet? Solũ proinde uere est, quod nec affuit præciditur, nec aberit expungitur: sed solum atque inexpugnabile remanet ei est, & manet, quod est. Nec fuit sane tollit illi esse ab ęterno, nec erit esse in æternũ: ac per hoc sibi uẽdicat verũ esse, id est increabile, interminabile, inuariabile. Cũ igitur ipse qui sic est, immo qui nõ sic, aut sic est, uidetur sicuti est, stat vt dixi illa uisio, quia nulla eã interpolat vicissitudo. Et tunc ille de euangelio unus omnibus qui sic uidens denarius redditur in una specie, quæ offertur. Nã & Mat.20.a quod apparet, ut inuariabile in se est, ita inuariabiliter intuẽtibus præsto est: & quibus apparet, nil uidere desiderabilius uolũt, nil possunt delectabilius. Quando ergo illa, uel fastidiet auditas, vel se subtrahet suauitas, uel fraudabit ueritas, uel deficiet æternitas? Quod si in æternũ extenditur uidẽdi copia pariter, & uoluntas quomodo nõ plena fœlicitas? nil quippe, aut deest iã semper uidentibus, aut superest semper uolentibus. At talis uisio nõ est uitæ præsentis, sed in nouissimis reseruatur, his duntaxat qui dicere possunt: Scimus quia cũ apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eũ sicuti est. Et nũc 1.Ioan.3.a quidẽ apparet quibus uult, sed sicuti uult, nõ sicuti est. Nõ sapiens, nõ sanctus, nõ propheta videre illũ sicuti est potest, aut potuit in corpore hoc mortali, poterit aũt in immortali, qui dignus habebitur. Itaque uidetur, & hic, sed sicut uĩ ipsi, & non sicuti est. Nã neq. hoc luminare magnũ (solẽ loquor, istũ quẽ quotidie vides) vidisti tamen ali-

quando ſicuti eſt, ſed tãtum ſicut illuminat, verbi cauſa aerem, montem, parietẽ. Quod nec ipſum quidem aliquatenus poſſes, ſi nõ aliqua ex parte ipſum lumen corporis tui pro ſui ingenita ſerenitate, & perſpicuitate cœleſti lumini ſimile eſſet. Non denique alterum membrum corporis capax eſt luminis, ob multam vtique diſſimilitudinem. Sed nec ipſe oculus cum turbatus fuerit, lumini propinquabit, nimirum ob amiſſam ſimilitudinem. Qui ergo turbatus, nullatenus ſerenum ſolem uidet propter diſſimilitudinem, ſerenus aliquatenus videt propter nonnullam ſimilitudinem. Profecto ſi pari prorſus puritate uigeret, uideret omnino inoffenſa facie eum ſicuti eſt, propter omnimodam ſimilitudinem. Ita, & ſolem iuſtitiæ illum qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, uidere in hoc mundo ſicut illuminat illuminatus poteſt, tanquam iam in aliquo ſimilis: ſicuti eſt, omnino non poteſt, tanquam nondum perfectè ſimilis. Propterea dicit: Accedite ad eum, & illuminamini: & facies veſtræ non confundentur. Ita ſane, ſed ſi quantum ſatis eſt illuminamur, ut reuelata facie ſpeculantes gloriam Dei, in eandem imaginem transformemur de claritate in claritatem tanquam a domini ſpiritu. Ergo accedendum ad eum, non irruendum, ne irreuerens ſcrutator maieſtatis opprimatur a gloria. Nec locis ſane accedendum, ſed claritatibus, ipſiſque non corporeis, ſed ſpiritualibus tanquã a domini ſpiritu. A domini plane, & non a noſtro, quamuis in noſtro. Qui itaque clarior, ille propinquior: eſſe autem clariſſimum, perueniſſe eſt. Porrò iam præſentibus non aliud eſt uidere ſicuti eſt, quam eſſe ſicuti eſt, & aliqua diſſimilitudine non confundi. Sed id tunc, ut dixi. Interim uerò tanta hæc formarum varietas, atque numeroſitas ſpecierum in rebus conditis, quid niſi quidam ſunt radij deitatis monſtrantes quidem quia uerè ſit a quo ſunt, non tamen quid ſit prorſus diffinientes? Itaque de ipſo uides, ſed non ipſum. Cum autem de eo quem non uides, cætera vides, ſcis indubitanter exiſtere quem oportet inquirere, ut inquirentem non fraudet gratia, negligentem ignorantia non excuſet. Verum hoc genus uidendi commune. In promptu enim eſt (iuxta Apoſtolum) omni vtenti ratione, inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt intellecta conſpicere.

pſal. 33. a · B · *2. Cor. 3. d* · *Pro. 25. d* · *Rom. 1. e*

Alius proculdubio ille modus quo quondam patribus crebra illa atque ambitioſa diuinæ præſentiæ familiaritas dignanter indulta eſt, quanquam nec ipſius ſicuti eſt, ſed ſicut dignata eſt. Nec uno omnibus modo, ſed ut ait Apoſtolus, multifariè multiſque modis: cum ipſe in ſe ſit vnus, dicente ipſo ad Iſrael: Dominus Deus tuus Deus unus eſt. Et hæc demonſtratio non quidem communis, ſed tamẽ foris facta eſt, nimirum exhibita per imagines extrinſecus apparentes ſeu uoces ſonantes. Sed eſt diuina inſpectio eo differentior ab his quo interior, cum per ſeipſum dignatur inuiſere Deus animam quærentem ſe, quę tamen ad quærendum toto ſe deſiderio, & amore deuouit. Et hoc ſignum iſtiuſmodi aduentus eius ſicut ab eo qui expertus eſt edocemur: ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius. Oportet nanque, vt ſancti deſiderij ardor præueniat faciem eius ad omnem animam ad quam eſt ipſe venturus qui omnem cõſumat rubiginem vitiorum, & ſic præparet locum domino. Et tunc ſcit anima quoniam iuxta eſt dominus, cum ſe ſenſerit illo igne ſuccenſam, & dixerit cum propheta: De excelſo miſit ignẽ in oſsibus meis, & erudiuit me. Et illud: Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis.

Tali animæ ſuſpiranti frequenter immo ſine intermiſsione oranti, & affligenti ſe præ deſiderio, cum interdum deſideratus ille qui ita quæritur, miſeratus occurrit, puto illi de propria experientia conuenire, ut dicat cum ſancto Hieremia: Bonus es Domine ſperantibus in te, animæ quærenti te. Sed & angelus eius qui unus eſt de ſodalibus ſponſi, in hoc ipſum deputatus, miniſter profecto, & arbiter ſecretæ mutuæque ſalutationis, is inquã, angelus quomodo tripudiat, quomodo collætatur, & condelectatur, & conuerſus ad dominum dicit: Gratias ago tibi Domine maieſtatis, quia deſideriũ cordis eius tribuiſti ei, & voluntate labiorum eius non fraudaſti eam. Ipſe eſt qui in omni loco ſedulus quidam pediſſequus animæ non ceſſat ſolicitare eam, & aſſiduis ſuggeſtionibus monere dicens: Delectare in domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Et rurſum: Expecta dominum, & cuſtodi viam eius. Item Si morã fecerit, expecta eũ, quia ueniens veniet, & non tardabit. Ad dominum autem: Sicut ceruus, inquit, deſiderat ad

Heb. 1. a · C · *Deut. 6. a* · *pſal. 96. a* · *Threa. 1. d* · *Pſal. 38. a* · *Thre. 3. e* · D · *pſal. 20. a* · *pſalr 36 a* · *Ibidem, f* · *Abac. 2. a* · *pſal. 41. a*

ad fontes aquarum, ita desiderat anima ista ad te Deus. Desiderauit te in nocte, sed & spiritus tuus in præcordijs eius de mane uigilauit ad te. Et rursum: Tota die expan- *Psal.87.b* dit ad te manus suas, dimitte illam quia cla- *Mat.15.c* mat post te, Conuertere aliquantulum, & *Psal.89.c* deprecabilis esto super eam. Respice de cœlo, & vide & uisita desolatam. Fidelis paranymphus, qui mutui amoris conscius, sed non inuidus, non suam quærit, sed domini gratiam: discurrit medius inter dilectum, & dilectam, uota offereus, referens dona. Excitat istam, placat illum. Interdum quoque (licet raro) repræsentat eos pariter sibi, siue hanc rapiens, siue illum adducens. Siquidem domesticus est, & notus in palatio, nec ueretur repulsam, & quotidie videt faciem patris.

Vide autem tu ne quid nos in hac uerbi animæque cõmixtione corporeum seu imaginatorium sentire existimes. Id loquimur *1.Cor.6.c* quod Apostolus dicit, Quoniam qui adhæ- E ret Deo, vnus spiritus est. Excessum puræ mentis in Deum, siue Dei pium descensum in animam, nostris quibus possumus exprimimus verbis spiritualibus spiritualia comparantes. Itaque in spiritu fit ista coniunctio, quia spiritus est Deus, & cõcupiscit decorem animæ illius quam forte aduerterit in spiritu ambulantem, & curam carnis non perficientem in desiderio; præsertim si sui amore flagrantem conspexerit. Non ergo *Ioan.4.c* sic affecta, & sic dilecta, contenta erit omnino, uel illa, quę multis per ea, quę facta sũt, vel illa, quæ paucis per visa, & somnia facta est manifestatio sponsi, nisi & speciali prærogatiua intimis illum affectibus atque ipsis medullis cordis cœlitus illapsum suscipiat, habeatque præsto quem desiderat, non figuratum, sed infusum: non apparentem, sed afficientem: nec dubium quin eo iucundiorem, quo intus, non foris. Verbum nempe est non sonans, sed penetrans: non loquax, sed efficax: non obstrepens auribus, sed affectibus blandiens. Facies est non formata, sed formans: non perstringens oculos corporis, sed faciẽ cordis lætificans gratia quippe amoris munere, non colore. Non tamen adhuc illũ dixerim apparere sicuti est, quamuis non omnino aliud hoc modo exhibeat quã, quod est. Neque.n. vel sic cõtinuè præsto erit quamuis deuotissimis mentibus, sed nec uniformiter omnibus. Oportet nanque pro uarijs animæ desiderijs diuinæ gustum præsentię variari, & infusum saporẽ supernę dulcedinis diuersa appetentis animi aliter atque aliter oblectare palatũ. Denique ad- F uertisti in hoc amatorio carmine quotiens mutauerit vultum, & in quanta multitudine dulcedinis suæ coram dilecta dignatus sit transformari, & quomodo nunc quidẽ instar verecundi sponsi sanctæ animæ secretos petat amplexus, & osculis delectetur, nũc uero in oleo, & unguentis medicum exhibere appareat, nimirum propter teneras, & infirmas animas istiusmodi adhuc indigentes fomentis, & medicamentis, vnde & delicato adolescentularum nomine designantur. Si mussitet quis, audiet quia non est opus sanis medicus, sed male habentibus. *Matt.9.b* Nũc rursum quasi uiator quispiã itinerantibus sponsæ simul atque adolescentulis sese associans, iucundissimis confabulationibus suis a labore uiæ omnem releuat comitatum, ita ut eo discendente loquantur: Nónne cor no- *Luc.24.c* strum ardens erat in nobis de Iesu, dum loqueretur nobis in uia?

Facundus comes, qui in sermonũ, & morum suauitate suorũ tanquam in quadam suaueolentia spirantium unguentorum post se currere faciat uniuersos. Vnde, & dicũt: In odore unguentorum tuorũ curremus. *Cant.1.a* Item aliquando occurens quasi prædiues aliquis paterfamilias qui in domo sua abundet panibus, immo tanquam rex magnificus, & potens, qui sponsę pauperis uideatur pusillanimitatem erigere, prouocare cupiditatem, demonstrans illi omnia desiderabilia gloriæ suæ, diuitias torcularium ac promptuariorum, ortorum, & agrorum copias demum etiam introducens eam in ipsa secreta cubiculi. Nimirum confidit in ea cor uiri sui, & G non est ex omnibus quod ab illa existimet *Prou. vl.b* abscondendum, quam redemit inopem, probauit fidelem, amplexatur amabilem. Atque ita non cessat siue hoc siue illo modo interno iugiter apparere conspectui quærentium se, ut sermo impleatur quem dixit: Ecce ego *Mat. vl.d* uobiscum sum usque ad consummationem seculi. Et in his omnibus suauis, & mitis, & multæ misericordiæ. Nam in osculis quidẽ affectuosum, & blandum, in oleo autem, & in pigmentis atque vnguentis clementem, & affluẽtem visceribus pietatis, & compassionis. Porro in uia hilarem, affabilem, plenum gratię, & solatij: in ostensione uerò diuitiarum ac possessionum munificum se ac largum pro regia liberalitate remunera-

torem demonstrat. Ita per omnem huius
carminis textum reperies verbum istiusmo-
di similitudinibus adumbrari. Vnde ego pu
to id significatum apud prophetam, vbi ait:
Thre. 4.d Spiritus ante faciem nostram Christus Do-
minus, in vmbra eius uiuemus inter gẽtes:
quod scilicet uideamus nunc per speculum,
& in ænigmate, & necdum facie ad faciem.
At istud sane donec uiuimus inter gentes.
Nam inter angelos aliter: quando iam in-
differenti omnino fœlicitate cum ipsis vide
bimus eum & nos sicuti est, hoc est, in for-
ma Dei, & non in umbra. Quomodo nan
que apud veteres quidem umbrã figurãque
dicimus extitisse, nobis autem per gratiam
Christi in carne pręsentis ipsam per se illu-
cescere veritatem: ita nos quoque respectu
H futuri seculi in quadã interim ueritatis um-
bra uiuere non negabit: nisi qui non acquie
scit apostolo dicenti. Ex parte cognoscimus
1.Co.13 d & ex parte prophetamus. Et illud. Non ar-
Phili. 3.d bitror me comprehẽdisse. Quomodo.n. nõ
est distinctio eius qui per fidẽ ambulat, & il
lius qui per speciẽ? Ergo iustus ex fide uiuit,
Abac.2.a beatus exultat in specie. Et ideo sanctus ho-
mo uiuit interim in umbra Christi, sanctus
angelus in splendore uultus glorię gloria-
tur. Et bona fidei umbra, quæ lucem tempe
rat oculo caliganti, & oculum præparat lu-
Act. 15.c ci. Scriptum est enim. Fide mundans corda
eorum. Fides itaque lucem non extinguit,
sed custodit. Quicquid sane est illud quod
uidet angelus, hoc mihi umbra fidei seruat,
fideli sinu repositum, in tempore reuelan-
dum. An non expedit tenere, uel inuolutũ,
Luc. 1.e quod nudum non capis? Denique & mater
domini uiuebat in umbra fidei, cui dictum
Ibidem est. Et beata, quæ credidisti. Habuit, & de
Christi corpore umbram, quæ audiuit. Et
uirtus altissimi obumbrabit tibi. Nec enim
uilis umbra, quæ de uirtute altissimi formã
tur. Et uere uirtus in carne Christi, quę uir
gini obumbrauit, ut quod impossibile erat
mortali fœminæ, obiectu tamen inuolucri
uiuifici corporis ferret præsentiam maiesta-
tis, & lucem sustineret inaccessibilem. Vir-
tus planè in qua omnis contraria fortitudo
debellata est. Et uirtus, & umbra fugans
dæmonens, tutans homines. Aut certe uir-
I tus uegetans, umbra refrigerans. Viuimus
Ioan.6.f proinde in umbra Christi qui per fidẽ am-
bulamus, & carne ipsius pascimur, ut uiua-
mus. Caro enim Christi vere est cibus. Et
uide ne propterea etiam nunc describatur
hoc loco apparens, tamquam in schemate
pastorali, ubi illum sponsa quasi unũ quem-
piam de pastoribus videtur alloqui dicens:
Indica mihi ubi pascas, ubi cubes in meri-
die. Bonus pastor qui animã suam dat pro
ouibus suis. Animam pro illis, carnem illis. Ioan.10.b
Illam in precium, istam in cibum. Res mi-
ra: ipse pastor, ipse pascua est, ipse redẽptio.
Verum sermo in longum pergit, quoniam
locus amplus est, & grandia continens, &
non explicabitur paucis, atque hac necessita
te videtur mihi iam rumpendus potius quã
finiendus. Oportet autem, ut quoniam ma
teria pendet, memoria uigilet, quatenus ubi
pausatum erit, inde mox resumatur, & per-
tractetur prout Dominus dabit Iesus Chri
stus sponsus ecclesiæ, qui est super omnia
Deus benedictus in secula, Amen.

Qualiter Christus suscipitur ab anima sancta tanquam sponsus, & ab anima infirma tanquam medicus: & de differẽtijs cogitationum, unde oriantur.

Sermo. XXXII.

INdica mihi ubi pascas, ubi cu-
bes in meridie. Hic sumus, hinc
progredimur. Sed antequam
tractari incipiat uisio ista, & al-
locutio, recapitulandum breuiter arbitror
de allijs uisionibus, quę præcesserunt, quo-
modo nobis aptari spiritualiter possint pro
uotis, & meritis singulorum, ut apprehensis K
illis (si tamẽ hoc datum fuerit) facilior, & in
huius discussione eluceat intellectus. Verum
id difficillimum. Nam etsi illa uerba quibus
ipsæ uisiones seu similitudines describuntur
sonare corpora atque corporea uideantur,
spiritualia tamen sunt, quæ nobis ministran
tur in his, ac per hoc in spiritu quoque cau
sas, & rationes earum oportet inquiri.
Et quis idoneus inuestigare, & comprehen
dere tam multos animæ affectus profectus-
que, quibus hæc de præsentia sponsi tam
tam multiformis gratia dispensatur? Ta-
men si intremus ad nos, & spiritus sanctus
in lumine suo dignetur ostendere nobis,
quod opere suo non dedignatur assiduè
actitare in nobis, puto non omnino nos
in his sine intellectu remansuros. Con- 1.Co.2.c
fido enim non accepisse nos spiritum huius
mundi, sed spiritum qui ex Deo est, ut
sciamus, quæ a Deo donata sunt nobis.

Ergo

Psal.72. d Ergo si cui nostrum cum sancto propheta adhærere Deo bonum est, & (ut loquar manifestius) si quis in nobis est ita desiderij vir, ut cupiat dissolui, & cum Christo esse: cupiat autem uehementer, ardenter sitiat, assiduè meditetur: is profectò non secus quam in forma sponsi suscipiet verbum in tempore uisitationis, hora uidelicet qua se astringi intus quibusdam brachijs sapientiæ, atque inde sibi infundi senserit sancti suauitatem amoris. Psal.10.a Siquidem desiderium cordis eius tribuetur ei, etsi adhuc peregrinanti in corpore. Ex parte tamen, idque ad L tempus, & tempus modicum. Nam cum uigilijs, & obsecrationibus, & multo labore, & imbre lachrymarum quæsitus affuerit, subito dum teneri putatur, elabitur, & rursum lachrymanti, & insectanti occurrens cóprehendi patitur, sed minime retineri dum subito iterum quasi è manibus euolat. Et si institerit precibus, & fletibus deuota anima, denuo reuertetur, & uoluntate labiorú eius non fraudabit eam: sed rursum mox disparebit, & non uidebitur, nisi iterum toto desiderio requiratur. Ita ergo, & in hoc corpore potest esse de præsentia sponsi frequens lætitia, sed nó copia: quia etsi visitatio lætificat, Ibidem. sed molestat vicissitudo. Et hoc tandiu necesse est pati dilectá, donec semel posita corporeæ sarcina molis, auolet, & ipsa leuata pennis desideriorum suorum liberè iter carpens per campos contemplationis, & mente sequens expedita dilectum quocunque ierit. Nec tamen, vel in transitu præsto erit sic omni animæ, nisi illi duntaxat quam ingens deuotio, & desiderium vehemens, & prædulcis affectus sponsam probat, & digná ad quam gratia visitandi accessurum verbú decorem induat, formam sponsi accipiens. Qui enim nondum inuenitur ita affectus, sed compunctus magis actuum recordatione suorum, loquens in amaritudine animæ Iob.10.a suæ, dicat Deo: Noli me cõdemnare, aut forte etiá adhuc periculose tentatur a propria concupiscentia abstractus, & illectus: hic talis non sponsum requirit, sed medicum: ac per hoc non oscula quidem, uel amplexus, M sed tátum remedia vulneribus accipiet suis, in oleo vtique, & unguentis. An non sæpenumero sic sentimus, & sic experimur orantes, nos qui nostris quotidie adhuc excessibus tentamur præsentibus, mordemur præteritis? A quanta me amaritudine frequenter liberasti adueniens Jesu bone? Quotiens post anxios fletus, post inenarrabiles gemitus, & singultus, sauciam conscientiam meá vnxisti vnctione misericordię tuę, & oleo lætitiæ perfudisti? Quotiens me oratio quem penè desperantem suscepit, reddidit exultantem, & præsumentem de uenia? Qui similiter afficiuntur, ecce hi sciunt quod uere medicus sit dominus Iesus, qui sanat contritos Ps.146.a corde, & alligat cótritiones eorum. Qui experti non sunt, credant inde eidé ipse dicenti: Spiritus domini unxit me, ad euágelizandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde. Luca.4.a Si adhuc dubitant, accedant certe, & probēt, & sic in semetipsis discat quid sit, misericordiam volo, & non sacrificium. Matt 9.b Sed uideamus, & reliqua. Sunt qui in studijs spiritualibus fatigati, & uersi in teporem, atque in defectu quodam spiritus positi ambulant tristes vias domini, corde arente, & tædente accedunt ad quæque iniuncta, frequenter murmurant, longos dies, longas conqueruntur, & noctes, loquentes cum sancto Iob: Si dormiero dicam, quando con- Iob.7.a surgam? & rursum expectabo vesperam. Ergo vbi contingit tale aliquid pati, si misertus dominus appropiet nobis in uia qua ambulamus, & incipiat loqui de cœlo qui de cœlo est, nec non fauorabile quippiam can- A tare nobis de canticis Sion, narrare etiam de ciuitate Dei, de pace ciuitatis, de æternitate pacis, de statu ęternitatis, dico uobis erit pro vehiculo animæ dormitanti, & pigritanti læta narratio, ita ut pellat omne fastidiú ab animo audientis, & a corpore fatigationem. An tibi aliud, uel pati uel patere ille Ps.118.d uidetur, qui ait: Dormitauit anima mea pre tædio, confirma me in uerbis tuis? Et nonne cum obtinuerit, clamabit: Quomodò dilexi legem tuam Domine tota die meditatio mea est? Ibidem, a Sunt enim quædam verba verbi sponsi ad nos, nostræ meditationes de ipso, & eius gloria, elegantia, potentia, maiestate. Non solum autem, sed & cum auida mente versamus testimonia eius, & iudicia oris eius, & in lege eius meditamur die ac nocte: sciamus pro certo adesse sponsum, atque alloqui nos, ut non fatigemur laboribus, sermonibus delectati. Tu ergo cum tibi aliqua talia uolui animo sentis, non tuam putes cogitationem, sed illum agnosce loquentem, qui apud prophetam dicit: Ego qui loquor iustitiam. Esa.63.a Simillima enim sunt nostræ cogitata mentis sermonibus veritatis in nobis loquentis: nec facilè quis

discernit quid intus pariat cor suum quidve audiat, nisi qui prudenter aduertit Dominum in Euangelio loquentem. Quia de corde exeunt cogitationes malę. Et illud, Quid cogitatis mala in cordibus uestris? Et qui loquuntur mendacium, de suo loquuntur. Apostolus autem. Non quod sufficientes (inquit) simus cogitare aliquid a nobis, tanquam ex nobis, subaudis bonum; sed sufficientia nostra ex Deo est. Cum ergo mala in corde uersamus, nostra cogitatio est: si bona, Dei sermo est. Illa cor nostrum dicit, hæc audit. Audiam (ait) quid loquatur in me Dominus Deus, quoniam loquetur pacem in plebem suam. Itaque pacem, pietatem, iustitiam, Deus in nobis loquitur: nec talia nos cogitamus ex nobis, sed in nobis audimus. Cæterum homicidia, adulteria, furta, blasphemię, & his similia de corde exeunt, nec audimus ea, sed dicimus. Denique dixit insipiens in corde suo. Non est Deus. Et propter hoc irritauit impius Deum, quia dixit in corde suo. Non requiret. Sed est præterea, quod corde quidem sentitur, non tamen cordis est uerbum; nec enim de corde exit, sicut nostra cogitatio, sed neque illud est, quod ad cor fieri diximus, verbum videlicet verbi, cum sit malum: immittitur autem a contrarijs potestatibus, sicut fiunt immissiones per angelos malos, quale (verbi gratia) fuit, quod legitur misisse in cor diabolus, vt traderet Dominum Iudas Simonis Iscariotis. Verum quis ita vigilet diligens obseruator motionum internarum suarum, siue in se, siue & ex se factarum, vt liquido ad quæque illicita sensu cordis sui discernat inter morbum mentis, & morsum serpentis? Ego nulli hoc mortalium possibile puto, nisi qui illuminatus a Spiritu sancto speciale accepit donum, quod Apostolus inter cætera charismata, quæ enumerat nominat discretionem spirituum. Quantumlibet enim quis (secundum Salomonem) omni custodia seruet cor suum, & omnia, quę intra se mouentur vigilantissima intentione obseruet, etiamsi diuturnum fortè in his habuerit exercitium, & frequens experimentum: non poterit tamen ad purum in se dignoscere discernerévé ab inuicem malum innatum, & malum seminatum. Nam delicta quis intelligit? Nec multum refert nostra scire, vnde inest nobis malum, dummodo inesse sciamus: uigilandum potius, & orandum undecunque sit, ne consentiamus. Denique orat propheta contra utrunque malum, dicens. Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce seruo tuo. Et ego non possum tradere uobis, quod non accepi. Non autem accepi (fateor) unde assignem certam notionem inter partum cordis, & seminatium hostis. Quippe vtrunque malum, vtrunque a malo, vtrunque in corde, sed non vtrunque de corde. Hoc totum certum mihi in me, etsi incertũ, quid cordi, quid hosti tribuam? Et id quidem (ut dixi) absque periculo. Sed sane est ubi periculose, immo damnabiliter erratur, atque ibi merito nobis certa pręfigitur regula, ne quod Dei est in nobis, demus nobis, putantes verbi visitationem nostram esse cogitationem. Ergo quantum distat bonum a malo, tantum ista duo a se: quoniam nec de uerbo malum, nec de corde exiet bonum, nisi quod prius forte de uerbo conceperit: quia non potest bona arbor malos fructus facere: nec arbor mala, fructus bonos. At satis dictum esse credo quid Dei, quid nostrum in nostro sit corde: nec superfluè (ut arbitror) sed ut sciant inimici gratiæ absque gratia, nec ad cogitandum bonum sufficere cor humanum, sed sufficientiam ipsius ex Deo esse: Dei uocem bonum, quod cogitatur, nõ cordis prolem existere. Tu ergo si uocem eius audis, non iam nescias, unde ueniat, aut quo uadat: sciens quia à Deo exit, & ad cor uadit. Vide autem quomodo uerbum, quod egreditur de ore Dei, non reuertatur ad eum uacuum, sed prosperetur, & faciat omnia ad quæ misit illud, ut dicere posis & tu, quia gratia Dei in me uacua non fuit. Fœlix mens cui uerbum indiuiduus comes, ubique se affabilem præbet, cuius indesinẽter oblectata suauitate facũdiæ, a carnis molestijs, & uitijs sese uendicet, omni hora redimendo tempus a diebus malis. Non lassabitur, non molestabitur, quoniam sicut dicit Scriptura. Non contristabit iustum quicquid ei acciderit. Iam uero magni patrisfamilias seu regiæ maiestatis schema apparere existimo his qui accedentes ad cor altum de maiori spiritus libertate, & puritate conscientiæ magnanimiores facti cõsueuerint, audere maiora, inquieti prorsus, & curiosi secretiora penetrare, & apprehendere sublimiora, & tẽtare perfectiora nõ modo sensuũ (sed & uirtutũ. Hi.n. pro fidei magnitudine digni inueniuntur qui inducãtur in omnẽ pleni-

Margin notes: Mat. 15. b; Ibidẽ, 9. a; Ioan. 8. f; 2. Cor. 3. b; B; Psa. 84. b; Mat. 15. b; Psa. 13. & 52. a; Ibid. 9. c; Psal. 77. e; Ioan. 13. a; 1. Co. 12. b; C; prou. 4. d; psal. 18. d; Ibidem.; Matt. 7. e; D; 2. Cor. 3. b; 1. Co. 15. b

plenitudinem: nec est omnino in omnibus apothecis sapientiæ à quo Deus scientiarũ Dominus arcendos censeat cupidos veritatis, vanitatis non conscios. Talis erat Moy-
Exo. 33. c ses qui audebat dicere Deo: Si inueni gratiã
E in oculis tuis, ostende mihi teipsum. Talis
Ioã. 14. b Philippus, qui sibi, & suis condiscipulis pa-
Ioã. 20. f trem flagitabat ostendi. Talis, & Thomas qui nisi sua manu tãgeret vulnus & fossum latus, credere recusabat. Pusilla fides, sed de magnitudine animi miro modo descendens. Talis quoque Dauid, qui, & ipse dicebat Deo: Tibi dixit cor meum, exquisiuit te facies mea, faciem tuam domine requi-
Psal. 26. c ram. Tales itaque magna audẽt, quoniam magni sunt: & quæ audent obtinent, iuxta verbum promissionis ad ipsos, ꝙ est huius-
Deu. 11. c modi. Quemcunque locum calcauerit pes vester, uester erit. Magna siquidem fides magna meretur: & quatenus in bonis Domini fiduciæ pedem porrexeris, eatenus possidebis.

Nu. 12. b Denique Moysi ore ad os loquitur Deus & palam non per ęnigmata, & figuras Dominum videre meretur, cum prophetis aliis tantum in visione apparere se dicat, & per somnium loqui. Philippo quoque secundum petitionem cordis sui ostensus est pater in filio, in eo proculdubio quod incon-
Ioan. 14. b tinenti audiuit: Philippe qui videt me, vi-
Ioan. 20. f det, & patrem: & quia ego in patre, & pater in me est. Sed, & Thomæ iuxta desiderium cordis eius palpandum se prębuit, & voluntate labiorum eius nũ fraudauit eũ. Quid Dauid? Nonne, & ipse voto se non
psa. 131. a omnino fraudari significat, vbi ait non daturum se somnum oculis suis, nec palpebris suis dormitationẽ, donec inueniret locum domino? Igitur istiusmodi magnis spiri-
F tibus magnus ocurit sponsus, & magnifica-
psa. 125. a bit facere cum eis, emittens lucem suam,
psa. 2. a & veritatem suam, eosque deducens, & ad-
Luc. 1. e ducens in montem sanctum suum, & in ta-
Esa. 33. c bernacula sua, ita vt dicat qui eiusmodi est: quia fecit mihi magna qui potens est. Regem in decore suo videbunt oculi eius præcintẽ se ad speciosa deferri, ad flores rosarũ, & lilia conuallium, ad amœna ortorũ, & irrigua fontium, ad delicias cellariorum, & odoramenta aromatum, postremo ad ipsa secreta cubiculi.

Isti sunt thesauri sapientiæ, & scientiæ penes sponsum ab sconditi, hæc vitæ pascua præparata in refectionẽ animarũ sanctarũ. Beatus vir qui impleuit desideriũ suum ex Psa. 126. a
ipsis. Hoc solum admonitus sit, ne solus habere velit quæ possunt sufficere pluribus. Propterea .n. fortassis post ista omnia sponsus tanquam pastor apparere describitur, ut proinde admoneatur assecutor tantorum munerum pascendi gregis simpliciorũ, qui scilicet tam non valent per semetipsos apprehendere ista, quam non audent sine pastore oues exire in pascua. denique hoc ipsum spõ-
sa prudenter aduertens postulat sibi indica- Cant. 1. b
ri vbi ipse pascat, & cubet sub meridiano feruore, parata (ut quidem ex hoc intelligi datur) pasci, & pascere cum illo, & sub illo. Nec enim tutum arbitratur longe agere gregem à summo pastore, nimirum ob occursiones luporum, eorum maxime qui ueniunt ad nos in vestimentis ouium: & propterea satagit in eisdem cũ ipso pariter pascere pascuis, & cubare vmbris. Et causam po-
nonit: Ne incipiam (inquiens) vagari post G
greges sodalium tuorum: ipsi sunt qui se uolunt videre amicos sponsi, & non sunt: & cum suos non illius greges pascere cura sit eis, hincinde tamen insidiantes dicunt: Ecce hic est Christus, ecce illic est: videlicet ut multos seducant, & abducant à Christi gregibus, & socient suis. Hoc pro literæ textu. Iam uero spiritualem sensum qui in ea latet, sub alio sermonis principio expectate; quicquid illud erit quod mihi inde uobis orantibus sua misericordia partiri dignabitur sponsus ecclesiæ Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

De his quæ semper sectanda sunt à mente deuota, & quid sit meridies, & de quatuor generibus tentationum semper euitandis. Sermo XXXIII.

Ndica mihi quẽ diligit anima mea, vbi pascas, ubi cubes in
meridie. Et alius quidam: Indi- Iob. 10. d
ca (inquit) mihi cur me ita iudi- Psal. 24. b
ces. Vbi non sane sententiam causatur, sed scrutatur causam, erudiri flagellis petens, non erui. Item alius precatur, dicens: Vias tuas domine demõstra mihi, & semitas tuas edoce me. Quas dixerit uias uel semitas,
manifestat alibi: Deduxi me (inquit) super Psal. 22. a
semitas iustitiæ. Ergo tria ista anima curiosa Dei non cessat inquirere, iustitiam, & iudicium, & locum abitationis gloriæ sponsi,

H sponsi, tanquam uiam in qua ambulet, cau
Psal.26.b telam qua ambulet, & ad quam ambulet mansionem. De qua mansione sic habes in propheta. Vnam petii (inquit) à domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo domini omnibus diebus uitæ meę. Et iterū.
psal.25.b Domine dilexi decorem domus tuæ, & locū
Psal.88.c habitationis glorię tuæ. Porro de reliquis duobus, iustitia, & iudicium (ait) præparatio sedis tuę. Merito tria ista mens deuota requirit, utpote sedem Dei, & sedis præparationem. Et pulchrè in sponsæ prærogatiuam concurrunt pariter omnia ad consummationem virtutum, vt de forma iustitiæ sit formosa, de iudiciorum notitia cauta de desiderio præsentiæ seu gloriæ sponsi casta. Talem prorsus decet esse sponsam domini pulchram, eruditam, & castam. Ergo petitio quam vltimam posui, illius est loci. Petit siquidem ab eo quem diligit anima sua, indicari sibi vbi pascat, & vbi cubet in meridie. Et primo aduerte quàm eleganter amorem spiritus à carnis discernat affectu, dum dilectum exprimere magis ipsa affectione quam nomine uolens, non simpliciter quem diligo, sed o (inquit) quem diligit anima mea, spiritualem designans dilectionem. Deinde quidnam eam in loco pascuæ adeo delectet, diligenter attende. Sed nec illud prætereat te de hora meridiana & quod is potissimum exploratur locus, in quo qui pascit cubat simul: quod est magne securitatis indicium. Arbitror enim ob hoc additum, cubat, quod eo loci minime
I necesse sit stare, & vigilare super custodiam gregis, quando grex etiam cubante pastore & pausante sub vmbris libere nihilominus discurrat in pascuis.

Fœlix regio in qua pro libitu oues ingrediuntur, & egrediuntur, & non est qui exterreat. Quis mihi tribuat videre vos, mèque pariter in montibus pasci una cum illis
Mat.18.b nonagintanouem quę illic relictę leguntur, cum pastor earum dignanter ad vnam descendit quæ errauerat? Secure proculdubio cubat prope, qui & longe recedere minime dubitauit, sciens quia in tuto eas relique rat. Merito sponsa illò suspirat, merito inhiat loco pascuæ simul & pacis, sed quietis, sed securitatis, sed exultationis, sed admirationis, sed stuporis. Nam, & me miserum heu longe agentem, & de longe salutantem. En ipsa eius recordatio ad lachrymas prouocat, plane iuxta affectionem, & uocem dicentium: Super flumina Babylonis illic psa.136.a
sedimus, & fleuimus, dum recordaremur tui Sion. Libet exclamare, & me cum spon- Ps.147.a
sa pariter, & cum propheta: Lauda deum tuum Sion, quoniam confortauit seras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te. Qui posuit fines tuos pacē & adipe frumēti satiat te. quis nō illic uehemēter cupiat pasci, & propter pacem, & propter adipem &propter satietatem? Nihil ibi formidatur, nihil fastiditur, nihil deficit. Tuta abitatio paradisus dulce pabulū uerbū, opulētia multa nimis, æternitas. Habeo, & ego verbū, sed in carne, & mihi apponitur veritas, sed in sacramento. Angelus ex adipe frumenti saginatur, & nudo saturatur grano, me oportet interim quodam sacramenti cortice esse contentum, carnis furfure, literæ palea K
velamine fidei Et hęc talia sunt quę gustata afferunt mortem, si non de primitus spiritus quantulumcunque accipiant condimentum. Prorsus mors mihi in olla, nisi exprophetæ farinula dulcoretur. Denique 4.Re.4.g
absque spiritu, & sacramentum ad iudiciū sumitur, & caro non prodest quicquam, & litera occidit, & fides mortua est. Sed spiritus est qui uiuificat, ut uiuam in eis. At quantalibet sane abundantia spiritus pinguescant ista, non pari omnino iucunditate sumitur cortex sacramenti, & adeps frumenti, fides, & spes, memoria, & præsentia, æternitas, & tempus, vultus, & speculum, imago Dei, & forma serui. Nempe in omnibus his fides locuplex mihi, intellectus pauper. Nunquid uerò par sapor intellectui fideique, cum sit in meritum ista, ille in præmium? Vides ergo distare inter pabula quantum, & inter loca, & sicut exaltantur cœli à terra, ita habitantes in eis bonis potioribus abundare? Festinemus proinde filij, festinemus ad locum tutiorem, ad pastum suauiorem, ad uberiorem, & fertiliorem agrum. Festinemus vt habitemus sine metu abundemus sine defectu, epulemur sine fastidio. Tu enim domine sabaoth, qui cum tranquillitate iudicas omnia, etiam cum securitate æque omnia ibi pascis. Idem ipse, & dominus exercituum, & pastor ouium. Ergo, & pascis & cubas pariter, sed non hic. Denique stabas cum è cœlo prospiceres unam ex- Act.7.g
tuis ouiculis (Stephanum loquor) a lupis L
circundari super terram. Et propterea quæso indica mihi ubi pascas, ubi cubes

bet in meridie, hoc est totadie. Etenim illa meridies tota est dies, & ipsa nesciens vesperam. Et ideo melior dies illa in atriis tuis super millia, quia nescit occasum. At matutinum forsitan habuit, cum primum videlicet dies sanctificatus illuxit nobis per uiscera vtique misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto. Verè tunc suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui, cum in medio vmbrę mortis exortus matutini lux orta est nobis, & mane vidimus gloriam domini. Quanti reges & prophetæ voluerunt videre, & non viderunt? Quare, nisi quia nox erat, & necdum venerat illud expectatum mane cui fuerat repromissa misericordia? Vnde & orabat quis dicens: Auditam fac mihi mane misericordiam tuá, quia in te speraui. Fuit nanque quædam huius aurora diei, ex quo sol iustitiæ per archangelum Gabrielem nunciatus est terris, & uirgo Deum in vtero de spiritu sancto concepit, & peperit uirgo, ac deinceps quoad in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Nam vsque adeo per totú id temporis lux pusilla & tanquá lux reuera aurorę apparuit, ut diem esse interim apud homines pene vniuersitas ignoraret. Denique si cognouissent, numquam dominum gloriæ crucifixissent. Et vtique ipsis paucis discipulis dicebatur: Adhuc modicum lumen
M in uobis est, eo quod aurora esset & initiú vel potius indicium diei, dum sol adhuc abscóderet radios suos, & minime eos spargeret super terram. Paulus quoque dicebat. Quoniam nox præcessit, dies autem appropinquauit: significás esse tunc adhuc adeo modicú lumen, ut propinquasse quá uenisse diem dicere maluerit. Quando autem hoc dicebat? profecto quando sol reuersus ab inferis, iam se ad alta cœli sustulerat. Quanto magis cú adhuc similitudo carnis peccati instar densæ nubis operiret aurorá, iuxta omnes nimirum nostri corporis passiones, ita ut neque amara mors, nec crux probrosa defuerit: quanto magis, inquam, tunc exigua tenuisque admodum lux fuit, & quæ de auroræ magis quam de solis prodire præsentia videretur? Erat ergo aurora, & ipsa suboscura satis tota illa Christi conuersatio super terram, usque dum occumbens, & rursum exoriens, solaris suæ præsentiæ lumine clariori fugauit auroram, & mane facto absorpta est nox in uictoria. Denique habes: Et ualde mane una sabatorú ueniunt ad monumenta orto iam sole. An non mane fuit quando ortus est sol. Attulit autem nouum de resurrectione decorem, & sereniorem solito lucem: quoniam etsi noueramus eum secundum carnem, sed nunc iam nó nouimus. Est scriptum in Propheta: Decorem induit, induit fortitudinem, & præcinxit se: quod carnis infirma tanquam nubila quædam excusserit, stolam glorię induens. Sane extúc eleuatus est sol, & sensim demú diffundens suos radios super terram, cœpit paulatim ubique clarior apparere, seruidiorque sentiri. Verum quá
A tumlibet incalescat, & inualescat, multiplicet, & dilatet radios suos super omne huius nostræ mortalitatis curriculum (erit enim nobiscum vsque ad cousummationé seculi) non tamen ad meridianum perueniet lumé nec in illa sui plenitudine videbitur modo, in qua uidendus est post ea, ab his duntaxat quos hac visione ipse dignabitur. O uere meridies, plenitudo feruoris, & lucis, solis statio, umbrarum exterminatio, desiccatio paludum, fœtorum depulsio. O perenne solstitium, quando iam non inclinabitur dies, o lumen meridianú, o vernalis temperies, o æstiua venustas, o autumnalis ubertas, & (ne quid uidear præterisse) o quies, & feriatio hyemalis. Aut certe si hoc magis probas, sola túc hyems abiit, & recessit. Húc locum (inquit) tátæ claritatis, & pacis, & plenitudinis indica mihi, vt quemadmodum Iacob adhuc in corpore manens uidit dominum facie ad faciè, & salua facta est anima eius: vel certe sicut Moyses uidit eú non per figuras, & ænigmata seu per somnia, vti prophetæ alij, sed modo planè præcellenti atque inexperto cęteris, sibi noto, & Deo: vel sicut Esaias reuelatis oculis cordis uidit eum super soliú excelsum & eleuatú: vel etiá quomodo Paulus raptus in paradisum audiuit verba ineffabilia, & dominú suú Iesum Christum uidit oculis suis: ita ego quoque te in lumine tuo, & in decore tuo per mentis excessum merear contemplari pascentem vberius, quiescentem securius. Nam
B & hic pascis, sed non in saturitate. Nec cubare licet sed stare, & vigilare oportet propter timores nocturnos.

Heu nec clara lux, nec plena refectio, nec mansio tuta: & ideo indica mihi ubi pascas, vbi cubes in meridie. Beatú me dicis cú esurio, & sitio iustitiá. Quid hoc ad illorú fœlicitatem

Marginal references: Psal. 83. c; Luc. 1. g; psal. 47. b; psal. 142. b; 1. Cor. 2. b; Ioan. 12. f; Ro. 13. d; Mar. 16. a; 1. Cor. 5.; psal. 92. a; Nu. 12. b; Esa. 6. a; 1. Co. 12. a; Mat. 5. a; psal. 64. a

Psal. 67.a citatē qui repleti sunt in bonis domus tuæ, Mat. 5.a qui epulantur & exultant in cōspectu Dei, & delectantur in lætitia? Sed & si quid patior propter iustitiam, nihilominus beatū pronuncias. Et certe pasci vbi timeas pati, iucunditatem habet, sed non securitatem. Porro autem pasci & pati simul, nonne molesta iucunditas est? Omnia mihi hic cedūt citra perfectum, plura præter uotū, & tu- Psal. 15.e tum nihil. Quando adimplebis me lætitia Psal.26.c cum vultu tuo? Vultum tuum domine requiram. Vultus tuus meridies est. Indica mihi vbi pascas, vbi cubes in meridie. Scio satis ubi pascas nō cubans, indica mihi vbi pascas & cubes. Non ignoro vbi alijs temporibus pascere soleas, sed scire velim ubi in meridie pascas. Nam in tempore quidē mortalitatis meæ, & in loco peregrinationis meæ consueui sane sub tua custodia pasci & pascere in lege & prophetis & psalmis de te, necdum in euangelicis pascuis, & apud apostolos similiter requieui, frequenter etiā de gestis sanctorum & verbis & scriptis eorum victum mihi atque attinentibus mihi mendicaui vt potui: frequentius autem C (quoniam is magis ad manum fuit) mandu- Psal. 41.b caui panem doloris, uinum compunctio- Psal. 22.b nis bibi, & factæ sunt mihi lachrymæ meę panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, ubi est deus tuus? Nisi quod de mensa tua, siquidem parasti in conspectu meo mensam aduersus eos qui tribulant me. De ipsa, inquam, tuæ quidem beneficio miserationis accipio, in quo utcunque respiro quotiens tristis est anima mea, & quotiens conturbat me. Hæc pascua noui & frequentaui te secuta pastorem, sed indica quæso etiam quæ non noui. Sunt quidem & alij pastores qui dicunt se esse sodales tuos, & non sunt, habētes greges suos, & fines suos pabulo mortis refertos, in quibus pascunt nec tecum, nec per te, quorum utique terminos non intraui, nec appropiaui eis. Ipsi Mar.13.c sunt qui dicunt: Ecce hic est Christus, ecce illic est: promittentes sapientiæ & scientię pascua vberiora, & creditur eis, & confluunt ad eos multi, & faciunt eos filios gehennæ duplo quam se. Cur hoc, nisi quia non est ibi meridies, & perspicua lux vt liquido veritas cognoscatur, facileque pro ea recipitur falsitas propter verisimilitudinem, quæ nō facile in obscuro à vero discernitur, prȩsertim quia aquæ furtiuæ dulciores sūt, Prou. 9.d & panis absconditus suauior? Et propterea quæso ut indices mihi ubi pascas, ubi cubes Cant.1.b in meridie, id est, in manifesto, ne seducta incipiam vagari post greges sodalium tuorum, quemadmodum & ipsi vagi sunt, nulla stabiles certitudine veritatis, semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes. Hæc sponsa propter philosophorum & hæreticorum varia & vna dogmata. Mihi uero uidetur non solū propterea, sed & propter dolos inuisibilium potesta- D tum, sicut sunt seductorij spiritus sedentes Psal.10.a in insidiis, & parantes sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde: propter hos, inquam, & maxime uidetur mihi illa meridies optanda etiam nobis, vt clara luce deprehendamus astutias diaboli, atque angelum satanæ illum, qui se transfigurat in angelum lucis, ab angelo nostro sagacissime discernamus. Non enim aliter nos 1.Co.11.c custodire sufficimus ab incursu & dæmonio Psal. 90.b meridiano, nisi in meridiano æque lumine. Quod quidem dæmonium idcirco meridianum dictum existimo, quia sunt aliqui de numero malignorum, qui cū merito tenebrosæ obstinatęque uolūtatis suæ nox & nox perpetua sint, diem tamen se ad fallendum simulare nouerunt, nec modo diem, sed & meridiem: sicut eorum princeps non contentus esse æqualis Deo, etiam aduersatur, & extollitur supra id quod dicitur, aut quod colitur Deus. Itaque nisi cordi illius quem forte aliquod istiusmodi dæmonium meridianum tentandum acceperit, oriens ex alto illuxerit verus meridies, qui falsum conuincat & prodat, non poterit omnino caueri, sed tentabit & supplantabit sine dubio sub specie boni, pro bono scilicet malū incauto & improuido persuadens. Et tunc meridies, idest, maior claritas apparet tentans, cum quasi boni maioris imaginē præfert. Quotiens (verbi causa) suggessit anticipare vigilias, quod solemnia fratrum il- E luderet dormitanti? Quotiens produci ieiunia, ut diuinis obsequiis eo inutilem redderet, quo imbecillem? Quotiens bene proficientibus in cœnobiis inuidens, obtentu quasi maioris puritatis eremum petere persuasit, & cognouerunt miseri tandem quàm verus sit sermo quem frustra legerant: Væ Eccl. 4.c soli, quoniam si ceciderit, non habet subleuantem? Quotiens ad opus manuum plus quam opus fuerat incitauit, & fractum uiribus cęteris regularibus exercitijs inualidum reddidit? Quam multis exercitationē corporis

corporis (quæ, iuxta Apostolum, ad modicum valet) non modicam persuasit, & pietate fraudauit? Denique ipsi experti estis quomodo quidam (ad verecundiam illorũ dico) qui ante inhiberi non poterant, (ita in spiritu vehementi ad omnia ferebantur) post ad tantam ignauiã deuenerunt, ut (secũ
Gala.3.a dum illud apostoli) cum spiritu cœperint, nunc carne consummentur, quã turpe inire fœdus cum suis corporibus, quibus crudele ante indixerant bellum. Videas proh pudor, importune superflua quæritate, qui prius necessaria obstinatissimè recusabant. Quanquam si qui in sua forte inuicti obstinatione perdurat indiscretius abstinentes, & singularitate notabili conturbantes eos cũ quibus habitare debẽt vnius moris in domo, haud scio sane an se existiment pietatẽ retinere, cũ huiusmodi mihi videantur, & longius abiecisse. Nam qui sapientes in oculis suis decreuerunt apud se nec consilio acquiescere nec præcepto, uideant quid re-
F spondeãt, non mihi, sed dicenti, quoniam
1.Re.15.c quasi peccatum hariolandi est, repugnare: & quasi scelus idololatriç, nolle acquiescere.
Ibidm.c Permiserat autem quia melior est obedientia quam victima, & auscultare magis quam offerre adipem arietum, id est abstinentiã contumacium. Vnde Dominus per pro-
psa.l49.c phetam: Nunquid manducabo (ait) carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? significans minime sibi accepta fore ieiunia superborum vel immundorum.

Sed sane vereor ne damnantes superstitiosos uideamus frena laxare gulosis: & audiãt illi ad periculum sui quod ad remedium his dicitur. Quamobrẽ audite utraque pars, quatuor esse tentationum genera, & ipsa nobis ita profetico sermone describi. Scuto
psal.90.a (inquit) circundabit te veritas eius: non timebis à timore nocturnu, a sagitta volante in die, à negocio per ambulante intenebris ab incursu, & dæmonio meridiano. Attẽdite nihilominus, & vos alij quod omnibus spero profuturum. Illud omnes in nobis sentimus, & sensimus qui conuersi sumus ad Dominum, quod sancta scriptura dicit: Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in timore, & præpara animam tuam ad tentatio
Eccl.2.a nem. Itaque primordia nostræ conuersionis (iuxta communis quidem experientiæ rationem) primus exagitat timor, quem intrantibus statim horror uitæ ingerit arctioris, & insueta austeritas disciplinæ. At is timor nocturnus dicitur, vel quia nox in scripturis designare solet aduersa, vel quoniam propter quod aduersa pati aggredimur, id nondum reuelatum est. Si enim dies ille luceret, in cuius lumine pariter, & labores, & præmia videremus, timor om- G
nino quorumuis laborum nullus esset præ desiderio præmiorum, dum clara luce appareret quoniam non sunt condignę passio- Rom.8.d
nes huius temporis ad fortunam gloriã quæ reuelabitur in nobis. Nunc vero quoniam abscondita sunt ab oculis nostris, & nox est interim in hac parte, tentamur nimirum à timore nocturno, & pro bonis quæ non uidemus, formidamus quæ in pręsentiarum sunt aduersa tolerare. Vigilandum proinde, & orandum primo intrantibus contra hanc primam tentationem, ne subito præoccupati à pusillanimitate spiritus, & tẽpestate, à bono cœpto (quod absit) resiliant. Superata autem hac tentationem, armemus nos nihilominus & aduersus hominum laudes, quæ de laudabili potissimũ uita sumũt materiam. Alioquin patebimus vulneri sagitta volante in die, quæ est inanis gloria. Fama siquidem uolat: & ideo in die, quia ex operibus lucis. Si hæc exsufflatur tanquã inanis aura, restat ut solidius aliquid afferatur de diuiciis, & honoribus seculi, si forte qui non curat laudes, appetat dignitates. Et vide si non hic ordo tẽtandi seruatus est in Domino nostro, cui post suggestum ad solam uanitatem præcipitium, ostẽsa sunt om Matt.4.b
nia regna mundi atque oblata. Tu ergo exẽplo domini, & ista renue: Aliter necesse est circunueniri te à negocio perambulante in psal.90.a
tenebris, quod est hypocrisis. Etenim ista de ambitione descendit, & in tenebris habitatio eius, quippe abscondit quod est: & quod non est, mentitur. Negociatur au- H
tem omni tempore, formam retinens pietatis ad sese occultandum, uirtutem autem eius uendicans, & emens honores. Postrema tentatio est dæmonium meridianum: ꝙ soleat maxime insidiari perfectis, qui uidelicet tanquam uiri uirtutum omnia superauerint, uolũtates, fauores, honores. Quid enim iam superest ei qui tentat, in quo possit pugnare palam aduersus huiusmodi? Venit proinde occultus, qui manifestus non audet: & quem satis expertus est apertum omne horrere malum, falso bono supplantare molitur. Qui autem dicere possunt cũ apostolo: Non.n. ignoramus astutias eius: 1.Cor.2.

quo

quo plus proficiunt, eo magis soliciti sunt cauere à laqueo isto. Hinc est quod Maria angelica salutatione turbatur, dolum (nisi fallor) suspicans. Et Iosue non prius amicum angelum suspicit, quam esse amicum nouerit. Denique sciscitatur, suusne sit, an aduersariorum, tanquam qui expertus sit dęmonij meridiani versutias. Apostoli quoque aliquando cum laborarent in remigando vento aduersante, & iactante nauiculam uidentes dominũ ambulantem supra mare, & putantes esse phantasma, ita ut clamarẽt præ timore, nonne apertam meridiani suspicionem dæmonij prętenderunt? Et recordamini scripturæ dicentis, quia quarta vigilia noctis uenit ad eos ambulãs supra mare. Quarto igitur, id est supremo demum loco hæc tentatio formidetur, & quo se in summo stare quis viderit, eo sibi vigilantius ab incursu, & dæmonio meridiano cauendum intelligat. Porro discipulis verus se manifestauit meridies in eo quod audierunt: Ego sum: Nolite timere: & falsi suspicio ab eis depulsa est. Vtinam, & nobis quotiens palliata falsitas molitur irrepere, emittat lucem suam, & veritatem suam ad prodendã illam oriens ex alto verus meridies, & diuidat lucem a tenebris, ut nõ notemur à propheta tanquam ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem. Adhuc nisi tædio fuerit longitudo sermonis, has quatuor tẽtationes tẽtabo suo ordine assignare ipsi corpori Christi, quod est ecclesia. Et ecce quam breuius possum percurro. Videte primitiuam ecclesiam, si non primo peruasa est acriter nimis a timore nocturno. Erat enim nox quando omnis qui interficeret sanctos, arbitrabatur obsequium se præstare Deo. Hac autem tentatione deuicta, & sedata tempestate, inclyta facta est, & iuxta promissionem ad se factã in breui posita in superbiã seculorum. Et dolens inimicus quod frustratus esset, a timore nocturno conuertit se callide ad sagittam volantem in die, & vulnerauit in ea quosdam de ecclesia. Et surrexerũt homines vani, cupidi gloriæ, & voluerunt sibi facere nomem, & exeuntes de ecclesia diu eandem matrem suam afflixerunt in diuersis, & peruersis dogmatibus. Sed hæc quoque pestis depulsa est in sapientia sanctorum, sicut, & prima in patiẽtia martyrum. En tempora ista libera quidem Deo miserante ab vtraque illa malitia, sed plane fœda a negotio perambulãte in tenebris. Væ generationi huic a fermento pharisęorũ quod est hypocrisis, si tamen hypocrisis dici debet, quæ iam latere præ abundantia non valet, & præ impudentia non quęrit. Serpit hodie putida tabes per omne corpus ecclesiæ, & quo latius, eo desperatius, eoque periculosius, quo interius. Nã si insurgere apertus inimicus hæreticus, mitteretur foras, & aresceret: si violentus inimicus, absconderet se forsitan ab eo. Nunc uero quem eiiciet, aut a quo abscõdet se? Oẽs amici, & omnes inimici: omnes necessarij, & omnes aduersarij: omnes domestici, & nulli pacifici: omnes proximi, & omnes quę sua sunt quærũt. Ministri Christi sunt & seruiunt antichristo. Honorati incedunt de bonis domini, qui domino honorem non deferunt. Inde is, quem quotidie vides, meretricius nitor, histrionicus habitus, regius apparatus: inde aurum in frenis, sellis, & calcaribus, & plus calcaria quam altaria fulgent. Inde splendidæ mensæ, & cibis, & scyphis, inde comessationes, & ebrietates, inde cithara, & lyra, & tibia, inde redũdãtia torcularia, & prõptuaria plena eructãtia ex hoc in illud. Inde dolia pigmẽtaria, inde referta marsupia. Pro huiusmodi volũt esse, & sunt ecclesiarũ præpositi, decani, archidiaconi, episcopi, archiepiscopi. Nec. n. hæc merito cedũt sed negotio illi ꝗ perãbulat in tenebris. Olim prædictũ est, & nũc tẽpus impletionis aduenit: Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Amara prius in nece martyrũ, amarior post in cõflictu hęreticorũ, amarissima nũc in moribus domesticorũ. Nõ fugare, non fugere eos potest, ita inualuerũt, & multiplicati sunt super numerum. Intestina, & insanabilis est plaga ecclesiæ, & ideo in pace amaritudo eius amarissima. Sed in qua pace? Et pax est, & nõ est pax. Pax a paganis, & pax ab hæreticis, sed non profecto a filiis. Vox plangentis in tempore isto. Filios enutriui, & exaltaui, ipsi autem, spreuerunt me. Spreuerunt, & maculauerunt me à turpi vita, à turpi quæstu, à turpi commercio, a negocio denique perambulante in tenebris. Superest vt iam de medio fiat dæmonium meridianum ad seducẽdos si qui in Christo residui sunt adhuc permanentes in simplicitate sua. Siquidem absorbuit fluuios sapientium, & torrentes potentium, & habet fiduciam vt Iordanis influat in os eius, id est simplices, & humiles qui sunt in ecclesia. Ipse enim est Antichristus, qui se non solum

Marginalia: Iosue.5.c — Marc.6.c — I — Mat.28.d — Esa.5.e — K — Psal.143.e — Esa.38.c — L — Psa.39.b — Esa.1.a — Psa.90.a — Iob.40.c

lum diem, sed & meridiem mentietur, & extolletur supra id quod dicitur aut quod colitur Deus: quē dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui, vtpote verus & æternus meridies, spōsus & aduocatus ecclesiæ, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amē.

In quo tractatur de humilitate, & patientia.
Sermo. XXXIIII.

Si ignoras te, ò pulchra inter mulieres, egredere, & abi post greges sodalium tuorum, & pasce hœdos tuos iuxta tabernacula pastorum. Olim sanctus Moyses quoniam multum præsumebat de gratia & familiaritate quam inuenerat apud Deū, aspirabat ad quandam visionem magnam, ita vt diceret Deo: Si inueni gratiam in oculis tuis, ostende mihi teipsum. Accepit autem pro ea visionem longe inferiorem, ex qua tamē ad ipsam quam volebat, posset aliquando peruenire. Filii quoque Zebedæi in simplicitate cordis sui ambulantes, magnū aliquid & ipsi ausi sunt, sed ad gradum nihilominus sunt reducti per quem fuerat ascendendum. Ita & modo spōsa quoniam rem grādem postulare videtur, reprimitur sane austeriori responsione, sed plane vtili & fideli. Oportet nanque humiliter sentire de se nitentem ad altiora, ne dum supra se attollitur, cadat a se, nisi in se firmiter per verā humilitatem fuerit solidatus. Et quia nisi humilitatis merito maxima minime obtinētur, propterea qui prouehendus est, correptione humiliatur, humilitate meretur.

Canti. 1. c
M
Exo. 33. c
Mat. 20. c

Tu ergo cum te humiliari videris, habeto id signum in bonum, omnino argumentum gratiæ propinquantis. Nam sicut ante ruinam exaltatur cor, ita ante exaltationē humiliatur. Sane vtrunque legis, Deū scilicet & superbis resistere, & humilibus dare gratiam. Nonne denique seruum suum Iob, cum post insignem triumphum, tantam & tam probatam ipsius patientiam larga remunerandam benedictione censeret, prius in multis & districtis percunctationibus humiliare curauit, & sic parare viam benedictioni? At parum est cum per seipsum humiliat nos Deus si tunc libenter accipimus, nisi quando & per alium hoc facit, sapiamus similiter. Quamobrē accipite huius rei mirabile documentum de sancto Dauid. Aliquando maledictus est illi & a seruo. At ille nec cumulatam iniuriam sensit, quia præsensit gratiam. Quid mihi, ait, & uobis filii Saruiæ? O vere hominem secundum cor Dei, qui se ulciscenti potius quam exprobranti succensendum putauit. Vnde & secura cōscientia loquebatur: Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis. Vetuit ergo prohiberi maledicum conuitiantē, quęstum æstimans maledicta. Et addit: Dominus misit illum ad maledicendum Dauid. Prorsus secundum cor Dei, qui de corde Dei ferebat sententiam. Sæuiebat lingua maledica, & ille intēdebat quid in occulto ageret Deus. Vox maledicentis in auribus, & animus inclinabat se ad benedictionem. Nunquid in ore blasphemi Deus? Absit. Sed eo usus est ad humiliandū Dauid. Nec latuit prophetā, quippe cui incerta & occulta sapientiæ suæ manifestauerat Deus: & ideo dicit: Bonum mihi quòd humiliasti me, ut discā iustificationes tuas. Vides quia humilitas iustificat nos? Humilitas dixi, & non humiliatio. Quanti humiliantur, & humiles non sunt? Alij cum rancore humiliantur, alii patiēter, & alii libenter. Primi rei sunt, sequentes innoxii, ultimi iusti. Quanquā & innocentia portio iusticiæ est, sed cōsummatio eius apud humilē. Qui autem dicere potest, Bonum mihi quia humiliasti me: is vere humilis est. Non potest hoc dicere qui inuitus tolerat, minus qui murmurat. Neutri horum promittimus gratiam, quod humiliatur, etsi sanè longe hi duo a se differāt: & alter quidem in patiētia sua possideat animam suam, alter in suo murmure pereat. Sed enim etsi unus irā, neuter tamen gratiā promeretur, quoniam non humilitatis sed humilibus deus dat gratiam. Est autem humilis qui humiliationem conuertit in humilitatem, & ipse est qui dicit Deo: Bonum mihi quod humiliasti me. Nemini prorsus quod patienter fert bonū est, sed plane molestum. Scimus autem, quod hilarem datorem diligit Deus. Vnde, & cū ieiunamus iubemur caput nostrū ungere oleo, & faciem lauare, vt nostrum scilicet opus bonum spirituali quodam gaudio condiatur, & holocaustum nostrum pingue fiat. Etenim sola gratiam quam præfert meretur læta, & absoluta humilitas. Quę enim coacta fuerit vel extorta, qualis utique est in uiro patiēte illo qui possidet animā suā: hæc inquā humilitas etsi vitā obtinet propter patientiam propter

Iaco. 4. b
A
2. Re. 16. b
Psal. 7. a
Psa. 118. i
B
Iacob. 4 b
Psa. 118 i
2. Co 9. b
Matt. 5. c
Iacob. 1. a

propter tristitiam tamen gratiã nõ habebit: Non enim congruit ei qui eiusmodi est, illud scripturæ: Glorietur humilis in exaltatione sua: quoniam nõ sponte humiliatur, neque libenter. Vis autem videre humilem recte gloriantem, & vere dignum gloria?
2.Cor.12.c Libenter, inquit, gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me uirtus Christi. Non dicit patienter se ferre infirmitates suas, sed & gloriari, & libenter gloriari in illis, probans etiam sibi bonum esse, quod humiliatur: nec sufficere omnino vt
C possideat animam suam tanquam patienter humiliatus, nisi & gratiam accipiat tanquã sponte humiliatus. Generalẽ verò hinc au-
Luc.14.c di regulam. Omnis qui se humiliat, ait, exaltabitur. Significat profecto non omnẽ exaltandam esse humilitatem, sed eam tantum quæ de voluntate venit, non ex tristitia, nec ex necessitate. Nec enim per contrarium, omnis qui exaltatur, humiliandus erit: sed tantum qui se exaltat, humiliabitur, nimirum ob voluntariam vanitatẽ. Ita ergo non qui humiliabitur, sed qui spõte se humiliat, exaltabitur: utique ob meritum uoluntatis. Esto enim quod humilitatis materia per alium ministratur, verbi gratia, probra, damna, supplicia: non tamẽ idcirco recte ab alio quam à semetipso humiliatus ille dicetur, qui illa omnia tacita & læta conscientia, causa Dei subeunda decreuerit. Sed quo progredimur? Patienter (vt sentio) sustinetis excessum in verbo de humilitate & patientia, sed reuertamur ad locum de quo digressi sumus. Id nãque incidit nobis ex occasione responsi, quo grandia præsumentem sponsam reprimendam censuit sponsus, & non ad insipientiam illi, sed vt sane ex eo probabilioris & maioris humilitatis daretur occasio, per quã dignior potiorum atque eorum ipsorum quę petebat, capacior efficeretur. Veruntamen quia adhuc in ianuis sumus præsentis capituli, discussionis eius initium principio si placet sermonis alterius ordiamur, præsertim ne verba sponsi uel re censeantur cum tædio, uel audiantur. Quod ipse auertat a seruis suis Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

De increpatione dura, quam facit sponsus ad sponsam, & de dupliei ignorantia nimium pauenda & fugienda.
Sermo XXXV. D

SI te, inquit, ignoras, egredere: Dura, & aspera increpatio: Cant.1.d
quòd dicit egredere. Hoc quippe verbum serui audire solẽt a ualde irascentibus & indignantibus dominis: vel ancillæ à dominibus suis cum grauiter illas offenderint: Exi hinc, exi à me, egredere a conspectu meo, & a domo ista. Hoc ergo verbo aspero & amaro satis nimiumque increpatorio utitur modo sponsus contra dilectam, sub conditione tamẽ, si seipsam ignorauerit. Nil quippe validius efficaciusue ad terrendum potuit in eam intendere, quam ut egredi minaretur. Quod & tu aduertere potes, si bene attendas vnde quo egredi iubeatur. Vnde enim quo putas, nisi de spiritu ad carnẽ, de bonis animi ad secularia desideria, de interna requie mentis ad mundi strepitum, & inquietudinem curarum exteriorum? In quibus omnibus nõ est nisi labor & dolor, atque afflictio spiritus. Quæ enim anima semel a domino didicit, & accepit intrare ad seipsam, & in intimis suis Dei pręsentiam suspirare, & quærere faciem eius semper (spiritus est enim Deus, & qui quærunt eum, oportet eos in spiritu ambulare, & non in carne ut secundum carnem uiuant) talis inquã anima nescio an uel ipsam gehennam ad tempus experiri horribilius pœnaliusve ducat, quam E
post spiritualis studii huius gustatam semel suauitatem exire denuo ad illecebras uel potius ad molestias carnis, sensuumque inexplebilem repetere curiositatem, dicente Ec- Eccles.1.b
clesiaste: Oculus non impletur uisu, nec au- Thre.3.c
ris auditu. Audi enim hominem expertum quæ loquimur. Bonus es, inquit, domine sperantibus in te, animæ quærenti te. Ab hoc bono si quis auertere sanctã illam anima conaretur, puto haud secus accepisset, quam si se de paradiso, & ab ipso introitu gloriæ conspiceret deturbari. Audi adhuc
& alium similem huic: Tibi dixit cor meũ, psal.26.d
ait, exquisiuit te facies mea, faciem tuam domine requiram. Vnde & dicebat: Mihi autem adhærere Deo bonum est. Et item
loquens ad animam suam, dicit: Conuer- psal.72.d
tere anima mea in requiem tuam, quia do- psal.114.
minus

minus benefecit tibi.

Dico ergo uobis, nihil est quod intantum formidet quisquis hoc beneficium semel accepit, quam ne gratia derelictus necesse habeat denuo egredi ad carnis consolationes, imo desolationes, rursumque carnalium sensuum sustinere tumultus. Terribilis proinde, & nimis formidolosa comminatio: Egredere, & pasce hœdos tuos. Quod est, indignam te noueris illa tua familiari, & suaui rerum contemplatione cœlestium, intelligibilium, diuinarum. Quamobrem egredere de sanctuario meo corde tuo, ubi secretos sacrosque ueritatis ac sapientiæ sensus dulciter haurire solebas, & magis tanquam una de secularibus, pascendis, & oblectandis tuę carnis sensibus intricare. Hœdos quippe (qui peccatum significant, & in iudicio collocandi sunt a sinistris) dicit uagos, & petulantes corporis sensus, per quos peccatum tanquam mors per fenestras intrauit ad animam. Cui & bene congruit quod sequitur in scriptura, iuxta tabernacula pastorũ. Non enim supra sicut agni, sed iuxta tabernacula pastorum hœdi pascuntur. Pastores siquidem qui ueri pastores sunt, licet tabernacula habeant de terra, & in terra, corpora uidelicet sua his diebus quibus nunc militant, non tamen de terra, sed de cœlestibus pascuis greges dominicos pascere consueuerunt: neque enim suam eis, sed domini prędicant uoluntatem. At hœdi (qui sunt corporis sensus) cœlestia non requirunt, sed iuxta tabernacula pastorum omnibus uidelicet bonis sensibilibus huius mũdi (quæ est regio corporum) sumunt vnde sua desideria non tam satient quam irritent. Turpis mutatio studiorum, ut cui ante studij fuerat peregrinantem, & exulem animam suam sacris meditationibus tanquam cœlestibus pascere bonis, Dei beneplacitũ, & mysteria uoluntatis eius inquirere, penetrare deuotione cœlos, & mente supernas circuire mansiones, salutare patres atque Apostolos, & choros prophetarum, martyrumque admirari triumphos, ac stupere pulcherrimos ordines angelorũ: nũc omnibus his omissis, turpi se mãcipet corporis seruituti ad obediendum carni, ad satisfaciendum ventri, & gulæ, ad mendicandum in vniuersa terra, unde ex ea, quæ præterit mundi huius figura, suã semper famelicam curiositatem aliquatenus consoletur. Exitus aquarum deducãt oculi mei super huiusmodi animam, quæ cum nutriretur in croceis, demum amplexatur stercora. Pascit enim, iuxta beati uiri sententiam, sterilem, quæ non habebat filios, & uiduæ non benefacit. Et uide quia non simpliciter egredere: sed, Egredere, inquit, & abi post greges sodalium tuorum, & pasce hœdos tuos. In quo (ut mihi uidetur) magnę cuiusdam rei nos admonet. Quid istud? Heu quod egregia creatura iam olim facta de grege, & nũc in peius miserabiliter proruẽs, non saltem inter greges remanere permittitur: sed post abire iubetur. Quomodo, inquis? Quomodo legis. Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Ecce quomodo de grege facta est egregia creatura. Puto dicerent iumenta, si loqui fas esset: Ecce Adam factus est quasi unus ex nobis. Cum in honore esset, inquit. In quo honore quæris? Habitabat in paradiso, & in loco uoluptatis conuersatio eius. Nihil molestiæ, nihil indigentiæ sentiebat, & odoriferis stipatus malis, fulcitus floribus gloria, & honore coronatus, & constitutus super opera manuum plasmatoris. Magis autem ob insigne diuinæ similitudinis præcellebat, & erat illi sors, & societas cum plebe angelorum, & cum omni militia cœlestis exercitus. Sed mutauit istam gloriam Dei in similitudinem uituli comedentis fœnum. Inde est, quòd panis angelorum factus est fœnum positum in præsepio, appositum nobis tanquam iumentis. Verbum quippe caro factum est, & iuxta prophetam, Omnis caro fœnum. At fœnum istud minime desiccatum est, nec ex eo cecidit flos: quia requieuit super ipsum spiritus domini. Propter hoc nanque aliquãdo finis uenit uniuersæ carnis, quia spiritus recesserat uitæ. Denique ait: Non permanebit spiritus meus in homine in æternũ, quia caro est. Carnis nomine hoc loco uitium designari intellige, non naturam. Nec n. spiritũ natura expungit, sed uitiũ. Propter uitium ergo omnis caro fœnũm, & omnis gloria eius tanquam flos fœni. Exiccatũ est, inquit, fœnum, & cecidit flos: sed non ille flos, qui de uirga, & radice Iesse ascendit, eo quòd requieuit super eum spiritus Domini. Nec illud fœnum quod uerbum factum est, pro eo quod sequitur in propheta: Verbũ autẽ domini manet in ęternum. Si. n. fœnum uerbũ, & uerbũ in æternum manet, fœnũ quoque necesse est maneat in æternũ. Alioquin

Marginalia: 2. pa. 26. c; F; Cant. 1. c; G; Cant. 1. a; Psal. 48. d; H; Esa. 40. b; Gen. 6. a; Esa. 40. b; Ibidem.

quomodo uitam præbet æternam, si ipsum minimè manet in æternum? Ait enim: Si quis mãducauerit ex hoc pane, uiuet in æternum. Et quem panem dicat, aperit cum subiungit: Et panis quẽ ego dabo, caro mea est pro mundi uita. Quomodo ergo æternum non est, quo ęternaliter uiuitur? Sed recole nunc mecum uocem filij ad patrem loquentis in psalmo: Non dabis, inquit, sanctum tuum uidere corruptionem. Haud dubium quin de corpore dicat, quod in sepulchro iacebat exanime. Hoc enim sanctum, & angelus qui nunciauit uirgini locutus est, dicens: Et quod nascetur ex te sanctum, uocabitur filius Dei. Quo ergo pacto sanctum fœnum poterat uidere corruptionem, quod de incorrupti uteri perpetuo uirore uernantibus pascuis ortum, etiam auidos angelorum in se figere possit obtutus, insatiabiliter oblectandos? Perdat sanè fœnum uiriditatem, si Maria uirginitatem amiserit. Ergo cibus hominis mutauit se in pabulum pecoris, homine mutato in pecus. Heu tristis, & lachrymosa mutatio, ut homo paradisi accola, terræ dominus, cœli ciuis, domesticus domini sabaoth, frater beatorũ spiritum, & cœlestium cohæres uirtutum, repentina se conuersione inuenerit, & propter infirmitatẽ iacentem in stabulo, & propter pecorinam similitudinem indigentem fœno, & propter indomitam feritatem alligatum præsepio, sicut scriptum est: In chamo, & freno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te. Agnosce tamen ò bos possessorem tuum, & ò tu asine præsepe domini tui: ut prophetæ Dei fideles inueniãtur, qui ista sunt Dei mirabilia prælocuti. Cognosce pecus, quem non cognouisti homo. Adora in stabulo, quem fugiebas in paradiso. Honora præsepium cuius contempsisti imperium. Comede fœnum quẽ panem, & panem angelicum fastidisti. Sed quæ nam causa (inquis) tantæ deiectionis? Profecto, quòd homo cum in honore esset, non intellexit. Quid non intellexit? Non dicit: Non dicamus. Positus in honore non intellexit, quòd limus esset, honoris fastigio delectatus: & continuo in se expertus est, quòd tanto post tempore homo de filijs captiuitatis, & prudenter aduertit, & ueraciter protulit dicens: Qui se putat aliquid esse cum nihil sit, ipse se seducit. Vę misero quod non fuit qui iam tunc diceret ei: Quid superbis terra, & cinis? Hinc egregia creatura gregi admixta est, hinc bestiali similitudine Dei similitudo putata est, hinc societas cum iumentis pro consortio angelorum inita est. Vides quam sit fugienda nobis hæc ignorantia, de qua tot milia malorum uniuerso nostro generi prouenerunt? Ait enim, propterea hominem iumentis insipientibus comparatum, quia non intellexit. Cauenda proinde omnimodi ignorantia: ne forte si adhuc sine intellectu, & post uexationem inuenti fuerimus, multo plura, & grauiora prioribus mala inueniant nos, dicaturque de nobis: Curauimus Babylonem, & non est sanata. Meritò quidem, quòd nec uexatio dederit intellectum auditui. Et uide ne forte etiam hic sponsus cum dilectam ab ignorantia tanto increpationis tonitruo deterreret: propterea minime dixerit, Egredere cum gregibus, aut egredere ad greges: sed Egredere (ait) post greges sodalium tuorum. Vt quid hoc? Sane ut secundam proinde ignorantiam priore magis pauendam pudendamque ostenderet, quòd illa hominem bestijs parem fecisset, ista, & posteriorem. Nam homines quidem merito ignorantiæ ignorari, id est reprobati, & ad tremendum illud iudicium stare, & igni perpetuo tradi habet, nõ autẽ & pecudes. Nec dubium fore deterius his qui sic erunt, quã his quæ omnino non erunt. Melius ei fuerat, inquit, si natus non fuisset homo ille. Non utique si natus nõ fuisset omnino, sed si natus nõ fuisset homo, sed uerbi gratia aut pecus, aut alia quæpiam creatura: quæ quoniã iudicium non haberet, ad iudicium non ueniret, ac per hoc nec ad suplicium. Sciat ergo anima rationalis, quæ se ob priorẽ ignorantiam erubescit pecudes habere sodales in perfruendis utique bonis terræ, non etiam similiter socias habituram in perferẽdis tormentis gehennæ, & tum demum etiã ab ipsis gregibus suorum sodalium iumentorum cum dedecore exturbandam, nec iam uel cũ ipsis ituram: sed plane post, quando illis nihil mali sentientibus, ipsa malis omnibus exponetur. A quibus non liberabitur in æternum, si quidem secundo ignorare adiecerit. Egreditur itaque homo, & solitarius abit post greges sodalium suorum, cum solus in inferno inferiori retruditur. An non tibi posteriorem uidetur tenere locum, qui ligatis manibus, & pedibus projjcitur in tenebras exteriores? Et erunt profectò nouissima hominis illius peiora prioribus, quando

Ioan. 6. e
Ibidem.
Psal. 15. c
I
Psal. 31. b
Esa. 1. a
K
Gala. 6. a
Psal. 48. d
Hier. 51. a
L
Mar. 14. e
Luc. 12. d

quando qui prius bestiis æquabatur, nūc & postponitur. Puto ꝙ & in præsenti vita, si bene aduertas, posteriorē ire pecoribus hominem iudicabis. An non siquidem tibi uidetur ipsis bestijs quodammodo bestialior esse homo ratione vigens, & ratione non viuens? Nam pecus quidem si se ratione non regát, excusationē habet a natura, a qua hoc ei penitus munus negatum est: non habet
M homo, cui ab ipsa speciali prærogatiua donatum est. Merito proinde eo ipso censetur homo egredi, & post ire gregalibus animantibus, ꝙ solum hoc animal conuersatione degeneri iura naturę transgrediens, rationis compos, rationis expertia moribus, & affectibus imitatur. Conuincitur ergo ire post greges homo, & nunc quidem deprauatione naturæ, postmodum autem, & extremitate pœnæ. Ecce sic maledicetur homo, qui ignorantiam Dei habere inuentus fuerit. Dei dicam, an sui? Vtrunque sine dubio, vtraque ignorantia damnabilis est, vtralibet sufficit ad perditionē. Vis scire quia ita est? Sed de Dei minime dubitas, si tamen cōstat tibi non aliam vitam esse æternā, quam ut patrem cognoscas Deum verum, & quē misit Iesum Christum. Audi ergo sponsum liquido, & aperte in anima etiam animæ ignorantiam condemnantem. Quid enim dicit? Non vtique si Deum, sed si ignoras te, inquit, &c.

I. Co. 14. g Patet ergo quia ignorans ignorabitur, siue se, siue Deum ignorare contingat. De qua vtraque ignorantia erit nobis (si tamen Deus manum apponat) vtilis admodum disputatio. Non modo tamen, ne fatigati, & non præmissa ex more oratione, aut ego minus diligenter rem necessariam prosequar, aut vos minus attente, quæ non nisi magno suscipienda sunt desiderio, audiatis. Etenim si corporis cibus, cum absque appetitu & satiatus illum sumis, non modo, non prodest, sed & nocet plurimum: multo magis panis animę cum fastidio sumptus, non scientiæ
A nutrimentum, sed magis tormentum conscientiæ importabit. Quod a nobis auertat sponsus ecclesiæ Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

Quod scientia literarum sit bona ad instruendum, sed scientia propriæ infirmitatis sit utilior ad salutem.

Sermo XXXVI.

EN ego meę promissioni, en ego desiderijs vestris, en ego etiam Deo pro debito famulare tripliçi, ut uidetis, ratione urgeor ad loquendum, pacti ueritate, charitate fraterna, timore domini. Si tacuero, os meum condemnabit me. Quid si loquar? Profecto uereor idem iudicium, ne loquētem uidelicet, & non facientem identidem os meum condemnet me. Iuuate me orationibus uestris, ut semper possim, & loqui, quæ oportet, & opere implere, quæ loquor. Non ignoratis hodiernum uobis propositum esse sermonē de ignorantia, uel potius de ignorátijs, quoniam duæ, si meministis, propositæ sunt, nostri una, & altera Dei. Quas & monuimus ambas esse cauendas, quòd ambæ damnabiles sint. Superest ut clarius hoc ipsum faciā, edisseram plenius. Sed prius quærendum existimo, sit ne ignorantiā omnis damnabilis. Et mihi quidem uidetur non esse, (neque enim omnis ignorantia dāmnat) sed multa, & innumera esse, quæ nescire liceat absque diminutione salutis: uerbi gratia, si ignoras fabrilem artem, seu carpentariam, aut cæmentariā, & quæcunque istiusmodi sunt artes, quæ ad usus uitæ huius præsentis ab hominibus exercētur, nunquid impedit ad salutem? Etiam absque omnibus illis artibus, quæ liberales dicuntur, quanuis honestioribus utilioribusque studijs, & discantur, & exerceantur, & quam plurimi hominum salui facti sunt placentes moribus, atque operibus: quantos enumerat Apostolus in epistola ad Hebræos factos dilectos non in scientia literarum, sed in conscientia pura, & fide non ficta? Omnes placuerunt Deo in uita sua, uitæ meritis, non sciētiæ. Petrus & Andreas, & filij Zebedęi, cæterique condiscipuli omnes non de schola rhetorum, aut philosophorū assumpti sunt, & nihilominus tamen saluator per ipsos operatus est salutem in medio terrę. Non in sapientia, quæ in ipsis esset plus quam in cunctis uiuentibus, quemadmodum sanctus aliquis de semetipso confessus est, sed in fide, & lenitate ipsorum saluos fecit illos, etiam & sanctos, etiam & magistros. Denique notas mundo fecerunt uias uitæ, & nō

Rom. 15. f
1. Cor. 8. a
Iacob. 1. d
Luc. 12. b
B
Heb. 11.

in sublimitate sermonis, aut in doctis humanę sapiētiæ uerbis, sed sicut placuit Deo per stultitiam prędicationis eorū saluos facere credentes, quia mundus eum in sua sapientia nō cognouit. Videar forsan nimius in suggillatione scientiæ, & quasi reprehendere doctos, ac prohibere studia literarum.

C Absit. Non ignoro quantum ecclesiæ profuerint, & prosint literati sui, siue ad refellendos eos, qui ex aduerso sunt, siue ad simplices instruendos: Denique legi. Quia tu repulisti scientiā, repellam, & ego te, ut non fungaris mihi sacerdotio. Legi: Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Sed & scio vbi legerim. Scientia inflat, & rursum. Qui apponit scientiam, apponit & dolorem. Vides quia differentia est scientiarum, quando alia inflans, alia contristans est. Tibi uero uelim scire quęnam harum uideatur vtilior seu magis necessaria ad salutem, illáne quæ tumet, an quæ dolet? Sed non dubito quin dolenté tumenti præferas: quia sanitaté, quā tumor simulat, dolor postulat. Qui auté postulat, propinquat saluti: quoniam qui petit, accipit. Denique qui sanat contritos corde, execratur inflatos, dicente sapientia, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiā. Et apostolus aiebat: Dico auté per gratiā, quę data est mihi, omnibus q̄ sunt inter vos, nō plus sapere, q̄ oportet sapere, sed sapere ad sobrietaté. Non prohibet sapere, sed plus sapere, quā oportet. Quid est auté sapere ad sobrietaté? Vigilantissime obseruare, quid scire magis priús ve oporteat. Tempus enim breue est. Est auté quod in se est omnis scientia bona, quæ tamen ueritate subnixa sit: sed tu qui cū timore, & tremore tuam ipsius operari salutem pro temporis breuitate festinas, ea scire prius ampliusque curato, quæ senseris viciniora saluti. Nonne medici corporum medicinę portionem diffiniunt eligere in sumendis cibis, quid prius, quid posterius, & quemadmodum quidque sumi

D oporteat? Nam etsi bonos constat esse cibos quos Deus creauit, tu tamen ipsos tibi, si in sumendo modum, & ordinem nō obserues, reddis plane non bonos. Ergo quod dico de cibis, hoc sentite, & de scientijs. Sed melius mitto uos ad magistrum. Non est enim nostra ista sentétia, sed illius imo, & nostra; quoniam ueritatis. Qui se, inquit, putat aliquid scire, nondum scit, quomodo oporteat eum scire. Vides quoniam non probat multa scientem, si sciendi modum nescierit? Vides, inquam, quomodo fructum, & vtilitatem scientiæ in modo sciendi constituit? Quid ergo dicit modum sciendi? Quid, nisi vt scias quo ordine, quo studio, quo fine, quæque nosse oporteat? Quo ordine? ut id prius, quod maturius ad salutem. Quo studio? ut id ardentius, quod uehementius ad amorem. Quo fine? ut non ad inanem gloriam, aut curiositatem, aut aliquid simile, sed tantum ad ædificationem tuam, uel proximi. Sunt nanque qui scire uolunt eo fine tantū, ut sciant, & turpis curiositas est. Et sunt qui scire uolunt, ut sciantur ipsi, & turpis uanitas est. Qui profecto non euadét subsannantem satyricum, & ei qui eiusmodi est decantantem. Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter. Et sunt item qui scire uolunt, ut scientiam suā uendant, uerbi causa, pro pecunia, pro honoribus; & turpis quæstus est. Sed sunt quoque qui scire uolunt, ut ædificent, & charitas est. Et item qui scire uolunt, ut ædificentur, & prudētia est.

E Horum omnium soli ultimi duo non inueniuntur in abusione scientiæ, quippe qui ad hoc uolunt intelligere, vt benefaciant. Denique intellectus bonus omnibus facientibus eum.

Reliqui omnes audiant. Scienti bonum, & non facienti, peccatum est ei. Ac si per similitudinem dicat. Sumenti cibum, & non digerenti, perniciosum est ei. Cibus siquidé indigestus, & qui bonam non habet decoctionem, malos generat humores, & corrūpit corpus, & non nutrit. Ita & multa scientia ingesta stomacho animæ, quæ est memoria, si decocta igne charitatis non fuerit, & sic per quosdam artus animæ, mores scilicet atque actus transfusa atque digesta, quatenus ipsa de bonis, quæ nouerit uita attestante, & moribus bona efficiatur: nonne illa scientia reputabitur in peccatum, tanquam cibus cōuersus in prauos noxiosque humores? An nō malus humor peccatū? an nō mali humores praui mores? An nō inflationes, & tortiones in consciētia sustinebit qui huiusmodi, est sciēs uidelicet bonū, & non faciēs? An nō respōsum mortis, & damnationis totiés in semetipso habebit, quotiés mentem uenerit sermo quē dixit Deus: quia seruus sciēs uoluntaté domini sui, & nō faciēs digna, plagis uapulabit multis? Et uide ne forté in persona talis animæ Propheta plangere

Marginalia: Osee 4. b; Dan. 12. a; 1. Cor. 8. a; Eccl. 1. d; Luc. 11. b; ps. 146. a; Iaco. 4. b; Ro. 12. b; 1. Co. 8. a; Persius, satyra 1; psal. 110. b; Iacob. 4. d; Luc. 12. f

Hier. 4. c plangere dicens: Ventrem meum doleo, uentrem meum doleo. Nisi, quòd ipsa ingeminatio geminum videtur inuere sensum, ut præter hunc quem diximus, etiam alium requiramus. Puto enim, quòd in sua persona potuit hoc dixisse propheta, quod uidelicet scientia plenus, & æstuans charitate, & omnino effundere cupiens nō inueniret qui curaret audire; & sic quasi oneri sua sibi scientia erat, quam communicare non poterat. Plangit itaque pius ecclesiæ doctor tam illos qui scire contemnunt quomodo sit uiuendum, quam illos qui scientes male nihilominus uiuunt. Et hoc pro eo, quòd eundem sermonem propheta repetit. Aduertisne iam quam uerum sensit Apostolus, quia scientia inflat? Volo proinde animam primo omnium scire seipsam, quod id postulet ratio, & utilitatis, & ordinis. Et ordinis quidem: quoniam quod nos sumus, primū est nobis: vtilitatis uerò, quia talis scientia non inflat, sed humiliat, & est quædam præparatio ad ædificandum. Nisi enim super humilitatis stabile fundamentum, spirituale ædificium stare minimè non potest. Porrò ad se humiliandum nihil anima inuenire uiuacius seu accomodatius potest, quam si se in ueritate inuenerit, tantum nō dissimulet: non sit in spiritu eius dolus, statuat se ante faciem suam, nec se a se auertere abducatur. Nónne se ita intuens clara luce ueritatis inueniet se in regione dissimilitudinis, & suspirans misera quam iam latere non poterit, quòd uere misera sit, nónne cum propheta clamabit ad dominum: In ueritate tua humiliasti me? Nam quomodo non uere humiliabitur in hac uera cognitione sui, cum se perceperit oneratam peccatis, mole huius mortalis corporis aggrauatam, terrenis intricatam curie, carnalium desideriorum fece infectam, cæcam, curuam, infirmam, implicitam multis erroribus, expositam mille periculis, mille timoribus trepidam, mille difficultatibus anxiam, mille suspicionibus obnoxiam, mille necessitatibus ærumnosam, prodiuem ad uitia, inualidam ad uirtutes? Vnde huic iam extollentia oculorum, unde leuare caput: Nónne magis conuertetur in ęrumna sua, dum configitur spina? Conuertetur inquam ad lachrymas, cōuertetur ad planctus, & gemitus, cōuertetur ad dominum, & in humilitate clamabit. Sana animam meam quia peccaui tibi. Porrò conuersa ad dominū recipiet consolationem, quia pater est misericordiarum, & Deus totius consolationis. Ego quandiu in me respicio, in amaritudine moratur oculus meus. Si autem suspexero, & leuauero oculos ad diuinę miserationis auxilium: temperabit mox amarā uisionem mei, uisio læta Dei, cui, & dico: Ad me ipsum anima mea cōturbata est, propterea memor ero tui. Nec mediocris Dei visio, pium, & deprecabilem experiri, sicut reuera benignus, & misericors est, & pręstabilis super malitia, quippe cuius natura bonitas, & cui proprium est misereri semper, & parcere. Tali itaque experimento, & tali ordine salubriter innotescit Deus cum prius se homo nouerit in necessitate positum, & clamabit ad dominum, & exaudiet eum, & dicet. Eruam te, & honorificabis me. Atque hoc modo erit gradus ad notitiam Dei, cognitio tui, & ex imagine sua, quæ in te renouatur, ipse uidebitur, dum tu quidem reuelata facie gloriam domini cum fiducia speculando, in eandē imaginē transformaris de claritate in claritatem tanquam a domini spiritu. Sed iam demum aduerte quomodo vtraque cognitio sit tibi necessaria ad salutem, ita ut neutra carere valeas cū salute. Nam si ignoras te non habebis timorem Dei in te, non humilitatem. An uero sine timore Dei, & sine humilitate de salute præsumas, tu videris. Bene fecistis grunniendo significare, quòd minime ita sapiatis, imò ꝙ non ita desipiatis, ne in eo, quod planum est immoremur. Sed attendite cætera. An potius pausandum est nobis propter somnolentos? Putabam me uno sermone implere quod promisi de duplici ignorātia: & fecissem, nisi fastidiosis longior videretur. Quosdam siquidem oscitantes, quosdam, & dormitantes intueor. Nec mirum. Præcedentis noctis vigiliæ (longissimæ quippe fuerūt) excusant eos. Verùm illis quid dicam qui, & tunc dormierunt, & modo nihilominus dormiunt? Sed non pergo nunc vlterius exagitare uerecundiam eorum, sufficit tetigisse. Puto, quòd melius deinceps uigilabunt, nostræ obseruationis cauterium verituri. In hac spe gerimus eis hac uice morem, & quod continuandū ratio exigebat, eorū charitate (pēdente licet disputatione) partimur, facientes finem vbi non erat finis. Ipsi verò super sibi facta indulgentia nobiscum glorificent sponsum ecclesiæ Iesum Christum dominum nostrū, qui est super omnia Deus benedictus in secula, Amen.

Marginalia: F; G; psal. 31. a; psal. 40. a; psal. 41. b; psal. 49. c; H; I

De duabus notitijs, & de duabus ignorantijs: & de his quæ ex se parturiunt.

Sermo XXXVII.

PVto nõ habemus nũc opus hortari ad uigilandũ, cũ absque dubio sermo ille suggillatorius vigilet, vtpote adhuc recens, qui heri a nobis charitatiuę prolatus, bene aliquos expergefecit. Ergo teneatis memoria, quòd teneam assensum vestrum, neminem absque sui cognitione saluari: de qua nimirũ mater salutis humilitas oritur, & timor Domini, qui & ipse sicut initium sapiẽtiæ, ita est, & salutis. Nemo dico absque illa cognitione saluatur, qui tamen ætatem habeat ac facultates cognoscẽdi. Quod propter paruulos loquor, & propter fatuos, quorum alia ratio est. Quid si ignoras Deum? Poteritne spes esse salutis cum Dei ignorantia? Ne hoc quidem. Nec enim potes, aut amare quem nescias, aut habere quẽ non amaueris. Noueris proinde te, vt Deum timeas: noueris ipsum, ut æque ipsum diligas. In altero initiaris ad sapientiam, in altero, & consummaris: quia initium sapientiæ timor domini est, & plenitudo legis est charitatis. Tam ergo vtraque ignorantia cauenda est tibi, quam sine timore, & amore Dei salus esse non potest. Cætera indifferentia sunt, nec salutem si sciantur, nec damnationem si nesciantur habentia. Non tamen dico cõtemnendam, aut negligendam scientiam li-
K terarum, quæ ornat animam, & erudit eã, & facit vt possit etiam alios erudire. Sed duo illa oportet, & expedit ut præcedant, in quibus summam salutis constitui superior
Esa. 37. e ratio declarauit. Et vide si non intuebatur,
Osee. 10. d & si non docebat hunc ordinem qui dicebat. Seminate vobis ad iustitiam, metite spẽ vitæ, & tunc demum illuminate uobis (ait) lumen scientię. Vltimam posuit scientiam, tanquam picturam, quæ statum habere nequeat superinane, & inde illa duo præmisit, & subiecit illi, tanquam si solidũ aliquid picturæ substerneret. Securus iam intẽdam scientiæ, si vitæ prius per beneficium spei securitatem accepero. Tu ergo seminasti tibi ad iustitiam, si ex vera notitia tui euigilasti timere Deum, temetipsum humiliasti, fudisti lachrymas, eleemosynas profudisti, cæterisque te pietatis actionibus mancipasti, ieiunijs, & uigilijs afflixisti corpus, si pectus tunsionibus, cœlos clamoribus fatigasti. Hoc siquidem seminare est ad iustitiã. Semina sunt bona opera, bona studia, semina lachrymæ sunt. Ibant (inquit) & flebant mit- psa.125.b
tentes semina sua. Sed quid? Semper flebũt? Absit. Sed venient cum exultatione portantes manipulos suos. Merito cum exultatione Ibidem.
cum reportant manipulos gloriæ. At istud (inquis) in resurrectione in nouissimo die, & est nimis longa expectatio. Noli animo frangi, noli deficere a pusillanimitate spiritus: habes interim de primitijs spiritus, quod ad præsens in exultatione metas. Seminate (ait) uobis iustitiam, metite spem uitæ. Nõ L
te modo mittit ad diem nouissimum quando res iam erit in re, & non in spe: sed de præsenti loquitur. Prorsus magna lętitia, & exultatio multa nimis cũ vita venerit. Sed nunquid tantæ lætitię spes erit sine lętitia? Spe gaudentes ait Apostolus. Et Dauid nõ Rom.12.c
lætaturum, sed lætatum se dixit, quòd in do- psa.121.a
mum domini se speraret iturum. Nondum uitam tenebat, sed spem profecto uitæ messuerat: atque in semetipso experiebatur veritatem scripturæ perhibentis, quia non modo remuneratio, sed ipsa quoque expectatio iustorum lætitia. Hanc parit in animo prou.10.d
illius, qui sibi ad iustitiam seminauit præsumpta indulgentia delictorum, si tamẽ ipsam indulgentiam efficacia attestatur acceptę gratiæ ad viuendum sanctius deinceps. Omnis in vobis qui hæc sentit intra se agitari, scit quid loquitur spiritus, cuius uox, atque operatio minime inter se unquam dissentiunt. Propterea ergo intelligit, quæ dicuntur, quoniam, quæ foris audit, intus sentit. Nam qui in nobis loquitur, opera- 1.Cor.12.
tur in vobis, vnus, atque idem spiritus diuidens singulis prout uult: alijs quidem loqui, alijs autem operari, quod bonum est. Quisquis itaque uestrum post illa amara, & lachrymosa cõuersationis suę primordia respirasse in spem, atque in quoddam serenum supernæ consolationis pennis gratiæ subleuatum se euolasse lætatur, is profecto iam metit suarum recipiens fructum temporaneum lachrymarum, & ipse uidit Deũ, & audiuit uocem dicentis. Date ei de fru- pro.31.b
ctibus manuum suarũ. Nam quomodo nõ M
uidit Deum qui gustauit, & uidit quoniã suauis est dominus? Quam dulcẽ, & suauẽ tẽ sensit domine Iesu, cui a te nõ modo peccata donata sunt, sed, & munus sanctitatis indultum est: neque id solum, sed addita insuper ad cumulum bonorũ uitæ æternæ pro-

promissio? Fœlix qui tantum iam messuit, habens interum quidem fructum suum in sanctificationem: finem uero uitam æternam. Merito qui se inuento fleuit, gauisus est uiso domino, ad cuius utique miserationis intuitum tantos iam leuauit manipulos, remissionem, sanctificationem, spem uitæ. O quam uerus est sermo qui in Propheta legitur: Qui seminant in lachrymis, in exultatione metent. Vbi breuiter comprehensa utraque cognitio est, & nostri quidem, in lachrymis serens: quę autem Dei, Ps.126.a metens in gaudio. Hac ergo in nobis gemina præeunte notitia, iam ea quæ forte supercreuerit scientia minime inflat, utpote, quæ nihil afferre ualeat terreni commodi, uel honoris, quod non sit sane inferius spe concepta, læticiaque spei iam altius radicata in animo. Spes autem non confundit, quia Rom.5.a charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Ideo illa non confundit, quia ista infundit certitudinem. Per hanc enim ipse Spiritus testimonium perhibet spiritui nostro, quòd Dei filij sumus. Quid nam igitur nobis de nostra quātacunque scientia prouenire possit, quod non sit minus hac gloria, qua inter Dei filios numeramur? Parum dixi, nec respici in eius comparatione potest orbis ipse, A & plenitudo eius, etiā si totus cedat unicuiuis nostrum in possessionem. Cæterum si nos ignorātia Dei tenet, quomodo speramus in eum quem ignoramus? si nostri, quomodo humiles erimus, putantes nos aliquid esse, cum nihil simus? Scimus autem, nec superbis, nec desperatis partem esse, uel societatē in sorte sanctorum. Intuere ergo nunc me cum quanta cura, & solicitudine ambas istas repellere à uobis ignorantias debeamus, quarum omnis peccati altera initium parit, altera consummationem: sicut duarum è regione noticiarum initium sapientiæ una, perfectionem altera gignit: illa timorem domini, ista charitatem. At istud de notitijs supra ostensum est. Nunc de ignorantijs uide. Etenim sicut initium sapien- Eccl.1.b tiæ timor domini sic initium omnis pec- & 10.b cati superbia, & quomodo perfectionem sibi sapientiæ uendicat amor Dei ita desperatio sibi omnem malitiæ consummationē. Et quemadmodum ex notitia tui uenit in te timor Dei, atque ex Dei notitia Dei itidem amor: sic econtrario de ignorantia tui superbia, ac de Dei ignorantia uenit desperatio. Sic autem superbiam parit tibi ignorantia tui, cum meliorem quam sis, decepta, & deceptrix tua cogitatio te esse mentitur. Hoc quippe est superbia, hoc initium omnis peccati, cum maior es in tuis oculis quā apud Deum, quam in ueritate. Et ideo qui Ioan.8.f primus peccauit hoc grande peccatum (diabolum loquor) de ipso dictum est, quia in ueritate non stetit, sed mendax est ab initio: quoniam quod in sua fuit cogitatione, non fuit in ueritate. Quid si in eo discordaret B a ueritate, ut minorem se inferioremque putaret quam ueritas haberet? Excusaret eum sua proculdubio ignorantia, & minime reputaretur superbus, nec tam inueniretur iniquitas eius ad odium, quam humilitas fortassis ad gratiam. Si enim in quonam statu unumquemque nostrum habeat Deus, liquido cognosceremus: nec supra sane, nec infra secedere deberemus, ueritati in omnibus acquiescentes. Nunc autem quia con- 1.Re.22.b silium hoc posuit tenebras latibulum suum, Eccl.9.a & sermo absconditus est a nobis: ita ut ne- Luc.14.b mo sciat si dignus sit amore, uel odio, iustius tutiusque profecto iuxta ipsius ueritatis consilium nouissimum nobis locum eligimus, de quo postmodum cum honore superius educamur, quam præsumimus altiorem, unde cedere mox oporteat cum rubore. Non est ergo periculum quantumcunque te humiles quantumcunque reputes minorem, quam sis: hoc est, quam te ueritas habeat. Est autem grande malum, horrendumque periculum, si uel modice plus uero te extollas, si uel uni uidelicet in tua cogitatione te præferas, quem forte parem tibi ueritas iudicat, aut etiam superiorem. Quemadmodum enim si per ostium transeas cuius superliminare (ut ad intelligentiam loquar) nimirum bassum sit, non nocet quantumcunque te inclinaueris, nocet autem si uel transuersi digiti spacio plus quam ostij patitur mensura erexeris, ita ut impingas, & capite quassato collidaris; sic in C anima non est plane timenda quantalibet humiliatio, horrenda autem nimiumque pauenda, uel minima temere præsumpta erectio. Quamobrem noli te homo comparare maioribus, noli minoribus, noli aliquibus, noli uni. Quid scis enim o homo, si unus ille quem forte omnium uilissimum atque miserrimum reputas, cuius uitam sceleratissimam ac singulariter fœdissimam horres, & propterea illum putas sper-

nendum nō modo præ te, qui forte iam sobrie, & iuste, & pie viuere te cōfidis, sed etiā prę cæteris omnibus sceleratis, tanquā omnium sceleratissimum: quid scis, inquā, si melior & te, & illis mutatione dexteræ excelsi (Psal. 76.c) in se quidem futurus sit, in Deo uero iā sit? Et propterea non mediocrem, non vel penultimum, non ipsum saltem inter nouissimos eligere locum nos uoluit: sed recumbe, (Luc. 14 b) inquit, in nouissimo loco, vt solus uidelicet omnium nouissimus sedeas, teque nemini non dico præponas, sed nec comparare præsumas. En quantum malum venit de ignorantia nostri. Vtique peccatum diaboli, & (Eccl. 10.a) initium omnis peccati superbia. Quid etiā Dei parturiat ignorantia, alias uidebimus. Nam nunc horæ breuitas non permittit, quoniam hodie tarde conuenimus. Itaque sufficiat vnumquenque modo ne seipsum ignoret admonitum esse nō solum sermone nostro, sed ipsius quoque dignatione sponsi ecclesię Iesu Christi Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

D *Qualiter ex ignorantia Dei nascitur desperatio, & qualiter sponsa dicatur pulchra inter mulieres.* Sermo XXXVIII.

QVid igitur Dei ignorantia parturit? Nam hinc incipiendū est, sicut recordamini hic heri suisse terminatum. Quid itaque parturit? Diximus desperationem: sed quonam modo, dicamus. Forte aliquis reuersus in se, & displicēs sibi in omnibus malis, quę fecit, cogitásque resipiscere, & redire ab omni via mala, & carnali conuersatione sua, si ignorat, quam sit bonus Deus, quā suauis & mitis, quā multus ad ignoscendum: nonne (Sapię 12.a) sua carnalis cogitatio arguet eum, & dicet. (Esa. 55.c) Quid facis? Et vitam istam uis perdere, & futuram? Peccata tua maxima sunt: & nimium multa. Nequaquam pro tot & tātis, nec si te excories, sufficies satisfacere. Cōplexio tenera est, vita extitit delicata, consuetudinem difficile uinces. Pro his & similibus desperatus resilit miser, ignorans, quā facilé omnipotens qui neminem vult perire, cuncta ista dissolueret: sequiturque impœnitentia, quæ est delictum maximum, & blasphemia irremissibilis: ipse vero, aut conturbatus nimia tristitia absorbetur, & fertur in profundum, minime iam, vt consolationem recipiat emersurus sicut scriptum est. Impius cum uenerit in profundum malorum, (Pro. 18.a) contemnit. Aut certe dissimulans, & sibi qualicunque uerisimili blandiēs ratione reuocat se irreuocabiliter in seculum ad perfruendum, & deliciandum in omnibus bonis eius quo ad licuerit. (E) Cum autem dixerit pax & securitas, tunc repentinus ei superueniet interitus, sicut dolor in utero habentis, (1.The. 5.a) & non effugiet. Ita ergo & de ignorantia Dei, vniuersæ malitiæ consummatio uenit, quæ est desperatio. Apostolus dicit, ꝙ ignorantiam Dei quidam habent. Ego autē dico (1.Co. 15. d) omnes ignorare Deum, qui nolunt conuerti ad Deum. Neque enim ob aliud proculdubio renuunt, nisi quia grauem, & seuerū imaginantur, qui pius est: durum & implacabilem, qui misericors est: ferum & terribilem, qui amabilis est: & mentitur iniquitas sibi, formans sibi idolum pro eo, quod non est ipse. Quid timetis modicæ fidei, vt peccata nolit remittere? Sed affixit ea cruci cum suis manibus. Quòd teneri & delicati estis? Sed ipse nouit figmentum nostrū. Quod male assueti, & ligati peccandi consuetudine? Sed Dominus soluit compeditos. (psa. 145.b) Forte ne irritatus immanitate, & multitudine criminum cunctetur porrigere manum adiutorij? Sed vbi abundauit delictum, superabundare, & gratia consueuit. (Rom. 5. d) An de uestimento soliciti estis, vel cibo, cæterisque corpori uestro necessarijs, & propterea cunctamini relinquere uestra? Sed scit quia his omnibus indigetis. Quid uultis amplius? Quid iā impedit a salute? Sed hoc est, quod dico, Deū ignoratis, sed nec creditis auditui nostro: uellem uos, uel expertis credere: quia nisi credideritis, non intelligetis. (F) Sed non est omniū fides. Absit autem, ut de tali, hoc est, de Dei ignorantia sponsam commonitā sentiamus, quæ tanta sponsi pariter, & Dei sui non dico agnitione, sed amicitia, & familiaritate donata est, ut eius crebra colloquia & oscula mereretur, & nunc familiari ausu loquitur. Iudica mihi ubi pascas, ubi cubes (Cant. 1.d) in meridie.

Vbi sane nō ipsum, sed locū habitationis gloriæ eius sibi indicari requirit: quanquā nō aliud ipse, & aliud locus eius, uel gloria. Sed repriméda cēsetur propter præsumptionē, & de sua ipsius cōmonenda cognitione, in qua nimirū uisa est aliquatenus caligare, quę tātæ se ęstimarit idoneā uisioni, siue minus attendēs præ excessu suo, quod esset in

corpore: siue frustra sperans etiam manentem in corpore ad illam se posse in accessibilem accedere claritatem. Ergo ad se ipsam protinus reuocatur, & ignorantia conuincitur, & insolentia castigatur. Si ingnoras te (inquit) egredere. Terribiliter sponsus intonat in dilectam, non tanquam sponsus, sed tanquam magister: & non quasi iratus, sed ut territa purgaretur, purgata idonea redderetur huic ipsi cui inhiat uisioni. Mundi cordibus nempe illa uisio sequestratur. Pulchre autem pulchram, non omnimodè quidem, sed pulchram inter mulieres eam dicit, uidelicet cum distinctione: quatenus & ex hoc amplius reprimatur, & sciat quid desit sibi. Ego enim puto mulierum nomine hoc loco appellatas animas carnales ac seculares, nihil in se uirile habentes, nihil forte aut constans in suis actibus demostrantes sed totum remissum, totum fœmineum, & molle quod uiuunt, & quod agunt. Spiritualis autem anima et si inde iam pulchra ꝙ non secundum carnem ambulat, sed secundum spiritum: ex eo tamen quod adhuc in corpore uiuit, citra perfectũ adhuc pulchritudinis proficit, ac proinde non pulchra omnimodo, sed pulchra inter mulieres, id est, inter animas terrenas, & quæ non sunt sicut ipsa spirituales: non autem inter angelicas beatitudines, non inter uirtutes, potestates dominationes. Sicut patrum aliquis olim inuentus, & dictus est iustus in generatione sua, id est, præ omnibus sui temporis, suæque generationis: & Thamar iustificata perhibetur ex Iuda, hoc est præ Iuda: & in Euãgelio publicanus descendisse refertur de tẽplo iustificatus, sed iustificatus à Phariſęo: & quomodo magnus ille Ioannes magnifice quondam commendatus est, quod uidelicet superiorem non haberet, sed hoc inter natos mulierum, non autem inter choros beatorum cœlestiumque spirituum: ita, & sponsa modò dicitur pulchra, sed interim adhuc inter mulieres, & non inter cælestes beatitudines. Desinat proinde quandiu in terris est quæ in cœlis sunt curiosius inuestigare, ne fortè, scrutatris maiestatis opprimatur à gloria. Desinat, inquam, donec inter mulieres uersatur, inquirere, quæ apud sublimes illas sunt potestates, solis ipsis perspicua, solis licita tanquam cœlestibus cœlestia ad uidendum. Mirabilis facta est, inquit, uisio ista ex te ô sponsa, quam tibi postulas demonstrari: nec modò præuales intueri meridianum, & miram quam inhabito claritatem. Dixisti enim: Indica mihi ubi pascas, ubi cubes in meridie: Sed enim induci in nubes, penetrare in plenitudinem luminis, irrumpere claritatis abyssos, & lucem habitare inaccessibilem, nec temporis est huius nec corporis. Id tibi in nouissimis reseruatur, cum te mihi exhibuero gloriosam, non habentem maculam aut rugam, aut aliud huiusmodi. An nescis quia quandiu uiuis in hoc corpore, perigrinaris à lumine? quomodo quæ nec dum tota pulchra es idoneam te existimas uniuersitatem pulchritudinis intueri? Qomodo denique quæris me in mea claritate uidere, quæ adhuc ignoras te? Nam si te plenius nosses, scires utique corpore quod corrumpitur aggrauatam nullatenus posse attollere oculos, & figere in illum fulgorem in quem prospicere angeli concupiscunt. Erit cùm apparuero quod tota pulchra eris, sicut ego pulcher sum totus: & similima mihi, uidebis me sicuti sum. Tunc audies: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Nunc uerò etsi ex parte iam similis, ex parte tamen dissimilis, contenta esto ex parte cognoscere. Te ipsam atende, & altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutata fueris. Alioquim si ignoras te o pulchra inter mulieres: nam, & ego te dico pulchram, sed inter mulieres, hoc est, ex parte. Cum autem uenerit quod perfectum est, tunc euacuabitur ꝙ ex parte est. Si ergo ignoras te, sed quæ sequuntur dicta sunt, & non oportet iterum dici. Promiseram me de duplici ignorantia utiliter disputaturum. Si quo minus implesse uideor, date ueniam uolenti. Nam uelle adiacet mihi, perficere autem non inuenio, nisi quantum sua benignitate ad uestrã ædificationem largiri dignabitur sponsus Ecclesię Iesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

Cant.1.e — G — Gen.6 b & 38. a — Luc. 18.c — Luc.7. b — H — Cant.1. b — Cant.4. b — Eccl.13.e — 2.Cor.13.e

De curribus pharaonis. id est diaboli & de principibus exercitus, qui sunt malicia, luxuria, & auaritia.

Sermo XXXIX

EQuitatui meo in curribus pharaonis assimilaui te amica mea. Ante omnia in his uerbis libèter accipimus Ecclesiæ typum in patribus præcessisse, & nostræ sacraméta salutis

Can.1.e

Ps. 113. a salutis præostensa esse: In exitu Israël de Aegypto, geminoque illo admirabili maris obsequio, & transitum scilicet populo dantis & vltionem de hostibus, baptismi gratia euidenter exprimitur, saluātis homines, & crimina submergentis. Omnes, inquit, sub nube fuerunt, & omnes in Moyse baptizati

1.Co.10.a sunt in nube, & in mari. Sed oportet consequentiam sicut solemus signare verborum, & sequentia prioribus copulare, & ita demū elicere suaue quippiam si possumus quod prosit moribus instruendis. Vbi itaque sponsæ præsumptio dura, & austera increpatione repressa est: ne tristior remaneret, bona illi aliqua quæ iam acceperat, ad memoriam reducuntur, & aliqua quæ nondum acceperat promitūtur: sed, & pulchra denuo perhi

K beret, & appelatur amica. Quod tibi, inquit, durè locutus sum amica mea, nulla in me tibi suspicio sit odij vel rancoris: nam signa amoris mei in te euidētia sunt ipsa mea munera quibus te honoraui, & ornaui. Nec mihi animi est illa retrahere sed magis addere ampliora. Vel sic. Non ægrè feras amica mea minime te accipere modo quod postulas, quæ tamen à me iā accepisti, & maiora horū accipies si in præceptis meis ambulaueris, & in amore meo perseueraueris. Hæc pro literæ cōsequētia. Nūc iam videamus qualia sint quæ se donasse commemorat. Et primum quidem est quod eam assimilauit equitatui suo in curribus Pharaonis, liberando utique à iugo peccati, mortificatis uniuersis operibus carnis, quemadmodum ille populus liberatus est a seruitute Aegypti, subuersis, & submersis cunctis curribus Pharao

Exo.14. e nis. Id quidem miseratio maxima in qua ego quoque si gloriari voluero, non ero insipiens: veritatem enim dicam. Fateor,

psal. 93. e & fatebor, Nisi quia dominus adiuuit me, paulominus habitasset in inferno anima mea. Non sum ingratus, non sum oblitus. Misericordias domini in æternum cantabo.

psa. 88. a Verum hactenus mihi cum sponsa. De reliquo, illa singulari dignatione postquam liberata est, asciscitur in amicam, decorem induitur tanquam Domini sponsa, interim tamen in genis duntaxat, & in collo. Ad hæc illi promitūtur murenulæ pro ornatu, ipsæque aureæ pro precio, & distinctæ argento pro decore. Cui non admodum placeat ordo ipse donationum. Primum mi-

L sericorditer liberatur, secundo dignanter adamatur, tertio benignè abluitur, & purgatur, postremo optimi ornamenti accipit promissionem. Non ambigo quosdam iam vestrum in semetipsis recognoscere quæ dicuntur, proprioque experimento commonitos ad intelligendum iam præuolare. Sed sane memor versiculi illius: Declaratio

psal. 118. a sermonum tuorum illuminat, & intellectū dat paruulis: pro huiusmodi dignum duco eadem modicè latius explananda. Benignus est enim spiritus sapientiæ, & placet illi doctor benignus, & diligēs, qui ita capiat satis facere studiosis, ut morem gerere tardioribus non recuset. Denique qui elucidant me,

Eccl. 24. c vitam æternam habebunt: ait ipsa sapientia. Quo quidā præmio ego fraudari noluerim. Quanquam in his etiam quæ plana videntur, quandoque talia latent, quæ ipsis quoque capatiores videntur, & præuolantes ingenio, nō erit inutile si diligentius declarentur. Sed vide iam similitudinem de Pharaone, & exercitu eius, & domini equitatu. Non inter ipsos exercitus similitudo data est, sed de ipsis. Quæ enim societas luci ad tenebras, aut quæ pars fideli cum infideli? Sed inter sanctam spiritualemque animam, & equitatum domini planè comparatio est, & inter Pharaonem, & diabolum, amborūque exercitus. Nec miraberis unam animā equitatus multitudini similatam, si aduertas quantæ in ipsa vnaque tam sancta anima sit virtutum acies habeatur, quanta in affectionibus ordinatio, quanta in mori-

M bus disciplina, quanta in orationibus armatura, quātū in actionibus robur, quātus in zelo terror, quāta deniqʒ ipsi cū hoste cōflictuum assiduitas, numerositas triumphorum. Denique in consequentibus legitur: Terribilis vt castrorum acies ordinata. Et

Can. 6. d item: Quid uidebis (inquit) in Sunamite,

Cant. 7. a nisi choros castrorum? Aut si id tibi non placet, noueris huiusmodi animam numquam esse sine angelorum custodia, qui eam æmulantur Dei æmulatione, soliciti suo viro seruare, & virginem castam exhibere Christo. Et ne dixeris in corde tuo: Vbi

2.Co 11. a sunt? Quis eos vidit? Vidit eos prophe-

4.Re.6.c ta Heliseus: insuper & fecit orando vt videret etiam Giezi. Tu non uides, quia non es propheta, nec puer prophetæ. Vidit patriarcha Iacob, & ait: Castra Dei sunt hæc. Vidit & doctor gentium, qui

Gen. 32. a dicebat: Nonne omnes administratorij

Hebr. 1. d spiritus sunt missi in ministerium propter eos qui hæreditatem capiunt salutis? Ergo

go angelicis fulta ministerijs, & superno stipata agmine spósa incedens similis est equitatui domini, illi vtique qui quondam in curribus Pharaonis tam stupendo diuini adiutorii miraculo triumphauit. Si enim diligenter aduertas cuncta quę ibi miraris magnifice perpetrata, inuenies hic nihilominus admiranda. Nisi quòd in eo nunc magnificentius triumphatur, quod quæ illic corporaliter præcesserunt, hic spiritualiter adimplentur. An nó tibi nempe multo fortius longeque gloriosius esse uidetur diabolum prosternere, quam Pharaonem, atque aerias debellare potestates, quã currus Pharaonis subuertere? Ibi denique pugnatũ est aduersus carnẽ & sanguinem, hic aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus. Et prosequere modo mecum singula proportionis mẽbra. Ibi populus eductus de Aegypto, hic homo de seculo. Ibi prosternitur Pharao, hic diabolus. Ibi subuertuntur currus Pharaonis, hic carnalia & secularia desideria quæ militant aduersus animam, subruuntur. Illi in fluctibus, isti in fletibus. Marini illi, amari isti. Puto & nunc clamitare dæmonia, si forte contingat incidere in talem animam: Fugiamus Israelem, quia dominus pugnat pro eo. Visne etiam aliquos de principibus Pharaonis proprijs tibi designem nominibus, & de curribus describam, instar quorũ tu quoque alios si qui sunt per teipsum valeas inuenire? Magnus quidem princeps spiritualis atque inuisibilis regis Aegypti profecto malitia est, magnus luxuria, magnus auaritia. Et hi quidem possident terminos suos sub rege suo, sicut sui cuique assignati sunt. Nam malitia in omni regione maleficiorum atque facinorum dominatur. Luxuria omni immunditiæ & turpitudini carnis præest. Auaritia in partes rapinæ & fraudis sortita est principatum. Accipe nunc quoque quales his suis principibus Pharao præparauerit currus ad persequendum populum Dei. Habet nanque malitia currum suum rotis quatuor consistentem: sæuitia, impatientia, audacia, impudentia. Valde etenim velox est currus iste ad effundendum sanguinẽ, qui nec innocentia sistitur, nec patientia retardatur, nec timore frenatur, nec inhibetur pudore. Trahitur autem duobus admodum pernicibus equis, & ad omnẽ perniciẽ paratissimis, terrena potentia, & seculari pompa. Tunc nanque quadriga ista malitię currit valde velociter, cum hinc quidem potentiæ effectus subest eius adimplendis malitiosis conatibus, inde plausus pompę arridet perpetratis sceleribus, ut sermo impleatur qui scriptus est, quoniam laudatur peccator in desideriis animæ suę, & iniquus benedicitur. Et iterum alia scriptura: Hæc est, inquit, hora uestra & potestas tenebrarum. Porro præsident duobus hic equis aurigę duo, tumor & liuor: & tumor quidem pompam, liuor verò potentiam agit. Is enim rapido fertur diabolicarum amore pomparum, cuius apud se cor prius intumuit. Nam quod in se firmiter stat timore cõpressum, grauitate modestum, humilitate solidum, puritate sanum: aura huius vanitatis nequaquã leuiter rapietur. Item terrenæ iumentũ potentiæ nonne inuidia agitur, & quasi quibusdam liuoris vrgetur hincinde calcaribus, suspicione vtique decedendi, & metu succũbendi? Aliud est enim ꝙ suspectus est successor, & aliud ꝙ timetur inuasor. His itaque stimulis terrena potentia continue agitatur. Et currus quidem malitiæ sic se habet. Luxuriæ verò currus quadriga nihilominus voluitur vitiorum, ingluuie uidelicet ventris, libidine coitus, mollitie vestiũ, ocij soporisque resolutione. Trahitur equis æque duobus, prosperitate vitæ, & rerum abundantia: & qui his præsident duo, ignauiæ torpor, & infida securitas: quia & copia in ignauiam soluit: & secundum scripturam, prosperitas stultorum perdet illos: non sane ob aliud, nisi quoniam male securos reddat. Cum autem dixerim pax & securitas, tunc subitaneus superueniet eis interitus. Hi calcaria minime habent, neque flagella vel aliquid huiusmodi, sed pro his vtuntur paruulo papilione conopeo ad faciendam umbram, & flabello ad citandum ventũ. Porro conopeum dissimulatio est, vmbrã faciens, & protegens ab æstu curarũ. Propriũ nãque est mollis & delicatæ animę etiã necessarias dissimulare curas, & ne æstuentes solicitudines sentiat, sub latibulo dissimulationis abscõdi. Flabellũ verò effusio est ventum adulationis apportans. Largi sunt enim luxuriosi ementes auro ventũ de ore adulatorũ. Et de hoc satis. Iam uero auaritia rotis & ipsa uehitur quatuor vitiorum, quæ sunt pusillanimitas, inhumanitas, contẽptus Dei, mortis obliuio. Porro iumenta

Marginalia: Exod. 14. f.g. — A — Ephe. 6.b — 1. Pet. 2.c — Exo. 14.f — B — psal. 9.d — Luc. 22.f — C — prou. 1.d — 1. The. 5.a

iumenta trahentia, tenacitas, & rapacitas: & his vnus auriga ambobus præsidet, habendi ardor. Sola siquidem auaritia quoniam conducere plures non patitur, vno cõtenta est seruitore. Ipse verò iniuncti operis promptus admodum atque infatigabilis executor, vrgendis sane iumentis trahentibus, flagris vtitur acerrimis, libidine acquirendi, & metu amittendi.

D Sunt & alij principes regis Aegypti, habentes & ipsi currus suos in expeditione domini sui, sicut superbia quæ vnus est de maioribus principibus, sicut inimica fidei impietas, magnum & ipsa tenens locũ in domo & regno Pharaonis: & multi adhuc sũt alij inferioris ordinis satrapę & equites quorum non est numerus in Pharaonis exercitu, quorum & nomina & officia necnõ & arma & apparatus eorum uestris studiis (ut in his exerceamini) inquirenda relinquo. In istorum itaque principũ fortitudine, curruumque suorũ inuisibilis Pharao vbique discurrens, in omnem familiã domini quibus potest viribus more tyrãnico debacchatur, in his etiam his diebus exeuntem Israel de Aegypto insequitur. At ille nec subuectus curribus, nec protectus armis, nihilominus tamen sola domini manu confortatus secure decantat: Cantemus domino, gloriose enim honorificatus est, equum & ascensorem proiecit in mare. Item: Hi in curribus, & in equis, nos autem in nomine domini nostri inuocabimus. Et hæc dicta sint pro adducta similitudine de equitatu domini, & curribus Pharaonis. Post hæc amica appellatur. Nam ipse quidem & ante liberationem amicus erat, alioquin non liberasset quam non amasset, sed illa beneficio liberationis adducta est vt esset amica. Audi denique confidentem: Non quia dilexerimus eum nos, inquit, sed ipse prior dilexit nos. Recordare nunc mihi & Moysi & Aethiopissæ, & agnosce iam tunc prę-

E figuratum coniugium verbi & animę peccatricis, & discerne si potes quid tibi dulcius sapiat in consideratione suauissimi sacramenti, verbine nimium benigna dignatio, an animæ inæstimabilis gloria, an inopinata fiducia peccatoris. Sed non potuit Moyses Aethiopissæ mutare pellem, potuit Christus. Sequitur enim: Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis. Sed hoc sermoni alteri reseruetur: vt semper quæ in mensa spõsi nobis apponuntur cum auiditate sumentes, eructemus in ipsius laudem & gloriam Iesu Christi domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

Exo. 15.d

Psal. 19. b

1. Ioã. 4. b

Nu. 12. a

Quod intentio sit facies animæ, cuius quæ sit pulchritudo aut deformitas declaratur. & quæ eiusdem sit solitudo & pudicitia. Sermo XL.

PVlcræ sunt genæ tuæ sicut turturis. Tenera est sponsæ verecundia, & ad increpationem sponsi, puto facies eius rubore suffusa est, pulchriorque ex eo apparens illico audit: Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis. Vide autem ne carnaliter cogites coloratã carnis putredinem, & purulẽtiam flaui sanguineiue humoris vitreæ cutis superficiem summatim atque æqualiter suffundentem, è quibus sibi inuicem moderate permixtis ad venustandam genarũ effigiem rubor sub pallidus in efficientiam corporeæ pulchritudinis temperatur. Alioquin incorporea illa animæ inuisibilisque substantia nec corporeis distincta mẽbris, nec uisibilibus extat fucata coloribus. Tu verò spiritualem essentiam spirituali si potes attinge intuitu, & ad coaptandum propositæ similitudinis schema cogita animæ faciem mentis intentionem: ex qua nimirum rectitudo operis, sicut ex facie pulchritudo corporis æstimatur. Porro uerecundiam intellige tanquam colorem in facie, quod hæc potissimũ virtus & uenustatem ingerat, & augeat gratiã. Pulchræ ergo sunt genæ tuæ sicut turturis. poterat vsitatius faciem ponere & describere pulchram, sicut solet cuius pulchritudo laudatur, pulchra facie seu decora facie dici, sed nescio quid sibi voluerit vt magis genas pluraliter dicendũ putauerit, nisi quod minime id crediderim ociosum. Spiritus nanque sapientiæ loquitur, cui non est fas uel modicum quid omnino ascribere ociosum, aut secus dictum quàm oportuerit. Est itaque sine dubio causa, quæcunque illa sit, cur pluraliter genas maluerit quam singulariter faciem dicere. Et si tu melius non habes, ego quod mihi videtur aperio. Duo quędã in intentione, quam faciem animæ esse diximus, necessaria requiruntur, res & causa, id est quid intẽdas, & propter quid. Et ex his sane duobus animæ vel decor vel deformitas iudicatur, vt (verbi causa) anima quæ ambo illa recta atque pudica habuerit,

Canti. 1. c

F

buerit; illi merito veraciterque dicatur: Pulchrę sunt genæ tuę sicut turturis. Quę vero altero horum caruerit, nō poterit dici de ea ꝙ pulchrę sint genę eius sicut turturis propter eam quæ adhuc ex parte erit deformitatem.
G Multo autem minus illi hoc poterit conuenire, quæ neutrum horum habere laudabile inuenitur. At id totum fiet planius in exemplis.

Si (verbi causa) intendat quis animū inquirendæ veritati, atque id solo veritatis amore, nònne is tibi videtur, & rem, & causam habere honestam, meritoque sibi vendicare quod dicitur. Pulchre sunt gene tuę sicut turturis quippe cui in neutra genarū næuus reprehensionis appareat? Quòd si minime quidem veritatis desiderio, sed aut inanis gloriæ, aut alterius qualiscunque cōmodi temporalis obtentu in veritatem intē derit, iam etsi vnam genarum videatur habere formosam, non tamen vt arbitror dubitabis iudicare vel ex parte deformem cuius alterā faciem causę turpitudo fœdauerit. Si autem videris hominem nullis honestis studiis intendentem, sed carnis illecebris irretitum, ventri, & luxuriæ deditum, quales sunt illi quorum Deus venter est, & gloria
Phili. 3. d in confusione eorum qui terrena sapiunt: quid istum nonne ex vtraque parte fœdissimum iudicabis, in cuius utique intentione, & res & causa reproba inuenitur? Ergo intēdere non in Deum, sed in seculum, secularis animæ est, nec ullam prorsus genarum speciosam habentis.

Intendere autem quasi in Deum, sed non propter Deum: hypocritæ plane animæ est: cuius etsi vna facies decora uidetur quod ad deum qualicunque intentione respiciat: ipsa tamen simulatio omne decorū in ea exterminat: & magis per totum ingerit fœditatem. Si autem vel solum vel ma-
H xime ob vitæ præsentis necessaria ad Deū conuerterit intentionem non quidem fecehypocrisis putidam, pusillanimitatis tamē uitio dicimus sub obscuram, & minus acceptam. Porro econtrario intendere in aliud quam in Deum, tamen propter Deum, non ocium Mariæ, sed Marthæ negocium est. Absit autē vt quæ huiusmodi est, quicquam illam dixerim habere deforme, nec tamen ad perfectū affirmauerim peruenisse decoris, quippe quæ adhuc solicita est & tur-
Luc. 10. g batur erga plurima, & non potest terrenorū actuum uel tenui puluere non respergi.

Quem tamen cito facileque deterget vel in hora sanctæ dormitionis casta intentio, & bonæ cōscientiæ interrogatio in Deum. Ergo solum inquirere Deum propter ipsum solum, hoc plane est vtranque bipertitæ intentionis faciem habere pulcherrimam, atque id proprium ac speciale sponsæ, cui merito singularis prærogatiua audire cōueniat: Pulchrę sunt genæ tuæ sicut turturis. Cur vero sicut turturis? Pudica auicula est, & conuersatio eius non cum multis, sed solo degere fertur contenta compare: ita ut si illum amiserit, alterum non requirat, sed sola deinceps conuersetur. Cant. 1. Tu ergo qui hæc audis: ut sane nō ociose audias ea quæ scripta sunt propter te, & nunc propter te versantur, & disputantur: tu inquā, si ad istiusmodi spiritus sancti incitamenta moueris, & inardescis operam quomodo animam tuam facias sponsam Dei, stude ambas speciosas habere has genas tuæ intentionis, ut imitator castis- I
simę uolucris, sedeas secundum prophetam Thre. 3. d
solitarius, qm̄ leuasti te supra te. Omnino supra te est angelorū Dn̄o despōsari. An nō supra te adhęrere Deò, atque unum spiritū esse cum eo? Sede itaque solitarius sicut turtur, nihil tibi & turbis, nihil cū multitudine cæterorum, etiamque ipsum obliuiscere populum tuum, & domum patris tui & concu- Psal. 44. c
piscet rex decorem tuum. O sancta anima sola esto, ut soli omniū serues teipsam, quē ex omnibus tibi elegisti. Fuge publicū, fuge & ipsos domesticos, secede ab amicis, & intimis, etiam, & ab illo qui tibi ministrat. An nescis te uerecundum habere sponsum, & qui nequaquam suam uelit tibi indulgere præsentiam præsentibus cæteris? Secede ergo, sed mente non corpore, sed intentione, sed deuotione, sed spiritu. Spiritus. n. ante faciem tuā Christus dn̄s, spiritusque requirit, non corporis solitudinem: quāquā, & corpore interdū non ociose te separas, cū opportune potes, præsertim in tempore orationis. Tenes etiam in hoc & mandatum sponsi & formam. Tu, inquit, cum oraue- Matt. 6. a
ris, intra in cubiculum tuū, & clauso ostio Luc. 6. d
ora. Et quod dixit, fecit. Solus in oratione pernoctabat, non modo se abscondens à turbis, sed nec ullum quidem discipulorum, nec ullum domesticorum admittens. Denique tres secum intimos sibi adduxerat, cum ultro properaret ad mortē, auulsus est & ab ipsis orare uolens. Ergo, & tu fac similiter, quando orare uolueris. De cętero

sola indicitur tibi mētis, & spiritus solitudo. Solus es si non communia cogites, si nō K affectes præsentia, si despicias quod multi suspiciunt, si fastidias quod omnes desiderāt, si iurgia deuites, si damna non sentias, si non recorderis iniuriarum. Alioquin nec si solus corpore es, solus es. Videsne posse esse te, & solum cum inter multos, & inter multos cum solus es? Solus es in quantacúque hominum verseris frequentia: tantùm caue alienæ conuersationis esse, aut curiosus explorator, aut temerarius iudex. Etiam si perperam actum quid deprehendas, nec sic iudices proximum, magis autem excusa. Excusa intentionem si opus non potes, puta ignorantiam, puta subreptionē, puta casum. Quod si omnem omnino dissimulationem rei certitudo recusat, suade nihilominus ipse tibi, & dicito apud temetipsum: Vehemens fuit nimis tentatio. Quid de me illa fecisset, si accepisset in me similiter potestatem? Et memento me modo alloqui sponsam, & non amicum sponsi instruere, cui alia ratio est diligentius obstruendi ne quis peccet, & explorandi an peccet, & emendandi si peccatum fuerit. A qua sane necessitate sponsa libera est, soli viuens sibi, & ipsi quem diligit sponso pariter & domino suo, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

Qualiter sponsa recipit interim magnam consolationem de contemplatione diuinæ claritatis, antequam perueniat ad eius speciem futuram.

Sermo XLI.

Cant. 1. c L Ollum tuum sicut monilia. Solet ornari collum monilibus, non ipsis comparari. Sed hoc illæ faciāt, quibus quia de proprio non inest decor, aliunde necesse est vt mendicent, vnde se speciosas mentiantur. Nam sponsæ collū ita in seipso formosum, & tam decenter quasi natura formatum est, vt extrinsecus non requirat ornatum. Quid enim opus est peregrinorum fucos adhibere colorum, cui propria & tanquā innata sufficit pulchritudo, in tantū vt ipsorū quoque quæ ad ornandū quæruntur monilium possit adæquare nitorem? Hoc nempe intelligi voluit, qui minime quidem à collo (vt assolet) pēdere monilia, sed ipsum potius esse sicut monilia dixit. Nunc iam inuocandus est nobis spiritus sanctus, vt sicut spirituales sponsæ genas sua dignatione tribuit inuenire, ita etiam ipsius spirituale collum demonstrare dignetur. Et meo quidē intellectui (quia mihi incumbit loqui quæ sentio) nihil interim verisimilius probabiliusve elucet, quàm ipsum animæ intellectum colli nomine designari. Tu quoque idem (vt arbitror) approbabis, si aduertas similitudinis rationem. An nō siquidē tibi videtur colli quodammodo vice fungi intellectus, per quē tua anima traiicit in se spiritus vitalia alimēta, atque in quædā trāsfundit viscera morū affectuúque suorum? Hoc ergo spōsæ collū, idest purus & simplex intellectus, cū nuda & aperta veritate satis per seipsum retineat, nō indiget ornamēto, sed ipsum magis tanquā preciosum monile animam decēter exornat, ac proinde simile monilibus ipsis describitur. Bonum moni- M le veritas, bonū puritas siue simplicitas, bonum plane monile sapere ad sobrietatem. Philosophorum vel hæreticorū intellectus non habet hunc in se puritatis veritatisque nitorem: & ideo multā curā gerunt ipsum colorare & fucare phaleris verborū, & versutiis syllogismorū, ne si nudus appareat, falsi etiam appareat turpitudo. Sequitur. Mure- Cant. 1. e nulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento. Si, faciā singulariter, & nō pluraliter, faciemus, dixisset: absolute & indubitanter etiā hoc loqui spōsum pronūciassem. Nunc autem vide ne forte magis sodalibus eius cōgruentius assignemus, spōsam quasi consolantibus tali promissione ꝙ donec perueniat ad uisionem cuius sic flagrat desiderio, facturi sint illi murenulas pulchras & preciosas, quæ sunt auriū ornamēta. Atque hoc propterea (vt opinor) quia fides ex auditu, & quandiu per fidem ambulatur & non per speciem, danda opera potius instruendo auditui, quam visui exercendo. Frustra nāque intenditur oculus, qui nō sit fide mundatus: cum solis qui mundi corde sunt, uidendi copia promittatur. Scriptum verò est: Fide mundans corda eorū. Quia Act. 15. c ergo fides ex auditu, & ex illa visus purgatio est, merito illi ornandis auribus incendebāt, dum auditus sicut ratio docuit, visus sit præparatio. Tu, inquiūt, ò sponsa intuendæ dilecti inhias claritati, sed hoc alterius

eius tēporis est. Damus autē in præsentiarū ornamenta auribus tuis, ꝙ erit tibi interim cōsolatio, erit & preparatio ad hoc ipsum ꝙ postulas. Ac si illud prophetæ ei dicant, Audi filia, & vide. Videre desideras, sed audi prius. Gradus est auditus ad uisum. Proinde audi, & inclina aurem tuam ornamentis quæ tibi facimus, ut per auditus obedientiā ad gloriam peruenias uisionis. Nos auditui tuo damus gaudium, & lætitiam, nam visui non est nostrum dare (in quo gaudij plenitudo, & tui desiderij adimpletio est) sed illius quem diligit anima tua. Ipse vt gaudiū tuum plenum sit, ostendet seipsum tibi. Ipse adimplebit te lætitia cū vultu suo. Tu interim accipe ad consolationem murenulas has de manu nostra, cæterum delectationes in dextera eius vsque ad finem. Aduertendum cuiusmodi ei murenulas offerunt. Aureas, inquid, & vermiculatas argento. Aurum diuinitatis est fulgor, aurum sapiētia quæ desursum est. Hoc auro fulgentia quædam quasi veritatis signacula spōdet se figuraturos hi, quibus id ministerii est, superni aurifices, atque internis animæ auribus inserturos. Quod ego non puto esse aliud, quàm texere spirituales quasdam similitudines, & in ipsis purissima diuinæ sapientiæ sensa animæ contemplantis cōspectibus importare, ut videat saltem per speculum, & in ænigmate quod nondum facie ad faciem valet vllatenus intueri. Diuina sunt, & nisi expertis prorsus incognita quæ affamur, quomodo videlicet in hoc mortali corpore, fide adhuc habente statum, & necdum propalata perspicui substantia luminis, iam tamen interim puræ interdum contemplatio veritatis partes suas agere intra nos vel ex parte præsumit, ita ut liceat usurpare etiā alicui nostrum, cui hoc datum desurper fuerit, illud Apostoli: Nunc cognosco ex parte. Item: Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus. Cum autem diuinius aliquid raptim, & ueluti in uelocitate corusci luminis interluxerit menti spiritu excedenti, siue ad temperamentum nimij splendoris, siue ad doctrinę usum: continuo (nescio unde) adsunt imaginatorię quædam rerum inferiorum similitudines infusis diuinitus sensis cōuenientes accommodatæ, quibus quodammodo adumbratus purissimus ille ac splēdidissimus ueritatis radius, & ipsi animę tolerabilior fiat, & quibus communicare illum uoluerit capabilior. Existimo tamē ipsos formari in nobis sanctorum suggestionibus angelorum, sicut econtrario contrarias, & malas ingeri immissiones per angelos malos non dubiū est. Et fortassis hinc illud est speculum atque ænigma (ut dixit) per quod videbat apostolus ex istiusmodi puris pulchrisque imaginationibus angelorum quasi manibus fabricatum: quatenus & Dei esse quod purum, & absque omni phantasia corporearum imaginum cernitur sentiamus: & elegantem quamlibet similitudinem, qua id digne uestitum appareat, ministerio deputemus angelico. Quod signaste expressiua videtur alia interpretatio dicens. Similitudines aurifabri faciemus tibi, cum distinctionibus argēnti. Vnū est cum distinctionibus argēti, & vermiculatas argento. In quo mihi significare uidetur non modo similitudines intus per angelos suggeri, sed nitorem quoque eloquij per ipsos extrinsecus ministrari, quo congrue atque decenter ornatæ, & ab auditoribus facilius capiantur, & delectabilius. Quòd si dixeris, quid eloquio, & argento dicit tibi propheta: Eloquia Dñi, eloquia casta, argentū igne examinatum. Ita ergo illi cœlestes administratorij spiritus peregrinanti in terris sponsæ faciunt murenulas aureas vermiculatas argento. Vide autem quomodo illa aliud cupit, & aliud accipit, & nitenti ad contemplationis quietem labor prędicationis imponitur: & sitienti sponsi præsentiam, filiorum sponsi pariendorum alendorumque solicitudo iniungitur. Neque non tantum accidit illi hoc, sed & alia vice (vt memini) cum sponsi amplexus & oscula suspiraret, respōsum est ei: Quia meliora sunt vbera tua vino: vt ex hoc se intelligeret matrem, atque ad dandum lac paruulis, nutriendumque filios reuocari. Fortassis & in aliis cantici huius locis hoc ipsum tu quoque (nisi piger sis ad inquirendum) per teipsum aduertere poteris. An non res ista quondam in sancto patriarcha Iacob præfigurabatur, cum frustratus optatis diuque expectatis Rachelis amplexibus, pro sterili & decora, fœcundam & lippam inuitus atque ignarus accepit? Ita ergo nunc spōsa scire cupiēs & inquirens vbi in meridianis horis dilectus pascat & cubet, murenulas pro eo reportat aureas, vermiculatas argēto, id est sapientiā cū eloquētia, haud dubiū quin ad prædicationis opus. Docemur ex hoc sane intermittenda

Marginalia: A; psal. 44. b; psal. 50. b; psal. 15. c; Canti. 1. c; 1. Co. 13. d; B; 1. Co. 13. c; 1. Co 13. d; Cant. 1. d; C; psal. 11. a; Canti. 1. a; Gene. 29 c; D

mittenda plerunque dulcia oscula propter lactentia vbera, nec quenquam sibi, sed omnes illi qui mortuus est pro omnibus, esse uiuendũ. Væ qui bene de Deo & sentire & eloqui acceperunt: si quæstum æstiment pietatem, si conuertant ad inanem gloriam quod ad lucra Dei acceperant erogandum: si alta sapientes, humilibus non consentiãt. Paueant quod in propheta legitur dicente domino: Dedi eis aurum meum & argentum meum, ipsi autem de argento & auro meo operati sunt Baal. Tu ergo audi quid sponsa accepta hinc quidem increpatione, inde verò promissione, responderit. Neque enim vel de promissis extollitur, vel pro repulsa irascitur, sed sicut scriptũ est:
Prou.9. b Corripe sapientem, & amabit te. Et item
Eccl. 3. c quod ad donationes & promissiões spectat: Quanto maior es, humilia te in omnibus. Quod ex eius responsione melius utrũque parebit. Sed ipsa si placet discussio in aliud sermonis principium differatur. Et de iis quæ dicta sunt, glorificemus sponsum Ecclesiæ dominũ nostrum Iesum Christum, qui est super omnia benedictus Deus in secula. Amen.

De duplici humilitate, una uidelicet, quam parit ueritas: & altera, quam inflammat charitas.
Sermo XLII.

Cant. 1. e Vm esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suũ. Hæc sunt verba sponsæ quæ in
E hodiernum diem distulimus, hoc responsum quod dedit vbi increpata est à sponso, non tamen sponso, sed eius sodalibus. Quod facile est aduertere ex verbis ipsis. Cum enim non dicit quasi ad secundã personam, cum esses rex in accubitu tuo: sed, cum esset in accubitu suo: patet quòd non ad ipsum loquitur, sed de ipso. Puta proinde spõsum, vbi eam (quatenus visum fuit) aut corripuit, aut repressit, comperta ex suffusione genarum verecundia, cessisse loco, ut illa se absente loqueretur liberius quę sentiret: sed & si pauidior (vt assolet) quam oportuerit, & deiectior animo facta esset, sodalium eam consolationes erigerẽt. Quod tamen & per seipsum facere non neglexit, quantũ iudicauit pro tempore oportere. Nam vt clarum relinqueret quantum sibi in illa correptione complacuit, quippe quã sensit digne, & prout oportuit acceptari, non sane ante se absentauit, quã ex abũdantia (quod non est dubium) cordis prorumperet in laudes eius, & genarũ collique ipsius pulcritudinem commendarent: propterea & qui cum ipsa remanent, blande loquuntur illi, & munera offerũt scientes domini voluntatem. Ad ipsos ergo responsio eius. Et litteralis quidem contextio schematis ita se habet. Sed priusquam ex hac testa nucleum spiritus elicere inchoemus, dico vnum breuiter: Fœlix cui sua obiurgatio sic respondet quemadmodum habemus formam præsentis loci. Vtinam magis neminẽ obiurgare necesse sit: hoc enim melius.
Sed quoniam in multis offendimus omnes, F mihi tacere non licet, cui ex officio incumbit peccantes arguere magis autẽ vrget charitas. Quod si arguero & fecero quod meũ est, illa autẽ increpatio procedens minime quod suum est faciat, neque id ad quod misi illã, sed reuertatur ad me vacua tanquam iaculum feriens & resiliens, quid me animi túc habere putatis fratres? Nonne angor, nõne torqueor? Et ut mihi usurpem aliquid ex verbis magistri (quia de sapientia nõ possum) prorsus coarctor è duobus, & quid eligam nescio, placerene mihi in eo quod locutus sum, quoniam quod debui feci: an pœnitentiam agere super verbo meo, quia quod volui, non recepi. Volui nimirũ perimere hostem, & eripere fratrem: & non feci sic, magis autem contrarium accidit. Nam læsi animam, & culpam auxi. Siquidem accessit & contemptus. Nolunt audire te, inquit, quia nolunt audire me. Vi- Ezech.3. b
des quæ maiestas contemnitur? Non te putes me solũ spreuisse, dominus locutus est. Et quod dixit prophetæ, dixit & apostolis:
Qui vos spernit, ait, me spernit. Luc. 10. c

Non sum propheta, nõ sum apostolus: & prophetæ tamen & apostoli (audeo dicere) vice fungor: & quibus non æquor meritis, eorum implicor curis. Etsi ad meam multam confusionem, etsi ad grande periculum mihi super cathedram Moysi sedeo: cuius tamen non vendico mihi vitam, nec experior gratiam. Quid tamen? Nũ ideo catedræ non deferetur, quoniam occupata est ab indigno? Etiam si Scribæ & Pharisæi in ea sedeant, inquit, quæ dicunt facite. G
Plerunque etiam impatientia contẽptui iungitur, ita vt aliquis non solum nõ curet corrigi obiurgatus, sed insuper obiurganti indignetur

dignetur more phrenetici manum medici repellentis. Mira peruersitas. Medicanti irascitur qui non irascitur sagittanti. Est enim qui sagittat in obscuro rectos corde, qui & teipsum nunc sagittauit ad mortem, & illũ non commoueris? Mihi indignaris, qui sanum te fieri cupio? Irascimini, inquit, & nolite peccare, si peccato irasceris, non solũ minime peccas, sed & quod peccaras, exterminas. Nunc uero & peccatum retines medicamentum respuendo, & peccare apponis irrationabiliter irascendo, & est supra modum peccans peccatum. Aliquotiens additur, & impudentia, ut non modo impatienter ferat, quòd corripitur, sed etiam id unde reprehenditur, impudenter defendat. Hoc plane desperatio. Frons, inquit, mulieris meretricis facta est tibi, noluisti erubescere. Et ait: Recessit zelus meus a te, ultra non irascar tibi. Solo auditu contremisco. Sentisne quanti periculi quantique horroris, & tremoris res sit peccati defensio? Dicit iterum: Ego quos amo, arguo & castigo. Si ergo te zelus deseruit: & amor. Nec eris amore dignus, qui indignus castigatione censeris. Vides quia tunc magis irascitur Deus, cum non irascitur? Misereamur impio, inquit, & non discet facere iustitiam. Misericordiam hanc ego nolo. Super omnem irã miseratio ista sapiens mihi uias iustitiæ. Satius profecto mihi, iuxta prophetæ consiliũ, apprehendere disciplinam, nequando irascatur dominus, & peream de uia iusta. Volo irascaris mihi pater misericordiarum, sed illa ira qua corrigis deuium, non qua extrudis deuia. Illud tua nobis benigna animaduersio parit, hoc formidolosa nutrit dissimulatio. Non enim cum nescio, sed cum sentio te iratum, tunc maxime confido propitium: etenim cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis. Deus, inquit, tu propitius fuisti eis, & ulciscens in omnes adinuentiones eorum. Moysen loquitur, & Aaron atque Samuelem, quos modo præmiserat, & hoc vocat propitiationem, quòd eorũ Deus nõ pepercit excessibus: I nunc tu ergo, atque hanc tibi excludito in æternum, defendẽdo errorẽ, & accusando correptionẽ. An non istud est malũ dicere bonũ, & bonum malũ? An non ex hac odiosa impudentia pullulabit mox impœnitẽtia, mater desperationis? Quem. n. pęniteat super bono, q putat? Væ illis, inquit. Væ illud æternũ est. Aliud est quenque tẽtari a propria cõcupiscentia abstractum, & illectum, & aliud sponte appetere malum tanquam bonum, ad mortẽ quasi ad uitam male securum properare. Pro huiusmodi dico, mallem aliquando tacuisse, & dissimulasse, quod agi perperam deprehendi, quam ad tantam reprehendisse perniciem. Dicas, forsan mihi, quòd bonum meum ad me reuertatur, & quia liberam animam meam, & mundus sum a sanguine hominis cui annunciaui, & locutus sum, ut auerteretur a uia sua mala, & uiueret. Sed etsi innumera talia addas, me tamen minime ista consolabuntur, mortem filij intuentem. Quasi uero meam illa reprehensione liberationem quęsierim, & non magis illius. Quæ enim mater etiam si omnem quam potuit curam, & diligentiam ægrotanti filio adhibuisse se sciat, si demum frustratam se uiderit, & omnes labores suos esse penitus inefficaces, illo nihilominus moriẽte propterea vnquam a fletibus temperauit? Et illa quidem hoc pro morte temporali, quanto magis me pro morte æterna mei filij manet utique ploratus, & ululatus multus, etiam si nihil mihi conscius sum quo minus annunciauerim illi? Vides etiam a quãtis e regione malis, & se, & nos liberat, qui correptus mansuete respondet, verecunde acquiescit, modeste obtemperat, humiliter confitetur? Huic ego animæ in omnibus me profitear debitorem, huic me ministrũ, & seruum tãquam dignissimæ domini mei sponsæ, & quæ reuera dicere possit. Cum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Bonus humilitatis odor, qui de hac ualle plorationis ascendens, perfusis circũquaque vicinis regionibus, ipsum quoque regium accubitum grata suauitate respergat. Est nardus humilis herba, quam & calidę ferunt esse naturæ hi qui herbarũ vires curiosius explorarunt: & ideo per hãc videor mihi non inconuenienter hoc loco uirtutẽ humilitatis accipere, sed quæ sancti amoris vaporibus flagret. Quod propterea sane dico, quoniam est humilitas quam nobis veritas parit, & non habet calorem, & est humilitas quam charitas format, & inflammat. Atque hæc quidẽ in affectu, illa in cogitatione consistit. Etenim tu si temetipsum intus ad lumen ueritatis, & sine dissimulatione inspicias, & sine palpatione diiudices: non dubito quin humilieris, & tu in oculis tuis factus vilior tibi ex hac uera cognitione tui, quamuis necdum fortasse id esse patiaris

Marginalia: psal. 10. a; psal. 4. a; Hier. 3. b; Ezec. 16 c; Apo. 3. d; Esa 26. a; psal. 2. c; H; Psa. 98. b; Eccl. 31 b; psal. 39. b; I; Cant. 1. d; K

in oculis aliorum. Eris igitur humilis, sed de opere interim veritatis, & minime adhuc de amoris infusione. Nã si ueritatis ipsius, quæ te tibi ueraciter atque salubriter demonstrauit, sicut splendore illuminatus, ita affectus amore fuisses: uoluisses proculdubio, quod in te est, eandem de te omnes tenere sententiam, quam ipsam apud te ueritatem habere cognoscis. Sane quod in te est dixerim, quoniam plerunque non expedit innotescere omnibus omnia, quæ nos scimus de nobis, atque ipsa veritatis charitate, & charitatis veritate uetamur palam fieri velle, quod noceat agnoscenti. Alioquin si priuato amore tui tentus detines pariter intra te iudicium ueritatis inclusum, cui dubium est minus te ueritatem diligere, cui proprium præfers, uel commodum, uel honorem? Vides igitur non esse idipsum, hominem de seipso non altum iam sapere, veritatis lumine redargutum, & humilibus sponte consentire, munere charitatis adiutum. Illud enim necessitatis est, hoc uoluntatis. Semetipsum exinaniuit, inquit, formam serui accipiens, & formam humilitatis tradens. Ipse se exinaniuit, ipse se humiliauit, non necessitate iudicij, sed nostri charitate. Poterat nimirum uilem se, & contemptibilem demonstrare, sed plane non reputare, quoniam sciebat seipsum. Voluntate proinde humilis fuit, & non iudicio, qui talem se obtulit qualem esse nesciuit: magis autem placuit minimum reputari, qui se summum non ignorabat. Denique ait: Discite a me quia mitis sum, & humilis corde. Corde dixit, cordis affectu, id est, uoluntate. Itaque necessitatẽ exclusit, qui uoluntatem confessus est. Nõ enim quomodo ego, vel tu inuenimus nos in ueritate dignos dedecore, & contemptu, dignos omni extremitate, & inferioritate, dignos etiam supplicijs, dignos plagis: nõ itaquam ita, & ille: quæ tamen omnia expertus est, quia uoluit tanquam humilis corde. Humilis uidelicet illa humilitate quam cordis suasit affectio, non quam extorsit discussio veritatis. Propterea dixi hanc uoluntariæ humilitatis speciem, non redargutione ueritatis, sed charitatis intra nos insusione creari: quia cordis est, quia affectionis, quia uoluntatis: an uerò recte tu iudica. Itemque etiam hoc tu æque examinetur iudicio, dignéne eandem domino assignarim, quem charitate constat exinanitum, charitate minoratum ab angelis, charitate parentibus

Phili. 2. a

L

Mat. 11. d

subditum, charitate Baptistæ manibus inclinatum, charitate carnis infirma passum, charitate postremo morti obnoxium, cruce inglorium extitisse. Sed & hoc unum adhuc tui sit considerare arbitrij, recténe etiã hanc ipsam humilitatem ita charitate calentem, herba humili, & calida, id est nardo putauerim designatam. Et si ita cuncta probaueris, (probabis enim rationi manifestissimæ acquiescens, tunc si jam apud teipsum humiliatus es necessaria illa humilitate quã scrutans corda, & renes ueritas sensibus ingerit animę uigilantis) adhibe uoluntatem, & fac de necessitate virtutem, quoniam nulla est uirtus sine conniuentia voluntatis. Sic autem fiet istud, si nolis alter apparere foris, quam te inuenis intus. Alioquin time ne de te ipso legas: Quoniam dolose egit in conspectu eius, ut inueniatur iniquitas eius ad odium. Pondus, inquit, & pondus abominatio est apud Deum. Quid enim? Tu te depreciaris in secreto apud te ipsum ueritatis trutina ponderatus, & foris alterius precij mentiens maiori te pondere vendis nobis quam ab ipsa accepisti? Time Deum, & noli hanc rem pessimam facere: vt quem humiliat veritas, extollat uoluntas: hoc enim est resistere ueritati, hoc pugnare contra Deum. Magis autem acquiescere Deo, & sit uoluntas subdita veritati, nec tantum subdita, sed & deuota. Nonne Deo, inquit, subiecta erit anima mea? Et parum est esse subiectum Deo, nisi sis, & omni humanæ creaturæ propter Deum: siue Abbati tã quam præcellenti, siue Prioribus tanquam ab eo constitutis. Ego plus dico subdere, paribus, subdere, & minoribus. Sic enim decet nos, inquit, omnem implere iustitiam. Vade, & tu ad minorem si uis in iniustitia esse perfectus, defer inferiori, iuniori te inclinato. Hoc enim faciens trahes, & ipse ad te sponsæ sermonem quem dixit: Quia nardus mea dedit odorem suum. Odor deuotio est, odor bona opinio, quę ad omnes peruenit, vt Christi sis bonus odor in omni loco, spectabilis omnibus, amabilis omnibus. Non potest hoc ille humilis quẽ ueritas ad humilitatem cogit, quoniam sibi habet illam, & exire non patitur, ut sparsa foris redoleat. Magis autem non habet odorem, quia non habet deuotionem, utpote qui non sponte neque libenter se humiliat: sponsę uero humilitas tanquam nardus spargit odorem suum, amore calens, deuotione

M

psal. 35. a

pro. 20. d

psal. 61. a

Matt. 3. d

A

deuotione vigens, opinione redolens. Sponsæ humilitas voluntaria est, perpetua est, fructifera est. Odor eius, nec reprehensione exterminatur, nec laude. Audierat. Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis, & collum tuū sicut monilia. Acceperat, & repromissioné ornatus aurei, & nihilominus tamen cū humilitate respondet: & quanto maiorem se audit, tanto humiliat se in omnibus. Non gloriatur in meritis, nec inter laudes suas humilitatis obliuiscitur, quam & humiliter confitetur sub nardi nomine. Ac si uoce virginis Mariæ dicat. Nullius mihi meriti conscia sum ad tantam dignationem nisi, quòd respexit Deus humilitatem ancillæ suæ.

Cant. 1. c

Nam quid est aliud, nardus mea dedit odorem suum, quā placuit mea humilitas? Non mea, inquit, sapientia, non mea nobilitas, non mea pulchritudo, quæ nulla erant mihi, sed quæ sola inerat humilitas dedit odorem suum, idest solitum. Solito placet Deo humilitas. Solito plane, atque ex cōsueto excelsus Dominus humilia respicit, & ideo cum esset rex in accubitu, idest in excelso habitaculo suo, illuc quoque humilitatis odor ascendit. In altis habitat, inquit, & humilia respicit in cœlo, & in terra. Ergo cum esset rex in accubitu suo, nardus sponsæ dedit odorem suum. Accubitus regis, sinus est patris: quia semper in patre filius. Nec dubites regem hunc esse clementem, cui perennis accubitus est paternæ benignitatis diuersorium. Merito clamor humilium ascendit ad eum, cui fons pietatis est mansio cui familiaris suauitas, cui substantialis, vel potius consubstantialis bonitas est: cui ideo totum, quod est, de patre est, vt nil prorsus in regia maiestate nisi paternum, humiliū trepidatio suspicetur. Denique propter miseriam inopum, & gemitum pauperū nunc exurgam dicit Dominus. Horum igitur conscia sponsa (utpote domestica, atque charissima) non se putat arcendam sponsi gratia penuria meritorum, sola de humilitate præsumens. Regem denique nominat, nam sponsum interim territa increpatione non audet, & in alto habitare fatetur, nec sic tamen diffidit humilitas. Primitiuæ ecclesiæ potes hunc congruentissime aptare sermonem, si recordaris dies illos quibus assumpto Domino vbi erat prius, & sedenté in dextera patris illo suo antiquo nobili, atque glorioso accubitu, discipuli erant congregati in loco vno, perseuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria matre Iesu, & fratribus eius. Nonne tibi videtur reuera, tunc temporis nardum paruulæ, & trepidantis sponsę dare odoré suum? Denique cum factus est repente de cœlo sonus, tanqnam aduenientis spiritus uehementis, & repleuit totam domum, ubi erant sedentes: an non merito paupercula, tunc dicere potuit. Cum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum? Patuit pro certo omnibus in loco manentibus, quam gratus humilitatis, & quam beneplacitus odor ascenderat, cui mox tam copiosa, & gloriosa remuneratione responsum est. Cæterum illa non ingrata beneficij fuit. Audi enim quomodo mox repleta deuotione parat se ad omnia mala perferenda pro nomine eius. Nam sequitur. Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. Infirmitas mea (quam nostis) non sinit ulterius progredi. Hoc solum dico: quia tribulationum amaritudines sub myrrhæ nomine dicit se subire paratam amore dilecti. Reliquum capituli, alias prosequemur, si tamen exoratus à uobis spiritus sanctus affuerit, qui nos intelligere faciat uerba sponsæ, quæ ipse inspirando formauit, sicut nouit illius cuius ipse spiritus est, laudibus conuenire, sponsi ecclesię Iesu Christi domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

Canti. 1. d

B

ps. 112. a

Canti. 1. d

psa. 11. a

C

Act. 2. a

ibidem.

Qualiter consideratio passionis, & laborum Christi facit sponsam, id est animam pergere illæsam inter prospera, & aduersa huius mundi.

D

Sermo XLIII.

FAsciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. Ante rex, modo dilectus. Ante in accubitu regio modo inter sponsę ubera. Magna humilitatis uirtus, cui etiam deitatis maiestas, tam facile se inclinat. Cito reuerentiæ nomen in vocabulum amicitię mutatum est: & qui lōge erat in breui factus est prope. Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi. Myrrha amara res, dura, & aspera tribulationum significat. Ea sibi dilecti causa imminere prospiciēs, gratulabunda id loquitur, cōfidés se

Can. 1. d

Act. 5. g omnin uiriliter subituram. Ibant, inquit, gaudentes discipuli a cōspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu cōtumeliam pati. Propterea denique non fascem, sed fasciculum dilectum dicit, quòd leue præ amore ipsius ducat quicquid laboris immineat, & doloris. Bene fasciculus, quia paruulus natus est nobis. Bene fasciculus, quia non sunt condignæ passiones huius tē-
Rom. 8. d poris ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Id enim, inquit, quod in præsenti est momentaneum, & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum
E pondus gloriæ operatur in nobis. Erit ergo quandoque nobis ingens cumulus gloriæ, qui modo est fasciculus myrrhæ. An non fasciculus cuius iugum suaue est, & onus leue? Non quia leue in se (nec enim leuis passionis asperitas mortis amaritudo,) sed, le-
Cant. 1. d uis tamen amanti. Et ideo non ait tantum fasciculus myrrhæ dilectus meus; sed mihi,
Cant 8. b inquit, quæ diligo, fasciculus est. Vnde & dilectum nominat, monstrans dilectionis uim omnium amaritudinum superare molestiam, & quia fortis est, vt mors dilectio. Et ut scias non in se illam, sed in domino gloriari, neque de propria virtute, sed de domini adiutorio præsumere fortitudinem, dicit illum inter ubera sua commoraturum, cui
Psal. 22. a secura decantet. Etiam si ambulauero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Memini me in uno superiorum sermonum duo sponsæ ubera cōgratulationem diffinisse, atque compassionem,
Rom. 12. c iuxta Pauli doctrinam, dicentis. Gaudere
C cum gaudentibus, flere cum flentibus. Quia vero inter aduersa, & prospera uersans, nouit vtrobique pericula non deesse, mediū huiuscemodi vberum suorum vult habere dilectum, cuius aduersus vtraque continua protectione munitam, nec læta extollāt, nec tristia deijciant. Tu quoque si sapis, imitaberis sponsæ prudentiam, atque hunc myrrhæ tam charum fasciculum de principali tui pectoris, nec ad horam patieris auelli amara, illa omnia, quæ pro te pertulit, semper in memoria retinēs, & assidua meditatione re-
Cant. 1. a uoluens: quo possis dicere & tu. Fasciculus
F myrrhæ dilectus meus mihi inter vbera mea commorabitur. Et ego fratres ab incunte mea conuersione pro aceruo meritorum, quæ mihi deesse sciebam, hunc mihi fasciculum colligare, & inter vbera mea collocare curaui, collectū ex omnibus anxietatibus, & amaritudinibus domini mei. Primum videlicet infantilium illarum necessitatum. Deinde laborū quos pertulit in prædicando, fatigationum in discurrendo, uigiliarū in orādo, tentationū in ieiunando, lachrymarum in cōpatiendo, insidiarū in colloquendo, postremo periculorū in falsis fratribus, conuitiorū, sputorū, colaphorū, subsannationum, exprobrationū, clauorū, horūque similium quæ in salutē nostri generis sylua euangelica copiosissime noscitur protulisse.

Vbi sane inter tot odoriferæ myrrhæ huius ramusculos minime prætermittendā putaui etiam illam myrrham, qua in cruce potatus est, sed neque illam qua unctus est in sepultura. Quarum in prima applicuit sibi meorum amaritudinem peccatorum. In secunda futuram incorruptionem mei corpo-
ris dedicauit. Memoriam abundantiæ sua- Psal. 144.
uitatis horum eructabo quoad uixero. In Ps. 118. m
æternum non obliuiscar miserationes istas: quia in ipsis uiuificatus sum. Has olim sanctus David cum lachrymis requirebat. Ve- ibidem.
niant mihi, inquiēs, miserationes tuæ, & uiuam. Has & alius quidam sanctorum cum gemitu memorabat dicens. Misericordiæ domini multæ, quā multi reges, & prophetæ uoluerunt uidere, & nō uiderunt, & audire, & non audierunt. Ipsi laborauerunt, &
ego in labores eorum introiui. Ego messui G
myrrham, quam illi plantauerūt. Mihi hic salutaris fasciculus seruatus est. Nemo tollet eum a me, inter vbera mea commorabitur. Hæc meditari dixi sapientiam, in his iustitiæ mihi perfectionem cōstitui, in his plenitudinem scientiæ, in his diuitias salutis, in his copias meritorum. Ex his mihi interdū potus salutaris amaritudinis, ex his rursum suauis unctio consolationis. Hæc me erigūt in aduersis, in prosperis reprimunt, & inter læta tristiaque vitæ præsentis via regia incedenti tutum præbent vtrobique ducatum, hincinde mala imminentia propulsando. Hæc mihi conciliant mundi iudicem, dum tremendum potestatibus mitem humilemque figurant, dum non solum placabilem, sed & imitabilem repræsentant eum, qui inaccessibilis est principatibus, terribilis apud reges terræ. Propterea hæc mihi in ore frequenter, sicut uos scitis: hæc in corde semper, sicut Deus scit: hæc stylo meo admodum familiaria, sicut apparet: hæc mea sublimior interim philosophia, scire Iesum, & hunc crucifixum. Nō requiro, sicut

cet sponsa ubi cubet in meridie, quem læ-
tus amplector mea inter vbera commoratu-
Canti.1.a rem. Non requiro vbi pascat in meridie, quem intueor saluatorem in cruce. Illud sublimius, istud suauius, vel paratius. Panis illud, hoc lac. Hoc viscera reficit paruulorũ hoc replet ubera matrũ, & ideo inter ubera mea commorabitur. Hunc & uos dilectissimi, tam dilectum fasciculum colligite uobis hunc medullis inserite cordis, hoc munite
H aditum pectoris, ut & uobis inter ubera cõmoretur. Habete illum semper non retro in humeris, sed ante præ oculis, de portantes & non odorantes, & onus premat, & odor nõ erigat. Mementote, quia accepit eũ Simeon
Luc.2.d in ulnis suis. Maria gestauit in utero, fouit in gremio, sponsa sibi inter vbera collocauit. Et ne quid prætermittam, factum est verbum in manu Zachariæ prophetæ, necnon & quorundam aliorum. Arbitror & Ioseph virum Mariæ super genua frequenter illi
Ioan.13.b arrisisse. Hi omnes ante se eum habuerunt, & nullus retro. Exemplo ergo sint uobis, ut & uos similiter faciatis. Si enim ante oculos habueritis, quem portatis, pro certo uidentes angustia Domini, leuius uestras portabitis, ipso auxiliante ecclesiæ sponso, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

Quòd vir ecclesiasticus debet esse pius in corrigendo mansuetos, & econuerso durus, & austerus cõtra asperos et obstinatos, quando ipsi delinquunt.

Sermo XLIIII.

Canti.1.d BOtrus Cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi. Si dilectus in myrrha, multo magis in botri suauitate. Ergo Dominus meus Iesus myrrha mihi in morte, botrus in resurrectione, seipsum mihi saluberrimũ temperauit in potum, in lachrymis in men
Rom.4.d sura. Mortuus est propter peccata nostra,
I & resurrexit propter iustificationem nostrã,
Psa.103.a vt peccatis mortui iustitiæ uiuamus. Itaque tu si peccata fleuisti, bibisti amaritudinem. Si autem iam respirasti in spem uitæ uita sanctiori mutata est tibi myrrhæ amaritudo in uinum, quod lætificat cor hominis. Et fortassis hoc illud significauerit, quod saluatori oblatum est in cruce uinum myrrhatum, & ideo noluit bibere, quoniam illud sitiebat. Tu ergo post myrrhæ (ut dixi) amaritudines, uinum iucunditatis experiens, haud temere, & ipse dicere poteris.
Botrus Cypri dilectus meus mihi in uineis Cant.1.a
Engaddi. Engaddi duplicem habet interpretationem, & uni ambæ intellectui seruiunt. Dicitur nanque fons hœdi, & baptisma gentium, lachrymasque peccantium aperte designat. Dicitur & oculus tentationis qui & lachrymas æque fundat, & tentationes, quæ minime unquam desunt uitę hominis super terrã, prospiciat. Sed & populus Esa.9.a
gentium, qui ambulabat in tenebris, nunquàm per se laqueos tentationũ agnoscere, ac per hoc, nec euadere potuit, donec per gratiam illius qui illuminat cæcos, recepit oculos fidei, donec uenit ad ecclesiam, quæ habet oculum tentationis, donec se tradidit uiris spiritualibus instruendum, qui illuminati spiritu sapientiæ, suo & experimẽto docti, possunt ueraciter dicere, quia non ignoramus astutias diaboli, & cogitationes eius. Ferunt in Engaddi arbusculas balsami crescere, quę in modum uinearum ab indigenis excoluntur, & inde forsitan uineas appellauit. Alioqiun quid faceret botrus Cypri in uineis Engaddi? Quis unquam bo- K
tros de uineis in uineas transportauit? Solet siquidem uinum ubi deest aliunde euehi, non ubi adest. Ergo uineas Engaddi dicit plebes ecclesiæ, quæ habet balsami liquorẽ spiritum mansuetudinis, in quo paruulorũ adhuc in Christo teneritudinem blande fouet, & dolores pœnitentium consolatur. Sed & siquis frater in aliquo delicto præoccupatus fuerit, uir ecclesiasticus qui hunc spiritũ iam accepit, curabit huiusmodi mox instruere in eodem spiritu lenitatis, cõsiderans seipsum, ne & ipse tentetur. In hoc typo quotquot baptizandi sunt, etiam corporaliter ecclesia oleo materiali ungere cõsueuit. Quia Luc.10.e
uero uulnera illius, qui incidit in latrones, & iumẽto corporis pij Samaritani ecclesiæ est deportatus in stabulum, nõ in solo oleo, sed in uino simul, & oleo sanitatem recipiunt, necessariũ habet spiritualis medicus etiam uinum feruidi zeli cum oleo mansuetudinis, cui sane conuenit non modo consolari pusillanimes, sed & corripere inquietos. Si enim uiderit illum qui uulneratus est, idest, qui peccauit, blandis, aut lenibus hortamentis, quæ in eum prærogata sunt, minime emendatum, magis autem forte etiam abutentem sua mansuetudine, & patientia negligentiorem fieri, & in peccato

suo etiam securius obdormire: frustrato tam suauium oleo monitorum, oportebit sane mordacioribus vti medicamentis, & uinum compunctionis infundere, duris uidelicet cũ eo increpationibus atque inuectionibus agere, & si causa requirit, & duritia tanta est, etiam censuræ ecclesiasticę baculo percellere contemptorem. Sed unde illi hoc vinum? Nec enim in uineis Engaddi vinum inuenitur, sed oleum. Quærat ergo in Cypro nam illa insula ferax est vini, & uini optimi tollensque inde sibi ingentem botrum, quẽ olim exploratores de Israel in uecte ferebãt, chorum propheticum præcedentem, & subsequentem apostolicum, medium autem Iesum pulchro schemate figurantes. Hunc ergo botrum accipiens sibi dicat: Botrus Cypri dilectus meus mihi. Vidimus botrum, uideamus qualiter zeli uinum exprimatur ex eo. Etenim si peccanti homini homo peccator minime indignatur, sed magis quasi quendam ei suauissimi balsami rorem sudans pium exhibet compassionis affectum: hoc scimus unde uenit, & iam audistis, sed non aduertistis forsitan. Dictum nanque est, quòd ex consideratione sui ipsius cuique ueniat mansuetum esse ad omnes, dum homo consilio sapientissimi Paulli, ut pie condescendere sciat præoccupatis in peccato, considerat seipsum, ne & ipse tentetur. An non hinc denique amor proximi radicem trahit, de quo in lege mãdatur: Diliges proximum tuum sicut teipsum? Ex intimis sane humanis affectibus primordia ducit sui ortus fraterna dilectio, & de insita homini ad seipsum naturali quadam dulcedine tanquã de humore terreno sumit proculdubio vegetationem, & uim per quam spirante quidem gratia desuper fructus parturit pietatis: ut quod sibi anima naturaliter appetit, naturæ consorti, id est alteri homini iure quodam humanitatis ubi poterit, & oportuerit nõ existimet denegãdum, sed sponte ac libẽs impartiatur. Inest ergo naturæ si peccato nõ obsolescat, istiusmodi gratæ & egregiæ quasi suauitatis liquor, ut molliorem magis ad compatiendum peccantibus, quam ad indignandum asperiorem sese sentiat, & exhibeat. Verum quia iuxta sapientis sententiam, muscæ morituræ exterminãt hoc suauitatis vnguentũ, & minime habet in se natura unde id reparet sibi semel amissum, sentit se dolenda mutatione corruere in illud quod veraciter ait scriptura: Proni sunt sensus hominis, & cogitationes in malum ab adolescentia. Non bona adolescentia, in qua filius iunior portionem sibi paternæ substantiæ postulat sequestrari, & bonum incipit uelle diuidere quod in commune dulcius possidetur, & habere solus quod participatione nõ minuitur, partitione amittitur. Denique omnia, inquit, bona sua dissipauit, uiuendo luxuriose cum meretricibus. Quænam hæ meretrices? Vide ne ipsæ exterminant suauitatis vnguentum: carnales videlicet concupiscentiæ, de quibus saluberrime scriptura te admonens, Post concupiscentias, inquit, tuas non eas. Et merito morituras describit sapiens: quoniã, & mundus transit, & concupiscentia eius. His ergo dum satisfacere singulariter uolumus, boni nos socialis atque communis singulari suauitate priuamus. Hæ prorsus muscæ sordidę, & pungentes, quæ in nobis decorem naturæ fœdant, mentem curis, & solicitudinibus lacerant, socialis gratiæ suauitatem exterminant. Hinc homo iunior filius appellatur, quòd natura quodam insensatæ lubrico adolescentiæ deprauata omnem uirilis maturitatis ac sapientię succum amiserit, at uersus in asperum areute animo præter se uniuersos despiciat, factus sine affectione. Igitur ab ineunte adolescentia ista pessima atque miserrima poni sunt sensus hominis, & cogitationes in malum, & natura ad indignandum, quam ad compatiendum paratior. Inde homo tanquam omnino exutus hominem, in quo uult sibi cum opus habet ab hominibus subueniri, non uult ipse hominibus opus habentibus subuenire. Magis autem iudicat, spernit, irridet homo homines delinquentes peccator, non considerans seipsum ne, & ipse tentetur. A quo malo minime per se (ut dixi) natura resurget, neque recuperabit oleum ingentiæ mansuetudinis, quod semel est exterminatum in ea. Verũtamen quod non potest natura, potest gratia. Quem ergo hominum unctio spiritus miserata, perfundere denuo sua benignitate dignabitur: is continuo reuertetur in hominem, super & aliquid melius a gratia, quam a natura recipiet. In fide, & lenitate sanctum faciet illum, & dabit illi non oleum, sed balsamum in uineis Engaddi. Nec enim dubium ex fonte hœdi profluere charismata meliora, cuius utique vnctio hœdos uertit in agnos, & de sinistra trãsfert in dexterã peccatores,

Margin notes: L; Cant. 1.a; Gala. 6.a; Luc. 10.d; M; Ecclẽs 10.; Gene. 8.d; Luc. 15.a; Eccl. 18.l; 1.Ioan.2.e; A

tores abundãtius quidem ante perfusos unctione misericordiæ, vt vbi abundauerunt
Rom. 5. d delicta, superabundet, & gratia. An nõ uere
B videtur tibi redisse quodammodo is homo in hominẽ, qui animi secularis feritate deposita, & recuperata etiã cum fœnore gratiæ humanæ vnctione mansuetudinis, quã in ipso muscæ carnaliũ cupiditatũ penitus exterminarant, de suo quem gestat homine (imo qui ipse est) & materiam sumit, & formam miserandi hominibus alijs, ita vt tanquã feralẽ quendã rictũ exhorreat, non solũ cuiquam facere hominum, quod pati ipse nolit, sed etiam non facere omnia omnibus quæcunque sibi fieri velit? En vnde oleum. Vinum vnde? Profecto ex botro cypri. Etenim si amas dominum Iesum toto corde, tota anima, tota uirtute tua, nunquid si uideris eius iniurias, cõtemptumque, ferre vllatenus æquo animo poteris? Minime, sed mox arreptus spiritu iudicij, & spiritu ardoris, & tanquã potens crapulatus a uino, re-
Psal. 77. g pletus zelo Phinees, dices cum Dauid. Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt
psal. 118 f uerba tua inimici mei. Et cum domino. Zelus domus tuæ comedit me. Vinum est ergo feruidissimus zelus iste, expressum de botro
Deut. 4. d cypri, & calix inebrians Christi amor. Denique Deus noster ignis consumens est, & propheta ignem dicebat de excelso missum
Thre. 1. d in ossibus suis, eo quod diuino amore flagraret. Habens itaque ex fraterno oleũ mãsuetudinis, & ex diuino amore uinum æmulationis, securus accede ad sananda uulnera illius qui incidit in latrones, pijssimi Samaritani optimus imitator: secure quoque dici-
C to, & tu cũ spõsa. Botrus cypri dilectus meus
Cant. 1. d mihi in uineis Engaddis hoc est, zelus iustitiæ amor dilecti mei mihi in affectibus pietatis. Et de hoc satis. Nã & infirmitas mea pausandum indicit, sicut & sæpe facit, ita ut plerunque cogar imperfectas (ut ipsi scitis) relinquere disputationes, residuaque capitu
psal. 37. d lorũ in diẽ alterũ reseruare. Sed quid? Ego in flagella paratus sum, sciens me adhuc lõge recipere imparia meritis. Vapulẽ sane uapulem, ut male operans, si forte uerbera inmerita reputentur, fortassis miserebitur flagellato, qui bonũ in me non inuenit? quod remuneret sponsus ecclesiæ Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

De duplici pulchritudine animæ, & qualiter anima loquitur ad Dei uerbum, & uerbum ad animam, & quæ sint eorum linguæ. Sermo XLV.

Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra: oculi tui columbarũ. Pulchræ optime ex amore sponsæ præsumptio, ex amo- Canti. 1. d
re indignatio sponsi. Hoc rei exitus probat. Etenim præsumptionem correptio, correptionem emendatio, emendationem remuneratio secuta est. Adest dilectus, amouetur magister, rex disparet, dignitas exuitur, reuerentia ponitur. Cedit quippe fastus vbi inualescit affectus. Et sicut quondam quasi amicus ad amicum Moyses loquebatur, & dominus respondebat: ita & nunc inter uerbum, & animam, ac si inter duos uicinos familiaris admodum celebratur cõfabulatio. D
Nec mirum. Ex uno amoris fonte utique influit diligere inuicem, confoueri pariter. Ergo dulciora melle uolant hinc inde uerba, mutui in se totius suauitatis feruntur aspectu sancti indices amoris. Denique is illam amicam nuncupat, pulchram pronunciat, pulchram iterat, eadem ab illa vicissim recipiens. Nec ociosa iteratio, quæ amoris confirmatio est, & fortassis aliquid innuit requirendum. Quæramus geminã animæ pulchritudinẽ. hoc enim mihi uidetur innuere. Decor animæ humilitatis est. Nõ a meipso hoc dico, cum propheta prior dixerit: Asperges me hyssopo, & munda- psal. 50. b
bor: humili herba, & pectoris purgatiua, humilitatem significans. Hac se post grauem lapsum rex, & propheta lauari confidit, & sic niueum quendam innocentiæ recuperare candorem. Verum in eo qui grauiter peccauit, etsi amanda, non tamen admiranda humilitas. At si quis innocentiam retinet, & nihilominus humilitatem iungit: nonne is tibi uidetur geminum animę possidere decorem? Sancta Maria sanctimoniam non amisit, & humilitate nõ caruit. Et ideo cõcupiuit rex decorẽ eius, quia psal. 44. c
humilitatem innocentiæ sociauit. Denique Luc. 1. e
respexit, inquit humilitatem in ancillæ suæ. Ergo beati qui custodiunt uestimenta sua munda, uidelicet simplicitatis, & innocentię, si tũ & decorẽ induere humilitatis adijciãt. Profecto audiet, quę huiusmodi inuenitur: Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu E
pulchra. Vtinã, uel semel dicas animę meæ

Domine Iesu: Ecce tu pulchra es. Vtinam mihi humilitatem custodias. Nam primam
Psa.118 q vestem ego male seruaui. Seruus tuus sum ego. Nec enim audio profiteri amicum, qui testimonium decoris mei cum repetitione non audio. Sufficit mihi si semel audiam. Sed quid si & hoc in quæstione sit? Scio quid faciam, venerabor amicam seruus, cumulatum in ea decorem deformis homunculus admirabor, gaudebo ad uocem sponsi tantã nihilominus pulchritudinem admirantis. Quis scit si saltem ex hoc inuenturus sim gratiam in oculis amicæ, ut gratia ipsius, & ipse inueniar inter amicos? Denique amicus sponsi stat, & gaudio gaudet propter uocem sponsi. En uox eius in auribus dilectæ audiamus, & gaudeamus. Assunt sibi, loquũtur pariter, stemus simul, nulla nos huic subducat colloquio seculi cura, nulla illecebra corporis. Ecce, inquit, tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra. Ecce admirantis
Canti.1.d vox est, reliquum laudis. Merito admiranda, cui sanctitas amissa humilitatem non attulit, sed seruata admisit. Merito pulchra repetitur cui neutra defuit pulchritudo. Rara auis in terris, aut sanctitatem non perdere, aut humilitatem sanctimonia non excludi, & ideo beata, quę utranque retinuit.
Iuue.7.satyra. Denique probatum est, nihil sibi conscia est, & correptionem non abnuit. Nos & cum magna delinquimus, uix ferimus reprehendi: hæc autem æquo animo audit contra se amaritudines, nihil peccans. Nam si desiderat videre claritatem sponsi, quid mali est?
F
magis, & laudis est, & tamen increpata pœnitentiam agit, & dicit: Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi; inter ubera mea commorabitur. Hoc est: Sufficit mihi, nolo iam scire nisi Iesum, & hunc crucifixum.
Cant.1.d Magna humilitas. Actu innocens suscipit pœnitentis affectum. & quæ non habet unde pœniteat, habet tamen, ut pœniteat. Cur ergo, inquis, increpata est, si nihil mali fecit. Sed audi nunc dispensationẽ, & prudentiam sponsi. Sicut Abrahæ olim obedientia sane tentata est, ita & nunc humilitas sponsæ. Et quomodo ille impleta obedientia tunc audiuit: Nunc cognoui, quòd timeas Deũ: sic & huic modo quasi sub alijs uerbis dicitur: Nunc cognoui, quòd humilis sis. Hoc.n. est quod ait. Ecce tu pulchra es. Et ideo præconiũ iterat, ut gloriæ sanctitatis additum signet humilitatis decorem.
Gen.22.a
Cant.1.d Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra. Nunc cognoui, quòd pulchra sis, non solum ex meo amore, sed etiam ex tua humilitate. Non dico nunc pulchram inter mulieres, nec pulchram in genis, nec in collo, sicut ante dicebam: sed pulchram simpliciter fateor: non vtrique pulchram ex comparatione, non cum distinctione, non ex parte. Et addit: Oculi tui, columbarum. Aperte *Ibidem.*
adhuc commendatur humilitas. Ad hoc siquidem respicit, quòd illa reprehensa de alta inquisitione sua, continuo non cunctata est ad simpliciora descendere, ita ut diceret: Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi. Mul *Cant.1.d*
tum profecto distat inter uultum gloriæ, & fasciculum myrrhæ: & ideo magnum humi G
litatis insigne, inde huc acquiescere reuoca- *Ibidem.*
ri. Ergo oculi tui columbarum. Iam, inquit, *Psal.130.*
non ambulas in mortis, neque in mirabilibus super te, sed instar simplicissimæ uolucris contenta es simplicioribus, nidificans in foraminibus petræ, meis uulneribus immorans, & libenter ea, quæ sunt de me duntaxat incarnato, & passo, oculo intuens colũbino. Aut certe quia in specie auis huius spiritus sanctus apparuit, spiritualis magis, quam simplex in ea intuitus columbæ nomine commendatur. Et si hoc placeat, oportet referas capitulum præsens ad id quod paulo ante sodales murenulas ei facere aureas promiserunt non intendẽtes (ut tũc docui) ornare aures corporis, sed informare auditum cordis. Potuit itaque fieri, ut fide, quæ est ex auditu, corde amplius mũdato ad uidendum quod ante non poterat, instructior redderetur.

Et quoniam de acceptis murenulis in uisu acutiori ad intelligentiam spiritualẽ uisa est profecisse: placuit sponso, cui semper (quod in se est) placet magis uideri in spiritu: & annumerans id quoque eius laudibus, ait: Oculi tui columbarum. Iam me, *Cant.1.a*
inquit, intuere in spiritu, quia spiritus ante faciẽ tuã Christus dominus. Et habes unde id possis, quia oculi tui columbarum. Ante non habebas, & ideo reprimenda fuisti: sed nunc copiam habeto uiuendi, quia oculi tui columbarum, id est, spirituales. Non sane copiam quã petebas: nec enim, uel modo adhuc ad illam potes, sed quæ tamen interim sufficere possit. Sane ducenda es de claritate H
in claritatem: & propterea uide, ut potes modo, & cum plus poteris, plus uidebis. Non puto fratres, non puto mediocrem hanc, neque communem esse omnibus uisionem, etsi

etsi sit inferior illa qua videndus est in futuro. Denique ex his quæ sequuntur aduertite. Sequitur enim: Ecce tu pulcher es dilecte mi, ecce tu pulcher. Vides quã in excelso stat, & in sublime mentis verticẽ extulit, quæ vniuersitatis dominum quadam sibi proprietate vendicet in dilectum. Attende enim quomodo non simpliciter dilecte sed dilecte mi inquit, ut proprium designaret. Magna visio prorsus, de qua ista in id fiduciæ & auctoritatis excreuit, ut omnium dñm, dominum nesciat, sed dilectum. Existimo enim nequaquam hac vice eius sensibus importatas imagines carnis, aut crucis, aut alias quascunque corporearum similitudines infirmitatũ. In his nanque iuxta prophetam non erat species neque decor. Hæc autem eum intuita nunc pulchrum decorũque pronunciat, in visione meliori illum sibi apparuisse significans. Ore enim ad os (sicut quondam cum sancto Moyse) loquitur cum sponsa, & palam nõ per ænigmata, & figuras Deum videt. Talem denique ore pronunciat, qualem & mente conspicatur, visione plane sublimi & suaui. Regẽ in decore suo viderunt oculi eius, non tamen vt regem, sed vt dilectum. Viderit eum sane quis super solium excelsum & eleuatũ, & alius facie quoque ad faciem sibi apparuisse testatus sit: mihi tamen videtur eminentia in hac parte esse apud sponsam ꝙ ibi visus legitur dominus, hic dilectus. Sic enim habes: Vidi dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum. Et item: Vidi dominum facie ad faciem, & salua facta est anima mea. Sed si ego dominus, inquit, vbi est timor meus? Quòd si illis facta est reuelatio cum timore: quia vbi dominus, ibi timor: ego profecto si optio daretur, tanto libentius tãtoque charius sponsæ amplecterer visionem, quanto in meliori affectione, quæ est amor, factam aduerto. Nã timor pœnam habet, perfecta autem charitas foras mittit timorem. Multum sane interest apparere terribilem in consiliis super filios hominũ, & apparere speciosum forma præ filiis hominum. Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus. Verba ista plane amorẽ resonant, non timorem. Sed forte ascendunt cogitationes in corde tuo, & quæris dubius apud te dicens: Qua ratione verba verbi facta ad animam referuntur: & rursum animæ ad verbum; vt illa audierit vocem loquentis sibi; & perhibentis quòd pulchra sit, vicissimque idem præconium suo mox reddiderit laudatori? Quomodo possunt hæc fieri? Nam verbo loquimur, non uerbum loquitur. Itemque anima non habet vnde loquatur, nisi os corporis sibi verba formauerit ad loquendũ. Bene quæris, sed attende spiritum loqui, & spiritualiter oportere intelligi quæ dicuntur. Quotiens proinde audis, vel legis verbum atque animã pariter colloqui, & se inuicem intueri, noli tibi imaginari quasi corporeas intercurrere voces, sicut nec corporeas colloquentium apparere imagines. Audi potius quid tibi sit in huiusmodi cogitandum. Spiritus est verbum, spiritusque anima & habent linguas suas quibus se alterutrum alloquãtur, præsentesque indicent. Et verbi quidẽ lingua fauor dignationis eius, animæ verò deuotionis feruor. Elinguis est anima atque infans quæ hanc non habet, & non potest ipsi vllatenus sermocinatio esse cum verbo. Ergo huiusmodi linguam suam cum verbum mouet uolens ad animam loqui, non potest anima non sentire. Viuus est enim sermo Dei & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vsque ad diuisionem animæ & spiritus. Et rursum cũ suam animam mouet, verbum latere multo minus poterit, non solũ quia vbique est præsens, sed propter hoc magis ꝙ nisi ipso stimulante, deuotionis lingua minime ad loquẽdum mouetur. Verbo igitur dicere animæ, pulchra es, & appellare amicam, infundere est unde & amet, & se præsumat amari. Ipsi verò verbum vicissim nominare dilectum, & fateri pulchrum, ꝙ amat & quod amatur, sine fictione & fraude ascribere illi, & mirari dignationem, & stupere ad gratiam. Siquidem pulchritudo illius, dilectio eius, & ideo maior, quia præueniens. Medullis proinde cordis & intimarum vocibus affectionũ tãto amplius atque ardentius clamitat sibi diligendum, quanto id prius sensit diligens quàm dilectum. Itaque locutio verbi infusio doni, respõsio animæ cum gratiarum actione admiratio. Et idcirco plus diligit, quòd se sentit in diligẽdo victã: & ideo plus miratur, ꝙ præuentam agnoscit. Vnde non cõtenta est semel dicere pulchrum, nisi repetat & decorum, eminentiã decoris illa repetitione designãs. Aut certe in utraque Christi substantia dignum expressit omni admiratione decorẽ, in altera naturæ, in altera gratiæ. Quàm pulcher

Marginalia (left column): Cant. 1. d; Esa. 33. a; I; Esa. 6. a; 3. Re. 22. d; Gen. 32. g; Psal. 65. a. (Right column): K; L.

pulcher es angelis tuis domine Iesu in forma Dei, in die æternitatis tuæ, in splendoribus sanctorum ante Luciferum genitus, splendor, & figura substantiæ patris, & quidem perpetuus minimeque fucatus candor uitæ æternæ. Quam mihi decorus es Domine mi in ipsa tui huius positione decoris. Etenim ubi te exinaniuisti, vbi naturalibus radijs lumen indeficiens exuisti: ibi pietas magis emicuit ibi charitas plus effulsit, ibi

Nu.24.c amplius gratia radiauit. Quam clara mihi

Isa.11.a oris stella ex Iacob, quã lucidus flos de Iesse egrederis, quam iucundum lumen in tenebris uisitasti me oriens ex alto. Quam spectabilis, & stupendus etiam uirtutibus supernis in conceptu de spiritu, in ortu de uirgine, in uitæ innocentia, in doctrinæ fluentis in coruscationibus miraculorum, in reuelationibus sacramentorum. quam denique rutilans post occasum sol iusticiæ de corde terræ resurgis, quam formosus in stola tua demum rex gloriæ in alta cœlorum te recipis. Quomodo non pro his omnibus omnia ossa mea dicent: Domine quis similis tui? Hæc ergo similiaque puta in dilecto intuentem sponsam aduertisse cum diceret: Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus.

M Neque hæc sola, sed insuper aliquid procul dubio de naturę decore superioris, quod nostrum omnino pręteruolat intuitum, & effugit experimentũ. Ergo iteratio utriusque decoré substãtiæ designauit. Audi deinde quomodo tripudiat ad aspectũ assatumque dilecti, & coram ipso nuptiali carmine

Cant.1.d quę amoris sunt gratulabunda decãtat. Sequitũ enim. Lectulus noster floridus, tigna domorum nostrarũ cedrina, laquearia nostra cypressina. Sed seruemus recẽtiori principio sponsæ cantilenam, ut, & nos de quiete facti alacriores, liberius exultemus, & lætemur in ea ad laudem, & gloriam sponsi ipsius Iesu Christi Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amẽ.

De statu et compositione totius ecclesiæ, & quomodo per actiuã uitã, quæ sub obedientia agitur, peruenitur ad contemplatiuam. Sermo XLVI.

Cant.1.d LEctulus noster floridus, tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina. Epithalamium canit, cubile, & thalamos pulchro sermone describens. Spõsum inuitat ad requiem. Hoc enim melius, quiescere, & cum Christo esse. Necessarium autem exire ad lucra propter saluandos. Verum nunc opportunitate (ut putat) inuenta, ornatum nunciat thalamum, lectulumque uelut digito monstrans, dilectũ (ut dixi) inuitat ad requiem, & cum euntibus in Emaus cordis ardorem non sustinens, ad mentis pertrahit hospitium, secũ dũ pernoctare cõpellit, & cum Petro loquitur: Domine bonum est nos hic esse. Iam quid spiritualiter ista contineant, requiramus. Et in ecclesia quidem lectum in quo quiescitur, claustra existimo esse & monasteria in quibus quiete a curis uiuitur seculi, & solicitudinibus vitæ. Atque is lectus floridus demonstratur, cum exemplis, & institutis patrum tanquam quibusdam bene olentibus respersa floribus fratrum conuersatio, & vita resulget. Porro domos populares conuentus intellige Christianorum, quod hi qui in sublimitate positi sunt, Christiani utique utriusque ordinis principes, quasi tigna parietes iustis impositis legibus fortiter stringunt, ne sua quisque lege vel uoluntate uiuentes, tanquam parietes incli- psal.61.a nati, & maceriæ depulsę dissideant à semetipsis, & sic omnis structura ædificij corruẽs dissipetur: Laquearia vero quæ à tignis firmiter pendent, & domos insigniter ornant, puto bene instituti cleri mansuetos, & disciplinatos mõres, riteque administrata officia designare. Quomodo nanque stabũt ordines clericorum, & administrationes eorũ si non principum tanquam tignorum beneficio & munificentia sustententur, & protegantur potentia? Quod autem tigna cedrina, & cypressina laquearia describuntur, natura absque dubio habent in his speciebus lignorum quod congruat præfatis ordinibus. Et cedrus quidem quoniam imputribile est necnõ, & odoriferum alteque proceritatis lignũ, satis indicat quales oporteat assumi uiros inuices tignorum. Ergo ualidos, & cõstantes necesse est esse eos qui super alios ordinãtur, necnõ, & longanimes in spe, atq; ad superna mẽtis verticẽ attollẽtes, qui etiã bonũ fidei suæ, & cõuersationis vbique odorẽ spargentes, dicere cum apostolo possint: 2.Co.2.d Christi enim bonus odor sumus Deo in omni loco. Cypressus item boni æque odoris, & imputribile similiter lignum incorruptæ uitę & fidei etiam quẽuis de clero debere esse demonstrat ut merito decori domus ac laquearium ornatui deputetur.

Scriptum

psal. 92. a Scriptum est enim : Domum tuā decet sanctitudo domine in longitudinem dierum. Vbi sane & sanctimonię decus & indeficientis gratiæ expressa perseuerantia est. Oportet ergo virum qui ad ornamentum & decorem assumitur domus, bonis ornatum moribus esse, & quamuis semper ipse sit intus, bonū tamē testimoniū habere & ab his qui foris sunt. Sunt & alia in natura lignorū horum competentia his quæ spiritualiter differuntur, sed breuitatis causa prætereo.

Notandum verò pulchre omnē ecclesiæ statum breui vno versiculo comprehensum, auctoritatem scilicet prælatorū, cleri decus, populi disciplinam, monachorum quietem. In horum prorsus, cum recte sunt omnia, sancta mater ecclesia cōsideratione lætatur, & tunc ea quoque offert intuenda dilecto, cum ad eius tanquā omniū auctoris refert C omnia bonitatem, nihil sibi ex omnibus tribuens. Nā quòd ait noster & nostrarū, nō vsurpationis est signum, sed dilectionis, quod nimię videlicet fiducia charitatis, nihil eius quem valde diligit, à se ęstimet alienū. Nec enim se sponsi cōtubernio, aut quietis eius putat arcendam consortio, quæ semper nō quæ sua, sed quæ illius sunt quærere cōsueuit: & hæc causa cur sibi & sponso simul, siue lectulum, siue domos ausa sit pronun-

Cant. 1. d ciare cōmunes. Dixit enim, lectulus noster, & tigna domorum nostrarum, & laquearia nostra: audacter se in possessionē associans

Luc. 15. c cui iunctam non dubitat in amore. Nō ita illa quæ propriæ voluntati nōdum abrenunciauit, sed per se iacet, per se habitat: magis autem non per se, sed cum meretricibus luxuriose viuendo conuersatur, concupiscentias loquor carnis, cum quibus dissipat bona sua, & portionem substantiæ quam sibi diuidi postulauit.

Cęterum tu qui has spiritus sancti uoces audis vel legis, putasne aliqua horum quæ dicuntur, valeas applicare tibi, ac de fœlicitate sponsæ quę hoc amoris carmine ab ipso spiritu canitur, aliquid recognoscere in temetipso, ne dicatur & tibi quia uocē eius audis, & non scis vnde veniat, aut quo vadat? En forte appetis & ipse cōtemplationis quietem, & bene facis, tantum ne obliuiscaris flores quibus lectulum spōsæ legis aspersum. Ergo cura & tu tuum similiter circundare bonorum floribus operum, virtutum exercitio tanquam flore fructum sanctum ocium præuenire. Alioquin delicato satis ocio dormitare volēs, si nō exercitatus quiescere appetas, & Liæ fœcunditate neglecta, D solis cupias Rachelis amplexibus oblectari. Sed & præposterus ordo est ante meritum exigere præmium, & ante laborem sumere

2. The. 3. a cibum, cum dicat apostolus: Qui non labo-

psal. 118 x rat non manducet. A mandatis tuis intellexi, inquit, vt scias nisi obedientiæ mandatorum cōtemplationis gustū penitus nō deberi. Nō igitur putes de propriç amore quietis, sanctæ obedientiæ actibus, seniorumue traditionibus præiudicium vllatenus faciendum. Alioquin non dormiet tecū spōsus in lecto uno, illo præsertim quē tibi pro obedientiæ floribus, cicutis atque vrticis inobedientiæ aspersisti. Propter quod non exaudiet orationes tuas, vocatusque nō veniet. Nec enim dabit inobedienti copiam sui tantus obedientiæ amator, vt mori quā non obedire maluerit. Sed neque approbat tuæ contemplationis inane ocium qui dicit

Hiere. 6. e per prophetā: Laboraui sustinens: significans tempus quo exul cœlo, & patria summæ quietis, operatus est salutem in medio terræ. Magis autē vereor, ne te quoque inuoluat formidolosa illa sententia ita intonans in perfidiam Iudæorum: Neomenias

Esa. 1. d vestras & sabbatū, & festiuitates alias nō feram. Item: Kalendas uestras & sollemnitates vestras odit anima mea, facta sunt mihi molesta. Et lugebit super te propheta, &

Thre. 1. e dicet: Viderūt eā hostes, & deriserunt sabbata eius. Cur enim quod dilectus repudiat, non irrideat inimicus? Miror valde impudentiam aliquorum qui inter nos sua singularitate turbauerint, sunt impatientia irritauerint, sua contumacia & rebellione contēpserint, sua inobedientia coinquinauerint, audent nihilominus ad tam fœdum concupiscentiæ suæ lectulum omni orationū instantia totius puritatis dominum inuitare. At cū extēderitis, ait, manus uestras, auertā oculos meos: & cum multiplicaueris orationem, non exaudiam. Quid enim? Lectulus non est floridus, magis autem & putidus est, & tu illuc regem gloriæ trahis? Ad

Matt. 8. b pausandū hoc facis, an ad causandū? Centurio vetat illum intrare sub tectū suū propter suam indignitatem, cuius tamen fides in vniuerso redolet Israele: & tu ad te cōpellis intrare tantorum sordens spurcitia

Luc. 5. vitiorum? Clamat apostolorum princeps, Exi à me domine, quia homo peccator sum: & tu dicis: Intra ad me domine, quoniam

1. pet. 2. e quoniam sanctus sum? Omnes, inquit vna-
1. Tim. 2. b nimes in oratione estote, fraternitatem dili
gite. Et uas electionis, Leuantes puras ma-
nus, ait, sine ira, & disceptatione. Videsne
quomodo concordet sibi, & eodem spiritu
de pace, & tranquillitate animi (quam habe
re debet ille qui orat) loquantur princeps
apostolorum, & doctor gentium? Perge er-
go tu tota die expandere ad Deum manus
tuas qui fratres tota die molestas, vnanimi-
Apoc. 9. a tatem impugnas, ab unitate te separas: Et
quid me uis facere, inquis? Profecto ut pri-
mo quidē emūdes cōscientiā ab omni inqui
namēto irę, & discrepationis, & murmuris,
& liuoris, & quicquid omnino aduersari co
F gnoscitur, aut paci fratrū, aut obedientiæ se
niorū, de cordis habitaculo eliminare festi-
nes. Deinde etiā circūdare tibi flores bono
rum quorumcūque actuū, & laudabiliū stu
diorū atque odoramēta uirtutū, id est, quę
cunque sunt vera, quæcunque pudica, quæ-
cunque iusta, quæcūque sancta, quæcunque
amabilia, quæcunque bonæ famę, si qua
virtus, si qua laus disciplinæ. Hæc cogitare,
in his exerceri curato. Ad istiusmodi secure
uocabis sponsum, qm̄ nō introduxeris eū;
ueraciter dicere poteris & tu, quia lectulus
noster floridus, redolente nimirū conscien
tia pietatem, sed pacē, sed mansuetudinem,
sed iustitiam, sed obedientiam, sed hilarita-
tem, sed humilitatē. Et de lectulo quidem
sic. Domum uero Dei spiritualem seipsum
quisque agnoscat, qui tamen iam non in car
1. Co. 3. d ne ambulet, sed in spiritu. Templum enim
Dei, ait, sanctum est, quod estis uos. Curate
ergo fratres, spirituali huic ædificio (ꝙ uos
estis) ne forte cum in superiora proficere cœ
perit, vacillet, & corruat si lignis fortibus
non fuerit subnixum, & colligatum: curate
inquam illi tigna dare imputribilia, & im-
mobilia, timorem videlicet Domini illum
castum qui permanet in seculum seculi: pa-
tientiam, de qu ascriptum est, quia patien-
tia pauperum non peribit in finem: longa-
nimitatem quoque quæ sub quouis structu
ræ pondere inflexibilis perseuerans in infi-
nita secula uitæ beatæ protenditur, saluato-
Mat. 20. c re loquente in euangelio: Qui perseueraue
rit usque in finem, saluus erit. Magis autem
G super omnia charitatem quæ nunquam ex-
cipit, quia fortis est, inquit, ut mors dile-
ctio, dura sicut infernus æmulatio. Studete
deinde his tignis substernere, & alligare li-
gna alia æquè preciosa. & pulchra, cui tamē
illa ad manum fuerint in opus laquearium
ad decorem domus, sermonem scilicet sapiē
tię, siue scientiæ prophetiam, gratiam cura
tionum, interpretationem sermonum, & cæ
tera talia quæ magis noscūtur sane apta or-
natui, quā necessaria fore saluti. De his præ
ceptum non habeo, consilium autem do.
Quoniam quidem istiusmodi ligna constat
& laboriosè quęri & difficilè inueniri & pe-
riculose elaborari (nā, & rara ea præsertim
his temporibus terra nostra producere repe
ritur) consulo sane, & moneo non multope-
re ista requiri. Magis autē ex lignis aliis la
quearia pręparari quæ etsi minus appareāt
splendida, non minus tamē valida esse pro
bantur, insuper, & facilius possideantur, & tu
tius. Vtinam, & mihi illorum suppetat co-
pia lignorū, quibus ortus sponsi ecclesia cō
piose dēsatur pax, bonitas, benignitas, gau
diū in spiritu sancto, misereri in hilaritate,
tribuere in simplicitate, gaudere cū gauden
tibus, flere cū flentibus. An non tu illam do Ro. 12. c
mum (quod ad laquearia spectat, abūdèque
ornatam censeas, quam talibus lignis inspe
xeris sufficienter compositeque tabulatam?
Domine dilexi decorē domus tuæ semper psa. 25. b
da mihi ligna hęc quæso quibus tibi semper
ornatum exhibeam thalamum conscientiæ,
conscientię dico, & meę, & alterius. Hic cō H
tentus ero, erunt, & qui meo in hac re con
silio acquiescere volēt, quia & te puto fore
cōtentū: cætera sanctis apost. & uiris aposto
licis derelinquo. Sed, & vos dilectissimi, ta
metsi illa ligna nō habeatis, nihilominus ta
men si hæc habetis cōfidite, nihilominus cū
omni fiducia acce dite ad lapidem summū,
angularem, electū, preciosum, nihilominus
super fundamētum apostolorum, & prophe
tarum, & ipsi tanquam lapides viui super-
ædificamini domos spirituales, sacerdotiū
sanctum, offerte spirituales hostias accepta-
biles Deo per Iesum Christum sponsum ec-
clesiæ Dominum nostum, qui est super om-
nia Deus benedictus in secula. Amen.

De triplici flore, scilicet virginitatis, martyrij et bonæ operationis: et de deuotione habēda circa diuinum officium. Ser. XLVII.

EGo flos campi, & lilium con Cant. 2. a
ualium. Ad hoc respicere puto
quòd sponsa de respersis lectu
lum floribus commēdarat. Ne
eum sibi flores ascriberet illos quibus le-
ctulu

ctulus decoratus, & venustatus thalamus vi
debatur, infert sponsus se esse florem cam-
pi, nec de thalamo sane prodire flores, sed
de campo, & suo munere & sui participatio
ne fieri quod renitet, & quod redolet. Ne
quis ergo exprobrare illi posset & dicere:
Quid habes quod non accepisti? Si autem
I accepisti, quid gloriaris quasi non accepe-
ris? ipse dilectæ suæ sicut ambitiosus ama-
tor, ita informator benignus, pie illi dignā
terque demonstrat cui nitorem de quo glo-
riabatur, ac suaueolentiam lectuli debeat
deputare. Ego flos campi, inquit, de me est
quod gloriaris. Saluberrime admonemur
& ex hoc loco quia nequaquā gloriari opor
Ibidem. tet: & si quis gloriatur, in domino glorie-
tur. Et secundum literam istud.

Nunc iam scrutemur, ipso de quo loqui
mur adiuuante, spiritualem qui in ea tegi-
tur intellectum. Et primo aduerte nunc mi
hi trifarium quendam floris statum, in cam
po, in orto, in thalamo, vt post hoc etiam
illud facilius compertum fiat, cur se potissi
mum campi florem elegerit appellare. Et
in campo quidem & in orto oritur flos, in
thalamo autem minime: redolet & lucet in
eo, non tamē erectus & stans vt in orto vel
campo, sed plane iacens tanquā qui illatus
sit, non innatus. Propterea & necesse est sa
ne reparare frequenter & semper recentio-
res apponere flores, quod diu odorem suum
minime retineant nec decorē. Quod si (vt
in alio sermone præfatus sum) lectulus re-
spersus floribus conscientia est bonis referta
operibus, vides certe vt similitudo seruetur,
2.Co.9.b nequaquam sufficere semel vel secundo ope
rari quod bonum est, nisi incessanter addas
noua prioribus, quatenus seminans in be-
nedictionibus, de benedictionibus & me-
tas. Alioquin iacet & marcet flos boni ope
ris, atque in breui omnis ex eo & nitor ex-
terminatur & vigor, si non alijs atque aliis
superiectis pietatis actibus continue repare
tur. Hoc in thalamo. In orto autem non
K ita, sed neque in campo similiter. Ex se.n.
semel productis floribus assidue submini-
strant vnde diu in ipsis decus ingenitū per-
seueret. Differunt tamen & ipsi inter se, quod
ortus quidem vt floreat hominum manu &
arte excolitur, campus vero ex semetipso na
turaliter producit flores, & absque omni
humanæ diligētiæ adiutorio. Putasne iam
tibi videris aduertere quisnam ille sit cam-
pus, nec sulcatus vomere, nec defossus sarcu-
lo, nec fimo impinguatus, nec manu homi-
nis seminatus: venustatus tamen nihilomi-
nus nobili illo flore, super quem cōstat re-
quieuisse spiritum domini? Ecce, inquit, Gen.27.d
odor filii mei sicut odor agri pleni cui bene
dixit dominus. Necdum speciem suam ille
flos agri induerat, & iam dabat odorē suū,
quādo eum vt hoc præ gaudio exclamaret
præsensit spiritu, corpore marcens sanctus
& senex patriarcha, caligans visu, sed odo-
ratu sagax. Non se proinde debuit florem
thalami protestari, qui flos est perpetuo vi
gens: sed neque itē orti, ne humano videre-
tur opere generatus. Pulchre autē & conue
nientissime, Flos campi sum, ait, qui &
absque humana industria prodiit, & semel
prodeunti nulla est deinceps dominata cor
ruptio, vt sermo impleatur quem dixit:
Non dabis sanctum tuum videre corruptio psal.15.c
nem. Sed si placet accipe & aliam huius rei
rationem (vt arbitror) non spernendam.
Non enim sine causa sane multiplex spiri-
tus à sapiēte describitur, nisi quòd sub vno
literæ cortice diuersos plerunque sapientiæ
intellectus tegere consueuit. Itaque iuxta L
præfatam de floris statu partitionem, flos
est virginitas, flos martyrium, flos actio bo
na. In orto virginitas, in campo martyriū,
bonum opus in thalamo. Et bene in orto
virginitas, cui familiaris verecundia est fu-
gitans publici, latibulis gaudens, patiens
disciplinæ. Denique in orto flos clauditur,
qui in cāpo exponitur, spargiturque in tha
lamo. Et habes: Ortus conclusus, fons si-
gnatus. Quod vtique claustrum pudoris Can 4.d
signat in virgine, & inuiolatæ custodiā san
ctitatis: si tamen talis fuerit quæ sit sancta
corpore & spiritu. Bene item in campo mar
tyrium, dum martyres ludibrio omniū ex-
ponantur, spectaculū facti & angelis & ho-
minibus. Nonne illorum miseranda vox
est in psalmo: Facti sumus opprobrium ui- Psal.78.a
cinis nostris, subsannatio & illusio his qui
in circuitu nostro sunt? Bene quoque in
thalamo actio bona, quæ conscientiam &
quietam facit & tutam. Post bonum deni-
que opus securius in contemplatione dor-
mitur, & tanto quis fiducialibus sublimia
intueri & inuestigare aggreditur, quanto si
bi conscius est minime se propriæ amore
quietis charitatis operibus defuisse. Et hæc
omnia secundum aliquid dominus Iesus.

Ipse flos orti, uirgo uirga uirgine genera
tus. Idem flos campi, martyr, martyrum
corona

corona, martyrii forma. Denique foras ciuitatem eductus est, extra castra passus est, in ligno eleuatus est, spectãdus hominibus, subsannandus ab omnibus. Ipse item thalami flos, speculũ, & exemplum totius beneficentiæ, quẽadmodum ipse Iudæis protestatus est dicens: Multa bona opera ostendi vobis ex patre meo. Et itẽ scriptura de eo: Qui pertransiit, ait, benefaciendo & sanando omnes. Si igitur hæc tria dominus, quæ fuit causa, vt è tribus se campi florem maluerit appellare? Profecto vt eam ad tolerantiam animaret, cui nouerat imminere (siquidem vellet pie viuere in Christo) persecutionem pati. Id se ergo libentius profitetur ad quod potissimum vult habere sequacem: atque hoc est quod alias dixi, quoniam semper & illa appetit quietem, & ille incitat ad laborem, denuncians ei ꝙ per multas tribulationes oportet intrare in regnum cœlorum. Vnde cum noua in terris ecclesia nouiter desponsata sibi redire ad patrem disponeret, dicebat ei: Venit hora vt omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. Item: Si me, ait, persecuti sunt, & vos persequentur. Potes & tu in euangelio multa colligere huic denunciationi malorum perferendorum similia. Ego flos campi, & lilium conuallium. Illa ergo monstrante lectulum, ille vocat ad campum, ad exercitium prouocat. Nec putat quicquã persuasibilius fore illi ad ineundum certamen, quam si seipsum certantis aut exemplum proponat, aut præmium. Ego flos campi. Sane vtrumuis in hoc sermone intelligi datur, vel quòd sit uidelicet pugnantis forma, vel quod gloria triumphantis. Vtrunque es mihi domine Iesu, & speculum patiendi, & præmium patientis. Vtrunque fortiter prouocat, ac vehementer accendit. Tu doces manus meas ad prælium exemplo virtutis tuæ, tu caput meum post victoriam tuæ coronas præsentia maiestatis, siue quia pugnantem te specto, siue quia te expecto non solum coronantem, sed & coronam: in vtroque mirabiliter tibi me allicis: vterque funis violentissimus ad trahendum. Trahe me post te, libenter te sequor, libentius fruor. Si sic bonus es domine sequentibus te, qualis futurus es consequentibus? Ego flos campi: Qui diligit me, veniat in campũ, non refugiat mecũ, & pro me inire certamẽ, vt possit dicere: Bonum certamen certaui. Et quòniã nõ superbi vel arrogãtes, sed humiles potius qui de se præsumere nesciũt, martyrio idonei sunt, addit se etiam lilium esse conuallium, idest humilium coronam, specialem gloriã futuræ exaltationis ipsorum huius eminẽtia floris designans. Erit nanque cum omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur, & tunc candor ille vitæ æternæ lilium plane non collium sed cõuallium apparebit. Iustus germinabit sicut lilium, inquit. Quis iustus nisi humilis? Denique cum se manibus Baptistæ serui dominus inclinaret, & ille expauesceret maiestatem: Sine, inquit, sic enim decet nos implere omnem iustitiã: consummationẽ profecto iustitiæ in humilitatis perfectione cõstituens. Iustus ergo humilis, iustus conuallis est. Et si humiles inuẽti fuerimus, germinabimus & nos sicut lilium, & florebimus in æternum ante dominum. An non vere vel tũc maxime se lilium conuallium cõprobabit, cum reformabit corpus humilitatis nostræ configuratũ corpori claritatis suæ? Nõ ait corpus nostrum, sed corpus humilitatis nostræ: vt huius lilij miro & sempiterno candore solos significet humiles illustrandos. Et hæc dicta sint pro eo ꝙ spõsus se florem campi, & liliũ esse conualliũ protestatus est. Iam etiam quid de sua consequenter charissima protestetur, bonũ esset audire, sed hora nõ patitur. Ex regula nanque nostra nihil operi Dei præponere licet. Quo quidẽ nomine laudum sollemnia quæ Deo in oratorio quotidie persoluuntur, pater ideo Benedictus voluit appellari, vt ex hoc clarius aperiret quã nos operi illi vellet esse intentos. Vnde vos moneo dilectissimi, pure semper ac strenue diuinis interesse laudibus. Strenue quidem, vt sicut reuerenter, ita & alacriter dño assistatis, non pigri, non somnolenti, non oscitantes, non parcentes vocibus, non præcidentes verba dimidia, non integra transilientes, non fractis & remissis vocibus muliebre quiddã balba de nare sonantes, sed virili (vt dignum est) & sonitu & affectu voces sancti spiritus depromentes. Pure vero vt nil aliud dum psallitis quam ꝙ psallitis cogitetis. Nec solas dico uitãdas cogitationes vanas, & ociosas: vitãdæ sunt & illę illa dũtaxat hora & illo loco, quas officiales fratres pro cõmuni necessitate quasi necessario frequẽter admittere cõpelluntur. Sed ne illa quidẽ profecto recipere tũc cõsuluerim, quæ forte paulo ante in claustro

M Ioan. 10 f
Act. 10 f
Act. 14. d
Ioan. 16. a
Canti. 2. a
Psal. 17. c
A
Cant. 1. a
2. Ti. 4. c
I
Esa. 40. a
Matt. 3. d
B
I

claustro sedentes in codicibus legeratis, quasi lia, & nunc me viua uoce differente ex hoc
C auditorio spiritus sancti recentia reportatis. Salubra sunt, sed minime illa salubriter inter psallendum reuoluitis. Spiritus enim sanctus illa hora gratum non recipit quicquid aliud quàm debes, neglecto eo quod debes, obtuleris. Cuius semper facere volútatem ad eius voluntatem ipso inspirante possimus, gratia, & misericordia sponsi ecclesiæ Iesu Christi domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amé.

De laude reciproca quæ fit inter sponsum, & sponsam, & qualiter per vmbrã Christi intelligatur corpus, & fides eius.

Sermo. XLVIII.

Cant. 2. a Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Non bonę filię quę pungunt. Attende pessimum germen eius, cui male-
Gene. 3. d dictum est terræ nostræ. Cum, inquit, colueris eam, spinas, & tribulos germinabit tibi. Donec ergo in carne est anima, inter spinas profecto versatur, & necesse est ut patiatur inquietudines tentationum, tribulationumque aculeos. Quod si lilium est ipsa iuxta sponsi verbum, uideat quam vigilem solicitamque esse oporteat super custodia sui, septa vndique spinis hinc inde aculeos intendentibus. Nec enim vel leussimam spinæ sustinet vllatenus punctionem floris teneritudo, sed mox ut modice premitur,
psal. 2. c perforatur. Sentis quàm merito necessarie-
Philip. 2. b que hortetur nos propheta seruire domino
D in timore, & item apostolus cũ timore nihilominus, & tremore nostram ipsorú operari salutem? Tenebant nimirum proprio experimento huius sententiæ veritatem, utpote amici sponsi, qui minime prorsus ambigerent, & ad suas animas pertinere quod
Cant. 2. a dicitur: Sicut lilium inter spinas sic amica mea inter filias. Denique unus eorú, Conuersus sum, ait in ærumna mea dum confi-
psal. 31. a gitur spina. Bene confixus, qui conuersus exinde est. Bene pungeris si compungeris (multis cum sentiunt pœnam corrigunt culpam) & talis dicere potest, Conuersus sum in ęrumna mea, dum configitur spina. Spina culpa est, spina pœna est, spina falsus frater, spina vicinus est malus. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inte filias. O cãdens lilium, o tener, & delicate flos, increduli, & subuersores sunt tecum, vide quomodo caute ambules inter spinas. Plenus est mundus spinis. In terra sunt, in aere sunt, in carne tua sunt. Versari in his, & minime lædi, diuinæ potentiæ est, non uirtutis tuæ. Sed confidite, inquit, quia ego vici mundú.
Ioan. 16 g Et si igitur vndique tibi intendi prospicias tribulationum tanquam tribulorum aculeos, non turbetur cor tuum neque formidet
Rom. 5. a sciens quia tribulatio operatur patientiam patientia probationem, probatio spem, spes autem non confundit. Considera lilia agri quomodo inter spinas vigent, & nitent. Si fœnum quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic custodit, quanto magis amicam, & sponsam suam charissimam? Denique custodit dominus omnes diligen-
psa. 145. d tes se. Sicut lilium inter spinas, sic amica
E mea inter filias. Non mediocris titulus profecto virtutis inter prauos viuere bonum, & inter malignantes innocentiæ retinere candorem, & morum lenitatem: magis autem si his qui oderút pacé, & pacificum, & amicum ipsis te exhibeas inimicis. Id planc tibi similitudiné datam de lilio iure quodá proprietatis specialiter uendicabit, quod ipsas utique pungétes se spinas candore proprio illustrare, & uenustare non cessat. An non proinde lilium tibi uidetur, implere quodá
Luc. 6. d modo euangelij perfectionem, qua orare iubemur pro calúniantibus, & persequétibus nos, benefacere his qui oderút nos? Ergo & tu fac similiter, & erit anima tua amica dñi, & laudabit te de te dicens: Quia sicut liliú inter spinas, sic amica mea inter filias.
Canti. 2 a Sequitur: Sicut malus inter ligna syluarú,
Ibidem. sic dilectus meus inter filios. Reddit spõsa præconij uicé cómendanti se spõso: a quo laudari est laudabilem fieri, & qué laudare intelligere, & admirari laudabilé. Et sicut ex eminéti flore figurata à spõso laus eius est: ita è regione, & ex excellenti ligno, ipsa illius singularé gloriá eminentiáque demonstrat. Mouet tamen me de ligno hoc, ꝙ nó tantę esse excellentiæ uideatur, quantæ aliqua cæterorú, & ideo minus digne assumi in opus similitudinis, utpote ꝙ non sufficiat laudis uicé implere. Sicut malus inter ligna siluarú sic dilectus meus inter filios. Denique nec sponsa magni æstimasse videtur, quæ hoc in lignis siluarum tantum afferre curauit nimirum sterilibus, nec fructus humano
F victui aptos ferentibus. Cur ergo omissis melioribus, & nobilioribus lignis huius mediocritas arboris adducta in medium

est ad formandum sponsi præconium? Ita ne ad mensuram laudem recipere, debuit, qui ad mensuram spiritum non accepit? Hæc nempe data de illa arbore similitudo facit vt videatur habere superiorem, qui parem non habet. Quid dicemus ad hęc? Fateor parua laus, quoniam parui laus. Non enim hoc loco prædicatur magnus Dominus & laudabilis nimis sed paruus dominus & amabilis nimis, paruulus vtique qui natus est nobis. Ergo non maiestas attollitur hic, sed commendatur humilitas, digneque ac rationabiliter quod infirmum, & stultũ est Dei, hominum fortitudini, & sapientiæ antefertur. Ipsi sunt nanque ligna siluestria & infructuosa, quoniam secundum prophetam omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. Sicut malus inter ligna siluarum, sic dilectus meus inter filios. Vna inter ligna siluarum Dominus Iesus arbor faciens fructum, secundum hominem sane & si prælatus hominibus, sed ab angelis minoratus. Miro etenim modo, & angelis sese factus caro subiecit, & angelos sibi manens Deus subiectos retinuit: Denique videbitis (inquit) angelos ascendentes & descendẽtes super filium hominis, ꝙ in vno eodẽque homine Christo Iesu, & infirmitatem foueant, & stupeant maiestatem. Quia ergo sponsæ id dulcius quod se imminuit, sapit: libentius attollit gratiã, pręfert misericordiam, stupet dignationem. Libuit proinde hominem inter homines admirari, non inter angelos Deum, tanquam malus inter ligna excellit syluarum, & non plane inter ortorum plantaria. Nec putat minus laudes, vbi de consideratione infirmitatis pietatis bonitas exaltatur. Quo enim iuxta aliquid a laudibus temperat, eo item iuxta aliquid magis laudat: minus prosequens gloriam dignitatis, ut gratia dignationis emineat. Sicut ergo apostolus quod stultum, & infirmum est Dei, sapientius fortiusque dicit esse hominibus, sed non angelis, & sicut propheta speciosum prædicat forma præ filiis hominum, & non præ angelis: sic ista certe in eodem spiritu loquens sub typo fructiferæ arboris syluestriumque lignorum hoc loco efferre uoluit hominem Deum super omnem gratiam hominum, non autem super excellentiã angelorum. Sicut malus inter ligna syluarũ sic dilectus meus inter filios. Et bene inter filios, quia cum esset vnicus patris sui, multos illi, & absque inuidia filios acquirere studuit, quos non confunditur vocare fratres, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Iure autem p æponitur vniuersis adoptatis per gratiam is qui per naturam filius est. Sicut malus inter ligna syluarum, sic dilectus meus inter filios. Merito sicut malus quæ instar fructiferę arboris, & vmbram refrigerij habet, fert fructum optimum. An non vere fructiferum lignũ cuius flores fructus honoris, & honestatis? Denique lignum vitæ est apprehendentibus eum. Non comparabuntur huic omnia ligna syluarum: quia etsi sint arbores pulchræ, & magnæ quę opẽ ferre videantur orando, ministrando, docendo, exemplis iuuando: solus tamen Dei sapientia Christus lignum est vitæ, solus panis viuus qui de cœlo descendit, & dat vitã mundo. Ideo ait: Sub vmbra eius quẽ desideraueram sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Merito eius desiderauerat vmbram de quo, & refrigerium esset, & refectionem pariter acceptura. Nam cætera quidem syluarum ligna etsi vmbram solatij habent sed non vitæ refectionẽ, non fructus perpetuos salutis. Vnus est enim vitę auctor, unus mediator Dei, & hominũ homo Christus Iesus, qui dicit spõsæ suæ: Salus tua ego sum. Non Moyses (inquit) dedit uobis panẽ hunc de cælo, sed pater meus dat uobis panem de cælo uerum. Propterea ergo Christi potissimum desiderauerat umbrã, quod solus sit qui nõ solum ab ęstu refrigerat uitiorum, sed & replet delectatione uirtutũ. Sub umbra eius quem desideraueram sedi. Vmbra eius, caro eius: umbra eius, fides. Mariæ obumbrauit proprij filij caro mihi Domini fides: quanquã & mihi quoque quomodo non obũbrabat caro, qui in mysterio manduco eam? Et sancta nihilominus uirgo fidei & ipsa experta est umbra, cui dictum est: Et beata quæ credidisti. Sub umbra eius quem desideraueram sedi. Et propheta: Spiritus (inquit) ante faciẽ nostram Christus dominus, in umbra eius uiuimus inter gentes. In umbra in gentibus, in luce cum angelis. In umbra sumus, quandiu per fidem ambulamus, & non per speciem. Et ideo iustus in vmbra, qui ex fide uiuit. At qui viuit ex intellectu, beatus est: quia non in vmbra iam, sed in lumine. Iustus erat Dauid, & ex fide viuebat cum diceret Deo: Da mihi intellectum ut discam mandata tua, & uiuam: sciens succesſurũ fidei

Marginal notes (left column): Esa. 9. a; psal. 13. a; Canti. 2. a; psal. 8. b.; Ioan. 1. g; G; 1. Cor. 1. d; psal. 44. a; Canti. 2. a
Marginal notes (right column): Canti. 2. a; H; Ioan. 6. e; Canti. 2. a; 1. Ti. 2. b; Ioan. 6. d; Cant. 2. a; Luc. 1. e; Thre. 4. d; I; psal. 118. m

fidei intellectum, intellectui reuelandum lumen uitæ, & luminis uitam. Prius est uenire ad umbram, & ita ad id cuius umbra est pertransire, quoniã nisi credideritis (ait) non intelligetis. Vides fidem, & uitam esse, & uitæ umbram? Nam e regione uita in delicijs agens quoniam non est ex fide, &
1.Ti. 5.a mors est, & umbra mortis. Quæ enim, inquit, uidua in delicijs est, uiuens mortua est. Denique sapientia carnis mors est. Sed & mortis est umbra, illius scilicet, quæ cruciat in æternum. Sedimus, & nos aliquando in tenebrosis, & umbra mortis, carnaliter conuersantes, & non ex fide uiuentes, mortui iam quidem iustitiæ, a morte vero secunda paulominus absorbendi. Quantũ etenim vmbra prope est corpori cuius est umbra, tantum pro certo uita illa nostra in-
psal.93.c ferno appropinquauit. Denique nisi quia dominus adiuuit me, inquit paulominus habitasset in inferno anima mea. Nunc autem
1.Ioã. 3.c de umbra mortis, & uitæ transiuimus umbram, magis autem translati sumus de morte in uitam in Christi umbra uiuentes, si tamen uiuentes, & non mortui. Nec enim reor continuo, ut quis in umbra eius fuerit, quòd uiuat in ea, quia non plane omnis qui fidem habet, ex fide uiuit. Nam fides
K sine operibus mortua est, nec potest dare ui-
Thre. 4 d tam quam minime ipsa habuerit. Ideo propheta cum dixisset: spiritus ante faciem nostram Christus dominus: non contentus fuit sequi, & dicere, in umbra eius sumus, sed in umbra, inquit, eius uiuimus inter gentes. Et tu ergo uide, ut uiuas exemplo prophetæ in umbra eius, ut quandoque, & regnes in lumine eius. Nec enim tantum umbram habet, habet, & lucem. Ipse per carnem umbra est fidei, ipse intelligentię lumen per spiritum. Et caro est enim, & spiritus. Caro in carne manentibus, spiritus ante faciem nostram, id est, in futuro, si tamen, quæ retro sunt obliuiscentes, ad ea, quę ante sunt nosmetipsos extendimus, quo peruenientes experiamur de uerbo quod di-
Ioan. 6. g xit: Caro non prodest quicquam spiritus est qui uiuificat. Nec ignoro, quòd in carne adhuc manens quis dixerit: Etsi cognouimus Christum secundum carnem, sed nũc iam non nouimus. At hoc ille. Nos uero qui nondum in paradisum, nondum ad tertium cœlum rapi meruimus, Christi interim carne pascamur, mysteria ueneremur, exempla sectemur, fidem seruemus, & uiuimus protecto in umbra.

In umbra eius quem desideraueram sedi. Fortassis fœlicius aliquid ista expertam se gloriatur in eo, quòd se in umbra dicit non ut propheta uiuere, sed sedisse. Sedere enim quiescere est. Plus est autem quiescere in umbra, quã uiuere: sicut viuere plus est, quam tantummodo esse in ea. Igitur quod est commune multorum, propheta assumens sibi, In umbra eius uiuimus, inquit, sponsa uero habens prærogatiuam, etiam ꝙ sub ea singulariter sederit, gloriatur. Non enim ut ille pluraliter viuimus dixit, ita, & hic sedimus, sed singulariter, sedi: ut agnoscas prærogatiuam. Vbi itaque nos cum labore uiuimus qui conscij peccatorum sub timore seruimus, ibi hæc deuota, & amans suauiter requiescit. Denique timor pœnam habet, amor suauitatem. Vnde ait, & fructus eius dulcis gutturi meo, gustum contemplationis significans, quem obtinuerat per amorem suauiter subleuata. At istud in umbra, quia per speculum, & in ænigmate. Erit cum declinauerint umbræ crescente lumine, imò penitus disparuerint, & subintrabit sicut perspicua ita, & perpetua visio: eritque non modo suauitas gutturi, sed & satietas uentri, sine fastidio tamen. Sub vmbra eius quem desideraueram sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Nos quoque ubi sponsa pausat, pausemus pariter, desumpto gustu patrisfamilias glorificantes, qui nos ad tales epulas inuitauit, sponsum ecclesiæ Iesum Christum dominum nostrum, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

Canti. 2 e
Thre. 4.d
L
Cant. 2.a
Ibidem.

Qualiter per discretionem ordinatur charitas omnia membra ecclesiæ, id est electi inuicem colligentur.

Sermo XLIX.

INtroduxit me rex in cellam uinariam, ordinauit in me charitatem. Vt quidem propositi capituli uidetur sonare litera, habito pro u[o]tis dulci admodum familiarique colloquio cum dilecto, illo abeunte sponsa regredi ad adolescẽtulas, aspectu ita ipsius affatuque refecta atque accensa quatenus ebriæ similis appareret. Et quasi illis stupentibus nouitatem, & quærentibus causam respondit mirũ minime esse, si uino æstuaret, quę in cellã uinariã introisset. Et secundũ

Canti. 2.a
M

literã ira. Secundum spiritũ quoque non negat ebriam, sed amore, non vino, nisi quod amor vinũ est. Introduxit me rex in cellam vinariã. Quando pręsens est sponsus, & spõsa ad ipsum sermonem dirigit: tunc sponsus dicitur aut dilectus, aut quem diligit anima mea, inquit: loquens vero de ipso adolescentulis, regẽ nominat. Vt quid hoc? Propterea credo, quia & sponsę amanti, atque dilectę conueniat vti familiarius (quod a se est) amoris nominibus, & adolescentulis tanquam disciplina indigentibus opus sit reuerendo premi uocabulo maiestatis. Introduxit me rex in cellam uinariam. Quænam ista sit cella uinaria, prætereo dicere, quia dixisse me recolo. Tamen si ad ecclesiam referatur sermo, cum repleti spiritu sancto discipuli musto ebrij a populo putarentur: tunc tanquam amicus sponsi, pro spõsa stans Petrus in medio eorum, Non (inquit) sicut vos æstimatis, hi ebrij sunt. Attende interim, quod nõ omnino ebrios, sed ebrios sicut ab illis æstimati sunt denegauit. Erant.n. ebrii, sed spiritusancto, nõ musto. Et quasi testificaretur ad plebẽ reuera in cellam se fuisse uinariam introductus, rursum Petrus pro omnibus. Sed hoc est (ait) quod dictum est per prophetam Ioel. Et erit in nouissimis diebus, dicit dominus, effundã de spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filij uestri, & filiæ. Iuuenes uestri uisiones uidebunt, & senes vestri somnia somniabunt. An non tibi cella uidetur fuisse uinaria illa domus, in qua erant discipuli pariter cõgregati, cum factus est repente de cœlo sonus, tanquã aduenientis spiritus uehementis, & repleuit totã domum ubi erant sedentes, adimpleuitque prophetiam Ioelis? Et nonne unusquisque illorum exiens inebriatus ab vbertate domus illius, & torrente uoluptatis tantæ potatus, dicere merito quibat, quoniam introduxit me rex in cellam uinariã? Sed & tu quoque si collecto tuo spiritu mẽte sobria, & uacua curis, orationis domum solus introeas, & stans coram Deo ad unũ aliquod de altaribus cœli ianuã tangas sancti desiderij manu, & pręsentatus choris sanctorum tua penetrante deuotione (si quidẽ oratio iusti penetrat cœlos) in ipsorum præsentia miserandus deplores miserias, & calamitates quas pateris, crebris suspirijs, & gemitibus inenarrabilibus prodas necessitatẽ, flagites pietatem. Si inquam hoc egeris, confido in eo, qui dixit, petite, & accipietis: quia si perseueraueris pulsans, nõ exibis uacuus. Verum cum te nobis reddideris plenũ gratia, & charitate, nec poteris spiritu feruens dissimulare munus acceptum, quod sine inuidia cõmunicabis, erisque omnibus in gratia, quæ data est tibi, non modo gratus, sed fortassis etiam admirandus: poteris, & ipse ueraciter protestari, quia introduxit me rex in cellam uinariam: tantum cautus esto nõ in te, sed in domino gloriari. Nec omne donum quanuis spirituale prodire dixerim de cella uinaria, cum sint & aliæ penes spõsum cellæ vel apothecæ, diuersa in se recondita habentes dona, atque charismata, secũdum diuitias gloriæ eius: de quibus cellis memini me alibi latius disputasse. Nonne hæc cõdita sunt (inquit) apud me, & signata in thesauris meis? Ergo pro diuersitate cellarum diuisiones gratiarum sunt, & unicuique manifestatur spiritus ad vtilitatem. Et quanquã alij quidem detur sermo sapientiæ, alij autem sermo scientiæ, alij uero prophetia, alij gratia curationum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum, aliaque alijs his similia: non tamen quis horum pro huiusmodi dicere poterit, quòd introductus fuerit in cellam uinariam. Ex alijs quippe cellis siue thesauris ista sumuntur. Sed si quis orando obtineat mente excedere in id diuini arcani vnde mox redeat diuino amore uehementissime flagrans, & æstuans iustitiæ zelo, necnon & in cunctis spiritualibus studijs, atque officijs pernimium feruens, ita ut possit dicere. Concaluit cor meum intra me, & in meditationibus mei exardescit ignis: is plane cum ex charitatis abundãtia beatam, & salutarem uini lætitiæ ructare crapulam cœperit, in cellã non immerito perhibebitur uinariam introisse. Cum enim duo sint beatæ contemplationis excessus, in intellectu unus, & alter, in affectu; unus in lumine, alter in feruore: unus in agnitione, alter in deuotione: pius sane affectus, & pectus amore calens, & sanctæ deuotionis infusio, etiam & uehementis spiritus repletus zelo, non plane aliunde, quam ẽ cella uinaria reportantur: & cuicunque cum horum copia surgere ab oratione, donatur, potest in ueritate loqui, quia introduxit me rex in cellam uinariam. Sequitur. Ordinauit in me charitatem. Omnino necessarie. Importabilis siquidem absque scientia est zelus. Vbi ergo uehemẽs ęmulatio, ibi maximę discretio est necessaria, quæ est ordinatio

Margin notes: Act. 2. b; A; Ioel. 2. g; Act. 2. a; Cant. 2. a; Mat. 7. g; B; Deu. 32. e; psal. 38. a; C; Canti. 2. a

dinatio charitatis. Semper quidem zelus absque scientia minus efficax nimusque utilis inuenitur, plerumque autem, & perniciosus ualde sentitur. Quo igitur zelus feruidior, ac uehementior spiritus profusiorque charitas: eo vigilantiori opus scientia est, quæ zelum supprimat, spiritū temperet ordinet charitatem. Proinde sane ne tanquā nimia, & importabilis pro impetu spiritus quem è cella uidetur uinaria reportasse, præsertim ab adolescentulis sponsa timeatur, iungit quod discretionis est etiam se pariter accepisse, id est ordinem charitatis. Discretio quippe omni virtuti ordinem ponit, ordo modum tribuit, & decorem, etiā & perpetuitatem. Denique ait: Ordinatione tua perseuerat dies: diem uirtutem appellans. Est ergo discretio non tam virtus quam quædam moderatrix, & auriga uirtutum, ordinatrixque affectum, & morum doctrix. Tolle hanc, & uirtus vitium erit, ipsaque affectio naturalis in perturbationem magis conuertetur, exterminiumque naturæ. Ordinauit in me charitatem. Factum est autem hoc cum in ecclesia quosdam quidem dedit Apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero euangelistas, alios pastores, & doctores ad consummationem sanctorum. Oportet autem, ut hos una omnes charitas liget, & contemperet in unitatem corporis Christi: quod minime omnino facere poterit, si ipsa non fuerit ordinata. Nam si suo quisque feratur impetu secundum spiritum quem accepit, & ad quæque uolet indifferenter prout afficitur, & non rationis iudicio conuolarit, dum sibi assignato officio nemo contentus erit, sed omnes omnia indiscreta administratione pariter attentabunt, non planè unitas erit, sed magis confusio. Ordinauit in me charitatem. Vtinam, & in me dominus Iesus tantillum ordinet charitatis quod dedit, ut sic mihi curæ sint vniuersa, quæ sunt ipsius, ut tamen quod mei potissimum propositi seu officij esse constiterit, ante omnia curē, sed sane ita id prius, ut tamē ad multa, quæ mihi specialiter non attinent, afficiat amplius. Non enim semper quod prius curandum, id etiam diligendum amplius erit: cū sæpe quod prius est ad solicitudinem, minus sit ad utilitatem, ac per hoc minus esse oporteat, & in affectu. Frequenter proinde quod pro iniuncto præponitur, de iudicio post habetur: & quod veritas iudicat præponendum, id charius amplectēdum ordo postulat charitatis. Nonne (uerbi gratia) ex iniuncto incumbit mihi cura omnium uestrum? Iam quicquid huic forte prætulero operi, quòd minus ipsi inuigilē digne, & utiliter pro uiribus exequendo: etsi ex charitate fortassis id facere videar, ordinis tamē ratio non consentit. Quòd si ante omnia quidem (vt debeo) huic intendo curæ, non autē magis ad maiora gaudeo Dei lucra, quę per alterū fieri forte cōperero: patet me ordinē charitatis ex parte tenere, ex parte nequaquā. Si uero me, & ad id amplius, ꝙ specialius incumbit solicitū, & nihilominus ad illud, quod maius est magis affectū exhibeā, utrobique profecto inuenior charitatis ordinem assecutus, & non est cur dicere non possim etiam ipse, quia ordinauit in me charitatem. Si autem dicas difficile quenquam plus alieno gaudere magno bono, quā proprio paruo: aduertes certe, uel ex hoc excellentiam gratiæ apud sponsam, & quoniam non cuilibet animæ dicere sit, quia ordinauit in me charitatem. Quare facies decidetunt quorundam vestrum modo ad hunc sermonem? Nam alta suspiria testantur tristitiam animorum, conscientiarumque deiectionem. Nimirum metientes nosmetipsos nobis, sentimus aliqui nostrū pro nostræ imperfectionis experientia, quam rara uirtus sit alienæ non inuidere uirtuti, nedū gaudere ad illam, nedum etiam tanto plus quam ad propriā quemque gratulari, quanto se perpenderit in uirtute superatum. Adhuc modicum lumen in nobis est fratres, quotquot de nobis ita sentimus. Ambulemus dum lucem habemus, ne tenebræ nos comprehendant. Ambulare, proficere est. Ambulabat Apostolus, qui dicebat: Non arbitror me comprehendisse. Et addit: Vnum autem, quæ retro sunt, obliuiscēs, ad ea, quæ ante sunt, me extēdo. Quid est, vnū autē? Vnum autem, inquit, quasi remansit mihi ad remedium, ad spem, ad consolationem. Quid illud? Quę retro sunt uidelicet obliuiscens, ad ea, quæ ante sunt me extēdo. Magna fiducia, quòd magnum electionis uas perfectū abnuens, profectum fatetur. Ergo non ambulantē, sed sedentem a mortis tenebris comprehendi periculū est. Et quis sedens, nisi qui non curat proficere? Id caueto: & si morte præoccupatus fueris, in refrigerio eris. Dices Deo: Imperfectum meum uiderunt oculi tui, & in libro tuo nihilominus

Marginalia: psa. 118. m; D; Cant. 2. a; Ephe. 4. b; Ibidem.; E; Cant. 2. a; F; Ioan. 12. f; philip. 3. c; Ibidem.; Sapiē. 4. b; psa. 138. e

nus(inquit)omnes scribentur. Qui omnes? Profecto qui in desiderio proficiendi inueniuntur. Sequitur enim. Dies formabuntur,
Ibidem. & nemo in eis:subaudis, peribit. Dies proficientes intellige, qui si morte præoccupati fuerint, in eo, quod eis deest perficiẽdi sunt. Formabuntur, & nemo in eis informis relinquetur. Et quomodo(ais)ego proficere possum, qui fratri proficienti inuideo? Si doles quòd inuides, sentis, sed non consentis. Passio est quandoque sananda, non actio condemnanda. Tantum non illic resideas iniquitatem meditans in cubili tuo, qualiter videlicet foueas morbum, satisfacias pesti, persequaris insontem, bene ab illo gesta calumniando, deprimendo, peruertendo,
G atque impediendo gerenda. Alioquin non
Rom. 6. b nocet ambulanti, & extendenti se ad meliora quod iam non ipse operatur, sed quod habitat in eo peccatum. Non est ergo damnatio illi qui non dat membra sua arma iniquitati, non linguã ad detrahendum, non quicquam reliqui corporis ad lædendum nocendumve aliquo modo, magis autem confunditur sic se esse male affectum, & inolitum ex longo uitium, confitendo, flendo, orando conatur expellere, & cum non præualet, mitior inde ad omnes, atque apud se
Mat. 11. d humilior inuenitur. Quis sane sapiens hominem damnet qui a dño didicit mitis esse, & humilis corde? Absit, ut inueniatur expers salutis imitator saluatoris sponsi ecclesię domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in secula, Amen.

De duplici charitate scilicet actuali, & affectuali, & eius ordinatione. Sermo L.

Os forsitan expectatis tractari sequentia, explicitum putantes uersiculum, qui nouissime tractabatur. Verum ego aliud molior. Habeo enim quod adhuc uobis apponam de fragmentis hesterni conuiuij, quæ mihi collegeram ne perirent. Peribunt autem si nulli apposuero. Nam si uoluero ea habere solus, ipse peribo. Nolo proinde vestram illis quam bene noui fraudare ingluuiem, præsertim cum sint de ferculo cha-
H ritatis eo dulcia quo subtilia, eo sapida quo
Cant. 2. a minuta. Alioquin contra charitatem est ualde nimis de ipsa charitate fraudare. Itaque hic sum: Ordinauit in me charitatem. Est charitas in actu, est & in affectu: Et de illa quidem, quæ operis est, puto datam esse legem hominibus, mandatumque formatum. Nam in affectu quis ita habeat ut mandatur? Ergo illa mandatur ad meritum, ista in premium datur. Cuius initium quidem profectumque uitam quoque præsentem experiri diuina posse gratia non negamus: sed plane consummationem defendimus futuræ fœlicitati. Quomodo ergo iubenda fuit, quæ implenda nullo modo erat? Aut si placet tibi magis de affectuali datum fuisse mandatum, non inde contendo, dummodo acquiescas, & tu mihi, quòd minime in uita ista ab aliquo hominum possit, uel potuerit adimpleri. philip. 3. c
Quis enim sibi arrogare id audeat quod se Paulus ipse fatetur non comprehendisse? Nec latuit præceptorem, præcepti pondus hominum excedere vires: sed iudicauit vtile ex hoc ipso suæ illos insufficientiæ admoneri, & ut scirent sane ad quem iustitiæ finem niti pro uiribus oporteret. Ergo man- Rom. 3
dando impossibilia, non preuaricatores ho- Ibidem.
mines fecit, sed humiles, ut omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus Deo: quia ex operibus legis nõ iustificabitur omnis caro corã illo. Accipientes quippe mandatum, & sentientes defectum, clamabimus in cœlum, & miserebitur nostri Deus: & sciemus in illa die, quia non ex operibus iusti- 2. Ti. 1.
tiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam I
misericordiam saluos nos fecit. Atque hoc dixerim si quidem consenserimus affectualem lege fuisse mandatam? Sed actuali id potius conuenire inde, uel maxime apparere uidetur, quòd cum dixisset dominus: Luc. 6. d
Diligite inimicos uestros: mox de operibus Ibidem.
infert, Benefacite his qui oderunt vos. Rom. 12. d
Item scriptura: Si esurierit inimicus tuus ciba illum: si sitit, potum da illi, & hic de actu habes, non de affectu. Sed audi item dominum etiam de sui dilectione mandan- Ioan. 14. b
tem. Si diligitis me, inquit, sermones meos seruate. Atque hic quoque ad opera mittimur per iniunctam obseruantiam mandatorũ. Superuacue autem de opere monuisset, si in affectione iam fuisset dilectio. Sic te ergo necesse est, & illud accipere, quod iuberis di- Mat. 22. d
ligere proximũ tuũ sicut teipsum, etsi nõ ita aperte expressum sit. An non denique satis tibi esse iudices ad implendũ istud de proximi dilectione mãdatũ, si id perfecte obser-
ues

ues in quo omni homini recte de lege natu-
Matt.7.b ræ præscribitur: Quod tibi non uis fieri,
alij ne feceris? Et item illud: Quæcunque
uultis, ut faciant vobis homines, & uos faci-
te illis. Neque hoc dico, ut sine affectio-
ne simus, & corde arido solas moueamus
manus ad opera. Legi inter alia, quæ scribit
Apostolus magna, & grauia hominum ma-
la, hoc quoque adnumeratum scilicet, sine
Rom.1.d affectione. Sed est affectio quam caro gi-
gnit, & est quam ratio regit, & est quam cõ-
dit sapientia. Prima est quã Apostolus legi
Dei dicit nõ esse subiectã, nec esse posse. Se-
cunda quã perhibet è regione consentientẽ
K legi Dei, quoniam bona est. Nec dubium di-
stare inter se contentiosam, & consentaneã.
Longe uero tertia ab utraque distat, quæ &
gustat, & sapit quoniam suauis est dominus
Psal.33.c primam eliminans secundam remunerans.
Nam prima quidem dulcis, sed turpis: secun
da sicca, sed fortis: ultima pinguis, & suauis
est. Igitur per secundam opera fiunt, & in
ipsa charitas sedet non illa affectualis, quæ
sale sapientiæ condita pinguescens magnam
menti importat multitudinem dulcedinis
Domini, sed quædam potius actualis: quæ
etsi nondum dulci illo amore suauiter refi-
cit, amore tamen amoris ipsius vehementer
1.Ioã.3.d accendit. Non diligamus (ait) uerbo neque
lingua, sed opere, & ueritate. Vides quomo-
do caute medius incedit inter uitiosum at-
que affectuosum amorem, ab utroque pari-
ter hanc distinguens actualem, & salutiferã
charitatem? Nec linguæ mentientis in hac
dilectione recipit fictũ, nec rursum afficien-
Ibidem. tis exigit sapientiæ gustum. Opere, inquit,
diligamus, & ueritate, quòd videlicet mo-
ueamur ad bene operandum magis quodã
uiuidæ veritatis impulsu, quam sapidæ il-
lius charitatis affectu. Ordinauit in me
Cant.2.a charitatem. Quam putas harum? Vtram-
que, sed ordine opposito. Nam actualis in-
feriora præfert, affectualis superiora. Etenim
in bene affecta mente nõ dubiũ (uerbi cau-
sa) quin dilectioni hominis Dei dilectio præ
ponatur, & in hominibus ipsis perfectiores
infirmioribus, cœlum terræ, æternitas tem-
pori, anima carni. Attamen in bene or-
dinata actione sæpe, aut etiam semper ordo
L oppositus inuenitur. Nam, & circa proximi
curam, & plus urgemur, & pluries occupa-
mur, & infirmioribus fratribus diligentiori
sedulitate assistimus, & paci terræ magis,
quam cœli gloriæ iure humanitatis, & ipsa
necessitate intendimus, & temporalium in-
quietudine curarum uix aliquid sentire de
æternis permittitur, a languoribus nostri
corporis postposita animæ cura pœnæ con-
tinuę inseruimus, & ipsis denique infirmio-
ribus membris nostris abundantiorem ho-
norem iuxta sententiam Apostoli circunda- 1.Co.12.e
mus: per hoc quodammodo facientes verbũ Mat.20.b
domini de quo habes: Erunt nouissimi pri-
mi, & primi nouissimi. Orantem denique
hominum cum Deo loqui quis dubitet?
Quotiens tamen inde charitate iubente ab-
ducimur, & auellimur propter eos qui no-
stra indigent opera, uel loquela? Quotiens
pie cedit negotiorũ tumultibus pia quies?
Quotiens bona conscientia ponitur codex,
ut operi manuũ insudetur? Quotiens pro
administrandis terrenis, iustissime ipsis su-
persedemus celebrandis missarum solẽnijs?
Ordo præposterus, sed necessitas nõ habet
legem. Agit ergo suum actualis charitas or-
dinẽ iuxta patrisfamilias iussionem incipiẽs Ibidem.
a nouissimis. Pia certe, & iusta, quæ non sit
acceptrix personarum, nec precia consideret
rerum, sed hominum necessitates. At nõ ita
in affectuali, i. ã a primis ipsa ducit ordinẽ.

Est enim sapiẽtia per quã vtique quæque
res sapiunt prout sunt: ut (uerbi gratia) quæ
pluris natura habet, pluris quoque ipsa affe-
ctio sentiat, minora minus, minima mini-
me. Et illum quidem ordinem charitatis ve M
ritas facit, hũc autem veritatis ordinem cha
ritas uendicat sibi. Nam & uera in hoc est
charitas, ut qui indigent amplius, accipiant
prius: & rursus in eo chara apparet veritas,
si ordinem tenemus affectu, quẽ illa ratio-
ne. Tu ergo si diligas dominum Deum tuũ Matt.22.
toto corde, tota anima, tota uirtute tua, &
amorem amoris illũ quo contenta est chari-
tas actualis, affectu feruentiori transiliens,
ipso comminus diuino amore (ad quem is
est gradus) accepto in plenitudine, spiritu to
tus ignescas, sapit tibi profecto Deus, & si
non digne omnino prout est (quod utique
impossibile est omni creaturæ) certe prout
tuum sapere est. Deinde sapies etiam ipse tu
tibi prout es, cũ te senseris nil habere pror
sus unde te ames nisi inquantũ Dei es: quip-
pe qui totum vnde amas, in illum effuderis.
Sapies inquam tibi prout es, cum ipso expe
rimento amoris tui, & affectionis quam ad
teipsum habebis, nihil dignum te esse inue-
nies quod uel a teipso ametur nisi propter
ipsum, sine quo ipse es nihil. Iã uero proxi-

mos, quem vere te oportet diligere, tanquã teipsum, vt tibi, & ipse sapiat prout est:
Ibidem. haud aliud profecto sapiet tibi, quam tu tibi, qui hoc est quod tu. Est.n.homo. Qui itaque te non diligis, nisi quia diligis Deum consequenter omnes qui similiter diligunt eum, diligis tanquam teipsum. Porro inimicum hominem, quoniam nihili est, pro eo, ꝙ non diligit Deum, non potes quidem diligere tanquam teipsum, qui Deũ diligis: diliges tamen, ut diligat.
A Nõ est autem idipsum diligere, vt diligat, & diligere, quia diligit. Proinde vt tibi, & ipse sapiat prout est sapiet, tibi non quidem, quod est, qui vtique nihili est, sed quod futurus forsitã est, quod est prope nihili, quippe, quod adhuc pẽdet sub dubio. Etenim de quo constat, quòd ad amorem Dei non sit deinceps rediturus, sapiat tibi necesse est non prope iam nihil, sed nihil ex toto, vtpote, quod in æternum nihili est. Illo igitur excepto qui non modo iam non diligendus, insuper & odio habendus
Psa. 138. d est, secundum illud. Nonne qui oderunt te Domine oderam, & super inimicos tuos tabescebam? de cætero nulli, vel inimicissimo homini negari quantuluncunque affectum charitas sane in hac parte ambitiosa permittit. Quis sapiens, & intelliget hæc? Da mihi hominem, qui ante omnia quidem ex toto se diligat Deum: se uero & proximum inquantum diligunt ipsum, inimicum autem tanquam aliquando forsitan dilecturũ: porro parentes carnis suæ germanius, propter naturam, spirituales uero eruditores suos profusius propter gratiam: atque in hũc modum ad cętera, quæque Dei ordinato intendat amorẽ, despiciens terram suscipiens cœlum, vtens hoc mundo, tanquam non utẽs, & inter vtenda, & fruenda intimo quodam mentis sapore discernens, vt transitoria trãsitorie, & ad id duntaxat, quod opus & prout opus est curet, æterna desiderio amplectatur æterno, talem, inquam, da mihi hominem,
B & ego audacter illum sapientem pronuncio, cui nimirum, quæque res reuera sapiunt, prout sunt, & cui in ueritate, atque se
Cant. 2. a curitate competit gloriari, & dicere. Quia ordinauit in me charitatem. Sed ubi ille, aut quando ista? Quod flens dico, quousque odoramus, & non gustamus, prospiciẽtes patriam, & non apprehendentes, suspirantes, & de longe salutantes? O ueritas exulum patria, exilij finis, uideo te, sed intrare, nõ sinor carne retentus, sed nec dignus admitti, peccatis sordens. O sapientia, *quæ attingis a fine usque ad finem fortiter* in instituendis, & continendis rebus, & disponis omnia suauiter in beandis, & ordinandis affectibus, dirige actus nostros, prout nostra temporalis necessitas poscit, & dispone affectus nostros, prout tua ueritas æterna requirit, ut possit unusquisque nostrum secure in te gloriari, & dicere. Quia ordinauit in me charitatem. Tu es enim Dei uirtus & Dei sapientia Christus sponsus ecclesiæ Dominus noster super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

Qualiter sponsa petit sibi accumulari fructus bonorum operum cum floribus, & odoramentis fidei, & de spe timoris. Sermo LI.

Fulcite me floribus, stipate me malis: quia amore lãgueo. **Cant. 2. d** Creuit amor: quia incentiua amoris plura solito processerunt. Vides siquidem quanta hac vice non uidendi tantum, sed & colloquendi copia fuit. Ipsa quoque visio apparet vultu indultã sereniori, & sermo iucundior, & sermocinatio longior, atque protractior. **C** Nec solum oblectata colloquio, sed & gloriata præconio est. Ad hæc, eius quem desiderauerat refrigerata est umbra, cibata fructu, potata calice. **Eccl. 24. e** Nec enim sitibunda putanda est exisse de cella uinaria, in quam se introductam modo nouissime gloriatur. Imo uero sitibunda, quoniam qui bibit me, inquit, adhuc sitiet. Post ista omnia sponso more suo secedente, illa languere amore se perhibet, idest præ amore. Quo enim gratiorem fuerat experta præsentiam, eo postmodum absentiam molestiorem sensit. Subtractio nempe rei, quam amas, augmentatio desiderij est: & quod ardentius desideras, cares ægrius. Rogat proinde ista interim odoramentis florum, ac fructuum confoueri, quousque denuo reuertatur, quem molestissime sustinet demorantem. Atque is ordo sermonum. Nunc iam spiritualem fructum, qui in ipsis est spiritu duce ueritatis tentemus eruere. Et si communis ecclesia sanctorum hic recipitur loquẽs, nos in floribus fructibusque designati sumus, sed & quique conuersi de seculo in to-

sto seculo . . . In floribus quidem nouella, & tenera adhuc incipientium conuersatio demonstratur, in fructibus uero proficientium
philip. 1. c fortitudo, & maturitas perfectorum His stipata mater peregrinans, & fructificans, cui uiuere Christus est, & mori lucrum: profecto æquanimius fert molestiam suæ dilatio
Pro. 31. b nis, quoniam (iuxta scripturam) datur ei de fructu manuũ suarum tanquam ex primitijs spiritus, & laudant eam in portis opera
D eius. Si autem secundum moralem sensum in una anima vis tibi utraque hæc assignari, & flores uidelicet, & fructus fidem florẽ fructum actum intellige. Nec incongrue (ut opinor) id tibi uidebitur, si aduertas quomodo instar floris necessario præcedentis fructum, bonum quoque opus fide oportear præueniri. Alioquin sine fide impos-
Heb. 11. b
Rom. 14. d sibile est placere Deo, Paulo attestante: magis autem æquè ipso docente: Omne quod non est ex fide, etiam peccatum est. Itaque nec sine flore fructus, nec sine fide opus bo-
Iaco. 2. d num. Sed & fides sine operibus mortua est, sicut inutiliter quoque flos apparet vbi
Cant. 2. d non sequitur fructus. Fulcite me floribus, stipate me malis: quia amore langueo. Ergo ex bonis operibus in fide non ficta radicatis recipit consolationẽ mens assueta quieti, quoties sibi (ut assolet) lux contemplationis subtrahitur. Quis enim non dico cõtinue, sed uel aliquandiu dum in hoc corpore manet, lumine contemplationis fruatur? At quotiens (ut dixi) corruit a contemplatiua, totiens in actiuam se recipit, inde nimirum tanquam è uicino familiarius reditura in idipsum, quoniam sunt inuicem contubernales hæ duæ, & cohabitant pariter. Est quippe soror Mariæ Martha. Neque enim etsi à contemplationis lumine cadit, patitur tamẽ ullatenus se incidere tenebras peccati seu ignauiam ocij, sane in luce bonæ
Matt. 5. b operationis se retinens. Et ut scias etiam
E opera lucem esse, Luceat lux vestra, inquit,
Cant. 2. d coram hominibus: quod non est dubiũ de operibus fuisse dictum, quę homines poterant intueri, Fulcite me floribus, stipate me malis: quia amore langueo. Cũ præsto est, quod amatur, uiget amor, languet cũ abest. Quod nõ est aliud quam tædiũ quoddam impatientis desiderij, quo necesse est affici mentẽ uehementer amantis absente quem amat, dũ totus in expectatione, quantamlibet festinationem reputat tarditatẽ. Et ideo ista postulat sibi accumulari bonorũ operũ fructus cũ fidei odoramentis, in quibus moram faciente sponso interim requiescat. Loquor uobis experimentum meum, quod expertus sum. Siquando sane competi profecisse aliquos uestrum ex meis monitis, tunc non me piguit, fateor, curam prætulisse sermonis proprio ocio, & quieti. Cum enim (verbi gratia) post sermonem iracundus quispiam reperitur mutatus in mitẽ superbus in humilẽ, pusilianimis in fortem: porro mitis, humilis, fortis, in sua quisque gratia excreuisse, & seipso melior factus esse agnoscitur, sed & qui forte tepuerant, & languebant circa spirituale studium torpentes, &
dormitantes, ad ignitum eloquiũ domini psa. 118 g
referbuisse, & euigilasse videntur, & qui deserto fonte sapientiæ foderant sibi propriæ uoluntatis cisternas non ualẽtes aquas continere, proptereaque ad omne iniunctum grauati corde arido murmurabant, nullũ in se habentes deuotionis humorem: hi inquã, cum de rore verbi, & pluuia volũtaria quã segregauit Deus hæreditati suę refloruisse probantur in opera obedientiæ, facti in om
nibus voluntarij, & deuoti, non est (dico uo F
bis) unde subeat mentem quasi pro intermisso studio iucundæ contemplationis tristitia, cum talibus fuero circũdatus floribus atque fructibus pietatis. Patienter auellor ab infœcundæ Rachelis amplexibus, vt de Lya mihi exuberent fructus profectuum uestrorum. Minime prorsus pigebit me intermissæ quietis pro cura sermonis, cum uidero in uobis germinare semen meum, atque
ex eo augeri incrementa frugum iustitiæ ue
stræ. Charitas enim, quæ non quærit, quæ 1. Co. 13. b
sua sunt, id mihi iamdudum facile persuasit, nil scilicet desiderabilium meorum vestris præferre utilitatibus. Orare, legere, scribere, meditari, & si qua sunt alia spiritua
lis studij lucra, hæc arbitratus sum propter Cant. 2. d
uos detrimenta. Fulcite me floribus, stipate me malis: quia amore langueo. Hoc itaque locuta est sponsa adolescentulis in spõsi absentia, monens eas in fide proficere, & operibus bonis, donec ueniat, sentiens in eo fore, & beneplacitum sponsi, & filiarum salutem, & suam ipsius consolationem: Scio me hunc locum in libro de dilectione Dei plenius explicuisse, & sub alio intellectu, potiorine an deteriori, lector iudicet, si cui utrumque uidere placuerit. Non sane a prudẽte de diuersitate sensuũ iudicabor, dũmodo veritas vtrobique nobis patrocine-

tur, & charitas cui scripturas seruire oportet, eo ædificet plures, quo plures ex eis in opus suũ veros erudierit intellectus. Cur. n. hoc displiceat in sensibus scripturarũ, quod in vsibus rerum assidue experimur? In quãG tis (verbi causa) sola aqua nostrorum assumitur corporum vsus? Ita unus quilibet diuinus sermo non erit ab re si diuersos pariat Cant. 2. a intellectus, diuersis animarũ necessitatibus & usibus accommodandos. Sequitur. Læua eius sub capite meo, & dextera eius amplexabitur me. Et super hoc quoque in præfato opusculo memini uberius disputatum: sed signemus sermonis ordinem. Liquet denuo adesse sponsum, credo ut sua præsentia languentem erigat. Quomodo enim nõ in præsentia eius cõualesceret, quam absentia consternarat? Ergo non sustinet dilectę molestiam, adest, neque enim moram facere potest tantis desiderijs euocatus. Et quia illam compererat donec absens fuit fidelẽ ad opera, & solicitam ad lucra, in eo nimi-Ioan. 6. b rum, quòd flores sibi, & fructus præceperat adunari, etiam cum propensiori hac uice remuneratione gratię est reuersus. Denique uno brachiorum suorum sustentat caput iacentis, alterum ad amplexandum parans, vt sinu foueat. Fœlix anima, quæ in Christi recumbit pectore, & inter verbi brachia requiescit. Læua eius sub capite meo, & dextera eius amplexabitur me. Non ait, amplexatur: sed, amplexabitur me: vt noueris priori gratiæ, adeo nõ ingratum, ut secundam gratiarum actione præuenerit. Disce in referendo gratiam non esse tardus, aut segnis, disce ad singula dona gratias agere. Diligenter, inquit, considera, quæ tibi apponuntur, vt nulla videlicet Dei dona debita gratiarum actione frustrentur, non grandia, non mediocria, non pusilla. Denique iubemur col-H ligere fragmenta ne pereant, idest, nec minima beneficia obliuisci. Nunquid non perit, quod donatur ingrato? Ingratitudo inimica est animæ, exinanitio meritorum, uirtutum dispersio, beneficiorum perditio. Ingratitudo uentus urens, siccans sibi fontem pietatis, rorem misericordię, fluẽta gratiæ. Propter hoc denique sponsa mox, ut gratiam de læua sensit, gratias egit, non expectans plenitudinem, quæ in dextera est. Neque enim ubi memorata est læuam iam esse sub capite suo, etiam secuta est a dextera se similiter amplexatam, sed amplexabitur me, inquit. Cęterum quid putamus uerbo sponso læuam esse siue dexteram? Num id quod dicitur hominis uerbum istiusmodi corporeas partes habet in se diuisas, & lineamenta distincta, ac distinguentia inter sinistram, & dexteram? Quanto magis is qui Dei, & Deus est sermo, uarietatẽ prorsus aliquam non admittit, sed est qui est, in sua nimirum natura tam simplex, ut nõ habeat partes, tam unus vt non habeat nume- psa. 146. a ros. Est enim Dei sapientia: de qua scriptũ est, Et sapientiæ eius non est numerus. At si quod inuariabile est, id incomprehensibile, ac per hoc etiam ineffabile esse necesse est, ubi quæso inuenias uerba quibus illam maiestatem, vel digne assignes, uel proprie proloquaris, uel competenter diffinias? Tamen utcunque loquamur, quod utcunque de ea spiritu sancto reuelante sentimus: do I cemur authoritate patrum, & consuetudine scripturarum congruentes de rebus notis licere similitudines usurpare, sed & uerba nõ noua inuenire, sed nota mutuari, uel transferre, quibus digne, & competenter eædem similitudines vestiantur. Alioquin redicule ignota per ignota docere conaberis. Ergo quia per dextrum, & sinistrum aduersa solent atque prospera designari: uidetur mihi hoc loco intelligi posse læuam quidem uerbi comminationem supplicij, dextram uero regni promissionem. Est autem cum mens nostra formidine pœnę seruiliter premitur, & tunc nequaquam sub capite, sed super caput læua esse dicenda est: nec potest sic affecta anima omnino dicere: quia læua eius sub capite meo. At uero si proficiens ex hoc spiritu seruitutis transierit in quendam spõtanei obsequij digniorem affectum, quatenus uidelicet premiis potius prouocetur, quam arctetur supplicijs, magis autem si amore boni ipsius agatur, tunc indubitanter dicere poterit, quia læua eius sub capite Cant. 2. a meo: quippe qui illum seruilem metũ, qui in sinistra est, meliori, atque excellentiori habitudine superarit animi, & dignis desiderijs etiam ipsi appropianerit dexteræ in qua sunt omnes promissiones, dicente propheta psal. 15. b ad Dominum. Delectationes in dextera tua vsque in finem. Vnde & certa spe concepta fiducia loquitur. Et dextera eius amplexa- Cant. 2. a bitur me. Tu iam mecum uideris an ita affectæ, & assecute hunc tantæ suauitatis locum, illud quoque conueniat de psalmo Psal. 4. b usurpare, ut dicat etiam ipsa. In pace in idipsum dormiam, & requiescam præsertim cum

K eum suppetat causa quæ sequitur, quoniam tu domine singulariter in spe cõstituisti me. Quod equidem tale est. Donec quis premitur à spiritu seruitutis, parumque habet de spe, de timore plurimum, non est ei pax neque requies, fluctuante nimirũ conscientia inter spem & timorem, maximeque q à superexcellente timore abundantius crucietur. Nam timor pœnam habet. Et ideo
Ibidem. non est illi dicere: In pace in idipsum dormiam & requiescam, quando needum se singulariter in spe cõstitutum dicere potest. Cęterum si paulatim per incrementum gratiæ cœperit deficere timor, & proficere spes, cum demum ad hoc ventum fuerit vt totis viribus exurgens charitas in adiutoriũ spei foras mittat timorem, nonne eiusmodi anima pace in idipsum dormire iam & requie
Psa. 67.c scere? Si dormiatis, inquit, inter medios cleros pennæ columbæ deargentatæ. Quod propterea dictum puto, quoniam est locus inter timorem & securitatem, tanquam inter læuam & dexterã, media videlicet spes, in qua mens & conscientia molli nimirum supposito caritatis stratu suauissime requiescit. Et forte in cõsequentibus huius ipsius cãtici hic locus fuerit designatus, vbi in descriptione ferculi Salomonis inter cætera habes: Media charitate constrauit propter fi-
Cant.3.d lias Hierusalem. Nam qui se singulariter in spe constitutum sentit, non iam in timore seruit, sed requiescit in charitate. Deni-
Canti.2.a
L que requiescit & dormit sponsa: pro qua dicitur: Adiuro vos filiæ Hierusalem per capreas ceruosque camporũ, ne suscitetis neque euigilare faciatis dilectam quoadusque ipsa velit. Magna & stupenda dignatio q quiescere facit animam contemplantem in sinu suo, insuper & custodit ab infestantibus curis, protegitque ab inquietudinibus actionum, & molestiis negociorũ, nec patitur omnino suscitari nisi ad ipsius vtique voluntatem. At istud non in angustiis finiendi iam sermonis adoriendum est, magis autem hinc alius inchoetur, quatenus locus delectabilis debita in tractando diligẽtia non fraudetur. Non quòd vel tunc sufficientes simus cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis (præsertim in tam digna tamque excellente & omnino supereminente materia) sed sufficientia nostra ex Deo est, sponso ecclesiæ Iesu Christo domino nostro, qui qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

De excessu qui contemplatio dicitur, in qua sponsus facit quiescere animam sanctã, pro eius quiete zelans. Ser. LII.

Diuro vos filiæ Hierusalẽ, per capreas ceruosque camporum, vt non excitetis neque euigilare faciatis dilectã quoadusque ipsa velit. Prohibentur adolescentulę. Canti.2.b
Has enim filias Hierusalem dicit, quia etsi delicatæ & molles quasi fœmineis adhuc affectibus & actibus infirmæ: sponsæ tamen inhærent spe proficiendi, & proficiscendi M
Hierusalem. Prohibẽtur ergo ab infestatione spõsæ dormientis, ne scilicet prẹter voluntatem ipsius vllatenus eam excitare præsumant. Propterea enim dulcissimus sponsus læuam suam capiti eius supposuit, secundum ea quæ præmissa sunt, quatenus in sinũ suo eam quiescere faceret & dormire.
Et tunc sicut subinde scriptura prosequitur, Ibidem.
ipse custos illius dignantissime & beneuolẽtissime vigilat super eam, ne adolescentularum crebris minutisque necessitatibus inquietata euigilare cogatur. Ista est literalis cohærentia textus. Sed enim contestatio illa facta per capreas ceruosque camporum, nihil omnino secundum literam consequentiæ rationabilis habere videtur, adeo totã sibi eam vendicat intelligentia spiritualis. At quo quo modo illa se habeat, interim bonum est nos hic esse, & intueri paulisper naturæ diuinæ bonitatem, suauitatẽ, dignationem. Quid nanque tu homo in humanis vnquam affectibus expertus es dulcius, quàm modo tibi exprimitur de corde altissimi? Et exprimitur ab illo qui scrutatur alta Dei, & non potest nescire quæ in eo sunt quia spiritus ipsius est: nec aliud plane loqui quàm quod apud ipsum vidit, quoniã veritatis spiritus est. Denique nec deest in nostro genere qui hoc munere fœlix lætificari meruerit, & sic in semetipso suauissimi arcani huius habuerit experimentum: nisi tamen scripturæ loco qui præ manibus est omnino decredimus, vbi manifeste inducitur cœlestis sponsus vehementissime zelãs pro quiete cuiusdam dilectæ suæ solicitus seruare inter brachia propria dormientem, A
ne qua forte molestia, vel inquietudine à somno suauissimo deturbetur. Non me capio præ lætitia, quòd illa maiestas tam familiari dulcique consortio nostrę se inclinare

nare infirmitati minime dedignatur, & superna deitas animæ exulanti inire cōnubia eique sponsi ardentissimo amore capit exhibere affectum non despicit. Sic sic cœlo esse non ambigo vt lego in terra: sentietque pro certo anima quod continet pagina, nisi quod non sufficit ista omnino exprimere quantū capere illa tunc poterit, sed nec quantum iam potest. Quid putas illic accipiet, quæ hic tanta familiaritate donatur, vt Dei brachiis amplecti se sentiat, Dei sinu foueri, Dei cura, & studio custodiri, ne dormiens forte à quopiam donec vltro euigilet, excitetur? Age iam itaque dicamus si possumus quisnam ille sit somnus quo dilectam suam sponsus obdormire velit, nec patiatur omnino nisi ad ipsius arbitriū exicitari, ne forte cum legerit quis apud Apostolum: Hora est iā nos de somno surgere: siue apud prophetam exorari ab ipso Deum illuminare oculos suos ne unquā obdormiat in morte nominum æquiuocatione turbetur, nec inueniat omnino quid digne de dormitione sponsæ quæ hoc loco memoratur, sentire possit. Nam ne illud quidem simile est huic quod de Lazaro ait in euāgelio dominus. Lazarus amicus noster dormit, eamus, & à somno excitemus eum. Hoc.n. dicebat de morte corporis eius, cum discipuli de dormitione somni dictum putarent.

Rom. 13 c

Psal. 12 b

Ioan. 11. b

B Nō est autē is sponsæ somnus dormitio corporis, vel placida quæ sensus carnis suauiter sopit ad tempus, vel horrida quæ funditus uitam tollere consueuit. Multo magis vero, & ab illa alienus existit qua obdormitur morte, cum videlicet in peccato quod est ad mortem, irreuocabiliter perseueratur. Magis autem istiusmodi vitalis vigilque sopor sensum interiorem illuminat, & morte propulsata vitam tribuit sempiternam. Reuera enim dormitio est: quæ tamen sensum non sopiat sed adducat. Est, & mors (quod nō dubius dixerim) quoniam apostolus quosdā in carne adhuc viuentes cōmendando sic loquitur: Mortui estis, & uita vestra abscōdita est cū Christo in deo. Proinde, & ego nō absurde sponsæ extasim vocauerim mortem quæ tamen non vita, sed uitæ eripiat laqueis, ut possit dicere: Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium. Inter medios nanque laqueos in hac vita inceditur; qui utique totiēs non timētur quotiens sancta aliqua, & vehementi cogitatione anima à semet ipsa abripitur; si tamen

Colo. 3. a

Psa. 123. a

eousque mente secedat, & auolet, ut & hunc communem transcendat vsum, & consuetudinem cogitandi; Etenim frustra iacitur rete ante oculos pennatorum. Quid enim formidetur luxuria, ubi nec uita sentitur? Excedente quippe anima, etsi non vita certe uitæ sensu, necesse est etiam ut nec vitæ tentatio sentiatur. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Vtinam hac morte ego frequenter cadam, ut euadam laqueos mortis, ut non sentiam vitæ luxuriantis mortifera blandimenta, ut non obstupescam ad sensum libidinis, ad æstum auaritiæ, ad iracundiæ, & impatientiæ stimulos, ad angores solicitudinum, & molestias curarum. Moriatur anima mea morte iustorum, ut nulla illam illaqueet fraus, nulla oblectet iniquitas. Bona mors quæ vitam non aufert, sed transfert in melius. Bona qua non corpus cadit, sed anima subleuatur. Verum hæc hominum est. Sed moriatur anima mea morte etiam (si dici potest) angelorum, ut præsentium memoria excedens, rerum se inferiorum corporearumque non modo cupiditatibus, sed, & similitudinibus exuat, sitque ei pura cū illis cōuersatio cū quibus est puritatis similitudo. Talis (ut opinor) excessus aut tantū, aut maxime contemplatio dicitur. Rerum etenim cupiditatibus viuendo non teneri humanæ virtutis est: corporum vero similitudinibus speculando nō inuolui, angelicæ puritatis est, vtrunque tamen diuini muneris est, utrunque excedere, utrunque teipsum transcendere est, sed longe vnum, alterum non longe. Beatus qui dicere potest: Ecce elōgaui fugiēs, & mansi in solitudine. Non fuit cōtentus exire nisi & longe se faceret, vt posset quiescere. Transilisti carnis oblectamenta, vt minime iam obedias concupiscentijs eius, nec tenearis illecebris; profecisti: separasti te, sed nondum elongasti, nisi & irruentia vndique phantasmata corporearu m similitudinū transuolare mentis puritate præualeas. Hucusque noli tibi promittere requiem. Erras si citra inuenire te existimas locū quietis, secretū solitudinis, luminis serenū, habitaculū pacis. Sed da mihi qui illuc peruenerit, & incunctanter fateor quiescentē, qui merito dicat: Cōuertere anima mea in requiem tuā: quia dn̄s benefecit tibi. Atque hic vere in solitudine locus, & in lumine habitatio, prorsus iuxta prophetam, tabernaculum in umbraculum

Prou. 1.

Psa. 54. a

C

Psal 54. b

D

psa. 114. b

Esa. 5. b

vmbraculum diei ab æstu, in securitatem & absconsionem à turbine & à pluuia. De quo & sanctus Dauid: Abscondit me, inquit, in tabernaculo suo in die malorum, protexit me in abscondito tabernaculi sui. Puto ergo in solitudinē hanc secessisse sponsam, ibique præ amœnitate loci inter amplexus sponsi suauiter obdormisse, idest in spiritu excessisse, quādo prohibitæ sunt adolescentulæ expergefacere illam quoadusque ipsa voluerit. At illud qualiter? Nō enim simpliciter, neque leui (vt assolet) commonitione prohibitę sunt: sed omnino noua & insueta contestatione, per capreas scilicet ceruosque camporum. Quo quidem genere ferarum videntur mihi satis congruenter expressæ sanctæ animæ exutæ corporibus, simul & qui cum Deo sunt angeli, nimirum propter acumen visus, & saltus celeritatem. Vtrunque hoc siquidē vtrisque spiritibus conuenire cognoscimus, nam facile & petunt summa, & intima penetrāt. Quorum quoque in campis designata conuersatio euidenter liberos atque expeditos signat in contemplatione discursus. Quid sibi vult ergo adiuratio facta per istos? Profecto ne inquietæ adolescentulæ audeāt leui ex causa euocare dilectam à tam reuerē- E do collegio: cui absque dubio totiens admiscetur, quotiens contemplando excedit. Pulchre itaque horum auctoritate terrētur, à quorum societate constat auelli illam ipsarum importunitate. Attendant adolescentulæ quos offendant pariter cum matrē inquietant, & minime ita materna de charitate confidant, vt non in illum cœlestem cōuentum sine magna necessitate irruere vereantur. Id quippe se agere cogitent quotiēs in contemplatione quiescenti plus iusto molestę sunt. Ponitur sane in volūtate ipsius, & vacare sibi, & curæ illarū intendere prout oportere iudicauerit, cum vetatur excitari ab illis quousque ipsa velit. Nouit spōsus quanta flagret dilectione etiam erga proximos sponsa, & satis propria charitate sollicitari matrem de profectibus filiarum, nec se vllo pacto illis subtracturam seu denegaturam quantum & quotiens opus fuerit, proptereaque securæque discretioni eius credendam censuit hanc dispensationem. Non enim est talis quales multos videmus prophetica inustione notatos, qui quod crassum est, & forte assumētes, quod debile est proiiciunt. Nūquid medicus valētes requirit, & nō potius ęgrotantes? Si cōtingat, facit forsitan vt amicus, sed non vt medicus. Quos docebis magister bone, si omnes indoctos repuleris? Quibus quæso adhibebis diligentiā disciplinæ, si indisciplinatos vel effugaueris oēs uel fugeris? In quibus obsecro tuā probabis patientiā, si solos admiseris māsuetos, inquietos excluseris? Sunt tamē F de hic sedētibus qui vtinā præsens capitulū attentius obseruarent. Cogitarent certe quāta præpositus reuerentia debeatur, quos temere inquietando cœli quoque ciuibus se reddunt infestos: & nobis forte plusculum solito parcere demum inciperent, nec tam irreuerenter leuiterque se ingererent cū vocamus. Rara satis mihi ad feriandum à superuenientibus (vt bene norunt) conceditur hora, etiam cum ipsi me in omni patientia sustinebunt. Verū ego scrupulosius moueo istiusmodi querelam, ne quis forte pusillanimis supra vires propriæ patientiæ dissimulet a necessitatibus suis, dum me inquietare veretur. Supersedeo igitur, & ne magis impatientiæ exemplum videar dare in- Ezec. 24. firmis. Pusilli domini sunt credentes in eū, non patior vt ex me scandalum patiantur. Non vtar hac potestate: magis autē ipsi me vtantur vt libet, tantum vt salui fiant. Parcent mihi si non pepercerint, & in eo potius requiescā, si non me inquietare timuerint pro necessitatibus suis. Geram eis morem quoad potuero, & in ipsis seruiā Deo meo quandiu fuero in charitate non ficta. Nō quæram quæ mea sunt, nec ꝙ mihi est vtile, sed quod multis, id mihi vtile iudicabo. Hoc solum deprecor, ut fiat acceptum eis fructuosumque ministerium meum, si forte vel ex hoc inueniam in die mala misericordiam in oculis patris eorū simul & spōsi ecclesiæ Iesu Christi domini nostri, qui cum eo est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

Psa. 26. b

Qualitèr per montes & colles significātur beatitudines cœlestium spirituum, in quibus transiliit, idest notum fecit mysterium suæ incarnationis ueniens ad incarnandum. Sermo. LIII. G

VOx dilecti mei. Videns sponsa nouam adolescentularum verecundiam, & verecundum timorem, ꝙ scilicet de nouo cœpissent nō audere se ingerere sācto ocio ipsius, nec

nec ficut heri, & nudiustertius molestæ fieri quiescentis in contemplatione præsumerēt, agnoscit hoc sibi prouenisse cura, & opera sponsi: & exultans in spiritu, siue pro illarum profectu quæ à nimia, & superflua inquietudine compescuntur, siue pro sua deinceps futura liberiori quiete, siue etiā pro dignatione, & fauore sponsi; adeo pro hac ipsa eius quiete zelantis, & tanto studio defensantis suauissima ocia sua, imo studia feruentissima: ait hoc facere vocem dilecti sui huius rei gratia factam ad illas. Etenim is qui aliis præest in solicitudine, vix vnquā vel raro secure vacat sibi, dum semper timet sui penuriam facere subditis, & non placere Deo quod communi vtilitati propriā præfert quietem, & contemplationis dulcedinem. Non autem parum gaudij, & securitatis accedit interdum suauiter serianti, cum ex metu quodam, & reuerentia erga se immissa diuinitus cordibus subditorum, intellegit sua Deo placere quietem, qui facit vt illi æquo magis animo suas necessita-
H tes sustineant quam patris spiritualis grata audeant ocia temere perturbare. Nam iusta trepidatio paruulorum manifeste signat audisse eos intus quasi minacem atque increpatoriam illius proculdubio vocem qui in
Esa. 73. d propheta loquitur: Ego qui loquor iustitiā. Vox eius, inspiratio eius est, ac iusti timoris incussio. Comperta ergo hac voce sponsa gaudens, & exultans, Vox, inquit, dilecti mei. Amica est, & gaudio gaudet propter
Cant. 2. b vocem sponsi. Et addit: Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles. Comperta ex auditu vocis dilecti præsentiā, incunctanter intendit bene curiosos oculos ad vidēdum quem audierat. Auditus ducit ad visum: quia fides ex auditu, qua corda mundantur, ut possit videri Deus. Sic enim ha-
Act. 15. c bes: Fide mundans corda. Videt itaque uenientem quem loquentem audierat, obseruante etiam hic ordinem illum spiritu sancto qui apud prophetam descriptus est ita:
Psal. 44. c Audi filia, & vide. Et vt certius aduertas, non casu neque fortuitu, sed de studio magis, & industria, ob illam scilicet rationem quam præmisimus, auditum hoc loco præmissum visui, vide si non hic ordo verbo-
Iob. 24. a rum à sancto quoque Iob obseruatus inuenitur, vbi sic loquitur Deo: Auditu auris audiui te, & nunc oculus meus videt te. Sed & vbi spiritus sanctus super apostolos in die Pentecoste descendisse memoratur, nōne auditus visum præuenisse describitur?
Act. 2. a Ait enim: Factus est repente de cœlo sonus tanquam aduenientis spiritus vehementis. Et infra: Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquam ignis. Et hic ergo spiritussan-
I cti aduentum primo auditus, dehinc visus percepisse refertur. Sed de hoc satis: qm̄ tu quoque si curas operā dare huiuscemodi inquisitioni, poteris & ipse fortassis in aliis scripturę locis nonnulla similia reperire. Nunc iam illud consideremus quod diligentiori eget inquisitionis, & difficiliores habet accessus. Ad quod nimirum omnino me egere fateor adiutorio spiritus sancti, vt ponere in lucem possim qui sint illi montes seu colles super quos salientem, & transilientē eos, ecclesia sponsum lætis spectauit obtutibus, credo cum properaret ad ipsius redēptionem cuius concupierat decorem. Nam id quidem propterea ita, & non dubie senserim, quoniam simile quid de propheta occurrit mihi euidenter in spiritu præuidēte, & exprimente saluatoris aduentum. In so-
Psal. 18. a le posuit tabernaculum suum & ipse tanquā sponsus procedens de thalamo suo, exultauit ut gigas ad currendam viam: à summo *Ibidem.* cœlo egressio eius, & occursus eius vsque ad summum eius. Cursus & recursus is notissimus est, à quo: & ad quid initus consummatúsque, notissimum. Quid igitur? Pingemus nobis siue in psalmis ista legentes, siue in præsenti cantico, virum gigantem proceræ staturæ, absentis cuiuspiam mulierculæ amore captum, & dum properat ad cupitos amplexus, transilientem montes collesque hos, quos videmus mole corporea super plana terræ tanta altitudine eminentes, vt & supra nubes aliqui illorum verticem extulisse cernantur? Verum non decet istiusmo K di corporeas phantasias imaginari, præsertim tractātes hoc canticū spirituale: sed nec licet omnino nobis, qui meminimus legisse in euangelio, quia spiritus est Deus, & eos
Ioan. 4. d qui adorant eū, in spiritu oportet adorare. Qui sunt ergo hi spirituales montes, & colles, ut postmodū consequenter agnoscamus sponsus qui Deus, ac per hoc, & spiritus est, quales, & cuiusmodi dabat saltus in illis vel super illos? Si illos putamus in quibus euā-
Mat. 18. gelium refert olim fuisse relictas nonaginta nouem oues, cum pius pastor earum venit vnam in terris quærere quæ perierat nihilominus, & adhuc in obscuro res est, & intellectus hęret dū difficile sit inuenire spirituales illas

illas & supercœlestes beatitudines (nam ipsę sunt sine dubio quæ ibi memoratę sunt oues) quos vel quales alios habeant spirituales similiter montes vel colles ad habitandū pascendumve in illis. Veruntamen si non in veritate aliqui essent, veritas hoc non dixisset. Sed neque propheta longe ante de ciuitate superna Hierusalem protulisset, quia fundamenta eius sint in montibus sanctis, si non vere inibi essent montes sancti. Denique quòd cœlestis habitatio sancta illa vere habeat nō modo spirituales, sed, & viuos ac rationales montes collesque, audi Esaiam: Montes, & colles cantabunt coram Deo laudes. Quinam igitur isti, nisi iidem ipsi cœli inhabitatores spiritus, quos dominica voce oues diximus appellatos, ut ipsi sint montes qui oues? Nisi forte absurdum tibi videtur, aut in montibus montes, aut in ouibus oues pasci: & iuxta literam quidem durum sonat, secundum spiritualem autem intelligētiam dulce sapit, si subtiliter aduertamus quomodo utrarunque ouium pastor Dei scilicet sapientia Christus, unum idemque pabulum veritatis aliter in terris, aliter in cœlestibus gregibus suis administret.

psal. 86.a

Esa. 55.d

L

Nam nos quidē mortales homines interim in loco peregrinationis nostrę in sudore vultus nostri comedere panem nostrum necesse habemus, foris illum in labore, & ærūna mendicantes, id est vel a doctis viris, uel à sacris libris, vel certe per ea quæ facta sunt inuisibilia Dei intellecta cōspicientes. Angeli autem in omni plenitudine et si nō à semetipsis, tamen in semetipsis tanta facilitate quanta, & fœlicitate accipiunt, unde & beate uiuunt. Sunt enim omnes docibiles Dei: quod sane electos hominum quandoque assecuturos certa veritate promittitur, & nondum experiri tribuitur fœlicitate secura. Pascuntur proinde in montibus mōtes, uel oues in ouibus, cum sane supernę illæ substantiæ spirituales intra semetipsam de verbo vitæ unde suā beatam perpetuent uitam, affluenter inueniunt, iidem ipsi, & montes, & oues: montes propter plenitudinem vel celsitudinem, oues propter mansuetudinem. Pleni quippe Deo, celsi meritis, cumulati virtutibus, nihilominus tamen erectos vertices tota, & humili obediētia submittunt, & inclinant illius longe supereminentis imperio maiestatis, tanquam oues mansuetissimæ ad nutum sui pastoris per omnia ambulantes, & sequentes eū quocunque ierit. Et in his (secundum prophetam Dauid) vere montibus sanctis tanquam prima omninum creata sapientia, fundamēta ciuitatis domini ab initio firmiter stabilita consistunt: quę utique una est in cœlo, & in terra, licet ex parte peregrinans, & ex parte regnans. Et ex his nihilominus, iuxta Esaiam, tanquam quibusdā vitalibus cymbalis bene sonantibus iugis resonat gratiarū actio, & vox laudis, suaui, & incessabili voce implentibus, quod ex eodem propheta pauloante memorauimus: quia montes & colles cantabunt coram Deo laudes: & itē quod ille alius loquens ad dominum Deū: Beati (ait) qui habitant in domo tua domine, in secula seculorum laudabunt te. Hi ergo (vt ad id recurramus vnde aliquatulū sed ut puto necessarie digressum est) illi sunt montes atque colles in quibus ecclesia vidit cœlestem sponsum mira alacritate salientē, cum ad suos properaret amplexus: nec modo salientem, sed, & transilientem eos Vis tibi hos saltus ex literis prophetarum apostolorumque demonstrem? Non quod nūc omnia quę de hac re apud illos ab ociosis inueniri queunt testimonia replicare incipiam (hoc enim longum est & opus non est) sed ea tantummodo pono quæ breuiter, & apertet astruere videantur, id quod dicitur de sponsi saltibus. Dicit de illo Dauid, quia posuit in sole tabernaculum suum, & ipsa tanquam sponsus procedēs de thalamo suo, exultauit ut gigas ad currendam viam: à summo cœlo egressio eius. En quantum saltum dedit à summo cœlo ad terras. Sane enim non inuenio alibi, vbi in sole posuerit tabernaculum suum, id est, in luce, & in manifesto suā dignatus sit exhibere præsentiā ipse lucis inaccessibilis habitator, nisi utique in terris. Denique in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. In terris inquam palā, quod est in sole posuit tabernaculum suum, corpus videlicet quod de virginis corpore ad hoc sibi aptare dignatus est, ut in eo in se inuisibilis videretur, & sic uideret omnis caro salutare Dei, cū in carne venisset. Saliit ergo in montibus, id est in illis supremis spiritibus, cū ad eos usque descēdit sacramentum à seculis absconditum, & magnum pietatis misterium eis dignanter aperiens. Sed transiens hos superiores atque eminentiores montes, Cherubim scilicet atque Seraphim, necnon dominationes, principatus, & potestats uirtuteque etiam vsque ad

M

psal. 86.a

Esa. 51.b

Psal. 83.a

psal. 18.a

A

Baru. 3.d

Luc. 3

ad inferiorem ordinem angelorum descendere tanquam ad colles dignatus est. Sed nunquid vel in illis remansit? Transiliit & colles. Non enim, inquit, angelos sed semen Abrahæ apprehendit, quod utique angelis inferius est, vt sermo impleretur quem dixit memoratus propheta loquens ita ad patrem de filio: Minuisti eum paulominus ab angelis. Quanquam hoc sane ad commendationem naturę humanæ dictũ possit intelligi, quòd homo ad imaginem & similitudinem Dei conditus ac prædictus ratione instar vtique angeli, modicum tamen distet ab angelo propter corpus de terra.

Heb. 2. d — psal. 8. d — Ibidem.

B Sed audi apostolum Paulum aperte pronunciantem de eo: Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitrabatur esse se æqualem Deo: quia semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, in similitudinem hominũ factus, & habitu inuentus vt homo. Et rursum: Vbi venit (inquit) plenitudo temporis misit Deus filium suum factũ ex muliere, factum sub lege, vt eos qui sub lege erant redimeret. Qui ergo factus ex muliere, factus & sub lege est, proculdubio nõ solum montes, idest maiores superioresque beatitudines, sed etiã minores angelos descendendo transiliit, qui quidem in comparatione superiorum merito collium nomine designantur. Cæterum qui minor est in regno cælorum, maior est quouis carnem portante super terram, etiam si sit ille magnus Ioannes Baptista. Nam etsi sane Deũ hominem fateamur, etiam in homine super omnem principatum & potestatem longe incõparabiliter præeminere, certum tamen quia etsi præit maiestate, sed infirmitate succumbit. Ita ergo saliit in mõtibus, & transilijt colles, cum non solum superioribus, sed & inferioribus spiritibus dignantissime se inferiorem exhibuit. Nec modo illis supernis spiritibus, sed & ipsis qui domos luteas inhabitant, subiectum se exhibuit, transiliens & vincens humilitate etiã hominum humilitatem. Erat denique subditus Mariæ & Ioseph, cũ esset duodennis in Nazareth: & apud Iordanem Ioannis se manibus iam iuuenis inclinauit. Sed & inclinata est dies, nec adhuc omnino de his

Phili. 2. a — Gala. 4. a — Luc. 7. d — Luc. 2. f — Luc. 24. c

C montibus descendere libet. Cæterum si hac vice voluerimus cuncta horum prout delectat explorare amœna, abdita perscrutari verendũ ne aut sermo grata breuitate careat, aut larga excellensque materies debita diligentia festinatione fraudetur. Pausemus proinde hodie iam si placet in montibus istis: quoniam bonum est nos hic esse, vbi à pastore Christo una cum sanctis angelis in loco pascuæ collocari, & iucundius pascimur & vberius. Et nos siquidem oues pascuæ eius. Ruminemus ergo tanquam munda animalia boni pastoris quæ de hodierno sermone tota auiditate glutiuimus, sermone altero residua capituli eiusdem attentius percepturi, largiente sponso ecclesię Iesu Christo domino nostro, qui super omnia est Deus benedictus in secula. Amen.

Mat. 17. a — psa. 22. a — psal. 94. b

Qualiter tantum per montes significantur angeli & homines, & per colles dæmones. Item de triplici timore quo quisque timere debes ne perdas gratiam bene operandi, quã a Deo suscepit. Sermo. LIIII.

SVper eodem capitulo quod hesterno sermone versatum est, dicturus sum alium intellectũ quem hodierno seruaui: vos probate, & eligite potiora. Non est opus superiora repetere, quę excidisse non arbitror in tam breui. Si quo minus tamẽ, scripta sunt vt dicta sunt, & excepta stylo, sicut & sermones cæteri ut facile recuperetur quod forte exciderit. Quapropter accipite alia. Ecce uenit is (inquit) saliens in mõtibus, transiliens colles. Sponsum loquitur: qui profecto tunc in montibus salit, cum missus à patre ad Euangelizandũ pauperibus, angelorum fungi non est dedignatus officio, factus magni consilii angelus, qui Dominus erat. Per se descendit ad terras, qui alios delegare solebat: per se notum fecit Dominus salutare suum: per se in conspectu gentium reuelauit iustitiã suam. Cum itaque omnes iuxta Pauli sententiam, administratorii spiritus sint, missi in ministerium propter eos qui hæreditatem capiunt salutis: qui erat super illos, factus est inter illos tanquam unus ex illis, dissimulans iniuriam, & accumulans gratiam. Sed audi ipsum. Non veni, inquit, ministrari, sed ministrare, & animam meam dare pro multis. Quod quidem cæterorum nemo fecisse inuentus est, vt omnes quotquot ministrasse uisi sunt, ipse deuotis tran-

D — Canti. 2. b — psa. 97. a — Hebr. 1. d — Mat. 20. d

tis transierit fidelibus obsequiis. Bonus minister qui carnem suam in cibum, sanguinem in potum, animam ministrauit in
1.Co.11.b preciũ. Bonus plane qui spiritu alacer, charitate feruens, pietate deuotus, non solum salit in montibus, sed & transiliit colles, id est superat, & uincit alacritate ministran-
Psal.44.b di, utpote quem unxit Deus Deus suus oleo lętitię prę cõsortibus suis. In quo utique singulariter exultauit ut gigas ad currendam uiam. Denique transiliit Gabrielẽ,
E & peruenit ad uirginem, eodem archangelo testante, cum ait: Aue gratia plena, do-
Luc.1.c minus tecum. Quid? Quem modo reliqui
Psal.17.b sti in cœlo, in utero reperis. Quonam modo? Volauit, & præuolauit super pennas uentorum. Victus es, o archangele: transiliit te qui præmisit te. Aut certe saliebat in montibus cum in angelis olim patribus apparebat, quod utique proprietati literæ magis conuenire uidetur. Non enim ait, saliens in montes, sed in montibus, ut ipse in eis videatur salire qui facit, & dat ut saliant, quemadmodum loquitur in prophetis, operatur in iustis, cum illis uerba, & istis opera tribuit. Adde quod aliqui eorum personam eius gerebant, ita ut loqueretur quisque illorum non tanquam angelus, sed tanquam dñs. Verbi gratia. Ille angelus qui cum Moyse loquebatur, dicebat: Non ego domini, sed ego dominus: atque id frequentius iterebat. Saliebat ergo in montibus, id est in angelis, in quibus & loquebatur, & suam hominibus exibebat præsentiam. Ad homines enim saliebat, sed in angelis, non in se. Non in sua natura sed in subiecta creatura. Qui enim salit, de loco ad locum vadit: quod non cadit in Deum. Ergo in montibus, id est in angeli saliebat, qui in se non poterat: & saliebat vsque ad colles, id est patriarchas, & prophetas cęterosque spirituales viros de terra. Sed transiliebat, & colles, cum non solum magis, & spiritualibus viris, sed, & aliquibus de populo etiam, & nonnullis mulieribus
F æque in angelis loqui, & apparere dignatus est. Vel colles dicit aerias potestates, quæ inter mõtes quidem minime iam numerantur, pro eo quod à uirtutum celsitudine defluxerunt per superbiam, nec tamen usque ad humilia uallium, siue ad ualles humilium per pœnitentiam detumescunt. De his arbitror illud dictum in psalmis: Mõtes sicut cera fluxerunt a facie domini. Ipsos itaque tumentes ac steriles colles tanquam medios positos inter montes perfectorum, & ualles pœnitẽtium proculdubio transiliit qui in montibus salit, hisque præteritis, & despectis descendit ad valles, ut ualles abundent frumento. Porro illi è regione æter- psal. 64.c
na ariditate ac sterilitate damnantur, sicut habes prophetæ super illos imprecationem. Nec ros, inquit, nec pluuia descendant su 2. Re. 1.c
per uos. Atque ut noueris quod ad angelos 1. Reg. 17
qui præuaricati sunt, sub figura montium g.
Gelboe ista loquatur, Vbi, inquit, ceciderunt vulnerati multi. Quam multi in his maledictis montibus de exercitu Israel ceciderunt a principio, & quotidie cadunt. De quibus, & habes in eodem propheta, cum dicit domino: Sicut vulnerati dormientes in sepulchris, quorũ non est memor amplius & psal. 87.a
ipsi de manu tua repulsi sunt. Non est ergo mirum si steriles, & infructuosi permanent isti, non montes cœlici, sed aerij colles super quos nec ros, nec pluuia descendit, quippe auctore gratiæ, & benedictionum largitore transiliente eos, & descendente ad ualles, ut cœlesti imbre perfundat humiles qui sunt super terrã, ut fructum afferãt in patiẽtia fructum tricesimum, sexagesimum, & centesimum. Denique uisitauit terram, & inebriauit eam multiplicauit locupletare eam. Terram uisitauit, non aerem quia misericordia domini plena est terra. G
Denique operatus est salutem in medio ter psal. 64.b
ræ nunquid, & in medio aeris? Hoc aduer- psal. 32.a
sum Originem, qui in aere dominũ gloriæ psal. 73.c
denuo pro dæmonibus impudenti crucifigit mendacio, cum huius conscius mysterij Paulus affirmet quod resurgens ex mortuis Rom. 6. b
iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Verũ non solum uisitauit ter- psal. 35.b
ram qui aerẽ transiliuit: sed etiam cœlum dicente scriptura: Domine in cœlo misericordia tua & ueritas tua usque ad nubes. Vsque ad nubes enim cœlum est quod inhabitant sancti angeli, quos non transiliit spõsus, sed salit in eis, ita ut imprimat ipsis duo quædam uestigia pedum suorum misericordiam, & ueritatem. De quibus Domini uestigiis memini me in superioribus sermonibus plenius disputasse. A nubibus verò, & infra dæmonum habitatio est aere isto infimo, & caliginoso, in quibus non salit sponsus, sed transilit illos, & præterit, nec ullum in se retinent Dei transeuntis vestigium. Nam quomodo in diabolo vestras.

ftras eſt, de quo in euangelijs veritatis ſententia extat quod in veritate non ſtetit, ſed
Ioan. 8. f mendax extitit ab initio? Sed nec miſericordem quis dixerit eum, qui nihilominus ab initio homicida fuiſſe eadem ipſa euangelij
Pſa. 112. a veritate conuincitur. Porro autem qualis paterfamilias, tales & domeſtici eius. Pulchre proinde de ſponſo eccleſia pſallens ꝙ in altis habitet, & humilia reſpiciat in cœ-
H lo & in terra, nullam omnino mentionem facit de his qui in aere verſantur ſpiritibus ſuperbis: quoniam Deus ſuperbis reſiſtit,
Iacob. 4. b & humilibus dat gratiam. Videt ergo illum ſalientem in montibus & tranſilientẽ colles, iuxta imprecationem Dauid dicentis:
pſa. 124. a Omnes montes qui in circuitu eius ſunt, id eſt in circuitu Gelboe, viſitet dominus, à Gelboe autem tranſeat. Diabolo nempe (qui per Gelboe deſignatur) hincinde ſunt montes quos viſitat dominus, ſupra angeli, infra homines. In pœnam ſiquidem ſuam locum in aere iſto medium inter cœlum & terrã de cœlo cadens ſortitus eſt, ut uideat & inuideat, ipſaque inuidia torqueatur, ſcriptura dicente: Peccator videbit & ira-
pſa. 111. b ſcetur, dentibus ſuis fremet & tabeſcet. Quàm miſer cum ſuſpicit cœlos, in quibus innumeros mõtes intuetur diuina claritate fulgentes, diuinis laudibus reſultantes, ſublimes in gloria, abũdantes in gratia. Quàm miſerior cum reſpicit terram montes nihilo minus quã plurimos de populo acquiſitionis habentem, fide ſolidos, ſpe excelſos, charitate ſpacioſos, cultos virtutibus, bonorum operum fructibus refertos, de rore cœli tanquam de ſaltu ſponſi quotidianam capientes benedictionem. Cum quanto putamus dolorẽ, & rãcore aſpiciat ille cupidiſſimus gloriæ iſtos in circuitu ſuo tam glorioſos montes, cum ſe & ſuos è regione incultos, tenebroſos, bonis omnibus infœcundos deſpiciat, ita ut ſe ſentiat eſſe opprobrium hominum, & angelorum qui omnibus ex-
I probrat, ſecundum illud in pſalmis: Draco
pſa. 103. e iſte quem formaſti ad illudendum ei. Atq; hoc quia ob ipſorum ſuperbiã tranſilit eos ſponſus, ſaliens in montes qui in circuitu eius ſunt, tanquam fons aſcẽdens de medio paradiſi, irigans uniuerſa, & implens omne
pſal. 35. b animal benedictione. Beati qui torrente uoluptatis huius potari interdum vel raro promerentur, in quibus etſi non continue fluit, ſaltem per horas ſalit aqua ſapientię, & fons vitę, vt fiat in ipſis quoque fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Et quidẽ pſal. 45. a
huius fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei, & ſane perenniter, & affluenter. In noſtros autem montes qui in terra ſunt, utinam interdum facta quaſi inundatione ſaltus dare aliquos non deſpiciat, quibus ſufficienter irrigati, nobis quoque qui valles ſumus, ſtillare vel raras guttulas poſſint, ne omnino aridi, & ſteriles remaneamus. Miſeria, & egeſtas, & omnino fames valida in regione illa, quæ nullis vnquam iſtiuſmodi vel ſaltibus, vel inſtillationibus humectatur, preterfluente illam fonte ſapientię Et quia non habuerunt, inquit ſapientiam perierunt propter ſuam inſipientiam.

Ecce venit is ſaliens in montibus, tranſiliens colles. Ad hoc ſalit vt tranſiliat, qui Canti. 2. b
non vult ad omnes pertingere. Neque .n. in omnibus beneplacitum eſt Deo, fratres ſi iuxta ſapientiam Pauli ſcripta ſunt iſta ad correctionem noſtram, obſeruemus ſponſi 1. Cor. 10. c
diſcretos, & circumſpectos ſaltus, quemadmodum videlicet tam apud angelos quam apud nos, & in humiles ſaliat, & ſuperbos tranſiliat. Siquidem excelſus dominus, & humilia reſpicit, & alta à longe cognoſcit. Hæc pſa. 137. b
K
inquam, attendamus, quo cauti ſimus ſpõſi nos ſalutiferis ſaltibus præparare, ne veluti à montibus Gelboe forte tranſeat, & à nobis, ſi indignos nos ſua viſitatione conſpexerit. Quid ſuperbis terra, & cinis? Et de angelis tranſilit dominus execrans eorum ſuperbiam. Ergo repudiatio angelorum fiat emendatio hominum: ſcripta eſt enim ad ipſorum correctionem. Cooperetur mihi in Pſa. 57. b
bonum etiam diaboli malum, & lauem manus meas in ſanguine peccatoris. Qualiter? inquis. Audi Superbo certe diabolo horrẽda, & formidoloſa maledictio intorquetur propheta Dauid in ſpiritu dicente de illo ſub typo Gelboe, ut ſupra memoratum eſt. Montes, inquit qui in circuitu eius ſunt, uiſitet dominus a Gelboe autem tranſeat. Sa- pſa. 124. a
ne ego hoc legens referensque oculos in me & intuens diligenter, inuenio me peſte ipſa infectum quam in angelo dominus intantum exhorruit, quatenus propterea declinaret ab eo, cum omnes in circuitu eius mõtes, ſiue de angelis, ſiue de hominibus uiſitationis ſuæ gratia dignaretur: & pauens tremenſque aio ad memetipſum: Si ſic actum eſt cum angelo, quid de me fiet terra, & cinere? Ille in cœlo intumuit, ego in ſterquilinio. Quis non tolerabiliorem in diuite ſuperbiã

quam

quam in paupere ducat? Væ mihi. Si tam
dure in potente illo animaduersum est pro
eo, quòd eleuatum est cor illius, nec ei pro-
fuit, quòd cognata potentibus superbia esse
cognoscitur, quid de me exigendum, & mi-
L sero, & superbo? Denique iam luo pœnas,
iam acerbissime uapulo. Non sine causa sa
ne ab heri, & nudiustertius inuasit me lan-
gor iste animi, & mentis hebetudo, insolita
quædam inertia spiritus. Currebam bene:
sed ecce lapis offensionis in uia, impegi, &
corrui. Superbia inuenta est in me, & do-
minus declinauit in ira à seruo suo. Hinc
ista sterilitas animæ meæ, & deuotionis ino
pia quam patior. Quomodo ita exaruit cor
meum, coagulatum est sicut lac, factum est
Psal. 118.i sicut terra sine aqua? Nec compungi ad
lachrymas queo: tanta est duritia cordis.
Non sapit psalmus, non legere libet, nõ ora
Cant. 2. re delectat, meditationes solitas non inue-
nio. Vbi illa inebriatio spiritus. Vbi men-
tis serenitas, & pax, & gaudium in spiritu
sancto? Ideo ad opus manuum piger, ad ui-
gilias somnolétus, ad iram præceps, ad odiũ
pertinax, linguæ, & gulæ indulgentior, se-
gnior obtusiorque ad prædicationem. Heu
omnes montes in circuitu meo visitat do-
minus, ad me autem non appropinquat.
Num collis non sum ex his quos transilit
dominus sponsus? Nam alium quidem in-
tueor singularis abstinentiæ, alium uero pa
tientiæ admirãdæ, alium autem summæ hu-
militatis, & mansuetudinis, alium multę mi
sericordiæ, & pietatis, illum in contempla-
tione frequenter excedere, hunc pulsare, &
penetrare cœlos orationum instantia, alios-
que in alijs præeminere virtutibus. Hos in-
quã cõsidero, omnes feruentes, omnes deuo
tos, omnes in Christo unanimes, omnes do
M nis cœlestibus, & gratia affluentes, tanquam
spirituales reuera montes qui a domino uisi
tantur, & sponsum in se salientem frequen-
ter recipiunt. Ego autem qui horũ in me in-
uenio nihil, quid me aliud puté quam unũ
de montibus Gelboe quẽ pręteriti in ira, &
indignatione sua ille cæterorũ omnium be
nignissimus visitator? Filioli, hæc cogitatio
tollit extollentiam oculorum, conciliat gra-
tiã, sponsi saltibus pręparat. Hæc ego in me
transfiguraui propter vos, ut & uos ita facia
1.Co. 4.d tis. Imitatores mei estote. Quod nõ de exer
citio dico modo uirtutum, aut morum disci
plina, aut gloria sanctitatis (nec. n. de huius-
modi quicquam mihi temere arrogauerim

imitatione dignũ,) sed volo uos non parce-
re uobis, sed accusare uosmetipsos, quotiens
forte in uobis, uel ad modicum tepere gra-
tiam, uirtutem languescere deprehenditis,
sicut, & ego pro huiusmodi memetipsum
accuso. Hoc facere hominis est qui curio-
sus circunspector est sui, & scrutator viarũ
suarum ac studiorum, atque in omnibus
semper suspectum habet arrogantiæ uitium
ne subrepat. In veritate didici nil æquè ef-
ficax esse ad gratiam promerendam, retinen
dam, recuperandam, quam si omni tempo-
re coram Deo inueniaris non altum sapere,
sed timere. Beatus homo qui semper est pa Prou. 28.c
uidus. Time ergo cum arriserit gratia, time
cum abierit, time cum denuo reuertetur, &
hoc est semper pauidum esse. Succedant vi-
cissim sibi in animo tres isti timores, secun-
dum quod gratia uel adesse dignatur, uel
offensa recedere, seu iterum placata redire
sentietur. Cum adest, time ne non digne
opereris ex ea. Hoc monet Apostolus: Vide- A
te (inquiens) ne in uacuum gratiam Dei reci 2.Cor.6.a
piatis. Et ad discipulum: Noli, inquit, negli 1.Ti.4.d
gere gratiam, quæ in te est. Et de semetipso 1.Co.15.b
dicebat, Quia gratia Dei in me uacua non
fuit. Sciebat homo consilium Dei habens,
redundare in contemptum donantis, donũ
negligere, nec expendere ad quod donatum
est, idque intolerabilem esse superbiam iu-
dicabat, & propterea studiosissimè hoc ma-
lum, & ipse cauebat, docebatque cauẽdum.
Sed rursum latet souea hic, quæ nolo uos la
teat, de qua is ipse superbiæ spiritus tanto
periculosius, quanto occultius (sicut habe-
tis in Psalmo) insidiatur quasi leo in spelun
ca sua. Nam si impedire non præualet actio Psal.9.f
nem, tentat intentionem, suggerens, & sua-
dens quatenus effectum gratiæ arroges ti-
bi: Quod quidem superbię genus longe il-
lo priore intolerabilius esse non ambigas.
Quid enim odiosius illa uoce, qua quidam
dixerunt: Manus nostra excelsa, & non do-
minus fecit hæc omnia? Sic ergo timendũ Deut.32.a
manente gratia. Quid si recesserit? Num
multo magis tunc timendum? Plane multò
magis: quia ubi deficit tibi gratia, deficis tu.
Audi etenim quid dator gratiæ dicat: Sine Ioan.15.a
me (ait) nihil potestis facere. Time ergo
subtracta gratia tanquã mox casurus. Time
& cótremisce deo tibi, ut sentis irato. Time
quia reliquit te custodia tua. Nec dubites
in causa esse superbiam, etiam si non appa-
reat, etiam si tibi nihil conscius sis. Quod

B enim tu nescis, scit Deus, & qui te iudicat,
Iaco 4 b ipse est. Sed nec qui seipsum cõmendat, ille probatus est, sed quẽ Deus cõmendat. Nunquid cõmendat te Deus, cum gratia priuat? Aut nunquid qui humilibus dat gratiã, humani auferet datã? Ergo argumentũ superbiæ, priuatio est gratiæ. Quanquã tamẽ interdũ subtrahi tur gratia siue retrahitur, nõ pro superbia, quę iam est, sed quę futura est: nisi subtrahatur. Habes huius rei euidens documentum de apostolo, qui stimulus carnis suę sustinebat inuitus, non quia extolleretur, sed ne extolleretur. Sed siue iam existens, siue nondum, superbia tamen semper causa egit subtractæ gratiæ. Iam si gratia repropitiata redierit, multo amplius tunc timendum, ne forte contingat recidiuum pa-
Ioan. 5. c ti, iuxta illud in Euangelio. Ecce sanus factus es, uade & amplius iam noli peccare, ne aliquid deterius tibi contingat. Audis recidere, quam incidere esse deterius? Proinde inualescente periculo, inualescat, & metus. Beatus es, si cor tuũ triplici isto timore repleueris, vt timeas quidem pro accepta gratia, amplius pro amissa, longe plus pro recuperata. Hoc fac, & eris hydria in Christi cõuiuio impleta, vsque ad summum, continẽs: nimirum metretas, non binas tantum, sed, & ternas, ut Christi merearis benedictionẽ quæ aquas tuas conuertat in uinum lætitiæ & perfecta charitas foras mittat timorem.
1. Ioa. 4. d Quod dico, tale est. Aqua timor est, quoniã ab æstu refrigerat desideriorum carnalium.
psa. 120. b Initium, inquit, sapientiæ timor domini. Et
C habes. Aqua sapientiæ salutaris potauit illum. Si timor sapientia, & sapientia aqua, timor aqua est. Denique timor domini, in-
Eccl. 15. b quit, fons vitæ. Porro hydria mens tua. Ca-
Pro 34 d pientes, inquit, singulæ metretas binas, vel
Ioan. 2. b ternas. Tres metretæ, timores tres. Et impleuerunt eas, inquit, vsque ad summum. Non unus timor, nõ duo quoque, sed toti tres simul replent, vsque ad summum. Omni tempore time Deum, & ex omni corde tuo, & implesti hydriam tuã, vsque ad summum. Amat Deus integrum munus, affectũ plenũ perfectum sacrificium. Cura proinde nuptijs cœlestibus plenã inferre hydriam, ut de te quoque dicatur, quia repleuit eũ spiritus
Esa. 11. a timoris domini. Qui sic timet, nihil negligit. Vnde nanque negligentia intret in plenitudinẽ? Alioquin quod capere adhuc aliquid potest, plenũ non est. Eadẽ sane ratione non potest simul, & sic timere, & altum sapere. Non est. n. quo ad mittas superbiam, repletus timore domini. Et sic de cæteris vitijs sentiendum, quia necesse est omnia plenitudine timoris excludi. Tunc demum si plene, si perfecte timueris, dabit charitas saporem aquis tuis ad domini benedictionẽ. Sine charitate enim timor pœnam habet. Et quidem charitas vinum, quod lætificat psa. 103. b
cor hominis. Perfecta autem charitas foras mittit timorem, vt ubi aqua fuerat, uinum esse incipiat ad laudem, & gloriam sponsi ecclesiæ Iesu Christi Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen. 1. Ioã. 4. b

Qualiter homo per ueram pœnitentiam potest euadere iudicium Dei. D

Sermo LV.

Similis est dilectus meus capreæ hinnuloque ceruorum. Ex præcedenti uersiculo pendet. Quẽ enim salientem, & properantẽ modo descripserat, consequenter comparat capreæ hinnuloque ceruorum. Apte quidem, quod hoc genus animantium cursu uelox, & saltu agile sit. Porro sermo de sponso est, & sermo sponsus est. Et propheta dicit de Deo, quia uelociter currit sermo eius: sane congruens huic loco, ubi sponsus (qui sermo Dei est) saliens transiliensque describitur, similis proinde factus capreę hinnuloque ceruorum. Et hæc ratio similitudinis. Adde tamen, ne ulla similitudinis ipsius, vel minima proportiuncula uacet, quia caprea quidem non modo cursus pernicitate, sed & acumine visus eminet. Quod utique proprie illam respicit narrationis partem, qua sponsus, non solum saliens, sed & transiliens apparere refertur: quia nisi acuto, & perspicaci intuitu, non posset omnino, præsertim inter currendum, discernere in quos salire, & quos transilire deberet. Alioquin poterat sufficere ad designandam festinantis uelocitatem, de solo hinnulo comparatio. Is quippe rapidiori se ferre noscitur cursu. Nunc uero quoniam sponsus iste, etsi ardenter amans cursim ruere in dilectæ uideatur amplexus, nihilominus tamen gressus, vel potius saltus suos prudenti cõsideratione dirigere nouit, E cautus ubi oporteat figere pedem: oportuit profecto cum hinnulo etiam de caprea similitudinem dari, quatenus & per illũ salientis

Cant. 2. b
psa. 147. a

lientis desiderium, & per hanc eligẽtis exprimeretur iudicium. Christus nẽpe iustus, & misericors saluator, & iudex, & quia amat, uult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem ueritatis venire, & quia iudicat, nouit, qui sunt eius, & ipse, scit quos elegit à principio. Igitur duo hæc bona spõsi, misericordiam scilicet, & iudicium in his duobus animantibus commendata a spiritu sancto nobis interim sentiamus, ut in testimoniũ integritatis, & perfectionis fidei nostræ, nos quoque prophetam imitantes, misericordiam, & iudicium cantemus domino. Ego autem non dubito, & alia de horum natura ab his quidem qui talium curiosi, & gnari sunt, posse monstrari, quę sponso aptari utiliter, & congruenter queant: sed hæc (ut arbitror) sufficere possunt ad dandam rationem adductæ similitudinis. Pulchrè tamen spiritus sanctus non de ceruo, sed de hinnulo ceruorum similitudinem dedit, in quo, & patrum fecit mentionem e quibus Christus secundum carnem, & infantię meminit saluatoris. Vt hinnulus quippe apparuit paruulus qui natus est nobis. Verum tu qui aduentum desideras saluatoris, time scrutinium iudicis, time oculos caprec, time illum qui per prophetam dicit: Et erit in die illa, & ego scrutabor Hierusalem in lucernis. Acuto visu est, nihil inscrutatum relinquet oculus eius. Scrutabitur renes, & corda, ipsaque cogitatio hominis confitebitur illi. Quid tutum in Babylone si Hierusalem manet scrutinium? Puto enim hoc loco prophetam Hierusalem nomine designasse illos qui in hoc seculo uitam, ducũt religiosam, mores supernæ illius Hierusalẽ conuersatione honesta, & ordinata pro uiribus imitantes, & non ueluti hi qui de Babylone sunt, uitam in perturbatione uitiorum scelerumque confusione vastantes. Denique illorum peccata manifesta sunt pręcedentia ad iudicium, & non egent scrutinio, sed supplicio. Mea autem (qui uideor monachus, & Hierosolymita) peccata certe occulta sunt, nomine, & habitu monachi adumbrata. Et idcirco necesse erit subtili ea inuestigari discutione, & quasi admotis lucernis de tenebris in lucem prodi. Possumus afferre aliquid, & de psalmo ad confirmandũ id quod dicitur de scrutanda Hierusalem. Ait nanque sub persona domini: Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo. Vias iustorum (ni fallor) & actus eorum discussurum se, & examinaturum dicit. Verendum ualdè cum ad hoc ventum fuerit, ne sub tam subtili examine multæ nostræ iustitiæ (ut putantur) peccata appareant. Vnum est tamen, si nosmetipsos diiudicauerimus, non utique iudicabimur. Bonum iudicium, quod me illi districto diuinoque iudicio subducit, & abscondit. Prorsus horreo incidere in manus Dei uiuentis. Volo uulti iræ iudicatus præsentari, non iudicandus. Spiritualis homo omnia diiudicat, & ipse a nemine iudicatur. Iudicabo proinde mala mea, iudicabo, & bona. Mala melioribus curabo corrigere actibus, diluere lachrymis, punire ieiunijs, cæterisque sanctæ laboribus disciplinæ. In bonis de me humiliter sentiam, & iuxta præceptum domini seruum me inutilem reputabo, qui quod facere debui, tantum feci. Dabo operam, nec lolia pro granis, nec paleas cum granis offerre. Scrutabor ego uias meas, & studia mea: quo is qui scrutaturus est Hierusalem in lucernis, nihil inscrutatũ in me siue indiscussum inueniat. Neque .n. iudicaturus est bis in idipsum. Quis mihi det ita ad liquidum prosequi, & persequi vniuersa delicta mea, ut in nullo oporteat vereri oculos capreæ, in nullo ad lumen contingat erubescere lucernarum? Et nunc uideor, sed non uideo. Præsto est oculus cui omnia patent, etsi non patet ipse. Erit quando cognoscam sicut, & cognitus sum. At nunc quidẽ cognosco ex parte, non tamen ex parte cognitus: sed ex toto. Vereor aspectum exploratoris illius qui post parietem stat. Hoc enim scriptura addit de illo quem pro [illegible] mine visus capreę assimilauit. En ipse stat, inquit, post parietem respiciens per fenestras, prospiciẽs per cancellos. De quo suo loco videbimus. Hunc ergo uereor occultum occultorum exploratorem. Sponsa nihil ueretur, quia nihil sibi conscia est. Quid denique uereatur amica, colũba, formosa? Nẽpe subinde habes. En dilectus meus, inquit, loquitũ mihi. Mihi nõ loquitũ, & ideo formido aspectũ quoniã nõ habeo testimonium. Tu quid audis de te ò spõsa? Quid tibi loquitũ dilectus tuus? Surge, inquit, propera amica mea, columba mea, speciosa mea. Verum hoc quoque alteri seruabo principio, nec breuitate arctabo ea, quæ diligentiam desiderantia sunt, ne forte, & de hoc reus inueniar, si quo minus uos inueniamini in hac parte ędificatỹ ad intelligẽtiam, & amo-

Marginalia: 1. Ti. 2. b; Ioan. 13. b; Esa. 9. a; Sopho. 1. c; F; Psal. 7. a; Psal. 74. b; 1. Co. 11. g; 1. Co. 2. d; G; Sophe. 1. e; Cant. 2. e; Ibidem; H

rem sponsi ecclesiæ Iesu Christi domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

Quod peccata, & uitia sunt, tanquam parietes medianes inter Deum, & peccatorem. Sermo LVI.

Cant. 2. c N ipse stat post parietem, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. Secundum literã quidem videtur dicere, quia is qui cum saltibus aduentare prospiciebatur, appropiasset, vsque ad contubernium sponsæ, & stans post parietem curiosius introspiceret per fenestras, & rimas, & uerecũde nõ præsumeret sese ingerere. Secundum spiritũ autem appropiasse quidem nihilominus intelligitur, sed alter, ita sane quemadmodum & a cœlesti sponso agi oportuit, & a spiritu sancto dici. Nil quippe, quod vel auctorem dedeceat, uel narratorem, verus & spiritualis intellectus admittet. Ergo appropiauit parieti, cum adhæsit carni. Caro paries est, & appropiatio sponsi, verbi incarnatio. Porro cancellos, & fenestras per quas respicere I perhibetur, sensus (ut opinor) carnis, & humanos dicit affectus, per quos experimentũ cœpit omnium humanarum necessitatum. Esa. 53. b Denique languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Humanis ergo affectionibus sensibusque corporeis pro foraminibus vsus est, & fenestris, ut miserias hominum homo factus experimento sciret, & misericors fieret. Sciebat & ante, sed aliter. Sciebat denique uirtutem obediendi ipse Dominus virtutum, & tamen Heb. 5. c (teste Apostolo) didicit ex his, quæ passus est obedientiam. In hunc modum, & misericordiam didicit, etsi misericordia Domini ab æterno. Docet hoc quoque idem gentium doctor, ubi eum asserit tentatum per Heb. 4. c omnia pro similitudine, absque peccato, ut misericors fieret. Vidésne factum esse, quod erat, & quod nouerat didicisse, & sibi apud nos quæsisse rimas, & fenestras, per quas calamitates nostras diligentius exploraret? Tot autem in nostro ruinoso, & pleno rimarum pariete inuenit foramina, quot nostræ infirmitatis, & corruptionis in suo cor- Cant. 2. c pore sensit experimenta. Sic itaque sponsus post parietem stans, & per fenestras, & cancellos respiciens erat. Et bene stans, quia solus reuera in carne stetit, qui carnis peccatũ non sensit. Possumus, & hoc fideliter sapere quia stetit per diuinitatis potentiã, qui per carnis infirmitatem occubuit, dicente ipso. Spiritus quidem promptus est, caro autem Mat. 26. d infirma. Ego autem puto etiam illud huic sententiæ suffragari, quod sanctus Dauid in hoc mysterio, utpote propheta domini, & prophetans de dño loquebat, & quidẽ Moy K sen loquens, sed dominũ intuens. Ipse. n. uerus est Moyses, qui uere per aquã uenit, & non in aqua tantum, sed in aqua & sanguine. Ait itaque memoratus propheta. Dixit psa. 105. d ut disperderet eos (patrem si quidẽ loquebatur) si non Moyses electus eius stetisset in cõfractione in conspectu eius, ut auerteret irã eius ne disperderet eos. Quonã modo quæso, Moyses stetit in confractione? Quemadmodũ inquam, aut stetit, si confractus est: aut si stetit, quomodo cõfractus est? At ego tibi ostendo si uis qui uere stetit in confractione. Ego aliũ noui neminẽ, qui hoc potuerit nisi dñm meum Iesum, qui certe in morte uiuebat, qui corpore fractus in cruce diuinitate stabat cũ patre, in uno nobiscum supplicãs, in altero cũ patre propitians. Et stabat post parietẽ, dum quod iacebat in illo manifestum erat in carne, & quod stabat in ipso, quasi post carnẽ latebat, sane vnus idéque homo manifestus, & Deus absconditus. Sed & unicuiq. nostrũ, qui desideramus aduentum ipsius, puto illum nihilominus post parietem stare, dum corpus hoc nostrũ quod certe peccati est, abscondat interim nobis faciẽ eius, & præsentiam intercludat. Denique quãdiu sumus in hoc corpore, in- 2. Co. 5. d quit, peregrinamur a domino. Non quia in corpore, sed quia in corpore hoc, quod utique de peccato est, & sine peccato non est. Et vt scias quoniam obstant non corpora, Esa. 59. a sed peccata, audi scripturã. Peccata nostra, inquit, separant inter nos, & Deum. Et uti- L nã unus mihi tantũ obstet paries corporis, solũque obicem pariat, id quod est in carne peccatum, & non multę intersint maceriæ uitiorum. Vereor. n. ne etiam pręter illud, quod in natura est, quã plurima de propria iniquitate adiecerim, quorũ a me interiectu nimiũ elongauerim spõsum, ita ut si uerum dicere uelim, post parietes magis mihi illũ stare fatear, nõ post parietem. Sed dico hoc planius. Sponsus quidẽ æqualiter, atque indifferẽter pñto ubique est, diuinę utiq. pñsentia maiestatis, & magnitudine virtutis suæ. Gratiæ tñ exhibitione, seu inhibitione quibusdam

busdam longe quibusdã prope esse dicitur angelorum duntaxat, & hominum, id est ra
Psal.118. b tionalium creaturarum. Denique longe a
Psal.9. d peccatoribus salus. Et sanctus Dauid nihilo minus dicit: Vt quid Domine recessisti longe? Cæterum à sanctis pia dispensatione ad tempus, & non ex toto, sed iuxta aliquid aliquando longe se facit. Peccatoribus autem
Psal.73. a de quibus dicitur: Superbia eorum ascendit
Psal.9. c semper, & item: Inquinatæ sunt viæ illorum in omni tempore: semper ualdeque longe est, atque in ira hoc, & non in misericordia. Quamobrem orat ad Deum sanctus,
Psal.26. e & ait: Ne declines in ira a seruo tuo. Sciens quia, & in misericordia potuerit declinare. Prope est ergo dominus sanctis, & electis suis etiam cum longe esse uidetur, & non æqualiter omnibus, sed alijs minus, pro meritorum diuersitate. Nam etsi prope est do-
M minus omnibus inuocantibus eum in ueritate, & iuxta est his qui tribulato sunt corde, non tamen omnibus forsan ita, ut dicere possint, quia ipse stat post parietem. Sponsæ uero quam prope est, quæ uno tantum pariete diuiditur? Propterea cupit dissolui, & rupto medio pariete cum illo esse, quẽ post parietem esse confidit. Ego autem quoniam
Psal.33. d peccator sum, dissolui non cupio, sed formido, sciens quia mors peccatorum pessima. Quomodo non pessima mors, ubi non subuenit uita? Formido exire, & in ipso contremisco portus ingressu dum non confido prope assistere qui excipiat exeuntem. Quid enim? Securéne exeo si non dominus custodiat exitum meum? Heu ero ludibrio dæmonum intercipientum me, non assistente qui redimat, neque qui saluum faciat. Nil tale verẽdum erat animæ Pauli, cui ab aspectu, & amplexu dilecti vnus tantummodo paries obsistebat, videlicet lex peccati, quã inueniebat in membris suis. Ipsa est carnis concupiscentia, qua carere omnino non potuit donec in carne fuit. Hoc sane uno interiecto pariete non longe peregrinabatur a domino.

Rom.7. d Vnde, & optabat clamans: Quis me liberauit de corpore mortis huius sciens se mortis compendio continuò ad uitam peruenturum. Hac ergo Paulus se fatebatur una lege teneri, scilicet concupiscentia, quam carni suæ immorabiliter insitam tolerabat inuitus. De cætero nihil, inquit, mi-
1.Cor.4. a hi conscius sum. Verum quis similis Paulo, qui non uidelicet huic interdum consentiat concupiscentiæ ad obediendum peccato? Nouerit proinde is, qui paccato consenserit, & alterum sibi se opposuisse parietem, ipsum utique prauum illicitumque consen- A
sum: nec potest gloriari qui huiusmodi est, quia stet sibi post parietem sponsus quando iam parietes intersint, non paries. Multo minus si consensus uenerit ad effectum, cum tertius quoque iam paries sponsi arceat impediatque accessum: actus uidelicet ipse peccati. Quid si & consuetudo forte peccatum in usum, aut usus etiam in contemptum, perduxerit? sicut scriptum est: Impius cum uenerit in profundum ma- Pro. 18. a
lorum, contemnit. Nonne si ita exieris milies ante a rugientibus præparatis ad escã poterit deuorari, quam peruenire ad sponsum non uno siquidem iam, sed tanta a te parietum numerositate interclusum? Primus, concupiscentia. Secundus, consensus. Tertius, actus. Quartus, consuetudo. Quintus contemptus. Cura ergo concupiscentiæ priori totis resistere uiribus, ut non pertrahat in consensum, & omnis deinceps malignitatis fabrica euanescit, nec est omnino quod sponsum prohibeat appropinquare tibi præter solum parietem corporis, quatenus gloriari possis, & tu, dicens de illo: quia en ipse stat post parietem nostrum. Sed & hoc tibi tota uigilantia prouidendum, ut apertas semper inueniat fenestras & cancellos quosdam confessionum tuarũ, per quos te intus benigne respiciat: quoniam respectus eius, profectus tuus. Aiunt cancellos angustiores esse fenestras, quales utique hi qui libros describunt, aptare sibi solent ad recipiendum lumen paginis. Vnde, & puto cancellarios eos appellari, qui, chartis conscribendis ex officio deputãtur. Cum ergo sint duo genera compun- B
ctionis: unum in mœrore pro nostris excessibus, alterum in exultatione pro diuinis muneribus, quotiens sane eam, quæ sine angustia cordis minime fit, peccatorum scilicet meorum facio confesionem: uideor mihi cancellum, id est angustiorem aperire fenestram. Nec dubium quin libenter per istam respiciat is qui stat post parietem pius explorator: Quia cor contritum, & humiliatum Deus non despiciet. Denique, & hortatur ad hoc ipsum: Dic tu (inquiens) Esa.43. d
iniquitates tuas, ut iustificeris. Quòd si interdũ corde dilatato in charitate, ero cõsideratione diuinæ dignationis ac miserationis

libet animum laxare in vocem laudis, & gratiarum actionem: puto me non iam angustam, sed amplissimam stanti post parietem sponso aperire fenestram, per quam (ni fallor) tanto libentius respicit, quanto amplius sacrificium laudis honorificat eum. Ad manum est de scripturis utranque hanc approbare confessionem, sed scientibus ista loquor, & non estis superfluis onerandi, qui uix necessarijs indagandis sufficitis. Tanta quippe sunt sacramenta epithalamij huius, & laudum præconia, quæ in eo decantantur ecclesiæ, & sponso eius Iesu Christo Domino nostro, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

De visitationibus Domini, quæ fiunt animæ sibi recte vacanti: & quid per Martham, Lazarum, & Mariam significatur. Sermo LVII.

C Cant.2.c IN dilectus meus loquitur mihi. Videte processus gratiæ, & dignationis diuinæ animaduerti te gradus. Attendite sponsę deuotionem, atque solertiam, quam vigili, vtique oculo sponsi obseruat aduentum, & deinceps ipsius omnia intuetur. Venit ille, accelerat, appropiat, adest, respicit, alloquitur, & nihil horum momentorum spõsæ industriam effugit, anticipátve notitiam. Venit in angelis, accelerat in patriarchis, appropiat in prophetis, adest in carne, respicit in miraculis, alloquitur in Apostolis. Vel sic: Venit affectu, & studio miserendi, accelerat subueniendi zelo, appropiat humiliãdo semetipsum, adest præsentibus, prospicit in futuros, loquitur docens, & suadens de regno Dei. Sic ergo est aduentus sponsi. Benedictiones, & diuitiæ salutis cum eo, & vniuersa, quæ de ipso sunt, affluunt delicijs, redundantia certe iucundis, ac salutaribus sacramentis. Porro quæ amat, uigilat, & obseruat, & beata, quam dominus inuenerit ut Luc.12.c gilantem. Non transibit illam, nec præteribit ab ea, sed stabit, & loquetur ei, loqueturque amatoria, siquidem vt dilectus. Sic quippe habes. En dilectus meus loquitur mihi. Bene dilectus qui uenit amatoria lo- Canti.2.c cuturus, non autem increpatoria. Neque.n. de illis est qui a domino merito arguuntur, ꝙ faciem cœli diiudicare nossent, tempus uero aduentus eius minime cognouissent. Hæc nanque tam solers, & prudens ac bene uigilans, & uenientem a longe prospexit, & salientem pro festinatione aduertit, & transilientem superbos, ut humili sibi per humilitatem propinquaret, vigilantissime obseruauit, & demum cum iam staret, & occultaret se post parietẽ, nihilominus præsentem agnouit, sed & respicientem per fenestras cãcellosque persensit, & nunc pro remuneratione tantæ deuotionis, & religiosæ solicitudinis loquentem audit. Sane enim si respexisset, & minime locutus fuisset, suspectus poterat esse ille respectus, ne forte magis indignationis foret, quam dilectionis. Denique respexit Petrum, & non fecit ei verbũ. Et ideo fortassis fleuit ille, quod respiciens se, tacuerit. Hęc autem quoniam post aspectum meruit, & affatum: non modo non flet, sed & gloriatur præ lætitia clamans. En dilectus meus loquitur mihi. Vides intuitum Domini, cum in se semper maneat idem, non tamen eiusdem semper efficaciæ esse, sed conformari meritis singulorũ quos respicit, & alijs quidem incutere metum, alijs uero magis consolationem, & securitatem afferre? Denique respicit terram, & facit eam tremere: cum è regione respexerit Mariam, & infuderit gratiam. Respexit (ait) humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicẽt omnes generationes. Non sunt hæc uerba plorantis, aut trepidantis, sed gaudentis. Respexit similiter hoc loco sponsam, & nec tremuit illa, nec fleuit instar Petri, quia non sapiebat terram sicut ille. Dedit uero lætitiam in corde eius, affatu testificãs quo eam respexerit affectu. Denique verba, quę loquitur, audi quam non indignantis sint, sed amantis. Sequitur. Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & ueni. Fœlix conscientia, quæ de se ista meretur audire. Quis putas in nobis est adeo uigilans, & obseruans tempus visitationis suæ, sponsumque aduentantem ita per singula eius momenta diligẽter explorans, ut cum uenerit, & pulsauerit, confestim aperiat ei? Non enim sic ista de ecclesia referuntur, ut non singuli nos, qui simul ecclesia sumus, participare his eius benedictionibus debeamus. Etenim in hoc generaliter omnes, atque indifferenter uocati sumus, vt benedictionẽ hæreditate possideamus. Vnde & audebat dicere ad dominum quidam. Hæreditate acquisiui testimonia tua in æternum, quia exultatio cordis mei sunt. Illa puto hæreditate, qua se esse præsumebat

D Ibidem. Luc.22.g Luc.1.e E Canti.2.c Luc.12.c Psa.118.c

præsumebat filium patris sui qui est in cœlis. Porrò si filium, & hæredem: hæredem Dei, cohæredem autem Christi. Magnam uero rem gloriatur se acquisiuisse hæreditate ista, testimonia domini. Vtinam ego de me, uel unum meruerim tenere testimoniũ dñi: quia is non in uno, sed in multis exul-
Ps.118. b tat testimonijs. Denique ait iterum: In uia testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuitijs. Et reuera quid diuitiæ salutis, quid deliciæ cordis, quid animæ uera, & cauta securitas, nisi domini atte-
2.Co.10.d stationes? Non enim, inquit, qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem
F Deus commendat. Vt quid nos hactenus adhuc fraudamur commendationibus seu attestationibus his diuinis, & paterna hæreditate priuamur? Quasi minimè, & nos uoluntarie genuerit uerbo ueritatis, sic in nullo nos meminimus ab illo taliter commendatos, nec ulla de nobis assecutos testimo-
Rom. 8. c nia eius. Vbi est quod Apostolus dicit, quia ipse Spiritus Dei testimonium perhibet Spiritui nostro, quòd filij Dei sumus? Quomodo filij, si expertes hæreditatis? Arguit nos pro certo negligentiæ, & incuriæ ipsa inopia nostra. Nam si quis nostrum inte-
Eccl. 39.a gre, & perfecte (iuxta uerbum sapientis) cor suum tradat ad uigilandum diluculo ad dominum qui fecit illum, & in cõspectu altissimi deprecetur, simulque uotis omnibus stu-
Esa. 4. a deat (secundum Esaiam prophetam) para-
Psal.24. c re uias domini, rectas facere semitas Dei sui
psal. 15. c cui, cum propheta sit dicere: Oculi mei sem-
Psal.23. a per ad dominum, & quia prouidebam dominum in conspectu meo semper: nonne hic accipiet benedictionem a domino, & misericordiam a Deo salutari suo? Visitabitur profecto frequenter, nec unquam ignorabit tempus uisitationis suæ, quantumlibet is qui in Spiritu uisitat, clandestinus ueniat, & furtiuus, utpote uerecundus amator. Adhuc ergo longe agentem bene uigilans anima sobria mente prospiciet, & deinceps uniuersa comperiet, quæ in dilecti aduentu sponsam tam solerter quam signãter aduertisse monstrauimus: quia ipse ait,
prou. 8. b Qui mane uigilauerint, ad me, inuenient me. Nam & desiderium festinãtis agnoscet: & quando prope, & quãdo præsto iam erit, continuo sentiet, sed & respicientis se oculũ quasi solis radium per fenestras, & rimas pa-
G rietis subeuntem beato oculo cernet, & demum audiet uoces exultationis, & amoris appellata amica, columba, formosa. Quis
Cant. 2.c sapiens, & intelliget hæc, ita ut ea etiam digne abinuicem distinguere, & designare singula queat, ac diffinire ad intelligentiam aliorum? Si a me illud speratur, ego ea mallem ab experto audire, & qui assuetus sit, & exercitatus in talibus. At quoniam quisque qui huiusmodi est, uerecunde magis silentio abscondere eligit, quod silentio percipit, & seruare secretum suum sibi, id sibi tutius arbitratur: dico ego cui ex officio loqui est, nec tacere licet, quicquid illud est, quod de huiusmodi, uel proprio uel alieno teneo experimento, & quod facile experiri plures queunt, sane altiora relinquens apprehendere illa ualentibus. Si igitur admonitus fuero, uel foris ab homine, uel intus a Spiritu detuenda iustitia, & seruãda æquitate: istiusmodi salutaris suasio erit mihi profecto prænuncia imminentis aduentus sponsi, & præparatio quædam ad digne suscipiendum supernum uisitatorem, Propheta hæc mihi
psal. 84 b indicante, dicẽdo quia iustitia ante eum ambulabit. Et item loquitur Deo sic: Iusti-
Psal. 88.c tia, & iudicium, inquit, præparatio sedis tuæ. Nihilominus uero spes eadem arridebit, si sermo insonuerit de humilitate, uel patientia, seu etiam de fraterna charitate, & obedientia deferenda prælatis: maxime autem de sectanda sanctimonia, & pace, & cordis puritate quærenda: quoniam quidem
psal.92. a Scriptura ait, Domum domini decet sancti-
H tudo, & factus est in pace locus eius, & mun-
psal. 75. a di corde Deum uidebunt. Quicquid ita-
Mat. 5. a que siue de his, siue de alijs quibuslibet uirtutibus suggestum animo fuerit, significatio, ut dixi, erit mihi uisitationem domini
Ps. 140. b uirtutum imminere animæ meæ. Sed & si corripuerit me iustus in misericordia, & increpauerit me, idipsum sentiam: sciens quia æmulatio iusti, & beneuolentia iter faciunt ei, qui ascendit super occasum. Bonus occasus, cum ad correptionem iusti stat homo, & corruit uicium, & dominus ascendit super illud, conculcans hoc pedibus, & conterens ne resurgat. Non ergo contemnenda increpatio iusti, quę ruina peccati, cordis sanitas est, nec non & Dei uia ad animam. Sed nec ullus omnino sermo qui ædificet ad pietatem, ad uirtutes, ad mores optimos, negligẽter est audiendus, quoniã, & illic iter quo ostenditur salutare Dei. Quod si sermo gratus uenit, & placidus, quatenus pulso fastidio cũ desiderio audiatur: iã nõ modo ue-

nire sponsus, sed & accelerate, idest, cum desiderio venire credendus est. Illius nanque desideriũ tuum creat, & ꝙ tu eius properas sermonem admittere, inde est, quòd ipse festinat intrare. Non enim nos eum, sed ipse
1. Ioã. 4. b (inquit) prior dilexit nos: Iam & si etiam ignitum eloquium sentis, atque ex eo conscientiam vri in recordatione peccati: recordare tunc de quo scriptura dicit, quia ignis ante ipsum pręcedet: & ipsum prope esse nõ
Psal. 96. a dubites. Denique iuxta est dominus his, qui
Psal. 33 d tribulato sunt corde. Si uero non solum cõpungeris in sermone illo, sed & conuerteris totus ad Dominum, iurans, & statuens custodire iudicia iustitiæ eius: etiam adesse ipsum iam noueris, præsertim si te inardescere sentias amore eius. Etenim vtrunque de illo legis, & ignem videlicet ante ipsum praecedere, & ipsum nihilominus ignem esse. Moyses siquidem de illo dicit, quia Deus
Deut. 4. c ignis consumens est. Differunt autem, ꝙ is qui præmittitur ignis ardorem habet, sed nõ amorẽ: coquens, sed non excoquens, mouens, nec promouens. Tantum ad excitandum præmittitur, & præparandum, simulque ad commonendum, quid ex te sis, quo dulcius sapiat postmodũ, quod ex Deo mox eris. At vero ignis qui Deus est, consumit quidem, sed non affligit, ardet suauiter, desolatur fœliciter. Est enim uere carbo desolatorius: sed qui sic in uitia exerceat vim ignis ut in anima uicem exhibeat unctionis. Ergo in uirtute qua immutaris, & in amore quo inflammaris, Dominum præsentem in-
Psa. 117. c tellige. Nam dextera domini facit uirtutẽ.
Psal. 76. c Non autem fit hęc mutatio dexteræ excelsi
Psal. 38. a nisi in feruore spiritus, & in charitate nõ ficta, ita ut dicat, qui huiusmodi est. Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis. Porro hoc igne consumpta omni labe peccati, & rubigine uitiorum, si iam emundata, ac serenata conscientia, sequatur subita quædam, atque insolita latitudo mentis, & infusio luminis illuminantis intellectum, uel ad scientiam scripturarum, vel ad mysteriorum notitiam, quorum alterum propter nos oblectandos, alterum propter ædificandos proximos recorda
K ri: oculus respicientis proculdubio est iste educens, quasi lumen iustitiam tuam, & iudicium tuum, tanquam meridiem: iuxta illud prophetæ Esaiæ. Orietur (inquit) tanquam
Esa. 58. c sol lux tua, &c. Sed sane non per ostia aperta, sed per angusta foramina is tantæ claritatis radius se infundet stante adhuc duntaxat hoc ruinoso pariete corporis. Erras si aliter speras, ad quantamcunque cordis proficias puritatem, cum ille pręcipuus contemplator dicat. Videmus nunc per speculum, 1. Co. 13. d
& in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Post hunc tantæ dignationis, ac miserationis respectum sequitur vox blande, & leniter diuinam insinuans uoluntatẽ, quæ non est alius, quam ipse amor, qui ociosus esse nõ potest, de his quę Dei sunt solicitans, &
suadens. Denique audit sponsa, ut surgat, & Cant. 2. a
properet, haud dubiũ quin ad animarum lucra. Hoc siquidem uera, & casta contemplatio habet, ut mentem, quam diuino igne uehementer succenderit, tanto interdum repleat zelo, & desiderio acquirendi Deo, qui eum similiter diligant, ut ocium contemplationis pro studio prędicationis libentissime intermittat, & rursum potita uocis, aliquatenus in hac parte tanto ardentius redeat in idipsum, quanto se fructuosius intermisisse meminerit, & item sumpto contemplationis gustu, ualentius ad conquirenda lucra solita alacritate recurrat. Cæterum inter uicissitudines plerunque mens fluctuat, me-
tuens, & uehementer exæstuans, ne forte al- L
teri horum dum suis affectionibus hincinde distrahitur, plus iusto inhæreat, & sic in utrolibet, uel ad modicum a diuina deuiet uoluntate. Et fortasse tale, aliquid sanctus
Iob patiebatur cum diceret. Si dormiero, di Iob. 7. a
co, quando cõsurgam? & rursum expectabo uesperam: hoc est. Et quietus neglecti operis, & occupatus perturbatæ nihilominus quietis me arguo, Vides uirum sanctũ inter fructum operis, & somnum contemplationis grauiter æstuare: & in bonis licet semper uersantem, semper tamen, quasi de malis pœnitentiam agere, & Dei cum gemitu momentis singulis inquirere uoluntatẽ? Vnicũ quippe in huiusmodi remedium, seu refugium oratio est, & frequẽs gemitus ad Deũ, ut quid, quando, & quatenus nos facere uelit, assidue nobis demonstrare dignetur. Habet (ut ego opinor) tria hęc id est prædicationem, orationem, cõtemplationem, in tribus commendata, & designata uocabulis. Etenim merito amica dicitur, quæ sponsi lucra studiose ac fideliter prædicando, consulen-
do, ministrãdo cõquirit. Merito colũba, quę Cant. 2. c
nihilominus pro suis delictis in oratione ge-
mens, & supplicans, diuinã, sibi nõ cessat cõ- Ibidem.
ciliare misericordiam. Merito quoque formosa,

mosa, quę cœlesti desiderio fulgens supernæ contemplationis decorem se induit, horis duntaxat quibus commode, & oportune id potest. Sed, & illud uide si ualeat coaptari huic triplici vnius animæ bono, de tribus videlicet personis illis in domo vna cõmanentibus, amicis utique saluatoris, & ad
M modum familiaribus ei: Marthan loquor
Luc. 10.g ministrantem, & Mariam ua antem, & Lazarum quasi gementem sub lapide, & resurrectionis gratiam flagitantẽ. Hæc dicta sunt pro eo quod sponsa describitur adeo solers, & peruigil in obseruando semitas sponsi, ut minime eam latere possit quando, & in quã ta festinatione ad se veniat, sed & quando longe, & quãdo prope, & quando pręsens sit nulla subitatione præoccupari valeat vt ignoret, & quia proinde meruerit, non solum respici misericorditer, sed & dignãter lætificari amoris vocibus, & gaudere gaudio propter vocem sponsi. Nos quoque ad hæc (quamuis audacter) adiecimus, quòd quæuis etiam de nobis anima si similiter vigilet, similiter & salutabitur vt amica, consolabitur vt columba, amplexabitur vt formosa. Perfectus omnis reputabitur in cuius anima tria hęc congruenter atque opportune cócurrere videbuntur, vt & gemere pro se, & exultare in Deo nouerit, simul & proximorum vtilitatibus potens sit subuenire, placens Deo, cautus sibi, vtilis suis. Sed ad hæc quis idoneus? Vtinam ipsa in vniuersis nobis, etsi non tota in singulis, saltẽ singula in diuersis sicut hodie haberi videntur, longis reseruentur temporibus.
Habemus siquidem Marthan tanquam saluatoris amicã in his qui exteriora fideliter administrant. Habemus & Lazarum tanquam columbam gementẽ nouitios vtique, qui nuper peccatis mortui, pro recentibus adhuc plagis laborant in gemitu suo sub timore iudicij, & sicut vulnerati dormientes in sepulchris, quorũ nemo est memor amplius, sic se non putant reputari, donec ad
Psal. 87.a Christi iussionem sublato pondere timoris
A tanquam præmentis lapidis mole, respirare in spem veniæ possint. Habemus quoque Mariam contemplantem, in illis qui processu longioris temporis cooperante gratia Dei in aliquid melius, & lætius proficere potuerunt, quando iam de indulgentia præsumentes, non tam versare intra se soliciti sunt tristem imaginem peccatorũ, quã
psal. 1.a certe in lege Dei meditari die ac nocte insatiabiliter delectantur, interdum etiam reuelata facie gloriã sponsi cum ineffabili gaudio speculantes, in eandem imaginẽ transformantur de claritate in claritatem tanquã à Domini Spiritu. Iam ad quid sponsam surgere & properare hortetur is qui paulo ante defensare uisus est eam, ne dormiens suscitaretur, alio sermone uidebimus. Adsit ipse vt & huius nobis sacramenti rationem aperire dignetur sponsus Ecclesię Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

Qualiter sponsus hortatur sponsam, id est uiros perfectos ad regimen imperfectorum, & deputatione uitiorum in eis facienda ut uirtutes succrescant.

Sermo. LVIII.

Vrge propera amica mea, colũba mea, formosa mea, & veni. Quis hoc dicit? Absque dubio sponsus. Et nonne ipse Canti. 2.c
est qui paulo ante suscitari dilectã tantopere prohibebat? Quo pacto ergo nunc non B
solum ut surgat: sed vt & accederet iubet? Venit in mẽtem simile quid ex Euangelio. Mat. 26.d
Ea quippe nocte qua dominus tradebatur, cum fatigatos productioribus vigiliis discipulos qui secum erant, dormire demũ ac requiescere pręcepisset, in ipsa hora surgere cogit. Surgite eamus (inquit) ecce ap Ibidem.
propinquat qui me tradet. Nunc quoque Cant. 2. c
similiter uno pene momento, & prohibet suscitari sponsam, & suscitat: Surge (inquiens) & veni. Quid sibi itaque vult tam subita hæc mutatio voluntatis siue consilij? Putamusne leuitate usum sponsum, & aliquid uoluisse prius quod mox noluerit? Minime. Sed agnoscite eas quas uobis supra, si meministis, commendaui, & nõ semel vicissitudines vtique sanctæ quietis, ac necessariæ actionis: & quia non sit in hac uita copia contemplandi, nec diuturnitas ocii, ubi officij & operis cogentior urget, instantiorque utilitas. More igitur suo sponsus ubi dilectam paululum in sinu proprio quieuisse persentit, ad ea denuo quæ vtiliora visa sunt trahere non cunctatur. Non tamen quasi inuitam, nec enim quod fieri vetuit, facere vllatenus ipse. Sed trahi sane a sponso sponsæ, est ab ipso accipere desiderium bonorum operum, desiderium fructificandi spõso, quippe cui uiuere sponsus est

est, & morti lucrum. Et est desiderium vehemens quod eam non tantum surgere, sed & surgere festinanter solicitat. Sic quippe habes: Surge propera, & veni. Nec parũ C confortat quod audit, veni: & non, vade: per hoc se intelligens non tam mitti quam duci, & secundum pariter sponsum esse venturum. Quid enim difficile sibi illo comite reputet? Pone me (inquit) iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me. Item: Si ambulauero in medio vmbrę mortis, nõ timebo mala, quoniam tu mecum es. Non vtique suscitatur præterquam velit, quãdo fit prius ut velit: quod non est aliud nisi sancti quæstus immissa auiditas. Animatur etiam ad opus iniũctum, & de temporis opportunitate redditur alacrior. Tempus faciendi (inquit) ô sponsa, quia hyems transiit, quando operari nemo poterat. Imber quoque qui inũdatione facta operiebat terram, culturas impediebat, & vel rata necabat, vel seri vetabat: is inquam imber excurrit, abiit & recessit. Flores apparuerunt in terra nostra, vernalem profecto temperiem adesse signantes, operandi commoditatem, frugum vicinitatem ac fructuum. Denique subdit vbi, & quid primum operari oporteat. Tempus (inquiens) putationis aduenit. Ad vineas ergo excolendas ducitur. Quæ ut possint vberioribus fructibus respondere colonis, ante omnia necesse est sacramenta sterilia proiici, succidi noxia, putari superflua. Hæc iuxta literam.

Iob 17.a
Isa. 22.e
Cant.2.e
Ibidem.
Ibidem.

Nunc iam videamus quid istiusmodi quasi historico schemate spiritualiter nobis innuatur intelligendum. Et vineas quidem animas esse vel ecclesias, simulque huius rei rationem quęnam sit, dixi vobis iam, & audistis, nec opus habetis iterato audire. Ad has itaque reuisendas, corrigendas, instruẽ D das, saluandas, anima perfectior inuitatur, quæ tamen id ministerij sortita si non sua ambitione, sed vocata à Deo tanquam Aaron. Porro inuitatio ipsa quid est, nisi intima quædam stimulatio charitatis pie nos solicitantis æmulari fraternã salutem, ęmulari decorem domus domini, incrementa lucrorum eius, incrementa frugum iustitię eius, laudem, & gloriam nominis eius?

Psa.25.b

Istiusmodi itaque circa Deũ religiosis affectibus quotiens is qui animas regere, aut studio prædicationis ex officio intendere habet hominem suum interiorem senserit permoueri, totiens pro certo spõsum adesse intelligat, totiens se ab illo ad uineas inuitari. Ad quid? nisi vt euellat, & destruat, & ædificet, & plantet? Verum quoniam operi huic sicut, & omni rei sub cœlo non omne tempus suppetit, & aptum est, addit is qui inuitat, tempus putationis aduenisse. Adesse hoc nouerat qui dicebat. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis, nemini dantes vllam offensionem, vt non uituperetur ministerium nostrum. Vitiosa sine dubio atque superflua, & omne denique quod offendiculum dare, & impedire fructum salutis possit, putare iam, & resecare monebat, sciens quia tempus putationis aduenerit. Ideo, & aiebat fideli cuidam cultori vinearum: Argue, increpa, obsecra: in primo, & secundo horũ putationem, vel extirpationem, in vltimo plantationem indicens. Et hæc quidem sponsus per os Pauli de tempore operandi. Sed audi quid per proprium os de temporum consideratione E sub alio quidem rerum schemate, & nomine cum noua sponsa sit locutus. Nõne vos dicitis (inquit) quia quatuor mẽses sunt, & messis venit? Ecce dico vobis: Leuate oculos vestros, & videte regiones quia albæ sunt iam ad messem. Item: Messis quidem multa, operarij pauci: rogate dominũ messis ut mittat operarios in messem suam. Sicut igitur ibi metendi animarum segetes tempus adesse monstrabat, ita & hic uineas æque intelligibiles, id est animas uel Ecclesias tempus putandi aduenisse denunciat, id forsitan inter utrasque res uolens uocabulorum diuersitate distingui, ut messes plebes, uineas congregationes sanctorum cohabitantiũ intelligamus. Porrò hyemale tempus quod præterijsse significat, ilud mihi designare uidetur cum Dominus Iesus iam non palam ambularet apud Iudeos, eo quod conspirassent aduersus eum, volentes eum interficere. Vnde, & dicebat ad quosdam: Tempus meum nondum aduenit, tempus autem uestrum semper est paratum. Et rursum: Ascendite uos ad diem festũ hunc, ego non ascendam. Ascendit tamẽ postea, & ipse, non palam, sed quasi in occulto. Ex tunc ergo, & deinceps usque ad aduentum Spiritus sancti quo recaluerunt torpentia fidelium corda tanquam igne, quem Dominus ad hoc ipsum misit in terram, hyems fuit. Tu ne negaueris hyemem tunc

2. Co.6.e
Canti.2.e
2.Ti.4.a
Ioan.4.d
Mat.8.d
Ioan.7.a
Ibdem.
Luc.12.fc
Ioan.18.

tunc fuisse, cum Petrus sederet ad prunas non minus gelido corde, quàm corpore? Denique erat frigus, inquit. Magnum re-
F uera frigus cor negantis cõstrinxerat. Nec mirum tamen, cum ignis ab eo ablatus esset. Nam paulo ante nõ paruo feruebat zelo, quippe adhuc igni proximus, qui eua-
Luc. 22. e ginato gladio ne ignem perderet, serui auriculam amputauit. Sed non erat tempus
Mat. 26. c putationis, & ideo audit: Conuerte gladiũ tuum in locũ suum. Erat enim hora & potestas tenebrarum, & quisquis tunc discipulorum leuaret gladium vel ferri vel verbi: aut ferro truncandus erat, & neminem lucraretur, nec quippiam fructus afferret: aut certe timoris gladio ad negandum cogendus, & sic magis ipse periret, iuxta ver-
Ibidem. bum Domini quod subiunxit mox, ita dicens: Omnis qui accipit gladium, gladio peribit.

Quis nẽpe cæterorũ ante pauendam mortis imaginem impauidus staret, trepidante & cedente principe ipso, & qui voce cõfortatoria sui imperatoris fuerat præmunitus & præmonitus alios confortare? Cæterum nec is nec illi sibi adhuc induerant uirtutẽ ex alto, & ob hoc tutum non erat eis exire in vineas, & exerere linguæ sarculum, & gladio Spiritus putare vites, pugare palmites
Mat. 15. e vt fructum plus afferrent. Denique ipse dominus tacebat in passione, & in multis interrogatus non respondebat: factus (iuxta Prophetam) sicut homo non audiens, &
Psa. 37. c non habens in ore suo redargutiones. Di-
Luc. 22. e cebat autem: Si uobis dixero, non credetis mihi: si autem & interrogauero, nõ respõdebitis mihi, sciens tempus putationis non dum aduenisse, nec responsuram prorsus vineam suam impensis laboribus: idest nec si
G dei nec boni operis fructum aliquem relaturam. Quare? Quia hyems erat in cordibus perfidorum, & hyemales quidam maliciæ imbres occupauerant terram, iacta semina verbi suffocare quàm fouere paratiores: sed & cultui vinearum omnem nihilominus impendendam operam frustraturi. Quos uos me nũc putatis dicere imbres? Istosne quos videmus currentes per aera nubes turbulento Spiritu spargere super terram? Non est ita. Sed quot de terra in aerem sursum ferunt homines turbulenti spiritus, ponentes in cœlum os suum, & lingua eorũ transiens in terram, tanquam pluuia amarissima terram ipsam palustrem ac sterilem facit, & tam plantis quàm satis inutilem, nõ quidem his uisibilibus atque corporeis ad nostros utique corporeos usus datis, de quibus nulla plane sicut nec de bobus cura est Deo. Sed quibus? Profecto quæ seuit & plantauit Dei manus & non hominis, quæ & uel germinare vel radicari in fide & charitate poterant, & fructus parturire salutis, si bonis & tẽporaneis imbribus rigaretur. Animæ denique sunt pro quibus Christus mortuus est.

Væ nubibus pluentibus istiusmodi imbres super eas qui lutum faciant, fructum non afferant. Nam sicut sunt & bonæ & malæ arbores ferentes quæque fructus pro sui dissimilitudine differentes, bonæ uidelicet bonos, & malę malos: ita & arbitror nubes & bonas quæ bonos, & malas quæ malos pluant imbres. Et uide ne forte innueret nobis hanc nubium imbriumque H
differentiam, qui dicebat: Mandabo nubi Esa. 5. b
bus meis ne pluant super eam (haud dubiũ quin super uineam) imbrem. Cur putas adiũxisse signanter, Meis, nisi quia sunt & malæ nubes, quæ non sunt eius? Tolle tolle
(inquiunt) crucifige eum. O nubes uolen Ioan. 19. c
tas & turbidas. O imbrem procellosum, ô torrentem iniquitatis, euertere magis quã fœcundare idoneum. Nec minus malus minusue amarus, minori licet impetu proruẽs,
imber ille qui subsecutus est. Alios saluos Luc. 23. d
fecit, seipsum non potest saluum facere? Christus rex Israel descendat nũc de cruce, & credimus ei. Philosophorum uentosa loquacitas non bonus imber est, qui sterilitatem magis intulit terris quàm fertilitatem. Multo magis praua dogmata hęreticorum, mali imbres sunt, quæ pro fructibus spinas producunt & tribulos. Mali imbres etiam traditiones pharisęorum, quos Saluator redarguit, & ipsi nubes malæ. Et nisi existi-
mes me iniuriam facere Moysi, nam bona Eze. 20. d
nubes est illa, non omne quod pluit, uel ipsa bonum tamen dicam, ne illi contradicam qui ait: Dedi illis, id est Iudæis, præcepta non bona, haud dubium quin per Moysen, & iustificationes in quibus non vi-
uent in eis. Literalis illa (uerbi cau- 2. Marc. 7
sa) obseruatio sabbati sonantis requi- a.
em non donantis, indictus sacrificiorum ritus, interdictus porcinæ carnis esus, nonnullorumque similium quæ immunda à Moyse censentur, pluuia est hoc totum ex illa nube descendens: sed nolo

in agrum vel ortum meum quandoque de-
I scendat. Fuerit, sane bona suo tẽpore, post tempus si venerit, non bonam iam censeo. Omnis etiam lenis, & leniter descẽdens pluuia, si sit intempestiua, molesta est. Donec ergo istiusmodi aquæ pestilentes occupauerunt terram, & inualuerunt super eam, tempus suum vineæ non habuerunt, nec fuit quod sponsa inuitaretur ad putãdas vineas. Cæterum illis decurrentibus terra apparuit arida & flores apparuerunt in ea, significantes tẽpus putationis adesse. Quoties quando hoc fuit? Quando putas, nisi cum refloruit caro Christi in resurrectione? Et hic primus, & maximus flos qui apparuit in terra nostra, nam primitiæ dormientium Christus.
1. Co. 15. x Ipse inquam flos campi, & lilium conuallium
Cant. 2. a Iesus, ut putabatur filius Ioseph à Naza-
Luc. 3. r reth, quod intepretatur flos. Is ergo flos
Mat 27. f apparuit primus, non solus. Nam, & multa corpora sanctorum qui dormierant, pariter surrexerunt, qui veluti quidam lucidissimi flores simul apparuerũt in terra nostra. Denique venerunt in sanctam ciuitatem, & apparuerunt multis. Flores etiam fuerunt qui primi crediderunt de populo, primitiæ sanctorum. Flores eorum miracula instar florum producentia fructum fidei. Nam postquam ille infidelitatis imber aliquantulum vel ex parte abiit, & recessit secuta mox est pluuia voluntaria quã segregauit Deus hæreditati suæ & flores apparare cœperunt.
psal. 84. b Dominus dedit benignitatem, & terra no-
Act. 2. g. stra dedit flores suos, ita ut vna Die tria mi-
& 4. a lia, in alia quinque milia de populo crede-
K rent, adeo in breui creuit florum numerus, id est credentium multitudo. Et non potuit gelu malitiæ prȩualere aduersus flores qui apparebant, nec præripere (ut assolet) fructũ vitæ quam promittebant. Nam cum omnes qui crediderant, induerentur virtute ex alto: surrexerunt ex eis homines qui minas hominũ cõtempserunt, fortes in fide, passi
1. Pet. 5. c sunt quidem quã plurimos contradictores, sed non cesserunt, neque subterfugerũt quo minus, & facerẽt & annunciarẽt opera Dei.
psa. 125. a Nam iuxta illud in psalmo spiritualiter qui-
& 106. d dem, & seminauerũt agros, & plãtauerunt vineas, & fecerunt fructum natiuitatis. Pro cessum temporis tempestas sedata est, & pace reddita terris creuerunt vineæ, & propagatæ, & dilatatæ sunt, & multiplicatæ super numerum. Et tunc demum sponsa ad vineas inuitatur, non quidem ad plantandum, sed ad putandum quod plantatũ iam erat. Opportune quidem, nam id opus pacis tẽpus requirebat. quando etenim persecutionis tempore id liceret? Alioquin sumere psa. 149. b
in manus gladios ancipites, facere uindictã in nationibus, increpationes in populis, alligare reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis, & facere in eis Ibidem.
iudicium conscriptum: hoc quippe putare uineas est. Hæc inquam omnia uix uel pacis tempore actitantur in pace: Et de his satis. Poterat etiam finiri sermo, si prius quẽque uestrum iuxta morem meum de sua uinea monuissem. Quis enim ita ad unguem omnia à se superflua resecauit, ut nil se habere putet putatione dignum? Credite mihi, & putata repullulant, & affugata redeunt, & L
reaccenduntur extincta, & sopita denuo excitantur. Parum est ergo semel putasse, sæpe putãdum est, immo si fieri possit semper quia semper quod putari oporteat (si non dissimulas) inuenis. quantumlibet in hoc corpore manens profeceris, erras si uitia putas emortua, & non magis suppressa. Velis nolis intra fines tuos habitat Iebuleus subiu- Iudic. 1. e
gari potest, sed non exterminari. Scio (inquit) quia non habitat in me bonum: parum est nisi, & malum inesse fateatur. Rom. 7. a
Ait, Non quod volo bonum hoc ago, sed quod odi malum illud facio. Si autẽ quod odi illud facio, iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Aut te ergo si audes præfer apostolo (nempe ipsius ista uox est) aut fatere cum illo te quoque vitiis non carere. Mediũ denique uitiorum uirtus tenet, ac proinde sedula eget non solum putatione, sed incircuncisione. Alioquin verendum ne circunquaque a lambentibus vel potius à rodẽtibus vitijs illa dum nescis paulatim elangueat, aut si supercreuerint, suffocetur. Vnum in tanto discrimine consilium est, obseruare diligenter, & mox vt renascentium capita apparebunt, prompta seueritate succidere. Non potest virtus cum vitiis pariter crescere. Ergo ut illa vigeat, illa crescere non sinantur. Tolle superflua, & salubria surgunt, vtilitati accedit quicquid cupiditati demis. Demus operam putationi. Putetur cupiditas ut virtus roboretur. Nobis fratres, putationis semper est tempus, sicut semper est opus. Confido enim quia nobis hyems iam transiit. Scitis quam hyemem dicam? Timorem il- M
lum qui non est in charitate. qui cũ omnes Canti. 2. e
inuiet

initiet ad sapientiam, neminem cōsummat: quoniam superueniens charitas extundit illum tanquam hyemem æstas. Aestas .n. charitas est. Quæ si iam venit, immo quia venit (sicut iustū est mihi sentire de vobis) siccauerit necesse est omnem hyemalē imbrem, omnem videlicet anxietatis lachrymam, quam amara recordatio peccati, & timor ante extorquebat iudicij. Itaque (ꝙ non dubius dico) etsi non de omnibus vobis profecto de pluribus hic iam imber abiit & recessit. Nam, & flores apparent, indices pluuiæ suauioris. Habet, & æstas pluuias suas suaues, & vberes. Quid dulcius lachrymis charitatis: Flet quippe charitas, sed ex amore, non ex mœrore. Flet ex desiderio. Flet cum flentibus. Tali imbre non ambigo rigatos vberius actus obedientiæ vestrę, quos lætus intueor, non murmure tetros, non tristitia subobscuros: sed quodā spirituali gaudio iucundos, & floridos. Sic sunt ac si semper flores gestetis in manibus: Ergo si hyems transiit, imber abiit, & recessit, si demum flores apparuerunt in terra nostra, & subinde quædam spiritualis gratiā vernalis temperies tempus putationis indicit, quid restat nisi vt de cætero toti incumbamus huic operi tam sancto, tā necessario? Thre. 3.c Scrutemur (iuxta prophetam) vias nostras & studia nostra, & in eo se quisque iudicet profecisse: non cum non inuenerit quod reprehendat, sed cum quod inueneret reprehendet. A Tunc te non frustra scrutatus es, si rursum opus esse scrutinio aduertisti. Et totiens non te fefellit inquisitio tua, quotiēs iterandam putaueris. Si autē semper hoc cum opus est facis, semper facis. Semper ergo opus esse tibi memineris superni auxilij, & misericordiæ sponsi ecclesiæ Iesu Christi domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

De gemitibus animæ suspirantis ad cælestem patriam. & de commendatione castitatis & viduitatis. Sermo LIX.

Cant. 2.e Vox turturis audita est in terra nostra. Minime iā dissimilare queo ꝙ ecce secundo is qui de cœlo est de terra loquitur. Vtique tam dignanter, tā socialiter, quasi unus Ibidem. è terra. Sponsus est ille. Qui cum premiteret flores apparuisse in terra, adiunxit, nostra: & nunc nihilominus vox (inquit) turturis audita est in terra nostra. Ergone ratione carebit Deo quidem tam insueta (ne dicam indigna) locutio? Nusquam) ut opinor) de cœlo sic locutum reperies nusquā alibi de terra. Aduerte igitur quantæ suauitatis sit, Deum cœli dicere in terra nostra. Quique terrigenæ, & filij hominum audite: Magnificauit dominus facere nobiscum. Ps. 125.a Multū illi cum terra, multū cum sponsa quā de terris sibi asciscere placuit. In terra (inquit) nostra. Non plane principatum sonat vox ista, sed consortium, sed familiaritatē. B Tanquam sponsus hoc dicit, non tanquam Dominus. Quid? Conditor est, & consortem se reputat. Amor loquitur, qui dominum nescit: Carmen nimirum amoris est, nec aliis hoc quā amatoriis fulciri oportuit. Amat, & Deus, nec aliunde hoc habet, sed ipse est unde amat. Et ideo vehementius, quia non amorem tam habet, quàm hoc est ipsa. Verum quos amat, amicos habet non seruos. Denique amicus fit de magistro: nec enim amicos discipulos diceret, si non essent. Vides amori cedere etiam maiestatem? Ita est fratres, neminem suspicit amor, sed ne despicit quidem. Omnes ex ęquo intuetur qui perfectè se amant, & in seipso celsos humilesque contemperat, nec modo pares, sed unum eos facit. Tu deum forsitan adhuc ab hac amoris regula excipit putas: sed qui adhęret Deo, unus spiritus est. 1. Cor. 6.d Quid miraris hoc? Ipse factus est tanquam vnus ex nobis. Minus dixi non tanquam unus, sed unus. Parum est parem esse hominibus, homo est. Inde terram nostram vendicat sibi, sed quasi patriā non quasi possessionem. Quidni uendicet? Inde illi spōsa, inde substantia corporis. Inde spōsus ipse, inde duo in carne una. Si caro una, cur non, patria una? Ibidem. Cœlum cœli domino (inquit) terram autē dedit filiis hominum. Psa. 113.d Ergo ut filius hominis hæreditat terram, vt dominus subiicit, ut conditor ad ministrat, vt sponsus communicat. Dicendo nempe, in terra nostra, proprietatem pro fecto abnuit, societatem non respuit. Et C hæc pro eo quod sponsus tam benigno usus est uerbo, ut dignatus sit dicere in terra nostra. Nunc cętera uideamus: Vox turturis audita est in terra nostra. Cant. 2.e Et hoc indicium est transactæ hyemis, tempus nihilominus putationis adesse denuntians. Id iuxta literā Alias turturis uox non dulce admodū sonat

sed

ſed ſignat dulcia. Ipſa auicula, ſi emis, non magni: ſi diſcutis, non parui precij eſt. Et vox quidem gementi, quam canenti ſimilior, peregrinationis noſtræ nos admonet. Illius doctoris libenter audio vocem, qui non ſibi plauſum ſed mihi planctũ moueat. Vere turturem exhibes, ſi gemere doceas. Et ſi perſuadere vis, gemendo id magis quàm declamando ſtudeas oportebit. Exemplum ſane tum in aliis multis, tum vel maxime hoc in negocio verbo efficacius eſt. Dabis voci tuæ uocem virtutis, ſi quod ſuades prius tibi illud cognoſceris perſuaſiſſe. Validior operis, quã oris uox. Fac ut loqueris, & non ſolum me facilius emendas, ſed te quoque non leui liberas probro. Non iam pertinebit ad te ſi quis dicat: Alligant onera grauia & importabilia, & imponunt ea in humeros hominũ, digito autem ſuo nolunt ea mouere. *Ma. 23. a*

Rom. 2. c Sed neque illud verearis oportet: Tu qui alios doces, teipſum non doces? Vox turturis audita eſt in terra noſtra.

Donec homines pro Dei cultu mercedem tantum in terra, & tantum terram acceperunt (illam vtique lacte & melle manãtem) minime ſe cognouerunt peregrinos ſuper terram, nec more turturis ingemuerunt veluti patriæ reminiſcentes: magis autem pro patria exilio abutentes, dederunt ſe comedere pinguia, & bibere mulſum. Ita tam diu non eſt uox turturis audita in terra noſtra. Vbi ergo regni cœlorum promiſſio facta eſt, tunc intellexerunt homines ſe non habere hic ciuitatem manentem ſed futuram inquirere tota auiditate cœperunt, & tunc primum manifeſte ſonuit in terra vox turturis. Nam dum ſancta quæque iam anima Chriſti præſentiam ſuſpiraret, regni dilationem moleſte ferret, deſideratam patriam gemitibus & ſuſpirijs à longe ſalutaret: nonne tibi videtur vice ſungi gemebundæ ac caſtiſsimæ turturis quæcunque anima in terris ita feciſſet? Extunc ergo & deinceps vox turturis audita eſt in terra noſtra. Quidni moueat mihi crebras lachrymas & gemitus quotidianos Chriſti abſentia? Dñe ante te omne deſideriũ meũ & gemitus meus à te non eſt abſconditus. Laboraui in gemitu meo, tu ſcis, ſed beatus qui dicere potuit: Lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo. Non ſolum autem mihi, ſed & omnibus qui diligunt aduentum eius, gemitus iſti comperti ſunt. Hoc quippe eſt quod ipſe aiebat. Nunquid poſſunt, inquit, filij ſponſi lugere, quamdiu cum illis eſt ſponſus? Venient autem dies cũ auferetur ab eis ſponſus & tunc lugebunt. Ac ſi diceret: Et tunc vox turturis audietur. Ita eſt Ieſu bone, uenerunt dies illi. Nam & ipſa creatura ingemiſcit & parturit uſque adhuc, reuelationem filiorũ Dei expectans. Non ſolum autem illa, ſed & nosipſi intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei expectantes redemptionem corporis noſtri: hoc ſcientes, quia quandiu ſumus in corpore hoc, peregrinamur a Domino.

(Margin: D — *pſal. 37. b* — *pſal. 6. a* — *ibidem.* — *Matt. 9. b* — *Cant. 2. c* — E — L)

Nec vacui gemitus, quibus è cœlo tam miſericorditer reſpondetur: Propter miſeriam inopum & gemitum pauperum nunc exurgam: dicit dominus. Fuit & in tempore patrum vox iſta gementium, ſed rara & penes quemque ſuus gemitus. Vnde & dicebat quis: Secretum meum mihi, ſecretum meum mihi. Sed & qui aiebat: Gemitus meus à te non eſt abſconditus: profecto monſtrabat abſconditum eſſe qui ſoli Deo non eſſet abſconditus. Et ideo tunc dici non potuit: Vox turturis audita eſt in terra noſtra: quoniam ſecretum adhuc paucorum iam tunc in multitudinem non exiuit. At vbi palam clamatum eſt, Quæ ſurſum ſunt quærite, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens, ad omnes iam cœpit pertinere gemitus iſte turtureus, & vna omnibus eſſe gemendi ratio, quia omnes ſciebant dominum, ſecundum quod in Hieremia legitur: Et cognoſcent me omnes a minimo uſque ad maximum, dicit dominus. Cęterum ſi multi gementes, quid ſibi vult vnius expreſsio?

(Margin: *Eſa. 24. c* — *Pſal. 37. b* — *Cant. 2. c* — *Colo. 2. a* — *Hier. 31. f*)

Vox turturis, inquit. Quare non turturum? Forte apoſtolus id ſoluit, vbi ait. Quia ipſe ſpiritus poſtulat pro ſanctis, gemitibus inenarrabilibus. Ita eſt. Ipſe inducitur gemens, qui gementes facit. *Rom. 8. c*

Et quamlibet multi ſint quos ita gemere audias, vnius per omnium labia uox ſonat. Quidni illius qui ipſam in ore ſingulorum pro quorũque neceſsitatibus ſormat? denique vnicuique datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatẽ. Sua uox quemque manifeſtum facit, & præſentem indicat. Et audi ex Euangelio, quod uocem, habeat Spiritus ſanctus

(Margin: F — *2. Co. 12. a*)

Ioan. 3. d sanctus. Spiritus (inquit) ubi uult spirat, & uocem eius audis, & nescis unde ueniat, aut quo uadat. Et si ille nesciebat qui literam occidentem docebat mortuos, magister mortuus: nos sciamus qui translati de morte ad uitam per uiuificantem Spiritum, certo, & quotidiano experimento, ipso nos illuminâte probamus uota, & gemitus nostros ab ipso uenire, & ad eum ire, illicque inuenire misericordiam in oculis Dei. Quando enim sui Spiritus uocem irritam faceret Deus? At ipse scit quid desideret Spiritus, quia secundum Deum postulat pro sanctis. Nec soli commendant turturem gemitus, cómendat, & castitas. Huius denique merito digna fuit dari hostia pro uirgineo partu. Sic quippe habes: Par turturum, aut duos pullos collumbarum. Et licet alias quidé per columbam Spiritus sanctus soleat designari: tamen quia libidinosa auis est, non decuit offerri eam in sacrificium Domini, nisi ea sane ætate qua nesciret libidinem. Luc. 2. d

At turturis non designatur ætas, quoniá agnoscitur castitas in quacunque ætate. Denique compare uno contenta est: quo amisso, alterum iam non admittit, numerositaté in hominibus nuptiarum redarguens. Nam etsi forsitan culpa propter incontinentiá uenialis est, ipsa tamen tanta incontinentia turpis est. G Pudet ad negocium honestatis rationem non posse in homine, quod natura possit in uolucre.

Cernere enim est turturem tempore suę uiduitatis, sanctæ uiduitatis opus strenue atque infatigabiliter exequentem. Videas ubique singularem, vbique gementem audias, nec unquam in uiridi ramo residentem prospicies, ut tu ab eo discas, uoluptatum uirentia uelut uirulenta uitare. Adde quod in iugis montium, & in summitatibus arborum frequentior illi conuersatio est: ut quod uel maxime propositum pudicitiæ decet, doceat nos terrena despicere, & amare cœlestia. Ex quibus colligitur ꝙ uox sit turturis, etiam prædicatio castitatis. Neque enim à principio uox ista in terris audita fuit, sed magis illa: Crescite, & multiplicamini, & replete terram. Incassum profecto uox illa puducitiæ sonuisset, necdum propalata resurgentium patria: in qua longe fœlicius homines neque nubent neque nubentur, sed sunt sicut angeli Dei in cœlis. Tu ne uoci illi tempus fuisse tunc dicas, cũ maledicto omnis subiacebat sterilis in Iserael, cum patriarchæ ipsi plures simul haberent uxores, cum frater fratris absque liberis defuncti semen suscitare ex lege compellebatur? Gen. 1. c Luc. 20 f

At ubi insonuit ex ore cœlestis turturis cõmendatio illa spadonum qui se castrauerũt propter regnum Dei, & item alterius cuiusdam castissimæ turturis consilium de uirginibus ubique inualuit: tunc primum dici ueraciter potuit, quia vox turturis audita est in terra nostra. Ergo si in terra nostra & flores apparuerunt, & uox turturis audita est: profecto, & uisu ueritas comperta est & auditu. Vox quippe auditur, flos cernitur. Flos miraculum est, ut nostra superior interpretatio habet, quod uoci accedens fructum parturit fidei. Etsi fides ex auditu, sed ex uisu confirmatio est. Sonuit vox, splenduit flos, & ueritas de terra orta est, per fidelium confessionem uerbo signoque pariter concurrentibus in testimonium fidei. Testimonia ista credibilia facta sunt nimis, dum flos uoci, auri oculus attestatur. Audita uisa confirmant, ubi duorum testimonium (auris loquor, & oculi) ratũ fit. Propterea Dominus aiebat. Ite renũciate Ioanni (eius nempe discipulis loquebatur) quæ audistis & uidistis. Canti. 2. c H psal. 84. b psal. 92. a Luc. 7. d

Nec breuius illis nec planius, intimari fidei ualuit certitudo. Eadé sane in breuis etiá uniuersæ terræ persuasio facta est, eodem argumenti compendio. Que audistis (inquit) & uidistis. O uerbum abbreuiatum: attamen uiuum, & efficax. Haud dubius profecto assero, quod auribus oculisque percepi. Intonat tuba salutaris, coruscant miracula & mundus credit. Cito persuadetur quod dicitur, dum quod stupetur, ostenditur. Habes autem, quia profecti Apostoli prędicauerunt ubique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Ma. 16. d

Habes in monte stupenda claritate transfiguratum, & nihilominus superna testificatum uoce. Habes in Iordane similiter, & columbam designantem, & uocem testificátem. Itaque hæc duo ubique pariter uox, & signum ad introducendam fidem ex diuina largitate concurrunt, ut latus ad animá per utrasque fenestras ingressus pateat ueritati. Sequit. Ficus protulit grossos suos. Nõ comedamus ex eis, nec. n. e lui habiles sunt ob immaturitatem sui. Bonarum ficum habent I Canti. 2. c

bent speciem: sed similitudinem, non sapo rem, forte hypocritas designantes. Non abiiciamus tamen, aliàs forsitan his opus habebimus. Alioquin satis per seipsos leuiter, & ante tempus cadent sicut fœnum tecto-
psa. 128. a rum, quod priusquam euellatur exaruit: quod ego de hypocritis dictum reor. Non sine causa tamen in carmine nuptiali eorũ mentio facta est. Erunt sine dubio, etsi nõ esui, usui qualicunque. Multa in nuptijs præter dapes necessarie procurãtur. Ego uero istud adeo minime prætereundum existimo, ut quicquid illud est, inter angustias exterminatum sermonis huius discutere nolim: sed differo in diem alterum, & horam liberiorem. An uero necessarie, uobis tunc experiri licebit: tantum mihi oportunitatem facultatemque obtineant vota uestra ad proferendum quod sentio, in uestram ipsorum ædificationem, in laudem & gloriam spõsi Ecclesiæ Iesu Christi domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

K *De incredulitate Iudæorum, qua compleuerunt mensuram patrum suorum, occidendo Christum.* Sermo. LX.

Cant. 2. e Icus protulit grossos suos. Ex superioribus pẽdet præsens locus: dixerat enim tempus putationis uenisse, tam ex floribus qui iam apparebant, quã ex audita turturis uoce hoc asserẽs. Idipsum adhuc ex grossorum productione affirmat: quia non solum ex floribus & uoce turturis experimentum capitur temporis, capitur & ex ficu. Non enim non est aër indulgentior tunc, cum ficus grossos suos protulerit. Ficus flores non habet, sed pro floribus grossos mittit tempore, quo cæteræ arbores florent. Et quomodo flores apparent & transeunt, ad nihil utiles, nisi quod secuturi fructus quidem prænuncij sunt: ita & grossi oriuntur: sed immature cadunt, & dant locũ maturandis, ipsi minime habiles ad uescendũ. Et hinc ergo (ut dixi) sumit sponsus experimentum temporis, & argumẽtum suasionis, vt non pigritetur pergere sponsa ad vineas: quia non perit opera quæ tempestiua venit. Et litera quidem sic. Quid vero spiritus? Vt plane hoc loco non ficcum intueamur, sed populum: nempe de hominibus cura est Deo, nõ de arboribus. Vere ficus est populus, fragilis carne, paruulus sensu, animo humilis, cuius primi fructus (vt interim nomini alludamus) grossi utique & terreni. Nec enim popularis est studij pri- L
mum quærere regnum Dei & iusticiã eius: Mat. 6. d
sed ut ait Apostolus, cogitare quæ mundi 1. Co. 7. e
sunt, quomodo placeant uxoribus: vel illę uiris. Tribulationem carnis habebunt huiusmodi: sed in nouissimis nõ negamus eos fructus fidei assecuturos, si bonã habuerint nouissimam confessionem, maximeque si carnis opera eleemosynis redemerint. Ergo primi plebium fructus nec fructus sunt, nõ magis quam ficuum grossi. Denique si di- Matt. 3. b
gnos postmodum fructus pœnitentiæ fecerint (non enim prius quod spirituale est: sed quod (animale) dicetur illis: Quem fructum habuistis tunc, in quibus nũc erubescitis? Ego tamen hoc loco non quemuis populum interpretari liberum puto, vnus signanter exprimitur. Neque enim, protulerunt, dixit, quasi de pluribus: sed quasi de una, protulit, inquit, ficus grossos suos, & (vt sentio ego) quæ est plebs Iudæorũ. Quãta in hanc Saluator parabolice in Euãgelio loqui uidetur? ut est illud: Arborem Luc. 13. b
fici habebat quidã plãtatã in uinea sua, &c. Luc. 21. f
Item: Videte ficulneam & omnes arbores. Ioan. 1. g
Et Nathanaeli dictum est: Cum esses sub Mar. 11. b
ficu, uidi te. Et rursum maledicit ficulneæ pro eo, quòd non inuenit in ea fructum. Bene ficus, quæ bona licet patriarcharũ radice prodierit: nunquam tamen in altum proficere, nunquam se humo attollere uolunt, nunquam respondere radici proceritate ramorum, generositate florum, fœcunditate fructuum. Male prorsus tibi cũ tua radice conuenit arbor pusilla, tortuosa, nodosa. Radix enim sancta. Quid ea dignũ M
tuis apparet in ramis? Ficus (inquit) protulit grossos suos. Non hos nobili à radice traxisti semen nequam. Quod in ea est, Cant. 2. e
de Spiritu sancto est, ac per hoc subtile totum ac suaue. Tibi unde hi grossi? Et uere quid nõ grossum in gente illa? Nec actus profecto, nec affectus, nec intellectus: sed nec ritus quem in colendo Deum habuit. Nam actus in bellis, affectus in lucris totus erat, intellectus in crassitudine literæ, cultus in sanguine pecudum & armentorum. At dicit aliquis: Cum istiusmodi grossos non aliquãdo proferre gens illa cessauerit, ergo non aliquando tempus putationis nõ extitit, quia vnũ utrique rei tempus existere prohi-

perhibetur. Non ita est. Dicimus mulierer filios procreasse, non cum parturiunt, sed cũ iam pepererunt. Dicimus, & arbores edidisse flores suos, non cum cœperint florere, sed potius cum desierint. Ita hic quoque dictũ est quia ficus protulit grossos suos, non cũ aliquos edidit, sed cum totos, id est, cum ad finem peruenit editio. Quæris quo tempore istiusmodi complementum illi populo accidit? Cum Christum occidit, tunc completa est malitia eius, iuxta quod ipse eis prædixerat: Implete mensuram patrum vestrorum. Vnde in patibulo traditurus iam spiritum, consummatum est, inquit. O qualem consummationem dedit grossis suis ficus hæc maledicta, & subinde æterna ariditate damnata? O quam sunt nouissimi peiores prioribus? Incipiens ab inutilibus, ad perniciosos peruenit, & venenatos. O grossum uipereumque affectum, odire hominẽ qui hominum, & corpora sanat, & animas salúat. O nihilominus intellectum grossum, & certe bouinum, qui Deum non intellexerunt, nec in operibus Dei. Nimium me fortasse queratur in sui suggillatione Iudæus, qui intellectum illius dico bouinum. Sed legat in Esaia: & plus quam bouinum audiet. Cognouit, inquit, bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui: Israel non cognouit me, populus meus non intellexit. Vides me Iudæe mitiorem tibi propheta tuo? Ego te comparaui iumentis, ille subiicit: Quanquam in sua persona propheta non dixit hoc, sed in Dei, qui Deum se, & ipsis operibus clamat. Et si mihi, inquit, nõ creditis, operibus credite: & si non facio opera patris mei, nolite credere. nec sic tamen euigilant ad intelligendum. Non fuga dæmonum, non obedientia elementorum, nõ uita mortuorum bestialem hãc, & plus quã bestialẽ hebetudinẽ ab eis depellere quiuit. De qua non minus mirabili, quam miserabili cæcitate factum est, ut in illud tam horrendum tamque enormiter grossum facinus proruerint, domino maiestatis iniicientes manus sacrilegas. Extunc itaque dici potuit quia ficus protulit grossos suos, cum iam videlicet legitima illius populi esse cœperunt quasi in exitu super summum, ut nouis (iuxta ueterem prophetiam) superuenientibus uetera proiicerẽtur. Nõ aliter sane quam qũo grossi cadunt & cedũt suborientibus ficubus bonis. Quandiu, inquit, non cessauit ficus producere grossos suos, non te uocaui ò sponsa, sciens non posse vna prodire optimas ficus. Nunc autem productis, qui prius producendi erant, non iam intempestiue te inuito, cum boni ac salutares fructus in proximo esse noscantur, inutiles expuncturi. Nam uineæ, inquit, florentes odorem dederunt, quod nihilominus appropinquantis fructus iudicium est. Hic odor serpentes fugat. Aiunt florescentibus uineis omne reptile uenenatum cedere, loco, neč ullatenus nouorum ferre odorem florum. Quòd uolo attendant nouicij nostri, & fiducialiter agant, cogitantes qualem spiritum acceperunt, cuius primitias dæmones non sustinent. Si sic nouicius feruor, quid erit absoluta perfectio? Perpendatur ex flore fructus, & saporis virtus ex ui æstimetur odoris. Vineæ florentes odorem dederunt. Et in principio quidem sic fuit. Ad prædicationem nouæ gratiæ secuta est nouitas uitæ in his qui crediderunt, qui conuersationem suam inter gentes habentes bonam, Christi erant bonus odor in omni loco. Odor bonus, testimonium bonum. Hoc de bono opere tanquam de flore odor procedit. Et quoniam tali flore, & tali odore inter primordia nascentis fidei fideles animę ueluti quædam spirituales vineæ refertæ apparuerunt, habentes testimonium bonum, & ab his qui foris erant, non incongrue (ut opinor) de ipsis dictum sentimus quia uineæ florentes odorem dederunt. Ad quid? Vt eo sane prouocati etiam quia necdum crediderant, ex bonis operibus illos considerantes glorificarent, & ipsi Deum, atque ita eis odor vitæ ad uitam esse inciperet. Idcirco ergo dedisse odorem non immerito referuntur, qui non suam gloriam, sed aliorum de sua bona opinione, quæsiere salutem. Alioquin poterant more quorundam quæstum æstimare pietatem, uerbi gratia, ostentationis mercedis. At illud esset non dare odorem, sed uendere. Nunc uero quia omnia sua in charitate faciebant, non plane uendiderunt odorem, sed dederunt. Cæterum si vineæ animæ, flos opus, odor opinio est, fructus quid? Martyrium. Et uere fructus uitis, sanguis est martyris. Cum dederit, inquit, dilectis suis somnum, ecce hæreditas domini filij merces fructus ventris. Propemodum dixissem, fructus vitis. Quidni sanguinem vuę dixerim meracissimum, sanguinem innocentis, sanguinem iusti? Quidni mustum rubens probatum, preciosum, pla-

Marginalia (left column): Mat. 23. d; Ioan. 9 f; A; Esa. 1. a; Ibidem.; Ps. 48. c; Ioan. 10. g; Cant. 2. e; Leui. 26. b; B
Marginalia (right column): Canti. 2. e; 2. Cor. 2. d; C; Psa. 126. a

ne de vinea Soreth, torculari passionis expressum? Denique preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius. Hæc pro eo, quod dictum est uineas florentes odorem dedisse. Ita si ad tempora gratiæ hunc locum respicere malimus, aut si placet magis referri ad patres (nam uinea Domini Sabaoth domus Israel est) erit sensus: Christum in carne nasciturum, & moriturum odorauerunt prophetę, & patriarchæ: sed non dederunt, túc ęundem odorem suum, quia non exhibuerunt in carne, quem in Spiritu præsenserút. Non dederunt odorem suum, nec secretum suum publicauerunt, expectantes, vt reuelaretur in suo tempore. Quis sane tunc caperet sapientiam in mysterio absconditam, in corpore non exhibitã? Ita uineæ tunc quidé non dederunt odorem suum. Dederunt autem postea, cú per successiones generationũ nascentem ex se Christũ, secundum carnem partu uirgineo seculis ediderunt. Tunc plane, inquam spirituales illæ uineæ dederunt odorem suum, cum apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris nostri Dei, & cœpit præsentem habere mundus, quem pauci adhuc absentem præsenserant. Vir ille (uerbi causa) qui Iacob tangens, & Christum sentiens. Ecce, inquit, odor filij mei, sicut odor agri pleni cui benedixit Dominus: cum hoc dicebat, habebat delicias suas sibi, nec cuiquam illas communicabat. At ubi venit plenitudo temporis, in quo misit Deus filium suũ factum ex muliere, factũ sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret: tunc prorsus odor ille qui in illo erat sese, ubique sparsit adeo vt a finibus terræ ipsum sentiés clamaret Ecclesia. Oleum effusum nomen tuum: currerentque adolescentulæ in odore olei. Ita ista vinea dedit odorem suum, & eo temporis dederunt, & cęteræ in quibus hic ipse odor uitę extiterat. Quidni dederunt, è quibus Christus, secundum carnem? Dictum est itaque uineas dedisse odorem, siue quia fideles animę bonam de se vbique opinionem spargunt, siue quod palam facta sunt mundo oracula, & reuelationes patrũ, & in omnem terram exiuit odoratus eorũ, dicente Apostolo. Manifeste magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificatũ est in spiritu, apparuit angelis prædicatũ est gentibus, creditũ est mundo, assumptum est in gloria. Mirum uero si nec ficus, nec uineæ istæ aliquid habent, quod mores ędificet. Ego hunc locum arbitror esse, & moralem. Dico autem per gratiam Dei, quæ in nobis est, & ficus nos habere, & vineas. Ficus quidem, qui suauiores in moribus sunt: uineas uero, qui spiritu feruẽtiores. Omnis qui se inter nos communiter socialiterque agit, & non solum sine querela conuersatur inter fratres, sed & multa cum suauitate fruendum se omnibus prębet in omni officio charitatis, quidni illum uicem agere ficus conuenientissime dicam. Qui tamen grossos suos prius protulerit proiecetitque oportet: timorem utique iudicij, quẽ perfecta charitas foras mittit, & amaritudinem peccatorũ, quę uerę confessioni, & infusioni gratię, crebrarumque profusioni lachrymarum cedat necesse est: cęteraque talia instar grossorum præeuntia fructum suauitatem, quę uos quoque per uosmetipsos cogitare potestis. Vt tamen adhuc ego aliquid adijciã de eiusmodi quod occurrit, uidete ne forte etiam, hęc inter grossos deputari possint, scientia, prophetia, linguæ, similiaque. Etenim ista morte grossorum deficere habent, & cedere melioribus, dicente Apostolo, quia & scientia destruetur, & prophetiæ euacuabuntur, & lingue cessabunt. Fidé quoque ipsam intellectus excludet, speique succedat uisio necesse est. Quod enim videt quis, quid sperat? Sola non excidit charitas, sed illa qua Deus toto corde, tota anima, tota uirtute diligitur. Ideo hác minimè grossi annumerauerim, ne ad ficum quidem dixerim pertinere, sed ad uineas. Iam qui uineæ sunt, seueriores nobis, quá suauiores se exhibent in spiritu uehementi agentes, zelantes pro disciplina uicia acerrime corripientes, aptantes sibi cógruentissime uocem illam. Nonne qui oderunt te Domine oderam, & super inimicos tuos tabescebam? Item: Zelus domus tuę comedit me. Et mihi quidem illi in dilectione proximi, isti in dilectione Dei eminere uidentur. Sed libet pausare sub hac uite, & sub hac ficu, Dei proximique obumbrat dilectio. Vtraque teneo, cum te amo Domine Iesu Christe, qui meus proximus es: quoniam homo es, & fecisti mecum misericordiam, & nihilominus es super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

Margin notes: D (at "retur in suo tempore"); ad Tit. 3. b; Gen. 27. d; Gala. 4. a; 1. Ti. 3. d; E (at "sacramentum"); A (at "cogitare potestis"); 1. Co. 13. c; F (at "succedat uisio"); Luc. 10. c; Psal. 138. d; Psal. 68. b

Qualiter

Qualiter ecclesia reperit diuitias diuinæ misericordiæ in foraminibus uulnerum Christi: & de fortitudine martyrum, quam a Christo receperunt.

Sermo LXI.

Cant. 2. e Vrge amica mea, sponsa mea, & ueni. Commendat sponsus multam dilectionem suam iterando amoris voces. Nam iteratio affectionis expressio est, & q rursum ad laborem vinearum solicitat dilectam, ostendit quam sit de animarum salute solicitus;
G Nam uineas animas esse iam audistis. non immoremur superuacue in his, quę dicta sunt. Videte sequentia. Sponsam tamen nusquam (ut memini) in hoc toto opere aperte adhuc nominarat nisi modo cum ad uineas itur, cum uino charitatis appropin-
Ephe. 5. g quatur. Quæ cũ uenerit, & perfecta fuerit,
1. Co. 6. g faciet spirituale coniugium, & erunt duo nõ
Cant. 2. d in carne una, sed in uno spiritu: dicẽte Apo-
Ibidem. stolo: Qui adhæret Deo, vnus spiritus est. Sequitur: Colũba mea in foraminibus petræ, in cauernis maceriæ, ostende mihi faciem tuam, sonet uox tua in auribus meis. Amat, & pergit amatoria loqui. Columbã denuo blandiendo vocat, suam dicit, & sibi asserit propriã: quodque ipse rogari obnixius ab illa solebat, ipsius nunc uersa vice, & conspectũ postulat, & colloquiũ. Agit, ut sponsus: sed ut uerecundus, publicũ erubescit, decernitque frui delicijs suis in loco sequestri, utique in foraminibus petræ, & in cauernis maceriæ. Puta ergo sic dicere sponsum: Ne timeas amica, quasi hæc ad quam te hortamur opera vinearum, negocium amoris impedire seu interrumpere habeat. Erit certe, & aliquis vsus in ea ad id quod pariter optamus. Vineæ sane macerias habent, & diuersoria grata uerecundis. Hic literalis lusus. Quidni dixerim lusum? Quid.n. serium habet hæc literæ series? Ne auditu quidem dignum quod foris sonat, si nõ intus adiuuet spiritus infirmitatem intelligentiæ nostræ. Nec ergo remaneamus foris, ne & turpium
H (quod absit) amorum uideamur lenocinia recensere: afferte pudicas aures ad sermonẽ qui in manibus est de amore, & cũ ipsos cogitatis amantes, non uirũ, & fœminã, sed uerbũ, & animã sentiatis oportet. Et si Christum, & ecclesiã dixero quid est, nisi q ecclesię nomine non una anima, sed multarum unitas, uel potius unanimitas designat. Nec sane foramina petræ, aut cauernas maceriæ, latebras puteus operantium iniquitatem, nequa prorsus suspicio subeat de operibus tenebrarũ. Alius hunc locũ ita exposuit, foramina petræ uulnera Christi interpretans. Recte omnino, nam petra Christus. Bona foramina, quæ fidem astruunt resurrectionis, & Christi diuinitatem. Dominus meus, Ioan. 20. d
inquit, & Deus meus. Vnde hoc reportatum oraculũ, nisi ex foraminibus petræ? In his passer inuenit sibi domum, & turtur nidũ, Psal. 83. a
ubi reponat pullos suos. In his se columba tutatur, & circunuolitantem intrepida intuetur accipitrem. Et ideo ait: Columba mea in foraminibus petræ. Vox columbæ. Cant. 2. d
In petra exaltauit me. Et item. Statuit, in- Psal. 26. b
quit, supra petram pedes meos. Vir sapiens Psal 39 a
ædificat domum suam supra petram, quod Mat. 7. d
ibi nec uentorum formidet iniurias, nec inundationum. Quid non boni in petra? In petra exaltatus, in petra securus, in petra firmiter sto. Securus ab hoste, fortis a casu, & hoc quoniã exaltatus a terra. Anceps est enim, & caducum terrenũ omne. Conuersatio nostra in cœlis sit, & nec cadere, ne deiici formidamus. In cœlis petra, in illa firmitas atque securitas est: Pe- I
tra refugium herinacijs. Et reuera ubi tuta Psa. 103. b
firmaque infirmis securitas, & requies, nisi in uulneribus saluatoris? Tanto illi securior habito, quanto ille potentior est ad saluandum. Fremit mũdus, premit corpus, diabolus insidiatur, non cado: fundatus enim sum supra firmam petram. Peccaui peccatũ grande, turbatur conscientia, sed nõ perturbabitur, quoniam uulnerum domini recordabor. Nempe uulneratus est propter iniquitates nostras. Quid tam ad mortem quod non Christi morte saluetur? Si ergo in mentem uenerit tam potens tamque efficax medicamentum, nulla iam possum morbi malignitate terreri. Et ideo liquet errasse illum Gen. 4. b
qui ait: Maior est iniquitas mea, quam ut ueniam merear. Nisi quòd nõ erat de membris Christi, nec pertinebat ad eum de Christi merito, ut suum præsumeret, suum diceret, quod illius esset tanquam rem capitis membrũ. Ego uero fidenter quod ex me mihi deest, usurpo mihi ex uisceribus domini, quoniam misericordiæ affluunt, nec desunt foramina per quę affluant. Foderunt manus Psal. 21. d
eius, & pedes, latusque lacea forauerunt: & Psal. 80. c
per has rimas licet mihi sugere mel de pe- Deut 32. b
tra, oleũq. de saxo durissimo, id est, gustare

psal. 33. b & uidere quoniam suauis est Dominus. Hier. 29. c Cogitabat cogitationes pacis, & ego nesciebam. Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? At clauis reserans clauus penetrans factus est mihi, ut uideam uoluntatem Domini. Quidni uideam per foramen? Clamat clauus, clamat uulnus quòd uerè Deus sit in Christo mundum reconcilians sibi. K Ferrum pertransijt animam eius, & appropinquauit cor illius, ut non iam non sciat compati infirmitatibus meis. Patet arcanum cordis per foramina corporis, patet magnum illud pietatis sacramentum, patent viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex Luc. 1. g alto. Quidni viscera per uulnera pateant? In quo.n. clarius, quam in uulneribus tuis eluxisset, quòd tu Domine suauis, & mitis, & multæ misericordiæ? Maiorem enim miserationem nemo habet, quam vt animam suam ponat, quis pro addictis morti, & dãnatis. Meum proinde meritum, miseratio Domini. Non plane sum meriti inops quãThre. 3. c diu ille miserationum non fuerit. Quòd si misericordiæ Domini multæ, multus nihilominus ego in meritis sum. Quid enim si multorum sim mihi conscius delictorum? Nempe vbi abundauit delictum, superabũ Rom. 5. d dauit, & gratia. Et si misericordiæ Domini ab æterno, & vsque in æternũ, ego quoque misericordias Domini in ęternum cantabo. Nunquid iustitias meas? Domine memoraPsal. 70. c bor iustitię tuæ solius. Ipsa est enim & mea. Nempe factus es mihi tu iustitia a Deo. Nunquid mihi uerendum, ne non una ambobus sufficiat? Non est pallium breue, Esa. 28. f quod (secundum prophetam) nõ possit opepsal. 118. f rire duos. Iustitia tua iustitia inæternum. Quid longius æternitate? Et te pariter, & me operiet largiter larga, & æterna iustitia. L Et in me quidem operit multitudinem pecpsal. 30. c catorum, in te autem Domine, quid nisi pietatis thesauros, diuitias bonitatis? Hæ in foraminibus petræ repositæ mihi. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ in illis, oper1. Cor. 2. c tæ quidem, sed in his qui pereunt. Vt quid enim sanctum detur canibus, uel margaritæ porcis? Nobis autem reuelauit Deus per Spiritum suum, etiam, & apertis foraminibus introduxit in sancta, quanta in his multitudo dulcedinis, plenitudo gratiæ, perfectoque uirtutum. Hie. 48. c Ibo mihi ad illa sic referta cellaria, atque ad admonitionem prophetæ relinquam ciuitates, & habitabo in petra, ero quasi columba nidificans in summo ore Exo. 33. d foraminis, ut cum Moyse positus in foramine petræ, transeunte Domino merear saltẽ posteriora eius prospicere. Nam faciem stantis, idest, incommutabilis claritatem quis uideat, nisi qui introduci iam meruit non in sancta, sed in sancta sanctorum? Nec uilis tamen, aut contemnenda posteriorum contẽplatio. Contemnat Herodes: ego tanto magis non contemno, quanto magis contemptibilem se ostendit Herodi. Habent etiam aliquid & posteriora Domini, quod uidere delectet. Quis scit si conuertatur, & ignoscat Deus, & relinquat post se benedictionem? Erit cum ostendet faciem suam, & Psal. 79. b salui erimus. Sed interim pręueniat nos in psal. 20. a benedictionibus dulcedinis, illis utique quas post se relinquere consueuit. Nunc dignationis suæ posteriora demõstret, aliàs in gloria dignitatis faciem suam demonstraturus. Sublimis in regno, sed suauis in cruce. In hac me uisione pręueniat, in illa adimpleat. Adimplebis me, ait, læticia cũ uultu M tuo. Vtraq. uisio salutaris, utraq. suauis, sed psa. 15. e illa in sublimitate, ista in humilitate. Illa in splẽdore, hæc in pallore est. Deniq. (inquit) psa. 67. c & posteriora dorsi eius in pallore auri. Quo non in morte pallescat? Sed melius pallens aurum, quàm fulgens aurichalcũ: & quod stultum est Dei, sapientius est hominibus. Aurum uerbum, aurum sapientia est. Hoc aurum semetipsum decolorauit abscõdens formam Dei, & formam serui prætendens. Decolorauit, & Ecclesiam, quæ ait. Nolite me considerare, quod fusca Cant. 1. b sim, quia decolorauit me sol. Ergo & posteriora ipsius in pallore auri, quæ fuscum non erubuit crucis, ustionem passionis non horruit, liuorem uulnerum non refugit. Et iam complacet sibi in illis, & optat nouissima sua fore horum similia. Idcirco denique audit. Columba mea in foraminibus petræ, quòd in Christi uulneribus tota deuotione versetur, & iugi meditatione demoretur in illis. Inde martyrij tolerantia, inde illi magna fiducia, apud Deum altissimum. Non est, quòd uereatur martyr exanguem liuidamque leuare ad eum faciem, cuius liuore sanatus est, gloriosam repræsentare ad similitudinem mortis eius, utique in pallore auri. Quid uereatur cui etiam a Domi- Cant. 2. d no dicitur. Ostende mihi faciem tuam? Ad quid? Vt mihi uidetur, se magis ostendere vult. Ita est, videri vult, non uidere. Quid enim

enim ille non uidet? Nō est ei opus, ut quis se ostendat, a quo nil non videtur, nec si se
A absfcondat. Vult ergo uideri, vult benignus dux deuoti militis uultum, & oculos in sua sustolli vulnera, ut illius ex hoc animū erigat, & exemplo sui reddat ad tolerandū fortiorem. Enimuero non sentiet sua, dum illius uulnera intuebitur. Stat martyr tripudians, & triumphans toto licet lacero corpore, & rimante latera ferro, non modo fortiter, sed & alacriter sacrum è carne sua circunspicit ebullire cruorem. Vbi ergo tunc anima martyris? Nempe in tuto, nempe in petra, nempe in uisceribus Iesu, uulneribus nimirum patentibus ad introeundum. Si in suis esset uisceribus scrutans ea, ferrum profecto sentiret: dolorem non ferret: succumberet, & negaret. Nunc autem in petra, habitans, quid mirum si in modum petrę durruerit? Sed neque hoc mirum, si exul a corpore, dolores non sentiat corporis. Neque hoc facit stupor, sed amor. Submittitur.n. sensus, non amittitur. Nec deest dolor: sed superatur, sed contemnitur. Ergo ex petra martyris fortitudo, inde plane potens ad bi-
Psal. 22. b bendum calicem Domini. Et calix hic inebrians, quam præclarus est. Pręclarus inquā atque iucundus, non minus imperatori spectanti, quā militi triumphanti. Gaudiū etenim domini, fortitudo nostra. Quidni gaudeat ad uocem fortissimæ confessionis? Denique, & requirit eam cum desiderio. Sonet
Canti. 2. e inquiens, uox tua in auribus meis. Nec cunctabitur rependere uicem, secundum suam promissionem continuo, ut qui se confessus fuerit coram hominibus, confiteatur, & ipse
Matt. 8. d eum coram patre suo. Rumpamus sermonē
B nec enim potest finiri modo: ne sit sine modo, si cuncta, quę adhuc ex proposito capitulo restant, uno isto uelimus sermone complecti. Ergo quod superest seruemus principio alteri, ut de nostro sane, & uerbo, & modo gaudeat sponsus ecclesiæ Iesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

Qualiter intelligatur hoc, quod dicitur. Oratio iusti penetrat cœlos. Et quod nemo potest bene Deum contemplari, & uerbum Dei prædicare, nisi perfectam habuerit mentis puritatem.

Sermo LXII.

Olumba mea in foraminibus petræ, in cauernis maceriæ. Non tantum in foraminibus petræ tutū reperit columba refugiū, reperit, & in cauernis maceriæ. Quod si maceria non congeriem lapidum, sed sanctorū communionē accipimus, uideamus ne forte cauernas maceriæ dixerit angelorum, qui ob superbiam lapsi sunt loca quasi uacua derelicta: quippe, quę repleri ex hominibus habent, tanquā ruinæ de lapidibus uiuis reficiendę. Vnde Apostolus Petrus. Accedētes, inquit, ad lapidem viuū, & ipsi tanquam lapides uiui superædificamini domos spirituales. Nec puto ab re esse si intelligimus angelorū custodiā uicem exhibere macerię in vinea domini. quæ est ecclesia prædestinatorū: cum Paulus dicat: Nonne omnes administratorii spiritus sunt missi in ministerium propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis? Et propheta. Immittit angelus domini in circuitu timentiū eum. Et si ita sedet, erit sensus, quia ecclesiam tempore, & loco peregrinationis suæ duæ res consolentur. De pręterito quidem memoria passionis Christi, de futuro autē, quod se in sortem sanctorū cogitat, & confidit recipiendam. Ambo hęc veluti ante, & retro oculata insatiabili desiderio contuetur, & uterque illi intuitus admodum gratus, uterque est illi refugium, a tribulatione malorū, & dolore integra cōsolatio: cū non solum, quid sibi expectandū, sed & unde id sit pręsumendum nouerit. Expectatio lęta, nec dubia, quę Christi morte firmata est. Cur paueat ad præmij magnitudinem, quæ precij dignitatem cōsiderat? Quam libens mente inuisit foramina per quæ sibi sacrosancti sanguinis preciū fluxit. Quam libens cauernas perambulat, & diuersoria, & mansiones, quę sunt in domo patrijs multæ, atque diuersæ, in quibus habet collocare filios suos pro quorumque diuersitate meritorum. Et nunc quidē (quod solum interim potest) sola in his memoria requiescit, cœleste habitaculum, quod desursum est, iam animo induens. Erit autem cū

Cant. 2. d
1. Pet. 2. a
Heb. 1. d
C
Psal. 33. b
Psa. 118. g
Ps. 109. a

implebit ruinas, cum cauernas, & corpore inhabitabit, & mente, cum uacua domicilia quæ antiqui reliquerunt habitatores ipsa suæ vniuersitatis illustrabit præsentia, nec ulla ultra apparebit cauerna penitus in cœlesti maceria, fœlici de cætero perfectione sui, atque integritate gaudente. Aut si id magis probas, dicemus has cauernas, a studiosis & pijs mentibus nō inueniri: sed fieri. Quo nam modo? inquis. Cogitatione, & auiditate. Cedit nempe in modum maceriæ mollioris pia maceries desiderio animæ, cedit pure contemplationi, cedit crebræ orationi. Denique oratio iusti penetrat cœlos. Non utique aeris huius corporei spaciosas altitudines veluti quodam remigio alarum suarum instar volucris volantis scindet, aut quasi gladius acutus ipsius firmamenti solidum celsumque verticem perforabit. Sed sunt cœli sancti, uiui, rationales, qui enarrãt gloriam Dei, qui fauorabili quadam pietate nostris se uotis libenter inclinãt, & sinuatis ad tactum nostræ deuotionis affectibus in sua nos recipiunt viscera quotiens digna ad eos intentione pulsamus. Pulsanti enim aperietur. Licebit, itaque unicuique uestrũ etiam hoc tempore nostræ mortalitatis cauare sibi quacũque parte uolet cauernas supernæ maceriæ: nunc quidem patriarchas reuisere, nunc uero salutare prophetas, nunc senatui immisceri Apostolorum, nunc martyrum inseri choris, sed & beatarum uirtutum status, & mansiones a minimo angelo, usque ad Cherubim, & Seraphim tota mentis alacritate percurrendo lustrare, prout quemque sua deuotio feret. Apud quos magis afficietur immittente sibi spiritu prout uult, si steterit, & pulsauerit, confestim aperietur ei, & facta quasi cauerna in montibus, vel potius mentibus sanctis, dum se ultro inflectunt ad pietatem, requiescet, vel paululum, apud illos. Omnis animę sic facientis, & facies, & uox Deo grata existit: facies propter puritatem, vox propter confessionem. Etenim confessio, & pulchritudo in conspectu eius. Vnde & dicitur illi qui eiusmodi est. Ostende mihi faciem tuam, sonet uox tua in auribus meis. Vox admiratio in animo contemplantis, uox gratiarum actio est. Delectatur admodum istiusmodi cauernis Deus, è quibus sibi uox resonat gratiarum actionis, vox admirationis, & laudis. Fœlix mens, quæ sibi in hac maceria frequenter cauare studuit: sed quæ in petra, fœlicior. Licet quidem cauare, & & in petra, sed ad hoc puriore mentis acie opus est, & vehementiori omnino intentione, etiam & meritis potioribus sanctitatis. Et ad hęc quis idoneus? Nempe ille qui dixit. In principio erat verbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum hoc erat in principio apud Deum. Nonne tibi uidetur ipsis se uerbis penetralibus immersisse, & de abditis pectoris eius, quandam intimę sapientiæ sacrosanctam eruisse medullam? Quid ille, qui sapientiam loquebatur inter perfectos, sapientiam in mysterio absconditam, quam nemo principum mundi huius cognouit? Nonne uno, & altero cœlo acuta, sed pia curiositate terebratis, è tertio tandem hanc pius scrutator euexit? ad ipsam non siluit nobis uerbis quibus potuit fidelibus fideliter intimans. Audiuit autem uerba ineffabilia, quæ non licuit illi loqui. Non utique homini, nam sibi illa loquebatur, & Deo. Puta ergo Deũ quasi solicitam Pauli charitatem hoc modo consolari, & dicere. Quid anxiaris, quod conceptum tuum auditus non capit humanus? Sonet uox tua in auribus meis: hoc est. Si quod sentis, non licet reuelare mortalibus, consolare tamen, quod uox tua diuinas queat mulcere aures. Vides sanctam animam nunc quidem charitate sobriam nobis, nunc uero puritate excedentem Deo? Vide etiam de sancto Dauid, ne forte ipse ille sit homo de quo cum Deo quasi de alio loquitur, quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi. Ergo quod de cogitatione prophetica verbo, & exemplo prophetæ uenire ad medium poterat, id propheta in publicam mox laxabat confessionem, & ex eo confitebatur in populis Domino, reliquum sibi, & Deo seruans, unaque festiuum ducens in lætitia, & exultatione. Hoc ergo est, quod nobis intimare memorato uersiculo voluit, quicquid videlicet sua illa scrutabunda, & auida cogitatioue ex arcano sapientiæ eruere præualebat, partem, quam poterat in salutem populorum solicita prædicatione impartiebatur: reliquum, quod capere plebes non poterant, festiua iubilatione in Dei laudibus expendebat. Vides sanctæ contemplationi deperire nihil: dum, quod expendi in plebium ædificationem non potest, id uel maxime Deo sit iucunda decoraque laudatio? Quæ cum

Marginalia: D; Eccl.35.c; Ezec.5.a; Psal.18.a; Luc.12.e; Psal.95.b; Canti.2.d; Ioan.1.a; 2.Co.12.a; F; Cant.2.d; Psa.75.b; Ps.146.a

cum ita sint, duo liquet contemplationis genera esse, unum dei statu, & fœlicitate, & gloria ciuitatis supernæ, quo vel actu, uel ocio ingens illa cœlestium ciuium occupata sit multitudo: alterum de regis ipsius maiestate, æternitate, diuinitate. Illa in maceria, ista in petra. Sed hoc quanto difficilius cauatur, tanto suauius quod inde eruis sapit. Nec verearis illud quod scriptura minatur scrutatoribus maiestatis, tantum affer purum, & simplicem oculum: non opprimeris a gloria, sed admitteris, nisi non Dei, sed tuam quęsieris gloriam. Alioquin sua quisque opprimitur, non Dei, gloria, dū procliuis in istam, ad illam leuare ceruicem non sinitur, nimirum grauem cupiditate. Hac excussa secure scrutemur in petra in qua thesauri absconditi sapientiæ, & scientiæ sunt. Si adhuc dubitas, audi ipsam petram. Qui operantur, inquit, in me, non peccabunt. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & uolabo, & requiescam? Ibi requiem inuenit mansuetus, & simplex, ubi dolosus opprimitur, uel elatus, & cupidus inanis gloriæ. Ecclesia columba est, & ideo requiescit. Columba, quia innocens, quia gemens. Columba inquam, qui in mansuetudine suscipit insitum uerbum. Et requiescit in uerbo, hoc est in petra, nam petra est uerbū. Ecclesia ergo in foraminibus petræ per quam introspicit, & uidet gloriā sponsi sui, nec opprimitur tamen a gloria, quoniam non sibi vsurpat eam. Nō opprimitur, quia non scrutatrix maiestatis est, sed uoluntatis: nam quod maiestati attinet, interdum quidem, & in ipsam intendere audet, sed quasi admirans, non quasi scrutans. Sed & si quando per excessum rapi in illam contingat, digitus Dei est iste, dignanter leuans hominem, non hominis temeritas insolenter Dei alta peruadens. Cum enim Apostolus raptum se commemoret, ut ausum excuset: quisnā alter præsumat mortalium huic se diuinæ maiestatis horrendo scrutinio proprijs intricare conatibus, & importunus contemplator pauenda irrumpere in arcana? Scrutatores proinde maiestatis tanquā irruptores dici reor, non qui scilicet rapiuntur in eam, sed qui irruunt. Ipsi itaque opprimūtur a gloria. Ergo formidolosa scrutatio maiestatis, at uoluntatis tam tuta, quā pia. Quidni tota diligētia scrutando instē sacramento glorię uoluntatis, cui mihi parendum per omnia scio? Suauis gloria, quæ non aliunde quam de ipsius suauitatis contemplatione procedit quam de diuitiarū bonitatis ac multæ miserationis intuitu: Denique uidimus gloriam hanc, gloriam quasi unigeniti a patre. Totū nempe benignū, & uere paternum quod apparuit gloriæ in hac parte. Non me opprimet gloria ista totis licet uiribus intēdentem in se, ego potius imprimā illi. Etenim reuelata facie speculantes in eandē imaginem transformamur de claritate in claritatē, tanquam a domini spiritu. Transformamur cum conformamur. Absit autem, ut maiestatis gloria, & non magis in uoluntatis modestia, Dei ab homine conformitas præsumatur. Gloria mea hęc est, si unquam de me audiero. Inueni hominē secundum cor meum. Cor spōsi, cor patris sui. Ipsum quod? Estote, ait, misericordes sicut, & pater vester misericors est. Hæc forma quam uidere desiderat cum ecclesiæ dicit: Ostende mihi faciem tuam: forma pietatis, & mansuetudinis. Hanc cum omni fiducia leuat ad petrā cui similis est. Accedite, inquit, ad eum, & illuminamini, & facies vestræ non confundentur. Quo pacto humilis ab humili confundetur, a pio sancta, & a mansueto modesta? Non plane abhorrebit a puritate petræ pura facies sponsæ, non magis quam a uirtute uirtus, a lumine lumen. Sed quia non ex omni interim parte adhuc ad petrā forandam ecclesia accedere potest (neque enim omnium est qui in ecclesia sunt, sacramenta diuinę uoluntatis inspicere, aut apprehēdere per semetipsos profunda Dei) ideo non solum in foraminibus petrę, sed in cauernis materiæ habitare ostenditur. Ergo in perfectis quidem qui rimari ac penetrare arcana sapientiæ, & puritate conscientiæ audent, & intelligētiæ acumine possunt, habitat in foraminibus petræ. De reliquo in cauernis maceriæ, ut qui in petrā per semetipsos fodere, aut non sufficiūt, aut non præsumunt: in maceria fodiant, contenti, uel gloriam sanctorum mente intueri. Si cui ne hoc quidem possibile sit, huic sane proponet Iesum, & hunc crucifixum: ut, & ipse absque suo labore habitet in foraminibus petræ, in quibus non laborauit. Iudęi in his laborauerunt, & ipse in labores infidelium introibit, ut si fidelis. Nec uerendum quod patiatur repulsam, qui & uocatur, ut intret. Ingredere, inquit, in petram, abscondere in fossa humo a facie timoris

Margin notes: G; Prou. 25. d; Eccl. 24. e; Psal. 54. b; H; Acto. 9. a; Ioan. 1. b; 2. Co. 3. d; Luc. 6. f; Psal. 33. a; Esa. 2. b

K domini, & a gloria maiestatis eius. Infirmæ adhuc, & inerti animæ (quæ, iuxta quod in euangelio quidam de semetipso confitetur, fodere non valet, mendicare erubescit) fossa ostenditur humus ubi lateat, donec conualescat, & proficiat, ut possit, & ipsa per se cauare sibi foramina in petra, per quæ intret ad interiora uerbi, animi utique uigore, & puritate. Et si intelleximus fossam humum, illam quæ ait: Foderunt manus meas, & pedes meos: non erit ambigendū de sanitate in ea citius adipiscenda animæ uulneratæ, quæ in ea demorabitur. Quid enim tam efficax ad curanda conscientiæ uulnera, necnon ad purgandam mētis aciem, quā Christi uulnerum sedula meditatio? Verum donec purgata, & sanata perfectè fuerit, nō uideo qualiter illi aptari possit quod dicitur: Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis. Quomodo denique faciem suam ostendere audeat, uel leuare uocem suam, cui, & latere indicitur? Abscondere, inquit, in fossa humo. Quare? Quia non est pulchra facie, nec digna, quæ uideatur. Non erit digna uideri, quandiu non erit videre idonea. Cum autem per inhabitationem fossæ humi in sanando oculo interiori tantum profecerit, ut reuelata facie speculari gloriam Dei, & ipsa possit: tūc demum, quæ uidebit fiducialiter iam loquetur, uoce & facie placens. Placeat necesse est facies, quæ in Dei claritatem intendere potest. Neque enim id posset nisi clara ipsa quoque esset, & pura utique transformata in eandem quam conspicit claritatis

L imaginem: Alioquin ipsa dissimilitudine resiliret insolito reuerberata fulgore. Ergo cum pura puram intueri potuerit ueritatem, tunc faciem ipsius sponsus videre cupiet consequenter, & uocem eius audire. Nam quantum illi placeat cum puritate quidem mentis prædicatio ueritatis, ostendit cum subinde infert: Vox enim tua dulcis. Quid enim non placeat uox si displiceat facies, demonstrat cum illico subdit: Et facies tua decora. Quid internæ decor faciei, nisi puritas? In pluribus hæc absque prædicationis uoce complacuit, illa absque ista in nemine. Impuris non se ostendit ueritas, non se credit sapiētia. Quid ergo loquuntur, quā non uiderunt? Quod scimus, inquit, loquimur, & quę uidimus testamur. Id ergo tu audes testari quod non uidisti, & loqui quod ignoras? Quæris quē dicā impurum? Qui laudes requirit humanas, qui nō ponit sine sumptu Euangelium, qui euāgelizat, ut māducet, qui quæstū æstimat pietatem, qui nō requirit fructū, sed datum. Impuri sunt tales, & cum non habeāt unde uideant ueritatē propter impuritatē, habent tamen unde illam loquantur. Quid præpropere agitis? Cur lucem non expectatis? Cur opus lucis ante lucem præsumitis? Vanum est uobis ante lucem surgere. Lux est puritas, lux charitas, quæ nō quærit, quæ sua sunt. Hæc prçcedat, & pes linguæ in incerto non ponitur. Superbo oculo ueritas nō uidetur, syncero patet. Non est, q̄ se ueritas deneget intuendā puro cordi, ac per hoc

M nec eloquendam. Peccatori autē dicit Deus: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Multi puritate neglecta, ante loqui quam uidere conati sunt, & aut grauiter errauerunt nesciētes de quibus loquerentur, neque de quibus affirmarent: aut turpiter uiluerunt, dū qui alios docerent, seipsos nō docuissent. A quo nos gemino malo semper custodiat exoratus à nobis sponsus Ecclesiæ Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

Quòd viro sapienti vita, seu mens sua sit sibi vinea in cultu. Et de duobus vulpium generibus: scilicet adulatoribus, & detractoribus. Et de tentationibus monachorum nouiciorum Sermo LXIII.

Apite nobis uulpes paruulas, quę demoliuntur uineas. nam uinea nostra floruit. Liquet, q̄ non ociose ad uineas itum sit, quando ibi inuentæ sunt uulpes demolientes eas: Litera quidem illud. Spiritus autem quid? Ante omnia sanè ut communem, & usitatum literæ sensum in hac explanatione penitus respuamus: utpote ineptum, & insulsum, indignumque plane qui recipiatur in scriptura tam sancta tam authentica. Nisi quis forte ita uecors, & animo stolidus

A sit, ut pro magno habeat didicisse ex ea instar filiorū huius seculi curam gerere terrenarū possessionū, custodire, & defensare uineas ab incursantibus bestijs ne forte cōtingat amittere fructum uini, in quo est luxuria, simulque pereat opera, & impensa. Grande scilicet damnum, ut propterea librū sanctum tanto studio, & tanta cum ueratione

ne

Psal. 21. d

Cant. 2. d

Esa. 2. b

Cant. 2. d

Ioan. 3. b

Ps. 126. a

1. Co. 13. b

Psal. 49. c

Cant. 2. d

Ephe. 5. d

ne legamus, quod docemur in eo à vulpibus vineas custodire, ne in excolendis illis frustra marsupia vacuentur, si in custodiendis pigri fuerimus. Non estis tam rudes, neque adeo spiritualis gratiæ expertes, ut ita carnaliter sapiatis. Ergo in spiritu ista quæramus. Ibi sane inuenimus, sano quidem intellectu, sensuque nihilominus digno, & vineas florentes, & vulpes demolientes, in quibus capiendis vel amouẽdis & honestius laboratur & fructuosius. An vos dubitatis longe vigilãtius insistendum mentibus seruandis quam frugibus, longe curiosius inuigilandum cauendis propter illas spiritualibus nequitiis, quam capiendis propter istas fraudulentis vulpeculis?

Sed iam a me demonstrandæ sunt spirituales istæ tam vites quam vulpes. Vestra intererit filij, suæ quenque vineæ prouidere, cũ me disputante aduerterit in quibus sibi & à quibus maxime sit cauendum. Viro sapienti sua vita vinea est, sua mens, sua conscientia. Nil quippe incultum desertũue in se sapiens derelinquet. Stultus non ita. Cuncta apud eum neglecta inuenies, cuncta iacentia, cuncta inculta & sordida. Non est vinea stulto. Quomodo vinea, vbi nil plantatum, nil elaboratum vspiam paret? Tota spinis siluescit & tribulis
B stulti vita, & vinea est? Etsi fuit, iam non est redacta in solitudinem.

Vbi vitis virtutis? Vbi botrus boni operis?
Pro. 24. d Vbi vinum lætitiæ spiritualis? Per agrum hominis pigri transiui, inquit, & per vineam viri stulti, & ecce totum repleuerant vrticæ, & operuerunt superficiem eius spinæ, & maceria lapidum destructa erat. Audis sapientem irridentem stultum quod bona naturæ & dona gratiæ, quæ forte per lauacrum regenerationis acceperat, tanquã illam quam plantauit Deus & nõ homo primam suam uineam, in non uineam negligendo redegit. Denique non potest vinea esse vbi uita non est. Nam stultus quod uiuit, mortem potius quam vitam esse censuerim. Quomodo uita cum sterilitate? Arbor arida & in sterilitatem uersa, nonne mortua iudicatur? Et sarmẽta mortua sunt.
Psal. 77. e Et occidit, inquit, in grandine uineas eorum, monstrans uita priuatas, quæ sterilitate dãnatæ sunt. Sic stultus eo ipso ꝙ inutiliter uiuit, uiuens mortuus est. Soli itaque conuenit sapienti habere uel potius esse uineã, qui uitam habet. Est lignum fructiferum in domo Dei, ac per hoc lignũ uiuẽs.
Siquidẽ & ipsa sapiẽtia qua sapiens dicitur & est, lignum uitæ est apprehendentibus eam. Quidni uiuat apprehensor eius? Viuit, sed ex fide. Iustus nempe est sapiens, & iustus ex fide uiuit. Et si anima iusti sedes est sapientiæ, sicut est: profecto is sapiens, qui iustus. Is ergo, siue iustum nomines siue sapientem, nunquam absque uinea uiuet, quia nunquam non uiuet. Hoc quippe est illi uinea quod uita. Et bona uinea iusti, imo bona uinea iustus, cui uirtus uitis, cui actio palmes, cui uinum testimoniũ cõscientiæ, cui lingua torcular expressionis. Denique gloria nostra hæc est, inquit, testimonium conscientiæ nostræ. Vides apud sapientem uacare nihil? Sermo, cogitatio, cõuersatio, & si quid aliud est ex eo, quidni totum Dei agricultura, Dei ædificatio est, & uinea domini sabaoth? Quid denique illi de se perire possit, quando & folium eius non defluet? Cæterum tali uineæ nunquam infestationes, nunquam insidiæ deerunt. Nempe ubi multę opes, multi sunt & qui comedunt eas. Sapiens erit solicitus seruare uineam suam non minus quam excolere, nec sinet eam uorari a uulpibus. Pessima uulpes occultus detractor, sed non minus nequam adulator blãdus. Cauebit sapiens ab his. Dabit operã, sane quod in ipso est, capere illos qui talia agunt, sed capere beneficiis atque obsequiis monitisque salutaribus & orationibus pro his ad Deum. Non cessabit istiusmodi carbones ignis cõgerere super caput maledici, & item super adulatoris, quousque (si fieri potest) & illi inuidiam, & illi simulationẽ de corde tollat faciens mandatum sponsi dicentis: Capite nobis uulpes paruulas, quæ demoliuntur uineas. An non tibi captus ille uidetur qui suffusus ora rubore; quippe proprium erubescens iudicium, ipse suæ cõfusionis & pœnitudinis testis est, siue quod oderit hominem amore dignissimum, siue ꝙ dilexerit tantum uerbo, & lingua eum à quo se diligi opere & ueritate uel sero expertus est? Captus plane, & captus domino, secundum quod nominatim ipse expressit: Capite, inquiens, nobis. Vtinam ego omnes aduersantes mihi sine causa ita capere possim, ut Christo eos uel restituam uel acquiram. Sic sic confundantur & reuereantur, qui quærunt animam meam, auertantur retrorsum & erubescãt qui uolunt mihi mala

Marginalia (right column): Heb 10. e; Sapiẽ. 7. d; C; 2. Co. 1. e; Eccl. 5. b; Cant. 2. d; D; Psal. 39. d

mala, quatenus inueniar & ipse obediens sponso, non modo in capiendo vulpes, sed, & in capiendo ipsi. Sed reflectatur sermo ad sui principium, vt suo ordine series expla
Cant.2.d nationis procedat. Capite nobis vulpes par uulas quę demoliuntur vineas. Locus mo ralis est, & iuxta morum disciplinam, nos iã ostendimus spirituales has vineas, non nisi spirituales viros esse: quorum cum omnia interiora culta sint, omniaque germinantia omnia fructificantia, & parturientia spiritũ salutis, quomodo de regno Dei, sic de his vi neis æque domini sabaoth possum dicere quoniam intra nos sunt. Denique in euan gelio legitur dari gentibus regnum facienti bus fructus eius. Hi sunt quos Paulus enũ
Mat.12.g merat, dicens, Fructus autem spiritus est cha
Gala.5.b ritas, guadium, pax, patientia, lõganimitas, bonitas, benignitas, mãsuetudo, fides, mode stia, continentia, castitas. Fructus isti, profe-ctus nostri. Hi accepti sponso, quia ipsi cu ra est de nobis. Num de virgultis cura est Deo? Homines non arbores amat homo Deus, & nostro profectus suos fructus depu tat. Tempus horum diligẽter obseruat, arri det apparentibus, & solicitus satagit ne pe-
E reãt nobis cum apparuerint immo uero ne pereant sibi: sed enim reputat tanquã nos. Ideoque prouidens capi sibi iubet insidiãtes vulpeculas, ne nouellos fructus ipsæ præri-
Cant.2.d piant. Capite, inquit, nobis vulpes paruu-las, quæ demoliuntur vineas. Et quasi quis dicat, præpropere times, nondum venit fru-ctuum tempus: non est ita, inquit: nam ui nea nostra floruit. Post flores non est fru-ctuum mora, adhuc illis cadentibus isti irrũ punt, illico, illico incipiunt apparrere. Pa-rabola ista instantis est temporis. Videtis istos nouicios? Nuper venerunt, nuper cõ-uersi sunt, non possumus de ipsi dicere, quia vinea nostra floruit. Floret enim. Interim quod in eis apparere videtis, flos est fructu-um tempus nondum aduenit. Flos nouella conuersatio est, flos formula recẽs vitæ emẽ datioris est. Induerunt sibi faciem discipli-natam, & bonam totius corporis cõpositio-nem. Placent, fateor, quæ in facie sunt ne-gligentior utique is qui foris apparet corpo rum cultus, & vestium, sermo rarior, vultus hilarior, aspectus verecundior, incessus ma-turior. Verum quia hæc nouiter cœpere, ipsa sui nouitate flores censenda sunt, & spes fructuum magis quam fructus. Vobis filio li, non timemus a fraude vulpium, quæ fru ctibus magis quã floribus inuidere noscunt Vestrum aliunde periculum est. Vstionem certe metuo floribus, non subreptionem, sed ustionem à frigore. Aquilo, mihi suspe-ctus est & frigora matutina, quæ intempesti uos flores solent perdere, fructus præripere. Itaque ab Aquilone panditur vestrum ma F
lum. A facie frigoris eius quis sustinebit? Hier.1.e
Hoc frigus si semel animam, animæ qui- Psa.147.b
dem (ut assolet) in curia spiritu dormitan-te peruaserit, ac nemine deinde (quod absit) inhibent ad interiora eius peruenerit descẽ derit in viscera cordis, & sinum mentis, con cusserit affectiones, occupauerit cõsilij semi tas, perturbauerit iudicii lumẽ, libertatẽ ad-dixerit spiritus, mox (vt in corpore solet eue nire febricitãtibus) subit quidã animi rigor, & vigor lentescit, langor fingitur viriũ, hor ror austeritatis intenditur, timor solicitat paupertatis, cõtrahitur animus, subtrahitur gratia, protrahitur lõgitudo vitæ, sopitur ra tio, spiritus extinguitur, deferuescit nouitius feruor, ingrauescit tepor fastidiosus, refrige scit fraterna charitas, blãditur voluptas, fal lit securitas, reuocat cõsuetudo: Quid plura? Dissimulatur lex, abdicatur ius, fas proscri-bitur, derelinquitur timor domini. Danẽ postremo impudentię manus, præsumitur ille temerarius, ille pudẽdus, ille turpissimus plenus ille ignomina, & confusione saltus de excelso in abyssum, de pauimento in ster-quilinium, de solio in cloacam, de cœlo incœnum, de claustro in seculum, de paradi so in infernum. Principium, & originem huius pestis & vel qua arte videtur, vel qua superetur uirtute, nõ est huius temporis de-monstrare. Alias erit hoc, nunc cœpta pro-sequamur: Ad prouectiores, & firmiores sermo est retrorquendus, ad vineam quæ iã floruit, cui quidem etsi non est quod flori-bus formidet à frigore, sed non fructus sicuti sunt à vulpibus. Dicendum aperti- G
us quid sint spiritualiter hæ vulpes, cur pu-sillæ dicantur, cur iubeantur potissimum capi, & non abigi vel occidi: etiam intro-ducenda diuersa genera harum bestiarum ad maiorem audientium notitiam, & cau-telam, non sane sermone isto, vt fastidio consulamus, & nostræ deuotionis alacritas perpetuetur in gratia, & confessione gloriæ magni ecclesiæ sponsi domini nostri Iesu Christi, qui est super omnia Deus benedi-ctus in secula. Amen.

De

De tentationibus monachorum prouectorum, & de hæreticis.

Sermo. LXIIII.

Canti.2.d Dsum promissioni meæ. Capite nobis vulpes paruulas quæ demoliuntur vineas, nam vinea nostra floruit. Vulpes tentationes sunt. Necesse est ut veniant tentationes. Quis enim coronabitur, nisi qui legitime certauerit? Aut quomodo certabunt, sidesit qui impugnet? Tu ergo accedens ad seruitutem Dei, sta in timore, & præpara animam tuá ad tentationé, certus omnes qui pie volunt viuere in Christo, persecutioné passuros. Porro tentationes diuersæ sunt, pro temporũ diuersitate. Et initiis quidem nostris tanquam nouellarũ teneris floribus plantationũ in euidẽti vis algoris incumbit, cuius meminimus in sermone altero, & incipientes ab hac peste cautos reddidimus. Iam vero proficientium sanctioribus studiis minime quidem sese opponere cõtrariç uirtutes aperte audent, sed solent ex occulto insidiari quasi quædá fraudulentæ uulpeculæ: specie quidẽ, uirtutes: re autem, uitia. Quantos (uerbi gratia) ingressos uias uitæ, progressos ad meliora, supersemitas iustitiæ bene secureque profici centes & proficiẽtes, fraude (proh pudor) uulpium harum turpiter supplantatos expertus sum, & sero in se uirtutum suffocatos plangere fructus. Vidi ego hominẽ currentem bene, & ecce cogitatio (quidni uulpecula fuit?) quantis, inquit, bonum quo solus fruor, si essem in patria, possem utique impartiri fratribus & cognatis, notis & amicis? Amant me, & facile acquiescerẽt suadenti. Vt quid perditio hæc? Vado illuc, & saluo multos ex illis, & me pariter. Nec uerendum in loci mutatione. Etenim dum benefaciam, quid interest ubi, nisi ꝙ illic proculdubio satius, vbi fructuosius degam? Quid plura? It, & perit miser, non tam exul ad patriam, quàm canis reuersus ad uomitum. Et se perdidit infœlix, & suorum acquisiuit neminẽ. En una uulpecula. ista uidelicet frustratoria spes quá habuit in acquisitione suorum. Potes tu quoque per teipsum in teipso alias atque alias similes huic inuenire seu aduertere si nõ negligas. Vis tamen vt vnam adhuc ego ostendam tibi? Facio etiá & tertiam, & quartam quoque demonstrabo, si te ad capiendas eas, quas forte ex his in tua aduerteris vinea, inuenero vigilantem. Interdum bene proficientis cuiuspiam, cum sibi profusius aliquid supernæ gratiæ senserit irrorari, subit animum desiderium prædicandi, non quidem ad parentes & propinquos, iuxta illud: Continuo non acquieui carni & sanguini: sed quasi purius, fructuosius, fortiusque passim ad extraneos & ad omnes. Caute omnino. Sane timet propheticum incurrere maledictum, si quę absondito accepit frumenta, abscondat in populis: & contra euãgelium facere, nisi quæ in aure audiuit, prædicauerit super tecta. Vulpes est, atque illa priore eo nociuior quo occultior veniens. Sed capio tibi eam. Primus Moyses dicit: Non arabis in primogenito bouis. Hoc Paulus interpretans, non neophytum, inquit, ne in superbiam elatus incidat in iudicium diaboli.

Marginal references (left column): 2.Ti.2.c; 2.Ti.3.d; H; Mat.26.a. (Right column): I; Gala.1.a; Prou.11.d; Mat.10.c; Deu.15.d; 1.Ti.3.b

Et rursum: Nec quisquam, inquit, sumit sibi honorem, sed qui uocatur à Deo tanquam Aaron. Item ipse: Quomodo prædicabunt, ait, nisi mittantur? Et scimus monachi officium esse non docere, sed lugere. Ex his similibusque collectis mihi texo rete, & capio vulpem, ne demoliatur vineam. Ex his nempe claret & certum est quod publice prædicare nec monacho conuenit, nec nouitio expedit, nec non misso licet. Porro contra hæc tria venire quanta conscientiæ demolitio est? Ergo quicquid tale animo suggeratur, siue sit illud tua cogitatio, siue immissio per angelum malum dolosam agnosce vulpeculam, idest, malũ, sub specie boni. Sed aspice aliam. Quantos ex monasteriis spiritu feruentes eremi solitudo suscepit, & aut tepefactos euomuit, aut tenuit contra eremi legem non modo remissos, sed etiam dissolutos, sicque apparuit vulpeculam affuisse vbi tanta facta est vastatio vineæ, idest vitæ & conscientiæ hominis detrimentum. Cogitabat si solus degeret, multo se copiosiores fructus spiritus percepturum, quippe qui in communi vita tantum spiritualis gratiæ fuisset expertus. Et bona uisa est sua cogitatio sibi, sed rei exitus indicauit magis eádẽ illi cogitationẽ, vulpẽ demolientẽ fuisse. Quid illud ꝙ nos quoque totiés in domo ista tá grauiter inquietat, notabilem loquor quorundá qui inter nos sunt, superstitiosamque abstinentiam, ex qua se omnibus, sibique omnes

Marginal references: Heb.5.a; Rom.10.c; K

nes molestos reddunt? Quomodo non hęc ipsa discordia tam generalis, & suæ illis conscientiæ dissipatio est, quod in ipso est, grandis vineæ huius quam plantauit dextera domini, uestræ scilicet omnium vnanimitatis demolitio? Væ homini per quem scandalū uenit. Qui scandalizauerit, inquit, vnum de is pusillis, durū est quod sequitur. Quanto duriora meretur qui tantum, & tam sanctam multitudinem scandalizat? Iudicium prorsus durissimū portabit quicunque est ille. Sed hæc alias. Nunc vero intendamus iis quæ à sponso dicuntur super pusillis, & astutis his animalibus demoliētibus vineas. Pusillis dixerim, nō malicia sed subtilitate. Astutum siquidē natura hoc genus est animantis, promptumque admodum ad nocendum in occulto: & uidetur mihi congruentissime designare subtilissima quædā uicia specie palliata uirtutum, qualium utique formam præmissis ad noticiam exēplis, paucis licet, iam aliquantisper expressi. Nec enim aliter nocere queunt nisi quod se uirtutes uirtutum quadam similitudine mentiuntur. Sunt autem cogitationes hominum aut uanæ, aut factæ immissiones per angelos malos, angelos satanæ qui se trāsfigurāt in angelos lucis, parātes sagittas suas in pharetra, hoc est, in occulto, ut sagittēt in obscuro rectos corde. Vnde, & pusillas eas propter hoc reor dici, quod cū cętera uicia quadam quasi corpulentia sui manifesta se præbeant, hoc genus pro sui subtilitate haud facile agnosci, & ideo nec caueri possit: nisi dūtaxat a perfectis, & exercitatis, & qui habeāt illuminatos oculos cordis ad discretionem boni, & mali, maximeque ad discretionem spirituum, qui cū Apostolo possint dicere. Quia nō ignoramus astutias satanæ, neque cogitationes eius. Et uide ne fortè ob hoc à sponso iubeantur non quidem extermina ri uel abig, uel occidi, sed capi: quod uidelicet huiusmodi spirituales dolosasque bestiolas omni uigilātia, & cautela obseruari oporteat, & examinari, & sic capi, id est cōprehendi in astucia sua. Ergo cum proditur dolus, cum fraus aperitur, cum conuincitur falsitas, rectissime tunc dicitur capta uulpes pusilla, quæ demoliebatur uineam. Denique dicimus hominem in sermone capi, sicut habes in Euangelio: Quia conuenerunt Pharisæi in unum ut caperent Iesum in sermone. Ita ergo sponsus capi iubet uulpes pusillas, quæ demoliuntur uineas: id est, deprehendi, conuinci, prodi. Solum hoc malignitatis genus id proprium habet, ut agnitum iam minime noceat, ita ut agnosci sit illi expugnari. Quis enim nisi demēs comperta decipula sciens, & prudens pedē mittit in illam? Sufficit proinde si capiantur quæ eiusmodi sunt, hoc est, si prodas, & deducas ad medium: quippe quibus apparere, perire est. Non sic cætera uitia. Nempe manifeste ueniunt, manifeste nocent sciētes captiuant, superant reluctantes, utpote ui non dolo agentia: Ergo contra huiusmodi aperte sæuientes bestias non inuestigatione opus est, sed refrenatione. Solas has vulpes paruulas, dissimulatrices maximas (quia proditæ iam non nocent) sufficit educi in lucem, & capi in calliditate sua. Nam foueas habent. Tali itaque ex causa vulpes istæ, & capi iubentur, & paruulę describuntur. Vel ideo paruulæ, ut nascentia uitia, in ipso ortu, donec utique paruula sunt, uigilanter obseruans illico comprehendas, ne crescentia plus noceant, & difficilius capiantur. Et si iuxta allegoriam ecclesias, uineas, vulpes, hæreses vel pocius hæreticos ipsos intelligamus: simplex est sensus, ut hæretici capiantur potius quam effugentur. Capiantur dico non armis, sed argumentis quibus refellantur errores eorū ipsi vero si fieri potest reconcilientur catholicæ, reuocentur ad veram fidem. Hæc est enim uolūtas eius, qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Hoc denique velle se perphibet, qui non simpliciter capite uulpes: sed capite nobis, inquit, vulpes paruulas. Sibi ergo, & spōsę suæ, id est, catholicę iubet acquiri has vulpes, cum ait: Capite eas nobis. Itaque homo de ecclesia exercitatus & doctus si cū hæretico homine disputare aggreditur, illo intentionem suam dirigere debet, quatenus ita errantem conuincat vt & conuertat, cogitam illud apostoli Iacobi: quia qui conuerti fecerit peccatorum ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte, & operit multitudinem peccatorum. Quod si reuerti noluerit, nec conuictus post primam iam, & secundam admontionem (utpote qui omnino subuersus est) erit secundum apostolum deuitandus. Ex hoc iam melius (ut quidē ego arbitror) effugatur, aut etiam religatur quam sinitur vineas demoliri. Nec proptere a sane nihil se egisse putet qui hæreticum vicit, & conuicit, hæreses confutauit, verisimillia

Marginalia: Mat. 26. b; Mar. 9. f; L; 2. Cor. 11. c; psal. 10. a; 2. Co. 2. c; Mat. 22. d; Cant. 2. d; M; 1. Ti. 2. b; A; Iac. 5. d

milia à vero clarè aperteque distinxit, praua dogmata, plana, & irrefragabili ratione praua esse monstrauit, prauum denique intellectum extollentem se aduersus scientiã Dei in captiuitatem redegit. Nempe cepit nihilominus qui talia operatus est, vulpem etsi non ad salutẽ illi: & cepit eã sponso, & spõsæ, quamuis aliter. Nam etsi hæreticus nõ surrexit de fece, ecclesia tamen cõfirmatur in fide, & quidem de profectibus sponsæ, sponsus sine dubio gratulatur. Gaudiũ etenim domini est fortitudo nostra. Denique non putat à se aliena lucra nostra qui se nobis tam dignanter associat, dum iubet
B capi vulpes non sibi, sed nobis secum, Capite, inquiens, nobis. Aduertere est enim quod ait, nobis. Quid hac voce socialius? Ad non tibi videtur hoc dicere, quasi quidam paterfamilias qui per se nihil habeat, sed omnia cõmunia cũ vxore, & filiis atque domesticis? Et qui loquitur Deus est, minime tamem ut Deus id loquitur, sed ut sponsus. Capite nobis vulpes. Vides quã socialiter loquitur qui sociũ non habet? Poterat dicere, mihi, sed maluit, nobis, consortio delectatus. O suauitatẽ, o gratiam, o amoris vim. Itane summus omniũ vnus factus est omnium? Quis hoc fecit? Amor dignitatis nescius, dignatione diues, affectu potens, suasu efficax. Quid violentius? Triumphat de Deo amor. Quid tamen tam non violentum? Amor est. Quæ est ista vis, quæso tam violenta ad victoriam tam victa
Phili. 2. a ad violentiam? Denique semetipsum exinaniuit, vt scias amoris fuisse quod plenitudo effusa est, quod altitudo adæquata est, ꝙ singularitas associata est. Cum quonam tibi, o admirande sponse, tam familiare cõsortium? Nobis, inquit, capite. Cui tecum? An ecclesiæ de gentibus? De mortalibus & peccatoribus collecta est. Illam scimus quę sit. Sed tu qui es, Aethiopissæ huius tã deuotus, tã ambitiosus amator? Sane non alter
psal. 44 a Moyses, sed plusquam Moyses. Num tu ille es speciosus forma præ filiis hominum? Parum dixi, candor es vitæ æternæ, splendor, & figura substantiæ Dei. Postremo super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

De duplici genere hæreticorum, scilicet manifestorum, & occultorum. Et de impietate quorundã, qui ne secretum prodatur peierare permittunt: dicentes viros posse mulieribus cohabitare sine detrimento continẽtiæ. Sermo LXV. C

DVos uobis super vno capitulo disputaui sermones, tertiũ edere paro, si audire non tædeat. Et neccessarium reor. Nam ꝙ ad nostram quidem spectat domesticam vineam (quę vos estis) satis me arbitror in duobus fecisse sermonibus pro munimento illi aduersus insidias tripartiti generis vulpium, qui sunt adulatores, detractores, ac seductorij quidam spiritus, ignari, & assueti mala sub specie boni inducere. Verum dominicæ vineæ non ita. Illam loquor quæ impleuit terram, cuius, & nos portio sumus: vineam grandem nimis, domini plantatam manu, redemptam sanguine, rigatã verbo, propagatam gratia, fœcundatam spiritu. Ergo plus proprij curam gerens, in commune minus profui. Mouet me autem pro ipsa multitudo demolientium eam, defensantium paucitas, difficultas defensionis. Difficultatem occultatio facit. Nam cum ecclesia semper ab initio sui vulpes habuerit, cito omnes compertæ, & captæ sunt. Confligebat hęreticus palam, nam inde hæreticus maxima, quod palã vincere cupiebat, & succumbebat. Ita ergo facile illæ capiebantur uulpes. Quid enim si posita in lucem D
ueritate hęreticus in suę pertinacię tenebris remanens, solus foris religatus aresceret? Nihilominus capta reputabatur uulpes condemnata impietate, & impio foras misso, ostentui utique iam uicturo non fructui. Ex hoc, iuxta Prophetam, erant illi ubera arẽtia, & uenter sterilis: quia non repullulat error publicæ confutatus, & falsitas aperta nõ germinat. Quid faciemus his malignissimis uulpibus ut capi queãt, quæ nocere quã uincere malunt: & ne apparere quidem volunt, sed serpere? Omnibus una intentio hæretici semper fuit captare gloriam de singularitate sciẽtiæ, sola ista malignior cæteris uersutiorque hęresibus, damnis pascitur alienis, propriæ gloriæ negligens. Docta credo, exemplis ueterum, quæ proditæ euadere nõ ualebant, sed cõfestim capiebantur: cauta est nouo maleficij genere operari mysterium iniquitatis Osee 9. d

iniquitatis, eo licentius quo latentius. Denique indixere (vt dicitur) latebras sibi, firmauerunt sibi sermonem nequam. Iura, periura: secretum prodere noli. Enimuero alias ne tenuiter quidem iurare vllatenus acquiescunt, propter illud de euangelio, nō iurare neque per cœlum, neque per terram, & cetera. O stulti, & tardi corde, repleti sane pharisaico spiritu, liquantes culicem, & camelū glutientes. Iurare nō licet, & peierare licet? An in hoc solo utrunque licet? De quonam mihi euangeliorum loco producitis istam exceptionem, qui ne iota quidem (vt falso gloriamini) præteritis? Patet vox, & superstitiose obseruare de iuraméto, & flagitiose præsumere de periurio. O peruersitatem. Quod ad cautelam consultum est, videlicet non iurare: hoc isti mandati vice tam contentiose obseruant: & quod immobili iure sancitum est, non peierandum scilicet, hoc tanquam indifferens pro sua voluntate dispensant. Non, inquiunt, sed ne mysterium publicemus. Quasi gloria Dei non sit reuelare sermonem. An Dei inuident glorie? Sed magis credo quod pandere erubescant, scientes inglorium. Nam nefanda, & obscœna dicuntur agere in secreto siquidem, & vulpium posteriora fœtant. Sed taceo quæ negarent: ad manifesta respondeant. An iuxta euangelium cauent sanctum dare canibus, & margaritas porcis? At istud aperte fateri est se non esse de ecclesia, qui omnes qui de ecclesia sunt, canes censent, & porcos. Sine exceptione enim omnibus qui de sua secta non sunt, suum illud quicquid est subtrahédum existimant. Cæterum, hoc etsi sentiāt non respondebunt, ne manifesti fiant, nempe quod omnimodo fugiunt, sed non effugient. Responde mihi, o homo qui plus quam oportet sapis & plus quam dici potest desipis. De est, an non, mysterium quod occultas? Si est, cur non ad eius gloriam pandis? Nam gloria Dei reuelare sermonem. Si non, cur fidem habes in eo ꝙ non est Dei, nisi quia hæreticus es? Aut igitur Dei secretum ad Dei gloriam prodant, aut Dei nihilominus manifestos se fateantur inimicos gloriæ Dei, qui norunt manifestum fieri ꝙ ei norunt fore ad gloriam. Stat nempe scripturæ veritas: Gloriam regum celare verbum, gloria Dei reuelare sermonem. Non uis tu reuelare? Non ergo uis Deum glorificare. Sed forte nō recipis scripturam hāc. Ita est, solius euangelij se profitentur æmulatores, & solos. Respondeant proinde euangelio. Quod dico, ait, in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate super tecta. Iam non licet silere, usquequo occultum tenetur quod palā Deus fieri iubet? Vsquequo opertum est euangelium vestrum? Suspicor vestrū non est, sed Pauli. Nam ille suum fatetur opertum nō esse. Etsi, inquit, opertum est euangelium meum, in his opertum est qui pereunt. Videte ne uobis diceret apud quos euāgeliū inuenitur opertum. Quid apertius quod pereatis? An forte nec Paulum recipitis? De quibusdam ita audiui. Non enim inter vos omnes per omnia concordatis etsi à nobis omne dissentiatis. At vero eorum verba, & scripta, & traditiones qui corporaliter cum saluatore fuerunt pari auctoritate euangelij, cuncti (ni fallor) indifferenter recipitis. Nunquid illi opertum tenuere euangelium suum? Nunquid in Deo carnis infirma, mortis horrida, crucis ignominiā tacuere? Et quidem in omnem terram exiuit sonus eorum. Vbi apostolica forma, & vita quā iactatis? Illi clamant, vos susurratis. Illi in publico, vos in angulo. Illi vt nubes volāt vos in tenebris ac subterraneis domibus delitescitis. Quid simile illis in uobis ostenditis? An quod vobiscum mulierculas non utique circunducitis, sed includitis? Non æque comitatio ut cohabitatio suspicioni patet. Verum quinam de illis sinistrum quippiam suspicaretur, qui mortuos suscitabant? Fac tu similiter, & una recubantem putabo fœminam virum. Alioquin temere tibi usurpas illorum dispensationem, quorū sanctitatem non habes. Cum fœmina semper esse & non cognoscere fœminam, nonne plus est quam mortuū suscitare? Quod minus est non potes, & quod, maius est vis credam tibi? Quotidie latus tuum ad latus iuuenculę est in mensa. Lectus tuus ad lectum eius in camera, oculi tui ad illius oculos in colloquio, manus tuæ ad manus ipsius in opere, & continens vis putari? Esto ut sis, sed ego suspicione non careo. Scandalo mihi es, tolle scandali causam, quo te probes veru (ut iactitas) euangelij æmulatorem. Qui scandalizauerit vnum de ecclesia, nonne euangelium condemnat illum? Tu ecclesiam scandalizas. Vulpes es demoliens vineam. Iuuate me socij ut capiatur. Vel potius capite vos nobis eā o angeli sancti. Versuta est valde, operta est iniquitate & impie-

[Left margin notes: Mat. 5. c; Iaco. 5. c; E; Cant. 2. d; Mat. 7. a; F; pro. 52. a]
[Right margin notes: Mat. 10. f; 2. Co. 4. a; Esa. 60. b; G; Mat. 15. a]

& impietate sua. Plane tam' pusilla atque subtilis, ut facile quidem humanos frustetur obtutus. Nũquid & uestros? Propterea uox illa ad uos, vtpote sodales spõsi: Capite nobis vulpes paruulas. Ergo facite ꝙ iubemini, capite nobis hãc tam uersipellem uulpeculam, quam ecce iam diu frustra insequimur. Docete, & suggerite qualiter fraus deprehendatur. Hoc enim est cepisse uulpem: quia longe plus nocet falsus catholicus, quã si verus appareret hæreticus. Nõ est autẽ hominis scire quid sit in homine, nisi forte ad hoc ipsum fuerit uel illuminatus spiritu Dei, vel angelica informatus industria. Quod signum dabitis, ut palam fiat pessima hæresis hæc docta mentiri non lingua tantum, sed uita? Et quidem recens vastatio vineæ uulpem indicat affuisse, sed nescio qua arte fingendi ita sua confundit vestigia callidissimum animal, ut qua uel intret uel exeat, haud facile queat ab homine deprehendi. Cumque pateat opus, non apparet auctor: ita per ea quę in facie sunt, cuncta dissimulat. Denique si fidem interroges, nihil Christianius. Si conuersationem, nihil irreprehensibilius: & quæ loquitur, factis probat. Videas hominem in testimonium suæ fidei frequentare ecclesiam, honorare presbyteros, offerre munus suum, confessionem facere, sacramentis cõmunicare. Quid fidelius? iam quod ad vitam moresque spectat, neminem concutit, neminem circumuenit, neminem supergreditur. Pallent insuper ora ieiunijs, panem non comedit ociosus, operatur manibus unde uitam sustentat. Vbi iam vulpes? Tenebamus eam: quomodo elapsa est è manibus?

Quomodo tam repente disparuit? Insistemus, inuestigemus: à fructibus eius cognoscemus eam. Et certe vinearum demolitio testatur uulpem. Mulieres relictis uiris, & item viri dimissis vxoribus, ad istos se conferunt. Clerici & sacerdotes populis ecclesiis relictis intonsi, & barbati apud eos inter textores & textrices plerunque inuenti sunt. An non grauis demolitio ista? An non opera vuulpium hæc? Verum non apud omnes forte ista tam manifesta deprehenduntur: & si sint, non est unde probentur. Quonam modo capimus illos? Reuertamur ad consortium & contuberniũ fœminarum. Hoc enim inter eos nemo qui careat. Interrogo unumquempiam hominum. Heus tu bone vir, quænam hæc mulier, & unde hæc tibi? Vxor ne tua? Non, inquit, nam voto meo istud nõ conuenit. Filia ergo? Non. Quid? Non soror, non neptis, non aliquo saltem propinquitatis vel affinitatis gradu attinens tibi? Nullo prorsus. Et quomodo tuta tibi cum ista continentia tua? Sane nec licet tibi istud. Cohabitationem (si nescis) uirorum & fœminarum in iis qui vouere cõtinentiam, ecclesia uetat. Si non uis scandalizare ecclesiam, eiice fœminam. Alioquin ex hoc uno cætera quę non adeo manifesta sunt, proculdubio credibilia fiunt. Sed quo mihi, inquit, Euangelii loco monstrans prohibitum istud? Euangelium appellasti? ad Euangelium ibis. Si obedias Euangelio, non facies scandalum. Prohibet enim plane Euangelium scandalum fieri. Facis autem tu, istam non amouendo iuxta constitutum ecclesiæ. Suspectus eras, at nunc manifeste censebere & contemptor Euangelii, & ecclesiæ aduersator.

Quid iudicatis fratres? Si pertinax fuerit ut nec obediat Euangelio, nec ecclesiæ acquiescat: quid iam tergiuersari potest? Nonne aperte uobis videtur deprehensa fraus, comprehensa uulpes? Si non amouet fœminam, non amouet scandalum. Si non amouet scandalum cum amouere possit, transgressor tenetur Euangelij. Quid factura ecclesia est, nisi ut amoueat illum qui non vult amouere scandalum, ne sit similis illi inobediens. Nam hoc mandatum habet ex Euangelio, nõ parcere nec proprio oculo scandalizanti se, non manui, non pedi: sed eruere illum, abscindere ista, & proiicere à se. Si, inquit, ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus. Fecimusne aliquid. Puto quia fecimus. Cæpimus uulpem: quia fraudem percipimus. Manifesti sunt qui latebant falsi catholici, veri depredatores catholicę. Etenim dum mecum dulces capiebas cibos, corpus dico & sanguinem Christi, dum in domo Dei ambulauimus cũ consensu: fuit suadendi locus, immo opportunitas seducendi, iuxta illud Sapientiæ: Simulator ore decipit amicum suum.

Nunc autem facile secundum sapientiam Pauli, post unã & secundam admonitionẽ hæreticum hominem deuitabo: sciens quia subuersus est qui eiusmodi est, ac proinde cautus prouidere ne iam sit & subuersor.

[Margin notes: Cant. 2. d; H; I; K; Matt. 5. e; Mat. 18. c; Prou. 11. b; ad Tit. 3 c]

sor. Itaque nonnihil est (iuxta verbum Sa-
Prou.11.b pientis) in insidijs suis captos esse iniquos. Illos præsertim iniquos, qui insidijs pro armis uti cauti sunt. Nam conflictus omnino ab his & defensio periit. Vile nempe hoc genus & rusticanum ac sine literis, & prorsus imbelle. Denique vulpes sunt, & pusillæ: sed neque illa in quibus male sen-
L tire dicũtur, defensibilia sunt, nec tam subtilia quàm suasibilia, idque duntaxat mulierculis, rusticis, & idiotis, & quales utique omnes sunt quotquot adhuc de secta hac essе expertus sum. Nec enim in cunctis assertionibus eorum (nam multæ sunt) nouum quid, aut inauditum audisse me recolo: sed quod tritum est & diu ventilatum inter antiquos hæreticos, à nostris autem contritum & euentilatum. Dicendum tamen & dicam quænã illæ ineptiæ sunt, partim quas sciscitantibus se catholicis minus caute respondentes, ipsi confessi sint, partim quas diuisi ab inuicem litigantes de inuicem prodiderunt, partim quoque quas nonnulli eorum redeuntes ad ecclesiam detexerunt: non quòd ad omnes respondeam (nec enim necesse est) sed tantum ut innotescant. At istud alterius erit opus sermonis, in laudem & gloriam nominis sponsi ecclesiæ Iesu Christi domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

De erroribus quorundam negãtium nuptias, & circa baptismum paruulorum, purgatorium ignem & orationes pro defunctis. Ser. LXVI.

Cant.2.d
Apite nobis vulpes paruulas, quę demoliuntur vineas. Ecce ego ad uulpes istas. Ipsæ sunt quæ prætergrediuntur uiam, & vindemiant uineam. Non sunt conten-
M tæ deserere uiam, nisi & desertare uineam possint, addentes præuaricationem. Non sufficit hæreticos esse, nisi & hypocritæ sint, ut sit supra modum peccans peccatũ. Hi sunt qui ueniunt in uestimentis ouium ad nudandas oues, & spoliandos arietes. An non tibi utraque res impleta uidetur, vbi & fide plebes, & plebibus sacerdotes deprædati inueniuntur? Quinam isti prædones? Hi oues sunt habitu, astu uulpes, actu & credulitate lupi. Hi sunt qui boni uideri, non esse: mali non uideri, sed esse uolunt. Mali sunt, & boni uidere uolunt, ne soli sint mali: mali uideri timent, ne parũ sint mali. Etenim minus semper malitia palam nocuit, nec unquã bonus nisi boni simulatione deceptus est. Ita ergo in malum bonorum boni apparere student: mali nolunt, ut plus liceat malignari. Neque enim est apud eos virtutes colere, sed vicia colorare quodam quasi uirtutũ minio. Denique superstitionis impietatem nomine religionis intitulant. Innocentiam diffiniunt tantum in aperto nõ lædere, innocentię proinde solum sibi vendicantes colorem. In operimentum turpitudinis, continentiæ se insigniere uoto. Porro turpitudinem in solis existimant reputandam vxoribus: cum uel sola sit ea quæ cum vxore est causa, quæ turpitudinem excusat in coitu. Rusticani homines sunt & idiotę, & prorsus contemptibiles: sed non est (dico uobis) cum eis negligenter agendum. Multum enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorũ ut cancer serpit. Denique non neglexit Spiritus sanctus qui de his quondam tam manifeste uaticinatus est, dicente Apostolo: Spiritus autem manifeste dicit, quia in nouissimis A
temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris, & doctrinis dæ- 1.Ti.4.a
moniorum in hypocrisi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium suam conscientiam, prohibentium nubere, abstinere à cibis, quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarũ actione. Istos prorsus istos dicebat. Hi nubere prohibent, hi à cibis abstinent, quos Deus creauit de quibus postea uidebimus. Nunc autem vi- Ibidem.
dete si non proprie dæmonum & nõ hominum ludificatio hæc, secũdum quod prædixerat spiritus. Quære ab illis suæ sectę auctorem, neminem dabunt. Quæ hæresis non ex hominibus habuit proprium hæresiarcham? Manichæi Manem habuere principem & pręceptorem, Sabelliani Sabelliũ, Ariani Arium, Eunomiani Eunomium, Nestoriani Nestorium. Ita omnes cæterę huiusmodi pestes singulę singulos magistros homines habuisse noscuntur, a quibus originem simul duxere & nomen. Quo nomine isto tituloue censebis? Nullo, quoniam non est ab homine illorum hæresis, neque per hominem illam acceperunt. Absit tamẽ ut per reuelationem Iesu Christi sed magis & absque dubio) uti spiritus sanctus prędixit) per immissionẽ & fraudẽ

dæmo-

1.Ti.4.a dæmoniorum in hypocrisi loquentium mẽdacium, prohibentium nubere. In hypocrisi plane hoc, & vulpina dolositate loquuntur, fingentes se amore id dicere castitatis, quod magis causa turpitudinis fouendæ, &
B multiplicandæ adinuenerunt. Res tamen tam in aperto est, vt mirer quomodo unquam homini Christiano persuaderi potuerit: nisi quod hi adeo, ut bestiales sunt, ut nõ aduertant qualiter omni immundiciç laxat habenas, qui nuptias damnat: aut certe ita pleni nequitia, & diabolica malignitate absorpti, vt aduertentes dissimulent, & lætentur in perditione hominum. Tolle de ecclesia honorabile connubiũ, & thorũ immaculatũ, nonne reples eam concubinarijs, incestuosis, seminifluis, mollibus, masculorũ cõcubitoribus, & omni denique genere immundorũ? Elige ergo vtrumlibet, aut saluari vniuersa monstra hæc hominum, aut numerum saluandorum, ad continentium redigi paucitatem. Quam parcus in uno, quã largus in altero? Neutrum horum competit Saluatori. Quid? coronabitur turpitudo? Nihil minus decet honestatis auctorem. Damnabitur vniuersitas præter pauculos continentes? Non est hoc esse Saluatorem. Rara in terris continentia, neque pro tantillo quæsto ad terra plenitudo illa semetipsam exinaniuit. Et quomodo de illa omnes accepimus, si solis indulsit continentibus participium sui? Non est, quod ad hoc respon-
Gala.5.d deant. Sed neque ad illud credo: Si honestati in cœlis est locus, non sit autem honesto, & turpi consortium, sicut non est societas luci ad tenebras: profecto neminem immundorum locus in loco salutis manet. Si quis aliter sapit, arguet illum Apostolica uox,
C absque omni ambiguo asserens: quoniam, qui tali agunt, regnũ Dei non possidebunt. Qua iam exiet de cauerna hæc insidiosa vulpecula? Puto in fouea deprehensum, in qua sibi duo quasi foramina fecerit, unum quo intret, alterum quo exeat. Nam consueuit ita. Vide ergo quomodo vtrobique illi interclusus sit exitus. Si solos in cœlestibus collocat continentes, perit ex maxima parte salus. Si omnem spurcitiam pariter cum cõtinentibus collocat, perit honestum. Sed iustius perit ipsa, neq. ac exitura, neq. illac, reclusa perpetuo, & capta in fouea quã fecit. Quidam tamen dissentientes ab alijs, inter solos virgines matrimonium contrahi posse fatentur. Verum quid in hac distinctione rationis afferre possint, non uideo: nisi quod pro libitu quisque suo sacramenta ecclesiæ, tanquam matris viscera dente uipereo certatim inter se dilacerare contendunt. Nam quod dicuntur prætendere de primis coniugibus: quia virgines erant, quid istud quęso matrimonij pręiudicat libertati, quo minus & inter non virgines contrahi liceat? Sed nescio quid se in Euangelio inuenisse susurrant, quod suę ineptiæ frustra existimãt suffragari. Illud credo quòd Dominus cũ præmisisset testimonium de Genesi. Et creauit Gen.1.d hominem Deus ad imaginem, & similitudinem suam, masculum, & fœminam creauit illos postea intulit. Ergo quod Deus cõiunxit, homo non separet. Hos, inquiunt, coniunxit Deus, quia uirgines ambo erant, & iã non licuit separari: non erit autem ex Deo copulatió secus præsumpta. Quis tibi dixit propterea a Deo coniunctos, quia virgines erãt? Nam scriptura hoc non loquitur. An D Mar.10.a non virgines erant? inquit. Erant, sed non est idipsum copulatos virgines, & copulatos quia virgines. Quanquam neque hoc quidẽ nominatim dictum reperies, quòd virgines essent, quãuis essent. Sexuum sane expressa diuersitas est, nõ virginitas, cum dictum est. Masculum & fœminam creauit illos. Merito quidem. Non enim maritalis copula corporum requirit integritatem, sed sexuum aptitudinem. Bene proinde ipsam instituens Spiritus sanctus sexum expressit, & virginitatem tacuit, nec dedit occasionem venandi verbum insidiosis vulpeculis. Quod vtique libẽter fecisset, quamuis id quoque frustra. Quid enim si dixisset. Virgines creauit illos? Num propterea continuo obtinuisses solos virgines licere coniungi? Et tamen quomodo exultasses ex sola uerbi occasione? quomodo exsufflasses secundas, & tertias nuptias? quo insultasses catholicæ scorta lenonesque ad inuicẽ tanto libentius cõiungenti, quãto proinde eos de turpi ad honestum transire non dubitat? Fortassis & Osee.1.a reprehenderes Deum prophetæ præcipientem fornicariam ducere: nunc autem, & occasio deest, & libet gratis hæreticum esse. Nam testimonium, quod vsurpasti ad astruẽdum errorem tuum, plus ad destruendum valere inuentum est, pro te facere nihil, contra te plurimum. Nunc autem audi, quod te ex toto, aut confundit, aut corrigit, & hæresim tuam prorsus cõterit, & comminuit. Mulier quanto tempore vir eius uiuit, alligata 1.Cor.7.g

E gata est uiro: si autem dormierit vir eius, soluta est a lege viri, cui vult nubat, tantum in Domino. Paulus est qui concedit uiduæ, vt cui vult nubat: & tu econtra præcipis, nulla præter virginem nubat, & hoc non nisi virgini: vt non cui uult nubat, vel ipsa. Quid manum Dei abbreuias? Quid largam benedictionem nuptiarum restringis? quid proprium vendicas uirgini, quod indultum est sexui? Non concederet hoc Paulus, nisi liceret. At parum dico concedit, uult quoque. Volo, inquit, adolescentiores nubere, nec dubium quin uiduas dicat. Quid manifestius? Ergo quod concedit, quia licet: etiam vult, quia expedit. Quod licet, & expedit, hæreticus prohibet? Nihil ex hac prohibitione persuadebit, nisi quòd hæreticus est. Superest, ut & de residuo apostolicæ prophetiæ istos aliquantulum exagitemus. Abstinent namque hi (ut prædixit ille) a cibis quos creauit Deus ad percipiendum cũ gratiarum actione. Hinc quoque hæreticos se probantes, non sane, quia abstinent, sed quia hęretice abstinent. Nam & ego interdum abstineo, sed abstinentia mea satisfactio est pro peccatis, non superstitio pro impietate. Num redarguimus Paulum, quòd castigat corpus suum, & in seruitutẽ

1.Cor.9.d redigit? Abstineo a uino, quia in uino luxu

Ephes 5.d ria est: aut si infirmus sum, modico utor, iuxta consilium Pauli. Abstineo a carnibus, ne dum nimis nutriunt carnem, simul & carnis nutriant uicia. Panem ipsum cum mensura studebo sumere, ne onerato uẽtre stare adorandum tædeat, & ne improperet etiam mihi propheta, quia panem meum

F comederim in saturitate. Sed ne simplici

Leui.26.a quidem aqua ingurgitare me asuescam, ne

Esa.23.d distentio sane uentris, usque ad titillationẽ pertingat libidinis. Hæreticus aliter. Nempe horret lac, & quicquid ex eo conficitur: postremo omne, quod ex coitu procreatur. Recte & Christiane, si non idcirco, quia ex coitu, sed ne ad coitum prouocent. Cæterum, quid sibi vult, quòd ita generaliter omne, quod ex coitu generatur, uitatur? Suspicionem generat mihi obseruatio ista ciborum, tam signanter expressa. Veruntamen si de regula medicorum, hæc profers nobis, non reprehendimus curam carnis quam nemo unquam odio habuit, si tamen non nimia fuerit. Si de disciplina abstinentium, id est spiritualium medicorum schola: etiam uirtutem approbamus qua carnem domas, frenas libidinem. At si de insania Manichæi præscribis beneficentiæ Dei, ut quod ille creauit, & donauit ad percipiendum cum gratiarum actione, tu non modò ingratus, sed & censor temerarius immundum decernas, & tanquam a malo abstineas: non plane abstinentiam collaudabo, sed execrabor maliciam, & blasphemiam: te magis immundum dixerim, qui immundum quid putas. Omnia munda mundis, ait ille rerũ optimus ęstimator: ad Ti.1.d

& nihil immundum, nisi ei qui immundum quid putat. Immundis autem, & infidelibus nihil est mundum, sed polluta est eorum, & mens, & cõscientia. Væ qui respuitis cibos quos Deus creauit, iudicantes immundos, & indignos quos traijciatis in corpora uestra: cũ propterea uos corpus Christi, quod est ecclesia, tanquam pollutos, & immundos expuerit. Non ignoro, ꝙ se, & solos corpus Christi esse glorientur: sed sibi hoc persuadeant, qui illud quoque persuasum habent, potestatẽ se habere quotidie in mensa sua corpus Christi, & sanguinem cõsecrandi ad nutriendũ se in corpus Christi, & membra. Nempe iactant se esse successores Apostolorũ, & apostolicos nominãt, nullum tamen Apostolatus sui signum valẽtes ostendere. Quousque lucerna sub modio? Matt.5.b

Vos estis lux mundi, dictũ est Apostolis: & ideo Apostoli super candelabrum, vt toto luceant mundo. Pudeat successores Apostolorum lucẽ non esse mundi, sed modij, mundi autem tenebras. Dicamus eis. Vos estis tenebrę mundi. Et transeamus ad alia. Se dicunt ecclesiam, sed contradicunt ei, qui dicit. Non potest ciuitas abscondi, supra mon Ibidem.

tem posita. Itane lapidem de monte abscissum, sine manibus, monte factum, & impletum mundum, uestris creditis inclusum antris? Et ne hic quidem immorandum. Ipsa opinio refugit publicari, suo contenta susurrio. Habet & semper habebit integrã Christus hæreditatem suam, & possessionem suã terminos terræ. Se potius subtrahunt huic magnæ hęreditati, qui Christo illam conantur detrahere. Videte detractores, uidete canes. Irrident nos, quia baptizamus infantes quòd oramus pro mortuis, quòd Sanctorũ suffragia postulamus. In omni genere hominum, atque in utroque sexu festinant proscribere Christum, in adultis, & paruulis, in uiuis, & mortuis. Hinc quidem infantibus ex imposfibilitate naturæ, inde ue- H

ro

ro adultis, ex difficultate continentiæ præscribentes. Porrò mortuos uiuentium fraudantes auxilijs, uiuentes nihilominus sanctorum, qui decesserunt suffragijs spoliantes. Absit: Non relinquet dominus plebem suam, quæ est sicut arena maris, nec contentus erit paucitate hæreticorum qui omnes redemit. Neque enim parua, sed plane copiosa apud eum redemptio. Quantus uero numerus istorum ad magnitudinem precij? Se magis precio fraudant, qui ipsum euacuare conantur. Quid enim si infans pro se loqui non potest, pro quo uox sanguinis fratris sui, & talis fratris clamat ad Deum de terra? Astat, & clamat nihilominus mater ecclesia. Quid tamen infans? Nonne & ipse uidetur tibi inhiare quodammodo de fontibus saluatoris, uociferari ad Deum, suisque uagitibus clamitare, domine uim patior, responde pro me? Flagitat auxilium gratię, quia uim patitur ab origine. Clamat innocentia miseri, clamat ignorantia paruuli, clamat addicti infirmitas. Ita ergo clamant hęc omnia, sanguis fratris, fides matris, destitutio miseri, & miseria destituti. Et clamatur ad patrem. Porrò pater seipsum negare non potest, pater est. Nemo mihi dicat, quia non habet fidem cui mater impertit suam inuoluens illi in sacramento quousque idoneus fiat proprio non tantum sensu, sed assensu euolutam puramque percipere. Nunquid breue pallium, ut non possit ambos cooperire? Magna est ecclesiæ fides. Nunquid minor fide Chananeæ mulieris, quam constat, & filiæ sufficere potuisse, & sibi? ideo audiuit: O mulier, magna est fides tua, fiat tibi sicut petisti. Nunquid minor fide illorum, qui paralyticum per tegulas demittentes, animæ illi simul & corporis obtinuere salutem? Denique habes: Quorũ fidem, ut uidit, ait paralytico: Confide fili, remittũtur tibi peccata tua. Et paulo post: Tolle grabatum tuum, & ambula. Qui hæc credit, facile huic persuadebitur merito ecclesiam præsumere non solum paruulis baptizatis in sua fide salutem, sed etiã interfectis pro Christo infantibus coronam martyrij. Quæ cum ita sint, nullum præiudicium sustinebũt regenerati de eo, quod dictum est: Sine fide impossibile est placere Deo: cum sine fide non sint qui in testimonium fidei baptismi gratiam perceperunt. Sed neque de eo quod item dictũ est: Qui uero non crediderit, condemnabitur.

Psal 94.a · I · Mat.15.c · Mat.9.a · Ioan.5.a · Heb.11.b · Mat.16.d

Quid enim credere est, nisi fidem habere? Itaque, & mulier saluabitur per generationem filiorum si permanserit in fide cum lenitate, & infantibus per lauacri regenerationem succurretur, & adulti qui continere nõ poterunt, coniugij tricesio fructu se redi- ment, viuentium quoque preces, & hostias mortui qui opus habebunt, & digni erunt, mediantibus percipient angelis, & eorum qui iam peruenerunt, uiuentibus adhuc nequaquam solatia deerunt per Deum qui ubique est, & in Deo nusquam affectu charitatis absentium. Nam & Christus propter K hoc mortuus est, & resurrexi t, ut uiuorum dominaretur, & mortuorum. Propter hoc quoque, & infans natus est, & per singulos ætatum gradus profecit in uirũ, ut nulli deesset ætati. Non credunt autem ignem purgatorium restare post mortem, sed statim animam solutam a corpore, uel ad requiem transire, uel ad damnationem. Quærant ergo ab eo qui dixit quoddam peccatum esse, quod neque in hoc seculo, neque in futuro remittetur, cur hoc dixerit si nulla manet in futuro remissio purgatióve peccati? Iam uerò qui ecclesiam non agnoscunt, non est mirum si ordinibus ecclesiæ detrahunt, si instituta non recipiunt, si sacramenta contemnunt, si mandatis non obediunt. Peccatores, inquiunt, sunt apostolici, archiepiscopi, episcopi, presbyteri, ac per hoc, nec dandis, nec recipiendis idonei sacramentis. Nunquam uero duo ista conueniunt episcopum esse, & peccatorem? Falsum est. Episcopus erat Caiphas, & tamen quantus peccator, qui in dominum mortis dictabat sententiam? si negas episcopum, arguet testimonium Ioannis, qui eum in testimonium sui pontificatus etiam prophetasse refert. Apostolus erat Iudas, & licet auarus, & sceleratus, electus a domino. An tu de illius apostolatu dubitas quem dominus elegit? Nonne ego, inquit, uos duodecim elegi, & unus ex uobis diabolus est? Audis eundem electum Apostolum, & extitisse diabolum, & negas posse esse episcopum qui peccator est? Super cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi, & qui non obedierunt eis L tanquam episcopis, inobedientiæ rei fuerunt, etiam in ipsum dominum præcipientem, & dicentem: Quæ dicunt facite. Patet quanuis Scribæ, quanuis Pharisæi, quanuis uidelicet maximi peccatores, propter cathedram tamen Moysi ad eos quoque nihilo-

1.Tim.2.d · Rom.14.b · Mat.12.e · Ioan.6.g · Mat.23.b

Luc.10.c minus pertinere quod item dixit. Qui uos audit, me audit: & qui uos spernit me spernit. Multa quidem, & alia huic populo stulto, & insipienti a spiritibus erroris in hypocrisi loquentibus mendacium mala persuasa sunt, sed non est respondere ad omnia. Quis enim omnia nouit? Deinde labor infinitus esset, & minime necessarius. Nam quantum ad istos, nec rationibus conuincuntur, quia non intelligunt: nec auctoritatibus corriguntur, quia non recipiunt, nec flectuntur persuasionibus, quia subuersi sunt. Probatum est, mori magis eligunt quã cõuerti. Horum finis interitus, horũ nouissima incendium manet. Horum siquidem

Indic.15.a in facto Sampson ex succensis uulpium caudis figura præcessit. Plerunque fideles iniectis manibus aliquos ex eis ad mediũ traxerunt. Quæsiti fidem, cum de quibus suspecti uidebantur, omnia prorsus suo more negarent, examinati iudicio aquæ, mendaces inuenti sunt. Cumque iã negare non possent, quippe deprehensi, aqua eos non recipiente arrepto, ut dicitur, freno dentibus tam misere, quam libere impietatem non confessi, sed professi sunt, palam pietatem astruentes, & pro ea mortem subire parati. Nec mi

M nus parati inferre qui astabant. Itaque irruens in eos populus nouos hæreticis suæ ipsorum perfidiæ martyres dedit. Approbamus zelum, sed factum nõ suadeamus: quia fides suadenda est, non imponenda. Quanquam melius proculdubio gladio coercerentur, illius uidelicet qui non sine causa gladiũ portat, quam in suũ errorem multos traiicere permittantur. Dei enim minister ille est,

Rom.13.b uindex in iram ei qui male ait. Mirabantur aliqui, quod non modo patienter, sed & læti, ut uidebatur, ducerentur ad mortem: sed qui minus aduertunt quãta sit potestas diaboli, non modo in corpora hominum, sed etiam in corda, quæ semel permissus possederit. Nonne plus est sibimet hominem iniicere manus, quam id libenter alio sustinere? Hoc autem in multis potuisse diabolum frequenter experti sumus, qui seipsos, aut submerserunt, aut suspenderunt.

Mat.27.a Denique Iudas suspendit seipsum, diabolo sine dubio immittente. Ego tamen maius existimo, magisque admiror quod potuit immisisse in cor eius, ut traderet dominum, quam ut semetipsum suspẽderet. Nihil ergo simile habent constantia martyrũ, & pertinacia horũ: quia mortis contemptũ in illis pietas, in istis cordis duritia operatur. Et ideo propheta martyris forsitan uoce dicebat: Coagulatum est sicut lac cor eorũ, ego Psa.118.a uero legem tuam meditatus sum: pro eo uidelicet, quod & si pœna eadem uidetur, longe diuersa esset intentio, illo utique durãte cor cõtra dominum, isto in lege domini meditante. Quæ cũ ita sint, nõ est opus (ut dixi) A frustra multa aduersus homines stultissimos atque obstinatissimos dicere, sufficit innotuisse illos, ut uitentur. Quamobrem, ut deprehendantur, cogendi sunt, uel abiicere fœminas, uel exire de ecclesia: utpote scandalizantes ecclesiam in conuictu, & contubernio fœminarũ. Dolendum ualde, quòd non solum laici principes, sed & quidam, ut dicitur, de clero, necnon de ordine episcoporũ qui magis eos persequi debuerant, propter quæstum sustineant, accipientes ab eis munera. Et quomodo, inquiunt, damnabimus nec conuictos, nec confessus? Friuola satis non ratio, sed occasio. Hoc solo etiam si aliud nõ esset facile deprehendis, si (ut dixi) uiros, & fœminas qui se continentes dicunt, abinuicem separes, & fœminas quidẽ cum alijs sui, & sexus, & uoti degere cogas, viros æquè cum eiusdem propositi viris: Per hoc enim consultum erit utrorumque uoto simul, & famæ, cum continentiæ suæ, & testes habuerint, & custodes. Quod si non sustinent, iustissimè eliminabuntur de ecclesia quam scandalizant non solum notabili, sed etiam illicita cohabitatione. Ergo ista sufficiant pro deprehendendis harum uulpium dolis, ad dandam scientiam, & cautelam dilectæ, & gloriosæ sponsæ domini nostri Iesu Christi, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

De mirabili affectu dilectionis sponsæ, quem eructat propter amorem Christi sponsi. Sermo LXVII. B

Dilectus meus mihi, & ego illi. Cant.2.d Hactenus verba sponsi. Adsit ipse, ut digne ad gloriam ipsius, & nostram ipsorum salutem sponsæ eius possimus inuestigare sermones. Neque enim tales sunt, qui a nobis considerari, & discuti, prout dignum fuerit, ualeant, nisi ipse fuerit dux uerbi. Sunt enim quam suaues ad gratiam, tam fœcundi ad sensus, tam etiam profundi ad mysteria. Cui similabo eos? Vni interim

alicui

alicui epularum, quæ triplici quadam emineat gratia, deliciosa ad saporem solida ad nutrimentum, efficax ad medicinam. Sic, inquam, sic singulus quisque sponsæ sermo, & ex eo quod suauiter sonat, affectum mulcet, & de sensuum ubertate mentem impinguat, & nutrit, & de altitudine mysteriorũ dum intellectum quo plus exercet, plus terret, miro modo tumorem sanat inflantis scientiæ. Etenim si unus quispiam ex his forte qui sibi scioli videntur, curiosius sese dederit scrutinio horum, cum uiderit ingenij sui succumbere uires, & redigi in captiuitatem omnem intellectum persenserit, nonne humiliatus ad illam uocem compellетur, ut dicat: Mirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est, & non potero ad eam? Et nunc quidem principium uerborum eius quantæ suauitatis insigne præfert? Nam uide quale principium dede-

psal. 138. a

C rit. Dilectus, inquit, meus mihi, & ego illi. Simplex uox uidetur, quoniam suauiter sonat. Sed de hoc uidebitur postea. Nunc uero a dilectione incipit, de dilecto prosequitur, nihil aliud se scire indicans nisi dilectum. Patet de quo sermo: cum quo non ita. Non enim, ut cum ipso eodem fuerit sentire permittitur, cum ipse iam non affuerit. Neque id dubium, nempe mox eum reuocare uidetur, & quasi post tergum clamare: Reuertere, inquiens, dilecte mi. Vnde adducimur non aliud sane coniicere, nisi quod finitis uerbis suis, iterum suo more se absentauerit, & illa remanserit nihilominus de eo loquens, qui nunquam absens est sibi. Ita est, in ore retinuit qui non recedebat a corde, nec quando recedebat. Quòd de ore exit, de corde uenit, & ex abundantia cordis os loquitur. Ergo loquitur de dilecto, ut uere dilecta, & uere diligenda, quoniam diligit multum. Quærimus cum quo? Nam de quo, nouimus, & non occurrit nisi forte cum adolescentulis, quæ a matre abesse non possunt, ubi discesserit sponsus. Sed melius (ut opinor) sentimus secum potius, & non cum altero sic locutam, præsertim quòd trunca, & minus continens inueniatur ipsa locutio, insufficiens planè ad dandam intelligentiam auditori, ob quam uel maxime inuicem loquimur. Dilectus meus mihi, inquit, & ego illi. Non plus? Pendet oratio, immo non pendet, sed deficit. Suspenditur auditor, nec eruditur, sed erigitur. Quid est hoc quod

Luc. 6 g

Canti. 2. d

dicit, ille mihi, & ego illi? Nescimus quid loquimur: quia non sentimus quod sentit.

D O sancta anima quid tuus ille tibi, quid tu illi? Quænam, queso, hæc inter uos tam familiariter fauorabiliterque discurrens exhibitio, & redhibitio? Tibi ille, tuque uicissim illi. Sed quid? Idipsum ei tu, quod tibi ille, an aliud? Si nobis, si ad nostram loquetris intelligentiam, euidéter quod sentis edicito. Quousque animas nostras tollis? An (secundum prophetam) secretum tuũ tibi? Ita est, affectus locutus est, non intellectus, & ideo non ad intellectum. Ad quid ergo? Ad nihil nisi, quòd mirabiliter delectata, & affecta uehementer ad desideratos afflatus, finem illo faciente, nec tacere omnino quiuit, nec tamen quod sensit exprimere. Neque enim, ut exprimeret sic locuta est, sed ne taceret. Ex abundantia cordis os locutum est, sed non pro abundantia. Habent suas uoces affectus per quas se etiam cũ nolunt, produnt: timor (uerbi causa) meticulosas, dolor gemebundas, amor iucũdas. Nunquid dolentium plãctus, mœrentiúmve singultus, vel gemitus, percussorum itemque pauentium subitas, & afferatas clamitationes, seu etiam saturatorum ructus, aut vsus creat, aut ratio excitat, aut deliberatio ordinat, aut præmeditatio format? Eiusmodi certum est non nutu prodire animi, sed erũpere motu. Sic flagrans ac uehemens amor præsertim diuinus, cùm se intra se cohibere non ualet, non attendit quo ordine, qua lege, quáve serie seu paucitate uerborum ebulliat, dummodo ex hoc nullum sui sentiat detrimentum. Interdum nec uerba re-

Ioan. 10. e
Esa. 24. c

Luc. 6. g

E quirit, interdum, nec uoces omnino vllas, solis ad hoc contentus suspirijs. Inde est quod sponsa sancto amore flagrans, idque incredibili modo, sane pro captanda quãtulacunque euaporatione ardoris quem patitur, non cõsiderat quid, qualiter eloquatur: sed quicquid in buccam venerit, amore vrgente non enunciat, sed eructat. Quidni eructet sic refecta, & sic repleta? Reuolue textũ epithalamij huius ab ipso exordio vsque huc, & uide si tanta uspiam illi quanta hac uice in cunctis uisitationibus, & allocutionibus sponsi copia eius indulta fuerit, & si unquam ex ore ipsius non modo tam multos, sed & tam iucundos sermones acceperit. Quæ ergo repleuerat in bonis desiderium suum, quid mirum si ructum potius quam verbũ fecit? Et si uerbũ fecisse tibi ui-

psal. 102.

dctur, eructatum puta, & non subordinatú, aut præordinatum. Nec enim sponsa rapinam arbitratur sibi aptare prophetæ dictum. Eructauit cor meum verbum bonum quippe eodé repleta spiritu. Dilectus meus mihi, & ego illi. Nihil consequentiæ habet, deest orationi. Quid inde? Ructus est. Quid tu in ructu quæris orationum iunctu ras, solennia dictionum? Quas tu tuo ructui leges imponis, vel regulas? Non recipit tuam moderationem, non a te compositionem expectat, non commoditatem, non opportunitatem requirit: per se ex intimis non modo cum non vis, sed & cum nescis erumpit, euulsus potius, quam emissus. Tamen odorem portat ructus, quandoque bonum, quandoque malum pro vasorum è quibus ascendit contrarijs qualitatibus.

psa. 44. a *Cant. 2. d* F

Deniq. bonus homo de bono thesauro suo profert bonum, & malus malum. Bonum vas spósa Domini mei, & bonus mihi odor ex illa. Gratias ago tibi Domine Iesu, qui me dignatus est admittere saltem ad odorádum. Ita Domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum. Mihi, fateor, bene redolet ructus dilectę tuæ, & de plenitudine eius quamuis medicum quid gratanter accipio. Memoriá abundantiæ suauitatis tuæ eructat mihi, & nescio quid ineffabile tuæ dignationis, & amoris odoratus sum in uoce ista. Dilectus meus mihi, & ego illi. Ipsa (vt dignum est) epuletur & exultat in conspectu tuo, & delectetur in lætitia. Veruntamen sic tibi excedat, vt sobria sit nobis. Ipsa ergo repleatur in bonis domus tuę, & torrente voluptatis tuæ potetur: sed quæso, perueniat ad me pauperem, vel tenuis odor eructante illa cú satiata fuerit. Bene mihi eructauit Moyses, & bonus odor in ructu eius creantis potentiæ. In principio, inquit, creauit Deus cœlú, & terram. Bene Esaias, nam suauissimum redimentis misericordiæ odorem dedit, ita eructans. Tradidit in mortem animam suá, & cum sceleratis reputatus est, & ipse peccata multorum tulit, & pro transgressoribus rogauit, vt non perirent. Quid æque misericordiam redolet. Bonus quoque ex ore Hieremiæ ructus: bonus ex Dauid, qui ait. Eructauit cor meum uerbum bonum. Repleti sunt omnes Spiritu sáncto, & eructantes omnia impleuerunt bonitate. Ructum Hieremiæ requiritis? Non sum oblitus, iam parabam illum. Bonum est pręstolari cum

Mat. 15. c *ps. 144. b* *Cant. 2. d* *psal. 67. a* *psal. 64 a* *Gen. 1. a* *Esa. 53. d* *psal. 44. a* G *Thre. 3 e*

silentio salutare Domini. Eius est (non fallor) admouere naribus, balsamum vincit suauitas remunerantis iustitiæ, quam importat. Patientem pro iustitia, vult me expectare mercedem in posterum, non recipere in pręsenti, quòd iustitię merces salutare non sęculi, sed Domini sit. Si moram fecerit, inquit, expecta eum, & ne murmuraueris, quoniam bonum est cum silentio expectare. Ego faciam quod hortatur, expectabo Dominum Saluatorem meum. Sed peccator sum, & adhuc mihi grandis restat uia: quia longe a peccatoribus salus. Non murmurabo tamé, in odore, vel dolore interim consolabor me. Lętabitur iustus in Domino, gustu experiens, quod ego sentio odoratu. Quem spectat iustus, peccator expectat, & expectatio odoratio est. Nam expectatio, ait, creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat. Porro spectare, gustare est, & videte quoniam suauis est Dominus. An potius iustus, qui expectat, & qui iam tenet beatus? Denique expectatio iustorum lætitia. Nam peccator nihil expectat. Et inde peccator, quòd bonis pręsentibus nó modo detentus, sed & contentus, nihil in futurum expectat, surdus ad uocem illam. Expecta me (dicit Dominus) in die resurrectionis meæ in futurum. Et ideo iustus erat Simeó, quia expectabat, & odorabat iam Christum in spiritu, quem necdú in carne odorabat. Et beatus in expectatione sua: quia per odórem expectationis peruenit ad gustum contemplationis. Denique ait. Et viderunt oculi mei salutare tuum. Iustus quoque Abraham, qui & ipse expectauit, vt uideret diem Domini, & non est confusus ab expectatione sua: nam uidit, & gauisus est. Iusti Apostoli cum audiebant: Et uos similes hominibus expectantibus Dominum suum. Quidni iustus, & Dauid quando aiebat. Expectans expectaui Dominum? Ipse est quartus de numero prænominatorum ructatorum meorum, quem pene pręterierá. Non expedit quidem. Iste os suum aperuit, & attraxit spiritum, & saturatus non modo eructauit, sed & cantauit. Iesu bone quátam meis naribus, & auribus iste infudit suauitatem in ructu, & cantu suo de oleo lætitiæ quo unxit te Deus Deus tuus præ consortibus tuis ex myrrha, & gutta, & cassia a uestimentis tuis a domibus eburneis, ex quibus delectauerunt te filiæ regum in honore tuo? Vtiná me digneris occursu tanti uatis, & amici

Abac. 2. a *3. Re. 19 b* *psal. 63. b* *Rom. 8. d* *psal. 33. b* *prou. 10. d* *Soph. 3. b* *Luc. 2. d* H *Ioan. 8. g* *Luc. 12. e* *psal. 39. a* *ps. 118. f* *psal. 44. a*

& amici tui in die solennitatis, & lætitiæ, quando egredietur de thalamo tuo epithalamium suum canens in psalterio iucundo cum cithara, affluens delitijs, respersus, & respergens uniuersa istiusmodi puluere pigmentario. In illa die, uel potius in illa hora, nam hora est siquando est, & fortassis ne hora quidem, sed horæ dimidium, iuxta illud scripturæ: Factum est silentium in cœlo quasi media hora: ergo in illa hora replebitur gaudio os meum, & lingua mea exultatione, dum singulos, non dico psalmos, sed uersus singulos sentiam ructus, & quidē odoriferos super omnia aromata. Quid Ioannis ructu fragrantius, qui uerbi mihi redolet æternitatem, generationem, diuinitatem? Quid de Pauli ructibus loquar, quanta orbem suauitate repleuerint? Denique Christi bonus odor erat in omni loco. Verba certe ineffabilia etsi non profert, ut audiam, offert tamen, ut cupiam: & libeat odorare, quæ audire non licet. Nescio enim quo pacto, quo plus latent, plus placent: & auidius inhiamus negatis. Sed iam aduerte apud sponsam similem rem: quomodo instar Pauli: in præsenti capitulo, & secretum non aperit: nec præterit tamen intactum, aliquid quasi olfactui nostro indulgens: quod gusti forte interim non competere iudicarit: siue propter indignitatem nostram: siue propter incapacitatem. Dilectus meus mihi, & ego illi. Quod non est dubium: duorum quidem hoc loco amor mutuus flagrat: sed in amore summo unius profecto fœlicitas: alterius mira dignatio. Neque enim inter pares est consensio seu complexio hæc. Cæterum, quid ista ex hac prærogatiua amoris glorietur impensum sibi, repensumque uicissim a se, quis se liquido nosse præsumat, nisi qui præcipua puritate mentis, & corporis sanctitate, in semetipso meruerit tale aliquid experiri? Res est in affectibus: nec ratione ad eam pertingitur, sed conformitate. Quam pauci uero qui dicant: Nos autem reuelata facie speculantes gloriam domini, in eandem imaginem trāsformamur de claritate in claritatem, tanquam a domini spiritu. Verum, ut sub aliqua qualicunque intelligentiæ forma, quod legitur redigatur: saluo quidem sponsæ suo singulari secreto, ad quod interim non datur accedere, præsertim talibus quales nos sumus: apponendum sane aliquid nobis, eo accommodatius ad communem sensum, quo usitatius, quod & uerbis consequentiam, & intellectum det paruulis. Et mihi quidem uidetur satis esse ad nostram grossam, & quodammodo popularem intelligentiam: si dicendo: dilectus meus mihi: subaudiamus, intendit: ut sit sensus: dilectus meus intendit mihi, & ego illi. Quanquam tamen nec solus ego id senserim, nec primus: cum propheta ante me dixerit: Expectans expectaui dominum, & intendit. Habes aperte intentionem domini ad prophetam: habes, & prophetæ ad dominum in eo quod ait: Expectans expectaui. Nam qui expectat, intendit: & expectare, intendere est. Idem omnino sensum: eadem penè verba apud prophetam, quæ apud sponsam: sed prius ex propheta transposita. Prius siquidem is quod illa posterius posuit, & ecōuerso. Cæterum sponsa rectius locuta est, & non prætendens meritum, sed præmittens beneficium, & se præuentam dilecti gratia confitens. Recte omnino. Nam quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Denique audi Ioannem, quid in epistola super hoc senserit. In hoc est charitas, inquit, non quasi nos dilexerimus Deum, sed ipse prior dilexit nos. Propheta tamen gratiæ præuentionem etsi tacuit, nō negauit subsecutionem. Plane non tacuit. Sed accipe de alio loco certiorem de te ista ipsius confessionem. Et misericordia tua, inquit (domino loquebatur) subsequetur me omnibus diebus uitæ meæ. Audiet de præuentione identidem ipsius non minus certā manifestāmue sententiam. Deus meus, inquit, misericordia eius præueniet me. Item ad dominum. Cito, ait, anticipent nos misericordiæ tuæ, quia pauperes facti sumus nimis. Pulchrè sponsa posterius (ni fallor) hæc eadem uerba non eodem ordine ponit, sed sequitur, & ipsa prophetæ ordinem, loquens hoc modo: Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi. Cur ita? Nempe ut tunc magis gratia plenam se probet, cum totum gratiæ dederit, & primas scilicet illi partes ascribens, & ultimas. Alioquin quomodo gratia plena, si quid habuerit quod non sit ex gratia? Non est quo gratia intret, ubi iam meritum occupauit. Ergo iam plena confessio gratiæ, ipsius gratiæ plenitudinem signat in anima cōfitentis. Nā si quid de proprio inest, in quantū est, gratiam cedere illi necesse est. Deest gratiæ quicquid meritis de-

Marginal notes: Apo. 8. a; psa. 125. a; I; Cant. 2. d; 2. Co. 3. d; K; psa. 118. r; Cant. 2. d; Psal. 39. a; Rom. 11. d; 1. Ioā. 4. b; L; psal. 22. b; psal. 78. b; psal. 58. c

putas. Nolo meritũ quod gratiam excludat,
Horreo quicquid de meo est, vt sim meus.
nisi ꝙ illud magis forsitan meum est, quod
me meũ facit. Gratia reddit me mihi iustifi-
catũ gratis: & sic liberatum a seruitute pec-
cati. Denique vbi spiritus Domini, ibi liber-
tas. O fatuam sponsam synagogam, quæ cõ-
M temnens Dei iustitiam, idest gratiam sponsi
sui, & suam uolens constituere, iustitiæ Dei
non est subiecta. Ob hoc misera repudiata
est, & iam non est sponsa, sed ecclesia, cui
dicitur. Desponsaui te mihi in fide. De-
Osee. 2. d sponsaui te mihi in iudicio, & iustitia.
Desponsaui te mihi in misericordia, & mi-
serationibus. Nec tu me elegisti, sed ego
elegi te, nec ut te eligerem, tua inueni meri-
ta, sed præueni. Ita ergo in fide desponsaui
te mihi, & non in operibus legis: desponsa-
Ioan. 15. c uique in iustitia, sed iustitia, quæ est ex fide
non ex lege. Restat ut iudices iudicium re-
ctum inter me, & te, & iudicium quo te de-
sponsaui, vbi constat interuenisse non tuum
meritum, sed meum placitum. Hoc est autẽ
Mat. 20. b iudicium, vt tua merita non extollas, non
præferas opera legis, non iactes põdus diei,
& æstus, quę magis in fide, & in iustitia, quę
est ex fide, necnon in misericordia, & mise-
rationibus nosceris desponsata. Quæ uere
sponsa est agnoscit ista, & utramque gratiã
confitetur. Primo quidem eam, quæ prima
est, qua & præuenta est, postea vero, & sub-
sequentem. Ait itaque nunc. Dilectus meus
mihi, & ego illi, principium dilecto tribuẽs.
In cõsequentibus. Ego, inquit, dilecto meo,
& dilectus meus mihi: consummationem il-
li æque concedens. Nunc iam uideamus,
quid dicat. Dilectus meus mihi. Si enim
hoc recipitur, ut subaudiamus. Intendit, si-
psal. 39. a cut iam diximus, & sicut propheta ait. Expe-
ctans expectaui Dominum, & intendit mi-
hi: ego autem in uerbo isto sentio nescio,
quid nõ plane exiguum, nec mediocris præ-
A rogatiuæ. Sed non est ingerenda fatigatis au-
ribus, & mentibus res omni alacritate di-
gna. Si non grauat, differatur, & non in lon
gum: crastinus inde incipiat sermo. Tan-
tum orate, vt ab irruentibus occupa-
tionibus interim custodiat nos
gratia, & misericordia spõ-
si ecclesiæ Iesu Chri-
sti Domini no-
stri, qui
est super omnia Deus benedi-
ctus in secula. Amen.

*Qualiter sponsus Christus intendit sponsæ ec-
clesiæ, & ipsa illi. Et de cura, quam ha-
bet Deus de electis, & unde insit
ecclesiæ. Quid sit mereri, uel
non, aut præsumere.*

Sermo LXVIII.

AVdite iam quod heri distulimus
audite gaudium meum, quod
sensi. Et uestrum est, audite gau
dentes. In uno uerbo sponsæ
sensi hoc, & quasi odoratus abscondi, eo vo
bis hodie festiuius exhibendum, quo tempe
stiuius. Sponsa locuta est, & dixit sponsum
intendere sibi. Quæ est sponsa, & quis est
sponsus? Hic Deus noster est, & illa (si au-
deo dicere) nos sumus, cum reliqua quidem
multitudine captiuorum quos ipse nouit.
Gaudeamus. Gloria nostra hæc est, testimo-
nium conscientiæ nostræ. Nos sumus in 2. Co. 1. c
quos intendit Deus. Quanta tamen dispa-
rilitas. Quid terrigenæ, & filij hominum co
ram illo? Secundum prophetam sic sunt qua
si non sint, & quasi nihilum, & inanum re-
putati sunt ei. Quid sibi ergo vult ista in-
ter tam dispares comparatio? Aut illa in im
mensum gloriatur, aut is in immensum a-
mat. Quam admirabile est, quod illius intẽ- B
tionem ista sibi, quasi propriam vendicat:
dicens. Dilectus meus mihi? Nec eo conten Canti. 2. d
ta tamen pergit amplius gloriari, responde
re se illi, quasi ex æquo morem gerere, repẽ
dere uicem. Sequitur enim. Et ego illi. Inso-
lens verbum, & ego illi. Nec minus insolens
dilectus meus mihi: nisi ꝙ utroque insolen-
tius utrumque simul. O quid audet cor pu-
rum, & conscientia bona, & fides non ficta?
Mihi, inquit, intendit. Itáne huic intenta
est illa maiestas cui gubernatio pariter, &
administratio uniuersitatis incumbit, & cu
ra seculorum, ad sola transfertur negocia
imo ocia amoris, & desiderij huius? Ita pla-
ne. Ipsa est enim ecclesia electorũ, de quibus
Apostolus. Omnia, inquit, propter electos. 2. Ti. 1. b
Et cui dubium, quod gratia, & misericordia Sapi. 4. c
Dei sit in sanctos eius, & respectus in ele-
ctos illius? Ergo prouidentiã cæteris creatu
ris non negamus, curam sponsæ uendicat
sibi. Nunquid de bobus cura est Deo? Ne 2. Co. 9.
dubium quin idem possimus dicere de æ-
quis, de camelis, de elephantis, & de cunctis
bestijs terræ: similiter & de piscibus maris,
& uolatilibus cœli, postremo de omni re,
quæ est super terrã, solis sane exceptis qui-
bus

1. Pet. 5. bus dicitur: Omnem solicitudinem vestrã proijcientes in eum. quoniam ipsi cura est de uobis. An non tibi videtur veluti his verbis dictum, Intendite illi, quia ipse intendit vobis? Et obserua apostolum Petrũ C (eius enim verba sunt) si non & ipse verborum sponsę obseruauerit ordinem. Nempe non ait: Omnem solicitudinem vestrã proijcientes in eum, vt sit ipsi cura de uobis: sed, Quia ipsi cura est de uobis: aperte proinde monstrans, ecclesia sanctorum non modo quoniam dilecta, sed & quod prius dilecta fuerit. Constat non ad eam pertinere de uerbo quod de bobus dixit apostolus, nam curam illius habet qui dilexit illam, & semetipsum dedit pro illa. 2. Co. 9. b Nonne hæc est ouis errans, cuius cura etiã supernorum curæ gregum prælata est? Denique illis expositis, pastor descendit ad istã quęsiuit diligenter, inuentam non reduxit, sed reuexit: noua cum illa & de illa intulit cœlis festa gaudiorum populis angelorum inuitatis ad solemnitatẽ. Quid ergo? propriis humeris dignatus est eam reportare, & curam illius non habebit? Ideo non cõfunditur dicere: Dominus solicitus est mei. psal. 39. d Nec se existimat errare, cum item dicit: psa. 137. b Dominus retribuet pro me. Et si quid est aliud quod curam Dei circa ipsam significare videatur. Inde est quod dominum sabaoth dilectum suum dicit, & eum qui cum tranquilitate iudicat omnia, sibi intendere gloriatur. Quidni glorietur? Audiuit il- Esa. 49. d lum dicentem sibi: Nunquid mater potest obliuisci vt non misereatur filio vteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Denique oculi domini super iustos. Et quid sponsa, nisi congregatio iustorum? Quid ipsa, nisi generatio quærentium dominum, quærentium faciem spõsi? Non enim ille intendit huic, & nõ ista illi. D Propterea vtrunque ponit, dicens: Ille mi Cant. 2. d hi, & ego illi. Ille mihi, quia benignus & misericors est: ego illi, quia non sum ingrata. Ille mihi gratiam ex gratia. ego illi gratiam pro gratia. Ille meæ liberationi, ego illius honori. Ille saluti meę, ego illius voluntati. Ille mihi & non alteri, quoniam vna sum columba eius: ego illi & nõ alteri. Nec enim audio uocem alienorum, Mar. 13. c nec enim acquiesco dicentibus mihi: Ecce hic est Christus: aut, ecce illic est. Hæc ecclesia. Quid singulis quisque nostrum? Putamusne in nobis quẽpiam esse cui aptari queat quod dicitur: Quid dixi in nobis? Ego autem & de quouis intra ecclesiam cõstituto si quis hoc quærat, non omnino reprehẽdendum censuerim. Nec enim vna vnius ratio est atque multorum. Denique non propter animam vnã, sed propter multas in unam ecclesiam colligendas, in vnicam astringendas sponsam Deus tam multa & fecit & pertulit cum operatus est salutem in medio terræ. Charissima illa est vna Psal. 73. c uni, non adhærens alteri spõso, non cedens alteri sponsæ. Quid ista non audeat apud tam ambitiosum amatorem? Quid nõ ab illo speret qui se quęsiuit è cœlo, vocauit à finibus terræ? Nec modo quæsiuit, sed acquisiuit. Adde & de modo acquisicionis in sanguine acquisitoris. Alias uerò (ut asso let) propterea magis præsumit, quoniam prospiciẽs in futurũ non ignorat quoniam dominus se opus habet. Quæris ad quid? Ad videndum in bonitate electorum suorum, ad lætandum in lætitia gentis suæ, vt E laudetur cum hærediiate sua. Nec parum hoc opus existimes, nullum dico tibi remanebit opus perfectum si hoc nutarit. Nõne de statu & cõsummatione ecclesiæ finis omnium pendet? Tolle hanc, & frustra inferior ista creatura reuelationem filiorũ Dei expectat. Tolle hanc, & neque patriarchæ neque prophetæ aliqui consummabuntur, cum Paulus asserat Deũ ita prouidisse pro Heb. 11. g nobis ne sine nobis consummarentur. Tolle hanc & ipsa sanctorum angelorũ pro imperfectione sui numeri gloria claudicabit, nec Dei ciuitas de sui integritate gaudebit. Vnde ergo implebitur propositum Dei, & mysterium uoluntatis eius, magnumque illud pietatis sacramentum? Vnde postremo psal. 8. a dabis mihi infantes & lactentes, quorum ex ore laudem suam perficiat Deus? Cœlum nõ habet infantes, habet ecclesia, quibus & dicit: Lac uobis potũ dedi, non escã. 1. Co. 3. a Et hi ad laudem quasi complendam a propheta inuitantur, dicente: Laudate pueri psa. 112. a dominum. Tu putas Deum nostrum totũ Ps. 137. a habiturum suæ gloriæ laudem donec ueniãt Psal. 89. b qui in conspectu angelorum psallant tibi? Lętati sumus pro diebus quibus nos humiliasti, annis quibus uidimus mala. Hoc genus lætitiæ cœli nescierunt nisi per ecclesiæ filios: hoc nemo unquam lætatur qui nunquam non lætatur. Opportune post tristitiam gaudium subit, post laborem quies, post naufragium portus. Placet cunctis securi-

F securitas, sed ei magis qui timuit. Iucunda omnibus lux, sed euadenti de potestate tenebrarum iucundior. Transisse de morte ad vitam, vitę gratiam duplicat. Pars mea hæc in cœlesti cōuiuio, & seorsum ab ipsis spiritibus beatis. Audeo dicere expertem meæ beatitudinis ipsam beatam vitam, nisi si dignetur fateri, quod per charitatem ea in me fruitur, & per me. Aliquid sane videtur etiam perfectioni illi accessisse ex me, neque hoc parum. Denique gaudent angeli ad pœnitentiam peccatoris. Quod si deliciæ angelorum lachrymæ meæ, quid deliciæ? *Luc. 15. b*

Omne opus ipsorum laudare Deum, sed deest laudi si desint qui dicant: Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium. Fœlix proinde in sua vniuersitate ecclesia, cuius omnis gloriatio impar est causæ, non pro his tantum quæ illi iam facta sunt, sed pro his quoque quæ de illa adhuc oportet fieri. Nam & de meritis quid solicita sit, cui de proposito Dei firmior suppetit securiorque gloriandi ratio? Non potest seipsum negare Deus, neque non facere quæ iam fecit, ut scriptū est, qui fecit quę futura sunt. Faciet, faciet, nec deerit suo proposito Deus. Sic non est quod iam quæras quibus meritis speremus bona, præsertim cum audias apud prophetam: Nō propter uos, sed propter me ego faciam, dicit dominus. Sufficit ad meritū scire, quod non sufficiant merita. Sed vt ad meritum satis est, de meritis non præsumere: sic carere meritis satis ad iudiciū est. Porro infantiū renatorum neminem carere meritis, sed Christi habere merita. Quibus *psal. 65. c* *Eze. 36. c*

G se tamen indignos reddūt si sua iungere nō nequiuerint, sed neglexerint, quod quidē periculum iam adultæ ætatis est. Merita proinde habere cures: habita, data noueris: fructum speraueris Dei misericordiam, & omne periculum euasisti paupertatis, ingratitudinis, præsumptionis. Perniciosa paupertas, penuria meritorum: præsumptio autem spiritus, fallaces diuitiæ. Et ideo diuitias & paupertates ne dederis mihi dñe, ait sapiens. Fœlix ecclesia, cui nec merita sine præsumptione, nec præsumptio absque meritis deest. Habet unde præsumat, sed non merita. Habet merita, sed ad promerendum, non ad præsumendum. Ipsum non pręsumere, nōne promereri est? Ergo eo præsumit securius, quo non præsumit & non ad quod confundatur in verbo glorię, cui multa materies gloriandi. Misericordiæ domini multæ, & veritas eius manens in ęternum. *Prou. 30. b* *psa. 118. a*

Quidni glorietur secura, in cuius testimoniū gloriæ, misericordia & veritas obuiauerunt sibi? Siue igitur dicat, Dilectus meus mihi: siue dicat, Expectans expectaui dominum, & intendit mihi: siue Dominus solicitus est mei: vel si quæ sunt etiam, eiusmodi voces aliæ atque aliæ quæ diuinum quendam affectum ac singularem fauorem erga aliquid similiter exprimere videantur, nihil horum à se alienum putabit, cui oratio præsumendi domini constitutio est, pręsertim cum non alteram videat sponsam, alteramue ecclesiam, cui possit fieri quæ non possunt non fieri. *psal. 84. a* *psal. 39. a* *Ibidem.*

H Ergo de ecclesia patet ꝙ in nullo illa omnia sibi aptare verebitur. De vna anima quæritur etiam si sit spiritualis & sancta, liceatne illi vllo modo audere in talibus. Neque enim prærogatiuas omnes vnius illius catholicæ multitudinis, ob quam omnia hūt, vna de multitudine arrogabit sibi, quantalibet emineat sanctitate. Et ideo difficilius, vt sentio ego, inuenietur (si tamen inuenietur) quomodo possit licere. Vnde necessarium reor alio istud sermone tentari, nec modo ingredi vias scrupulosæ disputationis, quarum adhuc exitum ignoramus, nisi prius super verbo abscondito oratum fuerit ad eum qui aperit & nemo claudit, sponsum ecclesiæ Iesum Christum dominum nostrum, qui est super omnia deus benedictus in secula. Amen.

Qualiter omnis altitudo se extollens aduersus scientiam Dei, deijcitur: & de aduentu & mansione patris, & uerbi apud animam Deum diligentem, & familiaritate, quæ inde inter Deum et animam contrahitur.

Sermo LXIX.

Dilectus meus mihi, & ego illi. Hanc vocem vniuersali ecclesiæ sermo superior assignauit, propter factas sibi à Deo promissiones vitæ eius quæ nunc est pariter & futuræ. De anima proposita quęstio *Cant. 2. d*

I quæstio est, quia nõ potest sibi arrogare una q uniuersitas audeat, nec aliquo modo ad se trahere illam. Si non licet, referamus proinde oportet ita ad ecclesiam, ut nullatenus ad personam. Nec modo hanc, sed, & reliquas uoces similes huic loquentes grandia,
psal.39.a. uerbi gratia: Expectans expectaui Dominũ, & intendit mihi: & si quas alias sermo superior perstrinxit. Quod si quis licere putat, ego non abnuo, sed interest cui. Non enim cuicunque. Prorsus habet ecclesia Dei spirituales suos, qui non modo fideliter, sed, &
1.Cor.1.c fiducialiter agant in eo, cum Deo quasi cũ amico loquentes, testimonium illis perhibẽte conscientia gloriæ eius. Quinam illi sint id quidem penes Deum: tu uero audi qualem te esse oporteat, si talis uis esse. Quod tamen dixerim non quasi expertus, sed quasi experiri cupiens. Da mihi animam nihil amantẽ præter Deum, & quod propter Deum amandum est cui uiuere Christus non tantũ sit, sed, & diu iam fuerit: cui studij, & ocij sit prouidere Deũ in cõspectu suo semper, cui solicite ambulare cũ Domino Deo suo, non dico magna, sed una uoluntas sit, & facultas non desit: da, inquam, talem animam, & ego non nego dignam sponsi cura, maiestatis respectu, dominantis fauore, solicitudine gubernantis? & si uoluerit gloriari, non erit insipiens, tantum ut qui gloriatur, in Domino glorietur. Ita in quo multi
Ibidem. audent, audet, & unus, sed alia ratione. Nẽpe sanctam multitudinem causæ supradictæ fidentem faciunt, sanctam animam duplex quædam ratio. Primo quidẽ quod habeat in natura simplicissima spõsi diuinitas qua
K si unum respicere multos, & quasi multos unum. Nec ad multitudinem multus erit, nec ad paucitatem rarus: nec ad diuersitatẽ diuisus, nec restrictus ad unum: nec anxius ad curas, nec perturbatus seu turbulẽtus ad solicitudines. Sic sane uni intẽtus, ut nõ detẽtus: sic pluribus, ut nõ distẽtus. Deinde q ut probare suauissimũ, ita charissimũ probasse est: tãta est uerbi dignatio, tãta beneuolẽtia patris uerbi erga bene affectam, & bene compositam animam (quod quidem ipsum patris munus, & uerbi opus est) ut quam sua tali benedictione præuenerint, & præparauerint sibi, sua quoque dignentur præsentia, & ita ut non modo ad eam
Ioan.14.c ueniant, sed etiam mansionem apud eam faciant. Non enim sufficit exhiberi nisi, & copiam sui præbeant. Quid est venire ad animã uerbũ? Erudire in sapientia. Quid est patrem uenire? Afficere ad amorem sapientię, ut dicere possit: Quia ama- Sapiẽ.8.a
trix facta sum formæ illius. Patris diligere est & ideo patris aduentus ex infusa dilectione probatur. Quid faceret eruditio absque dilectione? Inflaret. Quid absque eruditione dilectio? Erraret. Denique errabant, de Rom.10.a
quibus dicebatur: Testimonium illis perhibeo, quod zelum Dei habeant, sed non secũdum scientiam. Non decet sponsam uerbi esse stultam, porro elatam pater non sustinet. Pater enim diligit filium, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiã uerbi, semper in promptu habet deijcere atque destruere, siue immittendo zelum, siue intendendo: quorum alterum misericordiæ L
alterum iudicij est. Vtinam in me omnem extollentiam comprimat, imo deijciat, & ad nihilum redigat non accensus furor, sed infusus amor. Vtinam discam non superbire, sed unctione potius quã ultione magistra. Domine ne in furore tuo arguas me, sicut Psa.6.a
angelum extollentem se in cœlo: neque in ira tua corripias me, sicut hominem in paradiso. Ambo iniquitatem meditati sunt, altitudinem affectantes: ille potẽtiæ, iste sciẽtię. Denique credidit insipiens mulier pol Gen.3 b
licenti, sed seducenti: Eritis sicut dij, sciẽtes Esa.14.d
bonum, & malum. Iam sese ante seduxerat, Gala.6.a
cui persuaserat similem fore altissimo. Nã qui se putat aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. Verum utraque altitudo deiecta est, sed in homine mitius: iudicante ita illo qui omnia facit in pondere, & mensura. Nã angelo in furore punito, imo damnato, homo iram tantum sensit, & non furorem. Nempe cum iratus fuit, misericordiæ recordatus est. Propter hoc semen eius filij iræ, & non furoris usque in hodiernum diem. Si non nascerer filius iræ nõ opus esset renasci. Si furoris filius nascerer: aut nõ contigisset aut non profuisset renasci. Vis uidere furoris filium? Si uidisti satanam tanquam Luc.10.c
fulgur cadentem de cœlo, quod est in impetu furoris præcipitatum: & cognouisti de furore Dei. Denique non est recordatus misericordiæ suæ: quia cum iratus fuerit, misericordiæ recordabitur, non cum iam usque ad furorem exarserit. Væ filijs diffi M
dentiæ, his quoque qui ex Adam sunt qui nati iræ filij, ipsi sibi iram in furorem, uirgã in baculum, imo in malleum diabolica ob- Rom.2.
stinatione conuertunt. Denique thesaurizant

zant

zant sibi iram in die iræ. Ira autem accumulata, quid nisi furor? Peccauerunt peccatum diaboli, & diaboli sententia præcellũtur. Væ etiam quamuis mitius quibusdã filiis iræ: qui nati in iram, non expectauerunt renasci in gratia. Nempe mortui in quo, & nati iræ filiis permanebũt. Iræ dixerim, non furoris: quia ut piissime creditur, & humanissime gemitur, mitissimę sunt pœnæ totum quo addicti sunt aliunde trahentium. Ergo in furore diabolus iudicatus est quia inuenta est iniquitas eius ad odiũ: hominis autem ad iram, & ideo non ira corripitur. Ita omnis altitudo cõtrita est, & quæ inflat, & quæ præcipitat, patre nimirũ zelãte pro filio. Vtrobique siquidem iniuria filij est, & de usurpata potentia aduersus uirtutẽ Dei, quæ ipse est, & de præsumpta scientia aliunde quam à sapientia Dei quæ nihilominus ipse est. Domine quis similis tibi?
Psa. 34. b. Quis nisi splendor, & figura substantiæ tuę? Quis nisi imago tua? Solus in forma tua, solus non rapina arbitratus est esse se æqua-
Phili. 2. a lem tibi altissimus altissimi filius. Quomodo non æqualis? etiam unum estis ipse, & tu. Sedes illi à dextris tuis non sub pedibus Quo pacto audet quis peruadere locũ unigeniti tui? Præcipitetur. Ponit sibi sedem in excelso: subuertatur cathedra pestilentiæ.
A Item quis docet hominem scientiam? Nõne tu o clauis Dauid aperiens cui uis, & cui uis claudens? Et quomodo sine claue ad thesauros sapientiæ & scientię introitus, imo irruptio tentabatur? Qui non intrat per hostium, fur est, & latro. Petrus ergo intrabit qui claues accipit. Nõ tamẽ solus, nã & me si uoluerit introducet aliumque excludet quẽ forte uoluerit, in scientia & potestate sibi da-
Mat. 16. c ta desuper. Et hæ claues quę? Potestas aperiendi, & claudendi, atque inter excludendos, & admittẽdos discretio. Et non in serpẽte thesauri, sed in Christo. Et ideo non potuit dare scientiam serpens, quam non habuit, sed qui habuit, dedit. Nec enim potuit habere potestatem, quam non accepit: sed qui accepit, habuit. Dedit Christus, accepit Petrus, nec inflatus, de scientia, nec præcipitandus de potẽtia. Quare? Quia in neutra extollit se aduersus scientiam Dei, qui nihil horum præter Dei scientiam affectauit sicut ille qui dolose egit in conspectu eius, ut in-
1. pet. 1. a ueniatur iniquitas eius ad odium. Quomodo denique præter scientiam Dei, qui se scribit Apostolum Iesu Christi secũdum præscientiam Dei patris? Et hęc dicta sint pro eo quod incidit de zelo Dei quem intẽdit in præuaricantes angelum hominẽque. Nam in ambobus reperit prauitatem, qualiter videlicet in ira, & in furore suo destruxerit omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei. Nunc iam recurrendum ad zelum misericordiæ, id est, qui non intenditur, sed qui immittitur: quoniã qui intenditur (ut iam diximus) iudici est, & sa- B
tis nos terruit ex memoratis exemplis tam grauiter punitorum. Propterea ibo ego mihi ad locum refugii à facie furoris domini, ad illum utique pietatis zelum suauiter ardentem, efficaciter expiantem. Nunquid non expiat charitas? Et potenter. Legi quod ope- *Eccl. 23. a*
riat multitudinem peccatorum: sed dico, Nunquid non idonea est seu sufficiens ad deiiciendam humiliandamque omnem extollentiam oculorũ, & cordis? Et maxime. Nam non extollitur, non inflatur. Si ergo dominus Iesus dignetur uenire ad me vel potius in me non in zelo furoris, & ne ira quidem, sed in charitate, & spiritu mansuetudinis, æmulans me Dei æmulatione (quid enim ita Dei vt charitas? nempe, & Deus est) si inquam in ista venerit, in hoc cognoscam quod non sit solus, sed venerit etiam pater suus cum eo. Nam quid æque paternum? Propter hoc nempe, non pater *2. Cor. 1. a*
verbi tantum, sed, & pater misericordiarũ est appellatus, quod innatum habeat misereri semper, & parcere. Si sensero aperiri mihi sensum ut intelligam scripturas aut sermonem sapientiæ quasi ebullire ex intimis, aut infuso lumine desuper reuelari mysteria, aut certo expandi mihi quasi quoddã largissimum cœli gremium, & uberiores desursum influere animo meditationum imbres, non ambigo sponsum adesse.

Verbi siquidem hæ copiæ sunt, & de plenitudine eius ista accipimus. Quod si pariter infuderit humilis quædam, sed pinguis intimæ aspersionis deuotio, ut amor agnitę C
veritatis necessarium quoddam odium vanitatis in me generet, & cõtemptum, ne forte aut scientia inflet, aut frequentia visitationum extollat me: tunc prorsus paterne sentio agi mecum, & patrem adesse nõ dubito. Si autem perseuerauero huic dignationi dignis semper (quod in me est) affectibus, & actibus respondere, & gratia Dei apud me vacua non fuerit: etiam mansionem apud me faciet tam pater enutriens, quam verbũ erudiens

erudiens. Quanta putas ex hac mansione inter animam & verbum familiaritatis gratia oriatur, quanta de familiaritate sequatur fiducia? Non est (ut opinor) quod iam talis anima dicere vereatur: Dilectus meus mihi: quę ex eo quod se diligere, & vehementer diligere sentit, etiam diligi nihilominus vehementer non ambigit ac de sua singulari intentione, solicitudine, cura, opera, diligentia, studioque quo incessanter, & ardenter inuigilat quemadmodum placeat Deo; æque hæc omnia in ipso indubitanter agnoscit recordans promissionis eius: In qua mensura mensi fueritis, remetietur uobis: nisi quod redhibitionem gratiæ prudens sponsa ad suam magis cauta est trahere partem, sciens se potius præuentam à dilecto. Inde est quod illius operam præfert:

Matt. 7. a

Cant. 2. d Dilectus, inquiens, meus mihi, & ego illi. Ergo ex proprius quæ sunt penes Deū agnoscit: nec dubitat se amari quæ amat. Ita est. Amor Dei amorē animæ parit, & illius præcurrens intentio intentā animā facit, solicitudoque solicitam. Nescio enim qua vi-
D cinitate naturæ cū semel reuelata facie gloriam Dei speculari anima poterit, mox illi se conformari necesse est, atque in eandē imaginem transformari. Igitur qualem te parаueris Deo, talis oportet appareat tibi Deus.
Psal. 17. d Cum sancto sanctus erit, & cum uiro innocente innocens erit. Quid ni æque, & cū amante amans, & cum uacante vacans, & cum intento intentus, & solicitus cum solicito? Denique ait: Ego diligentes me diligo,
Prou. 8. b & qui mane uigilauerint ad me, inuenient me. Vides quomodo non solum de amore suo certum te reddat, si quidem tu ames illum: sed etiam de solicitudine sua quam pro te gerit, si te senserit solicitum sui. Vigilas tu? vigilat, & ille. Consurge in nocte in principio uigiliarum tuarum. Accelera quantū uis etiā ipsas anticipare uigilias inuenies eū, nō præuenies. Temere in tali negotio uel prius aliquid tribuis tibi, uel plus, & magis amat, & ante. Si hæc anima scit imo quia scit, miraris quod illa maiestatem quasi cętera non curantem soli sibi intendere glorietur, cui soli ipsa postpositis curis omnibus tota deuotione custodit. Sermo finem desiderat, sed unum dico spirtualibus qui in nobis sunt mirum quidem, sed uerum: animam Deum uidentem haud secus uidere, quam si sola uideatur à Deo. Ea ergo fiducia dicit illum intendere sibi, seque illi, nihil præter se, & ipsum uidens. Bonus es domine animæ quærenti te, occurris, amplecteris, sponsum exhibes, qui dominus es, immo qui es super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

E

Vnde sponsus dilectus dicatur. & de ueritate, mansuetudine & iustitia, cæterisque uirtutibus quæ sunt lilia inter quæ pascitur.

Sermo. LXX.

Dilectus meus mihi, & ego illi: qui pascitur inter lilia. Quis huic iam imputet præsumptioni vel insolētiæ, si se dicat iniisse societatem cum illo qui pascitur inter lilia? Etiam si inter sidera pasceretur, eo solo quo pasceretur, nescio quid magnū videri possit cum eiusmodi amicitias seu familiaritatem habere. Aliquid prorsus ignobile & humile sonat, pasci. Nunc verò cum & pasci inter lilia perhibetur, delectationis adiectio longius amouet & propulsat temeritatis notam. Quid enim sunt lilia? Iuxta verbum domini, fœnum quod hodie est, & cras in clibanum mittitur. Quantus est iste qui fœno pascitur, quasi vnus agnorū aut vitulorum? Et agnus plane & vitulus saginatus. Sed tu forte vigilantius aduertisti non pabulum hoc loco designari, sed locum: nec enim dictum est, lilijs eum pasci: sed, inter lilia. Esto. Non fœnum comedit vt bos, in fœno tam versari, & super fœnum discumbere instar unius de turba, quid eminentiæ habere potest? Quid verò gloriæ hinc, habere dilectum illum qui hoc egerit? Et secundum literam quidem sponsæ verecundia & cautela prudentiæ eius in loquendo satis apparet, vtique disponentis sermones suos in iudicio, & rerum gloriā verborum modestia temperantis. Alias autem non ignorat vnum esse & qui pascitur, & qui pascit: inter lilia commorantem, & regnantem super sidera. At libentius humilia dilecti memorat, propter humilitatem quidem, vt dixi, magis autem quod exinde cœpit esse dilectus, ex quo & pasci. Nec modo exinde, sed inde. Nam qui in in altissimis est dominus, in imis est dilectus, super sydera regnans, & inter lilia amās. Amabat & super sydera, quia nusquā & nunquam potuit non amare, quia amor est:

Cant. 2. d

Mat. 6. d

F

psal. 111. a

est: sed, donec ad lilia descendit, & pasci inter lilia compertus est, nec amatus est nec factus dilectus. Quid? Num amatus est à patriarchis, & prophetis? Est, sed non prius quam uisus est, & ab ipsis inter lilia pasci. Neque enim non videtur quem præuiderunt: nisi ita quis absque spiritu sit, ut vidētem in spiritu, putet videre nihil. Vnde ergo videntes (nā sic prophetæ appellati sunt) si nihil viderunt? Inde est quod voluerunt

1.Re.9.b videre quæ non viderunt. Nec enim poterant velle videre in corpore, quem in spiritu non vidissent. Sed dico, nunquid omnes prophetæ? Quasi omnes videre voluerint, aut fuerit omnium fides? Sed enim qui viderunt, aut prophetæ fuerunt, aut prophetis acquiescentes. Et credidisse enim vidisse est. Non modo namque qui per prophetiæ spiritum, sed & qui per fidē videt, siquis ipsum quoque dicat videre in spiritu, mihi non vi

G detur errare. Ita ergo quod ad lilia descendere, & inter lilia pasci dignatus est is qui omnes pascit: dilectū fecit illū, quia nō potuit ante diligi quā agnosci. Ac per hoc etiā cum de dilecto facta est mentio, pulchre, & illud memoratum est, quod dilectionis, & agnitionis extitit causa. Quærenda in spiritu refectio hæc inter lilia: nam corporea cogitare ridiculum est. Quin ipsa lilia spiritu alia (siquidem potuerimus) demonstranda à nobis erunt. Puto hoc quoque dicere nos oportebit, vnde inter lilia pascatur dilectus liliis ne ipsis, an aliis inter lilia recōditis herbis vel floribus? Et in his illud mihi difficilius apparet, quod pasci non pascere perhibetur. Nam quia pascat dubium non est, nec enim indignum ei. At pasci, indigentiā sonat, & ne spiritualiter quidē sine iniuria maiestati facile illi posse assignari videtur. Nec ego sane recordor vsque modo aduertisse me in hoc cantico pastū uspiā perhiberi, cū pascentē puto recordemini & vos me-

Cant.1.b cū. Denique Postulauit sibi aliquādo demōstrari vbi in meridie pasceret, & cubaret. Et nūc quidem (quod needū dixerat) perhibet pasci sed non similiter postulat locū indicari sibi: sed ipsa indicat, assignās inter lilia. Nouit hoc, illud nō nouit quia præsto esse non potest quod sublime, & in sublimi est, & quod humile, & super terram. Sublime opus, sublimis, & locus: nec accessus ad eum usque adhuc uel ipsi sponsæ. Et ideo semetipsum exinaniuit usque ad hoc vt pasceretur ipse omnium pastor, & inuentus est inter lilia, & uisus ab ecclesia, adamatus est ab

H inope pauper, factus dilectus propter similitudinem. Non solum autē, sed, & propter psal.44.a veritatem, & mansuetudinem, & iustitiam. quod per eā scilicet promissiones adimpletæ sunt, quod superbi dęmones vna cū principe suo iudicati sunt: quod iniquitates remissæ sunt.

Talis ergo apparuit qui merito amaretur verax per se, mitis hominibus, iustus pro hominibus. O uere amandum & totis medullis cordis amplectendum sponsum. Quid iam cunctetur ecclesia totam se tota deuotione committere tam fido redditori, tam pio indultori, tam iusto propugnatori? Porro præmiserat propheta, dicens: Specie tua & pulchritudine tua intende pro Ibidem spere. Vnde species hęc & pulchritudo? Puto ex liliis. Quid lilio speciosius? Sic nihil formosius sponso.

Quæ sunt ergo illa lilia, è quibus species decoris eius? Procede, inquit, & regna Ibidem. propter ueritatem & mansuetudinem & iustitiam. Lilia sunt, lilia inquam orta de terra, nitentia super terram, eminentia in floribus terræ, fragrantia super odorem aromatum. Ergo inter hæc lilia sponsus, & omnino ex his speciosus & pulcher. Alias Esa.53.c enim (quod quidem ad carnis infirma spectat) non erat ei species neque decor. Bonum autem lilium ueritas, candore conspicuum, odore præcipuum.

Denique cādor est lucis æternæ, splendor, & figura substantiæ Dei. Lilium plane, quod Sap.7.d ad nouam benedictionem terra nostra pro- I duxit & parauit ante faciem omnium populorum lumen ad reuelationem gentium. Donec sub maledicto fuit terra, spinas, & Luc.2.e tribulos germinauit. At nunc veritas de psal.84.c terra orta est, domino benedicente, speciosus omnino quidem flos campi, & lilium conuallium. Agnosce lilium ex candore, qui mox in ipso exortu floris pastoribus de nocte emicuit, dicente euangelio, quia angelus domini stetit iuxta illos, & cla- Luc.2.b ritas Dei circumfulsit illos. Bene Dei, quia non angeli, sed lilii candor ille aderat, sed illuc micabat abusque Betheleem. Agnosce lilium, & ex odore, quo, & longe positis innotuit Magis. Et quidem stella apparuit, sed eam minime viri graues secuti fuissent, nisi intima quadam suaueolentia orti lilii trahe-

traherentur. Et vere lilium veritas, cuius odor animat. fidem, splendor intellectum illuminat. Leua etiam oculos nunc in ipsam personam domini, qui in euangelio loquitur: Ego sum veritas. Et unde quã competenter veritas lilio comparetur. Si nõ aduertisti, aduerte de medio floris huius quasi virgulas aureas prodeuntes, & cinctas candissimo flore pulchre ac decenter dispo sito in coronam: & agnosce auream in Christo diuinitatem humanæ coronam puritate naturæ, id est Christum in diademate quo coronauit eum mater sua. Nam in quo coronauit eum pater suus, lucem inhabitat inaccessibile, nec posses in eo illum interim adhuc videre. Sed de hoc alias.

Ioan. 4.b

Nunc vero lilium ueritas est. Est, & mansuetudo. Et bene liliũ mansuetudo habens innocentiæ candorẽ & odorẽ spei quoniam sunt reliquie, inquit, homini pacifico. K Bonæ spei vir mansuetus, nec minus etiam in præsenti lucidum quoddam uitæ est socialis exemplar. An non lilium quæ lucet officio, redolet spe? Adde quod sicut ueritas de terra orta est, ita mansuetudo. Nisi quis dubitet ortum de terra agnum dominatorem terrę, illum agnum qui ad occisionem ductus est & non aperuit os suum.

Psal. 36.g
Ps. 84. a
Esa. 16. a
Esa 53.c

Nec tantũ mansuetudo seu ueritas de terra orta est, sed & iustitia: propheta dicẽte: Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum: aperiatur terra, & germinet saluatorem, & iustitia oriatur simul. Quod autẽ iustitia lilium sit, recordamini de scriptura, quia iustus germinabit sicut lilium, & florebit in æternum ante dominum. Nequaquã lilium hoc hodie est, & cras in clibanum mittitur, quia in æternum florebit. Et florebit ante dominum, cuius in memoria æterna eris iustus, & ab auditione mala non timebit, illa scilicet auditione qua in clibanum ignis peccatores ire iubentur. Porro huius lilij candor cui non splendet, nisi cui non placet? Denique sol est, nõ ille qui oritur super bonos & malos. Neque enim qui dicturi sunt: Sol iustitiæ non ortus est nobis: lucem illius quandoque viderunt: uiderunt autem quotquot audierũt: uobis autem qui timetis Deum, orietur sol iustitiæ. Ergo candor huius lilii apud iustos, fragrantia etiam usque ad iniquos diffunditur, etsi non in bonum ipsis. Denique audiuimus iustos, dicẽtes, quia Christi

Esa. 45.b
Psa. 111. b
Sap. 5.c
Mala. 4 a
2. Cor. 2. d

bonus odor sumus in omni loco: sed alijs L quidem odor uitæ in uitã, aliis odor mortis in mortem. Quis uel sceleratissimus iusti non probet opinionem, quamuis non amet opus? Et beatus si se non iudicat in eo quod probat. Iudicat autem, ꝙ probans bonum, & non amans: ideoque non beatus plane, sed miser, proprio condemnatus iudicio. Quid eo miserius cui. odor uitæ, non uitæ, sed mortis nuncius est? Imo nec nuncius quidẽ, sed baiulus. Sunt multa apud sponsum & alia lilia præter hęc quæ ex Propheta inciderunt nobis, ueritatem loquor & mansuetudinem & iustitiã, nec erit difficile iam cuilibet uestrũ similia reperire per semetipsum in horto tam deliciosi sponsi. Abundat & superabundat talibus. Quis illa enumeret? Nempe quot uirtutes, tot lilia. Quis finis uirtutũ apud dominum uirtutũ? Quòd si plenitudo uirtutum in Christo & liliorũ, & fortassis propterea ipse se liliũ appellauit, ꝙ totus uersetur in liliis, & omnia quæ ipsius sunt, lilia sint: conceptio, ortus, conuersatio, eloquia, miracula, sacramenta, passio, mors, resurrectio, ascensio: quid horum nõ candidum, & non suauissime redolens? Tanta denique in conceptione refulsit superni luminis claritas de superuenientis abundãtia spiritus, ut ne ipsa quidem uirgo sancta sustinuisset, si non sibi obumbratum foret à uirtute altissimi. Porro ortum candidauit incorrupta uirginitas matris, conuersationem innocentia uitæ, eloquia ueritas, mira M cula puritas cordis, sacramenta pietatis arcanum, passionem patiendi uoluntas, mortem libertas non moriendi, resurrectionem martyrum fortitudo, ascensionem exhibitio promissionum. Quàm bonus fidei odor in his singulis, nostra quidem qui candorẽ non uidimus, tempora & uiscera replens. Et beati qui non uiderunt, & crediderunt. Ioan. 20 g Pars mea in his odor vitæ qui procedit ex ipsis. Is infusus naribus meis apto quodam fidei instrumento, & quidem copiosius pro multitudine liliorũ, sane & exilium leuat, & patrię desiderium assidue innouat in visceribus meis. Habent lilia & aliqui sodalium sponsi, sed nõ copiam. Omnes enim Ioan. 3 d ad mensuram spiritum acceperunt, ad mensuram uirtutes & dona. Solus ille non habet modum, qui habet totum. Aliud est lilia habere, aliud non nisi lilia habere. Quẽ

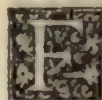
Ro. 4. d

dabis mihi de filiis captiuitatis adeo innocentem & sanctum, qui totam terram suam floribus occupare potuerit, & huiusmodi floribus? Nec in fans certe unius diei sine sorde est super terram. Magnus est qui tria uel quatuor lilia ædificare potuerit in terra sua in tanta densitate spinarum & tribulorum, quæ sunt germina inueterata maledictionis antiquæ. Mecum uero qui pauper sum, bene agitur si unquam ab hac pessima segete iniquitatem uidelicet atque uitiorum tantillum terræ meæ uendicare extirpando & excolendo sufficiam, unde unū saltē producere lilium possim, si forte & penes me pasci interdum dignetur is qui pascitur inter lilia. At parum dixi, unū, de penuria cordis mei os meum locutum est. Vnum prorsus non sufficit, duo ad minus necessaria sunt. Dico autem continentiam & innocentiam: quarum una sine altera nec saluabit. Frustra denique ad unamquamlibet harum inuitabo sponsum, qui non ad lilium pasci, sed inter lilia perhibetur. Dabo proinde operam habere lilia, ne de singularitate causetur lilii, qui non vult nisi inter lilia pasci, & sic declinet in ira à seruo suo. Pono itaque primam omnium innocentiam: & si huic iungere continentiam qui uero, diuitem me putabo in possessione liliorum. Rex sum autem, si tertiam his adiungere potero patientiam. Et quidem possunt sufficere illa, sed quia & deficere in tentationibus possunt, siquidem tētatio est uita hominis super terram: opus profecto patientia est, quæ utriusque sit quasi tutrix quædā & custos. Puto si uenerit amator ille liliorum, & ita inuenerit, quòd nō dedignabitur iam pasci apud nos, & apud nos facere pascha: vbi illi & multa suauitas in duabus, & magna erit securitas propter tertiam. Verum quo pacto dicatur pasci, qui pascit omnia, postea uidebitur. Nunc uero apparet sponsum non modo apparere inter lilia, sed minime omnino extra lilia posse aliquando inueniri, cum omne quod de eo est & ipse sit. lilium sponsus Ecclesiæ Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

Iob 15.b — A — psal.26.c — Iob 7.a

Vnde est animæ candor liliorum, quod sponsus & pascit nos, & pascitur a nobis. Et qualis sit unitas animæ sanctæ ad Deum. Sermo. LXXI.

B

Inis præcedentis sermonis, principium huius. Est ergo lilium sponsus, sed nō lilium inter spinas, quoniam non habet spinas qui peccatum non fecit. Denique sponsam protestatus est lilium inter spinas: quoniā si dixerit uel ipsa quia spinas nō habeat, seipsam seducit, & ueritas in ea non est. Se uero florem quidem & lilium professus est, nō tamen inter spinas. Magis autem, Ego (inquit) flos campi, & lilium conualium: & nō est spinarum mentio, quod solus sit hominum qui opus non habeat dicere: Conuersus sum in ærumna mea dum cōfigitur spina: Ergo absque liliis nunquam est, qui absque uitijs semper est: quia totus, & semper est candidus, speciosus forma præ filiis hominū. Tu ergo qui hæc audis vel legis, cura habere lilia penes te, si uis habere hunc habitatorem liliorum habitantem in te. Opus tuum, studium tuum, desiderium tuum, lilia esse protestentur moralis quidā rerum ipsarum candor atque odor. Habēt & mores colores suos, habent, & odores. Neque enim in spiritibus idipsum est color, & odor, non magis quam in corporibus. Ergo de dolore conscientia consultetur, de odore fama. Fætere fecistis odorem nostrum corā Pharaone, & seruis eius, aiunt illi dicente de opinione. Porro colorem operi tuo dat cordis intentio, & iudicium conscientiæ. Nigra sunt uitia, uirtus candida est. Inter hanc atque illa, conscientia consulta discernit. Stat sententia Domini de oculo nequā & lucido, quia inter candidum, & nigrum certo fixit limites, & diuisit lucē à tenebris. Quod ergo de corde puro & cōscientia egreditur bona, candidū est, & est uirtus. Si autem, & bona fama secuta fuerit, & lilium est quippe cui nec candor lilij desit nec odor. Porro uirtus etsi non propterea maior, pulchrior tamen illustriorque efficitur. Quod si in conscientia næuus fuerit, nec quod ex ea prodierit, carebit næuo. Nam si radix in uitio: & ramus. Ac per hoc quicquid illud sit quod radix uitiata non absque traduce uitij ex se producat: verbi gratia, sermo, actio, oratio: etiā si fama applaudere uideatur

Cant. 2.a — Ibidem. — Psa. 31.a — psal.44.a — Exo. 5.d — C

tur non est, quod debeat liliũ dici, quia etsi odor coniuere uidetur, sed non collor. Quo pacto enim liliũ cum impuritatis næuo? Nec sane fama ualebit uendicare uirtuti, quod esse uitium conuicerit conscientia. Erit quidem uirtus contenta candore conscientiæ, ubi sequi non poterit odor famæ: cæterum odor famæ, nec excusare sufficiet uitium conscientiæ decoloris. Prouidebit tamen semper (quod in se est) homo uirtutis bona, non tantum coram Deo, sed etiam coram hominibus, ut uere sit lilium. Sed est etiã candor animæ indulgentia Dei, ipso dicente per prophetam: Si fuerint peccata uestra, ut cocinum, quasi nix dealbabuntur, & si fuerint rubra quasi uermiculus, uelut lana alba erunt. Et est candor, quem sibi induit is qui miseretur in hilaritate. Etenim si intuearis illum quem propheta depingit iucundum hominem, qui miseretur, & commodat: nonne is tibi uidebitur de ipsa animi iucunditate induisse candoré quendam pietatis vultui pariter, & operi suo? Sicut è regione si ex tristitia, & uelut ex necessitate, quis tribuat, non candidum planè, sed tetrum præfert manu, & fronte colorem. Et ideo hilarem datorem diligit Deus. Nunquid, & tristem? Profecto qui respexit ad Abel ob alacritatis candorem aduertit faciem a Cain, quia conciderat facies eius, utique a tristitia, & liuore. Aduerte qualis color tristitiæ seu inuidiæ sit, qui Dei a se auertit aspectum. Pulchrè, & eleganter incolorando beneficio candor iucunditatis laudatus est uoce illa poetæ: Super omnia uultus accessere boni. Nec modo hilaris dator, sed & qui tribuit in simplicitate, diligitur a Deo, & simplicitas candor est. Probamus a contrario, nam næuus duplicitas. Parum dixi, macula est. Quid duplicitas nisi dolus? Sed enim qui dolose egit in conspectu Dei, inuenta est iniquitas eius ad odiũ. Et ideo beatus cui non imputabit dominus peccatum, nec est in spiritu eius dolus. Pulchre dominus paucis utrãque notauit maculam, dolum tristitiamque: Nolite, inquiens, fieri sicut hypocritæ tristes. Sponsus itaque, & cũ sit uirtus, in uirtutibus complacet sibi, & cũ sit lilium, libẽter inter lilia cõmoratur: & cum sit candor, delectatur candidis. Et fortassis hoc est, quod dicitur pasci inter lilia, candore, & odore uirtutum delectari. Et quidem pascebatur olim corporaliter apud Mariam, & Martham, & recũbens

Esa. 1. c
D
Ps. 111. a
1. Cor. 9. b
psa. 31. a
Mat. 6. a
E

etiam corpore inter lilia (illas loquor, nam lilia erant) nihilominus spiritum refocillabat deuotione, & uirtutibus mulierũ. Quod si illa hora intrasset propheta, aut angelus seu alius quiuis spiritualis, tantũ non ignorans, quæ maiestas recumberet, nonne stupens dignationem, & familiaritatem quam illi esse conspiceret cum puris animis pudicisque corporibus, tamen terrenis, & sexus infirmioris, merito testaretur, quia uidi illũ non modo commorantem, sed & pascẽtem inter lilia? Ita ergo secundum utrumque (carnem dico, & spiritum) pasci inter lilia sponsus inuentus est. Puto autem, quòd & ipse uicissim pasceret, sed in spiritu, Hoc ipso quo pascebatur, quomodo pascebat? Quo modo inquam confortabat timiditatem fœminarum, iucundabat humilitatem, impinguabat deuotionem? Sed si uidisti, quod pasci illi sit pascere, uide etiam nunc ne forte & econuerso pascere sit ei pasci. Domine qui pascis me a iuuẽtute mea, ait sanctus patriarcha Iacob. Bonus paterfamilias, qui suorum domesticorũ curã gerit, maxime in diebus malis, ut alat eos in fame, cibãs illos pane uitæ, & intellectus, & sic nutriens ad uitã æternam. At pascens ita puto nihilominus pascitur ipse, & quidẽ escis quibus libenter vescitur profectibus nostris. Etenim gaudiũ domini fortitudo nostra. Ita ergo, & cũ pascit pascitur, & pascitur cũ pascit, simul nos suo gaudio spirituali reficiens, & de nostro æque spirituali profecto gaudẽs. Cibus eius pœnitentia mea, & cibus eius salus mea, cibus eius ego ipse. An non cinerem tanquam panem manducat? Ego autem quia peccator sum, cinis sum, ut manducet ab eo. Mandor cum arguor, glutior cum instituor, decoquor cum immutor, digeror cum trãsformor, vnior cum conformor. Nolite mirari hoc, & manducat nos, & manducatur à nobis, quo arctius illi astringamus. Non sane alias perfecte unimur illi. Nam si manduco & non manducor, uidebitur in me esse ille, sed nondum in illo ego. Quod si manducor quidem, nec manduco, me in se habere ille, sed non etiam in me esse uidebitur. Nec enim perfecta unitio in uno quouis horum. Si enim manducet me, ut habeat me in se, & a me uicissim manducetur, ut sit in me, quatinus integra firmaque sit connexio, cũ ego in eo, & nihilominus in me ipse erit. Vis tibi per simile ostendã quod dicitur? Attolle oculos nunc in quandã sublimiorem quidẽ

Gen. 48. c
F
psa. 101. b

rerũ conuenientiam, similem tamẽ huic. Si ipse sponsus in patre ita esset, ut non tamen in ipso pater, aut ita pater in ipso esset, ut non esset ipse in patre: audeo dicere, & ipsorum citra perfectum unitas remaneret, si tamen iam unitas esset. Nunc uero cum & ipse in patre, & pater in ipso sit, non est quo claudicet unitas, sed uere perfecteque unum sunt ipse, & pater. Sic igitur anima cui adhęrere Deo bonum est, non ante se existimet ipsi perfecte unitam, nisi eum & illũ in se, & se in illo manentem persenserit. Nõ quia, uel tunc unũ dicatur cũ Deo, sicut vnum sunt pater, & filius, quamuis qui adhæret Deo, vnus spiritus est. Legi hoc, sed illud non legi. Non dico de me, qui nihil sum, sed plane nemo, nisi demens, siue de terra, siue de cœlo vsurpauit sibi illam unigeniti vocem. Ego & pater vnum sumus. Et tamen ego licet puluis, & cinis, fretus quidem scripturę auctoritate minime istud dicere verear, quia unus cum Deo spiritus sum: si unquam tamen certus fuero persuasus experimentis Deo me adhærere instar unius illorum qui in charitate manent, ac per hoc in Deo manent, & Deus in eis, manducantes deum, & manducati a Deo. Nam de tali adhæsione puto dictum: Qui adhæret Deo, unus spiritus est. Quid ergo? Dicit filius: Ego in patre, & pater in me est, & unum sumus. Dicit homo, Ego in Deo, & Deus in me est, & unus spiritus sumus. Sed nunquid pater, & filius, ut sint in inuicem, ac proinde unum, inuicem se manducant, sicut Deus, & homo mutua se quadam in sese manducatione traiciunt, ut per hoc etsi non unum, unus certe spiritus sint? Absit. Nec enim uno modo insunt sibi hi atque illi, sed neque una unitas utrorunque. Denique innuitur tibi unitatem diuersitas per unus, & unum quoniã nec patri, & filio vnus, nec homini, & Deo vnum poterit conuenire. Tu si sapis occasione accepta eris sapientior, prudenter aduertens illic quidem per vnum, unitatem substantiæ, vel naturæ: hic uero per unus, æque unitatem, sed ideo longe alteram, quia inter substantias, & naturas: homini nempe, & Deo sua cuique, & natura, & substantia est, cum patris filijque constet penitus esse vnam. Vides illam, nec vnitatem esse, siquidem huic singulari summæque vnitati comparetur? Nam quomodo vnitas vbi numerus naturarum, substantiarum diuersitas? Et tamen vnus spiritus dicitur, & est cum anima adhærens Deo, nec præiudicat rerũ pluralitas unitati huic, quam facit non confusio naturarum, sed uoluntatum cõsensio. Propter hanc quoque multa corda unum, & multæ animæ una dicuntur, sicut scriptũ est. Multitudinis credentium erat cor vnũ, & anima una. Et hæc ergo vnitas. Cæterũ quid ad illam quę non vnione constat, sed extat æternitate? Non plane illam quædam instar huius mutua manducatio facit, quia nec fit. Est enim. Sed nec coniunctio, vel quasi compositio, vel tale aliquid, quod vnius non est. Est autem patri, filioque natura, essentia, voluntas non modo una, sed vnũ. Hoc nempe est illis esse, quod naturam esse: hoc uelle, quod esse, vel naturam esse. Non est itaque, quod vnitas qua vnum sunt pater, & filius, dicatur fieri de naturis, uel essentijs, vel voluntatibus, quia non sunt: nõ est, quod dicatur, vel fieri, quia est. Nec enim factitia est, sed natiua. Sunt in sese pater, & filius, non solum ineffabili, sed etiam incomprehensibili modo sui ipsorum captabiles pariter, & capaces, sed sane ita capabiles, vt non partibiles, ita capaces, vt non participes. Nam vt in hymno ecclesia canit. In patre totus filius, & totus in uerbo pater. Est pater in filio, in quo sibi semper bene cõplacuit: & est filius in patre, a quo, vt nũquam non natus, ita nunquam est separatus. Porro per charitatem homo in Deo, & Deus in homine est, dicẽte Ioãne: quia qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Cõsensio quędam hęc, ut sint duo in vno spiritu, imo unus spiritus sint. Vides ne diuersitatem? Non est idem profecto consubstantiale, & consentibile. Quanquam si aduertisti, satis tibi per unus, & unum, ipsarum quoque innuitur differentia unitatum, quoniam quidem, nec patri, & filio, unus: nec homini, & Deo, unum poterit conuenire. Non possunt dici unus, pater & filius, quia ille pater, & ille filius est: unum tamen dicuntur, & sunt, ꝙ una & omnino illis, & nõ cuique sua substantia est. Quo contra homo, & Deus, quia unius non sunt substãtiæ, uel naturæ, unum quidem dici non possunt unus tamẽ spiritus certa, & absoluta ueritate dicuntur, si sibi glutino amoris inhæreãt. Quam quidem unitatem nõ tam essentiarũ cohęrentia facit quam conuiuentia uoluntatũ. Patet (ni fallor) satis nõ modo diuersitas, sed & disparilitas unitatũ, una in una, altera

Marginalia: psa.72.d (beside "unum sunt ipse"); G (beside "vnum sunt pater"); 1.Cor.6.d (beside "hæret Deo, vnus spiritus"); Ioan.10.f (beside "geniti vocem"); 1.Ioã.4.f (beside "dicere verear"); 1.Co.6.d (beside "de tali adhæsione"); H (beside "est, cum patris"); Act.4.f (beside "est. Multitudinis"); I (beside "patre totus filius"); 1.Ioã.4.f (beside "non natus").

ra in diuersis existente essentijs. Quid tam distans a se quam unitas plurium, & unius? Ita inter unitates (ut dixi) discriminant unus, & unum, quòd per unum quidem in patre, & filio essentiæ unitas, per unus uerò inter Deum, & hominem non hæc, sed consentanea quædam affectionum pietas designatur. Cum adiectione tamen etiam pater & filius sanissime dicuntur unus, uerbi causa
K unus Deus, unus dominus, & quicquid aliud est, quod ad se quisque, & non ad alterum dicitur. Siquidem non est illis diuersa diuinitas siue maiestas, non magis, quam substantia, uel essentia, uel natura. Nempe hæc ipsa omnia si pie consideres, non diuersa seu diuisa illis, sed unú sunt. Minus dixi,
Act.4.f unum sunt, & cum illis. Quid illa unitas qua multa corda unum, & multæ animæ una leguntur? Nec censenda (ut reor) nomine unitatis comparata huic, quæ nõ multa unit, sed unum singulariter signat. Ergo singularis ac summa illa est unitas, quæ nõ unitione constat, sed extat æternitate. Nec sane hanc spiritualis illa pręfata manducatio facit, quia nec fit. Est enim. Multo minus eam facere putanda est essentiarum qualiscunque coniunctio, seu consensio uoluntatum, quia non sunt. Vna enim illis (ut dictum est) & essentia, & uoluntas: uni uero non est consensus, non compositio, non copulatio, aut tale aliquid. Duas esse oportet ad minus uoluntates, ut fit consensus, duas æque essentias, ut fit coniunctio siue unitio per consensum. Horum nihil in patre, & filio, quippe, nec essentias duas, nec duas habentibus uoluntates. Vna est utraque res illis, uel potius (ut præfatum me memini) unũ duo ista in illis unú, & cũ illis sunt, ac per hoc ipsi sicut incomprehensibiliter,
L ita incommutabiliter inuicem in se manente, uere, & singulariter unum sunt. Si quis tamen inter patrem, & filium dicat esse consensum: non contendo, dummodo non uoluntatum unionem, sed unitatem intelligat uoluntatis. Atqui Deum, & hominem, quia proprijs extant ac distant, & uoluntatibus, & substantijs, longe aliter in se alterutrum manere sentimus, id est, non substantijs confusos, sed uoluntatibus consentaneos. Et hæc unio ipsis communio
Psal.72 d uoluntatum, & consensus in charitate. Fœlix unio si experiaris, nulla si cõparaueris. Vox experti. Mihi autem adhęrere Deo bonum est. Bonum plane, si omni ex parte adhæseris. Quis est qui perfecte adhæret Deo, nisi qui in Deo manens tanquam dilectus à Deo, Deum nihilominus in se traxit vicissim diligendo? Ergo cum undique inhærent sibi homo, & Deus, inhærent autem undique intimâ mutuaque dilectione inuiscerati alterutrum sibi: per hoc Deum in homine, & hominem in Deo esse haud dubie dixerim. Sed homo quidem ab æterno in Deo tanquam ab æterno dilectus, si tamen ex illis sit qui dicunt: Quoniam dilexit, & *Ephes.1.b*
gratificauit nos in dilecto filio suo ante mũdi constitutionem. Deus uero in homine, ex quo dilectus ab homine est. Et si ita est, homo quidem in Deo est, & quando in homine Deus non est: Deus autem in homine non est qui non sit in Deo. Manere enim in dilectione non potest etsi forsitan ad tempus diligat non dilectus, potest autem nondum diligere etiam dilectus. Alioquin quomodo stabit: Quoniam ipse prior dilexit *1.Ioa.4.d*
nos? Porro cum iam etiam diligit qui ante diligebatur, & homo in Deo, & Deus in hominem est. Qui autem nunquam diligit, constat, q nunquam dilectus est: ac per hoc nec ipse in Deo, nec Deus in eo est. Hæc di- M
cta sint ad dandam differentiam inter illam connexionem qua pater, & filius unũ sunt, & illam qua adhærens Deo anima, unus spiritus est: ne forte quia legitur de homine manente in charitate, quia in Deo manet, & Deus in eo, & itẽ de filio, q nihilominus in patre sit, & pater in ipso: par prærogatiua adoptati putaretur, & unici. His ergo ita absolutis, recurrendum nobis ad illũ qui pascitur inter lilia, quia inde excursus hic factus est usque huc, vtrumnam non ociose, uos iudicabitis. Et iã quidẽ loci ipsius duos intellectus posueram, siue q uirtutibus pascitur candidatorum qui uirtus, & candor est, siue quod peccatores recipit ad pœnitentiam in corpore suo (quod est ecclesia) pro quibus sibi incorporandis seipsum fecit peccatum, *Rom.6.a*
qui peccatum non fecit, ut destrueretur corpus peccati cui aliquando complantati fuere peccantes, essentque iustitia in ipso iustificati gratis. Tertiam adhuc pono sententiã quæ occurrit: & satis fore reor non modo pro loci explanatione, sed & pro fine sermonis. Sermo Dei ueritas est, & ipse sponsus. Nostis hoc, audite cætera. Is cum auditur, & minime obeditur illi: uacuus interim & ieiunus quodammodo remanet, omnino tristis, & querulus, quòd prolatus in uacuũ

ſit. Si autem obeditum fuerit, nonne tibi verbum uidebitur in quandam excreuiſſe corpulentiam, quia uerbo opus acceſſit, utpote refectum quibuſdam fructibus obediẽtiæ, iuſtitiæ frugibus? Inde eſt, quòd in Apocalypſi loquitur: Ecce ſto ad oſtium & pulſo, ſi quis audierit uocem meam, & aperuerit mihi ianuam, introibo ad illum, & cœnabo cum eo, & ipſe mecum. Videtur approbari hic ſenſus, & apud prophetam ſententia Domini, ubi dicit, quòd uerbum ſuũ non reuertetur ad eum uacuum, ſed proſperabitur, & faciet ad quæ miſit illud. Non reuertetur, inquit, ad me uacuum, uel ieiunium, ſed quaſi proſpere in omnibus agens, ſaturabitur bonis actibus eorum, qui in dilectione acquieſcent illi. Denique uſu loquendi ſermo impletus tunc dicitur, cum fuerit mancipatus effectu, quod uidelicet tamdiu inanis, & macer, ac quodammodo famelicus ſit donec opere compleatur. Sed audi ipſum quo ſe dicat cibo ali. Meus, inquit, cibus eſt, ut faciam uoluntatem patris mei. Verbum uerbi eſt aperte indicantis eſſe ſuum cibum factum bonum, ſi tamen inuenerit illud inter lilia, hoc eſt, inter uirtutes. Alioquin ſi extra reperit, etſi bonus (quod in ſe eſt) uidetur cibus, non tanget illum is qui paſcitur inter lilia. Verbi cauſa, non recipit eleemoſynam de manu raptoris, ſeu fœneratoris, ſed nec de hypocritæ quidem, qui cum facit eleemoſynam, facit tuba cani ante ſe, ut glorificetur ab hominibus. Sed nec illius orationem aliquo modo exaudiet, qui amat orare in angulis platearum, ut ab hominibus uideatur. Nempe oratio peccatoris execrabilis erit, fruſtra quoque offert munus ſuum ad altare, qui conſcius eſt ſibi, quòd frater ſuus habet aliquid aduerſum ſe. Denique non reſpicit ad Cain munera, eo quòd non recte ambularet cum fratre ſuo. Teſte ſancto propheta, etiam abominabatur ſabbata, & neomenias, & ſacrificia Iudæorum, ita ut manifeſte proteſtaretur odiſſe eam animam ſuam, & dicebat. Cum ueniretis ante conſpectum meũ, quis quæſiuit ea de manibus ueſtris? Credo non redolebant lilia manus illæ, & propterea reſpuebat munus ex illis, qui paſci inter lilia conſueuit, & non inter ſpinas. Quidni ſpinoſas habebant manus, quibus aiebat. Manus ueſtræ ſanguine plenæ ſunt? Et manus Eſau piloſæ erant ſpinoſis ſimiles, id eoque non ſunt admiſſę, ut miniſtrarent ſancto. Vereor ne, & inter nos aliqui ſint, quorum non acceptet munera ſpõſus eo quòd non redoleant lilia. Etenim ſi in die ieiunij mei inueniatur uoluntas mea, nõ tale ieiunium elegit ſponſus, nec ſapit illi ieiunium meum, quod non lilium obedientiæ, ſed uitium propriæ uolũtatis ſapit. Ego autem non ſolum de ieiunio, ſed de ſilẽtio, de uigilijs, de oratione, de lectione, de opere manuum, poſtremo de omni obſeruatione monachi, vbi inuenitur uoluntas ſua in ea, & non obedientia magiſtri ſui, idipſum ſentio. Minime prorſus obſeruantias illas, etſi bonas in ſe, tamen inter lilia, ideſt, inter uirtutes cẽſuerim deputandas: ſed audiet a propheta, qui eiuſmodi eſt. Nunquid tale eſt obſequium, quod elegi? dicit Dominus. Et addit. In die bonorum tuorum inueniũtur uoluntates tuæ. Grande malum propria voluntas, qua fit, ut bona tua tibi bona non ſint. Oportet proinde extra lilia fiant, qui huiuſmodi ſunt, quia nihil omnino, quod propria inquinatum ſit uoluntate, guſtabit is qui paſcitur inter lilia. Sapientia eſt ubique attingens, propter munditiam ſuam, & nil inquinatum in eam incurrit. Ita ergo inter lilia paſci amat ſponſus, id eſt, apud munda, & nitida corda. Sed quouſque? Donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ. Vmbroſus locus eſt, & condenſus, non intremus ſyluam hanc profundi ſacramenti niſi clara luce diei. Iam enim diſputante me longius, inclinata eſt dies, dum inuiti abſtrahimur ab his lilijs. Nec ſum ueritus prolixitatem, cui faſtidium omne detraheret odor florum. Modicum quid reſtare uidetur de præſenti capitulo. At iſtud modicum reconditum nimis, ſicut & cætera uniuerſa carminis huius. Sed qui reuelat myſteria, aderit ut confido cum pulſare cœperimus: & non claudet ora loquentium ſe, cui familiare magis eſt reſerare clauſa, ſponſus eccleſiæ Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula. Amen.

Marginalia: Apo.3. A; Ioan.4.c; Mat.6.a; Ibidem.; Pro.28.b; Mat.5.e; Gen.4.a; B; Eſa.1.d; Ibidem.; C; Cant.2.d; Prou.20.c; Heſt.13.d

Dies

Dies aspirans, & vmbræ inclinatæ, quæ sint: Et quòd genus humanum accepit concupiscentiam hæreditariam ex transgressione primorum parentum.

Sermo LXXII.

Cant. 2. e DIlectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia donec aspiret dies, & inclinentur vmbræ. Nouissima tantum capituli huius tractanda pars est, & dubito in ipso ingressu

D cuinam potissimum eam iungã duarum præcedentium. Nam possum indifferẽter vtrique. Siue enim dicas, dilectus meus mihi, & ego illi donec aspiret dies, & inclinentur vmbrę, interposito tantum, qui pascitur inter lilia: siue pro literæ serie, qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies, & inclinentur vmbrę: non inconuenienter vtrouis assignas. Hoc sane refert, quòd donec, si primo iunxeris, inclusiuum oportet intelligas: si medio, exclusiuum sentias necesse est. Esto nempe, quòd desinat sponsus pasci iam inter lilia vbi aspirauerit dies, nunquid similiter cessabit etiam sponsæ intendere, aut ipsa illi? Absit. In æternum perseuerabunt sibi, nisi quòd tunc fœlicius, cum uehementius, tunc uehementius, cum expeditius. Sic ergo tale hoc, donec, quale est illud, a-

Mat. 1. d pud Matthæum, vbi narratur non cognouisse Mariam Ioseph, donec peperit filium suum primogenitum? Non enim post cognouit. Vel certe, quale est illud in psalmo.

Psa. 122. a Oculi nostri ad Dominum Deum nostrum donec misereatur nostri. Non enim auertẽtur, cum cœperit misereri. Vel quale, item

Mat. 28. d illud Domini ad Apostolos. Ecce ego vobiscum sum, vsque ad consummationem seculi. Non enim post non erit cum illis. Verũ hoc ita, si donec, referas ad dilectus meus mihi, & ego illi. Si autem ad, qui pascitur inter lilia, respicere malis, erit alio sensu accipiendum. Porro operosius ostendetur, quomodo tunc dilectus pasci desinat, cum aspirauerit dies. Etenim si dies resurrectionis is est, quidni multo magis pasci, ibi in-

E ter lilia iuuet, vbi horum maior admodum copia erit? Et pro aptanda quidem literæ consequentia hæc dicta sint. Nunc iam aduerte mecum, toto licet liliis fulgentibus regno, sponsoque medio existente, & delicianle, non tamen esse, quòd dicatur, & pasci, iuxta id quidem, quod ante consueuerat. Vbi namque iam peccatores, quos sibi incorporet Christus mansos morsosque quasi quibusdam dentibus disciplinæ austerioris, afflictione, scilicet carnis, & cordis contritione? Sed neque cibum sibi iam exiget verbum sponsus ex aliquibus factis seu operibus obedientiæ, vbi omne negocium ociũ, soloque in intuitu, & affectu res erit. Et quidem cibus eius, vt faciat voluntatem filius vnigenitus patris sui: sed hic, non ibi. Quid enim faciat factam? Et perfectam, tũc esse constat. Denique probare iam tunc est omnibus sanctis, quę sit uoluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. Et certe post perfectum, faciendum superest nihil. Frui de cætero restat, non fieri: experiri, non operari: ea viuere, non exerceri in ea. Nonne ipsa est, quam instantissima prece docti quidẽ à Domino, sicut in cœlo ita, & in terra perfici postulamus, quo eius iam delectet fructus, actus non fatiget? Non erit itaque sponso verbo operis cibus, quia cessat necesse est omne opus, vbi plenius ab vniuersis percipitur sapientia. Nam qui minorantur actu, percipiunt eam. Sed uideamus, nũc si quod F dicimus stare possit, & secundum illam sententiam qua pasci inter lilia, candidatu uirtutum oblectari, quidam interpretantur. Nam & nos ipsam inter cęteras non præteriuimus. Dicemusne, aut non fore, aut sponso minime sapere, tunc uirtutes? Et quidem sentire alterutrum, dementiæ est. Sed uide ne forte alias illis delectetur, nam constat delectari, sed forsitan potu magis, quam pastu. Sane in tempore, & corpore isto nulla nostra uirtus ita ad purum desecata erit, unlla ita suauis, & mera, ut sponso habilis sit ad potandum. Sed qui vult om- 1. Tim. 2. a nes homines saluos fieri, dissimulat multa, & quos non potest potandi interim facilitate glutire, curat ex ea, vel quippiam elicere sapidum, quasi arte quadam, & quodam labore mandendi. Erit cum erit virtus colabilis, nec premetur dente, nec fatigabitur a mandente, vel potius non fatigabit mandentem, quæ bibentem absque opera delectabit, tanquam utique potus, non esca. Denique habes spondentem in Euange- Mat. 26. e lio: quia non bibam de hoc genimine vitis, inquit, donec bibam illud nouum uobiscũ in regno patris mei. Et de cibo nulla mentio est. Sed apud prophetam, quoque legitur. Tanquam potens crapulatus uino. psal. 77. g De cibo autem nihil ibi penitus inuenitur,

Sponsa ergo conscia mysterij huius, cum dilectum pasci inter lilia comperisset ac perhibuisset, constituit terminum quod ad id dignaretur, imò constitutum agnouit, & perhibuit dicens, Donec aspiret dies, & inclinentur vmbræ. Sciebat enim virtutibus cum postea potandum potius quam pascendum. Conuenire uidetur, & consuetudo est, quia post cibum potus sumi de more solet. Ergo qui manducat, illic bibet, eo tunc suauius, quo securius: glutiturus, & ea ipsa, quæ scrupulosius modo, & quodammodo laboriosius quasi mandendo liquat. Nunc iam intendamus considerare, de die illo, & illis umbris, qui ille, quæ iste: ille qua ratione aspirans, hæ in qua potestate habeant inclinari. Signanter omnino dictum est: donec aspiret dies, imo singulariter. Solo quippe hoc loco (nisi fallor) diem aspirantem comperies. Auræ nempe non tempora spirare dicuntur. Spirat homo, spirant animalia cætera quibus indesinenter reciprocatus aër vitam continuat. Et quid hoc nisi uentus? Spirat, & spiritus sanctus, & inde spiritus. Quo pacto ergo dies spirans, qui nec uentus, nec spiritus, nec animal est? Quanquam, nec spirans quidem, sed quod signantius sonat aspirans dictus sit. Nec minus præter solitum dictum, & inclinentur vmbræ. Denique ad exortum huius corporei uisibilisque luminis umbræ non inclinantur, sed adnullantur. Extra proinde corpora quærendæ hæ res.

G Cant. 2.d

Et si quidem spirituales inuenerimus dié & umbras, tunc forsitan, & inclinatio harū, & illius aspiratio facilius elucebit. Qui illū diem de quo propheta dicit: Melior est dies una in atriis tuis super milia: corporeum opinetur, nescio quid iam non corporeum opinetur. Est, & in mala significatione dies, cui maledixere prophetæ. Absit autem vt ex uisibilibus his, quos fecit dominus. Itaque spiritualis est. Iam umbram ambigat spiritualem qua Mariæ obbumbratum est concipienti, & item eam, quæ in propheta sic memoratur: Spiritus ante faciem nostrā Christus dominus, sub umbra eius uiuemus inter gentes? Ego tamen umbrarum nomine hoc loco magis arbitror designatas contrarias potestates, quæ non modo umbræ, uel tenebræ, sed & principes tenebrarū harum ab Apostolo perhibentur, simulque inhærentes illis ex genere nostro filios vtique noctis, & non lucis neque diei. Hæ siquidem umbræ non plane cum aspirauerit dies in nihilum reuertentur, sicut a facie huius corporeæ lucis umbras corporeas nō disparere tantum, sed & penitus deperire videmus. Itaque erunt minime quidem extremius nihilo, miserius tamen. Erunt, sed inclinatæ, & subditæ. Denique inclinabit se, inquit, & cadet (haud dubium quin princeps umbrarum cum) dominatus fuerit pauperum. Ergo non natura delebitur, sed potentia subtrahetur. Non peribit substantia, sed transibit hora, & potestas tenebrarum. Tolluntur ne uideant gloriam Dei, non adnullantur, ut semper urantur. Quidni inclinabuntur umbræ, cum deponentur potentes de sede, ponenturque scabellum pedum? Quod utique oportet fieri citò: Nouissima hora est, Nox precessit, dies autem appropinquauit. Aspirabit nox: Nox diabolus est, nox angelus satanæ: etsi se transfiguret in angelum lucis. Nox etiam antichristus, quem dominus interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui. Nunquid non dominus dies est? Dies plane illustrans, & spirans, qui spiritu oris sui fugat umbras, & destruit laruas illustratione aduentus sui.

psa. 83. c
H
Thre. 3.d
Psa. 9.f
Ro. 13.d
1. Co. 11.c
I

. Aut si magis placet simpliciter uerbum inclinationis accipere, nihilque aliud inclinari quam adnihilari, esse putandum, neque huic desimus sensui: dicimus umbras figuras, & ęnigmata scripturarum, necnon & sophisticas locutiones, cauillationesque uerborum, & implicita argumentorum, quę omnia ueritatis interim lumen obumbrat. Ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus. Verum aspirante die inclinabuntur umbræ, quia occupante omnia luminis plenitudine, nulla pars superesse poterit tenebrarum. Denique cum uenerit quod perfectum est, tunc euacuabitur quod ex parte est. Hactenus de his sufficere poterat si spirans dies illa, & non aspirans dicta fuisset. Nunc uero pro tantillo licet additamento adhuc aliquid addendum existimo, nimirum pro inuestiganda huius diuersitatis ratione. Ego enim (ut uerum fateor) iā olim mihi persuasi in sacri preciosique eloquij textu, nec modicam uacare particulā. Solemus autem hac uoce uti cum uehementer aliquid desideramus, ut (uerbi gratia) cum dicimus, ille ad illum honorem, uel illam dignitatem aspirat. Designatur

1. Co. 13.
Ibidem.

gnatur itaque per hoc uerbum mira affutu-
ra affluentia uehementiaque spiritus die il
lo cum non solum corda, sed & corpora suo
quidem in genere spiritualia erunt: & qui
digni inuenientur, inebriabuntur ab uberta
K te domus domini, & torrente uoluptatis il-
lius potabuntur. Vel aliter. Iam sanctis
angelis dies sanctificatus illuxit spirans illis
iugi impetu perpetis meatu, mellislua sem-
psal. 45.a piternæ diuinitatis arcana. Denique flumi
psal. 86.a nis impetus lætificat ciuitatem Dei, sed ciui-
tatem cui dicitur: Sicut lætantium om-
nium habitatio est in te, Cum autem, & no
bis, qui terram inhabitamus, spirare adiece-
rit, erit non modo spirans, sed & aspirans,
quòd dilatato sinu admittat, & nos. Vel
(ut paulo altius repetamus, & disseramus
Gene. 2.b latius) psalmato homine de limo terræ, psal
mator, sicut uera narrat historia, inspirauit
in faciem eius spiraculum uitæ, factus proin
de illi dies inspirans. Et ecce inuida nox
callide impegit in diem hanc, luce utique si-
mulata. Nam dum quasi splendidus lu-
men scientiæ pollicetur, inopinatas nouæ
luci offudit praui tenebras consilij, & pri-
mordiis originis nostreæ terram damnosæ
Esaiæ 5.e præuaricationis inuexit calliginem. Væ uæ
nescierunt neque intellexerunt, in tenebris
ambulant nescientes, ponentes tenebras lu-
cem, & lucem tenebras. Denique come-
dit de ligno mulier, quòd sibi dederat ser-
pens, quod uetuerat Deus: deditque uiro
suo, & cœpit illis quasi de nouo discere.
Gen. 3.b Nam illico aperti sunt oculi amborum, &
factus est dies conspirans, inspirantem extun
dens, & substituens expirantem. Conspira-
psal. 2.a uerunt siquidem, & conuenerunt in unum
aduersus dominum, & aduersus Christum
eius, serpentis astutia, mulieris blanditiæ, ui
L ri mollities. Vnde, & loquebantur mu-
Gen. 3.d tuo, dominus scilicet, & Christus eius. Ecce
Adam factus est quasi unus ex nobis, quòd
ad utriusque iniuriam lactantibus se pecca-
toribus acquieuisset. In hac die nascimur
uniuersi. Portamus denique omnes: im-
pressum nobis cauterium conspirationis an
tiquæ, Eua utique uiuente in carne nostra,
cuius per hæreditariã concupiscentiam ser-
pens nostrum suæ factioni sedula satagit so
licitudine uendicare consensum. Propte-
rea (ut dixi) huic diei maledixere sancti,
breuem optantes, & cito uerti in tenebras,
quòd sit contentionis, & contradictionis
diem, dum non cesset in ea caro concupisce
re aduersus spiritum, legique mentis mem-
brorum contraria lex rebellione infatigabi-
li assidue contradicat. Itaque dies expirãs
factus est. Extunc enim, & deinceps, quis est
homo qui uiuet, & non uidebit mortem?
Dicat pro ira quis, ego non minus pro mi psal. 88.g
sericordia putem, ne electos scilicet propter
quos omnia fiunt, diu defatiget molesta cõ
tradictio, qua captiui ducuntur, & ipsi in
lege peccati, quæ est in membris ipsorum.
Horrent nimirum ęgerrimeque ferunt tur
pem captiuitatem, & tristem contentionẽ.
Festinemus proinde respirare a conspiratio- Iob 14.a
ne antiqua, & iniqua, quoniam breues dies
hominis sunt. Ante sane excipiat nos dies
respirans, quam nox suspirans absorbeat æ-
ternæ caliginis tenebris exterioribus inuo-
luendos. Quæris in quo respiratio ista? In M
eo si incipiat spiritus uicissim concupiscere
aduersus carnem. Huic si repugnas, respi-
ras. Si spiritu facta carnis mortificas, respi-
rasti. Si hanc cum uitijs, & concupiscentijs
suis crucifigis, respirasti. Castigo, inquit, 1.Co.9.d
corpus meum, & in seruitutem redigo, ne
forte cum alijs prędicauerim, ipse repro-
bus efficiar. Vox est respirantis, imò qui
iam respirarat. Vade & tu fac similiter, ut
te respirasse probes, ut diem denuo inspiran
tem tibi noueris illuxisse. Nec nox mor-
tis pręualebit aduersus redi uiuũ hunc diẽ, Ioan. 1.a
magis autem in tenebris lucet, & tenebræ
eum non comprehenderunt. Intantum
non reor, nec uita decedente cedere lumen
uitæ, ut nemini congruentius, quã sic mor-
tuo assignandam censeam uocem illam. Et
nox illuminatio mea in delicijs meis. Quid psal. 138.b
ni clarius uideat, nube uel potius fece corpo
ris euolutus? Erit sine dubio uinculis so-
lutus coporeis inter mortuos liber, & inter
cæcos uidens. Nam quemadmodum olim
omni oculo caligante per uniuersam Aegy-
ptum solus in medijs tenebris clare uidebat
populus uidens Deum, id est populus Isra-
el: dicente scriptura, quia ubicunque Israel Exo. 10.f
erat, lux erat: sic inter filios tenebrarum in
tetra mortis caligine fulgebunt iusti, & ui-
debunt, eo utique clarius quo exuti corpo-
rum umbris. Nam, & hi qui ante non
respirauerunt (nec enim quæsierunt in-
spirantis diei lumen, & sol iustitiæ non
ortus est eis) inquam, ibunt de tenebris
in tenebras densiores, ut qui in tenebris
sunt, tenebrescant adhuc: & qui uident,
uideant magis. Vbi non inconuenien-

A ter forsitan adducetur etiam sermo domini Luc. 19. d quem dixit, quia habenti dabitur, & abundabit: ei autem, qui non habet, & quod uidetur habere, auferetur ab eo: Ita est, & additur in morte uidentibus, & non uidétibus demitur. Quo enim hi minus, & minus, eo illi magis magisque vident donec, & hos excipiat suspirans nox, & illos aspirans dies, quæ sunt nouissima utrorumque, extrema uidelicet cęcitas, & suprema claritas. Ex hoc iam non est, quod dematur omnino vacuis, non est quod addatur plenis, nisi quòd hi nescio quid pleno amplius se accepturos præsumunt secundum promissionem a Deo Luc. 6. f ad se factam. Et promissionis quidem uerbum tale est: Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum uestrum. An non plus pleno quodammodo tibi esse uidetur quod supereffluit? Porro placide audies plenum, & plenius, si te legisse memineris, in æternum, & ultra. Ergo is cumulus aspirantis erit diei. Ipsa, inquam adijciet ad mensuram inspiratæ plenitudinis, ad inspirantis diei copiam, supra modum sublime pondus glorię operans, ita ut redundet in corpora supereffluens clarificationis adiectio. Hac de causa enim non spirans, sed aspirans dicta est, quòd addat ad inspirantem, hoc significante spiritu sancto per adiectam, ad præpositionem: quia quos illa intus illuminat, hos ista adornat foris, & stola glorię in-Eccl. 45. b duit eos. Atque id satis pro danda ratione uocabuli quod est aspirans. Et si uultis B scire, dies aspirans ipse est saluator quem ex-Philip. 3. d pectamus, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Nam & inspirans nihilominus idem ipse est secundum operationem qua nos respirare prius facit in lumine quod inspirat, ut simus, & nos dies respirans in ipso, secundum quod interior noster homo renouatur de die in diem, & renouatur in spiritu mentis suæ ad imaginem eius qui se creauit, factus proinde dies ex die, & lumen ex lumine. Cum igitur duo in nobis præcedant dies, unus quidem inspirans pro corporis uita, alter uero respirans in sanctificationis gratia, porro tertius supersit aspirans in resurrectionis gloria, claret profecto aliquãdo adimpletum iri in corpore quod præcessit in capite, magnum utique pietatis sacramen-Osee 6. a tum, & prophetæ testimoniũ, qui ait: Viuificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, & uiuemus in conspectu eius sciemus, sequemurque, ut cognoscamus dominum. Ipse est in quẽ angeli prospicere concupiscunt, sponsus ecclesiæ Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

Qualiter Christus ad iudicandum veniet in forma humana, vt mitis appareat electis, qui conculcabit impios.

Sermo LXXIII.

REuertere, similis esto dilecte mi, Canti. 2. d capreæ hinnuloque ceruorum. C Quid? Modo it, modo reuocas? Quid subitum in tam breui emersit? Oblitáne aliquid? Etiam oblita totum quod non ille est, se quoque ipsam. Denique cum sit rationis non expers, non tamen modo, ut uidetur rationis est compos. Sed nec in sensu illi ullatenus apparet uerecundia esse, quam forte habet in moribus. Amor intemperans facit hoc. Nempe is est qui omnem in se triumphans captiuansque pudoris sensum, conuenientię modum, deliberationis consilium, totius modestiæ, & opportunitatis neglectum quendam, & quãdam incuriam parit. Nam uide nunc quomodo illum pene adhuc incipientem ire, iam tamen redire flagitat. Etiam accelerare rogat, & quidem currere instar unius alicuius feræ syluarum uelociter currentis, uerbi gratia, capreæ hinnulive ceruorum. Hic literæ tenor, & hæc Iudæorum portio. Ego uerò quemadmodum accepi à domino, in profundo sacri eloquij gremio spiritum mihi scrutabor & uitam, & pars mea hæc, qui in Christum credo. Quidni eruam dulce ac salutare epulum spiritus de sterili, & insipida litera tanquam granum de palea, de testa nucleum, de osse medullam? Nihil mihi, & literæ huic, quæ gustata carnem sapit, glutita mortem affert. Sed enim quod in ea tectum est, de spiritu sancto est. Spiritus autem loquitur mysteria, teste Apostolo: 1. Co. 14. a sed Israel pro uelato mysterio ipsum mysterij uelamen tenet. Quare, nisi quia adhuc uelamẽ est pŏsitum super cor eius? Ita quod sonat litera, illius est: quod designat, meum D est: ac per hoc illi ministratio mortis in litera, mihi uita in spiritu. Nam spiritus est qui Ioan. 6. g uiuificat, dat quippe intellectum. An non Psa. 118. f uita intellectus? Intellectum da mihi, & uiuam,

tiam, ait propheta domino. Intellectus non remanet extra, nō hæret in superficie, non instar cæci palpat forinseca, sed profunda rimatur, preciosissimas solitus exinde veritatis exuuias tota auiditate diripere ac tollere sibi, & cum propheta dicere domino: Lætabor ergo super eloquia tua, sicut qui inuenit spolia multa. Nempe ita regnum veritatis vim patitur, & violenti rapiunt illud. Verum ille senior frater qui de agro veniens formam tenuit populi veteris & terreni, qui pro terrena hæreditate doctus diligere trituram, attrita fronte gemit anxius sub graui iugo legis, portatque pondus diei & æstus: is, inquam, quia intellectum non habuit, foris stat etiam nunc, & nō vult nec inuitatus à patre intrare domum conuiuii, semetipsum fraudans vsque adhuc participio symphoniæ & chori & vituli saginati. Miser qui renuit experiri quā bonum sit & quam iucundum habitare fratres in vnum. Et hæc dicta sint pro distinctione partis ecclesiæ, partisque synagogæ, quo & cæcitas huius, ex illius prudentia manifestior fiat: & fœlicitas illius, ex huius miseranda fatuitate præemineat.

Ibidem. *Mat.11.b* *Ps.132.a*

Nunc iam scrutemur verba sponsæ, & sic conemur castos exprimere sancti amoris affectus, ut nil in sacro eloquio ratione carens, nil indecorum importunúve resedisse omnino appareat. E Et si in mentem venerit hora illa cum dominus Iesus (is enim spōsus est) transiret ex hoc mundo ad patrem, simulque quid tunc animi gereret sua illa domestica ecclesia noua utique nupta cū se deseri cerneret quasi viduam desolatam unica spe sua (apostolos loquor, qui relictis omnibus secuti fuerant eum, atque cum ipso permanserant in tentationibus suis) si hæc, inquam, cogitauerimus, non immerito neque incongrue puto uidebitur quantum de abscessu tristis, tantum solicita extitisse de reditu, præsertim sic affecta & sic relicta. Itaque diligenti & indigenti hæc ipsa duplex ratio erat commonendi dilectū, vt quandoquidē persuaderi non poterat quin iret & ascenderet ubi erat prius, saltem promissum denuo maturaret aduentū. Quòd enim optat & postulat similem fore feris, & eiusmodi feris quæ cursu agiliores esse uidentur, cupientis animi indicium est, cui nihil satis festinatur. Nonne hoc quotidie postulat cum dicit in oratione: Adueniat regnum tuum? Ego tamen prẹter agilitatē, existimo non minus signanter exprimi etiā infirmitatē, & quidem sexus in caprea, ætatis in hinnulo. Vult itaque eum (vt mihi videtur) etsi cum potestate uenire, non tamen in forma Dei in iudicio apparere, sed sane in ea qua non modo natus, sed & paruulus natus est nobis, idque solo de infirmiori fœmineo sexu. Cur hoc? Nempe vt ex vtroque admoneatur infirmo mitescere in die iræ, memineritque in iudicio misericordiam superexaltare iudicio. F Etenim si iniquitates obseruauerit, etiam electorū quis sustinebit? Astra non sunt munda in conspectu eius, & in angelis suis reperit prauitatem. Audi denique sanctum & electum quid dicat Deo: Tu (inquit) remisisti impietatem peccati mei, pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno.

Ioan.13.a *Mats.6.b* *Esa.9.a* *Psa.129.a* *Iob.25.b* *Ps.31.b*

Opus itaque habent & sancti pro peccatis exorare, vt de misericordia salui fiant, propriæ iustitiæ nō fidentes: Omnes enim peccauerunt, & egent misericordia Dei. Vt ergo cum iratus fuerit, misericordiæ recordetur, rogatur ab ista apparere in misericordiæ habitu, illo de quo apostolus: Et habitu, inquit, inuentus ut homo. Necessarie quidem. Si enim cum hoc quoque temperamento tanta erit in iudicio æquitas, in iudice feritas, in maiestate sublimitas, nouitas in facie ipsa rerum, ut (secundum prophetam) non possit cogitari dies aduentus eius: quid putas foret, si ignis ille consumens (Deum loquor omnipotentem) in illa suæ diuinitatis magnitudine, fortitudine, puritate, venisset contra foliū quod uento rapitur ostensurus potentiam suam, & stipulam siccam persecuturus? Et homo est, inquit, & quis uidebit eum? Et quis stabit ad uidendū eum? Quanto magis Deum nobis absque homine exhibentē nemo hominum ferret, utpote claritate inaccessibilem, celsitudine inattingibilem, incomprehensibilem maiestate? Nūc uero cum exarserit in breui ira eius, quam grata propter filios gratiæ apparebit blāda quędam uisio hominis, sane firmamentum fidei, spei robur, fiducię augmentum, quod scilicet gratia & misericordia sit in sanctos eius, & respectus in electos illius. G Denique ipse pater Deus dedit filio iudicij potestatem, & non quia suus, sed quia filius hominis est. O vero patrem misericordiarum, vult per hominem homines iudicari, quo in tāta trepidatione & perturbatione malorū, electis fiduciam

philip.2.a *Mala.3.a* *Iob 13 d* *psal.2.c*

psal. 71. a fiduciã præstet naturæ similitudo. Prædixerat hoc quondã sanctus Dauid orans pariter & prophetans, Deus (inquiens) iudiciũ tuũ regi da, & iustitiam tuam filio regis. Sed neque huic dissonat promissio facta per angelos, qui eo assumpto ita ad apostolos loquebantur: Hic Iesus qui assumptus est à uobis in cœlum, sic ueniet quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum, hoc est in hac ipsa corporis forma atque substantia. (Act. 1. b) Liquet ex his omnibus sponsam in se diuinum habere consilium, & misterium supernæ voluntatis minime ignorare, quæ sub umbra imbellium imbecilliùnque animantium naturam infirmiorem uel potius inferiorem (quia iam infirma non erit) in iudicio exhibendam, & orãtis affectu, & spiritu prophetantis enunciat, quatinus qui cœlum terramque mouebit in virtute sua, accinctus potentia contra insensatos, & sua uis nihilominus & mitis & quasi omnino inermis appareat propter electos. (psal. 64. b) Vbi hoc quoque addi potest quia ad discernendum alterutros a se, opus erit quodammodo illi cum hinnuli quidem saltibus, luminibus capreæ, quatinus videre & discernere in tãta multitudine & in tanta turbatione possit in quosnã salire, & quos transilire oporteat, ne forte contingat iustum pro impio conculcari, cum in ira populos confringet. H Nam quantum ad impios, necesse est vt impleatur propheta Dauid, immo sermo domini loquentis per os eius: quia cõminuã eos ut puluerem ante faciem uenti, ut lutũ platearum delebo eos. (psal. 17. f) Et item alius sermo quem per alium prophetam prædixerat, impletus nihilominus tunc cognoscetur, cum ad angelos rediens dicet: Calcaui eos in furore meo, & conculcaui eos in ira mea. (Esa. 63. a) Si cui autem magis ita intelligẽdum videtur, vt malos potius transilire, atque in bonos salire hinnulus noster debeat, non contendo: tantum cogitet salus dispositum iri in discriminationem bonorum malorumve. Num & à me (bene memini) ita dictũ est in sermone altero, vbi capitulum idem alibi supra & ab auctore positũ, & a me expositum nihilominus repetitur. Verum ibi secundum dispensationem quidem gratiæ quæ in præsenti vita aliis datur, aliis nõ datur iusto quidẽ Dei iudicio, sed occulto, salire & transilire is hinnulus dictus est, hic autem secundum ultimam ac variam retributionem meritorum. (Ephe. 3. a) Et forte sensui huic uideatur astipulari extremũ capituli huius, quod quidem pene oblitus fueram. Dicẽs nanque: Similis esto dilecte mi, capreæ hinnuloque ceruorum, addit, supra montes Bethel. (Cant. 2. b) Nec enim in domo Dei (quod sonat Bethel) mali montes sunt. I Quamobrem saliens eos hinnulus non conculcat, sed lætificat, ut scriptura impleatur quæ dicit: Montes & colles cantabunt corã Deo laudes. (Esa. 55. d) Et quidem sunt montes quos secundum euangelium tollit fides comparata sinapi, sed non sunt montes Bethel. Etenim quicunque sunt Bethel, minime eos tollit fides, sed colit. Quod si principatus & potestates, necnon & cætera nihilominus beatorum spirituum agmina cœlorumque uirtutes montes sunt Bethel, ut de his intelligamus dictum: Fundamenta eius in montibus sanctis: (psal. 86. a) non sane is hinnulus vilis ac contemnendus, qui supra tam excellẽtes montes visus est apparere tanto angelis melior effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit. Quid enim si in psalmo legimus minoratum ab angelis? (psal. 8. b) Neque enim non melior quia minor, nec contraria sunt locuti apostolus, & propheta, quippe habentes eundem spiritum. Nam si dignationis fuit quod minoratus est, non necessitatis, nihil plane in hoc bonitati præscribitur, sed asscribitur. Denique minoratum propheta perhibuit, non minorem, attollens gratiam, & propellens iniuriam. Nã & minoritatem natura recusat, & minorationem excusat causa. Nempe minoratus est, quia ipse voluit. Minoratus est sua voluntate, & nostra necessitate. Sic minorari, misereri fuit. Quenam perditio hæc? Profecto accessit pietati quicquid maiestati visum est deperisse. Quanquam nec apostolus tacuit hoc magnum magnę pietatis arcanum, sed ait: Eum autem qui modico quam angeli minoratus est videmus Iesum propter passionem mortis gloria, & honore coronatum. (Heb. 2. a) K

Et hæc diximus pro nomine, & similitudine hinnuli, quatinus spõso eam (iuxta sermonem sponsę) absque maiestatis iniuria aptaremus. Quid dico absque maiestatis iniuria, quando nec infirmitas inhonorata remansit? Hinnulus est, paruulus est, capreæ quoque similis perhibetur, tanquã factus ex muliere, attamen super montes Bethel, attamen excelsior cœlis factus. Non dicit, excelsior cœlis manens vel existens: sed

sed, excelsior cœli factus, ne quis putet de illa natura dictum in qua est, qui est. Sed, & vbi prefertur angelis, melior nihilominus perhibetur effectus, & non dicitur manens vel existēs melior. Ex quibus apparet quod non modo in eo quod ab ęterno est sed etiā in eo quod in tempore factus est, omnem sibi eminentiam vendicet supra omnem principatum & potestatem, supra omnem denique creaturam, vtpote primogenitus omnis creaturæ. Itaque quod stultum est Dei, sapientius est hominibus: & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. Hoc quidē apostolus. Mihi autem non videtur errare si quis etiam sapiētiæ, & fortitudini angelorum præferendum dicat identidem stultū infirmumque Dei. Ita ergo præsens locus conuenienter aptabitur vniuersali ecclesiæ. Iam uero quod ad unam singulariter animam spectat nam, & vna, si Deum dulciter, sapienter, vehementer amat, sponsa est, quisque spiritualis in semetipso aduertere potest quid sibi inde proprium respondeat experimentum.

Heb. 7. d

1. Cor. 1. d

L Ego vero quicquid illud est quod in me de huiusmodi experiri donatū est, coram eloqui non verebor. Nam, & si ville forsitan, cum fuerit auditū, & despicabile videatur, non mea refert, quia qui spiritualis est, non me despiciet: qui minus, non me intelliget. Attamen si in alium istud sermonem seruauero, forte non deerunt qui ędificentur in iis quæ exoratus interim dominus inspirabit, sponsus ecclesiæ Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amē.

De visitationibus verbi sponsi quæ fiunt in spiritu ad animam sanctam, de quibus sanctus iste vir Bernardus se prabet exēplum ad ædificationē audientium.

Sermo LXXIIII.

Cant. 2. d

REueruertere (inquit). Liquet non adesse quē reuocat affuisse tamen idque nō lōge ante quippe qui dū adhuc abiret reuocari videtur. Intempestiua reuocatio magni vnius amoris, magnæ alterium amabilitatis indicium est. Qui sunt isti charitatis cultores, amatoriique tam indefessi sectatores negocij, quorum alterum prosequitur, alteram vrget tam inquietus amor? Et mihi quidem ut memini meæ promissionis, incumbit assignare hunc locum verbo, & animæ, sed ad hoc ut digne uel aliquantisper fiat, ipsius adiutorio uerbi egere me fateor. Et certe sermo iste decuerat magis expertum magisque cōscium sancti, & arcani amoris, sed nōpossum officio deesse meo, nō uestris omnino uotis. Periculum meum uideo, & non caueo. uos me cogitis. Prorsus cogitis ambulare in magnis, & in mirabilibus super me. Heu quam uereor ne subinde audiā: Quare tu enaras delicias meas. & assumis sacramentum meum per os tuū. Audite me tamen hominem qui loqui trepidat, & tacere non potest. Excusabit forsitan ausum trepidatio ipsa mea, magis autem uestra si prouenerit ædificatio. Et forte hæ lachrymæ pariter uidebuntur. Reuertere, ait. Bene. Abibat, reuocatur. Quis mihi referet huius mutabilitatis sacramentū? Quis mihi digne explicet ire, & redire uerbi? Nunquid leuitate utitur sponsus? Vnde quo uenire seu denuo ire queat qui totum inplet? Quē denique motum habere localem possit qui spiritus est? Aut quē postremo uel cuiuscunuqe generis motum das illi qui Deus est? Est quippe omnino incommutabilis.

M

Psa. 130. b

Psal. 49. c

Verum hæc qui potest capere, capiat. Nos autem in expositione sacri mysticique eloquij caute & simpliciter ambulantes geramus morem scripturæ quæ nostris uerbis sapiētiam in mysterio absconditam loquitur nostris affectibus dum Deū figurat, insinuat notis rerū sensibilium similitudinibus tā quam quibusdam uilioris materiæ poculis ea quæ preciosa sunt, ignorat, & inuisibilia Dei, mentibus propinat humanis.

Sequamur proinde, & nos eloquii casti suetudinem dicamusque uerbum Dei Deū sponsum animæ prout uult uenire ad animam, & iterum dimittere eam, tantum ut sensu animæ non uerbi motu ista fieri sentiamus. Verbi causa, cū sentit gratiā, agnoscit pręsentiam: cum non absentiam quæritur, & rursum præsentiam quærit, dicens cum propheta: Exquisiuit te facies mea, faciem tuam domine requiram. Quidni requirat? Neque enim subducto sibi tam dulci sponso, interim aliquid aliud non dico desiderare, sed nec cogitare libebit. Restat igitur ut absentem studiose requirat, reuocet abeuntem. Ita ergo reuocatur uerbum, & reuocatur desiderio animæ, sed eius animæ cui semel indulserit suauitatem sui. Nunquid

A

Psa. 26. a

psal 9. d quid non desiderium vox? Et valida. Denique desiderium pauperum, inquit, exaudiuit dominus. Verbo igitur abeunte una interim, & continua animæ vox, continuum desiderium eius, tanquam unum continuũ que reuertere donec veniat. Et nunc da mihi animam quam frequenter verbum sponsus inuisere soleat, cui familiaritas ausum, cui gustus famem, cui contemptus omnium ocium dederit: & ego huic incunctanter assigno vocem pariter, & nomen sponsæ, nec ab ea penitus locum qui in manibus est, cẽ fuerim alienum. Talis nempe inducitur loquens. Quem enim reuocat, eius absque dubio probat se meruisse præsentiam, etsi non copiam. Alioquin non reuocasset illum, sed uocasset: Porro reuocationis verbum reuertere est. Et forte ideo subtraxit se, quo
B auidius reuocaretur, teneretur fortius. Nam & aliquando simulabat se longius ire, non quia hoc volebat sed volebat audire: Mane nobiscum domine, quoniam aduesperascit. Et rursum alia vice super mare ambu-
Luc. 24. d lans, cum apostoli nauigarent, & laborarent in remigando, quasi volens præterire eos, nec tunc quidem istud volebat, sed magis probare fidem, & elicere precem. Denique
Marc. 6. g sicut ait euangelista, turbati sunt & clamauerunt, putantes phantasma esse. Ergo istiusmodi piam simulationem, imo salutarẽ dispensationẽ quam tunc corporaliter uerbũ corpus interdũ exhibuit, nõ cessat identidẽ verbum spiritus modo suo spirituali cum deuota sibi anima sedulo actitare.

6 Præteriens teneri vult, abiens reuocari. Neque enim hoc irreuocabile verbum. It,
Iob. 7. d & redit pro beneplacito suo, quasi visitans diluculo, & subito probans. Et ire quidem illi, quodammodo dispensatorium: redire
C vero, semper voluntarium est: vtrũque autem plenum iudicij. At penes ipsum horũ ratio. Nunc vero constat in anima fieri huiusmodi vicissitudines eũtis & redeũtis verbi, sicut ait: Vado, & venio ad vos. Item:
Ioan. 14. d Modicum, & non videbitis me, & iterum
Ioan. 16. c modicum, & videbitis me. O modicum, & modicum. O modicum longum. Pie domine, modicum dicis quod non videmus te? Saluum sit verbũ domini mei, longum est, & multum valde nimis. Veruntamen vtrũque verum, & modicum meritis, & non mo-
Abac. 2. a dicum votis. Habes utrunque in propheta:
C Si moram fecerit, inquit, expecta eum, quia ueniens veniet, & non tardabit. Quomodo non tardabit si moram fecerit, nisi quod ad meritum satis est, sed non satis ad votũ? Porro anima amans votis fertur, trahitur desideriis, dissimulat merita, maiestati oculos claudit, aperit voluptati, ponens in salutari, & fiducialiter agens in eo. Intrepida denique, & inuerecunda reuocat verbum, & cum fiducia repetit delicias suas, solita libertate uocans non dominum, sed dilectum.
Canti. 2. d Reuertere dilecte mi. Et addit: Similis esto capreæ hinnuloque ceruorum super montes Bethel. At istud postea. Nunc vero su-
2. Co. 11. a stinete modicum quid insipientiæ meæ. Volo dicere, nam, & hoc pactus sum, quomodo mecum agitur in eiusmodi. Non expedit quidem. Sed prodar sane, ut prosim, & si profeceritis vos meam insipientiam consolabor. Si non, meam insipientiam confitebor. Fateor, & mihi aduentasse verbum, in insipientia dico, & pluries. Cumque sæpius intrauerit ad me non sensi aliquotiens cum intrauit. Adesse sensi, affuisse recordor, interdum, & præsentire potui introitum eius, sentire nunquam, sed ne exitum quidem. Nam unde in animam meam uenerit, quoue abierit denuo eam dimittens: sed & qua uel introierit uel exierit, etiã nunc ignorare me fateor, secũdũ illud: Nescis unde ve- Ioan. 3. e
niat, aut quo vadat. Nec mirũ tamẽ quia ip- psal. 76. d
so est: cui dictũ est: Et vestigia tua non cognoscẽtur. Sane per oculos nõ intrauit, quia non est coloratũ. Sed neque per aures, quia non sonuit. Sed neque per nares, quia non aeri miscetur, sed menti, nec infecit aerem, sed fecit. Neque vero per fauces, quia non D
est mansum vel haustum. Nec tactu comperi illud, quia palpabile non est. Qua igitur introiuit? An forte nec introiuit quidem, quia non deforis venit? Neque enim est vnum aliquid ex iis quæ foris sunt. Porro nec de intra me venit, quoniam bonum est, & scio quoniam non est in me bonũ. Ascendi etiam superius meum, & ecce supra hoc verbũ eminens. Ad inferius quoque meũ curiosus explorator descẽdi, & nihilominus infra inuentũ est. Si foras aspexi, extra omne exterius meum comperi illud esse: si intus, & ipsum interius erat. Et cognoui uerum Act. 17. f
quidem esse quod legeram: quia in ipso uiuimus, mouemur, & sumus: sed ille beatus est, in quo est ipsum, qui illi uiuit, qui eo prou. 5. b
mouetur. Quæris igitur cum ita sint omnino inuestigabiles uiæ eius, unde adesse norim? Viuum, & efficax est, moxque ut intus

uenit

Cant.4.e venit, expergefecit dormitantem animam meam, mouit, & molliuit, & vulnerauit cor meum quoniam durum lapideumque erat, & male sanum. Cœpit quoque euellere, & destruere, ædificare, & plantare, rigare arida
Esa. 40.a tenebrosa illuminare, clausa reserare, frigida inflammare, necnon, & mittere praua in directa, & aspera in vias planas, ita ut benedi-
Ps.103.b ceret anima mea domino, & omnia quæ intra me sunt nomini sancto eius. Ita igitur intrans ad me aliquotiens verbum sponsus, nullis unquam introitum suum indiciis innotescere fecit, non voce, non specie, non in
E cessu. Nullis denique suis motibus compertum est mihi, nullis meis sensibus illapsum penetralibus meis: tantum ex motu cordis (sicut præfatus sum) intellexi præsentiã eius, & ex fuga vitiorum carnaliumque cõpressione affectuum aduerti potentiam virtutis eius, & ex discussione siue redargutione occultorum meorũ admiratus sum profunditatem sapientię eius, & ex quantulacũque emendatione morum meorum expertus sum bonitatem mansuetudinis eius, & ex renouatione ac reformatione spiritus mẽtis meæ, id est intentioris hominis mei percepi utcunque speciem decoris eius, & ex cõtuitu horum omnium simul expaui multitudinem magnitudinis eius. Verum quia hæc omnia vbi abscesserit verbum, perinde ac si ollæ bullienti subtraxeris ignẽ quodam illico languore torpentia, & frigida iacere incipiunt: atque hoc mihi signũ abscessionis eius, tristis sit necesse est anima mea donec iterum reuertatur, & solito recalescat cor meum intra me, idque fit reuersionis indicium. Tale sane experimentum de verbo habens, quid mirum si, & ego vsurpo mihi vocem sponsæ in reuocando illud cum se absentauerit, qui etsi non pari simili tamen vel ex parte desiderio feror? Familiare mihi erit quoad vixero pro verbi reuocatione reuocationis verbum quod vtique reuertere est. Et quotiens elabetur, totiens repetetur à me, nec cessabo clamitare quasi
psal.50.c post tergum abeuntis ardenti desiderio cor-
F dis, ut redeat & reddat mihi lætitiam salutaris sui, reddat mihi seipsum. Fateor vobis filij, nil aliud interim libet, dum non præsto est quod solum libet. Et hoc oro ut nõ
Ioan.1.b. vacuum veniat, sed plenum gratiæ, & ueritatis, more utique suo sicut heri, & nudiustertius. In quo mihi similitudinem capreę & hinnuli exhibitum iri posse videtur, cum veritas capreæ oculos habeat, gratia hinnuli hilaritatem. Vtraque res necessaria mihi, & ueritas quidem cui abscondi non possim, gratia autem cui nolim. Alioquin sine alterutra uisitatio plena non erit, cum, & alius seueritas absque hac operosa, & huius hilaritas absque illa dissoluta possit uideri. Amara est ueritas sine condimento gratiæ, sicut absque ueritatis freno leuis, & nesciens modum plerũque, & insolens ipsa deuotio. Quam multis non profuit gratiam percepisse pro eo quod temperamentum de ueritate pariter non acceperunt? Ex hoc enim plus quam oportuit complacuere sibi in ea, dum ueriti non sunt ueritatis obtutus, dum non respexerunt ad caprę maturitatẽ, magis autem se totos hinnuli leuitati hilaritatique dederunt. Inde factum est ut in qua priuatim exultare uoluerant gratia priuarẽtur, quibus uel sero dici potuerit: Euntes psal.2.c
ergo discite quid sit: Seruite domino in timore, & exultate ei cum tremore. Dixerat nanque sancta anima quædam in abundantia sua: Non mouebor in æternũ: cum su- psal.29.b
bito sensit auersam à se faciem uerbi, seque non modo motam, sed etiam conturbatam, & sic in tristitia didicit opus fuisse sibi cum munere quidem deuotionis, etiam pondere ueritatis. Ergo non in sola quidem gratia plenitudo gratię est, sed ne in sola qui- G
dẽ veritate. Quid prodest scire quid te oporteat facere, si non detur, & velle facere? Quid si velis quidem, sed minime possis? Act.16.c
Quãtos expertus sum agnita veritate tristiores, & ideo magis, quod iam confugere ad ignorantiæ excusationem non liceret, scientes & nõ facientes quod veritas hortaretur? Quæ cum ita se habeant, neutrum sine altero sufficit: Parum dixi. Non expedit quo- Iacob.4.d
que Vnde id scimus? Scienti (inquit) bonũ Luc.12.f
& non facienti, peccatũ est illi: Seruus sciẽs voluntatem domini sui, & non faciens digna, vapulabit multis. At istud pro parte veritatis. Pro gratiæ, quid? Scriptum est: Et post buccellam introiuit in eum satanas. Iudã loquitur, qui accepto munere gratię, Ioan.12.c
quia in veritate non ambulabat cum veritatis magistro, vel potius cum magistra veritate locum in se diabolo dedit. Audi adhuc: Cibauit illos ex adipe frumenti, & de petra psal.88.c
melle saturauit eos. Quos? Inimici domini mentiti sunt ei. Quos melle cibauit, & adipe, hi mentiti sunt ei facti inimici: quia veritatem gratiæ nõ iunxerunt. De quibus alib

alibi habes: Filij alieni mentiti sunt mihi, alieni inueterati sunt,& claudicauerunt à semitis sui. Quidni claudicarent, vno pede gratiæ continenti,& non apponentes veritatem? Erit igitur tempus eorum in secula,
Ioan.8 f sicut,& principis ipsorum,qui,& ipse in veritate non stetit, sed fuit mendax ab initio, ideoque audiuit: Perdidisti in decore tuo
Ezec.28. d sapientiam. Nolo decorem qui mihi sapiē
H tiam tollat. quæris quis ille tam noxius tāque perniciosus decor? Tuus. Adhuc forte sine intellectu es? Planius audi. Priuatus. Non culpamus donum, sed vsum. Denique si aduertisti non in decore sed in suo decore dictus est ille perdidisse sapientiam. Et(ni fallor)vnus angeli animæque decor ipsa est. Quid enim vel hæc vel ille absque sapientia, nisi rudis deformisque materia est? Ea ergo ille non modo formatus,sed,& formosus fuit. Sed perdidit eam cum fecit suā, ut non sit aliud in decore suo, quam in sua sapientia perdidisse sapientiam. Proprietas in secula est. Quod sibi sapiens fuit, quod non dedit gloriā Deo,quod non retulit gratiam pro gratia quod non secundum veritatem ambulauit in ea,sed ad suam eam retorsit voluntatem: istud est cur eam perdidit,
Iaco.2. b imo istud est quod eam perdidit. Etenim sic habere, perdere est. Et si Abraham (inquit) ex operibus iustificatus est, habet gloriā, sed non apud Deum. Et ego. Non ergo in tuto, inquam. Perdidi quicquid habeo non apud Deum. Nam quid tam perditum quam quod extra Deū exulat? Quid mors nisi priuatio vitæ? Ita nihil perditio
1.Cor.1.c nisi alienatio à Deo est. Væ qui sapientes estis in oculis vestris,& coram vobismetipsis pudentes. De vobis dicitur: Perdam sapientiam sapientium: & prudentiam prudentium reprobabo. Perdiderunt sapientiam,quia sua sapientia perdidit eos. Quid non perdiderunt qui ipsi perditi sunt? An vero non perditi quos nescit deus?

I Porro autem virgines fatuæ, quas quidē
Mat.25. b non aliunde fatuas puto, nisi quia dicentes se esse sapientes, stultæ factæ sunt: hæc inquam,a Deo audire habent: Nescio vos: Et itē illi qui gratiam miraculorum ad suā vsurpauerunt gloriā, nihilominus audituri sunt,quia nō noui uos: vt liquido ex his clarescat gratiā non prodesse.vbi veritas nō est in intentione,sed obesse magis. Et quidem
Ioan.1.b penes spōsum vtraque res: Denique gratia & veritas per Iesum Christum facta est ait Ioannes Baptista. Si ergo cum vna quauis harum sine altera pulsauerit ad ostium meum dominus Iesus Christus (ipse est enim Dei verbū animę sponsus) intrabit sane non tanquam sponsus,sed tanquam iudex. Absit,nequaquam fiat hoc. Non inter in iudi psa.142.a
cium cum seruo suo. Inter pacificus, intret iucundus,& hilaris, maturius tamen, & serius intret qui seueriori quodā veritatis vultu in me dum insolentiam reprimit, purget lætitiā. inter quasi hinnulus saliens, quasi caprea circunspectus qui culpam dissimulādo transiliat, pœnam miserando respiciat. Inter quasi descendens de montibus Bethel festinus,& splendidus, quasi procedens à patre suauis, & mitis,qui nō dedignetur dici, & fieri sponsus animæ quærenti se cum sit super omnia Deus benedictus in secula.Amē.

Deus quærendus est debito tempore, modo, & loco quod nunc sit acceptabile tempus, in quo quisque per bona opera potest sibi inuenire Deum ac suam operari salutem. Sermo LXXV. K

IN lectulo meo quæsiui per noctes quem diligit anima mea. Cant.3.a
Non est reuersus spōsus ad vocem, & votum reuocantis. Quare? Vt desiderium crescat,vt probetur affectus, ut exerceatur amoris negocium. Sane ergo dissimulatio est,non indignatio. Sed superest ut quęratur si forte reperiatur quęsitus, qui vocatus non uenit: dicente domino: Omnis qui quęrit inuenit. Porro uer Mat.7.b
bū reuocationis tale est. Reuertere,assimi- Cat.2.d
lare dilecte mi capreæ hinnuloque ceruorū: Ad quam uocē dum non est reuersus: utique ob illas causas quæ dictæ sunt: hinc ista quæ amat facta cupidior, mox sese ad requirendū tota auiditate dedit. Et primo quidē quærit illū in lectulo, sed minime inuenit. Surgit inde,circuit ciuitatē, it, & redit per plateas,& uicos & nō occurrit neque apparet. Interrogantur quique forte occurrerint, nihilque certi reportatur. Neque uici unius aut unius noctis quæsitio hæc frustratio,cum dicat illa: quia quæsiui per noctes. Quid hoc desiderij est, & ardoris, ut surgens de nocte publicum non erubescat, percurrat ciuitate percunctetur palam, & passim de dilecto, atque à uestigandis semitis eius nulla ualeat ratione auerti, nulla præ- L
pediri difficultate, non tempestiuæ retineri amore

amore quietis, non sponsæ verecundia, nó uel timore nocturno? Et tamen in his omnibus frustrata est usque adhuc à desiderio suo. Quare? Quid sibi vult pertinax hęc & diuturna fraudatio tædiorum nutrix, suspitionum fomes, impatientiæ fax, nouerca amoris, mater desperationis? Si adhuc dissimulatio est, nimis est molesta.

Esto q pie utiliterque interim fuerit dissimulatum, donec in sola adhuc uocatione seu reuocatione res erat. Nunc vero cú requiritur, & ita requiritur, quid iam conferre poterit dissimulatio? Si de carnalibus sponsis & pudendis amoribus quæstio est, sicut literalis superficies prælusisse videtur, & si inter illos talia cótingere queant, mea non interest, ipsi viderint. Quòd si animarum quærentium dominú, mentibus & affectibus pro quantulocunque posse meo respondere & satisfacere me oportet, eruendum sane est de scriptura sancta (in qua se uitam habere confidunt) eo vitale aliquid

psal. 21. f quo spirituale, ut edant pauperes & saturentur, & uiuant corda eorum. Et quid tam cordium vita, quam dominus meus Iesus

Colo. 3. a Christus, de quo aiebat qui eo viuebat: quia cum Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria? Ipse ergo ad medium veniat, quo & nobis veraciter dici possit: Medius autem vestrú

Ioan. 1. d stetit, quem uos nescitis. Quanquam nescio quomodo non sciatur à spiritualibus

M sponsus spiritus, qui tamé ita in spiritu pro

Thre. 4. d fecerunt ut possint dicere cum propheta: Spiritus ante faciem nostram Christus do-

2. Co. 5. d minus: & cum apostolo: Etsi cognouimus Christum secundum carnem, sed núc iam non nouimus. Nonne is est quem sponsa quęrebat? Is uere est spósus, & amás & ama

Ioan. 6. f bilis. Is, inquam, vere sponsus, sicut caro eius vere est cibus, & sanguis eius vere est potus: totum quod de ipso est, vere est, quando ipse est, non aliud sane quàm ipsa veritas. Verum is sponsus quid est q non inuenitur quæsitus, cú requiratur tam studiose & impigre, nunc quidem in lectulo, nunc uero in ciuitate, aut etiam in plateis

Matt. 7. b vel vicis, ipse autem dicat. Quærite & in-

Tre. 3. e uenietis: & qui quęrit inuenit: propheta

Isa. 55. b quoque loquitur ad eum: Bonus es domine animæ quærẽti te: & itẽ sanctus Esaias: Querite dñm dum inueniri potest. Quomodo ergo implebuntur scripturæ? Neque enim quæ hic inducitur quærens, vna est ex his quibus ipse ait: Quęretis me, & nó inuenietis. Ioan. 7. c

Sed attẽdite tres esse causas quæ interim occurrút & quærentes frustrari solent, cum aut uidelicet nó in tẽpore quærút, aut nó sicut oportet, aut nó vbi oportet. Si.n. omne tempus aptú est ad quærendú cur ergo dicit propheta (quod iam memoraui.) Quærite dñm dum inueniri potest? Erit Esa. 55. b

absque dubio cum inueniri non poterit, & ideo addit: Vt inuocetur dum prope est: quia futurú est: iam non prope futurum. A quo.n. tunc nó requiretur? Mihi (inquit) curuabitur omnes genu, &c. Nec tamen Esa. 45. d

inuenietur ab impiis, quos vltores angeli arcebút profecto & tollent ne uideát gloriam Dei. Frustra inclamabút & fatuæ uirgines, minime prorsus iá ad eas exit, clausa ianua. Sibi proinde dictum putent illæ: Quæretis Ioan. 7. c

me, & nó inuenietis. Cæterú núc tẽpus ac- 2. Cor. 6. a

ceptabile, nunc dies salutis sunt, tẽpus plane & quærendi & inuocandi, quãdo plerunque & antequã inuocetur adesse sentitur. Audi denique quid polliceatur. Antequã me inuocetis (inquit) dicã, ecce adsum. Nec latuit benignitas hæc & facilitas tẽporis q nunc est, illum qui in psalmo loquitur: Desiderium pauperú exaudiuit dñs, præpa- Isa. 65. a

rationem cordis eorú audiuit auris tua. Quod si per bona opera quæritur Deus, ergo dum tẽpus habemus operemur bonú ad psal. 9. d

omnes, præsertim quia dñs aperte prænun Gala. 6. c

ciat venire noctẽ, quando nemo potest operari. Tunc aliud ad quærendú Deú, ad operandú q bonú est reperturus es tibi tẽpus in seculis venturis, præter hoc q cõstituit tibi deus in quo recordetur tui? Et ideo dies salutis quia in his ipse Deus rex noster ante secula operatur est saluté medio terræ.

I ergo tu, & in medio gehẽnæ expectato psal. 74. e

saluté quę iam fata est in medio terræ. Quã tibi somnias prouenturã inter ardores sempiternos facultaté veniápromerendi cum iá transiit tẽpus miserendi? Non relinquitur tibi hostia pro peccatis mortuo in peccatis. Nó crucifigit iterú filius Dei mortuus est semel, iá nó moritur. Nó descẽdit ad inferos Rom. 6. d

B sanguis qui effusus est super terrá. Biberunt omnes peccatores terræ, nó est q sibi ex eo vĩdicẽt dæmones ad restinguẽdos focos suos, sed neque homines socij dæmoniorú. Semel illo nó descendit nó sanguis sed anima & hęc portio eorum qui in carcere erant, una illa visitatio quæ tunc facta est per pręsentiam animæ cú corpus penderet exanime super

super terram. Sanguis aridam rigauit, sanguis infudit terram, & inebriauit eam, sanguis quę in terra & quæ in cœlis sunt pacificauit: non autem & quę apud inferos, nisi quod semel illo, ut dixi, anima eius excucurrit, & fecit ex parte redemptionem, ne vel eo momenti vacarent opera charitatis, sed vltra non adiiciet. Ergo nunc tempus acceptabile & aptum ad quærẽdum, in quo plane qui quæ it inuenit: si tamẽ vbi & vti oportet quærit. Et hæc una causa quæ impedire potest ne inueniatur sponsus a quærentibus se, cum non quærunt in tempore opportuno. At non ea impedit sponsam, nempe inuocantem & quærentem in tempore opportuno. Sed ne illa quidem eum tepide aut negligẽter seu per functorię quærit: nam corde ardenti & omnino insatigabiliter quærit, plane vt decet.

2. Cor. 6. a

Restat vt de tertia videamus, ne videlicet vbi non decet quærat. In lectulo meo quæsiui quem diligit anima mea. An forte non in lectulo quęrendus erat, sed in lecto: quippe cui orbis angustus est? Sed nõ horreo lectulum, qui noui paruulum. Paruulus denique nobis natus est. Exulta tu & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui sanctus Israel. At idem dominus in Sion, magnus, apud nos paruulus, apud nos infirmus repertus est, ex vno iacere, ex altero & in lectulo iacere habens. An non lectulus tumulus? an non lectulus præsepium? an nõ lectulus vterus virginis? Neque enim magni patris vterus lectulus est, sed lectus magnus: de quo ad filium: Ex vtero (inquit) ante luciferum genui te. Quanquam nec lectus quidem forsitan digne censendus sit vterus ille, qui regẽtis potius quàm iacentis est locus. Manens enim in patre, regit cum patre vniuersa. Denique non iacere, sed sedere ad dexteram patris filium fides indubitata habet, & ipse cœlum sibi sedem esse non lectum perhibet: vt scias illum in suis, idest in superis nequaquam solatia habere infirmitatis, sed potestatis insignia. Merito proinde sponsa ponens lectulum dicit suum, quia omne quod infirmum est Dei, non de proprio inesse illi manifestum est, sed de nostro. Ex nobis assumpsit quæ pro nobis sustinuit, nasci, lactari, mori, sepeliri. Mea est mortalitas nati, mea infirmitas paruuli, mea expiratio crucifixi, mea sepulti dormitio. Quæ priora transierunt, & ecce noua sunt omnia.

Cant. 3. a

Esa. 9. b

C

ps. 109. a

Ibidem.

In lectulo meo quæsiui per noctes quem diligit anima mea. Quid? In tuo quærebas qui se iam in sua receperat? Num videras filium hominis ascendẽtem vbi erat prius? Iam cœlum tumulo commutauit & stabulo, & tu illum in tuo adhuc lectulo quæris? Surrexit non est hic. Quid quæris in lecto fortem, in lectulo magnum clarificatum in stabulo? Introiuit in potentias domini, decorem induit & fortitudinem: & ecce sedet super Cherubim qui sub lapide iacuit. Ex hoc iam non iacet, sed sedet, & tu tanquã iacenti subsidia paras? Siue, ut absolutior veritas sit, aut sedet iudicans, aut stat adiuuans. Sic uos o bonæ mulieres, cuinam quæso excubias exhibetis, cui aromata comparatis, paratis vnguenta? Si sciretis quantus is sit, quanque sit inter mortuos liber mortuus iste quem ungere pergitis, vos forsitan petissetis ab eo potius ungi. Nõne iste est quem unxit deus suus oleo lætitiæ præ consortibus suis? Beati eritis uos si gloriari potueritis reuertentes, & dicere, quia de plenitudine eius, & nos accepimus. Enimuero factum est ita. Nam reuera uncte remeant quæ uncturæ uenerant. Quidni unctæ tam læto nuncio nouę odorifereque resurrectionis? Quam speciosi pedes euangelizantiũ pacem euangelizantium bona. Missæ ab angelo opus faciunt euangelistæ: factæque Apostolæ Apostolorũ dum festinant ad annunciandum mane misericordiam Domini dicunt: In odorem unguentorũ tuorum currimus. Ex tunc ergo, & deinceps frustra in lectulo quæsitus est sponsus, quia etsi cognouerat eum ecclesia secundum carnem, id est secundum carnis infirmitatem, sed nunc iam non nouit. Denique quęsitus est postmodum à Petro, & Ioanne identidem in sepulchro, sed minime inuentus. Vide tu utrumne apte, & cõpetenter quisque horum tunc decere quiuerit: In lectulo meo quæsiui quem diligit anima mea, quæsiui, & non inueni. Nempe itura ad patrem caro quæ non erat ex patre, prius per gloriam resurrectionis omne infirmum se exuit, accinxit potentia, induit lumine sicut uestimento: in quali nimirum gloria, & ornatu decuit eam paternis aspectibus præsentari.

Cant. 3. a

Mat. 16. b

D

Psal. 70. c

Psal. 92. a

psal. 87. a

psal. 44. b

Ioan. 1. b

Ro. 10. c

E

Cant. 3. a

Pulchrè uerò sponsa non quem diligo ego, sed quem diligit anima mea, inquit, quod uere, & proprie ad solam pertineat animam illa dilectio qua aliquid spiritualiter

liter diligit, uerbi gratia Deum, angelum, animam. Sed & diligere iustitiam, ueritatem pietatem, sapientiã, uirtutesque alias, eiusmodi est. Nam cum secundum carnẽ quippiam diligit, uel potius appetit anima, uerbi gratia cibum, uestimentum, dominum, & quæ istiusmodi sunt corporalia, siue terrena, carnis potius, quam animæ amor dicẽdus est. Et hoc pro eo, quòd sponsa minus usitate, sed non minus proprie animam suã sponsum diligere dicit, monstrans proinde spiritum esse sponsum, & a se non carnali,
1. The. 5. b sed spirituali amore diligi. Et bene per noctes se quæsisse eum ait. Nam si, iuxta Paulum, qui dormiunt, & qui ebrij sunt, nocte ebrij sunt: ita nõ absurde (ut òpinor) dici potest, quòd qui ignorant, nocte ignorant: ac per hoc qui quærunt, nocte quærunt. Quis enim quærat, quod palã habet? Porro dies palam facit, quod nox abscondit: ut reperias in die, quod in nocte quæsieras. Nox est
F itaque donec quæritur sponsus: quoniam si dies esset, de medio fieret, & minime quæreretur. Et de hoc satis: nisi forte numerositas hæc noctium adhuc aliquid quærentium signet: quia non noctem, sed noctes posuit. Et mihi uidetur, si tu melius non habes, talis posse ratio reddi. Habet mundus iste noctes suas, & non paucas. Quid dico quia noctes habet mundus, cum pene totus ipse sit nox, & totus semper uersetur in tenebris? Nox est Iudaica perfidia, nox ignorantia paganorum, nox hæretica prauitas, nox etiam catholicorum carnalis animalísue conuersatio. An non nox ubi non percipiuntur ea, quę sunt spiritus Dei? Sed & apud hæreticos, uel schismaticos quot sectę, tot noctes. Frustra per has noctes iustitiæ solem, & lumen quæritis ueritatis, id est sponsum: quia nulla societas luci ad tenebras. Sed dicit aliquis quod nõ sit tam stulta támue cæca sponsa, ut quærat lumen in tenebris, quærat dilectum apud ignorantes, & qui
Cant. 3. a non diligunt eum. Quasi uero se per noctes nunc quærere dicat, & non potius quęsisse. Non ait quæro: sed quęsiui per noctes, quem diligit anima mea. Et est sensus, quia cum esset paruula, sapiebat, ut paruula, cogitabat, ut paruula, & quærebat ueritatem vbi non erat, errans, & non inue-
psa. 118. y niens: iuxta illud in psalmo: Erraui sicut ouis, quę periit. Denique in lectulo se memorat tunc adhuc esse: tanquam ætate imbecillam ac paruulam sensu: si tamen ita construas: in lectulo meo, subaudis existens vel iacens: quęsiui quẽ diligit anima mea. Non quæsiui in lectulo, sed sedens, in lectulo quæsiui. Hoc est: Cum adhuc infirma, G
& inualida forem, & omnino minus idonea sequi sponsum quocunque iret, sequi, & ardua, & excelsa sublimitatis illius: incidi in multos qui cognoscentes desiderium meum dicebant mihi: Ecce hic est Chri- Mar. 13. c
stus, ecce illic est: & neque illic erat. Incidi autem, & non ad insipientiam mihi. Nam quo propius accessi, & exploraui diligentius, eo citius certiusque cognoui veritatem apud eos minime esse. Quæsiui enim, Cat. 5. b
& non inueni: & deprehendi noctes, qui se dies mentiebantur. Et dixi: Surgam, & circuibo ciuitatem: per uicos, & plateas quę- Cant. 3 a
ram, quem diligit anima mea. Intuere, uel nunc, quia iacet, quæ dicit, surgam. Pulchre omnino. Quidni surgeret, recognito de resurrectione dilecti? Cæterum o bea- Colo. 3 a
ta si consurrexisti cum Christo, quæ sursum sunt sapias oportet, neque deorsum, sed sursum quæras Christum necesse est: ubi sedet in dextera patris. Sed circuibo (ais) ciuitatem. Ad quid? In circuitu impij ambulant. Iudæis istud relinquo: quibus proprius eorum propheta hoc uaticinatus est, quia famem patientur, ut canes, psal. 58. b
& circuibunt ciuitatem. Et si introieris in ciuitatem secundum prophetam alium, ecce attenuati fame: quod utique non esset, si Hie. 14. d
in ea fuisset panis uitę. Surrexit de corde terræ, sed super terram non ipse est, & qui ascendit, panis uiuus, qui de cœlo descendit, idem ipse sponsus ecclesię Iesus Christus dominus noster qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen. H

De claritate sponsi, in qua coæqualis patri sedet à dextris gloriæ eius: & qualiter boni pastores debent esse soliciti vigiles, et discreti circa pascẽdas animas sibi commissas.

Sermo LXXVI.

Er uicos, & plateas quæram, quem diligit anima mea. Adhuc, & paruula sapit. Puta arbitrata est egressum de tumulo publicum mox petiisse, ut solito doceret populos, ac sanaret infirmos, & ut manifestaret gloriam suam in Israel, si forte reaiperent resurgentem de morte: qui se rece- Cant. 3. a

pturos promittebant descendentem de cruce. Verum ille perfecerat opus quod sibi dederat pater, ut faceret: quod sane ista intellexisse debuerat, uel ex uoce pendentis, il-
Ioan. 19. f la scilicet qua illico expiraturus ait: Consummatum est. Non erat iam, quòd se denuo crederet turbis: quæ nec sic forsitam erant in eum crediturae. Et festinabat ad
Ps. 109. a patrem qui sibi diceret: Sede a dextris meis:
Ioan. 12. a donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Fortius nempe atque diuinius cum exaltatus fuerit a terra, omnia trahet ad seipsum. Hæc autem per uicos, & plateas quærendum putauit, fruendi auida,
Gen 3 b sed ignara misterij. Iterum ergo frustrata repetit dicens: Quæsiui illum, & non inueni: ut sermo impleretur quem dixit: quia uado ad patrem, & iam non uidebitis
I me. Dicat forsitan ista: Quomodo ergo credent in eum, quem non uiderunt? Quasi fides ex uisu sit, & non potius ex auditu. Quid magni est credere quod uideris, & tuis non negare oculis fidem, quid laudis meretur? Sed si quod non uidemus speramus, per patientiam expectamus, & patientia meritum est. Beati denique qui
Ioan. 20. g non uiderunt, & crediderunt. Proinde, ut non euacuetur meritum fidei: subducat se uisui, dans uirtuti locum. Etiam & tempus est, ut iam in suum sese recipiat.
Phili. 2. a Quæris in quem suum? In dexteram patris. Neque enim rapinam arbitrabitur esse se æqualem Deo, cum sit in forma Dei. Ergo is sit unigeniti locus, in quo omnis eius iniuria propulsata uideatur. Sedeat sane iuxta non infra, ut omnes honorificent filium, sicut honorificant patrem. In hoc apparebit maiestatis æqualitas, si nec inferiorem patre, nec posteriorem suspexeris. At ista interim nihil horum aduertit, sed quasi ebria præ amore hac illacque discurrens quærit oculis quem iam oculus non contingit, sed fides. Non enim existimat Christum aliter oportere intrare in gloriã suam, nisi prius resurrectionis gloria palam mundo innotescente confutetur impietas, exultent fideles, glorientur discipuli, populi conuertantur, demumque ab uniuersis glorificetur ipse, cum ex præsentia resurgentis cunctis clarueriт ueritas prædicentis. Falleris ò sponsa. Oportet quidem hæc fieri: sed in tempore. Nunc uerò interim vide ne forte id dignum magis, & supernæ consentaneum iustitiæ sit si non detur sanctum canibus, & margaritæ porcis, si potius secun- K
Esa. 26. d dum scripturam tollatur impius ne uideat gloriam Dei, si non fraudetur fides merito, quæ tunc sane probatior esse dignoscitur cum creditur quod non uidetur, si penes ip- Apo. 22. b sam seruetur dignis quod occultatur indignis, ut qui in sordibus sunt sordescant adhuc, & iusti iustificentur magis, si non dormitent præ tædio. Cœli & cœli cœlorum tabescant, & confundantur ab expectatione sua, si non ipse pater omnipotens diutius iam frustretur a desiderio cordis sui, si non demum unigenitus ultra ab introitu gloriæ suæ (quod uel solum indignissimum est) aliquatenus retardetur. Quanti putas æstimanda sit gloria quantacunque mortalium, ut ab ea, quæ a patre suo ab æterno parata est debeat eum uel ad modicum retinere? Adde, quòd nulla ratione in longius protrahi decet ipsius filij petitionem. Quam dicam petitionem quæris? Nempe illam qua dicit: Pater clarifica filiũ tuum. Quod Ioa. 17. a tamen eum petiisse senserim non ut supplicem, sed ut præscium. Libere petitur quod in potestate petentis accipere est. Ergo dispensatoria filij petitio est, nõ nessaria: quippe donantis cum patre quicquid a patre acceperit.

Vbi & hoc dicendum, quia non solum pater clarificat filium, sed & filius clarificat patrem, ne quis dicat filium minorem patre, quasi a patre clarificetur, cum & ipse clarificet patrem: dicente filio. Pater, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te. Sed forte adhuc submittendum putes fi- Ibidem. lium, quòd quasi inglorius uideatur a patre recipere claritatem quam demum patri refundat. Audi quia non est ita. Clarifi- L ca me, inquit, pater claritate quam habui priusquam mundus heret apud te. Si ergo claritas filij posterior non est, utpote, quæ ab æterno est: ex æquo se clarificant pater, & filius. Et si ita est, ubi patris primatus? Aequalitas, profecto est ubi coæternitas. Et usqueadeo æqualitas, ut una sit claritas amborum, sicut ipsi unum sunt. Vnde mihi uidetur dicendo rursum: Pater clarifica nomen tuum: non sane aliud petere, quam se clarificari, in quo & per quem nomen patris proculdubio clarificaretur. Et respõsum accepit a patre. Et clarificaui, & iterũ clarificabo. Quæ quidem ipsa responsio non parua filij glorificatio fuit. Cæterum abundantius ad fluenta Iordanis angustiusque clarifica-

tus

tus dignoscitur, & Ioannis testimonio, & columbæ designatione, & uoce dicentis: Hic est filius meus dilectus. Sed & in monte coram tribus discipulis, nihilominus magnificentissime clarificatus est, tum voce eadem denuo ad se cœlitus delapsa, tum mira illa eximiaque transfiguratione corporis sui, tú etiam prophetarum attestatione duorum, qui ibidem apparuerunt, cum eo loquêtes. Superest ergo, ut iuxta promissum patris semel adhuc clarificetur, eaque erit plenitudo gloriæ, cui non queat amplius addi. Sed ubi illa dabitur benedictio? Non est, ut ista suspicata est, in plateis, vel vicis, nisi forte in illis de quibus dicit. Plateæ tuæ Hierusalé sternentur auro mundo, & per omnes uicos tuos alleluia cantabitur. In his reuera illam recepit a patre filius claritatem, cui nõ poterit similis inueniri, ne in cęlestibus quidem. Cui. n. aliquãdo angelorum dictũ est. Sede a dextris meis? Non modo autem de numero angelorũ, sed nec de superioribus, quidem reliquis beatorũ ordinibus omnino quis repertus idoneus est ad capessendã superexcellenté hanc gloriam. Ad neminé prorsus illorũ facta est vox illa gloriæ singularis, nemini uocis in se efficientiam experiri datũ. Siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates, profecto desiderant in eum prospicere, non se illi comparare præsumunt.

Mat. 3. d
ibid. 17. a
Tob. 13 e
M
psa. 109. a

Igitur Domino meo, singulariter a Domino, & dictum, & datum est sedere a dextris gloriæ ipsius: vtpote in gloria coæqualis, in essentia consubstantiali, pro generatione consimili, maiestate non dispari, æternitate non posteriori. Ibi ibi enim illum, qui quæret inueniet, & uidebit gloriam eius: nõ gloriam, quasi vnius cæterorum, sed plane gloriam, quasi vnigeniti a patre. Quid facies, o sponsa? Putas potes sequi eum illuc? Aut te ingerere audes, vel vales huic tam sancto arcano, tamque arcano sanctuario, vt filium in patre, & patrem intuearis in filio? Non utique. Vbi est ille, tu non potes uenire modo, uenies autem postea. Age tamen, sequere, quære, nec te inaccessibilis claritas, vel sublimitas a quærendo deterreat, ab inueniendo desperare faciat. Si potes credere: omnia possibilia sunt credenti. Prope est (inquit) verbum in ore tuo, & in corde tuo. Crede & inuenisti. Nam credere inuenisse est. Norunt fideles habitare Christum per fidem in cordibus suis. Quid

Ioan. 1. b
Mar. 9. b
Rom. 10. b
A

propius est? Quære ergo secura, quære deuota, bonus est Dominus animæ quærenti se. Quære uotis, sequere actibus, fide inueni. Quid non inuenit fides? Attingit inaccessa, deprehendit ignota, comprehendit immensa, apprehendit nouissima, ipsam denique æternitatem suo illo vastissimo, sinu quodammodo circuncludit. Fidenter dixerim, æternam beatamque trinitatem, quam non intelligo, credo: & fide teneo, quod nõ capio mente. Sed dicit aliquis, quomodo credet, sine prædicante, cum fides ex auditu sit, auditus per uerbum pręlicationis? Deus hoc prouidebit. Et ecce iam præsto sunt qui nouam sponsam cœlesti nupturam sponso, de quibus oportet instruant, & informent fidem doceant, formam pietatis, ac religionis tradant. Audi denique, quid adijciat. Inuenerunt me vigiles qui custodiunt ciuitatem. Qui enim vigiles hi? Nempe illi quos saluator in euangelio beatos pronunciat, si cum uenerit inuenerit uigilantes. Quam boni vigiles, qui nobis dormiétibus ipsi peruigilant, quasi rationem reddituri pro animabus nostris. Quam boni custodes, qui uigilantes animo, atque in orationibus pernoctantes, hostium insidias sagaciter explorant, anticipant consilia malignantium, deprehendunt laqueos, eludunt tendiculas, retiacula dissipant, machinamenta frustrantur. Hi sunt fratrum amatores & populi Christiani, qui multum orant pro populo, & uniuersa sancta ciuitate. Hi sunt qui multum soliciti pro sibi commissis dominicis ouibus, cor suum tradunt ad vigilandum diluculo, ad Dominum, qui fecit illos, & in conspectu altissimi deprecantur. Et uigilant, & deprecantur, scientes suam insufficientiam in custodienda ciuitate, & quia nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra uigilat, qui custodit eam. Porro cum Dominus ita præcipiat. Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem: liquet, quòd absque duplici hoc exercitio fidelium, studioque custodum, non potest esse secura ciuitas, non sponsa, non oues. Horum differentiam quęris? Vnum sunt: Ciuitas propter collectionem, sponsa propter dilectionem, oues propter mansuetudinem. Vis scire hoc sponsam, quod ciuitatem esse? Vidi, inquit, ciuitatem sanctam Hierusalem nouam descendentem de cœlo, a Deo paratam, tanquam sponsam ornatam uiro suo. Identidem tibi hoc & de

Thre. 3. e
Can. 3. a
Luc. 12. e
B
psa. 126. a
Luc. 22. e
Apo. 21. a

ouibus liquido apparebit, si recorderis, primus ille custos (Petrum loquor) cum sibi primo oues committerentur quam attente simul de amore commonitus sit. Quod uti que tanta cura sapiens creditor non fecisset, nisi se sentiret sponsum, id sibi utique ex intimo respondente conscientia. Audite hæc amici sponsi, si tamen amici. At parum dixi,
Ioan. 21.c amici: amicissimi sint oportet, qui priuilegio tantæ familiaritatis donantur. Non ociose totiens repetitum est, Petre amas me,
C in commissione ouium. Et ego quidem id significatum perinde puto ac si illi dixisset Iesus: Nisi testimonium tibi perhibente conscientia, quòd me ames, & ualde perfectéque ames, hoc est plus quam tua, plus quam tuos, plus quam & te, ut huius repe-
Prou. 1.d titionis meę numerus impleatur, nequaquam suscipias curam hanc, nec te intromittas de ouibus meis, pro quibus sanguis utique meus effusus est. Terribilis sermo, &
1.Thes.5.b qui possit etiá impauida quorumuis tyrannorum corda concutere. Propterea attendite uobis quicunque opus ministerij huius sortiti estis, attendite, inquam, uobis: & pretioso deposito quod uobis creditum est. Ciuitas est, uigilate ad custodiam concordiamque. Sponsa est, studete ornatui. Oues sunt, intendite pastui. Et hæc tria ad illam Domini trinam sciscitationem forte non incongrue pertinere dicentur. Porro custodia ciuitatis, ut sit sufficiens, triphariа erit, a ui tyrranorum a fraude hæreticorum, & tentationibus dæmonum. Sponsæ uero ornatus in boni operibus, & moribus & ordinibus. At pastus ouium communiter quidem in pascuis scripturarum tanquá in hęreditate domini, sed est distinctio in illis. Nam sunt mandata, quæ duris atque carnalibus animis imponuntur ex lege uitæ & disciplinę. Et sunt olera dispensationú, quæ infirmis, & pusillis corde de respectu misericordiæ apponuntur. Et sunt consiliorum solida fortiaque, quę ex intimis sapientiæ proponuntur sanis, & qui exercitatos habent sensus ad discretionem boni, & mali. Paruulis nanque tanquam anniculis
D adhortationis lac potus datur, non esca. Ad hæc boni solicitique pastores impinguare pecus non cessant bonis lætisque exemplis, & suis magis quam alienis. Nam si alienis, & non suis, ignominia est illis, & pecus ita non proficit. Si .n. (uerbi causa) ego qui uideor inter uos pastoris gerere curá uobis apposuero Moysi mansuetudinem, patientiá Iob, misericordiá Samuelis, Dauid sanctitaté & si qua sunt eiusmodi exempla bonorum: immitis ipse, & impatiens atque immisericors, & minime sanctus sermo (ut uereor) minus sapide eueniet, & uos minus auide capietis. Verú hoc supernæ pietati relinquo, ut quod minus uobis ex nobis est, ipsa suppleat: & quod perperam, ipsa corrigat. Núc Mar. 9.g uero bonus pastor hoc quoque curabit, ut secundum euangeliú inueniatur habere sal in semetipso, sciens quia sermo sale conditus quantum placuerit ad gratiam, tantum proderit ad salutem. Hæc interim de custodia ciuitatis, atque ornatu sponsæ, necnon & pastu ouium dicta sint.

Volo tamé adhuc eadem paulo expressius designare propter eos qui dum auide nimis honoribus inhiant, minus prouide grauibus se supponunt oneribus, exponunt periculis ut sciant ad quid uenerint, sicut scriptú est: Amice, ad quid uenisti? Nisi fallor, ad solam Mat.26.c ciuitatis custodiam, ut quantum satis est procuretur, opus est uiro forti, spirituali. Forti ad propulsandas iniurias, spirituali ad deprehendendas insidias, fideli qui nó quæ sua sunt quærat. Porro autem ad mores honestandos, uel corrigendos (quod utique ad decorem pertinet sponsæ) quis non li- E quido agnoscat pernecessariam fore cum multa quidem diligentię disciplinę censuram? Ea propter omnis cui hoc opus incumbit, oportet ferueat zelo illo, quo accensus præcipuus ille æmulator sponsæ domini aiebat: Aemulor uos Dei æmulatione: despon 2.Co.11.a di enim uos uni uiro uirginem castam exhibere Christo. Iam quomodo in pascua diuinorum educet eloquiorum greges dominicos pastor idiota? Sed, & si doctus quidem fuerit, non sit autem bonus, uerendum ne non tam nutriat doctrina uberi, quam sterili uita noceat. Temere itaque, & in hac parte hoc onus subitur absque scientia pariter uitaque laudabili. Sed ecce quod non laudamus. Finis indicitur, ubi non erat finis. Euocamur in materiam alteram, & cui hanc cedere indignum. Angor undique, & quod ægrius feram ignoro, auelli ab ista, an distendi in illa, nisi quòd utrolibet simul utrunque molestius. O seruitutem. O necessitatem. Non quod uolo hoc ago, sed quod odi illud facio. Notate tamé ubi desinimus, ut quá cito in id redire liberum erit, inde mox ordiamur in nomine sponsi ecclesiæ

Iesu

Iesu Christi domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

De malis pastoribus ecclesiæ, & item quomodo spiritus, & animæ sanctorum simul cum angelis adiutorio sint electis adhuc peregrinantibus.

F Sermo LXXVII.

Ia expediti sumus. Diximus hesterno sermone, quales in uia hac qua ambulamus, vellemus habere duces, non quales habemus. Longe dissimiles experimur. Non omnes sunt amici sponsi, quos hodie sponsæ hincinde assistere cernis, & qui (vt uulgo aiunt) eam quasi addextrare videntur. Pauci admodũ sunt qui non, quæ sua sunt quęrant, ex omnibus charis eius. Diligunt munera, nec possunt pariter diligere Christũ: quia manus dederunt mammonæ. Intuere quomodo incedunt nitidi, & ornati, circũamicti uarietatibus, tanquam sponsa proce-
Ps.18.b dens de thalamo suo. Nonne si quempiam talium repente eminus procedentem aspexeris, sponsam potius putabis, quam spõsæ custodem? Vnde uero hanc illis exuberare existimas rerum affluentiam, uestium splendorem, mensarum luxuriem, congeriem uasorum argenteorum, & aureorum, nisi de bonis sponsæ? Inde est, quòd illa pauper, & inops, & nuda relinquitur facie miserãda, inculta, hispida, exangui. Propter hoc nõ est hoc tempore ornare sponsam, sed spoliare: non est custodire, sed perdere, non est defendere, sed exponere: nõ est instituere, sed prostituere: non est pascere gregem, sed mactare & deuorare: dicente de illis Domino: Qui deuorant plebem meam, vt cibum panis: &
Psal.13.b quia comederunt Iacob, & locum eius deso-
Osee.4.b lauerunt. Et in alio propheta: Peccata populi mei comedent: quasi dicat. Peccatorum precia exigunt, & peccantibus debitam solicitudinem, non impendunt. Quem dabis
G mihi de numero præpositorum, qui nõ plus inuigilet subditorum uacuandis marsupijs, quam uitijs exstirpandis? Vbi qui orando flectat iram, qui prædicet annum placabilẽ Domino? Leuiora loquimur, grauiora grauius manet iudicium. Sine causa tamen, uel his, uel illis immoramur: quia non audiunt nos. Sed & si literis forsitan mandentur ista quæ dicimus, dedignabuntur legere: aut si forte legerint, mihi q; indignabuntur, quamuis rectius, sibi hoc facerent. Propterea relinquamus istos nõ inuentores sponsæ, sed uenditores, & inquiramus potius illos a quibus sponsa se inuentam loquitur. Et quidem illorum isti sortiri sunt ministerij locũ, sed non zelum. Successores omnes cupiunt esse, imitatores pauci. O utinam tam uigiles reperirentur ad curam, quam alacres currunt ad cathedram. Vigilarent vtique solicite seruantes ab illis inuentam, sibi creditam. Imo uero euigilarent pro semetipsis, nec sinerẽt de se dici. Amici mei, & proximi mei aduersum me appropinquauerunt, & steterunt. psal.37.b
Iusta omnino quærimonia: nec ad ullam iustius, quam ad nostram referenda ætatem. Parum est nostris uigilibus, quòd non seruant nos, nisi & perdant. Alto quippe demersi obliuionis somno, ad nullam dominicæ comminationis tonitruum expergiscũtur, vt uel suum ipsorum periculum expauescant. Inde est, ut non parcant suis, qui non parcunt sibi, perimentes pariter, & pereuntes. H Sed enim quinam illi sunt uigiles a quibus se inuentam perhibet sponsa? Nempe apostoli, atque apostolici uiri. Vere hi sunt qui custodiunt ciuitatem, idest eam ipsam, quam inuenerunt ecclesiam, eoque uigilantius, quo nunc temporis grauius periclitantem conspiciunt, a malo utique domestico, & intestino, sicut scriptum est. Et inimici hominis domestici eius. Mich.7.b Neque enim pro qua usque ad sanguinẽ restiterunt, suo derelinquunt patrocinio destitutã, sed protegunt, & custodiunt eam die ac nocte, hoc est in uita, & in morte sua. Et si preciosa psa.115.a est in conspectu Domini mors sanctorum, psa.138.d eius non ambigo ego quin etiam tanto in morte potentius id agant, quanto in ipsa etiam confortatus est principatus eorum. Sic iste asseris, ait quis, ac si oculis tuis uideris ea sunt autem ab humanis seclusa conspectibus. Cui ego: Si tu tuorum oculorum testimonium fidele putas, testimonium Dei maius est. Ait vero. Super muros tuo Hierusalem constitui custodes tota die, & tota nocte, in perpetuum non tacebunt. Esa.62.c Sed de angelis, inquis, id dictum est. Non abnuo, omnes sunt administratorij spiritus. At quis me prohibeat itidem, & de istis sentire, Heb.1.d qui potentia quidem minime iam ipsis angelis impares sunt, affectu autem, & misericordia eo nobis forsitan germaniores existunt, quo natura coniunctiores? Iunge & tolerantiam earundem passionum, &

miseriarum in quibus nos pro tempore ad-
I huc uersamur. Nihilne amplius miseratio
nis pro nobis, uel solicitudinis operabitur
in mentibus sanctis, quòd & se transisse per
eas proculdubio meminerunt? Nonne illa
ipsorum uox est: Transiuimus per ignem,
& aquam, & eduxisti nos in refrigerium?
psal. 65. c Quid? Ipsi trãsierunt, & nos in medijs igni-
bus, uel fluctibus derelinquent, nec saltem
manum porrigere dignabuntur periclitanti
bus filijs? Non est ita. Bene tecum agitur
ò mater ecclesia bene tecum agitur in loco
peregrinationis tuæ: de cœlo, & de terra ue
nit auxilium tibi. Qui custodiunt te, non
dormitant neque dormiunt. Custodes
tui angeli sancti, uigiles tui spiritus, & ani-
mæ iustorum. Non errant, qui te ab utris-
que inuentam spiritibus senserint ab utris-
que pariter custodiri. Et est huius solicitu-
dinis ratio quibusque sua, his quidem quòd
sine te non consummentur, illis uero, quòd
nisi de te ad sui plenitudinem minime re-
staurentur. Nam quis nesciat satana cadente
de cœlo, & eius complicibus, numerum su-
pernæ multitudinis parte nõ modica immi
nutũ? De te itaque omnes cõsummationem
expectãt, alij numeri, alij desiderij sui. Agno
psa. 141. b sce proinde uocẽ in psalmo: Me expectãt iu-
sti donec retribuas mihi. Et aduertendũ, quòd
nõ ista illos, sed illi istã potius inuenisse refe
runtur, utique ego suspicor, ad hoc ipsum stu
dium destinati. Nam quomodo prædica-
bunt nisi mittantur? Denique habes loquen
tem in euangelijs: Ite, ecce ego mitto vos,
& ite prędicate euangelium omni creaturæ.
Luc. 10. a Ita est, illa quærebat sponsum, & sponsum
K non latebat, nempe qui in hoc ipsum exci
tauerat eam, ut se quæreret, & dederat illi
cor ad præcepta, & legem uitæ, & disciplinæ
dummodo esset, qui instrueret, & doceret
etiam prudentiæ. Et misit in occursum eius
plantatores, & rigatores, qui eam enutrirent
& confirmarent in omni certitudine uerita
tis, hoc est indicarent illi certamque redde-
rent de dilecto: quia ueritas est quã quærit,
& quam uere diligit anima eius. Et reuera
quis fidus uerúsve animæ amor, nisi uti-
que is quo ueritas adamatur? Rationis sum
compos, ueritatis sum capax, sed utinam nõ
forem si amor ueri defuerit. Horum
quippe ramorum is fructus est, & ego ra-
dix. Non sum securus a securi, si absque eo
inueniar. In illo nimirum naturæ mune
re illud diuinæ imaginis enitere insigne

haud dubium est, ex quo cæteris præsto ani
mantibus. Inde est, quòd audet anima
mea ad dulces castosque assurgere ueritatis
amplexus, & sic in amore ipsius tota securita
te ac suauitate quiescere, si tamen inueniat
gratiam in oculis tanti sponsi, ut dignam re
putet, quę ad hanc pertingat gloriam, imò
ipse eam sibi exhibeat non habentem macu
lam, aut rugam, aut aliquid eiusmodi. Quã-
ti putas esse discriminis quáve dignum pœ-
na tantum Dei donum ociosum tenere?
Verum hoc alias. Nunc uero sponsa quem
quærebat, minime reperit, & quos non
quærebat, reperta est ab ipsis. Audiant
hoc qui sine duce, & præceptore uias uitæ
ingredi non formidant. Ipsi sunt in arte L
spirituali existentes, & discipuli pariter, &
magistri. Non sufficit hoc, etiam coacer-
uant discipulos sibi, cæci duces cæcorum.
Quam multi ex hoc a recto tramite pericu-
losissime aberrasse comperti sunt. Nimi-
rum ignorantes astutias Satanæ, & cogitatio
nes ipsius, factum est, ut qui spiritu cœpe-
rant, carne consummarentur, abducti turpi-
ter, lapsi damnabiliter. Videant proinde
qui eiusmodi sunt, quomodo caute ambu-
lent; & de sponsa exemplum sumat, quæ
non prius ad eum quem desiderabat, ullo
modo ualuit peruenire, quam sibi occurre-
rent quorum magisterio uteretur ad cogno
scendum de dilecto, certe ad discendum ti-
morem domini. Seductori dat manum,
qui dare dissimulat præceptori. Et qui di-
mittit oues in pascua absque custode, pastor
est non ouium, sed luporum. Nunc iam ui-
deamus de sponsa quomodo se dicat inuen-
tam. Mihi enim insuetę satis uerbum in- Mat. 8. b
uentionis posuisse uidetur. Nam ita hoc
dicit, ac si uno de loco ecclesia uenerit. Ve-
nit enim ab Oriente, et Occidente, iuxta uer
bum domini, & a cunctis finibus terrę. Sed
neque aliquando congregata est in unum
locum, ubi ab Apostolis seu ab angelis inue
niretur deducenda, uel dirigenda ad eum
quem diligit anima sua. Fuitne prius in-
uenta quam collecta? Non: quia nec erat.
Quamobrem si collectam, si congregatam,
si certe (quod magis uocabulo ecclesiæ com
petit) conuocatam a prædicatoribus se dixis-
set: trãsissem simpliciter, minime in aliquo
cunctabundus. Coadiutores enim Dei sunt, M
quem, & audire loquentem. Qui nõ colligit Mat. 12. c
mecum, dispergit. Sed neque hoc mihi ab re
uidebitur, si dixerit quis ab eis fundatam
siue

siue ædificatam. Siquidem hoc fecerunt vna
Mat.16.c cum illo, qui in euangelijs loquitur. Et su-
&.17.d per hanc petram ædificabo ecclesiam meã:
& quia fundata est supra firmam petram.
Nunc vero nihil horum loquens, sed præter
solitum, quidem perhibens se inuentam, cũ-
ctari aliquantum nos facit, atque in suspi-
cionem adducit latere loco, quod sit diligen
tius intuendum. Volebam fateor præterire,
meque subducere huc scrutinio, cui sufficc-
re non sentiré. Cæterum reminiscens in
quãtis æque dubijs, & obscuris vobis qui-
dem sursum corda leuantibus, etiam supra
spem meam adiutum me senserim, pudet
diffidentię: & reprehendens timorem meũ
adorior non quidem temere, quod timide
refugiebam. Aderit (vt cõfido) solitum adiu-
torium: quod si minus, apud beneuolos ta-
men auditores non erit ociosum, quod vo-
lui. Verum hoc habebit sequens sermo prin
cipium, nam præsentem hic claudimus: *Ip-
se autem det uobis ea*, quæ dicuntur non
solum tenere memoriter, sed & ardenter
diligere, & efficaciter adimplere, sponsus
ecclesiæ Iesus Christus Dominus noster,
qui est super omnia Deus benedictus in se-
cula. Amen.

A *Quòd sponsa, idest, ecclesia electorum prædestinata est à Deo ante secula, & præuenta ab eo, ut quæreret eum, & conuerteretur.*

Sermo LXXVIII.

AD verbum inuentionis (si bene memini) illic sterimus, & hæsimus scrupulosius, videlicet audientes, quòd sponsa a prædicatoribus suis se inuentam dixerit. Porro causæ nostræ cunctationis, & dubitationis a nobis expressæ sunt, & visum est a nobis aliquid esse quærendum: sed non in calce sermonis, quo iam arctabamur, quod quęsitum est potui explicari. Quid restat nisi, vt debitum iam soluamus? In explicatione sacramenti magni, illud loquor, quod do
Ephe.5.g ctor gentium interpretatus est in Christo, & in ecclesia sanctum castumque connubium: ipsum est opus nostrę salutis: in eo, inquam, tres sibi inuicem cooperantur, Deus, angelus, homo. Et Deus quidem quidni operetur, & curam gerat nuptiarum dilecti filij sui? Ipse vero ac tota voluntate, & utique per se ipse sufficeret, & absque adminiculo horum, hi autem, sine ipso possunt facere nihil. Ergo quod illis asciuit in opus ministerij huius, non sibi solatium, sed profectum, quęsiuit in illis. Nam hominibus quidem merita locauit in opere, secundũ
illud. Dignus est operarius mercede sua, & Luc.10.g
quia unusquisque, secundum proprium laborem accipiet, siue qui in fide plantat, siue
qui rigat, quod plantatum fuerit. Angelo- B
rum autem cum ad salutem humani generis ministerio utitur, nonne facit, ut ab hominibus angeli diligantur? Nam quia ab angelis homines diligantur, inde vel maxime aduerti potest, quòd antiqua suę ciuitatis damna ex hominibus resarcitum iri angeli non ignorant. Nec alijs profecto legibus regnum charitatis regi decebat, quam pijs ipsorum, qui pariter regnaturi sunt mutuisque amoribus, & puris affectionibus in inuicem, & in Deum. Est autem in modo operandi differẽtia multa, pro cuiusque nimirum operarij dignitate. Deus nempe facit, quod vult sola ipsa facilitate volendi, sine æstu, sine mutu, sine præiudicio loci, vel temporis, vel causæ, vel personæ. Est
enim Dominus Sabaoth, qui cum tranquil- Sap.8.a
litate iudicat omnia. Est sapientia disponens omnia suauiter. Porro angelus non absque motu operatur, tam locali, quam tẽporali, sine ęstu tamen. Homo autem, nec ab æstu animi, nec a motu corporis animique liber est in operando. Denique cum
timore, & tremore suam ipsius iubetur ope Gene.3.d
rari salutem, atque in sudore uultus sui comedere panem suum. His ita explicitis intuere nunc mecum in hoc tam magnifico opere nostrę salutis tria esse quędam, quæ sibi uendicat auctor Deus, præuenitque in illis omnes auxiliatores, & cooperatores suos, prædestinationem, creationem, inspirationem. Quarum prædestinatio, non dico ab exortu ecclesię, sed ne a mundi principio quidem principium habuit, non denique a
tempore illo, uel illo: ante tempora est. Por C
ro creatio cum tempore inspiratio iam in tempore fit ubi, & quando uult Deus. Sane secundum prædestinationem nunquam ecclesia electorum penes Deum non fuit. Si miratur hoc infidelis, audiat, quod magis miretur: nunquã non grata extitit, nunquã nõ dilecta. Quidni audacter loquar arcanũ

quod mihi de corde Dei promptus ille supernorum delator consiliorum aperuit? Paulum dico, qui ut multa alia, ita hoc quoque de diuitijs bonitatis eius non est ueritus diuulgare secretum. Benedixit nos (inquiens) in omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mūdi cōstitutionem, ut essemus sancti, & immaculati in conspectu eius in charitate. Et addit: qui prædestinauit nos in adoptionē filiorum per Iesum Christū in ipso, secundum propositum uolūtatis suæ in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificauit nos in dilecto filio suo. Nec dubium quin uoce omnium electorum ista dicātur, & ipsi ecclesia sunt. In illo igitur tam profundo æternitatis sinu antequam in lucem opus prodiret huius creationis, quis illam uel beatorum spirituum inuenire aliquo modo ualuerit: nisi cui ipsa æternitas Deus uoluerit reuelare? Sed & cum iam ad nutum creantis uisa est emersisse in species formasque factitias has atque visibiles, non continuo tamen inuenta est a quoquam hominum, uel angelorum, eo quòd non agnosceretur, imagine terrestris hominis adumbrata, & operta mortis caligine. Sine quo generalis, uelamine confusionis nemo filiorum hominum intrauit hanc uitam, uno sane excepto, qui D ingreditur sine macula. Emmanuelis est, qui tamen & ipse ex nobis pro nobis nostri se induit maledicti nostrique peccati similitudinem, non ueritatem. Sic enim habes: Qui apparuit in similitudine carnis peccati, ut de peccato damnaret peccatum in carne. de cætero unus omnibus per omnia introitus est, electis dico, & reprobis. Non enim est distinctio. Omnes peccauerunt, & omnes capitium suæ uerecundiæ portant.

Ephe. 1. a *Ibidem.* *psal. 14. a* *Rom. 8. d*

Propter hoc itaque etsi in rebus conditis iā creata existens ecclesia, nec si tamen a creatura ulla inueniri poterat, uel agnosci, miro utroque modo interim latens, & intra gremium beatæ prædestinationis, & intra massam miseræ damnationis. Cæterum quam celauerat ab æterno prædestinans sapientiā & item creans potentia minime prodiderat ab initio: uisitans profecto gratia suo in tēpore reuelauit, secundum operationem quā ideo inspirationem supra nominaui, quòd de sponsi spiritu humanis infusum spiritibus quippiam fuerit in præparationem euāgelij pacis, id est, parare viam domino, atque euangelio gloriæ eius ad corda omniū quotquot erant prædestinati ad uitam. Frustra vigiles laborassent in prædicando, si nō hæc gratia præcessisset. Nunc uero uidentes uelociter currere uerbum, & populos nationum ad dominum in omni facilitate cōuerti, concurrere in unitatem fidei tribus, & linguas, atque in unam colligi matrem catholicam terminos terræ, cognouerunt de diuitijs gratiæ, quæ a seculis abscondita tenebātur in abdito prædestinationis æternæ, & E gauisi sunt eam se inuenisse, quam ante secula dominus elegerat in sponsam sibi. Ex quo (vt opinor) clarum fit non ociosum esse, quod se inuentam ab his spōsa testata est, sed propterea, quòd se ab ipsis collectā agnosceret non electam, compertam non conuersam. Ei nempe asscribenda cuiusque conuersio est, cui dicere necesse habent vniuersa illud de psalmo: Conuerte nos Deus salutaris noster. Sed non æquè illi fortassis inuentionis vocem competenter aptarim, sicut conuersionis: imò verò sic est. Non est inuenire domino, sed præuenire, & inuentionem præuentio excludit. Denique quid inueniat, qui nihil vnquam non nouit? Nouit dominus qui sunt eius, ait quidam. Ipse vero quid? Ego scio, ait, quos elegerim a principio. Plane quam ab æterno præsciuit, quā elegit, quam dilexit, quam condidit: rationis non erat ab eodem perhiberi inuentam: præparatam tamen ab ipso vt inueniretur, fidenter dixerim. Nam qui vidit, testimonium perhibuit, & scimus, quia verum est testimonium eius, Vidi, inquit, ciuitatem sanctam Hierusalem nouam descendentem de cœlo à Deo paratam, tanquam sponsam ornatam viro suo. Isque e vigilibus vnus, qui custodiunt ciuitatem. Sed audi ipsum eius præparatorem veluti digito eam demōstrantem vigilibus, sed sub tropo altero. Leuate oculos vestros, ait, & videte regiones, quia albæ sunt iam, id est præparatæ ad messem. Ex hoc paterfamilias operarios inuitat ad opus, quando iam senserit sic omnia præparata, vt absque multo sui ipsorum labore gloriari, & dicere queant, quoniam coadiutores Dei sumus. Quid enim facturi sunt? Nēpe sponsam quæsituri, inuentæque indicaturi de dilecto. Non enim suam quærent, sed sponsi gloriam, quoniam sponsi amici sunt. Et pro hac non multum, apud illam laborabunt: adest, iamque illum tota deuotione requirit, intantum præparata est voluntas eius à Domino. Denique F

psal. 84. a *2. Ti. 2. c* *Ioan. 13. b* *Ioan. 19. f* *Apo. 21. a* *Ioan. 4. e*

que needum illis vigilibus quicquã loquentibus interrogat de dilecto, & præuenit prædicatores suos, præuenta ipsa, percunctans & dicens: Num quem diligit anima mea, vidistis? Bene proinde se inuentam perhibuit ab his qui custodiunt ciuitatem, quæ a Domino ciuitatis præcognitã iam se nouerat & preuentam, quatenus illi talem eam inuenirent, non facerent. Sic à Petro Cornelius, & Paulus ab Anania inuenti sunt: nam ambo præuenti à Domino erãt, & præparati. Quid Saulo paratius, qui supplici iam, & mente, & uoce clamauerat: Domine, quid me uis facere? Nec minus Colnelius, qui eleemosynis, & orationibus suis, Domino quidem eas sibi inspirante, promeruit peruenire ad fidem. Inuenit quoque Philippus Nathanaelem, sed prius Dominus illum cum esset sub ficu iam uiderat. Quæ domini uisio, nunquid nõ præparatio fuit? Et Andreas Simonem fratrẽ suum nihilominus inuenisse refertur, sed præuisum æque à Domino, atque præ scitũ ut uocaretur Cephas, quasi fortis in fide. Legimus de Maria quod inuenta fuerit in utero habẽs de spiritu sancto. Existimo autem simile quid habere in hac parte sponsam Domini matri ipsius. Nisi enim & ipsa inuenta esset habens de spiritu sancto nequaquam ab inuentoribus suis tam familiariter requisisset de eo cuius spiritus est ille. Non sustinuit ut illi effarentur ad quid uenissent, ipsa locuta est, & quidem ex abundantia cordis. Num quẽ diligit anima mea, uidistis? Sciebat quia beati oculi qui uidissent: & admirans eos qui uiderant, aiebat: Num uos estis quibus uidere donatũ est, quem tot reges & prophetæ uoluerunt videre, & non viderunt? Nũ uos estis qui meruistis in carne aspicere sapientiam, in corpore veritatem, in homine Deum? Multi dicunt, ecce hic est, & ecce illic: sed ego tutius mihi arbitror fidem accommodare uobis qui manducastis & bibistis cum eo, postquam resurrexit a mortuis. Et hoc dictum sit de eo quod spõsa sciscitata est uigilibus. Si quo minus, supplebitur sermone alio. Nunc autem ex hoc uel maxime liquet, pręuentam fuisse a spiritu sancto: ab his uero qui custodiunt ciuitatem inuentam cõpertamque, quod uere ipsa sit quã præsciuit, & pręde stinauit ante secula Deus, præparauitque dilecto filio suo delicias sempiternas in seculis æternis, ut sit sancta & immaculata in conspectu eius, germinans sicut lilium, & florens in æternum ante Dominum patrem Domini mei Iesu Christi spõsi ecclesiæ, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

Cant. 3.b — Act. 9.a — Act. 10.a — Ioan. 1.f — G — Matt. 1.c — Mat. 13.b — Mat. 13.c

De amore tenaci & indissolubili, quo anima tenet sponsum, & qualiter sponsus in fine seculi reuertetur ad synagogam Iudæorum saluandam. H

Sermo LXXIX.

CVm quem diligit anima mea vidistis? O amor præceps, vehemens, flagrans impetuose, qui præter te aliud cogitare nõ sinis, fastidis cœtera, contemnis omnia pręter te, te contentus. Confundis ordines, dissimulas vsum, modum ignoras, totum quod opportunitatis, quod rationis quod pudoris quod consilij iudiciue videtur, triumphas in temetipso, & redigis in captiuitatem. Et omne quod cogitat ista, & quod loquitur, te sonat, te redolet, & aliud nihil: ita tibi ipsius, & cor vendicasti, & linguam. Ait: Num quem diligit anima mea, uidistis? Quasi uero hi sciant quid cogitet ipsa. Quem diligit anima tua, de ipso sciscitaris? Et non habet nomen. Quænam vero tu, & ille quis? Et hæc ita dixerim propter singularitatem eloquii, & insignem uerborũ incuriam, qua præsens scriptura cæteris dissimilis satis apparet. Vnde in epitalamio hoc non uerba pensanda sunt, sed affectus. Cur ita nisi quod amor sanctus quem totius huius uoluminis vnam constat esse matteriam, non uerbo sit æstimandus, aut lingua, sed opere & veritate? Amor vbique loquitur: & si quis horum quæ leguntur, cupit adipisci notitiam, amet. Alioquin frustra ad audiendũ legẽdumue amoris carmen, qui nõ amat, accedit. quoniam omnino non potest capere ignitum eloquium, frigidum pectus. quomodo enim Græce loquentem non intelligit, qui Græcum non nouit: nec Latine loquentem, qui Latinus non est, & ita de cæteris: sic lingua amoris ei qui non amat barbara erit, sicut æs sonans, aut cymbalũ tinniens. Illi vero (vigiles loquor) quoniã de spiritu, & ipsi acceperũt ut ament, sciunt quid loquitur spiritus, & amoris uocibus optime compertis sibi, in promptu habent respõdere in simili lingua, idest, studiis amoris, pietatisque officiis.

Cant. 3.b — Ibidem. — I — 1. Co. 13.a

officiis. Denique ita in breui edoctam emittunt de eo quod quærit, ut dicat: Paululum cum pertransissem eos, inueni quem diligit anima mea. Bene paululum, quia verbum abreuiatum fecerunt ei, symbolum fidei tradentes. Et quod sequitur, tale est. Oportebat quidē sponsam trāsire per eos per quos cognosceret veritatem, sed tamen & pertransire. Nisi enim pertransisset, & ipsos, non inuenisset quem quærebat. Atque hoc ipsum suasum ab illis non ambigas. Non.n. prædicabant semetipsos, sed dominum suū Iesum, qui absque dubio, & supra ipsos est,
Ecc.24. & ultra. Vnde, & ait: Transite ad me omnes qui cōcupiscitis me. Nec sufficiebat trāsire, sed, & pertransire docetur. Siquidem pertransierat is quem vestigabat. Non modo enim de morte ad vitam transierat, sed pertransierat ad gloriam: Quidni etiam hāc oportuit pariter pertransire? Alioquin non poterat apprehendere quem non per eadē uestigia sequeretur quocunque ierat. Et
K ut quod dico clarius sit, si dominus meus Iesus resurrexisset quidem à mortuis, sed ad cœlos minime ascendisset, non poterat dici de eo, quod pertransierit, sed tantum transierit: ac per hoc sponsam illum quærentem transire solummodo oporteret, non pertrāsire. Nunc vero quoniam iam resurgendo trāsierat, & adiecerat pertrāsire, utique ascēdendo: merito se etiam ista non transisse, sed pertransisse perhibuit: quæ hunc quidē fide, & deuotione ad cœlos usque secuta est. Igitur credere resurrectionem transire est, credere etiam ascensionem pertransire. Et fortasse (quod una dierum dixisse me memini cum tractarem) nouerat illam, istam nō nouerat. Ergo quod sibi deerat instructa ab illis, quia scilicet qui resurrexerat, etiam ascēdisset: ascendit, & ipsa pariter, hoc est, pertrā
Cant.3.b siit, & inuenit. Quidni inuenerit pertingēs mente ubi ille corpore est? Paululum cum pertransissem eos, & bene eos, nam tā ipsos quam cętera membra sua quę sunt super terram, caput nostrum punctis pręcessit duobus atque transcendit, resurrectione (ut iam diximus) & ascensione. Etenim primitiæ Christus. Quod si ille præcessit, & fides no
psal.138.b stra. Vbi enim illa eum non sequeretur? Si ascenderit in cœlum, ipsa illic est: si descenderit in infernum, adest. Et si sumpserit pennas suas diluculo, & habitauerit in extremis maris: illuc, ait, manus tua deducet me, &
L tenebit me dextera tua. Nonne denique secundum hāc omnipotens, & summe bonus pater sponsi conresuscitauit, & cōsedere nos fecit in dextera sua in cęlestibus? Atque hoc pro eo quod dixit ecclesia, quia pertransiui eos, quoniam, & semet pertransit, fide stans quo necdum re ipsa peruenit. Arbitror, & illud planum cur se pertransisse potius quā transisse dicere maluit. Et nos transeamus ad ea quæ sequūtur. Tenui eum nec dimittam, donec introducam illum in domū matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ. Ita est, extunc, & deinceps non deficit genus Christianū, nec fides de terra, nec charitas de ecclesia. Venerunt flumina, flauerunt vēti, & impegerunt in eam, & non cecidit, eo Mat.7.d
quod fundata esset supra petrā: Petra autē est Christus. Itaque nec verbositate philosophorum, nec cauillationibus hęreticorum nec gladiis persecutorum potuit ista, aut poterit aliquādo separari à charitate Dei, quę 1. Cor.10.
est in Christo Iesu adeo fortiter tenet quē diligit anima sua, adeo illi adhærere Deo bonum est: Glutino bonum est, ait Esaias. psal.72.d
quid hoc tenacius glutino, quod nec aquis Esa.41.b
eluitur, nec uentis dissoluitur, nec scinditur gladiis? Denique aquæ multæ non poterūt extinguere charitatem. Tenui eum, nec dimittam. Et sanctus patriarcha: Non te inquit, dimittā, nisi benedixeris mihi. Ita ista non vult eum dimittere, & forte magis quā patriarcha id non vult, quia nec pro benedictione quidem. Siquidem ille benedictione accepta dimisit eum, hęc autem non sic. Nolo, inquit, benedictionem tuam, sed te. Quid enim mihi est in cœlo, & à te quid uo M
lui super terram? Non dimittam te, ne si psal.72.d
benedixeris mihi. Tenui, nec dimittam. Cant.3.b
Nec minus forsitan ille teneri vult cum perhibeat dicens: Deliciæ meæ esse cum filiis prou.8.d Mat.28.d
hominum. Quodque pollicens ait: Ecce ego vobiscū sum omnibus diebus usque ad cōsummationē seculi. Quid hac copula fortius quæ una duorū tam vehementi volūtate firmata est? Tenui eū, inquit. Sed nihilominus ipsa uicissim tenetur ab eo quē tenet, cui alibi dicit: Tenuisti manum dexteram meā. Quę tenetur, & tenet, quomodo iam cadere potest? psal.72.d
Tenet fidei firmitate, tenet deuotionis affectu. At nequaquam diu teneret, si non tenetur. Tenetur autem potentia, & misericordia domini. Tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in Cant.3.b
domum matris meæ & in cubiculum genitricis meę. Magna ecclesiæ charitas, quæ

ne

ne æmulæ quidem synagogæ suas delicias inuidet. Quid benignius quam ut quem diligit anima sua, ipsum cõmunicare parata sit inimicæ? Nec mirum tamen, quia salus ex Iudæis est. Ad locum unde exierat, reuertatur saluator, ut reliquiæ Israel saluę fiant. Non rami radici, non matri filii ingrati sint. Non rami radici inuideant, quod ex ea sumpsere: nõ filii matri, quod eius suxere vberibus. Teneat itaque ecclesia firmiter salutem, quam Iudæa perdidit, ipsa apprehendit, donec plenitudo gentiũ introeat, & sic omnis Israel saluus fiat. Velit in cõmune communem venire salutem, quę sic ab omnibus capitur, ut nil singulis minuatur. Vtique hoc facit, & plus. Quid plus? Quod & nomen sponsę illi optat & gratiam. Prorsus super salutem hoc. Incredibilis charitatis, si non sermo quem locuta est ipsa, fecisset fidem. Dixit enim (si aduertisti) uelle se introducere quem tenebat, non modo in domum matris, sed & in cubiculum quoque, quod est prærogatiuæ indicium. Sufficiebat ad salutem, si domum intraret: at secretum cubiculi signat gratiam. Hodie, ait, huic domui salus facta est. Quidni sit domesticis salus saluatore ingresso domum? Sed quæ in cubiculũ meretur recipere, seorsum habet secretum suũ sibi. Salus domui sit, thalamo deliciæ reconduntur. In domum matris meæ introducam eum, inquit. In quam domum, nisi de qua olim prænunciarat Iudæis: Ecce relinquetur uobis domus uestra deserta. Fecit quod dixit, sicut habes, & de hoc testimonium eius in propheta. Reliqui, ait, domum meam, dimisi hæreditatem meã: & nunc ista pollicetur reducere illũ, & domui matris suæ perditam saluté restituere. Etsi hoc parũ uidetur, audi quid boni adiiciat: Et in cubiculum genitricis meæ. Qui ingreditur thalamum, sponsus est. Magna amoris potentia. Saluator indignabundus exierat de domo & hęreditate sua, & nunc ad huius gratiam mitigatus inflectitur ita, ut redeat non modo saluator, sed & sponsus. Benedicta tu à Domino filia, quæ & indignationem compescis, & hæreditatem restituis. Benedicta tu matri tuæ, cuius beneficio auertitur ira, reuertitur qui dicat illi: Salus tua ego sum. Non sufficit hoc, addat & dicat: Desponsabo te mihi in fide, desponsabo te mihi in iudicio & iustitia, desponsabo te mihi in misericordia & misera-

[Margin, left: A; *Luc. 19 b*; *Cant. 3. b*; *Luc. 13. g*; *Hier. 12. b*; *Ibidem.*; B; *Psal. 34. a*; *Osee 2. d*]

rationibus. Sed memento, quia quæ has cõciliat amicitias, spõsa est. Quomodo ergo spõsum, & hũc spõsum alteri cedit, ne dicã cupit? Nõ est ita. Cupit quidé illũ matri filia bona, non tamen ut cedat illi, sed ut communicet. Sufficit unus duabus, nisi quod iã non erunt duæ, sed una in ipso. Ipse est. n. pax nostra, qui facit utramque unam, ut sit una sponsa, & sponsus unus Iesus Christus Dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

De imagine siue verbo Dei, & anima quæ ad imaginem, est subtilis disputatio: & de errore Gilleberti Pictauensis Episcopi, quem Eugenius Papa damnauit in concilio Remensi.

Sermo. LXXX.

QVidã uestrũ (ut cõperi) minus æquo animo ferũt, quod ecce iam per aliquot dies dum stupori & admirationi sacramentorũ inhærere delectat, sermo qué ministramus, aut nullo fuerit, aut exiguo admodum moralium sale conditus. Id quidem pręter solitum. Sed num quæ dicta sunt reuisere licet? Non procedo nisi prius reuoluam omnia. Eia dicite (si recordamini) à quonam scripturę loco cœperit defraudatio hæc, ut rursum inde adoriar. Meum est resarcire dãna, imo Domini, de quo totũ præsumimus. Quo itaque repetendum p̃ incipio? An inde: In lectulo meo quæsiui per noctes, quem diligit anima mea? Ni fallor, inde. Abhinc tantum, & deinceps cura una fuit mihi harum allegoriarum densa discussa caligine ponere in lucem Christi, & ecclesiæ secretas delicias. Igitur redeamus ad indagãda moralia. Nec enim mihi poterit esse pigrum, quod uobis commodum fuerit. Atque hoc ita congruè fiet, si quæ dicta sunt in Christo, & in eclesia, uerbo animęque eadẽ nihilominus assignemus. Sed dicit mihi aliquis: Quid tu duo ista coniungis? Quid. n. animæ, & uerbo? Multum per omnem modum. Primo quidem quod naturarum tanta cognatio est, ut hoc imago, illa ad imaginem sit: deinde, quod cognationé similitudo testetur. Nempe non ad imaginem tãtũ, sed ad similitudiné facta est. In quo similis sit quæris? Audi de imagine prius. Verbũ est veritas, est sapiẽtia, est iustitia: & hæc imago

[Margin, right: C; *Cant. 3. a*]

imago. Cuius? Iustitiæ, sapientiæ, & veritatis. Est enim imago hæc iustitia de iustitia, sapientia de sapientia veritas de veritate, quasi de lumine lumen, de Deo Deus. Harum rerum nihil est anima, quoniam nō est imago. Est tamen earundem capax, appetensque: & inde fortasſis ad imaginem. Celsa creatura incapicitate quidem maiestatis, in appetentia antem rectitudinis insigne præferens. Legimus quia Deus hominem rectum facit, quod, & magnum capacitas (vt dictum est) probat. Oportet namque id q̄ ad imaginem est cum imagine conuenire, &
D non in vacuum participare nomen imaginis quemadmodum nec imago ipsa solo vel va
Philip.2.a cuo nomine vocitatur imago. Habes vero de eo qui imago est, quia cum in forma Dei esset, non rapinā arbitratus est esse se æqualem Deo. Vbi tibi vtique eius, & in forma Dei innuitur rectitudo, & in æqualitate maiestas, vt dum rectitudini rectitudo, & magnitudo magnitudini comparatur, consonā ter sibi altrinsecus respōdere appareat quod ad imaginem est, & imaginem: sicut imago quoque nihilominus in vtroque respondet illi cuius imago est. Nempe ipse est de quo sanctum Dauid audistis in psalmis canenté,
psa.146.a nunc quidem: Magnus dominus noster, &
psal.91.c magna virtus eius: nunc vero, Rectus dominus Deus noster, & non est iniquitas in eo. Ab isto recto, & magno Deo habet imago eius, ut, & ipsa recta, & magna sit, habet anima quæ ad imaginē est. Sed dico, nihilne ergo amplius habet imago ab anima quę ad imaginem est, quia, & huic magnum rectumque assignamus: Et plurimum. Hæc ad mensuram accepit, illa ad æqualitatem. An non plus hæc? Aduerte, & aliud. Huic vtrumque aut creatio, aut dignatio contulit, illi generatio. Atque id magnificentius esse non dubium est: Sed ne hoc quidem eminentius esse quis abnuat quod cū a Deo huic, illi, & de Deo vtrunque sit, id est de Dei substantia. Est.n. consubstantialis Deo imago sua, & omne quod eidem suæ imagini impartiri videtur, ambobus est substātiale, non accidentale. Adhuc vnum attende
E inquo imago non parum eminet. Magnum & rectum, ista duo natura a sese discrepare quis nesciat? In imagine vnum sunt. Neque hoc solum, vnum sunt, & cum imagine. Imagini enim non modo id rectum est esse quod magnum esse, sed etiam id magnum rectumque esse, quod esse: animæ non ita. Et magnitudo eius & rectitudo ipsius diuersæ ab ea, diuersę abinuicem sunt: Si enim (ut supra docui) eo anima magna est quo capax ęternorum, eo recta quo appetens superno- Colo.3.a
rum, quæ non quærit nec sapit quæ sursum sunt, sed quæ super terram. non plane est recta, sed curua, cum tamē pro huiusmodi magna esse non desinat, manens vtique etiam sic æternitatis capax. Neque enim illius aliquando non capax erit, etiam si nunquam capiens fuerit, ut sit qumodo scriptum est: Veruntamen in imagine pertransit homo. psal.38.b
Ex parte tamen, ut eminentia verbi appareat de ipsa integritate. Quo enim à magno rectove uerbum cadat, quod sic ea utiquæ habet, ut sit quę habet? Vel ideo ex parte, ne si toto priuaretur, non superesset spes salutis. Nam si desinat magna esse, & capax, Quippe de capacitate (ut dixi) æstimatur animæ magnitudo. Quid uero sperare posset cuius capax non foret? Itaque per magnitudinem quam retentat etiam perdita rectitudine in imagine pertrāsit homo, vno quasi claudicās pede, & factus filius alienus. De talibus.n. reor dictū: Filij alieni mētiti psal.17.g
sunt mihi, filij alieni inueterati sunt & claudicauerunt à semitis suis. Pulchre appellati sunt filii alieni: nā filij propter retentā magnitudinem alieni propter amissam rectitu- F
dinem. Nec dixisset, claudicauerunt, sed corruerunt, aut quippiam simile, si ex toto hominis imaginem exuissent. Nunc uero secundum magnitudinem quidem in imagine pertransit homo: quantum uero ad rectitudinem ueluti claudicans conturbatur, & deturbatur ab imagine, scriptura ita dicēte. Veruntamen in imagine pertransit ho psal.38.b
mo: sed, & frustra conturbatur. Frustra omnino thesaurizat & ignorat cui congregabit ea. Cur ignorat nisi quia inclinans se ad hæc infima, & terrena, thesaurizat, sibi terram? Prorsus ignorat de his quæ terræ committit cui cōgregabit ea, tineæ ne demolienti, an furi effodienti, hosti dirripienti, an igni deuoranti. Et inde misero homini incuruanti se, & incubanti his quæ in terra sunt, flebilis uox illa de psalmo: Miser factus sum, & curuatus sum usque in finem, to psal.37.a
ta Die contristatus ingrediebar. In semetipso siquidem experitur ueritatē illius sententiæ sapientis: Deus rectum hominem Eccl.7.d
fecit, ipse autem se implicuit doloribus multis. Et continuo uox ludibrij ad eū: Incur uare, ut transeamus. Sed unde uenimus Esa.51.g
huc

huc? Nempe inde cũ docere uellemus rectũ, magnumque (quo gemino bono diffinieramus imaginem) nec in anima esse vnum, nec cum anima quemadmodum in verbo, & cum verbo ea vnum esse fideli æque assertione docuimus. Et de rectitudine quidem ex his quæ dicta sunt, liquet quod diuersa, & ab anima sit, & ab animæ magnitudine, quando quidem ea non existente anima manet & magna. Verum magnitudinis animæque diuersitas vnde docebitur? Non enim inde potest unde rectitudinis animæque monstrata est, cum non sicut rectitudine ita & magnitudine sua priuari anima possit non est tamen sua magnitudo anima. Nã etsi anima non inuenitur absque magnitudine sua, ipsa tamen, & extra animam reperitur. Quæris vbi? In angelis. Inde quippe magni sunt angeli, unde animæ magnitudo comprobatur, ex captu videlicet æternitatis. Quod si eo constitit animam discrepare à rectitudine sua, quod ea carere possit: quidni æque liqueat esse diuersam, & à sua magnitudine, quam sibi propriã uendicare non possit? Cum itaque nec illa in omni, nec ista in sola sit anima, patet utramque in differenter differre ab ea. Item. Nulla forma est id cuius est forma. Est autẽ magnitudo forma animæ. Nec enim ideo non forma, quia inseparabilis est illi. Hoc siquidem sunt substantiales differentiæ omnes, hoc non modo proprie propria, sed, & propria quædam, hoc etiam aliæ innumerabiles formę. Non igitur sua magnitudo anima, non magis quam sua nigredo coruus, quam suus candor nix, quam sua risibilitas seu rationalitas homo: cum tamen nec coruum sine nigredine, nec sine candore niuem, nec hominem qui non & risibilis sit & rationalis, unquam reperias. Ita & anima, & animæ magnitudo etsi inseparabiles, diuersæ tamẽ abinuicẽ sunt. Quomodo non diuersæ: cum hæc in subiecto, illa subiectum, & substantia sit? Sola summa, & increata natura quæ est trinitas Deus, hanc sibi uendicat merã singularemque suæ essentiæ simplicitatem, ut non aliud, & aliud, nõ alibi quoque, & alibi, sed ne modo quidẽ & modo inueniatur in ea. Nempe in semet manens quod habet est: & quod est, semper & uno modo est. In ea, & multa in vnum, & diuersa in idem rediguntur, ut nec numerositate rerum sumat pluralitatem, nec alterationem de varietate sentiat. Loca omnia continet, & quæque suis ordinat locis nusquam contenta locorum. Tempora sub ea transeunt, non ei. Futura non expectat, prę terita non recogitat, præsentia non experitur. Recedant à nobis charissimi, recedant nouelli non dialectici, sed hæretici, qui magnitudinem qua magnus est Deus, & item bonitatem qua bonus, sed; & sapientiã qua sapiens, & iustitiam qua iustus; postremo diuinitatem qua Deus est, Deum non esse impiissime disputant. Diuinitate, inquiunt Deus est, sed diuinitas non est Deus. Forsitan non dignatur Deus esse quæ tanta est ut faciat Deum. Sed si Deus non est, quid est? Aut enim Deus est, aut aliquid quod non est Deus, aut nihil. Equidem non das Deum esse. Sed ne nihilum quidem (ut opinor) dabis, quam usque adeo necessariam Deo esse fateris, ut nõ modo absque ea Deus esse non possit, sed ea sit. Quod si aliquid est quod non est Deus: aut minor erit Deo, aut maior, aut par. At quomodo minor, qua Deus est? Restat ut aut maiorem fatearis, aut parem. Sed si maior, ipsa est summũ bonum, nõ Deus. Si par, duo sunt summa bona non unum. Quod utrunque catholicus refugit sensus. Iam de magnitudine, bonitate, iustitia sapientiaque, idem per omnia ꝙ de diuinitate sentimus, vnum in Deo sunt, & cum Deo. Nec enim aliunde bonus, quam unde magnus: nec aliunde iustus aut sapiens, quam unde magnus, & bonus: nec aliunde denique simul hæc omnia est, quam unde Deus, & hoc quoque non nisi seipso. Sed dicit hæreticus: Quid? Deum diuinitate esse negas? Non, sed candẽ diuinitatem qua est, Deum nihilominus assero, ne Deo excellentius aliquid esse assentiar. Nam, & magnitudine dico magnum, sed quæ ipse est, ne maius aliquid Deo ponã: & bonitate fateor bonum, sed non alia, quam ipse est, ne melius ipso aliquid mihi videar inuenisse: & de cęteris in hunc modum. Securus, & libens pergo inoffenso (ut aiunt) pede in eius sententiam qui dicebat: Deus non nisi ea magnitudine magnus est quæ est quod ipse. Alioquin illa erit maior magnitudo quam Deus. Agustinus hic est validissimus malleus hęreticorum. Si quid itaque de Deo proprio dici possit, rectius congruentiusque dicetur, Deus est magnitudo, bonitas, iustitia, sapientia: quã Deus est magnus bonus, iustus, aut sapiens. Vnde non immerito nuper in concilio ꝙ

papa.

papa Eugenius Remis celebrauit, tam ipsi quàm cæteris episcopis peruersa visa est, & omnino suspecta expositio illa in libro Gilleberti episcopi Pictauensis, quo super verba Boethij de trinitate, sanissima quidem atque catholica cõmentabatur hoc modo: Pater est veritas, id est, verus: Filius est veritas, id est verus. Spiritus sanctus est ueritas
K id est uerus. Et hi tres simul non tres veritates, sed vna veritas, id est unus uerus. O obscuram peruersamque explanationem? Quam verius saniusque per cõtrariũ ita dixisset: Pater est verus, id est veritas. Filius est verus id est, veritas. Spiritus sanctus est verus, id est veritas, unus verus, id est una ueritas. Quod quidem fecisset, si sanctum dignaretur Fulgentium imitari qui ait: Vna quippe veritas unius Dei, imo una ueritas unus Deus non patitur seruitium atque culturam creatoris creaturæque coniungi. Bonus corrector, qui ueracissimè de ueritate loqueretur, qui pie catholiceque sentiret de uera, & mera diuinæ simplicitate substantiæ, in qua nihil esse possit quod ipsa non sit, & ipsa Deus. Quanquam manifestius in nonnullis locis alijs à rectitudine fidei liber ille præfati episcopi uisus est discrepare, quorũ (verbi causa) adhuc unũ pono. Nam dicente auctore: Cum dicitur Deus Deus Deus, pertinet ad substantiam. noster commentator intulit, nõ quę est, sed qua est, quod absit, ut assentiat catholica ecclesia, esse videlicet substantiam, uel aliquã omnino rem qua Deus sit, & quæ non sit Deus. Sed hæc minime iam contra ipsum loquimur (quippe qui in eodẽ cõuentu sententiæ episcoporum humiliter acquiescens, tam hæc quam cætera digna reprehensione
L inuenta proprio ore damnauit) sed propter eos qui adhuc librum illum contra apostolicum utique promulgatum ibidem interdictum transcribere, lectitare feruntur, contẽtiosius persistentes sequi episcopum in quo ipse non stetit, & erroris quam correctionis magistrum habere malentes. Non solum autem, sed & propter uos, occasione accepta de differentia imaginis, & animæ quæ ad imaginem facta est, operæprecium credidi excursum hũc facere, ut si qui forte ex aquis furtiuis, quæ dulciores uidentur, aliquando aliquid biberint sumpto antidoto euomant illud: & purgato mentis stomacho ad id ꝙ secundum promissionem nostam dicendũ de similitudine superest accedentes, puriora iam in gaudio non de nostris hauriant, sed de fontibus saluatoris sponsi ecclesiæ Iesu Christi domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in secula, Amen.

Qualiter anima uerbo Dei similatur per simplicitatem essentiæ, immortalitatem, & arbitrij libertatẽ. Ser. LXXXI.

Vesitum est ante de affinitate animæ ad verbum: atque id quidem necessarie. Quæ enim conuentio tantæ maiestati, & tantæ paupertati, ut more, & amore sponsorum ueluti ex æquo sese complecti referãtur sublimitas illa, & illa humilitas? Nam si uere id dicimus, ualde læta fiducia est: si falso ualde punienda audacia. Propterea ergo de cõuenientia horum quærẽdum fuit, quæ quidẽ iam multa inuenta est, sed nõ omnis. Quis enim uel nimis hebes non uideat, quã M
se è uicino respiciant imago, & quod ad imaginem est? Quorum utique unum uni, & alterum alteri, sermo (si recolitis) assignauit hesternus. Nec de imagine tantum, sed etiã de similitudine demonstrata ibidem propinquitas est, nisi quod ipsa similitudo in quo uel in quibus potissimum cõstet, necdum à nobis est declaratum. Age iam intendamus declarationi huic, ut quo anima plenius suã agnouerit originem, eo amplius erubescat uitam habere degenerem. Imo uero quod peccato uitiatũ deprehenderet in natura, studeat reformare industria: ut digne suo genere, Dei quidem munere sese regens, ad amplexus uerbi fidenter accedat. Aduertat igitur ex hac diuinæ ingenuitate similitudinis inesse sibi illam suæ substantiæ naturalẽ simplicitatem, qua hoc est illi esse quod uiuere: & si non quod bene, quodue beate uiuere ut sit similitudo, non æqualitas. Gradus propinquus, gradus tamen. Neque .n. unius excellentiæ parisue fastigij sunt, hoc habere esse quod uiuere & item habere hoc esse quod beate uiuere. Ergo si verbi est illud propter sublimitatem, hoc animæ propter similitudinem, salua quidem eminẽtia uerbi, palam est affinitas naturarum, palã animæ prærogatiua: Et ut quod dicitur planius fiat, soli Deo id est esse, quod beatum esse, atque hoc primũ, & purissimũ simplex. Secundũ aũt simile est huic, id uidelicet habere esse ꝙ uiuere atque hoc animæ est. Ex hoc etsi inferiori gradu ascendi potest, non modo ad bene, sed etiam ad beate viuendũ, non quia vel tunc sit hoc esse quod beatum

esse

esse illi qui eò peruenerit, quatenus ita glorietur pro similitudine, vt tamen pro dispa-
A ritate habeat semper vnde omnia ossa eius dicant: Domine, quis similis tui? Bonus tamen animæ gradus, ex quo & solo ad beatā ascenditur vitam. Sunt nanque viuentia, & horum genera duo, quæ sentiunt & quæ nō sentiunt. Porro insensibilibus sensibilia præferuntur, atque vtrisque vita qua viuitur & sentitur. Non stabunt pariter in gradu vno vita & viuens, multo minus vita, & quæ sunt sine vita. Vita anima est viuens quidem, sed non aliunde quā seipsa, ac per hoc, non tam viuens, quam vita, vt propriè de ea loquamur. Inde est quòd iufusa corpori viuificat illud, ut fit corpus de vitæ præsentia non vita, sed viuens. Vnde liquet, ne viuo quidem corpori id viuere esse quod esse, cum esse, & minime viuere possit. Multo minus quæ vitæ expertia sunt, ad hunc gradum assurgēt. Sed nec omne quod vita dicitur, vel est continuo valebit pertingere hunc. Est pecorum, est & arborum vita, sensu altera vigens, altera carens. At neutri tamen idem esse quod viuere est: cum (vt quidem multorum opinio est) ante in elementis, quam vel illa in membris, vel ista in ramis extiterint. At secundum hoc cum desinunt viuificare, simul viuere cessant, sed non & esse. Soluuntur pariter & dissoluuntur, tanquam non alligatæ tantum, sed & colligatæ. Neque enim vnum simplex est quæque harum, sed ex pluribus constans: & propterea non redigitur in nihilum, sed dissilit in partes, vt & ad suum quodque recurrat principium: verbi causa, aer ad aerem, ignis ad ignem, & reliquā in hunc modum. Nequaquam igitur tali vitæ idem esse & viuere est, quę est & quando non uiuit.
B Porro nihil horum quibus non hoc esse quod viuere sit, ad bene beateque viuendū quandoque proficiet vel emerget: quippe quod neque ad hunc inferiorem gradū potuit peruenire. Sola quæ in ipso stare cognoscitur anima hominis, in eo dignitatis creata est vita à vita, simplex à simplici, immortalis ab immortali: vt non sit longe à summo gradu, vbi scilicet id esse quod beate viuere est, in quo solus stat beatus, & solus potens, rex regum, & dominus dominantuum. Accepit itaque in sui conditione anima etsi nō esse, posse tamen esse beata, summo proinde gradui quantum licet appropians, non pertingens tamen. Neque enim vel ipsi (vt supra diximus) hoc erit aliquando esse quod beatam esse, nec quādo beata erit. Fatemur similitudinem, equalitatem tenuimus. Verbi causa, vita Deus, vita, & anima est: similis quidem, sed dispar. Porro similis, ꝙ vita, ꝙ seipsa viuens, ꝙ non tantum viuens, sed & viuificans: sicut & ille hæc omnia est. Dispar vero quantum à creante creata. Dispar, ꝙ vt nisi creata ab illo non esset, sic nisi ab ipso viuificata non viueret. Non viueret dico, sed spirituali vita, non naturali. Nā naturali quidem etiam quæ non spiritualiter viuit, immortaliter viuat, necesse est. At qualis vita, in qua satius foret non nasci, quā non ab ea, mori? Mors potius est, & ideo grauior, quia peccati nōn naturę. Denique
C mors peccatorum pessima. Ita ergo quæ secundum carnem viuit anima uiuens mortua est, quippe cui bonum erat omnino nō viuere, quam sic viuere. A qua nimirum uitali quadam morte minime vnquam resurget, nisi per verbum vitæ, imò per verbum vitam viuentem vtique & uiuificantem. Aliás autem immortalis est anima, & in hoc nihilominus uerbo similis quidem, sed non æqualis. Nam intantum superexcellit immortalitas deitatis, ut Apostolus dicat de Deo: Qui solus habet immortalitatē. Quod ego reor pro eo dictum, ꝙ solus sit natura incommutabilis Deus, qui ait: Ego dominus, & non mutor. Vera nanque & integra immortalitas tam non recipit mutationem quàm nec finē, quòd omnis mutatio quædam mortis imitatio sit: omne etenim quod mutatur, dum de uno ad aliud transit esse, quodammodo necesse est moriatur quod est, ubi esse incipiat quod non est. Quòd si tot mortes quot mutationes, ubi immortalitas? Et huic uanitati subiecta est ipsa creatura non uolens, sed propter eum qui subiecit eam in spe. Attamen immortalis anima est: quoniam cum ipsa sibi uita sit, sicut nō est quo cadat à se, sic non est quo cadat à uita. Verum cum constet suis affectibus mutari eam, agnoscat ita se Deo in immortalitate similem, ut sciat sibi deesse non modicā immortalitatis partem, soli cedens absolutam perfectamque immortalitatem, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Non mediocris tamen animæ dignitas præsenti disputatione comperta est, quæ gemina quadam uicinitate naturæ uerbo appropiare uidetur, simplicitate
D essentiæ, & ꝑpetuitate uitę. Sed enim adhuc unum

Psal. 33. d
1. Ti. 6. c
Mala. 3. b

unum occurrit, quod minime præteribo: nec enim minus insignem similéue minus uerbo animam facit, & forte etiam plus. Arbitrii libertas hæc est plane diuinũ quiddam prælulgens in anima tanquam gemma in auro. Ex hac nempe inest illi inter uitã & mortem, sed & nihilominus inter lucem & tenebras & cognitio iudicii, & optio eligendi: & si qua sunt alia quæ similiter circa animi habitũ sese è regione respicere videãtur, nihilominus inter ipsa censorius quidã arbiter is animæ oculus diiudicat & discernit: sicut arbiter in discernendo, ita in eligendo liber. Vnde & liberum nominatur arbitrium, quòd liceat auersari in his pro arbitrio uoluntatis. Inde homo ad promerendum potis. Omne etenim quod feceris bonum malumue, quod quidem non facere liberum sit, meritó ad meritum reputatur. Et ut merito laudatur, non is tantum qui potuit facere mala & non fecit, sed & qui potuit non facere bona & fecit: ita malo non caret meritò tam is qui potuit nõ facere mala & fecit, quam qui potuit facere bona & non fecit. Vbi autem non est libertas, nec meritum. Propterea quæ sunt carentia ratione animalia nihil merentur: quia sicut deliberatione, ita & libertate carent. Sensu aguntur, feruntur impetu, rapiuntur appetitu. Neque enim iudiciũ habent quo se diiudicent siue regant, sed ne instrumentum quidem iudicii, idest rationem: inde est quòd non iudicantur, quia non iudicant. Quanam quippe ratione ab his exigatur ratio, quam non acceperunt? Hanc uim a natura solus homo nõ patitur, & ideo solus inter animantia liber. Et tamẽ interueniente peccato patitur quandã uim & ipse, sed a uoluntate, non a natura, ut ne sic quidem ingenita libertate priuetur. Quod enim uoluntarium, & liberum. Et quidem peccato factum est, ut corpus quod corrumpitur, aggrauet animam, sed amore, non mole. Nam quòd surgere anima per se iam nõ potest, quæ per se cadere potuit, uoluntas in causa est, quæ corrupti corporis uitiato ac uitioso amore languescens & iacens, amorem pariter iustitiæ nõ admittit. Ita nescio quo prauo & miro modo ipsa sibi uoluntas, peccato quidem in deterius mutata, necessitatem facit, ut necessitas cum uoluntaria sit excusare ualeat uoluntatem, nec uoluntas cum sit illecta excludere necessitatem. Est enim necessitas hæc quodammodo uoluntaria. Est fauorabilis uis quædam premendo blandiens, & blandiendo premens: unde sese rea uoluntas, vbi semel peccator consenserit, nec excutere iam per se, nec excusare tamen vllatenus de ratione queat. Inde querula ille vox ueluti gementis sub onere necessitatis huius: Domine, inquit, uim patior, responde pro me. Sed rursus sciens, quod non iuste causaretur aduersus dominum, cum uoluntas sua ipsius potius in causa foret, attende quid secutus intulerit: Quid dicã, aut quid respõdebit mihi, cum ipse fecerim? Premebatur iugo, non alio tamen quam uoluntariæ cuiusdam seruitutis, & erat pro seruitute quidem miserabilis sed pro voluntate inexcusabilis. Voluntas enim est quæ se cum esset libera seruam fecit peccati, peccato assentiendo: voluntas nihilominus est, quæ se sub peccato tenet voluntarie seruiendo. Vide quid dicas, ait aliquis mihi. Tunc voluntarium dicis, quod iam necessarium constat esse? Verum quidem est, quod voluntas seipsam addixerit, sed non ipsa se retinet, magis retinetur, & nolens. Bene hoc saltem das, quia retinetur. Sed vigilanter retine voluntatem esse quam retineri fateris. Itaque voluntatem dicis? Non utique voluntas retinetur non volens, Voluntas enim volentis est, non nolentis. Quod si volens retinetur, ipsa se retinet. Quid ergo dicet, aut quid respondebit ei, cum ipsa fecerit? Quid fecit? Seruam se fecit: unde dicitur: Qui facit peccatum, seruus est peccati. Propterea cum pecauit (peccauit autem, cum peccato obedire decreuit) seruam se fecit. Sed sit libera, si non adhuc facit. Facit autem in eadem seruitute se retinens. Neque enim nõ volens volũtas tenetur: voluntas enim est. Ergo quia volens, seruam seipsam fecit: nõ modo fecit sed facit. Merito proinde (quod sæpe memorandum est) quis respondebit illi cum ipsa fecerit ipsa, & faciat? Sed non me, inquis, decredere facies necessitatẽ quã patior, quam in memetipso experior, contra quam, & assidue luctor. Vbinam quæso hanc necessitatem sentis? Nònne in voluntate? Non ergo parum firmiter uis, quia & necessario vis. Multum uis quod nolle nequeas, nec multum obluctans. Porro ubi uoluntas, & libertas. Quod tamen dico de naturali, non de spirituali, qua libertate (ut dicit apostolus) Christus nos liberauit. Nam de illa idem ipse dicit: Vbi spiritus domini, ibi

Margin notes: Liber. arbitrium (beside "gendo liber . Vnde"); E (beside "nem : inde est"); Sapiẽ. 9. d (beside "quidem peccato factum"); Isa. 38. c (beside "me . Sed rursus"); F (beside "debit mihi"); Ioan. 8. d (beside "facit peccatum"); G (beside "& necessario vis"); Gala. 4. d (beside "turali, non de spirituali"); 1 Cor. 3. d (beside "de illa idem ipse dicit").

ibi libertas. Ita anima miro quodam & malo modo sub hac uoluntaria quadam ac male libera necessitate & ancilla tenetur, & libera: ancilla propter necessitatem, libera propter uoluntatem: & quod magis mirū, magisque miserum est, eo rea quo libera, eoque ancilla quo rea, ac per hoc eo ancilla quo libera. Miser ego homo, quis me liberabit a calumnia huius pudēdæ seruitutis? Miser, sed liber. Liber, quia homo: miser, quia seruus. Liber, quia similis Deo: miser, quia contrarius Deo. O custos hominū quare posuisti me contrarium tibi? Posuisti enim, cum non prohibuisti. Alioquin ipse me posui, & factus sum mihimetipsi grauis. Iustissime quidem, ut hostis tuus, hostis sit, & meus: & qui tibi repuguat, repugnet, & mihi. Ego uero qui tibi, ego qui mihimet contrarius factus sum, atque in membris meis inuenio quod contradicat, & mēti meæ, & legi tuæ. Quis me liberabit de manibus meis? Non enim quod uolo, hoc ago, sed me non alio prohibente. Et quod odi, illud facio, sed me non alio compellente. Atque utinam prohibitio hæc, & hæc cōpulsio, ita esset uiolenta, ut non esset uoluntaria: forsitan enim sic possem excusari, aut certe ita esset voluntaria, ut non uiolenta, profecto enim sic possem corrigi. Nunc uero nusquam exitus misero patet, quem, & uoluntas (ut dixi) inexcusabilem, & incorrigibilem necessitas facit. Quis me eripiet de manu peccatoris, & de manu contra legem agenti, & iniqui? Querit quis de quo querar? De me. Ego ille peccator, ille exlex, ille iniquus. Peccator, quia peccaui: exlex, quia uoluntate persisto agere contra legem. Nam mea uoluntas ipsa est lex in membris meis, legi diuinæ recalcitrans: Et quoniam lex Domini lex mentis meæ, sicut scriptum est: Lex Dei eius in corde ipsius, per hoc, & mihijpsi mea ipsius uolūtas contraria inuenitur, quæ est iniquitas maxima. Cui enim nō iniquus qui mihi sum? Qui sibi nequam, ait, cui bonus? Fateor nō sum bonus, quia non est in me bonum. Cōsolabor me tamen, quia, & sanctorum uox ista est: Scio quia non est in me bonum, inquit. Discernit tamen quod dicit: in se, carne sua interpretans, propter contradictoriā legē, quæ in ea est. Nam habet legē & in mēte eaque melior. An non lex Dei bonā? Quod si malus propter legē malā: quomodo nō propter bonam bonus? An mala sua est quæ est in carne sua, & ideo de mala malus, & minime bonus de bona? Nō est ita. Lex Dei, eius in mente ipsius, atque ita in mente, ut sit, & mentis. Testis est ipse qui ait. Inuenio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. Nunquid suum, quod carnis suæ est, & non suū, quod mentis suæ est? Ego dico, & plus. Quidni dicam, quod idem ipse magister dicit? Nam mente quidem seruiens legi Dei, carne autem legi peccati, quid magis suū fateatur euidenter ostendit, cū malū, quod in carne est, ita a se alienum cēset, ut dicat: Itaque iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Et ideo fortassis signanter aliam dixerit legem inuentam in membris suis, quòd alienam hanc, & quasi aduentitiam reputaret. Vnde & adhuc ego aliquid audeo amplius, haud temere, quidē, Paulum videlicet, non iam malum propter malum, quod in carne habet, magis autē bonum, propter bonum, quod in mēte habet. An non bonus, qui consentit legi Dei, quoniam bona est? Nam & si se itidem fateatur seruire legi peccati, carne hoc facit, non mente. Cum autem mente quidem seruiat legi Dei, carne autem legi peccati, quidnam potissimum horum Paulo imputandū putes, tu uideris, nam mihi fateor facile persuasum, quod mentis, quam quod carnis est pluris esse non solum mihi, sed & ipsi Paulo, vt iam dictum est, qui ait. Si autē, quod nolo, illud facio, iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Sed de libertate ista sufficiant. In libello quem de gratia, & libero arbitrio scripsi, diuersa fortassis de imagine, & similitudine disputata leguntur, sed (ut arbitror) non aduersa. Legistis illa, ista audistis, quænam magis probetis, uestro iudicio derelinquo: uel si quid melius utrisque sapitis, in hoc gaudeo, & gaudebo. At quoquo modo illa se habeant, tria quidem impræsentiarum præcipua cōmendata tenetis, simplicitatem, immortalitatem, libertatem. Et hoc vobis liquido apparere iam arbitror, animam pro ingenita, atque ingenua similitudine, quæ in his tam eximie claret non paruam cum uerbo habere affinitatem, sponso ecclesiæ Iesu Christo domino nostro, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

Margin notes: H; Iob 7.d; psal. 36.f; Eccl. 14. d; Rom. 7. d; Rom. 7. d; Ibidem.; Ibidem.; I; K

Qualiter anima similis Deo manens, per peccatum tamen dissimilis facta est in simplicitate, immortalitate, & libertate.

Sermo LXXXII.

Vid vobis uidetur? Possumúsne iam regredi ad exponendi ordinē unde digressi sumus, quia patet propinquitas uerbi, & animæ, pro una vtique demonstranda, digressio ipsa facta est? Possemus (ut mihi uidetur) nisi parum, quid dubietatis in his, quæ dicta sunt adhuc residere sentirem. Nil furari volo. Non libenter prætereo, quod vobis utile putem. Et quomodo id audeá, de his prçsertim, quç vobis accipio? Scio hominem, aliquid aliquando inter loquendum ex his quæ suggerebat spiritus (etsi nũ infideli, minus tamen fidenti animo) retentantem, & reseruátem sibi, vt haberet, quod diceret denuo tractaturus, & ecce vox ad eũ (ut quidem ei uisum est) donec istud tenebis, aliud non accipies. Quid si retinuisset non prouidendo suæ inopiæ, sed fraternis profectibus inuidendo, nõne merito, & hoc ipsum, quod uidebitur habere, auferretur

L ab eo? Quod quidem longe a seruo uestro semper faciat Deus, sicut semper fecit. Sic mihi iugiter abũdare dignetur fons ille indeficiens sapientiæ salutaris, quomodo, sine inuidia vobis cõmunicaui, & refudi quicquid mihi infundere hactenus dignatus est ipse. Si ego vos fraudo, a quo iam non verear ipse fraudari? Ne a Deo quidem. Est itaque in his, quç dicta sunt aliquid, quod (vt uereor ego) offendiculum dare queat, si non complanetur. Et, ni fallor, sunt de hic stantibus, quibus iam scrupulum mouit, quod dicere uolo. Trina illa uerbi similitudo, quam animæ assignauimus, imo qua insignitam aduertimus, recolitísne, quòd etiã inseparabiliter inesse illi uisa fuerit nobis? Id quidem uideatur, aliquibus scripturarũ testimonijs obuiare: vt, verbi gratia, est il-

Psal. 48. d lud in psalmo. Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Et item

Psal. 105. d illud. Mutauerunt gloriam suam in similitu-

Psal. 49. d dinem uituli comedentis fœnũ: sed & quod aperte dictum est in persona Dei. Existimasti inique, quod ero tui similis? & pleraque aliæ quæ similitudinē Dei in homine post peccatũ deletam cõcorditer asseuerare videntur, Quid ergo dicemus ad hæc? Tria illa in Deo minime esse, & sic alia quærēda in quibus similitudinē assignemus, aut esse quidē in Deo, sed nõ in anima, & ne sic quidē in his similitudinē inueniri, aut esse, & in anima, sed posse ēt non inesse, ac per hoc nõ inseparabilia esse? Absit. Et in Deo, & in anima sunt, & semper insunt, nec est, quod nos aliquid horũ dixisse pœniteat, ita totũ subnixũ est indubitata, & absolutissima ueritate. Sed quod scriptura loquitur de dissimi- M litudine facta: non quia similitudo ista deleta sit loquitur, sed quia alia superducta. Nõ plane anima natiuam se exuit formam, sed superinduit peregrinam: illa addita, non ista perdita est: & quæ superuenit, obscurare ingenitá potuit, sed nõ exterminare. Denique obscuratum est insipiens cor illorum, ait Rom. 1. c Apostolus. Et propheta: Quomodo ob- Thre. 4. a scuratum est aurum, mutatus est color optimus? Obscuratum aurum plangit, sed aurum tamen, mutatum colorem optimũ, sed non fundamentum coloris euulsum. Manet in fundamento prorsus inconcussa simplicitas, sed minime apparet duplicitate operta humanæ dolositatis, simulationis, hypocrisis.

Quam incongrue simplicitati duplicitas admiscetur, quam indigne tali fundamento talis structura committitur. Huiusmodi sibi uersutiam serpens induerat, cum se, ut deciperet consiliarium exhibebat, simulabat amicũ. Huiusmodi quoque seducti ab Gene. 3. b eo paradisi incolæ induerant sibi, cum pudendam iam nuditatem tegere conarentur, & umbra frondosi ligni, & frondium succinctoriis. Quam late extunc, & deinceps omnem posteritatem hæreditarium hypocrisis uirus infecit. quē dabis de filiis Adã, qui quod est, non dico uelit, sed uel patiatur uideri? Sed perseuerat nihilominus in omni anima cum originali duplicitate generalis simplicitas, ut de collatione confusio augeatur. Perseuerat æque immortalitas, sed fusca, & tetra, irruente tenebrosa cor A poreæ mortis caligine. Nam etsi non priuatur uita, uitæ tamen beneficium suo corpori iam non sufficit uendicare. quid quòd ne suam quidē spiritualem duntaxat uitam retinet sibi? Anima nempe quç peccauerit, ip Ezec. 18. a sa morietur. Nõne morte ista duplici incursante, illa qualiscunque immortalitas quã retētat, tenebrosa satis redditur, & misella? Adde, quod appetētia terrenorum (quç quidē

omnia ad interitũ sunt) densat tenebras, ita ut in anima sic uiuẽte nil a patre aliqua nisi pallida facies, & imago quadam mortis apparere cernatur. Cur non enim quæ immortalis est, similia sibi immortalia appetit, & æterna: ut quod est, appareat, & quod facta est, uiuat? Cæterum contraria sapit, & quærit, & mortalibus sese de generi conuersatione conformans, immortalitatis candorem quodam mortiferæ consuetudis piceo colore denigrat. Quidni mortalium appetitus immortalem mortali similem, immortali dissimilem faciat? qui tangit picem (ait sapiens) inquinabitur ab ea. Fruendo mortalibus mortalitatem se induit, & uestem immortalitatis incidente mortis similitudine decolorauit, non exuit. Euam attende quomodo eius anima immortalis, immortalitalitatis suæ gloriæ, fucum mortalitatis inuexit, mortalia utique affectando. Vt quid enim cum immortalis esset, mortalia nõ contempsit, & transitoria, contenta sibi similibus immortalibus, & æternis? Vidit, inquit, lignum, quòd esset pulchrum oculis, & aspectu delectabile, ac suaue ad uescendum. Non est tua, ò mulier ista suauitas, ista delectatio, istaque pulchritudo. Etsi tua pro parte luti, nõ tua solius, sed communis cunctis animantibus terræ. Tua, quę verè tua est, aliunde & alia: nam æterna est de æternitate. quid tu animæ tuæ aliam formam, imò deformitatem imprimis alienam? Enimuerò quod delectat habere, id etiam perdere timet, & timor color est. Is libertatem dum tingit, tegit, & eã nihilominus sibimet reddit dissimilem. quàm dignius sua origine nihil cuperet, ubi metueret: ac per hoc a seruili timore isto ingenitam sibi defenderet libertatem, manentem in vigore, & decore suo. Heu non ita est, mutatus est color optimus. Fugitas, & latitas, audis vocem Domini Dei, & abscondis te. Cur hoc, nisi quia quem amabas times, & libertatis speciẽ forma seruilis exclusit? Sed & voluntaria illa necessitas & contraria lex inflicta in membris (de qua proximo sermone disserui) eidem incubat libertati, & liberam natura creaturam per propriam ipsius uoluntatẽ dum allicit, subijcit seruituti, implens faciẽ eius ignominia, ita ut uel carne seruiat legi peccati, & nõ uolens. Quia ergo naturæ ingenuitatem, morum probitate defensare neglexit: iusto auctoris iudicio factum est, non quidem, ut libertate propria nudaretur, sed

Eccl. 13. a

Gene. 3. b

B

Ibidem.

tamen superindueretur sicut diploide confusione sua. Et bene sicut diploide, ubi uelle ueluti duplicata manente libertate propter uoluntatem, seruilis nihilominus conuersatio necessitatem probat. Hoc de simplicitate, hoc de immortalitate animæ aduertere est, & nil tibi in ea, si bene consideres, apparebit quod non sit istiusmodi similitudinis pariter, & dissimilitudinis diploide adopertum. An non diplois ubi non innata, sed affixa, & quadam quasi acu peccati assuta simplicitati fraus, immortalitati mors, necessitas libertati? Neque enim essentiæ simplicitati præscribit duplicitas cordis, non naturæ immortalitati mors, aut uoluntaria peccati, aut necessaria corporis, non arbitrij libertati necessitas uoluntariæ seruitutis. Itaque bonis naturæ mala aduentitia dum non succedunt, sed accedunt, turpant utique ea, non exterminant: conturbant, non deturbant. Inde anima dissimilis Deo, inde dissimilis est, & sibi: inde comparata iumentis insipientibus, & similis facta est illis: inde, quod legitur commutasse gloriam suã in similitudinem uituli comedentis fœnum: inde, homines tanquam uulpes duplicitatis, & fraudis foueas habent, & quia pares uulpibus se fecerunt, partes uulpium erunt: inde iuxta Salomonem, unus exitus homini, & iumento: quidni similiter exeat, qui similiter uixit? More bestiali incubuit terrenis, morte bestiali excedet terris. Audi aliud. Quid mirum si similem sortimur exitum, qui & similem habemus introitum? Vnde enim hominibus, nisi de similitudine bestiali ille tam intemperans ardor in coitu, tam immoderatus dolor in partu? Ita homo in conceptu, & ortu, in uita & morte comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Quid, quòd libera creatura sibi subditum appetitum non regit, ut domina, sed sequitur, & obsequitur, ut ancilla? Nonne, & in hoc se assimilat, & annumerat cæteris animantibus, quæ natura non in libertatem uocauit, sed condidit in seruitutẽ seruire suo uentri, appetitui obedire? Nonne tali merito confunditur perhiberi, uel existimari similis Deus? Ideoque ait: Existimasti inique, q ero tui similis? Et infert: Arguam te, & statuam contra faciem tuã. Non est sese uidentis animæ, Deum existimare similem sibi, animæ duntaxat (qualis mea est) peccatricis, & iniquę. Eiusmodi nanque arguitur; Existimasti inique (ait) & non

C

Psa. 105. c

Eccl. 3. d

D

psal. 49. d
Ibidem.

dicit existimasti anima, uel existimasti homo, quòd ero tui similis. Sed si statuatur iniquus ante faciem suam, & contra uultũ quendam morbidum putidumque interioris hominis sui sistatur, ut dissimulare, aut declinare non queat impuritatem conscientiæ suę, sed uideat, uel inuitus sordes peccatorum suorum, uitiorum inspiciat deformitatem, nequaquã poterit existimare Deum fore similem sibi, sed quasi diffidens pro tanta dissimilitudine quam uidebit, puto exclamabit, & dicet: Domine, quis similis tibi? Quod quidem dictum pro uoluntaria illa, & nouicia dissimilitudine. Nam manet prima similitudo, & ideo illa plus displicet, quòd ista manet. O quantum bonũm ista, quantumque malum illa: ex mutua tamen collatione utra q; res in genere suo plus eminet. Cum ergo anima tantam in se una rerum distantiam cernit, quidni clamet inter spem, & desperationem utique posita: Domine, quis similis tui? Trahitur in desperationem pro tanto malo, sed reuocatur in spem a tanto bono. Inde est, ut quo sibi plus displicet in malo quod in se uidet, eo se ardentius ad bonum quod æque in se conspicit trahat, cupiatque fieri ad quod facta est, simplex & recta, & timens Deum, ac recedens a malo. Quidni recedere possit, ad quod accedere potuit? quidni accedere, a quo recedere potuit? quod tamen utrunque dixerim de gratia præsumendum, non de natura, sed ne de industria quidem. Nempe sapientia uincit malitiam, non industria, uel natura. Nec deest occasio præsumendi, ad uerbum est conuersio eius. Non est apud uerbũ ociosa animæ generosa cognatio, de qua triduo iam tractamus, & cognationis testis similitudo perseuerans. Dignanter admittit in societatem spiritus similem in natura: Et certe de ratione naturæ, similis similem quærit. Vox requirentis, Reuertere Sunamitis, reuertere ut intueamur te. Intuebitur similem, qui dissimilem non uidebat, sed & se intuendum præstabit. Scimus quoniam cũ apparuerit, similes ei erimus, quoniã uidebimus eum sicuti est. Puta ergo de difficultate magis, quam de impossibilitate uenire illam percunctationẽ: Domine, quis similis tibi? Aut si hoc magis probas, uox est admirantis. Admiranda prorsus, & stupendã illa similitudo quam Dei uisio comitatur, imo quæ Dei uisio est, ego autẽ dico in charitate. Charitas illa uisio, illa similitudo est. Quis nõ stupeat charitatẽ Dei spreti, & reuocantis? Merito iniquus arguitur ille, qui supra inductus est Dei similitudinem usurpans sibi, cum diligendo iniquitatem, neque possit se diligere, neque Deum: sic enim habes: Qui diligit iniquitatem, odit animã suam. Facta igitur de medio iniquitate, quæ eam quæ ex parte est dissimilitudinem facit, erit unio spiritus, erit mutua uisio mutuaque dilectio. Siquidem ueniẽte quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est, eritque ad alterutrum casta & consummata dilectio, agnitio plena, uisio manifesta, coniunctio firma, societas indiuidua, similitudo perfecta. Tunc cognoscet anima sicut cognita est, tunc amabit sicut amata est, & gaudebit sponsus super sponsam, cognoscens, & cognitus, diligens, & dilectus; Iesus Christus dominus noster, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

E | F | psal. 10. b | Canti. 6. d

Qualiter anima quantuncunque uitijs corrupta adhuc per amorem castum, & sanctum potest redire ad similitudinem sponsi, id est, Christi.

Sermo LXXXIII.

Vantum quidem regularis horæ permisit quam nobis constituimus ad loquendum, biduum hoc in demonstranda uerbi animęque affinitate expensum est. Quæ utilitas in omni labore isto? Nempe hæc: docuimus omnem animam licet oneratam uitijs, peccatis irretitam, captam illecebris, exilio captiuam, corpore carceratam, luto hærentem, infixam limo, affixam membris, confixam curis, distentam negocijs, contractam timoribus, afflictam doloribus, erroribus uagam, solicitudinibus anxiam, suspicionibus inquietam, & postremo aduenam in terra inimicorum iuxta prophetæ uocem, coinquinatam cum mortuis, deputatam cum his qui in inferno sunt: licet, inquam, sic damnatam, & sic desperatam; docuimus tamen hanc in sese posse aduertere non modo unde respirare in spem ueniæ, in spem misericordię queat: sed etiã unde audeat aspirare ad nuptias uerbi, cum Deo inire fœdus societatis non trepidet, suaue amoris iugum cum rege ducere angelorum non uereatur. Quid enim non tute audeat apud eũ cuius se insignem cernit imagine, illustrem similitudine nouit? Quid, inquam, uereatur de maiestate,

G | Baruc. 3. d

ſtate, cui de origine fiducia datur? Tantum eſt, ut curet naturæ ingenuitatem uitæ hone ſtate ſeruare, imò cœleſte decus, quod ſibi originaliter ineſt, dignis quibuſdam ſtudeat morum affectuumque uenuſtare, & decorare coloribus. Vt quid enim dormitet induſtria? Grande profecto in nobis donum naturæ ipſa eſt, quæ ſi minus ſuas exequatur partes, nonne quod reliquum habet natura in nobis, totũ turbabitur, totum quaſi quadam uetuſtatis operietur rubigine? Id quidem iniuria auctori. Et utique ad hoc auctor ipſe Deus diuinæ inſigne generoſitatis perpetuo uoluit in anima cõſeruari, ut ſemper hæc in ſeſe ex uerbo habeat, quod admoneatur ſemper, aut ſtare cum uerbo, aut redire ſi mota fuerit. Non mota quaſi locis migrans, aut pedibus gradiens, ſed mo-
H ta (ſicut ſubſtantiæ utique ſpirituali moueri eſt) cum ſuis affectibus, imò defectibus a ſe quodammodo in peius uadit, cum ſe ſibi uitæ, & morum prauitate diſſimilem facit, reddit degenerem: quæ tamen diſſimilitudo non naturę abolitio, ſed uitium, eſt bonum ipſum naturæ quantum ſui comparatione attollens, tantum fœdans coniunctione. Iam uero animæ reditus, conuerſio eius ad uerbum, reformandæ per ipſum, confor-
Ephe. 5. a mandæ ipſi. In quo? In charitate. Ait enim: Eſtote imitatores Dei ſicut filij chariſſimi, & ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit vos. Talis conformitas maritat animam uerbo, cum cui videlicet ſimilis eſt per naturam ſimilem nihilominus ipſi ſe exhibet per uolũtatem, diligens ſicut dilecta eſt. Ergo ſi perfecte diligit, nupſit. Quid hac cõformitate iucundius? quid optabilius charitate? qua fit, ut humano magiſterio nõ contenta, per temet ò anima fiducialiter accedens ad uerbum, uerbo cõſtanter inhæreas, verbum familiariter percuncteris conſulteſque de omni re, quantum intellectu capax, tantum audax deſiderio. Vere ſpiritualis ſanctique connubij contractus, eſt ille. Parum dixi contractus, complexus eſt. Complexus plane, ubi idem uelle, & nolle idem, unum facit ſpiritum de duobus. Nec uerendum ne diſparitas perſonarũ claudicare in aliquo faciat conuenientiã uoluntatum, quia amor reuerentiã neſcit. Ab amando quippe amor, nõ ab honorãdo
I denominatur. Honoret ſane, qui horret, qui ſtupet, qui metuit, qui miratur, uacant hæc omnia penes amantem. Amor ſibi abundat amor ubi uenerit, cęteros in ſe omnes traducit, et captiuat affectus. Propterea, quę amat, amat, & aliud nouit nihil. Ipſe qui honori merito, meritò ſtupori, & miraculo eſt, amari tamen plus amat. Sponſus, & ſponſa ſunt. Quã quæris aliam inter ſponſos neceſſitudinem, uel connexionem, præter amari, & amare? Hic nexus uincit etiam quod natura arctius uinxit, uinculum parentum ad filios. Denique propter hoc, ait, relinquet homo patrem ſuum, & matrem ſuam, & adhærebit ſponſæ. Vides iſte affectibus, quam ſit in ſponſis non cęteris tantum affectibus, ſed etiã ſeipſo potentior. Adde, quòd iſte ſponſus nõ modo amans, ſed amor eſt. Nunquid honor? Contendat quis eſſe, ego non legi. Legi autẽ quia Deus charitas eſt, & nõ quia honor eſt, uel dignitas legi, non quia honorem non uult Deus, qui ait: Si ego pater, ubi eſt honor meus? Verum id pater. Sed ſi ſponſum exhibeat, puto quia mutabit uocẽ, & dicet: Si ego ſponſus, ubi eſt amor meus? Nam & ante ita locutus eſt: Si ego dominus, ubi eſt timor meus? Exigit ergo Deus timeri, ut dominus, honorari, ut pater, ut ſponſus amari. Quid in his præſtat, quid eminet? Nempe amor. Abſque hoc, & timor pœnam habet, & honor non habet grati. Seruilis eſt timor, quandiu ab amore non manumittitur. Et qui de amore non uenit honor, non honor, ſed adulatio eſt. Et quidẽ ſoli Deo honor, & gloria, ſed horũ neutrum acceptabit Deus, ſi melle amoris condita non fuerint. Is per ſe ſufficit, is per ſe placet, & propter ſe. Ipſe meritum, ipſe prẽmium ſibi eſt K
amor, præter ſe non requirit cauſam, nõ fructũ. Fructus eius, uſus eius. Amo, quia amo, amo ut amem. Magna res amor, ſi tamẽ ad ſuum recurrat principiũ, ſi ſuæ origini redditus, ſi refuſus ſuo fonti ſemper ex eo ſumat unde iugiter fluat. Solus eſt amor ex omnibus animæ motibus ſenſibus atque affectibus, in quo poteſt creatura etſi nõ ex æquo reſpondere auctori, uel de ſimili mutuã rependere uicẽ. Verbi gratia: Si mihi iraſcatur Deus, nũ illi ego ſimiliter reiraſcar? Non utique, ſed pauebo, ſed cõtremiſcã, ſed ueniam deprecabor. Ita ſi me arguat, nõ redarguetur a me, ſed ex me potius iuſtificabitur. Nec ſi me iudicabit, iudicabo ego eum, ſed adorabo: & ſaluans me nõ quærit a me ipſe ſaluari, nec uiciſſim eget ab aliquo liberari, quia liberat omnes. Si dominatur, me oportet ſeruire: ſi imperat, me oportet

Mat. 19. a
1. Ioã. 4. c
Malæ. 1. c

parere,& non vicissim a Domino, vel seruitium exigere, uel obsequium. Nunc iam uideas de amore quam aliter sit. Nam cum amat Deus, non aliud vult, quam amari, quippe non ad aliud amat nisi ut ametur, sciens ipso amore beatos qui se amauerint. Magna res amor, sed sunt in eo gradus. Sponsa in summo stat. Amant enim,& filij, sed de hæreditate cogitant: quãdum veren tur quoquo modo amittere, ipsum a quo expectatur hæreditas, plus reuerentur, minus amãt. Suspectus est mihi amor cui aliud quid adipiscendi spes suffragari uidetur. Infirmus est qui forte spe subtracta, aut extinguitur, aut minuitur. Impurus est qui, & L aliud cupit. Purus amor mercenarius non est. Purus amor de spe vires non sumit, nec tamen diffidentiæ damna sentit. Sponsę his est, quia hoc sponsa est, quæcunque est. Spõsę res,& spes vnus est amor. Hoc sponsa abundat, hoc contentus est sponsus. Nec is aliud quærit, nec illa aliud habet. Hinc ille sponsus,& spõsa illa est. Is spõsus proprius est quem alter nemo contingat, nec filius quidem. Denique ad filios clamat, vbi est honor meus? & non vbi est amor meus dicit, seruans sponsæ prærogatiuam. Sed & iubetur homo honorare patrẽ suũ,& matrem suã,& de amore tacetur: nõ quia nõ amandi sint parentes a filijs, sed quia multi filiorum honorare parentes magis, quã amare affecti sunt. Esto ꝙ honor regis iudiciũ diligat, sed sponsi amor, imo sponsus amor solã amoris vicẽ requirit,& fidẽ. Liceat proinde redamare dilectã, quidni amet spõsa,& spõsa amoris? Quidni ametur amor? Merito cunctis renũcians affectionibus alijs, soli & tota incumbit amori, quæ ipsi respõdere amori habet in redhibendo amore. Nã & cum se totã effuderit in amorem: quantum est hoc ad illius fontis perenne profluuium? *Mala.1.c* *Deut.5.b*

Non plane pari ubertate fluunt amans,& amor, anima & uerbũ, sponsa & sponsus creator & creatura, non magis, quam sitiẽs,& fons. Quid ergo? Peribit propter hoc,& ex toto euacuabitur nupturæ uotum, desiderium suspirantis, amantis ardor, præsumentis fiducia, quia non valet ex æquo currere M cum gigante, dulcedine cum melle contendere, lenitate cum agno, candore cum lilio, claritate cum sole, charitate cum eo, qui charitas est? Non. Nam etsi minus diligit creatura, quoniã minor est, tamen si ex tota se diligit, nihil deest vbi totũ est. Propterea (vt dixi) sic amare, nupsisse est: quoniã non potest sic diligere,& parũ dilecta esse, vt in cõsensu duorũ integrũ stet perfectũque cõnubiũ: nisi quis dubitet animã a uerbo,& prius amari,& plus. Prorsus,& pręuenitur amãdo,& uincitur. Fœlix quæ meruit pręueniri in tantæ benedictione dulcedinis. Fœlix cui tãtæ suauitatis cõplexum experiri donatũ est. Quod non est aliud, quam amor sanctus,& castus, amor suauis,& dulcis, amor tantæ serenitatis, quantæ,& synceritatis, amor mutuus, intimus, ualidusque, qui non in carne vna, sed vno plane in spiritu duos iungat, duos faciat iam nõ duos, sed unũ, Paulo ita dicente: Qui adhęret Deo, unus spiritus est. *1.Co.6.d* Et nũc potius eam super his audiamus, quã facile magistram de omnibus fecit,& magistra vnctio,& frequens experientia. Nisi forte id melius seruamus in aliud sermonis principiũ, ne rem bonã coarctemus inter angustias huius iam propemodũ finiendi. Et si probatis, facio finem etiam ante finem ut famelici tempestiue cõueniamus cras ad delicias sanctæ animæ, quibus beata meretur frui cum uerbo,& de uerbo sponso vtique suo Iesu Christo Domino nostro, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

Quod anima quærens deum præuenta est ab eo & quid sit illa quæsitio in qua iam ab eo præuenta est. A

Sermo LXXXIIII.

IN lectulo meo per noctes quęsiui quem diligit anima mea. Magnum bonum quærere Deum. Ego hoc nullis in bonis animæ secundum existimo. Primum in donis, vltimum profectibus est. Virtutum nulli accedit, cedit nulli. Cui accedat quã nulla præcedit? Cui pręcedat, quę omniũ magis consummatio est? Quæ.n. virtus ascribi possit non quærẽti Deũ: aut quis terminus quęrenti Deum? Quærite, inquit, faciem eius semper. Existimo, quia nec cum inuentus fuerit, cessabitur a quærendo. Non pedum passibus, sed desiderijs quæritur Deus. Et utique non extundit desiderium sanctum fœlix inuentio, sed extendit. Nunquid consummatio gaudij, desiderij consumptio est? Oleum magis est illi: nam ipsum flamma. Sic est. Adimplebitur lętitia, sed desiderij non erit finis, ac per hoc, nec quærendi. Tu uero cogita, si potes, *Cant.3.a* *ps.104.a*

si potes, quęritandi hoc studium sine indigentia, & desiderium sine anxietate. Alterū profecto pręsentia, alterum copia excludit. Nunc iam uidete cur ista præmiserim. Nimirum, ut omnis inter uos anima quærens Deum, nec magnum bonum in magnum, sibi detorqueat malum, nouerit se præuentā in illo, & ante quæsitam quam quærentem. Sic enim de magnis bonis mala oriri non minima solent: cum facti eximij de bonis domini, utimur donis tanquam non datis,
B non damus gloriam Deo. Ita profecto qui maximi uidebantur pro accepta gratia, pro nō redhibita minimi reputātur apud Deū: Ego autem parco uobis. Vsus sum modestioribus uocibus, maximo, minimoque, sed quod sentio non expressi. Discrimen inuolui, ipse nudabo: optimum pessimumque dixisse debueram. Nam uere, & absque dubio, eo quisque pessimus quo optimus, si hoc ipsum quo est optimus ascribat sibi. Nempe pessimum hoc. Quod si dicat quis: absit, agnosco, gratia Dei sum id quod sum: studeat autem captare gloriosam pro gratia quam accepit: nonne fur est, & latro. Audiat qui eiusmodi est: Ex ore tuo te iudico serue
Luc. 19. d nequam. Quid nequius seruo usurpante sibi gloriam domini sui. In lectulo meo per noctes quæsiui quē diligit anima mea quærit anima mea uerbū, sed quæ a uerbo prius
Iob 7. b quęsita sit. Alioquin semel à facie uerbi egressa, uel eiecta, nō reuertetur oculus eius ut uideat bona si non requiratur a uerbo. Quasi uero aliud anima nostra sit, quam spiritus uades, & non rediens, si sibi fuerit de-
psa. 118. y relicta. Audi profugam, & deuiam, quid doleat, & quid petat: Erraui, ait, sicut ouis, quę periit, quære seruum tuum. O homo redire vis? Sed si in uoluntate res est, quid opem flagitas? Quid aliunde mendicas, in quo abundas tu tibi? Palam est, quia uult, & non potest, sed spiritus est uadens, et
psal. 77. e non rediens, etsi is sit longius agens qui nec
C uult quanquam non omnino illam animā expositam dixerim, uel relictam, quæ reuerti cupit, & requiri petit. Vnde enim uoluntas hæc illi? Inde (ni fallor) quòd a uerbo uisitata iam sit, & quæsita: nec ociosa quæsitio, quæ operata est uoluntatem, sine qua reditus esse non poterat. Sed non sufficit semel quæri: tantus est animę languor, tantaque in reditu difficultas. Quid. n. si uult? iacet uoluntas, ubi facultas non suppetit.
Rom. 7. d Nā uelle adiacet mihi, inquit, perficere autē bonum non inuenio. Quid ergo ille quē de psalmo induximus, quærit? Nō plane aliud quam quæri, quod non quæreret nisi quæsitus fuisset, & rursum non quęreret, si quęsitus satis fuisset. Quod & postulat, quære, psa. 118 y
inquiens, seruum tuum, ut qui dedit uelle, det & perficere pro bona uolūtate. Mihi tamen non uidetur istiusmodi animæ posse competere locus, præsens, quæ secundā gratiam needum percepit, uolens quidem, sed non valens adire quē diligit anima sua. Nā Cant. 3. a
quomodo potest illi conuenire quod ibi sequitur, surgere & circuire ciuitatem, sed & per uicos, & plateas quærere dilectum, quæ eget ipsa quæri? Faciat hoc quæ potest, tantum se meminerit quæsitam prius, sicut, & prius dilectā, atque inde esse, & quod quærit, & quod diligit. Oremus, & nos charissi psal. 78. b
mi, ut cito anticipent nos misericordiæ istę, Ephe. 5. a
quia pauperes facti sumus nimis, quod non de omnibus nobis dico: Scio enim quamplurimos vestrū ambulantes in dilectione qua Christus dilexit nos, & in simplicitate cordis quærentes illum. Sed sunt aliqui (quod tristis dico) qui nullum nobis adhuc in se dedere indicium huius tam salutaris anticipationis, ac per hoc nec suæ salutis, homines D
seipsos amantes non dominum, & quęrentes, quæ sua sunt, non quę domini. Quæsiui (ait illa) quem diligit anima mea. Nempe huc te prouocat anticipantis benignitas il- Cant 3. d
lius, qui te, & prior quæsiuit, & prior dilexit. Minime prorsus nisi prius quæsita quæreres, sicut nec diligeres nisi dilecta prius. Non in una tantum benedictione, sed in duabus præuenta es, dilectione, & quæsitione. Dilectio causa quæsitionis, quæsitio fructus dilectionis est, & certitudo. Dilecta es, ne ad supplicium potius quæsitam suspiceris: quæsita est, ne frustra dilectam conquæraris. utraque tam amica comperta suauitas, & ausum dedit, & uerecundiam depulit, & reditum persuasit, & mouit affectum. Hinc zelus, hinc ardor istæ quærendi quem diligit anima tua, quia profecto, nec non quæsita quęrere poteras, nec non quærere quæsita nunc potes. Sed noli obliuisci unde huc ueneris. Et ut in me potius transfigurem, quæ dicuntur (id enim tutius) túne es, ò anima mea, quæ relicto viro tuo priore cū quo tibi bene fuerat, primā fide irritam fecisti, iens post amatores tuos? Et nūc quoad libuit fornicata cum illis, forte & contempta ab illis, audes impudens, & frontosa

velle reuerti ad illum quem superba contẽpsisti? Quid? Digna latebris quæris lucem, & curris ad sponsum, dignior plagis, quàm osculis? Mirum si non pro sponso iudicem offendas. Fœlix qui ad hæc animam suam
E respondentem audierit. Non timeo, quia amo: quod non amata omnino non facerẽ. Itaque etiam amor. Nihil dilectæ timendũ. Paueant quę non amant. Quidni assidue inimicitias suspicentur? Ego uero amans, amari me dubitare non possum, non plus quam amare. Nec possum vereri vultum cuius sensi affectum. In quo? in eo, quòd talẽ non modo quæsiuit, sed & affecit, fecitque certam proinde de quæsitu. Quidni respondeam in quæsitu, cui in affectu respondeo? Nunquid irascetur quęsitus, qui etiam contemptus dissimulauit? Quinimmo non repellet requirentem, qui & contemnentem requirit. Benignus est spiritus uerbi, & benigna nunciat mihi, intimans, & suadens de uerbi, & zelo desiderioque, quod utique sibi non potest esse absconditum. Scrutatur alta Dei, conscius earum, quas cogitat cogitationes pacis, & non afflictionis. Quidni animas ad quærendum experta clementiam & persuasa de pace? Fratres, hoc suaderi, a uerbo queri est: persuaderi, inueniri est. Sed non omnes capiunt hoc uerbum. Quid faciemus paruulis nostris (illos loquor, qui adhuc inter nos incipientes sunt, non tamẽ insipientes) cum teneant initium sapientiæ, subiecti inuicem in timore Christi? Vnde illis inquam facimus fidem, quòd hæc ita se habeant penes sponsam, cum ipsi talia agi secum, necdum persenserint? Sed mitto eos ego ad talem cui decredere non debeant.
Hier 3. a Legant in libro, quod in corde altero, quia
F non cernunt, non credunt. Est scriptum in
ibidem. prophetis: Si dimiserit uir uxorem suam, & illa recedens duxerit uirum alium: nunquid reuertetur vltra? nunquid non polluta, & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: & tamen reuertere ad me dicit Dominus, & ego suscipiam te. Verba Domini sunt: non est fas suspendere fidem. Credant, quod nõ experiuntur, ut fructum, quandoque experientiæ fidei merito consequantur. Satis arbitror declaratum, quid sit, quæri a uerbo, & quę hæc sit necessitas, non uerbo, sed animæ: nisi quòd quę experta est, & plenius ista nouit, & fœlicius. Restat, vt sequenti tractatu doceamus sitientes animas quærere a quo quæsitę sunt, vel potius id discamus ab illa, quę hoc loco inducitur, quærens ipsum quẽ diligit anima sua sponsum animæ Iesum Christum Dominum nostrũ qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.

De septem necessitatibus propter quas anima quærit verbum, quæ tandem formata accedit ad eius dulcedinem contemplandam, atque perfruendam. Sermo LXXXV.

IN lectulo meo quæsiui quem diligit anima mea. Ad quid? Dictum est, & iterare superfluũ: propter quosdam tamen, qui non interfuerunt cum tractaretur, dico aliquid breuiter, & quod fortassè ne hos quidem, qui interfuerunt, audire pigebit. Nec enim totum dici tunc potuit. Quęrit anima uerbum cui consentiat ad correctionẽ, quo illuminetur ad cognitionem, cui innitatur ad uirtutẽ, quo reformetur ad sapientiam, cui conformetur ad decorem, cui maritetur ad fœcunditatem, quo fruatur ad iucunditatẽ. Propter has omnes causas, quęrit anima verbum. Non ambigo esse, quam plures & alias, sed hæ interim occurrũt. Poterit autẽ si cui cordi fuerit, facile alias, atque alias aduertere in semetipso. Siquidẽ multæ sunt auersiones nostræ, multæ, & infinitæ animę necessitates, & anxietatum nõ est numerus. At uerbum ditius pleniusque superabundat in bonis, vtpote sapientia vincit malitiam, uinceus in bonis mala. Et nunc harũ quas posui, accipite rationem. Et primo, quod primum est, uidete quemadmodum cõsentiat ad corruptionem. Legimus verbum in Euangelijs loquens. Esto cõsentiens, inquit, aduersario tuo, dum es cũ illo in via, ne forte tradat te iudici, & iudex tortori. Quid cõsultius? Verbi consilium est (ni fallor) se aduersarium protestantis, quod aduersetur carnalibus desiderijs nostris, dum dicit. Semper hi errant corde. Tu uero qui hæc audis, si pauens cœperis velle fugere a uentura ira: credo solicitus eris, quomodo huic consentias aduersario, qui tibi illã tam terribiliter intentare videtur. At istud impossibile, nisi dissentias tecum, nisi tibimet aduerseris, nisi graui, & vigili lucta tuipse cõtra teipsum infatigabiliter prælieris: postremo nisi valefacias, inueteratæ consuetudini, innatæq. affectioni.

Cant. 3. a
G
Mat. 5. d
psal. 94. b

sectioni. Id quidem durum. Si tuis attem-
peraueris uiribus, tale erit, ac si in uno di-
gitorum tuorum torrentis impetum sistere,
H aut ipsum denuo coneris Iordane conuerte
re retrorsum. Quid facies? quære uerbũ
cui consentias, ipso faciente ut consen-
tias. Fuge ad illum qui aduersatur, per quẽ
talis fias, cui iam non aduersetur, ut blan-
diatur qui minabatur, & sit ad immutan-
dum efficacior infusa gratia, quàm intensa
ira. Hæc prima (ut opinor) necessitas, ob
quam anima incipit quærere verbum. Sed
si ignoras quid ille velit, cui iam volunta-
te consentis, nonne & de te dicetur, Quia
zelum Dei habes, sed non secundum scien
tiam? Et ne hoc leue existimes, memineris
scriptum, Quia ignorans ignorabitur. Sci-
1. Co. 14 g re uis quid consulam, & in hac necessitate?
quod in prima. Meo consilio nũc quoque
ibis ad verbum, & docebit te uias suas, ne
uolendo quidem, sed ignorãdo bonũ dum
psa. 118. r curris contingat excurrere, & errare in in-
uio & non in via. Lux est enim verbum.
Declaratio denique sermonum illuminat,
& intellectum dat paruulis: Beatus es si di-
Ibidem. o cas & tu: Lucerna pedibus meis uerbum
tuum, & lumen semitis meis. Nec parum
profecit anima tua, cuius immutata uolun
tas, cuius illuminata ratio est ut bonum, &
uelit & nouerit. In altero vitam, in altero
uisum recepit. Nã & malum uolendo mor
tua erat, & bonum ignorando cæca. Iam
uiuit, iam uidet, iam stat in bono, sed ope
& opere uerbi. Stat manu verbi leuata ve-
luti super pedes duos deuotionẽ & agnitio-
1. Cor. 10. c nem. Stat inquam, sed sibi putet dictum:
qui se existimat stare, videat ne cadat.
I Putasne stare per se possit, quæ surgere per
psal. 32. b se non potuit? Nõ opinor. Quid enim?
Verbo domini cœli firmati sunt, & terra sta
bit sine uerbo? Cur ergo si stare per se po-
Ibidem. terat, orabat homo de terra: Cõfirma me
118. d inquiens, in uerbis tuis? Denique, & proba-
psa. 117. b rat. Eius ipsius illa uox fuit: Impulsus euer
sus sum ut caderẽ, & dominus suscepit me.
Quæris quis ille impulsor? Nõ est unus.
Impulsor diabolus est, impulsor mundus,
impulsor homo. Quis iste homo sit, quæ-
ris? quisque sui. Noli mirari usque adeo
homo impulsor sibi est, & suimet præcipi-
tator, vt non sit quod ab altero impulsore
formides, si ipse à te proprias cõtineas ma-
1. Petr. 3. c nus. Quis enim, inquit, uobis nocere po
terit, si boni æmulatores fueritis? Manus
tua consensus tuus: si diabolo suggerente
vel seculo suadente quod nõ oportet, assen-
sum tuum tenueris, & non dederis mem-
bra arma iniquitati, nec permiseris regna-
re peccatum in tuo mortali corpore: bonũ
te æmulatorem probasti, cui malicia omni
no nil nocuit, vide ne magis profuerit.
Scriptum est enim: Bonum fac, & habebis Rom. 13. a
laudem ex illa. Confusi sunt qui quærebãt
animam tuam, tu verò cantabis: Si mei nõ psal. 18. d
fuerint dominati, tunc immaculatus ero. Eccl. 30. d
Boni plane ęmulatoris insigne dedisti, si cõ
silio sapientis misereris animę tuæ, si omni
custodia seruas cor tuum, si iuxta Aposto-
lum teipsum castum custodis. Alioquin & 1. Co. 5. d
si uniuersum mundum lucreris, animę au-
tem tuæ detrimentum patiaris, non plane
bonum te censemus æmulatorem: quoniã
quidem nec saluator. Cum igitur tres sint Mat. 16. d
stanti imminentes stratores, horum diabo- K
lus liuore malicię, & mundus uento uani- Iac. 4 b
tatis, homo semetipsum pondere suæ cor-
ruptionis impellit. Impellit diabolus, sed
non euertit: si quidem illi tuum negaueris
assensum. Denique habes: Resiste diabo-
lo, & fugiet à uobis. Iste est qui stantes in
paradiso impulit inuidus, & euertit: sed
consentientes, non resistentes. Iste est qui
seipsum de cœlo superbus nullo impellente
pręcipitauit: ut scias multo magis hominẽ
suo ipsius casui imminere, quem propriæ
substantię pondus grauat. Est & mũdus im
pulsor, quia in maligno positus est: impel-
lit omnes, sed solos euertit amicos suos, id
est consentaneos sibi. Nolo esse amicus
mundi, ne cadam. Nam qui uult esse hu-
ius mundi amicus, inimicus Dei constitui-
tur, quo utique nullus grauior casus. Ex
quibus satis claret quã sit homo pręcipuus
impulsor sui, qui suo sine alieno impulsu ca
dere potest, alieno absque suo cadere non
potest. Cuinam horum præcipue resisten-
dum? Nempe huic qui eo molestior quo
interior solus deiicere sufficit, cum sine ip-
so alij possint facere nihil. Non sine causa Pro. 16. d
sapiens expugnatori prętulit urbium uirum
qui animo dominatur. Multum hoc ad te,
opus uirtute habes, & non quacũque, sed
qua induaris ex alto. Ipsa enim si perfecta
sit, facile sic animum uictorem sui, & sic
inuictum reddit ad omnia. Est quippe ui-
gor animi cedere nescius pro tuenda ratio-
ne. Aut si magis probas, uigor animi im-
mobiliter stantis cũ ratione uel pro ratione.
Vel

Vel sic: Vigor animi quod in se est omnia ad rationẽ cogens uel dirigens. quis ascen
L det in montem domini? Huius ad uerticẽ
psal.23.a montis, id est ad virtutis perfectionẽ quisque conscendere adorietur, sciet profecto quam sit ascensus arduus, & casus concitus absque verbi adiutorio. Fœlix anima quæ angelis spectantibus præbuit gaudium pariter, & miraculum sui, ut audiret de se lo-
Cant.8.c quentes: Quæ est ista, quæ ascendit de deserto deliciis affluẽs, innixa super dilectum suum? Alioquin frustra nititur, si non innititur. Sane etiam contra se innitens inualescet, & facta seipsa validior coget pro ratione uniuersa: iram, metum, cupiditatem & gaudium veluti quendam animi currũ bonus auriga reget: & in captiuitatẽ rediget omnẽ carnalem affectum, & carnis sensum ad nutũ rationis in obsequium virtutis.

Quidni omnia possibilia sint innitenti super eum qui omnia potest: Quantæ fiduciæ vox, omnia possum in eo qui me cõfor-
philip.4.c tat? Nil omnipotentiam verbi clariorẽ reddit, quã ꝙ omnipotẽtes facit omnes qui in se sperant. Denique omnia possibilia sunt
Marc.9.d credenti. An nõ omnipotẽs cui omnia possibilia sunt? Ita animus si nõ præsumat de
Psa.118.r se, sed si confortetur à verbo poterit utique dominari sui, ut nõ dominetur ei omnis iniustitia. Ita inquã verbo innixũ, & indutum virtute ex alto, nulla uis, nulla fraus, nulla iam illecebra poterit, vel stantẽ deiicere, uel subiicere dominantẽ. Vis nõ timere im
M pulsorẽ? Non ueniat tibi pes superbiæ & manus impellentis nõ moueat te. ibi ceciderunt qui operantur iniquitatẽ. ibi diabolus & angeli eius corruerunt, qui licet non pulsi extrinsecus, expulsi sunt tamen, nec potuerunt stare. Denique in veritate nõ stetit, qui nõ innixus est verbo, qui in sua uirtute cõfisus est. Et ideo fortassis sedere voluit,
Isa.14.d quia stare nõ valuit. Dicebat.n. Sedebo in monte testamẽti. Cęterũ Deo aliter iudicante, nec stetit, nec sedit, sed cecidit: dicen
Luc.10.c te dño: Videbã satanã sicut fulgur de cœlo cadentem. Ergo qui stat, si non vult cadere, non fidat sibi, sed nitatur verbo. Verbũ lo-
Ioan.15.a quitur: Sine me nihil potestis facere. Ita est, nec surgere ad bonum, nec stare in bono possumus sine verbo. Tu ergo qui stas, da
psal.39.a gloriã Deo, & dic: Statuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos. Cuius manu erigeris, ipsius necesse est uirtute tenearis. Hæc pro eo ꝙ dixi opus nos habere verbo cui innitamur ad uirtutẽ. Nunc iam videndũ est de eo ꝙ itẽ memoraui, per verbũ scilicet nihilominus nos reformari ad sapientiã. Verbũ uirtus, uerbũ sapientia est. Sumat ergo anima de uirtute uirtutẽ, ac de sapiẽtia sapiẽtiã, & uni uerbo munus utrũque asscribat. Alioquin si aliunde aut utrãque. aut alterutrã arroget sibi: neget etiã simul, vel de fonte riuũ, uel de vite vinũ, vel lumen oriri de lumine. Fidelis sermo: Si inquis, inquit, indiget sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & Iac.1.a
non improperat: & dabitur ei. Hęc ille. Ego uero haud secus de virtute senserim. Cognata uirtus sapientiæ est. Donum Dei A
uirtus est, deputanda in donis, descendens & ipsa desursum a patre uerbi. Et si quis existimet id per omnia eam quod sapientiã esse, non inficior, sed in uerbo non in anima. Quę enim in uerbo pro eius singulari diuinę naturæ simplicitate unum sunt: unũ tamen effectum in anima non habent, sed ad illius uarias, & diuersas necessitates ueluti diuersa sese participanda accommodant. Iuxta quam rationem profecto aliud est animo uirtute agi, & aliud sapiẽtia regi: aliud dominari in uirtute, aliud in suauitate deliciari. Licet nãque & sapiẽtia potẽs, & uirtus suauis existat, ut tamen proprias quibusque reddamus uocabulis significantias, uigor uirtutẽ, sapientiam, placidas animi cum spirituali quadam suauitate demonstrat. Hãc puto ab apostolo designatam, vbi post multa hortamẽta pertinentia ad uirtutem, adiecit, quod sapientię est: In suauitate, in spiritu sancto. Igitur stare, resistere, vim ui 2.Co.6.a
repellere, quæ utique in partibus uirtutis deputantur, honor quidem, sed labor est. Non est enim idipsum honorã tuum laboriose defendere, & quiete possidere. Non est idem uirtute agi, & uirtute frui. Quicquid uirtus elaborat, sapientia fruitur: & quod sapientia ordinat, deliberat, moderatur, uirtus exequitur. Sapientiam scribe in ocio, ait sapiens. Ergo sapientiæ ocia nego Eccl.38.
cia sunt, & quo ociosior sapientia, eo exercitatior in genere suo. E regione uirtus exercitata clarior est, eòque probatior quo ostiosior. Et si quis sapientiam uirtutis amorem diffinierit, non a uero deuiare uidebitur. Vbi autẽ amor est, labor nõ est, sed sapor. Et forte sapiẽtia à sapore denominã B
tur, ꝙ uirtuti accedens quoddã ueluti cõdimẽtu sapidã reddat, quæ per se insulsa quodammo-

dāmodo & aspera sentiebatur. Nec duxerim reprehendendum si quis sapientiam saporē boni diffiniat. Hunc saporem perdidimus ab ipso pene exortu generis nostri. Ex quo cordis palatū sensu carnis præualente infecit virus serpentis antiqui, cœpit animæ nō sapere bonum, ac sapor noxius subintrare. Denique proni sunt sensus hominis, & cogitationes in malum ab adolescentia, hoc est ab insipientia primæ mulieris. Ita insipientia mulieris saporem boni exclusit, quia serpentis malitia mulieris insipientiam circumuenit. Sed vnde malitia visa est vicisse ad tempus, inde se vitam dolet in æternum. Nam ecce denuo sapientia mulieris cor, & corpus impleuit, ut qui per fœminam deformati in insipientiam sumus, per fœminam reformemur ad sapientiam. Et nunc assidue sapientia vincit malitiam in mentibus ad quas intrauerit, saporem mali quem illa inuexit, sapore exterminans meliori. Intrans sapientia dum sensum carnis infatuat, purificat intellectum, cordis palatum sanat & reparat. Sano palato sapit iam bonum, sapit ipsa sapientia, qua in bonis nullum melius.

Gene. 8.d

Quam multa fiunt bona, & non sapiunt facientibus: siquidem non sapore bbni ad illa, sed aut ratione aut qualicumque occcisione, seu necessitate impelluntur: & econ C trario multis quæ faciunt non sapiunt mala sed ad hæc inducuntur, aut metu, aut cupiditate rei cuiuspiam potius quā sapore mali. Qui autem transierunt in affectum cordis, aut sapientes sunt, & ipso delectantur sapore boni: aut maligni sunt, & ipsa complacet sibi malitia, etiam nulla spe alterius commodi blandiente. Malitia vero quid ni si sapor est mali? Beata mens quam sibi totam uendicauit sapor boni, & odium mali. Hoc reformari ad sapientiam est, hoc sapiētię victoriam fœliciter experiri. Nam in quo euidentius sapientia vincere malitiam comprobatur, quam cum excluso sapore mali, qui non aliud quam ipsa malitia est, boni quidam intimus sapor mentis intima occupare tota suauitate sentitur? Itaque ad virtutem spectat, tribulationes fortiter sustinere: ad sapientiam, gaudere in tribulationibus. Confortare cor tuum, & sustinere dominum, uirtutis est: gustare, & videre quoniam suauis est dominus, sapientiæ est. Et ut magis ex proprio bono naturę bonum quodque clarescat: modestia animi probat sapientem, constantia virum virtutis ostendit. Et bene post uirtutem sapientia, quod uirtus sit quoddam quasi stabile fundamētum super quod sapientia ædificet sibi domum. Oportuit autem præcedere notitiā boni, quia non est societas luci sapientæ, & tenebris ignorantiæ. Oportuit, & bonam uoluntatem, quia in maleuolam animā non introibit sapientia. Iam si in volūtatis mutatione reddita innotuit animę vita, in eruditione sanitas, in virtute stabilitas, in sapiētia postremo maturitas: superest vt decorē illi inueniamus, sine quo specioso forma præ filijs hominum placere non potest. Denique audit, quia cōcupiscet rex decorem tuum. Quanta enumerauimus animæ bona dona uerbi, uoluntatem bonam, scientiam, uirtutem, sapientiam, & nihil horum uerbum rex concupiscere legitur, sed tantū: Concupiscet, inquit, rex decorem tuum.

psal. 26 d
psal. 33 b
Prou. 9. a
psal. 44. a
D

Ait Propheta: Dominus regnauit, decorē induit. Quidni imagini suæ pariter, & spōsę simile cupiat indumentum: Tanto profecto sibi charior illa, quanto similior sibi. In quo ergo animæ decor? an forte in eo ꝙ honestum dicitur? Hoc interim sentiamus si melius non occurrit. De honesto aut exterior interrogetur cōuersatio, nō quod ex ea honestum prodeat, sed per eam. Nam in conscientia, & habitatio eius, & origo. Siquidē claritas eius testimoniū cōscientię. Nihil hac luce clarius, nihil hoc gloriosius testimonio, cū ueritas in mēte fulget, & mēs in ueritate se uidet. Sed qualē? Pudicā, uerecundā, pauidam, circunspectā, nihil penitus admitentem ꝙ euacuet gloriā cōscientiæ attestātis, in nullo cōsciā sibi quod erubescat præsentiā ueritatis, quo cogatur auertere faciē quasi confusam, & repercussam à lumine Dei. Hoc plane hoc illud decorū est, ꝙ super omnia bona animæ diuinos oblectat aspectus, & nos nominamus ac diffinimus honestū. Cū aūt decoris huius claritas abūdātius intima cordis repleuerit, prodeat foras necesse est tāquā lucerna latēs sub modio imo lux in tenebris lucēs, latere nescia. Porro effulgētē & veluti quibusdā suis radijs erūpētē mētis simulachrū corpus excipit, & diffundit per mēbra, & sensus: quatenus omnis inde reluceat actio, sermo, aspectus, incessus, risus, si tamē risus mixtus grauitate, & plenus honesti. Horū & aliorū profecto artuū sensuūque motus, gestus & usus cū apparuerit serius, purus, modestus, totius expers insolētię atque lasciuię, tū leuitatis, tū ignauię alienus,

psal. 92. a
Mat. 5. b
Ioan. 1. a
E

alienus, æquitati autem accommodus, pietati officiosus: pulchritudo animæ palam erit si tamen non sit in spiritu eius dolus. Potest enim fieri ut simulentur omnia hęc, & non ex abundantia cordis taliter moueantur. Et vt magis eluceat is animæ decor, ipsum si placet honestum in quo hunc locandum censuimus, diffiniatur mentis ingenuitas solicita seruare cum conscientia bona famæ in

2. Co 8.d tegritatem. Vel iuxta apostolum, prouidere bona, non tantum coram Deo, sed etiam

Sapię. 7.d coram hominibus. Beata mens quæ hoc se

Heb. 1.a induit castimoniæ decus, & quendam veluti cœlestis innocentiæ candidatum, per quē sibi vendicet gloriosam conformitatem, nō mundi, sed verbi, de quo legitur quod sit cā dor vitæ æternæ, splendor, & figura substantię Dei. Ex quo iam gradu audet quæ huiusmodi est cogitare de nuptiis. Quidni audeat, eo se nubilem, quo similem cernens? Non terret celsitudo quem sociat similitu-

Psa. 118.e do, amor conciliat, professio maritat. Pro-

Mat. 19.d fessionis forma hæc est: Iuraui, & statui cu-

F stodire iudicia iustitię tuę. Hanc secuti apostoli aiebant: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Simile est illud quod in carnali quidem dictum, Christi, & ecclesiæ connubium spirituale signauit: propter hoc

Ephe. 5.g relinquet homo patrē suum & matrem suā & adhærebit vxori suæ: & erunt duo in carne vna. Et apud prophetam gloriatio ma-

Psal. 72. d ritatæ: Mihi autem adhærere Deo bonum est: ponere in domino Deo spem meam. Ergo quam videris animam relictis omnibus verbo votis omnibus adhęrere, verbo viuere: verbo se regere, de verbo concipere quod pariat verbo: quæ possit dicere, Mihi viuere Christus est, & mori lucrum: puta cō iugem, verboque maritatam. Confidat in ea cor viri sui, sciens fidelem, quę præ se omnia spreuerit omnia, arbitretur vt stercora ut sibi ipsum lucrifaciat. Talem nouerat de quo dicebat: Vas electionis est mihi ille.

Acto. 9. e Prortus pia mater, & fidelis viro suo ani-

Gala. 4. e ma Pauli cum diceret: Filioli mei: quos iterum parturio donec formetur Christus in vobis. Sed attende, in spirituali matrimonio duo esse genera pariendi: & ex hoc etiā diuersas soboles, sed non aduersas: cum sanctæ matres aut prædicando animas, aut meditando intelligentias pariunt spirituales. In hoc vltimo genere interdum exceditur & seceditur etiam a corporeis sensibus, ut se se non sentiat quæ verbum sentit. Hoc fit cum mens ineffabili verbi illecta dulcedine quodammodo se sibi furatur, imo rapitur atque elabitur a se ipsa vt uerbo fruatur. Aliter sane afficitur mens fructificans verbo, aliter fruens verbo. Illic solicitat necessitas proximi, hic inuitat suauitas uerbi. Et G quidem læta in prole mater, sed in amplexibus sponsi lætior. Chara pignora filiorum, sed oscula plus delectant. Bonum est salutare multos: excedere autem, & cum verbo esse, mul to iucundius. At quando hoc, aut quandiu hoc? Dulce commercium: sed breue momentum, & experimentum arum: hoc est quod supra post alia memini me dixisse: querere utique animam verbum, quo fruatur ad iucunditatem Pergat quis forsitan quærere a me etiā verbo frui quid sit? Respondeo, Quærat potius expertum a quo id quærat. Aut si, & mihi experiri daretur, putas me posse eloqui quod ineffabile est? Audi expertum. Siue, inquit, mente excedimus Deo siue sobrij sumus uobis: hoc 2. Cor. 5. e est, Aliud mihi cum Deo, solo arbitro Deo: aliud uobiscum mihi. Illud licuit experiri sed minime, loqui: in hoc ita condescendo vobis, ut, & ego dicere, & uos capere ualeatis. O quisquis curiosus es scire quid sit hoc uerbo frui, para illi non aurem, sed mentē. Non docet hoc lingua: sed docet gratia. Absconditur a sapientibus, & prudentibus, & reuelatur paruulis. Magna fratres, magna, & sublimis uirtus humilitas, quę promeretur, quod non docetur, digna adipisci quod non valet addisci, digna a uerbo, & de uerbo concipere quod suis ipsa uerbis explicare non potest. Cur hoc? non quia sit meritum, sed quia sic placitum coram patre uerbi sponsi animę Iesu Christi domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen. Mat. 11. d

De cautela, & verecundia sponsæ quærentis verbum: & de commendatione verecundia. Sermo LXXXVI.

On est quod a me iam queratur cur querat anima uerbum, satis superque in intimatum supra. Age prosequamur reliqua præsentis capituli, duntaxat quę ad mores spectant. Vbi primam nunc aduerte sponsæ uerecundiam, qua nescio, an quicquā gratius aduerti moribus hominum

sum queat. Hanc primo omnium liber quodam modo in manibus sumere, & quasi speciosum quendam florem decerpere loco, nostrisque apponere adolescentibus. Non quia non sit & in prouectiori ætate omni studio retinenda, quæ est certe omnium ornatus ætatum: sed quod teneræ gratia uerecundię in teneriori ætate amplius pulchriusque eniteat. Quid amabilius uerecundo adolescente, quàm pulchra hæc & quàm splendida gemma morum in vita & uultu adolescentis, quàm vera & minime dubia bonæ nuncia spei, bonæ indolis index? Virga disciplinæ est illi, qui pudendis affectibus imminens, lubricæ ætatis motus actusque leues coerceat, comprimat insolentes. Quid ita turpiloquii & omnis deinceps turpitudinis fugitans? soror continentiæ est. Nullum æquè manifestum indicium columbinæ simplicitatis: & ideo etiam testis innocentiæ.

I Lampas est pudicæ mentis iugiter lucens, vt nil in ea turpe vel indecorum residere attentet, quod non illa illico prodat. Ita ex punctrix malorum, & propugnatrix puritatis innatæ, specialis gloria conscientiæ, & famæ custos, uitæ decus, virtutis sedes, virtutum primitiæ, naturæ laus, & insigne totius honesti. Rubor ipse genarum quem forte inuexerit pudor, quantum gratiæ & decoris suffuso afferre vultui solet? Vsque adeo genuinum animi bonum verecundia est, ut & qui male agere non verentur, videri tamen

Ioan. 3. c uerecundentur, dicente domino: Omnis qui male agit, odit lucem. Sed & qui dormiunt, nocte dormiunt: & qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt: opera nimirum tenebrarū & digna latebris tenebris occultantes. Interest tamen, quòd occulta dedecoris, quæ uerecundia horum non habere, sed prodere erubescit, sponsæ uerecundia omnino non operit, sed expuit, sed propellit. Idcirco ait sapiens: Est pudor adducens peccatum, & est pudor adducens gloriam: Quærit sponsa uerbum uerecunde quidem, quia in lectulo, quia per noctes: sed hæc uerecundia habet gloriam, non peccatum. Quærit hoc Ecc. 4. c

ad purificationem conscientiæ: quærit ad testimonium, ut possit dicere: Gloria mea

K hæc est testimonium conscientiæ meæ. In

2. Cor. 1. c lectulo meo per noctes quæsiui quem diligit anima mea. Cant. 3 a Verecundia tibi, sit aduertus, & loco signatur & tempore. Quid tā amicum uerecundo animo, quam secretum? Porro secretum & nox & lectulus habet.

Denique orare uolentes iubemur intrare cubiculum utique secreti gratia. Matt. 6. a Id quidem ad cautelā ne corā orantibus laus humana orationis furetur fructū, frustretur effectū. Sed doceris nihilominus uerecundia sententia hac. Quid tam proprium uerecundię quam proprias uitare laudes, uitare iactantiā? Patet quòd signanter & ad uerecundiam orantibus petere secretum indixerit pudoris filius & minister. Quid tam indecorum maxime adolescenti quam ostentatio sanctitatis? Cum tamen ab hac potissimum ætate aptum profecto capiatur tēporaneūque religionis exordium, Hieremia dicente: Bonum est homini, si portauerit iugum domini ab adolescentia sua. Thren. 3. e Bona commendatio secuturę orationis, si præmittas uerecundiam: dicens, Adolescentulus sum ego & contemptus, iustificationes tuas nō sum oblitus. Psa. 118. e Nec modo locum & tempus obseruare oportet eum qui sibi orare uoluerit. Tempus feriatum commodius aptiusque: maxime autem cum profundum nocturnus sopor indicit silentium, tunc planè liberior exit puriorque oratio. Thren. 2. f Consurge in nocte, inquit, in principio uigiliarum tuarum, & effunde sicut aquam cor tuum, ante conspectum domini Dei tui. Quam secura ascendit de nocte oratio, solo arbitro Deo, L sanctoque angelo qui illam superno altari suscipit præsentandam. Quam grata & lucida uerecundo colorata rubore. Quam serena & placida nullo interturbata clamore uel strepitu. Quam denique munda atque syncera nullo respersa puluere terrenæ solicitudinis, nulla aspicientis laude seu adulatione tentata. Propter hoc ergo sponsa non minus uerecundè quam cautè & lectuli secretum petebat & noctis, orare, hoc est uerbum quærere uolens. Vnum est enim. Alioquin non recte oras, si orando præter uerbum aliquid quæras, aut quod propter uerbum non quęras, quoniam in ipso sunt omnia. Ibi remedium uulnerum, ibi subsidia necessitatum, ibi resarcitus defectuum, ibi profectuum copię, ibi denique quicquid accipere uel habere hominibus expedit, quicquid decet, quicquid oportet. Sine causa ergo aliud a uerbo petitur, cum ipsum sit omnia. Nam & si ista temporalia, cum necesse est, postulare uidemur, si uerbum in causa est (ut quidem dignum est) non utique illa, sed hoc potius quærimus, propter quod alia postulamus. Norunt hoc qui

qui omnem usum harum rerum ad promerendum verbum dirigere consueuerunt. Non pigeat tamen scrutari adhuc secreta lectuli huius & temporis, si forte in his aliquid lateat spirituale, quod uenire ad medium prosit. Et si placet sentire lectuli quidem nomine humanam figurari infirmitatem, nocturnis autem tenebris, ignorantiam æque humanam, cōsequens est & con-
M gruum satis ut Dei uirtus & Dei sapientia verbum, contra utrunque originale malū instantius requiratur. Nempe quid conuenientius quàm vt infirmitati virtus, ignorantiæ sapientia opponatur? Et ne quid simpliciorum cordibus de hac interpretatione resideat dubium: audiant quid super hoc sanctus propheta dicat: Dominus opē
psal. 40.a ferat illi super lectum doloris eius: uniuersum stratū eius versasti in infirmitate eius. Atque id quidem de lectulo. Iam de ignorantiæ nocte quid manifestius quam quod in alio identidem loquitur psalmo: Nescierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant? psal. 81.a pro certo exprimens ipsam in qua nati sunt totius humani generis ignorantiam. Ipsa est (ut opinor) cui se beatus Apostolus & fatetur natum, & gloriatur ereptum, dicens: Qui eruit nos de potestate tenebrarū. Colo. 1.b
1. The. 5.b
Eph. 5.b
Vnde & dicebat: Non sumus filij noctis neque tenebrarum. Item ad omnes electos: Vt filij, inquit, lucis ambulate.

Expliciunt sermones LXXXVI. beati Bernardi super Cantica; quos morte pręuentus non compleuit.

DEVOTI PATRIS DOMINI GILLIBERTI ABBATIS DE HOILANDIA IN ANGLIA,

ORDINIS CISTERCIENSIS SERMONES SVPER Cantica canticorum, ab eo loco, quo beatus Bernardus morte præuentus finierat, insequendo de vicino eiusdem Bernardi spiritum & stylum, incipiunt fœliciter.

SERMO PRIMVS.

ARII sunt amátium affectus, quia casus varii. & ideo spōsæ verba aliquotiens interrupta vidétur, sicut ipsa dilecto suo, uel ex uoto fruitur, uel præter votum fraudatur. nunc vt super mōtes reuertatur inuitat: nunc in lectulo quærit
B elapsum. Quam assignabis consequentiæ seriem? Quæ docebitur ordinis ratio? Nō videtur ratio, sed interruptio. Vota amoris non vniformia. Ideo sermo serie non tenetur. Affectus in amore loquitur, & verba interrunmpit: quia nec ipse sibi semper in vno statu cohæret. Iure & ipse sponsus, hinnulo comparatur sic saliens, & sic fugiens dilectam. Varietas hæc nec consequētia, nec ratione caret. Verba tam subito cōmutata cōtinuationem seruant, dū affectuū ordini seruiūt. Videte iam quæ sit in hac varietate series continuationis. Elapsus erat dilectæ suę super mōtes quasi hinnulus vagus & uolitans, & ipsa ad se relapsa de montibus illis in quibus mirabiliter illuminat erat, & illustrata visione dilecti. De montibus, inquā, illis ad cōuallem lachrymarū, ad lectū doloris relapsa, ad lectum & ad noctem de montibus luminosis. Quidni sic recidat ipsa, vbi sic recedit dilectus suus? Ipse enim sponsæ suæ salus, & illuminatio. Ideo recedente ipso, illa recidit ad lectum infirmitatis, & ignorantiæ noctem. Iam versatur su- psal.:6. a per stratū infirmitatis suæ. Super hunc tamen stratū memoratur dilecti, & iam non in matutinis, sed in nocte meditatur in ipso, quærens quem diligit anima sua. Non pigre agit in hoc lecto ad quem relapsa est. psal. 75 Non lasciuit, non delectatur in lecto concupiscentiæ, sed magis reluctatur memorata dilecti solius: non obnoxia infirmitati, sed charitati. Sic interpretatur cui sic videtur. Ego tamen non hic accipio lectum C doloris, nisi forte doloris illius, quē amor parturit de absente sponso: deliciari videtur velle magis quam sanari, & amicum quæsisse, non medicum. Iuxta hunc sensum sic continuare potestis. De montibus se raptim cōtulerat ad lectulū sponsæ, vbi illa exercitata & deficiens vbertate delectationis obdormiuit exhausta inter amplexus dilecti. Oblectata abdormiuit somnum dulcē, sed expergefacta nō inuenit illum hæc mulier deliciarum in manibus suis. Gaudia itaque illa gaudia ineffabilia silentio transiens in hanc tamen vocem erupit: In lectulo meo per Canti. 3. a noctes quæsiui quem diligit anima mea. Pro continuatione nunc ista sufficiant. Iam verba singula cōsideremus. In lectulo meo per noctes quæsiui quem diligit anima mea. Dulce satis est te bone Iesu quærere, dulcius tenere. In vno pius labor, in altero perfecta lætitia. Dulcis itaque est attrectatio. Nam Matt. 9. c & ipse tactus fructu non caret. Mulier illa euangelica fœlici furto attigit fimbriam Iesu, & statim stetit in illa fluxus sanguinis, fluxus carnalis illecebræ, carnalis delectationis, & curæ, & restricta, & desiccata sunt quę prius in illa fluida erant, & totum hoc contingit ex contactu

tactu fimbriæ? Quid si caput ipsum amplexus contigisset? Non modo staret, & ex- *psal. 45. a* siccaretur sanguinis fluxus sed emanaret im petus fluminis illius quod lætificat ciuitatē Dei. Bonus ergo tactus, sed attrectatio melior. In turba, in publico vis tangitur Iesus. Ideo sponsa quæ non tantum tangere, D sed amplexari, & attrectare verbum vitæ desiderat, deuitans publicum secretum elegit, secretum, & lectuli, & noctis. Bonum opus vel quærere Iesum vel tenere, sed opportunitas, & loci, & temporis huic adhibenda est operi: & quæ maior, & accommodatior ad usum amoris, quam lectuli & noctis opportunitas: Nisi quieta mente quæri non potest delectatio sapientiæ, nec in trãquillis in illam aspectus dirigitur. Nihil inquinatum incurrit in illam, nec impacatum quidem. Illa vero in animum quietum, & purum vltro incurrere solet, & gratis influere. In *psal. 75. a* pace enim factus est locus eius, & habitatio eius in Sion: hoc est in speculatione. Pax præponitur quasi præparatio quædā speculationis. Oculus turbatur vel ira vel cura, quomodo lucem illam inaccessibilem intuebitur, quæ nisi serenis non attingitur mentibus, nec illi tamen semper ad libitū? Quid, *psal. 4. b* inquies, paci ad lectulum? Multum plane secundum hunc modum quod sicut in lectulo, sic in pace dormitur, & quiescitur. In pace, inquit, in idipsum dormiam, & requiescam. Quidni libenter requiescat anima sancta, vbi locus est dilecti? In pace enim locus eius. Ideo hunc tibi locum primo acquire vt in eo quem diligit anima tua vel ad lapsum teneas, vel elapsum requiras. In lectulo enim, & secreta quadam mentis quiete potest inuestigari liberius, inueniri citius, & tutius teneri, forte, & diucius, si tamē potest diu morari in deliciis illis quæ fere solēt in ipsis intercidi principiis. Nam, & hæc E velut inter ipsos elapsa amplexus, & fugientes insectatur delicias, dilectum rursus anxius quærit, & hoc in lectulo. Bene collocaris in lectulo, si ocio quodam ab occupationibus mens tua libere feriatur. Libertate, & ocio quid accommodatius ad usum amoris? Et libertas illecebram parit. In ocio, & expeditur affectus, & non parum impenditur illi. Sic est. Quando fuerit expeditior animus, tanto quidem impensior erit in illud quod amat. Vsu euenit ut cum fuerimus ocio redditi tunc sentiamus acriorem morsum amoris diuini. Econtra in sensibilem pene reddit affectum frequens cura mundi, & quasi callum quendam menti obducit. Animum cura implicat, quies explicat. Explicita desideria in quæ putas incrementa se dilatant? Vides quanta bona contineantur in lectulo? Quies, libertas, illecebra. In lectulo enim quietis, & uacuitatis vota magis inardescunt. Locus accommodatus oblectamento charitatis sponsam, ad quærendum uiget ardentius. Illic enim ægrius caret dilecto, vbi poterat vberius frui. In lectulo, inquit, meo, & per noctes. Quæ per noctes quærit, non uidetur mihi tam aspectus quam amplexus sectari. Tenere magis optat quam intueri. Bona quidem uisio est, sed adhæsio arctior. Nam qui adhæret Deo, unus est spiritus. Melior *1. Co. 6. d* tamen utraque. Nam coniunctæ uicissim incrementis se cumulant gratiarum. Vtranque si te apprehensurum non arbitraris, sectare tu quod sponsa sectatur. Amplexus quære dilecti, ignorantiæ tuæ nox, imo no- F ctes ignorantiarum tuarum serenam tibi uisionem adimit secretorum cœlestium. Tu suauia sequere. Quære, ut persentias illa, si scire non potes. Nox non præscribitur delicijs, nam & ipsis aliquoties illustratur. Nox, inquit, illuminatio mea in deliciis *psa. 138. d* meis. In delicijs, ait non in scientijs. Ita & tu noctem si non potes scientijs, pertenta illuminare delicijs. Quicquid hic uidemus per speculum, & in ænigmate, totum in nocte est. Et in hac nocte potest Iesus meus magis dulci quodam affectu suauiter sentiri, quam sciri ad purum. Ideo etsi nondum ad contuitum admittitur, contactum tamē sectatur, dilectum in lectulo, & per noctes quærens. Quid si ad inuentionem dilecti, & nox operatur? Cooperatur plane, & accōmodate satis. Sicut in lectulo sanctæ quietis accipis ocium, sic obliuionem quandam intellige in nocte. Vtrunque sapientiæ, & contemplationis negocio opportunitatem ministrat. Nec Salomon uult te scribere sa- *Eccl. 38. d* pientiam, nisi in tempore ocij. Nec Paulus *philip. 3. c* in anteriora extenditur, nisi prius eorum, quæ retro oblitus. Miraris, quod bona nox, & dies malas est? Diem hominis, inquit, pro- *Hier. 7. b* pheta, non concupiui. Nescio quo pacto sibi aduersantur, & alterutro se obscurant dies Domini, & dies hominis. Siquidem dum alter exoritur, alter reconditur. Diem inquit, hominis non concupiui, hoc est humanum fauorem, hominum gloriam, & in-

ter

ter reliquos, imo præ reliquis spectabilis videri. Recte hác diem propheta abiurat, quæ perturbationis ministrat materiam. Melior ergo hæc nox die. siquidē nox a perturbatione abscondit, dies exponit. Deniq. primi parentes nostri statim, ut eorū oculi in hanc
G aperti sunt lucem, erubescentes confundebantur. Quanto fœlicius clausa prius tenuere lumina, & meliori cooperta nocte, peccati pruriginem nescientes. Abinde sumpsit hic malus dies originem, qui uitiorū denudauit semitas, illicientes species demonstrauit, oculo cōcupiscentiæ solicitantem ingessit materiam. Heu me quomodo, me circunfulget dies ista, quomodo affectum meum ab se abripuit, quam claro uersatur lumine ante mentis oculos. Et quidem satis importune procax simul, & impudica. Nusquā fere declinandi, nusquam dilitescendi copia, nullæ satis tutæ sunt latebrę. Ita ubique erumpunt, & emergunt in cogitatum cuncta, quæ spiritum, uel turbent, vel deturpēt, siue diligenter attrectata, siue tracta leuiter. Licet enim animus castigatiore repellat illa proposito, solo tamen irruentium cogitationum sordidatur attactu. Qui tetigerit pi-
Eccl. 13. a cem, inquinabitur ab illa. Denique secundū legis scita quarundam rerum tenuis etiam inquinat attactus. Non imputantur cum uiolenter importantur, culpam non inferūt tales cogitatus, aliquam tamen iniuriam irrogant affectatæ munditiæ. Quid cum se contemplantis animo corporeæ offerūt imagines? Forte carnalem appetitum non prouocant, sed tamen spiritualem tardant intuitum. Alia turbant, alia deturpant, alia tardant, hoc est lacerant, alliciunt, illidunt. Nōne melius huiusmodi omnia obscurari, quā illustrari, cæca obliuionis inuolui caligine,
H quam memoriter recenseri? Bona ergo nox quæ prudenti obliuione dissimulat omnia temporalia ad illum, qui æternus est quærendum, tempus expediens, & explicans occasiones: quę mundi concupiscentiā abscondit, curam, cogitatum. Hoc est enim mundū habere absconditum, uel mundo abscondi. Sic etiam abscondi poterimus in abscondito faciei tuæ Domine. Non dico plena notione, sed tamen tota deuotione, & libera inuestigatione, & aliquanta inuētione. Hāc absconsionem, hoc secretum, has latebras quibus mundani diei declinamus, uel amorem, vel imaginationem, quibus humanū diem, aut ablatū non repetimus, aut oblatū respuimus noctis nomine appellari nunc a sponsa crediderim. Denique in superioribus dicit. Sub vmbra eius quem desiderauerram sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Fructus iste suauiter pascit, si tamen prius vmbra protexerit. Bona vmbra, quæ carnis prudentiam obscurat, concupiscentiam refrigerat. Intelligis, quę sit vmbra? Inde tibi refulget occasio, quomodo, & hic noctem intelligas, nisi quod quæstam occultiores latebræ, & magis abditæ, & accommodatę magis ad inuestigationis, & contemplationis vsum sub noctis exprimuntur, quā sub vmbræ vocabulo. In umbra, rerum uisibilium obliuionem aliquantā accipe: in nocte omnimodam. Quis mihi dabit sic aduesperascere? Quis, inquam, dabit mihi, ut rerum temporaliū memoria obliuionis huius vergat in vesperam? Bona quidem nox, quando imaginationes vanæ animum, non uexant, nec uersantur in eo, quando absconditæ sunt ab oculis quærentis dilectum. Dilectio ipsa hanc noctem inducit, quæ reliqua omnia, nec respicit, nec nota reputat, dum ad illum quem diligit intēta suspirat. Per noctes, inquit. Multæ sunt noctes eius, nec est una nox illi iugis, & continua. Noctes eius frequenter interpolantur absentia sponsi. Cum adest, lux est: cū abest, nox est. Ideo multæ sunt noctes sponsæ: quia multi sunt elapsus spōsi, multæ latebræ. Beata plane, quę dilecto adhæret tota die, & quærit illum totis noctibus. Prouocēt studium tuū
Thre. 2. f qui audis ista, & instructus exemplo sponsæ consurge, & tu in nocte in principio uigiliarum tuarum, & effunde cor tuum, vt liquefiat, & currat, & decurrat, usque in conspectum Dei tui. Illi liba principia uigiliarū tuarum: nihil in te peregrinæ curæ decerpant. Quære per singulas noctes dilectum tuū. Quid dico per singulas? Totas noctes in hoc opus continua. Ne cesses, & ne quiescas, donec egrediatur, ut splendor dilectus tuus, & ut lampas accēdatur tibi. Tunc poteris, illud Pauli dicere: Nox pręcessit, dies au
Rom. 13. d tē appropinquauit. Nā quod sequitur. Abijciamus opera tenebrarū, huic non potest nocti adaptari. Nescit enim hęc nox opera tenebrarū, sed magis lucē ministrat ijs, qui permanent in agone quodam quærendi dilectū. Bona quidem nox, quando absconderis a conturbatione, & ab incursione imaginationum. Et quamuis nondū abscōderis in abscōdito faciei dilecti tui, bonū tamen est

K vt abscondatur tibi facies, & pompa inaniũ & carnalium cogitationum. Nox est, ut illas non attendas, non uideas: sed tamen in hac nocte non extinguetur lucerna tua, ut dilectum quæras. Vtinã ego tales mihi possim noctes numerare, tam latebrosas, & tã luminosas. Et quis nostrũ gloriabitur omnes se tales noctes habere? Quisquis est, fœlix est, cui omnes noctes in usum talem decurrunt, qui in occulto suo nihil agit occultatione dignum. Vnusquisque suam conueniat conscientiam. Quid enim mihi aliorũ percutere conscientiam infirmam? Nõ percutio, nec discutio quidem: & si infirma est, fœda saltem non sit. Non agat in occulto, nõ cogitet quidem, quę turpe est, & dicere. Ad talem stratum Iesus declinare non nouit. Offendit illum, & fugat confusa conscictia. Confusio conscientiæ nõ inuitat illum, sed
1.Tim.1.b magis euitat. Charitas autem de corde puro, & cõscientia bona, ipsa est, quę quærit.
Cant.3.a Sic.n. habes. Quęsiui quem diligit anima mea. Nihil bona tutius conscientia. Bona conscientia audet, & charitas ardet. Illa nõ formidat, ista inflãmat. Illa pro dilecto non confunditur: ista confidit super dilecto. Magna uis amoris. Alieno non nititur suffragio, proprijs contenta meritis. Semper amari se prę sumit, quę amare se sentit. Denique non respectis alijs maiestatis nominibus, solum sponsa dilectum memorat, quæ singulariter intus tolerat æstum amoris. Hoc autem attendendum, quam frequenter dilecti recenset vocabulum quocũque ex mysterio.
L Dilectus meus candidus, & rubicundus, &
Can.5.e tales est dilectus meus: & in præsenti. Quẽ
ibid.3.a diligit anima mea. Magna certe sermonis huius gratia. Nec mirũ si frequentatur in ore, quod in corde feruet. Ideo anima commemorat. Non enim uerbo tantum diligit, sed uoto: nec solo actu, sed magis affectu. Quid uero sibi uult, quòd animam non spiritum dicit? Forte quia dilecto quem adhuc quærebat, nondum adhęrebat. Qui enim
1.Co.6.d adhæret Deo, vnus est spiritus. Et quidem nusquam in toto hoc cantico spiritum nominat, sed anima mea liquefacta est, & ani-
Can.5.c ma mea conturbauit me: & hoc ipsum frequenter. Quem diligit anima mea. Id quoque fere, nusquam, nisi cum absentem quærit, vel abesse quæritur. Solent his nominibus gradus quidam distingui animæ perfectioris, & minus perfectæ. Apostolus dicit.
1.Co.2.d Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Ego animam hanc ita amantẽ & æstuantem, feruentem & quærentem nũquam non spiritualem dixerim. Quippe quæ licet nondum plena uisione, voto tamẽ propensiore illi adhærebat. quem uehementer diligebat. Possumus autem non inconuenienter, sicut in spiritu subtilem, & attenuatum intellectum, sic in anima suauem, & tenerum affectum recipere. Per prophetam in promissione Dominus dicit. Dabo uobis Ezec.11.d
cor carneũ. Si ergo carnis nomẽ in bono alicubi accipitur, cur nõ magis animę? Ego beatam hanc animã (vt licenter loquar) non lapideam, sed carneam magis iudicauerim, & nihil habentem in se rigoris, uel duritię: sed mollem, teneram, tractabilem, & sensibilem ad singulos diuini verbi aculeos. Denique quæ dicat. Neque caro mea ænea est, sed quam spiritualis pertranseat gladius, & charitate se vulneratam gaudeat. Iuro ergo ani M
mam suam diligere dicit, exprimere uolens intimam quandam, & uiuidam, & animatã affectionem erga dilectum suũ Iesum Christum dominum, qui uiuit, & regnat in secula seculorum. Amen.

Sermo secundus.

SVper hesterno capitulo hodiernum vobis instauramus conuiuium. Nec enim ibi cuncta dicta sunt, quę dicenda occurrũt. Quædam vero, nec tacta quidem sunt. Illa hoc sermone discutienda suscipimus, idest, cur dicat in lectulo, & non in lecto, & cur in lectulo meo. Nam alibi lectulum nostrũ dicere consueuit. Hæc reputate vobis in sortem: Si quid autem nouæ disputationis, super ijs, quæ iam discussa sunt adiecero, in lucri rationẽ (vt sic dicam) referte. Quid putatis mysterij signat hoc ipsum, quod dicit, in lectulo, laudísne aliquid occultæ continet, aut suggillationis? Et si utrunque potest, libentius tamen hic laudem accipio, & ideo primitus in hunc sensum inflectamus sermonem. Ego plane in hoc verbo coarctationem, quandam intelligo, ut soli secum dilecto sufficiat. Cur enim non in bono coarctatio accipitur, si strati dilatatio in opprobrium ueritur? Dilatasti, inquit, Dominus A
per prophetam, stratum tuum, iuxta me su- Esa.57.b
scepisti adulterum. Vides quomodo obiurgando, & exprobando strati dilatatio obijcitur animæ adulteræ. Bonũ est ergo nõ dilatare,

dilatare, sed magis contrahere stratum cogitationis, & corpis lectulum. Ideo sponsa iure sibi applaudit de lectulo. Coangustatum est, inquit propheta, stratum, ita ut alter decidat: & pallium breue utrunque operire non potest. Vtrunque, id est uirum, & adulterum. Breue enim & angustum est cor hominis ad concipiendas Dei uerbi delicias, etiam cum in illas totum extenditur. Quomodo non multo breuius si fuerit ad alia distentum? Sufficiat dilecto tuo, uel breuitas ista. Noli illa magis breuiare, lectulum communicando alteri. Bona quidem hæc breuitas lectuli, quæ nescit nisi dilectum suum, id est Christum suscipere. Est enim breuitas, quę non nisi illum suscipere nouit: & est breuitas, quæ illum plene suscipere nequit. Illa charitatis est, & disciplinæ: hęc uero infirmitatis, & naturę. Vtraque breuitas intelligi potest in lectulo, uel qua cum dilecto plures non suscipit, uel qua nec illũ plene. Magna certe uoluptas lectuli, sed magna breuitas, & ideo bene lectulus magis quam lectus dicitur. Delectabilis lectulus est de quo legis in prouerbijs: Secura mens quasi iuge conuiuium. Foris nox, foris turbatio, sed tranquillitas intus quasi quietis lectulus quidam. Non est hic illud lamentabile dicere: Foris interficit gladius, & domi mors similis est. Imo si foris gladius est, intus gaudium. Spe, inquit, gaudentes, in tribulatione patientes. Ad noctem tribulatio refertur, ad lectulum spes, & gaudium: Forte propter hoc non lectum, sed lectulũ appellat, parco uocabulo quoniam totum gaudium nostrum fere in spe est adhuc, & ex parte. Bonus ergo lectulus cõscientiæ quies & munditia. Cor impij quasi mare feruens quod quiescere non potest, sed redundant fluctus in conculcationem, & lutum. Est ergo cor impij turbulentũ, & tabidũ & lutosum, & secũ semper colluctans. Si quidẽ nõ est pax impijs. Regnũ uero Dei iustitia est, & pax. In pace, inquit, in idipsum dormiam & requiescam, quoniam tu domine singulariter in spe constituisti me. Vtrunque complectitur spei nomen, & lectulum, & gaudium, quia in spe gaudemus, & in spe requiescimus. Sed unde spes nisi de securitate conscientiæ? Iure lectulum dixerim mentem securam, & liberam. Securam propter conscientiæ bonum. Liberam autẽ a tentatione. Liberam ab exteriore occupatione. Liberam a leui cogitatione. Quanta tamen esse potest in hoc corpore quies, & libertas mentis? Breuis, & exigua, & lectulo similis angusto. Multum inde decerpit reficiendi necessitas corporis, multũ conquirendi, quæ necessaria sunt cura multũ consumẽdi hora, multum animę casus imminens, multum causa latens. Gloria nostra hæc est, inquit. Paulus, testimoniũ conscientiæ nostræ. Suaui certe se collocarat in lectulo: Nihil, ait, mihi conscius sum. Sed quantum illum dilatat, & extendit, magis istum arctat, & contrahit. sed in hoc, inquit, iustificatus non sum: qui autem iudicat me, dominus est. Vides quomodo Paulus audet, & dicit: Cor nostrum dilatatum est. Vides quomodo gloriam, & testimonium conscientiæ, diuinæ coarctat respectus sententiæ. Bene ergo lectulus mens secura, sed minime superba, quieta non elata, bona de se sentiẽs, sed alta non sapiens, magis autem suspectã semper habens incerti noctem iudicij. In lectulo, inquit, per noctes. Multæ noctes, sed unus lectulus. Multæ enim tribulationes iustorum, sed tamen quasi non sentientes, nec respicientes uno dormiunt, & requiescunt in lectulo, in ea in qua uocati sumus una spe uocationis nostræ. Transit nox, & nox sed illi non deserunt trãquilitatis suæ lectulum, donec tota trãseat iniquitas. Multæ noctes, & alte tenebræ: sed tamen ab altitudine noctis non timent nec turbantur: quia sperant in domino, nõ timẽt a noctibus, qui in huius spei lectulo, quiescũt. Nã et ipse nouit dare carmina in nocte tribulationis: & in nocte mandat canticum eius. Accepistis quare sponsa dicit noctes, & quare plures: quare lectulus dicatur, & quare unus. Nunc accipite quare dicat sponsa, in meo. In lectulo suo, & quasi singulariter suo est, quandiu singulariter in spe est. Cum uero ad spem res accesserit, uel magis successerit spei, cum iam ex parte tenuerit dilectum, nõ iam suus est hic lectulus sponsæ, sed magis communis sponsi, & sponsæ. Suus est, cum quasi sola sine dilecto quiescit. Communis est cum ipse adest. Suus est sponsę, cum quietatis, & pacatis: & compositis moribus intra se collecta quiescit. Communis est, cum iam incipit oblectari sponso. Forte est, & aliquis proprius sponsi, quando sui oblita penitus, & se exuta tota transit in ipsum, & quasi induitur ipso dilecta ipsius. In lectulo suo, nec effluit extra se, nec turbatur in se. In lectulo cõmuni affluunt illi deliciæ quædam

Esa. 28. c
prou. 15. b
B
Rom. 12. c
Esa. 57. d
Ibidem.
Rom. 14. c
psal. 4. b
2. Co. 1. c
C
1. Co. 4. a
Ibidem.
psal. 33. d
psal. 41. b
D

dam de præsentia spõsi. In illo qui solus est, sponsi amoris exagitata incendio ebullit, & excrescit effusa, & effluens. Tota transfun ditur in ipsum, & in similem absorbetur qualitatem. In primo penes se est: in secundo penes illa sponsus. In tertio penitus est ipsa penes ipsum, & si dici potest, nõ est nisi ipse. In primo quærit: in secundo adhæret: in tertio unitur illi. In primo tranquillitatem propriam possidet: in secundo quandam meretur communitatem cum dilecto: in tertio assumitur, & absorbetur in quandam charitatis, & gratiæ unitatem. Melior hic lectulus tertius quam secundus, quanto expressior est unitas quam communitas. Bonus tamen primus, per quem ad istos paratur accessus. Quòd si ad carnalis infirmitatis illecebras lectuli sensum deflectere uelis: nec erras, nec laboras sic assignando. Solius enim sponsæ sub hoc intellectu lectulus est, nec communicatur sponso. Nã & si nouimus Christum secundum carnem, secundum carnis concupiscentiam tamen non nouimus. Communis quidem carnis natura, sed non est communis illi carnis illecebra. Non refutauit lectum doloris nostri, sed nõ

E se reclinauit vsque ad sensum delectationis nostræ. Ideo cum istum designat, in lectulo meo dicit: non communiter, in nostro. Alibi siquidem legitur: Lectulus noster floridus:

Cant.1.d Qui communis est, floridus est, uetustatis nihil habens, nil corruptionis. Quando uero proprium suum lectulum dicit, nulla ibi fit mentio floris. Suus sponsæ hic est, sed insuauis est: non floridus: sed horridus illi uidetur. Dura satis conditio, si uel sola corruptio foret: nunc uero ad infirmitatem accedit aduersitas, duplicatum incommodum, lectulus, & nox infirmitas, & aduersitas. Sed magna uis amoris, quem neutra compescit, nec illa innata, nec ista illata. Non enim lectulo tenetur, uel terretur nocte: sed in lectulo suo, & per noctes quærit quem diligit anima eius. Claustralium uidetur uox ista, maxime fratrum qui, & quieti a solicitudine, & quasi perditi, & abscõditi sunt in multitudine, habentes in altero lectulum, in altero noctis obscurum. Quodammodo enim absconditur cuiuslibet quamlibet excelsa conuersatio, ubi in æqualem altitudinem tota se fratrum numerositas attollit, iuxta

Isa. 50 d illam de saluatore prophetiam. Ambulant in tenebris, & non est eis lumen, sed humanæ laudis lumen, ut liberius sperent in nomine domini, & innitantur super dominũ suum. Quorum absconditus est uultus eorũ. Vnde, nec reputauimus eos, imo qui seipsos intus non reputant, qui se mundi ad usus foris non aptant, qui nec hominum ab ore gloriam exoptãt sed illam, quę ex solo Deo F est, iuxta quod legitur: Ego gloriam meam non quæro. Et qui gloriatur, in domino Ioan. 8. glorietur: hoc est, non pro donis domini in 2.Cor.10. hominum fauore quiescat: nec finis huius admixtione, spiritualis gloriæ adulteret, in aliquo gaudia, sed illi referat gratiã, & quærat in illo gloriam: hoc est enim ipsum quęrere. Habet iste in tranquillitate lectulum, in humilitate noctem. Non illum mordaces curæ circumuolant, inquietudinum non exasperant iniuriæ: sed totum lectulus, & nox, totum pax, & quies, & latebræ. Nunquid satis est? Fortassis satis, sed laboranti, non satis amanti. Dulcis enim laboranti somnos. Eccl.5.a Amantis anxietas illum dormire non sinit, somnolentiã excutit, uigilias inducit. Amor de quiete ipsa inquietior redditur. Quiescit tentatio, quiescit occupatio, quiescit afflictio, sed quiescere dilectio nescit. Tunc magis uires exercet dulce incẽdium, & flamma uorax de latibulis euadens uacuo liberius euagatur in animo, altius possidens, & auidius depascens. Occasione accepta suum nescit amor non exercere negocium. Semper enim quem amat, uel præsente eo se oblectat, uel absentem desiderat. In die, inquit, tribulationis meæ Deũ exquisiui manibus meis. Longe differentior quærendi ratio nunc a sponsa proponitur. Illam non impellit afflictio, sed trahit affectio. Ille in psalmo quærit aduersus tribulationem: ista ad Psal. 76.a amoris usum, & oblectationem. Ad hoc enim refert, & quietis lectulum, & noctis latibulum: ut quem diligit, & inconcusse recolat, & dulciter sentiat. Ergo multo potior diligente quam in digente quærendi ratio G quanuis iure dici possit, quòd sancta quandam semper eget amor auaritia. Semper enim ad secretoria exæstuat, & quæ tenet nõ reputans uolubili se raptat in anteriora rotatu, & uitalis instar rotæ spirituali leuitate ad superiora toto conatu attollitur de terra uix paulolum aliquid attingens. Denique in Paulo nondum se comprehendisse arbitratur, sed ipse ad anterior extensus, quasi rationalis rota sequitur quo illum rapit spiritus feruentis desiderij. Siquidem, & cum consummauerit homo, tunc Eccl.18.a incipiet

incipit. In præsenti quoque sponsa dum tenet lectulum, non hoc contenta, ardentius quærit dilectum. Ille illi lectulus: ille dilectus. Lectulus dum infirmam & fatigatam suscipit: dilectus dum inflammat & succendit. Lectulus & dilectus, quia quiescit in illo, & concupiscit & deficit in ipsum. Miratis quod dico lectulum? Audebo & adiiciam vilius aliquid, imò sublimius super omnem gloriam laudis eius. Quanto enim pro me egit viliora, tanto bonitatis suæ dedit indicia maiora. Ipse paruulis lectulus, ipse pullis est nidulus. Etenim passer inuenit sibi domum, & turtur nidum vbi ponat pullos suos. Vis audire qualis lectulus? Iacta cogitatus tuos implumes adhuc & infirmos in domino, & ipse te enutriet donec formetur & firmetur Christus in te, & occurrans in uirum perfectum qui fluctuare non possit. Bene ergo lectulus, qui mihi factus est à Deo iustitia & pax, & redemptio, & sapientia. quis dabit mihi tali collocari in lectulo? Quis inquam, dabit mihi istos puluillos, & ceruicalia huiuscemodi assui sub cubito & capito meo? Fœlix ceruical, quod sibi sponsa supponit.

psal. 83. a

H

Læua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Alterum iam possidet, alterum sibi pollicetur. Leuam tenet, sed dexteram quærit: Delectationes enim in dextera tua vsque in finem. Quasi de lectulo tendit ad lectulum. Suauissimum mihi ceruical bone Iesu, spinea illa capitis tui corona. Dulcis lectulus illud crucis tuæ lignū. In hoc ego nascor & nutrior, creor & recreor, & super passionis tuæ altaria memoriç mihi nidum libenter recolloco. Quòd si maiora datur & arcaniora persentire diuinæ maiestatis mysteria, nihil illud a lectulo & nocte differt, si quis ad futuram contempletur plenitudinem, non formulam perfectionis humanæ. Nam & perfectius nostrum imperfectum est, & (vt verius dicam) vix adhuc inchoatum. Proprerea initium aliquod dicimur creaturæ Dei, & tantum primitias accepisse spiritus. Temerarius forsitam videar, qui conor inexperta exponere & de sponsæ lectulo, quę illum suauius forsan & secretius collocauit, quàm coniectura nostra possit attingere. Quapropter de mysteriis ad mores descendamus, & dicamus hoc esse dilectum in lectulo & per noctes quærere, cum post cordis strepitum, & carnis motum, quieti & præsentium obliti, primitiuas quasdam futuræ dulcedinis capiamus delicias. Habes ergo (vt breuiter colligam) in hoc capitulo occasionem, actū, & causam. In diligente causa, actus in quęrente: opportunitas vero & occasio in lectulo & nocte innuitur. Breue autem capitulum, quoniam bonus lectulus, in quo suscipit mens fatigata fomentum, imò feruens incendium, in quo amor dum offendiculū non habet, desiderii usum exercet ardentius. Sed iam nos hic paululū quiescamus, & in illo vtinam lectulo in quo spōsa dum quieuit dilectum quæsiuit, ut experientiæ sensu in nobisipsis ediscere possimus quod nunc alios docere conamur, quam dulce sit in hoc lectulo quiescere, & dilectum quærere Iesum Christum dominum nostrum.

Canti. 2. a

Psal. 15. c.

Iac. 1. c

Rom. 8. d

I

Sermo tertius.

NON solet sponsus semper, vel pro tempore vel pro quantitate animæ se quærentis voto respōdere. Quæsiui, inquit: & non inueni illum. Gratum certe uerbum, quæsiui: sed non inueni illum, graue. Quidni graue & intolerabile sic quærenti & sic amāti? Nemo enim eo quod ardenter quærit, non anxiè caret, tantoque cumulatiore angustia, si uicina spe iamiamque apprehensura fraudatur. Quanto magis illa quam expertæ & perditæ internæ dulcedinis prouocat esuries? Credibile est secundum multitudinem retractatæ & reuolutæ in corde dulcedinis, acriori ad quęrendum ictu euerberari animum amantis. Denique ad dilectionis mensuram non inuenientis pandatur affectus. Si quis in se vnquam talem expertus est uel dilectionis uel desiderii sensum, proprii æstimare potest coniectura exempli quàm quæruló sponsa corde protulerit? Non inueni illum. Nusquam consolatio, nusquam refrigerium, sed ubique tribulationem & dolorem inueni, dum illū quem ardenter diligo & instanter quæro, non inueni illum. Denique posuisti me, non dico tibi contrariam, sed a te quasi extraneam, & facta sum mihimetipsi grauis. Grauis plane, quam tædet uitæ, tædet luminis huius, quoniam lumen oculorum meorum & ipsum non est mecum. Vbi erit foris consolatio si intus in meipsa te absente turbatio? Conturbatum est cor meum, dereliquit me uirtus mea, & lumen oculorum

Can. 3. a

K

Iob. 7. d

psal. 37. b

meorũ, & ipsum non est mecũ. Tria hæc tecum abierunt, uirtus, ueritas identitas. Quo modo. n. uirtus erit in doloris lecto, in nocte lumẽ, & in diuisione, & separatione idipsum? Ad me nunc respicit illa prophetalis exprobatio: Quousque dissolueris filia uaga? Hie. 31. d Denique, & Cain, ex quo egressus est a facie domini uagus factus est, & profugus. Ego quidem non ita uaga, & profuga: magis enim quærens quam fugiens: & (ut licentius loquar) tibi fuga plus competit. An nõ uaga, quę de lectuli angustijs transeo ad ambitum urbis, discurrens per plateas, per 1. Co. 6. d uicos, per uigiles? Qui adhæret Deo, unus est spiritus: dulce hoc ipsum, & ideo dura separatio. Quomodo separata est hæc identitas, dissilit unio, & ad me dimidiata redij? Nam tota a te non discessi. Desiderio. n. in te feror, sed a præsentia differor: habeo aliquod in desiderio solatium, sed totũ illud abscõdit, & absorbet de dilatione suppliciũ. L quo pacto non absconditur omne solatium quandiu abscondis faciẽ tuã a me? Denique Oseæ 13. d sicut ait propheta: Consolatio abscõdita est ab oculis, quia facta est inter dilectos diuisio. Sed mihi abscondita, quoniã mihi fuerat hæc unio indulta. Tu enim bonorum meorum non eges. Bona enim mea, bona tua sunt: ideo mihi incumbit desolatio, dũ Psal. 72. d a te separari contingit. Tu uirtus mea. Tu lumen oculorum meorum. Tu mihi ipsum. Tu mihi totũ. Denique defecit caro mea & cor meum, ut de reliquo in me, nec carnalis affectus, nec cordis mei sensus respiret: sed sit Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Si hanc partem perdidero, inanis, & uacua remanebo, quasi terra sitiens, & quasi uas perditum. Adsume adsume, qui ebrius es sitientem, & uacuo uasi tuæ plenitudinis portionem infunde. Quid parcis torrenti illi ubertatis tuæ? Heu me, quam raptim transit torrens iste nostris in conuallibus. Cito quidem transit, sed trahunt me post se in æternum desiderium impartitæ delicię. Deliciæ abeunt, sed desiderium relinquunt. Illæ excurrunt, & istud excruciat. Quanto sunt enim prorogata dulciora, tanto molestior de dilectione mora. Itáne domine suaue uidebitur tibi miserã mora tali torquere animam, & de pœnis diligentis, & quærentis te redire? Si maiestas te abducit, misericordia inclinet. Si te non indulges dilectæ, misere, uel afflictæ. Afflicta sum & humiliata nimis, & a gemitu cordis mei mecum illum rugiens, non inueni illum. Vbi nunc multitudo uiscerum tuorum, & miserationum tuarum? Diu & nimis diu conti M nuerunt se super me. Dilecta tua absentis desiderio in dolorem se fundit, & tu te con tines? Ioseph male meritos de se miseratus Gen. 43. f fratres, non poterat se continere: sed commota sunt uiscera eius, & quis esset, blande innotuit. Et quidem tenerior esse solet ad gratiam sponsi pietas quam fratris. Tu mihi plus quam Ioseph. Tu enim frater. Tu sponsus. Quis dabit mihi te fratrem meum? Ego me totam ad quærendum impendo, & tu te suspendis sponsus, & frater? Ergo eris in dilectione minor, qui es maiestate superior? Magis sibi respondent amor, & humilitas, quam amor, & maiestas. Paululum maiestatis obliuiscere, ut misericordiæ recorderis. In te omne desiderium meum. Vt quid non ante te? Vt quid absconditus est a te gemitus meus, qui totus est per te? Dissimulas & differs, & auertis faciem tuam a me, & facta sum conturbata. Propterea quæror, & causor, & clamito: non inueni illum. Fœlix conditio, quando dicere datum fuerit. Dilectus meus mihi, & ego illi. Nunc uero ego dilecto meo, sed nondum ad me conuersio eius. Amara quidem amanti commutatio. Idcirco pro uoce uocem commuto: non inueni illum. Omnia tempus habent, & suis Eccl. 3. a spacijs uniuersa sub sole transcurrũt. Quando erit, ut cum sole permaneant, & ante mutabilitatem lunæ, ut in æternitate stent, & non transcurrant cũ tempore? Nunc uero omnia tempus habent, & habet forsitan suũ tempus æternitas ipsa. Dicũtur enim, & tem A pora æterna: æterna ergo in se æterna sunt, sed nobis parata sunt tempore sua. Omnia tempus habẽt, tempus amplectendi, & tempus ab amplexu longe fieri. Quod ergo erit aptum magis quam nox amplectendi tempus? Imò quis erit aptior ad amplectendũ, uel lectulo locus, uel nocte tempus? In pace locus tuus: & ideo quietis tẽpus, & pacis tibi paraui in corde meo lectulum. Veniat dilectus meus, ueniat delectatio mea, & requiescat in cubili suo. Tu forsan dispensatorie differs, sed non capit amor impatiens de dispensatione solatium. Scio mihi repositũ tempore suo, sed de fugacis tarditate temporis amor causatur. Tu differs, ego quidẽ diutius nõ fero, sed surgã, & circuibo ciuitatẽ. Contemno lectulum, & initium sermonis derelinquo, ut ad perfectiora ferat. Nã & si

sponsa sum, & perfecta pro regulę modulo humanæ, initium tantú accepisse me reputo ad quod restat respiciens. Surgã, & circuibo ciuitatem, quæram per vicos, & plateas. Iesu bone, qued est ꝙ alicubi non inueniris, qui vbique crederis?

Can. 3. a

Multæ quidé mansiones in domo patris tui sunt, sed nunquid alias deseris ad alias transiens, qui infinitus ipse, & immēsus es? Vbique creaturarũ totus es creans, & continens, sed infinitatem tuam creatura, nulla potest exprimere, quãuis virtutem nulla nõ possit ex parte innuere. Vbique totus per existentiã: sed non æqualiter in singulis per
B efficientiam. Nã etsi ex toto te vbique operis, non tamen totum, quod potentiæ tuæ est vbique: imo potius nusquam operaris. Indifferenti.n. uirtute efficis in minimis minima, & in magnis maiora. Cum ergo uirtus tua vbique, & tota operetur, nusquam tamen tota expenditur, quia cum uolueris suppetit tibi efficere maiora, nec exprimitur quia veritatem non possunt ad integrum ęmulari simulacra. Omnia ergo te mihi monstrant ad cognitionẽ, sed nõ omnia me mouere possunt intus ad deuotionẽ. Vbique in te impingo, sed non ubique cõpungor. Vbique te mihi ingerit rerum species, & vsus & ordo, sed uerbum sapientiam, non uerbũ salutem. Verbum autem sapientia, & salus, idest Christus Iesus tantum in ciuitate Dei nostri, in monte sancto eius, propterea surgam, & circuibo ciuitatem, Surge, inquit, Paulus, qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Christus. Surgam ego non de mortuis operibus, non de prauis moribus: sed de bonis ad meliora, de moribus ad mysteria, de mysticis ad manifesta, de serenis ad suauia. Surgam & circuibo ciuitatem illam de qua dicitur: Magnus dominus & laudabilis nimis, in ciuitate Dei nostri in monte sancto eius. Ergo surgendum est ei qui in Montana vult cum Maria conscendere. & prodigus ille filius in se reuersus: Surgam, inquit, & vadam ad patrem meum. Prudenter ait, surgam, iturus ad eum qui in cœlis est patrem. Sed nimis exilem & macilentam spem reposuerat in sinu suo, mercenariam conditionem patrem rogaturus. Modeste quidem pro meritis, sed de paternæ miserationis copia humiliter nimis & iniuriose sentiens, vere famelici dans in hoc animi indicium & inedia confecti. Dicam, inquit, ei: Pater, fac me sicut vnum de mercenariis tuis. Non enim poterat ieiunam & macram spem ad maiora porrigere. Surgam, inquit, & vadam ad patrem meum. Iste de quęrendo nil monetur patre, tantum de flectendo solicitus. Quæ sponsa est, certa de gratia postulat pręsentiam tantum. Surgam, inquit, & circuibo ciuitatem, & quæram quem diligit anima mea, inuentionem sufficere reputans. Vide si non in pręsenti hæc possit obseruari distinctio, quoniam patris exposita est & parata cunctis indulgentia. deliciæ vero fugaces & reconditæ, & latibulis gaudentes. Ideo ille dicit: Surgam & vadam. Illa vero: Surgam & quęram. Denique & pater occurrit pœnitenti, sponsus se subducit diligenti. Misericordia sui profusior est, delectatio parcior. Id autem non incongrue ab utroque positum intelligitur, quod dicitur, surgam. Non permittit te Paulus quæ sursum sunt quærere, nisi prius resurrexeris. Non potest quę sursum sunt sapere, nisi prius illa quæsieris. Quid enim est illa bona quæ sursum sunt inuenire, nisi quodam dulcedinis & experientiæ gustu persentire illa? Ideo cuncta perlustrat & scrutatur, ut quod amat alicubi degustet. Surgã, inquit, & circuibo ciuitaté, quærã per vicos & plateas, qué diligit anima mea. Multũ sibi fiducia sanctus amor adsumit, Quantũ enim putas diligebat, quæ tantum præsumebat? Surgam, inquit, & circuibo ciuitatem? Non veniet in cõspectum
D tuum domine omnis hypocrita. Abscondit se Adam ex quo bonæ conscientiæ ausum amisit, & inuentũ se doluit, qui magis quærere debuerat. qui ficte diligit, fugit conspectum tuum: quæ uero sponsa est, & charitatis donata munere, etiam fugientem insectatur. Quo ibis bone Iesu, a facie uehementis desiderij? Si ascenderis in cœlum, illic est: si descenderis in infernum, adest. Vbique te sequitur curiosa scrutatrix, & per singulos operum tuorum gradus discurrens, quod fide tenet, conatur transfundere in affectũ, & admirandæ maiestati deuotione respondere. Ad dilectionis incentiuum omnia euangelij documenta deducit: vt in quibus veritatem suscipit virtutem persentiat teipsum sponsum suum Christe Iesu, qui uiuis, & regnas per omnia secula seculorum. Amen.

Ephe. 5. c

1. Parali. 16. e

Luc. 15. d

C

Colo. 3. a

Sermo quartus.

CIrcuitus iste non est peruagationis, sed inuestigationis. At si uagatur, quę circuit, non euagatur tamen, non excedit terminos ciuitatis, non loca, quæ dilectus perambulare solet. In circuitu ambulat, sed intus ambulat per uicos, & plateas ciuitatis. Sapientia enim in his uijs se ostendit hilariter E & in plateis dat uocem suam. Ideo in istis Cant. 3. d circuit, quia nouit vbi soleat illi vberior occursus esse dilecti. Circuibo, inquit, quærés per vicos, & plateas. Frequens tibi est, ò fœlix anima, talis circuitus, & accessu familiaris: & nota sunt tibi omnia ciuitatis huius circuitus, & recessus intimi, angusta locorũ, & lata platearum. Introduxit te rex in cellã vinariam. Nunquid non, & in omnes alios secretiores recessus? Omnia tibi sunt aperta, & peruia, & usu quodam ad beatũ hunc expeditam te sentis circuitum. Ideo nõ cunctanti, sed confidenti similis dicit, Circuibo ciuitatem. Et quantum putatis fratres, quantum solatij confert inuisere interim, & crebro conterere gressu loca in quibus stare solebant pedes eius, quem diligit? Nescio quo pacto loca in quibus aliquid boni experti sumus, expressius idipsum imprimunt memorię, & ex ordine ante mentis depingunt oculos, & quod iam experti sumus, in ipsis, iterato speramus. Ergo loca ista non corporalia, sed spiritualia crediderim, opportuna ad animæ exercitationem, spiritualem, propterea in his accipiamus circuitum. Circuitus iste an recordationis est, an inuestigationis? Circuit enim, qui uel nota recolit, uel ex ipsis notis colligit, quæ nondum sunt nota. Circuit quodammodo, qui nota recordatur, vel perscrutatur noua. Circuitus quidam est, cum ea, quę iam fide, vel intelligentia tenemus, ordine retractamus. Circuitus quidam est, cum ex his, quæ iam tenemus, ad occultiora tendimus, & penetramus. F Circuitus ille oblationis est, iste rationis. Ille amicabilior, iste acutior. Et quãuis ille circuitus magis accommodatus sponsæ uideatur, neutrum tamẽ illi negabimus. Siue enim nota, & comperta reuiserit, siue inuestiget noua in omnibus amoris tantũ fomitem quærit bonus quidem rationis circuitus, sed quãdo ratio ipsa intra fidei regulas se cõtinet, & eius terminos non excedit, de fide ad fidem, vel de fide ad intelligentiã pertingens. Intelligentia quidem etsi fidem excedit, non tamen aliud contuetur, quam quod fide continetur. In intelligẽtia, quam in fide non certitudo maior inest, sed serenitas, neutra vel errat, vel hæsitat. Vbi uel error, uel hæsitatio est, intelligentia nõ est, ubi hæsitatio est, fides non est. At si fides admittere posse uidetur errorem, non est uera nec catholica fides, sed erronea credulitas. Fides (ut sic dicam) veritatem rectam tenet, & possidet, intelligentia reuelatam, & nudã contuetur, ratio conatur reuelare. Ratio inter fidem intelligentiamque discurrens, ad illam se erigit, sed ista regit. Ratio plus aliquid, quam credere uult. Quid aliud? Cõspicere. Aliud est credere, aliud est cernere: non tamen aliud, quam quod fide cõcipit, conspicere conatur. Et si nondum syncere uidere potest, quibusdam tamen accommodatis experimentis cõijcere tentat, quæ iam solida fide concepit. Ratio supra fidem conatur, fide tamen nititur, fide cohibetur. In primo deuota est: in secũdo prudens: in tertio sobria: & (ut sic dicam) fides tenet, tuetur ratio, intelligentia intuetur. Bonus iste circuitus, in quo mens rationis ductu peruestigando procedit, sed a fide non recedit, instructa a fide, & restricta fidem. Erronea pla G ne, si non cuncta ad eius referat examen, & citum rationis incessum ad fidei maturitatem castiget. Bonus circuitus vbi iustitia Dei reuelatur ex fide in fidẽ. Bonus circuitus vbi quis trãsformatur a claritate in claritatẽ, tã quã a Dñi spiritu. Bonus circuitus ubi quis philip. 3. c posteriorum oblitus, ad anteriora extendit semetipsum, si quo modo comprehendat. Bonus circuitus, non modo cum noua semper, & occultiora comprehenduntur, sed cum iam apprehensa nouo, & recenti semper affectu reuoluuntur: cum non modo, quod restat, penetratur: sed quod iam penetratum est, frequenter iteratur. Iucundus circuitus, & sponsę non ignotus. Ideo confidenter dicit: Surgam, & circuibo ciuitatem. Quæ aptius esse poterit ciuitas quam illa, de qua dictum est: Gloriosa dicta sunt psal. 86. a de te ciuitas Dei? Et quidem uniuersitas creaturæ dici potest non inconuenienter ciuitas Dei, ab eo condita, & ab eo disposita. Gloriosa plane, & pro specie, & pro ordine. Nam pro actibus minus iustis quos deprauatæ mentis producit libertas, quantum in ipsis est, minus in gloria, nec ex ipsis, quod ordinẽ diuinę dispositionis non effugiunt quem

quem non intendunt. Soli autem vere gloriosi sunt, diuinę dispositioni supponũt studium, solliciti primæ conditionis integram seruare gratiam, vel reuelare & restaurare corruptam. Isti gemino quidem modo gloriosi efficiuntur naturali cum cæteris conditione, & voluntaria præ cęteris coaptatione ad ordinandis & dirigentis Dei nutum. H Dicitur ergo ciuitas Dei vniuersitas creaturæ: quippe legibus administrata dispensationis ipsius. Ipsæ uniuersæ creaturæ speciem existentiæ præstat in proprio genere, in vsu efficaciam, consequentiã in ordine, vt & in seipsa pulchra, sit & in vniuersitate superuacua nõ sit, & cum reliquis inconsequens & repugnans non sit. Siue enim res naturę agatur motu, siue libero arbitrij nutu, siue diuinæ instinctu gratiæ, siue singulis his rationibus, siue coniunctis res agatur: quælibet à diuina intus inuisibiliter operante efficacia, & modum accipit & motum. Modum & quasi legem quandam ordinis, & motum actionis. Non modo.n. ab eo cuiuslibet motionis natiua facultas, sed cuiuslibet facultatis ministratur motio, vt simul ab ipso sit & virtus, & motus uirtutis. Motus vero intentionis prauæ, & ab ipso habet quod motus est, & ab ipso nõ habet quod prauus est. Neque enim ab ipso est, quod in minus ordinatum finẽ dirigitur: sed ab ipso est, quod inordinatio ipsa mira prorsus ratione in ordinem redigitur. Vide uenditionẽ Ioseph, descẽsum in Aegyptũ: egressum & insectationẽ Pharaonis, submersionẽ exercitus, & ereptionẽ Israel, quomodo incarnationis & passionis Christi, & ereptionis nostræ seruiũt mysteriis: & multis quidẽ in locis similia diligẽs reperies.

I Nõ ergo possent antiqua delicta nouis deseruire sacramentis, nisi occulta ratione diuina intus operante prouidentia. Nec enim illa antiqua casu quodam & indifferẽter ita prouenere: quibus noua postmodũ à prudenti dispensatore & obseruatore diligenti adaptarentur mysteria: magis autem illa ad horum sunt significationem (non homine illud intendente, sed Deo disponente) præparata, quam hæc illis aptata. Quid denique quòd dominus eo potissimum tempore ad passionem addictus, & hac hora, hoc die, hoc mortis affectus genere? Quis ista aut neget mystica, aut credat fortuita? Quo die est homo cõditus, ego reparatus: qua hora sententiam pertulit, indulgentiã meruit. Per lignum sententia mortis inducta: per lignum uita restituta. Et nescio qui (ista non diuinitus dispensata, sed humanitus administrata contendit. Habes agni Paschalis tempus, habes immaculatam hostiam, habes ereptionis Israeliticæ de Aegypto horam, habes ereptionis tuæ gratiam de seculi errore, de uanitate, de natiuitate corrupta: & hoc simpliciter contigisse credis, Deo non dispensante, sed Iudæo operante, quamuis non obseruante? Hæc, inquam, quæ tam apte cõcurrunt de crucis ligno, de tempore, de hora, de die, & reliquas quæ obseruari prudenter possunt circunstantias, Iudaicæ deputas dementiæ, non diuinæ sapientiæ? Prorsum in tam salubri remedio & cum antiquis in unam formam cõcurrente sacramentis: & fortuitus casus excluditur & humanus intuitus, sed non diuinus nutus. Et in Esaiæ prophetia inuenies ad Ezechiam dictum: Data sunt omnia hæc in manus Chaldæorum. Vbi data esse dicit, ostendit non tantum prophetice prędicta, sed etiam iudiciaria quadam ęquitate dictata. Ex his & huiusmodi passim per omnem scripturarum textum: cui dubium residebit, diuinam pariter uirtutẽ & sapientiam iustis legibus prauas rationalis creaturæ non inspirare quidẽ, sed dispensare voluntates? Quod si ita est, multo minus ambigi potest motus cæterorũ animantium, quæ naturali ducuntur affectu, & sensum, uel imaginationis tantum aguntur iudicio, non arbitrio rationis, à diuina dispositione minime exemptos. Et ut semel concludam uniuersarum uel essentiam, qua in hoc aut in hoc rerum genere sunt, uel existentiam qua sunt, uel usum quo aliquid efficiunt, iustissimus, potentissimus, prudentissimus moderator æternis & immutabilibus mouet, & mutat, & continet decretorum regulis, & cunctam creaturam nusquam exorbitante regit iustitia, quasi ordinatissimam & dispositissimam ciuitatem. K Hæccinne ergo ciuitas est uniuersitas creaturæ, quam spõsa circuituram se proponit? Circuierunt sapientes huius seculi rerũ naturam, & in artificio suo operantem aduerterunt sapientiam Dei, operantẽ dico, sed non opus de quo legitur: Deus autem rex noster ante secula operatus est salutẽ in medio terræ. Cognouerunt in opere artificẽ, Psa. 73. c sed non glorificauerũt, aut gratias egerũt. Fidelis anima omnia replicat & recenset in

laudem Dei & omnem creaturam prouocat ad glorificandum, ut seipsam excitet in gratiam, & uniuersitatis contuitu diuinum stimuletur in amorem. Circuiuit Salomon &, de credo Libani disputauit usque ad hyssopum. Circuiuit in ecclesiaste, & de elementorum postquã disseruit circuitu, ad humanos actus disputationẽ deriuauit, vt de trãseunte rerum vanitate ad permanentẽ trãsiret veritatem. Circuiuit Iob, imo circunductus est magis à domino per terræ fundamenta, per mensuram, per lineam, & bases, & lapidem angularem, & astra matutina, & filiorum Dei iubilum: per maris ostia, & uuluam, & vestimentum, & caliginosos infantiæ pãnos: per terminos, & vectes, & ostia, per ortum diluculi, & auroræ locum, & certas quasdam cęterarum rerum naturas.

L

Omnes enim numerare longum erat, quæ omnia prudenter intuenti admirationem conditoris facerent, & pie consideranti amorem.

Et hæc cõmuniter omnibus proposita sunt ratione vtentibus, & conditoris sui maiestatem manifesta pulchritudinis suæ specie cõmendant. Sub tam pulchro tamen velamine pulchriora sunt, quæ latent saluationis nostræ sacramenta & multiplicia spiritualiũ dona gratiarum.

Denique, & Dauid in fine psalmorum cum omnem creaturam in laudem Dei concitasset: Cantate, inquit, Deo canticum nouum, laus eius in ecclesia sanctorum. Vere nouum, cuius nescit antiquitatem materia, fastidium gratia: quæ semper est amore recens, usu recentior. Vere enim nouum, ꝙ hominum animos ad æternam innouat beatitudinem. Denique legitur. Ne memineritis priorum, & antiqua ne intueamini: noua quoque ego facio. Iure noua quæ ab antiquo currentis naturæ nequaquam conclusa sunt legibus. Laus eius in ecclesia sanctorum. Quodam utique excellentiæ priuilegio, non tantum æquitatis dispensatione, sed gratuito sanctitatis dono, & munere, laus eius in ecclesia sanctorum: quoniam ita laudem eius sanctorum ostendit actus, ut illam attendat affectus. Sancti enim excellenter gratiarum dona suscipiunt, deuotionẽ persentiunt, gratulationem persoluũt. Ideo quodam laudatur priuilegio in ecclesia sanctorum, extra ecclesiam laudatur ministerio insensibili, & muto rerum vano hominum. In rebus insensatis conditio, in hominibus

psa.149.e

Isa.43.e

M

psa.149.a

non renatis aliquanta cognitio, in neutris tamen dilectio. Nam dilectio conditoris sui in primus nulla, in secundis non sancta. Laus eius in ecclesia sanctorum. Sanctus.n. & quę condita sunt, ut naturaliter, & sint: quæ dispensata sunt, ut inconuenienter, & inordinate nõ sint: & quæ prædestinat sunt ut beate sint, uniuersa perscrutatur, & æstimat quantum datur, ut per hæc auctoris iuxta vires colligat notionem, migret ad æmulationem, rapiatur in affectionem: Hæc ergo ciuitas spiritualis est, hæc ecclesia sanctorum, quã circuituram sese sponsa præsumit. Deus bone, quanta hic velium copia speculationum? Quis enim satis existimare. potest quam pulchra, & quam plurima sint ubique spectacula in sacramentis, exemplis miraculis?

Prima saluationis: secunda conuersationis: attestationis sunt tertia. Quid vero cum de mysteriis, cum de moribus ad remunerationes æternas temporalium meritorũ admiratura mens assurgit? Quantũ ibi profusis votis refunditur gaudii? Filij hominum, ut quid diligitis vana, & quæritis mendatium? ut quid animum ad aliena oblectamenta conuertitis: laboriose quæritis labentes delicias? Quasi ad manum materiam fidei nostræ tenetis mysteria, ad memoriam prompta, ad meditãdum profusa, ad subsistendum perpetua, ad sufficiendum plena. Fili, inquam, hominum, imo filij excelsi, alumni religionis, qui regularis disciplinæ limina teritis, ut quid arida fauce aquas cœnulentas sititis, cœlestes fastiditis? Vt quid cogitationes admittitis in animum ad quarum actiones non mittitis manum? Quod agere penitus detrectatis, ut quid studiosa mente retractatis? Experti frequenter estis, quod omnem hanc inanem pompam recogitate turpitudinis citus excipere solet exitus pœnitudini. Denique, & pudor est prodere: & pœna reticere. Meditationis ergo mutate materiam, sed seruate instantiã. Quam fœdum est tunc studia uestra minui cum mutantur in melius? Hoc autem dico: sicut exhibuistis animũ ad cogitatu affectuosos fœde turpidinis, ita exhibete nũc ad fœcundos circuitus pulchrę veritatis. Circundate Sion, inquit psalmista, & complectimini eam. Circundate meditando: complectimini amando.

psal. 4.d

A

psal. 47.c

Complectimini eam, ut eius sit, & comprehensio integra, & collocatio intima.

Plus aliquid innuere videtur complexus quam circuitus. Complexus simul continet totum, circuitus de alio in aliud facit transitum. In hoc tamé circuitus præstare videtur, q ea quæ complectimur indifferéter, &
B inuolute constringimus: vbi uero circuitus est, singula seriatim discutimus. Ille contétus est summa, iste discurrit per singula. Esuriens enim, & quærens animus dum illum non satiant aliqua, semper rapitur ad reliqua. Et quodam uoluitur circuitu, currétis desiderij protractus rotatur donec repleatur in bonis esuries amoris, & occupet in illo cursus sui statum in quo terminum non inuenit.

Nulla enim quæ creata sunt, in conditionis suæ statu infinita sunt: & ideo mens quę circuit, uniuersa pretransit, nusquam requiem capiens ubi finé reperit. Solus ille requies est amanti, & refectio, qui finis est omnium, & cuius nullus est finis. Propterea sponsa in circuitu suo cuncta pertransit, ut pertingat ad ipsum. Surgam, inquit, & cir-
Cant. 3. a cuibo ciuitatem. Circuibo in cunctis, eum
Rom. 1. c quem diligo quęrens, sed nusquam repetiens. Inuisibilia ipsius per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: sed tamen nullius creaturæ quálibet excellentis, & ad ipsius accedentis imitationé, plene vel instruor indicio, uel incendor officio. Tantú enim & pigrú, & tardum, & inefficax ad códitoris commendationé eorú quæ condita sunt, redditur ministerium, quantú nosci tur a ueritate distare simulacrum. Ego circuibo ciuitaté, uniuersa pertingens, vniuersa pertransiens: pertingens qua ex parte ipsius imaginem differenter præferunt: pertransiens vbi citra perfectum subsistunt. Circuibo ciuitaté ubique capiés refrigeriú, & fastidium patiens. Quoná.n.modo non
C me refrigerat, quod amoris mei pignus aliquod portat, pręfert indicium, indicit memoriam, notitiam inducit? Sed iterú quonam pacto non tolero tædium, dum quadam me recogito præludi imagine, & vmbra detineri, nudam & simplicem non tenere veritatem?

Circuibo ciuitatem, quoniam in toto eius tam pulchro ambitu vbique resoueor, sed nusquam reficior. Nec me fatigabit iste circuitus, donec pateat plenior aditus, ut intrem in sanctuarium Dei, & intelligam in nouissimis eius. Habebit ibi circuitus terminum cum repleti fuerimus in bonis domus tuæ, domine, cum intellexero in nouissimis eius illum qui primus est & nouissimus, initium & finis. O qualis ibi circuitus erit pergere ab ipso in ipsum, ire & redire: desiderio ire, delectatione redire, dú semper eius, quod experientia desiderat, præsentia satiat, ut mens possidentis & contuentis, & illi sit per appetentiam intenta, & illo sit sufficiéter contenta. Sic enim pennata illa & oculata animalia in medio & in circuitu sedis Dei leguntur. In medio, quia uoti sui perducuntur ad intima. In circuitu, quia rediuiuo semper voto feruntur in eadem ipsa. In medio, quia eorum iam cópletum est uotum. In circuitu, quia non sufficiunt comprehendere totum. In medio sunt admissa per gratiá, & in circuitu sunt exclusa per differentem naturá. In medio sunt, quia unita per contemplationé: & in circuitu, quia disiuncta per cóparationem. Quæ est enim sedes ista, nisi ea de qua loquitur apostolus: lux inaccessibilis, quam inhabitat Deus?
Denique quantumlibet oculata sint beata D
illa animalia: & illuminat illa, ut quantum possunt, capiant: & excedit, ne ad totú sufficiant. O quam ampla ibi speculatoria, quam latæ plateæ in illa luminis infinitate patent, quam coarctati & conuiti & proteśi in illa simplicitate, charitate, æternitate vici? Viæ illę uię pulchrę, & semitę pacificæ. Nó est in illis uel errare uel elaborare semitis. Vndique occurrit ibi sponsus, & læto (ut sic dicam) uultu se offert & influit cordi dilectę, ut de cætero non indigeat quæri Iesus Christus qui uiuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Sermo quintus.

Ongum hesternus sermo in exequendo sponsæ circuitu traxit limitem. Gratiæ tibi domine Iesu Christe, quòd fecisti tam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo. Ideo uix ab ore quæ semel gustata sunt discedunt, ut alia succedant: cum mora ruminantur: & si deglutita fuerint, suaui quodam ructu denuo redeunt ad ruminandum. Poterant hæc omnia breuiter & cursim dici, sed materiæ tractatur gratia, comedentis

dentis blanditur palato, & quandam sui appetentiam facit, non facile cedens cum samel adducta fuerit in discussionem. Nam & quem mandendum infantulo nutrix cōminuit panem, iam satis studioso dente subactum aliquotiens eum in ore detinet, gu-
E stus illecta sapore. Et nos cantici huius solidos, si qui forte indigent, comminuentes cibos, gustatæ suauitatis iacturam facere nequimus: sed ita alieno inseruimus vsui, ut & nostro satisfaciamus in patre desiderio. Denique cum terminatum reor sermonem, & competenti fine conclusum, impatienti exalatione epulæ verbi redeunt ad labia: & dum abundantiæ suauitatis eructatur memoria, ad discussionem reuocatur materia. Quid enim? Cur non ficus frequenter concutitur, cuius fructus plane nūquam excutitur? quid mirum si conuellitur sæpius quę propria expoliatione fœcundior effecta, cū vellicantis videtur certare manu, & decerpētis auiditatem vbertate conuincere? Non talis illa cui maledixit dominus Iesus nihil in ea fructus inueniens, pro sterilitate, ariditate æterna condemnans illam. Vide quomodo aridas fecit fides Christi Iudæorum traditiones, & dogmata philosophorum. Quomodo arefecit flumina Aegypti. non est in eorum doctrinis, & interpretationibus fructū inueniri de quo legitur in psalmo: Ter-
psal. 84. b ra nostra dabit fructum suum. Non potest in eorum vicis, & plateis Christus inueniri. Iam o Iudæi emigrauit à viculis vestris. Iam dimisit domum suam: dereliquit hæredita-
Hier. 12. b tem suam. Denique facti estis tugurium
Ibi. 39. e in cucumerario, quasi ciuitas quæ vastatur. Sed, & de plateis nihilominus legitur, quia corruit in platea veritas. Siquidem de gentium philosophis dictum est, quod veritatē
F Dei detinuerunt in mendatio. An non tibi videtur congrue accipi in vicis Israel secundum carnem quoniam de vno erant semine Abrahæ, & in unum compacti, & coarctati ritum, vna lege constricti? Sapientes autem gentium iure adumbrantur in plateis: quoniam effrænata libertate, & licentia, extra veritatis euagati sunt tramitem: de maiestate diuina sentientes, & asserentes non minus absona dignitati, quam reluctātia veritatis. Iudæi paupertate intelligentiæ circa diuinæ singularitatem constricti substantiæ, vsque ad filij, & spiritus sancti personas non potuerunt fidei incrementa dilatare. Gentium philosophi per planum diffusi, & nullo diuinæ eruditiōis obiice tardati, deorū induxerunt numerositatem in naturis, infinitatem in personis, sentientes inter se singuli varias, uniuersi vana. Sed quæ iam anima in istis vel vicis vel plateis inquirit sponsum? Concubina est, si qua est, aut adultera: d quarum altera contubernium cum sponso non habet perpetuum, altera malefidum. Quid enim tibi quærat vbi casta non occurrit sapientia, sed peregrina, & meretricia? Talis tibi depingitur in prouerbiis, occur- prou. 7. b rens vecordi iuueni vbi transit in platea prope angulum aduesperascente die in noctis tenebris, & caligine, mulier ornatu meretricio, præparata ad capiendas animas, garrula & vaga nunc foris, nunc in plateis, nūc iuxta angulos insidians.

Suspecta est mihi talis platea, in qua mulier tam varia, & versipellis, blanditiarum suarū insidias vecordi machinatur iuueni. Nescio enim quid obscurum, & distortum, & fuscatum mihi significat nox, & angulus & ornatus meretricius. Supecta est mihi om G nis doctrina, & certe despecta, quæ nullam inducit de Christo mētionem: quæ eius me nec sacramentis renouat, nec præceptis informat, nec promissis inflammat. Nam Iudæi quidem habent in pagina illum, sed interpretatione non habent. Adhuc enim velamen est magis in eorum mente quam lege. Nec enim auferri potest, nisi cum conuersi fuerint ad dominum. Suspecta est mihi tam in diuinis sensibus quam in humanis vsibus unius licentia, alterius restrictio, obstinatio vtriusque. Vnius in diuina natura numerositas, alterius singularitas, utriusque cæcitas. Ideo sponsæ non dederim in istis vicis, & plateis quærere dilectum. Alios illi assignemus vicos, alias plateas, quam sibi Christus desponsauit in fide, & veritate. Et quidam gemina quædam est conuersatio fidelium. Alij latam sectantur viam. Alij arctissimæ se tradunt disciplinæ. Nam etsi scribitur: Arcta via quæ ducit ad vitam: est tamen quæpiam in hoc genere distinctio, & arctioris respectu alia reputatur latior. An non tibi uidetur latitudo mandati, vbi nemo compellitur ad perfectionem, sed infirmæ non modo valetudini, sed etiam voluntati inferioris gradus permittitur licentia? Gratias tibi domine Iesu Christe, quod nobis salutis occasiones paras, & ita vegetis, & & alacribus proponis consilium, ut etiam ægrotis disponas remedium, & pigris dispē-

ses ascensum. Non modo vicos districtè viuentium habet ciuitas tua sancta Hierusalē,
H sed etiam plateas humiliora & planiora diligentium. Sic in omni professione & ordine quæ sponsa est, eius quem caste diligit, uestigia quęrit, quatenus habeat vndecunque operationis exemplum, & amoris incēdium. Non dedignatur ab his etiam qui foris sunt, qui nulla arctioris disciplinę regula constringuntur, mutuari virtutis insignia, reputans feruentiorem ibi frequenter affectum, vbi inferior fuerit ordinis gradus. Quid dicemus de his qui nusquam salutis occasiones quærunt, vbique causantes remissionem in plateis, & in vicis indiscretionem? Denique tales multi sunt qui omnes perscrutantur professiones & ordines, sed in eis nulla inueniunt quæ illos trahant, sed cūcta quibus ipsi detrahatur, calumniātes quod districtio in aliis sit nimia, in aliis nulla. Istorum dicere est, & quidem quàm miserè tam uere: Non inueni illum. Prauus certe sensus, ut dicas, ecce Christus hic, imò ecce illic. Pessimus vero si dicas, nec hic, nec illic. Vtrobique quærit sponsa, & hic & illic. Quæram per vicos & plateas quem diligit anima mea. Per vicos districtionem accipe, per plateas dispensationē. Neutram in ministris ecclesiæ sinistrè interpreteris. Vtramque ecclesia recipit. in vtroque sponsa quęrit Christum. Noli in altero tantum: in utroque Christum quære. Vicis plateas in teipso coniūge. Quęris quomodo? Si te coarctat afflictio, aut voluntarie suscepta, aut violenter impacta: intus in corde gaudio dilatare spirituali, & iam
I vicis plateas copulasti. Nonne tibi uidetur vtrumque tenere, qui in tribulatione dilatatum sibi lætatur? Apostolus in arcto tri-
Rom.12.c bulationis quandam latitudinem optabat illis quibus ait: Spe gaudentes, in tribulatione patientes. Denique ad spem latitudo refertur: habentes, inquit, tantas promissiones charissimi dilatamini & vos. Angusta est
2.Cor.8.a nobis in præsenti res, spes vero lata. Arcta possessio, expectatio quidem profusior. Ergo ad latitudinem spei plateas istas referto. Spe gaudentes Apostolus dicit. Propheta vero: Adhuc replebuntur plateæ tuæ choris ludentium. Vides quomodo sibi de spe & plateis sentiunt consona Apostolus & propheta? Vterque enim gaudium assignat. Simul etiam hoc aduertendum iuxta aliam distinctionem, quod etiam in vicis mansio est ad domesticas vtilitates. In plateis feriatio quædam ad iucunditatem. In plateis enim chorus est & conuentus ludentium. Ergo vacationis & lætitię vsus in plateis est. Bonæ quidem plateæ in quibus alacri satis agilitate in leues cōtemplationis saltus animus se spiritualis exagitat. In plateis ergo quærit sponsa quem diligit, dum domesticis euoluta curis, dum extra corporis effecta mansionem, & domum terrestrem quantum datur deferens, quàm liberè, tam læte contemplari studet. In vicis est mansio diuturnior. In plateis quidem breuis, sed dulcior. In vicis virtutum vsus est & exercitium, quę necessaria nobis sunt, dum in corporis huius habitaculo moramur. In plateis vero feriata quędam fœlicitatis futuræ præludia. Et vide nunc verborum seriem. Primo ponit vicos, consequenter plateas. Habes & in psalmo simile: Quàm dilecta tabernacula K
tua domine virtutum, concupiscit & defi- Psal.83.a
cit anima mea in atria domini. Miraris sponsæ sedulitatem? ordinem sequere. Noli te prudentiorem vel promptiorem sponsa præsumere. Primo exerce te in opere virtuali, ut deinceps ad ueritatis speculatorium conscendas. quid illa ingressum paras qua exitus est? Cum sponsa per vicos ad plateas veni, & cum psalmista post tabernacula virtutum ad ampla ueritatis atria: alioquin ordinem si conuertis, peruertis. Quanto magis coangustati sunt uici, tanto uberiora & liberiora sunt intus ocia mentis. Quid ocia dico? deuotionem dicerē iustius. Arcta exterius disciplina animam interius dilatat. Siue libertatem, siue lætitiam in plateis intelligas, ubi ampliores quàm in hoc ordine nostro plateas reperies? Sed nec facile dixeris, ubi sint arctiores uici, ubi maior libertas, & ad usum & ad exercitium uirtutis, quàm in hoc ordine & conuentu sancto. Et ideo maior ad bonum libertas, eo quod sit minor licentia in malum. Quo maior districtio, eo maior directio. Arctiores uici, ampliores plateas efficiunt. Quid ergo est per uicos & plateas Iesum quęrere, nisi hoc se modo restringere & extēdere ad capiendam de ipsius illustratione lætitiam? Vis ut utraque intus in mente assignem, plateas & uicos? Nonne tibi uidetur in uico quodam & uelut in arcto positus is cuius uexatur patientia, castitas arcetur, coangustatur charitas? Qui in nullo uirtutis studio libere & sine labore uersatur, sine labore &

anxio conatu animi, num tibi quasi in uicis locatus uidetur? Et quanuis non sine labore, non sine conatu quærunt: tamen etiam qui tales sunt, quietem in illo quem diligit anima sua, quasi per vi-
Esa. 26. c cos quęrunt. De quibus propheta: Domine in angustia quæsierunt te, & in semita iudiciorum tuorum domine sustinuimus te. Rudibus, & nouitiis istud sæpius euenit, qui solent vel variis tentamentis, vel quodã tædio laborare quando eos aut carnis desideria coarctant, aut uirtutum non exhilarat oblectatio. Et beatus qui non est scandalizatus in istis, qui non offenditur, qui non perdit Iesum, sed magis quærit per vicos ta-
ibidem. les qui in angustia quærunt. Nõ sic de quibusdam dicitur. In angustia quæsierunt te in tribulatione murmuris doctrina tua eis: imo, & exercitia virtutis, & doctrinam patris intelligit in angustiis illis, & protẽdit à fine vsque ad finem fortite, donec de vicis ad plateas euadat: & qui perfectiores sunt, & plateis assueti, aliquotiens ad angustias uicorum subito sinũtur relabi. Et quis perfectior illa quæ sponsa dicitur? Ecce, & ipsa per vicos, & arctos quosdam meatus quærit dilectum. Nõ est ociosa difficultas ista quærendi. Per hanc enim, & exercetur eius humilitas, & desiderium excitatur. Quotiens inextricabilibus me sensi quasi vicis errantem, & angustiis animi conclusum, cum subito vicinas in plateas euasi, & eduxit me in latitudinem bonus dominus, in vicis expiraui fere, sed in plateis respiraui statim. Latitudo quædam, & libertas inoccupatæ, & expeditę mentis in plateis tibi commẽdatur.
M Sed considera ne libertatem istam des in occasionem carnis, ne coacerues lutum in platea tua, lutum illicitæ cogitationis. Alio-
Thre. 4. b quin sicut lutum platearum delebit te dominus. Lubricauerunt, ait propheta, in plateis vestigia nostra: lutosas volens intelligi eas, in quibus sit lubricus incessus. Non luto sed auro sternantur plateæ tuæ. Non ibi sit lutum, nec tamen siccitas, & ariditas quædã sit tibi: sed fluant flumina ibi aquæ uiuæ, spiritualis quædam fluenta meditationis. In plateis aquas istas diuide in latitudine liberæ mentis. Sapientia quasi platenus, inquit, exultata sum iuxta aquas in plateis.
Eccl. 24. b Non in plateis solum, nec solũ iuxta aquas, sed iuxta aquas, & in plateis exaltata sum, inquit. Vt læta prodeant germina sapientiæ, quantum putas cooperatur, & ocium liberum, irrigatio crebra sanctæ meditationis? Iure quasi platanus exaltatur, quę sic plantatur. O beatas vere plateas in quibus sapientia sic exaltatur, & supereminet perspicuam se ostendens, & non indigens quæri. Et vide quomodo seculari prudentię aliqui totam sui cordis latitudinem exponant quãtum distendant animum, & dilatant in plateam ut plantent ibi plantationem infidelẽ, hoc est germẽ alienũ, quomodo, & cõtinuis exercitiis, & meditatione frequẽti, & doctrina illã irrigent. Ideo cernas in illis lætam, & vberem, & exaltatam seculi sapientiam, & fructificantem huius mundi sensum: sapientiam vero quæ ex Deo est humilem, & A
obscuram, & inueniri non posse penes illos. Exi in plateas, & vicos ciuitatis, ocia discute, scrutare negocia eorum qui iudiciis vacant, qui tenent cathedram, qui sedent in tribunalibus: contemplare quid agant in publico, quid in cubiculo. Nunquid apud illos pura, & vera, & cœlestis eminet sapientia? Nũquid expræssa est in moribus, quæ in sermone versatur? Nunquid in prospectu inuenies illam? Nunquid exaltatam sicut cedrũ in Libano, & sicut Cypressum in monte Sion? Nam in his mõtibus exaltatã se gloriatur. Nomina ipsa mysterium continent: nec ociosus est etiã ordo verborum. Præcedit Libanus in laude sapientiæ, Sion subnectitur: post cordis mundi candorẽ ad contẽplandæ veritatis fulgorẽ ascendit. Mũditia meretur notitiam, non hanc literatoriam tantũ, sed quadam dulcem, & intimã, & ipsius animæ medullis infusam. Denique puritas veritatis socia est & comes est & prę uia est. Idcirco montes illos Libanum, & Sion in laude sua sapientia copulat. Montes istos apud quos illorum adsignare poteris qui litibus aut exercẽdis aut dirimendis vacãt? Nõ potest apud illos inueniri sapiẽtia in quibus nõ inuenit locus sapiẽtiæ. Amat Libanũ, amat Siõ, amat plateas, libertate gaudet, & sublimitate. Quãta peruersitas, si sapiẽtia quæ litibus vacat? quæ lucra sectat supereminet, & diuina latet? Supereminet litigiosa & ea q̃ pudica est, q̃ pacifica, quę bonis B
cõsentiẽs cõtempta delitescit velut in obscuro. Illa excolitur, ista negligitur, ac si sterilis & parũ lucrosa. Neglecta plantatio in altum nõ crescit. Raro in plateis quasi platanum exaltatum inuenies. Non est obuia, non est frequens: ideo dicit. Quæsiui, & non inueni illum. Vbique teritur, vbiq̃ue ver-

titur

titur in quæstione, ubique venerabile est nomen Iesu. Et utinam quod uox sonat, uita depromat: exprimat imitatio, emineat & eluceat in moribus. Qui pœnes te sapientiam quærit, assidentem inueniat illam in ipsis foribus tuis, in ipsis sensibus, in modestia & compositione hominis exterioris. Nam quasi fores sunt per quas interioris prodeunt habitatoris indicia. A fructibus cognoscitur, si apud te Iesus moratur. Accedit ad te sponsa, folia uertit ficulneæ tuæ, quærit in te fructum, quærit dilectum. Hic est enim fructus dulcis gutturis eius. Fœlis es cum hoc abundaueris fructu, cum domini tui sponsam isto satiaueris cibo. Esca eius, esca electa. Deliciæ eius sunt tecum esse dilectum suum. Non inuidet, no zelatur. Dilectum suum omnium uult esse dilectum. Ideo apud omnes quærit, ut illum apud omnes aut inueniat, aut inuitet. Quærit enim apud illos Iesum, quorum quærit profectum in ipso. Quærit per uicos & plateas, sed non in omnibus inuenire potest, Quæsiui, inquit, & non inueni illum. Paulus omnium sitiebat salutem, in uisceribus omnium Christum inuenire cupiebat, omnes cupiens in uisceribus Christi. Sed enim audi quid dicit, quo modo quosdam deplorat: Neminē, inquit, unanimem habeo. Omnes quæ sua sunt quærunt, non quæ Iesu Christi. Putas ꝙ apud eos inueniri Christus queat, qui ipsū ut inueniant, non quærunt? Et multos quidem sic quærentes reperies, aliud præter ipsum, sed tamen per ipsum. Tractatur, in consiliis, disceptatur in iudiciis, in scholis disputatur, cantatur in ecclesiis. Religiosa sunt hæc negocia, sed uade ad exitus aquarum, & pensa quis generalior istorum finis est operum. Vide si non per hæc omnia quędam exerceantur mercimonia de Christo. Quæstuosa res nomen est Christi. Nil pensius, nil optatius. Fœlix tamen qui nominis huius uirtutem sectatur. Apud illos tractetur, disceptetur, disputetur super hoc nomine. Nobis satis est, si nostris in claustris saltem adametur: nusquam commoditas maior: ideoque maior confusio nusquam, si pœnes nos non inuenitur Christus. Non inuenitur forma iustitiæ, si piorum operum non est intentio pura Nā ipsa lætitia est mentis quædam diuina alacritas, quæ de ipsius præsentia concipi solet, & quā uere possumus præsentiam ipsius interpretari. Hæc, inquam, cœlestis & excedens affectio, non est res facilis & passim obuia. Hanc præcipue sponsa ut puto designat dicens: Quæsiui & non inueni illum quem diligit anima mea, Christum Iesum qui uiuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Philip. 2. c

C

Sermo sextus.

SPonsa moram in quærendo patitur, & quandam illi difficultatis vmbram sponsus obtendit, copiam sui non statim indulgens. Illa tamen calente studio sedulitatem continuat, querelam ingeminat: Non inuenit illum. Fratres si sedulitas submouetur, desidia quādo admittetur? Si non inuenit amor, quando inueniet tepor, quando raritas orandi, quando remissio? Quid ergo nunc contra raritatem orandi, & remissionem inter vos disputo? Non est opus medelam adhibere morbo quo non laboratis. Peregrina sunt à vobis hæc vitia. Quis enim vestrum qui non sit, & frequens, & feruens in oratione? Et si torpor abest, uidete ne vos dilationis tædia defatigent, & infringāt desideria vestra. Vtrobique reatus est, si sit anima vestra, vel in postulatione remissa, vel in expectatione deficiens. Sponsæ desideria audis dilatu: & tu ad primum orationis tuæ pulsum inspirationis diuinæ delicias tibi non affluere querulus causaris? Nunc cœpisti, & tam cito à directione sua tuus infringitur spiritus? Quid si tibi illud de euangelio improperetur: Sic non potuisti vna hora vigilare mecum? Vigilare ergo, & orate, quia nescitis qua hora dilectus vester adueniat. Pertinax oratio pertingit ad finem. Et si tibi in initiis sicca, & velut saxea videatur: oleum tamen gratiarum elicies de hoc saxo durissimo: tantum si perseueres, si te longior mora non dissoluat, si non dilatione tua uota lentescant. Molesta plane amenti dilatio: sed solent protracta desiderio amplius crescere. Quid vobis nota ingero? Vexatio crebra ipsa vobis huius rei dabis intellectum, imo iam didit, idque frequenter. Crebo vos exercitatos inueni in huiusmodi studiis. Nō possum gloriari hos me genuisse affectus in vobis: gaudeo tamen inuenisse vos in istis. Et si non hęc in vobis studia formaui, utinam in illis fouere vos possim. Et ipse custos sum. Ideo illam mihi sponsæ vocem sæpe replicatis. Num quem diligit anima

D

Mat. 26. d

E

animæ mea vidistis? O beata anima quam tam sancta desideria exercent. Desideria dilectæ, dilectæ quæ nescit nisi de Christo rogare, quæ talem inuenta erumpit in vocem: Num quem diligit anima mea vidistis? Denique sponsa est, quę talibus inuenitur occupata scrutiniis. Inuenerunt me (inquit) custodes ciuitatis. Qui ficti, & fallaces sunt, nihil tam refugiunt, quã ab his inueniri custodibus: & si deprehenduntur, non facile conuincuntur. Cain factus est vagus, & pro fugus super terram: inueniri formidãs: Omnis, inquit, qui inuenerit me, occidet me. Non vult peccatum occidi: non vult pati salutarem in confessiones verecũdiam, medicinalem castigationem magistri. Non vult inueniri, quia non vult mori. Nã vbi nõ veretur interfici, sed magis se foueri cõfidit, impudenter se iactat indisciplinatus affectus. Sed sponsa vltro se offert, læta spõsi occurrit sodalibus. Quidni læta? Non inuenitur quasi fugiens vltorem, sed quærens amatorem. Inuenerunt me custodes: non sunt inuenti, sed inuenerunt. Diligentia ipsorum in hoc commendatur. Pigri custodes, & male fideles nullam in hoc adhibent diligentiam: non eunt: non quærunt si quem inueniant cauteritatam habẽtem cõscientiam, signo amoris casti, & studio quęrendi prodentem dilectionis incendium. Non conueniunt subditor, & forte molestum ducunt si compellantur ab ipsis. Non nisi interrogati proferunt verbum solatij quidam nec tunc quidem. Litera quod habet, in pagina tantum proponit, nil superadiiciens, uel industriæ vel diligentiæ. Alia est plane custodis ratio: preuenire debet, nõ tantum exponere: excitare magis quam expectare quæsituros: quasi de specula super filios prospicere, qui sit intelligens, & requirens Deum. Custos tuus sum, da mihi domine lingaum eruditam ut sciam eum qui lapsus est sustentare verbo, & ad uerbum dirigere. Et quid aliud optat sponsa, cum dicit: Num quem diligit anima mea uidistis? Vides illam non tam fatigatam, quam excitatam studiis spiritualibus. Intellexisti pertinaciam eius inquærendo dilectum, uide nuuc humilem prudentiam. Nescit custodes contemnere. Nec enim tutum arbitratur inconsultos præterire, quos scit dominici, & conscios secreti, & nuncios mandati. Num quẽ diligit anima mea uidistis? Quid tamen sibi uult hæc interrogatio sub ambiguo posita? An in hoc admonere te uoluit ut non credas omni spiritui, sed probes si ex Deo sit spiritus? Denique non omnium est certum sponsi præstare indicium, qui custodis officium vel susceperunt uel arripuerunt. Multi enim sunt, quorum est oculus in uniuersa terra, & iuxta alerius loci prouerbium, in finibus terræ. Non est lumen eorum cum ipsis, nec possunt illud ultra terræ porrigere limitem, leuare ad cœlum. Satis quidem fideles sunt, & seduli, sed hucusque ut terrena coaceruent, & terrena seruent. Oculus, inquit, eorum in vniuersa terra. Inexplebilis auiditas in vniuersa terra se extendit: propterea terrenis incrassata mens curis, & illius mẽsæ seruiens qui perit cibi, cœlestis epulæ nescit dispensare viaticum, & de supernis theoriis aliquid serenum temperare subiectis. Nam & si forte qui tales sunt, de spiritualibus rogentur secretis, planam fidei & morum respõdent sufficere viam. In hoc sterilitatem solantes suam, uel ex tepore proprio auiditaté alienam metientes. Languidus enim & remissus amor, culpabili quadam patientia non tam optat quã expectat futura bona. Qui vero feruẽtior est, ardenti fertur desiderio, repositam plenitudinem furtim & ex parte deflorare tentans. Quia tales plurimos nouit sponsa custodes, quodam sub ambiguo interrogationem librat. Nam quem diligit anima mea vidistis? Sit prudens, sit fidelis sit custos sedulus & disciplinę diligentia hostium coerceat irruptionem ab ouili. Non tamen statim sciet amatoria canere, & sponsi internuncius eius monstrare præsentiam, & in recessus secretos raptim admissus stillare de intima aliquid dulcedine. Valde .n. est imparis gratiæ, furtiua, & fucata adulteri deprehendere lenocinia, legitimos sponsi aduentus conciliare. Malorum quia frequẽs est experientia, facilis est notitia. Spiritualium vero sensuum quia rarus vsus est, & exile iudicium, tenue satis est indicium de ipsis, nec possunt spiritualia nisi à spiritualibus diiudicari. Et ideo non possunt nisi à spiritualibus demostrari, quales sunt de quibus legitur: Quam pulchri super montes pedes annunciantium pacem, annunciantium bona. Num quem diligit anima mea vidistis? Non est una nec simplex nec uniformis visio sponsi. Exultauit Abraham ut uideret diem eius: & uidit & gauisus est. Vidit Iacob dominum facie ad faciem, & salua facta

Canti. 3. b — Gene 4. b — F — G — Esa. 52. b

ua facta est anima eius. Vidit Moyses, sed posteriora vidit. Vidit Esaias dominum sedentem super solium excelsum. Vidit Ezechiel. Vidit Daniel in hominis similitudine, cum nondũ hominẽ suscepisset. Sed omnis ante incarnationem huiusmodi uisio in corporali monstrata est specie, non in corporis humani ueritate. Viderunt Apostoli in ipsa carnis ueritate, & palpauerunt, & attrectauerunt. Vtrique tamen intus fide Deum uiderunt. Dictum est Philippo: Qui uidet me, uidet, & patrem meum. Quæ uisio, quia referatur ad fidem, quod adiunctum est, declarat: Non creditis quia ego in patre, & pater in me est? Alioquin propter opera credite. Quæ.n. consequentia, ut ad probandũ, ꝙ patrem uiderit, inducat quia se uiderit, nisi, ꝙ in utroque eam uoluit visionem intelligi, quæ per fidem fit? Propterea, & de credulitate consequenter adiungit. Non creditis quia ego in patre, & pater in me est? Alioquin propter opera ipsa credite. Si .n. habitat Christus per fidem in cordibus nostris, & ipsa corda nostra mundantur per fidem, cur & in cordibus nostris uidetur per fidem? Superiorum uero uisionum, quarum altera facta est in imaginę, altera in carne: utraque plena est, uel iucunditatis uel utilitatis: sed cum tertiæ, quæ est per fidem, seruatur integritas. Nam ut de uerbi apparitione, quæ in carne erat, loquar: præter uitæ uerba, quæ de ore eius procedebant, quantũ putas uirtutis insigne in ipso exteriori retinebat habitu: quam manifesta eius, quæ intus erat, dabant indicia oculus, vox, uultus? Denique gestus omnis quomodo diuinam spirabat gratiã? Iucunda plane uisio illa, sed Deum in homine credenti. Et quidem illa, quæ prophetis, & patribus ante Christi incarnationem facta est, diuinum quiddam spirabat in apparente imagine, quantũ mea se habet fides, inęstimabilem delectationẽ, & menti, & sensui infundebat cernẽtis, nec nisi quorum mundus erat animus, apparebat obtutibus. Nam & post resurrectionẽ in ipsa carnis suæ ueritate, non nisi testibus præordinatis à Deo apparuisse legitur. Fœlices illi custodes, si quibus tamen apparet frequenter, & familiariter talis uisio, præsertim illa, quæ est in carnis iam glorificatæ aspectu, qualem cum Petrus, & Ioannes uiderunt in monte transfiguratum: sed tamẽ & illa prior non uera, & ista non plena. Nam illa Moyses delectabiliter detentus, non tamen contentus: ostende mihi, inquit, teipsum. De altera uero ipse dominus: Expedit uobis, ut ego uadam, alioquin paraclectus non ueniet. Bona ergo uisio, quam paracletus adueniens inducit: spiritualis est, quia facta intus per spiritum. Denique, & spiritus ante faciem nostram Christus dominus. Visio hæc, uel in reuelata spiritualiter ueritate per intelligẽtiam, uel in suauitate infusa per gratiam. Nam & hoc ipsum experiri uidere est. Gustate, inquit, & uidete quoniam suauis est dominus. Suauissima certe hęc uisio, & quanuis futurum iuxta modum nondum plena: uicina tamen, uicina qualitate, non æqualitate. Visio hæc humano nõ est supposita ingenio, uel proposita studio, & si aliquando desiderio gratis indulta. Denique non est talis, quæ intelligentiæ concepta uiribus, continuo tenore moram in animi memoria protelare queat. Subitanea est, & sui iuris hæc uisio, in spiritu uehementi uadens & ueniens. Subitanea est, & momentanea, repente ueniens, & repente uadens: & si momentanea est, manent tamen reliquiæ cogitationis, tam succensæ, tam serenę, & diem festum agunt in animo recordantis. Manet quidem memoria degustatę, & deglutitæ uisionis: cuius suauitatẽ qui gustare possunt, eructare norunt, & hoc hac maxime. Eructat enim bonũ uerbum cor recenti adhuc incalescens gratia, & feruida meditatio similes effundit sermones. Multum enim intimæ dulcedinis sapit in verbis, & gratissimi sunt sermones, qui de gratiarum ubertate prorumpunt.

Si custos es, scito quoniam talia te oportet pręparare in occursum sponsæ. Vt quid occuris, si nihil dulce, nihil nouum nunciaturus uenis? Si noua non potes, uetera profer. Ingere nota, si noua non habes. Non tamen ingeritur quod exigitur. Non quærit qualem uideris, sed si uideris. Sufficit nunciare qualem ipsa nouit. Augmentum tamẽ affert gratiarum si noua annuncias. Denique quod non est, uel ignotum, uel insolitum meditationi, sponsæ noua quadam gratia dulcescere solet. Non fastidit auditus, quando feruet auiditas: tantum de sponso disputa, & noua protulisti in auribus sponsæ. Nõ suppetit tibi de illo excellenti, & excedenti uisionis modo semper respondere. Sublimis illa, & subtilis est, & subito præoccupare solet animum, quem mundũ, & exoccupatum inuenerit. Subito præoccupat, sed

Marginalia: Ioan.14.b (beside "ctauerunt"); Exo.33.b; Ioan.16.a (beside "dit uobis"); Psa.33.b (beside "est. Gustate"); I; K; L

nõ occupat diu. Subtilia ista non adsunt ad uotum, dulcia deducit in mediũ. Simplicis fidei capitula singula quodã dulci disputationis tẽperamento suauissimos gignunt in audientæ mentis affectus, & excessus. Delicata est sponsa, dulcia vult magis, quã fortia, nisi ꝙ omnia potest in eo, qui eã confortat sponsus. Narrent alii fabulationes, cõtrouersias medttentur. Os tuum meditetur sapiẽtiam, & lingua loquatur delicias, qui spõsæ loqueris. Nã & illa tales, vult qui de dilecto
M narrent, & nuncient. Labia sacerdotũ custodire debent sciẽtiã, ideo lege requirit ex ore eorũ, legem videndi, & inueniendi dilectũ.
Mala.2.b Num quem diligit anima mea uidistis? De
Cant.3.b visione illorum se vsurã præsumit, ideo diligenter inuestigat custodum visionem, eorũ sperãs alloquio, vel in secretiora deduci, vel dulcioribus affici. Idest.n. videre quem diligit, Dei sapientiam, & virtutẽ propenso affectu, & pura concipere mente. Bene illũ conspicit, qui hoc vtroqoe concipit modo, pure cernens, & pie sentiens. Dulce puto susurrium, quod inter sponsam custodesque vertitur, & grata collatio, si tamen collatio. Nulla.n. illorum hic responsio memoratur. Secreta valde est, si qua est, quam alto tegẽ-
Esa.24.c dam putat silentio. Secretum suum sibi. Secretum suum sibi. Nec audemus hic aliquid inde conijcere, quod sponsa curauit reticere. Cum eorum silentio claudamus nunc sermonem, prorogantes in crastinum sponsæ transitum, quo se uigiles paululum pertransire dicit, & iuuenisse, quem diligit anima mea.

Sermo septimus.

IMprobi exactores estis, & nimis instanter repetitis debitorẽ vestrũ: dignum tamen venia est dummodo iusta postuletis. Sed vos exigitis, vt soluã, ad quod nõ me obliga
A ui. Tractaturus erã de transitu sponsæ. Ad hoc.n. & ordinis, & sponsionis nostrę ratione teneor: & vos adhuc mihi ingeritis, illud
Cant.3.b cũ sponsa. Num quẽ diligit anima mea uidistis? Sed illa modestius interrogationẽ tẽperat ambigenti similis, quęrens magis, quam urgens. Nouit.n. nec omnibus, nec omni tẽpore de hac visione adesse sermonem. Ex quo.n. abscõdit vultũ suũ, quis est qui cõtẽpletur eũ? Vos autẽ vrgetis me, vt legevobis ponã contẽplandi dilectũ, & disciplinã inuentionis huius, & visionis tradã. Quid ergo? Vultis, vt muneris diuini largitatẽ concludã sub regula? Visio hæc nõ est industrię sed gratiæ. reuelationis est, non inuestigationis. Si quid tamen ad hæc potest industria cooperari, illud primũ obseruare, quod scribitur: Lauamini, mundi estote. Secundo, vt Esa.1.d
scribatis sapientiã tempore. Qui.n. minoratur actu, recipiet eam. Tertio, vt uiolenti sitis, & gaudium regni, quod vobis diutius surripitur, præcipiatis: idest, vt habeatis cor purgatum, paratum, improbum: In primo efficietis dignus, in secundo deuotus, in tertio vehemens: hoc est idoneus obuius, urgẽs. Idoneus gratiæ percipiendæ, obuius uenienti, vrgens morantem. In primo præpararis, in secundo adsimilaris sponsæ expectãti dilectum, quando reuertatur a nuptijs.
In tertio properas, & sponsa non expectat, sed properat, & ipsos præterit custodes. Dixissem melius si dixissem, pertransit. Quod enim præterimus, non respicimus, nõ attingimus, sed contemnimus. Quod uero pertrãsimus, intelligimus, illud discutere, & quasi B
disquirere, & penetrare: nec in utilis hæc per transitio. Paululum.n. cum pertransisset, inuenit dilectum. Videtis fratres, quid proficiat consultatio custodum. Deuotam, sed vagam animam ad inuentionem dilecti perducit. Vtilis quidem consultatio: & frequenter quod non confert eorum, qui consuluntur eruditio, consulentis meretur humilitas. Bonũ est, vt sis ad quærendum sedulus, non tamen adsiduus. Nam & sponsa non tam ex studio, quam occasione custodes interrogat & id in transitu. Tradebat.n. illam vlterius amor dilecti, nec vacuũ esse sinebat ex ocio conferre cum illis. Currebat in cordis siti, hausto forsitan de sponsi vicino spiritu, & ideo minus intendebat in his, qui benedicebant ore, tendens ad illum qui benedicit in spiritu, qui est super omnia benedictus, in secula Deus.

Aduertite istud uos, qui in transitu oratis, & cum mora legitis: qui ad legẽdum feruetis, in orando tepetis: debet lectio orationi seruire, præparare affectũ, nõ horas præripere, nec succidere moras. Cum legis, erudiris de Christo: orans vero, familiare cũ ipso setis colloquium. Et quanto suauioris est gratiæ cũ illo, quã de illo loqui? Si quædam spiritualiũ detrimenta sustinent visitationũ propter orandi raritatem, qui lectioni vehementius vacent, quid dicemus de his, quos

aut indisciplinatæ collocutiones dissoluũt, uel anxię quęstiones scindunt? Denique monachorum est non colloquium, sed silentium: non quæstiones, sed quietem sectari:
C Aut si admittenda est inquietudo dilectionis esse debet, non contentionis. Habet.n. amor sanctus inquietudinem suam, sed qualem legis apud prophetam: Non tacebo, &
Esa. 62.a non quiescam, donec egrediatur, ut splendor iustus, & saluator, ut lampas accendatur. An non similem animi sui passionem
Canti. 3.b intimat istam cum dicit: Cum pertransissem illos? Ferebatur impetu feruentis amoris, ideoq́ue pertransisse se perhibet, quasi auiditate, & desiderio supergrediens quicquid dici poterat. Cum pertransissem illos, inueni quem diligit anima mea. Pertransiuit illos, uel euentilãdo doctrinam, uel ęstimando naturam. Pertransiuit, & quod potuit ab illis dici, & quod potuit in illis conspici. Quilibet.n. sint custodes illi, licet Cherubim interpreteris, licet Seraphim nõ possunt totũ quod de Christo est, nec eloquendo depromere, nec æmulando exprimere.
Eccl. 1.b Cunctæ res difficiles, nec ualet homo eas explicare sermone. Si tanta difficultas est in rebus conditis, rerum autorem quis indicabit, uel digne, uel plene? Ideo dicit: Cum pertransissem illos. Vtinam nos tales simus auditores uerbi Dei, qui nõ succumbamus his, quę dicũtur, uel tardante ingenio, uel tepente uoto, ne nos illa pertranseat, ne nostram excedant tam auiditatem quã capacitatem: sed magis docentis quam commonentis pertranseamus conatum, maiora etsi nondum capientes, conijcientes tamen, aut certe concupiscentes. Quadam enim ratione pertransit, quod sibi proponitur qui ampliora sectatur, quamuis non consequa-
D tur statim. Sponsa uero consecuta est: propter quod electa decantat: Cum pertransissem illos, inueni quem diligit anima mea. Quidni pertranseat illos, quorum & scientiæ est numerus, & naturę modus? Ille uero, qui quęritur magnus, & immensus, & non æstimabitur alius ad illum. Non ergo potest alieno documento, aut exemplo ex ęquo perpendi. Reliqui omnes pertransibiles sunt, solus ipse pertransiri non potest.
Eccl. 24.c Denique dicit: Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & a generationibus meis adimplemini. Transite, inquit, ad me, non pertransite. Quonam enim modo pertransiri potest, quod immensum est? Mensura bona, & coagitata, & cõferta, & supereffluens dabitur, inquit, in sinum uestrũ.
Vobis immensitas dispensatur in mensura. Luc. 6 f
Nam in se immensa est. Non ait, replens, sed supereffluens. Si ergo mensura capi nõ potest, immẽsitas ipsa quãdo capietur? Quo pacto pertransiri poterit, quod nec capi plene potest? Denique, nec sponsa pertransi- Canti. 3 b
re uult, sed dicit: Tenui, nec dimittam illũ. Paululum cum pertransissem illos, inueni quem diligit anima mea. Forte propinqui erant sponso uigiles hi, quos cum paululũ pertransisset, inuenit dilectum. Quod si iuxta diuina eius accipimus dici naturam, quis creatorum spirituum ad immensitatẽ, & maiestatem illam proxime accedit? Nam etsi similitudo inesse intelligitur, longe tamen inferior, & dissimilis dignoscitur. Non est enim domine quis similis tui. Pro- E
ximitatem forte ergo hanc, quam excludit conditio, cognitio admittit. Sed quis audeat abyssum illam diuinæ sapientiæ, cuius nõ est numerus, ingenio, creati spiritus perceptibilem diffinire? Lucem (inquit Apostolus) habitat inaccessibilem. Lux ista no- 1. Ti. 6.e
bis inaccessibilis est, sed nos non sumus inaccessibiles illi. Propter quod dicit: Prope feci iustitiam meam, & salus mea non elon- Isa 46.d
gabitur. Prope facta est, quia incarnata: proximior, quia reuelata: magis autẽ proxime facta, quia donata. Prope facta est iustitia Dei patris Christus Iesus carnis nostrę susceptione, sed gemino hominum genus omne excessit priuilegio, quantum spectat ad humanæ naturæ statum, æquitate, & integritate, quia præter illum nemo mũdus a sorde, nemo immunis a corruptione. Dotatus est ergo duplici hoc munere, præcessitq́ue participes suos. Itaque, & reliquos omnes fides tua pertranseat, ut in illo solo perpendas æquitatem iustitię, & integritatem consimilis naturę. Sed tamen paululum pertransi: quoniam sicut nos longe excedit iustitia, & corruptione, sic prope factus est naturę indifferentis conditione. Nescierunt Iudæi in illius existimatione pertransire Moysen, pertransire Abraham, pertransire reliquos, uel patriarchas, uel prophetas: qui illum sicut unum de reliquis ęstimabant, nec aliquid habere gratiæ præcellentis. Denique dicebant: Abraham, & prophetę mortui sunt, et tu dicis: Qui manducat meã carnẽ, nõ mo- Ioan 8. g
rietur in æternum? Quẽ teipsum facis? No- F

luerunt Ioannem pertransire, sed dicebant, quia Ioannes ipse est Christus. Non passus est tamen eos in se remanere Ioannes, sed opinionem infideliter præsumptam a se auertit: Non sum ego (inquit) Christus: medius autem vestrum stat, quem uos nescitis: Nescit synagoga pertransire, sed ad cetero rum mensuram estimauit illum: & quasi blasphemiam opponebat ei, quia cum homo esset, se faceret Deum. Sed ecclesię pertransiuit fides, & inuenit illum unctũ oleo lætitię prę consortibus suis. Et quam uberi unctus erat oleo, de cuius plenitudine omnium nostrum infundit uulneribus. Nos enim sumus saucius ille qui descendit in Hierico, qui incidit in latrones, qui expoliatus est, & uulneratus est, & semiuiuus relictus. Pertransierunt plurimi, & nullus erat qui saluaret. Pertransiit magnus ille patriarcha Abraham: non enim erat ille iustificans, sed tantum iustificatus in fide futuri. Pertransiit Moyses: non enim erat gratiæ dator, sed legislator, & eius legis quæ neminem ducit ad perfectum. Nec enim ex lege iustitia. Pertransiit Aaron. Pertransiit sacerdos, & eisdem hostiis quas indesinen ter offerebat, nec poterat mundare conscien tiam ab operibus mortuis ad seruiendum Deo uiuenti. Pertransiit patriarcha, ponti fex, & propheta arido tã animo quam opere, imo, & illi in hoc saucio saucii erãt. Solus ille Samaritanus verus uiso illo misericordia motus est, sicut misericordia totus est, & infudit oleum uulneribus, seipsum cordibus, mundans per fidem corda omnium.

Ibidem. — Psal. 44. a — Luc. 10.

G Ideo ecclesiæ fides omnes pertrãsit, pertingens ad illum qui solus illã pertransire nõ poterat, imponens in iumentum suum, & factus est ipse iumentũ. Et paululum pertransit, ut inueniat illum, quem sic credit exortẽ corruptionis, ut consortem prædicet conditionis. Sic illum hebet principem gratiæ, ut confiteatur participem naturæ. Quòd si & cœlestes illos angelicos spiritus contuitu sanctissimæ quam sortitus est animę, ipsum supereminere dicamus, non erit a fidę alienũ, sed omnino congruum dignitatis eius personæ. Etenim si minoratus est paulo minus ab angelis propter partem, qua indutus est carnalem: par tamen est illis secundum substantiam spiritualem, & superior secundum pręrogatiuam uirtualem. Et hos ergo sponsa pertransi anima. Nam & illi custodes tui, & curatores tui sunt, qui dicunt in propheta: Curauimus Babylonem, & non est sanata. Hos (inquam) pertransi, & in dilecto tuo priuilegij singularis dotes contemplare. Illi administratorij spiritus, non operarij salutis. Ipse uero magni consilij angelus, qui operatus est salutem in medio terræ. Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen quod est super omne nomen. Iucunda contemplatio in cœlesti familia contueri essentiæ simplicitatem, serenitatem mentis, & mutui suauitatem amoris. Iucunda contemplatio contueri perpetuitatem existentiæ, puritatem existentiæ, puritatem existentiæ, puritatem intelligentiæ, sciẽtiæ profunditatem: tum etiam humilitatem in obedientia, tranquillitatem in diligentia, facultatem in efficaca. Omnes tamẽ pertransi, & intuere quantus sit iste, qui ingreditur ad saluandas gentes. Quem ingredientem in orbem terræ angelicæ laudes in ducunt, & triumphaliter regredientem, cũ admirationis Cantico dicunt: Quis est iste qui uenit de Edon, tinctis vestibus de Bosra? Iste formosus in stola, utique carnis suæ. Iure quidem formosus in stola sua, quæ sine commixtione concepta est, & de uirgine nata est, & ab omni non modo corruptione sed etiã corruptionis fomite immunis conseruata est, & in sepulchro dissoluta nõ est, & die tertia resuscitata, quadragesima in cœlũ assumpta, omni die (quod super omnia mirandũ, & amandum) in salutis cibum credentibus proposita. Quis nõ ad singula ista miretur amanter, & dicat: Quis est iste tam formosus in sua stola? Cucurristi per hæc omnia admirationis genera, imo stupidus per singula substitisti, & ecce denuo noua tibi admirationis materia inde exurgit. Satis in illis exercitatut fueris, hic iterum ad stupendum excitaris, quasi illud tibi dicatur prophetæ. Ne memineris, priorũ, noua ego facio. Quid magis nouum, quam ꝙ in mysterio dominici corporis mutatur materies, & species seruatur? Pristina manet forma, sed noua gratia, qua noua substantia. Noua quidem non in se, sed huiusmodi specie.

Hier. 51. a — H — Esa. 63. d — Esaie. 43. c

I Nouũ plane, ꝙ carnis dominicæ substantia in aliena, & specie sumpta sanctificationis virtutem animæ confert, & spiritualẽ emundat substantiam in mysterio altaris immaculata caro. Nouum quidem, & supra reliquorum usum sacramentorum, ꝙ nõ modo sanctificationis noua gratia dat, sed substantia naturalis mutat. Nã per sacramẽti benedictionem

dilectionē accipit oblatus panis hanc ineffabilem mutationem, & ex mystica consecratione, & uerbi uiuentis copulatione hæc uiuificatrix gratia in carne Christi redundat. Ioan. 6. g Caro enim non prodest quicquam, sed spiritus est, qui uiuificat, sacrosanctæ carni conferens in solemni sacramento spirituale efficaciam ad uiuificandos tanti participes mysterij. Formosus ergo in stola, hoc est in carne sua, sed multo formosior in assumpto spiritu, qui utique carne præstantior, quia uerbo uicinior. Et in hoc spiritu unctum eum intellige præ consortibus suis: id est, non modo præ filijs hominum, sed etiam præ angelorum agminibus. Quidni unctus sit præ illis oleo gratiæ, qui non sicut alij participatione, sed personali vnctione uberrimæ illi consertus est oliuæ, ex qua unctio omnis emanat? An non tibi uelut oliua uidetur ueritas, & verbum Dei, cuius unctio docet nos de omnibus, cuius molliti sunt sermones super oleum, cuius unguentum effusum nomen est? Huic oliuæ personali unione consertus conditionis non corruptionis nostræ oleaster (ut si dicam) & pinguedinis illius factus particeps.

Quid luminis, quid dulcedinis, quid suauitatis, quid omnimodæ uirtutis acceperit, operum eius indicia loquuntur: nisi ꝙ longe excellebat, quod sensit in spiritu quam K quod expressit in actu. Denique ad omnia Cant. 1. a virtutis indicia dicere potes. Oleū effusum nomen tuum, absque eo, quod intrinsecus latet. Nec enim consentaneum est, ut quālibet mirificum foris animæ opus illius uirtutes exæquet. Non possum domine, quę in prospectu sunt, omnia opera tua comprehendere. Confortata. n. sunt, & nequeo æstimare illa, & eam quæ intrinsecus latet quonam modo experiar gratiā? Oculus non uidit beatissima anima Christi præter te numera, quæ diuinitus collata sunt in te. Ideo angelici spiritus deficientes in comprehensione, non desinunt ab admiratione, & quasi nescientes, sed stupentes in laudem supra- Esa. 63. a positam erumpunt. Quis est iste sic formosus in stola sua, gradiens in multitudine fortitudinis suæ? Hanc considerans pręrogatiuam virtutum in dilecto, iure sponsa custodes se pertransisse dicit, paululū pertransisse quia sic in eo singularem miratur gratiā, ut tamen cōmunem constituat naturam, beatáque illam Christi animā esse cū reliquis eiusdē quidē generis, sed differentijs excellentis que virtutis. Parabam adhuc aliū uobis explicare transitū, sed quod materia opportune suggerit, vel magis exigit, sermo te fugit iam urgēs ad exitum. Nos interim ad quod uenimus, in eo permaneamus, quatenus ex hoc gradu, cūm ocium dabitur, ad altiora transeamus mysteria, sponsi ecclesiæ Iesu Christi: qui uiuit, & regnat in secula seculorum. Amen.

Sermo octauus.

Pertransisti, ò sponsa domini custodes tuos, consortes, & participes suos: cōsortes naturæ: participes gratię. Pertransisti illos, & peruenisti ad dilectum. Quidni illos pertranseas, qui & ipsi pertransirēt quasi sumus, nisi in dilecto suo starent? Inuenisti dilectum, inuenisti illum vnctum oleo spiritus præ consortibus suis. Perpendisti in illo virtutum priuilegia, quædam in consimili natura. Inuenisti sanctam eius animam, quædam habere dona singulariter, quædam excellenter. Ideo pertransisti illos, quia illū prætulisti, & paululum pertransisse te dicis, quia consideratio tua in hac prælatione nōdum recessit a generis eiusdem communione. Sed nunquid hic subsistes? In vlteriora & altiora ex hoc gradu urgenda est profectio pertingendum in finem. Sapientia enim attingit a fine in finem. Denique & hæreticus, vt superiorem dilecto tuo gradum conferat, hunc tollit. Tantum carnem verbo copulat in Christo, animā negat: aut si hanc non audet (propter euidens ipsius Christi testimonium, dicentis: Nemo tollit a me animam meam, sed ego pono eam, & iterū sumo eam) animam sensificantem donat, sed ratiocinantem tollit spiritum. Correxit in parte errorem, sed non potuit longius ab Aegiptijs recedere tenebris. Non potuit tridui iter conficere. Ecclesiæ fides humanitatem, nec solam constituit in Christo, nec dimidiam. Vtramque naturam collocat in Christo. Et quia diuina simplex est, & distinctione carens: in homine triplicem illam, quam ponit Apostolus distinctionem fatetur, id est integrum corpus, & animam, & spiritum. Alioquin non hominem, quem reformaturus in se fuerat suscepit. Denique & rationalis animæ pars humana, indiguit mediatoris remedio quia ignorantiæ fuscata nubilo, & concupiscentiæ succensa ignicu-

Marginalia (right column): L; Sap. 8. a; Ioan. 10. d; M

culo, utramque naturam, id est humanam, & diuinam integram fatetur in Christo Ecclesia eius, & sicut euangelica mulier in satis tribus humanæ farinæ diuinæ sapientiæ fermentum recondit. Sed quid? Indigebat rationali spiritu Christus, uerbum ipse patris, & sapientia, & ueritas? Nec quod lateret ipsum aliquid esse poterat, sed ipse illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. Qua ergo consequentia creato, & illuminato indigeret lumen creãs & illuminans? Nulla plane. Ille non indiget, sed mea est hæc indigentia. Ratio hæc est meę cæcitatis, non claritatis illius: non assumentis uerbi, sed assumpti spiritus. Ergo indigebã, ut & hęc naturæ meę pars uerbo uniretur, & sic clarificatæ in Deo per tionis merita in uniuersos per fidem refluerent. Omnes nos mediante consubstantiali nostro reformamur in Christo accedẽtes per fidem ad ipsum. Et ideo totum oportebat adsumi, ut grãti, refunderetur in totum, quia corruptio fermentauerat totum. Manent ergo in una persona naturæ geminæ sicut integrę, sic & impermixtę. Diuina enim inconuertibilis, & incommutabilis est: nec potest conuerti in aliam, nec in se sinit illam conuerti. Non ualet in alia ex se deficere. Defectus siquidem illi foret omnis mutatio: nec magis in illam alia proficere potest. Non commutare, sed communicare illam possumus: utendo certe, nõ existendo. Manet itaque naturis istis sua cuique tam integritas quam proprietas. Consequenter etiam competentes his comprehensiones, & affectus contemplationes, & beatitudines impermixtæ sunt, & distinctæ, & differentes, & numerabiles sine numero personæ. Nam quis adsereret beatissimam Christi animam, aut nihil sentire penitus dulcedinis, & gaudij: aut iterum gustum intimum illi permittere suauitatis, & saporis, & beatitudinis illius qua beatissima perfruitur trinitas? Maioris siquidem est excellentiæ esse illud uitale bonum quam participare, longeque expressior est experiẽtia, & domestica magis in essentia quam in usu ipsius: Esse utique idipsum uti est, non tamen usus essentiam confert. Quomodo ergo essentia perfruitione sola non potior quia proximior? Deinde licet anima hæc in uerbo omnia uidet, & ipsum uerbum in uerbo uidet: tamen quia admissa nõ est in societatẽ essentię, nec admitti potest in æqualitatẽ notitiæ. Nã hoc ipsum essentialiter Deũ esse, & sapientiam esse, & summam bonitatem esse, & uirtutẽ summam, & solam, & sempiternam, quid habeat delectationis, & gaudij, cui dabimus nosse, nisi cui datum est, & esse? Verbum ergo patris tanto magis intime, & syncere, & simpliciter seipsum nouit, & uniuersa per seipsum, quãto meliore utitur priuilegio essentialis unitas, quam unio personalis. Hæc ad hoc replicamus, ad discernendas scilicet unius Iesu Christi uirtutes, pro gemina in Christo natura, id est, uerbi essentialiter ex patre nati, & spiritus ex patre creati: maxime propter illos, qui de unitate personæ æqualitatem, uel magis unitatem inducunt, & uirtutis, & scientiæ. Qui tamen cum omnia dicant animam habere per gratiam, quæ habet uerbum per naturam: ipsi uidẽtur quasdam distantias, & gradus (ut sic dicam) inducere per distinctionem nominum istorũ, id est naturam, & gratiam. Quantum illi denegant, cui hoc ipsum non dant per naturam habere, uel nosse? Nam etsi animo Iesu uerbo unita excellenter, & per gratiam illuminata si, nunquid, & illud habere dicetur ex gratia, ut naturaliter, & essentialiter, & simpliciter lumen, sit & illuminans sit? Aut quonam modo erit naturę quam gratiæ notitia præstantior, si non expressior? At illud adducunt, quod legitur, & uerissime legitur, quia omnis sapientia a domino Deo est, & cum illo fuit semper, & est ante æuũ. Si omnis sapientia a Deo, & cum illo est, & ante æuum: ergo quomodo multæ sapiẽtiæ sunt cum illa, quæ a Deo est, & illi coæterna est, quia cũ illo ante æuum est? Non multæ, nec uariæ, & diuersę sapiẽtiæ, sed una sola, & inuariabilis est. Quæstio hęc non iam circa unam domini Iesu solam restringitur animã, sed se dilatat ad omnes, quæ alicuius, sunt participes sapientiæ: ut similiter quæri possit, an omnes unam habeant cum uerbo Dei sapientiam, imo an omnes aliam non habeant quam ipsum dei uerbum sapientiam. Quod si ita est, una iã, & indiuisa erit omniũ sapiẽtia. Et qua ratione dicitur omnis, si nõ nisi una est? Quid si Deo numerose dicitur, nõ quia se numerabilis sit, sed propter numerositatẽ hac en etiũ cã? Nã, & una dicitur fides, propter unã rem creditam, cũ tamen cuique sit sua: Quare ergo una res non dicatur numerose, cum mulṭę singulaiter dicãtur? Denique, & mul-

 tæ

Marginalia: Luc. 13 d; Ioan. 1 a; A; B; Eccle. 1 a; C

tę scientiæ, & multæ voluntates eiusdē personę dicuntur, & eodem tempore, propter multitudinem rerum quas, uel scit, uel uult etiam simul. Ad res ergo scitas respicientes, non ad ipsius mentis uim, qua quisque scit omne, quod scit, & vnius multas, & multorum dicimus vnam scientiam. Cum itaque dicitur. Omnis sapientia a Domino Deo est, nihil officit ad astruendam unitatem sapientię quia hoc non ad ipsam, sed ad illa, quæ sciuntur per ipsam, refertur: ꝙ dicitur omnis. Neque enim, quia multa sunt, quæ illuminantur, ut videri possint, aut multi videri possint, ideo multiplex lumen est, quod & visa illuminas, & uidentibus lucet. Quid ergo? Dicemus vnam, & eandem esse scientiam animæ Iesu cum verbo, imo omnium rationalium spirituum, & inter se, & cum Dei uerbo unam esse sapientiam, quia Dei uerbum? Iam ergo de sola anima Iesu non erit hęc disceptatio, & nullus iam erit nobis exitus ad tuendam superius positam diuersitatem scientiæ interverbum & animam Iesu. Et quomodo patebit exitus, cum hoc modo omnium vna con-
D uincatur sapientia, quia vnum lumē, quod illuminat omnes? An forte, quia diuerso modo illuminatio fit, etiam diuersæ inter se illuminationes sunt, & ab eo per quod fiunt lumine differunt: ita etiam in animis rationalibus, & diuinitus illuctitis, & lumē quo illuminantur, & ipsa illuminatio, quæ per lumen fit, ab inuicem discernentur? Nam illuminatio quidem fit in illuminato, & ex tempore fit, lumen autem ipsum non fit, sed est, & ex æterno est. Hoc modo in vna mente, quis neget multas sciētias esse, in qua intelligit multas comprehensiones esse, quāuis vna sit mentis vis, quæ comprehendit, & uidet: & unum lumet illuminans, ut comprehendere, & uidere queat? Hęc ergo distinguenda sunt diligenter, lumen & illuminatio, quæ per lumen fit in animo intelligētis. Nam hoc ipsum intelligere, & illuminari, & scire est, Quis itaque non uideat, quāuis, nisi subtilissime non discernatur propter nonnullam similitudinem. Quis (inquam) non uideat differre inter se lumē per quod illuminatio fit, & illuminationem, quæ per lumen fit in quouis illuminato? Alterum enim creatum est, alterum creans: per illuminatum, alterum illuminans. Nec potest essentialiter esse eadem sapientia, quę fit per gratiam, cum illa, quæ per naturam existit: illa quæ fit in tempore, cum illa, quæ nata est ab æternitate. Si hoc distinxisti in dilecto, o sponsa, & ab his, quæ iuxta statū humanæ substantiæ in illo sunt virtutes, ad E
verbi pertransisti diuitias, tunc iure, & excellentur dicere potes. Paululum cum pertransissem illos, quem diligit anima mea. Sed Cant. 3. b
quomodo aptabimus, illud quod ponitur, scilicet Paululum? Inæstimabiliter prærogat omni creaturę diuinam maiestas, & qua si vicina, & familiaris sit, dicis. Cum pertrāsissem illos paululum, inueni quem diligit anima mea. Denique chaos magnum firmatum est inter nostram, & ipsius naturam. Quale quæris chaos? utique inanitatis nostræ. Omnes gentes (ait propheta) quasi nō Esa. 47. b
sint, sic sunt coram eo, & quasi nihil, & inane reputatæ sunt ei. Iure inanis reputatur nostra substantia, in cuius assumptione exinanisse dicitur ille plenitudo. Quæ ergo poterit adsignari conuenientia, & uicinitas inanis cum solido, nihil cum immenso? Qua ergo ratione dicit? Paululum cum pertransissem illos, inueni quem diligit anima mea? An forte pennigera est charitas, & præpeti uolatu ardentis desiderij interiacens hoc, de quo loquimur, pręteruolat uacuum? Vtique sic adsentior. Nam amate iam tenere est, & iam adsimilari, & uniri est. Quidni, cū Deus charitas sit: Sed aliā hic ego paro rationem. Post rationalis contemplationem naturæ sursum ascendenti, primo se statim gradu diuina offert, & occurrit natura, nulliusque alterius præstātioris naturæ interponitur distinctio. Non enim inter imaginem, & ueritatem mediū adsignari, quid potest: superius uno, inferius altero. Quod. n. veritas nō est, quomodo proximius accedit ad eā, quā ut ipsius simulachrū, & character sit? In quo ergo attenditur in rationali spiritu ea, quæ ad diuinā est naturā, imago? Primo quidem loco, quia F
est ueritatis, & iustitiæ capax. Secūdo si capiat illas, & fiat uerus, & per gratiam, quod Deus est per naturā. Tria hic mihi distincta sunt, idest capacē esse boni summi, ipsum habere, & esse ipsum. Imago attenditur in primo, similitudo in secundo, veritas in tertio. Primū commune est omniū intellectualiū spirituum. Secundum electorum tantum. Tertium solius increati spiritus. In primo prope accedimus. In secundo proxime. Tertium, ipse est, prope accedimus per aptitudinem, proxime per cooptationem. Pro-

pe per naturæ primæua, proxime per uirtutis priuilegia. Prope quia capaces: proxime, quia capientes. Quonam enim modo nō de uicino accedit immortalitas ad immutabilitatem, incorporalitas ad simplicitatem, illocalitas ad immensitatem, ratio ad ueritatem, uirtus ad bonitatem? Et ut expressius loquar, quid esse uicinius, & similius potest quam sapientia sapientiæ? iustitia iustitiæ, quam illuminata illuminanti? iustificanti iustificata? quid similius alij, quam causatiuum causæ, formatum formæ? Nam in formato fere nihil aliud attenditur quá forma. Deniq., & quod dulce est, super omnia simile uidetur dulcedini: & quod lucidum est, luci. Itaque proximum non iniuste uidetur, quod illi tanta æmulatione componitur: proximum, quia nihil interponitur. Nam & si finitum nostrum incomparabiliter excedit dies immensitatis, infinitas imaginis, tamen ad ueritatem nonnulla dignoscitur esse affinitas. Iure ergo dicit: Paululum cum pertransissem illos, inueni quem diligit anima mea. O quam fœlix, quam lætus prouentus tam longe circuitus. Beati gradus illi per quos in talem euaditur terminum. Quæsiuit in lectulo, circuiuit ciuitatem, interrogauit custodes. Primo loco quærit per se, & penes se. Secundo extra se, sed per se. Tertio uero, nec per se, nec penes se. Et hoc loco quanto humilius quærit, tanto quidem efficacius: quantoque a sui confidentia longius recessit, tanto reperit citius. Inueni, inquit, inueni illum: qui me prior quasi ouē errantem, & quasi drachmā perditam quæsiuit, & inuenit, & misericordia eius præuenit me. Me, inquam, prior inuenit perditam, præuenit nihil meritam. Inuenit errantem, præuenit desperantem, inuenit differentem, præuenit diffidentem: inuenit qualis esse mihi indicans: præuenit ad sua me reuocans, vagam inuenit in erroribus, uacuam gratiæ præuenit muneribus. Inuenit, ut non ego ipsum, sed ipse me eligeret, præuenit, ut prior diliget. Sic ergo electa, & dilecta, quæsita, & acquisita, inuenta, & præuenta, quomodo non secundum uires conatu, & supra uires affectu illum, & diligam & quæram. Quæram, quæram, donec voti compos uocem lætitiæ proferam. Inueni quem diligit anima mea. Ego inuentionem hic ad ueritatis, & gratiæ non refero initium, sed augmentum. Pergens enim, & proficiēs anima de uirtute in uirtutem, de ueritate in ueritatē, dum ubique nouis informatur mysterijs, & infunditur gaudijs per singulos profectuum gradus dicere potest inueni quem diligit anima mea, uerbum patris Christum Iesum, qui est super omnia benedictus in secula seculorum, Amen.

G — Cant. 3. b — H

Sermo IX.

Cant. 3. b

TEnui illum, nec dimittam. Ego huius capituli sensum ad futuram uolui tantum fœlicitatem referre quando sponsus dilectæ manifestā præsentiæ suæ exhibebit plenitudinem, ut nihil sit quod interrumpat perpetuitatem. Nā & quod præmittitur: Cum pertransissem illos, non incongrue ad id refertur: Cum euacuauerit omnem principatum & potestatem, ut sit Deus omnia in omnibus. Ante illud enim tempus, quis ex sententia dicere potest: Non dimittam illum? Sed hunc arctat, & euertit intellectū, & ad præsens facit referri, illud quod sequitur: Donec introducam illū in domum matris meæ. Sed iam uigilanter singula considere mus. Primo considera quam sint lætitiæ plena hæc uerba: Inueni, inquit, tenui, nec dimittā. Magnus ille patriarcha Abrahā legitur uidisse dominū, non inuenisse. Apparuit. n. ei vltro stanti in ostio tabernaculi ad meridiem. Denique egressus de tabernaculo obuius, sedulus sub ilice exhibuit officium, in tabernaculum uero introducere non meruit, nedum in cubiculum. Vidit, & Moyses apparentem sibi in Oreb dominum, sed tenere non meruit, qui nec permissus est propius accedere. Vidit Iacob dominum, sed uidit in somnis, & de longe scalæ innixum. Nam etsi apprehendit angelum, non tamen retinuit: sed quadam luctæ uiolentia benedictionis extorsit gratiam, amisit præsentiam, & idcirco dicere non potuit: Non dimittam illum. Inuenit illum Maria Magdalene, sed prohibita est, non dico tenere, sed etiam tangere, quia penes monumentū uitam quæsiuit. Suscepit diu expectatum, & insperato inuentum senex ille Simeon in ulnas suas, & gratulationis lætus erupit in canticum, sed uocis huius usum sibi non præsumpsit: Non dimittam illum. Denique sic ait: Nunc dimittis seruum tuum domine, secundū uerbū tuū in pace. Vtique in pace dimittitur solutus, & sequestratus a

I. Co. 15. e — Cant. 3. b — Gen. 18. a — Exo. 16. & 34. d — Gene. 28. e — Ioan. 20. d — Luc. 2. d

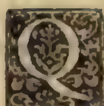
carne

carne, ut non amplius concupiscat aduersus spiritũ, & repugnet. Ille ad noui amplexũ pueri, senescentis deposuit hominis vetustatem, & in tranquilliorem statum à corporis corruptibilis pœna, & carnis pugna dimitti se vel postulat, vel exultat. Sponsa uero dilectum à se non dimittendum præsumit. Et quanto præcellentis est gratiæ non dimittere quod ames, quam euadere quod horreas? Omnes hi etsi in carne, vel carnis specie viderint: quosdam vel apprehensionis gradus distingunt humanis in mẽtibus. Quod nulli eorum indultum legimus, sta usurpat, cuius tentauimus euentilare sermones. Inueni, tenui, nec dimittam. Inueni per aspirationem: tenui memoriæ retractatione: non dimittam continuatione iugi.
K Tenui illum, & tu cum inueneris Christum: cum inueneris sapientiam, cum inueneris iustitiam, sanctitatem, redemptionem: hæc omnia enim nobis factus est Christus: cum ista inueneris, tene affectu, tene studia. Quod intelligentia inueneris, diligentia tene, & retine (ut sic dicam) renitentes uirtutes, & lubricas species arctiori tibi astringe amplexu donec vice versa ultro tibi inhęreant, & amplexentur te gratis, & sine studii tui labore te teneant, nec sinant vel longius abscendere, vel diutius abesse. Et si quando declinea ad officia humanæ necessitatis, ibi te insectẽtur, & reuocent, & arripiant ad se, ut si non possint assidue studiũ, semper habeãt obligatũ affectũ. Nã nonulla mihi videtur distinctio, an tu teneas Christum Dei virtutem, & sapientiam, an tenearis ab ipso. Ama (inquit sapientiam, & amplexabitur te. Denique, & de quibusdam dicitur quod tenuit eos superbia. Quid est tenuit, nisi irretiuit, & implicauit, & inolitæ consuetudinis indissolubilis obligauit uinculo? Hoc enim est quod sequitur: Operti sunt iniquitate, & impietate sua, ut non facile euoluere, & explicare ab illa se possint. Et ut amplius dicã, quasi cute quadam, sic aliqui praua operi, & inuoluti sunt consuetudine vitiorum, ut illam dediscere, & desuescere, non tam expoliari sit, quam excoriari. In cuius rei indicium, forte institutio legis continet hostię pellem abstrahi. Nam è regione q̃ stricta sacerdos indui iubetur linea, ueritatis te uult illius, quæ de terra orta est, habitu arctius astringi, ut per se castimoniæ, & puritatis, & innocentiæ tibi uirtus inhęreat, & agglutinetur tibi: sed, & omnia sacerdotis indumenta, uel catenulis, uel baltheis, uel uittis astricta, & colligata sibi uult esse lex: & cum indueris dominum nostrum Iesum Christum, cum te indueris viscera misericordiæ, benignitatem, charitatem, & reliquas quas apud apostolum legis uirtutes, cum Christi te fide memoriter uestieris, & contemplandę ueritatis inuisceraueris affectum omnia tibi coaptentur, & cohæreant, constricta sint, nihilque circa te uagari, & fluctuare possit, & tentationis uel dissolutionis uento sollicare: qui se tali uirtutis uestierit habitu, ut ei in naturam uersa uideãtur, non ego hunc tam tenere quam teneri dixerim. Tenuisti (inquit) manum dexteram meam & in uolũtate tua deduxisti me. Tenuisti ne pergerem in defectum, deduxisti in multiplicem profectum. In uoluntate tua deduxisti me, id est in uoluntate quæ à te est, & quæ secundum te est. In uoluntate quæ magis trahens quam tracta est. Nã, & bonam uoluntatem cum multo labore nõnũquam attrahere nitimur, & magis prosequimur quasi fugientem, quam sequimur ducentem. Sic enim legitur: Concupiui desiderare. Bona talis uoluntas, sed nondum placens, Iusta, sed nondum iucunda. In uoluntate tua deduxisti me. In illa quę blando constat boni ipsius gustu. Nec tantum (ut sic dicam) pigra nititur ratione, quam pia boni ipsius oblectatione. Tenui nec dimittam illum, donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculũ genitricis meæ. Multo planior uideretur sensus si ita dixisset. Non dimittam illum cum introduxero in domum matris meæ, illius scilicet quæ sursum est Hierusalem cœlestis, quæ est mater omnium nostrum. Nã ante illud tempus omnia hic incerta sunt, & inter spem, & metum fluctuant, & pendulo nituntur gradu. Et quæ erit certitudo de gratia, dum mutabilis est natura? Denique, & ille ait: Ego dixi in abũdantia mea, non mouebor in æternum: Auertisti faciẽ tuam à me, & factus sum conturbatus. An non tibi similia dixisse uidentur psalmista, & sponsa? Quid enim aliud est, non mouebor in æternum quam quod hic ponitur: Non dimittam illum? Sed ibi quidem manifesta præsumptio, quia uicina ultio. Auertisti (inquit) faciem tuam a me, & factus sum conturbatus. Cum sit in hac carne facilis casus, & frequens impulsus, citus lapsus, & certus labor, quomodo non uidebũtur præsumptionis

Marginal notes: prou. 4. a; psal. 72. a; Leui. 1. b; Exo. 28. e; L; Rom. 13. d; Colo. 3. b; psal. 72. d; psal. 118. e; M; Cant. 3. b; psal. 29. b

sumptionis, & nimis promptulæ deuotionis esse hæc sponsæ verba. Non dimittam illũ? Quis enim hic in eodẽ statu permanere poterit, pręsertim illo subtilisſimæ contemplationis, qui uix attingi potest tenuissimo mẽtis ictu? Forte ergo verba hæc non securitatem, sed solicitudinem sonant. Nec enim securitas esse potest donec introduxerit dilectum in domum matris suæ, & in cubiculũ genitricis suæ. Non erit tunc retinendi solicitudo, quia erit certitudo manendi: in illo fœlicitatis statu abque studii nostri vsu &
A disciplinæ custodia vltro nobis affluęt, imo intrinsecus de quodam inexhausto animæ ventre flumina fluent aquæ viuæ, & indefes-
Gen. 26. d sæ delectationis. Nulla tunc erit necesſitas in altum fodere nullus labor vel purgare puteos, quos Philistæi repleuerunt, uel propugnare ne repleant. Hic ille labor exigitur non inde excluditur. Quod ergo dicit, Nõ dimittam illũ studium polliceri uidetur, & diligentiam, ut semper solicita sit quoadusque plene posſit esse secura: ne sibi elabatur de reliquo dilectus suus dominus Iesus qui viuit, & regnat in secula seculorum, Amen.

Sermo X.

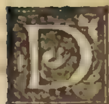
1. Re. 1. b Vae infirmitatis exempla sunt aptauimus sponsę præterito sermone hodierno, quę sunt virtutis aptemus descripturis sacris. De Anna legitur cum intente profuso exoraret affectu, quod non sunt vultus eius amplius in diuersa mutati. Vultus animi interpres est: & ab intimo affectu habitum trahit. Ideo ab eius constantia interioris, quæ in anima est, perseuerantiæ ducitur argumẽtum. Non sunt vultus eius in diuersa mutati, quia nihil imminutum est desiderij semel concepti. Et quid aliud sonat quod dicit: Non dimittam illum, nisi non mutabo in diuersa vultum, & intuitum mentis alio non diuertam ab ipso? Sed, & apostolus simile quid hortatur. Sine intermisſione ora-
1. Tes. 5. d te. Et item: Gratias agentes semper: illud
B quoque, Gaudete in domino semper. Con-
Ephe. 5. d tinua, & non interrupta hæc uult esse Apo-
Philip. 4. b stolus, orationem, gratiarum actionem, & gaudium in domino. Sed quis ista ipso mentis habitu, & affectu animi indefesso explere sufficiat, nisi cui dicere permissum est: Quis nos separabit à contemplacione Christi? Apostolus dicit: Quis nos separabit à
charitate Christi? A contemplatione .n. Rom. 8. g
dicere non poterat. Nam aliquando a contemplatione segregari Christi illũ cõpellebat charitas. Siue (inquit) mente excedimus Deo, siue sobrij sumus vobis: Charitas .n. Christi urget nos. Charitas ergo quadã dispensatione contemplationis se subducit, cuius tamen proprius est, & familiaris in ipsa usus. Omnia quæ agit charitas, quãdam habent in defessæ orationis, & gratulationis uicem, & efficaciam. Sed tunc ista profusius, & excellentius exequitur, cum singulariter in istis exercetur. Absconde eleemosynam in sinu pauperis, & ipsa orabit pro te ad dominum. Eleemosynæ uocabulo non incongrue cẽlentur uniuersa quæ indigentibus misericorditer impenduntur: nõ modo iste corporeus cibus, & indumentum, sed etiam doctrina, exhortatio, correctio, cõsolatio, & uniuersa quæ ad animæ commoda spectare uidentur. Opera sunt hæc charitatis, & orationi vim obtinent, cum solius Dei fiunt intuitu, sed non sunt hæc specialia & propria ipsius.
2. Cor. 5. e

Quid enim tam proprium quam dilecto soli intendere, & libere in amoris se exerce- C
re negocio? Ab hoc spiritualis iucunditatis excessu & ebrietate sobrium fieri, & propter fraternas necessitates ab alienatione mentis temperare, quid nisi vultum in diuersa mutare est? Denique, & Martha sollicita Luc. 10. g
erat, & turbata circa plurima. Illa circa multa turbatio, uidetur quædam vultus in diuersa mutatio. Maria optimam partem elegit, quæ nõ auferetur ab ea. Optima pars contemplationis, & dilectionis est usus. Nã etsi illa sunt opera charitatis quæ exhibebat Martha: ibi tamẽ seruit charitas necessitati, non charitas sibi. In subleuandis alienis necesſitatibus bonum opus, sed molesta causa. Bona .n. misericordia: sed molesta miseria. Bona curatio: sed circa quẽ uersatur nõ bonus languor. Bonus ẽt huiusmodi cõpassionis affectus. sed non bona compassionis occasionem ministrans alterius passio. Fraternis in necessitatibus charitas intuetur cui condoleat, quo moueatur ad miserationem, quid amouere nitatur. At cum dilecti contemplantur virtutes, totum placet, totum delectat, totum allicit: nihil ibi videt quod horreat, sed cui dulciter adhæreat. Hic proprius amoris usus est,

hoc eius officium, ut totus sit in amando. Sic est plane cum, & indiuidua iucunditas omnia conuoluit & complectitur: officiú, & causam. Officium amor est: causa visio: finis utrunque. Neque ullus esse potest beatior finis quàm ipsa uisio & dilectio Dei. Omnia ad hunc finem sanctorum vota suspirant. Finis iste ipse sibi finis est, seipso contentus, in melius aliquid expectationẽ
D porrigere non valens. Hoc est illud vnum quod necessarium dicitur, quod à Maria non tollitur, in quo psalmista gratulatur: Mihi (inquit) adhærere Deo bonum est. Hic est ille mẽtis excessus, qui usque ad tertium cœlum Paulum rapuerat: Hæc ebrietas temulento similem Annæ vultú expresserat. Hoc musto madebant Apostoli cum illos vehemens repleerat spiritus, & illius, quod nouum pollicitus est Iesus, vini virtutẽ primo sensere. Hoc vino infusus Noe spiritualis passus est soporis excessum, & carnis curam post habuit, totus factus in spiritu, posteriora contemnens, quẽ anteriora tenebant ex integro. Fœlix si instar Annæ huius vini nunquam digessisset uirtutem. Illa enim foris castigato corpore, mentis est passa temulentiam, & sanctam quá postea non euacuaret ebrietatem. Nam hoc sibi vult quod nõ vlterius uultus eius sint in diuersa mutati. Talem sibi apprehensæ iugitatẽ præsentiæ sponsa polliceri videtur cum di-
Canti. 3. b cit: Non dimittam illum. quid.n. præclarum, quid spirituale, quid sponsa dignum diceretur, si ad fidem, si ad iustitiam, si ad humilitatem, ad continentiam, ad beneficentiam, & ad reliquas, quę Christus esse
E dicitur, virtutes id referret quod ait, non dimittá illum? Nam nec his vacua credenda est etiam cum dilectum quæsiuit. Denique & cómunes huiusmodi uirtutes, & ita habentibus commode, ut caruisse nefas credatur. Eximium ergo & singulare quippiam hæc indicat inuentio, per quam dilectum & comprehensum applaudit, & non dimittendum præsumit. Forte primitiæ aliquæ sunt futuræ cõtemplationis & gloriæ, propter quod adiungit: Donec introducá illum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ, in illá cœlestẽ Hierusalem quę mater est omniú nostrú, cuius muros salus occupat, & portas laudatio, cuius in pacem positi sunt fines. In illum locum lucis & lætitiæ, laboriosæ vitæ huius introduci non possunt uirtutes: quæ si ingrediú tur per meritum, tamen excluduntur per usum. Cœlestem ergo aliquam affectionem & supermundanum saporem in dilecta experta, nõ iactando, sed gratulando di-
cit: Non dimittam illum, donec introdu- *Ibidem.*
cam in domum matris meæ. Sed nunquid non iam ascendit ad patrem? Nunquid iam præcursor introiuit pro nobis? Et quomodo tu introduces quo ipse prior ascendit? Tu magis indiges ut ipse te ducat, cui dici-
tur: Deduc me in uia mandatorum tuorú. *psal. 118. c*
Vado (inquit) parare uobis locum, & cú *Ioan. 14. a*
parauero, iterum venio, & ad sumam vos ad meipsum. Quomodo introduces illum quo iam ipse ascendit? Ascendit quidẽ per se, sed adhuc in te foris existit. In te introducitur, quo per se prior ascendit. Quidni? In te nascitur, in te formatur, & in te non introducitur. Filioli, quos iterú par-
turio, donec formetur Christus in uobis. *Gala. 4. c*
In nobis ergo Christus & parturitur & perficitur, nec semel, sed sæpius & iterata cre-
bro parturitione. Neque possumus omnes F
Christi simul virtutes adaptare nobis, equidem ne vnquam quamlibet ad plenum. Idcirco semper insistendum est, quia nõ nisi sensim fit in nobis spiritualis parturitio Christi. Qui ergo in membris suis in sponsa sua nascitur, cur non introducitur? Non enim vel parturitio hæc vel introductio ad Christi potest referri personam, sed ad uirtutes & gratiam. Ideo frequens est sicut parturitio, sic introductio. Nam &
consedere dicimur in cœlestibus cú Chri- *Ephe. 2. b*
sto. Sed sicut vna est vera & æterna sessio in cœlis, sic & introductio: Perambula-
uit Abraham terrá promissionis antequá *Gene. 12.*
possideret. Fœlix omnino cui datur bea- *& 17. a*
tas illas perambulare regiones, & visentis instar volucri calcare vestigio locum omnem, quem accepturus est in possessionem. Cui licet stare non permittitur, ascendere tamen datur in montem domini: & quam uis per vmbram adhuc cursim, tamẽ perlustrare cuncta, & se tali uisu refouere. Quæ autem vera est & plena introductio, hic innui videtur cum dicitur: donec introducá illum in domú matris meæ. Fœlix omnino quæ adeo alligare potuit verbú Dei, & amplius adglutinare sibi, & in exilio collaterare, quousque copulati in cubiculo detur. Non dimittá illum, donec introducá in domú matris meę, & in cubiculum genitricis meæ. Quod túc fiet quádo corpore & mente plene

te plene portabit imaginem cœlestis, ut domus intelligentiam ad corpus, cubiculi uero ad mentem reducas. Aut si magis placet, in domo possessionem accipe securam, in cubiculo secretam, in domo sempiternam, in cubiculo internam. G In domo (ut dicit Ecclesiastes) æternitatis, & in cubiculo charitatis. Eccle. 12. In cubiculo vbi clauso ostio non iam ores patrem, sed de cætero adores in spiritu & veritate. In domum nõ dicit patris, sed matris, & in cubiculum genitricis. Nouit illa mensuram suam, & ideo spem suam extendit ad illam æternitatem, veritatem, charitatem, quam adsecuta est ecclesia primitiuorum in cœlis. 1. Tim. 6. e Nam quantum ad ea quæ Dei sunt spectat, solus habet immortalitatem, & ipse lucem habitat inaccessibilem, & supereminet scientiæ plenitudo charitatis Christi: qui nos impleat in omnem plenitudinem in seipso, qui est benedictus Deus, & regnat in omnia secula seculorum, Amen.

Sermo. XI.

Delicata est species amoris affectio, & tenui occasione læditur lętitia spiritualis. Amor occupationum externarum impatiens est, suis satis habens inseruire negociis, ocio gaudet, quiete souetur, ad internam delectationem libera habere tempora uolens. An non hoc ipsum tibi videtur sponsa innuere, dilectum suum ad cubili secretum trahens? Nouit illa dilectum suum nõ posse foris secure possideri, nec integre quidem. Et quam durum est amanti animum dimidiare cum Christo & mundo? psal. 76. a Quàm durum (inquam) in dilectionis iura peregrinas admittere curas, & cœleste secretum secularibus infestare turbellis? Memor fui, inquit, Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum, & defecit spiritus meus. H Si delectatio memoriæ Dei negocio se exercet, & exhaurit spiritũ prophetiæ, quomodo plura poterit & peregrina cum isto complecti negocia? Iure ergo sponsa cum dilecto cubiculum petit, ut libero illi intendat studio, & ex animi sui arbitrio perfruatur, & quieto pectore penitus amplexetur. Apparet illam spiritu charitatis duci, & ex spõsæ affectu locutam, oportunitatẽ exercendi quæ sic quærit amoris. Et quomodo nos si quid vel tenuiter attingimus de Christo, de sapientia, de suauitate, de contemplationis gustu, non contenti gratia, nec mensuram contemplantes nostram, statim erumpere conamur, & cubiculo fastidito festinamus egredi à requie, & ab illa requie? In pace (inquit) in idipsum, dormiã & requiescam. psal 4. b Maria ad domini pedes sedens idipsum tenebat: turbatur Martha circa plurima. Luc. 10. g In multis turbatio, porro unũ est necessarium, imo & iucundũ. Denique quã bonum & quã iucundum, habitare amãtes in unum. psal. 67. a Alioquin non est habitatio in unum, nisi in amore qui inhabitare facit unius moris in domo. Quid est unius moris, nisi fœdere conformes amoris? Amor humanum animum Deo conciliat, & unit. 1. Ioa. 3. d Similes (inquit) ei erimus cũ apparuerit. Quidni similes? Commendat seipsum mundis reuelatam mentibus maiestatis diuinæ inæstimabilis pulchritudo, & intuentis in se affectum rapit, & quadam ratione sibi facit similem, dum aliud cogitare non sinit. I Odore trahimur, trãsformamur autem visione, Bonus ergo contemplationis vsus, qui vnius moris efficit, & conformat humanam mentem, & summam maiestatem. Bona hæc mansio ultra quam nec uota nos trahunt, nec citra tenere nos debent. psal. 121. e Quis det mihi, ut hæc sit requies mea in seculum seculi? Felix qui ex corde potest dicere: hic habitabo quoniam elegi eam. Luc. 10. g Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. 1. Co. 13. b Scientię destruentur, euacuabuntur prophetiæ, linguę cessabũt, sola contemplatio non excidet in futuro. Ideo hãc tibi partem elige in præsenti, quę non auferetur vnquã, vt dicat anima tua: Pars mea dominus, propterea contemplabor eum. Thr. 3. e. Propheta dicit: propterea expectabo eum. Ibidem. Recte quidem. Expectat enim boni plenitudinem, cuius portionem iam tenet. Qui contemplationis bono hic fruitur, amplius quidẽ expectare potest in hoc genere, sed aliud quid non debet. Bona hæc, bona sunt reposita in annos multos, imo in annos cunctos. Ideo fœlix anima quæ bono hoc frueris: epulare, comede: quia pars hæc non repetetur à te, sed refundetur & reformabitur vberius. Hæc requies tua in seculũ seculi, hic habitabo quoniam elegi eam: hic inhabita, ut cum illo inhabites, qui sedet super Cherubim, super scientiæ plenitudinem, qui lucem habitat inaccessibilem. Et ideo in speculationis lucet

luce sit locus tuus. Hic matris tuæ Ecclesiæ proprius & domesticus locus, hæc eius domus: cetera quæ exercet temporalis necessitatis officia, istum ad finem respiciunt. K Actionis officia transeunt: permanent contẽplationis. Bonum est hic tibi esse, hic tibi tabernaculum fac. Non tibi vnum, & dilecto tuo vnum, sed tibi & ipsi vnum. In hoc cubiculum dilectum tuum introduc, ingredere in requiem tuam, vt requiescas à laboribus tuis, sicut & à suis deus. Septima requieuit ab opere institutionis. Septima requieuit à labore restitutionis. In illa postquam mundum condidit: in ista quando se in monumento recondidit. In illa postquam fundauit mundana: in ista postquam reformauit humana. Si quæsisti, si inuenisti, si tenuisti dilectum tuum: tene quem tenes, tene, inhære, imprimere illi, vt eius in te velut expressa reformetur imago, huic fias conformis sigillo. Eris autem si adhæseris. Qui enim adhæret Deo, vnus est spiritus. (1.Cor.6.d) Forte sicut durę materię difficulter in te primo fit eius impressio, & si laboriosa impressio, sed dulcis aduæsio. Laboriosa est reformationis tuæ sexta, sed dulcia sabbata quietis sequuntur. Consepelire ergo cum Christo per hũc sabbatismum in mortem. Beati enim mortui qui in domino moriuntur, (Apoc.14.e) amodo iam dicit spiritus, vt requiescant à laboribus suis. Spiritus hoc dicit. Collatæ vtique quietis exhibitione, & effectu gratiæ, quomodo & ipse testimonium reddit spiritui nostro. Spiritus hoc dicit, quia spiritus hoc efficit. L Ipse se dicit, quia ipse se donat. Amodo iam dicit spiritus, vt requiescát à laboribus suis. A laboribus (inquit) non ab operibus. (Ibidem.) Opera enim illorum sequuntur illos. Opera sequuntur spiritum sicut calor ignem: vmbra, corpus: lux, solem: effectus, causam. Qui sabbatizat in spiritu, non habet opus sectari opera: opera enim sequuntur illum. Opera illorum. Quę sunt opera illorum? Quæ sunt opera quiescẽtium, opera mortuorum in Christo, consepultorum cum Christo, opera sabbatizantium? Festiua sunt, feriata sunt, ocium. valent opera ista festiua ingredi in hanc requiem, in hunc sabbatismum. Sed vide quòd nõ relinquitur sabbatismus nisi consepultis cum Christo, non relinquitur nisi post sextam diem. Post sextam diem in qua aut vetus homo crucifigitur, aut nouus perficitur. Nam propter illum dicitur, vt qui mortui sunt in Christo, requiescant à laboribus suis, & propter istum quòd nouo cõdito homine die sexta, septima requieuit ab operibus suis Deus. (Gene.2.b) Et tu quoque sabbatum tibi compara, redime tempus, & liberas ab exteriori occupatione horas vendica tibi. Sed vide ne hostes derideant sabbata tua, ne illis seruiant ocia tua, ne illis vaces, qui vacare Deo debueras. Vacate (inquit) & videte quoniam ego sum Deus. (psal.45.b) Bonum est ocium, sed sapientiam scribe in tempore ocij tui. (Eccl.38.e) Scribe illam super latitudinem cordis tui. Latum enim cor, quod curæ non arctant. Imprime in intimo cordis tui literas quæ non deleantur, & exara in tabulis spiritualibus signa sapientiæ, vt dicere possis: M Signatum est super nos lumen vultus tui domine, dedisti lætitiam in corde meo. (psal.4.b) Lætare, & diem festum age cum dilecto, & epulare (sicut scriptum est) in introitu gloriæ huiusmodi. Sabbatum, iuxta quod dicit Esaias, (Esa.58.d) delicatum est, & sanctum domini gloriosum. (Pro.21.d) Delicatum (inquit) & sanctum. In desiderijs est omnis ociosus, sed non sunt omnia sancta desideria, qualia eorum qui volunt diuites fieri, & per hoc incidunt in desideria multa inutilia & nociua. (1.Ti.6.b) Vides quomodo Apostolus multitudinem desideriorum in vitio ponit. Quid si & immunda fuerint? Nam & multi qui agere non possunt, in occulto cogitant quæ turpe est & dicere, tenui se in hoc solantes remedio. Ad horum distinctionem non contentus dicere sabbatum delicatum, adiecit, & sanctum, & domini gloriosum, vt non sint in confusione gloriæ tuæ. Si vacas, sabbatum habes: si vacas & vides, & contemplaris delectationes domini: iam sabbatum tuum delicatum est & sanctum, & sabbatum domini gloriosum: sabbatum ex sabbato, id est vacatio de vacatione. Prima vacatio est & bona, si mũdo non vacas. Secunda quidem est melior, si tibiipsi & vaces, & cogites quomodo placeas Deo. Tertia est & optima si etiam tui oblitus, soli Deo vaces, & cogites quę domini sunt, quomodo tibi placeat ipse. Non sit desidiosum sabbatum tuum, operare in sabbato tua opera Dei. Opus enim Dei est vt credas in eum. Fide videns, videmus enim nunc per speculum: ideo vaca & videas. Delicatum planè opus est visio & visio Dei. Non est tibi necessitas de reliquo dimicare pro fide, sed tantum deliciari in ea. Erepta est iam de contradictionibus persequentis populi, & peruertentis hæretici. Constitue

enim

A eam in caput cogitationem tuarum, ut cogites cogitationes fideles antiquas. Amen.

Sermo. XII.

Esciunt cogitationes antiquas habere, qui nouitates verborum exquirunt, qui noua excudunt dogmata, qui iuuenilia desideria non declinant, qui nihil habent grauitatis, nihil auctoritatis, nihil antiquitatis plenum: non est ibi amen, vbi est aut discrepatio aut deceptio cogitationũ: vbi aut infidelitas est, aut fluctuat fides ipsa. Ingredere in tutos recessus fidei, introduc dilectũ in cubiculũ matris tuæ, vt quicquid de Christo sapis, quicquid sentis, intra ecclesiæ cõstringas regulas, ad eius castiges censuram: huiusmodi opera operare in sabbato tuo. Alioquin si vacas, & talibus non uacas studiis, facile in uacuo animo cogitationes uanæ & uenenata erũpent consilia. Denique sicut habes, agrũ hominis pigri urticæ & spinæ occident, & euangelia tibi dicunt quia duo erunt in lecto, unus adsumetur, & alter relinquetur. Quasi lectus quidam est ociosa uita & quieta in ecclesię gremio degentium eorum qui nullo sunt ecclesiastici muneris onere occupati, nec prouidentiæ & dispensationis solicitudine distenti, sed libero utuntur ocio sub alieno regimine. Non tamen hoc ocio omnes rite & iurę debito fruuntur, sed libertatem quam obtinent temporis, dant in occasionem cõrporis. Bonus enim lectus si quis eo legitime vtatur, & opportunitatem exterioris quietis in uoluptatem conuertat uisionis internę. Hi sunt qui assumentur ab hoc ecclesiæ cubiculo ad illud cœleste, ut ubi Christus est, & ibi sint cũ ipso. Denique ubi fuerit corpus, illic congregabũtur & aquilæ. Esto tu quasi aquila, & acutis utere luminibus: spirituali assueice cõtemplationi: commane in petris, & in præruptis commorare silicibus, imo in singularis illius petræ quæ Christus est, cauernas ingredere. Intra, iuxta Esaiæ uerbum, in cubicula tua, claude ostia tua, & abscondere modicũ ad momentũ donec pertrãseat indignatio. Magis uero abscõdere in ęternũ, ut delectatio maneat. Intra in cubiculũ pacis, in potentias dñi, quia pax in uirtute eius: Memorare iustitiæ eius solius, ut in te sibi obuient pax, & iustitia. Memorare iustitiæ eius solius, quia quid habes ꝙ nõ accepisti? iustitiæ eius solius. Bona iustitia quã aduersus titillantia uitia tibi pugna quadã defendis. Fœlicior ubi non dimicas pro iustitia, sed magis delectaris in ea: ubi nõ cõflictationi studes, sed delectationi: nõ seris cũ uitiis iurgiũ, sed cõmerciũ cũ uirtute contrahis. Istã possidens, nõ impugnas illa: ubi posteriorũ oblitus, nõ cogitas quæ hominis, sed quæ dñi, & memoraris iustitię eius solius, cum iustitia & pax in te osculatæ se fuerint. regnũ.n. Dei iustitia, & pax, & gaudiũ. Si regnum, quare nõ & domus, & cubiculum? In pace enim factus est locus eius, & habitatio eius in Siõ. Ingredere in cubiculũ pacis huius quidem exterioris, sed magis illius interioris, in habitationem speculationis, quia Sion speculatio interpretatur. In pace (inquit) in idipsum dormiam, & requiescam. Idipsum ad speculationem refert, quia hæc est pars optima quæ non auferetur. Denique & sponsa obdormiuit cũ dilecto in cubiculo matris suæ, & quendam passa est soporatæ mentis excessum in amplexu sponsi. Ideo sequitur: Adiuro vos, & cętera. Et tu ergo si sponsum apprehendisti, tene, nec dimittas donec introducas in domum & in cubiculũ matris tuæ. Quid ego nunc tibi persuadeo ad quod te ipsa experientia perceptæ dulcedinis multo magis inuitat & allicit? Si quis enim feriato animo furtim & quasi in raptu prælibare potuit liberæ meditationis festiua gaudia, nescio si quid vnquã libentius agat quam ut huic totum & ex integro se studio tradat & expediat. Denique trahebant spõsam prima pulchræ contemplationis blandimenta, & ad quietis prouocabant cubiculum, quo dilectum introducturã se læta gratulatur. Non dimittã illum donec introducam. An non tibi videtur quasi dicere his verbis illud de Psalmo: Si dedero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, donec inueniam locum dño? Omnia dimitto, ne dimittam illum. Omnia detrimentũ facio, ut Christũ lucrifaciã, propter superenitentẽ lætitiã præsentiæ eius. Si dormierint duo, fouebuntur mutuo: vnus quomodo calefiet? Ecclesiastes hoc dicit, Bonũ foueri & inflãmari in amplexu verbi. Ignitũ.n. eloquiũ dñi vehemẽter, & spiritualibus æstuare desideriis: ideo nõ dabo somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationẽ, donec introducã illũ in cubiculũ matris meę. Tũc quiescã, & suauis erit somnus meus. Quasi dormi-

Marginalia: Pro.24.d; Mat.24.d; B; Esa.26.d; 2.Cor.4.b; C; Rom.14.c; Ps.75.a; Psal.4.b; Canti.3.b; Psa.131.a; D; Eccl.4.c

dormiuit Ioãnes recũbens in pectore Iesu, ubi recõditi sunt omnes thesauri sapiẽtiæ & scientiæ Dei. Ibi ueræ quietis locus, intelligentiæ serenũ, sanctuarium pietatis, delectationis cubiculum. Hic dormi, ut videas quod ipse vidit, verbum in principio, verbum apud Deum, & verbum Deum, & intelligas in Christo cũ patre existendi coæternitatẽ, personalẽ diuersitatẽ, & unitatẽ consubstantialem. Quid tibi videtur similius somno? Huc se non possunt humani iactare intuitus, irrumpere ratio. Denique non videbit hæc homo, & uiuet. Bonum est ergo te obdormire, & humanorum sensuum, & affectuum obliuione sopiri, ut huiusmodi somnia somniare possis. Hoc apostolorum cubiculum est, qui nos genuerunt in Christo.
Gala. 4. c Philip. 3. d 2. Cor. 5. c
Quasi mater est Paulus, cum dicit: Filioli mei quos iterum parturio donec formetur Christus in uobis. Matrem habes, uis habere, cubiculum? Nostra, inquit, conuersatio in cœlis est. Vis somnum? Mente, inquit,
E excedimus Deo. Huc ergo transit cum dilecto, hic mane, hæc meditare, in his esto: aut si isto pertingere non potes, temperantius age. si non potes recumbere in pectore Iesu, vbi indefessę puteus sapientiæ, requiesce inter scapulas, vbi patientiæ eius exempla & mysteria contempleris. Inter humeros eius, quia principatus factus est super humerum eius. Et de Beniamin dictum est, quod amãtissimus domini inter humeros requiescet.
Esa. 9. b Deu. 33. b
Requieuit quidem, & obdormiuit Iesus in cruce, & tu cum ipso in passionis eius fide, & memoria dormias, uel potius inter istas sortes discurre inter pectus, & humeros, inter fidei mysteria, & manifestationem veritatis. In altero fac tibi domum, in altero cubiculum. Amantissimus domini Beniamin quasi in thalamo morabitur tota Die, & inter humeros requiescet. Vides quomodo inter humeros thalamum collocat. Quid ergo erit in pectore? Vtrobique plane contemplationis pulchræ locus, & inter humeros, & inter vbera. Sed uberior gratia in pectore vbi amoris locus, cogitaionum sedes, amplexus occasio, & cernendi copia vultus. Bene ergo in pectore Iesu thalamus, imo, & thesaurus. Ibi enim, & delitiæ sponsi, & diuitiæ verbi: quia in illo absconditi sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei. In hos ingredere thesauros, absconde te in abscondito faciei eius a conturbatione hominum, & nemo tę exsuscitet neque euigilare faciat donec ipsa velis. Denique, & hoc habet ea quę subsequitur adiuratio spõsi Christi Iesu, qui viuit, & regnat in secula. Amẽ. F

Sermo XIII.

Dhuc capituli huius nos discussio tenet. Tenui nec dimittam illum: Itane adhibenda est diligentia, & studium ut dilectus tuus apprehensus retineatur? Si sponsus est, & amanti respondet ex æquo, quomodo nõ ultro cohæret tibi, & astringitur gratis? Denique hoc habet impatiens zelus amãtium, ut etiam expulsus importune se ingerat, & pudorem dediscat æmulatio dura. Nunc autem dicis: Non dimittam illum, quasi declinare volentem si non instantius retineatur. Quomodo si amat aut declinare volet, aut auelli se sinet? An forte suspicionibus amatoriis moueris, & superuacuo quodam metu amittendi, pro multo affęctu retinendi? Non est tamen superuacuus timor, vbi exitus in ancipiti pendet. Nõ est superuacuus inter pericula metus. Sed domostica tibi magis metuẽda est leuitas. Nã Deus ille, & nõ mutatur. Innata tibi leuitas vicina est lapsui, & instabili quodã vagæ mentis motu facillime abriperis, si nõ firme adhæseris. Sed nos iam ad primitiuã verba hæc referamus ecclesiã. Eius.n. esse vidẽtur fidei, & charitatis iura aduersus persecutionũ iniurias prophetica quadã pręsumptiõe sibi defendẽtis. Vide etenim quã multi conati sunt spiritualε hoc Christi, & ecclesię, vel diuellere, uel adulterare cõnubiũ. Cõtẽplare ad huc initia latentis ecclesię, quando velut noua nupta in primos Christi properabat amplexus. Quid furoris quid fraudis illis Iesu bone sustinuit diebus? Oportebat quidẽ hæreses esse, oportebat, & persecutiones esse, ut tanto adhæreret dilecto tenacius, quanto ab eius vel fide vel cõfessione vehementius se abrũpi videbat. Quis nos (inquit vnus pro vniuersa ecclesia) separabit, à charitate Christi? Denique non est in illis vel fidei corrupta veritas, vel cõfessiõe obturata libertas. Propter Siõ (inquit) nõ tacebo, & propter Hierusalem non quiescã. Cæsis in synagoga discipulis denuntiatũ est ut tacerent. Sed illi propter Siõ non tacent, & propter Hierusalem illam carnalem non quiescunt. Vere carnalis synagoga, quæ viuificantem in se extinxit spiritum, & ecclesiæ extorquere conatur. Nõ probauit Christũ habere in notitia:

Cant. 3. a
G
Rom. 8. g
Esa. 26. a

titia: ideo tradita est in reprobum sensum. Reprobauit enim lapidem probatum, lapidem electum, tenuit legem, sed Christum nesciuit: tulit clauem scientiæ, nec ipsa introiuit, nec alios intrare permisit. Quis nobis claudit, quibus Christus aperuit? Super humerũ eius clauis domus Dauid, quæ aperit, & nemo claudit, claudit & nemo aperit. Aperuit gentibus, & clausit Iudæis. Cæcitas enim in Israel contingit ex parte, vt gentium plenitudo intraret. Cæca est Iudæa, & in literæ velamine ostium inueni re nescit. Synagoga prædicat, uelamen reprobat, ueritatem non rectè vel diuidens. Recte enim diuideret, si literæ obseruationem ab eius interpretatione distingueret:

H si aliud tempus illius antiquitati, aliud hu-

Eccl.3.a ius nouitati daret. Tempus enim suendi, & tempus scindendi. Similiter enim, & illa pręcepta sunt, & ista prædicta sunt. Sed in illis figura, ista sub figuris. Ecclesia iam ista diuidit, & scindit quę fuerant consueta: etsi nouit literam aliquando secundum carnem sed iam non nouit synagoga, quem inuolutum quasi tenuit reuelatum dimittit. Eccle

Canti.3.b sia dicit: Tenui nec dimittam, Synagoga reprobat, imo, & exprobrat: sed ecclesia non veretur à voce exprobrantis, obloquentis,

Mat.24.d a facie inimici, & persequẽtis. Denique seruus ille nequã dicit in corde suo: Moram, facit dominum meus venire, & ideo percutit pueros domini, quia iam eius nouerũt, & nunciant aduentum: sed illi propre Sion non tacent & propter Hierusalem non quiescunt. Corpus possunt percutere, non possunt ab animo Christum excutere. Flagellis firmius ligata est in corde eorum affectio Christi. In synagogis flagellati sunt, in custodias traditi: ad cathedras tracti: sed gaudent in his omnibus, quia digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Tenui, nec dimittam illum. Tenuit, quia nõ timuit dum turbaretur omnis terra, & maiores mundi huius potestates transferrentur aduersus illam in cor amaritudinis. Adglutinata est sponso funiculo, qui rumpi nõ poterat. funiculo charitatis: qui nescit excidi, quia illa nunquam excidit: fiducialiter

1.Cor.6.d egit, quia charitate adhæsit. Qui enim ad-

I hæret deo, unus est spritus: vbi autem spiritus domini, ibi libertas. Ideo libere egit, & spei suæ confessionem tenuit indeclinabilẽ. Et tunc quidem fatuitatis res fides videbatur, & confusione digna confessio. Quid confusionem nomino? Extremi res erat periculi. Non tamen timere poterant eos qui occidunt corpus. Spiritus enim vitæ ante faciem illorum, Christus dominus. Ideo, & a carne auelli se facilius passi sunt, qui ab eius charitate nihil sibi de se retinuit ut illũ teneret. Ideo dici. Tenui nec dimittan illũ. Plane inter tot peruertentes, & persequentes tenuit strenue, & dum adhuc tenera erat nostræ fidei ætas. Donec introducam illũ in modum matris meæ. Iam introducta est fides nostra in tutum. Non est qui palam impugnet illam, sed qui fuerant persequẽtes, facti sunt obsequentes. & qui per uertentet, facti sunt dirigentes. Iam introducta est de campo in domum, de pelago in portum. Iam in fauorem versus est persequentium furor principium, & versutæ hæreticorum cauillationes, catholicæ fidei syncera veritate redargutæ siluerum. Iam erepta est fides nostra, ereptus est Christus de contradictionibus populi. Iam constitutus est in caput gentium, nec positus est nunc in signum cui contradicatur. Post tot desudata martyrum pro fide Christi certamina, postquam tot fregit persecutorum violentias, & hęreticorũ refellit versutias, postquam non est amplius in cruce Christi scandalum, sed gaudium, & facti sumus mundo huic non theatrum contumeliæ, sed triumphus gratiæ, post tot enauigata pericula, nonne tibi videtur, quasi de campo quodam pugnę & laboris in pacis, & quietis introduxisse cubiculum dilectum suum ecclesia Christi? Vides ergo in initiis ecclesiæ nascentis necessariam diligentiam, ne dilectus tandiu desideratus, & tandem apprehensus posset extorqueri. Qui ergo nunc de cæterõ fiet quando in tutum introductus est, & quasi in thalamum per fidem? Dabitur de reliquo desidiæ locus, & diligentiæ uale dicemus? Periclitabitur in tranquillo, qui in tempestate non potuit? An non periclitatur qui moritur? Sine operibur, mortua est fides. Commendat apostolus fidem, sed illam quæ per dilectionẽ operatur. Vbi dilectionis opus est, uel dilectio operis, ibi uita est fidei. Quid si est in credulitate veritatis, in confessione libertas, & nõ ibi per dilectionem vita? Funiculus iste triplex non est, & facile rumpitur. Denique imaginaria libertas, nec tam nititur cõcessio talis libertate sua, quam aliena licentia utitur. Precaria est, non propria, ex principium fauore pendet, non procedit de calore fidei.

Margin (right column): Thre.4.d; Cant.3.a; K; Iaco.2.d; Gala.5.f

fidei. Fides feruore charitatis animatur ad uitã. Pigra plane vbi discrimen impendet, si non cõfessionis sibi vendicet libertatem beneficio dilectionis. Alioquin a mortuo, qua
Ephe. 3 d si qui nõ sit, perit confessio. Est ergo sine charitate, & fides mortua, & cõfessio vana. Apostolus dicit Christũ habitare per fidem in cordibus nostris. Nunquid per mortuã?
L Si intus est veritas, & foris diuisus est Christus: nondũ ex integro introduxisti dilectũ tuum, vbi dimidius est foris. Quid si nec dilectum? Quomodo.n. dilectus, si fidei non
Rom. 6. b fuerit sociata charitas? Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur, sed sibi non moritur: vide ne tibi, aut magis tu ne illi moriaris, alioquin quæ poterit esse mortui, vel cum mortuo delectatio? Quanam ergo ratione dilectus esse dicetur, vbi dilectio nõ est? Si habitat Christus in corde tuo per fidẽ, sed foris est per dilectionem, vereor, imo verum est, quia dimidius in te est, vel
Gala. 2. mortuus. Viuo (inquit Paulus) iam nõ ego, viuit vero in me Christus. Potes & tu tibi vocis huius vsum assumere, si tamen cũ eo-
Rom. 5. a dem dicere potes. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctũ, qui datus est nobis. Sed est in alijs hæc uita laboriosa, in alijs libera, & in spiritualibus quibusdam delicijs agens. Quod si in carnis iura totus transilisti, & principibus tenebrarũ in cordis tui recessus facilis, & familiaris aditus patet, & immundis amatoribus animam tuã prostituisti, quæ erit ibi conuẽtio Christi ad Belial? quæ societas lucis ad tenebras? Si vero vitijs, & incentori vitiorum indixisti pro Christi charitate conflictum: etiam quidem dilectum tenes, sed nondum tibi res est in tuto. Turbaris adhuc, & thalami tranquillitate non frueris. Fides in portu est, sed prauæ consuetudinis impetus, & tentationum, vel emergentium, vel frequen-
M tium cumulus, adhuc tibi frangendus, aut certe fugiendus est. Tene constanter inter discrimina ne te effugiat, donec introducas dilectum in domum matris tuæ, & in cubiculum genitricis tuæ. Tene cum labore, ne minus cauto, & parum curioso citius elabatur.

2. Ti. 3. a Fide tenes, professione tenes: tene moribus, tene conuersatione, nec dimittas. Non est de cætero nunc pro fidei veritate conflictus, se spiritualis huius certaminis æstus aduersus mores bonos, & vitam honestam totus incanduit. Instant his diebus nouissimis tempora periculosa, quando sunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, inuẽtores, imo & incẽtores malorum. In exortu fidei Christianæ persecutio nominis huius grandis erupit. Hodie pestilentia morum fœda satis, & lẽta nimis exhalat. Corrumpunt. n. mores bonos exempla mala. Trahe nos bone Iesu, in odorem vnguentorum tuorum, ne pestilens aura de vicino erumpens, salem sapientiꝫ in nobis infatuet. Sermo vester (Paulus inquit) semper in gratia sale condi- Colo. 4. a
tus sit. Nunquid solus sermo, & non potius visus, auditus, incessus, omnis denique exterior gestus sale cõdiri debet? Placete (inquit) omnibus per omnia, sicut & ego. Quod si 1. Co. 10. g
infatuati sunt ecclesiæ principes, plebes in quo salientur?

Et nos fratres qui religionis professores sumus, sal esse terrꝫ debemus. Si ergo & in nobis sal euanuerit, in quo salietur? Factus est sacerdos sicut populus, vt licentius populus, sicut sacerdos fiat. Mundo se monachi studio cõformans, & qui in mundo sunt, errorem suum nostrorum satis versute, & ni- A
mis uere tuentur exemplo. Mutuis ad vitia sese, aut informant, aut fouent exemplis, pastores, populi, seculares, & religiosi promptuaria, plena sunt huiusmodi, eructantia ex hoc in illud, aut turpis, aut tepidꝫ conuersationis spiritum pestilentem. Heu quã auido cordis ore prauum hunc attrahimus spiritũ & corrumpentem haurimus auram. Pestilẽtia hæc passim influit per fenestras nostras. Iesu bone quando erit, si tamen aliquando erit, sicut fides integra, sic & incorrupti mores? Quando cõtinget, vt sicut cum ueritate pax, sic non sit pugna pro uirtute? Quando integrũ te, & ex arbitrio ex cõtemplationis, & quietis cubiculo cõplectemur? Pauci sunt in ecclesia, qui in hunc statum peruenerunt sed tamen pro parte profitentur. Tenui nec dimittam illũ, donec introducam in domũ matris meæ, & in cubiculũ genitricis meæ. Non est tota talis ecclesiꝫ facies, sed tamen multa talis, ut dicere possit: Tenui nec dimittam illum, donec introducam in domũ matris meæ, & in cubiculũ genitricis meæ. Fides profusior est, contracta negocia charitatis. Nunquid in uniuersitate credentium hanc aduertere est distinctionem, & nõ etiã in singulis nobis? Quis enim erit cui sicut veræ, & indubitatæ fidei, sic etiam affectuũ piorũ integritas constet? Magnus plane est si quis est, qui sicut nunquã titubat de fide,

ita passionibus animi nullis turbetur. Plane talem ego dixerim cubiculi secreta ingressum. Bonum cubiculum cordis tranquillitas. Cum aliis laborat sapientia, sed cum humili, & tranquillo quiescit spiritus domini, & in pace locus eius. Sed hic quiescat interim sermo noster, magis vero sensus noster in hoc utinam requiescat secreto cubiculi, vt quod experientia docuerit, expressius refundat sermone sequenti, præstante domino nostro Iesu Christo, qui cum patre, & spiritu sancto uiuit, & regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen.

B

Sermo XIIII.

Cant. 3. b

Adiuro vos, & cætera. Pater illã obdormisse, pro qua talis est facta adiuratio. Quidni dormiat, cum dilecto ingressa matris cubiculum, deliciarum recessus? Dormiuit cum patitur mentis excessum de accessu dilecti. Adiuro, inquit, uos ne suscitetis dilectam. Beata plane, quæ dilectum hũc & tenere permittitur, & dimittere nõ compellitur. Tene quod tenes. tene & attrecta morose, & diligenter verbum vitę, reuolue uolumen uitæ, uolumen quod reuoluit Iesus, imo quod est *Iesus*.

Inuolue te illi, inuolue te illa qua inuolutus est ipse sindone: quia amictus est lumine sicut uestimento. Induere dilectum tuum Dominum nostrum Iesum Christũ Excide tibi memoriale diligenter in petra, monumentum nouum, in quo nondum quisquam positus fuerat. Christus enim petra. Semper noua reperiri possunt in Christo. Ad noua potest penetrari. Multi sunt in illo recessus, thesauri sapientię innumerabiles. Non est uno contentus uellere: sæpius tonderi potest. Bona velleta sunt sensus mystici, sacrati affectus. Talibus abundat Iesus. Nudari, expoliari non potest. Lætabor, inquit, super eloquia tua, sicut qui inuenit spolia multa. His te vesti spolijs, inuolue velleribus, vt calefiant (sicut scriptum est) latera tua. Eloquium enim eius ignitum. In his quiesce, vt suauis sit somnus tuus, sicut Salomon ait. Denique & sponsus istum dilectæ suæ somnum tuetur, & fouet, illam exsuscitari vetans. Adiuro vos, inquit, per capreas, ceruosque camporum. Noua plane adiuratio, nec plus habens admirationis in specie, quam in virtute mysterij. Quærens quid in se sacramenti inuolutum contineant hæc animalia, quandam liberę mentis alacritatem, & agilitatem spiritus, cursim se & saltatim (vt sic dicam) ad superiora ferentis, intelligo adumbrari in illis. An non & tibi velut capreæ, & cerui vidẽtur, qui licet in corpore commorantes corporis tamen euaserunt incommoda, & spirituali leuitate pondera carnis penè nõ sentiunt, & terrenæ molis materiam nesciunt mentis beneficio? Hi sunt qui spiritu ambulantes, vltra non sentiunt desideria carnis: aut si sentiunt, languida certe, & quasi palpitantia, ad extremum ducentia halitum. Vos (inquit Apostolus his qui huiusmodi sunt) non estis in carne, sed in spiritu. Denique etsi cognouimus Christum, secundum carnem, iam non nouimus. Iam totus spiritualis factus est, iam se ad solitudines cœlestes contulit, iam conscendit ad superiora. Ideo dicit ecclesia. Similis est dilectus meus capræ hinnuloque ceruorum super montes Bethel. Ad hos te montes inuitat, qui dicit Si consurrexistis cum Christo, & cætera. Quasi capreã te spiritualẽ fieri vult Paulus, qui ad illos te cœlestes montes prouocat, qui singularis illius hinnuli te vestit imaginem. Sicut, inquit, portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem eius, qui de cœlo est. Bonus ceruus, & ipse Paulus, qui ait. Nostra conuersatio in cœlis est. Bonus plane ceruus, quem spiritus Domini uegetat, & agit. Spiritus enim Domini subtilis, & mobilis. Boni cerui quo uox Domini præparat, quibus reuelat condensa mysteriorum, condensa in quibus benedictus ille latitat hinnulus. Bona certe caprea, quæ ad omnia, quæ uel sibi proposita sunt, uel imposita, impigra & indefessa deuotione spiritus dicere potest. Paratum cor meum Deus, paratũ cor meum. Quæ ea quæ retro sunt obliuiscens, ad anteriora extenditur. Audisti communia, audi singularia, ut aliquid distinctionis inter hæc assignemus animalia, nec confusa, & indifferens sit de utrisque disputatio. In ceruis antiquitatem attende uiuendi, & uidendi acumen in capreis. Cerui quadam arte naturali a senio se tueri perhibentur, & uergentem in defectum uitam rediuiua nouitate ab interitu reuocare. Christus singulariter non tam ceruus, quam hinnulus dicitur: qui nititur æterna nouitate, nec habet aliquid uetustatis

Marginal notes: C; psa. 118. x; Cant. 3. b; Rom. 8. b; 2. Cor. 5. d; D; Cant. 2. b; Colo. 3. a; 2. Co. 15. f; Philip. 3. d; psa. 56. b; E

tuftatis admixtum, quod subinde renouatio ne indigeat. Ille singulariter caprea uidendi
Luc. 10. d priuilegio. Denique nemo nouit patrẽ nisi filius, & cui ipse uoluerit reuelare. Omnia autem nuda, & aperta sunt oculis eius. Ergo, & hi quoque quasi capreæ quædam spirituales intelliguntur, qui reuelatos habent mentis oculos in agnitione Dei, qui spirituales effecti diiudicant omnia, & perscrutantur: qui reuelata facie gloriam domini contemplantur. Cerui uero sunt in eo, quod in eandem imaginem transformantur a claritate in claritatem tanquam a domini spiritu, qui ueterem deponentes hominem, nouum induunt eum, qui creatus est in iustitia, & sanctitate ueritatis: qui senescentem deuotionem, & quodam languẽtem tædio, in nouum denuo feruorem reducũt, & perseuerantiæ fastidia nesciunt reparatione
Esa. 40. e frequenti. Qui (inquit Esaias) cõfidunt in domino, mutabunt fortitudinẽ: non quidẽ, ut ueteram perdant, sed ut nouam adiiciãt. Mutabunt fortitudinẽ instauratis frequenter incrementis. Mutabunt, inquit, fortitudinem: current, & non laborabunt: ambulabunt, & non deficient. Mutatio hęc profectuum uidetur innouatio iugis sine defectu sine fatigatione. Bona quidem fortitudo, quæ currens licet cum labore, tamen ad defectum declinare non nouit. Melior planè,
F quæ nec laboris sentit molestias: sed oppositarum difficultatum transilit scandala, & uelut in campestri planitie explicitis gressibus utens, iuxta quod scribitur: Cursor le-
Hier. 2. e uis explicat uias suas. Hoc est, quod in præsenti ceruos camporũ dicit, quod illis quælibet aspera, & ardua quælibet, plana sunt, & peruia, & inoffensis exposita cursibus quasi planioris æquora campi. Vox domini, uox intime inspirationis mentis auribus suauiter illapsa. Illa est utique, quæ ceruos huiuscemodi præparat, quæ reuelat condensa. Nã si qua condensa sunt, & crebris scandalorum quasi spinarum aculeis obsita: illis condensa nõ sunt quorũ domus perficit pedes quasi ceruorum, qui nullo iniuriarum obice tardari possunt: magis autẽ complacent sibi in tribulationibus, & acceptas habere non norunt iniurias, aut nec respicere penitus, ex uehementia desiderij ad superiora properãtis, & intendẽtis in anteriora. O misera hęc tempora nostra, quomodo ab hac regula in contrariũ omnes pene resilimus, etiam quæ pietatis plena sunt specie, ad iniurias interpretamur. Vbique fere obicem patimur, & impingimus in planis, & lubrica facta sunt in plateis uestigia nostra, sicut
dicit Hieremias: Omnia nobis obtrusa quærimur, siquidem iter pigrorum quasi sepes spinarum. Ad querelarum occasiones gratulamur, ad suspiciones parati, ut (quemadmodum scriptum est) terrere nos uideatur sonitus uolãtis folij, & animi molestias manibus, & uerbis accersere nitamur. Inde est, quod spiritualium uirorum nimis crebro inquietamus quietẽ, interrumpimus ocia, & mentis ad superiora intẽtæ perturbamus soporẽ, & a gratissimo spõsi auellimus amplexu. Huiuscemodi ergo molestias quas, G
uel peruersitas quærit, uel infirmitas parit à dilecta sua sponsus auertit, filias Hierusalẽ ad spirituale quãdã alacritatẽ inuitãs. Hoc enim sibi uult, quòd per capreas, & ceruos adiurat, ut spiritualium ad æmulationem prouocentur uirorum, & ab infestatione importuna dilectæ quiescant. Adiuro Cant. 3. b
uos ne exsuscitetis dilectam donec ipsa uelit. Vtile uobis est, vt dilecta euigilet: sed expectate donec ipsa uelit. Eius expectetur arbitrium, ad cuius curam uestri spectat officium. Tunc uolet, cum spiritus illam uelle docuerit. Vnctio spiritus docebit illam. Adhærens enim dilecto, unus cum illo effecta est spiritus. Ideo dicere potest: Spiritus domini super me, eo quod Esa. 61. a
unxerit me, euangelizare misit me. Ergo euangelizabit uobis, cum acceperit tempus a spiritu. Interim bibula hauriat, quod refundat uberius. Contemplationis gratia compassionem non euacuat, sed informat, & mentis excessus temperantem reddit infirmis. Denique cum dormit Adam, virilis costa in infirmiorem mollescit sexum, & propter socialem copulam de latere uiri formata est mulier: imo in socium mulierem Adam ipse conuertitur, & conformatione quadam transit in coniugem. Ideo dum euigilat, charitatis uocem primam emittit incompari sua seipsum agnoscens: Hoc nunc os, inquis, de ossibus meis, & caro de carne mea. At non tibi Paulus Gen. 2. d
uidetur uirilem dignitatem in humiliorem sexum deflectere, cum dicit se factum infirmis infirmum? Quasi spiritualis Adam H
Eua efficitur, dum subiectis compatitur Apostolica firmitas, & sublimitas uirtutis, & scientiæ sobrietate quadam capacitati temperatur infirmorum. Etsi mente ex-

cedit Deo, sobrius tamē fit alijs. Mentis excessus bonus est sopor: non superbiam inducens, sed sobrietatem docens. Adiuro uos ne exsuscitetis dilectam donec ipsa uelit: etsi mente interim excedit Deo, iterum tamen sobria fiet. Si modo dormit, euigilabit rursum, ut uina, quæ reperit, cum temperamento quodam uobis refundat. Ipsa nouit quando diuidat prędam domesticis, & cibaria ancilis. Quomodo non miserebitur filiarum uteri sui, quæ nec ancillas præterit? Bonæ tamen filię ancillas se reputant, & naturalem nesciunt libertatem, dum ueritatis spiritu libertas se esse recenset. Vere enim liberæ sunt, quas liberat ueritas: & ideo alieni libertatem ignorant, quę per adoptionem liberatas se gaudent. Denique quanto magis est gratuita adoptio, tanto est abiectio deuotior. Eædem ergo ancillæ sunt, & filiæ: quia ubi maior est in adoptione dignatio, ibi iustior in subiectione deuotio. Ne suscitetis eam donec ipsa uelit. Ipsa nouit quando diuidat prædam domesticis, & cibaria ancillis. Non est de ista metuen-

Thre. 4.d dum quod legitur: Filia populi mei crudelis quasi Struthio in deserto. Struthio pennæ speciem habet, caret tamen effectu uolandi. Nescit per mentis excessum uola-

I re: propterea speciem non uisitat suam, sed derelinquit in terra oua sua. Obliuiscitur, quòd pes conculcet ea, bestia conterat. Non nouit in contemplationis soporem assurgere Struthio, ideo se compassionis affectu non induit. Ad commodum enim spectat filiarum in mentis excessu dormitio matris, & totum de compendio est, quòd spiritualis eius somnus protrahitur. Ideo

Cant. 3.b dicit: Adiuro uos ne suscitetis dilectam, donec ipsa uelit. Bona adiuratio per quam & matri parcitur, & profectus quęritur filiarum. Quanto enim liberius uacat, & uidet, tanto uberius adolescentulas reuisit. Quanto sublimius suspenditur, tanto condescendit humilius, condescendit utilius. Quid uultis tempora dispensare, quæ sponsus posuit in uoluntate dilectæ? Ne exsu-

Cant. 7.b scitetis, inquit, illam, donec ipsa uelit. Tunc uolet cum ab oculis eius euolauerit uisio dilecti. Lubrica est eius præsentia, & elabitur subito. Ego (inquit) dilecto, & ad me conuersio eius. Quid tam sanctum tentatis commercium ante tempus diuellere? Beata collatio, sed breuis hora. Sufficiat illi breuitas sua, quid illam decurtare uultis? Nihil tam exiguo imminuendum est momento. Fruatur interim libere hora fugaci. Exsuscitare eam uultis, & auellere ad uos quam Christus exsuscitat, & in se euigilare facit? Denique etsi dormit ipsa, sed cor eius uigilat in Christo. Petrus, & qui cum ipso erant in monte, grauati sunt somno, & euigilantes uiderunt maiestatem Iesu. Bene grauati somno, in quibus humanus reprimebatur sensus. Grauabatur, & reprime- K

batur in ipsis quod erat ex ipsis, ut ad ea, quæ mundi sunt cæci, & hębetes, tantum ad cognoscenda, quæ Dei sunt, spiritu euigilarent exsuscitati diuino. Euigilantes, in- *Luc. 9.d*

quit, uiderunt maiestatem. Bene ergo uigi- *Ioan. 1.*

lat, qui talia uidet, qui uidet gloriam unigeniti a patre, qui audit arcana uerba, quæ nō licet homini loqui. Non licet ei dici in *Mat. 17.b*

quo filius Dei nondum resurrexit. Videte, inquit, nemini uisionem dixeritis, donec filius hominis a mortuis resurgat. Non potest ei dici uisio, in quo nondum Christus resurrexit. Denique simile dictum est Ma- *Ioan. 10.d*

riæ: Noli me tangere, nondum enim ascendi ad patrem. Noli, licet ei duci, qui non est raptus in paradisum, in locum deliciarum, in locum de quo Petrus dixit. Bonum est nos hic esse. Bene exsuscitatur qui in hunc cum Paulo rapitur paradisum, qui ascendit cum Petro in montem, qui uel una cum Christo potest hora uigilare, quem non homo tangit, sed exsuscitet, & euigilare faciat Christus. Et Petrū ipse tetigit, ideo euigilauit, & uidit maiestatem eius. Denique, & hæc ipsa dilecta uide qualis exurgat de sponsi amplexo. Quæ est ista, inquit, quæ ascendit quasi uirgula fumi? Sed nos iam *Canti. 3.e*

hic ascendentem reuocemus sermonem, & capitulum hoc alteri seruemus principio *Ioan. 8.d*

imo illi qui de seipso dicit) Ego principium qui & loquor uobis. Qui utinam nobis sit, & sermonis principium qui, & cordis uerbum, ut quę locuturi sumus de ipso, prior ipse loquatur in nobis. Loquere domine, loquere mihi, & loquere pro me. Increpa pro me filias, non Hierusalem, sed Babylonis: dic ut sedeat, & taceat filia Chaldæorum. Deus bone quantę sunt hodię filiæ Babylonis, quæ nesciunt cantica Sion, propter quas organa nostra suspēdimus? Quāti sunt filij Edom, qui nos exinaniunt, & exhauriunt lætitia spirituali? Compescis filias Hierusalem ab infestatione dilectæ. Vtinam mihi Domine a filiabus parcas Babylonis.

bylonis. Dispar.n.est, & satis molestior vexatio malignātiū, quē amantiū. Sed tamen nescio qua nostri tēporis huius miseria ipsi amantes facti sunt malignantes. Quanta malignatur hodie amicus in sancto? dixisse debui inimicus, sed dixi quod magis dolet. Ipsi amici facti sunt inimici. Amici professione, inimici affectione. Specie amici, sed amicitiæ uirtutē differentes. Amicus Absalon, quia filius: sed quanta malignatus est scelera tus in sancto, filius in patre, Absalon in Dauid? Absalon pax patris dicitur. Bonum plane nomen, sed ipse nominis huius uirtutē abnegabat. Affectauit regnum, incestauit cubile. Fœlix tamen Dauid, cui inter tot filios non nisi unus persecutor erupit. Quem mihi dabis hodie inter magistros, cui non nisi unus Absalon insidietur? An non quasi Absalones sunt quidam qui (sicut scriptum est) pacem prædicant, & mordent dentibus? Mich.3 b Affectant locum patris, fœdant cubile, dum prauis susurriis socios corrumpunt: & subuertunt corda innocentium, in quibus patris spiritus suauiter quiescebat. M Imitatione Absalon est, qui magistri, & locum sibi arrogat, & uitæ derogat, pacem prędicat, & mordet dētibus. Iob.20. b Malus est morsus derogatio, malus cibus de quo dicitur: Dulce est.n.in ore eius malū, & abscondit illud sub lingua sua. Abscōdit donec euomat in tēpore uirus collectum. Quanta malignatur amicus in sancto? Psa.73. a Denique quæ non uidet, suspicatur: Posuerunt, inquit, signa sua signa, & non cognouerūt. Ponunt quæ non inueniunt. Ponunt quę praue postea exponunt. Signa, inquit, sua seipsos.n.in signum ponunt, cū ex suæ prauitatis regula alios metiuntur. Signa, inquit, quasi dicat: tantum signa, & nō ueritatem. Signa non certitudinis, sed suspicionis. Et non cognouerunt. Non.n. cognitione, sed coniectura utuntur. ibidem. Malignatur inimicus in sancto. In quo sancto? In sancto sanctorum. In sancto qui dicit: Qui uos spernit me spernit. Rom.3. a Temerarium est (ut dicit Apostolus) alienum seruum iudicare. Tu ergo quis es qui Dominū tuū iudices? Qui enim potestatem diiudicat, ordinationem Dei diiudicat. Denique conqueritur, & dicit: Tulerunt a me homines iudicium meū. Psal. 4. c Filij hominum, ut quid diligitis uanitatē & queritis mendacium? Vanitatem utique diligitis prælationis, & ideo quæritis in prę latis uestris mendacium prauæ suspicionis. Vani enim filij hominum, mendaces in staderis, mendaces in iudicijs. Et utinā pro minimo mihi sit ab humano die iudicari, dum æterni diei expecto iudicium. Isa. 61. Cū, inquit, accepero tempus, ego iusticias iudicabo. Psa.74. a Ipse A iustus iudex tempus expectare se dicit, ut iustitias iudicet, & tu tibi ante tempus assumis iudiciū? Pater omne iudicium dedit filio, & tu tibi, quod nō accepisti iudiciū assumis, & hoc in patrē? Vide ne forte in eū patrē, a quo omnis paternitas in cœlis, & in terris nominatur. Viperæ generatio matrē suam comedit, & dente venenato doctoris vitam corrodit. Non sunt istæ filiæ Hierusalem, & filiæ pacis, sed Babylonis: quādo increpabis illas, & dices. Filiæ Babylonis nolite flere super me, sed super vosipsas flete. Siquidem improperia eorum, qui uices tuas gerunt, in te redundant, nec est murmur eorum contra nos, sed contra Dominū. Parcite ergo a murmuratione, quæ non prodest vobis, & alijs nocet. Tu Domine, tu potius obstrue os loquētium iniqua, & ne claudas ora te canentium. Sed quid iam nunc querelis his vlterius immoror? Non id nunc gero propositi, ut nostra defleam, sed ut aliena cantē. Sufficiat paucis nostra deplorasse. Iam a lamentis reuertor ad cantica. Illa nobis animū præstante, & os, & ocium, qui cohibet inquietos a sponsæ somno Christus Iesus, una cū patre, & spiritu sancto regnās per omnia secula. Amen.

Sermo XV.

Vę est ista quę ascendit per desertum quasi uirgula fumi ex aromatibus? B Colo.3. a Videte fratres (sicut, & uidetis) quam sit efficax ad incrementa gratiarū tranquillitas mētis: quales metat fructus de interna quiete Christi dilecta. Videte inquam, qualis procedat de spōsi amplexu. Qualis ergo progreditur a me ne quæsieritis, sponsi potius super hoc sodales consulite. Quid si & ipsis quasi noua, & insolite de secreto dilecti sinu procedit? Noua plane. Nam ipsa nouitas admirationem inducit. quæ est ista, quæ ascendit? Attende profectum. In superioribus custodes interpellat, & de uisione rogat dilecti. Hic ipsis custodibus admiranda prorumpit & noua sub specie. Quidni in noua procedat de complexu dilecti? ipse est enim qui de se dicit: Ecce ego omnia noua facio. Apo.21. a Etiā quæ noua sunt, ipse renouat, Puta caminus

est aurũ admoue. Si purũ est, purgatius red dit, & rutilans metallum recentem de forna ce fulgorem educit. An non caminus Chri
psa. 118. f stu? Ignitũ, inquit psalmista, eloquium tuũ vehementer. Hoc camino decocta nõ potest nisi noua, & velut altera prodire creatura in Christo. Denqiue & ipsius dum oraret, species facta est altera: sed tibi altera cũ oras eius fit species. Nam in se manens, vnus innouat omnia. Altera facta est corporalis domini species cum oraret, & voluit per hoc in mente tua orationis commendare uirtutem, ꝙ illa sit, quæ te intimis alterũ faciat,
C & nouum commutet in hominem, & medi
2. Co. 3. d tatio innouet. Nos, inquit apostolus, reuelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur, hoc est in eandem, quam intuemur, trãsformemur. Fortè & sponsa de speculationis arcano eã, quam intuebatur, sponsi imaginem vestita prodit. Noua plane. Nam sodalium circa ipsam admiratio nouitatem protestatur.
Canti. 3. c Quæ est ista, quæ ascendit? ac si dicat, non est cum illa sicut heri, & nudiustertius. Non iam amplius circuit ciuitatem: non discurrit per vicos, per plateas, per vigiles. Non errabunda vagatur, sed itinere directo ascẽdit. Quę est in hac ipsa, hæc tam subita nouitas? Quæ est ista, quæ ascendit, & ascẽdit per desertum? Desertum vere, & aridum, & sterile reputat seculum omne hoc per quod ascendit: & quanam ratione nobis factus deserti huius odor, sicut odor agri pleni, & quasi ei benedixerit Dominus? Quantos trahit ad se deserti huius odor, & tenet ne possint auelli, odor iste, odor mortis ad mortẽ? Inanitas est quam putatis vbertatem. Denique terra sitis est, & imago mortis, sicut dicit Hieremias prophete. Terra, inquit, sitis.
Hier. 2. b Cupiditates enim mundanas magis irritat, quam satiat. Infructuosa est ista, quam putas plenitudo: & si quid est fructus, id fluxũ est, & mutabilitate sua mortis præfert imaginem. Quomodo vbi mortis vides imaginem, odorẽ vitæ sentire te reputas? Odorem vitæ Christi spirat vbertas. Ipse enim est ager vere plenus, ager fertilis, ager cui benedixit Deus pater. Alium præter istum agrum sponsa nescit, sed desertum reputat,
D & terram salsuginis. Quæ est ista, quæ ascendit per desertum? Bonum erit certe desertũ, si non fuerit cor tuum insulcatum inimici vomere: si non fuerit eius irriguum stillicidijs, impinguatum rore: si non quæ super-seminat zizania in te læta luxurient, imo renascantur, quidem quasi fœcundo in solo. Sterile sit cor tuum, ne tale, uel germen proferat, vel semen suscipiat. Anima, inquit, mea sicut terra, sine aqua tibi. Bonum de- psa. 142. b
sertum talis anima, bonum desertum caro integra, caro intacta, caro immnndis non exarata concupiscentijs, caro carnalis uoluptatis nesciens semina. Qui enim seminat Gala. 6. e
in carne, de carne metet corruptionem. Bonum denique desertum aluus virginalis. Talis erat beatæ illius, & specialis uirginitatis uterus, quem nullus impudici motus affectionis immundæ temerauit læsio. Caro ipsius sicut terra deserta, & inuia, & inaquosa, in qua Christus apparuit. Non tamen deserta pœnitus, quæ Christum parturiuit, irrigua est, sed de fluentis virtutum. Ideo quasi puteus dicitur aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano, quod virginalis munditiæ candor spirituales refundat gratias. Hortus conclusus venter eius castimoniæ virginalis disciplina, eo quòd integritatis sepem carnalis desiderii, non dissipauerit ardor, propterea in talibus irriguus aquis fructum dedit in tempore suo. Vis audire qualem hæc terra deserta dedit fructum? Osee te docet qui dicit. Abducet Dominus ventum de deserto urẽ Ose. 13. d
tem, & desiccabit venas mortis. Quis E
alius mortis desiccauit uenas, nisi Christus Iesus, quem nobis intemerati ventris desertum refudit? Et bene ventus, quia spiritus ante faciem nostram Christus dominus. Denique dictus est secundus Adam in spiritum viuificantem. Huius flatu Aposto- Thre. 4. d
licæ nubes volant, quas Esaias miratur. Quid mirum si ventus dicitur, quem & nubem legis? Ascendet (inquit) Deus super nubem leuem. Nec hic leuam, quasi vagam, Esa. 19. b
instabilem accipias, sed leuitatis intelligentiam, ad spiritualem aptitudinem trahe, quod corpus incorruptibile multam animæ grauitatem attulerit, nec depressit terrena commoratio sensum multa, imo cuncta cogitantem. An non, quasi venti facti sunt omnes qui spirituali leuitate a terrenis elapsi, conuersationem sibi in cœlo collocant? Sed ipse speciali ratione ventus, qui reliquorum ambulat, super pennas ventorum, & spirituum omnium virtutes excedit. Iure ergo ventum eum vocat, nominat, & uentum urentẽ, ꝙ eius flatu peccati sint in nobis frigora resoluta, & captiuitas nostra conuer-

sa tãquam torrens in austro. Huius se æstu exustos discipuli senserunt, cum dicerent : Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur? Et nescio si uspiam libẽtius spirat, quã in castæ, & illæsæ integritatis dẽserto, & inuio. Hęc loca libenter perflat, & casti corporis animam charitatis feruore decoquit, & spiritualibus liquefactam desiderijs tenues resoluit in uapores, & ueluti fumi uirgulam exurgere facit. *Luc. 24.c*

F Quę est, inquit, ista quę ascendit per desertum quasi uirgula fumi? Et bonum desertum caro castitatis exhausta, & desiccata uirtute, quæ nullam delectationis immundæ nebulam exhalet, nec ignem extinguat, sed nutriat, quem domini flatus succendit. Ignis hic aromaticam si inuenerit animam succendit, & alteram commutat in speciem, & quasi uirgula fumi exhalat in superiora. Quasi uirgula, inquit, quod per cogitationum disciplinam ab exteriori fit ad interiora constricta, & ab inferiori ad superiora directa : quasi uirgula, quòd sese ad seipsam colligat, & supra se porrigat. Sed quid sibi uult, quòd illam fumi uirgulę comparat? An forte per hoc innuere uoluit, quod nõ sit perpetua ac solida spiritualis huius suauitatis gratia, & mentis ascensus, sed facile sicut fumus liquescat? Suauis est plane, & omnino spiritualis uapor fumi, in quem se aromata concremata relaxant. Sed ego uirgulæ isti tenerę, & delicatę turbines metuo, ne illam uentorum flabra diuerberent ne circumferat procella curarum, & tentationis auara illam dissoluat, & cedat omni uẽto. Exempla nobis metum suadent. Multos enim uidemus, & dolemus tam insperato cessisse, quam subito erupisse. Meditatione subtiles sunt, orationis impensi studio, pingues gratia, deuotione quadam dulci uberes, effusi in lachrymas: cum subito leuis impatientiæ occasio quęlibet spirituales has contristat delicias, & exhaurit. An nõ ergo quasi fumus tam facile euanescens gloria? Iure quasi uirgula fumi talis ascensio, quę uel propria mutabilitate deficit, uel

G accedenti molestię cedit. Ego tamen non audeo super sponsæ persona fumum pro defectu interpretari. At si tu contentiose resistis, cum tibi do defectum accipere, quem tibi psalmus commendat: Defecerunt oculi mei in eloquium tuum. Defecit in salutare tuum anima mea. *Psal. 118.l*

Vtinam hoc domine defectu attenuẽtur oculi mei, & deficiant. Vtinam hoc defectu deficiat anima mea, deficiat & liquesiat, & eloquio tuo calefacta, eloquio uehementer ignito, ab omni crasso intellectu, & in tenuiorem spiritualis habitudinis auram laxetur. Vtinam si quid fuerit in me torpulentę intelligentiæ, & habetis desiderij, in subtilioris gratiæ usum deficiat, & attenuatione quadã, & cacumine spirituali a crassitudine sua uertatur in uirgulam fumi. In talẽ utinam deficiat fumum animæ meæ uirtus, & non deficiat sicut fumus, ne dicat: Defecerunt sicut fumus dies mei. Aliud est omnino ita deficere sicut fumus, ut omnino non sis. Aliud ita deficere sicut fumus, attenuatus animo, & spiritualis sis. Bene defecerat psalmista, cum diceret : Concupiscit, & deficit anima mea in atria domini. Quoniam enim modo non deficit, quem Christus inflammat? Ignis ipse est, sicut scribitur, & ignis consumens. Qui, inquit, approximat ad ignẽ. Quis mihi dabit, ut hũc possim ignem ligare in sinu meo, ut inflammet cor meum, renes commutet, & ad nihilum me redigat? Iure quasi uirgula fumi ascendit, quæ de calore processit cubiculi, de uerbi igniti complexu. Suaues tua flamma Christe uapores euomere solet, & odoris aromatici fumum producit. Quasi uirgula, inquit, fumi ex aromatibus. Et fumum lego qui de Leuiathan ore procedit. Et item fumum de puteo abyssi prodeuntem, sed non ibi uirgulam, non aromata lego. Nihil ibi directum, nihil dulce, sed horror summus, & ordo nullus. Fumus horroris est, qui de puteo procedit abissi. De hoc fumo impij dixisse leguntur: Fumus afflatus est in naribus nostris, & sermo scintillę ad commouendum cor nostrum. Meis utinam Iesu bone, naribus fumus affletur, quem tuus ignis agit : & de camino tuo sermo scintillæ ad commouendum, imo ad commouendum cor meum. Ignis tuus ignis consumens est, uitia si inuenit consumit, & confessionis fumum emittit. Sed non est iste fumus ex aromatibus. Qui tangit, inquit, montes, & fumigant. Bonus ignis, qui tumores extenuat animorum, & attactu suo elationes terrenas per emissos pœnitẽtiæ fumos euanescere facit. Sed alterius odoris, & gratiæ fumus est, quem aromata uirtutũ cremata refundunt. Ignis iste, ignis quem dominus misit in terram, & uoluit uehementer accendi, non tantum uitia *Psa. 101.a* *Psa. 83.a* *Hebr. 12.g* H *Apo. 9.e* *Sap. 2.a* *Psa. 103.b* *Luc. 12.f*

cõsumit, sed uirtutes ipsas in suauioris gratiæ affectum cõmutat. Aromata cum integra sunt, olent suauiter, sed hoc igne liquefacta alium longe spirant odoré. Huius odoris fragrantiam sentientes in sponsa sponsi sodales mirãtur, & dicũt: Quæ est ista, quæ ascendit per desertum quasi uirgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & uniuersi pulueris pigmẽtarij? Habes in myrrha continentię uirtuté: in thure orationis studiũ: in puluere pigmẽtario inter uirtutũ copias cordis contriti humilitaté. Et bona myrrha quæ carnalem petulantiam reprimit, & fluxos motus lasciuire non sinit, & carné non esse carnalé compellere nititur. Sed cõtinentiæ nostræ myrrha corpulẽta uidetur, & minus castigata, & quasi uicina carni, nisi fuerit hoc igne cœlesti, hoc amoris diuini feruore liquefacta. Bona quidem continentiæ myrrha, quæ pergenté ad illicita cohibet appetitũ, sed alterius est suauitatis, & gratiæ quando charitatis ardore liquescẽs crassum omnem, & carnalem nescit effectum.

Canti. 3. b

I

Quid uero thus? nonne ipsum est odoris exigui dũ integritas illi, & corpulentia sua manet? Cum uero flammis subactum effluere cœperit, in odoriferos torũ fumos expirat. Simili ratione nonne tibi uidetur crassa & pigra oratio, & corporea quadã tarditate segnis igniti, & intimi eloquij si non fuerit uirtute succensa? Vtique in thure ego accipio orationis materiam, & in fumo gratiã. Dirigatur, inquit, oratio mea sicut incẽsum in cõspectu tuo. Nescit itinere directo ad Deũ ire oratio, quæ succensa nõ fuerit. Oratio, quæ frigida fuerit de corde expressa, subito relabitur: nec potest esse perpetua quæ non est prõpta. Vim patitur, & non est sui iuris. Sed nec iuris est plane succensa oratio? Illa contra conatum reprimitur, ista supra conatum arripitur. Illa conatur, & recidit, ista præter conatum ascendit. Illa uiolenter dirigitur, ista uoluntate fertur. Illa uix exhibetur, ista nec cohibetur. Illa laboriosa, ista libera. Illa tristis, ista læta. Illa bona, sed ista optima. Denique est oratio temperate media inter frigidã, & feruidã: illam excedens, sed nõ accedens ad istã. Et (ut sic dicã) prima coacta est: secũda directa, tertia arrepta. Prima (ut si dicam) sitiens secunda sobria, tertia ebria est. Ista cũ enim est, quæ mente excedit Deo: ideo ascendit quasi uirgula fumi ex aromatibus mirrhæ, & thuris, & uniuersi, inquit, pulueris pigmentarij.

Psa. 140. a

K

Myrrha in puluere pigmẽtario humilitatis expressit uirtuté, quod ea de magnis meritis nil magnũ sentire nouerit, non altũ sapere, sed humili æstimatione reliquarũ attenuet merita uirtutum, & earum soliditatem quasi ad quandam pulueris exiguitatem deducat. Et bene post orationis commendationem sub figura pulueris pigmentarij de humilitate subiunxit. Oratio enim humiliantis se, nubes penetrat: imo sine humilitatis gratia oratio quantumlibet acuta hebes tamen est & tristem refundit odorem elatæ myrrha castitatis, neque fluxos carnalium bene restringit motus cogitationum continentiæ myrrha, quæ animum in superbiæ fumum lasciuire permittit. Contritione multa pigmenta rediguntur in puluerem. Et bona contritio, quoniã cor contritum, & humiliatum Deus non despicit. Bona plane contritio, quæ nihil relinquit indiscussum, nihil tumidum, nihil non humiliatum: nec in uirtutibus ipsis, iustitias ipsas diiudicabit, & arguit non modo de peccato, sed de iustitia, & de iudicio. An nõ quasi cõminuitur, quod redarguitur? An non quasi humiliatur iustitia, quæ dijudicatur? In ueritate, inquit, tua humiliasti me. Non omniũ est hoc dicere. Infirmiores in uanitate sua humiliantur, perfectiores in ueritate Dei. Nõ potest uanitas ueritaté diudicare, sed ueritas uanitatem, & ueritas ueritatem. Spiritus enim diiudicat omnia. Quod humano solidũ & integrum uidebatur iudicio, cũ inuenerit spiritus ueritatis, euacuat & cõminuit illud. In spiritu enim uehementi cõteruntur spirituum pigmenta in puluerem, & iustitia iudicatur. In turbine, inquit Iob, conteret me. In turbine spiritus sui, spiritus uehementis, in turbine spiritum meum arripientis. In hoc turbine conteret me, & multiplicabit, inquit, uulnera mea. Integra mihi uidebãt antequã ueniret spiritus uehemẽs, iustitia mea: sed ipse dijudicat, ipse conterit ipse uulnerat, & multipliciter cõfringit bonorũ præsumptioné meritorũ, sauciam, & languidam humanã docet esse uirtuté. Vtinam mihi hoc modo conteri obueniat, redigi in puluerem omnium bonorum affectuũ piarum meditationum. Vtinam Iesu bone, turbo spiritus tui talem animæ meæ puluerem afflet de plateis cœlestis Hierusalem, ut in hoc puluere sedeam, in puluere sedeã, in puluere dormiam, sed puluere pigmentario. Beatus, qui in hoc puluere moratur,

Canti. 3. e

Eccl. 35. d

Psal. 50. p

L

Psa. 118. k

Iob. 9. b

M

tur,cui suaues, & spiritualiter puluerae cogitationes undiquæ labuntur. Expergiscimini (inquit), & laudate qui habitatis in puluere. Denique, & sponsa de fœlici expergefacta somno, quasi virgula fumi exurgit ex aromatibus vniuersi pulueris pigmentarij: Vniuersi,inquit. Et veritas ipsa bonorum vniuersitatem operum, ad quẽdam te docet puluerem, & velut sterilitatem deducere: Cũ omnia feceritis inquit, dicite, serui inutiles sumus: quæ debuimus facere, fecimus. Fœlix qui tantum, & talẽ sibi collegit puluerem, vt quæ iubentur,faciat omnia,& reputet quasi nulla: qui uniuersa bona quæ colligit,per humilitatem illa conuertit. Paulus ad Corinthios operum suorum aromata multa enumerat: In itineribus,inquit,sæpe,periculis fluminũ,periculis latronum,periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in mari periculis in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in falsis fratribus. quid deinceps? Quotidiana eius solicitudo omnium ecclesiarum. Quis,inquit, infirmatur,& ego non infirmor? Quis scãdalizatur,& ego non vror? An non quendam bonorum operum puluerem tibi collegisse uidetur apostolus hæc, & huiusmodi plura percurrens? Vis adhuc sublimiores aliquas virtutum eius species audire? Veni cũ illo ad uisiones, & reuelationes Dei, ad raptum in paradisum, in tertium cœlum: ad beatam illam ignorantiam nescientis, utrum in corpore an extra corpus extasis illa facta fuerit,non iam puluis sed fumus. Sed ne tamen fumo huic spiritualis contemplationis se iactantiæ fumus immisceat,audi quid sequitur: Ne magnitudo reuelationũ extollat me,datus est mihi stimulus carnis meæ. Paulus stimulatur ne extollatur. Et quomodo qui hæc audis,refugis stimulari? Quomodo teipsum inter ubertatem donorũ aut cõtere desinis, aut cõteri nõ sinis? Molestus stimulus, sed tamen uexatio præstat humilitatem profectui. Molestus stimulus carnis,sed non charitatis. Et passio amara, & discussio seuera, utraque uirtutes humiliat. Sed omnia dulcius, & efficacius procedunt de camino quodã succensi amoris. Flamma hæc non modo uirtutes humiliat, sed etiam immutat, & in nouam conuertit speciem, & de spiritualibus spiritualiores facit. Continentiæ myrrha, orationes thus, & in puluere pigmentario,omnium humilis conscientia uirtutum: omnia magis serenum producunt uultum, & gratã speciem cum de hac prodeunt officina. Bona enim contritio,sed concrematio melior. Suauis puluis pigmentarius sed fumus excellit. Nescio enim quid magis suaue,& spirituale magis in fumo quam in puluere significatur. Ideo quodam igniti uerbi beneficio inter sponsi flagrans amplexus,de puluere pigmentario in fumi tenuitatem liquescit: de humiliatarum puluere uirtutum, in fumum gloriæ. Qualis est putas peruentio cum tam delicatus sit ascensus? quo tẽdit quę talis ascendit? Quantus deliciarum est locus in quem ascẽsiones istas disponit? Lectulus forte dilecti est. Nam ad illum præcipue sponsa debet aspirare. Ita plane est. ideo sequitur: En lectulum Salomonis sexaginta ambiunt ex fortissimis israel. Et pulcher ordo,ut de lectulo ad lectulum ueniat: de lectulo suo de cubiculo matris suæ,ad sui lectulum Salomonis. Nec minus congrua uarietas, quod deliciis istis immiscet fortia, & lectulum suum Salomon tam munita custodia uallat. Sed uerbi proruentis iam reducamus habenas, nouo capitulo nouum dedicaturi sermonem, præstãte domino nostro Iesu Christo,qui uiuit, & regnat in secula seculorum. Amen.

Margin notes: Esa. 26.d — Luc. 17.c — 1.Cor.11.f — 2. Co.12.a — A — B — Cant.3.e

Sermo XVI.

O Quam delicata sponsa ascendit quam pene sine mole corporis, & quam penitus sine corruptione carnis? quænã erit corpulentia ubi fumo cõfertur? quæ corruptela cũ illã non caro fluxa,sed aromata cremata exhalent? Delicate ascendit, & digna lectulo Salomonis Iudith,& lotam, & unctam lego ut regios unguenti suauitate mulceret amplexus. Hæc uero iam unguentis non utitur in sponsi gratiam, sed liquefacta affecta est odore in ipso unguenti: sed non omnes uerbũ hoc capiunt, non omnes his possunt deliciis perfrui. Si omnes fruerentur, omnes fraudarentur: & in hoc est, & pulchra uarietas, & pia charitas, quia alius est qui fruitur,alius qui tuetur. In hoc aliorũ, & tuta,& læta sunt ocia,quod aliorum sunt munita custodia. Ideo lectulum Salomonis sexaginta ambiunt ex fortissimis Israel. Nõ uult Salomõ noster lectuli sui turbari delicias,dulces attenuari affectus ne attẽtari quidem: pacata diligit qui pacificus dicitur.

Margin notes: Iudi.10.A — C

Quis

Quis noster Salomon, nisi Iesus Christus? Ephe.2.e Ipse est pax nostra, ipse qui fecit utraque Colo.1.e vnum. Ipse pacificauit sanguine suo nõ mo Isa.53.b do quæ in terris, sed quæ in cœlis sunt. Disciplina pacis nostræ super eum. Disciplinam debitæ nobis pœnæ sustinuit, ut nobis iustitiæ pacem refunderet. ipse punitus, tu repropitiatus: & tu punitus, sed pæna tua pacem tibi parturire non potuit. Hostia immunda contaminatos mundare non poterat, non modo alios, sed ne seipsam quidem. Disciplina ergo super nos, sed non erat illa nobis ad pacem disciplina. Erat in nos mortalitatis, & afflictionis lata sententia, sed non erat iusticia reuocata. Tu quidẽ iudiciaria sententia ligatus, sed tuus non erat solutus reatus: & pœna erat, & pax non erat. O misera, & grauis disciplina super filios Adam: conteris, & non protegit, punius & non purgas, consumis, & non concilias: consumis, sed carnis substantiam, non culpam. Quid tibi, & paci? quando pacem conferes. cui est cum peccato commercium? Quando conferres gratiam, quæ non auferes culpam? Iusticia enim, & pax osculatæ sunt. Disciplina Psa.48.b pacis nostræ super eum, qui nobis attulit fructus pacatos iusticiæ. D Dictus est ille solus Salomõ noster uerus pacificus, quod in diebus eius orta nobis sit iustitia, & abundantia pacis. Abundans uere pax, quę nõ modo præterita suffecerit repropitiare delicta, sed omne etiam abundet in seculum. Abundat. n. donec auferatur luna, donec auferatur labor mutabilitatis nostræ, labor mortalitatis nostræ, alternantium labor defectuum. Vere abundans pax, quę non est data ad mensurã meriti. Non enim meritum inuenit, sed cõtulit. Quomodo non abundans pax, quæ, & remisit offensam: & priorem cumulauit gratiam? Erat homini primo in paradiso pax ut non posset inuitus abduci sed nõ erat uirtus per quam uellet reduci. Erat gratia, ut posset non exire: sed non erat ut posset, cum uellet, redire. Modo pax uberior in gratia Christi, quæ post interatos excessus ultro offertur, & pœnitentes non repudiat, sed reuocat. Bene pax abundans, quæ nulla potest exhauriri iniuria, paratior ad ueniã, quam uindictam. Pax hæc à remissione peccatorum incipiens, usque ad diuinæ partici 1.Co.6.a pium abundauit naturæ. Qui enim adhęret Deo, unus spiritus est. Vides quanta repropitiationis abundantia, ut non iam pax cum Deo, sed magis unitas cũ eo dici possit. O beatum confinium, ubi sublatus est inimicitiarum paries medius. Beatus quidẽ confinium, sed nondum tutum. Adhuc hostis noster hos tentat peruadere terminos, fines conuellere. E Est nobis in Christo pax cũ Deo patre, sed nõdum pax ab hoste communi. Abundabit autem pax hæc, donec destruatur nouissimus inimicus, mors. Interim etsi non est pax ab ipso, profecto tamẽ est contra ipsum. Erit ipse pax nostra cũ Assyrius uenerit in terram nostram, & calcauerit in finibus nostris. Proximos sibi potest Assyrius fines infestare spirituales, interiores non potest: calcare potest, sed stare nõ potest in finibus nostris. Erit enim Christus pax cum calcauerit in finibus nostris Assyrius. Habemus confinium, & confinium. Confinium cum Deo, & confinium cũ mun Rom.8.b do. Confinium cum spiritu, & confinium cum carne. Etsi quibusdam dictum est: Vos non estis in carne, sed in spiritu: confines tamen sunt carni, uel propter substantiæ naturam, uel propter carnis curam. Hostis ergo carne nostra quasi castro utens, regiones spiritus de uicino infestat & de cõtermino præsidio insidias machinatur: Sed erit iste, id est Christus, pax cum Assyrius calcauerit fines nostros. Ille Salomon noster, pacificus noster, qui præstat nobis pacem super pacẽ: pacem cum patre, pacem ab hoste: ipse po Ps.147.a net fines nostros pacem. O confinium, & cõfinium, quantũ discrepatis abinuicem, quãtis tu abundas gaudiis, & quantis uicinus es obnoxius scandalis. O finis, & finis, tu quã F lęte teneris, & tu quam laboriose regeris. Sap.8.a Vtrobique Christus limes est medius: isthinc separans, illinc fœderans: isthinc inchoans, illinc consummans. Sapientia. n. attingit ab hoc fine fortiter usque ad finem illum, disponens in illo fine cuncta suauiter. Finis ille lectulus est. Ideo de muliere forti dicitur: Procul, & de ultimis pro.31.a finibus precium eius est, propter quod ipse te impedit, quo se æstimat, quo eius expletur auiditas. Quid id aliud est, nisi sponsi amplexus, & lectulus? Vltimus finis est, ultra quem se non potest auiditas extendere, nec facultas comprehendere sufficit. Finis est ubi ipse a te deficis ubi exhauriris, ubi alius esse incipis totus in Christo, & solus in te Christus. O uera pax, & plena pax, quãdo de regno Dei tollãtur scãdala, quando non erit

erit timor in finibus nostris, quando non erit finis & finis, sed unus tantum finis, & supradictus finis. Finis Deo fœderans & conformans, tantum. Finis lectuli gaudiis fruens, non gladiis agens. Nunc vero vt quieta sint quantulacunque lectuli gaudia, necessaria quidem est custodia fortis. Ideo
Canti.3.c lectulum Salomonis sexaginta ambiunt ex
Luc. 11.c fortissimis Israel. Et in euangelio habes: Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet. Vberior hic commemoratur custodia, quia vberior est gratia lectuli quàm atrii & sponsæ solicitu
Gen.3.d do maior quàm possessionis, & ad portam paradisi angelicam custodiam cum gladio flammeo positam lego. An non quidã pa-
Cant.1.d radisus lectulus Salomonis? Lectulus (inquit) noster floridus. Denique ipse flos campi, ipse lignum vitæ. Bene paradisus deliciarum lectulus talis. Vides quomodo amplæ deliciæ arcta cinguntur custodia? Lectulum enim Salomonis ambiunt sexa-
G ginta fortes ex fortissimis Israel. Non multum nunc de numeri huius disputo ratione: illos tamen videtur signare, qui prærogant & iustitia operis, & notitia legis. De fortibus Israel sunt qui fide fortes sunt: qui stãt in fide, & viriliter agunt, qui omnia possunt, sed in eo qui omnia cõfortat Christus. Male fortis est, qui aduersus scientiam Dei se extollit, qui aduersus illam inflexibilis & rigidus est, cui fortitudo lapidum fortitudo eius, & cor eius æneum, ut nec uexatio det intellectum auditui eius: quales deni-
1.Co.10.c que sunt quibus Paulus ait: An æmulamur dominum? Nunquid fortiores illo sumus? Non est de fortibus Israel, qui cum vulneratur non dolet, cum verberatur non sentit, stupidus manẽs ad omnes stimulos ancipitis gladii verbi penetrabilis, & gloriatur si contra sapientiæ stimulos calcitret. Non talis Maria, cuius animam ac si mollem materiã gladius pertransiuit. Me vtinam facile obtineat uerbum ualidum: in me operetur eius efficacia, & animã meam hic penetret gladius, vt & ipsa quasi in gladium conuertatur contra spirituales pugnatura nequitias. Quid mittis manum ad fortia, qui ex fortissimis non es? Custodiam vt quid suscipis, qui desidiam nõ excutis? Quid lectulum ambis qui gladium nõ habes? aut si gladium habes verbi, habes illum in vagina, non habes in lingua? Non tenes manibus linguę, verbi Dei uersatilem gladium. Volubilis est sermo, spiritus
flammeus est: sed nescio quomodo contra H
naturam suã pigrescit in manu tua: restringitur & hebetatur, qui acutior est & penetrabilior omni gladio ancipiti. Non est velox verbum in ore tuo, nõ currit velociter non est uersatile in manu tua pro varietate negocii, quod tamen ad omnem spiritualis certaminis vsus abũdat. Quid tibi usurpas officium, cuius usum non habes? Omnes tenentes gladios, & ad bella doctissi-
mi. Sine causa gladium portas tu qui bellan Cant. 3.e
di sufficienter nõ habes peritiam: aut si doctus ęs belligerare, magis te exerces ad negocia seculi, quam ad negocia Christi: forensi iure plus uteris quã ecclesiastico, plus seculari quam spirituali certamine calles. Paratum vult virum ecclesiasticũ princeps ecclesiæ, paratum eum vult ad reddendam rationem de ea quæ est in nobis fide & spe.
Et quonam pacto piger & imperitus ad ista 1. Pet.3.c
gloriaris, si prompte respõdeas de iure publico? Decentius multo in ore clerici, in ore monachi sacra quàm secularis litera sonat. Quid in Hierusalem vis loqui lingua
Aegyptia? Noc sic Esaias. Erunt, inquit, Esa. 19. e
quinque ciuitates in terra Aegypti loquentes lingua Chanaan, scilicet quia penitus Hebræa non poterant, ea loquerentur, quæ est vicina Hebreæ: quia lingua sancta non poterant, vel ea loquerentur quæ sanctę affinis est. Quid uis media ex parte loqui Azotice, qui Iudaice debes? Sic enim
habes in Esdra: Loquere linguis non homi 1. Esd. 13
num, sed angelorum. Angelus enim Dei d
es, qui sacri profiteris uerbi mysterium.
labia enim sacerdotis custodiunt scientiam, Mala.2.b
& legem requirunt ex ore eius, quia ange- I
lus domini exercituum est. Euangelice ex toto loquere, qui vir euangelicus es. Sermo ergo tuus legem redoleat, prophetas, apostolos: eorum verbis linguam tuã exacue, mutua ex eis arma potentia Deo,
ad debellandas munitiones, ad redigen- 1. Co.10.d
dum in captiuitatem omnem intellectum extollentem se aduersus scientiam Dei. Versatilis sit in manu tua gladius spiritus, vt ad omne quod tibi emergit negocium famuletur, nec te destituat sermonis sacri facultas, quem temporalis & subita deposcit occasio.

In labiis tibi sit non in foliis verbum Mala.2.b
validum & efficax. Labia enim (non folia) sacerdotis custodiunt scientiam.

Sacculum

psal 44. a Sacculum pecuniæ tolle tecum. Gladius uerbi tibi sit à latere, non in latebris: proximus tibi sit. Accingere eo super fœmur tuum, ut potens sis & promptus & exhortari in doctrina sana, & contradicentes redarguere.

Non tibi sit ensis sub fœmore, & verbi sacri studium carnis prudentiæ non supponas. Vniuscuiusque ensis super fœmur suũ. Alii datur sermo scientiæ, alii sermo sapientiæ, & unicuique doctori suadetur à spiritu
1. Co. 12. a gratia. Vniuscuiusque ensis super fœmur suum, vt vbi est tentationis occasio, ibi maior verbi præoccupatio fiat, cómonitio crebrior. Vniuscuiusque ensis super fœmur suũ, ut seipsum primo corripiat, seipsum custodiat, seipsum diiudicet. Docet te Paulus quasi super fœmur tuũ ensem habere: Cõsidera, inquit, teipsum, ne & tu tenteris.
Gala. 6. a Ensis cuiuscũque super fœmur suũ, propter
K timores nocturnos, propter lapsus subitos, præoccupatos casus. Quasi timorem nocturnum Apostolus innuit, dicens: Si præ
2. Cor. a. occupatus fuerit homo in aliquo delicto. Nocturnũ est enim quod improuisum est, quod subitum est. Nocturnum etiã, quod insidiosum est. Ideo dicit: Vt non circum
2. Cor. 2. a ueniamur à satana. Non enim ignoramus insidias eius. Idem Paulus alibi timebat à timore nocturno. Timeo, inquit, ne sicut serpens seduxit Euam, ita & corrumpantur
1. Co. 6. b sensus uestri à simplicitate, quę est in Christo. Bona simplicitas, ubi Christo adhærens unus est cum illo spiritus. Simplicitas
Ephe. 6. b est, ubi unitas est: simplicitas est, si iam non ipse uiuis, sed uiuit in te Christus: si te deuorat sapiẽtia Dei, si te spiritualis absorbeat lętitia, & in intimis recondat uisceribus. Et ubi est tanta simplicitas nisi in lectulo? Vniuscuiusque ensis super fœmur suum. Super fœmur, non propter fœmur, sed propter timores nocturnos, forte quia non est illis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, qui signantur in fœmore, sed aduersus mundi rectores tenebrarum harum. Ideo propter timores nocturnos, cõtra spirituales nequitias, quãto fœliciorem sortita es luctã, quæ Salomonis contineris in lectulo: non contra carnales nequitias, nec contra spirituales quidem, sed cum spirituali lætitia, cum Salomone, qui pacifici nomine pręrogat. Ideo pacifica colluctatio cum ipso. Et pacifici nomen, & sapientię
L personam Salomon gerit. Ama, inquit, sapientiam, & amplexabitur te. Amplexus, Prou 4. d
colluctationis quandam speciẽ præfert. Amplexare, ut amplexetur te. Glorificaberis ab ea, cũ illã fueris amplexatus, sicut dicit in Prouerbiis. Amplectere uerbũ, utere eo si cut in lectulo nõ sicut in bello. In lectulo locus est nõ ensibus, sed amplexibus strictis. Noli foris esse, ne tibi foris esse contigit. Intus utere uerbo non quasi gladio, sed quasi sponso, ut uerbo ipso oblecteris. Oblecteris ueritate ipsa, non contra errores oblucteris, & uitia, alij hoc munus, & officium relinque. Quid tibi cum conflictu, cui totũ de affectu constare debet? Quæ sponsa est, non disputantis, & confligentis sectatur negocium, sed ocium amplexantis. Alij lectulum ambiant tu cupitis amplexibus fruere. Quid tamen est quòd de ipso lectuli nobis apparatur nil dicit: quod non eius uel in modico depromit delicias? Forte uerbum hoc, uerbum ineffabile est, quod non licet homini loqui. Qui experitur, intelligit: & tantisper dum experitur, ne memoria quidem præteritis integre recenset delicias. Quod potuit scriptura expressit. Lectulum dixit, & lectulum Salomonis. Satis dictum est, sed sapiẽti. Et thronum lego Salomonis, & ferculum: sed utrunque ambitioso ex- 3. Re. 10. e
tructum apparatu, & sicut regias decet deli- Cant. 3. e
cias. Nunquid ergo lectulum intelligimus neglectum? Absit, sed sufficiebat scribenti ut lectulum diceret, qui sponsæ loquebatur. Illa enim nihil in lectulo diligit, nisi quod lectulus est, & quod in eo copia sit suum amplectendi Salomonẽ. Magnum & multi M
plex mysterium reperies in lectulis per omnem scripturarũ textum, sed non est cõparatio ad lectulum Salomonis. Est lectulus, Iob. 17. d
quem sibi Iob sternit in tenebris: & est le psal. 6. b
ctulus, quem Dauid rigat in lachrymis, & Mar. 5. d
est lectulus, in quem languens decumbit, & 4. Reg. 4. f
est lectulus, in quo defunctus resurgit. Ta 3. Re. 17. d
lis Helisæi, talis lectulus Heliæ. Vterque defunctum hospitę mulieris filium in lectulo suscitauit. Ille expandit se super mortuũ, iste incuruauit. Vnus in utroque Christus. Ille exinaniuit se ut formã serui susciperet, & æternitatis suę longitudinem intra breuitatem temporalis naturæ contraxit. Ipse expandit se, cum spiritum sanctum abunde in nobis infudit. Sinus ille matris defunctum premere poterat, non uiuificare. Litera enim occidit, spiritus autem uiuificat. Sed uerus Helias illum in cœnaculũ tulit, ad spi-

ad spiritualem prouexit intellectum. Frigidus erat literæ sinus, nec poterat eius intelligentia vitalem spirare calorem. Bonus Heliæ lectulus, qui defuncto vitæ caloré insudit. Iustus ex fide uiuit. Ideo tribus metitur vicibus, ut trinitatis cognitionem conferat, & diuidat mensuram fidei. Plangit lex literæ sensum extinctum, sensum carnalem, sed Christus hunc sensum tulit spiritualem restituit nouum, & uitalem intellectum reddidit literæ, quem suum uere cognoscit ipse Helias qui restituit omnia & noua facit: & Paulus legi se mortuum dicit ut uiuat in Christo. Bonum est ut & tu moriaris non modo ueteri legi, sed & ueteri homini, ut suo te uiuificet in lecto, qui peccata nostra tulit in corpore suo, vt peccatis mortui, iusticiæ uiuamus. Tu enim ꝙ seminas, non uiuificatur, nisi prius moriatur. In hoc resuscitato intelligimur omnes, & ideo communis resurrectio hæc. Sed priuata quædam in lectulo Salomonis gratia, & solius sponsæ prærogatiuæ seruata. Etiã nunc si quis matris nostrę (conuentus huius sancti) viduæ, apud quã utcunque sustentaris Iesu bone, si quis filius eius moritur, tu resuscita. Mortuus est qui uel tædii uel desperationis mole obruitur, in quo nihil est uiuidæ deuotionis, seruidi spiritus: qui etsi legis præcepta non deserat, & intra regulæ gremium se concludat, frigido tamẽ & moribundo languet affectu, in opere sancto suaue nil sentiens: totius illum ordinis tristis exanimat facies, molli & fœmineo matris est sinu fouendus, ut non exasperatus abundantiore tristicia absorbeatur. Nõ expedit ei extra materni sinus ambitum reperiri, ne forte non tollat illum uerus Helias in cubiculum suum. Quos resuscitat Christus, mulierum ubique fletibus donat. Sic uiduæ filium, sic sanctarum fratrẽ mulierum, sic parentũ precibus suscitauit puellam. Tolle bone Iesu, & hunc mortuum nostrum de matris gremio. Regularis hęc & exterior obseruantia neminem ad perfectum adducit. Introduc illum ad molliorem lectum melioris spei, per quem appro ximetur Deo. Experiatur ꝙ expectat, quoniam bonus dominus expectantibus se, animæ quęrenti illum. Vnius horę experientia, multorum temporum labores exhilarat. Tunc redditur matri quẽ illa prius amiserat, dum teneret eius affectum, sed mortuam deuotionem defleret. Nouus redit ad nos, postquam tu illum teipso uestisti. Ideo te super ipsum expandis, ut quod est in eo fœdum, operias: quod nudum, uestias. Bonus huius lectuli usus, qui breui hora in tempora sequentia uitalem alacritatem transfundit. Maior in Salomonis lectulo gratia, in quo sponsa matrem carnalem derelinquens, perpetuo iure dilecto adhæret, & unus cum illo efficitur spiritus. Bonus ergo lectulus in quo nullus languor est, nisi forte languor amoris, qui nõ uersatur in infirmitate, sed in iucunditate. Bonus lectulus qui non rigatur lachrymis, qui non in tenebris sternitur, qui nihil habet in se triste, nihil tenebrosum, sed totum lux & lætitia est: qui non indiget sterni tapetibus de Aegypto, quibus in Prouerbiis mulier hęretica lectulũ sternit. Nihil enim in se habet lectulus Salomonis alieni ornatus, nihil picti, nihil mundani: sed totum sancta uoluptas & solida ueritas. Magnũ & uarium sacramentum in sanctorũ lectulis, sed supergressus est uniuersos lectulus Salomonis: nec sponsæ lectulus huic valet comparari. In lectulo suo quem quærit dilectum non inuenit, ideo surgit, & circuit donec ad istũ pertingat. Festina filia, sacra uirgo, festina istam ingredi requiem. Noli strictos in circuitu enses vereri, Enses isti, enses verbi super femur, & propter timores nocturnos, uel carnis cõfigunt lasciuiã, vel timidi cordis abscindunt ignauiã. Hoc quidem in aliis, te uero suauius uulnerãt, ut charitate transfixa nocturnum ignores timorem: nec quicquã habeas frigidi timoris ad mixtum, sed tota transeas in affectũ igniti amoris, quę in solũ amoris es usum dicata, & in charitatis locum ascensura stratum dilecti, lectulum Salomonis ueri Iesu Christi, qui uiuit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

Gala. 2.
A
1. Pet. 2. d
Luc. 17. c
Ioan. 11. d
Luc. 8. g
Thr. 3. e
B
Prou. 7. e
C

Sermo. XVII.

Vdiuistis sacræ uirgines sponsæ Christi, audistis hesterno sermone de lectulo vestri Salomonis, ulterius hodierno pergitis quærere de ferculi sacramento. Omnes uultis huius cantici sermones ad amoris usum deflectere, & ad uestras interpretari delicias. Vobis solis hæc putatis esse cõscripta carmina? Nullus sepit uobis sermo, qui nõ amatoriis uernet affectibus, & dulcẽ

charitatis

charitatis odorem aspiret. Habetis ergo, & hic aliquid quod amatorium sonat blandimentum, de ferculo uobis alludit sermo diuinus. Nullam uobis residere patitur dilectus excusandi materiam. Grata quidem sunt promissa lectuli gaudia sed poterat aliqua in uobis adhuc suspicio de perueniendi
D difficultate submurmurare. Ideo uobis sermo sacri vehiculi quo estis ad lectulum portandæ, pulchra uarietate describit ornatum. Etiam in itinere sponsus vobis procurat ipse delicias. Ferculum hoc quidem gratum est in materia, sed ab auctore est gratius. Ipse enim Salomon ferculi huius est auctor & artifex. Ferculum enim sibi fecit rex Salo
Cant. 3. e mon de lignis Libani, columnas fecit argenteas, reclinatorium aureum. Audi filia quã glorioso apparatu portaris ad lectum non sinit te sponsus sine reclinatorio & illo aureo fortasse ex illo aureo de quo legis: Caput
Cant. 5. e eius aurum optimum. Multus reclinatorij usus, est, sed inferior quam lectuli. In reclinatorio habet spes fessa iucundum sustentamentum, oblectamentum in lectulo. Hic sponsæ uotum uouetur: ibi uotis fruitur. Quantus te putas expectat apparatus quæ tali deduceris ornatu? quid ego nunc sermone frequenti cuncta exaggerem, ligna cedrina, ligna Libani, columnas argenteas? Ipso auditu se nobis ista cõmendant, & corporalis pulchritudo in figuram adducta, spiritualem quendam, & intelligibilem conatur indicare decorem, & sanctæ animæ designare vehiculum. Hæc enim corporalia intelligi, lectionis circunstantia nõ sinit. quid enim aurum materiale charitate consternaretur? Sed omnia spiritualia sunt, quia spiritualis est amor, cui tam ambitiosus ferculi blanditur apparatus. Possem hæc, & similia de ferculo hoc ad nostrum deriuare sensum. Sufficiant ista breuiter disputasse, ad uestram uel satiandam vel prouocandã
E auiditatem. Quid? Vobis solis vultis cãtica seruire? Sinite adolescentulæ pascant, sinite ad suam commoditatem vt vel pauca inflectant capitula. Sapientibus, & insipiẽtibus debitor est Christus. Nihil vobis imminuitur si aliis pro suo sensu abundet. Estote contentæ lectulo: inferioribus, vel ferculi permittite vsum inseruire. Illius gratia parcior, huius popularior. In illo includitur, in isto ingreditur Christus. Vobis se vberius, & quadã specialitate indulget, sed tamen alias non obliuiscitur quæ vestram nondum valeant ad mensuram pertingere. Potestis, & uos ferculi participare sacramento, & vice perfungi, si sponsum quem inclusum tenetis, an nos quasi reportetis, si defertis pacem, si annuncietis, bona, si gaudia foris prædicetis quæ intus videtis. Quidni ferculum erant de quibus in ecclesia canitur: Portantes pacem, & illuminantes patriam? Sed nemo uel prædicationis officiũ Heb. 5. a
adsumat, nemo sibi sumat honorẽ nisi vocatus à Deo. Quid teipsum super candelabrum ponis, qui teipsum non accendis? Ille te ponat in sublime qui lucernã te fecit. Per illum ascende, qui te accendit. Denique nemo seipsum ferculum facit, sed ipse Cant. 3. e
Salomõ fecit sibi ferculum de lignis libani. Est, & ferculum si quis nõ solum in ore, sed & in corpore suo Christum portat. Glori- 1. Co. 6. d
ficate, & portate Christum in corpore vestro. dicit Paulus. Portari vult à vobis Christum, sed gloriose, non cum tædio nec cum murmure, non cum indignatione, & fluctuante proposito. Denique portari, nõ F
trahi, trahenti enim onerosus est Christus, onerosa castitas onerosa humiliatio, obediẽtia grauis, pauperies sordet deformiter portas qui sic conuersaris. Fascis quidem grãdis tibi uidetur fides, & pietas ponderosa. Non potes dicere: Fasciculus myrrhæ dile- Cant. 1. d
ctus meus mihi. Quid? Fœnum tibi videtur fides tua, sub cuius onore sic strides, sic gemi, sic murmuras, quomodo plaustrũ stridet onustum fœno. Non est fœnum Christus, sed flos est, sed fructus est, sed lignum uitæ, lignum quod dat fructum in tẽpore suo: & tu non uis tempus expectare? Beati qui uescuntur tempore suo. Denique patiẽtia necessaria est ut reportetis promissiones. Portate ergo patienter onera, imo opera pietatis. Pietas enim, & ipsa partem iam habet repromissionis sicut scriptũ est: Ergo portate imaginem eius qui de cœlis est, & gloriose portate. Onus. n. eius leue. 1. Cor. 15
Estote non ignominiosum offendiculum, sed gloriosum uehiculũ, quale fecit sibi rex Solomõ. Miro autẽ modo ita uirtutũ distinguit uarietatẽ, ut in primo loco elationis uanitatẽ excludat. Quid. n. habes quod non ac- 1. Cor. 4. f
cepisti? Si autẽ accepisti, quid gloriaris quasi nõ acceperis? Si ferculũ es, non tu te, sed ipse te fecit. Ferculum enim sibi fecit rex Salomon de lignis Libani. Et ligna ipsa qui fecit? nonne ipse? plantauit cedros Libani. Quod si cedrus es alta Libani

noli tamen altum sapere, sed time ne forte inde euellaris propter elationem, sub
G plantatus es per electionem. Non enim tu te, sed ipse elegit te in opus ministerii, ipse ministerii officium quasi ministrandi confert gratiam: idest, facultatem & dignitatẽ. Agnosce à quo plantatus es, & non tibi ueniat radix superbiæ, ut non moueat te manus tentatoris. Non ascendat ut succidat te securis inimici, cuius ne nouacula quidem super caput sanctorum ascendit. Ferculum Dei ille sibi præripere gestit, & in usus suos de Libano ligna succidere. Denique apud
Ezec.28.a Ezechielem gloriatur, & dicit: In cathedra Dei sedi. Vide ergo ne per elationẽ de cathedra iusticię efficiaris cathedra pestilentiæ, & ferculum scãdali, & per te uel exempla vel sermo malus ad multorum perniciẽ ut cancer serpat. Esto ferculum Dei, ut eius in te imaginem portes, & odorem noticiæ suæ per te manifestet. Tale Paulus ferculum erat, de quo dominus ipse profitetur:
Act.9.c Vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum. Ipse qui elegit, ipse ferculum fecit. Ferculum sibi fecit rex Salomon de lignis Libani. Ligna hæc ligna cedrina sunt, & natura sui, & nomine loci nescio quid magnum commendant. Libanus candorẽ sonat, cuius ligna nulli obnoxia sunt corruptioni: & sicut substantię suæ non admittunt putredinem, ita suauissimum spirant
2.Tim.1.a odorem. Bene Libanus Paulus, qui seruiebat domino (ut ipse dicit) in conscientia pura. Quid enim pura candidius conscientia? Quid imputribilius illo, quem nulla
H potuit aduersitas separare à charitate Dei? Momentaneę uirtutes, & quæ ad horam subsistunt, mihi non uidentur tam ligna
2.Ti.4.b quàm olera, quæ cito decidunt. At in Paulo quędam erat indefessæ charitatis imputribilitas. Ideo bonum certamen certauit, cursum consummauit, de cæterò expectans coronam iusticiæ, coronam de manipulis, cuius iam quasi de uicino attraxit odorem.
Denique & ipse bonum exhalauit odorem, odorem uitæ ad uitam, odorẽ noticiæ Dei. Bonus odor fama bona, bonus odor conscientia bona. Illa aliis bene olet: ista sibi. Hæc enim gloria sanctorum, testimonium conscientiæ. Futurę enim beatitudinis fru-
2.Cor.1.c ctus iam nobis in bonitate uitæ cœperunt olere. Et bene imputribilitati bonus odor adiungitur. Nam econtrario putredo fœtorem emittit. Qui enim seminat in carne, de carne metet corruptionẽ, de corruptione tristem odorem, sicut de integritate suauem. Et bene de integritate inducta est mẽtio, quod uirginalis candor expressus uideatur Libani lignis. Nam & bonum uirginalis continentia uaporat odorem, & eius est perpetuus usus. Siue enim cõiugii seruitus euacuabitur, siue desolatio uiduarum cessabit: uirginalis uerò integritatis libertas & Mat.22.a
gratia non excidet unquam: quia qui non nubunt, nec nubuntur, iam sunt quasi angeli in cælo. Denique & Libano in Scriptu- Eccl.24.b
ris legitur comparata virginitas: Ego (inquit) quasi Libanus non incisus euaporaui, & sicut balsamum non mixtum odor meus. Merito Libanus uẽter immaculatus, I
uenter impollutus, uenter intactus, uẽter non incisus. Non incisus est, cuius manet integritas, cuius non sunt resignata claustra pudoris. Propter mũdiciam Libanus: propter integritatem non incisus. Merito enim non incisa, quæ non est diuisa. Vis 1.Cor.7.f
audire incisum? Mulier nupta cogitat quæ mundi sunt, quomodo placet uiro, & diuisa est, utique in Deum & uirum diuisa: & forte non æqualiter diuisa, sed in uirũ propensior. Mulier autem innupta & uirgo Ibidem.
non cogitat nisi quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. Quasi Libanus nõ incisus euaporaui habitationem meam. Matris domini specialiter hæc uerba uidentur. Illa uere Libanus, & Libanus non incisus. Illa uobis euaporauit sacrę uirginis, habitationem suam, habitationem cœlestem, habitationem angelicam, quando uirginalis cõuersationis exempla in uos transfudit, & perpetui pudoris inspirauit amorem: & satis expressit habitationis suæ gratiam, quam euaporare se dicit. Quid enim habitatione uirginea uapori similius? Nihil habet hæc conuersatio carneum, nihil mundanũ, sed totum cœleste. Supermundanum totum, spirituale totum: & ideo simile uapori: sed quali uapori? Et tanquam balsamũ, inquit, Eccl.24.b
non mixtum odor meus. Tanquam balsamum non mixtum, non corruptum: tanquam balsamum non adulteratum. Est mixtura quæ balsamum simulat & mentitur: & est mixtura, quæ si non habet balsami similitudinem: bonum tamen contri- K
stat odorem. Est ergo (ut sic dicam) balsamum uerum & solum: & est balsamũ etsi uerum, non solum: & est balsamum, nec uerum, nec solum. Primum in perfectis est,
hoc

hoc ultimum in deceptis: medium in illis, qui etsi nulla illudũtur fallacia aliqua tamẽ uirtutis gratia destituuntur. Merito itaque illa quæ sola gratia plena erat, quasi balsamum nõ mixtum odorẽ suum dicit. Quod si tu uirginitatem oles, si orationum instantiam, si ieiunorum abstinentiam: bene oles & balsamum oles. Si uero impatientiæ adhuc morbo laboras, si vaniloquium, si leuitas consiliorum, si ardor explendæ propriæ uoluntatis, si tristitia, si tedium, si horum aliquod vnum in te nominatur, mixtus est iã odor tuus, & non purum balsamum spiras. Modica enim stilla admixtionis peregrinæ, totam balsami massam contristat. Bene quidem cũ illo agitur, qui si quid triste fortuito & velut subito redolet, statim abolet. Nã in
Iaco.3.a multis offendimus omnes dicit apostolus: Ex subito quidem lapsu, sed statim correcto nullus est odor æstimandus, magis uero in eo in quo quis est sedulus vitio. Periculosa & pessima mixtura cuiuslibet est, quando uitium quodlibet uirtutis mentitur speciem, & angelus satane in angelum lucis se transfigurat, & quasi uenenũ facit balsamum spirare. Vnguentarius est satanas: nolite ab il
1.Cor.11. lo oleum emere. Non enim tam confector est, quam corruptor unguenti. Denique (si
Iob.41.d cut scriptũ est) ferueſcere facit quasi ollam
L mare, & ponit sicut cum unguenta ebulliũt. Mors in hac olla. Ollam hanc succensam uidit Hieremias, & faciem eius à facie Aquilonis. Qualis unguentorum artifex qui de mortis olla uitæ vapores exire simulat?
Hier.1.c Qualis artifex qui ollæ succensæ faciẽ quasi ab Austro feruere facit, per quam potius ab Aquilone mala exardescunt in terra? Aut filius prophetæ est, aut certe propheta qui mortem in olla deprehendit, & uapores eius ab Aquilone venire. Sulphur sunt ei uapores, quos olla carnis tuæ succensa euomit & tu in his balsami tibi uideris odorem sentire? Si per te nescis balsamum verum a mixto discernere ueni ad prophetas ueni ad filios prophetarũ apostolos, qui te mixturarũ differentias doceant, qua in olla mors sit.
1.Cor.2.e Talis Paulus, qui dicere ausus est. Nõ ignoramus astutias eius. Si nõ sufficit manus tua ut purum habeas balsamũ sancti te doceant quomodo misceas. Attulit Nicodemus mixturam myrrhæ, & aloes quasi libras centũ
Ioan.19.g & Mariæ emerunt vnguenta. Sed Maria
Mar.16.a domini mater unguenta nõ tam comparat, quam spirat: quæ unctum oleo lætitiæ ipsum parturiuit Christum: Tanquam balsamum, inquit non mixtum odor meus. Si Eccl.24.b mixturæ rationem ignoras, ueni ad doctores ecclesiæ ad eos qui columnæ quædã sunt firmamentum veritatis, & columnæ argenteæ in domini ferculo, & sacri dispensatores eloquij: ab his disce quomodo cogites quę domini sunt, & quomodo solicita sis pro Christo ut, sibi placeas. Tunc, & tu colum- M nas habebis in te argenteas, si utriusque testamenti fueris suffulta scientia. Ideo, & hic post Libani ligna, columnas subtexit argenteas sermo diuinus, ut habeas mysterium fidei in conscientia pura. Mysterium fidei quam sacrum tibi præscribit eloquium, eloquium argenteum est, ut euangelicis & apostolicis subnixa pręceptis illa mediteris, illa cõserues, & cõferas in corde tuo, nec patiari inerit situ cohærere, & oblectari, & oblectationis erugine denigrari diuini verbi argentum. Sed non possumus nunc in ser- I monem hodiernum has inserere columnas. Hunc enim tractatum Libani præoccupauerunt ligna, & in eorũ odore longius quam putabam noster sermo excurrit suauitate illectus materiæ. Tibi domine hunc commẽdo Libanum, Libanũ egregium hunc chorum virgineum sacrũ cœtũ feminarum. Tu custodi ut non succidatur, ut non incidatur, sed sua illi seruetur integritas, seruetur castitatis candor, quia Libanus candorem sonas. seruetur puritas mẽtis, ut sanctæ sint & corpore, & spiritu. Custodi Libanũ hũc, cuius ligna in ferculi tui dedicasti materiã. Procul ab illo sit prophetica comminatio: Aperi Libane portas tuas, comedet ignis cedros tuas. Portæ tuæ claudantur alijs, soli aperiantur tibi. Tu illi clauis sis, & claustrũ Zach.11.a tu signa, & resigna, ut nec signaculum nec clauem pręter te recipiat Christe Iesu qui Deus es benedictus in secula. Amen.

Sermo XVIII. A

Ignis Libani incorruptio carnis, & munditiæ vobis est candor expressus. Bona quidẽ est castitas: sed quod non fit ex fide, peccatum est. Fide (dicit scriptura) purificans corda eorum. Non enim sola carnis continentia castitas censetur: cordis multo magis est æstimanda puritas. Iam vos, inquit Iesus mundi estis propter sermonem quem locutus sum uobis. Bonus fidei sermo Ro.14.b Act.15.e Ioan.15.a Psal.12.b

Psal. 11. b mio qui mundat, & ideo in hoc ferculi cultu post ligna Libani columnas producit argenteas, & virginalis mentem munditię ad sacri prouocat meditationem eloquii, eloquij casti, eloquij, quod argento examinato confertur. Bonę sunt in pectore virginum erectæ columnæ, si sacræ fuerint scripturę suffultæ & cognitione fideli, & recogitatione frequenti. Bonus Libanus es si mundũ cor habes, mundum a cogitatione fœda, & cogitatione infideli. Magna fœditas spiritus fidei corruptela. Quod si sana fuerit in te firma forma fidei, iam unam habes columnã. Noli tamen esse hac contenta, adiunge & alteram, meditare in lege Domini die, ac nocte. Infidelitatem, & fornicationem puta si mens tua, vel modicum a fidei recogitatione declinet. Bonæ columnæ sunt, diuinę notitia, & memoria legis recta credulitas, & recordatio fidei. Columna es, si fueris in fide

Psa. 32. a firma. Argentea, si diuini fueris vsu instructa sermonis. Rectum est, inquit, verbum

Psa. 118. x Domini, & omnia opera eius in fide. Bonę

B columnę fides, & verbum fidei. Verbum hoc prope sit in corde tuo, nam in ore prope est, prope sit, & perpetuum ibi sit. Ex abũdantia cordis sermo erumpit. Septies in die

Ephe. 5. d (inquit Propheta) laudem dixi tibi. Vox sacræ virgines dicite semper. Septies quidem dicite laudem propter horas solennes, semper autem cantantes, & psallentes in cordibus vestris. Argenteæ sint linguæ uestræ. Argenteæ sunt, si de sacra Christum pagina sonant. Non mittatur massa plumbea in os vestrum. Plumbeum os est, quod nihil subtile loquitur, nil acutũ, nil de supernis, sed totum remissum est, totum hebes, totum de imis fortasse, & de iniquis. Nam iniquitas

Zach. 5 b sedet in talento plumbi. Homo ille Euange

Mat. 22. a licus peregre proficiens, nõ talia seruis suis talenta distribuit. Nolite de talibus negociari talentis, in thesauris vestris huiusmodi non inueniantur. Paulo dicenti intendite. Omnis sermo malus ex ore vestro non pro-

Ephe. 4. g cedat, sed qui bonus est ad ædificationẽ fidei. Ad ædificationem, inquit, non ad euersionem fidei. Ferreum os est, quod fidẽ euertit, quod sanctam subruit conuersationem: instrumentum est belli, seminarium litis,

Dan. 7. b quod murmur, & amaritudinem sonat. Bestia talis in Daniele describitur, dentes & ungues ferreos habens, comedẽs, & comminuens omnia. Nulla inter ouiculas, imo inter amicas Domini bestias talis reperiatur. In hoc grege virgineo nulla virulenta, nulla violenta sit, nullus in hoc paradiso serpẽtis sibilus sonet, virgineum os virulenta verba non decent. Quid? Prauis polluta verbis in osculum sponsi labia porrigis? Candor ipse lucis æternæ, & nil inquinatum attingit illum. Memento os tuum cœlestibus osculis, & oraculis consecratum. Sacrilegium puta si quid non dulce, non diuinum, non de sancta pagina sonet. Buccinate (inquit) in neomenia tuba, in insigni die solennitatis uestræ. Omnis dies vobis solennis debet esse, semper neomenia, semper sabbatum. C

Psa. 80.

Ideo os uestrum, quasi tuba sit ductilis, tuba argentea, tuba, quę non lites, sed lætitiã sonet, sed solennitatem, sed cantica spiritualia. Nescio quomodo de columnis argẽteis, ad tubas nostra deflexit oratio: nisi quòd optima columna est in domo Domini, qui tale os portat. Bona columna est, in quo fessi sustentantur. Habes in Esaia. Dominus dedit mihi linguam eruditam, vt sciam eum qui lapsus est sustentare verbo. Erudita plane lingua Christi Iesu, annunciantis pacem prędicantis bonum. Lingua placabilis, lignũ vitæ, columna & firmamentum veritatis. Et tu virgo in hoc sponsi imaginem porta, ut habeas linguam eruditam, linguam placabilem, non erroneam, non vagam, non labilẽ ad ociosa: sed quæ loquatur iudicium, quæ verbum solatii proferat, quæ columna quædam sit, & firmamentum ad ædificationem fidei tuæ, uel alienę. Prope sit verbum fidei in ore tuo, & in corde tuo. Vis columnam audire argenteam? Lex, inquit, Dei eius in corde ipsius: ecce argentum. Et non supplantabuntur gressus eius, ecce columna. Iure columna, quæ subuerti non potest. Verbo Domini cœli firmati sunt, inquit Psalmista: Hoc uerbo confirmetur cor uirginis, ut cœlum sit, ut sedes Dei, ut reclinatorium possit aureum fieri. In argento, fidei rationem, & scientiam accipite, in auro, intelligẽtiæ, & ueritatis fulgorem. Reclinatorium hoc aureũ super huiusmodi columnas imponitur. Nisi enim credideritis, non intelligetis. Fidei eruditio ad intelligentiæ puritatem gradum præstat. Fundamento huic cõtemplationis innititur gratia. Dum in sermone Dei meditaris fideliter, & per patientiam, & consolationem Scripturæ ad spem te supernam erigis, columnam te exhibes. Reclinatorium aureum tunc exurgis, cum nuda tibi, sine sermonis inuolucro raptim

Esa. 50. b

Pro. 15. a

Rom. 10. b

D

Psa. 36.

Psa. 32. b

incipit coruscare ueritas. Sed iam perfectius ordinem intuere, & prouectum quendam de Libani lignis ad columnas argenteas, & aureum reclinatorium. In Libano cordis munditia, & in argento diuinæ legis notitia, in auro siue sermonis ministerio mysteria sacra manifeste resplendent. In primo mentis oculum purgas: in secundo prospicis, perspicis autem in tertio. Vel si mauis ita dici, mundaris, specularis, contemplaris. Confessio, inquit, & pul-
psal. 95 b chritudo in conspectu eius. In Libano pulchritudo, in argento confessio, in auro diuinæ conspectus præsentiæ tibi commendatur. Quam magna est confessionis, & pulchritudinis eius gratia, quæ in conspectu tantæ maiestatis admittitur, uis alibi
E in psalmo audire? Audi hanc distinctio-
psa. 50. c nem: Cor, inquit, mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in uisceribus meis. Ne proijcias me a facie tua. Vides quomodo abyssus abyssum inuocat, quomodo diuersa Scripturæ capitula sibi concinunt? Primum ad Libani candorem refert. Beati enim mundo corde,
Mat. 5. a quoniam ipsi Deum videbunt. Secundum ad argenti columnas. Rectum est enim uerbum Domini. Tertium ad aureum reclinatorium, ubi domini facies sine velamēo syncere uidetur, & in auro rutilat maiestas regia: hoc est, purgatū instructum, & (ut sic dicam) præscriptū spiritum sibipostulat dari. In Libano purgatur, in argento instruitur, in auro perstringitur. Perstringitur enim uere in contemplando quælibet purgatæ mentis acies: & & coruscationes intimæ lucis ad modicum sustinet. Hos profectuum gradus relege tu quæ speculationis aspiras ad gratiam. Nihil in te fœdum, nihil infidele resideat, ut nuda tibi possit fulgurare, ueritas. Primo emundare, secundo exercitare, tertio intuere. Emundare a lege carnali, excitare in lege fidei, intuere, & perspice in lege perfectæ libertatis, in lege spirituali. Vbi. n. spiritus do
2. Co. 3. d mini, ibi libertas. In lege, quæ literæ uelamine caret in qua nec errori nec ignorantiæ, nec ænigmati locus est. Error ubi est, seducit. Ignorantia ubi est, non ducit. Aenigma ubi est, etsi ducit, non tamen perducit. Quis ibi erret? Reclinatorium enim est, & quies, & uotorū finis. Quis ignoret? Aurum enim est, & rutilat ad lucem. Quod ibi
F ænigma? Votorum finis, & serena ueritas, ænigmatum figuras non recipit. Ibi nihil falsum, nihil occultatum, nihil figuratum: aurum est, & fulget: reclinatorium est, & fouet, dulcis fomes, sed hora fugax. Et fulgor iste fulguri comparatur. In momento fit, in ictu oculi, in nouissima tuba.
Nouissima tuba est, quando non iā in pagi 1. Co. 15 g
na, sed in ipsa præsentia innotescit, quādo quis efficitur docibilis Dei, quando post Apostolorum, & Prophetarum sermones nouissima in seipso Dei filius patris uerbum loquitur. Tuba hęc nescit incertum sonum dare, non solant nisi ad solennitatem, nisi in neomenia, & nouæ lucis exor-
dio. Buccina nobis tu bone Iesu, in neome Psa. 80. a
nia tuba, in insigni die solennitatis nostrę. Vere insignis dies, ubi diuina maiestas se manifestat, nihil insignius, sed nil succinctius. Diem dixi? hora est. Hora uere insignis, & uere solennis. Eructa tu nobis Iesu bone, æterni illius diei horas aliquas, diem illum statim efficies, ubi tuę lucis uerbum eructas, qui dies es æternus. Fulgura nobis coruscationes tales. Fulgur effici-
tur, cui tu fulguras. Similem tibi reddis si 1. Io. 3. a
quem irradias. Similes, inquit, ei erimus cum apparuerit. Montes quos tali radio tangis, non fumigant, sed fulgurant. Aurei fiunt, tuum quibus aurum refulget. Caput tuum aurum optimum reclinatorium aureum non inuenit, sed redit ubi se reclinat. Iam non est illud de Euangelio dicere: Filius hominis non habet ubi caput
suum reclinet. Vidésne Domine Iesu quot G
hic habes reclinatoria? Nunquam se ma Luc. 9 g
iestatis suæ caput libentius reclinat, quam in uirginitatis aureo sinu. Respice uirginea pectora hæc, pectora uacantia tibi, in his frequenter reclinas, & recumbis, & cubas in meridie, & aureo quodam sereno. Non hic vulpes foueas habent, nec nidificant uolucres cœli. Solidius est reclinatorium hoc quam, ut hic subdola ualeat vulpes infodere. Nullus dolositati relinquitur hæreticæ locus, ubi serena ful-
gurat ueritas. Sublimius est quam, ut Mat. 11. d
huc, aut subdola vulpes, uel superba uolucris accedere queat. Abscondita sunt hæc a sapientibus, & prudentibus, & reuelata sunt paruulis, qui humilem sectantur ascensum purpureum, & passionis Christi uestigijs insistunt. Vere purpureus ascensus, quem Christi signauit cruor, & passionis eius colorauit fides. Sed illud attendendum

dum; quomodo, imo quam congruo modo sibi concidunt columnæ argenteæ, & ascensus purpureus. In illis sapis fideliter, in isto sentis humiliter. In illis meditatio, in isto imitatio.

1.Cor 4.d Non enim in sermone tantum est regnum Dei, sed in uirtute. Quid tu illic dices, qui humiliationem seruitutem putas? Seruilis non est, quem regalis nobilitat purpura. Ornamentum est etenim purpura regium. Hos si tu, uel dedignaris, uel horres gradus, respice quòd purpurei sunt. Humilitas suscepta pro Christo, regiam pręfert dignitatem. Tu uero sponsa Christi

H candido preme pede gradus purpureos. Nobilis est semita quam dilectus tuus prior incessit. Quam pulchri sunt etenim gradus purpurei, quos pede sacro Christus prior signauit pedibus illis, quibus nullus puluis adhæsit, pedibus niueis quos cruoris sui signauit uestigio.

Exod. 3.b Et tu ardenter vestigia relege. Aufer calceamentum carneum de pedibus tuis. Sanctus enim ascensus est, quem tibi disponis. Nudo & expedito insiste vestigio gradibus istis. Purpuram hanc non conchylij, sed Christi sanguis intinxit. Hic tu pedem libenter pone, ut pes tuus intingatur in sanguine Christi. Non veniet tibi pes superbiæ, si humilem secteris ascensum, qui sponsi tui cruore sacro signatur. Hic tu non modo pedem, sed etiam manū & caput intinge, & tota purpurea, tota regalis, & passione Christi tota nobilitata

2.Ti.2.b ascendas. Nam etsi compateris, conregnas. Nolite seculi nobilitatem caram reputare. Vilior eris si respexeris ad illam, si natales tuos sponso imputas, si te pro seculi fastu præferas alijs, aut aliquid habere priuilegij putas. Contra humilitatem propositi de prosapia carnis euacuaris a gloria Christi, si alia te nobilitari præsumas. Hæc tibi purpura sufficiat ad fastum, sufficiat, ad ascensum, sufficiat ad gloriam, vt non glorieris, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi. Ascensus purpureus reclinatorium te perducet ad aureum: quoniam humilibus, & quietis contemplationis debetur gratia, a sapientibus autem, & prudentibus absconditur, reuelanda par-

I uulis. Purpura hæc magnum quoddam est pignus amoris quem tibi dilectus exhi-

Ioan. 15. buit. Vere magnum pignus amoris mortis passio. Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Tale præstitit, tale pignus repostulat passio tua, humiliatio tua. Quid pro te pertulit, in memoriam tibi reducat, & quantum adamauit, pro quo se tantum humiliauit. Ama ergo tu illum, qui prius, & plus dilexit. Non exigunt hæc tempora, vt sanguinem effundas. Effunde animam tuā, effunde, sicut aquam cor tuum. Nam & si 1.Co. 13.

tradideris corpus tuum, ita vt ardeat, charitatem non habeas, quid tibi proderit? Denique & vltimo loco quasi finalis omnium clausula gratiarum ponitur charitas, & media velut ornamento, quodam charitate constrata dicuntur propter filias Hierusalem.

Sermo XIX.

Nouum aliquid vultis audire, sed ego nouum, quid non habeo, nisi vt vox innouet amor. Mandatum hoc nouum do vobis, nihil vobis notius, & nihil nouius. Nō estis in isto rudes, & exercitati negocio. Vestrum hoc proprium officium est. In amoris enim præcipue munus estis dedicatæ. Denique & propter vos fercula Salomonis media charitate constrata dicuntur. Media, inquit, charitate constrauit propter filias Hierusalem. Quodam quasi priuilegio vobis hic sermo delegauit vsum amoris. Aemulamini filiæ Hierusalem charis- K

mata meliora, magis autem, ut ametis. Amor omni supereminet gratiæ, & in huiusmodi descriptione ferculi, charitas reliquarum, quasi ornamentum, & clausula superponitur gratiarum. Plures in hoc ferculo enumerantur gratię, sed charitate cumulantur omnes. Charitas cumulus est, charitas fundamentum. In charitate, inquit, radicati & fundati. Illa in primis, illa in ultimis; Ephe. 3.d

illa in intimis: illa inchoat, illa consummat; illa communicat charismatibus cæteris: ideo in medio collocatur quasi ornamētū quoddam commune, & totius clausula ferculi. Et color purpureus, & auri fulgor obscurior si non charitate vestiretur. Quanta eius est gratia, quæ ipsum contemplationis aurum exornat? Ipsa media est, & reliquarum quasi medulla gratiarum. Nulla tam est intima virtus, nulla sic animos penetrat, & perfundit, & arcanos cordis implet recessus. Ipsis animi medul-

lis amor imbibitur, & secretis influit uenis. Media, inquit, charitate. Bene media, quæ
Cant.3.d sic intima est. Plenitudo legis est charitas: ideo lex uacuat si fuerit destituta charitate. Vitalis quędam uena legis est, & reliquarũ charitas uirtutum. Cæteræ quasi in partem se contrahunt, illa omni communis est gradui: siue mente excedas, siue sobrius fias: ubique charitatis, & necessarius, & iucundus est usus. Reliquarum officia uariantur gratiarum, & uicibus alternantur: charitatis continuantur iura quodam iugi tenore:
L siue mente excedamus Deo, siue sobrij simus, urget nos charitas Christi. Vos uerè, sicut arbitror, urget charitas Christi. In quid uos urget? In seipsam. Aliorum alia sunt officia, uestrum speciale munus est amor. Improbus sui prouocator est amor, & dulcem agit in patiẽtes tyrannidem. Amor seipsum in prouectus semper urget uberiores. Aemulamini filiæ Hierusalem charismata meliora, magis autem, ut ametis. Aemulatio uos hæc semper amplius urgeat. Mandatum hoc uobis semper sit nouum. Et nouum est, nisi in uestro dulcis Iesus ueterauerit affectu. Vtinam semper in uobis ille recens sit, nec mora temporis aliquid imminuat gratię. Vtique recens in uobis uester Iesus est. Ipse semper recens, sed non Deus alienus. Vere recens, in quem semper anxio inhiatis amore. Denique id solum habetis in uobis, ut uobis semper amplius placeat. Quantum placet, qui satis placere non potest? Nulla magis uos ratione placere potestis, quam si uobis placeat ipse. Animum uult, aliud non quærit. Solus sufficit, si tamen totus impenditur. Satis est pro uiribus tuis, sed parũ est pro eius meritis. Si te tibi conferas, & tua metiaris ex regula, sufficit. Sed si te de te, nil tibi relinquitur. Si autẽ ex ipsius te regula metiaris, & uelut in libra colloces, quid tu momenti aduersus illum tenebris? Si infra uires tuas amor se cohibet, & contrahit, iniquus est: & si iuxta
M ta uires tuas exiguus. Quid ergo? supra uires casso te extendes conatu? Quidni? amor non capit de impossibilitate remediũ. Nulla satis magna sunt amoris officia, ubi tamen ipse non intepuit amor. Quomodo erit in suo parcus, qui in alieno fidelis existit: quomodo erit in officijs propensus, in seipso parcus? Amor seipso nihil impẽdit libentius, nihil uberius potest. Quæ maior ubertas quam ubi nihil decerpitur? Amor exæstuat, seipsum non capit, superfluit sibi, immensitatem æmulatur, dum metam nescit affectui ponere. Oleum est quod stare nescit, nisi cum vasculum desijt, nisi quòd nec tũc nouit compesci. Musti pręfert amor insigne, quod natiuitatis suæ feruore quodam, & uelut ętatis lasciuia excrescit, & superfluit, capi nesciens, & nouo semper exferuescit, & fermentatur affectu. Amor infirmitatem non causat, sed magis accusat: Amori nihil satis est, nihil minus seipso. Amor seipso satiari non potest: & tamen, nisi seipso pasci non potest, ipse sibi dulce satis est pabulum. Amor nil magis uult quam amare. Quam dabit homo commutationem pro amore? Quam dabit, uel quam accipiet? Nihil gratius amore impenditur, nil dulcius sentitur. Amor, & dulciter optat, & dulciter utitur: dulciter deliciatur, & dulciter dolet. Vere dulcis amor, & solus dulcis amor, & omnis dulcis amor, sed non est amor ad amorem Christi. Super Sap.7.8 omnem pulchritudinem pulchritudo est. Super omnem pulchritudinem, inquit, dilexi sapientiam. Quomodo non decorus, qui candor est lucis æternæ? Frater mi Io A natha, quam amabilis es, & decorus ualde? 2.Re.1.d Volebam Iesum dicere, sed de consuetudine Ionathæ produxi uocabulum: & tamen gratus error, qui gratiam expressit. Error in nomine, sed in re nominis huius est seruata proprietas. Ionathas columbæ est donum, illum significans, qui spiritualis gratiæ est plenus, puerum qui datus est nobis, siue Ionatham siue Iesum dicam, Iesum intelligo. Quam amabilis es frater mi Ionatha, & decorus valde? Præsumptionem putatis quod fratrem eum dico? Verba hæc non meam temeritatem, sed eius charitatẽ sonant. Præsumptio fuerit, si non ipse Iesus mihi indulserit ausum. Denique, & ipse cognationis huius, & assumpsit habitum, & exhibuit affectum, & iuxta Apostolum: Non confunditur nos fratres uocare. Si nõ Hebr.2.c confunditur, cur non & tu confidenter dicas: Frater mi Ionatha: aut si domestico magis uis uti uocabulo, frater mi Iesu amabilis es, & decorus valde, amabilis es super amorẽ mulierũ? Anxio, & uehementi affectu uestra sanctæ mulieres, in Christũ inardescunt uota, sed ipse multo magis est amabilis, quã amatur a uobis. Aemulamini ergo charismata meliora, magis autẽ, ut ametis. Enumerat ligna Libani, columnas argẽteas,

teas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum, ad ultimum charitate cumulans
1. Co.12.d omnia. quidni? Adhuc, inquit Paulus, excellentiorem uobis uiam demonstro. Bonæ sunt etenim columnæ, & sacri magna quidem est eloquij gratia.
1.Co.13.a Sed si linguis hominum loquar, & angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum, ut cymba-
B lum tinniens, uocis inanem dans sonitum sine sensu charitatis. Reclinatorij aurei ingens est gloria, per quod tibi mysteriorū arcana signantur. Sed quid? Si nouerim mysteria omnia, & omnem scientiam, charita-
Ibidem. tem autem non habuero, nihil sum. Per gradus ascendis purpureos, & passionis Christi te gaudes habere insignia. Sed si tradide-
Ibidem. ro corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest, inquit Apostolus. Charitas non inflatur,
Ibidem. non est ambitiosa, nō quærit, quę sua sunt, medio gaudet, & quasi in communi sua bona prostituit. Media enim charitate constrauit. Non inflatur, inquit, non est ambitiosa. Non enim charitas bonum singulare, aut si habet, amat: aut si non habet optat: nō vult alijs præcellere, sed nec ipsum magis habere bonū. Multi meritorum suorum infirma cognoscunt. Ideoque de se magnum nil sentientes, non inflantur isti, sed forte ambiunt. Vnde inflentur, non habent: sed inflare satis optant, ut habeant. Priuatā & hi amant excellentiam, dum aut concupiscunt, vt fit, aut contabescunt quod esse nō possit. Charitas uero cum inuidia contabescente iter non habet, non quærit quod suū est: & quomodo poterit quod suum non est decerpere? Quid tu inuidia alienum vis corrumpere bonum? Nunquid adijcies quod ab alieno decerpis? ita forsitan, sed si
C corporalis aliquid pecuniæ subtrahas. Non ergo in claustralibus rapacitatis huius vitiū vereor. Est subtilius quoddam rapacitatis inuidæ genus. Quid enim? Rapacitatem nō putas si pecuniæ parcis, famam decerpis? Nō concupiscis possessionem, & laceras opinionem. Quid tibi emolumenti aliena diminutio confert, aliena si corrodis bona: & quid tibi inde accrescit? Euidenti forsitan ueritate alienæ uirtutis conterunt in ore tuo dentes, quos ad derogandum parauceras. Non audes corrodere, non tamen potes collaudare. Iam alienum bonum uerbo nō carpis: nunquid ideo non rapis? Quomodo non rapacitas ubi euidens bonum debito defraudas testimonio, & ueram alterius gloriam etsi mendacio non corrumpis, silentio tamen supprimis? Vis audire in sola etiam Philip.2.a æstimatione rapacitatem esse? Non rapinā, inquit Apostolus, arbitratus est esse se ęqualem Deo. In inuidam animam non potest intrare æstimatio bona de bonis alienis. Non uult enim intelligere quod alius bene agat, etsi palam non audet, penes se tamen, uel dissimulat, uel attenuat alterius merita. Vt quid istud, nisi quòd liuor priuatā semper excellentiam cogitat, alienam obscurat? Charitas autem non cogitat malum, non 1.Co.13.b gaudet super iniquitate, & (ut sic dicam) super inęqualitate, congaudet autem ueritati. Priuatum autem non cogitat: medio quo- ibidem. dam, & communi lætatur: quę sua sunt nō quærit, sed quę Christi Iesu. Eius in omnibus gloriam, uel amat, uel optat. Communis est Christus, mediator enim est, & ideo 1. Ti.2.b eius non sunt, quæ media non sunt, sed in D partem se restringunt. Quid tu liuore Christum uis in partem contrahere? Auaram uis esse gratiam spiritus, cuius circa te solū optas beneficia restringi? Sine ut excrescat, & exuberet, & effundat se super omnē carnem spiritus domini, & repleat orbem terrarum. Noli communem omnibus beneficentiam intra cordis tui angustias incarcerare. Diues est enim in omnes, & tu mi- Rom.10.c nuere tentas affluentiam gratiæ, & immensitatem redigere ad minutias? Aemuli cordis auaras dedignatur Christus angustias. Nescit æmulatione tua eius bonitas detineri. Proflua est, nō tibi soli, sed vicinis etiam se uasis eius oleum infundit.

Fac ut illa mutuo tua sint. Erunt autem, si communi fueris bono lętatus, alioquin et animę tuæ oleum euacuas, & illis nihilominus tamen infunditur mediator Christus, & ideo quę sua sunt media vult esse. In hoc, in- Ioan.13.b quit, cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicem. Vides quomodo charitas speciale quoddam est insigne discipulatus Christi, & doctrinę eius singulare indicium? Ideo hic in ultimo loco quasi ornatus quidam aliarum inducitur gratiarum. Media, inquit charitate constrauit. O quam molle est stratum chari- Cant.3.d tas. Proximi charitas liuore, charitas Christi timore caret. Nihil habet pœnale hæc charitas, timor pœnam habet, ideo non est in charitate timor, sed perfecta charitas fo- 1.Ioā.4.b ras mittit timorem. Quid enim? timebit 1.Pet.4.b

E charitas veteres offensas? sed charitas operit multitudinem peccatorum. Infirmitas propriæ conscientię timebit ne decidat? sed fortis est, ut mors dilectio. Vtrunque metū charitas foras mittit, sed nec perfecta charitas temporales pro Christo timebit molestias. Sed ne quidē æternæ si fuerint, defatigari, & euanescere poterit consummata dilectio. Non potest semel hausta cognitione tantę non delectari dulcedinis. Non ideo amat charitas ne pereat, sed mauult fortis pœnaliter in æternum perire, quam usu amoris æterni priuari. Si enim dederit homo omnem substātiam pro charitate, quasi nihil despiciet eam. Vere hoc molle stratū, in quo etiā inter iniurias tam suauiter quā sancte quiescitur. Da mihi Iesu bone, ut super stratum hoc memor sim tui, & mediter in te in matutinis. Dulcis plane memoria, quam amor inducit: grata meditatio, quam suggerit charitas. Nihil enim est, quod non iam dulciter, & grate de Christo cogitetur. Amor proximi compassionem habet, & quendam nimis suauem gustum, dum gementibus nouit cōdolere. Christus (in quo condoleas) etsi crucifixus est ex infirmitate, sed uiuit ex uirtute Dei, non condolendi, sed congaudendi in se uobis undique meritum præstat. Totus desiderabilis, & concupiscentia totus, & quasi charitate constratus. Quid enim uidebis in Christo, quod non eius nobis, & charitatem exhibeat, & nostram exigat? Totus nobis est charitatis illecebra, incitamentum amoris.

F Nullum in se meticuloso relinquit locum affectui, totus amari uult, qui totus meretur amari. Noli uirgo ad tormenta respicere, cui tanta proposita sunt oblectamenta in sponso. Ociosus debet esse timor, ubi tot insignia relucent amoris. Dedignatur charitas timoris commercium, cogi nesciēs, quæ nescit compesci. Ideo charitas perfecta foras mittit timorem, uelut inutilem, & superuacuum, sed non timorem illum, qui castus permanet in seculum seculi. Est enim timor quem foras mittit charitas: & est timor quē mittit ueritas: & est timor, quē intromittit, & charitas & veritas. Primus cautus, secundus castus, sed non permanens in seculum seculi, tertius & castus, & permanens. Primus ueretur pœnā, secundus offensam, tertius totus libera quædam, & secura reuerentia est. Et primus quidem timet offensam, sed propter pœnā: secundus offensam, sed propter ipsam. Et quidem iniuria quædam iustitiæ est, si metu pœnarum in gratiam ueniat. Satis ipsa per se meriti obtinet, ut hominum in se studia prouocet, & conciliet affectus. Hunc ergo timorem charitas perfecta excludit. Quomodo enim perfecta charitas, quę timoris stimulo indiget ad cultum iustitiæ? Perfecta dilectio mentem in solido possidet, omnia soli sibi iustitiæ munera deputari uolens. Frigidus timor est, & pigre incedit, satis habens tantū impune euadere.

G Amor fastidium nescit, feruidus est, & in anteriora extentus: metus contractior, necessitate tantum iustitiæ, subit officia. Amor perfectus soli quod agit, debet iustitię, nihil in ea iuris relinquens timori. Quidni? An non satis in se obtinet meriti ad omne bonum opus iustitia? Christus enim nobis factus est iustitia. Quid ergo? Christus non satis in se habet dotis ad placendum? Alieno ergo & ipse, ut placeat, indiget adiumento? Si non eius obtentu solius obtemperatur ipsi, quomodo erit eius perfecta dilectio? Diligam te bone Iesu, diligam te uirtus mea, quem non possum gratis diligere, nec possum tamen satis diligere. Dirigantur in te ex integro studia mea, nec alieno deducantur, & distrahantur affectu. At quam exigua sunt etiam cum integra sunt in te studia nostra? quomodo ergo diminuam quod cum integrum est, tam exile est? Totus in te Deus bone, ex desiderio ferar. Trahe me tu in teipsum, ut nullo indigeā timoris impulsu, sed perfecta charitas usum eius excludat. Quid igitur non sunt metuenda æterna supplicia? Metuenda plane sunt, & cauenda. Nemo enim unquam carnem suam odio habuit, sed uehemētior Christi dilectio motu timoris nō eget in affectum iustitię. Amor iste nihil tā ueretur quantum offensam: sed propter offensam, non propter pœnam. At istud quidem, quandiu in incerto humanæ res fluctuant, & non est tuta laus hominis in uita ipsius. At cùm ad ueritatem post uitam fuerit introductus, huiusmodi de reliquo metus cessabit, timori tertio faciens locum, qui prioribus quidem succedat, sed nulli cedat: permanet enim in seculum seculi.

H Primus ergo timor metuit ne temeritas offensam luat. Secundus ne infirmitate offendat. Tertius quod metuat nō habet. Quid enim metuat completa fœlicitas, & consummata charitas? Timor hic de plātario ortū charitatis.

Cant. 8.b

Ibid. 8.c

1. Ioā. 4.d

Ephe. 5.f

tatis. Non audeo dicere, quod charitas est, nec tamen audeo negare. Quid enim nisi amor esse conatur, qui iam nescit affectũ timoris? Quomodo non amor, qui iam pene timor esse desijt? Quanam enim ratione timor nil metuens timorem filium tam tutũ nomine impartiretur amoris, nisi quod Deus ipse ibi quidem amat nos: non tamen timori in tanta maiestate permittitur locus? Sed in omnibus, quomodo a charitate timor ille separabitur? Et quid aliud est ibi timere, nisi non tumere aduersus Dominũ maiestatis? Quid est timor ille nisi uotiua subiectio, obedientia non coacta, vltro impensa reuerentia? Quomodo timor qui offendere non timet? Non enim ualet. Sed iterum quomodo non timor, qui offendere non audet? Et timor ergo non videtur, quia nihil, vel peccati, vel periculi metuit, & timor manet, quia nihil audacter, uel temere præsumit. Quid est, timor ille, nisi reuerentia humilis ex debiti necessitate impensa, necessitate nil passa? Est enim obsequendi necessitas iure conditionis, sed necessitatem ignorat libertas dilectionis. Quid est timor ille, nisi temeritatis, & negligentiæ magis priuatio, quam necessitatis coactio? Vides quantum timor iste approximat ad charitatem? Pene illa est, sed pene non est. Causa
I distat, par est affectu. Quæris qua causa? Inferioris conditionis respectu obsequendi ad omnem nutum tantæ maiestati incumbit tibi iusta necessitas, sed ad causam istam charitas nõ respectat: diuinæ maiestatis admiratione rapitur, non contuitu infimæ cõditionis. Ergo rationem quam timor respicit, charitas nescit causis præuenta potioribus. Causis ergo distant timor, & amor, obsequio, & affectu libero cognati. Primus ergo timor metuit puniri. Secundus priuari. Tertius neutrum. Primum illum perfecta charitas exterminat. Secundum ad tempus tolerat. Tertium sibi induisse collaterat. Hunc uos filiæ Hierusalem timorem
Cant. 3. d captate. Primum cauete illum quem charitas foras mittit. Media, inquit, charitate constrauit. Vbi media dicit, totum dat intelligi. Et uestri cordis medium charitas consternat, charitas uestiat. Vestis hæc est, & ornamentum nuptiale. Quæ si a nuptiali exigitur conuiua, quanto magis a nupta? Sola præoccupare, & possidere uult omnes mentis vestræ recessus. Nolite illos degeneri, & alieno communicare affectui. Molle quidẽ, & delicatum est stratum charitatis, molestone ad modicum quidem vult metu contristari (propter filias, inquit Hierusalem) Iure psa. 118. x
quidem. Pax enim multa diligentibus legẽ tuam. Si quis de indulta dominatur gratia, quanto magis, & uos? Nam etsi constat spiritualium bonorum magnas esse diuitias, sed charitas supergressa est vniuersas. Non modo supergressa, sed etiam complexa. Et dulcis, & uiuẽs est charitas. Denique sicut ha- K
bet psalmus. Inter medios uirtutum cleros, & in spiritualium communione gratiarum super stratum dormiuit charitatis. Chari- psal. 67. c
tas quasi media omnibus communicat, & quasi melior omnes cumulat virtutes. Aemulamini ergo filiæ Hierusalẽ charismata meliora. Magis autẽ, ut charitate habeatis, & abundantius habeatis, totæ in affectum amoris transite. Totus.n. amabilis est dilectus noster Iesus Christus, qui uiuit, & regnat in secula seculorum. Amen.

Sermo XX.

AVdistis quo inuitatæ sunt filiæ Sion, sed unde iubentur egredi nondum audistis. Id enim est quod non exprimit litera. Unde ergo? Nunquid de Sion? Sed videtur Deus Deorum in Sion. Non ergo de Sion eas vocat, quas ad videndum Deum vocat. At forte non ad visionem Dei, sed ad uidendum Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua. Ideoque nihil obstat si filias Sion egredi iubeat de Sion. Sed nunquid non homo ille natus est in Sion? Ergo si de Sion euocantur, non tamen uocantur, nisi ad Sion: de Sion superiori ad inferiorem Sion. Nec enim dignum, aut consentaneum videtur, ut filiæ Sion egrediãtur de ea, præsertim ad uidendum ipsum cuius habita tio in Sion, ut qui natus est in ea. Memini disertum, & eruditum quendam virũ, cum super hoc disputaret loco, dixisse. Male L
locatæ videntur, quæ iubentur egredi. Satis commode pro tempore dixit, ad auditium, quod proposuerat vtilitatem deflectens. Mihi tamen nimis bene locatæ videntur, ad quas præsentis verbi hortatus intenditur. Vbi quæris. In reclinatorio aureo, de quo præcessit sermo hesternus. Delectabilis ille locus est, & uberior ad lætitiam, quam humana queat affectio capere. Delectationis nimietas seipsam exhaurit, &

ebibit animum voluptas exundans. Vicibus alternatur hoc gaudium, nec potest esse cõtinuum, quod est nimium. Bonæ tamen vices, ubi non disceditur a sponso. Non datur in carne commoranti hæreditate possidere reclinatoriũ aureum. Ideo iubentur egredi filiæ Sion. Sed quomodo dicat. Ne longius abeatis. Egredimini, inquit, & videte regẽ Salomonẽ in diademate quo coronauit eũ mater sua. Non vult eas a Christo discedere, siue mente excedant, siue sobriæ fiant. Bona sobrietas, simplicitas fidei, quam intuẽtium possit aspectus ferre, & quia possit foueri. Fœlix qui hoc gradu cum descendit, excipitur, & cum ascendit, incipit. Ascendentibus enim hic speculationis locus primus occurrit. Bona enim speculationis æmulatio sed scientia necessaria est. Reclinatorium ad illud aureum succenderis, & succingeris locum vere speculatorium. Studium probo, sed expecta, vt componam tibi gressum, & gradum ponam. Specula est, & specula uere sublimis, specula omnis terrenæ exaltationi supergressa nebulas. Inassuetus quid illuc saltum paras? Manibus (sicut scriptum est) uitere, ut assuescas morari in æde regis Salomonis. Interim repe, donec rapiaris. Non enim saltus, sed ascẽsiones, inquit psalmus, disposuit in corde suo. Erit autem quãdo ascensio in salutem magis uero in assumptionem conuerteretur. Quæ sunt autẽ istæ ascensiones, nisi quædam mentis purgationes? Ideo in valle lachrymarum, quoniam delicta, quæ plorantur purgantur. Fœlix qui satis lauit lectulum cordis, qui sufficienter plorauit, cuius completa est tristitia, cuius ad cor consolationes inspiratio loquitur diuina, & de conualle plorationis euocat, cuius a furore iudicis non turbatur oculus, vt videre valeat regem Salomonem trãquillo aspectu in die lætitię cordis eius. Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem. Illi enim habentur digni hac læta visione, qui se quadam pœnitentiæ lege cõcluserint, & disciplinæ coarctauerint custodia, quorum renuit anima consolari. Vis nosse, quam bona sit conclusio? Hortus cõclusus, fons signatus. Surge, propera amica mea, & veni. Vides iam quomodo illam inuitat, & amicam vocat, quæ seipsam concludere nouit? Quod si conclusæ estis, nolite egredi, donec Christus vos inuitet. Egressa est Dina non educta, & egressa est, nõ vt regem Salomonem, sed vt mulieres videret

Cant. 3. d
M
Pro. 30. d
psal. 83. b
Cant. 3. d
Cant. 4. b
Canti. 2. c
Gen. 34. a

regionis illius. Quid inuenerit, uos nostis. Vos egredi nolite, nisi quando vos, aut spõsus, aut sponsi inuitant sodales. Egressus est Lazarus, cum illum Dominus euocaret ad uitam. Egressus est Noe de ea, quæ ipsum inter huius mundi fluctus illæsum arca conclusit, sed ingressus est, cum ei reclusit ostia Dominus. Egressus est Abraham de terra sua, vt repromissionis terram videret, sed vocatus egreditur. Et uos egredimini filiæ Sion, inuitate ad fœlicioris gratiam uisionis. Conclusus est, & conclusus misere, qui beatam ad hanc visionem egredi, nec nititur, nec meretur. Sed vilis conclusio, egressio libera. Denique cum fueris, inquit, conuersus ad Dominum, auferetur velamen (velamen ignorantiæ, & ignobilitatis) Dominus enim spiritus est. Vbi spiritus Domini, ibi libertas. Vbi maior abundantia spiritus, ubertas vberior. Quod concluditur, & inuoluitur, tenuem habet respirandi libertatem. Egredimini ergo filiæ Sion, vt cum Paulo dicere possitis. Nos autem reuelata facie gloriam Dei speculantes, in eandem imaginem transformamur. Visio Dei, quodam est cum affectu semper accipienda. Et uere efficax est, & violenta visio tua bone Iesu, quę intuentium in se rapit affectus. Nonne dulcem quandam desiderij sui passus est violentiam Moyses, vt transiret, & videret visionem illam magnam? Vis accipere, quam sit efficax? Cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum. Quid vero cum humiliatus fueris ad terram, nonne omnium ad te trahis animos? Ego bone Iesu, resurrectionis tuæ non expecto gloriam, nec admirationem meam ascendentis in cœlum reseruo potentiæ: sed statim in initio annunciationis, vel natiuitatis tuæ voces angelicæ aures meas percellunt, & rumor nouus stupefacit me, & ad se rapit insueta lux exorta in tenebris.

Nuda visio, & quæ se in affectus condignos non transfert, ignorantiæ, & cæcitati non connumeratur. Vultis visionem fructuosam accipere? Viderunt insulæ, & timuerunt, & extrema terrę obstupuerunt, & accesserunt, ait Esaias. Videtis quos virtutum fructus Dei visio pariat? timorem, stuporem, amorem. Viderunt, inquit, & timuerunt, obstupuerunt, & accesserunt. Viderunt te ad intelligentiam, timuerunt ad reuerentiam, obstupuerunt ad nouitatem, accesserunt,

A
Ioan. 11. f
Gene. 8.
Gen. 12. a
2. Cor. 2. d
ibidem.
ibidem.
Ioan. 12. e
B
Esa. 41. b

accesserunt per conformitatẽ. Visio cõprehendi, timor comprimit, suspendit stupor, rapit venit accessio. Illi enim accedunt qui æmulatione accenduntur. Videtis animum timor humilliat, stupor quasi infatuat, amor conglutinat. Cassa visio est, nec contemplationis digna vocabulo, quæ talibus non est vestita affectibus. An illũ videre diffinies, qui de mysterij cognitione nõ timet nec stupet nec ardet? Timore sobrius fit animus, stupore absorptus, accessu cõsertus, & consociatus. Huiusmodi virtutibus cõtẽplationis gratia constat, sed stupore, magis, & amore. Nã stupore, & admiratione mens excedit, amore accedit. Nec æstimãda est virtus cõtẽplationis tam ex materia, quã ex modo.

C Vtraque attendenda sunt, & genera rerum contemplãdarum & gradus affectuum. Sed satius inferiori genere amplius affici, quam in superiore minus. Visio hæc abscondita est à sapientibus, & prudentibus, & reuelata est paruulis. Ideo dicit: Extrema terræ obstupuerunt, & accesserũt. Quod humiles ex pere sufficiũt, id magis solet adficere, & quãdam sui admirationem, & amorem importare. Cum exaltatus, inquit, fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Omnia quæ inde sunt bone Iesu quandam habent alliciendi efficaciam, & cogitationes sollicitant in affectum, sed ad omnia nõ possumus omnes attingere. Sublimia solis sublimibus sunt, humilia omnibus. Quæ maior humilitas quam exaltari in cruce? Etiam de hoc ait: Cum exaltatus fuero a terra, omnia trahã ad meipsum. Efficax ad trahendum humilitas est: Quidni? Quis non ad simplicem cogitatu huius rei stupore, & extasi repleatur? Cuius non affectũ fides hæc exhauriat, & infatuet, & reddat insufficientem? Facilis ad contemplandum locus, sed fœcundus ad gratiam. Simplicitas fidei huius minus habet intelligentię, satis magnum, & admirationis, & amoris incitamentum habens. Accessibilis locus, sed excessus dulcissimos pariens. Nolite hunc contemplationis locũ dedignari. Non est difficilis ad recogitandum, & est diues ad gloriam. Mihi, inquit paulus, absit gloriari, nisi in cruce dñi nostri Iesu Christi. Et quid vultis audire? Crux ipsa corona est glorię, diadema regni. Denique in cruce triũphauit, expoliãs principatus, & potestates, & mũdi principẽ eiecit foras.

D Gloriosa uisio triumphi ipsius. Egredimini filiæ Sion, & uidete regẽ Salomonẽ in diademate, quo coronauit eũ mater sua. Videte carnem quam humano sumpsit ex genere triumphantem in ligno. Et fœlix caro quam sibi Christus non quasi carcerem, sed quasi coronam assumpsit: quæ fuit ornamento, non oneri. Nos omnes in carne quasi in domibus carcerum absconditi sumus, compediti, & seruientes legi peccati. Infœlix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia, inquit, Dei per Iesum Christum. Deus enim mittens filium suum in similitudinem carnis peccati, de peccato damnauit peccatum in carne. Veritas carnis in Christo, peccati põdus non sentiens, nobis, omnibus de peccato victricẽ palmam aduexit. Bene quasi diadema accipitur corpus immaculatum, corpus triumphi, corpus honoris, & gloriæ, corpus cuius cruore peccati deletur chirographum, iustitiæ, & salutis signatur conscriptio, nuptialia sunt instrumenta cõfecta. Denique hic dies desponsationis, quando veteres repudians ritus noua Ecclesiæ sacramẽta instituit, quãdo in perpetui matrimonii signum, & copulę nuptialis, de latere eius sanguinis, & aquæ mixtura profluxit. Hodie synegogæ dedit libellum repudij, & à priore odiosa ad posteriorem dilectam transiuit. A ueteri transiuit ad nouam, quam sibi ipse exhibuit gloriosam non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi.

E Nouitatis signum est quod ruga caret. Explicuit Christus literæ rugas, & quod inerat nouitatis eliciuit. Quid vultis vos Sion, & synagogę filię rugas contrahere, quas Christus explicuit? Nouis superuenientibus, quid ueteribus adhuc gloriamini? Egredimini filiæ Sion de cauernis literæ, de angusta, & ignobili intelligẽtia. Egredimini, & videte regem Salomonẽ in diademate quo coronauit eũ mater sua. Corona nobis est incarnatio quam vos putatis contumeliam. Et videte iam quomodo benedixit coronæ anni benignitatis suæ, quomodo campi eius repleti sunt ubertate. Videte coronam, videte & copiam. Coronam victorię, virtutum copiam. Vnde hoc, nisi quia granum frumenti cadens in terram mortuum fuit? Denique, hæc est uictoria, quæ vincit mũdum fides nostra. Et ipsa credentium, multitudo corona est & ornamẽtũ Christo. Eris inquit corona gloriæ in manu domini, & diadema regni in manu Dei tui. Nunquid hoc dictum vobis usurpatis, an non per vos nomẽ

Dei

Marginalia: Mat. 11. d; Ioan. 12. c; Gala. 6. d; Cant. 3. d; Rom. 7. d; Ibid. 8. a; Ephe. 5. f; psal. 64. c; 1. Ioan. 5.

Dei blasphematur? Egredimini filiæ Sió, & videte quã gloriosus sit Deus in sanctis suis, si forte uisio hæc ad æmulationem vos deducat, & de solitudine vestra ad ecclesiæ frequentiam transire faciat. Etsi deserta fuisti, sed non vocaberis, inquit, ultra derelicta: & terra tua non vocabitur amplius desolata. Sed iam desistamus ad eos qui foris sunt sermonem proferre. Ipsi potius videre delectemur quomodo iam pinguescunt speciosa deserti, quomodo credentiũ corona Christus in ecclesia cingitur. Quæ est spes nostra & corona gloriæ? nonne uos ante deũ? Si Paulus hoc dicit, quomodo non magis Christus? Viuo ego, dicit dominus, quia his omnibus velut ornamento vestieris.

Ibidem. F *1.The.2.d* *Esa.49.e*

Aduertisti quomodo credentium agmina ornamentum esse Christi in ecclesia distiniat. Quare non, & corona sunt. Sed corona habet quandam insignem, & illustrem præ cæteris ornamenti dignitatem: quia cætera cum sint corporis ista est capitis. Et temporis ratio ad eius commendationem aliquid affert. Solennibus tantum usus eius est accommodatus feriis. Iam erectam video alacritatem vestram: iam ad uos huius uerbi interpretationem deflectitis. Iam vestrum in coronæ prærogatiua intelligitis priuilegium, qui purioris estis vitę & professione astricti & exercitio instructi & indefessi studio, & ocio festiui. Iure diadematis cēsentur nomine quos iam non tam pugna sollicitat, quam triumphus lætificat. quibus non est colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, qui serpentis iam caput non obseruant, sed Christi exornant. Vos est is corona Christi, & gaudium: & ideo sicut cœpistis, sic state charissimi, sic state in domino, imo sic capite dominum. Sublimis locus est, nihil illuc uilioris afferte materiæ. Videte vocationem vestrã, uidete quem estis in vsum assumpti. Nihil fœni, nihil ligni nihil stipularum in domini velitis diadema te texere. Nihil denique quod ignem mereatur uel vereatur. Spinæ complexæ igne comburantur. Noli æmulari in malignantibus, neque zelaueris eos qui spineam capiti regis nostri imposuere coronam. Tale diadema non honorem, sed horrorem adducit. Horret Christus magis asperitatem morũ, linguæ stimulos, quam aculeos spinarum, in his præsertim qui in silentii vocati sunt simplicitatem, in charitatis negocium, & ocij quietem, in humilitatis scholam, in subiectionis uotum & vinculum unitatis. Sed non est bonum uinculum quando sibi mutuo confœderantur, & in aliorum obtrectationem dexteras conferunt, Iudæorum more dicentes: Tollamus iustum, quia inutilis est nobis, & contrarius operibus nostris. Vos autem æmulamini pacis bonum in bono semper. Denique species coronæ quoddam unitatis præfert indicium. Non sola coronæ est æstimanda materies, sed, & forma pulchræ intelligentiæ rationes eius administrat. Ea enim est coronæ species, quod, & in orbem cohæret, & in altũ se erigit. Vis habere cohærentiam quandã communem, & idipsum? Credentium, inquit, erat cor unum, & anima una.

1.Cor.1.d 1 G *psal.36.a* *Sapiē.2.t*

Quis huius unitatis finis? Propter spem vtique quæ proposita est in cœlestibus. Iam ergo habes cohærentiam in unitate, erectionem in spe. Et apostolus: Galeam, inquit, salutis assumite. Et bene de Galea introducta est mentio, eo quod habeat quandam cum corona vicinam. Nam vtraque capitis est, sed altera munimentum, altera ornamentum. Ideo nihil impedit spem ad utranque referri: spe enim salui facti sumus. Ista nunc de forma perstricta sufficiat. De materia quid quęritis? Ipsi.n. scitis quod fragilem & obscuram materiam nō dignatur locus sublimis. Aurum uult, & lapides preciosos. Posuisti enim in capite eius coronam de lapide precioso. Aureas in Apocalypsi coronas legis. Preciosa materies siue solum sit aurum, siue quædam auri gemmarumque mixtura. Sed nescio quid maioris gratiæ significare videtur quòd auri mentione sublata de lapide, inquit, precioso posuisti in capite eius coronam. Et adhuc excellentiorem vobis demonstro materiam.

Act.4.f *Ephe.6.c* H *Rom.8.e* *psal.20.a* *Apo.4.b* *psal.20.a*

Apparuit signum magnum in cœlo, mulier amicta sole, & in capite eius corona stellarum duodecim. Apostolorum tibi, & numero, & specie chorus monstratur. Qui enim ad sapientiam erudiunt multos, quasi stelæ splendent ad perpetuas æternitates. Hæc corona fratrum stetit in circuitu Iesu, sicut scriptum est. Et in Apocalypsi diademata multa in capite sponsi, secundum diuersitatem gratiarum, & graduum sed illud precipuũ quo coronatus est in die desponsationis suę: in Die quo sibi in discipulis desponsauit ecclesiam.

Apo.12.a *Dan.12.b* *Apo.19.a*

Desponsauit eam in fide, desponsauit eam

eam dando in cordibus eorum arram & pignus & primitias spiritus. Et desponsatio
1.Co.6.d dicitur participatio spiritus, quando adhae-
Ephe.5.g rens Deo iam non duo, sed unus spiritus est. Denique & ipse est homo qui reliquit
I patrem & matrem, & adhæsit uxori suæ, & facti sunt duo in carne una. O beatum commercium, facta es cum sponso in carne vna, & ipsa cum sponso in uno spiritu. Quomodo oportuerat de tali te gaudere coniugio fidelis anima? quomodo lætari,
Esa.52.a & diem festum agere? Induere induere uestimentis gloriæ tuæ ciuitas sancta, sponsa agni, gaude & lætare Sion adiuncta Christo. Quomodo tu non gaudebis,
Ibid 62. cum gaudeat ipse? Gaudebit sponsus, inquit, super sponsam, & gaudebit super
Cant.3.d te Deus tuus, sed quanto gaudio? In die inquit, desponsationis eius, & in die lætitiæ cordis eius.

Non leuem dedit intelligi læticiæ motũ, quem esse cordis expressit: lætitiam dico?
Prou.8.d deliciæ sunt. Deliciæ, inquit, meæ esse cum filiis hominum. quam care tibi Iesu bone, constant illæ lęticiæ. Non gratis eas possides, quas carnis passione comparasti. Ideo cordis tantum hanc dicit lætitiam. Iniuria est sponsi, si ipse lætatur, & tu non ex corde applaudis, non gratularis, non gaudes. Vel fastidii uel despectionis instar est cum gaudente non gaudere, & hoc in desponsationis die. Affectum tuũ cuius alliciat species, si non eius qui speciosus est forma præ filiis hominũ? Gaudens gaude in domino, & exultet anima tua in sponso tuo, in Deo tuo: qui si Deus non esset, & homo purus esset, quãtas tamen haberet in se amoris illecebras homo talis, tot gratiarum abundans muneribus?

Nam si à radice conceptionis eius recensere cœperis, totus tibi stellatus uidebitur iuxta conditionem humanam tam singula-
K ritate quàm excellentia uirtutum: homo innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus: ut interim sileam quod excellentior cœlis factus est, infirmitatibus nostris po-
Heb.4.d tens compati, tentatus per omnia pro similitudine absque peccato. Diffusa est gratia in labiis eius, misericordia in uisceribus, uirtus in manibus, conuersatione singularis, sermone communis, prudentia in responsis, uita in uerbis. Quid ergo quod cõceptus est ex fide, natus ex uirgine, non consumptus est in morte, & assumptus in gloria? Reticeo nunc credentium numerum, & merita populorum, quos misso spiritu
1.Tim.3.a sibi in fide & charitate sociauit. O uere magnum pietatis sacramentum Christus, incitamentum amoris, qui manifestatus & infestatus est in carne, iustificatus est in spiritu, apparuit angelis, prædicatus est gentibus, creditus est mundo, assumptus est in gloria. Quis det mihi istas discurrere & recurrere frequenter per lineas, & per singulos virtutum & operum gradus dicere:
Psal.34.b Domine quis similis tui? Quis mihi det ut scribantur sermones isti in corde meo, vt exarentur stylo, & quasi in silice scribantur, ut non deleantur? Bonus stylus digitus tuus domine, digitus quo scribebas in
Ioan.8.a terra arcana verba, quorum uirtutem calumniantes terre non poterant. Inclina te ipsum Deus meus & incide in corde meo legis tuæ tabulas. Lapideum est cor meũ, sed durum lapidis naturæ obliuiscitur, ad digiti tui impressionem facile cedens, vbi tu incidis. Sed iam multa diximus pro
L eo quod oportebat sponsum lætari & gaudere in die desponsationis suę, & in die lætitiæ cordis sui dilecti. Magna in hac die lætitiæ ratio, & quæ cordis & affectus humani fines excedat.

Nec est huc peregrina inducenda lætitia, sed diei isti sufficit lætitia sua. Dulcis es domine, & directus est ad nos spiritus tuus, spiritus suauis. Humanas tibi animas per fidem & amorem quodam sponsi associas affectu, & de conuersione lætaris. Durum cor quod sibi lætitię huius materiam subducit, occasionem attenuat, imminuit rationes. O me impudentem & ingratum si non ego talem diligam, tam absolutum à corruptione, & tanta circa me attrictum compassione, necessitate non obnoxium, & pietate obnixum. Diligam te dulcis domine, etsi non pro me, pro te tamen: ut tuo satisfaciam desiderio, deliciarum tibi causas subministrem, argumẽta lætitiæ, in die desponsationis, & in die lætitiæ cordis tui.

Sermo

diuina simplicitas, sed (ut sic dicam) multo hæc compositio mirabilior, quia nouior. Non possum mixturæ huius artem satis mirari, & puto nec angelis. Et quidem illis mirandi ratio maior, quibus diuinæ naturæ mera simplicitas syncerius innotescit. Illa incomparabiliter mera est, & ideo mixturã hanc mirabiliorem reddit. Quænam hęc mixtura cum sua cuique naturę constet integri
C tas? Nam nec alterutra in alteram transit, nec ex vtrisque quasi tertia, & noua quædã consistit. Nouum tamen est quod in una persona cõueniunt. Contemplatio utraque quædam velut cella vinaria. In illam introducti sunt angelici spiritus cellam nectareã maiestatis æternæ imo a conditionis suæ initio positi. Iam nunc in temporum fine hęc
Psa. 143.c nostra in terris cella mustum nouũ eructat. O promptuaria plena, promctuaria exundancia, & eructantia ex hoc in illud. Egredimini filiæ de cella vini meri ad hoc mustum quod miscuit sapientia in cratere nouo. O calix inebrians quam præclarus es, & ideo claritate inebrians. Liquor æternus nouo huic infusus calici, maiore cum charitate hauritur, quamuis cum claritate temperata, idcirco & amor esse debet intemperatus: quis .n. se ab amando temperet, quando nostræ se capacitati contẽperauit immensa maiestas?
Psal. 22. b O calix non hominum tantum, sed & angelorum mentes inebrians, & in se à contemplatione meræ diuinitatis mixtura hac noua conuertens. Egredimini filiæ Siõ de copia illa vini meri ad hunc calicem temperatum. Egredimini & gustate quã suauis est dominus. Ibi suauitatis diuinæ simplex natura prospicitur: hic suauitatis eius usus & indicia proponuntur. Ibi in se uidetur: hic in effectu suo, hoc ultimo in genere. utrũque mirabile est, & nescio quid magis mirer in persona naturarum: compositionẽ, an compositionis causam. Quid iam in unitate diuinæ essentiæ tres esse miramur personas? Plures iam ex integro in una per
D sona naturas mirare. Quid non hic ad contemplandum suaue, quod quem nõ afficiat? Denique ad admirationis cumulum causa accedit.

Causa, nec cõsequentiæ rationis, nec saluationis efficacia caret, nec gratia cõpassionis. Vis audire consequentiã? sicut in Adã omnes moriuntur, ita & in Christo omnes
1.Co. 15.c uiuificabuntur. Et idẽ: Sicut per unius in-
Rom. 5. d obediẽtiam peccatore constituti sunt multi, ita, & per vnius obedientiam iusti constituuntur multi. Quid consequentius? Magna consequentia, sed ex parte iustitiæ efficacia maior, Denique, & si abundauit delictum, superabundauit, & gratia. Vbi delictum, ibi seductio, & fallacia intercessit: & ideo non omni ex parte voluntarium videtur. In gratia vero nihil non ex proposito, nihil non ad libitum. Quomodo ergo non efficaciora sunt voluntaria bona, quam velut aliqua ex parte coacta mala? Et vere efficax gratia. & artifitiosa. Nescio quid magis mirer, artificium coactionis, an efficaciam saluationis. Vtrunque in beneficio gratum est, & voluntas, & euentus. Adde, & tertium, modum ipsum, & rationem. Nihil voluntate hac affectuosius. quę dilectio maior quam ut ponat quis animam suam pro amicis suis? At hoc fecit pro inimicis: & inimici erant in. seipsis, & amici: quia ante mundi constitutionem dilecti. Quid operis huius euentu vberius? Larga effusio spiritus super omnẽ carnem, satis manifestat. Effusio sanguinis Christi, spiritualem nobis effusionem impe E
trauit. Quos lauit sanguine suo, quomodo non perfunderet spiritus sancto suo? Ideo prius mundauit, vt essent super quos altius, postea spiritus inundaret. Ad ordinẽ quid consequentius? Coarctor in huius materiæ consideratione, & quid potissimũ ad contẽplandum è tribus eligam ignoro: pietatem, an prudentiam, an prouentum. Certant hęc inter se in contemplatione nostra, & cũ in alteram partem intenditur, & in alteram trahitur. Blandiuntur hæc mihi, & affectione diuersa permulcent. Inardesco, stupeo, gaudeo. Gaudeo pro vtilitate, ad prudentiam stupeo, inardesco propter impensum mihi pietatis amorem. Quid ista dispertior? Cõfundantur hæc inter se & in vno quoque genere permiscentur frequenter. Nam, & modus, & cõmoditas, & affectio siue malis sic dicere, prudentia, prouentus & pietas: hæc, inquam, tria siue simus siue sigillatim considerata, animũ ad se meum, & trahũt citius, & tenent diutius, & quandam in admirationem, & exultationem conuertunt. Matris ecclesiæ fides talium varietate virtutum eius diadema cõtexuit. Hunc ibi numerum, hoc pondus, hanc mensuram assignant. In ordinis ratione, & consequentia numerus deprehenditur, & concordiæ modus. In pondere pietatis affectus uehementior. Et uere uehemen pondus gratiæ, de cœlis ad terrã maiestatem

iestatem immensam deducens. Immensitas hæc omnem incóparabiliter excedens creaturam, ad mensuram se contraxit, mensurá pertingendi usque ad nos. Non enim quasi non condescendens ad nos superextendit seipsam, sed in mensura nobis distillat dona
F spiritus Mensuram interpretator in effectu virtutum munera: ad mensuram enim dat nobis, Deus spiritum. In mensura contra mensuram. In mensura gratię, contra mésuram iniustitiæ. Nam sicut abundauit delictum, abundauit, & gratia. An non hæc mésura contra mensuram? Certe, & supra. Superabundauit enim, & gratia. Nunquid tátum super mensuram delicti? Non utique tantum super mensuram delicti, sed etiam super mensuram gratiæ. Et econtrario, & supra mensuram iniustitiæ abundat gratia, & supra mensuram gratiæ: sed non contra abundat gratia, Vbi enim vna abundat, necesse est, & altera superabúdet, & detur abúdantius abundanter habenti. Mensura hęc mensura bona, & conferta, & coagitata, & supereffluens. Superfluitas videtur, quando non tátum necessaria suppetunt, sed, & exuberant voluptuosa. In donis spiritus quędam expediunt, quædam decent, quædam delectant, sanant, exornant, exhilarát. Quo modo non supereffluunt quæ sic excrescút? Sed hæc sufficiunt de numero, & mensura, & de pondere diadematis, quod Salomoni regi mater eius composuit. Quoddam.n. quasi sertum gloriæ confert, dum coaptat ꝙ à nobis assumpsit, & quod nobis exhibuit.
Prou. 4. b Videtis quibus hoc diadema dotibus gratiarum constet. sed quid de gratiis ad diadema? Dabit (inquit in prouerbiis) capiti tuo augmenta gratiarum. Pater dat, & ma
G ter coronat. Ipsa coronat., quia credit. quia ipsa circundat, ipsa coronat. Mater ecclesia seipsa te Iesu bone exornat, seipsa te vestit: seipsa te calceat, & coronat. In perfectione calciamentum est: imperfectione corona. Mira mutatio, vbi excusso puluere si quis adhæserat, de calciaméto corona efficitur. In die desponsationis & lętitiæ. Vide
Cant. 3. b ordinem. Vnus dicitur desponsationis, & coronationis dies. Si illud scis, beatus es si sequaris. Conuertis ordinem, si uis prius desponsari quam coronari: si prius vis ad iucunditaté, & quietem deuinciri Christo, quam cum Christo vincere. Anticipatio quidem beata, sed non ordinata, si ante triúphum thalamum tibi optas collocari: si ante laborem præsumis lætitiam. Vnus est his tribus constitutus dies: diademati, desponsationi, & letitiæ cordis. Et quid est cor Salomonis nostri? Vos, inquit, estis corpus *1. Co. 12. d* Christi, & membra de membro. Fœlix plane quodcunque membrum capitis huius: sed qui cor est eius, de pręcipuis est. Et vide si non cor eius, qui quodam in ventre secretorum Dei foueatur, in uitali affectionum calore, in medio meditationum. De corde *Ma. 15. b* enim cogitationes non operationes exeunt. Iure ergo cor est, qui in medio spiritualium locatus est cogitionú, in pinguedine gratiarum, in quodá ventre veritatis, in utero sapientiæ, cuius in typo Salomon ponitur. Et quidé una eademque vel ecclesia vel anima, & corona est, & cor, & spósa. Corona in capite, spósa de latere, cor in ventre. Corona in H summo, sponsa in proximo, cor in intimo. Quid hic nó optime collocatur? Quid nó festiue? Egredimini hinc nostræ filiæ Sion, & videte ut, & uos tráseatis in affectu cordis huius, in spósæ gratiá, in diadematis specié. Nolite nomine casso gloriari. Estote quod esse dicimini, speculationis filiæ. Vsus ipse atestetur nomini. Festus enim est desponsationis iste dies, & Dei susceptione dignus, & ab hoc ad festiuiorem, qui nuptiarum est dies, pertingitur: in quo non datur libellus repudij, non intercedit diuortium, non abit uir uia lógissima, ne breuissima quidé: sed est semper in domo sua sponsus Christus Iesus. Qui uiuit, & regnat cum Deo patre. & spiritu sancto per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo XXII.

On veretur ne suis intumescat laudibus, & humilitatis iacturá faciat, cuius ipse sibi pulchritudinem cum expressione tantæ sponsus commendat. Frequenter ex multo placendi desiderio subest metus displicédi: & propensior deuotio, conscientiæ securitatem imminuit, & furatur. Quid ergo mirum si sponsus applaudit illi de pulchritudine, affectumque blanda allocutione demulcet quem metus inuexerat? Quanam I enim ratione deformitatem non vereatur suam hominis anima quælibet, quæ nostri Salomonis in matrimonium asciscitur? Audiuit illum in diademate suo, in die desponsationis & lætitiæ cordis, in illa

abysso

abysso gloriæ solito festiuioré: poteratque iure uereri repulsam, si deformitatis & abiectionis suæ respectaret ad causam. Oportuit itaque ut securior reddita resumeret animum, & infusa alacritas mentis faciem uiuido quodam colore perfunderet. Ná totius uitæ & operú pulchro uultui plurimú adiicit mentis hilaritas: propterea in hunc mo-
Cant.4.d dum amicam sponsus alloquitur: Quã pul-
Ibid. 1.d chra es amica mea. Similia fere dicta sunt supra in præcedentibus, ubi sic legitur: Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra Idé pene uidetur: Ecce tu pulchra es, &, quã pulchra es. Vtrobique pulcrhitudo prædicatur ipsius, & iterata commendatio confirmationé declarat. Sed quãtum ipse aduertere possum, aliquãta hic innuitur distinctio. Nam ubi dicit: Ecce tu pulchra, agit tantum de pulchritudine, hic uero de nimietate pulchritudinis. Quam pulchra es amica mea, quam pulchra. Ibi simplex attestatio quasi subito deprehensę pulchritudinis: hic autem admiratio nimietatis. Ibi attestatur quã pulchra: hic oblectatur quod tam pulchra. Hic enim maiore pronunciatur cum pondere affectuque mirantis, & prolationis modus motum oblectatæ mentis declarat: quam pulchra es amica mea, quã pulchra. Et quidem in processu cantici profectiora ad sponsam dici oportuit. Hæc à nobis de similium distinctione uerborum.

Nam quæ super pulchritudine sponsæ interpretanda fuerant, copiose, & accuratè suis explicata sunt locis. Et quæ vir (utrum eruditior, an eloquentior nescio) suis disputauit in homiliis: nec minimo (ut sic dicam) digito decuit à nobis ad discutiendum attingit. Hoc vero non negligenter attendendum, quod post generalem cõmendationem pulchritudinis particulatim amicam depicturus, loco primo ab oculis orditur, pruden- K
ter quidem: qm̃ si simplex oculus fuerit, totum corpus lucidú erit. Et ideo colúbarú
Matt.6.c cõparat oculis, ut iuxta euangelii doctriná, suá amicá simplicé doceat sicut colúbá. Denique uniuersum corpus operationis, simplex illustrat oculus intétionis, & facit ut coram Deo luceant opera, quę per se corã hominibus poterant lucere. Ná quando foris bonum lucet opus, sed operis bonitatem non intendit animus: quasi corpore claro oculus cæcatur. Opera quidé ipsa aliquotiés in genere suo bona sunt, & aliis commoda: sed operum bonitas in auctorem non refunditur, qui simplicem oculum in ipsis non habet. Ideo tenebrosa sunt, quod intentionis syncerę lumine carent. Bonus itaque simplex oculus, non habens vllam partem tenebrarum, conuersationis corpus totum serenas. Aut totus enim tenebrosus est oculus, aut totus lucidus, aut habens aliquam partem tenebrarum admixtam. Totus tenebrosus est, cum operi malo propter malum intendit. Totus lucidus, cum operi bono non nisi propter bonum intendit.
Cum uero in opere bono non tantum in L
ipsum bonum, sed etiam in alium aliqué finem intentio dirigitur, uel cum in opere non bono quod inesse credebatur bonum, errando diligitur: aliqua ex parte oculus caligat, & non est mera simplicitate purus. Quid cum opus bonum prætenditur, & nõ ipsum bonum, sed aliud totum intenditur? Oculusne iste tenebrosus dicetur ex toto; an ex parte caligans? Mihi quidem magis tenebrosus ex toto videtur. Nam etsi lux deputetur in opere, nulla tamen agnoscitur in intentione. Quomodo autem intentio bona, quæ bonum non optat: aut quomodo simplex quæ sub boni velamine seipsam occultat? In oculis verò sponsæ utraque cõmendantur, & simplicitas, & spiritualitas:
ideo columbarú dicuntur. Et bene in ami- 1.Ioan.1.b
ca sua primo lucem commendat, ut sibi demonstret similem, qui & ipse dicitur lux mundi, & in quo tenebræ non sunt ullæ. In sex dierum conditione lux omnium prima creata dicitur, & in describenda pulchritudine sponsę, lucis in primis inducta decenter est mentio. Oculi tui columbarum. Quid te amica messe præsumis, quę nescis oculos habere columbæ? Opera quantumcunque fuerint bona, si impurus est animus, de pulchritudine frustra tibi applaudis. Quomodo amica es, quæ pulchra nõ es? Sed quomodo non es inimica, quæ malignaris in sancto? Malignatur in sancto, qui malignatur in bono, siue in suo, siue in alieno. In tuo malignaris bono, cú bonum ipsum non conspicaris. In alieno, cú
de bono male suspicaris. Et praua intétio, M
& peruersa interpretatio, vtraque malignatio est: utraque fallax, vtraque falsa, nihil habens cum columbarum natura commune. Oculi columbarum sunt qui nec falli uolunt, nec fallere norunt. Nescis quod sponsus tuus ueritas est? Quomodo dicet tibi: Colúba mea, amica mea, quæ simplicitate

plicitate nō gaudes? Amica est veritati simplicitas? ideo cum simplicibus sermocinatio eius. Denique simplicitati amicæ applaudit dicens: Oculi tui columbarum. Bona enim est oculata simplicitas ita simulationem excludens, ut non caliget in veritate. Rara hęc hodie in terris auis: & siqua est eius usquam frequentia, occulta satis, & latens in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ, & desuper riuos aquarū. Quomodo autem obscuratus est aut occultatus est oculus columbinus? Quis est qui seculi caliditates non sectetur, qui illis se uti nō gaudeat, qui non amet habere, aut saltem nominari in se non velit? Quis est qui nō uerecundetur oculos columbinos, glorietur se habere miluinos? Si Christi amicam dici te uelis, quid tibi cum prudentia carnis, quę inimica est Deo? An istas inimicitias euacuare conaris, ut utrasque carnis & spiritus prudentias condas in te ipsa? Modicum fermentum totam massam corrumpit. Quid ergo fiet vbi multum est fermentum, massa modica? Quæ societas legi cupiditatis, & legi charitatis? Non debet illa huic esse coniuncta, quia nequit esse subiecta. Prudentia enim carnis legi Dei aut repugnat & inimica est aut omnino perit, & nulla est: aut resistit, aut ex toto desistit. Potest perimi ut penitus non sit: nō potest premi ut ei contemperata sit. Tuum ergo & os & cor huiusmodi exercitatū optas habere prudentia, quæ legi Dei non potest uel associari uel subiici. Prudentia spiritus uita est & pax. Vitalis est enim prudentia spiritus, usum habens uitæ quæ nunc est & futuræ. Prudentia uero carnis in præsenti tantum exercetur uita, nullum in ea, quæ sequitur, habitura locū. Cupiditatis enim apud inferos nec opus nec usus est, sed excruciatio. Ista pax est, illa litigium. Et bene pax, cui hoc est euacuari, quod paci nō uacare. Talem prudentiam ad sponsæ pulchritudinem Christus commemorat. Talis in oculis columbarum depingitur, quæ simplicitatem & spiritualitatem redoleat, eo ꝙ in columbæ figura spiritus sanctus intelligi soleat. Non solet esse uacua talis simplicitas, multum enim subest latentis gratiæ. Oculi tui columbarum, absque eo ꝙ intrinsecus latet. Magnum nescio quid illud est, & uere magnum, quod manifestū uel dici non debuit, uel dici nō potuit, nec aliquo ut gratiæ cæteræ simili figurari, sed in suspicione & coniectura sola relinquitur iis qui similia forte patiuntur. Absque eo, inquit, quod intrinsecus latet, quasi nō sint intrinsecus aliç gratię & dona spiritus. Et quomodo omnis gloria filiæ regis abintus? Denique & intrinsecus ipsi oculi columbarum, vbi simplicitas fidei corda purificat, & illuminatos reddit oculos cordis: vbi non modo oculus, sed totus absconditus homo cordis dicitur. Sed licet abintus omnis sit gloria, est tamen gloria gloriæ respectu interior: & sicut in ipso homine exteriori, sic, & in illo interiori alia aliis magis sunt intima, & latētia penitus, soli tātū nota dilecto. fortasse, & aliqua etiam ipsi sunt spōsæ ignota, nec collatorum diuinitus ad plenum habet notitiam munerum. Quid enim si occulatur sublimitas, dū seruatur humilitas? Secretum tuum tibi Iesu bone, secretum tuum tibi, & in absconditis sponsæ solus deliciaris. Cur non vel ad modicum illud nescio quid latens nobis communicas, & occultam, qua delectaris, figuras pulchritudinem? Plus nos ad quærendum allicis, dum illud latere intrinsecus dicis: & curiositatē nostram amplius irritas, tantum silentio mysterium premens. Plus nos dum taces trahis. Quam magna multitudo dulcedinis huius, quam abscondendā indicas dum non explicas. Quicquid illud est, latet intrinsecus: sed de latebris istis suauissimus odor aspirat. Nescio enim quo pacto dum illud admirabiliter dulce esse conitio, admirabiliter dulce esse iam sentio: iam illud pēsat affectus, ad quod nō penetrat intelligentia. Conditum est hoc penes sponsam, & signatum in thesauris ipsius. soli fas est dilecto illos ingredi, & gloriæ latentis arcana euoluere. Hoc autem dico quod non facile est virtutem cuiusquam ex indiciis diffinire. Frequenter enim exiguis extātibus signis, eximia sunt quę latent intus secreta. Ideoque manifestas debemus sic virtutes laudare ut hac in singulis adiectiōe utamur absque eo quod intrinsecus latet. Denique ipsam hanc (de qua nobis est sermo) commēdatam in sponsa columbi nam inspicite simplicitatem, quam gratifica, quam est in seipsa suauis, & placens: maiores tamem in se reconditos habet thesauros, & dulci est (ut sic dicam) meddullat secreto. Quęritis quid sit illud? Dixi iam, & si adhuc uultis audire ignorare me fateor. Possem piam hanc uobis commendare simplicitatem, & ad eius

uos

Margin notes: Rom. 8. c; 1. Co. 5. b; A; Rom. 8. b; Canti. 1. d; B; C

vos æmulationem hortari, quæ tam inexplicabile & dulce mysterium continet, fortasse & confert. Id autem ipsum si fuero conatus euoluere, forsitan ad aliquid occultum, & latens pertingam, vel experientia, vel coniectura. Sed nunquid illud erit cuius tam inuolutæ meminit sponsus in laude dilectæ? Quamlibet potuero occultum eruere, aliquid adhuc latebit intrinsecus. Altis illud latet ostro in tenebris, nec nostro subiacet, vel stylo vel studio. Venerabor ipsum silentiũ tanti mysterij. Nã quanuis non est datum diffinite nosse, quid sit eo, quòd siletur: relictum est credere, quod aliquid singulariter dulce, & sponso gratum sit: non potest inuestigari quale sit, sed potest æstimari, quam magnum sit, vel eo ipso, quod verbum tam arcanum dici non licuit. Vt tamen aliquid dixisse videar, & non ex toto siluisse (ad hoc enim instatis) accipite, quod mihi videtur in hac parte vere dici posse, vtrum accommodate ad præsens capitulum, vos videritis. Virtutes ipse suapte natura intus in animo locatæ sunt, sed vsus quarundam in exterioribus uiget, quædam uero suam in inte-
D rioribus exercent potentiam. Et illa quidem carnales declinat illecebras, ista vero spiritualium deliciarum latebras amplexatur. Illa vel solicitantes occasiones refugit, vel insolentes affectiones compescit, & quã uis interim necessario, molesto tamen exercitio laborat. Ista tali delectatur materia, quę non iucunditate magis, quam honestate præcellat. Illa simplici intuitu, & oculo columbino exteriores dum percurrit species vel odit, vel despicit: ista curiosiore prospectu cœlestes perlustrat species, & prospectis amplius inardescit. Possumus talem quandã distinctionem formare, vt dicamus alias exteriores esse, alias interiores, alias intimas. Aliæ enim se a carnalibus retrahunt, aliæ spiritualibus intendunt, alia quasdam iam tenent primitias. Primæ se a mundi illecebra, quam contemnunt, compescunt: mediæ se ad id quod spiritualiter concupiscunt adhuc componunt: vltimæ immo intimæ optatis auide iam vtuntur. Deus bone, quantum lucis, & deliciarum in illis est latebris: quantus excessus in recescibus illis? Vtinam tales me concludant latebræ, vt illud de psalmo dicere possim. Nox hæc illumi- *Psa. 138. b*
natio mea in delicijs meis. Ecce nunc aliquid latens attigi in hoc vltimo gradu, & forte, vel hoc est, vel aliquid simile, quod sponsus signauit. Volo decætero deferre mysterijs: nec enim fas est audaci sermone orationum arcana nudare, & minus sanctis manibus linguę conuolutas delicate sancti sanctorum reuoluere species, & reconditũ manna contrectare, quod aurea, & vrna cõtinet, & arca recludit. Et ipsum mannæ nomen E
aliquid ostendit arcanum, & de quo magis possit quæri, quid est hoc? quam dici, quid sit hoc. Et cui melius, quam mannę latens illud compararuerim? Dulcis quidem, & cœlestis est manna cibus, sed uidetis, quam secrete reconditus in urna, in arca, in sanctis sanctorum, ut curiosus, & minus idoneus ab huiusmodi aspectus arceatur: oculus ille qui columbinus esse non nouit, quem non dirigit pia credulitas, & intentio pura. Rogamus autem uos fratres amplectimini sanctam simplicitatem, quietem mentis, meditationes puras, liberas orationes: quoniam in talibus uasis, & (ut ita dicã) in arca sanctæ meditationis, & interiori orationis urna, diuina nobis est locata refectio, & portio gloriæ de qua legitur. Satiabor cũ apparuerit gloria tua. Cuius plenitudo uitam nobis *Psa. 23. d*
æternam conferat per Iesum Christum: cui est honor, & gloria per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo XXIIII.

Cclesiæ (ut bene nostis) hæc blãdimenta, & spiritualibus eius oculis, præcedenti disputatum est sermone. Sed quia tales sunt nunquid rari sunt? Vide totum corpus eius *Ezec. 1. d*
quomodo plenum sit oculis ante & retro.
Oculi eius prophetæ, oculi eius apostoli, F
qui uel futura prędicunt, uel iam facta prædicant. Oculi eius sunt utrorunque interpretes, & doctores populorum: quorum officio spiritualia animæ, uel commoda, uel scandala, & cernimus, & discernimus. Sed nescio si omnes qui oculi habent officium, teneant, & usum. Duces cæci, nec tantum cæcorum: sed, quod indignius est, & uidentiũ, nonne uidentur oculi habere, & locum, & speciem, sed uirtute carere? Vtinam uel id sufficeret, & uirtute prouidendi bona carerent, essentque ad communes utilitates cæci, dũ non ad priuatas arguti cõmoditates. Nunc autẽ, & cęci sunt, & callidi: hebetes ad ecclesiæ lucra, ad propria acuti. Sed quomodo oculus est columbæ, qui columbæ nõ inseruit,

seruit, columbæ non uidet, columbæ non prouidet, qui columbã non ducit, sed magis abducit ecclesiã, & quantum in ipso est, paruis præcipitat exemplis? De talibus apostolus loquitur: Omnes, quæ sua sunt quærunt, non quæ Iesu Christi. Tales occupant locum, & peruertuut usum, cum è diuerso sint alij, qui oculi non habent officium ex promotione, sed usurpant ex præsumptione. Et quidem frequens hæc turba. Quem dabis nunc ex numero discipulorum, qui prælatorum opera pene se uelut quodam locatus in tribunali non carpat, non corrigat, non castiget? Isti nõ iam sunt oculi mẽbrorum, sed quidam oculi oculorum, quomodo si pẽnæ, & plumæ in corpore columbę, cum ipsa velint oculorum dirigere lumina. Nolo locum hunc nimis urgere, ne uos fratres exagitare uidear. Estote uestra contenti mensura. Nihil omnino in corpore columbæ officio uacat, nihil caret honore: & ea quę abscondita sunt, abundantiorem habent honorem. Denique, & capillis sponsæ, suus est honos. Si.n. in oculis prælati, in capillis qui sunt intelligendi, nisi discipuli? Et boni discipuli, qui se capillorum more tractabiles, & flexibiles exhibent ad omnem nutum magistri, sicut ad motum uenti: qui graciles, & spiritualibus extenuati disciplinis, pene sine corpore sunt, & penitus sine carne ad omnem insensibiles iniuriam, ut nec tondentis instrumenti sentiant læsionẽ, in hoc tantum passionis sustinentes molestias, si a capite cui inhæserunt contingat euelli. Reliquo enim emortuo corpore, uitalem ibi tantum sensum retentant, ubi capiti, de quo oriuntur, iunguntur. Qui ipsi vicini cerebro vbi sapientiæ dicitur recessus, quasi ad intima ipsius arcana nituntur intrare. quibus hoc eradicari, & quasi inde euelli videtur, ad exteriores qualibet occasione curas vocari. Nã qui inde sine sensu doloris effluunt, quomodo ibi aut nati, aut radicati credentur? Denique quod nõ decidant capilli spõsæ, sed assurgant, audi quid sequitur: Capilli tui sicut grex caprarum, quæ ascendunt de mõte Galaad. Quasi grex caprarum, eo quòd in sublimibus pasti, & positi, & tendẽtes semper ad alta, vt capræ: altum tamen nil sapiunt, sed carnalis conscij sunt infirmitatis. Elatio nãque ipsa descendit, ascendit humilitas. Ideo quasi capræ, quæ semper, & alta petant, & ad infirma sua respectẽt. Et bene de mõte Galaad ascẽdunt: sed tamẽ nõ nisi in mõte Galaad, qui testimonij aceruus interpretatur. Et quis ille nisi Christus, super quem omnia prophetarum coaceruata sunt testimonia, cui prophetæ, cui Ioannes, cui pater, cui opera ipsa testimonium reddunt? Hic mons ecclesiæ caput est, noli de hoc monte defluere, si capillus es. Quid nobis separationem minaris, & uelut auulsum iri a reliquorum grege capillorum? Nunquid casus tuus ecclesię caluationẽ adducet nescit illa decaluari. Nã & capilli eius omnes numerati sunt. Ad synagogam illa interminatio facta est in propheta: Erit pro crispante crine caluitiũ. Crispi sunt ecclesiæ crines, ad suum recurrẽtes caput, circa illud ambitu amico reuoluti in ipsa capitis secreta conantes intrare. Ideo capilli eius nõ decidunt, sed ascendunt de mõte Galaad, operum Christi maiora sibi semper ad imitandum exempla cumulantes. Vtinam fidei quam habeo in Christo, omnia opera mea attestentur, & iugi profectu congesta aceruum mihi ascensionis constituãt. Quam paucos ego mihi testimonij huius contuli lapides. Vereor equidem ne in contrarium multos congesserim. Quid enim? Nonne tibi uidentur non pro fide, sed magis contra fidem testimonia congessisse, qui sic uiuunt, ut alterius uideantur fidei, quam Christianæ? Denique tales, quam multos uidemus de quibus iure dici possit: Isti non sic conuersantur, ut qui Christi redemptos se sanguine credant, qui aliam sperant uitã, qui futurum uereantur iudicium, qui tandem euangelica pręcepta diuinitus data fateantur. Talia utinam penes me testimonia pauca reperiantur, mallem nulla, ne modicum fermẽtum aceruum fideliũ operum totum denigret. Et fratres mei (ut modicũ de communi glorier, qui de priuato non possum) si totius uitæ uestræ respexeritis ordinẽ, & regularis obseruantiæ cursum, nõ erit exiguus, quem boni testimonij coædificatis aceruus. Nã si a nocturnis uigilijs, quas impigro uelut primitias quasdã prælibatis affectu, & effunditis a principio uigiliarũ sicut aquam cor uestrum ante conspectum Dei, si inquã a capite singulos per gradus conuersationis diurnæ seriatim velitis incedere: quid ibi reperietur quod disciplinã nõ sonet, quod nõ concinat fidei uestræ, quod nõ uel corpus atterat, uel mentẽ erigat, uel dirigat erectam? Inter psallendum quanta est disciplina in corpore, & quam maior quorundam

Margin notes: Philip. 2. c (beside "stolus loquitur"); G (beside "fratres exagitare"); Cant. 4. a (beside "sequitur: Capilli tui"); H (beside "scendit, ascendit humilitas"); Esa. 3. d (beside "pheta: Erit pro crispante"); I (beside "uidemus de quibus").

rundam in mente, dum ne ad modicum, uel certe tantum ad modicum a sensu uerborum illam sinunt abire. Nam ibi, id est in ipsis, quæ cantantur, uerbis, aut ligatam tenent, aut ad cognata relaxant, ad peregrina nequaquam. Quod si contingat (fugax est enim mens humana) quanta statim castigant censura, & moræ huius usuras a se reposcunt. Sed nec ipsa communium hora rum interualla nocturna uacant. Deus bone, hora illa noctis, quam sine nocte est,
Psa.138.b quam nox illa illuminatio in delicijs? Orationes illæ priuatim fiunt, sed priuata non
K petunt. Submissior quidem uox, sed mens intensior, & preces tacitæ multum habent acuminis. Denique freque͂ter uoce͂ eripit oratio uehemens: & uerbis, nec eget, nec utitur, quæ puto, & pleno fertur affectu. Amor in auribus Domini solus obstrepens, corporalium strepitus dedignatur uerborum, quæ sicut inchoanti excitamenta sunt, sic impedimenta solent esse perfecte oranti. Quid deinde? ipsis horis matutinis quasi de recenti orationes instaurant, freque͂tant confessiones, & uerecunda, sed manifesta reuelatione exiguos purgant excessu. Non tamen exiguum deputant si a Christo, uel tenui memoria titubant. Hostis callidi si quid fuerit improbitate suggestum, sibi imputant iniqui in hac parte æstimatores, dum proprium arbitrantur casum quod alienæ sunt fraudis casso conatu tantum prouocati. Quid quotidianus manuum labor, quo corpus, & satis atteritur, & tenuiter pascitur? Labores manuum suarum non soli manducant, sed de insufficienti partiuntur egenis, ut & illi sit tribulatio, dummodo alius abundet. Interuallis quibusdam leuant labores, sed fesso corpore feruet affectus. Illic tacitæ lachrymæ ubertim uoluuntur, prodeunt gemitus, erumpunt suspiria, ut qui iuxta sedent, si forte ex se frigidi sunt, uicinis possint scintillis accendi. Qui denique non de crastino cogitant, nec de odiernis quidem, omnem curam proijcientes in ipsum qui eis præest: no͂ præmium, sed quærentes regnum Dei.

L Quid (quod pene præterieram) in capitulo singulis diebus examinandi abbatis astа͂t iudicio, quasi ad Christi præsentati tribunal? Ibi quisque in primis accusator est sui, accusandi se locu͂ alijs præripere festinans. Quid ipsum continuum silentiu͂, & quæda͂ co͂passionis grauitas no͂ne tota͂ co͂uersatione͂, uenustat, & quanda sanctitatis pulchra uestit facie? Ipse somnus quoque sanctitatis testimonium reddit, nec in aceruo testimoniorum est tantorum sine confessione. Nam reliquiæ cogitationum confitentur Christo ubi somno corpus obruitur. Quomodo enim dormientis poterunt non uersari ante oculos totius diurne conuersationis imagines depicte, & in animo uigilare. Nonne tibi magnus hic uidetur testimonij aceruus erigi, nisi quod non aceruatim, & sine ordine Psal.92.a fiunt ista, sed serie certa, & suis singula sunt distincta temporibus? Nonne hæc testimonia credibilia facta sunt nimis, eo quod domum tuam talis decet sanctitudo Domine? Vtinam cordis mei radices super istum densentur aceruum. Nescit sterilis esse tantus bonæ conuersationis cumulus. Locus est altus, & uber, qualem propheta commemorat. Vinea facta est dilecto in cornu in loco uberi. Et magnum plane fertilis soli testimonium: fructuum prouentus uberior: sicut Esa.5.a econtrario loci ubertas arboris qualitatem redarguit de infructuositate sua. An no͂ arbor mala quæ terram bonam occupans, fructus condignos non parit, sed nec ullos bonæ spei parturit flores? Forsitan, & ficul- Luc.13.b neam illam sterilem, quam Dominus iussit succidi, fertiles de uicino uinea condemnabant. Periniquum est in sancta conuersatione plantatum, nil sanctam moliri, & ex- M cusationes prætendentem cognatis exemplis conuicij, & inde descensiones disponere in corde suo unde alij ascendunt. Sufficiat tibi qui talis es, descensus tuus. Quid bonorum aceruum operum, quem alij alacritate asce͂dunt, detrahere moliris, & regulares obseruantias immutare, quarum numerum & rigorem causaris? Noli prohibere eos, qui bene faciunt, si potes, & ipse ascende. Audi de quanto, & quali aceruo sancti ascende- Prou.3.d runt: Sa͂cti ludibria, & uerbera experti, insu- Hebr 11.g per, & uincula, & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt. Circumieru͂t in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, in solitudinibus errantes, in montibus, in & spelu͂cis, & in cauernis terræ, qui omnes testimonio fidei probati sunt. Vides quanto sit eorum fides probata scrutinio, quibus testimonijs examinata? Quid a nobis tale, uel expetitur uel expectatur? Et nostra hæc inferiori genere testimonia credibilia satis, eo quide͂ credibiliora, quod non ea necessitas imposuit,

ſed ſuppoſuit ſe uoluntas. Voluntas ergo volũtas ſit, & primæ libertatis iure nitatur, liberam ſe ad perſiſtendum exhibeat, non æſtimet ad recedendum. Agnoſcat neceſſitatis debitum, ſed nõ ſentiat iugum. In bono libera ſit, & ab bonum nihilominus libera. In illo quod iam tenet, & ad illud quo tendere debet: ſed ad ea, quæ retro ſunt, nullã ſibi licentiam permiſſam exiſtimans. De quanto aceruo teſtimonij Paulus aſcenderit

A tandem audite: Ipſe quidem ſpiritus teſti

Rom. 8. c monium reddit ſpiritui noſtro quod ſumus filij Dei. Quantus uno in hoc teſtimonio aceruus? Sed foris nunquid non perhibuit

Heb. 2. a teſtimonium? Deo, inquit, atteſtãte ſignis, & prodigijs, & uarijs uirtutibus, & ſpiritus ſancti diſtributionibus. Et tamen tanto con

Philip. 3. c ſtitutus in aceruo virtutum, & atteſtantiũ gratiarum: nondum, inquit, me arbitror comprehendiſſe: unum quidem, quæ retro ſunt oblitus, ad anteriora extendor. Et nos ergo tantam habentes impoſitam nubem te

Heb. 12. a ſtimoniorum, deponentes omne pondus, & circunſtans nos peccatum, per patientiam curramus ad propoſitum certamẽ, aſpicientes in auctorem fidei, & conſummatorem Ieſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, cõfuſione contẽpta, atque in dextra Dei ſedet. Recogitate enim eum qui talem ſuſtinuit a peccatoribus aduerſus ſemetipſum contradictionem, vt nõ fatigemini animis ueſtris deficientes. Nondum enim uſque ad ſanguinem reſtitiſtis. Illorum enim teſtimonia, prærogatiua quadam dicuntur teſtimonia, id eſt martyria, qui pro fide Chriſti ſanguinem fuderunt. Videte primum ipſum martyrem Sthephanũ de quanto lapidum aceruo aſcenderit ad Chriſtum, quem, & omnes ſequuntur animæ iuſtæ.

Cant. 4. a Quaſi grex, inquit, caprarum quæ aſcenderunt de monte Galaad. Geſtabant theſaurum fidei in vaſis fictilibus, ſed ſublimitas erat uirtutis Dei. Ideo quaſi aſcendentes

B dicuntur, quod eos immania tormenta non tam fregerunt, quam firmauerunt ad reddendum teſtimonium uirtute magna. Quid hic eis animi eſt, qui nec vnam, & eã leuem, & amicam præpoſitorum increpationem ſuſtinent, ſed ad unum auſterius uerbum totus liqueſcit boni propoſiti, quem ſibi firmauerant, rigor? Iſtorum tot ſuffulta adminiculis teſtimonia uix ſtare poſſunt, illorum tot repreſſa tormentis uberius erupe runt. An non quantus numerus ſupplicio-rum, tantus, & aceruus teſtimoniorũ? Et ſi *pſa. 43. d* morte affecti tota die, & æſtimati ſicut oues occiſionis, in omnibus tamen ſuperauerũt, & uelut ſuperaſcenderũt de Galaad, de aceruo martirij. Non. n. de conſeruanda corporali uita certamen inierunt ſancti, ſed de uita fidei, ex qua iuſtus uiuit. Ideoque in omnibus ſuperauerunt, quibus ſalua cauſa cõſiſtit. Quomodo enim nõ ſuperant, cum aut perſiſtendo in confeſſione redditi ſunt æternitati, aut perſuadendo perſecutores informauerunt veritati. Denique etſi æſtimati ſunt ſicut oues occiſionis: quibuſdam tamẽ innocuis dentibus ab infidelitatis radice hoſtes præciderunt ſuos, ut inter eccleſiæ uitalia reconderent uiſcera.

An non hoc ſibi vult quod ſubnectitur: *Cant. 4. a* Dentes, inquit, tui quaſi grex detonſarum? Aduertis quales oues iſtæ ſint, quæ poſſunt quidem detonderi: ſed dentes earum non poſſunt conteri. Occidi poſſunt, & flecti nequeunt. Imo ipſi perſecutores infregerunt ſuos, & in uinculis doctrinæ ſermonibus emollitos quaſi dentibus manſos, infideliũ C traiecerunt unitatẽ. Petro dictũ eſt: Macta, *Act. 10. b* & manduca. Et Moyſi dentes non ſunt moti. *Pſal. 56. a* Dentes enim eorum arma, & ſagittæ. Arma ſpiritualia potentia domini ad debellandas munitiones. An non quidam eccleſiæ dẽtes, de quibus dicit Apoſtolus: Intret infi *1. Co. 14. d* delis, aut idiota, diiudicat̃ ab omnibus, conuincitur ab omnibus, occulta cordis eius manifeſta fiunt, & ſic cadens in faciem adorabit Deum, pronũciãs quia uere in nobis ſit Deus. Nolite fratres, iſtorum uereri morſus dentium, non ſunt canini, ſed ouini. Detonſarũ enim grege conferuntur. In canibus non dilaceratio, ſed latratus commendatur. Canes muti (dicit Eſaias) non ualentes latrare: canes impudentiſſimi, neſcientes *Eſa. 56. d* ſaturitatem. Ac ſi quibuſdam exprobret quod in altero ſe canum officio exuant, in altero ſe canes exhibeant, latrare non valentes, & non deſinentes lacerare. Tales ſunt qui inuicẽ mordent, & comedunt, & conſumuntur abinuicem. Vtinam hucuſque ſufficiat, ut inuicem mordeant, & comedãt, nec tentent ipſos detonſarũ lacerare dẽtes. Ipſi doctores eccleſiæ, & præpoſiti nonne tibi uidentur dentes quidam, qui redargutionis beneuolę uelut morſibus ſubiectos conuincunt, diiudicant, manifeſtant, & ad meliorem emolliunt ſtatum? Quod ſi tu prædurus es, & emolliri non potes, quid re-

mordere

mordere paras? An non remordes, qui uel in occulto detrahis, uel palam contradicis? Quid dentem contra dentem paras, dentem improbum contra dentem pium? Mordere potes, sed consumere non potes. Dentes enim sunt, & duri sunt, & firmi, & detrahentes non metuunt, memores se cum propheta inter scorpiones, & incredulos commorari, & sicut oues missos inter lupos, ut ipsos lupos in oues rationabili tolerantia, & exhortatione commutent. Et bene detonsarum dicuntur, quod illorum non sint morsus fugiendi, qui bonorum operum exempla sicut uellera quædam subiectis ministrant. Non tamen vsus dentium in alienis tantum remordendis, & conuincendis erroribus æstimatur. Est, & potior quidam eorum usus, si qui idonei sunt solidũ cœlestis edulij mandere panem, & sublimioris doctrinę secretos diiudicare, & disserere intellectus, quibus non iam lacte opus est, sed solido cibo, ipsumque quodammodo attenuare, & infirmare possunt, & quodam temperamento dispensationis, vel sobrium reddere, qui ad solidum per se insufficientes erant, sed tantummodo lactis participes. Quodam enim solidioris instrumenti ad mandendum utuntur ministerio, qui exercitatos habent sensus ad discretionem boni & mali: imò etiam boni, & boni, non tantum iudicantes inter noctem, & diem, sed omnem iudicantes diem. Et iure de lauacro accendere dicit, ut mundando cordi studiosos probet, eo quòd mundis corde diuina sit repromissa cognitio. Vides quomodo lotos, & irreprehensibiles esse oportet eos, qui aliorum excessus debent remordere, & corripere? Quomodo lotos, & mundos corde qui diuini sermonis dispensare debent alimoniam, & arcanos secretioris uerbi discutere sensus, sapientię intima rimari, & ruminare in sancta? Dentes tui quasi grex detonsarum. Quare ergo quasi grex? Vtique quòd sese non impugnent, & aduersentur sibi, sed in simplicitate, & unitate sensus sui concinunt, & concordant ecclesię dentes. Quasi grex detonsarum, quę ascenderunt de lauacro. Veterem enim deponentes hominem, & onere superuacuo leuati ac loti, alacrius ad superiora conscendunt. Siquidem ipsi pili ueteres oneri iam esse incipiunt cum primo noua uellera germinant, cum hyems transiit, cũ imber abijt, & recessit. Ideoque

D

Ezec. 2. c

Mat. 10. b

E

Cant. 4. a

si ueteri, & superuacuo leuium, & inaniũ rerum uellere te inuolui adhuc necessariũ ducis, nondum tibi hyemalia cõgelatæ mentis frigora transierunt. Bene enim detonsi, & de lauacro ascendunt, quasi nihil ueteris vel sarcinę, uel sordis. Attendendis, ꝙ non tibi sufficit detonderi, non sufficit exonerari, non sufficit lotum, & nouum fieri, nisi statim ascendas, & spiritu incedas, qui renouaris in spiritu. Si spiritu, inquit, uiuimus, spiritu & ambulemus. Tu igitur si ascendere semper de lauacro, semper nouus, & mundus. Laua per singula noctes lectum tuum lachrymis. Aut si te peccatum non quasi nox inuoluit, sed sicut nubes preteruolat: tu tamen lauare per singulas noctes, etiam leuium uestigia delictorum lachrymis dele. Hic enim in conualle lachrymarum locus est lauacri. Quid est quod sordes congestas, & peccati purgamenta, futuri reseruas lauacro seculi? Quid scis si non erit illic conflatorium magis quã lauacrum? Nam quæ hic facile poterant ablui, ibi non tam misericorditer quam in spiritu iudicij, & ardoris purgantur. Et fœlix, qui de seculo non quasi de cœno, sed quasi de lauacro ascendit, non habens necesse, ut aliquid in se lauet, sed est mundus totus. Iste plane dignus habetur dealbatis dentibus, id est, animæ sensibus panem angelorum manducare: nõ iam panem doloris, sed panem, qui lætificat cor hominis. Illum vtique panem quem significauit propheta dicens: Satiabor cum apparuerit gloria tua. Sic enim illa nos gloria dum apparet, pascit: reficit dum reuelatur. Huius quidẽ gloriæ reuelatio plena, quid est, nisi sapientia uera? Quæ nos ad seipsam edendum inuitans, non alias a nobis manditur, nisi cũ illam meditamur, uelut uitales quę mentis delicias, & indeficientem refectionem. Hic ergo purgatos, & exercitatos animi sensus habeamus, non iam ad discretionem boni, & mali, sed tantum ad perceptionem tanti boni. Actitemus hic crebro quod ibi continue agemus: præoccupemus frequenter, in quo indesinenter occupandi erimus. Summum nobis hic negocium sit, quod solum ibi erit. Contemplatio nanque sapientiæ, æterna refectio est. Nihil omnino spiritualibus animæ dentibus dulcius ruminatur, quam ille panis uiuus, qui patri ait: Hæc est uita æterna, ut cognoscant te uerum Deum, & quem misisti Ie-

Gala. 6. a

psal. 6. a

F

psal. 16. d

ſum Chriſtum: qui uiuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

G

Sermo XXIIII.

AVdiſtis præcedenti commendatos ſermone ſponſæ dentes. Iure quidem: quod non exigua ſit pulchritudinis ratio in dẽtibus poſita, ſi candidi ſint, ſi æqualiter conſerti. Nec tantum aptitudo, ſed & utilitas in dentibus placet. Quid enim? Ioannes in Apocalypſi inuolutum, quod ſibi ab angelo porrectum eſt, quomodo comederet uolumen, ſine idoneis ad talem cibum dentibus? Durus uidebatur cibus liber integer, & ideo dentibus opus erat, qui illum comminuerẽt integrum, & emollirent durum, ut leuius deglutiri poſſet. Et bonus plane dens, intelligẽtia exercitata, intelligentia ſpiritualis, quæ om[illegible] diiudicat, omnia diſcutit, omnia ruminat, & ſcrutatur, etiã profunda Dei: quę etiam ipſam inuoluti libri medullam mandit, & intima ſapientiæ comedit uiſcera.

Eccl. 4. b Stultus (ſicut ſcriptum eſt) complicat manus ſuas, & comedit uiſcera ſua. Cibus iſte cruẽtus, cibus carnalis eſt, cibus qui petit, imo qui perimit. Quam dulcius, & utilius uiſcera ſapientiæ comeduntur, & ſacri uerbi arcana? Non poteſt cruentis attingi dentibus, ſed lotis & candidis, quia candor eſt ipſa lucis æternę, & ipſius ſponſi dentes lacte candidiores dicuntur. propterea tales in ſponſa commendat, qui ſuis ſint ſimiles. Dentes tui ſicut grex detonſarum, quæ aſcenderunt de

Cant. 4. b lauacro. Non modo lotos, ſed liberos oportet mentis ſenſus habere, ſi quis illos ad diuini uerbi ſcrutinium parat. Omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt in eis. Sterilitas reputatur, ſi uel uno fueris fœtu contentus. Si potuiſti ad ſacratum aliquem in ſcripturis intellectum pertingere, unum iam peperiſti fœtum. Bonus profectus, & ingens, ſed inſufficiens ſacrato ſenſui ſi affectus nõ reſpondeat.

H

Sterilis eſt intelligentia, quam non coęua & germana comitatur deuotio. Vbique tibi in ſcripturis ſpargitur, quaſi ſemen quoddã unde gemellum hunc poſſis fœtum concipere. Non tantum ſubtilia, ſed & ſuauia ibi ſunt omnia. Et præceptum domini lucidũ eſt, & ignitum eloquium. Sterile eſt in te uerbum Dei, ex qua parte horum alterutrũ non operatur. Si per intelligentiam uides, ſed gelido adhuc riges affectu: nonne ſterilis & inefficax reputatur in te uerbi Dei uirtus ignea? Denique etſi ad ignem ſpectat, ut illuminet, multo amplius, ut ſuccendat. Verbum, inquit dominus, quod egreditur de ore meo, non reuertetur ad me uacuum, ſed faciet, & proſperabitur in his ad quæ miſi illud. Ad quæ? Habes in euangelio. Ignem ueni mittere in terram, & quid uolo niſi, ut ſuccendatur? Semen eſt uerbum Dei, & in eo (ſicut apud Iob legis) & lux, & æſtus ſpargitur ſuper terram. Sed neſcio quo pacto lux amplius germinauit, & dilexerunt homines magis lucem, quam feruorem, niſi quod ipſi magis de luce placẽt, qui idipſum, quod lucet non amplectuntur. An non tibi uidetur perdidiſſe, aut dedidiſſe naturam ignis, non ſuccendens? Cum audis aliquem quaſi gloriantem, & dicentem. Non me illæ ſcripturæ ſacræ ſermo ædificat, quid aliud uidetur tibi dicere, quã perdidit in me efficaciam uerbum ignitum, nõ me ſuccendit, non inflammat, non exercet in me uim genitalem? Sterilitatem ſuam imputat uerbo, quod quantum in ſe eſt, creſcit & fructificat. Quam glorioſa frater, iactantia, quòd non te ſermo diuinus ædificat, qui iſta loqueris? Forſitan euerſa, & euulſa nondum ſunt uetera, ideo noua ſuperædificati non ualent, non germinare, non gigni. Fœlix, in quo amoris mundani deſiccatus eſt humor, & uigor deficit, in eo facile igniti uerbi uis operatur. Verbũ Dei, & lucet, & ardet. Neutra in te uirtute priuetur, ſed geminum de iſto ſemine concipe fœtum. Sterilis reputatur uterus, qui iſtis fœtibus non grauidatur. In Chriſto Ieſu, neque circunciſio aliquid ualet, neque pręputium, ſed fides quę per dilectionem operatur. Bonus plane fœtus dilectio: quia charitas in fructibus ſpiritus connumeratur. Denique uelut gemelli fœtus gemina charitas. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Hoc eſt maximum, & primum mandatum. Secundum ſimile eſt huic, Diliges proximum tuum, ſicut teipſum. Illud primum iſtud ſecundum: utrunque maximum, quia iſtud ſimili ille. Boni & ſufficientes iſti fœtus gemelli, quia in his tota lex pendet, & prophetę. Denique & finis præcepti charitas, quæ etiam alicubi uinculum perfectionis dicitur. Et congrue de coccineo uinculo ſequitur, de quo in laude labiorum ſponſæ

Pſal. 18. b

Eſa. 55. d

Luc. 12. f

Iob. 38. e

I

Ibid. 61.

prou. 8. d

Gala. 5. e

Mat. 22. d

1. Tim. 1. b

Coloſſ. 3. c

K

Canti.4.a sponsæ assumpta est similitudo. Sicut uitta coccinea labia tua. Ea enim labia ligant, & rutilant, quæ de tali uentris fructu loquuntur. Concepta in corde charitas, quasi ignis flammigerans coccineo colore labia inficit, per quæ erumpit. Calór de excelso missus in corde, germanum labijs pręstat colorem. Quid enim aliud sibi vult, quod coccinea dicuntur, nisi quòd in hoc flamma demonstrantur, eo quod coccus igneo rubet colore? Labia hæc non iam altaris carbonibus purgari indigent, & exteriori igne aduri. Ipsa enim de interiori flamma iam flammea sunt, & conceptū uisceribus ignem de excelso alijs seminant. Salutarem utique dissemi nant scientiam: legem igneam, quam dominus uenit in terram mittere. Bene coccinea labia, quę hunc ignem non solum in terrá, sed in cœlum mittunt. Denique, & ipsum dominum cœli succedunt. Ideo coccinea commendat labia, quod illi coccinea sunt, quod illi calentia videntur, quod illa flammea sentit, & in mutuā amplius succen Ephe.6.g dunt charitatem. Mira res ignis ipse est, & Canti.4.c nostris tamen inardescit scintillis. Quidni? Et gladius est uerbum Dei, & tamen vulneratur. Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum. Ita & ignis est, tamen inflāmatur. Vulneratur oculo, labio inflāmatur etiā, & ligatur, ideo uittæ comparatur. Sed charitas vulnus est, charitas uita est charitas coccus est. Vides quā acuta, quam tenax, quā ignea L est charitas? Talibus in orādo utere labijs, tenaci uelut vitta uinculo memorię cordi tuo dilectum astringe, agglutina, succende illum: succenso affectu quam dulce sit, di-psal.118.a cat, & alludat tibi: Ignitum eloquium tuū vehementer, & sponsus tuus diligit illud. Osculare me osculo oris tui, quia pulchra sunt labia tua sicut uitta coccinea. Osculandi siquidem desiderium labiorum innuit commendatio. Labia tua suis desiderat imprimi, ut fiat os vnum, & labium unum, & post impressionem dicat tibi: Hoc nunc os ex ore meo, & labium de labio meo. Diffusa est gratia in labijs eius: in tua se refundit, & de cocco suo tua sunt effecta coccinea. Bona impressio, quę tātam exprimit gratiā in labijs sponsę. Memineris tamen non me nunc labia significare carnalia, sed spiritualia, sed interiora, sed illa de quibus Aposto-Ephe.5.d lus loquitur. Cantantes, & psallentes in cordibus uestris domino. Si sponsa es in hoc unum debent esse constricta, debēt esse succensa labia tua, vt dilecto tuo supplicent, vt confabulentur cum illo, vt illi canant, & dicas cum propheta. Exultabunt labia mea psal.70.d cum cantauero tibi. In tam sancta confabulatione nil sit in labiis tuis fluidū, & quasi vitta sunt, nil frigidum, & habes illa coccinea. Quis mihi det Iesu bone, talia habere labia in conferendis tecum sermonibus, tam prompta, tam exerta, tam succensa, succensa & exultantia vt tantum tibi cantēt, & de te cantent? Talia sint vtinam labia M mea, quę subtili quodam ductu, & succenso affectu indiruptę meditationis, funiculi coccinei specimen exprimant. Huiusmodi labium in sponsa Christus commendant, non tantum in oratione, sed etiam in exhortatione, ut potens sit exhortari in doctrina sana. Quæ enim se labia in eius alloquio astringunt, iure quidem salutarem diffundunt, & disseminant scientiam. Si dulci, & seruida vtantur oratione, ut audientium corda excitent: coccinea sunt, quia inflammatiua. Si uero simul exhortentur, & doceant, & ea doceant, quæ sanam deceant doctrinam, quæ regulis concinant fidei: iam quasi uitta sunt, & non solum salutarem, sed etiam indissolubilem, disseminant scientiam. Quid enim tam sibi cohærens, tam tenax, tam insolubili contextum nodo, quam ratio fidei? Talia Paulus discipulum 1.Ti.4.d informabat dicens: Attende exhortationi, doctrinæ. Sed & in sermone communi, ubi fidei non tractantur mysteria, etiam sic uittę coccineæ labia tua conferuntur, si fuerit sermo tuus subtili mensura districtus, & discretus, & parcus, & grato uerecundiæ rubore coloratus: si crucis Christi eo frequenter, quo libenter entionem usurpet. O beata hæc labia, Christi, & osculo, & alloquio uere digna, labia tam syncera, & tam succensa.

In fide syncera, & in amore succēsa. Succēsio ista de intimis, & de summis est, nil habēs de infimis. Nā est succensio quædam de Iaco.3.b inferius erumpens. Iacobus ait: Lingua A modicum membrum inflammat rotam natiuitatis nostræ, inflammata, & ipsa a gehenna. Quomodo potest bene inflammare lingua tam pessime inflammata? Viciatæ natiuitatis mobilis corruptela per se nimis rotatur ad malum, & volubilitate propria fertur in præceps. Et quid necesse est inflammare rotam hanc, quę firmari non potest,

Gene. 8.d sed per se fertur in malum? Denique diligẽter appositũ est cor hominis in malum ab adolescentia sua. A prima natiuitate impulsa nescit cursum inflectere, & tu illã lingua praua impellis amplius, & inflammas? Lingua praua iracundiæ, & indignationis occasiones requirit, iniurias vel falsas simulat, vel veras exaggeras, quas debuerat dissimulare: ad offensam officia etiam interpretatur & uenenati sermonis scintillas adhibet, ad commouendum cor suum. Quid lingua nequam cordi tuo talem adhibes flammam? Sufficiat illi flamma sua, sufficiat illi concupiscẽtiæ ardor carnalis, & leuitatis calor innatæ, quibus cor tuum, ac si volubilis rota impellitur. Hanc tibi flammam natiuitas prima ingenuit, sed renascẽdi gratia restringit. Noli ignem igni adhibere, & concupiscentiæ addere malitiam. Ignem hunc quẽ
Iacob. 3. d euomis, hauris de gehenna. Inde incipit, & illo rapit. Lingua, inquit, inflammata a gehenna. Lingua hæc mala coccinea est, sed vitta non est. Non. n. ligat, sed dissipat. Male succendit, quia succidit vnita, quia dissidij verba scintillat, & flamma talis de inferis est. Nam flamma, quæ de sursum est, pudica est, pacifica est, bonis consentiens, & bonos faciens. Verbum enim dulce, & multiplicat amicos, & mitigat inimicos. Quasi flammã flamma consumit, inferiorem superior, in-
B fernalem cœlestis: dum sapiens, & suaue uerbum vincit malignum, & dulce duram emollit, & ideo dicit: Sicut uitta coccinea la-
Cant. 4. a bia tua, & eloquium tuum dulce. Non enim decent sponsam nisi uerba dulcia, uerba amoris, uerba quæ delicati funiculi uice fungantur, uerba quæ sponsam irretiant, & trahant uinculis charitatis. Fœlix anima, quæ huius nouit dulcium uerborum nectere retia, quibus Iesum illaqueet, alliget uerbum patris, animi affectibus uel affatibus Christum includat, amatorio detineat sermone, & delectet, ut eius eloquium dulce sit ei, qui habet verba uitę æternę, & est uerbum æternum, quod cum patre, & spiritu sancto uiuit, & regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo. XXV.

Quam suaues sunt putas sponsæ genæ, quæ mandi possunt, quæ salubris fructus obtinent gratiam. Et reuera etiam corporales genas alicuius, ita grata uideas venustate refertas, ut ipsa exterior facies intuentium animos reficere possit, & de interiori, quam innuit, cibare gratia. Vetustas vultus mentẽ interpretatur, & internos affectus facies loquitur. Vides quam consequenter post candidos dentes, & coccina labia genarum inducitur mentio. Genæ satis germanę sunt labijs, & ipsis tacentibus quodam visibili verbo mentis arcana demonstrant. Genæ C
ipsæ uocis usum habent, & oris, aut supplẽt officium, aut amplius exornant. Quantumuis fuerit dulcis, & feruidus sermo, omnem eius gratiam procax vultus exasperat, & leuitate sua eloquij grauitatem imminuit. Ideo de genis sequitur, quod earum modesta maturitas coccinei labij accumulet gratiam. Denique quandam earum maturitatem tacite videtur innuere, quas fructui cõparauit. Ideo fructibus enim semper grata maturitas. Et in procedentibus genas eius descripsit, vt turturis eo, quòd nihil lasciuũ, nihil leue, nihil petulans in eius appareat vultu, sed desideriorum ęstus genas dulci grauitate deijciat. Affectus anxij vultum lasciuire non sinunt, & amatoriæ meditationes omnem a genis leuitatem ablegant. Turtur siquidem auis solitaria est, auis gemebunda. Talem uult Paulus uirginem 1. Co. 7. f
esse, ut solicita sis quomodo placeat Deo, psal. 41.
quæ dicere soleat. Sitiuit anima mea ad Deum fontem uiuum, quando veniam, & apparebo ante faciem Domini? An non tibi videtur vox hæc esse gementis? Gemitus tuus dulcis, quem genuit amor. Quomodo non graues, & maturæ genæ quas gemebundus informat affectus? Gemitus isti non tantum gemitus, sed refectionis gratiam tenens. Cibabis, inquit, nos pane lachrymarum. Et in præsenti malo punico psal. 79. a
sponsi genas assimilat, eo quod solicitus, & amatorius affectus cognata quadam maturitate, & uultum vestiat, & cibet intuentes. Relucens. n. in facie mentis gratia, videntes quasi reficit, & suam in alios transfundit passionem. Nõ possum nõ dulciter moueri dum talẽ penes me uultũ depingo: & amatoriæ

D toriæ genæ in me similem gignunt affectũ dum recogitantur, quanto magis dum ui dentur? Nam expressior uisio quam cogitatus. Pulchræ omnino genæ in quibus tãta venustas eminet, quas grata cõmendat humilitas nil in se altum habentes, nil rigidum, sed quæ sunt ad modestæ humilitatis compositionem quodam disciplinæ exercitio infractæ. Sicut fragmen, inquit, mali punici, sic genæ tuæ. An non tibi quasi
Esa.4.a fractas habuisse genas videtur ille qui eas
Can.50.e dedit percutientibus, dedit vellentibus, & non auertit à conspuentibus? Bona quidẽ hæc fractio per quam interior cœpit uirtus eminere, & quæ intra carnis corticem concludebatur erumpere gratia. Quasi confracta videtur tanta dignitas ad passionis inaniens seipsam iniurias: sed per hæc fragmẽta salutis se nobis vbertas effudit. Et tu si adimpleas ea quæ desunt passionum Christi in carne tua, si portes stigmata Christi Iesu in corpore tuo: iam tibi dicit Christus: quia sicut fragmen mali punici, sic genæ tuæ, si confractæ sunt, & quasi crucifixę genę tuæ, si quadam edomitę & excultæ disciplina, nonne tibi uidentur velut fragmina cuiusdam boni fructus? Et in consequentibus ad sponsum dicitur. Quia genæ eius sicut areolæ aromatũ, eo quod exaratæ sunt & cultæ & compositæ aromatibus confouẽ
Cant.5.d dis. Sic & hic sponsæ genas, sicut fragmen mali punici esse dicit. Et bona confractio per quam non mors ingreditur, sed spiritualis fructus specimen elucet. Bonæ ergo genæ, quę per humilitatẽ ita cõfractæ sunt, vt fructus interni nõ perdãt: sed magis pro-
E dant gratiam. Denique & ipsa mala punica gratam modesti uultus uerecũdiam, corticis rubei colore designant. Optimum plane in Christi sponsa decoramentum uerecundia. Verecundia quasi aurora quædã, omnium actuum colorat principia, & uirgineo uirtutes reliquas uenustat pudore. Verecundia bona sua nõ petulanter iactar, sed parce eloquitur, cõtẽta tenuiter innuisse, & cum urget necessitas. Iesu bone, quanta ubique uerecundia in sermonibus tuis, quam propriis parcus in laudibus, quas poteras sufficienter loqui, tam sine humilitatis iactura, quam sine damno ueritatis. Et cum propria exprimeretur, tamen nomẽ suppressit. Poterat plenius loqui, sed ipse ad sponsæ exemplum modesti pudoris colorem assumpsit. Non hanc modo prædico uerecundiam quæ corporali rubore solet ora suffundere, sed eam quæ totius conuersationis venustat faciem. Nam sicut corporis, ita, & conuersationis genę sunt quędam in quibus nihil est eo colore gratius, si operum omnium habitus humilitatem redoleat. si plus occultet in corde, quã ostendat in facie. Denique, & hic dicit: Sicut fragmẽ mali punici, sic genæ tuæ, absque occultis tuis. Bonę genæ, quę sicut nihil habẽt simulatum, ita multum habent occultatum, quę sicut nihil fingunt, sic nec totum effundunt quæ minus prętendunt in specie, quam tenent in uirtute. Possunt hęc ad interiores animæ genas referri, quæ in conscientiæ faciesunt, vbi non homo, sed Deus videt. Ha- F
bet cuiusque cõscientia quadam propriam faciem: Eius genæ verecundo humilitatis rubent colore, si penes se opera non iactet non magnificet merita: non illa eximia putet, sed tam exigua pudeat. Quis enim gloriabitur castum se habere cor? Si accepit, quomodo gloriabitur quasi non acceperit? Et tamen ipsa quæ accepit dona, quis intel-
ligit? Nam si delicta non intelligit, quan Pro.20.b
to minus dona? Dona de sursum sunt, descendunt à patre luminum. Quæ uero Dei sunt, nemo nouit, nisi spiritus Dei. Ideo si cui Deus per spiritum suum reuelat, non tã ipse nouit, quam spiritus Dei in illo. Nos,
inquit, Paulus, accepimus spiritum qui ex 1.Cor.2.e
Deo est, ut sciamus quę a deo donata sunt nobis. Nunquid omnia? Aut si omnia scire potuit, nunquid omnino. Ne unum quidem (ut arbitror) ex integro: & si in flagello, non potuit intelligere donum. Vtiliter ipsa sibi conscientia absconditur in parte. & ipse proficiendi amor nimius, incrementa sui profectus ignorat. Denique non ipsa virtutum velut pomorum integritas, sed tãtum fragmina in genis sponsæ eminere dicuntur: quia quod in genis est, in euidenti est. Et si nouit quis veram in se virtutis alicuius gratiam, nunquid constantiam, nunquid perseuerantiam? Non est inquit, occultatum os meum a te quod fecisti in oc
culto Etsi mihi occultum est non tamẽ Psa.138.e
tibi. Spiritus.n.tuus omnia scrutatur, etiã occulta mea. Vtinam talia in me occulta multa habeã cognita tibi Iesu bone, & cognita in thesauris tuis. Periculosa reposi
tio iustorum in mea scientia, ideo tuę ma- G
gis tuto illa committo. Sed non ego tam illa committo tibi, quam tu non committis

tis mihi. Penes te adhuc tutius foues quod fecisti in occulto. Nec sponsæ perfectio tāta sinitur ipsi patere, & prodire in genas. Sic, inquit, genæ tuæ absque occultis tuis. Sunt quędam occulta tempore cōgruo producenda in lucem, & in facie collocanda. Interim latent in semine, tempore suo plenam acceptura speciem. Nunc igitur sponsa es, sed nondum apparet quid eris. Quis
2. Co.3.d putas similis mei cum apparuero? Et nunc similitudinem tenes in parte, quia ex parte cognoscis. Reuelata facie iam gloriam meā specularis, sed tamen adhuc transformaris à claritate in claritatem. Dum transformaris nondum integre tenes. Transformari proficere est, non esse perfectum. Perfectum autem tuum nondum tui, sed iam oculi mei vident: penes me iam es qualis futura es. Iam in libro descripta es vitæ, & in manibus depinxi te. Facies tua coram me semper, coram me fulget, quæ in te nunc est obfuscata. Iam drachmam imaginis meæ in te inueni, sed adhuc quadam squalet rubigine, & occultatur species eius. Iam fides tuis rubet in genis, & vitæ colorem infundit, sed adhuc fidei res est in occulto. Ideo sicut fragmen mali punici, sic genæ tuæ absque occultis tuis. Grata satis fidei facies, sed de occultis tuis mihi commendabilior appares. Patientiæ virtus in euidenti, & quasi in genis tuis satis iam placet, sed ego de posteriore te magis ęstimo gloria. Et reuera H
Rom. 8. d fratres, non sunt condignæ non dico passiones, sed, & ipsa patientia huius temporis, ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Cuius iam quædam in nobis iacta sunt semina, quæ occulta operatione seipsa ad maturitatem perducunt, & ad perfecti fructus substantiam: Substantia hęc per quandam seminalem gratiam nunc occultatur in nobis. Substantia mea, inquit, in inferioribus
ps. 138. e terrę. Vides ubi occultatam eam dicit. In inferioribus terræ. Fæliciter cū eo agitur quod non in infimis. Ego quædam terræ superiora accipio, quædam inferiora, quædam infima: Superiora sunt ipsa corporis humani natura. Inferiora ipsius naturæ corruptela. Infima, quædam iniquitas & culpa de corruptela procedens & ipsam magis corrumpens. Ideo non dicit substantiam suam in infimis, quod nullum habeat spiritualis gratia (quæ summa prophetæ substantia) cū iniquitate commercium. Sed in inferioribus terræ substantia mea, eo quod medicinaliter gratia spiritus in infirmitate carnis sit occultata, & quasi fermentum abscondita sanans & operās donec absorbeatur mortalitas à uita. Nam non debet massa fermentum corrumpere, sed magis a fermento in similem conuerti saporem. Sed, & alibi idem dicit: Substantia mea apud te est. Er- psal. 38. b
go, & in inferioribus terræ eius substantia est, & apud dominum. Distantibus est in locis abscondita, in superioribus cœli, & in inferioribus terræ, in æternitate, & in infirmitate. Ibi per prudentiam, hic per inoperātem gratiam. Et bona gratia quę sic virtu- I
tum profectus operatur, ut quendam perfectionis saporem nobis vicissim aspiret, & eructet abscondita ab origine mundi, abscōdita mundo, abscondita in Deo, vbi vita no- psal. 30.e
stra abscondita est cum Christo. Et vere magna multitudo dulcedinis tuæ domine quā abscondisti, sed timentibus te non amantibus. Ideo nec sponsæ forte hæc furtiua dul Cant. 6. b
cedo. Illa ipsa occulta sunt sponsæ, de quibus dicit: Ita genæ tuæ absque occultis tuis. Ideo non propter illam tantum hæc uox facta est, sed propter circunstantes, magis vero propter longe stantes, & propter resistentes: propter illos qui se timide retrahunt a sancta cōuersatione, & propter illos qui inuide detrahunt. Quorum alij uitam secretam, uitam sanctorum uacuam putant, & sine honore. Alij quidem etsi non uacuam, tamē totum eius excursum cum summo horrore. Nam exitum sine honore suspicari non audent. Alij uanam, alij amaram religionem putant. Illi non venerantur, & isti uerentur accedere: ideo de occultis sponsæ curauit tenuiter innuere, quasi ex obliquo illos tangens, & istos trahens, dum sic latenter de intimis eius admonuit, deliciis. Sic, inquit, genæ tuæ absque occultis tuis. Ac si dicat: Si cognouissent, Ibidem.
& alij quibus absconditis adimpletus est uenter o sponsa, quam facile omnia detrimentum facerent ut illa lucrarentur. quam libenter, & bona perderent, & mala perferrent, ut absconditæ dulcedinis participes efficerentur. Nunc autem abscondita est ab oculis eorum, quæ sanctis animabus in occulto per uices alludit. K
Grata tamen vicissitudo, quæ multorum molestia mitigat temporum. Nec exiles delitiæ, quæ in futura tēpora abundant. Quid egestatem in illa veremini? Deliciæ in occultis eius, & abundantes deliciæ.

Abun-

Abundantia enim in turribus tuis ò sponsa. Denique sicut turris Dauid collũ tuũ. etsi latẽt deliciæ, sed uirtus eminet. Quomodo non eminens turri collata? Sed differamus hunc in crastinum sermonẽ, dicturi de hac turre, quod ipse Dauid dederit auctor eius & tutor Iesus. Christus, qui uiuit & regnat per omnia secula. Amen.

Cant. 4. a

Sermo XXVI.

Can. 1. c
psal. 92. a

Iam fortia ad spõsam & de spõsa loquitur (nã delicata in superioribus) vbi sic ait: Collum tuum sicut monilia, & simile quid habes in psalmo: Dñs decorem induit, induit fortitudinem. Bona hæc indumenta, quorum vnum ornat, alterũ armat. Primum illud posuit quod magis propriũ sponsæ uidetur. Nunc se ad eius quãdam fortitudinem cõuertit. Virtus fortitudinis tanto in spõsa preciosior, quanto rarior. Rara plane. Mulierẽ enim fortẽ quis inueniet? Etsi potest, tu tamen Iesu bone, non tam inuenis quæ talis sit, quã præuenis vt sit. Non seipsam hæc turris ædificat, sed ipse sine quo in vanum laborant ædificantes. Et vide quã fortem velit intelligi, quam turri Dauid assimilat. Sicut turris, inquit, Dauid collum tuum. Noli in hoc collo inflexibilitatem & duritiam accipere. Hæc enim non possunt ad laudem reflecti, sed ad maledictionis sententiam prouocãt, Maledictus, inquit, furor eorũ, quia pertinax: & obstinatio, quia dura. Neruus, inquit, ferrrus ceruix tua. Ad condemnationem intorta sunt ista, nõ ad cõmendationem prolata. Rigida peruicacitas solet libertatem mentiri, quam in his uerbis accipio: Sicut turris Dauid collum tuum. Libera plane ceruix, & seruilis cõditionis ignara, tam erecta, tam munita ut turris Dauid. Non puto ꝙ aliquo abiectæ seruitutis iugo collũ istud atteratur. Graue iugũ super filios Adam à die natiuitatis eorũ. Sed hæc iam non uidetur de filiabus Adam. Iã ueterem natiuitatẽ regenerationis nouitate mutauit: carnalem nesciens Adã, ex quo transiuit ad Christum: ex quo secũdo adhæsit, unus spiritus effectus cũ illo. Ideo libera, quoniam ubi spiritus domini, ibi libertas, qua nos Christus liberauit: libertas data, nõ innata. Nam à natiuitate eorũ graue iugum super filios Adam. Vere graue, ꝙ mulierem illam euãgelicam annis decẽ & octo incuruauerat, ne sineret sursum respicere. Multum dissimilem ab ista, quæ ceruicem in turris modum sustulit in cœlum. Graue plane iugum quod totum humanum genus in hac inclinata muliere excutere non poterat, nec deponere: non desinebat ab onere, & iniquitatem addere super iniquitatem, & infirmitatem super infirmitatem, & utranque super alteram: fœcunda satis, sed infœlici nimis fructificatione. Vis audire apponentem iugum super iugum? Audi quali se excusatione vnus de inuitatis ab euangelica subduxerit cœna. Iuga boum emi quinque. O stolida anima, anima tam inualida ceruice, & attrito collo, unum illud portas, quod tibi corrupta imposuit natiuitas, & plura comparas. Non indiges emere quod gratis innascitur. Alia adijcis emere, & ab hoc quo opprimeris, collum eximere non potes. Iuga, inquis, boum emi quinque, & unum hoc tam graue, tam generale gratis excutere non potes. Nec tibi tamen precium suppetit vnde te redimas. Nescis quàm graui iugo teneris? Nisi sanguine Christi auferri non ualet. Abundas ut plura emas, non abundas ut ab isto te redimas? O miseræ diuitiæ tuæ, satis es locuples non ut mitiges, sed ut multiplices uincula colli tui, & compedes aggraues. Sufficiat illud iugum graue quo opprimeris. Iugum hoc, si nescis, quædam est delinquendi necessitas, & impossibilitas resurgendi. Iugum hoc difficultas est ad bonum, & auiditas ad malum. Iugum hoc & iniquitas est qua reus teneris ad supplicium, & infirmitas qua pronus in uitium traheris. Originalia tibi sunt ista, & de propaginis uitio, & tu adhuc voluntaria accumulas onera? Curiositate quinque sensuum dum exteriores intendis in species, interioris concupiscẽtiæ flammam prouocas, quę nisi sanguine Christi extingui nõ potest. Concupiscentia cùm sola est, satis inardescit: exterior uerò materia si accedit, insanit. Geminum incommodum, naturæ corruptio, & curiositas quædam exterius eius irritamento explorans. Duplicatum incommodum, proprius impetus, & hostilis impulsus. Duplicatum incommodum: flamma concupiscentiæ, & flatus incentoris. Iuga boum, inquit, emi quinque. Bene vtique boum, quòd brutas

Marginalia: prou. 31. d — L — Ge. 49. a — Esa. 48. a — Eccl. 40. a — M — Luc. 14. d — A

tas mentes curiositatis atterat labor. Iugū si optas, non habes necesse comparare. Tol le super te iugum Christi, iugum gratuitū, iugum gratum, gratum non graue. Iugum enim, inquit, meum suaue est, & onus meū
Mat.11.d leue. Iugum hoc non est iugum boum, quia iugum rationale est, iugum non quod laborem infligat, sed requiem comparet. Et vide quomodo iugum hoc leue dicat. Nam illud superius graue quod est super filios Adā, à die natiuitatis, vsque ad diem mortis
Colo.3.a eorum. Cuius putas mortis? Vtique eius, de qua habes: Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Bona hęc mors, quæ veterem sepelit natiuitatem nouam inducit. Mors bona, quæ seruitutē absorbet, generat libertatem. Nā huius natiuitatis liberi sunt filij. Bonus hic exitus vitæ, ut veterem exuentes Adam, simul graue iugum abiiciamus. Hic vitę carnalis exitus, captiuitatis nostræ iugum dirumpit, ultra grauare non potest, sed computrescit à facię olei, ex quo cœpimus nomine alio vocari, & inuocatū est super nos nomē secūdi Adam, cuius ut oleū effusum nomē eius.
Cant.1.a Vis audire vtrūque iugum hoc graue, & di-
Psa.102.a rumpi & putrescere? Qui propitiatur om-
B nibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas. Iniquitas tota & semel dimittitur. Diruptum est iugum, infirmitas adhuc sanatur, iugum computrescit. Denique quod computrescit lente deficit, non desinit semel. Propositum voluntatis præcidi quidem potest, & quasi dirumpi: sed inueterata passio non tam deciditur quam dedisci-tur. Et quando operandæ solutis impossibilitas aufertur per gratiam, tunc quasi dirūpitur captiuitatis iugum. Sed quæ residet adhuc boni difficultas: dum paulatim sanatur eius uidetur iugum computrescere. Computrescet, inquit: vt quamuis non semel totum, tamen quandoque putredine conficiendum donet intelligi. Quod computrescit vtique corrumpitur. Quomodo non liber cuius iugum, vel semel dirumpitur, vel sensim corrumpitur? Et iugum, & vinculum corruptum, vtrūque vsu suo priuatum videtur. Nam nec grauiter premit, nec tenaciter stringit. Fœlix plane cuius cō putruerunt vincula ut nulli sint vsui, cuius computruerunt, & corruptæ sunt catenæ à facie diei. Sed dices, de collo sponsæ sermonem institueras: quid nunc circa iugum immoraris. Quid de iugo ad collum? vtinā nihil. Nunc autem contritio magna. Iugum enim ad quid, nisi ad collum? Sed non ad collum sponsæ, quia iam soluta vincula colli eius: iam nescit seruitutis iugo contine-
ri. Sicut turris, inquit Dauid, sic collum tuū. Canti.4.d
Exuberantissima per hoc monstratur libertas, & depressione ab omni libera: non tamen nuda, sed quæ habeat aliquid fortitudinis admixtum. In turre non solum erectio sed munimenti fortitudo attenditur à fa- C
cie inimici. Restituta est quidem libertas, sed securitas tibi nondum permittitur. Captiuitatis contritus est laqueus, hostis alium de quærit innectere: ius perdidit, non deposuit recuperandi spem, non peruicaciam infestandi. Liber effectus es, libertatis tuē dæ decætero tibi incumbit negocium. Collum amplexibus sponsę deditum, noli ne in modico quidem degeneri exponere iugo. Denique reuertenti filio pater obuius procidit super collum eius. Pia sarcina, & iugū Luc.15.b
dulce: quod tamē sustinere nec sentire meruit, donec primo in se reuersus seruilem cōditionem dirupit, sic regressus ad patrem. Erecta est ceruix tua: esto fortis sicut turris
Dauid vt dicere possis: Fortitudinem meā Ps.58.b
ad te custodiam. Ipse enim Dauid, ipse Salomon, Christus scilicet Dei virtus, & Dei sapientia. Eius turris es, si non infime, non infirme sentias circa ipsum. Sed si sublimitas uirtutis Dei nō ex teipsa quasi turris est, non turris Dauid sed magis aduersus Dauid qui inflatus sensu carnis suę extollit se aduersus scientiam Dei. Sublime hoc collum: sed superborum, & sublimium colla sapientia calcat, humilium exaltat. Humilitas ipsa sumptus necessarios subministrat ad ædificationem euangelicæ turris. Nec verendū est ne sponsæ sumptus desint, quos abundā ter de sponsi potest arca mutuari. Discite, inquit, à me quia mitis sum, & humilis cor
de. Nondum intelligis qua ratione sum Mat.11.d
ptus humilitas præstet in ædificationum turris? Qui se, inquit, humiliat exaltabi-
tur. Et bene de humilitate in præcedenti D
latenter est suggestum capitulo, ubi sponsę Luc.14 &
occulta commemorat, eo quod humilitatis 18.c
pulchra sit species, meritorum laudes occultare. Si ibi de humilitate, conuenienter de sublimitate isthic annectit. Nō potest abscō
di diu turris in humilitate fundata. Sicut Cant.4.d
turris Dauid collum tuum. Vide priuile- 1.Pet.2.a
giū sponsæ. Apostolus Petrus hortatur nos
coædificari in domos spirituales: hic vero Ephe.2.d
non

non tantum in domum, sed etiam in turrim ædificatur. Paulus in habitaculum Dei coædificari nos optat: sed sponsa hoc non contenta, etiam propugnacula adiungit, vt sublimis & securior sit habitatio. Forte
psal.121.b & hęc vna de illis turribus est, de quibus dicitur: Fiat pax in virtute tua, & abûdantia in turribus tuis. Omnino conuenit, vt in turre non desit libertas. Dura, quia duplicata necessitas, ubi foris obsidio, fames intrinsecus. Quid proficit clausos & munitos esse aditus omnes si intus sæuus hostis fames cuncta contristat? Mala fames fastidium. Clausæ sunt ianuæ exteriores, muniti aditus: sed per sensuum tuorum fenestras mors ingreditur, nec experientia indisciplinatorum sensuû de exteriori materia
Esa. 33.c mali incentiua admittit. Si proiicis auaritiam ex calumnia: si obturas aurem ne audias sanguinem: si claudis oculos ne videas malum: iam clausus es, iam habitas
E in excelsis, & munimenta saxorum sublimitas tua. Nunquid satis est? Quid prodest tam munita sublimitas, si quæ intus sunt, famis & fastidij vastat crudelis egestas? Quid prodest dura saxorû & inaccessa sublimitas, si non ibi panis est, si non aquæ fideles sunt? Bona quidem protectio, si tamen non desit refectio. Bona sunt munimenta saxorum, si tamen talia sint de quorum possit duritia & mel, & oleum elici. Et quidem ipsa obseruantiarum duritia, & petra disciplinę, frequenter largos effundit riuos olei, & mentis faucibus dulcedinem
ps.121.b deuotionis ministrat ordinis quidam lapideus rigor. Denique sic habes: Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis ò Hierusalem, sed abundantia diligêtibus te. Alioquin, qui non amat, etsi intus sit, esurit tamen. Quomodo autê egestas erit in hac spirituali turre, in turre Dauid, in collo sponsę, in quo iugi commercio spiritus vitalis trahitur & refunditur: in quo verbi sacri commeatus assiduus est, & uocalis spiritus discurrit? Quomodo fames in collo, per quod abundantia suauitatis eructatur, & verbum bonum de cordis ubertate? Collum quoddam uidetur commercium, & quoddam glutinû, & cordis cum ore, & corporis cum capite, utriusque ad alterum. In collo uinculum est & uia. Quod aliud erit uinculum nisi charitas, per quâ capiti corpus cohæret Christo ecclesia? Quæ alia via spiritus nisi charitas? Hæc excellentior est uia, imo hæc est spiritus vadens & rediens, & ad suâ recurrês originê, vnde nascitur illo reuertês. Ab hac lex pendet & prophetæ. Ideo mille clypei pendêt F
ex ea. Omnis enim sermo domini ignitus Mat.22.d
clypeus est, & propugnacula ipsa ad sermonem referûtur. In sequentibus dicit: Si Pro.30.a Cant.8.c
murus est, ædificemus super eû propugnacula argentea. Propugnacula de ipsa solent esse turris materia, & quasi de eodem cum ipsa corpore. Et vide quomodo charitas cô substantialia & sibi côcorporalia propugnacula gestat. Vide quomodo innata sit charitati sollicitudo quædam, prudentia quædâ, & peruigil cautio ad declinandas vel depellendas infestationes & machinas hostiles. Habent propugnacula aliquid clausum, habent & apertum aliquid. Per istud insidias explorat: per illud assultus declinat. Illic prouidens: isthic se protegens. Talibus est charitas cum propugnaculis ædificata: quia talis est ei tam fortis, tam prudens sollicitudo innata. Ipsa magnum est sibi firmamêtum quoddam. Denique fortis est ut turris dilectio. Ipsa nouit tentamenti occasiones, & cû opus est fugere, & vbi fugiendi nô est copia fortiter ferre: & cû ipsa in se aliquid firmamenti habere videatur, aliena tamen ad iumenti non refugit propugnaculis munita. Assumit & clypeos conuersationis. Bonus clypeus conuersationis ordo, & lex ab hominibus tradita. Hęc etsi non est charitati necessaria, nô tamen reputatur superuacua, nec onerosa quidê. Spiritualis est charitas, nec indiget lege: nec tamen legê dedignatur, sed legitime utitur ea protecta, nô oppressa. Bonus etiam clypeus sacri meditatio uerbi. Omnis enim pro. 30.a
sermo domini ignitus clypeus est. Non est contenta charitas spiritualibus quas ipsa gi G
gnit, meditationibus: & cû ipsa dñi lex sit, in ipsis tamen legis sermonibus meditatur, inde sibi testimonia assumit, inde se tuetur: & multiplici protegit clypeo. Et cû magnû habeat intus testimonium spiritus, ab ipsis tamê literis sacris patrocinia sibi decerpit. Et bona protectio quâ charitatis experientia suggerit, uel sermonis sacri peritia tradit. Paulus in epistola sua quædâ charita- 1. Co.13 b
tis tibi propugnacula depingit. Charitas, inquit, patiens est, benigna est. Percurre totum illum de charitate locû, nonne tibi tot propugnacula videntur exurgere, quot gratias distinctas enumerat? Non æmulatur,

non

non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati, &c. vsque: non excidit. Vides quot propugnaculis turrita consistat? Nunquid non ista concorporalia charitati videntur, & uelut de fundamento eius exurgere? Et tamen istos affectus, quos charitas quasi naturaliter gignit, doctrina dirigit, disciplina regit: erigit exercitatio, & bonum originale quantum ad charitatem. Ordo hic ab expertis præscriptus, uel fouet ne deficiat, uel promouet ut crescat: ideo charitas interna inspiratione non contenta, sermonis sacri vndique sibi uelut clypeos institutiones memoriter appendit. Ipsum inspice sponsum, qui mediator & sequester quidem est inter homines & Deum, quasi collum medium inter corpus & caput, turris fortitudinis à facie inimici. H Ipsum (inquam) inspice qui propriis abundabat, quomodo assumpsit scripturæ clypeos, & uelut ad auctoritatē se cōtulit, scuto vnitatis fraudulentas interpretis maligni propulsans insidias. Tu quoque si fueris mediator quidam & sequester inter homines & Deum, & uelut collum, corpus & caput coniungens, mille clypei in te pendeant, omnimodi clypei diuini sermonis. Sacra tibi præsto sit auctoritas, & ad omne bonum patrocinetur negocium, nō tantum vt tibi sufficiat, sed ut reliquis abūdet. Esto 1. Pet. 3. c paratus ad reddendam rationem omni poscenti de ea quæ in te est fide & spe. Quasi poscere viditur fidei tuæ rationem, qui fidei contraria persuadere conatur, & ipsam infringere. Bonum ergo à collo tuo scutum pendet, si fueris scuto fidei munitus, scuto ueritatis, scuto bonæ uoluntatis, sacri scuto sermonis. Omnes hos in scripturis clypeos legis. Sed & si fueris in sublime per charitatem erectus uelut turris, si per contemplationis gratiam quasi collum reliquum corpus excedens accedas ad caput domini, & abscondaris in abscondito faciei domini, in secretario sponsi, in thalamo ueritatis: nonne tibi uideris delicato protectus clypeo? & nescio si quod scutum ad protegendum efficacius sit quàm talis amplexus dilecti. Igneus est, & ideo omnia tela nequissimi ignea extinguit, & ignis ignem consumit. Si fidei scutum illa extinguit, quomodo non magis veritatis bono protegitur I clypeo, qui absconditur in calore eius? Est enim ueritatis feruida meditatio, & suggestiones inimici male ignitas ante extinguit quàm ad mentem pertingant. Inter sponsi amplexus & charitatis interna negocia, nō uacat sponsæ peregrina tela suscipere. Bene talis clypeus à collo sponsæ dependet, eo quòd tam succensi amplexus gratiam experitur sola dilectio: sola tales nouit excessus, & mentem faciens adhærere Deo, unum ad horam cum illo spiritum efficit. Beatum plane collum, in quo sermo domini igneus moratur: à quo uelut scutum gratis dependet amplexibus patris uerbum, ueritas, & uirtus. An non tibi delicatè protectus videtur, qui talibus coronatur & circundatur vndique scutis ante & retro? Fidelis paxillus in quo tot diuersa vasorum genera pendent. Bene hęc a collo charitatis pendent, quod ipsa sit vnctio quæ nos docet de omnibus, & omnia suggerit, quod in ipsa omnes gratiæ conferuntur, & referuntur ad ipsam, ut ex ipsius pensantur, & penduntur mensura. Mille clypei pendent ex ea armatura omnis fortium.

Armatura plane quam Paulus ad Ephesios narrat. Omnis armatura fortium, id est amantium. Fortis est enim ut mors dilectio. Quid ergo? Tamen ibi sunt arma fortium, non infantium vbera. Si excedit quasi turris quædam charitas non condescendit. Siue mente excedimus Deo, siue sobrii simus vobis, charitas Christi urget nos. Audistis excedentem. vultis sobriam, & cō descendentem accipere sponsam? Vbera, inquit, tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli. Bona turris sponsa, quæ se per conuersationis disciplinā undique claudit, & per scripturam doctrinam sibi clypeos copiose appendit, & per cōtemplationis excessum in sublime assurgit. Ipsius etiam continentia fortis, & doctrina fidelis, & excessus cœlestis, cum & eius sublimitas condescendere didicit, & doctrinæ copia ad sobrietatē deduci, & rigor liquescere in quandam rationabilis lactis dulcedinem, & arma fortium in infirmorum verba conuerti. Vbique illam urget charitas Christi sursum ad illum rapiens, deorsum propter illum trahens, sed non tenens diutius, dum ad suas subinde delicias in excessum recurrit. Ideo dicit: Vbera tua sicut hinnuli gemelli, ꝙ semper circunspicit mōtes pascuæ suæ, ꝙ ad pascuæ locum illam cōuertat & rapiat nota refectio, quod ad sponsi lilia leui saltu subito relabitur, vnde delicate refecta cœlestium

Cant. 4. b
Ephe. 6. c
Cant. 8. b
Cant. 4. b
2. Cor. 5. c
K

stiũ succis herbarum distenta vbera ad paruulos iterato reportet. Sed quæ de vberibus istis dicenda sunt, non possunt aures fatigare, forsitan, & hora fugiens portate modo, & potum lactis ab vberibus istis exprimere. Vberius ocium, & horam liberiorē orantibus vobis cum dominus dederit, oris nostri officium non denegabo, ipso in eius præconia præstante copiam qui præstat affectum, Christo Iesu. qui cum Deo patre, & spiritu sancto viuit, & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

L

Sermo XXVII.

Videtis fratres quomodo nec vbera sponsæ laude priuantur. Equidem vberum vsurpatio frequens tum in aliis locis, tum in istis præcipue Canticis. Vino vbera præfert, botro confert, adsimilat turri. Et quod nunc in præsenti est, duo (inquit) ubera tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli qui pascũtur in liliis. Videtis quam multiplex vberum commendatio. Si mater est, maternum pectus vberibus carere non decet. Cant. 4. b
Vbera nouerat Paulus habere cum diceret: Facti sumus paruuli in modio vestrum, quo modo si nutrix foueat filios suos. An non tibi videtur factus quasi hinnulus, qui factus est quasi paruulus? Vnde fouebat filios quasi nutrix, si non habeat ubera? Quasi duo hinnuli capreæ duo filij Ecclesiæ: alter de circuncisione, alter de gentibus. Vide quomodo Paulus vtrique vbera coaptat. 2. Thes. 2. b
Factus sum (inquit) Iudæis quasi Iudęus: his autem qui sine lege erant quasi sine lege essem. Omnibus omnia factus sum, ut omnes lucrifaciam. An non ubera hinnulis istis coaptauerat, omnia factus omnibus? Omnibus omnia factus est non simulantis astu, sed compatientis affectu, & habitu coaptantis. Denique utriusque se conformabat: nunc se cum illis à licitis cohibens. nũc ad licita cōdescendens, utrorumque ubique declinans scandalum, ubi fidei non obsistebat iniuria. Omnibus omnia factus est, nec Iudęis ritum in initiis licitum tollens, nec ad eorum irritationem gentiles compellens. Omnibus omnia factus est, pro audientiũ capacitate, & præcipiens moralia, & differens mystica. In hac duplici materia uelut duo ubera porrigit doctrinæ planioris, lecta ubera paruulis temperans. Interna compassio ubera quidem habet, sed coaptatio foris vbera exhibet. Illa miseretur, sed ista medetur. Quid enim mihi prodest si tantum compateris, & infirmitati, & quasi infantiæ meæ contemperare te commode nescis? Quid mihi prodest si compatientis affectu causam in te meam transfers, si curā quam debes non affers? Vtraque necessaria est, & compassio, & quædam disciplinæ, & doctrinæ compositio. Compassio affectum conformat, & compositio te ad lactandum pauulos vtiliter incuruat. Neutro in genere sancti doctores auditoribus desunt, facti sicut illi, & pietatis affectu, & cōformationis vsu. Vtinam istud attendant qui facturi sunt in conuentu fratrum sermonē. Student magis alta quam apta dicere, facientes apud infirmas intelligentias miraculum sui non ipsorum salutem operantes. Erubescunt humilia, & plana docere, ne sola hæc scisse videantur. Erubescunt vbera habere, nudare mammam, lactare paruulos, quid istud est? Ideone consedisti in medio cathedram tenens, ut scientiam iactes, an ut teneram subditorum lactes infantiam? Subtilia texis: artem qui audiunt, mirantur. eloquentiam laudant. Bene quidem. tamen si gratiam sentiunt, si te disputante audientiũ moueatur affectus, intellectus instruatur. Alioquin, quid ad prę sens negotium peregrina quædam adducere quæ auscultantes non capiant? Magna eloquentię laus est, causam quam susceperis apte exequi ad eius commodum cuncta referre suscepto inseruire negocio. Nusquam euidentius eloquentiæ tuæ signum dabis, quam si humilem materiam exequaris ornate, & sermonis temperamento attollas, quæ per se iacere videbantur, & uelut contemptibiles sententias commendabiliores efficias. Nec tam debes attēdere quæ te dicere deceant hominem literatum, quam quæ debeant audire quos instruis. Quid. n. inde consequuntur sic ambulas in magnis, & in mirabilibus, non dico super te, sed super eos qui adsident? Noli altum alte sapere, sed condescende humilibus. Sublimia loquens, sed non in tempore, quid aliud affectare videris, nisi ut tibi soli taceant homines, & dicatur de te quod dictum est de saluatore, quia nunquam sic locutus est homo sicut hic loquitur? Ascendisti cathedram, ut alios ædifices, non teipsum infles: ut impleas, non exinanias teipsum, nisi forte co

Margin notes: 1. Cor. 9. d (at "Factus sum (inquit)"); M (at "bat iniuria"); A (at "Alioquin"); Ioan. 7. g (at "quod dictum est"); Philip. 2. a (at "pleas, non exinanias")

eo modo quo se saluator exinaniuit formã serui accipiẽs, ut nos carnis suæ lactæ nutriret in salutẽ. Bonus imitator magistri Paulus vbera non occultat, sed habere se iactat.
1.Co.3.a Tamquam paruulis (inquit) in Christo lac
1.Co.2.a uobis potum dedi, non escam. Et item. Nihil me arbitror scire inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. Ipse nouit cui mensam paret, & quibus vbera porrigat: Ideo vbera eius sicut hinnuli, quia doctrinæ suæ ubera emollita sunt, qualia par-
B uuli in Christo capere possunt. Audisti iã quid sunt isti hinnuli, & quare duo. Vis nosse quare gemelli? quia in fide non est
Rom.10.a distinctio Iudæi, & Græci. Vacant ibi pri-
Rom.3 c uilegia meritorum, & regeneratio nullos distinguit, quæ cunctos æqualiter absoluit. Omnes enim egent gloria Dei iustificati gratis per gratiam ipsius. Fides vtrosque populos æque nobilitat, sed Iudæus aliter reputat. In communi clementia iura sibi priuata deposcit. Quid mirum si vult esse primus quando voluit esse solus? Vnigenitus esse non potest, affectat vel primogenitus.
Act.11.a Vide quanta obiecta sint Petro in Actibus
Gala.2.a Apostolorum quod ad homines præputiũ habẽtes introisset, quod illos suscepisset ad fidei mysteria. Vide quantum in epistola ad Romanos Paulus desudet aduersum Iudęos quod in gratia sibi fidei priuilegia vẽdicarent quædam, & quos una fides coniunxit, distinguerent gradibus. Ibi affectabãt esse in gratia soli: hic summi, nolentes habere compares, quos non poterãt non habere participes. Gentes autem fecit Deus cum Israel concorporales, & comparticipes testamentorum, & in nullo discreuit, fide mundans corda earum. Ideo dicuntur gemelli, quia fides nullis gradibus separat, quos ęque regenerat. Alioquin qui nesciunt esse gemelli, effecti sunt nulli: & in conuiuio locũ occupantes primum, iam nec habent nouissimũ. Quæ ratio nõ inter illos tantũ ver-
C titur sed dilatat ad omnes, ut nemo alij in gratia, quocũque in gradu fuerit, aut participiũ, aut parilitatẽ inuideat. Quis.n. merita pretẽdat, vbi in munere sola est gratia? Nõ debent uetera præiudicare, ubi noua facta sunt omnia. Et in hinnulis regenerationis nouitas intimatur, sicut in gemellis in regeneratione parilitas. Qui bene capreæ dicũtur, id est ecclesiæ filij, propterea ꝙ sicut caprea accute cernant. Acuta sunt enim ecclesiæ lumina, contemplantis non quæ videntur, sed quæ non videntur. Vbera tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in liliis, si tamen liliorum sentiant gratiam: si ipsis lilia redoleant ut lilia, & non insuauem odorem refundant. Bonus, & gratus est odor lilij: Sed tamen ipsum lilium aliis redolet lilium, aliis absinthium. Lilium, conuallium, lium singulare Christus: lilia erant ipsi imitatores eius. Audi quid liliorũ vnum loquitur: Christi bonus odor sumus: aliis odor mortis in mortem: aliis vitæ ad vitam. Vides quomodo singulare lilium illud, in quo bonorum omnium plenitudo olebat tristem tamẽ videbatur quibusdam odorem spirare. Isti sunt qui ponunt dulce in amarum, & lucem in tenebras. Sed ille vere lilia pascitur, qui liliorũ odore potitur. Lilia sunt exempla castitatis quæ non solum moderna, & præsentia, sed præterita, & longe posita optime redolent. Lilia sunt etiam sacri sermones, in quibus æternæ vitæ olfacimus gaudia, & odorum attrahimus spiritum. Quam multis fratres estis huiusmodi vallati liliis. Etsi omnes Ecclesiæ filij, vos copiosius: quorum naribus singulis fere momẽtis, nunc prophetarum, nunc apostolorum, nũc euangelistarum spirant casta eloquia tanquam lilia, & verba & uita eorum grato fragrant odore. Quę .n. lilia suauius redoleant, quæ poterant illorũ æquare fragrantiam? Qualem tibi refundit odorem Maria, qualem Ioannes, qualem Petrus, qualem alij Euangelici viri: qualẽ denique ipse Iesus qui singulariter, & in se redolet, & in reliquis omnibus solus ipse sentitur? Quicquid suaue fragrat in ipsis, eius verba nouum mundo spargunt odorem cũ mysteria reuelant trinitatis cum redemptionis gratiam, cum copiam uirtutum, cũ gloriam resurrectionis, cum æternæ uitæ statũ exponunt. Verba uitæ æternæ habes. Petrus ait: & ad quem ibimus? Et nos idem dicamus dulci eius odore perfusi. In te Iesu bone, patris deitas, olet, qui est in te. In te gratia spiritus qui vnxit te. In te matris virginitas, in te propriæ carnis integritas, in te nostri medela langoris. Omnia hæc nobis olent in te, & ad quem alium vel amore uel memoria ibimus? Iniuria est plane talium liliorum, si aliquis peregrinus odor se illis immisceat, qui suauitatem illorum contristet, animique afflatus naribus ipsum corrumpat, & conuertat ad seculum & post cœni fœtorem currere faciat. Iniuria est si tibi suauius

Marginalia (right column): Cant.4.b; 2.Co.2.d; D; Ioan.6.g

suauius fragrant uitia, quam uirtutum lilia. fastidiosus est uere, qui lacte, & in lilijs pasci non delectatur. Non est enim omne lac paruulorum. Nonne tibi quasi lac uidetur omnis doctrina, omnis affectus pius, animo illapsus dulciter? Quicquid facile, & dulciter sugitur, lac uidetur. Tali lacte abundabant vbera sponsæ, & ideo dicuntur sicut hinnulli, quòd sit in illis recens, & quasi semper noua, & renascens consolatio uerbi, & doctrinæ alacris copia. Vbera hæc uetustatis nil habent, ideo meliora sunt uino, sed similia musto. Vbera, inquit, tua botri, non habentia scilicet austeritatem vini, sed musti nouam dulcedinem. Vbera alia pascunt, ista inebriant. Bene ergo ubera sicut hinnuli: quia nulla uetustate infracta.. Magnum sponsæ pectoris ornamentum si ubera integra habeat, non, laxa, non fractas mammas in huius Aegypto seculi. Ideo dicit: Vbera mea turris. Inexpugnabilia vbera hæc, & lactis vbertate tumētia excreuerunt modum. Bona ergo ubera tam distenta ubera pietatis, ubera gemina, eo q pietas consolationem habeat uitæ, quæ nūc est, & futuræ. Gaudete, inquit, gaudio magno, ut potemini a lacte, & satiemini ab uberibus consolationis eius. Et cum auulsi fueritis a lacte, epulemini ab introitu gloriç eius. Videtis quo lactis usus adducat. Vt epulemini, inquit, ab introitu gloriæ. An non tibi uidentur ubera sponsi epulari ab introitu gloriæ, quç sicut hinnuli pascuntur in lilijs, donec aspiret dies, & inclinentur umbræ? Quam dulciter suguntur ubera, quæ sic pascuntur, ubera de cœlo plena, quia cœlestibus refecta in lilijs? Ipsa liliorum fragrantia pascit. Odor eorum cibi gratiam tenet. Odor enim quidam fructus est. Ego, inquit, quasi uitis fructificaui suauitatem odoris. Vide quomodo sapientia odorem suum in fructibus reputat. Spiritualis iste cibus est, nil habens corpulentiæ, nec dente tactus, nec labore mansus, sed haustus spiritu, ipsis statim uberibus influens, & ubera distendens. Vnde etenim fragrantia dicuntur unguentis optimis, nisi, quòd in ipsis de uicinis haustus lilijs spiritus redolet, donec aspiret dies, & inclinentur umbræ? Dulce quidem inter lilia expectare auroram surgentem: & forte uicinus est dies illis lilijs: & inter lilia eius frequenter aura quadam, & vapor hauritur, & ipse sponsus in lilijs pascitur: qui ipse, & liliū est conuallium, & lumen diei. Dulce est ergo compascendo cum ipso, postulare ipsum, præstolari inter lilia, donec diei lumen aspiret. Tempus illud declarat, de quo dicitur: Satiabor cum apparuerit gloria tua. Tunc uerus, & æternus aspirabit dies, cum ænigmatum in quibus adhuc uidemus umbræ inclinabuntur. Plures hic umbræ sunt, umbra fallaciæ, umbra refrigerij, vmbra figuræ. In prima serpens dormit, in secunda sponsus quiescit, in tertia sponsus delitescit. De prima dicitur: In umbra dormit. De secunda: In umbra eius, quem desideraueram sedi. De tertia: Quia sapientia in mysterio absconditur. Omnes istæ reclinabuntur umbræ cum aspirauerit dies, umbra fraudis, umbra fidei, umbra mysterij. Tunc erit umbra nulla, quia ueritas nuda. Tunc ergo reclinabuntur, quæ modo sunt exaltatæ. Vultis nosse quam altę, Operuit montes umbra eius. Magnus mons Paulus, opertum tamen hac umbra se dicit, tantum in speculo, & ænigmate uidens. Magnus mons, & tamen facile raptus in tertium cœlum. Fœlix raptus, & multo fœlicior illo, quo mons ille euangelicus ad apostolorum imperium in mare mittitur. Raptus est, quia sapientia Dei immutauit sensum illius. Ideo raptus in tertium cœlum, in cœlum intelligentiæ purę, unde umbræ ænigmata procul abiecta sunt. Inferiores sunt umbræ, & reclinatæ quodammodo eius respectu, qui in cœlum rapitur. Raptus in cœlum est, raptus, & in paradisum. Serenitatis locus est cœlum, paradisus uoluptatum. Pulchre in utrūque rapitur, eo quòd semiplena sit contemplatio, quæ alterutro caret. Denique in quodā paradiso deliciarum, & uoluptatum locata videtur, quæ pascitur inter lilia donec aspiret. Antequam aspiret dies, nox est. Sed nox ista nescio quid uidetur habere diei. Nox, inquit, illuminatio mea in delicijs meis. Illuminationis etenim uicem tenent ex parte deliciæ. Pulcherrimus contemplationis locus est, ubi simplex consideratio fidei cœlestes, & suaueolentes aspergit affectus, & ęterni luminis gratiam spirat. Nō sunt istæ deliciæ quas beatus Iob commemorans de sapientia dicit, quia non inuenitur in terra suauiter uiuentium. Quædam sapiētiæ portio est in istis delicijs. Quomodo non sapiētia portio est, ubi est ipsa ueritas nondū intellecta, sed iā credita dulciter sapit? Ipsę spirituales deliciæ experientia sui satis edocit,

Margin notes: E; Cant. 7. c; 2. Ti. 4. c; F; Eccl. 24. c; psal. 16. d; Iob. 40. c; psal. 79. b; G; 1. Co. 13. d; ps. 138. b; Iob. 28. b

H & quantum expetendum sit, quod de ipsis restat, & quantum respuendum, quicquid illis obstat. Tria hic obseruanda occurrunt: tempus, opus, & locus. Tempus, id est nox, tempus quietis, & uacationis est, opus refectionis est, quia pascuntur, locus delectationis est, eo quòd inter lilia. Iure distenta ad paruulos reportat ubera, qui sic pascitur, qui in meditationibus pascitur fidei, liberrime, uberrime, uoluptuose. Putas ꝙ Salomō in omni gloria sua uestitus est, sicut sponsa, quæ inter lilia pascitur? Quomodo non gloriose uestita, vallata lilijs? Nam etsi umbra obscurat speciem, sentit tamen odorem sentit uestimentorum fragrantiam, & in his sapientiæ, quasi famam odoratur donec aspiret dies, & inclinentur umbræ, id est donec aspiret dies, & sempiternus dies. Quandiu dies, & nox uices alternāt, non uidētur umbræ reclinatæ ex toto, donec statum habent. Vbi uero reclinatæ sunt? Apud patrē, utique luminis, apud quē nō est uicissitudinis obumbratio. Omnis uicissitudo obumbrationis instar habet, & dū alij, aliud succedit, quodammodo abscondit, & obumbrat, Cant. 4. b quod præcedit. Hoc ergo est, quod dicit, donec aspiret dies, & inclinentur umbræ, idest, donec aspiret dies, & plenus sempiternus meridies, qui umbras omnes adnihilet. Qui pascuntur (inquit) in lilijs, donec aspiret dies, & inclinentur umbræ, hoc est qui sapientiæ oblectantur, & pascuntur odore, donec ipse lucis ęternæ candor illucescat. Vtrunque commendatur in lilijs, I candor, & odor. Et odor quidem, quid aliud nisi gratia fidei, & candor nisi gloria speciei? In nocte odor sentitur, sed candor non cernitur donec aspiret dies: quia cādor ipse est dies, non habens vllam partem umbrarum. Ille cum aspirauerit dies, iam non erunt ubera necessaria. Omnes enim erunt docibiles ipsius Dei. Interim ergo sponsę ubera sunt, sicut duo hinnuli, qui pascuntur in lilijs, donec aspiret dies de die, Christus Iesus.

Sermo XXVIII.

Ibidem. Bera (inquit) tua, sicut hinnuli capreæ gemelli. Videtis quanta gratia sponsæ, paruula est, & quasi iuuencula, & ubera habet. Quid enim nisi iuuenculam notat dum hinnulis comparat? Ergo & mater est, & paruula alios pascens, & pasci nō indigens. Etsi quis sit Paulo similis, nondum tamen euacuauit, quæ sunt paruuli in carne commorans. Etsi alijs abundat, nondum tamen se arbitratur comprehendisse. In speculo videt, in ænigmate videt: ideo sicut paruulus, sicut hinnulus in vmbra pascitur, donec aspiret dies. In umbra, sed inter lilia pascitur. Infœlix plane qui quidem inter lilia positus, inter lilia sanctæ congregationis, ubi uariæ vndique virtutes redolent, nihil tamen suaue, nihil illorum simile nouit odorare. Bonus planæ, & sponsæ priuilegio gaudens, cui ipsa intrinsecus virtutum nascuntur lilia, qui inter lilia pa- K scitur, inter lilia reficitur, lilia esurit. Beati enim qui esuriunt, & sitiunt lilia iustitiæ, lilia castitatis, omnium lilia gratiarum. Si esurire beatum, multo magis inter lilia pasci. Et ipsa virtutum esuries psal. 16. d pascit, & delectat auiditas. Odor cibat, sed nondum satiat. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Denique ipsarum uirtutum (vt sic dicam) gloria latet adhuc. Totum quod inde audis, in odore est. Occultatur forma, sed famam audimus. Tenuis quidem fama in fumo, subtilis in odore cibatus dulcis, sed tenuis. Et nos iam saturati sumus, iam diuites facti, solo uirtutum odore contenti. Nescio tamen si uel odorem haurimus, quos perfectionis non trahit auiditas. Suauis quidem liliorum odor, sed æmulata in specie gratia. Suauis quidem liliorum odor, sed suauitas tenuis, si odor tantum. Denique qui pascuntur, inquit, in lilijs, idest, inter lilia, non ipsis lilijs, sentientes uiciniam, non fluentes substantia. Exiguus uirtutum vsus exprimitur in odore, non copiosa, non solida, & quasi corpulenta refectio. Non enim omnimodis reficitur, qui pascitur, ideo non dicit qui reficiuntur, sed qui pascuntur in lilijs, donec aspiret dies. Deliciosa tamen expectatio lucis inter lilia, & uide qualibus sponsa pascatur in lilijs. In lilijs non caducis, in lilijs non macrescentibus, in lilijs, denique quadam incorruptibilitate myrrhatis. Nam myrrha incorruptionē demonstrat. Iure post lilia de myrrha subtexitur, ut sponsæ lilia quadā incorruptionis perpetuitate commendet. Vadam (inquit) mihi ad Cant 4 b monté myrrhæ. quid est bone Iesu, ꝙ sponsa L tua, dilecta tua, alibi expectat, tu alio uadis? Illa pascitur, & expectat in lilijs, & tu uadis ad

ad montē myrrhę? quare non magis ad lilia uadis, vbi sponsa moratur donec aspiret dies? An forte lilia hæc non sunt aliena, nec lōge posita a mōte myrrhæ, sed magis oriuntur in illo? Ita quidem est, nusquam lætius nascuntur lilia, quam in monte myrrhæ, nusquam magis illæsa seruantur. In monte myrrhæ, nec corruptioni, nec corruptibilitati locus vllus relinquitur. Ibi in monte myrrhæ, ubi carnis uniuersi mortificantur affectus, ibi lilia castimoniæ, lilia gratiarum & pure nascūtur, & perpetuo florent. Ergo in lilijs, & in monte myrrhæ sponsam satis delicate locatam aduertis. Nam alterum tibi sermo pręsens expressit, alterum tu ipse potes per interpretationem exprimere. Quonam enim modo alio iturum se diceret, quam ubi dilectam esse cognouit? Sicut enim illa auide expectat, sic ille ardenter properat. Vadam, inquit, mihi. Quid ergo sponsæ non uadit? An ideo sibiipsi vadit, ꝙ ad illam uadit? Vadam ergo (inquit) mihi. Mihi uadam, non solum illi uadam. Non illa sola de meo capit aduentu lętitiam, sed & mihi nihilominus alacritatem refundit. Mihi dulce, mihi iucundum est, quòd ad illam uado. Iam uadā mihi. Mihi sic ire proficit, non delectabiliter afficit, ideo uadam mihi. Iam mihi de monte myrrhæ suauis aspirat fragrantia, ideo uadam odore illectus. Vadam mihi, quia deliciæ meæ cum spōsa mo-
M rari. Itáne Iesu bone, de sponsæ colloquio oblectamenta tibi captas, ideo tibi uadis, nec uelut fastidiosus amator declinas cum excluderis, sed stas ad ostium? Stas, & pulsas, & quādam repulsæ passus iniuriam: stas tamē & pulsas, tamen ut aperiatur. Asperge sponsa, asperge cubile tuū myrrha, & aloe. Christus in odore currit unguentorum tuorum. Asperge cubile tuum myrrha, quam Paulus commemorat: Mortui (inquit) estis, &
Colo. 3. a uita uestra absconsa est cum Christo. Tali myrrha asperge, & irriga profunde cubile tuum, uel potius esto mons myrrhæ. Vberior enim gratia ubi myrrha nascitur, quā ubi aspergitur. In hoc monte colloca cubile tibi, imò dilecto in quadam myrrhæ copia, ubi hæc species aromatica magis oritur quam aduehitur. In multis scripturæ locis usus myrrhæ ad mysteria sumitur. Cū myrrha Magi ad Christum ueniunt. Venit, &
Matt. 2. a Nicodemus ferēs mixturam myrrhę, quasi
Ioā. 19. g libras centum. Magna hæc copia. Sed quid ad collationem mōtis? Ferens, inquit, id est secum ferens, non ex se proferens: portans, non pariens. Bona vtraque, & quæ offertur, & quæ oritur, sed ista potior. Denique illa ad Christum aduehitur, ad hac ipse uadit. Vadit enim sibi ad montem myrrhæ. Bene mons myrrhę, qui mortem circunfert seipso, non in parte: nec quasi resperlam, sed uberem, & continuam, & eminentem: nec ad horam, & quasi ueterascentem, sed magis renascentem. Bene mons myrrhæ, qui Christi in se mortificationem, & incorruptibilitatem quandam, & resurrectionis futuræ imaginem non tam gestat quam germinat. Nunquid tibi mons myrrhæ uideri A
potest, in quo futuræ incorruptibilitatis nil magnificum, nil eminens, nil nisi ad horam apparet? Beatus plane mons, qui huius myrrhæ germine undique vestitur, non respergitur per partes, nil in se nudum, nil habēs sterile, sed totum hac fœlici fœcundum specie. Quomodo non beatus, qui Christum ad se trahit in sui odore aromatis? Bonus odor non tantum leprosi domum replens, sed etiam cœli palatium, thalamum sponsi. Bonus odor plane sponso Christo, inter ipsas deitatis gratus delicias. Denique super tantas delicias, deliciæ tamen eius esse in monte myrrhæ: ideo dicit: Vadam, inquit, mihi ad montem myrrhæ. Cant. 4. b
O beatum montem ad quem uadis Iesu bone, ad quem uenis, quem perambulas, quē inhabitas, & inhabitas in finē: quem solus inhabitas, & hoc usque ad terminum loci. Veni Iesu, incipe hunc montem possidere. Nullus tibi quæstionem moueat, nullus dicat: Nunquid habitabis in hoc monte tu solus? Mons uber, mons pinguis, mons abundans, mons affluens unguentis: hæc unguenta exinaniri non possunt. Magna enim unguenti moles in monte myrrhæ. Non deficient unguenta de hoc monte: ideo qui uadit ad montem myrrhæ unguentis non indigebit, nec odoramentis quidem qui uadit ad colles Libani. Non enim deficient thura de Libano. Nam & Libanum dicunt thus intelligi. Veni Iesu bone ad colles, ut fluant thura a facie tua. O quantus incensi fumus ascendit de collibus illis cum tuo, imò cum te fuerint igne succensi. Magnam habet in collibus thuris ignis B
tuus materiam pabuli, & magnum incensi fomitem. Non cito consumuntur hæc thura. Incensi huius fumus non facile manescit. Tanta thuris moles, tanta copia collis

thuris non potest pugillo concludi, non cõprehendi thuribulo, vasculo non capitur, mensuram nescit, quia nescit intermitti. Bene ergo collis thuris, qui sine intermissione orat, & quod satius est sine remissione. Qui in oratione nil habet remissum, nil exile, sed uelut cuiusdam fornacis magnæ fumus pinguescit, sic pinguescentium uotorũ, & desiderij exuberantis agit uolumina. Veni ergo Iesu bone, ad colles thuris: copiosum orationis incensum fumigant montes, quos tangis. Quid simile fratres, habent orationes nostræ? quam cito thura nostra inanescunt, & quodammodo uix succẽduntur, & statim extinguuntur. Vt quid istud? Vtique quoniam exiguam nobis incensi cõgessimus materiam. Ego spiritus angelicos, & si qui inter homines illorum æmuli sunt quosdam uelut colles thuris interpretor, quorũ oratio quasi incensum dirigitur semper in conspectu Dei: qui deuotionis suauissimos uapores gignunt: cœlestiũ glomerãt nubes affectuũ. Beatus utique sacerdos, qui thura tanta offert, quem tam suauis nebulæ uapor operit, & inuoluit. *Apoc. 5. c* In Apocalypsi legis phialas plenas odoramentorum, orationes sanctorum. Et quæ conuentio collibus thuris ad phialas? quę enim phiala capiat collem thuris? Bona phiala plena odo- C ramentorum. Sed ecce plusquam phialæ *Apoc. 8. a* hic. Ascendit (inquit) fumus aromatum in conspectu domini de manu angeli. Sed quæ manus integro colli sufficiat? Quæ (inquam) manus, nisi tua Iesu bone manus, qui montes ponderas, & terram palmo concludis, qui libras montes in pondere, & colles in statera? in manu tua domine omnes fines illorum collium, & si fas est dicere, in sinu tuo. Denique in sinu tuo sanctorum oratio conuertitur, in conspectu tuo intrat, ibi conuersatur, ibi conuertitur: illi in te, & tu in illis propter ea uadam mihi, inquis, ad colles thuris. Veni ergo Domine, ueni & noli tardare, ueni & ne trãsilias colles istos. Quid & si ad te transiliunt colles thuris? Mobiles sunt montes myrrhæ, & colles thuris, ubi ipse adueneris. Quomodo non mobiles, qui liquescunt, qui fluunt, qui fumigant, qui ascendunt, sicut fumus aromatum in conspectu Domini de manu tua? Vade ergo tibi ad colles thuris, ubi incẽsa multa sunt, ubi incensa cuncta sunt, nam in colle thuris nil sine incenso. Incensa hęc data ubi sunt, ideo ueni, ut adoleas in conspectu tuo. Vadam mihi ad montem myrrhæ, & ad collem thuris. Veni de Libano, ueni. Iam exclusum est cur uadat: ut quid enim nisi ut uocet, ut intret, ut dicat ueni? Ecce quam bonum, & quam iucundum habitare in collibus istis, ad quos uerbum Dei uadit, quos reuisit. De quibus sponsa uocat, & uocat ad coronam. Veni, inquit, de Libano, ueni coronaberis. Libanus candorem sonat. *Cant. 4. c* Quidni candidus de niue cœlesti? Non enim deficiet (sicut scribitur) nix de Libano. *Hie. 18. c* Nix illa quæ descendit de cœlo, quę infundit terram, & inebriat, & germinare facit. D Beati montes super quos nix ista cadit, & colles quos operit. Sic (inquit dominus) erit *Esa. 55. c* uerbum, quod egredietur de ore meo, non reuertetur ad me uacuum. Videtúrne tibi uacuum reuerti uerbum, quod uadit ad mõtes myrrhę, & colles thuris, quod cadit super hos montes, & colles operit? Nescit uacuum reuerti, ideo uocat, & dicit. Veni de Libano, ueni. An mysterio uacare putas, quod post montes myrrhæ, & colles thuris commemorat Libanum? Quę res animum sic reddit mundum, & candidum quomodo orationis usus? Primo quidem myrrha mortificat, deinde thus purificat. Nec enim pura poterit emanare oratio, si non omnis prauus primo fuerit odor repressus, & exhalatio† carnis. *† la exaltatio.* In myrrhæ unguento mens stringitur, ut ad quandam imo omnimodã unitatem se coarctet: per thus incensum dirigitur, & dilatatur, & se diffundit, & cœlestes replet regiones ex odore unguenti incensi. Illic se liberæ ueritatis auræ immiscet, & cõfundit: & quæ primo ad se anima ipsa contracta est, ibi rarescit, & attenuatur & deficit, suspensa & suspiciens in excelso. Oratio utriusque, & myrrhæ & thuris mysterium explet. Orantis affectum in primis colligit, & stringit in seipsum, deinceps diffundit, & transfundit in Deum. Quid myrrhæ similius, ubi tanta in diuinam unionem transfusio? Quid incenso similius, ubi tanta diuini cuiusdam sensus diffusio? Iure tota pulchra uocatur, & sine macula, E quam orationis ardor incanduit, quam colorauit, & candidam reddidit candor lucis æternæ. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. *Cant 4 b* Tota pulchra es, quia tota pulchra es hac hora maxime, hora orationis, hora incensi. Tota pulchra es amica mea, tota pulchra es: quia tota amica es, & solo amoris candens affectu. Tota

pulchra

pulchra es, & sine macula peregrini nil habens coloris admixtum. Veni de Libano, quia plene lota. Veni de Libano, ex toto illustrata. Veni de Libano, carens culpa. Veni de Libano, & cādens gratia: ueni, coronaberis. Fœlix omnino qui de Libano candentis affectus, de colle thuris, de orationis intentæ copia uocatur ad coronam. Fœlix, inquam, anima quæ ora incensi ascendit ad patrem, quę sine interuallo de Libano ad coronam uocatur, coronam gloriæ, quam reddet illi in hora transitus iudex iustus, & dulcis sponsus Iesus Christus cum Deo patre per omnia secula seculorum, Amen.

Sermo XXIX.

Ibidem.

TOta pulchra es amica mea, & macula non est in te: ueni de Libano, ueni de Libano: ueni coronaberis. Quis mihi dabit istud trium (ut sic dicam) dierum iter confícere? Quis, inquam, dabit mihi hanc uiam indefesso incessu percurrere? Viæ istæ, uiæ pulchræ, & semitæ pacificæ sunt, uenire de Libano ad Libanum, de Libano ad regnū. Nam sponsa ad coronam, uocata inuitata
F uidetur ad regnandi consortium. Dulcis est hic uitæ terminus, sed nihilominus dulcis est transitus. Quidni dulcis, qui nescit a Libano deflectere? Non hæc est uia lata; non hæc est uia laica, nec potest per eam
Rom. 9. c transire pullutus. Non est currētis, nec uolētis, sed miserentis Dei. Miserentis cur dico? dixissem melius desiderantis. An non æstuantis desiderij uota designat uocatio trina? Vehementis affectus argumentum est, quòd tertio uocat. Percurre animo præcedentia cantici huius nusquam reperies, uel tam crebro uocatam, uel tam expresse commēdatam pulchretudinem sponsæ. Ter uocat, & totam pulchram dicit. Denique in præcedentibus sic habes: Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra. Et iterum alibi: O quam pulchra es amica mea, quam pulcra es. Hoc autem tertio in loco totam pulchram diffinit. Illis in locis, uel demonstrat, quòd pulchra est, uel miratur, quòd tam pulchra est: non tamen diffinite determinat, quòd ipsa sit ex integro pulchra, sicut in præsenti. Tota pulchrà es amica mea. Quomodo non tota pulchra pulchritudini, & toti pulchritudini collaterata ex toto? Quomodo non tota pulchra inquam lucis æternæ cādor immensus emanat? Bene tota pulchra, & super pulchra, in quā uberi illapsu se transfudit omnis pulchritudo domini. Exaltata est quidem super sidera, species tamen pulchritudinis eius in sponsa. Species, inquit, eius in nubibus cœli. Quandiu sponsa nubes cœli est, nubes lucida, & leuis, & quasi ad solem accedens, & ipsum suscipiens, tandiu in ea solis splendor relucet, & pulchritudinis eius species manet. Plane tunc nubes est sponsa G
quando spiritualis obtinet affectionis leuitatem, & lucem intelligentiæ. Quandiu spiritualis anima per orationis, & contemplationis usum in supernis suspenditur sicut lucida nubes, & leuis, tota interim pulchra est, quia tota amica est: & macula carens, quia in feruidę charitatis uersa est colorem: hora ista gloriosam sibi sponsam exhibet, non habentem maculam, uel rugam, mundans illam non tam in sanguine, quam in lumine suo. Quomodo nō tota pulchra, in qua tam expressà diuino pulchritudinis species apparet? Quam mihi dabis animam, quam audeas ex toto pulchram diffinire, nisi in hac hora tantum, quando per amoris æstum plus imbuitur quā induitur specie sponsi? Alijs quidem horis sine macula deputatur, dum culpa non imputatur. Hoc autem momento, quòd sine macula dicitur, non est indulgentiæ, sed dilectionis, sed desiderij, sed deuotionis. Quis enim dabitur ueniæ locus, ubi uota charitatis tantū exæstuant? Amor indulgentia non eget, totum enim gratiosum est, ubi solus est. Denique vide nunc quomodo, & offensa excluditur, & gratia commendatur, & sola gratia. Tota, inquit, pulchra es amica mea, & Cant. 4. e
macula non est in te. Blandimenta huiusmodi non uidentur indulgentis, sed diligentis, sed amantis, sed admirantis. Oblectatus pulchritudine, optat præsentiam. Veni de Libano, ueni de Libano: ueni, coronaberis. Inuitatio crebra prodit affectum, uota manifestat. Alij trinę uocationis scrutentur sacramenta, & gradus adinueniant: mihi quidem H
sufficit diuinæ maiestatis humanam aduersus animam affectum mirari. Istud sufficit, sed ipse succumbo. Vtinam mihi nihil incumbat negocij, nisi suspenso semper stupore mirari impensam gratiam, ita tamen, ut admirationi huic uota iungantur, & germana sit charitas. Affectus enim affe-

psal. 41.b ctum meretur, & abyssus abyssum similem prouocat in uoce persluentium cataractarum. Bonæ quidem cataractæ sunt, quæ tuũ bone Iesu, distillant affectũ, infundunt amorem. Amor mutus non est, usum habet uocis. quod enim continet omnia, scientiam habet uocis. De spiritu scriptum est hoc, & bene nostis quanta sit affinitas (si non *Rom. 3 c* potius identitas) charitatis ad spiritum. Il*1.Cor.14.a* la continet omnia, quia plenitudo legis est charitas. Spiritus loquitur mysteria, & amatoria plane loquitur. Ipse spiritus reddit testimonium spiritui nostro, utique, & blandimentum loqui potest. Sonus eius sensus amoris est, & desiderij uota instar habens uocis. Experimentum gratiæ ipsum est utique, quòd loquitur, quod inuitat, quod dicit: Veni de Libano: Ter uocat, fortasse idcirco, quod funiculus triplex difficile rumpitur. Tenax enim funiculus, amor. Amor affectuose trahit, cui est idipsum alloqui quod est allicere. Nihil amoris tenacius uinculo, nil trahentius. Audi quomodo lex diuina triplicẽ *Mat. 22.d* huius ostendit nexum funiculi: Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex omni mente tua, ac si dicat: Diliges dominum Deũ tuum cordis proposito animæ affectu uitali, integro, & I rationabili quodam mẽtis arbitrio: vt amoris in te, & propositum sit, & ipsum propensum sit, & perspicax sit. Bona si quidem cordis in Deum intentio pia. Sed quid si pigra sit, si emortua, si nihil habens in se uitalis, nil animatum? Bona ergo intentio pura, quam uiuidam reddit, & uelut animatã feruida, & dulcis affectio. Affectum huuc qui est ac si quædam anima boni propositi infestat, informat meditatio. Si discreta est, & renouet, si crebra est funiculo, si tripliciter nexo, ad meritum repositæ coronæ: quid uberius? Ad experimentũ quid expressius? An non tibi videtur inuitare, & quasi tripliciter dicere: Veni hæc trina dilectio? Denique quasi inuitat dum confert, & audaciã pro merito, & auiditatem pro experi*Cant. 4.e* mento. Veni, inquit, de Libano, ueni coronaberis. In Apocalypsi quasi de Libano ue*Apoc. 7.c* nientes sic legis. Hi qui amicti sunt stolis albis, qui sunt, & vnde uenerunt? Hi sunt, qui uenerunt de magna tribulatione, & lauerunt stolas suas, & cãdidas eas fecerunt in *Esa. 53.c* sanguine agni. Vtique, & credẽdi fide, & cõseruandi forma, qui in tribulatione sua sequũtur hunc agnum non aperientẽ os suũ, cum ad occisionẽ duceretur, & coram tondente se obmutescentem. Qui non sunt tristes neque turbulenti donec eijciant ad victoriam iudicium, & certamen ad coronã. Non enim coronabitur, nisi qui legitimè certa *2.Ti.2.a* uerit. Et quia de certamine corona, ideo forsitan dilectam sic inuitat ad coronam, ut exprimat causam. Ait enim: Coronaberis de *Cant. 4.e* capite Sarmana, & Seir, de uertice † Her- K mon, de montibus pardorum, de cubilibus leonum. Nescio enim quid asperum, quid deserum, quid fraudulentum in his nominibus, vel naturis datur intelligi. Ideoque de his coronari dicitur, dum hæc triumphata coronæ ministrant materiam. Ille quidem per tribulationis tolerãtiam coronatur, qui mitis, qui mansuetus, qui uelut agnus de tribulatione magna uenit: qui in charitate uenit candidatus non consumptus, quem nulla impatientiæ, & murmuris macula denigrat. Hi sunt, qui de Libano ueniunt, & coronãtur de capite Sarmana, & Seir, de cubilibus leonum, de montibus pardorum. Per hęc enim coronantur qui per hæc tentamentorum genera probantur. Nunquid non col- *Matt. 7.c* ligunt illi de spinis vuas, & de tribulis ficus? *2.Co.4.d* Quod in pręsenti est (inquit Apostolus) momentaneum, & leue tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Passiones ergo eius temporis coopetantur quidẽ etsi non comparãtur ad futuram gloriæ coronam, quæ reseruatur nobis. Cumulata plane materies præmiorum inter totius puritatis merita passionibus uarijs atteritur. Pulcherrimus coronæ nexus quando puritas uitæ, & humilis præssurarum tollerantia sibi cohærent. Magnum quidem est pręssurarum pondus, ideo forsitan montium est expressum nominibus. Ingens moles, sed fides super fertur, nesciens opprimi. Capita montium istorum conculcat, & percutit ipsum caput de domo impij. Iure ergo caput ipsum triũphans coronatur de capite, quia L & tentationum initium conterit, & tribulationum uehementię non cedit. In omni re quasi caput est quod vel primum est, uel maximum. Sic ergo caput hic accipe quasi rerum, quæ his montibus figurãtur, vel principium, uel cumulũ donec intelligi. De capite Sarmana coronatur, de uertice Hermon & Sanir (alias Seir) quæ iniuriarũ cumulũ quendã exuperat, & tribulationũ molẽ extollentẽ se aduersus humiliẽ scientiã Christi.

† In biblijs legitur, de capite Amana, de uertice Sanir.

Sed moles ista tanto uidetur minus ponderis habere, quanto totum est momentaneum, quod tumet. Denique & si mons est, tamen scriptum legis, quia mons cadens
Iob.14.c defluit, & saxum transfertur de loco suo. Et uide quomodo defluxerunt, quomodo translati sunt montes illi. Translati sunt, quia transmutati sunt. Quasi translatos, & triumphatos indicat illos Apostolus, qui-
1.Cor.6.c bus loquitur. Et hæc aliquando quidem, inquit, fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis hac ablutione, & emundatione, quæ fit per uerbum fidei. Pardus deposuit uarietates suas, totus immaculatus effectus, totus unius coloris, id est unius fidei, & moris. Velut pardus quidam uidetur homo hæretici dogmatis uarietate respersus, sed nihilominus pardo similis est homo dissimilis sibi, homo uarius & inconstans, & subinde mutans consilia.
M Quasi enim (ut ita dicam) uult & non uult pardus. Trahe ista ad conuersionem gentiū, & mox intelliges, quomodo per unitatem fidei, & spei, & unum induisse colorem uidentur qui cōuersi sunt ad Dominum, nec modo uarietatem, sed & feritatem exuisse leonum, non in cubilibus, inquam, & impudicitijs, sed in cubilibus, & in ortis aromatum commorari, in lectulis non ferinis, in lectulis non fœdis, sed floridis. Floridus enim lectulus sponsi, & sponsę. Non uidetur sponsa de Libano libens egredi, & de Iudæa transire ad gentes. Abscedit enim inuita, quę totiens uocatur, non uult deserere Libanum, ut transeat ad montem Sarmana, ad uerticem Sanir (alias Seir) & Hermon. Sed transitu suo montes hos steriles, montes barbaros conuertit ipsa in Libanū. Sed iam montiū illorū nomina intuere. Sarmana populus uanus intelligitur, uel coangustans. Seir uel Sanir hispidus, Hermon anathema. Quid uanius illo populo, quorum ipsi doctores euanuerunt in cogitationibus suis, & dicentes se sapientes esse, stulti facti sunt? Quid augustius illis qui desperantes semetipsos, tradiderūt immunditiæ? Angustum enim cor, quod finem uotorum intra temporalis iucunditatis metas contrahit nesciens spem ad ęterna dilatare. Quid magis hispidum, & magis incompositum illis, de quibus Apostolus dicit. Sine affectu, sine fœdere, in malitia, & in inuidia agen-
ad Ti.3.a tes? Nonne isti uelut Seir reputandi sunt? Nam Hermon accipiuntur qui sunt alienati a sensu Christi, promissionis spem nō ha Ephe.2.c
bentes, non ciues sanctorum, non domestici 1.Cor.6.c
Dei, sed omnino sine Deo in hoc mundo. Et hæc quidem gentes fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri Iesu: ideo de uobis sponsa coronatur, quæ de uestra immutatione gloriatur. Bona enim mutatio, ubi A
Seir conuertitur in Libanum. Et Libanus quidem, ille prior Libanus iudaicus conuersus iam in Seir uidetur, & Hermon: ideo ueni de Libano, & ueni, & uide pro Libano illo exiguo & breui quanti tibi exurgant Libani. Leua in circuitu oculos, & uide, omnes mundi istius montes tibi sunt in Libanum conuertendi. Molestum plane gentis tuæ detrimenta, & desolationem uidere, sed molestiam hanc tam lucrosa commutatio compensat, ut unius damna redimat prouentus uberior. Noli ergo moram nectere, sed ueni, ut de gentium fide, & conuersatione coroneris. Vis omnes hos montes non in Iudæa, & gentibus, sed in ecclesia tantum intelligere? Non erit dissonus intellectus, si interpretationem in hanc partem uelis deflectere. Inuenies hic Libanum, & Sarmana, & Seir, & Hermon. Inuenies hic, & montes pardorum, & leonum cubilia. Vtinam in hoc Libano nostro, in hoc sacro monachorum conuentu, quem & professio, & conuersio uenustat, & candidat: in hoc, inquam, Libano, utinam detur cernere caput Sarmana, non uerticem Seir, & Hermon. Cum uideris in cœtu & in congerie sanctorum quenquam efferentem seipsum, inflatum sensu carnali, iactantia uanum, intus & foris tumidum & turbidum, ociositatis anxium uanitate (ocium enim acediam parit talem) cum talem uideris, quid aliud, quam caput Sarmana cum Libano cernis? Nil ocio uanius, nil anxius acedia, nil tumore turbatius. Nam & Sarmana paululum uanum, uel turbidum sonat: ideo de Sarmana uenitur ad Seir, ad hispidum B
& pilosum. Vbi enim acedia, ibi tumor: ubi turbatio, ibi nil lene, nihil compositum, nihil ordinatum, sed totum horridum, & qui talis est, sine fœdere est, sine affectione, minuti sensus, & alienati, imo anathematizati, quod Hermon significat. Non hic domesticus Dei, non ciuis, non aduena quidem, & hospes, propter quod nulla ad Deū gratia, deuotio nulla declinat. Non diuertit ad illum sponsus, ut uel in transitu ui-

 sitet,

sitet, & sicut hospes ad commorandum. Commorantur autem in eo pardi, dæmones quidem uarij, & uersipelles, & leones cubant ibi. Non circumeunt, ut transuolent, sed securi possident, & cubilia collocant. Sed qui tales sunt, desperandi non sunt. Etenim multi istiusmodi in sponsi prædestinantur ornatum: ideo dicit: Veni coronaberis de capite Sarmana, & de uertice Seir. Veni (inquit) de Libano, ueni. Vide si non morose egreditur de Libano, quæ totiens uocatur, mora tamen hæc non est contumaciç, sed cautelæ. Quis enim a contemplationis candore, a quietis internæ, & puritatis sereno libens discedit? Cui non erit molestum, uel ad momentum de loco deliciarũ secedere. Forsitan inspirata in discipulis lucra blandiuntur. Optanda quidem lucra, sed metuẽdus est lapsus. Suspecta mihi sunt lucra, quorum incertus est prouentus, uicinum propriæ periculum salutis, certum internæ suauitatis damnum. Quid mirum si

Cant. 4. e

C moretur venire, cum & molestum sit de Libano discedere, & metuendum sit ad montes illos barbaros, & bestiales accedere? Et forsitan sponsæ mora festinationem nostrã sugillat, & arguit, qui nimis prompti, & parum prouidi, vires nostras minus pensantes, festinamus ingredi in labores prælationis, in sollicitudinum molestias, & materiã lapsus nostri expectantes, vel semel vocari, ultro nobis, ipsi honorem sumimus, vocationem, vel præuenientes, vel arte procurantes. Nõ debet esse tanti muneris improuida præsumptio, sed nec pertinax metus. Denique præsumendum est ubi Christus iubet, vbi sponsus vocat, & prouentus vberes pollicetur, sicut in hoc loco. Veni (inquit) coronaberis de capite Sarmana, de uertice Seir & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum. Cum in subiectis mutatur morum barbaries, cum de cubilibus & impudicitiis ad florida, & honesta transferuntur cubilia, & in hortos aromatum, ad cubilia in quibus non est fremitus, sed fletus, ad cubilia in quibus compunctio est cordis nõ pugna cogitationum. Sed cum aufertur maculosæ uarietatis velamen, & nuda succedit simplicitas, moribus ministerio suo in melius commutatis, coronari sponsa satis apte accipitur. Bene quidem de talibus coronatur, cum iam uertuntur in ornatum, quorũ antea mores horrebat. Cum ordine quodam charitatis sibi hærent in vnum, qui ferinis prius affectibus dissidebant. Gratã plane sponso est hæc unitatis cohærentia: ideo forsitan sequitur, & uulneratum se dicit in uno oculorum, in uno crine colli eius scilicet sponsç. Capituli huius ratio in aliud D differenda est tempus. Hoc autem in fine admonuisse sufficiat, si quẽ alieni cura profectus ad gradum altiorem solicitat, nõ dissuadeo, & nec suadeo plane. Vnum autem hortor, quisquis es, æmulare & cunctationẽ & candorem sponsæ, quæ non est contenta semel vocari, nec digna penitus, nisi de quodam purç, & dealbatæ conscientiæ Libano. Non. n. nisi de Libano dilectam uocat ad coronam sponsus eius, qui est Deus benedictus in secula seculorum. Amen.

Ibidem.

Sermo XXX.

O Cor durum, & male durum, in quo uerba ista uulnera non generant. Stupidum plane est cor quod uerborum istorum uirtutẽ non persentit, quod non stupet ad dignationem tantam. Quid dignationem dico? etiam plus est, & quantum esset si uel dignatio esset? Magna enim res, & omni admiratione digna, si vel dignatur tanta maiestas humanam infirmitatem sororis & spõsæ impartiri uocabulo. Nunc autem non tam dignatio est, quam deuotio. Vultis autem deuoti, & propensi affectus argumentum audire? Vulnerasti (inquit) cor meum soror mea sponsa, uulnerasti cor meum. Cordis vulnus vehementiam designat amoris. O uere dulce cor, quod nostris mouetur affectibus ad rependendam vicissitudinem dilectionis. Et necessitudo hęc, & uicissitudo: necessitudo in sororis, & sponsæ E nomine, uicissitudo designatur in uulnere. Magna necessitudo sororis, sponsæ maior: illa cognationis, ista dilectionis. Ibi significatur, quia de uno sunt: hic, quia vnũ. Soror est, quia diuinæ consors naturæ. Sponsa uero, quia in singularitatem assumpta personæ. Expressa plane necessitudinis hæc uocabula sunt, quæ uel uerum, vel gratiam sonant. Quantum amare optet, quæ tantis affinitatibus fœderatam Christo se nouit, quantumcunque amat, non amat, sed redamat. Ipse. n. prior dilexit nos. Amor ad illũ noster quantumcunque propẽsus fuerit, non impenditur, sed rependitur: debitus est nõ gratuitus: æquari ei qui iam impẽsus est

Cant. 4. e

1. Io. 4. b

est amori non potest. Et quonam modo me reri potest, quomodo obligare potest qui ne plane quidem soluere sufficit? Non potes sponsa amatori tuo vicissitudinem plenam rependere. Ipse tamen non desinit superim pendere. Quod impendit tibi non dum ple ne solutum est, & tamen obligatũ se putat. Quicquid illi rependis amoris, non accipit quasi debitum, sed quasi gratuitum. Qua si prouocatum ad dilectionem se persentit, dum cor suum vulneratum fatetur. Quid est hoc miraculi fratres? Non beatam hanc reputatis animam, quæ ipsum cor domini nostri Iesu Christi piis affectibus transfigit, & penetrat? Acutus, & efficax, & vere violentus affectus ille est, qui tuum Iesu bone, meretur, & mouet affectum. Magna, & violenta est vis charitatis, ipsum affectum Dei attingens, & penetrans, & vult sagitta secur
F eius transfigens. Quid mirum, si regnum
Mat. 11. d cœlorum vim patitur? Ipse dominus uiolenti amoris vulnus sustinet. Sed vide qui-
Canti. 4. c bus iaculis vulneretur. Vulnerasti, inquit cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui. Ne parcas sponsa talibus sponsum telis appetere. Aspectibus piis quasi spiculis utere. Noli in hoc negocio remissius agere, noli contenta esse dilectum uulnerare semel, sed concide ipsum uulnere super uulnus. Fœlix es si sagittę tuæ infixæ sunt illi, & amores tui militent in Christo, si oculus tuus defixus indefesse sit in illo. Bonum uulnus, de quo uirtus egreditur.
Luc. 8. f Tetigit mulier fimbriam, & uirtutem de se sensit Christus exire. Quanto magis cum cor eius non leuiter tangitur, sed uulneratur, gratiam de se emanare sentit? Vulnus istud non est sine sensu: ideo puri aspectus in illum spicula uibra: reputa illum quasi signum positum ad tales sagittas. Tales fauorabiliter excipit, quia tales iacit. Respexit Petrum, & cor eius percussit, & compunxit ad pœnitentiam. Vulnerati cordis lachrymę dant signa. Denique clementi respectu cor illud uulnerat, quod ad aliquẽ uirtutis mouet affectum. Talia in me utinam multiplicet uulnera à planta pedis usque ad uerticem, ut non sit in me sanitas. Mala enim sanitas ubi uulnera uacant quæ Christi pius infligit aspectus. Aspectus aspectum prouocat, ideo tuo illum tenta uulnerare prospectum. Oculi tui semper ad dominum, ut amoris tui nutibus capiatur, illaqueetur criniculis. Non tamen dicit in oculis, & criniculis, quasi in pluri- G
bus, sed quasi in uno. Vulnerasti, inquit, Cant. 4. c
cor meum soror mea sponsa, uulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui. Si plures habes oculos, omnes alios claude, ut hoc uno utaris, quo solo dilectum intueri soles, & quo solo uales. Qui directius intueri uolunt, alterum oculum claudunt, alterum intendunt & eum ipsum quo cernunt stringunt, ut stricto efficacius contemplentur acumine. Oculus tuus
unus est, si purus est: unus est, si ad plura nõ Psal. 26. b
est: unus est, si quodammodo simplificatus & strictus, & directus in unum est, non fissus, non diffusus, non sparsus in multa. Oculus tuus unus est si intendis, & intueris semper in unum & in illum unum. Denique si amoris oculus est, unus est. Vnam, inquit, petij a domino, hanc requiram, ut inhabitẽ in domo domini in longitudinem dierum, ut uideam uoluntatem domini. Oculus iste unus est, unum petens, & unum prospiciẽs. Et in uno crine colli tui. Non oportet ut crines fluitent, ut sine lege euagẽtur, & sparsi, & errantes oculorum effundantur luminibus. Non decet ut strictus sit oculus, & crinis laxus. Oculus enim offenditur cum crinis effunditur. Si intentio in oculo intelligitur, quid in crine ubi cogitatus designatur? Vis unum habere utrunque, & crinẽ, & lumen, & intentionem, & meditationẽ? Cuius est in lege domini uoluntas eius, & in ea meditabitur die ac nocte: iste etiam in uoluntate uniformi unum possidet ocu-
lum, & crinem unum in meditatione. Alio H
quin si uniformis, & simplex intẽtio in deũ tibi non fuerit, si cogitationes tuæ sine disciplina tua fluitent: intentum retũdunt oculum, & simplicem intentionis diuerberant aciem, & cor dissipant peregrinæ, & indisciplinatæ mẽtis uolutiones. Intentioni purę cogitatus respondeat: unus sit, sicut & illa uniformis est. Bonus enim crinis qui fusus non est, non incultus sed collectus in unum
& collo inhærens. Collo utique illi de quo Cant. 4. c
dicitur: Collum tuum sicut turris, de qua mille clypei dependent. Collum hoc sacrã scripturam intellige, per quam ad nos diuinæ nuncia uoluntatis uerba profluunt. Bene ergo crinis colli, cogitatus adsiduus in lege Dei, ideo colli dicitur, quia omnis cogitatus tuus, omnis sensus tuus, & intellectus tuus sacro non debet præiudicare sermoni, sed ex eius pręscripto pendere & prodirę ab ipso.

ipso. Quod diuisi, & quasi lacerati sunt cri
nes tui & nihil in se cõpositionis habentes,
collo licet inhæreant: non tamẽ placent spõ
so, nec eius cor vulnerant, non mouent affe-
ctum, nec gratiam merentur. Vtrunque exi
git, ut cõiuncti sint, & collo inhæreãt, & ob
tineant in se tam ordinem quam auctorita
tem. Quid enim proficis si meditationis
tuæ in lege Dei sint, & ipsæ in seipsis sine le
ge sint? Sine lege sunt, quæ sine ordine sunt
& passim feruntur. In uno (inquit) crine col
li tui. In collo, sacri sermonis auctoritas in
I telligitur, quæ cogitationis informet. Ordo
autem in unitate. Bonus enim ordo ubi col
liguntur in idipsum, & feruntur in unum,
& in unum illud quod non aufertur. Vel
ideo dicit in uno crine colli tui, vt liberam,
& reuelatam significet sponsæ faciem. Cri
nes enim pro velamine habentur. Vult er-
go in spõsa exutam, & reuelatam faciem ad
speculandam gloriam Dei ad intendendum
sine offensione oculum contemplationis:
ideo commendat crines compositos, & redu
ctos a vultu ad collum. Quid hoc in una
singulariter intelligimus anima? Deriue-
mus hunc sensum ad Ecclesiæ statum. Gra
tius est enim quod Ecclesiæ commune est.
Denique nihil sponso gratius communitate
imo vnitate credentium, & cõpage ecclesiæ.
Multa bona in sponsæ cumulauit praeco-
nium, quibus se delectatum ostendit, sed nũ
quam sic expressit congaudentis affectum
sicut hic, ubi, & luminis, & crinis commemo
rata est unitas. Quomodo non maximum
erit eius gaudium, ubi maximum conserua-
Ioan. 13.d tur mandatum? Mandatum, inquit, nouũ
do vobis, ut diligatis inuicem sicut dilexi
vos. Oculi ecclesiæ, doctores sunt, quos qui
tangit, tangit pupillam oculi domini. Cri
Ibidem. nes uero, plebs credentium. In utrisque est
sponso grata unitas. In hoc, inquit cogno-
scent omnes quia mei estis discipuli, si dile
Mat.18.c ctionem habueritis adinuicem. Consensus
duorum vel trium preces impetrabiles facit
quanto magis totius Ecclesię in Christo cõ
sensus? Quomodo nõ impetrat vnitas, quæ
ipsum cor domini penetrat? Vulnerasti, in-
Cant.4.c quit, cor meum soror mea sponsa, vulnera-
K sti cor meum in uno oculorum tuorum, &
in uno crine colli tui. Quid enim in to-
to muliebri ornatu plus allicit, & afficit a-
mantis affectum quam crines compositi?
Sed quid conamur laudibus cumulare cri-
nes sponsæ ambitioso comptos, & collectos
ornatu? Magis subest plangendi copia quã
applaudendi. His diebus cernimus diuul-
sos miserę, & laceros spõsæ crines, & inter se
pugnare ecclesię plebes pro ecclesia. Cernis
hoc, & tu zelu bone, & nihil te mouet illa
diuulsio, non te sponsæ tuæ uulnus tam gra
ue uulnerat? Si unitas ad gratulationem
cor tuum uulnerat, dissidium ad compassio
nem vulnerare te debet. Mouet te unitatis
& uniformitatis dispositio: moueat te corã
quæ vnita fuerint dissipatio. Diuisi sunt
crines tui, & disparati ab inuicem, imo, & cõ
tra inuicem. Vtrique a sponsæ collo pende
re se iactant, & de proprietate gloriantes, a
se diuellere tentant. Nouit dominus qui *2.Tim.2.e*
sunt eius, & discedat ab iniquitate omnis
qui nominat nomen domini: geminũ hoc
habens signaculum, ut Paulus loquitur.
Immobilis manet spõsa ipsius inter impias
manus undique conuellentium illam, & la-
cerantium. Reges terrę, & principes con *psal.2.a*
uenerunt in unum aduersus Christum do-
mini, & aduersus sponsam eius. Sed spon
sa sponsum nouit, ut non sequatur alienum,
sed ipsum. Non ignorat seipsam, nõ igno
rat cuius sponsa sit: ideo non vult egredi,
nec abire post greges sodalium. Et si so-
dales fuerunt, iam quidem non sunt. Exie-
runt a nobis, sed non sunt ex nobis. Quo L
modo sodales sunt qui amici non sunt? A-
micus .n. sponsi stat, & audit, & gaudio gau
det propter vocem eius. Illi vero non audi-
unt, nec gaudent ad uocem sponsi, sed ma-
gis ad vocem imperatoris Romani. Nisi (quod
verius fatemur) non tam gaudent quam ti-
ment ad rugitũ eius. Sed nouit dominus qui
sunt eius, non qui sunt imperatoris. Ideo
moueri non possunt ad fremitum leonis,
quia immobili diuinæ notitię continen-
tur signaculo. Bonum enim signaculum
notitia Dei. Notitia quę secundum pro
positum est, secundum quod vocati sunt
sancti. Firmum est signaculum hoc notitiæ
eius, quia nihil ei deperit. Non tantum nõ
deperit ei nihil: sed ipsa saluãdos parit, ipsa
prædestinat, ipsa signat quos suos esse velit.
Geminum signaculum, diuinum proposi-
tum, & humanum studium: diuina proui
dentia, & humana diligentia. Nam de
diligentia subdit Apostolus: Et disce- *2.Tim.2.e*
dat ab iniquitate omnis qui nominat no-
men domini. Vide duas huius signacu
li partes: unam diuinæ tantum gratiæ,
alteram & libertatis & gratiæ nostræ. Illam
propo-

propositi: hanc adiutorii. Secunda hæc pars libertatis nostræ infirmum arbitrium dirigit. Nam prima prędestinando disponit. In prima qui sunt eius dominus præuidendo nouit: in secunda nobis innotescit. Illa causa, hæc est illius effectus. Illud signaculum immobile est, hoc probabile. Illud signaculum est, est illud signaculi signum. Illa radix est, hic fructus: & a fructibus illis cognoscetis eos, qui nominant
M nomen domini. Nam ipse in beneplacito suo nouit qui sunt eius, & ponit eos ut fructum hunc plurimum afferant: ideo dicit: Discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen domini: qui eius esse se dicit, non discedat ab vnitate. Nec discedere potest quisquam illorum quos diuina formauit & firmauit notitia. Denique & capillus de capite Ecclesiæ nō peribit. Capilli enim eius omnes numerati sunt, omnes signati signaculo præcedentis notitiæ. Sine pœnitentia est illa notitia. Ideo firmum stat fundamētum, domini habens signaculū, diuini propositi adiutorium, & arbitrii nostri conatum. Isto qui ligantur crines signaculo, nō poterit eos quisquam rapere de capite spōsæ. In manu tua domine, omnes crines sponsæ, & non rapiet eos quisquam de manu tua. Tene Iesu bone, quos tenes, & recollige quos nosti, & qui tuum se nouit, qui dicit, domini ego sum: qui nominat nomen domini, discedat ab iniquitate, accedat ad vnitatem ecclesiæ, ad unitatem capitis & corporis, idest sit crinis colli, & crinis unus. Nihil sic sponsi cor vulnerat, nihil promouet affectum, & animū penetrat, quomodo vnitas sponsæ, & ea ipsa inter diripientium seruata & quasi solidata conatus. Episcopi religiosi proprias deserūt sedes, de ciuitate in ciuitatē fugiunt a facie persequētis. Deo deuoti & clerici & monachi tribulationibus & contumeliis affecti, rapinam bonorum suorum cum gaudio sustinent, cognoscentes se meliorē habere & manentem substantiam in vnitate supernæ & ecclesiasticæ charitatis. Si enim omnem substantiam suā dederit homo pro charitate, quasi nihil despiciet eam. Quidā equidem libertatē ecclesiasticæ cōmunionis muneribus redimunt. Bona redēptio, sed uenditio turpis. Quid uendis q̄ ipse condēnas? Si schismaticos reputas qui a te separati sunt, non debueras precio inductus erroris ui illis permisisse licentiā. Si schisma reputas cur libertatē eius muneribus vēditas? Si autē ecclesiasticæ vnitatis apud nos veritas est, quid illā diuellere tentas? Si Petri sedē successionis iure tenes, cur nō Petri sententias vendicas in eos, quos schismaticos arbitraris? Pecunia, inquit, tua tecū sit in perditionē. Nūc uero dicis: pecunia tua salua mihi sit, anima uero eat in perditionem. Quomodo.n.non perditio hæc, vbi ab unitate corporis separatio est? Nec mihi, inquit, nec tibi sit, sed diuidatur, Ita & tu pecunia tollis, cum animas non potes. Tolle quod tollis, munera tolle tibi, animas ecclesiæ relinque. Nā & ipsa nisi animas nō quærit. Corporalia autē apud te bona spargant, ne bona animæ dispergant tecū. Qui enim non colligit cum ecclesia, dispergit. Signanter satis ait: Qui non colligit mecū, dispergit. Collectio nanque, unitatis rationem continet, sicut dispersio innuit separationem. Ecclesia cum sponso dicere nouit: Qui non est mecum, contra me est. Nihil medium relinquens, aut colligis cum illa, aut certe dispergis: aut cum illa es, aut contra illam. Tu autem dicere (ut aiunt) soles: Si non uis dispergere mecum, saltē non colligas cum illis. Si non es mecum, saltem non sis contra me. Sufficit si nec noster sis, nec aduersariorum. Sed nō ita noster Iesus, qui ait: Noster es, an aduersariorum? medium nil relinquens. Nunquid Iesu bone, non est resina in Galaad? Quare ergo non est sanata domine contritio sponsæ tuę, vulnus & liuor & plaga tumens non est circumligata, nec curata medicamine, neque fota oleo? Potasti dn̄e satis dilectam tuā vino cōpunctionis, quādo oleo fouebis, oleo sancto tuo? Oleū autem peccatoris non impinguauit eam. Nam & qui ex aduerso sunt, oleum habere iactant. Quid enim nisi oleum venditant dum blandiuntur, dum pollicentur honores, dum munera proponunt? Oleum illud non sanat, sed magis scindit. Ideo sicut uinū eorum, ita & oleum eorum. Aequa lance pensanda sunt verba & verbera eorum. Renuit consolari anima mea ab uberibus consolationis eorum. Ipsi enim sicut lamia nudauerunt mammas: lactauerunt enim catulos suos, non ecclesiæ filios. Ecclesia enim mammas suas habet: idcirco in laudibus filiis sequitur statim: quam pulchræ sunt mammæ tuæ soror mea sponsa. Reuoca domine Iesu filios tuos qui aberrāt ad

Marginalia (left): Cant. 8.c; A
Marginalia (right): Act. 8.d; 3. Reg 3.d; Mat. 12.c; B; Iosue 5.d; Hier. 8.g; Esa. 1.b; psal. 76.a; Thre. 4.a; Cant. 4 c; psal. 8.a

ad lactis huius dulcedinem, ut ex ore lactẽtium perficias laudem, cum destruxeris inimicum & ultorem: ideo festina & eiice ad uictoriam iudicium, ut habitent in unum qui inuocant nomen tuum, quoniam in hac unitate mandas benedictionem & uitã per omnia secula seculorum. Amen.

C

Sermo XXXI.

Eniter sunt a nobis perstrĩgẽda nunc ubera sponsæ, quæ superius non uno in loco studiosius pressa sunt, & nescio an ex toto expressa. Fortasse modo tacta, nouũ
1.Pet.2.a aliquid nobis effundent. Quis non auide & cum spe bona ad ubera currat, quæ sic sponsus laudare curauit? Hæc ubera sunt quorum nos Petrus quasi modo genitos infantes lac concupiscere hortatur. Et commendatio præsens nonne vim quandam in
Cant.4.c uitationis uidetur obtinere? Quã pulchræ sunt, inquit, mammę tuæ soror mea sponsa. Non est simpliciter & sine expressione laus tanta profusa, sed ipse pronunciationis modus admirationem & oblectationem proferentis demonstrat. Quæ tamẽ est huius ordinis ratio? Cur post oculum & crinem statim ad mammas sermonem deflectit? aut cur in illis vnitas commendatur, in his commendatur pluralitas? Mihi quidem in capitulo superiori mentis quidam & cogitationum excessus ad Deum uidetur innui, sobrietas vero & tẽperantia ad paruulos en isto: ibi unum necessariũ est: hic solicitudo & sermo doctrinæ partiendus in plura. Ibi intemperãtia seruidi amoris collecta in unum & constricta, & penetrans ipsum dilecti pectus sauciat, hic temperata doctrina, & sermo sobrius, lacteo quodam
D potu paruulos satiat. Vides quomodo nihil medium relinquit in laude sponsæ, sed cum Paulo aut mente excedit Deo, aut condescendit nobis. Charitas enim, inquit,
2.Co.5.c vrget nos. Ad quid urget nos? Nunquid ad excessum? Non utique ad excessum, sed utique ad condescensum. Res illa est uoti, hæc obsequii. Illic intemperantis affectus sumus, hic contemperantis. Bonus ordo plane haurire ibi, & hic exhauriri. Primo ibi infundi, postea hic infundere: inebriari ibi, & hic inebriare. Bona uicissitudo talis, si tamen modo talis. Ordinatione tua domine hæc uicissitudo perseuerat, uicissitudo contemplationis & consolationis. An non beatus cui omnia vitæ momẽta in hoc decurrunt, ut vel Christo uulnera charitatis infigat, uel pietatis vbera porrigat subditis? Ego si quando (si tamen aliquãdo) inebriatus ab ubertate domus tuæ domine, distenta vbera inde reportare uideor, tot uariis & tam molestis exsiccãtur negociis incurrentibus, ut mox arentia reddantur, quæ prius eruditionis & gratiarũ ubertim lacte rorabant. Fœlix quidem qui sancti interpellatione aliqua talia in se cõtinuat studia, ut uel ipsum (ac si ita dicam) sapientiæ cor & secretariũ penetret, aut ubera inde referat voluptatis illius ubertate referta. Sponsa plane est quæ nouit huiusmodi uariare vices. Ideo in laude ipsius post cõtemplationis excessum, de consolationis & doctrinæ uberibus sermo statim contexitur.
Quam pulchræ sunt mammæ tuę: purus E
oculus, & pulchræ mammę. Ille sponso, Cant.4.c
& filiis sponsi. Ille ideo unus dicitur, hic plures: quia varia debet esse uberum temperatura, pro sugentium qualitate diuersa. Vide quomodo Paulus Iudęis factus est 1.Co.9.c
Iudæus, & iis qui sine lege erant, quasi & ipse sine lege esset, infirmus infirmis. Nõne uelut tot applicat discipulis ubera, qui in se tot transformat genera? Quid aliud molitus est temperatura tam multiplici, nisi ut leniter & lactis more teneris auditorum 1.The.2.b
eius doctrina influeret animis? Tot videtur abundare mammis, quot modis arte ingeniosa capacitati se infirmorũ coaptabat. Factus sum, inquit, in medio vestri tanquã paruulus in medio paruulorum, quomodo si nutrix foueat filios. Et si vultis, duas uobis mãmas maternæ pietatis assignabo, imo idem ipse Paulus assignat cum dicit: quia pietas ad omnia vtilis est, consolationem habens uitæ, quæ nunc est, & futuræ. His uberibus geminis erga subditos abundare debet, qui doctoris & patris in ecclesia locum occupat, his muniti mammis a dextris & a sinistris, ut qui ei cõmissi sunt potentur a lacte & satientur ab uberibus cõsolationis eius. Harum alteram reputa si- Esa.66.c
nistram, alteram dexteram. Sinistrã in tem Rom.12.b
poralibus subsidiis, dexterã in spirituali consolatione. Qui miseretur in hilaritate, qui tribuit in simplicitate, qui iuxta apostolorum principem gregi cõmisso prouidet non coacte sed spontanee, mammam hic sinistram exhibet: & ecclesię promittitur 1.Petr.3.a

F in prophetia Esaiæ quod regum mamilla la
Esa. 60. c ctabitur. Mamilla, inquit, & non, mamil
lis, eo q̄ regum est temporalibus præcipue
prou. 3. b bonis ecclesiam fouere: hæc enim sinistra
1. The. 5. c eius est, in qua sunt diuitiæ & gloria. De dextera quidem mamilla sic nos Paulus informat. Cōsolamini, inquit, pusillanimes, & consolamini eum qui huiusmodi est, ne
Gala. 6. a abundantiore tristitia absorbeatur. Item uos qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis. Et (ut ita dicam) sunt qui sinistram tantum mammam ex officio habent, sicut ii, quos supra diximus, reges & principes. Et sunt quibus ex officii sui iure pendet dexteram maxime præbere mamillam, sicut sacerdotes domini & do-
Mala. 2. b ctores, quorum labia custodiunt scientiā, & lex domini requirenda est ab eis. Hi enim magis à subditis plebibus carnalia metunt, quibus spiritualia seminant. Qui vero possessionibus cunctis renunciant, qui rebus temporalibus valedicunt, se suaque omnia monasterio tradentes, & ex toto in ius abbatis transeunt, nullam sui sibi curā relinquentes decætero, tales utique gemino consolationis lactandi sunt vbere. Ideo neutro hoc carere debent qui talibus præsunt, ne mutilum & velut detruncatum videantur pectus gestare, vna deformiter mamilla contentum. Qui uero utroque destituuntur, locum hunc in ecclesia & sibi damnose tenent, & quantum ad alios periculose, ne forte lingua lactantis adhæreat palato, dum arentia sunt ubera matris. Pere-
G grina est plane hæc laus ab illis in præsenti facta ad sponsam. Quam pulchræ sunt mā-
Cant. 4. c mæ tuæ soror mea spōsa. Simulque aduerte quòd non omnes pulchræ sunt mammæ. Non est enim speciosa laus in ore peccato-
Ecc. 15. b ris. Fili, inquit, si te lactauerint peccatores,
prou. 1. q ne acquiescas eis. Vide quomodo quorundam ubera non modo non uult speciosa haberi, sed uult suspecta. Idcirco ista commendat, ut bene noris ad quæ te debeas tu-
Canti. 4. c to conferre. Quam pulchræ sunt mammæ
Cant. 1. a tuæ: meliora sunt ubera tua vino. Duo sunt, quæ ponit in laude uberum istorū: pulchritudinem & uirtutem. Alterum conuenit amanti, alterum lactanti. Quid enim lactantis refert si pulchra sunt ubera, dummodo sint ubera, & redundantia lacte salubri? Pulchritudinem ergo pro se commemorat, & lactis gratiam pro suis. Et si non ipse melius sapis, pulchritudinē ad conuersationis uenustatem refert: ad doctrinā & eruditionem, quod restat in commendatione mammarum. Dulcius sugitur, vbi uita uenustat sermonis uirtutem. Et si spirituale aliquid uis, & expressum de pulchritudine earum audire, ad mulierum te studia mitto, quę corporei decoris, & cultus & operam gerunt, & assecutæ sunt artem. Quid enim magis affectant in ornatum pectoris, quàm ne mammæ superexcrescant, & deformiter fluitent, & pectoris ipsius occupent spatia? Ideo excrescentes & fluitantes, fasciis pectoralibus stringunt, naturæ
vitio arte medentes. Pulchra sunt.n. ubera, quæ paululum supereminent, & tumēt modice: nec elata nimis, nec tamen æquata carni reliquæ quasi repressa, sed non depressa: leniter restricta, non fluitātia licenter. Hoc quidem exemplo qui uerba bona, verba spiritualia debet proferre, mulierū imitetur & studia & industriam. Castigato vtatur sermone uerborum, non fluitent vbera, nō sine lege ferantur, non pectus & quoddam secretarium mentis magis occupent quàm ornent, non habeant plus materiæ quàm gratiæ, nō plus carnis quā lactis. Purus & prudens sit sermo pro tempore. Accedat huc pietas, & pulchritudinis numeros teneat. Non habeat plus oris quàm pectoris, nec lactis fluxum patiatur. Ex pectore debēt vbera prodire, & inhærere illi, non ipsum conuerti in illa. Ex abundantia cordis os loquatur, ex illa non totū effundat. Restringēda sunt vbera, ne nimis exuberent. Videas aliquos dum verba consolatoria plus æquo sectantur, in uana deuolui: & dum auditores longo pertæsos silentio, & quasi quadam subtristes acedia exhilarare uolunt, petulātis lasciuia linguæ post vtilia profluunt ad scurilia, & modico frumento multum zizaniorum aut præseminant aut superseminant: loquuntur placentia, & doctrinæ panem in risum faciunt (sicut scriptum est) sed paulo post risum Eccle. 10.
sine pane, uerbi salutaris. Non est adul 2. Co. 4. a
terandum uerbum Dei, nec admixtione corrumpendum peregrina. Suis sit contentum uberibus, uberibus utriusque testa-
menti. Hæc tibi memoriter in pectore hæ I
reant, hæc tibi consolatorium & quasi lacteum sermonem ministrent, ista suggerāt quod alii sugant. De pectore tuo erumpāt radicitus, ut non sint affectata quæ dicis, sed de puro & præcordiali prolata affectu,

iuxta

iuxta illud: Si uis me flere, plorandum est primo tibiipsi. Compassionis, & gratulationis affectus intus nascatur tibi, sed per scripturę sacræ uerba ac si vbera quædam ad educationem audientium profluat. Pudice quidem, ut in re seria, & petulantia absit, & serenitas adsit. Ad pulchritudinem enim mammarum accedit si se paulum attollant, & tumeant modice, tantum ut habeant auctoritatis quantum sat est, austeritatis nihil. Ideo, & uino meliora dicuntur ubera. Sic enim in laude eorum, statim sequitur. Meliora sunt, ubera tua uino. Vbera gratiæ, ubera consolationis, austeritatis, & duritiæ, uino meliora sunt ac efficaciora, & accommodata magis ad commutandum tristes, & exasperatos affectus, ad consolandum imbecilles, & teneros. Facilius mouent, & fouent suauius. Verbum enim dulce, & mitigat inimicos, & amicos, multiplicat. Dulce euangelij verbum, durum legis. Et uide quomodo uerbum dulce effera gentium corda conuertit, & quasi marinos, & salsos fluctus in lactis saporem. Inundationem, inquit, maris quasi lac sugent. De apostolis hoc dictum est sub typo Zabulon, & Isachar. Hodie si quis amarus, & turbidus fluit, non desperes. Adhibe ubera, instilla lac, forte, & ipse cras lacteus fluet. Quis scit si non modica stilla totam massam conuertat? Dabit enim dominus uerbum euangelizantibus uirtute multa. Sterilis, & infirma est seueritas legis, & sine gratia præcipit, & sine uenia punit, utroque ubere caret, inde uel pręsignatione uel præfiguratione hæc continet, sed in actu non exhibet. Memento non legis sed euangelij ministrum te esse, ministrum Iesu, qui in passione acetum, & in cœna uini ueteris reprobauit acorem. Nouatianus non habet mamma ueniæ, nec Pelagius gratiæ. Ille naturæ inueteraræ, & corruptæ bona prædicat, & ad iustitiam sufficere dicit: hic diuinę naturæ bonitatem tollit, dú pœnitentiam negat. Ille (ut sic dicam) reuocat petentes: hic non suscipit pœnitentes. Vetustatem ille propinat: hic austeritatem.

Deu. 33.

K

psal. 67. c

Non habet eius doctrina gratiæ lacteam nouitatem, nec huiusmodi dulcedinem. Parasti, inquit psalmista, in dulcedine tua pauperi Deus. Pelagius diues est, non eget hac dulcedine: innascitur ei, non paratur. Pelagius dicit, non indigeo: & Nouatianus, non indulgeo. Alter prædurus est, alter prædiues. Para domine para in dulcedine tua pauperi tuo Deus. Tu para, tu repara, & non nisi in dulcedine tua. Magna multitudo dulcedinis, quæ de uberibus tuis domine sugitur. Quotiens post opus grauis excessus ad ista accessi, pressi instantius: & quantam lactis expressi copiam, tu domine nostri. Vbi abundauit delictum, abundauit, & gratia. Sufficiebat mihi ut diuitiæ computarentur si uel mererer veniam: & ecce abundauit, & gratia. Mammarum pressi unam, & utraque influxit vbertim. Ideo spōsa tua gratiæ lacte potata, & satiata ab vberibus consolationis, didicit, & ipsa vbera magis præbere quam uinum. Meliora .n. sunt ubera eius uino. Vinum uetustate acescit: ubera totum nouum, dulce totú effundút. Denique, & timor foras mittitur, & charitas nunquam excidit. Hoc est mandatum nouum eius, semper recens dulcedo. Non potest amor esse, & dulcis non esse. Meliora ergo sunt ubera tua uino. Vinum non malum, sed vbera meliora. Meliora quidem sunt, mixturam tamen non refugiunt uini.

Ibidem.

Ibidem.

Rom. 5. d

L

1. Co. 13. b

Nam si sequentibus aliquanto post dicet: Bibi uinum cum lacte meo. Melius tamen si bibat lac solum, & sine vino: quia in uino terror est, in uberibus cōpassionis, & gratię lene blandimentum. Nam uinum licet in bonum valeat, & soleat accipi: hic tamen ex collatione vberum aliquid durum, & forte significare uidetur. Meliora sunt ubera eius uino: quia melior est dulcis, & fraterna compassio, quam indignantis animi durus, & immittis affectus. Quasi non habentes ubera Paulus notat, quos sine affectione vocat. Non potest in humano pectore uberibus carere pietatis sponsæ sponso suo adhęrens.

Cant. 5. b

Rom. 1. d

Ipsi enim mons uber, mons incaseatus, mons coagulatus, mons pinguis. Quomodo de tanta lactis copia nil sponsa capiat, cui beneplacitum est in hoc monte habitare? Et si in hoc monte sine intermissione habitare nondum possumus, recurramus frequenter, ascendamus, inebriemur vberibus. Sic enim scriptura habet. Vbera eius inebrient te omni tempore, & in amore eius delectare iugiter. Videte ad quem sensum uberum interpretationem deflectat, ad ebrietatem & oblectationem amoris. Quid necesse est diutius in quærenda uberum ratione morari? magis vero quęramus ipsis inebriari: meliora enim sunt ubera uino, quia melior

M

prou. 5. d

Psal. 62.a melior est misericordia super uitas: melior est amoris affectio quam afflictio carnis, & lactens potus spiritualis nouitatis, cōpunctionis vino. Ibi enim ostenduntur & gustantur dura, dum vetus homo repellitur & destruitur: hic in nouitate vitæ, diuini fauoris lactea capimus blandimenta, nec fugæ, sed refugii significationem. Bonū quidem vinum, sed ubera dulciora. Bona cōpunctio, sed melior vnctio. Odor enim Canti. 4.c vnguentorum tuorum super omnia aromata? Iam studia uestra ad audiendum redintegrata video. Auiditatem uestram excitauit odor vnguentorum sponsæ. Indiscreta quadam esurie illa vultis hodie vberibus superaddi: date inducias usque mane, hodie sufficiant ubera, crastino accedemus ad vnguenta, eo uotis nostris præstante effectum, qui uberum & unguētorum sponsę suæ & cōmendator est & dator, Iesu Christo qui uiuit & regnat in secula seculorum. Amen.

A Sermo XXXII.

Exiguum est mihi olei & unguēti fratres, & uos hodie vasa affertis tanta, tam vacua. Nec ducatis ad iniuriam, quòd uacua vasa uestra dico. Ego non inania per hoc, sed magis capacia volo intelligi, eo quod auida & idonea sint uobis ad capiendum ingenia. Quis ista implere sufficiat? Attenditis ad unguenta sponsæ, quanta sit illi aromatum copia, quasi non & instrumenti habēda sit ratio per quod ad uos manare debent? Copiosa quidē materia, sed nihilominus attēdite quid minister queat. Fiat quod vultis non causabor inopiam, ne vos me non obseruatę sponsionis incusetis. Instillabo modicum quod habeo olei uasis ingentibus, atque utinam aliquis Helisæus iubeat, cuius uirtus nostro prouentum bonum conatui tribuat. Quid ergo? Nonne hic multi assident Helisæi, multi prophetæ, aut certe filii prophetarum? & hi omnes iubent, & si merita inferius essent, numerus ipse magni unius alicuius poterat uicem supplere. Instillabo ergo aliquid de reliquiis unguentorum. Nam ipsa in capite libri copiose & sufficienter effusa meministis, & forte sex illorum nondum est exinanita. Nunquid & ego modo sum exhausturus illam? Ne speretis id à me, nec enim pręsumo. Fertilis apud sponsam est vnguētorū apotheca. Non est quod dicatis. Exhaurite, exinanite usque ad fundamentū in ea. B Vtinam contingat mihi in hac fece intingi in oleo, sicut scriptum est de Aser. Fratres, Deu. 33.d si non meremur in olei dolium, in vnguentorum copiam, cum euangelista Ioanne immergi, si non meremur tam uberem vnctionem, nunquid desperabimus uel intinctionem, nunquid saltem odorem? Nā & odor hic tantū cōmendatus est, & odor, inquit, vnguentorum tuorum super omnia aromata. Vbera prosunt ut crescas, vnguenta ne deficias. Meliora sunt ubera tua uino, & odor unguentorum tuorū super omnia aromata. Et vt hodiernum capitulū cum hesterno copulemus, dicamus ubera tenerorū esse, unguenta fortium. Vbera prosunt vt crescas, vnguenta ne deficias. Meliora sunt, inquit, ubera tua uino. Conferamus inter se ista tria, uina, ubera, unguenta. In uino ueteris hominis defectio, in ubere noui refectio, in unguentis quædam delectatio. Vino carnalis sensus inebriatur, & sopitur & obruitur, ubere nouus nutritur, unguentis adultus deliciatur. In primo homo uetus conficitur, in secundo nouus reficitur, in tertio iam appropinquans ad perfectionem ineffabili lætitia afficitur. An nō ordo bonus, ut de refectione ad delectationē accedas, post lactis primitias ad unguentorum delicias? Et à principio cantici huius vtraque ista unguenta & ubera, & commemorata & copulata sunt in præconiis sponsæ. Nec exigua horum gratia, quæ totiens replicat in laudem dilectæ, nō contentus cō C memorasse semel.

Nonne delectatum putas laudibus istis, quas tanto affectu, tam frequenter recenset? Est & quod ad te trahas de tanta sedulitate iteratæ laudationis: inuitationem tuam puta hanc iterationem: curre & tu in odorem unguentorum istorum, imo cura magis ut hæc in te unguenta redoleant, ut & tu audire dignus sis, quia odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Nec tantum semel hoc audias, sed iterato Cant. 4.c has tibi laudationes os dilecti loquatur. Recentia in te sint, & quasi noua semper unguenta, non arescant, non exsiccentur, non exinaniantur. Oleum exinanitum nomen dilecti. Sed uide ut exi- Cant. 4.a naniatur usque in te, non exinaniatur à te.

Bonum

Bonum est si cutu sponsa inchoes ab vnguē tis. sed non bonum vt consumeris in ungētis. Alioquin tibi dicit Paulus: Cum spiritu cœperis, nunc carne consumaris. Bene vngeris, si spiritu ungeris. Ideo sic ungere, ut caro in te immutetur propter oleum. Oleum non immutetur aut minuatur propter carnem. Oleum imo, & unguentum non de capite tuo discedat, sed exuberet, & descendat usque ad pedes: quia utraque in Christo Iesu non tam vncta quam perfusa sunt unguento, Intret oleum interiora tua, ipsis imbibatur affectibus, ut carnalitas omnis in te mutetur propter oleum. Erit enim quando, & caro immutabitur propter oleū. Vnctus est, & perfusus oleo lætitiæ præ consortibus suis. Ideo solus ante resurrectionis tempus dicere potuit: Caro mea immutata est propter oleum. Iure anticipauit communis horā immutationis caro immunis à carnalitate. O hora optabilis, o dulce unguentum quando & per quod caro dissoluta ascendet in incorruptionem. Nam ante illum statum quid nisi descendat incorruptionem? Vidistis hesterno die fratres, aspexistis lachrymabilibus oculis carnē miseram commutatam carnem descendentem de corruptibilitate in corruptionē. Et quidē satis lente, & cum mora descendentem, nec posse penitus corrumpi. Videbatur velle corpus quod occupauerat hereditate possidere ipsa corruptio: & ne desineret putrescere, nō sinebat perputruisse. Cohibebat vires quasi nollet substantiam celeriter consumere, ut diutius inficere posset. Nam cum fuerit caro redacta in puluerem, quid habet vltra corruptela quod faciat? Omnis caro fœnū, & omnis gloria eius quasi flos fœni. Exsiccatum est fœnum, & cecidit flos. His uerbis propheta uelocitatem defectionis expressit, qua facile caro florida, & uitali pubescens calore, & roseo colore pulchra, sed de ter ra succissa uiuentium: exsiccatur quidē subito, sed non computrescit tam cito. Ergo fœni collatione celeritatem subitæ commutationis ostendit, non lentæ, & putridæ corruptionis expressit horrorem. Videres in illo cadauere ossa quæ tecta fuerant, quædā denudata, quædam quidem adhuc non tam tecta quam polluta, & inuoluta putredine. Grassabatur in carne misera lōga corruptio & attingens à fine usque ad finem fortiter, miserabiliter dissipabat omnia. Poteram, & ego dicere: dissipabat omnia carnis eius,

Gala. 3 a
psal. 44. b
psal. 108. d
D
1. Pet. 1. d
E

eo quod dissipatio virtuti diuinę dispositionis seruiebat. Misera commutatio, sed pulchra ratio, qua Deo placuit ut carnis gloria non nisi per putredinem deducatur in puluerem. Sæuiat mors, sæuiat, & grassetur ipsa corruptio in carnem humanam, depopuletur eam quantum potest, deducat eam primo in saniem, deinde in cinerem. Nam hucusque potest, & non amplius quam in puluerem deducere, scilicet carnis gloriam. Nō ad nihilum consumere ualet carnis substantiam, nec penitus consumere, nec perpetuo possidere. Donec atteratur cœlum, non consurget, sed tamen tunc consurget. Tunc enim effundet dominus de spiritu suo super omnem, carnem, tunc caro sanctorum erit immutata propter oleum, eo quod spiritus domini unxerit eam. Omnes enim resurgemus, sed non omnes immutabimur. O quāta virtus vnguenti illius, cuius facie corruptionis tam vestutæ iugum computrescit, & caro quæ consumpta fuit à suppliciis, reuertetur ad dies adolescentiæ suæ, adolescentiæ quæ non discedet alia ætate succedente. Efficax omnino vnguentum, per quod tam inueterata sanabitur contritio, & tam anno sa sanies in sanitatem incorruptibilem conuertetur. Ecclesiæ proprium est hoc unguētum, ideo Christiani dicuntur filij eius a sponso suo Christo, id est uncto. Et iam accipimus hoc unguētum in baptismate. Sed sicut ibi operatum est ad sanctificationem, ita, & in fine temporum operabitur ad gloriosam illam immutationem, quando caro immutata erit propter oleum. Quis scit si non interim morbus sinatur desęuire, ut ex uiolentia morbi uirtus declaretur remedij? Bene ergo unguenti huius odor commendatur, eo quod gratiam eius ac si de lōge adhuc odoramus. Quod aliud dabis antidotū tam efficax ad mitigandum omnem mentis quæ potest accidere desolationem, quam ꝙ fidissima spes est resurrectiōis futurę, & felicis illius commutationis? Non habet doctrina gentilium resurrectionis credulitatē, & Iudeorum traditio nō tenet qualitatem. Illi non credunt: isti minus plene, sed parum pure de spirituali resurrectionis gloria & angelica similitudine sentiunt. Gentiles unguenti huius odorem non trahunt. Iudęi quidem non ipsum, & proprium, sed nescio quem alium, & adulterinum pro eo. Apud solam ecclesiam unguenti illius odor & integer, & proprius exultit. Ideo odor unguentorum

Iob 14. b
Ioel 2. g
1. Co. 15. g
F

torum eius super omnia aromata. Bona unguenta impassibilitas, & patientia. Per illam caro resuscitata lædi non poterit: per istam mens pia inter prouocationes, & iniurias illæsa consistit. Per illam quieto, & inconcusso iure carnis nostrę terrā hæreditate possidemus: per hanc uero ipsam animā. In patientia, inquit, uestra possidebitis animas uestras. *Luc. 21.d* Ipsa patientia quid aliud est, nisi uelut quidam futuræ impassibilitatis odor? Illic mala nulla inferuntur: hic uero patientiæ beneficio, ac si unguento quodā mitigatorio, etiam quæ illata sunt, non sentiuntur. Efficax, & utile omnino unguentum quod inter carnis uexationes animum G ab iniuria tuetur, et cōtinet, ne fathiscat, ne deficiat, ne laboret. Ego utilitatem unguenti huius prædico, tu forte uoluptatem quæris. Ne in hoc quidem deero, & adhuc uobis excellentiorem unctionem demonstro. *Iacob. 1.a* Omne gaudium, inquit, existimate fratres, cum in tentationes uarias incideritis. An non tibi uidetur excellētiori unguēto perfusus, qui nouit in aduersis gaudere, quā qui didicit in ipsis non contristari? Minus enim est quo dolor excluditur, quam quo lætitia suadetur. Denique & inimicos non modo tolerare, sed amare iubetur sponsa Christi. *Lu.6.* Diligite, inquit, inimicos uestros. Bona ergo eius unguenta, quæ in tristibus lætitiam redolent, & hostibus dilectionem præstant. Dilectio enim maior est omnibus sacrificijs, & holocaustomatibus. Ideo odor vnguentorum tuorum pręcellit omnibus aro-*Matt. 5.c* matibus. Bonum plane orationis aroma, bonum incensum. Sed audi quid euangelium præferat: Si offers, inquit, munus tuū ante altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te, dimitte ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo. Aduertis satis quomodo unguentum reconciliationis aromati pręfert orationis. Quid est reconciliatio, nisi iterata animorum dissidentium conci-*psa. 132.a* liatio? Et de conciliatione, & charitate fra-*1.Co.12.d* terna dicit tibi psalmus: Ecce quam bonum H & quam iucundū habitare fratres in unū. *psa. 132.a* Hæc est excellentior uia iuxta Paulum, & alijs maior charismatibus, quam odor unguentorum cunctis aromatibus. Vnguentum hoc descendit de capite in barbam, & oram uestimenti. Christus enim caput nostrū prius dilexit nos, ut nos diligamus eū. Ideo & sponsa se currere dicit in odore unctionis, id est in æmulatione dilectionis. Non dicit unguenti, sed unguentorū: eo q gemina sit dilectio. Vna qua diligimus ipsum, quoniam ipse prior dilexit nos. Alia qua diligimus inuicem, sicut & ipse dilexit nos. Vtriusque dilectionis habemus ab ipso, & exemplum, & donum. Ipse enim dilectionis, & uiam monstrat, & ministrat uirtutem. Ideo scriptum est: In odore vnguentorum eius curremus. Ipsa cōnexio, & suauitas, & amor patris, & filij, & mutua complexio per spiritum amborum, nonne grato nos odore perfundit, & ad similem nos inuitat æmulationem, ut & nos unum simus, sicut & ipsi unum sunt? Fœlix quidē qui sequitur, & currit, in odore charitatis illius, suauitatis illius, dilectionis illius, unctionis illius. Ipse enim spiritus utrosque quasi perungit, quos tanta amoris dulcedine coniungit. Imitemur unctionem istam, curramus in eius odore. Diuinæ illius, & essentialis unitatis æmula est, & quasi imago fraterna charitas, & quædam uelut umbra unguenti illius, & dulcedinis, & amoris mutui. Ecce enim quam bonum, & quam *psa. 132.a* iucundum habitare fratres in vnum. Sicut vnguentum in capite quo descendit, &c. Atque vtinam de capite nostro, quod sursum est, quædam vnguenti istius in nos vmbra descendat, vt & ipsi audire mereamur: I quoniam odor vnguentorum tuorum super *Cant. 4.a* omnia aromata. Percurre animo uirtutes reliquas, vsum & opera singularum recēse: nihil in illis tam suauiter redolet quantum pura de corde charitas. Quem odorem tibi spirent ieiunia, quem odorem eleemosynæ, si in illis charitas non pollet? Castitas ipsa & tolerantia passionum, si non fuerint charitate condita, quid tibi suauis odoris refundent? Si tradidero, inquit Paulus, corpus *1.Co.13.b* meum ita, ut ardeam, & quasi aroma incensum liquescam totus in igne, charitatē autem non habeam, nihil mihi prodest. Nō potest gratis suscipi, quod non cum gratia offertur. Charitas radix est, quasi rami uirtutes cæteræ de illa pullulant, & ideo pinguedinis illius participes esse debēt. Quid prodest ramus in bona oliua si non in eo sentitur radicis pinguedo, & gratia: ita quidem nec uirtutes, nec opera uirtutū, si non in eis charitatis, & dilectionis uirtus redoleat. Maria cuius etiam modo tibi nomen de euangelio sonuit, quid in ea aliud quam dilectio redolebat? Dimissa sunt ei, inquit, *Luc. 7.g*

peccata multa, quoniam dilexit multũ. Bonus huius vnguenti odor, cuius gratia veteris corruptelę fœtorem deleuit omnino, & totam ecclesiæ domum suauitate grata perfudit. Dum esset rex in accubitu suo, nardi pistici alabastrum confregit, & effudit super caput recumbentis. Et nardus illa dedit, & adhuc dat, & in finem seculi dabit odorem suum. Bonum in ara pectoris sui Christo Domino incendit aroma, ac si vnguentum exinanitum cor eius liquefactum flamma charitatis. Sepulto domino, uide quam officiosa, quam sedula monumentum frequentat. It & redit, videt angelos, apostolos inuitat, abeuntibus illis non abijt illa. Ardens est, inquit, cor meum, desidero uidere Deũ meum: quæro & non inuenio eum. Nonne tibi anxietas ista quærentis, eximiæ quoque dilectionis videtur odorem spirare? Hæc verba dum in eius memoria cantantur, nónne qui cantant, & ipsi quoque inflammantur? Denique & ipse Iesus qui desideratur, vnguenti illius fragrantiam odorat, & quasi currit ad illam in odore uehementis amoris. Quidni ad cognata libenter recurrat vnguenta? quasi in matutino festinat ad illã, & surgens mane prima sabbati, primo apparet Mariæ, & ungit eam oleo lætitię præ cõsortibus suis, dum se iam resurrexisse manifestat in gloria. Iam aromata illius in vnguenta conuertit, & desideria eius in dilectionem commutat. Aroma mihi uidetur offerre, qui orat, & optat. Tunc autem unguento perfunditur, cum eius quem amat, potitur copia, cum præsentia delectatur. Bonum quidem orare, & desiderare dominũ, sed amare, & habere, & frui melius. Et (vt ita dicam) cum non habes, bonum est mendicare, sed melius manducare. Si potes absentem amare, quanto magis cum adest, cũ copiam sui indulget, cum experientia dulcis alimenta ministrat amori? Tunc enim & spiritualius, & profusius ungitur anima cũ illi qui unctus est spiritu, & uirtute, arctius iungitur. Tunc pręcipue dilecto placet, tunc suauius redolet, cum tota fuerit in ipsum transfusa, cum adhærens illi uni, oris fragrat vnguento, vnguento illo, quod de sponso redundat in sponsam. Iucunde omnino, & suauiter redolet cohabitatio ista in vnũ, sicut vnguentũ in capite, quod descendit, &c. Ideo odor vnguentorũ eius super omnia aromata. Et si unguenta etiam ipsi sponsæ alia sint: nulla talia sunt, quale illud, quod descendit in ipsam, hora hæc maxime qua dilecto cohæret, quando inter eius vbera moratur, quando cubat in secretario cordis. Denique quando rex est in accubitu suo, tunc nardus sponsæ spargit odoré suũ, odorem bonum super omnia aromata, odorem sponsi, magis uero odoré sponsum. Ipse est. n. dilectæ suæ vnguentum, ipse est odor: nam ipse in dilecta sua complacet sibi, ipse redolet. Atque vtinam unguentum hoc de capite nostro non discedat, & odoris eius fumus ascendat de cordibus nostris in secula seculorum. Amen.

K (left margin, at "charitatis")
Mat. 16. b (left margin, at "ris. Quidni")
L (left margin, at "ctius iungitur")
Cant. 1. d (right margin, at "dis. Denique")

Sermo XXXIIII.

Dies ista dominicę resurrectionis annua celebritate solennis, de unguentis repetito tractatu me compellit instaurare sermoné. Veniunt hodie mulieres cum aromatibus, uenit & Nicodemus ferens mixturam myrrhæ, & aloes quasi libras centum. Maria Magdalenæ ipsa præuenit vngere corpus Iesu in sepulturam. Videtis quanta mysteria celebrantur in unguentis. Magna mysteria; & quis ad ista idoneus? Quis digne unguentorum assignabit distinctioné, proprietaté exponet? Disputatio hæc experientis est, non conijcientis. Nõ est. n. facile cuiquam de vnguentis tractare, nisi qué ipsa docuerit vnctio. Hodie vnctus est Dominus oleo lætitiæ prę consortibus suis, non tamen sine cõsortibus suis. Quomodo. n. consors est qui non congratulatur, non congaudet, qui de surgente non consurgit in nouam lętitiam? Opportuna quidem occasio de vnguentis vobiscum disserere, sed multo magis opportuna vnguentia redolere. Vos exigitis a me sermonem, & ego a uobis unguentorũ odorem deposco. Qua ratione cum sanctis mulieribus domini Iesu frequentatis monuméntum, si nullũ spirituale defertis ad illud vnguentum? Caro domini hodie gloriose est immutata propter oleum. Nonne condignũ videtur, vt corda nostra immutentur, & conuertantur in oleum spirituale, in oleũ exultationis, & lætitiæ? Institueram de vnguentis sermoné, & ecce disputatio nostra hæsit in oleo. Et quid oleo cũ vnguentis? Multũ quidé, & si non per omnem modũ idem est, accedit tamé ex parte aliqua, & assimilatur eis. Oleũ enim quamuis non fragrat, mitigat tamen: nõ bene olet, sed bene vngeris ex eo.

Luc. 24. a (right margin, at "Veniunt hodie")
Ioan. 19. g (right margin, at "uenit & Nicodemus")
M (right margin, at "rhæ, & aloes")

Hic

Hic autem non tam unctionem quam odorem commendat in unguentis sponsæ. Et odor, inquit, vnguentorum tuorum super
A omnia aromata. Non omnis anima odori-
4.Re. 4.a feris abundat vnguentis, sicut & mulier illa in Regum libro loquitur ad prophetam: Non est in domo mea nisi paululum olei quo vngar. Non habet hæc mulier vnguenta odoriferis speciebus composita, sed oleũ ad vnctionem simplex, & exiguum. Maria
Mar.14.a Magdalene, non legis sed euangelica mulier
Luc.7.g vnguẽtum defert nardi spicati preciosi: nec exiguum, sed libram integram. Et ipse Simõ redarguitur a domino, quod nec oleo quidem caput eius perunxerit, cum illa caput eius perfudit vnguento. Vides quomodo unguenta oleo præferuntur, & odorifera vnguenta? Nam præter hoc quod unctionis habent effectum, quodam odoris spiritualis beneficio prærogant. Vnctio quidem parcior est, sed fragrantia se diffundit, in plures. Etiã qui solus ungitur, nõ solus odorat. Virtus est cõmunis, in omnes se spargit. Ergo vnctio tibi, odor, & alijs & tibi. Bene vngitur, & bene redolet, qui diligit bona corã Deo, & prouidet bona coram hominibus. Gaudete, inquit Paulus, in domino semper, & iterum dico gaudete: modestia vestra no
Phili. 4.a ta sit omnibus hominibus. Gaudete ad unguenta modestiæ. Notitiam refero ad odorem. Audi quomodo ipse Paulus odo-
2.Cor. 2. rem ad notitiam trahit. Et odorem, inquit, notitiæ suæ per nos manifestat in omni loco. Bonum ergo unguẽtum, & bonus odor spiritualis in domino exultatio: & modesta exhibitio, lætitia & notitia. Bene ungitur, cui dominus in conscientiæ interioris gaudio placet, qui delectatur in ipso: & bene
B olet qui cum Paulo omnibus per omnia
1. Co.10, g placet: & non placet nisi in domino, in cuius modesto habitu, discreto opere, sermone docto, interioris alacritatis, & gratiæ fragrans unguenta. Bene ungitur, qui gloriatur in domino: & bene olet, per quem dominus glorificatur coram hominibus. Et ipsi qui redolet odor suus suauiter fragrat, si non gloriatur seipsum commenda-
Cant. 4 c re, sed per se dominum. Odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Vultis, ut inter unguenta, & aromata differentiam uobis assignem? Ipse ergo sermo cantici distinguere uidetur non reprobans aromata, sed unguenta præponens. Quantum ergo in consimilibus, & coniunctis rebus inuenire distantiæ possum, unguenta uideri possunt dona gratiarum, quæ in spiritu sancto conferuntur: aromata uero ipsa officia, quæ deuote referuntur. In operibus, & in officijs honestatis quædam naturalis species grata est, in unguentis gratia spiritus. Dominum Iesum unctum spiritu, & virtute, ita & sponsam eius in hoc decuit assimilari, ut & ipsa spiritu, & uirtute vngatur. Bona quidem sunt aromata virtutum, & per se redolere uidentur, sed cumulatore gratia fragrant cum de unctione spiritus suauitatis aspergũtur odore. Opera ipsa, & virtutes cum his, quæ foris sunt communia nobis esse possunt, vnguenta non possunt. Denique etsi per se pulchra sunt, plus placent cum procedunt de spiritu. Quomodo videntes opera bona glorificãt
Deum, nisi quia intelligunt, quod ipsum C
opus bonum, & a Deo uenit, & ad ipsum vadit? Siqua sane in me bona sunt, gratiora mihi quidem inde sunt cum deputãtur gratiæ Christi: cum eius in me unctio cõmendatur: cum spiritus redolet, magis quam cum naturalis arbitrij prædicatur facultas, aut fructus industriæ. Denique sine unctione spiritus, & natura libertate destituitur, & uirtus veritate, & opus merito. Nã sine gratia spiritus, & fide Christi, & uoluntatis conatus effectu caret, & uirtus, quæ uidetur, fucata est, & opus æternæ mercedis nõ assequitur fructum. Ideo odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Etenim quæcunque aromata fuerint, non meræ suauitatis spargunt odorem, nisi cum in eis spiritualis gratiæ redolent, & redundant unguenta. Vultis, ut aliquod uobis unguentũ proponam, cuius odor super omnia ecclesiasticorum donorũ excellat aromata? Quis odor in ecclesia suauius fragrat odore misericordiæ, & remissionis? Quanti cucurrerunt in odore unguenti illius, & per hoc Christo comparati, & adglutinati sunt? Be-
Luc. 7.f ne redolet quod ueteris corruptelæ, & peccati ab antiquo inoliti sub momento delet fœtorem. Mulier illa, quæ erat in ciuitate Maria nomine, quã fœtida erat quando accessit ad pedes Iesu in domo Simonis leprosi? Quantũ ipsi fœtebat Simoni, quæ præsentiæ eius non sustinuit horrorẽ portare, quã fœtida, inquam, accessit ad Iesum: & ecce iã in toto mundo, & pœnitentiæ, & dilectionis, & gratiæ, quam reportauit, spargitur odor. Nũ est sera gratia Christian ipso cõ-

D uiuio quo mulier hæc domini pedes rigauit, tersit, & perunxit: & lota, & extersa, & peruncta est, & ipsius Domini testimonio pharisæo præfertur. Non est enim parca clementia Christi, nec pigra quidem: plus rependit, & sub hora rependit. quid mirum si pœnitenti occurrit indulgentia, ubi ad patientiam pœnitentia adducit? Mulier illa deprehensa in adulterio, & relicta in medio uide quomodo clementiam Iesu redolebat, quæ mœchiæ culpa prius fœtebat. Reuolue euangelium, ubique Iesum inuenies, & citum, & copiosam ad ueniam. Denique etsi quatriduanus mortuus est, & publicati criminis fama iam fœtet: ubi Iesus euocat, & educit de tumulo prauę consuetudinis, ubi Iesus soluit, & remissionis infundit unguentũ: statim a facie eius fugit omnis fœtor antiquæ putredinis. Quis. n. retractabit, quod non imputat dominus? Quis tenebit errata quæ ipse remittit? Non potest male olere, quod ipse abolet. Domine, inquit Martha, quatriduanus est, & iam fœtet. Erras Martha. Iesus non tam fugit fœtida, quam solet ipsum fœtorem fugare. Exemplum dedit ecclesiæ suę, ut quemadmodum ipse fecit nobis, ita & nos inuicem faciamus: hæc illi reliquit unguenta. Quanti desperantes semetipsos tradidissent immunditiæ, & auaritiæ: omniumque uitiorũ præcipites se dedissent in gurgitem, si non medicaminis huius retraherentur odore? Tribularer, inquit, si nescirem misericordias domini, misericordias in capite, & misericordias in corpore eius, E quod est ecclesia. Nam & ipsa accepit a domino, quod & filijs tradidit ipsa, inquam accepit misericordiam in munere, ipsa etiã in mandato, ut sit ministra miserationum. Bonum quidem misericordiam ministrare, sed melius misereri. Misericordiam, quam debes ex loco, ex animo solue. Exprime in te Christi affectum, cuius officium, & uicem suscepisti. Minister es eius, qui diues est in misericordia. Noli in alieno prædurus inueniri. Eroga conseruis tuis unguenti huius mensuram in tempore. Si in alieno infideles estis, quod uestrum est, quis dabit uobis? Affectus tuus sit misericordiæ: nam domini est effectus ueniæ. Qui læsam conscientiam gestat, tectum uulnus sub pectore: tuto se tibi cõmittet si penes te unguenti huius odorem præsenserit. Si sciretis quid est, misericordiam uolo, & non sacrificium, nunquam condemnassetis innocentes. Non sic tu Domine, non sic, non modo, non innocentes: sed ne nocẽtes quidẽ condemnas, sed emendas eos. Emendabit, inquit, me iustus in misericordia oleum autem peccatoris, non impinguet caput meum. Distinguit hic psalmista inter oleum, & oleum: inter oleũ adulationis, & oleum miserationis. Illud demulcet, & sauciat: istud demulcet, & sanat. An non tibi super omnia aromata bene redolet unguentum per quod uniuersa delicta tam facile delentur? Filius ille iunior in se reuersus, unguenti huius uberem copiam odoratus est in patre de regione longinqua: & inter greges porcorum patris eius cœpit fragrare clementia: ideo attractus est, & currere cœpit ad patrem in odore unguentorum eius. Vide facilem, F uide profluam Domini Iesu gratiam: cum pœnitente filio gaudere eum oportet, & epulari. Manet in domo Zachæi, publicanum in discipulatum asciscit, & cum Lazaro post tumulum instaurat conuiuium. Quibus propitiatur, improperare nescit: dimidia uti non nouit clementia: familiaritatis in gratiam suscipit quibus indulget. Bonum ergo misericordiæ unguentũ, quod peccata remittit, præuenit merita, comitatur, accumulat, super omnia fragrat aromata, eo quod omnis ecclesia sanctorum plus misericordia, quam meritis nititur. Denique remissionis unguentum ultimum sacramentum. Vnguentum hoc & peccatoribus, & iustis commune, & commodum est, nam sunt alia quædam specialia sanctorum, & solis ipsis accommodata. Sunt. n. unguenta, quæ sanant: sunt unguenta, quæ fouent: sunt unguenta, quę sanctificant, sunt quę delectant. Et prima quidem ægritudinem depellunt, secunda iam sanis conferũt alacritatem: tertia sanctificant in opus ministerij, sicut regium, & sacerdotale unguentum, quarta non iam in opus sunt: sed in ocium, non in administrationem, sed in amorem, sed in gloriam, sed in delicias, sed in usum sponsi, & sponsæ. Bonum est commorari in unguentis: sed quoniam alibi satis disputatum est super unguentorum distinctione, ungendi modos nunc breuiter distinguamus. Alij tanguntur, alij asperguntur, alij inunguntur, alij perfunduntur. Relege pentateuchum, euangelium reuolue, & diuersitates istas ungendi, quas corporaliter, & exterius factas aduertis ad amores deflecte. Non ego nũc de natura unguentorum,

Ioan. 8. a

Ioan. 11. c

psa. 140. b

G

guentorum, sed de mensura ago vngendi: & alij quidem semel, alij sæpius, alij semper vnguenta frequentant. Bona quidem copia, si assit, & gratia. Neutra deesse uidetur in vnguentis sponsę, nec suauitas, nec ubertas, quorum odor omnia aromata superat. Ad ecclesiam generaliter hanc laudem deriuauimus, ad specialem aliquam in ecclesia personam declinemus sermonem, quę singulari quodam modo amoris, & familiaritatis beneficio sponsæ debeat nomine censeri, in qua non modo necessitatis, sed dignitatis & uoluptatis ubertim unguenta aspirant.

Non hanc crediderim ego sacro unguine, vel tactam in parte, uel respersam per partes, sed perfusam, & perunctam abundantius in sponsi delicias. Copiose penes hunc sponsum aromatum cellæ eructantes ex hac in illam, sicut regales oportet habere diuitias. Sed credibile est excellen tioribus reginam unguentis redolere. Nihil tamen nobis de uirtute unguentorum exprimitur, præterquam quod solus odor commendatur in ipsis. Non eloquitur quid efficiat vnctio, delicias solas memorasse contentus, & eas delicias, quæ spiritualem magis charitatem accedunt. Vnctio solo tactu sentitur, cum fuerit carni superfusa. Odor uero tactum diffugiens, tantum spiritu sentiri se patitur. Et vnguenti quidem liquor sensim in interiora liquatur: odor uero cum omni facilitate superiora petit, crebro illabitur:
H sensuum sedem dum occupat, recreat. Multo ergo subtilior, & sublimior, multo magis unguentorum est odor quam liquor. Et in blandimento sponsæ magis delicata, & magis accommoda spiritualibus oblectamentis, & feculentiæ minus habentia oportuit cōmemorariæ. Aliæ unguentis, & oleo indigent, ut motus carnis, aut mitigēt, aut immutent. Hæc autem iam nō in carne, sed in spiritu (ut domini sponsam decet) spiritualibus abundat delicijs. Odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Et si solus odor commemoratur, forte non solus operatur: operatur & unctio. Qui sunt
Gala.5.d Christi, ait Apostolus, carnem suam crucifixerunt cum uitijs, & concupiscentijs. Vbi unctio est, non uidetur crucifixio necessaria. Illa mortificat, & hæc immutat. Et quidē crucifixio doloris sensum habet, unctio lenitatem. Suauis vnctio est, & efficax, tamen, quæ sine læsione oleo exultationis, & lætitiæ a corruptione carnem illęsam cōseruat, corruptionē aufert, & cruciatū nō importat. Dñi Iesu passionē unguēta pręueniūt, unguēta subsecūtur: ut discas, & tu carnis tuæ (si quis est) cruciatum, unguentorum exuberantium perfusione lenire. Bis unctus est, ut & crucis non sentiret iniuriā, & resurrectionis suę nouitatem consequeretur, & ut quasi per hoc sacramentum spiritualis unctionis gratiam commendaret. Bonum ergo unguentum cuius (ut sic dicam) liquor carnem immutat, & odor spiritum recreat. Et ut summatim hæc
recapitulemus, unctio est mentis exhilaratio, & exultatio, odor est ipsa oratio. I
Vnctio spiritualis lætitia, odor quædam eorum, quæ animo gestantur, exterior per famam notitia: unctio interna delectatio, odor quoddam de gaudiorum experientia desiderium suauiter profluens. Ideo odor Canti. 4.e
unguentorum tuorum super omnia aromata. Omne enim orationis incensum, & desiderij vehementiam excedit desiderium illud quod de cœlestium blandimento gaudiorum gignitur, & concupiscentia, quæ de spiritus unctione quasi suauissimus quidā odor ubertim exalatur. Bonum hoc desiderium quod uim habet orationis, & non habet afflictionis molestiam. Sponsa hæc, cui priuilegium hoc unguenti, & odoris defertur. Quid mirum si præcellentius redolet, quæ specialius ungitur? quid mirum si auidius optat, quæ gestat suauius? Aequum enim est, ut amplius oret, quæ arctius hęret. Adhærens sponso, unus cum illo effectus est spiritus. Idcirco non nisi spiritus redolet in ea, qui unxit eam, & orat pro ea affectibus inenarrabilibus. Propterea odor Apoc. 5.e
unguentorum eius super omnia aromata. Et in Apocalypsi legis phialas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorū. Aromata (sicut Exodus docet geminos in usus distribuuntur, id est chrismatis, & thymiamatis. Nonne tibi uidentur etiam nunc in laudibus sponsæ hæc utraque coniungi? vnguenta eius, & unguenta sunt, & odorifera ualde. Odor enim eorum super omnia aromata. Vnguentum (ut dictum est) donorum perceptio: odor de perceptione actio gratiarum: desiderium æternorū, & quidam inter sublimia bona sensus humilis. Oratio enim humiliantis se, ipsa nu- K
bes penetrat. Vides quomodo ascendit odo Eccl.35.c
ra mentum humilis orationis? Ascendit Luc.18.b
pharisæus ille in templum, ut oraret: sed

orationis eius odor nesciuit ascendere. Bona gratiarum sibi diuinitus collata secum reputat,& quasi vnguenta recenset. Nõ sum inquit, sicut cæteri homines, raptores, iniusti, adulteri. Audi præ quibus vnctum se gloriatur, gloria eius in confusione aliorum videtur. Non magna gloria, magna tamen

ibidem. ipsi uidetur. Ipsi redolet, non tamen super aromata, sed super sulphura cæterorum. Audisti quibus præferatur: audi nunc quid in se gratiæ præferant unguẽta, in quibus pha

ibidem. risæus gloriatur. Ieiuno bis in sabbato, decimas do omnium, quæ possideo, & si quem defraudaui reddo quadruplum. Bona hæc legis, elementa redolent, non euangelicã doctrinam. Non ieiunat per omne tempus, nõ renunciat omnibus, quæ possidet, ut non habeat vnde possit, uel primitias, uel decimas dare. Defraudata reddit in quadruplũ, non se patitur defraudari, non quod reliquum est exponit partem auferenti, non acceptas se habere dicit iniurias. Pharisee inter infirma opera supra modũ tumes. Pharisee non rogas, sed prope astanti publicano iniurias irrogas. Tu de teipso perhibes testimoniũ, exiguum est testimonium tuũ. Duo quædam in oratione tua non tã redolent, quam fœtent tumor, & tepor. Tumor est in eo q publicano improperas. Tepor quidem, quia omnino nihil rogas. quomodo.n. non tepebit oratio, elationis uento, &

L inanitate satiata? Pharisee non oras, sed effers teipsum. Tu de teipso perhibes testimonium, & testimonium tuum non est uerũ. De operatione tua exiguum est, de prælatione non uerum. Audi.n. testimonium ueritatis. Amen amen, inquit, dico uobis, descendit hic iustificatus ab illo in domum suam.

2.Co.10. Non.n. qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. Ideo fœlix anima ad quam ab ipsa ueritate tam excellens commendatio profertur. Odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Magnum exhibitum est publicano testimonium, huic autem cui laudes istæ canuntur, multo maius. Descendit ille iustificatus a pharisæo, hoc est ab homine elato, ab homine iniusto, in domum suam: huius autem sponsæ unguentorum odor omnia excedit aromata. Ingens præconium, sed ipsa nõ ab homine testimonium accepit, sed ab illo qui corda scrutatur, qui per fidem, & dilectionem in corde ipsius, & inhabitat, & operatur. Non se commendat, nõ improbat alios.

Fauus enim distillans labia eius. Capitulum hoc ordine sequitur, sed hodie tractari nõ potest. Crastina disputatio auditui uestro, & auditati dabit gaudium, & lætitiam in domino Iesu. Quod ipse præstare dignetur, qui uiuit, & regnat per omnia secula seculorum. Amen. *Cant. 4.e*

Sermo XXXIIII. M

Fauus distillans labia tua sponsa mel, & lac sub lingua tua, & odor uestimentorũ tuorũ, sicut odor thuris. Vehementer dulcia sunt, quæ nunc dicta sunt ad sponsam. Sed quæritis quomodo superioribus ista cõueniant? Semel uos commonuisse sufficiat, necessitate continuationis liberam esse legẽ commendationis. Non tenet seriem, sed utitur uaga licentia. Vbi laudum ratio uertitur, non potest ordo quidem exigi: sed nec debet respui, si assignari queat. Post unguentorum laudes statim labiorum gratia profertur in medium. Quid enim si non de unguẽti uirtute hæc in labijs diffusa est gratia? Euangelium reuolue, & aliquid tale de sponso ipso dici inuenies: Spiritus, inquit, domini super me, eo quod unxerit me: euangelizare pauperibus misit me. Oportuit ergo & sponsam in hoc assimilari sponso, ut & ipsa in opus euangelij unctione spiritus ungeretur. Spiritus enim ad officium vngit, & ad efficaciam. Vtrunque ab illo est, & ministerij gradus, & gratia ministrandi. Sine gratia gradus inutilis, & sine gradu præsumptionis usus est gratiæ. Quomodo prædicabunt, nisi mittantur, aut quomodo mittentur, nisi vngantur? sicut scriptum est: Spiritus domini vnxit me: euãgelizare pauperibus misit me. Spiritus ordinat in officiũ spiritus & os aperit, & format in usum. Idcirco in laudibus spõsæ prius agit de unguẽtis sponsæ, deinde de dulcedine labiorum eius: quia & si dulcia loquitur, non ipsa est, quę loquitur, sed spiritus spõsi qui loquitur in ea. Denique audi quid ipse sponsus Iesus primitiuæ pollicetur spõsæ, idest apostolis, quia primitias spiritus acceperunt. Ego, inquit, dabo vobis os, & sapientiã cui nõ poterunt resistere omnes aduersarij vestri. Magna quidẽ uirtus sermonis diuini, & aduersantes reuincere potest, & nõ aduersantes allicere. Et hoc ipsum est de præconijs eius: quod núc in disputatione fertur, ad blandimentum

Cant. 4.e *Luc. 4.e et Esa.61.* *Rom. 10* *Luc. 4.e et Esa.61.* A *Luc. 21.e*

mentum

mētū plus spectat, quā ad redargutionis effectū. Fauus distillans labia tua. Familiare quidē est illi, & quasi innatū dulcia loqui. Si qn̄ autem increpat dure, peregrinū illud ab ea, & de longe ascitum, & non insitum, nec sic est affecta, sed magis coacta. Cum dulcia loquitur de proprijs loquitur: cum vero dura, nō habet hæc oris eius qualitas, sed prauitas audientium. Ergo de proprio & de familiari laudat sponsam, cum dicit: Fauus distillans labia tua. Sed quia de continuatione aliquanta iam audistis, uultis, & de continentia commendationis eius disseram? Tria quædam laus ista complectitur, dulcedinem, plenitudinem, parcitatem. Dulcedo consideratur in genere, plenitudo in copia, parcitas in effusione. Quid effusionem dico? Distillatio magis est quam effusio. Fauus distillans labia tua. Quid necesse est in assignandis singulis immorari? Ipsi enim scitis, quia fauus non nisi dulcedinem effundit, nec nisi de pleno effundit. Et de plenitudine quidem ipsa, non totam ipsam. Ideo fauus non effundens, sed distillans labia tua. Est ergo in labijs sponsæ, & dulcedo sola, & dulcedo plena, & dulcedo sobria. Plene quidem possidetur, sed non plene effunditur, sed prout auditorum capacitas exigit. B Vultis etiam ipsius sponsæ de labijs suis habere testimonium? Quam dulcia, inquit, faucibus meis eloquia tua, super mel, & fauum ori meo. Dulcia quidem sunt labia sponsæ. Eloquia enim domini distillant ab eis. Eloquiorum domini est ista dulcedo. Non enim de suo loquitur, sed quasi sermones. Domini. Idcirco diffusa est gratia in labijs eius. Accipite iam ex parte qualia mella sacri fauus distillat eloquij, & unicuique sicut Deus diuisit uasi, cui instilletur, mensuram. Remittit, permittit, promittit, præmittit. Delicta remittit, infirma permittit, æterna promittit, & ipsorum primitias quasdam præmittit. Sapientiam loquitur inter perfectos, sapientiam quidem non huius mundi, sed Dei: sapientiam in mysterio absconditam, & inter minus spiritualiter sapientes nil arbitratur se scire nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum. Cohortatur ad perfectionem, non cogit, sed magis consolatur pusillanimes, suscipit infirmos: & si inquietos corrigit correctio iam dulcedinem sapit materiam: peccanti cōpatitur, cōuerso indulget, nec indulgentiarum numerum, & quasi terminum quem nō transgrediatur præfigit, cui præcipitur septuagiesseptíes in die delicta totiens confitenti donare. Vide quam magna multitudo dulcedinis in labijs spōsæ, quæ quotiens ipse perefluis in malum, totiens si cōuertaris ipsa tibi distillat in bonum, & præbendæ ueniæ uicibus non exhauritur. Denique instar angelorum Dei, non insultat, sed exultat super peccatore pœnitentiam agente. Bonum ergo est labijs eius auditum præbere. Nam & dominus precibus eius aurem accommodat, sicque tuum prouocat, et inuitat affectum, vt prodat, & suum. Loquere sponsa quod loqueris, quia audit cū desiderio dilectus tuus siue disputantē de se, siue colloquentem sibi. Sed cum ipsi sponso sponsa loquitur, tunc loquitur in loquela dulcioris labij, & lingua altera. Tunc cordis labia ueræ melle delectationis stillāt diuinæ, imò non tam distillant quam fluunt, quoniā hora illa in melleas affectiones anima tota conuertit. Beata vicissitudo, quādo de corde sponsæ quędā fluēta mellis emanant in dilectū, & ab ipso redundāt in sponsam. Ad locū.n. unde exeunt hæc mellis flumina reuertetur, ut iterū fluant. Boni faui in labijs sponsi, & sponsæ eructantes ex hoc in illud, & inuicē rorantes amoris dulcedinē. Ille desuper irrorat gratiā: illa deorsum actionem gratiarum. Ipse Iesus in anima dilecta roris huius mel, & stillas genuit. Dulces omnino stillæ roris, affectiones illę diuini amoris, quando sponsa liquefacta tota distillat a facie eius, quē diligit facie Dei sui. Ideo quasi fauus distillans labia eius, eo q̄ vehementer dulcis est sic affectæ mētis succensio, sed uelox succisio, propter illum dulcem excessum mentis raptum, & propter citam interruptionem. Fauus distillans labia tua. Purgata omnino hæc ego crediderim labia, de quibus ipse Iesus dulcedinem melleā haurire se reputat. Esaię labia forcipe, & carbone de altari tacta purgātur. Misit, inquit alius, manum suam dominus, & tetigit os meum. Quæ sponsa est, non carbonem, nō digitū optat, sed oris contactum. Osculetur me, inquit, osculo oris sui: labia labijs debētur. Nec.n. de sponsæ labiis exprimerentur dulcedines, si non labijs imprimerentur dilecti. Quid autem nisi osculi suauitate, quod de labijs sponsæ rapit, se delectatum gaudet cū dicit: Fauus distillans labia tua? Propter utrūque, & ꝓpter osculū charitatis, & propter oraculum ueritatis. Fauus, inquit, distillans

Canti.4.e — ibidem. — Psa.118.a — Luc.15.b — C — Eccl.1.b — D — Esa.6.e — Hiere.1.b — Cant.1.a — Cant.4.e

Ibidem. stillans labia tua, mel & lac sub lingua tua. Istud iam proprie ad eloquij gratiam respicit. Nam labiorum vsus & iam ad osculum est: linguæ vero ad eloquium tantum. Non tantum dulcedo in lingua sonat, sed mel & lac sub lingua tua. Simulata dulcedo est, quæ tantum sonat in lingua, & non sentitur sub ipsa. Exigua est, quæ tota est in labijs, & in lingua, & non pars eius maior sub lingua. Non est dulcedo tantum in eius lingua, nec tota est in lingua, sed sicut ipse, qui nouit testatur: mel & lac sub lingua tua. Ideo eructat verbum bonum: uerbum tam melleum, quam lacteum, propter deitatis maiestatem, & propter incarnationis mysterium. Lingua ac labia, ac si quidem argenteus canalis sunt, per quem de cordis fonte riuuli lactis, & mellis erumpunt. Vtrunque dulce, sed distincta dulcedo. Lac paruulorum est, ut Paulus loquitur. Et idem inter perfectos dulcem, & diuinam, & quasi melleam sapientiam docet. Alij mel tantum habent sub lingua, alij tantum lac, & non mel. Mel autem, & lac vtrunque pariter sub lingua sunt sponsę. Nec mel fluit, sed magis distillat. Nec enim passim, & intemperanter profundit sublimes illos, & reconditos sensus secretorum cœlestium, deitatis arcana, nec lactis potum, sine delectu propinat. Mel, inquit, & lac sub lingua tua. Non enim sermo est, vel interna dulcedine vacuus, vel internę dulcedini coæquatus. In promptu est illi dulcia loqui, sub cuius lingua mel & lac. Beata lingua, quæ uelut fauus distillat, & uelut ubera quædã paruulorum lacte distenditur, quæ mel distillat, & lac fluit. Omnis clamor, & amaritudo, & blasphemia longe ab istis proscribitur labijs, sicut Apostolus suadet, hortatus hæc iuxta psalmum. Sub lingua eius labor, & dolor. Sed mel & lac, inquit, sub lingua tua. Fauus distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius, non tamen mel, & lac sub lingua eius, non in intimis eius, non in ultimis eius, sed nouissima eius amara, sicut absinthium, & acuta, ut gladius biceps. De muliere uero forti hoc idem in prouerbijs, inquit. Fortitudo & decor indumentum eius, & ridebit in die nouissimo. Spiritualem illum, & uere beatum risum iam nunc parturit os eius, & quasi dulcedo eius sub lingua latitat. Ebullient autem, quæ nunc subiunt mel & lac, in plenam lætitiã in die nouissimo. Tunc nulla ex parte quasi sub lingua premeretur silentio, sed pressum diu prorumpet gaudium, & implebitur os eius risu. Os, inquã, mulieris, cuius fortitudo, & decor indumentũ eius. Vide quomodo nõ oportet nudam inueniri, quæ promissa sibi expectat gaudia reddi.

Margin notes (left column): 2.Cor.3.a; 1.Cor.2.b; E; Canti.4.c; Ephe.4.g; psal.9.e; Prou.5.a; prou.31.d

Quis scit si non hæc ipsa sunt indumenta, de quibus in hoc eodem cantici loco subsequitur. Quia odor unguentorum tuorum sicut odor thuris? Operui, inquit psalmista, in ieiunio animam meam. Item. Humiliabo in ieiunio animam meam, & oratio mea in sinu meo conuertetur. Bona uestis ieiunium, in cuius sinu quodam secreto oratio commoratur. Vestis est, quæ sinum habet. Oratio mea in sinu meo conuertetur. Habes hic utrunque, si aduertas, & in ieiunio indumentum fortitudinis, & in oratione odorem thuris. Oratio, inquit, mea in sinu meo conuertetur. Cur uero, ait in sinum? An forte defectum orationis tepidę, & infractę dedit intelligi, in ipso primo euanescentis processu, ideoque dicitur in sinu suo, conuerti ibidem, scilicet occidens, ubi exhauritur? Sed quomodo conuertitur & redit, quæ perit? Magis quidem in sinu conuerti uidetur, quæ celerem precis reportat effectum, & si nondum plene, ex parte tamen humilis, & deuotæ petitionis fructu potitur. Habet enim dulcedinem multam uehemens, & deuota oratio, & dum dirigitur in conspectu Domini, quasi incensum, suauem ipsa odoris sui sensum haurit. An non bonum indumentum cum uapor huius nebulę ipsam offerentis operit & uestit animam? Bonum plane. Sed nos sicut cœpimus, uestimentorum interpretationes, secundum exteriores actus exequamur. Opera enim bona, & priorem deformitatem operiunt, ne ad noxam imputetur, & decorem quendam, & uenustatem conferunt, ut ad gratiam reputetur. Bona enim uestimenta, bona sunt opera: & simul ornant, & orant. Et quod ornent, manifestum, quidem est: sed non omnium ornatus redolet thura, non orationis specimen tenet. Denique cuiusque opera, & patientia, & publica, ostentationem, & inanem iactãtiam redolent: nõ supplicationis instantiam non solicitudinem placendi domino, nõ impetrandæ uota gratiæ. Quomodo. n. aptabitur odor uestimẽtorum tuorum, sicut odor thuris? Qui uero omnia agit, ut ei placeat cui se probauit deo, ut eius mereatur fauoré utique

Margin notes (right column): F; psal.68.b; psal.34.a; Ibidem.; G

utique odor vestimētorum eius sicut odor thuris. Et quidem thura nisi Deo soli nec offerri solent nec debent: ideo odor uestimentorum eius sicut odor thuris, cū quicquid siue palam, siue clam agit, ad impetrationem placationis refert diuinæ. Idem videtur esse oleum in uasis, & in uestimētis odorem, sed odorem thuris. Quid aliud, quàm gaudia illa spiritualia & æternam de-
psal. 62. a lectationem Deum exorat, qui omnē aliā abiurat & horret? Sitiuit, inquit psalmus, in te anima mea, quā multipliciter tibi caro mea? Vides in uerbis quomodo & ipsum carnis uestimentum quasi orationis habet uicem, dum Deo sitire dicitur. Caro voluntariis afflicta disciplinis, nonne Deū ad propitiationē flectere nititur? Ipsa eius propter Deum supplicia, quædam ad eum
H supplicationes sunt. Eleemosyna pauperi misericorditer impensa exorat. Carnis propriæ delectatio discrete repressa, cur non & ipsa orationis habet effectum? Voluptatis repressio, quædam est votorum expressio, & desiderii delectationem aliam suspirātis. Orationis seruidæ effectus in sinu cordis vertitur & conuertitur. Thura in exterioris abstinentiæ uestimento suauiter fragrant. Et bonum omnino uestimentum, quando anima, non tam carne uestitur, quā carnalium ieiunio quodam & temperantia voluptatum. Bonum omnino uestimentū continentia virginalis: suauem redolet & uelut thuris odorem vel illi quem diligit, vel sibi quæ diligit. Quicquid cū dilectione offertur, nō potest eius delectatione nō perfrui ipsa quæ offert. Omnis enim hæc dulcedo, quæ prædicatur in ea, sentitur & ab ipsa. Ab ipsa manat, & in ipsa manet. In labiis fauus, sub lingua mel, & in uestimentis eius redolentia thuris. Proxima sunt ipsi uniuersa hæc, quorum tam gratus est sensus, & perfruitio dulcis. Erunt, in-
psal. 18. d quit Dauid, ut cōplaceant eloquia oris mei, & meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. Habetis hic utraque hæc: & ne quid desit ad cumulum gratiæ, sub uestimētorum vocabulo operum qualitas tertio loco profertur in medium. In labiis stillant eloquia: sub lingua meditationes melleæ fluunt, uestimentorum ornatus thuris spirat odorem. Quid illi censes deesse ad gloriam, in qua hæc tria cōplacent, os, animus,
I opus? Hoc numero omnia comprehensa
Act. 10. a sunt, sed ordine conuersa sunt. Ab operibus enim inchoandum est, non ab eloquio. Cornelii cēturionis primo opera & orationes exauditæ sunt: fide corda mūdata sunt, deinde super ipsum, & super suos spiritus cecidit. Et erant loquentes linguis ipsi apostoli, post ascēsionē domini vnanimes perstiterunt in oratione: cōpletis promissionis diebus repleti sunt spiritu: postea profecti prædicauerunt vbique. Primo in oratione profusi sunt, deinde spiritu infusi sunt, & sic quam susceperant aliis gratiam ipsi profundunt. Primo expectatione & desiderio cōuersi sunt ad Deum. Secundo ad ipsos facta est Dei cōuersio. Tertio ipsi cōuersi cōfirmantur & confirmant fratres suos. Sed siue sanctitatem uitæ, siue uisitationem diuinam, siue uerbi ministeriū in apostolis attendas, omnia hæc uestimentorū uicem tenent, his omnibus operti sunt, & ornati sunt. Quid in illis relictum est nudum, aut uetustate pristina sordens, quin tam festiuo & uerbi & uirtutis cultu resplendeat? Eximius itaque cultus in illis, sed nec copia minor. Quidnam hæc uestimenta redolent? qualis est odor eorum? nunquid non sicut thuris? Cum domini pecuniam conseruis erogant, non inde penes se quicquam, uel furtim residere passi sunt: nihil inde fraudulenter sibi decerpentes: etiā a laudis munere manum excutiunt, omnia referendo ad gloriam Dei. Quasi cœli decoro uestiti sunt lumine, sed cœli enarrant gloriam, nō suam, sed gloriam Dei. Ipse tibi Paulus subtilia & indissolubilia quædā uestimenta uerbis suis cōtexit, & pro capacitate tua, luminis & intelligentiæ coaptat amictū, non ta- K
men in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in doctrina spiritus. Ideo uestimenta quibus uel ipse tegitur, uel quæ tibi contexit, nō nisi thuris habent odorem. Nam affectata uerborum lasciuia & cultus, inanis & leuis gloriæ redolere videtur affectum. Et qui non leporem eloquii, sed lubricas & fallaces disputationes subtilioris sectantur materię, dum se nimis propter inanem fauorem extenuant, aliquotiens intexunt blasphemias. Non ergo odor uestimentorum eiusmodi sicut odor thuris.

Nullum in uestimentis sponsæ excipere videtur, dum indefinite pronunciat: Odor uestimentorum tuorum sicut odor thuris.
O me fœlicē, si uel unū uel alterum in me Cant. 4. c
uestimentum, integrum reddat thuris odorē, nec aliqua admixtione peregrina corruptum.

ptum. Nam ad hanc mensuram ut omnia eius indumenta uelut thura redoleant, neminem accessisse, puto qui needum in spōsarum sortem meruit asciscí à domino Iesu sponsarum sponso.

Sermo XXXV.

Rtus conclusus es soror mea sponsa, ortus conclusus, fons signatus. Primo ex uerbis suis laudatoris huius affectum pensare oblectatus uidetur, qui nō est contentus laudasse semel. Et quátum esset si uel simpliciter & sine repetitione eius quá alloquitur, eloqueretur præconia, nûc auté & exquisitis ad illam utitur blandimentis, & congratulando ipsa congeminat. Quidni quá in matrimonii delegit gratiam, nō eius dotibus eximijs aggaudebit? Non poterat in tam dulcis necessitudinis iura nisi digna eligi, nec iam electa tepide diligi. Nûquid non ęquum est ut & ipsa in talibus ei placere studeat, qui sic ipsam probauit? Ipse probat, ipse talem parat, ipse plantat sibi paradisum uoluptatis, ipse qui talem eam parat, ipse cōparat paradisum deliciarum. Ecce, inquit Isaac, odor filii mei sicut odor agri pleni, cui benedixit dominus. Hæc autem non agro confertur, sed orto: ubi spiritualis uidetur plantatio florum, & aromatum cultus uberior. In hunc ortum Iesu bone libenter descēdis ad areolas aromatum: cum cubes in eo ut colas & custodias illum. Ortus, inquit, cōclusus soror mea sponsa, ortus conclusus. Per ortum internas fratres, intelligite delicias: per conclusionem, disciplinam custodiæ. Quem dabitis orto similem, nisi cuius anima spiritualibus sic affectibus redolet, sicut aromaticis floribus ortos? quam iucundum penetral, quam suauis recessus in pectore sponsæ, in pectore tam florigero ut orto comparetur. Nulla in eo radix amaritudinis sursum germinans, per quá orti huius impediantur deliciæ. Omnis plantatio quam non plantauit pater meus cœlestis, nō inuenietur in eo. Denique ipse plantauit hunc ortum uoluptatis, ut solus operetur & custodiat illum. Gemino quidem operatur modo, plantans & purgans. Plantat, ut sit omne ei semen uerum: purgat uero, ut fructum plus afferat. Et plantatur ut semē uerum sit, & purgatur ut semiplenum nō sit. Quid proderit plantatio facta ad ueritatem, si purgatio desit ad ubertaté? Nihil confert cultura diligēs disciplinæ, si custodia desit. Neutro destitutur qui assimilatur orto, & orto concluso: Ortus conclusus soror mea sponsa. Male ortum, in quo positus erat, custodiuit Adam cōtra lubricum fraudulenti serpētis ingressum. Iucundus quidem ille corporaliū paradisus lignorum, sed ego multo melioré in eius animū plantatum intelligo. Nihil obfuisset in illum corporalem irrupisse, si non irrupisset in istum. Admissus est coluber, & stratim eius persensit uenena. Qui enim dissipat sepem, mordebit eum coluber. Bona custodia sepes, quæ culta ab incultis separat, & seruat illæsa. Circunda ergo hanc orto tuo sepem, ne si fuerit ablata sepes, destructa maceria, in direptionem & conculcationem fias. Non erat ille reclusus hosti: eiecto & exuli inde quam grauiter est interclusus? Cū difficultate regreditur unde incauta facilitate prolapsus est. In sudore uultus pane uescitur suo, qui in paradiso de uitæ ligno ad libitū poma carpebat. Hic uescitur pane suo, ibi uitæ fructibus. In paradiso produxit dñs omne lignum pulchrum uisu, & ad uescendū suaue. Laborat in terra eiectus Adá, nō dñs: sed ipsa terra spinas & tribulos germinat operáti. Paradisus gratis dat fructus suos: terra laboráti nec suos. Cōmutatio misera, sed tu dñe perdis (& iuste) omnes qui fornicantur abs te. Iure perditur, qui tá charas necessitudines perdit fornicádo, nec ultra meretur hæc bládimenta audire, ut uocetur soror, ut spōsa, ut ortus, & ortus cōclusus, qui neminē nisi dilectū admittit. Porta paradisi tui semper clausa sit, soli principi pateat. Nō deiiciatur in securi, & ascia ianua eius. Vnus sit aditus, & his cōmissus Cherubim. Nihil admittatur nō examinatū prius gladio flámeo, nihil ꝙ uerbū Dei reprobet, ꝙ non approbet charitas, ꝙ nō ad perfectionē & plenitudinē legis accedat. Plenitudo ergo sciētiæ Cherubim, & plenitudo legis charitas: in qua omnia cōcluduntur mandata. Hęc sit ubi custodia flámea, ut quicquid irrumpere indignū tentauerit, sub momento & non lente consumat. Nūquid nō commode dilectioni est adsignata cōculsio, quę spōsæ semp cōstringit affectus, & cōcludit in idipsum, ad interiora semper cōuertés, ubi deliciæ eius sint esse cum filio Dei? Bonus dilectio murus: sed

Cant. 4. b
L
Gen. 27. d
Cant. 4. b
M
Ibidem.
Eccl. 10.
A
psal. 72. d

sed habet hic murus antemurale. Dilectio quasi murus est, antemurale regularis districtio. Illa cogitationes sanctas, & affectus dulces includit: hæc occasiones delinquendi repellit, & excludit. Hæc opportunitatem vacationis ad amoris præstat officia, illa perfruitur. Ille murus gratus est: hic necessarius: Ille te cœlestes inter delicias claudit: iste proscribit mundanas. Si tibi uotiuum est cor tuum velut ortū deliciarum præstare Christo, non ægreferas hoc antemurali si conclu-
B dari. Delicias perdere uult quas habet (si tamen habet) qui de munitione submurmurat. Ortus nescit esse, qui non vult esse cō-
Cant. 4. d clusus. Ortus conclusus, fons signatus. Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum, cum pomorum fructibus. In tribus huius orti laudes absoluit, conclusus, & irriguus, aromaticus. Primum securitatem confert. secundum fertilitatem: tertium, & ad germina, quæ producit, respicit, & ad gratiam. Nonne nobis gratus ortus iste videtur tam integer, tam uber, tam utilis? Nec tantum utilis est, sed aromaticus, & abundans deliciis. Quis nostrum has ad se laudes audeat attrahere? quis hæc sibi dici blandimenta præsumat? Atque utinam sicut irrigationē & germinationem optamus aromatum, sic concludi signarique non detrectemus. Non enim immissiones illas aromatum producit nisi ortus conclusus, & fontis signati, fluenti irriguus. Signetur ergo fons tuus ut non effusione prodiga totus exsiccetur, signetur ut ad irrigandum tibi sufficiat. In plateis tuis aquas tuas diuide, habeto eas solus, ut non sint alieni participes tui. In plateis, inquā, sed in tuis aquas diuide, ut uirtutū aromata tibi accrescant, ac si iuxta aquam in plateis. Quomodo nō erit fons signatus, qui de fonte illo uitæ profluit quem signauit Deus pa-
Ioan. 4. a ter? Qui inquit, biberit de aqua hac, quam ego do: fiet in eo fons aquæ salientis in uitā ęternam. In fonte hoc, quem signatum uocat, signatam quādam, & spiritualem, & pro-
C priam, & à seculari seiunctam doctrinam intellige, aut doctrinam, aut certe deuotionē priuilegio dulcedini signatam, & quasi singularem copiose fluentem, & iugiter. Hæc est quæ omnia uirtutum lęta reddit genimina. Hęc est fortium operum exhilaratio, ac si quædam irrigatio ossium. Gaudium .n. cordis exhilarat hæc singularis, & insignis deuotio in Deū, quasi fons signatus, & proprius, segregatusque in hoc ministerium, ut cor sponsæ ac si ortum quendam irriget in sponsi delicias. Signetur ergo ut non fiat Pro. 5. d
iuxta ꝙ scriptū est: fons tuus turbatus pede Psal. 4. a
& uena corrupta. Alioquin nescit tuus dilectus de puro fonte potare. Signatum est, inquit, super nos lumen vultus tui domine, dedisti lætitiam in corde meo. Lętitiam ad irrigationem deflecte. Denique in stillici- Psal. 64. a
diis fontis ortus lætabitur germinans. Nōne recolis de Genesi, quod fons ascendebat & irrigabat totam faciem terræ? Adhuc terra dedit fructus suos, nondū nouit spinas, & tribulos. Quis dabit ortulo meo hāc aquā, & areolis meis hunc fontem signatum? Quis dabit ut tota ortuli mei facies irrigua sit lætitiæ, & lucis riuulis, nihil in eo aut sterile sit, aut quadam in deuotione triste? Vicina sterilitatis uidetur operatio tristis, & spiritualis gaudii carēs irrigatione. Denique, & si quid nascitur, quasi radix ascendit de terra sitienti. Quasi radix, non quasi flores, non quasi fructus. Quasi radix: hoc est, aut parum, aut nihil plus habens in radice. Ideo fontis inducta est mentio, ut germina læta credas erumpere orto irri-
guo. Et est equidem ortus cuius aquæ fortuitæ sunt, & quasi de foris ascitæ, non perennes, non proprię. Bonus autem ortus, cuius fons in ipso nascitur. Fons signatus, & proprius. Fons, inquit, & fons signatus: id est iugiter intus erūpens, & non valens corrumpi. Fons, quia ubertim fluit. Signatus, quia nequaquam pereffluit. Aut ideo dicitur fons signatus: quia, & si aliis alii fontes sunt, sorori, & sponsæ specialis est fons, & proprius & quadam prærogatiua signatus. Bonus omnino fons sapiētiæ, sed adhuc sub signaculo nobis emanat, dulciter sapit, sed nōdū dilucide scitur. Signatus est, & clausus sub figuris. In Apocalypsi liber ostēditur in ma- Apoc. 5. a
nu sedētis super thronū, signaculis septē signatus. Vtriusque ratio, & fontis, & libri ad sapiētiæ spectat intellectū, sed uterque signatus est figuris, & ænigmatibus inuolutus. Signatus est, quibusdam enim nobis intimatur indiciis, & occultatur in ipsis: & sicut in Apocalypsi libri signati legis apertiones ita, & hic signati fontis emissiones. Emissio- Cant. 4. d
nes, inquit, tuæ paradisus malorū punicorū cum pomorum fructibus. Fons iste signatus quidem est, sed exsiccatus non est, cuius tam gratiosæ sunt emissiones. Signatus est fons sapiētię, sed ab emissiōibus eius cognoscetis eam. Erit, inquit, fons patens domus Zach. 13. a
Dauid

Dauid in ablutionem peccatoris & mēstruatæ. Ille pater, hic signatur. Ille abluit, hic alit, ille lauat, hic rigat. Ille purgat delicta hic producit delicias. Ille communis multorum, hic specialis est sponsæ. Ibi remissiones fiunt, hic emissiones. In psalmo pro octaua uide quomodo primo lectum lauat, deinde rigat. Non enim est satis à fœditate lauari, nisi, & fœcunditas sectetur. Emissiones tuę paradisus malorum punicorum. Ita Iesu bone, ita est. Emissiones istæ, immissiones sunt tuæ, immissiones per angelos bonus. Non posset tales remittere delicias, nisi tu intrinsecus delectationes aquæ viuę immisisses. Signatum est super nos lumē uultus tui domine dedisti lætitiā in corde meo. Signatum est super nos, quod desuper nobis impressum est. Cui diuini luminis imago desuper imprimitur, intus in corde lætitiæ spiritualis vbertas exprimitur. Ideo gloriosæ emissiones filiæ regis abintus sunt.

psal. 4. b

Emissiones tuæ paradisus. Non sunt exiguæ deliciarum intrinsecus copiæ de quibus integer paradisus emittitur. Vtrunque habes, & paradisum conclusum, & paradisum, & paradisum emissum. Ille est in puritatis affectibus, hic in actibus pietatis. Ille intus est, hic de illo procedit, & probat illū. Vtraque delectabilis est, & conscientia, & conuersatio sponsæ. Omnia enim proponit utiliter, & disponit suauiter. Ideo quasi paradisum quēdam cernas in eius habitu, & opere exteriori, dum honestas placet in singulis, & series in collatis, & suauitas in dispositis. Modeste, & in tranquillitate omnia agit, ut uirginalis in ea uerecundię non uioletur serenitas. Denique, & paradisi dotes enumeraturus incipit à uercundia in eius designationem propter colorem similem punica mala proponens. Emissiones tuæ paradisus maiorum punicorum. Potest, & in malis punicis, martirum intelligi patiētia, eo quod proprio sint sanguine rubricati. Et bona pudicitiæ comes patientia, quę in laude sapientiæ sibi connectuntur, sicut scribitur: Sapiētia, quæ de sursum est, primo quidem pudica est, deinde pacifica Pudicitia modeste se, pro dignitate temperat: patientia alienam immodestiam æquanimiter portat. Illa proprios motus informat, hæc alienos impetus infringit. Illa decor est, hæc fortitudo: ideo dicitur. Fortitudo & decor indumentum eius. Primo (inquit) pudicā est, deinde pacifica: & post aliquanta subiungit. Plena operibus boni. Bonum est enim persecutionem pati, sed propter iustitię fructus. Ideo emissiones eius malorum punicorum sunt, sed cum pomorum fructibus. Bona quidē pudicitia: sed si ociosa non est, non affectata, non ficta, sed fructum afferens in patientia. Illa disponi suauiter, ista protegit fortiter. Illa modesta: hæc longanimis. Ideo que his duabus nunc annectuntur, quasi cōsumatio, & finis operum fructus pomorum. Transeundum iam erat ad arborū aromaticarum disputationem, ad delicaciores species, ad emissiones cypri cum nardo: nisi mala punica odore nos adhuc traherent, & festinantem ad alia retinerent sermonem.

Iaco. 3. d

prou. 31. d

Iac. 3 d

Nos malorum punicorum parabola respicit qui regulares celebramus conuentus, qui sub uno cōtinemur ordine quasi grana sub cortice. Atque utinam hæc grana imitemur similiter in cohęrentia cordis unanimes, sicut in cōclusione quadā ordinis. Pene indiscreta facie huius sibi mali grana cohęrēt, numeri singularitate magis distāt quā specie: discamus, & nos abinuicē numero differre, non animo. Non rixantur inuicē, nō cōtra corticē murmurant, non tentāt illum perrūpere, patienter se sinunt eius quasi aluo concludi, ut quodāmodo dicere illud uideātur: Ecce quam bonum, & quam iucundum, habitare fratres in unum. An non fratres, in hoc ordine nostra ac si in cortice punico passiones Christi per imitationē color rutilat? Denique uelut quædam huius mali grana sunt, qui sibi natiuum dicunt sub disciplinæ corio contineri, qui non tam premi se censent, quam protegi. Absit amor proprietatis, absit amor priuatæ potestatis, & huius te mali granum exhibes. Discant alij nostro inuitati exemplo quam bonum sit, & quam iucundum habitare in quodam orto communionis, & sub munime corticis. Charitas uniat, & ortex muniat. Quot videtis ordinata collegia, tot intelligite velut quędā mala punica, quæ de fonte fluxare baptismatis. Denique credentium (ut legimus) erat cor unum, & anima vna. Ex illis quasi granis tentarum congregationum ordinate & vnanimiter viuentium mala punica prodierunt. Illos primos credentium conuentus non adstringebat adhuc institutio ordinis, sed instinctus amoris. Non modo ducebāt vtile, non modo bonum, sed etiam iucundum habitare in unum: sicut unguentum, quod descendit in barbam, barbam Aarō: in

psa. 132. a

Act. 4 f

in oram vestimenti ab ipso capite Christo Iesu: qui uiuit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo XXXVI.

Cant. 4.d † al. Cyperi. al. Camphore.

EMissiones tuæ paradisus malorum punicorum cũ pomorum fructibus, cypri † cum nardo nardus & crocus fistula & cinamomum cum uniuersis lignis Libani, myrrha & aloe cum omnibus primis vnguẽtis. A cypro incipiendum est: nam ibi terminauimus. Septem hic annumerantur arbores aromaticæ, quæ dicuntur emitti de fonte signato. Et quidem verba hæc uidẽtur verba libri signati. Ita est, signata sunt, & obserata. Quid nobis Iesu bone, sponsæ tuę laudes proponis: si non quid virtutis intus continent, ipse depromis? Tu tenes clauẽ huius orti conclusi, tu signasti, tu resigna, tu solue: tu, inquam, solue septem ista signacula. Nemo nouit quæ sunt illa intima sponsæ, illa abscondita tua; quibus adimpletus est uenter tuus. Nemo nouit illa nisi tu, & cui volueris ipse reuelare. Vtinam & nos simus, qui facie reuelata gloriã spõsæ, quæ ab intus est, speculari possimus. Magna gloria eius in mysterio tam numeri quàm nominum istorũ. Et quidem hic quantum donante domino quimus inspicere, septenarij sacramentum, aut spiritualitatem, aut uniuersalitatem indicat gratiarum. Id enim frequens & vsitatũ est in sacris literis, vt septenarius numerus interpretetur dona illa, quæ perfecta sunt, & quæ desursum sunt. Diuisiones gratiarum sunt, & diuisiones ministrationum sunt, & diuisiones operationum sunt: idẽ autẽ spiritus diuidens singulis prout vult. Alias alijs diuidit, sed in spõsa quasi colligit, & confert vniuersa. Non particulatim diuiduntur illi, quasi diuisa sint in illa. Alijs etiam diuidit & donat, illi non tã diuidit, quàm totum donat: nisi in hoc eum diuidere illi intelligas ꝙ selectim & prærogatiue confert illi, uel in eodem genere gratiarum amplius, uel specialiter in alio. Posset alias arbores aromaticas enumerasse, sed sufficit septem, propter eam, quã diximus, uel spiritualitatis, uel uniuersitatis significantiam. Nunc arborum istarum nomina, & naturas in discussiones adducamus. Et sub umbra istarum immorari iucundũ uidetur, & fructus earum dulcis erit gutturi nostro. Vmbram, figuram ipsam intelligo: fructum, ueritatem earum. Quomodo non dulcis sensuum fructus, quando ipsa uerborum grata sunt folia? Et scitis quã tam auditui nostro dat affectionẽ tam dulcium frequentia vocabulorum. Poterant ad permouendum affectum ista sufficere. Sufficit quidem affectui simplicitas ista: nã intellectui sufficere nequit. Mos gerendus est ipsi, qui pasci vult sensuum veritate. Dulciter auditur hæc dulciũ inculcatio verborum. Cypri cum nardo, nardus & crocus, fistula & cinamomũ, myrrha & aloe. Absit autem ut non multo dulcius intelligantur. Magnæ sunt corporales in arboribus enumeratis deliciæ, sed quãto maiores spirituales sunt quæ figurantur in istis?

I (left margin); 1.Co.12.a (left margin); Cant.4.d; K (right margin)

Emissiones (inquit) tuę paradisus malorum punicorum sunt: sunt etiam cypri cũ nardo. Bonus enim ordo, post labores patientiæ, post verecundiam pudoris ad vnguenta proficisci, & unguenta regalia. Nam & de cypri semine regale confici solet unguentum: & quia in malis punicis regularẽ interpretati sumus unanimitatem, consequenter his uerbis & unguentis regiis excellentem quandam sublimitatem intellige. Qui se (inquit) humiliat, exaltabitur. In patiẽtia & in unanimitate, quid nisi humilitas? Humilitas nec contra iniuriantes tumet, nec supra consortes se tendit. In malis ergo punicis humilitas: in cypro sublimitas. In illis labor: in his deliciæ. Cypri (ut aiunt) semen decoqui oleo solet, ut unguentum exprimatur ex eo. Alii seminant in lachrymis, sed sponsa in oleo. Semina nostra, opera nostra sunt. Hæc si habent hilaritatem, quasi in oleo decoquũtur. Non satis est oleo intingi, nisi sint cocta & confecta in oleo, & quasi in ipsum oleum conuersa. Quod in oleo calente decoquitur, olei ipsius imbuitur natura. Coquuntur & cõficiuntur semen cypri & oleũ in unam unguenti qualitatem. Mira quidem confectio laboris & lætitiæ, eo mirabilior quod in labore non labor, sed lætitia sola sentitur. Opus enim exultationis in oleo decoctum, in eius transit naturam. Opus ipsum (ut sic dicã) obliuiscitur opus se esse, dum amoris pinguedine totum inficitur. Sed ipsa interior exultatio de opere capit augmentum: sic enim & oleo semẽ cõfert, & oleũ semini, quãdo cũ exultatione operatur

Ibidem. Luc.14.a 18.c. L (right margin)

operatur sponsa, & de ipso opere magis exultat. Vnguentum hoc regium est. Iesus ipse libenter ex hoc inungitur. Hilarem enim datorem diligit Deus. Etsi vnxit eum pater Deus spiritu & uirtute: etsi vnctus est oleo lætitiæ præ consortibus suis: vult tamen à consortibus suis vngi, & deuotionis nostræ optat vnguentum. Quis dabit mihi tantam olei copiā, in qua omnes operum meorū fructus decoqui possint, & cor meorum fructus decoqui possint, & cor meum totum confrigi? Euangelista Ioannes sub typo vitæ contemplatiuæ, sub sponsæ figura, in plenum oleo feruente dolium descendit.

2.Co. 9.b

Quis dabit mihi tantā abundantiā olei, & olei feruentis, ut totus immergar & confrigar? Quis dabit mihi tantā abundantiā olei & seminis cyprini, ut vnguentariæ cōfectioni sufficiat? Non omne semen hæc olei decoctio recipit, non omnem vult fructum. Denique non omne opus contemplationis immisceri lætitiæ potest. Opera exterioris sollicitudinis, & usus cōtemplationis confici simul nō possunt, nec in vnā coagulari qualitatem. Quos ergo fructus hæc cōfectio recipit? Illos plane quos Apostolus enumerat: Fructus autē spiritus gaudium, pax, patientia, longanimitas, fides, mā suetudo, modestia, cōtinentia, castitas. Hi fructus cum oleo cōtemplationis cōueniūt, & quasi in unā coeunt naturā. Sed & illud semen huic confectioni maxime conuenit, de quo legitur: Semen est verbum Dei. Denique & semen cypri cum manna similitudinem quandam habet, in quo verbum Dei figuratū accipimus. Vtrunque enim & manna cypri semen album est, & simile semini coriandri. Lex enim domini immaculata est.

Gala. 5.d

M

Luc. 18.b

psal. 18.b

Hæc non vult aqua secularis discuti sapientiæ, non eius assertionibus firmari, sed oleo spiritus, ut spiritualis sensus, vel vnctio spiritus exprimatur ex ea. Huius meditatio & cōtemplationis lætitiæ facillime cōmiscetur, cum sibi coniungitur verbi studium, & gratiæ oleum in contemplatione: & dum illud per istam decoquitur, facillime ex hac confectione spiritualis exprimitur intelligentia, & vnctio quæ docet de omnibus. Et vide quia non ait simpliciter cypri: sed cypri cum nardo. Nardo se dominus fatetur præunctum in sepulturam. Quid ergo in nardo, nisi mentis quietem intelligis? ideo cum cypro iungitur, eo quòd omnis contemplationis usus quiete mentis indigeat. Cypri (inquit) cum nardo, nardus & crocus. Bona cōnexio. Crocus enim flos quasi aurei coloris ad sapientiæ rutilum refertur colorem. Ergo in cypro intelligitur vestigatio: in nardo uocatio: in croco, uisio sapientiæ. Iure nardus ponitur in medio, utrique necessaria, idest vestigationi & uisioni. Nā nec inuestigari sine uacatione mētis veritas potest, nec uideri cum inuenta fuerit. Accipe ergo in cypro studium, in nardo ociū, in croco utriusque fructum. Noli decætero sponse, noli dicere quia fusca sim, noli amplius te decoloratam uocare. Iam enim sponsi ipsius testimonio croceo colore resplendes, quæ crocū immittis. Bene croceo nites colore, quem nō infuscat fatuitas, quem non tædii & deficientis animi moribundus pallor inficit, sed sapientiæ fulgidus, & rutilus charitatis color exhilarat. Si velimus hæc ad Christi personā reflectere, congrua plane interpretatio sequitur. Quis magis oleo decoctus est gratiæ? Ipse in mānna intelligitur, ipse seminis cypri speciem tenet, ipse passionis cruce pressus sacramenta salutis & vnguenta gratiæ profudit: ipse in cypro patitur, & in nardo sepelitur, & de corde terræ resurgit in croco. Quasi nouus flos & rutilus, quando per resurrectionem eius caro refloruit. Et fortasse in fistula ascendit ad cœlum. Hæc enim arbor in altum excrescit, & sponsa eius quasi compatitur in cypro: consepelitur in nardo, & in croco cōresurgit. Quid ergo cōsequens est, nisi ut coascēdat in fistula? Si.n. conresurrexerit sponso quæ sursum sunt quærere debet, quæ sursum sunt sapere, ubi sponsus eius est in dextera Dei sedēs. Fistula & cinamomū. Fistula exurgit in altum, cinamomum parum quidem exurgit a terra. In fistula altū cernit, sed in cinamomo altū nō sapit. Illa ascēdit, illud cōdescendit. Fistula est quando sponsa excedit Deo: cinamomū quando contemperans est nobis. Etsi se contemperat, totum tamen est spirituale quod profert. Cinamomum enim cū frangitur, uisibile spiramentū emittit. Quādo frangitur, nisi cum aperitur, cum exponitur? Sic enim Iesus cum accepit panē, fregit & dedit. Tūc ergo doctor contemperās seipsum

A

I

Colos. 3.a

Cant. 4.d

B

Mar. 14.e

seipsum quasi frangit, cum se cœperit aperire, uel audiri: cum euiscerare illa, quæ intus de supernis latent secreta: cum memoriam abũdantiæ suauitatis eructat. Hoc est quo cinamomum fractum visibile dicitur spiramentum emittere. Quare spiramẽtum, & quare visibile? Spiramentũ, quia spiritualia sunt, quę dicit, visibile, quia manifeste docet. Qui enim in sublimibus ad ludicra, & vanas fabulationes prolabitur: non condescendit, sed cadit. Fracte quidem loquitur, sed spiramentum suaue non emittit. Quasi fistula, quæ crescit in aquis, ita inter orationum lachrymas exurgit in altum. Pulchra ascensio. Sed vide ut descensus cinamomo sit similis. Cum te ab ascensu illo & excessu aliqua rationabilis causa reuocat, & restringit, esto velut cinamomum. Colloquia tua conuersatio communis gratiam spirent. Etsi de uoluntate tua, & proposito aliquotiens reflecterit, ad senioris arbitriũ reflexa, & quasi fracta sit uoluntas, non murmur resonet, non querimonia: esto cinamomum contractum, visibile spiramentum emitte eo quod virtus humilitatis in infirmitate vexationis & velut fractionis proficit & probatur.

Et spiramentum, & visibile dicitur, Spiramentum, quia tranquillitas seruatur in corde: visibile, quia relucet in facie.

C His annectit, & omnia ligna Libani. Et vide quod nulla nisi Libani ligna ponit, nec aliqua quę sunt Libani prætermittit.

Cant.4.d Cum omnibus, inquit, lignis Libani. Ligna Libani, & imputribilitatem habent, quia cedrina sunt: & puritatem, eo quod sunt Libani. Sola Ecclesiæ ligna, sunt quæ habent mysteriũ fidei in conscientia pura, quandam quasi imputribilitatem continentiæ: sola eius ligna, & puritatem, & perpetuitatem habent. Bonum plane lignum uir ecclesiasticus, in quo concurrũt, & obuiant sibi fortitudo disciplinæ, & decor fidei. Prou.31.d Fortitudo, & decor indumentum eius. Erumpunt his diebus ligna quædam, quæ non plantauit pater cœlestis, ligna quę nõ sunt plantata in Libano nostro. Fortitudinem prætendunt operis, iniuriarum insensibilitatem, parsimoniæ tolerantiam. ad Ti.4.d Cedrina videntur, sed Libani non sunt, quia immunda est eorum mens, & conscientia. Infidelibus enim nihil est mundum. Fortitudo quidem quæ ostentatur, & virescit in conuersatione, in confessio[illegible]

ne putrescit. Quod ibi quasi fulget, hic fœtet. In opere quidem videtur pietas, in interrogatione infidelitas putret. Fortitudo lapidis, fortitudo eorum, & caro ænea est: scilicet non degenerant à patre suo, de quo in Iob scribitur: Induratum est cor eius quasi lapis, stringitur tamquã malleatoris incus. Iob 41.e Male fortes sunt non pro fide sed contra fidem. Non enim emolliuit omnipotens cor eorum, nõ emolliuit, non emũdauit, nec fide candidum fecit: ideo non sunt Libani ligna. Omne quod non est ex fide, peccatum est: Rom.14 d quomodo non magis q̃ est contra fidem? Non sunt ligna Libani, quæ fidei non irrigat puritas. D Steriles sunt virtutes, quæ non fœcundantur per fidem: sed ipsa fides sine virtutibus mortua est. Cãdorem eius nulla incontinentiæ fœdat putredo. ecclesiasticis lignis vtraque obuiant sibi: forma fidei, & operis fortitudo. Talis cedrus nostro plantatur in Libano. Hic est & alibi non est puritas fidei, & perpetua, & quasi incorupta perseuerantia virtutis. Hic enim emititur myrrha, & aloe cũ omnibus primis vnguentis. Hæ species ea etiam quæ per se corruptibilia sunt, à corruptione illæsa seruare noscuntur. Quid enim hæc post ligna Libani inuenta produceret, si nihil in eis esset distantię?

Nam etsi videntur similia, distinctionem tamen recipiunt. Illa enim, id est Libani ligna incorruptibilitatem in se habent: ista, id est myrrha, & aloe, non habentibus exhibent. Illa imputribilia sunt, ista imputribilitatem conferunt. Bonum ergo lignum, & vere plantatum in paradiso domini, in monte illo egregio, in monte Libano, quod & ipsum se continet ne per illicita defluat, sermonis sui myrrha à tali fluxu alios reddit immunes. cuius corpus quasi cedrinum est, & à labiis myrrha distillat. Cant.4.d Myrrha, inquam, & aloe cum omnibus primis unguentis. Possumus quidem, hęc ad quatuor cardinales virtutes interpredando deflectere, si intelligamus in cedro fortitudinem, in Libano fidem, quæ ipsam prudentiam informat: in myrrha temperantiam, continentiam, & iustitiam: in aloe puritatem. Nam huius arbori gummi dicitur stomachum purgare.

E Per myrrham ergo exteriora constricta sunt, per aloe interiora in hypocrisi ficta non sunt. Habes iam in his [illegible] hæc.

hæc quatuor expressa: Primo constantia, ne ad tempus credas, & in tempore tentationis recedas. Denique prudentiam, ut sit rationabile obsequium tuum. Sic myrrha mortificandæ carnis sequetur, cum habueris zelum secundum scientiam. Quarto loco aloe, cú ipsum cum offertur, & adoletur, vt simul sit & in myrrha mortificatio carnis, & in aloe emundatio cóscientiæ ab operibus mortuis ad seruiendum Deo viuenti: ne simus seruiétes ad oculum, nec quasi hominibus placentes, sed magis Deo. Nonne beata uere spósa, cui tot blandimenta dicuntur? Multum immissum est ei, qui tot emittit munera grata dilecto. Nam in his omnibus ipse gloriatur, & sponsæ suæ applaudit muneribus Iesus Christus: qui viuit, & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Sermo XXXVII.

Ibidem. FOns ortorum, puteus aquarú viuentium quæ fluunt impetu de Libano. In capituli principio istius fons dicta est sponsa & nunc in fine fontis eam impartit vocabulo dilectus suus. Ab vbertate inchoat & in senecta uberi multiplicatur, origini finis respondet. Multæ sunt imissiones eius, sed ipsa emissionibus non exhauritur. Nó arescit
F mora, non exsiccatur emanatione. In initio huius capituli dicitur fons signatus, hic innuitur nó exsiccatus. Ibi quales sint emissiones eius, hic quam sint indefessæ docetur. Copiosi ex hoc fonte riuuli gratiarum emanant, & semper tamen fons manet. Ab eo in quo inchoat non se cohibet: ideo hic, & ibi fons dicitur. Sed, & iam vide quo in loco eius aquæ fluunt: ubi nisi in ortis? Fons enim est ortorum, & delicate fluit, qui non ab ortis egreditur, qui non lauat, sed rigat. Cuius in hoc omnis usus est non ut auferat fœditatem, sed ut fœcunditatem afferat. Bonus quidem fontis vsus múdare, sed melior fœcundare. Ille abluit inquinamenta: iste quasi ablutione quadam, gratiarum cóportat augmenta. Ille gremina lota reddit: hic læta. Ille patens est in ablutionem peccatoris, & menstruatæ: hic signatus deliciis
Cant. 4. b sponsæ: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Ideo non nisi fons ortorum dicitur fons deliciarum. Denique quá varius & multiplex est cœlestium deliciarú modus, tantus videtur, & numerus ortorú. In alio rubét rosæ in alio candent lilia, colorémque flores violæ purpureum reddunt. Tot orti sunt quot uirtutum plantationes simul collectæ: ubi tantum flos unus est quis ibi ortum esse diffiniat? Sic nec una castitatis plantatio, nec vna iustitiæ, orti potest integritatem explere. Salomó qui delicatus & tenellus dictus est, ipse sibi fecit ortos, & pomeria: conseuit ea cuncti generis arboribus: Non arbore conseui, inquit, sed arboribus: nec unius generis, sed cuncti generis. Eccle. 2. a
G Extruxi, inquit, mihi piscinas aquarum ut irrigarem syluam lignorum germinantium: Diues quidem in deliciis, qui nó rara ligna & quæ præ paucitate numerari, & scribi possent, sed integram possedit syluam lignorú germinantium. In ortu quippe sapientiæ nihil sterile, nil non germinans. Sic, & spósa plures habet ortos, & cúcti generis uirtutum copiose uirgultis est cósita. Et in sequétibus sponsæ sponsus applaudit dicens: Cant. 8. d
Quę habitas in ortis, amici auscultát te. Fac me audire uocé tuam: Iure omnino. Quid enim nisi dulce auscultare illi, quę in ortis moratur, & de ortis loquitur? Nó auditur foris uox eius, nec extra ortum: ideo amicus est qui in ortis commoratur cum ea. Nec tam in ortis est quam ortus ipse. Ipsa ortus & ipse frons, huius ortos doctrinæ suæ fluétis irrigans. Fœlix sponsa quæ non habet nisi ortos irrigare. An non in hoc frequéti conuentu tot orti quot animi? propter unanimitaté ortus unus: propter differétes gratias orti plures. Vtinam in his ortis nulla radix amaritudinis sursum germinet, nullú sit lignum inutile, nullum quod ortum spósæ dedeceat, nullus sit hic ortus olerú, quia olera herbarum cito decident. Qui enim, psal. 36. a
inquit infirmus est, olus máducet. Vos auté Ro. 14. a
oleribus non indigetis quasi infirmi. Quod enim infirmum est in uobis, fortius est secularibus. Illorum infirmitas quiescit in licitis, ad perfecta uestra laborat. Illorum infirmitas est uti concessis: uestra quidem citra perfectum subsistere. Quid est in uobis esse infirmum, nisi non esse perfectum? Quid H
est in vobis esse infirmum, nisi summum non apprehendere? Et quid forte nisi ut apprehendatis contendere? Ideo infirmum nostrum fortius est secularibus, & (ut sic dicam) melior est infirmitas monachi, quá secularis benefaciens. Opera quæ penes nos putantur infirma, quanti crederentur si ab ipsis fieri uiderentur? Perfectorum solidus

cibus

tibus est, quot tamen in nobis imperfecti
sunt, esum olerum dedignantur. Quæ secula
ribus licent infirmis, nostris nec exhibentur
nec ipsi exigunt. Apud nos perfecta profes-
sio, quanuis infirma expletio. Perfectæ plan-
tationes, sed incrementa infirma. Irrigandæ
sunt, ut crescant, sed spiritualibus aquis.

Paulus bene nouit quibus aquis quemli
1.Cor.7.b bet ortum irriget. Coniugatis, copulæ mari
1.Tes.5.d talis usum dispensat, cõsolatur pusillanimes
suscipit infirmos, carnalibus potum lac præ
bet, sapientiam loquitur spiritualibus, qui
diiudicant omnia, sapientiam autem non
1.Cor.7.b huius seculi, sed quę ex Deo est, sapientiã
1.Cor.2.d absconditam in mysterio. Et si quis alius
loquitur decorem domus domini, locũ ha-
bitationis gloriæ eius, thalami delicias, gau-
dium quo gaudet sponsus super sponsam,
& quo vicissim ipsa gaudens gaudet in do-
mino: plane hic ortum olerum irrigare tali-
Ibidem. bus debet aquis. Animalis enim homo non
percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Et omni-
no quisquis spiritualia, vel agenda præcipit
uel intelligenda proponit, nonne tibi uide-
tur aromaticis in ortis, quasi fons purus ma
I nare? Et bene purus, cui nõ est necesse inter
auditorum perfectionem, qui in ortis au-
scultant, nisi de spiritualis vitę puritate di-
sputare, & quasi paradisi incolis de paradisi
propinare fluentis. Iuxta hunc sensum: or-
tum, auditores intellige, fontem, doctores.
Sed si fons sunt, quomodo puteus? Nostis
enim quantum inter se distent hi noti fon
tes, & putei. Puteus infoditur, fons gratis
fluit. In illo aquæ reconditæ sunt, in isto
quasi propositæ, & seipsas offerentes ultro.
Magna est in istis differentia, nec possunt
utraque in alterutris inueniri. Non potest
uel fons putei, vel puteus fontis propria, &
domestica uendicare sibi, uterque naturæ
suæ continetur limitibus. Corporalia,
& terrena angusta sunt, spirituales abun-
dant diuitiæ. Ad spiritualia si referamus
ista in eodem erit inuenire fontem, & pu-
teum, & alterutra ab inuicem propria com-
municari.

Communicemus ergo hæc si uultis inui-
cem propria, & in eodem adsignemus utra-
que. Accipiamus in fonte sufficientiam do-
ctrinę, in puteo secretum. In illo abundan-
tiam, in isto alta mysteria. Et quidem bonus
doctor qui quasi de quodam alto puteo, ita
de abdito sapiẽtiæ thesauro copiose profert
1.Cor.2.c noua, & uetera, puteus est: quia quæ Dei
sunt, nemo nouit nisi spiritus dei Spiritus.n.
omnia scrutatur, etiã profunda Dei, & quasi
fons quidam producit in medium, & uirtu-
tum ortos irriguos reddit. Habetis ergo in
puteo occultationem, in fonte copiam. Pro-
fusionem in fonte, & sensuum profunditatẽ
in puteo. Puteus altus est, sed non indiget K
hauritorio. Fons est, & gratis fluit. Qui sitit
veniat, & bibat de aquis sponsæ, de aquis
Bersabee, ut nouus ex ea Salomon nascatur.
Et Bersabee puteus septimus interpretatur,
id est, puteus quietis, puteus sapientiæ. Nam
sapientia in spiritualium catalogo munerũ
ascendenti sursum septima occurrit. Sicut
& puteus sapientiæ, ita & fons sapientię le-
gitur. Et forte in his duobus geminus eius
modus exprimitur. Vnus qui fit per inuesti Eccl.1.a
gationem, alter qui fit per inspirationem.
Fontis aquæ vltro prorumpunt. In puteo
uero terræ prærumpitur moles, & soliditas
penetratur, vt ad aquam viuam pertingas.
Vtraque alteri necessaria est, & industria
gratiæ, & gratia industriæ, & vicariam opẽ
sibi communicant. In uanum enim labo-
rat, qui puteum fodit, si non ipse fons uitæ
gratis affluat. Sed & tibi gratis foderis pu-
teum, & receptaculum aquarum pręparaue
ris, si fuerit neglectus puteus tuus. Et si tu
squaleas, non descendent in illum aquæ ui-
uæ, non fluent impetu de Libano. Aquæ
quę descendunt de Libano, nesciunt colli-
gi, nisi in puteum candidum. Et aquæ quę
cum impetu fluunt, volunt puteum habere
capacem. Altum & capacem efficies cordis
tui puteum, si curas terrenas egeras, si locũ
efficias in animo tuo lętitiæ spirituali, si os
tuum aperias, ut attrahas spiritum, & fluãt
in uentrem tuum flumina aquæ uiuæ. Ad
hoc opus præparata sunt foramina tua in
die natiuitatis tuæ, sicut scriptũ est de prin-
cipe Tyri. Capacitas intelligentię naturalis L
qua in die creationis præ cæteris animanti-
bus priuilegiatus es, ingentis receptaculi vi
cem tenet ad comprehendendas continen-
dasque aquas visionis & vitæ. Legimus Gen.16.d
enim uiuentis, & uidentis puteum. Qui si
post peccatum uitijs, uel innatis, uel super-
additis obstrusus uidetur, aperiat illum fi-
des, spes in altum instanter diffodiat, dila-
tet amor. Ocium & exoccupatio cohęrere
situ turpi non sinat. Siquidem feriatas men
tes ab anxijs curis uolunt habere festiua gau
dia, & uacationem sibi uendicat uisio Dei.
An non tibi quidam puteus altus uidetur

ille, in quo reconditi sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei? An Mariam quasi puteũ aquæ purissimæ inficiaberis, quæ cõ
Luc. 2. g seruabat omnia uerba de Christo, cõferẽs in corde suo? Esto, & tu talis puteus pro modulo tuo, puteus altus, & amplius. Isaac
Gene. 26. d post calumniæ puteum, post puteum inimicitiarum, post hos, inquam, duos puteos relictos, duos puteos effodit: puteum latitudinis, & puteum satietatis. In illo cœpit non rixari cum uitijs, in isto cœpit fructu deliciari uirtutis. Noluit cum Philistæis puteum habere communem, qui interpretantur potione carentes. Puteos inimicitiarum, & calumniæ reliquit Philistæis Corruunt plane, qui bibunt de erroris, & schismatis puteo. Tales puteos fodiunt auctores, bibunt auditores. Sic confodit Arrius, sic Donatus. Alter fidei calumniam induxit, alter fraternitatis copulam in par-
M tes diduxit. Ille trinitatis æqualitatem hæretica diffinitione distinxit gradibus: iste Ecclesiæ unitatem sua præsumptione distraxit partibus. Dathan, & Abyron puteos calumniæ foderunt aduersus Moysen, & Aa-
Num. 16. d ron, inciderunt in foueam ipsi, quam fecerunt: quos terra uiuos absorbuit: portione quam ipsi foderunt, præcipitati sunt, nomen Philistæorum interpretantes euentu. Bonus autem puteus, de cuius aquis, qui biberit, exaltabit caput, non potione cadet. Quasi foueam fodit, qui terreni sensus acumine scripturæ soliditatem, penetrat, & uiolenter scindit ortulum Ecclesiæ quoddam incognitum dogma producens, & obscura mysteria: sed & qui subtili scrutinio, & dolosa machinatione fraternę charitatis solida perforat, & discordiæ uenam aperit: qui se conspirationum claudit, & signat in puteo, non acquiescens egredi, sed magis ac magis ingrediens interiora schismatis, & eius effodiens abyssum. Philistæorum est hic puteus, nihil tibi sit commune cum illo. Sensim primo, & secreto crescunt, & de terrenæ, & brutæ mentis erumpunt uisceribus, donec postea cum impetu fluant, sed non fluunt de Libano. Non hæ aquæ fideles sunt, non aquæ uiuæ. Non potest sibi constare discordia, non potest inter parientes schisma perpetua pax seruari. Ipsum schisma infidum est sibi, nequit sibi cohærere diutius, quod charitatis pertentat dissoluere glutinum. Si quis te ad hos puteos inuitauerit, dirumpe (si potes) puteos Philistinorum, & aquas pestilentes exsicca: relinque Philistæis puteos suos, puteos inimiciarum. Sectare puteos cœlestium deliciarum, puteos aquarum fidelium, & aquarum uiuentium, quæ fluunt impetu de Libano. Esto flos orti, & orti conclusi, ut non diripiaris: & uidebis quomodo tibi dirumpet dominus fontes, & torrentes. Conuersare in orto, si forte, & ipse conuertaris in puteum, & de uentre tuo flumina fluant aquę uiuæ. Quænam sunt aquæ uiuæ, nisi aquæ non deficientes? Et quidem bene austus aquarum æstum desiderij sine defectu refrigerant, seculi oblectamenta vniuersaliter falsam præferunt refrigerij speciem, & secularẽ concupiscentiam sedant ad horam, sed quasi sub ipso ortu statim arescunt, nec fluunt uena perenni, quasi torrentes raptim transierunt, & non est inuenire in hoc torrente aquas uiuas. Alio quodam Isaac Gene. 26. d
fodit in torrente, & aquas uiuas inuenit. Est .n. torrẽs, qui suauis uidetur, sed salutaris nõ est, nec sempiternus quidẽ, sicut secularis ille, quẽ prędiximus, fluxus uoluptatis. Et est torrens salutaris quidẽ, sed sempiternus: si tamen effoderis in eo, aquas uiuas reperies, Habemus, inquit Petrus, firmiorem prophe- 1. Petri. 1. d
ticũ sermonẽ, cui benefacitis attendẽtes, tanquam lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec illucescat dies, & lucifer oriatur in cordibus vestris. Non extinguetur in nocte illa lucerna, interim enim usus eius necessarius est. Sed cum dies æternus eluxerit, propheticæ lucerna, cessabit doctrinæ, & literarij ser- 1. Co. 13. d
B monis exsiccabitur torrens. Siue enim prophetiæ euacuabuntur, siue linguę cessabũt, siue scientia destruetur, futuræ manifestationis respectu turbidus (ut sic dicam) in modum torrentis fluit sacræ sermo scripturæ, instruens nos per speculum, & in ænigmate. Illius autem, quæ est facie ad faciem uisionis, uere puræ sunt, & perrenes aquæ. Non deerunt illæ tibi, non tu illis. Cum mortalitatis transierit torrens, transibunt cum mortalitate mysteria nubila, & sine uelamine serena ueritas, propter quam hic torrentem effoderas, hilariter erumpet. Istic locus est speculo, illic directæ speculationi. Solet tamen aliquo modo hæc speculatio locum alienum peruadere, & in loco peregrinationis se uiantibus hilariter ostendens, inuitat ad patriã. Vere quidẽ festiuus, sed furtiuus adhuc istius ęterni, & luminis radius, & fluminis riuus. Non emicat, non emergit nisi

in

in ortis, & in ortis aromaticis. O altitudo diuitiarum sapientię, & scientiæ Dei, quam similis es puteo? Nō potes exhauriri. Aquas uiuas effundis, & aquas salubres, & uberes. Quis dabit ortulo meo has aquas, & cordi
psal. 18 d meo hunc puteum deliciarum? Ab occul-
psal. 50. a tis meis munda me domine, & ab alienis parce seruo tuo. Fac me Libanum, asperge me, & mundabor, laua me, & super niuem
psal. 18. d dealbabor. Emunda me a dilecto maximo, & erunt vt complaceant eloquia oris mei, & meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. Fac me Libanum, ut has tibi semper aquas effundam. Erunt, inquit, vt com-
C placeant. Quid est complaceāt, nisi ut utraque placeant, & utrique placeant? Cui utrique, nisi mihi & tibi? quæ utraque nisi eloquia laudis, & meditatio cordis? Aquæ istæ viuentes sunt, quia semper complacent, semper fluunt: sed non fluunt nisi de Libano, nec lente quidem, sed cum impetu. Magnus impetus uiolenti sensus amoris, & dulces tamen non difficiles aditus impetus habet. Magnus impetus eius, quia usque ad affectū pertingit efficaciter, & exhaurit suauiter. Magnus impetus eius, cuius uehementiæ resistere nil potest. Cum impetu, inquit, de Libano. Expressit causam redundantiæ, nomine Libani. Munditia locus est redundantis lætitiæ, & aquas sapientiæ salutaris effundit, de candido prorumpit, & cādidius reddit. Congere in vnum, & quasi in acervum accumula delicias istas. Vide, & considera puteum. Libanum, impetum, aquas uiuas. Deprehendes in his (si animo aduertas) aquas istas, & serenas esse, & secretas, & vehementes, & non deficientes. Puteus secretū designat, serenitatem Libanus. In impetu omnis alius exhauritur affectus, aquæ uiuæ nesciunt exhauriri. Bonus etiam Libanus fides, eo q̄ fide corda mundentur. Ab hoc Libano serenæ intelligentiæ, aquæ viuæ fluunt: quia nisi credideritis, non in-
Act. 15. c telligetis. Intellectus autem bonus, cuius cō-
Ioan. 17. a templatio manet in seculum seculi. Hic est vere viuens. Nam uita æterna hæc est, vt cognoscamus vnum verum Deum, & quem ipse misit Iesum Christum. Et ipse Christus noster est Libanus, delectationes viuas fun-
D dens cum impetu in sinum dilectæ. Ipse Libanus, & ipse riuus: siquidem ipse est cādor lucis æternæ, & emanatio syncerissima. Delectabilis plane puteus affectus est sponsę, in quem ęterni candoris radij, ac si quidam de Libano riuuli, & colliguntur, & effundūtur, vt flores, & ortos irrigent sponsi. Bonus ergo Libanus, in quem nihil inquinatū incurrit: & magnus impetus, qui nullo compesci obice potest. Denique illi aquæ cum impetu fluunt, quem nec persecutio, nec nuditas, nec gladius separare potest a charitate Dei. Tot credentibus populis obiecti sunt obices scandalorum, tot oppositæ moles tormentorum, & tamen semper fluunt aquæ de Libano. Aquæ enim populi sunt. Magni obices, sed maior impetus. Si coneris cōpescere, plus increscit, & perrumpit obstantia. Repulsus exurgit in cumulum, & impedimento lucra conquirens, se diffundit uberius. Puro amori etiam ipsi obices cooperātur in bonum, & incrementa capit vexata virtus in iniurijs. Nonne me silente ista possunt percutere conscientias eorum, quorum amor in certis locis, & horis fluit, qui quidem ad tempus diligunt, & in tempore tribulationis recedunt? Quid dico tribulationis? Etiam exiguę, & dubię tentationis nunquam molem, sed obicem passi, facile compescuntur, & reflexo proposito impetu irreuocabili ad secularia ruunt. Si inclamaueris iuxta prophetam: State, state: non est qui reuertatur. Nulla illos persuasio reuo- Naum. 2.
cat, nec persecutio pia magistri, nō infœlicitas, quę frequenter, & fere semper est in vijs c
eorū. Fluunt & ruunt, & corruunt, ut bibāt E
in uia de torrente voluptatis, quæ non exaltabit, sed conquassabit in terra capita eorū. Beati quidem immaculati in via, qui ambulant in lege charitatis, qui ambulant in impetu vbicunque fuerit impetus spiritus, & non reuertuntur, nec aliquo separantur obstaculo a charitate Dei, quæ est in Christo Iesu domino nostro, qui uiuit & regnat per omnia secula seculorum. Amen.

Sermo XXXVIII.

Affectiones dulces & sanctæ sunt sponsæ aromata. Nam ipsa est ortus. Austro flante ista fluunt in delicias sponsi, sed aquilonis hæc iterum inclementi sistit. Frigidus est enim ventus aquilo, & ad flatum eius aromata congelantur. Quandiu Domine aduersitatis aquilo regiones nostras premet? quandiu incumbet ortulis nostris? quandiu Iesu bone, constringet aromata nostra rigor Aquilonis?

Parce domine, parce ab aquilone sponsæ tuæ. Diu est, quòd vrget, ꝙ premit, ꝙ incubat spiritus hic durus, & vehemens. Cumulata nos undique premit aduersitas. Dic ei domine, ut surgat, ut cedat, ut sinat locum esse respirandi infortunij. Paupertas sterilis est, & graues undique parturit casus. Res infirmæ facile læduntur, & infœlicitatis abyssus aliam inuocat in uoce cataractarum tuarum. Occulte aduersum nos uocas aduersa: & quomodo si dicas aquiloni, insurge, preme, posside? Fumus, inquit Esaias, ab aquilone veniet. Nobis autem non tam fumus quā flamma iam imminet ollæ succensæ a facie aquilonis. Ab aquilone frigus, & ab aquilone flamma. Ita est domine. In duritia manus tuæ aduersaris mihi, misericordiæ tuæ venas restringis, ideo exæstuat animus meus, & in meditatione mea exardescet ignis. Grauis istæ anxiæ sollicitudinis ignis est, & calore eius aromata non fluunt, sed magis si qua finis fluere, siccantur fluenta, præsertim ubi magis magisque aduersitatum aperire se uidetur occasio. Domine, dolor meus in conspectu tuo est, & gemitus meus a te non est absconditus. Solicitudinis meæ ratio nota est tibi, sed mœroris magis dicere debueram: solicitudo enim in mœrorem iam cœpit tota transire. Vbi consilij non fulget occasio, ubi bonę spei se, vel vmbra non offert, ibi non solicitudinis, sed mœroris sunt partes. Multi gemitus mei, & cor meum mœrens. Paruuli petunt panē, & non est, qui frangat eis. Deest enim qui frangat. Non dico de uerbi pane, sed hoc quotidiano corporis alimento. Non potest tamen cœlestis illius panis pinguedine repleri anima mea: dum quotidiani huius panis inopia maciem quādam mœroris inducit. A uoce gemitus istius oblitus sum comedere panē illum cœlestem. Durus aquilo exterior aduersitas, sed multo durior mentis anxietas. Altera fratres uos urget: me premit utraque. Ego communi attritione laboro in vobis, & domestica quadam præ uobis, quia pro uobis. Hinc infortunij casus, hinc forenses insurgunt calumniæ. Alij submurmurant, & alij insultant: & quod non est humanæ industriæ prouidere ne contingat, improperant cum acciderit. Quidam irritant, quidā irrident, aduersam fortunam ad fatuitatem trahentes. Successus bonos quibus exuberant, sibi imputant, & quasi, aut prouidentiæ, aut meriti credunt, non muneris esse diuini. Abundant, inquit Iob, tabernacula prædonū, & audacter prouocant Deum, cum ipse omnia dederit in manus ipsorum. Quidam, & prædones, & prouocatores sunt: qui quod Dei est, ipsi tollunt, dum sibi tribuunt, & diuinæ donum gratiæ ad propriæ inflectunt effectum industriæ. Quid impensa desuper uobis beneficia improperatis nobis? An quia clementiæ diuinæ circa nos oculus bonus est, ideo uidetur erga nos nequam esse? Cur vos diuina beneficia paratiores reddunt ad derogandum, quam ad erogandum? Vides domine quot ex partibus aquilonis nos flabra molestant, undique perflant incommoda, murmura, probra. Inter huius dolores distractus, & contritus animus, austri leuia nescit flabra recipere. Exurge domine, non prȩualeat aquilo, satis est, ꝙ iā diu insurrexit, ꝙ incubuit: dic ut surgat, ut discedat, ut cedat austro. Succensa iā pridem est olla a facie aquilonis, sed tu domine austrū emitte, qui faciat medium fornacis huius quasi ventum roris flantem. Non audeo continuos austri flatus rogare, sufficit si modo interpolatione eius aquilonis malignitas temperetur. Extendis (sicut in Iob legimus) aquilonem super vacuū, non super ortum. Non est uacuus ortulus sponsæ, in quo superius annumeratæ plantantur tot aromaticę species. Et quomodo quibunt meditationis aromata lęta profluere, ubi a mœrore libera non sunt studia, ubi contristat aduersitas aquilo stringit? Esto domine zelotes, æmulare sponsam, dic aquiloni, ut surgat, & cum austro dimidiet tempora sua. Sic quidē fiet secundum multitudinem dolorum meorū in corde meo, si consolationes tuæ lætificent animam meam. Videtis fratres, qualiter Aquilo ad mensuram sui austrum parturiat: & forte vbi abundauit Aquilo, superabundabit, & auster. Auster enim & prospere flabit, & quas intulit aquilo compensabit iniurias. Ergo surgat aquilo, sæuiat, quātumlibet fremat, dummodo occasionem, & quasi vim præstet flatibus austri. Nonne tibi videntur graues pertulisse aquilonis flatus, quos in epistola ad Hebræos Paulus alloquitur? Magnum, inquit, certamen sustinuistis passionū, & in altero quidē opprobrijs, & tribulationibus spectaculū facti, in altero socij taliter cōuersantium effecti: nā & vinctis, inquit, cōpassi estis. Sed inter tāta aquilonis flabra nullas sibi vices vēdicauit

Marginalia: Psal. 41. b — F — Esaiæ. 14. g — Psal. 37 d — Thren. 1. g — ibidem. 4. d — G — Iob. 12. a — Hier. 1. c — H — Iob. 26. b — Heb. 10 f

Ibidem. cauit auster? Imo plane. Denique audi, quod sequitur: Et rapinam, inquit, bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes uos habere meliorem, & manentem substantiam. Quid cum Apostoli irent gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati, nonne tibi uidetur contra aquilonis graues impetus leniter ipsis auster spirasse? Considera tristitia illa sabbata sepulturæ dominicæ. Nonne uelut ad aquilonis flatum, Apostolorum corda infidelitate, & timiditate quadam diriguerunt? Resurgēte dño cœpit auster lenis ortum eius perflare. Totis his denique quadraginta diebus in multis argumētis dominicæ resurrectionis, & ueritatis fides, & ueritatis fiducia sensim incrementa sumpserūt. Ipso die pētecostes, qñ factus est spiritus vehemens in cœnaculo ubi erant Apostoli sedētes, saluta est omnis congelatæ mentis frigiditas, sic ut torrēs in austro: & deinceps verbi uirtutumque profluxerunt aromata.

I

Act. 5. g

Sed nunquid idcirco aquilo durus quieuit? Nonne multo uehementius persecutorum insurrexit procella, & impetus hæreticę tempestatis? Nunquid non æmulatione quadam tentationis aquilo, austro se opposuit gratiæ? Quasi solus ortum perflare conatur quodam rigore duri spiritus, aromata restringere uolens ne fluerent, sed tanto latius fluxerunt: aduersitatis, & prosperitatis alternis motibus nunc prouocata, nūc pacata sponsa Christi. Ecclesia eius aromata uirtutum proferre non destitit, uel non desinit. In persecutione virtus enituit, in pace auctus est numerus. In illa fortes probantur: in ista fouentur infirmi. Quid ergo primitiuam ecclesiam nunc memoro, cū adhuc etsi non tam uehementes, frequentes tamen aquilonis impetus sustinet ortus spōsi? Alternant circa illum vices auster, & aquilo. Grauis impetus hoc tempore ecclesiam impulit, & quidem ab aquilone. Nam inde est origo schismatis, inde oritur, & ibi moratur, solus illic aquilo premit. Dic ei domine, ut surgat, & discedat, uoca & dic austro; veni perfla ortum meum, & fluent aromata illius. Non dico austrū fœlicitatis, & securitatis terrenæ: nam hic auster frequenter aromata stringit, & exsiccat, sed austrum uoca gratiæ tuæ. Et si ita necesse est, & aquilonem in illum sterilem ortum mitte, non obstinationis, sed uexationis aquilonem, ut ipsa uexatio det intellectum auditui ad obediendum. Aquilonis rigore flagella ortum tuum, hoc quasi uerbere excita torporem eius, vt auidius ad austri se lenia spiramina conferat. Tam partibus quam temporibus auster, & aquilo, circa ortum nostrum uices alternant. Sicut enim nunc flat auster, nunc aquilo: ita hic auster, & illic aquilo. Aliquotiens autem, & simul flant, sed alter foris, & alter intus. Foris aquilo, & intus auster. Ille furens, & iste fouens. Fremat aquilo, & tumultuetur foris, tantummodo, ortos intus non perflet, intro non penetret, intimam, quæ est in Christo non constringat cordis lætitiam. Quando domine ex integro gelidus ille spiritus quiescet, quando erit, ut iam non timeatur a facie frigoris eius? Fundata est ciuitas tua, ortus plantatus in lateribus aquilonis. Hic ventus in scripturis dexter uocatur. Ideo Iob talem super eo deponit querelam. Ad dexteram (inquit) Orientis calamitates meæ illico surrexerūt. Iure uentum illum dexterum uocauit, qui nihil ei quiuit sinistrum inferre: quin etiā coronæ gloriæ uiro iusto comportauit augmentum, quando virtus probata enituit, & quando prouocata excreuit. De uicino in ortum tuum impingit: situs est enim in lateribus aquilonis. Effice illum nobis domine dextrum, tempera illum flatibus austri. Cooperatur enim nobis etiam aquilo in bonum tuæ dilectionis, etiam austro aflante. Siue iustus siue permissus surgere aquilo tribulationis, non nos terreat. Modicum enim, & consolationis auster succedet, etsi non interim intercidat. Vbi enim abundauit afflictio, abundauit, & gratia.

K

Cant. 4. b

Iob 30. b

L

Sed quid uobis fratres, de exteriori dispu to tribulatione? Alius solet uos aquilo perurgere. Ab hoc uobis Deus aquilone parcit, alios interponēs, qui secularis tumultus, & tribulationis impulsus frequentes excipiāt. Exterior uos cura grauis nulla perstringit, quia de iure nulla contingit, nec tamen immunens uos sinit. Quos exterior cura nō ualet, interior afficit tędio. Bene cum illis agitur in hac parte, q exterioribus non patent, sed nihilominus aquilonem non effugiunt, dum sibi in interioribus nō placent. Festiua prius gaudia uertuntur in fastidiū, & hilarē mentis faciem tristitia commutat. Fœlix, cui non est hæc cōmutatio. Sed quis tamē est? quis. n. est quē non aliquotiēs, & tædium

M tædium conficiat, & exultet tristitia? Denique ubi prospero ferebamur nauigio, ibi paulo post vadosa incurrimus: & secunda fluentibus aura, turbo aduersus erupit. Etiã ubi non erat ratio, instar turbatio. Causa
Ioan.3.b non eminet, & ira imminet. Irascitur, homo iræ quam irrationabiliter patitur, & cuius detestatur motum, nescit exortum. Spiritus hic durus ubi vult spirat: & nescis unde ueniat, & forte quo uadat. An magis quo euadat? Nam sæpe ad malum talis affectio vadit, sed frequenter euadit ad bonum. Non pertingit quo pergit, sed facit Deus etiam de tentatione prouentum. Quando vult ipse inducit Aquilonem, quãdo vult dicit, Aquilo surge. Et si interim de eius molestia quæreris, scito te tali magisterio, & cõmemorari, & commoneri. Commemoraris, vt Aquilonis viciniam attendas, commoneris, ut rigorem eius effugias. Non subest tibi dum in lateribus aquilonis situs es eius uiciniam fugere, sed tamen violentiam euadere potes. Dum hic sumus, semper uicinus est, non est semper violentus, sed postquam gyrauimus per aquilonem, sæpe reflectimus per Meridiẽ. Etiam cum impulsum non sentis, habe suspectam viciniam eius. Quando tamen eius turbines euades, nisi lenis Auster uocatus adueniat, & sic expendas ad austrum alas tuas, ut in cœlestem plumæ seas uolatum, si tamen se intermiscere nititur aquilo, & nascentes in nouitate pennas gelido restringere spiritu? Pennas a uolatu, & aromata restringit a fluxu. Stringit inquam, non tollit. Vehemens enim tædium, & amaritudo cordis uirtutes ipsas exercet,
A non euertit. Hic turbo propositum sanctũ impellit quidem, non tollit. Stringit lętitiã, non tollit constantiam. Tædio afficitur animus, sed non conficitur. Tristatur, sed obluctatur tristitiæ suæ. Non est minus fortis sic effecta virtus, sed minus fœlix qui illi conuitio, cum quo rixatur bellum indicit. Quasi suum non est fastidium cum quo fœdus non contrahit. Molestum patitur, non propitiatur illi. Denique non ipse animus hoc operatur, sed magis aquilo, in cuius lateribus habitat. Ideo detestatur illud eo, ꝙ aduersus virtutem eius molimine sentit: Qui sentit, ipse scit, quanto cum tædio illud bonæ conuersationis tædium tolerat; quomodo fastidit fastidium illud, quantã cum amaritudine obluctatur amaritudini illi, amaritudini uiolentæ, quæ de jugitate exercitij disciplinaris inuito se ingerit. Ad austrum animus ex uoto se vergit, & ecce aquilo aduersanti, & immo so importune immergit. Durum est sustinere a facie frigoris huius, & fugere non subest ad uotũ. Laborat animus, & disciplinę tædio, & huius tædij odio. Molesta est utraque affectio, & non dulcescere, quod elegeris, & sentire, quod oderis. Molestum utrunque, & propugnare disciplinam, & propulsare desidiam. Quomodo Iesu bone, tantam tandiu toleras vexationem dilectæ sponsæ tuæ? Desidiam inuita patitur, & quasi uoluntariam in se sic puniendo persequitur. Aegerrime tolerat, quòd non ad uotum in te qui bonũ eius es, solum deliciari ualet. Sibi imputat, B
quod suffert inuita. Stimulator ab aquilone venit illi, sed stimulus iste ad preces spõsam instigat. Hoc stimulo castigata, ad supplicationes se confert, quæ se prius in amplexus parauerat. Mitiga sponsæ tuæ Iesu bone, a diebus his malis. Nisi enim adiuues eam, habitabit in aquilone anima eius. Quis enim consurget aduersus aquilonem, nisi tu Deus qui uenis ab austro? Bonum aroma propositum sanctum, & conscientia pura, sed non fluit illi, qui boni istius delicijs, nõ fruitur. Veni Iesu bone, ueni, perfla ortum tuum, ut fluant aromata eius, sicut torrens in austro. Ipsa est ortus, esto tu auster. Te irrigante erit anima eius, sicut ortus irriguus, & te flante non deficient eius aromata, qui uiuis, & regnas in secula seculorum. Amen.

Sermo XXXIX.

Xple Iesu bone, quod iubes, trãsfer austrũ de cœlo, & induc illũ in ortum tuũ, in animam sponsæ tuę. Hoc flatu leni fotue tædiũ, solue tristitiã ab eius affectu. Nã utrunque in uitio est, & propter speciẽ aquilonis utrũque mentẽ ligat, percutit, & pellit a puro profluuio quodam lætitiæ. Quid timor, nonne & ipse rigore gelido cõstringit affectus? Ab alienis parce domine sponsæ tuę. Quid magis alienũ ab ea, quã timor qui non est in charitate, cũ ipsa tota sit in charitate? Ille seruilis est, illa in libertatem uocata. Vidistis fratres hesterno uirum meticulose incedere, ut institutionis prima subiret elementa, quàm morante, & quam nutante proposito disciplinæ rudimentis se C

passus

passus est insigniri. Et bene nostis dum adhuc secularis erat, quam largos eleemosynarum riuulos manus eius fundebant. Quid erat causæ, nisi quod mentem in hac parte timoris perstrinxerat aquilo? Auster scilicet illam ex parte afflauit, sed non perflauit, ideo eleemosynarum prompte perfudit aromata. Sed abrenunciationis preciosissimus ille aromaticusque liquor post multos conatus uix tandem ab eius animo
Mat. 19.c tenuiter exprimi potuit. Plane similis erat euangelico iuueni, qui apud Dominum de legis obseruatione gloriatus, euangelicæ perfectionis coarctatione proposita tristis abscessit. Nisi quòd ille tristis abscessit, hic quamuis tristis, accessit tamen. Videte timoris aquilonem flantem sub lege: ideo de præcipuis electisque aromatibus rara fluxe
Act. 2.a runt in ea. Ideo die pentecostes quando spiritus uehemens flauit ab austro, tot hominum milia, ueritate, uerbo uitæ spiritualiter praduxerunt, non eos rei familiaris cura constrinxerit de reliquo. Libera quidem ab hoc aquilone satis duro corda largius profluunt in contemplationis, &
Rom. 8.c claritate Dei. Non accepistis, inquit, spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, abba pater. Ille aquilonis ingratus: ideo illi tanquam graui, & ponderoso prementique se dicitur: Surge, hic tanquã lætus gratusque inuitatur, ut ueniat, & perflet ortulum sponsi. Ille pœnam habet, hic
D proflua gaudia, Ille minax est, hic blandi-
Ioan. 14.b mentis delicijsque manãs. Rogabo (inquit) patrem meũ, & alium paracletum dabit uobis: hoc est austrũ inuitare, & dicere, vt ue-
Cant. 4.d niat, & perflet ortum suum, Perfla ortum meum, & fluent aromata eius. Quidam fructus nisi pressi coactique liquorem non fundunt. Fructus autem qui sunt in orto tam delicate depicto, pressorem non expectant, cogi nesciunt, sed austro perflante fluunt ultro. Intuemini mundi sapientiã, nonne violenter expressa videtur, & lõge elaborata tã exercitio quã studio? At in nostræ auctoribus propheticæ, & velox, & vehemens sapiẽtiæ prorupit abyssus. Vultis uelocitatẽ audi
Mat. 10.b re? Cum steteritis ante reges, & præsides, no
Mar. 13.b lite præmeditari dabitur uobis in illa hora
Ibidem. quid loquamini. Vultis vehementiã? Ego (inquit) dabo vobis os, & sapientiam, cui nõ poterũt resistere aduersarij uestri, Quando hæc tã subita, & tã serena profluerunt, nisi hoc austro afflante? Audiuistis iã unde venerunt aromata veritatis tã proflua, & parata tẽpore suo, Charitas nonne, & ipsa diffusa est in cordibus nostris per spiritũ sanctũ, qui datus est nobis? Multa sunt aromata, quæ profluũt per spiritũ, nec nisi per spiritũ, gaudiũ, pax, patiẽtia, longanimitas, bo- Gala. 5.d
na, benignitas, fides, mansuetudo, modestia, cõtinẽtia, castitas. Hæc nõ modo prouenerũt, sed etiã profluxerunt. Quòd profluunt, copia designatur, quòd ad flatum austri, coactio tollitur. Charitas non potest cogi, gra E
tis fuit, non necessitate, sed arbitrio fertur, austro tamen flante. Arbitrij enim quid cõferret libertas, si nõ aspiraret auster gratiæ? Nam etsi arbitrium vbi est semper liberum est, non tamen liberũ ad omnia, id esse damus: nec electionem, nec executionẽ omniũ liberam habet, in eligendo semper est libertas, sed non est semper ad eligendum. Eligere nanque nisi libere non potest, sed est aliquid quod non eligere per se potest. Sui iuris voluntas est: libera est cum adest, sed non est animus ad omnem, quam oportet adesse voluntatem, liber cum abest. Nec magis sui iuris est quam intensam habeat voluntatem quam habet, nec quam habeat voluntatem bonam, Sed quantum post lapsum in libertate consistit arbitrij, quod vult animus, semper vult, sed non est liberum ei quodlibet etiam quod oportet uelle. Est enim libertas, quæ sine voluntate non est, & sine qua non est uoluntas: & est libertas quædam quam non semper comitatur uoluntas. Illa est in uoluntate, hæc est in quadam volendi facultate. Illa est in ipsa, hæc quasi ad ipsam. Istam possumus, & illã cogimus. Et visus quædam est uidendi uirtus in oculo, & uisus nihilominus quædam passio in uidendo, Sic & in animo dicitur intellectus, & potentia naturalis ad intelligendũ, & vsus potentiæ in arbitrio, Similiter hæc occurrit distinctio, ut uno sub nomine, & aptitudo intelligatur, & actus, Vtrobique arbitrij libertas est, & ad arbitrandũ, & in arbitrando, & cum in malo est, semper
serua est. Illa quidem eo ipso quo infirma- F
tam ad bonum, quam contra malum. Libera est uoluntas mala, quia uoluntas, sed serui-
lis coipso, quòd mala. Omnis enim qui fa- Ioan. 8.d
cit peccatũ, seruus est peccati, Peccatũ enim cum occupat, stringit, & ligat, captiuat dum
cogit. Sed tu domine conuerte captiuitatẽ Psa. 125.a
nostram sicut torrens in austro. Emitte spi- Ps. 103.d

ritum tuum, & renouabitur antiqua libertas: renouabitur, inquam, non recreabitur. Nam si obliterata est, ablata tamen nõ est. Manet quæ creata est, sed mouere se nequit ad quod est data, uiuit tamen, & uiget. Nã & in phreneticis nõ minuitur innata rationalitas, sed in sic affectis nullus eius motus existere valet. Cũ fuerit curata grauis passio non redditur, sed resuscitatur consopita ratio. Sic & concreata homini libertas arbitrij non est penitus, uel ex parte ablata, sed peccato ligata: eadem est, quæ facta est, sed est aliter affecta.

Et (vt sic dicam) est libertas conditionis, est libertas dispositionis, est libertas affectionis. Prima naturæ est, & ideo semper bona est: sed nisi sanata fuerit, nõ secunda erit ad bonum, nec tertia in bono. Prima in naturali aptitudine consistit, secunda in habitu bene, vel male constitutæ mentis, tertia in usu. Ideo nisi fuerit aptitudo naturalis adiuta per gratiam: nec habitus, nec actus uoluntatis ad virtutem spectabit. Inualida est arbitrij libertas: propterea vbi arbitrium succũbit, efflet auster, & statim aromata fluent. Non habet generosam hanc libertatem, & uere liberam, quæ est ad bonum, & in bono, nisi spiritus liberauerit. Idcirco domine G emitte spiritum tuum, vt conferat, & velle, & posse per gratiam, qui primo possibilitatem ad vtrunque contulit, dum naturã hominis condidit. Tres supra enumerauimus libertates. In tertia uelle quidem abest, in secunda subest. In prima consideratur ad duas reliquas potentia naturalis. Ergo prima vocetur potentia, secunda potestas, tertia uoluntas. Non uidetur idem naturalem potentiam ad aliquid habere, & illud posse. Multa siquidem ad quæ naturaliter potentes sumus, non statim illa possumus, ubi connata facultas, aut infirmitate præpeditur, aut arte vsuque destituitur. Frequenter ad horam oculus uidere non potest, cũ tamen naturali destituitur potentia visus, adest habitus, & abest vsus. Naturaliter potens est videre, sed actualiter non potest. Sic & naturalis libertas arbitrij manet quidem, sed impedita peccato: ideoque non ualet habere tertiam illam libertatem, quæ est in bono, nec secundam, quæ est ad bonum. Prima manet mutata quidem, non imminuta: reliquę nec manere dicendæ sunt. Non enim post peccatum, liberum nobis relinquitur bonum velle: ideo nec residua libertas est, quæ consistit in bona uoluntate, sed per gratiam hæc vltima inspiratur, & secunda reparatur, & prima naturaliter creatur. Dicta hæc est de libertate, qua bonum uolumus, quoniam est ex gratia. Sed est alia libertas nihilominus per gratiam, qua non modo bene uolumus, sed bonum ipsum affectuose. Illa libertas semper in uoluntate H est, ista non sic. Semper enim libere uolumus affectuose non semper. Affectus ad libertatem non spectant arbitrij. Nec tamen plane libera est bonæ uoluntatis libertas, si affectuosa non fuerit, sed cum auster afflauerit, statim affectiones aromaticæ fluent. Non premuntur, vt exprimantur: libere fluunt. Voluntatem sanctam frequenter tædium quoddam, & tristitia comitatur, sed affectiones dulces cum illis iter non habẽt. Aromaticæ sunt odoratu, & tactu pariter gratæ: dulciter sentiuntur, & dulciter recoluntur: dulciter fluunt, & dulciter profluũt. Sibi fluunt, & alijs profluunt. Aromatici vtrique sunt intus affectus, & foris affatus. Ad ista potest aspirare libertas arbitrij, sed de arbitrij libertate non pendent. Sicut affectiones male contra bonam uoluntatem sæpe sunt, sic bonę affectiones, etsi cum ipsa sunt, ex ea tamen non sunt, libera est sine istis, & quasi liberalis redditur ex istis. Voluntatem ipsam liberiorem efficiunt, sed eius libertate non fluunt. Fluunt autem cum auster perflauerit. O dulcis auster & uere optabilis, cuius spiritu hyemalis rigoris horrida soluitur facies, & iucundæ nouitatis uerna temperies arridet in ortis, & noua temperies, & autumnalis ubertas. Nam in fluxu aromatum, fructuum signatur maturitas. Ecce quam bonum, & quam iucũdum in cubilibus, & in ortis aromatum auram hanc expectare tam dulcem, renouantem, & recreantem fructus spiritus profundentem aromata, spargentem odores. Mitte domine hunc spiritum nobis, qui I post Aquilonis horrorem ortulum nostrũ noua facies uestiat, luctum nostrum uertat in gaudiũ. Aut siquid boni significat Aquilo, illum cum austro simul inuita. Iungant officia, & partes suas assequatur uterque. Aquilo stringat, auster resoluat. Stringat ille lasciuiã, hic animũ in gaudia proflua laxet. Ille continentiam præstet, iste conscientiam exhilaret. Iste contineat, & ille repleat. Psa. 118. Factus sum, inquit, sicut uter in pruina, iustificationes tuas nõ sum oblitus. Bonus uter

sic

sic congelatus & infusus. Foris continentiæ pruina, intus repletio iustitiæ. Boni utres fiunt quando exteriora gelido quodam cõtinentiæ spiritu stringunt, & interiora rigant profluis gaudijs. Et ut austri flatum ad interiora reflectas, perfla inquit. Qui perflat & impenetrabile nihil est illi: spiritus iste subtilis est, acutus, & mobilis, perflans, non inflans. Scientia inflat: charitas perflat. Charitas interior est quã scientia, & ad secretiora pertingit. Omnia interiora perflat spiritus, qui scrutatur etiam profunda Dei. Vbi perflauerit & quasi perflauerit ista: ibi scientiarum aromata vtiliter fluunt, meditationes, orationes, suspiria, singultus, lachrymæ, ipsa colloquia.

1. Cor. 8 a

Omnia velut aromata fluunt, quæ de charitate ducunt originem. Omnia quæ procedunt de ea, quasi aromatica sunt, gratia plena. Cara sunt, & copiosa sunt. Aromatica sunt, & fluentia sunt. Plena sunt quæ de charitatis plenitudine procedunt. Plena sunt, & expressa non sunt, nec torcularis violentiam patiuntur eius aromata. Torcular in hoc orto non legis extructũ: nam vicem torcularis obtinet auster. Afflata quam calcata melius fluunt. Gratuita enim (ut diximus) sunt non extorta metu, sed spiritu fusa sunt. Quidam Aquilonem & Austrum ad huius seculi aduersa, & prospera trahunt. Et quidem gemina hac tentatione uexata Ecclesia Dei, bonæ semper affectionis & opinionis abundat aromatibus. Ideo his tentationibus perflandum dimittit, eo quòd abundare nouit, & inopiã pati. Locus iste extorsionem latiorẽ exoptat. Sed torcular hoc tantum quasi leniter tetigisse sufficiat. Sequens sermo ad mutuas inuitationes sponsi & sponsæ transibit, si gratiã nobis præstare dignetur Iesus Christus qui uiuit & regnat Deus.

K

Sermo XL.

QVam longe fratres, à cõuersatione mea sunt verba votorũ istorum. Auiditatem dominus nouit, sed ausu destituor. Quidni? Non est ortus mihi, qualem supra Christus depinxit: non poma, quibus aui de uescitur, non fructus aromatici, non frons irrigans, non altus puteus aquarum uiuentium: magis autem in ortum meum ascendit horror spinarum & ueprũ. Non audeo te bone Iesu in talem ortum vocare, nisi forte ut euellas, & disperdas, & dissipes primo & plantes postea, & sic tempore congruo de plantatione comedes dexteræ tuæ. Fœlix anima quæ te inuitare digna est ad fructus iam maturos, ad fructus paratos, & acerbitatis nihil habentes. Atque vtinam acerbitas sola nostris accusetur in fructibus. Vtinam immaturi sint, dummodo mali non sint. Frequenter poma quæ genere bona sunt, tempore nondum grata sunt, sed immaturitate sola displicent. Fœlix ortus cuius omnes fructus & natura boni sunt, & tempore congrui. Neutrũ deesse nouit pomis suis sponsa, ad quorum comestionem dilectum prouocat. Veniat dilectus meus in ortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum. Vide quam morose & modeste & post multa præconia facta sit hæc inuitatio. Non enim præsumit hęc dilectum inuitare, non sitit delicias, donec satis se nouit descriptam. Quid enim? Putatisne Iesum delectabilem illum aduentum præsentiæ suæ illis indulgere, qui prædictis non sunt præditi dotibus, nec laudibus digni? Temerariæ præsumptionis puta, si prius quam aptus sis ad contemplationis usum, Iesum inuitas. Tu illum ad deliciandum tecum sollicitas, qui forte sordes adhuc delictis? Ortus tuus sentibus horret & sterilescit, & illic Iesum inuitas? Inuita illum non vt iam delectetur, sed ut deleat quod non plantauit dextera sua. Inuita illum, ut purget primo, postea plantet. In utroque labor est, sed cum delectatione decerpere ueniet fructus maturos.

L

Cant. 5 d

Veniat, inquit, dilectus meus. Nõ tantum blanditur & applaudit præsenti, sed etiam in absentem inardescunt vota ipsius. Falsus amor, & simulatorius absentẽ obliuiscitur, præsenti blanditur. Non sic sponsa, non sic, sed absentem desiderat, pręsente lætatur. Veniat, inquit, dilectus meus in ortum suum. Ad me quid austrum inuitat? Ipse ueniat, & sufficit mihi. Ipse auster est meus, ipse aroma est meum. Ipse auster meus, ipse amor meus. Deus ab austro uenit, & auster venit cum eo. Denique ipse plenus est gratiæ & ueritatis. Bene auster meus qui serenus illustrat, & suauis illabitur. Auster meus est Christus meus, ipse ortum perflat, ipse comedit poma. Veniat dilectus meus in ortum suum, ut comedat fructũ pomorũ suorum. Putationis

M

tionis tempus iam transiit, flores pepererũt fructus quos parturierunt, hyems abiit, recessit ver, æstatem iam inclinatam maturior autumnus impellit. Veniat iam dilectus meus in ortũ suum, ut comedat fructus pomorum suorũ, Ecce iam uenit plenitudo tẽporis, ideo veniat dilectus meus in ortũ suum. Poma præmatura sunt: ideo comedat fructũ pomorũ suorũ. Ficulneæ prima
Mar.11.b poma desiderat. Cum nondum tempus esset ficorum, accessit ad ficum secus viam, vertit folia, & nihil fructus inuenit. Ante tempus comedendi, & ante tempus fructuum, accessit ad eam mane esuriens. Noui ego ficulneã matutinos à prima pueritia fructus ferentem, fructus primitiarũ, fructus gratiæ uirginalis. Nec erat hæc ficus plantata secus uiã, sed in orto, & in orto cõcluso, in orto, quem circundat disciplinæ maceria, & arctæ custodiæ sepes. Fœcunda plane ficus & pulcherrima inter alias species, frequenter declinauit ad eam dominus
A Iesus, illud forte dicens: Sub umbra eius
Cant.2.a quẽ desideraueram sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Sed utinam fructus quos protulit seruasset. Vtinã improba furis manus non deprędata esset eam. Nunc autem optimos fructus tulit, & eos qui renasci non possunt. Alij successerunt in locum eorum, idest, pro uirginali continentia, amara pœnitentia.

Quàm dulcius illo natiuo fructu, quam hoc subsecutiuo, & te & dilectum cibabas? Væ miseræ tibi, quando veniet dilectus tuus, quæ tibi mens, quæ facies, quis vultus erit? quo te uertes præ pudore, quæ pudicitiæ fructus perdidisti? quo te vertes Cum accedet, cum uertet folia tua, & solitos fructus nõ inueniet, pudebit illũ præ confusione. Tua recole verba voti uirginalis, consecrationis tuę verba recense. Sub his folijs attende, quia iam nõ est proprius fructus, fructus integritatis, fructus virginitatis. Tales consecrati sunt, sed iam ablati sunt. Non bene conueniunt consecratio & corruptio. Læsa virginitas con-
psal.86.a donari solet, sed redonari non valet: Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei, sed ignominiosa facta sunt in te. Cum confusione duplici, & rubore decætero in planctu agnosce partem tuam. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo lapsam non uilem de plebe, sed quasi primam in uirginali gre-

ge? Quis, inquam, dabit mihi fontem lachrymarum? Nam ipsa quæ lapsa est, lachrymis tota perfluit, per ora irrigua lachrymarum riui defluunt. Alta suspiria & anxij gemitus produuit quod contigua semper culpæ confusio supprimit. Vidi miserandam in misera facie, deiectum vultũ, fractas genas. Singultus sermones intercidebat, à lapsu continere voluit, a lachrymis continere non ualet. Age quod agis, fructus dignos pœnitentiæ. Innouet te dolor, mœrore consumere, cum propheta dic: Nolite incumbere, ut consolemini me, amare flebo. Flebo & ego tecũ. Forte dilectus tuus & ipse collachrymabitur tibi, qui Lazarũ fleuit. Forte plus ille flet. Plus dolet qui plus diligit. Miserationes eius multę sunt, ideo inquit propheta: non sumus consumpti. Denique nec tu cõsumeris, quia consiliarius est tibi & cõsolator, conuertens animam tuam. Quomodo (ut dicam quod intelligi uix potest) nõ promouebit (impassibiliter tamen) eius affectum, luctus tui miserabilis facies, dum ipse qui retracto mœroris tui seriem, dolore cordis tangor intrinsecus. B Esa.22.a Ioan.11.e Thre.3.c

Si feceris dignos pœnitentię fructus, reuertetur iterum dilectus tuus in ortũ suũ. Nam pœnitentiæ poma libenter comedit. Beatius tamen, si primeuæ puritatis fructus intactos quis seruet. Bonum est in maturitate præuenire, & perseuerare in eo. Ideo sponsa præuenit in maturitate, & dicit: Veniat dilectus meus in ortum suũ, Cant.5.a ut comedat fructum pomorum suorum. Veni in ortum meum soror mea sponsa. Vehemens amator est dominus Iesus, ad C vnam inuitationis uocem aduolat libens in ortulum sponsæ. Quasi præuolat & præuenit in maturitate. Veni, inquiens, accipiatur hoc uerbum imperatiui sensus, & aptę cohærebit quod dicit, veni. Non est piger, non parcus retributor, sed incontinenti sponsam reinuitat. Veni in ortum meum soror mea sponsa. Messui myrrham meam cum aromatibus meis. Durus est affectus qui non promouetur per inuitationes, & munerationes istas tam dulces.

Quid hac uicissitudine gratius, quid mirabilius est hoc commercio? O admirabile commercium. Dilectus dei patris, gloria cœli, angelorum deliciæ, ad ortulos nostros inuitari se permittit, & ad suos reinuitare non prætermittit. Et qui nos-

ster

ster est ortus, verius dicitur ipsius. Non enim ait veniat dilectus meus in ortum meum, sed in ortum suum. Iure quidem in suum, quoniam ab ipso datum, & ipsi debitum, & certo debitum. Veniat dilectus. Veni soror mea sponsa. Magna dulcedo, & aptata distinctio. Illa desiderat, & ille imperat.

Apoc.3.d Haec dicit, ueniat: hic dicit, veni. Ego, inquit, sto ad ostium, & pulso. Si quis aperuit mihi, introibo, & cœnabo cum illo, & ipse mecum. Non habes necesse o bone Iesu, morari ad ostium sponsę. Ipsa enim te uotis ultro interpellat. Redde vicem, reinuita illam. Sedisti ad mensam eius, uide quanta sint opposita tibi, sciens quia, & tanta opotet te preparare. Tanta, inquam, & sufficit ei. Hoc autem dico, totam se impendit, ut te totum repende. Quomodo totum erit, si illa se totam dat, tu te dimidias? Exiguum tuum, plus est toto illius. Totū eius, D portio est quædā gratiæ tuæ: ideo, & suus totus est, & tuus suus est ortus. Veni ortum meum. Ego fratres in orto sponsi copiosum illum, & delicatum, & gloriose consitum paradisum uirtutum Christi libenter accipio quas secundum geminam naturam uel ab æterno habuit, uel accepit in tempore. Ergo secundum hunc modum ortum sponsæ statum animæ uel ecclesiæ interpretare, & uirtutum affectuumque dotes quibus dotatur a sponso. In isto considerantur bona corporis, in illo capitis. Pulchra utrobique contemplationis cibatio. Sed quid illa ad istam?

Quāto gloria Christi, uel animæ uel ecclesiæ præcellit uirtutes, tanto delectabilior in hunc ortum ingressus. Ad illum operatio plus spectat, ad istum contemplatio sola. Sponsa, & si lætatur de illo, laborat cum illo: & si in sudore uultus uescitur pomis suis: In istum cum introducta fuerit, nihil reliquum est nisi deliciæ tantum. Suum tuetur, & istum intuetur. Nec intromititur in istum nisi de illo, hoc est, de actione ad usum speculationis. Aut si contemplationē in illum sponsę ortum admittimus, similis est actioni. Vtique de illis ortis ordine cōmodo uenitur ad hanc myrrham. Non.n. nisi in abundantia uirtutum ingreditur in ortum dilecti. Ingredieris, inquit Iob., in

Iob.5.d abundantia sepulchrum. Melius tamen hic sonat in ortum. In sepulchro innuitur quies, & quædam a curis occultatio; in orto exprimitur intuis, & epulatio. In sepulchro feriamur: in orto fruimur. Sicut ego in sepulchrum non nisi in abundantia ingredi E mur (sicut scriptum est) multo minus in ortum. Ideo sponsam de orto in ortum inuitat. Veni in ortum meum soror mea sponsa. Ingredere sponsa in contemplationem uirtutum dilecti tui, ingredere in delectationes eius, memorare iustitiæ eius solius. Ibi Deus Deus tuus docebit te in iucunditate, & deducet te mirabiliter dextera sua. Cibauit te pomis uitę, & intellectus. Myrrham & aromata messuit tibi. Messui (inquit) myr Canti.5.d rham meam cum aromatibus meis. Immortalitatem enim, & incorruptibilitatem messuit post mortem. Myrrhæ siquidem beneficio corpora mortuorum perdurant illæsa. Myrrham, inquit, meam. Bene suam, quam & primus accepit, & solus impartit. Primitiæ enim Christus, deinde qui sunt Christi. per illum resurrectio mortuorum, qui primus resurgens iam non moritur. Bona talis myrrha & melior quam hæc usitata quæ carnem mortuam non sinit putrescere. Nā ista rediuiuam non sinit deficere. Erat, & myrrha eius pręcellens, & singularis illa castitas uirginalis quę nullum titillationis motum surgentem sensit, nec fomitem habuit: in quo nec motus est talis repressus, nec fomes remissus: præuentus est enim in unctionibus myrrhæ, & myrrhæ suæ. Aliorum eatenus est efficax myrrha, & continentia pergit, ut seruat a corruptione hęc a corruptibilitate carnem dominicā custodit intactā. Aliorum myrrha corruptionem carnalis in F centiui subsequitur hęc incentiuum pręuenit omne. Illorum excludit, & huius præcludit. In Iesu nec causa nec corruptio: in eius matre etsi causa, non tamen corruptio. In aliis omnibus, & causa, & corruptio. Myrrha nostra motus exurgentes carnali concupiscenti ę reprimit. Myrrha Marię tales motus nesciuit. Myrrha Iesu taliter mouendi nec causam nec originem habuit. De plenitudine eius omnes accepimus, Ioan.1.b & myrrham de myrrha.

Myrrha nostræ castitatis, muneris, inuitationis ipsius est: ideo cum in nobis myrrham metit, utinam ipsæ multam myrrham inueniat, quē metat. Myrrham cum aromatibus, id est abstinentiam mali cum affectibus boni, districtionē carnis, & deuotionē cordis, siue tenperantiā à licitis, ac tolerantiā iniuriis accipiamus. In myrrha bene

vtrisque virtutum aromata sociantur. Hęc est enim gratia si benefacientes flagellamur si ipsi nosmetipsos, foris affligentes, eo spiritu suauiter intus afficimur. Multam de martyris Laurentij (cuius festa nunc agimus) agro myrrham demessuit, aromata multa, cōfectionis myrrham, confectionis aromata. Ad ignem enim applicatus Christum confessus est, corpus suum tradidit, ita ut arderet, facultates dispersit pauperibus, caro eius cremata est propter Christum, sed cor magis in Christo: ideo de craticula vocatur ad ortum. Et dum in craticula erat, ab orto non aberat. Nunc tantum in orto, non tamen totus in eo. Caro eius adhuc in corru
G ptione tenetur, nondum refloruit. Reflorebit autem cum fuerit corpus humilitatis nostræ conforme corpori claritatis Iesu. Tunc metet immortalitatis myrrham, quam ipse præmessuit, & aromata multimodæ gloriæ. Tunc vere inuitabit, & dicet. Veni in ortū
Cant. 5.a meū soror mea sponsa. Tūc gloriabitur plene cum aromatibus suis se myrrhā messuisse. Tūc. n. & passionis suæ, & precū (quæ in aromatibus signātur) potietur effectu. Cū clamore siquidem ualido, & lachrymis preces offerens exauditus est pro sua reuerentia, factus omnibus obtemperātibus sibi cau
Ioan. 12. sa salutis æternæ. Volo, inquit, ut vbi ego
& 17. d sum, illic sit, & minister meus. Vbi nisi in orto? Erit hoc in generalis resurrectionis cōpletione: nihilominus tamen, & modo fit per contemplationem. Quasi enim in ortū eius ingredimur cum affectuosa cōdigneque & desideranter speculamur quales futuri sumus per ipsum, & qualis iam resurgens factus est ipse pro nobis, & in exemplum nobis. Quid dico resurgens? & ante resurrectionem omnis cōuersatio eius, orti pulcherrimi gratiam præfert: sed quod ante plantauit, postea messuit. In resurrectione maturitatis, & messionis est tempus, quando vnusquisque laborum suorum fructus percipiat. Quod ergo nos in ortum suum vocat quod myrrham, & aromata sua se messuisse subnectit, ad contemplandam resurrectionis gloriam hortatur, quæ futura est per ipsum in nobis, vel quæ in ipso præcessit pro
H nobis. Nonne iucundus, & vere delectabilis progressus introire in ortū Christi, introire in plantationes domini quodam prospectu de virtute in virtutem eius? Prospectu, inquam, non audeo prouectum dicere: Nam ad virtutum ipsius veritatē & plenitudinem quis sibi prouectum pollicetur? Iucundus digressus plane, & cōmodus quidem. Nusquam magis humanæ mentis fastus reprimitur humiliatione, nec fames contemplatione satiatur, nec fastidium excitatur æmulatione. Comparatio humiliat, imitatio exercet, consideratio delectat. Prima premit, secunda prouocat, tertia pascit. Premit immensitas, prouocat honestas, pascit veritas.

Denique paulo post ipse dilectus, ipse spōsus amicos, & charissimos sibi inuitat vt comedant, & bibāt & inebrientur: quoque maior illis innascatur auiditas, de suo plus blanditur, & proponit cōuiuio. Comedi Cant. 5.a
fauū cum melle meo: Tuū Iesu bone, utrūque est, & illud mel ꝙ das, & illud quod es. Sed hoc in loco mel illud quod es ipse, nostræ intelligentiæ se promptius offert. Cur non dicis fauum tuum sicut, & mel tuum? Cur hac distintione nunc uteris? Et fauus tuus est sicut, & mel tuum: quanuis manifeste illud exprimas, cum istud sileas. Tua est utraque natura, sed diuina tua, & quasi naturaliter tua: humana non est quasi naturaliter tua, sed magis assumpta, & dignatione tibi effecta est naturalis. Comedi fauum cum melle meo. Ante sacræ conceptum virginis quasi mel solum erat, & sine fauo non
dum incarnata diuinitas. Postea mel in fa I
uo Deus in homine, nunc autem fauus in melle homo deitate uestitus. Etsi cognoui-
mus Christum secundum carnem, sed iam 2. Cor. 5. d
non cognouimus, ait apostolus. Sicut erat Deus reconditus in carne, sic nunc vice versa ipsa caro est occultata in Deo. Et si glorificata est caro illa, ut iam spiritualis sit, & infirmitatis nil habens: tamen est occulta quodammodo, dum magis eum, in eo quod ipsa est Deus attendimus, & adoramus. Quodammodo carnis fauus deitatis in mel le reconditur, dum admirationem nostram & fidem ad se traxit, & integra manifestatæ reuerentia maiestatis. Iam ergo post resurrectionis gloriam Christus comedit fauum cum melle suo, & sine carnali, infirmitatis iniuria in assumptæ carnis substantia delectatione diuina, & sibi soli natiua perfrui-
ter. Comedi fauū cū melle meo. Bibi uinū Cant. 5.a
meum cum lacte meo. Iam dicis tuum esse utrumque tam lac quam uinum. Tua sunt enim utriusque iura naturæ, utriusque propria non alterius uitia: Et sicut bibit vinū nouum, ita, & lac nouum. Cum lacte, inquit,

quit, meo, id est, tum lacte nouitatis tuæ, nõ infirmitatis nostræ. Curre sponsa, propera ad tam dulce conuiuium, ubi uinum est spõsi, ubi lac, ubi fauus non inanis, non vacuus, sed melle plenus. Mel inuenisti, comede quod sufficit. Nam tu ad totú non sufficis. *pron.25.b* Ipse autem Iesus non comedit ad mensurã, sed totum comedit, qui sufficit ad totum. Tibi dicitur: ne sis scrutator maiestatis, ut non opprimaris a gloria. Ipse scrutatur omnia etiam profunda Dei. Nemo nouit patrem nisi filius, & cui uoluerit filius reuelare. Ipse totum comedit, ipse cui vult, & quãtum vult impartit, quasi participiũ tibi pollicetur huius cibi se refectum gloriando. Si datum fuerit in escam tuam fel, & aceto in siti fueris potatus, memento quia talia passus est Iesus. Gustauit illa in cruce, non bibit, velocem amaritudinis transitum signãs. Bibit autem vinum cum lacte suo. Non turbatur amplius ad monumentum cum Lazaro, non tristatur usque ad mortem, non sub ipsa morte aceto, & felle potatur. Vetera trãsierunt, noua successerunt. Turbatio illa, tristitiæ tædium, dispensatorie ad horam suscepta de homine ueteri, in lactis dulcedinẽ nouam dimigrarunt. Bonum uinum quo hausto obliuioni traduntur priores angustiæ, & non ascendunt super cor, sed nouis & puris & lacteis in carne iam resuscitata potatur affectibus, quando nulla iam de reliquo iniuria, molestia nulla aut in anima aut in carne, sicut prius, uel assumitur uel sustinetur. Vel acetum cum felle mixtum quod degustauit, prelibatus non bibens, in uini & lactis transiuit saporem. Hanc & tu fidelis anima quæ sponsæ dignitate perfungeris: hanc, inquam, & tu tibi cõmutationem futuram confide. Ideo hæc in se futura prædicat, ut tibi tu similia discas sperare: tecum enim conuiuari vult, tecũ bibere. Non bibam, inquit, de hoc genimine vitis, donec bibam illud nouũ in regno meo. Hoc tibi regnum significat, cum ad ortum te uocat, ad ortum deliciarum, ad paradisum voluptatis, ad fructus maturos, ad fructus iam perceptos à se, & a te percipiendos. Tunc bibes uinum cum lacte, ut obliuiscaris prioris angustiæ, & nouæ resurrectionis degustes dulcedinem.

Ibidem. *Mat.11.d* K — *Mat.26.c* — L

Præstante domino nostro, qui uiuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Sermo XLI.

Messui myrrham meam cum aromatibus meis, comedi fauum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo. Veni in ortum meum soror mea sponsa. *Cant.5.a* Putate fratres vocationem hanc ad seculi finẽ referri, quando completis omnibus sacramentis ecclesię, ipsa inuitatur ad regnum, quando mittet dominus messores angelos, eo quod regiones albæ tunc erunt ad messem. O fœlicia tempora primitiuæ ecclesiæ, quã uber tunc erat ager illius, quam copiosos producebat fructus, quanta in martyribus erat fœcunditas myrrhę, quot apes perfectioris, & mysticæ doctrinæ fauos operantes. Putares inter ipsa initia fidei cum verbi semina mitterentur, messionis iam esse tempus, & quasi maturas ad falcem regiones albere. Quid moraris Iesu bone, cur sponsam non inuitas in ortum? Nõne iam dicere potes: quia messui myrrham meam cum aromatibus meis, comedi fauum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo? Vbi nunc martyres in myrrha, ubi doctores in fauo, ubi feruentes spiritu, qui signantur in uino, & simplices in malo, quos lactis dulcedo figurat? An non ager ecclesiæ tuę iam tanta gloria nudatus uidetur? Multiplicasti gentem, sed nõ magnificasti lætitiam. Multi credentium fructus, sed aromata pauca. Præcessit autumnalis vbertas primis illis nascentis ecclesiæ diebus, nunc hyemalis horror perurget. Præcesserunt vbertatis anni, nunc sterilitatis incumbunt. Post spicas florentes & lætas, steriles & vredine confectæ exurgunt. Cur non dicis iam bone Iesu: Veni in ortum meum soror mea sponsa? Quid expectas? cur moras nectis? An vt post hanc hyemẽ autumnus redeat? Lætabuntur adhuc coram te, sicut lętantur in messe. Tunc benedices coronę anni benignitatis tuæ, & cãpi tui vbertate replebuntur. Pinguescent speciosa huius nostri (quod nũc uidetur) deserti, & persecutionis feruor nouissimæ maturitatis canam albedinem messibus nostris inducet. Multiplicabuntur in senecta sufficiente, non confecta, non sterili, sed in senecta vberi: & bene patiẽtes erunt ut annuncient. Patientes propter martyrium, annũciantes propter uerbũ. In patientibus myrrham

M *Esa.9.a* — *Ibidem.* *psal.64.e* — *psal.91.e*

myrrham metes, ita annũciantibus comedes fauum. Tunc electos tuos compunctionis vino potabis, cõsolationis lacte mixto. Si enim non abbreuiasset dominus dies illos, salua esse nõ posset omnis caro. Metit etiam nunc dominus, etsi non quantã tũc myrrham, tamen multam myrrham afflictionis spontaneæ. Fauum comedit cũ melle, & expressa spiritualium dulcedine sensuum, continentibus figuris nos facit oblectari. Vinũ cum lacte bibit, quia sublimes sensus & excedentes contemplationes fidei & morum simplicitatem temperat & indul
A cat. Zeli feruorem diligit, si tamen affert lactea quædam fomenta paruulorũ. Cum fuerint expressa hæc omnia, cum pertransierint tempora martyrum: cum doctores quasi quidam faui sapientiã continentes in mysterio absconditam ministerium cõpleuerint suum, & disputationibus hæreticorum pressi, melleam doctrinam profuderint: cum numeros suos & dies compleuerint vel paruuli, qui lacte fouentur, vel fer
Mat. 5. b uẽtes spiritu qui inebriati vino gratiæ obliuiscuntur quæ retro sunt: cum consummata hæc omnia fuerint (non enim transibit vnus apex aut unũ iota de lege, donec omnia fiant) tunc exultabit omnis ecclesia san
Canti. 5. a ctorum à tam dulci auditu: Veni in ortum meum soror mea sponsa, messui myrrham meam cum aromatibus meis, comedi fauum cum melle meo, bibi uinum meum cum lacte meo. Messui, comedi, bibi: præteriti sunt temporis hæc verba, & cõsummationem cõpletam significant, ac si dicat: Consummatum est. Veni in ortum meum soror mea sponsa. Messui myrrham meam cum aromatibus meis. In ortum illum vbi prope erumpens nulla vrtica liliorum gratiam contristet, vbi uernantem rosam asperitas spinarum non uiolet, ubi arbiter nulla est cuius sit interdictus accessus. Veni in ortum meũ soror mea sponsa, messui myrrham meã cum aromatibus meis. Audite quia non metit nisi quod suum est, nisi quod ipse præseminauit. Vere seruus ille malus
B & piger, qui pigritiæ suæ causam in domi-
Mat. 25. c num interpretatione maligna transfudit. Scio quia homo austerus es, tollens quod non posuisti, & metens vbi non seminasti. Bene piger, in quo dominus non inuenit quod meteret. Et vere malus, qui diligentiã metentis dñi, in duritiam peruerso sensu cõuertit, infructuose quod acceperat seruãs, & iniuriose de bono dño sentiens. Non metit dñs Iesus nisi quod seminauit, non metit nisi suũ. Quod inimicus homo superseminat tritico suo, nõ metit illud, sed mittet angelos qui colligant zizania, & faciant fa- Matt. 13. d. f
sciculos ad comburendũ, qui colligant de regno eius omnia scandala. Ergo prius regnum suũ purgat a scandalis, agrũ suum à zizaniis, & ortum suum ab inutili germine, ut non nisi suum metat & colligat. Si modo ueniat Iesus, souet uox angeli, terribiliter intonet nouissima tuba, producatur iudicium, ignis in conspectu eius exardescat, aduocetur cœlum de sursum, & ter psal. 49. a
ra discernere populum suũ, si iam hæc omnia subito uos præoccupent, de meritis vestris quã teneretis sententiam? Vbi uestro essetis collocandi iudicio? Inter sanctos eius qui congregabuntur illic, an inter eos qui cõgregabuntur in congregatione vnius fascis in lacum? Inter zizania, an inter aromata? An forte etiam vestrum de uobis arbitrium hæsitat? Quis gloriabitur in agro suo se nihil habere zizaniorum? Fœlix in quo parum quid est, & idipsum non exultum, non fotum, sed furtiuum & latitans C
in quadam aromatum ubertate, & quod statim cum aduertit auellit homo ab orto suo. Vę mihi dñe ab imperfectione mea, si homo durus es, si exactor austerus, si tollens quod nõ posuisti, & metẽs quod nõ seminasti. Væ mihi si totũ metis quod nõ seminasti, sine remissione & pietatis respectu. Nã non totum quod in me seminasti excreuit. Vtinam myrrhæ meæ acceptũ digneris habere fasciculũ, ut in medio uberũ tuorũ cõmoretur. Vtinã aromatũ meorũ uapor exiguus & ad modicũ parens aer trãscendat. Nã quando tibi offerã integrum fauũ mellis, quãdo tibi offerã meditationẽ assiduã in lege tua, quãdo purã & plenam intelligentiã spiritualiũ sacramentorũ, quando sapientiã melleã, quã Paulus loquitur inter perfectos? Nã sicut cellulis fauus mellis, ita purissimis figuratũ sacramentis cœlestis sapientia cõtinetur, ut mutua collatione sacramẽti ueritas figurata cõmendetur, & non parũ gratiæ trahat ipsa ueritas talibus quasi cellis expressa. Quãdo tibi in quodã cordis mei cratere, uini & lactis iam potero tẽperaturã miscere? Rara est mixtura hæc, quæ mẽte excedit Deo. Sobrius esse discat, ut alta sciens cõsentiat humilibus. Paruulus fiat, qui puriori inebriatur intellectu. Quãtus fauus, quã ingẽs, quam

quam vber ad cœleste his diebus est transla tus conuiuium (dominum Rieuallensem di co abbatem) cuius nobis dum locum istum tractamus, nunciatus est transitus. Videtur mihi illo dum sublatus est, ortus noster esse
D nudatus, & grandem agricolę Deo resignasse fasciculum myrrhæ. Nullus talis in aluearibus nostris relictus est fauus. Vtrunque in illo cernere erant, & mellis fauum, & myrrhæ fasciculum cum aromatibus bonis. Quis illo vel uita purior, vel doctrina prudentior? Quis magis illo vel ægrotus in carne, uel alacer in spiritu? Sermo eius quasi cereus, melleam effundebat scientiam.

Carne languidus, magis tamen intus in spiritu cœlestium amor languebat. myrrhata carne, mente aromatica, crematione continua, indefessi amoris odoriferum incensum
psal. 62. b offerebat. Corpore desiccato, & arido, anima eius sicut adipe, & pinguedine repleba tur: ideo labiis exultationis laudauit domi num, semper os eius fauus distillans ipsius. Nam totus conuersus in labia, modesto uul tus, & totius corporis habuit tranquillo, serenos animi prodebat affectus. Sensu perspicuus erat, sermone non præceps. Modeste rogabat, reddebat modestius. Molestos sustinēs, molestus nulli. Acute intelligens, morose referens, ęquanimiter ferens. Memini frequenter illum, cum acceptum de assidentibus, aliquis interrupisset sermonē importune, verba suspendisse, donec alter totū effudisset spiritum suum: cum importuni sermonis impetuosus defluxisset gurges, eadem qua sustinuerat tranquillitate, suspensum verbum resumpsit, opportune loquens
Iac. 1. e & opportune silens. Velox ad audiendum, ad loquendum tardus, & tardus ad iram.

Quomodo ad iram dicendus est tardus, ad quam magis inuentus est (vt sic dicam) nul
E lus? Bene fauus, quia syncoris undique cōpositus, & consitus cellis, in omni actu, sermone, & gestu internæ putabatur dulcedinis mella sudare. Fœlix in quo Iesus integrum fauum quem comedat inuenit: crassum, non exsiccatum. Vide naturam faui quasi galea in capite est, propter formam ua sculi cui innascitur. Deinde de superioribus
1. Thes. 5. b pendet, & de superioribus prodit. Bona (secundum Paulum) galea spei salutis æternæ. A spe quidem supernorū, omnium actuū caput & totius intentio uitæ inchoare debet & illi cohærere, ad hanc tendere, & hac se cōtra omnia tentamenta tueri. Si videris hominem propter spem supernorum in omni actu etiam aduerso casu repleri gaudio spiritus, qui super mel dulcis est, quid hunc nisi fauū credideris in cunctis cellulis melle redundantem? Quid cum hominem cernis capacem sensu, conuersatione compositum actuum, & vitę æquabili commensuratione cohærentem sibi, talibus undique vasculis consertum, uacuis tamen, & spei quæ est reposita in cœlis, melleo exhaustis liquore, nū quid aliud tibi quam faui arentis siccitatē depingit? Duplicatum quidem incommodum, si simul fuerit, & dissipatus, & dissolutione quadam desiccatus. Aliud tamen est si seruat speciem, ut mentiatur virtutem: aliud si integritatis formam, & infunden dę fauorem spe bona gratiæ refert, ut dono spiritualis dulcedinis receptacula apta non desint, & idoneæ cellulę melli superno. No F ster autem hic fauus, de quo loquimur, integer erat, & in æterno liquore exuberans. Plenus erat cellularum, hac illacque distillabat dulcedinem, sermonis diuini assiduus operator fauos componebat. Boni faui, quibus adhuc integris multorum quotidie indulcantur fauces. Molestam non sectabatur subtilitatem, quæ plus contentionis quam instructionis ministrat materiam. Circa moralem operosus scientiam, cultissimis illam verborum cellis committebat. Prudens erat eloquij mystici quod inter perfectos dispensabat, Lactea in salutem, & cō solationem paruulorum exuberabat doctrina, cui tamen lætificantis, & inebriantis sermonis vinum sępe latenter immiscuit. Ita est. Lac ipsius uini obtinebat uirtutem. Simplex eius institutio & sermo lacteus animū auditoris in quendam inebriantē alienatæ mentis excessum furtim arripere consueuit. Vnde qui potabatur iure dicere poterat quia bibi vinū cum lacte. Imo in lacte noue rat ista temperate miscere, & in altero utrū que largiri. Facili ad ædificandum utebatur materia, sed uehementiam inebriantis gratię sentires in uerbis. Facilis inerat ei intellectus, sed affectio vehemens. Dolendū quidem quod tanti uiri subtracta est nobis copia, sed nihilominus gloriandum quod talem de ortulis nostris fasciculum myrrhę ad cœlestem illum ortum præmisimus. Illic ornamentum est, qui nobis hic fuerat adiumentum. Et si uacuata uidentur aluearia nostra, & ortus nudatus, multos tamen reliquit manipulos, de quibus

G bus potens est Deus per virtutum incrementa creare fasciculos. Quod, & in tota operatur ecclesia, donec per successiones continuas omnium graduum dispensatione completa sponsæ suę iam perfectæ & cōsummatæ dicat. Veni in ortum meū soror mea sponsa: messui myrrham meam cum aromatibus meis: comedi fauum cum melle meo: bibi vinum meum cum lacte meo. Comedite amici: & bibite, & inebriamini charissimi. Quod quidem etsi in generali illa ecclesiæ introductione in domini gaudium, quæ post resurrectionem fiet, perfectissime speratur: quotidie tamen angelicos ciues ad congratulationis conuiuium inuitari credimus cum sancta quęlibet anima (siue qualem supra meminimus, siue inferioris perfectionis & gratiæ) in paradisi amœnitatem transfertur in ortos semper uirentes, in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei. Hæc recolite fratres, hæc recordamini, & effundite in vobis animas vestras. Ignita est hæc recordatio, & liquescere faciet animam tuam, & in delectationes, & desideria effundi, cum tu subis in locum tabernaculi admirabilis, in voce exultationis, & cōfessionis sonus epulantis, & domini inuitantis.

Cant. 5. a

Ibidem. Inuitantis est enim vox: Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi. Amici, inquit, & charissimi. Blanditiarum hæc sunt nomina, sed hæ blanditiæ adulationem non sapiunt, officij, & dilectionis sunt plenæ. Ipsa non ad blandimenta prolata, H inebriandi non carent effectu. Efficacia sunt ad demulcendos eorum quibus fiunt affectus. Habent tamen inter se distinctionem, & aliquid amplius gratiæ præfert charissimi quam amici vocabulum. Vos (inquit apostolis dominus) amici mei estis, si feceritis quæ præcipio vobis. Iam non (inquit) dicam vos seruos, sed amicos: quia omnia quęcunque audiui à patre meo nota feci vobis. Videte, & hic quandam distantiam. Illic dicuntur amici & hic, sed differenter. Ibi quia faciunt, hic quia sciunt. Ibi non propter ministrationem, sed propter mysterium. Ibi comedunt, & hic bibunt. Vtrique amici, nō dum tamen charissimi. Charissimi in potationem cedit ebritas, ipsa nominis sui forma superanbundantiam quandam latenter insinuat, & significat plenitudinem charitatis. Carissimus est, qui charitate plenissimus est. Charissimus est, qui charitate infusus, & imbutus est, cuius medullę, & ossa, & omnia interiora charitatis liquore rigantur.

Ioan. 15.

Nec quia charissimus est inebriatur, etsi inde charissimus est quia inebriatur. Deinique quid aliud est inebriari, nisi charitatis perfectissime delectatione repleri? Aut si forte distinguere volumus, vt sint charissimi plenissime diligentes, inebriati perfectissime delectati. Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi. Amici sunt qui vel agunt vel audiunt charissimi qui adhęrent. Amici agunt pro eo, & audiunt ab eo, charissimi inebriantur eo. Amici sunt, quibus nota fecit quæ audiuit à patre. Charissimi, I quibus plenam ipsius patris infudit notitiā. Ibi multa docentur, hic diligitur vnum. In charissimis non est operum vel doctrinæ distensio, sed diffusio, sola, & summa amoris diuini voluptas. Comedite amici. Iam non dicitur: Edent pauperes, & saturabuntur, sed comedite amici, & inebriamini. Quomodo pauperes, qui inebriantur ab vbertate domus domini? Quomodo paupertas vbi vbertas? Comedite amici, & bibite & inebriamini charissimi. Amici vos, & charissimi mihi: amici propter delectationem spiritualem, charissimi propter sponsalem. Inebriamini carissimi. Intro duxi uos in cellam uinariam, vt ordinarem in uobis charitatem. Nec est charitas ordinata nisi cum mens vestra fuerit uehemētia charitatis inebriata. Non est ordinata, nisi cum omnibus aliis fuerit affectibus superordinata. Bonus ordo, supereminentia amoris, supereminens amor charissimos efficit. Charissimi sunt, in quibus nihil est vel charitate uacuū uel alii negocio uacans. Ordo plenus est cū de charis in charissimorum gradus trāsitur. Ordo plenus est cum charitatis cumulo nihil adijci potest. Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi. Omnes ibi amici & omnes charissimi. Omnes potantur, & omnes inebriantur. Non sic autem in hac conualle lachrymarum, non sic: sed multi amici, pauci charissimi: multi potanturr, non inebriantur omnes. Et qui inebriantur, iterum temperantes fiunt. Ad horā mente excedunt, & ad sobrietatem solitam denuo redeunt. Soporantur, & excitantur, K somnolenti fiunt, & post paululum iterum uigilant. Ideo sequitur: Ego dormio, & cor meum uigilat. Hæ tamen uigiliæ non uidentur dormitioni succedere, sed ipsam comitari. Præstet nobis dominus Iesus quæ semper hæc sunt dicēda uigilāter intelli-

Cant. 5. a

psal. 21. f

Cant. 5. a

intelligere, & vobis audire. Qui viuit, & regnat Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Sermo XLII.

EGo dormio, & cor meum vigilat. Post hesternum capitulum qua rationis consequentia talis respõsionis sermo infertur? Tunc erat generalis inuitatio, hæc est responsio quasi singularis. Ibi plures inuitantur, hic vnus respondet. Ibi dicitur: Inebriamini charissimi; hic quę charissima est, quę sponsa est, dormire se refert. Ego dormio. Quid mirum si ad communem inuitationem responsum redditur singulare? Multi charissimi, sed omnium est cor unum, & anima vna. Vna est, inquit, columba mea. Amor unit, & amor inebriat. Vides quam iuste sit omnium unica responsio, quos in ecclesia charitatis uehementis liquor iufundit? Verè uehemens uirtus amoris, inebriãs & abalienans. Vultis audire quomodo charitas abalienet animum, quem inebriat? Ego, inquit, dormio, ac si dicat dilecto: Tu me ad ebrietatem uocas, & ego tota huic muneri vacuo. Ego dormio, & cor meum vigilat. Ab alijs dormio, & quiesco negocijs: ideo cor meum liberius uigilat ad sectandam hanc ebrietatem, & uinum potandum. Ordo mirabilis. De ebrietate dormitio, & de dormitione uigiliæ. Ille dicit Inebriamini, & illa dicit: Ego dormio. Bonus sopor mentis excessus, & alienatio ab affectibus carnis, & (si id etiã dicitur) a sensibus corporis: Tunc magis uidet, & inuigilat amor spiritualis, cũ consopitur penitus omnis passio, & affectus animalis. Et dormitio, & inebriatio utraque alienationis uicẽ præfert. Et quiddã in hoc ipso adinuicem tenent commune, quod mentẽ tam hæc quã illa sibi arripit, & penes se manere nõ sinit. Vtraque statum pristinum ipsi animę (ut sic dicam) fruatur, & nouos informat affectus. Ego dormio, & cor meum uigilat. Dormiũt alij somnũ suum, & delectatio eorũ in propria voluntate quiescit. A talibus ego dormio, & uigilat cor meũ tibi. Ab increpatione tua domine dormiunt alij, ego ab increpulatione. Dura hæc increpatio satis, quãdo dissimulando sic hominem permittis desidiæ, sicut est magna increpatio desertionis signum. Ab hac increpatione dormit, qui ex dissimulatione diuina, somnolentæ securitati se tradens, dissimulantis patientiam non attendit parturire impœnitentis repulsam. Patientis longanimitas, & interim nõ percutiens in verecundis mentibus uim habet, & eadem domini tolerantia, quæ mentes honestas facit solicitas, duras ipsa reddit securas. Ego, inquit, dormio, & cor meum vigilat. Dormio non increpata, sed increpulata a vino ad quod uocas charissimos tibi. Crapula ebrietatis tuæ mundo me tollit, & tibi tradit, soporat, & excitat, secularium obliuisci me facit, & tui non sinit. Ego dormio, dormi mecum, iuxta illud quod ipse in Salomone diffinis: Si dormierint duo simul, fouebuntur mutuo, sic fiet, vt ex dilecti præsentia ob uehementiam amoris cor meum vigilet amplius. Cor meum vigilat, cum tuus amor in eo amplius viget. Ego dormio. Dormio propter amici requiem, propter raptum inuigilo. In somno dulci quietis meæ, solicitudo vigilantis te vigilantius somniat. Dulcis somnus, & dulce somnium nescire alia, solum te scire. Vacare tibi, & te videre sicut hic datur per somniũ (vt sic dicam) & umbram, & ænigma. Bona crapula copia vacationis, & uisionis istius. Visio ista habet aliquid somnio simile, eo quòd nõ humano arbitrio, & industria fiat, non ex inuestigatione nostra, sed ex visitatione orientis ex alto. Paulus quasi dormit cum mundo moritur: quasi uigilat cum viuit Chisto. Dormiat vtinam fratres anima mea dormitatione ista, & fiant uigiliæ meæ talium similes. Vtinam iuges sint, non interpolentur. Nunc autem versa uice ego uigilo, cor meum dormit, dormit spiritus, caro vigilat: etsi caro dormit, non tamẽ statim spiritus vigilat. Indulgetur animo requies, nondũ tamen ab illa gloriosa ebrietate sorbetur, & rapitur. Dormit tentamẽtis, nondũ tamen excitatur illis inebriantibus blãdimentis: & quãuis frequẽter gustẽtur; rediuiua tamen nouitate animam, quã inebriant, excitant.

Iure vigiles dicti sunt, qui nunquam vinum illud inebrians digerunt: qui semper madent æternæ delectationis ubertate. Tales in Danielis libro uigiles legis. Bene vigiles, in quibus nihil est quod soporatione indigeat, sed totum inuigilat Deo. Bene uigiles, quorum non interpolantur uigiliæ. Nullus in eis anima'is affectus sentitur quẽ deceat cõsopiri, ut expeditiores sint cordis vigiliæ.

Margin notes: Cant.6.a; L; Psal.75.a; M; Eccl.4.b; A

vigiliæ. Sunt quædam vigiliæ solicitudinũ
1. Pe. 5. b repletæ molestia, de quibus Petrus: Sobrij estote, & vigilate, quia aduersarius vester diabolus, tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret. Et Paulus inquit: Vi-
1. Co. 16. c gilate & state in fide. Sed illæ vigiliæ nihilo minus solicitudine non carent, quibus ecclesiæ vexantur doctores, sicut euangelici illi
Luc. 2. b pastores vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum. Vigiliæ istæ quadam torquentur molestia ob imminentis mali cautelam. Vigiliæ sponsæ dormientis non continent mali cautionem, sed copiam boni. Præoccupatę enim menti vehemens amor auiditatis inexpletæ vigilias inducit. Vigiliæ quædam sunt, vel desiderium optatæ præsentiæ, vel delectatio iã adeptę. Vigiliæ bonæ, vigens, & non somnolenta deuotio, siue in copia dilecti præsentis, siue in concupiscentia absentis. Hæc nec vigilat, nec viget, nisi inquieta, & quantum ad seculi, vel studia, vel desideria consopita mẽ-
Iob. 33. B te. Ideo dicit: Ego dormio, & cor meum
B vigilat. Et in Iob legitur, quod in visione nocturna cum sopor irruit super homines, & dormiunt in lecto, tunc aperit Deus aures, tunc loquitur, tunc pulsat: ideo hic se-
Cant. 5. a quitur: Vox dilecti pulsantis: Aperi mihi. Iure vigilat nesciens qua hora venit dilectus eius. Quasi continuæ sunt uigilię sponsę, & vox dilecti. Cor, inquit, meum vigilat: & statim adiecit. Vox dilecti pulsantis. Aperi mihi. Cor meum vigilat, & dilectus meus non dormit. Vox eius pulsat, & dicit: Aperi mihi. Cor meum uigilat, & ipse statim auolat, & auditur vox eius. Vox, inquit, dilecti. Hæc mihi uox nota est, hæc mihi grata, ad alias absurdesco uoces, ad hãc expergefacta sum, statim cum insonuit in auribus meis, exultaui præ gaudio. Multę uoces obstrepere solent, & falsas insusurrare blanditias, sed non sicut uox dilecti. Magna fratres prudentia sponsæ, & discretione spirituum pollens, quæ sic distinguere nouit inter uersutias dæmonum, & blanditias ueras dilecti. Vox, inquit, dilecti pulsantis. Quæ talis uox qualis Iesu? Nunquid philosophorum? Nunquid hæreticorum? Num legis? Num prophetarum? Valida uox eius est, stultam fecit hu-
1. Cor. 1. e ius mundi sapientiam. Lex & prophetæ neminem ad perfectum adduxerunt, uox Iesu consummationis summam complectitur, uox eius consummationis præcepta cõtinet, uox eius mouet affectus. Vox, inquit, pulsantis. Pulsat enim & penetrat efficax instar ancipitis gladij, leniter illabitur, & blande persuadet, quod nulla potuit alia do-
ctrina obtinere. Non altus sermo, sed alta mysteria. Humilitatem conscientiæ, morum contemperantiam, obtemperãtiam obedientiæ, carnis munditiam, contemptũ mundi, concupiscentiam æternorum, diuinitatis notitiam, quæ unquam disputatio, quæ districtio tantam, aut sermone tradidit, aut inspirando persuasit? Resurgendi gratiam, impassibilitatem resurgentium, æternitatem uitæ, maiestatis reuelationem, hac docente spirare didicimus, & suspirare. Notus in Iudea Deus, in Israel magnũ nomen eius. Nunquid tantum? Nunquid psal. 75. a
tam expressum. Nunquid tam impressum? Nunquid tam sparsum? In Israel magnum nomen eius, sed non eatenus magnum uel euidenti doctrina, uel uehemẽti deuotione, uel numerosa populositate credentium. Olim loquens Deus patribus in prophetis, Hebr. 1. a
nouissime diebus istis locutus est nobis in filio. Ideo vox ualida, uox uirtutis, uox dilecti. Sed Iudæorum conualescere nequiuit in auribus: audiuit gẽtilitas, & confessa est, & non negauit, dicens. Vox dilecti pulsantis. Vtrunque agnosco esse dilecti, uocẽ, & pulsum, uerbum, & uirtutem. Vtroque mihi gratus dilectus meus, utroque me demulcet, & mouet, uoce, & pulsu, & (ut sic dicam) cantico, & psalmo. Bene pulsat, & quasi tympanizat, qui uerbi & operis concordem mouet symphoniam. Tympanum puta telum, accede, tange, discute, pulsa mores, opera, uerba uitam. Omnes meæ chordæ extentæ, & sonoræ sunt, tactæ melodiam dulcem resultant. Iesus ipse pulsat seipsum.

Nemo, inquit, tollit animam meam, sed D
ego pono eam, & iterum sumo eam. Po- Ioan. 10. b
testatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam. Vide quid tibi sonet ista positio, sumptio, & utriusque potestas, quid ipsa pulsandi causa. Nonne, & ipsa maxime ad cor nostrum pulsat, & excitat, ut nos uelut cithara quædam effecti, sic sonanti consonare uitamur? Vox dilecti pulsantis. Bene dilecti, inquit, quasi ex dilectione sola, & gratia loquentis, & pulsantis: Aperi mi- Cant. 5. a
bi, quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium. Refrigescet in

in Iudæa charitas, iam transmigratio fit iuxta scripturam ad gentes. Illi missum est uerbum salutis, sed repulit illud, indignam se iudicans æternæ uitæ. Exclusus sum ab ea, tu aperi mihi, quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium. Caput, Christi Deus. De Deo patre gloriantur Iudæi, eius se iactant habere notitiam, filiũ reprobant, & blasphemant, tu aperi mihi. Caput meum plenum est rore. Non tales desiderat, non sitit, sed magis fastidit, ideo plenum est. Plenum est rore, eo quòd sensu leues sint, rationis carentes pondere, non habentes aliquod in assertione momentũ. Ratione leues, obstinatione graues. Quasi ros, & guttæ inefficaces, & pertinaces. Et cincinni mei guttis noctiũ, quę gelidę sunt & tenebrosæ. Nam est quidam ros, qui noctis non est. Ros tuus (ait Esaias Deo) ros
Esa. 26. d lucis. Et cincinni mei guttis noctium. Figu-
E ris adhæserunt, scientes literaturam, nescientes sensum spiritualem. De unius scientia Dei, de figurali legis obseruatione Iudęi gloriantur, mysterium inficiantes trinitatis & præfigurationis ueritatem, de superfluis, & emortuis signis se iactant. Molesti sunt mihi, discipulos meos premunt, qui sunt uelut quodam capitis mei ornamentum, & decus, ideo fugio, aperi mihi. Quidam hæretici Christi diuinitatem ad quam, nec fide volunt, nec ratione possunt attingere, conantur extinguere. Subtilia, consona literarum testimonia, & quæ diuina nituntur auctoritate, quasi quosdam cincinnos capitis (non cohærentibus disputationum suarum argutijs, & uelut quibusdam roris instar minutijs) inficiunt, corrumpunt, opprimunt. Hi quoque notitiam Dei præsumentes, & spiritualium subtilitatem sensuũ quasi in ipso Dei capite, & capillis superbe locatis, rori conferuntur, & guttis noctium: ut intelligas eos minutos, gelidos, fluidos, & non cohærentes sibi. Sed & si quidam videris eos sanam quasi caput ipsum tenere fidem, superficietenus communicare subtili vigere sensu: gelida tamen est propter malam conscientiam, & propter hypocrisim obscura, & propter uelocem transitum
Iob. 20. a fluida. Gaudium enim hypocritæ instar puncti. Hunc talem Iesus foris esse iudicat opprimentem, & quasi grauem sibi refugit. Huiusmodi non tam ambulant, quam uolitant in magnis, & mirabilibus super se, superba elatione pendulo uagi in aere. Ambitiosa quidem negociatione F perambulant in tenebris. De religione lucrum uenantes, spiritualem se simulantes habere doctrinam, studium, instar roris eloquium, incerta, & occulta, & quasi nocturna nosse mysteria sapientiæ Dei, sanctitatis tenere caput, & culmen, & in ipso Christi hærere vertice, eminendi magis, quam intrandi studium gerunt. Istos moleste ferens, & fugitans Iesus, dicit: Aperi Cant. 5. a
mihi soror mea. Quæ intus es, quæ non uagaris foris, quæ non in sublimibus uolitas, quæ non uis tam eminere foris, quam intus te tenere, aperi mihi. Aperi mihi. Non quæris nisi me. Tota es mea. Tota mea, & multiplici iure mea. Quare multiplici? Audi quam multiplici: soror mea, proxima mea, columba mea, immaculata mea. Soror mea in assumpta carne cognata. Proxima mea, quia de latere cum in cruce dormiret, de secundo Adam Eua noua est creata, ut non iam sint duo, sed una caro. Ibi est cognatio naturalis, hic & coniunctio personalis. Ibi soror, hic sponsa. Columba mea, sed spiritus per gratiam. Immaculata mea per remissionem, & disciplinam. In carne soror, in sacramenti sponsa. In spiritu simplex, immaculata in sanctitate. In his omnibus mea, aperi mihi. Age quod agis, aperi mihi. Tibi intus sum, sed aperi mihi in illis in quibus adhuc foris commoror. Aperi illis, inuita, introduc in locum tabernaculi admirabilis. Pulsa, ut aperiatur tibi hostium magnum, & euidens (sicut Paulus dicit) ut pateat introitus 1. Co. 16. b
persuasionibus tuis ad affectus eorum. Pe G
netra ad illos, ut ad te post introducas. Exi ad illos, vt intrent ad te, qui foris congelato frigescunt affectu. Exitus tui damna aliorum introductione redime. Quid dicis? Exui me tunica mea, quomodo induar illa? Quid dicis? Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? Exuisti te tunica tua, tunica carnalis curæ, tunica certe molesta, & forte polluta. Tunica tua te exuisti, mea induere. Zelus domus meæ comedit te: Esa. 56. d
ideo iuxta Esaiam induere pallio zeli. Insta, 2. Ti. 4. a
argue, prędica, obsecra, opportune, importune. Non est pedes polluere, hac incedere uia. Si quis adhæsit puluis, excutias illum de pedibus tuis. Non pollutos, sed pulchros commendat Esaias pedes cum dicit: Esaiæ. 52.
Quam pulchri super montes pedes annunciantium pacem, annunciantium bona. Ne b

cunctis, operum meorum exempla te moueant. Tangat manus, si pigritaris ad uerbum. Zelotes ego sum, tu quoque pro
2.Cor. 8.b me zelare. Ocium sepone paululum, meis implicare negociis. Omnis militans Deo istis, cum iubetur, se implicet oportet negocijs. Cum diues essem, pro omnibus pauper factus sum. Aequalis Deo, exinaniui meipsum, ministrandi formam accipiens. Pro omnibus mortuus sum, ut qui uiuunt, iam sibi non uiuant, sed mihi. Attentis talibus in dilecto sponsa, & his mota exemplis ad emulandum, sic ait: Dilectus meus misit manum suam per foramen, & ad tactum eius intremuit uenter
Cant. 5.b meus. Per arctum paupertatis, persecu-
H tionis, & mortis foramen operum suorum ad me intromisit exempla. Hæc me tangunt, hæc me mouent. Nota tremorem uentris, audi denique motionis effectum. Sequitur enim: Surrexi, ut aperirem dilecto meo. Audite, & intelligite qui præponere satis, & proterue nimis ad ecclesiæ properatis honores. Sponsa enim, ad quā cantici huius blandimenta cantantur, morose, & cunctanter accedit, etiam postquam se sororem, proximam columbam, immaculatam audiuit uocari. Contemplare si hæc in te sint: & si sint, uerere ne perdas. Si non sunt, magis uerere ne non accipias. Attende post quot, & inuitationes commendationes sic dicit: Surrexi ut aperirem dilecto meo. Et tibi uanum sit surgere antequam uoceris, qui delectationis illius sancte panem manducas, & bibis uinum de quo supra dicitur. Comedite amici mei, & bibite, & inebriamini
Ibidem. charissimi. Vanum imo uerendum sit tibi nisi cum inuitata sis surgere, cum dormis somnum dulcem, donec dilectus aperiat. Aperi mihi: non ambitionis, non auaritię, non inquietudinis, non elationis uox moueat animum, non demulceat blandimento fallaci. Illæ tibi ignotę sint uoces, non tibi illæ opus bonum suadeant: si tamen ante dilecti tui uocem assurgere. Qui uiuit, & regnat, & cætera.

Sermo XLIII.

1

SVperiore sermone hunc locum ita discussimus, ut diceremus Iesum sponsæ suæ implorasse solatia aduersus molestias eorum, qui fidei nostræ syncenitatem humanæ, & perfidæ doctrinæ corruptela tentant inficere, & subtilium persuasionum immadidare rore nocturno: quem princeps tenebrarum, princeps aeris huius latenter, & leniter instillat. Nam, & alio scripturæ loco queritur quòd aquæ inundauerunt super caput suum. Heri ergo inductus est a nobis Dominus Iesu molestias fugiens: hodie inducetur gaudia ferens. Heri inductus est solatia implorans: hodie secum solatia portans. Heri plenus iniuriis, hodie gratiis. Illa interpretatio raras respicit, ista refertur ad plures. Non omnes ad prædicationis opus uel idoneæ sunt uel delegatæ. Non enim corruptelas fidei repellere, uel sufficiunt, uel huic muneri præciuntur. Non possunt omnes esse matres, & sponsę, omnes possunt sorores, & sponsæ. Non omnes possunt partus sustinere iniuriam omnes debent amplexus gratiam. Fuerat secundū hesternā interpretationē roris illius nocturni liquor molestius, hodiernus iste sit gratus. Ibi loquitur Iesus querelas deponens, hic loquitur blanditias suggerens. Ibi fugit infestos, hic solum ad sponsam festinat. Aperi mihi soror mea, proxima mea. Disciplinā Cant. 5.a hic attende custodię, ubi ianua passim non patet. Quis illuc intrabit ad arbitrium, vbi Iesus sine interpellatione nō intrat, nec nisi cum fuerit audita, & nota vox eius? K
O me fœlicem si de mea dici anima queat. Porta hæc clausa est, & per eam nec furtim nec fortuito indisciplinatus affectus immittitur. Soli principi patet si ponam ori meo custodiam, vt soli principi pateat cum assistit ad illud. Aperi mihi portam iustitiæ: & ingressus in eam conuiuabor tecum, comedam in ea, & bibam, & inebriabor, denique & ego inebriabo te guttis meis. Non accedo sterilis, sed madens suauiter illabente rore gratiarum. Aperi mihi. Intus iam tibi sum nunc, sed aperi mihi, ut amplius intrem. Aperi mihi. Iam quasi nouus accedo, & recenti rorans affectu. Vt ros tibi fluet eloquium meum, cū deitatis meæ tibi instillabo arcana. Caput meum rore abundat, & con-

& contemplatio diuinæ in me naturæ, subtiles, & fœcundos parturit sensus. Quid circa humanitatis mysteria solum moraris? Quid tandiu solus ad pedes resides? Surge ascende ad caput, illi aperi. Aperi mihi in hoc quia caput meum plenum est rore. Humanitas gratiam comparat, diuinitas cōfert: humanitas impetrat, diuinitas infundit amorem. Caput meum plenum est. Ipsum est ros, ipse illabitur animæ, & eius medullas irrigat. Vsque ad aliquid ingressum aperi mihi, ut pertingam ad intima, ut diuinitatis meæ dulcis notitia influat, & inficiat totum, quod est in interioribus tuis. Aperi mihi, ut diuinitatis meæ subtilis ros cordis tui terram infundat, & inebriet eam. Et reuera sic est fratres. Vbi in materia maior est gloria, ibi in meditatione maior est
L gratia. Quod plus habet excellentiæ, plus sibi exigit reuerentiæ, plus refundit, & gratiæ. Quod quodam naturæ suæ merito prærogat, perceptio eius oblectationis plus erogat. Plus omnibus placet, quod omnibus præstat. Singulari materiæ peculiaris debetur cernendi modus. Non est humani iuris: non est.n. moris humani. Quietæ, & peruigili donatur menti, nō tamen ad votum, sed cum ipse vult, & dicit: aperi mihi, nisi quodam blandimento affectum illicere, mouere concupiscentiam, ut mens ex parte tacta tantæ lucis corusco, ad plenioré perceptionem se præstet purgatam? Sic lux quasi oculo dicit aperi mihi: quæ ex modica perceptione ad maius participium sui quandam auiditatem prægenerat. Aperi mihi soror mea. Quid est Iesu bone quod rogas aperiri? Tu ipse habes clauem Dauid.
Apoc. 3. Aperis, & nemo claudit: Apparatio tua, apertio est. Appare, & nemo tibi claudit. Cui ex minima parte maiestatis tuæ cœpit gloria scintillare, animum ad se subito conuertit, & rapit. Non sinit sibi claudi dum ipsa coruscat. Cor quod penetras, aperis tibi. Apertum tenes, dum te subtrahis. Et forte utraque necessaria est, & cognatæ sunt sibi apertio sponsi, & apertio sponsæ. Apertio sponsi, apparitio eius apertio sponsæ, apparatus eius, & coaptatio ad tam dulces usus.
Cant. 5. a Caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium. Caput plenum est, & eo madent, qui adhærent illi. Delectabilis
M est Deus in se, & delectabilis in sanctis suis, qui de ipso per gratiam oriuntur, & ordinatione sua quasi quidā distincti cincinni perseuerant in eo. Pulchra utraque contemplatio, vel essentię eius, uel gratiarum, quæ procedunt de ea. Diuisiones enim gratiarum sunt, ac si quædam distinctio cincinnorum. 1. Co. 12. a Inuisibilia enim ipsis quædam præferre distinctionem videntur, ad nostræ tamen capacitatis mensuram. Nam distinctis signis, & sermonibus aliud significare conantibus, quę in ipso sunt vnum quasi plura, & uaria innotescunt nobis. Quædam ad solam eius magnitudinem respiciunt: unum hoc cincinnum puta. Quædam ad solam potentiam, sic & quæ ad sapientiam, quæ ad bonitatem, quæ ad prædestinationem, ad prouidentiam, ad gratiam, ad indulgentiam, consilium, cogitationes Dei, generaliter, quæ vna significationis complectitur ratio, & quasi ad unam pertinent, pro uno cincinno interpretare: quæ ad aliam, pro alio crede. Inuisibilia ipsius, Rom. 1. c ait Apostolus, per ea pręfacta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius diuinitas. Illa plurali protulit, hanc singulari intellectu. Hanc ergo velut caput accipe: illa uelut cincinnos. Nam diuinitas in se una simplex est, secundum effectum autem in subiectis, & effigiem particulariter impressam subiectis, uariæ significationis recipit numerum: ideo essentialia nomina mutuo de se dici possunt, sic non autem denominata. Essentia Dei scientia eius est cum conuersionis ueritate, & substantiæ identitate: non tamen cum uerum est Deū A nosse aliquid, & sequenter uerum erit illum id esse. Sic, & potentia cum uoluntate in Deo unum idemque essentialiter est, denominata vero ab his non se mutuo consequuntur. Denominationes enim istæ cum aliquem circa creaturas effectum continent, cognatam ab illis multitudinem trahunt, in se nequeunt commutari. Mira identitas, & mira diuersitas, utraque inexplicabilis, utraque admirationis est plena, deuotionis, reuerentiæ occultissimas, & efficacissimas causas continens. Accede spōsa ad hoc caput dilecti, & concinnos eius stringe rorantes crines, multum inde dulcissimi liquoris elicies. Pleni sunt guttis noctis, guttis occultis, guttis non ignota dulcedine refrigerantibus. Erit quando guttæ tales expressæ frequentius integri fluminis efficient impetum. Bonus quidé, qui desiderium æstuantis amoris refrigerat. Siue supradictis modis caput cincin-

nosque intelligas, siue in capite illam deitatis nudam notitiam, quæ est facie ad faciem cincinnos autem illam, quę per speculum fit, & in velamento ænigmatis, in utroque refrigerij vberem rorem reperies: ideo forte capiti ros simpliciter assignatur, guttę vero cũ adiectione noctis cincinnis attribuuntur, quod & visio, quæ per speculum fit, & ænigma, nocturnæ quiddam habet qualitatis, minus fulgens, & minus feruens.

Aemulare sancta anima sponsum, caput & capilli deuotionis rore madescant. Caput intentionis, cinciuni cogitationis. Ad mo-
B. dum madentium capillorum strictæ sint, pingues sint, continentiæ extenuatæ disciplina, continuationis perseuerantia protentæ, exultationis specie pingues, ne ad modicum tenebroso, & gelido malitiæ, & nequitię rore inficiantur, quem princeps aeris huius leniter, & latenter aspergit. Caue fallaces infectiones eius, sponsi tui illum cœlestem se mentitur habere rorem. Claude illi: & si dicat, aperi mihi soror mea, nullam tibi cum eo cognationem esse responde. Quæ illi cognata est, immaculata non est. Praua cognatio, quam contagio sequitur. Christus cum iam sororem di-
Cant. 5. a xit, immaculatam subiungit. Ausculta quando dicere possis. Vox dilecti pulsantis. Hostis primo aggressu timide agit. Tentantis modo deprehendi timens: palpat, nõ pulsat. Dilectus tuus innotescere volens,
Ibidem. pulsat audenter. Aperi mihi, quia caput meum, inquit, plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium. Ac si dicat. Aperi mihi, quia rore gratiæ refertus illabor. Aperi mihi, aptam te præpara tantæ pręsentiæ. Tunc illa. Exui me tunica, quomodo induar illa? Laui pedes meos, quomodo inquinabo eos? Tu dicis, aperi mihi. Ecce aperui, parata sum, & domestici turbari denuo curis refugio. Nolo quam semel exui, reindui tunica. Quomodo induar ea? Quomodo? Nullo modo. Non acquiesco, non possum, non ægre induitionis verbum audire. Laneam exui, vestita subtilibus. Noui quam laboriosæ sint partes Marthæ, quam onerosa operta sit tunica, quomodo circa frequens discurrendo mi-
C nisterium inquinatos oportet illum affectuum pedes habere, & operum gressus. Non possum de Maria in Martham degenerare. Optimam partem elegi, apertum & paratum efficere cor meum ad aduentum dilecti. Non videtur in partibus Marthæ, passus molestias, qui semel ad illas iterum reuerti festinat. Nuda ab omni materia mũdi, & sine impedimento velaminis libera, & quasi reuelata facie gloriam contemplatura dilecti, surgam ut aperiam ei. Via hæc via pulchra est, non potest per eam pes pollutus incedere, nec pollui in ea. Breuis uia: nam dilectus stat ad ostium vociferans, & pulsans, quasi moræ impatiens. Pulsat ad ostium, explorat aditus, & ardentius diligens properantem præuenit me. Manum suam misit per foramen, & ad tactum eius venter meus intremuit. Quid sibi vult *Cant. 5. b*
hoc loco quod sponsa, quę clauserat ostium cubilis sui, non hoc quoque obturauit foramen, ne ad illam quid ingrederetur incaute? In cæteris cautius agens, cur hic locũ negligentiæ reliquit? An forte hoc in se minus ipsa nouit foramen? Quis enim in se omnia potest nosse foramina, omnes aditus, omnes aptitudines, nisi ille qui (sicut in Ezechiele legitur) in lapide precioso foramina præparauit? ipse foramina vbi vult parat, quia vbi vult spirat. Ipse manum mittit per foramen: per aptum aditum, inspirationis occultæ uirtutem. Per foramen, inquit, id est per aptũ, per abditũ per arctum ingressum. Arctus enim ingressus satis, vbi manum tantum immittit Iesus, eius D
respectu quem per ostij apertionem sibi fieri petit. Non moueretur ille uenter sponsæ, non surgeret, non aperiret dilecto, nisi ipse prior inspirationis suę manum immisisset occultam. Occulta ratio vocationis primæ, latens causa, & nondum latus ingressus. Dilatatur autem, cum præoperanti sponso anima cooperatur, conatur, assurgit, & aperit. Prima solius Dei manus agnoscitur, secunda Dei simul, & hominis. Et cum magis Dei sit propter munus, soli tamen homini deputatur ad meritum. Arcta est etiam, & quasi per foramen concepta cognitio Dei, ea quę per operum eius contẽplationẽ percipitur, & quasi tactus manus, non uisio uultus eius. Aduerte trinum contemplandi modum in capite, in cincinnis, in manu. In capite naturam, in cinciunis figuram, in manu facturam. De hoc ultimo sic ait: Delectasti me Do- *Psal. 91. a*
mine in factura tua, & operibus manuum tuarum exultabo. Possumus etiam sic illa uocare, essentiam, signa, opera. Diuinę illius naturæ notitiam, signa per quandam

dam in suo genere similitudinē depromūt, ōpera probant. Signa, vt sic dicam, exprimunt, & opera astruunt. Vltimus hic contemplationis modus, simplicium est, secundus eruditorum, primus purisimorum. Veruntamen sicut iam diximus, immissio manus per foramen, immissionem illam latentem, & occultam significat inspirationis, quam diuinæ uirtus tactus operatur. Hic etiam est aduertere tria quędam in sponsa.
E quæ tria? Primo quod tremit, secundo, q̄ surgit, tertio quod aperit. Primum fit quidem in ipsa, sed non ab ipsa. Duo sequentia sic fiunt in ipsa, quod etiam ab ipsa. In primo præoccupatur, in secundo conatur, in tertio captat. Cum tremit, nil in ipsa agit, sed magis patitur. Cū surgit, & aperit, propriæ aliquid industriæ adhibet. Tremit, cū motum occultum inspirationis sanctę dulciter sentit. Assurgit, cum consentit, & sequitur quo illa ducit. Aperit, cum huic totū se operi mens indulget, & reddit capacem. Veruntamen quanto magis se huic visui aperit, tanto ex nimia affectione, & uehementia in se deperit. Memor fui (inquit) Dei,
Psal. 76. a & delectatus sum, & exercitatus sum, & defecit spiritus meus. Memoriam ventri, tremori delectationem, exercitationem surrectioni confert, & aptat. Nam quod dicit, deficit spiritus meus, ad illud spectat, quod
Cant. 5. b hoc sequitur in loco: Pessulum ostij mei aperui dilecto, & ipse declinauit. Tunc declinat, cum tu deficis ferre non ualens. Cum tu afficeris vehemētius, tunc ipse citius auolat. Quanto affectuosius captas dilecti amplexus, & quasi aperto corde totum absorbere, & deglutire conaris, tanto velocius declinat labilis præsentia dilecti tui. Sed iam redeamus ad seriem literæ. Surrexi, ut aperirem dilecto. Manus meæ distillauerunt myrrham: digiti mei pleni myrrha probatissima. Quid est, quòd de apertione locutura præmittit de manibus? An fortè suggerere uoluit, quibus te manibus oporteat aperire dilecto tuo, quibus operum me
F ritis contemplandæ veritati aditum præparare? Bene quidem myrrhatæ manus, quæ carnis mortificationē operantur, quæ fluxū eius compescunt, stringunt, vt latius influat oblectatio verbi. An nō velut quosdā myrrhæ stillas censes opera regularis cōuersationis, quæ vicissim sibi succedentia mentem vngunt, & carnē stringunt? Vigiliæ, ieiunia castigatus, & parcus victus, asper pannus, & panis ater, plagæ virgarū voluntariè susceptæ, in matutinis psalmodiæ uociferatio, & silens oratio, vtraque in spiritu cordis uehementi: sed hæc tanto uehementior, quanto corporalis spiritus minus est cōtinens: quid ni distillant nobis dum vicissim succedunt sibi? Iure conferuntur myrrhæ, quia carni amaritudinem vexationis inserunt, & deuotionis uelut unguento mitigant animum. Et ut discretionem adesse intelligas, & obsequium rationale: digiti, inquit, mei pleni myrrha probatissima. Manus opera sunt, discretio digiti. Myrrha tam actio carnis, quā vnguentaria exhilaratio cordis. Hac myrrha probata est: nam est quædam myrrha, quæ reprobata est. Cum videris quorundā puerilium hominum digitos prohibita passim signa distillare, agilem manum undiquē petulantis, vel peruersi affectus indicia spargere, ut arbitror, indisciplinatæ conuersationis amaritudinem: quasi reprobam myrrhā istum fundere non negabis. Probatissima uero myrrha est, quæ in multis argumentis exercitij regularis est reperta laudabilis. Et regularis exercitatio, & hostilis vexatio, utra G que probabilis est, cum patientiæ virtus seruata integritate sua, amaritudine nimia nō corrumpitur ac degenerat. Recole tēpora, quibus iuuencula adhuc ecclesia ad aures pulsauit gentilium, ut dilecto suo Christo ad corda ipsorum ostium aperiretur, pateret aditus: quam innumeros desudauit agones, quanta confecit martyria, quam cōtinuis est vexata supplicijs? Verè digiti eius pleni myrrha probatissima, eo quòd omnimodarum passionum argumentis honestata est, uirtus eius in laboribus suis. Cum huiusmodi manibus satagite fratres, aperire uerbo, speculationis dulcedini aditum præparare. Bonorum actuum meritis, mentis vestræ recessus Christo vberius reserabitis. Videte si laboris, & fatigationis vestræ myrrha multis est experimentis reperta laudabilis, sicut aurum quod per ignem probatur. Digiti mei (inquit) pleni myrrha probatissima. Discretionis significatur subtilitas, & vnctionis libertas. Et digitos enim dicit, & plenos. Distillant, & pleni sunt. Vicissitudinem habent, nō euacuationem. Interpolantur ieiunia refectione, labores requie, uigiliæ somno. Vicissitudo refectionē affert, non defectum. Digiti (inquit) mei pleni myrrha probatissima. Contemplationis optas delicias, sponsi amplexibus in

ocio perfrui, illum solum cordis tuæ contine re secreto? noli ad aperiendum uacuis, noli aridis occurrere manibus. Actio cõtẽplationem præcurrit. Quanto magis myrrha continentiæ, & afflictionis mortificaueris affectus animales, tãto uberiorem aditum dile-
H cto parauerit. Denique sequitur: Pessulum
Cant. 5.b ostij mei aperui dilecto. Non possumus in angustia terminandi sermonis huius ostium aperire capituli. In alium differamus tractatum, gratiam ab eo expetentes, & expectantes, qui habet clauem Dauid, sine qua nemo aperit. Iesus Christus: qui uiuit, & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Sermo XLIIII.

Hodie uobis fratres, de apertione ostij differturi sumus. Nam hesternus sermo de operatione (quæ uelut quædam ad apertionem est uia) ultimum tractatus nostri digessit articulum. Bona plane operatio, quæ immortalitatis, & incorruptionis spem & speciem semper præfert, quę non seminat in carne, ut corruptionem inde metat. Vtinam in ueritate ego dicere possim, quia
Ioan. 7. b myrrha in manibus meis semper. Si quis (inquit Iesu) fecerit uoluntatem patris mei, cognoscet de doctrina mea. Ecce qualiter pietatis actus aditum reserat ueritatis. Boni certe actus, qui & quadam contemperantia, & moderatione discreti sunt, & unctionis deuotione repleti. Iure manibus unguentarijs aperitur Christo, qui de vnctione nomen accepit. Et forsitan nisi per
I unctum ostium ingredi nescit. Ideo in templo de lignis oliuarum ostiola facta sunt, per quæ in sancta sanctorum aditus pareret. Huiusmodi enim, & ligni materia vnguentarij est ministra liquoris. Ostiola dicta sunt, & oliuarum arctus introitus: sed pinguedine gratię sine difficultate illaberis, ubi subtilis est intelligentia, & secretum mysterium. Non laboriosus patebit ingressus, si deuotionis, & charitatis oleo quasi ostio uolueris vti. Et puto quòd conueniens est de templo testimonium prolatum: Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos. Habe ego in templo tuo ostia per quæ summus pontifex solus ingrediatur in intimum cordis tui recessum. Claude ostiũ, obde pessulum, nisi quando dilectus tuus ingredi uolet. Si ostium non est, passim patebit ingressus omni transeunti. Si ostium clausum est, pessulum non obseratum: facili cedet, & patebit impulsui, clausuram non habens firmiorem. Habe utrunque ostium circunstantiæ, & pessulum constantiæ. Prospice circunstanter, resiste constanter: obliuio, & ignorantia non surripiat, improbitas non irrumpit. Et si ita mauis distinguere: solicitam præmeditationem reputa ostium: orationem quasi pessulum. Tali firmatum repagulo, hostiũ non platebit impulsui ostium tuum. Confortauit (inquit Psalmista) seras portarum suarum. Nonne in feris, & portis velut ostium, & pessu-
lum tibi uideris audire? Vtrunque necessarium est, sed contra insidias inimici. Vbi Ps. 147.a
udcem, & pulsum audis dilecti, ubi manus
eius subtilem, & per foramen sentis attactũ: K
aufer pessulum, ostium, aperi, cuncta cedãt obstacula: si fieri potest, medium parietem totum aufer, ut libere se tibi dilectus tuus infundat. Solitudo aduersus tentamenta dæmonũ in securitatẽ vertatur de præsentia sponsi: cautelã hostã repellendi, in perfruẽdi dilecti copiam verte. Ostiũ aperuisse se no-
uit, qui dixit: Paratũ cor meũ Deus, paratũ Ps. 107.a
cor meum. quomodo ostio eget Iesus, qui in euangelio ait: Ego sum ostium? Miranda ratio. Ostium est, & pulsat ad ostium. Intrare uult, per quem quisquis introierit saluabitur, & pascua inueniet. Magna est ostiorum distantia. Est enim ostium quoddam in argumentis naturæ, est ostium in sacramentis ecclesiæ, est ostium in experimentis gratiæ. In primo illo ostio naturalis rationis ductu innotescit nobis per opera operans sapiẽtia, & ad aliud ueritatis intromittitur, diuinitatis colligimus notitiam, non tamen personalem in deitate distantiam. In hoc ostio non distinguitur persona, nec confertur gratia. Ideo non debet esse assiduus, non nimius ad hoc ostium pulsator. Per secundum in eo quòd salutaribus initiamur sacramentis, ad ecclesiæ unitatem intramus, ad communionem sanctorum. In hoc secundo ostio sic quidam intus sunt, ut tamen quasi foris sint donec ad tertiũ accedant: quod familiarẽ interpretamur accessum per charitatis affectũ, in copiosam quandam contemplationẽ dilecti. Ostium hoc tam secretum, tam intimũ, nõ
omnibus patet, sed soli sponsę prębet acces- L
sum. In Ezechiele multorũ ostiorũ distantias legis, quas modo longũ esset prosequi.

Verum-

Veruntamen parum quidem interesse reputo tunc ad illum ingrediaris, an ad te ipse: nisi quod tunc uideris ingredi ad ipsum, cũ tu quasi præuenis, & prior rogas. Ipse uero ad te, cum ipse te preuenit, pulsat affectum, improuisus illabitur, & nil tale meditantē insperatæ dulcedinis mouet attactu. Quando pulsat hoc modo ad ostium tuum, noli
Cant.5.b morari: surge, festina, ne forte declinet. Nã & in hoc loco sic habes: Pessulum ostij mei aperui dilecto: at ille declinauerat atque trãsierat. Cur abis Iesu bone? cur declinas? cur defraudas dilectam à desiderio suo? Tu desiderium inducis, tu delectationem subducis. An forte hoc modo in maiorem auiditatem, & ardentius desiderium concupiscentiam protrahis, dum copiam subtrahis? Ita est. Plane ita est. Istę amoris fallaciæ, ipsum amorem magis inflammant, ad eius cumulum proficiunt dum sic decipiunt. Illę dominicæ resurrectionis apparitiones quam breues erant, quam subitæ, quam succisę. Quibusdam uix iam agnitus est, & statim elapsus est. Non se patitur ab aliquibus tangi. Aliis clausis illabitur ianuis, ostij apertione non indigens. Illud enim ostium maxime illi aperitur, quod aliis omnibus negociis clauditur. Cum putatur teneri, quasi furatur præsentiam gratam: furtim accedens, & furtim recedens. Gaudium enim contem-
M plationis instar est puncti. Velociter recedit & excellenter transcendit omnem humanę capacitatis uirtutem. Quo ipsa uadit, non possumus æquis eam in hac carne passibus
Eccl.7.d sequi. Dixi (inquit Salomon) sapiens efficiar & ipsa lõgius recessit à me multo magis quam antea erat. Perceptio eius melius quã priuatio docet, quam sit transcendens eius maiestas. Eo ipso quo uehementior est, uelocius transit. Ipse (inquit) decliuauerat at
Cant.5.c que transierat. Ideone Iesu bone declinasti ad sponsam, ut iam cito declinares ab ea? Ipse (inquit) declinauerat atque transierat. Quid est transierat? Transierat me, transierat uires meas, pertransiit me. Ideo quasi ferre, & subsistere non ualentem transiit
Ephe.6.d me. Gladius est uerbum Dei, gladius est Iesus, animam sine mora & difficultate pertrãsit: non subsistens, dum eius uehementiam liquefacta mens sustinere non ualet. Flammeus hic gladius est, ideo sicut cera fluit à facie ignis, sic anima succẽsa à facie eius. A-
Cant.5.e nima (inquit) mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Videtis qualiter ad ignitum eloquium liquefecit animã. Pessulum ostij mei aperui dilecto meo, at ipse declinauerat atque transierat. Ita in manifestatione dominicæ resurrectionis, quæ facta est duobus illis euntibus in Emaus, & aperti sunt oculi eorum ad cognoscendum Iesum, sub ipsa apertitionis hora euanuit ab oculis eorum: & quasi pertransiit cor illorum, ut ipsi fatentur: Nonne cor nostrum ardens erat Luc.24.e
in nobis dum loqueretur? & cetera. Ardẽs A
erat in ipsis in collocutione liquefactum est: in illa uisione uehementi, soliditatē, & constantiam non obtinens. Quid enim est Iesum euanuisse, nisi illos in gloriosa apparitione subsistere non ualuisse? Declinat dilectam ut flumen pacis, sed ut gloriæ torrẽs pertrãsit, sicut torrens igneus liquescere faciens animam, quam mundat, quam reficit, quam transit. Quam dulcis hora quando anima huic igneo torrenti liquefacta miscetur: quam subtilis est in illo momento, quã extenuata, quã mobilis. Nihil tunc temporis habet nihil duritiæ reliquum, nihil rigoris, tantummodo calens, & liquens. Cognata sunt sibi inuicem liquidum, & calidum. In his duobus contemplationis usus consistit. Quod liquidũ est, colorem promptius concipit: & conceptus calor uice uerse quòd liquidum reperit, liquidius reddit. Quod dico calidum, & liquidum, (hoc est si alliis dicatur nominibus) succensum, & syncerũ. Calidum eo quod amat, syncerum, & liquidum est, quia quandam amati in se speciem repræsentat. Calidum, quia ardet, liquidum quia videt. Calidum, quia inflammatur: liquidum quia dilecti imagine informatur. Quod liquidum est, nil habet impurum, nil pigrum, facile cernens, & facile sequens. Sed tanta gratia liquidi non est cùm calor non est. Bene liquidum, quod ex puritate dilecti claritatem percidit, & quasi percitũ, & prõptum extra se effusum post dilectum festinat, qui iam pertransiit. Ipse (inquit) iam pertransiit à me, qui totam pertran- B
siit me. Velox transitus, sed violentiæ nõ parum habens in tactu, liquefactam post se reliquit animam meam, effusam vberius & conantem transire vsque ad dilecti transitum, nihil præsumens in eius præsentia. In voce exultationis liquefacta sum statim vt locutus est ipse. Anima mea liquefacta est (inquit.) Quid est liquefacta est? id est, crescens facta est, currens, clarescens. Crescens super se, currens ad ipsum, ex ipso clarescens.

clarescens. Virtute crescens, curens votis, veritate clarescens:hoc est,lata, labilis,lucés. Et hac forte liquefactione præstitum illi est quod manus suæ myrrhā distillant méns liquefacta est. Cur tertium præterimus ꝙ
Cant. 5.a canticum illud apponit? Habet enim sic cō nexum ex ordine. Venter tremit,distillant manus,anima liquefacta est. Potest istic etiā leuiter hanc lectionem transcurrens, ordinatum quoddam agnitum aduertere: non tamen facile est planum gradatæ distinctionis rationē adsignare. In omnibus quidā modus signatur,sed amor in secundo quam in primo, & maior in tertio quam in secundo. Plus est enim distillare quam tremere sicut liquescere quam distillare. Totū pręstat præsentia sponsi sponsæ suæ, quod eius venter tremit,distillant manus,anima liquefacta est. Totum ex tactu eius,& vocis auditu, totum est(vt sic dicam) ex pertransitu eius. Quia tangit,tremit: distillat,quia perstringit, & pertransiit illam in spiritu vehementi, cuius vocem audis, sed nescis vnde veniat,aut quo vadat. Ideo liquefacta est
C anima eius vt locutus est ipse. Vox subtilior manu est,vehemētius mouet, & velocius transit.Sermo Iesu subtilioris & sublimioris doctrinæ plus continet quam aliqua operum prodere queant exempla. Omne transit exemplum de maiestate deitatis sermo, quem inter discipulos fudit:omnem experiētiam pollicitatio glorię futuræ,quę reuelabitur in nobis. Huic intelligentię, & perceptioni aperi ostium vt comprehēdas:statim declinat,& pertransit,ideo,& tu transi in af
psa. 138.a fectum liquefacti cordis. Ad hanc vocem dilecti dic: Mirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est,& non potero ad eam & anima mea liquefacta est deficiens a comprehensione, & non sufficiens ex vehementi, & violēta dulcedine persistere, & morari in admiratione. Propter hæc,& huiusmo
Cant. 5.e di,inquit: Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est. Quid putatis ut aliquid præter seriē, & quasi ex abundanti ad cohorationem præsumam? Quid, inquam? Putatis quod non hic sermo quorundā sugillat duritiā, quorum viscera gelido austeritatis regescunt affectu, quorum viscera nullum misericordiæ distillant liquorem, nec exiguo tremunt, & mouentur affectu erga pœnitentes misericordis manus tactū non sentiunt,piissimi Iesu nō igniuntur alloquio,pulsantem in pœnitente Iesum foris non audiunt? Vereor ne declinet ab eis, & pertranseat, ne non inueniant eum quæ sierint,& cū clamauerint non exaudiat eos.
Cur durantur uiscera tua ad filios,quasi nō D sint tui? Poteras forsitan tuos inclementi oculo respicere, & resupino fastu præterire, si tamen tui tantum essent, & non domini tui. Quam durus fores si de tuo largiri deberes, qui domini substantiam tam auaro, & imminuto etiam filiis affectu dispartiris? Dispersit (inquit) dedit pau- psa. 111.b peribus. Sed tu forsitam pauperes nescis. Quid si dicat tibi deus: Imperfectum meum non uiderunt oculi tui? In libro tuo non nisi perfecti sunt scripti, de perficiendis nulla te cura tenere consueuit. Malus medicus qui non est opus ęgrotis,sed bene habentes fortasse exulterans. Si non uis errantem quærere,saltem occurre reuertenti. Aperi ianuam misericordiæ,& si non pœnitentem propter Christum,suscipe uel Christum in pœnitente. Liquescat anima tua misericordiæ rore, ac clamantis, & pulsantis Iesu succendatur eloquio. Vox pœnitentis, uox pauperis, uox est Iesu. Ideo cum audis hanc uocem, clementi affectu liquescat anima tua, ut & tu, cum sponsa dicere queas:Anima mea liquefacta est,ut dilectus locutus est. Ausculta,& recole quid locu Cant. 5.e tus Mariæ Magdalenæ, quid muliere in adulterio deprehensæ, & quid Samaritanæ, Chananeę,Zachęo Petro,Centurioni.

Ad tot pietatis sermones,& clementię cuius non mollescat affectus,uiscera liquescāt? Ad tam uehemētes flatus astrinos, etiam de E durissimo pectore quantumlibet annosa poterat glacies solui. Senti o me affluentis ps. 118.f olei liquore perfundi,& simili affectu liquescere,quotiens misericordiæ tuæ opera, & uerba perfectè recenseo. Ignitum eloquium tuum hoc uehemente,& seruus tuus diligit illud.Diligit,quia indiget: ideo anima mea & pręgaudio liquescit ubi tu loqueris. Istam liquefactionē oportet ut sentiat omnis sanctus. Nam illa superius disputata liquefactio non nisi perfectorum est, & eorum non semper. In tempore oportuno, & fructuoso, ne subducam silentio quod mihi suggeritur, breuiter uobis absoluam quod adhuc de hac liquefactione intellectu concepi. Non cernitis quod liquescit, qualiter de quodā rigore & immobilitate moueri incipit, seipsum egredi, & & deserere nititur, de tumore & mole pristina

ſtina deſſuit & deſcendit & euaneſcit, ſeipſum ducētem & ad humiliora loca facile ſe quitur, uel eadē per ſeipſum ſectatur, percurrens frequenter ducentis conatum. Magna in liquefactis ad ſequēdum mobilitas, & prompta uoluntas. Intelligitis iam (vt arbitror) in liquefactis ad obediendum aptitudinem grandem, humilis animæ affectū tractabilem. Hunc humilitatem non metus infringit, ſed calor amoris informat. Metus mentem violenter infringit, amor emollit, & teneram ac liquidam reddens infringit ad libitum. Humilitas de charitate profluens, nil moleſtiæ patitur, ultro ad imum tendit, quieſcens cum apprehenderit inferiora. Habetis iā in liquefactione, humilitatis illius generoſæ, habetis & obedientiæ expreſſam ſub breuitate naturā. Vultis & teſtimonia? Dn̄s aperuit mihi aurem ut audiam eum quaſi magiſtrum. Audiſtis loquentem dominum, addite liquefactum affectum diſcipuli. Ego (inquit) nō contradico, retrorſum non abii. Audiſtis quo modo ſequitur, audite iam ad quàm infirma. Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus: faciem meam non auerti ab increpantibus & conſpuentibus in me.

F

Ezec. 50. b

An non iſte quaſi ad aſpera, & abiecta deſcendit, non rigide reſiſtens ſed liquefactus, effectus tractabilis ad auditum calentis eloquij? Ergo qui huius humilitatis & obedientiæ liqueſcit affectu, non frigida tumentique mole immobilis & rigeſcens, pro ſuo iure ius ſibi verbi uſum glorioſe præſumit. Anima mea liquefacta eſt, ut dilectus locutus eſt. O mira uis uerbi, & ignita vehementer. Inflammat cor, commutat renes in nihilum, in conſpectu ſuo reſpectu Dei ſui animum redigit, à ſeipſo liqueſcere, & deficere facit, ut iam anima non ſit ſecum, ſed ſicut ſequentia continent huius verſiculi: Ego ſemper tecum. Ideo non in ſe, non ſecum, ſed cum Deo ſuo eſt, ſemper obſequens & quantum datur, ſequens, ſed non adſequens ſemper pro uoto, nec illo excellenti modo qui ſponſæ cum ſponſo competit. Nam & hic ſequitur: Quæſiui & non inueni illum: uocaui, & non reſpondit mihi. Sed capitulum hoc alterius temporis eget tractatu, ex otio diſcuti uolens. Sufficient iſta non pro magnificentia ſui, ſed pro noſtris diſputata uiribus, qualiter anima ſpōſæ liqueſcit ad loquelam dilecti ſui Ieſu Chriſti, qui uiuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Cant. 5

G

Sermo XLV.

Cum tibi fuerit dilectus tuus elapſus, non tibi redit ad libitum: uexatio hæc dat intellectum amori, & augmenta affectuum. Nunc uiſitat, nunc euaneſcente viſitatione uexat amicam. Varietas hæc amantis cor & deſiderium rapit, & reparat ad uſum. Vt dilectus locutus eſt, liqueſcit anima tua. Anima tua liquefacta deficit, ferre non ualens, & dilectus tuus declinat. Defectio tua, fuga ipſius eſt. Præſente & loquente dilecto liqueſcis & deficis & expiras, abſente eo reſpirare permitteris. Abſens uires reparat, quas præſens exhaurit. Delectationum uehementiam interualla temperant, cuius continuationē ferre non potes. Quid continuationem dico, nonne ipſa te inchoatio reddit exhauſtam? Statim enim, ut loquitur dilectus, liqueſcit anima tua. Denique & in ſequentibus dicit: Oculi tui auolare me fecerunt. Quomodo dilectum auolare fecerunt, niſi dum nimio affectu in eo defecerunt? Modum neſcis, ideo dilectus tuus moderatur, præſentiæ ſuæ menſuram tibi deſtribuit in tempore. Ideo quæris, & non inuenis: vocas, & non reſpondet. Attendite fratres uehementiam & uim amoris. Nec abeſſe dilectum ſuſtinet, nec ſufficit præſenti. Ibi tota anhelata laborant, hic exhauſta relinqui patiuntur. O fœlix amor, qui continua quadam viciſsitudine aut liqueſcit in ipſo, aut quærens anhelat ad ipſum. Quæſiui & non inueni illum (inquit) uocaui, & non reſpondit mihi.

Cant. 6. b

H

Cant. 5. b

Alibi ſcriptum eſt hoc, hoc modo: Quærent me mali, & non inuenient: uocabunt & non exaudiam. Quid iam non eſt quod ipſum tam commune eſt bonis & malis? Cur indifferenter utriſque te Ieſu bone ſubducis? Verum quidē nō indifferenter, ſed multū differenter. De malis dicitur: quærent, & non inuenient. Spōſa uerò nō ſe inuenturam diffidit, ſed non inueniſſe cauſatur. Quæſiui, & non inueni illum: vocaui & non reſpondit mihi. O quotiens quæſiui

Prou. 1. d.

ſiui dominum Ieſum meditando, inuocaui orando, ſed nec meditatio effecta eſt dulcis, nec pinguis oratio? Ideo non inueni illum, nec reſpondit mihi. Nec inueni illum ipſum nec ſua, ſed ſupra modũ dulcia ſunt
Iob.13.c quæ reſpondit mihi. At utinam mihi frequenter reſpondeat cum vel lego vel oro. Ita Ieſu bone, reſponde mihi quantas habeo iniquitates & peccata, ſcelera mea & delicta mea oſtende mihi. Abſconde pauliſper faciem tuam, ut mea mihi fœditas ſalubriter innoteſcat vel in meditatione mea, vel in lectione ſacrarum ſcripturarum. Tunc .n. me inueniunt cuſtodes ciuitatis, doctores ſancti, cum meos in eorum ſcriptis mores inuenio. Tunc me inueniunt, cum meos mores, & uita depingunt, cum diſcutiunt, cum vulnerant, cum increpant. Sacri ſcriptores ac, ſi quidam cuſtodes ciuitatis ſanctæ Hieruſalem (quæ eſt eccleſia) varios animorum inueſtigant affectus, & inueniunt ſingulorum paſsiones bonos mores, & morbũ quo quiſque laborat: nullius uel cogitatio non inuenitur ab illis. Quotiens illa lego, quaſi inuentum me, & deprehenſum puto. Illa me exhortationum iaculis feriunt, illa vulnerant, dum quod integrum arbitrabar, ſauciũ eſſe conuincunt. Illa ſimulationis tollunt velamen ignorantiæ vel obliuionis, inuolutum falſæ pallium gloriæ: Illa ac ſi pallio quodam, & diſſimulationis ſpoliãt operimento, & elationis ornamentum. Illa me quodam præſumptæ fallaciter glorię pallio ſpoliant, dum conſcientię denudant infirma. Vtiliter ergo à cuſtodibus in hunc
Cant.5.a modum inuenior, quamuis dilectum admodum inuenire non queam. Denique iam minus in me in quo glorier, minus in quo quieſcam inueniens, amoris in dilectum facibus inardeſco. Filiæ Hieruſalem nunciate dilecto, quia amore langueo. Per me non audeo accedere, non hanc familiaritatẽ mihi præſumo, non ſui copiam mihi adhuc Ieſus indulget: ideo filiæ Hieruſalem ad
K vos accedo, vos ambio, vobis cauſam commendo, committo negotium, nunciate dilecto, quaſi ignorat, dum diſſimulat. Cuſtodes ſpolient, filię nuncient, doctores exhortentur, exorent filiæ Hieruſalem nunciate dilecto, quia amore langueo. Nunciate, ingerite: frequens ſuggeſtio dilectum inſiſtet. Iam exuta ſum, iam ſpoliata ſum, meipſa iam idonea dilecto veſtiri. Spoliata, & ex occupata mens languet amore, nunciate dilecto, quia amore langueo. Fratres, ſi vos increpatorius doctoris ſermo tangere ſpecialiter videtur veſtros expreſſe ferire mores mentis veſtræ nudare vulnera, vel occultatæ, uel excæcatę conſcientiæ tollere pallium ad incentiuum amoris, non ad odij illud in uertite fomitem. Cur priuatam trahis ad iniuriam, quod in commune porfertur ad omnes? Forſitan ad te quod dicitur reſpicit, te tamen nominatim non exprimit. Amoris tibi languorem generalis tibi miniſter correctio, non murmuris paſsionem. Et ſi non dulcis, illius amoris deſiderio, langues, bonum eſt ſi interim langues pudore dilecti, ſi langues pœnitentia, ſi timore iudicii configuntur carnes tuæ. Conuertere in ærumna tua dum configitur ſpina: delictum confitere, & operimenti pallium quo iniuſtitias diſſimulanter abſcondis, ſiue vt tibi tollat: noli pertinacius, noli ſtrictius hypocriſis te pallio operire, inuoluere tegumento. Non conuertetur ad te Ieſus, niſi ſimulationis & fallaciæ à te fuerit ablatum velamen, quod tibi confuſio quædam & diſplicendi metus prætexuit. Operuit confuſio faciem conſcientiæ tuæ: aufer velamen L confuſionis, confeſsionis induere. Nam, & dominus cõfeſsionem induit, confeſsionem non ſuam ſed tuam. Hoc ſe ornatum pallio reputat, hoc à te mutuatur, hoc illi pallium trade, quod affectuoſe tollit quaſi pignus amoris, & reconciliationis ſignum. Tunc incipies amore languere, cum prius pœnitentiæ fueris affectibus languida. Tunc te incipient filię Hieruſalem commendare dilecto. Tunc cœleſtes ſpiritus, & animæ ſpirituales congratulantes languorem nunciabunt amoris. Sed nos ex abundanti ſuper pœnitentiæ ſtatu verſamus hunc locum, cuius tota facies perfectiora quædam uidetur ſpirare, & eius conſona gratiæ, quæ ſponſæ meretur conditione cenſeri. Quæſiui Cant.5.b (inquit) & non inueni illum: uocaui, & non reſpondit mihi: inuenerunt me cuſtodes ciuitatis. Meditando quærit, uocat orando audiendo doctores inuenitur, percutitur, uulneratur, exuitur. Et ne quid deſit ad cumulum, filiarum Hieruſalem (fidelium ſcilicet animarum) commendatione adiuuatur. Quatuor hic quædam aduerte, uel in illa vel circa illam: inueſtigationes, uota, præcepta, & preces. Inueſtigationes meditationis, deſiderij uota, pręcepta doctorum & ſanctorum orationes. An non doctorum

præ-

præcepta, & exhortationes frequenter commode sentiuntur, ab his quos, & anxia inuestigatio, & syncera oratio poterat lassare?
M Nonne pigra vota, verborum sæpius stimulis excitantur? Denique quę feruida sunt, his formitibus efficiuntur feruétiora. Inuenerunt me custodes ciuitatis. Boni, prudentes magistri, vago quodam, & quasi venatico genere dediti utuntur, & varios ad mentium status vertunt sermonem, si fortè inueniant quem stimulent permoueant, si quis audientium glorietur, & dicat: Inuenerunt
Ibidem. me custodes ciuitatis, percusserunt me, & vulnerauerunt me. Quo quis perfectior est unlneratur facilius: & tenere affectus verborum citius sentit aculeos. O fœlicem animum, ad quem tam sublimia exhortationis iacula veniunt, quem inueniunt suis aptum uulneribus, quãdo non abeunt retrorsum, auditorum vel duritia, vel stoliditate repulsa. Non sunt passim huiusmodi iacula fundenda nec in omni multitudine sed tantum vbi idoneæ mentes credũtur inueniri, quas tam excellens doctrina non effugiat: Quasi fulgura sunt hæc, summa feriunt, submissa effugiunt, summa inueniunt, si summa fuerint. Ideo dicit: Inuenerunt me custodes ciuitatis, percusserunt me, vulnerauerunt me, tulerunt pallium meum. Tulerunt pallium, quo inuolutus erat pœnaliter Adã prioris simplicitatis splendore nudatur: tulerunt imaginationum operimenta, quibus impediebatur intrinsecus pallium figuratũ velamen tulerunt, veritatem intulerunt.
A Reuelata, nudata, simplex veritas gignit feruorem amoris. Ideo filię Hierusalem, nunciate dilecto, quia amore langueo. Quandiu non placet, non rapit affectum, non succendit perfecta veritas: quãtumlibet syncere se frui quis putet aspectu intelligentię velamẽ patitur operimentum lippitudinis obductionis pallium. Cum autem ablatum hoc uelamen fuerit, tunc rutilat veritas, tunc scintillat, & succendit amorem, tunc alios ad cõgratulandum, qui hoc patitur, poterit inui-
Cant. 5 c tare, dicens: Nunciate dilecto, quia amore langueo. Videte Iudæam quandiu sub legis operimento latebat veritas, quandiu cæcitatis ipsa tolerabat velamen, metu torpebat, affectu rigido nil poterat dulce sentire, nec uulnerari iaculo charitatis. Cum autem cõuersa ad dominum velamen deposuit, cum ablatum hoc illi pallium erat, tũc cœpit gloriosæ huius confessionis verbum usurpare: Filiæ Hierusalem nũciate dilecto, quia amore langueo. Tunc gloriata de nouæ, & insolitæ dulcedinis gustu, filias Hierusalem ad gratias agendum inuitat, & suæ gentis consortes exẽplo solicitat. Audi denique quid tali solicitatione prouocatæ respondeant: Qualis est dilectus tuus? & queremus eum
tecum. Vides quomodo participes fidei huius, & doctrinæ fieri quærant in nobis. Doce qualis est dilectus tuus, & quæremus eum tecum. Fac nos tantæ consortes gratiæ, ut quęrendi studio amoris incipiamus affectu languere. Sufficiat interpretatione mystica hæc perstrixisse breuiter. Iam ad id redeamus, *Ibidem.*
cuius ex occasiones in hunc sumus locum delapsi dum ablati pallij vtilitatem exposuimus. Nam inde est sumpta occasio quod ait: Tulerunt pallium meum. Hereamus adhuc paululũ hoc in loco, explicemus hoc pallium. Non est enim simplex pallium, quo etiam sanctæ mentes inuoluuntur. Est enim diplois, id est duplex pallium, fortasse triplex, & quadruplex: quot uobis palliorũ genera proposuimus. An non adhuc graue, & onerosum satis est pallium animarum cura & administrandæ necessitatis solicitudo? Propria incommoda expressius loquar. Noui quid sit hoc pallio premi, quam arantem sortitus sum teram, & ficulneam sterilem. Iam multi elapsi sunt anni quod uino in monasterio quærens fructum in eo, & non inuenio. Quotiens spes nostra elusit, & fefellit operam, expectationem nostram frustrauit? Iure onerosum hoc pallium dico, & eo magis onerosum quo minus utile. Nam onera solicitudinis leuiora sunt quæ prouẽtuum leuat ubertas. Væ mihi quod in uenerunt me custodes ciuitatis, & aliquid in me Dei dignum honore se inuenisse putauerũt percusserunt me, vulnerauerunt me, tulerũt pallium meũ, & plagis impositis abierunt, semiuiuo me relicto. Tulerunt pallium meum, pallium simplicitatis, pallium lucis, amictum lætitiæ, ardentius vestimentũ affectus. Quotiens solebam huiusmodi pallijs totus inuolui, foueri in croceis? Nunc autem tota die mente amplector, & uerso quæ Paulus arbitratur, & sunt communia. Hæc dulcia, hæc gloriosa mihi pallia tulerunt, onerosa induerunt. Quando hæc tollerunt à me? Quando proiiciã hæc, si tamen proiicere licet? Fœlix dies quo hoc exutus, & expeditus pallio, liberiore uos ad congratulandum mihi inuitabo affectu filiæ Hierusalẽ.

B

C

cum

cùm vos(quę nihil estis expertę huius qualem nunc deploro)pro renouato in vobis amoris languore gratias referetis. Miser quidem est qui huiusmodi pallio spoliatus mœrore, & molestia tabescit, non languet amore. Quæ sponsa est, sic spoliata vel officio solicitudinis vel vsu, non fastidio languet, sed amoris studio. Ideo ipsa alias ad congaudēdum sibi, & gratias agēdum dilecto exorat. Ecclesia primitiua cum quæreret Christum in Iudæa, repulsa est. Pulsa non inuento ei loco in eis, non inuento ibi Iesu, transiuit ad gentes: quæsiuit in eis, vocauit, & in multis nō inuenit, nō accepit respōsum. Denique à principibus huius mūdi quasi custodibus ciuitatis quomodo vulnerati, spoliati bonis, laniati corpore carnis suę exuti pallio cum uitiis martyres nostri? Inter tanta, & tot flumina, & gurgites tormentorum, non est in eis extincta charitas, sed magis augmētatus, quo languebant, amor. Iucundum plane uidetur, ex pręsentis occasione uerbi martyrum, inter tot uexationum, & mortis genera charitatem indefessam recolere: quomodo passiones corporis passione intrinseca temperabant amoris. Nam si ad illos hūc
D locum referas, non est querelæ, sed gloriæ
Cant.5.c uox ista, qua dicunt: Percusserunt me uulnerauerunt me, tulerunt pallium meum custodes murorum. Eo modo nos oportet non ægre ferre, si quādo nos spoliāt, uel molestæ solicitudinis, uel non bonæ aut periculosæ coactionis, quo strictę inuoluimur pallio, custodes murorum. Iecit Helias palliū, dum raperetur: fugit Ioseph, dū teneretur: sponsa tulit, dum tolleretur. Speculi, & imaginis uelamen proiecit Helias raptus ad fa-
4.Re.2.c ciē. Mundi ornamenta uelut magna onera fugit Ioseph sentiens fomitem. Solicitudine exuta, dilecti liberius captat spōsa fauorem. Imaginatione quasi uelamine tenetur intellectus, ne synceram cōtempletur ueritatem. Honorum, & dignitatum affectu obuoluitur pallio, ne libere pergat in ea quę Dei sunt. Solicitudo omnem in anima lęticiam obnubilat, imaginatio obscurat, honor tentat. In primo tenebræ, in secundo illecebræ in tertio labor. In primo caligo, in secundo cupiditas, in tertio cura. Tulerunt pallium meum custodes murorum. Boni custodes bene norunt cui curarum impedimenta tollant, quam exonerent animam, & ad delicias ducant dilecti sui, reddant expeditam ad delectandum, & ad quærendum. Non frequenter elabitur, nec quiescere potest nisi ex pedito affectu. Norunt ergo boni cu- Cant.5.b
stodes cui parcant ab oneribus, & actio- E
num angustiis molestijsque, ut expeditius in occursum amplexumque properent uerbi, cui pallium persuasionibus auferant suis. Exui me(inquit)tunica mea. Hoc quidem in anterioribus dicit: Tulerūt pallium meum nudæ, & puræ simplicitatis innotescit, & libero affectu in amoris negocijs: tulerunt pallium meum, quodammodo dicētes, Quid compedita curis quæris dilectum? Quid istas tecum uoluis molestias? Si non penitus depōnis? Non detractamus studijs, sed instantiæ uolumus detrahas. Noli nimietatem quæstus, necessitatis uerbo retexere. Quid bonū in te finis ingeniū terrenis obrui? Quid illos æmularis? In oneribus positis, iumentis cōparātur: terrenis inhiāt, terrena mandūt, studio rumināt, uorant affectu, ponuntur in sublimi, sed uolutantur in limo. Noli æmulari in istis uehementibus, ne zelaueris hanc facientes iniquitatē. An non iniquitas, & inæqualitas multa ad transitoria intensum impendere animum, ad æterna remissum? Quid quod non semper intendunt negociis? Quid quod quidam sub obtētu prouidentiæ necessitatis, & ab opere manuum, & à meditatione ac studio scrutandæ ueritatis excusant se plus dāt negociationi quam quieti: plus scurrilitati uerborum, quam scripturę sacræ collationi: plus ocio quam operi, fratrum officinas circumeunt, & cellas, ociose, curiose, uerbose. Noli æmulari in sic negociātibus, nec in sic ociantibus. Ocia uel oblata, uel parata, in usum amoris, in sapientiæ meditationem, in dilecti uel quærendi studium, uel inueniendi complexū tota conuerte. Huiusmodi, & his hortamentis tulerunt pallium meum custodes murorum. Custodes isti sunt, F
de quibus ait Esaias: Super muros Hierusalem custodes constitui, tota die, & tota nocte non tacebunt. Sed nos iam hic Esa.2.c
taceamus sermone hoc, orationum & laudum debita soluentes, ore aliquā do tacituri, animo semper reddentes solennia laudum Domino Iesu, regi, & sponso cœlesti, per infinita secula seculorum, Amen.

Sermo

Sermo XLVI.

Rdo conueniens. Post exhortationem doctorum, orationũ à sodalibus suffragia uidetur orare: non simpliciter rogare, sed cum obtestationis obsecratione: Adiuro uos filiæ Hierusalem, si inueneritis dilectum, ut annũcietis ei, quia amore langueo. Adiuratio uehementiã peccandi manifestat. Anxia uota suis nesciunt esse contenta meritis: ideo alienæ precis mendicãt suffragia. Perfecta humilitas de meritis semper alienis præsumit. Adiuro uos, inquit, filiæ Hierusalem, si inueneritis dilectum. Conditio ista non dubitantis est, sed cum temperamento rogantis. ac si dicat: Si inueneritis, hoc est cum inueneritis: conditionaliter suspendo, non ambigens de inuentione uestra, sed magis cõsulens uerecundię. Nam sub cõ ditione ancipiti hæc uobis dici temperantius auditis, quã si dicatur præcise, cũ inueneritis. Nõ ueretur ne suspensiuã rogationem ad iniuriam trahant, nouit uerecundiã filiarum Hierusalem, nouit humilẽ spiritũ, & ꝙ tenerent pudorem. Plus læderet pręcisa definitio, quã suspensa conditio. *Si*, inquit, inueneritis. Dico, si inueneritis: nõ dico, cũ inueneritis. Illud dico, sed istud intelligo. De meo affectu dubitatio ista non prodit, sed affectui uestro & humillimæ existimationi de nobisipsis morẽ gero. *Si* inueneritis, hoc est cũ inueneritis, memẽtote mei: cũ bene uobis fuerit, tũc mementote mei, ut suggeratis, ut annuncietis dilecto. Nõ oportet in huius loci disputatione morari, ad mores uestros fratres, uos mitto. Recolite qualiter abinuicem, quàm humili affectu, quanta uotorum instantia, & cũ adiuratione orationum mendicatis solatia, non ꝙ omnes auderetis petere nũciari de uobis ꝙ sitis amore languentes. Aliũ soletis inuicem languorem deplorare, non gloriari de isto. Et si potest quis ad horã gloriari, non expedit quidem, ne forte immissione inanis gloriæ gloria uestra nihil sit. Sunt tamen nonnulli qui conuersationis iudicio, & oris officio diuini in se languorẽ amoris occultare non possunt. Concepta non potest non aliquando amantis os parturire. Nam ad aliorum consolationem uerbum latenter elicit spiritus interiora replens, infusæ gratię copiam eructat. Denique & in hoc loco sponsa non loquitur, sed spiritus est qui loquitur in illa. In colationibus sanctis suspiria, singultus, de imis prodeuntes præcordiis crebri gemitus, nonne sunt quædã eructationes spiritus & conceptæ gratiæ? Talibus indicijs nonne se prodit languor amoris? Non est occultatus languor, quando gemitus non est absconditus. Ipse se prodit languor, cum hæc producit indicia. Quid ergo percepta signa, nonne quãdam admirationis uim habent, ut eos qui hæc deprehendunt, ad congratulationis promoueant affectum? Etiam si sermo sileat, conuersationis piæ sanctitas rogat. Cõmendari uult, dum se quibusdam prodit indicijs. Quid enim? Cum aliquando cœlestẽ hũc deprehendero amorẽ, nonne habebo quasi adiuratum puteũ, ut propensas pro eo gratias agam? Nunc commendabo precibus pijs conceptum languorem, quem gemitus altus prodit? Durus ego si non tam sanctã & diuinam in fratribus passionẽ, qua possum orationis instantiam foueam, supplicatione commendem, replicem & annunciem dilecto si copia detur. Quid tu? quid fratrum mauis uitia numerare quàm uirtutes, damna quàm dona, condemnare quã commendare? Si te ad commendationem adiuratum non sentias, non es iam Hierusalem filia, sed filia Babylonis. Filia Babylonis misera, quis retribuet tibi retributionem? Retribuetur enim tibi. Dedisce Babylonis filia esse, barbaros deponere mores. Desine in sanctis numerare magis detrimenta, quàm lucra. Sufficiat tibi iniuriandi malicia. Noli saltem foris nunciare, noli prædicare sodalibus tuis. Nam sodales sponsi aurem non accommodant, si deroges sponsæ. Ipse sponsus ægre audit iniurias dilectæ.

Cuicunque dicis, illi dicis. Auris enim zeli, audit omnia. Temerarium est dilectam condemnare dilecto. Bona sibi mauult nunciari de sponsa, & commendationi promptius aurem præbet. Nouit hoc sponsa, ideo dicit. Adiuro uos filiæ Hierusalem, si inueneritis dilectum, ut annuncietis ei quia amore langueo. Vt annũcietis, inquit. Annũciatio precationis tenet effectum. Humanum recogitate morẽ in rogando. Nam apud miseratorem alicuius commemorare miseriam, ipsum rogare est. Efficax precatio est modesta suggestio,

Marginalia: Cant. 5. e (beside "Adiuro uos filiæ", left column); G; H; I; Cant. 5. (beside "Nouit hoc sponsa", right column)

ſtio, oppreſſi infirma exponere, fortunæ infœlicitatem, inſolentiam hoſtium. Hæc (inquam) exponere in aure potentis, quid aliud eſt quam ipſum uerecunda quadam prece ad auxiliandum inflectere? Quot in locis apud pſalmiſtam in hunc precis modum inuenies? In euangelio, inquit Maria ad Ieſum: Vinum non habent. Non precatur dominum, nec imperat filio defectum uini tantum nunciaſſe contenta. Cũ beneficis & ad liberalitatem propenſis, ita agendum eſt; nõ eſt enim gratia uiolenter exprimenda, ſed proponenda occaſio. Cõmenda ſponſam ſponſo, dotes eius enumera. Nonne hoc eſt eius inflammare concupiſcentiam, ſtimulos adhibere? Nunciate dilecto. Hoc nunciare, ipſum prouocare eſt ad rependendam uicem, ad refocillandum amore languentem. Ipſe conſolationes diſponit in corde ſuo, ſed noſtris expectat precibus compelli. Quod facit, faciet citius nobis pulſantibus, fortaſſe & uberius. Dilatio hęc cruciatum mihi parit, ſed conſolationis parturit cumulum. Multiplicaſtis precibus expectata ſolatia uberius refundet. Nunciate dilecto, quia amore langueo. Vos nunciate quibus patet ad dilectũ familiaris acceſſus. Vos nũciate quæ noſtis ex parte quanta ſit amatorii uirtus languoris, quã ſit fortis vt mors dilectio, quã ſit ut infernus æmulatio dura. Adiuro vos vt annuncietis, quia amore langueo. Narrate & annunciate, & exaudiet uocem ueſtrã ut refoueat uota mea. Annunciate quia amore langueo. Non languet amor, ſed languet amans. Vbi uiget amor, ibi uiget languor, ſi abſit quod amatur. Quid eſt languor niſi affectio quędam de abſente dilecto amantem conficiens? Amor uehemens patientis ſimul afficit & carnẽ & mẽtem. Illius extinguit laſciuiam, huius & lętitiam perſtringit. Carnis extinguit motus, mentis hilaritatem perſtringit quodam triſti affectu, & deſiderio abſentis dilecti. Languet caro, dum eius languidior & remiſſior motus efficitur. Lãguet animus dum æſtuãtis uoti nimietate conficitur. Carnis languor eſt motus eius, uel nullus, uel perexiguus. Animæ languor eſt motus eius nimius. Nõne eo ipſo caro cõficitur, quo mẽs abſtracta ab eius amore in alia quædã auertitur? Carnis motus non ſentitur dum animus ſentitur uehemẽtior factus. Vix ſuſtinetur, aliquotiens quidem nec ſuſtineri poteſt

Ioan. 2. a

K

L

quãdo nimius exæſtuãs amor patiẽtis animã uires exhaurit. Quæ eſt.n. humanæ mentis fortitudo ut ſuſtineat, cum eam ille cœleſtis amor ſponſi impatienter exagitat? Liquefactus in hac exercitatione ſe fugit animus, amoris violentiam ferre non ualens. Sic enim in conſumpta materia, & iam deficiente, languidiora redduntur ignis incendia. Et Deus noſter ignis conſumens eſt. Sentit omnino uim ſermonis huius qui vehementiori languet affectu, in meditatione Dei ſui delectatus, & exercitatus, & deficiẽs: O potens & præpotens paſſio charitatis, ſi non temperatur, non toleratur. Iure potens, quæ animum quem poſſederit, ſuiipſius efficit impotem. Cum ſemel fuerit accenſa in mente, attingit à fine uſque ad finem fortiter, facit ad quod uenit, & proſperatur & creſcit, nec deficit donec deficientem reddiderit animã. Sicut enim his corporalis languor non eſt ſemper æqualis vehementiæ, ſed eſt aliquotiens eius intẽſior paſſio, ſic & amoris affectio, & ſi iugi deſiderio ſe tendit in dilectum, aliquando quidem intenſioribus votis exæſtuat, hora orationis maxime. Tunc quidẽ languet amãs, quia ſpiritus uehemens pertranſit in illo, & non ſubſiſtit. In exitu horę illius dicere poteſt: Filiæ Hieruſalẽ nunciate dilecto quia amore liqueſco. Ante hanc horam languor eſt, ſed in exitu eius in liquefactionem uertitur languor. Ideo cum tu oras, non ſinas animum fluctuare, non declinare ad alia, ut cum fœlici fuerit hac paſſione tactus, ad illam ſe ſtringat donec plenius inficiatur, & percurratur & conſumatur. Non enim deſinet quouſque totum percurrat & ebibat hominis ſpiritum. Sic uir deſideriorũ elanguit Daniel ex uiſione cœleſti, ut nihil uirium remaneret in ipſo. Cum pertrãſierit illa uehemens paſſio, ad tolerabiliorẽ quandam & humanum magis languorem ſponſa redit, qui ei continuus eſt, qui tam concitatus non eſt. Hic plane etſi non deficit, tabeſcit tamen abſentis amore dilecti. Bonus hic languor, per quem carnalis affectus ſe languide mouet. Aliud eſt ſi impetus carnis fortiter ſurgens, fortiore ſuperueniente reprimitur: aliud ſi langueus & quaſi expirans moribundo pullu molliter tentat. Sentio adhuc alios quoſdam languores moleſtos: omnes utiles tamen: languorem timoris, languorem tedii, languorem triſtitiæ. Quidni conſumat timore, & mœrore præ-

Deut. 4. d

M

Dan. 10. b

præ conſcientia nequiter tranſactæ uitæ, timore pro facilitate vitæ inter laqueos agendæ, vitæ tædio in imagine tranſeuntis vitæ? Vniuerſa enim vanitas omnis homo viuens. Vtinam tibi domine aliquæ filiæ Hieruſalem nuncient languores meos, ſi qui ſunt in me, qui cõmendari tibi digni ſunt. Nam multi ſunt in me indigentes curari, O me fœlicem ſi aliquis Centurio cœleſtis dicat tibi: Domine, puer meus iacet paralyticus in domo, & male torquetur. Vtinam domine ſtatim reſpondeas: Ego ueniam, & curabo eum. Dic domine verbo & ſanabor. Verbo enim ades, quia verbũ es. Magna curationis virtus in verbo, & quod tu es domine, & quod à te per tuos es. Senſit hoc Centurio, qui dixit: Domine dic tantum verbo, & ſanabitur puer meus. Sed uacuus eſt tamen omnis ſermo docentis, ſi tu domine intus non loqueris. Dic verbo & ſanabitur languor meus, forte & generabitur in me languor te loquente, vt ego dicere audeam: Filiæ Hieruſalem nunciate dilecto quia amore langueo. Bonus uterque languor, ſiue uehemens & concitatus, ſiue hic continuus & temperatus, niſi quod in eo iſte continuus non eſt, quod frequenter non reuertitur ad ipſum, pp incontinentiã ardentis deſiderij excreſcens, & non ſe compeſcens. Nõ cõuertitur donec deficiat iterũ: Si ad horã diligis, & poſt horã deſiſtis, non eſt amor. Si diligis, & ex amore abſentis dilecti non tabeſcis, nõ eſt languor. Vt ergo amor languor ſit, habeat vtrunque, & continuationem, & confectionem. Nũciate (inquit) dilecto quia amore lãgueo. Qui in infirmitatibus ſunt, languores nunciari uolunt medico, quæ dilectionis ſunt amico. Illi quidem vt curentur: iſti autem ut recreentur. Aemulamini fratres, meliorem habere languorem, quem ſicut abſentantis ſe dilecti deſiderium creat, ſic ſe præſentantis delectatio recreat domini Ieſu ſponſi Eccleſiæ & animæ ſanctę. Qui uiuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Pſal. 38. b
A
Matt. 8. a
Ibidem.
B

Sermo XLVII.

Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum? qualis eſt dilectus tuus quoniã ſic adiuraſti nos? Magno profuſæ uidentur affectu interrogationes iſtæ tã uehementes. Arbitror in filiabus Hieruſalem ex confabulatione ſponſæ languentis ſimilem languorem aut creatum ut ſit, aut excitatum ut auctior ſit. Et in ſequentibus dicunt: Quo abiit dilectus tuus? & quæremus eum tecum: quaſi dicant: Quæremus tecum, ſed, & nobis quæremus, illo tecum frui uolentes. Denique non dicunt: quæremus tibi, ſed quæremus tecum, participium inuentionis optante, & ſibi. Magna utrinque humilitas & in ſponſa & in filiabus Hieruſalem. Illa ſe rogat commendari ſponſo: iſtæ ſe inſtrui rogant de ſponſo, nec ſimpliciter: ſed illa cum adiuratione, hæ cum ingeminatione. Non eſt enim leuiter rogantis, uel quod illa adiurat, uel quod iſtę ingeminant. Qualis eſt (inquiunt) dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum? Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, quoniam ſic adiuraſti nos? Vtiliter adiuratæ ſunt, quæ ſic animatæ ſunt. Non eſt exigua ſanctæ collationis utilitas. Verbum eſt, & quo charitatis languor generatur, & quo infirmitatis curatur. Nouit Centurio uim medendi efficacem in uerbo: ideo dicit. Dic tantum uerbo. Bonum eſt ſi dicantur uerba, ſed nihilominus bonum eſt ſi ſcribantur uerba. Volat enim irreuocabile uerbum, niſi ſcripto mandetur. Scriptura uerbum, & ſtabile facit, & uiſibile: mandatum paginæ repoſcetur cum uoles. Bonus depoſitarius eſt liber integre quod acceperit reſignans, cum uoles ſumes, ubi uoles leges, quandiu uoles moraberis. Scriptura memoriæ reparatrix eſt: quia uerbi repræſentatrix eſt. Tuto uerbi medicamenta illic condis. Seruantur enim illęſa. Si uerbum medendi vim habet, cum dicitur: cur non habet cum legitur? Si bona curatio cum dicis, cur non bona cũ legis? Non curetur hoc modo languor meus, hoc eſt dicere, qui primo audit, verbi utilitatem capiat, ad paſtores & longe poſitos non pertingat: ubi primo ſonat, ibi ſuffocetur: exhauriatur omnis eius commoditas auditu primo, æterno præmatur ſilentio. Non iterum cadat in terram bonam vt fructum

Cant. 5.
ibid. 6. a
C
Matt. 8. c

ctum faciat. Hoc medicamentum qui primus acceperit conualescat æger, virtutem eius post illum persentiat nullus. In piscina illa post aquæ motum sanabatur unus, sed in vno illo signata est charitas, non singularitas: Post primum curatum, non est dictum de piscina illa: Exinanite exinanite usque ad fundamentum in ea, aquæ salutaris nec vestigium maneat. Bonus aquæ motus disputatio, & exagitatio sacræ paginæ. Bene enim mouetur, cum prudentis uentilatione ad spirituale promouetur intellectũ. Bene mouetur, cum eius discussione auditor promouetur. Sicut medicamentum sic & cibus est verbum. Et quomodo dicitis, cibus quem uos operamini pereat, non permaneat? Sed tamen non est passim omnibus hæc permittenda licentia, nec aquæ motus sanabat nisi cum angelus descendens tẽpore suo mouisset eam. ille utique angelus cuius labia custodiunt scientiam, ex cuius ore est exquirenda legis sciẽtia. Ergo (quod quidem fatendum est) magna texendi verbi salutaris utilitas, sed cum alicui hoc opus permittitur, uel magis cum exigitur ab eo. Ideo non uidetur nostrorum redarguenda cautela maiorum (quæ superabundans nõ nocet) quę generaliter imponit silentium, ne aliquibus utiliter indulta licentia, aliis pręsumptionis temerariæ scandalũ fiat: simul ne quis dũ in onere sibi nõ imposito occupatur, ocietur ab imposito. Et ut reuertamur ad propositũ. Multum excitatæ & animatæ sunt ex collocutione, & adiuratione sponsę filiæ Hierusalem. Quomodo non animetur ad rogandum de pulchritudine ipsius, pro cuius amore sponsam languentẽ & fere exanimatam uident? Deprehensus in sponsa languor amoris, in hanc illas quærendi curiositatem protraxit. Videntes .n. in sponsa amorem esse uehementem, causas & irritamenta tanti affectus arbitrantur in sponso. Affectuose quærunt qualis sit in sponso pulchritudo, de quo non possunt nõ præsumere quin admirabiliter pulcher sit, & sponsæ pulchritudinem in argumentum adsumunt pulcherrimi sponsi. Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum? Pulcherrima mulierum ecclesia est quæ singularum animarum pulchritudo est. Pulcherrima est in qua omnis pulchritudo est, & deformitas non inest. Denique & qua ex parte de ecclesia sunt, deformes non sunt. Si quibus videtur inesse deformitas, & si aliquibus de membris eius ad horã respergitur deformis macula, non tamen imputatur dum nõ immoratur. Fortasse plus accipit pulchritudinis post maculam detersa, quam deformitatis contraxit subito respersa. Bene itaque pulcherrima, & omnem pulchritudinem habens, & omni fœditate carens. Sed, & multæ fideles, & spirituales animę in eo pulcherrimę sunt, quod aut per sanctã cõuersationẽ maculã non admittũt: aut per solidã, & syncerã cõfessionem subinde diluunt. Pulcherrima est quodammodo, nõ omnes alias excellens, sed non excedens. Quasi excessus non est ubi † situs regressus est. Pulcherrima ergo est, decorem, & confessionem induens, amicta lumine sicut uestimento. Pulcherrima est quæ per ipsum lumen est amicta lumine per confessionem, per conuersationẽ existendo lumen ipsum. Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierũ, qualis est dilectus tuus? Non uacat multo affectu hæc ingeminatio, nec mysterio uacat. Quod si ita dixisset: Qualis est dilectus tuus ex dilecta: sicut dicit: Qualis est dilectus tuus ex dilecto: nemo ambigeret quin alterum referendum esset ad eam generationem, quæ est ex patre, alterum ad eam, quę est ex matre. In utraque enim mirabilis est, & concupiscibilis nimis, sed ex coniunctione mirabilior multo. Naturarum duarum alterutram, aut cum patre habet, aut cum matre communem. Coniunctio ista propria est. Ibi personalis eius proprietas communiter cõsideratur in istis, quia integraliter cõficitur ex istis. Cõstat.n. ex duabus naturis, sed nihilominus constat ex duabus illis ex cõiunctis cõstat & in singulis cõstat. Ex coniunctis, & nõ in singulis constat proprietatis eius integritas, per quã simul distat, & à patre, & à matre. Non enim ab alterutro, sed incopulatis distat ab utroque, & quolibet, qui non est ipse. In singulis, & in copulatis consistit naturalis eius essentialitas secundum quid: & simpliciter, & per se Deus est, sicut, & pater, & simpliciter, & per se homo sicut, & mater. Non est ex parte, & secundum quid Deus, ex parte, & secundum quid homo. Ideo totus dictus est Deus, & totus dictus est homo Non totum quod ipsum est sed quod ipse totus nec quasi in omni parte sit Deus, & in omni parte homo: sed quia non est pro parte Deus, & pro parte homo. Quod ergo dicitur totus Deus & totus homo, magis partes exclu-

Ioan. 5. a
Ibidem.
Cant. 5. a
† al. Citus.

excludit quam collegit, essentialem simplicitatem in utraque natura inducens: non
G quòd utraque essentia simplex sit, sed quod
Phili. 2.a ipse simpliciter est utraque. Propter quod & habitu inuentus dictus est ut homo, quia cùm non sit connaturalis diuinitati humanitas, per susceptionem tamen in persona Iesu quasi habitu quodam est vestiens, & cooperiens eam. Non est diuinæ naturæ humana natura connaturalis, sed tantum personę ipsius Iesu, quæ humanæ naturæ propria sunt, naturaliter insunt. Sic est in natura hominis, quód naturaliter est homo, verus homo, & vere homo. Verus homo propter veritatem animæ & humanæ carnis. Vere homo, quia uere constans ex anima humana & carne, ex veris constans, & vere constans, non tantum vera habens, & uere habens partes humanitatis, sed vere etiam existens ex ipsis. Naturales habens, & naturaliter habens, sicut naturaliter Deus, ergò & generaliter, & non tantum habitu homo. Iure ergo, sicut in ueritate diuinę dicitur extare naturæ Iesu, sed & in ueritate humanæ naturæ creditur, utrasque naturas habens, & naturaliter. Ideo filiæ Hierusalem distincte quærunt qualis sit secundum utranque partem, de generatione ipsius optantes & natura doceri. Qualis est dilectus tuus? In natiuitate diuina est dilectus ex dilecto: in natiuitate humana factus est dilectus ex dilecta: nisi quod non tam est ipse dilectus ex matre, quam ipsa est effecta dilecta per ipsum. Totum habet quod habet dilectus ex dilecto, sed non totum à dilecta, magis autē totum habet, quod habet ipsa ab ipso. Ideo
H cum primum rogant filiæ Hierusalem. Qualis est dilectus tuus ex dilecto, non similiter adiungunt, qualis est dilectus tuus ex dilecta, sed simpliciter qualis est dilectus tuus: quod ibi supra capacitatis suæ uires vota porrigunt, corrigunt incontinenti ad humaniorem quandam & magis modestam te conuertens.

Possumus autem utroque sensu hoc intelligere, ut aut interrogatio propter geminam in Iesu naturam accipiatur congeminata, aut illa prior quasi incapabilis hac sequenti sit reuocata, ac si dicant: Qualis est dilectus tuus ex dilecto, ò pulcherrima mulierum? Huius te fidei veritas quam tenes de generatione dilecti de dilecto, inter omnes omnium professores sectarum te pulcherrimam facit. Ista fides te mundat, ista venustat, qua dilectum tuum dilecto ex quo est æqualem defendis. Talis est qualis ipse à quo est. Mira ęqualitas, & mira qualitas. Aequalitas illa identitatem valet, qualitas substantialitatem. Si essent duę naturæ, utraque summa, vna in patre, in filio alia: esset quidem æqualitas, non esset identitas, sed æqualem sibi aliam diuina natura non admittit. Vna numero in vtroque est qualitas, & substantialis qualitas, imò substantiæ qualitas: ideo filium qualis est pater talem esse, est & ipsum quod pater est esse, qualis pater est, talis & filius: & ipsa qualitas est vterque: consubstantialis est illi, & eadem est cum illo substantia. Substantia non tantum sub- I sistere conferens, sed & ipsa subsistens, viuens, potens, intelligens.

Talem prædicas dilectum tuum ex dilecto, talem diffinis. Si fieri potest huius fidei nobis rationem edissere, & sufficit nobis. Ostende nobis patrem & sufficit nobis. Quomodo sciemus qualis est dilectus tuus ex dilecto, si non edoces qualis est dilectus ex quo est? Sed non est hoc, aut huius temporis, aut huius capacitatis nostræ: sed sufficit credere, quia talis est qualis est pater. Quanuis non sufficimus comprehendere quæ illa qualitas est, doce qualis secundum humanitatem est, secundum quam dilectus est ex dilecta. Doce & dic qualis est dilectus tuus. Delectat nos de ipso iam audita reaudire. Replica nobis quæ de dilecto tuo, uel credi debent, uel capi valent. Vtraque audita nos uehementer delectant: & quæ incapabilia nobis sunt, nos tamen capiunt illa: eo ipso admirationis & amoris æstu capti sumus, qui te sic captam, sic arreptam, sic æstuantem videmus. O qualis est, ò quam amabilis est dilectus tuus, cuius in te semper amor capit augmenta, qui tibi fit semper de dilecto dilectus, imò de dilectissimo semper dilectior, cuius te facit amor pulchram, experientia auidam, auiditas anxiam. Anxij est enim & affectus votiui quod sic adiuras nos.

Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quoniam sic adiurasti nos? Quā pulcher est qui in te fœdum nihil esse sustinet, ideòque pulcherrimam efficit mulierum. Quam amabilis & gratiosus sine quo nec ad horam esse sustines, propter quem sic adiu-

 rasti

K rasti nos. Rogo vos filiæ Hierusalem (huius terrestris Hierusalem) cur non has ad ecclesiam interrogationes ingeminatis? Cur hanc utranque natiuitatem in Christo, quã detrectatis commendare, dissimulatis addiscere? Cur uos non sentitis adiuratas ab ecclesia, prolatis contra uos Scripturæ uestræ cum fidei testimonijs, collatis in fide spirituum gratijs, perlatis pro fide passionum martyrijs? Cur non uos quasi adiuratas sentitis ab ecclesia aptioribus, quas frequentat, ceremonijs: acutioribus, quas tractat, sententijs: altioribus, quæ expectat, præmijs: arctioribus, quibus se instituit, notis? Disciplina restrictior, doctrina instructior, expeditior ritus, eminentior uirtus tibi poterat zelum generare, prouocare affectum, & ad mouendam æmulationem adiurationis habere uim. Sed ueniet tempus (nondum est enim) cũ conuersis uobis ad dominũ, auferetur ig orantiæ, & dissimulationis uelamen: tunc quasi sensibiles effectæ, accepto domini spiritu, adiurationum istarum sentietis uirtutem: tunc in sanctam expergefactæ curiositatem, auidas interrogationes frequentabitis, dicendo: Qualis est dilectus tuus ex dilecto, ò pulcherrima mulierum? qualis est dilectus tuus, quoniam sic adiurasti nos? Iudæorum (fratres mei) nondum tempus aduenit, nostrum autem semper paratum est. Ideo omissis friuolis, & fraudulentis sermonibus, huiusmodi admirationum, uel interrogationũ commercia celebremus in cóuentibus nostris. Vtinam vos tales sitis filiæ, quæ talia dogmata desideretis audire, utinã & ego talis sim sponsa, a qua ualeatis paratæ talia petere. O beata uerè mater, quæ sibi dici audire meretur: O pulcherrima mulierum. Beata planè si pulchritudinem tantam integram seruet. Candidiores (inquit) Nazaræi eius niue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphiro pulchriores. Denigrata est super carbones facies eorum. Magna certè collaudatio, sed maior uituperatio. Candor niuis, lactis nitor, rubor eboris, puritas, & pulchritudo sapphiri, carbonis obducuntur nigredine. Denigrata est super carbones facies eorũ, & nó sunt cogniti in plateis. Non sunt utique pro Nazaręis cogniti iã in plateis. Silebo de alijs: ordinis nostri cernite uiros, quã admirabile erat nomen eorũ in uniuersa terra. In uicis quãdo uix erant uisi in plateis, statim cogniti pro sanctitatis signo erãt in eis. Nunc autẽ nullo religionis discrimine, nullo priuilegio conuersationis, aut nullo, aut pretenui distincti & signati sunt a cæteris. Ideo non sunt cogniti, quasi Nazaræi in plateis. Frequentia platearum dedecorat Nazaræos, & peregrinam speciẽ inducit. Mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum: ideo non sunt agniti in plateis. Non agnoscitur in eis natiuus candor, non rubor, non pulchritudo. Quid enim ista significent? pulchritudinem magnam depingunt: ideo non sunt cogniti in plateis. Hi Nazaræorum colores sunt, hi etiam sponsæ, & sponsi sunt. Nam & sponsa hoc in loco loquitur, & dicit: Dilectus meus candidus, & rubicundus. Talis est Nazaræus noster: & cui adsimilatur Nazaræorũ color, adsimilatur, & spósæ color. Illa enim Nazarea est, domino se Iesu Nazaręo deuouens, & desponsans: quam cũ talem inuenerimus, collaudemus pulchritudinem eius, consulamus peritiã. Qualis est dilectus tuus ex dilecto, ò pulcherrima mulierum? qualis dilectus tuus, quoniam sic adiurasti nos? Sed iam dilecti sui laudes retexat domino Iesu. qui uiuit, & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Canti. 5. c (margin, beside "tabitis, dicendo")

L (margin, beside "tibus nostris")

Thre. 4. b (margin, beside "Nazaræi eius niue")

ibidem. (margin, beside "res. Denigrata")

M (margin, beside "hoc in loco loquitur")

Sermo XLVIII.

Canti. 5. c

Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus. Studium dilectum intermittit ad tempus, sed ad tempus modicum, ut filias instruat: delectabilia necessarijs interrumpit, nec tamen sine dilectione est, quòd sponsi memoriter recenset præconia. Dulces enim faucibus sponsæ laudes sunt sponsi: Pia mater, & sponsa prudens filias informat, commendat dilectum. Iure prudens, tam parata, & tam profusa habẽs, quæ eloquatur de sponso. Diligenter illi singula ipsius, & nouata sunt, & recogitata sunt, quæ tam in promptu sunt. Trahunt singula affectum eius, quæ memoriæ tenaciter hærent. Color, caput, comæ, oculi, genæ, labia, manus, uenter, crura, pes, guttur, omnia hæc figurate describuntur in laude sponsi. Et quasi in clausula, & breui capitulo totum concludens: Totus (inquit) desiderabilis, ut quæ in his amoris sui parata aliméta esse doceat. Talis est, ait dilectus meus, & ipse est amicus meus. Videte in his omnibus doctrinam sponsæ, uidete deuotionem

A (margin, beside "sunt, quæ tam in promptu")

ibidem. (margin, beside "& ipse est amicus meus")

tionem, videte diligentiam, vel quærendo dilectum, vel instruendo filias, vel recolendo laudes ipsius. Obnixe adiurat, parate respondet, figurate, ornate, distincte partitur, succincte pertransit, summatim stringit, & nescio an sufficienter exprimit. Scio quidem quod affectuose concludit. Talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus. Laudum istarum magnus ambitus, & magnus plane amor laudantis. Iam singulos laudis huius articulos reuoluamus. Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex milibus. Singularis mixtura est colorũ, qui in sola persona domini operatione diuina conuenerunt in unum, nec vt sint unus, sed vt sint in vno. O gratiosus sponsus, & amabilis valde, in quo generatio diuina candet, & rubet humana. Ipse est enim candor lucis ęternæ. Ipse etsi non ex sanguinibus, neque ex uoluntate carnis, neque ex uoluntate uiri: de sanguine tamen matris natus est, & nihil
B in eo ruboris illius, de quo ait Esaias: Si
Esa.1.e fuerint peccata vestra rubra, sicut vermiculus, & sicut lana alba erunt. Non sibi conueniunt, non se patiuntur lanæ albedo, & rubor vermiculi. Alius est quidam rubor qui inuenitur simul cum candore in uesti-
Esai.63.a mento Iesu. Quare (inquit Esaias) rubrum est vestimentum tuum? Vestimentum domini Iesu natura uirgineę generationis, candens munditia, & innocẽtia sanctitatis, multo decentius colore passionis voluntariæ in credentium rubet affectibus. Qualis rubor, qui dealbandi non caret effectu? Lauerunt (inquit) stolas suas, & candidas fecerunt in sanguine agni. Aff. 7.d Rubor hic in Iesu meo candorem inuenit, non fecit: in nobis facit, non inuenit. Rubor hic cruentæ natiuitatis, & propriæ iniquitatis superinductus colore, ruborem eius in candorem conuertit, fide corda mundans. Iustificati enim sumus per fidem in sanguine Iesu. Bene tibi rubet pro te cruor effusus, si in animo tuo vicissitudinis accẽdit affectum. Bene tibi rubet si tibi rutilat in effuso sanguine pro te nimia charitas Dei. Sic enim dilexit sponsam suam Iesus, vt lauaret eam in sanguine suo. Flammea est charitas, hæc mihi Dominum Iesum rubicundum facit. In eo mihi, & veritas candet, & rubet charitas. Dilectus, inquit, meus candidus, & rubicundus. Quidni candidus? Ipse lux est, & in eo tenebræ non sunt vllæ. Quidni rubicundus? Deus enim ignis est, & ipse ignem venit mittere in terram. Si tibi ministrat C
intelligentiæ lucem, candidus est: sed si non animum accendit ad amorem, non eum sentis rubicundum. In seipso vtrunque est: sed tibi non est, nisi cum eorum in te sentis effectum. Si sponsa es, ęmulare mixturam gemini coloris huius a sponso tuo, ut similiter candida, & rubicunda sis, id est syncera, & succensa. Nam ipse sicut serenandi, ita & succendendi vim habet. Qui approximat illi, approximat igni.

EXPLICIVNT SERMONES GILLEBERTI
super Cantica canticorum.

[illegible] in candore [illegible] Iesu. [illegible]

[illegible] Deus [illegible] ignis est, & ipse [illegible]

[illegible] diligentiæ lucem, & candidus [illegible] rubicundus. [illegible] In ipso vtrumque [illegible]

[illegible] candidus & rubicundus sis, id est syncerus, & succensus. Nam ipse sanctus candidus, ita & succendendi vim habet. Qui approximat illi, approximat igni.

[illegible] inflammatum [illegible] in vnum, nec vt [illegible] rubet [illegible] non est sanguinis [illegible] nequam voluntate [illegible] in eo rubore illius, de quo ait Esaias: Si [illegible] vestra rubra, [illegible] vermiculus [illegible] rubor vermiculi. [illegible] qui inueniatur simul cum [illegible] est vestimentum [illegible] Vestimentum domini Iesu natura virginis [illegible] in [illegible] affectione. [illegible]

EXPLICIVNT SERMONES GILLEBERTI super Cantica canticorum.